ZAKON

O OBLIGACIONIM ODNOSIMA[1]

Federacije Bosne i Hercegovine

i

Republike Srpske

(autorski prečišćeni tekst)

("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89)

("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94)

("Službeni glasnik RS", br. 17/93 i 3/96)

---

[1] [1] Zakon o obligacionim odnosima (u daljem tekstu: ZOO) usvojilo je Savezno vijeće Skupštine bivše SFRJ na sjednici održanoj 30. marta 1978. godine. Zakon je objavljen u "Službenom listu SFRJ", broj 39/78, a u skladu sa odredbom člana 1109., stupio je na snagu 1. oktobra 1978. godine.

Zakonom o izmjenama i dopunama ZOO, koji je stupio na snagu 3. avgusta 1985. godine, ("Sl. list SFRJ", broj 39/85), izmijenjeni su i dopunjeni čl. 109., 180., 399. i 410. Članom 6. tog zakona propisano je da se izmijenjene i dopunjene odredbe člana 180. ZOO, primjenjuju i na naknadu štete nastale od 1. januara 1981. godine (retroaktivno dejstvo), znači i na odnose nastale prije stupanja na snagu pomenutih izmjena i dopuna ZOO.

U "Sl. listu SFRJ", broj 46/85 objavljena je ispravka Zakona o izmjenama i dopunama ZOO.

U "Sl. listu SFRJ", broj 45/89 objavljena je odluka Ustavnog suda SFRJ, U br. 363/86, kojom je 10. jula 1989. godine prestala da važi odredba člana 24. ZOO.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list SFRJ", broj 57/89), koji je stupio na snagu 7. oktobra 1989. godine, izmijenjen je član 277. ZOO, dok je član 401. brisan.

Od 11. aprila 1992. godine ZOO se primjenjuje kao Zakon Republike Bosne i Hercegovine (čl. 1. Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Zakon o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list RBiH", broj 2/92), koji je stupio na snagu 11. aprila 1992. godine, i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima, u vidu uredbi sa zakonskom snagom, donijelo je Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine na prijedlog Vlade Republike Bosne i Hercegovine, a potvrdila ih je, kao zakone, Skupština Republike Bosne i Hercegovine Zakonom o potvrđivanju uredbi sa zakonskom snagom, usvojenim na sjednici Skupštine održanoj 1. juna 1994. godine. Taj zakon objavljen je u "Službenom listu RBiH", broj 13/94 od 9. juna 1994. godine.

U ovaj prečišćeni tekst Zakona ugrađene su i odredbe Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima, objavljene u "Službenom glasniku RS", br. 17/93 i 3/96), koje također donosimo u ovoj knjizi kao Prilog II.

http://www.advokat-prnjavorac.com

D i o p r v i

OSNOVI OBLIGACIONIH ODNOSA

(OPŠTI DIO)

G L A V A I.

OSNOVNA NAČELA

Cilj i sadržina zakona

Član 1.

Radi stvaranja uslova za slobodan promet robe i obavljanja usluga na tržištu i za zadovoljavanje materijalnih i drugih potreba građana, te radi osiguravanja odgovornosti preduzeća i drugih učesnika u pravnom prometu za izvršavanje njihovih obaveza, ovim se zakonom uređuju osnove obligacionih odnosa (opšti dio), ugovorni i drugi obligacioni odnosi u prometu robe i usluga.

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen članom 4. Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima, "Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94 (u daljem tekstu: ZPZOO). Taj zakon donosimo u ovoj knjizi kao Prilog broj 1.

Članom 1. ZPZOO propisano je:

"U Republici Bosni i Hercegovini primjenjuju se odredbe Zakona o obligacionim odnosima ukoliko su u saglasnosti s Ustavom i zakonima Republike Bosne i Hercegovine, odnosno ako odredbama ovog zakona nije drukčije određeno".

Članom 25. ZPZOO određeno je da:

"Savezni propisi donijeti za izvršenje zakona iz člana 1. ovog zakona ostaju na snazi i primjenjuju se kao republički dok se republičkim propisima drukčije ne odredi".

Pored toga, članom 26. ZPZOO propisano je da:

"Ovlašćenja saveznih organa za izvršavanje i primjenu zakona iz člana 1. ovog zakona postaju ovlašćenje republičkih organa".

Članom 27. ZPZOO određeno je da:

"Pravila Opšteg građanskog zakona u pogledu poklona, ortakluka i o posudbi primjenjivat će sa kao pravna pravila ukoliko su u saglasnosti s Ustavom i zakonima Republike Bosne i Hercegovine".

Napomena (RS): Na osnovu člana 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima "Službeni glasnik RS", broj 17/93 (u daljem tekstu: ZIDZOO, koji donosimo u ovoj knjizi kao Prilog broj III), koji je stupio na snagu 30. septembra 1993. godine, u Zakonu o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89), u naslovu Dijela prvog brisane su riječi "Osnovi obligacionih odnosa", kao i zagrade ispred i iza riječi: "Opšti dio".

Na osnovu člana 2. ZIDZOO, naslov člana 1. i član 1. izmijenjeni su i glase:

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sadržina zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se obligacioni odnosi koji nastaju iz ugovora, prouzrokovanja štete, sticanja bez osnova, poslovodstva bez naloga, jednostrane izjave volje i drugih zakonom utvrđenih činjenica.

Učesnici obligacionih odnosa

Član 2.

Učesnici obligacionih odnosa su preduzeća i druga društvena pravna lica (u daljem tekstu: društvena pravna lica) pojedinci i građanska pravna lica.

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen članom 5. ZPZOO.

Ovo je sada važeći tekst čl. 2. ZOO.

Napomena (RS): Naslov čl. 2. i čl. 2. izmijenjeni su članom 3. ZIDZOO i glase:

Strane u obligacionim odnosima

Član 2.

Strane u obligacionim odnosima mogu biti fizička i pravna lica.

Obligacioni odnosi i raspolaganje društvenim sredstvima

Član 3.

(1) Društvena pravna lica učestvuju u obligacionim odnosima u ostvarivanju prava raspolaganja društvenim sredstvima kojima upravljaju radnici u osnovnim i drugim organizacijama udruženog rada, odnosno radni ljudi u drugim društvenim pravnim licima

(2) Društvena pravna lica ostvaruju pravo raspolaganja društvenim sredstvima u obligacionim odnosima saglasno odlukama koje radnici u osnovnim i drugim organizacijama udruženog rada, odnosno radni ljudi u drugim društvenim pravnim licima donose u skladu sa statutom, drugim samoupravnim opštim aktima i zakonom.

Napomena (FBiH): Članom 3. ZPZOO, članovi 3. do 9. ZOO stavljeni su van snage od 11. aprila 1992. godine.

Članom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima (“Službeni list RBiH”, broj 13/93), brisan je član 3. ZPZOO, tako da se od 7. juna 1993. godine opet primjenjuju odredbe navedenih članova.

Obligacioni odnosi i društveno planiranje

Član 4.

Društvena pravna lica u zasnivanju obligacionih odnosa postupaju u skladu sa svojim planovima i obezbjeđuju izvršavanje materijalnih obaveza preuzetih samoupravnim sporazumima o osnovama planova samoupravnih organizacija i zajednica i dogovorima o osnovama planova društveno – političkih zajednica.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Obligacioni odnosi i korišćenje društvenim sredstvima

Član 5.

Društvena pravna lica u zasnivanju obligacionih odnosa dužna su da se društveno i ekonomski cjelishodno koriste društvenim sredstvima kojima raspolažu i da očuvaju njihovu nesmanjenu vrijednost, kao i da obezbjeđuju unapređivanje i proširivanje materijalne osnove udruženog rada, odnosno ostvarivanje svojih ciljeva i zadataka i zaštitu društvene svojine.

Napomena (RS): Odredbom čl. 4. ZIDZOO brisani su čl. 5. do 9. i naslovi tih članova.

Obligacioni odnosi i samoupravni sporazumi

Član 6.

(1) Društvena pravna lica koja zasnivaju obligacione odnose radi izvršavanja samoupravnog sporazuma koji su međusobno zaključila dužna su da postupaju u skladu s tim samoupravnim sporazumom.

(2) U zasnivanju obligacionih odnosa društvena pravna lica dužna su da vode računa o samoupravnim sporazumima i društvenim dogovorima koje su zaključila sa drugim i o svojoj odgovornosti za izvršavanje obaveza preuzetih tim samoupravnim sporazumima i društvenim dogovorima.

Saradnja u obligacionim odnosima

Član 7.

(1) U zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa, društvena pravna lica ostvaruju saradnju u odnosima međusobne povezanosti i zavisnosti, uzajamne odgovornosti kao i solidarnosti radnika u udruženom radu, zasnovanim na samoupravljanju i društvenoj svojini sredstava za proizvodnju i drugih sredstava rada.

(2) U međusobnim odnosima saradnje društvena pravna lica dužna su da vode računa o ciljevima trajnije saradnje i o ostvarivanju drugih zajedničkih interesa i da na drugi način stvaraju uslove za ostvarivanje prava i izvršavanje obaveza iz obligacionih odnosa.

(3) Na ovim osnovama preduzeća, zemljoradničke i druge zadruge ostvaruju saradnju u obligacionim odnosima i sa zemljoradnicima i drugim radnim ljudima koji samostalno obavljaju djelatnost ličnim radom.

---

1. Ugovorna klauzula da će stranke određene činjenice smatrati istinitim jedino ako su utvrđene nalazom specijalizovane radne organizacije važi samo kada te činjenice nisu evidentirane u ispravama koje su i sačinile same ugovorne stranke.

Iz obrazloženja:

Stranke su ugovorom zaključenim 29. aprila 1981. godine (član 7. tač. b i d), ugovorile cijenu brodskog prevoza cel. vlakna i "rayon filament-a". za Bombaj na USA dolara 148, plativo u dinarima, po toni, uz uslov da zapremina ne prelazi 2,6 ccm za jednu tonu. Ako prelazi, što prevoznik mora utvrditi službenim mjerenjem u luci ukrcaja po ovlaštenoj radnoj organizaciji, prevoznik ima prava na veću cijenu prevoza.

U ovoj parnici tužilac - prevoznik traži razliku u cijeni, tvrdeći da je prevezeni teret imao veću zapreminu od 2,6 ccm po toni, što je vidljivo iz brodskih prevo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

znih isprava (naloga ukrcaja, potvrde ukrcaja i teretnice) sačinjenih na osnovu podataka dobijenih od samog naručioca prevoza - tuženog, odnosno njegovog špeditera i neosporenih po tuženom.

Prvostepeni sud odbija tužbeni zahtjev sa obrazloženjem da veća zapremina nije utvrđena službenim mjerenjima po ovlaštenoj organizaciji u luci ukrcaja (RO "Jugoinspekt", Rijeka) te zbog ovako zauzetog stava, ne utvrđuje da li su tačni navodi tužioca da su podaci o većoj zapremini vidljivi iz isprava koje su sačinili tuženi, odnosno njegov špediter.

Odredba člana 7. tač d) ugovora od 29. aprila 1981. godine, razmatrana u okviru načela saradnje u obligacionim odnosima i savjesnosti i poštenja (čl. 7. i 12. Zakona o obligacionim odnosima) mora biti shvaćena tako da je tužilac - prevoznik dužan da veću zapreminu prevezene robe od predviđene ugovorom, dokazuje certifikatom ovlaštene specijalizovane radne organizacije samo ako među ugovornim strankama nije nesporno da je roba veće zapremine (dakle, ako to ne proizlazi iz isprava koje je sačinio sam tuženi ili njegov špediter).

Staga je trebalo, eventualno i uz pomoć vještaka, utvrditi da li iz samih isprava koje je sačinio tuženi (ili njegav špediter) proizlazi da je tuženi predao na prevoz robu veće zapremine od 2,6 ccm, po toni.

(Vs BiH, Pž. 481/86, od 22. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 21)

Obaveze prema građanima kao potrošačima i korisnicima usluga

Član 8.

U zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa, osnovne i druge organizacije udruženog rada, zadruge i radni ljudi koji samostalno obavljaju djelatnost ličnim radom dužni su da, kad obavljanjem svoje djelatnosti neposredno zadovoljavaju potrebe građana, svoja prava i obaveze uređuju i vrše na način kojim se obezbjeđuju redovno i kvalitetno zadovoljavanje potreba građana i što povoljniji uslovi za zadovoljenje tih potreba.

Ponašanje na tržištu

Član 9.

Organizacije udruženog rada i drugi učesnici u prometu dužni su da u obligacionim odnosima postupaju u skladu sa načelom jedinstva tržišta i utvrđenom ekonomskom politikom, da ne remete stabilnost tržišta i da ne nanose štetu drugim učesnicima na tržištu, potrošačima i društvenoj zajednici kao cjelini.

Sloboda uređivanja obligacionih odnosa

Član 10.

Učesnici u prometu slobodno uređuju obligacione odnose, a ne mogu ih uređivati suprotno Ustavu Republike Bosne i Hercegovine prinudnim propisima te moralu društva.

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen članom 6. ZPZOO.

Ovo je sada važeći tekst člana 10. ZOO.

Napomena (RS): Na osnovu člana 5. ZIDZOO naslov člana 10. i član 10. izmijenjeni su glase:

http://www.advokat-prnjavorac.com

Autonomija volje

Član 10.

Strane u obligacionim odnosima su slobodne, u granicama prinudnih propisa, javnog poretka i dobrih običaja, da svoje odnose urede po svojoj volji.

---

1. Valjan je ugovor prema kome pravo vlasništva na nekretnini opterećenoj pravom plodouživanja stiče ono lice s kojim će živjeti plodoživalac u času smrti.

(Vs BiH, Rev. 95/90, od 19. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 37)

2. Sporazum o prenosu osnovnih sredstava uz naknadu i preuzimanje radnika poslovne jedinice jedne pivare od strane druge ima karakter obligacionog ugovora, a ne samoupravnog sporazuma, iako je tako nazvan. Ništava je odredba u ovom sporazumu da je prenosilac dužan da se uzdrži od prodaje piva na području ranije poslovne jedinice duži niz godina ili da pribaviocu plati naknadu štete, pošto dovodi do narušavanja jedinstva jugoslovenskog tržišta.

(Vs BiH, Pž. 457/90, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 40)

3. Zakon o nasljeđivanju propisuje formu sudskog testamenta za ugovor o doživotnom izdržavanju kojim primalac izdržavanja ostavlja u nasljeđe svoju imovinu ili jedan njen dio davaocu izdržavanja, ali zakon ne isključuje zaključenje ugovora o ustupanju imovine ili njenog dijela za života primaoca izdržavanja. Za ovaj drugi ugovor zakon ne propisuje posebnu formu, pa je u skladu sa načelom neformalnosti ugovora, punovažan i neformalan ugovor o doživotnom izdrzavanju, ako posebni zakon za pravni promet pojedinih dobara ne propisuje posebnu formu.

(Vs BiH, Gvl. 4/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 87)

4. Nije suprotna prinudnim propisima ugovorna klauzula po kojoj su stranke ugovorile da se zahtjev za naknadu štete ima podnijeti u određenom roku (30 dana) i da nakon isteka tog roka (ako zahtjev nije podnesen) stranka koja je uzrokovala štetu više za nju ne odgovara.

(Ps H, Pž. 268/90, od 20. 11. 1990. – Psp 49 - 122)

5. Vidjeti: Odluku Vs BiH, Pž. 481/86, od 22. 4. 1987., citiranu u sudskoj praksi uz član 7. ZOO.

6. Ako su se članovi porodične zajednice sporazumjeli da zajednički sagrade stambenu zgradu, sa unaprijed utvrđenim suvlasničkim udjelima, ne mogu pojedini od njih zahtijevati veći dio pozivom na značajniji doprinos u izgradnji. Bračni drugovi učesnika u zajedničkoj gradnji, koji su za sporazum znali i s njim se prećutno saglasili, mogu zahtijevati udio povodom zajedničkog sticanja u braku samo unutar suvlasničkog dijela svog bračnog druga.

(Vs BiH, Rev. 114/90, od 16. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 87)

7. Protivan je moralu i zato je ništav ugovor o kupoprodaji kad je kupac prilikom ugovaranja iskoristio teško stanje prodavca i naveo ga, da na prodaju pristane za cijenu koja je nesrazmjerno mala.

(Vs BiH, Gž. 93/56. - Zbirka sudskih odluka knj. I. sv. 2 - 341)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ravnopravnost učesnika u obligacionom odnosu

Član 11.

Učesnici u obligacionom odnosu su ravnopravni.

Napomena (RS): Naslov člana 11. i član 11. izmijenjeni su odredbom člana ZIDZOO i glase:

Ravnopravnost strana

Član 11.

Strane u obligacionom odnosu su ravnopravne.

---

1. Nije dopušteno ugovaranje prava na jednostrani raskid ugovora u korist jedne od ugovornih stranaka, bez vremenskog ograničenja.

(Vs BiH, Rev. 667/86, od 28. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 27)

2. Za utvrđivanje postojanja zablude pri zaključenju ugovora, potrebno je utvrditi da li je tužiteljica bila u bitnoj zabludi u odnosu na bitna svojstva predmeta kao i u odnosu na okolnosti koje se po običajima u prometu smatraju odlučnim, jer u protivnom ne bi zaključila takav ugovor.

Iz obrazloženja:

Presudom općinskom suda I u Sarajevu broj P. 1111/96 od 4. 3. 1998. godine tužiteljica je odbijena sa tužbenim zahtjevom, koji je bio upravljen na utvrđivanje ništavosti zaključenog ugovora o zamjeni nekretnina, zbog zablude kod kupca.

Kantonalni sud u Sarajevu je svojom presudom broj Gž. 173/99 od 22. 4. 1999. godine žalbu tužiteljice odbio, a prvostepenu presudu potvrdio.

U postupku je bitno utvrditi da li je tužiteljica bila u bitnoj zabludi u odnosu na bitna svojstva predmeta, kao i u odnosu na okolnosti koje se u običajima u prometu smatraju odlučnim, jer u protivnom ne bi zaključila takav ugovor.

Naime, sama činjenica da je u momentu zaključenja ugovora o zamjeni bila zaposjednuta nekretnina, koju je u posjed trebala preuzeti tužiteljica, ne čini ovakav ugovor rušljivim iz razloga što je zaposjedanje nekretnina u ratnom i u poratnom periodu, nažalost, od trećih lica gotovo redovna pojava, a to tim prije što je tužiteljica znala da je ta nekretnina zaposjednuta od strane trećeg lica.

(Os I Sarajevo, P. 1111/96, od 4. 3. 1998)

(Ks u Sarajevu, Gž. 173/99, od 22. 4. 1999. – Bilten sp KsS 3/99, str. 17)

Načelo savjesnosti i poštenja

Član 12.

U zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa učesnici su dužni da se pridržavaju načela savjesnosti i poštenja.

Napomena (RS): Odredbom člana 57. ZIDZOO, u članu 12., članu 15. stav 1., članu 17. st. 1. i 2., članu 18. st. 1. do 3., čl. 19. i 20. i članu 21. st. 1. i 2. riječ: "učesnici", u različitom broju i padežu zamijenjene su riječju: "strane", u odgovarajućem broju i padežu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U članu 12, članu 17. stav 1, članu 18. st. 1. i 2. i članu 21. st. 1. i 2. gramatički oblici pojedinih riječi mijenjaju se u skladu sa izmjenom iz stava 1. člana 57. ZIDZOO

---

1. Stranka koja priznaje da je njen postupak bio protivan načelu poštenja i savjesnosti, ne može se – u odnosu prema drugim licima – pozivati na to načelo.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl. 576/60)

2. Ukoliko je ugovorna kamata nerealna odnosno zelenaška, tada sudovi imaju ovlašćenja da tako ugovorenu kamatu umjere i svedu na realne vrijednosti, koje odgovaraju načelu savjesnosti i poštenja u zaključenju obligacionih odnosa i načelu jednake vrijednosti uzajamnih davanja.

(Vs S, broj Pzz. 29/00. – Bilten 4/2000)

3. Kupac koji je znao ili je mogao znati da je uložio pažnju koja se očekuje od prosječnog čovjeka u pravnom prometu, da su kupljene nekretnine ranije prodate trećem licu ne može steći pravo vlasništva uknjižbom u zemljišnu knjigu kao ni polaganjem isprave kod nadležnog suda tamo gdje su uništene zemljišne knjige.

(Vs BiH, Rev. 56/91, od 5. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 27)

4. Davanje ponude teleksom smatra se da je jednakog djelovanja kao, na primjer, davanje ponude na poslovnom papiru (memorandumu), što znači da ako su ispunjene pretpostavke iz uzance broj 21. Općih uzanci za promet robom, koja se nesumnjivo primjenjuje u smislu odredbi st. 2. čl. 21. i st. 2. čl. 1107. ZOO, takva izjava obvezuje ponuditelja. Isto se tako prosuđuje i prihvaćanje ponude teleksom.

Iz obrazloženja citiramo:

"Ne može se prihvatiti stav imatelja teleksa koji se temelji na sumnji da je izjavu teleksom dala osoba koja za to nije ovlaštena, jer je na njemu dužnost da organizira posao tako da u pogledu izjava datih teleksom druga strana ne bude ni u kakvoj sumnji. U suprotnom, tvrdnjom da je izjavu teleksom dala neovlaštena osoba bio bi doveden u pitanje svaki tako sklopljen posao, a ako se ospori, to nije u skladu s načelom savjesnosti i poštenja na kojem se obvezni odnosi moraju zasnivati."

(Vps H, Pž. 1623/83, od 20. 3. 1984. – Psp 25 - 179)

5. Banka - indosant - eskonter mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, može u regresnoj mjeničnoj parnici uspješno istaći protiv bankarske organizacije - indosatara - reeskontera mjenice, prigovor da je prema njoj zlomisleno postupao u času kada je eskontom pribavila mjenicu, da bi je tužiocu reeskontovala.

(Vs BiH, Pž. 597/89, od 30. 8. 1990., isto Pž. 510/89 i Pž. 515/89, obje od 30. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 87)

6. Ništav je ugovor o doživotnom izdržavanju ako ga je davalac izdržavanja zaključio u namjeri da pribavi nesrazmjernu imovinsku korist očekujući skoru smrt primaoca izdržavanja.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi propustili su da utvrde da li je ugovor ništav zbog povrede načela savjesnosti i poštenja (čl. 12. i 103. Zakona o obligacionim odnosima).

Primalac izdržavanja umro je sedam mjeseci nakon zaključenja ugovore o doživotnom izdržavanju u 78 godini života, a dugo je bolovao od ciroze jetre i "šećerne bolesti".

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ništav je ugovor ako je tuženi s obzirom na konkretne okolnosti računao sa skorom smrću primaoca izdržavanja da bi pribavio nesrazmjernu imovinsku korist.

(Vs BiH, Rev. 285/89, od 21. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 114)

7. Komitent je obvezan platiti komisionaru sve troškove koji su bili potrebni za izvršenje naloga. Komisionar je obvezan postupiti po imperativnom nalogu komitenta. Time što je upozorio komitenta na povećane troškove, postupio je kao pažljiv i dobar trgovac.

(Vs RH, Pž. 2083/91, od 26. 5. 1992. – Psp 53 - 211)

8. Jači je u pravu prvi kupac nekretnine nego drugi nesvjesni kupac koji je na temelju ugovora prenio na sebe pravo vlasništva uknjižbom u zemljišnu knjigu.

(Vs BiH, Rev. 224/88, od 16. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 24)

9. U slučaju da su istu nekretninu od njenog vlasnika kupila dva lica, svako za sebe, pravo vlasništva stiče onaj koji se prvi uknjiži, osim ako se dokaže da je bio nesavjestan kupac.

(Vs BiH, Rev. 518/88, od 16. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 31)

10. Ugovorna klauzula koja bi prodavcu davala pravo da poveća ugovorene obaveze kupca (da mu plati veće cijene od ugovorenih) na osnovu jednostrane i formalne potvrde trećeg lica čiju materijalnu ispravnost kupac ne bi mogao osporavati, protivna je načelu poštenja i savjesnosti.

(Rješenje Vrh. priv. suda, Sl – 550/62)

11. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz čl. 13., te 103. i 104. ZOO.

Zabrana zloupotrebe prava

Član 13.

(1) Zabranjeno je vršenje prava iz obligacionih odnosa protivno cilju zbog koga je ono zakonom ustanovljeno ili priznato.

(2) Isto tako, zabranjeno je vršenje prava iz obligacionog odnosa protivno cilju zbog koga je ono ustanovljeno samoupravnim sporazumom.

Napomena (FBiH): Članom 3. ZPZOO, od 11. aprila 1992. godine stav 2. ovog člana stavljen je van snage.

Članom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list RBiH", broj 13/93), brisan je član 3. ZPZOO, tako da se od 7. juna 1993. godine opet primjenjuju odredbe stava 2. ovog člana.

Ovo je sada važeći tekst člana 13. ZOO.

Napomena (RS): Odredbom člana 7. ZIDZOO brisan je stav 2. člana 13. ZOO, tako da u RS sada važi samo odredba stava 1. ovog člana.

---

1. Kad je više osoba sklopilo zasebne pravne poslove radi stjecanja prava vlasništva na istoj nekretnini, o jačem pravu sud odlučuje primjenom načela morala, savjesti i poštenja i načela *zabrane zloupotrebe prava*.

(Zaključak bivših vrhovnih sudova od 28. i 29. 5. 1986)

2. Stanar je obvezan omogućiti davatelju stana da u stan dovodi potencijalne kupce stana radi razgledavanja, pri čemu je davalac stana ograničen jedino zabranom šikanoznog postupanja.

(Vs H, Rev. 2357/88, od 13. 4. 1989. – Psp 44 - 129)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zabrana stvaranja i iskorišćavanja monopolskog položaja

Član 14.

U zasnivanju obligacionih odnosa učesnici ne mogu ustanovljavati prava i obaveze kojima se za bilo koga od njih ili za drugog stvara ili iskorišćava monopolski položaj na jedinstvenom jugoslovenskom tržištu, kojim se stiču materijalna ili druga preimućstva koja se ne zasnivaju na radu ili stvaraju neravnopravni odnosi u poslovanju ili narušavaju druge osnove samoupravnih društveno – ekonomskih odnosa.

Napomena (FBiH): Članom 3. ZPZOO, od 11. aprila 1992. godine član 14. ZOO stavljen je van snage.

Članom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list RBiH", broj 13/93), brisan je član 3. ZPZOO, tako da se od 7. juna 1993. godine opet primjenjuju odredbe ovog člana.

Ovo je sada važeći tekst člana 14. ZOO.

Napomena (RS): Na osnovu člana 8. ZIDZOO izmijenjen je član 14. ZOO i glasi:

Član 14.

U zasnivanju obligacionih odnosa strane ne mogu ustanovljavati prava i obaveze kojima se za bilo koga stvara ili iskorišćava monopolski položaj na tržištu.

Načelo jednake vrijednosti davanja

Član 15.

(1) U zasnivanju dvostranih ugovora učesnici polaze od načela jednake vrijednosti uzajamnih davanja.

(2) Zakonom se određuje u kojim slučajevima narušavanja toga načela povlači pravne posljedice.

---

1. U naknadu štete zbog raskida ugovora o prodaji, prouzrokovanu kupovinom radi pokrića uračunava se zatezna kamata na iznos unaprijed plaćene cijene, za period od uplate do vraćanja.

(Vs BiH, Pž. 24/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 50)

2. Dispozitivnost norme o ugovornoj kamati može se protezati samo dok ne dođe u sukob sa osnovnim načelom građanskog prava jednake vrijednosti uzajamnih davanja.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom obavezan je tužilac - protivtuženi da tuženom - protivtužiocu isplati iznos od …….. dinara sa zakonskom zateznom kamatom počev od 25. marta 1996. godine, pa do isplate.

Ovakvu odluku prvostepeni sud je donio sa obrazloženjem da je u toku postupka utvrđeno da su tužilac - protivtuženi i tuženi - protivtužilac zaključili ugovor o namjenskom depozitu dana 26.9.1995. godine od ……. dinara sa kamatom od 0,6% dnevno i rokom vraćanja 6.10.1995. godine, da su aneksom 1. i 2. Ugovora izmijenili samo rok vraćanja deponovanog novčanog iznosa, dok su svi ostali bitni elementi ugovora ostali nepromijenjeni. Tužilac - protivtuženi isplatio je tuženom-protivtužiocu zaključno sa 25.3.1996. godine ukupno ……. dinara. Obaveza tužioca - protivtuženog prema tuženom - protivtužiocu iznosi …….. dinara.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Po nalaženju višeg suda prvostepena presuda donijeta je uz pogrešnu primjenu materijalnog prava i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, pa je istu valjalo ukinuti.

Prvostepeni sud je u dokaznom postupku pravilno i potpuno utvrdio da su tužilac-protivtuženi i tuženi - protivtužilac zaključili ugovor o namjenskom oročenom depozitu dana 26.9.1995. godine po kome se deponent - ovdje tuženi - protivtužilac obavezao da kod banke - ovdje tužioca - protivtuženog položi, a banka primi novčani iznos od …….. dinara, ugovoren je rok vraćanja novčanih sredstava, sa kamatnom stopom od 0,6% dnevno, a uz osnovni ugovor zaključeni su prvi i drugi aneks ugovora kojima su izmijenjeni rokovi vraćanja novčanih sredstava (čl. 1035., 1038. tačka 1. i 1042. ZOO). Prema tome ugovor o oročenom namjenskom depozitu predstavlja pasivni bankarski posao iz djelatnosti banke, po kojima je banka dužnik, prema svojim deponentima, zaključuje ih u cilju mobilizacije i koncentracije slobodnih novčanih sredstava čime obezbjeđuje potencijal za obavljanje aktivnih bankarskih poslova.

Pravno stanovište prvostepenog suda u konkretnom slučaju ne može se prihvatiti. Naime, tačno je da su stranke ugovorom o namjenskom oročenom depozitu ugovorile visinu kamate na iznos deponovanih sredstava od 0,6% dnevno (član 1042. ZOO), ali dispozitivnost norme o ugovorenoj kamati može se protezati samo dok ne dođe u sukob sa osnovnim načelom građanskog prava jednake vrijednosti uzajamnih davanja iz odredbe člana 15. Zakona o obligacionim odnosima, a o čemu sud vodi računa po službenoj dužnosti. U tom smislu prvostepeni sud je bio dužan da ispita da li ugovorna kamata od 0,6% dnevno odnosno 18% mjesečno, a za period za koji je obračunata predstavlja realnu i uobičajenu kamatu za takvu vrstu posla, jer samo takvoj kamatnoj stopi može pružiti sudsku zaštitu.

(Rješenje Višeg trgovinskog suda u Beogradu, Pž. broj 5408/01 od 21.2.2002. godine)

3. Promjena okolnosti u smislu čl. 354. st. 1. ZOO ne daje pravo ugovornoj strani na raskid ugovora, već bi u tom slučaju njezina obveza prestala.

Iz obrazloženja citiramo:

Ugovaranjem te klauzule ugovorne strane upravo su predvidjele promjenu okolnosti koje su u trenutku zaključenja ugovora bile izvjesne, pa su očito tu klauzulu primijenile kako zbog pada vrijednosti domaće valute ne bi došlo do oštećenja vjerovnika i kako ne bi došlo do povrede načela jednake vrijednosti davanja (čl. 15. ZOO).

(Vs RH, Rev. 555/94, od 6. 12. 1995. – Izbor odluka 1/1996 - 69)

4. Ne postoji nesrazmjera ugovorenih davanja u pogledu visine ugovorene kamate na bankarski kredit, kada je visina određena prosječnom visinom kamatnih stopa na tržištu novca.

Kod nedozvoljenih kretanja kamatnih stopa, s pozivom na načelo jednakih davanja, sud bi mogao umjeriti stopu ugovorene kamatu u smislu člana 15. ZOO, s tim što je eventualna zloupotreba propisivanja zelenaških kamata sankcionisana i odredbom člana 141. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 256/97. – Bilten 4/1997)

5. Odredbom člana 399. stav 2. ZOO propisano je da u pogledu najviše ugovorene kamatne stope između pravnih lica primjenjuju se odredbe posebnog zakona. Međutim, bez obzira što poseban zakon u smislu navedene zakonske odredbe nije donijet, dispozitivnost norme o ugovorenoj kamati može se protezati samo dotle dok ne dođe u sukob sa osnovnim načelima građanskog prava jednake vrijednosti davanja iz odredbe člana 15. ZOO.

(Odluka Saveznog suda, Pzs. 4/99. – Bilten 2/1999)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Ugovor o doživotnom izdržavanju ima element aleatornosti, jer obaveza izdržavanja traje do smrti primaoca izdržavanja, a smrt je, po pravilu, vremenski neizvjesna, pa se ne može primjenjivati pravilo jednake vrijednosti davanja.

(Vs BiH, Rev. 557/86, od 14. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 68)

7. Ako je ugovorena kamatna stopa nesrazmerno visoka u odnosu na okolnosti konkretnog posla i kao takva u suprotnosti sa načelom savjesnosti i poštenja, te načelom jednake vrednosti davanja iz član 12. i član 15. ZOO, sud je dužan saglasno odredbi član 141. ZOO da umjeri stopu ugovorene kamate saglasno odredbi član 399. ZOO.

(Ss, Gzs - 18/99, od 24. 6. 1999. godine)

8. Dužnik koji djelimično izvrši ugovornu obavezu u uslovima visoke inflacije, ne može tražiti raskid čitavog ugovora zbog promijenjenih okolnosti, ali ni povjerilac ne može tražiti izvršenje ostatka obaveze ako prethodno ne valorizuje dio cijene koji ne odgovara izvršenom dijelu obaveze.

(VsS, broj Rev. 1452/96 od 23. 4. 1996. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

9. Ponuda – profaktura za zaključenje ugovora u privredi u uslovima naglašenih inflatornih uspona podrazumijeva obavezu plaćanja u roku "odmah" i kada u njoj nije označeno do kada obavezuje ponudioca.

(Vs RCG, Pž. 69/96, od 1. 4. 1997. – Bilten Vs RCG 1997 – 33)

10. Prinudno poravnanje između dužnika poravnanja i njegovih povjerilaca, ne isključuje mogućnost da povjerilac potražuje od dužnika poravnanja valorizaciju po načelu jednake vrijednosti iz člana 15. ZOO i naknadu štete u smislu odredbe člana 278. stav 2. ZOO pod određenim uslovima

(Vs S, broj Prev. 202/96. – Bilten 4/1996)

Zabrana prouzrokovanja štete

Član 16.

Svako je dužan da se uzdrži od postupka kojim se može drugom prouzrokovati šteta.

Dužnosti ispunjenja obaveza

Član 17.

(1) Učesnici u obligacionom odnosu dužni su da izvrše svoju obavezu i odgovorni su za njeno ispunjenje.

(2) Obaveza se može ugasiti samo saglasnošću volja učesnika u obligacionom odnosu ili na osnovu zakona.

---

1. Etažni vlasnici stambene zgrade u svojini mogu sporazumno priključiti dio zajedničke prostorije: hodnika, podruma, tavana itd. posebnom dijelu zgrade, a taj sporazum obavezuje i njihove pravne sljednike.

Iz obrazloženja:

Između tužioca i njegovog sina postignut je valjan sporazum o prepravci, i daljem korištenju zajedničkih dijelova zgrade u skladu sa odredbama čl. 13. Zakona o svojini na dijelovima zgrade, po kome je sporna površina izgubila prvobitnu namjenu zajedničkih prostorija, te postala dio stana tuženog, kao posebnog dijela zgrade. Takav sporazum bi, prema izričitoj odredbi čl. 15. st. 4. istog zakona, vezao i sve

http://www.advokat-prnjavorac.com

kasnije sticaoce prava vlasništva na pojedinim stanovima, pri čemu se posebno naglašava i to da je samog tužioca, kao ugovornu stranku – prodavca, vezivala i odredba čl. 17. Zakona o obligacionim odnosima u odnosu na raspolaganje sa pravima koja je ugovorom prenio na tuženog.

(Vs BiH, Rev. 693/86, od 13. 8. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 14)

2. Obavezu iz međusobnog poslovnog odnosa, učesnici u obligacionom pravnom odnosu su dužni da ispune i snose odgovornost za njeno neispunjenje.

(Vs S, broj Prev. 138/97, od 23. 4. 1997)

3. Sud će udovoljiti zahtjevu za isplatu deviznoga štednog uloga ako u vrijeme zatražene isplate, kao i u vrijeme donošenja presude prvog stupnja, nisu bila propisana ograničenja prava deponenta na isplatu uloga.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski sudovi pravilno su primijenili materijalno pravo kada su udovoljili zahtjevu tužitelja i obvezali tuženika (banka) da tužitelju isplati njegov štedni ulog od …….. CHF položen na deviznoj štednoj knjižici. Razlog zbog kojega tuženik nije udovoljio traženju tužitelja jest taj što tuženik (kako je tijekom postupka opravdavao svoje postupanje, a sada ističe isti razlog u reviziji) nije bio u mogućnosti da isplati zatraženi iznos deviza jer, kao i druge poslovne banke u zemlji, ne raspolaže gotovinom, smatrajući da je to objektivan razlog odnosno okolnost na koju tuženik ne može utjecati. Proizlazi, dakle, da je tužitelj u skladu s odredbom članka 1043. Zakona o obveznim odnosima, koji je na temelju odredbe članka 1. Zakona o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91) preuzet kao zakon Republike Hrvatske (dalje ZOO), položio devizni ulog na štednju kod tužene, tj. banke koja na temelju odredbe članka 20. stavak 1. Zakona o bankama i drugim financijskim organizacijama ("Službeni list SFRJ", broj 10/89) prima štedne uloge i depozit građana i građanskih pravnih osoba u dinarima i stranoj valuti. Budući da se u ovom slučaju radi o ulogu na štednju po viđenju, tužitelj je, polazeći pri tom od propisa mjerodavnih u vrijeme donošenja prvostupanjske presude, bio ovlašten povući svoja položena devizna sredstva. Tužena, koja je na temelju odredbe članka 57. Zakon o bankama i drugim financijskim organizacijama dužna održavati likvidnost poslovanja i vlastitu solventnost, stim da su propisane i sankcije ako tako ne postupi (članak 78. stavak 1. točka 2. istog propisa), i po ocjeni ovog revizijskog suda bila je dužna izvršiti svoju ugovornu obvezu (članak 17. ZOO), posebno zbog toga jer u vrijeme kada je tužitelj zatražio da mu tužena isplati položeni devizni štedni ulog s njegove štedne knjižice, kao i u vrijeme donošenja prvostupanjske presude, nisu postojala ograničenja u pogledu mogućnosti podizanja deviznih štednih uloga. Kako u vrijeme mjerodavno za ocjenu pravilnosti primjene materijalnog prava nije postojao propis koji bi intervencijom u obvezno pravni odnos stranaka ograničavao pravo deponenta da podiže sa svog štednog uloga devizna sredstva, a za održavanje likvidnosti bila je odgovorna upravo tužena, nižestupanjski sudovi su pravilno i zakonito odlučili kada je obvezana tužena da tužitelju isplati s njegovoga štednog uloga iznos od ….. CHF položen na deviznu štednu knjižicu tužitelja."

(Vs RH, Rev. 2420/91, od 22. 1. 1992.. – Izbor odluka 1994 – 89/140)

4. Zaposlenik je ovlašten tražiti ispunjenje ugovora o svom prelasku na rad u drugu pravnu osobu što su ga zaključile međusobno dvije pravne osobe uz njegovu suglasnost.

(Vs RH, Rev. 2974/92, od 1. 7. 1993. – Izbor odluka 2/1995 - 118)

5. Prema Opštim uslovima za isporuku električne energije koji su sastavni dio ugovora zaključenog između potrošača elektroprivredne organizacije, potrošač “investitor” koji je uložio sredstva u izgradnju nove linije može tražiti “obeštećenje” u

http://www.advokat-prnjavorac.com

trajanju od tri godine od dana predaje u osnovna sredstva isporučiocu, a obaveza "obeštećenja" koja tereti novog potrošača uređuje se pismenim ugovorom.

(Vs BiH, Rev. 151/87, od 17. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 65)

6. Prodavac automobila dužan je vratiti dio cijene koje je naplatio od kupca, uslovljavanjem te uplate prijetnjom raskida ugovora, i to u vrijeme kada je svojom krivnjom već pao u docnju sa isporukom prodatog vozila (u ugovorenom roku isporuke cijena nije bila mijenjana).

(Vs BiH, Gvl. 25/84, od 4. 10. 1984. - Bilten Vs BiH 4/84 - 2)

7. Banka ne odgovara za štetu zbog pravne nemogućnosti ispunjenja ugovora o depozitu u pogledu kamata, koja je nastupila nakon zaključenja ugovora stupanjem na snagu prinudnih odredaba o plaćanju kamata.

Iz obrazloženja:

"Prema utvrđenjima nižestupanjskih sudova proizlazi da su stranke zaključile dana 28. siječnja 1982. g. ugovor o namjensko oročenom depozitu deviznih sredstava (……. DEM) na rok od 10 godina s kamatnom stopom od 10% godišnje, koje se obračunavaju u devizama na dan 31. prosinca i pripisuju depozitu, a isplaćuju pri podizanju depozita.

Također nije među strankama sporno da u razdoblju od 1. siječnja 1984. g. do 31. prosinca 1988. g. kamata nije pripisivana depozitu već je obračun kamata za to razdoblje vršen u dinarskoj protuvrijednosti deviza i položen na posebni račun.

Tužitelj u ovom postupku potražuje štetu koja mu je nastala nepridržavanjem odredaba zaključenog ugovora o obračunu kamata na oročeni depozit, a za sporno razdoblje.

Prvostupanjski sud prihvaćajući tužbeni zahtjev tužitelja pozivom na čl. 17. i 18. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, prihvaća tužbeni zahtjev smatrajući da je banka bila dužna pridržavati se odredaba zaključenog ugovora.

S pravom drugostupanjski sud nije prihvatio pravnu ocjenu depozitnog odnosa stranaka navedenog u presudi suda prvog stupnja.

U vremenskom razdoblju od 1. siječnja 1984. g. do 31. prosinca 1988. g., dakle poslije zaključenja ugovora stupila je na snagu odredba čl. 19. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima s inozemstvom kojom je bilo propisano da na devize na deviznim računima i deviznim štednim ulozima građana i građanskih pravnih osoba ovlaštene banke plaćaju kamate u dinarima, osim na devize na deviznim računima i štednim ulozima građana na privremenom radu u inozemstvu.

Kako tužitelj ni ne tvrdi da bi u vrijeme primjene ove odredbe imao status građana na privremenom radu u inozemstvu, tuženica je bila dužna jer se radi o kogentnom propisu primijeniti taj propis pa stoga i ovlaštena deponirati ugovorenu kamatu u dinarima s konverzijom po tečaju zadnjih dana poslovne godine na poseban račun.

Stoga tuženica zbog pravne nemogućnosti ispunjenja ugovorne obveze, koja je nastupila nakon zaključenog ugovora, a zbog stupanja na snagu kogentne norme nije u obvezi tužitelju naknaditi štetu koja mu je time proizašla.

Pritom pozivanje revidenta na čl. 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 3/94) kojom odredbom je propisano retroaktivno djelovanje izmijenjenog čl. 395. ZOO (čl. 2. Zakona o izmjenama i dopunama ZOO) nema nikakvog pravnog značenja jer za konkretni slučaj citirana norma se ne može ni primijeniti."

(Vs RH, Rev. 1543/96, od 12. 1. 2000. – Izbor odluka 1/2000 – 42)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ponašanje u izvršavanju obaveza i ostvarivanju prava

Član 18.

(1) Učesnik u obligacionom odnosu dužan je da u izvršavanju svoje obaveze postupa sa pažnjom koja se u pravnom prometu zahtijeva u odgovarajućoj vrsti obligacionih odnosa (pažnja dobrog privrednika, odnosno pažnja dobrog domaćina).

(2) Učesnik u obligacionom odnosu dužan je da u izvršavanju obaveze iz svoje profesionalne djelatnosti postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka).

(3) Učesnik u obligacionom odnosu dužan je da se u ostvarivanju svog prava uzdrži od postupka kojim bi se otežalo izvršenje obaveze drugog učesnika.

---

1. Iako je nadležni organ imao pravo da sruši zgradu koja je sagrađena bez građevinske dozvole, nije ovlašten da pri tome postupa bezobzirno, već pri rušenju treba da postupa tako kako bi šteta bila što manja, jer u protivnom će odgovarati za štetu.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 23)

2. Krajnje je nepažljivo postupao vlasnik stroja - utovarivača kad je prilikom istovara šute ušao s utovarivačem teškim 12 tona u prizemnu prostoriju i propao u podrum, a da prethodno nije provjerio sigurnost poda prizemlja.

Iz obrazloženja citiramo:

"Dana 23. lipnja 1986.g. došlo je do nesreće kada je tužitelj, vlasnik stroja - utovarivača CAT 941, zajedno sa strojem propao kroz "deku" prizemlja u podrumske prostorije. Ovaj štetni događaj zbio se na gradilištu u Z. Predmet spora ovog parničnog postupka je zahtjev tužitelja za naknadu štete koju je pretrpio u opisanoj nesreći. Nije sporno u ovoj fazi postupka da je tužitelj izvođač - kooperant zadruge "Z. 77" (ugovor o kooperaciji za izvođenje radova "U Z. 1986.g."), koja je s tuženikom u ovoj parnici sklopila ugovor (11. VI. 1986.g.) prema kojem je tužena koristila usluge zadruge kao izvođača pojedinih radova na gradilištu u Z. Nije sporno da je dana 23. VI. 1986.g. sam tužitelj upravljao svojim strojem - utovarivačem, da je nakon određivanja radnog zadatka "da izvrši istovarivanje šute" ušao utovarivačem u prizemnu prostoriju, da je za vrijeme rada pod prizemlja prostorije počeo pucati, zbog čega je tužitelj zajedno sa strojem propao u podrum. Sudovi smatraju da na strani tuženika ne postoji osnova odgovornosti za štetu koju trpi tužitelj padom s prizemlja u podrum svojim strojem. Stoga odbijaju zahtjev tužitelja. Ovaj revizijski sud smatra da su sudovi valjano primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužitelja. Na ugovor o kooperaciji za izvedbu radova primjenjuju se opća načela Zakona o obveznim odnosima.

Ugovor o izvedbi radova mora se izvršavati u skladu s općim načelima ZOO. Prema načinu i odredbi iz čl. 18. st. 2. tog Zakona, sudionik u obveznom odnosu dužan je u izvršavanju obveze i svoje profesionalne djelatnosti postupati s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima. Takvu pažnju navedeni propis definira kao pažnju dobrog stručnjaka. Upravo zbog toga od tužitelja se kao vlasnika stroja - utovarivača kojim je upravljao na "istovaru šute" u uvjetima kada je tu šutu trebalo iznijeti iz sporne prostorije, očekuje da poduzme određene mjere sigurnosti. To znači da je tužitelj u danim uvjetima trebao provjeriti sigurnost, a s obzirom na konstrukciju poda prizemlja, nesmetanog ulaska teškog utovarivača od 12 tona u samo prizemlje. Propuštanje tužitelja da to učini krajnja je nepažnja za koju on, kao vlasnik i profesionalna osoba koja upravlja strojem, odgovara. U takvom slučaju tužitelj se ne

http://www.advokat-prnjavorac.com

može s uspjehom pozivati na propust radnika tuženika i pod uvjetom osnovanosti njegove tvrdnje, iako sud utvrđuje suprotno, koji da ga je trebao "upozoriti na mogućnost popuštanja deke prizemlja". Stoga svu štetu koju tužitelj propadanjem u podrum zajedno sa strojem trpi, posljedice su propuštanja da postupi pažnjom dobrog stručnjaka, kako to nalažu opća načela ZOO, prilikom obavljanja svoje profesionalne djelatnosti. Iz tog razloga nema utemeljenja u zahtjevu tužitelja da za, na ovaj način, pretrpljenu štetu odgovara tužena "Industrogradnja" s.p.o. iz Z."

(Vs RH, Rev. 570/93, od 3. 2. 1994. - Izbor odluka 1/1996 – 17/59)

3. Da bi se utvrdila odgovornost zanatlije da naknadi štetu nastalu zbog nestručnog izvršenja zanatske usluge, potrebno je da se prethodno ispita i utvrdi šta sve dotični zanatlija u vršenju svog poziva treba da preduzme radi pravilnog izvršenja posla, te da li pod normalnim okolnostima može doći do nastanka štete kao što se konkretno dogodilo.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001., str. 28)

4. Kada proizvođač proizvodi robu za tržište, što podrazumjeva da stupa u obligacione odnose, njegova odgovornost je pojačana jer se mora ponašati sa pažnjom dobrog domaćina. Povećana odgovornost proizvođača proizilazi iz čl. 18. ZOO, a njegova odgovornost se cijeni po odredbi čl. 158. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 368/96. - Bilten 1/1998)

4. Kod podijeljene odgovornosti za štetu prouzrokovanu radnjom stručnog i nestručnog lica, po strožijim kriterijima se mjeri propust prvoga od propusta drugog.

(Vs BiH, Rev. 498/90, od 27. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 58)

5. Ne može se odbiti tužbeni zahtjev kupca da mu tuženi (prodavac) preda drugu stvar, iako je propustio da ga u zakonskom roku obavijesti o nedostatku kupljene stvari, ukoliko je prodavac znao za nedostatak ili mu nije mogao ostati nepoznat, da je postupao s pažnjom koja se očekuje od dobrog privrednika u pravnom prometu.

(Vs BiH, Rev. 482/90, od 12. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 44)

6. Nije isključena odgovornost izvođača molerskih radova za štetu vlasniku lustera, koji su njegovi radnici u toku molovanja stana skinuli sa plafona i usljed nepažnje razbili na podu, i u slučaju ako bi se utvrdilo da imalac stana nije postupao s pažnjom koja se očekuje u takvim okolnostima od čovjeka prosječnih sposobnosti, već bi to bio razlog samo za smanjenje naknade štete.

(Vs BiH, Gvl. 31/87, od 22. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 39)

7. Komisionar ne snosi tečajnu razliku nastalu zbog devalvacije domaće valute, osim ako je do te razlike došlo zbog propusta komisionara da postupa po nalozima komitenta pažnjom dobrog privrednika po čl. 18. ZOO.

(Vps H. Pž. 1943/81, od 16. 3. 1982. – Psp 22 - 165)

Rješavanje sporova na miran način

Član 19.

Učesnici u obligacionom odnosu nastojaće da sporove rješavaju usaglašavanjem, posredovanjem ili na drugi miran način.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dispozitivni karakter odredaba zakona

Član 20.

Učesnici mogu svoj obligacioni odnos urediti drugačije nego što je ovim zakonom određeno, ako iz pojedine odredbe ovog zakona ili iz njenog smisla ne proizlazi što drugo.

---

1. Punovažna je klauzula ugovora o štednji o promjenljivoj kamatnoj stopi.

(Vs BiH, Gal. 16/91, od 12. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 52. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 1045. ZOO)

2. Stranke mogu ugovoriti pravo na raskid ugovora plaćanjem odustanice i nakon što su počele ispunjavati svoje obaveze iz ugovora ili primati ispunjenje druge strane, uprkos odredbi člana 82. stav 5. ZOO, jer se radi o dispozitivnoj, a ne prinudnoj normi.

(Vs BiH, Rev. 667/86, od 28. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 28)

Primjena dobrih poslovnih običaja

Član 21.

(1) Učesnici u obligacionim odnosima dužni su da u pravnom prometu postupaju u skladu sa dobrim poslovnim običajima.

(2) Na obligacione odnose se primjenjuju uzanse ako su učesnici u obligacionim odnosima ugovorili njihovu primjenu ili ako iz okolnosti proizilazi da su njihovu primjenu htjeli.

---

1. Naručilac iz ugovora o građenju, ako nije drugačije ugovoreno, mora izjavu o zadržavanju prava na ugovornu kaznu zbog zadocnjenja izvođača u obavljanju radova, dati do završetka konačnog obračuna. Izjava mora biti određena i jasna, inače ne proizvodi pravno djejstvo.

(Vs BiH, Pž. 700/90, od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 42)

2. Prodavac motornog vozila pao je u docnju, iako nije prekoračio ugovoreni rok, ako se nije pridržavao redoslijeda isporuke vozila, pa nema pravo da traži razliku u cijeni koja je povećana unutar roka isporuke, ali nakon dana kada je motorno vozilo trebalo biti isporučeno kupcu da se prodavalac držao vremenskog redoslijeda isporuke vozila.

(Vs BiH, Rev. 441/90, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 53)

3. Naručilac ne duguje zatezne kamate i kada nije platio cio iznos iz privremene situacije, ako je neplaćeni iznos uvršten u okončanu situaciju, koja je na vrijeme plaćena, a prilikom konačnog obračuna na osnovu koga je okončana situacija izdata, stranke nisu utvrdile obavezu plaćanja zatezne kamate zbog zadocnjenja u plaćanju privremene situacije.

(Vs BiH, Pž. 631/90, od 22. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 53)

4. Nalogoprimac kome je kupac dao nalog da primi robu i čuva je za njegov račun dužan je da sa prodavcem izvrši kvantitativni i kvalitativni prijem robe u momentu isporuke, pa se reklamacije kupca ne mogu uvažiti.

(Vs BiH, Pž. 443/86, od 27. 5. 1987. – Biten Vs BiH 3/87 – 30)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Smatra se da su ugovorne stranke htjele primjenu Opštih uzansi za promet robom kada u ugovoru upotrijebe izraze koji se koriste u ovim uzansama.

Iz obrazloženja:

U skladu sa članom 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, na obligacione odnose se primjenjuju uzanse ako ugovorne stranke ugovore njihovu primjenu ili ako iz njihovog poslovnog odnosa proizilazi da su htjele njihovu primjenu. Prema utvrđenju prvostepenog suda, a tuženi ovu činjenicu priznaje, stranke su ugovorile isporuku robe "franco" uz naznaku mjesta opredjeljenja (isporuka u M.). Na osnovu činjenice što su parnične stranke ugovorile isporuku robe "franco" M., dakle, korištenjem izraza iz ovih uzansi, prvostepeni sud je izveo pravilan zaključak da su htjele primjenu Opštih uzansi za promet robom te je opravdano primjenom navedenih Opštih uzansi, odlučio o osnovanosti tužbenog zahtjeva.

(Vs FBiH, Pž. 236/97, od 18. 11. 1997. – Bilten Vs FBiH 1/98 -27)

6. Dužnik vraćanja ambalaže ima pravo da vrati ambalažu ili naknadi njenu vrijednost, ako nije drugačije ugovoreno i ako je između stranaka ugovorena primjena Opštih uzansi za promet robom ili se smatra da su stranke tu primjenu htjele.

(Vs FBiH, Pž. 46/96, od 20. 5. 1997. – Bilten Vs FBiH 1/97 – 26)

7. Uzance se neće primijeniti na odnose koji su regulirani prinudnim odredbama ZOO.

(Vs H, Rev. 22/87, od 6. 5. 1987. – Informator, broj 3566)

8. U odnosima između stranaka iz ugovora u privredi primjenjuju se Opšte uzanse za promet robom broj 115. - 134., u pogledu utvrđivanja količine robe prilikom isporuke i prigovora na količinu, ako stranke nisu drukčije ugovorile.

Iz obrazloženja:

Zakon o obligacionim odnosima nema posebnih odredaba o utvrđivanju količine robe prilikom isporuke i prigovorima na količinu, ali je ova materija obuhvaćena Opštim uzansama za promet robom ("Službeni list FNRJ", broj 15/54), od broja 115. do 134. U smislu Opšte uzanse za promet robom broj 130, kad se količina utvrđuje u prisustvu obje stranke (kao u konkretnom slučaju, jer je izvršena predaja stvari vozaru, koga je angažovao tužilac, član 472. Zakona o obligacionim odnosima), prigovor je morao biti stavljen odmah, a u svakom slučaju u kratkom roku od dana prijema robe.

Opšte uzanse za promet robom se primjenjuju i nakon stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima, ako su stranke ugovorile njihovu primijenu ili ako iz okolnosti proizlazi da su njihovu primjenu htjele (član 31. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima). U sudskoj praksi u privrednim sporovima zauzet je stav da se uzanse kao kodificirani poslovni običaji primjenjuju na odnose iz ugovora u privredi i u pitanjima koja ugovorom stranaka ili dispozitivnim odredbama zakona nisu regulisana.

Polazeći od navedenog prvostepeni sud je trebao da utvrdi da li su stranke bar prećutno ugovorile primjenu Opštih uzansi za promet robom, te da potom ocijeni da li je prigovar tužioca na isporučenu količinu kamenog agregata blagovremeno stavljen.

(Vs BiH, Pž. 66/86, od 19. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 22)

9. Uzanca 21. Općih uzanci za promet robom, koja regulira ponudu i prihvaćanje ponude izjavom neovlaštene osobe na poslovnom papiru, utvrđuje općeprihvaćeni poslovni običaj – pa se primjenjuje u poslovnom prometu i poslije donošenja ZOO.

(Vps H, Pž. 1219/86, od 13. 5. 1987. – Psp 34 – 161)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Postupanje u skladu sa statutima i drugim opštim aktima

Član 22.

(1) Društvena pravna lica i građanska pravna lica u zasnivanju obligacionog odnosa postupaju u skladu sa svojim statutom i drugim opštim aktima.

(2) Ali, ugovor koji je zaključen ili druga pravna radnja koja je preduzeta suprotno tim aktima ostaje na snazi, osim ako je za to druga strana znala ili morala znati ili ako je ovim zakonom drukčije određeno.

Napomena (RS): Na osnovu člana 9. ZIDZOO u naslovu člana 1. ZOO brisane su riječi: "statutima i drugim", a riječi: "Društvena pravna lica i građanska pravna lica" – zamjenjuje se riječima: "Pravna lica". Istom odredbom brisane su i riječi: "statutom i drugim"..

---

1. Ugovor o zakupu poslovnih prostorija koji je sklopio direktor zakupodavca bez odobrenja nadležnog tijela prema odredbama Statuta valjan je kad druga strana za to nije znala niti je mogla znati.

(Vs RH, Rev. 1746/92, od 13. 10. 1992. – Izbor odluka 1994 - 125)

2. Iako se ugovor po pravilniku o registraciji između igrača i fudbalskog kluba zaključuje na četiri godine, stranke ga mogu sporazumno raskinuti, a mogu ugovoriti pravo igrača da ga jednostrano raskine u ljetnom prelaznom roku "uz obeštećenje po propisu".

(Vs BiH, Rev. 239/87, od 21. 9. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 37)

3. U slučaju da je zastupnik organizacije udruženog rada, protivno statutu ili drugom samoupravnom opštem aktu, zaključio ugovor bez saglasnosti ovlaštenog organa, smatra se da ugovor nije zaključen, ali u tom slučaju druga savjesna strana ima pravo na pravičnu naknadu (član 55. ZOO). Naprotiv, ako je društveno pravno lice zaključilo ugovor suprotno statutu ili drugom opštem aktu ugovor ostaje na snazi, osim ako je za to druga strana znala, ili morala znati (član 22. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 473 /86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 1)

4. Ugovor o udruživanju sredstava za kupovinu stana zaključen između banke i opštine radi rješavanja stambenih potreba bračnih drugova radnika parničnih stranaka, ne proizvodi pravno djejstvo ako su odgovorna lica banke znali odnosno morali znati da je opština udružila sredstva suprotno svom opštem aktu o angažovanju sredstava za stambene potrebe.

(Vs BiH, Pž. 674/90, od 15. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 30)

5. Ovlašćenje potpisnika ugovora o građenju podrazumijeva i ovlašćenje za potpisivanje okončane situacije.

(Odluka Vrhovnog suda Srbije, Prev. 266/96. – Bilten 4/1996)

6. Punovažan je ugovor o dodjeli stambenog kredita i kada je davalac kredita prekoračio okvire svog samoupravnog opšteg akta, ako za ovo primalac kredita nije znao niti mogao znati.

(Vs BiH, Rev. 324/89, od 25. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 36)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Primjena drugih saveznih zakona

Član 23.

Na obligacione odnose koji se uređuju drugim saveznim zakonima primjenjuju se odredbe ovog zakona u pitanjima koja nisu uređena tim zakonom.

Napomena (FBiH): Članom 3. ZPZOO, od 11. aprila 1992. godine član 23. ZOO stavljen je van snage.

Članom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list RBiH", broj 13/93), brisan je član 3. ZPZOO, tako da se od 7. juna 1993. godine opet primjenjuju odredbe ovog člana.

Ovo je sada važeći tekst člana 23. ZOO.

---

1. O zastarjelosti zahtjeva zbog odgovornosti za sticanje bez osnova odlučuje se na osnovu rokova iz Zakona o mjenici (član 85. stav 3. ranijeg Zakona o mjenici – sada član 87. stav 3. – nap. a).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2000, str. 12)

Primjena republičkih, odnosno pokrajinskih zkona

Član 24.

Član 24. je stavljen van snage 10. jula 1989. godine.

Napomena (FBiH i RS: Vidjeti: odluku Ustavnog suda Jugslavije U. br. 363/86 – "Službeni list SFRJ", broj 45/89.

Prije stavljanja van snage, odredba člana 24. ZOO, glasila je:

"*Na obligacione odnose koji se ure|uju republi~kim, odnosno pokrajinskim zakonima ne}e se primjenjivati odredbe op{teg dijela ovog zakona u pitanjima koja su, s obzirom na posebnu prirodu odre|enih obligacionih odnosa, druk~ije ure|ena republi~kim, odnosno pokrajinskim zakonima*".

---

1. Kako u Zakonu o zakupu poslovnih zgrada i prostorija nije propisano da zakupni odnos prestaje smrću zakupca, niti taj zakon, kao specijalni propis, reguliše situaciju koja nastaje povodom smrti zakupca, to se, u smislu člana 24. Zakona o obligacionim odnosima, primjenjuju opšte odredbe o zakupu sadržane u članu 599. Zakona o obligacionim odnosima, kojim je propisano da se u slučaju smrti zakupca zakup nastavlja sa njegovim nasljednicima, izuzev ako je drukčije ugovoreno.

(Vs FBiH, Rev. 263/99, od 26. 2. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 – 43: isto Vs BiH, Rev. 366/84, od 30. 8. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 17)

2. Naknada štete na ribljem fondu obračunata po pavilniku o odštetnom cjenovniku koji je bio na snazi u vrijeme suđenja pokriva i štetu zbog izmakle koristi.

(Vs BiH, Rev. 81/8,. od 19. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 44)

3. U parnici radi ispražnjenja stana zbog ništavosti ugovora o zamjeni presudom se utvrđuje ništavost tog ugovora i ništavost ugovora o korištenju stana po zahtjevu društveno-pravnog lica koje ima pravo raspolaganja na stan jer to lice ima opravdan interes za utvrđenje da su ugovori ništavi (član 109. Zakona o obligacionim odnosima, član 24)

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 119)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Ugovor o zakupu poslovne prostorije se ne može produžiti usmenom pogodbom.

(Vs BiH, Rev. 437/83, od 13. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 14)

5. Ugovor o kupoprodaji nekretnina zaključen uz saglasnost ili po ovlaštenju vlasnika je punovažan samo ako je saglasnost odnosno punomoć data u onom obliku koji Zakon o prometu nepokretnosti propisuje za ugovor.

(Vs BiH, Gvl. 41/85, od 12. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 4)

6. Budući da zakon ne propisuje formu, punovažan je i neformalni sporazum bračnih drugova o tome ko će od njih ostati nosilac stanarskog prava (član 67. st. 1. i 24. Zakona o obligacionim odnosima).

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vs BiH, od 24. 6. 1986 – Bilten Vs BiH 2/86, str. 27)

Primjena pojedinih odredaba

Član 25.

(1) Odredbe ovog zakona koje se odnose na ugovore primjenjuju se na sve vrste ugovora, osim ako za ugovore u privredi nije izričito drukčije određeno.

(2) Ugovori u privredi su, u smislu ovog zakona ugovori koje preduzeća i druga pravna lica koje obavljaju privrednu djelatnost, kao i imaoci radnji i drugi pojedinci koji u vidu registrovanog zanimanja obavljaju neku privrednu djelatnost zaključuju među sobom u obavljanju djelatnosti koje sačinjavaju predmete njihovog poslovanja ili su u vezi sa tim djelatnostima.

Napomena: Ovaj član je izmijenjen članom 4. ZPZOO.

Ovo je sada važeći tekst odredbe čl. 25. ZOO.

Napomena (RS): Na osnovu člana 10. ZIDZOO, u članu 25. stav 2. riječi: "organizacije udruženog rada i druge organizacije i zajednice koje" zamijenjene su riječima: "preduzeća i druga pravna lica koja".

Ovo je sada važeći tekst čl. 25. ZOO u RS.

---

1. Društveno-politička zajednica duguje zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO ako zadocni sa ispunjenjem otplate sanacionog kredita po ugovoru zaključenom između banke i organizacije udruženog rada koja obavlja privrednu djelatnost, kada je preuzela dug iz tog ugovora.

(Vs BiH, Pž. 645/87, od 9. 9. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 95. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 448. ZOO)

2. Na dugove Federacije BiH iz ugovora o nabavci za potrebe snabdijevanja vojnih jedinica tokom perioda od 8. 10. 1996. g. teče zatezna kamata po eskontnoj stopi Narodne banke BiH uvećanoj za 20%.

Iz obrazloženja:

Odredbama Zakona o visini stope zatezne kamate ("Sl.novine FBiH", br. 18/96), koji se primjenjivao od 8. 10. 1996.g. do 6. 7. 1998.g., propisana je bila stopa kamate od 28% godišnje, ali se ona primjenjivala samo na potraživanja iz ugovora u privredi (čl. 1. navedenog zakona). U ovom slučaju, nije u pitanju potraživanje iz ugovora u privredi, jer Vojska FBiH nije stupila u obligacioni odnos kao privredni

http://www.advokat-prnjavorac.com

subjekt, pa se na ovakva potraživanja do stupanja na snagu novog Zakona o visini stope zatezne kamate ("Sl.novine FBiH", br.27/98), kojim je propisana stopa kamate od 18% godišnje, primjenjuju odredbe Zakona o visini stope zatezne kamate ("Sl.list SFRJ", br.57/89) koji je preuzet, dakle po eskontnoj stopi NB BiH uvećanoj za 20%. Eskontna stopa za period od 15. 12.do 31. 12. 1996.g. iznosila je 20% godišnje a stopa zatezne kamate u tom periodu 24%. Od 1. 1. 1997.g. do 6. 7. 1998.g. eskontna stopa je bila 10% godišnje, a stopa zatezne kamate 12% godišnje.

(Vs FBiH, Pž - 274/99, od 23. 5. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 41)

3. Ugovor zaključen između zdravstvene i privredne organizacije nije ugovor u privredi, pa zajmoprimac ne duguje kamatu ako nije izričito ugovorena.

(Vs BiH, Pž. 798/89, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 58)

4. Pod ugovorom u privredi u smislu člana 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima podrazumijeva se i ugovor zaključen sa subjektom koji po zakonu obavlja vanprivrednu djelatnost ako je propisano da može obavljati i privrednu djelatnost, a ugovor je zaključen u obavljanju dozvoljene privredne djelatnosti ili u vezi sa tom djelatnošću.

(Stav XXX zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, Beograd 25. i 26. 11. 1986. - Bilten Vs BiH, 4/86 – str. 41)

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA II.

NASTANAK OBAVEZA

Odjeljak 1.

UGOVOR

Odsjek 1.

ZAKLJUČENJE UGOVORA

I - SAGLASNOST VOLJA

Kad je ugovor zaključen

Član 26.

Ugovor je zaključen kad su se ugovorne strane saglasile o bitnim sastojcima ugovora.

---

1. Smatra se da ugovor nije ni nastao, iako je prividno zaključen u formi propisanoj za ovakav ugovor, ako je jedna od ugovornih strana potpisala pismeni ugovor, ne znajući šta potpisuje, a među ugovornim strankama nije postignut sporazum o bitnim sastojcima ugovora te vrste.

(Vs BiH, Rev. 515/86, od 16. 4. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 2)

2. Ugovor o prijenosu osnivačkog udjela u društvu sa ograničenom odgovornosti punovažno je zaključen kada takvu pismenu izjavu jednog od osnivača prihvati posebnom pismenom izjavom drugi osnivač, makar i u formi ugovora zaključenog sa preostalim osnivačima, kojim primljeni dio djelimično i njima ustupa.

(Vs FBiH, Gž. 26/91, od 20. 7. 2001. – Bilten Vs FBiH 2/2001 – 31. **Napomena:** cjelovito obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 72. ZOO)

3. Pregovori koji prethode zaključenju ugovora ne obavezuju i svaka ih strana može prekinuti kad god hoće

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju tužilac je vlasnik sporne nepokretnosti. U kući su za života majke tužioca živjeli tuženi koji su sa njom imali zaključen ugovor o doživotnom izdržavanju. Predmet tog ugovora su bile pokretne stvari (ne i nepokretnost koja je predmet spora). Poslije smrti majke tuženi su nastavili da kuću koriste. Sa tužiocem su vodili pregovore radi zaključenja ugovora o prodaji, ali ugovor nije zaključen. Tuženi ne žele da se dobrovoljno isele iz kuće.

Na tako utvrđeno činjenično stanje pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je tužbeni zahtjev usvojen i kada su tuženi obavezani da se iz kuće isele i nepokretnost tužiocu predaju u državinu oslobođenu od lica i stvari.

Tužilac je dokazao da je vlasnik stvari i da se tuženi nalaze u državini bez pravnog osnova. Zato on ima pravo na povraćaj stvari u smislu čl. 3. i 37. Zakona o osnovama svojinsko-pravnih odnosa. Prekarijalna državina tuženih ne vodi sticanju

http://www.advokat-prnjavorac.com

nekog stvarnog ili obligacionog prava kojim bi se ograničilo pravo svojine tužioca i stvorili uslovi za dalje korišćenje nepokretnosti.

Okolnost da su stranke vodile pregovore u cilju zaključenja ugovora o prodaji su irelevantni za presuđenje ove parnice jer je ugovor u smislu člana 26. ZOO-a zaključen kad su se ugovorne stranke saglasile o bitnim sastojcima ugovora. Kod prometa nepokretnosti u skladu sa članom 4. Zakona o prometu nepokretnosti zahtijeva se i forma javne isprave (ugovor mora biti pismen i potpisi ugovarača ovjereni od strane suda). Pošto pregovori koji prethode zaključenju ugovora ne obavezuju i svaka ih strana može prekinuti kad god hoće u smislu člana 30. ZOO-a to su neosnovani revizijski navodi u kojima se ističe da saglasnost tužioca u pogledu stanovanja prilikom pregovaranja ima određeno pravno dejstvo i da zato tuženi mogu nastaviti sa daljim korišćenjem kuće.

(Vs S, broj Rev. 1700/99 od 2. 12. 1999)

4. Nije sklopljen ugovor o najmu stana kada je riječ o usmenom sporazumu koji među strankama nije ispunjen.

(Vs RH. Rev. 3130/93, od 22. 2. 1995. i Rev. 112/95 od 8. 6. 1995 – Izbor oduka 1/1996 – 118)

5. Ako usmeni sporazum stranaka o cijeni nepokretnosti ne odgovara cijeni izraženoj u punovažnom obliku ugovora o prometu nepokretnosti ugovor ne proizvodi pravno djejstvo.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbu člana 9. stava 2. Zakona o prometu nepokretnosti, ugovor o prometu nepokretnosti mora biti sačinjen u pismenom obliku, a potpisi ugovarača ovjereni od strane suda.

Punovažan je, u smislu člana 9. stava 4. istog zakona, i ugovor zaključen u pismenom obliku koji su potpisale ugovorne stranke i dva svjedoka koja su prisustvovala zaključenju ugovora, kao i ugovor zaključen u pismenom obliku koji je u cjelini ili pretežnom dijelu izvršen.

Ugovor koji nije sačinjen u pismenom obliku ne proizvodi pravno dejstvo (člana 9. stava 3. Zakona o prometu nepokretnosti).

U pismenom obliku takvog ugovora mora biti označena cijena kao bitni element ugovora (člana 462. stava 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Pismeni ugovor o prometu nepokretnosti u kome bitni elementi nisu odraz saglasne volje stranaka ne proizvodi pravno dejstvo (ovaj ugovor nastaje kada su stranke postigle saglasnost o bitnim elementima ugovora izraženoj u propisanom obliku)."

(Vs BiH, Rev. 314/86, od 19. 2. 1986. – Bilten Vs BiH 2/87 – 4)

5. Samoupravna interesna zajednica zdravstvene (sada: Fond – nap. a) zaštite nije zaključila sa zdravstvenom organizacijom ugovor o liječenju svog osiguranika time što ga je uputila na posmatranje, a u uputnici naglasila da nema medicinske indikacije za liječenje i da se osiguranik upućuje radi sudske ekspertize, dok je istovremeno parnični sud tražio od zdravstvene organizacije nalaz i mišljenje o smanjenju životne aktivnosti osiguranika radi upotrebe u parnici za naknadu štete.

(Vs BiH, Pž. 404/86, od 18. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 33)

7. Da bi rok za isplatu cijene u ugovoru o prodaji bio smatran bitnim elementom ugovora (fiksni pravni posao), mora kao takav biti izričito ugovoren.

(Vs BiH, Rev. 743/89, od 18. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 37)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Nije nastao ugovor o poklonu štednog uloga kada je njegov imalac za života ovlastio trećeg da u njegovo ime i za njegov račun podiže novčana sredstva radi podmirenja troškova života.

(Vs BiH, Rev. 564/84, od 13. 12. 1984. – Bilten Vs BiH 1/85 - 2)

Obavezno zaključenje i obavezna sadržina ugovora

Član 27.

(1) Ako je neko po zakonu obavezan da zaključi ugovor, zainteresovano lice može zahtijevati da se takav ugovor bez odlaganja zaključi.

(2) Odredbe propisa kojima se, djelimično ili u cjelini, određuje sadržina ugovora sastavni su dijelovi tih ugovora, te ih upotpunjavaju ili stupaju na mjesto ugovornih odredbi koje nisu u saglasnosti sa njima.

---

1. Odredbe člana 27. ZOO primjenjuju se samo kada je zakonom propisana obaveza zaključenja ugovora.

Ako je obaveza zaključenja ugovora predviđena samoupravnim sporazumom, a ugovorom zaključenim u ispunjenju tog sporazuma nije regulisan pravni odnos u cjelini može se u parnici zahtijevati usklađivanje ugovora sa samoupravnim sporazumom, ali samo u roku od tri godine od dana zaključenja ugovora.

(Vs BiH, Rev. 308/86, od 19. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 3)

2. Odredbe samoupravnog sporazuma banaka o politici kamatne stope o prelasku na promjenljive kamatne stope na devizne štedne uloge građana počev od 1. 7. 1986. godine ne mogu se neposredno primjenjivati ako je prije donošenja ovog sporazuma ugovorena fiksna kamatna stopa i ako je poslije isteka tekućeg perioda oročavanja došlo do automatskog produženja važnosti ugovora po kome je ugovorena fiksna kamatna stopa.

Iz obrazloženja:

Revident gubi iz vida da se ovdje radi o novčanom depozitu, primljenom kao ulog na štednju. Ovakav ugovorni odnos po svom sadržaju obavezuje tuženu banku da, prema ugovorenim uslovima, izvrši svoju obavezu. Pravna priroda ovog ugovora, čije zaključenje nije obavezno, niti mu je sadržaj određen propisom (čl. 27. ZOO) ne dopušta njegovu izmjenu jednostranom izjavom volje, što se odnosi i na ugovorenu fiksnu kamatnu stopu (čl. 133. – 138. ZOO) niti raskidanje samo voljom jedne strane. Prema tome u presuđenju ovog spora mora se poći od načela izraženog u odredbi člana 262. stav 1. ZOO prema kojem je svaka ugovorna strana dužna obavezu izvršiti savjesno i u svemu kako ona glasi, osim ako bi njegova odredba bila protivna prinudnim propisima, javnom poretku i dobrim običajima. Ugovaranje kamatne stope od 12,5 odsto u konkretnom slučaju nije bilo protivno ni jednom pravnom propisu niti javnom moralu i dobrim običajima.

(Vs RS, Rev. 39/93, od 26. 10. 1993., Rev. 59/93, od 26. 10. 1993. i Rev. 60/93, od 26. 10. 1993. - Bilten 1/1999 – 66)

3. Ne smatra se zaključenim ugovor o prodaji nepokretnosti u postupku javne prodaje samim prijemom obavijesti da je ponuđač izabran za kupca.

Iz obrazloženja:

Čak i da je tužilac u svojoj ponudi u cijelini prihvatio uslove javne prodaje, ne bi između njega i tuženog došlo do zaključenja ugovora već samim prijemom obavijesti da je izabran za kupca kao najpovoljniji ponuđač, već bi, kako proizilazi iz odredaba člana 31. Pravilnika o postupku javnog nadmetanja za prodaju nepokre-

http://www.advokat-prnjavorac.com

tnosti u društvenoj svojini, po završenom postupku javne prodaje, sa najpovoljnijim ponuđačem bio zaključen pismeni ugovor. Ako bi se i prihvatilo da zakon u ovom slučaju obavezuje prodavca da zaključi ugovor, tada bi, u smislu člana 27. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, kupac morao u parnici najprije zahtijevati zaključenje ugovora, a bio bi preuranjen tužbeni zahtjev za ispunjenje ugovora.

(Vs BiH, Pž. 357/90, od 26. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 27)

4. Punovažan je izdavački ugovor koji zaključe autor školskog udžbenika sa ovlaštenim izdavačem iako ova (izdavačka organizacija: nap. a) nije učestvovala u postupku pripremanja za izdavanje i odobravanje udžbenika regulisanog ranijim zakonom.

(Vs BiH, Pž. 581/91, od 19. 8. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 21)

5. Okolnost što korisnik komunalne usluge (dimnjačarske) nije zaključio ugovor ne lišava organizaciju udruženog rada prava da traži naknadu za izvršenu uslugu iz predmeta njenog poslovanja.

(Vs BiH, Pž. 463/83, od 21. 2. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 57)

6. Kad je komunalna organizacija po zakonu obvezna sklopiti ugovor o priključenju potrošača na javni vodovod, okolnost da među strankama postoji spor o visini troškova priključenja ne oslobađa je njezine obveze.

Iz obrazloženja citiramo:

"Po ocjeni ovog revizijskog suda, osnovan je revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava, jer nižestupanjski sudovi nisu imali na umu da je predmet tužbenog zahtjeva u stvari zahtjev za "obvezno sklapanje i obvezni sadržaj ugovora" (sada čl. 27. ZOO)."

(Vs H, Rev. 2168/86, od 1o. 6. 1987. – Psp 36 - 62)

7. O tužbi kojom se zahtijeva da se tuženi obaveže na zaključenje određenog ugovora sa tužiocem mora sud meritorno odlučiti.

Iz obrazloženja:

Iz podnesene tužbe vidi se da tužilac traži da se tuženi obaveže da sa tužiocem zaključi ugovor o održavanju autobuske linije za prevoz putnika na određenoj relaciji.

Kada se tužbom traži da se tuženi obaveže na zaključenje određenog ugovora sa tužiocem, sud je nadležan da meritorno odluči o postavljenom tužbenom zahtjevu, zbog čega se u ovoj pravnoj stvari tužba nije mogla odbaciti.

Tužbeni zahtjev upravljen na obavezu zaključenja ugovora među strankama bio bi osnovan samo ako su stranke zaključile predugovor kojim su se obavezale na zaključenje određenog ugovora ili ako je zakonom (članovi 27. i 45. Zakona o obligacionim odnosima) predviđena obaveza zaključenja ugovora.

(Vs BiH, Pž. 175/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 97)

Izjava volje

Član 28.

(1) Volja za zaključenje ugovora može se izjaviti riječima, uobičajenim znacima ili drugim ponašanjem iz koga se sa sigurnošću može zaključiti o njenom postojanju.

(2) Izjava volje mora da bude učinjena slobodno i ozbiljno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Stranke mogu i prećutno, dužom pasivnošću, ispoljiti volju da raskinu ugovor, pa i kada je ovaj zaključen u pismenom obliku.

Iz obrazloženja:

"Svojim ponašanjem - tuženikovom kupovinom opeke kod drugog prodavca, te dugom pasivnošću tužioca, stranke su manifestovale volju da ugovor o prodaji raskidaju, a može se, u smislu člana 28. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, i na ovaj način izjaviti volja za zaključenje, odnosno raskid ugovora".

(Vs BiH, Pž. 285/86, od 19. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 4)

2. Pridržaj volje jedne strane prilikom sklapanja pravnog posla koja svjesno očituje kao svoju volju nešto što neće, a druga strana za to ne zna, nema utjecaja na valjanost ugovora.

Iz obrazloženja:

"Također valja razjasniti kakvo pravno značenje ima utvrđenje prvostupanjskog suda da je tuženiku bilo svjedno kakovu izjavu daje, jer da je mislio da će sve strojeve, uključivo i sada sporni kultivator, koristiti dok se tužitelj ne vrati iz Njemačke. Treba, naime, ocijeniti radi li se o slučaju pridržaja volje (reservatio mentalis). Takav pridržaj volje, za kojega zna samo jedna st rana, ne izaziva pravnu nevaljanost posla koji je sklopljen. Mentalna rezervacija naime svjestan je nesklad između volje i očitovanja kad jedna strana prigodom sklapanja pravnog posla svjesno očituje kao svoju volju nešto što ona uistinu neće, a druga strana za to ne zna. Pravni posao u takvom slučaju nastaje i obvezuje strane onako kako je ugovor sklopljen (čl.28. Zakona o obveznim odnosima), tj. u skladu s očitovanjem, a ne pridržanom voljom. Suprotna strana, u ovom slučaju tužitelj, ne može snositi nikakve štetne posljedice zbog izjave volje koju je tuženik očitovao na jedan način, a pritom svjesno mislio drugo."

(Vs RH, Rev. 2402/91, od 26. 2. 1992. – Izbor odluka 1994 – 44/108)

Pridržaj volje jedne strane prilikom sklapanja pravnog posla koja svjesno očituje kao svoju volju nešto što neće, a druga strana za to ne zna, nema utjecaja na valjanost ugovora.

(Vs RH. Rev. 2402/91, od 26. 2. 1992. – Izbor oduka 1994, str. 108)

3. Volja za raskidanje ugovora može se izraziti riječima, uobičajenim znacima ili drugim ponašanjem iz kojeg se sa sigurnošću može zaključiti o njezinu postojanju.

(Vs H, Rev. 1743/88, od 15. 2. 1989. – Psp 44 – 78)

Dozvola i odobrenje

Član 29.

(1) Kad je za zaključenje ugovora potrebna saglasnost trećeg lica, ova saglasnost može biti data prije zaključenja ugovora, kao dozvola, ili poslije njegovog zaključenja, kao odobrenje, ako zakonom nije propisano što drugo.

(2) Dozvola, odnosno odobrenje moraju biti dati u obliku propisanom za ugovore za čije se zaključenje daju.

---

1. Ništav je ugovor o zamjeni stanova u društvenoj svojini zaključen bez saglasnosti davalaca stana na korišćenje, koja nije nadomještena odlukom nadležnog stambenog organa, pa svaka ugovorna stranka može tražiti uspostavljanje prijašnjeg stanja (da se vrati u svoj stan).

(Vs BiH, Rev. 177/87, od 10. 12. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 64)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Pregovori

Član 30.

(1) Pregovori koji prethode zaključenju ugovora ne obavezuju i svaka ih strana može prekinuti kad god hoće.

(2) Ali strana koja je vodila pregovore bez namjere da zaključi ugovor odgovara za štetu nastalu vođenjem pregovora.

(3) Odgovara za štetu i strana koja je vodila pregovore u namjeri da zaključi ugovor, pa odustane od te namjere bez osnovanog razloga i time drugoj strani prouzrokuje štetu.

(4) Ako se drukčije ne sporazumiju, svaka strana snosi svoje troškove oko priprema za zaključenje ugovora, a zajedničke troškove snose na jednake dijelove.

---

1. Ugovor o alotmanu je strogo formalan ugovor. Nepostizanje saglasnosti o cijeni je opravdan razlog za odustanak od namjere zaključenja ugovora.

(Vs BiH, Rev. 51/8,7 od 15. 10. 1887.i Pž. br 15/86, od 18. 10. 1986. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 23)

2. Troškovi pokusnih snimaka (fotografija) mogu biti šteta zbog prekida pregovora ako je riječ o trošku koji je oštećenik opravdano poduzeo u očekivanju sklapanja ugovora o djelu ako postoji poslovni običaj ili je među strankama postojao dogovor o tome.

(Vs H, Rev. 70/88, od 28. 2. 1989. – Psp 46 - 66)

3. Strana koja je prekinula pregovore što prethode sklapanju ugovora odgovara drugoj strani za štetu samo ako je vodila pregovore bez namjere da sklopi ugovor ili ako odustane od te namjere bez osnovanog razloga.

(Vs H, Rev. 928/88, od 20. 12. 1988. – Psp 43 - 67)

Vrijeme i mjesto zaključenja ugovora

Član 31.

(1) Ugovor je zaključen onog časa kad ponudilac primi izjavu ponuđenog da prihvata ponudu.

(2) Smatra se da je ugovor zaključen u mjestu u kome je ponudilac imao svoje sjedište, odnosno prebivalište u trenutku kad je učinio ponudu.

---

1. Ugovor o prijenosu osnivačkog udjela u društvu sa ograničenom odgovornosti punovažno je zaključen kada takvu pismenu izjavu jednog od osnivača prihvati posebnom pismenom izjavom drugi osnivač, makar i u formi ugovora zaključenog sa preostalim osnivačima, kojim primljeni dio djelimično i njima ustupa.

(Vs FBiH, Gž. 26/91, od 20. 7. 2001. – Bilten Vs FBiH 2/2001 – 31. **Napomena:** cjelovito obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 72. ZOO)

2. Onog časa kada je tužilac primio dopis tuženog sa tekstom oglasa i konkursa radi objavljivanja, između stranaka je zaključen ugovor (član 31. ZOO) – iz obrazloženja odluke.

(Vs BiH, Pž. 397/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 23)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ponuda

Član 32.

(1) Ponuda je prijedlog za zaključenje ugovora učinjen određenom licu, koji sadrži sve bitne sastojke ugovora tako da bi se njegovim prihvatanjem mogao zaključiti ugovor.

(2) Ako su ugovorne strane poslije postignute saglasnosti o bitnim sastojcima ugovora ostavile neke sporedne tačke za kasnije, ugovor se smatra zaključenim, a sporedne tačke, ako sami ugovarači ne postignu saglasnost o njima, urediće sud vodeći računa o prethodnim pregovorima, utvrđenoj praksi između ugovarača i običajima.

---

1. Ako ponuđeni prema uslovima ponude u određenom roku nije isplatio ponudiocu cijenu sadržanu u ponudi ne može se smatrati da je ponuda prihvaćena i sklopljen ugovor o prodaji poslovne prostorije.

Iz obrazloženja:

Prihvatanje ponude je izjava volje ponuđenog kojom izražava svoj pristanak na učinjenu ponudu. Da bi izjava o prihvatanju ponude dovela do nastanka ugovora, potrebne su takođe određene pretpostavke:

a) da izjava o prihvatanju ponude bude ozbiljna; b) da sadržaj izjave o prihvatanju ponude u cijelosti odgovara sadržaju ponude (tzv. komplementarnost prihvata sa ponudom); v) da prihvatanje ponude pravovremeno stigne ponudiocu i g) da prihvatanje ponude bude učinjeno u posebnoj formi ako zakon izričito zahtijeva takvu formu za sklapanje ugovora (čl. 38. st. 2. ZOO).

Činjenice da je tužilac podneskom od 17. 1. 1990. godine, a u vezi dopisa tuženog od 15. 1. 1989. godine, obavijestio tuženog da prihvata sva međusobna prava i obaveze stranaka utvrđena od strane tuženog odredbama ugovora od 25. 10. 1989. godine, da je na račun tuženog uplatio sav novčani iznos utvrđen ovim ugovorom u roku od dva dana od prijema pismena tuženog i da je tužilac u prilogu dopisa od 17. 1. 1990. godine dostavio tuženom četiri primjerka ugovora od 25. 10. 1989. godine i na svim ovim primjercima ugovora stavio svoj potpis, same za sebe, ne znače da je tužilac prihvatio ponudu i da je zaključen ugovor. Kada bi se i uzelo da pismeno od 15. 1. 1989. godine, zajedno sa tekstom izjave tuženog sadržane u ugovoru od 25. 10. 1989. godine na koje je tuženi stavio svoj pečat i potpis, čini ponudu tuženog, ni u tom slučaju se ne može smatrati da je ponuda prihvaćena i da je sklopljen ugovor. Po stavu ovog revizijskog suda ne može se smatrati da je ponuda prihvaćena i sklopljen ugovor ako udružilac sredstava (ovdje tužilac) kome je ponuda učinjena, osim izjave o prihvatanju ponude, nije prema uslovima ponude u određenom roku isplatio ponudiocu (ovdje tuženom) cijenu sadržanu u ponudi. U konkretnom slučaju nije sporno da tužilac nije u skladu sa čl. 7. dostavljenog mu ugovora od 25. 10. 1989. godine isplatio tuženom cijenu do 8. 11. 1989. godine utvrđenu u čl. 2. ovog ugovora, nego tek 17. 1. 1990. godine kada je ovaj novčani iznos potpuno obezvrijeđen usljed galopirajuće inflacije, ta činjenica je strankama bila poznata, usljed čega se ima uzeti da tužilac nije prihvatio ponudu i da nije došlo do zaključenja ugovora. Stoga tužilac, po mišljenju ovog suda, ne može s uspjehom tražiti da se utvrdi pravna valjanost ugovora od 25. 10. 1989. godine, jer takav ugovor kako je naprijed istaknuto, između ovih stranaka nije ni zaključen.

Po ocjeni ovog revizijskog suda pismeno tuženog od 15. 1. 1990. godine moglo bi predstavljati samo poziv tužiocu za pregovore radi zaključenja novog ugovora, na što upućuje i činjenica da je tuženi sačinio novi ugovor od 10. 1. 1990. godine i is-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ti dostavio tužiocu sa naznačenjem nove cijene i novog roka za ispunjene obaveze isplate cijene.

(Vs RS, Rev. 25/95, od 17. 7. 1995. - Bilten 1/1999 – 51)

2. Obavještenje vlasnika stvari imaocu prava preče kupnje nema karakter ponude za zaključenje ugovora.

(Vs BiH, Rev. 50/89, od 14. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 2/90 – 17)

3. Ponuda koja ne sadrži bitne sastojke ugovora (u konkretnom slučaju nominalno izraženu cijenu) nije potpuna, pa nije ni podobna za prihvatanje.

(Vs S, broj Prev. 316/94. – Bilten 2/1995)

4. Ne smatra se da je ponuda učinjena nosiocu prava preče kupnje ako mu nije uručena zbog toga što nije zatečen na inače tačno označenoj adresi.

(Vs BiH, Rev. 608/87, od 11. 8. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 28)

5. Ponuda odnosno prihvat ponude dani na poslovnom papiru obvezuju ponudioca odnosno ponuđenog, premda ih nije potpisala ovlaštena osoba, ako su ispunjeni svi uvjeti predviđeni Općom uzancom za promet robom broj 21. (član 1107. stav 2. ZOO).

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, zauzet na XXIV koordinacionom sastanku, Dubrovnik, 24. - 26. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 2/90 – 125)

6. Garantno pismo kojim se donosilac ovlašćuje da iznajmi i preuzme rent-a-car vozilo, pisano na memorandumu naručioca i potpisano od lica za koje je u tekstu navedeno da je direktor naručioca, te snabdjeveno pečatom naručioca, predstavlja punovažnu ponudu za zaključenje ugovora o zakupu vozila.

(Vs BiH, Pž. 644/89, od 30. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 32)

7. Pošiljalac ne može osporavati pravovaljanost ponude ili izjave o prihvatu ponude otpremljene u njegovo ime preko njegovog teleprintera (Opća uzanca broj 31. stav 3. u vezi sa članom 1107. stav 2. ZOO).

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, zauzet na XXIV koordinacionom sastanku, Dubrovnik, 24. - 26. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 2/90 – 126)

8. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 72. ZOO

Opšta ponuda

Član 33.

Prijedlog za zaključenje ugovora učinjen neodređenom broju lica, koji sadrži bitne sastojke ugovora čijem je zaključenju namijenjen, važi kao ponuda, ukoliko drukčije ne proizilazi iz okolnosti slučaja ili običaja.

---

1. Javni natječaj na kojem se poziva neodređen broj osoba da podnesu ponudu za sklapanje pravnog posla ne znači opću ponudu, već poziv da se podnese ponuda uz objavljene uvjete.

(Vts RH, Pž. 595/94, od 28. 3. 1995. - Zbirka 3 - 21)

2. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 397/88, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 31. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Izlaganje robe

Član 34.

Izlaganje robe sa označenjem cijene smatra se kao ponuda, ukoliko drukčije ne proizilazi iz okolnosti slučaja ili običaja.

---

1. Plaćanjem robe po cijeni koja je bila istaknuta u vrijeme prodaje kupac je u cjelini udovoljio svojoj obvezi plaćanja cijene, pa prodavatelj nema pravo naknadno zahtijevati razliku cijene bez obzira na razloge zbog kojih je propustio uračunati elemente od kojih se formira cijena robe izložene na prodaju.

(Vs H, Rev. 2306/87, od 17. 5. 1988. – Psp 43 – 69)

Slanje kataloga i oglasa

Član 35.

(1) Slanje kataloga, cjenovnika, tarifa i drugih obavještenja, kao i oglasi učinjeni putem štampe, letaka, radija, televizije ili na koji drugi način, ne predstavljaju ponudu za zaključenje ugovora, nego samo poziv da se učini ponuda pod objavljenim uslovima

(2) Ali će pošiljalac takvih poziva odgovarati za štetu koju bi pretrpio ponudilac, ako bez osnovanog razloga nije prihvatio njegovu ponudu.

---

1. Oglas o prodaji nekretnine u društvenoj svojini je samo poziv za davanje ponude radi zaključenja ugovora bez javnog nadmetanja, pa ugovor nije zaključen samim polaganjem tražene kaucije i prihvatanjem objavljenih uslova za zaključivanje ugovora.

(Vs BiH, Rev. 522/90, od 18. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 32)

2. Davanje oglasa u tisku ili na neki drugi način kojim se unaprijed nepoznate osobe pozivaju da učine ponudu pod objavljenim uvjetima, nije ponuda za sklapanje ugovora, nego poziv da se učini ponuda, koju davalac oglasa nije obvezan prihvatiti, ali može odgovarati za štetu ako su se za to ostvarile sve zakonom predviđene pretpostavke.

(Vs H, Rev. 1781/87, od 7. 7. 1987. – Psp 46 – 67)

3. Ponudu koja je dana na oglas objavljen u tisku o davanju u zakup poslovnog prostora u društvenom vlasništvu davalac oglasa nije obvezan prihvatiti, ali može odgovarati za štetu ako se za to ispune sve zakonom predviđene pretpostavke.

(Vs H, Rev. 1323/87, od 24. 2. 1988 – Psp 46 – 68)

4. Javni oglas o udruživanju sredstava radi dovršetka izgradnje građevinskog objekta i prodaje posebnog dijela zgrade predstavlja poziv za prikupljanje ponuda, a ne ponudu za zaključenje ugovora, pa lice koje je prihvatilo uslove iz oglasa nije time zaključilo ugovor već dalo ponudu za zaključenje ugovora. To lice ima pravo da traži naknadu štete ako ono lice koje je objavilo oglas ne prihvati ponudu bez osnovanog razloga.

(Vs BiH, Rev. 233/90, od 21. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 34)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dejstvo ponude

Član 36.

(1) Ponudilac je vezan ponudom izuzev ako je svoju obavezu da održi ponudu isključio, ili ako to isključenje proizilazi iz okolnosti posla.

(2) Ponuda se može opozvati samo ako je ponuđeni primio opoziv prije prijema ponude ili istovremeno sa njom.

---

1. Ugovor o prijenosu osnivačkog udjela u društvu sa ograničenom odgovornosti punovažno je zaključen kada takvu pismenu izjavu jednog od osnivača prihvati posebnom pismenom izjavom drugi osnivač, makar i u formi ugovora zaključenog sa preostalim osnivačima, kojim primljeni dio djelimično i njima ustupa.

(Vs FBiH, Gž. 26/91, od 20. 7. 2001. – Bilten Vs FBiH 2/2001 – 31. **Napomena:** cjelovito obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 72. ZOO)

Do kada ponuda obavezuje

Član 37.

(1) Ponuda u kojoj je određen rok za njeno prihvatanje obavezuje ponudioca do isteka tog roka.

(2) Ako je ponudilac u pismu ili telegramu odredio rok za prihvatanje, smatraće se da je taj rok počeo teći od datuma označenog u pismu, odnosno od dana kad je telegram predat pošti.

(3) U slučaju da pismo nije datirano, rok za prihvatanje ponude teče od dana kad je pismo predato pošti.

(4) Ponuda učinjena odsutnom licu, u kojoj nije određen rok za prihvatanje, vezuje ponudioca za vrijeme koje je redovno potrebno da ponuda stigne ponuđenome, da je ovaj razmotri, o njoj odluči i da odgovor o prihvatanju stigne ponudiocu.

---

1. Ponuda – profaktura za zaključenje ugovora u privredi u uslovima naglašenih inflatornih uspona podrazumijeva obavezu plaćanja u roku "odmah" i kada u njoj nije označeno do kada obavezuje ponudioca.

(Vs RCG, Pž. 69/96, od 1. 4. 1997. – Bilten Vs RCG 1997 – 33)

2. Visina naknade za eksproprisane nekretnine određuje se prema okolnostima u vrijeme donošenja prvostepenog rješenja o naknadi u slučaju kad je bivši vlasnik u upravnom postupku pristajao na nižu naknadu.

(Vs BiH, Rev. 454/90, od 20. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 28)

3. Ako je ponuditelj u pismu ili telegramu odredio rok za prihvatanje ponude, smatra se da taj rok teče od datuma naznačenog u pismu, odnosno od dana kad je telegram predan pošti.

(Ps H, Pž. 746/90, od 19. 2. 1991. – Psp 48 - 114)

4. Ako je dužnik isplatio dug u valuti na koju obaveza ne glasi, a nakon proteka rokova za prihvat ponude povjerioca o noviranju obaveze, dužan je da isplati razliku u valuti na koju glasi obaveza, ako isplaćenim iznosom preračunatim po kursu na dan plaćanja obaveze nije izmirena u cjelini.

(Vs BiH, Pž. 493/86, od 22. 7. 1987. – 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 29)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Gž. 26/91, od 20. 7. 2001., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 72. ZOO.

Forma ponude

Član 38.

(1) Ponuda ugovora za čije zaključenje zakon zahtijeva posebnu formu obavezuje ponudioca samo ako je učinjena u toj formi.

(2) Isto važi i za prihvatanje ponude.

---

1. Kada prodavac - društveno pravno lice odluči da proda nepokretnost putem javnog nadmetanja, odnosno pismenog prikupljanja ponuda, i ako ga na to ne obavezuju zakonski propisi, ugovor o prodaji je punovažan samo kada je u pismenom obliku postignut i sporazum o načinu i uslovima plaćanja cijene.

(Vs BiH, Pž. 357/90, od 26. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 26)

Prihvatanje ponude

Član 39.

(1) Ponuda je prihvaćena kad ponudilac primi izjavu ponuđenog da prihvata ponudu.

(2) Ponuda je prihvaćena i kad ponuđeni pošalje stvar ili plati cijenu, kao i kad učini neku drugu radnju koja se, na osnovu ponude, prakse utvrđene između zainteresovanih strana ili običaja, može smatrati kao izjava o prihvatanju.

(3) Prihvatanje se može opozvati ako ponudilac primi izjavu o opozivanju prije izjave o prihvatanju ili istovremeno sa njom.

---

1. Kada se izlaganje robe s oznakom cijene smatra ponudom, ne može se smatrati da je ponuda prihvaćena kad potencijalni kupac, do prodaje robe trećemu, nije izrazio spremnost obaviti uplatu (čl. 39. st. 2.).

Iz obrazloženja citiramo:

"Odredbom čl. 34. ZOO propisano je da se izlaganje robe s naznakom cijene smatra ponudom, ako drukčije ne proizilazi iz okolnosti slučaja ili običaja. Odredbom čl. 39. st. 1. ZOO propisano je da je ponuda prihvaćena kad ponuditelj prihvati izjavu ponuđenog da prihvata ponudu. S obzirom na to da u konkretnom slučaju ugovor nije sklopljen, budući da tužitelj kao potencijalni kupac, sve do dana kad brod nije prodan drugoj osobi koja je uplatu izvršila, nije prihvat ponude izrazio spremnošću da odmah na odgovarajući način izvrši uplatu, sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo."

(Vs RH, Rev. 158/94, od 24. 1. 1996. – Izbor oduka 1/1996 - 70)

2. Punovažan je ugovor o prodaji zaključen razmjenom teleksa i kada je teleks koji sadrži ponudu potpisalo neovlašteno lice, ako je otpremljen u ime ugovorne stranke sa njenog teleprintera.

Iz obrazloženja citiramo:

"Činjenica da su stranke ugovorile isporuku bronze po cijeni od 1.300 dinara za 1 kg jasno proizilazi iz teleksa u kojem je ta cijena naznačena.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Isporukom bronze koja je naručena teleksom i narudžbom, saglasno odredbi člana 39. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, tužilac je prihvatio uslove iz ponude tuženog. Činjenica da je tuženi sam preuzeo bronzu od proizvođača, ne ukazuje da mu je tužilac nije isporučio, jer je tuženi kod proizvođača bronzu preuzeo po ovlaštenju tužioca pa je iz tih razloga tužilac i fakturisao cijenu tuženom, a tuženi platio ugovorenu cijenu.

Da je tuženi uputio tužioca da preuzme robu kod njegovog kooperanta proizilazi iz iskaza svjedoka radnika tužioca, a tuženi je preuzeo cijelu količinu kupljene bronze nakon poslanog teleksa, a izvjestan dio i nakon otpreme narudžbe.

Prvostepeni sud je utvrdio i da su parnične stranke bile u dužoj poslovnoj vezi povodom kupovine bronze, pa se ugovor mora smatrati zaključenim i u smislu člana 42. stav 3. ZOO, jer tužilac nije odmah odbio ponudu upućenu teleksom (ovako upućena ponuda se smatra ponudom učinjenom prisutnom licu u smislu člana 40. stav 2. ZOO)".

(Vs BiH, Pž. 432/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 23)

3. Ponuda je prihvaćena i kad se iz ponašanja ponuđenog može smatrati da je ponuda prihvaćena (konkludentne radnje).

(Ps H, Pž. 2675/89, od 4. 12. 1990. – Psp 49 – 124)

4. Ako je prodavatelj na temelju primljene narudžbenice poslao stvar, smatra se da je ugovor sklopljen prihvatom ponude pod uvjetima koji su navedeni u narudžbenici (ponudi)

(Ps H, Pž. 2333/90, od 11. 12. 1990. – Psp 49 – 124)

5. Organizacija udruženog rada (društveno preduzeće) odgovara za štetu prouzrokovanu neurednim održavanjem javnog puta iako za tekuću godinu nije zaključila pismeni ugovor sa samoupravnom interesnom zajednicom za puteve, ako je put održavala po prećutnom sporazumu.

(Vs BiH, Rev. 384/89, od 28. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 77)

6. Kada jedna od stranaka koje su u dužoj poslovnoj vezi teleksom naruči izvjesnu količinu robe po određenoj cijeni, a ovlašteni radnik prodavca uputi je da preuzme robu od kooperanta, smatra se da je zaključen ugovor o prodaji sa cijenom navedenom u teleksu.

(Vs BiH, Pž. 432/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 23)

Prihvatanje neposredne ponude

Član 40.

(1) Ponuda učinjena prisutnom licu smatra se odbijenom ako nije prihvaćena bez odlaganja, izuzev ako iz okolnosti proizilazi da ponuđenom pripada izvjestan rok za razmišljanje.

(2) Ponuda učinjena telefonom, teleprinterom ili neposrednom radio – vezom smatra se kao ponuda prisutnom licu.

---

1. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 432/86., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 39. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Pruihvatanje ponude s prijedlogom da se izmijeni

Član 41.

Ako ponuđeni izjavi da prihvata ponudu i istovremeno predloži da se ona u nečemu izmijeni ili dopuni, smatra se da je ponudu odbio i da je sa svoje strane učinio drugu ponudu svome ranijem ponudiocu.

---

1. Kad je povodom ponude radnika poslodavac svojom odlukom dao novu ponudu za sklapanje ugovora o stručnom osposobljavanju radnika, a radnik pristupio osposobljavanju, treba smatrati da je prihvatio ponudu i da je nastao ugovorni odnos.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj parnici predstavlja tužbeni zahtjev kojim tužitelj traži ispunjenje tuženikove obveze povrata troškova svog obrazovanja, koje je snosio tužitelj kao poslodavac, isplatom iznosa od …… sa zakonskim zateznim kamatama od 10. rujna 1996. godine do isplate.

Na temelju utvrđenih činjenica da je tuženik kao radnik tužitelja molbom od 11. 6. 1996. godine zatražio da mu tuženik odobri pohađanje seminara i polaganje ispita za ispitivača za pregled i ispitivanje oruđa za rad na pogon električnom strujom, da je odlukom Upravnog odbora tuženika od 16. 2. 1996. godine odlučeno da se tuženik upućuje na to obrazovanje, s tim da je u slučaju jednostranog prestanka radnog odnosa dužan vratiti sve troškove navedenog osposobljavanja, da su ti troškovi iznosili utuženi iznos od …….., te da je tuženik otkazao tužitelju ugovor o radu 20. 8.1996. godine, sudovi su tužbeni zahtjev ocijenili neosnovanim, uz obrazloženje da tuženikova obveza vraćanja troškova obrazovanja ne proizilazi iz odredaba Zakona o radu i tužiteljevog općeg akta, a da se tuženik nije ugovorom obvezao na povrat troškova u slučaju otkaza ugovora o radu.

Ocjena sudova da ne postoji ugovorna obveza tuženika vratiti tužitelju predmetne troškove obrazovanja je neosnovana, jer je na temelju naprijed navedenih činjenica, a uz primjenu odredaba Zakona o obveznim odnosima – ZOO, osnovano zaključiti da su stranke sklopile ugovor kojim se tuženik obvezao vratiti tužitelju navedene troškove u slučaju prestanka radnog odnosa na osnovi njegovog otkaza ugovora o radu.

Naime, pisana zamolba tuženika, kojom je zatražio od tužitelja da mu odobri pohađanje seminara i polaganje ispita, ima značenje ponude za sklapanje ugovora u smislu odredbe iz čl. 32. st. 1. ZOO, a tužiteljeva odluka kojom je udovoljeno zamolbi, s tim da je u njoj navedena sporna obveza vraćanja troškova, ima značenje protuponude u smislu odredbe iz čl. 41. ZOO.

Budući tuženik nije prigovarao navedenom sadržaju tuženikove odluke, te je pristupio osposobljavanju čije troškove je snosio tužitelj, može se nedvojbeno zaključiti da je sporni ugovorni odnos nastao.

Kako tužitelj po zakonu nije bio dužan snositi sporne troškove, a tuženik je preuzeo ugovornu obvezu vraćanja tih sredstava u slučaju jednostranog prestanka radnog odnosa, koji se dogodio već sljedećeg mjeseca po završetku obrazovanja, to postoji osnovanost osnove tužbenog zahtjeva, pa obzirom na utvrđenu visinu troškova koje je tužitelj snosio od 2.862,00 kn tužbeni zahtjev je osnovan u cijelosti."

(Vs RH, Rev. 31/99, od 12. 12. 2001. – Izbor oduka 1/2002 – 31)

2. Kada je ponuđeni prihvatio ponudu za smještaj 100 osoba u svojim objektima, ali u šestokrevetnim sobama, a ne u dvokrevetnim, onda je time ponudu odbio i sa svoje strane učinio novu ponudu.

(Vts RH, III Pž. 28897/93, od 3. 5. 1994. – Praxis 2 – 25)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ćutanje ponuđenog

Član 42.

(1) Ćutanje ponuđenog ne znači prihvatanje ponude.

(2) Nema dejstva odredba u ponudi da će se ćutanje ponuđenog ili neko drugo njegovo propuštanje (na primjer, ako ne odbije ponudu u određenom roku, ili ako poslatu stvar o kojoj mu se nudi ugovor ne vrati u određenom roku i sl) smatrati kao prihvatanje.

(3) Ali, kad ponuđeni stoji u stalnoj poslovnoj vezi s ponudiocem u pogledu određene robe, smatra se da je prihvatio ponudu koja se odnosi na takvu robu, ako je nije odmah ili u ostavljenom roku odbio.

(4) Isto tako, lice koje se ponudilo drugom da izvršava njegove naloge za obavljanje određenih poslova, kao i lice u čiju poslovnu djelatnost spada vršenje takvih naloga, dužno je da izvrši dobijeni nalog ako ga nije odmah odbilo.

(5) Ako u slučaju iz prethodnog stava ponuda, odnosno nalog nije odbijen, smatra se da je ugovor zaključen u trenutku kad je ponuda, odnosno nalog stigao ponuđenom.

---

1. Smatra se da je lice koje povremeno koristi usluge centralnog grijanja zaključilo ugovor o isporuci toplotne energije sa isporučiocem, ako pružanje usluga nije odmah odbilo.

Iz obrazloženja:

Tuženi nije porekao da je za navedeni period koristio usluge centralnog grijanja, pa njegovi navodi da ugovorom sa tužiocem nije ušao u obavezu plaćanja toplotne energije nisu osnovani. U konkretnom slučaju za ugovor o isporuci toplotne energije zakonom nije propisana pismena forma. Imajući u vidu da su tužilac i tuženi i ranije bili u poslovnoj vezi u pogledu korištenja i isporuke toplotne energije, smatra se da je tuženi prihvatio ponudu za isporuku toplotne energije jer je nije odmah odbio - član 42. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima. Stoga je neosnovano pozivanje tuženog na prigovor nedostatka pasivne legitimacije.

(Vs BiH, Pž. 284/89, od 30.1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 30)

2. Šutnja ponuđenog ne znači prihvaćanje ponude, ali ako ponuđeni stoji u stalnoj poslovnoj vezi s ponudiocem u pogledu određene robe, smatra se da je prihvatio ponudu koja se odnosi na takovu robu, ako je nije odmah ili u ostavljenom roku odbio.

Iz obrazloženja:

"Prihvaćanje šutnje kao pravno relevantnog načina izjave volje za sklapanje ugovora samo je iznimno i izričito predviđeno za slučaj kada je ponuđeni u stalnoj poslovnoj vezi s ponudiocem u pogledu određene robe (čl. 42. st. 3. ZOO-a).

Činjenicu da je tuženik od tužitelja već kupovao knjige, sud prvog stupnja je pravilno ocijenio kao činjenicu na temelju koje se ne može primijeniti navedena zakonska odredba.

Tuženik je Osnovna škola čija se profesionalna djelatnost ne odnosi na razmjenu robe, te se škola u odnosu na kupnju tužiteljeve knjige ne može smatrati profesionalcem koji se bavi takovo m vrstom posla.

U tome smislu škola s tužiteljem nije imala nikakovu poslovnu vezu, a osobito nije stajala u odnosu na tužitelja u stalnoj poslovnoj vezi za kupovanje knjige i

http://www.advokat-prnjavorac.com

neosnovano tužitelj tvrdi da je takova veza nastala time što je tuženik od tužitelja 19. 2. 1996. godine kupio dvije knjige."

(Žs Bjelovar, Gž. 1583/01, od 19. 7. 2001. – Izbor oduka 1/2002 – 32)

3. Kad ponuđeni stoji u stalnoj poslovnoj vezi s ponuditeljem u pogledu određene robe, smatra se da je prihvatio ponudu koja se odnosi na takvu robu ako je nije odmah ili u ostavljenom roku odbio (čl. 42. st. 3).

(Vts RH, Pž. 950/96, od 19. 11. 1996. – Zbirka 4 – 21)

4. Ugovor o isporuci koncentrata za tov pilića, izmijenjen je time što je kooperant primio i upotrijebio kvalitetniji koncentrat, iako pri tome nije sačinjena pismena isprava kako je to bilo ugovoreno.

(Vs BiH, Rev. 437/90, od 5. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 35)

5. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 432/86, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 39. ZOO.

Zakašnjelo prihvatanje i zakašnjelo dostavljanje izjave o prihvatanju

Član 43.

(1) Prihvatanje ponude izvršeno sa zakašnjenjem smatra se kao nova ponuda od strane ponuđenog.

(2) Ali, ako je izjava o prihvatanju koja je učinjena blagovremeno, stigla ponudiocu poslije isteka roka za prihvatanje, a ponudilac je znao ili je mogao znati da je izjava otposlata blagovremeno, ugovor je zaključen.

(3) Ipak, ugovor u takvom slučaju nije zaključen ako ponudilac odmah, a najkasnije prvog idućeg radnog dana po prijemu izjave, ili i prije prijema izjave, a po isteku roka za prihvatanje ponude, izvijesti ponuđenoga da se zbog zadocnjenja ne smatra vezan svojom ponudom.

Smrt ili nesposobnost jedne strane

Član 44.

Ponuda ne gubi dejstvo ako je smrt ili nesposobnost jedne strane nastupila prije njenog prihvatanja, izuzev ako suprotno proizilazi iz namjere strana, običaja ili prirode posla.

Predugovor

Član 45.

(1) Predugovor je takav ugovor kojim se preuzima obaveza da se kasnije zaključi drugi, glavni ugovor.

(2) Propisi o formi glavnog ugovora važe i za predugovor, ako je propisana forma uslov punovažnosti ugovora.

(3) Predugovor obavezuje ako sadrži bitne sastojke glavnog ugovora.

(4) Na zahtjev zainteresovane strane sud će naložiti drugoj strani koja odbija da pristupi zaključenju glavnog ugovora da to uradi u roku koji će joj odrediti.

(5) Zaključenje glavnog ugovora može se zahtijevati u roku od šest mjeseci od isteka roka predviđenog za njegovo zaključenje, a ako taj rok nije pre-

http://www.advokat-prnjavorac.com

dviđen, onda od dana kad je prema prirodi posla i okolnostima ugovor trebalo da bude zaključen.

(6) Predugovor ne obavezuje ako su se okolnosti od njegovog zaključenja toliko izmijenile da ne bi bio ni zaključen da su takve okolnosti postojale u to vrijeme.

---

1. Ne proizvodi pravno djejstvo ugovor (ili predugovor) o prometu nepokretnosti, zaključen iza 15 .7. 1994.g., i kada je zaključen između pravnih osoba, ako potpisi zastupnika ugovornih stranaka nisu ovjereni pred nadležnim sudom.

Ovakav ugovor se ne može konvaldirati ispunjenjem.

(Vs FBiH, Pž. 39/96, od 30. 6. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 – 28. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke dato je u sudskoj praksi uz član 73. ZOO.

2. Postoji ugovor o prodaji, iako su ga stranke nazvale predugovorom, ako se prodavac obavezao da će nakon fizičkog izdvajanja zemljišne parcele, koju je prodao i predao u posjed kupcu, zaključiti s njim ugovor o prenosu prava vlasništva u zemljišnim knjigama (tabularna isprava).

(Vs BiH, Rev. 610/88, od 8. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 6)

3. Sama po sebi odredba koja obavezuje ugovarače da naknadno zaključe ugovor u obliku propisanom za zemljišno-knjižni prenos iste nekretnine ne degradira ugovor o prodaji nekretnine na nivo predugovora.

(Vs BiH, Rev. 504/90, od 20. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 33)

4. Ništava je odredba o davanju u zakup poslovnih prostorija za koje vrijedi zabrana raspolaganja prema Uredbi o zabrani raspolaganja nekretninama na teritoriju Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 36/91).

Iz obrazloženja:

“Utvrđeno je da su tuženici 7. travnja 1992. g. sklopili ugovor o osnivanju društva s ograničenom odgovornošću, a u čl. 22. toga ugovora određeno je da prvotuženik daje novoosnovanom društvu u zakup predmetne poslovne prostorije na rok od 5 godina uz zakupninu određenu Odlukom o poslovnim prostorijama Općine D. u odredbi st. 5. toga članka navedeno je da su obveze prvotuženika za davanje u zakup poslovnih prostorija i prodanu opremu i inventar uvjetovane prethodnom realizacijom prodaje poslovnih prostorija prvotuženiku od strane “E. G.”.

Pravilno su nižestupanjski sudovi ocijenili da je odredba čl. 22. Ugovora o osnivanju društva s ograničenom odgovornošću što su ga tuženici sklopili, ništava, te su pravilnom primjenom materijalnog prava prihvatili tužbeni zahtjev. Odredbom čl. 1. Uredbe o zabrani raspolaganja nekretninama na teritoriju Republike Hrvatske (“Narodne novine”, broj 36/91) zabranjeno je raspolaganje i opterećenje nekretnina na teritoriju Republike Hrvatske, koje su u vlasništvu pravnih osoba izvan sjedišta Republike Hrvatske, a odredbom čl. 2. te Uredbe Vlada Republike Hrvatske ovlaštena je izuzeti od zabrane raspolaganja određene nekretnine. Člankom 3. iste Uredbe određeno je da su svi pravni poslovi zaključeni protivno odredbama Uredbe ništavni, te da sudovi i druga državna tijela Republike Hrvatske neće priznati pravne učinke tako sklopljenih pravnih poslova.

Nije prihvatljiva tvrdnja tuženika da odredba čl. 22. spomenutog Ugovora o osnivanju društva ima pravnu važnost kao predugovor. Naime, prema odredbi čl. 45. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine”, broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99, dalje ZOO) predugovor je takav ugovor kojim se preuzima obve-

http://www.advokat-prnjavorac.com

za da se kasnije sklopi drugi, glavni ugovor. Odredbom čl. 22. spomenutog Ugovora ne preuzima se obveza sklapanja drugog, glavnog ugovora."

(Vs RH, Rev. 1172/96, od 1. 2. 2000. – Izbor odluka 1/2000 – 32)

5. Sklapanjem predugovora ne nastaju obveze iz ugovora koje su stranke namjeravale zaključiti, već samo obveze na sklapanje ugovora.

(Vs H, Rev. 40/89, od 21. 9. 1989. – Psp 48/54)

6. Ne može se tražiti ispunjenje pismenog predugovora o kupovini nekretnina ako potpisi ugovarača nisu ovjereni u roku od šest mjeseci po stupanju na snagu Zakona o prometu nepokretnosti.

(Vs BiH, Rev. 362/87, od 21. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 16)

7. Usmeni ugovor o prodaji nepokretnosti po Zakonu o prometu nepokretnosti SRBiH se ne može konvalidirati ni ispunjenjem obaveza (izuzetak je ugovor o prenosu nepokretnosti između društveno-pravnih lica), pa usmeno obećanje prodavca da će zaključiti pismeni ugovor, koje je bilo osujećeno njegovom smrću, ne obavezuje nasljednike, jer se i za predugovor traži ista forma kao i za glavni ugovor.

(Vs BiH, Gvl. 33/86, od 21. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 1)

8. Činidba iz predugovora sastoji se u zaključivanju glavnog ugovora, a predmet obveze (predugovora) ne može biti novčana činidba.

(Os Zagreb, Gž. 6658/87 - 2, od 13. 10. 1987. – Informator, broj 3649)

9. Autorski ugovori među koje spada i ugovor o recenziji umjetničkog djela, koji nisu zaključeni u pismenom obliku, ako zakon ne čini izuzetak ne proizvode pravno djejstvo, pa je ništav i usmeni predugovor za zaključenje takvog ugovora.

(Vs BiH, Gž. 215/86, od 26. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 11)

10. O tužbi kojom se zahtijeva da se tuženi obaveže na zaključenje određenog ugovora sa tužiocem mora sud meritorno odlučiti.

(Vs BiH, Pž. 175/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 97. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 27. ZOO)

11. Predugovor obvezuje samo ako sadrži bitne sastojke glavnog ugovora.

(Vs H, Rev. 726/83, od 20. 9. 1983 – Psp 24 – 82)

12. Sudska presuda donijeta na osnovu člana 45. stav 4. ZOO zamjenjuje izjavu volje stranke koja neće da ispuni obavezu sklapanja glavnog ugovora protekom roka određenog u presudi a kada taj rok nije određen, pravosnažnošću presude (u članu 243. stav 1. ZIP). Zbog toga, izreka presude mora da sadrži sve bitne elemente glavnog ugovora, tako kako su određeni u predugovoru (član 45. stav 3. ZOO).

(Stav XXI koordinacionog sastanka bivših viših privrednih sudova i građansko-privrednih odjelenja bivših vrhovnih sudova, Đakovica 25. do 27. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 143)

II - PREDMET

Kakav mora biti predmet obaveze

Član 46.

(1) Ugovorna obaveza može se sastojati u davanju, činjenju, nečinjenju ili trpljenju.

(2) Ona mora biti moguća, dopuštena i određena, odnosno odrediva.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Ugovorom o zakupu se ne prenosi svojina, odnosno pravo raspolaganja ili korišćenja, pa nije nužno da zakupodavac bude i vlasnik, odnosno da ima pravo raspolaganja na zakupljenoj stvari. Otuda se u zakup može dati tuđa stvar pri čemu je bez značaja da li je zakupodavac bio savjestan ili nesavjestan.

(Vs RS, Rev. 64/96, od 19. 12. 1996. – Bilten Vs RS 1/1999 – 65)

2. Kada je kupac prije zaključenja pismenog ugovora vidio zemljište koje će biti predmet ovog ugovora, a i prodavalac mu pokazao granice (međe) tog zemljišta koje kupuje, onda kupac ne može sa uspjehom tražiti da mu prodavalac preda u državinu površinu zemljišta koja je označena u ugovoru odnosno zemljište koje predstavlja razliku između površine označene u ugovoru i one koja je predata kupcu u izvršenju ovog ugovora.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca zaispunjenje ugovora.

Ovaj zahtjev zasnovan je na činjeničnim tvrdnjama tužioca da su stranke 1. 11. 1970. godine zaključile pismeni ugovor o prodaji prema kome je tužilac kupio od tuženog zemljište u površini od 7.350 m^2 i put u površini od 420 m^2, da je tužilac u cijelosti ispunio svoju ugovornu obavezu (isplatio kupoprodajnu cijenu), ali ne i tuženi jer mu je predao u državinu svega 6.779 m^2, a i odbio da mu izda ispravu za zemljišno knjižni prenos (uknjižba svojine) u njegovu korist na ovom spornom zemljištu i putu.

Odlučujući o sporu nižestepeni sudovi su utvrdili:

- da je predmet ugovora o prodaji od 1. 11. 1970. godine bila zemljišna parcela koja se u zemljišnim knjigama vodila kao k. č. 388/80, oranica zvana "Šibovka" u površini od 7.370 m^2, upisana u z. k. ul. 151 k.o. Palačkovci, a sada u novom katastarskom aparatu kao k. č. 901/2 zvana "Livadica" u površini od 6.779 m^2 upisana u p. l. broj 356 k. o. G. Palačkovci;

- da je tuženi odmah po zaključenju ugovora o prodaji predao tužiocu u državinu zemljište u površini od 6.779 m^2 i omogućio mu da preko njegovog zemljišta koristi putnu vezu od javnog puta do nepokretnosti koja je bila predmet ugovora o prodaji;

- da je tužilac isplatio tuženom kupoprodajnu cijenu, a i neprekidno koristio onaj dio zemljišta koji mu je tuženi predao u državinu, što čini i sada.

Polazeći od ovog utvrđenja nižestepeni sudovi su zaključili da je tužbeni zahtjev neosnovan, jer da je, s jedne strane, dokazano da tužilac nije kupio zemljište u površini od 7.350 m^2, nego zemljište u okviru granica koje mu je tuženi pokazao na licu mjesta prilikom zaključenja ugovora o prodaji i koje odgovara površini od 6.779 m^2, a s druge strane, utvrđeno da je predmet ovog ugovora bila i službenost puta koja je ustanovljena u korist kupljene nepokretnosti na nepokretnostima na kojima je tuženi samo jedan od suvlasnika.

Revizioni prigovor u odnosu na odluku po zahtjevu tužioca da mu tuženi preda u državinu 571 m^2 i izvrši zemljišno knjižni prenos (uknjižba svojine) na ovom zemljištu u njegovu korist nije osnovan.

Osloncem na provedene dokaze nižestepeni sudovi su utvrdili takve činjenice koje su im poslužile kao pouzdan osnov za zaključak da je predmet kupoprodajnog ugovora bilo ono zemljište koje je tuženi predao tužiocu u državinu prilikom zaključenja ugovora o prodaji odnosno zemljište u okviru granica koje mu je tuženi pokazao na licu mjesta i to u površini od 6.779 m^2, a ne zemljište u površini od 7.350 m^2,

http://www.advokat-prnjavorac.com

što je revident neosnovano tvrdio u postupku, a sada i u reviziji protiv drugostepene presude.

Činjenica da je ugovorom o prodaji označeno da je tužilac kupio od tuženog zemljište u površini od 7.350 m^2 ne daje pravo tužiocu da od tuženog zahtijeva predaju u državinu sporno zemljište u površini od 571 m^2, jer je utvrđeno da su stranke postigle sporazum po kome je tužilac kupio, a tuženi prodao zemljište u površini od 6.789 m^2 i da je samo ovo zemljište bilo predmet ugovora o prodaji.

S obzirom na navedeno činjenično utvrđenje, za koje je sud u revizionom postupku vezan u smislu člana 385. stav 3. Zakona o parničnom postupku nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužioca da mu tuženi preda 571 m^2 zemljišta koje, kako to proizilazi iz stanja spasa ovog predmeta, pripada parcelama označenim kao k. č. 901/1 i k. č. 900, upisanim u p. l. broj 276 k.o. G. Palačkovci, odnosno parceli označenoj kao k. č. 398/270 upisanoj u z. k. ul. 192 k.o. Palačkovci. Zato je u odnosnom dijelu reviziju valjalo odbiti na osnovu člana 393. Zakona o parničnom postupku i riješiti kao u izreci.

(Vs RS, Rev. 93/93, od 26. 10. 1993. i Rev. 91/97, od 16. 11. 1997. - Bilten 1/1999 – 74)

3. Naknadna odredba ugovora o kreditu da će se anuiteti otplaćivati zavisno od likvidnosti dužnika ne proizvodi pravni učinak jer je takva činidba neodređena.

(Vs BiH, Pž. 407/86, od 18. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 1/87 – 2)

4. Ugovor o prodaji zemljišta koje je prilikom zaključenja ugovora određeno u naravi i predato u posjed kupcu, odnosi se samo na to zemljište i kada je u ugovoru pogrešno označena veća površina prodatog zemljišta od one koju stvarno ima.

Iz obrazloženja:

Polazeći od činjenice da je tužilac prilikom zaključenja ugovora o prodaji, od tuženog kupio u naravni određenu površinu zemljišta i tako kupljeno zemljište preuzeo u posjed, odnosno da je predmet prodaje bio određen i sastojao se od zemljišta koje je tužilac neposredno po kupovini primio u posjed, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev za predaju u posjed i drugog zemljišta do površine naznačene u ugovoru.

To što je u ugovoru o prodaji označena veća površina koja ne odgovara stvarnoj površini kupljene parcele ne može imati značaja kod činjenice da je predmet prodaje u naravi tačno određen prilikom zaključenja ugovora o prodaji i da je tužilac tako određenu površinu zemljišta preuzeo u posjed. Kod navedenih okolnosti nije od uticaja ni što je porez na promet nekretnina plaćen na osnovicu obračunatu po cijeni izračunatoj prema pogrešno navedenoj površini u ugovoru.

(Vs BiH, Rev – 660/86, od 22. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 30)

5. Kako je katastarska čestica određena stvar (nekretnina), poklonoprimac nema pravo tražiti od poklonodavca da mu preda veću površinu zemljišta, označenu u ugovoru, pored one koju stvarno ima poklonjena katastarska čestica.

Iz obrazloženja:

Predmet ugovora može biti samo određena nekretnina (nekretnina je po prirodi određena stvar - res certa) nezavisno od površine određene nekretnine. Zato kada je predmet poklona određena katastarska čestica, ugovor je izvršen ako je poklonodavac predao poklonoprimcu tu katastarsku česticu i pristao da se uknjži pravo vlasništva poklonoprimca bez obzira što ta čestica ima manju površinu nego što su stranke navele u ugovoru o poklonu.

(Vs BiH, Rev. 603/90, od 29. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 36)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Ako je svrha preuzimanja obaveze iz ugovora o udruživanju sredstava radi zajedničkog sticanja stana bila da učešćem u kupovini stana riješi stambenu potrebu svog radnika, udruživalac sredstava nije oslobođen ugovorne obaveze uplate učešća i kada je druga ugovorna strana nabavila veći stan od predviđenog ugovorom, ali se zbog ovakvog postupka ne može povećati obim ugovorom preuzete obaveze.

(Vs BiH, Pž. 524/87, od 23. 6. 1988. – Bilten 3/88 – 34

7. Kad obveza glasi na predaju stana, okolnost da se u stanu nalazi stanar ne znači bezuvjetno da predaja stana nije moguća.

(Vs H, II Rev. 68/83, od 13. 7. 1983. – Psp 24 – 75)

8. Nije riječ o nemogućoj činidbi ako član zadruge zahtijeva da mu stambena zadruga u slučaju nemogućnosti predaje točno određenog stana stavi na raspolaganje drugi odgovarajući stan i plati razliku u cijeni koštanja.

(Vs H, Gž. 308/82, od 20. 1. 1983. – Psp 23 - 106)

Ništavost ugovora zbog predmeta

Član 47.

Kad je predmet obaveze nemoguć, nedopušten, neodređen ili neodrediv, ugovor je ništav.

---

1. Alternativna obligacija se pretvara u običnu (sa jednom obvezujućom činidbom) ako su ostale alternativne obaveze neodređene i neodredive.

Iz obrazloženja:

Bitan prigovor tuženog, koji ponavlja i u žalbi, jeste da je između stranaka ugovorena alternativna obligacija sa pravom izbora na strani tuženog, te da je on mogao biti obavezan samo na ispunjenje takve obligacije (mogao je po svom izboru umjesto novčanog iznosa dati odgovarajuću količinu soli ili prenijeti u vlasništvo tužitelju ili mu dati u dugoročni zakup nekretninu koja po vrijednosti odgovara novčanoj obavezi tuženog, kako bi proizilazilo iz odredaba člana 6. ugovora zaključenog 30. 12. 1993. godine). Član 6. ugovora je zaista stipulisan u obliku alternativne obligacije iz člana 403. ZOO, sa pravom izbora tuženog, ali ovaj sud, cijeneći nesporni sadržaj ove ugovorne odredbe, izvodi pravni zaključak da alternativna obligacija nije stvarno ugovorena, jer da alternativne obaveze na isporuku soli ili ustupanja nekretnine nisu punovažno nastale zbog neopredjeljenosti odnosno neodredivosti predmeta obaveze - član 47. ZOO, tako da punovažno postoji samo obligacija na isplatu među strankama nespornog novčanog iznosa, analogno odredbama člana 407. ZOO. Količina soli nije, naime, određena, a kako nije utvrđena ni cijena soli po kilogramu, isporuka soli nije ni odrediva (so je u vrijeme zaključenja ugovora predstavljala skup i deficitaran artikl, a isporuka soli sada, po današnjim cijenama nema razuman smisao, i očito ne odgovara pobudama stranaka u času zaključenja ugovora). Nekretnina koju bi tuženi mogao dati u vlasništvo ili na dugoročni zakup tužitelju nije određena, a kako se mora raditi o species (rescerta), nije ni odrediva samo paušalnim navođenjem da mora biti u odgovarajućoj vrijednosti.

(Vs FBiH, Pž. 22/00, od 24. 10. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 39)

2. Obveza poslovođe trgovine iz sporazuma sa svojim poslodavcem da će prisilno naplatiti sva potraživanja od kupaca jer se u protivnom to smatra kao potraživanje za robu prema poslovođi je nemoguća obveza što takav sporazum čini ništavim i takav sporazum ne može biti pravna osnova za potraživanje poslodavca prema poslovođi.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Utvrđeno je da nadalje da su stranke sklopile sporazum a prema točki 4. tog sporazuma koji je sklopljen dana 30. rujna 1995. godine, tuženica je do 1. prosinca 1995. godine trebala naplatiti sva potraživanja od kupaca, a u protivnom će se smatrati kao potraživanja za robu. Sud prvog stupnja utvrđuje da je radni odnos tuženice kod tužitelja prestao 30. rujna 1995. godine pa tuženica nije niti imala nikakvih mogućnosti da naplati dugovanja kupaca. Takav zaključak suda prvog stupnja je ispravan. Sve i da je tuženica u razdoblju od 30. rujna do 1. prosinca 1995. godine do kada se obvezala naplatiti potraživanje od kupaca, ostala poslovođa prodavaonice, ona nije bila ovlaštena vršiti pravne radnje za tužitelja u svrhu prisilne naplate tužiteljevih tražbina, pa je stoga predmet obveze tuženice nemoguć i sporazum je u tom dijelu ništav temeljem odredbe čl. 47. Zakona o obveznim odnosima. Stoga ni sporazum ne može poslužiti kao pravna osnova tužiteljeve tražbine pogotovo stoga je utvrđeno da tuženica tužitelju nije počinila nikakvu štetu pa je sud prvog stupnja pravilno primijenio materijalno pravo kada je odbio taj dio tužbenog zahtjeva i žalba protiv tog dijela pobijane presude nije osnovana."

(Žs Koprivnica, Gž. 678/00, od 6. 11. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 25)

3. U slučaju ništavosti ugovora zbog nemogućnosti određenja koje je vozilo bilo predmet ugovorne obaveze prodavca, kupac ima pravo na restituciju uplaćenog iznosa po sadašnjoj cijeni sličnog vozila, zajedno sa zateznom kamatom od dana donošenja prvostepene odluke.

(Vs S, broj Prev. 649/98. - Bilten 2/1999)

4. Da bi jedna obligacioni ugovor proizvodio pravna dejstva potrebno je da je predmet obaveze moguć (čl. 46. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima), jer u protivnom ugovor je ništav (čl. 47. istog Zakona).

(Vs RCG, Rev. 305/96, od 4. 6. 1997. – Bilten Vs RCG 1977 – 35)

5. Raspolaganja nasljednika se ne odnose na naknadno pronađenu imovinu.

(Vs BiH, Rev. 325/90, od 19. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 90)

6. Nedopuštena je klauzula kojom se stranke odriču prava pobijati ugovor iz bilo kojeg razloga ili pravne osnove.

(Vs H, Rev. 583/82, od 25. 1. 1983. – Psp 23 – 85)

7. Ugovor kojim se dužnik obavezuje da vrati stan dat mu na privremeno korištenje ili drugi stan iste površine ništav je u alternativnom dijelu (vraćanje drugog stana), jer je stan kao i svaka druga nekretnina prostorno individualizirana stvar, pa predmet ugovora može biti samo određeni stan.

(Vs BiH, Pž. 153/85, od 16. 8. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 1)

Naknadna mogućnost

Član 48.

Ugovor zaključen pod odložnim uslovom ili rokom punovažan je ako je predmet obaveze koji je u početku bio nemoguć postao moguć prije ostvarenja uslova ili isteka roka.

Kad je predmet obaveze nedopušten

Član 49.

Predmet obaveze je nedopušten ako je protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, prinudnim propisima te moralu društva.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen na osnovu člana 8. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 49. ZOO.

Napomena (RS): Odredbom člana 58. ZIDZOO, u članu 49., članu 51. stav 2,. članu 75. stav 1., članu 103. stav 1. i članu 104. stav 2. riječi: "Ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prinudnim propisima i moralu socijalističkog samoupravnog društva" zamjenjuju se riječima: "Prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima".

---

1. Mada ugovor o prodaji tuđe stvari, pa prema tome i tuđeg suvlasničkog dijela, obavezuje prodavca, ipak je ništav ugovor o prodaji suvlasničke nekretnine kojim se prodavac (jedan od suvlasnika) obavezao da će otkloniti postojeću stambenu zgradu i predati kupcu neizgrađenu građevinsku česticu ako ga nisu odobrili ostali suvlasnici u formi koja se traži za ugovor (i organ starateljstva za maloljetnog suvlasnika) jer u tom slučaju prodavac ne može prenijeti na kupca ni svoj suvlasnički dio na toj čestici. U tom slučaju mogu ostali suvlasnici, iako ih ugovor ne obavezuje (što dvojica uglave trećega ne veže), tražiti da se ugovor poništi.

(Vs BiH, Rev. 237/86, od 28. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 12)

2. Kad su stranke u ugovoru o zajmu predvidjele nedopuštenu činidbu, tj. stjecanje prava vlasništva na nekretninama umjesto vraćanja zajma, obveze iz ugovora o zajmu imaju se prosuđivati kao da ta nedopuštena činidba nije niti ugovorena, pa zajmodavac ima pravo na vraćanje zajma i na zatezne kamate.

(Vs H, Rev. 1739/86, od 18. 9. 1986. – Psp 43 – 76)

Kad je predmet odrediv

Član 50.

(1) Predmet obaveze je odrediv ako ugovor sadrži podatke pomoću kojih se može odrediti ili su strane ostavile trećem licu da ga odredi.

(2) Ako to treće lice neće ili ne može da odredi predmet obaveze, ugovor je ništav.

---

1. Predmet nagodbe je odrediv kada je trećoj osobi prepušteno da utvrdi visinu štete koju je jedna strana dužna naknaditi.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj parnici predstavlja tužbeni zahtjev kojim tužitelj zahtijeva poništenje izvansudske nagodbe sklopljene tijekom vođenja disciplinskog postupka kod tuženika protiv tužitelja, kojom je ugovoreno da će radnički savjet na prvoj od sjednica oformiti stručnu komisiju koja će utvrditi štetu koju je uzrokovao tužitelj otuđenjem vozila tipa "Zastava 101" i tipa "Zastava 750", uzimajući u obzir sve okolnosti prije samog utvrđenja, za vrijeme i poslije otuđenja vozila (starost vozila, očuvanost vozila, nekorištenja vozila i sve ostalo u svezi s tim), te da će tužitelj nakon utvrđenja visine štete, a nakon što mu bude predočena utvrđena visina, u primjerenom roku štetu naknaditi. Nagodbom je određeno da će visinu štete utvrditi stručna komisija, koja je visinu štete i utvrdila. Dakle, ugovorne strane su ostavile trećoj osobi da odredi predmet obveze, što sukladno odredbi iz čl. 50. st. 1. ZOO predmet obveze čini odredivim. Treba stoga zaključiti da je drugostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je ocijenio da predmet nagodbe nije odrediv i da postoji razlog ništavosti nagodbe zbog neodređenosti i neodredivosti činidbe."

(Vs RH, Rev. 3001/94, od 9. 9. 1997. – Izbor odluka 1/1998 – 24/65)

http://www.advokat-prnjavorac.com

III - OSNOV

Dopušten osnov

Član 51.

(1) Svaka ugovorna obaveza mora imati dopušten osnov.

(2) Osnov je nedopušten, ako je protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, prinudnim propisima te moralu društva.

(3) Pretpostavlja se da obaveza ima osnov iako nije izražen.

Napomena (FBiH): Odredba stava 2. ovog člana je izmijenjena na osnovu člana 9. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 51. ZOO.

Napomena (RS): Vidjeti: član 58. ZIDZOO.

---

1. Fiktivan je ugovor o zamjeni stanova ako je jedan ugovarač znao da drugi saugovarač neće useliti u stan koji mu ustupa u zamjenu jer mu je dodijeljen na korištenje drugi stan.

(Vs BiH, Rev. 647/90, od 16. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 94)

2. Valjan je ugovor prema kome pravo vlasništva na nekretnini opterećenoj pravom plodouživanja stiče ono lice s kojim će živjeti plodouživalac u času smrti.

Iz obrazloženja citiramo:

"Ne protivi se prinudnim propisima niti moralu odredba iz ugovora prema kojoj pravo vlasništva nekretnine opterećene pravom plodouživanja stiče ono lice s kojim će živjeti plodouživalac u času svoje smrti, pa je takav ugovor pravno valjan (član 51. Zakona o obligacionim odnosima), kao ugovor zaključen pod odložnim uslovom (član 74. stav 2. ZOO)."

(Vs BiH, Rev. 95/90, od 19. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 37)

3. Kako Zakon o stambenim odnosima uređuje samo posljedice fiktivnosti ugovora o zamjeni stanova (član 33. stav 1. tačka 6. ZSO), ne isključujući ostale razloge ništavosti ugovora, pravni odnosi koji proizlaze iz nedopuštene osnove (kauze) ovih ugovora presuđuju se po opštim načelima Zakona o obligacionim odnosima (član 51. – 53., 24).

(Vs BiH, Gvl. 15/86, od 11. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 20)

4. Stanarsko pravo ne može biti predmet prometa pa je ništav ugovor prema kojem stanar napušta stan n kojem ima stanarsko pravo, a za uzvrat dobiva određenu novčanu naknadu.

(Vs H, Rev. 1669/82, od 30. 5. 1984. – Psp 25 – 70)

5. Organizacija udruženog rada je dužna ispuniti obavezu iz ugovora o udruživanju sredstava radi kupovine stana u cilju zadovoljavanja stambenih potreba radnika stranaka, pa i kada radniku prestane radni odnos nakon useljenja u stan.

Iz obrazloženja citiramo:

"Tuženi odbija ispunjenje ugovorne obaveze pozivom na član 12. Zakona o obligacionim odnosima, no ne vidi se zbog čega bi takav ugovor bio suprotan načelu savjesnosti i poštenja. Tuženi ne navodi bilo kakve činjenice iz kojih bi proizilazilo da je tužilac u odnosu na njega postupao maliciozno i doveo do situacije zbog koje tuženi odbija da ispuni ugovornu obavezu. Ugovor je imao dopuštenu osnovu (causu)

http://www.advokat-prnjavorac.com

- čl. 51. i 52. ZOO, a ova nije otpala prije dospijeća obaveze tuženog (tuženi i sam priznaje da je njegova radnica raskinula radni odnos tek nakon useljenja u stani, dakle, po dospjeću obaveze tuženog da uplati svoj dio učešća za kupovinu stana). Isticanjem da se ispunjenjem ne može ostvariti svrha ugovora tuženi se poziva i na član 133. ZOO, ali nije postavio formalni zahtjev za raskid ugovora. Ovaj zahtjev, međutim, ne bi ni bio osnovan, jer se, u smislu člana 133. stav 3. ZOO, strana koja zahtjeva raskid ugovora ne može pozivati na promijenjene okolnosti koje su nastupile po isteku roka određenog za ispunjenje njene obaveze".

(Vs BiH, Pž. 170/88, od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 39)

Ništavost ugovora zbog osnova

Član 52.

Ako osnov ne postoji ili je nedopušten, ugovor je ništav.

---

1. Pobuda kod ugovora bez naknade (ugovor o poklonu) smatra se osnovom ugovora, pa ako je pobuda otpala ili se nije ostvarila onda više ne postoji ni osnov, što ugovor čini ništavim u smislu člana 52. Zakona o obligacionim odnosima

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je odbio kao neosnovan zahtev tužilje za poništaj ugovora o poklonu zaključenog između parničnih stranaka.

Po žalbi tužilje drugostepeni sud je ukinuo prvostepenu presudu iz sledećih razloga:

Prvostepeni sud je odbio tužiljin zahtev pozivajući se na nedostatke - uslove iz člana 111. odnosno člana 60. - 66. Zakona o obligacionim odnosima, mada činjenični osnov na kome je taj zahtjev zasnovan uopšte ne upućuje na primjenu ovih materijalno-pravnih propisa. Naime, u tužbi je navedeno da je tužilja ovaj ugovor zaključila u očekivanju da će time obezbijediti zajednički život sa tuženom porodicom i njihovu pomoć u slučaju potrebe, što se nije ostvarivalo zbog poremećaja u njihovim međusobnim odnosima i iseljenja tužene sa porodicom nakon čega je tužilja ostala sama i bez očekivane pomoći. Pobude kod ugovora bez naknade smatraju se osnovom ugovora, pa kako je pobuda otpala ili se nije ostvarila onda više ne postoji ni osnov što ugovor čini ništavim u smislu člana 52. Zakona o obligacionim odnosima. Pošto u tom pravcu prvostepeni sud uopšte nije raspravio, niti je utvrdio potrebne činjenice za primenu ovog materijalno-pravnog propisa prvostepena presuda je morala biti ukinuta da bi prvostepeni sud u novom postupku ove činjenice raspravio.

(Os u Zrenjaninu, Gž. 634/99, od 31. 3. 2000)

2. Pobuda da se učini poklon ulazi u sam osnov ugovora o poklonu, pa kad pobuda otpadne, onda otpada i sam osnov ugovora, što vodi ništavosti ugovora

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju tužilac je tuženoj, u toku trajanja braka, poklonio određene nekretnine vođen motivom što mu je tužena bila bračni drug i da bi tužena kao suvlasnik mogla da podigne kredit za renoviranje i adaptaciju kuće.

Međutim, tužena nije uspjela da dobije kredit, a i brak stranaka je razveden, pa je između pravnih stranaka prestala zajednica života.

Pobuda za činjenje poklona kod ugovora o poklonu, ulazi u sam osnov, pa kad pobuda ostane iznevjerenom, kad drugim rječima otpadne, otpada i sam osnov - kauza ugovora, radi čega je shodno članu 52. Zakona o obligacionim odnosima ugovor ništav.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U ovom sporu ispostavilo se da su pobude zbog kojih je učinjen sporni poklon ostale neostvarene, jer niti je tužena ostala bračnom suprugom tužioca kod poklonodavca, niti je realizovana namjera dobijanja kredita uz pomoć svojstva tužene kao suvlasnika, a što je ona postala upravo uz pomoć spornog poklona, pa su u takvoj situaciji nižestepeni sudovi pravilno odlučili kada su tužbenom zahtjevu udovoljili utvrdivši da je sporni ugovor o poklonu ništav.

(Vs S, broj Rev. 4409/99, od 20. 10. 1999)

3. Ništav je ugovor o darovanju kad je predmet darovanja nepostojeća nekretnina.

Iz obrazloženja:

"Odlučujući o tužbenom zahtjevu kojim tužiteljica traži utvrđenje postojanja svog suvlasničkog prava u dijelu od 1/2 "prostorija kuće sagrađene na zgr.č. i da je nositelj prava korištenja na zemljištu koje čini sastavni dio zgrade", te da se prvo i drugo tuženike obveže ukloniti garaže izgrađene na istoj čestici i nekretnine predati tužiteljici u posjed, sudovi su materijalno pravo pravilno primijenili kada su tužbeni zahtjev ocijenili neosnovanim.

U zemljišnim knjigama upisano rečeno stvarno pravo tužiteljice, da je do tog upisa došlo temeljem darovnog ugovora sklopljenog dana 28. veljače 1980. godine između tužiteljice i ranijeg stvarnopravnog ovlaštenika M.G., da u vrijeme sklapanja darovnog ugovora zemljišnoknjižno stanje nije bilo u skladu s faktičnim stanjem, jer sporna kuća nije postojala, obzirom da je neposredno nakon Drugog svjetskog rata izgorjela tako da su ostali samo zidovi koji su uz dozvolu bivše Općine R., kao nositelja prava korištenja na zemljištu ispod zgrade, srušeni još prije 1970. godine i na mjestu zgrade prednik tuženice izgradio garaže.

Budući u vrijeme sklapanja rečenog darovnog ugovora na kojeg se tužiteljica poziva kao naslov stjecanja svog vlasničkog prava na spornoj kući, kuća nije postojala, sudovi su osnovano zaključili da predmet darovanja nije mogla biti zgrada kao nepostojeća stvar i da se stoga radilo o apsolutno ništavom ugovoru temeljem kojeg tužiteljica nije mogla steći stvarno pravo čije utvrđenje tužiteljica traži."

(Vs RH, Rev 902/00, od 17. 1. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 35)

4. Ništav je ugovor o korištenju stana ako nije postojala osnova za njegovo zaključenje ili ta osnova nije dopuštena.

(Vs RH, Rev. 687/91, od 23. 7. 1991. – Izbor odluka 1994 – 45/107)

5. Lice koje je potpuno nesposobno da shvati značaj svojih radnji i upravlja svojim postupcima ne može izraziti volju, pa je ugovor koje ono "zaključi" ništav, a ne rušljiv

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su poništili ugovore o doživotnom izdržavanju, zajedničkoj izgradnji i poklonu, koje je za života, zaključio pokojni H.S.

Sva tri ugovora pokojni H.S. je zaključio u stanju duševne bolesti (depresivno-anksiozni sindrom) koja fundamentalno utiče na psihički i kognitivni status, tako da nije bio u stanju da adekvatno procijeni značaj pravnih poslova u kojima je učestvovao, a to znači ni sposoban da razumije smisao i posljedice svojih postupaka. To je sud utvrdio na osnovu vještačenja.

Prema članu 26. Zakona o obligacionim odnosima, ugovor se zaključuje saglasnošću volja. Izjava volje, prema članu 28. stav 2. istog zakona, mora biti slobodna, a takvu volju može izraziti jedino mentalno zdrava osoba. Pošto pokojni H.S. u vrijeme zaključenja ugovora nije bio u stanju da svoju volju izrazi, ugovori i nisu

http://www.advokat-prnjavorac.com

mogli nastati, bez obzira što ih je on potpisao. Zato su ti ugovori suprotni propisima koji imaju imperativni karakter. Uz to, oni su lišeni i osnova (kauze), jer ako jedna strana nije u stanju da izrazi volju ne može se govoriti ni o podudarnoj volji druge ugovorne strane. S obzirom na to zaključeni ugovori su ništavi, u smislu člana 103. stav 1. i člana 52. Zakona o obligacionim odnosima.

U reviziji se neosnovano ukazuje na rok iz člana 117. stav 2. za pobijanje rušljivih ugovora. Po članu 111. Zakona o obligacionim odnosima, ugovor je rušljiv ako ga je zaključilo ograničeno poslovno sposobno lice. U ovom slučaju, ugovor nije zaključilo takvo lice, već lice koje uopšte nije bilo u stanju da izrazi volju. Zbog toga, zaključeni ugovori i ne pripadaju kategoriji rušljivih, već ništavih ugovora.

(Vs S, broj Rev. 3118/98, od 17. 6. 1998)

6. Povrat iznosa danog u svrhu igranja hazardne igre (kartanje) ne može se zahtijevati tužbom.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski su sudovi pravilno primijenili odredbu čl. 104. Zakona o obveznim odnosima koji je, također, na temelju odredbe čl. 1. Zakona o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima preuzet kao zakon Republike Hrvatske (dalje ZOO). U ovom je slučaju, naime, sporno ima li pravo tužitelj tražiti od tuženika povrat ……kn koje je, kako je u tužbi navedeno, tužitelj dao tuženom u zajam. U postupku je međutim utvrđeno da se radi o ugovoru s nedopuštenom osnovom (čl. 51. i 52. ZOO), jer je pozajmljen novac radi igranja hazardne igre (kartanja), a imajući u vidu okolnosti slučaja, odnosno utvrđenje da su se i tužitelj i tuženi bavili hazardnim igrama, kartanjem za novac, pravilan je zaključak nižestupanjskih sudova da takav ugovor ne proizvodi nikakav pravni učinak i da tužitelj svoje potraživanje ne može realizirati."

(Vs RH, Rev. 68/92, od 29. 1. 1992. – Izbor odluka 1993 – 49/83)

7. Fiktivan ugovor o zamjeni stanova, zaključen između nosilaca stanarskog prava prije stupanja na snagu Zakona o stambenim odnosima SRBiH, ne osnažuje se protekom vremena.

(Vs BiH, Rev. 247/90, od 16. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 95)

8. Ništav je ugovor o korištenju stana ako je naknadno poništen akt o dodjeli i stan dodijeljen na korištenje drugom licu, po je osnovan zahtjev davaoca stana na korištenje da mu prvi sticalac preda u posjed stan.

(Vs BiH, Rev. 168/87, od 10. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 93)

9. Kod ugovora bez naknade, pobude iz kojih je ugovor zaključen sastavni su dio samog ugovora

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju u prvostepenom postupku, tužena je za sklapanje braka sa tužiocem tražila da joj prepiše cijelu svoju imovinu, ali se na kraju zadovoljila sa 1/2 dijela sporne nepokretnosti.

Do zaključenja braka nije došlo, pošto je u međuvremenu došlo do teškog poremećaja međusobnih odnosa, do svađa i tuča. Tužena je odbijala tužioca od sebe govoreći mu da je prljav, a kuvala mu je hranu koju on ne može da jede. Pri takvom stanju stvari, i po mišljenju drugostepenog suda ove činjenice dovoljno ilustruju postojanje grube nezahvalnosti od strane tužene, a to je prema pravnim pravilima imovinskog prava razlog za raskid ugovora o poklonu. Ovaj ugovor ne može biti održan i zbog toga što je nesumnjivo otpao motiv zbog kojeg je tužilac tuženoj poklonio sporne nepokretnosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Naime, do zaključenja braka između stranaka nije došlo, a to je bila osnovna tužiočeva pobuda za zaključenje ugovora o poklonu. Kod ugovora bez naknade, pobude iz kojih je ugovor zaključen sastavni su dio samog ugovora, pa kada osnov ne postoji, onda je i takav ugovor ništav u smislu odredbe člana 52. Zakona o obligacionim odnosima.

(Os u Zrenjaninu, broj Gž.458/95, od 26..2. 1997)

Pobude za zaključenje ugovora

Član 53.

(1) Pobude iz kojih je ugovor zaključen ne utiču na njegovu punovažnost.

(2) Ali, ako je nedopuštena pobuda bitno uticala na odluku jednog ugovarača da zaključi ugovor i ako je to drugi ugovarač znao ili morao znati, ugovor će biti bez dejstva.

(3) Ugovor bez naknade nema pravno dejstvo ni kad drugi ugovarač nije znao da je nedopuštena pobuda bitno uticala na odluku njegovog saugovarača.

---

1. Nedopuštena je pobuda darodavca da učini poklon trećem licu da bi lišio nasljeđa zakonskog nasljednika i na taj način ga kaznio samo zbog toga što je zaključio brak sa pripadnikom druge nacionalnosti, jer je u suprotnosti sa moralnim načelima samoupravnog socijalističkog društva, pa ovakav darovni ugovor ne proizvodi pravno dejstvo i kada obdareni nije znao za nedopuštenu pobudu.

(Vs BiH, Rev. 484/84, od 18. 10. 1984. – Bilten Vs BiH 1/85 - 1)

2. Pobuda (motiv) po pravilu ne utječe na valjanost ugovora, ali nedopuštena pobuda pod određenim pretpostavkama dovodi i do nevaljanosti ugovora.

Iz obrazloženja citiramo:

”Od osnove ugovora valja razlikovati njegove motive. Dok osnova objašnjava obvezu ugovornih stranaka, motiv daje objašnjenje za samu osnovu. Motiv, u pravilu, ne utječe na valjanost ugovora, ali nedopušteni motiv pod određenim pretpostavkama dovodi i do nevaljanosti ugovora.”

(Vs H, Rev. 583/86, od 24. 6. 1986. – Informator, broj 3506)

3. Pobude iz kojih je ugovor zaključen ne utiču na njegovu punovažnost. Ali ako je nedopuštena pobuda bitno uticala na odluku jednog ugovorača da zaključi ugovor i ako je to drugi ugovarač znao, ili morao znati, ugovor će biti bez dejstva

Iz obrazloženja:

Činjenica da je tuženi znao da je primalac izdržavanja, njegov otac, duže vreme bolovao od neizlječive bolesti, a predmetni ugovor je zaključen tek u trenutku kada je njegovo zdravstveno stanje bilo u toj mjeri pogoršano da je bila gotovo izvjesna bliska smrt, zatim činjenica da je primalac izdržavanja u tom trenutku pored tuženog imao i suprugu, koja bi kao zakonski nasljednik polagala pravo na dio imovine, te najzad, da je nedugo nakon smrti svog oca tuženi prodao trećem licu kuću koja je bila predmet ugovora i tražio iseljenje tužilje, nesumnjivo ukazuje da su pobude iz kojih je tuženi zaključio sporni ugovor ležale upravo u činjenici da je bilo izvjesno blisko nastupanje smrti primaoca izdržavanja, te da nakon njegove smrti može doći do podjele imovine između tužene i tužilje, kao mogućih nasljednika, što je tuženi očigledno želio da spriječi, a što je njegovom ocu, primaocu izdržavanja, moralo biti poznato.

Pri tom činjenica da tuženi nije izvršavao obaveze iz ugovora, što su utvrdili nižestepeni sudovi, ne može biti razlog za poništaj, već eventualno za raskid ugovo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ra, ali u konkretnom slučaju ova činjenica uz ostale okolnosti, također ukazuje da tuženi nije ni zaključio ugovor sa namjerom da isti izvršava, već upravo da bi isključio pravo tužilje da dio imovine naslijedi.

Kako su navedene okolnosti, po nalaženju Vrhovnog suda, bitno uticale na odluku tuženog da zaključi sporni ugovor, što je primaocu izdržavanja, s obzirom na njegovo zdravstveno stanje i okolnosti pod kojim je ugovor zaključen moralo biti poznato, to ovakav ugovor u smislu člana 53. stav 2. ZOO ne proizvodi pravno dejstvo.

(Vs S, broj Rev. 4641/97, od 4. 2. 1998)

4. Ništava je u cjelini nagodba kad je motiv sklapanja nagodbe (kojom se tužitelji odriču daljnjih tražbina s naslova naknade štete) bila usmeno preuzeta obveza nedopuštenog i neispunjivog sadržaja (omogućiti zaposlenje odnosno stjecanje mirovina tužiteljima)

(Vs H, Rev. 1533/82, od 3. 11. 1982. – Psp 22/55)

IV - SPOSOBNOST

Ugovori pravnog lica

Član 54.

(1) Pravno lice može zaključivati ugovore u pravnom prometu u okviru svoje pravne sposobnosti.

(2) Ugovor zaključen protivno odredbi stava 1. ovog člana nema pravno dejstvo.

(3) Savjesna strana može zahtijevati naknadu štete koju je pretrpjela uslijed zaključenja ugovora koji nema pravno dejstvo.

---

1. Ugovor o snimanju i kupovini gramofonskih ploča zaključen po narudžbi organizacije udruženog rada koja ne obavlja djelatnost prometa ovakvim pločama, ne proizvodi pravno dejstvo.

(Vs BiH, Pž. 618/87, od 28. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 19)

2. Ne proizvodi pravno dejstvo ugovor koji je organizacija udruženog rada zaključila van okvira svoje osnovne i sporedne djelatnosti.

(Vs BiH, Pž. 299/86. od 27. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 4)

3. Budući da lokalnim i nekategorisanim putevima upravlja samoupravna interesna zajednica za lokalne puteve, mjesna zajednica nije ovlaštena da zaključi ugovor o načinu korištenja i održavanja takvog puta. Takav ugovor nema pravno dejstvo.

(Vs BiH, Pž. 39/84, od 20. 3. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 15)

Saglasnost za zaključenje ugovora

Član 55.

(1) Kad je statutom ili drugim opštim aktom preduzeća određeno i u sudski registar upisano da njen zastupnik može zaključiti određeni ugovor samo uz saglasnost nekog organa, saglasnost se može dati prethodno, istovremeno ili naknadno, ako što drugo nije upisano u registar.

(2) Druga strana ima pravo da pozove preduzeće da se njen ovlašćeni organ u primjerenom roku izjasni da li daje saglasnost, pa ako to ovaj ne učini, smatraće se da saglasnost nije data.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Naknadna saglasnost ima povratno dejstvo, ako drukčije nije ugovoreno.

(4) Ako saglasnost nije data, smatra se da ugovor nije ni zaključen.

(5) Kad se prema odredbama ovog člana smatra da ugovor nije zaključen, savjesna strana može zahtijevati od preduzeća pravičnu naknadu.

(6) Odredbe prethodnih stavova primjenjuju se i u slučaju kada je statutom ili drugim opštim aktom preduzeća određeno da zastupnik može sklopiti neki ugovor samo zajedno s određenim organom tog preduzeća.

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen na osnovu člana 10. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 55. ZOO.

Napomena (RS): Na osnovu člana 11. ZIDZOO, u članu 55. stav 1. riječi: "statutom ili drugim samoupravnim" i riječ: "sudski" brisane su. Riječi: "organizacija udruženog rada" zamijenjene su riječima: "pravnog lica", a riječ: "njen" – riječju "njegov".

U stavu 2. riječi: "organizaciju udruženog rada" zamijenjene su riječima: "pravno lice", a riječ: "njen" – riječju: "njegov".

U stavu 5. riječi: "organizacije udruženog rada" zamjenjene su riječima: "pravnog lica".

U stavu 6. riječi: "statutom ili drugim samoupravnim" brisane su. Riječi: "organizacije udruženog rada" zamjenjene su riječima: "pravnog lica", a riječi: "te organizacije" – riječima: "tog pravnog lica".

---

1. Nepunovažan je ugovor koji je zaključio zastupnik društvenog preduzeća bez saglasnosti radničkog savjeta, ako je obaveza pribavljanja saglasnosti bila upisana u sudski registar.

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom prvostepeni sud je udovoljio tužbenom zahtjevu s obrazloženjem da je na tužitelja, na osnovu ugovora o dioničarskom ulogu tuženog u osnivanju banke, preneseno pravo korištenja na navedenim poslovnim prostorijama, te da za rješenje spora nije bitno je li zastupnik tuženog imao ovlašćenje radničkog savjeta da zaključi ugovor. Ako je zastupnik tuženog postupio suprotno općem aktu, po mišljenju suda, nadležni organ poduzeća može zahtijevati njegovu odgovornost zbog nezakonitog rada ili tražiti poništenje ugovora.

Po odredbama člana 170. stav 2. Zakona o poduzećima, koji je bio na snazi u vrijeme zaključivanja ugovora o dioničkom ulogu ("Službeni list SFRJ", br. 77/88, 40/89, 46/90), statutom odnosno pravilima preduzeća moglo se ograničiti ovlašćenje zastupnika za sklapanje određenih ugovora, a moglo se urediti i da zastupnik u ime preduzeća sklapa ugovore uz saglasnost radničkog savjeta odnosno drugog organa. Ovlašćenje zastupnika odnosno ograničenje njegovih ovlašćenja upisivalo se u sudski registar. Kad zastupnik zaključi ugovor protivno ovlašćenju iz općeg akta, koje je upisano u sudski registar, odnosno kad zaključi ugovor bez saglasnosti radničkog savjeta, ako mu je ona potrebna, a naknadno zatražena saglasnost nije data, po odredbama člana 55. stav 4. Zakona o obveznim odnosima - ZOO, smatra se da ugovor nije zaključen, a savjesnoj stranci pripada pravo na pravičnu naknadu (član 55. stav 5. ZOO). Dakle, za odlučivanje o zahtjevu tužitelja prethodno je potrebno utvrditi je li između stranaka zaključen punovažan ugovor o dioničkom ulogu i u tom pravcu

http://www.advokat-prnjavorac.com

ispitati, na osnovu statuta tuženog, na koji je način uređeno pitanje ovlašćenja zastupnika za zaključivanje ugovora, odnosno kako je ono upisano u sudski registar.

(Vs FBiH, Pž. 95/97, od 8.7.1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 26)

2. U slučaju da je zastupnik organizacije udruženog rada, protivno statutu ili drugom samoupravnom opštem aktu, zaključio ugovor bez saglasnosti ovlaštenog organa, smatra se da ugovor nije zaključen, ali u tom slučaju druga savjesna strana ima pravo na pravičnu naknadu (član 55. ZOO). Naprotiv, ako je društveno pravno lice zaključilo ugovor suprotno statutu ili drugom opštem aktu ugovor ostaje na snazi, osim ako je za to druga strana znala, ili morala znati (član 22. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 473 /86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 1)

Ugovor poslovno nesposobnog lica

Član 56.

(1) Za zaključenje punovažnog ugovora potrebno je da ugovarač ima poslovnu sposobnost koja se traži za zaključenje tog ugovora.

(2) Ograničeno poslovno sposobno lice može bez odobrenja svog zakonskog zastupnika zaključivati samo one ugovore čije mu je zaključivanje zakonom dozvoljeno.

(3) Ostali ugovori tih lica ako su zaključeni bez odobrenja zakonskog zastupnika rušljivi su, ali mogu biti osnaženi njegovim naknadnim odobrenjem.

---

1. Nije valjan kupoprodajni ugovor, ako jedna od stranaka u času zaključenja ugovora nije zbog duševnog oboljenja bila u stanju shvatiti njegov značaj. Pri tome, bez uticaja je na odlučivanje okolnost da je poslovna sposobnost toj stranci bila oduzeta tek nakon zaključenja ugovora.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 18)

2. Poništenje ugovora što ga je sklopila osoba kojoj je djelomično oduzeta poslovna sposobnost može se zahtijevati u rokovima iz čl. 117. Zakona o obveznim odnosima.

Iz obrazloženja:

"Pravo da se zahtijeva poništenje pobojnog ugovora suglasno odredbi čl. 117. st.1. Zakona o obveznim odnosima prestaje istekom roka od jedne godine od saznanja za razlog pobojnosti, odnosno prestanka prinude. To pravo u svakom slučaju prestaje istekom roka od tri godine od dana sklapanja ugovora (st.2. čl. 117. ZOO). Ugovori što ih je zaključila osoba kojoj je djelomično oduzeta poslovna sposobnost, bez odobrenja zakonskoga zastupnika kada je ono potrebno, pobojni su a ne apsolutno ništavi i njihovo se poništenje zbog navedenih razloga može tražiti također u rokovima predviđenima odredbom čl. 117. Zakona o obveznim odnosima koji su ovdje, kako je rečeno, istekli."

(Vs RH, Rev. 1162/91, od 3. 10. 1991. – Izbor odluka 1994 – 53/115)

3. Nepostojeći je ugovor koji zaključi umobolno lice, iako ugovarač u vrijeme zaključenja nije bio lišen poslovne sposobnosti, ako zbog duševnog oboljenja nije bio u stanju da shvati značaj ugovora.

Iz obrazloženja:

Zakon o obligacionim odnosima propisuje da je za zaključenje punovažnog ugovora potrebno da ugovarač ima poslovnu sposobnost koja se traži za zaključenje

http://www.advokat-prnjavorac.com

tog ugovora (član 56. stav 1). Takvu poslovnu sposobnost nema lice koje, iako još nije lišeno poslovne sposobnosti, zbog duševnog oboljenja nije bilo u stanju da shvati značaj ugovora koji je zaključilo. Ugovor koji zaključi takvo lice smatra se nepostojećim.

(Vs BiH, Rev. 647/89, od 18. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 33)

4. Ništav je ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen s teškim plućnim bolesnikom dva dana pred smrt, koji usljed bolesti nije bio u stanju da razumno rasuđuje, iako nije bio lišen poslovne sposobnosti.

(Vs BiH, Rev. 442/90, od 20. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 88)

5. Ugovor o darovanju u svojstvu daroprimca može punovažno zaključiti i djelimično poslovno sposobno lice (u konkretnom slučaju maloljetnik star šesnaest godina).

(Vs BiH, Rev. 635/85, od 20. 3. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 1)

6. Ništav je ugovor koji je sklopila osoba nesposobna za rasuđivanje bez obzira na to što joj u vrijeme sklapanja tog ugovora nije sudskom odlukom bila oduzeta poslovna sposobnost.

(Vs H, Rev. 767/87, od 21. 8. 1986. – Psp 33 – 78)

7. Sud će, pozivom na odredbu člana 56. stav 1. ZOO, po zahtjevu nasljednika ugovorne stranke, utvrditi da je ništav ugovor ako ustanovi da su u vrijeme zaključenja ugovora postojale činjenične i pravne pretpostavke za potupno oduzimanje poslovne sposobnosti ugovarača, iako postupak za oduzimanje poslovne sposobnosti nije bio pokrenut do smrti ugovorne stranke.

(Vs BiH, Rev. 639/85, od 24. 4.1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 5)

Pravo saugovarača poslovno nesposobnog lica

Član 57.

(1) Saugovarač poslovno nesposobnog lica koji nije znao za njegovu poslovnu nesposobnost može odustati od ugovora koji je zaključio sa njim bez odobrenja njegovog zakonskog zastupnika.

(2) Isto pravo ima i saugovarač poslovno nesposobnog lica koji je znao za njegovu poslovnu nesposobnost, ali je bio prevaren od njega da ima odobrenje svog zakonskog zastupnika.

(3) Ovo pravo se gasi po isteku trideset dana od saznanja za poslovnu nesposobnost druge strane, odnosno za odsustvo odobrenja zakonskog zastupnika, ali i ranije ako zakonski zastupnik bude odobrio ugovor prije nego što taj rok istekne.

Pozivanje zakonskog zastupnika da se izjasni

Član 58.

(1) Saugovarač poslovno nesposobnog lica koji je zaključio ugovor sa njim bez odobrenja njegovog zakonskog zastupnika može pozvati zakonskog zastupnika da se izjasni da li odobrava taj ugovor.

(2) Ako se zakonski zastupnik ne izjasni u roku od trideset dana od ovog poziva da ugovor odobrava, smatraće se da je odbio da dâ odobrenje.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kad ugovarač stekne poslovnu sposobnost poslije zaključenja ugovora

Član 59.

Poslovno sposobno lice može zahtijevati da se poništi ugovor koji je bez potrebnog odobrenja zaključilo za vrijeme svoje ograničene poslovne sposobnosti samo ako je tužbu podnijelo u roku od tri mjeseca od dana sticanja potpune poslovne sposobnosti.

V - MANE VOLJE

Prijetnja

Član 60.

(1) Ako je ugovorna strana ili neko treći nedopuštenom prijetnjom izazvao opravdani strah kod druge strane tako da je ova zbog toga zaključila ugovor, druga strana može tražiti da se ugovor poništi.

(2) Strah se smatra opravdanim ako se iz okolnosti vidi da je ozbiljnom opasnošću ugrožen život, tijelo i drugo značajno dobro ugovorne strane ili trećeg lica.

---

1. Stranka koja iznese svoj stav o posljedici određenog postupka druge ugovorne strane, ne čini prijetnju koja utiče na va‘nost ugovora

Iz obrazloženja:

Tu‘eni je potpisao aneks ugovora koji mu je tu‘eni dostavio zajedno sa pismom u kome, pored ostalog, stoji da će tu‘eni smatrati da je ugovor raskinut ukoliko aneks ugovora ne bude prihvaćen.

Prema članu 60. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ako je ugovorna strana ili neko treći nedopuštenom prijetnjom izazvao neopravdan strah kod druge strane, tako da je ova zaključila ugovor, druga strana mo‘e tra‘iti da se ugovor poništi. U ovom slučaju nema ni nedopuštene prijetnje ni opravdanog straha.

Prijetnja je - stavljanje u izgled nekog zla. Ovdje toga nema. U pismu se samo iznosi šta će tu‘eni smatrati ako tu‘ilac ne potpiše aneks ugovora. Tu‘eni je stranka u ugovoru, ravnopravna sa tu‘iocem. Njena volja u zaključenom ugovoru nije ni jača ni slabija od volje tu‘ioca. Iza te volje ne stoji autoritet vlasti. Zato se njegovo shvatanje o značaju neprihvatanja aneksa, ne mo‘e uzeti kao prijetnja, pogotovu ne kao nedopuštena prijetnja. U pismu se ustvari samo najavljuje nastanak eventualnog spora a pošto rješavanje tog spora ne zavisi od volje tu‘enog, njegovo pismo, po razumnoj ocjeni, nije moglo biti shvaćeno kao stavljanje u izgled tu‘iocu nekog zla.

Postupak koji se ne mo‘e kvalifikovati kao prijetnja, pogotovu ne kao nedopuštena prijetnja, ne mo‘e, po razumnoj ocjeni, izazvati opravdan strah. Prema članu 60. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, strah se smatra opravdanim ako se iz okolnosti vidi da je ozbiljnom opasnošću ugro‘en ‘ivot, tijelo ili drugo značajno dobro ugovorne strane ili trećeg lica. Takve opasnosti ovdje nema. Izra‘eno shvatanje o pravnom dejstvu neprihvatanja aneksa mo‘e da izazove spor između ugovornih strana, ali se tim sporom ne ugro‘ava ni ‘ivot ni tijelo ni drugo značajno dobro ugovorne strane. Sporove rješava sud, pa bi riješio i spor o va‘nosti ugovora poslije neprihvatanja aneksa, kao što je riješio i spor u ovoj parnici.

http://www.advokat-prnjavorac.com

S obzirom na rečeno, u reviziji se neosnovano navodi da postoje uslovi za primjenu člana 60. Zakona o obligacionim odnosima i da su sudovi pogriješili što su odbili zahtjev da se poništi aneks ugovora.

(Vs S, broj Rev. 4313/97, od 1. 12. 1997. - ZIPS, broj 947)

2. Prodavac automobila dužan je vratiti dio cijene koje je naplatio od kupca, uslovljavanjem te uplate prijetnjom raskida ugovora, i to u vrijeme kada je svojom krivnjom već pao u docnju sa isporukom prodatog vozila (u ugovorenom roku isporuke cijena nije bila mijenjana).

(Vs BiH, Gvl. 25/84, od 4. 10. 1984. - Bilten Vs BiH 4/84 - 2)

3. Prijetnja raskidom ugovora ne mora imati značenje prinude odnosno prijetnje u smislu odredaba čl. 60. Zakona o obveznim odnosima.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj parnici predstavlja tužbeni zahtjev kojim tužitelji traže od tuženika povrat dijela razlike cijene stana koji je bio predmetom ugovora o kupoprodaji od 29. XII. 1987. godine sklopljenog između tužitelja kao kupaca i tuženika kao prodavatelja i proizvođača stanova za tržište isplaćene na temelju aneksa istog ugovora od 25. VIII. 1988. godine i 12. IV. 1989. godine. Tužbeni zahtjev temelji se na tvrdnji da je aneksima ugovora prvo utvrđenu kupoprodajnu cijenu tuženik jednostrano obračunao protivno odredbama Zakona o obveznim odnosima - ZOO ("Narodne novine", br. 53/91, 73/91 i 3/94), a da su tužitelji izvršili isplatu da bi izbjegli veliku štetu koja bi im nastala u slučaju raskida ugovora kojim je tuženik prijetio pozivajući ih na isplatu razlike cijene. Ocijenivši tužbeni zahtjev neosnovanim, nižestupanjski sudovi su zaključili da tužiteljima ne pripada pravo na povrat predmetnih sredstava jer da ne postoje uvjeti iz čl. 211. ZOO, budući da nisu dokazali da su zadržali pravo vraćanja, ili da su platili da bi izbjegli prinudu (prvostupanjski sud), a osim toga da se tužitelji u ovoj parnici ne mogu s uspjehom niti pozivati na postojanje prinude, odnosno prijetnje, jer da ugovori sklopljeni pod prinudom, odnosno prijetnjom, predstavljaju pobojne ugovore koji proizvode pravne učinke i obvezuju ugovorne strane sve dok ne budu konstitutivnom presudom poništeni (drugostupanjski sud). Pravilno je navedeno pravno shvaćanje drugostupanjskog suda da se tužitelji ne mogu pozivati na prinudu, odnosno prijetnju, kao razlog relativne ništavosti aneksa ugovora na temelju kojih su izvršili sporno plaćanje, jer nisu zahtijevali njihovo poništenje, a osim toga prijetnja raskidom ugovora ne mora imati značenje prinude odnosno prijetnje u smislu odredbe čl. 60. ZOO."

(Vs RH, Rev. 2449/94, od 30. 4. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 23/62)

4. Prijetnja kao oblik prisile ili prinude može biti razlog za potpuno ili djelomično poništenje ugovora samo u slučaju ako se radi o nedopuštenoj prijetnji.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi čl. 60. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (koji se primjenjuje kao zakon Republike Hrvatske, "Narodne novine", broj 53/91) ako ugovorna strana ili netko treći nedopuštenom prijetnjom izazove opravdani strah od druge strane tako da je ona zbog toga sklopila ugovor, druga strana može tražiti da se ugovor poništi. U konkretnom slučaju tužitelji-protutuženici tvrde da su bili prinuđeni na sklapanje spornog ugovora, odnosno njegove odredbe o plaćanju naknade pod nepovoljnim uvjetima, jer da u protivnom nisu mogli legalizirati svoj postojeći bespravno izgrađeni stambeni objekt. Prijetnja kao oblik prisile ili prinude može biti razlog za potpuno ili djelomično poništenje ugovora samo u onom slučaju ako se radi o nedopuštenoj prijetnji koja izaziva opravdani strah kod druge strane tako da je ona zbog toga prisiljena sklopiti ugovor. Pored neosporne činjenice da se ovdje radilo o bespravnoj gradnji, pravilan je zaključak da se ovdje nije radilo o nedopuštenoj prijetnji rušenjem, pa je pravilan i zaključak da ne postoje zakonski uvjeti za djelomično ponište-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nje spornog ugovora. Iz navedenih razloga valjalo je temeljem čl. 393. Zakona o parničnom postupku (koji se primjenjuje kao zakon Republike Hrvatske, "Narodne novine", broj 53/91) odbiti reviziju tužitelja-protutuženika kao neosnovanu."

(Vs RH, Rev. 485/92, od 24. 3. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 18/48)

5. Ne može se tražiti poništenje poravnanja zaključenog pod uticajem prijetnje izvršenja jer izvršenje nije nedopuštena radnja.

(Vs BiH, Rev. 513/88. od 8. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 54. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke dato je u sudskoj praksi uz član 1096. ZOO)

6. Oporuka je nevaljana ako je dana pod prijetnjom ili prisilom, koje mogu biti fizičke ili psihičke.

Iz obrazloženja:

"Oporuka je formalan pravni posao i potrebno je da je načinjena u obliku koji je predviđen za valjano oporučivanje, ali u odnosu na pitanje valjanosti i nevaljanosti oporuke, postoje zakonski kriteriji kojima se to prosuđuje. Oporuka bi bila nevaljana zbog sile, prijetnje ili prijevare, a nije neophodno da je ta potekla od one osobe u čiju je korist ostavitelj oporučio, jer će biti nevaljana iako su sila, prijetnja ili prijevara potekle od treće osobe, ali te činjenice moraju u postupku biti utvrđene. Valja dodati da prijetnja kao mana volje ne podrazumijeva pogrešnu predstavu o stvarnosti, što je obilježje zablude i prijevare, već je riječ o volji koja je izraz točne predstave stvarnosti, ali koja je izjavljena kao rezultat određenog pritiska, a pritisak treba biti učinjen upotrebom fizičke sile i izazivanjem straha (čl. 60. Zakona o obveznim odnosima - "Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94 - dalje ZOO). Dakle, razlikuju se dvije vrste prinude: fizička i psihička prinuda ili prijetnja gdje se kod fizičke radi o upotrebi fizičke sile u momentu davanja izjave (zlostavljanjem, nanošenjem tjelesnih ozljeda, fizičkim mučenjem i sl.), a kod psihičke čini se pritisak na volju onoga koji daje izjavu izazivanjem straha od buduće opasnosti koja će se dogoditi njemu ili njegovim bliskim osobama ili trećim osobama."

(Vs RH, Rev 1694/96. - Izbor odluka 1/1997 – 30)

Bitna zabluda

Član 61.

(1) Zabluda je bitna ako se odnosi na bitna svojstva predmeta, na lice sa kojim se zaključuje ugovor ako se zaključuje s obzirom na to lice, kao i na okolnosti koje se po običajima u prometu ili po namjeri stranaka smatraju odlučnim, a strana koja je u zabludi ne bi inače zaključila ugovor takve sadržine.

(2) Strana koja je u zabludi može tražiti poništenje ugovora zbog bitne zablude, osim ako pri zaključenju ugovora nije postupala s pažnjom koja se u prometu zahtijeva.

(3) U slučaju poništenja ugovora zbog zablude, druga savjesna strana ima pravo da traži naknadu pretrpljene štete bez obzira na to što strana koja je u zabludi nije kriva za svoju zabludu.

(4) Strana koja je u zabludi ne može se na nju pozivati ako je druga strana spremna da izvrši ugovor kao da zablude nije bilo.

---

1. Ne može se pozivati na zabludu stranka, koja se prije potpisivanja ugovora o nagodbi, nije upoznala sa njezinim sadržajem.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Predmet spora jest zahtjev tužitelja za poništenje nagodbe zaključene sa II tuženikom 31. I 1996. godine, a koja se zasniva na tvrdnji da je prilikom zaključenja nagodbe bio u bitnoj zabludi jer je smatrao da potpisuje primljenu isplatu, a ne nagodbu kojom bi se odrekao budućih potraživanja.

Prvostupanjski je sud udovoljio tužbenom zahtjevu poništivši predmetnu nagodbu u točki II., kojom je rečeno da su se stranke sporazumjele da se zahtjev za naknadu štete konačno riješi na način da osiguranje plati u ime osiguranika oštećenom tužitelju iznos od …….. kn za potpuno podmirenje svih zahtjeva oštećene stranke iz nezgode opisane u točki I. nagodbe (nematerijalna šteta: za boli, strah, trajne posljedice i naruženje), te da nakon toga u svezi s tom nezgodom neće imati nikakovih daljnjih zahtjeva niti od osiguranja, niti od bilo koje fizičke ili pravne osobe.

U razlozima svoje odluke navodi da tužitelj nije shvatio da potpisuje primitak novca, te da je prilikom zaključenja nagodbe tužitelj bio u bitnoj zabludi u smislu odredbe čl. 61. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje: ZOO, jer je smatrao da potpisuje primitak novca, a ne nagodbu o namirenju.

Osnovano II tuženik ukazuje da se ne radi o bitnoj zabludi u smislu navedene odredbe čl. 61. ZOO.

Okolnost, na koju se poziva tužitelj, da nije shvatio da potpisuje nagodbu (već primitak naknade) sama po sebi ukazuje da prilikom potpisivanja nagodbe nije postupio s pažnjom koja se u prometu zahtjeva (čl. 61. st. 2. ZOO). Naime, prilikom potpisivanja nagodbe se treba upoznati sa njegovim sadržajem, a ukoliko to nije učinio, to ide na njegovu štetu. Stoga kad je tužitelj potpisao jedno (nagodbu) smatrajući da potpisuje drugo (isplatu) ne radi se o ispričivoj, odnosno bitnoj zabludi, te je prvostupanjski sud pogrešno primijenio odredbu čl. 61. st. 2. ZOO kada je poništio navedenu nagodbu."

(Žs Zagreb, Gž. 7341/99, od 12. 3. 2002. – Izbor odluka 1/2002 – 33)

2. Pravo da zahtijeva poništaj ugovora, pa i sudskog poravnanja, zbog zablude ne pripada strani koja nije postupala sa uobičajenom pažnjom kako na to upućuje shodna primjena člana 61. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Os u Zrenjaninu, broj Gž. 1024/97, od 11. 11. 1998)

3. Tužilac - prodavac zemljišne parcele ne može se uspješno pozvati na zabludu kao razlog za poništenje ugovora o prodaji, stoga što je i drugo lice u zemljišnim knjigama upisano kao suvlasnik prodate nekretnine.

(Vs BiH, Rev. 590/90, od 27. 11. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 34)

4. Kupoprodajni ugovor pri postojanju bitne zablude o predmetu ugovora je rušljiv.

U slučaju materijalnih nedostataka stvari, predmeta ugovora, kupac može zahtijevati ispunjenje ugovora, sniženje cijene i raskid ugovora.

Iz obrazloženja:

Kao predmet kupoprodajnog ugovora zaključenog među strankama je navedena nekretnina iz zk. Ul. broj 2510 k.o. Žednik pod par. br. 4902/3 u površini 43 ara i 14 m^2. U ugovoru su stranke zajednički konstatovale da su na licu mjesta utvrdile koje zemljište čini navedenu parcelu u prirodi i da je to zemljište ravne površine s tim što se prodavac obavezao da će izvršiti naknadnu provjeru tačnosti omeđivanja površine na licu mjesta i utvrditi međe.

Tužioci u tužbi navode da tuženi nije ispunio obavezu iz ugovora, a kada je na njihov zahtjev izvršeno mjerenje zemljišta, ispostavilo se da parcelu 4902/3 ne či-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ni ono zemljište koje je na licu mjesta omeđeno, već zemljište pored tog zemljišta, neravno i neplodno zemljište. Tvrdili su da ih je tuženi doveo u zabludu u pogledu identiteta zemljišta i da zemljište koje čini navedenu parcelu nema istu vrijednost već manju, pa su tužbom zahtijevali isplatu razlike. Tokom postupka su preinačili tužbu zahtijevajući raskid kupoprodajnog ugovora i povraćaj kupoprodajne cijene zasnivajući i preinačenu tužbu na istim činjeničnim navodima – na zabludi o predmetu ugovora. Na kraju su uz ovaj zahtjev postavili i eventualni radi obavezivanja tuženog na isplatu razlike u vrijednosti nekretnina. Prvostepeni sud je svojom presudom usvojio tužbeni zahtjev tužioca istaknut kao eventualni.

Preispitujući prvostepenu presudu ovaj sud je našao da ista ima nedostataka radi kojih se ne može sa sigurnošću ispitati.

Ugovor koji stranka zaključi pri postojanju bitne zablude o predmetu i svojstvima predmeta je rušljiv pod uslovima iz člana 61. ZOO, i stranka koja je u zabludi može tražiti poništaj ugovora zbog bitne zablude, osim ako pri zaključivanju ugovora nije postupala s pažnjom koja se u prometu zahtijeva.

Odredbe o odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari sadržane su u posebnom odjseku glave VII. ZOO (članovi 478. - 500).

U pitanju su različiti činjenični i pravni pojmovi i stoga ih valja razlikovati. Zato je u datom slučaju bilo nužno utvrditi šta je bila volja stranaka pri zaključenju kupoprodajnog ugovora, koje je zemljište zapravo predmet ugovora, pošto se, po mišljenju ovog suda, o materijalnim nedostacima stvari može govoriti samo u slučaju ako predmetna stvar ima nedostataka u času predaje ili pak u slučaju skrivenih nedostataka. A tokom postupka su svjedoci potvrdili da je tuženi pokazao tužiocima zemljište i da je tuženi zemljište ravne površine omeđio cijevima.

U prvostepenoj presudi nisu dati razumljivi razlozi zbog kojih je odbijen primarni tužbeni zahtjev tužitelja.

S obzirom na navedeni činjenični osnov tužbe prvostepeni sud je prije donošenja odluke morao otkloniti sumnju o tome šta tužioci zapravo zahtijevaju.

Sa navedenog je žalba uvažena, a prvostepena presuda primjenom člana 369. stav 1. ZPP ukinuta i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

(Os u Subotici, broj Gž. 355/97, od 5. 5. 1998)

5. Ocijenjeno je da nije postupala s pažnjom koja se u prometu zahtijeva stranka koja se poziva na zabludu u pogledu identiteta nekretnina kad su nekretnine u odnosu na koje se traži poništenje sudske nagodbe bile predmetom parnice, dakle raspravljanja i dokazivanja.

Iz obrazloženja:

"Podnositeljica revizije navodi da je nagodbu zaključila u zabludi, pa stim u svezi valja napomenuti da u smislu čl. 61. st. 2. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91) strana koja je u zabludi može tražiti poništaj ugovora zbog bitne zablude, osim ako pri sklapanju ugovora nije postupala s pažnjom koja se u prometu zahtijeva. Prema tome, kada bi tužiteljica i bila u zabludi u odnosu na identitet nekretnina u vrijeme sklapanja nagodbe, ona sigurno nije postupala s pažnjom koja se u prometu zahtijeva u takvim prilikama, jer su nekretnine u odnosu na koje tužiteljica traži poništenje nagodbe bile predmetom parnice, dakle predmetom raspravljanja i dokazivanja, pa kako se sklopljena nagodba odnosila na cijeli predmet spora, a ne samo na dio nekretnina, podnositeljica revizije nije mogla biti u zabludi u odnosu na identitet nekretnina. Na temelju svega onoga o čemu je bilo govora tijekom rasprave tužiteljica je znala odnosno mogla znati da su predmetom nagodbe i nekretnine koje tužiteljica spominje u tužbi u ovoj parnici. Dakle, ona nije bila u za-

http://www.advokat-prnjavorac.com

bludi, a ako je i bila, onda nije postupala s pažnjom koja se u takvom slučaju u prometu zahtijeva, pa ne može tražiti poništaj nagodbe."

(Vs RH, Rev. 1562/94, od 16. 10. 1996. – Izbor odluka 2/1997 – 16/60)

6. Bitna zabluda je razlog za poništaj, a ne za raskid ugovora

(VrsS, Rev. 043/96 od 12. 3. 1996. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

7. Kad je zabluda izazvana prijevarom, nije odlučno da li je riječ o bitnoj zabludi.

(Vs RH, Rev. 3122/94, od 27. 8. 1996. – Izbor oduka 1/1998 – 57)

8. Može se tražiti poništenje vansudske nagodbe zaključene između oštećenog i štetnika o naknadi nematerijalne štete zbog trajno smanjene životne aktivnosti ako je do njenog sklapanja došlo prije završenog liječenja oštećenog, kada se još nisu ispoljile sve posljedice štetne radnje, pa je oštećeni bio u ispričivoj zabludi o punom obimu ovog vida nematerijalne štete.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 61. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima (koja se primjenjuje na sporni pravni odnos jer je poravnanje zaključeno nakon stupanja na snagu navedenog zakona) propisano je da stranka koja je u zabludi može tražiti poništaj ugovora zbog bitne zablude osim ako pri sklapanju ugovora nije postupala s pažnjom koja se u prometu zahtijeva. U smislu odredbe stava 1. istog člana zabluda je bitna između ostalog i ako se odnosi na bitna svojstva predmeta ugovora. Kako je procenat umanjenja životne aktivnosti od 35% u postupku vansudskog obeštećenja utvrđen na bazi nepotpune medicinske dokumentacije i kada liječenje nije bilo završeno (definitivne posljedice potresa mozga mogle su se utvrditi tek nakon završenog liječenja), tužitelj je u vrijeme zaključenja vansudske nagodbe bio u zabludi u pogledu visine procenta umanjenja njegove životne aktivnosti, a s tim u vezi i obima nematerijalne štete (nije imao ispravnu predstavu o bitnom elementu predmeta poravnanja), pa kako je tužiteljeva zabluda ispričiva (iz okolnosti slučaja ne može se zaključiti da tužitelj nije postupao sa pažnjom koja se u prometu zahtjeva, jer kao neuka stranka nije mogao znati da se definitivne posljedice povrede mogu utvrditi tek nakon završenog liječenja), stiču se uslovi za poništaj vansudskog poravnanja.

Neosnovani su navodi revizije da je o zahtjevu odlučeno na osnovu naknadno nastalih okolnosti, jer posljedica potresa mozga u vidu epileptidnih napada ispoljena u toku trajanja liječenja ne predstavlja pogoršanje zdravstvenog stanja tužitelja koje bi imalo karakter nove štete.

(Vs BiH, Rev. 485/85, od 12. 12. 1985. – Bilten Vs BIH 1/86 - 3)

9. Riječ je o bitnoj zabludi prilikom sklapanja sudske nagodbe kad je vlasnik pristao na smanjenje naknade za eksproprisanu nekretninu smatrajući da stanaru u zgradi valja osigurati stan ne znajući da to nije potrebno jer je stanar u vrijeme zaključivanja nagodbe već bio mrtav.

(Vs H, Rev. 11847/84, od 25. 12. 1984. – Psp 27 – 56)

10. Izjava prijašnjeg vlasnika zemljišta o predaji tog zemljišta općini može se u parničnom postupku pobijati zbog zablude.

Iz obrazloženja citiramo:

" Sud prvog stupnja je utvrdio da je tužiteljica spomenutu izjavu dala navedenom komitetu stoga što na svojem zemljištu nije mogla ostvariti pravo gradnje, pa je pronašla odgovarajuće zamjenske nekretnine, te ishodila urbanističke uvjete i bila spremna zamjenske nekretnine prihvatiti kao kompenzaciju za dio vrijednosti prije navedene nekretnine, a za ostalu vrijednost primiti novčanu naknadu. Dalje je taj sud

http://www.advokat-prnjavorac.com

utvrdio da je i namjera zastupnika tuženice bila da tužiteljica primi u zamjenu druge nekretnine, tako da je u službi za imovinsko-pravne poslove u tom smislu bilo izrađeno rješenje, ali je skupština općine takav prijedlog odbila. Tužiteljica u ovoj parnici traži poništenje navedene izjave zbog mana volje i uspostavu ranijega zemljišno-knjižnog stanja. Sudovi nižega stupnja su takav zahtjev ocijenili osnovanim. Na temelju utvrđenih činjenica ovaj sud smatra, jednako kao i sudovi nižega stupnja, da je doista tužiteljica spornu izjavu dala u očekivanju da će dobiti drugo zemljište, tj. da će nastupiti činjenica koja se po namjeri stranaka smatra odlučnom, a očito je da ona takvu izjavu inače ne bi dala. Dakle, radi se o bitnoj zabludi, a zbog prije navedenih okolnosti ne može se govoriti o tome da tužiteljica ne bi postupala s pažnjom, koja se u prometu zahtijeva (čl. 61. st. 1. i 2. Zakona o obveznim odnosima). Stoga njoj pripada pravo na poništenje spomenute izjave."

(Vs RH, Rev. 352/93, od 14. 12. 1993. – Izbor odluka 1996 – 16/58)

Zabluda o pobudi kod ugovora bez naknade

Član 62.

Kod ugovora bez naknade bitnom zabludom se smatra i zabluda o pobudi koja je bila odlučna za preuzimanje obaveze.

---

1. Bitna zabluda o pobudi kod sklapanja ugovora o darovanju, neovisno o tome što ta pobuda nije navedena u ugovoru, od utjecaja je na valjanost tog ugovora

Iz obrazloženja:

"Na temelju činjeničnih utvrđenja oba nižestupanjska suda ocjenjuju da je tuženik preuzeo obvezu tužiteljicu smjestiti u Dom umirovljenika, što je i učinio, i da u ugovoru nije navedeno da bi tužena djelomično plaćala smještaj tužiteljice u domu, odnosno da takav uvjet nije naveden u darovnom ugovoru, a niti je predviđeno da bi se u konkretnom slučaju ugovor mogao poništiti, niti je ta činjenica razlog za poništenje, odnosno da namjera stranaka nije bila da zaključe ugovor o doživotnom uzdržavanju, da tužbeni zahtjev tužiteljice kojim je tražila da se predmetni ugovor poništi, nije osnovan. Tužiteljica, međutim, u reviziji ističe da nižestupanjski sudovi nisu vodili računa o pobudi tužiteljice radi koje je ona zaključila ugovor o darovanju i da je tako došlo do pogrešne primjene materijalnog prava, jer smatra da kada je otpala pobuda za darovanje, bez obzira na to što ona nije označena kao uvjet u ugovoru, predmetni ugovor o darovanju može se poništiti. Ovaj revizijski sud drži da pobuda ili motiv koji predstavlja osobnu subjektivnu kategoriju u pravilu nema doduše značenje za punovažnost i djelovanje ugovora, ali može eventualno poslužiti kao sredstvo interpretacije volje stranaka odnosno u ovom slučaju tužiteljice kao darovateljice, pa budući da je animus donandi bitni elemenat ugovora o darovanju, a sastoji se u svijesti darodavca da nije dužan daroprimcu ustupiti u vlasništvo predmet darovane činidbe i namjeri da usprkos tome to učini, i da ako nema te svijesti i namjere neće doći do valjanog zaključenja ugovora o darovanju, nižestupanjski sudovi su tu odlučnu činjenicu trebali utvrditi. Dakle, ukoliko je tužiteljica imala namjeru darovati tuženoj svoju nekretninu zbog određenog motiva, a utvrdi se da je bila u bitnoj zabludi, ta bi činjenica bila pravno relevantna u odnosu na valjanost darovanja bez obzira na to što u ugovoru to nije izričito navedeno kao uzrok i svrha, kao uvjet zaključenja ugovora. Naime, to proizlazi iz odredbe čl. 62. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91 i 73/91) kojom je određeno da kod ugovora bez naknade bitnom zabludom se smatra i zabluda o pobudi koja je bila odlučna za preuzimanje obveze."

(Vs RH, Rev. 1696/92, od 9. 12. 1992. – Izbor odluka 1/1995 – 17/47)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Okolnost da su davatelji prilikom sklapanja ugovora bili u zabludi očekujući da će ih daroprimatelj uzdržavati, razlog je za poništenje ugovora.

Iz obrazloženja:

"Odlučujući o zahtjevu tužitelja za poništenje predmetnog darovnog ugovora sklopljenog između tužitelja kao darodavca i tuženika kao daroprimca sudovi su osnovano zaključili da je na strani tužitelja u vrijeme sklapanja ugovora postojala zabluda o pobudi kao mana volje i razlog pobojnosti ugovora bez naknade, te su slijedom toga materijalno pravo pravilno primijenili kada su isti zahtjev prihvatili. Sukladno odredbi iz čl. 61. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, zabluda je bitna ako se odnosi na bitna svojstva predmeta, na osobu s kojom se sklapa ugovor ako se sklapa s obzirom na tu osobu, kao i na okolnosti koje se po običajima u prometu ili po namjeri stranaka smatraju odlučnim, a strana koja je u zabludi ne bi inače sklopila ugovor takvog sadržaja, a prema odredbi iz čl. 62. ZOO kod ugovora bez naknade bitnom zabludom se smatra i zabluda o pobudi koja je bila odlučna za preuzimanje obveze. Na temelju činjenica da su tužitelji neuke osobe starije životne dobi, da žive isključivo od poljoprivrede, da im je tuženik koji je nećak tužitelja prije sklapanja ugovora pomagao u obavljanju poljoprivrednih poslova, te da su predmet darovanja bile sve nekretnine tužitelja - obiteljska kuća i poljoprivredno zemljište, sudovi su osnovano prihvatili tvrdnju tužitelja da su oni očekivali da će ih tuženik uzdržavati, i da je to bilo odlučno za sklapanje ugovora. Potpuno je neprihvatljivo i nelogično da bi tužitelji darovali svoju kuću u užem centru grada, kao i svoje poljoprivredno zemljište trećoj osobi ne očekujući za uzvrat nikakovu protučinidbu, a kako je to pravilno zaključio prvostupanjski sud."

(Vs RH, Rev. 3380/95, odd 28. 1. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 27/23)

3. Budući da je darovni ugovor nenaplatni pravni posao, to je motiv kod zaključenja takvog ugovora bitni element ugovora (čl. 62. ZOO), pa se o tom elementu mora voditi računa i kad nije izričito naveden u ugovoru.

(Žs u Karlovcu, Gž. 659/97, od 14. 1. 1998. – Izbor oduka 1/1998 – 70)

Nesporazum

Član 63.

Kad strane vjeruju da su saglasne, a u stvari među njima postoji nesporazum o prirodi ugovora ili o osnovu ili o predmetu obaveze, ugovor ne nastaje.

---

1. Ako predmet prodaje nije dovoljno određen tako da između ugovorenih stranaka postoji nesporazum o predmetu obaveze, ugovor ne nastaje (prodavac je prodao putem licitacije opremu za ribnjak a kupac je pogrešno smatrao da u sastav opreme ulazi i agregat)

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 18.)

2. Kad između stranaka ugovornica postoji nesporazum o prirodi ugovora ili o osnovu ili o predmetu obaveze - ugovor ne nastaje, pa takav nesporazum treba razlikovati od bitnih zabluda o kojima govori odredba člana 61. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 63. Zakona o obligacionim odnosima je propisano da kad stranke vjeruju da su saglasne, a u stvari među njima postoji nesporazum o prirodi ugovora ili o osnovu ili o predmetu obaveze, ugovor ne nastaje. Dakle, prisustvo zablude o prirodi ili o osnovu ili o predmetu obaveze, koje, svakako, treba da postoji u vrijeme zaključenja ugovora, dovodi do nesporazuma u pogledu nu‘nih uslova za

http://www.advokat-prnjavorac.com

nastanak ugovora, pa to prisustvo zablude daje pravo zainteresovanom licu da tu‘bom za utvrđenje tra‘i od suda konstataciju da takav ugovor nije ni nastao. Drugim riječima ove zablude, koje još nazivaju (zablude - prepreke), a koje dovode do nesporazuma, čine ugovor nepostojećim, dok bitne zablude (čl. 61., 62. ZOO), čine ugovor rušljivim (čl. 111. - 117. ZOO).

U konkretnom slučaju, ne bi se moglo prihvatiti da je među strankama, u vrijeme zaključenja predmetnog sporazuma o građenju, bilo nesporazuma o prirodi ugovora ili o osnovu ili o predmetu obaveze, kako to zaključuju prvostepeni i drugostepeni sud. Naprotiv, parnične stranke su u pom. sporazumu o građenju predvidjele sva svoja prava i obaveze, pa se ne bi moglo govoriti o tome da predmetni ugovor nije nastao, kako to predviđa gore citirana zakonska odredba. Pri tome, valja ukazati, da prvostepeni sud nije ni mogao, s pozivom na odredbu člana 63. ZOO, poništiti predmetni sporazum o građenju, kako je odlučeno u stavu drugom izreke prvostepene presude, jer se, za utvrđenje ništavnosti obligacionih ugovora, primjenjuju odredbe čl. 111. - 117. istog zakona, kako je navedeno.

(Vs RCG, Rev. 338/94, od 14. 3. 1995. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

3. Kada je u pismenoj ponudi pogrešno označena niža cijena od stvarno ponuđene, a druga ugovorna strana nije prihvatila usmeno ponuđenu stvarnu cijenu, ugovor nije nastao.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da između parničnih stranka nije usmenim ugovorom utvrđena cijena izrade reklamnog spota, koja je predmet ugovora o djelu, a cijena je jedan od bitnih elemenata tog ugovora (član 600. Zakona o obligacionim odnosima).

Bilo je razgovora o cijeni i pominjana je orijentaciona cifra od …….. do …….. dinara, ali se parnične stranke nisu preko ovlašćenih zastupnika sporazumjele o cijeni.

Može, se, međutim, prihvatiti kao tačna tvrdnja tužioca da je u kasnijoj pismenoj ponudi omaškom označio cijenu TV spota na …… dinara, umjesto na …….. dinara, koju je cijenu namjeravao ponuditi, jer bi cijena od …….. dinara bila primjerenija orijentacionoj cijeni koja je u preliminarnim razgovorima spominjana, no ne može se prihvatiti teza tužioca da je zaključen ugovor o djelu kojim je ugovorena cijena u iznosu od …… dinara.

Može se samo zaključiti, polazeći od činjenica koje je prvostepeni sud utvrdio, da je između stranaka došlo do nesporazuma o jednom od bitnih elemenata ugovora – predmetu obaveze – cijene usluge, tako da ugovor nije nastao - član 63. Zakona o obligacionim onosima.

(Vs BiH. Pž. br. 422/86, od 29. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 24)

4. Ugovor o prodaji nije nastao kada između ugovornih stranaka postoji nesporazum o predmetu obaveze (kupac je naručio 500 obrazaca kalkulacija, a prodavac je shvatio da je naručio 500 blokova kalkulacija).

Kupac je blagovremeno stavio prodavcu do znanja da veću količnu ne prima kada je odbio da višak preuzme, već ga je vratio prodavcu po istom vozaču koji je robu prevozio.

(Vs BIH, Pž. 414/83, od 27. 12. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 21).

5. Ako predmet prodaje nije dovoljno određen tako da između ugovorenih stranaka postoji nesporazum o predmetu obaveze, ugovor ne nastaje (prodavac je

http://www.advokat-prnjavorac.com

prodao putem licitacije opremu za fazaneriju, a kupac je pogrešno smatrao da u sastav opreme ulazi i agregat).

(Vs BiH, Rev. 198/84, od 10. 5. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 18)

Posredna izjava

Član 64.

Zabluda lica preko koga je strana izjavila svoju volju smatra se isto kao i zabluda u vlastitom izjavljivanju volje.

---

1. Preduzeće poštansko–telegrafsko–telefonskog saobraćaja odgovara za štetu koja je nastala usljed izmjena sadržine telegrama..

(Vps Srbije, Gž. 3102/63, Zbirka sudskih odluka, knj. VIII, sv. 3, br. 326)

Prevara

Član 65.

(1) Ako jedna strana izazove zabludu kod druge strane ili je održava u zabludi u namjeri da je time navede na zaključenje ugovora, druga strana može zahtijevati poništenje ugovora i onda kad zabluda nije bitna.

(2) Strana koja je zaključila ugovor pod prevarom ima pravo da zahtijeva naknadu pretrpljene štete.

(3) Ako je prevaru učinilo treće lice, prevara utiče na sam ugovor ako je druga ugovorna strana u vrijeme zaključenja ugovora znala ili morala znati za prevaru.

(4) Ugovor bez naknade može se poništiti i kad je prevaru učinilo treće lice, bez obzira na to da li je druga ugovorna strana u vrijeme zaključenja ugovora znala ili morala znati za prevaru.

---

1. Kad je zabluda izazvana prijevarom, nije odlučno radi li se o bitnoj zabludi.

Iz obrazloženja:

"Prijevara kao radnja kojom jedan sukontrahent dovodi drugoga u zabludu radi toga da bi ovaj zaključio pravni posao, ima za posljedicu da pravni poredak osuđuje takvu izazvanu zabludu i pruža zaštitu prevarenoj ugovornoj strani, bez razlike je li konkretno u pitanju neka bitna ili nebitna zabluda. Svaka se zabluda uzima u obzir zato što je zabluda zbog prijevare izazvana krivnjom i stoga se strože tretira. Pravne su posljedice prijevare da druga stranka može tražiti poništenje ugovora (st. 1. čl. 65. ZOO)."

(Vs RH, Rev. 3122/94, od 27. 8. 1997. – Izbor odluka 1/1998 – 25/66)

2. Kada je ugovor o kupoprodaji objekta zaključen na osnovu pisma o namjerama (ili drugih dogovora između stranaka), a ugovor je samo dio aktivnosti stranaka vezanih za preuzimanje preduzeća, i tuženi poslije zaključenja ugovora ne preduzme nijednu radnju u cilju realizacije pisma o namjerama, tada ima mjesta poništaju ugovora zbog prevare na osnovu člana 65. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 16/94. – Bilten 2/1994)

3. Punovažno je poravnanje kojim se tužena obavezala da će tužiocu platiti određenu sumu novca na ime njegovog dijela u nedovršenoj stambenoj zgradi, iako

http://www.advokat-prnjavorac.com

tužilac u vrijeme zaključenja poravnanja nije znao da je tužena već prodala zgradu, pa tužilac nema pravni interes da traži utvrđenje ništavosti ugovora o prodaji.

Iz obrazloženja:

Tužitelj je prije nego što se prvotužena upisala u zemljišnim knjigama kao vlasnik objekta i prije zaključenja kupoprodajnog ugovora u tužbi istako alternativni zahtjev, da mu prvotužena isplati novčani iznos srazmjerno njegovom učešću u sticanju objekta. U okviru alternativnog zahtjeva zaključeno je poravnanje, na osnovu prethodne procjene objekta od strane vještaka i sporazuma stranaka o veličini udjela u sticanju objekta, pa se pod navedenim okolnostima, suprotno ocjeni nižestepenih sudova, ne može zaključiti da tužitelj ne bi zaključio poravnanje, da je znao za ove okolnosti. Nedovršeni stambeni objekat u pogledu kojeg je zaključeno poravnanje, iako je prvotužena izdjejstvovala uknjižbu u zemljišnim knjigama kao isključivi vlasnik te iako ga je prodala drugotuženom, predstavljao je zajedničku bračnu tekovinu u smislu odredbe člana 264. Porodičnog zakona, pa se ne može zaključiti da je tužitelj prevarom doveden u zabludu u pogledu te činjenice koju su obje stranke imale u vidu pri zaključenju poravnanja.

Tužitelj koji je zaključio pravno valjano poravnanje s prvotuženom nema pravnog interesa da zahtjeva da se utvrdi ništavost ugovora o kupoprodaji zaključenog između prvotužene i drugotuženog, a s tim u vezi i da se briše pravo vlasništva drugotuženog na predmetnim nekretninama te uspostavi ranije zemljišno knjižno stanje.

(Vs BiH, Rev. 47/87, od 15. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 2)

4. Osiguranik nije dužan da osiguravaču vrati dio naknade iz osnova kasko osiguranja isplaćene nakon zaključenja vansudskog poravnanja, ako nakon zaključenja poravnanja kupi vozilo istovjetno uništenom za nižu cijenu od naplaćene naknade, ukoliko nije u vrijeme zaključenja vansudskog poravnanja znao da može štetu otkloniti za niži iznos.

(Vs BiH, Pž. 52/90, od 15. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 85)

5. U slučanju prijevare druga strana nema mogućnost spriječiti pozivanje na zabludu time što će izraziti spremnost ispuniti ugovor kao da zablude nije bilo.

(Vs H, Rev. 383/86, od 24. 6. 1986. – Psp 32 – 79)

Prividan ugovor

Član 66.

(1) Prividan ugovor nema dejstva među ugovornim stranama.

(2) Ali, ako prividan ugovor prikriva neki drugi ugovor, taj drugi važi ako su ispunjeni uslovi za njegovu pravnu valjanost.

(3) Prividnost ugovora ne može se isticati prema trećem savjesnom licu.

---

1. Okolnost da je ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen u skladu s odredbom člana 120. stav 2. i 3. ZN, sama za sebe ne isključuje mogućnost da se radi o ugovoru o poklonu.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužilje da se utvrdi da je sa, sada pokojnim, S. J. 25. 12. 1991. godine zaključila ugovor o poklonu koga su naznačili kao ugovor o doživotnom izdržavanju.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nižestepeni sudovi su zaključili da se tužilja ne može se uspjehom pozivati na odredbu člana 66. Zakona o obligacionim odnosima da je predmetni ugovor o doživotnom izdržavanju po svom sadržaju bio ugovor o poklonu, jer da bi to bilo protivno načelu poštenja i savjesnosti sadržanim u odredbi člana 12. ZOO.

Po ocjeni ovog revizijskog suda iznijeti razlozi ne mogu da posluže kao pouzdana osnova za pravilno rješenje spora.

Odredbom člana 66. stav 1. i 2. ZOO propisano je da prividan ugovor nema učinka među ugovornim strankama, ali ako prividni ugovor prikriva neki drugi ugovor, taj drugi ugovor vrijedi ako je udovoljeno uslovima za njegovu pravnu valjanost.

Okolnost da je predmetni ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen u skladu s odredbom člana 120. stav 2. i 3. ZN, sama za sebe, po ocjeni ovog revizijskog suda, ne isključuje mogućnost da se radi o ugovoru o poklonu. Za pravilnu odluku o sporu bilo je potrebno prilikom tumačenja predmetnog ugovora u smislu člana 90. ZOO, tj. prilikom ustanovljenja i ocjene okolnosti koje su za ovo tumačenje važne, ispitati namjeru stranaka, a ne držati se značenja upotrebljenih izraza. Ukoliko bi se ustanovilo da je volja ugovornih stranaka (ovdje tužilje i sada pok. S. J.) bila upravljena na zaključenje ugovora o poklonu, a ne ugovora o doživotnom izdržavanju, ne čini ugovor o doživotnom izdržavanju ništavim, već vrijedi kao ugovor o poklonu.

Zbog pogrešnog pravnog stava osnovano tužilja u reviziji ističe da nižestepeni sudovi nisu ocjenjivali materijalne dokaze kojima tužilja dokazuje da je ugovor o doživotnom izdržavanju u stvari ugovor o poklonu, pa tako ni utvrdili pravu volju ugovornih stranaka u vrijeme zaključenja ugovora. To predstavlja bitnu povredu odredaba parničnog postupka označenu u članu 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku na koju revizija osnovano ukazuje. Stoga je uvaženjem revizije nižestepene presude valjalo ukinuti na osnovu člana 394. stav 1. Zakona o parničnom postupku i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

(Vs RS, Rev. 54/99, od 30. 4. 1999. - Bilten 1/1999 – 59)

2. Da li je ugovor o kupoprodaji stvaran ili prividan, te da li shodno odredbi člana 66. ZOO proizvodi pravno dejstvo, zavisi od toga da li su stranke imale u vidu predmet i cijenu kao dva bitna elementa ugovora i da li je i kako ovaj ugovor izvršen

Iz obrazloženja:

Prvosteni sud je odbio tu‘beni zahtjev tu‘ilje kojim je ista tra‘ila da se utvrdi da su stranke zaključile prividni ugovor o kupoprodaji nepokretnosti, ili su imale u vidu ugovor o do‘ivotnom izdr‘avanju, da se tako zaključen ugovor o do‘ivotnom izdr‘avanju raskine da ne proizvodi pravno dejstvo zbog neispunjenja obaveza, iz razloga što je zaključen nakon izvedenih dokaza, da je bila prava volja stranaka da zaključe ugovor o kupoprodaji, da ovaj ugovor nije zaključen u formi koja je propisana za ugovor o do‘ivotnom izdr‘avanju, da sporni ugovor o kupoprodaji nije prividan pošto se ne mo‘e prihvatiti ugovor o do‘ivotnom izdr‘avanju i da nema mjesta primjeni odredbe člana 66. ZOO, da bi se istom priznala pravna valjanost ugovora o do‘ivotnom izdr‘avanju.

Međutim, u ponovnom postupku sud je du‘an utvrditi pravu volju stranaka prilikom zaključenja spornog ugovora o kupoprodaji: da li su stranke imale u vidu predmet i cijenu kao dva bitna elementa ugovora, da li je ovaj ugovor izvršen i na koji način, da li su stranke pod prividom ugovora o kupoprodaji imale neki drugi ugovor, zbog toga što je tu‘ilja potom zaključila ugovor o do‘ivotnom izdr‘avanju sa sinom tu‘ioca, koji nije ovjeren kod suda, iako je raspolagala sa istom imovinom putem ugovora o kupoprodaji, te da li ugovor o kupoprodaji, shodno odredbi člana 66. ZOO proizvodi pravno dejstvo.

(Os u Beogradu, broj G‘. 8489/96, od 2. 2. 1996)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Ako su ugovarači prividno (simulirano) izjavili da zaključuju jedan pravni posao a stvarno su zaključili drugi pravni posao, onda prividno zaključen pravni posao nema nikakve važnosti. Stvarno zaključeni pravni posao proizvodi puno dejstvo ukoliko ispunjava ostale uslove potrebne za njegovu punovažnost a ako te uslove ne ispunjava, onda je i on nepunovažan (član 66. Zakona o obligacionim odnosima)

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001, str. 25)

4. Darodavatelj iz prividnog ugovora o darovanju ovlašten je zahtijevati u odnosu na drugu ugovornu stranu utvrđenje svog vlasništva na nekretnini koja je bila predmet ugovora budući da njegovo vlasništvo nije niti prestalo temeljem prividnog ugovora koji nema pravnog učinka među strankama.

Iz obrazloženja:

"U dokaznom postupku je utvrđeno, da su stranke sklopile prividan ugovor o darovanju spornih nekretnina, na temelju kojeg je tužena uknjižena kao zemljišno - knjižni vlasnik tih nekretnina, a stranke uistinu nisu željele sklopiti nikakav pravni posao, već je to učinjeno u svrhu da se tužitelju ne oduzme zemlja iznad zemljišnog maksimuma. Tužitelj je i dalje ostao u neprekidnom posjedu nekretnina, u kojem se nalazi od 1947. godine, a tuženica se nikada nije ni ponašala kao vlasnik nekretnine.

Prema odredbi čl. 66. Zakona o obveznim odnosima prividan ugovor nema učinka među ugovornim stranama, pa je na utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenjeno materijalno pravo kad je zahtjev tužitelja prihvaćen jer na spornim nekretninama vlasništvo tužitelja nije nikada ni prestalo."

(Vs RH, Rev. 1583/01, od 25. 10. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 34)

5. Prividan ugovor nema učinke među strankama pa on nije ni nastao. Zato se ne može s uspjehom tražiti njegovo poništenje. Poništiti se mogu samo ugovori koji postoje ali imaju određene nedostatke.

Iz obrazloženja:

“Niži sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kad su zaključili, da sporni ugovor o prodaji stana i njegov aneks predstavljaju prividan ugovor, jer nije postojala volja stranaka za sklapanje takvog ugovora - pa u smislu odredbe čl. 66. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (dalje ZOO), budući da se radi o prividnom ugovoru - takav ugovor nema učinka među strankama.

Shodno izloženom niži sudovi su pogrešno primijenili materijalno pravo u onom dijelu u kojem su poništili navedeni ugovor - budući da se samo oni ugovori koji postoje, a imaju određene nedostatke mogu poništavati (čl. 111. ZOO) i koji dakle predstavljaju pobojne ugovore, dok prividan ugovor nema učinka među strankama, pa ne samo da je ništavan nego nije ni nastao. Stoga je u dijelu u kojem je odlučeno da se spomenuti ugovor i aneks poništavaju valjalo povodom revizije, a pravilnom primjenom materijalnog prava (čl. 66. st. 1. ZOO) djelomičnom preinakom niže stupanjskih odluka tužbeni zahtjev odbiti kao neosnovan budući da nema pretpostavki za poništenje takvog ugovora koji nije ni zaključen među strankama.”

(Vs RH, Rev. 3135/95, od 20. 10. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 29)

6. Ako su stranke zbog pravne neukosti zaključile ugovor o prodaji zemljišta, a stvarno se sporazumjele o izdavanju zemljišta u zakup radi eksploatacije šljunka, punovažan je

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 66. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, prividan ugovor nema dejstvo među ugovornim strankama, a prema odredbi iz stava 2. istog člana, ako prividni ugovor prikriva neki drugi ugovor, taj drugi važi, ako su ispunjeni uslovi za njegovu pravnu valjanost. U prvom slučaju, postoji samo fiktivni ugovor

http://www.advokat-prnjavorac.com

jer ugovorne stranke ne žele nastanak bilo kakvog ugovora (postoji svjestan nesklad između volje i njenog očitovanja). U drugom slučaju postoji ugovor koji ugovarači hoće i prividni ugovor koji ga prikriva, a koji ugovarači neće. Polazeći od utvrđenog činjeničnog stanja: da su se stranke prije zaključenja ugovora o prodaji sporazumjele da tužena koristi predmetno zemljište za eksploataciju šljunka uz naknadu, s tim da zemljište ostaje vlasništvo tužitelja, a potom pogrešno poučene zaključile ugovor o prodaji zemljišta, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili navedenu zakonsku odredbu kada su ocijenili da volja stranaka nije bila zaključenje ugovora o prodaji nego ugovora o zakupu i, dosljedno tome da je kupoprodajni ugovor prividan – simuliran, te da prikriva ugovor o zakupu. Ne postoje nedostaci u pogledu forme jer za ovakav ugovor nije zakonom propisana pismena forma (čl. 67. ZOO).

(Vs BiH, broj 671/86, od 22. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH broj 4/87 – 4)

7. Ako se radi o prividnom (simuliranom) pravnom poslu tada je mjerodavna volja stranaka.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001, str. 25)

8. Na pravne posljedice prividnog ugovora nema utjecaja okolnost da je takav pravni posao prijavljen upravi prihoda radi razreza poreza, da je izvršena ovjera potpisa i da je takav pravni posao proveden u zemljišnim knjigama.

Iz obrazloženja:

"Prvostupanjski je sud utvrdio, a drugostupanjski prihvatio utvrđenja prvostupanjskog suda iz kojih proizlazi: - da stranke, zaključujući kupoprodajni ugovor, u stvari nisu htjele izvršiti prodaju odnosno kupnju sporne nekretnine, već je svrha zaključenja ugovora o prodaji bila da ugovor djeluje prema trećim osobama kako bi tuženi kao z.k. vlasnik kuće mogao realizirati stambeni kredit za gradnju kuće, - da su se stranke i nakon zaključenog ugovora ponašale tako kao da ugovor o prodaji i nije zaključen, te su tužitelji ostali u posjedu kuće, a tuženik nije isplatio cijenu već je naprotiv doznačena sredstva od strane Obrtničke štedne kreditne zadruge na ime isplate cijene u ime tuženika tužiteljici ista odmah sa štedne knjižice prenijela na štednu knjižicu tuženika. U konkretnom se slučaju radi o prividnom - simuliranom ugovoru. Prividan je onaj ugovor koji nije sklopljen suglasnošću volje ugovornih strana, nego je nastao suglasnošću volje ugovornih strana da se samo stvori kod trećih osoba privid (fikcija) sklopljenog ugovora. Prema odredbi čl. 66. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (koji je preuzet na temelju čl. 1. Zakona o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima "Narodne novine", broj 53/91, kao zakon Republike Hrvatske) prividan ugovor nema učinka među ugovornim stranama, dakle radi se o ništavom pravnom poslu. Pritom u odnosu na navode revizije valja istaknuti da revident u razlozima presude, polazeći od pretpostavke da je ugovor o kupoprodaji valjan, pogrešno razmatra pitanje prava i obveza koje za stranke proizlaze iz valjanog pravnog posla. Kad su stranke iz ovog postupka sklopile prividan pravni posao, tada na pravne posljediced prividnog pravnog posla (propisane odredbom čl. 66. st. 1. ZOO) nema utjecaja da je takav pravni posao prijavljen upravi prihoda općine radi razreza poreza na promet nekretnina i prava, da je potpis prodavaoca ovjeren i da je takav pravni posao proveden u z.k. Nižestupanjski su sudovi nadalje pravilno primijenili materijalno pravo kad su prihvatili i tužbeni zahtjev na uspostavu ranijeg z.k. stanja - stanja prije provedbe uknjižbe temeljem prividnog pravnog posla - jer se na temelju takvog pravnog posla (kao osnova stjecanja - titulusa) ne može stjecati u ovom slučaju pravo vlasništva na spornoj nekretnini."

(Vs RH, Rev. 2001/92, od 4. 12. 1991. – Izbor odluka 1993 – 50/83)

9. Radi se o prividnom ugovoru o darovanju kad volja stranaka nije bila da daroprimac stekne vlasništvo darovane nekretnine, već je sklapanje prividnog ugovo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ra o darovanju imalo drugu svrhu (da se omogući registracija vozila) pri čemu je volja stranaka bila da darodavac i nadalje ostane vlasnik.

Iz obrazloženja:

"Drugostupanjski je sud potvrdio presudu prvostupanjskog suda kojom je tužitelj odbijen s tužbenim zahtjevom kojim traži da se utvrdi da je on suvalsnik u 1/3 dijela sporne čestice zemljišta, koji mu je (dio) darovao sada pok. otac stranaka temeljem pismenog ugovora o darovanju koji je proveden u zemljišnim knjigama i da se obveže tuženoga da mu preda u posjed sporno zemljište (u naravi pobliže opisano u izreci prvostupanjske presude) i da se kloni svakog zadiranja u vlasnička prava tužitelja, jer je utvrđeno da jevolja ugovornih stranaka prilikom zaključenja ugovora o darovanju bila da se tim ugovorom samo omogući tužitelju da registrira svoje teretno vozilo - kombi, a kad prestanu okolnosti zbog kojih je zaključen ugovor o darovanju, da tužitelj vrati ocu darovano zemljište. To, uostalom, proizlazi i iz iskaza samog tužitelja, a nije sporno da je tužitelj otuđio teretno vozilo. Prema izloženome, u ovom se slučaju radi samo o prividnom ugovoru o darovanju jer volja ugovornih stranaka nije bila da tužitelj tim ugovorom steče vlasništvo spornog zemljišta."

(Vs RH, Rev. 1303/91, od 17. 10. 1991. – Izbor odluka 1993 – 51/84)

10. Ugovor o zajedničkom poslovanju zaključen između stranaka u kome se unaprijed priznaje tužiocu kao vlasniku objekta "garantovana dobit", bez zajedničkog rizika, u suštini ima drugi karakter. U konkretnom slučaju radi se o prividnom ugovoru koji pokriva neki drugi ugovor. Taj ugovor je ugovor o zakupu.

(Vs S, broj Prev. 194/94. – Bilten 2/1995)

11. Lice koje je fiducijarnim pravnim poslom otuđilo određenu stvar ovlašteno je da traži naknadu štete zbog oštećenja te stvari.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi nisu prihvatili da je pravno valjan ugovor o poklonu, kojim je tužilac nekretnine k.č. br. 1655/33 i 1655/34 "poklonio" svom sinu samo zato da bi ostvario pravo na penziju, jer volja kontrahenata nije bila upravljena na darovanje. Zato ovaj ugovor ne proizvodi pravno dejstvo pa je tužilac i sada vlasnik navedenih nekretnina. Neosnovan je prigovor revizije da su time ugrožena raspolaganja tužioca koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima, odnosno da su "ozakonjene nezakonite radnje tužioca". To znači da je tužilac ovlašten da traži naknadu štete prouzrokovanu oštećenjem navedenih nekretnina rušenjem potpornog zida i betonskog mosta. U ovom slučaju se ne može primijeniti odredba iz čl. 66. st. 3. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 649/86, od 21. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 3)

12. Ne postoji ni kao prividan ugovor o diobi, samo zato što su ga ugovorne stranke tako nazvale, ako iz sadržaja tog ugovora proizilazi da je zaključen ugovor o poklonu.

(Vs BiH, Rev. 648/90, od 20. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 38)

13. Punovažan je disimulovani usmeni ugovor o zajedničkom vođenju zanatske radnje koji su ugovorači dobrovoljno ispunjavali, pa imaju pravo na podjelu tako stečene imovinske koristi u skladu sa ugovorom iako su prividno zasnovali međusobni radni odnos.

(Vs BiH, Rev. 242/87, od 22. 10. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 66)

14. Ne uračunava se u nasljedni dio vrijednost nekretnina koje je nasljednik primio od ostavioca po osnovu simulovanog (prividnog) ugovora o poklonu, zaključenog u pismenom obliku, kojim je prikriven disimulovani ugovor o prodaji, ako je ovaj u cjelini obostrano izvršen.

(Vs BiH, Rev. 782/89, od 20. 9. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 100)

http://www.advokat-prnjavorac.com

15. Činjenica da je darovanje izvršeno stoga da se daroprimatelju omogući ostvarivanje kredita u svezi darovanim nekretninama ne čini ugovor ništavim ako su inače ispunjene pretpostavke za njegovu valjanost.

(Vs H, Rev. 1463/90, od 14. 11. 1990. – Psp 51 – 84)

16. Činjenica da je ugovor o doživotnom izdržavanju po svom sadržaju zapravo ugovor o darovanju ne čini ta ugovor ništavim, već vrijedi kao ugovor o darovanju.

(Vs H, Rev, 151/89, od 22. 3. 1989. – Psp 46 – 71)

17. Kupac koji tvrdi da u kupovini stvari nisu stvarno učestvovala sva lica označena u kupoprodajnom ugovoru kao kupci već samo neka od njih, ističe da je prividan ugovor o zajedničkom sticanju stvari kupovinom u odnosu na neke kupce, a ne i sam kupoprodajni ugovor, pa ne treba da tužbom obuhvati prodavca koga se ne tiče ugovorni odnos između kupaca.

(Vs BiH, Rev. 502/85, od 16. 1. 1986. – Bilten Vs BiH 1/86 - 2)

18. Prividan (simulirani ili fiktivan) jest onaj ugovor koji nije sklopljen saglasnošću volje ugovornih strana, nego je nastao saglasnošću volje ugovornih strana da se samo stvori privid (fikcija) o sklapanju ugovora. Medutim, nije prividan onaj ugovor koji ugovorne stranke, samoga po sebi, eventualno ne bi sklopile (npr. darovni ugovor, dakle da neka osoba besplatno ustupi drugoj neku imovinsku vrijednost), ali ga radi postizanja određenoga imovinskog ili drugoga dopuštenog probitka (stjecanje prava na razne novčane dodatke, oslobođenje od poreza, izbjegavanje oduzimanja stvari preko određenog maksimuma i dr.) ipak sklope.

(Os Dubrovnik, Gž. 550/86, od 28. 7. 1988. – Psp 45 – 63)

19. Prava volja stranaka je bila prenos svojine na stanu na tuženog, odnosno u konkretnom slučaju se nije radilo o obezbjeđenju zajma koji je otac tuženog dao tužiocu, s obzirom da nije bilo pravnih smetnji da se zaključi ugovor o zajmu, te se ne radi o simulovanom pravnom poslu, shodno članu 66. ZOO

Iz obrazloženja:

Tužilac je sa tuženim zaključio ugovor o kupoprodaji stana u ulici J.B. u K. Isti je ovjeren od strane Opštinskog suda u K. U članu 5. pomenutog ugovora tužilac je kao prodavac zadržao pravo doživotnog stanovanja. Tužbenim zahtjevom je tražio da se poništi odnosno raskine sporni ugovor, s obzirom da se njime samo obezbjeđuje ugovor o zajmu koji su zaključili tužilac i otac tuženog. Međutim, po nalaženju prvostepenog suda prava volja stranaka je bila da se zaključi ugovor o kupoprodaji, a kupoprodajna cijena je isplaćena davanjem određenog novčanog iznosa u stranoj valuti i davanjem namirnica, a na cijenu je uticala i ugovorena lična službenost doživotnog stanovanja, te se ne radi o kupoprodajnom ugovoru kao sredstvu za obezbjeđenje ugovora o zajmu, već o ugovoru o kupoprodaji koji predstavlja pravu volju stranaka. Činjenica da je ugovorena i lična službenost doživotnog stanovanja prodavca ukazuje da ugovor o kupoprodaji ima elemente aleatornog ugovora, pa prodavac nije oštećen time što je ugovorio nižu cijenu. Kod ovih ugovora nema oštećenja preko polovine, a upravo sa razloga što je ugovoren teret lične službenosti, pa se ne može ugovoriti tržišna cijena.

(Os u Kraljevu, P 2077/95, od 17. 4. 1996. i Os u Kraljevu, Gž. 1214/96, od 13. 5 1997)

20. Kada je sud utvrdio da zaključeni ugovor o kupoprodaji između tužioca i tuženika je u stvari prividan ugovor, a da je prava volja stranaka bila da zaključe ugovor o poklonu sa teretom u korist tuženika - poklonodavca, onda je sud pravilno odlučio u izreci presude da je zaključeni ugovor o kupoprodaji nevažeći kao simulo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vani ugovor, a da je važeći ugovor o poklonu sa pravom doživotnog uživanja – ubiranja plodova sa parcela do kraja života tuženika – kao disimulovan ugovor

Iz obrazloženja:

Opštinski sud u Guči je presudom od 28. I 1998.godine tj. izrekom presude utvrdio da je ugovor o kupoprodaji zaključen između stranaka simulovan pravni posao, koji je kao takav nevažeći, a da je važeći ugovor o poklonu kao disimulovan pravni posao s teretom.

Ocjenom svih dokaza, posebno saslušanjem stranaka i svjedoka utvrđeno je da je između stranaka zaključen i ovjeren ugovor o kupoprodaji, a da se u stvari radi o prividnom ugovoru – simulovanom iz poreskih razloga, da taj ugovor prikriva pravu volju stranaka, a to je zaključenje ugovora o poklonu sa teretom prava plodouživanja u korist tuženika kao poklonodavca do kraja života, a koji je kao disimulovan ugovor pravno valjan i ovjeren kod suda u skladu sa odredbama Zakona o prometu nepokretnosti.

Protiv navedene presude tužilac je izjavio žalbu.

Okružni sud u Č. je presudom od 6. 5. 1998.godine odbio žalbu tužioca i potvrdio prvostepenu presudu. U drugostepenoj odluci je prihvaćeno u potpunosti pravno stanovište izloženo u obrazloženju prvostepene presude.

(Osu Guči P br. 455/96, od 28. 1 1988. i Os u Čačku, Gž. 593/98, od 6. 5. 1998)

21. Prividan ugovor nema pravnog učinka među ugovornim stranama. U slučaju kada prividan ugovor prikriva drugi ugovor koji je ništav, oba ugovora nemaju pravnog učinka.

(Vts RH, Pž. 1985/96, od 9. 9. 1997. - Zbirka 5 - 20)

22. Ako prividan ugovor prikriva neki drugi ugovor taj drugi važi ako su ispunjeni uslovi za njegovu pravnu valjanost

Iz obrazloženja:

Sudovi su našli da je ugovor ništav u cjelini, zbog toga što je fiktivan. Ovo stoga, što je zaključen sa očiglednom namjerom da se osujeti pravo pok. majke stranaka da utvrdi svoj dio svojine po osnovu sticanja u braku jer je parnica o tome već tekla pred Okružnim sudom u Beogradu. Isto tako, sudovi zaključuju da se ovim ugovorom željelo da se izigra pravo tužioca kao testamentalnog nasljednika svoje majke, kao i pravo drugih zakonskih nasljednika. Fiktivnost ugovora proizilazi, prema datom obrazloženju, i iz izuzetno male kupoprodajne cijene, s obzirom da je taksa za ovjeru tog ugovora nešto manja od polovine ugovorene cijene. Dalje se obrazlaže da je tužena poslije zaključenja navedenog ugovora ostala da živi samo u dijelu koji je i ranije koristila. Sve to, kao i adaptiranje samo prostorija koje je tužena koristila prije zaključenja spornog ugovora, ukazuje da se nije ništa promijenilo u odnosima ugovarača što sve potvrđuje fiktivnost kupoprodajnog ugovora.

Vrhovni sud nalazi da zbog pogrešne primjene materijalnog prava nižestepeni sudovi nisu potpuno utvrdili činjenično stanje, pa su zbog toga, a na osnovu člana 395. stav 2. ZPP, ukinute prvostepena i drugostepena presuda i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Sudovi su dali razloge, zašto smatraju da je u konkretnom slučaju sporni ugovor o kupoprodaji fiktivan, da su ugovorne strane bile drugim razlozima motivisane da taj ugovor označe kao kupoprodajni. Međutim, nisu utvrđivali činjenice koje se odnose na to da li taj ugovor prikriva neki drugi ugovor. Naime, članom 66. stav 2. ZOO, predviđeno je da "ako prividni ugovor prikriva neki drugi ugovor, taj drugi važi ako su ispunjeni uslovi za njegovu pravnu valjanost." Iz spisa proizilazi da je pok.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sreten T. bio oslonjen na tuženu kao svoju kćerku, bez obzira što je imao još djece. To potvrđuje i ranije zaključeni ugovor o doživotnom izdržavanju kojim je bila obuhvaćena nepokretnost koja je predmet spornog ugovora o kupoprodaji. Stoga u nastavku postupka treba utvrditi da li ovaj ugovor ako je prividno – fiktivno označen kao kupoprodajni ugovor, ispunjava zakonske uslove kao ugovor o poklonu, imajući u vidu ukupne odnose između oca parničnih stranaka i tužene.

(Vs S, broj Rev. 611/95, od 30. 1 1997)

23. Kada su stranke zaključujući ugovor o kupoprodaji ustvari htjele zaključiti ugovor o doživotnom uzdržavanju s prijelazom vlasništva nakon smrti primatelja uzdržavanja, za valjanost toga drugog ugovora potrebna je forma sudskog zapisnika.

Iz obrazloženja:

"Sud prvog stupnja je utvrdio da su stranke zaključujući sporni ugovor o kupoprodaji zapravo htjele zaključiti ugovor o doživotnom uzdržavanju tužiteljice, tj. da sporni ugovor prikriva ugovor o doživotnom uzdržavanju. Ispitujući valjanost toga drugog ugovora, u smislu odredbe čl. 66. st. 2. ZOO, sud je utvrdio da je volja stranaka bila prilikom zaključenja toga drugog ugovora da tužiteljičina imovina koja je bila predmetom ugovora prijeđe u vlasništvo tuženika kao davatelja uzdržavanja nakon njezine smrti. Takvo utvrđenje kao valjano prihvatio je i sud drugoga stupnja. Kako prividni ugovor o kupoprodaji nema formu sudskog zapisnika, a s obzirom na volju stranaka da vlasništvo nekretnina koje su predmetom toga ugovora prijeđe na stranu tuženika nakon tužiteljičine smrti, pravilno je stajalište sudova nižega stupnja da ovaj drugi ugovor o doživotnom uzdržavanju ne važi, budući da nije udovoljeno uvjetima za njegovu pravnu valjanost po odredbi čl. 122. Zakona o nasljeđivanju. Kako je, dakle, prividan ugovor o kupoprodaji ništav, a ni prikriveni ugovor o doživotnom uzdržavanju nije valjan, to ne postoji pravna osnova temeljem koje bi tuženici stekli vlasništvo nekretnina koje su bile predmetom spornog ugovora, pa je osnovan zahtjev tužiteljice za uspostavu ranijega zemljišnoknjižnog stanja."

(Vs RH, Rev. 448/97, od 3. 9. 1997. – Izbor odluka 1/1998 – 26/66)

24. Potrebno je da se sadr‘ina ugovora o ortakluku ocijeni i sa stanovišta pravnih pravila Građanskog zakonika Kraljevine Srbije, sadr‘anih u paragrafima 723. - 758, jer se tek onda mo‘e zaključiti da li je riječ o simulovanom ugovoru

Iz obrazloženja:

Pitanje va‘nosti simulovanog ugovora ne mo‘e se procenjivati bez prethodne analize odredbi koje se odnose na zaključeni ugovor. Ovdje je zaključen ugovor o ortakluku. Za njegovu va‘nost nije dovoljna samo konstatacija da je zaključen, zato što ugovor o podzakupu ne bi mogao biti zaključen bez saglasnosti zakupodavda. Potrebno je da se sadr‘ina ugovora o ortakluku ocijeni i sa stanovišta pravnih pravila GZ Kraljevine Srbije, sadr‘anih u paragrafima 723. - 758, jer se tek onda mo‘e zaključiti da li je ovdje zaista riječ o simulovanom ugovoru o ortakluku, odnosno disimulovanom ugovoru o zakupu.

(Vs S, broj Rev. 616/96, od 27. 2. 1996)

25. Nasljednici ugovorne strane ne smatraju se trećom osobom prema kojoj se ne bi mogao isticati prigovor prividnosti ugovora.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski su sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo s obzirom na to da su odredbu čl. 66. st. 3. Zakona o obveznim odnosima pogrešno protumačili (arg. iz odredbe čl. 356. Zakona o parničnom postupku). Naime, točno je da se prividnost ugovora ne može isticati prema trećoj savjesnoj osobi, međutim, nasljednici ugovorne strane ne predstavljaju treće osobe u smislu citirane odredbe čl. 66. st. 3. Zakona o obveznim odnosima."

(Vs RH, Rev. 2032/93, od 10. 3. 1994. – Izbor odluka 2/1995 – 18/62)

http://www.advokat-prnjavorac.com

26. Ne može se otkazivati prividni ugovor.

Iz obrazloženja:

"U ovom sporu radi otkaza ugovora o zakupu poslovnog prostora sklopljenog između prednika tužitelja kao zakupodavca i tuženika doma zdravlja kao zakupca, osporavajući osnovanost zahtjeva za otkaz ugovora o zakupu, tuženik je u postupku pred nižestupanjskim sudovima isticao prigovor da se radi o prividnom ugovoru, te da tužitelj nije vlasnik predmetnog poslovnog prostora, već da je temeljem odredaba Zakona o zdravstvenoj zaštiti tuženik stekao vlasništvo istog.

Ne bi bilo mjesta otkazivanju ugovora ako bi bio osnovan prigovor tuženika da se radilo o prividnom ugovoru, jer prema odredbi iz čl. 66. st. 1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, i dr., dalje ZOO) prividan ugovor nema učinka među ugovornim stranama, a apsolutno ništavi ugovor ne može se raskidati niti otkazivati."

(Vs RH, Gzz. 36/00, od 13. 12. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 18)

27. Prema savjesnom trećem ne može se uspješno suprotstavljati prigovor simuliranosti pravnog posla (čl. 66. ZOO).

Iz obrazloženja:

"Tuženica je kod tužitelja prijavljena kao obrtnik i tužitelj temeljem toga traži naplatu doprinosa za socijalno osiguranje. Tuženica smatra da to nije dužna platiti jer da je obrt bio samo fiktivan (sačinjen po nagovoru M.Š. koji da je prijevarno radni odnos tuženice pretvorio u njen status obrtnika)."

(Žs Pula, Gž. 197/00, od 15. 1. 2001. – Izbor odluka 1/2001 – 26)

28. Shodno članu 66. stav 3. ZOO pravilo imovinskog prava po kome se ne može isticati prividnost ugovora prema trećem licu ne odnosi se na nasljednika ugovorne stranke jer nasljednik, kao univerzalni sukcesor nije treće lice.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 21)

VI - FORMA UGOVORA

Neformalnost ugovora

Član 67.

(1) Zaključenje ugovora ne podliježe nikakvoj formi, osim ako je zakonom drukčije određeno.

(2) Zahtijev zakona da ugovor bude zaključen u određenoj formi važi i za sve kasnije izmjene ili dopune ugovora.

(3) Ali su punovažne kasnije usmene dopune o sporednim tačkama o kojima u formalnom ugovoru nije ništa rečeno ukoliko to nije protivno cilju radi koga je forma propisana.

(4) Punovažne su i kasnije usmene pogodbe kojima se smanjuju ili olakšavaju obaveze jedne ili druge strane, ako je posebna forma propisana samo u interesu ugovornih strana.

---

1. Ugovori o prenosu prava vlasništva punovažni su sa aspekta forme i u slučaju kada su potpisi ugovarača ovjereni pred sudom Republike Srpske.

Iz obrazloženja:

http://www.advokat-prnjavorac.com

"…Ovo bi proizilazilo iz analogne primjene odredbe člana 6. Zakona o priznavanju javnih isprava na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine ("Sl. novine Federacije BiH, br. 4/89), kojim je propisano da javne isprave iz člana 4. ovog zakona izdate od strane organa uprave, sudskih i drugih organa i institucija odnosno pravnih osoba koje vrše javna ovlaštenja na teritoriji Republike Srpske važe u pravnom prometu na teritoriji Federacije sukladno ovom zakonu, ako zakonom BiH nije drugačije regulisano.".

(Vs FBiH, Rev. 64/97, od 25. 2. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/98 - 24)

2. Ugovor o otuđenju nekretnina iz društvenog vlasništva zaključen u pismenom obliku u martu 1992.g. punovrijedan je glede forme i kada potpisi ugovaratelja nisu ovjereni u nadležnom sudu.

Iz obrazloženja:

Sud prvog stupnja je utvrdio da su parnične stranke dana 2. 4. 1992.godine pismeno zaključile ugovor o prodaji, po kojem je tužitelj kao prodavatelj prodao tuženiku kao kupcu, poslovni prostor u M. Tuženik je u ugovorenom vremenu isplatio tužitelju cjelokupni iznos kupovne cijene, a tužitelj predao tuženiku u posjed kupljeni poslovni prostor, pa je tako uz pismenu formu, ugovor u cjelosti i izvršen. Potpisi ugovornih stranaka nisu ovjereni u nadležnom sudu.

Sud prvog stupnja stoji na stajalištu da je ugovor ništavan zbog toga što potpisi ugovarača nisu ovjereni od nadležnog suda, pa da mu tako nedostaje obavezna forma propisana u članku 9. stavak 2. Zakona o prometu nekretnina ("Službeni list SRBiH", br. 38/78, 4/89, 29/90 i 22/91), koji zbog primjene članka 2. Zakona o izmjenama i dopunama tog Zakona ("Službeni list SRBiH", broj 4/89), ne može nadomjestiti ni njegovo potpuno izvršenje.

Takvo pravno stajalište je pogrešno. Iz spornog ugovora o prodaji i stanja spisa, vidljivo je da je prodavatelj-tužitelj društvena pravna osoba, a tuženik-kupac privatno poduzeće. Radi se dakle, o otuđenju poslovnog prostora iz društvenog vlasništva, a ugovori o takvom otuđenju pravno su valjani ako su zaključeni u pismenom obliku (članak 9. stavak 1. Zakona o prometu nekretnina). Pooštrena forma iz članka 9. stavak 2. i 4. Zakona o prometu nekretnina zahtijeva se samo za ugovore kojima se prenosi pravo vlasništva na nekretninama, tj. kada se radi o prometu nekretnina koje su u vlasništvu fizičkih ili građansko-pravnih osoba (Zakon razlikuje ugovore o otuđenju nekretnina iz društvenog vlasništva od ugovora na temelju kojih se prenosi pravo vlasništva). I dodati članak 9-a spomenutog zakona isključivo se odnosi na ugovore kojima se prenosi pravo vlasništva, a ne i na ugovore o otuđenju nekretnina iz društvenog vlasništva, što je vidljivo i iz odredbe članka 9-a stavak 3. tog Zakona po kojoj će zahtjev za davanje odobrenja biti odbijen ako je nekretnina, koja je predmet prodaje, prethodno stečena na protupravan način, a na štetu društvenog vlasništva. To je svakako isključeno kada se radi o nekretnini koja se nalazi u društvenom vlasništvu.

(Vs FBiH, Pž. 232/97, od 21. 10. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 27)

3. Ugovor o građansko-pravnom ortakluku nije formalan ugovor, odnosno za njegovo zaključenje i punovažnost nije potrebna pismena forma.

Ugovori obligacionog prava ne podliježu nikakvoj formi, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Iz obrazloženja:

Nasuprot iznijetom pravnom stanovištu nižih sudova, Vrhovni sud smatra da ugovor o građansko-pravnom ortakluku nije formalan ugovor, odnosno da za njegovo zaključenje i punovažnost nije potrebna pismena forma.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ugovori obligacionog prava ne podliježu nikakvoj formi, osim ako zakonom nije drukčije određeno (član 67. stav 1. ZOO).

Prema tome, između parničnih stranaka, a s obzirom na utvrđjeno činjenično stanje u toku prvostepenog postupka, zaključen je ugovor o ortakluku u vezi sa zajedničkim vođenjem ugostiteljske radnje, te ukoliko je u radu ugostiteljske radnje ostvaren gubitak, onda se taj gubitak ima dijeliti na sve ortake, a srazmjerno ortačkim ulozima svakog od ortaka.

(Vs S, broj Prev. 241/97, od 28. 5 1997)

4. Da bi proizvodio pravne učinke, ugovor o popravku broda mora biti sklopljen u pisanom obliku, a to vrijedi i za kasnije izmjene i dopune ugovora. Naručitelj je, međutim, obvezan platiti i cijenu naknadnih radova koje je prihvatio potpisom zapisnika o primopredaji broda.

(Ps H, Pž. 351/90, od 26. 11. 1991. – Psp 52 - 180)

5. Pismena forma ugovora o kreditu zaključenog između banke i korisnika kredita ima konstitutivan značaj. Zato ne proizvodi pravni učinak usmeni sporazum ugovarača o produženju roka isplate duga.

(Vs BiH, Pž. 407/86, od 18. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 1/87 – 3)

6. Pravo vlasništva na motorno vozilo stiče se predajom u posjed i na osnovu usmenog ugovora bez obzira da li je plaćen porez na promet i motorno vozilo registrovano kod nadležnog državnog organa.

(Vs BiH, Rev. 170/90,od 29. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 29)

7. Kada za ugovor nije propisana posebna forma, pravovaljana je usmena cesija.

(Vs BiH, Pž. 436/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 5)

8. Zakon o nasljeđivanju propisuje formu sudskog testamenta za ugovor o doživotnom izdržavanju kojim primalac izdržavanja ostavlja u nasljeđe svoju imovinu ili jedan njen dio davaocu izdržavanja, ali zakon ne isključuje zaključenje ugovora o ustupanju imovine ili njenog dijela za života primaoca izdržavanja. Za ovaj drugi ugovor zakon ne propisuje posebnu formu, pa je u skladu sa načelom neformalnosti ugovora, punovažan i neformalan ugovor o doživotnom izdrzavanju, ako posebni zakon za pravni promet pojedinih dobara ne propisuje posebnu formu.

(Vs BiH, Gvl. 4/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 87)

9. Nije punovažan ugovor o jednokratnom ustupanju stana radi dodjele na korištenje ako nije zaključen u pismenom obliku.

(Vs BiH, Pž. 360/87, od 24. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 69)

10. Saopštenje o zadržavanju prava na ugovornu kaznu može se dati i usmeno ako stranke nisu ugovorile da se ta izjava može dati samo u određenoj formi.

Iz obrazlozenja

"Naše pravo usvaja načelo neformalnosti ugovora, a odstupanje može propisati samo zakon (član 67. stav 1. ZOO). Saopštenje povjerioca iz člana 273. stav 5. ZOO po naučnoj klasifikaciji spada u obavještajne radnje (notifikacije) koje karakteriše izjava volje, a za ovu izjavu važe pravila koja se primjenjuju kod pravnih poslova. Budući da Zakon o obligacionim odnosima za to saopštenje ne propisuje formu, proizilazi da se može pravovaljano izjaviti i neformalno.

Saopštenje povjerioca o zadržavanju prava na ugovornu kaznu se ne smije miješati sa odredbama ugovora o toj kazni. Ugovorna odredba je izvor subjektivnog

http://www.advokat-prnjavorac.com

prava povjerioca da mu dužnik plati određeni novčani iznos ili pribavi neku drugu materijalnu korist ako ne ispuni svoju obavezu ili ako zadocni sa njenim ispunjenjem (član 270. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), a saopštenje pretpostavka za njegovu realizaciju. Zato se iz zakonske odredbe da ugovorom kazna "mora biti ugovorena u formi propisanoj za ugovor iz koga je nstala obaveza na čije se ispunjenje odnosi" (član 271. stav 2. ZOO), ne proizilazi zaključak da se u istoj formi mora dati i saopštenje povjerioca o zadržavanju prava na ugovornu kaznu. Upravo zbog raznorodnosti "saopštenja" i klauzule o ugovornoj kazni nije moguća ni analogna primjena pravila o formi te klauzule. Pretpostavka za analogiju, uostalom, je da postoji pravna praznina. Ovdje, međutim, ne postoji pravna praznina. Zakonodavac koji je unutar istog instituta "vezao" formu ugovorne kazne za formu ugovora zbog njene akcesornosti (član 272. stav 2. ZOO), nije to učinio u slijedećem članu (273. stav 5.) - u pogledu "saopštenja".

Pravna sigurnost, naime, se postiže i neformalnim saopštenjem o zadržavanju prava na ugovornu kaznu, da bi se postigla izvjesnost dovoljno je da "saopštenje" bude izričito i određeno.

Budući da saopštenje ne kreira subjektivno pravo koje već postoji, već je samo pretpostavka za njegovu realizaciju, a ta pretpostavka je nužan uslov da bi dužnik bio svjestan da će ga pogoditi ova sankcija, nije bilo potrebno da se za "saopštenje" propiše ista forma kao i za ugovornu kaznu.

Princip neformalnosti "saopštenja" vazi i u slučaju kad se jedna ili obje ugovorne strane društvena pravna lica, jer posebne odredbe o formi samoupravnog sporazuma, odnosno ugovora o raspolaganju društvenim sredstvima iz člana 204. Zakona o udruženom radu se ne mogu analogno primjeniti zbog toga što"saopštenje" nema karakter akta raspolaganja.

Prema tome ZOO ne propisuje formu za saopštenje o zadržavanju prava na ugovornu kaznu, pa se to saopštenje može dati i usmeno, osim u slučaju kad su se ugovorne strane sporazumjele da posebna forma bude uslov punovažnosti saopštenja (član 69. stav 1. ZOO)."

(Stav XL zajednička sednica bivših vrhovnih sudova, Ohrid 23. i 24. 5. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 122)

11. Naše pravo je usvojilo načelo neformalnosti ugovora (član 67. Zakona o obligacionim odnosima u vezi člana 24), a Zakon o prometu nepokretnosti ne propisuje formu ugovora o zasnivanju stvarne služnosti, već samo o prenosu prava svojine (član 9. st. 2, 3. i 4) i prenosu nepokretnosti između društvenih pravnih lica, odnosno o otuđenju nepokretnosti iz društvene svojine (član 9. stav 1).

Formalna isprava ugovora se traži za uknjižbu prava u katastar nekretnina (čl. 116. i 118. Zakona o premjeru i katastru nekretnina), odnosno u zemljišnu knjigu (paragrafi 36 - 39, bivšeg Zakona o zemljišnim knjigama).

Stvarna služnost na temelju pravnog posla stiče se upisom u javnu knjigu, budući da zakon nije propisao drugi odgovarajući način sticanja (član 51. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima i član 97. tačka 8. Zakona o premjeru i katastru nekretnina).

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vs BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 123)

12. Ugovor o prodaji nepokretnosti, kao i naknadna saglasnost suvlasnika, ništavi su ako nisu izraženi u zakonskoj formi iz člana 9. Zakona o prometu nepokretnosti.

(Vs BiH, Rev. 558/87, od 14. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 6)

http://www.advokat-prnjavorac.com

13. Ugovorne stranke se mogu i usmeno sporazumjeti o otpustu duga koji se sastoji od dospjelih zateznih kamata.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju, u pitanju su zatezne kamate koje su u vrijeme usmenog dogovora i zaključivanja aneksa ugovora već bile dospjele, a dijelom i utužene, što znači da se usmeni dogovor o zateznim kamatama nije odnosio na odricanje unaprijed tužioca od prava na zatezne kamate, odnosno protivno pravnoj prirodi odredbe člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, kao prisilnom propisu. Stranke su se preko zastupnika mogle i usmeno dogovoriti da tužilac odustane od prava na zatezne kamate koje su predmet spora, iako potiču iz ugovora o građenju (član 67. st. 3. i 4. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 818/89, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 34)

14. Za ugovor o otuđenju nepokretnosti iz svojine građana u društvenu svojinu, važe opšta pravila o formi (član 9. st. 2. i 4. ZPN), a ne posebna odredba iz stava 1. člana 9. istog zakona koja propisuje formu ugovora o otuđenju nepokretnosti iz društvene svojine u svojinu građana.

(Vs BiH, Rev. 599/86, od 18. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 7)

15. Ugovor o zakupu poslovne prostorije se ne može produžiti usmenom pogodbom.

(Vs BIH, Rev. 437/83, od 13. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 14)

16. Izmjena ugovora o zakupu poslovnih prostorija, u pogledu poslovne djelatnosti koju će zakupac obavljati, koja nije u pisanom obliku, nema pravni učinak.

(Vs H, Rev. 1221/83, od 22. 12. 1983. – Psp 25 – 95)

17. Budući da zakon ne propisuje formu, punovažan je i neformalni sporazum bračnih drugova o tome ko će od njih ostati nosilac stanarskog prava (član 67. st. 1. i 24. Zakona o obligacionim odnosima).

(Stav Građansko privrednog odjeljenja Vs BiH, od 24. 6. 1986 – Bilten Vs BiH 2/86 - 27, isto i Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 22)

18. Punovažan je usmeni ugovor o podstanarskom odnosu, jer zakon ne propisuje formu ovog ugovora (član 54. ZSO; čl. 67. stav 1. i 24. Zakona o obligacionim odnosima).

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vs BiH, od 24. 6. 1986 – Bilten Vs BiH 2/86, str. 33)

19. Zaključivanje ugovora ne podliježe nikakvoj formi, osim ako je zakonom drukčije određeno

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su nesumnjivo utvrdili da je sada pokojni suprug tužilje, za sebe i tužilju sa kojom je proveo u braku 40 godina, zadržao pravo plodouživanja, bez obzira što ugovor o raspolaganju imovinom za života, ne sadrži izričitu odredbu o tom pravu. Prema članu 67. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, zaključenje ugovora ne podliježe nikakvoj formi, osim ako je zakonom drukčije određeno. Ne postoje zakonski propisi koji predviđaju pismenu formu za konstituisanje prava plodouživanja. Zato je, u konkretnom slučaju, ovo pravo u korist tužilje nastalo čim su se ona, njen suprug i tužena saglasili da na imovini sa kojom je pokojni suprug tužilje raspolagao bude ustanovljeno pravo plodouživanja. Postojanje tog prava je uvažavano više godina a dovedeno je u pitanje tek poslije smrti tužiljinog supruga. Nižestepene presude obezbjeđuju da ovo pravo bude poštovano i nadalje, jer je konstituisano i u korist tužilje, koja je nadživjela supruga. Prema tome, odsustvo klauzule o plo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

douživanju u ugovoru o raspolaganju imovinom za života, nije moglo isključiti pravo plodouživanja koje je nastalo na osnovu usmene saglasnosti stranaka i tužiljinog supruga, dok je bio živ.

(Vs S, broj Rev. 1621/98, od 15. 4. 1998)

20. Ugovor o prodaji automobila ne mora biti zaključen u posebnoj formi, pa je kupac postao vlasnik automobila u času kada mu ga prodavac preda u posjed, po osnovu usmeno zaključenog kupoprodajnog ugovora.

Na sticanje prava svojine automobila nema uticaja okolnost što nije plaćen porez na promet i što automobil nije registrovan na novog vlasnika.

(Vs BiH, Rev. 136/85, od 11. 4. 1985. - Bilten Vs BiH 2/85 - 6)

21. Banka koja postupi po usmenom nalogu deponenta za isplatu ne čini time povredu ugovorne obveze.

Iz obrazloženja citiramo:

"Činjenica što je nalog tuženiku za spornu isplatu usmen ne čini nalog ništavim. Za ugovor o novčanom depozitu - ulog na štednju (čl. 1035. ZOO) - nije propisan poseban oblik, pa taj ugovor može biti dopunjen neformalnim sporazumom (arg. iz čl. 67, 69. i 70. ZOO), što znači da je i kasniji usmeni nalog o tome kome će se izvršiti isplata pravovaljan."

(Vs H, Rev. 467/85, od 26. 3. 1985. – Psp 31 – 58)

22. Plodouživanje se može konstituisati i na osnovu usmene saglasnosti volja

(VsS, broj Rev. 1621/98 od 15. 4. 1998. – Gp, broj 6/00)

23. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 70. i 71. ZOO

Raskidanje formalnih ugovora

Član 68.

Formalni ugovori mogu biti raskinuti neformalnim sporazumom, izuzev ako je za određeni slučaj zakonom predviđeno što drugo, ili ako cilj zbog koga je propisana forma za zaključenje ugovora zahtijeva da raskidanje ugovora bude obavljeno u istoj formi.

---

1. Stranke mogu i prećutno, dužom pasivnošću, ispoljiti volju da raskinu ugovor, pa i kada je ovaj zaključen u pismenom obliku.

(Vs BiH, Pž. 285/86, od 19. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 4)

2. Ugovor o doživotnom izdržavanju može se sporazumno neformalno raskinuti.

(Vs BiH, Rev. 602/90, od 21. 11. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 79)

3. Ugovor o prodaji nekretnine može se raskinuti neformalnim sporazumom.

(Vs H, Rev. 1743/88, od 15. 2. 1989. - Psp 44 – 78)

4. Smatra se da su stranke prećutno raskinule ugovor o naknadi za eksproprisane nekretnine, ako je korisnik eksproprijacije uskraćivao isplatu i nakon što je vlasnik eksproprisane nekretnine pokrenuo sudski vanparnični postupak za određivanje naknade.

(Vs BiH, Rev. 244/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 27)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Ugovor o prenosu nepokretnosti sa jednog na drugo društveno pravno lice (član 9. stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH) može se punovažno raskinuti samo sporazumom zaključenim u pismenom obliku.

(Vs BiH, Pž. 243/85, od 24. 10. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 5)

6. Izjava o raskidu ugovora o djelu može biti data u bilo kojoj formi, pa i usmeno.

(Vs BiH Pž. 152/84, od 31. 8. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 3)

Ugovorena forma

Član 69.

(1) Ugovorne strane mogu se sporazumjeti da posebna forma bude uslov punovažnosti njihovog ugovora.

(2) Ugovor za čije je zaključenje ugovorena posebna forma može biti raskinut, dopunjen ili na drugi način izmijenjen i neformalnim sporazumom.

(3) Ako su ugovorne strane predvidjele posebnu formu samo da osiguraju dokaz svoga ugovora, ili da postignu što drugo, ugovor je zaključen kad je postignuta saglasnost o njegovoj sadržini, a za ugovarače je u isto vrijeme nastala obaveza da ugovoru dadu predviđenu formu.

---

1. Ugovor o isporuci koncentrata za tov pilića, izmijenjen je time što je kooperant primio i upotrijebio kvalitetniji koncentrat, iako pri tome nije sačinjena pismena isprava kako je to bilo ugovoreno.

(Vs BiH, Rev. 437/90, od 5. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 35)

2. Kada je organizacija udruženog rada - prodavac automobila, u uslovima prodaje stavljenim na uvid kupcima, uslovila punovažnost ugovora o prodaji prethodnim registrovanjem predračuna i potom uplatom kupovne cijene, ugovor nije nastao samo uplatom cijene na žiro račun prodavca.

Iz obrazloženja:

Neosnovana je tvrdnja revidenta da je momentom uplate kupovne cijene zaključen ugovor o kupoprodaji motornog vozila jer iz uslova prodaje odštampanih na obrascu predračuna proizilazi suprotno, tj. da se uplata vrši na osnovu registrovanog predračuna izdatog od strane tuženog i da uplata izvršena bez registrovanog predračuna i bez navođenja broja predračuna, ne obavezuje tuženog (među strankama nije sporno da je uplata izvršena bez registrovanog predračuna i navođenja broja predračuna na uplatnici).

Ugovarne stranke mogu i kod neformalnih ugovora, kakav je konkretni, usloviti punovažnost ugovora njegovim zaključenjem u posebnoj formi (član 69. Zakona o obligacionim odnosima), pa se tužilac morao pridržavati uslova prodaje koja je dao tuženi. Neopravdan je revizijski navod da je ugovor postao punovažan u smislu člana 73. Zakona o obligacionim odnosima, jer nije ni djelimično izvršen od strane tuženog.

(Vs BiH, Rev. 98/84, od 19. 4. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 19)

3. Saopštenje o zadržavanju prava na ugovornu kaznu može se dati i usmeno ako stranke nisu ugovorile da se ta izjava može dati samo u određenoj formi.

(Stav XL zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, Ohrid 23. i 24. 5. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 122)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sankcija nedostatka potrebne forme

Član 70.

(1) Ugovor koji nije zaključen u propisanoj formi nema pravno dejstvo ukoliko iz cilja propisa kojim je određena forma ne proizilazi što drugo.

(2) Ugovor koji nije zaključen u ugovorenoj formi nema pravno dejstvo ukoliko su stranke punovažnost ugovora uslovile posebnom formom.

---

1. Prodavac je dužan, nezavisno od uslova iz člana 80. Zakona o obligacionim odnosima, vratiti kupcu novčani iznos primljen na ime kapare, ako je nepunovažan ugovor o kupoprodaji nekretnina zbog nedostatka forme (ugovor o kapari je akcesorne prirode i dijeli sudbinu glavnog ugovora) sve to u skladu sa članom 70. stav 1., 80., 103. stav 1. i 104. stav 1. ZOO.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 22 . isto i Vs BiH, Rev. 558/85, od 28. 2. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 3)

2. Ugovor koji nije sačinjen u pismenom obliku ne proizvodi pravno dejstvo (člana 9. stava 3. Zakona o prometu nepokretnosti).

U pismenom obliku takvog ugovora mora biti označena cijena kao bitni element ugovora (člana 462. stava 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Iz obrazloženja:

Pismeni ugovor o prometu nepokretnosti u kome bitni elementi nisu odraz saglasne volje stranaka ne proizvodi pravno dejstvo (ovaj ugovor nastaje kada su stranke postigle saglasnost o bitnim elementima ugovora izraženoj u propisanom obliku).

Sud ne može ugovorne stranke prinuditi na izvršenje obaveze koja nije obuhvaćena ugovorom o prometu nepokretnosti zaključenim u zakonom propisanom obliku. Prema utvrđenju prvostepenog suda, koji je usvojio i drugostepeni sud, parnične stranke su 21. 7. 1984. godine zaključile pismeni ugovor o prodaji stambene zgrade, na kome su potpisi ugovornih stranaka ovjereni od suda i u tom ugovoru kupoprodajnu cijenu označile u manjem iznosu za ……. dinara od stvarno ugovorene (stvarno ugovorena cijena iznosi …….. dinara, a cijena označena u pismenom ugovoru …… dinara), te da je tužena po navedenom osnovu isplatila tužiteljici …… dinara, a odbila da isplati razliku do usmeno ugovorene kupovne cijene u iznosu od …… dinara.

Kako prema izloženom, sporazum stranaka o cijeni stambene zgrade ne odgovara cijeni izraženoj u punovažnom obliku ugovora (cijena izražena u pismenom ugovoru je neistinita), ovaj sud nalazi da ugovor o prometu navedene nepokretnosti zaključen 21. jula 1984. godine, ne proizvodi pravno dejstvo i da dosljedno tome tužena po osnovu tog ugovora ne može biti obavezana na izvršenje usmeno ugovorene činidbe.

(Vs BiH, Rev. 314/86, od 19. 2. 1986. – Bilten Vs BiH 2/87 – 4)

3. Subjektivni elementi (volje, svijesti, namjere) ugovornika, po naravi stvari, ne mogu nadomjestiti propisani oblik pravnog posla.

Iz obrazloženja:

"Sam žalitelj priznaje da se za ugovor o darovanju za slučaj smrti "traži strogo formalni karakter", koji u nazočnom slučaju nije poštivan, ali smatra da se "to pismeno ne može i nipošto ne bi smjelo tumačiti, a da se njegov smisao ne stavi u kontekst sporazuma među nasljednicima ... koji nedvosmisleno i precizno odražavaju pravu volju koju je pok. T.A. htio i namjeravao iskazati". Međutim, nije u ovom slu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

čaju pravno odlučno što je pok. A.T. "htio i namjeravao iskazati", nego je pravno odlučno što je i kako iskazao ... A po čl. 70. Zakona o obveznim odnosima, ugovor koji nije sklopljen u propisanom obliku nema pravni učinak (ako iz cilja propisa kojim je određen oblik ne proizlazi što drugo)."

(Žs Dubrovnik, Gž. 1037/94, od 12. 12. 1994. – Izbor odluka 2/1995 – 191/184)

4. Usmena nagodba o diobi nekretnina nema pravno djejstvo iako je realno izvršena.

(Vs BiH, Rev. 149/89, od 27. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 56)

5. Ugovarač može tražiti da mu druga strana vrati samo ovaj novčani iznos koji joj je platio osnovu ništavog ugovora.

(Vs BiH, Rev. 503/90, od 24. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 36)

6. Nije pravno valjan usmeni sporazum zaključen između društvenih pravnih lica o izradi projekta za izgradnju građevinskog objekta.

(Vs BiH, Rev. 209/87, od 21. 1. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 - 1)

7. Za valjanost sporazuma o otpustu duga nije propisan poseban oblik.

(Vs H, Rev. 274/86, od 3. 4. 1986. – Psp 32 – 72)

8. Ništav je ugovor o doživotnom izdržavanju koji ovjeri službenik suda umjesto sudije

(Vs BiH, Rev. 253/90, od 22. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 98)

9. Budući da usmeni ugovor o kupnji nekretnina nema pravno dejstvo prodavac koji nije ispunio svoju obavezu dužan je vratiti kupcu iznos koji je primio na ime kapare, a ne udvojenu kaparu.

(Vs BiH, Rev. 275/87, od 11. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 40)

10. Državinskoj zaštiti prava korišćenja podataka (informacija) emitent podataka može se valjano suprotstaviti pravnim prigovorom da je prestalo samo pravo, ali ako se podaci iz automatske baze podataka odnose na poslovanje korisnika, državinska zaštita traje sve dok mu u odgovarajućoj mehaničkoj formi oni ne budu povraćeni, jer su u tom slučaju korisnik i emitent u faktičkom odnosu posrednog i neposrednog držaoca.

(Vs RCG, Pž. br. 49/94 od 8. 4. 1994. – Gp, broj 5/00)

11. Za izdavački autorski ugovor obvezan je pismeni oblik.

Iz obrazloženja:

"Sudovi su, po nalaženju ovoga revizijskog suda, izgubili iz vida odredbe čl. 56. st. 1. i 2. Zakona o autorskom pravu koje propisuju da se autorski ugovori (a takav je nesumnjivo i sporni izdavački ugovor) sklapaju u pismenom obliku, pa autorski ugovor koji nije sklopljen u pismenom obliku nema pravni učinak, ako ovim zakonom nije drukčije određeno. Kod toga treba naglasiti da jedinu iznimku odstupanju od obveznoga pismenog oblika izdavačkog ugovora isti zakon predviđa u odredbi čl. 71. u kojoj je propisano da ugovor o objavljivanju članaka, crteža i bilješki u novinama, časopisima i drugoj periodičnoj štampi ne mora biti sklopljen u pismenoj formi. Prema tome, po nalaženju ovog suda, tužitelj se ne može pozivati na autorski (izdavački) ugovor koji u ovom slučaju nije zaključen u propisanoj formi - jer autorski ugovor koji nije zaključen u toj formi, kao što je već izloženo, nema pravnog učinka."

(Vs RH, II Rev. 92/94, od 23. 6. 1994. – Izbor odluka 2/1995 – 61; ZIPS, broj 946)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Pretpostavka potpunosti isprave

Član 71.

(1) Ako je ugovor zaključen u posebnoj formi, bilo na osnovu zakona bilo po volji stranaka, važi samo ono što je u toj formi izraženo.

(2) Ipak, biće punovažne istovremene usmene pogodbe o sporednim tačkama o kojima u formalnom ugovoru nije ništa rečeno, ukoliko nisu u suprotnosti sa njegovom sadržinom ili ako nisu protivne cilju zbog koga je forma propisana.

(3) Punovažne su i istovremene usmene pogodbe kojima se smanjuju ili olakšavaju obaveze jedne ili obje strane ako je posebna forma propisana samo u interesu ugovornih strana.

---

1. Usmena klauzula o trajanju zakupa uz pismeni ugovor o zakupu poslovne prostorije ne proizvodi pravno djejstvo.

(Vs BiH, Rev. 179/89, od 10. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 104)

2. Ugovor o alotmanu je strogo formalan ugovor. Nepostizanje saglasnosti o cijeni je opravdan razlog za odustanak od namjere zaključenja ugovora.

(Vs BiH, Rev. 51/87, od 15. 10. 1887. i Pž. br 15/86 od 18. 10. 1986. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 23)

3. Kako su se stranke prilikom zaključenja ugovora o ustupanju i raspodeli imovine za života saglasile o bitnim sastojcima tog ugovora, a pomaganje, briga i staranje tužiocu je bila buduća neizvjesna okolnost koje su ugovorne strane za slučaj potrebe u korist tužioca usmeno dogovorile, pa kako takva obaveza tuženog nije u suprotnosti sa sadržinom, niti ciljem zaključenog ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života, a ni sa ciljem zbog koga je forma tog ugovora propisana, radi se o punovažnoj obavezi, bez obzira što nije izražena u pismenom ugovoru.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da su se u smislu člana 115. stav 1. i 2. ZON-a stekli uslovi za opoziv ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života, jer tuženi ne izvršava svoje ugovorom preuzete obaveze, a način ponašanja tuženog prema tužiocu kao ustupiocu imovine ima karakter grube neblagodarnosti. Tuženi ističe u reviziji da obaveza tužioca da tužiocu daje izdržavanje nije ustanovljena pismenim ugovorom, međutim u članu 71. stav 2. ZOO predviđeno je da su punovažne i usmene pogodbe o sporednim tačkama o kojima u formalnom ugovoru nije ništa rečeno, ukoliko nisu u suprotnosti sa njegovom sadržinom ili ako nisu protivne cilju zbog koga je forma propisana.

(Os u Kraljevu, Gž. 1281/95, od 8. 8. 1996. i Vs S, broj Rev. 5419/96, od 18. 2. 1997)

Sastavljanje isprave

Član 72.

(1) Kad je za zaključenje ugovora potrebno sastaviti ispravu, ugovor je zaključen kad ispravu potpišu sva lica koja se njim obavezuju.

(2) Ugovarač koji ne zna pisati staviće na ispravu rukoznak ovjeren od dva svjedoka ili od suda, odnosno drugog organa.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Za zaključenje dvostranog ugovora dovoljno je da obje strane potpišu jednu ispravu ili da svaka od strana potpiše primjerak isprave namijenjen drugoj strani.

(4) Zahtjev pismene forme je ispunjen ako strane izmjenjuju pisma ili se sporazumiju teleprinterom ili nekim drugim sredstvom koje omogućava da se sa izvjesnošću utvrde sadržina i davalac izjave.

---

1. Ugovor o prijenosu osnivačkog udjela u društvu sa ograničenom odgovornosti punovažno je zaključen kada takvu pismenu izjavu jednog od osnivača prihvati posebnom pismenom izjavom drugi osnivač, makar i u formi ugovora zaključenog sa preostalim osnivačima, kojim primljeni dio djelimično i njima ustupa.

Iz obrazloženja:

Dana 27. decembra 2000. godine D. K. je u Puli, R. Hrvatska u prisustvu javnog bilježnika dao i potpisao izjavu kojom prenosi vlastiti udio u subjektu upisa na L. M. i odustaje od funkcije direktora upisane u sudskom registru dana 29. marta 2000. godine pod brojem U/I – 928/2000, te da ova izjava sa danom kada je sastavljena postaje punovažna. Izjava je ovjerena pred Općinskim sudom u Puli dana 23. januara 2001. godine. Na osnovu ove izjave koja se može smatrati ponudom za zaključenje ugovora o ustupanju i prijenosu osnivačkog uloga i promjeni osnivača i osoba ovlaštenih za zastupanje i predstavljanje, osnivači subjekta upisa (i bez navođenja imena ranijeg osnivača i direktora - ponuditelja) sastavljanjem i potpisivanjem pismena (ugovora) u B. dana 15. januara 2001. godine, stvarno i pravno su prihvatili ponudu. Kako je za prihvat ponude ponuditelj saznao 16. februara 2001. godine, odnosno 26. februara 2001. godine (a što proizilazi iz njegovog i pismena njegovog punomoćnika), to je po ocjeni ovoga suda upis u sudski registar određenih promjena izvršen na osnovu pravno valjanog ugovora o ustupanju i prijenosu osnivačkog uloga i dokaza o promjeni osnivača i osoba ovlaštenih za zastupanje i predstavljanje subjekta upisa - čl. 37. i 38. Uredbe o upisu u sudski registar pravnih osoba koje obavljaju privrednu djelatnost.

Prema odredbi čl. 72. st. 3. Zakona o obligacionim odnosima, za zaključenje dvostranog ugovora dovoljno je da svaka strana potpiše primjerak isprave namijenjen drugoj strani, što je u konkretnom slučaju i učinjeno, pa je irelevantno bilo u prihvatu ponude (ugovoru) navoditi i ime ponuditelja i potpisivati se u njegovo ime.

Prema odredbama čl. 26. i 31. navedenog Zakona, ugovor je sklopljen kad su se ugovorne strane saglasile o bitnim sastojcima ugovora i onoga časa kada je ponuditelj primio izjavu ponuđenoga da prihvata ponudu. U ovom slučaju, prihvat ponude je izvršen u B. dana 15. 01. 2001. godine (neovisno od datuma ovjere potpisa kod javnog bilježnika u Puli i Općinskog suda u Puli), pa ponuditelj nije mogao, svojom izjavom od 18. januara 2001. godine sastavljenom u Puli i potpisanom pred javnim bilježnikom u Puli dana 19. januara 2001. godine, opozvati svoju ponudu, jer se ponuda može opozvati samo ako je ponuđeni primio opoziv prije primitka ponude ili istovremeno sa njom - čl. 36. istog Zakona. Tim prije, što je ponuda učinjena odsutnoj osobi i što u njoj nije određen rok za prihvatanje, a po ocjeni ovoga suda prihvat ponude učinjen je u razumnom roku i prije opoziva ponude, odnosno u vrijeme koje je vezivalo ponuditelja za ponudu - čl. 37. st. 4. istog Zakona. Kako ponuđeni nije primio opoziv ponude (od 19. januara 2001. godine) prije prijema ponude ili istovremeno sa ponudom irelevantna je okolnost kada je takav opoziv ponude dostavljen registarskom sudu.

D. K. kao raniji suosnivač i direktor subjekta upisa ponudom i njenim prihvatom prenio je vlastiti udio u subjektu upisa L. M. kao novom osnivaču i direktoru subjekta upisa i odustao od funkcije direktora, pa je ponuđeni mogao prihvatom ponude

http://www.advokat-prnjavorac.com

na način kako je to učinjeno istovremeno sa zaključenjem ugovora prenijeti udio rasporediti na sve osnivače subjekta upisa, te tako razriješiti između osnivača sve odnose koji su proistekli iz dotadašnjeg poslovanja, čime ponuđeni nije samovlasno postupao, kako se to želi ukazati žalbenim navodima. Tim više, što udio na koji se odnosi ugovorena obaveza nije vezan dodatom imovinskom ili osobnom činidbom u korist subjekta upisa, pa za pravno valjan prijenos takvog udjela nije bila ni potrebna izričita pismena saglasnost subjekta upisa (vinkulacija), a niti ovjera potpisa u skladu sa zakonom koja se zahtjeva kod ugovora o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću - čl. 311. st. 1. i 328. st. 2. i 3. Zakona o privrednim društvima. Dovoljno je da je ugovor zaključen u pismenom obliku, bez obzira na to da li se prijenos udjela vrši uz naknadu ili bez nje, pa razlozi zbog kojih se pokušala opozvati ponuda nemaju uticaja na pravnu valjanost zaključenog ugovora o ustupanju i prijenosu osnivačkog uloga i promjeni osoba ovlaštenih za zastupanje i predstavljanje subjekta upisa.

(Vs FBiH, broj Gž, 26/91, od 20. 7. 2001. – Biltev Vs FBiH 2/2001 – 31)

2. Kad je bankarsku garanciju potpisala osoba ovlaštena na zastupanje, upotreba nevažećeg pečata nije odlučna za valjanost preuzete obveze.

Iz obrazloženja citiramo:

"Za pravovaljanost preuzete obveze u pravnom prometu bitno je da osoba koja je preuzela obvezu za neku pravnu osobu ima u tom smislu pravo zastupanja. Upotreba pečata pri sklapanju pravnog posla nije obvezatna. Za pravovaljanost isprave u smislu čl. 72. ZOO potrebno je da tu isprava potpišu osobe koje se tom ispravom obvezuju, odnosno kod pravnih osoba osobe koje su ovlaštene za zastupanje odnosno za potpisivanje dotične pravne osobe."

(Vs RH, II Rev. 208/98, od 3. 6. 1999. - Izbor oduka 1/2000 – 33)

3. Ispunjen je uvjet pismene forme ugovora o prodaji kad je prodavatelj dostavio predračun koji po svom sadržaju predstavlja ponudu koju je kupac u cijelosti prihvatio i pismenim nalogom banci o uplati cijene u pretežnom dijelu ispunio.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora jest zahtjev za ispunjenje ugovora o prodaji - za predaju poslovne prostorije "u stambeno-poslovnom objektu". Sudovi su odlučili da stranke nisu sklopile sporni ugovor, jer da nije zaključen u propisanoj pismenoj formi, sukladno odredbi iz čl. 9. Zakona o prometu zemljišta i zgrada, a niti se usmeni ugovor može smatrati pravovaljanim, u smislu odredbe iz čl. 73. Zakona o obveznim odnosima (ZOO), budući da nije izvršen u pretežnom dijelu (tužitelj je platio pretežni dio cijene, dok tuženik nije predao poslovnu prostoriju tužitelju). Pogrešna je pravna ocjena sudova prvog i drugog stupnja da sporni ugovor nije zaključen u pismenoj formi. U čl. 72. st. 4. ZOO propisano je da je zahtjev pismene forme ispunjen ako stranke izmijenjuju pisma ili se sporazumiju teleprinterom ili nekim drugim sredstvom koje omogućuje da se sa sigurnošću utvrde sadržaj i davatelj izjave. Sudovi su utvrdili da je tuženik "radi realizacije prodaje predmetnog poslovnog prostora" izdao tužitelju predračun br. 37/92 od 27. II. 1992.g. na iznos od ……HRD te da je tužitelj na osnovi toga predračuna tuženiku platio iznos od …. HRD, uplatom na njegov žiro-račun. U predračunu je navedeno da tužitelj prodaje tuženiku "poslovni prostor u stambeno-poslovnom objektu u stupnju izvedbe "roh-bau" prema projektu", površine 24,50 m^2, po cijeni od ….. HRD/m^2, što ukupno iznosi ….. HRD. Predračun je potpisao direktor tuženika J.S., koji je ovlašten za zastupanje tuženika. Navedeni predračun po svojoj pravnoj prirodi predstavlja pismenu ponudu tuženika učinjenu tužitelju za prodaju poslovnog prostora, koja sadrži sve bitne elemente ugovora o prodaji poslovnog prostora (predmet i cijenu) i koju je potpisao ovlašteni zastupnik. To je (pismena) ponuda u smislu čl. 32. st. 1. ZOO, što znači da se njezinim prihvaćanjem sklopio ugovor. Ovakvu pismenu ponudu tuženika tužitelj je u cijelosti prihvatio time što je na žiro-račun tuženika uplatio pretežni dio predračunske cijene. Prihvat je,

http://www.advokat-prnjavorac.com

također, učinjen pismenim putem - pismenim nalogom banci za prijenos sredstava u korist žiro-računa tuženika. Proizlazi, prema tome, da su ponuda i prihvat ponude za sklapanje spornog ugovora učinjene pismeno i da je, sukladno citiranoj odredbi iz čl. 72. st. 4. ZOO, zahtjev pismene forme ispunjen."

(Vs RH, Rev. 1227/93, od 18. 10. 1994. – Izbor odluka 1/1996 – 30/68)

4. Zaključen je ugovor o prometu nepokretnosti u pismenom obliku samo kada je nepismeni ugovarač stavio rukoznak na pismeno ugovora u prisustvu dva svjedoka koji su svojim potpisima potvrdili vjerodostojnost rukoznaka.

Nije valjana ovjera rukoznaka ako oba svjedoka nisu bila prisutna u momentu stavljanja rukoznaka, već je jedan od njih naknadno potpisao pismeno ugovora.

(Vs BiH, Rev. 184/85, od 16. 5. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 2)

5. Kad jedna od stranaka koje se ugovorom obvezuju nije potpisala pisanu ispravu o ugovoru za koji se zahtijeva pisani oblik, ugovor zbog nedostatka forme nije pravovaljan.

(Vs H, Rev. 7/88, od 6. 7. 1988. – Ps 46 – 71)

Kad je izvršen ugovor kome nedostaje forma

Član 73.

Ugovor za čije se zaključenje zahtjeva pismena forma smatra se punovažnim iako nije zaključen u toj formi ako su ugovorne strane izvršile, u cjelini ili u pretežnom dijelu, obaveze koje iz njega nastaju, osim ako iz cilja zbog koga je forma propisana očigledno ne proizilazi što drugo.

---

1. Ne proizvodi pravno djejstvo ugovor (ili predugovor) o prometu nepokretnosti, zaključen iza 15 .7. 1994.g., i kada je zaključen između pravnih osoba, ako potpisi zastupnika ugovornih stranaka nisu ovjereni pred nadležnim sudom.

Ovakav ugovor se ne može konvaldirati ispunjenjem.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pogrešno primjenio materijalno pravo kada je usvojio tužbeni zahtjev o punovažnosti predugovora, sa karakteristikama ugovora, zaključenog između tužioca i prvotuženog. U vrijeme zaključenja ovog pravnog posla bio je na snazi izmijenjeni član 9. Zakona o prometu nepokretnosti (izmijenjen odredbama člana 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prometu nepokretnosti, "Službeni list RBiH", broj 18/94), a po odredbama ovog člana, ugovor na osnovu koga se prenosi pravo svojine na nepokretnosti mora biti sačinjen u pismenom obliku i potpisi ugovarača ovjereni u nadležnom sudu RBiH, sa posebnim naglašavanjem da ugovor koji nije zaključen u ovom obliku, ne proizvodi pravno djejstvo. Ova zakonska odredba se odnosi i na ugovarače pravna lica, pa i na ona koja imaju u cjelini ili djelimično društveni, kasnije državni, kapital. Kako je nesporno da nakon zaključenja predugovora tužioca i prvotuženog, nije uslijedila ovjera potpisa ovlaštenih zastupnika ugovornih stranaka pred nadležnim sudom, ovaj pravni posao je bez pravnog djejstva, dakle, nepunovažan. Ovo iako se shvati kao predugovor, jer u smislu člana 45. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, preuzetog kao zakon RBiH, propisi o formi glavnog ugovora važe i za predugovor ako je propisana forma uslov punovažnosti ugovora. Okolnost da su osnovne ugovorne obaveze (isplata cijene i predaja predmeta predaje u posjed) izvršene, kako utvrđuje prvostepeni sud, ne dovodi do konvalidacije ovog pravnog posla (i ako se poprimi da je po svom sadržaju ugovor, a ne samo predugovor).

http://www.advokat-prnjavorac.com

U smislu člana 73. Zakona o obligacionim odnosima, ugovor za čije se sklapanje zahtijeva pismena forma, smatra se punovažnim iako nije zaključen u toj formi ako su ugovorne stranke, u cjelini ili u pretežnom dijelu, izvršile obaveze koje iz ugovora nastaju, osim ako iz cilja zbog kojeg je forma propisana očigledno ne proizilazi drugačije. U konkretnom slučaju zahtjeva se kvalifikovana pismena forma (ovjera potpisa ugovornih strana nakon sačinjavanja pismenog ugovora), pa je očigledno cilj propisa da ne dopusti konvalidaciju ovakvih ugovora zaključenih samo u pismenom obliku, ispunjenjem ugovornih obaveza. Ovo posebno proizilazi i iz prijelazne odredbe člana 46. Zakona o prometu nepokretnosti (izmijenjenog članom 3. Zakona o prometu nepokretnosti, "Službeni list RBiH", br. 18/94 i 33/94), po kojoj se mogu ispunjenjem ugovornih obaveza konvalidirali samo ugovori o prometu nepokretnosti zaključeni u pismenom obliku do dana stupanja na snagu ovih promjena (do dana 15.7.1994.g.), što znači da ovakav način konvalidacije nije prihvatljiv u pogledu ugovora zaključenih nakon stupanja na snagu navedenih izmjena.

(Vs FBiH, Pž. 39/96, od 30. 6. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 28)

2. Pastorka nije zakonski nasljednik, ni u slučaju kada je između nje i njene maćehe (ostaviteljice) faktički postojao odnos usvojenja.

(Vs BiH, Rev. 271/90, od 22. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 95)

3. Ugovor o doživotnom izdržavanju koji je duže vremena izvršavan, valjan je i u slučaju da sudija sadržinu ugovora nije pročitao ugovaračima, ali pod uslovom da ga je sudija ovjerio.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 120. stav 2. i 3. Zakona o nasljeđivanju propisano je da ugovor o doživotnom izdržavanju mora biti sastavljen u pismenom obliku i ovjeren od sudije, da će prilikom ovjere sudija pročitati ugovor i upozoriti ugovarače na posljedice ugovora.

Polazeći od utvrđenja nižestepenih sudova da su tuženi i njegov sada umrli otac zaključili pismeni ugovor o doživotnom izdržavanju kojeg je potpisao tuženi i na kojem je prstoznak umrlog, da ugovor sudija nije ovjerio, pa, shodno tome, ni njegovu sadržinu pročitao ugovaračima, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su utvrdili da je navedeni ugovor zbog nedostatka forme ništav.

Neutvrđivanjem činjenice da li je ugovor o doživotnom izdržavanju duže vrijeme izvršavan, odnosno sve do smrti primaoca izdržavanja, nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo. Naime, ranijim ukidanim rješenjem date su upute prvostepenom sudu da se u ponovnom postupku utvrdi da li je davalac izdržavanja duže vrijeme izvršavao ugovorne obveze, izražavajući pri tome stav da bi u slučaju da sudija nije pročitao sadržinu ugovora ugovaračima (u toj fazi postupka nije bilo utvrđeno da sudija nije uopšte ovjerio ugovor) ugovor bio valjan, ukoliko je duže vrijeme izvršavan.

S obzirom da je u ponovnom postupku utvrđeno da sudija nije uopšte ovjerio ugovor, nije odlučno da li je ugovor duže vrijeme izvršavao jer se zbog nedostatka ovog bitnog elementa forme ugovora, koji ga čini apsolutno ništavim, isti ne može konvalidirati ni dugogodišnjim izvršavanjem obaveza iz ugovora.

(Vs FBiH, Rev. 111/98, od 11. 6. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 41)

4. Ocijenjeno je da ugovor o prodaji nije izvršen u pretežnom dijelu kad je kupac platio u cijelosti cijenu, a prodavatelj platio porez, ali nekretnina nije predana u posjed kupcu.

(Vs RH, Rev. 1441/93, od 10. 11. 1993. - Izbor oduka 2/1995 – 63)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Ugovor se smatra pravovaljanim, iako nije sklopljen u propisanoj pisanoj formi, ako su ugovorne stranke ispunile u cijelosti ili u pretežitom dijelu obveze iz ugovora.

Iz obrazloženja citiramo:

"U konkretnom slučaju neprijeporno je između stranaka da je tužitelj po pozivu tuženika otputovao na izložbu aviona u Pariz, te tamo sačinio 14 fotografija, koje je tuženik objavio u svojoj monografiji Putni časopis. Stoga tuženik duguje utuženu svotu na ime troškova boravka tužitelja u Parizu, koja je svota manja od one koja bi tužitelju pripadala da je zahtijevao naknadu za korištenje autorskih djela fotografije. Stoga ne stoji prigovor tuženika da nije u obvezi u odnosu prema tužitelju samo iz razloga što između stranaka nije sklopljen ugovor u pisanom obliku."

(Vts RH RH, Pž. 2289/95, od 9. 1. 1997. - Zbirka 4 – 22)

6. Punovažan je ugovor o prodaji nepokretnosti - u formi priznanice u kojoj su označeni cijena i prodata nepokretnost - a koju su potpisale obje ugovorne stranke pod pretpostavkom da je kupac platio cijenu a prodavac predao u posjed prodatu nepokretnost.

(Vs BiH, Rev. 365/89, od 19. 10. 1989. – Bilten Vs BiH 4/89 – 55)

7. Valjan je usmeni kupoprodajni ugovor koji su stranke u cijelosti izvršile kojim je bivši vlasnik kao nositelj prvenstvenog prava korištenja prodao zemljište u društvenom vlasništvu, a na kojem je zemljištu nakon toga stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o građevinskom zemljištu prestalo društveno vlasništvo.

(Vs RH, Rev. 1353/99, od 16. 3. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 9)

8. Ugovor o zamjeni stanova smatra se pravovaljanim i kada je zaključen u usmenom obliku, ako je u cjelini ispunjen (preseljenjem nosilaca stanarskog prava u nove stanove) i ako je pribavljena pismena saglasnost davalaca stanova na korišćenje na usmeno ugovorenu zamjenu.

(Vs BiH, Rev 642/85, od 12. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 6)

9. Kad je svoju obvezu iz usmenog ugovora o prijenosu vlasništva nekretnina ispunio samo kupac plaćanjem kupovnine, a ne i prodavatelj, bilo u cijelosti bilo u pretežnom dijelu, jer se posjed nije predao, nisu ispunjene pretpostavke koje bi ugovor učinile valjanim usprkos nedostatku pisane forme.

(Vs H, Rev. 775/86, od 8. 7. 1986. – Psp 32 – 79)

10. Organizacija udruženog rada (društveno preduzeće) odgovara za štetu prouzrokovanu neurednim održavanjem javnog puta iako za tekuću godinu nije zaključila pismeni ugovor sa samoupravnom interesnom zajednicom za puteve, ako je put održavala po prećutnom sporazumu.

(Vs BiH, Rev. 384/89, od 28. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 77)

11. Usmeni ugovor o ustupanju prava davanja stana na korišćenje može se konvalidirati ako su ugovorne stranke u pretežnom dijelu izvršile svoje ugovorne obaveze.

(Vs BiH, Pž. 365/90, od 25. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 82)

12. Iako ugovor o zakupu poslovne prostorije nije bio izmijenjen u pogledu visine zakupnine, u zakonom propisanoj pismenoj formi zakupac nema pravo da traži vraćanje više plaćene zakupnine za period u kome je dobrovoljnim ispunjavanjem usmeno zaključenog ugovora, plaćao povećanu zakupninu, jer je u tom obimu ugovor konvalidiran.

(Vs BiH, Pž. 289/86, od 5. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 3)

http://www.advokat-prnjavorac.com

13. Nije ništav ugovor o doživotnom izdržavanju samo zbog toga što ga sudija nije pročitao ugovaračima i upozorio na posljedice ugovora, ako je davalac izdržavanja uredno ispunjavao ugovorne obaveze dugi niz godina sve do smrti primaoca izdržavanja.

(Vs BiH, Rev. 100/88 ,od 20. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 89)

14. Opće pravilo da se ugovor smatra pravovaljanim premda mu nedostaje propisani oblik, ako su ugovorne strane izvršile u cijelosti ili u pretežnom dijelu obveze koje iz njega nastaju – primjenjuje se i kad je u pitanju ugovor o autorskom djelu.

Iz obrazloženja:

Neosnovano tuženik ističe da je sud pogrešno primijenio materijalno pravo ističući u bitnome da je sud pogrešno primijenio odredbe ZAP-a i to čl. 56. i 70., iako ugovor između stranaka nije sklopljen u propisanom pisanom obliku. Naime, prema osnovnom načelu sadržanome u čl. 73. ZOO-a, ugovor za čije se sklapanje zahtijeva pisani oblik, smatra se pravovaljanim iako nije zaključen u tom obliku, ako su ugovorne strane izvršile u cijelosti ili pretežnom dijelu obveze koje iz njega nastaju. U konkretnom slučaju nije sporno da je ugovor u cijelosti izvršen, jedino je među strankama sporno da li je u cijelosti isplaćena naknada tužiteljici za obavljeni rad na prijevodu predmetne knjige. Prema tome, ne bi stajala tuženikova tvrdnja da usmeno sklopljen ugovor između stranaka ne bi proizvodio pravno djelovanje, bez obzira na odredbu čl. 56. ZAP-a.

(Ps H, Pž 2723/90, od 29. 1. 1991. – Psp 48/91 – 152)

15. Pisana forma autorskog ugovora nema solemnitetni karakter.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju ukazuje se da u smislu čl. 56. ZAP-a autorski ugovori sklapaju se u pisanom obliku, a autorski ugovor koji nije sklopljen u pisanom obliku nema pravni učinak ako ovim zakonom nije drukčije određeno. No, bez obzira na to, budući da je iz usmenog utanačenja tužitelja i drugotuženika izrastao određeni pravni odnos, bit će potrebno da u ponovnom postupku prvostupanjski sud utvrdi sadržaj tako sklopljenog usmenog ugovora. Pritom ovaj žalbeni sud, bez obzira na odredbu čl. 56. ZAP-a, upućuje na čl. 61. ZAP-a, prema kojem se na autorske ugovore primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuju obvezni odnosi ako odredbama ovog zakona nije drukčije određeno. Pritom je ovaj sud imao na umu da su autorski ugovori po svojem karakteru ugovori obveznog prava pa se na njih ima primijeniti odredba čl. 73. ZOO-a prema kojoj se ugovor za čije se sklapanje zahtijeva pisana forma, smatra pravovaljanim iako nije zaključen u toj formi ako su ugovorne strane ispunile u cijelosti ili u pretežnom dijelu obveze koje iz njega nastaju. Na shodnu primjenu čl. 73. ZOO-a upućuje i čl. 23. ZOO-a. Stoga, ovaj žalbeni sud smatra da pisana forma autorskog ugovora nema solemnitetni karakter, tj. ne proizvodi pravnu posljedicu nepostojanja ugovora uslijed nedostatka pisane forme, već da je pisana forma potrebna ad probationem. Stoga i usmeno zaključeni autorski ugovor proizvodi pravne efekte ako se dokaže njegov sadržaj i prava i obveze koje iz njega proizlaze. Kako ove odlučne činjenice o postojanju usmenog ugovora u odnosu na sporne kalendare u postupku nisu utvrđene, to je pogrešno primijenjeno i materijalno pravo kada je tako postavljenom tužbenom zahtjevu udovoljeno.

(Vps H, Pž. 2627/85, od 4. 11. 1986. - Bilten 10/1987 - 7)

16. Valjan je usmeni ugovor o ustupanju prava korištenja groba kad su stranke u cijelosti izvršile obveze iz tog ugovora.

Iz obrazloženja:

"Odredbom čl. 12. Zakona o grobljima ("Narodne novine", broj 26/60) koji je stupio na snagu 29.VI.1960.g.) propisano je da se pravo na korištenje groba može us-

http://www.advokat-prnjavorac.com

tupiti samo besplatno i u pismenom obliku. Međutim, pomanjkanje pismene forme ugovora o ustupanju prava korištenja groba u ovom slučaju ne dovodi do drugačijeg ishoda spora. Ovo s obzirom na okolnost da je raspoložba spornim grobom izvršena prije stupanja na snagu cit. zakona, a osim toga tužiteljica je upravo prava i obveze koja za nju iz ustupljenog joj prava korištenja groba proizlaze od ustupa do sada izvršavala (sada čl. 73. Zakona o obveznim odnosima." -

(Vs RH, Rev. 1128/93, od 25. 11. 1995. – Izbor odluka 2/1995 – 11/58)

VII - USLOV

Uslovi i njihovo dejstvo

Član 74.

(1) Ugovor je zaključen pod uslovom ako njegov nastanak ili prestanak zavisi od neizvjesne činjenice.

(2) Ako je zaključen pod odložnim uslovom pa se uslov ispuni, ugovor djeluje od trenutka njegovog zaključenja, osim ako iz zakona, prirode posla ili volje strana ne proističe nešto drugo.

(3) Ako je zaključen pod raskidnim uslovom, ugovor prestaje važiti kad se uslov ispuni.

(4) Smatra se da je uslov ostvaren ako njegovo ostvarenje, protivno načelu savjesnosti i poštenja, spriječi strana na čiji je teret određen, a smatra se da nije ostvaren ako njegovo ostvarenje, protivno načelu savjesnosti i poštenja, prouzrokuje strana u čiju je korist određen.

---

1. Zavještalac je odredbom testamenta da je testamentarni nasljednik dužan da doživotno pomaže njega i njegovu suprugu postavio uvjet u testamentu u skladu sa odredbom člana 86. stav 2. Zakona o nasljeđivanju. Posljedica neizvršenja tog uvjeta (raskidni uvjet) je prestanak pravnog učinka testamenta izuzev ukoliko uvjet nije ispunjen krivicom lica u čiju korist je određen.

(Vs FBiH, Rev. 202/98, od 26. 11. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 55)

2. Zakupac ne može zahtjevati predaju u posjed zakupljene poslovne prostorije nakon što je isteklo vrijeme na koje je ugovor o zakupu bio zaključen, osim ako dokaže da je zakupodavac nesavjesnim postupanjem sprječavao zakupca da koristi prostoriju u toku trajanja ugovorenog roka zakupa.

(Vs FBiH, Pž. 194/97, od 19. 8. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 – 29. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 78. ZOO)

3. Sporazum stranaka da prodavac isporuči kupljenu robu tek pošto u njegovu korist kupac otvori akreditiv u visini cijene robe nema značaj potestativnog odložnog uslova od čijeg ispunjenja zavisi nastanak ugovora o prodaji.

Iz obrazloženja:

Ugovor o prodaji između stranaka definitivno je zaključen razmjenom izjava putem teleksa. Tim ugovorom tuženi se obavezao tužiocu platiti cijenu od ……. DM, a tužilac da mu prenese pravo raspolaganja na ugovorenoj koIičini elektroda, žice i praška. Između stranaka nije ugovoren potestativni odložni uslov (član 74. stav 2. ZOO), jer se u teleksu tuženog ne navode nikakvi uslovi, a tužilac u teleksu kojim prihvata ponudu (potvrđuje narudžbu), samo dodaje da se plaćanje vrši akreditivom, a rok isporuke utvrđuje na “cca 2 tjedna po primitku akreditiva”.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ovim dodatkom koji je tuženi očigledno prihvatio, jer je odgovarao uobičajenom načinu plaćanja između stranaka (član 42. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), samo je utvrđen način plaćanja i rok isporuke. Tuženi nije otvorio akreditiv u primjerenom roku i tako isplatio cijenu tužiocu pa je prvostepeni sud pravilno obavezao tuženog (kupca) da ispuni svoju ugovornu obavezu isplate cijene (stav 1. člana 454. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 194/90, od 13. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 39)

4. Ugovor o isplati naknade zaključen je pod rezolutnim uvjetom kad se oštećeni potpisivanjem tzv. klauzule o povratu, obvezao osiguravajućoj organizaciji vratiti iznos naknade razmjeran utvrđenoj odgovornosti za štetni događaj.

Iz obrazloženja citiramo:

"Iz klauzule o povratu proizilazi da je pravo tuženika da zadrži isplatu naknade štete bilo uvjetovano postojanjem odgovornosti osiguranika tužitelja (osiguravatelja) za nastali štetni događaj, a time i nastalu štetu tuženiku. Klauzulom o povratu ugovoreno je, dakle, da tužitelju pripada pravo na povrat isplaćenog iznosa naknade štete ako se utvrdi da je za štetu odgovoran vozač tuženikova automobila. Prema izloženom proizilazi da je pitanje postojanja isključive odnosno djelomične odgovornosti vozača tuženikova automobila u klauzuli o povratu raskidni uvjet (ZOO čl. 74. st. 3), kako je to pravilno i prosudio drugostepeni sud.

Kako je nakon nastupanja raskidnog uvjeta ugovor između stranaka prestao važiti, to je pravilnom primjenom materijalnog prava sadržanoga u odredbi čl. 132. st. 4 ZOO-a pravilno prihvaćen tužbeni zahtjev za platež zateznih kamata. Naime, prema spomenutoj odredbi strana koja vraća novac dužna je platiti zateznu kamatu od dana kad je primila isplatu."

(Vs RH, Rev. 2252/90, od 30. 1. 1991. - Svijet osiguranja 26. 11. 2001)

5. Ako je strana u čiju je korist određen odložni uslov da će ugovor proizvoditi pravna dejstva tek predajom instrumenata obezbjeđena plaćanja, ispunila ugovornu obavezu prije ispunjenja ovog uslova smatra se da su stranke od odložnog uslova odustale.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je bio dužan da utvrdi i cijeni da li je ugovorom o kreditu zaključenim između parničnih stranaka, obaveza davanja garancije za otplatu kredita, posebno stimulisana u članu 3. ugovora o kreditu, ugovorena kao odložni uslov u smislu člana 74. Zakona o obligacionim odnosima, kako tvrdi tužilac, ili nema ovaj značaj. Ako bi ovom ugovornom utanačenju stranke i pridale takav značaj, treba cijeniti, analizom ponašanja stranaka, da li je sam tužilac od takvog uslova odustao, pristajući da se pristupi uplati kredita umanjivanjem iznosa privremenih situacija i bez davanja uredne garancije sa avalom banke u roku predviđenom u članu 3. ugovora o komercijalnom kreditu.

(Vs BiH, Pž. 815/88, od 27. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 37)

6. Sporazum ugovarača da se odloži ovjera potpisa ugovora o prenosu nekretnina zbog izgleda da prodavac bude oslobođen obaveze plaćanja poreza na promet nema značaj odložnog uslova, pa kupac može po isteku razumnog roka, tražiti da mu prodavac izda tabularnu ispravu za uknjižbu prava vlasništva ako ugovor zadovoljava alternativnu formu (dva svjedoka) ili ako je ispunjen obostrano u pretežnom dijelu.

(Vs BiH, Rev. 739/87, od 27. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 27)

7. Valjan je ugovor prema kome pravo vlasništva na nekretnini opterećenoj pravom plodouživanja stiče ono lice s kojim će živjeti plodoživalac u času smrti.

(Vs BiH, Rev. 95/90, od 19. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 37)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nedopušten ili nemoguć uslov

Član 75.

(1) Ništav je ugovor u kojem je postavljen odgodni rok ili raskidni uslov protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, prinudnim propisima ili moralu društva.

(2) Ugovor zaključen pod nemogućim odložnim uslovom je ništav, a nemoguć raskidni uslov smatra se nepostojećim.

Napomena (FBiH): Odredba stava 1. ovog člana je izmijenjena na osnovu člana 11. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 75. ZOO.

Napomena (RS): Vidjeti: član 58. ZIDZOO.

---

1. Ništav je ugovor kojim se jedan suprug obavezuje da će svoj dio iz bračne tekovine ustupiti drugome pod uslovom da prekine bračnu zajednicu i stupi u vanbračnu zajednicu s drugom osobom.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile pismeni sporazum o diobi zajedničke imovine stečene u braku sa klauzulom da će tuženi ustupiti tužiteljici svoj dio ako prekine bračnu zajednicu i zasnuje zajednicu života sa drugom ženom. Drugostepeni sud je pravilno sudio kada je našao da je ovaj sporazum ništav, jer je zaključen pod nedopuštenim raskidnim uslovom (član 75. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Bračna veza se ne može mjeriti materijalnim dobrima, pa ni raskid bračne veze se ne može kompenzirati sa imovinskom naknadom. Bračna veza se zasniva na moralnom principu i međusobnom povjerenju supružnika. Nemoralan je uslov kakav je ugovoren u ovom slučaju, jer s jedne strane stavlja u istu ravan moralnu vrijednost - bračnu vezu i imovinsku vrijednost, a s druge strane predstavlja neku vrstu plaćanja naknade za slobodu odlučivanja u pogledu raskida bračne zajednice.

(Vs BiH, Rev. 164/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 36)

2. Ništav je ugovor u kome je postavljen odložni ili raskidni uslov protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima, da ugovor zaključen pod nemogućim odložnim uslovom je ništav, a nemoguć raskidni uslov smatra se nepostojećim.

Iz obrazloženja:

Pobijanom prvostepenom presudom odbijen je kao neosnovan tužbeni zahtjev kojim je traženo da se obaveže tuženi da tužiocu preda u posjed poslovni prostor slobodan od lica i stvari koji se nalazi u B. u ulici M.J. 30, površine oko 17 m2 prostorija do ulice sa posebnim ulazom.

Prvostepeni sud utvrđuje da su stranke 5.6.2001. godine zaključile sporazum kojim su članom 1. odredile da su saglasne da po dobijanju saglasnosti Savezne direkcije za imovinu SRJ i Administrativne komisije SRJ o izmjeni nosioca zakupa lokala u M.J. 31 sa Muzejom automobila na tuženog izvrše zamjenu lokala, da je članom 2. određeno da zajedno podnesu zahtjev za izmjenu nosioca zakupa lokala u M.J. broj 31 Saveznoj direkciji za imovinu SRJ na kom lokalu je zakupac bio tužilac, da je članom 3. sporazuma određeno da se tuženi obavezuje da od momenta sklapanja ugovora sa Saveznom direkcijom za imovinu SRJ na zakup lokala u M.J. broj 31 isprazni od svih lica i stvari lokal u zgradi Muzeja automobila u M.J. broj 30, koji trenutno koristi, a to u roku od 15 dana.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nije sporno da Savezna direkcija za imovinu SRJ nije dozvolila promjenu zakupca na lokalu u M.J. broj 31 čiji zakupac je tužilac.

Prvostepeni sud je zauzeo pravni stav da tužilac nema pravo na predaju predmetnog poslovnog prostora sa razloga što nije ispunjen uslov iz člana 3. Sporazuma od 5.6.2001. godine, a on je bio da tuženi sa Saveznom direkcijom za imovinu SRJ zaključi ugovor o zakupu poslovnog prostora u M.J. broj 31 u Beogradu na kom poslovnom prostoru je zakupac tužilac.

Naknadno zaključeni sporazum od 5.6.2001. godine između tužioca i tuženog ne uživa sudsku zaštitu.

Tužilac je predmetni poslovni prostor pa i poslovni prostor koji je kao zakupac koristio tuženi do otkaza, dobio namjenski na neodređeno vrijeme i bez naknade i nije imao ovlaštenje da njegovu predaju odlaže dobijanjem saglasnosti za davanje tuženom u zakup poslovnog prostora u M.J. 31 od strane Savezne direkcije za imovinu SRJ.

Stranke su ugovorile obavezu tuženog da se iz predmetnog poslovnog prostora iseli ukoliko mu Savezna direkcija za imovinu SRJ izda u zakup drugi lokal tj. lokal u M.J. broj 31 na kome je zakupac tužilac.

Stranke su to željele da urade kroz vid zamjene zakupca. Takvo raspolaganje strankama nije dozvoljeno. Imperativnim propisom tj. Zakonom o imovini Savezne Republike Jugoslavije određeno je na koji način se izdaju u zakup poslovni prostori sa kojima raspolaže Država SRJ. Odložni uslov je nemoguć i kao takav je ništav u smislu člana 75. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Ništava odredba ne proizvodi pravno dejstvo. Ne uživa sudsku zaštitu u smislu člana 3. stav 3. Zakona o parničnom postupku.

U ovakvoj procesnoj situaciji stekli su se zakonski uslovi iz člana 373. stav 1. tačka 2. Zakona o parničnom postupku za uvažavanje žalbe i preinačenje ožalbene presude usvajanjem odbijenog tužbenog zahtjeva.

(Rješenje Višeg trgovinskog suda u Beogradu, Pž. broj 2246/02 od 29.4.2002. godine)

3. Nije nemoguć odgodni uvjet po kojem prava i obveze stranaka na temelju zakupa poslovnih prostorija počinju teći danom izdavanja odobrenja zakupoprirncu za vođenje ugostiteljske djelatnosti.

(Vs H, Rev. 515/90, od 28. 6. 1990. – Psp 51 – 85)

Obezbjeđenje uslovnog prava

Član 76.

Ao je ugovor zaključen pod odložnim uslovom, povjerilac čije je pravo uslovljeno može zahtijevati odgovarajuće obezbjeđenje tog prava ako je njegovo ostvarenje ugroženo.

VIII - ROK

Računanje vremena

Član 77.

(1) Rok određen u danima počinje teći prvog dana poslije događaja od koga se rok računa, a završava se istekom posljednjeg dana roka.

(2) Rok određen u nedjeljama, mjesecima ili godinama završava se onog dana koji se po imenu i broju poklapa sa danom nastanka događaja od koga rok

http://www.advokat-prnjavorac.com

počinje da teče, a ako takvog dana nema u posljednjem mjesecu, kraj roka pada na posljednji dan tog mjeseca.

(3) Ako posljednji dan roka pada u dan kada je zakonom određeno da se ne radi, kao posljednji dan roka računa se sljedeći radni dan.

(4) Početak mjeseca označava prvi dan u mjesecu, sredina - petnaesti, a kraj – posljednji dan u mjesecu, ako što drugo ne proizilazi iz namjere stranaka ili iz prirode ugovornog odnosa.

---

1. Kada je ugovoreni rok od tri mjeseca počeo teći 2. listopada 1990.g., posljednji dan tog roka ističe 2. siječnja 1991.g. neovisno o tome što taj dan po imenu ne odgovara danu od kojeg rok počinje teći.

Iz obrazloženja:

"Za revidenta sporno je pitanje primjene materijalno-pravnih odredaba o računanju roka izvršenja obveze - konkretno odredaba čl. 77. Zakona o obveznim odnosima. Prema tumačenju sudova odredbe čl. 77. st. 2. Zakona o obveznim odnosima proizlazi, da kada je ugovoreni rok od tri mjeseca počeo teći 2. X. 1990.g. - kao dana zaključenja ugovora o prodaji, tada u smislu odredbe čl. 77. st. 2. Zakona o obveznim odnosima posljednji dan tog roka ističe s danom 2. siječnja 1991.g. Revident, naime, smatra da kada je propisom iz čl. 77. ZOO određeno da se rok određen u tjednima, mjesecima ili godinama završava onog dana koji se po imenu i broju poklapa s danom nastanka događaja od kojeg rok počinje teći, da tada, budući da je dan u tjednu kada je zaključen ugovor o kupoprodaji bio utorak, u računanju tromjesečnog roka za isporuku treba uzeti u obzir i to ime dana u tjednu kada je ugovor zaključen, a ne samo broj dana u mjesecu kada je ugovor zaključen. Po njegovu tumačenju, budući da takvog dana u siječnju po imenu nema kao 2. siječnja 1991.g., to bi zadnji dan roka bio posljednjeg dana prethodnog mjeseca - 31. XII. 1990., kao zadnji dan ispunjenja roka isporuke. Takvo tumačenje suprotno je odredbama čl. 77. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, a što bi dovelo i do apsurdnih situacija, već je pravilno tumačenje sudova da je dana 2. siječnja 1991.g. posljednji dan tromjesečnog roka izvršenja ugovora od strane tuženika budući da je ugovor zaključen 2. X. 1990.g."

(Vs RH, Rev. 3032/93, od 23. 6. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 19/49)

2. Protek roka po bankarskoj garanciji računa se po odredbama Zakona o obligacionim odnosima, a ne po odredbama procesnog prava.

(Vs S, broj Prev. 24/99. – Bilten 2/1999)

Primjena pravila o uslovu

Član 78.

Kad dejstvo ugovora počinje od određenog vremena, shodno se primjenjuju pravila o odložnom uslovu, a kad ugovor prestaje da važi po isteku određenog roka, shodno se primjenjuju pravila o raskidnom uslovu.

---

1. Zakupac ne može zahtjevati predaju u posjed zakupljene poslovne prostorije nakon što je isteklo vrijeme na koje je ugovor o zakupu bio zaključen, osim ako dokaže da je zakupodavac nesavjesnim postupanjem sprječavao zakupca da koristi prostoriju u toku trajanja ugovorenog roka zakupa.

Iz obrazloženja:

Potraživanje predaje u posjed zakupljenog poslovnog prostora i nakon što je isteklo vrijeme na koje je ugovor zaključen, nije ostvarenje prava iz obveznog odno-

http://www.advokat-prnjavorac.com

sa stečenog za vrijeme njegova trajanja, već zahtjev za ostvarenje prava na zakup u vrijeme kada je ugovor prestao. Naime, kada ugovor prestaje da važi po isteku određenog roka, nastupa ista pravna situacija kad kod nastupanja raskidnog uvjeta (članak 78. Zakona o obveznim odnosima) sa čijim ostvarenjem se završava obvezni odnos, tako da ne mogu nastati nikakva prava na daljnje tražbine, već se mogu ostvarivati samo one koje su nastale za vrijeme trajanja ostvarene. Inače bi se moglo smatrati da u konkretnom odnosu raskidni uvjet (istek roka) nije ostvaren samo kada bi tuženik svojim nesavjesnim postupanjem ili namjerno spriječio tužitelja da u toku trajanja ugovorenog roka koristi poslovni prostor (članak 74. stavak 4. Zakona o obveznim odnosima) što ne proistječe iz stanja spisa, a što ni tužitelj ne tvrdi.

Pravo posjedovanja spornog poslovnog prostora (držanja u zakupu) tužitelj je stekao po osnovu zaključenog ugovora. To njegovo pravo prestalo je prestankom ugovora kao pravnog osnova posjedovanja.

Kako je sporni ugovor o zakupu prestao dana 31.10.1996.godine (istekom roka od pet godina), a prvostepeni sud svojom presudom nakon toga obavezao tuženika na predaju u posjed zakupljenog poslovnog prostora, očito je takvu presudu donio uz pogrešnu primjenu materijalnog prava (članak 32. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, članci 78. i 74. stavak 3. Zakona o obveznim odnosima) na koju žalba opravdano ukazuje. Kod toga nema nikakvog pravnog značenja ni činjenica što je tužba podnesena u vrijeme kada ugovoreni rok još nije bio istekao, jer se njenim podnošenjem on ne može produljiti, a sud je dužan uvažiti činjenice i okolnosti koje nastanu ili se izmijene od podnošenja tužbe do donošenja presude.

(Vs FBiH, Pž. 194/97, od 19. 8. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 29)

IX - KAPARA I ODUSTANICA

1. KAPARA

Vraćanje i uračunavanje kapare

Član 79.

(1) Ako je u trenutku zaključenja ugovora jedna strana dala drugoj izvjestan iznos novca ili izvjesnu količinu drugih zamjenljivih stvari kao znak da je ugovor zaključen (kapara), ugovor se smatra zaključenim kad je kapara data, ako nije što drugo ugovoreno.

(2) U slučaju ispunjenja ugovora, kapara se mora vratiti ili uračunati u ispunjenje obaveze.

(3) Ako što drugo nije ugovoreno, strana koja je dala kaparu ne može odustati od ugovora ostavljajući kaparu drugoj strani, niti to može učiniti druga strana vraćanjem udvojene kapare.

---

1. Pitanje opravdanosti zadržavanja i davanja dvostruke kapare pretpostavlja postojanje određenog pravno valjanog ugovora (glavnog ugovora) radi koga je i u vezi sa kojim je kapara ugovorena i data.

Ako je glavni ugovor apsolutni ništav primalac kapare dužan je vratiti drugoj ugovornoj strani cjelokupan iznos primljene kapare koju je primio na osnovu ovog ugovora.

(Vs RS, Rev. 71/93, od 19. 10. 1993. - Bilten 1/1999 – 52)

2. Kad među strankama ne postoji ugovor o prodaji, plaćeni iznos ne može imati značenje kapare.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Sporno je i u ovoj fazi postupka da li iznos od ….. DEM koji su tužitelji dali tuženici predstavlja kaparu, a s tim u svezi da li su se ispunile pretpostavke za vraćanje dvostrukog iznosa kapare.

Naime, tužitelji i u reviziji ustraju kod tvrdnje da je zaključen kupoprodajni ugovor između stranaka o kupnji stana površine 83,55 m^2 za cijenu od ….. DEM te da su tužitelji kao kupci prilikom zaključenja ugovora na ime kapare tuženici kao prodavateljici isplatili ……. DEM. Smatrajući da je tuženica odgovorna za neizvršenje kupoprodajnog ugovora to traže od iste vraćanje dvostruke kapare.

Prema utvrđenjima nižestupanjskih sudova, a koji niti revizijski navodi ne mogu dovesti u sumnju proizlazi da je među strankama zaključen usmeni kupoprodajni ugovor o kupnji gore navedenog stana za cijenu od …… DEM, te da su tužitelji tuženici isplatili ukupno ……. DEM (koji iznos nije dan odjednom već u nekoliko navrata), a ona ih je uvela u posjed jedne sobe predmetnog stana.

S pravom ukazuju nižestupanjski sudovi na odredbu čl. 9. Zakona o prometu zemljišta i zgrada ("Narodne novine", broj 52/73) prema kojoj ugovor na osnovu kojeg se prenosi pravo vlasništva nekretnina mora biti pismen. Ugovor koji nije zaključen u pismenom obliku ne proizvodi nikakve pravne učinke.

Neosnovano je i pozivanje tuženice na čl. 73. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, jer ugovor nije izvršen u pretežnom dijelu.

Kako ugovor ne postoji ni plaćeni iznos ne može biti znak da je ugovor zaključen pa stoga ne može imati značenje kapare u smislu čl. 79. st. 1. ZOO.

Stoga se nisu ispunile ni pretpostavke za primjenu čl. 80. st. 2. ZOO pa su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kad su tužitelja odbili s dijelom tužbenog zahtjeva za isplatu dvostrukog iznosa predate sume novca tuženici."

(Vs RH, Rev. 3248/99, od 16. 11. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 30/22)

3. Ne može se smatrati kaparom iznos koji je dat u vezi sa ugovorom koji nema pravni učinak.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 19)

4. Naše imovinsko pravo poznaje samo onu kaparu koja pretpostavlja već sklopljeni ugovor (arrha canfirmatoria). Zato se u čl. 79. st. 1. ZOO, definirajući kaparu, govori o davanju "u trenutku sklapanja ugovora" i da se "ugovor (se) smatra sklopljenim kad je kapara dana". Prema tome, kad se u nas govori o kapari, misli se pri tome uvijek na konfirmatornu kaparu.

(Žs Dubrovnik, Gž. 419/95, od 24. 8. 1995. – Izbor odluka 2/1995 – 192/184)

5. Ako je kapara data u stranoj valuti, u slučaju raskida ugovora po zahtjevu kupca sud će obavezati prodavca da vrati dati iznos u toj valuti.

(Vs BiH, Rev. 69/85, od 21. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 7)

Neizvršenje ugovora

Član 80.

(1) Ako je za neizvršenje ugovora odgovorna strana koja je dala kaparu, druga strana može po svom izboru tražiti izvršenje ugovora, ako je to još moguće, i tražiti naknadu štete, a kaparu uračunati u naknadu ili vratiti ili se zadovoljiti primljenom kaparom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Ako je za neizvršenje ugovora odgovorna strana koja je primila kaparu, druga strana može, po svom izboru, tražiti izvršenje ugovora, ako je to još moguće, ili tražiti naknadu štete i vraćanje kapare, ili tražiti vraćanje udvojene kapare.

(3) U svakom slučaju, kad druga strana traži izvršenje ugovora, ona ima pravo i na naknadu štete koju trpi zbog zadocnjenja.

(4) Sud može na zahtjev zainteresovane strane smanjiti pretjerano veliku kaparu.

Napomena (RS): Odredbom člana 12. ZIDZOO, u članu 80. stav 1. riječ: "i" zamjenjene su riječju: "ili", a poslije riječi: "vratiti" stavlja se zarez.

---

1. Budući da usmeni ugovor o kupnji nekretnina nema pravno dejstvo prodavac koji nije ispunio svoju obavezu dužan je vratiti kupcu iznos koji je primio na ime kapare, a ne udvojenu kaparu.

Iz obrazloženja:

"Kako je ugovar o prodaji nepokretnosti zaključen u usmenom obliku dana 25. 3. 1984. godine, dakle, nakon stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti, taj ugovor je bez pravnog dejstva (član 70. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), bez obzira na to da li su obostranom voljom tužioca i tuženog bile makar i u cijelosti ispunjene obaveze koje iz takvog ugovora proizlaze.

Pošto je zahtjev tužioca za restituciju onog što je dao u ispunjenju ništavog ugovora tuženom kao kantrahentu (vraćanje prodate nepokretnosti) u skladu sa pravilom člana 104. Zakona o obligacionim odnosima, nižestepeni sudovi su pravilno sudili kada su usvojili tužbeni zahtjev za ispunjenje takve činidbe.

Nižestepenim presudama nije na štetu tuženog pogrešno primijenjeno materijalno pravo ni u dijelu odluke kojim je odbijen zahtjev iz protivtužbe za vraćanje udvojene kapare u iznosu od …… dinara, koliko je tuženi isplatio tužiocu u ispunjenju ugovora.

Prema citiranoj odredbi iz člana 104. Zakona o obliigacionim odnosima, tuženom bi pripadalo pravo samo na to da od tužioca zahtijeva vraćanje iznosa od …….. dinara, koji je ovome isplatio u ispunjenju ništavog ugovora".

(Vs BiH, Rev. 275/87, od 11. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 40)

2. Kaparom se ne može smatrati iznos koji je dat u svezi s ugovorom koji nije pravovaljan, stoga se taj iznos ne drži s naslova kapare već bez valjane pravne osnove.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da stranke nisu zaključile ugovor o kupnji stana u pismenom obliku, a niti je usmeni ugovor stranaka ispunjen u cijelosti ili u pretežnom dijelu.

Temeljem odredbe čl. 2. st. 4. Zakona o vlasništvu na dijelovima zgrada ("Narodne novine", broj 52/93), odredbe Zakona o prometu zemljišta i zgrada ("Narodne novine", broj 52/73) primjenjuju se i na promet posebnih dijelova zgrada, i odredba čl. 9. propisuje, da ugovor koji nije zaključen u pismenom obliku ne proizvodi pravni učinak.

Ugovor se ne smatra ni pravovaljanim po odredbi čl. 73. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, kad nije izvršen u cijelosti ili u pretežnom dijelu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kaparom se ne može smatrati iznos koji je dan u svezi sa ugovorom koji nema pravni učinak, jer prema odredbi čl. 79. do 80. ZOO kapara pretpostavlja postojanje pravovaljanog ugovora (glavnog ugovora) zbog kojeg je ugovorena i dana (akcesorni ugovor). Kad glavni ugovor nije pravno valjan tuženica sporni iznos ne drži kao kaparu, već taj iznos drži bez pravnog osnova i niži sudovi materijalno pravo pravilno su primijenili kad su zahtjev tužitelja prihvatili."

(Vs RH, Rev. 1361/96, od 14. 2. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 21)

3. Zahtjev zainteresirane osobe za smanjenje kapare mora biti određeno postavljen, a njegovo postavljanje ne može se izvesti iz same okolnosti protivljenja zahtjevu za vraćanje kapare ili plaćanje dvostruke kapare.

(Vs H, Rev. 320/90, od 27. 6. 1990. – Psp 50 – 75)

4. Kad je kupoprodajna cijena ugovorena u iznosu od 35.000 DEM, ocijenjeno je da primjerena kapara ne može prelaziti 10% ugovorene kupoprodajne cijene.

Iz obrazloženja:

"Niži sudovi su propustili ocijeniti osnovanost protutužbenog zahtjeva po onoj osnovi koju je revidentica naznačila još u postupku pred sudom prvog stupnja, a ponovila u žalbi izjavljenoj protiv prvostupanjske presude navodima u kojima ističe da sporni iznos i kad bi bio isplaćen kao kapara predstavlja pretjerano veliku kaparu čime, po shvaćanju ovog suda, njezin protutužbeni zahtjev sadrži i zahtjev protutužiteljice radi smanjenja pretjerano velike kapare (čl. 80. st. 4. ZOO). Kako su za odlučivanje o navedenom zahtjevu u postupku pred nižim sudovima utvrđene sve potrebne okolnosti - ovaj sud je razmatrajući osnovanost zahtjeva revidentice po navedenoj osnovi našao da primjerena kapara u konkretnom slučaju ne može prelaziti 10% ugovorene kupoprodajne cijene koja je bila ugovorena u iznosu 35.000 DEM, što znači da primjerena kapara u ovom slučaju ne može prijeći iznos 3.500 DEM."

(Vs RH, Rev. 2229/93, od 16. 6. 1994. – Izbor odluka 2/1995 – 21/64)

5. Zadržati primljenu kaparu odnosno tražiti vraćanje date kapare u dvostrukom iznosu ima pravo nevina stranka ne samo kada krivnjom druge stranke ugovor nije uopće ispunjen nego i onda kada je on ispunjen samo djelimično.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 18)

6. Prodavac je dužan, nezavisno od uslova iz člana 80. Zakona o obligacionim odnosima, vratiti kupcu novčani iznos primljen na ime kapare, ako je nepunovažan ugovor o kupoprodaji nekretnina zbog nedostatka forme (ugovor o kapari je akcesorne prirode i dijeli sudbinu glavnog ugvora) sve to u skladu sa članom 70. stav 1., 80., 103. stav 1. i 104. stav 1. ZOO.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 22, i Vs BiH, Rev. 558/85, od 28. 2. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 3)

7. Pored vraćanja kapare tuženi, kao primalac i odgovoran za neizvršenje ugovora, duguje i kamatu kao naknadu pretrpljene štete.

(Presuda Vrhovnog suda RCG, Rev. br. 392/97 od 22. 6. 1998. – Gp, broj 6/00)

8. Obzirom na ugovorenu kupoprodajnu cijenu kuće treba uzeti da je u tom slučaju, shodno članu 80. stav 4. ZOO, bila primjerena kapara koja predstavlja 10% od ugovorene cijene.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 19)

8. Ugovorna strana u slučaju nepotpunog ispunjenja ugovora, u načelu može tražiti ispunjenje ostatka obaveze i naknadu štete zbog zadocnjenja, ali se u oba slučaja kapara uračunava u naknadu štete.

(Vs BiH, Rev. 184/90, od 21. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 2/91 – 36)

10. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 79. ZOO

http://www.advokat-prnjavorac.com

U slučaju djelimičnog ispunjenja obaveze

Član 81.

(1) U slučaju djelimičnog ispunjenja obaveze, povjerilac ne može zadržati kaparu, nego može tražiti ispunjenje ostatka obaveze i naknadu štete zbog zadocnjenja, ili tražiti naknadu štete zbog nepotpunog ispunjenja, ali se u oba slučaja kapara uračunava u naknadu.

(2) Ako povjerilac raskine ugovor i vrati ono što je primio kao djelimično ispunjenje, on može birati između ostalih zahtjeva koji pripadaju jednoj strani kad je ugovor ostao neizvršen krivicom druge.

---

1. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 184/90, od 21. 12. 1990., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 80. ZOO

2. ODUSTANICA

Uloga odustanice

Član 82.

(1) Sporazumom ugovornih strana može se ovlastiti jedna ili svaka strana da odustrane od ugovora davanjem odustanice.

(2) Kad strana u čiju je korist ugovorena odustanica izjavi drugoj strani da će dati odustanicu, ona više ne može zahtijevati izvršenje ugovora.

(3) Strana ovlašćena da odustane dužna je dati odustanicu istovremeno sa izjavom o odustajanju.

(4) Ako ugovarači nisu odredili rok do koga ovlašćena strana može odustati od ugovora, ona to može učiniti sve dok ne protekne rok određen za ispunjenje njene obaveze.

(5) Ovo pravo odustajanja od ugovora prestaje i kad strana u čiju je korist ugovoreno počne ispunjavati svoje obaveze iz tog ugovora ili primati ispunjenje od druge strane.

---

1. Odustatninom se ne može smatrati iznos koji je dat u svezi s ugovorom koji nije pravovaljan.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da stranke nisu zaključile ugovor o kupnji stana u pismenom obliku, a niti je usmeni ugovor stranaka ispunjen u cijelosti ili u pretežnom dijelu.

Temeljem odredbe čl. 2. st. 4. Zakona o vlasništvu na dijelovima zgrada ("Narodne novine", broj 52/93), odredbe Zakona o prometu zemljišta i zgrada ("Narodne novine", broj 52/73) primjenjuju se i na promet posebnih dijelova zgrada, i odredba čl. 9. propisuje, da ugovor koji nije zaključen u pismenom obliku ne proizvodi pravni učinak.

Ugovor se ne smatra ni pravovaljanim po odredbi čl. 73. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, kad nije izvršen u cijelosti ili u pretežnom dijelu.

Sporni iznos nije dan ni kao odustatnina, kako neosnovano prigovara revidentica u reviziji, jer i odustatnina također pretpostavlja pravovaljani ugovor od kojeg se može odustati."

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Vs RH, Rev 1361/96 od 14. 2. 2001. – Izbo odluka 2/2001 – 22)

2. Stranka koja je odustala od ugovora ne može se osloboditi obaveze plaćanja odustanice ako nisu ispunjeni uslovi za raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti.

(Vs BiH, Rev. 599/86, od 18. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 24)

3. Stranke mogu ugovoriti pravo na raskid ugovora plaćanjem odustanice i nakon što su počele ispunjavati svoje obaveze iz ugovora ili primati ispunjenje druge strane, uprkos odredbi člana 82. stav 5. ZOO, jer se radi o dispozitivnoj, a ne prinudnoj normi.

(Vs BiH, Rev. 667/86, od 28. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 28)

Kapara kao odustanica

Član 83.

(1) Kad je uz kaparu ugovoreno pravo da se odustane od ugovora, onda se kapara smatra kao odustanica i svaka strana može odustati od ugovora.

(2) U ovom slučaju, ako odustane strana koja je dala kaparu, ona gubi, a ako odustane strana koja je kaparu primila, ona je udvojeno vraća.

---

1. Ugovarač koji je primio kaparu kao odustanicu kada odustane od ugovora dužan je da je vrati protivnoj stranci u dvostrukom iznosu.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su dana 21. maja 1984. godine sklopile "privremeni kupoprodajni ugovor" u pismenoj formi u prisustvu dva svjedoka koji su se potpisali na ugovoru. Tim ugovorom tužilac je od tuženih kupio dio parcele br. 867 u površini od 500 m^2 za cijenu od …….. dinara. Kupovna cijena je isplaćena po ugovoru.

Ugovorne strane su se sporazumjele da za slučaj da prodavci iz bilo kojeg razloga, nastalog njihovom krivicom, odbiju potpis konačnog kupoprodajnog ugovora, na osnovu kojeg se kupac može uknjižiti s pravom vlasništva, prodavci su dužni odmah vratiti kupcu dvostruki iznos primljenog dijela kupovne cijene, koji prema tome ima značaj kapare kao odustanice u smislu člana 83. Zakona o obligacionim odnosima.

Tuženi su naknadno obavijestili tužioca da "otkazuju" ugovor zbog toga što će ovo zemljište biti eksproprisano.

Tužilac je odmah nakon prijema novca koji su mu tuženi vratili, obavijestio tužene da traži isplatu ugovorene odustanice.

Nižestepeni sudovi su utvrdili i da zemljište koje je kupio tužilac nije bilo predmet eksproprijacije u vrijeme slanja obavijesti tuženih tužiocu da odustaju od kupoprodajnog ugovora.

Kako su tuženi jednostrano odustali od ugovora dužni su vratiti kaparu u dvostrukom iznosu (čIan 83. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 21/89, od 21. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 57)

2. Kada se kapara smatra kao odustatnina, od ugovora može odustati i strana koja je kriva za neizvršenje ugovora.

Iz obrazloženja:

http://www.advokat-prnjavorac.com

"Ako bi se radilo o samoj kapari u smislu čl.79. Zakona o obveznim odnosima, samo ona strana koja nije kriva za neizvršenje ugovora ima pravo na odustanak od ugovora. Međutim, ako se radi o kapari kao odustatnini u smislu odredbe čl.83. Zakona o obveznim odnosima, onda pravo na odustanak od ugovora pripada objema ugovornim strankama bez obzira na krivnju za neizvršenje ugovora. U st.1. čl.83. Zakona o obveznim odnosima navodi se: "kad je uz kaparu ugovoreno pravo da se odustane od ugovora, onda se kapara smatra kao odustatnina i svaka strana može odustati od ugovora". Dakle, odustati od ugovora može i ona strana koja je kriva za neizvršenje ugovora. Ako je kapara ugovorena i dana kao odustatnina, onda se ugovor ne treba raskidati već ugovornim stranama pripada pravo na odustanak od ugovora tako da nisu dužne ispuniti preuzete ugovorne obveze."

(Vs RH, Rev. 1013/92, od 22. 9. 1992. – Izbor odluka 1994 – 47/111)

Odsjek 2.

ZASTUPANJE

I - O ZASTUPANJU UOPŠTE

Mogućnost zastupanja

Član 84.

(1) Ugovor kao i drugi pravni posao može se preduzeti i preko zastupnika.

(2) Ovlašćenje za zastupanje zasniva se na zakonu, statutu ili drugom opštem aktu, aktu nadležnog organa ili na izjavi volje zastupanog (punomoćje).

Napomena(FBiH): Ovaj član je izmijenjen na osnovu člana 12. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 84. ZOO.

Napomena (RS): Odredbom člana 13. ZIDZOO, u članu 84. stav 2. riječi: "statutu ili drugom samoupravnom" brisane su, a poslije riječi: "opštem aktu" dodate su riiječi: "pravnog lica".

---

1. Cijena prevoza označena u prevoznim listovima obavezuje stranke iz ugovora o prevozu robe u drumskom saobraćaju samo ako je upisana od strane radnika prevoznika ovlaštenog za zaključivanje ugovora o prevozu, a ne i samog vozača.

(Vs BiH, Pž. 282/86, od 6. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 2)

2. Osoba koja je u smislu propisa o izgradnji objekata imenovana za nadzorni organ nije time postala i zastupnik osobe (pravne ili fizičke) koja ju je imenovala za nadzorni organ pa nadzorni organ nije ovlašten preuzimati nikakve obveze za osobu koja ga je imenovala. Ako pak nadzorni organ dobije od osobe koja ga je imenovala (odredila za nadzorni organ) još i ovlaštenje za zastupanje (punomoć) po čl. 89. ZOO, ovlašten je za zastupanje opunomoćitelja u okviru punomoći.

(Ps H, Pž. 3409/88, od 22. 8. 1989. – Psp 43 – 136)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dejstva zastupanja

Član 85.

(1) Ugovor koji zaključi zastupnik u ime zastupanog lica i u granicama svojih ovlašćenja obavezuje neposredno zastupanog i drugu ugovornu stranu.

(2) Pod istim uslovima i ostali pravni poslovi zastupnikovi proizvode pravno dejstvo neposredno prema zastupanom licu.

(3) Zastupnik je dužan obavijestiti drugu stranu da istupa u ime zastupanog, ali i kad on to ne uradi ugovor proizvodi pravno dejstvo za zastupanog i drugu stranu, ako je ova znala ili je iz okolnosti mogla zaključiti da on istupa kao zastupnik.

---

1. Nije zaključen ugovor o prodaji sa zadrugom kao prodavcem, ako kooperant zadruge koji je isporučio robu kupcu nije nastupao kao punomoćnik zadruge, već je bio angažovan samo kao posrednik.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje, a to proizilazi iz dokaza u spisima predmeta, da tužilac - zadruga i tuženi nisu zaključili ugovor o prodaji. Tužilac nije tuženom (niti tuženi tužiocu) podnio prijedlog za zaključenje ugovora (ponudu) član 32. ZOO, niti preduzeo druge radnje koje važe kao ponuda (čl. 33. i 34. ZOO), pa je izostalo i njeno prihvatanje, da bi na taj način nastao ugovor (član 31. ZOO).

Ugovor o prodaji između stranaka nije nastao samom isporukom jabuka od strane kooperanta tužioca.

Kooperant tužioca nije zastupnik tužioca da bi ugovor koji bi on zaključio neposredno obavezao zastupanog - tužioca i drugu ugovornu stranu - tuženog (član 85. stav 1. ZOO), niti je u času isporuke jabuka nastupao u tom svojstvu.

Tužilac izričito ističe da je njegov kooperant bio samo posrednik. Ukoliko je ovo tačno, on nije ovlašćen da u ime nalogodavca zaključi ugovor tako da taj ugovor ovlašćuje neposredno zastupanu i drugu ugovornu stranu. Posrednik je ovlašćen da nađe i dovede u vezu sa nalogodavcem lice koje bi s njim pregovaralo o zaključenju određenog ugovora, a ne i da zaključi ugovor u ime nalogodavca, ili da za nalogodavca primi ispunjenje iz ugovora zaključenog njegovim posredstvom - za to je potrebno posebno punomoćje - (član 813. u vezi sa članom 815. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 253/90, od 21. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 40)

2. Komisionar duguje prodavcu zatezne kamate zbog zadocnjenja u plaćanju cijene iz ugovora o prodaji, ako komitent nije preuzeo dug i kada je roba po komisionarovom nalogu, isporučena neposredno komitentu i ovaj platio cijenu.

(Vs BiH, Pž. 641/90, od 27. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 54)

3. Zastupnik ne odgovara za obveze zastupane osobe pa se stoga na njega ne primjenjuju odredbe o odgovornosti proizvođača za neispravno funkcioniranje prodane stvari (čl. 501. ZOO).

(Vs H, Rev. 1 157/82, od 13. 1. 1982. – Psp 23 – 88)

Prenošenje ovlašćenja

Član 86.

(1) Zastupnik ne može prenijeti svoja ovlašćenja na drugog, izuzev kad mu je to dozvoljeno zakonom ili ugovorom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Izuzetno, on to može učiniti ako je spriječen okolnostima da posao lično obavi, a interesi zastupanog zahtijevaju neodložno preduzimanje pravnog posla.

Prekoračenje granica ovlašćenja

Član 87.

(1) Kad zastupnik prekorači granice ovlašćenja, zastupani je u obavezi samo ukoliko odobri prekoračenje.

(2) Ako zastupani ne odobri ugovor u roku koji je redovno potreban da se ugovor takve vrste razmotri i ocijeni, smatraće se da je odobrenje odbijeno.

(3) Odobrenje iz prethodnog stava ima povratno dejstvo, ako strane ne odrede drukčije.

(4) Ako druga strana nije znala niti morala znati za prekoračenje ovlašćenja, može odmah po saznanju za prekoračenje, ne čekajući da se zastupani o ugovoru izjasni, izjaviti da se ne smatra ugovorom vezana.

(5) Ako zastupani odbije odobrenje, zastupnik i zastupani su solidarno odgovorni za štetu koju je druga strana pretrpjela, ako ona nije znala niti je morala znati za prekoračenje ovlašćenja.

---

1. Organizaciju udruženog rada ne veže ugovor koji je u njeno ime zaključilo lice koje nije njen zastupnik, odnosno punomoćnik, pa i kada se ovo lice lažno predstavilo kao punomoćnik, a druga strana bila savjesna.

(Vs BiH, Pž. 534/87, od 23. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 20)

2. Naručioca ne obavezuje cijena usluge (prevoza robe) koju je ugovorio njegov neovlašteni radnik, kada ovaj nije ni punomoćnik po zaposlenju.

(Vs BiH, Pž. 64/87, od 29. 10. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 23)

Zaključenje ugovora od strane neovlašćenog lica

Član 88.

(1) Ugovor koji neko lice zaključi kao punomoćnik u ime drugoga bez njegovog ovlašćenja obavezuje neovlašćeno zastupanog samo ako on ugovor naknadno odobri.

(2) Strana sa kojom je ugovor zaključen može zahtijevati od neovlašćeno zastupanog da se u primjerenom roku izjasni da li ugovor odobrava.

(3) Ako neovlašćeno zastupani ni u ostavljenom roku ugovor ne odobri, smatra se da ugovor nije ni zaključen.

(4) U tom slučaju, strana sa kojom je ugovor zaključen može od lica koje je kao punomoćnik bez ovlašćenja zaključilo ugovor tražiti naknadu štete, ako u trenutku zaključenja ugovora nije znala niti je morala znati da to lice nije imalo ovlašćenje za zaključenje ugovora.

---

1. Činjenica da je ugovor zaključen sa zastupnikom bez ovlaštenja snabdjeven pečatom, nije od uticaja na njegovu punovažnost, ukoliko neovlašteno zastupani odbije da takav ugovor ratifikuje.

(Vs S, broj Prev. 669/98. – Bilten 1/1999)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Ugovor što ga neka osoba sklopi kao punomoćnik u ime drugoga bez njegova ovlaštenja obvezuje neovlašteno zastupanog samo ako on ugovor naknadno odobri.

(Ps RH, Pž. 1494/93, od 16. 11. 1993. – Praxis 2 – 27)

3. Sud ne može samo na osnovu činjenice da je neko lice prilikom zaključenja ugovora raspolagalo pečatom pravnog lica izvoditi zaključak da je ugovor punovažno zaključen.

Iz obrazloženja:

"U konkretnoj pravnoj stvari, prvostepeni sud je bio dužan da ispita da li je s obzirom na okolnosti zaključenja predmetnog pravnog posla, u ime tuženog ugovor zaključilo neovlašteno lice, koje je pri tom raspolagalo pečatom tuženog.

Odredbom člana 88. stav 4. ZOO propisano je da strana sa kojom je ugovor zaključen može od lica koje je kao punomoćnik bez ovlašćenja zaključilo ugovor tražiti naknadu štete, ako u trenutku zaključenja ugovora nije znala niti je morala znati da to lice nije imalo ovlašćenje za zaključenje ugovora".

(Vs RCG, Pž. 506/98, od 7. 10. 1999. – Bilten Vs RCG 1999 – 41)

4. Bankarska garancija mora biti izdana u pisanom obliku, pa slijedom toga i punomoć za izdavanje garancije, a uz to punomoć mora biti specijalna (mora sadržavati ovlaštenje za izdavanje garancije). Osoba koja je potpisala garanciju bez takve specijalne pisane punomoći ne može se smatrati punomoćnikom.

(Vts RH, Pž. 864/94, od 29. 3. 1994. - Praxis 2 – 28)

5. Kod blagovremene notifikacije tuženog (odmah po dobijanju računa), da ne odobrava ugovor (otpremnicu) zaključen od neovlašćenog lica, tužilac kao nesavjesni saugovarač zastupnika bez ovlaštenja ne može se dalje sa uspjehom pozivati na okolnost da je ugovor snabdjeven pečatom tuženog i da je eventualna zloupotreba pečata interna stvar tuženog – saugovarača koji je bio neovlašteno zastupan.

(Vs S, broj Prev. 355/98. – Bilten 4/1998)

6. Indosant može u mjeničnom sporu istaći protiv indosatora prigovor nepunovažnosti ugovora o eskontu, na osnovu koga je izvršen indosament, ako je ugovor zaključilo neovlašćeno lice.

Ugovor o eskontu se smatra naknadno odobrenim ako je u izvršenju tog ugovora, indosiranje mjenice izvršilo lice koje bi bilo ovlašteno da zaključi ugovor o eskontu.

(Vs BiH, Pž, 245/88, od 23. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 91)

7. Ukoliko je ugovor potpisalo neovlašteno lice, takav ugovor ne obavezuje stranku i bez uticaja je na pravnu valjanost ugovora da je ugovor snabdteven pečatom te stranke.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom odbijen je zahtjev tužioca kojim je tražio da se obaveže tuženi da mu isplati iznos od …….. dinara sa kamatom po zakonu počev od 11. 10. 1998. godine do isplate i ukinuto rješenje o izvršenju Privrednog suda u B. Iv. broj 4431/99 od 9. 7. 1999. godine.

Naime, pravilno je prvostepeni sud utvrdio da je sporni ugovor, na kome se zasniva potraživanje tužioca, potpisalo neovlašteno lice. Takav ugovor ne obavezuje tuženog, a bez uticaja na pravnu valjanost ugovora je činjenica da je ugovor snabdjeven pečatom tuženog, na koju tužilac ukazuje u žalbi. Pravilno je prvostepeni sud ocijenio i dopis tuženog od 14. 10. 1998. godine iz koga nesumnjivo proizilazi da tu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ženi nije naknadno odobrio zaključenje spornog ugovora, kao i činjenica da su dostavljeni registri stavljeni na raspolaganje tužiocu. Kod izričite izjave tuženog da ne odobrava zaključeni ugovor, bez značaja je činjenica da li se registri nalaze kod tuženog, tim prije što je tuženi pozvao tužioca da preuzme registre sam ili da mu ih dostavi poštom.

(Rješenje Višeg trgovinskog suda u Beogradu, Pž. broj 6859/01 od 5. 4. 2002. godine)

8. Ako neovlašćeno zastupano lice naknadno odobri ugovor koji je u njegovo ime zaključio drugi, ugovor važi, bez obzira koliko je vremena prošlo od zaključenja do odobravanja ugovora.

(Vrhovni sud Srbije, Rev. 1030/96 od 12. 3. 1996. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

9. Prodavac - organizacija udruženog rada ne može zahtijevati veću cijenu od naznačene u pismenom ugovoru iako je cijenu u pismenom ugovoru upisalo neovlašteno lice, ukoliko je pismenim podneskom datim u toku glavne rasprave, a potpisanim po ovlaštenom organu, odobrio ovu radnju neovlaštenog lica.

(Vs BiH, Pž. 276/86, od 6. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 4)

10. Naručioca ne obavezuje cijena usluge (prevoza robe) koju je ugovorio njegov neovlašteni radnik, kada ovaj nije ni punomoćnik po zaposlenju.

Iz obrazloženja:

"Sud je na osnovu iskaza saslušanih svjedoka i uvidom u dokumentaciju našao da svjedok nije bio ovlašten da ugovori cijenu prevoza frakcije kamena sa separacije, već da je bio ovlašten samo da popunjava i potpisuje narudžbe pošto mu prethodno rukovodilac službe ekonomskih poslova odredi uslove (pomenuti svjedok je bio samo referent za nabavku, bez ovlašćenja da ugovora cijenu prevoza kako proizilazi iz opšteg akta tuženog u koji je prvostepeni sud uzeo uvid).

Polazeći od naprijed navedenih utvrđenih činjenica opravdan je zaključak prvostepenog suda da među parničnim strankama nije zaključen ugovor o cijeni prevoza."

(Vs BiH, Pž. 64/87, od 29. 10. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 23)

II - PUNOMOĆJE

Davanje punomoćja

Član 89.

(1) Punomoćje je ovlašćenje za zastupanje koje vlastodavac pravnim poslom daje punomoćniku.

(2) Postojanje i obim punomoćja su nezavisni od pravnog odnosa na čijoj je podlozi punomoćje dato.

(3) Punomoćnik može biti i pravno lice.

---

1. U pravnom prometu s trećim osobama punomoćnik može biti i organizacija, prema odredbi čl. 89. st. 3. ZOO.

(Vps H, Pž. 961/87, od 28. 4. 1987. – Psp 34, str. 162)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Posebna forma punomoćja

Član 90.

Forma propisana zakonom za neki ugovor ili koji drugi pravni posao važi i za punomoćje za zaključenje tog ugovora, odnosno za preduzimanje tog posla.

---

1. Forma propisana za neki ugovor važi i za punomoćje za zaključenje tog ugovora, odnosno za odobrenje raspolaganja i to ne u obliku opšteg punomoćja, nego u obliku specijalnog punomoćja za zaključenje određenog pravnog posla koji se namjerava zaključiti. Vlastodavac može dati pristanak na ugovor o naknadno, no taj pristanak, da bi proizvodio važnost ugovora, mora biti pismen, a ne usmen, ili takav koji proizilazi iz konkludentnih radnji.

(Vs RS, Rev. 48/94, od 28. 12. 1994. - Bilten 1/1999 – 53)

2. Valjana je usmena punomoć o otuđenju nekretnina, ako su ispunjene pretpostavke za konvalidaciju usmenog ugovora.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tužiteljica, suvlasnica sporne neretnine, usmeno opunomoćila drugog suvlasnika (J.B.) da proda cijelu nekretninu.

Ugovor o prometu nekretnina je i po ondašnjim propisima (1964. godine) bio formalan: pismena forma je bio njegov konstitutivni elemanat (član 9. Zakona o prometu zemljišta i zgrada). Važi načelo građanskog prava, predviđeno u tadašnjim pravnim pravilima, a sada u članu 90. Zakona o obligacionim odnosima, prema kome se za punomoć traži ista forma kao i za ugovor. Međutim, ako su ispunjene zakonske pretpostavke za konvalidaciju neformalnog ugovora, tada je i neformalna punomoć punovažna. U ovom slučaju je utvrđeno da su ugovarači dobrovoljno ispunili obavezu iz usmenog ugovora o kupoprodaji prije stupanja na snagu sadašnjeg Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78) pa je taj ugovor konvalidiran (član 46. stav 1.) a time je konvalidirana i punomoć.

(Vs BiH, Rev. 202/90, od 25. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 37)

3. Ugovor o prodaji zemljišta i porodične stambene zgrade što ga je zaključio jedan suvlasnik u propisanoj formi ne obavezuje ostale suvlasnike, koji ga nisu odobrili, odnosno dali punomoć u formi propisanoj za valjanost ugovora, pa mogu tražiti predaju suposjeda (član 14. stav 1. ZOSPO-a).

Ukoliko suvlasnici koje ne veže ugovor traže predaju neposrednog suposjeda taj zahtjev mogu isticati samo u postupku uređenja odnosa među suvlasnicima ili u postupku diobe.

Iz obrazloženja:

“Prema odredbi člana 90. Zakona o obligacionim odnosima, forma propisana zakonom za neki ugovor ili koji drugi pravni posao važi i za punomoćje za zaključenje toga ugovora, odnosno za odobrenje raspolaganja. U konkretnom slučaju je nesporno da tužiteljica u svoje ime i ime mldb. tužilaca nije dala pismeno punomoćje niti je naknadno odobrila ugovor o prodaji njihovih suvlasničkih dijelova. Pošto nije uopšte došlo do zaključenja ugovora između navedenih tužilaca i tuženog, tužioci koji nisu ugovorne stranke, ne mogu zahtijevati ni raskid ugovora o prodaji koji su zaključili prvotužitelj i tuženi (mogli su zahtijevati samo da se utvrdi da ugovor ne proizvodi pravno dejstvo u odnosu na njih). Kako ostali tužioci nisu zaključili ugovor o prodaji ovlašteni su da zahtjevaju od tuženoga predaju u suposjed predmetnih nekretnina jer je na osnovu ugovora zaključenog sa prvotužiteljem stekao titulu za sti-

http://www.advokat-prnjavorac.com

canje prava susvojine prvotužitelja, pa dosljedno tome i pravo na suposjed kojeg je imao prvotužitelj (član 14. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima).

Zbog navedenog, primjenom člana 393. ZPP revizija prvotužitelja je odbijena. Revizija ostalih tužitelja je djelimično uvažena, pa su ukinute nižestepene presude u dijelu kojim je odbijen njihov zahtjev za predaju i suposjed spornih nekretnina. Nižestepene presude nisu mogle biti preinačene u ovom dijelu, jer je tužbeni zahtjev nedovoljno određen.

Budući da je tuženi na temelju ugovora o kupovini suvlasničkog dijela prvotužioca ušao u posjed poljoprivrednog zemljišta i porodične stambene zgrade, koje je do tada posjedovao sam prvotužilac, nije jasno da li ostali tužioci traže samo predaju posrednog posjeda (či. 70. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima) ili neposrednog posjeda. Ukoliko oni traže predaju neposrednog posjeda taj zahtjev mogu isticati samo u postupku uređenja odnosa među suvlasnicima (či. 15. st. 2. ZOSPO-a i či. 67. Zakona o stambenim odnosima), iIi u postupku diobe (čl. 16. ZOSPO-a i 67. ZSO)".

(Vs BiH, Rev. 45/87, od 22. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87)

4. Ugovor o kupoprodaji nekretnina zaključen uz saglasnost ili po ovlaštenju vlasnika je punovažan samo ako je saglasnost odnosno punomoć data u onom obliku koji Zakon o prometu nepokretnosti propisuje za ugovor.

(Vs BiH, Gvl. 41/85, od 12. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 4)

5. Za punomoć koja sadrži punomoćnikovo ovlaštenje da u ime vlastodavca čuva i koristi nekretnine ne traži se neki posebni oblik, a posebno, ako je takva punomoć izdana u inozemstvu, nije potrebno da ona bude ovjerena.

Iz obrazloženja:

"Međutim niži sudovi zbog svojeg pogrešnog pravnog pristupa do sada nisu utvrdili sve važne činjenice na temelju kojih bi se moglo ispitati da li su pravilno primijenili materijalno pravo u sporu. Naime, niži sudovi zaključili su, da tuženik nije ovlašten koristiti sporne nekretnine, jer da punomoć koju je izdao brat tuženika u Bosni nije ovjerena na propisan način, pri čemu su izgubili iz vida, da se za takvu vrstu poslova (čuvanje i korištenje nekretnina u ime suvlasnika) ne traži poseban oblik punomoći, pa bi bila dovoljna punomoć data u bilo kom obliku, te stoga nisu cijenili one dokaze ponuđene po tuženiku iz kojih bi se moglo utvrditi, da li je brat tuženika ovlastio tuženika na posjed spornog dijela nekretnina počevši još od 1986. godine. Stoga je valjalo prihvatiti reviziju, ukinuti obje nižestupanjske odluke i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje (čl. 395. st. 2. Zakona o parničnom postupku - u daljnjem tekstu ZPP)."

(Vs RH, Rev. 2114/96, od 13. 10. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 24/20)

Obim ovlašćenja

Član 91.

(1) Punomoćnik može preduzimati samo one pravne poslove za čije je preduzimanje ovlašćen.

(2) Punomoćnik kome je dato opšte punomoćje može preduzimati samo pravne poslove koji dolaze u redovno poslovanje.

(3) Posao koji ne dolazi u redovno poslovanje može punomoćnik preduzeti samo ako je posebno ovlašćen za preduzimanje tog posla, odnosno vrste poslova među koje on spada.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(4) Punomoćnik ne može bez posebnog ovlašćenja za svaki pojedini slučaj preuzeti mjeničnu obavezu, zaključiti ugovor o jemstvu, o poravnanju, o izabranom sudu, kao ni odreći se nekog prava bez naknade.

---

1. Punovažan je ugovor kojim imalac deviznog štednog uloga ovlasti drugu ugovornu stranu da taj ulog oroči u cilju pribavljanja kredita u domaćoj valuti radi izgradnje porodične stambene zgrade za treće lice.

(Vs BiH, Rev. 425/87, od 19. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 35)

2. Samo izričita izjava ovlaštenog lica o priznanju duga može da znači konvalidaciju sporazuma o vansudskom poravnanju.

(Vs S, broj Prev. 486/96. – Bilten 2/98)

3. Punomoćnik može poduzeti one pravne poslove za čije je poduzimanje ovlašten.

Iz obrazloženja citiramo:

"Punomoć izdana punomoćniku da potpisnike zastupa u svim pravima i obvezama po osnovi kupljenih dionica, kao što je otplata dionica, pravo prijenosa dionica, zalaganje dionica, ovlašćuje punomoćnika na zaključenje ugovora o prijenosu dionica. Nema vremenskog ograničenja za izdanu ponomoć, jer ona vrijedi dok je izdavatelj punomoći ne opozove."

(Vts RH, Pž. 1026/98, od 2. 6. 1998. – Ing Psp 1998/1, str. 84)

4. Sporazum o mjesnoj nadležnosti mogu punovažno zaključti samo zastupnici preduzeća ili po njima ovlašteni punomoćnici.

(Vs BiH, Pž. 162/90, od 9. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 89)

Opozivanje i sužavanje punomoćja

Član 92.

(1) Vlastodavac može po svojoj volji suziti ili opozvati punomoćje, čak i ako se ugovorom odrekao tog prava.

(2) Opozivanje i sužavanje svakog punomoćja može se učiniti izjavom bez posebne forme.

(3) Ako je opozivanjem ili sužavanjem punomoćja povrijeđen ugovor o nalogu, ili ugovor o djelu, ili neki drugi ugovor, punomoćnik ima pravo na naknadu time nastale štete.

Dejstvo prestanka i sužavanja punomoćja prema trećim licima

Član 93.

(1) Opozivanje punomoćja kao i njegovo sužavanje nema dejstvo prema trećem licu koje je zaključilo ugovor sa punomoćnikom, ili obavilo drugi pravni posao, a nije znalo niti je moralo znati da je punomoćje opozvano, odnosno suženo.

(2) U tom slučaju, vlastodavac ima pravo zahtijevati od punomoćnika naknadu štete koju bi zbog toga pretrpio, izuzev kad punomoćnik nije znao ni morao znati za opozivanje, odnosno za sužavanje punomoćja.

(3) Isto važi i u ostalim slučajevima prestanka punomoćja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Drugi slučajevi prestanka punomoćja

Član 94.

(1) Punomoćje prestaje prestankom pravnog lica kao punomoćnika, ako zakonom nije drukčije određeno.

(2) Punomoćje prestaje smrću punomoćnika.

(3) Punomoćje prestaje prestankom pravnog lica, odnosno smrću lica koje ga je dalo, osim ako se započeti posao ne može prekinuti bez štete po pravne sljedbenike ili ako punomoćje važi i za slučaj smrti davaoca, bilo po njegovoj volji, bilo s obzirom na prirodu posla.

III - POSLOVNO PUNOMOĆJE

Ko može dati punomoćje i njegova sadržina

Član 95.

(1) Poslovno punomoćje može dati, u granicama zakona, organizacija udruženog rada, odnosno drugo pravno lice, i njime ovlastiti punomoćnika da zaključuje ugovore i obavlja ostale poslove koji su uobičajeni u vršenju njihove poslovne djelatnosti.

(2) Poslovni punomoćnik ne može otuđiti ili opteretiti nepokretnosti, preuzeti mjenične obaveze ili obaveze jemstva, uzeti zajam i voditi spor, ako nije dobio posebno punomoćje za svaki takav posao.

(3) Poslovno punomoćje može biti ograničeno na određenu vrstu poslova, ili na određene poslove, ali ova ograničenja imaju dejstvo prema trećem samo ako je za njih znao ili morao znati.

Napomena (RS): Na osnovu člana 14. ZIDZOO, u članu 95. stav 1. riječi: “organizacija udruženog rada” zamjenjene su riječju: “preduzeće”.

---

1. Organizaciju udruženog rada ne veže ugovor koji je u njeno ime zaključilo lice koje nije njen zastupnik, odnosno punomoćnik, pa i kada se ovo lice lažno predstavilo kao punomoćnik, a druga strana bila savjesna.

(Vs BiH, Pž. 534/87, od 23. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 20)

2. U slučaju osiguranja za tuđi račun, ugovaratelj osiguranja ne može vršiti prava iz osiguranja bez pristanka osobe čiji je interes osiguran.

(Vs RH, Rev. 2178/95, od 29. 2. 1996. godine)

3. Prodavac - organizacija udruženog rada ne može zahtijevati veću cijenu od naznačene u pismenom ugovoru iako je cijenu u pismenom ugovoru upisalo neovlašteno lice, ukollko je pismenim podneskom datim u toku glavne rasprave, a potpisanim po ovlaštenom organu, odobrio ovu radnju neovlaštenog lica.

(Vs BiH, Pž. 276/86, od 6. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 4)

Poslovno punomoćje imaoca radnje

Član 96.

(1) Odredbe o poslovnom punomoćju shodno se primjenjuju na poslovno punomoćje imaoca radnje.

(2) Poslovno punomoćje ne prestaje smrću imaoca radnje, kao ni kad on bude lišen poslovne sposobnosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

IV - OVLAŠĆENJA TRGOVINSKOG PUTNIKA

Član 97.

(1) Trgovinski putnik organizacije udruženog rada koja se bavi privrednom djelatnošću ovlašćen je preduzimati samo one poslove koji se odnose na prodaju robe i koji su navedeni u punomoćju koje mu je organizacija dala.

(2) U slučaju neizvjesnosti, smatra se da trgovinski putnik nije ovlašćen da zaključuje ugovore, nego samo da prikuplja porudžbine, ali će ipak ugovor koji je zaključio ostati na snazi ako ga vlastodavac naknadno odobri.

(3) Trgovinski putnik koji je ovlašćen da prodaje robu, nije ovlašćen da naplati cijenu, kao ni da prodaje na kredit, osim ako ima posebno ovlašćenje za prodaju na kredit.

(4) Trgovinski putnik je ovlašćen da za vlastodavca prima reklamacije zbog nedostatka robe i ostale izjave u vezi sa izvršenjem ugovora zaključenog njegovim posredovanjem, kao i da u ime vlastodavca preduzima potrebne mjere za očuvanje njegovih prava iz tog ugovora.

Napomena (RS): Na osnovu člana 15. ZIDZOO, u članu 97. stav 1. riječi: "organizacije udruženog rada koja se bavi privrednom djelatnošću" zamjenjene su riječju: "preduzeća", a riječi: "organizacija dala" – riječima: "preduzeće dalo".

V - OVLAŠĆENJA LICA KOJA OBAVLJAJU ODREĐENE POSLOVE

Član 98.

(1) Radnici u preduzećima koji rade na takvim poslovima čije je obavljanje vezano za zaključenje i ispunjenje određenih ugovora, kao što su prodavci u prodavnicama, radnici koji obavljaju određene usluge u ugostiteljstvu, radnici na poslovima šalterske službe u pošti, u banci i sl. ovlašćeni su samim tim na zaključenje i ispunjenje tih ugovora.

(2) Isto važi i za radnike zaposlene kod radnih ljudi koji samostalno obavljaju djelatnost ličnim radom.

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen na osnovu člana 13. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada vađeći tekst člana 98. ZOO.

Napomena (RS): Na osnovu člana 16. ZIDZOO, u članu 98. stav 1. riječi: "Radnici u organizacijama udruženog rada koji" zamjenjene su riječima: "Lica koja", a riječ: "radnici" u daljem tekstu – riječju: "lica".

Istom odredbom brisan je stav 2. člana 98. ZOO, tako da ovaj član u ZOO u RS ima samo jedan stav.

---

1. Komercijalni direktor preduzeća je punomoćnik po zaposlenju za zaključivanje uobičajenih ugovora iz komercijalnog poslovanja preduzeća

Iz obrazloženja:

Tuženik u žalbi navodi da je ugovor sa tužiteljem zaključila neovlaštena osoba. D. G. nije imala ovlašćenje za zaključivanje ugovora, što bi moglo biti utvrđeno

http://www.advokat-prnjavorac.com

uvidom u sudski registar i saslušanjem zakonskog zastupnika tužitelja. Ove prigovore tuženik je isticao i u postupku pred prvostepenim sudom, ali su oni pravilno ocijenjeni neosnovanim. Iz iskaza D. G., saslušane u svojstvu svjedoka pred prvostepenim sudom, proizilazi, što i tuženik ne osporava, da je ona u vrijeme zaključenja prodajnog ugovora sa tužiteljem obavljala poslove komercijalnog direktora na osnovu čega se može izvesti pouzdan zaključak da je obavljala poslove koji su vezani za zaključenje i ispunjenje određenih ugovora. Osobe koje rade na poslovima čije je obavljanje vezano za zaključivanje i ispunjavanje određenih ugovora, ovlašćeni su samim tim na zaključenje i ispunjenje tih ugovora, kako je to uređeno u članu 98. Zakona o obligacionim odnosima, i za takve osobe nije potrebna posebna punomoć zastupnika, a nije potrebno ovo ovlašćenje upisati u sudski registar. U Zakonu o obligacionim odnosima (član 98.) primjerice je naveden određeni broj osoba, ali time lista punomoćnika po zaposlenju nije iscrpljena, budući da se i druge osobe, u smislu navedene odredbe Zakona, smatraju punomoćnicima po zaposlenju, zavisno od poslova koje obavljaju. U primjeni odredbe člana 98. Zakona o obligacionim odnosima (ali i prije donošenja ovoga zakona), sudska praksa se opredijelila za to da je komercijalni direktor preduzeća punomoćnik po zaposlenju.

(Vs FBiH, Pž. 92/97, od 8. 7. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 – 30)

2. Naručioca ne obavezuje cijena usluge (prevoza robe) koju je ugovorio njegov neovlašteni radnik, kada ovaj nije ni punomoćnik po zaposlenju.

(Vs BiH, Pž. 64/87, od 29. 10. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 23)

3. Za sklapanje određenih poslova koji su potrebni da bi se nesmetano odvijali radovi, a kojima se ne mijenjaju uvjeti ugovora o građenju, ovlašten je i rukovoditelj gradilišta koji se u tom slučaju ima smatrati punomoćnikom po zaposlenju.

(Ps H, Pž. 1035/89, od 26. 6. 1990. - Psp 47 - 171)

4. Poslovođa prodavnice je ovlašten da kao punomoćnik po zaposlenju zaključi ugovor o pružanju usluga zagrijavanja prodavnice.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužitelj za period od novembra 1992. godine do marta 1995. godine pružio usluge zagrijavanja poslovnog prostora (prodavnice) izdate pod zakup tuženom i da tuženi nije imao reklamacija na kvalitet pruženih usluga, da tuženi nije platio tužitelju cijenu pruženih usluga za sporni period koja je u visini utuženog iznosa i da su stranke zaključile ugovor 26. 2. 1993. godine o međusobnim odnosima tuženog kao potrošača i tužitelja kao davaoca usluga zagrijavanja poslovnog prostora koji je u ime potrošača potpisao poslovođa prodavnice tuženog.

Nisu osnovani žalbeni razlozi tuženog da poslovođa prodavnice tuženog nije ovlašteno lice za potpisivanje takve vrste ugovora.

Potpisnik ugovora je lice u radnom odnosu kod tuženog, koje obavlja poslove i radne zadatke poslovođenja prodavnice tuženog, pa je ovlašten da zaključuje ugovore ne samo koji spadaju u redovno poslovanje tuženog nego i ugovore koji su nužni radi obezbjeđenja nesmetanog obavljanja registrirane djelatnosti tuženog.

Potpisnik ugovora je lice koje je radilo na poslovima čije je obavljanje vezano za zaključivanje i ispunjenje određenih ugovora, pa je samim time ovlašteno i za zaključenje i ispunjenje spornog ugovora i za takva lica nije potrebna posebna punomoć zastupnika, a niti se to ovlaštenje upisuje u sudski registar.

(Vs FBiH, Pž. 74/98, od 21. 4. 1998.– Bilten Vs FBiH 2/98 - 18)

5. Šef poslovnice se može smatrati punomoćnikom po zaposlenju ovlaštenim da sklapa bez posebne punomoći ugovore iz djelokruga rada poslovnice kojom rukovodi.

(Vs S, broj Prev. 503/98. – Bilten 1/2000)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Punomoćniku po zaposlenju ovlašćenja za zaključivanje određenih ugovora proizilaze iz radnog odnosa i radnih dužnosti radnog mjesta na kome je raspoređen.

(Vs RCG, Rev. br. 126/94, od 20. 1. 1995. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

7. Punovažan je ugovor o prodaji koji u ime prodavca zaključi rukovodilac poslovnice preko koje se isporučuje prodata roba kupcu.

(Vs BiH, Pž. 647/89, od 30. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 35)

8. Radnik koji rukovodi stovarištem trgovinske organizacije za promet voćem i povrćem ovlašten je, kao punomoćnik po zaposlenju, da zaključi ugovor o istovaru voća i povrća.

(Vs BiH, Pž. 739/88, od 16. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 58)

9. Direktor komercijalnog sektora može se smatrati punomoćnikom po zaposlenju (član 98. stav 1. ZOO), kod sklapanja ugovora iz djelokruga rada sektora kojim rukovodi.

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, zauzet na XXIV koordinacionom sastanku,

Dubrovnik 24. - 26. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 2/90 – 127)

10. Cijena prevoza označena u prevoznim listovima obavezuje stranke iz ugovora o prevozu robe u drumskom saobraćaju samo ako je upisana od strane radnika prevoznika ovlaštenog za zaključivanje ugovora o prevozu, a ne i samog vozača.

(Vs BiH, Pž. 282/86, od 6. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 2)

11. Nastala je obaveza banke po ugovoru o deviznoj štednji, kada je njen radnik - kontrolor službe devizne štednje, van prostorija banke, primio od štediše iznos strane valute uz obavezu da ulog upiše u njegovu štednu knjižicu koja se čuvala u banci i potom u toj knjižici upisao ulog i upis ovjerio bančinim pečatom, pa nije od značaja što je primljeni iznos za sebe prisvojio i ulog nije evidentirao na kartonu štediše.

(Vs BiH, Rev. 329/84, od 19. 8. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 – 39)

12. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 162/90, od 9. 5. 1990, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 91. ZOO.

Odsjek 3.

TUMAČENJE UGOVORA

Primjena odredbi i tumačenje spornih odredbi

Član 99.

(1) Odredbe ugovora primjenjuju se onako kako glase.

(2) Pri tumačenju spornih odredbi ne treba se držati doslovnog značenja upotrijebljenih izraza, već treba istraživati zajedničku namjeru ugovarača i odredbu tako razumjeti kako to odgovara načelima obligacionog prava utvrđenim ovim zakonom.

---

1. Kod tumačenja ugovora sud se ne ograničava samo na objašnjavanju riječi i izraza u ugovoru, nego se ispituje i zajednička namjera stranaka i ugovor mora razumjeti tako kako odgovara poštenju i savjesnosti u pravnom saobraćaju.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Po ocjeni ovog revizijskog suda o pravoj volji ugovornih strana nije se moglo suditi dok se prethodno pomoću dostupnih dokaza ne utvrde okolnosti koje su pratile zaključenje predmetnih ugovora i koje su mogle poslužiti kao osnova pravilnog suđenja o pravoj namjeri stranaka i da bi se ugovor mogao razriješiti onako kako to odgovara poštenju u pravnom saobraćaju. Protivno ovom pravilu nižestepeni sudovi su se ograničili samo na verbalnu sadržinu ugovora i na samo neke izjave svjedoka.

(Vs RS, Rev. 81/94, od 12. 9. 1994. i Rev. 53/95 od 15. 3. 1996. - Bilten 1/1999 – 54)

2. Postoji ugovor o prodaji, iako su ga stranke nazvale predugovorom, ako se prodavac obavezao da će nakon fizičkog izdvajanja zemljišne parcele, koju je prodao i predao u posjed kupcu, zaključiti s njim ugovor o prenosu prava vlasništva u zemljišnim knjigama (tabularna isprava).

(Vs BiH, Rev. 610/88, od 8. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 6)

3. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 598/88, od 10. 7. 1989, citiranu u sudskoj praksi uz član 100. ZOO.

4. Ugovorna klauzula prema kojoj povjerilac pristaje da za dio cijene izvršene usluge primi avalirane mjenice sa rokom dospijeća od 60 dana od nastanka dužničko-povjerilačkog odnosa, te da na tako plaćeni dio cijene nema pravo na zatezne kamate, predstavlja sporazum ugovornih stranaka o produženju roka plaćanja dijela cijene do dospijeća mjenica, a nema karakter odricanja od prava na zatezne kamate koje teku od docnje dužnika.

(Vs BiH, Pž. 361/86, od 18. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 19)

5. Sporazum ugovarača da se odloži ovjera potpisa ugovora o prenosu nekretnina zbog izgleda da prodavac bude oslobođen obaveze plaćanja poreza na promet nema značaj odložnog uslova, pa kupac može po isteku razumnog roka, tražiti da mu prodavac izda tabularnu ispravu za uknjižbu prava vlasništva ako ugovor zadovoljava alternativnu formu (dva svjedoka) ili ako je ispunjen obostrano u pretežnom dijelu.

(Vs BiH, Rev. 739/87, od 27. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 27)

6. Društveno pravno lice koje se ugovorom sa SIZ za prostorno uređenje grada zaključenim nakon dodjele podruštvljenog građevinskog zemljišta radi izgradnje poslovnog objekta, obavezalo da će snositi troškove pripremanja dodijeljenog zemljišta za gradnju, dužno je da SIZ-u naknadi cjelokupne troškove postupka određivanja pravilne, naknade za eksproprisanu stambenu zgradu na ovom zemljištu, ali nije dužno da plati naknadu za obavljanje pravnih radnji preko ugovorenog iznosa.

(Vs BiH, Pž. 331/85, od 26. 12. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 18)

7. Ne postoji ni kao prividan ugovor o diobi, samo zato što su ga ugovorne stranke tako nazvale, ako iz sadržaja tog ugovora proizilazi da je zaključen ugovor o poklonu.

(Vs BiH, Rev. 648/90, od 20. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 38)

8. Pošto je prodavalac po samom zakonu obveznik plaćanja poreza na promet nepokretnosti, ugovornu obavezu kupca da će on platiti porez na promet treba shvatiti tako da će nadoknaditi prodavcu iznos koji ovaj plati u ispunjenju poreske obaveze.

Zato pravo prodavca da zahtijeva ovu naknadu nastaje i dospijeva tek kada on plati porez.

(Vs BiH, Rev. 180/85, od 16. 5. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 12)

http://www.advokat-prnjavorac.com

9. Kupac koji je uz saglasnost bivšeg vlasnika ušao u posjed neizgrađenog građevinskog zemljišta do deposediranja, koje se izvjesno očekivalo radi proširenja ulice, ima položaj prekariste i obavezu vraćanja zemljišta prodavcu ako zbog kasnije promjene regulacionog plana to zemljište nije više namijenjeno za proširenje ulice.

(Vs BiH, Rev. 574/85, od 27. 2. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 33)

10. Ugovorna klauzula da će stranke određene činjenice smatrati istinitim jedino ako su utvrđene nalazom specijalizovane radne organizacije važi samo kada te činjenice nisu evidentirane u ispravama koje su i sačinile same ugovorne stranke.

(Vs BiH, Pž. 481/86, od 22. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 21)

11. Ugovor treba tumačiti tako da ima smisla, da odgovara savjesnosti i poštenju stranaka ugovornica i namjeri koju su stranke zaključenjem ugovora željele da postignu.

(Prema rješenju Vrhovnog suda RCG, Rev. br. 457/95. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

12. Jasne ugovorne odredbe primjenjuju se i izvršavaju onako kako glase (teorija izjave), a samo sporne odredbe valja tumačiti i izvršavati u skladu s pravom voljom ugovornih strana (teorija volje) odgovarajuće načelima obveznog prava.

(Ps H, Pž. 2417/89, od 14. 11. 1989. – Psp 44 – 188)

13. Pri tumačenju spornih odredaba ugovora ne treba se držati doslovnog značenja upotrijebljenih izraza, već treba istraživati zajedničku namjeru ugovarača.

Iz obrazloženja:

U tački 1. stav 2. "ugovora o poklonu" stoji da darovateljica "ovaj poklon čini radi toga što se je moja kćerka o meni brinula i izdržavala me…". Ovi navodi bi se mogli shvatiti kao motiv zbog kojeg se darovateljica odlučila da, dajući u ugovoru naznačene nekretnine, nagradi ćerku za ono što je učinila u prošlosti. Međutim, na ovo se u tekstu ugovora odmah nadovezuje: "a to će i ubuduće činiti", što bi se eventualno moglo protumačiti kao zahtjev, odnosno kao sastojak ugovora kojim se obdarena, zbog toga što je dobila u ugovoru navedene nekretnine, obavezuje da će se i ubuduće brinuti o svojoj majci i davati joj izdržavanje. Pošto nižestepeni sudovi, izjašnjavajući se o pravnoj prirodi ugovora, nisu uzeli u obzir pomenute navode, njihov zaključak da se u konkretnom slučaju ne radi o teretnom i dvostrano obavezujućem ugovoru, je preuranjen, usljed čega je preuranjeno i zaključivanje da činjenica što se tužena od januara 1985. godine nije brinula o svojoj majci i što je nije izdržavala, nije od značaja za odlučivanje o zahtjevu tužilaca za raskid ugovora.

(Vs BiH, Rev. 207/88, od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 1/89 - 20)

14. Kada se kupac obavezao da će pored isplate kupovne cijene na račun prodavca platiti i odgovarajući iznos na ime poreza na promet, oba ova iznosa predstavljaju kupovnu cijenu, pa kupac ne bi imao pravo da uskrati plaćanje iznosa koji odgovara poreskoj obavezi za slučaj da je prodavac iz bilo kojih razloga oslobođen poreske obaveze.

(Vs BiH, Rev. 481/85, od 27. 12. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 17)

Nejasne odredbe u posebnim slučajevima

Član 100.

U slučaju kad je ugovor zaključen prema unaprijed odštampanom sadržaju, ili kad je ugovor bio na drugi način pripremljen i predložen od jedne ugovorne strane, nejasne odredbe tumačiće se u korist druge strane.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Kod utvrđivanja da li je radna mašina oštećena u požaru "samohodni stroj" po pravilima osiguranja i kao takva isključena iz osiguranja od rizika požara, treba cijeniti sve njene tehničke karakteristike i posebno kako je razvrstana po jugoslovenskim standardima.

Iz obrazloženja:

"Iz polise osiguranja potpisane od stranaka 23. maja 1983. godine proizilazi da je tužilac osigurao kod tuženog svoja osnovna sredstva od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti, te da su Uslovi za osiguranje od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti sastavni dio ugovora (član 902. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima).

Prvostepeni sud utvrđuje da je radna mašina - finišer za polaganje asfalta navedena u izreci međupresude bila osigurana od rizika požara na dan 29. septembra 1983. godine.

U pomenutim Uslovima je (član 1. stav 4. tačka 4.) navedeno da ne mogu biti predmet osiguranja kopnena motorna vozila, prikolice i samohodni strojevi, sem u nekim izuzetnim okolnostima, pa finišer, ako predstavlja samohodni stroj, nije obuhvaćen osiguranjem. U polisi osiguranja nije predviđeno odstupanje od odredaba člana 1. stav 4. tačka 4. Uslova za osiguranje od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti, koje bi, inače, bilo moguće u smislu člana 902. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima. Pomenutim Uslovima (član 1. stav 3. tačka 16) predviđena je mogućnost ove vrste osiguranja samo za samohodne strojeve poljoprivrednih gazdinstava, no i to pod uslovom da je to posebno ugovoreno i u polisi označeno, kako proizilazi iz uvodne rečenice pomenutog stava.

Prvostepeni sud nalazi da se ne može pouzdano zaključiti da je finišer samohodni stroj, pa da bi zbog toga bio isključen iz osiguranja. Pri tom ističe da u uslovima osiguranja tuženog nije bliže određen pojam samohodnog stroja, te se tumačenje nejasne odredbe ne može vršiti na štetu osiguranika. Poziva se i na nalaz i mišljenje vještaka o funkciji i tehničkoj klasifikaciji finišera, iz koje proizilazi da se radi o radnoj mašini koja obavlja proizvodni rad (polaganje asfalta), a da joj je transport samo pomoćna operacija u tehnološkom redu izvršenja posla.

Prvostepeni sud opravdano smatra da nejasne odredbe ustava osiguranja treba tumačiti u korist osiguranika (član 100. ZOO), ali se u konkretnom slučaju odredbe člana 1. stav 4. tačka 4. Uslova za osiguranje od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti, ne mogu, samo zbog okolnosti da nije bliže definisan pojam samohodnog stroja, tumačiti tako da se ne mogu primijeniti ni u slučaju kada se pouzdano utvrdi da je neka stvar iz osiguranog skupa stvari, samohodni stroj po pravilima mašinske struke. Samohodni stroj u smislu uslova osiguranja, treba razlikovati od kopnenog motornog vozila, te nije bitno što finišer ne spada u motorna vozila, koja bi bila podložna registraciji radi saobraćaja na javnom putu.

Treba imati u vidu i da se počev od 1984. godine propisuje poseban jugoslovenski standard za vozila unutrašnjeg transporta (PraviInik o jugoslovenskom standardu za vozila unutrašnjeg transporta -"Službeni list SFRJ", broj 47/84), te da se po tom pravilniku klasifikacija i nomenklatura vozila unutrašnjeg transporta i samohodnih vozila označava sa JUS Z. S. 3.201 (primjenjuje se od 7. septembra 1984. godine). Bilo je neophodno, radi razjašnjenja da li je finišer samohodni stroj, zatražiti od Saveznog zavoda za standardizaciju iz Beograda, podatke o tome da li se na sporni flnišer (čije detaljne tehničke karakteristike treba dati) odnosi neki od jugoslovenskih standarda i propisi o jugoslovenskim standardima primjenjivali su se i na uvezene proizvode, u smislu člana 6. tada važećeg Zakona o standardizaciji - "Službeni list SFRJ"-, br. 38/77 i 11/80). Bliži opis jugoslovenskih standarda dat je u posebnoj ediciji Saveznog zavoda za standardizaciju, te treba podatke o klasifikaciji finišera tražiti u toj ediciji".

(Vs BiH, Pž. 598/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 60)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Nejasne odredbe tipskog ugovora o prodaji stana za tržište koji je unaprijed pripremila i predložila na prihvaćanje pravna osoba koja se bavi prodajom stanova za tržište valja tumačiti u korist kupca stana.

(Vs H, Rev. 1201/86, od 12. 11. 1986. – Psp 33 – 79)

Dopunsko pravilo

Član 101.

Nejasne odredbe u ugovoru bez naknade treba tumačiti u smislu koji je manje težak za dužnika, a u teretnom ugovoru u smislu kojim se ostvaruje pravičan odnos uzajamnih davanja.

Vansudsko tumačenje ugovora

Član 102.

(1) Ugovorne strane mogu predvidjeti da će, u slučaju nesaglasnosti u pogledu smisla i domašaja ugovornih odredbi, neko treći tumačiti ugovor.

(2) U tom slučaju, ako ugovorom nije drukčije predviđeno, strane ne mogu pokrenuti spor pred sudom ili drugim nadležnim organom dok prethodno ne pribave tumačenje ugovora, osim ako treće lice odbije da da tumačenje ugovora.

Odsjek 4.

NEVAŽNOST UGOVORA

I - NIŠTAVI UGOVORI

Ništavost

Član 103.

(1) Ugovor, koji je protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, prinudnim propisima te moralu društva ništavan je ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo.

(2) Ako je zaključenje određenog ugovora zabranjeno samo jednoj strani, ugovor će ostati na snazi ako u zakonu nije što drugo predviđeno za određeni slučaj, a strana koja je povrijedila zakonsku zabranu snosiće odgovorajuće posljedice.

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen na osnovu člana 14. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 103. ZOO u FBiH.

Napomena (RS): Vidjeti: član 58. ZIDZOO.

---

1. Javna i komunalna preduzeća ne mogu zahtijevati naplatu u stranoj valuti (dem) cijena usluga učinjenih do 2. 7. 1994. godine.

(Vs FBiH, Pž. 160/98, od 30. 7. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 – 19.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke dato je u sudskoj praksi uz član 105. ZOO)

2. Ugovor o kupovini deviznih sredstava zaključen u toku 1992. godine između dva preduzeća bio je zabranjen i kupac može zahtijevati samo vraćanje isplaćenog dinarskog iznosa konvertovanog u konvertibilne marke.

(Vs FBiH, Pž. 318/99, od 25. 7. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 – 30.

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke dato je u sudskoj praksi uz član 104. ZOO)

3. Ugovori o prodaji stanova koje su pravne osobe izgradile radi prodaje na tržištu punovažni su i ako potpisi ugovornih stranaka nisu ovjereni pred nadležnim sudom.

Iz obrazloženja:

Prvostepena presuda zasniva se na činjeničnom utvrđenju da potpisi ugovarača nisu ovjereni pred nadležnim sudom, što je obaveza ugovarača propisana u članu 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list RBiH", broj 18/84). Po shvatanju prvostepenog suda ugovor zaključen 25. 11. 1994. godine ne proizvodi pravno dejstvo, pa je na osnovu ovih činjenica, primjenom navedenog zakona, utvrđena ništavost ugovora pozivom na član 103. Zakona o obligacionim odnosima, a po članu 104. stav 1. ZOO odlučeno da svaka stranka vrati ono što je temeljem ugovora primila.

Ne može se prihvatiti stav prvostepenog suda o ništavosti ugovora bez prethodnog utvrđenja i drugih odlučnih činjenica, a posebno da li se radi o prodaji stana, koji u okviru svog redovnog poslovanja pravna osoba stavlja u promet. Zakon o prometu nepokretnosti, na koji se poziva prvostepeni sud, u članu 26. (ove odredbe nisu izmijenjene) posebno tretira stanove koje društveno pravne osobe stavljaju u promet u okviru svog redovnog poslovanja. Naime, u savremenom ekonomskom i pravnom prometu i stanovi koje preduzeća izgrađuju radi prodaje na tržištu smatraju se robom. Međutim, iz podataka u spisu, i dokaza izvedenih u postupku, ne može se sa sigurnošću izvesti zaključak da li se u konkretnom slučaju radi o prometu robe u izloženom smislu. Ako se tuženi bavi izgradnjom stanova za tržište, na što bi upućivali navodi žalbe o tome da je prodao stan Općinskom društvenom fondu za uređenje i korištenje građevinskog zemljišta T. 12. 10. 1994. godine, a ove činjenice nisu ispitivane, u konkretnom slučaju radilo bi se o prometu robe. Kako prvostepeni sud navedene činjenice nije ispitivao i utvrdio, zbog pogrešnog pravnog stava činjenično stanje na kome se temelji prvostepena presuda, je nepotpuno utvrđeno.

(Vs FBiH, Pž. 154/0O, od 28. 2. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 37)

4. Ništav je ugovor o isplati u DEM revalorizovanog iznosa kamata dospjelih u toku 1992. g. zbog docnje u isplati cijene izražene u BiH dinarima, iako je zaključen 26. 7. 1993.

(Vs FBiH, Pž. 115/99, od 5. 8. 1999. – Bilten Vs FBiH 2/99 – 42. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke dato je u sudskoj praksi zu član 107. ZOO)

5. Nije ništav ugovor o doživotnom izdržavanju iako je zaključen kratko vrijeme prije smrti primaoca izdržavanja, ako davalac izdržavanja nije bio svjestan da zbog prirode bolesti predstoji skora smrt primaoca izdržavanja.

Iz obrazloženja:

Revident je u toku postupka koji je prethodio donošenju pobijane odluke tvrdio da je tužena kao davalac izdržavanja, zaključujući ugovor o doživotnom izdržavanju iskoristila zdravstveno stanje primaoca izdržavanja i za sebe ugovorila nesrazmjernu imovinsku korist očekujući blisku smrt primaoca izdržavanja. Nižestepe-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ni sudovi su utvrdili da je primalac izdržavanja umrla 8 dana nakon zaključenja ugovora, da se prije smrti žalila na bolove u ruci, da nije išla liječniku (umrla je od raka na dojci) te da davalac izdržavanja nije znala da je zdravstveno stanje primaoca izdržavanja takvo da se mogla očekivati skora smrt primaoca izdržavanja. Ovakav ugovor bio bi ništav samo ako bi bilo utvrđeno da se stranka koja ugovara izdržavanje za sebe nalazila u stanju teške neizlječive bolesti usljed koje joj izvjesno predstoji bliska smrt, a druga strana to zna, odnosno svjesno koristi takvo stanje da bi stekla nesrazmjernu imovinsku vrijednost (član 120. ZN I 103. ZOO)

(Vs FBiH, Rev. 105/99, od 2. 9. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 56)

6. Ugovor o zamjeni stanova kojeg je zaključio član domaćinstva nosioca stanarskog prava je apsolutno ništav jer je zaključen protivno odredbi člana 32. Zakona o stambenim odnosima kojim je propisano da nosilac stanarskog prava može izvršiti zamjenu stana za stan drugog nosioca stanarskog prava. Ovakav ugovor nije konvalidiran time što je u cjelosti realizovan.

(Vs FBiH, Rev. 39/98, od 19. 3. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/98 - 46)

7. Ništav je ugovor o kupovini i prodaji deviza, odnosno deviznih potraživanja, za račun domaćih pravnih subjekata koji na domaćem finansijskom tržištu zaključi banka koja nije ovlaštena za devizno poslovanje.

(Vs FBiH, Pž. 79/97, od 30. 05. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 – 31. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 104. ZOO)

8. Ako se zabrana za zaključenje određenog ugovora odnosi samo na jednu stranu, a ne na drugu, bila bi to relativna zabrana odnosno relativna ništavost ugovora. Cilj ove zabrane koje se tiču jedne od strana, a ne samog posla, ne utiče na pravnu valjanost pravnog posla. Takav ugovor može opstati ako drugačije nije određeno.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca zaispunjenje ugovora o prodaji.

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva prvostepeni sud je utvrdio: 1. tužilja i tužena 12. 5. 1988. godine zaključili su ugovor o prodaji prema kome je tužilja kupila od tužene 12,18 m^3 bijelog bora za kupoprodajnu cijenu od ….. (tadašnjih) dinara i 2. tužilja je u cijelosti ispunila svoju ugovornu obavezu.

Drugostepeni sud prihvata činjenično utvrđenje prvostepenog suda ali zaključuje da je tužbeni zahtjev neosnovan, jer da je predmetni ugovor, sve i da je zaključen apsolutno ništav budući da je promet stvari, koja je bila predmet ugovora, bio zabranjen odlukom Izvršnog odbora Skupštine opštine Šipovo.

Ništavi ugovori definisani su u odredbi člana 103. stav 1. ZOO. Prema ovoj odredbi ništavi su ugovori koji su protivni ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prinudnim propisima, moralu i dobrim običajima, ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje šta drugo. Kada su u pitanju ugovori protivni prinudnim propisima ZOO predviđa da je ugovor ništav i kad mu je predmet nedopušten, a on je nedopušten ako nije u prometu (čl. 49. i 51. ZOO).

U članu 103. stav 2. ZOO predviđen je slučaj jednostrano utvrđene zabrane za zaključenje određenog ugovora. Ako je takav slučaj tj. ako se zabrana odnosi samo na jednu stranu, a ne na drugu, onda bi to bila relativna zabrana, a time i relativna ništavost. Cilj ove zabrane (u pravilu) se postiže kaznom ili drugom sankcijom, a ne ništavošću cijelog ugovora. Zbog toga zabrane koje se tiču jedne od strana, a ne samog posla, ne utiču na pravnu valjanost pravnog posla, ako drugačije nije određeno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

To razumljivo ako je druga strana u dobroj mjeri (savjesna), inače i nju može pogoditi sankcija ništavosti pravnog posla.

Prema tome činjenica da je odlukom izvršnog odbora skupštine opštine (drugostepeni sud se u obrazloženju pobijane odluke ne poziva na broj odluke, ni kada je ona donesena, a niti ova odluka prilježe spisu) propisana zabrana stavljanja u promet bijelog bora F klase – furniranog drveta, koji je bio predmet ugovora, sama za sebe, ne znači da je predmet ugovora nedopušten i da je ovaj ugovor ništav u smislu člana 103. stav 1. ZOO, kako to za sada preuranjeno zaključuje drugostepeni sud.

Za pravilnu odluku u sporu nižestepeni sudovi su trebali izvršiti uvid u konkretnu odluku Izvršnog odbora Skupštine opštine Šipovo kojom je, po za sada nepotpunom utvrđenju, propisana zabrana prometa stvari koja je bila predmet ugovora o prodaji, pa zatim ocijeniti da li je objema stranama zabranjeno da zaključe ugovor ili samo jednoj strani. Ako samo jednoj strani nije dopušteno da zaključi određeni ugovor (ovdje tuženoj) a ona ga ipak zaključi, takav ugovor može opstati, ako drugačije nije određeno.

(Vs RS, Rev. 117/94, od 14. 12. 1994. - Bilten 1/1999 – 73)

9. Neostvarivanje svrhe zbog kojih su ugovori zaključeni je poslovni rizik koji preuzimaju ugovorne strane, te neostvarivanje tog interesa ne čini zaključeni ugovor ništavim prema odredbi člana 103. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 426/99. - Bilten 1/2000)

10. Okolnost da je zaključivanjem ugovora počinjen privredni prijestup (ugovaranjem veće cijene od stvarne cijene) ne čini sama po sebi ugovor ništavim.

Iz obrazloženja:

Drugostupanjski sud je po nalaženju ovoga Vrhovnog suda izrazio pravilno pravno shvaćanje o tome kako izložene sumnje deviznog inspektora, pri obavljanju kontrole poslovanja revidenta, u smislu da je revident zaključenjem spornog ugovora kojim je ugovorena cijena robe s inozemnim dobavljačem veća od stvarne za oko 136% time eventualno počinio privredni prijestup predviđen u odredbi čl.138. toč.15. spomenutog Zakona o prometu robe i usluga s inozemstvom, postupajući protivno odredbi čl.104. cit. zakona - ne ukazuju, sve da su i točne, da bi zaključeni sporni ugovor zbog toga bio ništav, odnosno pravno nevaljan jer na to ne upućuju navedene odredbe spomenutog zakona."

(Vs RH, II Rev 7/90, od 5. 12. 1991. – Izbor odluka 194 – 50/113)

11. Postojanje dvaju različitih pravnih poslova između različitih stranaka u odnosu prema istom predmetu stjecanja prava vlasništva samo po sebi ne dovodi do apsolutne ništavosti jednog od takva dva pravna posla (ili više njih).

(Vs RH, Rev. 1810/9O, od 16. 1. 1991. – Izbor odluka Vs 1993 – 85)

12. Punovažan je izdavački ugovor koji zaključe autor školskog udžbenika sa ovlaštenim izdavačem iako ova nije učestvovala u postupku pripremanja za izdavanje i odobravanje udžbenika regulisanog ranijim zakonom.

(Vs BiH, Pž. 581/91, od 19. 8. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 21)

13. Ugovor o konverziji potraživanja, na ime cijene za izvedene radove na adaptaciji i rekonstrukciji stambene zgrade, u svojinu na istoj stambenoj zgradi, nije zakonit osnov za sticanje prava svojine na toj zgradi koja je bila u društvenom vlasništvu, odnosno nije osnov za otuđenje nepokretnosti iz društvene svojine.

(Vs S, broj Prev. 620/00. – Bilten 1/2001).

14. Ništav je ugovor kojim štićenica poklanja staraocu svoje nekretnine bez odobrenja nadležnog organa starateljstva, pa je osnovan zahtjev poklonodavca da se

http://www.advokat-prnjavorac.com

briše prenos prava vlasništva u zemljišnoj knjizi i uspostavi ranije zemljišno-knjižno stanje.

(Vs BiH, Rev. 342/86, od 24. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 5)

15. Sporazum o prenosu osnovnih sredstava uz naknadu i preuzimanje radnika poslovne jedinice jedne pivare od strane druge ima karakter obligacionog ugovora, a ne samoupravnog sporazuma, iako je tako nazvan. Ništava je odredba u ovom sporazumu da je prenosilac dužan da se uzdrži od prodaje piva na području ranije poslovne jedinice duži niz godina ili da pribaviocu plati naknadu štete, pošto dovodi do narušavanja jedinstva tržišta.

(Vs BiH, Pž. 457/90, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 40)

16. Ugovor o ustupanju (cesiji) nije ništav samo zbog toga što je ustupitelj (cedent) strano trgovačko društvo.

(Vts RH, Pž. 1770/94, od 16. 5. 1995. - Zbirka 3 - 50)

17. Mada ugovor o prodaji tuđe stvari, pa prema tome i tuđeg suvlasničkog dijela, obavezuje prodavca, ipak je ništav ugovor o prodaji suvlasničke nekretnine kojim se prodavac (jedan od suvlasnika) obavezao da će otkloniti postojeću stambenu zgradu i predati kupcu neizgrađenu građevinsku česticu ako ga nisu odobrili ostali suvlasnici u formi koja se traži za ugovor (i organ starateljstva za maloljetnog suvlasnika) jer u tom slučaju prodavac ne može prenijeti na kupca ni svoj suvlasnički dio na toj čestici. U tom slučaju mogu ostali suvlasnici, iako ih ugovor ne obavezuje (što dvojica uglave trećega ne veže), tražiti da se ugovor poništi.

(Vs BiH, Rev. 237/86, od 28. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 12)

18. Činjenica da su stranke ugovorile služnost vidika i služnost naslona zgrade nije razlog da se predmetna nagodba poništi, jer predmet nagodbe stranaka nije radnja koja po zakonu ne može biti predmet punovaljane obveze (čl. 103. ZOO).

(Vs H, Rev. 586/87, od 29. 7. 1987. – Psp 37 – 48)

19. Ništav je ugovor o zakupu neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenoj svojini u nepoljoprivredne svrhe (radi izgradnje privremenog građevinskog objekta).

(Vs BiH, Rev. 372/88,. od 13. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 25)

20. Ništava je odredba ugovora o višoj ili nižoj stopi zatezne kamate od one koja je određena propisom, ali je ugovor punovažan u pogledu glavnog duga i bez te odredbe.

(Vs BiH, Gž. 48/88, od 14. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 19)

21. Protupravan je akt o dodjeli stana na korištenje na određeno vrijeme, osim u slučajevima koji su određeni zakonom, pa je zbog toga ništav ugovor o korištenju stana.

(Vs BiH, Rev. 523/87, od 29. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 108)

22. Akt o dodjeli stana na korištenje jeste zakonska pretpostavka za zaključenje ugovora o korištenju stana, pa se po zahtjevu ovlaštene stranke utvrđuje ništavost ugovora nakon što je nadležni organ poništio akt o dodjeli stana.

(Vs BiH, Rev. 701/89, od 14. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 101)

23. Otuđenje prije predviđenog roka motomog vozila uvezenoga uz oslobođenje od poreza na promet za određene kategorije invalida ne dovodi do ništavosti ugovora o prodaji, već samo do zakonom predviđene obveze plaćanja poreza.

(Vs H, Rev. 2713/88 od 18. 5. 1989. – Psp 45 – 63)

http://www.advokat-prnjavorac.com

24. Ništav je ugovor o korištenju stana zaključen na osnovu ništavog, ili kasnije poništenog akta o dodjeli stana, pa zahtjev za utvrđenje te pravne činjenice nije vremenski ograničen.

(Vs BiH, Rev. 426/87, od 12. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 93)

25. Nisu ništave odredbe ugovora stranaka o akontativnom plaćanju cijene kod kontinuirane isporuke električne energije, jer se ugovorom u privredi može utvrditi rok plaćanja i dospijeća tražbine i drugačije nego što je propisano odredbama članova 2. i 7. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

(Vs BiH, Pž. 427/86, od 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 22)

26. Organizacija udruženog rada za gazdovanje šumama može na osnovu odobrenja nadležnog organa i u okviru registrovane djelatnosti, neposredno vršiti eksploataciju šljunka i kamena na području kojim gazduje i u tom slučaju na izvađenoj mineralnoj sirovini stiče pravo raspolaganja bez naknade.

Nije dopušten ugovor kojim ova organizacija drugom ustupa na korišćenje nalazište kamena i šljunka na području kojim gazduje, uz naknadu (prodaje pravo na eksploataciju nalazišta).

(Vs BIH, Pž. 380/83, od 25. 10. 1983. – Bilten Vs BiH 1/1984 - 12)

27. Za vrijeme trajanja izdavačkog ugovora, autor ne može pravo objavljivanja, odnosno umnožavanja autorskog djela na istom jeziku ustupiti trećem licu, izuzev ako to ugovorom nije dopušteno, pa su kasnije zaključeni izdavački ugovori ništavi.

(Vs BiH, Gž. 159/84, od 28. 2. 1985. – Bilten Vs BiH 1/85 - 5)

28. Ništav je u cjelini ugovor kojim jedan od bračnih drugova, bez saglasnosti drugog, prodaje stvar koja je zajednička svojina bračnih drugova.

(Vs BiH, Rev. 338/84, od 9. 8. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 63)

29. Ocijenjeno je da je ništav i suprotan moralu ugovor o zajmu koji je dan radi hazardiranja i odbijen je zahtjev za vraćanje zajma.

(Vs H, Rev. 1693/86, od 18. 9. 1986. – Psp 34 - 72)

30. Nadležni javni pravobranilac po zakonu je ovlašten da podnosi tužbu za utvrđivanje ništavosti ugovora o protupravnom raspolaganju građevinskim zemljištem u društvenoj svojini.

(Vs BiH, Gvl. 30/86, od 12. 1986. – Bilten Vs BiH 2/87 – 6)

31. Prolazna (privremena) nemogućnost ispunjenja ugovora o kupoprodaji zgrade (dok nadležni organ općine ne riješi imovinsko pravne odnose sa vlasnicima zemljišta na kome se zgrada ima podignuti) ne čini, ako nije drukčije propisano ili ugovoreno, ugovor ništavnim, već samo odgađa ispunjenje ugovorene obaveze.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 27)

32. Odredbe ugovora o visini učešća u troškovima uređenja građevinskog zemljišta moraju biti u skladu sa odredbama odluke skupštine opštine.

(Vs BiH, Rev. 11/87, od 19. 1. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 29)

33. Ništav je ugovor kojim je opština bez naknade prenijela „pravo trajnog korištenja poljoprivrednog zemljišta“ na fizička lica i kada je ugovor bio zaključen na osnovu prethodne odluke koju je donijela skupština opštine u sjednici, jer ta odluka nije upravni akt u smislu odredbe člana 9. Zakona o upravnim sporovima nego akt

http://www.advokat-prnjavorac.com

raspolaganja, pa se njegova valjanost prosuđuje prema odredbi člana 103. Zakona o obligacionim odnosima, u vezi sa članom 15. Zakona o prometu nepokretnosti.

(Vs BiH, Rev. 291/85, od 18. 7. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 2)

34. Ništav je ugovor o doživotnom izdržavanju ako ga je davalac izdržavanja zaključio u namjeri da pribavi nesrazmjernu imovinsku korist očekujući skoru smrt primaoca izdržavanja.

(Vs BiH, Rev. 285/89, od 21. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 114)

35. Poravnanjem, uz eventualno otuđenje šume u društvenoj svojini, protivno prinudnim propisima ne može se urediti međa između šume na koju postoji pravo svojine i šume u društvenoj svojini.

(Vs BiH, Rev. 142/87, od 17. 12. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 4)

36. Pravovaljan je ugovor zaključen između društvenih pravnih lica o kupovini stana radi dodjele na korišćenje njihovim radnicima, po kome pravo raspolaganja stanom stiče samo jedno od njih bez prava drugog na vraćanje uplaćenog dijela cijene.

(Vs BiH, Pž. 285/87, od 29. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 5)

37. Željezničke transportne organizacije ne mogu zahtijevati povećanu cijenu utvrđenu posebnom tarifom za prevoz robe u željezničkom unutrašnjem saobraćaju, samo zbog toga što se radi o robi iz uvoza ili namijenjenoj izvozu.

(Vs BiH, Pž. 112/87, od 3. 8. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 62)

38. Apsolutno je ništav ugovor o ortakluku po kome jedan ugovarač samo zbog ulaganja materijalnih sredstava u otvaranje i vođenje samostalne ugostiteljske radnje saugovarača, stiče dio čistog prihoda iz djelatnosti koju obavlja saugovarač, jer se radi o prisvajanju tuđeg rada na bazi ulaganja kapitala, koje je u suprotnosti sa prinudnim propisima.

(Vs BiH, Rev. 459/85, od 27. 12. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 1)

39. Ništava je ugovorna odredba kojom se oštećeni odriče prava na naknadu deliktom prouzrokovane štete, koja bi eventualno nastala nakon zaključenog ugovora o obeštećenju.

Iz obrazloženja:

Tužilac bi i da je vansudsko poravnanje o naknadi štete punovažno, imao pravo na naknadu kasnije nastale štete, jer se oštećeni ne može unaprijed odreći prava na naknadu deliktom prouzrokovane štete (kod vanugovorne odgovornosti za štetu ne mogu se ni analogno primijeniti odredbe člana 265. Zakona o obligacionim odnosima). Ovako odricanje bi bilo protivno pravilima morala socijalističkog samoupravnog društva, pa bi takav ugovor bio ništav u smislu člana 103. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 485/85, od 12. 12. 1985.– Bilten Vs BIH 1/86 - 4)

40. Kad je ugovorom o prodaji ugovorena viša cijena od zakonom propisane, u tom dijelu odredbe o cijeni su ništave.

Iz obrazloženja:

"Sporni ugovor o kupoprodaji stana glede kupoprodajne cijene sklopljen je na temelju odredbi Zakona o prodaji stanova, koje su naknadno ukinute odlukom Ustavnog suda. Odredbe o cijeni stana iz tog zakona su prisilne naravi, što obvezuje stranke da stan prodaju odnosno kupe po cijeni koja se određuje po kriterijima propisanih zakonom. Kako je cijena bila određena po propisima koji su ukinuti odlukom

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ustavnog suda, a koji propisi su bili protivni sada važećim prisilnim propisima Zakona o prodaji stanova, ugovor o kupoprodaji je ništav u smislu odredbe čl. 103. Zakona o obveznim odnosima.– dalje: ZOO, koja ništavost je nastala časom sklapanja ugovora. Pri tome nije od značaja to što su protuustavne odredbe zakona na kojima je ugovor utemeljen ukinute nakon sklapanja ugovora, pošto su one bile protivne Ustavu i prije.

Kako se ništavost odnosi samo na cijenu iz kupoprodajnog ugovora, a koja se određuje temeljem zakonskih odredbi, ugovor je djelomično ništav i baš samo glede tih odredbi, zbog čega su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su u tom dijelu utvrdili ugovor ništavim."

(Vs RH, Gzz. 339/01 i Rev. 1863/01, od 21. 11. 2001. – Izbor oduka 1/2002 – 37)

41. Ništav je ugovor kojim je imalac prava korištenja radi građenja ustupio drugom licu građevinsku česticu da na njoj za sebe izgradi građevinski objekat, pa to lice građenjem nije steklo trajno pravo korištenja, već je građevinski objekat priraštaj zemljišta u društvenoj svojini kojim raspolaže opština

(Vs BiH, Rev. 390/86, od 15. 1. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 7)

42. Kada su istu nekretninu kupila dva ili više lica, a nijednom nije predat posjed, jači je u pravu prvi kupac, ali ako je na potonjeg kupca prenijeto pravo svojine uknjižbom u zemljišnu ili neku drugu javnu knjigu, tada prethodni kupac može tražiti da se poništi ugovor i briše uknjižba i da se na njega prenese pravo vlasništva, samo ako dokaže da je potonji sticalac bio nesavjestan (znao je ili je mogao znati da je ista nekretnina prodata trećem licu).

(Vs BiH, Rev. 363/85, od 26. 9. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 4)

43. Ništav je ugovor o diobi ako ga nisu zaključili svi suvlasnici, pa ne veže ni one suvlasnike koji su ga zaključili.

(Vs BiH, Rev. 396/87, od 14. aprila 1988).

(Vs BiH, Rev. 467/87, od 24. 3. 1988.– ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 9)

44. Usmeni ugovor o poklonu nekretnina ni po ranijem Zakonu o prometu zemljišta i zgrada nije proizvodio pravni učinak ali se mogao konvalidirati predajom poklona, što nije moguće po sadašnjem Zakonu o prometu nepokretnosti.

(Vs BiH, Rev, 367/86, od 21. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 3)

45. Pismeni ugovor o prometu nepokretnosti na kome potpisi ugovarača nisu ovjereni u nadležnom sudu, niti su ugovorne stranke izvršile obaveze iz ugovora u pretežnom dijelu, ne proizvodi pravno djejstvo ako ugovorne stranke nisu potpisale ugovor u prisustvu oba svjedoka, već je to učinila samo jedna ugovorna stranka.

(Vs BiH, Rev. 520/86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 5)

46. Ništav je usmeni ugovor o poklonu nepokretnosti .

(Vs BiH, Rev. 543/86, od 21. 5. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 1)

47. Osiguravač nije ovlašten da od osiguranika - autoprevozne organizacije udruženog rada, zahtijeva regres naknade isplaćene njenom radniku kondukteru u autobusu povrijeđenom u saobraćajnoj nezgodi, bez obzira što je u uslovima za osiguranje korisnika odnosno sopstvenika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima, navedeno da se kondukter ne smatra trećim licem.

(Vs BiH. Pž. 287/85, od 18. 11. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 23)

http://www.advokat-prnjavorac.com

48. Nije protivan prinudnom propisu ugovor o zajmu u stranoj valuti zaključen između državljana SFRJ tokom boravka na radu u inostranstvu, bez obzira što je djelimično realizovan u SFRJ prebacivanjem pozajmljenog iznosa strane valute sa deviznog računa zajmodavca na devizni račun zajmoprimca, pa je zajmoprimac dužan da zajmodavcu vrati pozajmljenu stranu valutu.

(Vs BiH, Rev. 503/86, do 22. 1. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 25)

49. Ocijenjeno je da je ništav i suprotan moralu ugovor o zajmu koji je dan radi hazardiranja i odbijen je zahtjev za vraćanje zajma.

(Vs H, Rev. 1693/86, od 18. 9. 1986. – Psp 34, str. 72)

50. Vlasnik nije ovlašten tražiti da sud presudom utvrdi ništavost ugovora o prodaji stvari na koju ima pravo vlasništva, zaključen između trećih lica, jer takav ugovor ga ne sprečava da traži predaju u posjed prodate stvari.

(Vs BiH, Rev. 653/88, od 21. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 60)

51. Nije ništavo poravnanje kojim su se tuženi obavezali da tužiocu izgrade prilazni put, iako se na tom zemljištu ne može konstituisati pravo služnosti prolaza, jer je to poravnanje po svom sadržaju ugovor o djelu.

(Vs BiH, Rev. 99/87, od 19. 11. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 23)

52. Ugovorom se ne može regulisati način iskorišćavanja vodovoda a mjesne zajednice ne mogu zahtjevati predaju vodovoda na upravljanje i korišćenje, ako se ne radi o seoskom vodovodu.

(Vs BiH, Pž. 87/87, od 28. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 24)

53. Davanjem naloga dužniku da ispuni obavezu povjeriočevom dužniku ne dolazi do cesije potraživanja.

(Vs BiH, Pž. 386/86, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 44)

54. Ništav je ugovor o korištenju stana zaključen na temelju akta o dodjeli davaoca stana koji nije imao pravo raspolaganja, ako je ništav ugovor o ustupanju radi jednokratne dodjele jer nije zaključen u pismenoj formi, pa je osnovan zahtjev za ispražnjenje stana.

(Vs BiH, Rev. 382/86, od 15. 1. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 57)

55. Preuranjen je zahtjev za utvrđenje da je ništav ugovor o korištenju stana zbog poništenja rješenja o dodjeli stana sve do pravomoćnosti rješenja o dodjeli istog stana na korištenje drugom licu.

(Vs BiH, Rev. 338/87, od 27. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 94)

56. Ukoliko to nije u interesu osiguranika Zakon o obligacionim odnosima ne dopušta mogućnost odstupanja od odredbe iz člana 913. stav 3. prema kojoj ugovor prestaje po zakonu istekom roka od trideset dana od dana kada je ugovaraču osiguranja uručeno pismo osiguravača sa obavještenjem dospjelosti premije, pa je ništava ugovorna obaveza prema kojoj ugovor o osiguranju prestaje da važi, bez opomene, ako osiguranik ne plati premiju ni u roku od 10 dana od dospijeća ugovorene rate.

(Vs BiH, Rev. 629/83, od 19. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 58)

57. Preživjeli bračni drug nije mogao pokloniti određene nekretnine stečene zajedničkim radom s umrlim bračnim drugom, pa nasljednici umrlog bračnog druga mogu tražiti da se ugovor u cjelini ili u dijelu koji odgovara doprinosu, ostavioca, poništi.

(Vs BiH, Rev. 468/83, od 27. 10. 1983. – Bilten Vs BiH 2/84 – 73)

http://www.advokat-prnjavorac.com

58. Nije protivan načelima ustavnog uređenja, prinudnim propisima ili moralu socijalističkog samoupravnog društva ugovor kojim se vlasnik stana obavezao da će nosiocu stanarskog prava za iseljenje isplatiti odgovarajuću svotu novca radi adaptacije prostorija u drugoj zgradi umjesto da mu obezbijedi odgovarajući stan.

(Vs BiH, Rev. 208/84, od 10. 5. 1984. – Bilten Vs BiH 2/84 – 76)

59. Okolnost da je ugovorom o doživotnom uzdržavanju raspolagano tuđom nekretninom, ne čini taj ugovor u tom dijelu ništavim, već ne bi imao pravni učinak prema (su)vlasniku.

Iz obrazloženja:

"Djelomičnu ništavost spornog ugovora o doživotnom uzdržavanju tužitelji obrazlažu time da je u spomenutom ugovoru N.M. raspolagao i s 1/3 dijela kuće, iako nije bio vlasnik tog dijela kuće. Drugostupanjski sud je odbio i zahtjev tužitelja za utvrđenje djelomične ništavosti navedenog ugovora utvrdivši da predmet ugovora o doživotnom uzdržavanju nije bila cijela kuća već samo 2/3 dijela. Međutim, čak i pod pretpostavkom da je N.M. spornim ugovorom raspolagao i dijelom kuće koji nije njegov, te ne bi činilo u smislu odredaba čl. 103. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94 i 7/96) taj ugovor ni djelomično ništavim, već jedino taj ugovor u odnosu na suvlasnički udio drugotužitelja ne bi prema njemu proizvodio učinke."

(Vs RH, Rev. 3865/94, od 2. 4. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 13/50)

60. Ne može se tražiti ispunjenje ugovora, ako on nije zaključen u pisanoj formi koja je uslov njegove važnosti.

(Rješenje Vrhovnog suda Srbije – Rev. br. 466/97, od 15. 10. 1997. – Gp, broj 6/00)

61. Ništav je ugovor o korišćenju stana zaključen na neodređeno vrijeme koji se zasniva na aktu davaoca stana na korišćenje o dodjeli stana na određeno vrijeme.

Ovakav ugovor se ne može smatrati ni ugovorom o korišćenju stana na određeno vrijeme, ako nisu ispunjeni zakonom propisani uslovi za dodjelu stana na određeno vrijeme.

(Vs BiH, Pž. 364/85, od 9. 9. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 58)

62. Ništav je ugovor o korištenju stana (kao osnov sticanja stanarskog prava) zaključen na određeno vrijeme mimo zakonskih izuzetaka.

(Vs BiH, Rev. 755/90, od 25. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 87)

63. I kada je odlukom skupštine opštine propisano da zaključenju ugovora o ustupanju građevinskog zemljišta na korištenje, prethodi izdavanje urbanističke saglasnosti ugovor nije ništav ako ovaj redosljed nije poštovan (urbanistička saglasnost je izdata poslije zaključenja ugovora).

(Vs BiH, Rev. 325/84, od 19. 8. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 24)

64. Nije apsolutno ništav ugovor o podzakupu poslovnog prostora zato što je zaključen bez saglasnosti vlasnika prostora, jer je u vrijeme zaključivanja ugovora o podzakupu, propis koji je regulirao pitanje zakupa poslovnog prostora načelno dozvoljavao davanje poslovnog prostora u podzakup.

(Žs u Rijeci, Gž.785/98, od 14. 4. 1999. – ZIPS, broj 948, Izbor odluka 1/1999 – 26, Gp, broj 5/00)

65. Nije ništav ugovor o kupovini motornog vozila koji je uvezao korisnik poreske povlastice, jer je zabrana otuđenja prije proteka zakonskog roka sankcionisana samo gubitkom ove poreske povlastice.

(Vs BiH, Rev. 80/86, od 15. 5. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 7)

http://www.advokat-prnjavorac.com

66. Punovažan je ugovor kojim se vojna jedinica obavezala da će plaćati 60% cijene isporučene električne energije u tekućem mjesecu po privremenim računima izdatim 25-og u mjesecu, jer se takvo plaćanje ne može izjednačiti sa avansom čije ugovaranje zabranjuju propisi o finansijsko-materijalnom poslovanju u JNA.

(Vs BiH, Pž. 279/84, od 14. 12. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 5)

67. Radnik organizacije udruženog rada koji je protuzakonito izdao korisniku bančinog kredita lažne račune o kupovini robe, za koju je odobren kredit, nije obavezao organizaciju udruženog rada da korisniku kredita, umjesto isporuke robe, isplati određenu novčanu sumu (unovčavanje vrijednosnih papira), niti je organizacija udruženog rada dužna da korisniku kredita naknadi štetu, jer je njen radnik nije prouzrokovao "u radu ili u vezi sa radom" (član 170. st. 1. ZOO).

Pravni odnos između korisnika kredita i radnika organizacije udruženog rada s kojim je zaključio ništav ugovor, u slučaju da je ugovor djelimično ispunjen, razrješava se u skladu sa odredbama iz člana 104. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 270/86, od 26. 9. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 5)

68. Kada su bračni drugovi sunosioci stanarskog prava, apsolutno je ništav ugovor o zamjeni stana koji zaključi samo jedan od bračnih drugova, bez saglasnosti drugog, pa i kada je takav ugovor zaključio bračni drug koji je označen kao nominalni nosilac tog prava.

(Vs BiH, Rev. 478/84, od 11. 10. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 41)

Posljedice ništavosti

Član 104.

(1) U slučaju ništavosti ugovora svaka ugovorna strana dužna je da vrati drugoj sve ono što je primila po osnovu takvog ugovora, a ako to nije moguće, ili ako se priroda onog što je ispunjeno protivi vraćanju, ima se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, ukoliko zakon što drugo ne određuje.

(2) Ali, ako je ugovor ništav, zbog toga što je po svojem sadržaju ili cilju protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, prinudnim propisima ili moralu društva, sud može odbiti, u cjelini ili djelimično, zahtjev nesavjesne strane za vraćanje onog što je drugoj strani dala, a može i odlučiti da druga strana ono što je primila po osnovi zabranjenog ugovora preda opštini na čijoj teritoriji ona ima sjedište, odnosno prebivalište ili boravište.

(3) Prilikom odlučivanja sud će voditi računa o savjesnosti jedne, odnosno obiju strana, o značaju društvenih interesa koji se ugrožavaju, kao i o moralnim shvatanjima društva.

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen na osnovu člana 15. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 12/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 104. ZOO.

Napomena (RS): Na osnovu člana 17. ZIDZOO, u članu 104. stav 3. riječi: "društvenih interesa koji se ugrožavaju" zamjenjene su riječima: "ugroženog dobra ili interesa", a riječ: "društva" briše se.

Vidjeti: član 58. ZIDZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Ugovor o kupovini deviznih sredstava zaključen u toku 1992. godine između dva preduzeća bio je zabranjen i kupac može zahtijevati samo vraćanje isplaćenog dinarskog iznosa konvertovanog u konvertibilne marke.

Iz obrazloženja:

Ovaj sud nalazi da je ugovor od 5.3. 1992. godine zaključen između tužitelja i preduzeća C. bio zabranjen u vrijeme zaključenja, te da je stoga ništav u smislu člana 103. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima (protivan prinudnim propisima). Pomenutim ugovorom, praćenim i izjavom preduzeća C. od 5. 3. 1992. godine upućenom tužitelju, preduzeće C. ne prenosi, kako pravilno primjećuje i prvostepeni sud, potraživanje koje je na njega prenio tuženi, tako što bi tužitelja ovlastio da od konkretno imenovanog ino - dužnika to potraživanje naplati kada dospije, već se obavezuje da će iznos od .....DEM, koji će preduzeće C. naplatiti, uplatiti na račun tužitelja u određenoj singapurskoj banci, kada od tužitelja primi određeni dinarski iznos. Ovakav ugovor po svom sadržaju predstavlja ugovor o kupovini deviza, i kako je zaključen van deviznog tržišta (koje i nije funkcionisalo) izričito je bio zabranjen odredbama člana 15. Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 66/85), izmijenjenim Zakonom o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 82/90). Ova zabrana nije izgubila značaj ni za novu državu Bosnu i Hercegovinu, jer je bila identično propisana odredbama člana 10. Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list RBiH", broj 2/92 i 13/94), koji je stupio na snagu 11. 4. 1992. godine. Po odredbama člana 52-a. citiranog zakona SFRJ (identičan propis sadrži i član 57. pomenutog zakona RBiH), prduzeća su mogla na domaćem i stranim finansijskim tžištima vršiti kupovinu i prodaju potraživanja po osnovu svih vrsta poslova sa inostranstvom, ali je ovaj propis podrazumijevao da cesionar – domaće lice, preuzme rizik naplate potraživanja od ino - dužnika, a i da preuzme sve obaveze cedenta o unošenju naplaćenih deviznih sredstava u zemlju i njihovu prodaju ovlaštenoj banci za domaću valutu (na ovaj način su se legalno i sticala tzv. devizna prava uvoznika). Sam žalitelj navodi da se u ovom slučaju radi o tzv. šticungu, koji je bio široko raširen, no ovakav promet deviznim sredstvima je bio propisima zabranjen, te ne može uživati sudsku zaštitu. Tužitelju bi, pozivom na odredbe člana 104. stav 1. ZOO, pod uvjetom da je dokazao uplatu dinarskog iznosa, pripadalo pravo na restituciju ovog iznosa (konvertovanog u KM), no takav zahtjev tužitelj nije istakao, a istaknuti zahtjev na isplatu u DEM ni djelimično se ne zasniva na činjeničnoj i pravnoj osnovi koja bi upućivala na primjenu ovog propisa.

(Vs FBiH, Pž. 318/99, od 25. 7. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 – 30)

2. Do 6. 4. 1994.godine bilo je propisano da su ništavni ugovori zaključeni u stranoj valuti između domaćih lica. Posljedica ništavnosti ugovora je restitucija pa strana koja je u ispunjenu takvog ugovora dala ili primila stranu valutu ima pravo da zahtijeva vraćanje strane valute ili isplatu dinarske protuvrijednosti po kursu na dan isplate.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da je ništavan ugovor od 18.1.1990.godine o pozajmici ..... DM, na kojem tužitelj zasniva tužbeni zahtjev. Naime, odredbom člana 16. tada važećeg Zakona o deviznom poslovanju ("Sl.list SFRJ", br. 66/85, 71/86, 3/88, 59/88 i 82/90), između ostalog zabranjeno je plaćanje u stranoj valuti između domaćih lica na teritoriji SFRJ, a u stavu 2. pomenutog člana izričito je propisano da je pravni posao zaključen protivno ovoj zabrani ništavan. Ovi dijelovi člana 16. pomenutog zakona ostali su nepromijenjeni sve do disolucije SFRJ, a prvi Zakon o deviznom poslovanju RBiH ("Sl.list RBiH", broj 2/92) sadrži identičan propis (sadašnji Zakon o deviznom poslovanju -

http://www.advokat-prnjavorac.com

"Službeni list RBiH", broj 10/94, koji je stupio na snagu 6.5.1994.godine ne sadrži takav propis).

Međutim, nižestepeni sudovi su, pravilno ocjenjujući da je u skladu sa odredbom člana 104. ZOO posljedica ništavnog ugovora restitucija, pogrešno primijenili pomenutu odredbu kada su tuženu obavezali da tužitelju isplati dinarsku protuvrijednost ..... DM po kursu na dan presuđenja. Naime, u slučaju restitucije svaka strana vraća drugoj što je primila na osnovu ništavnog ugovora odnosno na što se obavezala ništavnim ugovorom, pa polazeći od okolnosti da se tužena obavezala da vrati tužitelju 600 DM (koje je stekla bez pravnog osnova) dužna je da tužitelju vrati ..... DM ili da mu isplati dinarsku protuvrijednost po kursu na dan isplate kako je to tužitelj u tužbi zahtijevao.

(Vs FBiH, Rev. 10/97, od 25.5.1997. - Bilten Vs FBiH 1/97 - 22)

3. Ništav je ugovor o kupovini i prodaji deviza, odnosno deviznih potraživanja, za račun domaćih pravnih subjekata koji na domaćem finansijskom tržištu zaključi banka koja nije ovlaštena za devizno poslovanje.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nije utvrdio da li je pravno valjan ugovor od 19. 03. 1992. godine, na kome zasniva svoju odluku. Iz sadržaja ugovora proizilazi da će komercijalna banka tuženog, za račun tužioca, a koristeći dinarska sredstva sa žiro računa koji je tužilac otvorio kod banke i druga dinarska sredstva koja bi po pozivu banke, uplatio na žiro račun, obezbjeđivati devizna prava od svojih komitenata i tako obezbjeđena devizna sredstva usmjeravati, po pismenim instrukcijama tužioca, bilo plaćanjem tužiocu ili davanjem naloga prodavcu da ih isplati tužiocu.

U ponovnom postupku pvostepeni sud će imati u vidu prinudne propise o deviznom poslovanju domaćih pravnih lica koji su bili na snazi u vrijeme zaključenja ugovora i u periodu kada je ugovor trebao biti ispunjen, te u svjetlu tih propisa cijeniti obaveze ugovornih stranaka. Po odredbama člana 10. Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 66/85 sa izmjenama i dopunama objavljenim u "Službenom listu SFRJ", broj 96/91), koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora, a i po odredbama člana 4. Uredbe sa zakonskom snagom (kasnije Zakona) o deviznom poslovanju ("Službeni list RBiH", broj 2/92), koja je stupila na snagu 10. 04. 1992. godine, kupovina i prodaja deviza u zemlji vrši se na deviznom tržištu, dok je, u smislu člana 15. Zakona (član 10. Uredbe) zabranjena kupovina i prodaja deviza između domaćih lica u zemlji van deviznog tržišta. Po odredbama člana 52-a Zakona (član 57. Uredbe) preduzeća, druga pravna lica i ovlaštene banke mogu na domaćim i stranim finansijskim tržištima kupovati i prodavati potraživanja po osnovu svih vrsta poslova sa inostranstvom, ali po kriterijima i uslovima koje propiše Vlada i uz vođenje evidencije na način koji propiše Narodna banka. Prvostepeni sud mora utvrditi da li je banka tuženog bila ovlaštena banka za devizno poslovanje (pojam ovlaštene banke je: dat u članu 18. Zakona, odnosno članu 13. Uredbe), te ako utvrdi da nije, mora ocjeniti da li je ugovor od 19. 03. 1992. godine eventualno ništav, u smislu člana 103. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, u kom slučaju bi tužilac imao pravo na restituciju datog (dinarska sredstva), u smislu člana 104. ZOO, uz zatezne kamate po članu 214. ZOO, a na eventualnu naknadu štete samo pod uslovima iz člana 108. ZOO.

(Vs FBiH, Pž. 79/97, od 30. 05. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 31)

4. Zahtjev stranke koja je svjesno zaključila nedopušten pravni posao da joj se vrati ono što je po osnovu nedopuštenog ugovora isplatila ne mora se odbiti, već se može narediti povraćaj ispunjenog ako sud nađe da se time ostvaruje cilj sankcije. Opravdanost, odnosno neopravdanost zahtjeva za restituciju cijeni se prema okolnostima svakog konkretnog slučaja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 104. stav 1. ZOO, kad je ugovor ništav, svaka ugovorna strana dužna je vratiti sve ono što je primila po osnovu takvog ugovora, a ako to nije moguće, ili ako se priroda onoga što je ispunjeno protivi vraćanju, ima dati odgovarajuća naknada u novcu prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, ako zakon šta drugo ne određuje. Odstupanje od ovog opšteg pravila propisano je u odredbi čl. 104. stav 2. ZOO koja ovlašćuje sud da može, kad je ugovor ništav, zbog toga što je po svom sadržaju ili cilju protivan ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prinudnim propisima ili moraju društva, odbiti u cijelosti ili djelimično zahtjev nesavjesne strane za vraćanje onoga što je druga strana primila, a može i odlučiti da druga strana ono što je primila po osnovu zabranjenog ugovora preda opštini na čijoj teritoriji ona ima sjedište, odnosno prebivalište ili boravište. U odlučivanju sud vodi računa o savjesnosti jedne, odnosno obiju strana, zaštiti društvenih interesa i moralna shvatanja društva (st. 3. člana 104. ZOO).

Drugim riječima zahtjev stranke koja je svjesno zaključila nedopušten pravni posao da joj se vrati ono što je po osnovu nedopuštenog ugovora isplatila ne mora se odbiti, već se može narediti povraćaj ispunjenog ako sud nađe da se time ostvaruje cilj sankcije. Opravdanost, odnosno neopravdanost zahtjeva za restituciju cijeni se prema okolnostima svakog pojedinog slučaja. Činjenica da su tužioci zaključili sa tuženim T. R. ugovor o kupovini cigareta radi dalje preprodaje drugim kupcima i da su po ovom osnovu tuženom isplatiti novčane iznose, čije vraćanje traže tužioci, nisu dovoljan razlog za odbijanje tužbenog zahtjeva u smislu člana 104. stav 2. ZOO. Ovakva odluka se ne može donijeti ako su se i tuženi bavili nedozvoljenom transakcijom ovakve vrste i na taj način izvukli novac od tužioca i na njihov račun se obogatili. Odbiti zahtjev u ovakvom slučaju, značilo bi u stvari sankcionisanje jedne nemoralne siguacije koju je sud dužan uvijek otkloniti.

(Vs RS, Rev. 3/98, od 2. 4. 1998. - Bilten 1/1999 – 58)

5. Nasljednici su ovlašteni da traže poništenje ugovora koji je zaključio ostavilac nesposoban za rasuđivanje i taj zahtjev ne zastarijeva. Svaki od nasljednika može tražiti poništenje ovog ugovora ali može tražiti restituciju samo u granicama svog nasljednog dijela (član 104. stav 1., 109. i 110. ZOO)

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 25)

6. Prodavac je dužan, nezavisno od uslova iz člana 80. Zakona o obligacionim odnosima, vratiti kupcu novčani iznos primljen na ime kapare, ako je nepunovažan ugovor o kupoprodaji nekretnina zbog nedostatka forme (ugovor o kapari je akcesorne prirode i dijeli sudbinu glavnog ugvora) sve to u skladu sa članom 70. stav 1., 80., 103. stav 1. i 104. stav 1. ZOO.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 22)

7. Ako je riječ o ništavom ugovoru, svaka zainteresirana strana može zahtijevati da sud svojom odlukom utvrdi da je ugovor ništav, a u slučaju pobojnosti ugovorna strana u čijem je interesu pobojnost ustanovljena može zahtijevati da se ugovor poništi. Tužbeni zahtjev (a time i izreka presude kojom je prihvaćen) nije određen ako iz njega nije vidljivo koju pravnu zaštitu (deklaratornu ili konstitutivnu) tužitelj zahtijeva.

(Vts RH, III Pž. 2658/93, od 19. 4. 1994. - Praxis 2 – 29)

8. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 154/0O, od 28. 2. 2001, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 103. ZOO

9. Ništav je ugovor o zamjeni stanova u društvenoj svojini zaključen bez saglasnosti davalaca stana na korišćenje, koja nije nadomještena odlukom nadležnog

http://www.advokat-prnjavorac.com

stambenog organa, pa svaka ugovorna stranka može tražiti uspostavljanje prijašnjeg stanja (da se vrati u svoj stan).

(Vs BiH, Rev. 177/87, od 10. 12. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 64)

10. Pravne posljedice koje nastaju za ugovarače povodom zaključenja ništavog pravnog posla nisu istovjetne sa posljedicama u slučaju utvrđenja ništavosti upisa statusne promjene u javnoj knjizi (sudskom registru privrednih subjekata), niti se pravne posljedice ništavosti pravnog posla mogu proširiti na ništavost upisa pripajanja do momenta utvrđivanja ništavosti.

(Vs S, broj Prev. 95/98. – 1/1999)

11. Ako su obje stranke bile nesavjesne u momentu ispunjenja ništavnog pravnog posla, u pravilu je dopuštena restitucija.

Kada je u ispunjenju ništavog posla data strana valuta, strana koja ju je primila vraća je u primljenom iznosu uvećanom za kamate obračunate tokom devizne štednje ovih sredstava.

(Vs BiH, Rev. 664/86, od 20. 11. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 6)

12. U slučaju kada je ugovor o prodaji ništav, prodavalac je dužan vratiti kupcu nominalni iznos isplaćene kupovine cijene sa zateznim kamatama.

(Vs BiH, Rev. 235/90, od 22. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 74)

13. Budući da usmeni ugovor o kupnji nekretnina nema pravno dejstvo prodavac koji nije ispunio svoju obavezu dužan je vratiti kupcu iznos koji je primio na ime kapare, a ne udvojenu kaparu.

(Vs BiH, Rev. 275/87, od 11. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 40)

14. Ugovarač može tražiti da mu druga strana vrati samo onaj novčani iznos koji joj je platio na osnovu ništavog ugovora.

(Vs BiH, Rev. 503/90, od 24. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 36)

15. Poništenje akta o dodjeli stana na korištenje povlači za sobom ništavost ugovora o korištenju stana i obavezu predaje stana davaocu na korištenje bez prava na odgovarajući stan ili nužni smještaj.

(Vs BiH, Rev. 185/87, od 17. 12. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 67)

16. Nasljednik može tražiti da mu se preda u posjed stvar koju je ostavilac prenio u posjed trećeg lica na osnovu ništavog ugovora.

(Vs BiH, Rev. 286/89, od 21. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 32)

17. Naknadna odredba ugovora o kreditu da će se anuiteti otplaćivati zavisno od likvidnosti dužnika ne proizvodi pravni učinak jer je takva činidba neodređena.

(Vs BiH, Pž. 407/86, od 18. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 1/87 – 2

18. Kupac koji je na temelju ništavog ugovora isplatio cijenu u stranoj valuti može tražiti restituciju u istoj valuti ili isplatu dinarske protuvrijednosti po kursu na dan vraćanja, a ukoliko mu je po njegovom zahtjevu dosuđena dinarska protuvrijednost po kursu na dan suđenja od tog časa do isplate ima pravo da traži zateznu kamatu po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 388/88, od 20. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 89)

http://www.advokat-prnjavorac.com

19. Ništav je ugovor o prodaji neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenoj svojini, ali ako je kupac na tom zemljištu izgradio zgradu uz odobrenje nadležnog organa, prodavac nema pravo da zahtijeva vraćanje ni onog dijela zemljišta koje ne pokriva zgrada, ako taj dio po aktu urbanističke regulative pripada zgradi (građevinska parcela).

(Vs BiH, Rev. 47/89, od 21. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 34/89 – 49)

20. Obveza svake strane da plati zatezne kamate na iznos koji je primila po osnovi ništavog pravnog posla i koji je dužna vratiti ocjenjuje se prema odredbama o opsegu vraćanja kod stjecanja bez osnove (čl. 214. ZO0).

(Vs H, Rev. 116/86, od 16. 6. 1988. - Psp 42 – 55)

21. Lice koje je u ispunjenju ništavog ugovora o ustupanju stanarskog prava dalo novčanu naknadu nosiocu stanarskog prava, može zahtijevati vraćanje datog ako je na zaključenje ugovora bilo navedeno teškim stambenim i porodičnim prilikama.

U protivnom predmet prestacije treba oduzeti u korist opštine.

(Vs BiH, Glv. 49/83, od 17. 2. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 18)

22. Tuženom se može naložiti da preda opštini sumu novca koju je silom oduzeo tužiocu nakon što je izgubio u hazardnoj igri.

(Vs BiH, Rev. 169/86, od 11. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 9).

23. Ima mjesta primjeni sankcije oduzimanja predmeta prestacije - radi predaje opštini - iz zakonom zabranjenog ugovora o kupoprodaji automobila strane proizvodnje uvezenog uz carinske olakšice, ako su obje stranke bile nesavjesne, odnosno znale za zabranu, jer se radi o luksuznoj stvari koja ne služi za zadovoljenje osnovnih životnih potreba.

(Vs BiH, Rev. 222/85, od 23. 5. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 5)

24. Strana koja je na osnovi ništavog ugovora o ortakluku uložila sredstva u adaptaciju Iokala ima pravo na vraćanje uloženih sredstava, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, a nema pravo na isplatu razmjemog dijela procijenjene vrijednosti lokala.

(Vs H, Rev. 989/85, od 2. 7. 1985. - Psp 30 – 57)

25. Radnik organizacije udruženog rada koji je protuzakonito izdao korisniku bančinog kredita lažne račune o kupovini robe, za koju je odobren kredit, nije obavezao organizaciju udruženog rada da korisniku kredita, umjesto isporuke robe, isplati određenu novčanu sumu (unovčavanje vrijednosnih papira), niti je organizacija udruženog rada dužna da korisniku kredita naknadi štetu, jer je njen radnik nije prouzrokovao "u radu ili u vezi sa radom" (član 170. st. 1. ZOO).

Pravni odnos između korisnika kredita i radnika organizacije udruženog rada s kojim je zaključio ništav ugovor, u slučaju da je ugovor djelimično ispunjen, razrješava se u skladu sa odredbama iz člana 104. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 270/86, od 26. 9. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 5)

26. Odredba člana 395. Zakona o obligacionim odnosima ne primjenjuje se kod vraćanja datog (restitucije) usljed ništavosti ugovora.

Lice koje je u ispunjenju ništavog ugovora o kupoprodaji neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenoj svojini, isplatilo dio cijene u stranoj valuti, može zahtijevati vraćanje u dinarskom iznosu čija je visina utvrđena po kursu na dan donošenja sudske odluke.

(Vs BiH, Rev. 160/84, od 12. 4. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 25)

27. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 103. i 139. ZO0.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Djelimična ništavost

Član 105.

(1) Ništavost neke odredbe ugovora ne povlači ništavost i samog ugovora, ako on može opstati bez ništave odredbe, i ako ona nije bila ni uslov ugovora ni odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor zaključen.

(2) Ali će ugovor ostati na snazi čak i ako je ništava odredba bila uslov ili odlučujuća pobuda ugovora u slučaju kad je ništavost ustanovljena upravo da bi ugovor bio oslobođen te odredbe i važio bez nje.

---

1. Javna i komunalna preduzeća ne mogu zahtijevati naplatu u stranoj valuti (dem) cijena usluga učinjenih do 2. 7. 1994. godine.

Iz obrazloženja:

Ovaj sud nije mogao prihvatiti, i pored ugovora stranaka, da postoji obaveza tuženog na isplatu cijene za isporučeni plin u obimu i moneti plaćanja koju je utvrdio prvostepeni sud.

Po odredbama člana 11. Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/94), kao i člana 40. Zakona o Narodnoj banci BiH ("Službeni list RBiH", br. 1/93 i 13/94) obaveze domaćih lica u unutrašnjem platnom prometu morale su se izražavati i izvršavati u BH dinarima, ako zakonom nije drukčije određeno. Novčane obaveze izražene u do tada važećim Yu dinarima konvertovane su u BH dinare, po odredbama Zakona o novcu RBiH ("Službeni list RBiH", br. 8/92 i 13/94) i Odluke Vlade RBiH o sprovođenju Uredbe (kasnije Zakona) o novcu RBiH ("Službeni list RBiH", broj 13/92), po kursu zamjene 10 : 1. Tek stupanjem na snagu Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list RBiH", br. 10/94 i 13/94), 6. 5. 1994. godine, propisano je u članu 61. da se i prava i obveze domaćih lica iz pravnih poslova zaključenih u RBiH mogu izražavati i izvršavati u stranoj valuti, ali pod uvjetima propisanim zakonom, a izuzetno i propisom Vlade RBiH. Zakonom o uslovima pod kojima se prava i obaveze i poslovi u zemlji mogu izvršavati i izražavati u stranim sredstvima plaćanja ("Službeni list RBiH", br. 16/94 i 33/94) utvrđeno je u članu 9. da se i obaveze prema javnim i komunalnim preduzećima mogu izuzetno, po odobrenju Ministarstva finansija, izvršavati u devizama. Po Rješenju ministra finansija, objavljenom u "Službenom listu RBiH", broj 29/94, dozvoljeno je javnim preduzećima naplaćivanje cijene usluga u stranim sredstvima plaćanja od pravnih lica koja svoje prihode ostvaruju u stranim sredstvima plaćanja (to je i tuženi), a isključena je samo mogućnost naplate cijene zemnog gasa u stranoj valuti od pravnih lica koja se finansiraju iz budžeta (to nije tuženi). Dakle, tek od 2. 7. 1994. godine kada je stupio na snagu pomenuti zakon, tužitelj je mogao tuženom obračunavati cijenu za isporučeni prirodni plin (zemni gas) u DEM i zahtijevati naplatu u toj valuti. Zakoni koji su bili na snazi u međuvremenu, a kojima je bila propisana mogućnost naplate cijena i usluga u stranoj valuti, nisu se odnosili na cijene za isporučeni prirodni plin.

Kako su propisi o novčanom sistemu, te važećoj moneti, prinudnog karaktera, to odredbe protokola sačinjenog između parničnih stranaka 9. 2. 1996. godine o obavezi plaćanja cijene isporučenog plina u DEM i za period od 16. 1. 1992. do 2. 7. 1994. godine nisu punovažne (član 105. stav 1. u vezi sa članom 103. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima – ZOO).

U ponovnom postupku prvostepeni sud će utvrditi iznos koji tužitelj može osnovano da potražuje u domaćoj valuti (sada KM) na ime cijene za isporučeni plin od 16. 1. 1992. do 2. 7. 1994. godine, te će izvršiti i preračunavanje utvrđenog iznosa po odredbama Zakona o promjeni vrijednosnih dinara ("Službeni list RBiH", br.

http://www.advokat-prnjavorac.com

16/94 i 33/94), a potom tako izračunati iznos dosuditi tužitelju, naravno ukoliko on preinači tužbeni zahtjev na isplatu u zakonom određenoj valuti.

(Vs FBiH, Pž. 160/98, od 30. 7. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 19)

2. Ništava je odredba ugovora o višoj ili nižoj stopi zatezne kamate od one koja je određena propisom, ali je ugovor punovažan u pogledu glavnog duga i bez te odredbe.

(Vs BiH, Gž. 48/88, od 14. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 19)

3. Ništavost ugovorne odredbe da će predmet založnog prava prijeći u vlasništvo povjerioca ako dužnik ne ispuni svoju obavezu u roku ustanovljena je upravo da bi ugovor bio oslobođen te odredbe i važio bez nje.

(Vs BiH, Gvl. 30/88, od 27. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 23)

4. Ako je stopa ugovorne kamate viša od stope zatezne kamate ona teče i poslije dužnikova zakašnjenja.

Ukoliko stranke nisu ugovorile stopu ugovorne kamate, ništava je ugovorna odredba o visini ugovorne zatezne kamate, te u tom slučaju dužnik duguje zateznu kamatu po stopi utvrđenoj zakonom.

(Vts RH, Pž. 442/97, od 4. 3. 1997. – Izbor odluka 2/2000 – 15)

5. Ništava ugovorna odredba o tome kome valja ispuniti obvezu ne povlači ništavost i samog ugovora.

(Vs H, Rev. 1959/81, od 12. 1. 1982. – Psp 21 – 74)

6. Ne proizvodi pravno dejstvo klauzula iz ugovora o zajmu kojom je ugovorena lihvarska kamata - plaćanje kamata u procentu od ostvarenog prihoda kroz duži period, ali ugovor o zajmu zbog toga nije ništav u cjelini.

Iz obrazloženja:

Tuženi i tužilac su se sporazumjeli da tužilac dâ tuženima iznos od ……USA dolara radi finansiranja ponovnog otvaranja restorana, uz obavezu tuženih da mu plaćaju 3% od ukupnog prihoda ostvarenog radom restorana u periodu od 10 godina. Taj sporazum sačinjen u pismenom obliku, nema karakter uovora o ortakluku, jer stranke izričito u tački 1. ističu da odnos nastao davanjem iznosa od ……. USA dolara ne smatraju ortaklukom, zajedničkim ulaganjem ili "drugom sličnom poslovnom organizacijom" i tako jasno manifestuju volju da ne zaključuju pogodbu u smislu pravnog pravila iz paragrafa 1175 bivšeg OGZ. (Ugovor o ortakluku nije uređen pozitivnim propisima). S obzirom na predviđena sredstva obezbjeđenja (mjenice, odnosno obveznice), te ukupni odnos stranaka, ovakav sporazum, ima karakter ugovora o zajmu, ali sa ugovorenom prekomjemom kamatom, tako da poprima lihvarski karakter. Takvo ugovorno utanačenje, kada bi bilo sadržano u ugovoru o ortakluku, činilo bi ugovor nezakonitim. U smislu pravnih pravila iz paragrafa 1195. i 1196. bivšeg OGZ, ortaku se može odrediti veći dio dobitka od njegovog udjela, ali takve iznimke ne smiju prijeći u nezakonite ugovore, a takav bi bio slučaj ko za svoj dio uložen u glavnicu s jedne strane osigurava sebe od opasnosti gubitka u pogledu glavnice i oslobađa se svakog sudjelovanja, a s druge strane ugovora dobitak koji prelazi zakonske ugovorne kamate. Ova pravila bi se makar i po analogiji, morala primijeniti i na ugovor o zajmu, dat radi finansiranja tuđeg ortačkog preduzeća, kakav je konkretan slučaj.

Zbog ovakvog nedopuštenog utanačenja ne bi bio, međutim, apsolutno ništav ugovor o zajmu u cjelini već samo klauzula o plaćanju kamata na opisani način (član 105. stav 1. i 2. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zbog navedenog, odbijene su revizije tuženih na dio nižestepenih presuda kojima su obavezani da isplate tužiocu …… USA dolara (obavezu su dužni ispuniti u primljenoj stranoj valuti, s obzirom da je ugovor zaključen u inostranstvu - član 10. Zakona o novčanom sistemu).

Tužilac nema pravo da zahtijeva ugovorne kamate zbog ništavosti odredbe o kamatama već bi imao pravo samo na zatezne kamate, od dana kada su tuženi pali u docnju u pogledu vraćanja zajma.

(Vs BiH, Rev. 397/87, od 29. oktobra 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 7)

7. Ništav je ugovor o kupoprodaji porodične stambene zgrade samo u dijelu koji se odnosi na kupovinu veće površine građevinskog zemljišta u društvenoj svojini (919 m^2) nego što iznosi površina građevinske parcele (238 m^2) po regulacionom planu, kada kupovina ove površine zemljišta nije bila ni uslov ugovora ni odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor zaključen.

(Vs BiH, Rev. 654/85. od 15. 4. 1986.. – Bilten Vs BiH 3/86 - 8)

Konverzija

Član 106.

Kad ništav ugovor ispunjava uslove za punovažnost nekog drugog ugovora, onda će među ugovaračima važiti taj drugi ugovor, ako bi to bilo u saglasnosti sa ciljem koji su ugovarači imali u vidu kad su ugovor zaključili i ako se može uzeti da bi oni zaključili taj ugovor da su znali za ništavost svog ugovora.

---

1. Ugovor o zamjeni stanova kojeg je zaključio član domaćinstva nosioca stanarskog prava je apsolutno ništav jer je zaključen protivno odredbi člana 32. Zakona o stambenim odnosima kojim je propisano da nosilac stanarskog prava može izvršiti zamjenu stana za stan drugog nosioca stanarskog prava. Ovakav ugovor nije konvalidiran time što je u cjelosti realizovan.

(Vs FBiH, Rev. 39/98, od 19. 3. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/98 - 46)

2. Ukoliko davalac izdržavanja ne ispunjava obaveze iz ugovora o doživotnom izdržavanju a primalac izdržavanja se takvim ponašanjem saglašava, to ugovor o doživotnom izdržavanju mijenja u ugovor o darovanju pod pretpostavkom da je primalac izdržavanja za života prenio svoju imovinu ili njen dio, u skladu sa ugovorom, na davaoca izdržavanja (član 106. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 21)

3. Usmeni ugovor o doživotnom izdržavanju ne može se konvertovati u ugovor o poklonu nekretnina, ako poklonoprimcu nije predat posjed do stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti (4. januar 1979. godine).

(Vs BiH, Rev. 482/86, od 19. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 9)

4. Ako je prvi ugovor o zakupu stana zaključen na period kraći od godinu dana, trajanje zakupa se produžava na godinu dana, koliko član 59. stav 2. ZSO, propisuje kao minimalno trajanje zakupnog odnosa (član 106. i 24. Zakona o obligacionim odnosima).

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vs BiH, od 24. 6. 1986 – Bilten Vs BiH 2/86, str. 33)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Naknadni nestanak uzroka ništavosti

Član 107.

(1) Ništav ugovor ne postaje punovažan kad zabrana ili koji drugi uzrok ništavosti naknadno nestane.

(2) Ali, ako je zabrana bila manjeg značaja, a ugovor je izvršen, ništavost se ne može isticati.

---

1. Ništav je ugovor o isplati u DEM revalorizovanog iznosa kamata dospjelih u toku 1992. g. zbog docnje u isplati cijene izražene u BiH dinarima, iako je zaključen 26. 7. 1993. g. i djelimično dobrovoljno ispunjen.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud obavezuje tuženog da ispuni ugovor zaključen između stranaka 26. 7. 1993.g., tako što utvrđuje da je obaveza tuženog po ovom ugovoru iznosila ..... DEM, a da je tuženi isplatio samo ..... DEM, iako se obavezao da će cio dužni iznos isplatititi u pet jednakih rata u periodu od 30. 7. do 30. 10. 1993. godine.

Iz odredaba člana 1. i naziva ugovora proizilazi da se radi o ugovoru o izmirenju obaveza nastalih po osnovu obračunatih neplaćenih kamata zbog zadocnjenja u plaćanju cijene isporučenog cementa.

Ovakav ugovor nije mogao 26. 7. 1993. g. biti izražen u DEM, jer je članom 11. Zakona o deviznom poslovanju (“Sl. list RBiH”, broj 2/92 i 13/94), koji je stupio na snagu 11. 4. 1992. g., bilo zabranjeno plaćanje i naplaćivanje u stranoj valuti između domaćih pravnih lica na području RBiH, ako zakonom nije drukčije određeno i svaki pravni posao protivan ovoj zabrani je proglašen ništavim. Naprijed navedeno pravilo je utvrđeno i u članu 40. Zakona o Narodnoj banci BiH (“Sl. list RBiH”, broj 1/93 i 13/94), po kome se sva prava i obaveze i svi poslovi koji glase na novac, a zaključeni su u RBiH između preduzeća, kao domaćih pravnih lica, izražavaju se u dinarima i izvršavaju sredstvima plaćanja koja glase na dinare, ako zakonom nije drukčije određeno. Plaćanje u devizama u momentu kada je zaključen ugovor stranaka, bilo je dozvoljeno i domaćim pravnim subjektima na domaćem tržištu samo po odredbama Zakona o prodaji robe za strana sredstva plaćanja (“Sl.list RBIH”,broj:23/92, 13/93 i 15/94) I po odredbama Zakona o kupovini i prodaji određenih roba i za strana sredstva plaćanja (“Sl. list RBiH”, broj 22/93, 11/94 i 13/94), a tuženikova obaveza u ugovoru odnosi se na isplatu revalorizovanog iznosa zateznih kamata. U vrijeme kada su kamate u cjelini nastale i dospjele (na dan 31. 7. 1992.g.) ta je obaveza, naime, bila izražena u BH dinarima, na osnovu odredaba Zakona o novcu (“Sl. list RBiH”, broj 8/92, 9/92 i 13/94) i to tako što je Odlukom Vlade RBiH o sprovođenju Zakona o novcu (“Sl. list RBiH”, broj 13/92) izvršen preračun iznosa u Yu dinarima u omjeru 10 : 1.

Prvostepeni sud je morao da, polazeći od naprijed navedenog, cijeni da li je punovažan ugovor zaključen između stranaka 26. 7. 1993. g., pri čemu ne bi mogao smatrati da je ugovor konvalidiran dobrovoljnim ispunjenjem manjeg dijela obaveze tuženog (član 107. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs FBiH, Pž. 115/99, od 5. 8. 1999. – Bilten Vs FBiH 2/99 - 42)

2. Zabranu manjeg značenja kao razlog ništavosti ugovora mogu predstavljati zabrane čije je svrha zaštita nekih pojedinačnih interesa ugovornih stranaka, a ne i zabrane čiji je cilj zaštita određenih javnih interesa. Odredbe kojima je zabranjeno stjecanje prava vlasništva nekretnine strancima nemaju značaj zabrane manjeg znače-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nja pa naknadna izmjena propisa ne dovodi do konvalidacije ništavih ugovora koji se odnose na stjecanje prava vlasništva stranaca.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi čl. 107. st. 1. ZOO ništav ugovor ne postaje pravovaljan kad zabrana ili koji drugi uzrok ništavosti naknadno prestane, a odredbom st. 2. istog članka je propisano: "Ali ako je zabrana bila manjeg značaja, a ugovor je izvršen, ništavost se ne može isticati." Dakle, odredba st. 1. navedenog članka sadrži pravilo po kojem naknadni nestanak uzroka ništavosti kod apsolutno ništavih ugovora ne dovodi do njihove konvalidacije, dok je odredbom čl. 2. istog članka ustanovljen izuzetak od ovog pravila tako da se ne može isticati ništavost već izvršenog ništavog ugovora ako je zabrana koja je bila uzrokom njegove ništavosti naknadno nestala, pod uvjetom da je zabrana bila manjeg značenja. Propisima o pravima stranih osoba glede stjecanja vlasništva štiti se javni interes, pa kada je tim propisima strancu zabranjeno stjecanje prava vlasništva nekretnina, onda nije riječ o zabrani manjeg značenja. Stoga okolnost da dođe do promjene propisa kojom ta zabrana prestaje samim time ne dovodi do vaIjanosti ugovora, jer time nije prestala zabrana koja bi bila manjeg značenja"

(Vs RH, Rev. 3010/94, od 8. 10. 1994. - Izbor oduka 1/1999 – 20 i Gp, broj 5/00)

3. Ugovor o zamjeni stanova, koji je poništen po zahtjevu bračnog druga ugovorne stranke, ne može se konvalidirati u slučaju kada se u vanparničnom postupku nakon razvoda braka pravomoćno rješi da ugovarač ostaje jedini nosilac stanarskog prava, jer u načelu apsolutno ništav ugovor i kad nije poništen pravosnažnom presudom, ne može se konvalidirati ako naknadno otpadne razlog ništavosti.

(Vs BiH, Rev. 330/86, od 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 49)

4. Ništav je ugovor o nadogradnji zaključen prije građenja porodične stambene zgrade između nosioca prava korištenja radi građenja i lica na koje ovaj nije mogao prenijeti to pravo.

(Vs BiH, Rev. 90/87. od 29. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 –30)

5. Iako se stanarsko pravo stiče danom zakonitog useljenja u stan (član 11. Zakona o stambenim odnosima SRBiH) punovažan je ugovor o zamjeni stana, dodijeljen ugovornoj stranci, zaključen prije useljenja u taj stan (član 107. stav 2. i 24. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 55/86, od 13. 5. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 19)

Odgovornost lica krivog za ništavost ugovora

Član 108.

Ugovarač koji je kriv za zaključenje ništavog ugovora odgovoran je svome saugovaraču za štetu koju trpi zbog ništavosti ugovora, ako ovaj nije znao ili prema okolnostima nije morao znati za postojanje uzroka ništavosti.

Isticanje ništavosti

Član 109.

(1) Na ništavost sud pazi po službenoj dužnosti i na nju se može pozivati svako zainteresovano lice.

(2) Pravo da zahtijeva utvrđenje ništavosti ima i javni tužilac.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Treće lice koje bez pravnog osnova koristi nepokretnost koja je bila predmet ugovora o prenosu prava vlasništva pod prinudom izazvanom etničkim progonom ne može se pozivati na ništavost ovakvih ugovora jer za to nema na zakonu zasnovan pravni interes. U odnosu na ta lica ugovorna strana uživa sudsku zaštitu po osnovu jačeg prava na posjed.

Iz obrazloženja:

Kada je treće lice bez pravnog osnova zaposjelo u cijelosti ili djelimično nepokretnost koja je bila predmet ugovora zaključenih pod prinudom u periodu etničkog progona, ne može se pozivati na ništavost ugovora jer za to nema na zakonu zasnovan pravni interes. Polazeći od cilja propisivanja ništavosti ovih ugovora, sud po službenoj dužnosti ne pazi na ništavost tih ugovora (u ovom slučaju treba restriktivno shvatiti i odredbu člana 109. ZOO). Tužitelj kao ugovorna strana u odnosu na tuženog kao bespravnog korisnika spornih nekretnina uživa sudsku zaštitu po osnovu jačeg prava na posjed koje proizilazi iz navedenog ugovora, jer ovaj ugovor nijedna ugovorna strana nije osporila (član 41. Zakona o osnovnim vlasničko – pravnim odnosima, odnosno član 46. Zakona o osnovima vlasničkih odnosa) i shodno tome tužbeni zahtjev tužitelja za iseljenje tuženih iz dijela navedenih nekretnina je osnovan, kako to pravilno ocjenjuju nižestepeni sudovi.

(Vs FBiH, Rev. 64/97, od 25. 2. 1988. – Bilten Vs FBiH, broj 1/98 - 23)

2. Mada ugovor o prodaji tuđe stvari, pa prema tome i tuđeg suvlasničkog dijela, obavezuje prodavca, ipak je ništav ugovor o prodaji suvlasničke nekretnine kojim se prodavac (jedan od suvlasnika) obavezao da će otkloniti postojeću stambenu zgradu i predati kupcu neizgrađenu građevinsku česticu ako ga nisu odobrili ostali suvlasnici u formi koja se traži za ugovor (i organ starateljstva za maloljetnog suvlasnika) jer u tom slučaju prodavac ne može prenijeti na kupca ni svoj suvlasnički dio na toj čestici. U tom slučaju mogu ostali suvlasnici, iako ih ugovor ne obavezuje (što dvojica uglave trećega ne veže), tražiti da se ugovor poništi.

(Vs BiH, Rev. 237/86, od 28. 11. 86. – Bilten Vs BiH 1/87 – 12)

3. Nasljednici su ovlašteni da traže poništenje ugovora koji je zaključio ostavilac nesposoban za rasuđivanje i taj zahtjev ne zastarijeva. Svaki od nasljednika može tražiti poništenje ovog ugovora ali može tražiti restituciju samo u granicama svog nasljednog dijela (član 104. stav 1., 109. i 110. ZOO)

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 25)

4. Osobe koje su bile zainteresirane za kupnju zgrade u postupku javnog nadmetanja aktivno su legitimirane na tužbu za utvrđenje ništavim ugovora o prodaji zgrade koja je izvršena neposrednom pogodbom bez prethodno provedenog postupka javnog nadmetanja.

(Vs H, Rev. 1784/84, od 12. 12. 1984. – Psp 27 – 50)

5. Ni dijete nosioca stanarskog prava, koje nije član njegovog porodičnog domaćinstva nema pravni interes za utvrđivanje da je ništav ugovor o korištenju stana zaključen sa trećim licem poslije smrti nosioca stanarskog prava, jer i kada bi se utvrdila ništavnost ugovora, ne bi imao osnov za sticanje stanarskog prava.

(Vs BiH, Rev. 374/90, od 13. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 69)

6. Sud pazi po službenoj dužnosti na ništavost ugovora samo u postupku koji je pokrenulo ovlašteno lice.

(Vs BiH, Gvl. 4/90, od 17.5. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 32)

7. Ugovarač se ne može pozivati na ništavost ugovora o diobi nepokretnosti po proteku dvadesetogodišnjeg roka propisanog za sticanje prava vlasništva dosjelošću, ako ne dokaže nesavjesnost posjednika.

(Vs BiH, Rev. 403/91, od 20. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 26)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. U parnici radi ispražnjenja stana zbog ništavosti ugovora o zamjeni presudom se utvrđuje ništavost tog ugovora i ništavost ugovora o korištenju stana po zahtjevu društveno-pravnog lica koje ima pravo raspolaganja na stan jer to lice ima opravdan interes za utvrđenje da su ugovori ništavi (član 109. Zakona o obligacionim odnosima, član 24)

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 119)

9. Nakon što je u ranijoj parnici poništen ugovor o zamjeni stanova bračni drug ugovorne stranke, kao sunosilac stanarskog prava, može tražiti iseljenje iz stana drugog ugovarača i poništenje ugovora što ga je ovaj zaključio sa SIZ-om stanovanja.

(Vs BiH, Rev. 330/88, od 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 48)

10. Kada su istu nekretninu kupila dva ili više lica, a nijednom nije predat posjed, jači je u pravu prvi kupac, ali ako je na potonjeg kupca prenijeto pravo svojine uknjižbom u zemljišnu ili neku drugu javnu knjigu, tada prethodni kupac može tražiti da se poništi ugovor i briše uknjižba i da se na njega prenese pravo vlasništva, samo ako dokaže da je potonji sticalac bio nesavjestan (znao je ili je mogao znati da je ista nekretnina prodata trećem licu).

(Vs BiH, Rev. 363/85, od 26. 9. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 4)

11. Lice kome je dodijeljen stan na korištenje, nakon poništenja odluke o dodjeli stana drugom licu, ovlašteno je da traži utvrđenje ništavnostl ugovora o korištenju stana što ga je to lice zaključilo sa samoupravnom interesnom zajednicom stanovanja, a zahtjev za njegovo iseljenje može istaknuti samo pred stambenim organom, a ne u sudskom postupku.

(Vs BiH, Rev. 489/86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 58)

12. Preživjeli bračni drug nije mogao pokloniti određene nekretnine stečene zajedničkim radom s umrlim bračnim drugom, pa nasljednici umrlog bračnog druga mogu tražiti da se ugovor u cjelini ili u dijelu koji odgovara doprinosu, ostavioca, poništi.

(Vs BiH, Rev. 468/83, od 27. 10. 1983. – Bilten Vs BiH 2/84 – 73)

Neograničeno isticanje ništavosti

Član 110.

Pravo na isticanje ništavosti ne gasi se.

---

1. Pravo na isticanje ništavosti ugovora, tužbom na utvrđenje, ne gasi se.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski sudovi su odbacili tužbeni zahtjev tužitelja temeljem čl. 71a. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o postupku za upis u sudski registar, koje su stupile na snagu 31. ožujka 1990. godine, dok je sporni upis izvršen 09. svibnja 1990. godine. Člankom 71a. navedenog Zakona, propisano je da se ništavost upisa može tražiti tužbom u roku od 30 dana, od dana kada je podnosilac tužbe saznao za razloge ništavosti, ali se ne može podnijeti nakon proteka roka od tri godine od dana upisa. Kako je tužba podnijeta 02. prosinca 1993. godine, dakle po proteku roka od tri godine od dana izvršenog upisa (09. svibanj 1990. godine), to su nižestupanjski sudovi ispravno odbacili tužbeni zahtjev (pravilno tužbu), glede brisanja upisa anexa ugovora u sudski registar Trgovačkog suda u Splitu. Tužitelj je, temeljem čl. 71a. na-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vedenog Zakona, protekom roka od tri godine, izgubio pravo na podnošenje tužbe za brisanje spornog upisa.

Međutim, tužbeni zahtjev tužitelja ne odnosi se samo na brisanje upisa u sudski registar, već i na utvrđenje ništavosti anexa ugovora o osnivanju Finacijske organizacije "D." S. Stoga taj dio tužbenog zahtjeva nije mogao biti odbačen primjenom odredbe čl. 71a. Zakona o postupku za upis u sudski registar, jer pravo na isticanje ništavosti se ne gasi, kako to propisuje čl. 110. Zakona o obveznim odnosima."

(Vs RH, II Rev. 72/00, od 18. 4. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 36)

2. Ništavost pravnog posla nastupa na osnovu zakona, na nju se može svako pozvati a pazi se i po službenoj dužnosti. Kako se ništav pravni posao protekom vremena ne može konvalidirati, ne može ni zastarjeti pravo na tužbu radi utvrđenja njegove ništavosti

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 25)

3. Nasljednici su ovlašteni da traže poništenje ugovora koji je zaključio ostavilac nesposoban za rasuđivanje i taj zahtjev ne zastarijeva. Svaki od nasljednika može tražiti poništenje ovog ugovora ali može tražiti restituciju samo u granicama svog nasljednog dijela

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 25)

II - RUŠLJIVI UGOVORI

Kad je ugovor rušljiv

Član 111.

Ugovor je rušljiv kad ga je zaključila strana ograničeno poslovno sposobna, kad je pri njegovom zaključenju bilo mana u pogledu volje strana, kao i kad je to ovim zakonom ili posebnim propisom određeno.

---

1. Prividan ugovor nema učinke među strankama, pa on nije ni nastao. Zato se ne može s uspjehom zahtijevati njegovo poništenje.

Iz obrazloženja citiramo:

"Poništiti se mogu samo ugovori koji postoje, ali imaju određene nedostatke. Shodno izloženom niži su sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo u onom dijelu u kojem su poništili navedeni ugovor – budući da se samo oni ugovori koji postoje, a imaju određene nedostatke, mogu poništiti (čl. 111. ZOO), i koji dakle predstavljaju pobojne ugovore, dok prividan ugovor nema učinak među strankama, pa ne samo da je ništav, nego nije ni nastao."

(Vs RH, Rev. 3135/95, od 20. 10. 1999. – Izbor oduka 1/2000 - 22)

2. Zahtijevati da se ugovor poništi može samo ugovorna strana u čijem je interesu pobojnost ustanovljena, pa, slijedom toga, nije aktivno legitimirana treća osoba, koja uopće nije stranka iz ugovora.

(Vts RH, Pž. 1037/93, od 25. 1. 1994. - Praxis 2 – 30)

3. Ugovor o prodaji stana u društvenoj svojini je rušljiv ako je zaključen protivno zakonu, bez javne prodaje ili ako je početna cijena nepokretnosti na javnoj prodaji bila niža od njene prometne vrijednosti koja se utvrđuje po propisima o porezu na promet nepokretnosti i prava.

(Vs BiH, Rev. 655/88. od 16. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 38)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Prodavac ne može zahtijevati raskid ugovora o prodaji nekretnina budućem korisniku eksproprijacije i kada eksproprijacija naknadno otpadne, a ni poništenje zbog zablude ako je od zaključenja ugovora proteklo više od tri godine.

Iz obrazloženja:

Tužitelji - suvlasnici prodali su tuženoj radnoj organizaciji svoj dio nekretnina. Tužena je isplatila kupovnu cijenu i sa tužiocima zaključila usmeni sporazum kojim im je dozvolila korištenje spornih nekretnina do početka izgradnje objekta za čiju izgradnju je kupila navedene nekretnine. Nadalje je utvrđeno, da zbog nedostatka sredstava tužena nije izgradila planirani objekat na spornim nekretninama, da se još uvijek iste nalaze u posjedu tužioca, te da je prije zaključenja ugovora o prodaji, odlukom nadležnog organa Skupštine opštine, utvrđen opšti interes za izgradnju poslovnog objekta na spornim nekretninama.

Tužioci tvrde da su ugovore o prodaji zaključili u zabludi, a u cilju skraćenja postupka eksproprijacije, jer da su bili u uvjerenju da će navedene nekretnine biti eksproprisane pošto je odlukom nadležnog organa uprave bio utvrđen opšti interes za izgradnju poslovnog objekta.

Polazeći od činjeničnih navoda na kojima je zasnovan zahtjev za raskid ugovora o prodaji zaključenih tokom 1979. godine, nižestepeni sudovi su pravilno primjenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužilaca.

Okolnost da su ugovori zaključeni u zabludi, jer da su tužitelji bili u uvjerenju da će navedene nekretnine biti eksproprisane, te da u protivnom ne bi pristali na prodaju istih, ne može imati značaja za raskid ugovora, ni pod pretpostavkom da je tačna, jer iz tog razloga tužitelji ne bi mogli tražiti raskid ugovora nego samo poništenje u zakonom propisanim rokovima (čl. 111. i 117. Zakona o obligacionim odnosima), koji su u ovom slučaju protekli.

(Vs BiH, Rev. 77/90, od 19.10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 36)

5. Postojanje ili nepostojanje pretpostavki za poništenje sudske nagodbe zbog zablude ocjenjuje se prema odredbama ZOO.

(Vs RH, Rev. 3048/92, od 30. 6. 1993. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

6. Valjanost sudske nagodbe može se pobijati iz razloga iz kojih se po općim propisima može zahtijevati poništenje pobijanog ugovora.

Iz obrazloženja:

U ovom se slučaju nagodba pobija zbog jedne od mana volje, konkretno zablude, što znači da je riječ o pobojnom pravnom poslu (arg. iz odredbe čl. 111. Z00). Valja, dakle, imati na umu i pravilo o prestanku prava iz odredbe čl. 117. Z0O, prema kojoj pravo zahtijevati poništenje pobojnog ugovora prestaje istekom roka od jedne godine od saznanja za razlog pobojnosti odnosno od prestanka prisile, s time da to pravo u svakom slučaju prestaje istekom roka od tri godine od dana sklapanja ugovora (st. 1. i 2).U biti riječ je o prešutnoj konvalidaciji - o propuštanju zahtjeva za poništenje u za to zakonom predviđenom prekluzivnom roku.

Taj je rok, a na njega sud pazi po službenoj dužnosti (riječ je o primjeni materijalnog prava), nedvojbeno istekao, pa su sudovi pravilno i zakonito postupili kad su tužbeni zahtjev odbili.

(Vs H, Rev. 236/89, od 5. 4. 1990. – Psp 51 – 88)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Poništenje ugovora

Član 112.

(1) Ugovorna strana u čijem je interesu rušljivost ustanovljena može tražiti da se ugovor poništi.

(2) Ali, saugovarač te strane može od nje tražiti da se u određenom roku, ali ne kraćem od 30 dana, izjasni da li ostaje pri ugovoru ili ne, jer će u protivnom smatrati da je ugovor poništen.

(3) Ako se pozvana ugovorna strana u ostavljenom roku ne izjasni ili ako izjavi da ne ostaje pri ugovoru, smatraće se da je ugovor poništen.

---

1. Kada roditelji jednog bračnog druga učine poklon drugom bračnom drugu u cilju učvršćenja braka mladih supružnika, a taj brak bude razveden, onda se u smislu člana 62. Zakona o obligacionim odnosima može smatrati da je poklon učinjen u bitnoj zabludi jer očekivanje o trajnosti braka kao odlučne pobude za davanje poklona nije ostvareno. U takvom slučaju darodavci mogu na osnovu člana 112. stav 1. u vezi sa članom 61. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima tražiti poništaj ugovora o poklonu.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da su roditelji, obzirom na skladan brak njihovog sina s tuženom, darovali tuženoj jedan putnički automobil marke "Golf" prividnim ugovorom u kupoprodaji, te darovnim ugovorom mjesec dana kasnije i jednu autoprikolicu. To sve u cilju učvršćenja braka u nadi da će brak mladih trajati. Međutim, tužena je živjela u braku sa sinom tužitelja svega 20 mjeseci i bračnu zajednicu je napustila mjesec dana po učinjenom poklonu. Pri takvom stanju stvari tužitelji su osnovanom tužbom tražili poništaj oba ugovora o poklonu. Tužitelji traže poništaj ugovora o poklonu zbog nedostatka volje, a za taj poništaj su ispunjeni zakonom predviđeni uslovi, pa nije bitno što nisu ispunjeni uslovi za opoziv poklona.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/1999 - 18/19)

2. Nagodba se ne može s uspjehom pobijati iz razloga relativne ništavosti iznošenjem prigovora u parnici, već posebnom tužbom za poništenje ugovora.

Iz obrazloženja:

"Kraj utvrđenja da su stranke zaključile nagodbu o visini novčane naknade za materijalnu štetu koja je tužitelju nastala oštećenjem njegova vozila, za koju odgovara tuženik kao osiguravajuća organizacija, ima značenje činjenica da je između stranaka spor do sada riješen ugovorom, pa tužitelju ne pripada pravo da nakon zaključene nagodbe potražuje od tuženika neki drugi novčani iznos osim onoga koji je ugovoren. Naime, dokle god između stranaka postoji tako zaključen ugovor o nagodbi, on traje i važi sve dok ne bi bio poništen iz razloga koje upravo tužielj i u reviziji i u tijeku postupka navodi - razloga prijevare. S obzirom na to da tužitelj nije ostvario poništenje navedene nagodbe (čl. 112. st. 1. u svezi sa čl. 111. Zakona o obveznim odnosima), prigovoru njezinoj pobojnosti u ovom postupku nema mjesta, pa su pravilne nižestupanjske odluke i u odnosu na primjenu materijalnog prava."

(Vs RH, Rev. 221/92, od 1. 4. 1992. – Izbor odluka 1994 – 52/115)

3. Na pobojnost nagodbe zaključene između oštećenoga i osiguratelja oštećeni se ne može pozvati isticanjem prigovora u parnici, ako nagodba nije poništena konstitutivnom sudskom odlukom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Budući da se radi o relativnoj ništavosti ugovora izimeđu stranaka, a na predmetnu nagodbu primjenjuju se odredbe Zakona o obveznim odnosima, čl. 11. do 117., a sve to temeljem odredbe čl. 1093. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, tužiteljica u ovoj parnici ne može prigovorom pobijati valjanost zaključene nagodbe, već je takvo pravo na poništenje zaključene nagodbe mogla ostvariti ili može ostvariti posebnom tužbom za poništenje zaključene nagodbe, ako nisu istekli rokovi iz čl. 117. Zakona o obveznim odnosima. Prema tome, s obzirom na to da predmetna nagodba između stranaka nije poništena nema osnove za traženje nekog većeg iznosa od već ugovorenog i isplaćenog za pojedine oblike materijalne i nematerijalne štete. Naime, s obzirom na to da ugovor nije poništen konstitutivnom sudskom odlukom, on između stranaka i dalje proizvodi pravne učinike i obvezuje obje ugovorne strane i to sve tako dugo dok, po zahtjevu stranke, ne bi konstitutivnom odlukom bio poništen."

(Vs RH, Rev. 886/91, od 12. 9. 1991. – Izbor odluka 1993 – 54/86)

4. Izjava o povlačenju tužbe ne predstavlja jednostrani pravni posao i ne može biti predmetom parnice za poništenje zbog pobojnosti

Iz obrazloženja:

"Ovaj sud prihvaća definiciju građansko-procesne teorije prema kojoj je povlačenje tužbe jednostrana neposredna parnična radnja tužitelja kojom on izjavljuje da odustaje od traženja da se u konkretnoj parnici odluči o osnovanosti njegovog tužbenog zahtjeva (ali ovo ne znači i odustanak od prava na određenu sudsku zaštitu uopće). Takva tužiteljeva izjava proizvodi neposredni procesni pravni učinak gašenja parnice, u pravilu u onom trenutku kada je predana sudu. Ovdje motivi tužitelja nisu procesno-pravno relevantni a takva je izjava tužitelja neopoziva. Tužitelj podnoseći tužbu kojom traži utvrđenje ništavosti izjave o povlačenju tužbe polazi od pretpostavke da se radi o jednostranom pravnom pmože pobijati pod uvjetima propisanim u Zakonu o obveznim odnosima koji sadrže opće propise obveznog prava, a kada tvrdi da ga je tuženik prijevarom doveo u zabludu tada zaključuje da se ovdje radi o pobojnom jednostranom građanskopravnom poslu i da se zbog te mane volje tužitelja takav jednostrani pravni posao može pobijati u posebnoj parnici. Da se radi o pobojnom jednostranom građanskopravnom poslu tada bi tužitelj mogao pobijati izjavu kojom povlači tužbu u posebnoj parnici. Međutim, kako se ne radi o takvom pravnom poslu i kako je izjava kojom se povlači tužba jednostrana neposredna parnična radnja koja ima učinak koji je naprijed obrazložen, takva parnična radnja tužitelja može se pobijati samo u okviru propisa građanskog postupka, dakle u okviru propisa Zakona o parničnom postupku i to isključivo izvanrednim pravnim lijekom koji je predviđen odredbama čl. 421. Zakona o parničnom postupku (dalje u tekstu: ZPP) odnosno tužitelj može štititi prava za koja smatra da mu pripadaju samo u postupku ponavljanja parničnog postupka koji je dovršen donošenjem deklaratornog rješenja o povlačenju tužbe. Prema tome i prema stajalištu ovog suda pravilno je postupio sud prvog stupnja kada je odbacio tužbu kao nedopuštenu jer je tužitelj u zaštiti svojih prava izabrao pogrešan pravni put, odnosno pogrešno pravno sredstvo jer umjesto podnošenja tužbe bilo je potrebno staviti prijedlog za ponavljanje pravomoćno dovršenog parničnog postupka u predmetu P. 227/97.

(Žs Koprivnica, Gž 970/98, od 17. 12. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 26/21)

5. Univerzalnom nasljedniku pripada pravo pobijati ugovor zbog mana volje njegova prednika kao ugovorne strane.

(Vs H, Rev. 1871/9O od 11. 12. 1990. – Psp 51 – 83)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Posljedica poništenja

Član 113.

(1) Ako je na osnovu rušljivog ugovora koji je poništen nešto bilo ispunjeno, ima se izvršiti vraćanje, a ako to nije moguće, ili ako se priroda onog što je ispunjeno protivi vraćanju, ima se dati odgovarajuća naknada u novcu.

(2) Naknada u novcu daje se prema cijenama u vrijeme vraćanja, odnosno donošenja sudske odluke.

Vraćanje i naknada u slučaju poništenja ugovora ograničeno poslovno sposobnog lica

Član 114.

U slučaju poništenja ugovora zbog ograničene poslovne sposobnosti jednog ugovarača, saugovarač takvog lica može zahtijevati vraćanje samo onog dijela ispunjenja koji se nalazi u imovini ograničeno poslovno sposobnog lica, ili je upotrijebljen u njegovu korist, kao i onog što je namjerno uništeno ili otuđeno.

Odgovornost za poništenje ugovora

Član 115.

Ugovarač na čijoj je strani uzrok rušljivosti odgovoran je svom saugovaraču za štetu koju trpi zbog poništenja ugovora, ako ovaj nije znao ni morao znati za postojanje uzroka rušljivosti ugovora.

Odgovornost ograničeno poslovno sposobnog lica

Član 116.

Ograničeno poslovno sposobno lice odgovara za štetu nastalu poništenjem ugovora, ako je lukavstvom uvjerilo svog saugovarača da je poslovno sposobno.

Prestanak prava

Član 117.

(1) Pravo zahtijevati poništenje rušljivog ugovora prestaje istekom roka od jedne godine od saznanja za razlog rušljivosti, odnosno od prestanka prinude.

(2) To pravo u svakom slučaju prestaje istekom roka od tri godine od dana zaključenja ugovora.

---

1. Tužba za pobijanje nasljedničke izjave date pod prinudnom ili prijetnjom ili usljed prevare ili zablude, mora se podnijeti u roku određenom općim pravilima o pobojnosti pravnih poslova.

Iz obrazloženja:

Pravilno je odbijen tužbeni zahtjev u dijelu koji se odnosi na pobijanje nasljedničke izjave. Sadašnji Zakon o nasljeđivanju, koji u članku 139. stavak 3. isto kao tadašnji savezni Zakon o nasljeđivanju u članku 141. stavak 2. propisuje mogućnost pobijanja nasljedničke izjave ako je data pod prinudom ili prijetnjom ili usljed prevare ili zablude, ne određuje rok u kojem se to može učiniti, pa se u pogledu toga treba-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ju primijeniti opća pravila o pobojnosti pravnih poslova iz članka 117. Zakona o obveznim odnosima. Računajući od dana stupanja na snagu tog zakona, davno je istekao i objektivni rok od tri godine, pa je i po toj osnovi tužbeni zahtjev u dijelu koji se odnosi na pobijanje nasljedničke izjave, pravilno odbijen kao neosnovan.

(Vs FBiH, Rev. 2511/99, od 10. 2. 2000. – Bilten Vs FBiH 1/00 - 47)

2. Istekom roka od jedne godine, u smislu člana 117. ZOO, prestaje pravo da se traži poništaj nasljedničke izjave, pa se u ovom slučaju radi o prekluzivnom roku, a ne o roku zastarjelosti.

(Vs RCG, Rev. br. 324/95, od 4. 9. 1996. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

3. Izjava o odricanju od nasljeđa ne može se opozvati, ali se može tražiti njeno poništenje zbog mane volje u subjektivnom roku od godinu dana, odnosno u objektivnom roku od tri godine.

(Vs BiH, Rev.182/91, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 99)

4. Ustupanje nasljedstva sanasljedniku je ugovor koji se može pobijati zbog mane volje u prekluzivnim rokovima iz člana 117. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Nasljednik se može odreći nasljedstva, uopšte, a može se odreći i u korist sanasljednika. U ovom drugom slučaju radi se o ustupanju nasljednog dijela sanasljedniku. Ovo ustupanje podrazumijeva prihvat. U suštini radi se o dobročinom pravnom poslu - ugovoru o darovanju. Takav ugovor, kao i svi ostali ugovori, može se pobijati i zbog mane volje, u prekluzivnim rokovima iz člana 117. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 781/89, od 20. 9. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 106)

5. Prodavac ne može zahtijevati raskid ugovora o prodaji nekretnina budućem korisniku eksproprijacije i kada eksproprijacija naknadno otpadne, a ni poništenje zbog zablude ako je od zaključenja ugovora proteklo više od tri godine.

Iz obrazloženja:

"Okolnost da su ugovori zaključeni u zabludi, jer da su tužitelji bili u uvjerenju da će navedene nekretnine biti eksproprisane, te da u protivnom ne bi pristali na prodaju istih, ne može imati značaja za raskid ugovora, ni pod pretpostavkom da je tačna, jer iz tog razloga tužitelji ne bi mogli tražiti raskid ugovora nego samo poništenje u zakonom propisanim rokovima (čl. 111. i 117. Zakona o obligacionim odnosima), koji su u ovom slučaju protekli".

(Vs BiH, Rev. 77/90, od 19.10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 36)

6. Postojanje ili nepostojanje pretpostavki za poništenje sudske nagodbe zbog zablude ocjenjuje se prema odredbama ZOO.

(Vs RH, Rev. 3048/92 od 30. 6. 1993. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

7. Subjektivni (relativni) prekluzivni rok od godine dana za ostvarenje prava na zahtjev za poništenje pobijanog ugovora teče od dana saznanja za razlog pobojnosti ili od prestanka prisile, pa kad tužitelj podnese zahtjev za utvrđenje ništavosti ugovora u navedenome roku, ali u pamici odustane od tog zahtjeva i podneskom zahtijeva poništenje ugovora zbog mana volje (prijevare, zablude) nakon proteka jednogodišnjeg prekluzivnog roka, sud će ga odbiti s takvim zahtjevom, jer je tužitelj izgubio pravo zahtijevati poništenje pobijanog ugovora (čl. 117. st. 1. ZO0), a tužbom radi utvrđenja ništavosti tog ugovora nije prekinuo tijek prekluzije za zahtjev za poništenje ugovora.

(Ps H, Pž. 2390/89, od 14. 11. 1989. – Psp 44 – 190)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Nasljednik ima pravo da traži poništenje izjave o ustupanju nasljedstva zbog zablude u roku od godinu dana od dana saznanja za zabludu. Ovo pravo prestaje u svakom slučaju u roku od tri godine od davanja izjave.

(Vs BiH, Rev. 331/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 88)

9. Po proteku tri godine ni po pravilima bivšeg OGZ nije se mogla podnijeti tužba radi pobijanja ugovora zbog zablude.

(Vs BiH, Rev. 128/88, od 26. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 3/89 – 7)

III - UGOVORI KOJI NISU U SAGLASNOSTI SA SAMOUPRAVNIM SPORAZUMOM

Usklađivanje, odnosno poništenje ugovora

Član 118.

(1) Kad učesnici u samoupravnom sporazumu zaključe ugovor radi izvršenja tog sporazuma, ugovor mora biti u saglasnosti sa tim samoupravnim sporazumom.

(2) U protivnom, svaki učesnik u samoupravnom sporazumu, pa i onaj koji nije ugovorna strana, može zahtijevati da se takav ugovor uskladi sa samoupravnim sporazumom, ili, ako to nije moguće, da se u cjelini ili djelimično poništi.

Napomena (RS): Na osnovu člna 18. ZIDZOO, u Glavi II, Odjeljak I, Odsjek 4. naziv pododsjeka III i čl. 118. do 120. brisani su.

---

1. Ugovor o korištenju stana zaključen na osnovu akta o dodjeli stana na korištenje, davalac stana može pobijati tužbom za poništenje zbog nesaglasnosti odluke sa samoupravnim opštim aktom, ali tužbu mora podnijeti u prekluzivnom roku od tri godine od dana zaključenja ugovora.

Iz obrazloženja:

Tužilja je zahtjevala poništenje ugovora o korištenju stana, tvrdeći da je ugovor zaključen protivno odredbi člana 6. stav 1. tačka 3. Pravilnika o stambenim odnosima tužilje (stan je dodjeljen prvotuženom na korištenje, iako je već riješio stambeno pitanje dobijanjem kredita za izgradnju stana u 1981. i 1982. godini). Opravdano je stoga prvostepeni sud poprimio da se zahtjev zasniva na odredbama člana 118. Zakona o obligacionim odnosima (traži se poništenje ugovora zbog nesaglasnosti sa samoupravnim opštim aktom).

Po odredbama Amandmana LXIV tačka 1. na Ustav SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 21/90), radnici imaju pravo na samoupravljanje na osnovu zakona, kolektivnog ugovora i statuta i ova ustavna odredba je bila sastavni dio i Ustava RBiH u vrijeme donošenja odluke o dodjeli stana prvotuženom, na osnovu koje su tuženi zaključili ugovor o korištenju stana. Pravilnik o stambenim odnosima u takvim okolnostima može se izjednačiti sa samoupravnim sporazumom koji ima u vidu član 118. Zakona o obligacionim odnosima, iako su u to vrijeme prestale da važe odredbe Zakona o udruženom radu i drugih zakona o samoupravnom uređivanju društvenih odnosa putem društvenih dogovora i samoupravnih sporazuma.

Uredbom sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list RBiH", broj 2/92) bile su stavljene van snage odredbe članova 118. - 120. Zakona o obligacionim odnosima (član 3. Uredbe), ali je Uredbom sa za-

http://www.advokat-prnjavorac.com

konskom snagom o izmjenama i dopunama Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list RBiH", broj 13/93) brisan član 3. Uredbe iz 1992. godine, pa time i stavljanje van snage članova 118 - 120. Zakona o obligacionim odnosima. Kako je Uredba iz 1993. godine stupila na snagu 7. 06. 1993. godine, ovi propisi Zakona o obligacionim odnosima su važili u novembru 1993. godine kada je donesena odluka o dodjeli stana i zaključen ugovor o korištenju stana, a važe i sada, dakle, u vrijeme donošenja pobijane i ove presude.

Tužilja je, u smislu člana 120. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, prekludirana u pravu da zahtjeva poništenje ugovora o korištenju stana jer je proteklo više od tri godine od dana zaključenja ugovora do dana podnošenja tužbe.

(Vs FBiH, Pž. 148/97, od 16. 09. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 32).

2. Poništenje ugovora koji nije u saglasnosti sa samoupravnim sporazumom može se zahtijevati samo ako je ugovor zaključen između učesnika samoupravnog sporazuma.

(Vs BiH, Pž. 354/86, od 18. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 24)

Vraćanje i naknada u slučaju poništenja ugovora

Član 119.

Ako je na osnovu ugovora koji je poništen nešto bilo ispunjeno, ima se izvršiti vraćanje, a ako to nije moguće, ili ako se priroda onoga što je ispunjeno protivi vraćanju, ima se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cijenama u vrijeme vraćanja, odnosno donošenja sudske odluke.

Prestanak prava

Član 120.

(1) Pravo da se zahtijeva usklađivanje, odnosno poništenje ugovora koji je protivan samoupravnom sporazumu prestaje istekom roka od jedne godine od saznanja za taj nedostatak.

(2) To pravo u svakom slučaju prestaje istekom roka od tri godine od dana zaključenja ugovora.

---

1. Ugovor o korištenju stana zaključen na osnovu akta o dodjeli stana na korištenje, davalac stana može pobijati tužbom za poništenje zbog nesaglasnosti odluke sa samoupravnim opštim aktom, ali tužbu mora podnijeti u prekluzivnom roku od tri godine od dana zaključenja ugovora.

(Vs FBiH, Pž. 148/97, od 16. 09. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 – 32. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 118. ZOO)

2. Odredbe člana 27. ZOO primjenjuju se samo kada je zakonom propisana obaveza zaključenja ugovora.

Ako je obaveza zaključenja ugovora predviđena samoupravnim sporazumom, a ugovorom zaključenim u ispunjenju tog sporazuma nije regulisan pravni odnos u cjelini može se u parnici zahtijevati usklađivanje ugovora sa samoupravnim sporazumom, ali samo u roku od tri godine od dana zaključenja ugovora.

(Vs BiH, Rev. 308/86, od 19. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 3)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 5.

DVOSTRANI UGOVORI

I - ODGOVORNOST ZA MATERJALNE I PRAVNE NEDOSTATKE ISPUNJENJA

Član 121.

(1) Kod ugovora sa naknadom svaki ugovarač odgovara za materijalne nedostatke svog ispunjenja.

(2) Isto tako, ugovarač odgovara i za pravne nedostatke ispunjenja i dužan je da štiti drugu stranu od prava i zahtijeva trećih lica kojima bi njeno pravo bilo isključeno ili suženo.

(3) Na ove obaveze prenosioca shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona o odgovornosti prodavca za materijalne i pravne nedostatke, ako za određeni slučaj nije što drugo propisano.

---

1. Nalogoprimac kome je kupac dao nalog da primi robu i čuva je za njegov račun dužan je da sa prodavcem izvrši kvantitativni i kvalitativni prijem robe u momentu isporuke, pa se reklamacije kupca ne mogu uvažiti.

Iz obrazloženja:

Kako je prvotuženik bio nalogoprimac, a uz to i čuvar robe na svom skladištu, za račun tužioca, on je bio dužan da primi robu od drugotuženog i sačini zapisnik o kvantitativnom i kvalitativnom prijemu, što nije učinio. U tom slučaju on je odgovoran za štetu tužiocu zbog manjka robe, a ne drugotuženi.

Prodajom robe prvotuženom kao nalogoprimcu i čuvaru tužioca po dokumentima u prevozu drugotuženi je izvršio svoju obavezu kao prodavac robe, pa kako prvotuženi nije stavio primjedbe u pogledu količine i kvaliteta, mora se smatrati da je drugotuženi u cijelosti izvršio svoju ugovornu obavezu isporuke robe tužiocu.

U konkretnom slučaju, pošto ni ugovorom ni normama Zakona o obligacionim odnosima, nije uređeno pitanje načina kvantitativnog prijema robe i prigovora na količinu, treba primjeniti Opšte uzanse o prometu robom (u privrednim sporovima prihvaćeno je pravilo da se uzanse kao kodificirani poslovni običaji primjenjuju na odnose iz ugovora o privredi kada ti odnosi nisu uređeni ugovorom stranaka ili dispozitivnim odredbama zakona - član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

Kada se količina robe utvrđuje u prisustvu obiju stranaka ili njihovih predstavnika, kao što je u ovom predmetu slučaj, kupac mora svoje prigovore na količinu robe staviti prodavcu odmah prilikom samog utvrđivanja količine (Uzansa broj 130. stav 1). Nestavljanje prigovora na kvantitet odmah prilikom prijema roba povlači gubitak onih kupčevih prava koje Opšte uzanse izričito predviđaju u slučaju isporuke manje ili veće količine od ugovorene (Uzansa broj 133).

Prema tome, tužilac je prekludiran u pravu da stavlja bilo kakve prigovore na količinu isporučene robe od strane drugotuženog, jer se ima smatrati da je roba primljena bez primjedbi od strane ovlaštenog predstavnika tužioca.

Time što je tužilac kasnije disponirao sa navedenom robom i istu isporučio drugom kupcu i tom prilikom utvrđena manja količina robe po zapisniku od 27. decembra 1982. godine i zapisniku od 4. i 5. januara 1984. godine, nema nikakvog uticaja na pravni odnos tužioca i drugotuženog. To je poseban odnos koji se ne tiče drugotuženog.

(Vs BiH Pž. 443/86, od 27. 5. 1987. – Biten Vs BiH 3/87 – 30)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Za ostvarenje prava zbog materijalnih nedostataka isporučenog materijala koji ga čine nepodobnim za ugovorenu svrhu, nije dovoljno da poslenik samo pozove naručioca da izvrši pregled radi utvrđenja nedostataka, već je dužan da ga pozove da izvrši zamjenu, a ako se opredijeli za raskid ugovora, da materijal stavi na raspolaganje isporučiocu, obezbijedi njegovo čuvanje, te izvrši i prodaju za račun isporučioca.

(Vs RCG, Pž. 249/96, od 7. 10. 1997. – Bilten Vs RCG 1997 – 45.

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke datu je u sudskoj praksi uz član 606. ZOO)

3. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 508. ZOO.

II - PRIGOVOR NEISPUNJENJA UGOVORA

Pravilo istovremenog ispunjenja

Član 122.

(1) U dvostranim ugovorima nijedna strana nije dužna ispuniti svoju obavezu ako druga strana ne ispuni ili nije spremna da istovremeno ispuni svoju obavezu, izuzev ako je što drugo ugovoreno ili zakonom određeno, ili ako što drugo proističe iz prirode posla.

(2) Ali, ako na sudu jedna strana istakne da nije dužna ispuniti svoju obavezu dok i druga strana ne ispuni svoju, sud će joj naložiti da ispuni svoju obavezu kad i druga strana ispuni svoju.

---

1. Prijemnik (cesionar) ne može zahtijevati od dužnika (cesusa) naplatu prenesenog potraživanja, ako ustupilac (cedent) nije ispunio svoju obavezu prema dužniku koja je bila uslov za ispunjenje obaveze dužnika

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tuženi zaključio ugovor o zakupu poslovnih prostorija kojim je regulisano da će ugovorne strane zapisnički izvršiti primopredaju predmetnih poslovnih prostorija, ali da primopredaja poslovnih prostorija kirivicom zakupodavca nije izvršena i da tuženi nije ušao u posjed poslovnih prostorija, ali nije ni zahtijevao jednostran raskid ugovora, pa kako je zakupodavac potraživanje po osnovu zakupnine ustupio (cedirao) na tužitelja, da je osnovan tužbeni zahtjev na isplatu zakupnine.

Ovakvu odluku prvostepeni sud temelji na činjenici da je ugovor o zakupu zaključen na neodređeno vrijeme (prestaje sporazumom ili na osnovu otkaza - čl. 26. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija).

Ovakvo stanovište prvostepenog suda nije utemeljeno na pravilnoj primjeni materijalnog prava.

Prvostepeni sud utvrđuje činjenicu da zakupodavac nije izvršio svoju ugovornu obavezu predaje poslovnih prostorija u skladu sa čl. 8. zaključenog ugovora o zakupu i njen značaj zanemaruje kao da obaveza plaćanja zakupnine nema svoj osnov i razlog postojanja u obavezi zakupodavca da tuženom kao zakupoprimcu preda u posjed poslovne prostorije. Ugovorne strane su i zaključile ugovor sa ciljem da on bude i ispunjen – da budu ispunjene sve ugovorom predviđene obaveze, pa je, kako nije došlo do istovremenog ispunjena, svaka ugovorna strana mogla da odbije izvršenje svoje obaveze, osim u slučaju kada je ugovoreno ili zakonom određeno da obaveze iz tog ugovora neće biti izvršene istovremeno, ili ako što drugo proističe iz prirode posla (čl. 122. st. 1. ZOO).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Stoga je odbijanje tuženog da ispuni svoju obavezu plaćanja zakupnine i podnesak tuženog kojim je predložio sporazuman raskid ugovora prvostepeni sud trebao cijeniti kao prigovor neispunjenja ugovora („exceptio non adimpleti contractus"). Tuženi kao zakupoprimac, u konkretnom slučaju, imao je pravo odbiti, po ocjeni ovoga suda, izvršenje svoje obaveze, jer zakupodavac nije izvršio niti je bio spreman izvršiti svoju obavezu predaje poslovnih prostorija u posjed tuženom zapisničkim putem.

Kako je zakupodavac kao cedent samo ustupio svoje potraživanje po osnovu zakupnine (a ne i ugovor o zakupu) koje je imao prema tuženom (kao dužniku - cesusu) na tužitelja (cesionara), a koje je još u vrijeme ustupanja bilo sumnjivo i koje se cesijom ni u čemu ne mijenja (čl. 436. ZOO), prvostepeni sud je pogrešno zaključio da je tužbeni zahtjev osnovan. Zakupodavac nije ni imao za sporni period pravo na zakupninu, pa to potraživanje koje je predmet spora nije mogao ni prenijeti na tužitelja.

(Vs FBiH, Pž. 139/98, od 30. 7. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/1998 – 20)

2. Pozivanje na pravilo istovremenog ispunjenja ima osnova samo kod ugovora kod kojih postoji istovremenost ispunjenja obveza obiju ugovornih strana, a to nije slučaj kod ugovora o djelu.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora predstavlja zahtjev tužitelja za naknadu štete zbog djelomičnog neispunjenja tuženikove obveze izrade i isporuke vreća, te zahtjev tuženika za ispunjenje tužiteljeve obveze plaćanje naknade za izvršeni posao.

Nedvojbeno je da predmetni ugovor po svojoj pravnoj prirodi predstavlja ugovor o djelu iz čl. 600. ZOO, kao dvostrani ugovor sa sukcesivnim obvezama.

Kod ugovora o djelu ne postoji istovremenost ispunjenja obveza, jer naručitelj plaća naknadu izvršitelju posla pošto je primio i pregledao izvršeni rad (čl. 623. st. 3. ZOO), pa kako se prigovor neispunjenja ugovora iz čl. 122. ZOO može isticati samo kod ugovora kod kojih postoji istovremenost ispunjenja obveza, a što ovdje nije slučaj, to nema mjesta primjeni odredaba tog članka na koje se sudovi pozivaju."

(Vs RH, II Rev. 159/00, od 25. 10. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 30)

3. Ako stranka koja je obvezana ispuniti svoju obvezu iz dvostranog ugovora ne istakne prigovor, da nije dužna ispuniti svoju obvezu dok i druga strana ne ispuni svoju, sud o tome ne vodi računa po službenoj dužnosti.

Iz obrazloženja:

"Naprotiv, sud će odlučiti suglasno navedenoj zakonskoj odredbi tek po prigovoru stranke. Tuženi takav prigovor tijekom postupka nije isticao, pa niti u žalbi. Okolnost što je na navedeni učinak raskida ugovora uputio tek u reviziji nije od odlučnog značenja s obzirom na to da revizijski sud nije ovlašten preispitivati pravilnost i potpunost utvrđenoga činjeničnog stanja, niti se u reviziji s uspjehom mogu isticati prigovori koji se temelje na činjenicama izvan onih koje su raspravljene i utvrđene u postupku (čl.385. st.3. Zakona o parničnom postupku - "Narodne novine", broj 53/91)."

(Vs RH, Rev. 24/91, od 12. 3. 1992. – Izbor odluka 1994 – 54/115)

4. Kupac koji je došao u zakašnjenje zbog neplaćanja dijela cijene u ugovorenom roku od dana dolaska u zakašnjenje nema pravo na kamate na unaprijed plaćenu cijenu stana.

(Vs RH, Rev. 2616/93, od 21. 2. 1996. - Izbor oduka 2/1996 - 55)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Ako je izvršenje obaveze dužnika uslovljeno prethodnim ispunjenjem određene radnje povjerioca onda se i u toj situaciji obaveza dužnika može izvršiti samo uz primjenu pravila o istovremenom ispunjenju.

(Vs S, broj Prev. 110/99. – Bilten 4/1999)

6. Izvođač radova iz ugovora o djelu ne može odbiti ispunjenje preuzete ugovorne obveze prigovorom da i druga strana (naručitelj) nije ispunila svoju obvezu, osim kada je ugovoreno da je naručitelj obvezan platiti naknadu unaprijed (prije nego što su radovi obavljeni).

(Vts RH, Pž. 1223/93, od 18. 10. 1995. - Zbirka 3 – 23).

7. Prodavac ne može zahtijevati isplatu cijene, ako nije ugovorena isplata unaprijed, ukoliko nije uredno ispunio obavezu predaje stvari, jer se prilikom isporuke nije pridržavao propisa o sanitarnom nadzoru.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile ugovor o prodaji jednodnevnih zdravih i vitalnih pilića, te da se njihov kvalitet utvrđuje od strane nadležne veterinarske inspekcije pismenim putem prilikom svake isporuke i od strane veterinarskog inspektora u mjestu isporuke (čl. 1. i 6. ugovora). U mjestu isporuke veterinarski inspektor je izvršio pregled pošiljke pilića i utvrdio da pošiljku ne prati dokumentacija: uvjerenje o zdravstvenom stanju životinja, potvrda o zdravstvenoj ispravnosti pošiljke pilića i potvrda o izvršenoj dezinfekciji prevoznog sredstva, te donio rješenje da se zabranjuje istovar pilića, a takva odluka ima uporište u odredbama člana 17. stav 3. Zakona o zaštiti životinja od zaraznih bolesti koje ugrožavaju cijelu zemlju ("Službeni list SFRJ", broj 43/76). Zbog toga je pošiljka pilića vraćena tužiocu koji svoju obavezu iz ugovora o prodaji nije ispunio ni naknadno.

Ugovor o prodaji je dvostrano obavezan ugovor za koga važi pravilo istovremenog ispunjenja. Stoga nijedna strana nije dužna ispuniti svoju obavezu ako druga strana ne ispuni ili nije spremna da istovremeno ispuni svoju obavezu (stav 1. člana 122. Zakona o obligacionim odnosima). Tužilac, međutim, nije ispunio svoju obavezu iz ugovora o prodaji (nije predao tuženom - kupcu jednodnevne zdrave i vitalne piliće da bi na njima stekao pravo raspolaganja), a u prvostepenom postupku nije izjavio da će ispuniti tu svoju obavezu, pa stoga nije stekao potraživanje cijene iz ugovora o prodaji, koju zahtijeva tužbom u ovom sporu.

(Vs BiH, Pž. 632/89, od 14. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/1990 – 28)

8. Stranke mogu ugovorom isključiti pravilo o istovremenom ispunjenju činidbi iz ugovora, a i ugovoriti pravo na jednostrani raskid ugovora ako druga ugovorna strana ne ispuni na vrijeme ugovornu obavezu i bez ostavljanja naknadnog roka za ispunjenje.

(Vs BiH, Rev. 99/85. od 14. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 11)

9. Kupac nema pravo na naknadu štete uzrokovane neispunjenjem ugovora od prodavca, jer prodavac nije predao prodanu stvar kupcu zato što je kupac odbio platiti kupovnu cijenu prije predaje stvari, kako je bilo ugovoreno.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 25)

10. Kad stambena zadruga kao ugovorna stranka iz ugovora o izgradnji stana zahtijeva povećanje ugovorene cijene, potrebno je u slučaju spora utvrditi visinu tog povećanja kao i rok za njegovo plaćanje, a vođenje takvog spora ne daje pravo zadruzi da uskrati ispunjenje svoje obveze da zgradu preda zadrugaru u ugovorenom roku.

(Vs H, Rev. 2520/82, od 7. 4. 1983. – Psp 23 – 106)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kad ispunjenje obaveze jedne strane postane neizvjesno

Član 123.

(1) Ako je ugovoreno da prvo jedna strana ispuni svoju obavezu, pa se poslije zaključenja ugovora materijalne prilike druge strane pogoršaju u toj mjeri da je neizvjesno da li će ona moći ispuniti svoju obavezu, ili ako ta neizvjesnost proizilazi iz drugih ozbiljnih razloga, strana koja se obavezala da prva ispuni svoju obavezu može odložiti njeno ispunjenje dok druga strana ne ispuni svoju obavezu ili dok ne pruži dovoljno obezbjeđenje da će je ispuniti.

(2) To važi i kad su materijalne prilike druge strane bile u istoj mjeri teške još prije zaključenja ugovora, ako njen saugovarač to nije znao niti je morao znati.

(3) U tim slučajevima strana koja se obavezala da prva ispuni svoju obavezu može zahtijevati da joj se obezbjeđenje pruži u primjerenom roku, a poslije proteka tog roka bez rezultata, može raskinuti ugovor.

---

1. Kad obje ugovorne strane ističu da su odgodile ispunjenje svoje ugovorne obveze zbog neizvjesnosti da li će druga strana moći ispuniti svoju obvezu odlučno je utvrditi koja je strana prva bila dužna ispuniti svoju obvezu, koja je prva prestala ispunjavati svoju obvezu, te da li je takvo njezino ponašanje opravdavalo odgodu ispunjenja obveze druge ugovorne strane.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora predstavlja zahtjev tužitelja za naknadu štete zbog djelomičnog neispunjenja tuženikove obveze izrade i isporuke vreća, te zahtjev tuženika za ispunjenje tužiteljeve obveze plaćanje naknade za izvršeni posao.

Nedvojbeno je da predmetni ugovor po svojoj pravnoj prirodi predstavlja ugovor o djelu iz čl. 600. ZOO, kao dvostrani ugovor sa sukcesivnim obvezama.

Prigovori stranaka kojima opravdavaju neispunjenje svojih ugovornih obveza i ne predstavljaju prigovor neispunjenja iz čl. 122. ZOO, već se radi o prigovoru neizvjesnog ispunjenja iz čl. 123. ZOO.

Prema odredbi st. 1. istog članka u slučaju ako je ugovoreno da prvo jedna strana ispuni svoju obvezu, pa se nakon sklapanja ugovora materijalne prilike druge strane pogoršaju u toj mjeri da je neizvjesno da li će ona moći ispuniti svoju obvezu, ili ako ta neizvjesnost proizlazi iz drugih ozbiljnih razloga, strana koja se obvezala da prva ispuni svoju obvezu može odgoditi njezino ispunjenje dok druga strana ne ispuni svoju obvezu ili dok ne dade dovoljno osiguranje da će je ispuniti.

Budući u konkretnom slučaju obje ugovorne strane ističu da su odgodile ispunjenje svoje ugovorne obveze zbog neizvjesnosti da li će druga strana moći ispuniti svoju obvezu, a da razlog te neizvjesnosti postoji u činjenici neispunjenja dospjele obveze druge strane, za ocjenu pitanja krivnje za neispunjenje ugovora od odlučnog značaja je bilo raspraviti i utvrditi koja strana i u kojem trenutku je prva prestala uredno ispunjavati svoju ugovornu obvezu koju je bila dužna prva ispuniti, te da li je takovo njezino ponašanje opravdavalo odgodu ispunjenja obveze druge ugovorne strane, koju bi ta strana bila dužna prva ispuniti, zbog neizvjesnosti ispunjenja budućih obveza prve strana."

(Vs RH, II Rev. 159/00, od 25. 10. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 29)

http://www.advokat-prnjavorac.com

III - RASKIDANJE UGOVORA ZBOG NEISPUNJENJA

Prava jedne strane kad druga strane ne ispuni svoju obavezu

Član 124.

U dvostranim ugovorima, kad jedna strana ne ispuni svoju obavezu, druga strana može, ako nije što drugo određeno, zahtijevati ispunjenje obaveza ili, pod uslovima predviđenim u idućim članovima, raskinuti ugovor prostom izjavom, ako raskid ugovora ne nastupa po samom zakonu, a u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete.

---

1. Ako dužnik nije u mogućnosti da u ispunjenju ugovora vjerovniku preda određeni stan, može biti obvezan samo na naknadu novčane štete u visini vrijednosti stana po cijenama u vrijeme presuđenja.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužitelj ustupio prvotuženom na privremeno korišćenje dvosoban stan površine 70,58 m^2 , u Ul. Borisa Kidrića broj 41 – b, I sprat, s tim da mu privremeni korisnik stana vrati ustupljeni ili drugi odgovarajući stan u roku dvije godine od dana prijema stana, da je prvotuženi predmetni stan rješenjem od 27. 05. 1983. godine dodijelio na privremeno korišćenje (dvije godine) svome radniku drugotuženoj i da drugotužena i danas koristi predmetni stan.

Na osnovu ovako utvrđenih činjenica prvostepeni sud je zaključio da je drugotužena na predmetnom stanu stekla pravo trajnog i nesmetanog korišćenja stana i da je prvotuženi obavezan tužitelju predati u vlasništvo i posjed drugi odgovarajući stan.

Pogrešan je pravni zaključak prvostepenog suda o obavezi prvotuženog da vrati tužitelju drugi odgovarajući stan.

Stan koji je predmet ugovora o ustupanju na privremeno korišćenje je individualno određena stvar. Drugi odgovarajući stan koji bi prvotuženi bio obavezan tužitelju predati je neodređena, a i neodrediva stvar.

Prema odredbi člana 124. Zakona o obligacionim odnosima, u dvostranim ugovorima (a ugovor o ustupanju stana na privremeno korišćenje može se smatrati takvim ugovorom), kad jedna strana ne ispuni svoju obavezu, druga strana može, ako nije što drugo određeno, zahtijevati ispunjenje obaveze ili, pod uslovima predviđenim odredbama člana 125. do 132. navedenog zakona, raskinuti ugovor prostom izjavom ako raskid ugovora ne nastupa po samom zakonu, a u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete.

Kada nije moguće vratiti stvar koja je u izvršenju ugovorne obaveze dana, tada se obaveza vraćanja – da bi se uspostavila restitucija onog stanja kakvo je bilo u vrijeme izvršenja ugovorne obaveze – pretvara u novčanu naknadu (ekvivalent).

U ovom slučaju prvotuženi nije u mogućnosti vratiti predmetni stan tužitelju, pa njegova obaveza može glasiti samo na novčanu naknadu i to uz izjavu tužitelja da pravo vlasništva na predmetnom stanu prenosi na prvotuženog, što bi se moralo konstatovati i izrekom presude. Dakle, kraj takvog stanja stvari tužitelj, na temelju člana 124. i 262. stav 2. i 4. Zakona o obligacionim odnosima, ima pravo zahtijevati naknadu štete koju je zbog neispunjenja obaveze prvotuženog pretrpio. Naknadu treba dosuditi u visini tržišne vrijednosti predmetnog stana u vrijeme donošenja prvostepene presude, jer se jedino naknadom štete u toj visini tužiteljeva materijalna situacija može dovesti u ono stanje u kakvom bi se nalazila da nije bilo propuštanja prvotuženog (član 190. ZOO).

(Vs FBiH, Pž. 49/98, od 24. 3. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 21)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. U slučaju raskida ugovora zbog neispunjenja dolazi do potpune restitucije datog tijekom djelimičnog ispunjenja, pa sud nije ovlašten da naredi vraćanje samo dijela prodatih i kupcu predatih stvari.

Iz obrazloženja:

Prvostupanjski sud je utvrdio da tuženik nije ispunio obvezu isplate cijene po ugovoru i aneksu navedenim u presudi i pored više opomena tužitelja, te usvaja zahtjev za raskid ugovora (sa aneksom) zbog neispunjenja od strane tuženika i tuženika obvezuje da tužitelju vrati dio opreme koji odgovara neplaćenom dijelu cijene (ukupna cijena je iznosila ..... DEM, a tuženik nije platio ..... DEM), prema specifikaciji tužitelja. Ovakvu odluku prvostupanjski sud temelji na odredbama članka 124. do 132. Zakona o obveznim odnosima - ZOO.

Ovakvo stajalište prvostupanjskog suda nije utemeljeno na pravilnoj primjeni materijalnog prava, polazeći od do sada utvrđenih činjenica.

Ugovor se raskida zbog neispunjenja izjavom oštećene stranke, kada se ispune uvjeti regulirani odredbama članaka 126. i 127. ZOO, a ne odlukom suda, pa je prvostupanjski sud u ovom slučaju, ukoliko je utvrdio da su uvjeti ispunjeni, presudom trebao samo konstatirati da je ugovor prestao raskidom (članak 124. ZOO).

Raskidom ugovora zbog neispunjenja prestaje pravni temelj posjedovanja datog u ispunjenju ugovora i to ex tunc, te je svaka strana ovlaštena zahtjevati vraćanje datog, što u konkretnom slučaju, obzirom da je tužitelj predao predmet prodaje, a tuženi isplatio pretežit dio cijene, znači da se uzajamna vraćanja vrše po pravilima za ispunjenje dvostranih ugovora (članak 132. stavak 3. ZOO). Ovdje to znači da tužitelj ima pravo na povrat prodate i isporučene opreme, ali se tuženik ovom zahtjevu može usprotiviti isticanjem prigovora utemeljenog na članku 122. stavak 1. ZOO. da odbija vraćanje dok tužitelj ne ispuni ili izrazi spremnost da istovremeno ispuni svoju obvezu vraćanja cijene.

Kod navedenih pravnih propisa i izjave tuženika, prvostupanjski sud nije mogao naložiti reducirano vraćanje (samo dijela opreme), ne nalažući tužitelju da vrati primljeni novčani iznos, čime ustvari ugovor ne raskida, kako se izrazio u prvom stavku izreke presude, već ga preobrazuje u ugovor o prodaji dijela opreme za cijenu od ..... DEM (koliko je tuženik i isplatio na ime cijene, a u ispunjenju ugovora).

Kada bi i bila pravno dopuštena samo djelimična restitucija u slučaju raskida ugovora, nisu utvrđene činjenice iz kojih bi slijedilo da je takva restitucija moguća u ovom sporu. Tužitelj je prodao tuženiku (uz zadržavanje prava vlasništva do isplate cijene) digitalnu RR (ML) opremu, uz obvezu da je isporuči po izrađenom projektu i montira, te pusti u rad. Iz specifikacije opreme priložene ugovoru proističe da se radi o digitalnom RR uređaju, te antenama i priboru, sastavljenim od niza pojedinačnih dijelova, tako da nakon montaže ova oprema predstavlja digitalnu telefonsku centralu. Obzirom na ovakvu transformaciju isporučene opreme i svrhu uporabe, mora se utvrditi da li se radi, nakon njenog montiranja, o novoj stvari, u kojoj su dijelovi opreme samo sustavni dijelovi stvari, koji se bez suglasnosti stranaka ne mogu odvajati i mijenjati vlasnički status.

(Vs FBiH, Pž. 105/97, od 30. 09. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 33)

3. Raskid ugovora zbog neispunjenja realizuje se u određenim radnjama povjerioca u zavisnosti od toga da li rok ispunjenja obaveze predstavlja bitan elemenat ugovora ili nema takvo značenje.

Iz obrazloženja:

Do raskida dvostrano obaveznog ugovora zbog neispunjenja može doći kad jedna ugovorna strana ne ispuni svoju ugovornu obavezu. Druga strana može, ako nije šta drugo predviđeno, zahtijevati ispunjenje obaveze ili, pod uslovima predviđe-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nim u čl. 125. – 132. ZOO raskinuti ugovor prostom izjavom, ako raskid ugovora ne nastupa po samom zakonu, a u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete. Tako to propisuje čl. 124. ZOO. Radi se, dakle, o jednom od načina prestanka obaveznih ugovora i to o jednostranom raskidu, za razliku od npr. sporazumnog raskida ugovora. Pod jednostranim raskidom podrazumijeva se – zakonom ili voljom ugovornih strana – predviđena mogućnost prestanka, inače valjanog obaveznog ugovora, njegovim jednostranim raskidanjem bez pristanka druge strane.

Raskid ugovora zbog neispunjenja realizuje se određenim radnjama povjerioca u zavisnosti od toga da li rok ispunjenja obaveze predstavlja bitan elemenat ugovora (čl. 125. ZOO) ili nema takvo značenje (čl. 124. i sl. ZOO). Jedna od osnovnih pretpostavki za pravno valjano jednostrano raskidanje ugovora zbog neispunjenja kada ispunjenje o roku ne predstavlja bitan sastojak ugovora je: da je realizacija jednostranog raskida ugovora izvršena na pravno valjan način, a takav je izvansudski raskid ugovora zbog neispunjenja ili kako zakon kaže "prostom izjavom" povjerioca datom dužniku da raskida ugovor (čl. 124. ZOO). To saopštenje može biti izvršeno pismeno, usmeno ili konkludentnim radnjama bez odlaganja (čl. 28. i 130. ZOO) i da u slučajevima kada to zakon propisuje dužniku ostavi primjerak naknadni rok za ispunjenje (čl. 125. st. 2. ZOO). Kada je u pitanju ugovor sa fiksnim rokom, odnosno kad ispunjenje obaveze u određenom roku predstavlja bitan sastojak ugovora (za postojanje fiksne pogodbe strane moraju jasno izraziti volju da posao smatraju fiksnim) ili kad je ispunjenje ugovora u određenom roku bitan sastojak ugovora po prirodi posla, ugovor se raskida "po samom zakonu" i za raskid nije potrebna bilo kakva radnja ni povjerioca ni dužnika (čl. 125. st. 1. i 4. ZOO).

U konkretnom slučaju nižestepene presude ne sadrže obrazloženje iz koga bi se moglo vidjeti da li je predmetni ugovor raskinut pod nekim od uslova predviđenih u članu 125. – 129. ZOO. ("prostom izjavom" na pravno valjan način zbog skrivljenog ponašanja tuženog – odbijanjem da izvrši ugovor ili "po samom zakonu" zbog toga što tuženi nije izvršio svoju obavezu u roku kojije određen ugovorom, odnosno u roku koji po prirodi posla čini bitan sastojak ugovora) ili pod nekim od drugih uslova kao npr. sporazumni dvostrani raskid ugovora ili zbog promijenjenih okolnosti i sl. Nižestepeni sudovi prilikom donošenja pobijanih odluka nisu imali u vidu ova pravila materijalnog prava, tako da odlučne činjenice za pravilan zaključak o spornom pitanju (da li je raskinut sporni ugovor i ako jeste kada i na koji način) nisu utvrđene. Pozivanje nižestepenih sudova na odredbu iz člana 124. ZOO, kao osnov po kome je raskinut ovaj ugovor ne može se prihvatiti jer je u ovom članu sadržano samo opšte pravilo o pravima povjerioca u dvostrano – obaveznom ugovoru, kad dužnik ne ispuni svoju obavezu.

U odredbi člana 132. ZOO sadržano je pravilo o pravnim posljedicama raskida ugovora zbog neizvršenja. Raskidanjem ugovora obje strane su oslobođene svojih ugovornih obaveza, pa ni jedna ne može tražiti ispunjenje, jer za to više nema pravne osnove (ugovora). Ako je ugovor izvršila jedna ugovorna strana, pa dođe do raskidanja ugovora, ima pravo da joj se vrati ono što je dala – slučaj tzv. jednostrane restitucije (čl. 132. st. 2 ZOO), a ako se vraća primljeni novac, ugovorna strana je dužna isplatiti zatezne kamate (čl. 277. – 279. ZOO) počevši od dana kada je isplatu primila (čl. 132. st. 5. ZOO) bez obzira da ili je odgovorna za neispunjenje obaveze. Ovo pravilo važi samo pod pretpostavkom da je ugovor raskinut pod nekim od uslova predviđenim u članu 125. – 129. ZOO.

Međutim, ako je ugovor raskinut pod drugim uslovima, kao i kada je ugovor poništen, zatezna kamata plaća se po odredbi člana 214. ZOO. Nižestepeni sudovi, kako je to naprijed rečeno,nisu utvrdili da li je kada i pod kojim uslovima raskinut predmetni ugovor, usljed čega se za sada ne može prihvatiti zaključak nižestepenih sudova da je tuženi dužan platiti tužiocu na vraćeni novac zateznu kamatu od dana

http://www.advokat-prnjavorac.com

kada je primio svaku pojedinačnu isplatu koju mu je tužilac, kao predujam, dao na račun svoje, ugovorom, preuzete obaveze.

Raskidanjem ugovora, kako je navedeno, stranke su oslobođene svojih ugovornih obaveza. Strana koja nije kriva ima pravo na naknadu štete ukoliko su ispunjeni uslovi za tu naknadu.

Među strankama nije sporno da je tužilac po nalogu tuženog u tri navrata slao autocisterne u Prahovo, čiji broj tuženi nije osporio, radi utakanja goriva, da su one bezuspješno čekale po tri dana na utovar, da su se svaki put prazne vraćale i da je tužilac prije pokretanja parnice ispostavio tuženom račun i obračun troškova koje je imao angažovanjem ovih autocisterni. Prema tome, nesporno je da je tužilac imao određene izdatke po navedenom osnovu, ali je sporno u kom obimu je te izdatke imao, odnosno koje izdatke je tuženi dužan nadoknaditi tužiocu po ovom osnovu i u kojoj visini.

Oba nižestepena suda visinu iznosa naknade za navedeni vid štete određuje na osnovu ispostavljenog računa tuženom od strane tužioca koji je utemeljen na odredbama tužiočeve odluke o visini naknade za prevoz tečnih goriva u drumskom saobraćaju od 6. 9. 1993. godine, čiju je visinu osporio tuženi.

Ovo stanovište nižestepenih sudova nije pravilno.

Cijena prevoza po kilometru i kalkulacija vrijednosti auto dana za vrijeme čekanja na ugovor goriva, sadržana u navedenoj odluci (u pitanju je jednostran akt tužioca), po ocjeni ovog revizijskog suda, je isprava u smislu građanskog prava i predstavlja dokazno sredstvo i osnovu za utvrđenje visine naknade za ovaj vid štete. Međutim, ako je tuženi osporio u cijelosti, a što je ovdje slučaj, sud je dužan drugim dokaznim sredstvima (pa i vještačenjem) utvrditi istinitost sadržaja takvih kalkulacija po čl. 7. Zakona o parničnom postupku. Nižestepeni sudovi sa ovog aspekta nisu posmatrali stvar, niti su u ovom pravcu utvrdili potrebne činjenice.

(Vs RS, Rev. 74/97, od 25. 12. 1997. – Bilten 1/1999 – 55)

4. Kad prema ugovoru o prodaji jedna ugovorna strana treba ispuniti svoju obvezu (prikupljanje dokurnentacije za uknjižbu) tek pošto druga strana ispuni svoju (isplata cijene), tada je u slučaju da ni jedna od njih nije ispunila obvezu za neispunjenje ugovora kriva ona strana koja je svoju obvezu trebala prvo ispuniti.

(Vs RH, Rev. 3311/95, od 25. 05. 1995. - Izbor oduka 2/1999 – 25)

5. Kad je prodavatelj preuzeo ugovornu obvezu omogućiti kupcima uknjižbu na kupljenoj zemljišnoj čestici određene površine, on svoju obvezu nije ispunio time što je omogućio uknjižbu na čestici manje površine.

Iz obrazloženja citiramo:

"Kako dakle tužitelj nije ispunio svoju ugovornu obvezu, te nije omogućio tuženicima uknjižbu vlasništva na čestici koja je bila predmet prodaje, a budući da su tuženici bili dužni ispuniti svoju obvezu plaćanja ostatka kupovne cijene, to ne postoje uvjeti koji bi tužitelju davali pravo na raskid ugovora zbog neispunjenja na temelju odredaba čl. 124. do 128. ZOO."

(Vs RH, Rev. 550/95 od 11. 2. 1999. - Izbor oduka 2/1999 – 26)

6. Sama strana koja je izvršila svoje ugovorne obaveze u ugovorenom roku ima pravo na raskid ugovora.

(Vs S, broj Prev. 13/00 i Pzz. 1/00. – Bilten 3/2000)

7. Pravo izjaviti da raskida ugovor pripada onoj ugovornoj strani koja je ispunila svoju ugovornu obvezu, a ne onoj koja to nije učinila.

(Vts RH, I Pž. 2834/93 od 22. 3. 1994. - Praxis 2 – 30)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Kupac koji je platio kupovnu cijenu unaprijed, u situaciji kad prodavatelj nije isporučio robu izjavljujući da to više i nije moguće, ima pravo izjaviti da raskida ugovor i zahtijevati da mu prodavatelj vrati kupovnu cijenu.

(Vts RH, V Pž. 1567/94 od 10. 5. 1994. - Praxis 2 – 30)

9. Naručitelj nema pravo raskinuti ugovor zbog nedostatka djela ako prethodno nije zahtijevao od izvođača da nedostatak ukloni, osim u slučaju kad obavljeni posao ima takav nedostatak koji ga čini neupotrebljivim.

(Vts RH, Pž. 2043/93, od 8. 3. 1994. - Praxis 2 – 31)

10. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 179/00, od 29. 5. 2001, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 126. ZOO

11. Osnovano tužilac u tužbi potražuje naknadu štete zbog raskida ugovora po kome tuženi nije platio na ugovoreni način dužni iznos u određenom roku i pored poziva tužioca da to učini.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom obavezan je tuženi da tužiocu plati iznos od …… KM sa kamatom po Zakonu o visini stope zatezne kamate. Predmet spora je potraživanje cijene za isporučenu robu. Nesporno je da su stranke tokom 1997. godine bile u poslovnom odnosu, da su iste ugovorile kompenzacioni posao kojim je utvrđen način plaćanja po sistemu roba za robu. Takođe nije sporno da je tužilac u decembru 1997. godine isporučio robu u vrijednosti od …… KM a da tuženi nije svoju obavezu plaćanja ispunio na ugovoreni način isporukom druge vrste robe u količini koja odgovara protuvrijednosti primljene robe. Sporno je da li tužilac s obzirom na ugovoreni način plaćanja ima pravo da od tuženog zahtijeva isplatu novčane protuvrijednosti isporučene robe sa zakonskom zateznom kamatom. Prvostepeni sud je pravilno postupio udovoljivši zahtjevu tužioca. Žalbeni navodi tuženog su neosnovani. Naime, u situaciji kada robu preuzetu po osnovu navedenog ugovora tuženi nije platio na ugovoreni način u određenom roku i pored poziva od strane tužioca da to učini, osnovano tužilac u smislu člana 124., 126. i 132. ZOO potražuje sporni iznos na ime naknade štete po osnovu raskida ugovora zbog neispunjenja ugovorne obaveze od strane tuženog.

(Ks u Sarajevu - Bilten sp KsS 2/2001., str. 20)

12. Kada obaveza iz ugovora nije ispunjena u predviđenom roku, a ne radi se o fiksnom pravnom poslu, povjerilac mora, ako želi da ugovor raskine, dati dužniku primjeren rok za ispunjenje obaveze, pa ako bezuspješno protekne i taj rok, smatra se da je ugovor raskinut shodno članu 124. i 126. ZOO.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 20)

13. Predmet lizinga predstavlja tačno utvrđenu nezamjenljivu stvar koja se istekom roka vraća sa umanjenom vrijednošću usljed amortizacije. Prevashodni cilj korisnika lizinga je da stvar ekonomski iskorišćava, a ne da na njoj stekne svojinu. Pored ugovorne klauzule o opciji kupoprodaje koja podrazumijeva potpuno izvršenje obaveze korisnika lizinga, kada je dogovorena i kaznena klauzula po kojoj u slučaju docnje korisnika sa plaćanjem makar jedne rate, tada davalac lizinga stiče pravo na raskid ugovora i povraćaj predmeta lizinga u slučaju ispunjena uslova iz kaznene klauzule.

(Vs S, broj Prev. 116/97. – Bilten 4/1997)

14. Kada tuženi nije izvršio svoju obavezu iz ugovora o lizingu da kao zakupac plati dospjele rate za preuzeta sredstva (šlepere), a mogućnost raskida iz ovih razloga je predviđena ugovorom, tada su ispunjeni uslovi za raskid ugovora o lizingu saglasno propisu iz člana 124. TOO.

(Vs S, broj Prev. 227/94. – Bilten 2/1995)

http://www.advokat-prnjavorac.com

15. U naknadu štete zbog raskida ugovora o prodaji, prouzrokovanu kupovinom radi pokrića uračunava se zatezna kamata na iznos unaprijed plaćene cijene, za period od uplate do vraćanja.

(Vs BiH, Pž. 24/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 50)

16. Ne može se raskinuti ugovor o prodaji stoga što je kupac svojevoljno zaposio predmet prodaje prije roka za predaju utvrđenog ugovorom.

(Vs BiH, Rev. 563/89, od 13. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 29)

17. Kada je primalac franšizinga ugovorom prihvatio sasvim određene obaveze (isplata, zarada preuzetih radnika i dr.) pa takvu obavezu ne ispuni, stekli su se uslovi za raskid ugovora prije isteka ugovorenog roka trajanja.

(Vs S, broj Prev. 306/96. – Bilten 4/1996)

18. Kada se traži raskid ugovora zbog neisplate kupoprodajne cijene za isporučenu robu, prvostepeni sud nije dužan utvrđivati krivicu za raskid jer je pravo tužioca po članu 124. ZOO da bira da li će tražiti raskid ugovora i povraćaj robe po članu 132. ZOO ili ispunjenje ugovora – isplatom kupoprodajne cijene.

(Vs S, broj Prev. 44/95, od 8. 2. 1995. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

19. Kad vjerovnik ne može tražiti ispunjenje ugovora po isteku zastarnog roka, ne može tražiti niti raskid ugovora zbog neispunjenja.

Iz obrazloženja:

"Među strankama je sporno da li su se ispunili uvjeti za raskid ugovora o kupoprodaji predmetne nekretnine od 2.III.1968.g., kojim je tužitelj prodao a tuženi kupili predmetnu nekretninu, a koji raskid traži tužitelj, i drugo, da li je osnovan zahtjev tuženih za utvrđenje prava suvlasništva predmetne nekretnine u 1/4 dijela svakom. Budući da su tuženi u pogledu osnovanosti zahtjeva tužitelja istakli prigovor zastare, odgovor na sporno pitanje raskida ugovora, koji je zahtjev postavio tužitelj, niži sudovi su tražili u odredbi čl. 14. Zakona o zastari potraživanja ("Službeni list SFRJ", br. 40/53 i 57/54 - dalje: ZZP). U ovom slučaju niži sudovi pravilno su primijenili materijalno pravo kada su odbili tužbeni zahtjev za raskid ugovora o kupnji, jer je do podnošenja tužbe istekao opći zastarni rok zastare potraživanja iz čl. 14. ZZP. Ovo zbog toga jer je ugovor zaključen 2.III.1968., a tužba za raskid zbog neispunjenja obveze iz ugovora podnesena je 24.IV.1984.g., što znači po isteku 10-godišnjeg roka zastare potraživanja iz zakona koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora. Zbog toga, i po stajalištu ovoga revizijskog suda, vjerovnik ne može tražiti ispunjenje ugovora po isteku zastarnog roka, kada takav prigovor istakne dužnik, ne može tražiti ni raskid ugovora zbog neispunjenja." NAPOMENA: Vidi sada članak 371. Zakona o obveznim odnosima.

(Vs RH, Rev. 2729/92, od 5. 5. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 16/26)

20. Prodavac ne može zahtijevati raskid ugovora zbog neispunjenja ako kupac nije platio u ostavljenom roku zahtijevanu razliku u cijeni, nastalu zbog promijenjenih okolnosti, sve dok visina te obaveze ne bude između ugovornih stranaka sporazumno utvrđena.

(Vs BiH, Pž. 499/89, od 27. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 40)

21. Kad ugovor nije ostvaren jer jedna strana nije ispunila svoju obvezu, prava druge strane prosuđuju se prema odredbama o raskidanju ugovora zbog neispunjenja, a ne prema odredbama o nemogućnosti ispunjenja.

(Vs H, Rev. 600/85, od 14. 5. 1985. – Informator, broj, broj 3361)

22. U naknadu štete prouzrokovane neispunjenjem ugovora uračunava se zatezna kamata na vraćeni iznos novca oštećenom (članovi 124. i 132. st. 1. i 5. ZOO).

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Zaključak savjetovanja građanskih i građansko-privrednih odjeljenja bivših vrhovnih sudova, Subotica 24. i 25. 10. 1990. – Bilten Vs BiH 4/90 – 139)

23. Time što je prodavac samoinicijativno vratio kupcu primljeni iznos kupovne cijene, nije sporazumno raskinut ugovor o prodaji, pa i kada kupac nije položio iznos cijene u sudski depozit, ako iz kupčevog ponašanja proizilazi da ostaje pri ugovoru.

(Vs BiH, Pž. 418/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 41)

24. Prodavac je dužan da isporuči kupcu plaćenu robu: na ovu obavezu je bez uticaja činjenica da je za vrijeme docnje prodavca utvrđena i odobrena veća cijena predmetne robe.

(Vs S, broj Prev. 179/94. – Bilten 4/1994)

25. Ne gubi pravnu snagu ugovor o raskidu ugovora o korištenju stana zbog okolnosti da su stvari dotadašnjeg nosioca stanarskog prava nasilno izbačena iz stana nakon zaključenog ugovora.

(Vs BiH, Rev. 591/89, od 13. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 68)

26. Postoji razlog za raskid ugovora o zakupu stana ako zakupac zaostane sa plaćanjem zakupnine.

Iz obrazloženja:

Tužena je u toku 1978. godine, sa prednicom tužioca zaključila ugovor o zakupu stana. Tužioci, nasljednici zakupodavca dostavili su tuženoj prijedlog za povećanje zakupnine ali je ona odbila da plati i ranije ugovorenu zakupninu. Stoga su se stekli uslovi za raskid ugovora o zakupu stana zbog neispunjenja obaveze plaćanja zakupnine u skladu sa odredbom člana 61. u vezi sa članom 44. stav 1. tačka 3. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84. prečišćeni tekst), budući je tužena zakupninu prestala da plaća počev od novembra 1984. godine, a tužioci su tužbu radi raskida ugovora o zakupu stana predali dana 26. avgusta 1985. godine, dakle po proteku tromjesečnog roka od momenta prestanka plaćanja zakupnine.

(Vs BiH, Rev. 171/89,. od 27. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 164)

27. Ugovor o djelu zbog djelimičnog neispunjenja obaveze izvođača, može se po zahtjevu naručioca raskinuti u dijelu u kome nije izvršen, uz obavezu naknade štete.

(Vs BiH, Rev. 184/87, od 17. 12. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 25)

28. Stranke mogu ugovorom isključiti pravilo o istovremenom ispunjenju činidbi iz ugovora, i ugovoriti pravo na jednostrani raskid ugovora ako druga ugovorna strana ne ispuni na vrijeme ugovornu obavezu i bez ostavljanja naknadnog roka za ispunjenje.

(Vs BiH, Rev. 99/85, od 14. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 11)

29. Kada obaveza iz ugovora nije ispunjena u predviđenom roku, a ne radi se o fiksnom pravnom poslu, povjerilac mora, ako želi da ugovor raskine dati dužniku primjeren rok za ispunjenje obaveze, pa ako bezuspješno protekne i taj rok, smatra se da je ugovor raskinut.

(Vs BiH, Rev. 224/85, od 25. 4. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 11)

30. Nisu ispunjeni uslovi za raskid ugovora o kupoprodaji robe po zahtjevu tužioca, kao prodavca isporučioca, kada je u prethodnoj parnici pravosnažno utvrđena obaveza prodavca (ovdje tužioca) da izvrši ugovor i isporuči robu.

(Vs S, broj Prev. 231/94. – Bilten 4/1994)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kad je ispunjenje o roku bitni sastojak ugovora

Član 125.

(1) Kad ispunjenje obaveze u određenom roku predstavlja bitan sastojak ugovora, pa dužnik ne ispuni obavezu u tom roku, ugovor se raskida po samom zakonu.

(2) Ali, povjerilac može održati ugovor na snazi, ako po isteku roka, bez odlaganja, obavijesti dužnika da zahtijeva ispunjenje ugovora.

(3) Kad je povjerilac zahtijevao ispunjenje, pa ga nije dobio u razumnom roku, može izjaviti da raskida ugovor.

(4) Ova pravila važe kako u slučaju kad su ugovorne strane predvidjele da će se ugovor smatrati raskinutim ako ne bude ispunjen u određenom roku, tako i onda kad je ispunjenje ugovora u određenom roku bitan sastojak ugovora po prirodi posla.

---

1. Kad ispunjenje obaveze u određenom roku predstavlja bitan sastojak (elemenat) ugovora pa dužnik ne ispuni obavezu u tom roku, ugovor se raskida po samom zakonu. Stranka koja je potpuno ili djelimično izvršila ugovor ima pravo zahtijevati da joj se vrati ono što je dala, a strana koja vraća novac dužna je platiti zateznu kamatu od dana kada je primila isplatu.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca da mu tuženi vrati iznos od …… dinara koji je uplatio njegovom pravnom prethodniku na ime kupoprodajne cijene za građevinski materijal (beton i betonske proizvode).

Prema utvrđenom činjeničnom stanju na osnovu koga su donesene prvostepena i drugostepena presuda, proizilazi da je tužilac sa pravnim prethodnikom tužene GP "Obnova" Kneževo, zaključio ugovor o prodaji građevinskog materijala (beton i betonski proizvodi), da je tužilac dana 3. 4. 1992. godine, preko Stambene zadruge "Progres" iz Kneževa uplatio iznos od …… dinara, da je prethodnik tuženog 6. 4. 1992. godine, pod brojem 03 - 97/92 ispostavio fakturu tužiocu, da su ugovorne stranke ugovorile rok od 30 dana za isporuku ugovorene robe, da se tužilac obraćao prethodniku tuženog 20. 4. 1992, 4. 5. i 7. 5. 1992. godine za ispunjenje ugovora i da sadašnja vrijednost građevinskog materijala, koja je bila predmet prodaje, iznosi …….. dinara.

Pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo iz člana 124, 125. st. 1. i 132. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima "Službeni list SFRJ", br. 29/78 sa izmjenama i dopunama u broju 39/91, u daljem tekstu: ZOO), kada su usvojili tužbeni zahtjev jer su nižestepeni sudovi utvrdili da je raskid ugovora o prodaji nastupio po zakonu, i obavezali tuženog da vrati novčani iznos primljen u izvršenju tužiočeve ugovorne obaveze plaćanja cijene za predmet prodaje.

Po odredbi člana 124. ZOO u dvostranim ugovorima, kad jedna strana ne ispuni svoju obavezu, druga strana može, ako nije šta drugo određeno, zahtijevati ispunjenje obaveze ili, pod uslovima predviđenim u idućim članovima, raskinuti ugovor prostom izjavom, ako raskid ugovora ne nastupa po samom zakonu, a u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete.

Prema odredbi člana 125.st. 1. ZOO, kad ispunjenje obaveze u određenom roku predstavlja bitan sastojak ugovora, pa dužnik ne ispuni obavezu u tom roku, ugovor se raskida po samom zakonu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U ovom konkretnom slučaju nižestepeni sudovi su pravilno utvrdili da su ugovorne stranke ugovorile ispunjenje obaveze u fiksnom roku od 30 dana od dana ispostavljanja fakture od 6. 4. 1992. godine, koji je bitan sastojak ugovora o prodaji, i istekom ovog roka 6. 5. 1992. godine po zakonu je nastupio raskid ugovora, pa stoga je pravilan pravni zaključak nižestepenih sudova da tužiocu, kao kupcu, pripada pravo da u smislu odredbe člana 132. stav 2. ZOO traži povraćaj onoga što je dao tuženom, kao prodavcu u izvršenju svoje ugovorne obaveze plaćanja cijene.

Kako su nižestepeni sudovi utvrdili da je tužilac platio ugovorenu cijenu koja je predmet ugovora o prodaji, a među parničnim strankama nesporna je visina tužbenog zahtjeva koja se odnosi na vrijednost građvinskog materijala koji je bio predmet ugovora o prodaji prema cijenama u vrijeme donošenja prvostepene presude, koju tuženi u toku postupka nije osporavao, to je pravilna odluka nižestepenih sudova kada su tuženog obavezali da plati novčani iznosi od ……dinara sa zakonskom kamatom počev od donošenja prvostepene presude 15. 5. 1997. godine pa do isplate.

(Vs RS, Rev. 65/98, od 22. 12. 1998. - Bilten 1/1999 – 56)

2. Obzirom na strogu zakonsku sankciju raskida fiksnog ugovora zbog neispunjenja, volja stranaka da zaključe takav ugovor mora biti izražena nedvosmisleno: bilo da je ispunjenje u određenom roku bitan sastojak ugovora po prirodi posla ili da je ugovoreno da će se ugovor smatrati raskinut ako ne bude ispunjen u određenom roku (član 125. stav 4. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 21)

3. Stranke moraju izričito ugovoriti da je riječ o fiksnom poslu iako je fiksni rok bitan sastojak ugovora po prirodi posla.

Iz obrazloženja citiramo:

"Prema čl. 125. st. 1. ZO0 kad ispunjenje obveze u određenom roku predstavlja bitan sastojak ugovora, a dužnik ne ispuni obvezu u tom roku, ugovor se raskida po samom zakonu. Da bi bila riječ o fiksnom poslu, u ugovoru mora biti određeno da je to bila volja ugovornih strana, osim ako je ispunjenje ugovora u određenom roku bitan sastojak ugovora po prirodi posla. Priroda konkretnog posla (prodaja sportskih papuča) ne upućuje na to da je rok isporuke sam po sebi bitan sastojak ugovora. Preostaje dakle da se analizom ugovornih odredbi utvrdi jesu li ugovorne strane predvidjele rok isporuke kao bitan sastojak ugovora. Ugovor o prodaji od 22. 03. 1990. posve sigurno nije fiksni pravni posao. U čl. 4. toga ugovora određeno je: "Rok isporuke predmetne robe je 15 dana po otvaranju akreditiva". Kada bi tako ugovoreni rok bio bitan sastojak ugovora, onda bi zapravo svi pravni poslovi u kojima je određen rok ispunjenja bili fiksni pravni poslovi, pa ne bi ni trebala izjava o raskidu i ostavljanju naknadnog primjerenog roka za ispunjenje. Iz ugovora međutim mora biti vidljivo, pa ne moraju biti upotrijebljene i takve riječi iz kojih se to može zaključiti, da je volja ugovornih strana bila da se obveza mora ispuniti u točno ugovorenom roku (npr. fiksno 15 dana nakon otvaranja akreditiva ili kasatomom klauzulom da će se ugovor o suprotnom smatrati raskinutim)."

(Vts RH, Pž. 1557/95, od 13. 2. 1996. - Zbirka 4 – 23)

4. Odredbe čl. 125. st. 1. ZOO odnose se na fiksni ugovor, gdje neispunjenjem ugovora o roku nastupa raskid ugovora po samom zakonu. Kako je ugovor prestao da postoji samom činjenicom neispunjenja obaveze (isplata kupoprodajne cijene), to nije potrebno dati naknadni rok.

Odredbe st. 2. i 3. člana 125. ZOO, koje govore o razumnom roku, predstavljaju mogućnost povjerioca da održi ugovor na snazi.

(Vs S, broj Prev. 404/97. – Bilten 2/1998)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Da bi rok za isplatu cijene u ugovoru o prodaji bio smatran bitnim elementom ugovora (fiksni pravni posao), mora kao takav biti izričito ugovoren.

Iz obrazloženja:

Prema odredbama iz člana 125. u vezi sa članom 26. Zakona o obligacionim odnosima, da bi se ugovoreni termini ispunjenja neke ugovorne obaveze, koja se inače prema vrsti ugovora ne smatra njegovim bitnim elementom (u konkretnom slučaju radi se o kupoprodajnom ugovoru, pa su njegovi bitni elementi samo predmet i cijena), mogao smatrati takođe bitnim elementom potrebno je da stranke na nedvosmislen način obostrano izraze saglasnu volju o tome da ispunjenje obaveze jedne od njih (u ovom slučaju plaćanje cijene) u određenom roku predstavlja bitan elemenat ugovora, što znači da takvu klauzulu izričito unesu u pismenu ispravu ugovora, ili u protivnom da pruže odgovarajuće dokaze da je među njima zaista bila postignuta izričita i nedvosmislena saglasnost o tome.

(Vs BiH, Rev. 743/89, od 18. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 37)

6. Kad ispunjenje obveze u određenom roku predstavlja bitan sastojak ugovora, a dužnik ne ispuni obvezu u tom roku, ugovor se raskida po samom zakonu.

(Vts RH, I Pž. 2838/93, od 22. 3. 1994. - Praxis 2 – 32)

7. Ugovorna strana koja tvrdi da je ispunila obvezu dužna je to i dokazati. Narudžbenica i račun nisu dokaz o ispunjenju obveze.

(Vts RH, Pž. 2401/94, od 14. 9. 1994. - Zbirka 3 - 25)

8. Kod ugovora o sukcesivnoj isporuci ambalaže u precizno utvrđenim rokovima radi pakovanja sezonske robe, rok isporuke predstavlja bitan sastojak ugovora po prirodi posla.

Iz obrazloženja:

Iz ugovora (zaključnice nedvosmisleni proizilazi da su ugovorne strane ugovorile sukcesivnu isporuku složivih kutija i predvidjele kako rokove isporuke, tako i vrstu i količine složivih kutija koje je tužilac kao prodavac bio dužan sukcesivno isporučiti tuženome kao kupcu u roku od tri prva mjeseca 1984. godine, sa rokom otpreme od 20 dana. Iz ugovora i okolnosti posla, a u vrijeme zaključenja ugovora, tužiocu je moralo biti poznato da tuženi složive kutije kupuje za pakovanje sezonske robe koju je planirao proizvesti u određenom roku i da tuženi ima interes za ispunjenje obaveza samo ako isporuka kutija bude izvršena tačno o roku. Dakle, iz prirode posla nesumnjivo je proizilazilo da je ispunjenje ugovora u određenom roku bio bitan sastojak ugovora i da se ugovor raskida samim neispunjenjem o roku (član 125. Zakona o obligacionim odnosima , ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85 i 46/85).

Među strankama nije sporno da je iz prvog mjeseca spornih …… složivih kutija tužilac isporučio tuženom po otpremnici broj 344/84 od 15.3. 1984. godine, zajedno sa isporukom kutija za treći mjesec, koje je tuženi odbio da primi, jer je radi pakovanja već proizvedene sezonske robe morao kutije kupiti od drugog prodavca. Tuženi nije imao nikakvog interesa da primi isporuku spornih kutija van ugovorenog roka, jer time nije ostvarivao cilj ugovora, pa je pravilno postupio kada je odbio prijem spornih kutija i bez obzira na razloge zbog kojih tužilac nije u ugovorenom roku izvršio isporuku.

(Vs BiH, Pž. 538/88, od 31. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 62)

9. Odredba ugovora da ispunjenje u roku predstavlja bitan sastojak ugovora ne otklanja primjenu zakonske odredbe da se ugovor ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatnog dijela obveze (čl. 131. ZO0).

(Vs H, Rev. 1941/83, od 28. 3. 1984. – Psp 25 – 72)

http://www.advokat-prnjavorac.com

10. Kada u roku u kome povjerilac može obavijestiti dužnika da zahtijeva ispunjenje fiksnog pravnog posla (ugovora), dužnik preda mjenicu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja cijene iz ugovora, može se smatrati da je povjerilac održao ugovor na snazi ukoliko je sa znanjem zastupnika povjerioca mjenica naplaćena o roku dospijeća.

(Vs BiH, Pž. 577/89, od 15. 11. 1990. – Bilten Vs BiH 4/90 – 38)

11. Neispunjenjem obaveze u roku kod fiksnog pravnog posla, ugovor se smatra raskinutim. Ne smatra se da je ugovor o djelu održan na snazi time što je znatno iza isteka roka poslenik poslao naručiocu djelimično urađeni elaborat, a naručilac pristao da plati dio cijene koji odgovara angažovanju poslenika.

Iz obrazloženja:

Ako je u ugovoru stranaka bio ugovoren rok ispunjenja obaveze tužioca - izvođača radova kao bitan sastojak, tako da se radi o fiksnom pravnom poslu, ugovor se smatra raskinutim u času kada dužnik padne u docnju (Opšta uzansa za promet robom broj 225, koja se primjenjivala i kod ugovora o djelu, odnosno građenju između privredno-pravnih subjekata, u nedostatku pozitivnih propisa, u vrijeme zaključenja i ispunjenja konkretnog ugovora, kojoj u cjelini odgovara član 125. Zakona o obIigacionim odnosima). U takvom slučaju je ugovor mogao održati na snazi samo povjerilac ako po isteku roka bez odlaganja obavijesti dužnika da ugovor održava na snazi, odnosno da zahtijeva ispunjenje ugovora. Neprihvatljiv bi bio stoga stav prvostepenog suda da ugovor stranaka ipak nije raskinut pošto tužena nije saopštila tužiocu bez odlaganja da ugovor raskida, te što nije u razumnom roku tražila ispunjenje ugovora.

U konkretnom slučaju ne bi se moglo smatrati da je ugovor održan na snazi time što tužena nije vratila elaborat koji joj je znatno po isteku roka iz ugovora poslao tužilac, a koji ne predstavlja cjelovit rad naručen ugovorom, tim prije što tužena u dopisu upućenom tužiocu kratko po prijemu elaborata, izvještava tužioca da neće isplatiti cijenu iz III privremene situacije, a poziva tužioca na dogovor o cijeni za izradu primljenog dijela elaborata (ovim tužena izražava uvjerenje da je ugovor raskinut, a spremna je da naknadu za dio obavljenog rada u mjeri u kojoj joj takav rad koristi).

(Vs BiH, Pž. 275/87, od 26. 8. 1988. – Bilten Vs BiH 1/89 – 36)

12. Ispunjenje obveze u određenom roku bitan je sastojak ugovora ako su stranke tako ugovorile ili ako to proizilazi iz prirode posla.

Iz obrazloženja citiramo:

"Nema osnove, na temelju rezultata provedenog postupka, zaključivati da je u ovom slučaju isplata kupovnine u roku bitan sastojak ugovora čije neispunjenje ima kao posljedicu raskid ugovora jer to stranke nisu ugovorom izričito predvidjele niti priroda sklopljenog posla na to upućuje. U pogledu raskida spornog ugovora očito nema mjesta da se primijeni odredba čl. 125. Z00, dok tužiteljica ne upućuje na to da bi postojale pretpostavke za raskid ugovora na temelju odredbe čl. 126. Z00 koja uređuje raskid ugovora u kojem ispunjenje o roku nije bitan sastojak ugovora."

(Vs H, Rev. 1700/88, od 9. 2. 1988. – Psp 43/70)

13. Kada ispunjenje obaveze u određenom roku predstavlja bitan sastojak ugovora ("važi opcija do"), a dužnik ne ispuni obavezu u tom roku, ugovor se raskida po samom zakonu.

(Vs S, broj Prev. 605/95, - Bilten 2/1996)

14. S obzirom na strogu zakonsku sankciju raskidanja fiksnog ugovora zbog neispunjenja, volja stranaka da zaključe takav ugovor mora biti izražena nedvosmisleno: bilo da je ispunjenje u određenom roku bitan sastojak ugovora po prirodi posla

http://www.advokat-prnjavorac.com

ili da je ugovoreno da će se ugovor smatrati raskinutim ako ne bude ispunjen u određenom roku.

(Vs BiH, Pž. 11/84, od 21. 2. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 13)

15. Ugovor o pružanju ugostiteljskih usluga đačkoj ekskurziji raskida se po samom zakonu, ako prostorije ugostiteljske organizacije nisu pripremljene za smještaj učesnika ekskurzije u ugovoreno vrijeme.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud pravilno utvrđuje da tužilac nije izvršio ugovornu obavezu odgovarajućim smještajem učenika i profesora, jer prostorije u kojima je ponuđen smještaj učenika i profesora su bile svježe okrečene i lakirane, u njima su zatečene kante sa krečom i molerske ljestve, dok je u ostalim prostorijama vršeno spremanje i iznošenje namještaja. Prvostepeni sud pravilno zaključuje da tužilac nije ponudio odgovarajući smještaj i da je to razlog za raskid ugovora krivnjom tužioca.

S obzirom na karakter ovog ugovora, do raskida dolazi po samom zakonu, jer je uredno ispunjenje obaveze ugostitelja u ugovoreno vrijeme bitan sastojak ugovora po prirodi posla, a izjavu da ugovor raskida ovlašteno je bilo da da lice koje je predvodilo učeničku ekskurziju (član 125. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 421/88. od 31. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 61)

Kad ispunjenje o roku nije bitni sastojak ugovora

Član 126.

(1) Kad ispunjenje obaveze u određenom roku nije bitni sastojak ugovora, dužnik zadržava pravo da i poslije isteka roka ispuni svoju obavezu, a povjerilac da zahtijeva njeno ispunjenje.

(2) Ali, ako povjerilac želi raskinuti ugovor, mora ostaviti dužniku primjeren naknadni rok za ispunjenje.

(3) Ako dužnik ne ispuni obavezu u naknadnom roku, nastupaju iste posljedice kao i u slučaju kad je rok bitni sastojak ugovora.

---

1. Pravo na jednostrani raskid ugovora zbog neispunjenja prestaje nakon što zastari neizmireno potraživanje iz ugovora, pa se ne može zahtijevati ni restitucija datog po ugovoru.

Iz obrazloženja:

Ovaj sud prihvata implicite izražen stav u obrazloženju prvostepene presude da se gubi pravo na raskid ugovora zbog neispunjenja (čl. 124. i 126. Zakona o obligacionim odnosima), ukoliko se ugovor ne raskida po samom zakonu (član 125. ZOO), ako izjava o raskidu nije data prije nastupa zastarjelosti prava da se zahtjeva ispunjenje ugovora. Drugačiji stav bi omogućio izigravanje prinudnih normi o zastari potraživanja. Raskid ugovora jednostranom izjavom, ako se ne radi o fiksnom roku za ispunjenje obaveze, može da uslijedi samo nakon što povjerilac pozove dužnika da ispuni svoju obavezu, ostavljajući mu zato, u pravilu, primjeren naknadni rok za ispunjenje obaveze - čl. 126, 127. i 128. ZOO. Kada zastari pravo da zahtijeva ispunjenje ugovora, obligacija se pretvara u naturalnu i povjerilac gubi pravo da zahtijeva njeno ispunjenje prinudnim putem, što znači da ne može ni da prisiljava dužnika na ispunjenje prijetnjom da će jednostrano raskinuti ugovor. Kako je dato po ugovoru, nakon što prestane mogućnost njegovog raskida zbog neispunjenja, primljeno po valjanom pravnom osnovu (ugovoru koji nije prestao ex tunc), ne može se tražiti vraća-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nje datog, ne samo pozivom na odredbe člana 132. stav 2. ZOO, već ni po osnovu iz člana 210. ZOO.

(Vs FBiH, Pž. 179/00, od 29. 5. 2001. – Bilten Vs FBiH 1/2001 - 26)

2. Kada obaveza iz ugovora nije ispunjena u predviđenom roku, a ne radi se o fiksnom pravnom poslu, povjerilac mora, ako želi da ugovor raskine, dati dužniku primjeren rok za ispunjenje obaveze, pa ako bezuspješno protekne i taj rok, smatra se da je ugovor raskinut shodno članu 124. i 126. ZOO.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 20)

3. Raskid ugovora stranke se oslobađaju svojih ugovornih obaveza, ali ako je jedna strana izvršila ugovor ima pravo da joj se vrati ovo što je dala.

(Vs S, broj Prev. 539/95. – Bilten 2/1996)

4. Kad ispunjenje u roku nije bitni sastojak ugovora a dužnik ne ispuni obvezu u naknadnom roku, ugovor se rasida po samom zakonu kao i u slučaju kad je rok bitan sastojak ugovora.

Iz obrazloženja:

"Nije osnovan revizijski prigovor pogrešne primjene materijalnog prava, jer su po ocjeni ovog revizijskog suda nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada je naloženo tuženiku da isplati tužitelju 2.200 DEM u protuvrijednosti kuna prema tečaju na dan isplate. U postupku je, naime, utvrđeno da je tužitelj sa pravnim prednikom tuženika po ugovorima na dan 7.VII. i 15.VII.1990. g. ugovorio obvezu tuženika da mu izradi telefonsku instalaciju i da mu ukopča telefonski aparat na javnu PTT mrežu i to najkasnije do 31.XII.1993. g., uz obvezu da mu isplati dinarsku protuvrijednost od 2.200 DEM, koju je uredno tužitelj ispunio, a da tuženik svoju obvezu nije ispunio niti u naknadno utanačenom roku tijekom cijelog mjeseca siječnja 1994. g., pa da je tako ugovor među strankama raskinut temeljem čl. 126. st. 3. Zakona o obveznim odnosima."

(Vs RH, Rev. 1575/95, od 24. 9. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 27/116 i Gp, broj 5/00)

5. Primjerenost naknadnog roka za ispunjenje obaveze isplate cijene određuje se prema dužini ugovorenog roka za ispunjenje te obaveze i vremenu docnje od isteke ugovorenog roka do određivanja naknadnog roka.

Iz obrazloženja:

Tužilac je prihvatio ugovornu odredbu kojom se obavezao da dio cijene plati u roku od 7 dana od dana prijema aneksa, pod prijetnjom raskida ugovora, koja podrazumijeva pravo tužene na ovaj raskid ako tužilac ne ispuni obavezu u tom roku. Tužilac je ovu obavezu mogao ispuniti sve do proteka i naknadno ostavljenog roka od strane tužene. Do određivanja naknadnog roka protekao je šestostruko duži period vremena od roka u kom je tužilac bio dužan ispuniti obavezu. Kad je ugovorom određen rok od 7 dana za ispunjenje dijela obaveze, onda je naknadni rok od 3 dana primjeren rok za njeno ispunjenje. Primjerenost roka cijeni se u konkretnoj situaciji, pa je za ocjenu primjerenosti ovog roka relevantno da je tužilac do ostavljanja naknadnog roka imao duži vremenski period u kom je mogao pripremiti izvršenje obaveze u naknadno ostavljenom roku. Zato tužilac neosnovano prigovara da naknadno ostavljeni rok nije primjeren rok u smislu člana 126. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 791/90, od 19. 8. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 37)

6. Stranke mogu ugovorom isključiti pravilo o istovremenom ispunjenju činidbi iz ugovora, a i ugovoriti pravo na jednostrani raskid ugovora ako druga ugovorna

http://www.advokat-prnjavorac.com

strana ne ispuni na vrijeme ugovornu obavezu i bez ostavljanja naknadnog roka za ispunjenje.

(Vs BiH, Rev. 99/85, od 14. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 11)

7. Kod nefiksnih poslova kada jedna ugovorna stranka hoće da odustane od ugovora zbog docnje protivne strane, dužna je o tome obavijestiti protivnu stranu i dati joj, ako to dopušta priroda posla, primjeren naknadni rok u cilju izvršenja ugovora.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001., str. 29)

8. Da bi tužitelj osnovano mogao zahtijevati vraćanje plaćene cijene, moralo se najprije riješiti pitanje raskida ugovora zbog neispunjenja, ako je raskid stvarno nastupio zbog neispunjenja od strane tuženika, i je li do neispunjenja došlo nakon što je tuženiku dan primjeren naknadni rok za ispunjenje (čl. 126. Z00).

(Vts RH, Pž. 1233/94, od 17. 1. 1995. – Zbirka 3 – 54)

9. Kada su stranke izričito ugovorile obavezu prodavca automobila da do određenog roka obezbijedi isprave potrebne za registraciju prodatog automobila, kupac može raskinuti ugovor zbog neispunjenja, ako prodavac ne ispuni ovu ugovornu obavezu u primjerenom naknadnom roku koji odredi kupac.

(Vs BiH, Rev. 539/85, od 27. 2. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 8)

10. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 105/97, od 30. 09. 1997, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 124. ZOO.

11. 1. Ako je ugovor raskinut pod nekim od uslova predviđenim u članovima 125. - 129. Zakona o obligacionim odnosima, strana koja po osnovu restitucije vraća novac dužna je platiti zateznu kamatu od dana kod je isplatu primila bez obzira da li je odgovorna za neispunjenje ugovora.

Ako je ugovor raskinut pod drugim uslovima, kao i kad je ugovor poništen, zatezna kamata plaća se po odredbi člana 214. Zakona o obligacionim odnosima.

2. Zatezna kamata i u slučaju raskida i u slučaju poništenja ugovora u privredi plaća se po stopi koju na osnovu odredbe člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima propisuje Savezno izvršno vijeće.

(Stav XXXV zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, Beograd 4. i 5. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 154)

12. Kad prodavatelj raskine ugovor a da kupcu nije dao primjeren rok za isplatu ostatka cijene, valja smatrati da je ugovor raskinut krivnjom prodavatelja.

(Vs H, Rev. II 18/87, od 4. 11. 1987. – Psp 39 – 73)

13. Prodavac koji je odmah po dospijeću obaveze, svojim ponašanjem dao povoda kupcu za zaključak da neće prihvatiti isplatu kupoprodajne cijene (izmijenio je bravu na prodatoj zgradi nakon predaje ključeva kupcu), ne može jednostrano raskinuti ugovor zbog neispunjenja obaveze kupca u ugovorenom roku.

(Vs BiH, Rev. 93/86, od 22. 5. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 16)

14. Prodavac ne može zahtijevati raskid ugovora zbog neispunjenja ako kupac nije platio u ostavljenom roku zahtijevanu razliku u cijeni, nastalu zbog promijenjenih okolnosti, sve dok visina te obaveze ne bude između ugovornih stranaka sporazumno utvrđena.

Iz obrazloženja:

Tuženi - prodavac je tužiocu ostavio naknadni rok od tog dana za ispunjenje obaveze. Teleksom od 21. 4.1988. godine, zahtijevajući isplatu razlike u cijeni o ko-

http://www.advokat-prnjavorac.com

joj u tom času nije bio postignut dogovor parničnih stranaka, pa po ugovoru i nije postojala obaveza plaćanja. Osnovan je stoga zaključak prvostepenog suda da se tuženi ne može pozivati na raskid ugovora u smislu člana 126 stav 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, zbog neplaćanja razlike cijene u ostavljenom roku. Dopisom tužioca - kupca od 16. 5. 1988. godine, po prvi put je prihvaćena konačna cijena koju je zahtijevao tuženi pa je tek prijemom ovog dopisa od strane tuženog, došlo do zaključenja aneksa ugovora (član 31. stav 1. ZOO) sa novim rokom plaćanja utvrđenim na 20. juni 1988. godine. Tužilac nije platio ostatak cijene u tom roku, ali tuženi nije koristio ovlaštenje iz člana 126. Zakona o obligacionom odnosu, da tužiocu ostavi naknadi primjeren rok za ispunjenje ove obaveze i da tek po proteku toga roka jednostavno raskine ugovor, već je teleksom od 22. 6. 1988. godine, bez ovlašćenja u ugovoru ili zakonu, izjavio da ugovor smatra raskinutim. Na takav način nije moglo doći do jednostranog raskida ugovora zbog neispunjenja obaveze tužioca, pa je tužilac, koji je u međuvremenu (sa zakašnjenjem od samo dva mjeseca), platio razliku u cijeni, ovlašten da zahtijeva ispunjenje ugovora predajom prodanog stana.

(Vs BiH, Pž. 499/89, od 27. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 40)

15. Kada obaveza iz ugovora nije ispunjena u predviđenom roku, a ne radi se o fiksnom pravnom poslu, povjerilac mora, ako želi da ugovor raskine dati dužniku primjeren rok za ispunjenje obaveze, pa ako bezuspješno protekne i taj rok, smatra se da je ugovor raskinut.

(Vs BiH, Rev. 224/85, od 25. 4. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 11)

Raskidanje ugovora bez ostavljanja naknadnog roka

Član 127.

Povjerilac može raskinuti ugovor bez ostavljanja dužniku naknadnog roka za ispunjenje ako iz dužnikovog držanja proizilazi da on svoju obavezu neće izvršiti ni u naknadnom roku.

---

1. Ugovor o djelu zbog djelimičnog neispunjenja obaveze izvođača, može se po zahtjevu naručioca raskinuti u dijelu u kome nije izvršen, uz obavezu naknade štete.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su u februaru 1980. godine zaključile pismeni ugovor o izradi građevinske stolarije, prema tom ugovoru tužiteljica je trebala da tuženom isplati naknadu u iznosu od 180.000 dinara i pribavi materijal; tužiteljica je svoje ugovorne obaveze u cijelosti ispunila, a tuženi je samo dio stolarije napravio i ugradio u kuću tužiteljice. Utvđeno je da je opisanim ugovorom tuženi osim izrade preuzeo i obavezu ugrađivanja stolarije.

Polazeći od opisanih činjeničnih utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da se u konkretnom slučaju radilo o ugovoru o djelu, koji je definisan odredbom člana 600. Zakona o obligacionim odnosima, da je tuženi bio dužan da izvrši ugovorne obaveze onako kako je ugovoreno i po pravilima posla (član 607. stav 1. citiranog zakona), da je taj ugovor u jednom dijelu izvršen, pa je izveden ispravan zaključak da su se u pogledu neispunjenih ugovornih obaveza tuženog, ispunili uslovi iz člana 124. u vezi sa članom 127. Zakona o obligacionim odnosima, za raskid ugovora u tom dijelu. Stoga su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo (član 262. stav 2. u vezi sa članam 266. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), kada su tuženog obvezali da tužiteljici naknadi i prouzrakovanu štetu.

(Vs BiH, Rev. 184/87, od 17. 12. 1987. – Bilten Vs ViH 2/88 – 25)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Kada špediter koji se ugovorom obavezao da će obaviti vanredni prevoz specijalnog tereta, sa pravom izbora najpovoljnijeg putnog pravca, odbija da ugovor izvrši, s obrazloženjem da ne može dobiti propisanu pismenu saglasnost organizacije udruženog rada koja upravlja putevima, za prevoz planiranim pravcem, te ispunjenje ugovora uslovljava povećanjem cijene, nalogodavac je ovlašten da ugovor raskine, a nije dužan da špediteru naknadi troškove pripreme za prevoz.

U tom slučaju ne primjenjuje se član 828. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 387/83, od 25. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 2/84 - 44)

3. Prodavac je ovlašten da jednostrano raskine ugovor o kupoprodaji i bez ostavljanja naknadnog primjerenog roka za ispunjenje obaveze plaćanja cijene, ako kupac nije platio u dužem periodu (dvije godine) ni dio ugovorene cijene, koju je bio dužan u cjelini uplatiti u roku od 15 dana od dana zaključenja ugovora, jer se iz takvog ponašanja kupca može zaključiti da neće svoju obavezu izvršiti ni u naknadnom roku. U tom slučaju prodavac može tražiti da sud utvrdi da je ugovor raskinut od dana kada je saopštio tuženome da ga smatra raskinutim.

(Vs BiH, Pž. 165/85, od 16. 8. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 14)

4. Kada se traži raskid ugovora zbog neisplate kupoprodajne cijene za isporučenu robu, prvostepeni sud nije dužan utvrđivati krivicu za raskid jer je pravo tužioca po članu 124. ZOO da bira da li će tražiti raskid ugovora i povraćaj robe po članu 132. ZOO ili ispunjenje ugovora – isplatom kupoprodajne cijene.

(Vs S, broj Prev. 44/95, od 8. 2. 1995. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

5. Odbijanje dužnika da plati cijenu za robu koju je preuzeo njegov pravni prethodnik, tvrdeći pri tome da nije u pravnom odnosu sa povjeriocem, je osnov za raskid ugovora o prodaji i bez ostavljanja naknadnog roka za ispunjenje.

(Vs S, broj II Rev. 394/95, od 27. 9. 1995. – Gp, broj 5/00)

6. Kad prodavatelj, koji je ujedno i proizvođač betonskih blokova, mjesec dana poslije ugovorenog roka za isporuku još nije ni proizveo te blokove, kupac iz toga može osnovano zaključiti da prodavatelj svoju obvezu neće ispuniti ni u naknadnom roku, pa može uz prethodnu hitnu obavijest raskinuti ugovor zbog neispunjenja i bez ostavljanja takvog roka i zahtijevati vraćanje unaprijed plaćene cijene s pripadajućim kamatama (čl. 127., 130. i 132. st. 2. i 5. ZOO).

(Vps H, Pž. 954/82, od 2. 11. 1982. – Psp 22 – 165)

Raskidanje ugovora prije isteka roka

Član 128.

Kad je prije isteka roka za ispunjenje obaveze očigledno da jedna strana neće ispuniti svoju obavezu iz ugovora, druga strana može raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete.

---

1. Kad je općepoznato da banka neosnovano odbija ispunjenje svojih obveza prema deponentima temeljem ugovora o oročenju deviznih sredstava, deponent je ovlašten jednostranom izjavom volje raskinuti ugovor prije isteka roka oročenja.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi iz čl. 128. ZOO u slučaju kad je prije isteka roka za ispunjenje obveze očito da jedna strana neće ispuniti svoju obvezu iz ugovora, druga strana može raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete. Dakle, ova odredba daje ovlaštenje ugovornoj strani da jednostranom izjavom volje raskine ugovor i prije nego je nastupio rok ispunjenja ako je očito da druga strana neće ispuniti svoju obvezu. Suprotno

http://www.advokat-prnjavorac.com

navodima revizije, do raskida ugovora ne dolazi samo kad se ostvare ugovorne pretpostavke, već i u slučajevima kad sam zakon predviđa mogućnost raskida ugovora, a što je upravo ovdje slučaj. Općepoznata a i neprijeporna okolnost da tužena banka neosnovano odbija ispunjenje svoje obveze isplate štednih uloga po viđenju opravdava zaključak da tu obvezu tuženik ne bi ispunio ni prema tužitelju nakon isteka roka oročenja njegova štednog uloga, pa je stoga tužitelj osnovano, sukladno odredbi iz čl. 128. ZOO, jednostranom izjavom volje predmetni ugovor raskinuo."

(Vs RH, Rev. 2186/94, 13. 11. 1996. – Izbor odluka 1/1997 – 10/53)

Raskidanje ugovora sa uzastopnim obavezama

Član 129.

(1) Kad u ugovoru sa uzastopnim obavezama jedna strana ne ispuni jednu obavezu, druga strana može, u razumnom roku, raskinuti ugovor u pogledu svih budućih obaveza, ako je iz datih okolnosti očigledno da ni one neće biti ispunjene.

(2) Ona može raskinuti ugovor ne samo u pogledu budućih obaveza nego i u pogledu već ispunjenih obaveza, ako njihovo ispunjenje bez izostalih ispunjenja nema interesa za nju.

(3) Dužnik može održati ugovor ako da odgovarajuće obezbjeđenje.

Dužnost obavještavanja

Član 130.

Povjerilac koji zbog neispunjenja dužnikove obaveze raskida ugovor, dužan je to saopštiti dužniku bez odlaganja.

Kad se ugovor ne može raskinuti

Član 131.

Ugovor se ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatnog dijela obaveze.

---

1. Ocijenjeno je da neisplata gotovo jedne četvrtine cijene ne predstavlja neispunjenje neznatnog dijela ugovorene obveze.

Iz obrazloženja citiramo:

“Tužitelji se neosnovano pozivaju na čl. 131. ZOO, jer se ugovor po toj zakonskoj odredbi ne može raskinuti samo onda ako je riječ o neispunjenju neznatnog dijela obveze, a o takvom slučaju nije riječ u ovom predmetu, jer tužitelji nisu ispunili gotovo jednu četvrtinu svoje ugovorene obveze.“

(Vs RH, Rev. 159/97, od 21. 4. 1999. - Izbor oduka 2/1999 – 27)

2. U slučaju raskida ugovora zbog neispunjenja, naručilac koji je koristio nedovršen projekt, dužan je da plati projektantu odgovarajuću naknadu.

Iz obrazloženja:

U ovom sporu treba poći od odredbe člana 131. Zakona o obligacionim odnosima, prema kojoj se ugovor ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatnog dijela obaveza, kao i odredbe člana 310. stav 1. citiranog zakona, prema kojoj povjerilac nije dužan primiti djelimično ispunjenje, osim ako priroda obaveze drukčije ne nalaže, te s tim u vezi posebno provjeriti navod žalbe da li je i u kojem obimu tuženi izveo radove po tužiočevom projektu, u kom slučaju tuženi ne bi mogao tvrditi da nije pri-

http://www.advokat-prnjavorac.com

mio djelimično ispunjenje obaveze od strane tužioca, niti odbiti svoju obavezu da mu s tim u vezi isplati djelimičnu naknadu, pa i u slučaju da je osnovan zahtjev za raskid ugovora (član 132. stav 2. ZOO).

(Vs BiH, Gž. 43/88, od 31. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 40)

3. Ocijenjeno je da se ugovor ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatnog dijela obveze kad neisplaćeni iznos koji duguje kupac iznosi manje od 10% kupovne cijene (stana izgrađenoga za tržište), točnije 7,7%.

(Vs H, Rev. 2504/87, od 29. 6. 1988. – Psp 42 – 55)

4. Djelimično neispunjenje ugovorne obaveze može biti razlog za raskid ugovora, kada druga strana usljed toga ne ostvaruje iz ugovora onu korist koja u takvoj situaciji normalno sljeduje, čime se u suštini osujećuje cilj ugovora.

(Vs S, broj Prev. 552/95. – Bilten 2/1996)

Dejstvo raskida

Član 132.

(1) Raskidom ugovora obje strane su oslobođene svojih obaveza, izuzev obaveze na naknadu eventualne štete.

(2) Ako je jedna strana izvršila ugovor potpuno ili djelimično, ima pravo da joj se vrati ono što je dala.

(3) Ako obje strane imaju pravo zahtijevati vraćanje datog, uzajamna vraćanja vrše se po pravilima za izvršenje dvostranih ugovora.

(4) Svaka strana duguje drugoj naknadu za koristi koje je u međuvremenu imala od onoga što je dužna vratiti, odnosno naknaditi.

(5) Strana koja vraća novac dužna je platiti zateznu kamatu od dana kad je isplatu primila.

---

1. Naručilac ne može zbog nedostatka građevine zahtijevati od izvođača da mu preda drugi odgovarajući stan.

Iz obrazloženja:

"Naručilac koji se koristi pravom prema izvođaču zbog nedostataka građevine (vidljivih, skrivenih ili nedostataka koji se tiču njene solidnosti) ako je o tim nedostacima u zakonom propisanom roku obavijestio izvođača, može zahtijevati od izvođača da nedostatke otkloni u primjerenom roku, da sam otkloni nedostatke na račun izvođača, da zahtijeva smanjenje cijene za radove izvedene sa nedostatkom i najzad da zahtjeva raskid ugovora. Raskidom ugovora obje stranke bi bile oslobođene svojih obaveza, izuzev obaveze za naknadu štete. Raskidom ugovora nastupili bi za ugovorne strane i određeni pravni učinci, a jedan od učinaka jeste i obaveza tuženog da vrati novac koji je primio od tužitelja i da mu plati zateznu kamatu od dana kada je primio isplatu (član 132. stav 2. i 5. ZOO)".

(Vs FBiH, Pž. 21/99, od 18. 8. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 43)

2. Raskidom ugovora nastaje obaveza vraćanja datog s tim da onaj ko vraća novac plaća i kamatu od dana uplate novca pa do dana kada će novac biti vraćen.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tuženi u izvodu otvorenih stavki na dan 1. 1. 2001. godine konstatovao da tužiocu duguje novčane iznose od …… dinara na dan 1. 1. 2001. godine, da je tuženi u zahtjevu za usaglašavanje i regulisanje duga od

http://www.advokat-prnjavorac.com

8.6.2001. godine konstatovao da prema svojoj knjigovodstvenoj evidenciji ima dug prema tužicu u iznosu od …….. dinara sa stanjem na dan 31. 12. 2000. godine, da je tužilac isplatio tuženom iznos od …… dinara 10.3.2000. godine za robu, da tuženi robu nije isporučio niti je uplaćenu cijenu robe vratio.

Obaveza tuženog da tužiocu vrati uplaćeni iznos sa kamatom od dana uplate pa do isplate zasnovana je na odredbi čl. 132. Zakona o obligacionim odnosima, jer je ugovor između stranaka raskinut.

(Rješenje Višeg trgovinskog suda u Beogradu, Pž. broj 2091/02 od 26. 3. 2002. godine)

3. Ugovorne strane ovlaštene su svoja prava i obveze u slučaju raskida ugovora urediti drukčije nego što ih uređuje zakon.

Iz obrazloženja:

Uglavkom čl. 7. Ugovora o zakupu stranke su sporazumno isključile pravo tužitelja na tražbinu naknade za izvedene radove i ugrađenu opremu u poslovni prostor tuženika (osim prava na odnošenje odvojivih dijelova ugrađene opreme) u svim slučajevima prestanka Ugovora o zakupu po bilo kojoj osnovi, dakle i za slučaj raskida Ugovora o zakupu. Revizijski sud ne nalazi da bi odredba čl. 7. Ugovora o zakupu sklopljenog između stranaka bila u suprotnosti s prinudnim propisima ili moralom društva, pa da bi zbog toga u tom dijelu Ugovor o zakupu bio ništav (čl. 103. st. 1. ZO0). Stoga, polazeći od okolnosti konkretnog slučaja - neovisno o tomu je li ugovor o zakupu samo faktično prestao zbog otvaranja postupka likvidacije nad tužiteljem ili je nastupio i raskid ugovora (ali ne onaj iz čl. 133. ZO0), ovaj sud nalazi da se u pogledu prava tužitelja glede naknade za obavljene radove i ugrađenu opremu ima primijeniti odredba čl. 7. Ugovora o zakupu prema kojoj tužitelju takvo pravo ne pripada, što potvrđuje i odredba čl. 15. istog ugovora o zakupu koja izričito upućuje i u slučaju raskida Ugovora na nastupanje istih onih posljedica koje su utanačene čl. 7. Ugovora. Takva odredba iz čl. 7. i čl. 15. Ugovora o zakupu nije po shvaćanju ovog suda suprotna odredbi čl. 132. st. 2. i 4. ZO0, jer te odredbe nisu prinudnog (kogentnog) značenja, što znači da su stranke ugovora o zakupu ovlaštene ugovoriti međusobna prava i obveze i za slučaj raskida ugovora i drukčije nego je to regulirano odredbom spomenutog čl. 132. st. 2. i 4. ZOO.

(Vs RH, II Rev. 44/96, od 11. 7. 1996. - Izbor oduka 1/1997 – 7/50)

4. Kada je do raskida ugovora došlo skrivljenim neizvršenjem od strane dužnika (tuženog), povjerilac (tužilac) ima pravo da traži od protivne strane ono što je dao u izvršenju sopstvene obaveze.

Dejstvo raskida iz člana 132. st. 2. ZOO ne može se dovoditi u vezu sa podijeljenom odgovornošću iz člana 192. ZOO. Dejstvo raskida na vać izvršenu obavezu povjerioca (isporuku robe) ne može značiti podijeljeno snošenje posljedica raskida ugovora koji je skrivio tuženi (neisplatom kupoprodajne cijene za isporučenu robu).

(Vs S, broj Prev. 698/97. – Bilten 2/1998)

5. Kada tuženi u toku parnice ispuni zahtjev koji je bio dospio u vrijeme podnošenja tužbe, može se smatrati da je izgubio parnicu u cjelini pa tužilac ima pravo na naknadu potrebnih parničnih troškova nastalih do momenta ispunjenja obaveze tuženog analogno odredbi člana 144. stav 1. ZPP. Ovo pravo tužiocu pripada i kada nije povukao tužbu odmah po ispunjenju obaveze od strane tuženog. Shodno članu 132. stav 5. ZOO kada je ugovor raskinut zbog neispunjenja, strana koja vraća novac dužna je platiti zatezu kamatu od dana kada je isplatu primila bez obzira iz kojih razloga nije ispunjena obaveza iz ugovora.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 24)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Sama po sebi činjenica što je ugovor raskinut po tužbi tužioca i tuženi obavezan na povraćaj uplaćenih iznosa ne znači da je tuženi obavezan da tužiocu naknadi i štetu. Za pravo tužioca da od tuženog, pored povraćaja uplaćenih iznosa sa kamatom traži i naknadu štete, odlučno je da li je do raskida ugovora došlo isključivom krivicom tuženog, odnosno da li je do štete došlo bez krivice tužioca.

(Vs S, broj Prev. 73/01. – Bilten 2/2001)

7. Kupac kojemu je nadležno tijelo oduzelo motorno vozilo jer je bilo ukradeno, ima pravo od prodavatelja zahtijevati povrat isplaćene cijene.

Iz obrazloženja:

"Kupac kojemu je nadležno tijelo oduzelo kupljeno motorno vozilo jer je bilo ukradeno, ima pravo od prodavatelja zahtijevati povrat isplaćenog cijene zato što je prodavatelj (u ovoj pravnoj stvari revident) odgovoran kao prodavatelj stvari s pravnim nedostatkom, a sve je sukladno čl. 508. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, jer je prodao tužitelju stvar na kojoj treći ima pravo koje isključuje kupčevo pravo (tuđu stvar). Sankcije za prodaju stvari s pravnim nedostatkom koja je oduzeta kupcu propisane su čl. 510. st. 1. ZOO pa je tužitelj sukladno navedenoj odredbi mogao raskinuti ugovor i kao posljedicu raskida ugovora tražiti povrat isplaćene cijene (čl. 132. st. 2. ZOO)."

(Vs RH, Rev 3226/94, od 28. 10. 1997. – Izbor odluka 1/1998 – 30A/70)

8. Izvođač je dužan obaviti djelo kako je ugovoreno i prema pravilima posla te predati naručitelju izrađenu ili popravljenu stvar. Izvođač koji je samo djelimično obavio posao nije ispunio svoju ugovornu obavezu, pa naručitelj ima pravo izjaviti da raskida ugovor.

Iz obrazloženja:

Tužitelju (naručitelju) stoga pripada pravo tražiti vraćanje predujma (avansa) u dogovorenoj protuvrijednosti DEM, zajedno sa zateznim kamatama od dana kada je tuženiku platio predujam, na temelju odredbe čl. 132. st. 2. i st. 5. ZOO. Ne može se govoriti o tome da bi tuženik djelomično obavio posao, jer su stranke nedvojbeno dogovorile potpuni popravak uređaja (čl. 607. i 613. ZO0). Tuženik, doduše, ima pravo zahtijevati da mu se vrate dijelovi koje je navodno ugradio, također u smislu odredbe čl. 132. st. 2. i 3. ZOO, ali tuženik u ovoj pamici takav zahtjev nije postavio, pa taj zahtjev može slobodno ostvariti u eventualno drugoj parnici. S druge strane, tužitelj ima pravo i na naknadu štete ako je zbog takva tuženikova postupka pretrpio kakvu štetu (čl. 124. ZOO). U ovoj parnici tužitelj, međutim, zahtijeva samo vraćanje predujma s kamatama, pa je prvostupanjski sud odlučivao u granicama tužiteljeva zahtjeva.

(Vts RH, Pž. 2740/94, od 12. 4. 1995. – Zbirka 3 - 24)

9. Kod raskida ugovora (o zakupu poslovnih prostorija) voljom jedne stranke, one koja je kauciju dala, kaucija se ne vraća.

Iz obrazloženja:

"U valjano provedenom postupku (čl. 7. i 8. ZPP) sud je tumačenjem sadržaja izdane potvrde, a u svezi sa zaključenjem ugovora o zakupu poslovnih prostorija (čl.99. Zakona o obveznim odnosima, "Narodne novine", broj 53/91) valjano utvrdio da je u konkretnom slučaju tužitelj tuženoj odnosno njenom suprugu doista isplatio na ime kaucije iznos od …… DEM. Kaucija je dana kao "osiguranje za sklapanje ugovora i za njegovo izvršenje" kako to valjano zaključuje sud drugog stupnja. Ova svrha za koju je kaucija dana nije u suprotnosti s pravnim pravilima koja reguliraju institut kaucije, "sigurnice" ili "jamčevine". Dakle, kaucija koja je najpoznatija u funkciji sredstva za pojačanje ugovora, ovdje je i kao sredstvo osiguranja za zaključenje ugovora i kao sredstvo osiguranja izvršenja ugovora o zakupu poslovnih prostorija

http://www.advokat-prnjavorac.com

kroz vrijeme od pet godina. Kod raskida ugovora o zakupu poslovnih prostorija voljom jedne stranke, u ovom slučaju one koja je tu kauciju dala, kaucija se ne vraća. Iz tog razloga sudovi su valjano odbili zahtjev tužitelja i u dijelu kojim traži povrat iznosa od ….. DEM koji je dan kao kaucija tuženoj. Iz svega izloženog proizlazi da nisu ostvareni razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, a kako nisu ostvareni ni oni na koje ovaj revizijski sud pazi po službenoj dužnosti, to je temeljem odredbe iz čl.393. ZPP reviziju tužitelja valjalo odbiti kao neosnovanu."

(Vs RH, Rev. 752/92, od 9. 9. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 20/49)

10. U naknadu štete zbog raskida ugovora o prodaji, prouzrokovanu kupovinom radi pokrića uračunava se zatezna kamata na iznos unaprijed plaćene cijene, za period od uplate do vraćanja.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da su parnične stranke zaključile ugovor o prodaji sistema modulacije radio difuzije. Tuženi je, kao prodavac, bio dužan isporučiti i montirati sistem do 31.12. 1987. godine, a tužiteljica platiti cijenu u iznosu od ……. dinara. Tužiteljica je tuženom platila cijenu dana 13. 11.1987. godine, ali tuženi nije ispunio svoju ugovornu obavezu, zbog čega je ugovor raskinut. Tužiteljica je, zatim, izvršila kupovinu radi pokrića (član 525. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, "Službeni list SFRJ", br. 29/78 i 39/85, važećeg u vrijeme nastanka obligacionih odnosa između stranaka).

Tužiteljica zahtijeva, što prvostepeni sud dosuđuje, razliku cijene zbog kupovine radi pokrića, sa zateznom kamatom od momenta kada je tužteljica izvršila tu kupovinu, vraćanje iznosa cijene iz raskinutog ugovora o prodaji i zatezne kamate na taj iznos cijene od dana kada je tuženi tu isplatu primio. Prvostepeni sud je, međutim, bio dužan u naknadu štete prouzrokovanu neispunjenjem ugovora o prodaji i u slučaju iz člana 525. Zakona o obligacionim odnosima (kada je izvršena kupovina radi pokrića) uračunati i zateznu kamatu na vraćeni iznos novca tužiocu (kupcu) iz raskinutog ugovora o prodaji - čl. 124. i 132. st. 1. i 5. ZOO.

Kupac bi, vraćanjem cijene iz raskinutog ugovora o prodaji i kamate na iznos cijene, kao i plaćanjem pune razlike u cijeni, nastale kupovinom radi pokrića, bio doveden u stanje koje je znamo povoljnije od stanja u kome bi se nalazio da nije bilo povrede ugovora od strane prodavca. Uračunavanje iznosa dospjele zatezne kamate u naknadu štete je u skladu sa jednim od osnovnih načela obligacionih odnosa - načelom jednake vrijednosti davanja (stav 1, člana 15. ZOO) koje bi u suprotnom bilo ozbiljno narušeno, iako zakon izričito nije odredio takve posljedice.

Restitucija ima za cilj da uspostavi pređašnje stanje. Tom cilju služila je i odredba stava 5. člana 132. ZOO, koja obavezuje stranu koja vraća novac da plati zatezne kamate za upotrebu novca. U vrijeme donošenja ZOO kamata nije imala revalorizacionu funkciju, tako da su odredbe člana 132. ZOO i odredbe koje regulišu zateznu kamatu bile usklađene.

Onda kada je stopa zatezne kamate postala revalorizaciona, odredbe o zateznoj kamati došle su u sukob sa odredbama o restituciji i naknadi šlete. Ako kamata ima revalorizacionu funkciju kupac kome se, osim vraćene cijene plaća i kamata, dovodi se u povoljniji položaj, a ne u pređašnje stanje ako, osim toga, ima pravo i na punu naknadu štete.

Uporište za uračunavanje zatezne kamate u naknadu štele nalazi se i u stavu 1. člana 278. ZOO, koji određuje da povjerilac ima pravo zahtijevati razliku do potpune naknade štete ako je šteta koju je pretrpio zbog dužnikovog zadocnjenja veća.

(Vs BiH, Pž. 24/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 50)

http://www.advokat-prnjavorac.com

11. Odredbe o obvezi strane koja vraća novac nakon raskida ugovora zbog neispunjenja da plati zatezne kamate primjenjuju se i kad novac vraća stranka koja nije skrivila raskid ugovora.

(Vs H, II Rev. 27/90, od 24. 5. 1990. – Psp 51 – 87)

12. Žalbeni sud nije presudio na štetu tuženoga time što ga je obavezao da plati dinarsku protuvrijednost strane valute po kursu na dan kada mu je ta valuta plaćena na osnovu kasnije raskinutog ugovora, sa zateznom kamatom od tog dana a na dinarsku protuvrijednost po kursu na dan presuđenja sa zateznom kamatom od tog dana kako je bio presudio prvostepeni sud.

(Vs BiH, Gal. 24/91, od 12. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 108)

13. Ako je kupac platio prodavatelju cijenu kupljene robe, a nakon isporuke je osnovano vratio robu zbog nekakvoće te mu je prodavatelj i vratio uplaćeni iznos kupovnine, kupac ima pravo zahtijevati od prodavatelja kamate na iznos uplaćene i vraćene kupovnine od dana uplate do dana vraćanja, jer je ugovor o prodaji raskinut (čl. 132. st. 5. Z00).

Iz obrazloženja citiramo:

Pravo na kamate ne zavisi od krivnje bilo koje ugovorne strane za raskid ugovora. Riječ je o zakonskom pravu na kamate u slučaju raskida ugovora iz bilo kojeg razloga.

(Ps H, Pž. 3328/88, od 29. 8. 1989. – Psp 43 – 138)

14. Pravila o plaćanju kamata kad se vraća novac u slučaju raskida ugovora zbog neispunjenja primjenjuju se i na stranu koja nije skrivila raskid.

Iz obrazloženja:

"Zakonom o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, u daljnjem tekstu: ZOO) precizno je određeno od kada teku zatezne kamate na novčana potraživanja u slučaju raskida ili poništenja ugovora, pa nema temelja da se odstupi i u konkretnoj parnici od zakonom propisanoga. U smislu odredbe iz čl. 132. st.5. ZOO strana koja vraća novac nakon raskida ugovora zbog neispunjenja, dužna je platiti zatezne kamate od dana kada je isplatu primila. To se pravilo u slučaju raskida ugovora zbog neispunjenja primjenjuje i kad novac vraća strana koja nije skrivila raskid ugovora, a sve iz razloga što zakon ne predviđa nikakve izuzetke. Stranka koja nije skrivila raskid mogla je zahtijevati ispunjenje ugovora, a ako se odluči na raskid, mora snositi sve posljedice takvog opredjeljenja. Stoga u konkretnom slučaju kada je došlo do raskida ugovora, tužena stranka koja je primila novac, a u povodu raskida ugovora, dužna je pored vraćenog novca vratiti i zatezne kamate, zbog čega su sudovi osnovano usvojili zahtjev tužitelja."

(Vs RH, Rev. 2458/92, od 4. 3. 1993. – Izbor odluka 1994 – 55/116)

15. Naručilac radova dužan je da plati izvođaču naknadu za radove koji koriste naručiocu i u slučaju da je ugovor raskinut krivicom izvođača.

Iz obrazloženja:

Raskid ugovora, bez obzira čijom krivicom je došlo do toga u smislu člana 132. Zakona o obligacionim odnosima ima za posljedicu da stranka koja je potpuno ili djelimično ispunila svoju obavezu iz ugovora, ima pravo tražiti da joj druga strana vrati ono što je dala u svrhu ispunjenja ugovora. Prevedeno na konkretni slučaj to znači da je tuženi kao naručilac radova dužan platiti naknadu za radove koje je izveo tužilac, ako mu koriste, (član 210. st. 1. i 4. ZOO) pa kako su nižestepeni sudovi, makar se izričito i nisu pozvali na navedeni zakonski propis, sa tih pozicija odlučili o zahtjevu tužioca, pravilno su primijenili materijalno pravo.

(Vs BiH, Rev. 213/88, od 16. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 1/89 – 48)

http://www.advokat-prnjavorac.com

16. Pri raskidu ugovora, strana koja vraća novac dužna je platiti zatezne kamate od dana kad je isplatu primila, a visina zateznih kamata određuje se u skladu s odredbom čl. 277. Z00.

(Vps H, Pž. 2052/86, od 10. 3. 1987. – Psp 34 – 162)

17. U naknadu štete prouzrokovane neispunjenjem ugovora uračunava se zatezna kamata na vraćeni iznos novca oštećenom (članovi 124. i 132. st. 1. i 5. ZOO).

(Zaključak savjetovanja građanskih i građansko-privrednih odjeljenja bivših vrhovnih sudova, Subotica 24. i 25. 10. 1990. – Bilten Vs BiH 4/90 – 139)

18. Kad je dan avans na ime ispunjenja ugovora u privredi, pripadajuće zatezne kamate na dani iznos kod raskida ugovora određuje se prema odredbi čl. 277. st. 2. ZOO.

(Vs H, II Rev. 18/87, od 12. 3. 1987. - Psp 35 – 69)

19. Kupac kome je prodavac jamčio za ispravno funkcionisanje traktora, ima pravo da, ukoliko prodavac ne ukloni naknadno uočeni nedostatak, traži raskid ugovora i vraćanje sume novca plaćene po osnovu ugovora, sa zateznom kamatom od isplate cijene do njenog vraćanja.

Iz obrazloženja:

Tuženi je prodao tužiocu traktor za cijenu od ……. dinara. Prilikom sklapanja ugovora i predaje traktora tužiocu, tuženi je skrenuo pažnju tužiocu da traktor nema anlasere i da pali na guranje, te da mu nedostaju još neke sitnice, ali je tvrdio da traktor inače normalno radi. Nakon što je tužilac, po proteku nekoliko dana, utvrdio da traktor ne može dići plugove na odgovarajuću visinu, odnosno ne može vući plugove i tanjirače, ni prikolicu natovarenu đubrivom, sin tužioca je odvezao traktor tuženom koji ga je pokušao popraviti. Kako ni nakon popravke traktor nije mogao vršiti sve predviđene radne operacije, tužilac ga je vratio tuženom i zahtijevao povratak kupoprodajne cijene.

Polazeći od navedenih činjenica, ovaj sud takođe ocjenjuje da je tužbeni zahtjev osnovan. U času predaje traktora tužiocu, odnosno času prelaska rizika na tužioca, kupljeni traktor nije imao potrebna svojstva za redovnu upotrebu (član 479. stav 1. tačka 1. Zakona o obligacionim odnosima). Za takve nedostatke prodavac je znao odnosno oni mu nisu mogli ostati nepoznati (kasnije je sam pokušavao popravljati traktor) ali je i pored toga izjavio da traktor može normalno raditi, pa on za materijalne nedestatke stvari odgovara i u smislu odredbe stava 3. člana 480. Zakona o obligacionim odnosima. Kako tuženi nije uspio otkloniti navedene nedostatke tužilac je imao pravo, u smislu odredbe člana 488. stav 1. tačka 3. i člana 490. navedenog zakona, da raskine ugovor, što je i učinio vraćanjem traktora. Tužilac je traktor vratio u stanju u kakvom ga je kupio, a takav raskid ugovora u smislu odredbe člana 497. stav 1. pomenutog zakona, proizvodi ista djejstva kao i raskid ugovora zbog neispunjenja. Ta pravna djejstva su u smislu člana 132. istog zakona, vraćanje onoga što je primljeno a tužiocu kome se vraća novac, pripada i pravo na zateznu kamatu od momenta kada je tuženi isplatu primio.

(Vs BiH, Rev. 29/89, od 14. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 87)

20. U slučaju raskida ugovora zbog neispunjenja obaveze povjerilac nema pravo da traži isplatu ugovorne kazne već može tražiti naknadu štete, pored vraćanja onoga što je dao drugoj strani i naknade eventualne koristi.

Iz obrazloženja:

"Tuženi nije obavezan da tužiocu plati ugovornu kaznu jer iz pravila o ugovornoj kazni proizilazi da se ona ugovara kao sredstvo za ispunjenje ugovora (član 270. Zakona o obligacionim odnosima). Zato ako je ugovor raskinut zbog neispunje-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nja obaveze, povjerilac nema pravo da traži isplatu ugovorne kazne (član 273. stav 4.) već može tražiti samo restituciju (član 132. ZOO) i naknadu štete (član 262. stav 2. ZOO)".

(Vs BiH, Rev. 452/89, od 15. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 34)

21. U slučaju raskida ugovora postoji obaveza vraćanja dinarske protuvrijednosti isplaćenog iznosa strane valute po kursu na dan lsplate (ispunjenja obaveze iz ugovora).

(Vs BiH, Rev. 419/88, od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 11)

22. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 194/87, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 214. ZOO.

23. Strana koja vraća avans nakon raskida ugovora zbog neispunjenja dužna je platiti zatezne kamate od dana prijema avansa i kada nije kriva za raskid ugovora, a nije od značaja što nije bilo ugovoreno plaćanje kamata na avans od prodaje robe.

(Vs BiH, Pž. 271/89, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 58)

24. Ugovor o djelu naručilac može da otkaže jednostranom izjavom sve do trenutka dok radovi ne budu potpuno izvršeni, u kom slučaju je naručilac u obavezi da izvođaču djela plati naknadu za sve do tada izvršene radove.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju stranke su zaključile ugovor o djelu (čl. 600. ZOO) koga je tužilac započeo izvršavati držeći se ugovorenih uslova, usljed čega mu u smislu člana 629. navedenog zakona pripada pravo na naknadu za izvršenu radnju zbog raskida ugovora voljom tuženog. Tužbeni zahtjev je, dakle, osnovan primjenom navedenih zakonskih propisa, a ne po pravilu sadržanom u članu 132. ZOO na koga se nižestepeni sudovi pozivaju, jer odredba ovog člana ne reguliše pravne posljedice raskida ugovora o djelu voljom naručioca, već pravne posljedice raskida ugovora zbog neizvršenja.

(Vs RS, Rev. 3/96, od 18. 3. 1996. - Bilten 1/1999 – 80)

25. Naručilac radova ima pravo, ako je izvođač kriv za neispunjenje ugovora o građenju, da zahtijeva naknadu štete u visini razlike između cijene koju bi on morao isplatiti izvođaču da je uredno ispunio ugovor i cijene isplaćene novom izvođaču.

(Vs BiH, Pž. 397/87, od 24. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 30)

26. Kada je ugovor raskinut zbog neispunjenja, strana koja vraća novac dužna je platiti zateznu kamatu od dana kada je isplatu primila,.bez obzira iz kojih razloga nije ispunjena obaveza iz ugovora.

(Vs BiH, Rev. 190/85, od 16. 5. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 23)

27. Vidjeti: odluku Vs BiH, Gž. 43/88, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 131. ZOO.

IV - RASKIDANJE ILI IZMJENA UGOVORA ZBOG PROMIJENJENIH OKOLNOSTI

Pretpostavke za raskidanje

Član 133.

(1) Ako poslije zaključenja ugovora nastupe okolnosti koje otežavaju ispunjenje obaveze jedne strane, ili ako se zbog njih ne može ostvariti svrha ugovora, a u jednom i u drugom slučaju u toj mjeri da je očigledno da ugovor

http://www.advokat-prnjavorac.com

više ne odgovara očekivanjima ugovornih strana i da bi, po opštem mišljenju, bilo nepravično održati ga na snazi takav kakav je, strana kojoj je otežano ispunjenje obaveze, odnosno strana koja zbog promijenjenih okolnosti ne može ostvariti svrhu ugovora može zahtijevati da se ugovor raskine.

(2) Raskid ugovora ne može se zahtijevati ako je strana koja se poziva na promijenjene okolnosti bila dužna da u vrijeme zaključenja ugovora uzme u obzir te okolnosti ili ih je mogla izbjeći ili savladati.

(3) Strana koja zahtijeva raskid ugovora ne može se pozivati na promijenjene okolnosti koje su nastupile po isteku roka određenog za ispunjenje njene obaveze.

(4) Ugovor se neće raskinuti ako druga strana ponudi ili pristane da se odgovarajući uslovi ugovora pravično izmijene.

(5) Ako izrekne raskid ugovora, sud će na zahtijev druge strane obavezati stranu koja ga je zahtijevala da naknadi drugoj strani pravičan dio štete koju trpi zbog toga.

---

1. Raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti može se tražiti ako su prije isteka roka za ispunjenje obaveze nastupile okolnosti koje otežavaju obavezu jedne strane ili su nastupile okolnosti zbog kojih se ne može ostvariti svrha ugovora time da u svakom od ovih slučajeva kumulativno moraju biti ispunjene pretpostavke da je očito da ugovor više ne odgovara očekivanju ugovornih strana i da bi, po opštem mišljenju, bilo nepravedno održati ga na snazi kao takvog.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca za raskid ugovora o kupoprodaji zbog promijenjenih okolnosti.

Nižestepeni sudovi su, polazeći od utvrđenja da se tužilac drugi dan po zaključenju ugovora teško razbolio, zaključili da je nastupila okolnost koja bitno otežava obavezu tužioca da u roku od tri dana od zaključenja ugovora isplati tuženom dio kupoprodajne cijene u iznosu od ……. DEM, jer da su za tužioca "nastali neophodni troškovi liječenja" i da je time dovedeno u pitanje ostvarivanje svrhe ugovora prema kome je tužilac kupio od tuženog traktor za …… DEM, jer da je postalo neizvjesno da li će tužilac ostati u životu, a i ako ostane da li će biti sposoban upravljati traktorom i sudili tako što su, pozivom na odredbu čl. 133. Zakona o obligacionim odnosima raskinuli ugovor i tuženom nametnuli obavezu da tužiocu vrati ……. DEM, primljenih na ime kapare, ili da mu isplati dinarsku vrijednost ovog iznosa prema kursu ove valute koja važi u trenutku ispunjenja obaveze.

Raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti (čl. 133. st. 1. ZOO) može se tražiti ako su prije isteka roka za ispunjenje obaveze nastupile okolnosti koje otežavaju obavezu jedne strane ili su nastupile okolnosti zbog kojih se ne može ostvariti svrha ugovora time da u svakom od tih slučajeva kumulativno moraju biti ispunjene pretpostavke da je očito da ugovor više ne odgovara očekivanju ugovornih strana i da bi po opštem mišljenju bilo nepravično održati ga na snazi, takav kakav je.

Prema tome, za pravilnu odluku o sporu bilo je potrebno utvrditi ne samo da li su nastupile okolnosti koje otežavaju obavezu jedne strane i zbog kojih se ne može ostvariti svrha ugovora, sa čime su se zadovoljile nižestepeni sudovi, nego i činjenice koje se tiču toga da li je okolnost koja otežava ispunjenje takva i tolikog značaja i otežavanje ispunjena takvo i toliko da je očigledno da ugovor ne odgovara očekivanjima ugovornih strana i (kumulativno) da bi po opštem mišljenju bilo nepravilno da se ugovor održi na snazi takav kakav je.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zbog pogrešnog pravnog stava nije raspravljeno o okolnostima šta su stranke očekivale od ugovora, usljed čega je, po prirodi stvari, izostala ocjena o pitanju da li bi po opštem mišljenju bilo nepravilno da se ovaj ugovor održi na snazi.

Prema tome, nižestepeni sudovi su zbog pogrešnog pristupa rješenju ove pravne stvari pogrešno zaključili da su se stekle pretpostavke koje tužiocu daju pravo na raskid ugovora u smislu čl. 133. Zakona o obligacionim odnosima.

I zneseni razlozi upućuju na ostvarenje pogrešne primjene materijalnog prava, kao i na to da u odnosu na potrebne materijalno pravne pretpostavke nedostaju podaci činjenične prirode, a to znači ostvaren je izneseni razlog pobijanja nižestepenih presuda, pa je obje nižestepene presude valjalo ukinuti i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje (čl. 395. st. 2. Zakona o parničnom postupku).

(Vs RS, Rev. 1/97, od 5. 3. 1997. - Bilten 1/1999 – 57)

2. Promjena propisanih kamatnih stopa nije okolnost koju banka kao ugovorna strana iz ugovora o deviznom štednom ulogu nije mogla predvidjeti.

Iz obrazloženja:

"Opravdano revidentica ukazuje na to da je drugostupanjski sud svoju odluku o raskidu ugovora utemeljio na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Iako se taj sud poziva na čl. 133. ZOO, on je očito vodio računa samo o odredbi njegovog st. 1., ali ne i st. 2. koji propisuje da se raskid ugovora ne može zahtijevati ako je strana koja se poziva na promijenjene okolnosti bila dužna u vrijeme sklapanja ugovora uzeti u ozbir te okolnosti ili ih je mogla izbjeći i savladati. Tuženik - protutužitelj je banka, dakle, organizacija u čiju djelatnost spada upravo i sklapanje ugovora o novčanom depozitu, pa je on u vrijeme sklapanja spornog ugovora bio dužan uzeti u obzir i mogućnost promjene politike kamatnih stopa te eventualno ugovoriti i promjenjivost kamatne stope, čime bi izbjegao štetne posljedice tog ugovora. Kako on to, međutim, nije učinio, nije ovlašten ni zahtijevati da se ugovor raskine zbog promijenjenih okolnosti pozivajući se pritom na smanjenje svojih kamatnih stopa."

(Vs RH, Rev. 2521/95, od 7. 2. 1996. – Izbor odluka 2/1996 – 10/53)

3. Ugovorne strane se mogu pozivati na promijenjene okolnosti u periodu od zaključenja do dospjelosti ugovorom preuzete obaveze, a ne i u slučaju promijenjenih okolnosti nastalih po ispunjenju ugovornih obaveza.

(Vs S, broj Prev. 81/99. – Bilten 2/1999)

4. Stranka kojoj je otežano ispunjenje ugovora zbog promijenjenih okolnosti može zahtijevati od suda samo raskid ugovora, a ne mijenjanje uvjeta ugovora.

Iz obrazloženja citiramo:

Prema čl. 133. st. 4. ZOO ugovor se neće raskinuti ako druga ugovorna strana ponudi da se ogovarajući uvjeti ugovora pravično izmijene ili pristane na to. Druga ugovorna strana može dakle spriječiti raskid ugovora tako što će ponuditi izmjenu uvjeta ugovora ili pristati na nju. Ne može je se međutim prisiliti da prihvati izmjenu ugovora. Ako ne prihvati izmjenu, ugovor se raskida, razumije se ako su za to ispunjenje pretpostavke.

(Vts RH, Pž. 3939/95, od 30. 4. 1996. - Zbirka 4 - 24)

5. Zajmoprimac koji je od zajmodavca primio određenu svotu novca ne može se osloboditi obveze vraćanja te svote novca zahtijevajući raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti, jer i u slučaju raskida zajmodavac ima osnovano pravo zahtijevati da mu se vrati ono što je dao, a to je ista svota novca.

(Vts RH, Pž. 4486/94, od 6. 6. 1995. - Zbirka 3 – 27)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti - visine stope inflacije - ne može zahtijevati stranka koja je u vrijeme sklapanja ugovora bila dužna uzeti u obzir takvu inflaciju.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica u ovoj parnici zahtijeva da se navedena nagodba raskine bez promijenjenih okolnosti u smislu odredaba čl. 133. Zakona o obveznim odnosima. Ona naime tvrdi da je prilikom nagodbe računala s inflacijom, ali da je naknadno zbog ratnih prilika došlo do velike inflacije i obezvrijeđivanja novca s čime ona nije računala, pa u tome nalazi razlog za raskid nagodbe. U vezi s time su u dosadašnjem toku postupka utvrđene slijedeće odlučne okolnosti:

Odredba čl. 133. st. 1. ZOO glasi: "Ako nakon sklapanja ugovora nastupe okolnosti koje otežavaju ispunjenje obveze jedne strane, ili ako se zbog njih ne može ostvariti svrha ugovora, a u jednom i u drugom slučaju u toj mjeri da je očito da ugovor više ne odgovara očekivanjima ugovornih stranaka i da bi po općem mišljenju bilo nepravično održati ga na snazi takav kakav je, strana kojoj je otežano ispunjenje obveze odnosno strana koja zbog promijenjenih okolnosti ne može ostvariti svrhu ugovora može zahtijevati da se ugovor raskine." Međutim prema odredbi st. 2. istog članka raskid ugovora ne može se zahtijevati ako je strana koja se poziva na promijenjene okolnosti bila dužna u vrijeme sklapanja ugovora uzeti u obzir te okolnosti ili ih je mogla izbjeći ili svladati. Nižestupanjski su sudovi utvrdili, i to svoje utvrđenje obrazložili, da je tužiteljica svjesna velike inflacije koja se nakon sklapanja nagodbe samo nastavila bila dužna u vrijeme sklapanja nagodbe s tuženikom nju uzeti u obzir, a obezvrijeđivanje novca je mogla izbjeći da je prihvatila obročnu otplatu duga. Zato i po shvaćanju ovog Vrhovnog suda ona nema pravo zahtijevati raskid sporne sudske nagodbe.

(Vs RH, Rev. 1656/99, od 9. 3. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 24)

7. Ne može se tražiti raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti nakon ispunjenja ugovorne obaveze.

Iz obrazloženja:

Tužilac je mogao zbog eventualnih promijenjenih okolnosti nastalih tokom ispunjenja svoje ugovorne obaveze, zahtijevati raskid ugovora o djelu, a samo je tuženi mogao umjesto raskida ponuditi izmjenu ugovorne klauzule o cijeni, kako proizilazi iz odredaba člana 133. Zakona o obligacionim odnosima. Raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti se, međutim, može zahtijevati samo dok ugovor nije ispunjen, jer sa ispunjenjem prestaju obaveze iz ugovora. Mogao bi se samo zaključivati novi ugovor sa obrnutim stranačkim ulogama.

Tužilac je tek prilikom konačnog obračuna postavio zahtjev za plaćanje razlike u cijeni, dakle, nakon ispunjenja svoje ugovorne obaveze, pa se zahtjev ne može zasnivati ni na odedbama Zakona o obligacionim odnosima koje regulišu institut raskida odnosno izmjene ugovora zbog promijenjenih okolnosti.

Drugačije se ne može zaključiti ni iz odredaba člana 134. ZOO, jer odredbe ovog člana imaju u vidu da ugovorna obaveza strane koja traži raskid ugovora još nije ispunjena (trajni obligacioni odnos) tako da promijenjene okolnosti i nadalje djeluju, a ugovarač koji se na njih poziva nije samo odmah po saznanju za te okolnosti, obavijestio drugu ugovornu stranu da raskid ugovora zahtijeva.

(Vs BiH, Pž. 258/88 ,od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 41)

8. Ugovor o posluzi se raskida po zahtjevu poslugodavca ako poslugoprimac ne koristi predmet posluge prema ugovorenoj svrsi.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Tužitelj je ustupio tuženoj na korištenje prostorije džamije isključivo za potrebe biblioteke grada. Od tada pa da donošenja prvostepene presude, tužena opština nije preduzela nikakve pripreme da se u prostorijama koje su joj ustupljene na poslugu otvori biblioteka. Naprotiv, džamija se i dalje koristi kao magacinski prostor. Polazeći od navedenih utvrđenja, nižestepeni sudovi su, u smislu pravila imovinskog prava iz paragrafa 973. bivšeg OGZ pravilno presudili kada su usvojili zahtjev za raskidanje ugovora. Navedeno pravilo predviđa da u slučaju kada se stvar data na poslugu ne koristi u svrhu koja je predviđena u ugovoru, nastaje obaveza vraćanja stvari, u čemu je sadržana i pretpostavka o raskidu i prestanku ugovora o posluzi.

(Vs BiH, Rev 290/88, od 16. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 42)

9. Raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti može se zahtijevati ako su nastale okolnosti koje otežavaju obvezu jedne stranke ili su nastale okolnosti zbog kojih se ne može ostvariti svrha ugovora, s time da u svakome od tih slučajeva kumulativno moraju biti ispunjene i pretpostavke da je očito da ugovor više ne odgovara očekivanjima ugovomih strana i da bi po općem mišljenju bilo nepravično održati ga na snazi takvim kakav jest.

Iz obrazloženja:

Prvostupanjski sud, međutim, polazeći od toga da tužitelj zahtijeva raskid ugovora zbog neispunjenja (čl. 125. st. 3. ZOO), uopće nije raspravljao o činjenicama, barem ne o svima, o kojima ovisi (eventualna) primjena čl. 133. ZOO na odnose stranaka. Zato nije razumljiva drugostupanjska presuda ni u tom dijelu, jer za zaključke drugostupanjskog suda barem zasad nema uporišta u činjenicama utvrđenima u postupku pred sudom prvog stupnja. Tako nije raspravljano jesu li nastale okolnosti: a) koje otežavaju obvezu jedne strane ili b) zbog kojih se ne može ostvariti svrha ugovora. Raskid se i u jednom i u drugom slučaju, jer je riječ o pretpostavkama alternativnog značenja, može zahtijevati ako je utjecaj promijenjenih prilika takav da je očigledno da ugovor ne odgovara očekivanjima ugovornih strana i (kumulativno) da bi prema općem mišljenju bilo nepravedno da se ugovor održi na snazi (čl. 133. st. 1. ZOO).

(Vs H, Rev. 672/88, od 23. 11. 1988. – Informator, broj 3783)

10. Naručilac specijalnih uređaja izrađenih po posebnoj narudžbi i skici poručioca, ne može zahtijevati raskid ugovora nakon izrade uređaja, a prije isporuke dijela naručene robe, pozivom na promijenjene okolnosti, ako je on mogao u vrijeme zaključenja ugovora predvidjeti poremećaje na tržištu koji su doveli do eliminisanja upotrebe naručenih uređaja.

(Vs BiH, Pž. 532/90, od 23. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 41)

11. Izmijenjen je ugovor o građenju u pogledu visine cijene u prvobitno ugovorenom roku za ispunjenje ugovora, ako je prije isteka ovog roka izvođač dopisom zatražio povišenje cijene pozivaju se na promijenjene okolnosti, stavljajući do znanja da će u suprotnom raskinuti ugovor, a naručilac u odgovoru na dopis pristao da se razlika u cijeni odredi po kriterijima iz člana 637. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 555/88 ,od 16. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 59)

12. U inflatornim uvjetima pad vrijednosti novca nije okolnost zbog koje se osnovano može zahtijevati raskid ugovora.

(Vs H, Rev. 1700/88, od 9. 2. 1988. – Psp 43 – 71)

13. Stranka koja je odustala od ugovora ne može se osloboditi obaveze plaćanja odustanice ako nisu ispunjeni uslovi za raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti.

(Vs BiH, Rev. 599/86, od 18. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 24)

http://www.advokat-prnjavorac.com

14. Ako se ugovor o zakupu poslovne prostorije prećutno produžen na neodređeno vrijeme, sud nije ovlašten da, pozivom na promijenjene okolnosti, obveže zakupca na plaćanje zakupnine veće od ugovorene.

Iz obrazloženja:

U toku pvostepenog postupka utvrđeno je da su parnične stranke dana 1.1.1986. godine zaključile ugovor o zakupu poslovnih prostorija. Ugovor je zaključen na određeno vrijeme do 31.12.1986. godine. Tim ugovorom zakupnina je određena u iznosu od …….. dinara mjesečno.

Prvostepeni sud je utrdio da je u 1987. godini ugovor o zakupu prećutno obnovljen na neodređeno vrijeme, jer je tužen nastavio da koristi poslovne prostorije, a tužilac se tome nije protivio (nije preko suda zahtijevao da mu zakupac preda prostorije), ali je obavezao tuženog, u smislu člana 133. Zakona o obligacionim odnosima, da plati povećanu zakupninu, prema rastu visine zakupnine na teritoriji opštine u 1987 godini.Prema odredbi stava 2. člana 5 Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, visine zakupnine za poslovne poostorije određuju zakupodavac i zakupac, ako posebnim propisom nije drugačije određeno. U smislu odredbe stava 1. tačke 6. člana 10. istog zakona ugovor o zakupu poslovnih prostorija sadrži i zakupnine. Članom 11. stav 1. navedenog zakona predviđeno je da se ugovor o zakupu poslovnih prostorija zaključuje pismeno. Isti član sadrži i odredbe (stav 2. i 3.) da ugovor koji nije zaključen u pismenom obliku ne proizvodi pravno dejstvo te da odredbe stava 1. i 2. istog zakona i za izmjene u ugovoru o zakupu poslovnih prostorija.Iz navedenih odredaba proizilazi da se ugovor o zakupu poslovnih prostorija, zaključen na određeno vrijeme, prećutno obnavlja na neodređeno vrijeme pod istim uslovima. Ovo posebno zbog toga što zakon izričito propisuje da se ugovor o zakupu, odnosno njegove odredbe, mogu izmijeniti samo ugovorom koji je zaključen u pismenom obliku, a ne predviđa nikakve izuzetke u slučaju iz člana 33. u kojima bi se zakupnina mogla određivati neovisno od ugovora, prema porastu više zakupnine na teritoriji opštine. Na ovakav pravni stav upućuje i odredba člana 40. istog zakona prema kojoj se ugovor o zakupu poslovnih prostorija smatra prećutno obnovljenim na neodređeno vrijeme, pod istim uslovima, pod kojim je zaključen, ako zakupodavac ne zahtijeva prinudno izvršenje naloga ili presude u roku od 60 dana kada je na to stekao pravo.

Odredbama člana 133. Zakona o obligacionim odnosima propisani su uslovi pod kojima se može raskinuti ugovor zbog promijenjenih okolnosti. Odredbom stava 4. istog zakonskog propisa regulisana je i mogućnost izmjene odgovarajućih uslova ugovora, zbog promijenjenih okolnosti, u kom slučaju se ugovor ne raskida. Primjenjujući navedeni zakonski propis sud ne bi mogao obavezati zakupca-tuženog da zakupodavcu-tužiocu isplati veći dio zakupnine, usvajajući tužbeni zahtjev kojim se samo zahtijeva veći iznos zakupnine, neovisno od pristanka tuženog da se izmijene odgovarajući uslovi ugovora.

(Vs BiH, Pž. 649/88, od 26. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 54)

15. Ugovorna strana može, pozivom na promijenjene okolnosti zahtijevati samo raskid ugovora, a druga strana može ponuditi ili pristati da se ugovor izmijeni umjesto da se raskine (član 133. st. 1. 4. ZOO), osim ako između stranaka nije izričito ugovorena primjena Opših uzanci za promet robom, jer se u tom slučaju može primijeniti Opća uzanca broj 55, u smislu člana 1107. stav 3. ZOO.

U slučaju usvajanja zahtjeva za raskid ugovora sud ne odlučuje o vraćanju onoga što je u ispunjenju obaveze iz ugovora dato drugoj strani ako druga parnična stranka nije istakla takav zahtjev.

(Vs BiH, Rev. 419/88, od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 8)

16. Ne može se pozivom na promijenjene okolnosti jednostrano raskinuti ugovor o udruživanju sredstava radi zajedničke kupovine stana s toga što je konačna

http://www.advokat-prnjavorac.com

cijena stana veća od predračunske, kada su se ugovorne stranke sporazumjele da će na jednake dijelove platiti cijenu stana, uključujući i njeno povećanje do momenta predaje stana, ako su obje ugovorne stranke morale u vrijeme sklapanja ugovora uzeti u obzir okolnost da će konačna cijena stana biti veća od predračunske

(Vs BiH, Rev. 25/85, od 14. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 9).

17. Sporazum o naknadi za eksproprisane nekretnine zaključen pred organom uprave može se raskinuti po odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Sporazum o naknadi zaključen po odredbama Zakona o eksproprijaciji (čl. 75. i 76) pred nadležnim organom uprave ima karakter poravnanja kojim stranke uređuju međusobna prava i obaveze nastale povodom eksproprijacije nekretnina. Konsekvenca ovakvog karaktera poravnanja je da za poravnanje važe sve odredbe Zakona o obligacionim odnosima o dvostranim ugovorima, osim odredbe o poništenju ugovora zbog prekomjernog oštećenja (član 1094). Shodno izloženom tužitelj je mogao pobijati zaključeni sporazum zbog izmijenjenih okolnosti u smislu odredbe člana 133. Zakona o obligacionim odnosima i zbog nemogućnosti izvršenja činidbe u smislu odredaba čl. 137. i 138. istog zakona.

(Vs BiH, Rev. 130/88, od 19. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 30)

18. Utjecaj primjene stimulativnog tečaja banaka pri otkupu deviza na raskid ugovora o prodaji zbog promijenjenih okolnosti.

Iz obrazloženja:

"Predmet prijepora predstavlja zahtjev tužitelja kao kupca temeljem ugovora o prodaji sklopljenog 31. kolovoza 1991. godine usmjeren protiv tuženika kao prodavatelja, a radi ispunjenja prodavateljeve obveze predaje stvari koje su bile objekt prodaje, te protutužbeni zahtjev radi raskida istog prodajnog ugovora zbog promijenjenih okolnosti. Kod činjeničnih utvrđenja da je tužitelj ispunio svoju ugovornu obvezu plaćanja prodajne cijene, te sukladno sadržaju prodajne pogodbe cijenu isplatio u tri obroka, u ukupnom iznosu dinarske protuvrijednosti od 2.599 DEM prema prodajnom tečaju DEM na dan isplate, a da tuženik svoju ugovornu obvezu predaju stvari nije ispunio, nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su tužbeni zahtjev prihvatili jer tužitelju kao ugovornoj strani koja je svoju ugovornu obvezu ispunila, sukladno odredbi čl. 124. Zakona o obveznim odnosima - ZOO ("Narodne novine", br. 53/91, 73/92 i 3/94) pripada pravo zahtijevati od tuženika kao druge ugovorne stranke, koja svoju obvezu nije ispunila, ispunjenje te obveze. Svoj zahtjev za raskid ugovora tužitelj temelji na tvrdnji da su se nakon sklapanja predmetnog ugovora izmijenili uvjeti poslovanja tuženika zbog uvođenja stimulativnih kupovnih tečajeva banaka, tako da su se bitno promijenile okolnosti pod kojima je ugovor sklopljen, da te promijenjene okolnosti otežavaju ispunjenje njegove ugovorne obveze i da su zbog toga ispunjene pretpostavke iz čl. 133. ZOO za izmjenu ili raskid ugovora. Suprotno tvrdnji revidenta nižestupanjski sudovi su pravilno zaključili da primjenjivanje stimulativnog tečaju banaka u Republici Hrvatskoj pri otkupu deviza od građana ne predstavlja okolnost koju tuženik kao ugovorna strana koja se poziva na promijenjene okolnosti nije mogla uzeti u obzir u vrijeme sklapanja ugovora, u smislu odredbe st. 2. navedenog članka. Međutim, kada bi se i prihvatila tvrdnja revidenta da se radilo o izvanrednoj i nepredvidivoj okolnosti koja se u vrijeme sklapanja ugovora nije mogla izbjeći ili svladati, po ocjeni ovoga suda ta okolnost nema značenje okolnosti koja otežava ispunjenje obveze tuženika u toj mjeri da bi bilo očito da ugovor više ne odgovara očekivanjima ugovornih strana i da bi po općem mišljenju bilo nepravično održati ga na snazi takvog kakav je, a u smislu odredbe čl. 133. st. 1. ZOO. Pri odlučivanju o raskidu ugovora sud treba, prema odredbi čl. 135. st. 1. ZOO voditi računa, između ostalog, i o interesima obiju ugovornih strana. Iz podataka u spisu - preslike deviznih isplata vidljivo je da je isplata prodajne cijene izvršena na

http://www.advokat-prnjavorac.com

teret deviznog računa tužitelja, pa je dakle tužitelj platio realnu deviznu cijenu kupljenih stvari. Stoga održavanjem ugovora na snazi nisu povrijeđena načela pravičnosti i jednake vrijednosti uzajamnih davanja (čl. 12. i 15. ZOO) u čijoj primjeni sud nalazi pravnu osnovu za prihvaćanje zahtjeva za raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti."

(Vs RH, Rev. 2818/93 od 25. 10. 1995. – Izbor odluka 2/1996 – 9/52)

18. O raskidu ugovora zbog promijenjenih okolnosti ne može se raspravljati kao o prethodnom pitanju, već jedino ako je postavljen tužbeni ili protutužbeni zahtjev na raskid ugovora.

Iz obrazloženja:

"Osnovano žaliteljica ukazuje da sud prvog stupnja nije mogao odlučivati o raskidu ugovora, ukoliko ni jedna od stranaka nije postavila odgovarajući zahtjev. Da bi se, naime, u parnici moglo odlučivati o raskidu ugovora zbog promijenjenih okolnosti, sukladno odredbi čl. 133. ZOO, pretpostavka je da jedna od stranaka postavi zahtjev na raskid ugovora, tvrdeći da su nakon sklapanja ugovora nastupile okolnosti koje otežavaju ispunjenje ili pak ako se zbog njih ne može ostvariti svrha ugovora. Dakle, o raskidu ugovora se ne može govoriti kao o prethodnom pitanju, osim za slučaj kada zakon propisuje da do raskida ugovora dolazi temeljem samog Zakona, a što u ovoj parnici ne tvrdi ni jedna od stranaka."

(Žs Rijeka, Gž. 282/00, od 16. 5. 2001. – Izbor odluka 1/2001 – 31)

19. Emotivna preosjetljivost na promjenu okoline i dr. u svezi sa studijem nije razlog za raskid ugovora (o plaćanju školarine) kad su te okolnosti postojale i prije sklapanja ugovora pa ih je trebalo uzeti u obzir.

Iz obrazloženja:

"Odredbom čl. 133. Zakona o obveznim odnosima koji je bio mjerodavan u vrijeme suđenja propisane su pretpostavke za raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti. U st.2. čl. 133. cit. Zakona, međutim, propisano je da se raskid ugovora ne može zahtijevati ako je strana koja se poziva na promijenjene okolnosti bila dužna u vrijeme sklapanja ugovora uzeti u obzir te okolnosti, ili ih je mogla izbjeći, ili savladati. U konkretnom slučaju tužitelj traži da se raskine ugovor o plaćanju školarine zaključen između stranaka dana 3.X.1988.g. te slijedom toga da se tužitelju vrati uplaćeni iznos školarine od 2.175 USA $. Sudovi su, međutim, utvrdili da je tužitelj kao osoba koja je zbog svoje preosjetljivosti sve emotivno intenzivnije proživljavala i prije dolaska u Z. gdje se upisao na Medicinski fakultet, osjećao je zabrinutost zbog promjene okoline i s tim u svezi adaptacije, u čemu je i nedovoljno poznavanje jezika imalo značajan utjecaj, a o svim tim okolnostima, koje su dakle kod tužitelja postojale i prije zaključenja spornog ugovora, tužitelj je trebao voditi računa i kod sklapanja samog ugovora. Stoga i po ocjeni ovoga suda tužitelj neosnovano, pozivom na odredbu čl. 133. Zakona o obveznim odnosima, zahtijeva raskid ugovora s obzirom na to da na utvrđene okolnosti po nižestupanjskim sudovima u primjeni odredbe st. 2. čl. 133. ZOO upuućuju na neosnovanost tužbenog zahtjeva."

(Vs RH, Rev. 2084/91, od 12. 12. 1991. – Izbor odluka 1994 – 57/117)

20. U inflatornim uvjetima pad vrijednosti novca nije okolnost zbog koje se može tražiti raskid ugovora.

Iz obrazloženja:

"U odnosu na primjenu materijalnog prava valja ukazati da u okviru odredaba čl. 133. Zakona o obveznim odnosima (taj zakon se primjenjuje temeljem čl. 1. Zakona o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima od 8.X. 1991.g. kao zakon Republike Hrvatske) u inflatornim uvjetima pad vrijednosti novca nije okolnost zbog koje se može tražiti raskid ugovora, s obzirom na to da se radi o takvim pa i promijenje-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nim okolnostima u odnosu na vrijeme zaključenja ugovora, koje je stranka koja se poziva na takvu promjenu bila dužna uzeti u obzir prilikom zaključenja ugovora, ili ju je mogla izbjeći, ili savladati."

(Vs RH, Rev. 1231/92, od 2. 9. 1992. – Izbor odluka 1994 – 56/116)

21. Promjena pravnog stajališta sudske prakse nije promijenjena okolnost zbog koje bi se mogao tražiti raskid ugovora.

Iz obrazloženja:

"Nije sporno da je između tužitelja kao oštećenika i osiguravatelja sklopljena nagodba 13.I.1987.g. prema kojoj je ta tuženica isplatila tužitelju …… tadašnja dinara (… HRD) na ime kapitalizirane rente, tako da je isplatom tog iznosa u cijelosti iscrpljena svota osiguranja koja je iznosila …….. tadašnjih dinara (… HRD), a s obzirom na to da je prethodno tužitelju već isplatila iznos od 1,780.198 tadašnjih dinara (178 HRD). Revident smatra da su niži sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo, jer da su nakon zaključenja nagodbe nastale okolnosti koje nije mogao predvidjeti u vrijeme njena sklapanja i da su te okolnosti postojale u vrijeme sklapanja nagodbe, ne bi je ni sklopio. Promijenjene okolnosti predstavljaju po navodima revidenta izmjene pravnog stajališta nakon sklopljene nagodbe, u pogledu ograničene odgovornosti osiguravatelja (pravno stajalište zauzeto na zajedničkoj sjednici vrhovnih sudova). Prema čl. 133. st. 1. Zakona o obveznim odnosima koji je sada preuzet na temelju čl. 1. Zakona o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91) kao zakon Republike Hrvatske (dalje ZOO) ako nakon sklapanja ugovora nastupe okolnosti koje otežavaju ispunjenje obveze jedne strane, ili ako se zbog njih može ostvariti svrha ugovora, a u jednom i drugom slučaju u toj mjeri da je očito da ugovor više ne odgovara očekivanjima ugovornih strana i da bi po općem mišljenju bilo nepravedno održati ga na snazi takav kakav je, strana kojoj je otežano ispunjenje obveze odnosno strana koja zbog promijenjenih okolnosti ne može ostvariti svrhu ugovora može zahtijevati da se ugovor raskine. Dakle, u slučaju iz odredbe čl. 133. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, strana koja ne može zbog promijenjenih okolnosti ostvariti svrhu ugovora može zahtijevati da se ugovor (nagodba je ugovor iz odredbe čl. 1089. ZOO) raskine, ali ne može tražiti, bez suglasnosti protivne stranke, da se ugovorne odredbe izmijene (u ovom slučaju u pogledu visine obveze Zavarovalne skupnosti "Triglav"). Valja navesti da izmjena pravnog stajališta nije okolnost koju bi zakon predvidio kao razlog za raskid nagodbe. Ni pad vrijednosti novca u inflatornim uvjetima nije okolnost zbog koje može osnovano tražiti raskid ugovora."

(Vs RH, Rev. 2899/91, od 18. 3. 1992. – Izbor odluka 1994 – 58/117)

22. Pravomoćno odbijanje tužbenog zahtjeva da se zbog promijenjenih okolnosti raskine ugovor nije zapreka da se s istim zahtjevom pokrene nova pamica zbog naknadno promijenjenih okolnosti.

(Vs H, Rev. 1281/85, od 23. 10. 1985. – Psp 30 – 101)

Dužnost obavještavanja

Član 134.

Strana koja je ovlašćena da zbog promijenjenih okolnosti zahtijeva raskid ugovora dužna je da o svojoj namjeri da traži raskid ugovora obavijesti drugu stranu čim je saznala da su takve okolnosti nastupile, a ako to nije učinila, odgovara za štetu koju je druga strana pretrpjela zbog toga što joj zahtjev nije bio na vrijeme saopšten.

---

1. Vidjeti: odluke Vs BiH, Pž. 258/88. i Pž. 555/88, citirane u sudskoj praksi datoj uz član 133. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Okolnosti od značaja za odluku suda

Član 135.

Pri odlučivanju o raskidanju ugovora, odnosno o njegovoj izmjeni, sud se rukovodi načelima poštenog prometa, vodeći računa naročito o cilju ugovora, o normalnom riziku kod ugovora odnosne vrste, o opštem interesu, kao i o interesima obiju strana.

Odricanje od pozivanja na promijenjene okolnosti

Član 136.

Strane se mogu ugovorom unaprijed odreći pozivanja na određene promijenjene okolnosti, osim ako je to u suprotnosti sa načelom savjesnosti i poštenja.

---

1. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 127/97, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 137. ZOO.

V - NEMOGUĆNOST ISPUNJENJA

Nemogućnost ispunjenja za koju ne odgovara ni jedna strana

Član 137.

(1) Kad je ispunjenje obaveze jedne strane u dvostranom ugovoru postalo nemoguće zbog događaja za koji nije odgovorna ni jedna ni druga strana, gasi se i obaveza druge strane, a ako je ova nešto ispunila od svoje obaveze, može zahtijevati vraćanje po pravilima o vraćanju stečenog bez osnova.

(2) U slučaju djelimične nemogućnosti ispunjenja zbog događaja za koji nije odgovorna ni jedna ni druga strana, druga strana može raskinuti ugovor ako djelimično ispunjenjene ne odgovara njenim potrebama, inače ugovor ostaje na snazi, a druga strana ima pravo da zahtijeva srazmjerno smanjenje svoje obaveze.

---

1. Kad je ugovor prestao zbog nemogućnosti ispunjenja za koju ne odgovara nijedna strana, ugovorna stranka koja vraća primljeni novac dužna je platiti zatezne kamate i kada je bila savjesna u vrijeme prijema, od dana kada je objektivnom ocjenom konkretnih okolnosti morala znati da je ispunjenje njene obaveze postalo nemoguće.

Iz obrazloženja:

Kada se vraća novac zbog prestanka ugovora po članu 137. ZOO, plaća se zatezna kamata od dana sticanja ako je sticalac nesavjestan, a inače od dana podnošenja zahtjeva (član 214. ZOO). Samo kada je ugovor raskinut zbog neispunjenja koje je, inače, bilo moguće, plaća se zatezna kamata od dana prijema novca (član 132. stav 5. ZOO). Pravilo iz člana 214. ZOO, s obzirom na smisao i cilj tog propisa, treba shvatiti tako da osoba koja je novac stekla bez osnova (posebno kada je osnov sticanja naknadno otpao bez njene krivice, a bila je savjesna u momentu prijema novca), duguje zateznu kamatu od dana kada je postala nesavjesna (kada je objektivnom ocjenom svih konkretnih okolnosti znala, odnosno morala znati da je ispunjenje njene obaveze postalo nemoguće, te da je stoga ugovor prestao, pa da novac drži bez osnova), a najkasnije od dana kada je druga ugovorna strana od nje zahtijevala vraćanje.

(Vs FBiH, Pž. 165/99, od 28. 4. 2000 – ZIPS, broj 892; Bilten Vs FBiH 1/00 - 40)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Zakupac ne odgovara za propast zakupljene stvari, ako stvar nije upotrebljavao protivno ugovoru i namjeni stvari, te ako je postupao sa pažnjom dobrog privrednika, ukoliko ugovorom nije proširena njegova odgovornost.

(Vs FBiH, Pž. 275/97, od 23. 12. 1997. – Bilten Vs FBiH 1/98 – 37. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 581. ZOO)

3. Do prestanka ugovora zbog nemogućnosti ispunjenja za koju nisu odgovorne ugovorne strane, dolazi zbog objektivne nemogućnosti, koje u pravilu nema ako su predmet obaveze stvari određene po rodu.

U slučaju prestanka ugovora po ovom osnovu, kupac može zahtijevati samo povrat plaćene cijene, a ne naknadu u visini sadašnje tržišne cijene kupljene stvari.

(Vs FBiH, Pž. 73/99, od 15. 6 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 – 43. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citiranoo je u sudskoj praksi datoj uz član 214. ZOO)

4. Kad je ispunjenje obveze jedne strane postalo nemoguće zbog događaja za koje nije odgovorna niti jedna niti druga strana, ugovor prestaje postojati po sili zakona.

Iz obrazloženja:

"Odredbom čl. 137. st. 1. ZOO propisano je: kad je ispunjenje obveze jedne strane u dvostranom ugovoru postalo nemoguće zbog događaja za koju nije odgovorna ni jedna ni druga strana, gasi se i obveza druge strane, a ako je ova nešto ispunila od svoje obveze, može zahtijevati vraćanje po pravilima o vraćanju stečenog bez osnove. Po pravnom shvaćanju ovoga suda u slučaju kad je ispunjenje obveze jedne strane u dvostranom ugovoru postalo nemoguće zbog događaja za koji nije odgovorna ni jedna ni druga strana, u smislu cit. odredbe ZOO, ugovor prestaje postojati po sili zakona. Stoga se ukazuju neosnovanim prigovori revidenta da je on voljan izvršiti ugovor kada to bude moguće i da mu je tužitelj trebao ostaviti primjeran rok za ispunjenje ugovora."

(Vs RH, Rev. 1604/94, od 28. 3. 1996. – Izbor odluka 2/1996 – 11/53)

5. Ukoliko je tuženik prodavac u nemogućnosti zbog događaja za koji nije odgovorna ni jedna ni druga strana da isporuči kupljeno vozilo, to ne znači da se može osloboditi kako obaveze da isporuči uplaćeno vozilo, tako i obaveze da refundira vrijednost uplaćenog vozila (član 137. st. 1. ZOO).

(Vs S, broj Prev. 484/99. – Bilten 3/2000)

6. Ugovori o prodaji stana građenog za tržište zaključeni prije agresije na BiH nisu prestali zbog nemogućnosti ispunjenja, ako objekt u izgradnji nije usljed ratnih djejstava uništen ili znatnije oštećen, pa je izgradnju moguće dovršiti.

Iz obrazloženja:

Po odredbama člana 137. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, ugovor prestaje kada je ispunjenje obaveze jedne strane u dvostranom ugovoru postalo nemoguće zbog događaja za koje nije odgovorna ni jedna ni druga strana. Ta naknadna nemogućnost, za koju zakon veže ovu posljedicu, mora biti apsolutna, takva da je dužnik ne može ispuniti ni ulaganjem krajnjih napora i sredstava (u konkretnom slučaju to bi mogla biti potpuna propast prodate stvari u fazi izgradnje, ili zabrana daljnje gradnje i slično). Eventualno bi se moglo smatrati, polazeći od načela savjesnosti i poštenja u pravnom prometu (član 12. ZOO), da dolazi do nemogućnosti ispunjenja i kada bi dužnik morao uložiti nesrazmjerno velika sredstva, koja višestruko prevazilaze vrijednost dužne prestacije, da bi ispunio ugovornu obavezu (tzv. praktična nemogućnost koja se izjednačava sa fizičkom ili pravnom nemogućnošću). U

http://www.advokat-prnjavorac.com

konkretnom slučaju do ovakve naknadne nemogućnosti ispunjenja ugovorne obaveze tuženog nije došlo. Usljed ratnih djejstava samo je zaustavljen i prolongiran period izgradnje građevinskog objekta i prodatih stanova u njemu, koji je po prestanku tih dejstava mogao biti nastavljen (sudeći po dopisima tuženog daljnja izgradnja je i nastavljena), tako da ispunjenje obaveze tuženog nije nemogućno. Ako je zbog vanrednih okolnosti ispunjenje postalo otežano (iziskuje veće izdatke od onih na koje je tuženi računao u vrijeme zaključenja ugovora), to je mogao biti razlog da tuženi (u koliko nije bio u docnji u vrijeme nastupanja vanrednih okolnosti) zahtjeva tužbom raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti (članovi 133. do 136. ZOO), ako tužitelj ne pristane na povećanje cijene, no tuženi ovakav zahtjev nije podnio.

(Vs FBiH, Pž. 127/97, od 30. 09. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 34)

6. Kad je ispunjenje obveze jedne strane u dvostranom ugovoru postalo nemoguće zbog događaja za koji nisu odgovome ni jedna ni druga strana (u ovom slučaju ratne operacije), gasi se obveza i druge strane, no ako je ova nešto ispunila od svoje obveze, može zahtijevati vraćanje prema pravilima o vraćanju stečenog bez osnove.

(Vts RH, Pž. 1350/94, od 6. 12. 1994. - Zbirka 3 – 28)

8. Za prestanak obaveze zbog nemogućnosti ispunjenja obaveze jedne strane u dvostranim ugovorima, nije bitno da li se radi o nezamjenljivoj odnosno individualno određenoj stvari. Bitno je da je ispunjenje obaveze iz zaključenog ugovora postalo nemoguće zbog događaja za koji nije odgovorna ni jedna strana.

(Vs S, broj Prev. 385/95. – Izbor odluka 1/1996)

9. Ugovor ne prestaje zbog nemogućnosti ispunjenja ako su vanredne okolnosti nastupile nakon docnje za koju dužnik odgovara.

Iz obrazloženja:

Kada su vanredne okolnosti nastupile nakon docnje za koju dužnik odgovara, ugovor ne prestaje zbog nemogućnosti ispunjenja. Ovo stoga što u smislu člana 262. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, dužnik odgovara i za potpunu nemogućnost ispunjenja i ako je nije skrivio, ako je nastupila poslije njegovog dolaska u docnju, za koju odgovara (u smislu člana 354. ZOO, obaveza prestaje kad njeno ispunjenje postane nemoguće usljed okolnosti zbog kojih dužnik ne odgovara, a takva situacija ne može nastati kada su okolnosti nastupile za vrijeme docnje za koju dužnik odgovara). Ako dođe do nemogućnosti ispunjenja u takvom slučaju, obaveza iz ugovora se transformiše u obavezu na naknadu štete, što ne bi bio slučaj da je ugovor prestao u smislu člana 137. stav 1. ZOO.

(Vs FBiH, Pž. 127/97, od 30. 09. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 35).

10. Zbog neskrivljene nemogućnosti ispunjenja obaveze koje je nastalo poslije zaključenja ugovora, prestaje pravni odnos stranaka, ne prestaje obaveza stranke čije ispunjenje je postalo nemoguće, a prestaje i obaveza druge strane jer joj je prestao osnov.

Prestanak obaveze zbog nemogućnosti ispunjenja moguće je ne samo kada se radi o individualno određenim stvarima, već i kada se radi o individualno zamjenljivoj stvari.

(Vs S, broj II – Rev. 385/95, od 13. 9. 1995. – Gp, broj 5/00)

11. U situaciji kad je izvodač propustio pribaviti odobrenje za gradnju zbog čega je započeta gradnja zabranjena, a zbog promjene urbanističkih planova daljnja gradnja nije dopuštena, obvezan je naručitelju vratiti ono što je primio, bez prava na naknadu učinjenih troškova kad oni nisu od koristi za naručitelja.

(Vs H, Rev. 2115/88, od 25. 4. 1989. – Psp 46 – 74)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nemogućnost ispunjenja za koju odgovara druga strana

Član 138.

(1) Kad je ispunjenje obaveze jedne strane u dvostranom ugovoru postalo nemoguće zbog događaja za koji odgovara druga strana, njena obaveza se gasi, a ona zadržava svoje potraživanje prema drugoj strani, s tim što se smanjuje za onoliko koliko je ona mogla imati koristi od oslobođenja od sopstvene obaveze.

(2) Pored toga, ona je dužna ustupiti drugoj strani sva prava koja bi imala prema trećim licima u vezi sa predmetom svoje obaveze čije je ispunjenje postalo nemoguće.

VI - PREKOMJERNO OŠTEĆENJE

Očigledna nesrazmjera uzajamnih davanja

Član 139.

(1) Ako je između obaveza ugovornih strana u dvostranom ugovoru postojala u vrijeme zaključenja ugovora očigledna nesrazmjera, oštećena strana može zahtijevati poništenje ugovora ako za pravu vrijednost tada nije znala niti je morala znati.

(2) Pravo da se zahtijeva poništenje ugovora prestaje istekom jedne godine od njegovog zaključenja.

(3) Odricanje unaprijed od ovog prava nema pravnog dejstva.

(4) Ugovor će ostati na snazi ako druga strana ponudi dopunu do prave vrijednosti.

(5) Zbog ove nesrazmjere ne može se tražiti poništenje ugovora na sreću, javne prodaje, kao ni onda kad je za stvar data viša cijena iz osobite naklonosti.

---

1. Ne postoji razlog za poništenje ugovora o prodaji zbog prekomjernog oštećenja ako je prodavac prodao stvar za nižu cijenu ali pod povoljnijim drugim uslovima nego što su mu nudila druga lica.

Iz obrazloženja:

Pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužitelja za utvrđenje ništavosti ugovora o prodaji nekretnina, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da su nekretnine prodate po cijeni koja je približno odgovarala prometnoj cijeni u vrijeme prodaje, te da ih je tužilac svjesno prodao tuženom ispod cijene koja mu je nuđena od strane drugih kupaca, zbog uvjeta prodaje (tužilac je nakon prodaje stambene zgrade, zadržao stan u prizemlju, garažu, šupu i jednu polovinu okućnice do konačne isplate kupovne cijene), pa da prema tome, u konkretnom slučaju nisu ispunjeni uvjeti iz člana 139. Zakona o obligacionim odnosima za pobijanje ugovora zbog očigledne nesrazmjere uzajamnih davanja.

(Vs BiH, Rev. 118/88, od 8. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 37)

2. Pretpostavka je poništenje ugovora o prodaji zbog prekomjernog oštećenja, između ostalih, da oštećeni ugovaratelj nije znao niti morao znati za pravu vrijednost suugovarateljeve protučinidbe u vrijeme sklapanja ugovora.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Tužbeni zahtjev temelji se na pravnoj osnovi iz čl. 139. Zakona o obveznim odnosima. Prema odredbi st. 1. istog članka u slučaju kada je između obveza ugovornih strana u dvostranom ugovoru postojao očiti nerazmjer, oštećena strana može zahtijevati poništenje ugovora ako za pravu vrijednost tada nije znala niti je morala znati. Proizlazi, dakle, da su temeljne pretpostavke za prekomjerno oštećenje zbog kojeg se može tražiti poništenje ugovora da je u vrijeme sklapanja ugovora postojao očiti nerazmjer između obveza ugovornih strana, te da oštećeni ugovaratelj nije znao niti je morao znati za pravu vrijednost suugovarateljeve protučinidbe. U postupku je utvrđeno da je prava vrijednost nekretnine - neizgrađenog građevinskog zemljišta, koje je predmet prijeporne prodaje, u vrijeme sklapanja ugovora iznosila ….. tadašnjih dinara, a kako je ugovorena prodajna cijena od ….. dinara, nedvojbeno je postojanje očitog nesrazmjera između obveze tužitelja kao prodavatelja i obveze tuženice kao kupca. Nadalje sudovi su utvrdili da postoji i subjektivni elemenat prekomjernog oštećenja, tj. da tužitelj nije znao niti je mogao znati za pravu vrijednost predmetnog zemljišta. U svezi toga je utvrđeno da se radi o neizgrađenom građevinskom zemljištu koje je ranije bilo nacionalizirano i kao takovo izvan slobodnog pravnog prometa, te da je neposredno nakon sklapanja prijepornog ugovora vraćeno u vlasništvo tužitelja i da se tužitelj raspitivao o pravnoj vrijednosti zemljišta, ali da podatak nije mogao dobiti jer prometa takvog zemljišta koje se nalazi u centru grada Pazina nije niti bilo. Sama tuženica u reviziji ističe da su ona i tužitelj zajedno išli "kod općine i drugdje se informirati za cijenu" iz čega se može zaključiti da je tužitelj postupao s pažnjom koja se zahtijeva u prometu roba i usluga, a što opravdava i daljnje zaključivanje da je on bio u ispričivoj zabludi glede prave vrijednosti prodane nekretnine."

(Vs RH, Rev. 3960/94, od 9. 4. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 15/51)

3. Za poništaj ugovora zbog prekomjernog oštećenja potrebno je da je tužilac u vrijeme zaključenja ugovora znao, odnosno mogao znati za eventualnu nesrazmjeru u vrijednosti davanja. Tužba za poništaj ugovora po ovom osnovu može se podnijeti u roku od jedne godine od zaključenja ugovora.

(Vs S, broj Prev. 130/95. – Bilten 4/1995)

4. Kad je između obveza ugovornih strana postojao u vrijeme sklapanja ugovora očiti nerazmjer, a druga strana ponudi dopunu do prave vrijednosti, ne može se u parnici s osnovom ustrajati kod zahtjeva za poništenje ugovora, već su ispunjene pretpostavke za preinačenje tužbe u skladu s kojom će sud obvezati dužnika na isplatu novčane svote u visini razlike između ugovorene cijene i prave vrijednosti.

Iz obrazloženja:

"Vrijednost međusobnih davanja u dvostranom ugovornom odnosu kojim se svaka od ugovornih stranaka obvezuje određenom obvezom prema drugoj ugovornoj stranci utvrđuje se prema vrijednostima kakve su te i takve obveze imale u času sklapanja ugovora. To pravilo je propisano u čl. 139. st. 1. ZOO i na osnovi takve zakonske odredbe utvrđena je prometna vrijednost nekretnina revidenta prodavatelja tako da je revidentovo mišljenje o utvrđenju prometne vrijednosti nekretnina prema vremenu procjene u sudskom postupku ili pak prema nekom drugom vremenu, različitom od propisanog, suprotno izričitoj zakonskoj odredbi. S obzirom na to da je revident zatražio poništenje navedena ugovora zbog očita nerazmjera, da su za takvo poništenje na njegovoj strani ispunjene (već navedene) pretpostavke, tuženik je pak koristio pravo koje mu daje odredba čl. 139. st.4. ZOO - ponudio je tužitelju dopunu novčanog iznosa do prave vrijednosti kupljene nekretnine, s tim da je u takvu slučaju propisano da će ugovor ostati na snazi. Kada je tuženik ponudio dopunu do prave vrijednosti kupljene nekretnine, revident više nema zakonske osnove za traženje poništenja ugovora po ovoj osnovi, već njemu kao oštećenoj strani u takvom ugovornom odnosu ostaje pravo zahtijevati da mu tuženik izvrši dopunu do prave vrijednosti. U

http://www.advokat-prnjavorac.com

takvu slučaju kada tuženik u parnici radi poništenja ugovora zbog očitog nerazmjera uzajamnih davanja ponudi dopunu do pune vrijednosti, nastaje prema odredbama čl. 191. st.2. Zakona o parničnom postupku procesno-pravna situacija za preinačenje tužbe tako da se umjesto poništenja ugovora traži novčana svota u visini razlike između ugovorene cijene i prave vrijednosti. Usvajanjem tužbena zahtjeva uspostavlja se jednakost uzajamnih davanja, odnosno razmjer između obveze stranaka, ugovor postaje punovrijedan i nastupaju njegovi pravni učinci kao da od početka, od momenta sklapanja, nije bilo očitog nerazmjera u vrijednostima. To znači da će, u slučaju da druga strana ne isplati novčani iznos na ime dopune do prave vrijednosti na koji je obvezana presudom, nastupiti pretpostavke za raskid ugovora zbog neispunjenja. Budući da je tuženik ponudio dopunu cijene do prave vrijednosti kupljene nekretnine, ugovor ostaje na snazi bez uvjeta, što znači da sud prvog stupnja nije pravilno odlučio kada je ostajanje ugovora na snazi stavio u uvjetni odnos sa tuženikovom obvezom plaćanja do prave vrijednosti kupljene nekretnine."

(Vs RH, Rev. 1809/90, od 16. 4. 1991. – Izbor odluka 1993 – 59/90)

5. Zbog prekomjernog oštećenja tuženik ne može pobijati ugovor prigovorom u parnici, već jedino podnošenjem tužbe radi donošenja konstitutivne odluke o poništenju ugovora.

Iz obrazloženja:

"Tuženikov prigovor (o prekomjernom oštećenju) sudovi nižeg stupnja su opravdano otklonili upuštajući se, doduše bez potrebe, u ocjenjivanje da li je tuženik u smislu odredaba čl. 139. preuzetog Zakona o obveznim odnosima u vrijeme sklapanja spornog ugovora znao za pravu vrijednost prodanih nekretnina. Naime, i kad postoji prekomjerno oštećenje, ugovor proizvodi učinke i obvezuje stranke sve dok ga sud na zahtjev oštećene stranke konstitutivnom odlukom ne poništi. Zato zbog prekomjernog oštećenja tuženik ne može pobijati ugovor prigovorom, već jedino podnošenjem tužbe (odnosno protutužbe), a takvim se sredstvom u ovoj pravnoj stvari tuženik nije poslužio."

(Vs RH, Rev. 369/94, od 9. 3. 1994. – Izbor odluka 2/1995 – 22/65)

6. Prodavac koji je kupcu na licu mjesta pokazao međe prodate površine zemljišta, može pobijati ugovor zbog prekomjernog oštećenja ako je bio u zabludi u pogledu površine zemljišta, a cijena je određena po metru kvadratnom.

Iz obrazloženja:

Predmet ugovora o kupoprodaji zemljišta određen je time što je prodavac pokazao kupcu međe, bez obzira da li je bio u zabludi u pogledu površine zemljišta, pa je u ugovoru navedena manja površina nego što je u stvarnosti. Ova činjenica može biti relevantna samo za pobijanje ugovora zbog prekomjernog oštećenja, ako je prodavac bio u opravdanoj zabludi u pogledu površine zemljišta, da je manja nego što jeste u stvarnosti, a cijena je određena prema metru kvadratnom površine prodatog zemljišta (član 139. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 699/89, od 28. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 39)

7. Ocijenjeno je da ne može tražiti poništenje ugovora zbog prekomjernog oštećenja prodavatelj slike određenog autora koji pravu vrijednost slike nije utvrdio u vrijeme prodaje, nego tek nakon izvršene prodaje.

Iz obrazloženja:

"Tužitelju je odbijen tužbeni zahtjev kojim traži da se raskine (zapravo poništi) usmena kupoprodajna pogodba kojom je tuženik kupio 1980.g. od tužitelja sliku autora Milića od Mačve jer je utvrđeno da ne postoje zakonske pretpostavke za udovoljenje tužbenom zahtjevu. Naime, u ovom se sporu radi o zahtjevu za poništenje ugovora zbog prekomjernog oštećenja tužitelja kao prodavatelja, a prema odredbi iz

http://www.advokat-prnjavorac.com

čl. 139. Zakona o obveznim odnosima. Prema odredbi ako je između obveza ugovornih strana u dvostranom ugovoru postojao u vrijeme sklapanja ugovora očiti nerazmjer, oštećena strana može zahtijevati poništenje ugovora (među ostalim samo) ako za pravu vrijednost tada nije znala, niti je mogla znati. Prema navodima u tužbi, tužitelj je oglasio u "Večernjem listu" prodaju triju umjetničkih slika određenih autora između kojih i prodaju navedene slike. Kao prvi interesent javio se na oglas tuženi (iz Osijeka) i njemu je prodana slika po cijenu koju je tužitelj odredio. Kasnije je tužitelj od ostalih interesenata za kupnju slika saznao da je ta cijena bila simbolična itek se tada obratio za mišljenje stručnjacima koji su mu (navodno) rekli da je vrijednost slike nekoliko milijuna starih dinara. Nižestupanjski su sudovi pravilno ocijenili da je tužitelj u ovom slučaju prije nego je objavio prodaju slika, odnosno prije nego je zatražio kupoprodajnu cijenu, morao znati vrijednost slike koju prodaje, a ne da vrijednost slike utvrđuje nakon što ju je prodao."

(Vs RH, Rev. 1281/91, od 20. 6. 1991. – Izbor odluka 1993 – 58/90)

8. Kad su stranke u ugovor o prodaji unijele manji iznos cijene od stvamo ugovorene cijene, prodavatelj može zahtijevati izvršenje ugovora u visini stvarne ugovorene cijene koja je odlučna i za pitanje postojanja prekomjernog oštećenja.

(Vs H, Rev. 2099/85, od 9. 4. 1986. - Psp 32 – 80)

9. Postoji razlog za poništenje ugovora ako je prodavac zbog nepoznavanja cijena prodao stvar nesrazmjerno ispod realne vrijednosti.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 139. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ako je između obaveza ugovornih strana u dvostranom ugovoru, postojala u vrijeme zaključenja ugovora očigledna nesrazmjera, oštećena strana može zahtijevati poništenje ugovora ako za pravu vrijednost nije znala niti je morala znati. Iz navedene zakonske odredbe proizilazi da se može zahtijevati poništenje ugovora zbog očite nesrazmjere uzajamnih davanja u slučaju postojanja očite nesrazmjere između uzajamnih davanja (objektivnog kriterija) i neznanja oštećene strane za postojanje tog nesrazmjera (subjekstivni kriterij).

Utvrđeno je da je tužiteljica na osnovu ugovora od 27. 9. 1979. godine tuženom prodala kuću veličine 72 m^2 i zemljište u površini od oko …. m^2 (livada, voćnjak i … m^2 pod šumom) za cijenu od …… dinara, te da je vrijednost nekretnina u vrijeme zaključenja ugovora iznosila ……. dinara.

S obzirom na utvrđeni vrijednosni odnos predmeta činidbe i predmeta protivčinidbe (objektivne vrijednosti prodatih nekretnina i cijene) nižestepeni sudovi su pravilno primijenili navedenu zakonsku odredbu kada su ocijenili da postoji očita nesrazmjera uzajamnih davanja ugovornih stranaka na osnovu zaključenog ugovora o prodaji.

U postupku je utvrđeno da je tužitelica u poodmakloj životnoj dobi, da živi sama na selu i da nije znala za realnu vrijednost novca (mislila je da za ……. dinara može kupiti "pola D……..”), da je realnu vrijednost novca spoznala kada je nakon prodaje nekretnina otišla u D……. radi kupovine garsonijere i saznala da garsonijera košta …… dinara i da je odmah nakon toga pokušala vratiti tuženom …… dinara (nakon 15 dana po prodaji nekretnina).

(Vs BiH, Rev. 236/87, od 11. 2. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 18)

10. Javnom prodajom u smislu odredbe čl. 139. st. 5. ZOO valja smatrati kako prinudnu tako i dobrovoljnu javnu prodaju.

(Vs H, Rev. 361/85, od 9. 5. 1985. – Informator, broj 3356.

11. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 71. ZOO

http://www.advokat-prnjavorac.com

Posebni slučajevi

Član 140.

(1) Ako se otuđuuje osnovno sredstvo u društvenoj svojini, a sticalac je fizičko ili građansko pravno lice, može se zahtijevati poništenje ugovora ukoliko je ono što je primljeno u očiglednoj nesrazmjeri sa vrijednošću u vrijeme zaključenja ugovora.

(2) Ako fizičko ili građansko pravno lice otuđuje stvar koja može biti osnovno sredstvo, a sticalac je društveno pravno lice, može se zahtijevati poništenje ugovora ukoliko je ono što je dato u očiglednoj nesrazmjeri sa vrijednošću u vrijeme zaključenja ugovora.

(3) Neznanje prave vriejednosti stvari u času zaključenja ugovora nije uslov za njegovo poništenje.

(4) Poništenje ugovora može zahtijevati društveno pravno lice koje je bilo ugovorna strana, kao i nadležni organ.

(5) Ukoliko ovim članom nije drukčije propisano, shodno se primjenjuju pravila iz prethodnog člana.

(6) Pod osnovnim sredstvom u smislu ovog člana ne podrazumijeva se nepokretnost koja je osnovno sredstvo društvenog pravnog lica.

Napomena (RS): Na osnovu člana 19. ZIDZOO, naslov člana 140. i član 140. brisani su.

VII - ZELENAŠKI UGOVOR

Član 141.

(1) Ništav je ugovor kojim neko, koristeći se stanjem nužde ili teškim materijalnim stanjem drugog, njegovim nedovoljnim iskustvom, lakomislenošću ili zavisnošću, ugovori za sebe ili za nekog trećeg korist koja je u očiglednoj nesrazmjeri sa onim što je on drugom dao ili učinio, ili se obavezao dati ili učiniti.

(2) Na zelenaški ugovor shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona o posljedicama ništavosti i o djelimičnoj ništavosti ugovora.

(3) Ako oštećeni zahtjeva da se njegova obaveza smanji na pravičan iznos, sud će udovoljiti takvom zahtjevu ako je to moguće a u tom slučaju ugovor sa odgovarajućom izmjenom ostaje na snazi.

(4) Oštećenik može podnijeti zahtjev za smanjenje obaveze na pravičan iznos u roku od pet godina od zaključenja ugovora.

---

1. Zaključak da je ugovorena nedopuštena kamata na ugovore o kreditu može se zasnovati samo na utvrđenju da su ostvareni svi elementi zelenaškog ugovora.

Iz obrazloženja:

Tuženik spori iznos ..... DEM koji se odnosi na 10 odsto ugovorenih kamata mjesečno, obračunatih od 10. 2. 1995. godine do 15. 3. 1995. godine, smatrajući ih zelenaškim. U žalbi i tijekom postupka nije se očitovao koliku kamatnu stopu smatra realnom i pravednom, niti je u tome pravcu postavio svoj zahtjev za eventualno smanjenje kamatne stope.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Tuženik, dakle, elemente zelenaškog ugovora nalazi samo u ugovorenoj stopi kamate, ne navodeći nikakve druge okolnosti, niti se pozivajući na dokaze iz kojih bi proizašli elementi zelenaškog ugovora propisani u članku 141. Zakona o obveznim odnosima.

Sve kada bi kamatna stopa iz ovog ugovora znatnije odstupala od one koju je tužiteljica, inače, ugovarala za ovakve vrste poslova u vrijeme zaključenja ugovora, to još nije dovoljno da bi se mogla proglasiti zelenaškim i tražiti njezino smanjenje. Naime, uz znatnija odstupanja u pogledu njezine visine, potrebno je da ugovaranjem takve kamatne stope tužiteljica koristi stanje nužde ili teško materijalno stanje tuženika u kojem se on nalazi. Teško stanje tuženika uz to tužiteljici mora biti poznato ili bi za njega iz okolnosti pod kojima se ugovor zaključuje morala znati.

Tuženik je, međutim, pravna osoba. Bavi se trgovinom i u obavljanju te djelatnosti, radi sticanja dobiti, nabavlja robu u inozemstvu za koju mu je potrebna garancija tužene. Prodavat će je na domaćem tržištu, svakako, na način i po cijenama koje će mu uz podmirenje svih ovisnih troškova osigurati postizanje dobiti. U sklopljenom pravnom poslu sa tužiteljicom, tuženik je očito pronašao svoj interes. Nikada nije ni tvrdio da je postupao u nuždi ili teškom materijalnom stanju, kojeg na drugi povoljniji način nije mogao prevazići, pa da je tako bio primoran na zaključenje ugovora koji je za njega očito nepovoljan. Pogotovo tuženik ne tvrdi da bi tužiteljici ovakvo njegovo stanje bilo poznato i da ga je ona za sebe iskoristila. Teret dokazivanja ovih okolnosti je na tuženiku kao ugovornoj strani koja se na elemente zelenaštva poziva, a on ne samo da ih nije dokazao, već ne tvrdi ni da su uopće postojale, čime ovaj žalbeni prigovor svodi na potpunu proizvoljnost.

Ugovorna kamatna stopa nije protivna ni članku 399. Zakona o obveznim odnosima, budući da, u smislu njegova stavka 2., nije donijet posebni zakon kojim bi bila propisana najviša dopuštena kamatna stopa. Naprotiv, kako tuženik u žalbi ne pobija utvrđenje izneseno u razlozima pobijene presude da se radi o kamatnoj stopi koju je tužiteljica ugovarala u tom vremenu za ovakvu vrstu poslova, proistječe da je ona u suglasnosti sa stavkom 3. članka 399. navedenog zakona.

(Vs FBiH", Pž. 66/99, od 27. 4. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 44)

2. Kad nije donesen poseban zakon koji bi određivao najvišu ugovornu kamatnu stopu između drugih osoba (a ne između pojedinaca), u svakom pojedinom slučaju treba ocijeniti da li stopa ugovorne kamate ima elemente zelenaškog ugovora.

Iz obrazloženja:

"Pri razmatranju osnovanosti prigovora revidenta da u ovom slučaju (ugovora o zajmu između pravnih osoba) stopa ugovorne kamate (14,7% mjesečno) predstavlja lihvarsku kamatu - treba istaknuti da je u pitanju najviša ugovorna kamatna stopa između drugih osoba (ne radi se o ugovornoj kamati između pojedinaca čija je visina propisana u čl. 399. st. 1. ZOO), koju prema odredbi čl. 399. st. 2. ZOO treba odrediti posebnim zakonom, pa kako takav zakon još nije donesen, treba, po stajalištu ovog suda, u svakom pojedinom slučaju ispitati da li stopa ugovorne kamate (između navedenih osoba koje nisu pojedinci) ima elemente zelenaškog ugovora (čl. 141. ZOO). Niži sudovi su pravilno otklonili prigovor revidenta da bi u ovom slučaju bile ugovorene zelenaške kamate. Naime, sam revident ističe da je u vrijeme zaključenja ugovora o zajmu (kreditu) tijekom 1991.g. kojim je određena stopa ugovorne kamate koju je dužan plaćati zajmoprimac - kod poslovnih banaka u Republici Hrvatskoj kamatna stopa iznosila od 200% do 300% godišnje, pa kako je spomenuta ugovorena kamatna stopa (14,7% mjesečno) niža od kamatne stope koju su u isto vrijeme ugovarale poslovne banke kod davanja novčanih kredita - već ta okolnost ukazuje da ugovorena kamatna stopa u ovom slučaju ne predstavlja lihvarsku kamatu."

(Vs RH, II Rev. 74/93, od 21. 1o. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 11/43)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Nagodba koja ima svojstvo zelenaškog ugovora ništava je i stoga ne utječe na pravo i obvezu stranaka koje su je sklopile.

(Vs RH, Rev. 2519/94, od 2. 4. 1997. - Izbor oduka 2/1997 – 58)

4. Naknada materijalne i nematerijalne štete, zbog smrti lica se može tražiti, iako je prije pokretanja parnice šteta isplaćena na osnovu izjave o namirenju, odnosno sporazuma o poravnanju izdejstvovanog u neravnopravnim uslovima primaoca naknade.

(Vs RCG, Rev. 327&96 od 21. 4. 1997. – Bilten Vs RCG 1997 – 42. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 1089. ZOO)

5. Sud će pružiti zaštitu samo prosječnoj kamatnoj stopi, odnosno onoj kamati koja se iskazuje kao ekvivalent primjeren davanju koje čini povjerilac iz ugovora o kreditu. U protivnom, ako se utvrdi da takva kamata predstavlja nesrazmjernu imovinsku korist sud će na zahtjev oštećenog istu smanjiti na pravičan iznos.

(Vs S, broj Prev. 459/99. – Bilten 3/2000)

6. Ocijenjeno je da valjanost ugovora o prodaji stana treba ispitati primjenom odredaba čl. 141. ZOO o zelenaškom ugovoru, kada kupac tvrdi da je pristao platiti razliku cijene stana da bi izbjegao veliku štetu koja bi mu nastala raskidom ugovora.

Iz obrazloženja citiramo:

Tužbeni zahtjev temelji se na tvrdnji da je aneksima ugovora prvo utvrđenu kupoprodajnu cijenu tuženik jednostrano obračunao suprotno odredbama ZOO, a da su tužitelji izvršili isplatu da bi izbjegli veliku štetu koja bi im nastala u slučaju raskida ugovora kojim je tuženik prijetio pozivajući ih na isplatu razlike cijene. Iako tužitelji nisu označili pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, iz činjeničnih navoda na kojima temelje tužbeni zahtjev može se zaključiti da oni smatraju da je tuženik, koristeći se njihovim stanjem nužde, aneksima ugovora ugovorio za sebe cijenu stana u očitom nerazmjeru sa stvarnom vrijednosti stana, a u takvom slučaju radilo bi se o zelenaškom ugovoru (čl. 141. st. 1. ZOO) čija bi odredba o cijeni bila apsolutno ništava, a to bi imalo kao posljedicu postojanje obveze tuženika da vrati dio cijene isplaćene na temelju takve odredbe aneksa ugovora, sukladno odredbi čl. 104. st. 1. ZOO.

(Vs RH, Rev. 2449/94, od 30. 4. 1997. - Izbor oduka 2/1997 – 59)

7. Za pravilnu kvalifikaciju zelenaškog ugovora potrebno jeda je tuženi ugovorom o kreditu koristio stanje nužde tužioca, teško materijalno stanje, nedovoljno iskustvo i lakomislenost, pa je za sebe ugovorio korist koja je u očiglednoj nesrazmjeri što je on drugom dao. Kada je ugovor o kreditu zaključen pod uslovom da se glavnica valorizuje sa porastom cijena na malo i obezbijedi od inflatornih kretanja, tada nije u pitanju zelenaški ugovor.

(Vs S, broj Prev. 535/95. – Bilten 2/1996)

8. Okolnosti koje nastupe nakon sklapanja ugovora, a koje otežavaju ispunjenje obveze jedne strane, nisu odlučne za ocjenu je li neki ugovor zelenaški ili nije. To je zato što je za ocjenu radi li se o zelenaškom ugovoru potrebno da ugovor već u vrijeme njegova sklapanja ima sve objektivne i subjektivne elemente propisane odredbom čl. 141. ZOO.

(Vs RH, Rev. 1243/91, od 25. 6. 1991. - Izbor oduka 1993 - 91)

9. Ako je ugovorena kamatna stopa nesrazmerno visoka u odnosu na okolnosti konkretnog posla i kao takva u suprotnosti sa načelom savesnosti i poštenja, te načelom jednake vrednosti davanja iz član 12. i član 15. ZOO, sud je dužan saglasno odredbi član 141. ZOO da umjeri stopu ugovorene kamate saglasno odredbi član 399. ZOO.

(Ss, Gzs. 18/99, od 24. 6. 1999)

http://www.advokat-prnjavorac.com

10. Kad je visina zakupnine za poslovnu prostoriju utvrđena na osnovi provedene licitacije, s ugovorenom klauzulom o povećanju zakupnine u skladu s odlukom nadležnog tijela, zakupac ne može osnovano zahtijevati naknadno utvrđenje ništavosti ugovora kao zelenaškoga, u smislu čl. 141. ZOO.

(Os Rijeka, Gž. 163/90, od 21. 2. 1990. – Psp 45 – 66)

11. Ugovorena kamata od 14% i 15% na mjesečnom nivou na glavnicu u devizama je špekulativna kamata bez odgovarajućeg pokrića iz međusobnih odnosa po ugovoru o oročavanju deviznih sredstava, pa je zbog toga ugovor u tom dijelu za kamatu preko iznosa domicilne stope ništav.

(Vs S, broj Prev. 728/97. – Bilten 1/1998)

12. Do smanjivanja obaveze iz zelenaškog ugovora može doći samo na zahtjev oštećenog.

(Vs S, broj, Rev. 6928/97, od 28. 1. 1998. – Gp, broj 6/00)

13. Postojanje stanja nužde podrazumijeva postojanje takvog ekonomskog ili neekonomskog stanja u kojem se nalazi neka osoba, da joj je jedini izlaz iz tog stanja sklopiti za nju nepovoljan, zelenaški ugovor.

Iz obrazloženja:

Na temelju utvrđenih činjenica da je tuženik donio Pravilnik o priznavanju odštete zbog profesionalne azbestoze kojim je reguliran način sklapanja nagodbi, da je tužitelj znao i bio upozoravan po mnogim zaposlenicima tuženika na mogućnost ostvarenja svog prava i putem suda, kojim putem se ostvaruje naknada za nekoliko puta veća od one koja se ostvaruje putem sklapanja nagodbe, da se tužitelj opredijelio za sklapanje nagodbe sa tuženikom i s tim u svezi pokrenuo i sudjelovao u postupku koji je prethodio sklapanje nagodbe, te da je u to vrijeme tužitelj bio u prijevremenoj starosnoj mirovini, te stanovao u vlastitoj obiteljskoj kući, sudovi su osnovano zaključili da ne postoje razlozi zbog kojih bi sporna nagodba imala značenje zelenaškog ugovora u smislu odredbe iz čl. 141. st. 1. Zakona o obveznim odnosima – ZOO.

Rečenom odredbom zelenaški ugovor je definiran kao ugovor kojim netko, koristeći se stanjem nužde ili teškim materijalnim stanjem drugog, njegovim nedovoljnim iskustvom, lakomislenošću ili zavisnošću, ugovori za sebe ili za nekog trećeg korist koja je u očitom nesrazmjeru s onim što je on drugom dao ili učinio, ili se obvezao dati ili učiniti.

Proizilazi dakle da za postojanje zelenaškog ugovora trebaju biti kumulativno ispunjeni uvjeti - da postoji očiti nesrazmjer između onoga što zelenaš ugovora u svoju korist i onog što po ugovoru daje, da je oštećeni suugovaratelj na taj nesrazmjer uzajamnih davanja pristao zbog stanja nužde, teškog materijalnog stanja, nedovoljnog iskustva ili zavisnosti, koje okolnosti moraju biti alternativno ispunjene, te da je zelenaš znajući za te okolnosti njima se namjerno koristio u svoju korist.

U reviziji se neosnovano ističe da je u postupku utvrđeno da se tuženik u odnosu na tužitelja koristio stanjem nužde, teškim materijalnim stanjem i zavisnošću tužitelja prema tuženiku, jer su sudvoi na temelju naprijed rečenih činjeničnih utvrđenja osnovano zaključili da navedene nepovoljne okolnosti na strani tužitelja nisu postojale.

Postojanje nužde u smislu rečene odredbe podrazumijeva postojanje takvog ekonomskog ili neekonomskog stanja u kojem se nalazi neka osoba tako da joj je jedini izlaz iz tog stanja sklopiti za sebe nepovoljan, zelenaški ugovor.

Tužitelj se samo uopćeno poziva na nuždu kao razlog zbog kojeg je sklopio nagodbu, a da pritom ne navodi okolnosti koje bi opravdavale zaključak o njezinu postojanju.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Glede pitanja teškog materijalnog stanja tužitelja, na temelju činjenica da se tužitelj u vrijeme sklapanja nagodbe nalazio u mirovini, te da je imao u vlasništvu obiteljsku kuću, sudovi su osnovano zaključili da teško materijalno stanje tužitelja nije postojalo, jer on nije bio bez osnovnih sredstava za život.

U vrijeme sklapanja nagodbe tužitelj nije bio u radnom odnosu sa tuženikom, pa je potpuno neosnovano isticanje zavisnosti tužitelja od tuženika kao razlog zbog kojeg bi tužitelj sklopio nagodbu.

(Vs RH, Rev. 1710/99 od 16. 2. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 23)

VIII - OPŠTI USLOVI UGOVORA

Napomena (RS): na osnovu člana 20. ZIDZOO, u Glavi II, Odjeljak I, Odsjek 5. u naslovu pododsjeka VIII, poslije riječi: "uslovi" dodaje se riječ: "formuliranih".

Obaveznost

Član 142.

(1) Opšti uslovi određeni od strane jednog ugovarača, bilo da su sadržani u formalnom ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva, dopunjuju posebne pogodbe utvrđene među ugovaračima u istom ugovoru, i po pravilu obavezuju kao i ove.

(2) Opšti uslovi ugovora moraju se objaviti na uobičajeni način.

(3) Opšti uslovi obavezuju ugovornu stranu ako su joj bili poznati ili morali biti poznati u času zaključenja ugovora.

(4) U slučaju neslaganja opštih uslova i posebnih pogodbi važe ove posljednje.

Napomena (RS): Na osnovu člana 21. ZIDZOO, u članu 142. stav 1. riječ: "formalnom" zamjenjuju se riječju: "formularnom".

U stavu 2. riječ: "ugovora" briše se.

---

1. Ako je ugovorena fiksna kamatna stopa na devizni štedni ulog banka se ne može osnovano pozivati na svoju odluku kojom je propisala da se obračun kamata u toku trajanja oročenja vrši po kamatnoj stopi propisanoj odlukom banke.

Iz obrazloženja:

Tužena banka se ne može osnovano pozivati na svoje odluke kojima je propisano da se obračun kamata u toku trajanja oročenja vrši po kamatnoj stopi propisanoj odlukom banke sve i da je takva klauzula unijeta u štednu knjižicu, jer u ovakvim slučajevima vrijede odredbe ugovora koga sustranke zaključile (čl. 1035. ZOO), a ne opšti uslovi, kako je to i propisano odredbom člana 142. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs RS, Rev. 39/93, od 26. 10. 1993. - Bilten 1/1999 – 70)

2. Isporučilac električne energije može vršiti obustavu električne energije potrošaču, ako u određenom roku ne plati naknadu za utrošenu električnu energiju.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Opštim uslovima za isporuku električne energije važećim u vrijeme nastanka spornog odnosa ("Sl. list SRBiH", br. 6/92 i 2/93) i sada važećim Opštim uslovima za isporuku električne enrgije ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/99), donesenim u skladu sa odredbama Zakona o elektroprivredi, regulisano je da isporučilac električne energije može vršiti obustavu električne energije potrošaču, ako u određenom roku ne plati naknadu za utrošenu električnu energiju.

Polazeći od utvrđenja prvostepenog suda da je tuženi isključio električnu energiju u stanu tužitelja 10. 04. 1998. godine radi neplaćenih računa za isporučenu električnu energiju, te nakon opomene da će isključiti električnu energiju u slučaju neplaćanja računa, ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud pravilno primijenio materijalno pravo kada je ocijenio da tuženi koji je u postupku u skladu sa navedenim Opštim uslovima za isporuku električne energije ne bi bio odgovoran za štetu sve i da je ona nastala i shodno tome da je tužbeni zahtjev neosnovan.

(Ks u Sarajevu, Gž. 200/99, od 14. 4. 1999. – Bilten sp KsS 3/2001, tr. 18)

3. Isporučilac električne energije ovlašten je da od korisnika zahtijeva razliku cijene, ako se utvrdi da nije naplatio cijenu za svu isporučenu električnu energiju, iako je do manje naplate došlo usljed pogrešnog obračuna njegovog radnika.

Iz obrazloženja:

Pravilno prvostepeni sud nalazi da postoji obaveza tuženog da plati neplaćenu razliku u cijeni, koja je, saglasno odredbi člana 85. stav 1. Opštih uslova za isporuku električne energije, naknadno utvrđena i obračunata, a za koju nije protekao zastarni rok od tri godine.

Činjenica da je zbog propusta tužioca, a ne tuženog, prvobitno došlo do pogrešnog obračuna, ne isključuje pravo isporučioca električne energije da naknadno obračuna i traži naplatu cijene za stvarno isporučenu količinu električne energije, niti prestaje obaveza korisnika da tu cijenu plati bez obzira na to što nije bilo propusta na njegovoj strani prilikom prvobitnog obračuna.

(Vs BiH, Pž. 236/86, od 27. 1. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 17)

4. Opći su uvjeti za osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja sastavni dio ugovora o osiguranju i kao takvi obvezatni. Kako se osigurani slučaj dogodio prije početnog dana na koji bi se odluka o izmjenama Općih uvjeta odnosila, to tuženica nije bila u obvezi isplatiti dvostruki iznos naknade tužitelju osnovom tako donesene odluke.

Iz obrazloženja:

"U postupku suda prvog stupnja je utvrđeno, a koja utvrđenja prihvaća i sud drugog stupnja, da se tužitelju osigurani slučaj dogodio 21.travnja 1992. g. kada je zbog zadobivenih teških tjelesnih ozljeda kod tužitelja nastupilo smanjenje njegovih životnih aktivnosti za 70%.

Utvrđeno je da je tužitelj ostvario obeštećenje izvršenom isplatom od strane tuženice u srpnju 1993. g., i to kako s osnova police individualnog osiguranja, tako i police kolektivnog osiguranja, a i iz osnova osiguranja dioničara.

Utvrđeno je da je za trajanja ovih osiguranja tuženica donijela odluku kojom je izmijenila Opće uvjete osiguranja od posljedica nesretnog slučaja i to nakon nastupa osiguranog slučaja, a prije isplate tužitelju. Tim je Općim uvjetima predvidjela mogućnost da ukoliko bi se utvrdilo kod osiguranika postotak invaliditeta koji bi prelazio 50%, tada da se na svaki dio postotka invaliditeta koji prelazi 50% priznaje dvostruki iznos naknade.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Pravilno su nižestupanjski sudovi, a nalazeći da se na konkretni slučaj ne mogu primjeniti izmjene Općih uvjeta osiguranja tuženice, tužitelja sa postavljenim tužbenim zahtjevom za isplatu naknade u dvostrukom iznosu za invaliditet koji bi prelazio 50%, a što u konkretnom slučaju čini 20%, odbili.

Opći su uvjeti za osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja sastavni dio ugovora o osiguranju i kao takvi obvezatni (čl. 142. i čl. 902. ZOO). To je slučaj i kod tužitelja. Tuženica je, a prema nađenim utvrđenjima isplatila tužitelju naknadu u cijelosti prema Općim uvjetima koji su bili na snazi u vrijeme zaključenja pojedinih ugovora između tužitelja i tuženika.

Dvostruka naknada za invaliditet preko 50% nije bila ugovorena između stranaka jer nije bila niti predviđena Općim uvjetima, koji su bili na sastavni dio ugovora o osiguranju tada zaključenih među strankama.

Tuženica je odlukom o izmjenama i dopunama Uvjeta za osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja od 27. travnja 1992. g. izmijenila čl. 7. st. 1. Općih uvjeta po kojima je tuženik zaključio ugovor o osiguranju sa tužiteljem tako što je dodala odredbu da, ukoliko bi ukupan postotak invaliditeta iznosio preko 50%, tada da se na svaki dio postotka invaliditeta koji iznosi preko 50%, priznaje dvostruki iznos naknade. Istom je odlukom u čl. 14. propisano da ta odluka stupa na snagu s danom donošenja a primjenjuje se na osigurane slučaje koji su se dogodili u 0,00 sati 15. svibnja 1992. g. i kasnije.

Kako nije sporno da se osigurani slučaj kod tužitelja dogodio 21. travnja 1992. g., dakle, prije 15. svibnja 1992.g. kao početnog dana na koji bi se odluka o izmjenama općih uvjeta odnosila, to tuženica nije bila u obvezi isplatiti dvostruki iznos naknade tužitelju osnovom tako donesene odluke."

(Vs RH, Rev. 416/96, od 7.12.1999. - Svijet osiguranja 5. 10. 2001

5. Željezničke transportne organizacije ne mogu zahtijevati povećanu cijenu utvrđenu posebnom tarifom za prevoz robe u željezničkom unutrašnjem saobraćaju, samo zbog toga što se radi o robi iz uvoza ili namijenjenoj izvozu.

(Vs BiH, Pž. 112/87, od 3. 8. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 62)

6. Činjenica da je korisnik American-express kartice reklamirao određeni račun na prodajnom mjestu, i o tome obavijestio izdavatelja kartice, ne oslobađa ga obveze da podmiri iznos naplaćen po takvom računu ako u direktnom odnosu korisnika kartice s prodavateljem nije došlo do storniranja računa odnosno vraćanja novca.

(Vs H, Rev. 1661/86, od 10. 12. 1987. – Psp 40 – 71)

7. PTT organizacija nije dužna premjestiti telefonske uređaje pretplatnika prije isteka roka od 15 dana od podnošenja zahtjeva (čl. 175. Općih uvjeta za pružanje PTT usluga).

(Vs H, Rev. 130/90, od 23. 10. 1990. – Psp 51 – 108)

8. Isključena je obaveza osiguravača da plati sumu osiguranja osiguraniku koji je povrijeđen u saobraćaju prilikom neopreznog prelaženja ulice u pijanom stanju.

(Vs BiH, Rev. 304/87, od 17. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 84)

Ništavost nekih odredbi opštih uslova

Član 143.

(1) Ništave su odredbe opštih uslova koje su protivne samom cilju zaključenog ugovora ili dobrim poslovnim običajima, čak i ako su opšti uslovi koji ih sadrže odobreni od nadležnog organa.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Sud može odbiti primjenu pojedinih odredbi opštih uslova koje lišavaju drugu stranu prava da stavi prigovore, ili onih na osnovu kojih ona gubi prava iz ugovora ili gubi rokove, ili koje su inače nepravične ili pretjerano stroge prema njoj.

---

1. Ne može se usvojiti tužbeni zahtjev preduzeća – korisnika električne energije da se javnom preduzeću za distribuciju električne energije unaprijed zabrani da jednostranim aktom obustavi isporuku električne energije tužitelju.

Iz obrazloženja:

Tužitelj u ovoj parnici zahtjeva da se tuženom zabrani da bez valjane izvršne isprave isključuje električnu energiju neophodnu za rad objekata tužitelja.

Ovako apstraktno postavljeni tužbeni zahtjev je neosnovan i stoga prvostepenom presudom pravilno odbijen.

Tužitelj, rukovođen navodno negativnim iskustvom u konkretnom korištenju ovlaštenja tuženog koja proizlaze iz Općih uvjeta za isporuku električne energije (prečišćeni tekst - "Službene novine Federacije BiH", broj 35/99), čl. 104. stav 1. i 106. stav 1. tačka 13. i stav 3., traži da se utvrdi da ove odredbe, bez obzira na to što su Opći uvjeti za isporuku električne energije odobreni od strane Vlade FBiH, ne može tuženi koristiti u realizaciji ugovora o isporuci električne energije zaključenog sa tužiteljem premda su ti Opći uvjeti sastavni dio formularnog ugovora (ugovora po pristupu) o isporuci električne energije zaključenog između parničnih stranaka. Ovo stoga što su, u smislu člana 143. stav 1. ZOO, ništave odredbe općih uvjeta koje su protivne samom cilju zaključenog ugovora ili dobrim poslovnim običajima čak i ako su opći uvjeti koji ih sadrže odobreni od nadležnog organa.

Opći uvjeti za isporuku električne energije se, međutim, zasnivaju na odredbama člana 50. Zakona o elektroprivredi ("Službeni list RBiH", br. 1/93 i 13/94), koji se i sada primjenjuje u smislu člana iX. 5. (1) Ustava FBiH, a po odredbama člana 55. ovog zakona, javno preduzeće može obustaviti isporuku električne energije potrošaču koji se ne pridržava općih uvjeta za isporuku električne energije, ugovora ili izdate elektroenergetske saglasnosti, ili ne ispunjava propisane tehničke uvjete. Po odredbama člana 57. ovog zakona, obustava isporuke električne energije, ugovora ili izdate elektroenergetske saglasnosti, ili ne ispunjava propisane tehničke uvjete.

Po odredbama člana 57. ovog zakona, obustava isporuke električne energije vrši se na način i po postupku utvrđenom općim uvjetima za isporuku električne energije.

Dakle, pravo na prekid isporuke električne energije zasniva se ne samo na općim uvjetima, čija se eventualna primjena može i odbiti pozivom na odredbe člana 143. stav 1. ZOO, već i na zakonskim odredbama koje u odnosu na član 143. stav 1. ZOO predstavljaju lex specialis i lex posteriori, pa imaju prednost u primjeni. Radi se o zakonskim propisima istog ranga, jer nakon sticanja neovisnosti BiH ne postoji više obaveza usklađivanja ranijih republičkih zakona sa ranijim saveznim zakonom pa i kada se radi o tzv. preuzetim saveznim zakonima.

Pomenuti zakonski propisi i na osnovu njih doneseni Opći uvjeti za isporuku električne energije ne uvjetuju obustavu isporuke električne energije prethodnim donošenjem odluke suda ili nekog drugog državnog organa o postojanju duga potrošača, pa se isporuka može obustaviti i bez obzira na odredbe člana 75. stav 4. Zakona o vlasničko - pravnim odnosima ("Službene novine FBiH", broj 6/98), po kojima posjed prava korištenja tehničkih usluga ima osoba koja te usluge neposredno faktički koristi ili to čini preko druge osobe, jer i u ovom slučaju posjednik ima pravo na zaštitu samo od protupravnog uznemiravanja ili oduzimanja posjeda (član 80. pomenutog zakona), a protupravnost nema ako je isporučilac električne energije - u ovoj par-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nici tuženi, postupio po ovlaštenjima iz naprijed spomenutog zakona i općih uvjeta za isporuku električne energije.

Potrošaču u svakom eventualnom pojedinačnom slučaju obustave isporuke električne energije pozivom na pomenute Opće uvjete, pripada pravo da u posjedovnoj ili petitornoj parnici dokazuje da dug ne postoji i da nije bilo uvjeta za prestanak isporuke električne energije, te da je ili počinjeno smetanje posjeda ili da je prekid isporuke nezakonit (između ostalog, i ako nije bio moguć po odredbama člana 56. Zakona o elektroprivredi - zato što bi prekid rada objekata, postrojenja i uređaja doveo u neposrednu opasnost život i zdravlje živih bića, odnosno izazvao štetne posljedice za imovinu značajnih vrijednosti), pa i da prije ili u toku ovih parnica traži i donošenje privremenih mjera, ili ne može unaprijed, bez postojanja konkretne opasnosti prekida isporuke električne energije, zahtijevati zabranu prekida isporuke električne energije ima pod kojim uvjetima, jer time zahtjeva od redovnog suda suđenje protivno izričitoj zakonskoj normi, koja nije ocjenjena kao neustavna.

(Vs FBiH, Pž. 250/99, od 11. 4. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 32)

2. Lutrija BiH dužna je naknaditi štetu u visini izmaklog dobitka, ako usljed krajnje nepažnje njenog radnika, kupon sportske prognoze učesnika u igri nije na vrijeme stigao u sjedište Lutrije (trezor).

Iz obrazloženja:

"Ništave su, u smislu člana 143. stav 1. ZOO, odredbe opštih uslova koji čine sastavni dio ugovora, čak i kada su ti uslovi odobreni od nadležnog organa, ako su protivne cilju zaključenog ugovora ili dobrim poslovnim običajima, a sud, u smislu člana 143. stav 2. ZOO, može odbiti da primjeni odredbe opštih uslova na osnovu kojih stranka gubi prava iz ugovora, ako su nepravične ili pretjerano stroge prema stranci koja prilikom zaključenja ugovora prihvata opšte uslove koje je utvrdila druga ugovorna strana.

Polazeći i od naprijed navedenih odredaba Zakona o obligacionim odnosima, opravdano je odredbu člana 42. Pravila sportske prognoze restriktivno tumačiti i primijeniti.

Ako bi se, polazeći od odredaba člana 6. naprijed spomenutog Zakona o igrama na sreću i Lutriji BiH, u vezi sa članom 22. Pravila sportske prognoze, smatralo da je ugovor o ovoj igri na sreću zaključen tek ako kupon blagovremeno stigne u sjedište organizacije, tako da tužena ne odgovara za štetu zbog povrede ugovora, u smislu člana 262. stav 2. ZOO, ipak bi u konkretnom slučaju postojala odgovornost tužene, no tada bi se zasnivala na odredbi člana 170. stav 1. u vezi sa članom 24. ZOO. Do propusta da blagovremeno dostavi kupon tužioca u sjedište organizacije došlo je usljed pogreške radnika tužene počinjenog na radu, pa tužena odgovara za štetu i kada nije stupila u ugovorni odnos sa igračem na sreću, a šteta se sastoji od izmaklog dobitka (član 155. ZOO). Republičkim zakonom (naprijed citiranim) za ovakav slučaj nije drugačije propisano, pa nema zapreka za primjenu člana 170. stav 1. ZOO i u ovom sporu.

(Vs BiH, Rev. 61/86, od 28. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 30)

3. Ništave su odredbe općih uvjeta kojima je predviđeno da igrač gubi pravo na ostvarenje dobitka (status igrača) ako njegov listić ne stigne na vrijeme u trezor priređivača, jer time igrač gubi prava iz ugovora.

(Vs RH, Rev. 585/92, od 23. 9. 1992. i Rev. 2371/90 od 7. 5. 1992. - Izbor oduka 1994 – 113)

4. Nije ništava odredba iz pravila organizatora igara na sreću koja su sastavni dio ugovora o igri na sreću (tombola) prema kojima dobitnik putničkog automobila plaća porez na promet umjesto organizatora (kupca) jer takva odredba nije suprotna ni cilju ugovora ni dobrim običajima.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Tuženi je na osnovu čl. 5 Zakona o igrama na sreću i lutriji Bosne i Hercegovine "Sl. list SRBiH, broj 5/84) donio pravila igre na sreću (tombola). Kupovinom tiketa tombole tužilac je zaključio ugovor po pristupu sa tuženim, pa su pravila tuženog postala sastavni dio ugovora, a prema pravilima dobitnik automobila plaća porez na promet umjesto organizatora koji ga kupuje. Ova pravila nisu u sukobu sa svrhom ugovora, a niti sa dobrim običajima (čl.143 Zakona obligacionim odnosima), pa su zbog toga u tom dijelu sastavni dio punovažnog ugovora.

(Vs BiH, Rev. 217/89, od 17. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 67)

Odnos opštih uslova i pojedinačnih ugovora

Član 144.

Ako su između društveno – političke zajednice, fonda, mjesne zajednice, odnosno organizacije potrošača i nekih preduzeća koja se bave poslovima prometa robe i usluga na malo utvrđeni opšti uslovi isporuke robe ili obavljanja usluga, ti uslovi su sastavni dijelovi svih pojedinačnih ugovora koje bi ta organizacija zaključila o tim isporukama ili uslugama, ako zakonom nije drukčije određeno.

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen na osnovu člana 16. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 144. ZOO.

Napomena (RS): Na osnovu člana 22. ZIDZOO, naslov člana 144. I člana 144. ZOO brišu se.

---

1. Prema opštim uslovima za isporuku električne energije koji su sastavni dio ugovora zaključenog između potrošača elektroprivredne organizacije, potrošač "investitor" koji je uložio sredstva u izgradnju nove linije može tražiti "obeštećenje" u trajanju od tri godine od dana predaje u osnovna sredstva isporučiocu, a obaveza "obeštećenja" koja tereti novog potrošača uređuje se pismenim ugovorom.

(Vs BiH, Rev. 151/87, od 17. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 65)

IX - USTUPANJE UGOVORA

Uslovi ustupanja

Član 145.

(1) Svaka strana u dvostranom ugovoru može, ako na to pristane druga strana, ustupiti ugovor nekom trećem licu, koje time postaje nosilac svih njenih prava i obaveza iz tog ugovora.

(2) Ustupanjem ugovora ugovorni odnos između ustupioca i druge strane prelazi na prijemnika i drugu stranu u času kad je druga strana pristala na ustupanje, a ako je druga strana dala svoj pristanak unaprijed, u času kad je obavještena o ustupanju.

(3) Pristanak na ustupanje ugovora je punovažan samo ako je dat u formi u zakonu propisanoj za ustupljeni ugovor.

(4) Odredbe o sporednim pravima u vezi sa ugovorom o preuzimanju duga shodno će se primjeniti i na ustupanje ugovora.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Lice koje je u svoje ime naručilo isporuku robe dužno je da plati cijenu bez obzira što je postupalo za račun trećeg lica – komitenta. Te obaveze se može osloboditi samo ako dokaže da je komitentu ustupilo ugovor ili da mu je, uz pristanak prodavca, ustupilo dug iz ugovora.

(Vs BiH, Pž. 164/86, od 27. 1. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 30)

Odgovornost ustupioca

Član 146.

(1) Ustupilac odgovara prijemniku za punovažnost ustupljenog ugovora.

(2) On mu ne jemči da će druga strana ispuniti svoje obaveze iz ustupljenog ugovora, osim ako se na to naročito obavezao.

(3) On ne jamči drugoj strani da će prijemnik ispuniti obaveze iz ugovora, osim ako se na to naročito obavezao.

Prigovori

Član 147.

Druga strana može istaći prijemniku sve prigovore iz ustupljenog ugovora, kao i one koje ima iz drugih odnosa sa njim, ali ne i prigovore koje ima prema ustupiocu.

Odsjek 6.

OPŠTA DEJSTVA UGOVORA

I - STVARANJE OBAVEZA ZA UGOVARAČE

Dejstva ugovora među ugovaračima i njihovim pravnim sljedbenicima

Član 148.

(1) Ugovor stvara prava i obaveze za ugovorne strane.

(2) Ugovor ima dejstvo i za univerzalne pravne sljedbenike ugovornih strana, izuzev ako je što drugo ugovoreno ili što drugo proizilazi iz prirode samog ugovora.

(3) Ugovorom se može ustanoviti pravo u korist trećeg lica.

---

1. Zakupac ne može odbiti ispunjenje svojih obaveza iz ugovora o zakupu poslovnog prostora i prigovarati pravnoj valjanosti ugovora, samo zato što zakupodavatelj nije vlasnik poslovnog prostora.

Iz obrazloženja:

Tuženik i u reviziji ponavlja prigovor nedostatka aktivne legitimacije na strani tužitelja i na tome prigovoru bitno temelji svoju reviziju, ukazujući da tužitelj nije vlasnik spornog poslovnog prostora, pa da stoga nije ni mogao sklopiti ugovor o zakupu, niti na temelju otkaza tražiti predaju u posjed.

Ovakvo pravno stajalište revizije nije pravilno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Naime, revizija gubi iz vida da se ugovorom o zakupu ne zasniva stvarno pravni, već obvezno – pravni odnos, pa je tužitelj i kao nevlasnik mogao sa tuženikom sklopiti ugovor o zakupu poslovnog prostora, kojeg mu je vlasnik ustupio na korištenje, pogotovo kada vlasnik izdavanje u zakup ne samo što nije isključio, već tužitelju to izrijekom dopustio. Stoga je tužitelj ovlašten u ispunjenju ugovorenih prava i obaveza, otkazati ugovor o zakupu, te tražiti od tuženika ispražnjenje, odnosno predaju u posjed zakupljenog poslovnog prostora.

(Vs FBiH, Rev. 283/99, od 19. 1. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 44)

2. Tužiteljica kao nositelj prava plodouživanja na poslovnom prostoru koji je bio predmet ugovora o zakupu zaključenog između drugih osoba, ne može pozivajući se na to svoje pravo tražiti od zakupoprimca isplatu dospjele zakupnine, osim u situaciji ako bi to bilo predviđeno ugovorom o zakupu.

Iz obrazloženja:

"Ugovor o zakupu kao ugovor obveznog prava stvara prava i obveze za ugovorne strane (čl. 148. stavak 1. ZOO), a za treće osobe iz takvog ugovora mogu proizlaziti određena prava samo ako je riječ o ugovoru u korist trećeg u smislu odredbe iz čl. 149. st. 1. ZOO. U protivnom tužiteljica bi svoju tražbinu mogla ostvarivati jedino od zakupodavca, jer je upravo on davanjem stvari u zakup i ubiranjem zakupnine priskrbio za sebe prihod na koji je imala pravo tužiteljica kao plodouživatelj stvari koja je bila predmet zakupa. Pri tome nije odlučno je li zakupoprimac znao ili nije znao da je stvar koju uzima u zakup opterećena pravom plodouživanja u korist treće osobe."

(Žs Rijeka, Gž. 1046/97, od 4. 2. 1998. – Izbor odluka 1/1998 – 29/68)

3. Osoba koja nije ugovorna strana ili nije univerzalni pravni sljednik ugovome strane nije dužna ispuniti ugovornu obvezu, osim ako je ugovoreno nešto drugo ili ako nešto drugo proizilazi iz naravi samog ugovora.

(Vs H, II Rev. 8/91 od 26. 3. 1991. - Psp 53 - 94)

4. Neposredni izvođač radova ima pravo da od naručioca radova, po zaključenom ugovoru traži isplatu cijene, osim ako međusobnim ugovorom isplata nije uslovljena naplatom naručioca od glavnog investitora.

(Vs Srbije, broj Prev. 264/99. - Bilten 2/2001)

5. Lice koje je preko jedne od ugovornih strana kreditiralo usmjerenu stambenu izgradnju ima pravo na neposredan zahtjev prema stranci koja se ugovorom o udruživanju sredstava obavezala da će davaocu vratiti dio plaćenih sredstava.

Iz obrazloženja:

Iz fotokopija ugovora zaključenih između Stambenog preduzeća B L. i tuženog o udruživanju sredstava radi kupovine stanova za tuženog, proizilazi (član 3. ugovora) da polovinu iznosa kupovne cijene obezbjeđuje tužilac opštinski fond preko Stambenog preduzeća, a drugu polovinu tuženi, s tim da se tuženi obavezuje da će neposredno tužiocu vratiti dio uloženih sredstava po kriterijima navedenim u članu 3. stav 2. ugovora i na način i pod uslovima koje utvrdi upravni odbor tužioca.

Naprijed pomenuto ugovorno utanačenje ima karakter ugovora u korist trećeg (pravno pravilo iz paragrafa 881. stav 2. novela III bivšeg Opšteg građanskog zakonika, koje se u vrijeme nastanka pravnog odnosa primjenjivalo u smislu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije, kome odgovaraju odredbe članova 148. stav 3. i 149. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), pa bi tužilac imao pravo na neposredan zahtjev prema tuženom radi ispunjenja ugovorne obaveze.

(Vs BiH, Pž. 423/87, od 28. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 38)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Podizvođaču može dati nalog da odstupi od redosljeda ugovorenih radova, samo izvođač - naručilac radova od podizvođača, a ne investitor - naručilac radova od izvodača.

(Vs BiH, Pž. 241/86, od 27. 11. 1986.– Bilten Vs BiH 1/87 – 23)

7. Neposredni izvođač radova ima pravo da od naručioca radova, po zaključenom ugovoru traži isplatu cijene, osim ako međusobnim ugovorom isplata nije uslovljena naplatom naručioca od glavnog investitora.

(Vs S, broj Prev. 264/99. – Bilten 2/2001)

8. Brodar ne može zahtijevati plaćanje prekostojnica od lica za čiji je račun prevožena roba, ako to lice nije ugovorna stranka, a u ugovoru o pomorskom prevozu i u prevoznim ispravama nije označeno kao primalac robe.

Iz obrazloženja:

Prvotuženi u ugovoru o pomorskom prevozu nije ugovorna strana niti označen kao primalac stvari.

Primalac u pomorskom prevozu je lice ovlašteno da primi stvari od brodara (član 439. tač. 3 Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi), a prvotuženi nije kao takav označen u ugovoru o prevozu. U nedostatku naznake o primaocu u teretnici, teret se, u smislu člana 501. stav 2. navedenog zakona, predaje po naredbi krcatelja, odnosno ovlaštenom imaocu teretnice (član 531). Pogrešno se pvostepeni sud poziva na odredbe člana 593. spomenutog zakona, jer je u konkretnom slučaju prevoz vršen na osnovu teretnica (prevoznih isprava), a ugovorom o prevozu nije posebno predviđeno da je prvotuženi primalac i da je dužan da plati vozarinu.

Ugovor stvara prava i obaveze za ugovorne strane i njihove univerzalne pravne sljednike (čan 148. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Ugovorom se može samo ustanoviti pravo u korist trećeg lice (član 148. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), ili ne i obaveza trećeg lica. Prema tome prvostepeni sud je pogrešno obavezao prvotuženog na isplatu prekostojnica tužioca na osnovu ugovora o prevozu stvari morem zaključenog između tužioca kao brodara i drugotuženog kao naručioca.

(Vs BiH, Pž. 507/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 65)

II - UGOVOR U KORIST TREĆEG LICA

Neposredno pravo trećeg

Član 149.

(1) Kad neko ugovori u svoje ime potraživanje u korist trećeg, treći stiče sopstveno i neposredno pravo prema dužniku, ako nije što drugo ugovoreno ili ne proizilazi iz okolnosti posla.

(2) Ugovarač ima pravo zahtijevati da dužnik izvrši prema trećem ono što je ugovoreno u korist tog trećeg lica.

---

1. Ako jedno lice bez protunaknade kupi za trećeg određenu stvar tada predmet poklona nije kupljena stvar nego ona suma novca koja je plaćena prodavcu na ime kupovne cijene, pa ukoliko postoji razlog za opoziv poklona, poklonodavac može tražiti da mu poklonoprimac vrati tu sumu novca.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima drugostepene presude proizilazi da je 1967. godine tuženi, kao kupac, zaključio sa svjedokom B. L., kao prodav-

http://www.advokat-prnjavorac.com

cem, ugovor o kupoprodaji spornih nekretnina i da se na osnovu tog ugovora u zemljišnim knjigama tuženi uknjižio kao njihov vlasnik, što u toku postupka pred prvostepenim sudom ni sam tužilac nije osporio, samo što je tvrdio da ih je on kupio, te poklonio tuženom. Traži da se ugovor o poklonu raskine zbog nezahvalnosti tuženog i neispunjenja uslova koji mu je postavio prilikom darovanja, da tuženi na kupljenom zemljištu izgradi kuću.

Ukoliko su tačni navodi tužioca da je on platio kupovnu cijenu, a ne tuženi, tada postoji ugovor u korist trećeg: predmet poklona je ona suma novca koju je tužilac platio prodavcu, a ne kupljena nekretnina (član 149. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema pravnim pravilima imovinskog prava sadržanim u paragrafima 380. bivšeg OGZ-a i Zakona o zemljišnim knjigama (paragraf 36. u vezi sa paragrafom 8. stav 1. i 28) i po odredbi člana 33. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80), koji je kasnije donijet za sticanje prava vlasništva na nekretninama, po osnovu ugovora, pored pravnog osnova (titulusa), neophodan je i upis tog prava u javne knjige (modus aquirendi). Kako je tuženi na temelju kupoprodajnog ugovora sa prodavcem B. L. upisom u zemljišne knjige stekao pravo vlasništva na sporne nekretnine, u potpunosti je neosnovan zahtjev tužioca za brisanje prava vlasništva tuženoga.

(Vs BiH, Rev. 60/89, od 21. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 108)

2. Kod ugovora o darovanju s nalogom treća osoba, u čiju se korist ima izvršiti nalog, može samostalno i neposredno zahtijevati od daroprimatelja ispunjenje ugovora.

(Vs H, Rev. 118/84, od 25. 4. 1984. – Psp 27 – 66)

3. Ne može se tražiti ispunjenje pismenog predugovora o kupovini nekretnina ako potpisi ugovarača nisu ovjereni u roku od šest mjeseci po stupanju na snagu Zakona o prometu nepokretnosti.

Iz obrazloženja:

Pismeno od 31. januara 1977. godine, predstavlja predugovor, u smislu pravila imovinskog prava, sada odredba člana 45. Zakona o obligacionim odnosima, i to u korist trećeg lica (pravno pravilo imovinskog prava, sada član 149. Zakona o obligacionim odnosima), jer su ga zaključili tuženi i tužiteljev brat u korist tužitelja.

S obzirom da je predugovor zaključen prije stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78), punovažnost predugovora, ista kao i ugovora, prosuđuje se primjenom odredbe člana 46. navedenag zakona (propisi o formi glavnog ugovora važe i za predugovor ako je propisana forma uslov za punovažnost ugovora). Odredbom stava 2. propisano je da ugovori o prometu nepokretnosti zaključeni u pismenoj formi koji nisu izvršeni do stupanja na snagu ovog zakona, ostaju na snazi ako ugovarači ovjere potpise na ugovoru u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu zakona.

U konkretnom slučaju predugovor nije izvršen (da je u cjelini ili u pretežnom dijelu izvršen imao bi karakter punovažnog glavnog ugovora), pa kako ugovarači u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu navedenog zakona, nisu ovjerili potpise, predugovor ne proizvodi pravno djejstvo.

(Vs BiH, Rev. 362/87, od 21. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 16)

4. Valjan je ugovor kojim je ostavitelj ugovorio s bankom da za slučaj njegove smrti prava s njegovih računa kod te banke prelaze na određenu osobu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Tužitelj je jedini nasljednik sada pok. J.K. Međutim u ostavinu nije ušao (sporni) novčani iznos (DEM ……..) koji se nalazio na računima ostavitelja kod banke u Aachen-u (SR Njemačka), pa ga stoga tužitelj (nasljednik) zahtijeva tužbom u ovom sporu. Doista, spisu prileže ugovori o raspolaganju u korist trećih (izvan nasljednog postupka) prema kojima je vjerovnik (ostavitelj) utanačio s bankom da za slučaj njegove smrti sva prava s njegovih računa kod te banke prelaze neposredno na tuženu, što je ona i prihvatila, te nakon ostaviteljeve (bratove) smrti i realizirala. Valjanost ovog ugovora s obzirom na propise SR Njemačke nitko nije doveo u sumnju, a prvostupanjski je sud osporio njihovu valjanost jer da su suprotni odredbi članka 108. ZN prema kojoj je ništav ugovor kojim netko ostavlja svoju ostavinu ili njezin dio svom suugovorniku ili trećoj osobi; tu odredbu da valja primijeniti s obzirom na odredbu članka 155. ZN prema kojoj se na nasljeđivanje primjenjuju odredbe zakona zemlje čiji je ostavilac bio državljanin. To da slijedi i iz odredbe članka 6. Zakona o nasljeđivanju prema kojoj se naslijediti može samo na temelju zakona ili oporuke (ne dakle i na temelju ugovora). Ovaj sud dijeli mišljenje drugostupanjskog suda da za ocjenu valjanosti ovog ugovora (s elementom inozemnosti) sklopljenog između ostavitelja i njegove banke valja primijeniti propise SR Njemačke gdje je ugovor i sklopljen, a kako je to već rečeno, nitko, s obzirom na te propise, ugovor nije doveo u sumnju. Ako bi se, međutim, uzelo da ugovor valja ocijeniti prema našim propisima, onda ovaj sud ne dijeli mišljenje prvostupanjskog suda da bi spomenuti ugovor bio protivan odredbi članka 108. ZN odnosno da bi se radilo o ništavom ugovoru o nasljeđivanju. Radi se o svojevrsnom ugovoru u korist trećega za slučaj smrti i, kada bi na njega valjalo primijeniti pravna pravila o darovanju za slučaj smrti za valjanost kojega se traži forma sudskog zapisnika, valja reći da su takvi poslovi (s elementom inozemnosti) u pogledu oblika pravovaljani ako su pravovaljani po pravu mjesta gdje je pravni posao sklopljen, a u tom pogledu, rečeno je već, nije dovedena u sumnju njegova valjanost. Uostalom i iz odredbe članka 149. i 150. Zakona o obveznim odnosima (ugovor u korist trećega) slijedi da ovakvi ugovori nisu protivni našem pravnom poretku."

(Vs RH, Rev. 960/90. – Izbor odluka 1993 – 166)

Opozivanje koristi za trećeg

Član 150.

(1) Ugovarač koristi za trećeg može je opozvati ili izmijeniti sve dok treći ne izjavi da prihvata ono što je ugovoreno u njegovu korist.

(2) Ako je ugovoreno da će dužnik izvršiti ono na šta se obavezao u korist trećeg tek poslije smrti ugovarača, ovaj može sve dotle, pa i svojim testamentom, opozvati korist ugovorenu za trećeg, ako iz samog ugovora ili iz okolnosti ne proizilazi što drugo.

Prigovori dužnika prema trećem

Član 151.

Dužnik može istaći trećem sve prigovore koje ima prema ugovaraču po osnovu ugovora kojim je ugovorena korist za trećeg.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odbijanje trećeg

Član 152.

Ako treći odbije korist koja je ugovorena za njega, ili je ugovarač opozove, korist pripada ugovaraču, ako što drugo nije ugovoreno ili ne proizilazi iz prirode posla.

Obećanje radnje trećeg lica

Član 153.

(1) Obećanje učinjeno drugom da će treći nešto učiniti ili propustiti, trećeg ne obavezuje, a obećavalac odgovara za štetu koju bi drugi pretrpio zbog toga što treći neće da se obaveže ili da izvrši ili propusti određenu radnju.

(2) Obećavalac neće odgovarati ako je drugom obećao da će se samo zauzeti kod trećeg da se ovaj obaveže da nešto učini ili propusti, a u tome nije uspio i pored sveg potrebnog zalaganja.

---

1. Kada ugovor o upućivanju na rad u inostranstvo sadrži odredbu o plaći koju će plaćati strani poslodavac, a koja odredba ima karakter obećanja radnje treće osobe, obećavalac koji je uputio radnika na rad odgovara radniku za štetu koju je pretrpio time što strani poslodavac nije izvršio ugovoreno plaćanje.

Iz obrazloženja:

Predmet tužbe je zahtjev za naknadu štete, koju tužilac trpi zbog toga što za vrijeme rada u inostranstvu, na koji je upućen ugovorom o upućivanju zdravstvenog radnika na ugovoreni rad u bolnici, nije ostvario osobna primanja u ugovorenom iznosu. Prvostepeni sud je pravilno odlučio kada je obavezao tuženog da tužitelju naknadi štetu. Ovo iz razloga što je utvrđeno da je ugovorom o upućivanju zdravstvenog radnika na ugovoreni rad u bolnicu tužitelj, kao član stručne ekipe, upućen na rad u bolnicu u Tripoliju, na radno mjesto inženjera za održavanje medicinske opreme u trajanju od dvije godine, da su osobna primanja određena članom 13. ovog ugovora po kome je tužitelju u obavezi plaćati bila zdravstvena ustanova, da je tužilac u bolnici obavljao poslove u rangu visoke stručne spreme, a da je primao platu tehničara. Stoga, ugovorna odredba iz člana 13. ugovora po svojoj pravnoj prirodi predstavlja obećanje radnje treće osobe. Tom ugovornom odredbom, tuženi je obećao tužitelju da će mu libijska strana za njegov rad na radnom mjestu inžinjera za održavanje medicinske opreme u bolnici u Tripoliju, plaćati mjesečnu plaću od 339 LD. Obećanje radnje treće osobe utvrđeno je članom 153. stav 1. ZOO i prema toj odredbi obećavalac odgovara za štetu koju bi drugi pretrpio zbog toga što treći neće da izvrši određenu (obećanu) radnju.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/1999, str. 23)

2. Obećanje učinjeno drugom da će treći nešto učiniti ili propustiti, trećeg ne obavezuje, a obećavalac odgovara za štetu koju bi drugi pretrpio zbog toga što treći neće da se obaveže ili da izvrši ili propusti određenu radnju

(Vs S, broj Rev. 6310/97, od 28.. 4. 1998. – Gp, broj 6/00).

3. Treće lice ne obavezuje odredba iz tovarnog lista izdatog u drumskom prevozu da će platiti prevozninu.

(Vs BiH, Pž. 271/87, od 29. 1.. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 17)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Kada jedan od organizatora muzičke turneje garantuje drugim ugovornim strankama da će obezbijediti određeni iznos sredstava od sponzora turneje, odgovara saugovaračima za štetu koju bi pretrpjeli ako sponzori ne uplate obećana sredstva.

(Vs BiH, Pž. 212/87, od 3. 6. 1988. – ZIPS, broj 531; ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 19)

5. Ako treće lice odbije da plati prevozninu, prevoznik može tražiti plaćanje od pošiljaoca.

(Stav usvojen na XXI koordinacionom sastanku privrednog sudstvava bivše SFRJ, Đakovica od 25. do 27. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 162. **Napomena:** *ovim se* dopunjuje stav sa XX koordinacionog sastanka privrednog sudstva, Donji Milanovac juna 1987)

6. Društveno pravno lice koje smatra da njemu pripada pravo davanja stana na korišćenje, a ne društveno pravnom licu koje ga je pribavilo ugovorom o kupovini nije ovlašteno tražiti da se utvrdi ništavost ugovora o korišćenju stana, sve dok se ne utvrdi da li je ništav ugovor kojim je davalac stana na korišćenje pribavio pravo raspolaganja.

(Vs BiH, Gž. 28/89, od 28. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 162)

7. Ugovor kojim se davalac stana na korišćenje obavezao da će nosioci stanarskog prava, navedeni u ugovoru, po isteku određenog roka predati stanove povjeriocu-davaocu kredita, je ugovor o obećanju radnje trećeg lica, koji ne obavezuje to lice, pa tužilac - davalac kredita ne može zahtijevati po tom osnovu da mu tuženi - nosioci stanarskog prava predaju stan.

(Vs BiH, Rev. 104/86, od 13. 5. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 17)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 2.

PROUZROKOVANJE ŠTETE

Odsjek 1.

OPŠTA NAČELA

Osnovi odgovornosti

Član 154.

(1) Ko drugome prouzrokuje štetu dužan je naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice.

(2) Za štetu od stvari ili djelatnosti, od kojih potiče povećana opasnost štete za okolinu, odgovara se bez obzira na krivicu.

(3) Za štetu bez obzira na krivicu odgovara se i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

ODGOVORNOST ZA ŠTETU PO OSNOVU KRIVNJE

(Član 154. stav 1. ZOO)

1. Osobe koje se profesionalno bave fotokopiranjem vrijeđaju autorska prava pisca univerzitetskog udžbenika kada bez njegove saglasnosti kopiraju izdati udžbenik, po narudžbi korisnika – studenta, te su obavezni da autoru naknade štetu čija se visina određuje po propisima o obveznim odnosima.

Iz obrazloženja:

Sud prvog stupnja na nedvojben način utvrdio je da su tuženici bez odobrenja tužitelja kao autora, u poslovne svrhe, fotokopiranjem umnožavali njegovo autorsko djelo. Umnožavanje je jedan od načina iskorištavanja autorskog djela i ide u krug imovinskih prava autora, koja druge osobe ne mogu koristiti bez dopuštenja autora (članak 27. Zakona o autorskom pravu).

Tuženici nisu imali tužiteljevo dopuštenje za umnožavanje, pa je njihovim

postupanjem povrijeđeno tužiteljevo imovinsko pravo, za čiju zaštitu tužitelj može zahtijevati i naknadu štete koju je takvom povredom pretrpio (članak 95. navedenog zakona). Bitan prigovor žalbe je, da ako i postoji povreda autorskog prava, nju nisu učinili tuženici, već osobe – studenti kao naručitelji fotokopiranja. Međutim, u obavljanju registrirane djelatnosti, tuženici moraju postupati tako da ne vrijeđaju materijalna ni moralna prava autora, pa se tuženici u okviru čije djelatnosti je izvršeno kopiranje, moraju smatrati odgovornim za povrede autorskih prava, neovisno od toga da li i u kojoj mjeri i u konkretnom slučaju postoji odgovornost i naručitelja. Zakon o autorskom pravu (članak 49. stavak 1. točka 4) dopušta i mimo volje autora, reproduciranje objavljenog djela samo radi osobnog usavršavanja i to pod uvjetom da takva reprodukcija nije namijenjena ni dostupna javnosti. Polaganje studentskih ispita nije stručno usavršavanje kakvo ima u vidu navedena zakonska odredba, jer po prirodi stvari ne podrazumijeva trajniju, odnosno vremensku neograničenu upotrebu.

Za to su tuženici morali znati kada su prihvatili zahtjeve više osoba – studenata za umnožavanje univerzitetskog udžbenika u cjelini, da će takvi primjerci biti korišteni ne samo za osobnu upotrebu, već i za druge osobe, da će pozajmljivanjem, zajedničkim učenjem, poklanjanjem, preprodavanjem i drugim oblicima prometa, biti pristu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

pačni javnosti, pa ni pozivom na citiranu zakonsku odredbu, ne bi moglo postojati oslobođenje odgovornosti za štetu.

Prema odredbi članka 95. Zakona o autorskom pravu, pored zaštite autorskih imovinskih i moralnih prava, tužitelj može zahtijevati i nadoknadu štete koja mu je povredama tih prava učinjena. Osim što načelno prihvata, pitanje nadoknade štete taj Zakon ga dalje ne uređuje, pa se na njega moraju primijeniti odredbe Zakona o obveznim odnosima kojima je na opći način uređeno pitanje nadoknade štete. Prema ovim odredbama štetu je dužan nadoknaditi onaj ko je prouzroči, a u štetu ulazi ne samo umanjenje imovine, već i izmakla dobit (članak 154. stavak 1. i 155. Zakona o obveznim odnosima).

Prema ugovoru kojeg je tužitelj zaključio sa P.f. u S. o prodaji knjige, od prodajne cijene tužitelju pripada 90% što iznosi 31, 50 DEM po jednom primjerku, pa je u tom iznosu on oštećen za izmaklu dobit po svakom primjerku kojeg su umnožili odnosno prodali tuženici, kako je to pravilno našao i sud prvog stupnja.

(Vs FBiH, Gž. 14/99, od 18. 8. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 41)

2. Pravo na naknadu za vrijeme tzv.čekanja, vezano je za trajanje radnog odnosa i prestaje sa njegovim prestankom.

(Vs FBiH, Rev – 154/99 – Bilten VS FBiH 1/00 - 54)

3. Bolnica odgovara za štetne posljedice, inače dopuštenog u medicini i opće prihvaćenog načina liječenja, po principu krivnje.

Iz obrazloženja:

"U konkretnom se slučaju i radilo o takvom načinu liječenja kada je tužiteljica podvrgnuta operaciji, pa bolnica odgovara za štetu tužiteljici pod uvjetom da u njenom postupanju, odnosno postupanju njenih radnika, postoji krivnja za štetne posljedice za koje se utužuje ovo obeštećenje.

Da postoji krivnja za štetne posljedice proizilazi iz utvrđenja suda prvog stupnja, koja je zato, s pravom, prihvatio i sud drugog stupnja.

Utvrđeno je da postoji neposredna povezanost infekcije nastale nakon operacije, sa kasnijom teškom infekcijom zbog koje je tužiteljica morala biti podvrgnuta odstranjenju maternice sa adneksima. Utvrđeno je da se teška infekcija nakon poroda razvila zbog toga što je tužiteljica nepotpuno izliječena od infekcije otpuštena kući. Prema tome tuženica nije u pravu kada od sebe otklanja krivnju za nastup štetnih posljedica tužiteljici, kada je nepobitno utvrđeno, da je do kasnije teške infekcije došlo zbog toga što je tužiteljica prerano, sa tinjajućom infekcijom, otpuštena kući nakon poroda."

(Vs RH, Rev. 1180/97 i Rev. 859/96, od 5. 12. 2000. – Izbor odluka 2/2001 – 46)

4. Bolnica odgovara za štetu pacijentu koji je tijekom liječenja putem transfuzije zaražen hepatitisom C.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da je tužitelj dana 14. prosinca 1992. godine primljen na liječenje kod I - tužene radi perforacije čira na dvanaestercu, da je kod I - tužene primio transfuziju krvi i nakon transfuzije obolio od hepatitisa C.

Utvrđeno je, također, da je krv koju je tužitelj primio dobivena putem transfuzije službe I - tužene od davatelja s područja Siska u dobrovoljnim akcijama davanja krvi, te po I - tuženoj utvrđeno da je potjecala od davatelja koji je bio zaražen hepatitisom C.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Na temelju navedenih činjeničnih utvrđenja i po ocjeni ovog revizijskog suda proizilazi da je I - tužena kriva jer je uzrokovala štetu tužitelju, budući da je kod I - tužene prikupljena krv pripremljena za upotrebu i dana tužitelju.

Ovo zbog toga jer temeljem odredbe čl. 13. st. 1. toč. 6. Zakona o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti ("Narodne novine", broj 60/92) "radi ranog otkrivanja izvora zaraze i puteva prenošenja zaraze, organizacije zdravstva obavljaju između ostalog "ispitivanje krvi davatelja na prisutnost virusne žutice tipa B i C", pa proizilazi da je tužena kod koje je putem transfuzije službi I - tužene od davatelja s područja Siska u dobrovoljnim akcijama davanja krvi bila po zakonu dužna obaviti ispitivanje krvi davatelja na prisutnost markera virusne žutice tipa B i C, a što je I - tužena propustila učiniti pa je kriva temeljem odredbe čl. 154. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 – dalje ZOO), a upravo zbog toga njenog propusta tužitelj je zaražen hepatitisom C.

Ne može se prihvatiti kao osnovan niti revizijski navod da se tužitelju transfuzijom spašavao život i da ponašanje zaposlenika I - tuženika može se tretirati kao postupanje u krajnjoj nuždi jer se I - tužena ne može braniti da u slučaju kada je spašavala život tužitelju nije bila dužna dati tužitelju krv koja nije zaražena."

(Vs RH, Rev. 1918/01, od 22. 11. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 61)

5. Okolnost prema kojoj se pacijent suglasio s obavljanjem operacije radi liječenja sama po sebi ne oslobađa bolnicu od odgovornosti za propuste pri operacijskom zahvatu.

Iz obrazloženja citiramo:

“Kada su sudovi nižeg stupnja utvrdili (posebice na temelju nalaza medicinskog vještaka koji se temelji na iscrpnoj medicinskoj dokumentaciji) da su se sve štetne posljedice oštećenja XI. živca vrlo jasno očitovale u razdoblju neposredno nakon operacije, ispravno su zaključili da je operacija neposredan uzrok takvom oštećenju, a tuženica nije dokazala da je liječnik koji je operirao u danim okolnostima postupao onako kako je bilo potrebno”.

(Vs RH, Rev. 3374/93, od 11. 05. 1995. – Izbor odluka 1996 – 85)

6. Bolnica ne odgovara za štetu ako se ne dokaže uzročna veza između nestručnog hirurškog zahvata i štetne posljedice.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je 1956. godine ljekar tužene operativnim zahvatom odstranio tumor na mozgu tužiteljice, da je prije operativnog zahvata, tumor svojim rastom i pritiskom oštetio lični živac i izazvao vidljivu slabost mišićne muskulature na desnoj polovini lica, da se nakon operativnog zahvata nastavilo pogoršanje živca do potpunog prestanka funkcije i da je posljedica toga oduzetost desne strane lica i nesiguran hod. Recidiv je uklonjen u drugoj medicinskaj ustanovi 1982. godine.

U smislu odredbe člana 154. Zakona o obligacionim odnosima pravni osnov građansko-pravne odgovornosti za štetu je uzrokovanje štete, pa kako u konkretnom slučaju lični živac tužiteljice nije oštećen nestručnim operativnim zahvatom, kako je tužiteljica tvrdila, nego zbog pritiska tumora prije operacije, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili navedenu zakonsku odredbu kada su tužbeni zahtjev odbili.

(Vs BiH, Rev. 697/88, od 4. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 119)

7. Kad zbog propusta zemljišnoknjižnog odjela suda da provede rješenje Komisije za nacionalizaciju vlasnik nije bio onemogućen raspolagati svojom nekretninom, nema odgovornosti za štetu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

“ Štetna radnja u konkretnom slučaju bio bi propust zaposlenika zemljišno-knjižnog odjela Općinskog suda u K. koji nisu navedeno rješenje u tolerantnom razdoblju proveli kroz zemljišne knjige. Međutim, prema nalaženju ovoga suda, zbog toga što navedeno rješenje nije bilo provedeno (sve do 1987.g.), tužiteljica nije bila onemogućena raspolagati spornom poslovnom prostorijom kao svojom. To zato što upis u zemljišne knjige, s obzirom na promjenu vlasničkopravnog režima koji ovdje, kako se navodi, datira iz 1960, i nije imao konstitutivno značenje za stjecanje prava vlasništva, odnosno nije utjecao na vlasničkopravni režim sporne poslovne prostorije utvrđen navedenim rješenjem Komisije za nacionalizaciju. Iz toga proizilazi i zaključak da između navedene štetne radnje i štete za koju tvrdi da joj je počinjena u obliku izmakle dobiti (nepostignuta zakupnina) nema odgovarajuće uzročne veze, što u konačnom ishodu znači da zbog nepostojanja svih traženih pretpostavki za odštetnu odgovornost tužene nema osnove za obvezivanje Općine K. na isplatu utužene naknade štete. Stoga je, u odnosu prema ovoj tuženoj, zbog navedenih razloga reviziju kao neosnovanu valjalo odbiti“.

(Vs RH, Rev. 1877/92, od 24. 2. 1994. - Izbor odluka 2/1995 – 76)

8. Protupravno je postupila osoba koja je dala nalog za rušenje tuđeg stabla, a da za to nije imala potrebno ovlaštenje.

(Vs RH, Rev. 848/93, od 13. 4. 1994. - Izbor odluka 2/1995 – 78)

9. Poslodavac odgovara za štetu kad je, zbog njegovog propusta da kao ugovaratelj u ugovorenom roku prijavi osiguratelju štetni događaj (smrt zaposlenika) korisniku osiguranja isplaćena manja svota osiguranja.

(Vs RH, Rev. 2618/00, od 21. 1. 2000. – Svijet osiguranja 29. 10. 2001)

10. Pretpostavlja se da je tuženi kriv ako se dokaže da je prouzrokovao štetu.

Iz obrazloženja:

Članom 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima je propisana: “ko drugom prouzrokuje štetu dužan je naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice”. To znači da samo kada sud utvrdi da je štetnik prouzrokovao štetu, dolazi do primjene princip pretpostavljene krivice. Kako u konkretnom slučaju u postupku pred prvostepenim sudom nije utvrđeno da je tuženi prouzrokovao štetu, to nije došlo do pogrešne primjene materijalnog prava kada je na osnovu opisanog činjeničnog utvrđenja uslijedio zaključak o neosnovanosti tužbenog zahtjeva.

(Vs BiH, Rev. 135/87, od 12. 11. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 38)

11. Za oštećenje knjižene pošiljke PTT organizacija odgovara po načeIu presumirane krivnje.

(Vs H, Rev. 2335/90, od 13. 2. 1991. – Psp 52 – 85)

12. Pitanje naknade štete zbog neisporuke poštanske pošiljke, gubitka zakašnjele isporuke i dr. regulirano je posebnim Zakonom o PTT uslugama (lex specialis), tako da ne dolaze do primjene opći propisi o naknadi štete.

(Vs H, Rev. 605/82, od 8. 6. 1983. – Psp 23 – 99)

13. Korisnik eksproprijacije koji je na zakonit način ušao u posjed eksproprisanih nekretnina ne odgovara za štetu koju su bivšem vlasniku nakon deposediranja nanijela treća lica oštećenjem njegovih dobara zaostalih na tom zemljištu (deponovanog šljunka i pijeska).

(Vs BiH, Rev. 467/85, od 17. 12. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 20)

http://www.advokat-prnjavorac.com

14. Lice kome su uništena pčelinja društva radi zaštite od zarazne bolesti koja ugrožava cijelu zemlju ima pravo da tužbom kod redovnog suda traži naknadu štete od društveno-političke zajednice čiji je organ naredio njihovo uništenje, ako nije zadovoljan naknadom koja mu je određena konačnim rješenjem u upravnom postupku.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 14. Zakona o zaštiti životinja od zaraznih bolesti koje ugrožavaju cijelu zemlju ("Službeni list SFRJ", broj 43/16), propisano je da za životinju koja je ubijena, zaklana ili uginula uslijed izvršenja naređenih mjera i za predmete uništene uslijed izvršenja naređenih mjera, korisniku životinje u društvenom vlasništvu, odnosno vlasniku, pripada naknada po propisima republike, odnosno autonomne pokrajine. Ovu naknadu prema odredbi člana 68. stav 3. Zakona o zdravstvenoj zaštiti životinja ("Službeni list SRBiH", broj 14/78) dužna je iz svojih sredstava platiti društveno politička zajednica, čiji su organi naredili uništenje životinja.

Tužilac je podnio pismeni zahtjev nadležnom opštinskom organu uprave da ovlašteno lice pregleda njegov pčelinjak, zbog sumnje da pčele boluju od zarazne bolesti. Istog dana opštinski veterinarski inspektor, nakon pregleda tužiočevog pčelinjaka ustanovio je da su u 10 košnica pčele napadnute zaraznom bolešću "pčelinja kuga" i tužiocu usmeno naređeno da tih 10 zaraženih košnica odvoji od zdravih pčela do preduzimanja eventualnih daljnjih mjera, pa je tužilac postupio po naređenju veterinarskog inspektora. Nadalje slijedi da se dana 28. 3. 1978. godine tužilac ponovo obratio sekretarijatu za inspekcijske poslove s molbom da se izvrši veterinarski pregled pčela, jer da se "pčelinja kuga" u njegovom pčelinjaku uveliko proširila. Nakon toga je utvrđeno da u svih 39 tužiočevih košnica postoji zaraza od "pčelinje kuge", pa su sve košnice morale biti uništene zajedno sa pčelinjim društvima, pčelinjim saćem, leglom meda, voskom i pčelarskim priborom.

Tužilac je zahtjev za naknadu štete postavio u skladu sa odredbom člana 68. Zakona o zdravstvenoj zaštiti životinja.

Kako je odredbom člana 71. stav 3. citiranog republičkog zakona propisano da rješenje o naknadi štete donosi opštinski organ uprave nadležan za poslove veterinarstva, a u stavu četvrtom iste zakonske odredbe, da tužbom kod nadležnog suda naknadu štete može zahtjevati držalac životinja koji nije zadovoljan sa konačnim rješenjem o određivanju naknade, pa kako to rješenje nije dostavljeno tužiocu, slijedilo bi da se u konkretnom slučaju nisu stekle zakonom propisane pretpostavke za podnošenje tužbe.

(Vs BiH, Rev. 662/87, od 10. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 59)

15. Organizacija za održavanje cesta odgovara po načelu krivnje za štetu uzrokovanu time što s kolnika nije uklonila mazut koji je na prometnicu ispustilo motorno vozilo.

(Vs H, Rev. 847/9,0 od 30. 8. 1990. – Psp 50 - 96)

16. Za štetu koju je učenik pretrpio zbog povreda zadobivenih na satu tjelesnog odgoja, igrajući košarku, škola odgovara po načelu krivnje.

(Vs H, Rev. 1932/86, od 28. 1. 1987. – Psp 34 – 84)

17. Odgovaraju za štetu vlasniku stana, djeca nosioca stanarskog prava koja po njegovoj smrti neosnovano zadržavaju stan i u slučaju kada je jedan od njih tražio da mu se prizna svojstvo nosioca stanarskog prava ako je očigledno da mu ne pripada jer godinama nije bio član porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava do njegove smrti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova tužioci su suvlasnici predmetnog stana koji su koristili roditelji tuženih do smrti. Tuženi su odbili zahtjev tužilaca da im predaju ključeve od ovog stana, pa tužioci nisu mogli stupiti u posjed stana. Tužena je nakon smrti svojih roditelja pokrenula upravni postupak za priznanje svojstva nosioca stanarskog prava na ovom stanu ali je takav njen zahtjev u ovom postupku odbijen kao i tužba, koju je u toj upravnoj stvari podnijela Upravnom sudu BiH protiv drugostepenog rješenja organa uprave. Tek nakon što je u upravnom sporu donesena odluka tuženi su predali ključeve tužiocima i tužioci stupili u posjed ovog stana.

Budući da tuženi nisu živjeli u predmetnom stanu, odnosno da nisu bili članovi porodičnog domaćinstva nosilaca stanarskog prava, nižestepeni sudovi su pravilno odlučili kada su utvrdili da je tužbeni zahtjev za naknadu štete osnovan. Tuženi su bez ikakva osnova zadržali ključeve stana i time onemogućili tužioce da ga daju u zakup i ostvaruju prihode od zakupnine, čime su im prouzrokovali štetu u vidu izmakle dobiti (član 155. Zakona o obligacionim odnosima).

To što je tužena nakon smrti svoje majke pokrenula upravni postupak odnosno upravni spor za priznanje svojstva nosioca stanarskog prava na ovom stanu, nije od uticaja. Ovo stoga što je tužena 14 godina prije smrti svoje majke (otac joj je ranije umro) živjela samostalno u Švajcarskoj, gdje je zaposlena, pa nije mogla očekivati (jer za to nema nikakvog pravnog osnova) da joj se prizna svojstvo nosioca stanarskog prava na tom stanu.

(Vs BiH, Rev. 81/88, od 8. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 78)

18. Za štetu koju pričini divlja svinja odgovara lovačko društvo koje je svojim pravilnikom zaštitilo ovu divljač.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi, su zaključiii da je tužbeni zahtjev za naknadu štete neosnovan zato što odredbama Zakona o lovstvu divlja svinja nije predviđena kao lovostajem zaštićena divljač, niti je u vrijeme prouzrokovanja štete, za tu vrstu divljači bila propisana privremena zabrana lova, pa nisu ispunjene pretpostavke predviđene odredbama čl. 57. i 58. istog zakona da se tužena obaveže da naknadi štetu koju je tužilac pretrpio.

Obzirom na sadržinu navedenog dopisa Opštinske komisije za privredu iz koje proizilazi samo to da skupština opštine u toku 1985. godine nije propisala zabranu lova divlje svinje, nižestepeni sudovi su imali osnova da odbiju tužbeni zahtjev samo prema drugotuženoj opštini, ali ne i prema lovačkom društvu koje je svojim pravilnikom proglasio divlju svinju zaštićenom divljači visokog lova i odredilo privremenu zabranu lova.

Prema odredbi člana 15. stav 2. Zakona o lovstvu ("Službeni list SRBiH",broj 7/77) zaštićena divljač nije samo ona koja je određena zakonom, nego i sve vrste divljači predviđene u članu 13. istog zakona (u koju spada i divlja svinja - "Sus serofa") koje je organizacija odnosno organ koja gazduje lovištem, proglasio za zaštićenu divljač, a prema odredbi člana 18. istog zakona, ta organizacija je ovlaštena da odredi privremenu zabranu lova.

(Vs BiH, Rev. 244/88,. od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 135)

19. Lovačka organizacija odgovara za štetu koju su na njenom području prouzrokovali zečevi oglodavanjem voćnih stabala, ako je vlasnik voćnjaka preduzeo propisane mjere zaštite voćnjaka.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Zečevi su potkopavanjem zemlje ispod ograde ulazili u voćnjak i tom prilikom oglodavanjem kore sa voćki uništili 111 stabala jabuka i 89 stabala krušaka. Vlasnik voćnjaka traži naknadu štete od udruženja lovaca.

Nižestepeni sudovi su obavezali tuženog da tužiteljici naknadi štetu zbog uništenja stabala voćki u njenom voćnjaku. Tužiteljica je u skladu sa odlukom Skupštine opštine L. o mjerama za sprečavanje štete od divljači donesenom na osnovu člana 55. stav 3. Zakona o lovstvu ("Službeni list SRBiH", broj 7/77) preduzela mjere zaštite svog voćnjaka od divljači, a pošto je štetu učinila lovostajem zaštićena divljač, tužena lovačka organizacija u čijem je lovištu šteta učinjena, po odredbi člana 57. Zakona o lovstvu odgovara za štetu.

Time što je tužiteljica postavila žičanu ogradu visine 1,20 metara pojačanu pocinčanom žicom, a iznad ove ograde postavila dva reda bodljikave žice i ogradu ukopala u zemlju, preduzela je odgovarajuće mjere zaštite za sprečavanje štete od divljači, pa revident bez osnova ističe da je tužiteljica bila dužna preduzeti i dodatne zaštitne mjere omotavanjem voćnih stabala odgovarajućim zaštitnim sredstvima ili premazivanjem hemijskim sredstvima, kako je propisano odredbom člana 4. Odluke o mjerama za sprečavanje štete od divljači. Treba imati u vidu, da je radi ograđivanja voćnjaka tužiteljica podigla kredit i shodno uputstvima davaoca kredita (organizacije koja se bavi voćarstvom) postupila po uputama stručne službe davaoca kredita, te da je po nalazu vještaka, tužiteljica postavila ogradu u skladu sa stručnim normativima i praksi zaštite voćnjaka.

(Vs BiH, Rev. 93/89, od 12. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 136)

20. Organizacija udruženog rada ne odgovara za štetu prouzrokovanu napadom odraslog medvjeda, iako je šteta prouzrokovana u lovištu kojim upravlja, ako sama nije ustanovila lovište.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica čuvajući stoku u šumi teško je tjelesno povrijeđena od odraslog medvjeda. Prema odredbi člana 58. stav 2. Zakona o lovstvu ("Službeni list SRBiH", broj 7/77) za štetu koju učini odrasli medvjed naknadu plaća SR Bosna i Hercegovina u visini od 70% i opština odnosno "drugi organ koji je ustanovio lovište" u visini od 30%.

Tuženi OOUR "Šumarstvo" nije organizacija koja je ustanovila lovište na čijem području je nastupio štetni događaj već je organizacija koja je gazdovala tim lovištem, pa su nižestepeni sudovi ispravno zaključili da ovaj tuženi nije pasivno legitimisan u ovoj pravnoj stvari. Citiranom zakonskom odredbom kao republičkim propisom, u smislu člana 24. Zakona o obligacionim odnosima, na poseban način regulisana je naknada ukupne štete koju učini odrasli medvjed, pa su neosnovane tvrdnje revizije da se na štetu prouzrokavanu povređivanjem čovjeka odnosno njegovih ličnih dobara ne primjenjuju odredbe Zakona o lovstvu već opšte odredbe o naknadi štete po kojima bi bila odgovorna i tužena OOUR "Šumarstvo" kao organizacija koja je gazdovala lovištem.

U slučaju povrede čovjeka primjenjuju se odredbe o zastarjelosti potraživanja iz Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 308/88, od 16. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 87)

21. Za štetu koju pretrpe mentalno zaostala lica zbog nepotpunog nadzora odgovara specijalizovana ustanova u kojoj su bila smještena.

Iz obrazloženja:

Tužilac se nalazio u specijalnom zavodu za mentalno retardiranu djecu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Neposredno pred štetni događaj bio je privremeno smješten u porodicu od koje je sam dolazio u školu, pa se jednog dana sam uputio kući iz S. u L. Propustivši da na vrijeme izađe iz voza u D. i presjedne u voz za L., prilikom izlaska voza iz željezničke stanice iskočio je iz voza i tom prilikom se povrijedio, zbog čega u ovome sporu zahtjeva naknadu štete.

U izloženoj situaciji tuženi zavod je kao specijalizirana ustanova kojoj je tužilac bio povjeren, bio dužan da nad tužiocem vrši potpuni nadzor. Ovakva obaveza tuženog proizilazi ne samo iz prirode njegove djelatnosti, već to slijedi i iz njegovog statuta u kojem stoji da zavod vrši "vaspitanje i obrazovanje lako mentalno retardirane djece, domski smještaj i opskrbu djece u domu: smještaj djece u druge porodice" (član 9) i "kontroliše vaspitanje takve djece smještene u druge porodice" (član 13). Prema tome tuženi nije smio dozvoliti da tužilac sam i bez ikakvog nadzora ili pratnje krene vozom za L.

Odgovornost tuženog za štetu zasniva se na analognoj primjeni odredbe člana 164. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda proizilazi da je izostao nadzor tuženoga nad tužiocem, pa tuženi odgovara za štetu i po odredbi iz člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 528/88, od 30. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 37)

22. Vlasnik zemljišta preko koga postoji pravo služnosti puta ne može od titulara te služnosti tražiti naknadu štete zbog toga što ne obrađuje onaj dio zemljišta koji zauzima put, ako je titular te služnosti koristio svoje pravo u granicama ovlaštenja.

(Vs BiH, Rev. 305/83, od 19. 9. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 17)

23. Prevoznik koji se u vidu zanimanja bavi prevozom odgovara za štetu na robi primljenoj na prevoz po principu objektivne odgovornosti, ako ne dokaže da štetu treba pripisati u krivicu korisnika prevoza, svojstvima robe ili višoj sili. Prevoznik nema pravo da se koristi pravom o ograničenju iznosa do koga po zakonu odgovara za gubitak ili oštećenje prtljaga ako ne dokaže da štetu nije prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom. Naknada zbog gubitka stvari određuje se prema tržišnoj cijeni stvari koje su imale u vrijeme i u mjestu otpreme.

Iz obrazloženja:

Predmet sora u ovoj parnici je zahtjev tužilje da joj tuženi naknadi štetu zbog gubitka stvari koje je, kao prtljag, primio na prevoz.

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su utvrdili sljedeće činjenično stanje: da je tužilja sa tuženim zaključila ugovor o prevozu, prema kome se tuženi obavezao da tužilju preveze 20. 1. 1996. godine od Novog Sada do Banje Luke, da je tuženi izdao tužilji za ovaj dan voznu kartu, da je tuženi uz naknadu primio na prevoz tužiljin prtljag koji se sastojao od stvari smještene u jednoj torbi i u jednoj plastičnoj vreći, da je radnik tuženog koji je primio prtljag na prevoz izdao tužilji dvije potvrde o prijemu prtljaga na prevoz i da tužilji na pokazanu potvrdu o prijemu prtljaga (plastične vreće) na prevoz ista nije predata jer nije nađena u ostavi za smještaj prtljaga.

Polazeći od ovog utvrđenog činjeničnog stanja koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku, s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u čl. 385. st. 3. Zakona o parničnom postupku, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je tuženi u smislu člana 29. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74), koji, kao poseban zakon, na potpun način reguliše, između ostalog, i pitanje odgovornosti prevoznika za nastalu štetu, odgovoran za štetu nastalu gubitkom prtljaga koga je tuženi od tužilje primio na prevoz uz naknadu. Tuženi, koji se u predmetnom slučaju bavio prevozom u vidu zanimanja, odgovara za štetu na robi primljenoj na prevoz po principu objektivne odgovornosti,

http://www.advokat-prnjavorac.com

ako ne dokaže da štetu treba pripisati u krivicu korisnika prevoza, svojstvima robe ili višoj sili (čl. 93. Zakona o ugovorima u drumskom saobraćaju). U ovom pravcu tuženi nije dokazao postojanje ovih okolnosti koje bi ga oslobodile od odgovornosti za štetu koju tužilja zahtijeva u ovoj parnici.

U odredbi člana 32. stav 1. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju sadržano je pravilo o ograničenju iznosa do koga odgovara prevoznik za gubitak ili oštećenje prtljaga. Prevoznik (ovdje tuženi) nema pravo da se koristi ovom odredbom ako ne dokaže da štetu nije prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom (čl. 32. stav 2. navedenog zakona). U konkretnom slučaju tuženi nije dokazao da štetu koju je tužilja pretrpila gubitkom stvari nije prouzrokovao krajnjom nepažnjom. Naprotiv u postupku je utvrđeno da je tuženi pri vršenju prevozničke djelatnosti u toku prevoza tužilje i njenog prtljaga, koga je dala na prevoz, zanemario pravila svoje struke i da je usljed toga nastala šteta koju tužilja zahtijeva u ovoj parnici. Ovakvo njegovo ponašanje ima se, po ocjeni i ovog suda, smatrati krajnjom nepažnjom. U ovom pravcu nižestepeni sudovi su dali valjane razloge koje, kao ispravne, prihvata i ovaj sud.

Provedenim dokazima nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužilja pretrpjela štetu u vidu gubitka plastične kese u kojoj se nalazilo šest mrrmerki, šest majica i dvije jakne. Prilikom određivanja visine naknade štete, zbog gubitka ovih stvari, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da se naknada određuje prema tržišnoj cijeni koje su ove stvari imale u vrijeme i u mjestu otpreme (čl. 99. st. 1), pa kako je u postupku utvrđeno da je tužilja kupila stvari koje su izgubljene 18. 11. 1996. godine, odnosno 20. 1. 1996. godine, i da je po tom osnovu imala izdatak od 580 DEM i 248 dinara, nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo na štetu tuženog kada su usvojili tužbeni zahtjev u obimu utvrđenom izrekom nižestepenih presuda.

Prema svemu iznijetom ne postoje nedostaci u donošenju nižestepenih presuda na koje se revident poziva, a ni takvih na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti (čl. 386. ZPP). Stoga je reviziju valjalo odbiti kao neosnovanu i riješiti kao u izreci (čl. 393. ZPP).

(Vs RS, Rev. 15/98, od 2. 4. 1999. - Bilten 1/1999 – 77)

24. Ocijenjeno je da prijevoznik koji je zakasnio s ispunjenjem obveze odvoza stroja ne odgovara za štetu nastalu krađom stroja izvršenom u međuvremenu.

(Vs RH, II Rev. 73/1998, od 6. 6, 2000. - Svijet osiguranja 28. 1. 2002)

25. Prevoznik ne odgovara za štetu pošiljaocu ako je stvar oštećena u toku prevoza zbog nepravilnog utovara koji je u skladu sa ugovorom izvršio sam pošiljalac.

(Vs BiH, Rev. 542/86, od 14. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 33)

26. Prevoznik u vazdušnoj plovidbi odgovara za štetu zbog gubitka robe u prevozu u ograničenom obimu, sem ako pošiljalac ne dokaže, ili sud ne utvrdi izvodeći dokaze po službenoj dužnosti, da je štetu prouzrokovao namjerno ili iz krajnje nepažnje.

Prevozilac se oslobađa i ograničene odgovornosti za štetu ako dokaže da je preduzeo sve potrebne mjere da štetu izbjegne ili da ove mjere nije bilo moguće preduzeti.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom prevozilac je obavezan da pošiljaocu naknadi dio štete nastale gubitkom pošiljke auto dijelova. Prvostepeni sud je utvrdio da je pošiljka bila teška 26 kg bruto težine, da je njena vrijednost bila 134.280 dinara i da je izgubljena za vrijeme prevoza kod tuženog. Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog

http://www.advokat-prnjavorac.com

stanja, u smislu odredbe članova 84. i 89. Zakona o obligacionim i osnovnim materijalno-pravnim odnosima u vazdušnoj plovidbi ("Službeni list SFRJ", broj 22/77) prvostepeni sud je tužbeni zahtjev usvojio do iznosa od 7.540 dinara.

Tužilac neosnovano prigovara da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo. U smislu člana 84. navedenog zakona prevozilac odgovara za štetu nastalu zbog gubitka ili oštećenja stvari koje primi na prevoz. Članom 89. istog zakona u tekstu koji je bio na snazi u toku 1984. godine, iznos naknade limitiran je na 290 dinara po kilogramu bruto težine. Prema odredbi člana 91. ovog zakona, prevozilac se ne može pozivati na granicu odgovornosti određenu članom 89. ako se dokaže da je šteta nastala iz radnje ili propusta prevozioca ili lica koje je po njegovom nalogu ili za njegov račun radilo u izvršenju prevoza i da su te radnje ili propusti učinjeni namjerno ili iz krajnje nepažnje. Odredbe ovog člana podrazumijevaju pravo pošiljaoca da dokazuje radnje ili propuste prevozioca ili lica za koje on odgovara, učinjene namjerno ili iz krajnje nepažnje i ovlaštenje suda da u smislu člana 7. stav 3. Zakona o parničnom postupku, izvede i dokaze koje stranke nisu predložile, ako su ti dokazi od značaja za odlučivanje.

U smislu člana 85. navedenog zakona, prevozilac se može osloboditi odgovornosti predviđene čl. 84. i 89. ovog zakona ako dokaže da je u izvršenju prevoza preduzeo sve potrebne mjere da se šteta izbjegne ili ako dokaže da nije bilo moguće ove mjere preduzeti. U tom slučaju prevozilac dokazuje ove okolnosti. Ukoliko ovo dokaže prevozilac odgovara samo za štetu u navedenim granicama, a ne i za ukupan iznos štete. Zbog toga je neosnovan prigovor tužioca da je drugotuženi, u granicama dosuđene naknade štete, u smislu čl. 84. i 89. navedenog zakona, dužan dokazivati koje je mjere preduzeo da do štete ne dođe.

(Vs BiH, Pž. 241/88, od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 100)

27. Prevoznik robe u željezničkom saobraćaju dužan je da naknadi stvarnu štetu ako ne uspije da obori zakonsku pretpostavku da je do gubitka robe u prevozu došlo zbog namjere ili grube nepažnje prevoznika.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je žalbeni navod tuženog prevoznika robe da bi tužiocu pripadalo pravo na naknadu štete samo po 200 dinara po 1 kg izgubljene stvari, saglasno odredbi člana 71. stav 3. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju, jer je odredbom člana 74. istog zakona predviđeno da se prevozilac na odredbe člana 71. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju može pozvati samo ako dokaže da štetu nije prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom, što znači da je zakonska pretpostavka da je gubitak robe u prevozu nastao namjerno ili krajnjom nepažnjom, a tu pretpostavku je prevozilac dužan da obori. Kako tuženi ne tvrdi niti nudi dokaze na okolnost da gubitak sporne pošiljke nije nastao zbog namjere ili krajnje nepažnje, to je suvišno provođenje dokaza na okolnost težine robe, jer tužiocu pripada naknada ukupne štete koju je pretrpio gubitkom robe u prevozu.

(Vs BiH, Pž. 271/88, od 26. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 97)

28. Željeznica ne odgovara za štetu osobi koja je prugu prelazila izvan putnog prijelaza u vrijeme dok je branik na prijelazu bio spušten.

(Vs H, Rev. 1702/86 od 26. 11. 1986. – Psp 33 – 93)

29. Prodavac ima pravo na naknadu štete od kupca, u slučaju kada mu kupac dostavi pismenu izjavu da predmetna roba za njega služi kao reprodukcioni materijal, pa prodavac iz kupoprodajne cijene isključi porez na promet, nakon čega nadležni organ uprave obaveže prodavca na plaćanje tog poreza na promet, jer promet predmetne robe nije oslobođen od poreza.

(Vs S, broj Prev. 31/00. – Bilten 3/2000)

http://www.advokat-prnjavorac.com

30. U slučaju upućivanja na tzv. prinudni odmor, zbog smanjenja obima posla radnik ima pravo samo na naknadu plate obračunate u skladu sa važećom odlukom nadležnog organa a ne i na naknadu štete ako nije uspio u sporu vođenom radi poništaja odluke, kojom je upućen na prinudni odmor.

(Vs RCG, Rev. 691/96, od 20. 11. 1997. – Bilten Vs RCG 1997 – 24)

31. Elektroprivredna organizacija je dužna da naknadi štetu prouzrokovanu sječom stabala radi zaštite dalekovoda, ako nije stekla pravo na održavanje sigurnosnog pojasa putem nepotpune eksproprijacije ili sporazumom sa vlasnikom zemljišta.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je 1962. godine izgrađen dalekovod i preko parcela tužitelja Crkvina i Kosa, da dio parcela preko kojih je izgrađen dalekovod nije ekspropisan, da je tada preko parcele Crkvina utvrđen sigurnosni pojas i za drvna stabla posječena u ovom pojasu tuženi je tužitelju isplatio naknadu, a da preko parcele Kosa nije označen sigurnosni pojas, jer je dalekovod išao iznad šumskih stabala koja nisu doticala dalekovod. Također je utvrđeno da je tuženi 1982. godine radi obezbjedenja visokonaposke mreže izvršio sječu drvnih stabala na parceli Crkvina i to na dijelu koji je izvan sigurnosnog pojasa, te siječu drvne mase na parceli Kosa jer su u međuvremenu šumska stabla na ovom dijelu porasla i doticala visokanaponsku mrežu, te da je izvršenom sječom tužitelju pričinjena šteta u dosuđenom iznosu.

Polazeći od navedenog činjeničnog utvrđenja ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalna prava kada su zaključili da je tuženi tužitelju prouzrokovao štetu u dosuđenom iznosu i da je dužan da je naknadi (član 154. ZOO). Prema odredbi člana 29. stav 2. Zakona o elektroprivredi ("Službeni list SRBiH", broj 16/78), elektroprivrednoj organizaciji pripada pravo da radi normalnog korištenja izgrađenog eletroenergetskog objekta održava trasu kresanjem ili otklanjanjem rastinja. Iz izloženog činjeničnog utvrđenja slijedi da je tuženi na tužiteljevoj parceli Crkvina izvršio sječu drvnih stabala van sigurnosnog pojasa (trase) ranije utvrđenog i na parceli Kosa gdje uopšte ranije nije bio određen sigurnosni pojas niti vršena sječa. U navedenoj situaciji tuženi je odgovoran za štetu neovisno od okolnosti što je sječa izvšena u cilju održavanja sigurnosno-bezbjednosnog stanja dalekovoda.

(Vs BiH, Rev. 54/87, od 22. 10. 1981. – Bilten Vs BiH 1/88 – 70)

32. Oštećeno lice koje je povrijeđeno prevrtanjem zaprežnih kola ima pravo da traži naknadu štete od onog lica koje je preplašilo konjsku zapregu pucnjem iz lovačke puške u njihovoj neposrednoj blizini.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je vozila na zaprežnim kolima sijeno. U neposrednoj blizini zaprežnih kola tuženi je, u naseljnom mjestu, pucao iz lovačke puške, a od pucnja su se preplašili konji koji su vukli zaprežna kola, pa je usljed toga došlo do prevrtanja kola sa sijenom pa je tom prilikom tužiteljica pretrpjela tešku tjelesnu povredu. U nalazima navedenih presuda je istaknuto da do prevrtanja zaprežnih kola nije došlo zbog neadekvatnog upravljanja konjskom zapregom; već isključivo zbog pucnja koji je poplašio konje. To znači da je radnja tuženog u neposrednoj uzročnoj vezi sa štetnom posljedicom, pa je tuženi koji nije uspio dokazati da je šteta nastupila bez njegove krivice dužan da je naknadi (član 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 742/87, od 27. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 64)

33. Vlasnik motornog vozila može biti obavezan na naknadu štete prouzrokovanu upotrebom motornog vozila i pored toga što je bio osiguran od odgovornosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja citiramo:

“Pogrešno je pravno shvatanje izraženo u reviziji da kod postojanja posebnih odredaba o obaveznom osiguranju vlasnika, odnosno korisnika motornog vozila od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima nema mjesta primjeni odredaba Zakona o obligacionim odnosima kada je u pitanju odgovornost štetnika - vlasnika vozila za štete prouzrokovane iz njegove upotrebe.

Odredbom člana 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76) samo je predviđena mogućnost direktne tužbe oštećenog trećeg lica i protiv osiguravajuće organizacije po osnovu osiguranja od odgovornosti za štetu koju je sopstvenik, odnosno korisnik motornog vozila dužan da mu naknadi na osnovu pravila imovinskog prava o odgovornosti za štete proistekle iz upotrebe motornog vozila, dok sam vlasnik vozila - štetnik odgovara za takve štete po odgovarajućim odredbama Zakona o obligacionim odnosima (čl. 154. i 178. tog zakona), kao što su u svojim presudama pravilno zaključili i nižestepeni sudovi obavezujući tuženog da tužiteljici naknadi prouzrokovanu štetu pozivom na odredbe tog zakona”.

(Vs BiH, Rev. 418/90, od 5. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 60)

34. Federacija (riječ je o bivšoj SFRJ – op. a) odgovora za štetu prouzrokovanu starješini na obaveznoj sportskoj igri malog fudbala po principu pretpostavljene krivice, pa se oslobađa odgovornosti ako dokaže da je njegov suparnik u igri, takođe starješina, postupao po pravilima igre.

Iz obrazloženja:

Takmičenje u malom fudbalu, po svojim kakarakteristikama i načinu na koji se igra odvija, ne može se okvalifikovati kao opasna djelatnost, koja bi sama po sebi predstavljala osnov da se odgovornost za nastalu štetu presuđuje po pravilima o odgovornosti ža štetu nastalu u vezi sa opasnom stvari ili opasnom djelatnosti (odredbe člana 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima), već odgovornost tužene za takvu štetu treba prosuđivati u skladu sa odredbama člana 170. u vezi sa članom 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. To znači da su nižestepeni sudovi trebali utvrditi i ocijeniti konkretne okolnosti pod kojim je došlo do tužiočevog povređivanja i u zavisnosti od tih utvrđenja ocijeniti da li je lice s kojim se tužilac u igri sudario, u datim okolnostima, postupalo onako kako je trebalo. Budući da je u igri koja je imala karakter obavezne fizičke vježbe, tužiocu povredu nanijelo lice koje je također starješina JNA jer se radilo o obaveznoj sportskoj vježbi - utakmici između starješina JNA) tužena odgovora za postupke lica koje se sudarilo sa tužiocem i zato, s obzirom da je odredbom člana 170. stav 1. u vezi sa članom 154. stav 1. citiranog zakona, propisana odgovornost po pretpostavljenoj krivici (to se pravilo izražava riječima: “ko drugome prouzrokuje štetu dužan je naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice”), tužena treba da dokaže da je tužiočev sportski suparnik u duelu postupao u skladu sa pravilima igre, tj. “onako kako je trebalo”.

(Vs BiH, Rev. 600/89, od 23. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 43)

35. Federaclja (riječ je o bivšoj SFRJ – nap.a) odgovara za štetu koju je pretrpio vojnik iskakanjem iz voza u stanju duševnog rastrojstva na povratku sa specijalističkog pregleda kamo je bio upućen bez pratnje, iako je trupni ljekar, koji ga je uputio na specijalistički pregled, mogao uočiti da boluje od šizofrenije.

(Vs BiH, Rev. 314/88. od 16. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 83)

36. Federacija (riječ je o bivšoj SFRJ – op. a) odgovara za štetu koju je pretrpio vojnik usljed pada na zaleđenoj stazi prekrivenoj snijegom u krugu kasarne, jer je vojna jedinica propustila da uklanjanjem snijega i posipanjem staze odgovarajućim materijalom spriječi štetnu posljedicu.

(Vs BiH, Rev. 573/85 od 20, 2. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 38)

http://www.advokat-prnjavorac.com

37. Izvođač radova odgovara po načelu krivice, a ne po načelu objektivne odgovornosti, za štetu prouzrokovanu vlasniku zgrade radovima izvedenim po izmijenjenom projektu, za koji nije pribavljeno odobrenje za građenje, ako je morao znati da će upotrebom sagrađenog objekta blti onemogućeno korištenje zgrade tužioca.

Iz obrazloženja:

Pravilno je obvezan i izvođač na naknadu štete jer je kao specijalizovana organizacija udruženog rada, morao znati da će izvođenjem radova po projektu revidiranom nakon izdavanja odabrenja za građenje, biti onemogućena upotreba objekta tužioca usljed imisija sa javnog puta rekonstruisanag po tom projektu, a nije odbio da izvede radove po revidiranom projektu, niti je upozorio naručioca na predvidive štetne posljedice (član 220. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH" broj 13/74), koji je bio na snazi u vrijeme izvođenja radova). Izvođač je, dakle, odgovoran za štetu po principu krivnje (pravila imovinskog prava, sada izražena u odredbama člana 154. stav 1. ZOO). Odgovornost drugotuženog se zasniva i na odredbi člana 51. Zakona o međusobnim odnosima radnika u udruženom radu ("Službeni list SFRJ", br. 22/73), koji je bio na snazi u vrijeme prouzrokovanja štete, kome odgovara član 170. Zakona o obligacionim odnosima.

Nije od uticaja okolnost što se nižestepeni sudovi kod utvrđivanja odgovornosti izvođača pogrešno pozivaju na član 207. ZOO. Ovaj propis, koji podrazumijeva objektivnu odgovornost naručioca i izvođača radova na nekretnini, odnosi se samo na odgovornost za štete koje nastaju tokom izvođenja radova (usljed izgradnje kao djelatnosti koja stvara povećanu opasnost štete za okolinu), bez obzira kada se štetna posljedica ispolji, pa ne može doći do primjene u slučaju kada štetna posljedica nastaje ne zbog radova na rekonstrukciji puta, već zbog upotrebe puta nakon rekonstrukcije.

(Vs BiH, Rev. 139/86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 35)

38. Okolnost što je radna organizacija propustila da stavi znakove upozorenja na virove u rijeci koja teče pored radničkih baraka u krugu gradilišta povlači njenu odgovornost za štetu uzrokovanu utapanjem njenog radnika prilikom kupanja.

Iz obrazloženja:

Prednik tužilaca, radnik tužene, utopio se 7. maja 1977. godine u rijeci Diali (Irak) prilikom kupanja.

Postoji propust tužene što nije istakla znakove upozorenja na virove u rijeci koja teče pored baraka za smještaj njenih radnika u krugu gradilišta u kojima se nalazio poginuli, budući da se znalo da se radnici kupaju u toj rijeci. To znači da postoji odgovornost tužene za štetu koja je prouzrokovana tužiocima smrću njihovog prednika.

(Vs BiH, Rev. 257/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 60)

39. Organizacija udruženog rada odgovara za štetu prouzrokovanu zajednici penzijsko-invalidskog osiguranja zbog profesionalnog oboljenja svog radnika samo ako je do pojave bolesti došlo usljed skrivljenog ponašanja drugog radnika te organizacije.

(Vs BiH, Pž. 627/88, od 26 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 125)

40. Smatra se da su ispunjeni uvjeti da vlasnik tužbom u parnici zahtijeva naknadu štete za izgubljeno privremeno oduzeto vozilo ako organi preduzeća, korisnika vozila, nisu donijeli rješenje o osnovanosti i visini naknade u primjerenom roku od podnošenja zahtjeva i pribavljanja dokaza o visini štete.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je odbacio tužbeni zahtjev za naknadu štete zbog gubitka vozila, na osnovu utvrđenja da nisu ispunjeni prethodni uvjeti za postupanje po tužbi.

Tužitelj ima pravo na naknadu za gubitak privremeno oduzetih vozila, pa prema tome i pravo na naknadu štete, o kojoj u smislu člana 88. i 89. Uredbe, odlučuju organi tuženog, čija je odluka konačna, a tužitelj može u roku od 30 dana od dana prijema rješenja pokrenuti parnični postupak radi ostvarivanja naknade štete.

Prema utvrđenju prvostepenog suda, tužitelj nije pružio dokaz da je tuženi donio rješenje o visini naknade štete. Tužitelj je u podnesku od 26. 11. 1997. godine (primljen kod prvostepenog suda 3. 12. 1997. godine) naveo da je u smislu člana 88. Uredbe, formirana Komisija od tri člana koja je utvrdila visinu štete za otuđena vozila u iznosu od 285.221,00 DEM i na tu okolnost predložio, kao dokaz, zapisnik o utvrđivanju visine štete. U žalbi tužitelj navodi da su zapisnik potpisali i ovjerili članovi komisije koju su činili predstavnici tužitelja i tuženog, te ovlašćeni procjenitelj. Ukoliko su istinite činjenice koje je tužitelj naveo u podnesku od 26. 11. 1997. godine, kao i one koje navodi u žalbi, a tuženi nije donio rješenje o visini naknade u smislu člana 89. Uredbe, po shvatanju ovoga suda u konkretnom slučaju, u cilju ostvarivanja prava tužitelja na naknadu štete, mora se pretpostaviti da je tuženo preduzeće odbilo zahtjev za naknadu štete, te da su ostvareni prethodni uvjeti za postupanje po tužbi za naknadu štete.

(Vs FBiH, Pž. 155/98, od 7. 7. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 40)

41. Ako je prvi imalac mjenice - remitent bio odnosno morao biti svjestan da prima mjenicu radi obezbjeđenja plaćanja mimo propisanih zakonskih uslova i da njenom naplatom može biti prouzrokovana šteta banci - avalisti za trasanta, odgovara za štetu po opštim pravilima.

Iz obrazloženja citiramo:

“Okolnost da je tuženi primio mjenicu sa avalom tužiteljice sa pogrešnim datumom izdavanja i po proteku propisanih rokova mogla bi upućivati na zaključak da je bio, odnosno morao biti svjestan da mjenicu koristi mimo propisanih zakonskih ovlaštenja i da takvim načinom korištenja može tužiteljici prouzrokovati štetu.

Nakon utvrđenja ovih pravno relevantnih činjenica prvostepeni sud će ocijeniti da li je tužiteljici prouzrokovana šteta radnjom tuženog, da li se ta radnja može upisati u krivicu tuženog i da li postoji uzročna, veza između radnje i nastale štete. U vezi sa tim, prostepeni sud će imati u vidu da je za isplate mjenica, po ZOP predviđen automatizam, jer SDK vrši naplatu sa računa dužnika, a ako na njegovom računu nema sredstava, naplata se vrši sa računa avaliste, tako da tužiteljica nije bila u mogućnosti da se koristi prigovorima iz člana 16. Zakona o mjenici ("Službenu list FNRJ", broj 104/46 i "Službeni list SFRJ", br. 16/65 i 54/70). Uz postojanje navedenih uslova, osnovan bi bio zahtjev tužiteljice za naknadu štete u visini vrijednosti neispunjenih obaveza tuženog po osnovu po kojem je primio mjenicu”.

(Vs BiH, Pž. 353/88, od 14. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 61)

42. Banka nije na pravilan način provjerila istovjetnost samo uvidom u osobnu kartu, bez sravnjivanja identiteta osobe koja je zahtijevala isplatu sa slikom osobe na osobnoj karti i uz upoređivanje potpisa. Stoga odgovara za štetu koja je vlasniku izgubljene štedne knjižice nastala zbog isplate trećoj neovlaštenoj osobi.

(Vs H, Rev. 1204/88, od 13. 12. 1988. - Informator, broj 3802)

43. Prvi imalac mjenice (remitent) ne odgovara za štetu prouzrokovanu banci - avalisti mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, iako je primio i upotrijebio mjenicu koja je izdata za obezbjeđenje plaćanja tražbine mimo odredaba Zakona

http://www.advokat-prnjavorac.com

o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, ako nije zlonamjerno postupao na štetu avaliste.

(Vs BiH, Pž. 794/89 od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 57.

Napomena: Sentenca objavljena u "Biltenu sudske prakse Vs BiH" broj 3/89, pod brojem 61. odnosi se na pitanje nepostojanja potraživanja, odnosno obezbjeđenja fiktivnog potraživanja)

44. Lica koja su bez odobrenja za gradnju, prokopala javni put za postavljanje vodovodne cijevi, nemaju pravo na naknadu štete prouzrokovane zatrpavanjem kanala za cijevi.

Iz obrazloženja:

Tužioci zahtjevaju naknadu štete, koja im je od strane tuženih pričinjena na taj način što su tuženi zatrpali kanal koji su tužioci na zemljištu u društvenom vlasništvu iskopali za potrebe izgradnje vlastitog vodovoda. Tužioci su pribavili samo vodoprivrednu, a ne i urbanističku saglasnost i odobrenje za građenje vodovoda. Polazeći od takvih činjeničnih utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da tužiocima ne pripada pravo na naknadu štete pričinjene zatrpavanjem iskopanog kanala predviđenog za postavljanje vodovodne mreže. U konkretnom slučaju tužioci su namjeravali da kaptiraju izvor i vodovodnim cijevima odvedu vodu sebi, ali su u tu svrhu, u skladu sa odredbom člana 34. stav 2. tačka 3. Zakona o vodama (" Službeni list SRBiH", broj 36/75), pribavili samo vodoprivrednu saglasnost. Rješenjem nadležnog organa uprave odbijen je zahtjev tužilaca za izdavanje urbanističke saglasnosti, pa kako tužioci nisu mogli dobiti odobrenje za građenje, to oni nisu ni mogli pristupiti kopanju kanala za izgradnju vodovodne mreže preko zemljišta u društvenom vlasništvu, kojim se, kako to slijedi iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u nižestepenim presudama, tuženi i ostali mještani koriste za prolaz. Iz naprijed opisanog, dakle, proizilazi da tužioci nisu bili stekli pravo na kaptiranje izvora i odvođenje vode, pa im nije ni pripadalo pravo na kopanje kanala za vodovodnu mrežu preko zemljišta u društvenom vlasništvu, te im ne pripada pravo na naknadu štete koju su pretrpjeli zatrpavanjem kanala od strane tuženih (član 155. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 266/88. od 23. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 32)

45. Osiguranje od odgovornosti ne isključuje obavezu imaoca motornog vozila da naknadi štetu oštećenom, već samo daje ovlašćenje oštećenom da naknadu štete zahtijeva i od osiguravača.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je prigovor drugotuženog o nedostatku pasivne legitimacije na njegovoj strani, jer je tužiteljica aktivno legitimisana da traži naknadu štete koju je pretrpila isplatama porodične penzije sa doprinosima za koju su saglasno odredbi čl. 155. Zakona o obligacionim odnosima, umanjena njena sredstva, a štetnik je pasivno legitimisan iz razloga što je, saglasno odredbi čl. 154. Zakona o obligacionim odnosima, u obavezi da naknadi štetu oštećenom. Ova obaveza štetnika postoji bez obzira na to što je osiguran od odgovomosti u saobraćaju kod zajednice osiguranja imovine i lica (čl. 57. st. 1. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica). Osiguranik koji naknadi štetu može tražiti ukoliko ne postoje razlozi za isključenje regresnog prava, da mu osiguravač nadoknadi isplaćeni iznos. Naknadom određenih vidova štete porodici poginulog osiguranika ne isključuje se obaveza štetnika da naknadi štetu i zajednici penzijskog i invalidskog osiguranja koju trpi isplatama iz svojih sredstava do kojih ne bi došlo da nije bilo štetne radnje štetnika.

(Vs BiH, Pž. 67/87, od 29. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 66)

http://www.advokat-prnjavorac.com

46. Budući da se ne može konstituisati pravo služnosti preko vojnog dobra (nekretnina koja pripada vojnom objektu) vlasnik eksproprisane nekretnine koji nema drugi pristup na javni put mogao je tražiti da mu se ekspropriše preostali dio nekretnine uz pravičnu naknadu, a ne može tražiti da mu država naknadi štetu zbog toga što mu ovlašteni organ fabrike vojne opreme ne dozvoljava da prolazi kroz krug fabrike.

Iz obrazloženja:

Tužbeni zahtjev tužitelj temelji na navodima da je prilikom eksproprijacije nekretnina vlasništvo njegovog oca postignut sporazum između njegovog oca i radnika tuženog, da do svojih preostalih nekretnina prolazi kroz krug tuženog, da je to njegov otac činio sve do smrti, da je tuženi nakon smrti njegovog oca odbio da njemu da saglasnost da prolazi, te da je time onemogućen da obere šljive i pokosi sijeno zbog čega je pretrpio štetu čiju naknadu potražuje tužbom.

Odbijanjem tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su pravilno primjenili materijalno pravo iako su se pri tome pogrešno pozvali na odredbe Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini.

Odredbom člana 9. tada važećeg Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list FNRJ", broj 12/77 - sada član 9. Zakona o eksproprijaciji, "Službeni list SRBiH", broj 12/87), propisano je, da će se eksproprisati i preostali dio nepokretnosti ako se pri eksproprijaciji jednog dijela nepokretnosti utvrdi da vlasnik nema privrednog interesa da koristi preostali dio, odnosno ako je usljed toga na preostalom dijelu onemogućeno ili bitno pogoršana njegova dosadašnja egzistencija ili mu je onemogućeno normalno korištenje preostalog dijela nepokretnosti. Onemogućavanje korištenja preostalog dijela nekretnina najčešće postoji kada je usljed eksproprijacije jednog dijela nepokretnosti vlasniku otežan pristup preostalom dijelu nekretnina. U ovakvim slučajevima zahtjev vlasnika za primjenu člana 9. ZE neće se usvojiti prije nego što se u postupku utvrdi da li se onemogućavanje normalnog korištenja preostalih nepokretnosti može otkloniti konstituisanjem prava služnosti prolaza u korist preostalog dijela a na teret eksproprisanog dijela nepokretnosti. Ukoliko se ovo pitanje može riješiti na ovaj način, tada će se pravo služnosti konstituisati u rješenju o eksproprijaciji.

U konkretnom slučaju eksproprisana je nekretnina oca tužioca radi izgradnje objekta posebnog vojnog značaja zbog čega se nije mogla konstituisati služnost puta preko te nekretnine.

(Vs BiH, Rev. 694/88, od 4. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 113)

47. Kupac koji je nakon zaključenja usmenog ugovora o kupovini bez saglasnosti prodavca - vlasnika ušao u posjed zemljišta, smatra se nezakonitim i nesavjesnim posjednlkom, pa je dužan da vlasniku naknadi štetu prouzrokovanu sječom stabala i korištenjem trave.

Iz obrazloženja:

Odredbe članova 9. i 46. Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH ne priznaju pravnu valjanost usmenim ugovorima o prometu nepokretnosti koji su zaključeni nakon 4. 1. 1979. godine kao dana stupanja na snagu tog zakona, te se nedostatak pismene forme takvih ugovora ne može konvalidirati ni potpunim ispunjenjem ugovornih obaveza kontrahenata, pa kako je sporna usmena pogodba bila zaključena nakon 4. 1. 1979. godine, a do zaključenja kasnijeg pismenog ugovora nije ni došlo, pravilan je zaključak nižestepenih sudova da je takva usmena pogodba apsolutno ništava i da su ispunjeni uslovi da stranke vrate jedna drugoj ono što su u ispunjenju te pogodbe primile (članovi 103. i 104. Zakona o obligacionim odnosima).

Iz razloga presuda nižestepenih sudova slijedi da je na osnovu rezultata izvedenih dokaza utvrđeno da je tuženi u posjed spornih nepokretnina na kojima je prou-

http://www.advokat-prnjavorac.com

zrokovana šteta sječom stabala i ubiranjem sijena ušao bez znanja i saglasnosti tužiteljice, pa je tužiteljica "čim je za to saznala podnijela tužbu", što znači da tuženi nije bio ni zakoniti ni savjestan posjednik (član 72. ZOSPO), pa je zato u obavezi da tužiteljici naknadi vrijednost sijena i drvne mase pribavljenih sa tužiteljičinog zemljišta.

(Vs BiH, Rev. 87/87, od 22. 10. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 15)

48. Ocijenjeno je da su radnici škole propustili obvezatni nadzor nad učenicima tijekom izleta time što su izabrali neprikladno mjesto za zaustavljanje autobusa i na takvom mjestu dopustili udaljavanje učenika od autobusa.

(Vs H, Rev. 462/86, od 28. 10. 1986. – Psp 33 – 100)

49. Društveno-politička zajednica odgovara za štetu nastalu gubitkom stvari iznijetih iz stana u postupku prinudnog iseljenja ako te stvari nisu bile smještene u zatvoreni prostor ili na drugi način obezbijeđene.

Iz obrazloženja:

Tužbeni zahtjev tužilac temeIji na navodima da su usljed nezakonitog i nepravilnog rada tužene opštine prilikom sprovođenja izvršenja nestale stvari navedene u tužbi i novac u iznosu od 105.000 dinara, te da je stoga pretrpio štetu u utuženom iznosu.

Drugostepeni sud je ne upuštajući se u ocjenu žalbenih navoda, odbio žalbu kao neosnovanu, sa obrazloženjem da tužena i u slučaju da je nastala šteta nestankom tužiočevih stvari nije odgovorna, nego isključivo tužitelj koji se nije dobrovoljno iselio iz stana, a ni pristupio deIožaciji.

Pogrešan je, međutim, pravni stav u pogledu odgovornosti tužene. Prema odredbi člana 283. Zakona o državnoj upravi ("Službenl list SRBiH", broj 38/78), štetu kaju radnik organa uprave prouzrokuje drugom, svojim nezakonitim ili nepravilnim radom u vršenju poslova i zadataka, naknadiće društveno-poIitička zajednica. Društvena politička zajednica ima pravo da zahtijeva od radnika naknadu iznosa koji je ispIatila na ime naknade štete u roku od 6 mjeseci od dana kada je naknadila štetu, a oštećeni ima pravo da i neposredno od radnika zahtijeva naknadu štete ako je ona prouzrokovana krivičnim djelom učinjenim u vršenju službe. U postupku sprovođenja administrativnog izvršenja (kao i u postupku sudskog izvršenja), važi opšte načelo da izvršenje bude što manje nepovoljno za izvršenika. Pri sprovođenju izvršenja kakvo je bilo konkretno - oslobođanje stana od stvari, a polazeći od navedenog opšteg načela u postupku sprovođenja administrativnog izvršenja i opšteg načela građanskog prava da je svako dužan suzdržati se od postupka kojima se može drugom uzrokovati šteta (član 16. Zakona o obligacionim odnosima), radnik prvotužene koji je sprovodio izvršenje bio je dužan da bude prisutan u prostorijama iz kojih su iznesene stvari i da na Iicu mjesta u zapisniku konstatuje nađene stvari i na taj način onemogući eventualno prisvajanje stvari od strane lica koja su ih iznosila, te da stvari nakon iznošenja iz stana smjesti u zatvoreni prostor, ili postavi čuvara do doIaska tužioca, a sve na trošak tužioca. Propuštanjem da postupi na navedeni način radnik tužene je postupio nepravilno, odnosno nezakonito.

(Vs BiH, Rev. 198/87, od 28. 1. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 72)

50. Društveno-politička zajednica ne odgovara za štetu vlasniku stvari oduzete pravomoćnom osuđujućom krivičnom presudom od osuđenog lica kao predmeta nedozvoljene trgovine, ali bi vlasnik stvari mogao tražiti naknadu štete od lica koje je osuđeno u krivičnom postupku, pod opštim pretpostavkama.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je tržišna inspekcija tužene, postupajući u skladu sa odredbom člana 19. Zakona o tržišnoj inspekciji ("Službeni list SFRJ", br. 16/74 i 20/81), zaplijenila sporni cement kao predmet nedozvoljene trgovine.

S obzirom da je cement kasnije oduzet pravosnažnom presudom krivičnog suda od učinioca krivičnog djela kao predmet koji je bio namijenjen izvršenju krivičnog djela nedozvoljene trgovine, u smislu ovlašćenja krivičnog suda koja proizilaze iz odredbe stava 5. člana 129. KZ SRBiH, neosnovano je potraživanje tužitelja da mu tužena opština naknadi štetu.

Drugostepeni sud je pravilno ocijenio da prvostepeni sud, time što nije utvrđivao da li je tužitelj vlasnik cementa, nije pogrešno primijenio materijalno pravo, opravdano nalazeći da sve i u slučaju da je tužitelj vlasnik cementa, ne bi mogao zahtijevati predaju odnosno naknadu štete od tužene, jer je parnični sud kod odlučivanja o ovakvom zahtjevu vezan za pravosnažnu krivičnu presudu, kojom je utvrđeno da je cement bio namijenjen izvršenju krivičnog djela nedozvoljene trgovine i oduzet od učinioca krivičnog djela. Tužitelj bi, imao pravo da zahtijeva naknadu štete od učinioca krivičnog djela pod opštim zakonskim pretpostavkama (član 154. stav 1. i 158. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 626/88, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 116)

51. Opština odgovara za štetu prouzrokovanu nepravilnim radom radnika ustanove koja ima svojstvo pravnog lica, ako joj je povjerila obavljanje upravnih poslova iz djelokruga rada opštine.

Iz obrazloženja:

Rješenjem od 11. januara 1966. godine tužena opština je dala tužiocu odobrenje za izgradnju porodične stambene zgrade. To odobrenje je dato na osnovu potvrde Urbanističkog zavoda grada S. od 10. januara 1966. godine da je objekat u skladu sa prostornim planom.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je pomenuti objekat tužioca izgrađen na klizištu koje je postojalo i prije građenja, a koje je uzrokovano prirodnim faktorima.

Ovaj revizijski sud nalazi da nije osnovan prigovor revizije tužene da ona nije odgovorna za štetu koju tužioci trpe jer da njen organ uprave koji je dao odobrenje za građenje nije postupao ni napravilno ni nezakonito, pošto se oslonio na potvrdu Urbanističkog zavoda grada S. da je izgradnja objekta u skladu sa prostornim planom.

Urbanistički zavod grada S. (raniji Biro za urbanizam) osnovalo je Gradsko vijeće Grada S. koje je u smislu člana 111. Ustava SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 14/63), bilo međuopštinski organ za koordinaciju rada opština na području grada u oblasti privrednih, komunalnih i drugih poslova, jer sve do Ustavnih amandmana donesenih 1969. godine nije postojao Grad S. kao samostalna društveno-politička zajednica.

Ako je u vrijeme izdavanja potvrde u januaru mjesecu 1966. godine, da je objekat u skladu sa prostornim planom (čl. 9. i 10. Odluke o izgradnji objekata građana i građanskih pravnih lica, kao i svih privremenih objekata na području grada S. "Službeni glasnik sreza Sarajevo", broj 12/63), urbanistički zavod bio ustanova sa svojstvom pravnog lica i sa pravima, obavezama i odgovornostima radne organizacije u smislu tada važećeg Osnovnog zakona o ustanovama ("Službeni list SFRJ", broj 5/65), za nepravilan i nezakonit rad njegovih radnika bi odgovarala, solidarno s njim, i društveno-politička zajednica koja ga je osnovala i povjerila mu obavljanje upravnih poslova iz svog djelokruga.

Prema odredbi člana 48. tadašnjeg Zakona o republičkoj upravi ("Službeni list SRBiH", broj 16/65) za vršenje stručnih i drugih poslova u okviru prava i du-

http://www.advokat-prnjavorac.com

žnosti Republike u oblasti društvenih službi ili poslova od interesa za Republiku, mogu se obrazovati savjeti, zavodi, instituti, direkcije, komisije i drugi republički organi i organizacije, kojima se republičkim zakonom može povjeriti i vršenje određenih upravnih poslova, a u vršenju tih poslova ovi republički organi i organizacije imaju ovlašćenja i dužnosti republičkih organa uprave. Prema odredbi čiana 166. navedenog zakona, za štetu koju radnik u republičkom organu uprave učini svojim nezakonitim i nepravilnim radom u vezi sa vršenjem službene dužnosti pojedincima ili pravnim licima odgovara Republika.

Naprijed pomenute odredbe su se, prema odredbi člana 9. tadašnjeg Zakona o načelima organizacije sreskih i opštinskih organa uprave ("Službeni list SRBiH", broj 16/65) primjenjivale i kod povjeravanja upravnih poslova iz djelokruga rada opštine, posebnim opštinskim organizacijama, a zakonom nije isključena odgovornost društveno-političkih zajednica osnivača tih organizacija za nezakonit i nepravilan rad radnika tih organizacija na obavljanju upravnih poslova, ni kada te organizacije imaju svojstvo pravnog lica.

Davanje potvrde da je objekat u skIadu sa prostornim planom, očito predstavlja akt odlučivanja iz djelokruga organa uprave u smislu naprijed navedenih propisa (ima karakter akta o urbanističkoj saglasnosti) i ako je ta potvrda rezultat nepravilnog rada radnika Urbanističkog zavoda (u to vrijeme posebne međuopštinske organizacije sa svojstvom ustanove), za ta kav rad odgovara i društveno-politička zajednica (opština) za koju je taj, posao obavljen.

Urbanistički zavod grada S. koji je na osnovu člana 10. naprijed spomenute odluke, izdao potvrdu da je objekat u skladu sa prostornim planom, temeljem koje je doneseno odobrenje za izgradnju, bio je dužan, u smislu člana 11. ove odluke, neposrednom kontrolom tehničke dokumentacije provjeriti, između ostalog, i stabilnost objekta, što svakako podrazumijeva i stabilnost zemljišta na kome će objekat biti izgrađen.

(Vs BiH, Rev. 73/89, od 22. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 133)

52. Lice koje je bespravno koristilo stan u društvenoj svojini odgovara za štetu po opštim pravilima obligacionog prava, a ne po odredbama člana 40. Zakona o stambenim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 182/87, i Gvl. 45/86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 60)

53. Zahtjev vlasnika kojem je oduzimanjem posjeda onemogućeno korištenje njegova stana za naknadu troškova najamnine isplaćene za drugi iznajmljeni stan jest odštetni zahtjev, a ne zahtjev za naknadu koristi od upotrebe tuđe stvari.

(Vs H, Rev. 2565/86, od 28. 4. 1987. - Informator, broj 3613)

54. Organizacija udruženog rada odgovara za štetu koju je pretrpio SIZ penzijskog i invalidskog osiguranja zbog isplate invalidske penzlje sa doprinosima njenom radniku, povrijeđenom prilikom istovara većih tereta sa kamiona kada ga je rasporedila na taj posao iako nije bio dovoljno iskusan i propustila da organizuje posao istovara tako da ga nadgleda iskusan predradnik, koji bi davao konkretna uputstva za rad i upozoravao na opasnosti pri radu.

(Vs BiH, Pž. 315/84, od 14. 12. 1984. – Bilten Vs BiH 2/85 - 14)

55. Vlasnik građevinskog objekta izgrađenog bez odobrenja za građenje, nema pravo na naknadu štete prouzrokovanu rušenjem, ako je poslije toga nadležni organ donio rješenje o rušenju, odnosno utvrdio da nisu postojali uslovi za odobrenje bespravne gradnje.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev za naknadu štete uzrokovane rušenjem garaže, jer nisu ispunjene zakonske pretpostavke iz člana 154. Zakona o obligacionim odnosima za usvajanje zahtjeva, pošto je naknadno donesenim rješenjem sanirano stanje u pogledu pravnog osnova za rušenje garaže.

Nisu cijenjena razlaganja vezana za pravilnost pravosnažnog rješenja organa uprave, kojim je utvrđeno da se radi o bespravno izgrađenom objektu, jer sud u parničnom postupku nije ovlašten da preispituje pravilnost odluke organa uprave. Parnički sud je vezan za pravosnažno rješenje organa uprave (organ iz člana 12. stav 1. ZPP).

Bez značaja je okolnost da u vrijeme rušenja objekta nije postojalo pravosnažno rješenje nadležnog organa uprave, jer je taj nedostatak otklonjen naknadno donošenjem pravosnažnog rješenja upravnog organa, kojim je utvrđeno da se radi o bespravno izgrađenom objektu za koji se ne može dati odobrenje ni naknadno, pa su ispunjeni zakonski uvjeti za rušenje bespravno izgrađenog objekta (član 255. stav 1. tačka 6. Zakona o prostornom uređenju SRBiH), bez naknade.

(Vs BiH, Rev. 604/86, od 11. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 34)

56. Investitor koji nakon provedenog konkursa za ocjenu podobnosti izvođača zaključi ugovor o građenju sa izvođačem koga nije proglasio podobnim, dužan je da učesnicima konkursa koje je proglasio podobnim izvođačima naknadi troškove pripreme ponude.

Iz obrazloženja:

lz isprava u spisu proizilazi da je tuženl odlučio da ugovor o izvođenju radova na premještanju saobraćajnica zaključi putem prikupljanja ponuda, u smislu člana 12. st. 1. i 3. Zakona o ustupanju izgradnje investicionih objekata ("Službeni list SRBiH", br. 33/77 i 26/82). U takvom slučaju, u smislu člana 16. st. 1, 2, 3. i 4. ovog zakona, investitor - tuženi je bio dužan da prethodno provede konkurs o podobnosti izvođača i da prihvati ponudu samo od učesnika na tom konkursu koji je odlukom investitora proglašen podobnim za izvođenje radova.

Ako bi se utvrdilo da je tuženi - investitor zakIjučio ugovor o izvođenju radova sa licem koje nije proglasio podobnim izvođačem, morao bi svakom od učesnika konkursa koga je proglasio podobnim izvođačem naknaditi štetu u visini troškova pripreme ponude, zbog postupanja direktno suprotnog odredbama člana 16. naprijed pomenutog zakona. Stav da ni u takvom slučaju tužilac ne bi imao pravo na naknadu štete, jer da nije sigurno da bi njegova ponuda bila prihvaćena, nije opravdan, pošto je neophodno u ovakvom slučaju učesnicima kunkursa obezbijediti i građansko-pravnu zaštitu, ako investitor postupa protivno izričitim zakonskim normama.

(Vs BiH, Pž. 257/88, od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 30)

57. Republika odgovara za štetu koju je počinio pripadnik straže KPD u neuračunljivom stanju, van kruga doma, upotrebom službenog pištolja, samo ako se utvrdi da radnik nije imao pravo da iznese pištolj iz kruga doma i ako mu pištolj nije bio oduzet, ukoliko je odgovorno lice moralo znati da je psihički poremećen.

(Vs BiH, Pž. 570/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 134)

58. Pravo ranijeg vlasnika komasiranog zemljišta, odnosno lica kome je zemljište privremeno predato u posjed u postupku komasacije, da sabere plodove prije predaje zemljišta u posjed drugom licu, uređeno je zakonom, pa ako je protivno zakonu drugo lice ubralo plodove, prilikom ulaska u posjed, makar i u prisustvu ovlaštenog lica komisije za komasaciju, odgovara za štetu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Ovdje se radi o slučaju predaje u posjed nekretnina po odluci državnog organa, pa pitanje prava na plodove koji nisu ubrani, treba cijeniti sa stanovišta odgovarajućih odredaba Zakona o komasaciji. U članu 51. stav 1. pomenutog zakona koji se odnosi na konačno uvođenje u posjed učesnika komasacije, propisano je da se predaja zemljišta vrši u jesen poslije ubiranja plodova, a ako u vrijeme predaje u posjed zemljišta plodovi ipak nisu ubrani tada se ranijem vlasniku određuje rok u kome može sabrati plodove. Pravilo o pravu ranijeg vlasnika da sabere pladove sa zemljišta koje se dodjeljuje drugom učesniku komasacije, predviđeno je i u slučaju vršenja privremene primopredaje, koju ima u vidu član 59. stav 2. Zakona o komasaciji, pa s obzirom na to nižestepeni sudovi su morali cijeniti opravdanost tužiočevog zahtjeva sa stanovišta navedenih zakonskih propisa.

Ako je tužilac imao pravo da sabere plodove sa zemljišta koje je sam zasijao, logično je (argumentum a contrario) da to pravo ne pripada tuženom, pa pošto je tuženi i pored toga sabrao plodove, tom radnjom je, bez obzira na činjenicu što je preduzeta uz asistiranje ovlaštenog lica komisije za komasaciju, nanio štetu tužiocu, pa je dužan da plati naknadu.

(Vs BiH, Rev. 543/87, od 14. 7. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 78)

59. Tužiteljica nema pravo da traži naknadu štete zbog sječe stabala u šumi koja se nalazi u društvenoj svojini bez obzira što je njena majka (poklonodavac) bila dugo u posjedu, jer se održajem ne može steći pravo vlasništva na šumi u društvenoj svojini, niti se može dokazivati da je stečeno prije 1. januara 1972. godine (član 88. Zakona o šumama "Službeni list SRBiH", broj 38/71).

Iz obrazloženja citiramo:

"Šteta je u smislu člana 155. Zakona o obligacionim odnosima, umanjenje društvenih sredstava, odnosno umanjenje nečije imovine, pa je prema odredbi člana 154. tog zakona, onaj koji prouzrokuje takvo umanjenje društvenih sredstava, odnosno nečije imovine, dužan da naknadi oštećenom prouzrokovanu štetu.

Kako tužiteljica nije vlasnik označene šume, sječom stabala u toj šumi nije ni oštećena, pa bez osnova potražuje novčanu naknadu zbog sječe koju su tuženi izvršili.

Nije od značaja što je majka tužiteljice dugogodišnji posjednik ove šume, jer je odredbom člana 9. Zakona o šumama ("Službeni list SRBiH", broj 11/78) određeno da se na šumi u društvenoj svojini, održajem ne može steći pravo svojine, niti se poslije 1. januara 1972. godine može dokazivati da je ranije stečeno pravo vlasništva po tom osnovu, pa je bez pravnog dejstva ugovor o poklonu zaključen između tužiteljice i njene majke.

(Vs BiH, Rev. 600/88, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 31)

60. Lice koje je oslobođeno od optužbe nema pravo na naknadu štete koja mu je prouzrokovana oduzimanjem putne isprave u krivičnom postupku ako ta radnja nije posljedica nezakonitog ili nepravilnog rada sudije.

Iz obrazloženja citiramo:

"Imajući u vidu težinu krivičnog djela koje je tužiocu stavljeno na teret i činjenicu da se tužilac prije krivičnog događaja nalazio na privremenom radu u inostranstvu, istražni sudija je s razlogom zahtijevao od nadležnog organa unutrašnjih poslova da se tužiocu do okončanja krivičnog postupka oduzme putna isprava. Krivični postupak protiv tužioca vodio se bez nepotrebnog odugovlačenja, a tužiocu je odmah nakon donošenja oslobađajuće prvostepene presude, a prije njene pravomoćnosti, iako je supsidijarni tužilac uložio žalbu, vraćena oduzeta putna isprava. Ocjenom ovih činjenica pravilno je zaključen da u konkretnom slučaju nisu bili ispunjeni za-

http://www.advokat-prnjavorac.com

konom propisani uslovi da se tužena obaveže da tužiocu naknadi štetu koju je on zbog vođenja opisanog krivičnog postupka pretrpio, jer nije bilo ni nezakonitog, ni nepravilnog rada sudije u krivičnom postupku. Odgovornost za štetu društveno-političke zajednice nezavisno od toga da li je prouzrokovana nezakonitim ili nepravilnim radom sudije, propisana je samo u slučaju neopravdane osude ili neosnovanog lišenja slobode (članovi 541-549. ZKP)".

(Vs BiH, Rev. 652/88, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 53)

61. Dužnik u izvršnom postupku protiv koga je određeno i provedeno prinudno izvršenje na osnovu neuredne izvršne isprave, nema pravo na naknadu štete ako je propustio da protiv rješenja o izvršenju izjavi zakonom predviđena pravna sredstva.

Naknadu štete u posebnoj parnici dužnik izvršenja može uspješno zahtijevati samo ako je rješenje o izvršenju pravosnažno ukinuto ili preinačeno, odnosno ako je izvršenje proglašeno nedopuštenim, uz daljnji uslov da su protekli rokovi za traženje protiv izvršenja.

(Vs BiH, Pž.540/86, od 10. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 37)

62. Dužnik u izvršnom postupku nije odgovoran za štetu koju je pretrpilo treće lice angažovanjem kamiona za prevoz drvne građe koja je trebala biti zaplijenjena na radilištu dužnika, a nije nađena, ako nije ovlašteni organ dužnika tom licu obećao da će mu građu toga dana predati.

. (Vs BiH, Pž. 301/86, od 27. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 41)

63. Služba platnog prometa je organ koji izvršava naplate po rješenjima suda u postupku i u skladu sa datim uputstvima.

Nepravilnosti u toku izvršenja moraju se otkloniti u skladu sa članom 47. Zakona o izvršnom postupku. Od Službe platnog prometa ne može se tužbom tražiti naknada štete, jer je ona samo izvršni organ nadležnog suda i dok postupa u skladu sa zakonom i uputstvima koja su joj data.

(Vs S, broj Prev. 260/95. – Bilten 1/1996)

64. Država odgovara za štetu prouzrokovanu nezakonitim ili nepravilnim radom službenog lica ili državnog organa. Pogrešno primjenjivanje propisa ili neprimjenjivanje propisa od strane državnog organa predstavlja činjenični osnov za prouzrokovanje štete, odgovornost i naknadu štete, osim ako je u pitanju pogrešno tumačenje zakona.

(Ss, broj Gzs. 2/96. – Bilten 1/1997)

65. Oštećeni nije ni djelimično doprinio nastanku štete prouzrokovane fizičkim napadom štetnika, time što ga je vrijeđao u verbalnom sukobu na par dana prije napada.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primjenili materijalno pravne propise iz člana 154. i 192. Zakona o obligacionim odnosima kada su zaključili da je neosnovan prigovor tuženog o podijeljenoj odgovornosti i da je tuženi isključivo odgovoran za štetu koju je tužiocu nanio, jer i po ocjeni ovog revizijskog suda nedostaje potrebni vremenski kontinuitet između verbalnog sukoba koji se među strankama desio na sedam dana prije štetnog događaja da bi se taj sukob mogao dovesti u uzročnu vezu sa štetnom radnjom tuženog kritičnog dana; a same neposredne okolnosti štetnog događaja ukazuju na to da tužilac ni u najmanjoj mjeri nije doprinio svom povređivanju (napadnut je iznenada sa leđa unaprijed pripremljenom sjekirom od strane tuženog).

(Vs BiH, Rev. 494/89, od 30. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 49)

http://www.advokat-prnjavorac.com

66. Učesnik sportske igre kome drugi igrač pri igri nanese tjelesnu povredu nema pravo na naknadu štete nastale tjelesnom povredom, izuzev ako mu je povreda nanesena namjerno ili grubim kršenjem pravila sportske igre.

Iz obrazloženja:

U prvostepenom postupku je utvrđeno da je tužitelj u toku fudbalske utakmice između FK "Kozara" i FK "Iskra" na terenu FK Kozara, kao igrač FK Kozara zadobio teške tjelesne povrede. Povrede je zadobio u fudbalskom duelu između njega i igrača protivničkog tima u momentu kada su obojica bila na lopti, tužitelj glavom, a protivnički igrač nogom, pa kako je tužitelj prvi stigao i loptu bacio glavom, protivnički igrač je nehotično u brzini, umjesto u loptu, udario u glavu tužitelja.

Na osnovu ovakvog utvrđenja prvostepeni sud je ocijenio da je prvotuženi, kao organizator utakmice, odgovoran za štetu u smislu odredbe člana 181. Zakona o obligacionim odnosima i tužbeni zahtjev protiv ovog tuženog usvojio, dok je polazeći od okolnosti da je igrač drugotuženog tužitelju nanio povredu ponašanjem koje ne pretstavlja povredu pravila sportske igre, tužbeni zahtjev protiv drugotuženog odbio.

Preinačenjem prvostepene odluke, tako što je tužbeni zahtjev protiv prvotuženog odbio, drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo. Odgovonost prvotuženog se ne bi mogla prosuđivati primjenom odredbe člana 181. ZOO. Ovo stoga što je ovom odredbom propisana odgovornost organizatora okupljanja većeg broja ljudi na nekoj priredbi pod određenim okolnostima, za štetu usljed smrti i tjelesne povrede promatrača zakazane priredbe, a ne i odgovornost za štetu koju na takvoj priredbi pretrpe neposredni učesnici odnosno izvođači te priredbe.

S obzirom na specifičnosti sportskih igara, sudska praksa je u pogledu odgovornosti za štetu koju pretrpi učesnik sportske igre zauzela stav prema kojem učesnik sportske igre, kome drugi igrač u igri nanese tjelesnu povredu, nema pravo na naknadu štete, izuzev ako mu je povreda nanesena namjerno, ili grubim kršenjem pravila sportske igre i da za štetu nastalu tjelesnom povredom odgovara sam učesnik sportske igre koji je namjerno, ili grubim kršenjem pravila sportske igre, nanio tjelesnu povredu. Solidarno sa štetnikom odgovara i njegov sportski klub (organizacija) ako u pripremi i u toku igre nije preduzeo odgovarajuće mjere da se igra odvija u sportskom duhu i u skladu sa pravilima igre. Shodno izloženom ne postoji pravni osnov odgovornosti prvotuženog za nastalu štetu.

(Vs BiH, Rev. 199/87. od 28. 1. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 71)

67. Igrač nogometa odgovara drugom igraču za štetu koju mu je za vrijeme nogometne igre nanio grubim kršenjem pravila nogometne igre.

(Vs H, Rev. 1194/90, od 2. 10. 1990. – Psp 51 – 125)

68. Sudionik športske igre kojem drugi igrač u igri nanese tjelesnu ozljedu, nema pravo na naknadu štete osim ako mu je ozlijeda nanijeta namjerno ili grubim kršenjem pravila igre.

(Vs RH, Rev 2299/97, od 23. 11. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 55)

69. Tužilac (organizacija udruženog rada) koji je donio nezakonitu odluku o prestanku rada radnika zbog penzionisanja prije priznavanja dokupa staža za prijevremeno penzionisanje, nema pravo da traži naknadu štete od SIZ-a penzijsko-invalidskog osiguranja u iznosu koji je isplatio radnicima na ime izgubljenog ličnog dohotka za vrijeme od donošenja odluke o prestanku rada do donošenja rješenja o penzionisanju.

(Vs BiH, Pž. 251/86, od 6. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 40)

http://www.advokat-prnjavorac.com

70. Lice kome je njegov dužnik isplatio novčani dug sredstvima dobijenim od trećeg lica, radi upotrebe po ugovoru o nalogu, nije dužno da ih vrati nalogodavcu ni po pravilima o sticanju bez osnova, a ni po pravilima o naknadi štete.

(Vs FBiH, Pž. 131/98, od 21. 7. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 22)

71. Dječji vrtić odgovara po principu krivnje za štetu koju pretrpi maloljetnik koji mu je povjeren na čuvanje zbog propusta u obavljanju nadzora.

Iz obrazloženja:

"Sud prvog stupnja je utvrdio, a sud drugog stupnja je ocijenio pravilnim utvrđenja suda prvog stupnja iz kojih proizilazi:

- da se mldb. tužitelj u dobi od 5 godina nalazio na čuvanju kod tuženika dana 24.II.1995.g. i da se prilikom organizirane šetnje gradom s ostalom djecom spotakao i pao na pločnik, nakon čega se sam podigao i nastavio dalje šetnjom prema vrtiću,

- da se po povratku u dječji vrtić počeo žaliti na bolove u trbuhu, nakon čega je prebačen u bolnicu, gdje je utvrđen traumatski razdor slezene, koja je operativnim putem odstranjena,

- da tuženik nije propustio brižno nadzirati djecu koja su mu povjerena na čuvanje, kao i mldb. tužitelja, obzirom da prilikom organizirane šetnje je bio potreban broj odgajatelja uz djecu, pa i veći od propisanog Odlukom o elementima standarda društvene brige o djeci predškolskog uzrasta ("Narodne novine", broj 29/83),

- da nije došlo do štetnog događaja djelovanjem ili propustom nekog drugog od polaznika vrtića i da nije ničim dokazano da je do štetnog događaja, a time i do štete, došlo zbog propusta djelatnika tužene.

Na tako utvrđeno činjenično stanje nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo, (čl. 154. Zakona o obveznim odnosima – "Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99, dalje ZOO) kada su tužbeni zahtjev tužitelja ocijenili neosnovanim.

Prednje zbog toga jer odgovornost tužene nije objektivna odgovornost, već se ona isključivo temelji na krivnji pod čime se podrazumijeva i najblaži oblik krivnje učinjen bilo propustom, bilo činidbom.

Upravo zbog činjenice da krivnja tužene ničim nije dokazana, nižestupanjski sudovi pravilno su primijenili materijalno pravo kada su ocijenili tužbeni zahtjev neosnovanim."

(Vs RH, Rev 146/98 od 20. 12. 2000. – Izbor odluka 1/2002 – 60)

72. Cesta nije opasna stvar u smislu odštetnog prava (i nema osnove za primjenu objektivne odgovornosti) već odgovornost tužene Uprave za ceste valja procijeniti po načelu presumirane krivnje (st. 1. čl. 154. ZOO) pri čemu činjenično valja provjeriti da li je tužena Uprava (s obzirom na nastalu zapreku na cesti) objektivno imala vremena i mogućnosti uklanjanja te zapreke prije nastanka spornog štetnog događaja.

Iz obraszloženja:

"Sud prvog stupnja je tužbeni zahtjev tužitelja usvojio temeljem objektivne odgovornosti tužene Uprave za ceste jer da je cesta opasna stvar. Viši sud po žalbi tužene prihvaća žalbu i stav da valja primijeniti kriterij subjektivne odgovornosti jer cesta nije opasna stvar u smislu odštetnog prava. Isto tako žalbeni sud usvaja prijedlog tužene za raspravu prigovora da nije brže mogla otkloniti nastalu zapreku na cesti jer to može predstavljati dokaz ne krivnje (st. 1. čl. 154. ZOO)."

(Žs Pula, Gž. 473/00 od 5. 3. 2001. – Izbor odluka 1/2001 – 46)

http://www.advokat-prnjavorac.com

ODGOVORNOST ZA ŠTETU OD OPASNE STVARI ILI OPASNE DJELATNOSTI

(Član 154. stav 2. ZOO)

73. Lov je opasna djelatnost pa organizator lova odgovara po načelu objektivne odgovornosti.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 24)

74. Vlasnik restorana odgovara gostu za štetu koju je pretrpio padom nadstrešnice koja je bila postavljena u restoranu.

(Vs RH, Rev. 2478/97, od 20. 1. 2000. - Izbor odluka 1/2000 – 38)

75. Organizacije penzijskog i invalidskog osiguranja imaju pravo na naknadu štete zbog prijevremene isplate penzija usljed nesreće na poslu u kojoj je povrijeđen radnik preduzeća, ako se obaveza preduzeća – štetnika može zasnovati na propisima o odgovornosti po osnovu krivice ili zbog djelovanja opasne stvari odnosno rada u okolnostima koje stvaraju povećanu opasnost.

Iz obrazloženja:

Tuženi u žalbi ističe da propisima o penzijsko - invalidskom osiguranju nije naložena obaveza naknade štete prouzrokovane fondovima penzijsko - invalidskog osiguranja, a da se ne mogu primjeniti opšti propisi o naknadi štete iz Zakona o obligacionim odnosima. Smatra da obaveza plaćanja invalidske penzije i invalidnine proizilazi iz načela solidarnosti i uzajamnosti na kojima počiva sistem penzijsko - invalidskog osiguranja, a finansira se iz doprinosa koji plaćaju svi zaposleni.

Ovaj žalbeni prigovor ne može se prihvatiti.

Propisima o penzijsko - invalidskom osiguranju nije zaista regulisano pravo na naknadu štete prouzrokovane prijevremenim isplatama penzija i drugih davanja na teret sredstava iz kojih je isplata izvršena, ali tim propisima nije to pravo ni isključeno, pa se o pravu na naknadu štete organizacija (fondova) koji upravljaju i raspolažu ovim sredstvima, mora suditi na temelju opštih propisa o naknadi vanugovorne štete sadržanih u odredbama Zakona o obligacionim odnosima - ZOO.

Penzijsko - invalidsko osiguranje počiva na načelima uzajamnosti i solidarnosti osiguranika, ali to ne znači da organizacija koja za račun osiguranika upravlja i raspolaže sredstvima osiguranja nema pravo da od treće osobe koja je po opštim propisima odgovorna za građansko - pravni delikt, zbog toga je došlo do davanja na teret penzijsko - invalidskih fondova prije nego što bi to po redovnom toku stvari uslijedilo, nema pravo da zahtjeva naknadu na taj način prouzrokovane štete.

Na ovo pravo ne utiče ni okolnost da se radi o davanjima radniku tuženog, jer to što je tuženi plaćao doprinose tužitelju iz bruto ličnog dohotka ovog i drugih radnika, ne otklanja obavezu tuženog da naknadi štetu koja se sastoji od isplata iz sredstava tužitelja do kojih ne bi došlo da nije bilo deliktne radnje.

Osnovano je, prema tome, prvostepeni sud zaključio da je tužitelj, u smislu člana 155. ZOO, pretrpio štetu.

Prvostepeni sud je pravilno našao i da je tuženi odgovoran za štetu. Žalitelj ne osporava izričito kroz razloge žalbe zaključak prvostepenog suda da je do štetnog događaja (obrušavanja krovine u rudarskoj jami), došlo zbog nepreduzimanja mjera zaštite na radu, a u takvom slučaju odgovornost tuženog se može zasnovati na odredbama člana 170. ZOO, na koji se prvostepeni sud poziva. Ako bi se, međutim, poprimilo i da se obrušavanje krovine koja se nije mogla poduprijeti, nije moglo izbjeći, kako bi proizilazilo iz zapisnika o nesreći na poslu, koji se nalazi u spisu, odgovornost tuženog bi se mogla zasnovati na odredbama člana 174. u vezi sa članom 154. stav 2.

http://www.advokat-prnjavorac.com

ZOO, jer je do povrede osiguranika tužitelja došlo zbog opasne djelatnosti kojom se bavi tuženi.

Napominje se da tuženi duguje naknadu stvarno pretrpljene štete u iznosu prijevremenih isplata iz sredstava invalidskog osiguranja, jer se na njega kao štetnika ne mogu primjeniti odredbe člana 94. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 17/90), važećeg u vrijeme nastanka štete u konkretnom slučaju, po kome osiguravajuća organizacija iz osnova obaveznog osiguranuja od auto - odgovornosti duguje organizacijama invalidskog i penzijskog osiguranja samo naknadu srazmjernog iznosa doprinosa za invalidsko i penzijsko osiguranje utvrđenu u kapitaliziranom iznosu prema preostalom vremenu radnog staža i godina života fizičkog lica potrebnih za sticanje prava na starosnu penziju.

(Vs FBiH, Pž. 313/98, od 15. 12. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 41)

76. Ocijenjeno je da organizacija za održavanje ceste odgovara za štetu koja je nastala zbog naleta motornog vozila na bocu koja se nalazila na cesti. Sudovi nižeg stupnja pravilno su utvrdili odgovornost tuženika za spornu štetu budući da je do štetnog događaja došlo zbog neodržavanja cesta za nesmetan promet u smislu odredbe či. 16. Zakona ojavnim cestama (Nar. nov., br. 56/91).

(Vs RH, Rev. 3799/94, od 12. 3. 1998. - Izbor odluka 2/1998 – 72)

77. Organizacija udruženog rada odgovara za štetu, ako rad na visini koji je i inače opasan, ne organizuje tako da obezbijedi potpunu sigurnost radnika.

Povrijeđeni radnik nije ni djelimično doprinio prouzrokovanju štete time što nije odbio da obavlja posao na koji je raspoređen ako opasnost za radnika njegovih kvalifikacija nije bila očigledna.

(Vs BiH, Pž. 472/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 36)

75. Stan kao dovršeni dio građevinske cjeline namijenjen za stanovanje nije opasna stvar.

(Vs H, Rev. 441/87, od 9. 9. 1987. – Psp 38 – 76)

78. Dotrajali pragovi i nestandardno proširenje kolosijeka stalna je i povećana opasnost i mogućnost nastanka štete, odnosno kolosijek u takvom stanju jest stvar od koje potječe povećana opasnost štete na okolinu, a za štetu od takve stvari odgovara imatelj (stvari) bez obzira na krivnju (načelo uzročnosti) (čl. 154. st. 2. i čl. 174. st. 1. ZOO).

(Ps H, Pž. 1219/88, od 21. 2. 1989. – Psp 43/138)

79. Proizvođač kreča kao opasne stvari, odgovoran je za štetu pričinjenu uništenjem ribljeg fonda, izlivanjem kreča iz deponije u rijeku zbog obrušavanja brane deponije i kada je imao propisnu saglasnost nadležnog organa uprave za obavljanje te djelatnosti na datoj lokaciji.

(Vs BiH, Rev. 452/84, od 11. 10. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 21)

80. Naručilac radova na objektu hladnjače odgovara, solidarno sa izvođačem radova, za štetu nastalu uništenjem robe u hladnjači do koje je došlo tokom izvođenja radova, pa i kada roba nije primljena po osnovu ugovora o uskladištenju.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tuženi na osnovu usmenog ugovora sa tužiteljem, primio na čuvanje i hlađenje koncentrat narandže, tropica i borovnica te da je potom kao naručilac angažovao preduzeće "Kota" iz Petrovače kao izvođača da izvede radove na opravci objekta hladnjače u cilju proširenja njenog kapaciteta i da je prilikom izvođenja tih radova (upotreba aparata za varenje) došlo do požara u kojem

http://www.advokat-prnjavorac.com

je izgorjela sva roba tužitelja, pa je obavezao tuženog da naknadi štetu u vrijednosti robe.

Ako bi se i uzela kao tačna tvrdnja tuženog da se u konkretnom slučaju radilo o nenaplativom ugovoru o ostavi i tada bi postojala tuženikova odgovornost, koja bi se zasnivala na odredbi člana 207. ZOO.

Kako naručilac i izvođač radova na nekretnini (dakle, i na objektu hladnjače) odgovaraju trećim osobama solidarno, po odredbama člana 207. ZOO, to je tužitelj ovlašten da cjelokupnu naknadu štete zahtjeva od tuženog, kao naručioca jer on odgovara u istom obimu i po istim osnovama odgovornosti kao izvođač.

U konkretnom slučaju, izvođač je obavljao rad pod okolnostima sa povećanom opasnošću (varenje koje izaziva varničenje) pa i on i tuženi odgovaraju trećem (tužitelju) po principu objektivne odgovornosti (član 154. stav 2. ZOO).

(Vs FBiH, Pž. 338/98, od 15. 2. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 42)

81. Lice kod koga je nastupila invalidnost kao posljedica profesionalnog oboljenja – a ne kao posljedica nekog štetnog događaja, za koji bi postojala odgovornost organizacije ili poslodavca, - nema pravo na naknadu nematerijalne štete, bolova zbog umanjenja životne aktivnosti.

Iz obrazloženja citiramo:

"U konkretnom slučaju kod tužilje je invalidnost (pa i umanjenje životne aktivnosti) nastupilo kao posljedica profesionalnog oboljenja, a ne nekog štetnog događaja za koji bi tuženi mogao da odgovara, pa zbog toga nije imalo uslova da joj se dosudi novčana naknada za pomenute vidove štete. Zakonom o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, koji je bio na snazi u vrijeme kada je tužilji priznato svojstvo invalida, profesionalne bolesti su definisane kao određene bolesti prouzrokovane dužim neposrednim uticajem procesa i uslova rada na radnim mjestima na kojima je radnik radio. Iz ovog zakonskog određenja pojma profesionalne bolesti jasno proizilazi da se radi o oboljenjima koja nastaju kao posljedica uticaja procesa i uslova rada u dužem vremenskom periodu, pa kako se ne radi o posljedicama građansko pravnog delikta, nema ni odštetne odgovornosti organizacije prema radniku kod koga je profesionalna bolest nastupila".

(Vs RCG, Rev. 210/97, i Gzz. 2/97, od 5. 6. 1997. – Bilten Vs RCG 1997 – 22)

82. Vlasnik motornog vozila može biti obavezan na naknadu štete prouzrokovanu upotrebom motornog vozila i pored toga što je bio osiguran od odgovornosti.

Iz obrazloženja:

Pogrešno je pravno shvatanje izraženo u reviziji da kod postojanja posebnih odredaba o obaveznom osiguranju vlasnika, odnosno korisnika motornog vozila od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima nema mjesta primjeni odredaba Zakona o obligacionim odnosima kada je u pitanju odgovornost štetnika - vlasnika vozila za štete prouzrokovane iz njegove upotrebe.

Odredbom člana 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76) samo je predviđena mogućnost direktne tužbe oštećenog trećeg lica i protiv osiguravajuće organizacije po osnovu osiguranja od odgovornosti za štetu koju je sopstvenik, odnosno korisnik motornog vozila dužan da mu naknadi na osnovu pravila imovinskog prava o odgovornosti za štete proistekle iz upotrebe motornog vozila, dok sam vlasnik vozila - štetnik odgovara za takve štete po odgovarajućim odredbama Zakona o obligacionim odnosima (čl. 154. i 178. tog zakona), kao što su u svojim presudama pravilno zaključili i nižestepeni sudovi obavezujući tuženog da tužiteljici naknadi prouzrokovanu štetu pozivom na odredbe tog zakona.

(Vs BiH, Rev. 418/90, od 5. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 60)

http://www.advokat-prnjavorac.com

83. Za stvari ukradene iz osobnog automobila za vrijeme prijevoza automobila željeznicom željeznica odgovara, i to po načelu objektivne odgovornosti.

(Vs H, Rev. 1132/89, od 13. 12. 1989. – Psp 47/97)

84. Zajednica za puteve i organizacija za održavanje i zaštitu puteva, kojoj je ugovorom povjereno održavanje puta, solidarno odgovaraju za štetu prouzrokovanu korisniku puta neblagovremenim uklanjanjem rasutog tereta na kolovozu.

(Vs BiH, Pž. 405/88 od 31 .8. 1989. – Bilten Vs BiH 1/90 – 78)

85. Zajednica za puteve prvenstveno odgovara za štetu zbog nepostavljanja saobraćajnog znaka "divljač na putu" na dijelu javnog puta kojim upravlja, na kome divljač često prelazi preko puta.

(Vs BiH, Pž. 795/88, od 27. 11. 1989. – Bilten Vs BiH 1/90 – 79)

86. Država odgovara po principu objektivne odgovornosti za štetu koju su prouzrokovala vojna lica samo pod uslovom da je ona pričinjena u vezi sa vršenjem njihove službe a ne i za štetni događaj koji nije bio u vezi sa obavljanjem te službe.

(Vs RS, Rev. 31/97, od 16. 10. 1997. – Bilten 1/1999 – 95)

87. Osiguravač je obavezan da naknadi štetu nastalu sudarom sa motornim vozilom nepropisno zaustavljenim na javnom putu.

Iz obrazloženja:

Pojam upotrebe motornog vozila iz člana 51. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica "Službeni list SFRJ", broj 24/76) obuhvata razne situacije koje su u vezi sa upotrebom vozila prema njegovoj namjeni. U taj pojam se može uvrstiti i nepropisno parkiranje motornog vozila na javnom putu, ako usljed toga nastanu štetne posljedice, što povlači za sobom odgovornost za štetu vlasnika vozila (član 154. Zakona o obligacionim odnosima). Isto važi i za situaciju kada parkirano vozilo s obzirom na svoj položaj predstavlja opasnu svar (član 173. ZOO), što znači da pod ovim pretpostavkama postoji i obaveza osigurača (zajednice osiguranja imovine i lica) kod kojeg je vlasnik vozila osiguran od odgovornosti, da oštećenom naknadi štetu.

(Vs BiH, Rev. 310/89, od 21.12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 89)

88. Organizacija udruženog rada koja je po ugovoru zaključenim sa SIZ-om za puteve preuzela obavezu održavanja puta, odgovara za štetu koja je posljedica neurednog održavanja puta.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je u svojoj presudi, na osnovu uvida u pismenu ispravu ugovora, utvrdila da se tužena tačkom III. tog ugovora izričito obavezala da će, pored ostalog, obavljati i poslove popravke udarnih rupa i drugih deformacija na kolovoznoj konstrukciji i pripreme materijala za ove opravke.

Obzirom na takve utvrđene nižestepenih presuda, čija se pravilnost ne može pobijati u revizijskom postupku (član 385. stav 3. Zakona o parničnom postupku), nižestepeni sudovi su imali uporište u analognoj primjeni odredbe čl. 99. Zakona o putevima ("Sl. list SRBiH", br. 6/78 i 21/83) za zaključak da je odgovornosti tužene za štetu koju je tužilac pretrpio zasnovana na propuštanju da, u skladu sa svojom obavezom iz već navedenog ugovora, otkloni udarnu rupu na kolovozu zbog čega je došlo do saobraćajne nezgode i prouzrokovana štete, pa je zbog toga neosnovan prigovor revizije da je takav zaključak zasnovan na pogrešnoj primjeni materijalnog prava.

(Vs BiH, Rev. 150/87, od 10. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 69)

http://www.advokat-prnjavorac.com

89. Za štetu prouzrokovanu imaocu vozila zbog neodržavanja gradske ulice (lokva na kolovozu), koja je sastavni dio magistralnog puta, odgovara SIZ za magistralne puteve, ako nije održavanje povjereno, sporazumom sa opštinom, posebnoj službi za održavanje ulica, a s njom solidarno i organizacija udruženog rada koja je ugovorom preuzela obavezu održavanja ulice - magistralnog puta.

Iz obrazloženja:

Zbog nailaska na dio kolovoza prekrivenog vodom (lokva) vozilo se zanijelo i vozač izgubio kontrolu upravljanja automobilom pa je zbog toga došlo do udara u stub rasvjete postavljen pored kolovoza. U toj nezgodi oštećeno je tužiočevo vozilo u ulici, koja je sastavni dio magistralnog puta.

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da tužena komunalna organizacija nije pasivno legitimisana u ovoj pravnoj stvari. Ovo stoga što je sporazumom zaključenim između SIZ za magistralne puteve BiH i opštine (u smislu člana 51. Zakona o putevima "Službeni list SRBiH", broj 6/78) utvrđeno da ova ulica predstavlja dio magistralnog puta, koji je dužna da održava radna organizacija sa kojom je SIZ za magistralne puteve zaključio poseban ugovor.

(Vs BiH, Rev. 293/88, od 9. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 85)

90. Samoupravna interesna zajednica za magistralne puteve Bosne i Hercegovine odgovara za štetu prouzrokovanu udarom vozila na gomilu pijeska rasutog na magistralnom putu.

(Vs BiH, Rev. 222/86, od 18. 7. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 39)

91. Zajednica za puteve odgovara za štetu prouzrokovanu naletom motornog vozila na kamen koji se odronio sa kosine pored puta kojim zajednica upravlja, jer je propustila da postavljanjem zaštitne mreže na kosini, ovakav događaj spriječi.

Oštećeni vlasnik vozila ima pravo samo na naknadu dijela štete, ako je mogao izbjeći udar da je vožnju prilagodio uslovima puta i vremenskim uslovima.

(Vs BiH, Rev. 297/86. od 10. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 46)

92. Vlasnik poljoprivrednog zemljišta nema pravo da zahtijeva naknadu štete zbog oštećenja prilaznog puta ako je propustio da obradi zemljište iako ga je uz povećane izdatke mogao obraditi.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tuženi oštetio prilazni put na zemljište tužioca, ali time tužilac nije bio spriječen da obradi zemljište. Mogao ga je obraditi kao i ostali susjedi uz povećane izdatke koristeći odgovarajuću mehanizaciju. U tom slučaju tužilac bi imao pravo da traži naknadu štete zbog povećanih izdataka za obradu zemljišta. Ali kada uopšte nije obradio zemljište, iako je to mogao učiniti, nema pravo da traži naknadu štete zbog gubitka prinosa. Time, naime, nije nastala neposredna šteta u njegovoj imovini radnjama tuženoga, već je uzročni lanac prekinut njegovom pasivnošću, član 154. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 63/90, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 68)

93. Rudarska organizacija ne odgovara za štetu prouzrokovanu oštećenjem građevinskog objekta izgrađenog na eksploatacionom rudnom polju, usljed rudarskih podzemnih radova, ako graditelj, uprkos toga što je znao da gradi na rudarskom eksploatacionom polju, nije tražio mišljenje od nje o riziku građenja, a odgovara za štetu po načelu podijeljene odgovornosti u slučaju da je oštećeni mogao znati za navedenu okolnost, ako nije ništa preduzela da spriječi gradnju.

(Vs BiH, Rev. 646/86, od 9. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 41)

http://www.advokat-prnjavorac.com

94. Okolnost što je parnična stranka (tužilac ili tuženi) proglašena krivom u prekršajnom postupku ne sprečava sud da u parnici za naknadu štete utvrdi suprotno.

Iz obrazloženja:

Tačan je navod revidenta da je S.I. u prekršajnom postupku proglašen krivim zbog prekršaja iz člana 209. stav 2. tačka 6. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima. Međutim, sud u parničnom postupku nije vezan za tu odluku, već samo za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom je neko lice oglašeno krivično odgovornim (član 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku).

Zbog toga, u principu nema nikakve pravne prepreke da se utvrđuje krivica, kao pretpostavka odgovornosti za štetu, bilo tužioca ili tuženog, u parničnom postupku, nezavisno od toga što su proglašeni krivim u prekršajnom postupku, odnosno nema prepreke da se utvrdi da nema krivice kao pretpostavke odgovornosti za štetu (član 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 216/90, od 21. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 91)

95. Vlasnik neposjednik, a ne posjednik - nevlasnik, je ovlašten da traži naknadu štete zbog oštećenja stvari koje je prouzrokovalo treće lice.

Iz obrazloženja:

Mada je tužena u odgovoru na tužbu istakla prigovor pomanjkanja aktivne legitimacije (budući tužioci ni u tužbi nisu naveli da su vlasnici spornih nekretnina na kojima je pričinjena šteta sječom žive ograde, već su samo naveli da su u posjedu oštećenih odnosno radovima zahvaćenih nekretnina), što ponavlja i u reviziji, u razlozima drugostepene presude na taj prigovor odgovoreno je samo utoliko da se u toku postupka nije postavljalo pitanje da li tužioci neposredno vrše faktičku vlast na predmetnim nekretninama, što znači da su se tužioci nalazili u posjedu tih nekretnina, pa kako iz dopisa tuženog od 26. 11. 1984. godine proizilazi da se tužiocima šteta ne naknađuje samo iz razloga što se naknada ne isplaćuje i drugim pojedincima čije su nekretnine rekonstrukcijom puta oštećene, te da prigovor pomanjkanja aktivne legitimacije nije osnovan. Na opisani način, međutim, nije dat određen odgovor na pitanje da li su tužioci vlasnici spornih nekretnina na kojima je izvršena sječa žive ograde, pa kako pravo na dosuđenje naknade stete pripada samo vlasnicima nekretnina na kojima se živa ograda nalazila, to je u ovom slučaju zbog pogrešnog pravnog stava nižestepenih navedena odlučna činjenica o osnovanosti tužbenog zahtjeva.

(Vs BiH, Rev. 138/87, od 12. 5. 1988. – Vs BiH 2/88 – 39)

96. Pojedini građani, koji su učestvovali u akciji rekonstrukcije nekategorisanog javnog puta organizovanoj od strane mjesne zajednice, nisu pasivno legitimisani za naknadu štete pričinjenu tim radovima drugom licu.

(Vs BiH, Rev. 67/85, od 21. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 15)

UZROČNA VEZA

97. Bolnica ne odgovara za štetu ako se ne dokaže uzročna veza između nestručnog hirurškog zahvata i štetne posljedice.

Iz obrazloženja citiramo:

"U smislu odredbe člana 154. Zakona o obligacionim odnosima pravni osnov građansko-pravne odgovornosti za štetu je uzrokovanje štete, pa kako u konkretnom slučaju lični živac tužiteljice nije oštećen nestručnim operativnim zahvatom, kako je tužiteljica tvrdila, nego zbog pritiska tumora prije operacije, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili navedenu zakonsku odredbu kada su tužbeni zahtjev odbili".

(Vs BiH, Rev. 697/88,. od 4. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 119)

http://www.advokat-prnjavorac.com

98. Pretpostavka odgovornosti za štetu jest postojanje uzročne veze između štetne radnje i nastale štete.

Iz obrazloženja citiramo:

“Utvrđeno je da nema uzročne veze između postupanja tuženice kao poslodavca i činjenice da je tužitelj postao nezaposlen. To stoga što tužitelj nije dokazao da bi zadržavanje radne knjižice od poslodavca bilo uzrok tome što se tužitelj nije mogao zaposliti u drugom trgovačkom društvu kako je tvrdio.“

(Vs RH, Rev. 2906/98 od 16. 2. 1999. – Pravo i porezi, br. 11/O0 – 82)

99. Ocijenjeno je da prijevoznik koji je zakasnio s ispunjenjem obveze odvoza stroja ne odgovara za štetu nastalu krađom stroja izvršenom u međuvremenu.

Iz obrazloženja citiramo:

"I po nalaženju ovog revizijskog suda tuženik ne može biti odgovoran za štetu koja je tužitelju pričinjena krađom "Autobagera" po čl. 671. ZOO-a, jer do časa krađe taj stroj tuženik nije preuzeo radi prijevoza.

Tuženik nije ispunio svoju ugovornu obvezu prijevoza odnosno zakasnio je u svakom slučaju s njenim ispunjenjem, pa se može postaviti pitanje da li je time prouzročio štetu tužitelju pričinjenu mu krađom predmetnog stroja.

Po nalaženju ovog revizijskog suda u konkretnom slučaju ne postoji pravno relevantna uzročna veza između neispunjenja tuženikove ugovorne obveze prijevoza odnosno zakašnjenja s ispunjenjem te obveze i krađe o kojoj je ovdje riječ, a u smislu odredbe čl. 154. st. 1. u svezi sa čl. 269. ZOO-a, kako je to pravilno sadržajno ocijenjeno u prvostupanjskoj presudi, koju ocjenu je prihvatio i sud drugog stupnja.

Naime, u vrijeme krađe prijeporni stroj nalazio se na gradilištu tužitelja, dakle u njegovom posjedu, pa on snosi rizik toga štetnog događaja koji je, uostalom, mogao spriječiti odgovarajućim čuvanjem ili odvoženjem stroja po drugom prijevozniku na trošak tuženika, kad to tuženik nakon dospijeća svoje obveze mjesecima nije ispunio.

Za štetu je uzročan samo onaj štetni događaj koji je po svojoj naravi te po redovitom i prirodnom tijeku strvari podesan dovesti do nastanka štete.

Takva uzročnost u ovom slučaju očito ne postoji, jer uz dobro gospodarenje tužitelja do prijeporne štete ne bi došlo unatoč zakašnjenju tuženika u ispunjenju njegove obveze prijevoza. Time je tuženik mogao eventualno prouzročiti neku drugu štetu kao npr. nemogućnost korištenja "Autobagera" u K. ili posebni troškovi prouzročeni zakašnjenjem besplatnog prijevoza, što, međutim nije predmet ovog spora."

(Vs RH, II Rev. 73/1998, od 6. 6. 2000. - Svijet osiguranja 28. 1. 2001)

100. Uzročna veza između štetne radnje i štetne posljedice u slučaju spora se mora dokazati. Od ovoga načela se odstupa samo u slučaju kada je šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću, kada se smatra da šteta potiče od te stvari, odnosno djelatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete (član 173. Zakona o obligacionim odnosima).

Iz obrazloženja:

Po zakonu se pretpostavlja krivica štetnika, ali se uzročna veza između štetne radnje i štete mora dokazati - u našem pravu važi princip pretpostavljene krivice kao pretpostavka odgovornosti za štetu (član 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

U ovom slučaju je utvrđeno da je štetna posljedica - smrt prednika tužilaca nastupila u vezi sa radom, u trećoj smjeni. Sporno je da li je smrt posljedica premora u vezi čega se postavlja pitanje tuženikove odgovornosti, po principu krivice.

(Vs BiH, Rev. 542/90, od 28. 9. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 54)

http://www.advokat-prnjavorac.com

101. Štetnik je dužan naknaditi svu štetu prouzrokovanu isplatama invalidske penzije i kada je do invalidskog penzionisanja došlo djelimično zbog posljedica deliktne radnje, a djelimično zbog bolesti penzionisanog ako samo zbog bolesti osiguranik tužioca ne bi bio penzionisan. Po mišljenju vještaka, bolest se mogla liječiti i nije izvjesno da bi došlo do penzionisanja

Iz obrazloženja:

Osiguranik tužioca je penzionisan sa 50% usljed povrede i 50% usljed bolesti, ali do penzionisanja ne bi došlo da nije bilo povrede koju je skrivio osiguranik tuženog, pa je tuženi dužan tužiocu naknaditi svu štetu koja se sastoji od isplaćene invalidske penzije i doprinosa za zdravstveno osiguranje. Kada su bolest i deliktna radnja uzroci štetne posljedice, sva šteta se ima pripisati deliktnoj radnji, a u konkretnom slučaju i po mišljenju vještaka, bolest se mogla liječiti i nije izvjesno da bi došlo do penzionisanja osiguranika tužioca.

Bitno je da li bi osiguranik tužioca bio penzionisan samo zbog bolesti u vrijeme za koje se traži naknada štete, a u postupku je utvrđeno da ne bi, pa je tuženi dužan tužiocu naknaditi svu nastalu štetu, saglasno odredbi člana 154. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 22/88, od 20. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 60)

102. Kad je riječ o uzročnoj konkurenciji između predispozicije za pojavu bolesti i ljudske radnje, relevantnim se uzrokom štete smatra samo ljudska radnja.

(Vs H, Rev. 785/90, od 23. 8. 1990. – Psp 50 - 90)

103. Ako je oštećenik, iako djelomično narušenog zdravlja, bio u radnom odnosu, ali je zbog posljedica štetnog događaja (ozljede u prometnoj nezgodi) otišao u invalidsku mirovinu, postoji adekvatna uzročna veza između zadobivenih ozljeda i štete koja se sastoji u razlici između plaće što ju je oštećenik ostvarivao i invalidske mirovine koju ostvaruje.

(Vs H, Rev. 198/88, od 7. 12. 1988. – Psp 43 – 76)

104. Štetnik nije odgovoran za štetu u visini razllke između invalidske penzije i ličnog dohotka ako bi do penzionisanja oštećenog došlo samo zbog posljedica bolesti koje nisu izazvane štetnim događajem.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih odluka proizilazi da je tužilac povrijeđen u saobraćajnom udesu 2. marta 1979. godine.

Nižestepeni sudovi su utvrdili i da je tužilac ostvario pravo na invalidsku penziju počev od 28. 10. 1980. godine. Rješenjem Zajednice utvrđeno je da kod tužioca počev od 8. 9. 1980. godine postoji potpuna nesposobnost za rad na koju bolest utiče sa 60% a povreda sa 40%.

Nižestepeni sudovi su izrazili pravni stav da tužitelju pripada naknada materijalne štete u obliku novčane rente, počev od dana penzionisanja u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi tužilac ostvarivao na radnom mjestu na kome je radio, jer je štetna posljedica rezultat istovremenog dejstva prirodnog faktora i ljudske radnje, a obim njihovog učešća u njenom nastanku nije moguće ocijeniti, odnosno nije moguće razdvojiti uticaj ova dva faktora u nastanku štetne posljedice.

Ovaj revizijski sud ocjenjuje da je radi pravilne primjene odredaba čl. 189. i 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, neophodno utvrditi da li bi bolest dovela do potpunog gubitka radne sposobnosti u onoj mjeri u kojoj bi to utjecalo na sposobnost za ostvarivanje zarade, tj. ličnog dohotka na određenom radnom mjestu. Ako bi do penzionisanja došlo i da oštećeni nije pretrpio tjelesnu povredu u saobraćajnom udesu, onda štetni događaj nije u uzročnoj vezi sa nastankom štete.

(Vs BiH, Rev. 33/89, od 14. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 114)

http://www.advokat-prnjavorac.com

105. Organizacija udruženog rada koja je, na osnovu platnog naloga na koji je bila stavljena potvrda o izvršnosti, u sudskom izvršnom postupku naplatila tražbinu iz platnog naloga sa žiro računa druge organizacije udruženog rada, iako je platni nalog i izvršni prijedlog glasio na poslovnicu te organizacije udruženog rada, koja nema svojstvo pravnog lica, nije dužna da naknadi štetu nastalu nepravilnom naplatom, jer njen propust (nepravilna oznaka tuženog, odnosno dužnika), nije u pravnorelevantnoj uzročnoj vezi sa štetnom posljedicom (šteta je prouzrokovana nepravilnim radom suda koji nije smio provesti prinudnu naplatu).

(Vs BiH, Pž. 351/85, od 12. 12. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 19)

106. U slučaju kada je gubitak radne sposobnosti rezultat uzajamnog djelovanja protupravne radnje i bolesti, postoji potpuna odgovornost za štetu, ako do gubitka radne sposobnosti ne bi došlo da nije bilo štetne radnje.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je potpuna nesposobnost tužioca za rad i nemogućnost privređivanja uzrokovana povređivanjem i pored toga što je on ranije bolovao od raznih bolesti, ali je i uz te bolesti radio, jer je tek nakon povređivanja prestao da zarađuje, zbog čega je tuženi u obavezi da mu naknadi puni iznos izgubljene zarade. Naime, ako je invalidnost oštećenog dijelom posljedica bolesti kao prirodnog faktora, a dijelom štetnog događaja kao ljudske radnje, kod utvrđivanja obima imovinske štete zbog smanjenja radne sposobnosti i s tim u vezi gubitka zarade, koju bi tužilac radom ostvarivao da nije došlo do njegovog povređivanja u saobraćajnom udesu, ispravno je uzeto da je takva šteta isključivo rezultat Ijudske radnje.

(Vs BiH, Rev. 140/90, od 28. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 55)

107. Supruga nema pravo na naknadu štete u iznosu koji predstavlja razliku između njene porodične penzije i porodične penzije koju bi imala da je njen suprug ostao do smrti u radnom odnosu, ako lice koje je prouzrokovalo njegov invaliditet, nije odogovorno za njegovu smrt.

Iz obrazloženja:

Pogrešno je pravno shvatanje izraženo u reviziji da kod postojanja posebnih odredaba o obaveznom osiguranju vlasnika, odnosno korisnika motornog vozila od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima nema mjesta primjeni odredaba Zakona o obligacionim odnosima kada je u pitanju odgovornost štetnika - vlasnika vozila za štete prouzrokovane iz njegove upotrebe.

Odredbom člana 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76) samo je predviđena mogućnost direktne tužbe oštećenog trećeg lica protiv osiguravajuće organizacije po osnovu osiguranja od odgovornosti za štetu koju je sopstvenik, odnosno korisnik motornog vozila dužan da mu naknadi na osnovu pravila imovinskog prava o odgovornosti za štete proistekle iz upotrebe motornog vozila, dok sam vlasnik vozila - štetnik odgovara za takve štete po odgovarajućim odredbama Zakona o obligacionim odnosima (čl. 154. i 178. tog zakona), kao što su u svojim presudama pravilno zaključili i nižestepeni sudovi obavezujući tuženog da tužiteljici naknadi prouzrokovanu štetu pozivom na odredbe tog zakona.

(Vs BiH, Rev. 497/89, od 30. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 47)

108. Nema pravno relevantne uzročne veze između štetnog događaja prometne nesreće u kojoj je poginula tužiteljičina kći i štetne posljedice, tj. tužiteljičine bolesti poslije kćerine smrti.

(Vs H, Rev. 71 1/83, od 13. 9. 1983. – Psp 24 – 81)

http://www.advokat-prnjavorac.com

109. Prestaje obaveza štetnika na naknadu štete pričinjene zajednici penzijskog i invalidskog osiguranja isplatom invalidske penzije sa doprinosima, onoga časa kada bi povrijeđenom osiguranlku zajednice po redovnom toku stvari, da nije bilo povrede, prestao radni odnos po sili zakona, zbog ispunjavanja uslova za penzionisanje (član 99. Zakona o radnim odnosima SR BIH).

(Vs BiH, Pž. 297/86, od 27. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 42)

110. Štetnik koji je srodniku oštećnika nanio tjelesnu ozljedu odgovoran je i za štetu nastalu njegovom smrću koja je nastala kao posljedica sepse do koje je došlo za vrijeme bolničkog liječenja, usprkos odgovarajućoj terapiji i medicinskom tretmanu.

(Vs H, Rev. 1950/86, od 28. 1. 1987. - Psp 35/87.

111. Nema pravno relevantne uzročne veze između bijega kćerke oštećenika iz odgojno-popravnog doma (navodnog štetnika) i štetne posljedice, njezine smrti, kao posljedice ranjavanja od treće osobe u vrijeme dok je bila u bijegu.

(Vs H, Rev. 243/198, od 8. 04. 1987. – Psp 35 – 86)

112. Graditelj (investitor) koji je znao da gradi na eksploatacionom rudnom polju preuzeo je rizik za oštećenje ili rušenje građevinskog objekta usljed rudarskih radova, pa nema pravo tražiti naknadu štete od rudarske organizacije.

Postoji podijeljena odgovornost za štetu ako je graditelj prema okolnostima slučaja mogao znati da gradi na eksploatacionom rudnom polju, a rudarska organizacija ga nije upozorila na opasnost od oštećenja ili rušenja objekta usljed pomjeranja tla.

U slučaju građenja bez odobrenja nadležnog organa (građevinske dozvole), ako se takvo odobrenje tražilo po zakonu, odgovornost rudarske organizacije je isključena, iako nije upozorila graditelja na opasnost.

(Vs BiH, Rev. 332/85 od 15. 8. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 17)

NEKA PROCESNA PITANJA

113. Okolnost što je parnična stranka (tužilac ili tuženi) proglašena krivom u prekršajnom postupku ne sprečava sud da u parnici za naknadu štete utvrdi suprotno.

Iz obrazloženja:

Tačan je navod revidenta da je S.I. u prekršajnom postupku proglašen krivim zbog prekršaja iz člana 209. stav 2. tačka 6. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima. Međutim, sud u parničnom postupku nije vezan za tu odluku, već samo za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom je neko lice oglašeno krivično odgovornim (član 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku).

Zbog toga, u principu nema nikakve pravne prepreke da se utvrđuje krivica, kao pretpostavka odgovornosti za štetu, bilo tužioca ili tuženog, u parničnom postupku, nezavisno od toga što su proglašeni krivim u prekršajnom postupku, odnosno nema prepreke da se utvrdi da nema krivice kao pretpostavke odgovornosti za štetu (član 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 216/90, od 21. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 91)

114. Činjenica da je u prijašnjoj pravomoćnoj presudi riješeno o odštetnoj odgovornosti kao prethodnom pitanju nije zapreka da u drugoj presudi koju donese u pogledu istih stranaka i istoga štetnog događaja sud ponovno odluči o odštetnoj odgovornosti.

(Vs H, Rev. 1032/1984, od 19. 2. 1985. – Psp 28 – 94)

http://www.advokat-prnjavorac.com

115. Budući da sud u parničnom postupku nije ovlašten da cijeni zakonitost rješenja donijetog u upravnom postupku, neosnovan je zahtjev za naknadu štete prouzrokovane rušenjem građevinskog objekta na osnovu takvog rješenja.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je prigovor revizije da je pogriješio drugostepeni sud kada nije cijenio da je objekat, čiji je dio porušen, izgrađen još 1952. godine zbog čega ne bi bila relevantna okolnost što je građen bez odobrenja nadležnog organa, kao i što nije ocijenio da li su bili ispunjeni uslovi da se objekat ekspropriše, jer je takve prigovore tužilac mogao isticati samo u postupku pred nadležnim organom uprave. Takve prigovore, naime, nije mogao cijeniti parnični sud u ovom postupku zato što je vezan za navedene konačne odluke donijete u upravnom postupku (član 12. Zakona o parničnom postupku).

Polazeći od sadržine rješenja kojim je određeno rušenje tog dijela tužiočevog objekta i zaključka istog organa kojim je dozvoljeno prinudno rušenje u postupku administrativnog izvršenja, drugostepeni sud je pravilno zaključio da izvršni organi tužene, rušeći dio tužiočevog objekta na osnovu tih odluka i u zakonom predviđenom postupku, nisu postupili ni nezakonito ni nepravilno (član 283. Zakona o državnoj upravi - "Službeni list SRBiH", br. 38/78 i 13/82).

(Vs BiH, Rev. 568/87, od 14. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 86)

116. Pojedini građani, koji su učestvovali u akciji rekonstrukcije nekategorisanog javnog puta organizovanoj od strane mjesne zajednice, nisu pasivno legitimisani za naknadu štete pričinjenu tim radovima drugom licu.

(Vs BiH, Rev. 67/85, od 21. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 15)

OSTALO

117. Javni skladištar ne odgovara za štetu zbog slučajnog samozapaljenja pamuka.

Iz obrazloženja:

“Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu štete koja je nastala na pamuku prednika tužitelja koji se nalazio u skladištu tuženika.

U postupku je utvrđeno, da je do izbijanja požara na pamuku po teretnici br. 5 (koji pamuk je također bio uskladišten u skladištu tuženika) došlo zbog samozapaljivanja tog pamuka, a što je uzrokovalo i prenošenje požara na pamuk prednika tuženika dopremljen teretnicama 2, 6, 8 i 12 i uskladišten kod tuženika. U postupku nije utvrđeno da bi tuženik i svojom krivnjom (dao povod) prouzročio požar, a niti da je radio protuzakonito.

Po pravnom pravilu § 22. Zakona o javnim skladištima skladištar odgovara za svu štetu koja nastane uslijed toga što nije postupao marljivošću urednog trgovca i dokazivanje pada na njegov teret.

Dakle, skladištar odgovara po principu presumirane krivnje.

Kad je u postupku utvrđeno da je samozapaljivanje pamuka uzrok izbijanja i prenošenja požara, mada je do požara došlo slučajno. Slučaj se nikome ne može pripisati u krivnju."

(Vs RH, II Rev. 63/99, od 3. 10. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 31

118. Okolnost što su u kritičnom momentu zakazale kočnice automobila pa je zbog toga došlo do naleta na oštećenog ne može se pripisati slučaju već manama i svojstvima motornog vozila za koje odgovara vlasnik vozila.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 20)

http://www.advokat-prnjavorac.com

119. Šteta usljed skretanja poznatog motornog vozila ne može se pripisati nepoznatom vozilu, i kada je ono bilo uzrok takvom skretanju.

(VsS, broj Rev. 4158/95, od 26. 9. 1995. – Gp, broj 5/00)

120. Šteta je prouzročena slučajem kada se metalna cijev dokotrljala sa suprotne vozne trake pod kotač vozila, odbila se od njega i udarila u prednji dio vozila koje se kretalo iza njega.

(Žs u Zagrebu, Gž. 3328/97, od 5. 5. 1998. - Ing Psp 98 – 87)

121. Nije osnovano prijevoznikovo pozivanje na to da je do kvara robe došlo zbog produženja trajanja prijevoza, zbog čega se tijekom prijevoza pokvario kamion. To je potpuno neodlučna okolnost, jer je to slučaj i rizik koji se dogodio prijevozniku, a koji se primatelja kao korisnika prijevoza ne tiče. Kvar kamiona nije vanjski događaj, već slučaj koji se dogodio prijevozniku.

(Vts RH, Pž. 955/94, od 24. 1. 1995. - Zbirka 3 - 70.

122. Ispunjeni su uslovi za naknadu štete iz člana 154., člana 155. i člana 158. Zakona o obligacionim odnosima kada tuženi neovlaštenom upotrebom znaka "X" u nazivu svoje firme povrijedi zaštićene žigove tužioca i neovlaštenom upotrebom zaštićenih spoljnih oznaka tužioca stvori mogućnost zablude, odnosno zablude u prometu na štetu tužioca, čime istovremeno i čini djelo nelojalne konkurencije.

Tužiocu pripada i pravo na naknadu nematerijalne štete, jer novčana naknada predstavlja satisfakciju zbog povrede koju je pretrpio.

(Odluka Saveznog suda, broj Gzs. 5/99. – Bilten 1/2000)

Šteta

Član 155.

Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprečavanje njezina povećanja (izmakla korist), a i nanošenje drugom fizičkog ili psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta).

Napomena: Ovaj član je izmijenjen na osnovu člana 17. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 155. ZOO.

Napomena (RS): Na osnovu člana 23. ZIDZOO, ovaj član je izmijenjen na taj način što su riječi: "društvenih sredstava, odnosno" brisane, a riječ: "njihovog" zamjenjena je riječju: "njenog".

---

1. (1) Pod nematerijalnom štetom u smislu Zakona o obligacionim odnosima podrazumjevaju se fizički bol, psihički bol i strah. Stoga se oštećenom zbog povrede (nematerijalnih) prava ličnosti novčana naknada može dosuditi samo kad su se posljedice te povrede manifestovale u jednom od vidova nematerijalne štete.

(2) I kada je neki od vidova nematerijalne štete nastao, oštećenom se novčana naknada može dosuditi samo kada jačina i trajanje bolova i straha ili druge okolnosti slučaja to opravdavaju, da bi se kod oštećenog uspostavila narušena psihička ravnoteža.

(Zaključak usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 53).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Napomena: Savjetovanje je u cjelini bilo namjenjeno razmatranju pojedinih pitanja o nematerijalnoj šteti i o naknadi te štete. Konačnu redakciju zaključaka usvojilo je Građansko - privredno odjeljenje Vrhovnog suda BiH na sjednici od 6. 3. 1987. godine. Prihvaćeni zaključci sa obrazloženjima predstavljaju zaključenu cjelinu, što je došlo do izražaja u konačnoj redakciji prihvaćenih zaključaka odnosno problema, koje je savjetovanje razmatralo: prihvaćeni zaključci sa obrazloženjima nisu formulisani samostalno, nezavisno jedan od drugog nego teku jedan za drugim u pojedinim zaokruženim poglavljima. Takav pristup u redakciji nalaže i odgovarajuću primjenu zaključaka u sudskoj praksi.

2. Iznos neplaćenog računa s naslova izvida štete na oštećenom vozilu ne predstavlja štetu.

Iz obrazloženja:

"Odbivši tužbeni zahtjev u iznosu od 707,94 DEM, koji iznos predstavlja troškove izvida štete na automobilu, sud prvog stupnja polazi od utvrđenja (koje između stranaka nije ni sporno) da tužitelj kojem je račun za izvid štete u navedenom iznosu ispostavljen, nije dokazao da je taj račun i podmirio. Stoga zaključuje da tužitelj nije pretrpio štetu neplaćanjem troškova izvida štete u navedenom iznosu.

Tužitelj osporava ovo utvrđenje prvostupanjskog suda uz tvrdnju da je procjenitelj procjenu izvršio s odgodom plaćanja, stoga da tužitelj ima pravo na naknadu ove štete.

Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprječavanje njezina povećanja (izmakla dobit), i nanošenja drugom fizičkog ili psihičkog bola ili straha (čl.155. ZOOa).

S obzirom na navedenu definiciju štete, pravilno je sud prvog stupnja, utvrdivši da neovisno o eventualnom postojanju obveze tužitelja prema procjenitelju, do umanjenja imovine tužitelja još nije došlo, primjenio materijalno pravo iz navedenog propisa, kada je tužbeni zahtjev tužitelja u tom djelu kao neosnovan odbio."

(Žs u Zagrebu, Gž. 8968/98, od 8. 6. 1999. - Svijet osiguranja 11. 2. 2002)

3. "Prema odredbi članka 95. Zakona o autorskom pravu, pored zaštite autorskih imovinskih i moralnih prava, tužitelj može zahtijevati i nadoknadu štete koja mu je povredama tih prava učinjena. Osim što načelno prihvata, pitanje nadoknade štete taj Zakon ga dalje ne uređuje, pa se na njega moraju primijeniti odredbe Zakona o obveznim odnosima kojima je na opći način uređeno pitanje nadoknade štete. Prema ovim odredbama štetu je dužan nadoknaditi onaj ko je prouzroči, a u štetu ulazi ne samo umanjenje imovine, već i izmakla dobit (članak 154. stavak 1. i 155. Zakona o obveznim odnosima (Iz obrazloženja presude)

(Vs FBiH, Gž. 14/99, od 18. 8. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 41)

4. Osoba kojoj je nadležni organ dodijelio na privremeno korištenje zemljište proglašeno napuštenim aktivno je legitimisana na podnošenje tužbe za naknadu štete (izgubljena korist) u visini vrijednosti trave koju je treće lice neovlašteno pokosilo.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 155. ZOO šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprečavanje povečanja imovine (izmakla korist). Tužitelj kao ovlašteni korisnik zemljišta ima pravo da zahtijeva naknadu štete (izmaklu korist) u visini vrijednosti trave koju je treće lice neovlašteno pokosilo jer mu je na taj način spriječeno da ostvari korist na koju je imao pravo za vrijeme korištenja zemljišta (isti ne traži naknadu štete zbog uništene stvari u kom slučaju bi se postavilo pitanje njegove aktivne legitimacije).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Stoga je suprotno stavu drugostepenog suda, tužitelj aktivno legitimisan za podnošenje tužbe pa kako drugostepeni sud zbog pogrešno pravnog stava nije cijenio žalbene navode tužitelja kojim je pobijao činjenično utvrđenje prvostepenog suda da tužitelj nije dokazao da je štetu uzrokovao tuženi, počinio je bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 375. stav 1. Ranijeg Zakona o parničnom postupku.

(Vs FBiH, Pž. 262/99. od 17. 2. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 36)

5. Obaveza naknade štete zbog umanjenja imovine oštećenog, u pravilu, nastaje tek kada oštećeni učini izdatak, npr. radi liječenja. izuzetno, obaveza na naknadu štete nastaje i dospijeva i prije učinjenog izdatka ako je izvjesno da će izdatak biti učinjen.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 155. Zakona o obligacionim odnosima šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta) ili pak sprečavanje povećanja nečije imovine (izmakla korist), pa, kako prema utvrđenju nižestepenih sudova, tužitelj nije bio liječen u Kliničkom centru "Rebro" niti u vezi sa liječenjem imao izdatke, kod istoga nije došlo do umanjenja imovine. Okolnost da je tužitelj u toku postupka prezentirao predračun troškova liječanja u navedenom kliničkom centru je bez značaja za ocjenu postojanja štete, jer sve dok se ne učini izdatak, nema umanjenja imovine. Izuzetak od ovoga je slučaj kad je izvjesno da će biti učinjen izdatak, a to bi u ovom slučaju bilo da je tužitelj hospitaliziran u navedenom centru i da mu je nakon toga izdat račun kojeg nije isplatio.

(Vs FBiH, Rev. 61/98, od 20. 4. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 28)

6. Vjerovnik kojem je pravomoćnom sudskom presudom dosuđena protuvrijednost strane valute po tečaju na određeni dan, a presuda je u izvršnom postupku izvršena u cijelosti zajedno s kamatama, nema pravo zahtijevati (ni od dužnika ni od osobe koja je provela izvršenje) razliku tečaja dosuđene protuvrijednosti strane valute i protuvrijednosti iste u vrijeme kada je potraživanje namireno.

Iz obrazloženja:

"Vjerovnik kojem je pravomoćnom sudskom presudom dosuđena protuvrijednost strane valute po tečaju na određeni dan, i kada je takvoj presudi u izvršnom postupku u cijelosti udovoljeno zajedno s pripadajućim kamatama, nema pravo zahtijevati (ni od dužnika, a ni od osobe "zadužene" za provođenje izvršenja) razliku tečaja dosuđene protuvrijednosti strane valute i protuvrijednosti iste u vrijeme kada je potraživanje namireno. To mu pravo ne pripada ni s naslova stjecanja bez osnove, a ni s naslova naknade štete. U odnosu na to (a to je i činjenična osnova zahtjeva) stoga što takav eventualni gubitak ne predstavlja zakonom priznatu štetu, s obzirom na to da inflatorna kretanja, sama po sebi i direktno, ne predstavljaju osnovu za istaknuti zahtjev ni po odredbi čl. 155. preuzetog Zakona o obveznim odnosima."

(Vs RH, Rev. 2000/93, od 8. 12. 1994. – Izbor odluka 1/1996 – 56/88)

7. U naknadu štete zbog nezakonitog prestanka radnog odnosa ne uračunava se naknada za topli obrok.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju nižestepenih sudova pravomoćnom presudom prvostepenog suda poništeno je rješenje tužene o prestanku radnog odnosa tužitelju, isti je vraćen na posao dana 1.7.1998. godine, ali mu nije isplaćen lični dohodak za vrijeme koje nije radio (od 1. 7. 1996. do 1. 7. 1998. godine) kao i naknada za topli obrok. Visinu naknade ličnog dohotka i naknade za topli obrok prvostepeni sud je utvrdio na osnovu nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke, i na osnovu toga pravilno izveo zaključak, da je tuženi kao donosilac nezakonitog rješenja o prestanku radnog odnosa dužan nadoknaditi štetu. Međutim, pri odlučivanju o tome šta je, u konkretnom slu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

čaju, naknada kojom će se tužiteljeva materijalna situacija dovesti u ono stanje u kome bi se nalazila da nije doneseno nezakonito rješenje o prestanku radnog odnosa, nižestepeni sudovi su pogrešno postupili kad su kao zaradu smatrali i naknadu za topli obrok. Naknada za topli obrok nije "zarada"i pripada radniku samo za vrijeme rada (isplaćuje se iz sredstava poslovanja za poboljšanje uvjeta rada), a kad radnik ne radi (godišnji odmor, privremena spriječenost za rad i sl.) nema pravo na bilo koju naknadu za poboljšanje uvjeta rada, pa tako ni na naknadu za topli obrok, jer nije bio izložen uvjetima rada i nije nastupila promjena u njegovoj materijalnoj situaciji.

(Vs FBiH, Rev. 186/99, od 14. 10. 1999. – Bilten Vs FBiH, broj 1/00 - 52)

8. Protupravno posjedovanje tuđe nekretnine ne predstavlja samo po sebi osnovu za dosuđenje naknade materijalne štete ako za vlasnika nekretnine nije imalo za posljedicu nastanak štete.

Iz obrazloženja:

"Ovo iz razloga što prema odredbi čl. 154. st. 1. Zakona o obveznim odnosima koji je preuzet na temelju čl. 1. Zakona o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91 - dalje: ZOO), tko drugome uzrokuje štetu dužan ju je naknaditi, osim ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje. Materijalna šteta je prema odredbi čl. 155. ZOO umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprječavanje njihova povećanja (izmakla dobit). U ovoj pravnoj stvari niži sudovi pravilno ocjenjuju da tužiteljica nije pretrpjela materijalnu štetu time što je njen dio vinograda i voćnjaka posjedovala, obrađivala i koristila urod tuženica bez valjanoga pravnog naslova. Ovo iz razloga što je utvrđeno da su u 1991. godini troškovi obrade i zaštite - dakle troškovi nužni da bi se ostvario urod - bili veći od koristi koja se mogla postići plasiranjem uroda na tržištu. Kako bi i tužiteljica da je posjedovala sporne nekretnine, imala troškove obrade i zaštite u istoj visini kao i tuženica, proizlazi da u 1991. godini tužiteljičina imovina nije umanjena (nisu učinjeni propusti u obradi i zaštiti koji bi doveli do smanjenja vrijednosti nasada) time da zbog ispodprosječnog uroda nije ostvarena ni dobit (očekivano povećanja imovine). Zbog navedenih razloga niži su sudovi pravilno ocijenili da tužiteljica nije u smislu odredbe čl. 155. ZOO pretrpjela štetu time što je u 1991. godini tuženica držala u posjedu tužiteljičin dio vinograda i voćnjaka bez valjane pravne osnove. Pritom valja na navode Revizije još odgovoriti da protupravno držanje tuđe nekretnine u posjedu od strane treće osobe samo po sebi, ako za vlasnike nekretnine nije imalo za posljedicu nastanak štete, ne predstavlja osnovu za dosuđenje naknade materijalne štete vlasniku nekretnine na teret treće osobe."

(Vs RH, Rev. 1006/93, od 15. 6. 1994. – Izbor odluka 1/1995 – 43/69)

9. Pojam "zarada", koju je dužan naknaditi štetnik obuhvata i dio "dnevnica" pod pretpostavkom da, prema okolnostima slučaja, oštećeni gubitkom "dnevnica" trpi manjak u imovini.

Iz obrazloženja:

Tužilac je u vrijeme povređivanja obavljao rad na terenu van Sarajeva, gdje ima prebivalište. Budući da nema porodicu, sa dnevnicom koju je dobivao za rad na terenu, kako on navodi, štedio je lični dohodak u pogledu izdataka na hranu koje bi imao da nije bio na terenskom radu. Dakle, tužilac tvrdi da je uslijed povređivanja, gubeći mogućnost da radi na terenu, pretrpio manjak u svojoj imovini (član 155. Zakona o obligacionim odnosima) pa zbog toga traži da mu se dosudi naknada štete u skladu sa članom 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Pogrešno je gledište da se gubitkom dnevnica - nikad ne trpi gubitak u imovini, jer da su dnevnice nadoknada za povećane izdatke. Naprotiv, mora se u svakom konkretnom slučaju ocijeniti da li je gubitkom dnevnica kao posljedice štetne radnje, uslijedio manjak u imovini oštećenog. Ovo posebno važi za lica koja nemaju porodi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

cu, pa sa dnevnicama pokrivaju troškove ishrane koji bi inače opterećivali lični dohodak.

(Vs BiH, Rev. 496/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 68)

10. Sud je dužan da utvrdi koliko je trajalo liječenje osiguranika oštećenog i koliko iznose stvarni troškovi liječenja i vrijeme nesposobnosti za rad, radi utvrđivanja visine izdataka oštećenog, a ne može visinu naknade štete određivati prema procjeni koliko je liječenje trebalo trajati.

Iz obrazloženja:

Kako tuženi osporava visinu štete, bilo je neophodno utvrditi koliko je zbog povrede tužiočevog osiguranika trajalo njegovo liječenje i nesposobnost za rad i koliko je tužilac po tom osnovu, u tom periodu, isplatio na ime troškova liječenja i naknada osiguraniku (stvarna šteta člana 155. ZOO).

Tužilac može zahtijevati naknadu za izvršene isplate koje su uzrokovane konkretnom povredom osiguranika za period u kom je osiguranik zbog te povrede bio nesposoban za rad. Posljedice povrede zavise od individualnih osobina povrijeđenog, a one utiču i na dužinu liječenja.

Zbog pogrešnog pravnog stava da tužilac može zahtijevati naknadu za izvršene isplate u periodu u kome je, zbog težine povrede, moglo trajati liječenje tužiočevog osiguranika, prvostepeni sud nije utvrdio koliko su liječenje i nesposobnost za rad zbog ove povrede faktički trajali.

(Vs BiH, Pž. 265/90, od 25. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 61)

11. Oštećeni kome je zbog tjelesne povrede ograničena radna sposobnost ima pravo na naknadu štete zbog izgubljene zarade samo ako je zbog te okolnosti sa zakašnjenjem zasnovao radni odnos.

(Vs BiH, Rev. 641/86, od 18. 6. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 40)

12. Dužnik poreskog obveznika, od koga je makar i nezakonitim postupanjem organa uprave za društvene prihode, naplaćen u korist računa poreza, stvarno postojeći dospjeli dug prema poreskom obvezniku, nije pretrpio štetu u visini naplaćenog iznosa.

(Vs BiH, Pž. 535/90, od 19. 8. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 53)

13. Budući da su nezahvaćene vode dobra u opštoj upotrebi niko ne može imati pravo služnosti ili neko drugo stvarno pravo na vodenu snagu, pa u slučaju kada zbog promjene toka rijeke (potoka) koja je izvršena u opštem interesu, vlasnik vodenice ne može više koristiti mehaničku snagu vode, nema pravo na naknadu štete koja mu je time prouzrokovana.

Zbog prestanka koncesije, usljed promjene toka vode, vlasnik vodenice imao bi pravo samo da traži naknadu u visini neamortizovane vrijednosti vodenice izgrađene uz odobrenje nadležnog organa, ako mu to pravo nije ograničeno samim odobrenjem.

(Vs BiH, Rev. 190/88, od 26. 1. 1989. isto i Rev. 233/88. od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 33)

14. Tužitelj (oštećenik) obvezan je dokazati da je zbog štetne radnje tuženika šteta nastala njemu, a nije odlučno jesu li njegovi kupci pretrpjeli štetu.

(Ps H, Pž. 881/90, od 17. 4. 1990. – ZIPS, broj 493; Psp 46 – 164)

http://www.advokat-prnjavorac.com

15. Kod utvrđivanja visine štete nastale zbog nekorišćenja nekretnina koje dužnik nije na vrijeme predao u posjed povjeriocu, cijeni se korist koju bi postigao povjerilac obradom nekretnina na način koji on uobičava.

(Vs BiH, Rev. 296/85, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 42)

16. Kada je prestanak rada zbog invalidnosti dijelom posljedica štetne radnje, a dijelom bolesti oštećenog, štetnik odgovara za puni obim štete zbog izgubljenog ličnog dohotka, pa i kada povreda prethodi bolesti.

(Vs BiH, Rev. 23/87, od 28. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 43)

17. Vlasnik zemljišta nema pravo da traži naknadu štete za izvađeni šljunak, već samo za oštećenje zemljišta, jer je šljunak u utrobi zemljišta ili na njenoj površini (u prirodnom stanju) u društvenoj svojini.

Iz obrazloženja:

Tužilac traži isplatu novčane protuvrijednosti izvađenog šljunka sa njegove parcele.

Tužiocu ne pripada pravo da zahtijeva naknadu štete isplatom novčane protuvrijednosti tih mineralnih sirovina, jer nije njihov vlasnik, zbog čega makar i bespravnom eksploatacijom ovih sirovina nije ni moglo doći do gubitka u njegovoj imovini (član 155. Zakona o obligacionim odnosima), a to je pretpostavka za zasnivanje obaveze naknađenja štete.

Takav zaključak nižestepeni sudovi su sasvim opravdano zasnovali na odredbama čl. 1, 2. i 6. Zakona o rudarstvu ("Službeni list SRBiH", broj 13/80 - prečišćeni tekst) prema kojima šljunak i pijesak u zemlji i na njenoj površini, kao mineralne sirovine, predstavljaju rudno blago koje je dobro od opšteg interesa sa kojim raspolaže opština na način i pod uslovima koji su predviđeni odredbama tog zakona, što znači da se na tim sirovinama ne mogu konstituisati individualna stvarna prava. Pravo vlasništva može postojati na izvađenoj mineralnoj sirovini uz odobrenje (koncesiju) nadležnog organa, kao što je predviđeno odredbama člana 7. do 9. Zakona o rudarstvu, a ne i na sirovini dok se ona nalazi u zemlji, odnosno na njenoj površini, bez obzira na okolnost da li ta mineralna sirovina leži na zemljištu na kojem postoji pravo svojine.

Polazeći od toga, tužiocu je zbog štetne radnje tuženih pripadalo pravo samo na to da od njih zahtijeva naknadu eventualne štete pričinjene zemIjištu radi dovođenja zemljišta u prvobitno stanje, u kakvom je bilo prije vađenja šljunka.

(Vs BiH, Rev. 617/86, od 11. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 51)

18. Oštećeni ima pravo da traži naknadu štete u visini opravdanih troškova prouzrokovanih time što ga je njegov bračni drug posjećivao u bolnici gdje se liječio zbog tjelesne povrede prouzrokovane protivpravnom radnjom, ako nije oborena logična pretpostavka da su učinjeni iz zajedničke imovine.

(Vs BiH, Rev. 167/86, od 11. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 50)

19. Oštećeni ima pravo naknade izmakle koristi od one godine u kojoj bi po redovnom toku počela rađati uništena voćna stabla do godine kada bi počela rađati voćna stabla da su zasađena u prvoj sezoni nakon prouzrokovanja štete.

Iz obrazloženja:

Tužilac je zasadio šljivik - 86 stabala - u proljeće 1979. godine, ali su u zimu 1980/81. ta stabla uništili zečevi, pa je tužena organizacija koja koristi lovište obavezna da tužiocu naknadi, pored obične štete, i izmaklu korist (član 57. Zakona o Iovstvu SRBiH).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Izmakla korist, u ovom slučaju, se računa od godine kada bi voćnjak počeo da rađa do godine kada bi počeo da rađa novi voćnjak koji bi bio zasađen u prvoj sezoni poslije uništenja ranijeg voćnjaka (član 155. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 448/89, od 15. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 53)

20. Korisnik pogonske snage vode (za pokretanje mlina), koji nema vodoprivrednu dozvolu od nadležnog organa, nema subjektivno pravo korištenja vode, koje bi bilo sastavni dio njegove imovine, pa nema pravo na obeštećenje kada zbog promjene režima vode u opštem interesu izgubi mogućnost korištenja vodene snage.

(Vs BiH, Rev. 729/83, od 16. 2. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 46)

21. Ocijenjeno je da postoji smanjenje vrijednosti motornog vozila kad je zbog štetnog događaja došlo do deformacije karoserije, a otklanjanje tog nedostatka bilo bi nerentabilno.

Iz obrazloženja:

"Iz činjeničnog stanja koje je utvrđeno u postupku, nedvojbeno proizilazi, da je do štetnog događaja došlo isključivo krivnjom osiguranika tuženice i niži sudovi materijalno pravo pravilno su primijenili kad su prihvatili odgovornost tuženika za štetu tužitelju.

Šteta je dosuđena u iznosu koji je potreban da se šteta otkloni i u iznosu za koji je umanjena vrijednost vozila. Revident neosnovano prigovara osnovanosti zahtjeva tužitelja za umanjenu vrijednost vozila, jer kad je na vozilu došlo do deformacije karoserije vozila (otklanjanje tog nedostatka je nerentabilno), a koji nedostatak umanjuje tržnu vrijednost vozila, onda je zahtjev tužitelja za naknadu štete sa osnova umanjene vrijednosti vozila osnovan."

(Vs RH, Rev. 3403/99, od 28. 11. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 68)

Zahtjev da se ukloni opasnost štete

Član 156.

(1) Svako može zahtijevati od drugoga da ukloni izvor opasnosti od koga prijeti znatnija šteta njemu ili neodređenom broju lica, kao i da se uzdrži od djelatnosti od koje proizilazi uznemiravanje ili opasnost štete, ako se nastanak uznemiravanja ili štete ne može spriječiti odgovarajućim mjerama.

(2) Sud će na zahtjev zainteresovanog lica narediti da se preduzmu odgovarajuće mjere za sprečavanje nastanka štete ili uznemiravanja, ili da se otkloni izvor opasnosti, na trošak držaoca izvora opasnosti, ako ovaj sam to ne učini.

(3) Ako šteta nastane u obavljanju opštekorisne djelatnosti za koju je dobijena dozvola nadležnog organa, može se zahtijevati samo naknada štete koja prelazi normalne granice.

(4) Ali, i u tom slučaju se može zahtijevati preduzimanje društveno opravdanih mjera za spriečavanje nastupanja štete ili za njeno smanjenje.

---

1. Preduzimanje odgovarajuće mjere za sprečavanje nastanka štete ili uznemiravanja ili da se otkloni izvor opasnosti određuje se na trošak posjednika izvora opasnosti, odnosno na trošak lica kome je izvor opasnosti dat na upravljanje.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca da se utvrdi obaveza tužene da preduzme odgovarajuće mjere radi uklanjanja izvora opasnosti od kojeg prijeti šteta za tužiočeve nepokretnosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U postupku je utvrđeno da je put (ul. Ljubice Cerovac) dat tuženoj na upravljanje odlukom nadležnog organa, da ovaj put, s obzirom na način na koji se održava, predstavlja izvor opasnosti od koga prijeti neposredna šteta na nepokretnostima tužioca i da je nužno preduzeti konkretne mjere (izgradnja potpornog zida) kako bi se spriječilo nastupanje štete (obrušavanje zemljišne mase sa ulice na nepokretnosti tužioca).

Obzirom da je tužena odbila da otkloni izvor opasnosti, tužilac je zatražio da se tuženoj naredi da otkloni izvor opasnosti na taj način što će ispod puta (ulice) i uz nepokretnosti tužioca izgraditi potporni zid, a ukoliko to ne učini da mu se da ovlašćenje da to sam uradi na trošak tužene.

Nižestepeni sudovi su pozivom na odredbu iz čl. 156. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima udovoljili tužbenom zahtjevu.

Pravilnost primjene prava na činjenični supstrat utvrđen nižestepenim presudama revizija pobija sa dva suštinska argumenta. Prvi je u gledištu da obaveza, na čije je ispunjenje tužena u ovom slučaju osuđena, ne može imati pravni osnov u tome što je predmetni put (ulica) odlukom nadležnog organa dat na upravljanje tuženoj. Drugi je, pak, u tome da sud uopšte nije bio ni nadležan da odlučuje o zahtjevu kakav je tužilac u ovom slučaju postavio, s obzirom na odredbi čl. 157. Zakona o prostornom uređenju (o takvom zahtjevu, prema ovoj zakonskoj odredbi, nadležan je da odlučuje ovlašćeni organ skupštine opštine). Prvi argument ima karakter apodiktičnog tvrđenja bez ikakve bliže analize i razrade njegovih bitnih uporišta ili opšte značenje što bi moglo da dovede u pitanje ispravnost potpuno suprotnog gledišta nižestepenih presuda. Drugi argument je izgrađen na djelimičnoj analizi odredbe čl. 157. Zakona o prostornom uređenju koja ne može da pokaže kako su uopšte mogući pravni zaključci koje revizija iz same te odredbe izvodi već prema njenom jezično – logičnom značenju, a kamoli prema njenom značenju u okviru sistema normi kome pripada. Pri tome uopšte nije paralelno data kritika pravnog shvatanja nižestepenih sudova (osim golog poricanja) koje afirmiše primjenu instituta iz čl. 156. Zakona o obligacionim odnosima na konkretni činjenični supstrat.

Takva gledišta revizije nisu, po mišljenju ovog suda, prihvatljiva i to ne zbog njegove nedovoljne obrazloženosti, već zbog unutrašnje, suštinske neosnovanosti. Činjenična osnova nižestepenih presuda u biti se icrpljuje u tome da put (ulica), koji je tuženoj dat na upravljanje odlukom nadležnog organa, s obzirom na način na koji se održava, predstavlja izvor opasnosti od koga prijeti šteta nepokretnostima tužioca, pri čemu se savršeno konkretno određuje u čemu se sastoji ta opasnost, zašto je ona neposredna i kolike su razmjere moguće štete na nepokretnostima tužioca koje su izložene ovoj opasnosti, te koje mjere su nužne kako bi se spriječilo nastupanje štete (kako bi se uklonio izvor opasnosti koji prijeti štetom). Kad prema odredbi čl. 156. Zakona o obligacionim odnosima može svako, pa prema tome i tužilac, tražiti od drugog da ukloni izvor opasnosti od koga prijeti znatnija šteta njemu ili neodređenom broju lica i kada u tu svrhu može tražiti da se preduzmu odgovarajuće mjere za sprečavanje nastupanja štete (u jednoj hipotetičkoj situaciji koju sadrži ova odredba to mogu biti "društveno opravdane" mjere), uz činjenicu da je u konkretnom slučaju tužena dužna da kontroliše taj izvor opasnosti, onda se ne mogu podvrći kritici gledišta nižestepenih sudova da na ovaj slučaj treba primijeniti ovu zakonsku odredbu, niti dalje konsekvencije tog gledišta koje se sastoje u ocjeni osnovanosti tužiočevog zahtjeva. Sadržaj ovlašćenja tužene da upravlja predmetnim putem (ulicom) i naročito sadržaj njenih obaveza da taj put održava, koje su vezane za to ovlašćenje, ne mogu se sagledati u uskom okviru odluke nadležnog organa kojom mu je ovaj put dat na upravljanje, a na koju se revizije isključivo poziva. Taj se okvir mora proširiti na sve one zakonske i podzakonske propise koji uređuju pitanje, ne samo subjekta obaveze održavanja puteva, već i samog sadržaja te obaveze, tj. na koji način se putevi moraju održavati, kakvi zahtjevi se pri tome moraju ispuniti i u koju svrhu (Zakon o osnova-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ma bezbjednosti na putevima, Zakon o putevima itd.). U tim propisima nije, doduše, izričito rečeno da je jedna od svrha tog održavanja uklanjanje opasnosti za nepokretnosti koje su u susjedstvu putevima, ali baš u tome i jeste jedna od pretpostavki primjene opšte odredbe čl. 156 Zakona o obligacionim odnosima. U reviziji se, s ovim u vezi, navodi da tužena u predmetnoj ulici nije izvodila nikakve radove, da nije postavljala nikakve vodovodne i kanalizacione cijevi i na osnovu toga se tvrdi da tužena ničim nije doprinijela nastanku štete. Tužbeni zahtjev u ovom slučaju nije ni usmjeren na naknadu štete, već na preduzimanje mjera radi uklanjanja izvora opasnosti od koga prijeti šteta. A očigledno je da je opasnost za tužiočeve nepokretnosti nastala baš zbog toga što tužena "nije izvodila nikakve radove" na održavanju predmetnog dijela puta, što je, inače, bila dužna prema važećim propisima. Nepostojanje finansijskog pokrića za takve "radove" ne može imati nikakvog značaja za postojanje obaveze tužene, o kojima je riječ, kao pravnim obavezama, niti se odatle mogu izvlačiti bilo kakve konsekvencije za sporni odnos. Iz svega ovoga se istovremeno vidi da je teza revizija o odsustvu pasivne legitimacije tužene u ovom slučaju bez ikakva osnova.

Tačno je da odredba čl. 157. Zakona o prostornom uređenju propisuje da se izgradnja građevina, naselja i uređenje prostora, kao i zaštita sredine izvodi, po pravilu, na osnovu srednjoročnog programa i da, prema sljedećoj odredbi (čl. 158) istog zakona, taj program donosi skupština društveno – političke zajednice.

Ali već iz jezičko logičkog smisla samih tih odredbi, a kamoli iz smisla koji izlazi iz njihovog sistematskog tumačenja, očigledno se vidi da one uređuju sasvim drugačija pitanja i da stoga nikako ne mogu suspendovati važenje opšte odredbe čl. 156. ZOO, za konkretni slučaj – po principu važenja specijalnog zakona. Lišeno je, dakle, bilo kakvog osnova i gledište revizije da sud uopšte nije bio nadležan da odlučuje o zahtjevu kakav je tužilac u ovom slučaju postavio (da takvu nadležnost ima upravni organ).

Prema tome, nisu učinjene povrede odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. tač. 13. Zakona o parničnom postupku, na koje revizija ukazuje.

Zbog svega iznijetog, a i s obzirom da nije počinjena ni bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. tač. 10. Zakona o parničnom postupku, na koju ovaj revizijski sud pazi po službenoj dužnosti, valjalo je reviziju odbiti na osnovu čl. 393. Zakona o parničnom postupku.

(Vs RS, Rev. 57/93, od 10. 11. 1993. - Bilten 1/1999 – 60)

2. Odgovornost za štetu od imisija koje dolaze od industrijskog postrojenja zasniva se na objektivnom principu.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001 – 31)

3. Ako imisije potiču od obavljanja opće korisne djelatnosti ne može se, bez obzira na njihov intezitet, tražiti uklanjanje izvora imisije, već se može tražiti samo naknada štete ako iznosi imisije prelaze uobičajene granice.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001 – 31)

4. Vlasnik dobra koje je izloženo imisijama ima pravo na naknadu štete samo u slučaju ako se radi o imisijama koje po svom intenzitetu u znatnoj mjeri ograničavaju njegova vlasnička prava, a ne i u slučaju kada se radi o imisijama koje su snošljive.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001 – 31)

5. Vlasnik nekretnine obvezan je pri njezinu korištenju suzdržavati se od radnji i otklanjati uzroke što potječu od njegove nekretnine, a kojima se otežava korištenje drugih nekretnina preko uobičajene mjere.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja citiramo:

"Prihvaćen je tužbeni zahtjev i naloženo je tuženici da prestane uznemiravati tužiteljicu u vlasništvu kuće i dvorišta na način da spriječi da s objekta tuženice na objekt tužiteljice dolazi buka. Ocijenjeno je da ventilator i klima-uredaj u ugostiteljskom objektu tuženice stvaraju buku koja je izvan dopuštene granice buke u sredini u kojoj ljudi rade i borave."

(Vs RH, Rev. 866/96, od 18. 5. 1999. – Pravo i porezi, br. 8/00 – 68)

6. Ako dalekovod, izgrađen na nepropisnoj udaljenosti iznad porodične stambene zgrade, ugrožava sigurnost stanara zbog čega zgrada gubi upotrebnu vrijednost, vlasnik zgrade ima pravo na naknadu štete iako je dalekovod izgrađen uz odobrenje nadležnog organa radi obavljanja opštekorisne djelatnosti.

Iz obrazloženja:

Rastojanje horizontalne projekcije najbližeg provodnika visokonaponskog dalekovoda jačine 380 KW, koji je izgradio tuženi, od tužiočeve porodične stambene zgrade iznosi 4,90 m što predstavlja ozbiljnu i stalnu opasnost po bezbjednost zgrade, jer usljed vremenskih nepogoda i iz drugih razloga (nehotični dodir voda, situacija kada je vod u beznaponskom stanju i sl) može doći do pucanja voda što može izazvati čak i rušenje zgrade, zbog čega je stanovanje u zgradi pogibeljno.

Prema odredbi iz člana 114. Pravilnika o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova ("Službeni list SFRJ", broj 51/73) vođenje visokonaponskih vodova preko zgrada koje služe za stalan boravak ljudi treba ograničiti na izuzetne slučajeve, ako se druga rješenja ne mogu tehnički ili ekonomski opravdati, pri čemu se smatra da vod prelazi preko zgrade i kada je rastojanje horizontalne projekcije najbližeg provodnika manje od 5 metara, pa ova zabrana upućuje na zaključak da postojanje dalekovoda iznad stambene zgrade predstavlja stalnu i realnu opasnost po život ljudi u njoj i pod pretpostavkom da su preduzete sve propisane mjere obezbjeđenja dalekovoda.

Pošto je među strankama u toku postupka bilo nesporno da je tužiočev ugroženi objekat - zgrada namijenjena isključivo za stanovanje ljudi ona je postojanjem dalekovoda visokog napona na rastojanju horizontalne projekcije od svega 4,90 m izgubila svoju upotrebnu vrijednost, čime je nastao gubitak u tužiočevoj imovini u visini vrijednosti zgrade, bez obzira na okolnost da li tužilac stanuje u njoj (tužilac zgradu više ne može ni koristiti, niti prodati), pa su zbog toga nižestepeni sudovi pravilno primijenili odredbe iz čl. 155, 185. i 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima kada su zaključili da tužilac trpi štetu u visini protuvrijednosti zgrade prema cijenama važećim na dan donošenja prvostepene presude i da činjenica što tuženi sa članovima svoje porodice ne živi u toj zgradi nema uticaja na drugačije zaključivanje.

Ovakva šteta, kakvu tužilac trpi prelazi normalne granice u smislu odredbe člana 156. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima (zgrada je za tužioca potpuno neupotrebljiva), pa je stoga pravilan i zaključak nižestepenih sudova da je obaveza tuženog da tužiocu naknadi štetu zasnovanu na tom zakonskom propisu iako se elektrodistribucija smatra opštekorisnom djelatnošću, za koju je dobijeno odobrenje nadležnog organa, uključujući i dozvolu za upotrebu.

(Vs BiH, Rev. 121/88, od 26. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 3/89 – 36)

7. Fond koji je upravljao zgradom dužan je naknaditi štetu vlasniku stana koja je posljedica propuštanja od vlage zbog nedostatka ravnog krova kao zajedničkog dijela zgrade.

Iz obrazloženja citiramo:

http://www.advokat-prnjavorac.com

"Da se radi o propustima u redovnom održavanju, a ne u izgradnji, što se želi sugerirati revizijom, govori i činjenica da je već i do sada tuženik pokušao otkloniti uzroke vlaženja, ali nedostatno.

Tuženik je osim toga u obvezi zatraženog i pozivom na odredbu iz čl. 156. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, dalje ZOO), jer je st. 1. ove zakonske odredbe propisano da svako može zahtijevati od drugoga uklanjanje izvora opasnosti od kojega prijeti znatnija šteta njemu ili određenom broju osoba, a i suzdržavati se od djelatnosti od koje proizilazi uznemiravanje ili opasnost štete ako se nastanak uznemiravanja ili štete ne može spriječiti odgovarajućim mjerama, a sud će na zahtjev zainteresirane osobe narediti da se poduzmu odgovarajuće mjere za sprečavanje nastanka štete kako je to propisano daljnjim st. 2. iste zakonske odredbe."

(Vs RH, Rev. 964/97, od 11. 9. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 43)

8. Ocijenjeno je da smanjenje vrijednosti kuće zbog izgradnje nadvožnjaka u neposrednoj blizini, predstavlja prekomjernu štetu koja se naknađuje u cjelosti.

Iz obrazloženja:

"Imajući u vidu činjenicu da je nekretnina tužitelja zbog stalnih štetnih emisija od korištenja nadvožnjaka kojim upravlja tuženi, sagrađen uz odobrenje nadležnog organa oba nižestupanjska suda su ocijenila da tužitelj ima pravo na naknadu štete, a koji čini gubitak određenog dijela na prometnoj vrijednosti, koja je utvrđena vještačenjem, kojem stranke nisu prigovorile.

Nije osnovan revizijski prigovor da tužitelj može tražiti samo prekomjernu štetu i da je dužan trpjeti štetu do određene visine, jer se radi o šteti koja potječe od opće korisnog objekta, odnosno da bi tužitelj slijedom izloženog stajališta u konkretnom slučaju imao pravo samo na dio štete.

Pravilan je i po ocjeni ovog revizijskog suda stav nižestupanjskih sudova da se zahtjev tužitelja temelji na odredbi čl. 156. st. 3. Zakona o obveznim odnosima i da se prekomjerna šteta naknađuje u cijelosti, odnosno da uz prekomjernu štetu može, ali i ne mora postojati ona koja nije prekomjerna, a koju štetnik ne nadoknađuje.

U konkretnom slučaju radi se upravo o prekomjernoj šteti i tužitelj kao vlasnik kuće, temeljem citirane zakonske odredbe ima pravo na novčanu naknadu zbog te prekomjerne štete nastale izgradnjom nadvožnjaka, a koja se šteta sastoji u smanjenju vrijednosti kuće, kako je u postupku i utvrđeno."

(Vs RH, Rev. 1711/96, od 16. 12. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 48/36)

9. Sud može naložiti vlasniku zgrade naslonjene na zgradu tužioca, koju nadvisuje, da postavi oluke i snjegobran, te tako spriječi klizanje snijega i oborinskih voda na krov zgrade tužioca, ako postoji opasnost prouzrokovanja znatnije štete.

Iz obrazloženja:

Tužiočeva stambena zgrada je naslonjena na stambenu zgradu tuženika, koja je za sprat više. Ako se utvrdi da obzirom na nagib i površinu krova tuženikove zgrade, može doći do klizanja snijega na krov tužiteljeve zgrade, te slivanja oborinskih voda, treba ocijeniti da li se time tužitelju može nanijeti znatnija šteta, pa zavisno od ovog utvrđenja ocijeniti da li se stiču iskonski uslovi za obvezivanje tuženoga da postavi oluke i snjegobran na krovu svoje stambene zgrade (član 5. stav 1. ZOSPO i član 156. st. 1. i 2. ZOO).

(Vs BiH Gvl. 6/87, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 17)

10. Da bi postojala odgovornost tvornice zbog štetnih utjecaja i bolesti osobe koja nije bila zaposlena ali je stanovala i radila u neposrednoj blizini, potrebno je utvrditi postojanje pravnorelevantne uzročne veze.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski sudovi na temelju tvrdnji tužiteljice ocjenjuju da: "S obzirom da je tuženik dugo godina upotrebljavao azbest u svom proizvodnom procesu, što je notorno i općepoznato, nesumnjivo je da je upravo to uzrok oboljenja tužiteljice, kod činjenice da je ona cijeli život živjela i radila u neposrednoj blizini same tvornice. Isto je tako općepoznato da je više radnika tuženika zbog dugogodišnjeg kontakta s azbestom obolilo od iste bolesti kao i tužiteljica". Nižestupanjski sudovi iz navedenog zaključuju da između opasne djelatnosti pravnog prednika tuženika i tuženika te bolesti tužiteljice postoji pravno relevantna uzročna veza. Iako su u postupanju nižestupanjski sudovi naveli niz činjenica koje upućuju na postojanje uzročne veze između opasnih djelatnosti tuženika i tužiteljičine bolesti ipak ovaj sud, barem do sada, ne može prihvatiti kao pravilnu pravnu ocjenu nižestupanjskih sudova o postojanju pravno relevante uzročne veze potrebne za ocjenu postojanja odgovornosti tuženika. Ovo iz razloga što se ne radi o "notornoj uzročnosti" posebno ne u situaciji kad tužiteljica nije bila zaposlenik tuženika i nije sudionik u procesu proizvodnje u kojem su na različite načine zaposlenici izloženi štetnom djelovanju azbesta i salonita, već je tužiteljica radila i stanovala u neposrednoj blizini tuženikove tvornice odnosno tuženikovog deponija otpadnih tvari. U takvoj situaciji nižestupanjski su sudovi trebali (uz pomoć vještaka) utvrditi o mogućnosti oboljenja tužiteljice štetnim utjecajem koji bi dolazili i u okolinu iz tvornice odnosno deponije odnosno ocijeniti da li su okolnosti koje tužiteljica navodi glede rada i stanovanja s obzirom na blizinu tvornice odnosno deponije i s obzirom na koncentraciju štetnih supstancija takva opasnost koja je mogla biti uzrokom oboljenja tužiteljice. Pritom će trebati utvrditi i ocijeniti osnovanost prigovora tuženika da nije odlagao otpad koji bi bio štetan za okolinu na otvorenim mjestima niti u blizini naselja te da je tužiteljica radila u poduzeću u kojem se također koriste azbestni proizvodi i ocijeniti da li su te okolnosti mogle biti od utjecaja na zdravstveni status tužiteljice."

(Vs RH, Rev. 3055/95, od 29. 4. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 40/32)

11. Štetnik je, osim naknade štete odnosno uspostavljanja prijašnjeg stanja (čl. 185. ZOO), u obvezi izvesti i radove kojima se uklanja opasnost od štete (čl. 156. ZOO) koja je nastala zbog njegove štetne radnje.

(Vs H, Rev. 122/85, od 6.2.1986. - PSP 28 – 54; Informator, broj 4299)

12. Imaju pravo na naknadu štete vlasnici stana koji su zbog buke i vibracije do kojih je dolazilo zbog poslovanja tuženog (vlasnik disko kluba) u znatnoj mjeri bili onemogućeni u nesmetanom korištenju stana (noćni mir i počinak)

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001 – 31)

13. U slučaju kada se porodična stambena zgrada, koja se nalazi ispod žičare, ne može zaštititi, jer se po urbanističkim propisima ne može postaviti odgovarajuća zaštitna mreža, oštećeni može zahtijevati da imalac žičare "izmjesti" stambenu zgradu sa pomoćnim objektima na drugu lokaciju.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u nižestepenim presudama slijedi da nije provedeno izvršenje koje je bilo dozvoljeno na osnovu pravosnažne presude prvostepenog suda broj P - 4936/69 od 5. 3. 1972. godine (tom presudom tuženi je bio obavezan da iznad tužiočevog posjeda koji se nalazi ispod trase Trebevićke žičare podigne žičanu mrežu dimenzije 100 x 30 m radi obezbjeđenja pokretne i nepokretne imovine) zbog nepostojanja uslova za postavljanje navedene žičane mreže (član 32. Odluke o prostornom uređenju, koja je objavljena u "Službenim novinama grada Sarajeva", broj 12/76) i odsustva saglasnosti nadležnog organa uprave za njeno postavljanje, kao što je navedeno u dopisu Opštinske komisije za prostorno uređenje i imovinsko-pravne poslove i katastar, koji je tuženom upućen sa uputom na mogućnost

http://www.advokat-prnjavorac.com

pokretanja postupka eksproprijacije stambenog objekta u zaštitnom pojasu žičare (koji prema navedenoj odluci iznosi 20 m u širini s jedne i druge strane od osovine žičare u kojem se objekti imaju ukloniti).

Nadalje, iz razloga drugostepene presude proizilazi da je ova parnica uslijedila kao rezultat nemogućnosti provođenja citirane pravosnažne presude broj P - 4936/69 od 5. 3. 1972. godine u izvršnom postupku i obustavljanju tog postupka, kao i da je u ovoj parnici postavljen osnovan tužbeni zahtjev, pa je s obzirom na to i nalaženje drugostepenog suda da je u konkretnom slučaju materijalno pravo pravilno primjenjeno, izveden zaključak da je zbog nemogućnosti izvršenja činidbe koja je tuženom naložena ranijom pravosnažnom presudom, prvostepenom presudom naloženo tuženom da ispuni drugu činidbu koju je moguće izvršiti i njome obezbijediti zaštitu tužiočevih prava od permanentne opasnosti štete koja s obzirom na činjenična utvrđenja sadržana u nižestepenim presudama stalno prijeti tužiočevim objektima i zemljištu.

Prema tome, iz izloženog proizilazi da je tužiočev zahtjev utemeljen na odredbi člana 156. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78) i da je zato osnovano njegovo traženje da se na pogodan način ukloni opasnost štete kao što to proizilazi i iz ranije pravosnažne presude prvostepenog suda broj P - 4936/69 od 5. 3. 1972. gadine, koju u izvršnom postupku nije bilo moguće realizovati, te zbog čega se ne može prihvatiti revizijski prigovor kojim se osporava osnov tužbenog zahtjeva.

(Vs BiH, Rev. 132/87, od 19. 9. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 - 43)

14. Zahtjev za naknadu štete koju oštećeni trpi zbog toga što su njegove nekretnine usljed regulacije voda izložene djelovanju poplavnih voda predstavlja zahtjev po osnovu naknade zbog štetnih imisija.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001 – 31)

15. Budući da su nezahvaćene vode dobra u opštoj upotrebi niko ne može imati pravo služnosti ili neko drugo stvarno pravo na vodenu snagu, pa u slučaju kada zbog promjene toka rijeke (potoka) koja je izvršena u opštem interesu, vlasnik vodenice ne može više koristiti mehaničku snagu vode, nema pravo na naknadu štete koja mu je time prouzrokovana.

Zbog prestanka koncesije, usljed promjene toka vode, vlasnik vodenice imao bi pravo samo da traži naknadu u visini neamortizovane vrijednosti vodenice izgrađene uz odobrenje nadležnog organa, ako mu to pravo nije ograničeno samim odobrenjem.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je tražila naknadu štete koju je pretrpjela zbog toga šta je tuženi prilikom izvođenja radova na rekonstrukciji ulice skrenuo tok rijeke V. i na taj način onemogućio rad tužiteljičinog mlina (vodenice). Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda slijedi da je tuženi, na osnovu usvojenog urbanističkog plana, te projekta o uređenju građevinskog zemljišta, morao ukinuti vještački rukavac rijeke V, kojim je dovođena voda za pogon tužiteljičinog mlina, jer nije bilo drugog načina da se realizuje navedeni projekt.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da tužiteljici ne pripada pravo na naknadu štete koja je predmet tužbenog zahtjeva.

Po zakonu (član 1. Zakona o vodama - "Službeni list SRBiH", br. 36/75 i 41/75) vode su dobra od opšteg interesa i pod posebnom su zaštitom, a koriste se za zadovoljavanje opštih i pojedinačnih potreba, pod uslovima i na način propisan zakonom. Niko ne može sticati stvarna prava na vodama, kao dobru u opštoj upotrebi, pa stoga vla-

http://www.advokat-prnjavorac.com

sniku mlina (vodenice) ne pripada pravo na obeštećenje zbog toga što se ne može više koristiti vodenom snagom rijeke (rječice, ili potoka) usljed promjene režima korištenja vodotoka izazvane jednom dozvoljenom radnjom u opštem interesu. Zato tužiteljica, kao vlasnik mlina (vodenice), može u takvom slučaju tražiti samo naknadu štete u visini neamortizovane vrljednosti mlina, ukoliko takvo pravo nije ograničeno aktom nadležnog organa o davanju dozvole za rad mlina (član 155. i 156. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 190/88, od 26. 1. 1989. isto i Rev. 233/88. od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 33)

16. Da bi bili ispunjeni uvjeti iz čl. 156. st. 1. Z00, opasnost od štete valja biti konkretna i izvjesna, a ne uvjetovana nekim potpuno neizvjesnim budućim događajem.

(Vs H, Gzz. 2/84, od 9. 2. 1984. – Psp 24 – 87)

17. Nije opravdan zahtjev vlasnika za izgradnju porodične stambene zgrade na drugom mjestu zbog štetnih imisija uslijed blizine dalekovoda, bez obzira na intenzitet tih imisija, ako su imisije izazvane tehničkim nedostacima na dalekovodu koji se mogu otkloniti sa srazmjerno manjim izdacima.

Iz obrazloženja:

Tuženi je izgradio visokonaponski dalekovod koji se ukršta sa stambenom zgradom tužioca na način koji je u suprotnosti sa odredbom člana 117. Pravilnika o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova ("Službeni list SFRJ", br. 52/73 i 69/73), pa je tužiocu usljed tog nedostatka onemogućena izgradnja još jedne etaže na prizemnoj stambenoj zgradi, a prisustvo dalekovoda otežava prijem TV i radio programa i neometanu upotrebu ostalih kućanskih aparata. Zbog toga je sud zaključio da je opravdan zahtjev tužioca za premještanje stambene zgrade tužioca sa svim pratećim objektima, na teret tuženog.

Osnovan je prigovor žalioca da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo, jer nije ocijenio osnovanost tužbenog zahtjeva iz aspekta odredaba člana 156. stav 3. i 4. Zakona o obligacionim odnosima, a posebno u vezi sa dijelom saglasnih nalaza i mišljenja vještaka u kojima je navedeno da je taj nedostatak moguće otkloniti time što bi se ubacio još jedan stub-nosač i na taj način smanjio raspon vodova dalekovoda, što je za tuženog znatno jeftinije i što bi on prema navodima ponovljenim i u žalbi bio spreman učiniti.

Naime prema citiranoj odredbi iz člana 156. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, ako šteta nastane u obavljanju opštekorisne djelatnosti za koju je dobijena dozvola nadležnog organa, može se zahtijevati samo naknada štete koja prelazi normalne granice, a to bi u ovom slučaju za opravdanost premještanja stambene zgrade trebale biti takve nepogodnosti koje tužiocu i članovima njegove porodice stanovanje u toj zgradi zbog prisustva dalekovoda čine nepodnošijivim u odnosu na uobičajene štetne imisije kakve je dužan trpiti svaki stanovnik u urbanizovanoj i industrijski razvijenoj sredini.

Pošto se ovi nedostaci ne mogu svrstati u štetne imisije takvog intenziteta koji bi za tužioca i članove njegove porodice činili nepogodnim stanovanje u njihovoj zgradi u mjeri u kojoj to prelazi normalne granice to je opravdan prigovor žalioca da nije bilo mjesta dosuđenju naknade štete u visini izdataka potrebnih za premještanje te zgrade sa pratećim objektima, nego samo u iznosu koji je potreban za preduzimanje opravdanih mjera sprečavanja štetnih posljedica kakve tužilac trpi, a koje bi prema nalazu i mišljenju vještaka bile odgovarajuće.

(Vs BiH, Gž. 157/85, od 14. 11. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 21)

http://www.advokat-prnjavorac.com

18. Vlasnik građevinskog objekta odgovara za štetu koju trpi vlasnik susjedne nekretnine zbog izlijevanja otpadnih voda iz tog objekta.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju radi se o štetnim imisijama izazvanim od strane tuženika, vlasnika servisa, kome je dato odobrenje za rad od strane nadležnog organa uprave, ali nije udovoljio obavezama koje su za njega proizilazile iz odredbe člana 5. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80). Tom zakonskom odredbom propisana je obaveza vlasnika nepokretnosti da se "uzdržava od radnji i da otklanja uzroke koji potiču od njegove nepokretnosti"., a kojima se otežava korištenje drugih nepokretnosti. Tužilac je istakao zahtjev da se ukloni opasnost štete, utemeljen na odredbi člana 156. Zakona o obligacionlm odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), pa su nižestepeni sudovi udovoljili tužbenom zahtjevu upravljenom na to da se otkloni uzrok nastanka štetnih imisija i da se tužiočevo zemljište osposobi za poljoprivrednu obradu (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), kao i da tuženi tužiocu naknadi štetu prouzrokovanu zbog trogodišnjeg nekorištenja predmetnog zemljišta (član 189. Zakona o obligacionim odnosima).

Nije osnovan revizijski prigovor da su nižestepeni sudovi pogrešno primjenili odredbe čl. 5. i 42. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima, jer je postojanje štetnih imisija kao uzroka nastanka štete u konkretnom slučaju, u postupku pred prvostepenim sudom utvrđeno, a odredbom člana 42. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima propisano je da, ako treće lice neosnovano uznemiri vlasnika ili pretpostavljenog vlasnika na drugi način, a ne oduzimanjem stvari, vlasnik odnosno pretpostavljeni vlasnik može tužbom zahtijevati da to uznemiravanje prestane (actio negatoria), što znači da je u konkretnom slučaju tužilac bio ovlašten da podnese tužbu sudu zbog uznemiravanja prouzrokovanog štetnim imisijama iz tuženikovog servisa.

Zbog neregulisanog odvoda otpadnih voda (što je uz odgovarajuća ulaganja tehnički moguće riješiti) tužiocu je nanešena šteta, pa se ovdje ne radi o šteti "koja prelazi normalne granice" (član 156. stav 3. ZOO), već o šteti za koju tuženi odgovara u cijelosti (član 155. ZOO). Postavljanjem odgovarajućih uređaja i kanalizacije, otpadne vode bile bi usmjerene u drugom pravcu i do štete uopšte ne bi došlo.

(Vs BiH, Rev. 520/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 34)

19. Vlasnik građevinskog objekta odgovara za štetu koja potiče od objekta i u slučaju kad je uzrok štete posljedica greške u građenju.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova tuženi KRO "Komunalno" upravlja kao svojim osnovnim sredstvom, rezervoarom vodovoda. Zbog nepravilno izvedenog odvoda vode iz rezervoara dolazi da natapanja okolnog zemljlšta, na kome se nalazi porodična stambena zgrada tužioca. Usljed toga došlo je do klizanja tla i radi toga oštećenja tužiočeve zgrade.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su osnovano tuženog obavezali da izvrši popravku tužiočeve zgrade uzrokovane klizanjem tla ispod zgrade i da radi sprečavanja ponovnog aktiviranja klizišta izradi potporni zid ili umjesto toga isplati novčanu naknadu u visini vrijednosti materijala i radova potrebnih za otklanjanje štete na zgradi i izradu potpornog zida. Predmetna šteta je nastala iz djeIatnosti ove komunalne radne organizacije, koja upravlja rezervoarom i vodovodom pa je taj tuženi dužan naknaditi tužiocu nastalu štetu. Ovaj tuženi dužan je naknaditi prouzrokovanu štetu i pored utvrđene činjenice da je uzrok natapanja okolnog zemljišta nepravilno izveden odvod vode u fazi izgradnje rezervoara, jer je nakon izgradnje, rezervoar predat na upotrebu tuženom i od tada zbog isticanja vode iz rezervoara (dakle za vrijeme od kada je rezervoar postao osnovno sredstvo ove komunalne radne organizaci-

http://www.advokat-prnjavorac.com

je) dolazi do kontinuiranog natapanja okolnog zemljišta koje je uzrokovalo stvaranje klizišta. Zbog toga prigovor revizije da se izvodač radova na izgradnji rezervoara nije pridržavao projektne dokumentacije ne dovodi u pitanje tuženog za prouzrokovanu štetu (član 156. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 587/88, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 35)

20. Ako kad pada kiša ili se topi snijeg zbog neispravnog funkcioniranja kanalizacijske mreže poplavljuje tvornički krug, oštećenik ima pravo zahtijevati da komunalno poduzeće i SIZ komunalne djelatnosti, koji upravljaju kanalizacijskom mrežom, tako urede kanalizacijsku mrežu da ona prestane biti izvor opasnosti od kojega prijeti znatnija šteta oštećeniku u smislu čl. 156. st. 1. ZOO, bez obzira na srednjoročne i dugoročne planove pravne osobe koja upravlja kanalizacijskom mrežom glede rješavanja problema odvodnje i pročišćavanja atmosferskih i otpadnih voda.

(Ps H, Pž. 3528/88, od 7. 2. 1989. – Psp 43 – 140)

21. Vlasnik stambenog objekta ima pravo na naknadu štete samo ako mu je usljed realizacije regulacionog plana onemogućeno ili prekomjerno otežano korišćenje tog objekta.

Iz obrazloženja:

U urbanoj (gradskoj) sredini moraju se trpiti ograničenja koja proizilaze iz realizacije regulacionog plana, sem ako ne onemogućavaju ili znatno otežavaju normalno korištenje vlastitog stambenog objekta (analogna primjena pravnog pravila iz noveliranog paragrafa 364. bivšeg OGZ, koji zabranjuje imisije sa susjednog zemljišta ukoliko prema mjesnim prilikama prelaze granice tolerantnosti uobičajene u mjestu u kome se taj objekat nalazi i bitno otežavaju korištenje - član 156. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, po kome se može zahtjevati naknada šteta koja nastane u obavljanju opšte korisne djelatnosti za koju je pribavljena dozvola nadležnog organa, samo ako šteta prelazi uobičajne granice, dakle, ako je prekomjerna).

Kako se u konkretnom slučaju šteta koju trpi tužilac sastoji samo u smanjenoj osunčanosti zgrade, otežanom zagrijavanju i povećanoj vlažnosti, ne bi se moglo smatrati da se radi o takvim promjenama uvjeta stanovanja koje prelaze uobičajene granice tolerantnosti u savremenoj sredini velikog grada (da se ne radi o prekomjernoj šteti upućuje i okolnost da je po procjeni vještaka, prometna vrijednost stambene zgrade tužioca zbog navedenih nedostataka, relativno malo smanjena), to po ocjeni ovog suda, nisu ispunjeni uvjeti za naknadu štete po naprijed navedenom osnovu.

(Vs BiH, Rev. 188/85, od 16. 5. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 14)

22. Radi se o prekomjernoj šteti kada su uslijed djelovanja štetnih imisija iz dimnjaka industrijskog postrojenja nastala na vozilu takva oštećenja koja prelaze uobičajene granice jer iziskuju njegovo lakiranje.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je naknada štete koja je nastala na automobilu tužitelja zbog djelovanja štetnih imisija iz dimnjaka tuženika, a sve u visini troškova potrebnih za lakiranje vozila "Renault 4 TL", vlasništva tužiteljice. Sporno pitanje sudovi su razmatrali u smislu odredbe iz članka 156. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, u daljnjem tekstu: ZOO) njima je regulirano pitanje naknade štete koja nastane u obavljanju opće korisne djelatnosti za koju postoji dozvola nadležnog organa. Prema odredbi iz članka 156. stavak 3. ZOO u takvu se slučaju može tražiti naknada štete koja prelazi uobičajene granice (prekomjerna šteta). Neosnovano revident ističe da su sudovi trebali primijeniti odredbu iz članka 5. Zakona o osnovnim vlasničko-pravnim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOVO) koja da je lex specialis u odnosu na odredbe ZOO. Istina je da odredba iz članka 5. ZOVO zakonski regulira pitanje zaštite prirode i ljudi od škodljivih materijala, tzv. imisija. Istina je da

http://www.advokat-prnjavorac.com

je ova zakonska odredba u odnosu na odredbu iz članka 156. ZOO lex specialis kojom se uređuje zabrana štetne imisije, ali u okviru susjednih odnosa. Naime, ova zakonska odredba primjenjuje se samo na odnos između vlasnika odnosno korisnika dviju ili više susjednih nekretnina, dok ostale imisije koje se ne mogu podvesti pod stvarnopravne propise, treba razmatrati u okviru odredbe članka 156. ZOO, odnosno u okviru odredbe iz članka 157. ZOO. Dakle, kada su sudovi sporno pitanje razmatrali u smislu odredbe iz članka 156. stavak 3. ZOO, materijalno pravo su prema stajalištu ovog revizijskog suda valjano primijenili. Valjan je stav nižestupanjskih sudova da se odgovornost za štetu od imisija koja dolazi od industrijskih postrojenja zasniva na objektivnom principu. Dakle, u konkretnom slučaju trebalo je raspraviti pitanje je li tužiteljici nastala šteta koja prelazi uobičajene granice, za koju bi u smislu odredbe iz članka 156. stavak 3. ZOO odgovarao tuženik. Pod štetom koja prelazi normalne granice i za koju odgovara tuženik kao pravna osoba koja vrši općekorisnu dozvoljenu djelatnost podrazumijevaju se takve štetne posljedice koje prelaze one granice štete koje su uobičajene i tolerantne u suvremenoj urbanoj sredini, sa svim štetnim imisijama koje pojedinac mora prihvatiti življenjem u takvoj sredini. Stoga kada su sudovi utvrdili da je zbog djelovanja štetnih imisija iz dimnjaka tužitelja; željezne prašine, sumpornog dioksida, ugljičnih fosfornih i dušičnih spojeva koji spajajući se sa zrakom uzrokuju oštećenja boje na vozilu u obliku smeđih naslaga, došlo do oštećenja vozila i da su ta oštećenja prekomjerna, tj. da prelaze uobičajene - normalne granice jer su takve jačine da iziskuju lakiranje osobnog automobila tužiteljica, valjano su obvezali tuženika da tako prekomjerno nastalu štetu na automobilu tužiteljice naknadi u presuđenoj visini potrebnoj za lakiranje automobila. Naime, cjelokupno lakiranje automobila da nema štetnih imisija, već da se automobil tužiteljice koristi redovnim načinom - dakle i u redovnim okolnostima ne bi bilo potrebno, kako se to određeno navodi u stručnom nalazu i mišljenju vještaka."

(Vs RH, Rev. 476/90, od 27. 6. 1990. – Izbor odluka 1994 – 99/158)

23. Kad obavljanje općekorisne djelatnosti za koju je dobivena dozvola nadležnog tijela uzrokuje uznemiravanje (buku), oštećeni osim naknade štete može zahtijevati i poduzimanje mjera za sprečavanje nastanka štete ili za njezino smanjenje ako je riječ o imisijama koje su veće od običajenih s obzirom na prirodu i namjenu nekretnina te na mjesne prilike, ali i onda i kad je to, s obzirom na visinu potrebnih troškova, vrstu i karakter potrebnih mjera i druge okolnosti, društveno opravdano.

(Vs H, Gzz. 58/83, od 26. 10. 1983. – Psp 24 - 88)

24. Okolnost što je nadležno tijelo izdalo dozvolu za obavljanje općekorisne djelatnosti ne znači sama po sebi i njegovu odgovornost za štetu koja je nastala obavljanjem takve djelatnosti.

(Vs H, Rev. 634/9O, od 10. 10. 1990. – Psp 51 – 111)

25. Vlasnik ribnjaka, izgrađenog bez odobrenja nadležnog organa, preuzima rizik štete od štetnih imisija iz pogona odobrene djelatnosti na susjednom zemljištu.

(Vs BiH, Rev. 592/85, od 15. 4. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 29)

26. Proizvodač kreča kao opasne stvari, odgovoran je za štetu pričinjenu uništenjem ribljeg fonda, izlivanjem kreča iz deponije u rijeku zbog obrušavanja brane deponije i kada je imao propisnu saglasnost nadležnog organa uprave za obavljanje te djelatnosti na datoj lokaciji.

(Vs BiH, Rev. 452/84, od 11. 10. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 21)

27. Vlasnik zemljišta ne odgovara za štetu koja nastaje od sjene stabala što rastu na njegovu zemljištu i od sjene grana tih stabala koja se nadvijaju nad susjedovo zemljište.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja navodimo:

"Šteta se očituje u smanjenom prinosu voćnjaka. Oštećenom vlasniku susjednog zemljišta pripada jedino pravo da o svom trošku odsiječe i prisvoji grane koje su u zračnom prostoru nad njegovim zemljištem (pravno pravilo paragrafa 422. OGZ-a)."

(Vs H, Rev. 2492/82, od 30. 3. 1983. – Psp 23 – 82)

28. Pod štetom koja prelazi normalne granice za koju, u smislu člana 156. stav 3. ZOO, odgovara štetnik koji obavlja opštekorisnu dozvoljenu djelatnost, podrazumijevaju se takve štetne posljedice koje premašuju uobičajene granice (prekomjerna šteta), odnosno okvire kakvi su uobičajeni i tolerantni u savremenoj urbanoj sredini sa svim štetnim imisijama koje pojedinac mora da prihvati življenjem u takvoj sredini.

(Rješenje Vrhovnog suda RCG – Rev. br. 92/97 od 5. 4. 1998. – Gp, broj 6/00)

29. Kad se šteta potražuje od općekorisne djelatnosti za koju je dobivena dozvola nadležnog tijela, a prelazi uobičajene granice (uništenje nasada zbog dima i čađe iz dimnjaka toplane) postoji obveza naknade štete.

Iz obrazloženja:

"Obzirom na utvrđenje nižestupanjskih sudova:

- da je na zemljištu tužitelja, a koje se nalazi u blizini (sjeverno) dimnjaka tuženikove toplane (pogon proizvodnja Zagreb II) početkom kolovoza 1990. godine došlo do uništenja uzgojene salate,

- da je u vrijeme nastanka štete na tužiteljevoj salati iz dimnjaka tuženikove toplane ispušten dim sa čađom, čija je temperatura prilikom izlaska iz dimnjaka iznosila 105-110oC,

- da su padali na salatu i oštetili je (salata "ofurena"),

pravilna je ocjena nižestupanjskih sudova da je šteta na tužiteljevoj salati uzrokovana ispuštanjem štetnih imisija kroz dimnjak tuženikovog pogona, zbog čega na strani tuženika postoji obveza naknade ovako uzrokovane štete tužitelju, sve temeljem odredbe čl. 154. Zakona o obveznim odnosima.

Konkretna šteta nastala na tužiteljevoj salati obzirom na njen obim (na parceli A 60%, a na parceli B 100%) svakako prelazi normalnu granicu, zbog čega, sve i ako se prihvati stajalište tuženika da je šteta nastala u obavljanju općekorisne djelatnosti za koju tuženik ima dozvolu nadležnog tijela, tužitelja pripada pravo na naknadu štete (čl. 156. st. 3. ZOO-a)."

(Vs RH, Rev 1681/98 od 11. 7. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 47)

30. Javno poduzeće za ceste kao investitor, a ujedno i izvođač odvodnog kanala uz cestu odgovara za štetu zbog prelijevanja voda iz kanala na susjedne nekretnine.

Iz obrazloženja:

U postupku je utvrđeno da je tuženik (javno poduzeće) bio izvađač i investitor izgrađenog odvodnog kanala od autoceste uz koji leže nekretnine tužitelja, pa u reviziji posebno nenaglašen prigovor promašene pasivne legitimacije ne ukazuje se osnovanim. Sporno je da li je tuženik odgovoran za nastalu štetu uslijed prelijevanje vode iz odvodnog kanala na zemljište tužitelja u vrijeme jačih oborina.

Okolnost što je izgrađeni odvodni kanal pušten u promet nakon što je prethodno ishođena i uporabna dozvola za korištenje kanala, tuženika ne oslobađa od odgovornosti

http://www.advokat-prnjavorac.com

za nastalu štetu. Ovo zbog toga jer je neposrednim zapažanjem suda na licu mjesta i nalazom vještaka utvrđeno da izgrađeni kanal u vrijeme jačih oborinskih ili otpadnih voda nema takav kapacitet da zadrži višak vode i u takovim prilikama dolazi do prelijevanja vode na zemljište tužitelja, što je ovdje i bio slučaj. Zbog toga je tuženik i odgovoran za nastalu štetu i bez obzira na činjenicu o pravno uredno izgrađenom odvodnom kanalu, jer to stanje tuženika s obzirom na istaknuta utvrđenja sudova ne dovode u povoljniju pravnu situaciju.

(Vs RH, Rev. 1881/97 od 14. 3. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 47)

Zahtjev da se prestane sa povredom prava ličnosti

Član 157.

(1) Svako ima pravo zahtijevati od suda ili drugog nadležnog organa da naredi prestanak radnje kojom se povređuje integritet ljudske ličnosti, ličnog i porodičnog života i drugih prava njegove ličnosti.

(2) Sud, odnosno drugi nadležni organ može narediti prestanak radnje pod prijetnjom plaćanja izvjesne novčane svote, određene ukupno ili po jedinici vremena, u korist povrijeđenog.

Odsjek 2.

ODGOVORNOST PO OSNOVU KRIVICE

Postojanje krivice

Član 158.

Krivica postoji kada je štetnik prouzrokovao štetu namjerno ili nepažnjom.

---

1. Sa krajnjom nepažnjom postupa vozač koji se upusti u obilaženje oštećenog vozila na cesti, iako je u isto vrijme iz suprotnog smjera nailazio autoimobil.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001, str. 24)

2. "Tužiteljica je u pravu kad u reviziji ističe da je drugostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo kad je ocijenio da postoji njen skrivljeni doprinos nastanku štetnog događaja. U smislu odredbe čl. 6. Zakona o zaštiti na radu ("Narodne novine", broj 19/83) tuženik bi se svoje odštetne odgovornosti mogao osloboditi (u potpunosti ili djelomično) i onda ako dokaže da je do štete došlo krivnjom tužiteljice. Naše odštetno pravo poznaje dvije vrste krivnje: namjeru i nepažnju (čl. 158. Zakona o obveznim odnosima - "Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94 i 7/96). U ovoj pravnoj stvari zanimljiva je samo nepažnja (culpa), jer ni drugostupanjski sud ne smatra da je tužiteljica namjerno skrivila svoju štetu. Nepažljivo postupa onaj tko ne želi nastupanje štetne posljedice niti na nju pristaje, ali se ipak ne ponaša onako kako to pravni poredak od njega očekuje. On je lakomislen te smatra da do štete neće doći ili da će je moći spriječiti (svjesna nepažnja) ili pak uopće ne zna da svojim postupanjem može uzrokovati štetu, a trebao bi biti toga svjestan (nesvjesna nepažnja). Razlikuju se dva stupnja nepažnje i to: krajnja nepažnja (culpa lata) kad netko ne postupa ni s onakvom pažnjom koju bi upotrijebio svaki prosječan čovjek, te obična nepažnja (culpa levis) kad netko nije postupao kao naročito pažljiv čovjek. Drugostupanjski sud iz samog opisa štetnog događaja zaključuje da tužiteljica kritične zgode nije upotrijebila dužnu pažnju, što je pogrešno, jer iz tog opisa se ne može razabrati

http://www.advokat-prnjavorac.com

naprijed navedeni elementi na temelju kojih se može ocijeniti postojanje odnosno nepostojanje tužiteljičine nepažnje."

(Vs RH, Rev. 387/98 ,od 19. 3. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 26/61)

3. Odvjetnik je otklonio svoju odgovornost (koja se zasniva na principu pretpostavljene krivnje) kada je ostaviteljicu, neposredno nakon što joj je sastavio pismenu oporuku saznavši da je nepismena, upozorio da oporuka nije pravno valjana te ju je uputio na sastavljanje sudske oporuke.

(Vs RH, Rev. 2383/91, od 6. 2. 1992. - Izbor odluka 1993 – 115)

4. Društveno - politička zajednica nije dužna naknaditi radnoj organizaciji štetu, kada je protiv njenih radnika, koji su joj prouzrokovali štetu nesavjesnim obavljanjem radne dužnosti, obustavljen krivični postupak zbog zastare krivičnog gonjenja.

Iz obrazloženja:

Odredbama stava 1. člana 106. Zakona o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86) važećeg u vrijeme nastanka relevantnih odnosa između stranaka, propisano je da za štetu koju učini sudija u vršenju sudijske funkcije svojim nezakonitim ili nepravilnim radom građanima ili pravnim licima, odgovara društveno-politička zajednica, čija skupština bira sudije tog suda.

Iz upotrijebljenih izraza u stavu 1. člana 106. Zakona "nezakonit ili nepravilan" rad proizilazi da odgovornost društveno-političke zajednice (opštine) za štetu koju pretrpe građani ili pravna lica postoji samo kada je šteta prouzrokovana krivicom u smislu odredaba člana 158. ZOO, pored ostalih elemenata za nastanak štete neophodno je da između radnje štetnika i nastale štete postoji uzročna veza.

Opština, naime, ne odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti od opasne stvari ili opasne djelatnosti (članovi 173. i 174. ZOO), kada važi pretpostavka uzročnosti (odnosno da se smatra da šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, ili djelatnošću, potiče od te stvari odnosno djelatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete), nego na osnovu krivice.

Prema dokazima u spisima predmeta proizilazi da šteta koju je pretrpio tužilac nije u adekvatnoj uzročnoj vezi sa postupanjem osnovnog suda - donošenjem rješenja kojim se zbog zastarjelosti obustavlja krivični postupak protiv okrivljenih radnika tužioca koji su mu prouzrokovali štetu.

U parničnom postupku sud je vezan samo za pravosnažnu presudu krivičnog suda u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti kojim se optuženi oglašava krivim (stav 3. člana 12. ZPP).

Ne može se u nekom posebnom postupku utvrđivati da li bi okrivljeni bili pravnosnažnom presudom oglašeni krivim u krivičnom postupku, da nije nastupila zastara krivičnog gonjenja, pa se ne može u ovakvom slučaju ni utvrditi postojanje pravno-relevantne uzročne veze između propuštanja sudije i štete.

Tužilac je mogao zahtijevati naknadu štete od svojih radnika odmah nakon što mu je šteta pričinjena, a nakon obustavljanja krivičnog postupka, u smislu člana 390. ZOO, u roku od 3 mjeseca od dana pravosnažnosti rješenja pa stoga pravo na naknadu štete nije ostvario zbog svog propuštanja, a ne nezakonitim i nepravilnim radom sudije osnovnog suda.

(Vs BiH, Pž. 596/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 115)

5. Stečajni upravnik je neposredno odgovoran za štetu koju pričini učesniku u stečajnom postupku namjerno ili krajnjom nepažnjom.

(Vs RCG, Rev. 367/97, od 20. 12. 1999. – Bilten Vs RCG 1999 – 61)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Za štetu od pogona vlaka koja je nastala namjerno ili krajnjom nepažnjom željezničko poduzeće odgovara po općim propisima ZOO.

(Vs RH, Rev. 1520/91, od 19. 3. 1992. - Izbor odluka 1994 – 194)

7. Sa krajnjom nepažnjom postupa vozač automobila kada neprilagođenom brzinom od 70km/h po vlažnom i klizavom putu djelimično i mjestimično prekrivenom blatom, uz to još u zavoju, izazove direktan sudar na lijevoj traci kolovoza gledano u pravcu njegovog smjera kretanja.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 24)

8. Sa krajnjom nepažnjom postupa i vozač kada prevelikom brzinom uđe u nepregledan oštri zavoj i vozilo stoga pređe na drugu stranu ceste.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 24)

9. Kada proizvođač proizvodi robu za tržište, što podrazumjeva da stupa u obligacione odnose, njegova odgovornost je pojačana jer se mora ponašati sa pažnjom dobrog domaćina. Povećana odgovornost proizvođača proizilazi iz čl. 18. ZOO, a njegova odgovornost se cijeni po odredbi čl. 158. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 368/96. - Bilten 1/1998)

10. Zubar koji ima privatnu ordinaciju, koji je prilikom vađenja zuba povrijedio pacijenta (prijelom donje vilice) odgovara za štetu nastalu povredom ugovorne obveze, a ne na temelju izvanugovorne odgovornosti za štetu.

Iz obrazloženja:

"U ovom sporu radi se o zahtjevu za naknadu štete koja je nastala tužitelju 29. V.1 985.g. kada mu je tuženik - zubar koji vodi privatnu zubnu ordinaciju prilikom vađenja zuba (lijeve donje šestice) nanio povredu u obliku prijeloma donje vilice s lijeve strane. Nižestupanjski sudovi ocjenjuju neosnovanim tužbeni zahtjev tužitelja primjenom odredbi čl. 154. i 158. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91), u daljnjem tekstu: ZOO), te nakon utvrđenja: da je česta mogućnost povrede - loma vilice kod vađenja polugom zaostalih korijena donjih kutnjaka, da tuženik neposredno nakon vađenja zuba, tj. korijena, osobnim vizualnim pregledom nije mogao utvrditi postojanje ove povrede - loma vilice i da je tuženik izabrao najjednostavniji i najbezbolniji način liječenja, ocjenjuju da je tuženik postupao savjesno i po pravilima struke. Nižestupanjski sudovi pogrešno ocjenjuju da u ovoj pravnoj stvari ima mjesta primjeni odredbe čl. 154. i 158. ZOO, jer se u ovom slučaju ne radi o naknadi štete kao posljedici izvanugovorne odgovornosti već o odgovornosti za naknadu štete nastale prilikom ispunjenja ugovorne obveze. Naime, tužitelj je kao naručilac djela (vađenja korijena zuba) naručio kod tuženika kao zubara koji ima privatnu zubnu ordinaciju, kao od izvođača djela, da mu obavi određen posao - izvadi korijen zuba (lijeve donje šestice), što je tuženik kao zubar i izvršio u ispunjenju ugovorom preuzete obveze. Dakle, radi se o ugovornom odnosu stranaka iz ugovora o djelu (čl. 600. ZOO). Tužitelj traži naknadu štete jer mu je kod vađenja korijena zuba nastala povreda u obliku loma vilice, dakle, ističe da izvođač nije izvršio djelo kako je ugovoreno i po pravilima posla, što je bio dužan učiniti prema odredbi čl. 607. st. 1. ZOO. Tuženik kao dužnik može se u takvom slučaju osloboditi od odgovornosti za štetu pod pretpostavkama iz odredbe čl. 263. ZOO, tj. da dokaže da prilikom vađenja korijena zuba nije mogao spriječiti, otkloniti ili izbjeći lom vilice kod tužitelja. Iz dosada utvrđenog činjeničnog stanja nije moguće ocijeniti je li tuženik prilikom vađenja korijena zuba tužitelja mogao spriječiti, otkloniti ili izbjeći nastajanje povrede ili nije. Naime, sam izbor metode vađenja korijena zuba u konkretnom slučaju, koji sud utvrđuje kao najjednostavniji i najbezbolniji način liječenja, još uvijek ne znači da je izabran takav postupak vađenja zuba, nastupanje takve posljedice smanjuje na najmanju moguću mjeru ili čak isključuje mogućnost nastanka takve povrede."

(Vs RH, Rev. 2156/91 od 8. 1. 1992. i Rev. 1483/91 od 24. 10. 1991. – Izbor odluka 1993 – 35/74)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Neodgovorna lica

Član 159.

(1) Lice koje usljed duševne bolesti ili zaostalog umnog razvoja ili kojih drugih razloga nije sposobno za rasuđivanje, ne odgovara za štetu koju drugome prouzrokuje.

(2) Ko drugom prouzrokuje štetu u stanju prolazne nesposobnosti za rasuđivanje, odgovoran je za nju, izuzev ako dokaže da nije svojom krivicom dospio u to stanje.

(3) Ako je u to stanje dospio tuđom krivicom, za štetu će odgovarati onaj ko ga je u to stanje doveo.

Odgovornost maloljetnika

Član 160.

(1) Maloljetnik do navršene sedme godine ne odgovara za štetu koju prouzrokuje.

(2) Maloljetnik od navršene sedme do navršene četrnaeste godine ne odgovara za štetu, osim ako se dokaže da je pri prouzrokovanju štete bio sposoban za rasuđivanje.

(3) Maloljetnik sa navršenih četrnaest godina odgovara prema opštim pravilima o odgovornosti za štetu.

---

1. Deliktno sposoban maloljetnik (star preko 14 godina), koji se i pored uobičajenog načina upozorenja na postojeću opasnost, kakav je bio dovoljan za čovjeka prosječnih sposobnosti, izložio toj opasnosti (ušao u zabranjeni prostor vojnog poligona za vrijeme izvođenja vojnih vježbi artiljerijskog gađanja) i na taj način pretrpio štetu zadobivši tjelesne povrede, ne može zahtjevati ni djelimičnu naknadu štete od preduzimača ove opasne djelatnosti.

(Vs BiH, Rev. 284/84, od 21. 6. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 22)

2. Maloljetnik s navršenih četrnaest godina života odgovara za štetu koju je prouzročio.

(Vs H, Rev. 211/83, od 25. 5. 1983. – Psp 23 – 90)

Nužna odbrana, stanje nužde, otklanjanje štete od drugog

Član 161.

(1) Ko u nužnoj odbrani prouzrokuje štetu napadaču nije dužan naknaditi je, osim u slučaju prekoračenja nužne odbrane.

(2) Kad neko prouzrokuje štetu u stanju nužde, oštećenik može zahtijevati naknadu od lica koje je krivo za nastanak opasnosti štete, ili od lica od kojih je šteta otklonjena, ali od ovih posljednjih, ne više od koristi koju su imala od toga.

(3) Ko pretrpi štetu otklanjajući od drugog opasnost štete, ima pravo zahtijevati od njega naknadu one štete kojoj se razumno izložio.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Da bi postojalo stanje nužde potrebno je da se prouzrokovanje opasnosti od štete ne može pripisati u krivicu onoga koji je štetnu radnju preduzeo u takvom stanju

(Vs RCG, Rev. br. 354/95. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

2. Oštećenik kojemu je u gašenju požara u zgradi oštećena imovina može zahtijevati naknadu od općine koja je nositelj prava korištenja zgrade, kao i od osobe od koje je uklonjena šteta, ali ne u iznosu većem od koristi što ju je općina imala.

(Vs H, Rev. 629/90, od 20. 12. 1990. – Psp 53 – 18)

2. Lice koje postupa u granicama nužne odbrane ne odgovara ni za štetu prouzrokovanu trećim licima smrću napadača.

Iz obrazložnja:

Prema činjeničnim utvrđenjima iz nižestepenih presuda tuženi je ubio muža i oca tužilaca, postupajući u nužnoj odbrani.

Polazeći od pogrešne interpretacije odredbe člana 161. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima koju nižestepeni sudovi shvataju tako da taj zakonski propis nije riješio pitanje odgovornosti za štetu prouzrokovanu u nužnoj odbrani prema trećim licima, nego samo prema napadaču, ti sudovi su zaključili da je tuženi prouzrokovao štetu koju tužioci trpe zbog smrti prednika.

Međutim, citiranom odredbom iz člana 161. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima na isti način kao i prema samom napadaču ima se riješiti i pitanje odgovornosti za štetu koju trpe srodnici zbog njegove smrti, jer je upravo napadačeva smrt, koju je sam skrivio, uzrok nastanku takve štete, zbog čega štetnik, kada je u pitanju njegova odgovornost za štetu prouzrokovanu trećim licima može isticati sve one prigovore koje bi morao uspješno isticati i prema samom napadaču.

(Vs BiH, Rev. 381/85, od 25. 10. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 19)

Dozvoljena samopomoć

Član 162.

(1) Ko u slučaju dozvoljene samopomoći prouzrokuje štetu licu koje je izazvalo potrebu samopomoći, nije dužan naknaditi je.

(2) Pod dozvoljenom samopomoći podrazumijeva se pravo svakog lica da otkloni povredu prava kad neposredno prijeti opasnost, ako je takva zaštita nužna i ako način otklanjanja povrede prava odgovara prilikama u kojima nastaje opasnost.

Pristanak oštećenika

Član 163.

(1) Ko na svoju štetu dozvoli drugome preduzimanje neke radnje, ne može od njega zahtijevati naknadu štete prouzrokovane tom radnjom.

(2) Ništava je izjava oštećenika kojom je pristao da mu se učini šteta radnjom koja je zakonom zabranjena.

---

1. Zdravstvena organizacija odgovara po principu objektivne odgovornosti za štete koje pretrpi pacijent usljed neispravnosti medicinskih instrumenata, pa i kada je ta neispravnost posljedica konstruktivne greške.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja citiramo:

“..Odgovornost tuženog ne može se otkloniti ni pozivom na odredbu člana 163. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Pozivom na tu odredbu otklanja se odgovornost zdravstvene organizacije udruženog rada za uobičajene rizike koje donosi neophodna medicinska intervencija, preduzeta u cilju liječenja oštećenog, izvedena stručno i sa ispravnim instrumentima. Zdravstvena organizacija, međutim, odgovara za štetne posljedice koje nastanu zbog neispravnosti medicinskog pribora (usljed neadekvatne izrade ili istrošenosti (upotrebljenog prilikom medicinske intervencije, po principu uzročnosti i onda kada radnici zdravstvene organizacije nisu bili svjesni ove neispravnosti”.

(Vs BiH Rev. 102/85, od 11. 6. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 16)

2. Davanjem suglasnosti susjedu za izgradnju zida i pomaganjem kod njegove izgradnje nije oštećenik pristao na nastanak štete (vlaženje u dijelu prostorija kuće) kad je utvrđeno da je uzrok štete nestručna izgradnja navedenoga zida.

Iz obrazloženja:

"Predmet ovoga spora jest zahtjev tužitelja da mu revident nadoknadi štetu u dosuđenom iznosu koju on trpi zbog uklanjanja nastale vlage u njegovoj kući, a koju je prouzrokovao revident izgradnjom betonskoga zida u visini prve etaže na udaljenosti svega 50 do 70 cm od njegove (tužiteljeve) kuće i time stvorio kanal između zida i te kuće tako da se skuplja vlaga u prizemlju kuće. Revident neosnovano osporava pravilnost zaključka nižestupanjskih sudova da iz utvrđenja proizlazi njegova odgovornost za predmetnu štetu. Naime, revident neosnovano ponavlja tvrdnje da ne postoji njegova odgovornost za utuženu štetu kada navodi da je tužitelj pristankom na izgradnju navedenoga zida pristao i na štetu koju eventualno trpi i da u postupku nije valjano utvrđeno od kuda potječe izvor štete, je li uzrok štete zid koji je izgradio, što on i dalje osporava, ili po tužitelju nekvalitetno izgrađena kuća i bez građevinske dozvole, a što revident smatra uzrokom štete. Te su tvrdnje suprotne utvrđenjima sudova. Iz utvrđenja sudova ne proizlazi da je tužitelj davanjem suglasnosti revidentu za izgradnju predmetnog zida i pomaganjem kod izgradnje zida pristao na nastanak predmetne štete u smislu tada važeće odredbe članka 163. stavak 1. Zakona o obveznim odnosiam ("Narodne novine", broj 53/91, dalje: ZOO), kako to pogrešno smatra revident, dok iz tih utvrđenja, a posebno nalaza, mišljenja i iskaza sudskoga vještaka građevinske struke proizlazi da je uzrok predmetne štete vlaženje u dijelu prostorija kuće tužitelja upravo u nestručnoj izgradnji navedenoga zida od strane revidenta (visina, blizina i način izvedbe zida) i da je tužitelj pretrpio štetu u dosuđenom iznosu."

(Vs RH, Rev. 2236/91. od 16. 1. 1992. – Izbor odluka 1993 – 92/116)

Davanje suglasnosti susjedu za izgradnju zida i pomaganjem pri njegovoj izgradnji nije oštećenik pristao na nastanak štete (vlaženje u dijelu prostorija kuće) kad je utvrđeno da je uzrok štete nestručna izgradnja navedenog zida.

(Vs RH, Rev. 2236/91 od 16. 1. 1992. - Izbor odluka 1993 – 116)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 3.

ODGOVORNOST ZA DRUGOG

Duševno bolesni i zaostali u umnom razvoju

Član 164.

(1) Za štetu koju prouzrokuje lice koje usljed duševne bolesti ili zaostalog umnog razvoja ili kojih drugih razloga nije sposobno za rasuđivanje, odgovara onaj koji je na osnovu zakona, ili odluke nadležnog organa, ili ugovora, dužan da vodi nadzor nad njim.

(2) On se može osloboditi odgovornosti ako dokaže da je vršio nadzor na koji je obavezan ili da bi šteta nastala i pri brižljivom vršenju nadzora.

---

1. Za štetu koju pretrpe mentalno zaostala lica zbog nepotpunog nadzora odgovara specijalizovana ustanova u kojoj su bila smještena.

Iz obrazloženja:

Tužilac se nalazio u specijalnom zavodu za mentalno retardiranu djecu.

Neposredno pred štetni događaj bio je privremeno smješten u porodicu od koje je sam dolazio u školu, pa se jednog dana sam uputio kući iz S. u L. Propustivši da na vrijeme izađe iz voza u D. i presjedne u voz za L., prilikom izlaska voza iz željezničke stanice iskočio je iz voza i tom prilikom se povrijedio, zbog čega u ovome sporu zahtjeva naknadu štete.

U izloženoj situaciji tuženi zavod je kao specijalizirana ustanova kojoj je tužilac bio povjeren, bio dužan da nad tužiocem vrši potpuni nadzor. Ovakva obaveza tuženog proizilazi ne samo iz prirode njegove djelatnosti, već to slijedi i iz njegovog statuta u kojem stoji da zavod vrši "vaspitanje i obrazovanje lako mentalno retardirane djece, domski smještaj i opskrbu djece u domu: smještaj djece u druge porodice" (član 9) i "kontroliše vaspitanje takve djece smještene u druge porodice" (član 13). Prema tome tuženi nije smio dozvoliti da tužilac sam i bez ikakvog nadzora ili pratnje krene vozom za L.

Odgovornost tuženog za štetu zasniva se na analognoj primjeni odredbe člana 164. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda proizilazi da je izostao nadzor tuženoga nad tužiocem, pa tuženi odgovara za štetu i po odredbi iz člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 528/88. od 30. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 37)

2. Roditelj i braća osobe, koja je štetu počinila u stanju nesposobnosti za rasuđivanje (radnja duševno bolesne osobe), odgovorni su za štetu samo pod pretpostavkama iz odredbe članka 164. ZOO. Stoga ne odgovaraju ako nad štetnikom nije produženo roditeljsko pravo, niti su mu bili postavljeni za staratelja, a niti su po ugovoru nad štetnikom bili dužni vršiti nadzor.

Iz obrazloženja:

"Sud drugog stupnja je pravilno potvrdio presudu suda prvog stupnja kojom je odbijen tužitelj s tužbenim zahtjevom da mu tuženi plate solidarno iz osnove naknade štete utuženi iznos sa sporednim potraživanjima, jer je utvrđeno da je spornu štetu počinio sin, odnosno brat tuženih kao duševno bolesna osoba kad se polio benzinom i zapalio u gostionici tužitelja i kada je došlo do požara u kojem je, između os-

http://www.advokat-prnjavorac.com

talog, oštećen stambeni dio zgrade tužitelja i za taj je dio zgrade tužitelj tražio naknadu štete u ovom sporu. Utvrđeno je da je sada pok. štetnik bolovao od duševne bolesti depresije, liječio se ambulantno zbog gubitka interesa za život i samoubilačkih ideja, a zatim je liječen u dva navrata prije štetnog događaja u bolnici na odjelu za duševne bolesti, ali bez uspjeha. Njegov motiv za samoubojstvo, prema mišljenju liječnika vještaka, izvirao je iz njegovoga bolesnog stanja i radnja koju je poduzeo radi izvršenja samoubojstva rezultat je toga bolesnog stanja. Pravilno je stajalište sudova nižeg stupnja da u ovom slučaju štetnik ne odgovara za počinjenu štetu prema odredbi iz članka 159. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima. S obzirom da je sporna šteta isključivo posljedica radnje duševno bolesne osobe koja je zbog bolesti nesposobna za rasuđivanje (dok bolest traje), na ovaj se slučaj, protivno navodima revizije, ne može primijeniti odredba iz drugog stavka citiranog članka, prema kojoj bi za štetu zbog prolazne nesposobnosti za rasuđivanje pod određenim okolnostima odgovarao štetnik, odnosno poslije njegove smrti, njegovi nasljednici (tuženi) do visine naslijeđene imovine. Pravilno je stajalište sudova da tuženi nisu odgovorni za spornu štetu prema odredbi iz članka 164. Zakona o obveznim odnosima, jer nad štetnikom nije produženo roditeljsko pravo (zakonska odgovornost roditelja za štetu koju prouzrokuje njihovo duševno bolesno dijete), niti su bili postavljeni za staratelje štetniku, i nisu po ugovoru bili dužni vršiti nadzor nad štetnikom, a samo bi pod jednom od navedenih pretpostavki mogli odgovarati za spornu štetu. Okolnost da je štetnik bio u redovnom radnom odnosu i da je navodno i kritičnoga dana odradio svoju smjenu u ŽTP V., Željeznička stanica S. ne dovodi u pitanje istinitost utvrđenja suda da je štetnik bio duševno bolesna osoba i zbog tih okolnosti nije bilo potrebno provoditi daljnje vještačenje o njegovom zdravstvenom stanju u vrijeme štetnog događaja, kako to pogrešno smatra revident."

(Vs RH, Rev. 2909/90 od 4. 4. 1991. – Izbor odluka 1993 – 93/116)

Odgovornost roditelja

Član 165.

(1) Roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje drugom njihovo dijete do navršene sedme godine, bez obzira na svoju krivicu.

(2) Oni se oslobađaju odgovornosti ako postoje razlozi za isključenje odgovornosti prema pravilima o odgovornosti bez obzira na krivicu.

(3) Oni ne odgovaraju ako je šteta nastala dok je dijete bilo povjereno drugom licu i ako je to lice odgovorno za štetu.

(4) Roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje drugom njihovo maloljetno dijete koje je navršilo sedam godina, osim ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice.

---

1. Roditelji koji su pristali da njihovo malodobno dijete upravlja traktorom, odgovaraju za štetu prouzrokovanu u saobraćaju njegovom krivicom.

Iz obrazloženja:

Tužioci su petrpjeli štetu usljed pogibije sina i brata do koje je došlo u saobraćaju. Poginuli se vozio na desnom blatobranu traktora, a traktorom je upravljao mldb. sin tuženih koj je neoprezno vozio usljed čega je došlo do prevrtanja traktora i pogibije sina i brata tužilaca.

Po Zakonu o obligacionim odnosima (član 165. stav 4) roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje njihovo malodobno dijete, starije od sedam godina, osim u slučaju ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice (presumirana odgovornost). Okolnost što su se tuženi saglasili da traktorom upravlja njihovo malodobno dijete

http://www.advokat-prnjavorac.com

povlači za sobom njihovu odgovornost kada je utvrđeno da je šteta nastupila propustima vozača koji nisu mogli biti neočekivani za tužene. Uostalom tuženi su dužni da naknade štetu i po principu objektivne odgovornosti jer njihova odgovornost nije isključena (stav 2. člana 177.ZOO). Šteta nije nastupila isključivom krivicom poginuloga, ponašanjem koje tuženi odnosno njihov sin nisu mogli predvidjeti, odnosno spriječiti. Njihov sin je pristao da vozi poginuloga na blatobranu traktora.

(Vs BiH, Rev. 492/90, od 20. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 - 54)

2. Roditelj odgovara za štetu koju je prouzrokovalo njegovo maloljetno dijete starije od sedam godina ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice (presumirana krivica).

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je drugotuženi, stariji maloljetnik (sin prvotuženog), pravosnažnom presudom u krivičnom postupku oglašen krivim zbog krivičnog djela ubistva iz člana 36. stav 2. tačka 6. KZ SRBiH jer je Iišio života kćerku, odnosno sestru tužilaca.

Prvotuženi, otac štetnika, nije opovrgao svoju krivicu koja se presumira, pa je zbog toga solidarno obavezan da naknadi prouzrokovanu štetu.

"(Vs BiH, Rev. 390/89, od 28. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 54)

3. Ako dužnost nadzora nad maloljetnom osobom ne leži na roditeljima, već na nekoj drugoj osobi (primjerice na školi ili skrbniku), oštećenik ima pravo zahtijevati naknadu od roditelja kad je šteta nastala zbog lošeg odgoja maloljetnika, rđavih primjera ili poročnih navika koje su mu roditelji dali ili se i inače šteta može upisati u krivnju roditeljima.

Iz obrazloženja navodi,o:

"U takvoj situaciji oštećenik može birati hoće li naknadu zahtijevati od osobe koja je bila dužna nadzirati maloljetnika (čl. 167. st. 1. ZOO) ili od roditelja ako je šteta posljedica lošeg odgoja, rđavih primjera i poročnih navika (čl. 168. st. 1. ZOO), a oštećenik bi mogao zahtijevati istodobno naknadu i od roditelja i od osobe koja je bila dužna nadzirati maloljetnika."

(Vs H, Rev. 695/86, od 15. 7. 1986. – Psp 30 – 90)

4. Roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje njihovo maloljetno dijete starije od sedam godina, ako ne dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova tuženikov sin, mlađi od 14 godina, bacanjem kamena na tužioca ovog je povredio. Tužilac je pred svojom kućom sačekao tuženikova sina i još jedno lice, te bacao kamenice na njih, pa su mu ovi to uzvratili; tom prilikom tuženikov sin je povredio tužioca.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi zaključuju da je tuženi kao roditelj štetnika (dijete starije od 7 godina, a mlađe od 14 godina) odgovoran za štetu koju je pretrpio tužilac usljed povređivanja i da se ta odgovornost zasniva na zanemarivanju nadzora nad djetetom u konkretnoj situaciji.

Nižestepeni sudovi su pogrešno primijenili pravna pravila imovinskog prava o odgovornosti roditelja za štetu koju učine njihova djeca starija od 7 godina, a mlađa od 14 godina života (sada član 165. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima). Prema ovim pravilima roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuju njihova djeca ovog uzrasta, osim ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice. Odgovornost roditelja se u ovakvim slučajevima pretpostavlja, a roditelji mogu dokazivati da nisu krivi, ako su preduzeli adekvatne mjere odgoja i nadzora nad djetetom, pri čemu se podra-

http://www.advokat-prnjavorac.com

zumijeva i dužna mjera roditeljske pažnje u svakoj konkretnoj situaciji. Ovo ne podrazumjeva da roditelj prati i nadzire dijete u svim životnim situacijama.

(Vs BiH, Rev. 490/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 38)

5. Kad više lica zajedno prouzrokuju štetu, oštećeni može tražiti naknadu i samo od jednog štetnika, odnosno od lica koje odgovara za njegove štetne radnje.

Iz obrazloženja:

U postupku koji je prethodio donošenju pobijene presude, utvrđeno je da je mldb. sin tuženog sa još dvoje mldb. djece zapalio sijeno tužioca.

Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo (član 165. stav 4. u vezi sa članom 206. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) kada je prvostepenu presudu preinačio i tuženog obavezao da tužitelju naknadi preostale 2/3 pretrpljene štete u skladu sa postavljenim zahtjevom, jer za štetu koju je više lica prouzrokovalo zajedno, svi učesnici odgovaraju solidarno. Stoga oštećenom - tužiocu, pripada pravo da traži naknadu i samo od jednog solidarnog dužnika, a solidarnom dužniku, koji isplati više nego što iznosi njegov udio u prouzrokovanju štete, pripada pravo da u posebnoj parnici traži od ostalih dužnika da mu naknade ono što je platio za njih (član 208. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 574/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 48.

6. Roditelji zbog propuštenog nadzora odgovaraju za štetu koju počini njihovo duševno bolesno dijete, starije od sedam godina, za vrijeme dok se nalazilo kod roditelja, iako je inače smješteno u drugoj obitelji.

(Vs H, Rev. 949/90, od 6. 9. 1990. – Psp 51 – 112)

7. Vlasnik pištolja odgovara za štetu koju je prouzrokovalo njegovo malodobno dijete upotrebom pištolja koji je stajao na pristupačnom mjestu.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je malodobni sin tuženoga lišio života kćerku i sestru tužilaca iz pištolja tuženog koji je stajao u ladici zamrzivača u stanu, dakle, na pristupačnom mjestu.

Pištolj je sa stanovišta građanskog prava opasna stvar (član 173. Zakona o obligacionim odnosima), a za štetu koja nastaje upotrebom opasne stvari odgovara njen vlasnik (član 174. stav 1. ZOO). Odgovornost vlasnika je isključena ako dokaže da mu je opasna stvar oduzeta na protupravan način (član 175. ZOO). U ovom slučaju štetnik - član porodičnog domaćinstva postupio je na protupravan način, ali budući da je malodoban, za štetnu radnju odgovara tuženi (član 165. stav 4. ZOO), utoliko prije što je pištolj držao na mjestu koje je bilo pristupačno svim članovima domaćinstva (član 175. ZOO). Tuženi se ne može pozivati ni na to da štetu nije mogao spriječiti jer se ne radi o uzroku koji ima karakteristike više sile (član 177. stav 1. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 390/89, od 28. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 55)

8. Roditelji (više njih) koji solidarno odgovaraju za štetu što su je počinila njihova maloljetna djeca nemaju položaj jedinstvenih suparničara u parnici za naknadu štete.

(Vs H, Rev. 1323/86, od 16. 10. 1986. – Psp 33 - 150)

Solidarna odgovornost

Član 166.

Ako pored roditelja odgovara za štetu i dijete, njihova je odgovornost solidarna.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odgovornost drugog lica za maloljetnika

Član 167.

(1) Za štetu koju drugom prouzrokuje maloljetnik dok je pod nadzorom staratelja, škole ili druge ustanove, odgovara staratelj, škola, odnosno druga ustanova, osim ako dokažu da su nadzor vršili na način na koji su obavezni, ili da bi šteta nastala i pri brižljivom vršenju nadzora.

(2) Ako za štetu odgovara i maloljetnik, odgovornost je solidarna.

---

1. Škola odgovara za štetu koju je pretrpio učenik usljed tjelesne povrede na času fizičkog vaspitanja, ako je povrijeđen zbog propusta nastavnika.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je odjeljenje u kojem je tužitelj bio učenik dana 13. 3. 1979. godine imalo dva časa fizičkog vaspitanja, da je grupa učenika u kojoj je bio i tužitelj, za vrijeme trajanja časa od strane nastavnika fizičkog vaspitanja, zbog nedostatka prostora u fiskulturnoj sali, upućena na igralište "Partizan" gdje je trebao biti održan zadnji čas, da na ovom zadnjem času nije bio prisutan nastavnik fizičkog vaspitanja i da je za vrijeme trajanja ovog časa tužitelj samoinicijativno izvodio vježbe na "golštangi" kojom prilikom je pao i zadobio tešku povredu kičme.

Polazeći od ovakvog činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbu člana 170. stav 1. i 171. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima, kada su ocijenili da je drugotužena odgovorna za štetu. U smislu odredbi Zakona o fizičkoj kulturi ("Službeni list SRBiH", broj 3/77) i Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju ("Službeni list SRBiH", br. 16/78 i 23/79), koji su bili na snazi u momentu prouzrokovanja štete, vaspitno-obrazovne organizacije, među kojima i osnovne škole, obavljaju i organizuju izvođenje propisanih vidova nastavne djelatnosti iz oblasti fizičke kulture. Prema odredbi članova 48. i 150. Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, nastavnici imaju obavezu da organizuju i rukovode nastavom.

U konkretnom slučaju propuštanjem da prisustvuje času fizičkog vaspitanja i rukovodi nastavnom djelatnošću iz ove oblasti, nastavnik fizičkog vaspitanja drugotužene postupio je protivno navedenim zakonskim odredbama, a posljedica ovog njegovog propusta je samoinicijativno i van nastavnog programa izvođenje vježbi na "golštangi" od strane tada mldb. tužitelja koji je usljed toga pretrpio tešku tjelesnu povredu.

(Vs BiH, Rev. 242/88, od 16. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 68)

2. Za štetu koju je učenica pretrpjela na satu tjelesnog odgoja postoji odgovornost osiguratelja po osnovi osiguranja škole od odgovornosti za njezinu djelatnost.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da je 8. prosinca 1993. mlt. tužiteljica u dobi od 13 godina tjelesno povrijeđena kao učenica Osnovne škole "Z" na satu tjelesnog odgoja od naleta druge ućenice iste škole i pada od tog naleta, te da je tuženica (osiguratelj) odgovorna za nadoknadu štete koju je tužiteljica pretrpjela uslijed ovog štetnog događaja po osnovu osiguranja iste škole od odgovornosti iz njene djelatnosti."

Napomena: Vidjeti članak 940. do 941. Zakona o obveznim odnosima.

(Vs RH, Rev 2200/95, od 8. 9. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 39/72)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Činjenica da je maloljetni štetnik štićenik odgojne ustanove zatvorenog tipa ne oslobađa tu ustanovu obveze obavljanja nadzora nad maloljetnikom na putu do škole.

(Vs H, Rev. 1342/89, od 6. 12. 1989. – Psp 47 – 84)

4. Deliktno sposoban maloljetnik (star preko 14 godina), koji se i pored uobičajenog načina upozorenja na postojeću opasnost, kakav je bio dovoljan za čovjeka prosječnih sposobnosti, izložio toj opasnosti (ušao u zabranjeni prostor vojnog poligona za vrijeme izvođenja vojnih vježbi artiljerijskog gađanja) i na taj način pretrpio štetu zadobivši tjelesne povrede, ne može zahtjevati ni djelimičnu naknadu štete od preduzimača ove opasne djelatnosti.

(Vs BiH, Rev. 284/84, od 21. 6. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 22)

5. Onaj tko odgovara za drugoga odgovara u slučaju podijeljene odgovornosti za štetni događaj samo za onaj dio štete koju uzrokuje taj drugi za koga on odgovara.

(Vs H, Rev. 1916/84 od 31. 7. 1985. – Psp 32 - 86)

Posebna odgovornost roditelja

Član 168.

(1) Ako dužnost nadzora nad maloljetnim licem ne leži na roditeljima, već na nekom drugom licu, oštećenik ima pravo da zahtijeva naknadu od roditelja, kad je šteta nastala usljed lošeg vaspitanja maloljetnika, rđavih primjera ili poročnih navika koje su mu roditelji dali, ili se i inače šteta može upisati u krivicu roditeljima.

(2) Lice na kome u ovom slučaju leži dužnost nadzora ima pravo tražiti od roditelja da mu naknade isplaćeni iznos ako je ono isplatilo naknadu oštećeniku.

Odgovornost po osnovu pravičnosti

Član 169.

(1) U slučaju štete koju je prouzrokovalo lice koje za nju nije odgovorno, a naknada se ne može dobiti od lica koje je bilo dužno da vodi nadzor nad njim, sud može, kad to pravičnost zahtijeva, a naročito s obzirom na materijalno stanje štetnika i oštećenika, osuditi štetnika da naknadi štetu, potpuno ili djelimično.

(2) Ako je štetu prouzrokovao maloljetnik sposoban za rasuđivanje koji nije u stanju da je naknadi, sud može, kad to pravičnost zahtijeva, a naročito s obzirom na materijalno stanje roditelja i oštećenika, obavezati roditelje da naknade štetu, potpuno ili djelimično, iako za nju nisu krivi.

---

1. Štetnika koji nije odgovoran za štetu zbog nesposobnosti za rasuđivanje sud može osuditi na naknadu štete kad pravičnost to zahtijeva i u situaciji kad ne postoji osoba koja je bila dužna voditi nadzor nad štetnikom.

Iz obrazloženja:

"Ne postoji pravna mogućnost za primjenu čl. 164. st. 1. ZOO. Ovo zato što prema navedenoj odredbi, a po načelu odgovornosti za drugog, za štetu koju uzrokuje osoba koja zbog duševne bolesti ili zaostalog umnog razvoja ili kojih drugih razloga nije sposobna za rasuđivanje, odgovara onaj koji je na temelju zakona ili odluke nadležnog organa ili ugovora dužan voditi nadzor nad njom. U ovoj pravnoj stvari nije utvrđeno da bi tuženici bili dužni voditi nadzor nad štetnikom temeljem preuzete

http://www.advokat-prnjavorac.com

obveze prilikom puštanja štetnika s liječenja, a prije štetnog događaja, pa kako nije dokazano da bi takva obveza tuženika postojala, nema ni pretpostavki za primjenu navedene odredbe. Međutim, revident osnovano tvrdi da niži sudovi nisu za postojanje odgovornosti štetnika utvrdili jesu li se ispunili uvjeti propisani odredbom čl. 169. spomenutog zakona. Navedenom odredbom je propisano: 1. U slučaju štete što ju je uzrokovala osoba koja za nju nije odgovorna, a naknada se ne može dobiti od osobe koja je bila dužna voditi nadzor nad njom, sud može, kada to pravičnost zahtijeva, a naročito s obzirom na materijalno stanje štetnika i oštećenika, osuditi štetnika da naknadi štetu, potpuno ili djelomično. Primjeni ove odredbe, po ocjeni ovoga suda, ima mjesta kako u situaciji kada se naknada ne može dobiti od osobe koja bi bila dužna voditi nadzor nad štetnikom koji je uzrokovao štetu za koju nije odgovoran tako i u situaciji kada takva osoba ne postoji."

(Vs RH, Rev 740/93 od 25. 1. 1995. – Izbor odluka 1/1997 – 13/55)

Odsjek 4.

ODGOVORNOST PREDUZEĆA[2] I DRUGIH PRAVNIH LICA PREMA TREĆEM

Odgovornost preduzeća

Član 170.

(1) Za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu preduzeće u kojoj je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik u datim okolnostima postupao onako kako je trebalo.

(2) Oštećenik ima pravo zahtijevati naknadu štete i neposredno od radnika ako je štetu prouzrokovao namjerno.

(3) Odredbom stava 1. ovog člana ne dira se u pravila o odgovornosti za štetu koja potiče od opasne stvari ili opasne djelatnosti.

Nspomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen na osnovu član 18. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 170. ZOO.

Napomena RS): Članom 25. ZIDZOO, propisano je:

U naslovu člana 170. riječi: "organizacija udruženog rada" zamjenjuju se riječju: "preduzeća".

U članu 170. stav 1. riječi: "organizacija udruženog rada u kojoj" zamjenjuju se riječima: "preduzeće u kome", a riječ: "radnik" – riječju: "zaposleni".

---

1. Poduzeće odgovara za štetu koju radnik uzrokuje trećoj osobi na radu ili u svezi s radom prema specijalnoj odredbi čl. 170. st. 1. ZOO, a ne temeljem opće odredbe o odgovornosti za štetu iz čl. 154. st. 1. ZOO.

---

[2] Odredbom člana 17. Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list R BiH", broj 2/92), u naslovu Glave II, Odsjeka 2, Odjeljka 4. u naslovu i podnaslovu riječi: "organizacija udruženog rada", zamijenjene su riječima "preduzeća"

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Sud prvog stupnja nalazi da postoji odgovornost tuženika za naknadu štete tužitelju temeljem čl. 154. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 53/91 - dalje: ZOO), jer da je i oštećenik (tužitelj) pridonio nastanku štete u omjeru koji iznosi 25% te za taj dio umanjuje naknadu štete tužitelju. Isti sud ocjenjuje da tuženikovi prigovori da bi i drugi sudionici u lancu isplata trebali odgovarati, pravno su neodlučni jer da drugi sudionici nisu stranke u postupku. Sud drugog stupnja na temelju istih činjeničnih utvrđenja nalazi da nema uzročne veze između radnje tuženika i nastale štete zbog pogrešnog terećenja tužiteljeva računa, jer je tuženik zatražio isplatu od SIZ-a mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske pogrešno naznačivši broj tužiteljeva žiro-računa, te da isplata po SDK prema tako ispunjenom nalogu za terećenje žiro-računa nije mogla biti izvršena. Sud drugog stupnja, nadalje, nalazi da nema uvjeta za primjenu odredbe čl. 210. ZOO jer tuženik nije stekao bez osnove sredstva tužitelja. Navedena primjena materijalnog prava u ovoj pravnoj stvari, po ocjeni ovoga revizijskog suda, pogrešna je. Ovo iz razloga što se u konkretnoj pravnoj stvari radi o pogrešnom ispunjavanju naloga za terećenje od strane tuženika te o realizaciji tako pogrešno ispunjenog naloga za terećenje od strane radnika SDK. Dakle, po ocjeni ovoga suda postoji pravno relevantna uzročna veza između nastale štete tužitelju skidanjem njegovih novčanih sredstava sa žiro-računa bez valjane osnove i pogrešnog postupanja i radnika tuženika i radnika SDK. U takvoj činjeničnoj i pravnoj situaciji radi ocjene odgovornosti tuženika za nastalu štetu tužitelju dolazi do primjene odredba čl. 170. st. 1. u svezi sa čl. 171. st. 1. ZOO. Naime, radi se o odgovornosti za štetu koju radnik u radu ili u svezi s radom uzrokuje trećoj osobi. Zbog navedenoga nema mjesta primjeni odredbe čl. 154. st. 1. ZOO. Prema navedenoj odredbi, za štetu koju radnik u radu ili u svezi s radom uzrokuje trećoj osobi odgovara pravna osoba u kojoj je radnik radio u trenutku uzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik u danim okolnostima postupao onako kako je trebalo. Tužitelj je tijekom postupka dokazivao da je ispunjavanje naloga za terećenje od strane radnika tuženika upravo takvo kakvo ima u vidu odredba čl. 170. st. 1. ZOO pa kraj postojanja pravno relevantne uzročne veze između takvog ponašanja radnika tuženika i nastale štete, nisu prihvatljivi razlozi suda drugog stupnja kojima obrazlaže svoj zaključak o nepostojanju odgovornosti tuženika za štetu tužitelju."

(Vs RH, II Rev 48/93, od 8. 9. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 38/64)

2. Organizacije penzijskog i invalidskog osiguranja imaju pravo na naknadu štete zbog prijevremene isplate penzija usljed nesreće na poslu u kojoj je povrijeđen radnik preduzeća, ako se obaveza preduzeća – štetnika može zasnovati na propisima o odgovornosti po osnovu krivice ili zbog djelovanja opasne stvari odnosno rada u okolnostima koje stvaraju povećanu opasnost.

Iz obrazloženja citiramo:

"Prvostepeni sud je pravilno našao i da je tuženi odgovoran za štetu. Žalitelj ne osporava izričito kroz razloge žalbe zaključak prvostepenog suda da je do štetnog događaja (obrušavanja krovine u rudarskoj jami), došlo zbog nepreduzimanja mjera zaštite na radu, a u takvom slučaju odgovornost tuženog se može zasnovati na odredbama člana 170. ZOO, na koji se prvostepeni sud poziva. Ako bi se, međutim, poprimilo i da se obrušavanje krovine koja se nije mogla poduprijeti, nije moglo izbjeći, kako bi proizilazilo iz zapisnika o nesreći na poslu, koji se nalazi u spisu, odgovornost tuženog bi se mogla zasnovati na odredbama člana 174. u vezi sa članom 154. stav 2. ZOO, jer je do povrede osiguranika tužitelja došlo zbog opasne djelatnosti kojom se bavi tuženi.

Napominje se da tuženi duguje naknadu stvarno pretrpljene štete u iznosu prijevremenih isplata iz sredstava invalidskog osiguranja, jer se na njega kao štetnika ne mogu primjeniti odredbe člana 94. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i

http://www.advokat-prnjavorac.com

lica (Službeni list SFRJ", broj 17/90), važećeg u vrijeme nastanka štete u konkretnom slučaju, po kome osiguravajuća organizacija iz osnova obaveznog osiguranuja od auto - odgovornosti duguje organizacijama invalidskog i penzijskog osiguranja samo naknadu srazmjernog iznosa doprinosa za invalidsko i penzijsko osiguranje utvrđenu u kapitaliziranom iznosu prema preostalom vremenu radnog staža i godina života fizičkog lica potrebnih za sticanje prava na starosnu penziju".

(Vs FBiH, Pž. 313/98, od 15. 12. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 41)

3. Lutrija BiH dužna je naknaditi štetu u visini izmaklog dobitka, ako usljed krajnje nepažnje njenog radnika, kupon sportske prognoze učesnika u igri nije na vrijeme stigao u sjedište Lutrije (trezor).

Iz obrazloženja:

Nesporno je da je tužitelj popunjeni kupon uz uplatu za učešće u sportskoj prognozi, blagovremeno predao radnici tužene u Poslovnoj jedinici, da ova nije kupon blagovremeno dostavila u sjedište tužene u Sarajevu, da je protiv nje pokrenut postupak zbog krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja iz člana 296. stav 3. KZ SRBiH (prema njenim navodima kupon je neki igrač koji je predao svoj kupon iza tužioca, odnio sa sobom). Isto tako nije sporno da bi tužiteljev dobitak iznosio 1.041.758 dinara.

Polazeći od navedenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi nisu povrijedili materijalno pravo kada su tužbeni zahtjev usvojili. Uplatom iznosa za učešće u igri sportske prognoze od strane tužioca i predajom kupona ovlaštenom radniku tužene, tužilac i tužena su stupili u ugovorni odnos, pa se i pravo tužioca na naknadu štete prosuđuje primjenom odredaba Zakona o obligacionim odnosima, koji regulišu pitanje naknade štete zbog povrede ugovorne obaveze. S tim u vezi se ograničenje odnosno isključenje ugovorne odgovornosti tužene za štetu prosuđuje po odredbi člana 265. stav 1. u vezi sa članom 24. navedenog zakona, kojom je propisano da se odgovornost dužnika za namjeru ili krajnju nepažnju ne može unaprijed ugovorom isključiti. Shodno tome ni Pravilima sportske prognoze koja predstavljaju opšte uslove ugovora po pristupu, nije se mogla isključiti odgovornost tužene za namjeru i krajnju nepažnju njenog zastupnika, pa kako je u konkretnom slučaju šteta nastala krajnjom nepažnjom zastupnika tužene (radi se o krajnjoj nepažnji zastupnika tužene i u slučaju da je šteta nastala pod okolnostima koje ona navodi), tužena je, suprotno navodima revizije, odgovorna za štetu.

Obligacioni odnosi koji nastaju organizovanjem igara na sreću uređuju se republičkim odnosno pokrajinskim zakonom, ali se u smislu člana 24. ZOO i u takvom slučaju primjenjuju odredbe opšteg dijela Zakona o obligacionim odnosima, ukoliko obligacioni odnos nije drukčije uređen republičkim, odnosno pokrajinskim zakonom.

Članom 13. Zakona o igrama na sreću i Lutriji Bosne i Hercegovine ("»Službeni list SRBiH", br. 16/73 i 21/77), koji je bio na snazi u vrijeme nastanka spornog odnosa, a kojim je propisan sadržaj pravila igre na sreću, nije bilo dato ovlaštenje Lutriji BiH da svoju odgovornost za štetu isključi i za slučaj namjere ili grube nepažnje njenog zastupnika, pa se primjena odredaba člana 42. Pravila sportske prognoze o isključenju odgovornosti za štetu ako kuponi nisu stigli blagovremeno ili nikako u sjedište organizacije zbog propusta zastupnika, mora ograničiti na slučaj obične nepažnje zastupnika Lutrije, a ne grube nepažnje.

Ništave su, u smislu člana 143. stav 1. ZOO, odredbe opštih uslova koji čine sastavni dio ugovora, čak i kada su ti uslovi odobreni od nadležnog organa, ako su protivne cilju zaključenog ugovora ili dobrim poslovnim običajima, a sud, u smislu člana 143. stav 2. ZOO, može odbiti da primjeni odredbe opštih uslova na osnovu kojih stranka gubi prava iz ugovora, ako su nepravične ili pretjerano stroge prema stranci koja prilikom zaključenja ugovora prihvata opšte uslove koje je utvrdila druga ugovorna strana.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Polazeći i od naprijed navedenih odredaba Zakona o obligacionim odnosima, opravdano je odredbu člana 42. Pravila sportske prognoze restriktivno tumačiti i primijeniti.

Ako bi se, polazeći od odredaba člana 6. naprijed spomenutog Zakona o igrama na sreću i Lutriji BiH, u vezi sa članom 22. Pravila sportske prognoze, smatralo da je ugovor o ovoj igri na sreću zaključen tek ako kupon blagovremeno stigne u sjedište organizacije, tako da tužena ne odgovara za štetu zbog povrede ugovora, u smislu člana 262. stav 2. ZOO, ipak bi u konkretnom slučaju postojala odgovornost tužene, no tada bi se zasnivala na odredbi člana 170. stav 1. u vezi sa članom 24. ZOO. Do propusta da blagovremeno dostavi kupon tužioca u sjedište organizacije došlo je usljed pogreške radnika tužene počinjenog na radu, pa tužena odgovara za štetu i kada nije stupila u ugovorni odnos sa igračem na sreću, a šteta se sastoji od izmaklog dobitka (član 155. ZOO). Republičkim zakonom (naprijed citiranim) za ovakav slučaj nije drugačije propisano, pa nema zapreka za primjenu člana 170. stav 1. ZOO i u ovom sporu.

(Vs BiH, Rev. 61/86, od 28. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 30)

4. Osnovna organizacija udruženog rada koja se ugovorom obavezala da će održavati gradske ulice odgovara za štetu koju pretrpi neko lice usljed povrede izazvane skliznućem na zaleđenoj površini pločnika.

Iz obrazloženja:

Tužilac je prilikom ulaska u kabinu teretnog automobila, okliznuo se na zaleđenoj površini pločnika u blizini hotela i usljed toga zadobio tjelesne povrede. Pošto je tužena, prema ugovoru kojeg je zaključila sa SIZ u oblasti stambene i komunalne djelatnosti, bila obavezna da obavlja zimsku službu čišćenja, a tu obavezu očigledno nije uredno izvršavala, nižestepeni sudovi zaključuju da je tužena odgovorna za štetu koju je pretrpio tužilac (član 170. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima). Prihvaćeno je da je i tužilac svojim nedovoljno pažljivim ponašanjem doprinio nastanku nezgode sa 30%, pa je za toliki procenat, u smislu člana 192. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, smanjena obaveza tužene na naknadu štete.

(Vs BiH, Rev. 281/88, od 9. 3. 1989. – Bilten Vs BiH 2/89 – 66)

5. Poslodavac odgovara za štetu kad je, zbog njegovog propusta da kao ugovaratelj u ugovorenom roku prijavi osiguratelju štetni događaj (smrt zaposlenika) korisniku osiguranja isplaćena manja svota osiguranja.

(Vs RH, Rev. 2618/00, od 21. 1 2000. – Svijet osiguranja 29. 10. 2001)

6. Poslodavac odgovara za štetu nastalu zbog neobavješćivanja obitelji zaposlenika o pravima iz ugovora o osiguranju što je imalo za posljedicu kasniju naplatu svote osiguranja

Iz obrazloženja citiramo:

"Utvrđeno je da je suprug tužiteljice, kao radnik tužene bio osiguran za slučaj smrti uslijed bolesti po Polici za kombinirano kolektivno osiguranje od 01.01.1991., da je tuženik bio ugovaratelj osiguranja, da su osiguranici bili svi radnici prema kadrovskoj evidenciji ugovaratelja, te da su korisnici za slučaj smrti bračni drug, ako ga nema, djeca itd.

Nesporno je da je tuženik plaćao premiju za osigurani slučaj po navedenoj polici i da je osigurani slučaj nastupio 21.VII.1991. Nadalje je utvrđeno da tužiteljica nije bila obaviještena od djelatnika tuženika o navedenom osiguranju, već je to ona naknadno saznala u razgovoru s drugim djelatnicima tuženika i da joj je osigurana svota isplaćena 25. rujna 1992. iako je imala pravo da joj se osigurana svota isplati u roku 14 dana po obavijesti da se osigurani slučaj dogodio u smislu odredbe čl. 919. st. Zakona o obveznim odnosima..

http://www.advokat-prnjavorac.com

Imajući na umu utvrđeno činjenično stanje i da je korisnik osiguranja u ovom slučaju tužiteljica bila dužna prijaviti osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja, a koja su sastavni dio ugovora o osiguranju i koja je primio tuženik, te da je tuženik mogao sam izvršiti prijavu osiguranog slučaja ili o tome obavijestiti tužiteljicu da to ona učini, ovaj revizijski sud prihvaća ocjenu sudova nižeg stupnja da je zbog propusta radnika tuženika, koji je vodio evidenciju o osiguranicima, došlo do zakašnjele isplate osigurane svote i da stoga tužena odgovara tužiteljici za spornu štetu. Odgovornost tužene osniva se na odredbi čl. 170. st. 1. Zakona o obveznim odnosima. Tuženik u reviziji navodi da je njegova jedina dužnost iz ugovora o osiguranju bila plaćati premiju, ali se onda postavlja pitanje kakav je cilj toga ugovora ako tuženik o osiguranom slučaju ne obavijesti svoje radnike i uputi ih u realizaciju njihovih prava ili pak drugih korisnika osiguranja, to više što je on primio opće uvjete osiguranja.

(Vs RH, Rev. 1245/94, od 4. 11. 1995. - Izbor odluka 1/1997 - 56/57 i Svijet osiguranja, br. 12)

7. Bolnica odgovara za štetu prouzrokovanu smrću pacijenta koji je u stanju akutne psihoze iskočio kroz prozor nakon što je smješten u šok sobu bez nadzora medicinskog osoblja.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je prednik tužitelja 14. 3. 1968. godine, primljen kod tužene sa dijagnozom ileitis, da je istog dana operisan, da su se 17. 3. 1968. godine kod njega pojavili znaci akutne psihoze i da je u tom stanju skočio kroz prozor šok sobe, a 19. 3. 1968. godine umro.

Prema utvrđenju prvostepenog suda, koje se ni žalbom ne dovodi u sumnju, dežurni ljekar pregledao je prednika tužioca oko 10 časova prije podne 17. 3. 1968. godine, a operator između 19 i 2O časova istog dana, gotovo neposredno prije nego što je pacijent iskočio kroz prozor, pa su oba konstatovali da je njegovo stanje zadovoljavajuće i da nije bilo nikakvih znakova pogoršanja bolesti, što su potvrdile i medicinske sestre. Nadalje je utvrđeno, da je pokojni oko 20,15 časova počeo iznenada pokazivati znakove nemira i trčati niz hodniik. Ljekar ga je pregledao i dao mu tablete za umirenje a potom je smješten u šok sobu gdje je ležao samo jedan težak bolesnik. Odmah iza toga medicinsko osoblje se udaljilo iz šok sobe, a prednik tužitelja je iskočio kroz prozor. Na osnovu iskaza utvrđeno je da je u šok sobi trebala da dežura medicinska sestra i dežurni ljekar, te da je bila praksa da se bolesnici kod kojih se pojaviljivao nemir kao kod tužitelja, vežu za krevet.

S obzirom na ovakvo činjenično utvrđenje prvostepeni sud je pravilno zaključio da je do smrti prednika tužitelja došlo zbog posljedice njegovog iskakanja kroz prozor, a ne zbog pogoršavanja njegovog zdravstvenog stanja poslije operacije. Prema tome prvostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo (član 170. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima) kada je ocijenio da je tužena zbog propuštanja ljekara da, s obzirom na uznemireno stanje bolesnika, obezbijedi prisustvo medicinskog osoblja u šok sobi i odgovara za štetu.

(Vs BiH, Gž. 60/88, od 16. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 69)

8. Bolnica ne odgovara za štetu prouzrokovanu pacijentu medicinskom radnjom koja je izvršena u skladu sa pravilima struke.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda proizilazi da je provođenje elektrošokterapije u vrijeme liječenja tužioca kod tužene zdravstvene ustanove obavljeno u skladu sa pravilima medicinske nauke i prakse, koja se u to vrijeme primjenjivala u većini psihijatrijskih ustanova u zemlji. Stoga tužena nije učinila takav propust da bi zbog toga bila odgovorna za štetu zbog teške tjelesne povrede, koju je pretrpio tužilac. O tome su u prvostepenoj i drugostepenoj presudi dati

http://www.advokat-prnjavorac.com

dovoljni i ubjedljivi razlozi, iz kojih slijedi da tužena nije odgovorna za nastalu štetu. Naime, prema odredbi člana 97. stav 2. Osnovnog zakona o radnim odnosima (čiji je prečišćeni tekst objavljen u "Službenom listu SFRJ", broj 45/66, a izmjena u broju 52/66), za štetu koju trećem licu, u vezi sa vršenjem službene ili druge djelatnosti državnog organa, odnosno organizacije koja vrši poslove od javnog interesa, prouzrokuje svojim nezakonitim ili nepravilnim radom radnik tog organa odnosno organizacije - odgovara društveno-politička zajednica odnosno organizacija u kojoj se vrši služba ili druga djelatnost. Kako je tužena, kao zdravstvena ustanova, vršila "poslove od javnog interesa", kako je to definisano citiranom zakonskom odredbom, to ona u skladu sa tom zakonskom odredbom, a što je sada regulisano odredbom člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), odgovara po principu krivice, tj. samo u slučaju ako radnik koji sprovodi elektrošok-terapiju nije postupao po pravilima struke.

Budući da se liječenje vrši u cilju očuvanja i poboljšanja zdravlja bolesnika to zdravstvene ustanove za štete koje prilikom liječenja budu pričinjene bolesnicima, mogu odgovarati samo po principu krivice. To znači da zahvat preuzet u cilju liječenja, koji je bio indiciran i preduzet po pravilima struke, ostaje pravno besprijekoran i kad ne bude uspješan. Osim toga, mada zdravstvena ustanova kao imalac opasne stvari, odgovara kauzalno za štetu koju usljed opasnih svojstava stvari pretrpi radnik te ustanove ili neko treće lice (član 174. Zakona o obligacionim odnosima), to se ne odnosi na slučajeve kada su opasne stvari u zdravstvenoj ustanovi upotrijebljene za liječenje bolesnika. Naime, ako pravila medicinske nauke, odnosno struke, uprkos predvidljivosti mogućeg rizika u vidu štetnih posljedica po zdravlje pacijenata dopuštaju određeni način liječenja i ako je on u medicini opšteprihvaćen, za izuzetno nastupanje štetnih posljedica zdravstvena ustanova ne može odgovarati po osnovu objektivne odgovornosti, tj. po osnovu samog prouzrokovanja, bez obzira na krivicu. Podrazumijeva se da to važi samo pod uslovom da je pacijent, odnosno njegov staralac, upozoren na moguće štetne posljedice i da je pristao na tu vrstu liječenja (u ovom slučaju to nije sporno).

(Vs BiH, Rev. 191/88, od 26. 1. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 70)

9. Bolnica ne odgovara za štetu ako se ne dokaže uzročna veza između nestručnog hirurškog zahvata i štetne posljedice.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je 1956. godine ljekar tužene operativnim zahvatom odstranio tumor na mozgu tužiteljice, da je prije operativnog zahvata, tumor svojim rastom i pritiskom oštetio lični živac i izazvao vidljivu slabost mišićne muskulature na desnoj polovini lica, da se nakon operativnog zahvata nastavilo pogoršanje živca do potpunog prestanka funkcije i da je posljedica toga oduzetost desne strane lica i nesiguran hod. Recidiv je uklonjen u drugoj medicinskaj ustanovi 1982. godine.

U smislu odredbe člana 154. Zakona o obligacionim odnosima pravni osnov građansko-pravne odgovornosti za štetu je uzrokovanje štete, pa kako u konkretnom slučaju lični živac tužiteljice nije oštećen nestručnim operativnim zahvatom, kako je tužiteljica tvrdila, nego zbog pritiska tumora prije operacije, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili navedenu zakonsku odredbu kada su tužbeni zahtjev odbili.

(Vs BiH, Rev. 697/88, od 4. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 119.

10. Smatra se da je šteta prouzrokovana u vezi sa radom, kada je saobraćajnu nezgodu izazvao vozač traktora koji je samoinicijativno upotrijebio traktor za vožnju da bi sa šumskog radilišta povezao oboljelog radnika.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Osiguranik tužioca povrijeđen je u saobraćajnoj nezgodi 29. septembra 1971. godine, tako što je došlo do prevrtanja traktora kojim je upravljao drugi radnik prednika tuženog, sa mosta u rijeku, a vozač traktora je zbog neprilagođene vožnje proglašen krivim i osuđen za krivično djelo protiv opšte sigurnosti.

Tuženi u žalbi tvrdi da je traktorista postupao samoinicijativno, kada je povezao povrijeđenog, bez naloga pretpostavljenih radnika, pa smatra da tuženi ne može biti odgovoran za njegove propuste. Ističe da je vožnja preduzeta van redovnog radnog vremena i da traktorista nije postupao u okviru svog radnog zadatka.

U vrijeme štetnog događaja primjenjivale su se odredbe o naknadi štete sadržane u članovima 164. do 171. Osnovnog Zakona o organizaciji i finansiranju socijalnog osiguranja ("Službeni list SFRJ", br. 24/65 do 15/71), a u smislu člana 165. stav 2. pomenutog zakona, zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja (ranije zavod za socijalno osiguranje) imala je pravo da zahtijeva naknadu štete pričinjene fondovima zajednice, saglasno odredbama Osnovnog zakona o radnim odnosima, ako je štetu prouzrokovao radnik na radu ili u vezi sa radom.

Po navodima traktoriste, on je 29. septembra 1971. godine u tri sata ujutro, preduzeo vožnju traktorom, po nalogu rukovodioca radilišta, da bi sa šumskog radilišta na kome su radili i traktorista i povrijeđeni prevezao povrijeđenog do ambulante u obližnjem selu, pošto ga je jako zabolio zub, te je u toku vožnje došlo do saobraćajne nezgode.

Kada bi se, međutim, prihvatilo da je traktorista, kome je u okviru redovnih radnih poslova i obaveze bio povjeren traktor radi vožnje, preduzeo vožnju i bez obavještavanja rukovodioca radilišta, na molbu povrijeđenog koji nije mogao da izdrži bolove zbog zubobolje, moralo bi se smatrati da je vožnja preduzeta u vezi sa radom. Na usamljenom šumskom radilištu traktor je morao biti korišten kao prevozno sredstvo za hitne slučajeve, pa je obavljanje vožnje u ovom cilju svakako bilo u vezi sa radom koji je na radilištu obavljao traktorista.

(Vs BiH, Pž. 157/87, od 29. 1.. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 49)

11. Specijalizovana organizacija udruženog rada odgovara za štetu prouzrokovanu usljed nedostatka na upravljačkom mehanizmu motornog vozila koji njen radnik nije uočio prilikom stručnog pregleda vozila.

Iz obrazloženja citiramo:

“U konkretnom slučaju, radnik servisa tuženog propustio je da kao stručno lice utvrdi postojanje nedostatka na upravljačkom mehanizmu i otkloni kvar, pri tome pogrešno obavještavajući tužioca da se ne radi o nedostatku, te da vozilo može koristiti. Ovakvo ponašanje radnika tuženog imalo je za posljedicu oštećenje tužiteljevog vozila u saobraćajnoj nezgodi nastaloj zbog neispravnosti upravljačkog mehanizma. Zbog toga je tuženi odgovoran (nižestepeni sudovi iz okolnosti što tužitelj nije insistirao na opravci vozila i što je vozio sa neispravnim vozilom; pogrešno zaključuju da je on kriv za nastanak štete, jer se kao Iice, koje nema stručno znanje, opravdano pouzdao u mišljenje dato od strane stručnog lica, da se ne radi o nedostatku i da može bezbjedno nastavili vožnju)”.

(Vs BiH, Rev. 557/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 39)

12. Naknada štete koju je pretrpila zajednica zdravstvene zaštite zbog izdataka povodom liječenja svog osiguranika povrijeđenog u nesreći na poslu, pod okolnostima koje stvaraju povećanu opasnost, umanjuje se za doprinos samog povrijeđenog nastanku štete.

(Vs BiH, Pž. 797/88, od 27. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 120)

http://www.advokat-prnjavorac.com

13. Za štetu koja je prouzrokovana usljed rušenja trule grane stojećeg stabla u gradu ili gradskom naselju odgovara SIZ za komunalne djelatnosti,odnosno organizacija koja održava zelene površine, ali ako mjesto na kome se nalazi stablo nije javna površina, za štetu odgovara lice koje ima pravo korištenja građevinskog zemljišta, a ukoliko zemljište nije nikome dodijeljeno na korištenje, niti je u posjedu bivšeg vlasnika, za štetu odgovara opština.

Opština odgovara za štetu i zbog nepravilnog i nezakonitog rada njenih organa koji su dužni da nadziru rad odgovarajuće komunalne organizacije.

Iz obrazloženja:

Na osnovu okolnosti da je kao korisnik zemijišta, na kojem su oštećena vozila tužitelja usljed pada trulog stabla upisano Preduzeće za izgradnju, da je pravni sljednik ovog preduzeća prvotužena SIZ, te da su na prvotuženu odlukom skupštine opštine kojom je prvotužena osnovana, preneseni poslovi održavanja javnih parkirališta, prvostepeni sud je ocijenio da je prvotužena odgovorna za prouzrokovanu štetu.

Odgovornost opštine prvostepeni sud temelji na odredbi člana 6. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini sa obrazloženjem da se "prenosom na prvotuženu ne samo prava upravljanja nego i prava raspolaganja, ne može osloboditi odgovornosti".

Drugostepeni sud je žalbu prvotužene uvažio sa obrazloženjem da nije utvrđeno da je prvotužena pravni sljednik preduzeća za izgradnju, te da nije utvrđeno da se radi o javnom parkiralištu povjerenom prvotuženoj na održavanje, odnosno da nije utvrđeno "ko je pravni i faktički nosilac prava korištenja" na zemljištu na kojem su oštećeni automobili, pa da je činjenično stanje u odnosu na prvotuženu pogrešno i nepotpuno utvrđeno.

U situaciji kada je drugostepeni sud ukinuo prvostepenu presudu u odnosu na prvotuženu zbog toga što nije utvrđeno da se radi o javnom parkiralištu i što nije utvrđeno da je prvotužena pravni sljednik Preduzeća za izgradnju, koje je u katastarskoj evidenciji upisano kao posjednik odnosno nosilac prava korištenja, sticali su se uslovi i za ukidanje prvostepene presude u odnosu na drugotuženu.

Naime, odlukom o osnivanju SIZ komunalnih djelatnosti u okviru samoupravne interesne zajednice za upravljanje građevinskim zemijištem u B. L. ("Službeni glasnik B.L.", broj 9/74), pored ostalog je propisano da navedena SIZ vrši poslove čuvanja vozila na javnim parkiralištima i javnim garažama, uređuje i održava parkove, rekreacione centre i druge javne i zelene površine u naselju.

Vozila tužitelja međutim, nisu oštećena na javnom parkiralištu, pa ako zemljište na kojem su oštećena, ne predstavlja javnu zelenu površinu (šta se smatra javnom zelenom površinom propisano je ranije važećom odredbom člana 26. sada odredba člana 23. Zakona o prostornom uređenju), odgovornost opštine se ne bi mogla zasnivati na njenom propustu da obezbijedi zakonito i pravilno funkcionisanje navedene SIZ, odnosno propustu njene inspekcijske sIužbe da blagovremeno otkloni trulo stablo. Suprotno navodima revizije drugotužene opštine, ukoliko bi se radilo o komunalnom objektu, postojala bi solidarna odgovornost prvo i drugotužene.

Opština je dužna osigurati da komunalne i druge službe od opšteg interesa funkcionišu tako da se zaštite prava i imovina građana i spriječi nanošenje štete. Samim prenošenjem upravljanja i održavanja komunalnih objekata i uređaja na specijalizovane stručne komunalne radne organizacije i osnivanjem SIZ za komunalne djelatnosti (na osnovu člana 6, čl. 15-a i 15-b. Zakona o komunalnim djelatnostima ("Službeni list SRBiH", broj 40/85), opština se ne oslobađa obaveze da preko svojih inspekcijskih ili drugih organa nadzire kako funkcioniraju pojedine službe od javnog interesa i da preduzima mjere kojima se osigurava njihovo funkcionisanje, pa se ne oslobađa ni odgovornosti za štetu koja nastane zbog neizvršavanja ovih obaveza jer

http://www.advokat-prnjavorac.com

se to svodi na nezakonit ili nepropisan rad njenih organa (član 74. Zakona o državnoj upravi).

Prvotuženi u žalbi navodi da je pravni sljednik Preduzeća za izgradnju, Zavod za izgradnju. Ukoliko je ovom ili drugom društveno-pravnom licu zemljište na kojem se nalazilo trulo stablo dodijeljeno na trajno korištenje, tada bi to društveno pravno lice bilo odgovorno, jer u smislu ranije odredbe člana 26. sada odredba člana 23. Zakona o prostornom uređenju, zelene površine, koje koriste organizacije udruženog rada i pravna lica, uređuju i održavaju korisnici.

Ukoliko se pak radilo o neizgrađenom građevinskom zemljištu odgovara opština koja upravlja neizgrađenim građevinskim zemljištem (član 264. Ustava SRBiH i član 6. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini).

(Vs BiH, Rev. 559/88, od 22. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 121)

14. Radnoj organizaciji čiji je radnik prouzrokovao štetu time što je pružio nedozvoljenu pomoć radnicima druge radne organizacije da bi ovi izbjegli krivično gonjenje, ne odgovara za štetu njihova radna organizacija.

Iz obrazloženja:

Tužilac zahtijeva naknadu štete koja je nastala zbog izdataka za utovar jednog teretnog vozila tužioca na njegova druga dva vozila radi povratka iz Iraka i putnih i drugih troškova vozača ovog vozila, te izmakle koristi zbog nemogućnosti da se sa ova tri vozila izvrši ugovoreni prevoz robe u povratku.

Tužiočev vozač teretnog vozila prevezao je iz Turske u Irak dva vozača tuženog, koji su u Turskoj imali saobraćajni udes u kome je poginuo pješak i prije dolaska saobraćajne policije napustili mjesto udesa. Kada je tužiočev vozač saznao da ga zbog toga traže nadležne turske vlasti, vozilo je u povratku natovario na druga vozila tužioca i vratio se avionom iz Iraka.

U smislu člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu odgovara organizacija udruženog rada u kojoj je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik postupao onako kako je trebalo. Ovo podrazumijeva da je štetu prouzrokovao radnik radnjom u okviru svojih radnih funkcija, odnosno radnjom u vezi sa vršenjem rada. Iz utvrđenja prvostepenog suda proizilazi da je tužiocu šteta nastala povodom radnji radnika tuženog izvan ovog okvira. Nakon napuštanja vozila i lica mjesta u saobraćajnom udesu radnici tuženog nisu više u radnoj funkciji niti vrše radnju u vezi sa radnom funkcijom. Stoga prvostepeni sud pravilno zaključuje da radnici tuženog nisu prouzrokovali štetu tužiocu na radu niti u vezi sa radom.

(Vs BiH, Pž. 672/89, od 14. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 44)

15. Radna organizacija odgovara za štetu zajednici invalidskog osiguranja i kada je, zbog propusta mjera na sprečavanju klizavosti u radnim prostorijama, povrijeđen radnik koji redovno ne obavlja poslove u toj prostoriji.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu odgovara organizacija udruženog rada u kojoj je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik u datim okolnostima postupao onako kako je trebalo, pa je bilo nužno utvrditi uzrok povrede na radu koju je pretrpio osiguranik tužiteljice i da li je taj uzrok posljedica radnje ili propuštanja radnika tuženog. Pri utvrđivanju da li je tuženi odgovoran treba poći od odredbi člana 21. Zakona o zaštiti na radu (prečišćeni tekst "Službeni list SRBiH", broj 31/84), u odnosu na uslove koje treba da ispunjavaju radne i pomoćne prostorije u cilju osiguranja potrebne radne površine i radnog prostora.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Treba, dakle, utvrditi da li se povrijeđeni radnik okliznuo i povrijedio zbog vlažnosti poda, njegove zaleđenosti ili zbog nečeg drugog. Ukoliko je do okliznuća došlo zbog vlažnosti ili zaleđenosti poda prvostepeni sud će utvrditi koje je konkretne radnje i mjere tuženi preduzeo radi zaštite radnika od povređivanja i cijeniti adekvatnost tih radnji i mjera, da bi se mogao izvesti zaključak da su radnici tuženog u preduzimanju mjera zaštite na radu postupali onako kako je trebalo, odnosno da nisu tako postupili. Za vlažnost ili zaleđenost poda je relevantno da li predstavlja opasnost za lica koja se kreću tom površinom, a ne i stepen vlažnosti ili zaleđenosti. Ako se povrijeđeni radnik kretao radnim prostorom na koji mu je bio dozvoljen pristup i tom prilikom se okliznuo i povrijedio irelevantno je da li je u momentu povređivanja obavljao svoje ili druge poslove.

(Vs BiH, Pž. 562/89, od 14. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 45)

16. Škola odgovara za štetu koju je pretrpio učenik usljed tjelesne povrede na času fizičkog vaspitanja, ako je povrijeđen zbog propusta nastavnika.

(Vs BiH, Rev. 242/88, od 16. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 68. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 171. ZOO)

17. Društveno-pravno lice kome je povjereno održavanje javnog puta odgovara za štetu prouzrokovanu provaljivanjem dotrajalog mosta pod teretom vozila.

(Vs BiH, Rev.155/88, od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 1/89 - 61)

18. Samoupravna interesna zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja ne može zahtijevati naknadu štete zbog isplate invalidske penzije od organizacije udruženog rada u kojoj je njen osiguranik povrijeđen tokom rada, ako je osiguranik zajednice isključivo kriv, za povredu koju je zadobio.

(Vs BiH, Pž. 395/86, od 18. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 34)

19. Organizacija udruženog rada, odnosno drugo pravno lice, čiji je radnik ovjerio podatke o žirantima dužnika bez prethodne identifikaclje, odgovara za štetu koju je usljed toga pretrpio povjerilac - davalac kredita.

(Vs BiH, Pž. 114/88, od 30 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 67. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 171. ZOO)

20. Izvođač radova odgovara za štetu prouzrokovanu rušenjem građevinskog objekta iako je podignut u putnom pojasu bez odobrenja nadležnog organa.

Iz obrazloženja:

Odgovornost tuženog prosuđuje se primjenom člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ, broj 29/78). Prema ovoj zakonskoj odredbi, za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem Iicu odgovara organizacija udruženog rada u kojoj je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik u datim okolnostima radio onako koliko je trebao, pa kako u toku postupka pred nižestepenim sudovima nije utvrđeno da su radnici tuženog prilikom nastanka štetnog događaja radili nepravilno, a tuženi, koji je izvodio radove je stručna izvođačka organizacija i kao takav nije, u skladu sa odredbom člana 18. stav 2. citiranog Zakona o obligacionim odnosima, u izučavanju obaveza iz svoje profesionalne djelatnosti bio dužan da postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka), to u konkretnom slučaju tuženi nema nikakvog opravdanja za propust usljed kojeg je tužiocu nanesena šteta rušenjem njegovog bazena za vodu. Osim toga tuženi odgovara za štetu po članu 207. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nije relevantan prigovor tuženog da je tužilac bazen izgradio bez odobrenja za građenje, u putnom pojasu. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u spisu slijedi da je tužilac bazen za vodu izgradio 12 godina prije podnošenja tužbe, da su njegovo postojanje od tada pa do rušenja nadležni organi tolerisali. U vrijeme izgradnje bazena bio je na snazi Zakon o putevima ("Službeni list SRBiH", br. 37/67 i 36/71), koji je u članu 25. stav 3. propisivao širinu zaštitnog pojasa u kojem nije bilo dopušteno građenje različitih objekata, uključujući i rezervoare, ali samim tim tuženom, kao izvođaču radova, nije pripadalo pravo da poruši tužiočev rezervoar niti okolnost što je taj objekat izgrađen bez potrebnih odobrenja, tuženog može osloboditi obaveze da tužiocu naknadi na taj način pričinjenu štetu.

Vlasnik eksproprisane zgrade (ili dijela zgrade) izgrađene bez odobrenja nema pravo na naknadu samo u postupku eksproprijacije (član 67. stav 1. Zakona o eksproprijaciji).

(Vs BiH, Rev. 645/88, od 8. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 52)

21. Izvođač radova odgovara po načelu krivice, a ne po načelu objektivne odgovornosti, za štetu prouzrokovanu vlasniku zgrade radovima izvedenim po izmijenjenom projektu, za koji nije pribavljeno odobrenje za građenje, ako je morao znati da će upotrebom sagrađenog objekta blti onemogućeno korištenje zgrade tužioca.

(Vs BiH, Rev. 139/86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 35)

22. Za štetu koju pretrpe mentalno zaostala lica zbog nepotpunog nadzora odgovara specijalizovana ustanova u kojoj su bila smještena.

Iz obrazloženja citiramo:

"Odgovornost tuženog za štetu zasniva se na analognoj primjeni odredbe člana 164. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda proizilazi da je izostao nadzor tuženoga nad tužiocem, pa tuženi odgovara za štetu i po odredbi iz člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima".

(Vs BiH, Rev. 528/88. od 30. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 37. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 164. ZOO)

23. Škola odgovara za štetu koju učenik sa tjelesnim nedostatkom pretrpi prilikom izvođenja gimnastičke vježbe.

(Vs BiH, Rev. 546/86, od 21. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 38)

24. Organizacija udruženog rada odgovara za štetu koju je pretrpio oštećeni kliznućem na nečistom hodniku u njenim poslovnim prostorijama.

(Vs BiH, Rev. 192/86, od 16. 7. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 44)

25. Učenica ima pravo tražiti od svoje škole pravičnu novčanu naknadu zbog pretrpljenih duševnih bolova koje joj je nanio njen učitelj kažnjivom obljubom, zloupotrebom položaja u vezi sa radom.

Iz obrazloženja:

Pravosnažnom presudom oglašen je krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od devet godina učitelj u tuženoj školi zato što je u školskim prostorijama, nakon završetka nastave i odlaska drugih učenika, kao učitelj, zadržao mldb. tužiteljicu - svoju učenicu, u učionici koju je zaključao, da bi je prinudio na polni akt.

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u nižestepenim presudama proizilazi da je radnik tužene opisanu štetnu radnju preduzeo u prostorijama tužene, zloupotrebom nastavničkog poIožaja i uz nastojanje da iskonstruiše privid produžene nastave, pa je pravilan zaključak da je šteta prouzrokovana u vezi sa radom i da je slijedom toga na

http://www.advokat-prnjavorac.com

osnovu odredbe člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, tužena u obavezi da tužiteljici naknadi pretrpljenu štetu.

Iz naprijed opisanog nadalje, slijedi da su se ispunili uslovi iz člana 202. u vezi, sa članom 200. stav 1. citiranog zakona za dosuđenje pravične naknade.

(Vs BiH, Rev. 410/87, od 14. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 70)

26. Imalac autobusa ne odgovara za štetu koju je pretrpjelo trinaestogodišnje dijete zbog svoje nepažnje, udarom o otvoreni prtljažnik na parkiralištu autobuske stanice.

Iz obrazloženja:

Tužilac, koji je u vrijeme štetnog događaja imao 13 godina života, zadobio je tjelesnu povredu na taj način što je udario glavom u poklopac otvorenog prtljažnika autobusa trećetuženog koji je u momentu udesa bio propisno parkiran na peronu autobuskog kolodvora. Tužilac je neposredno prije povređivanja već bio prešao ispred otvorenog prtljažnika, a onda se naglo okrenuo da provjeri da li za njim ide njegov školski drug i pri tome udario glavom u poklopac prtljažnika.

Pošto parkirano vozilo koje nije u pogonu, ne predstavlja opasnu stvar u smislu odredbe člana 173. Zakona o obligacionim odnosima, to tuženi kao imalac vozila odgovara za štetu po principu pretpostavljene krivice (član 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da nema propusta na strani tuženog, koje se može smatrati skrivljenim ponašanjem u smislu citirane odredbe iz člana 154. Zakona o obligacionim odnosima. Naime, otvoreni poklopac prtljažnika na autobusu namijenjenom za prevoz putnika i to u situaciji kada je autobus parkiran na propisan način na peronu autobuskog stajališta, što znači isključivo sa svrhom da primi putnike i njihov prtljag radi prevoza, predstavlja uobičajenu situaciju na svakom autobuskom stajalištu.

(Vs BiH, Rev. 163/89. od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 117)

27. Organizacija udruženog rada odgovara za štetu prouzrokovanu zajednici penzijsko-invalidskog osiguranja zbog profesionalnog oboljenja svog radnika samo ako je do pojave bolesti došlo usljed skrivljenog ponašanja drugog radnika te organizacije.

(Vs BiH, Pž. 627/88, od 26 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 125)

28. Ne može se smanjiti obaveza na naknadu štete koju je vlasniku auto-cisterne prouzrokovao radnik štetnika nepravilnim radom, zbog činjenice da pretakanju goriva nije prisustvovao vozač, iako je njegovo prisustvo bilo obavezno po internim pravilima štetnika.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je radnik tužene proglašen krivim što je vršio pretakanje bitumena iz autocisterne i priključnog vozila u rezervoar kotlovnice pomoću priključnih cijevi i pri tome upaljenim plamenikom grijao ventil na auto-cisterni, na kojoj je bilo priključeno crijevo, te kako upaljeni plamenik prikopčan neposredno na plinsku bocu ostavio bez nadzora i otišao u stražarsku kućicu, zbog čega je došlo do eksplozije plinske boce i požara, koji je zahvatio auto-cisternu vlasništvo tužioca i na istom prouzrokovao štetu.

Polazeći od navedenog utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo (član 170. Zakona o obligacionim odnosima) kada su tuženog obavezali da tužitelju naknadi štetu, a odbili prigovor podijeljene odgovornosti (član 192. Zakona o obligacionim odnosima). Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da tužitelj svojim ponašanjem nije doprinio prouzrokovanju štete, jer okolnost da je ra-

http://www.advokat-prnjavorac.com

dnik tužene pretakanje bitumena vršio u odsutnosti vozača - tužioca, sama za sebe ne ukazuje na propust tužioca, nego radnika tužene i pod pretpostavkom da su tačni navodi tužene, da je njenim internim propisima bilo predviđeno da je vozač obavezan prisustvovati vršenju pretakanja bitumena, odnosno da radnik tužene ovaj posao ne smije obavljati bez prisustva vozača.

(Vs BiH, Rev. 263/90, od 27. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 50)

29. Okolnost što vlasnik nije uklonio eksproprisani građevinski objekt, ne oslobađa odgovornosti za štetu korisnika eksproprijacije čiji su radnici prisvojili građevinski materijal od eksproprisanog građevinskog objekta.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, za štetu koju radnik u radu ili u vezi s radom prouzrokuje trećem licu, odgovara organizacija udruženog rada u kojoj je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik u datim okolnostima postupao onako kako je trebalo. Prisvajanje stvari iz šupe tužilaca i materijala od šupe od radnika tužene organizacije udruženog rada na radilištu tužene, povodom radova na pripremi terena za izgradnju stambenog naselja, u okolnostima da je to radilište ograđeno i da se unutar radilišta nalaziIa šupa tužioca, te da je i samo rušenje šupe jedna od radnji tužene na pripremi terena za gradnju stambenog naselja, treba smatrati štetom koju su prouzrokovali radnici tužene u vezi sa radom.

Okolnost da tužioci nisu postupili po rješenju o eksproprijaciji blagovremenim uklanjanjem šupe nije razlog da se zaključi da je tuženi preduzeo sve što je potrebno da šteta ne bude prouzrokovana.

Tuženi nije poduzeo odgovarajuće mjere da spiječi štetu, a niti su radnici tuženog postupali brižijivo, pa zaključci nižestepenih sudova o nepostojanju odgovornosti tuženog za štetu koja je prouzrokovana tužiocima nisu prihvatljivi.

(Vs BiH, Rev. 10/89, od 11. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 118)

30. Odredba člana 170. stav. 1. ZOO predviđa mogućnost oslobađanja organizacije odgovornosti za naknadu štete, ukoliko organizacija dokaže da krivicom radnika nije pričinjena šteta trećem licu, tj. da je obezbijedila takvo ponašanje radnika kakvo mora obezbijediti organizacija koja se bavi određenom djelatnošću.

(Vs RCG, Rev. Br. 162/94, od 21. 10. 1994. – Gp, broj 5/00)

31. Ocijenjeno je da izvođač radova po ugovoru o djelu za popravak automobila odgovara naručitelju za štetu na automobilu koju je u vožnji automobilom uzrokovala osoba koja je na drugim poslovima radila kod izvođača i neovlašteno uzela ključeve automobila.

(Vs RH, Rev. 2116/91, od 12. 12. 1991. - Izbor odluka 1993 – 17)

32. Organizacija udruženog rada, koja je zaključila ugovor o izvlačenju drvne mase iz šume sa trećim licem (samarice) ne odgovara za štetu prouzrokovanu pogibijom radnika pri obavljanju tog posla, koji je u ugovornom odnosu sa vlasnikom konja.

Iz obrazloženja:

U postupku pred prvostepenim sudom, utvrđeno je da je prvotuženi OUR bio "organizator djelatnosti sječe", te da do nesreće i pogibije nije došlo u obavljanju te djelatnosti, pri izvlačenju drvnih sortimenata. Pri tome se u razlozima drugostepene presude posebno naglašava da je obavljanje pomenute djelatnosti prvotuženi ugovorom povjerio uz naknadu drugotuženog D. J. kao i da je drugotuženi uz to i vlasnik konja čije je ponašanje dovelo do nesreće. Stoga je kraj izloženih činjeničnih utvrđe-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nja drugostepeni sud pravilno zaključio da u konkretnom slučaju nisu ispunjene zakonske pretpostavke za odgovornost prvotuženog za nastalu štetu.

(Vs BiH, Rev. 517/85, od 28. 1. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 12)

33. Smatra se da je šteta učinjena na radu ili u vezi s radom kad je radnik dobio radni nalog svoje organizacije da obavi određenu zadaću prilikom koje je počinio štetu, iako ta zadaća inače nema karakter ispunjavanja radne obveze određenoga radnog mjesta.

(Vs H, Rev. 60/89, od 25. 5. 1989. – Psp 45 – 62)

34. Za štetu nastalu prilikom istovara kamiona odgovara i organizacija udruženog rada - imalac kamiona ako je njen radnik - vozač kamiona propustio da upozori na lošu organizaciju posla istovara i preduzme sve potrebno da se istovar bezbjedno obavi.

Iz obrazloženja:

Odgovornost tuženog se sastoji u tome što je njegov radnik - vozač kamiona za vrijeme istovara robe bio dužan da pregleda teret i utvrdi da li su preduzete sve mjere bezbjednosti pri istovaru, kako je to predviđeno odredbom člana 4. Pravilnika o zaštiti na radu pri utovaru tereta u teretna motorna vozila i istovaru tereta iz takvih vozila, kao i odredbom člana 52. Pravilnika o zaštiti na radu pri održavanju motornih voziIa i prevozu motornim vozilima. Odgovornost tuženog se zasniva na odredbi člana 170. Zakona o obligacionim odnosima, jer je šteta prouzrokovana tužiocu kao trećem licu na radu i u vezi sa radom.

Do pada tereta na povrijeđenog radnika došlo je kada su vozač kamiona i drugi radnici otvarali stranicu karoserije, pa je vozač najprije otvorio sa svog kraja, a tada se teret srušio na povrijeđenog koji je prilazio da po sredini pridrži stranicu da ga ne udari u bok karoserije.Kod ovakvih okolnosti događaja, očigledno je da je vozač kamiona propustio elementarne mjere opreza jer je sam učestvovao u neopreznom otvaranju stranice karoserije, iako je morao opaziti da je na tu stranu nagnut teret, a da istovar vrše nedovoljno obučeni radnici, bez valjanog stručnog nadzora.

(Vs BiH, Pž. 436/87, od 28. 11. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 69)

35. Radnik organizacije udruženog rada koji je protuzakonito izdao korisniku bančinog kredita lažne račune o kupovini robe, za koju je odobren kredit, nije obavezao organizaciju udruženog rada da korisniku kredita, umjesto isporuke robe, isplati određenu novčanu sumu (unovčavanje vrijednosnih papira), niti je organizacija udruženog rada dužna da korisniku kredita naknadi štetu, jer je njen radnik nije prouzrokovao "u radu ili u vezi sa radom" (član 170. st. 1. ZOO).

Pravni odnos između korisnika kredita i radnika organizacije udruženog rada s kojim je zaključio ništav ugovor, u slučaju da je ugovor djelimično ispunjen, razrješava se u skladu sa odredbama iz člana 104. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 270/86, od 26. 9. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 5)

36. Za štetu koju povređivanjem pretrpi supruga vozača koji tu štetu prouzrokuje pri upravljanju vozilom svoje organizacije udruženog rada i u vezi sa radom kod ove odgovara ta organizacija, jer vozač kao njen radnik nije treće lice u smislu odredbe člana 177. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima, pa se tužena organizacija udruženog rada ne može pozivati na ekskulpacione razloge predviđene odredbom iz stava 2. istog zakonskog propisa, osim ako dokaže da je takva šteta prouzrokovana radnjom same oštećene, a ne i deliktnom radnjom vozača.

(Vs BiH, Rev. 439/83, od 20. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 28)

37. Organizacija udruženog rada koja je, makar i pod posebnim uslovima (na velikom inostranom gradilištu u pustinji) organizovala smještaj svojih radnika ne od-

http://www.advokat-prnjavorac.com

govara za štetu prouzrokovanu smrću svog radnika koja je posljedica tjelesnih povreda zadobijenih u ličnom sukobu sa drugim radnikom do kojeg je došlo u prostorijama za smještaj van radnog vremena i postupcima koji nisu u vezi sa radom; jer ona u tim prostorijama nije dužna organizovati i posebne mjere zaštite kojima bi se spriječili ovakvi ekscesi.

(Vs BiH, Rev. 526/83, od 10. 11. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 34)

38. Odredba člana 170. ZOO primjenjuje se u slučaju kada je trećem licu štetu prouzrokovalo, na radu ili u vezi s radom, lice u radnom odnosu.

Lice u građansko-pravnom odnosu sa preduzećeme, može odgovarati za štetu usljed opasne stvari kao I njen imalac.

(Vs S, broj Rev. 4620/95. od 24. 10. 1995. – Gp, broj 5/00)

39. Za štetu koju radnik u radu ili u vezi s radom uzrokuje trećoj osobi oštećenik ima pravo zahtijevati naknadu neposredno od radnika samo ako je šteta uzrokovana namjerno.

(Vs H, Rev. 1974/82, od 12. 1. 1983. – Psp 23 – 91)

40. Organizacija je odgovorna za štetu koja je nastala krađom motocikla s parkirališta zbog propusta njezina radnika zaduženog za čuvanje vozila na tom parkiralištu.

(Vs H, Rev. 2263/82, od 15. 3. 1983. – Psp 23 – 91)

41. Propisivanjem odgovornosti pošte za slučaj gubitka ili potpunog oštećenja preporučene pošiljke najviše do desetostrukog iznosa plaćene poštarine za prenos pismenosne pošiljke (član 90. st. 2. u vezi čl. 89. st. 1. tač. 1. Zakona o PTT uslugama, nije isključena i njena odgovornost po čl. 170 ZOO za dokazanu štetu preko tog iznosa.

(Vs S, broj Prev. 455/97. - Bilten 1/1999)

42. U parnici po tužbi društvenog pravnog lica protiv organizacije udruženog rada i njenog radnika radi naknade štete koju je radnik prouzrokovao na radu drugoj organizaciji udruženog rada (tužiteljica) sudi se po pravilima u postupku u privrednim sporovima.

(Vs BiH, R. 130/89, od 22. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 115)

Odgovornost drugih lica

Član 171.

(1) Odredbe prethodnog člana primjenjuju se i na druga pravna lica i lica koja samostalno obavljaju djelatnost ličnim radom u pogledu odgovornosti za štetu koju radnici koji kod njih rade prouzrokuju u radu ili u vezi s radom.

(2) Lice koje je oštećeniku naknadilo štetu koju je radnik prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom, ima pravo od tog radnika zahtijevati naknadu plaćenog iznosa.

(3) To pravo zastarijeva u roku od šest mjeseci od dana isplaćene naknade štete.

Napomena (RS): Prema odredbi člana 26. ZIDZOO, u članu 171. stav 1. riječi: “druga pravna lica i lica koja samostalno obavljaju djelatnost ličnim radom” zamjenjuju se riječima: “druge poslodavce”, a riječ: “radnici” – riječju: “zaposleni”.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U stavu 2. riječ: “radnik”, u različitim padežima, zamjenjuje se riječju: “zaposleni”, u odgovarajućem padežu.

---

1. Služba društvenog knjigovodstva odgovara za štetu ako su njeni radnici propustili da na vrijeme zatraže protest mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja.

Iz obrazloženja:

Propuštanjem službe društvenog knjigovodstva da u roku mjenicu podnese na protest, imalac mjenice je izgubio sva svoja regresna prava protiv indosanta, protiv trasanta i protiv ostalih obveznika izuzev akceptanta (st. 1. čl. 52. Zakona o mjenici), pošto samo blagovremeni protest zadržava regresna prava. Ako su u slučaju ispunjene sve pretpostavke za naknadu štete, imalac mjenice ima pravo na naknadu štete zbog nezakonitog rada radnika SDK.

(Vs BiH, Pž. 740/88, od 16. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 68)

2. Nije isključena odgovornost izvođača molerskih radova za štetu vlasniku lustera, koji su njegovi radnici u toku molovanja stana skinuli sa plafona i usljed nepažnje razbili na podu, i u slučaju ako bi se utvrdilo da imalac stana nije postupao s pažnjom koja se očekuje u takvim okolnostima od čovjeka prosječnih sposobnosti, već bi to bio razlog samo za smanjenje naknade štete.

(Vs BiH, Gvl. 31/87, od 22. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 39)

3. Vlasnik frizerskog salona odgovara za štetu trećem licu (mušteriji) koja mu je prouzrokovana usljed pada sa neispravne stolice.

(Vs BiH, Rev. 713/89. od 28. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 70. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 174. ZOO)

4. Telefonska obavijest službi platnog prometa o otvaranju stečaja nad dužnikom obvezuju tu službu da postupi u skladu s obavijesti, jer u suprotnom odgovara za štetu iako joj odluka o otvaranju stečaja nije pravilno dostavljena.

(Vs H, II Rev. 62/89, od 17. 1. 1990. – Psp 48 – 67)

5. Za štetu prouzrokovanu naletom zaštićene divljači na motorno vozilo na javnom putu, odgovara zajednica (preduzeće) za puteve, koja nije postavila odgovarajući saobraćajni znak i korisnik lovišta ako je prema prilikama bio dužan da ga ogradi žicom.

Iz obrazloženja

Za štetu uzrokovanu naletom divljači na motorno vozilo na javnoj prometnici na području lovišta, Iovačko društvo odgovara po opštim pravilima naknade štete propisanim Zakonom o obligacionim odnosima, a ne po odredbama Zakona o lovstvu, pa je neosnovan prigovor revidenta da lovačka organizacija nije odgovorna za štetu koju divljač učini izvan lovišta. Pošto lovačka organizacija odgovara za štetu pričinjenu na motornom vozilu, koju prouzrokuje zaštićena divljač, po pravilima o odgovornosti za štetu propisanim Zakonom o obligacionim odnosima, bez značaja su navodi tužene koji se odnose na propuštanje rokova predviđenih Zakonom o lovstvu, jer se u konkretnom slučaju ne radi o lovnoj šteti na koju se odnose odredbe Zakona o lovstvu.

Opravdano, međutim, tuženi ističe da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su ovu tuženu obvezali na naknadu štete pričinjenu na motornom vozilu tužitelja, prouzrokovanu na javnom putu iznenadnim udarom srne

http://www.advokat-prnjavorac.com

u njegovo motorno vozilo, jer zajednica za puteve prvenstveno odgovara za štetu zbog ne postavljanja saobraćajnog znaka "divljač na putu" na dijelu javnog puta kojim upravlja na kome divljač često prelazi preko puta.

Zajednica za puteve odgovara za štetu koja nastane korisniku puta zbog propuštanja pravovremenog izvršenja potrebnih radova i preduzimanja odgovarajućih mjera za održavanje javnih puteva (član 41. Zakona o putevima). Održavanje javnih puteva, pored ostalog, obuhvata i postavljanje, zamjenu, otklanjanje i opravku saobraćajnih znakova, oznaka na kolovozu i druge opreme puta (član 42. stav 1. tačka 6. istog zakona).

Javni putevi se moraju obilježiti propisnim saobraćajnim znakovima, kojima se učesnici u saobraćaju upozoravaju na opasnost koja im prijeti na određenom javnom putu ili dijelu tog puta, stavljaju do znanja ograničenja, zabrane i obaveze kojih se učesnici u saobraćaju moraju pridržavati i daju potrebna obavještenja za sigurno i nesmetano odvijanje saobraćaja (član 124. stav 1. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima "Službeni list SFRJ", br. 83/80, 4/81 i 53/85 važećeg u vrijeme nastanka štetnog događaja, koji odgovara članu 129. stav 1. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima "Službeni list SFRJ", broj 50/88). Znakovi opasnosti služe za upozorenje na opasnost učesnika u saobraćaju koja im prijeti na određenom mjestu, odnosno dijelu puta i za obavještenje o prirodi te opasnosti. Prema odredbi člana 7. stav 1. tačka 14. Pravilnika o saobraćajnim znakovima na putevima ("Službeni list SFRJ", br. 48/81, 59/81 i 17/85) znak opasnosti je i znak "divljač na putu" i označava posebno opasna mjesta na kojima divljač često prelazi preko puta.

Zbog toga samoupravna interesna zajednica za puteve odgovara za štetu koja nastane zbog nepostavljanja saobraćajnog znaka "divljač na putu", jer i postavljanje ovog znaka spada u održavanja javnih puteva.

Odredbom stava 2. člana 5. Zakona o lovstvu ("Službeni list SRBiH", broj *7/77)* propisano je da javni put ne ulazi u lovnu površinu, pa bi prvenstvena odgovornost za štetu uzrokovanu nepostavljanjem saobraćajnog znaka "divljač na putu' postojala na strani zajednice za puteve.

U ponovnom postupku treba ispitati da li je u ovom slučaju bilo neophodno postavljanje žičane ograde pored puta ili na sličan način preduzeti mjere za sprečavanje štete, koja može nastati silaženjem divljači na put i da li je takve mjere, s obzirom na konkretne okolnosti, bila dužna preduzeti organizacija koja gazduje lovištem, jer od toga zavisi njena odgovornost za štetu (član 171 stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 82/90, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 69)

6. Ocijenjeno je da postoji pravno relevantna uzročna veza i odgovornost Službe društvenog knjigovodstva (sada Zavoda za platni promet – op. a) za štetu nastalu vlasniku žiroračuna zbog neosnovanog terećenja i skidanja novčanih sredstava ispunjenjem naloga za terećenje od strane njezinih djelatnika.

Iz obrazloženja:

"Sud prvog stupnja nalazi da postoji odgovornost tuženika za naknadu štete tužitelju temeljem čl. 154. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 53/91 - dalje: ZOO), jer da je i oštećenik (tužitelj) pridonio nastanku štete u omjeru koji iznosi 25% te za taj dio umanjuje naknadu štete tužitelju. Isti sud ocjenjuje da tuženikovi prigovori da bi i drugi sudionici u lancu isplata trebali odgovarati, pravno su neodlučni jer da drugi sudionici nisu stranke u postupku. Sud drugog stupnja na temelju istih činjeničnih utvrđenja nalazi da nema uzročne veze između radnje tuženika i nastale štete zbog pogrešnog terećenja tužiteljeva računa, jer je tuženik zatražio isplatu od SIZ-a mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske pogrešno

http://www.advokat-prnjavorac.com

naznačivši broj tužiteljeva žiro-računa, te da isplata po SDK prema tako ispunjenom nalogu za terećenje žiro-računa nije mogla biti izvršena. Sud drugog stupnja, nadalje, nalazi da nema uvjeta za primjenu odredbe čl. 210. ZOO jer tuženik nije stekao bez osnove sredstva tužitelja. Navedena primjena materijalnog prava u ovoj pravnoj stvari, po ocjeni ovoga revizijskog suda, pogrešna je. Ovo iz razloga što se u konkretnoj pravnoj stvari radi o pogrešnom ispunjavanju naloga za terećenje od strane tuženika te o realizaciji tako pogrešno ispunjenog naloga za terećenje od strane radnika SDK. Dakle, po ocjeni ovoga suda postoji pravno relevantna uzročna veza između nastale štete tužitelju skidanjem njegovih novčanih sredstava sa žiro-računa bez valjane osnove i pogrešnog postupanja i radnika tuženika i radnika SDK. U takvoj činjeničnoj i pravnoj situaciji radi ocjene odgovornosti tuženika za nastalu štetu tužitelju dolazi do primjene odredba čl. 170. st. 1. u svezi sa čl. 171. st. 1. ZOO.

(Vs RH, II Rev. 48/93, od 8. 9. 1993. - Izbor odluka 1/1995 – 65)

7. Organizacija udruženog rada, odnosno drugo pravno lice, čiji je radnik ovjerio podatke o žirantima dužnika bez prethodne identifikaclje, odgovara za štetu koju je usljed toga pretrpio povjerilac - davalac kredita.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pouzdano utvrdio da je radnik tužene ovjerio neistinite podatke (izjave, administrativne zabrane) i potpise na mjenicama za žirante bez prethodnog utvrđivanja njihovog identiteta. Na osnovu neistinitih podataka žiranata tužiteljica je odobrila kredit. Odobreni kredit zajmoprimac nije vratio tužiteljici a ni žiranti pa je na taj način tužiteljica pretrpjela štetu.

U ovom slučaju radnik tužene je na radu prouzrokovao štetu trećem licu - tužiteljici. Za takvu štetu, na osnovu člana 171. st. 1. u vezi sa članom 170. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85 i 46/85), odgovara tužena kod koje je radio u trenutku prouzrokovanja štete.

(Vs BiH, Pž. 114/88, od 30 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 67)

8. Škola odgovara za štetu koju je pretrpio učenik usljed tjelesne povrede na času fizičkog vaspitanja, ako je povrijeđen zbog propusta nastavnika.

Iz obrazloženja:

“..Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbu člana 170. stav 1. i 171. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima, kada su ocijenili da je drugotužena odgovorna za štetu. U smislu odredbi Zakona o fizičkoj kulturi ("Službeni list SRBiH", broj 3/77) i Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju ("Službeni list SRBiH", br. 16/78 i 23/79), koji su bili na snazi u momentu prouzrokovanja štete, vaspitno-obrazovne organizacije, među kojima i osnovne škole, obavljaju i organizuju izvođenje propisanih vidova nastavne djelatnosti iz oblasti fizičke kulture. Prema odredbi članova 48. i 150. Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, nastavnici imaju obavezu da organizuju i rukovode nastavom.

U konkretnom slučaju propuštanjem da prisustvuje času fizičkog vaspitanja i rukovodi nastavnom djelatnošću iz ove oblasti, nastavnik fizičkog vaspitanja drugotužene postupio je protivno navedenim zakonskim odredbama, a posljedica ovog njegovog propusta je samoinicijativno i van nastavnog programa izvođenje vježbi na "golštangi" od strane tada mldb. tužitelja koji je usljed toga pretrpio tešku tjelesnu povredu.

(Vs BiH, Rev. 242/88, od 16. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 68)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odgovornost pravnog lica za štetu koju prouzrokuje njegov organ

Član 172.

(1) Pravno lice odgovara za štetu koju njegov organ prouzrokuje trećem licu u vršenju ili u vezi sa vršenjem svojih funkcija.

(2) Ako za određeni slučaj nije što drugo u zakonu određeno, pravno lice ima pravo na naknadu od lica koje je štetu skrivilo namjerno ili krajnjom nepažnjom.

(3) To pravo zastarijeva u roku od šest mjeseci od dana isplaćene naknade štete.

---

1. Služba društvenog knjigovodstva odgovara za štetu koju je pretrpio korisnik društvenih sredstava zato što je sredstva tužioca, suprotno primljenom nalogu, uplatila na žiro račun drugog lica, a ne povjerioca tužioca.

Iz obrazloženja:

Nalog tužioca od 13. novembra 1985. godine izdat je u skladu sa propisima, a radnici tužene su sredstva nalogodavca umjesto na žiro-račun povjerioca tužioca usmjerili na žiro-račun druge organizacije. Time je tužena, protivno svojoj zakonskoj obavezi iz člana 84. stav 1, člana 85. i člana 106. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ", broj 70/83 sa izmjenama i dopunama) pričinila štetu tužiocu zbog neblagovremene uplate pa je dužna da je naknadi (član 172. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 539/88, od 31. 8. 1989., isto i Rev. 608/88, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 122)

2. Opština odgovara za štetu koju je njen organ (inspekcija) prouzrokovala trećem licu u vršenju svojih funkcija, privremenim oduzimanjem i daljom prodajom robe prije okončanja postupka za privredni prijestup koji je završen odustankom javnog tužioca od optužnog prijedloga i odbijanjem optužbe.

(Vs S, broj Prev. 522/95. – Bilten 2/1996)

3. Ne može se uzeti da je fond penzijskog i invalidskog osiguranja postupao nezakonito ukoliko o zahtjevu stranke nije odlučio u zakonom propisanim rokovima, pa zbog toga nema njegove odgovornosti za naknadu (eventualno) nastale štete koju stranka potražuje zbog nedonošenja rješenja u propisanom roku.

(Vs RCG, Rev. br. 17/95. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

4. Postojanje krivnje, kao pretpostavke odgovornosti pravne osobe za štetu koju uzrokuje njezin organ, ocjenjuje se prema krivnji u postupanju radnika tog tijela.

(Vs H, Rev. 1996/1982, od 11. 2. 1987. – Psp 34 – 81)

5. Ne može se smatrati uzrokom nastanka štete okolnost što su radnici organa tuženog (radnici MUP-a) regulisali saobraćaj u trenutku nastanka štetnog događaja iz kojeg tužilac izvodi odštetni zahtjev, jer je šteta nastala kao neposredna posljedica krivice vozača na čije propuste u upravljanju vozilom u momentu nastanka nezgode i neposredno prije toga, radnje radnika organa tuženog nijesu imale nikakvog uticaja.

(Vs RCG, Rev. br. 405/93, od 28. 4. 1994. – Gp, broj 5/00)

6. Odgovornost pravne osobe za štetu zbog odluke njezinih tijela (o dodjeli stana) ne proizilazi iz same činjenice pogrešne primjene odredaba zakona ili općih akata kad je to isključivo rezultat pogrešnoga pravnog shvaćanja i pogrešne primjene

http://www.advokat-prnjavorac.com

materijalnog prava, a ne i krivnje s ciljem da se izigraju prava koja inače nekome pripadaju.

(Vs H, Rev. 1996/82, od 11. 2. 1987. – Psp 34 – 80)

7. Ne dovodi svako nepravilno postupanje državnog organa u okviru njegovih zakonskih ovlašćenja do prava na naknadu štete. Organ koji postupa u okviru zakonskog ovlašćenja ne može biti odgovoran za pogrešno pravno tumačenje zakonske norme. Otuda primjena neodgovarajuće zakonske norme nije povreda dužnosti sama po sebi u vršenju funkcije državnog organa.

(Vs S, broj Prev. 169/98. – Bilten 1/1999)

Odsjek 5.

ODGOVORNOST ZA ŠTETU OD OPASNE STVARI ILI OPASNE DJELATNOSTI

I - OPŠTE ODREDBE

Pretpostavka uzročnosti

Član 173.

Šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću smatra se da potiče od te stvari, odnosno djelatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete.

I - OPASNA STVAR

1. Opasna je svaka ona stvar koja po svojim osobinama, položaju, načinu i mjestu upotrebe ili na neki drugi način predstavlja opasnost za ljude i imovinu.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 20)

2. Eksplozivni materijal je stvar koja stvara povećanu opasnost za okolinu pa je zato lice kome materijal pripada dužno naknaditi štetu od eksplozije i kada na njegovoj strani ne postoji krivnja za počinjenu štetu.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001, str. 29)

3. Mokar pod u trgovini gdje se kreću kupci predstavlja opasnu stvar, pa tuženi za naknadu štete odgovara po objektivnom kriteriju.

(Vs RH, Rev. 1905/97, od 29. 8. 2000. - Izbor odluka 2/2000 – 41.

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 174. ZOO)

4. Drvena građa složena na krovnoj gredi u području u kojem je uobičajeno da pušu jaki vjetrovi opasna je stvar.

(Vs RH, Rev. 1131/92, od 17. 9. 1992. – Izbor odluka 1994 – 105/163)

5. Hotelska terasa na visini od 3,5 metara bez odgovarajuće ograde jest opasna stvar pa vlasnik hotela po načelu objektivne odgovornosti odgovara za štetu koju je pretrpio maloljetni tužitelj (dijete) padom s terase.

(Ps H, Pž. 3127/91, od 10. 12. 1991. – Psp 52 – 174)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Niskonaponska mreža je opasna stvar pa se odgovornost tuženoga elektrodistributivnog preduzeća procjenjuje po odredbama iz člana 173., 174. i 177. Zakona o obligacionim odnosima (Iz obrazloženja odluke – op. a)

(Vs BiH, Rev. 458/90, od 19. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 56.

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 177. ZOO)

7. Priključni električni kabel srušen iznad ceste i poprijeko nje, koji sprečava prolaz vozila, po svom položaju predstavlja opasnu stvar za sigurnu vožnju.

Iz obrazloženja:

"Na temelju utvrđenog činjeničnog stanja, drugostupanjski je sud pravilno ocijenio da je u pitanju šteta od opasne stvari i da se o odgovornosti za ovu štetu ima odlučiti primjenom odredaba iz čl. 174. i čl. 177. Zakona o obveznim odnosima (ZOO). Priključni električni kabel, srušen iznad ceste i poprijeko nje, koji spriječava prolaz vozila, po svom položaju predstavlja opasnu stvar za sigurnu vožnju."

(Vs RH, Rev. 76/92 Datum odluke: 13. 12. 1994. – Izbor odluka 1/1996 – 48/83)

8. Pas koji se bez nadzora kreće gradskom ulicom predstavlja povećanu opasnost za okolinu, pa vlasnik psa odgovara po kriteriju objektivne odgovornosti za štetu nastalu naletom psa na automobil.

(Vs RH, Rev. 1834/95, 12. 10. 2000. - Svijet osiguranja 2. 10. 2001)

9. Pošto parkirano vozilo koje nije u pogonu, ne predstavlja opasnu stvar u smislu odredbe člana 173. Zakona o obligacionim odnosima, to tuženi kao imalac vozila odgovara za štetu po principu pretpostavljene krivice (Iz obrazloženja odluke – op. a)

(Vs BiH, Rev. 163/89, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 117.

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke vidi u sudskoj praksi citiranoj uz član 170. ZOO)

10. S obzirom na princip rada transportera, prvostepeni sud zaključuje da je transporter opasna stvar. U smislu člana 173. Zakona o obligacionim odnosima, šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću smatra se da potiče od te stvari, odnosno djelatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete (Iz obrazloženja odluke – op. a).

(Vs BiH, Pž. 538/90, od 13. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 58.

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 177. ZOO)

11. Vlasnik stroja (pile za rezanje drva) kod kojega je oštećenik radio odgovara po načelu objektivne odgovornosti za štetu koju je radnik pretrpio na radu ili u vezi s radom.

(Vs H, Rev. 9/1983, od 5. 5. 1983. – Psp 23 – 100)

12. Federacija (riječ je o bivšoj SFRJ – op. a) odgovara po opštim propisima o naknadi štete za štetu koju usljed povrede pretrpi vojno lice pri obavljanju vojnog zadatka skliznućem sa zamašćenog krova tenka.

(Vs BiH, Rev. 451/86, od 12. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 35)

13. Prema sudskoj praksi opasna stvar je i:

- cijev za transport zagrijanog vodonika izgrađena od neadekvatnog materijala (Vs BiH, Pž. 407/89 od 22. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 56)

http://www.advokat-prnjavorac.com

- neispravnog lifta u stambenoj zgradi (Vs BiH, Rev. 616/84 od 24. 1. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 17)

- parkirano vozilo s obzirom na svoj položaj (Vs BiH, Rev. 310/89 od 21.12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 89)

- neispravna stolica u frizerskom salonu (Vs BiH, Rev. 713/89 od 28. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 70)

- željezni pomični gol (Vs RH, Rev. 2734/93 od 18. 10. 1994. - Izbor odluka 1/1997 – 56)

- majmun koji se otrgao sa lanca u dvorištu (Vs BiH, Rev. 70/88 od 8. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 1/1989 – 62)

- stepenice koje nemaju rukohvat (Žs u Koprivnici, Gž. 668/99 od 26. 8. 1999. - Izbor odluka 2/1999 – 33)

- pas koji se bez kontrole vlasnika kreće dvorištem i ispred kuće (Vs, Rev. 2425/97 od 15. 2. 2000. - Izbor odluka 1/2000 - 42)

- pištolj je sa stanovišta građanskog prava opasna stvar (Vs BiH, Rev. 390/89 od 28. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 55)

- kombajn u pokretu (Vs BiH, Rev. 31/87. od 28. 9. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 42)

- neispravni medicinski instrumenti (Vs BiH Rev. 102/85 od 11. 6. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 – 16)

- zaleđena staza prekrivena snijegom u krugu kasarne (Vs BiH, Rev. 573/85 od 20. 2. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 38)

- veliki broj košnica u neposrednoj blizini stoke na ispaši (Vs BiH, Rev. 506/88. od 11. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 123)

14. Nižestupanjski sudovi su i po stajalištu ovoga suda pravilno zaključili da fasada, odnosno žbuka na pročelju zgrade kod koje zbog dotrajalosti postoji opasnost od pucanja i padanja na pločnik predstavlja opasnu stvar budući da ugrožava sve koji se kreću pločnikom (čl. 173. ZOO-a), te da je revident kao vlasnik zgrade odgovoran tužiteljima za nastalu štetu (Iz obrazloženja odluke – op. a).

(Vs RH, Rev. 716/1996, od 26. 1. 2000. - Izbor odluka 1/2000 – 49/36.

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 174. ZOO)

15. Propust imaoca opasne stvari da ukloni izvor opastosti nastanka štete koja potiče od te stvari, čini ga objektivno odgovornim za naknadu štete, jer se smatra da šteta potiče od opasne stvari, izuzev ako se dokaže da ta stvar nije prouzrokovala štetu.

(Vs RCG, Rev. br. 279/95. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

16. Brodica na motorni pogon opasna je stvar.

Iz obrazloženja:

"U pravu su, naime, tužitelji da je brodica na motorni pogon opasna stvar u smislu odredbe čl. 173. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 118/99), te da za štetu od opasne stvari odgovara njezin imalac, dakle vlasnik, po načelu objektivne odgovornosti."

(Vs RH, Rev. 2041/98, od 20. 6. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 48)

17. Njiva nije opasna stvar pa za štetu od vatre na njivi ne odgovara imalac njive, po pravilima o odgovornosti, već lice koje je vatru zapalilo.

(Vs Srbije, broj Rev. 3849/95, od 13. 9. 1995. – Gp, broj 5/00)

http://www.advokat-prnjavorac.com

II – OPASNA DJELATNOST

18. Kada je šteta posljedica opasne djelatnosti štetnik odgovara po načelu uzročnosti tako da se smatra da ona potiče od opasne djelatnosti, izuzev ako se dokaže da ona nije uzrok štete, pa oštećeni ne mora dokazivati da je štetnik kriv za štetu, već je dovoljno da dokaže da pretrpljena šteta potiče od opasne djelatnosti.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca da mu tuženi naknadi štetu koju je pretrpio na radu kod tuženog.

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su utvrdili sljedeće činjenično stanje: 1. tužilac je u vrijeme štetnog događaja koji se zbio noću 2/3. decembra 1994. godine, kao obveznik radne obaveze, obavljao poslove obezbjeđenja radne snage i imovine u industrijskoj pekari tuženog; 2. tužiocu je ove noći nanijeta teška tjelesna povreda od neidentifikovane grupe vojnika Vojske RS koji su te noći ušli u krug pekare preskačući metalnu ogradu i 3. tužilac nije izazvao sukob sa ovom grupom vojnika, niti svojim ponašanjem doprinio nastanku štetnog događaja.

Polazeći od ovog utvrđenja, a kraj nesporne činjenice da je priroda posla koju je obavljao tužilac u kritično vrijeme bila takva da je postojala evidentna mogućnost sukobljavanja tužioca sa nasilnicima, što se i ostvarilo, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je šteta koju je tužilac pretrpio posljedica opasne djelatnosti i da je za takvu štetu odgovoran tuženi koji je obavljao pekarsku djelatnost u svoju korist. U pitanju je, dakle, odgovornost po načelu uzročnosti koju ima u vidu odredba iz člana 173. Zakona o obligacionim odnosima (dalje. ZOO). Ovom odredbom, naime, utvrđena je pretpostavka uzročnosti tako da se smatra da šteta potiče od opasne stvari ili opasne djelatnosti, izuzev ako se dokaže da ona nije uzrok štete, pa oštećeni ne mora dokazivati da je štetnik kriv za štetu, već je dovoljno da dokaže da pretrpljena šteta potiče od opasne stvari ili opasne djelatnosti. U konkretnom slučaju utvrđeno je da je šteta posljedica opasne djelatnosti, a za takvu štetu u smislu člana 174. st. 1. ZOO odgovara onaj koji obavlja ili organizuje određenu djelatnost u svoju korist. Ove odgovornosti štetnik (ovdje tuženik) se može osloboditi ako bi dokazao da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenog (ovdje tužioca) ili trećeg lica samo ako se radi o takvom ponašanju ovih lica koje nije moglo predvidjeti ili čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti (član 177. st. 2. ZOO). U ovoj stvari navedeni uslovi se nisu ostvarili jer je tuženi, s obzirom na prirodu i način posla koga je tužilac obavljao u vrijeme štetnog događaja, mogao predvidjeti mogućnost nastanka štetnog događaja, što su sudovi utvrdili, jednako kao i činjenicu da tužilac ni djelimično nije doprinio nastanku štetnog događaja.

Činjenica da tužilac u vrijeme štetnog događaja nije bio u radnom odnosu kod tuženog ne oslobađa tuženog od odgovornosti da naknadi štetu tužiocu, kako to neosnovano tvrdi revident, jer je u postupku utvrđeno da se štetni događaj desio za vrijeme važenja Zakona o primjeni Zakona o radnim odnosima za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja ("Službeni list RS", broj 1/94 – posebno izdanje) koji je odredbama člana 6. i 7. propisao da obveznici radne obaveze (ovdje tužilac) ostvaruju sva prava (pravo na zaštitu na radu, pravo na zaradu ...) koja se stiču po osnovu radnog odnosa, usljed čega se, a to nižestepeni sudovi pravilno uočavaju, ima uzeti da postoji odgovornost tuženog da naknadi štetu tužiocu po opštim načelima odgovornosti zaštetu, jer je uzrok štete nastao na radu kod tuženog i radom trećih lica koju je tuženi mogao predvidjeti.

(Vs RS, Rev. 31/97, od 16. 10. 1997. – Bilten 1/1999 – 91)

19. Neka je djelatnost povećana opasnost samo onda kad u njezinom redovitom tijeku, već po samoj njezinoj tehničkoj prirodi i načinu obavljanja, može biti

http://www.advokat-prnjavorac.com

ugroženo zdravlje ljudi ili imovine, tako da to ugrožavanje iziskuje povećanu pažnju osoba koje obavljaju tu djelatnost.

(Vs H, Rev. 298/88, od 13. 10. 1988. – Psp 43 – 76)

20. Puzanje po terenu pokrivenom travom pri obavljanju vojnog zadatka opasna je djelatnost

(Vs H, Rev. 2312/82, od 10. 8. 1983. – Psp 24 – 77)

21. Rad s herbicidima jest rad s opasnim sredstvima.

(Os Zadar, Gž. 551/82, od 2. 3. 1983. – Psp 24 – 89)

22. Prema sudskoj praksi opasna djelatnst je i:

- eksploatacija šljunka iz riječnog korita (Vs BiH, Rev. 601/84, od 17. 1 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 15)

- eksploatacija pjeska iz rudokopa (Vs BiH, Rev 232/87, od 11. 2. 1988. – ZIPS, broj 531 i Bilten Vs BiH 2/88 –41)

- održavanje hokejske utakmice bez postavljene zaštitne mreže za gledatelje (Vs RH, Rev. 2843/90, od 3. 4. 1991. - Izbor odluka 1993 – 119)

- ugostiteljska djelatnost u određenim okolnostima može predstavljati opasnu djelatnost (Vs H, Rev. 382/85, od 3. 4. 1985. – Psp 29 - 54 i Informator, broj 3358)

- lov, odnosno organiziranje lova je opasna djelatnost (Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 24 i Vs RH, Rev. 233/92, od 21. 5. 1992. - Izbor odluka 1994 – 164)

- utovor trupaca na teretno vozilo i vezivanje utovarenih trupaca (Vs BiH, Pž. 946/90, od 21. 11. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 55)

- sortiranje komada čelika za šaržu predstavlja posao sa povećanom opasnošću (Vs BiH, Pž. 797/88, od 27. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 120)

- sječa šume je opasna djelatnost (Vs BiH, Pž. 431/88, od 26. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 126)

- lomljenje i sječa grana djelatnost je s povećanom opasnošću (Vs H, Rev. 887/83, od 2. 10. 1983. – Psp 24 – 77)

- istovar članaka kompleta pontonskog mosta M-71 na licu mjesta jeste složena i opasna radna operacija (Vs BiH, Rev. 331/88, od 23. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 124)

- nošenje tereta uz prislonjene jednostruke ljestve na visinu jeste posao koji predstavlja povećanu opasnost (Vs BiH, Pž. 472/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 36)

23. Kada se tokom izvođenja radova na rekonstrukciji ulice pojave pukotine na susjednoj zgradi, pretpostavlja se da su oštećenja zgrade prouzrokovana ovim radovima.

Naručilac i izvodač radova su u takvom slučaju obavezni da ponude dokaze na okolnost da ne postoji uzročna veza između radova i oštećenja zgrade.

(Vs BiH, Rev. 469/83, od 20. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 36)

24. Igranje košarke, iako nosi određeni rizik od ozljede igrača, ni po svom sadržaju, a ni po pravilima igre nije djelatnost s povećanom opasnošću.

(Vs H, Rev. 1932/86, od 28. 1. 1987. – Psp 34 – 79)

http://www.advokat-prnjavorac.com

25. Postoji odgovornost države za štetu od eksplozije mine koja je posljedica propusta u obavljenom razminiravanju područja na kojem se provodila obuka vojnika.

(Vs RH, Rev. 1788/96, od 31. 3. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 43)

Ko odgovara za štetu

Član 174.

(1) Za štetu od opasne stvari odgovara njen imalac, a za štetu od opasne djelatnosti odgovara lice koje se njom bavi.

(2) Imaocem se smatra sopstvenik stvari, kao i društveno pravno lice koje ima pravo raspolaganja, odnosno kome je stvar data na privremeno korišćenje.

Napomena (RS): Odredbom člana 27. ZIDZOO, brisan je stav 2. člana 174. ZOO.

---

1. Organizacije penzijskog i invalidskog osiguranja imaju pravo na naknadu štete zbog prijevremene isplate penzija usljed nesreće na poslu u kojoj je povrijeđen radnik preduzeća, ako se obaveza preduzeća – štetnika može zasnovati na propisima o odgovornosti po osnovu krivice ili zbog djelovanja opasne stvari odnosno rada u okolnostima koje stvaraju povećanu opasnost.

(Vs FBiH, Pž. 313/98, od 15. 12. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 41)

2. Lice koje se bavi opasnom djelatnošću može biti obvezano na punu naknadu štete prouzrokovane tom djelatnošću i kada je prouzrokovanju štete djelimično doprinijelo treće lice.

Iz obrazloženja:

Tuženi ne pobija utvrđenje prvostepene presude da je njegov radnik poginuo u nesreći na poslu, vršeći opasnu djelatnost (utovor trupaca na teretno vozilo i vezivanje utovarenih trupaca) kojom se bavi tuženi, ni zaključak prvostepenog suda da je tuženi odgovoran za štetu u smislu člana 174. Zakona o obligacionim odnosima.

Tuženi u žalbi ukazuje da pored njegove odgovornosti za štetu postoji i odgovornost radne organizacije - prevoznika i da treba utvrditi udio njegove odgovornosti.

Prvostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je tuženog obvezao na punu naknadu štete, čak i ako bi postojala djelimična krivica prevoznika za štetu. Lice koje odgovara za štetu od opasne djelatnosti u smislu člana 174. Zakona o obligacionim odnosima, kao u konkretnom slučaju, može se osloboditi od odgovornosti, u cjelini ili djelimično samo pod uslovom propisanim u članu 177. Zakona o obligacionim odnosima. U smislu člana 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, imalac opasne stvari (a s njim je izjednačeno i lice koje se bavi opasnom djelatnošću), oslobađa se odgovornosti ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom trećeg lica (u konkretnom slučaju prevoznika) koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. Tuženi ni u žalbi ne tvrdi da se radi o ovakvoj radnji prevoznika, već samo tvrdi da je i prevoznik svojim propustima doprineo nastanku štete. U ovakvom slučaju (kada je nastanku štete djelimično doprinijelo treće lice) oštećenom solidarno odgovaraju za štetu i lice koje se bavi opasnom djelatnosti i treće lice, koje je u odnosu na lice odgovorno - po principu kauzaliteta dužno da konačno snosi naknadu srazmjerno težini svoje krivice.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Tužiteljica je, prema tome, bila ovlaštena da cjelokupnu naknadu štete zahtijeva od tuženog kao jednog od solidarnih dužnika (član 414. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) a tuženi može ako smatra da je i prevoznik doprinio nastanku štete, u posebnoj parnici tražiti regres dijela isplaćene naknade štete.

(Vs BiH, Pž. 946/90, od 21. 11. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 55)

3. Okolnost što su u kritičnom momentu zakazale kočnice automobila pa je zbog toga došlo do naleta na oštećenog ne može se pripisati slučaju već manama i svojstvima motornog vozila za koje odgovara vlasnik vozila.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 20)

4. Elektrodistributivno preduzeće ne odgovara za štetu prouzrokovanu tužiocima smrću njihovog sina i brata od strujnog udara u dodiru sa električnim vodom koji se protezao 80 cm iznad betonske ploče građevine u izgradnji, ako takvo ponašanje poginuloga nije moglo predvidjeti ni spriječiti.

(Vs BiH, Rev. 458/90, od 19. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 56)

5. Za štetu prouzrokovanu eksplozijom cijevi za transport zagrijanog vodonika (opasna stvar) solidarno odgovaraju imalac cijevi i proizvođač, ako je cijev izgrađena od neodgovarajućeg materijala

Iz obrazloženja:

Dana 29. aprila 1985. godine došlo je do eksplozije i požara na postrojenju tuženog (eksplodirala je cijev koja je služila za transport zagrijanog vodonika), usljed čega je izgubio život njegov radnik.

Pribavljanjem ekspertize stručnih institucija i nalaza i mišljenja vještaka utvrđeno je da je do eksplozije postrojenja došlo usljed toga što cijev nije bila od odgovarajućeg materijala. Iz navedenog proizilazi da je ova cijev opasna stvar, jer kroz nju prolazi vodonik, podložan snažnoj eksploziji, ako dođe do popuštanja materijala od koga je cijev sačinjena, a osiguranik tužiteljice je povrijeđen od neposrednog dejstva opasne stvari na kojoj je pravo raspolaganja imao tuženi, pa je on odgovoran za štetu u smislu čl. 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima.

Za donošenje zakonite i pravilne odluke u konkretnoj pravnoj situaciji nije bilo od značaja ko je proizvođač navedenog postrojenja (proizvođač bi, obzirom na odredbe člana 179. stav 1. ZOO, mogao biti solidarno odgovoran za štetu sa tuženim), jer je tuženi odgovoran za štetu, a tužiteljica se opredijelila da naknadu štete traži od tuženog. Činjenica ko je proizvođač stvari mogla bi da bude odlučna samo u postupku u kome bi tuženi tražio regres kao isplatilac, a prema odredbama člana 208. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 407/89, od 22. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 56)

6. Smatra se da radnik na sječi šume radi u okolnostima koje stvaraju povećanu opasnost, pa radna organizacija odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti.

Puhanje vjetra tokom sječe i unutrašnja natrulost stabla nisu okolnosti koje se podvode pod pojam više sile i ni djelimično ne otklanjaju objektivnu odgovornost za štetu.

(Vs BiH, Pž. 431/88, od 26. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 126)

7. Ako se ne može utvrditi pod kojim okolnostima je poginuo radnik - osiguranik zajednice penzijskog osiguranja prilikom rada na transporteru, koji predstavlja opasnu stvar, imalac stvari odgovara u cjelini za štetu nastalu isplatom porodične penzije.

(Vs BiH, Pž. 538/90, od 13. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 58)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Vlasnik čiji se majmun, razdražen iznenadnom grajom sa ulice, otrgao sa lanca u dvorištu, i na ulici povrijedio slučajnu prolaznicu, odgovara za štetu po načelu objektivne odgovornosti.

Iz obrazloženja:

Tuženi je vlasnik majmuna, kojeg je držao vezanog u dvorištu svoje kuće. Ulicom su naišli Romi sa medvjedom a iza njih grupa djece. Usljed mumlanja medvjeda i vike djece, majmun se uznemirio i otrgao sa lanca, pa kroz baštu došao na ulicu, gdje je nagrizao tužiteljicu, usljed čega je pretrpjela strah i fizičke bolove, kao i duševne bolove zbog unakaženosti.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilnom primjenom materijalnog prava odlučili tako što su tuženog obvezali da tužiteljici naknadi nematerijalnu štetu zbog prouzrokovanog straha i fizičkih bolova, kao i duševnih bolova zbog unakaženosti. Naime, odgovornost za štetu od opasne životinje, koja je pod nadzorom određenog lica, prosuđuje se po pravilima o odgovornosti za štetu od opasne stvari. Po tim pravilima za štetu od opasne stvari odgovara njen vlasnik (član 174. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 70/88, od 8. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 1/1989 – 62)

9. Imalac motornog vozila i zajednica osiguranja imovine i lica, kao osiguravač od odgovornosti za štetu prouzrokovanu upotrebom motornog vozila, mogu biti obavezani, kao solidarni dužnici, na naknadu štete.

(Vs BiH, Pž. 213/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 69)

10. Okolnosti da se u smeću nalaze i stakleni predmeti, ne čini čišćenje odnosno odnošenje smeća opasnom djelatnošću niti se u takvim okolnostima boca u smeću može smatrati opasnom stvari.

Iz obrazloženja:

"Zakon o obveznim odnosima ne određuje što se smatra opasnom stvari. Prema pozitivnoj sudskoj praksi to su stvari koje po svojim osobinama, namjeni ili položaju predstavljaju povećanu opasnost štete za okolinu pa ih stoga treba nadzirati povećanom pozornošću. Po ocjeni ovog suda činjenica što se među otpacima koje je čistila tužiteljica i između ostalog našla prazna staklena boca, nije neuobičajena pojava jer je općepoznata činjenica da se stakleni predmeti učestalo nalaze u otpacima što međutim ne čini čišćenje smeća opasnom djelatnošću. Prazna staklena boca niti po svojim osobinama, niti po mjestu na kojem se našla ne predstavlja opasnu stvar zbog čega po ocjeni ovog suda tuženik ne može odgovarati za štetu koja je nastala tužiteljici ni po kriteriju uzročnosti."

(Vs RH, Rev. 1740/1995 od 27. 10. 2000. - Izbor odluka 1/2000 – 50/37)

11. Zajednica za puteve prvenstveno odgovara za štetu zbog nepostavljanja saobraćajnog znaka "divljač na putu" na dijelu javnog puta kojim upravlja, na kome divljač često prelazi preko puta.

(Vs BiH, Pž. 795/88, od 27. 11. 1989. – Bilten Vs BiH 1/90 – 79)

12. Organizacija udruženog rada odgovara za štetu, ako rad na visini koji je i inače opasan, ne organizuje tako da obezbijedi potpunu sigurnost radnika.

Povrijeđeni radnik nije ni djelimično doprinio prouzrokovanju štete time što nije odbio da obavlja posao na koji je raspoređen ako opasnost za radnika njegovih kvalifikacija nije bila očigledna.

Iz obrazloženja:

U postupku je utvrđeno da je osiguranik tužiteljice, a radnik tuženog, koji je priučeni stolar, teško povrijeđen na radu. Do povrede je došlo kada je radnik već bio

http://www.advokat-prnjavorac.com

zamoren, pošto je radio više od 10 sati, a nastala je usljed pada radnika sa vrha Ijestava visokih tri metra prislonjenih uz parni kotao. Osiguranik tužiteljice je pokušao da kantu koju je nosio doda drugom radniku i tom prilikom je poremetio ravnotežu, a kad se uhvatio za ventil kotla ovaj se odvojio od ležišta, što je izazvalo pad sa visine.

Prvostepeni sud nalazi da je putem vještaka utvrđeno da je do povrede došlo zbog propusta u organizaciji posla, jer se rad na visini trebao obavljati tako da se postave skele sa nogarima ili da se u gornjem dijelu kotla postavi kolotura na gredi, pa pomoću konopca izvlači teret za čišćenje kotla, a ne korištenjem jednostrukih ljestava.

Kako je do povrede radnika došlo radom na visini usljed naprijed navedenih propusta tuženog, prvostepeni sud nalazi da je tuženi odgovoran za štetu po principu objektivne odgovornosti saglasno članovima 154. stav 2., te 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima, a da je neosnovan prigovor podijeljene odgovornosti zasnovan na mišljenju vještaka da je uzrokovanju povrede doprinio i sam radnik, time što nije odbio da obavlja posao na koji je raspoređen, jer opasnost nije bila tako očigledna da bi je povrijeđeni (priučeni stolar) mogao uočiti i odbiti obavljanje povjerenog mu radnog zadatka.

Izloženo stanovište prihvata i drugostepeni sud.

Ovo stoga što je obaveza tuženog (njegovih odgovornih radnika) da rad na visini organizuje tako da se može obavljati bez opasnosti za bezbjednost radnika.

Pravilno prvostepeni sud nalazi da je neosnovan prigovar podijeljene odgovornosti, jer priučeni stolar nema takvu stručnu kvalifikaciju da ocijeni opasnost kojoj se izlaže nošenjem tereta uz prislonjene jednostruke ljestve na visinu, da bi mogao odbiti obavljanje naređenog mu posla, ali je tuženi morao imati takve organizatore posla koji te opasnosti moraju uočiti i dozvoliti obavljanje posla tek kad se stvore bezbjedni uslovi za rad.

(Vs BiH, Pž. 472/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 36)

13. Elektroprivredna organizacija kao imalac niskonaponske električne mreže odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti, ali se može ekskulpirati ako dokaže da nije mogla ni predvidjeti, ni izbjeći postupke oštećenog koji su u uzročnoj vezi sa štetom.

Iz obrazloženja:

Opravdano se u reviziji navodi da prvostepena presuda ne sadrži razloge o činjenicama odlučnim za ocjenu odgovornosti tuženoga. Poginuli je smrtno nastradao od strujnog udara u dodiru sa NNM Kako je NNM opasna stvar, odgovornost tuženoga kao njenog imaoca prosuđuje se po odredbama člana 173., 174. i 177. ZOO. Tuženi je u toku postupka tvrdio da se u smislu odredbe čl. 177. st. 2. navedenog zakona stiču uslovi za njegovo oslobađanje od odgovornosti jer da je do pogibije došlo isključivo njegovom radnjom, odnosno radnjom njegovog srodnika - prvotužitelja koje on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. Prvostepena presuda ne sadrži razloge o tome da li je tuženi radnju poginuloga (preskakanjem preko NNM) i radnju prvotužitelja (nestručno obezbjeđenje NNM) mogao predvidjeti i da li je štetne posljedice tih radnji mogao izbjeći ili otkloniti. Iz izloženog obrazloženja prvostepene presude slijedi da prvostepeni sud odgovornost tuženog zasniva na okolnosti da tuženi nije zaključio sa prvotužiteljem ugovor o izmještanju NNM (ovi bi razlozi ukazivali da sud odgovornost tuženoga prosuđuje po principu krivice). Međutim, suprotno ocjeni prvostepenog suda, nepremještanje NNM ne može se smatrati propustom tuženog jer je u smislu odredbe čl. 42. stav 4. Opštih uslova za isporuku električne energije ("Službeni list SRBiH", broj 20/76) potrošač dužan da snosi troškove izmještanja NNM, pa u situaciji, kada je prvotužitelj neopravdano odbio da

http://www.advokat-prnjavorac.com

plati ove troškove, nema propusta na strani tuženoga što u primjerenom roku nakon podnošenja zahtjeva nije izvršio premještanje NNM.

Tuženi je u žalbi protiv prvostepene presude ukazao na navedene propuste prvostepenog suda. U vezi ovih žalbenih navoda drugostepeni sud je ocijenio da je tuženi kao imalac NNM obzirom da je znao da se može upotrijebiti bez njegove kontrole, jer mu je podnesen zahtjev za njeno izmještanje, trebao je obezbijediti bez odlaganja i bez obzira da li su se sticali uslovi za izmještanje. Ovi razlozi bi upućivali na zaključak da je tuženi mogao predvidjeti radnju poginulog odnosno njegovog oca i da je štetne posljedice te radnje mogao izbjeći.

Međutim, drugostepeni sud ne navodi koje bi to mjere obezbjeđenja bile, pri tome zanemarujući da su mjere zaštite imovine i Ijudi od uticaja niskonaponske mreže regulisane odredbom čl. 106 - 122. Pravilnika o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektro-energetskih vodova ("Službeni list SFRJ", br. 51 /73, 69/73 i 11 /80), te da je NNM prije nego što je prvotužitelj na njoj izvršio nestručne radove, izgrađena saglasno odredbama navedenog pravilnika. Zbog navedenih propusta drugostepena presuda se ne može ispitati čime je drugostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz čl. 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku.

(Vs BiH, Rev. 46/87, od 22. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 44)

14. Za štetu usljed smrti pacijentkinje nad kojom je, uz njen pristanak, ljekar odgovarajuće specijalnosti izvršio abortus, odgovara isključivo štetnik, pa nema uslova za podjelu odgovornosti.

(Vs S, broj Rev. 1048/98, od 18. 3. 1997. – Gp, broj 6/00)

15. Drvena građa, složena na krovnoj gredi u području za koje je uobičajeno da pušu jaki vjetrovi, predstavlja opasnu stvar.

Iz obrazloženja:

"Drvena građa, naime, koju je tuženik imao složenu na krovnoj deki, podignuta je 3,5 metra iznad tla u području za koje je uobičajeno da pušu jaki vjetrovi koji je mogu i otpuhnuti, što se u konkretnom slučaju dogodilo, predstavlja opasnu stvar. Stoga je pravilno daljnje stajalište sudova nižega stupnja da tuženik kao imatelj spomenute građe odgovara za štetu koja je od nje nastala, tj. kad je jak vjetar tu građu dijelom otpuhnuo s krovne deke na tužiteljičin automobil, od čega je nastala šteta, po kriteriju uzročnosti (čl. 174. st. 1. Zakona o obveznim odnosima). Stoga se on može osloboditi odgovornosti ako dokaže da šteta potječe od nekog uzroka koji se nalazi izvan stvari, a čije se djelovanje nije moglo predvidjeti ni izbjeći ili otkloniti (čl. 177. st. 1. Zakona o obveznim odnosima). U ovom sporu je utvrđeno da je u vrijeme nastanka štete puhala bura olujne jačine. Puhanje takve bure može se predvidjeti jer je opće poznato da takva bura puše gotovo svake godine barem jedanput uz obalu Jadrana, pa tako i na području u blizini R., gdje se šteta dogodila. Kod toga nije odlučno što bura baš te jačine kakva je puhala kritične zgode nije po podacima Republičkog hidrometeorološkog zavoda puhala posljednjih 20 godina prije štetnog događaja, na koju činjenicu tuženik posebno upire u reviziji, jer je općenito puhanje jake i olujne bure predvidiva okolnost u tim područjima, kako je prije navedeno, kao što su pravilno zauzeli stajalište i sudovi nižeg stupnja. Prema tome, u konkretnom slučaju ne postoje pretpostavke za oslobođenje tuženika od odgovornosti za štetu."

(Vs RH, Rev. 1131/92, od 17. 9. 1992. – Izbor odluka 1994 – 105/163)

16. Radovi na intenzivnoj eksploataciji šljunka iz riječnog korita predstavljaju djelatnost sa povećanom opasnošću, pa organizacija udruženog rada koja se bavi tom djelatnošću odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti (radovi su izazvali pomjeranje toka rijeke i odnošenje priobalnog zemljišta).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Obaveza na naknadu štete ne može ni djelimično biti umanjena time što je štetni efekat radnje tuženog povećan prirodnim faktorima (sastavom tla i povećanim vodostajem), jer u slučaju sadejstva ljudske radnje i prirodnih događaja kod prouzrokovanja štete, za sve štetne posljedice odgovara lice koje je preduzelo štetnu radnju.

(Vs BiH, Rev. 601/84, od 17. 1 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 15)

17. Grad, kao vlasnik zgrade, odgovara za štetu nastalu padanjem sa fasade dotrajale žbuke kao opasne stvari, koje ga odgovornosti ne oslobađa prenošenje održavanja zgrade na specijalizirano poduzeće.

Iz obrazloženja:

"Prvostupanjski sud je utvrdio, koja utvrđenja je prihvatio i sud drugog stupnja i to:

- da su sva tri tužitelja ozlijeđena dana 27. listopada 1993. godine, kada su na njih pali komadi žbuke s pročelja zgrade,

- da je vlasnik zgrade revident.

S obzirom na navedena utvrđenja nižestupanjski sudovi su i po stajalištu ovoga suda pravilno zaključili da fasada, odnosno žbuka na pročelju zgrade kod koje zbog dotrajalosti postoji opasnost od pucanja i padanja na pločnik predstavlja opasnu stvar budući da ugrožava sve koji se kreću pločnikom (čl. 173. ZOO-a), te da je revident kao vlasnik zgrade odgovoran tužiteljima za nastalu štetu (čl. 174. ZOO-a).

Ovo stoga jer revident kao vlasnik zgrade, se ne može osloboditi odgovornosti za štetu, činjenicom što je dužnost održavanja zgrade prenio na specijaliziranu organizaciju – Gradsko stambeno komunalno gospodarstvo Z., jer je revident dužan preko svojih službi nadzirati rad te specijalizirane organizacije, te poduzimati mjere kojima se osigurava njihovo funkcioniranje i ne oslobađa se odgovornosti za štetu koja nastane zbog nepridržavanja navedenih obveza."

(Vs RH, Rev. 716/1996, od 26. 1. 2000. - Izbor odluka 1/2000 – 49/36)

18. Lica koja su postavila svoje pčele (60 košnica) u neposrednu blizinu livade na kojoj se napasa stoka odgovaraju za štetu prouzrokovanu uginućem konja od ujeda velikog broja pčela.

Iz obrazloženja:

Prema činjeničnim utvrđenjima iz nižestepenih presuda do štetnog događaja je došlo na taj način što je tužilac na svojoj parceli privezao radi ispaše kobilu sa ždrijebetom koje nije bilo privezano, dok su tuženi na susjednu parcelu pcstavili 60 košnica pčela. Tužilac je zatekao uginulu kobilu u obližnjem potoku i ždrijebe takođe u vodi koja je bila duboka oko 50 cm, tako da je veći dio trupa uginulih životinja bio iznad vode.

Pozivajući se na uzajamno saglasne iskaze saslušanih svjedoka, među kojima i vještaka koji je pregledao leševe uginulih konja, nižestepeni sudovi su utvrdili na leševima vidljive otoke od ujeda pčela koji su pokrivali gotovo cijelu površinu dijelova tijela iznad površine vode, pa su iz tih dokaza, kao i iz nalaza i mišljenja veterinara izveli zaključak da je do uginuća kobile i ždrijebeta došlo usljed alergične reakcije na ujede pčela koje su poticale iz košnica tuženih.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da je odgovornost tuženih, kao vlasnika pčela, koje su i po ocjeni ovog suda i okolnostima pod kojima se desio štetni dagađaj opasna stvar (veliki broj košnica u neposrednoj blizini tužiočeve stoke na ispaši), zasnovana na odredbama čl. 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 506/88, od 11. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 123)

http://www.advokat-prnjavorac.com

19. Vojnik koji je u odsustvu starješine samoinicijativno preduzeo potrebnu radnu operaciju u okviru radnog zadatka nije doprinio prouzrokovanju štete, samo zbog toga što nije imao izričito naređenje da izvede tu radnju.

Iz obrazloženja:

"Tužilac je zadobio teške tjelesne povrede prilikom istovara članaka kompleta pontonskog mosta M-71 sa transportnog vučnog vozila na tlo. Tom prilikom je spala sajla, a sajla se nije mogla namjestiti na drugi način "sem rukom i penjanjem na platformu ponovno postaviti na za to određeno mjesto". Ova operacija mora se obavljati pod kontrolom i komandom starješine. Utvrđeno je i da se tužilac, u cilju postavljanja sajle, popeo na platformu vozila na kojem su transportovani članci kompleta pontonskog mosta M-71 i da ga je tom prilikom sajla teško povrijedila, što je imalo za posljedicu gubitak desnog oka. Iz daljih činjeničnih utvrđenja također slijedi da se prilikom izvođenja složene operacije istovara članaka kompleta pontonskog mosta M-71 starješine vojne jedinice nisu nalazile na licu mjesta. Kako se radi o šteti, koju je tužilac pretrpio prilikom izvođenja složene i opasne radne operacije, to se odgovornost tužene za štetu zasniva na primjeni principa uzročnosti (objektivna odgovornost), koja je regulisana odredbama čl. 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78)".

(Vs BiH, Rev. 331/88. od 23. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 124.

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 177. ZOO)

20. Treća osoba za koju se obavlja rad strojem (poljoprivredni stroj za guljenje kukuruza) ne smatra se poduzetnikom pogona u slučaju kad vlasnik stroja sam obavlja rad strojem, pa stoga on, a ne treća osoba, odgovara za štetu uzrokovanu radniku pogonom stroja.

(Vs H, Rev. 1375/87, od 18. 2. 1989. – Psp 44 – 135)

21. Organizacija udruženog rada koja je svog radnika sa propisanom stručnom spremom (položen ispit za vozača b-kategorije) rasporedila na radno mjesto vozača putničkog automobila ne odgovara za štetu prouzrokovanu njegovom smrću ako je takva šteta prouzrokovana isključivo usljed propusta poginulog pri upravljanju motornim vozilom, jer ona takve propuste, s obzirom na kvalifikaciju radnika, nije mogla predvidjeti, niti štetnu posljedicu izbjeći ili otkloniti.

(Vs BiH, Rev. 439/83, od 20. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 27)

22. Mokar pod u trgovini gdje se kreću kupci predstavlja opasnu stvar, pa tuženi za naknadu štete odgovara tužitelju po objektivnom kriteriju.

Iz obrazloženja:

U postupku i nije bilo sporno, a to se ne dovodi u sumnju niti revizijskim navodima da je pod u trgovini bio mokar, a u onom dijelu kojim se kreću kupci. Stoga je pravilna prosudba nižestupanjskog suda da tuženica za nadoknadu štete tužitelju odgovara po objektivnom kriteriju, jer mokar pod u trgovini gdje se kreću kupci, predstavlja opasnu stvar. Zato tuženica odgovara pozivom na odredbu iz čl. 174. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91, 73/91 i 3/94 - dalje: ZOO).

Kraj utvrđene činjenice da se tužitelj upustio u prolaženje mokrim dijelom trgovine tuženika, pravilan je i zaključak nižestupanjskih sudova da je tužitelj svojim ponašanjem doprinio vlastitoj šteti, ali ne više od 10%, kako se to revizijom sugerira.

(Vs RH Rev 1905/97, od 29. 8. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 41)

23. Ne može se u cijelosti isključiti odgovornost vlasnika kombajna za štetu prouzrokovanu smrću maloljetnika koji je dospio pod točkove kombajna pošto se od buke motora preplašila konjska zaprega kojom je upravljao.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Polazeći od navedenog činjeničnog opisa saobraćajne nesreće i mišljenja saobraćajnog vještaka, nižestepeni sudovi su zaključili da na strani tuženog nema krivice za štetu, koja je tužiocima pričinjena smrću njihovog sina, odnosno brata u opisanoj saobraćajnoj nesreći.

Prednji zaključak, međutim, ne bi se mogao s pouzdanjem prihvatiti. Naime, u konkretnom slučaju nije sigurno da je tuženi upravljajući kombajnom prouzrokovao saobraćajnu nesreću. Međutim, s obzirom da je tuženi upravljao kombajnom u pokretu koji je stoga predstavljao "opasnu stvar" valjalo je odgovorost tuženog za štetu razmotriti primjenom člana 174. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), te pri tome imati u vidu da se u smislu člana 177. st. 1. i 2. citiranog zakona imalac opasne stvari mogao osloboditi odgovornosti samo ako bi dakazao da šteta potiče od nekog uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se djejstvo nije moglo predvidjeti, ni izbjeći ili otkloniti, kao i u slučaju ako bi bilo dokazano da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenog ili trećeg lica, koju on nije mogao predvidjeti, i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti.

Osim toga, odredba člana 56. stav 4. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", broj 63/80), u uslovima nedovoljne širine puta ili ako je zbog neke druge prepreke mimoilaženje na putu onemogućeno, s obzirom na osobine puta i okolnosti saobraćaja, nalagala je vozaču da se prvi zaustavi i da po potrebi kretanjem unazad ili na drugi način pomjeri svoje vozilo i zauzme na putu položaj koji omogućava bezbjedno mimoilaženje.

Prema tome, prilikom prosuđivanja odgovornosti tuženog za nastalu štetu nižestepeni sudovi su se morali rukovoditi citiranim zakonskim propisima i pri tome imati u vidu da je opšte poznata činjenica da se seoski konji, nenaviknuti na buku motora i susreta sa motornim vozilima, često znaju poplašiti, pa se zato ne može prihvatiti zaključak nižestepenih sudova da je u konkretnom slučaju tuženog iznenadio što se konj zaprežnih kola "najednom poplašio", jer se najvjerovatnije, ovakvo reagovanje konja prilikom mimoilaženja sa kombajnom u pokretu na uskom seoskom putu, moglo očekivati.

(Vs BiH, Rev. 31/87. od 28. 9. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 42)

24. Pas koji se bez nadzora kreće gradskom ulicom predstavlja povećanu opasnost za okolinu, pa vlasnik psa odgovara po kriteriju objektivne odgovornosti za štetu nastalu naletom psa na automobil.

Iz obrazloženja:

Pravilno su nižestupanjski sudovi otklonili stajalište tuženika, da se u konkretnom slučaju ponašanje psa može tretirati kao ponašanje pješaka u prometu, kao i prosudbu da bi se pas mogao smatrati opasnom stvari samo s obzirom na njegova svojstva.

Pravilan je zaključak nižestupanjskih sudova da pas vučjak, koji se bez nadzora kreće gradskom ulicom predstavlja povećanu opasnost za okolinu, pa je stoga odgovornost prvo i drugotuženika kao vlasnika psa utemeljena s osnovom na objektivne odgovornosti temeljem odredbe iz čl. 174. Zakona o obveznim odnosima.

(Vs RH, Rev. 1834/95, od 12. 10. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 40)

25. Organizator akcije (mobe) sječe stabala odgovara za štetu koju pretrpi i nepozvani učesnik sječe.

Iz obrazloženja:

U postupku pred nižestepenim sudovima su utvrđene odlučne činjenice.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Na zemljištu u vlasništvu tuženoga je trebalo posjeći nekoliko jablanova. Za taj posao angažovan je G. M. kao sjekač sa motornom pilom. Tu su bila oba tužena i još nekoliko komšija. Tužilac je slučajno naišao, pa se sam uključio u akciju sječe jablanova. Jablan čija je sječa bila na redu je privezan sajlom za obližnje orahovo stablo, pa je pomoću te sajle i vitla trebalo usmjeriti pad stabla. Tužilac je držao vitlo, koje mu se u momentu padanja stabla izmaklo, pogodilo ga u nogu usljed čega je pretrpio tjelesnu povredu, odnosno štetu čiju je naknadu tražio u ovoj parnici.

Pomenute okolnosti ukazuju na zaključak da je šteta prouzrokovana u okolnostima povećane opasnosti pa s obzirom na to za štetu odgovaraju lica u čiju korist se obavlja sječa stabala (član 174. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Okolnost što su tuženi za izvršenje sječe angažovali određena lica, ne može se uzeti kao razlog za oslobođenje od odgovornosti za štetu, kada je očigledno da su prihvatili učešće tužioca, a nema dokaza da je pretrpio štetu zbog svoje nepažnje ili krivnjom drugih lica (član 177. stav 2. Zakona o obligacaonim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 492 /86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 36)

26. Za štetu koju pretrpi korisnik puta zbog neobezbjeđenja kosine - vertikalnog usjeka, odgovara zajednica koja upravlja putem, a ne investitor.

Iz obrazloženja:

Tuženi su obavezni da tužiocu solidarno naknade štetu koju je tužilac po osnovu kasko osiguranja naknadio svom osiguraniku za oštećenje vozila 8. septembra 1983. godine na magistralnom putu, na taj način što je odronjeno kamenje sa vertikalnih stijena palo na vozilo koje se kretalo kolovozom.

Odgovornost za nastalu štetu na strani prvotužene zajednice za puteve prvostepeni sud nalazi u tome što je 14. septembra 1978. godine put predat na upravljanje i održavanje prvotuženoj, a drugotuženog što kao investitor nije otklonio nedostatke u izvedenim radovima prilikom izgradnje puta, koji nedostaci su konstatovani u zapisniku o primopredaji puta i upotrebnoj dozvoli.

Kod u postupku utvrđenih odlučnih činjenica da je put na kojem je došlo do oštećenja vozila osiguranika tužioca još 1978. godine predat na upravljanje i održavanje prvotuženoj i da je nesporna visina štete koju je tužilac isplatio svom osiguraniku, neosnovani su žalbeni navodi prvotužene da nije odgovorna za nastalu štetu i da je na utvrđeno činjenično stanje pogrešno primijenjeno materijalno pravo kada je obavezana da tu štetu naknadi.

Ovo stoga što je od dana davanja upatrebne dozvole za put i izvršene primopredaje puta zajednica za puteve dužna održavati put u takvom stanju koje omogućava bezbjedno kretanje korisnika puta, bez obzira na to u kakvom je stanju primila put.

Zbog propusta u održavanju puteva kojim upravlja po odredbi člana 41. Zakona o putevima ("Službeni list SRBiH", broj 6/78), zajednica za puteve odgovara za štetu koja nastane korisnicima puteva, a u konkretnom slučaju prvotužena nije poduzela radove predviđene u odredbi člana 42. stav 1. tačka 2. Zakona o putevima (radove na održavanju kosina, bankina, nasipa, usjeka i dr.), koje je po zakonu marala poduzeti da bi obezbijedila sigurnost korisnika puta, pa je zbog nepoduzimanja odgavarajućih radova i došlo da oštećenja vozila osiguranika tužioca.

Kako je drugotuženi predao put prvotuženoj, a prvotužena je nakon primopredaje puta po zakonu u obavezi da put održava i odgovara za štetu koja korisnicima nastane na putu zbog njegovog neurednog održavanja, na utvrđeno činjenično stanje pogrešno je primijenjeno materijalno pravo kada je i drugotuženi obavezan da solidarno sa prvotuženim naknadi štetu tuziocu, bez obzira na to da li je drugotuženi pro-

http://www.advokat-prnjavorac.com

pustio da otkloni nedostatke u izvedenim radovima prije ili iza primopredaje, jer na njegovoj strani nedostaje pasivna legitimacija.

(Vs BiH, Pž. 497/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 50)

27. Imatelj željezničke kompozicije i imatelj kolosijeka solidarno odgovaraju za štetu od opasne stvari, jer te stvari čine tehnološku cjelinu i istodobnom se upotrebom obiju stvara pojačana opasnost za okolinu.

(Vs H, Rev. 2489/1982, od 6. 4. 1983. – Psp 23 – 100)

28. Lice koje eksploatiše pijesak iz rudokopa sa čijih se bočnih strana povremeno ruši kamen, obavlja opasnu djelatnost, pa odgovara za štetu po načelu objektivne odgovornosti.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnog stanja utvrđenog u nižestepenim presudama proizilazi da je prvotuženi vršio eksploataciju pijeska u svrhu nasipanja puta iz napuštenog rudišta sa skoro vertikalnim bočnim stranama otkopa, uslijed čega se stalno odronjava pijesak a povremeno se rušilo kamenje i stijene do 5O0 kg težine, da je prvotuženi angažovao tužitelja da vrši utovar pijeska na kamion, da se u vrijeme dok se tužilac nalazio na kamionu radi ravnanja tovara, sa bačne litice obrušio kamen težine 200 kg, da je tužitelj kada je primijetio da kamen pada prema kamionu pokušao da iskoči iz kamiona, zapeo za lanac za uvezivanje stranica kamiona, pao i tom prilikom slomio obje podlaktičke kosti uz jako iščašenje lijevog ručnog zgloba.

Polazeći od navedenog činjeničnog utvrđenja drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je ocijenio da prvotuženi odgovara tužiocu za pretrpljenu štetu po osnovu odgovornosti za štetu od opasne djelatnosti, a ne po osnovu krivice, kako to nalazi prvostepeni sud. Eksploatacijom pijeska iz napuštenog rudišta u kojem zbog strmih litica stalno dolazi do obrušavanja kamenja odnosno stijena velike težine, tužitelj se bavio ovom djelatnošću, a za štetu nastalu od opasne djelatnosti odgovara lice koje se njome bavi (pravna pravila imovinskog prava, sada odredba člana 174. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 232/87, od 11. 2. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 41)

29. Vlasnik frizerskog salona odgovara za štetu trećem licu (mušteriji) koja mu je prouzrokovana usljed pada sa neispravne stolice.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je pretrpjela tjelesnu povredu u frizerskom salonu tuženog na taj način što je pala sa stolice kada se odvojio naslon, na koju je sjela po sugestiji radnice tuženog vlasnika salona.

U ovom slučaju stiču se dva osnova odgovornosti: a) šteta je u uzročnoj vezi sa postupanjem radnika tuženoga, a on nije dokazao da je njegova radnica postupila onako kako je trebalo (član 171. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima); b) postoji i objektivna odgovornost za štetu jer je šteta prouzrokovana upotrebom neispravne stolice koja je upravo zbog toga predstavljala opasnu stvar (čl. 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 713/89, od 28. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 70)

30. Osiguravač je obavezan da naknadi štetu nastalu sudarom sa motornim vozilom nepropisno zaustavljenim na javnom putu.

Iz obrazloženja:

Pojam upotrebe motornog vozila iz člana 51. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (“Službeni list SFRJ”, broj 24/76) obuhvata razne situacije

http://www.advokat-prnjavorac.com

koje su u vezi sa upotrebom vozila prema njegovoj namjeni. U taj pojam se može uvrstiti i nepropisno parkiranje motornog vozila na javnom putu, ako usljed toga nastanu štetne posljedice, što povlači za sobom odgovornost za štetu vlasnika vozila (član 154. Zakona o obligacionim odnosima). Isto važi i za situaciju kada parkirano vozilo s obzirom na svoj položaj predstavlja opasnu svar (član 173. ZOO), što znači da pod ovim pretpostavkama postoji i obaveza osigurača (zajednice osiguranja imovine i lica) kod kojeg je vlasnik vozila osiguran od odgovornosti, da oštećenom naknadi štetu.

(Vs BiH, Rev. 310/89, od 21.12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 89)

31. Ruševna zgrada kod koje zbog dotrajalosti postoji opasnost pucanja i padanja dijelova zgrade na pločnik i dr. predstavlja opasnu stvar, pa za štetu nastalu na parkiranom vozilu uz zgradu odgovara vlasnik zgrade.

(Vs RH, Rev. 829/98, od 18. 4. 2001. - Izbor odluka – 2/2001 – 39)

32. Lice koje protupravno zasnuje državinu na nepokretnosti u kojoj postoje vodovodne instalacije pa se voda izlije, odgovara vlasniku za štetu po pravilima objektivne odgovornosti.

(Vs S, broj Rev. 3256/96, od 6. 11. 1996. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

33. Salonitna cijev ostavljena na nezaštićenom krovištu predstavlja opasnu stvar, pa za štetu nastalu padom cijevi (na automobil) odgovara njezin imalac.

Iz obrazloženja:

Obzirom na utvrđenje nižestupanjskih sudova da je do oštećenja tužiteljičina vozila došlo padom salonitne cijevi s krovišta objekta tužene, koja cijev obzirom na svoje dimenzije te položaj (cijev dužine cca 1 m, promjera 12 cm bila ostavljena na nezaštićenom krovištu četverokatnice, te se uslijed snažnih udara olujne bure otkotrljala i pala s krova) predstavlja opasnu stvar za koju tužena kao njen imalac (čl. 174. Zakona o obveznim odnosima odgovara po načelu objektivne odgovornosti (čl. 154. st. 2. ZOO), pa kako u konkretnom slučaju nema elemenata za njenu ekskulpaciju u smislu odredbe čl. 177. st. 1. ZOO, to su pravilno utvrdili da tužena odgovara za štetu tužiteljici.

Naime, olujna bura na području Š. je učestala pojava koja je izvjesna i predvidiva, pa se ne može smatrati višom silom. S druge pak strane tužena ničim nije dokazala da bi tužiteljičino vozilo bilo parkirano na nedopuštenom mjestu, odnosno da salonitna cijev koja je oštetila tužiteljičin automobil nije pala s krova objekta tužene.

(Vs RH, Rev. 1738/97, od 8. 3. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 39)

34. Drvena građa, složena na krovnoj gredi u području za koje je uobičajeno da pušu jaki vjetrovi, predstavlja opasnu stvar.

Iz obrazloženja:

"Drvena građa, naime, koju je tuženik imao složenu na krovnoj deki, podignuta je 3,5 metra iznad tla u području za koje je uobičajeno da pušu jaki vjetrovi koji je mogu i otpuhnuti, što se u konkretnom slučaju dogodilo, predstavlja opasnu stvar. Stoga je pravilno daljnje stajalište sudova nižega stupnja da tuženik kao imatelj spomenute građe odgovara za štetu koja je od nje nastala, tj. kad je jak vjetar tu građu dijelom otpuhnuo s krovne deke na tužiteljičin automobil, od čega je nastala šteta, po kriteriju uzročnosti (čl. 174. st. 1. Zakona o obveznim odnosima). Stoga se on može osloboditi odgovornosti ako dokaže da šteta potječe od nekog uzroka koji se nalazi izvan stvari, a čije se djelovanje nije moglo predvidjeti ni izbjeći ili otkloniti (čl. 177. st. 1. Zakona o obveznim odnosima). U ovom sporu je utvrđeno da je u vrijeme nastanka štete puhala bura olujne jačine. Puhanje takve bure može se predvidjeti jer je opće poznato da takva bura puše gotovo svake godine barem jedanput uz obalu Jadrana, pa tako i na području u blizini R., gdje se šteta dogodila. Kod toga nije odlu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

čno što bura baš te jačine kakva je puhala kritične zgode nije po podacima Republičkog hidrometeorološkog zavoda puhala posljednjih 20 godina prije štetnog događaja, na koju činjenicu tuženik posebno upire u reviziji, jer je općenito puhanje jake i olujne bure predvidiva okolnost u tim područjima, kako je prije navedeno, kao što su pravilno zauzeli stajalište i sudovi nižeg stupnja. Prema tome, u konkretnom slučaju ne postoje pretpostavke za oslobođenje tuženika od odgovornosti za štetu."

(Vs RH, Rev. 1131/92, od 17. 9. 1992. – Izbor odluka 1994 – 105/163)

35. Šteta usljed skretanja poznatog motornog vozila ne može se pripisati nepoznatom vozilu, i kada je ono bilo uzrok takvom skretanju.

(Vs S, broj Rev. 4158/95, od 26. 9. 1995. – Gp, broj 5/00)

36. Opasna je stvar pas koji se bez kontrole vlasnika kreće dvorištem i ispred kuće.

Iz obrazloženja:

"Prema utvrđenju sudova pas je izvan kontrole tužitelja istrčao na cestu naletivši na automobil tužitelja i na taj način oštetio je vozilo tužitelja. Dakle, pas nije bio čuvan niti vezan, već se slobodno kretao dvorištem i ispred kuće, dakle izvan kontrole vlasnika, pa zbog toga i predstavlja opasnu stvar u smislu čl. 174. Zakona o obveznim odnosima

("Narodne novine", broj 53/91), za koju odgovara njezin imalac, ovdje tuženik."

(Vs RH, Rev. 2425/97, od 15.2.2000 – Izbor odluka 1/2000 – 57/ 42)

37. Štet usljed ujeda psa je šteta od opasne stvari za koju odgovara njen imalac.

(Vs S, broj Rev. 2978/95, od 12. 7. 1995. – Gp, broj 5/00).

Protivpravno oduzimanje opasne stvari od imaoca

Član 175.

Ako je imaocu oduzeta opasna stvar na protivpravan način, za štetu koja od nje potiče ne odgovara on, nego onaj koji mu je oduzeo opasnu stvar, ako imalac nije za to odgovoran.

---

1. Za štetu koja potiče od opasne stvari koja je vlasniku protupravno oduzeta odgovara njen vlasnik ukoliko ne dokaže da do njega nema krivice što je na takav način lišen državine na stvari.

(Vs RCG, Rev. br. 750/95. – Gp, broj 2,3 i 4/99)

2. Vlasnik pištolja odgovara za štetu koju je prouzrokovalo njegovo malodobno dijete upotrebom pištolja koji je stajao na pristupačnom mjestu.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je malodobni sin tuženoga lišio života kćerku i sestru tužilaca iz pištolja tuženog koji je stajao u ladici zamrzivača u stanu, dakle, na pristupačnom mjestu.

Pištolj je sa stanovišta građanskog prava opasna stvar (član 173. Zakona o obligacionim odnosima), a za štetu koja nastaje upotrebom opasne stvari odgovara njen vlasnik (član 174. stav 1. ZOO). Odgovornost vlasnika je isključena ako dokaže da mu je opasna stvar oduzeta na protupravan način (član 175. ZOO). U ovom slučaju štetnik - član porodičnog domaćinstva postupio je na protupravan način, ali budući da je malodoban, za štetnu radnju odgovara tuženi (član 165. stav 4. ZOO), utoliko

http://www.advokat-prnjavorac.com

prije što je pištolj držao na mjestu koje je bilo pristupačno svim članovima domaćinstva (član 175. ZOO). Tuženi se ne može pozivati ni na to da štetu nije mogao spriječiti jer se ne radi o uzroku koji ima karakteristike više sile (član 177. stav 1. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 390/89, od 28. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 55)

3. Ovlaštenim vozačem ne može se smatrati osoba koja je ključeve automobila dobila od osobe kojoj ih je vlasnik dao na čuvanje, a nije je ovlastio na upotrebu automobila.

(Vs H, Rev. 442/87, od 12. 11. 1987. - Informator, broj 3620)

4. Organizacija udruženog rada – imalac opasne stvari odgovara za štetu koju je radnik, kome je dopušteno da se opasnom stvari služi, prouzrokovao upotrebom te stvari drugom radniku, pa i kada je opasnu stvar upotrijebio mimo njene namjene.

(Vs BiH, Pž. 267/83, od 29. 3. 1984. - Vs BIH 2/84 - 49)

Predaja stvari trećem licu

Član 176.

(1) Umjesto imaoca stvari, i isto kao on, odgovara lice kome je imalac povjerio stvar da se njome služi, ili lice koje je inače dužno da je nadgleda, a nije kod njega na radu.

(2) Ali će pored njega odgovarati i imalac stvari ako je šteta proizašla iz neke skrivene mane ili skrivenog svojstva stvari na koje mu nije skrenuo pažnju.

(3) U tom slučaju odgovorno lice koje je isplatilo naknadu oštećeniku ima pravo da zahtijeva cijeli njen iznos od imaoca.

(4) Imalac opasne stvari koji ju je povjerio licu koje nije osposobljeno ili nije ovlašćeno da njome rukuje, odgovara za štetu koja potekne od te stvari.

---

1. Ocijenjeno je da vlasnik brodice ne odgovara za štetu nastalu upotrebom brodice, jer je brodicu povjerio drugoj osobi u situaciji kad je vožnju poduzela osoba osposobljena za upravljanje uz dopuštenje vlasnika.

Iz obrazloženja:

"U pravu su, naime, tužitelji da je brodica na motorni pogon opasna stvar u smislu odredbe čl. 173. Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine” br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 118/99), te da za štetu od opasne stvari odgovara njezin imalac, dakle vlasnik, po načelu objektivne odgovornosti. No, imalac opasne stvari ne odgovara za štetu nastalu od opasne stvari – između ostalog – ako je stvar povjerio drugoj osobi da se njome služi (čl. 176. st. 1. Zakona o obveznim odnosima). U postupku je utvrđeno da je brodicom upravljao M.Š., koji je imao uvjerenje o osposobljenosti za voditelja čamca, a koji je krenuo brodicom iz Stare Baške prema Golom otoku 08. prosinca 1995. U postupku je također utvrđeno da se M.Š. služio navedenom brodicom i ranije uz znanje i dopuštenje tuženika, pa je tako učinio i kritične zgode, tim više što je na put krenuo s 17-godišnjim sinom tuženika. Stoga u smislu navedene odredbe čl. 176. st. 1. Zakona o obveznim odnosima umjesto tuženika kao vlasnika, u istom opsegu kao i vlasnik, odgovara osoba kojoj je vlasnik povjerio stvar da se njome služi, a to je u konkretnom slučaju nesumnjivo bio M.Š., koji je međutim u nesreći također smrtno stradao. Stoga tuženik, premda imalac (vlasnik) brodice, kao opasne stvari, ne odgovara za štetu nastalu upotrebom brodice."

(Vs RH, Rev 2041/98, od 20. 6. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 50)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Ako su ključevi motornog vozila kojim je nanijeta šteta bili dostupni štetniku (malodobnom sinu vlasnika vozila) tada se ne može reći da je vozilo upotrijebljeno bez dozvole vlasnika pa stoga postoji njegova odštetna odgovornost.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 22)

3. Za štetu nastalu u sudaru automobila ne odgovara vlasnik ako je u vrijeme događaja automobilom rukovalo drugo lice koje je za to osposobljeno i ima dozvolu za vožnju motornih vozila a kome je vlasnik dao automobil na poslugu.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001, str. 29)

4. Osoba kojoj je ugovorom o najmu (rent-a-car) povjereno motorno vozilo (da se njime služi) i koja je za trajanja tog ugovora upravljajući vozilom prouzrokovala prometnu nezgodu, odgovara za nastalu štetu umjesto imatelja toga vozila, a isto kao i on (po objektivnom principu).

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj pravnoj stvari predstavlja zahtjev tužitelja osiguravajuće organizacije da se tuženika kao imatelja osobnog motornog vozila obveže da mu nadoknadi izdatke koje je imao u svezi s podmirenjem troškova liječenja svojih osiguranika od zadobivenih povreda u prometnoj nezgodi koju su doživjeli dana 26. VI. 1980.g. vozeći se kao suvozači u spomenutom osobnom vozilu, a kojim je upravljala osoba koja je taj automobil unajmila od tuženika kao imatelja vozila koji se bavi djelatnošću iznajmljivanja vozila (rent a car) i koja osoba je prouzrokovala prometnu nezgodu upravljajući vozilom tuženika. Niži sudovi na temelju izloženih okolnosti koje nisu bile sporne među strankama u toku ove parnice zaključili su da je tužbeni zahtjev neosnovan i stoga su odbili tužitelja u cijelosti. Takav pravni zaključak niži sudovi su utemeljili na primjeni odredbe članka 176. Zakona o obveznim odnosima (ZOO). Prema citiranoj odredbi članka 176. ZOO za inače zakonom predviđene objektivne odgovornosti imatelja stvari za štetu od opasne stvari (članak 174. stavak 1. ZOO) umjesto imatelja stvari i isto kao on odgovara osoba kojoj je imatelj povjerio stvar da se njome služi ili osoba koja je inače dužna da je nadgleda, a nije kod njega na radu (članak 176. stavak 1. ZOO). Pravilno su niži sudovi, po mišljenju ovoga revizijskog suda, primijenili navedenu odredbu članka 176. stavak 1. ZOO u konkretnom slučaju kad su utvrdili da ne postoji odgovornost za štetu prouzrokovanu u prometnoj nezgodi od strane motornog vozila tuženika i samog tuženika kao imatelja toga vozila, jer umjesto njega, a isto kao on (po objektivnom principu) odgovara osoba kojoj je tuženik povjerio motorno vozilo ugovorom o najmu (renta a car) da se njime služi i koja je za vrijeme trajanja tog ugovora, upravljajući spomenutim vozilom, prouzrokovala prometnu nezgodu u kojoj su povrijeđeni osiguranici tužitelja pa je u svezi s tim nastala šteta čiju naknadu tužitelj u ovoj parnici zahtijeva od tuženika. Za primjenu navedene odredbe članka 176. stavak 1. ZOO, po shvaćanju ovoga suda, da bi osoba kojoj je imatelj povjerio svoju opasnu stvar da se njome služi postala odgovornom za štetu nastalu upotrebom takve opasne stvari umjesto imatelja stvari - nije neophodno da takva osoba predstavlja poduzetnika pogona (koji ekonomski iskorištava stvar), niti je odlučno radi li se o povjeravanju opasne stvari od strane imatelja takvoj osobi na kraće ili duže vrijeme - kako to pogrešno smatra revident, već je odlučno da se takva osoba služi opasnom stvari uz pristanak imatelja stvari."

(Vs RH, II Rev. 4/91, od 21. 2. 1991. i Rev. 2131/90, od 30. 1. 1991. – Izbor odluka 1993 – 98/91)

5. Imalac opasne stvari koju je povjerio drugom licu da se njome služi, ne odgovara za štetu prouzrokovanu upotrebom te stvari trećem licu.

Njegova odgovornost postoji samo ako nije upozorio lice kome je stvar povjerio na skrivene mane ili skrivena svojstva stvari, a šteta je prouzrokovana usljed takvih osobina stvari.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je polazeći od neosporenog činjeničnog utvrđenja da je do prouzrokovanja štete na pružnim postrojenjima tužioca došlo usljed neispravnosti vagona broj 42 72 515 6156-4 i da je taj vagon osnovno sredstvo drugotuženog, te da je između ovoga i prvo tuženog zaključen ugovor o osiguranju, ocijenio da su tuženi u obavezi da tužiocu regresiraju dosuđeni iznos koji je tužilac isplatio svom osiguraniku dana 11. novembra 1983. godine na ime naknade štete pozivajući se na odredbe čl. 174. i 939. Zakona o obligacionim odnosima.

Međutim, osnovan je prigovor žalbe da je prvostepeni sud pogrešno primijenio odredbe materijalnog prava kada je propustio da iz aspekta čl. 176. Zakona o obligacionim odnosima cijeni značaj daljeg činjeničnog utvrđenja iz svoje presude da je vagon broj 42 72 515 6154-4 u momentu štetnog događaja drugotuženi bio povjerio uz naknadu ŽTO OOUR za prevoz putnika Sombor (sa kojim drugotuženi nema zaključen ugovor o osiguranju) i da je taj vagon u svoje ime i za svoj račun koristio u saobraćaju oštećenom dionicom pruge ovaj OOUR, a ne drugotuženi.

Naime, prema odredbama čl. 176. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima, kada je šteta prouzrokovana opasnom stvari koju je njen imalac povjerio drugom licu da se njome služi, za takvu štetu odgovara to lice u granicama kao i imalac stvari, a pored njega i sam imalac stvari, ali samo uz ispunjenje pretpostavke da je šteta proistekla iz neke skrivene mane, ili skrivenog svojstva stvari na koje imalac ovome nije skrenuo pažnju.

(Vs BiH, Pž. 54/85, od 28. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 16)

6. Vlasnik traktora koji je upravljanje traktorom povjerio vozaču koji nije bio osposobljen za upravljanje i vozač solidarno su odgovorni za štetu učinjenu traktorom.

(Vs H, Rev. 1461/87, od 30. 12. 1987. – Psp 41 – 77)

7. Vlasnik mehaničarske radionice obvezan je čuvati automobil koji mu je predan na popravak pa odgovara za štetu koja je, zbog njegova propusta u čuvanju, uzrokovana oduzimanjem vozila.

(Vs H, Rev. 959/84, od 4. 9. 1984. – Psp 26 – 80)

8. Organizacija udruženog rada – imalac opasne stvari odgovara za štetu koju je radnik, kome je dopušteno da se opasnom stvari služi, prouzrokovao upotrebom te stvari drugom radniku, pa i kada je opasnu stvar upotrijebio mimo njene namjene.

(Vs BiH, Pž. 267/83, od 29. 3. 1984. - Vs BiH 2/84 - 49)

9. Osoba koja koristi stvar, zakupoprimatelja treba smatrati osobom kojoj je vlasnik vozila povjerio stvar i koja odgovara za štetu uzrokovanu upotrebom vozila umjesto vlasnika i isto kao i vlasnik.

Iz obrazloženja:

"No, osnovan je prigovor pogrešne primjene materijalnog prava.

II-tuženica je već iz žalbi istakla prigovor i priložila dokaz – ugovor, da iako je bila vlasnik vozila VŽ -163-F, koji je prouzrokovao saobraćajnu nezgodu, po osnovu ugovora o zakupu (lizingu), ovlašteni držalac vozila u vrijeme štetnog događaja je bio P.I. čiji djelatnik je dotične zgode upravljao vozilom koje je prouzrokovalo štetu.

Drugostupanjski sud je istaknuti prigovor odbio kao neosnovan smatrajući da II-tuženica kao vlasnik vozila koje je osigurano kod I-tuženice od autoodgovornosti odgovara solidarno za štetu nastalu oštećenom, a svoje regresno potraživanje moći će potraživati od zakupoprimca kad štetu plati.

Istaknuto stajalište je pogrešno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prema odredbi čl. 174. Zakona o obveznim odnosima, za štete od opasne stvari odgovara njezin imatelj, a za štete od opasne djelatnosti odgovara osoba koja se njome bavi, a imaocem se smatra vlasnik stvari (st. 2. citirane odredbe).

Prema odredbi čl. 176. st. 1. istog Zakona umjesto imaoca stvari i isto kao on odgovara osoba kojoj je imalac povjerio stvar, da se njome služi ili osoba koja je inače dužna da je nadgleda, a nije kod njega na radu.

Ako se u času nesreće, kako to tvrdi tuženica vozilo po dopuštenom osnovu (ugovorom o zakupu) nalazilo kod treće osobe koja je njime upravljala odnosno služila se za vlastiti račun i u vlastitom interesu, to bi odgovarao u tom slučaju samo držalac vozila, a ne i vlasnik.

Naime, prema odredbi čl. 176. st. 2. ZOO-a vlasnik odgovora zajedno sa osobom kojoj je povjerio stvar da se njome služi samo u slučaju, ako je šteta proizašla iz neke skrivene mane ili skrivenog svojstva stvari na koja joj nije skrenuo pažnju."

(Vs RH, Rev. 1071/98, od 28. 11. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 51)

Oslobođenje od odgovornosti

Član 177.

(1) Imalac se oslobađa odgovornosti ako dokaže da šteta potiče od nekog uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se dejstvo nije moglo predvidjeti, ni izbjeći ili otkloniti.

(2) Imalac stvari oslobađa se odgovornosti i ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili trećeg lica, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti.

(3) Imalac se oslobađa odgovornosti djelimično, ako je oštećenik djelimično doprioio nastanku štete.

(4) Ako je nastanku štete djelimično doprinijelo treće lice, ono odgovara oštećeniku solidarno sa imaocem stvari, a dužno je snositi naknadu srazmjerno težini svoje krivice.

(5) Lice kojim se imalac poslužio pri upotrebi stvari ne smatra se trećim licem.

---

1. Vanredan i nepredvidiv događaj, koji ulazi u pojam više sile, za koju vlasnik motornog vozila ne odgovara, mora biti takav, da se i pored sve dužne pažnje ne može ukloniti nikakvim mjerama ni prethodnim oprezom a ne smije biti posljedica osobitosti motornog vozila.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001., str. 29)

2. Nevrijeme sa udarom groma, koji je izazvao prenapon u električnoj mreži, ne smatra se višom silom.

Iz obrazloženja:

"Drugostupanjski je sud pravilno potvrdio presudu prvostupanjskog suda kojom je obvezana tužena da na ime naknade štete plati tužitelju 54.963 HRD sa sporednim potraživanjima, jer je utvrđeno da je do štete tužitelju došlo zbog prenapona u niskonaponskoj mreži tužene, kada je grom udario u tu mrežu, a za štetu iz tog razloga, po ocjeni ovoga suda, odgovara tužena kao imalac opasne stvari po principu objektivne odgovornosti. Tužena nije u pravu kad u reviziji tvrdi da se u ovom slučaju radi o višoj sili i da zato nije odgovorna za spornu štetu. Naime, za prenapon u električnoj mreži koji je izazvan nevremenom - udarom groma, o čemu se u ovom slučaju

http://www.advokat-prnjavorac.com

radi, ne može se po ocjeni ovog suda samtrati da je izazvan višom silom, jer je nevrijeme sa udarom groma prirodni fenomen koji se povremeno javlja na svakom području i pritom izaziva razne štetne posljedice do kakvih je došlo i u konkretnom slučaju na električnoj mreži tužene, a iz kojih je (prenapon u električnoj mreži) zbog specifičnih svojstava električne mreže proizašla sporna šteta."

(Vs RH, Rev. 1686/91, od 21. 11. 1991. – Izbor odluka 1993 - 99/120)

3. Pod višom silom podrazumijeva se svaki događaj koji dolazi iz vana bilo prirodni (požar, poplava, potres i sl.) ili nastao po ljudskom utjecaju a koji se ne može ni predvidjeti ni otkloniti.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001., str. 30)

4. Da bi neki događaj imao pravno obilježje više sile, potrebno je uz ostalo da je nepredvidljiv, izvanredan a prodor vode u tunel ne može se smatrati takvim događajem budući da su osobe koje izvode radove pod zemljom (u tunelima, rudnicima i sl.) redovito izložene opasnosti od prodora vode.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001, str. 24)

5. Iznenadno istrčavanje pred autobus od strane petogodišnjeg djeteta koje nije u stanju da shvati značaj svoje radnje i da upravlja svojim postupcima, pri čemu je isto izgubilo život, iako je vozač preduzeo sve što je mogao i bio dužan da preduzme da bi izbjegao nesreću, predstavlja svojevsrstan oblik više sile usljed koje vlasnik autobusa nije odgovoran za štetu pričinjenu usljed smrti djeteta.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 24)

6. Oslobađanje od odgovornosti za naknadu štete nanijete motornim vozilom moguće je onda, ako se utvrdi, da je šteta nastala isključivo krivicom tužioca.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp Kss 2/2001., str. 29)

7. Kad je treća osoba samo djelomično pridonijela nastanku prometne nezgode, nema mjesta isključenju odgovornosti osiguratelja (imatelja) koji solidarno s trećom osobom odgovara za štetu (čl. 177. st. 4. ZOO).

(Vs H, Rev. 2286/96, od 23. 2. 1999. – Pravo i porezi, broj 4/0O – 95 i Gp, broj 5/00)

8. Isključena je objektivna odgovornost vlasnika motornog vozila za štetu prouzrokovanu bliskim srodnicima smrću bicikliste koji mu je neočekivano prepriječio put i time izazvao neizbježni udes.

(Vs BiH, Rev. 121/86, od 20. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 31)

9. Isključena je odgovornost za štetu vlasnika motornog vozila, odnosno osiguravača, ako vozač koji je vozio dozvoljenom brzinom nije mogao izbjeći sudar s pješakom van pješačkog prelaza niti je mogao očekivati takvo ponašanje pješaka.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je povrijeđena u času kada je pokušala prijeći kolovoz s lijeve na desnu stranu ulice, izvan pješačkog prelaza, suprotno propisu iz čl. 95. i 97. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na javnim putevima. Ona je na kolovoz stupila u času nailaska motornog vozila kojim je upravljao osiguranik tužene, a koji se kretao svojom desnom saobraćajnom trakom, udaljen od ruba kolnika jedan metar, dozvoljenom brzinom od 46,4 km/h. U trenutku kada je tužiteljica zakoračila na kolovoz vozilo siguranika tužene se nalazilo na rastojanju od 16,9 metara; istog trenutka osiguranik tužene je reagovao kočenjem, ali sudar ne bi izbjegao da je brzina bila manja od dozvoljene (donja granica - 36 km/h).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Na temelju takvog utvrđenja činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su pravilno ocijenili da je isključena odgovornost tužene za naknadu štete (član 177. st. 1 i 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 480/90, od 19. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 57)

10. Isključena je odgovornost željezničke organizacije zbog pogibije vozača teretnog vozila koji je stradao zbog svoje nepažnje na putnom prelazu preko željezničke pruge ispred kojega je postojao andrejin krst zbog odsustva uređaja za zatvaranje saobraćaja prilikom prolaska voza.

Iz obrazloženja:

Prema izričitoj odredbi člana 68. stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 62/77) vozilima u željezničkom saobraćaju pripada prvenstvo prolaza na putnim prelazima, a prema odredbi člana 109. stav 3. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", broj 63/80) na prelazu puta preko željezničke pruge u nivou na kome nema uređaja za zatvaranje saobraćaja, niti uređaja za davanje znakova kojima se najavljuje približavanje voza, učesnici u saobraćaju mogu da pređu preko željezničke pruge tek pošto se prethodno uvjere da prugom ne nailazi voz ili drugo vozilo koje se kreće po šinama, pa kako je iz utvrđenog činjeničnog stanja očigledno da poginuli prednik tužilaca nije tako postupio, jer u protivnom ne bi došlo do udesa (mogao je brižljivim osluškivanjem čuti nailazak voza na 70 m udaljenosti i morao je sačekati dok on prođe), to je i po ocjeni ovog revizijskog suda sam isključivo skrivio prouzrokovanje štete.

(Vs BiH, Rev. 451/87, od 15. 10. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 73)

11. Željeznička organizacija ne odgovara za štetu prouzrokovanu smrću lica pregaženog na željezničkoj pruzi, ako je ovo posljedica isključivo ponašanja stradalog koje se nije moglo predvidjeti i čije posljedice se nisu mogle spriječiti ili otkloniti ni uz najveću pažnju odgovornih lica.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno konstatovali da se odgovornost tuženih zasniva na principu uzročnosti (objektivna odgovornost) ali da su se s obzirom na činjenična utvrđenja opisana u razlozima nižestepenih sudova, stekli uslovi iz člana 177. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima za njihovo oslobađanje od odgovornosti, budući da je ustanovljeno da je šteta nastupila isključivo kao posljedica ponašanja nastradale N. a što se nije moglo ni predvidjeti, izbjeći ili otkloniti. Naime, samo mjesto pogibije - tunel predstavlja saobraćajni objekat kojim je kretanje pješaka zabranjeno, kao što se ispravno naglašava kroz razloge nižestepenih presuda pa je neprihvatljiv revizijski prigovor kojim se nastoji umanjiti značaj postupka nastradale koja se kretala tračnicama kroz tunel. U razlozima drugostepene presude se posebno naglašava da je tunel dug 195 metara, a nastradala je bila udaljena 50 metara od izlaska iz tunela. Brzina kretanja voza bila je 72 km/h (koja je dozvoljena) i zaustavni put iznosio je 420 metara. S obzirom na ponašanje nastradale neposredno pred nastupanje štetnog događaja (naglo je izašla iz niše i kretala se između tračnica raširenih ruku licem prema vozu, a kada je stigla u njegovu neposrednu blizinu okrenula je leđa) pružala su nižestepenim sudovima dovoljno uporišta za zaključak da nije bilo nikakvih mogućnosti da se jureći voz blagovremeno zaustavi, pa da su se zato ispunili zakonom propisani razlozi za oslobađanje od odgovornosti za naknadu štete tuženih.

(Vs BiH, Rev. 588/86, od 15. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 39)

12. Pristanak na obavljanje opasne djelatnosti nije okolnost koja bi sama po sebi otklanjala ili umanjivala objektivnu odgovornost odgovorne osobe.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Tužitelj je nastradao, te zadobio teške tjelesne povrede zbog kojih mu je narušeno zdravlje, radeći na vojnom zadatku prilikom vađenja potonulog broda. Među strankama nije sporno da je vađenje potonulog broda predstavljalo opasnu djelatnost. Prema sadržaju revizije sporno je, da li je tužitelj i koliko pridonio nastanku štete i da ona bude veća nego što je bila. Tuženikovi prigovori u reviziji svode se na slijedeće: - a) da tužitelju nije od strane organa tužene naređeno da pristupi izvođenju zadatka, da se bavi opasnom djelatnošću, jer je dobrovoljno ušao u sastav ronilačke ekipe, čime je pristao na rizik da se bavi opasnom djelatnošću, uz određenu novčanu naknadu; - b) da je pristupio izvršenju rizičnog posla iako je znao da njegove psihofizičke sposobnosti ne odgovaraju kriterijima i zahtjevima ovoga posla, svjestan da zbog toga mogu za njega nastupiti štetne posljedice; - c) da je u "zvono" ušao bez ronilačkog odijela i maske, u sportskoj trenirki, iako je morao biti obučen kao i ostala dva ronioca, a da je tako - propisno - bio obučen imao bi veću sigurnost, ne bi panično reagirao i šteta bi po njega bila manja od najmanje 30%. Ad a) i b) Tužitelj je pozvan od strane vojnih organa i zamoljen da surađuje na poslovima vađenja potonulog broda, jer tužena nije imala dovoljno osposobljenih ronilaca. Do kritičnog događaja došlo je - kako su utvrdili sudovi (i krivični sud koji je vodio postupak protiv odgovornih osoba zbog smrti dvaju ronioca i teške povrede tužitelja) - isključivo pogrešnim postupcima trećih osoba, a ni djelomično tužitelja. Ponašanje tužitelja pa ni eventualni nedostatak njegove psihofizičke sposobnosti, nisu imali utjecaja na štetni događaj. Za odgovornost tuženoga nije značajna činjenica što je tužitelj svojevoljno pristao na povećani rizik koji postoji u ronjenju. Pristanak na obavljanje ronilačke dužnosti pod okolnostima s povećanom opasnošću ne otklanja i ne smanjuje objektivnu odgovornost tužene u kojoj se je takva djelatnost obavljala."

(Vs RH, Rev. 894/91 od 12. 9. 1991. – Izbor odluka 1993 – 100/121)

13. Smatra se da radnik na sječi šume radi u okolnostima koje stvaraju povećanu opasnost, pa radna organizacija odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti.

Puhanje vjetra tokom sječe i unutrašnja natrulost stabla nisu okolnosti koje se podvode pod pojam više sile i ni djelimično ne otklanjaju objektivnu odgovornost za štetu.

Iz obrazloženja:

Tuženi je obavezan da tužiteljici naknadi štetu koju je pretrpila isplatama porodične penzije porodici radnika tuženog koji je poginuo na radu, kada je sjekao stablo koje je, zbog natrulosti iz unutrašnje strane koja se nije mogla primijetiti i vjetra koji je duvao, krenulo u suprotnom smjeru i prilikom pada povrijedilo i usmrtilo radnika.

Neosnovani su žalbeni navodi tuženog da tuženi za štetu ne bi odgovarao saglasno odredbi člana 177. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima (jer da je uzrok štete van stvari, čije se djejstvo nije moglo predvidjeti, izbjeći ili otkloniti).

Po odredbi člana 174. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, za štetu od opasne stvari odgovara njen imalac, a za štetu od opasne djelatnosti odgovara lice koje se njom bavi.

Sječa šume je opasna djelatnost kojom se bavi tuženi. Vremenske nepogode (u koje spadaju i duvanje vjetra) kao i stanje sječenog stabla (natrulost) ulaze u okvir opasne djelatnosti sječe šume kojom se tuženi bavi. Djelovanje tih faktora na prouzrokovanje štete ne može se, prema tome, podvesti pod uticaj uzroka koji se nalazio van opasne djelatnosti kojom se tuženi bavi, a pogotovu ne takvom čije se djejstvo nije moglo predvidjeti, ni izbjeći ili otkloniti (član 177. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

http://www.advokat-prnjavorac.com

U konkretnom slučaju šteta potiče od opasne djelatnosti tuženog, pa je tuženi odgovoran za svu štetu koju je tužiteljica pretrpila s obzirom da na strani radnika (osiguranika tužiteljice) nije bilo nikakvih propusta.

(Vs BiH, Pž. 431/88, od 26. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 126)

14. Pravna osoba - vlasnik vozila koja je, znajući za neispravnost vozila, zahtijevala od vozača da takvim vozilom krene na put, odgovara za štetu koja je u uzročnoj vezi s neispravnošću vozila, neovisno o tome što je vozač znao za tu neispravnost.

(Vs H, Rev. 899/88, od 13. 11. 1990. – Psp 52 – 81)

15. Lice koje se bavi opasnom djelatnošću može biti obvezano na punu naknadu štete prouzrokovane tom djelatnošću i kada je prouzrokovanju štete djelimično doprinijelo treće lice.

Iz obrazloženja citiramo:

"U smislu člana 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, imalac opasne stvari (a s njim je izjednačeno i lice koje se bavi opasnom djelatnošću), oslobađa se odgovornosti ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom trećeg lica (u konkretnom slučaju prevoznika) koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. Tuženi ni u žalbi ne tvrdi da se radi o ovakvoj radnji prevoznika, već samo tvrdi da je i prevoznik svojim propustima doprinio nastanku štete. U ovakvom slučaju (kada je nastanku štete djelimično doprinijelo treće lice) oštećenom solidarno odgovaraju za štetu i lice koje se bavi opasnom djelatnosti i treće lice, koje je u odnosu na lice odgovorno - po principu kauzaliteta dužno da konačno snosi naknadu srazmjerno težini svoje krivice.

Tužiteljica je, prema tome, bila ovlaštena da cjelokupnu naknadu štete zahtijeva od tuženog kao jednog od solidarnih dužnika (član 414. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) a tuženi može ako smatra da je i prevoznik doprinio nastanku štete, u posebnoj parnici tražiti regres dijela isplaćene naknade štete.

(Vs BiH, Pž. 946/90, od 21. 11. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 55)

16. Štetni je događaj uzrokovan isključivo radnjom oštećenika koji je izašao iz vlaka sa suprotne strane od one predviđene za izlazak na peron i pokušao prijeći prugu s one strane na kojoj ga željezničko osoblje nije moglo vidjeti.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi članka 177. stavak 2. ZOO imalac opasne stvari oslobađa se odgovornosti ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili treće osobe koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. Iz utvrđenja nižih sudova proizlazi da je štetni događaj u kojem je povrijeđen revident nastao zbog njegova izlaska iz vlaka kojim je stigao na željezničku stanicu sa suprotne strane - od one na kojoj je bio predviđen izlazak na peron i njegova pokušaja prijelaza pruge s one strane na kojoj ga željezničko osoblje (prometnik koji je dao signal za polazak vlaka i vlakovođa) nije moglo vidjeti pri polasku vlaka, pa stoga ovaj sud nalazi da je pravilna pravna ocjena nižih sudova o tome da je štetni događaj uzrokovan isključivo radnjom samoga revidenta kao oštećenika, koja oslobađa imatelja opasne stvari (ovdje tuženo željezničko poduzeće) od odgovornosti za štetu u smislu citirane odredbe članka 177. stavak 2. ZOO, jer takvu radnju oštećenika nije mogao predvidjeti niti njene posljedice izbjeći ili otkloniti."

(Vs RH, Rev. 1257/91, od 10. 10. 1991. – Izbor odluka 1993 – 101/122)

17. Naknada štete koju je pretrpila zajednica zdravstvene zaštite zbog izdataka povodom liječenja svog osiguranika povrijeđenog u nesreći na poslu, pod okol-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nostima koje stvaraju povećanu opasnost, umanjuje se za doprinos samog povrijeđenog nastanku štete.

(Vs BiH, Pž. 797/88, od 27. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 120)

18. Osiguratelj odgovara suputniku u automobilu za štetu koju je pretrpio padom stabla na automobil.

(Vs RH, Rev. 405/99, od 22. 4. 1999. - Izbor odluka 2/1999 - 46.

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskojj praksi datoj uz član 178. ZOO)

19. Ako se ne može utvrditi pod kojim okolnostima je poginuo radnik - osiguranik zajednice penzijskog osiguranja prilikom rada na transporteru, koji predstavlja opasnu stvar, imalac stvari odgovara u cjelini za štetu nastalu isplatom porodične penzije.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je na poslu kod tuženog poginuo radnik tuženog tako što mu je transporter zahvatio ruku i uvukao ispod valjka i da je usljed toga nastupila smrt. S obzirom na princip rada transportera, prvostepeni sud zaključuje da je transporter opasna stvar. U smislu člana 173. Zakona o obligacionim odnosima, šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću smatra se da potiče od te stvari, odnosno djelatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete.

Članom 174. navedenog zakona predviđeno je da za štetu od opasne stvari odgovara njen imalac. Prema odredbi člana 177. stav 3. istog zakona, imalac opasne stvari se oslobađa odgovornosti djelimično, ako je oštećeni djelimično doprinio nastanku štete.

Samoupravnu interesnu zajednicu penzijskog i invalidskog osiguranja osnivaju radni Ijudi, radi obezbjeđenja svoje socijalne sigurnosti i udružuju sredstva u tu svrhu i utvrđuju na načelima uzajamnosti i solidarnosti i minulog rada, svoje zajedničke i pojedinačne obaveze i prava koja u njima ostvaruju. Zato se doprinos osiguranika da šteta nastane tužiteljici smatra doprinosom oštećenog.

Tuženi ne osporava zaključak suda da je transporter opasna stvar. Zakonska pretpostavka uzročnosti tj. da se smatra da šteta u vezi sa opasnom stvari potiče od te stvari, izuzev ako se dokaže da ona nije bila uzrok štete, podrazumijeva pravo imaoca opasne stvari da dokazuje da je oštećeni doprinio njenom nastanku. Teret toga dokazivanja je na imaocu opasne stvari.

Tuženi se može osloboditi odgovornosti za ovu štetu samo u onom obimu u kome je poginuli radnik svojom radnjom doprinio njenom nastanku. On mora dokazati njegovu konkretnu radnju koja je u uzročnoj vezi sa nastankom štetne posljedice.

Tuženi odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti, pa je za odlučivanje o tužbenom zahtjevu relevantno utvrditi da li je bilo propusta tuženog u primjeni mjera zaštite na radu samo ako je to bilo od značaja za postupanje poginulog radnika u konkretnoj situaciji.

Prema zapisniku o uviđaju i skici sačinjenoj na mjestu nesreće, poginuli osiguranik je nađen da visi na traci transportera sa zahvaćenom rukom između valjka i trake. Niko od radnika tuženog nije vidio kako je došlo do zahvatanja ruke ispod trake koja je bila na visini od 150 cm iznad zemlje.

Konstatacija u zapisniku o uviđaju da se sa malo više pažnje ovaj nesrećni slučaj mogao izbjeći zasniva se na pretpostavljenoj nepažnji, jer niko od radnika nije vidio šta je poginuli radio i zbog čega je zahvaćen trakom od koje je poginuo. Stoga se i mišljenje vještaka o njegovoj nepažnji zasniva na pretpostavci.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Vs BiH, Pž. 538/90, od 13. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 58)

20. Imalac opasne stvari može se osloboditi od odgovornosti za naknadu štete zbog radnje oštećenog ili trećeg lica, ako se radi o takvom ponašanju ovih lica koje imalac nije mogao predvidjeti, a posljedice izbjeći ili otkloniti.

(Vs RCG, Rev. br. 279/95. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

21. Pješak koji je udaren na mjestu udaljenom 0,50 m od lijeve ivice kolovoza nije doprinio prouzrokovanju štete izazvane upotrebom motornog vozila ako je bankina pored lijeve ivice kolovoza bila nepodesna za kretanje pješaka

Iz obrazloženja:

Zakon o obligacionim odnosima propisuje da se imalac opasne stvari oslobađa odgovornosti ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenoga, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti (član 177. stav 2).

U konkretnom slučaju nezgoda se nije mogla izbjeći jer vozač nije mogao primijetiti pješaka, budući da ga je zaklanjalo parkirano motorno vozilo, te mu se iznenada pojavio ispred vozila tako da nije mogao nikako spriječiti gaženje. Također je utvrđeno da prema konkretnim okolnostima tuženi nije vozio nedozvoljenom brzinom i da nije mogao predvidjeti da će mu se pješak naći iznenada pred vozilom.

(Vs BiH, Pž. 426/89, od 22. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 58)

22. Oštećeni saputnik koji je pristao da se vozi sa pijanim vozačem prihvatio je rizik i time doprinio prouzrokovanju štete pa se naknada štete smanjuje srazmjerno njegovom doprinosu.

Iz obrazloženja:

Pravilno ocjenjuje drugostepeni sud da su i tužioci u čijem je prisustvu vozač pio, koji su pristali da sjednu u vozilo kojim je on upravljao, doprinijeli nastanku štete u smislu člana 177. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, pa im pripada pravo na srazmjerno smanjenu naknadu štete (član 192. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Njihov doprinos drugostepeni sud je pravilno ocijenio sa 30%. sve i ako o stepenu alkoholisanosti vozača nisu mogli zaključiti na osnovu njegovog ponašanja dok su se još nalazili u kafiću. Tužioci da su postupali sa prosječnom pažnjom, mogli su i morali znati, kako to pravilno zaključuje i drugostepeni sud, da se sjedajući u automobil sa alkohaliziranim vozačem izlažu opasnosti. Takvo ponašanje tužilaca, odnosno njihov pristanak da ih vozi vozač u takvom stanju je u uzročnoj vezi, sa njihovim povređivanjem i štetom koju trpe, pa zbog toga i postoji njihov doprinos nastanku te štete.

(Vs BiH, Rev. 673/88, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 127)

23. Pri utvrđivanju mjere uzročnog doprinosa svakog učesnika u saobraćajnoj nezgodi potrebno je sa posebnom pažnjom ocijeniti ne samo sve okolnosti pod kojima je došlo do te nezgode, već naročito strogost saobraćajnih pravila kojih se svaki od učesnika u saobraćajnoj nezgodi morao pridržavati u datoj saobraćajnoj situaciji i izvidjeti samo značenje tih pravila sa gledišta bezbjednog odvijanja saobraćaja i uzročni značaj njegovog kršenja za nastavak nezgode.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca za naknadu štete nastale smrću oca tužioca u saobraćajnom udesu u kome je učestvovalo motorno vozilo osiguranika tužene i prethodnik tužioca, kao pješak, i u ovom revizionom postupku

http://www.advokat-prnjavorac.com

sporno je pitanje pravilnosti zaključaka nižestepenih sudova o veličini doprinosa prethodnika tužioca i osiguranika tužene u prouzrokovanju saobraćajne nezgode.

Pozivajući se na rezultate raspravljanja nižestepeni sudovi su zaključili da je sada pokojni prethodnik tužioca saodgovoran za štetu koju su tužioci pretrpjeli njegovom smrtu sa 40 odsto i da je tužena dužna nadoknaditi 60 odsto štete koju tužioci zahtijevaju u ovoj parnici, jer da je osiguranik tužene prekršio odredbe člana 38. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima (nepravilna vožnja unazad), a prethodnik tužioca odredbe člana 103. istog zakona (kretao se kolovozom, a ne bankinom pored kolovoza).

Osnovano revidenti ukazuju da se za sada ne može prihvatiti zaključak nižestepenih sudova o omjeru odgovornosti prethodnika tužioca i osiguranika tužene za saobraćajnu nezgodu.

Pri utvrđenju mjere uzročnog doprinosa svakog učesnika u saobraćajnoj nezgodi bilo je nužno sa posebnom pažnjom ocijeniti ne samo sve okolnosti pod kojima je došlo do te nesreće, već naročito strogost saobraćajnih pravila kojih se svaki od učesnika u saobraćajnoj nezgodi morao pridržavati u datoj saobraćajnoj situaciji, izvidjeti samo značenje tih pravila sa gledišta bezbjednog odvijanja saobraćaja i uzročni značaj njihovog kršenja za nastavak nezgode. Da su nižestepeni sudovi čitav ovaj problem rješavali sa ovim metodološkim pristupom nije isključeno da bi došlo do drugačijeg zaključka o stepenu doprinosa poginulog i osiguranika tužene u saobraćajnoj nezgodi. Naime, ne može se osporiti da je osiguranik tužene pri vožnji unazad morao da pokaže izuzetnu opreznost i da se, čak, kako se vidi posebno iz nalaza vještaka saobraćajne struke, posluži sa licem koje bi mu pomoglo pri izvođenju ove saobraćajne radnje, a da takav oprez i druge mjere predostrožnosti pri obavljanju ove radnje nije uopšte preduzeo. Čak šta više može se reći da je ovu saobraćajnu radnju izvodio naslijepo. Uzročni značaj takvog propusta za nastanak udesa vrijednosno je trebalo uporediti sa propustima poginulog koji su se sastojali isključivo u tome što se nije kretao bankinom pored kolovoza, pri čemu je naročitu pažnju trebalo posvetiti činjenici da je poginuli pri ovakvom kretanju bio udaren od vozila koje se kretalo unazad i dolazilo mu s leđa. Na potrebu ovakvog pristupa čitavom ovom problemu ukazivala je žalba protiv prvostepene odluke, ali ni prvostepena a ni drugostepena presuda nisu na ovaj način riješili ovaj problem, niti su dali valjane razloge za rješenje tog problema. Pogotovo takvih razloga nema prvostepena presuda. Nije, naime, dovoljno da se pri rješenju ovakvog problema parafraziraju odgovarajuće zakonske odredbe i nabroje činjenice od kojih zavisi primjena tih odredbi, već je bilo nužno, kako je naprijed već rečeno, sagledati strogost obaveza koji je imao svaki od učesnika u saobraćajnoj situaciji i mjeru u kojoj je kršio te obaveze, jer se samo na temelju takvih ocjena moglo riješiti ključno pitanje o veličini uzročnog doprinosa svakog od njih da do saobraćajnog udesa ne dođe.

Nedostaci nižestepenih presuda u iznijetom pravcu predstavljaju bitnu povredu parničnog postupka označen u članu 354. st. 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku na koju revizija osnovano ukazuje. Stoga je uvažavanjem revizije nižestepene presude valjalo ukinuti na osnovu člana 394. stav 1. Zakona o parničnom postupku u dijelu u kojem je odbijen višak tužbenog zahtjeva i u tom dijelu predmet vratiti prvostepenom suduna ponovno suđenje.

(Vs RS, Rev. 19/95, od 22. 5. 1995. – Bilten 1/1999 – 90)

24. Elektrodistributivno preduzeće ne odgovara za štetu prouzrokovanu tužiocima smrću njihovog sina i brata od strujnog udara u dodiru sa električnim vodom koji se protezao 80 cm iznad betonske ploče građevine u izgradnji, ako takvo ponašanje poginuloga nije moglo predvidjeti ni spriječiti.

Iz obrazloženja:

http://www.advokat-prnjavorac.com

Niskonaponska mreža je opasna stvar pa se odgovornost tuženoga elektrodistributivnog preduzeća procjenjuje po odredbama iz člana 173., 174. i 177. Zakona o obligacionim odnosima.

Nije sporno da je sin i brat tužilaca poginuo na betonskoj ploči zgrade u izgradnji usljed dodira sa električnim vodom koji se protezao 80 cm iznad ploče.

Tužena je dala elektroprivrednu saglasnost za izmještanje niskonaponske mreže iznad navedenog građevinskog objekta, ali je vlasnik objekta odbio da zaključi ugovor sa tuženom radi premještanja električne mreže, jer mu se činilo da je previsoka naknada. Preuzimajući rizik, poginuli je nastavio radove na građevini, bez premještanja elektro mreže, pa je prilikom izvođenja ovih radova usljed dodira sa elektrovodom poginuo. Takvo ponašanje poginuloga tuženo preduzeće koje je dalo ponudu za zaključenje ugovora o premještanju elektrovoda nije moglo predvidjeti, a još manje spriječiti, pa je usljed toga isključena njegova odgovornost za štetu (član 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 458/90, od 19. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 56)

25. Opravdano je smanjiti naknadu štete koju trpi zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja isplatom invalidske penzije ako je njen osiguranik pristao na vožnju u putničkom automobilu kojim upravlja pijani vozač.

(Vs BiH, Pž. 340/87, od 19. 2. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 47)

26. Ako je oštećeni postupao protivno propisima odnosno nepravilno i tako djelimično doprinio prouzrokovanju štete, primjeniće se pravila o podijeljenoj odgovornosti, pa i kada štetnik odgovara po principu objektivne odgovornosti, pa i kada je radnja oštećenog bila predvidiva i otklonjiva.

Iz obrazloženja:

„Ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primjenili odredbu člana 177. stav 3. ZOO kada su ocijenili da se tuženi zbog doprinosa prednika tužitelja nastanku štete, djelimično oslobađa od odgovornosti (za 20 posto koliko je nesporno doprinos prednika tužilaca nastanku štete)...“.

(Vs BiH, Rev. 182/85, od 16. 5. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 17)

27. Djelomično je pridonio nastanku štete oštećenik koji je parkirao na zabranjenu mjestu kad je vozilo parkirano tako da se jednim dijelom nalazi unutar slobodnog profila željezničke pruge i preko žute linije koja obilježava profil pruge.

Iz obrazloženja:

"Ovaj revizijski sud nalazi da su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili odredbu članka 177. stavak 2. Zakona o obveznim odnosima kada je tuženi obvezan da tužitelju isplati na ime materijalne štete iznos od ….. dinara sa pripadajućim zateznim kamatama, a s preostalim dijelom tužbenoga zahtjeva tužitelj odbijen. Imajući u vidu utvrđenja nižestupanjskih sudova da se događaj zbio 5. II. 1985. godine u Rijeci u blizini zgrade kazališta, i da je tužitelj parkirao svoje osobno vozilo tako da je zadnjim dijelom vozila bio unutar slobodnog profila željezničke pruge i preko žute linije koja obilježava profil pruge, i po ocjeni ovoga revizijskog suda tužitelj je parkirajući svoje vozilo na zabranjenom mjestu postupio protivno odredbi članka 74. stavak 1. točka 3. Zakona o sigurnosti prometa na cestama ("Službeni list SFRJ", broj 63/80, 4/81 i 53/85) koji je bio na snazi u vrijeme štetnoga događaja. Naime, u smislu citirane zakonske odredbe, zabranjuje se parkiranje vozila na željezničkim i tramvajskim prugama i u blizini njih pruga ako se time sprječava promet vozila koja se kreću po tračnicama, pa je takvim svojim postupanjem tužitelj svakako pridonio nastanku štete u postotku od 70% a ne manje od toga."

(Vs RH, Rev. 1867/91, od 27. 11. 1991. – Izbor odluka 1993 – 103 – 123)

http://www.advokat-prnjavorac.com

28. Ako je nastanku štete djelomično pridonijela treća osoba, imatelj opasne stvari djelomično se ne oslobađa odgovornosti, već solidarno odgovara s trećom osobom za cijelu štetu.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora jeste zahtjev za naknadu štete zbog uginuća ovaca. Odlučujući o sporu, sudovi su utvrdili da je pas tuženika zajedno sa psom nepoznatoga vlasnika, ušao u tužiteljevu štalu gdje drži ovce i da su, ujedanjem i satjerivanjem ovaca u kut štale, izazvali uginuće 14 ovaca. Tako utvrđenim činjeničnim stanjem, sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su, na temelju odredaba iz članka 154. stavak 2., članka 173. i članka 174. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 53/91, dalje ZOO), odlučili da tuženik odgovara za spornu štetu. Sudovi su uistinu pogrešno primijenili odredbu iz članka 177. stavak 4. ZOO kada su tužitelju dosudili polovicu utvrđene naknade štete, i to stoga što je nastanku štete djelomično pridonijela i treća osoba - nepoznati vlasnik drugoga psa. Prema odredbi iz stavka 4. članka 177. ZOO ako je nastanku štete pridonijela treća osoba, imatelj se djelomično ne oslobađa odgovornosti već odgovara solidarno s trećom osobom, a to znači da odgovara za cijelu štetu."

(Vs RH, Rev. 3148/90, od 30. 4. 1991. – Izbor odluka 1993 – 104/124)

29. Korištenje saobraćajnice na obilježenom pješačkom prelazu, koji nije snabdjeven svjetlosnim saobraćajnim znakovima za pješake, zahtijeva uzajamno prilagođavanje kretanja pješaka i vozača motornog vozila, pa se prema propustima jednog ili drugog sudi po pravilima o odgovornosti ili podijeljene odgovornosti za štetu.

(Vs BiH, Rev. 221/87, od 11. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 74)

30. Postoji podijeljena odgovornost za štetu prouzrokovanu u saobraćaju usljed protupropisnog kretanja pješaka i pored toga što je vozač mogao izbjeći sudar da je postupao sa uobičajenom pažnjom.

(Vs BiH, Rev. 580/86, od 14. 5. 1987. Bilten Vs BiH 3/87 – 40)

31. Ne smatra se trećom osobom osoba čije su radnje manifestacija rizika zbog kojih se obavlja opasna djelatnost (npr. nije treća osoba ona prema kojoj djeluje vojni policajac obavljajući svoju službu), pa stoga radnja te osobe ne uklanja odgovornost osobe koja inače odgovara za štete nastale obavljanjem opasne djelatnosti.

(Vs H, Rev. 1956/84, od 9. 1. 1985. – Psp 28 – 65)

32. Elektroprivredna organizacija kao imalac niskonaponske električne mreže odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti, ali se može ekskulpirati ako dokaže da nije mogla ni predvidjeti, ni izbjeći postupke oštećenog koji su u uzročnoj vezi sa štetom.

(Vs BiH, Rev. 46/87, od 22. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 44)

33. Organizacija koja je svog radnika sa propisanom stručnom spremom (položen ispit za vozača B - kategorije) rasporedila na radno mjesto vozača putničkog automobila ne odgovara za štetu prouzrokovanu njegovom smrću ako je takva šteta prouzrokovana isključivo usljed propusta poginulog pri upravljanju motornim vozilom, jer ona takve propuste, s obzirom na kvalifikaciju radnika, nije mogla predvidjeti, niti štetnu posljedicu izbjeći ili otkloniti.

(Vs BiH, Rev. 439/83, od 20. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 27)

34. Graditelj (investitor) koji je znao da gradi na eksploatacionom rudnom polju preuzeo je rizik za oštećenje ili rušenje građevinskog objekta usljed rudarskih radova, pa nema pravo tražiti naknadu štete od rudarske organizacije.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Postoji podijeljena odgovornost za štetu ako je graditelj prema okolnostima slučaja mogao znati da gradi na eksploatacionom rudnom polju, a rudarska organizacija ga nije upozorila na opasnost od oštećenja ili rušenja objekta usljed pomjeranja tla.

U slučaju građenja bez odobrenja nadležnog organa (građevinske dozvole), ako se takvo odobrenje tražilo po zakonu, odgovornost rudarske organizacije je isključena, iako nije upozorila graditelja na opasnost.

(Vs BiH, Rev. 332/85, od 15. 8. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 17)

35. Ne može se u cijelosti isključiti odgovornost vlasnika kombajna za štetu prouzrokovanu smrću maloljetnika koji je dospio pod točkove kombajna pošto se od buke motora preplašila konjska zaprega kojom je upravljao.

Iz obrazloženja:

Polazeći od navedenog činjeničnog opisa saobraćajne nesreće i mišljenja saobraćajnog vještaka, nižestepeni sudovi su zaključili da na strani tuženog nema krivice za štetu, koja je tužiocima pričinjena smrću njihovog sina, odnosno brata u opisanoj saobraćajnoj nesreći.

Prednji zaključak, međutim, ne bi se mogao s pouzdanjem prihvatiti. Naime, u konkretnom slučaju nije sigurno da je tuženi upravljajući kombajnom prouzrokovao saobraćajnu nesreću. Međutim, s obzirom da je tuženi upravljao kombajnom u pokretu koji je stoga predstavljao "opasnu stvar" valjalo je odgovorost tuženog za štetu razmotriti primjenom člana 174. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), te pri tome imati u vidu da se u smislu člana 177. st. 1. i 2. citiranog zakona imalac opasne stvari mogao osloboditi odgovornosti samo ako bi dakazao da šteta potiče od nekog uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se djejstvo nije moglo predvidjeti, ni izbjeći ili otkloniti, kao i u slučaju ako bi bilo dokazano da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenog ili trećeg lica, koju on nije mogao predvidjeti, i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti.

Osim toga, odredba člana 56. stav 4. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", broj 63/80), u uslovima nedovoljne širine puta ili ako je zbog neke druge prepreke mimoilaženje na putu onemogućeno, s obzirom na osobine puta i okolnosti saobraćaja, nalagala je vozaču da se prvi zaustavi i da po potrebi kretanjem unazad ili na drugi način pomjeri svoje vozilo i zauzme na putu položaj koji omogućava bezbjedno mimoilaženje.

Prema tome, prilikom prosuđivanja odgovornosti tuženog za nastalu štetu nižestepeni sudovi su se morali rukovoditi citiranim zakonskim propisima i pri tome imati u vidu da je opšte poznata činjenica da se seoski konji, nenaviknuti na buku motora i susreta sa motornim vozilima, često znaju poplašiti, pa se zato ne može prihvatiti zaključak nižestepenih sudova da je u konkretnom slučaju tuženog iznenadilo što se konj zaprežnih kola "najednom poplašio", jer se najvjerovatnije, ovakvo reagovanje konja prilikom mimoilaženja sa kombajnom u pokretu na uskom seoskom putu, moglo očekivati.

(Vs BiH, Rev. 31/87, od 28. 9. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 42)

36. Kada je šteta posljedica opasne djelatnosti štetnik odgovara po načelu uzročnosti tako da se smatra da ona potiče od opasne djelatnosti, izuzev ako se dokaže da ona nije uzrok štete, pa oštećeni ne mora dokazivati da je štetnik kriv za štetu, već je dovoljno da dokaže da pretrpljena šteta potiče od opasne djelatnosti.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca da mu tuženi naknadi štetu koju je pretrpio na radu kod tuženog.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su utvrdili sljedeće činjenično stanje: 1. tužilac je u vrijeme štetnog događaja koji se zbio noću 2/3. decembra 1994. godine, kao obveznik radne obaveze, obavljao poslove obezbjeđenja radne snage i imovine u industrijskoj pekari tuženog; 2. tužiocu je ove noći nanijeta teška tjelesna povreda od neidentifikovane grupe vojnika Vojske RS koji su te noći ušli u krug pekare preskačući metalnu ogradu i 3. tužilac nije izazvao sukob sa ovom grupom vojnika, niti svojim ponašanjem doprinio nastanku štetnog događaja.

Polazeći od ovog utvrđenja, a kraj nesporne činjenice da je priroda posla koju je obavljao tužilac u kritično vrijeme bila takva da je postojala evidentna mogućnost sukobljavanja tužioca sa nasilnicima, što se i ostvarilo, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je šteta koju je tužilac pretrpio posljedica opasne djelatnosti i da je za takvu štetu odgovoran tuženi koji je obavljao pekarsku djelatnost u svoju korist. U pitanju je, dakle, odgovornost po načelu uzročnosti koju ima u vidu odredba iz člana 173. Zakona o obligacionim odnosima (dalje. ZOO). Ovom odredbom, naime, utvrđena je pretpostavka uzročnosti tako da se smatra da šteta potiče od opasne stvari ili opasne djelatnosti, izuzev ako se dokaže da ona nije uzrok štete, pa oštećeni ne mora dokazivati da je štetnik kriv za štetu, već je dovoljno da dokaže da pretrpljena šteta potiče od opasne stvari ili opasne djelatnosti. U konkretnom slučaju utvrđeno je da je šteta posljedica opasne djelatnosti, a za takvu štetu u smislu člana 174. st. 1. ZOO odgovara onaj koji obavlja ili organizuje određenu djelatnost u svoju korist. Ove odgovornosti štetnik (ovdje tuženik) se može osloboditi ako bi dokazao da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenog (ovdje tužioca) ili trećeg lica samo ako se radi o takvom ponašanju ovih lica koje nije moglo predvidjeti ili čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti (član 177. st. 2. ZOO). U ovoj stvari navedeni uslovi se nisu ostvarili jer je tuženi, s obzirom na prirodu i način posla koga je tužilac obavljao u vrijeme štetnog događaja, mogao predvidjeti mogućnost nastanka štetnog događaja, što su sudovi utvrdili, jednako kao i činjenicu da tužilac ni djelimično nije doprinio nastanku štetnog događaja.

Činjenica da tužilac u vrijeme štetnog događaja nije bio u radnom odnosu kod tuženog ne oslobađa tuženog od odgovornosti da naknadi štetu tužiocu, kako to neosnovano tvrdi revident, jer je u postupku utvrđeno da se štetni događaj desio za vrijeme važenja Zakona o primjeni Zakona o radnim odnosima za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja ("Službeni list RS", broj 1/94 – posebno izdanje) koji je odredbama člana 6. i 7. propisao da obveznici radne obaveze (ovdje tužilac) ostvaruju sva prava (pravo na zaštitu na radu, pravo na zaradu ...) koja se stiču po osnovu radnog odnosa, usljed čega se, a to nižestepeni sudovi pravilno uočavaju, ima uzeti da postoji odgovornost tuženog da naknadi štetu tužiocu po opštim načelima odgovornosti zaštetu, jer je uzrok štete nastao na radu kod tuženog i radom trećih lica koju je tuženi mogao predvidjeti.

(Vs RS, Rev. 31/97, od 16. 10. 1997. – Bilten 1/1999 – 91)

37. Ocijenjeno je da je maloljetni oštećenik djelomično pridonio nastanku štete (25%) kad je iznenada počeo pretrčavati kolnik dok je na semaforu bilo upaljeno crveno svjetlo.

(Žs u Zagrebu, Gž. 7838/97, od 24. 3. 1998. - Ing Psp 1998/1 – 52)

38. Okolnost što su tuženi za izvršenje sječe (jablanova – op. a) angažovali određena lica, ne može se uzeti kao razlog za oslobođenje od odgovornosti za štetu, kada je očigledno da su prihvatili učešće tužioca, a nema dokaza da je pretrpio štetu zbog svoje nepažnje ili krivnjom drugih lica (član 177. stav 2. Zakona o obligacaonim odnosima – Iz obrazloženja odluke – op. a)

(Vs BiH, Rev. 492 /86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 36)

http://www.advokat-prnjavorac.com

39. Nije isključena odgovornost za štetu elektro-preduzeća prouzrokovanu maloljetniku elektro-šokom zbog diranja žice koju je nepoznato lice prebacilo preko elektrovoda u naseljenom mjestu.

(Vs BiH, Rev. 243/90, od 22. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 62)

40. Kad radnik nije bio osposobljen za rad s električnim kolicima, njegovo saznanje da radi s neispravnim električnim kolicima ne oslobađa pravnu osobu od odgovornosti za štetu nastalu uporabom takvog stroja.

(Vs RH, Rev. 1127/94, od 16. 7. 1994. - Izbor odluka 2/1995 – 129)

41. Imalac motornog vozila može se osloboditi odgovornosti za štetu pričinjenu imaocu drugog motornog vozila u pokretu ako dokaže da je do nezgode došlo isključivo radnjom trećeg lica, koju radnju nije mogao predvideti ni izbeći niti otkloniti (član 177. stav 2. ZOO).

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, Ohrid od 31. 5. do 2. 6. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 144)

42. Postoji propust vozača autobusa što nije primijetio da se dječak od sedam godina, koji se igrao loptom pored autobusa sa svojim vršnjacima, podvukao pod autobus, da bi izvukao loptu, pa je usljed pokretanja autobusa poginuo.

(Vs BiH, Rev. 273/88,.+ od 9. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 71)

43. Nije u cijelosti isključena odgovornost vlasnika vozila koji je zgazio oca tužilaca na parkiralištu gdje je ovaj spavao u pijanom stanju.

(Vs BiH, Rev. 346/89, od 25. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 69)

44. Zdravstvena organizacija odgovara po principu objektivne odgovornosti za štete koje pretrpi pacijent usljed neispravnosti medicinskih instrumenata, pa i kada je ta neispravnost posljedica konstruktivne greške.

Iz obrazloženja:

Za štetu uzrokovanu zadržavanjem igle injekcije u tijelu pacijenta, zdravstvena organizacija odgovara po principu objektivne odgovornosti zbog svojstava tog sredstva (kompleta injekcija) koje dozvoljava takvu mogućnost. Naime, sama činjenica da su štetne posljedice prilikom davanja injekcije zbog zadržavanja igle u tijelu pacijenta moguće, karakteriše ovo sredstvo opasnim zbog svojstava kompleta inekcije (nedostatka nastalog prilikom izrade ili višekratnom upotrebom), pa njen imalac za štetu nastalu upotrebom tog sredstva odgovara po principu uzročnosti (čl. 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima), a te odgovornosti se može osloboditi samo iz razloga navedenih u članu 177. navedenog zakona.

U konkretnom slučaju nisu ispunjeni uslovi za oslobađanje od objektivne odgovornosti predviđeni u članu 177. Zakona o obligacionim odnosima, pa ni kada bi se dokazalo da su počinjene greške prilikom izrade kompleta injekcije, zbog kojih je došlo do odvajanja igle injekcije. Ne radi se, naime, o uzroku koji se nalazi izvan opasne stvari, već upravo neadekvatna izrada kompleta injekcije čini to sredstvo opasnom stvari prilikom upotrebe. Eventualni propusti proizvođača kompleta ne mogu se smatrati ni radnjom, odnosno propuštanjem trećeg lica, koje bi potpuno ili djelimično otklanjalo objektivnu odgovornost imaoca kompleta injekcije u smislu člana 177. st. 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, jer i radnja (odnosno propuštanja) trećeg lica, da bi mogla djelovati kao ekskulpacioni razlog u smislu navedenih propisa, mora imati karakteristike vanjskog (eksternog) uzroka koji se nalazi van opasne stvari.

Odgovornost tuženog ne može se otkloniti ni pozivom na odredbu člana 163. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Pozivom na tu odredbu otklanja se odgovornost zdravstvene organizacije udruženog rada za uobičajene rizike koje donosi neophodna medicinska intervencija, preduzeta u cilju liječenja oštećenog, izvedena

http://www.advokat-prnjavorac.com

stručno i sa ispravnim instrumentima. Zdravstvena organizacija, međutim, odgovara za štetne posljedice koje nastanu zbog neispravnosti medicinskog pribora (usljed neadekvatne izrade ili istrošenosti) upotrebljenog prilikom medicinske intervencije, po principu uzročnosti i onda kada radnici zdravstvene organizacije nisu bili svjesni ove neispravnosti.

(Vs BiH Rev. 102/85, od 11. 6. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 16)

45. Za štetu koju povređivanjem pretrpi supruga vozača koji tu štetu prouzrokuje pri upravljanju vozilom svoje organizacije udruženog rada i u vezi sa radom kod ove odgovara ta organizacija, jer vozač kao njen radnik nije treće lice u smislu odredbe člana 177. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima, pa se tužena organizacija udruženog rada ne može pozivati na ekskulpacione razloge predviđene odredbom iz stava 2. istog zakonskog propisa, osim ako dokaže da je takva šteta prouzrokovana radnjom same oštećene, a ne i deliktnom radnjom vozača.

(Vs BiH, Rev. 439/83, od 20. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 28)

46. Nisu ispunjeni uslovi predviđeni odredbama člana 177. stav 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima da se imalac opasne stvari (neispravnog lifta u stambenoj zgradi) u cijelosti ili djelimično oslobodi odgovornosti za štetu nastalu njenom upotrebom zbog toga što je oštećeni preduzeo nesmotrene radnje kojima je uticao na nastanak i obim štete, ako su takve radnje oštećenog rezultat instiktivnog reagovanja pod uticajem straha zbog opasne situacije u koju je bio doveden usljed svojstava stvari i bez svoje krivice.

(Vs BiH, Rev. 616/84, od 24. 1. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 17)

47. Specijalizovana organizacija udruženog rada u čiju djelatnost spada prevoz putnika i stvari ne može se pozivati na ekskulpacione razloge predviđene odredbom člana 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ističući prigovor da je šteta, koja je prouzrokovana upotrebom neispravnog vozila u javnom saobraćaju, nastala usljed propuštanja trećeg lica koje je neposredno prije štetnog događaja izvršilo opravak tog vozila.

(Vs BiH, Pž. 55/85, od 28. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 18)

48. Deliktno sposoban maloljetnik (star preko 14 godina), koji se i pored uobičajenog načina upozorenja na postojeću opasnost, kakav je bio dovoljan za čovjeka prosječnih sposobnosti, izložio toj opasnosti (ušao u zabranjeni prostor vojnog poligona za vrijeme izvođenja vojnih vježbi artiljerijskog gađanja) i na taj način pretrpio štetu zadobivši tjelesne povrede, ne može zahtjevati ni djelimičnu naknadu štete od preduzimača ove opasne djelatnosti.

(Vs BiH, Rev. 284/84, od 21. 6. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 22)

49. Njiva nije opasna stvar pa za štetu od vatre na njivi ne odgovara imalac njive, po pravilima o odgovornosti, već lice koje je vatru zapalilo.

(Vs S, Rev. broj 3849/95, od 13. 9. 1995. – Gp, broj 5/00)

50. Postoji podijeljena odgovornost 50%:50% između dječaka starog 6 godina koji je pretrčavao kolnik i udario u stražnji dio nailazećeg vozila, koje se kretalo brzinom od 54 km/h, pri čemu osiguranik tužene unatoč poduzetom kočenju nije uspio izbjeći nalet na dječaka.

Iz obrazloženja:

Prvostupanjski sud je u bitnom utvrdio sve činjenice i okolnosti važne za odluku o spornoj odgovornosti za prometnu nezgodu.

Na temelju nalaza i mišljenja vještaka prometne struke i drugih dokaza utvrđeno je da je mldb. tužitelj neoprezno pretrčavao kolnik s lijeva na desno dok se

http://www.advokat-prnjavorac.com

osiguranik tužene ispravno kretao svojom desnom stranom brzinom većom od dozvoljene (54 km/h).

Mldb. tužitelj je udario u zadnji blatobran autobusa nakon što je prednji dio za oko 15,00 m već prešao pravac kretanja mldb. tužitelja. Kraj takvog stanja stvari ovaj drugostupanjski sud smatra da je prvostupanjski sud pravilno utvrdio podijeljenu odgovornost 50%:50%. Osiguranik tužene je propustio brzinu kretanja prilagoditi prometnom znaku ograničenja na 50 km/h i drugim okolnostima u prometu, a mldb. tužitelj se upustio u pretrčavanje kolnika bez provjeravanja da li mu u susret nailazi kakvo vozilo pa u takvoj situaciji osiguranik tužene unatoč poduzetom kočenju nije uspio izbjeći nalet na njega. Zbog svega izloženog ovaj drugostupanjski sud nije utvrdio osnova za izmjenu utvrđenog omjera odgovornosti.

(Žs Sisak, Gž. 845/99, od 21. 10. 1999. – Izbor odluka 2/2000 – 42)

51. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 390/89, od 28. 2. 1990, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 175. ZOO.

II - ODGOVORNOST U SLUČAJU UDESA IZAZVANOG MOTORNIM VOZILIMA U POKRETU

Član 178.

(1) U slučaju udesa izazvanog motornim vozilom u pokretu koji je prouzrokovan isključivom krivicom jednog imaoca, primjenjuju se pravila o odgovornosti po osnovu krivice.

(2) Ako postoji obostrana krivica, svaki imalac odgovara za ukupnu štetu koju su oni pretrpjeli srazmjerno stepenu svoje krivice.

(3) Ako nema krivice ni jednog, imaoci odgovaraju na ravne dijelove, ako razlozi pravičnosti ne zahtijevaju što drugo.

(4) Za štetu koju pretrpe treća lica imaoci motornih vozila odgovaraju solidarno.

---

1. Primjeni pravila da vozač ne smije da otpočne preticanje kolone vozila ima mjesta samo onda kada se preticanje vrši u situaciji kojom se ometaju normalna kretanja vozila koja dolaze iz suprotnog pravca i ako na putu nema dovoljno prostora za bezbjedno izvršenje ove radnje.

Iz obrazloženja:

Tačna je tvrdnja revidenta da je vještak u svome nalazu naveo da je odredbom člana 62. st. 1. tačka 1. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", br. 50/88 i 11/91), propisano da vozač ne smije vozilom da otpočne preticanje kolone vozila.

Navedenim odredbama je zaista propisano da vozač ne smije da otpočne preticanje kolone vozila, ali to ne znači da ne smije vršiti preticanje više vozila. Primjeni ovog pravila ima mjesta samo onda kada se preticanje vrši u situaciji kojom se ometaju normalna kretanja vozila koja dolaze iz suprotnog pravca i ako na putu nema dovoljno prostora za bezbjedno izvršenje ove radnje. Naprotiv, ukoliko postoje realni uslovi za bezbjedno preticanje više vozila u postojećoj saobraćajnoj situaciji, odnosno ako se preticanjem ne ometaju normalna kretanja vozila koja dolaze iz suprotnog pravca i normalno kretanje vozila koja se kreću istom saobraćajnom trakom u istom smjeru, onda u tom slučaju nema propusta koji bi upućivao na krivicu vozača koji preduzima ovakvu radnju, na što upućuje i smisao odredbi iz člana 63. navedenog zakona koji pominje preticanje ne samo jednog nego i više vozila. U datoj saobraćajnoj situaciji tužilac, sa svojim vozilom, sve i da je vršio preticanje više vozila, što tvrdi

http://www.advokat-prnjavorac.com

revident, nije ometao normalno kretanje vozila koja su dolazila iz suprotnog pravca i normalno kretanje vozila koja su se kretala desnom saobraćajnom trakom u pravcu kojom se kretalo tužiočevo vozilo.

Prema tome nižestepeni sudovi nisu pogrešno zaključili da je tuženi, po osnovu krivice (član 178/1 Zakona o obligacionim odnosima) koji je inače solidarni dužnik sa tuženom zajednicom osiguranja, dužan nadoknaditi svu štetu koju je tužilac pretrpio u navedenom štetnom događaju u skladu sa principom potpune naknade (čl. 190. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs RS, Rev. 136/98, od 29. 12. 1998. - Bilten 1/1999 – 89)

2. Smatra se da je u upotrebi motorno vozilo sa prikolicom koje je skliznulo sa kolnika u jarak, ali mu je prikolica dijelom ostala na cesti.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 27)

3. Time što je bilo zaustavljeno pored puta radi otklanjanja kvara do kojeg je došlo u toku vožnje nije prestalo da bude učesnik javnog saobraćaja. Slijedom toga, obavezna je tužena osiguravajuća organizacija da tužiocima (roditeljima i braći nastradalog) naknaditi štetu, pošto je vozilo osigurano od odgovornosti prema trećim licima".

(Vs RCG, Rev. 317/98, od 8. 10. 1999. – Bilten Vs RCG 1999 – 31)

4. Ako postoji obostrana krivica imaoca motornih vozila za udes izazvan motornim vozilom svaki imalac odgovara za ukupnu štetu koju su oni pretrpjeli srazmjerno stepenu svoje krivice.

Iz obrazloženja:

Po ocjeni ovog revizijskog suda pogrešno je rezonovanje tužilje održano u njenoj reviziji protiv drugostepene presude koje se odnosi na pitanje utvrđivanja naknade štete u slučaju postojanja obostrane krivice imaoca motornih vozila za udes izazvan motornim vozilom(ma). Ako postoji obostrana krivica svaki imalac odgovara za ukupnu štetu koju su oni pretrpjeli srazmjerno stepenu svoje krivice (čl. 178. stav 2. ZOO). Sudska praksa, za razliku od revizione tvrdnje tužilje, ovaj zakonski tekst tumači na način da u takvom slučaju svaki imalac odgovara za štetu drugoga u srazmjeri svoga doprinosa nastanku štetnog događaja.

(Vs RS, Rev. 76/96, od 17. 12. 1996. - Bilten 1/1999 – 88)

5. Motorno vozilo zaustavljeno u prometu radi čekanja u koloni jest motorno vozilo u pokretu, pa se stoga tužitelj, koji je također sudjelovao u nezgodi, ne rnože u odnosu prema tuženicima smatrati trećom osobom kojoj bi uz primjenu čl. 178. st. 4. ZOO tuženici za štetu odgovarali po kriterijima uzročnosti i solidarnosti.

(Žs u Zagrebu, Gž. 3566/97, od 20. 1. 1998. - Ing Psp 1998/1 – 53)

6. Kad imatelji motornih vozila koji solidarno odgovaraju trećoj osobi za naknadu štete imaju istog osiguratelja, oštećeni ima pravo zahtjevati naknadu štete po osnovi obje police, pri čemu se svote osiguranja iz obje police zbrajaju.

Iz obrazloženja:

"Kod činjenice da je tužitelj ozlijeđen kao treća osoba u prometnoj nezgodi izazvanoj motornim vozilima u pokretu nižestupanjski sudovi su pravilno zaključili da imatelji tih vozila tužitelju solidarno odgovaraju za štetu, sukladno odredbi iz čl. 178. st. 7. Zakona o obveznim odnosima, pa time postoji i solidarna odgovornost njihovih osiguratelja koji odgovaraju za štetu u granicama odgovornosti svojih osiguranika do visine svote osiguranja. Prema odredbi iz čl. 414. st. 1. ZOO u slučaju postojanja solidarne obveze dužnika, vjerovnik može po svom izboru sve do ispunjenja obveze u cijelosti zahtjevati ispunjenje obveze ili samo od jednog dužnika ili od svih,

http://www.advokat-prnjavorac.com

što u konkretnom slučaju znači da tužitelju pripada pravo po svom izboru zahtjevati naknadu štete bilo od imatelja vozila u kojem se nalazio kao putnik, bilo protiv imatelja vozila koje je izazvalo nezgodu, odnosno od njihovih osiguratelja, ili pak istodobno od svih. Okolnosti da vlasnici vozila imaju istog osiguratelja daje oštećeniku pravo zahtijevati naknadu štete po osnovi obje police osiguranja, a ne po osnovi jedne, kako to pogrešno smatra revident, tako da se u tom slučaju radi ocjene pitanja ograničenja odgovornosti svotom osiguranja, svote osiguranja iz obje police zbrajaju."

(Vs RH, Rev. 2411/94, od 19. 3. 1997. Izbor odluka 1/1997 - 50 i Svijet osiguranja, br. 3)

7. Okolnost što je u međuvremenu zbog noveliranja Krivičnog zakona SRBiH isključena krivična odgovornost vozača motornog vozila ne utiče na njegovu odgovornost za štetu prouzrokovanu sudarom sa drugim motornim vozilom.

Iz obrazloženja:

Tuženi je preduzeo radnju skretanja u lijevo u vrijeme kada je tužilac započeo preticanje, pa zbog kratkog rastojanja između vozila (svega oka 26 metara u momentu kada je tuženi peduzeo radnju skretanja), nije se mogao izbjeći udar. Ovakvo ponašanje tuženog je u suprotnosti sa odredbom iz člana 61. stav 1. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima, koji obavezuje vozača da vozilo pomjeri ka desnoj ivici kolovoza, a ne da pravi grub zaokret u lijevo, kao je to uradio tuženi.

Tuženi je oslobođen od optužbe u krivičnom postupku samo zbog toga što je u međuvremenu od izvršenja radnje zbog koje je optužen do presuđenja došlo do izmjene Krivičnog zakona SR Bosne i Hercegovine, po kojoj krivično djelo ugrožavanja javnog saobraćaja iz člana 181. KZ SRBiH u svom osnovnom obliku postoji ako je izvršenjem radnje nastupila teška tjelesna povreda ili materijalna šteta preko 1,000.000 dinara, a u ovom slučaju radilo se o materijalnoj šteti od oko 220.000 dinara. Prema tome ni ova okolnost (oslabađanje tuženog od optužbe) nije razlog koji bi, sa stanovišta postupka kao i odredaba materijalnog prava, ukazivao na manjkavost nižestepenih presuda.

(Vs BiH, Rev. 384/88, od 13 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 72)

8. Vlasnik motornog vozila koji je u krivičnom postupku proglašen krivim, iako oslobođen od kazne, odgovara za štetu imaocu drugog vozila (sudar).

Iz obrazloženja:

Prilikom razmatranja osnovanosti tuženog zahtjeva u odnosu na drugotuženog (revidenta) mora se poći od odgovornosti za štetu od motornih vozila u pokretu (koja je regulisana odredbom člana 178. Zakona o obligacionim odnosima). Prema činjeničnim utvrđenjima sadržanim u razlozima nižestepenih presuda, drugotuženi je kriv za prouzrokovanje sabraćajne nezgode u kojoj je, među ostalim, oštećeno i vozilo kasko osiguranja kod tužiteljke, pa odatle slijedi i obaveza drugotuženog da tužiteljici naknadi štetu. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda slijedi da je drugotuženi pravosnažnom krivičnom presudom oglašen krivim što je počinio krivično djelo teškog ugrožavanja javnog prometa propisano u članu 168. stav 5. u vezi sa članom 163. stav 3. i kažnjivo po članu 168. stav 5. Krivičnog zakona SRBiH, u vezi sa članom 4. stav 2. Krivičnog zakona SFRJ, u kojem pogledu je, u smislu člana 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku, parnični sud vezan pravosnažnom presudom krivičnog suda, a okolnost što je drugotuženi, mada je navedenom krivičnom presudom oglašen krivim, oslobođen od kazne (jer je u saobraćajnoj nezgodi smrtno stradao njegov mlađi brat) nema nikakvog uticaja na građansko-pravnu odgovornost drugotuženog.

(Vs BiH, Rev. 748/87, od 17. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 - 73)

http://www.advokat-prnjavorac.com

9. Imaocu motornog vozila čiji je vozač pravnosnažnom presudom krivičnog suda oglašen krivim za radnju, odnosno propuštanje koje je u uzročnoj vezi sa sudarom motornih vozila, ne može se dosuditi puna naknada štete.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 178. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), u slučaju udesa izazvanog motornim vozilom u pokretu koji je prouzrokovan isključivom krivicom imaoca, primjenjuju se pravila o odgovornosti po osnovu krivice, a u smislu člana 178. stav 2. ZOO, ako postoji obostrana krivica, svaki imalac odgovara za ukupnu štetu srazmjerno stepenu svoje krivice.

U konkretnom slučaju to znači da tužilac može da zahtijeva punu naknadu štete pretrpljene oštećenjem svog vozila samo ako njegov vozač nije ni djelimično kriv za saobraćajnu nezgodu, a isključivo je kriv vozač vozila tuženikovog osiguranika, odnosno da može zahtijevati srazmjeran dio naknade štete, ako su kriva obojica (krivica vozača, radnika imalaca vozila, izjednačava se sa krivicom samih imalaca).

Iz činjeničnog opisa krivičnog djela za koje je vozač tužiočevog vozila oglašen krivim, proizilazi da je za saobraćajni udes u kome je oštećeno i tužiočevo vozilo, isključivo kriv vozač tužiočevog vozila.

Parnični sud je, u smislu člana 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku, u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinioca vezan za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom se optuženi oglašava krivim. Parnični sud je ovlašten da utvrđuje i krivicu drugih učesnika u konkretnoj saobraćajnoj nezgodi, ali ne može, kod postojanja pravnosnažne krivične presude kojom je vozač tužiočevog vozila oglašen krivim za radnju odnosno propuštanje koje je u neposrednoj uzročnoj vezi sa štetnom posljedicom, zaključiti da nije ni djelimično kriv za nezgodu, te dosuditi tužiocu punu naknadu štete. Sud u ovoj parnici mora, dakle, uzeti kao dokazana obilježja koja čine biće krivičnog djela zbog koga je vozač tužočevog vozila proglašen krivim, jer bi inače postupao suprotno odredbi člana 12. stav 3. ZPP.

(Vs BiH, Pž. 584/90, od 13. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 59)

10. Zahtjev vlasnika jednog motornog vozila prema vlasniku drugog motornog vozila za štetu nastalu u vožnji zbog izbacivanja kamena, presuđuje se po načelu krivnje.

(Vs RH, Rev. 2396/98, od 4. 3. 1999. - Izbor odluka 1/1999 - 34)

11. Lice koje kao putnik pretrpi tjelesne povrede usljed sudara motornih vozila može tražiti naknadu štete od bilo kojeg imaoca vozila ili od obadvojice, odnosno od njihovih osiguravača.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je bila saputnik u putničkom automobilu koji se sudario sa drugim vozilom i tom prilikom zadobila tjelesne povrede usljed kojih je umanjena njena životna aktivnost za 35%. Štetni događaj prouzrokovan je sudarom motornih vozila pa su nižestepeni sudovi pravilno sudili primjenom pravila iz člana 178. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 29/78), prema kome za štetu koju pretrpi treće lice imaoci motornih vozila odgovaraju solidarno. To znači da oštećeno treće lice može da zahtjeva naknadu štete i od jednog od imaoca vozila odnosno zajednice osiguranja imovine i lica kod koje je to vozilo osigurano. Pri tome treba istaknuti da se imalac drugog vozila, koje se sudarilo sa vozilom u kome se nalazila tužiteljica, ne može smatrati, u konkretnom slučaju, trećim licem u smislu člana 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, pa se neosnovano u reviziji tuženog tvrdi da tužbeni zahtjev prema tuženom treba odbiti zbog toga što je vozač drugog nepoznatog motornog vozila navodno skrivio saobraćajnu nesreću, u kojoj je tužiteljica povrijeđena.

(Vs BiH, Rev. 83/88, od 8. 12. 1988. - Bilten Vs BiH – 63)

http://www.advokat-prnjavorac.com

12. Protupravno skrivljeno ponašanje može postojati i na strani vozača motornog vozila koji se kretao desnim kolnikom, ali prilikom mimoilaženja s vozačem koji je dolazio iz suprotnog smjera nije ostavio dovoljan razmak.

(Vs H, Rev. 10O1/88. od 7. 12. 1988. – Psp 46 – 82)

13. Zajednica osiguranja imovine i lica ne odgovara po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti u saobraćaju za štete prouzrokovane upotrebom neregistrovanog poljoprivrednog traktora.

(Vs BiH, Pž. 363/86, od 27. 1. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 54)

14. Imatelji motornih vozila odgovaraju u jednakim omjerima kada nema krivnje ni jednoga od njih (oštećenik nije ni na koji način pridonio nastanku štete, a nije utvrđena ni nepropisna odnosno nepravilna vožnja vozača nepoznatoga vozila), a ni razlozi pravičnosti u konkretnom slučaju ne zahtijevaju što drugo.

(Vs RH, Rev. 2199/91, od 23. 1. 1992. - Izbor odluka 1993 - 124)

15. Osiguratelj odgovara za štetu koju je pretrpio pješak zbog naleta vozila iako je vozač štetu namjerno izazvao.

Iz obrazloženja:

"Predmet ovog spora je zahtjev tužiteljice za naknadu štete vezano za ozljede zadobivene u prometnoj nezgodi 13. 02. 1992., s time da je u revizijskom stadiju postupka među strankama sporan osnov odgovornosti tuženice (osiguratelja) za štetu koju trpi tužiteljica. Naime, tuženica u konkretnom slučaju otklanja odgovornost pozivom na odredbu čl. 920. Zakona o obveznim odnosima ističući da je štetni dpgađaj izazvan namjerno.

U postupku pred nižestupanjskim sudovima utvrđeno je:

- da je tužiteljica ozlijeđena kada ju je udarilo vozilo,

- da je u vrijeme nastanka štetnog događaja vozilo bilo neosigurano od odgovornosti, a istim je upravljala K.K.

- da je u kaznenom postupku povodom ovog štetnog događaja osoba koja je upravljala vozilom pravomoćno proglašena krivom i osuđena zbog kaznenog djela ubojstva u pokušaju

Temeljem takvih utvrđenja pravilno su nižestupanjski sudovi primijenili materijalno pravo kada su utvrdili da na strani tuženice postoji odgovornost za štetu koju tužiteljica trpi zbog ovog štetnog dpgađaja. Naime, bez obzira na to što je vozilo kojim je učinjena šteta iskorišteno kao sredstvo izvršenja kaznenog djela pokušaja ubojstva, činjenica je da je tužiteljica kao treća osoba ozlijeđena korištenjem vozila u pokretu, a za koje štete tužena odgovara. Naime, između upotrebe vozila u pokretu i ozljeđivanja tužiteljice postoji uzročna veza, a to je pretpostavka za postojanje odgovornosti tužene za ovako nanesenu štetu tužiteljici (čl. 178. ZOO). Drugo je pak pitanje regresa ovako isplaćene štete. Naime, okolnost namjernog ozljeđivanja tužiteljice korištenjem vozila u pokretu je razlog temeljem koje se tuženica može regresirati od K.K., kao osiguranika, sve obzirom na činjenicu da je namjerno prouzrokovana šteta isključena iz osiguranja (čl. 920. ZOO). No, to je pravni odnos osiguratelja i osiguranika koji se tužiteljice kao treće osobe ne tiče.

(Vs RH, Rev. 1470/94, od 14. 4. 1999.- Izbor odluka 2/1999 – 43)

16. Nije skrivljeno postupio vozač čije je neodgovarajuće reagiranje u vožnji posljedica iznenadnog nepravilnog ponašanja drugog vozača (čl. 178. st. 1. i 2. ZOO).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Pojam "neadekvatnog reagiranja", kojim oba nižestupanjska suda kvalificiraju ponašanje tužitelja kao skrivljeno ponašanje koje umanjuje odgovornost tuženika za nastalu štetu tužitelju, sam po sebi nema zakonske osnove, već ponašanje tužitelja kao vozača mora biti protupravno i u uzročnoj vezi sa štetnom posljedicom za utvrđivanje i njegove krivnje u nastaloj šteti, dakako pri tome uzimajući u obzir sve okolnosti mjesta gdje se dogodila prometna nezgoda. U primjeni pravila o odgovornosti prema načelu (principu) krivnje, a to je slučaj u ovoj prometnoj stvari - odredbe čl. 178. st. 1. i 2. ZOO - valja zaista utvrditi postoji Ii taj subjektivni element na strani tužitelja, a ne njegovu odgovornost prosuđivati prema pretpostavkama za objektivnu odgovornost. Naime, ako u ponašanju tužitelja, bez obzira na stanje (ako) alkoholiziranosti, nema protupravnosti, tada nema niti njegove krivnje za nastali štetni događaj, a adekvatno ili neadekvatno reagiranje u vožnji automobilom, koji se zaključak temelji na ocjeni reagiranja prosječnog vozača za iznenadno nepravilno ponašanje u vožnji drugog vozača, sadrži već time u sebi elemente objektivne odgovornosti, pa kao takvo nije pretpostavka za odgovornost u slučaju nezgode izazvane motornim vozilom po principu krivnje.

(Vs RH, Rev. 2368/94, od 28. 9. 1994. - Izbor odluka 1/1996 – 83)

17. Osiguratelj odgovara suputniku u automobilu za štetu koju je pretrpio padom stabla na automobil.

Iz obrazloženja:

"Tužitelj je tjelesno ozlijeđen vozeći se dana 12. rujna 1990. kao suputnik u automobilu tuženikovog osiguranika kad je na automobil palo stablo s okolnog terena. Drugostupanjski sud je odbio tužiteljev odštetni zahtjev iz dva razloga i to: a) obveznim osiguranjem pokrivene su štete trećoj osobi (u koju se ubraja i tužitelj) nastale u međusobnom sudaru vozila, pa u ovom sporu ne postoji osigurani slučaj pokriven policom obveznog osiguranja; i b) tužiteljeva šteta nije izazvana krivnjom vozača automobila u kojem se kao suputnik vozio. Revident opravdano ističe da je drugostupanjski sud zauzevši izložena stajališta pogrešno primijenio materijalno pravo.

Ad.a) U smislu odredaba čl. 90. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i osoba koji je važio u vrijeme nastanka štetnog događaja osiguranjem od autoodgovornosti pokrivene su štete prouzročene trećim osobama korištenjem motornog vozila. U ovom predmetu nema nikakve dvojbe u tome da je do štetnog događaja došlo korištenjem motornog vozila u kojem se tužitelj kritične zgode nalazio kao suputnik, pa za postojanje tuženikove pasivne legitimacije nije neophodno da je tužiteljeva šteta posljedica međusobnog sudara vozila, kao što to pogrešno smatra drugostupanjski sud.

Ad.b) Automobil je opasna stvar pa u ovom slučaju valja primijeniti zakonske odredbe o odgovornosti za štetu od takve stvari (čl. 178. st. 4. Zakona o obveznim odnosima – dalje: ZOO). Da bi imatelj takve opasne stvari (pa stoga i njegov osiguratelj od autoodgovornosti) odgovarao za štetu trećoj osobi, ne zahtijeva se da je vozač automobila skrivio nastanak štetnog događaja, jer se za štetu od stvari ili djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete, odgovara bez obzira na krivnju (čl. 154. st. 2. ZOO). Zato je, suprotno stajalištu žalbenog suda, pitanje vozačeve krivnje u ovom sporu neodlučno. To dakako ne znači da se imatelj opasne stvari (automobila) ne može osloboditi od odgovornosti. Pretpostavke za to navedene su u čl. 177. ZOO, no okolnost da je šteta eventualno nastala slučajno, ne oslobađa imatelja pa ni njegovog osiguratelja od odštetne odgovornosti.

(Vs RH, Rev. 405/99, od 22. 4. 1999. - Izbor odluka 2/1999 - 46)

18. Treća osoba koja je djelomično naplatila štetu pretrpljenu u prometnoj nezgodi od štetnikova osiguratelja ima pravo preostali dio nastale štete zahtijevati od

http://www.advokat-prnjavorac.com

samoga štetnika kao jednog od solidarnih dužnika, neovisno o tome je li i taj dio štete mogla zahtijevati od osiguratelja.

Iz obrazloženja:

"Tužiteljica je bila putnik u motornom vozilu u kojem je prilikom prometne nezgode pretrpjela povrede i uslijed čega joj je nastupila šteta. Kao putnik u vozilu tužiteljica se smatra trećom osobom u pitanju odgovornosti za štetu izazvanu motornim vozilom u pokretu. Prema odredbi članka 178. stavak 4. Zakona o obveznim odnosima - za štetu što je pretrpe treće osobe imatelji motornih vozila odgovaraju solidarno. Iz toga slijedi da tužiteljici pripada pravo da traži naknadu štete od bilo kojeg imatelja motornoga vozila, koji je svojim vozilom sudjelovao u nezgodi, ili njihovih osiguravatelja od odgovornosti prema trećima. Budući da postoji solidarna odgovornost imatelja motornih vozila, tužiteljica ima pravo tražiti naknadu od bilo kojega u cijelosti ili djelomično. Time što se djelomičo naplatila od tuženikova osiguravatelja nije prestalo njezino pravo da preostali dio naknade traži od tuženoga kao jednog od solidarnih dužnika za cjelokupnu štetu. Iz navedenog razloga sud nije bio ni dužan da ispituje da li se tužiteljica mogla naplatiti i za spornu rentu od tuženikova osiguravatelja.

(Vs RH, Rev. 964/91, 3. 12. 1991. – Izbor odluka 1993 – 106/125)

19. Za štetu prouzrokovanu sudarom motornih vozila imaoci motornih vozila uzajamno odgovaraju jedan drugome srazmjerno svome skrivljenom doprinosu.

Iz obrazloženja:

Imajući u vidu karakter i težinu navedenih propusta svake od stranaka i njihov uticaj na to da je došlo do sudara i prouzrokovanja štete, nižestepeni sudovi su i po ocjeni ovog revizijskog suda, pravilno primijenili materijalno pravne kriterije izražene u citiranoj odredbi iz člana 178. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima kada su utvrdili omjer odgovornosti za tu štetu od 25% : 75% i dosljedno tome tuženog obavezali da tužiocu naknadi 75% obima štete.

Međutim, osnovan je prigovor revizije da su nižestepenl sudovi pogrešno primijenili citiranu odredbu iz člana 178. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima odbijajući u cijelosti protivtužbeni zahtjev tuženog da mu tuženi naknadi štetu prouzrokovanu oštećenjem traktora, i zbog pretrpljenog straha, uz obrazloženje da “sud nije mogao usvojiti protivtužbeni zahtjev tuženog jer je on uglavnom i odgovoran za nastali udes”.

Naime, navedenom odredbom iz člana 178. stav 2. ZOO je predviđena odgovornost svakog od imalaca motornog vozila, koji su obostranom krivicom doveli do prouzrokovanja štete tim vozilima u pokretu, za ukupnu štetu srazmjerno stepenu svoje krivice, što znači da i tužilac, srazmjerno obimu svoje krivice koji je već utvrđen nižestepenim presudama, odgovara za štetu koju je tuženi pretrpio u sudaru sa njegovim automobilom.

(Vs BiH, Rev. 623/86, od 11. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 41)

20. Da bi imatelji motornog vozila odgovarali za štetu na ravne dijelove, nije dovoljno da niti jedan od njih nije kriv za štetu, već je potrebno ocijeniti ne zahtijevaju li razlozi pravičnosti što drugo.

(Vs H, Rev. 2242/86, od 12. 7. 1987. – Psp 34 – 79)

21. U parnici radi naknade štete imaocima vozila prouzrokovane sudarom motornih vozila, u slučaju obostrane krivnje vozača, sudi se po odredbama o podijeljenoj odgovornosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Na osnovu rezultata dokaznog postupka nižestepeni sudovi su utvdili da je do saobraćajnog udesa u kojem je oštećeno tužiteljevo motorno vozilo došlo zbog propusta osiguranika tužioca i osiguranika tuženog. Propust osiguranika tuženog je u tome što je svojim teretnim vozilom protivno odredbi člana 58. Zakona o snovama bezbjednosti saobraćaja na putevima zaobilazio vozilo ispred sebe, kada mu se na udaljenosti od 177 m približavalo putničko vozilo osiguranika tužioca. Propust osiguranika tužioca je u tome što, protivno odredbi člana 45. stav 1. navedenog zakona, nije na vrijeme preduzeo kočenje i po potrebi zaustavljanje vozila i na taj način izbjegao sudar, iako je za to imao mogućnost s obzirom da je mogao vidjeti uključen lijevi žmigavac na teretnom vozilu osiguranika tuženog i skretanje tog vozila sa desne na lijevu kolovoznu traku, te s obzirom na vrijeme od najmanje 3 sek. koje je bilo potrebno da vozilo osiguranika tuženoga pređe sa desne na lijevu kolovoznu traku.

Imajući u vidu utvrđene propuste osiguranika tužioca nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbe člana 178. stav 2. i čl. 192. Zakona o obligacianim odnosima, kada su ocijenili da je osiguranik tužitelja doprinio nastanku štete u procentu od 40%.

(Vs BiH, Rev. 176/87, od 17. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 75)

22. Odgovornost imatelja motornih vozila za ukupnu štetu koju su pretrpjeli razmjerno stupnju njihove krivnje, utvrđuje se prema utvrđenoj ukupnoj šteti koja je predmet spora odnosno zahtjeva istaknutoga u parnici.

(Vs H, Rev. 1841/86, od 11. 12. 1986. – Psp 33 – 92)

23. Za štetu što je pretrpi treća osoba imatelji motornih vozila odgovaraju solidarno bez obzira na krivnju.

(Vps H, Pž. 224/87, od 10. 2. 1987. – Psp 33 - 21)

24. Prevoznik odgovara naručiocu prevoza za štetu nastalu na robi primljenoj na prevoz kada je do štete došlo usljed sudara motornog vozila kojim je roba prevezena i drugog motornog vozila, pa i kada je za sudar kriv vozač drugog motornog vozila (solidarna odgovornost).

Iz obrazloženja:

Ovo stoga što je tuženi kao prevoznik odgovoran za štetu koja nastane na robi u prevozu kako po odredbi člana 92. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju i odredbi člana 671. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, tako i po odredbi člana 178. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, s obzirom na to da je šteta uzrokovana u sudaru motornih vozila u pokretu, po kojoj odredbi štetnici solidarno odgovaraju za štetu pričinjenu trećem licu.

Neosnovani su žalbeni navodi da se u konkretnom slučaju imala primijeniti odredba člana 939. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, jer radnik tuženog nikako ne može biti i radnik osiguranika tužitelja, a kod činjenice da tuženi za štetu odgovara i kao solidarni dužnik, po odredbi člana 178. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, neosnovani su i prigovori tuženog o isključenju odnosno oslobođenju od odgovornosti po odredbama Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju. Iz ovih razloga, neosnovan je i prigovor tuženog da je valjalo sačekati utvrđenje krivice za saobraćajni udes, jer je ta činjenica irelevantna za rješenje spora između tuženog i tužioca kao trećeg lica, iako ima značaja za međusobne odnose imalaca motornih vozila, koja su uzrokovala saobraćajni udes.

(Vs BiH, Pž. 403/83, od 27. 12. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 22)

25. Lica koja su sudarom svojih vozila prouzrokovala štetni događaj odgovaraju prema trećim licima solidarno, bez obzira koliko je i da li je svako to lice odgovorno za prouzrokovanje štetnog događaja.

(Vs S, broj Prev. 36/95. – Bilten 4/1995)

http://www.advokat-prnjavorac.com

26. Zajednica osiguranja imovine i lica, kao osiguravač, ima pravo na regres od pijanog vozača - osiguranika, samo ako je njegova alkoholisanost, prilikom upravljanja putničkim automobilom, bila uzrok nastupanju saobraćajnog udesa i štete.

(Vs BiH, Rev. 304/83, od 19. 9. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 44)

27. Zastarjelost regresnog potraživanja osiguravača koji je isplatio naknadu štete oštećenom u saobraćajnoj nezgodi izazvanoj sudarom motornih vozila, od osiguravača vlasnika motornog vozila koji je skrivio sudar, počinje teći danom isplate naknade štete, a nastupa istekom opšteg zastarnog roka.

(Vs BiH, Pž. 49/83. od 27. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 4/84 - 11)

III - ODGOVORNOST PROIZVOĐAČA STVARI SA NEDOSTATKOM

Član 179.

(1) Ko stavi u promet neku stvar koju je proizveo, a koja zbog nekog nedostatka za koji on nije znao predstavlja opasnost štete za lica ili stvari, odgovara za štetu koja bi nastala zbog tog nedostatka.

(2) Proizvođač odgovara i za opasna svojstva stvari ako nije preduzeo sve što je potrebno da štetu, koju je mogao predvidjeti, spriječi putem upozorenja, bezbjedne ambalaže ili drugom odgovarajućom mjerom.

---

1. Za štetu prouzrokovanu eksplozijom cijevi za transport zagrijanog vodonika (opasna stvar) solidarno odgovaraju imalac cijevi i proizvođač, ako je cijev izgrađena od neodgovarajućeg materijala

Iz obrazloženja:

Dana 29. aprila 1985. godine došlo je do eksplozije i požara na postrojenju tuženog (eksplodirala je cijev koja je služila za transport zagrijanog vodonika), usljed čega je izgubio život njegov radnik.

Pribavljanjem ekspertize stručnih institucija i nalaza i mišljenja vještaka utvrđeno je da je do eksplozije postrojenja došlo usljed toga što cijev nije bila od odgovarajućeg materijala. Iz navedenog proizilazi da je ova cijev opasna stvar, jer kroz nju prolazi vodonik, podložan snažnoj eksploziji, ako dođe do popuštanja materijala od koga je cijev sačinjena, a osiguranik tužiteljice je povrijeđen od neposrednog dejstva opasne stvari na kojoj je pravo raspolaganja imao tuženi, pa je on odgovoran za štetu u smislu čl. 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima.

Za donošenje zakonite i pravilne odluke u konkretnoj pravnoj situaciji nije bilo od značaja ko je proizvođač navedenog postrojenja (proizvođač bi, obzirom na odredbe člana 179. stav 1. ZOO, mogao biti solidarno odgovoran za štetu sa tuženim), jer je tuženi odgovoran za štetu, a tužiteljica se opredijelila da naknadu štete traži od tuženog. Činjenica ko je proizvođač stvari mogla bi da bude odlučna samo u postupku u kome bi tuženi tražio regres kao isplatilac, a prema odredbama člana 208. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 407/89, od 22. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 56)

2. Ni prodavac ni proizvođač ne odgovaraju za štetu koju pretrpi kupac usljed oštećenja kupljene stvari izazvanog skrivenim nedostatkom za koji stranke nisu znale, ako je do štete došlo po isteku šest mjeseci od predaje stvari i po isteku garantnog roka.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Proizvođač, međutim, odgovara za štetu koju je pretrpio kupac na svojim drugim stvarima i ličnim dobrima.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je prvotuženi proizvođač, a drugotuženi prodavac motornog vozila "zastava101", vlasništvo tužioca, koje je totalno uništeno u saobraćajnoj nesreći 11. aprila 1978. godine i da je do sudara u kome je oštećeno navedeno vozilo došlo zbog pucanja spone kao posljedice fabričke greške u obradi materijala, nakon isteka garantnog roka (tužilac je navedeno vozilo kupio 7. aprila 1975. godine).

Polazeći od okolnosti da je pucanje spone uzrokovalo sudar motornih vozila, a time i štetu koju je tužilac pretrpio zbog havarisanja motornog vozila, odnosno da je šteta na motornom vozilu tužitelja uzrokovana skrivenim fizičkim nedostatkom, nižestepeni sudovi nalaze da su za štetu nastalu na motornom vozilu kao i za strah, koji je tužilac pretrpio u navedenoj saobraćajnoj nezgodi solidarno odgovorni proizvođač i prodavac, pa su stoga pozivom na ta pravna pravila imovinskog prava (paragraf 922. OGZ) usvojili tužbeni zahtjev za naknadu materijalne i nematerijalne štete i tužene obavezali da tužiocu solidarno naknade cjelokupnu štetu uzrokovanu skrivenim nedostatkom na stvari.

Navedeno rezonovanje nižestepenih sudova o odgovornosti tuženih za štetu prouzrokovanu na motornom vozilu zbog skrivenog nedostatka, ne može se prihvatiti pravilnim, jer odgovornost ovih tuženih ne proizilazi iz pravnog pravila imovinskog prava izraženog u paragrafu 922. OGZ, na koje se sud pozvao u obrazloženju pobijane odluke. U ovoj odredbi sadržano je samo pravilo o jemstvu za kvalitet stvari; koje je ograničeno rokovima propisanim pravnim pravilom iz paragrafa 933. OGZ, na šta pravilno revidenti ukazuju u reviziji.

Prodavac odgovara kupcu za materijalne nedostatke stvari pod uslovima i u rokovima iz pravnog pravila imovinskog prava (paragraf 933. OGZ), sada izraženog u članu 482. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Prodavac ne odgovara za skrivene nedostatke, koji se pojave nakon isteka roka od 6 mjeseci od prodaje stvari izuzev ako nije drukčije ugovoreno. Rok iz navedenog pravnog pravila sada izraženog u članu 482. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, je prekluzivni rok, pa po njegovom isteku kupac gubi pravo na naknadu po osnovu jemstva za skrivene nedostatke. Pored toga, prodavac i proizvođač odgovaraju po osnovu garancije za ispravno funkcionisanje stvari u okviru garantnog roka (pravno pravilo imovinskog prava izraženo u čl. 501. i 502. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

Po pravilima imovinskog prava, koja su došla do izražaja u odredbi člana 179. Zakona o obligacionim odnosima, za štetu koja nastane licu ili stvari (refleksnu štetu) redovnom upotrebom stvari zbog toga što stvar usljed nedostatka za koji on nije znao, predstavlja opasnost, odgovara proizvođač koji je stvar stavio u promet, po opštim pravilima o naknadi štete.

Polazeći od suštine tužbenog zahtjeva (zahtjev za naknadu materijalne štete odnosi se na štetu prouzrokovanu na samoj stvari skrivenim nedostatkom, koji se pojavio po isteku roka od 6 mjeseci od dana preuzimanja vozila i po proteku garantnog roka), ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su usvojili zahtjev za naknadu materijalne štete u odnosu na oba tužena, jer prodavac ne odgovara za štetu na stvari nastalu zbog skrivenog nedostatka po isteku roka od 6 mjeseci od dana preuzimanja (pravno pravilo izraženo u članu 482. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima) a po isteku garantnog roka prestaje i odgovornost proizvođača i prodavca po osnovu garancije za ispravno funkcionisanje prodate stvari.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Pogrešno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo i u dijelu u kojem je drugotuženi prodavac obavezan na naknadu nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha (refleksne štete koju je pretrpio tužilac), jer za refleksnu štetu odgovara proizvođač koji je stvar stavio u promet, a ne prodavac (pravno pravilo imovinskog prava sada izraženo u članu 199. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 569/83, od 22. 12. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 26)

3. Pravo na naknadu štete uzrokovane nedostatkom proizvoda koji je stavljen u promet ima svaka osoba koja je štetu pretrpjela, pod uslovom da ne postoje razlozi za isključivanje ili ograničenje odgovornosti proizvođača. To pravo, prije svega, ima posljednji kupac stvari sa nedostatkom, zatim svatko tko je takvu stvar upotrebljavao nezavisno da li je za to bio ovlašten te oštećenik kojem je od nedostatka stvari nastala šteta na drugim dobrima iako on sam osobno i nije bio sa stvari ni u kakvom kontaktu. Međutim, da bi oštećenik imao pravo na naknadu štete po članu 179. Zakona o obligacionim odnosima potrebno je da je šteta nastala pri uobičajenoj upotrebi stvari, prema namjeni za koju je proizvođač stavio stvar u promet.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 22)

4. Proizvođač odgovara za štetu nastalu stavljanjem u promet zaraženog mesa.

Iz obrazloženja:

"U redovnom je postupku utvrđeno: - da je prvotuženik koncem studenog i u prosincu 1984. godine na glavnoj tržnici stavio u promet svinjsko dimljeno meso, koje nakon klanja svinja, a prije dimljenja, nije bilo veterinarski pregledano; - da je svjedok I.Đ. u razdoblju od 20. do 25. prosinca 1984. godine kupio na navedenoj tržnici oko 60 dkg dimljene sušene plećke, proizvod i vlasništvo prvotuženika, zaraženo trihonelosom, koje je konzumirala tužiteljica i oboljela od ove bolesti. Kraj takvog stanja stvari pravilna je ocjena sudova o odgovornosti prvotuženika za naknadu štete tužiteljici. Odgovoran je kao proizvođač za štetu koja je nastala od njegova proizvoda, tj. zaraženog mesa koje je stavio u promet. Radi se, naime, o stvari s opasnim svojstvom kojim je prouzročena konkretna šteta (čl. 179. Zakona o obveznim odnosima)."

(Vs RH, Rev 1050/93 od 2. 12. 1993. – Izbor odluka 1/1996 – 50/84)

5. Pravo na naknadu štete zbog mane na robi, kao i štete koja je posljedica mana na robi (refleksne štete) ne može se ostvariti ako se blagovremeno ne stavi prigovor na kvalitet robe, u slučaju da roba ima vidljivu manu ili manu koja se mogla utvrditi vještačenjem.

(Zaključak Pete zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, od 28. 12. 1976. – "Bilten sudske prakse" Saveznog suda, broj 5/77, str. 8)

6. Proizvođač automobila s nedostatkom zbog kojega je kupcu nastala totalna šteta na automobilu, osim svoje obveze o isporuci novog automobila na osnovi garancije za ispravno funkcioniranje stvari, obvezan je nadoknaditi i troškove registracije i osiguranja novog vozila. Spomenute troškove proizvođač je obvezan naknaditi na osnovi čl. 179. ZOO.

(Vs RH, Rev. 739/1992, od 28. *5.* 1992. - Izbor odluka 1994 – 119)

7. Kada je u pitanju odgovornost proizvođača za štetu po članu 179. ZOO

oštećenik ne može tražiti popravak ili zamjenu stvari sa nedostatkom, na što ima pravo kada se radi o odgovornosti za materijalne nedostatke i garanciji za ispravno funkcionisanje prodane stvari, ali oštećenik kod svake od tih odgovornosti može tražiti i naknadu štete. Oštećeni je ovlašten izabrati po kojoj osnovi i od koga će tražiti naknadu štete, nju može tražiti od oba štetnika. Međutim, oštećenik ima pravo na na-

http://www.advokat-prnjavorac.com

knadu štete samo u visini integralne restitucije, zbog čega kada je ostvario potpunu naknadu po bilo kojoj od prethodno navedenih osnova, prestaje njegovo pravo na naknadu od drugog štetnika, ali to nema uticaja na eventualni regresni odnos između štetnika.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001., str. 23)

8. Odštetna odgovornost proizvođača stvari s nedostatkom jest izvanugovorna i ne zavisi o njegovoj krivnji.

(Vs H, Rev. 1957/89, od 9. 5. 1990. – Psp 49 – 65)

9. Proizvođač odgovara i za opasna svojstva stvari ako nije preduzeo sve što je potrebno da štetu, koju je mogao predvidjeti, spriječi putem upozorenja, bezbjednom ambalažom ili drugom odgovarajućom mjerom.

(Odluka Saveznog suda, Gzs. 45/98. – Bilten 1/1999)

10. Proizvođač koji je stavio u promet preparat koji je štetno djelovao na pčelinje zajednice, odgovara za štetu.

Iz obrazloženja:

"Drugostupanjski sud je prihvatio kao pravilna činjenična utvrđenja u pogledu odgovornosti drugotužene za štetu tužitelju, pa tako i činjenicu da je drugotuženi bez odobrenja nadležnog tijela i prije nego što je utvrđen način njegova djelovanja u svim stanjima pčelinjih zajednica pustio u promet svoj preparat deklarirajući ga kao hranu za pčele s dodatkom sredstava protiv bolesti, da je nakon uporabe preparata utvrđeno da njegova primjena kod pčelinjih zajednica koje su slabije, slabe ili oboljele, kao i njegova primjena u neodgovarajućem godišnjem dobu, može d ovesti do većih gubitaka u pčelinjim zajednicama, kao i da je tužitelj preparat kupio od prvotuženika, te da je uporabom u tužiteljevom pčelinjaku izazvala skraćenje trajanja života pčela, odnosno uginuća i smanjenja brojnosti preživjelih zajednica, uslijed čega da je tužitelj pretrpio štetu u visini dosuđene naknade. Na utvrđeno činjenično stanje pravilno je i po ocjeni ovog revizijskog suda primijenjeno materijalno pravo, jer su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili odredbu čl. 179. Zakona o obveznim odnosima, kada su obvezali drugotuženika da tužitelju naknadi nastalu štetu koja je nastala tužitelju zbog toga što je tužitelj kupio preparat i upotrijebio u svojem pčelinjaku, a što je izazvalo skraćenje trajanja života pčela, uginuća i smanjenje brojnosti preživjelih zajednica."

(Vs RH, Rev 3890/94, od 9. 4. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 28/62)

Odsjek 6.

POSEBNI SLUČAJEVI ODGOVORNOSTI

Odgovornost usljed terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija

Član 180.

(1) Za štetu nastalu smrću, tjelesnom povredom ili oštećenjem, odnosno uništenjem imovine fizičkog lica, uslijed akata nasilja ili terora, te prilikom javnih demonstracija i manifestacija odgovara društveno-politička zajednica čiji su organi po važećim propisima bili dužni spriječiti i takvu štetu.

(2) Organizatori, učesnici, podstrekači i pomagači u aktima nasilja ili terora, javnim demonstracijama i manifestacijama koje su usmjerene na podriva-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nje ustavom utvrđenog društvenog uređenja nemaju pravo na naknadu štete po ovom osnovu.

(3) Društveno-politička zajednica ima pravo i obavezu da zahtijeva naknadu isplaćenog iznosa od lica koje je štetu prouzrokovalo.

(4) To pravo zastarijeva u rokovima propisanim za zastarjelost potraživanja naknade štete.

(5) Odredbe stava 1. do 4. ovog člana primjenjuju se i na naknadu štete nastale od 1. januara 1981. godine.

Napomnea (FBiH): Član 180. Zakona o obligacionim odnosima iz 1978. godine prvobitno je glasio:

"Za štetu nastalu smrću ili tjelesnom povredom usljed akta nasilja i terora, kao i prilikom javnih demonstracija i manifestacija, odgovara drušptveno - politička zajednica čiji su organi po važećim propisima bili dužni da spriječe takvu štetu."

U Prijedloga zakona o obligacionim odnosima, koji je upućen Skupštini Jugoslavije na usvajanje, član 180. je sadržavao još jedan stav kojim je bilo propisano:

"Ova odgovornost nastaje samo ako nije poznat prouzrokovač štete, odnosno ako ne postoji drugo odgovorno lice prema pravilima odgovornosti za štetu, ili je očigledno da se od tog lica ne može ostvariti naknada."

Međutim, Skupština Jugoslavije je, prilikom usvajanja teksta Prijedloga ZOO, izostavila taj drugi stav ovog člana.

Prilikom novele Zakona o obligacionim odnosima iz 1985. godine, između ostalih, izmijnjena je i dredba člana 180. Zakona tako što su dodati novi stavovi 2, 3, 4 i 5.

Ovo je sada važeći tekst člana 180. ZOO.

Napomena (RS): Članom 28. ZIDZOO, bilo je propisano:

U članu 180. st. 1. i 3. riječi: "društveno–politička zajednica" zamjenjuju se riječju: "država".

U stavu 2. riječi: "Ustavom utvrđenog društvenog uređenja" zamjenjuju se riječima: "ustavnog uređenja".

Odredbom člana 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni glasnik RS", broj 3/96 – Vidi: Prilog III/a), propisano je:

U Zakonu o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78, 39/85, 57/89) i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 17/93, član 180. briše se.

---

1. Država ne odgovara za štetu nastalu dejstvom eksploziva podmetnutog od strane nepoznatog lica, ukoliko šteta nije nastala usljed akta nasilja ili terora, kao i prilikom javnih demonstracija i manifestacija, koje su rezultat protivdržavne aktivnosti.

(Vs RCG, Rev. br. 9/95, od 14. 6. 1995. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

2. Akt nasilja ne može se smatrati aktom nasilja ili terora u smislu odredbe čl. 180. ZOO iz kojega bi proizilazila posebna odgovornost društveno-političke zajednice.

(Vs H, Rev. 433/89, od 19. 7. 1989. - Psp 49 - 65)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Kad je šteta uzrokovana aktom nasilja, ali ne takvim kojim bi bila dužna spriječiti odgovarajuća tijela države, ne radi se o situaciji na koju se primjenjivao čl. 180. Zakona o obveznim odnosima.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da je oštećena klijet tužitelja u S. eksplozivnom napravom koju je bacila nepoznata osoba kroz prozor u kupaonicu.

Sud drugog stupnja pravilno je primijenio materijalno pravo kada je preinačivši presudu suda prvog stupnja odbio tužbeni zahtjev tužitelja.

I po ocjeni ovog suda u ovoj pravnoj stvari ne radi se o primjeni čl. 180. Zakona o obveznim odnosima, dalje ZOO ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91 i 3/94 brisanog Zakonom o izmjenama i ZOO - "Narodne novine", broj 7/96) koji je bio na pravnoj snazi u vrijeme pravomoćnog okončanja postupka u ovom sporu.

Naime, prema odredbi čl. 180. ZOO za štetu nastalu smrću i tjelesnom ozljedom, oštećenjem odnosno uništenjem imovine fizičke osobe uslijed akata nasilja ili terora te prilikom javnih demonstracija i manifestacija odgovara društveno-politička zajednica čiji su organi po važećim propisima bili dužni spriječiti takvu štetu.

Štetni događaj u kojem su tužitelji pretrpjeli štetu predstavlja nesumnjivo akt nasilja, ali takav akt nasilja nepoznate osobe ili nepoznatih osoba u nenastanjenoj klijeti (vikend - kući) u vinogradu doista nije bilo moguće pretpostaviti pa ni poduzeti postupak radi otklanjanja njegovog nastajanja, pa se ne radi o aktu nasilja koji bi bili dužni spriječiti organi društveno-političke zajednice odnosno odgovarajuća tijela države."

(Vs RH, Rev. 1451/96 od 21. 12. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 53/39)

Odgovornost organizatora priredbi

Član 181.

Organizator okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru odgovara za štetu nastalu smrću ili tjelesnom povredom koju neko pretrpi usljed izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama mogu nastati, kao što je gibanje masa, opšti nered i slično.

---

1. Nogometni klub kao organizator nogometne utakmice odgovara za štetu gledaocu koji je povrijeđen staklenom pivskom bocom bačenom iz gledališta.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev za naknadu štete nastale tjelesnom povredom koju je tužilac pretrpio prilikom vatrometa organizovanog na nogometnoj utakmici koju je organizovao tuženi, te bacanja raznih predmeta. Ukoliko je šteta prouzrokovana iz bačene pivske flaše, koju su iz gledališta bacili posjetioci, tada tuženi za ovu štetu odgovara kao organizator priredbe u skladu sa članom 181. ZOO.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/1999 - 22)

2. Nogometni klub kao organizator nogometne utakmice ne odgovara za materijalnu štetu na vozilu koju su počinili navijači.

Iz obrazloženja:

"U ovom postupku tužitelj potražuje materijalnu štetu na vozilu a koju štetu su počinili navijači drugotuženika – gostujućeg nogometnog kluba, pa pravilno zaključuje sud prvog stupnja da na strani prvotuženika (nogometnog kluba domaćina utakmice) kao organizatora priredbe nema odgovornosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ovo stoga, što je odredbom čl. 181. ZOO-a propisana odgovornost organizatora priredbi prema kojoj organizator odgovara za štetu nastalu smrću ili tjelesnom povredom, ali ne i za materijalnu štetu na vozilu tužitelja.

Pogrešno stoga smatra žalitelj da sud nije imao u vidu odlučnu činjenicu – postojanje izvanrednih okolnosti, jer bi ta činjenica, za odluku o odgovornosti prvotuženika, bila od utjecaja jedino pod pretpostavkom da se radi o šteti nastaloj smrću ili tjelesnom povredom.

Sud prvog stupnja temelji svoju odluku na zaključku da prvotuženik kao organizator okupljanja većeg broja ljudi povodom utakmice, odgovara temeljem odredbe čl. 181. ZOO-a samo za štetu nastalu smrću ili tjelesnom povredom. Kako tužitelj potražuje materijalnu štetu koja nije s tim u vezi na vozilu zaključuje da nema odgovornosti na strani prvotuženika i odbija tužbeni zahtjev".

(Žs u Zagrebu, Gž. 3053/98, od 23. 5. 2000. – Svijet osiguranja 3, 6. 2002)

3. Odgovornost organizatora priredbe u smislu čl. 181. ZOO ne postoji u svakom slučaju kad netko na priredbi pretrpi štetu, nego samo ako je šteta nastala zbog izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama mogu nastati (npr. gibanje mase, opći nered i slično).

Takvim izvanrednim okolnostima ne može se smatrati nalet učenika jedne od škola koje su dovele djecu na kazališnu predstavu na osobu koja za vrijeme stanke u izvođenju predstave stoji u predvorju kazališta.

(Os Zagreb, Gž. 7502/86 – 2, od 19. 12. 1986. – Informator, broj 3525)

Odgovornost zbog uskraćivanja neophodne pomoći

Član 182.

(1) Ko bez opasnosti po sebe uskrati pomoć licu čiji su život ili zdravlje očigledno ugroženi, odgovara za štetu koja je otuda nastala, ako je on tu štetu prema okolnostima slučaja morao predvidjeti.

(2) Ako pravičnost zahtjeva, sud može takvo lice osloboditi obaveze da naknadi štetu.

Odgovornost u vezi sa obavezom zaključenja ugovora

Član 183.

Lice koje je po zakonu obavezno da zaključi neki ugovor, dužno je da naknadi štetu ako na zahtjev zainteresovanog lica bez odlaganja ne zaključi taj ugovor.

---

1. Kad je komunalna organizacija po zakonu obvezna sklopiti ugovor o priključenju potrošača na javni vodovod, okolnost da među strankama postoji spor o visini troškova priključenja ne oslobađa je njezine obveze.

Iz obrazloženja citiramo:

"Po ocjeni ovoga revizijskog suda, osnovan je revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava, jer nižestupanjski sudovi nisu imali na umu da je predmet tužbenog zahtjeva u stvari zahtjev za "obavezno sklapanje i obavezni sadržaj ugovora" (sada čl. 27. ZOO). Naime, tužitelj je imao pravo u smislu odluke o korištenju vodovoda i kanalizacije općine da pod jednakim uvjetima kao i drugi građani te općine ostvari svoje pravo na priključak svoje stambene zgrade na javni vodovod i kanalizaciju, a zapreka za sklapanje takvog ugovora ne bi morao biti spor o cijeni troško-

http://www.advokat-prnjavorac.com

va priključka budući da bi se taj spor mogao svesti na zahtjev, na osnovi naknade štete (sada čl. 183. ZOO)

(Vs H, Rev. 2168/86 od 10. 6. 1987. – Psp 36 – 62)

Odgovornost u vezi sa vršenjem poslova od opšteg interesa

Član 184.

Organizacije koje vrše komunalnu ili drugu sličnu djelatnost od javnog interesa odgovaraju za štetu ako bez opravdanog razloga obustave ili neredovno vrše svoju uslugu

---

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen na osnovu člana 20. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 I 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 184. ZOO.

Napomena (RS): Ovaj član je izmijenjen na osnovu člana 29. ZIDZOO, na taj način što se riječi: "Organizacije koje" zamjenjuju riječima: "Preduzeća i druga pravna lica koja".

---

1. Komunalna organizacija koja održava zelene površine ne može isključiti svoju odgovornost za štetu prouzrokovanu oštećenjem tuđe stvari (automobila) padom trule grane sa stabla, pozivom na to da joj za njenu djelatnost nisu odobrena dovoljna sredstva.

Iz obrazložena:

Na tužiočev automobil, koji se kretao ulicom, pala je grana sa obližnjeg drveta i oštetila automobil. U to vrijeme tuženom je bilo povjereno da održava zelene površine u okviru toga i sječu suhih, oštećenih i slomljenih stabala drveća, sa utovarom i odvoza stabala i grana.

Polazeći od tih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno odlučili tako što su tuženog obavezali da tužiocu naknadi štetu prouzrokovanu oštećenjem automobila tužioca padom grane na taj automobil. Naime, prema Statutu tuženog (član 11) jedna od njegovih osnovnih djelatnosti bila je uređenje i održavanje parkova, zelenih površina i rekreacionih površina i tu djelatnost tuženi obavlja na osnovu ugovora, programa i predračuna radova, zaključenih i sačinjenih sa OSIZ komunalnih djelatnosti, koji tuženom obezbjeđuje sredstva za ove namjene. Te poslove prema odluci SO u uređivanju, održavanju, obnavljanju i zaštiti zelenih površina, ova samoupravna interesna zajednica može povjeriti samo OUR za vršenje takvih poslova (a to je tužena RO). Obzirom na to i da je i za 1984. godinu programom i predračunom radova tuženi se obavezao da na području grada vrši sječu suhih, oštećenih i slomljenih stabala, propustom da posječe stablo odnosno granu koja se odlomila sa stabla i pala na tužiočev automobil, prouzrokovana je šteta tužiocu, pa je tuženi u obavezi da tu štetu naknadi.

Prigovor tuženog da tuženi program radova, koji su mu povjereni, realizuje u dogovoru sa nadzornim licem OSIZ komunalnih djelatnosti kojim se označava koje će konkretno radove izvesti tuženi i da su po takvom dogovoru za 1984. godinu sva sredstva za sječu suhih, oštećenih i slomljenih stabala utrošena za posijecanje suhih stabala i grana u drugoj ulici, ne može se prihvatiti. Tuženi prema onom što je istaknuto, u odnosu prema OSIZ komunalnih djelatnosti Mostar nije izvodač radova koji bi bio dužan da preduzme samo one radove koje konkretno označi nadzorno Iice te samoupravne interesne zajednice, već radna organizacija koja kao svoju osnovnu djelatnost vrši uređenje, održavanje, obnavljanje i zelenih površina, dakle i drvoreda, pa

http://www.advokat-prnjavorac.com

kako su programom radova za 1984. godinu obezbijeđena odgovarajuća sredstva i za sječu suhih stabala i grana za cijelo područje grada tuženi je bio dužan da blagovremeno posiječe stablo odnosno granu koja je pala na automobil tužioca (član 184. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 415/89, od 17. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 40)

2. Kad javno poduzeće nije moglo održavati rekreacijski centar dok se ne izvrši razminiravanje, to može biti razlog za otklanjanje njegove odgovornosti za štetu nastalu zbog neodržavanja rekreacijskog centra.

Iz obrazloženja:

"Ocjenjujući pitanje odgovornosti za štetu nastalu ozljeđivanjem tužitelja koji je dana 25. IV. 1993.g., kretajući se kao pješak rekreacionim centrom pješačkom stazom uz olimpijski bazen, upao u otvoreni i nezaštićeni kanalizacijski šaht, sudovi su zaključili da tuženik JP "Športski objekti", čija je obveza održavati navedeni rekreacijski centar, odgovara za štetu po kriteriju uzročnosti i da je šteta nastala zbog propusta istog tuženika da po prestanku ratnih djelovanja "poduzme potrebne mjere za sigurno kretanje građana", s tim da "uzimajući u obzir da je rekreacioni centar bio oštećen od ratnih djelovanja i da je stožer civilne zaštite tijekom 1993. godine u više navrata putem priopćenja za javnost upozoravao na opasnost i preporučavao pučanstvu da izbjegavaju nepotrebno kretanje lijevom obalom Drave dok se štete u pirotehničkom i drugom smislu ne saniraju" postoji doprinos tužitelja nastanku štete u dijelu od 40%. U konkretnom slučaju pitanje odgovornosti tuženika JP "Športski objekti" kao javnog poduzeća koje obavlja poslove od općeg interesa prosuđuje se u skladu s odredbom iz čl. 184. Zakona o obveznim odnosima - ZOO prema kojoj organizacije koje obavljaju komunalnu ili drugu sličnu djelatnost od općeg interesa odgovaraju za štetu ako bez opravdanog razloga obustave ili neredovno obavljaju uslugu. Tuženik tijekom postupka pred nižestupanjskim sudovima, te nastavno i sada u reviziji ističe da objektivno nije mogao otkloniti opasnost koja je na području rekreacijskog centra moguće prijetila osobama koje se njime kreću, a to da nije mogao učiniti sve dok ovlaštena tijela državne vlasti nisu izvršila razminiranje terena na području neposrednih borbenih djelovanja, koje je izvršeno nakon nastanka predmetne štete. Navedeni prigovor je od odlučnog značaja, jer ako tuženik nije mogao pristutpiti otklanjanju oštećenja nastalih na području rekreacijskog centra prije nego je izvršeno razminiranje tog područja, onda bi postojao opravdani razlog za neizvršenje te obveze, koji bi u smislu rečene odredbe iz čl. 184. ZOO predstavljao razlog za njegovo potpuno oslobođenje od odgovornosti za štetu."

(Vs RH, Rev. 2441/94, od 26. 3. 1998. - Izbor odluka 2/1998 – 37/71)

3. Poduzeće koje obavlja komunalnu djelatnost (vodovod, kanalizacija, čistoća i sl.) ili drugu djelatnost od općeg interesa odgovara korisniku za štetu ako bez opravdanog razloga obustavi obavljanje ili neuredno obavlja usluge (čl. 184. ZOO).

Iz obrazloženja citiramo:

“Ali ako vodovodno poduzeće obustavi isporuku vode korisnicima zbog nepredvidljivog pucanja vodovodne cijevi i tijekom razdoblja nužnog za njezin popravak, ne smatra se da je obustavilo isporuku vode bez opravdanog razloga. U takvom slučaju ne postoji ni odgovornost vodovodnog poduzeća za povredu ugovorne obveze zbog neskrivljene nemogućnosti njezina ispunjenja po čl. 262. st. 4. ZOO ako su ugovorne strane u takvom obveznopravnom odnosu da je vodovodno poduzeće dužno trajno isporučivati vodu korisniku po ugovoru, jer ne postoji zakašnjenje dužnika (vodovodnog poduzeća).“

(Ps H, Pž. 1736/89 od 11. 7. 1989. – Psp 43 - 141)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Utvrđeno je da je komunalna radna organizacija u obvezi da nadoknadi potrošaču štetu nastalu neisporukom plina kad je ta neisporuka, unatoč uvedenim redukcijama, rezultat njezinog propusta u pružanju usluge.

Iz obrazloženja:

"Nije sporno da je tužena bila u ugovornom odnosu s tužiteljem u pogledu isporuke plina i da se tužena obvezala osigurati tužitelju redovitu isporuku plina za njegov plastenik. Radi se, dakle, o ugovornoj odgovornosti za štetu, da tužena kao organizacija koja obavlja komunalnu djelatnost odgovara tužitelju ne samo po odredbi čl. 184. Zakona o obveznim odnosima, već i po općim pravilima odgovornosti za štetu zbog povrede ugovorne obveze i može se osloboditi odgovornosti ako je do neispunjenja došlo zbog uzroka za koji nije odgovorna. To proizlazi iz odredbe čl. 263. ZOO u kojoj se navodi da se dužnik oslobađa odgovornosti za štetu ako dokaže da nije mogao ispuniti svoju obvezu, odnosno da je zakasnio sa ispunjenjem obveze zbog okolnosti nastalih poslije zaključenja ugovora koje nije mogao spriječiti, otkloniti ili izbjeći. U ovom slučaju radi se upravo o nemogućnosti ispunjenja obveze redovne i kontinuirane isporuke plina za određeno vremensko razdoblje. Prema odredbama Zakona o komunalnim djelatnostima, osnovna je obveza tužene bila da objekte i uređaje koji su joj povjereni i koji omogućuju obavljanje komunalnih djelatnosti pruža usluge opskrbe plinom, pa ukoliko dođe do prekida pružanja usluga nadoknadi zbog toga nastalu štetu. Osnovno pitanje, dakle, u ovome sporu jest da li je tužena mogla i bila dužna programom štednje plina koji je predložio nadležni organ općine uvrstiti tužitelja u red prvenstva pružanja usluga i na taj način spriječiti da dođe do štete tužitelju. Naime, utvrđeno je da je tužena predložila iskapčanje plina u ranim jutarnjim satima, iako je to bilo suprotno dogovoru koji je imala sa tužiteljem, a što je ranijih godina kada je također bila redukcija plina, činila pa do štete kod tužitelja nije dolazilo. Tužena je tako bila dužna postupati, jer joj je bila poznata situacija proizvodnje u staklenicima, da tužitelj nema nikakav dodatni izvor kojim će zagrijavati svoj staklenik, pa je trebala prekidati pružanje usluga u kasnije doba dana, a ne u jutarnjim satima kako je to tužena ovaj puta činila. Iz navedenih utvrđenih činjenica proizlazi da u postupanju tužene psotoje propusti i da je isključivo ona kriva tužitelju za nastalu štetu, jer i po ocjeni ovog suda tužitelj nije doprinio ni na koji način nastanku štete (kako je utvrđeno nije bio u obvezi ugraditi dopunski izvor za zagrijavanje staklenika)."

(Vs RH, Rev. 2178/91 od 8. 1. 1992. – Izbor odluka 1993 – 34/73)

5. Ako komunalna vodovodna organizaclja ne izvrši opravku naprsle vodovodne cijevi na priključku u roku od 24 časa po prijavljivanju kvara, može zahtijevati naknadu za potrošnju vode u periodu kada je voda nekontrolisano oticala samo na bazi prosječne dnevne potrošnje za prethodna tri mjeseca.

(Vs BiH, Pž. 322/86, od 27. 1.. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 35)

5. Zbog neplaćanja komunalne usluge (utroška plina) komunalna organizacija ne smije obustaviti pružanje usluge korisniku ako to nije predviđeno odlukom skupštine općine.

(Vs H, Rev. 2172/1987 od 21 . 4. 1988. - Psp 41 - 76)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 7.

NAKNADA

I - NAKNADA MATERIJALNE ŠTETE

Uspostavljanje ranijeg stanja i naknada u novcu

Član 185.

(1) Odgovorno lice dužno je uspostaviti stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala.

(2) Ukoliko uspostavljanje ranijeg stanja ne uklanja štetu potpuno, odgovorno lice dužno je za ostatak štete dati naknadu u novcu.

(3) Kad uspostavljanje ranijeg stanja nije moguće, ili kad sud smatra da nije nužno da to učini odgovorno lice, sud će odrediti da ono isplati oštećeniku odgovarajuću svotu novca na ime naknade štete.

(4) Sud će dosuditi oštećeniku naknadu u novcu kad on to zahtijeva, izuzev ako okolnosti datog slučaja opravdavaju uspostavljanje ranijeg stanja.

---

1. U naknadu štete zbog nezakonitog prestanka radnog odnosa ne uračunava se naknada za topli obrok.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju nižestepenih sudova pravomoćnom presudom prvostepenog suda poništeno je rješenje tužene o prestanku radnog odnosa tužitelju, isti je vraćen na posao dana 1. 7. 1998. godine, ali mu nije isplaćen lični dohodak za vrijeme koje nije radio (od 1. 7. 1996. do 1. 7. 1998. godine) kao i naknada za topli obrok. Visinu naknade ličnog dohotka i naknade za topli obrok prvostepeni sud je utvrdio na osnovu nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke, i na osnovu toga pravilno izveo zaključak, da je tuženi kao donosilac nezakonitog rješenja o prestanku radnog odnosa dužan nadoknaditi štetu. Međutim, pri odlučivanju o tome šta je, u konkretnom slučaju, naknada kojom će se tužiteljeva materijalna situacija dovesti u ono stanje u kome bi se nalazila da nije doneseno nezakonito rješenje o prestanku radnog odnosa, nižestepeni sudovi su pogrešno postupili kad su kao zaradu smatrali i naknadu za topli obrok. Naknada za topli obrok nije "zarada"i pripada radniku samo za vrijeme rada (isplaćuje se iz sredstava poslovanja za poboljšanje uvjeta rada), a kad radnik ne radi (godišnji odmor, privremena spriječenost za rad i sl.) nema pravo na bilo koju naknadu za poboljšanje uvjeta rada, pa tako ni na naknadu za topli obrok, jer nije bio izložen uvjetima rada i nije nastupila promjena u njegovoj materijalnoj situaciji.

(Vs FBiH, Rev – 186/99, od 14. 10. 1999. – Bilten Vs FBiH, broj 1/00 - 52)

2. Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne štete dosuđena u novcu prema cijenama u vrijeme presuđenja teče od dana donošenja prvostepene presude.

Ukoliko je naknada utvrđena prije donošenja presude po cijenama koje su očigledno bile nominalno niže od cijena u vrijeme presuđenja, tada zatezna kamata teče od dana kada je procijenjena šteta.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan revizioni prigovor tužioca da mu pripada pravo na zatezne kamate na naknadu nenovčane materijalne štete dosuđene u novcu od dana nastanka štete.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne štete dosuđena u novcu prema cijenama u vrijeme presuđenja teče od dana donošenja prvostepene presude. U smislu odredbe člana 185. ZOO odgovorno lice je obavezno da uspostavi stanje kakvo je bilo prije nego je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće da štetu naknadi u novcu. Ako odgovorno lice do donošenja sudske odluke ne naknadi štetu, visina naknade se određuje po cijenama u vrijeme presuđenja (čl. 189. ZOO), jer je samo dosuđenjem naknade po cijenama u vrijeme presuđenja moguće uspostaviti pređašnje stanje. Dosuđujući naknadu štete po cijenama u vrijeme presuđenja uspostavlja se pređašnje stanje, jer dosuđenim iznosom oštećeni može da popravi oštećenu stvar ili da kupi novu stvar. Zbog toga se ne može tražiti kamata na dosuđeni iznos od dana kada je šteta nastala, jer bi se u tom slučaju naknada dvostruko valorizovala: kroz cijenu oštećene stvari u vrijeme donošenja sudske odluke i putem kamate od dana nastanka štete.

Sintagmu "u vrijeme donošenja odluke" iz odredbe člana 189. st. 2. ZOO treba shvatiti tako da ne smije proteći duži vremenski period od utvrđivanja naknade do donošenja sudske odluke nego što to traže faktičke okolnosti (dostavljanje nalaza vještaka parničnim strankama radi izjašnjenja, potrebno vrijeme da se stranke izjasne o nalazu vještaka, rok za zakazivanje glavne rasprave i sl).

Ukoliko je naknada utvrđena prije donošenja presude po cijenama koje su očigledno bile nominalno niže od cijena u vrijeme presuđenja, tada zatezna kamata teče od dana kada je procijenjena šteta. U protivnom, u uslovima visoke stope inflacije oštećeni ne bi bio obeštećen, odnosno, dosuđenjem zatezne kamate (predstavlja instrument valorizacije domaće valute) od donošenja presude na iznos koji je utvrđen po nižim cijenama, ne bi se uspostavilo stanje kakvo je bilo prije nego što je šteta nastala (čl. 185. ZOO), a to je svrha obeštećenja.

(Vs RS, Rev. 49/96, od 19. 12. 1996. - Bilten 1/1999 – 76)

3. U iznos naknade štete (oštećenje automobila) ne uračunavaju se zatezne kamate koje je dužnik u obvezi platiti jer je zakasnio s ispunjenjem svoje obveze isplate naknade.

Iz obrazloženja:

"U pravu je Revident kada navodi da u primljenu svotu po osnovu naknade štete ne mogu biti uračunate zatezne kamate, jer je zatezne kamate tuženik dužan platiti s obzirom na odredbu čl. 277. st. 1. ZOO, tj. zbog toga što je zakasnio s ispunjenjem svoje obveze. Zbog toga nije u pravu drugostupanjski sud kada smatra da je tuženik i svotom koju je platio po osnovu zateznih kamata ispunjavao svoju obvezu nastalu po osnovu naknade štete, koja čini vrijednost oštećenja automobila."

(Vs RH, Rev. 3401/95, od 25. 11. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 59/43)

4. Kada je oštećenom isplatom određenog iznosa isplaćena ona naknada koja je u vrijeme isplate novca izražavala vrijednost uništene stvari, tada nema osnova za isplatu daljnje naknade, odnosno naknade prema cijenama u vrijeme presuđenja (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je udovoljio tužbenom zahtjevu smatrajući da se visina naknade štete određuje prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, a što ima zakonsku osnovu u članu 189. stav 2. ZOO. Ovakav stav prvostepenog suda bio bi osnovan kada u vrijeme izvršene isplate naknade za materijalnu štetu ne bi visina naknade odgovarala i u to vrijeme utvrđenog u obimu materijalne štete izražene u novčanom ekvivalentu. Prvostepeni sud nije pristupio zahtjevu tužbe na način da utvrdi da li je u vrijeme isplate iznosa od X KM, ta novčana naknada u potpunosti odgovarala obimu nastale štete, odnosno da li je i njezinom isplatom tužitelju omogućeno uspostavljanje onoga stanja u pogledu njegove materijalne situacije, kada je u pitanju

http://www.advokat-prnjavorac.com

uništeni automobil u kojem bi se on inače nalazio da nije došlo do uništenja automobila. Ako bi tužitelju već tada, kada je tuženi isplatio iznos od X KM, bila isplaćena ona naknada koja je u tom vremenu novčano izražavala vrijednost uništenog automobila, tada više ne bi bilo zakonske osnove za neku daljnju (veću) novčanu obavezu tuženika u otklanjanju štetnih posljedica, jer bi time tuženi izvršio svoju obavezu uspostavljanja stanja koje je bilo prije nastanka štete (član 185. stav 1. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten Sp KsS 3/99, str. 22)

5. Oštećeni nema pravo na zatezne kamate na iznos novčane naknade štete zbog oštećenja stvari koju mu je na njegov zahtjev isplatio štetnik tokom glavne rasprave.

Iz obrazloženja:

Tužilac je isplatio naknadu prema predračunu opravke, a vlasnik vozila nije izvršio njegovu opravku. Kod ovakvih okolnosti nije osnovan tužbeni zahtjev za plaćanje zateznih kamata na isplaćeni iznos od dana oštećenja do dana plaćanja.

U smislu člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, odgovorno lice je dužno uspostaviti stanje kakvo je bilo prije nego je šteta nastala, a ako to nije moguće dužno je naknaditi štetu u novcu. Iz toga proizilazi da je kod oštećenja stvari kao nenovčane materijalne štete, po pravilu obaveza odgovornog lica da uspostavi ranije stanje na oštećenoj stvari, a izuzetno, po odluci suda u skladu sa odredbama citiranog člana, obaveza na novčanu naknadu nenovčane materijalne štete. Prema članu 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, visina naknade štete određuje se prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke. Na taj način obaveza novčane naknade izjednačava se sa obavezom uspostavljanja ranijeg stanja oštećene stvari.

Tužilac se neosnovano poziva na odredbe člana 186. Zakona o obligacionim odnosima. Za tuženog kao odgovorno lice nije nastala obaveza na naknadu novčane štete, nego obaveza na dovođenje oštećene stvari u stanje kakvo je bilo prije nego je šteta nastala. Kada po zahtjevu oštećenog umjesto ove obaveze sud usvaja zahtjev za plaćanje novčane naknade onda se samo utvrđivanjem visine naknade u momentu donošenja odluke može dosuditi naknada koja odgovara obavezi na uspostavljanje ranijeg stanja. Dosuđivanjem kamata za period prije donošenja odluke oštećenom bi bila dosuđena naknada koja je po svom obimu veća od obaveze na dovođenje oštećene stvari u ranije stanje. Tuženi je ispunio zahtjev tužioca za plaćanje novčane naknade, odmah po opomeni, pa kako tužilac nije vršio opravku vozila, prvostepeni sud pravilno zaključuje da nije osnovan tužbeni zahtjev za plaćanje zateznih kamata na iznos glavnog duga. Kada se visina naknade štete određuje prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke onda se zatezne kamate dosuđuju samo od toga dana, pa kako je glavni zahtjev prije ispunjen, tuženi nije pao u docnju sa ispunjenjem konvertovane obaveze iz člana 185. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 192/89, od 18. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 46)

6. Činjenica što je oštećenik dao popraviti ostatke vozila i njihova daljnja sudbina ne utječu na visinu naknade za potpuno (totalno) uništeno vozilo.

Iz obrazloženja:

"Između stranaka nije sporno da prvotuženi (sada jedini tuženi) odgovara tužitelju za totalnu štetu na njegovu vozilu koja je nastala u prometnoj nesreći dana. Na temelju vještačenja sudovi nižeg stupnja su utvrdili da je vrijednost vozila prije nastanka štetnog događaja iznosila ……. HRD, da je vrijednost ostataka iznosila …… HRD i da su ostaci vozila ostali tužitelju koje je on popravio i prodao, te da vrijednost totalne štete na vozilu tužitelja prema cijenama u vrijeme kada je tužitelj popravio ostatke vozila iznosi 95 HRD. Sudovi nižeg stupnja su dosudili tužitelju naknadu totalne štete za njegovo vozilo prema cijenama u vrijeme popravka ostatka vozila, a odbili ga sa zahtjevom da se visina ove naknade dosudi prema cijenama u vri-

http://www.advokat-prnjavorac.com

jeme donošenja presude prvog stupnja. Po ocjeni ovog revizijskog suda, sudovi nižeg stupnja su pogrešno primijenili odredbu čl. 185. Zakona o obveznim odnosima kada tužitelju nisu dosudili naknadu štete za totalno uništeno vozilo prema cijenama u vrijeme donošenja presude prvog stupnja (vrijednost vozila umanjena za amortizaciju i vrijednost ostataka vozila nakon što se utvrdi vrijednost vozila prije štetnog događaja). Kako je visina naknade za totalnu štetu na vozilu utvrđena u vrijeme donošenja presude prvog stupnja u iznosu od ……. HRD i kako je tužitelju pravomoćno dosuđen iznos od ….. HRD, valjalo je tužitelju dosudili razliku u iznosu od ….. HRD. Dakle, od utvrđene visine naknade totalne štete za vozilo tužitelju je odbijena vrijednost ostataka vozila, a pri tome nije odlučno je li tužitelj popravio ove ostatke vozila i njihova daljnja sudbina."

(Vs RH, Rev 2451/92, od 3. 3. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 45/70)

7. Kad je oštećenik, zbog toga što nije mogao nabaviti nove dijelove, u vozilo ugradio rabljene, nije time u cijelosti popravljena šteta, pa to ne oslobađa odgovornu osobu od obveze da isplati naknadu koja omogućava oštećeniku potpun popravak stvari.

(Vs H, Rev. 1327/90, od 11. 10. 1990. - Psp 53 - 129)

8. Suvlasnik je ovlašten da traži naknadu cjelokupne štete i radi veće popravke oštećene stvari (posebnog dijela zgrade), ako se šteta ne može otkloniti naknadom koja bi bila srazmjerna njegovom suvlasničkom dijelu.

Iz obrazloženja:

Stranke su nominalno suvlasnici porodične stambene zgrade, a faktički svako od njih drži u posjedu i koristi fizički odijeljene dijelove kao zasebne stambene jedinice. Tuženi je vršio određene adaptacione radove na dijelu zgrade koji sam koristi, pa je tom prilikom došlo do oštećenja na zidovima, građevinskoj stolariji i krovu dijela zgrade kojeg koristi tužiteljica.

Polazeći od navedenih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno postupili kada su, udovoljavajući tužbenom zahtjevu, obavezali tuženog da u svrhu naknade štete izvrši opravke na dijelu zgrade koji koristi tužiteljica, naravno u mjeri i obimu koji je tuženi prouzrokovao.

Okolnost što je suvlasnik zgrade i sin tužiteljice, koji u ovoj parnici nije učestvovao, ne može se uzeti kao razlog za nepotpunost aktivne legitimacije. Radi se o zahtjevu da se izvrši popravka u cilju obezbjeđivanja normalnih uslova stanovanja u dijelu zgrade kojeg koristi tužiteljica, pa ako bi se, polazeći od činjenice da je ona suvlasnik samo sa određenim dijelom u zgradi njeno pravo na naknadu štete ograničilo samo do visine njenog suvlasničkog dijela, izvjesno je da bi time bila promašena svrha obeštećenja, jer bi tužiteljica i nadalje trpjela štetu koju je prouzrokovao tuženi. U ovakvoj situaciji tužiteljici se mora priznati pravo da zahtijeva od tuženog naknadu štete u punom obimu.

(Vs BiH, Rev. 362/87. od 14. 4. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 44)

9. Ne može se apriori odbiti zahtjev za naknadu troškova prevoza autotaksijem u mjesto prebivališta licu kome je totalno oštećen automobil u saobraćaju, iako se mogao koristiti javnim prevozom.

Iz obrazloženja:

Tužilac je odbijen sa zahtjevom da mu tuženi naknadi troškove prevoza autotaksijem u mjesto prebivališta u iznosu od …… DM sa obrazloženjem da se mogao vratiti kući, nakon totalnog oštećenja njegovog automobila, javnim prevozom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U žalbi se, međutim, osnovano ističe da su u pobijanoj presudi ostale nerasvijetljene činjenične tvrdnje tužioca na kojima je zasnovan navedeni zahtjev, a to je da povodom totalnog uništenja automobila u saobraćaju, kao strani državljanin koji ne zna naš jezik nije bio u stanju da se snađe; da je zbog toga bio izložen nepredviđenim izdacima, da je s njim bila porodica i da je takva vanredna situacija iziskivala vraćanje u domovinu autotaksijem (čl. 155. i 185. st. 1. i 190. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Gž. 35/90. od 28. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 2/91 – 63)

10. Uspostavljanje prijašnjeg stanja moguće je i tzv. generičkom restitucijom, tj. davanjem stvari iste vrste, količine i kvalitete umjesto stvari za koju se naknada daje.

(Vs H, Rev. 572/88, od 12. 10. 1988. - Informato 3732)

11. Štetnik je, osim naknade štete odnosno uspostavljanja prijašnjeg stanja (čl. 185. ZOO), u obvezi izvesti i radove kojima se uklanja opasnost od štete (čl. 156. ZOO) koja je nastala zbog njegove štetne radnje.

(Vs H, Rev. 122/85, od 6. 2. 1986. - Psp 28 - 54; Informator, broj 4299)

12. Od naknade štete koja se procjenjuje po cijenama u vrijeme suđenja odbija se nominalni iznos koji je oštećeni dobio za spašene dijelove oštećene stvari, ako oštećeni nije mogao bez većih teškoća ukloniti štetne posljedice.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 185. Zakona o obligacionim odnosima lice koje odgovara za štetu dužno je da uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće da štetu naknadi u novcu. Ako odgovorno lice do donošenja odluke o zahtjevu za naknadu štete ne naknadi štetu, visina naknade se utvrđuje po cijenama u vrijeme suđenja (član 189. ZOO), jer se samo tako dosuđenom naknadom može uspostaviti prijašnje stanje, odnosno pribaviti odgovarajući ekvivalent u novcu.

Samo ako je oštećeni, prema okolnostima slučaja, mogao bez velikih teškoća otkloniti štetu djelimičnom naknadom koja mu je unaprijed isplaćena, odnosno iznosom koji je dobio od prodatih spašenih dijelova oštećene stvari (u ovom slučaju motornog vozila), dosuđuje se razlika koja nije bila pokrivena u vrijeme djelimične naknade. Samo ta razlika izražena u procentualnoj srazmjeri dosuđuje se po cijenama u vrijeme presuđenja.

Kako je u konkretnom slučaju tužiteljica prodajom spašenih dijelova motornog vozila pokriIa prouzrokovanu štetu za samo 30% od vrijednosti uništenog vozila, ona nije mogla bez angažovanja nesrazmjerno većih svojih sredstava otkloniti štetu, pa se u ovom slučaju primjenjuje pravilo prema kome se u naknadu uračunava samo nominalni iznos ostvaren prodajom spašenih dijelova oštećene stvari.

(Vs BiH, Rev. 657/89, od 25. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 71)

13. Vlasnik porodične stambene zgrade koja se mora ukloniti zbog totalnog oštećenja ima pravo na naknadu štete u visini vrijednosti odgovarajućeg stana ili troškova izgradnje takve zgrade.

Iz obrazloženja:

Pravilo je da se naknadom štete uspostavlja stanje kakvo bi bilo da nije bilo štetne radnje (član 155. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema tome, kada je štetnom radnjom (rudarski podzemni radovi) uništena porodična stambena zgrada u kojoj je stanovao njen vlasnik sa svojom porodicom, prijašnje stanje se može uspostaviti samo takvom naknadom koja omogućava oštće-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nom da pribavi odgovarajući stan (u vlasništvo) ili da izgradi takvu porodičnu stambenu zgradu.

Pod pretpostavkom da stan, odnosno nova porodična stambena zgrada više vrijedi nego uništena stambena zgrada, ne može se primijeniti pravilo o preboju koristi sa štetom, jer korist - veća vrijednost supstituta: stana ili porodične stambene zgrade, ne proizilazi iz štetne radnje, nego iz obaveze uspostavljanja stanja kakvo bi bilo da nije bilo štetne radnje. To što se isto stanje doslovno ne može uspostaviti, ne može da ide na štetu oštećenog, koji bi u slučaju da mu se dosudi tržišna vrijednost uništene zgrade bio spriječen da uspostavi prijašnje stanje, tj. da sebi i porodici u svome stambenom objektu osigura odgovarajući smještaj. Dakle, pod prijašnjim stanjem se ovdje podrazumijeva stambeno stanje, a ne tržišna vrijednost uništenog stambenog objekta.

(Vs BiH, Rev. 236/90, od 28. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 67)

14. Kao način popravljanja štete sud ne može osnovano obvezati dužnika da otkupi vjerovnikov objekt.

(Vs H, Rev. 1289/89, od 14. 12. 1989. – Psp 49 – 70)

15. Naknada za oštećenu stambenu zgradu u kojoj je vlasnik stanovao, dosuđuje se, ako sanacija nije moguća, u visini troškova izgradnje nove zgrade ili odgovarajućeg stana po cijenama u vrijeme donošenja prvostepene presude, uz odbitak vrijednosti ostatka oštećenog objekta, nezavisno od stepena amortizacije oštećene zgrade.

Iz obrazloženja:

Naknada materijalne štete se utvrđuje u skladu sa odredbama čl. 185, 189. i 190. Zakona o obligacionim odnosima. To u stvari znači da u prvom redu postoji obaveza lica odgovornog za nastalu štetu da uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. stav 1. citiranog zakona), a pod uslovima iz st. 2, 3. i 4. iste zakonske odredbe, dosuđuje se naknada materijalne štete u novcu. U skladu sa odredbom člana 189. citiranog zakona utvrđuje se visina naknade obične štete i izmakle dobiti, a pod uslovima odredbe člana 190. navedenog zakona određuje se potpuna naknada. Polazeći od citiranih zakonskih propisa praksa sudova zauzela je stav prema kojem vlasnik kome je štetnom radnjom tako oštećena porodična stambena zgrada da njena sanacija nije moguća, niti ekonomski opravdana, ima pravo na naknadu štete u visini vrijednosti cijene odgovarajućeg stana ili, ako je to povoljnije za lice koje odgovara za štetu, u visini troškova izgradnje građevinskog objekta kakav je bio oštećeni, prema cijenama u vrijeme donošenja prvostepene presude, uz odbitak vrijednosti ostatka oštećenog objekta, bez obzira što ova naknada znatno prelazi vrijednost uništene porodične stambene zgrade. S tim u vezi nužno je ukazati i na to da se u tom slučaju ne primjenjuje pravilo preboja koristi sa štetom (compensatio lucri cum damno), jer korist, u ovom slučaju veća vrijednost odgovarajućeg stana ili novoizgrađene stambene zgrade, ne proizilazi iz štetne radnje, već iz uklanjanja štetne posljedice.

(Vs BiH, Rev. 677/89, od 28. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 72)

16. Vlasnik uništene porodične stambene zgrade u kojoj je stanovao, može zahtijevati naknadu štete u visini cijene pribavljanja odgovarajućeg stana ako drukčije ne može sebi osigurati stambenu situaciju kakvu je imao prije štetnog događaja. U tom slučaju naknada štete se izračunava na osnovu cijene izgradnje ili kupovine novog stana umanjene za vrijednost upotrebljivog građevinskog materijala, pa i kada uništena stambena zgrada nije bila nova (naknada štete se ne umanjuje za amortizovanu vrijednost uništene zgrade).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Kada je vlasnik stanovao u porodičnoj stambenoj zgradi koja je tako oštećena da nije moguća uspostava ranijeg stanja pripada mu pravo na naknadu štete u visini novčanog iznosa potrebnog za pribavljanje odgovarajućeg stana (ova suma se umanjuje za vrijednost upotrebljivog građevinskog materijala). U toj situaciji ne primjenjuju se pravila o preboju koristi sa štetom ukoliko iznos potreban za pribavljanje odgovarajućeg stana nadmašuje neamortizovanu vrijednost oštećene zgrade u vrijeme suđenja, jer ta korist (veća vrijednost stana) ne proizilazi iz štetne radnje, već je rezultat otklanjanja štetne posljedice. Kad bi se dosudila samo naknada neamortizovane vrijednosti zgrade, koja može biti i znatno manja od cijene odgovarajućeg stana, oštećeni ne bi bio u cjelosti obeštećen, odnosno sa dosuđenom naknadom oštećenikova materijalna i stambena situacija ne bi bila dovedena u ono stanje u kome se nalazila prije nastanka štete (član 185. stav 1. i član 190. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 339/85, od 22. 8. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 22)

17. Vlasnik oštećenog stambenog objekta ne može zahtijevati da mu se na ime naknade štete dodijeli odgovarajući stan na korišćenje kao nosiocu stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo kada su tužitelja odbili sa zahtjevom da mu se dodijeli trosoban stan na korištenje. Naime, tužitelj je u tužbi zahtijevao, i kod takvog zahtjeva je ostao, da mu se pored naknade građevinske vrijednosti objekta, dodijeli na korištenje trosobni stan, na što bi imao pravo da mu je stambeni objekat eksproprisan po odredbama Zakona o eksproprijaciji. Ovakav zahtjev tužitelja nema uporišta u pozitivnim propisima.

Tužitelju pripada pravo na naknadu štete po pravilima o naknadi štete sadržanim u odredbama člana 185. stav 3. u vezi sa članom 190. Zakona o obligacionim odnosima. S obzirom da je stambena zgrada u kojoj je tužilac stanovao oštećena, a restitucija, kako je to utvrđeno, nije moguća, tužilac ima pravo da traži novčanu naknadu štete do iznosa potrebnog da uspostavi materijalnu i stambenu situaciju kakva je postojala prije prouzrokovanja štete.

(Vs BiH, Rev. 139/86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 44)

18. Sudovi su sudili u granicama tužbenog zahtjeva oštećenog da mu odgovorno lice preda drugi traktor (određene marke i tipa), ili plati novčanu protuvrijednost ako su mu dosudili naknadu po cijenama u vrijeme suđenja.

Iz obrazloženja:

U sabraćajnoj nezgodi koju je skrivio vozač tuženog, oštećen je tužiočev traktor.

Tužilac postavlja alternativni zahtjev da mu tuženi predaju traktor tipa T 25 A-2, ili umjesto toga da mu plate sumu koja odgovara vrijednosti novog traktora na dan presuđenja.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da se tužiočev traktor, obzirom na obim oštećenja, opravkom može dovesti u "ono stanje kakvo je bilo prije udesa". Dakle, ne radi se o tzv. totalnoj šteti, pa zbog toga nižestepeni sudovi nisu prihvatili zahtjev tužioca da mu tuženi u svrhu naknade štete predaju novi traktor. Umjesto toga odlučili su se na djelimično usvajanje drugog tužbenog zahtjeva, time što su tužiocu dosudili novčanu naknadu koja odgavara troškovima opravke traktora po cijenama u vrijeme presuđenja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Tužilac u reviziji prigovora da je nižestepenim presudama odlučeno mimo granica tužbenog zahtjeva, da je traktor bio nov, pa s obzirom na to da se njegovom opravkom ne može postići potpuna reparacija.

Materijalna šteta naknađuje se tako što je odgovorno lice dužno da uspostavi stanje kakvo je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Primjenjujući ovaj propis u praksi, ako se radi o oštećenju stvari, čini se razlika da li je u pitanju tzv. totalna šteta, a to je slučaj kada se opravkom stvari ne može uspostaviti stanje prije nastanka štete, sa čime se izjednačava i ekonomski nerentabilna opravka, ili se radi o takvom oštećenju kada se popravkom stvari može uspostaviti njeno funkcionalno stanje kakvo je bilo prije oštećenja. U prvom slučaju bi štetnik (odgovorno lice) bio u obavezi da oštećenom nabavi i preda ispravnu stvar, ili da mu isplati novčanu protuvrijednost te stvari po cijenama u vrijeme presuđenja. U drugom slučaju štetnik je u obavezi da o svom trošku popravi stvar ili da oštećenom plati iznos koji odgovara troškovima popravke po cijenama u vrijeme presuđenja.

U konkretnom slučaju, nižestiepeni sudovi nisu našli da se radi a totalnoj šteti, pa su pravilno sudili kada su tužiocu dosudili iznos koji odgavara troškovima opravke traktora po cijenama u vrijeme presuđenja. Ovakvim odlučivanjem nije prekoračen tužbeni zahtjev, jer je sud, u smislu člana 185. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, ovlašten da u parnici za naknadu štete sam odluči da se štetnik obaveže na plaćanje novčane naknade, umjesto tzv. naturalne reparacije, ako ocijeni da nije nužno obavezati štetnika na uspostavu ranijeg stanja. Osim toga i sam tužilac je istakao eventualni zahtjev za naknadu štete u novčanom obliku, pa kada mu je sud u okviru tako postavljenog zahtjeva dosudio određeni iznos, koji je istina manji od onog kojeg je tužilac tražio, takvim odlučivanjem sud se kretao u granicama postavljenog tužbenog zahtjeva.

(Vs BiH, Rev. 379/88, od 13. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 74)

19. Nije osnovan zahtjev za razliku povišene cijene nastale zbog povišenja cijena benzina koje su naknadno nastale, a koje nisu u uzročnoj vezi sa stvarnim troškovima koje je oštećenik imao u vrijeme kad je kupio gorivo po tada važećim cijenama (čl. 185. st. 4, a ne čl. 189. st. 2. ZOO).

(Vps H, Pž. 440/84, od 6. 3. 1984. – Psp 25 - 79)

20. Oštećeni koji usljed tjelesne povrede nije mogao zasnovati radni odnos po ugovoru o stipendiranju ima pravo na naknadu štete u visini izgubljenog ličnog dohotka.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan prigovor revizije o pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Odluka nižestepenih sudova zasniva se na pravilnoj interpretaciji člana 185. stav 1. i 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. štetnik je dužan da uspostavi onakvo stanje u imovini oštećenog kakvo bi bilo da nije došlo do povređivanja. Prema tome kada je izvjesno da oštećeni nije zasnovao radni odnos samo zbog toga što je u međuvremenu pretrpio tjelesnu povredu, štetnik je dužan da mu naknadi štetu u visini izgubljenog ličnog dohotka (oštećeni nije isticao druge zahtijeve za obeštećenje), jer je to u saglasnosti sa odredbom iz člana 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 451/86, od 12. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 37)

21. Naknada štete na ribljem fondu obračunata po pavilniku o odštetnom cjenovniku koji je bio na snazi u vrijeme suđenja pokriva i štetu zbog izmakle koristi.

(Vs BiH, Rev. 81/87, od 19. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 44.

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 189. ZOO)

http://www.advokat-prnjavorac.com

22. U slučaju kada se porodična stambena zgrada, koja se nalazi ispod žičare, ne može zaštititi, jer se po urbanističkim propisima ne može postaviti odgovarajuća zaštitna mreža, oštećeni može zahtijevati da imalac žičare "izmjesti" stambenu zgradu sa pomoćnim objektima na drugu lokaciju.

(Vs BiH, Rev. 132/87, od 19. 9. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 43. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 156. ZOO)

23. Izvođač građevinskih radova je dužan da odmah po završetku radova revitalizira oštećeno zemljište ili da njegovom vlasniku, odnosno nosiocu prava raspolaganja, plati odgovarajuću naknadu ukoliko je on o svom trošku izvršio revitalizaciju u skladu sa zakonom.

(Vs BiH, Rev. 33/86, od 10. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 45)

24. Vlasniku napuštenog građevinskog objekta (mlinica) koji je uglavnom amortizovan pripada naknada samo vrijednosti oštećenog građevinskog materijala, koji se mogao spasiti pažljivim uklanjanjem objekta, jer restitucija takvog objekta nije ekonomski opravdana.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je mlinska zgrada tužilaca građena prije 90 godina, da je objekat napušten i oko 90% raskriven, 70% bez konstrukcije i da je prema nalazu vještaka građevinske struke uglavnom amortizovan. Izvođenjem radova na stambenom objektu tuženog došlo je do daljih oštećenja na mlinskom objektu, kanalu za dovod vode i dr.

Polazeći od navedenog utvrđenja, iz kog proizilazi da je navedeni objekat tužilaca napušten i da ne služi namjeni, ovaj sud nalazi da takav objekat ulazi u imovinu tužilaca samo kao vrijednost upotrebljivog građevinskog materijala, te da u ovakvoj situaciji oštećenim ne pripada pravo na restituciju, a ni na novčanu naknadu u visini troškova uspostavljanja ranijeg stanja, jer restitucija nije ekonomski opravdana (član 185. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), te pripada pravo samo na naknadu za uništeni i oštećeni građevinski materijal koji je bio upotrebljiv u vreme izvođenja radova na građevinskim objektu tuženog.

(Vs BiH, Rev. 512/86, od 18. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 42)

25. U slučaju kad otklanjanje oštećenja stvari nije ekonomski opravdano, dosuđuje se naknada štete u novcu po cijenama u vrijeme suđenja.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je u saobraćajnoj nezgodi, koju je prouzrokovao osiguranik tužene, oštećeno motorno vozilo tužioca te da, prema nalazu sudskog vještaka, zbog vrste i stepena oštećenja, opravka nije ekonomski opravdana, odnosno da se radi o totalnoj šteti procjenjenoj po cijenama u vrijeme presuđenja.

Polazeći od navedenog utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su usvojili tužbeni zahtjev i tuženog obavezaIi da tužiocu naknadi štetu po procjeni vještaka (član 189. Zakona o obligacionim odnosima), jer je samo dosuđenjem naknade u tom obimu moguće uspostaviti pređašnje stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. stav 3. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 605/88, od 8. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 41)

26. U slučaju kad je oštećeni mogao ukloniti štetu bez većih teškoća sa naknadom koja mu je isplaćena, lice koje odgovara za štetu duguje razliku neisplaćene naknade revalorizovane po cijenama u vrijeme suđenja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, odgovorno lice je dužno da uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće da štetu naknadi u novcu. Ako odgovorno Iice do donošenja sudske odluke ne naknadi štetu, visina naknade se određuje po cijenama u vrijeme presuđenja (član 189. ZPP), jer je samo dosuđenjem naknade po cijenama u vrijeme presuđenja moguće uspostaviti pređašnje stanje.

Ako je oštećeni prema okolnostima slučaja, a naročito s obzirom na svoje imovinske mogućnosti, mogao bez većih teškoća otkloniti štetu sa naknadom koja mu je isplaćena, dosuđuje se samo razlika koja nije bila pokrivena u vrijeme isplate. Samo ta razlika izražena u procentualnoj razmjeri prema pokrivenoj šteti, dosuđuje se po cijenama u vrijeme presuđenja. Kako je u konkretnom slučaju visina naknade koja je tužitelju pripadala u vrijeme isplate, iznosila …….. dinara, a tužitelju je isplaćeno ……. dinara (u koji iznos je zaračunata vrijednost spašenih dijelova automobila koje je tužilac zadržao) proizilazi da mu je isplaćena naknada približna visini naknade u vrijeme isplate, kojom je bez većih teškoća mogao otkloniti štetne posljedice, pa se u konkretnom slučaju stiču uvjeti da se samo razlika naknade koja nije bila pokrivena u vrijeme isplate dosudi po cijenama u vrijeme presuđenja.

(Vs BiH, Rev. 681/88, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 42)

27. Ako bi troškovi trajnog sprečavanja odronjavanja zemljišta, koje je izazvano izgradnjom pruge, nadmašili vrijednost ugovorenog zemljišta oštećenom se može dosuditi samo odgovarajuća svota novca na ime naknade štete.

(Vs BiH, Gž. 213/86 od 28. 8. 1987. - Bilten Vs BiH 4/87 - 47; isto ZIPS, broj 493/89)

28. Naknada štete u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi oštećenik ostvarivao da nije bio povrijeđen ne umanjuje se zbog "pogodnosti" koje oštećeni uživa usljed prestanka rada.

(Vs BiH, Rev. 686/86, od 9. 7. 1987. - Bilten Vs BiH 4/87 - 45; isto ZIPS 493/89. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 195. ZOO)

29. Oštećenom koji je popravljao automobil u stranoj državi, gdje se nalazio na privremenom radu, pripada pravo da od odgovornih lica traži naknadu štete u dinarskoj protivvrijednosti strane valute utrošene radi opravke oštećenog vozila po kursu koji važi na dan isplate.

Iz obrazloženja:

Tužilac je postavio zahtjev da mu tuženi nadoknadi troškove opravke oštećenog vozila u iznosu od ……. DEM ili da mu isplati dinarsku vrijednost ovog iznosa prema kursu koji važi na dan isplate.

Tužilac je u vrijeme štetnog događaja bio na radu u inostranstvu gdje je 23. 9. 1986. izvršio opravku vozila koje je oštećeno u štetnom događaju 23. 8. 1986. godine i po tom osnovu imao izdatak od ……. DEM, što je nesporno među strankama.

Prvostepeni sud smatra da tužiocu pripada pravo na naknadu štete u dinarskoj protivvrijednosti strane valute prema kursu koji je važio na dan nastanka štetnog događaja, međutim, ovog stava se ne pridržava budući da je dinarsku vrijednost strane valute odredio prema kursu koji je važio na dan kada je tužilac izvršio opravku vozila odnosno učinio izdatak na njegovu opravku i sudio tako što je tužiocu, s obzirom na utvrđeni omjer odgovornosti tužioca u prouzrokovanju štetnog događaja, priznao naknadu u simboličnom iznosu od …… dinara. Prvostepeni sud je na ovaj način počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka, jer se iz presude ne može razabrati koje je od ova dva rješenja ovog pitanja prihvaćeno, što čini presudu nejasnom i ne-

http://www.advokat-prnjavorac.com

razumljivom. Razrješenje u ovom pravcu nije ni drugostepena presuda, jer o tome nije iznijela svoje suđenje, iako je na to ukazivala žalba tužioca.

Po ocjeni ovog revizijskog suda nijedno od navedenih rješenja ovog pitanja nije pravilno.

Odredbom člana 185. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima (dalje: ZOO) propisano je da je odgovorno lice dužno uspostaviti stanje koje bi bilo prije nego što je šteta nastala. Članom 190. ZOO propisano je da će sud uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastale poslije prouzrokovanja štete dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja.

U konkretnom slučaju radi se o novčanom potraživanju naknade štete u uslovima visoke inflacije i tužiocu, po stanovištu ovog Vrhovnog suda, pripada pravo da od tuženog traži naknadu štete u dinarskoj protivvrijednosti strane valute utrošene radi opravke oštećenog vozila po kursu koji važi na dan isplate, jer se tako u uslovima inflacije obezbjeđuje potpuna naknada u smislu čl. 190. ZOO.

(Vs RS, Rev. 30/95, od 20. 7. 1995. – Bilten 1/1999 – 92)

30. Našem državljaninu koji je u inostranstvu uklonio kvar automobila oštećenog u našoj zemlji domaći osiguravač duguje dinarsku protuvrijednost isplaćenog iznosa u stranoj valuti po kursu na dan isplate naknade štete uvećanu za iznos zatezne kamate po stopi koju plaća banka na štedni ulog po viđenju za tu valutu od učinjenog izdatka do isplate glavnog duga.

(Vs BiH, Rev. 376/88, od 13. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 84)

31. Našem državljaninu na privremenom radu u inostranstvu, zajednice osiguranja isplaćuju naknadu štete u dinarima.

Iz obrazloženja:

Zajednice osiguranja, isplaćuju naknade štete domaćim licima u dinarima, a stranim licima u devizama (član 136. stav 2. Zakona o deviznom poslovanju. Pod domaćim licem smatra se i fizičko lice sa prebivalištem u SFRJ - član 17. Zakona o deviznom poslovanju. To su u pravilu i državljani SFRJ na privremenom radu u inostranstvu. Tužilac je jugoslovenskog porijekla, pa je bilo neophodno utvrditi da li samo privremeno boravi u inostranstvu ili tamo prebiva.

Zbog navedenog, primjenom člana 370. stav 1 . Zakona o pamičnom postupku, ukinuta je pobijana presuda i predmet vraćen prvostepenom sudu da utvrdi da li tužilac ima pravo da zahtijeva naknadu štete u Bfr, pri čemu će imati u vidu i odredbe Odluke o naplati premija i plaćanja naknade štete i o drugim plaćanjima u devizama iz poslova osiguranja i reosiguranja ("Službeni list SFRJ", broj 32/77, 39/82 i 28/83).

(Vs BiH, Pž. 493/86, od 22. 6. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 46)

32. Kada se radi o deviznom potraživanju s naslova naknade štete i o naknadi te štete u dinarskoj protuvrijednosti strane valute na dan isplate, dinarska protuvrijednost utvrđuje se za svaki dio nepodmirene štete prema momentu isplate.

Iz obrazloženja:

"Odlučne okolnosti odnosno potrebne činjenice, kako proizlaze iz suglasnih navoda stranaka, nisu sporne: - tužiteljeva šteta, novčana, nakon što je 5. listopada 1987.g. uspostavljeno prijašnje stanje, iznosi ….. DEM; - pravo na naknadu izraženu u deviznim sredstvima, kao i dinarsku protuvrijednost na dan isplate, ne osporava ni tužena (u osnovi je to priznato i prvostupanjskom presudom protiv koje se tuženi nije žalio); - dana 2. veljače 1988.g. tuženi je djelomično podmirio štetu u dinarskom

http://www.advokat-prnjavorac.com

novčanom iznosu; - preostali dio nedvojbeno ustanovljene obveze (uzevši u obzir visinu plaćenog dinarskog iznosa i vrijednost DEM na isti dan, dakle, na dan isplate) nesumnjivo nije manji od ……, za koji iznos tužitelj traži dinarsku protuvrijednost na dan isplate, koja tek ima uslijediti; te, - sudovi dosuđuju dinarsku protuvrijednost preostalog dijela duga, doduše, prema vrijednosti na dan isplate, ali uzimajući da se i na taj dio potraživanja kao dan isplate smatra 2. veljače 1988.g., pa i za još i sada nepodmireni dio. U potonje navedenom dijelu odluka je nezakonito donesena i to na štetu tužitelja -revidenta. Kada se radi o deviznom potraživanju i naknadi štete u dinarskoj protuvrijednosti na dan isplate, onda se ta dinarska protuvrijednost odnosi na svaki dio nepodmirene štete. Dakle, nije bilo osnova određivati dinarsku protuvrijednost za čitav dug u vrijeme kada je stvarno plaćen samo jedan njegov dio."

(Vs RH, Rev. 3115/90, od 20. 6. 1991. – Izbor odluka 1993 – 118/135)

33. Naš državljanin koji je pravosnažnom presudom oslobođen od optužbe ima pravo na naknadu štete zbog izgubljene zarade u inostranstvu, za vrijeme provedeno u pritvoru, u dinarskoj protuvrijednosti po kursu na dan isplate.

Iz obrazloženja citiramo:

"Utvrđeno je da je tužilac u vrijeme kada je lišen slobode bio zaposlen u jednom predstavništvu u Beču i da je zbog zadržavanja u pritvoru izgubio zaradu isplaćivanu u austrijskim šilinzima. Pravilno je sudio prvostepeni sud kada je usvojio zahtjev da mu tužena naknadi štetu u dinarskoj protuvrijednosti prema kursu na dan isplate, a ne po kursu iz vremena kada je prouzrokovana šteta. Ovo zbog toga što se na taj način uspostavlja stanje kakvo bi bilo da nije bilo štetne radnje (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima)".

Vs BiH, Rev. 264/87, od 18. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 73)

34. U slučaju potpune (totalne) štete na vozilu koju je skrivio osiguranik tuženika - osiguravatelja, osiguravatelj je dužan oštećenom nadoknaditi potpunu štetu, a ne u visini vrijednosti vozila prije nezgode umanjenoj za vrijednost spašenih dijelova. Visina naknade se može umanjiti za vrijednost spašenih dijelova samo ako je postignut sporazum, tj. ako je oštećeni pristao da će zadržati spašene dijelove vozila i da će mu osiguravatelj na ime njih umanjiti utvrđenu naknadu.

Iz obrazloženja citiramo:

" Pogrešan je zaključak prvostupanjskog suda da tužiteljici pripada pravo na naknadu štete u visini vrijednosti vozila prije nezgode umanjenoj za vrijednost spašenih dijelova s obrazloženjem da su oni ostali kod tužiteljice.

To iz razloga što iz provedenih dokaza proizilazi da između stranaka nije postignut sporazum prema kojem bi tužiteljica pristala zadržati ostatak vozila, a u žalbi tvrdi da joj spašeni dijelovi ne trebaju.

Kako se tužbeni zahtjev temelji na obveznom osiguranju vozila od odgovornosti za štetu nanesenim trećim osobama, osiguravatelj je dužan oštećeniku naknaditi potpunu štetu.

Prema odredbama čl. 185. st. 4. ZOO-a sud dosuđuje oštećeniku naknadu u novcu kada on to zahtijeva, osim ako okolnosti danog slučaja opravdavaju uspostavljanje prijašnjeg stanja.

Iz sadržaja ove zakonske odredbe proizilazi da je oštećeniku prepušteno da izabere način naknade štete, a pravo izbora odnosi se i na to da li će zadržati sačuvane dijelove, pa prema tome nije dužan snositi rizik prodaje ostatka vozila."

(Žs Bjelovar, Gž. 561/00 od 30. 3. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 57/a)

35. Ako je usljed rekonstrukcije magistralnog puta, stambeni objekat nemoguće koristiti zbog imisija sa puta koje prelaze normalne granice vlasniku pripada

http://www.advokat-prnjavorac.com

pravo na naknadu u visini novčanog iznosa koji je potreban za izgradnju odgovarajućeg drugog objekta.

Iz obrazloženja:

Odlučujući o naknadi štete, sud će na osnovu nalaza i mišljenja svih vještaka, a posebno imajući u vidu da je stambeni objekat usljed izmjene projekta u toku rekonstrukcije puta, ušao jednim dijelom u trup puta, da je od puta udaljen 3,35 m, odnosno 4,70 m, da je ispod nivoa puta 1,05 m odnosno 1,20 m, da su stanari usljed blizine puta izloženi intenzivnoj buci i aero zagađenju, koje prelaze normalne granice, kako to proizilazi iz nalaza vještaka, da je prizemlje objekta prema sadašnjem stanju neupotrebljivo, ocijeniti da li je objekat uopšte moguće koristiti. Ukoliko nije, a na to bi upućivale navedene okolnosti, tužiteljima bi pripadalo pravo na naknadu u visini novčanog iznosa koji je potreban za izgradnju odgovarajućeg drugog objekta, jer bi im se samo na taj način mogla dati puna naknada (pravila imovinskog prava, kojima odgovaraju odredbe člana 185. stav 2. u vezi sa članom 190. Zakona o obligacionim odnosima). Ovakav stav je opšteprihvaćen u sudskoj praksi, ako proizilazi iz zaključka usvojenog na XII zajedničkoj sjednici Saveznog suda, vrhovnih sudova republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda, po kome se naknada štete nastala rušenjem zgrade u kojoj je vlasnik stanovao određuje obavezivanjem odgovornog lica da uspostavi stanje kakvo je bilo prije nego je nastala šteta i to, kako u odnosu na materijalnu, tako i na stambenu situaciju oštećenog, ako je to nemoguće, ili ako oštećeni zahtijeva novčanu naknadu, visina te naknade utvrđuje se i s obzirom na okolnost da je oštećeni stanovao u srušenoj zgradi (nemogućnost korištenja stambenog objekta zbog štetnih posljedica rekonstrukcije magistralnog puta odgovara gubitku cijele zgrade).

(Vs BIH, Gž. 200/83, od 22. 12. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 38).

36. Iznos koji je odgovorno lice dobrovoljno isplatilo na ime naknade štete uračunava se u naknadu zbog oštećenja stvari koja se utvrđuje po cijenama u vrijeme suđenja. Samo u slučaju da je isplaćenim iznosom bila približno pokrivena šteta po cijenama u vrijeme isplate, a oštećeni je s tim iznosom bez većih troškova mogao ukloniti štetu, revalorizuje se samo nepokrivena razlika po cijenama u vrijeme suđenja.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, odgovorno lice je dužno da uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće da štetu naknadi u novcu, a ako odgovorno lice do donošenja sudske odluke ne naknadi štetu, visina naknade se određuje po cijenama u vrijeme presuđenja (član 189. ZOO), jer je samo dosuđenjem štete po cijenama u vrijeme presuđenja moguće uspostaviti pređašnje stanje.

U situaciji dobrovoljnog plaćanja naknade štete od strane štetnika ili njegovog osiguravača, unaprijed isplaćena djelimična naknada štete zbog oštećenja stvari uračunava se u nominalnom iznosu u naknadu koju utvrdi sud po cijenama u vrijeme suđenja. AIi, ako je oštećeni, prema okolnostima slučaja, naročito s obzirom na svoje imovinske mogućnosti, mogao bez većih teškoća ukloniti štetne posIjedice sa naknadom koja mu je isplaćena, približno visini naknade u vrijeme isplate, dosuđuje se razlika koja nije bila pokrivena u vrijeme isplate. Samo ta razlika izražena u procentualnoj srazmjeri prema pokrivenoj šteti, dosuđuje se po cijenama u vrijeme presuđenja.

(Vs BiH, Rev. 441/87, od 19. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 75)

37. Kada su oštećenja zemljišta takva da se ne mogu ukloniti, sud će obavezati tuženoga – štetnika, da tužiocu - oštećenom plati naknadu kojom može pribaviti drugo odgovarajuće zemljište, uz odbitak preostale vrijednosti zemljišta.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

U ovom slučaju utvrđeno je da je tužiočevo zemljište u površini od 450 m^2 zasuto velikom količinom sitnog i krupnog kamenja u toj mjeri da je neekonomično uklanjanje ovog materijala, jer bi troškovi restitucije bili veći od vrijednosti zemljišta. Ali samo zbog toga zemljište nije izgubilo svaku vrijednost.

U smislu odredbe člana 185. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, odlučeno je da se tuženi obaveže da tužiocu plati odgovarajuću svotu novca na ime naknade štete, ali da se pri tome odbije preostala vrijednost zemljišta.

(Vs BiH, Rev.157/90, od 20. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 2/91 – 64)

38. Štetnik je dužan da vlasniku uništene porodične stambene zgrade naknadi štetu u iznosu koji je potreban da se uspostavi ranije stambeno stanje, ali ne i da oštećenome osigura privremeni smještaj.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova građevinski objekti tužioca, izgrađeni na sigurnosnom stubu, oštećeni su zbog rudarskih radova tuženog. Objekti su građeni 1965. godine na području na kome nije bilo potrebno odobrenje za građenje. Procjena građevinskih objekata izvršena je u vrijeme vještačenja.

Polazeći od ovih utvrđenja, pravilnom primjenom materijalnog prava prvostepeni sud je naknadu štete za građevinske objekte dosudio bez odbitka amortizacije. Kada bi se dosudila samo neamortizovana vrijednost građevinskih objekata (tako je odlučio drugostepeni sud), tužilac ne bi bio u cijelosti obeštećen, jer sa tako dosuđenom naknadom njegova materijalna i stambena situacija ne bi bila dovedena u stanje u kome je bila prije nastanka štete (član 185. stav 1. i član 190. Zakona o obligacionim odnosima).

Pravilno su, međutim, nižestepeni sudovi odbili zahtjev da se tuženi obaveže da tužiocu obezbijedi privremeni smještaj. Tužilac još uvijek koristi oštećenu stambenu zgradu a imao bi pravo na naknadu troškova za korištenje drugog stana do izgradnje nove porodične stambene zgrade.

(Vs BiH, Rev. 28/91, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 65)

39. Zakupoprimac koji se nakon valjanog otkaza ugovora o zakupu poslovnih prostorija nastavi koristiti poslovnim prostorijama koristi se tuđom stvari kao nesavjestan posjednik i dužan je vlasniku stvari na njegov zahtjev ne samo predati stvar već i naknaditi štetu.

(Vs H, Rev. 452/84, od 12. 6. 1984. – Psp 27 – 67)

40. Oštećeni ne može tražiti alternativno da se uspostavi prijašnje stanje ili da mu se naknadi šteta u novcu, ali može u istoj tužbi istaknuti zahtjev naknade štete u novcu ako sud nađe da uspostavljanje prijašnjeg stanja nije moguće ili da nije nužno.

Iz obrazloženja:

Tužilac je u ovoj pravnoj stvari istakao dva zahtjeva za naknadu jedne iste materijalne štete. U prvom zahtjevu traži da tuženi izvrši obezbjeđenje i opravku stambene zgrade tužioca, dok po drugom zahtjevu traži novčanu naknadu.

Nižestepeni sudovi su usvojili oba tužbena zahtjeva mada ovakvo presuđenje nije u saglasnosti sa zakonom.

U članu 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima sadržano je pravilo da se materijalna šteta nadoknađuje prije svega tako što je štetnik dužan da uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala. To je slučaj tzv. materijalne restitucije kao oblika naknade štete. Umjesto toga dolazi u obzir i dosuđivanje novčane naknade, ali pod uslovima predviđenim u st. 3. i 4. navedenog zakonskog propisa.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Isticanje alternativnih zahtjeva za naknadu štete bilo bi osnovano samo u slučaju da izbor alternativne činidbe pripada oštećenom, što kod naknađivanja štete nije slučaj. Oštećeni je stranka koja, sa stanovišta naprijed navedenih materijalno pravnih propisa, ima pravo zahtijevati naknadu materijalne štete u dva različita oblika, pa ako to svoje pravo želi realizovati, on to može učiniti jedino tako što će u tužbi istaći eventualni tužbeni zahtjev na način predviđen u članu 188. stav 2. Zakona o parničnom postupku.

(Vs BiH, Rev. 486/87, od 9. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 76)

41. Ako je od procjene štete do donošenja presude o naknadi štete zbog visoke stope inflacije obezvrijeđena procijenjena naknada, zatezna kamata koja je u to vrijeme imala revalorizacionu funkciju, teče od procjene štete, a ne od donošenja presude.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju šteta je procijenjena 11. 6. 1988. godine, a prvostepena presuda donijeta je 14. 9. 1988. godine. Tužilac u reviziji ističe da je s obzirom na visoku stopu inflacije, koja je od momenta procjene štete do donošenja prvostepene presude o naknadi štete, toliko obezvrijedila naknadu, da oštećeni ne bi mogao s tom naknadom nikako uspostaviti stanje kakvo je bilo prije nastanka štete, a to je svrha obeštećenja (član 185. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema Zakonu o obligacionim odnosima obaveza naknade štete dospijeva u trenutku nastanka štete (član 186), pa od tada teče zatezna kamata (član 277. Zakona o obligacionim odnosima). Međutim, u vrijeme visoke stope inflacije, kada je zatezna kamata preuzela revalorizacionu funkciju, sudovi su usvojili gledište da zatezna kamata teče od donošenja presude o naknadi jer je do tog trenutka pomoću revalorizacione kamate održan realni ekvivalent naknade za umanjenje imovine prouzrokovane štetnom radnjom, pa bi se dosuđivanjem visoke stope zatezne kamate, koja nije bila više naknada za nemogućnost korištenja kapitala, dosuđivala nesrazmjerno visoka naknada štete. Međutim, kada od procjene štete do donošenja presude inflacija bitno umanji procijenjenu naknadu, ne bi se mogla postići svrha obeštećenja: da se uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. stav 1. ZOO), ako bi se dosudila zatezna kamata od donošenja presude, a ne od procjene štete. Dosuđivanjem zatezne kamate od procjene štete pomoću revalorizacione kamate održava se realna vrijednost naknade kojom se postiže svrha obeštećenja.

(Vs BiH, Rev. 602/89, od 19. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 65)

42. Ako kod poslodavca nema krivice kao osnova odgovornosti, on nije odgovoran za naknadu štete zbog izostale zarade. Ako sud poništi odluku o izboru po oglasu za zasnivanje radnog odnosa, zaposleni kome usled toga prestaje radni odnos nema pravo na naknadu štete zbog izostale zarade, jer do prestanka radnog odnosa nije došlo na osnovu akta ili radnje poslodavca, već po sili zakona.

(Vs S, broj Rev. 2076/92, od 8.10.1992. godine)

43. Oštećeniku koji ne zna strani jezik priznaje se kao opravdan trošak prijevoda medicinske i druge dokumentacije izdane na jeziku zemlje u kojoj je stradao. To je novčana, materijalna šteta u vezi s nastalim štetnim događajem pa mu pripada i pravo na naknadu te štete.

(Vs RH, Rev. 3528/93, od 27. 1. 1994. - Izbor odluka 1/1996 – 90)

44. Sud može dosuditi novčanu naknadu štete zbog oštećenja stvari i prije popravke stvari, u visini procijenjenih troškova popravke i poreza na troškove popravke, koje snosi naručilac.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Osnovano je dosuđena naknada štete i za iznos poreza na promet obračunatog na profakturom procijenjene troškove opravke putničkog vozila tužiteljice, oštećenog u saobraćajnoj nezgodi koju je prouzrokovao osiguranik tužene. Okolnost da tužiteljica nije dokazala da je izvršila opravku putničkog vozila, odnosno da je navedeni porez zaista i platila, nije od uticaja, jer je tužena u skladu sa odredbama člana 185. st. 3. i 4. i 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, dosuđenjem realne naknade u novcu tužiteljici dužna da reparira svu materijalnu štetu koju je u navedenoj saobraćajnoj nezgodi pretrpjela.

Nesumnjivo je da se opravka može obaviti samo uz plaćanje spornog poreza, pa kako je iznos poreza utvrđen na osnovu profakture koja se nalazi u spisu, to tužiteljici pripada i novčana naknada u visini tog iznosa.

(Vs BiH, Gvl. 13/89, od 21.1 2. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 58)

45. Oštećeniku koji je popravio automobil ne smije se dosuditi naknada štete u iznosu većem od iznosa troškova obavljenog popravka.

(Vs H, Rev. 2213/86, od 3. 2. 1987. – Psp 35 - 94)

46. Ako stranka osnovano tvrdi da je nezakonitim ili nepravilnim radom službenog lica ili državnog organa pretrpjela štetu onda ima pravo na naknadu štete.

Kada se zahtjev zasniva na činjeničnom osnovu prouzrokovanje štete, tužbeni zahtjev može glasiti na naknadu štete u novcu ili predaju stvari, jer pored sekundarne novčane naknade postoji i naturalna restitucija kao primarna, saglasno odredbi člana 185. st. 1. ZOO. Prema ovoj zakonskoj odredbi uspostavljanje ranijeg stanja pretpostavlja, između ostalog i predaju stvari iste vrste i iste vrijednosti.

(Odluka Saveznog suda, Gzs. 24/97. – Bilten 2/1998)

47. Oštećeni koji je o svom trošku uklonio oštećenja motornog vozila ima pravo na naknadu učinjenog izuzetka za tu svrhu, u koju se uključuje i porez na promet pribavljenih autodijelova, u nominalnom iznosu, sa zateznom kamatom od učinjenog izdatka.

Iz obrazloženja:

Oštećeni koji nije izvršio opravku oštećenog vozila, ima pravo na naknadu štete u visini potrebnih troškova opravke, procijenjenih u momentu donošenja sudske odluke (član 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima), uključujući i porez na promet proizvoda kao dio cijene potrebnih novih rezervnih dijelova, sa zateznom kamatom od presuđenja, odnosno od procjene štete (član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Tako određen obim naknade materijalne štete omogućuje oštećenom da se njegova materijalna situacija dovede u stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Međutim, kada je oštećenik svoje vozilo sam popravio, on u parnici za naknadu štete ima pravo na naknadu onih izdataka koje je imao u momentu opravke vozila, uključujući i porez na promet, ako je takav izdatak imao, a ne pravo na naknadu troškova opravke vozila prema cijenama na dan presuđenja, sa zateznim kamatama do isplate naknade (član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Ovo stoga što momentom plaćanja izdataka opravke vozila od strane oštećenog, nenovčana materijalna šteta za dužnika postaje novčana obaveza (član 394. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 675/88, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 129)

http://www.advokat-prnjavorac.com

48. Nema osnova za dosuđenje naknade za materijalnu štetu (troškovi buduće operacije) koja još nije nastala.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu troškova buduće plastične operacije (predračun Klinike) za umanjenje stupnja naruženja (tužitelj je ostvario naknadu štete za taj oblik nematerijalne štete). Sudovi su i po mišljenju ovog revizijskog suda uz pravilnu primjenu propisa materijalnog prava osnovano zahtjev tužbe odbili, jer se radi o imovinskoj šteti koja u konkretnom slučaju u smislu čl. 186. ZOO nije ni nastala, pa otuda i nepostojanje obveze na strani tuženika da takav neizvjestan gubitak naknadi tužitelju. Dosljedno tome, ne ostvaruju se ni pretpostavke za eventualnu uspostavu stanja koje je postojalo prije nego što je šteta nastala (čl. 185. st. 1. ZOO), a pogrešno je opravdanje zahtjeva tužbe pozivom na odredbu čl. 195. st. 1. ZOO jer ta odredba uređuje stanje popravka već nastale štete, što ovdje nije slučaj. S obzirom na istaknute razloge trebalo je reviziju tužitelja kao neosnovanu odbiti."

(Vs RH, Rev. 3247/95 od 8. 12. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 51/39)

Kad dospijeva obaveza naknade

Član 186.

Obaveza naknade {tete smatra se dospjelom od trenutka nastanka {tete.

---

1. Osiguravač od autoodgovornosti dužan je da isplati zatezne kamate na iznos naknade štete pretrpljene u novcu zbog otklanjanja kvara na vozilu, od dana kada je oštećeni isplatio cijenu popravka.

Iz obrazloženja citiramo:

"…Iz odredaba člana 73. Zakona o osiguranju imovine i osoba ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/95 i 6/98), proizilazi da se vlasnik odnosno korisnik motornog vozila osigurava od odgovornosti za štetu koju upotrebom vozila, nanese trećoj osobi, između ostalog i zbog uništenja ili oštećenja stvari, a odredbama ovog člana, obim naknade štete nije ograničen. Obaveza društva za osiguranje od auto – odgovornosti je ograničena jedino odredbama člana 76. navedenog zakona, tako što je propisano da ne može po jednom štetnom događaju biti veća od iznosa što ga na prijedlog Ureda za nadzor utvrdi Vlada Federacije, ako ugovorom o osiguranju nije utvrđen veći iznos. Iz ovih odredaba mora se zaključiti da osoba kojoj je nanesena šteta upotrebom motornog vozila osiguranika od auto – odgovornosti može od društva za osiguranje zahtijevati, do limita obaveze društva, naknadu štete u obimu u kome bi je mogla zahtijevati od samog osiguranika, uključujući i zatezne kamate na tražbinu naknade štete, na koje oštećeni ima pravo po odredbama Zakona o obligacionim odnosima. Dakle, obaveznim osiguranjem od auto – odgovornosti obuhvaćena je ne samo obaveza na naknadu štete osiguranika, u obimu glavne obaveze, već i sporednih, kao što su zatezne kamate i troškovi, što je vidljivo i iz okolnosti da se u slučajevima zakonom priznatog prava na regres cijele ili dijela plaćene naknade od strane društva za osiguranje, društvu naknađuje ne samo isplaćeni iznos naknade štete, već i isplaćene kamate i troškovi (član 78. stav 2., član 79. stav 3., član 82. stav 4., te član 83. stav 4. Zakona o osiguranju imovine i osoba).

Po odredbama člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima – ZOO, povjerilac ima pravo na zateznu kamatu po stopi utvrđenoj zakonom, kada dužnik zakasni sa ispunjenjem novčane obaveze, dakle, od časa kada je novčana obaveza dospjela. Po odredbama člana 186. ZOO, obaveza naknade štete smatra se dospjelom od

http://www.advokat-prnjavorac.com

trenutka nastanka štete. Izuzetno od ovog pravila, u sudskoj praksi je opšteprihvaćeno da tražbina naknade štete u slučaju kada je naknada određena po cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke (član 189. stav 2. ZOO) tako da obuhvata i povećanje cijene oštećene ili uništeve stvari od časa nastanka štete do časa utvrđenja, dospijeva za plaćanje u času utvrđenja naknade štete.

Polazeći od ovih propisa i njihove interpretacije u sudskoj praksi, ovaj sud smatra da je prvostepeni sud osnovano dosudio zateznu kamatu na iznos naknade štete koja se sastoji od novčanih izdataka tužitelja radi popravke oštećene stvari (svog vozila) od časa kada su ti izdaci učinjeni, pa je u tom dijelu potvrdio prvostepenu presudu.

(Vs FBiH, Pž. 172/98, od 22. 9. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 53)

2. Obveza naknade materijalne štete na ime izgubljene zarade s naslova najma vozila dospijeva istekom roka u kojem su korisnici vozila (najmoprimci) bili u obvezi isplatiti najam i vratiti vozilo.

Iz obrazloženja:

"U ovoj fazi postupka nije sporno da tužiteljici ad 2) pripada naknada štete s naslova izmakle dobiti iz ugovora koje je tužiteljica ranije zaključila, a ti ugovori nisu realizirani zbog oštećenja vozila koje je bilo predmetom zaključenog ugovora o iznajmljivanju. Sud je tužiteljici na iznos izgubljene zarade s naslova neostvarene najamnine (50%) dosudio deviznu kamatu koja teče od dana utuženja, tj. od 29. prosinca 1987. godine pa do dana isplate. Po shvaćanju ovog Rev.izijskog suda, na naknadu izgubljene zarade (najamnine) koja po svojoj prirodi predstavlja novčanu materijalnu štetu, kamate teku od dana nastanka štete kada se šteta smatra dospjelom (čl. 186. Zakona o obveznim odnosima - u daljnjem tekstu: ZOO). Dakle, obveza tuženika za naknadu materijalne štete na ime utvrđene izgubljene zarade s naslova najma vozila dospjela je istekom roka u kojem su korisnici vozila tužiteljice - najmoprimci bili u obvezi isplatiti najam i vratiti vozilo tužiteljici. Stoga kamata na izgubljenu zaradu u visini od …… DEM teče od dana 26. srpnja 1986. godine (ugovor s S. J.); na iznos od ….. DEM od dana 18. kolovoza 1986. godine (ugovor s A. F.) te na iznos od …… DEM od dana 3. rujna 1986. godine (ugovor sa G. S.). Stoga je u odnosu na zatezne kamate s naslova izgubljene zarade reviziju tužiteljice valjalo prihvatiti te pozivom na odredbu iz čl. 395. st. 1. ZPP djelomično preinačiti pobijane presude i odlučiti kao pod I izreke presude ovog suda."

(Vs RH, Rev. 1523/93, od 22. 1. 1994. – Izbor odluka 1/1996 – 53/86)

3. Obaveza naknade štete smatra se dospjelom od trenutka nastanka štete.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom obavezana je tužena osiguravajuća organizacija na isplatu određenog iznosa novca na ime naknade materijalne i nematerijalne štete štetniku, a sa kamatom, shodno članu 277. ZOO počev od dana nastanka štete pa do konačne isplate.

U drugostepenom postupku, postupajući po žalbi tuženog, pored ostalog, sud je utvrdio da prema članu 277. ZOO dužnik koji zadocni duguje pored glavnice i zateznu kamatu po zakonom utvrđenoj stopi, pa kako je u skladu sa članom 186. ZOO, jer se obaveza naknade štete smatra dospjelom od trenutka nastanka štete, to je tuženi morao narednog dana već znati za štetu i okolnosti pod kojima je ona nastala, te stupiti u kontakt sa tužiocem. Konačno, tuženi je mogao preko svog punomoćnika na prvoj raspravi priznati osnov i visinu tužbenog zahtjeva, čime bi došlo do umanjenja kako troškova tako i same zatezne kamate. Mogao je to učiniti i isplatom iznosa, ili sklapanjem vansudskog poravnanja sve to izbjeći.

(Ks u Sarajevu, Gž. 18/99, od 23. 2. 1999. – Bilten sp KsS 2/1999 - 27)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Zatezne kamate na tražbinu naknade štete teku od dana kada je nenovčana materijalna šteta postala novčanom.

Iz obrazloženja navodimo:

“ Šteta na automobilu nenovčana je materijalna šteta, no od trenutka kad ju je tužitelj nadoknadio isplatom u novcu (čl. 185. ZOO), odštetna tražbina postala je novčanom tražbinom. Tada zatezne kamate na odštetnu tražbinu počinju teći od dana kada je ona postala novčanom tražbinom (čl. 186. ZOO). Pri tome za početak tijeka zateznih kamata, u smislu čl. 186. ZOO, nije odlučno je li i kada je vjerovnik pozvao dužnika da mu plati glavnicu.“

(Vs RH, Rev. 1O/95 od 3. 9. 1998. – Pravo i porezi, br. 2/0O – 116)

5. Ako je šteta prouzrokovana prije stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima zatezna kamata teče od opomene štetniku, odnosno od dana kada mu je dostavljena tužba za naknadu štete, a ne od prouzrokovanja štete.

Iz obrazloženja:

Po pravilima imovinskog prava (§ 1417 bivšeg OGZ) koja su se do stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima, primjenjivala u smislu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. 4. 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije ("Službeni list FNRJ", br. 86/46), obaveza naknade izvanugovorne štete je dospijevala tek od opomene povjerioca, kojom se izjednačavala tužba.

Odredba člana 186. ZOO ne može se primijeniti u ovom slučaju, jer je obvezni odnos nastao prije stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima (član 1106. ZOO).

Punomoćnik I-tuženog na ročištu nije osporio zahtjev tužioca za plaćanje kamata od 4. 8. 1978. godine, ali ovaj punomoćnik nije imao ovlaštenje za preduzimanje dispozitivnih parničnih radnji navedenih u članu 96. ZPP-a, pa je I-tuženi mogao to priznanje i opozvati, što je i učinio podnošenjem žalbe.

S obzirom na izneseno, a kako u konkretnom slučaju tražbina tužioca potiče iz osnova naknade štete prouzrokovane u saobraćaju, za koju žalilac odgovara po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti štetnika - njegovog osiguranika, usvojena je žalba i primjenom člana 373. tačka 4. ZPP, preinačena prvostepena presuda u dijelu o zateznim kamatama.

(Vs BiH, Pž. 49/86, od 30. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 35)

6. Činjenica da naknada nenovčane materijalne štete nije zatražena i dosuđena prema cijenama u vrijeme presude ne utječe na pravo oštećenika zahtijevati zakonske kamate od dana presude.

Iz obrazloženja navodimo:

“Činjenica da je u postupku osiguranja dokaza vještak utvrdio visinu štete koju je tužiteljica utužila, prema navedenom, ne opravdava i priznanje zateznih kamata od tog dana, a niti je u postupku osiguranja dokaza utvrđena visina štete sprječavala tužiteljicu da upravo s obzirom na odredbu čl. 189. ZOO uskladi tužbeni zahtjev. Učinci inflacije ne mogu biti odlučni za drukčiji ishod spora“

(Vs H, Rev. 1960/90, od 20. 12. 1990. – Psp 51 – 125)

7. Zatezna kamata na novčanu naknadu nematerijalne štete teče od presuđenja, a na iznos naknade za troškove sahrane i podizanja nadgrobnog spomenika, od dana kada su ti troškovi učinjeni.

(Vs BiH, Rev. 55/88, od 24. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 91)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Kad su revizijskom odlukom preinačene prvostupanjska i drugostupanjska odluka i utvrđen viši iznos naknade nematerijalne štete, zatezne kamate na iznos naknade dosuđen revizijskom odlukom pripadaju od dana donošenja prvostupanjske odluke.

(Vs H, Rev. 971/87 i Rev. 978/87, obje od 7. 10. 1987. – Psp 39 – 81)

9. Zatezne kamate na iznos neisplaćenog osobnog dohotka zbog nezakonitog prestanka rada teku od dospijeća svakog pojedinog iznosa.

(Vs H, Rev. 1274/89, od 6. 2. 1990. – Psp 50 – 98)

10. Zatezna kamata na potraživanje naknade štete prouzrokovane zadržavanjem u pritvoru teče od pravosnažnosti presude kojom je okrivljeni oslobođen od optužbe.

(Vs BiH, Gvl. 43/86, od 12. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 52)

11. Zatezna kamata na iznos naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja (član 194. ZOO) teče od dana dospijeća svakog pojedinačnog iznosa.

Iz obrazloženja:

Osnovan je prigovor žalbe tuženog da je prvostepeni sud pogrešno primijenio odredbe materijalnog prava (član 277. Zakona o obligacionim odnosima) kada je odredio da zatezna kamata na pojedine iznose materijalne štete zbog izgubljenog izdržavanja za period od 19. 5. 1971. godine do 1. 11. 1986. godine teče od dana podnošenja tužbe u ovoj parnici, odnosno od 14. 10. 1973. godine, jer taj oblik štete po svojoj prirodi ima karakter obročne naknade koja dospijeva svakog mjeseca, pa od dospijeća svakog pojedinog mjesečnog obroka, prema citiranoj odredbi, na taj obrok teče i zatezna kamata (član 186. ZOO).

(Vs BiH, Gž. 83/87, od 27. 8. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 56)

12. Zatezne kamate na iznose naknade štete s naslova izgubljenog uzdržavanja (rente) teku od nastanka svakoga pojedinog dijela štete.

(Vs H, Rev. 1467/87, od 21. 1. 1988. – Psp 40 – 79)

13. Oštećeni ima pravo da od osiguravača po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti zahtijeva plaćanje zatezne kamate od dana nastanka štete na iznos naknade štete izvorno nastale u novcu, pa i kada nije odštetni zahtjev podnio osiguravaču prije podnošenja tužbe.

(Vs BiH, Pž. 105/88, od 17. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 - 102)

14. Rok u kojem dispijeva obveza osiguratelja za isplatu ugovorne svote, temeljem kasko-osiguranja automobila, a s tim u svezi i zakašnjenje osiguratelja određeni su ugovorom, pa ovisno o tome nastaje i obveza osiguratelja na isplatu zatezne kamate.

Iz obrazloženja:

"Osigurateljeva obveza isplate naknade za osigurani slučaj dospijeva u skladu s odredbama ugovora o osiguranju pa u svezi s tako određenim dospijećem osiguratelja tereti obveza plaćanja zateznih kamata. Odredba čl. 186. ZOO koju su primijenili sudovi prvog i drugog stupnja odnosi se na dospjeće obveze s naslova odgovornosti za štetu. Kada je riječ o osigurateljnoj obvezi na osnovi ugovora o osiguranju za isplatu naknade (ili ugovorene svote) za osigurani slučaj mjerodavne su odredbe ugovora o osiguranju odnosno pravila osiguranja kao sastavni dio tog ugovora - o roku isplate - izvršenja takve obveze u skladu s odredbama čl. 919. ZOO. Budući da je u konkretnom slučaju riječ o zahtjevu s osnova ugovora o kasko osiguranju, a ne o zahtjevu za naknadu štete proizilazi da je o osnovanosti tog zahtjeva valjalo odlučiti pri-

http://www.advokat-prnjavorac.com

mjenom Ugovora o kasko osiguranju motornog vozila i opreme iz kojeg proističe zahtjev za naknadu za osigurani slučaj - krađu osiguranog automobila i zvučne opreme i pravila o osiguranju takvog slučaja u svezi s čl. 919. ZOO kojim se određuje rok u kojem je tuženica bila dužna isplatiti naknadu, a nakon proteka kojeg bi tek zbog neizvršenja tuženica dospjela u zakašnjenje odredba čl. 324. st. 1. ZOO) pa bi od tada počele teći zatezne kamate, a u smislu odredbe čl. 277. st. 1. ZOO."

Vs RH Rev. 104/95, od 7. 4. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 51/42)

15. Odgovorna je osoba dužna isplatiti oštećeniku onu svotu novca koja je potrebna za plaćanje popravka oštećene stvari, pa i iznos poreza na promet.

(Ps H, Pž. 1777/91, od 25. 6. 1991. – Psp 50 – 169)

16. Oštećeni nema pravo na zatezne kamate na iznos novčane naknade štete zbog oštećenja stvari koju mu je na njegov zahtjev isplatio štetnik tokom glavne rasprave.

(Vs BiH, Pž. 192/89, od 18. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 46)

17. Kada je oštećeni otklonio kvar uzrokovan štetnom radnjom, popravkom koju je obavio treći, može zahtijevali samo naknadu učinjenog izdatka u novcu, sa zateznim kamatama od dana kada je isplatio naknadu posleniku.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su žalbeni navodi da je naknadu štete u ovoj pravnoj stvari trebalo utvrđivati i dosuđivati po cijenama u momentu presuđenja, jer je kvar otklonjen 1970. godine i od momenta plaćanja naknade za otklanjanje nedostataka, šteta se sastoji u novčanom iznosu datom za popravak, pa od toga momenta tuženi duguje tužiocu tražbinu, sa kamatama od učinjenog izdatka do isplate. Nema uslova za revalorizaciju takve tražbine, jer bi time bio povrijeđen princip monetarnog nominalizma (član 394. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 832/88, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 70)

18. Kad je visinu naknade za nenovčanu materijalnu štetu valjalo utvrditi prema cijenama u vrijeme donošenja presude, zatezne kamate na dosuđenu naknadu pripadaju također od dana donošenja te odluke, pri čemu za tok kamata nije odlučna okolnost da je visina naknade utvrđena prema trenutku prije donošenja sudske odluke (čl. 186. ZOO-a).

Iz obrazloženja:

"U konkretnom slučaju radi se o tužbenom zahtjevu za naknadu štete koja se sastoji u umanjenoj vrijednosti motornog vozila, s time da je vještačenjem od 11. veljače 1990.g. utvrđena visina štete s te osnove u visini od ….. dinara. Dakle, radi se o zahtjevu za naknadu nenovčane materijalne nereparirane štete pa su sudovi nižeg stupnja pravilno primijenili materijalno pravo kad su ocijenili osnovanim tužbeni zahtjev za platež zakonskih zateznih kamata počevši od dana donošenja presude prvog stupnja. Okolnost da je visina štete procijenjena nekoliko mjeseci prije zaključenja rasprave ne može biti razlog da se prihvati tužbeni zahtjev za platež kamata od dana kad je vještačenjem utvrđena visina štete. Naime, tužitelj je imao mogućnost da traži novu procjenu, jer se šteta utvrđuje prema cijenama u vrijeme presuđenja (odredba članka 189. stavka 2. Zakona o obveznim odnosima) i sud bi bio dužan utvrditi visinu štete u vrijeme presuđenja. Kako tužitelj nije tražio novu procjenu, niti je povisio tužbeni zahtjev, sud nije mogao suditi ništa povoljnije za tužitelja od prihvaćanja takvog zahtjeva (u pogledu glavne stvari). Zbog tužiteljevog propusta sud ne može odrediti početak toka zakonskih zateznih kamata od vremena koje prethodi vremenu presuđenja i tako umanjiti štetu tužitelja."

(Vs RH, Rev. 1512/91, od 30. 10. 1993. – Izbor odluka 1993 – 115/133)

http://www.advokat-prnjavorac.com

19. Zatezna kamata na iznos naknade novčane štete (na primjer zbog gubitka ličnog dohotka), teče od prouzrokovanja štete.

(Vs BiH, Gvl. 3l1/87, od 10. 12. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 50)

20. Zajednica osiguranja imovine i lica koja je po osnovu kasko osiguranja isplatila naknadu ima pravo da od zajednice osiguranja imovine i lica čiji je osiguranik od odgovornosti prouzrokovao štetu, zahtijeva regres isplaćenog sa zateznom kamatom od momenta isplate naknade svom osiguraniku.

(Vs BiH, Pž. 491/87, od 3. 6. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 54)

21. Kada sud dosudi naknadu štete prema cijenama oštećene stvari u vrijeme suđenja, zatezna kamata na dosuđenu naknadu teče od donošenja presude.

(Vs BiH, Rev. 276/87, od 18. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 79)

22. Zajednica osiguranja imovine i lica koja je isplatila naknadu po osnovu kasko osiguranja ima pravo da od zajednice osiguranja imovine i lica koja odgovara po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika motornih vozila, zahtijeva zatezne kamate na regresno potraživanje od dana kada je isplatila naknadu svom osiguraniku.

(Vs BiH, Pž. 264/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 85)

23. Kada je naknada štete zbog neispunjenja ugovora o prodaji stana utvrđena u visini razlike između cijene koju je kupac trebao isplatiti tuženom i cijene koju je isplatio trećem licu za kupovinu odgovarajućeg stana, zatezna kamata teče tek od dana definitivne isplate cijene novom prodavcu.

(Vs BiH, Pž. 385/86, od 18. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 84)

24. Pravilo iz člana 186. Zakona o obligacionim odnosima po kome obaveza naknade štete dospijeva momentom njenog prouzrokovanja analogno se primjenjuje i na nematerijalnu štetu.

(Vs BiH, Rev. 124/84, od 26. 4. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 48)

25. Obveza tuženika na naknadu materijalne štete na ime izgubljene zarade dospijeva istekom roka u kojemu je tužitelj bio nesposoban za rad.

(Vs H, Rev. 2397/1987, od 10. 5. 1988. - Psp 42 - 60)

26. Obaveza naknade štete prouzrokovane prije stupanja na snagu Zakona o obligaclonlm odnosima (1. oktobra 1978. godine) dospijeva sa podizanjem tužbe pred sudom, a ukoliko tužba nije podnijeta ranije - ova obaveza dospijeva 1. oktobra 1978. godine.

(Vs BiH, Rev. 135/84, od 26. 4. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 41)

27. Zajednica osiguranja imovine i lica duguje zatezne kamate na potraživanje iz osnova naknade štete prouzrokovane trećem licu upotrebom motornog vozila njenog osiguranika, od momenta nastanka štete.

(Vs BiH, Rev. 268/84, od 7. 6. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 26)

28. Popravkom oštećene stvari nenovčana materijalna šteta pretvorena je u novčano potraživanje (trošak popravka) čija se visina određuje prema cijenama u vrijeme učinjenih izdataka.

Iz obrazloženja:

"Sud prvog stupnja je utvrdio, a sud drugog stupnja ocijenio pravilnima utvrđenja suda prvog stupnja iz kojih proizilazi: - da iznos ukupne štete s osnove po-

http://www.advokat-prnjavorac.com

pravka motornog vozila iznosi ….. dinara, no da je navedenom presudom utvrđena obveza tuženika na isplatu 50% naknade štete obzirom na to da je i tužitelj pridonio nastanku štete u omjeru koji iznosi 50%; - da je iznos ukupne štete s osnove popravka motornog vozila utvrđen prema cijenama u vrijeme kada je popravak izvršen. Na tako utvrđeno činjenično stanje niži su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kad su ocijenili tužbeni zahtjev tužitelja neosnovanim. Ovo iz razloga što je odštetni zahtjev tužitelja - zahtjev za naknadu nenovčanog oblika materijalne štete koja je reparirana. Popravkom oštećene stvari tužitelj je uspostavio prijašnje stanje i nenovčana materijalna šteta je pretvorena u novčano potraživanje (trošak popravka) čija se visina određuje prema cijenama u vrijeme učinjenih stvarnih izdataka - u vrijeme popravka stvari. Činjenica da je od vremena izvršenog popravka motornog vozila došlo do inflatornih kretanja i smanjenja vrijednosti novca, nema utjecaja na visinu novčanog iznosa naknade štete. Zauzimanje pravnog shvaćanja suprotno navedenom bilo bi protivno načelu monetarnog nominalizma (čl. 394. Zakona o obveznim odnosima.

(Vs RH, Rev. 1056/93 od 17. 10. 1994. – Izbor odluka 1/1996 – 54/87)

29. Režiser ima pravo da traži naknadu štete zbog neovlaštenog prikazivanja filma u televizijskom programu, u iznosu koji je mogao ugovoriti u vrijeme prikazivanja fiima.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da su fiimovi "Diverzanti" i "Most" prikazani u televizijskom programu 1980. i 1981. godine (TV Sarajevo) bez ugovora sa režiserom, koji je istovremeno i kooscenarist, pa i bez njegove saglasnosti. Prema odredbama člana 27. stav 3. i 4. Zakona o autorskom pravu "Službeni list SFRJ", broj 19/78) autorsko djelo može iskoristavati drugo lice samo uz saglasnost autora, koji za iskorištavanje ima i pravo na odgovarajuću novčanu naknadu. Lice čije je autorsko imovinsko pravo povređeno može tražiti naknadu štete, koja mu je prouzrokovana povredom (član 95. ZAP), a visina štete se utvrđuje prema okolnostima svakog slučaja. Visina naknade zbog bespravnog prikazivanja fiimova u TV programu određuje se u visini cijene koja bi u vrijeme prikazivanja bila ugovorena. Ovo zbog toga što je u pitanju izvorno novčana obaveza, pa se broj novčanih jedinica ne može odrediti prema vremenu kada se sudi, već se određuje prema vremenu kada je steta nastala jer tada je nastala i obaveza plaćanja (član 186. i 394. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 368/89 od 15. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 26)

Naknada u slučaju propasti stvari oduzete na nedozvoljen način

Član 187.

Ako je stvar koja je bila oduzeta imaocu na nedozvoljen način propala usljed više sile, odgovorno lice dužno je dati naknadu u novcu.

Naknada u obliku novčane rente

Član 188.

(1) U slučaju smrti, tjelesne povrede ili oštećenja zdravlja, naknada se određuje, po pravilu, u obliku novčane rente, doživotno ili za određeno vrijeme.

(2) Novčana renta dosuđena na ime naknade štete plaća se mjesečno unaprijed, ako sud ne odredi što drugo.

(3) Povjerilac ima pravo da zahtijeva potrebno obezbjeđenje za isplatu rente, osim ako to prema okolnostima slučaju ne bi bilo opravdano.

(4) Ako dužnik ne pruži obezbjeđenje koje sud odredi, povjerilac ima pravo da zahtijeva da mu se umjesto rente isplati jedna ukupna svota čija se vi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

sina određuje prema visini rente i vjerovatnom trajanju povjeriočevog života, uz odbitak odgovarajućih kamata.

(5) Iz ozbiljnih uzroka povjerilac može i u drugim slučajevima zahtijevati, odmah ili kasnije, da mu se umjesto rente isplati jedna ukupna svota.

---

1. Naknada štete zbog gubitka zarade (renta) dosuđuje se za ubuduće, jer to više odgovara naravi te štete. Takvim načinom naknade oštećeni dolazi približno u istu situaciju kao da prima lični dohodak koji je izgubio a eventualno odstupanje od stvarne štete moguće je kako u korist tako i na štetu obiju stranaka, zbog čega stranke imaju pravo da u slučaju promijenjenih okolnosti traže izmjenu odluke o naknadi štete.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001 – 34)

2. Renta kao novčani oblik naknade štete plaća se periodično u unaprijed utvrđenim iznosima, a ne u postotnom iznosu što je protivno prirodi štete i odštetnom karakteru rente.

Iz obrazloženja:

"Tužena je po pravomoćnoj presudi dužna tužitelju isplaćivati točno određenu mjesečnu rentu. Nije sporno u ovoj fazi postupka da tužitelju pristoji pravo na povećanje rente, i to sada rente kao razlike između strosne mirovine koju bi ostvarivao da je ostao na radu do ispunjenja punog mirovnog staža i invalidske mirovine koju tužitelj prima. Sporno je pitanje i u ovoj fazi postupka načina obračuna visine rente. Prvostupanjski sud je utvrdio, a drugostupanjski sud prihvatio, utvrđenje visine rente tako da je uz pomoć nalaza i stručnog mišljenja vještaka utvrdio na dan 1. I. 1988. godine, iako je ova parnica pokrenuta tužbom dana 1. XII. 1988. godine, visinu starosne mirovine koju je stavio u odnos sa visinom invalidske mirovine koju je tužitelj ostvario u istom mjesecu. Utvrdio je da tako dobivena razlika koja je na štetu invalidske mirovine iznosi 46,44% invalidske mirovine. Ovo se odnosi na prvi mjesec 1988. godine. Nadalje, prema ovom obračunu, dakle postotni iznos od 46,44% ostvarene invalidske mirovine, sud je umanjio za rentu koju tužitelj ostvaruje od tužene prema pravomoćnoj presudi i na taj način je utvrdio visinu rente, i za period od momenta podnošenja tužbe do donošenja prvostupanjske presude, i od momenta donošenja prvostupanjske presude od 1. prosinca 1989. godine pa nadalje. Prema stajalištu ovog revizijskog suda, pristup nižestupanjskih sudova u utvrđenju visine rente suprotan je i pojmu rente i načinu njena određivanja. Renta kao novčani oblik naknade štete plaća se periodično, u unaprijed utvrđenim iznosima. Početni unaprijed određeni iznos utvrđuje se prema visini štete u času prvostupanjskog presuđenja, ali pod klauzulom rebus sic stantibus, jer sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a može je na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu prilikom donošenja odluke (članak 196. Zakona o obveznim odnosima, dakle može je izmijeniti. Izgubljeni novčani iznos do donošenja sudske odluke, budući da je do tada poznat, predstavlja već ostvarenu štetu pa se dosuđuje u jednom iznosu. Ovaj iznos mjesečne rente utvrđen u času presuđenja uzima se kao osnova i mjerilo za određivanje naknade štete u obliku rente za buduće vrijeme. Naime, u tom času jedino je izvjesno da će oštećeni primati manju invalidsku mirovinu i ubuduće, ali je nepoznato koliko će ta šteta iznositi, tj. njezina ukupna visina ili šteta u pojedinim vremenskim periodima (dan, mjesec, godina itd.). Sud stoga uzima poznatu visinu štete u času presuđenja, ne uzimajući u obzir promjene koje će gotovo sigurno nastati ubuduće. Kao što je već naprijed istaknuto, sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a može je na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao u vidu prije donošenja ranije odluke, a sve pozivom na naprijed navedenu odredbu iz članka 196. ZOO." Dakle,

http://www.advokat-prnjavorac.com

priroda štete i odštetni karakter rente isključuju utvrđenje u postotnom iznosu, iako bi se taj iznos, kako to navodi drugostupanjski sud, "uvijek mogao provjeriti"."

(Vs RH, Rev. 1676/91, od 8. 1. 1992. – Izbor odluka 1993 – 117/135)

3. Obveza isplate kapitaliziranog iznosa umjesto rente dospijeva danom donošenja prvostupanjske presude, od kada teku i zatezne kamate.

Iz obrazloženja:

"Odredbom čl. 188. st. 5. Zakona o obveznim odnosima - ZOO propisano je da iz ozbiljnih uzroka vjerovnik može zahtijevati odmah ili kasnije da mu se umjesto rente isplati jedna ukupna svota. Temeljem odredbe čl. 277. st. 1. ZOO dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze dužan je pored glavnice platiti i kamate (zatezne kamate). Pravno je pitanje kada je obveza isplate kapitalizirane rente dospjela. S obirom na to da visinu novčane obveze koju čini kapitalizirana renta utvrđuje sud prvog stupnja na temelju rezultata raspravljanja, upravo se presudom prvog stupnja utvrđuje iznos kapitalizirane rente, novčana obveza postaje određena i za obveznika plaćanja kamata pa se taj dan, prema pravnom shvaćanju ovoga suda, smatra danom dospijeća i od tada teku i zatezne kamate. Stoga su pogrešno primijenili materijalno pravo sudovi kada su početak tijeka kamata vezali uz dan dostavljanja nalaza vještaka sudu. Zbog navedenoga nema niti osnove prema stajalištu tužitelja o danu 3. XII. 1989. kao danu dospijeća obveze isplate kapitalizirane rente, pa je stoga reviziju tužitelja kao neosnovanu valjalo odbiti (čl. 393. Zakona o parničnom postupku - ZPP, "Narodne novine", broj 53/91)."

(Vs RH, Rev. 3116/92, od 15. 2. 1993. – Izbor odluka 1994 – 120/177)

4. Nije protivan prinudnim propisima sporazum o naknadi štete koja sukcesivno nastaje (npr. zbog izgubljenog izdržavanja) u jednom iznosu.

Iz obrazloženja:

Tužiteljice u ovom sporu zahtijevaju dosuđenje novčane rente na ime naknade štete koju su pretrpjele pogibijom majke u saobraćajnoj nezgodi.

U razlozima drugostepene presude se pravilno konstatuje da u skladu sa odredbon člana 188. u vezi sa članom 194. Zakona o obligacionim odnosima, u slučaju kada oštećeni pretrpi štetu koja se sastoji u gubitku izdržavanja, tada se naknada ovakve štete u pravilu određuje u rentnom obliku ali je odredbama člana 188. st. 4. i 5. Zakona o obligacionim odnosima propisano da se naknada štete propisana odredbom člana 194. istog zakona pod određenim pretpostavkama može odrediti i u kapitaliziranom iznosu, odnosno da štetnik oštećenom umjesto rente isplati jednu ukupnu svotu čija se visina određuje prema visini rente i ostalim relevantnim okolnostima slučaja. Stranke se mogu sporazumjeti, nezavisno od propisanih pretpostavki, o naknadi štete koja sukcesivno nastaje - u jednom iznosu.

(Vs BiH, Rev. 650/88, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 43)

5. Isplata ukupne svote umjesto mjesečne rente ne smije se dosuditi na štetnikov prijedlog, već na takav prijedlog ima pravo samo oštećenik, uz uvjete iz čl. 188. st. 4. i 5. ZOO.

(Vs H, Rev. 507/83, od 13. 7. 1983. – Psp 24 – 80)

http://www.advokat-prnjavorac.com

II - OBIM NAKNADE MATERIJALNE ŠTETE

Obična šteta i izmakla korist

Član 189.

(1) Oštećenik ima pravo kako na naknadu obične štete, tako i na naknadu izmakle koristi.

(2) Visina naknade štete određuje se prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, izuzev slučaja kad zakon naređuje što drugo.

(3) Pri ocjeni visine izmakle koristi uzima se u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem.

(4) Kad je stvar uništena ili oštećena krivičnim djelom učinjenim sa umišljajem, sud može odrediti visinu naknada prema vrijednosti koju je stvar imala za oštećenika.

---

1. Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne štete dosuđena u novcu prema cijenama u vrijeme presuđenja teče od dana donošenja prvostepene presude.

Ukoliko je naknada utvrđena prije donošenja presude po cijenama koje su očigledno bile nominalno niže od cijena u vrijeme presuđenja, tada zatezna kamata teče od dana kada je procijenjena šteta.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan revizioni prigovor tužioca da mu pripada pravo na zatezne kamate na naknadu nenovčane materijalne štete dosuđene u novcu od dana nastanka štete.

Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne štete dosuđena u novcu prema cijenama u vrijeme presuđenja teče od dana donošenja prvostepene presude. U smislu odredbe člana 185. ZOO odgovorno lice je obavezno da uspostavi stanje kakvo je bilo prije nego je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće da štetu naknadi u novcu. Ako odgovorno lice do donošenja sudske odluke ne naknadi štetu, visina naknade se određuje po cijenama u vrijeme presuđenja (čl. 189. ZOO), jer je samo dosuđenjem naknade po cijenama u vrijeme presuđenja moguće uspostaviti pređašnje stanje. Dosuđujući naknadu štete po cijenama u vrijeme presuđenja uspostavlja se pređašnje stanje, jer dosuđenim iznosom oštećeni može da popravi oštećenu stvar ili da kupi novu stvar. Zbog toga se ne može tražiti kamata na dosuđeni iznos od dana kada je šteta nastala, jer bi se u tom slučaju naknada dvostruko valorizovala: kroz cijenu oštećene stvari u vrijeme donošenja sudske odluke i putem kamate od dana nastanka štete.

Sintagmu "u vrijeme donošenja odluke" iz odredbe člana 189. st. 2. ZOO treba shvatiti tako da ne smije proteći duži vremenski period od utvrđivanja naknade do donošenja sudske odluke nego što to traže faktičke okolnosti (dostavljanje nalaza vještaka parničnim strankama radi izjašnjenja, potrebno vrijeme da se stranke izjasne o nalazu vještaka, rok za zakazivanje glavne rasprave i sl).

Ukoliko je naknada utvrđena prije donošenja presude po cijenama koje su očigledno bile nominalno niže od cijena u vrijeme presuđenja, tada zatezna kamata teče od dana kada je procijenjena šteta. U protivnom, u uslovima visoke stope inflacije oštećeni ne bi bio obeštećen, odnosno, dosuđenjem zatezne kamate (predstavlja instrument valorizacije domaće valute) od donošenja presude na iznos koji je utvrđen po nižim cijenama, ne bi se uspostavilo stanje kakvo je bilo prije nego što je šteta nastala (čl. 185. ZOO), a to je svrha obeštećenja.

(Vs RS, Rev. 49/96, od 19. 12. 1996. - Bilten 1/1999 – 76)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Članovi porodičnog domaćinsta, odnosno bliski srodnici poginulog lica, koje ih je izdržavalo, nemaju prava na naknadu štete zbog toga što je njegovom smrću spriječeno povećanje njihove zajedničke imovine, već imaju pravo samo da traže naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je otac tužilaca poginuo u saobraćajnoj nezgodi, da je do svoje smrti vodio ugostiteljsku radnju koja je njegovom smrću otkazana, a tužioci traže naknadu izmakle koristi koju trpe zbog toga što se iz ugostiteljske radnje više ne uvećava njihova zajednička imovina (član 155. Zakona o obligacionim odnosima).

Okolnost što je smrću oca tužilaca prekinuto uvećanje njegove imovine ne daje osnova za naknadu štete zbog izmakle koristi jer time nije izravno spriječeno uvećanje imovine tužilaca (prema njihovom eventualnom udjelu) bez obzira što su živjeli i sticali u porodičnoj zajednici. Tužioci imaju pravo samo na naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja (član 194. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 608/89, od 19. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 59)

3. Prevoznik u željezničkom saobraćaju duguje naknadu štete po cijenama u vrijeme predaje stvari na prevoz a ne po cijenama u vrijeme donošenja presude o naknadi štete, ako dokaže da šteta nije prouzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom.

Iz obrazloženja:

Prema razlozima nižestepenih presuda tuženi je odgovoran za svu štetu, koju je tužilac pretrpio zbog uginuća 19 ovaca, koje su prevožene željeznicom. Kako je u vrijeme predaje ovaca na prevoz tržišna cijena jedne ovce iznosila ….. dinara, to je na osnovu odredbe člana 71. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74), tužiocu za uginule ovce dosuđena naknada u iznosu od …… dinara, sa kamatama i troškovima spora, dok je sa preostalim dijelom tužbenog zahtjeva tužilac odbijen.

Tužilac, međutim, smatra da ima pravo naknade štele po cijenama u vrijeme suđenja (član 189. stav 2. ZOO).

Odredbom člana 74. Zakona o ugovorim o prevozu u željezničkom saobraćaju propisano je da se prevozilac može pozivati na odredbu člana 71. istog zakona samo ako dokaže da štetu nije prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom, što znači da je teret dokazivanja da je u konkretnom slučaju prevozilac postupao u skladu sa svojim prevozničkim obavezama bila na tuženom.

(Vs BiH, Rev. 655/87, od 13. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 55)

4. Odgovornost štetnika koji kamionom ošteti cestu po opsegu je potpuna naknada štete (čl. 190. u vezi s čl. 189. st. 2. ZOO).

(Vps H, Pž. 1283/83, od 14. 2. 1984. – Psp 25 – 180)

5. Sud može dosuditi novčanu naknadu štete zbog oštećenja stvari i prije popravke stvari, u visini procijenjenih troškova popravke i poreza na troškove popravke, koje snosi naručilac.

Iz obrazloženja citiramo:

“Okolnost da tužiteljica nije dokazala da je izvršila opravku putničkog vozila, odnosno da je navedeni porez zaista i platila, nije od uticaja, jer je tužena u skladu sa odredbama člana 185. st. 3. i 4. i 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, dosuđenjem realne naknade u novcu tužiteljici dužna da reparira svu materijalnu štetu koju je u navedenoj saobraćajnoj nezgodi pretrpjela.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nesumnjivo je da se opravka može obaviti samo uz plaćanje spornog poreza, pa kako je iznos poreza utvrđen na osnovu profakture koja se nalazi u spisu, to tužiteljici pripada i novčana naknada u visini tog iznosa."

(Vs BiH, Gvl. 13/89, od 21.1 2. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 58)

6. U slučaju kad je oštećeni mogao ukloniti štetu bez većih teškoća sa naknadom koja mu je isplaćena, lice koje odgovara za štetu duguje razliku neisplaćene naknade revalorizovane po cljenama u vrijeme suđenja.

Iz obrazloženja citiramo:

"Polazeći od navedenog utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su usvojili tužbeni zahtjev i tuženog obavezaIi da tužiocu naknadi štetu po procjeni vještaka (član 189. Zakona o obligacionim odnosima), jer je samo dosuđenjem naknade u tom obimu moguće uspostaviti pređašnje stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala (čian 185. stav 3. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 681/88, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 42)

7. Oštećeno domaće lice ima pravo na naknadu štete za popravak vozila u visini troškova koje bi imalo da je vozilo popravilo u našoj zemlji, ako je utvrđeno da su ti troškovi niži od učinjenih u inostranstu.

(Vs BiH, Rev. 227/89, od 18. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 71).

8. Ako je šteta nadoknađena u znatnom dijelu tako da je ostala nenadoknađena u neznatnom dijelu (na primjer 5,5%), onda se visina nenadoknađenog neznatnog dijela određuje primjenom postotka tog dijela na ukupnu visinu štete prema cijenama na dan presuđenja.

Iz obrazloženja:

Uz nesporno utvrđenje da je tuženi odgovoran za naknadu totalne štete na vozilu tužitelja, koju je u saobraćajnom udesu prouzrokovao osiguranik tužene i da je vansudski isplatio tuženi štetu preko 94% treba imati u vidu slijedeće: Prema članu 189. stav 2. ZOO visina naknade štete se određuje prema cijenama na dan presuđenja. U smislu ovog propisa, kada se šteta nadoknađuje van suda, visina naknade se određuje prema vremenu isplate. Kada je šteta ranije nadoknađena u znatnom dijelu tako da je ostala nenadoknađena u neznatnom dijelu, kao što je to slučaj u konkretnom sporu, onda se visina nenadoknađenog neznatnog dijela određuje primjenom procenta tog dijela na ukupnu visinu štete na dan presuđenja. Ovo iz razloga što je i oštećeni dužan da doprinese sve što može da bi šteta bila manja, tako da za nadoknađeni iznos odmah uspostavi stanje u pogledu oštećene stvari uz doplatu neznatnog iznosa. Međutim, kada tužitelj ne bi bio u mogućnosti da nabavi sredstva za doplatu ovog iznosa, što sud na pouzdan način treba da utvrdi, a u praksi je inače vrlo rijedak slučaj, onda oštećeni ima pravo na punu razliku između nadoknađenog iznosa i visine štete na dan presuđenja. U protivnom došlo bi do neopravdanog favorizovanja oštećenog na teret odgovornog lica za naknadu štete, tj. do naknade koja prelazi visinu štete (član 190. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/1999 - 17/18)

9. Novčana šteta kao što je izgubljena zarada, se ne revalorizira prema cijenama u vrijeme suđenja, već se, u skladu s načelom monetarnog nominalizma, dosuđuje u onom iznosu u kome je nastala.

Iz obrazloženja:

Neopravdano se u zahtjevu navodi da je prvostepeni sud shodno odredbi člana 189. Zakona o obligacionim odnosima naknadu štete zbog izgubljene zarade trebao utvrditi na osnovu visine zarade zemljoradnika u vrijeme presuđenja. Odredba člana 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ne primjenjuje se kod tzv. novča-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ne štete, a to je šteta koja je izvorno nastala u novcu kao što je konkretna šteta (tužitelj je usljed štetnog događaja izgubio zaradu) ili kada je naturalna šteta pretvorena u novčanu (npr. kada sam oštećeni popravi oštećenu stvar ili sam kupi novu stvar umjesto uništene). U ovakvim slučajevima oštećeni ima pravo da od štetnika zahtijeva istu svotu novca za koju mu je imovina umanjena (član 394. ZOO).

(Vs BiH, Gvl. 11/87, od 11. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 45)

10. Visina naknade štete za vozilo koje je oštećeni kupio u drugoj državi, a nije ga uvezao u svoju zemlju gdje je vozilo oštećeno u saobraćajnoj nezgodi, utvrđuje se prema cijeni tog vozila u odnosnoj državi.

Iz obrazloženja:

Tužilac je, što je nesporno među strankama, kupio u Austriji motorno vozilo proizvedeno 1966. godine, marke "V“ - 1200" i ovo vozilo nije uvezao u svoju zemlju.

Na temelju nalaza i mišljenja Centra za vozila Hrvatske poslovna zajednica za tehničku ispravnost vozila od 13. 2. 1986. godine utvrđeno je da je u Austriji cijena motornog vozila “VW – 1200” proizvedenog 1966. godine maksimalno iznosila u septembru 1983. godine …… DEM odnosno …… dinara (dinarska vrijednost iznosa od …. DEM u septembru 1983. godine). Kraj ovakvog stanja stvari, a kod nesporne činjenice da je tužena zajednica osiguranja dobrovoljno isplatila tužiocu u septembru 1983. godine naknadu za uništeno vozilo u iznosu od ……. dinara, nižestepeni sudovi su sa razlogom ocijenili da je isplatom ovog iznosa tužena u cijelosti obeštetila tužioca za uništeno vozilo i da je stoga u odnosnom dijelu zahtjev tužioca neosnovan.

Revident se u okolnostima konkretnog slučaja ne može pozivati na nalaz i mišljenje vještaka P. i prilog svoje teze da se naknada štete za uništeno vozilo određuje u iznosu koji odgovara vrijednosti vozila na dan donošenja prvostepene presude utvrđenog prema stanju vozila u vrijeme prouzrokavanja štete. Ovo stoga što se po ocjeni i ovog revizijskog suda visina naknade štete za vozilo koje je oštećeni kupio u drugoj državi, a nije ga uvezao u svoju zemlju gdje je automobil oštećen u saobraćajnoj nezgodi, utvrđuje prema cijeni tog vozila u odnosnoj državi. S obzirom na ovo ne mogu se prihvatiti opravdanim prigovori iz revizije da postoji protivrječnost između navedenih nalaza i da je bilo potrebno obnoviti vještačenje sa drugim vještakom.

(Vs RS, Rev. 87/93, od 26. 10. 1993. - Bilten 1/1999 – 87)

11. Visina naknade štete zbog povrede imovinskih autorskih prava utvrđuje se prema cijenama u vrijeme donošenja prvostupanjske presude.

(Vs H, II Rev. 55/87, od 24. 9. 1987. – Psp 38 – 90)

12. Visina štete pričinjena namjerno određuje se po vrijednosti koju uništena stvar ima u času presuđenja.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 22)

13. Oštećenik je namiren u svojoj tražbini s naslova naknade štete jer su isplaćeni iznosi naknade u vrijeme isplate oštećeniku potpuno pokrivali nastalu štetu.

(Vs H, Rev. 2705/88, od 6. 6. 1989. – Psp 45 – 74)

14. Kada se povjerilac bavi trgovinom onda ne može izgubljenu dobit tražiti primjenom bankarskih tablica za obrt kapitala jer to nije njegova djelatnost, već se njegova izgubljena dobit može sastojati u trgovačkoj marži ili drugoj dobiti iz prometa robe.

(Vs S, broj Prev. 198/99. – Bilten 3/2000)

15. Trgovačka organizacija ima pravo na izgubljenu dobit u visini trgovačke marže koju bi ostvarila u redovnom toku stvari.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Osnovanost takvog zahtjeva ne može se zasnivati na pretpostavljenoj mogućnosti ostvarenja te dobiti, već na realnim podacima iskazanim u poslovanju oštećene trgovačke organizacije.

(Vs S, broj Prev. 486/98. – Bilten 2/1999)

16. Činjenica da je oštećenik zbog nemogućnosti nabave dijelova pristao na manji popravak na automobilu od predviđenoga za vraćanje stvari u prijašnje stanje ne oslobađa odgovomu osobu od obveze da isplati naknadu koja omogućuje potpunu restituciju.

(Vs H, Rev. 137/86 od 13. 3. 1986. – Psp 32 – 12)

17. Vlasnik koji nije izvršio opravku oštećenog automobila, ima pravo na naknadu štete u visini potrebnih troškova popravke, procijenjenih u momentu donošenja sudske odluke, uključujući i porez na promet kao dio cijene novih rezervnih dijelova, pa i kada naknadu ostvaruje od zajednice osiguranja imovine i lica, koja odgovara za štetu po osnovu obaveznog osiguranja i odgovornosti za štete u saobraćaju.

(Vs BiH, Pž. 60/84, od 31. 8. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 23)

18. Trenutak mjerodavan za određivanje visine naknade materijalne štete je dan donošenja sudske odluke, a ne dan zaključenja glavne rasprave.

(Vs H, Gzz. 59/83, od 22. 9. 1983. – Psp 24 – 91)

19. Nesavjestan posjednik dužan je naknaditi vrijednost ubranih plodova, kao i plodova koje je propustio ubrati po odbitku troškova proizvodnje, a po cijenama u vrijeme donošenja presude.

(Vs BiH, Rev. 58/86, od 28. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 16)

20. Postoji objektivni identitet spora kad tužitelj, nakon što mu je pravomoćno dosuđena zatražena naknada štete određena prema cijenama u vrijeme podnošenja tužbe, u posebnoj parnici zahtijeva da mu se s iste osnove dosudi daljnji iznos naknade štete određen prema cijenama u vrijeme donošenja prvostupanjske presude u tom pravomoćno dovršenom postupku.

(Vs H, Rev. 1676/86, od 13. 11. 1986. – Psp 33 – 153)

21. Razlika u cijeni ne može predstavljati jedini kriterijum za utvrđivanje visine izmakle dobiti. Ona je samo jedan od elemenata koji se cijeni u sklopu svih posebnih okolnosti od značaja za utvrđivanje visine tog vida štete.

(Vs S, broj Prev. 642/98. – Bilten 1/1999)

22. Popravkom oštećene stvari nenovčana materijalna šteta pretvorena je u novčano potraživanje (trošak popravka) čija se visina određuje prema cijenama u vrijeme učinjenih izdataka.

Iz obrazloženja citiramo:

Prvostupanjski sud je utvrdio, a sud drugog stupnja ocijenio pravilnima utvrđenja suda prvog stupnja iz kojih proizilazi:

- da iznos ukupne štete s osnove popravka motornog vozila iznosi …. tadašnjih dinara, no da je navedenom presudom utvrđena obveza tuženika na isplatu 50% naknade štete s obzirom na to da je i tužitelj pridonio nastanku štete u omjeru koji iznosi 50%;

- da je iznos ukupne štete s osnove popravka motornog vozila utvrđen prema cijenama u vrijeme kada je popravak obavljen.

Na tako utvrđeno činjenično stanje niži su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kad su ocijenili tužbeni zahtjev tužitelja neosnovanim. To zato što je od-

http://www.advokat-prnjavorac.com

štetni zahtjev tužitelja - zahtjev za naknadu nenovčanog oblika materijalne štete koja je reparirana. Popravkom oštećene stvari tužitelj je uspostavio prijašnje stanje i nenovčana materijalna šteta je pretvorena u novčano potraživane (trošak popravka) čija se visina određuje prema cijenama u vrijeme učinjenih stvarnih izdataka, tj. u vrijeme popravka stvari. Činjenica da je od vremena obavljenog popravka motornog vozila došlo do inflacijskih kretanja i smanjenja vrijednosti novca ne utječe na visinu novčanog iznosa naknade štete. Zauzimanje pravnog shvaćanja suprotno navedenom bilo bi suprotno načelu monetarnog nominalizma (čl. 394. ZOO).

(Vs RH, Rev. 1056/93, od 17. 10. 1994. – Izbor odluka 1/1996 – 54/87)

23. U slučaju kada je oštećeni imao novčane izdatke za otklanjanje štete na određenoj stvari, onda se njemu nadoknađuje nominalan iznos novčanih troškova koje je imao u vrijeme otklanjanja štete.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 189. stav 2. ZOO propisano je da se visina naknade štete određuje prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke izuzev slučaja kada zakon određuje nešto drugo. Ova odredba se ne primjenjuje kod tzv. novčanih šteta koje su karakteristične samo u slučaju imovinskih šteta i to je slučaj kada šteta direktno nastaje u novčanom obliku isplatom troškova opravke stvari kao u konkretnom slučaju kada je naturalna šteta pretvorena u novčanu. Smanjenje imovine oštećenog nije izraženo u oštećenom ili uništenom predmetu već u izdavanju određene svote novca. Naime, imovina oštećenog smanjena je za isplatu novčanog iznosa radi opravke oštećenog vozila pa mu pripada pravo da od štetnika tj. odgovornog lica zahtijeva isplatu ove svote radi uspostave pređašnjeg novčanog stanja. Kao predmet spora i obeštećenja ovdje je primarno određena svota novca pa dolazi do primjene odredbe člana 394. ZOO kojom je predviđeno da kada obaveza ima za predmet svotu novca dužnik je dužan da isplati onaj broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi izuzev kada to zakon drukčije odredi. Oštećeni u ovakvom slučaju ima pravo na potpunu naknadu shodno članu 190. ZOO u vidu zatezne kamate. Ovo pravo mu pripada bez obzira da li je pretrpio kakvu štetu zbog docnje dužnika. Ako je pretrpio veću štetu od iznosa koji ostvaruje zateznom kamatom, onda oštećeni ima pravo po članu 278. ZOO na razliku do potpune naknade štete. Ovo iz razloga što je, kroz određen period vremena, bio lišen određene svote novca koju je mogao koristiti u druge potrebne svrhe.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001, str. 23)

24. Kada je oštećeni otklonio kvar uzrokovan štetnom radnjom, popravkom koju je obavio treći, može zahtijevali samo naknadu učinjenog izdatka u novcu, sa zateznim kamatama od dana kada je isplatio naknadu posleniku.

(Vs BiH, Pž. 832/88, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 70)

25. Obveza evidentiranja računa poreznih obveznika (građana i građanskih pravnih osoba) kad ostvaruju prihode za isporučenu robu i obavljene usluge i prihode od imovine (davanje u zakup nekretnine, u konkretnom slučaju) kao i zabrana isplatiteljima da isplate naknadu po računu koji je morao biti evidentiran, a nije, ne odnosi se na račune kojih je isplatitelj fizička osoba.

(Vs H, Rev. 140/87, od 21. 5. 1987. – Psp 36 – 58)

26. U slučaju tzv. totalne štete na motornom vozilu, prije svega se, prema stanju vozila neposredno pred štetu, ima utvrditi njegova novčana vrijednost prema vrijednosti takvih vozila u vrijeme donošenja prvostepene presude, a potom i umanjiti za vrijednost ostatka tog vozila koje je oštećeni zadržao za sebe. Izdaci za porez na promet i carina koji se imaju platiti za uvoz ovakvog vozila ulaze u ukupnu štetu koju je oštećeni pretrpio oštećenjem (uništenjem) svog vozila.

(Vs RS, Rev. 27/97, od 29. 12. 1998. – Bilten 1/1999 – 93)

http://www.advokat-prnjavorac.com

27. Trošak popravka automobila čini i iznos poreza na izvršene usluge popravka, koji će snositi oštećenik.

(Vs H, Rev. 2443/86, od 1. 4. 1987. – Psp 36 – 69)

28. Mogućnost davanja vučne stoke (konja) u najam predstavlja izmaklu dobit, dok troškovi koje je oštećeni pri obradi zemlje imao plaćanjem tuđe usluge (iznajmljivanje tuđe stoke) predstavlja stvarnu štetu.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 22/23)

29. Visinu izmakle koristi zbog nevraćanja i nemogućnosti iznajmljivanja videokaseta, treba utvrditi uzimajući u obzir i broj dana za koje se prema redovnom tijeku stvari, moglo očekivati da bi videokasete bile iznajmljivane.

Iz obrazloženja citiramo:

"Osnovano tuženik u reviziji ističe da su nižestupanjski sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo pri utvrđenju visine tužiteljeve izmakle koristi. Prema odredbi čl. 189. st. 3. Zakona o obveznim odnosima – citirano ZOO), pri ocjeni visine izmakle koristi uzima se u obzir dohodak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom tijeku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije ostvarenje je spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem. Nižestupanjski sudovi nisu postupili u skladu s navedenom zakonskom odredbom, već su visinu izmakle koristi za utvrđeno razdoblje izračunali tako da su broj videokaseta koje je preuzeo maloljetnik pomnožili s brojem dana toga razdoblja i s dnevnom naknadom koju je tužitelj zaračunavao za svaku videokasetu. Uzeli su, dakle, da bi, da su mu sporne kasete bile na raspolaganju, tužitelj svaku od njih svaki dan imao iznajmljenu, a da uopće nisu provjerili da li bi se to prema redovnom tijeku stvari zaista s osnovom moglo očekivati."

(Vs RH, Rev. 3179/94, od 3. 12. 1997. – Izbor odluka 1/1998 – 45/82)

30. Kad vlasnik stana ima pravo na naknadu izmakle koristi zbog nemogućnosti davanja u najam stana, visina štete se utvrđuje u nominalnom iznosu po cijenama najamnine u vrijeme nastanka štete.

Iz obrazloženja:

"Tužiteljica - protutuženica traži naknadu štete koju je pretrpjela time što je tuženik - protutužitelj neovlašteno i bez pravne osnove držao u posjedu stan i tako joj onemogućio ostvarivanje prihoda davanjem u zakup toga stana, a u stvari iznajmljivanjem stana podstanarima, u razdoblju od 24. kolovoza 1987. do 25. svibnja 1990., što znači da tužiteljica - protutuženica traži naknadu izmakle koristi (lukrum cesans) u smislu čl. 189. st. 1. i 3. Zakona o obveznim odnosima - dalje: ZOO. Prema odredbi čl. 189. st. 3. ZOO, pri ocjeni visine izmakle koristi uzima se u obzir dohodak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom tijeku stvari, ili prema posebnim okolnostima, a čije ostvarivanje je spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem. Visina te koristi - najamnine - određuje se prema načelu monetarnog nominalizma (čl. 394.ZOO) po cijeni po kojoj bi ta najamnina dospijevala u potonje navedenom razdoblju. Sudovi su, međutim, dosudili tužiteljici - protutuženici naknadu na ime izgubljene najamnine po kasnijim cijenama, tj. visini zakupnine kakva je bila u vrijeme preuzimanja stana od strane revidentice, odnosno prema zakupnini koju je upravo ona ugovorila za kasnije razdoblje (300 DEM mjesečno). Uzimanjem u obzir takvih cijena sudovi su uistinu pogrešno primijenili materijalno pravo, ali ne na štetu tužiteljice - protutuženice, već na štetu tuženika - protutužitelja (koji ne reVidjeti:ra)."

(Vs RH, Rev. 857/92, od 30. 12. 1992. – Izbor odluka 1994 – 126/180)

31. Pri ocjeni visine izmakle koristi uzima se u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prema stanju u spisima parnične stranke su bile u poslovnom odnosu po osnovu ugovora broj 91 od 6 .8. 1996. godine, kojim se tuženi obavezao da tužiocu isporuči 200 tona kupina prve klase u ukupnoj vrijednosti od …….. dinara. Tužilac je shodno čl. 4. Ugovora izvršio avansne uplate, a tuženi je od ugovorene količine isporučio tužiocu samo 6.643 kg kupina.

Tužilac je svojim zahtjevom tražio da se tuženi obaveže da mu isplati …….. dinara na ime izgubljene dobiti zbog neisporučenih 193.357 kg kupina i zakonsku zateznu kamatu na dio glavnog duga u iznosu od …… dinara (iznos nepokrivenog avansa) počev od 1. 11.1 998. godine do isplate.

Pravilnom ocjenom izvedenih dokaza prvostepeni sud je utvrdio da tuženi na ime nepokrivenog avansa duguje tužiocu iznos od ……. dinara. Stoga je pravilnom primjenom materijalnog prava obavezao tuženog da tužiocu isplati ovaj iznos sa zakonskom zateznom kamatom od 1. 11. 1998. godine do isplate, a za svoj pravni stav dao je razloge koje prihvata i ovaj sud.

Osnovano se žalbom ukazuje da se pobijana presuda u dijelu kojim je tuženi obavezan da tužiocu isplati iznos od ……. dinara na ime izmakle dobiti zasniva na pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju i pogrešnoj primjeni materijalnog prava.

Prvostepeni sud je polazeći od činjenice da tuženi tužiocu nije isporučio 193.357 kg kupina, ovu količinu pomnožio sa …… dinara i konstatovao da je tužilac za ovu količinu kupina mogao imati dobit u iznosu od …… dinara, te je primjenom član 189. st. 1, 2. i 3. i član 190. Zakona o obligacionim odnosima obavezao tuženog da tužiocu na ime izmakle dobiti isplati ovaj iznos.

Međutim, prilikom donošenja pobijane presude prvostepeni sud nije cijenio da je tuženi u 1996. godini od raznih dobavljača i pod raznim uslovima otkupio ……. kg kupine sa ciljem da ispuni svoju ugovornu obavezu prema inopartneru u Holandiji, te da je inopartneru isporučio 160.000 kg kupine i istu količinu naplatio.

Odredbom člana 189. st. 3. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da se pri ocjeni visine izmakle koristi uzima u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem.

Imajući u vidu ovu zakonsku odredbu, nejasno je kako je prvostepeni sud zaključio da je tužilac pretrpio štetu u vidu izmakle koristi, ako je svoju ugovornu obavezu prema inopartneru u pogledu isporuke kupina ispunio i to naplatio.

Stoga će u ponovnom postupku prvostepeni sud utvrditi da li je i kakvu štetu u vidu izgubljene dobiti pretrpio tužilac zbog djelimičnog ispunjenja ugovora od strane tuženog, a zatim donijeti odgovarajuću odluku o glavnoj stvari i troškovima postupka.

(Presuda Višeg trgovinskog suda u Beogradu, Pž. broj 6598/01 od 14. 2. 2002. godine)

32. Oštećeni koji je usljed tjelesne povrede bio privremeno nesposoban za sticanje dopunskog prihoda pored minimalne penzije, ima pravo na naknadu štete zbog izmakle koristi iako je dopunski prihod sticao obavljajući neprijavljenu djelatnost.

Iz obrazloženja:

Zahtjev da mu se isplati naknada na ime izgubljene zarade tužilac zasniva na navodima da je kao uživalac penzije u minimalnom iznosu sticao dopunske prihode radeći kao zidar, a za vrijeme nesposobnosti za rad, usljed zadobivene povrede, u trajanju od mjesec dana, nije ostvario tu zaradu u utuženom iznosu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nižestepeni sudovi su odbili zahtjev tužitelja sa obrazloženjem da tužitelj nema odobrenje nadležnog organa za obavljanje zidarske djelatnosti, i potrebnu kvalifikaciju.

Opravdano se u reviziji navodi da su nižestepene odluke u pobijanom dijelu zasnovane na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Zakonom o obligacionim odnosima propisano je da će sud uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastupile poslije prouzrokovanja štete, uključujući izmaklu korist dosuditi naknadu u iznosu koji treba da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja (čl. 185., 189. stav 2. i 190. ZOO).

Shodno navedenoj zakonskoj odredbi oštećenom koji je redovno ostvario dopunski prihod iako bez odobrenja nadležnog organa, pripada pravo na naknadu štete zbog izgubljene zarade koju nije mogao ostvariti usljed deliktne radnje štetnika.

(Vs BiH, Rev. 595/86, od 11. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 43)

33. Ako štetnik (tuženik) nezakonitim ponašanjem spriječi povećanje imovine oštećenika (tužitelja), šteta iznosi onoliko za koliko je u vrijeme nastanka štete tužiteljeva imovina mogla biti povećana da nije bilo štetnikove štetne radnje.

Iz obrazloženja navodimo:

"Zato se visina izmakle koristi, izražena u novcu, utvrđuje prema vremenu kad je nastala (čl. 155. i 189. st. 3. Z0O), a ne prema cijenama na dan donošenja sudske odluke (čl. 189. st. 2. ZO0). To znači da oštećenik (tužitelj) ima pravo na zatezne kamate od dana izmicanja koristi pa do dana isplate, po kamatnim stopama iz čl. 277. st. 1. Z00."

(Ps H, Pž. 643/89, od 11. 7. 1989. – Psp 43 – 138)

34. Naknada štete na ribljem fondu obračunata po pavilniku o odštetnom cjenovniku koji je bio na snazi u vrijeme suđenja pokriva i štetu zbog izmakle koristi.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan prigovor revizije da su nižestepeni sudovi, dosuđujući naknadu štete po Pravilniku o odštetnom cjenovniku za pričinjenu štetu ribljem fondu ("Službeni list SRBiH", broj 19/84), koji je bio na snazi u vrijeme suđenja, a ne po opštim pravilima iz člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, ili po odštetnom cjenovniku koji je bio na snazi u vrijeme prouzrokovanja štete, pogrešno primijenili materijalno pravo. Prema izričitoj odredbi iz člana 46. stav 2. Zakona o slatkovodnom ribarstvu ("Službeni list SRBiH", broj 35/79), koja je lex specialis u odnosu na opšte pravilo o naknadi štete iz člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, visina štete pričinjene ribljem fondu određuje se prema Pravilniku o odštetnom cjenovniku koji donosi Republički sekretar za poljoprivredu i šumarstvo. Pri tome su nižestepeni sudovi pravilno primijenili cjenovnik iz 1984. godine, koji je bio na snazi u vrijeme suđenja, jer je to u skladu sa principom izraženim u članu 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, čija primjena nije isključena odredbama Zakona o slatkovodnom ribarstvu (član 24. Zakona o obligacionim odnosima).

S obzirom da su znatno povećane cijene odštetnog cjenovnika, po kome je obračunata šteta, naknada štete pokriva i izmaklu korist oštećenog, koja se po samom odštetnom cjenovniku utvrđuje u skladu sa propisanim kriterijima.

(Vs BiH, Rev. 81/87, od 19. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 44)

35. Naknada štete u vidu izmakle koristi može se dosuditi ukoliko se kumulativno ispune zakonom predviđeni uslovi, što se utvrđuje u svakom konkretnom slučaju na osnovu istih mjerila.

(Vs RCG, Rev. br. 692/95. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

http://www.advokat-prnjavorac.com

36. Pri ocjeni visine izmakle koristi (izgubljene dobiti) uzima se u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima. Visina izmakle koristi određuje se na osnovu novčane vrijednosti dobitka koji bi oštećeno pravno lice osnovano ostvarilo prema svom uobičajenom načinu poslovanja da nije bilo štetne radnje ili propuštanja tuženog.

(Vs S, broj Prev. 554/97. – Bilten 1/1998)

37. Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne i nematerijalne štete teče od donošenja presude, a na naknadu novčane štete (na primjer zbog izgubljene zarade, izdataka učinjenih za popravak oštećene stvari i slično) od njenog nastanka.

(Vs BiH, Rev. 577/87, od 12. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 81)

38. Sud može obavezati štetnika da ukloni štetu (naturalna restitucija) iako oštećeni traži naknadu u novcu, ali samo kad okolnosti slučaja opravdavaju uspostavljanje ranijeg stanja.

Iz obrazloženja:

Prigovor revidenta (tuženoga) da je nudio tužiocu da mu ukloni oštećenje na zgradi, pa da stoga tužilac nema pravo na novčanu naknadu nije osnovan. Prema odredbi člana 185. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, sud dosuđuje oštećenom naknadu u novcu kad on to zahtijeva, osim u slučaju kada okolnosti zahtijevaju uspostavljanje ranijeg stanja. U ovom slučaju tužilac je već pribavio dio građevinskog materijala za popravak oštećenja, a tuženi odbija da koristi taj materijal. S druge strane tuženi nije organizacija (preduzeće) ovlaštena za izvođenje takvih radova.

(Vs BiH, Rev. 301/89, od 21. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 72)

39. Kada je invalidnost tužioca zbog koje je prestao sa radom i prima invalidsku penziju, prouzrokovana bolešću i posljedicama tjelesne povrede, štetnik je dužan da naknadi svu imovinsku štetu - izgubljeni lični dohodak, ako sama bolest, bez sadejstva posljedica štetne radnje, ne bi dovela do prijevremenog penzionisanja oštećenog.

(Vs BiH, Rev. 365/85, od 7. 10. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 16)

40. Tužilac može povećati tužbeni zahtjev naknade nematerijalne štete, nakon djelimičnog ukidanja prvostepene presude po žalbi tuženog, pozivajući se na inflaciju domaće valute.

Iz obrazloženja:

Drugostepeni sud je, odlučujući o žalbi prvotužene, pravilno ocijenio neosnovanim žalbene navode, da je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka time što je u ponovnom postupku dozvolio preinačenje povećanjem tužbenog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete, opravdano nalazeći da tužitelj, pozivom na odredbe člana 189. stav 2. i člana 200. Zakona o obligacionim odnosima, te člana 191. stav 2. Zakona o parničnom postupku, može povećati tužbeni zahtjev i kad je ranija prvostepena presuda, protiv koje se nije žalio, ukinuta u osuđujućem dijelu po žalbi tuženog, ukoliko su relevantne činjenice od kojih zavisi visina pravične novčane naknade nastupile nakon zaključenja glavne rasprave, a u konkretnom slučaju nakon zaključenja prethodne glavne rasprave takve relevantne činjenice su nastupile (enormna inflacija).

(Vs BiH, Rev. 112/89, od 19. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 202)

41. Zahtjev za naknadu štete zbog izgubljene zarade je izvorno novčani zahtjev, pa se visina naknade ne može odrediti prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Prema presudi Vrhovnog suda RCG, Rev. br. 143/95, od 17. 11, 1995. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

42. Izmakla korist (izgubljena dobit) mora se vezati za djelatnost koju u redovnom toku stvari povjerilac (tužilac) obavlja, odnosno za onu vrstu i obim poslovanja koje se po redovnom toku stvari moglo očekivati. Sud je dužan da ocijeni da li je ostvarivanje dobiti u dužem periodu bilo moguće i pod kojim uslovima.

(Vs S, broj Prev. 403/97. – Bilten 1/1998)

43. Pravo zahtijevati naknadu štete od lovačkog društva pripada i zakupcu.

Iz obrzloženja:

"Neosnovani su navodi revizije da je šteta tužitelju trebala biti utvrđena prema cijenama kukuruza tijekom 1995.g., i to iz razloga jer se radi o materijalnoj nerepariranoj šteti te su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili odredbu čl. 189. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, kada su tužitelju dosudili naknadu štete prema cijenama kukuruza u vrijeme donošenja prvostupanjske presude."

(Vs RH, Rev. 1346/97, od 16. 5. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 45)

44. Kad se naknada nenovčane materijalne štete dosuđuje prema cijenama u vrijeme presuđenja od tada pripadaju i zatezne kamate, neovisno o tome što tužitelj svoj tužbeni zahtjev nije uskladio sa cijenama u vrijeme presuđenja.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu mu štete nastalu na njegovom automobilu uslijed pada stabla duda na njega.

Konkretna šteta, pošto se radi o nerepariranoj šteti predstavlja nenovčanu materijalnu štetu koja se dosuđuje (naravno ako je tako zatraženo!) prema cijenama u vrijeme presuđenja, na koju se dosuđuje zatezna kamata također od dana presuđenja.

To što tužitelj nije zatražio revalorizaciju izvršene procjene štete prema cijenama u vrijeme presuđenja i s istom uskladio tužbeni zahtjev sve u smislu odredbe čl. 189. st. 2. Zakona o obveznim odnosima ne daje mu pravo potraživati zateznu kamatu za razdoblje od izvršene procjene do presuđenja, a kako to pravilno primjećuje tužena."

(Vs RH, Rev. 640/98. od 4. 4. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 48)

45. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 394. ZOO.

Potpuna naknada

Član 190.

Sud će, uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastupile poslije prouzrokovanja štete, dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja.

---

1. Kod utvrđivanja visine naknade štete zbog gubitka zarade (plaće) uzima se u obzir i okolnost gdje oštećenik nakon povrede zadovoljava redovite životne potrebe i da li ostvaruje uštede zbog nižih troškova života.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju nižestupanjskih sudova pravomoćnom presudom od 9. 7. 1990. godine tuženik je obavezan da isplaćuje tužitelju naknadu štete zbog izgubljene zarade prouzrokovane povredom u prometnoj nezgodi, mjesečno po ..... DEM (u

http://www.advokat-prnjavorac.com

dinarskoj protuvrijednosti) počev od 1. 3. 1986. godine. Tužitelj je podnio zahtjev da se renta utvrđena navedenom presudom poveća pozivajući se na promjenu okolnosti u pogledu visine zarade koju bi mogao ostvariti da zbog posljedica povrede nije nastupila invalidnost. Nižestupanjski sudovi su na osnovu utvrđena o visini mirovine koju tužitelj ostvaruje u SR Njemačkoj i obračuna plaće za mjesec listopad 1990. godine za radnika, koji je radio na istim poslovima kao i tužitelj u SR Njemačkoj, zaključili da su se izmijenile okolnosti koje su bitne za povećanje rente te da ona u buduće predstavlja razliku između plaće ovog radnika (..... DEM) i mirovine tužitelja (..... DEM) umanjenu za 20% srazmjerno udjelu tužitelja u odgovornosti za prometnu nezgodu, pa tako mjesečnu rentu utvrđenu presudom Ps – 134/90, povisili sa ..... na iznos od ..... DEM.

Tuženi međutim osnovano ukazuje da pri utvrđivanju naknade štete zbog izgubljene zarade sudovi nisu cijenili jesu li se bitno izmijenile okolnosti od značaja da se renta poveća, a posebno visina mirovine koju tužitelj ostvaruje, kao i okolnost da tužitelj ne živi u inozemstvu, da boravi u selu S. općina L., da tu zadovoljava sve svoje potrebe, a ukazao je i na to da podaci o visini zarade jednog radnika i samo za jedan mjesec nisu dovoljni za pouzdan zaključak o tomu da bi i tužitelj da nije povrijeđen, na privremenom radu u SR Njemačkoj, ostvario plaću u navedenoj visini, te da nisu pravilno primijenili odredbe članka 196. ZOO.

Kod utvrđivanja visine naknade štete izgubljene zarade (plaće) ne smije se, naime, polazeći od pravila izraženog u članku 190. ZOO, zanemariti gdje oštećenik, nakon povrede za koju štetnik odnosno njegov osiguravač odgovara, zadovoljava redovite životne potrebe (svoje i obitelji), te koliku uštedu ostvaruje zbog nižih troškova života u sredini u kojoj realizira sredstva mirovine koju prima u stranim sredstvima plaćanja.

(Vs FBiH, Rev. 119/99, od 17. 6. 1999. – Bilten Vs FBiH 2/99 - 51)

2. Ako dužnik nije u mogućnosti da u ispunjenju ugovora vjerovniku preda određeni stan, može biti obvezan samo na naknadu novčane štete u visini vrijednosti stana po cijenama u vrijeme presuđenja.

Iz obrazloženja citiramo:

"Naknadu treba dosuditi u visini tržišne vrijednosti predmetnog stana u vrijeme donošenja prvostepene presude, jer se jedino naknadom štete u toj visini tužiteljeva materijalna situacija može dovesti u ono stanje u kakvom bi se nalazila da nije bilo propuštanja prvotuženog (član 190. ZOO)".

(Vs FBiH, Pž. 49/98, od 24. 3. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 21)

3. Oštećenom koji je popravljao automobil u stranoj državi, gdje se nalazio na privremenom radu, pripada pravo da od odgovornih lica traži naknadu štete u dinarskoj protivvrijednosti strane valute utrošene radi opravke oštećenog vozila po kursu koji važi na dan isplate.

Iz obrazloženja:

Tužilac je postavio zahtjev da mu tuženi nadoknadi troškove opravke oštećenog vozila u iznosu od ……. DEM ili da mu isplati dinarsku vrijednost ovog iznosa prema kursu koji važi na dan isplate.

Tužilac je u vrijeme štetnog događaja bio na radu u inostranstvu gdje je 23. 9. 1986. izvršio opravku vozila koje je oštećeno u štetnom događaju 23. 8. 1986. godine i po tom osnovu imao izdatak od ……. DEM, što je nesporno među strankama.

Prvostepeni sud smatra da tužiocu pripada pravo na naknadu štete u dinarskoj protivvrijednosti strane valute prema kursu koji je važio na dan nastanka štetnog događaja, međutim, ovog stava se ne pridržava budući da je dinarsku vrijednost strane valute odredio prema kursu koji je važio na dan kada je tužilac izvršio opravku vozi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

la odnosno učinio izdatak na njegovu opravku i sudio tako što je tužiocu, s obzirom na utvrđeni omjer odgovornosti tužioca u prouzrokovanju štetnog događaja, priznao naknadu u simboličnom iznosu od ……. dinara. Prvostepeni sud je na ovaj način počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka, jer se iz presude ne može razabrati koje je od ova dva rješenja ovog pitanja prihvaćeno, što čini presudu nejasnom i nerazumljivom. Razrješenje u ovom pravcu nije ni drugostepena presuda, jer o tome nije iznijela svoje suđenje, iako je na to ukazivala žalba tužioca.

Po ocjeni ovog revizijskog suda nijedno od navedenih rješenja ovog pitanja nije pravilno.

Odredbom člana 185. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima (dalje: ZOO) propisano je da je odgovorno lice dužno uspostaviti stanje koje bi bilo prije nego što je šteta nastala. Članom 190. ZOO propisano je da će sud uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastale poslije prouzrokovanja štete dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja.

U konkretnom slučaju radi se o novčanom potraživanju naknade štete u uslovima visoke inflacije i tužiocu, po stanovištu ovog Vrhovnog suda, pripada pravo da od tuženog traži naknadu štete u dinarskoj protivvrijednosti strane valute utrošene radi opravke oštećenog vozila po kursu koji važi na dan isplate, jer se tako u uslovima inflacije obezbjeđuje potpuna naknada u smislu čl. 190. ZOO.

(Vs RS, Rev. 30/95, od 20. 7. 1995. – Bilten 1/1999 – 92)

4. Pri ocjeni visine izmakle koristi uzima se u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem.

Iz obrazloženja:

Prema stanju u spisima parnične stranke su bile u poslovnom odnosu po osnovu ugovora broj 91 od 6 .8. 1996. godine, kojim se tuženi obavezao da tužiocu isporuči 200 tona kupina prve klase u ukupnoj vrijednosti od …….. dinara. Tužilac je shodno čl. 4. Ugovora izvršio avansne uplate, a tuženi je od ugovorene količine isporučio tužiocu samo 6.643 kg kupina.

Tužilac je svojim zahtjevom tražio da se tuženi obaveže da mu isplati …….. dinara na ime izgubljene dobiti zbog neisporučenih 193.357 kg kupina i zakonsku zateznu kamatu na dio glavnog duga u iznosu od …… dinara (iznos nepokrivenog avansa) počev od 1. 11. 1998. godine do isplate.

Pravilnom ocjenom izvedenih dokaza prvostepeni sud je utvrdio da tuženi na ime nepokrivenog avansa duguje tužiocu iznos od ……. dinara. Stoga je pravilnom primjenom materijalnog prava obavezao tuženog da tužiocu isplati ovaj iznos sa zakonskom zateznom kamatom od 1. 11. 1998. godine do isplate, a za svoj pravni stav dao je razloge koje prihvata i ovaj sud.

Osnovano se žalbom ukazuje da se pobijana presuda u dijelu kojim je tuženi obavezan da tužiocu isplati iznos od ……. dinara na ime izmakle dobiti zasniva na pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju i pogrešnoj primjeni materijalnog prava.

Prvostepeni sud je polazeći od činjenice da tuženi tužiocu nije isporučio 193.357 kg kupina, ovu količinu pomnožio sa …… dinara i konstatovao da je tužilac za ovu količinu kupina mogao imati dobit u iznosu od …… dinara, te je primjenom član 189. st. 1, 2. i 3. i član 190. Zakona o obligacionim odnosima obavezao tuženog da tužiocu na ime izmakle dobiti isplati ovaj iznos.

Međutim, prilikom donošenja pobijane presude prvostepeni sud nije cijenio da je tuženi u 1996. godini od raznih dobavljača i pod raznim uslovima otkupio

http://www.advokat-prnjavorac.com

……. kg kupine sa ciljem da ispuni svoju ugovornu obavezu prema inopartneru u Holandiji, te da je inopartneru isporučio 160.000 kg kupine i istu količinu naplatio.

Odredbom člana 189. st. 3. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da se pri ocjeni visine izmakle koristi uzima u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem.

Imajući u vidu ovu zakonsku odredbu, nejasno je kako je prvostepeni sud zaključio da je tužilac pretrpio štetu u vidu izmakle koristi, ako je svoju ugovornu obavezu prema inopartneru u pogledu isporuke kupina ispunio i to naplatio.

Stoga će u ponovnom postupku prvostepeni sud utvrditi da li je i kakvu štetu u vidu izgubljene dobiti pretrpio tužilac zbog djelimičnog ispunjenja ugovora od strane tuženog, a zatim donijeti odgovarajuću odluku o glavnoj stvari i troškovima postupka.

(Presuda Višeg trgovinskog suda u Beogradu, Pž. broj 6598/01 od 14. 2. 2002. godine)

5. Tržišna cijena motornog vozila je iznos koji na dan presuđenja treba platiti na tržištu da bi se nabavila stvar kakva je uništena, uzimajući u obzir i carinska i porezna davanja.

Iz obrazloženja:

"Odlučujući o visini naknade štete s osnove uništenoga motornog vozila, niži su sudovi utvrdili da je motorno vozilo najsličnije uništenom motornom vozilu, vozilo tipa "Mercedes" 814 B/37 te da treba na razliku u modelu odbiti 15%, da je amortizacija sada uništenoga motornog vozila 77% i da vrijednost ostatka motornog vozila iznosi 15% od njegove tržišne vrijednosti, a u odnosu na nadogradnju motornog vozila utvrdili su da je amortizirana njena vrijednost za 30%. Visinu naknade štete niži su sudovi utvrdili na način da su na naknadu prema izvršenoj procjeni po vještaku za cestovni promet i motorna vozila od 5. veljače 1993. godine pa do donošenja presude suda prvog stupnja 4. III. 1993. godine, obračunali inflatorno povećanje cijene prema koeficijentu porasta cijena na malo, te za tako utvrđenu visinu naknade prihvatili tužbeni zahtjev. Revident osnovano prigovara da je tako utvrđena visina naknade štete za uništeno motorno vozilo rezultat pogrešne primjene materijalnog prava. Ovo iz razloga što visina naknade nije utvrđena prema tržišnoj vrijednosti uništene stvari u vrijeme donošenja presude suda prvog stupnja s obzirom na to da se radi o naknadi nenovčane materijalne nereparirane štete. Tržišna cijena je ona cijena koju oštećeni plaća na tržištu da bi nabavio stvar kakva mu je uništena prema vrijednosti na dan presuđenja od suda prvog stupnja. Takva cijena utvrđuje se imajući u vidu i carinska te porezna davanja koja, između ostalih troškova, povećavaju nabavnu vrijednost stvari prema stanju u vrijeme donošenja odluke suda prvog stupnja. To iz razloga što sud u smislu čl. 190. ZOO vodi računa i o okolnostima koje su nastupile poslije uzrokovanja štete dosuđujući naknadu u iznosu potrebnom da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kojem bi se nalazila da nije bilo štete."

(Vs RH, Rev. 3528/93 od 27. 1. 1994. – Izbor odluka 1/1996 – 57/89)

6. Ugovornim određivanjem opsega naklade autorskog djela, određuje se i opseg prava što ih autor ustupa nakladniku.

Iz obrazloženja:

“Prvostupanjski sud je pravilno interpretirao i primijenio odredbu čl. 64. ZAP-a. Naime, pravilno je stajalište prvostupanjskog suda da se upravo utvrđivanjem opsega naklade utvrđuje i opseg prava što ih autor ustupa nakladniku, pa nakladnik s nedopuštenim povećanjem naklade povređuje autorsko pravo (čl. 64. Zakona o autorskom pravu i čl. 190. ZOO).”

(Ps H, Pž. 2035/89, od 14. 11. 1989. - Psp 44/190 - 236)

http://www.advokat-prnjavorac.com

7. Porez na promet se može zahtjevati kao dio naknade potpune inflatorne štete samo u slučaju kada je oštećeni obavezu po tom osnovu i stvarno platio.

(Vs S, broj Prev. 114/99. Bilten 4/1999)

8. Naknada štete za uništeno motorno vozilo vlasništvo našeg državljanina na privremenom radu u inostranstvu, ako se štetni događaj desio na području naše zemlje, utvrđuje se po kriterijima iz člana 190. Zakona o obligacionim odnosima, kao da se štetne posljedice otklanjaju u našoj zemlji.

(Vs BiH, Rev. 473/85, od 12. 6. 1986. i Rev. 494/85, od 17. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 47).

8. Propisi o ograničenom pokriću u vezi s obveznim osiguranjem od odgovornosti ne odnose se na štetnika kao odgovomu osobu, već samo na njegova osiguratelja.

Iz obrazloženja navodimo:

"Kad je riječ o odgovornosti za štetu, onda je štetnik, koji je inače solidarni dužnik s osiguratelјem, obvezan naknaditi svu štetu i popraviti je u skladu s načelom potpune naknade (odredba čl. 190. Z00). Na njega se, dakle, uopće ne odnose propisi o ograničenom pokriću u vezi s osiguranom svotom na osnovi obveznog osiguranja.

(Vs H, Rev. 2469/87, od 9. 6. 1988. – Psp 44 – 114)

10. Štetnik je dužan da vlasniku uništene porodične stambene zgrade naknadi štetu u iznosu koji je potreban da se uspostavi ranije stambeno stanje, ali ne i da oštećenome osigura privremeni smještaj.

(Vs BiH, Rev. 28/91 od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 65)

11. U slučaju neizdavanja autorskog djela u roku iz čl. 70. st. 3. ZAP-a, autor može, ali ne mora, tražiti raskid ugovora.

Iz obrazloženja:

Pogrešno prvostupanjski sud interpretira odredbu čl. 4. ugovora, povezujući je s odredbom čl. 12. ugovora. Prema čl. 4. ugovora, svi izdavaču predani primjerci rukopisa s njegovim prilozima trajno su vlasništvo izdavača, osim u slučaju iz t. 11. i 22. ugovora. Međutim, čl. 12. ugovora predviđeno je da će izdavač izdati djelo najkasnije do 31.1.1979. Ako izdavač svojom krivnjom ne izda djelo u daljnjem roku od šest mjeseci, autor može odustati od ugovora, primljeni honorar nije dužan vratiti, a rukopisom može raspolagati. Kako izdavač nije djelo izdao u ugovornom roku, pa ni u daljnjem roku od šest mjeseci nastupile su posljedice iz t. 12. ugovora prema kojoj tužiteljica primljeni honorar nije dužna vratiti i može raspolagati rukopisom, što znači da rukopis ostaje njeno vlasništvo.

Kod nespornog sadržaja ugovora, ovaj žalbeni sud upućuje na odredbu čl. 70. st. 3. ZAP-a, prema kojem ako izdavač ne izda djela u ugovorenom roku, autor može zahtijevati raskid ugovora i tražiti naknadu štete zbog neizvršenja ugovora, a osim toga autor ima pravo zadržati primljenu naknadu, odnosno tražiti isplatu ugovorene naknade. Prema tome, neosnovano tuženik kao izdavač prevaljuje na tužiteljicu obvezu traženja raskida ugovora, jer taj zakon ne predviđa raskid ugovora kao obvezu stranaka, već samo daje mogućnost da bilo koja od ugovorenih strana, pa prema tome i tuženik može zatražiti raskid ugovora. Ako raskid ugovora ni s jedne strane nije zatražen, a tužiteljica je urgirala izdavanje djela, očito je na taj način izrazila svoju volju da se ugovor ne raskine, već da se djelo izda u interesu realizacije i moralnih i materijalnih autorskih prava tužiteljice. U smislu čl. 95. ZAP-a, osoba čije je autorsko imovinsko pravo ili autorsko moralno pravo povrijeđeno, može zahtijevati zaštitu toga prava i naknadu štete koja je povredom nanesena. Neizdavanjem djela i gubitkom rukopisa tužiteljici je nastala moralna šteta zbog nepojavljivanja njezina djela i imena

http://www.advokat-prnjavorac.com

kao autora u stručnoj javnosti, pa ima stoga pravo na naknadu takve štete u smislu čl. 200. ZOO-a. Pored toga, nastala je tužiteljici i materijalna šteta gubitkom rukopisa, što i sam tuženik priznaje u svojem dopisu tužiteljici od 28.3.1984.

Pri tome ovaj žalbeni sud ukazuje da je neosnovan prigovor da je riječ o prerađenom i dopunjenom djelu, jer i takvo djelo predstavlja autorsko djelo u kojem je intelektualnu i stručnu intervenciju izvršio sam autor, a u cilju kvalitativnog poboljšanja djela. Stoga tužiteljica ima pravo kako na naknadu nematerijalne štete tako i na naknadu materijalne štete u smislu čl. 190. i 200. ZOO-a.

(Vps H, Pž. 2811/85, od 18. 2. 1986. - Bilten 10/1987, odl. 9)

12. Oštećenom pripada naknada u visini kamate koju je platio na kredit podignut i otplaćen u svezi s popravkom oštećene stvari (automobil).

Iz obrazloženja:

"Naime, kada je tuženica u zakašnjenju s isplatom duga - novčane naknade za materijalnu štetu, tada tužitelju kao oštećenoj osobi pripada pravo naknade štete i za kamatu na kredit koji je tužitelj podigao i otplatio u svezi s popravkom automobila (odredbe članka 278. stavak 2. ZOO), pa taj iznos s iznosom troškova popravka automobila predstavlja potpunu naknadu štete. Pogrešno su sudovi stoga u tom dijelu primijenili materijalno pravo (odredba članka 324. ZOO) kada su tuženicu obvezali na plaćanje zatezne kamate na glavnicu kreditne kamate od dana 14. IX. 1987.g., iako iz utvrđenja sudova proizilazi da je tužitelj podigao kredit 27. VIII. 1987.g., a isplata kredita trebala bi uslijediti 15 .X. 1990.g., pa budući da se sudovi nisu upustili zbog pogrešnog materijalnopravnog pristupa u ispitivanje dospijevanja svakog pojedinog iznosa kreditnih kamata, to je u tom dijelu valjalo ukinuti obje nižestupanjske presude."

(Vs RH, Rev 65/92. od 5. 2. 1992. – Izbor odluka 1994 – 128/182)

13. Propusti u sudskom postupku ne mogu biti razlog da se inflatorna šteta prevali na sud, odnosno državu.

(Vs S, broj Rev. 3593/96, od 2. 10. 1996. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

14. Kad je odgovorna osoba u obvezi platiti naknadu nematerijalne štete, a isplati akontaciju u stranoj valuti, preračunavanje akontacije obavlja se prema prodajnom tečaju strane valute na dan presuđenja.

Iz obrazloženja:

"Revident osnovano tvrdi da su niži sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kad su plaćenu akontaciju naknade štete od strane tuženika tužitelju u iznosu od …… DEM preračunali po tečaju na dan kada je isplata akontacije izvršena. Prije svega valja navesti da je uplaćivanjem akontacije naknade štete tuženik kao dužnik izvršio plaćanje na ime smanjenja dijela svoje obveze (da plati naknadu štete tužitelju kao oštećenom) pa nema pravne osnove za prijeboj akontacije s utvrđenom naknadom štete, već je potrebno za akontirani iznos umanjiti iznos naknade štete uračunavanjem akontiranog iznosa kao iznosa već namirene naknade štete. U slučaju kada je odgovorna osoba dužna platiti naknadu nematerijalne štete u HRD, a izvrši uplatu akontacije u stranoj valuti (u ovoj pravnoj stvari u DEM), preračunavanje akontacije obavlja se prema prodajnom tečaju strane valute u domaću valutu na dan donošenja presude suda prvog stupnja."

(Vs RH, Rev. 3528/93 od 17. 1. 1994. – Izbor odluka 1/1996 – 58/90)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sniženje naknade

Član 191.

(1) Sud može, vodeći računa o materijalnom stanju oštećenika, osuditi odgovorno lice da isplati manju naknadu nego što iznosi šteta, ako ona nije prouzrokovana ni namjerno ni krajnjom nepažnjom, a odgovorno lice je slabog imovnog stanja te bi ga isplata potpune naknade dovela u oskudicu.

(2) Ako je štetnik prouzrokovao štetu radeći nešto radi koristi oštećenika, sud može odrediti manju naknadu, vodeći računa o brižljivosti koju štetnik pokazuje u sopstvenim poslovima.

---

1. Kada je šteta prouzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom, nema mjesta snižavanju naknade zbog slabog imovinskog stanja štetnika.

Iz obrazloženja:

Kod utvrđenja da je tuženi izvršio krivično djelo ubistva kćerke tužilaca sa umišljajem, a u skladu sa pozitivnim propisima o prouzrokovanju štete kada je šteta prouzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom, nema mjesta sniženju naknade pa se ne cijeni ni imovinsko stanje štetnika. Budući da je pojam umišljaja u krivičnom pravu istovjetan sa pojmom namjere u građanskom pravu, to prvostepeni sud ne treba cijeniti imovinsko stanje tuženog pri određivanju visine naknade štete (član 191. stav 1. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/1999 - 17)

2. Visina naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja ne zavisi od imovinskih prilika štetnika koji je prouzrokovao štetu krivičnim djelom s umišljajem, niti od potreba oštećenih, nego od toga koliko oštećeni stvarno gube zbog pogibije lica koje je po zakonu bilo dužno da ih izdržava.

Iz obrazloženja:

Drugostepeni sud je pravilno zaključio da nije od značaja za odluku u ovoj pravnoj stvari kakve su imovinske mogućnosti tuženog, kao i to da je invalid i da ima povećane izdatke za svoje izdržavanje, jer tužioci zahtijevaju naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja koju je tuženi prouzrokovao krivičnim djelom sa umišljajem, pa je dužan da tu štetu naknadi (tužbenim zahtjevom se ne traži zakonsko izdržavanje, kod koga odluka o takvom zahtjevu zavisi od potreba izdržavanog lica i mogućnosti davaoca izdržavanja). Nema uticaja na odluku u ovoj pravnoj stvari ni to što su tužioci stariji od 15 godina, a ne pohađaju školu (za usmjereno obrazovanje) jer bi, kako to ističe i drugostepeni sud, njihov otac u izvršenju zakonskih obaveza izdržavanja maloljetne djece, doprinosio za njihovo izdržavanje.

(Vs BiH, Rev. 602/88, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 45)

3. Iznos naknade štete se ne može sniziti zbog slabog imovinskog stanja štetnika ako je štetu prouzrokovao krivičnim djelom s umišljajem.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je prigovor revizije da su nižestepeni sudovi pogrešno primjenili materijalno pravo time što, zbog slabih materijalnih prilika tuženog, nisu snizili dosuđene iznose naknade štete, jer je, prema sadržini pravosnažne osuđujuće krivične presude, za koju je vezan parnični sud u tom dijelu, šteta prouzrokovana krivičnim djelom teške tjelesne povrede iz člana 42. stav 1. KZ SRBiH izvršenim s umišljajem, koji se izjednačava s namjerom u građanskopravnom smislu, pa zbog toga, prema odredbi člana 191. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, nema mjesta sniženju pravične naknade koja tužiocu pripada prema kriterijima iz člana 200. istog zakona.

(Vs BiH, Rev. 148/87, od 10. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 78)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Kad ne postoje pretpostavke iz čl. 191. ZO0 za sniženje naknade, tada za odluku o izmjeni dosuđene naknade (čl. 196. ZOO) nisu relevantne materijalne prilike štetnika, jer renta nema alimentacijsko, nego isključivo odštetno značenje.

(Os Bjelovar, Gž. 222/92 – 2, od 6. 2. 1992. – Psp 52 – 92)

5. Ocijenjeno je da vožnja biciklom bez svjetala i u alkoholiziranom stanju ima obilježje postupanja krajnjom nepažnjom pri uzrokovanju štete.

(Vs H, Rev. 1044/90, od 3. 10. 1990. – Psp 52 – 92)

6. Osiguravač ne može zahtijevati sniženje naknade pozivom na okolnosti iz člana 191. Zakona o obligacionim odnosima i kada postoje na strani neposrednog štetnika - imaoca vozila koji se nije osigurao od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima upotrebom motornog vozila.

Iz obrazloženja:

Oštećeni u saobraćajnoj nezgodi zahtijeva naknadu štete od ZOIL-a, a štetu je prouzrokovao vlasnik vozila koji se nije osigurao od odgovornosti za štete učinjene trećim licima upotrebom motornog vozila.

Tuženi zahtijeva da se naknada štete smanji uzimajući u obzir teške materijalne prilike neposrednog štetnika, prema kome će on imati pravo na regres. Ovaj prigovor, međutim, može istaknuti samo štetnik u sporu sa oštećenim (član 191. Zakona o obligacionim odnosima), a njime se ne može koristiti tuženi koji odgovara za štetu po osnovu člana 55. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76).

(Vs BiH. Pž. 221/85, od 25. 9. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 24)

7. U parnici u kojoj osiguratelj kao solidarni jamac ističe prema svom osiguraniku kao glavnom dužniku regresni zahtjev za ono što je za njega platio oštećenicima, dužnik ne može istaknuti prigovor sniženja naknade kad takav prigovor solidarni jamac nije mogao s uspjehom suprotstaviti oštećenikovu zahtjevu.

(Vs H, Rev. 609/84, od 27. 6. 1984. – Psp 25 – 89)

8. Budući da pravosnažna osuđujuća krivična presuda veže sud, u parničnom postupku, se ne mogu utvrđivati činjenice koje bi isključile odgovornost za štetu prouzrokovanu umišljajnim krivičnim djelom. U tom slučaju se ne može umanjiti naknada štete zbog slabog imovinskog stanja štetnika.

Iz obrazloženja:

Tužena je pravosnažnom presudom u krivičnom postupku oglašena krivom zbog krivičnog djela iz člana 42. stav 2. KZ počinjenog na štetu tužioca zbog toga što mu je sasula u lice koncentrisanu sirćetnu kiselinu i time uzrokovala oštećenje rožnjače i vežnjače oba oka, koje je imalo za posljedicu umanjenje životne aktivnosti od 25%. Budući da pravosnažna osuđujuća krivična presuda veže sud, u parničnom postupku, se ne mogu utvrđivati činjenice koje bi isključile odgovornost za štetu prouzrokovanu umišljajnim krivičnim djelom.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada pri utvrđenju naknade nisu cijenili materijalno stanje tužene jer je šteta prouzrokovana krivičnim djelom sa umišljajem, pa prema tome u konkretnom slučaju nisu ispunjene zakonske pretpostavke iz člana 191. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, za sniženje naknade.

(Vs BiH, Rev. 243/87, od 25. 2. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 45)

9. Tuženi koji je osuđen zbog krivičnog djela lišenja života prednika tužilaca ne može tražiti sniženje naknade štete koju je time prouzrokovao tužiocima, iako je

http://www.advokat-prnjavorac.com

izvršio ubistvo u stanju smanjene uračunljivosti (pod uticajem alkohola popustile su "kočione funkcije").

(Vs BiH, Rev. 111/86, od 18. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 33)

10. Roditelji odgovaraju za štetu koju je počinilo njihovo mlt. dijete koje je s prozora stana bacilo eksplozivnu napravu među djecu koja su se igrala, što upućuje na grubo zanemarivanje odgoja i nadzora nad djetetom.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi čl. 165. st. 4. Zakona o obveznim odnosima roditelji odgovaraju za štetu što je uzrokuje drugom njihovo mlt. dijete koje je navršilo sedam godina, osim ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivnje. Dakle, roditelji (nije dvojbeno da je njihova odgovornost solidarna) odgovaraju za štetu po principu presumirane krivnje, što znači da su oni bili dužni dokazati, a da bi se odgovornosti uopće oslobodili, da je šteta nastala bez njihove krivnje. To ama baš ničim nisu dokazali, ni argumentirano obrazložili, pa nema sumnje da je šteta nastala kao posljedica u konkretnom slučaju zanemarnog odgoja odnosno nadzora nad djetetom. I to ne samo kao posljedica tzv. obične nepažnje. Naime, s krajnjom nepažnjom ili grubom nemarnošću postupa onaj štetnik koji u svom radu - ovdje konkretnom odgoju i nadzoru što je jedna od obveza roditelja u odnosu na djecu - ne upotrijebi ni onu pažnju koju bi upotrijebio svaki prosječan čovjek. Maloljetni sin tuženih, s prozora stana u kojem je živio s roditeljima, bacio je improviziranu eksplozivnu napravu na zemljišni teren gdje su se igrala djeca, između ostaloga i oštećeni, tužitelj, koji je tada zbog eksplozije teško tjelesno stradao. Barem dva mjeseca ranije, prije štetnog događaja dakle, mlt. tuženi kupio je i u stanu držao, između ostaloga, tri pakovanja prskalica, dva pakovanja kapsula za pištolj, pronađeno je i oduzeto 100 komada kapsula ... itd. Sve to upućuje na takav stupanj zanemarivanja i u odgoju i u nadzoru da se za konkretan slučaj, i to sa dovoljnim stupnjem vjerojatnosti, može zaključiti da je šteta u konkretnom slučaju posljedica grube nemarnosti odgovornih osoba. A za takav slučaj nema pravno opravdanih pretpostavki za odstupanje od načela potpune naknade, onakve naknade koju ima u vidu odredba čl. 190. Zakona o obveznim odnosima. Naime, u smislu odredbe čl. 191. Zakona o obveznim odnosima sud može, vodeći računa o materijalnom stanju oštećenika, osuditi odgovornu osobu da isplati manju naknadu nego što iznosi šteta ako ona nije uzrokovana ni namjerno ni krajnjom nepažnjom, a odgovorna osoba je slabog imovnog stanja te bi je isplata potpune naknade dovela u oskudicu."

(Vs RH, Rev 1731/92, od 3. 12. 1992. – Izbor odluka 1994 – 103/161)

Podijeljena odgovornost

Član 192.

(1) Oštećenik koji je doprinio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila, ima pravo samo na srazmjerno smanjenu naknadu.

(2) Kad je nemoguće utvrditi koji dio štete potiče od oštećenikove radnje, sud će dosuditi naknadu vodeći računa o okolnostima slučaja.

---

1. Za postojanje podijeljene odgovornosti vozača i saputnika za štetu koju saputnik pretrpi u prometnoj nezgodi skrivljenoj od vozača, nije od bitnog značenja da li je saputniku poznato da vozač nije položio vozački ispit, već kakvo je njegovo saznanje o osposobljenosti vozača za upravljanje vozilom u javnom prometu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Revizija bez osnova prigovora podjeljenoj odgovornosti, a nalazi je samo u činjenici da vozaču koji je u momentu nezgode upravljao vozilom i skrivio je, nije bila izdata vozačka dozvola, te nije bio osposobljen za vožnju što je poginulom bilo poznato, a ipak je pristao na vožnju pod takvim okolnostima. Međutim, ovaj sud smatra da nije od bitnog značaja za pravilno rješenje toga pitanja, da li je vozač polagao vozački ispit i dobio valjanu vozačku dozvolu, već da li je uistinu bio osposobljen za vožnju, odnosno da li je obvladao vozačkom vještinom u mjeri koja je potrebna za sigurno sudjelovanje u prometu na javnim cestama, te kakvo je saznanje o tome imao poginuli. Sudovi nižeg stupnja utvrdili su da se radilo o vozaču sa duljim vozačkim iskustvom, koji je još prije rata upravljao motornim vozilima na javnim cestama, a za vrijeme rata čak bio zadužen kao vozač vojnim vozilom što je poginulom bilo poznato. Radi se o činjeničnom utvrđenju za koje je vezan ovaj sud u revizijskom postupku, a iz njega ne proističe podjeljena odgovornost ni u najmanjem omjeru. Uostalom do prometne nezgode nije ni došlo zbog neznanja ili nesposobnosti vozača za vožnju, već zbog objesne vožnje i očitim kršenjem prometnih propisa takvom vožnjom, kakvom u praktičnom životu inače pribjegavaju samo vozači koji su previše uvjereni u svoje sposobnosti u vožnji, a to je nešto sasvim drugo i protivno onomu što revizija tvrdi.

(Vs FBiH, Rev. 149/99, od 18. 1. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 37)

2. Oštećenik koji je pridonio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila ima pravo samo na razmjerno smanjenu naknadu.

Iz obrazloženja citiramo:

“Na temelju provedenih dokaza utvrđeno je da je doista dana 30. lipnja 1995. kao suputnica u osobnom vozilu nastradala tužiteljica, zatim da je navedeno vozilo bilo osigurano kod tuženika, a što uostalom među stankama nije sporno, kao niti odgovornost, ali uz prigovor doprinosa tužiteljice od 15% za ozljede koje je zadobila jer u istom štetnom događaju nije bila vezana. Naime, ovaj sud je utvrdio da je navedeni prigovor istaknut od strane tuženika osnovan jer je doista iz iskaza tužiteljice utvrđeno da ista nije bila u trenutku nastanka štetnog događaja vezana sigurnosnim pojasom već da je bila u fazi da upravo stavlja sigurnosni pojas kada je došlo do nezgode.

Iz nalaza i mišljenja liječnika vještaka proizilazi da je tužiteljica kritične zgode zadobila udarne ozljede i natučenja glave sa podlijevima krvi, te potres mozga, a i vještak u svom dopunskom iskazu očitovao se na način da je djelomično točno da ozljede kod tužiteljice nisu mogle nastati da je bila vezana sigurnosnim pojasom jer kod djelovanja sile na automobil u bilo kojem drugom smjeru osim odostraga dolazi do mogućnosti za udarac glavom o stranice automobila, pa kako je u konkretnom slučaju tužiteljica upravo i zadobila između ostalog ozljede glave, ovaj sud utvrđuje da postoji njezina suodgovornost jer se nije koristila zaštitnim pojasom, a šteta koju trpi s obzirom na ozljede glave upravo je u uzročnoj vezi s nekorištenjem toga pojasa, pa ovaj sud utvrđuje suodgovornost tužiteljice u omjeru od 10%."

(Žs u Zagrebu, Gž. 5111/98, od 9. 2.1999. - Svijet osiguranja, br. 6)

3. Kod utvrđivanja naknade štete zbog izgubljenog prihoda uzet će se u obzir je li oštećeni poduzimao radnje za smanjenje štete, tj. za ponovno ostvarivanje prihoda.

Iz obrazloženja:

"Sudovi nižeg stupnja su pravilno primijenili materijalno pravo (čl. 179. Zakona o obveznim odnosima - citirano: ZOO, kad su ocijenili da u ovoj pravnoj stvari postoji tuženikova odštetna odgovornost, te kad su tužitelju dosudili iznos za uništenih 50 pčelinjih društava te troškove njihove obnove. Sudovi nižeg stupnja dosudili

http://www.advokat-prnjavorac.com

su tužitelju iznos od …… kn na ime izmakle koristi (prihod od meda i voska) za razdoblje od 1988. do 1993. godine. Revident je u pravu kad u svezi s tim ističe da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo. U smislu odredbe čl. 155. ZOO tužitelj ima pravo i na naknadu izmakle koristi, no nižestupanjski sudovi pri utvrđivanju visine naknade za taj oblik štete, čini se, smatraju da tužitelj ima kroz neograničeno razdoblje pravo na odštetu zbog gubitka prihoda uzrokovanog pomorom pčela. To, međutim, nije točno. Oštećenik je dužan nastojati da mu šteta bude što manja i u tom pogledu poduzeti prema potrebi i u skladu sa svojim mogućnostima odgovarajuće radnje. Ako pak on pridonese da mu šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila, ima pravo samo na razmjerno smanjenu naknadu (čl. 192. st. 1. Zakona o obveznim odnosima). U tom su smislu nižestupanjski sudovi trebali provjeriti je li i u kojem vremenskom razdoblju tužitelj bio u mogućnosti obnoviti uništena pčelinja društva i ponovno početi ostvarivati prihod od njih, jer o tom ovisi visina odštete za njegove izgubljene prihode."

Vs RH, Rev. 821/94, od 6. 12. 1995. – Izbor odluka 2/1996 – 23/62)

4. Maloljetne oštećenice nisu pridonijele nastanku štete kada su "pristale" na vožnju automobilom kojim je upravljao njihov otac pod utjecajem alkohola.

Iz obrazloženja:

."Prvostupanjski sud nije prihvatio prigovor tuženice o suodgovornosti tužiteljica, jer da one s obzirom na životnu dob nisu mogle ni pristati, a niti odbiti vožnju s alkoholiziranim vozačem - svojim ocem i zakonskim zastupnikom D.K..

Takav zaključak prvostupanjskog suda prihvaća i ovaj sud.

Naime, odredba iz članka 192. stavka 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje: ZOO, primjenjuje se u slučaju kada oštećena osoba pristane na vožnju u automobilu kojim upravlja vozač pod utjecajem alkohola, ako je znala ili mogla znati da određeni stupanj alkoholiziranosti vozača.

To znači da u svakom konkretnom slučaju treba ocijeniti je li oštećena osoba svojim ponašanjem doprinijela šteti.

Kako se u ovom konkretnom slučaju oštećene mldb. tužiteljice u to vrijeme stare 10 i 11 godina u automobilu kojim je upravljao alkoholizirani vozač i to njihov otac i zakonski zastupnik, koji je zbog toga dio dužan brinuti se o njihovu životu i zdravlju, pa tako i sigurnosti u prometu, to se u ovom slučaju, postupanje mldb. tužiteljica u opisanim okolnostima ne može ocjenjivati kao njihov doprinos u vlastitoj šteti."

(Žs u Zagrebu, Gž 1367/98, od 26. 1. 1999 i Gž, 12031/98, od 8. 2. 2000. – Izbor odluka 1/2000 – 61/44)

5. Postoji podijeljena odgovornost kada oštećenik pristane na vožnju sa vozačem bez vozačkog ispita.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001, str. 26)

6. Postoji podijeljena odgovornost oštećenog koji je pristao na vožnju u automobilu kojim upravlja osoba pod utjecajem alkohola pri čemu stepen doprinosa vlastitoj šteti ovisi ne samo o stepenu alkoholiziranosti vozača nego i o znanju ili mogućnosti saznanja za taj i takav stupanj alkoholiziranosti vozača.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001, str. 26)

7. Ako su ključevi motornog vozila kojim je nanijeta šteta bili dostupni štetniku (malodobnom sinu vlasnika vozila) tada se ne može reći da je vozilo upotrijebljneno bez dozvole vlasnika pa stoga postoji njegova odštetna odgovornost.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 22)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Ocijenjeno je u konkretnom slučaju da je oštećenik je pridonio nastanku štete u omjeru od 50% kada je pristao na vožnju s osobom pod utjecajem alkohola (1,13 promilla u krvi), te što je tijekom vožnje povukao volan, čime je izazvao nestabilnost vozila i skretanje u desno.

Iz obrazloženja:

"Sud prvog stupnja je utvrdio, a sud drugog stupnja prihvatio utvrđenja suda prvog stupnja iz kojih proizilazi: - da je tužiteljica zadobila povrede u štetnom događaju od 21. V. 1983.godine, - da je tužiteljica bila suputnik u osobnom automobilu "F. 126P" kojim je upravljao F.F. pod utjecajem alkohola (1,13 promilla alkohola u krvi u momentu nastanka prometne nezgode), - da je tužiteljica tijekom vožnje tražila od vozača da zaustavi motorno vozilo kod noćnog kluba "R.", no da je vozač to odbio učiniti pa je tužiteljica zbog toga postala nemirna i počela ga ometati u vožnji tako da je povremeno došlo i do "šetanja" vozila cestom, - da je tužiteljica u jednom trenutku povukla volan zbog čega je došlo do skretanja vozila u desno i udara u stablo. Na tako utvrđeno činjenično stanje sud drugog stupnja je pravilno primijenio materijalno pravo kad je ocijenio da je doprinos tužiteljice nastanku štetnog događaja 50%. Naime, tužiteljici je bilo poznato da je vozač pod utjecajem alkohola sa koncentracijom alkohola u krvi 1,13 promilla, kada je smanjena mogućnost vozača da upravlja motornim vozilom pa kada je, unatoč navedenom, još tijekom vožnje povukla volan te tako izazvala nestabilnost motornog vozila i skretanje vozila u desno te udar u stablo, tada je i po ocjeni ovoga revizijskog suda u 50% pridonijela nastanku štetnog događaja a time i nastanku štete koju je tužiteljica u štetnom događaju pretrpjela. Zbog navedenih je razloga temeljem čl. 192. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje: ZOO, sud drugog stupnja pravilno utvrđenu naknadu štete razmjerno umanjio u skladu s utvrđenim omjerom odgovornosti tužiteljice."

(Vs RH, Rev. 2697/92 od 21. 4. 1993. – Izbor odluka 1994 – 125/179)

9. Propust oštećenoga da žalbom pobija rješenje upravnog organa kojim je odbijen sa zahtjevom za priznanje prava na tuđu njegu i pomoć smatrati će se njegovim propustom u poduzimanju razumnih mjera za smanjenje štete s naslova troškova tuđe pomoći i njege kad bi ulaganje žalbe bilo objektivno opravdano, tj. kad bi tužitelj uspio sa žalbom.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora jest zahtjev za naknadu štete za tuđu pomoć i njegu. U reviziji je sporno pravno pitanje, je li tužitelj, kojem pravomoćnim rješenjem samoupravne interesne zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja (SIZ MIO), a koje je postalo pravomoćno u pravom stupnju, nije priznato pravo na doplatak za tuđu pomoć i njegu, propustio poduzeti sve razumne mjere da smanji štetu time što protiv prvostepenog rješenja SIZ MIO nije uložio žalbu. U odgovoru na sporno pravno pitanje, sudovi prvog i drugog stupnja zauzeli su pravilan stav da propust tužitelja da uloži žalbu protiv prvostupanjskog rješenja SIZ MIO, kojim se odbija njegov zahtjev za priznanje prava na doplatak za tuđu pomoć i njegu, ne može ići na njegovu štetu u smislu da mu se naknada ove štete ne prizna ili smanji. Ulaganje žalbe protiv rješenja kojim je u postupku kod nadležnog SIZ-a odbijen tužiteljev zahtjev za priznanje prava na doplatak za tuđu pomoć i njegu predstavljalo bi razumnu mjeru koju je tužitelj, u smislu citiranog pravila, bio dužan poduzeti, u slučaju kad bi ulaganje žalbe bilo objektivno opravdano, tj. kad bi tužitelj sa žalbom uspio. Drugim riječima, tužiteljev propust da protiv navedenog rješenja uloži žalbu mogao bi se kvalificirati kao propuštanje poduzimanja razumnih mjera za smanjenje štete onda kad bi tužitelj s tom žalbom uspio. Proizilazi, prema tome, da odluka o osnovanosti tužbenog zahtjeva ovisi o rješenju pitanja da li bi tužitelj, u pretpostavci da je žalbu uložio, s istom uspio."

(Vs RH, Rev. 260/87, od 25. 7. 1989. – Izbor odluka 1993. – 119/137)

http://www.advokat-prnjavorac.com

10. Postoji podijeljena odgovornost kada oštećenik koji štetu pretrpi vozeći se po vlastitoj želji u prikolici kamiona koji je do vrha bio napunjen sijenom jer se takva vožnja ne može smatrati normalnom odnosno bez rizika.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001, str. 26)

13. Kod podijeljene odgovornosti za štetu prouzrokovanu radnjom stručnog i nestručnog lica, po strožijim kriterijima se mjeri propust prvoga od propusta drugog.

Iz obrazloženja:

Tuženi je angažovao tužioca da mu pomogne priključiti električni vod iz kuće na javnu električnu mrežu. U obavljanju ovoga zadatka tužilac se po uputi tuženoga popeo na banderu visoku 8m radi spajanja električnih vodova, a tuženi je znao da je tužilac navodno nekvalifikovan za taj posao. Tužilac je na banderi izgubio ravnotežu, uhvatio se rukama za električni vod i pao na zemlju pretrpjevši usljed toga teške tjelesne povrede. Nižestepeni sudovi su zaključili da je pored tuženoga i tužilac djelimično doprinio nastanku štete (član 192. Zakona o obligacionim odnosima).

U reviziji se, međutim, osnovano prigovara da su prilikom donošenja pobijane presude nižestepeni sudovi propustili da utvrde odlučne činjenice, posebno činjenicu da tužilac nije bio kvalifikovan za obavljanje tog posla i ostale okolnosti u kojima je nastala šteta, uzimajući u obzir da je tuženi kvalifikovano lice i da je kao takav zaključio ugovor sa vlasnikom kuće za priključenje električnih vodova u kući sa javnom elektrodistributivnom mrežom.

Mora se različito prosuđivati postupanje jedne i druge strane s obzirom na stepen stručnosti za obavljanje konkretnog zadatka prilikom kojeg je tužilac povrijeđen. Njegova nepažnja, ukoliko je doista bio nekvalifikovan za taj posao, ne može se prosuđivati istim mjerilom kao i nepažnja tuženoga, koji je imao potrebnu kvalifikaciju za obavljanje takvog zadatka, pa je bio dužan postupati s povećanom pažnjom po pravilima struke i običajima - pažnja dobrog stručnjaka (član 18. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 498/90, od 27. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 58)

12. Nedovoljno obučeni radnik, koji samoinicijativno a bez nužde pristupi opasnom poslu, pri kome bude povrijeđen i zbog nestručnog rada, ne može zahtijevati naknadu štete u punom obimu.

Iz obrazloženja:

Tužilac je radio na radnom mjestu pomoćnog radnika, a povrijeđen je tako što je u odsustvu radnika koji je stručan i ovlašten za opravku specijalnih vozila, bez njegovog naloga, pristupio zamjeni gume na vozilu za vuču, marke TAM i pri nestručnom skidanju gume, poluga ga udarila po ruci, a čekić po glavi.

Polazeći od ovih utvrđenja, pravilnom primjenom materijalnog prava (odredba člana 192. Zakona o obligacionim odnosima) nižestepeni sudovi su zaključili da postoji doprinos tužioca u nastanku ove štete. Samoinicijativno preduzimanje vršenja opravke za koju nije stručno osposobljen, te skidanje gume sa vozila na nestručan način, imalo je za posljedicu povređivanja tužioca, pa je u konkretnom slučaju pravilno primijenjeno pravilo o podijeljenoj odgovornosti za prouzrokovanu štetu.

(Vs BiH, Rev. 674/90, od 20. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 59)

13. Omjer podijeljene odgovornosti za nastanak štetnog događaja uzima se u obzir i kod dosuđenja naknade štete zbog pogoršanja zdravstvenog stanja u svezi s istim štetnim događajem.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja navodimo:

"Pogrešno revident smatra da mu tuženici za dalju štetu odgovaraju u cijelosti, a ne u omjeru od 90%, jer da se radi o novoj šteti i da bi tužitelj u toj šteti mogao biti suodgovoran samo u slučaju da je pridonio pogoršanju bolesti (ne držeći se liječničkih uputa i sl.), a to zato što je pogoršanje zdravstvenog stanja tužitelja u uzročnoj vezi s ozljedama koje je tužitelj zadobio u štetnom događaju iz kojeg je šteta proizašla. Kad tužitelj ne prigovara svom doprinosu štetnom dogašaju od 10%, onda pogrešno smatra da su tuženici u cijelosti odgovorni za štetu, a ne u omjeru od 90%. Dakle, revident neosnovano ističe da su niži sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo odlučujući o odgovornosti tuženika za štetu tužitelju."

(Vs RH, Rev. 1169/94, od 8. 1. 1998. – Izbor odluka 1/1998 – 46/83)

14. Presudom kojom se usvaja prigovor podijeljene odgovornosti mora se kvantitativno utvrditi učešće stranaka u prouzrokovanju štete da bi se srazmjerno tome snizila naknada.

Iz obrazloženja:

Pravosnažnom presudom u krivičnom postupku tuženi je proglašen krivim zbog toga što je tuženome zadao teške tjelesne povrede. Utvrđen je intenzitet i trajanje fizičkih bolova kao i stepen unakaženosti tužioca. Tužiocu je dosuđena naknada neimovinske štete za oba vida oštećenja u nižem iznosu zbog toga što je po shvatanju suda doprinio nastanku štete vrijeđajući tuženoga.

Prema odredbi člana 192. Zakona o obligacionim odnosima oštećeni koji je doprinio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila ima pravo na srazmjerno smanjenu naknadu štete. Nižestepeni sudovi nisu utvrđivali u kojoj srazmjeri je tužilac doprinio nastanku štete (izraženo u procentu ili u razlomku) da se zbog toga ne može ocijeniti da li je tužiocu dosuđena adekvatna naknada što čini pobijanu presudu nerazumljivom a to je bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku.

(Vs BiH, Rev. 429/90, od 5. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 65)

15. Oštećenik je većim dijelom pridonio nastanku štete kada je noću pijan legao na srednji dio ceste, u tamnoj odjeći pa time uzrokovao da vozilo naleti na njega.

Iz obrazloženja:

"Između stranaka nije sporno da se prometna nesreća sati dogodila na način da je drugotuženi upravljajući osobnim automobilom zahvatio tužitelja koji je ležao na srednjem prometnom traku južnog kolnika, kojom prilikom je tužitelj zadobio teške tjelesne ozljede. Utvrđeno je da je tužitelj bio u pijanom stanju (2,45 alkohola u krvi), da je ležao na srednjem dijelu navedene ceste, u tamnoj odjeći, a da je drugotuženi vozio nešto većom brzinom od dozvoljene (naletna brzina iznosila je 62,5 km/sat, a na početku traga kočenja 70 km/sat), te da je po mišljenju vještaka nalet bio neizbježiv za sve brzine veće od 61-62 km/sat. Kraj tako utvrđenoga činjeničnog stanja ne mogu se prihvatiti navodi iz revizije da je odlučno samo da je drugotuženi pri dozvoljenoj brzini mogao izbjeći nalet na tužitelja jer mu okolnosti vožnje nisu nalagale smanjenu brzinu, nije mogao ni očekivati da će na takvoj vrsti ceste koja ne prolazi direktno kroz naseljeno mjesto ležati čovjek; kada je Vidjeti:o zapreku na putu, započeo je kočiti i s obzirom na situaciju nije mogao izbjeći nalet na tužitelja. Stoga i po ocjeni ovoga revizijskog suda nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili odredbu članka 192. Zakona o obveznim odnosima kada su utvrdili odgovornosti tužitelja za spornu štetu u visini od 2/3 dijela, budući da je njegovo ponašanje bilo glavni uzrok što je došlo do štetnog događaja."

(Vs RH, Rev. 830/92, od 17. 6. 1992. – Izbor odluka 1994 – 107/164)

http://www.advokat-prnjavorac.com

16. Ne može se smatrati da je oštećeni doprinio nastanku štete i u najmanjem obimu time što nije, suočen sa iznenadnim prelaskom vozila štetnika na njegovu kolovoznu traku, brzo reagovao i svoje vozilo pomjerio bliže desnoj ivici kolovoza, čime bi saobraćajna nezgoda bila izbjegnuta.

Iz obrazloženja:

Tužilac je kretao svojom desnom stranom na kojoj strani je i došlo do udesa. Osiguranik tuženog je vozio u alkoholisanom stanju, vršeći preticanje prelaskom na lijevu stranu kolovoza, u trenutku kada se tom stranom kolovoza, iz suprotnog smjera, kretalo drugo vozilo koje je mogao na vrijeme uočiti. Do saobraćajnog udesa uopšte ne bi došlo da je osiguranik tuženog upravljao vozilom na način kojim se ne ugrožava javni saobraćaj, odnosno da je iole pažljivo vozio, pa propuštanje eventualne mogućnosti tužioca da sklanjanjem vozila krajnje desno izbjegne sudar, ne može se smatrati ni minimalnim dopinosom saobraćajnoj nezgodi. Od tužioca se nije moglo opravdano očekivati da predVidjeti: krajnje nepropisnu vožnju osiguranika tuženog, te da reaguje na način kako bi se izbjegle štetne posljedice takve vožnje.

(Vs BiH, Pž. 830/90, od 13. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 60)

17. Postoji podijeljena odgovornost za štetu prouzrokovanu oštećenjem motornog vozila na klizavoj putnoj površini ako vožnja nije bila prilagođena uslovima puta i saobraćaja.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je vozač motornog vozila doprinio prouzrokovanju štete neprilagođenom brzinom (većom od 80 km/h) zbog čega je na klizavoj putnoj površini izgubio kontrolu nad vozilom. Postoji, dakle, podijeljena odgovornost između tuženoga SIZ-a za puteve koji je propustio da preduzme mjere radi bezbjednosti saobraćaja (uklanjanja ili neutralisanja ulja sa putne površine koje se izlijevalo iz kamiona drugih korisnika puta) i vozača oštećenog automobila koji je vozio neprilagođenom brzinom (član 192. Zakona o obligacionim odnosima), pa se naknada štete smanjuje srazmjerno doprinosu vozača.

(Vs BiH, Rev. 501/90, od 24. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 59)

18. Kad za štetni događaj postoji solidarna odgovornost vozača motornih vozila, a ujedno i suodgovornost oštećenika jer je pristao na vožnju s vozačem bez vozačkog ispita, njegov se doprinos uzima u obzir u odnosu prema cjelokupnoj šteti, a ne samo prema onom djelu štete za koji postoji odgovornost vozača vozila u kojemu se oštećenik vozio.

(Vs H, Rev. 2041/82 od 26. 5. 1983. – Psp 24 - 79)

19. Vojnik koji je u odsustvu starješine samoinicijativno preduzeo potrebnu radnu operaciju u okviru radnog zadatka nije doprinio prouzrokovanju štete, samo zbog toga što nije imao izričito naređenje da izvede tu radnju.

(Vs BiH, Rev. 331/88, od 23. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 124)

20. Činjenica da je tuženik znao za tužiteljevu smanjenu toleranciju na alkohol i da je sklon abnormalnom ponašanju u alkoholiziranom stanju može utjecati na odluku o (ne)postojanju podijeljene odgovornosti.

(Vs H, Rev. 2801/87, od 27. 3. 1988. – Informator, 3700)

21. Naknada štete prouzrokovana napadom medvjeda na stoku, na području lovišta, smanjuje se srazmjerno propustima vlasnika stoke koji nije preduzeo uobičajene mjere zaštite ako se takvim mjerama, prema okolnostima slučaja, šteta mogla spriječiti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su obavezali prvotuženu SRBiH da tužiteljici plati 70% od punog obima štete prouzrokovane uginućem tužiteljičinog vola, jer su utvrdili da je šteta pričinjena od medvjeda i da je stoga prvotužena odgovorna za navedeni obim štete u skladu sa odredbama člana 58. stav 2. Zakona o lovstvu ("Službeni list SR BiH", broj 7/77).

Međutim, nižestepeni sudovi su ispustili iz vida da je odredbom člana 55. stav 2. Zakona o lovstvu predviđena i obaveza vlasnika usmrćene životinje na području na kome je ustanovljeno lovište da na zemljištu na kome stoka prebiva sa svoje strane preduzima uobičajene mjere za sprečavanje štete, kao što je nadzor čobana i sl.

(Vs BiH, Rev. 4.58/88, od 14. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 137)

22. Postoji podijeljena odgovornost za štetu, kada je oštećeno dijete od trinaest godina neoprezno zakoračilo sa perona u vagon željeznice tužene koja se u tom času pokrenula usljed čega je oštećeni pretrpio tjelesne povrede.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica, dijete od trinaest godina prilikom obilaska Postojinske jame, a u želji da uđe u voz dok je još stajao, zakoračila je jednom nogom sa perona u vagon, pa kako je u tom momentu voz krenuo, to je izazvalo njen pad i povređivanje. Nižestepeni sudovi su, ocjenjujući propuste tužene i tužiteljice u kritičnom trenutku, zaključili da je tužena u pretežnoj mjeri odgovorna za nastalu štetu, a da je tužiteljičin doprinos, koji se sastojao u nepažljivom ulasku u vagon, bio neznatan, pa su omjer podijeljene odgovornosti utvrdili sa 90% na strani tužene i 10% na strani tužiteljice. Nesrazmjerno je veća nepažnja osiguranika tužene nego tužiteljice (čl. 192. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 52/88, od 16. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 75)

23. Oštećeni saputnik koji je pristao da se vozi sa pijanim vozačem prihvatio je rizik i time doprinio prouzrokovanju štete pa se naknada štete smanjuje srazmjerno njegovom doprinosu.

Iz obrazloženja:

Pravilno ocjenjuje drugostepeni sud da su i tužioci u čijem je prisustvu vozač pio, koji su pristali da sjednu u vozilo kojim je on upravljao, doprinijeli nastanku štete u smislu člana 177. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, pa im pripada pravo na srazmjerno smanjenu naknadu štete (član 192. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Njihov doprinos drugosteni sud je pravilno ocijenio sa 30% sve i ako o stepenu alkoholisanosti vozača nisu mogli zaključiti na osnovu njegovog ponašanja dok su se još nalazili u kafiću. Tužioci da su postupali sa prosječnom pažnjom, mogli su i morali znati, kako to pravilno zaključuje i drugostepeni sud, da se sjedajući u automobil sa alkohaliziranim vozačem izlažu opasnosti. Takvo ponašanje tužilaca, odnosno njihov pristanak da ih vozi vozač u takvom stanju je u uzročnoj vezi, sa njihovim povređivanjem i štetom koju trpe, pa zbog toga i postoji njihov doprinos nastanku te štete.

(Vs BiH, Rev. 673/88, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 127)

24. Bračni drug i dijete vozača koji s njim žive u zajedničkom domaćinstvu, a koji su pretrpjeli štetu povređivanjem u sudaru sa drugim motornim vozilom, imaju pravo na naknadu štete po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika drugog vozila samo u obimu u kome je vozač tog vozila doprinio prouzrokovanju štete.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima presuda nižestepenih sudova proizilazi da su tužioci povrijeđeni u sudaru dva motorna vozila. U udesu je učestvovalo vozilo čiji je vlasnik bio osiguran od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima kod tuženog.

Tužilac koji je upravljao svojim motornim vozilom, takođe je doprinio nastanku štetnog događaja sa 15%. U tom vozilu povrijeđene su i tužiteljice, koje su njegov bračni drug i mldb. kćerka.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su od utvrđenog iznosa novčane naknade štete koju trpe tužiteljice, dosudili ovim 85%. Ovo zbog toga što se prema odredbi člana 44. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica obavezno osiguravaju vlasnici motornih vozila od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima, a prema odredbi člana 57. stav 1. istog zakonskog propisa, oštećeno lice ima pravo da odštetni zahtjev istakne neposredno prema zajednici osiguranja. Prema odredbi člana 45. tač. 2. i 3. Zakona o osiguranju imovine i lica SRBiH ne smatraju se trećim licima i nemaju pravo na naknadu štete bračni drug i djeca lica čija je odgovornost za štetu pokrivena obaveznim osiguranjem, ako u vrijeme nastanka nepovoljnog događaja koji je prouzrokovao štetu, sa njim žive u zajedničkom domaćinstvu. Prema tome, tužiteljice kao bračni drug i dijete lica koje je upravljalo vozilom i doprinio štetnom događaju sa 15% imaju pravo na naknadu štete po osnovu obaveznog osiguranja drugog vozila samo u procentu za koja je vozač drugog vozila odgovoran za nastali saobraćajni udes, a to je 85%, koliko je ovim tužiteljicama i dosuđeno od punog obima štete.

(Vs BiH, Rev. 18/89, od 21. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 145)

25. Nema doprinosa oštećenog u prouzrokovanju štete u slučaju kada je štetnik bez opravdanog povoda izazvao verbalni sukob, da bi ga nakon kraćeg prekida i fizički napao.

(Vs BiH, Rev. 567/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 44)

26. Oštećeni nije ni djelimično doprinio nastanku štete prouzrokovane fizičkim napadom štetnika, time što ga je vrijeđao u verbalnom sukobu na par dana prije napada.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primjenili materijalno pravne propise iz člana 154. i 192. Zakona o obligacionim odnosima kada su zaključili da je neosnovan prigovor tuženog o podijeljenoj odgovornosti i da je tuženi isključivo odgovoran za štetu koju je tužiocu nanio, jer i po ocjeni ovog revizijskog suda nedostaje potrebni vremenski kontinuitet između verbalnog sukoba koji se među strankama desio na sedam dana prije štetnog događaja da bi se taj sukob mogao dovesti u uzročnu vezu sa štetnom radnjom tuženog kritičnog dana; a same neposredne okolnosti štetnog događaja ukazuju na to da tužilac ni u najmanjoj mjeri nije doprinio svom povređivanju (napadnut je iznenada sa leđa unaprijed pripremljenom sjekirom od strane tuženog).

(Vs BiH, Rev. 494/89, od 30. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 49)

27. Ne može se smanjiti obaveza na naknadu štete koju je vlasniku auto-cisterne prouzrokovao radnik štetnika nepravilnim radom, zbog činjenice da pretakanju goriva nije prisustvovao vozač, iako je njegovo prisustvo bilo obavezno po internim pravilima štetnika.

Iz obrazložemja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je radnik tužene proglašen krivim što je vršio pretakanje bitumena iz autocisterne i priključnog vozila u rezervoar kotlovnice

http://www.advokat-prnjavorac.com

pomoću priključnih cijevi i pri tome upaljenim plamenikom grijao ventil na auto-cisterni, na kojoj je bilo priključeno crijevo, te kako upaljeni plamenik prikopčan neposredno na plinsku bocu ostavio bez nadzora i otišao u stražarsku kućicu, zbog čega je došlo do eksplozije plinske boce i požara, koji je zahvatio auto-cisternu vlasništvo tužioca i na istom prouzrokovao štetu.

Polazeći od navedenog utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo (član 170. Zakona o obligacionim odnosima) kada su tuženog obavezali da tužitelju naknadi štetu, a odbili prigovor podijeljene odgovornosti (član 192. Zakona o obligacionim odnosima). Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da tužitelj svojim ponašanjem nije doprinio prouzrokovanju štete, jer okolnost da je radnik tužene pretakanje bitumena vršio u odsutnosti vozača - tužioca, sama za sebe ne ukazuje na propust tužioca, nego radnika tužene i pod pretpostavkom da su tačni navodi tužene, da je njenim internim propisima bilo predviđeno da je vozač obavezan prisustvovati vršenju pretakanja bitumena, odnosno da radnik tužene ovaj posao ne smije obavljati bez prisustva vozača.

(Vs BiH, Rev. 263/90, od 27. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 50)

28. Nema podijeljene odgovornosti kada je štetnik izvjesno vrijeme nakon verbalnog spora sa oštećenim ovoga sačekao na izlasku iz gostionice i fizičkim napadom nanio mu tjelesne povrede.

Iz obrazloženja:

Prema činjeničnim utvrđenjima iz nižestepenih presuda koje se odnose na okolnosti štetnog događaja, tužilac je zaista kritične večeri u gostionici inicirao verbali konflikt s tuženim time što je tuženog i njegovo društvo bezrazložno ometao u pjevanju, pa je tuženi zbog toga prišao tužiočevom stolu i nakon prepirke naredio mu da napusti gostionicu, što je ovaj i učinio, ali je time, i po ocjeni ovog revizijskog suda, prestao sukob između stranaka koji je mogao kod tuženog izazvati opravdani revolt i dovesti ovoga u afektivno stanje. Kako je tuženi, prema daljim činjeničnim utvrđenjima nižestepenih presuda, tek nakon ovoga, a po proteku određenog vremenskog intervala, izašao iz gostionice, te sačekao tužioca i nanio mu tjelesne povrede, to je potpuno izostao vremenski kontinuitet između opisanog ponašanja tužioca i deliktne radnje tuženog, zbog čega se izazivanje verbalnog sukoba od strane tužioca pod takvim okolnostima ne može dovesti u pravno-relevantnu uzročnu vezu sa kasnijim prouzrokovanjem štete od strane tuženog.

Zbog toga su nižestepi sudovi pravilno primijenili propise iz člana 154. stav 1. i člana 192. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, kada su odbili prigovor tuženog o podijeljenoj odgovornosti i obavezali ga da tužiocu naknadi puni obim štete koju trpi.

(Vs BiH, Rev. 148/87, od 10. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 76)

29. Ne postoje razlozi za podijeljenu odgovornost za štetu prouzrokovanu zaplijenom sredstava rada suprotno zakonu samo zbog toga što je oštećeni dao povod za pokretanje izvršnog postupka.

Iz obrazloženja:

Šteta zbog koje tužilac traži naknadu u ovoj parnici nastala je otuda što je radnik suda u postupku provođenja izvršenja radi naplate novčane tražbine zaplijenio teretno vozilo koje tužiocu kao autoprevozniku predstavlja sredstvo rada i koje je, u smislu člana 71. stav 1. tač. 4. Zakona o izvršnom postupku, izuzeto od izvršenja, usljed čega tužilac nije bio u mogućnosti da obavlja prevozničku djelatnost.

Okolnost što tužilac kao dužnik nije platio iznos na ime oduzete imovinske koristi je bio osnov da se protiv njega pokrene izvršni postupak, ali ne i razlog koji bi bio u relevantnoj uzročnoj vezi sa nepravilnim postupanjem ovlaštenog radnika suda

http://www.advokat-prnjavorac.com

da pri provođenju izvršenja izvrši popis i oduzimanje stvari koja je po samom zakonu u konkretnom slučaju trebala da bude izuzeta od izvršenja. Prema tome nisu postojali razlozi za prihvatanje prigovora podijeIjene odgovornosti (član 192. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 211/88, od 16. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 1/89 – 65)

30. Naknada štete zbog izgubljenog izdržavanja po pravilima o podijeljenoj odgovornosti umanjuje se od iznosa koji predstavlja razliku između iznosa što bi oštećeni primao od poginulog davaoca izdržavanja i porodične penzije.

Iz obrazloženja:

Površno gledano gledište tuženog je na liniji principa izraženog u članu 190. Zakona o obligacionim odnosima, koji predviđa da se kod naknađivanja štete oštećenikova materijalna situacija dovede u stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje. Međutim, zbog činjenice da bi malodobni tužilac, po propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju ostvario pravo na porodičnu penziju, bez obzira što je njegov otac doprinio prouzrokovanju saobraćajne nezgode u kojoj je poginuo, ne bi bilo u skladu sa zakonom da se ukupna šteta umanjuje zbog podijeljene odgovornosti, nego samo razlika koja se dobiva po odbitku iznosa koji je primljen po osnovu penzije, kako su to učinili i nižestepeni sudovi.

(Vs BiH, Rev. 290/87, od 17. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 46)

31. Samoupravna interesna zajednica koja upravlja putem može zahtijevati pozivom na podijeljenu odgovornost, umanjenje obaveze naknade štete prouzrokovane vozaču vojnog vozila koji je prebrzo vozio na zaleđenom kolovozu. iako je on postupao po naređenju pretpostavljenog. U ovakvom slučaju nisu ispunjeni uslovi za solidarnu odgovornost države i SIZ-a koji upravlja putem.

(Vs BiH, Rev. 68/90, od 23. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 61)

32. Zajednica za puteve odgovara za štetu prouzrokovanu naletom motornog vozila na kamen koji se odronio sa kosine pored puta kojim zajednica upravlja, jer je propustila da postavljanjem zaštitne mreže na kosini, ovakav događaj spriječi.

Oštećeni vlasnik vozila ima pravo samo na naknadu dijela štete, ako je mogao izbjeći udar da je vožnju prilagodio uslovima puta i vremenskim uslovima.

(Vs BiH, Rev. 297/86, od 10. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 46)

33. Opravdano je smanjiti naknadu štete koju trpi zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja isplatom invalidske penzije ako je njen osiguranik pristao na vožnju u putničkom automobilu kojim upravlja pijani vozač.

Iz obrazloženja:

Tuženi tvrdi da je osiguranik tužioca doprinio prouzrokovanju štete na taj način što je zajedno sa osiguranikom tuženog konzumirao alkohol u kafani prije vožnje, tako da je stepen alkoholiziranosti osiguranika tuženog iznosio 1,93 promila. Time što je osiguranik tužioca nakon konzumiranja alkohola sa osiguranikom tuženog, pristao da ga osguranik tuženog poveze doprinio je prouzrokovanju štete.

Prvostepeni sud je ovaj prigovor odbio pošto je utvrdio da je osiguranik tuženog proglašen krivim i kažnjen zbog vožnje u alkoholiziranom stanju, radi koje je i prouzrokovao saobaraćajnu nezgodu 28. 9. 1981. godine, u kojoj je povrijeđen osiguranik tužioca, koji je bio putnik u vozilu kojim je upravljao osiguranik tuženog. Mora se, međutim, smatrati da je doprinijelo nastanku štete koju je samo pretrpjelo i lice kome je bilo poznato da je vozač konzumirao alkohol prije vožnje, a prihvatio da se vozi u motornom vozilu kojim pijano lice upravlja, pa ima uslova za smanjenje naknade štete primjenom odredbe člana 192. Zakona o obligacionim odnosima. U smi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

slu člana 177. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, do djelimičnog oslobađanja odgovornosti imaoca opasne stvari, za koga odgovara tuženi, dolazi i kada je oštećeni djelimično doprinio nastanku štete, pa se i objektivna odgovornost vlasnika vozila, a preko njega tuženog, kao njegovog osiguravača, umanjuje zbog doprinosa osiguranika tužioca nastanku štete.

Zbog specifičnih odnosa između stranaka i njihovih osiguranika, opravdano je naknadu štete koju od trećeg lica zahtijevaju zajednice penzijskog invalidskog osiguranja umanjivati zbog doprinosa nastanku štete njihovih osiguranika.

(Vs BiH, Pž. 340/87, od 19. 2. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 47)

34. U parnici radi naknade štete imaocima vozila prouzrokovane sudarom motornih vozila, u slučaju obostrane krivnje vozača, sudi se po odredbama o podijeljenoj odgovornosti.

Iz obrazloženja:

Na osnovu rezultata dokaznog postupka nižestepeni sudovi su utvdili da je do saobraćajnog udesa u kojem je oštećeno tužiteljevo motorno vozilo došlo zbog propusta osiguranika tužioca i osiguranika tuženog. Propust osiguranika tuženog je u tome što je svojim teretnim vozilom protivno odredbi člana 58. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima zaobilazio vozilo ispred sebe, kada mu se na udaljenosti od 177 m približavalo putničko vozilo osiguranika tužioca. Propust osiguranika tužioca je u tome što, protivno odredbi člana 45. stav 1. navedenog zakona, nije na vrijeme preduzeo kočenje i po potrebi zaustavljanje vozila i na taj način izbjegao sudar, iako je za to imao mogućnost s obzirom da je mogao vidjeti uključen lijevi žmigavac na teretnom vozilu osiguranika tuženog i skretanje tog vozila sa desne na lijevu kolovoznu traku, te s obzirom na vrijeme od najmanje 3 sek. koje je bilo potrebno da vozilo osiguranika tuženoga pređe sa desne na lijevu kolovoznu traku.

Imajući u vidu utvrđene propuste osiguranika tužioca nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbe člana 178. stav 2. i čl. 192. Zakona o obligacianim odnosima, kada su ocijenili da je osiguranik tužitelja doprinio nastanku štete u procentu od 40%

(Vs BiH, Rev. 176/87, od 17. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 75)

35. Organizacija udruženog rada odgovara za štetu, ako rad na visini koji je i inače opasan, ne organizuje tako da obezbijedi potpunu sigurnost radnika.

Povrijeđeni radnik nije ni djelimično doprinio prouzrokovanju štete time što nije odbio da obavlja posao na koji je raspoređen ako opasnost za radnika njegovih kvalifikacija nije bila očigledna.

(Vs BiH, Pž. 472/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 36)

36. Korištenje saobraćajnice na obilježenom pješačkom prelazu, koji nije snabdjeven svjetlosnim saobraćajnim znakovima za pješake, zahtijeva uzajamno prilagođavanje kretanja pješaka i vozača motornog vozila, pa se prema propustima jednog ili drugog sudi po pravilima o odgovornosti ili podijeljene odgovornosti za štetu.

(Vs BiH, Rev. 221/87, od 11. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 74)

37. Postoji podijeljena odgovornost za štetu kada je oštećena pružala otpor ovlašćenom radniku unutrašnjih poslova prilikom preduzimanja radnji na uspostavljanju javnog reda i mira, tako što mu je upućivala pogrde i psovke i na njega prijeteći zamahivala letvom, pa joj je on, upotrebom gumene palice, nanio lake tjelesne povrede postupajući neprimjereno fizičkoj snazi oštećene, čime je prekoračio granice službenog ovlašćenja.

(Vs BiH, Pž. 91/86, od 15. 5. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 13)

http://www.advokat-prnjavorac.com

38. Postoji podijeljena odgovornost za štetu koju je pretrpio biciklista upadom u nezaštićeni kanalizacioni šaht na pješačkoj stazi, koji je mogao izbjeći da se kretao po stazi određenoj za bicikliste.

Iz obrazloženja:

Propust drugotužene komunalne organizacije sastoji se u tome što nije obezbijedila šaht kanalizacije (postavljanje poklopca) ili na drugi odgovarajući način, s obzirom da se otvor nalazi na operativnom dijelu kolovoza gradske saobraćajnice namjenjene za kretanje pješaka. S druge strane postoji propust tužioca, oštećenog koji se kretao pješačkom stazom umjesto stazom određenom za bicikliste protivno odredbi člana 40. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima.

(Vs BiH, Rev. 648/89, od 18. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 73)

39. Nije isključena odgovornost izvođača molerskih radova za štetu vlasniku lustera, koji su njegovi radnici u toku molovanja stana skinuli sa plafona i usljed nepažnje razbili na podu, i u slučaju ako bi se utvrdilo da imalac stana nije postupao s pažnjom koja se očekuje u takvim okolnostima od čovjeka prosječnih sposobnosti, već bi to bio razlog samo za smanjenje naknade štete.

(Vs BiH, Gvl. 31/87, od 22. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 39)

40. Kada postoji podijeljena odgovornost za štetu prouzrokovanu oštećenjem stvari, može se dosuditi samo novčana naknada štete u visini potrebnih troškova popravke, srazmjerno obimu podijeljene odgovornosti.

U ovakvom slučaju nije moguća naknada štete uspostavljanjem prijašnjeg stanja (obavezivanje štetnika da o svom trošku popravi oštećenu stvar) jer se kod takvog oblika naknade štete ne može uspješno primijeniti princip podijeljene odgovornosti za štetu.

(Vs BiH, Rev. 297/85, od 11. 7. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 18)

41. Ako je oštećeni postupao protivno propisima odnosno nepravilno i tako djelimično doprinio prouzrokovanju štete, primjeniće se pravila o podijeljenoj odgovornosti, pa i kada štetnik odgovara po principu objektivne odgovornosti, pa i kada je radnja oštećenog bila predVidjeti:va i otklonjiva.

Iz obrazloženja:

"Neuzimanje u obzir skrivljenog ponašanja oštećenog u prouzrokovanju štete za koju štetnik odgovara po principu objektivne odgovornosti, samo zato što za štetnika radnja oštećenog nije bila nepredVidjeti:va i neotklonjiva, ne bi bilo u skladu sa odredbama članova 192. stav 1. i 205. ZOO, po kojima oštećenik koji je pridonio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila, ima pravo samo na srazmjerno umanjenu naknadu, ne izuzimajući pri tom slučaj kada štetnik odgovara po principu objektivne odgovornosti".

(Vs BiH, Rev. 182/85, od 16. 5. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 17)

42. Pravomoćna krivična presuda veže parnični sud samo u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinioca, pa nema prepreke da se bez obzira na utvrđenja u krivičnoj presudi u parničnom postupku utvrđuju i ocjenjuju činjenice relevantne za odlučivanje o prigovoru podijeljene odgovornosti.

Iz obrazloženja:

Odlučujući o prigovoru podijeljene odgovornosti prvostepeni sud je utvrdio da su navedenog dana, tužiteljeve ovce prešle na tuženikovo imanje koje nije bilo ograđeno. Kada je tuženi potjerao ovce, tužitelj je obzirom da ne čuje dobro (star je

http://www.advokat-prnjavorac.com

86 godina) pošao tuženom u susret u namjeri da s njim razgovara. Tuženi ga je počeo vrijeđati i štapom udarati nanijevši mu opisane povrede.

S obzirom na navedene pravno relevantne okolnosti događaja nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbu čl. 192. Zakona o obligacionim odnosima, kada su odbili prigovor podijeljene odgovornosti, jer tužitelj svojim ponašanjem nije doprinio nastanku štete.

U krivičnoj presudi je navedeno da je između oštećenog i okrivljenog moralo doći do verbalnog sukoba, a to ne znači da je tužitelj doprinio nastanku sukoba. Uostalom takvo utvrđenje ne bi vezalo parnični sud, jer krivična presuda vezuje parnični sud samo u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti i ne isključuje mogućnost da parnični sud utvrdi da li je i tužilac kriv za štetu nastalu krivičnim djelom (član 12. stav. 3. Zakona o parničnom postupku).

(Vs BiH, Rev. 177/88, od 19. 1. 1989. - Bilten Vs BiH 1/89 – 101)

43. Činjenica što je tuženi koji je oštetio motorno vozilo tužiteljice u saobraćaju, da bi došao do vozila obio garažu zajedno sa sinom tužiteljice, nije razlog za umanjenje iznosa naknade štete po pravilima o podijeljenoj odgovornosti jer ta okolnost nije pravno-relevantni uzrok štete.

Iz obrazloženja:

Prema činjeničnim utvrđenjima sadržanim u nižestepenim presudama slijedi da je tuženi 13. avgusta 1983. godine bez znanja i saglasnosti tužiteljice, zajedno sa njenim sinom nasilno otvorio njenu garažu i uzeo rezervne ključeve, a budući je u društvu jedini posjedovao vozačku dozvolu, u namjeri da se provoza upravljao je motornim vozilom tužiteljice, te izazvao saobraćajnu nezgodu u kojoj je tužiteljičino vozilo oštećeno.

Okolnost što je prilikom nasilnog otvaranja garaže i uzimanja ključeva od tužiteljičinih kola, tuženi djelovao skupa sa tužiteljičinim sinom s obzirom na utvrđenu činjenicu da je tuženi isključivo kriv za nastalu štetu, nema značaja za presuđenje u ovom sporu. Nižestepeni sudovi su utvrdili da je šteta pričinjena prilikom vožnje i da je u kritičnom trenutku tužiteljičinim motornim vozilom upravljao tuženi, pa je otuda on i odgovoran za štetu, budući da je prema utvrđenju nižestepenih sudova, štetni događaj izazvan isključivom krivicom tuženog.

(Vs BiH, Rev. 133/87, od 12. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 37)

44. Kada se izvode radovi na popravku plinske gradske mreže na području grada gdje se mogu očekivati i drugi različiti vodovi u podzemlju, iako za obavljanje tih radova nije potrebna građevna dozvola, investitor je prije izvođenja radova bio dužan pribaviti suglasnost iz čl. 44. Zakona o telekomunikacijama jer u protivnom kada prilikom izvođenja svojih radova dođe do oštećenja telefonskih vodova odgovara za štetu.

(Žs Koprivnica, Gž. 575/99 8. 3. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 54)

http://www.advokat-prnjavorac.com

III - POSEBNO O NAKNADI MATERIJALNE ŠTETE U SLUČAJU SMRTI, TJELESNE POVREDE I OŠTEĆENJA ZDRAVLJA

Izgubljena zarada i troškovi liječenja i sahrane

Član 193.

(1) Ko prouzrokuje nečiju smrt dužan je naknaditi uobičajene troškove njegove sahrane.

(2) On je dužan naknaditi i troškove njegovog liječenja od zadobijenih povreda i druge potrebne troškove u vezi sa liječenjem, kao i zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad.

---

1. Na osnovu člana 193. Zakona o obligacionim odnosima štetnik je dužan naknaditi uobičajene troškove sahrane a to se odnosi na primjerene izdatke vezane za vjerske ili druge uobičajene pogrebne obrede na sam dan sahrane kao i troškove uobičajene za sedminu, četrdesetinu i pola godine.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/1999, str. 28. Ima i suprotnih stavova. – op. a)

2. Ne smatraju se uobičajenim troškovima sahrane troškovi povodom vjerskih pomena nakon sahrane i štetnik nije dužan da ih naknadi.

Štetnik je dužan da naknadi samo primjerene izdatke vezane za vjerski ili drugi uobičajeni pogrebni obred na sam dan sahrane.

(Vs BiH, Rev. 119/85, od 11. 4. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 18)

3. Troškovi održavanja groba kao što su troškovi vezani za sađenje i održavanje cvijeća, za pranje nadgrobnog spomenika, za polaganje cvijeća i svijeća, za godišnje pomene, nisu uobičajeni troškovi sahrane i za ove izdatke nije predviđena naknada. U pitanju su izdaci nakon sahrane, dakle buduća šteta za koju nije predviđena naknada (osim naknada za podgrobni spomenik ako oštećeni učini vjerovatnim da će podići nadgrobni spomenik).

(Vs RS, Rev. 53/93, od 27. 7. 1993. - Bilten 1/1999 – 86)

4. Troškovi održavanja groba dok traje pijetet srodnika prema umrlome spadaju u uobičajene troškove sahrane.

Iz obrazloženja:

Nižestepene odluke su u dijelu kojim je odbijen zahtjev za naknadu troškova održavanja groba zasnovane na pogrešnoj primjeni odredbe člana 193. Zakona o obligacionim odnosima. Sudska praksa priznaje oštećenom srodniku poginulog pravo na naknadu onih materijalnih izdataka vezanih za njegovu smrt, koji se po svojoj sadržini mogu opredijeliti kao troškovi sahrane u širem smislu. Troškovima sahrane u širem smislu smatraju se izdaci za uređenje i održavanje groba, koji su relativno vremenski blisko vezani za momenat smrti poginulog srodnika, sve dok traje pijetet oštećenog prema pokojniku. Visina ovog vida štete se određuje u onom obimu u kojem se može obezbijediti uredno održavanje groba prema okolnostima koje su uobičajene u mjestu sahrane poginulog srodnika.

(Vs BiH, Rev. 564/86, od 11. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 46)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Opravdanost troškova za jelo i piće sudionika pogreba procjenjuje se prema običajima mjesta gdje su ti izdaci učinjeni, a ne prema običajima sredine podrijetla pokojnika ili nekoga drugog kruga ljudi.

Iz obrazloženja:

"Temeljem odredbe čl. 193. Zakona o obveznim odnosima propisano je da onaj tko uzrokuje nečiju smrt dužan je nadoknaditi uobičajene troškove njegova pogreba. U troškove pogreba prema sudskoj praksi ubrajaju se i troškovi za jelo i piće sudionika pogreba u skladu s mjesnim običajima. Da bi osoba koja odgovara za nečiju smrt bila u obvezi nadoknaditi i ove troškove potrebno je utvrditi da je uobičajena norma obvezivala tužiteljicu da učini određene izdatke. Pri tome upravo običaji mjesta gdje je pokojnik živio i gdje je pokopan, dakle, običaji u mjestu pogreba relevantni su za zaključak o tome je li čašćenje jelom i pićem sudionika pogreba uobičajeno. Oba suda utvrđuju da u gradu S., gdje je pokopan suprug tužiteljice, nije uobičajeno da se osobe koje su došle odati posljednju počast, odnosno izraziti sućut, nude jelom i pićem. Kraj takvoga činjeničnog stanja stvari (čl. 385. st. 3. ZPP) sudovi su s osnovom odbili tužbeni zahtjev, pri čemu i prigovori revizije o relevantnosti uobičajene norme sredine podrijetla pokojnika odnosno tužiteljice, odnosno običaja kruga ljudi (sredine) u kojoj su se kretali tužiteljica odnosno njezin suprug, s obzirom na izloženo pravno shvaćanje nisu mjerodavni."

(Vs RH, Rev. 1615/92, od 29. 10. 1992. – Izbor odluka 1994 – 130/193)

6. Troškovi podizanja nadgrobnog spomenika se ne umanjuju zbog toga što će se eventualno na isti spomenik upisati ime člana porodice koji bude kasnije sahranjen u isti grob.

Izdaci za nabavku odjeće žalosti kao i uobičajeni troškovi pogrebnog ceremonijala (uključujući i hranu i piće) neposredno vezani za sahranu smatraju se troškovima sahrane.

Iz obrazloženja:

Po odredbama Zakona o obligacionim odnosima (član 193. stav 1) ko prouzrokuje nečiju smrt dužan je naknaditi uobičajene troškove njegove sahrane. U ove troškove spadaju izdaci učinjeni radi postavljanja nadgrobnog spomenika umrlog prema mjesnim običajima, ali u te troškove ne ulaze troškovi izgradnje grobnice za ostale članove porodice (grobnica predstavlja unutrašnji podzemni dio koji se u nekim krajevima istovremeno gradi za sahranu svih članova porodice). Na dosuđenje visine naknade ne može, međutim imati uticaja okolnost što će se eventualno nakon izgradnje nadgrobnog spomenika u isto grobno mjesto naknadno sahraniti neko od srodnika poginulog, jer je ovaj izdatak uzrokovan isključivo smrću sina i brata tužioca. Štetnik je dužan da oštećenim naknadi troškove izgradnje nadgrobnog spomenika u obimu koji je potreban za njegovu izgradnju prema mjesnim običajima.

Naknada troškova za pribavijanje odjeće (crnine) koja je vanjska manifestacija izražavanja tuge zbog smrti bliskog sr odnika odnosno izraz poštovanja prema pokojniku, dosuđuje se u visini potrebnoj za nabavku crnine, koja zadovoljava najnužnije potrebe srodnika, koji na taj način manifestuju svoju tugu, za period uobičajen u mjestu sahrane. Oštećenom pripada i pravo na naknadu troškova pogrebnog ceremonijala u koji spadaju i izdaci za hranu i piće neposredno vezani za sahranu, u visini izdataka odgovarajućih mjesnim običajima.

(Vs BiH, Rev. 350/88, od 16. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 76)

7. Čak i ako je u mjestu gdje živi oštećenik uobičajeno da se u povodu smrti oca, odnosno supruga, nosi crnina doživotno, odnosno dulje vrijeme, osoba odgovorna za štetu dužna je izdatke za crninu naknaditi samo jedanput.

(Vs H, Gž. 1723/78, od 15. 2. 1978. – Psp 15 – 32)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. 1. Uobičajene troškove sahrane usmrćenog lica u smislu člana 193. Zakona o obligacionim odnosima, pored nužnih troškova, sačinjavaju i troškovi pogrebnog ceremonijala uključujući i druge uobičajene troškove vezane za sahranu, odjeće žalosti za njegovog bračnog druga i najbliže srodnike, kao i troškovi uređenja groba neposredno poslije sahranjivanja, troškovi održavanja groba koji se u skladu sa propisima plaćaju prilikom obezbjeđivanja grobnog mjesta i troškovi podizanja nadgrobnog spomenika.

2. Prilikom odlučivanja o zahtjevu za naknadu troškova sahrane sud će voditi računa da li su učinjeni troškovi u skladu je sa mjesnim običajima i dužnim pijetetom prema umrlom, te da li je visina tih troškova u granicama prosječnih troškova sahrane u mjestu sahranjivanja neće se dosuditi naknada troškova za onaj vid ceremonijala za koji se ocijeni da je protivan ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prinudnim propisima ili moralu socijalističkog samoupravnog društva ili da je učinjen u drugom cilju, a ne radi ispoljavanja dužnog pijeteta prema umrlom.

3. Naknada za nadgrobni spomenik može se dosuditi i kada tužilac učini vjerovatnim da će spomenik podići.

(Stav XL zajedničke sednice bivših vrhovnih sudova, Ohrid 23. i 24. 5. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 121)

9. Bez obzira na to što je tužitelju dosuđena samo polovica troškova za izgradnju grobnice s četiri grobna mjesta, u kojoj je ukopana njegova u prometnoj nesreći stradala supruga, tužitelju pripada pravo da potražuje ukupne troškove za kamenoklesarske radove i troškove za podizanje nadgrobnog spomenika, jer bi tužitelj takve troškove morao imati bez obzira na to je li riječ o grobnici s dva ili četiri grobna mjesta.

(Os Split, Gž. 1559/89, od 5. 10. 1989. – Psp 44 – 17)

10. U uobičajene troškove sahrane koji se naknađuju oštećenom ulaze i skromniji izdaci vezani za vjerski obred ili drugi uobičajeni ceremonijal pogreba prema mjesnim običajima, među njima i izdaci za posluženje jelom i pićem učesnika sahrane.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su navodi revizije da su nižestepene presude u dijelu kojim je odlučeno o naknadi troškova za jelo i piće učesnika sahrane zasnovane na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Sudska praksa u primjeni odredbe člana 193. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, priznaje oštećenom srodniku poginulog pravo na naknadu onih materijalnih izdataka vezanih za njegovu smrt koji se po svojoj sadržini mogu odrediti kao troškovi sahrane u širem smislu. Kao troškovi sahrane u širem smislu priznaju se samo skromniji izdaci vezani za vjerski obred ili drugi uobičajeni ceremonijal pogreba prema mjesnim običajima, pa tako i troškovi posluženja učesnika sahrane.

S obzirom na utvrđene činjenice da je u mjestu poginulog srodnika tužitelja uobičajeno posluženje učesnika sahrane, da troškovi posluženja učesnika sahrane iznose od …… do ……. dinara, te da su ovi troškovi tužitelja iznosili ……. dinara, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da tužiteljima pripada pravo na naknadu ovih troškova u navedenom iznosu.

(Vs BiH, Rev. 12/87, od 28. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 48)

11. Pravo na naknadu troškova nabavke crnine, koji ulaze u obične troškove sahrane, pripada samo onim licima koja po zakonu imaju pravo na naknadu za duševne bolove prouzrokovane smrću bliskog srodnika (član 201. st. 1., 2. i 4. Zakona o obligacionim odnosima).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 193. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, štetnik je dužan oštećenom naknaditi uobičajene troškove sahrane. U uobičajene troškove sahrane sudska praksa priznaje oštećenom srodniku poginulog pravo na naknadu onih materijalnih izdataka vezanih za njegovu smrt koji se mogu opredijeliti po svojoj sadržini kao troškovi u širem smislu.

Polazeći od izloženog troškovima sahrane u širem smislu, pored ostalog, smatraju se i izdaci za nabavku crnine, ali samo užem krugu bliskih srodnika, koje treba ograničiti na krug lica kojima zakon o obligacionim odnosima, priznaje pravo na naknadu za duševne bolove usljed smrti srodnika (lica nabrojanih u članu 201. Zakona o obligacionim odnosima), kako pravilno nalaze i nižestepeni sudovi. Nošenje crnine je spoljna manifestacija žalosti za poginulim, pa je u skladu sa zakonom priznato pravo na naknadu troškova nabavke crnine samo onim srodnicima koji imaju pravo i na novčanu satisfakciju zbog pretrpljenih duševnih bolova izazvanih smrću bliske osobe.

Pošto baba ne spada u krug srodnika kojima pripada pravo na naknadu naprijed navedenog vida štete, pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kada su tužiteljicu J. odbili sa zahtjevom.

(Vs BIH, Gvl. 24/83, od 19. 9. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 35)

Pravo lica koje je poginuli izdržavao

Član 194.

(1) Lice koje je poginuli izdržavao ili redovno pomagao, kao i ono koje je po zakonu imalo pravo zahtijevati izdržavanje od poginulog, ima pravo na naknadu štete koju trpi gubitkom izdržavanja, odnosno pomaganja.

(2) Ova šteta naknađuje se plaćanjem novčane rente, čiji se iznos odmjerava s obzirom na sve okolnosti slučaja, a koji ne može biti veći od onoga što bi oštećenik dobijao od poginulog da je ostao u životu.

---

1. Štetnik koji je odgovoran za smrt neke osobe dužan je osobama koje je umrli bio dužan po zakonu izdržavati naknaditi ono što su izdržavane osobe faktički izgubile a ne ono na što su te osobe imale pravo po osnovi zakonskog izdržavanja.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 29)

2. Tužilac nema pravo na naknadu štete zbog gubitka izdržavanja usljed smrti svoje supruge (član 194. ZOO), a koje bi se pravo sastojalo u tome što nema više osobe koja bi mu vodila kućanske poslove (spremala hranu, prala i peglala rublje i sl.). Obavljanje tih poslova, iako stalno, nema karakter izdržavanja.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 29)

3. Ocijenjeno je da okolnost što je supruga za života u poljoprivrednom domaćinstvu obavljala kućanske i poljoprivredne poslove i time pridonosila stjecanju dohotka nema karakter redovitog pomaganja suprugu koji bi bio osnova za priznavanje naknade štete s naslova izgubljenog pomaganja.

Iz obrazloženja:

"Drugostupanjski je sud pravilno potvrdio presudu prvostupanjskog suda u pobijanom dijelu kojim je tužitelj odbijen s tužbenim zahtjevom za naknadu štete za izgubljenu zaradu i izmaklu korist i rentu, sve zbog gubitka radne snage u domaćinstvu povodom smrti supruge koja je smrtno stradala u prometnoj nezgodi, a za štetne posljedice te nezgode odgovara tužena osiguravajuća organizacija jer nema zakonske

http://www.advokat-prnjavorac.com

osnove za udovoljenje takvom zahtjevu. Naime, okolnost što je sada pok. supruga tužitelja za života u poljoprivrednom domaćinstvu tužitelja kao član toga domaćinstva obavljala kućanske i poljoprivredne poslove i time pridonosila stjecanju dohotka tog domaćinstva, nije imala karakter pomaganja tužitelju u smislu odredbe iz čl. 194. tada mjerodavnog Zakona o obveznim odnosima na koju se tužitelj neosnovano poziva i tim okolnostima obrazlaže osnovanost spornog odštetnog potraživanja. Pod pojmom redovnog pomaganja u smislu navedene zakonske odredbe podrazumijeva se stalno i vremenski duže sukcesivno materijalno pridonašanje u korist određene osobe radi potpunog ili djelomičnog uzdržavanja te osobe. Međutim, rad supruge u domaćinstvu bračnih drugova sam po sebi nema karakter takvog pomaganja drugom bračnom drugu. U provedenom je postupku utvrđeno da je tužitelj bio u redovnom radnom odnosu, sad je u mirovini, i osim toga da je i on zajedno sa sada pok. suprugom obavljao razne poljoprivredne poslove, što znači da nije bio uzdržavana osoba, niti kao takav primao pomoć od supruge. Stoga okolnost što je smrću supruge izostao njezin doprinos u stjecanju dohotka tužiteljevoga poljoprivrednog domaćinstva zato što je izostao rad supruge, nije zakonska osnova za naknadu sporne štete tužitelju, kako su to uostalom pravilno ocijenili i nižestupanjski sudovi."

(Vs RH, Rev. 1495/91, od 24. 10. 1991. – Izbor odluka 1/1995 – 41/67)

4. Kod naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja ne može se posebno dosuđivati naknada štete zbog izgubljene pomoći za njegu, liječenje i obrazovanje, jer je sve to sadržano u naknadi štete zbog izgubljenog izdržavanja.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 29)

5. Osoba koja je snosila troškove izdržavanja neke osobe može tužbom tražiti naknadu tih troškova od onoga koji je zakonom bio dužan davati izdržavanje ako su učinjeni troškovi bili opravdani.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 29)

6. Na osnov naknade štete za izgubljeno izdržavanje ne utiču slabije imovinske prilike lica na odgovornost za smrt izdržavaoca od imovinskih prilika lica koji je umrli za života izdržavao i po zakonu bio dužan izdržavati već to može biti od utjecaja samo prilikom odmjeravanja naknade koju je odgovorno lice dužno dati ili davati. Supruga ubijenog ima prema licu odgovornom za smrt muža pravo na naknadu štete za izgubljeno izdržavanje samo pod uslovom da nema vlastitih sredstava za život, da je nesposobna za rad ili nezaposlena i da je umrli suprug za života za njeno izdržavanje redovno doprinosio.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001, str. 29)

7. Kad dijete ima pravo na izgubljeno uzdržavanje zbog smrti oca, koji ga je uzdržavao od dijela svoje devizne zarade, iznos strane valute koji gubi valja preračunati u domaću valutu, po tečaju koji vrijedi na dan dospijeća svakoga pojedinoga mjesečnog iznosa.

Iz obrazloženja:

"Međutim, pogrešnim su pravnim pristupom sudovi zaključili da određeni iznos strane valute, za koji su utvrdili da tužiteljica mjesečno gubi zbog smrti oca valja preračunati u dinare po tečaju na dan donošenja presude prvog stupnja, bez obzira na to što mjesečni iznosi izgubljenog uzdržavanja teku i presudom se dosuđuju od 1. IV 1986. godine. Naime, prema traženju tužiteljice, a što utvrđuju i sudovi, njezin otac bi odvajanjem dijela svoje devizne zarade podmirivao troškove njezina uzdržavanja i to je šteta koju tužiteljica trpi. S obzirom na svrhu za koju se uzdržavanje daje, odnosno naknađuje šteta zbog izgubljenog uzdržavanja, a to je podmirivanje tekućih potreba uzdržavane osobe, to i dinarsku protuvrijednost deviznih sredstava valja utvrditi prema tečaju koji važi na dan dospijeća svakoga pojedinoga mjesečnog izno-

http://www.advokat-prnjavorac.com

sa rente. Zbog pogrešnoga pravnog pristupa, nisu utvrđivani mjerodavni odnosi strane valute za potrebe konverzije, s tijekom od 1.IV.1986. godine naovamo."

(Vs RH, Rev. 2387/90 od 10. 2. 1993. – Izbor odluka 1994. – 124/179)

8. Članovi porodičnog domaćinsta, odnosno bliski srodnici poginulog lica, koje ih je izdržavalo, nemaju prava na naknadu štete zbog toga što je njegovom smrću spriječeno povećanje njihove zajedničke imovine, već imaju pravo samo da traže naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je otac tužilaca poginuo u saobraćajnoj nezgodi, da je do svoje smrti vodio ugostiteljsku radnju koja je njegovom smrću otkazana, a tužioci traže naknadu izmakle koristi koju trpe zbog toga što se iz ugostiteljske radnje više ne uvećava njihova zajednička imovina (član 155. Zakona o obligacionim odnosima).

Okolnost što je smrću oca tužilaca prekinuto uvećanje njegove imovine ne daje osnova za naknadu štete zbog izmakle koristi jer time nije izravno spriječeno uvećanje imovine tužilaca (prema njihovom eventualnom udjelu) bez obzira što su živjeli i sticali u porodičnoj zajednici. Tužioci imaju pravo samo na naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja (član 194. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 608/89, od 19. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 59)

9. Gubitak uzdržavanja i gubitak pomaganja dva su oblika štete koji mogu i kumulativno postojati.

(Vs H, Rev. 52/90, od 29. 5. 1990. - Psp 53 - 127)

10. Oštećeni koga je poginuli redovno pomagao ima pravo na naknadu štete zbog gubitka vrijednosti pomaganja, iako je naslijedio od poginulog vrijednost koja da je po drugom osnovu ušla u imovinu oštećenog za života davaoca pomoći, ne bi ovoga bila odvratila da na isti način pomaže oštećenog.

Iz obrazloženja:

Osnovan je prigovor revizije da su nižestepeni sudovi na štetu tužiteljice pogrešno primijenili materijalno pravo kada tužiteljici nisu dosudili naknadu izgubljenog izdržavanja (pomaganja), od podnošenja tužbe, nego tek od dana kada se u svrhu izdržavanja iscrpe iznosi sa deviznih štednih knjižica koje glase na ime poginule kćerke tužiteljice, a koje je tužiteljica naslijedila.

U takvoj odluci nižestepenih sudova izražen je pogrešan pravni stav da bi tuženi bio u obavezi da tužiteljici naknadi ono što je, prema činjeničnim utvrđenjima iz tih presuda, njena kćerka za života faktički doprinosila za izdržavanje tužiteljice tek ako tužiteljica ne bi imala drugih sredstava da podmiri svoje životne potrebe.

Nasuprot takvom shvatanju izraženom u nižestepenim presudama, prema odredbi člana 194. Zakona o obligacionim odnosima, izgubljeno izdržavanje (pomaganje), predstavlja gubitak u imovini izdržavanog lica koji se sastoji u onom što bi poginuli faktički doprinosio za njegovo izdržavanje da nije došlo do smrti izdržavatelja, neovisno od toga da li bi se oštećeni mogao izdržavati iz drugih izvora prihoda, ili iz svoje imovine, pa i da je njegova imovina po drugom osnovu uvećana za života poginulog.

(Vs BiH, Rev. 248/88, od 9 2. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 46)

11. U slučaju smrti maloljetnog djeteta roditelji nemaju pravo na naknadu štete zbog budućeg gubitka uzdržavanja jer takav zahtjev još nije dospio.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Pravilno je odbijen i zahtjev drugotužiteljice za naknadu na ime izgubljenog uzdržavanja jer ju maloljetni sin za života očito nije uzdržavao, niti ju je mogao uzdržavati kao dijete, niti je ona po zakonu imala pravo zahtijevati uzdržavanje od poginulog djeteta (članak 194. stavak 1. ZOO). Okolnost da bi poginuli sin tek u budućnosti uzdržavao svoju majku, drugotužiteljicu, nije od odlučnog značenja jer zahtjev za gubitak takvog uzdržavanja još nije dospio, kako je to valjano ocijenjeno u pobijanoj presudi."

(Vs RH, Rev. 621/92, od 14. 5. 1992. – Izbor odluka 1994 – 129/182)

12. Pravo na naknadu štete zbog izgubljenog uzdržavanja pripada punoljetnom djetetu kojega je poginuli roditelj faktički uzdržavao, neovisno o tome što po zakonu ne bi imao pravo zahtijevati uzdržavanje od poginuloga.

(Vs H, Rev. 1232/88, od 21. 12. 1988. – Informator 3829)

13. Naknada štete zbog izgubljenog pomaganja zavisi od toga da li je oštećeni kroz duže vrijeme kontinuirano primao pomoć za zadovoljavanje svojih životnih potreba od poginulog koji po zakonu nije bio dužan da ga izdržava.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da poginuli brat tužiteljice, s kojim je živjela u zajedničkom domaćinstvu, nije imao zakonsku obavezu da je izdržava (nije bila bolesna, niti ima psihičke ili fizičke nedostatke zbog čega bi bila nesposobna za rad), pa su zbog toga odbili njen zahtjev za naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja.

Nižestepeni sudovi, međutim, zbog pogrešnog pravnog shvatanja ustanove iz člana 194. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima nisu utvrdili odlučnu činjenicu: da li je poginuli redovno pomagao tužiteljicu iako nije bila nesposobna za privređivanje. Prema citiranim odredbama pravo na naknadu štete ima ne samo lice koga je poginuli izdržavao ili bio dužan da ga izdržava po zakonu, već i ono lice koga je poginuli pomagao, mada po zakonu nije bio dužan da ga izdržava (član 237. Porodičnog zakona). Pod redovnim pomaganjem treba podrazumijevati duži vremenski period u kome je poginuli djelimično ili u cjelini namirivao sredstva za zadovoljavanje životnih potreba oštećenog.

(Vs BiH, Rev. 516/86, od 27. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 38)

14. Roditelji imaju pravo na naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja u iznosu koji im je davao poginuli sin prihvatajući dobrovoljno da sam ispunjava tu obavezu, iako je imao još braće i sestara koji su po zakonu bili dužni da izdržavaju oštećene.

Iz obrazloženja:

Visina novčane rente, shodno odredbi čl. 194. st. 2. ZOO odmjerava se s obzirom na sve okolnosti slučaja, posebno faktičke potrebe dosadašnjeg primaoca izdržavanja i materijalne prilike poginulog davaoca izdržavanja, a dosuđuje se u visini iznosa koji je poginuli davao oštećenom i što bi po redovnom toku stvari nastavio davati. Roditelji mogu zahtijevati od štetnika naknadu u visini stvarno izgubljenog izdržavanja, koje im je u ispunjenju zakonske obaveze, davalo i samo jedno od djece, prihvatajući dobrovoljno na sebe ispunjenje obaveze izdržavanja koja bi po zakonu mogla teretiti i drugu djecu primaoca izdržavanja.

Nižestepeni sudovi su s obzirom da novčana renta nema alimentacioni karakter, pogrešno primijenili materijalno pravo kada su kod odmjeravanja naknade imali u vidu i obavezu druge djece da doprinose izdržavanju roditelja.

(Vs BiH, Rev. 448/86, od 12. 3. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 49)

http://www.advokat-prnjavorac.com

15. Za priznavanje prava na naknadu štete zbog izgubljenog uzdržavanja osobi kojoj je poginuli pridonosio za uzdržavanje nije odlučno da li ta osoba ima sredstava za život, odnosno da li je sposobna za rad.

(Vs H, Rev. 1836/86, od 26. 2. 1987. - Psp 34 - 86)

16. Visina naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja ne zavisi od imovinskih prilika štetnika koji je prouzrokovao štetu krivičnim djelom s umišljajem, niti od potreba oštećenih, nego od toga koliko oštećeni stvarno gube zbog pogibije lica koje je po zakonu bilo dužno da ih izdržava.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da se tuženi bez razloga umiješao u dijalog tužioca sa jednim poznanikom psujući mu majku, što je iznerviralo tužitelja, pa se nakon toga upustio u verbalni sukob sa tuženim, odgurnuo ga od sebe i zatim se udaljio. Tuženi je nakon toga otišao u krug stovarišta, u kojem je radio na obezbjeđenju, vratio se sa puškom, dozivao tužioca, psujući ga, da se sa njim obračuna, nakon čega se tužilac vratio u namjeri da raščisti odnos sa tuženim. Tuženi je u tom momentu upotrijebio oružje i ranio tužitelja u nogu bez ikakvog opravdanog razloga i izvan službenih prostorija.

Pozivanjem tužitelja, koji se nalazio u pripitom stanju, da se vrati nakon završenog verbalnog sukoba, u koji se tuženi upustio bez ikakvog opravdanog razloga i pucnjem u nenaoružanog tužitelja iz vatrenog oružja, u času kada se ovaj vratio na njegov poziv da se sa njim objasni, tuženi je isključivo kriv za prouzrokovanje štete. Stoga su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili prigovor podijeljene odgovornosti (član 192. Zakona i obligacionim odnosima) i tuženog obavezali na puni obim naknade štete koju je tužitelj pretrpio usljed tjelesne povrede.

(Vs BiH, Rev. 602/88, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 45)

17. Pravilo domaćeg prava o ograničenju odgovornosti osiguravača iz obaveznog osiguranja od odgovornosti ne odnosi se na slučaj kada domaći osiguravač naknađuje štetu za stranog osiguravača kod kojega je bio osiguran vlasnik vozila (štetnik).

Iz obrazloženja:

Muž tužiteljice a otac ostalih tužitelja poginuo je u saobraćajnoj nesreći u SFRJ. Isključivo odgavoran za ovaj saobraćajni udes je turski državljanin, koji je upravljao putničkim automobilom registrovanim u SR Njemačkaj (osiguranje kod Osiguravajućeg društva "LLoyd" iz Minhena, kojeg u ovom sporu zastupa tuženi jugoslovenski osiguravač). Prednik tužiteljica je prije pogibije bio zaposlen u SR Njemačkoj, pa je tuženi isplatio tužiteljicama djelimično naknadu štete. U ovom predmetu tužiteljice potražuju naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja. Nižestepeni sudovi su utvrdili da je poginuli od zarade u inostranstvu izdržavao tužiteljice, te da su nakon njegove pogibije one ostvarile pravo na porodičnu penziju u SR Njemačkoj.

Prema odredbi člana 194. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, lica koja je poginuli izdržavao imaju pravo na naknadu štete koju trpe gubitkom izdržavanja, a takvo pravo u smislu pravnog pravila iz paragrafa 1327 Austrijskog građanskog zakona u interpretaciji sudske prakse, imala su ovakva lica i u periodu prije 1. 10. 1978. godine (a kada je stupio na snagu Zakon o obligacionim odnosima).

Tuženi ne osporava osnovanost ovakvog potraživanja tužiteljica, ali osporava visinu tog potraživanja ističući da je obaveza tuženog kao zajednice osiguranja imovine i lica ograničena do visine ugovorenih osiguranih iznosa u smislu člana 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76). Povodom tog prigovora tuženog, koji je istican i u žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude, drugostepeni sud je pravilno istakao da se u konkretnom sluča-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ju ova zakonska odredba ne primjenjuje u pogledu ograničenja visine naknade štete obzirom da tuženi nije osiguravač kod koga se osigurao korisnik odnosno vlasnik motornog vozila kojim je upravljao turski državljanin, već je to pomenuto strano osiguravajuće društvo.

(Vs BiH, Rev. 393/88, od 20. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 101)

18. Pravo na naknadu materijalne štete zbog izgubljenog uzdržavanja (čl. 194. ZO0) nije strogo osobno, neprenosivo pravo. To pravo, zbog smrti oštećenika (primatelja uzdržavanja) tijekom parnice, ne prestaje.

Iz obrazloženja:

Parnični postupak smije se nastaviti ako je sada pokojna tužiteljica (oštećenica) imala punomoćnika (čl. 100. st. 1. ZPP). Zahtjev oštećenika svodi se u biti na zahtjev za isplatu određene svote novca koju bi oštećenica ostvarila, kao uzdržavanje, od svog supruga da on nije poginuo nesretnim slučajem. Time se ne prenosi pravo na naknadu štete u obliku rente u smislu čl. 197. Z00. Zato je valjalo prihvatiti zahtjev, prema navedenoj pravnoj osnovi iz čl. 194. ZO0, i to za iznose mjesečnog uzdržavanja koji su dospjeli do trenutka smrti primateljice uzdržavanja. Ti su iznosi, naime, već predstavljali određenu imovinu tužiteljice. U ovom se slučaju ne radi o prenošenju prava, koje bi pripadalo tužiteljici, na njezine nasljednike. Nije riječ o univerzalnoj sukcesiji iz čl. 24. ZOO.

(Vs H, Rev. 1242/89 – 2, od 10. 4. 1990. – Sudska praksa, br. 21. prilog lista Informator, br. 4299)

19. Zahtjev za naknadu štete u vidu rente zbog izgubljenog izdržavanja, koja se može dosuditi najviše do visine iznosa što bi oštećeni dobivao od poginulog da je ostao u životu, pod određenim procesnim pretpostavkama može se povećavati do zaključenja glavne rasprave, kao što se može do tog stadija postupka povećavati i zahtjev za isplatu naknade po tom osnovu u jednom iznosu za protekli period (član 190. 191. ZPP), ali se dosuđena renta može mijenjati samo od podnošenja tužbe.

(Vs BiH, Rev. 188/86, od 16. 7. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 49)

20. Nije protivan prinudnim propisima sporazum o naknadi štete koja sukcesivno nastaje (npr. zbog izgubljenog izdržavanja) u jednom iznosu.

Iz obrazloženja:

Tužiteljice u ovom sporu zahtijevaju dosuđenje novčane rente na ime naknade štete koju su pretrpjele pogibijom majke u saobraćajnoj nezgodi.

U razlozima drugostepene presude se pravilno konstatuje da u skladu sa odredbom člana 188. u vezi sa članom 194. Zakona o obligacionim odnosima, u slučaju kada oštećeni pretrpi štetu koja se sastoji u gubitku izdržavanja, tada se naknada ovakve štete u pravilu određuje u rentnom obliku ali je odredbama člana 188. st. 4. i 5. Zakona o obligacionim odnosima propisano da se naknada štete propisana odredbom člana 194. istog zakona pod određenim pretpostavkama može odrediti i u kapitaliziranom iznosu, odnosno da štetnik oštećenom umjesto rente isplati jednu ukupnu svotu čija se visina određuje prema visini rente i ostalim relevantnim okolnostima slučaja. Stranke se mogu sporazumjeti, nezavisno od propisanih pretpostavki, o naknadi štete koja sukcesivno nastaje - u jednom iznosu.

(Vs BiH, Rev. 650/88, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 43)

21. Oštećeni imaju pravo da traže naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja i u slučaju kada ih poginuli nije faktički izdržavao ako je po zakonu bio dužan da ih izdržava.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju nižestepenih sudova, sin tužitelja poginuo u saobraćajnoj nezgodi koja je prouzrokovana isključivom krivnjom tuženog.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo (član 194. Zakona o obligacionim odnosima) kada su tuženog obavezali da tužiteljima po osnovu izgubljenog izdržavanja plaća naknadu u rentnom obliku.

Bez značaja su prigovori revizije da poginuli nije pomagao svoje roditelje, jer se u konkretnom slučaju radi o zakonskoj obavezi izdržavanja, pa je oštećeni dužan da tužiteljima naknadi izdržavanje koje su po zakonu imali pravo zahtijevati od poginulog sina, a iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da im je to pravo pripadalo, jer su stari, nesposobni materijalno neobezbijeđeni.

(Vs BiH, Rev. 123/88, od 15. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 66)

22. Supruga nema pravo na naknadu štete u iznosu koji predstavlja razliku između njene porodične penzije i porodične penzije koju bi imala da je njen suprug ostao do smrti u radnom odnosu, ako lice koje je prouzrokovalo njegov invaliditet, nije odgovorno za njegovu smrt.

Iz obrazloženja:

Šteta koju trpi tužiteljica nakon smrti svog bračnog druga sastoji se u tome što prima manji iznos porodične penzije od onog iznosa koji bi primala da njen suprug nije bio tjelesno povrijeđen i zbog toga prijevremeno penzionisan. Prema redovnom toku stvari, da nije došlo do štetne radnje povređivanja umrlog supruga on bi primao lični dohodak u periodu od 6. 11. 1976. godine do svoje smrti 5. 12. 1980. godine i to u većim iznosima (realno) od prethodnog perioda što bi imao za posljedicu da i sama tužiteljica nakon njegove smrti prima veći iznos porodične penzije.

Neovisno od opšte odredbe iz člana 185. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima prema kojoj je odgovorno lice dužno da uspostavi stanje kakvo je bilo prije štetne posljedice, posebnom odredbom iz člana 195. istog zakona taksativno su nabrojani oblici naknade štete u slučaju tjelesne povrede, a među njima se ne nalazi oblik naknade štete koju traži tužiteljica. Drugim riječima sa stanovišta radnje (povređivanja supruga tužiteljice) i štetne posljedice (manje porodične penzije tužiteljice), pa zbog toga je tužbeni zahtjev za naknadu štete neosnovan. Odgovornost tuženog bi postojala samo kada bi postojala uzročna veza između tjelesne povrede i smrti supruga tužiteljice (član 194. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 497/89, od 30. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 47)

23. Zastara zahtjeva za naknadu buduće štete npr. zbog izgubljenog izdržavanja (član 194. Zakona o obigacionim odnosima) ili zbog tjelesne povrede, odnosno narušenja zdravlja (član 195. Zakona o obligacionim odnosima) propisuje se po opštim pravilima o zastari potraživanja od nastupanja štetne posljedice, odnosno saznanja za štetu i oštećenog. Ovo ne važi za potraživanja naknade sukcesivne štete koja se ne može tražiti prije nego što nastupi štetna posljedica npr. šteta koju trpe zajednice penzijsko-invalidskog osuguranja u vidu mjesečnih isplata njihovim osiguranicima odnosno članovima porodice po sadašnjim propisima o penzijsko-invalidskom osiguranju u SR BiH.

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 137)

24. Lice koje postupa u granicama nužne odbrane ne odgovara ni za štetu prouzrokovanu trećim licima smrću napadača.

(Vs BiH, Rev. 381/85 od 25. 10. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 – 19.

Napomena: cjelovitije brazloženje ove odluke vidjeti u sudskoj praksi zu član 161. ZOO)

http://www.advokat-prnjavorac.com

25. Potraživanje po osnovu zakonskog izdržavanja dospijeva po proteku vremena za isplatu dosuđenog iznosa, odnosno, svakog pojedinog obroka pa od tog časa na taj iznos teče i zatezna kamata (član 277. ZOO)

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/1999, str. 27)

Naknada štete u slučaju tjelesne povrede ili narušenja zdravlja

Član 195.

(1) Ko drugome nanese tjelesnu povredu ili mu naruši zdravlje, dužan je naknaditi mu troškove oko liječenja i druge potrebne troškove s tim u vezi, kao i zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja.

(2) Ako povrijeđeni zbog potpune ili djelimične nesposobnosti za rad gubi zaradu, ili su mu potrebe trajno povećane, ili su mogućnosti njegovog daljeg razvijanja i napredovanja uništene ili smanjene, odgovorno lice dužno je plaćati povrijeđenom određenu novčanu rentu, kao naknadu za tu štetu.

---

1. Oštećeni ima pravo na naknadu troškova pojačane ishrane u tijeku liječenja, ako su bili potrebni.

Iz obrazloženja:

"Sporno je pitanje u ovoj revizijskoj fazi postupka, da li tužiteljici pristoji pravo tražiti naknadu štete s osnove pojačane ishrane koju je koristila kroz vrijeme od šest mjeseci od dana zadobivenih povreda (4. X.1 987.g.) za koje odgovara tužena zajednica osiguranja. U smislu odredbe iz članka 195. stavka 1. Zakona o obveznim odnosima - u daljnjem tekstu: ZOO, onaj tko drugome nanese tjelesnu povredu ili mu naruši zdravlje, dužan mu je naknaditi troškove liječenja kao i druge potrebne troškove. Dakle, i troškove pojačane ishrane koji nastaju u tijeku liječenja, ako su potrebni.

(Vs RH, Rev. 3089/90, OD 30. 4. 1991. – Izbor odluka 1993 – 121

2. Oštećeniku pripada pravo na naknadu troškova koje je imao njegov bračni drug posjećujući ga u bolnici.

(Vs H, Rev. 1789/88, od 2. 3. 1989. – Psp 44 – 108)

3. Oštećeni ima pravo da traži naknadu štete u visini opravdanih troškova prouzrokovanih time što ga je njegov bračni drug posjećivao u bolnici gdje se liječio zbog tjelesne povrede prouzrokovane protivpravnom radnjom, ako nije oborena logična pretpostavka da su učinjeni iz zajedničke imovine.

(Vs BiH, Rev. 167/86, od 11. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 50)

4. Naknada materijalne štete s naslova troškova prijevoza oštećenika za vrijeme liječenja naknađuje se u nominalnom iznosu tih troškova u vrijeme kad su načinjeni (član 394. ZOO).

(Vs H, Rev. 2816/87, od 14. 9. 1988. - Psp 46, str. 87)

5. Kod utvrđivanja visine naknade štete zbog gubitka zarade (plaće) uzima se u obzir i okolnost gdje oštećenik nakon povrede zadovoljava redovite životne potrebe i da li ostvaruje uštede zbog nižih troškova života.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju nižestupanjskih sudova pravomoćnom presudom od 9. 7. 1990. godine tuženik je obavezan da isplaćuje tužitelju naknadu štete zbog izgubljene zarade prouzrokovane povredom u prometnoj nezgodi, mjesečno po ..... DEM (u dinarskoj protuvrijednosti) počev od 1. 3. 1986. godine. Tužitelj je podnio zahtjev da

http://www.advokat-prnjavorac.com

se renta utvrđena navedenom presudom poveća pozivajući se na promjenu okolnosti u pogledu visine zarade koju bi mogao ostvariti da zbog posljedica povrede nije nastupila invalidnost. Nižestupanjski sudovi su na osnovu utvrđena o visini mirovine koju tužitelj ostvaruje u SR Njemačkoj i obračuna plaće za mjesec listopad 1990. godine za radnika, koji je radio na istim poslovima kao i tužitelj u SR Njemačkoj, zaključili da su se izmijenile okolnosti koje su bitne za povećanje rente te da ona u buduće predstavlja razliku između plaće ovog radnika (..... DEM) i mirovine tužitelja (..... DEM) umanjenu za 20% srazmjerno udjelu tužitelja u odgovornosti za prometnu nezgodu, pa tako mjesečnu rentu utvrđenu presudom Ps – 134/90, povisili sa 580,09 na iznos od ..... DEM.

Tuženi međutim osnovano ukazuje da pri utvrđivanju naknade štete zbog izgubljene zarade sudovi nisu cijenili jesu li se bitno izmijenile okolnosti od značaja da se renta poveća, a posebno visina mirovine koju tužitelj ostvaruje, kao i okolnost da tužitelj ne živi u inozemstvu, da boravi u selu S. općina L., da tu zadovoljava sve svoje potrebe, a ukazao je i na to da podaci o visini zarade jednog radnika i samo za jedan mjesec nisu dovoljni za pouzdan zaključak o tomu da bi i tužitelj da nije povrijeđen, na privremenom radu u SR Njemačkoj, ostvario plaću u navedenoj visini, te da nisu pravilno primijenili odredbe članka 196. ZOO.

Kod utvrđivanja visine naknade štete izgubljene zarade (plaće) ne smije se, naime, polazeći od pravila izraženog u članku 190. ZOO, zanemariti gdje oštećenik, nakon povrede za koju štetnik odnosno njegov osiguravač odgovara, zadovoljava redovite životne potrebe (svoje i obitelji), te koliku uštedu ostvaruje zbog nižih troškova života u sredini u kojoj realizira sredstva mirovine koju prima u stranim sredstvima plaćanja.

(Vs FBiH, Rev. 119/99, od 17. 6. 1999. – Bilten Vs FBiH 2/99 - 51)

6. Kada je prestanak rada zbog invaliditeta dijelom posljedica štetne radnje, a dijelom bolesti oštećenog, onda štetnik odgovara za puni obim štete zbog izgubljenog dohotka (član 195. Zakona o obligacionim odnosima).

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno primjenio materijalno pravo, kada je tuženog obavezao da tužiocu naknadi materijalnu štetu – izgubljenu zaradu prouzrokovanu odlaskom u invalidsku penziju, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da je invalidnost i penzionisanje dijelom posljedica bolesti (40%), a dijelom tjelesnog oštećenja zadobijenog u saobraćajnom udesu od 8. 10. 1990. godine (član 195. ZOO). Naime, kada je invalidet i penzionisanje dijelom posljedica bolesti, a dijelom posljedica protivpravne radnje (tjelesna povreda), kod utvrđenja obima naknade materijalne štete zbog gubitka radne sposobnosti, uzima se da je šteta isključiva posljedica zadobivene povrede. Ovo iz razloga što da nije bilo povrede, procenat nesposobnosti uzrokovan bolešću, ne bi imao za posljedicu odlazak u invalidsku penziju. Tužitelju je nastala šteta danom penzionisanja, jer je tek tim momentom počeo trpiti štetu u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka, koji bi ostvarivao na svom radnom mjestu da nije penzionisan.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/1999, str. 22)

7. Oštećenik ima pravo na naknadu štete zbog gubitka zarade bez obzira na to da li bi ju ostvario u radnom odnosu ili izvan njega.

Iz obrazloženja:

"Predmet tužbena zahtjeva i usvojena tužbena zahtjeva je visina novčane naknade materijalne štete, a koja proizlazi iz nemogućnosti rada izvan redovnog radnog odnosa zbog posljedica zadobivenih povreda i zbog toga gubitka - daljnjeg - u zaradi. Oba nižestupanjska suda prihvatila su postojanje takve štete utvrđenjem da je tužitelj prije nastanka nesreće na poslu ostvarivao i dopunsku zaradu radom u slobodne nera-

http://www.advokat-prnjavorac.com

dne dane i dane vikenda u građevinskom poslu, kao i u radne dane nakon prestanka redovnog rada kod tuženika. Odredbama čl. 195. Zakona o obveznim odnosima propisano je da materijalnu štetu u slučaju tjelesne povrede ili narušenja zdravlja, a na koju novčanu naknadu ima pravo oštećena osoba, čini "i zarada izgubljena zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja". Prema takvoj odredbi proizlazi da zarada oštećene osobe nije propisom ograničena samo na određenu vrstu zarade, niti bilo koji drugi posebni propis ograničava oštećenu osobu u pravu na naknadu štete zbog gubitka bilo koje zarade koju je ranije ostvarivala, a koju zbog oštećenja odnosno nanošenja tjelesne povrede više nije mogla ostvarivati. Svaka zarada koju je tužitelj ostvarivao ili mogao ostvariti, a zbog nesreće na poslu nije ostvarivao, predmet je gubitka u njegovoj imovini odnosno predstavlja pravnu osnovu za naknadu štete u smislu odredbe čl. 195. st. 1. Zakona o obveznim odnosima."

(Vs RH, Rev. 2841/93, od 12. 1. 1994. i Rev. 2232/92, od 13. 7. 1993. – Izbor odluka 2/1995 – 44/82)

8. U slučaju kada se krivični postupak završi presudom kojom se optužba odbija okrivljeni ima pravo na naknadu štete zbog izgubljene zarade samo za vrijeme za koje je bio zadržan u pritvoru, a ne za cijelo vrijeme vođenja krivičnog postupka, osim u slučaju kada je šteta posljedica nezakonitog ili nepravilnog rada suda.

(Vs BiH, Rev. 164/86, od 30. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 32)

9. Pojam "zarada", koju je dužan naknaditi štetnik obuhvata i dio "dnevnica" pod pretpostavkom da, prema okolnostima slučaja, oštećeni gubitkom "dnevnica" trpi manjak u imovini.

Iz obrazloženja:

Tužilac je u vrijeme povređivanja obavljao rad na terenu van Sarajeva, gdje ima prebivalište. Budući da nema porodicu, sa dnevnicom koju je dobivao za rad na terenu, kako on navodi, štedio je lični dohodak u pogledu izdataka na hranu koje bi imao da nije bio na terenskom radu. Dakle, tužilac tvrdi da je uslijed povređivanja, gubeći mogućnost da radi na terenu, pretrpio manjak u svojoj imovini (član 155. Zakona o obligacionim odnosima) pa zbog toga traži da mu se dosudi naknada štete u skladu sa članom 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Pogrešno je gledište da se gubitkom dnevnica - nikad ne trpi gubitak u imovini, jer da su dnevnice nadoknada za povećane izdatke. Naprotiv, mora se u svakom konkretnom slučaju ocijeniti da li je gubitkom dnevnica kao posljedice štetne radnje, uslijedio manjak u imovini oštećenog. Ovo posebno važi za lica koja nemaju porodicu, pa sa dnevnicama pokrivaju troškove ishrane koji bi inače opterećivali lični dohodak.

(Vs BiH, Rev. 496/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 68)

10. Majka oštećenog mldb. djeteta, nema pravo na naknadu štete s naslova razlike između plaće i naknade koju je primala za vrijeme bolovanja korištenog zbog ozlijeđivanja djeteta.

Iz obrazloženja:

“Što se tiče revizije tuženog valja napomenuti da su nižestupanjski sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo dosuđujući rentu drugotužiteljici (majci i zakonskoj zastupnici mldb. prvotužitelja) koja nije pretrpjela ozljede, te razliku plaće i naknade umjesto plaće za vrijeme bolovanja, pa je ovaj sud na temelju čl. 395. st. 1. ZPP presude nižestupanjskih sudova u tom dijelu preinačio na način da je drugotužiteljicu odbio s tim dijelom tužbenog zahtjeva kao i sa zahtjevom za naknadu imovinske štete po osnovu razlike između plaće koju bi primila i naknade umjesto plaće zbog bolovanja. Na ovo drugotužiteljica, kao majka nema pravo.”

(Vs RH, Rev. 2097/99, od 14. 10. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 62/45)

http://www.advokat-prnjavorac.com

11. Oštećeni kome je zbog tjelesne povrede ograničena radna sposobnost ima pravo na naknadu štete zbog izgubljene zarade samo ako je zbog te okolnosti sa zakašnjenjem zasnovao radni odnos.

(Vs BiH, Rev. 641/86 od 18. 6. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 40)

12. Oštećeni ne može tražiti naknadu štete zbog gubitka ličnog dohotka kao posljedice kasnijeg zaposlenja usljed gubitka školske godine, prije nego što bi po redovnom toku stvari, da nije pretrpio tjelesne povrede, zasnovao radni odnos.

(Vs BiH, Rev. 424/86, od 28. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 48)

13. Kad je kod oštećenog nastala nesposobnost za obavljanje dotadašnjeg posla, ali je preostala sposobnost za obavljanje drugih poslova, okolnost da se nije mogao zaposliti na drugim poslovima, što nije u uzročnoj vezi sa štetnim događajem, ne daje pravo na naknadu štete s naslova izgubljene zarade.

Iz obrazloženja:

"Utvrđeno je, naime, da je tužiteljica ozljeđena u prometnoj nezgodi 1974., da je tužena odgovorna za štetu koju tužiteljica ima kao posljedicu te nezgode, da je već ranije ostvarila nematerijalnu štetu zbog posljedica ozljeđivanja, da je nakon štetnog događaja utvrđeno da je tužiteljica nesposobna za obavljanje poslova koje je obavljala prije nastanka štetnog događaja, ali da je sposobna za druge poslove gdje se manje stoji i hoda, da je tužiteljici priznato pravo na rentu zbog gubitka zarade samo za 18 mjeseci i da je tužiteljica nesposobna za rad na radnom mjestu konobara na kojem je radnom mjelstu tužiteljica radila. Na temelju tih činjeničnih utvrđenja i po ocjeni ovog revizijskog suda proizlazi da je pravilan zaključak sudova, da zahtjev tužiteljice, kojim traži izgubljenu zaradu zbog toga što se ne može zaposliti zbog posljedica povrede, kao i da se njezino zdravstveno stanje pogoršalo, nije osnovan. U postupku, naime, nije utvrđeno da se zdravstveno stanje tužiteljice pogoršalo u odnosu na stanje kakvo je bilo kada joj je u ranijem postupku dosuđena renta za 18 mjeseci, a kada je tražila rentu za razdoblje od 1979. do kraja 1983., jer tužiteljica sada, kao i ranije, nije sposobna za poslove gdje se hoda i dulje stoji (za poslove konobara) ali je sposobna za druge poslove. Proizlazi, dakle, kako ispravno zaključuju nižestupanjski sudovi da to što tužiteljica nije našla zaposlenje nije u uzročno - posljedičnoj vezi sa prometnom nezgodom koja se dogodila 1974. i ozljeđivanjem tužiteljice u toj nezgodi."

(Vs RH, Rev. 3806/94, od 19. 3. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 40/73)

14. Nema pravo na naknadu štete zbog izgubljenog ličnog dohotka usljed penzionisanja, žena - radnica kojoj je određena invalidska penzija u vrijeme kada bi po tada važećim propisima, ispunila uslove za prestanak rada po sili zakona.

(Vs BiH, Rev. 613/86, od 28. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 42)

15. Oštećena osoba koja se nakon povrede nije ni pokušala zaposliti s preostalom radnom sposobnošću nema pravo na naknadu zbog izgubljene zarade.

Iz obrazloženja:

"Nije sporno da je tužiteljica dana 1.VII.1987.g. ozlijeđena u prometnoj nesreći, da su joj od ozljede ostale trajne posljedice zbog kojih joj je umanjena radna sposobnost za 30%, te da je tužiteljica završila srednju medicinsku školu. U momentu nesreće bila je u 21. godini života. Drugostupanjski sud je prihvatio utvrđenje prvostupanjskog suda da je tužiteljica prije i poslije prometne nesreće obavila pripravnički staž, da je u 1990.g. kraće vrijeme bila u radnom odnosu na određeno vrijeme i da se sada nalazi prijavljena kod Fonda za zapošljavanje, kod kojega su prijavljene 134 osobe za posao takvog ili sličnog profila. Drugostupanjski sud je također prihva-

http://www.advokat-prnjavorac.com

tio utvrđenje prvostupanjskog suda da je tužiteljica sposobna za obavljanje svog zvanja u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, dok ne bi bila sposobna za obavljanje istog posla na poslovima gdje se traži duže stajanje i hodanje. Odredbom čl. 195. st. 2. Zakona o obveznim odnosima je propisano da oštećena osoba ima pravo na novčanu rentu zbog izgubljene zarade ako zbog potpune ili djelomične nesposobnosti za rad gubi zaradu. Nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili navedenu odredbu kada su odbili zahtjev tužiteljice za mjesečnu rentu na ime izgubljene zarade, s obzirom na to da tužiteljica nije za sada dokazala da se ne može zaposliti s preostalom radnom sposobnošću nakon prometne nesreće i da ima gubitaka na zaradi. Dakle, tužiteljica još nije dokazala da je ispunila uvjete za primjenu naprijed navedene zakonske odredbe, pa se osnovano navodi u reviziji da je njezin zahtjev ustvari odbijen kao preuranjen."

(Vs RH, Rev. 807/92 od 10. 6. 1992. – Izbor odluka 1994 – 121/176)

16. Kada je prestanak rada zbog invalidnosti dijelom posljedica štetne radnje, a dijelom bolesti oštećenog, štetnik odgovara za puni obim štete zbog izgubljenog ličnog dohotka, pa i kada povreda prethodi bolesti.

Iz obrazloženja:

Pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kad su tuženog obavezali da tužiocu naknadi materijalnu štetu – izgubljenu zaradu prouzrokovanu odlaskom u invalidsku penziju, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da je invalidnost i penzionisanje dijelom posljedica bolesti (40 odsto), a dijelom tjelesnog oštećenja zadobijenog u saobraćajnoj nezgodi 3. 6. 1967. godine (čl. 195. Zakona o obligacionim odnosima).

Kada je invalidnost djelom posljedica bolesti, a dijelom protupravne radnje (tjelesne opovrede) kod utvrđenja obima naknakde materijalne štete zbog gubitka radne sposobnosti, uzima se da je šteta isključivo posljedica zadobijene povrede.

Za ocjenu osnovanosti prigovora zastarjelosti potraživanja bez značaja je okolnost da je tužilac povrijeđen u saobraćajnoj nesreći prije 12 godina, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da je nesposobnost za rad posljedica povreda iz 1967. godine u omjeru 60 odsto prema 40 odsto bolesti, da je odlazak u invalidsku penziju uzrokovan time, kao i materijalna šteta po osnovu gubitka zarade. Šteta je nastala danom penzionisanja jer je tek tim momentom počeo da trpi štetu u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi ostvario na svom radnom mjestu da nije penzionisan.

Bez značaja je okolnost da je tužilac nakon povrede radio 12 godina, jer je njegovo penzionisanje prouzrokovano povredom iz 1967. godine i bolešću koja je naknadno nastupila te da nije bilo povrede, procenat invalidnosti uzrokovan bolešću ne bi imao za posljedicu odlazak u invalidsku penziju.

(Vs BiH, Rev. 23/87, od 28. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 43)

17. Umanjena primanja po osnovu terenskog dodatka i dnevnica ne mogu se uvrstiti u štetu koju ima u vidu član 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Kako se zahtjev tužioca odnosi na gubitak zarade po osnovu terenskog dodatka i dnevnica, zbog manjeg broja izlazaka na teren od ostalih radnika katastarskog ureda, ovaj sud nalazi pravednim rezonovanje drugostepenog suda da po tom osnovu tužilac ne trpi štetu, jer nije imao pavećane izdatke uzrokovane radom na terenu i da u takvom slučaju nisu ispunjene zakonske pretpostavke za dosuđenje naknade po osnovu iz člana 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Namjena terenskog dodatka i dnevnice je podmirenje povećanih troškova prouzrokovanih radom i boravkom na terenu, pa su bez značaja razlaganja revidenta

http://www.advokat-prnjavorac.com

u pogledu mogućnosti uštede dijela ove naknade. Štetnik je dužan oštećenom naknaditi stvarnu štetu u punom obimu koju trpi po osnovu izgubljene zarade iz osnova redovnog i dopunskog rada, a ne i zbog nemogućnosti ostvarenja dnevnica i terenskog dodatka, jer ti iznosi predstavljaju specifična primanja zbog svoje namjene i ne mogu se izjednačiti sa zaradom u smislu citiranog zakonskog propisa.

(Vs BiH, Rev. 144/86, od 12. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 34)

18. Za vrijeme nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja (privremena nesposobnost) naknada štete ne dosuđuje se u obliku rente, već u jednokratnim iznosima.

(Vs H, Rev. 1908/87, od 9. 8. 1989. – Psp 49 – 72)

19. Naknada štete u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi oštećenik ostvarivao da nije bio povrijeđen ne umanjuje se zbog "pogodnosti" koje oštećeni uživa usljed prestanka rada.

Iz obrazloženja:

Revident pogrešno navodi da su pogriješili nižestepeni sudovi što kod odlučivanja o visini mjesečnog rentnog iznosa, koji tužilac gubi zbog izmaklog dijela očekivanog ličnog dohotka, nisu uzeli u obzir i pogodnosti koje on ima odlaskom u penziju, a koje bi se prema navodima revizije sastojale u tome što tužilac sada “ne mora svako jutro da ustaje rano, da se nešto bolje oblači, da putuje do radnog mjesta i da zbog toga više troši na ishranu i dr.”, jer to prema odredbama člana 195. st. 2. u vezi sa članom 185. stav 1. i članom 190. Zakona o obligacionim odnosima nisu relevantne okolnosti koje mogu uticati na to da se pripadajući iznos naknade štete smanji.

(Vs BiH, Rev. 686/86, od 9. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 45)

20. Obveza naknade materijalne štete na ime izgubljene zarade zbog privremene nesposobnosti za rad dospijeva kad prestane ta nesposobnost.

(Vs H, Rev. 2397/87, od 10. 5. 1988. – Informator, broj 3732)

21. Potraživanje naknade zbog potencijalnog gubitka zarade usljed umanjenja životne aktivnosti (potencijalne radne sposobnosti) u toku redovnog školovanja ne dospijeva prije završetka školovanja.

Iz obrazloženja:

Nisu osnovani prigovori revizije na odluku nižestepenih sudova o odbijanju zahtjeva za naknadu štete zbog gubitka budućeg ličnog dohotka, koji tužilac obrazlaže jedino time da će zbog smanjene životne i radne sposobnosti za 15% tokom budućeg života morati da radi na nepovoljnijem radnom mjestu koje odgovara tako smanjenoj radnoj sposobnosti i koje donosi manji lični dohodak od onog koji bi po redovnom toku stvari trebao da ostvaruje kada bi se zaposIio na očekivanom radnom mjestu koje bi odgovaralo radniku sa punom radnom sposobnošću.

I po ocjeni ovog suda nastupanje takve buduće štetne posljedice u imovini tužioca je sasvim neizvjesno, jer to na kakvom će radnom mjestu tužilac nakon punoljetstva raditi i koliki će lični dohodak ostvarivati ovisi od niza subjektivnih i objektivnih činilaca, kao što su npr. struka za koju će se tužilac osposobiti, angažovanje tužioca na školovanju i stručnom usavršavanju, te objektivne mogućnosti društvene zajednice u pogledu zapošljavanja.

Kako ni sam tužiIac nije dao odgovarajuće razloge iz kojih bi se moglo sa sigurnošću zaključiti da će u budućnosti nastati gubitak u njegovoj imovini i da je taj gubitak izvjestan, kao ni to da se on može dovesti u uzročnu vezu sa smanjenjem radne sposobnosti, nisu ispunjeni uslovi predviđeni odredbama čl. 154., 185. i 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima da se tužena obaveže na naknadu štete zbog eventualnog budućeg gubitka ličnog dohotka.

(Vs BiH, Rev. 392/87, od 14. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 74)

http://www.advokat-prnjavorac.com

22. Oštećeni ima pravo na naknadu štete zbog izgubljene zarade u inostranstvu gdje je bio zaposlen u vrijeme povređlvanja, odnosno gubitka radne sposobnosti.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da tužilac, zbog posljedica povređivanja u saobraćajnoj nesreći i nesposobnosti za rad gubi zaradu koju je do tada sticao radom u SR Njemačkoj, te da mu slijedom toga pripada pravo na naknadu dosuđenih iznosa pretrpljene materijalne štete u skladu sa odredbom člana 195. u veza sa čl. 189., 190. i 154. Zakona o obligacionim odnosima.

Naime, odredbom člana 195. stav 1. citiranog zakona propisano je da je onaj koji drugome nanese tjelesnu povredu ili mu naruši zdravlje, dužan da mu naknadi zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja. U stavu drugom iste zakonske odredbe propisano je da je odgovorno lice povrijeđenom dužno plaćati rentu ako povrijeđeni zbog potpune ili djelimične nesposobnosti za rad gubi zaradu. Kako je u konkretnom slučaju zbog posljedica povređivanja tužilac trpio gubitak u imovini zbog nemogućnosti da radom stiče zaradu koju je sticao do povređivanja, to je tužena u obavezi da tužocu naknadi štetu koju je zbog posljedica povređivanja pretrpio.

(Vs BiH, Rev. 140/90, od 28. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 61)

23. Supruga nema pravo na naknadu štete u iznosu koji predstavlja razliku između njene porodične penzije i porodične penzije koju bi imala da je njen suprug ostao do smrti u radnom odnosu, ako lice koje je prouzrokovalo njegov invaliditet, nije odogovorno za njegovu smrt.

(Vs BiH, Rev. 497/89, od 30. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 47)

24. Oštećeni koji usljed tjelesne povrede nije mogao zasnovati radni odnos po ugovoru o stipendiranju ima pravo na naknadu štete u visini izgubljenog ličnog dohotka.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan prigovor revizije o pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Odluka nižestepenih sudova zasniva se na pravilnoj interpretaciji člana 185. stav 1. i 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Štetnik je dužan da uspostavi onakvo stanje u imovini oštećenog kakvo bi bilo da nije došlo do povređivanja. Prema tome kada je izvjesno da oštećeni nije zasnovao radni odnos samo zbog toga što je u međuvremenu pretrpio tjelesnu povredu, štetnik je dužan da mu naknadi štetu u visini izgubljenog ličnog dohotka (oštećeni nije isticao druge zahtijeve za obeštećenje), jer je to u saglasnosti sa odredbom iz člana 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 451/86, od 12. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 37)

25. Lice koje traži naknadu štete zbog izgubljene zarade mora dokazati da zbog posljedica povrede ne ostvaruje zaradu u obavljanju samostalne zanatske djelatnosti u visini koju bi ostvarivao da nije hendikepiran posljedicama povrede. Ova činjenica se ne dokazuje samo relativno niskim procentom smanjenja opšte radne sposobnosti.

Iz obrazloženja:

Tužitelj je morao dokazati da trpi štetu u vidu izgubljene zarade, zbog posljedica povrede noge, da bi mogao ostvariti pravo za naknadu za ovaj vid štete. Okolnost da je tužiteljeva opšta radna sposobnost zbog zadobivene povrede umanjena za 10 posto sama za sebe ne može poslužiti kao dokaz da tužitelj po tom osnovu trpi štetu u vidu izgubljene zarade kao obavljanja poslova automehaničara u svojoj automehaničarskoj radnji. Procenat navedenog umanjenja radne sposobnosti ne mora se

http://www.advokat-prnjavorac.com

uvijek odraziti na gubitak zarade pa ni u najmanjem obimu, jer se određeni poslovi mogu obavljati uspješno i uz tako neznatno smanjenje radne sposobnosti. Notorno je da su poslovi automehaničara raznovrsni i da se mogu obavljati na razne načine, a tužilac kao vlasnik radnje organizuje posao u radnji, pa se ne mora izlagati poslovima koji ga zamaraju (može se prihvatiti da se tužilac zbog ove posljedice brže zamara kada stoji i kada se kreće, ali ne i tvrdnja tužioca da se umanjeni procenat radne sposobnosti automatski održava na umanjenje njegove zarade).

Polazeći od utvrđenja da tužilac nije ni djelimično gubio lični dohodak u radnoj organizaciji u kojoj je nastavio rad nakon povrede na radnom mjestu automehaničara kroz period od više godina, ovaj sud nalazi logičnim zaključak koji su izveli nižestepeni sudovi da ni djelimično ne gubi zaradu radeći kao samostalni zanatlija - automehaničar, za koji se posao samoinicijativno opredijelio i zbog toga raskinuo radni odnos.

Neprihvatljivi su navodi revizije da je opšte poznato da automehaničar kome je opšta radna sposobnost umanjena za 10 posto gubi zaradu u tom obimu, te da se visina naknade mogla utvrditi primjenom člana 223. Zakona o parničnom postupku, jer tužilac nije pružio konkretne dokaze o gubitku zarade (ova odredba se može primijeniti samo kod utvrđenja visine štete kada se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete po određenom osnovu, a u ovom slučaju tužilac nije pružio konkretne dokaze o postojanju štete po osnovu izgubljene zarade, a time i da mu pripada pravo na naknadu po navedenom osnovu).

(Vs BiH, Rev. 596/84, od 11. 6. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 19)

26. Rokovi zastarjelosti potraživanja naknade štete zbog izgubljene zarade (ličnog dohotka) počinju teći tek od momenta kada je taj gubitak nastao, bez obzira kada je došlo do štetnog događaja.

(Vs BiH, Rev. 23/89, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 71. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 376. ZOO)

27. Naknada štete zbog nemogućnosti rada na svom poljoprivrednom imanju prouzročenog radnom nesposobnošću utvrđuje se u visini cijene tuđeg rada neophodnog za obradu imanja.

Iz obrazloženja:

Umanjenje radne sposobnosti vlasnika imanja nije realna smetnja obradi imovine, odnosno sticanja prihoda tom obradom, pa ni uzrok nastanka štete, jer se izostanak tužiteljeva doprinosa, objektivno mogao naknaditi angažovanjem tuđe radne snage, kod notorne činjenice velike nezaposlenosti i izuzetno niske cijene rada u Federaciji (neka se pogledaju statistički podaci o kretanju prosječnih mjesečnih plaća), tako da stvarnu štetu mogu pretstavljati samo izdaci učinjeni za plaćanje tuđe radne snage u omjeru izostanka tužiteljeva doprinosa.

(Vs FBiH, Rev. 190/00, od 14. 2. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 31)

28. Kad su u obrađivanju imanja osim oštećenika sudjelovali i drugi članovi obitelji, izgubljenu zaradu oštećenika valja utvrditi imajući na umu njegov udio u obrađivanju imanja i ostvarivanju prihoda.

(Vs H, Rev. 1657/86, od 12. 11. 1986. Psp 33 – 16)

29. Materijalna šteta zemljoradnika zbog radne nesposobnosti može se sastojati od troškova zbog upotrebe tuđe radne snage ili u gubitku prihoda sa njegovog poljoprivrednog imanja. Pravo na naknadu štete zemljoradnik ima i ako na njegovom poljoprivrednom imanju umjesto njega, pa makar i besplatno rade njegovi ukućani.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 19)

http://www.advokat-prnjavorac.com

30. Naknada štete zbog gubitka radne sposobnosti zemljoradnika dosuđuje se u obliku rente u mjesečnim ili godišnjim obrocima.

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 133)

31. Oštećenom, koji se poslije povređivanja u saobraćajnom udesu ne može više da bavi ovčarstvom kao svojim zanimanjem, u naknadu štete zbog izgubljene zarade ne može se uračunati vrijednost njegovog stada i za taj iznos umanjiti naknada štete, jer mu se za tu vrijednost nije povećala imovina štetnom radnjom.

(Vs BiH, Rev. 274/85, od 20. 2. 1986. – Bilten Vs BIH 1/86 - 23)

32. Faktično je pitanje da li domaćica u poodmaklim godinama života trpi štetu zbog umanjenja radne sposobnosti ili je njena radna sposobnost umanjena usljed starosti.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je u vrijeme štetnog događaja imala 64 godine života, bila izuzetno vitalna, krepka i okretna žena, sama radila sve poslove u domaćinstu i oko stoke, kao i poslove u bašti, a kao posljedica štetnog događaja, prema utvrđenju medicinskog vještaka, uslijedilo je umanjenje njene životne aktivnosti od 20% što je uslovilo ne samo da svoje životne aktivnosti obavlja uz povećane napore (što spada u sferu naknade neimovinske štete), nego i stvarno opadanje njene radne sposobnosti, koje se manifestuje u tome što su efekti njenog rada umanjeni za 20%, budući da tužiteljica više nije u mogućnosti da zbog teškoća u kretanju koje su neposredna posledica pretrpljenih povreda, obavi sve one poslove koje je ranije obavljala. Opisani činjenični zaključak drugostepeni sud je detaljno obrazložio, ocijenivši pri tome neosnovanim žalbene navode tužene koje ponavlja u reviziji (da je opadanje tužiteljičine radne sposobnosti posljedica nastupanja starosti; budući da je tužiteljica u momentu štetnog događaja imala 64 godine, a u momentu donošenja prvostepene presude 72 godine), te da zato konstatovano umanjenje njene opšte radne sposobnosti ne predstavlja osnov za dosuđenje rente.

Prema odredbama člana 195. stav 2. u vezi sa čl. 155. i 185. Zakona o obligacionim odnosima, naknada štete zbog izgubljene zarade, kao posljedice smanjenja radne sposobnosti, predstavlja umanjenje u imovini oštećenog uslijed nemogućnosti da svojim radom ostvaruje prihode u onom obimu u kome ih je ostvarivao do štetnog događaja, pa je odgovorno lice dužno uspostaviti u imovini oštećenog ono stanje koje je bilo prije nego je šteta nastala.

(Vs BiH, Rev. 2/87, od 20. 8. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 77)

33. Član porodičnog domaćinstva je treće lice. Ukoliko iz posebnih okolnosti slučaja ne proizilazi da je član porodičnog domaćinstva svojim radom htio osloboditi obaveze štetnika (što se jedva može zamisliti) štetnik je dužan da oštećenom naknadi štetu kao da nije bilo rada člana porodičnog domaćinstva.

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 132)

34. Oštećeni maloljetnik koji živi u zajednici sa svojim roditeljima ovlašten je da traži naknadu za tuđu pomoć zbog umanjenja životne aktivnosti bez obzira da li ovi izdaci opterećuju njegovu imovinu, kojom upravljaju njegovi roditelji ili imovinu njegovih roditelja koji ga zastupaju u parnici, iako su u ovom drugom slučaju i sami bili ovlašteni da traže obeštećenje.

Iz obrazloženja:

Tužilac traži naknadu za tuđu pomoć što treba podvesti pod kategoriju trajno povećanih potreba iz člana 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Pravo na

http://www.advokat-prnjavorac.com

tu naknadu ima povrijeđeno lice, a ne lica koja mu pružaju pomoć. Istina u slučaju kada povrijeđenom pružaju pomoć roditelji, s kojima živi u porodičnoj zajednici i koji su po zakonu dužni da ga izdržavaju, naknadu za te izdatke bi mogli tražiti i sami roditelji, kao što je može zahtijevati i povrijeđeno lice po navedenoj zakonskoj odredbi i to bez obzira da li povećani izdaci opterećuju njegovu imovinu ili imovinu njegovih roditelja koju zastupaju dijete i upravljaju njegovom imovinom (član 279. stav 2. Porodičnog zakona SRBiH).

(Vs BiH, Rev. 34/89, od 21. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 130)

35. Zatezne kamate na iznose naknade štete s naslova troškova tuđe njege i pomoći što su plaćeni mjesečno teku za svaku mjesečnu svotu od posljednjeg dana u mjesecu do isplate.

(Vs H, Rev. 1860/9O, od 18. 12. 1990. – Psp 53 – 124)

36. Lice kome je protupravnom radnjom djelimično smanjena radna sposobnost ima pravo da traži naknadu štete u iznosu koji bi sticao na očevom imanju čekajući zaposlenje kao i u iznosu koji bi stekao na tom imanju nakon zasnivanja radnog odnosa (dopunski rad).

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova tužilac je povrijeđen u saobraćajnoj nesreći. Utvrđeno je da tužilac do zasnivanja radnog odnosa nije mogao na očevom imanju obavljati teže poljoprivredne poslove (uzgoj duhana, vinove loze i povrća). Mjesečni gubitak takve zarade, kako su to nižestepeni sudovi utvrdili iznosi ……. dinara, pa je tuženi na osnovu člana 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78) obavezan da taj iznos plaća tužiocu.

Osim toga nižestepeni sudovi su utvrdili da tužilac od vremena kada se zaposlio nije u mogućnosti da se u slobodnom vremenu bavi dopunskim radom obavljajiući teže poljoprivredne poslove na očevom imanju, te da zbog toga mjesečno gubi zaradu u iznosu od 7.491 dinara. Po odredbi istog zakonskog propisa tuženi je dužan ovaj iznos plaćati tužiocu u obliku rente, za gubitak zarade.

(Vs BiH, Rev. 217/89, od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 77)

37. Pri ocjeni pretpostavki za naknadu štete valja razlikovati tuđu pomoć i njegu koja je oštećeniku zbog smanjenja životnih aktivnosti potrebna radi zadovoljavanja općih životnih potreba (prilikom kretanja, oblačenja, uzimanja hrane, održavanja osobne higijene i sl.) od potrebe za tuđom radnom snagom zbog nemogućnosti obavljanja određenih (npr. teških tjelesnih) poslova.

(Vs H, Rev. 1894/86, od 11. 12. 1986. – Psp 34 – 80)

38. Oštećeni ima pravo na naknadu štete u rentnom iznosu koji predstavlja negativnu razliku između novčanog iznosa invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi sticao oštećeni da nije bio povrijeđen, ali nema pravo na razliku između pretpostavljenog ličnog dohotka i novčanog iznosa koji prima po osnovu prijevremene penzije koja nije uslovljena tjelesnom povredom.

Iz obrazloženja:

Tužilac bi kao radnik, u smislu člana 39. Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, stekao pravo na invalidsku penziju da je kod njega, zbog posljedica povređivanja, došlo do gubitka radne sposobnosti i u tom slučaju bi stekao pravo na novčanu rentu na teret tuženog, u iznosu za koji bi invalidska penzija bila manja od ličnog dohotka kojeg bi tužilac, po normalnom toku stvari, ostvarivao na svom radnom mjestu (član 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

Utvrđivanje činjenice da li je kod radnika - osiguranika došlo do gubitka radne sposobnosti, kao pretpostavke za ostvarivanje prava na invalidsku penziju, po-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vjerava se stručnom organu (član 109. stav 1. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju - "Službeni list SRBiH", broj 23/83), kojeg obrazuje Zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja (član 109. stav 2. navedenog Zakona), a to su organi za ocjenu radne sposobnosti u prvom i drugom stepenu - invalidske komisije (član 11. Pravilnika o postupku, sastavu i načinu rada organa za ocjenjivanje radne sposobnosti u penzijskom i invalidskom osiguranju - "Službeni list SRBiH", broj 16/84).

Mišljenje invalidske komisije da kod osiguranika postoji invalidnost koja ga čini nesposobnim za rad je osnov da, pod pretpostavkom ispunjavanja i ostalih uslova, nadležni organ zajednice penzijskog i invalidskag osiguranja donese pozitivno rješenje o priznanju prava na invalidsku penziju.

Negativno mišljenje komisije, kao što je slučaj kod tužioca, ne povlači za sobom gubitak prava da se u postupku pred organom zajednice penzijskog i invalidskog osiguranja dokazuje postojanje činjenice da kod osiguranika ipak postoji invalidnost koja ga čini nesposobnim za rad. Tužilac se nije koristio tim pravom, nego je po vlastitom zahtjevu ostvario pravo na prijevremenu starosnu penziju, a na ostvarivanje prava na tu penziju nema nikakvog uticaja eventualna invalidnost tužioca.

(Vs BiH, Rev. 288/88, od 16. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 78)

39. Štetnik nije odgovoran za štetu u visini razllke između invalidske penzije i ličnog dohotka ako bi do penzionisanja oštećenog došlo samo zbog posljedica bolesti koje nisu izazvane štetnim događajem.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih odluka proizilazi da je tužilac povrijeđen u saobraćajnom udesu 2. marta 1979. godine.

Nižestepeni sudovi su utvrdili i da je tužilac ostvario pravo na invalidsku penziju počev od 28. 10. 1980. godine. Rješenjem Zajednice utvrđeno je da kod tužioca počev od 8. 9. 1980. godine postoji potpuna nesposobnost za rad na koju bolest utiče sa 60% a povreda sa 40%.

Nižestepeni sudovi su izrazili pravni stav da tužitelju pripada naknada materijalne štete u obliku novčane rente, počev od dana penzionisanja u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi tužilac ostvarivao na radnom mjestu na kome je radio, jer je štetna posljedica rezultat istovremenog dejstva prirodnog faktora i ljudske radnje, a obim njihovog učešća u njenom nastanku nije moguće ocijeniti, odnosno nije moguće razdvojiti uticaj ova dva faktora u nastanku štetne posljedice.

Ovaj revizijski sud ocjenjuje da je radi pravilne primjene odredaba čl. 189. i 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, neophodno utvrditi da li bi bolest dovela do potpunog gubitka radne sposobnoski u onoj mjeri u kojoj bi to utjecalo na sposobnost za ostvarivanje zarade, tj. ličnog dohotka na određenom radnom mjestu. Ako bi do penzionisanja došlo i da oštećeni nije pretrpio tjelesnu povredu u saobraćajnom udesu, onda štetni događaj nije u uzročnoj vezi sa nastankom štete.

(Vs BiH, Rev. 33/89, od 14. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 114)

40. Potraživanje s naslova naknade štete zbog smanjene mogućnosti napredovanja dospijeva tek kad bi oštećeni došao u priliku da ostvaruje imovinsku korist.

Iz obrazloženja:

“Prvotužena gimnazija solidarno odgovara za nastalu štetu sa tehničkom školom. Njezina odgovornost proizlazi iz Odluke o ukidanje obrazovnog centra i osnivanju gimnazije i tehničke škole, gdje je u čl. 7. određeno da za obveze obrazovnog centra od dana ukidanja pravni slijednici odgovaraju neograničeno solidarno, a u čl. 1. i 2. je određeno da se ukida Obrazovni centar za automatiku, energetiku i procesnu tehniku Nikola Tesla, te se osnivaju gimnazija i Elektrostrojarska tehnička

http://www.advokat-prnjavorac.com

škola. Prema tome, jer je tužitelj polazio obrazovni centar kao đak, kada mu se dogodila nesreća, pa za nastalu štetu solidarno odgovaraju gimnazija i Elektrostrojarska tehnička škola, odnosno prvo i treće tuženi. Ugovorom sklopljenim između ove dvije pravne osobe o uređenju međusobnih odnosa u upravljanju imovinom određena su prava i obveze pravnih slijednika centra međusobno, te odredbe toga ugovora nemaju utjecaja na tužiteljeva prava, koja je on stekao kao đak obrazovnog centra, odnosno prema njemu su odgovorna solidarno oba pravna slijednika bez obzira na sadržaj ugovora.

Nižestupanjski sudovi su također pravilno primijenili materijalno pravo prilikom utvrđivanja novčane naknade neimovinske štete, koju je pretrpio tužitelj. Dosuđene svote su primjerene posljedicama ozljede koju je dobio tužitelj. u skladu su također s uobičajenom praksom kod utvrđivanja visine novčane naknade takovih vrsta neimovinskih šteta.

Pravilno su primijenili materijalno pravo nižestupanjski sudovi, kada su tužitelja, koji je stradao kao đak, odbili sa zahtjevom za naknadu štete po osnovu smanjenja mogućnosti daljnjeg napredovanja. Naime, takav zahtjev za naknadu štete dospijeva tek kada oštećeni dođe u priliku da ostvaruje imovinske koristi. U pitanju je oblik imovinske štete, pa da bi moglo biti govora o takovoj šteti odnosno šteti po spomenutom osnovu ona bi morala biti izražena u zaradi ili u kojem drugom obliku ostvarenja prihoda ili napredovanja, odnosno moralo bi doći do njezinog nastanka. Iz utvrđenog činjeničnog stanja ne proizlazi, da je kod tužitelja nastupila takova šteta. Takova se šteta naknađuje u obliku rente, pa u vrijeme suđenja moraju postojati elementi određene imovinske štete za utvrđivanje visine naknade takove štete, a provedenom postupku nisu utvrđene takove okolnosti odnosno elementi."

(Vs RH, Rev. 2972/95, od 3. 2. 2000. – Izbor odluka 1/2000 – 64/48)

41. Oštećeni ne može tražiti naknadu štete zbog gubitka ličnog dohotka kao posljedice kasnijeg zaposlenja usljed gubitka školske godine, prije nego što bi po redovnom toku stvari, da nije pretrpio tjelesne povrede, zasnovao radni odnos.

(Vs BiH, Rev. 424/86, od 28. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 48)

42. Kamate na iznose naknade štete s naslova troškova podučavanja za svladavanje školskoga gradiva što su plaćeni u mjesecu teku za svaku mjesečnu svotu od posljednjeg dana u mjesecu do isplate.

(Vs H, Rev. 1860/90, od 18. 12. 1990. – Psp 53 – 123)

43. Poduzeće koje je odgovorno za posljedice smanjenja ili ograničenja radne sposobnosti radnika odgovara za svu nastalu štetu po tom osnovu (koja je posljedica gubitka odnosno ograničenja radne sposobnosti radnika), pa prema tome i za onu koja nastupi zbog nemogućnosti radnika da se zaposli na radnom mjestu na kojem bi ostvarivao veći dohodak od onog kojeg bi imao na radnom mjestu na kojem je radio prije štetnog događaja.

Iz obrazloženja:

"U ovom postupku utvrđeno je da je revident na vlastiti zahtjev raskinuo radni odnos kod tuženika jer je namjeravao zasnovati radni odnos s RO "T." i prema njegovoj tvrdnji do zasnivanja tog radnog odnosa koji je uključivao i rad u A. sa predVidjeti:vom zaradom u visini utuženog iznosa za razdoblje od 18. VI. 1987. do 1. VI. 1988. nije došlo isključivo zbog toga, jer je po ocjeni liječničke komisije utvrđeno da kod revidenta postoje ograničenja u pogledu rada na skelama, penjanju po stepenicama i hodanja po neravnim površinama koja su onemogućila da bude upućen na rad u Alžir, iako je utvrđeno da je on inače sposoban osim istaknutih ograničenja za poslove elektroinstalatera pod klimatskim uvjetima u Alžiru. Po shvaćanju ovog revizijskog suda organizacija odnosno poduzeće koje je odgovorno za posljedice smanjenja ili ograničenja radne sposobnosti radnika odgovara za svu nastalu štetu po tom

http://www.advokat-prnjavorac.com

osnovu koja je posljedica gubitka odnosno ograničenja radne sposobnosti radnika pa prema tome i za onu koja nastupi u smislu nemogućnosti radnika uslijed posljedica povrede da se zaposli na radnom mjestu na kojem bi ostvarivao veći dohodak od onog kojeg je imao na radnom mjestu na kojem je radio prije štetog događaja odnosno prije povrede. Polazeći od pogrešnog pravnog shvaćanja da eventualna šteta - izmakla zarada revidenta u konkretnom slučaju nije u uzročnoj vezi sa štetnim događajem za koji je ranijom pravomoćnom odlukom utvrđena (djelomična) odgovornost tužene organizacije, odnosno da je takvu štetu prouzrokovao isključivo sam revident raskidom radnog odnosa sa tuženikom niži sudovi su propustili utvrditi sve važne činjenice potrebne za donošenje pravilne i zakonite odluke u sporu pa je stoga valjalo prihvatiti reviziju zbog ostvarenja istaknutog revizijskog razloga, ukinuti obje nižestupanjske odluke i predmet vratiti nadležnom prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje (članak 395. stavak 2. ZPP). U nastavku postupka prvostupanjski sud će raspraviti i ocijeniti da li su ustanovljena ograničenja radne sposobnosti revidenta u pogledu rada na skelama, penjanju po stepenicama i hodanju po neravnim površinama nastala kao posljedica povrede na radu revidenta 14. II. 1986. zadobivene kod tuženika te u potvrdnom slučaju, da li one predstavljaju razlog zbog kojeg se revident nije mogao zaposliti kod RO "T." te biti upućen na rad u A. na određeno vrijeme (18. VI. 1987. do 1. VI. 1988.), na koje okolnosti je revident još u toku ranijeg postupka predložo određene dokaze. Nadalje da bi se moglo pravilno ocijeniti osnovanost kao i visinu tužbenog zahtjeva u vezi naknade utužene štete koju revident traži po osnovu izgubljene zarade treba imati u vidu i odredbu članka 189. stavak 3. Zakona o obveznim odnosima (ZOO) koja predviđa, da se uzima u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem. S obzirom na dosadašnja utvrđenja u postupku, a u vezi prigovora tuženika o tome da je revident raskinuo radni odnos kod tuženika i time svojim ponašanjem prouzrokovao gubitak zarade koju je do raskida radnog odnosa ostvarivao kod tuženika a koju bi ostvarivao i nakon toga da nije sam raskinuo radni odnos - niži sudovi će nakon što rasprave sve ranije izložene važne okolnosti ako ocijene da postoji odgovornost tuženika za nastalu utuženu štetu (izmaklu zaradu) ocijeniti da li je i u kojem dijelu sam revident pridonio nastanku štete odnosno da ona bude veća nego što bi inače bila spomenutim raskidom radnog odnosa (načelo podijeljene odgovornosti iz odredbe članka 192. stavak 1. i 2. ZOO) pa će nakon što predmet raspravi i u izloženom pravcu ponovno odlučiti o tužbenom zahtjevu."

(Vs RH, Rev. 1637/91, od 11. 7. 1991. – Izbor odluka 1993 – 108/127)

44. Ocijenjeno je da gubitak školske godine i ponavljanje te školske godine uzrokuje dodatne troškove školovanja koje je štetnik obvezan naknaditi oštećeniku.

Vs H, Rev. 996/87. od 13. 10. 1987. – Psp 44 – 19)

45. Suprug nema pravo na naknadu štete s naslova izgubljene zarade za vrijeme bolovanja koje je koristio zbog njegovanja oštećene supruge.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski su sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su tužitelju M.Ž. dosudili naknadu s naslova duševnih boli zbog teškog invaliditeta tužiteljice, a njegove supruge. Naime, odredbom iz čl. 201. st. 3. ZOO propisano je da bračni drug ima pravo na pravičnu novčanu naknadu za duševne boli u slučaju naročito teškog invaliditeta svoje supruge. No, u konkretnom slučaju, unatoč teškim posljedicama koje su kod tužiteljice zaostale zbog ovog štetnog događaja, njezino smanjenje životne aktivnosti za 50%, ne može se smatrati takvim naročito teškim invaliditetom kojega podrazumijeva prije navedena zakonska odredba, a koji bi opravdavao dosudu naknade s naslova duševnih boli njezinom suprugu po ovoj osnovi.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Tužitelj M.Ž. nema pravo niti na naknadu za izgubljenu zaradu s naslova razlike između plaće i naknade koju je on primao za vrijeme bolovanja korištenog zbog njegovanja tužiteljice, jer on nema svojstvo oštećenika iz ovog štetnog događaja da bi mogao po čl. 195. st. 1. ZOO ostvariti zatraženo obeštećenje."

(Vs RH, Rev. 1180/97 od 28. 2. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 49)

Izmjena dosuđene naknade

Član 196.

Sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a može je na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti, ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao u vidu prilikom donošenja ranije odluke.

---

1. Pri odlučivanju o zahtjevu za povećanje novčane rente ranije dosuđene na ime naknade štete zbog izgubljene zarade, relevantne su samo naknadne promjene u imovinskim prilikama oštećenoga, a ne i promjene u imovinskim prilikama štetnika.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da u međuvremenu od donošenja ranije odluke o renti, nije došlo do promjene u površini zemljišta vlasništvo tužitelja, a da je učešće članova domaćinstva tužitelja izmijenjeno utoliko što umjesto majke tužitelja, koja je sada u dubokoj starosnoj dobi, rade dvoje starije djece tužitelja, da je doprinos tužitelja u obradi imanja zbog postojećeg invaliditeta 50 odsto, pa, polazeći od navedenih okolnosti, te imajući u vidu mjesečni gubitak tužioca u poljoprivrednoj proizvodnji umanjen za iznos mirovine koju prima, te uticaj ratnih prilika na plasman proizvoda, nižestepeni sudovi su dosudili tužitelju novčanu rentu u iznosima pobliže navedenim u izreci prvostepene presude.

Polazeći od ovakvog činjeničnog utvrđenja, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo (član 196. ZOO) kada su u pogledu visine novčane rente odlučili kao u izreci nižestepenih odluka.

Pri odlučivanju o žalbi, drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo (odredba člana 195. stav 2. ZOO) kada je ocijenio irelevantnim navode tuženog preduzeća, da je trebalo imati u vidu materijalne prilike tuženoga, uzrokovane ratnim stanjem, jer sud pri odlučivanju o visini novčane rente uzima u obzir samo naknadno nastale promjene u imovinskim prilikama oštećenoga, a ne promjene koje su se desile na strani štetnika, zbog toga što novčana renta u ovom slučaju ima isključivo odštetni a ne alimentacioni karakter.

(Vs FBiH, Rev. 88/98, od 27. 7. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 43)

2. Samo ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke o visini rente na ime izgubljenog uzdržavanja, sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu ili na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti.

Iz obrazloženja:

“Prema odredbama čl. 196. Zakona o obveznim odnosima sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke.

Kako je u pitanju naknada za izgubljeno uzdržavanje tužiteljice, odlučne su okolnosti, da li bi sada pok. kćerka tužiteljice mogla više izdvajati za njezino uzdržavanje od uzdržavanja koje je određeno prijašnjom odlukom suda.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sud prvog stupnja je pravilno ocijenio sve okolnosti i zaključio da ne postoje zakonske pretpostavke za povećanje rente, jer imajući u vidu plaću koju bi sada primala tužiteljičina kćerka (…… kn) i njezin doprinos prometnoj nezgodi od 10% u kojoj je smrtno stradala, te činjenicu da bi sada imala 28 godina iz čega izvodi zaključak kojeg prihvaća i ovaj sud drugog stupnja, i da ne bi mogla izdvajati više od 30% od svoje plaće kao i u vrijeme donošenja prijašnje presude, sada bi mogla izdvajati više 12,30 kn mjesečno, a to nije znatnija promjena okolnosti."

(Žs Bjelovar, Gž. 1297/99, od 10. 6. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 60/44)

3. Nema osnove za daljnje priznavanje prava na rentu s naslova razlike između plaće i mirovine nakon umirovljenja zbog posljedica nezgode na radu, i to od vremena kad bi oštećenica po sili zakona došla u mirovinu i kad ta mirovina na koju bi s tim u svezi imala pravo, ne bi bila veća od one koju tužiteljica prima.

Iz obrazloženja:

"Na tutvrđeno činjenično stanje pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je odbijen tužbeni zahtjev tužiteljice za povećanje rente, a prihvaćen protutužbeni zahtjev za ukidanje rente s danom podnošenja protutužbe kojom se traži ukidanje rente (čl. 196. Zakona o obveznim odnosima).

Naime, prema spomenutoj zakonskoj odredbi sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke.

U ovom slučaju razlog zbog kojeg je tužiteljici dosuđena renta je bio gubitak u primanjima zbog odlaska u mirovinu, razlika između plaće koju bi primala da radi i mirovine.

Nakon što bi po redovnom tijeku stvari - po sili zakona otišla u mirovinu da je bila u radnom odnosu, tužiteljica bi i dalje imala pravo na rentu samo ako bi se utvrdilo da je mirovina koju prima manja od mirovine koju bi imala da je radila do umirovljenja po sili zakona.

Utvrđeno je da je mirovina koju tužiteljica prima veća od one koju bi imala da je i dalje bila u radnom odnosu, te umirovljena po sili zakona 3. travnja 1993. g.

Dakle, tužiteljica nema pravo na povećanje rente jer nije oštećena u pogledu visine mirovine, a opravdano tuženik traži ukidanje rente zbog toga što više tužiteljica ne trpi bilo kakovu štetu na ime manjih primanja zbog povrede na radu, jer i da nije bilo te povrede i da je tužiteljica i dalje ostala u radnom odnosu njena mirovina ne bi bila veća od one koju sada prima."

(Vs RH, 2245/96, od 18. 1. 2000. – Izbor odluka 1/2000 – 63/47)

4. Naknada štete zbog gubitka zarade (renta) dosuđuje se za ubuduće, jer to više odgovara naravi te štete. Takvim načinom naknade oštećeni dolazi približno u istu situaciju kao da prima lični dohodak koji je izgubio a eventualno odstupanje od stvarne štete moguće je kako u korist tako i na štetu obiju stranaka, zbog čega stranke imaju pravo da u slučaju promijenjenih okolnosti traže izmjenu odluke o naknadi štete.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001, str. 34)

5. Oštećeni ima pravo na povišenje pravomoćno dosuđene rente od dana podnošenja tužbe kojom traži povišenje.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001, str. 34)

6. Sud nije ovlašten unazad mijenjati pravomoćnu sudsku presudu kojom je odlučeno o zahtjevu za rentu. Zahtjev ovštećenog da mu osiguravatelj štetnika u obliku rente nadoknađuje razliku između invalidske penzije koju prima i ličnog dohotka

http://www.advokat-prnjavorac.com

koji bi ostvario u radnom odnosu da nije stradao u saobraćajnom udesu, nema pravnu prirodu zahtjeva za izdržavanje, nego zahtjeva za naknadu štete. Zato oštećenik ima pravo tražiti takvu rentu i unazad a ne samo za razdoblje nakon podnošenja tužbe. Međutim, ako se zbog znatnije promijenjenih okolnosti traži povećanje rente koja je već utvrđena pravomoćnom sudskom odlukom, to se povećanje može dosuditi samo za razdoblje nakon podnošenja tužbe a ne i za ranije vrijeme u kojem već egzistira ranije donijeta i pravomoćna presuda (član 196. ZOO)

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001, str. 34)

7. Pravo na rentu, u većem iznosu od onoga koji je ranije dosuđen, povjerilac ne može ostvariti u izvršnom postupku pozivajući se na postojanje promjenjenih okolnosti, već samo na osnovu izvršene isprave donijete u posebnom sporu kojom se za ubuduće povećava ranije dosuđena renta.

(Vs RCG, Gzz. 18/99, od 20. 10. 1999. – Bilten Vs RCG 1999 – 43)

8. Na zahtjev štetnika sud će ukinuti rentu ukoliko bi oštećeni ostvario pravo na starosnu penziju usljed čega više ne bi trpio štetu u vidu izgubljene zarade.

(Vs RCG, Rev. br. 692/93. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

9. Povišenje naknade štete zbog izgubljenog ličnog dohotka dosuđene pravosnažnom sudskom odlukom u obliku rente može se zahtijevati samo od momenta podnošenja tužbe.

Iz obrazloženja:

Izmjena dosuđene naknade štete zbog izgubljenog ličnog dohotka u rentnom obliku može se zahtijevati samo za ubuduće i pod uslovom ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao u vidu prilikom donošenja ranije odluke. Kako je tužilac podnio tužbu prvostepenom sudu dana 15. 12. 1986. godine, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su, u smislu odredbe člana 196. ZOO, udovoljili zahtjevu tužioca u pogledu povećanja rente za period od 15. 12. 1986. godine pa nadalje, a odbili dio tužbenog zahtjeva kojim je tužilac zatražio da mu se za vrijeme od 15 4. 1985. do 15. 12. 1986. godine, dosude veći mjesečni iznosi od onog koji mu je dosuđen pravosnažnom presudom od 9. 9. 1986. godine.

(Vs BiH, Rev. 63/89, od 21. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 131)

10. Oštećenom pripada pravo da traži povećanje ranije već dosuđene rente srazmjerno gubitku zarade koju bi postizao u novim uslovima ali ne i zbog povećanih životnih troškova.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 23)

11. Postoji razlog za ukidanje posuđene naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja prouzrokovane smrću davaoca izdržavanja ako, s obzirom na godine života, poginuli ne bi bio više u stanju da svojim radom pribavlja sredstva za izdržavanje oštećenih.

Iz obrazloženja:

Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je preinačio prvostepenu presudu i odbio zahtjev tužiteljice za povećanje naknade zbog izgubljenog izdržavanja (rente) dosuđene ranijom presudom i usvojio protivtužbeni zahtjev za ukidanje dosuđene naknade, jer su u konkretnom slučaju ispunjene zakonske pretpostavke iz člana 196. Zakona o obligacionim odnosima, za ukidanje obaveze naknade zbog izgubljenog izdržavanja. Ovo zbog toga, jer suprug tužiteljice, s obzirom na duboku starost (rođen 1906. godine), ne bi bio više u mogućnosti da pribavlja sredstva za njeno izdržavanje i da je ostao u životu.

(Vs BiH, Rev. 605/89, od 26. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 60)

http://www.advokat-prnjavorac.com

12. Povećanje naknade štete u vidu rente ne može se tražiti za vrijeme koje je proteklo prije podnošenja tužbe.

Iz obrazloženja:

Tužbom u ovom predmetu koju je podnio 18. 2. 1985. godine, tužitelj zahtijeva da mu tuženi pored dosuđenja rente za period od 1. 9. 1983. do 1. 9. 1984. godine plati još na ime razlike ličnog dohotka ukupno iznos od 92.330 dinara.

Prema odredbi člana 196. Zakona o obligacionim odnosima sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a može je na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti, ako su znatnije promijene okolnosti koje je sud imao u vidu prilikom donošenja ranije odluke.

U konkretnom slučaju tužbeni zahtjev tužioca se odnosi na povećanje rente (izraženo kroz povećanje ličnog dohotka kojeg bi tužitelj ostvarivao da je radio za period od 1. septembra 1983. godine do 1. septembra 1984. godine) za vrijeme prije podnošenja tužbe, pa kako se u smislu citirane zakonske odredbe povećanje rente može zahtijevati samo ubuduće, tužbeni zahtijev tužitelja je neosnovan.

(Vs BiH, Rev. 295/87, od 17. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 48)

13. Budući da sud može na zahtjev oštećenika samo za ubuduće povećati rentu, neosnovan je zahtjev za naknadu štete za protekli period od promjene okolnosti do podnošenja tužbe (član 196. Zakona o obligacionim odnosima).

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 135)

14. Izmjena naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja dosuđene u rentnim iznosima, može se tražiti samo od podnošenja tužbe za izmjenu, pa se dosuđena naknada komparira sa razlikom između onog iznosa koji bi poginuli odvajao za izdržavanje tužilaca i njegove porodične penzije u onom mjesecu kada je tužbom zatražena izmjena.

Iz obrazloženja:

Kod utvrđivanja osnovanosti zahjeva za izmjenu naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja dosuđenu u obliku rente (član 196. Zakona o obligacionim odnosima), treba uzeti u obzir iznos porodične penzije isplaćen oštećenima u onom mjesecu u kome je podnesena tužba. Odluka o izmjeni visine Naknade (visina rente) djeluje samo za ubuduće, od dana podnošenja zahtjeva oštećenog (tužbe) za njenu izmjenu, pa iznos koji bi iz ovog ličnog dohotka izdvajao poginuli za izdržavanje tužilaca treba umanjiti za iznos porodične penzije koju oštećeni primaju u času kada do izmjene visinom naknade dolazi. Pogrešno je utvrđivati porodičnu penziju prema prosjeku za prethodni period i tako dobijeni iznos uračunavati u naknadu, jer se obračun novog iznosa naknade ove vrste štete vrši prema momentu podnošenja tužbe.

Prema podacima spisa, nižestepeni sudovi su uračunali, u naknadu prosječni iznos porodične penzije ostvaren u posljednja tri mjeseca pred podnošenje tužbe i donošenje prvostepene presude pa su stoga pogrešno primijenili materijalno pravo kada su usvojili tužbeni zahtjev za povećanje rente u visini dosuđenog iznosa, na što revidenti opravdano ukazuju.

(Vs BiH, Rev. 154/86. od 12. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 35)

15. Oštećenik kojemu je sudskom odlukom priznato pravo na rentu s naslova izgubljene zarade, ne može za proteklo razdoblje tražiti daljnji iznos nastale razlike između mirovine koju prima i zarade koju bi ostvarivao, već samo izmjenu rente za ubuduće.

(Vs H, Rev. 405/87, od 18. 3. 1987. - Psp 36 – 66)

http://www.advokat-prnjavorac.com

16. Zastara zahtjeva za naknadu buduće štete npr. zbog izgubljenog izdržavanja (član 194. Zakona o obigacionim odnosima) ili zbog tjelesne povrede, odnosno narušenja zdravlja (član 195. Zakona o obligacionim odnosima) propisuje se po općim pravilima o zastari potraživanja od nastupanja štetne posljedice, odnosno saznanja za štetu i oštećenog. Ovo ne važi za potraživanja naknade sukcesivne štete koja se ne može tražiti prije nego što nastupi štetna posljedica npr. šteta koju trpe zajednice penzijsko-invalidskog osuguranja u vidu mjesečnih isplata njihovim osiguranicima odnosno članovima porodice po sadašnjim propisima o penzijsko-invalidskom osiguranju u SR BiH.

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 137)

17. Zahtjev za naknadu štete u vidu rente zbog izgubljenog izdržavanja, koja se može dosuditi najviše do visine iznosa što bi oštećeni dobivao od poginulog da je ostao u životu, pod određenim procesnim pretpostavkama može se povećavati do zaključenja glavne rasprave, kao što se može do tog stadija postupka povećavati i zahtjev za isplatu naknade po tom osnovu u jednom iznosu za protekli period (član 190. 191. ZPP), ali se dosuđena renta može mijenjati samo od podnošenja tužbe.

(Vs BiH, Rev. 188/86, od 16. 7. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 49)

18. Kada je naknada štete zbog gubitka zarade u stranoj valuti (radni odnos u inostranstvu) dosuđena u dinarskoj protuvrijednosti prema kursu u vrijeme suđenja, stvorena je obaveza koja ima za predmet svotu novca, ali oštećenog ne sprečava načelo monetarnog nominalizma da traži povećanje broja novčanih jedinica prema kursnoj razlici koja se pojavila nakon zaključenja glavne rasprave u ranijem postupku bez obzira što i nadalje gubi isti iznos zarade u stranoj valuti.

(Vs BiH, Rev. 690/83, od 26. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 45)

19. Kako je doprinos roditelja za izdržavanje djeteta podložan promjenama i zavisi od potreba djeteta i mogućnosti oba roditelja, ne može se ni visina štete za izgubljeno izdržavanje zbog smrti roditelja, utvrditi bez vođenja računa o tim činjenicama, kao ni ocijeniti da li su ispunjeni uslovi da se izmijeni ranije dosuđena naknada štete.

(Vs BiH, Rev. 74/85, od 21. 2. 1985. – Bilten Vs BiH 1/85 - 13)

20. U parnici za izmjenu rente sud nije vezan omjerom u kojem su u ranije vođenoj parnici raspoređena primanja poginulog s obzirom na osobe kojima je doprinosio za uzdržavanje i za njegove osobne potrebe.

Iz obrazloženja:

" Nižestupanjski sudovi su usvojili tužbeni zahtjev tužiteljice za povišenje rente, jer smatraju da bi sad pok. suprug tužiteljice u domaćinstvu, tj. tužiteljici davao 60% od svojih pretpostavljenih prihoda iz redovne i dopunske djelatnosti, iako je u međuvremenu njegova kći postala punoljetna, a čim je prestalo njeno pravo na naknadu štete od tuženika u obliku rente zbog gubitka uzdržavanja, a 30% da bi trošio za svoje obveze – potrebe, a 10% da predstavlja doprinos pok. supruga tužiteljice u nastanku štetnog događaja. Navedeno temelje pozivanjem da je u prethodnim postupcima, što su se vodili između stranaka dat "ključ za raspodjelu" pretpostavljenih prihoda iz redovne i dopunske djelatnosti na naprijed opisani način.

Odredbom čl. 196. Zakona o obveznim odnosima je propisano, da sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu ako se znatnije promjene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke. Navedeno znači da sud treba utvrditi u čemu su se znatnije promijenile okolnosti koje bi opravdavale traženje tužiteljice na povećanje rente.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zbog pogrešnog pravnog pristupa, tj. da postoji već iz ranijih pravomoćnih postupaka utvrđen način – omjer u kojem bi bila raspoređena primanja sada pok. supruga tužiteljice, nisu utvrđene odlučne činjenice koje bi opravdavale povišenje rente."

(Vs RH, Rev. 2279/00, od 8. 11. 2000. – Izbor odluka 2/2001 – 47)

Neprenosivost prava

Član 197.

(1) Pravo na naknadu štete u vidu novčane rente usljed smrti bliskog lica ili usljed povrede tijela ili oštećenja zdravlja ne može se prenijeti drugom licu.

(2) Dospjeli iznosi naknade mogu se prenijeti drugome, ako je iznos naknade određen pismenim sporazumom strana ili pravnosnažnom sudskom odlukom.

---

1. Pravo na naknadu materijalne štete zbog izgubljenog uzdržavanja (čl. 194. ZOO) nije strogo osobno, neprenosivo pravo.

Iz obrazloženja navodimo:

"To pravo, zbog smrti oštećenika (primatelja uzdržavanja) u toku parnice, ne prestaje. Parnični postupak smije se nastaviti ako je pok. tužiteljica (oštećenica) imala punomoćnika (čl. 100. st. 1. ZPP). Zahtjev oštećenika u suštini se svodi na zahtjev za isplatu određene svote novca koju bi oštećenica ostvarila, kao uzdržavanje, od svog supruga da on nije poginuo nesretnim slučajem. Time se ne prenosi pravo na naknadu štete u obliku rente u smislu čl. 197. ZOO. Zato je valjalo prihvatiti zahtjev, prema navedenoj pravnoj osnovi iz čl. 194. ZOO, i to za iznose mjesečnog uzdržavanja koji su dospjeli do trenutka smrti primateljice uzdržavanja. Ti iznosi su, naime, već predstavljali određenu imovinu tužiteljice. U ovom slučaju se ne radi o prenošenju prava, koje bi pripadalo tužieljici, na njezine nasljednike. Ne radi se ni o univerzalnoj sukcesiji iz čl. 204. ZOO.

(Vs H, Rev. 1242/89 – 2 od 10. 4. 1990. – Informator, broj 4299)

2. Naknada materijalne štete je nasljediva ako zakonom nije drugačije određeno.

Umanjena radna sposobnost spada u kategoriju materijalne štete ali se može javiti u više vidova, pa mora biti bliže određena.

(Vs S, broj Rev. 5893/95, od 9. 1. 1996. – Gp, broj 2, 3 i 4/99

IV - POSEBNO O NAKNADI MATERIJALNE ŠTETE U SLUČAJU POVREDE ČASTI I ŠIRENJA NEISTINITIH NAVODA

Član 198.

(1) Ko drugome povrijedi čast kao i ko iznosi ili prenosi neistinite navode o prošlosti, o znanju, o sposobnosti drugog lica, ili o čemu drugome, a zna ili bi morao znati da su neistiniti, i time mu prouzrokuje materijalnu štetu dužan je naknaditi je.

(2) Ali, ne odgovara za prouzrokovanu štetu onaj ko učini neistinito saopštenje o drugome ne znajući da je ono neistinito, ako je on ili onaj kome je saopštenje učinio imao u tome ozbiljnog interesa.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Pravna osoba nema pravo na pravičnu novčanu naknadu na ime nematerijalne štete zbog povrede poslovnog ugleda. Može, međutim, ostvariti naknadu materijalne štete koja joj je prouzročena tuženikovim člankom u novinama (izmakla korist zbog gubitka očekivatnih poslova i slično).

(PsH, Pž. 27/92 od 21. 1. 1992. PSP – 52/175, Praxis 1/50)

2. Poduzeće u stečaju može sklapati ugovore samo radi unovčavanja imovine i radi završetka započetih radova, pa slijedom toga nije moglo pretrpjeti štetu gubitka zarade time što mu je objavljivanjem oglasa u javnoj publikaciji povrijeđen ugled.

(PsH, Pž. 1500/92 od 14. 7. 1992. Praxis 1/49)

3. Osim materijalne štete u slučaju povrede časti i širenja neistinitih navoda, oštećena osoba može zahtijevati i naknadu nematerijalne štete pod pretpostavkama koje zakon za to predviđa.

(Vs RH, Rev. 2071/83 od 6. 6. 1974.- Psp 25, str. 78)

4. Retroaktivna primjena odredaba Zakona o javnom priopćavanju (Narodne novine, broj 93/96) o odgovornosti nakladnika za štetu obuhvaća osim materijalnopravnih i procesnopravne odredbe koje se odnose na tu odgovornost pa tako i odredbe čl. 26. ZJP o prekluzivnom procesnopravnom roku za podnošenje tužbe, pri čemu nije odlučno da li je informacija objavljena prije ili poslije stupanja na snagu zakona.

Iz obrazloženja:

"ZJP u čl. 47. upućuje na primjenu odredbi tog Zakona o odgovornosti nakladnika za štetu (i o objavljivanju ispravka informacije) i na one slučajeve u kojima do dana stupanja na snagu spomenutog Zakona nije donesena pravomoćna presuda.

Ovaj revizijski sud smatra da spomenuta odredba čl. 47. ZJP upućuje na retroaktivnu primjenu odredbi tog Zakona o odgovornosti nakladnika za štetu (i o objavljivanju ispravka informacije) na slučajeve u kojima do dana stupanja na snagu spomenutog Zakona nije donesena pravomoćna presuda.

Prema pravnom shvaćanju ovog Vrhovnog suda spomenuta retroaktivna primjena odredbi ZJP o odgovornosti nakladnika za štetu obuhvaća osim materijalnopravnih i procesnopravne odredbe koje se odnose na sporove iz odgovornosti nakladnika za štetu, među ostalim i na odredbu čl. 26. tog Zakona. Naime, na retroaktivnu primjenu odredbe čl. 26. ZJP kojom je propisan rok za podnošenje tužbe radi naknade štete nesumnjivo upućuje okolnost da se ta odredba nalazi u glavi V. spomenutog Zakona kojom je regulirana upravo odgovornost nakladnika za štetu.

Iz toga slijedi, da za primjenu čl. 26. ZJP u sporovima u kojima se taj Zakon primjenjuje nije odlučno kada je informacija kojom je prouzročena šteta objavljena, odnosno da li je to bilo prije ili nakon stupanja na snagu ZJP. Spomentuom odredbom čl. 26. ZJP propisano je, da se tužba radi naknade štete može podići najkasnije u roku od 6 mjeseci od dana objave informacije kojom je šteta prouzročena, pa se prema tome radi o procesnom roku u kojem se može poduzeti spomentua parnična radnja (podnijeti tužba), pa ako stranka propusti izvršiti parničnu radnju u propisanom roku, na što sud pazi po službenoj dužnosti (prekluzivni procesnopravni rok), zakašnjelu radnju, u konkretnom slučaju tužbu, valja odbaciti (čl. 282. ZPP).

(Vs RH, Rev. 1510/00 od 6. 9. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 177)

http://www.advokat-prnjavorac.com

V - NAKNADA NEMATERIJALNE ŠTETE

Objavljivanje presude ili ispravke

Član 199.

U slučaju povrede prava ličnosti sud može narediti, na trošak štetnika, objavljivanje presude, odnosno ispravke, ili narediti da štetnik povuče izjavu kojom je povreda učinjena, ili što drugo čime se može ostvariti svrha koja se postiže naknadom.

---

1. Adekvatna satisfakcija zbog povrede autorskog prava koja se sastoji samo u tome da je izdavač bez saglasnosti autora, objavljujući u svom listu priču kao književno djelo, izvršio izmjene u tekstu utoliko što je priču objavio na ijekavskom umjesto na ekavskom izgovoru, zatim na nekoliko mjesta izmijenio redosljed riječi u rečenici, pojedine riječi zamijenio drugima, te neke riječi ispustio iz teksta, je obvezivanje tuženog da o svom trošku objavi ispravku u listu u kome je objavljena i priča, pa nema uslova za dosuđenje novčane naknade nematerijalne štete.

(Vs BiH, Gž. 161/84 od 27. 9. 1984. god. – Bilten Vs BiH 4/84 - 6)

2. Zahtjev za objavljivanje presude mora biti određen navođenjem sredstava javnog informiranja te vremena i načina objave.

Iz obrazloženja:

“U pogledu navoda žalbe u odnosu na dio presude u kojem je tužitelj odbijen sa zahtjevom da se izreka presude objavi na TV Zagreb u večernjem programu iza dnevnika, ovaj žalbeni sud nalazi taj dio žalbe neosnovanim, te upućuje u tom smislu na obrazloženje prvostupanjske presude. Napominje se pritom da tužbeni zahtjev u tom dijelu nije ni dovoljno precizan da bi mu se moglo udovoljiti, jer nije preciziran niti način objave (čitanje ili teletekst), niti je locirano vrijeme kada se navodi "Iza dnevnika". Kod okolnosti da je prvostupanjski sud prihvatio objavu, osim u dva dnevna lista i u tjedniku "S", koji je specijalizirana revija za televiziju, ovaj žalbeni sud smatra da način objave kako ga je prihvatio prvostupanjski sud u svojoj presudi predstavlja adekvatnu zaštitu autorskog prava tužitelja u smislu čl. 95. i 96. t. 1. ZAP-a.

(Vps H, Pž. 1196/86, od 4. 11. 1986. - Bilten 10/1987 – 11, isto i Psp 34 – 160)

3. U zaštiti autorskog prava kao zaštitnu mjeru zakon predviđa, među ostalim, da se presuda objavi na trošak tuženika, a ne objave imena i prezimena autora.

Iz obrazloženja:

“Pogrešno je primjenjeno i materijalno pravo iz čl. 96. t. 1. ZAP-a, jer taj zakon ne poznaje mjeru koju je izrekao prvostupanjski sud, tj. objavljivanje u javnom tisku imena i prezimena autora. U smislu čl. 96. t. 1. ZAP-a navedeno je da, na zahtjev osobe čije je autorsko pravo povrijeđeno, sud može u presudi narediti da se presuda objavi na trošak tuženika, a ne da se u javnom tisku objavljuje ime i prezime autora. Osim toga, sud nije obrazložio ni taj dio izreke ne navodeći koji su razlozi doveli do toga da bi tu mjeru trebalo primijeniti.

(Ps H, Pž. 2211/88, od 22. 11. 1988. – Psp 41/89 – 164)

4. Objava presude kaznenog suda kojom su autori informacije oglašeni krivim ne mora otkloniti obvezu plaćanja novčane satisfakcije.

Iz obrazloženja:

"Predmet ovog spora je zahtjev tužitelja za nadoknadu štete koju tužitelji temelje na odredbi čl. 30. st. 1. Zakona o javnom informiranju ("Narodne novine", broj

http://www.advokat-prnjavorac.com

22/92, dalje ZJI) jer tvrde da je tuženica u listu "S. D." od 11. siječnja 1993. g. objavila članak "S. noću - slatko, slađe, krafne su najslađe" u rubrici "S. - K. - S." autora I.B. i P.D. koji između ostalog sadrži i tekst sljedećeg sadržaja: "...od lokala smještenih na periferiji izdvajamo s. 'A.' odlično uređen lokal, zapravo mjesto kakvim bi 'Semafor' trebao i htio biti. Jedina primjedba 'A.' te su večeri bili splitski odvjetnički pripravnici populacija koja svojom pojavom umanjuje ugled svakog mjesta na kojem se pojavi. Srećom, među njima nije bilo udavača...". Sud prvog stupnja je ocijenio da je objavom navedene informacije povrijeđeno dostojanstvo, ugled i čast tužitelja. Sud drugog stupnja smatra da su tužitelji u dovoljnoj mjeri ostvarili satisfakciju za povredu ugleda, časti i privatnosti kao i dostojanstva s time što su ishodili pravomoćnu presudu kaznenog suda koja će na temelju čl. 82. KZRH biti objavljena o trošku autora prijepornog članka kao osuđenika i to putem istog tuženičinog dnevnog lista. Objava presude kaznenog suda kojom su autori prijeporne informacije oglašeni krivim za kazneno djelo protiv časti i ugleda nije takvog značaja da bi otklonili odgovornost tuženice za nadoknadu štete niti predstavlja dovoljnu satisfakciju tužiteljima, kako to pogrešno smatra sud drugog stupnja."

(Vs RH, Rev. 1635/95 – Izbor odluka 2/1999 – 186)

5. Retroaktivna primjena odredaba Zakona o javnom priopćavanju (Narodne novine, broj 93/96) o odgovornosti nakladnika za štetu obuhvaća osim materijalnopravnih i procesnopravne odredbe koje se odnose na tu odgovornost pa tako i odredbe čl. 26. ZJP o prekluzivnom procesnopravnom roku za podnošenje tužbe, pri čemu nije odlučno da li je informacija objavljena prije ili poslije stupanja na snagu zakona.

Iz obrazloženja:

“ZJP u čl. 47. upućuje na primjenu odredbi tog Zakona o odgovornosti nakladnika za štetu (i o objavljivanju ispravka informacije) i na one slučajeve u kojima do dana stupanja na snagu spomenutog Zakona nije donesena pravomoćna presuda.

Ovaj revizijski sud smatra da spomenuta odredba čl. 47. ZJP upućuje na retroaktivnu primjenu odredbi tog Zakona o odgovornosti nakladnika za štetu (i o objavljivanju ispravka informacije) na slučajeve u kojima do dana stupanja na snagu spomenutog Zakona nije donesena pravomoćna presuda.

Prema pravnom shvaćanju ovog Vrhovnog suda spomenuta retroaktivna primjena odredbi ZJP o odgovornosti nakladnika za štetu obuhvaća osim materijalnopravnih i procesnopravne odredbe koje se odnose na sporove iz odgovornosti nakladnika za štetu, među ostalim i na odredbu čl. 26. tog Zakona. Naime, na retroaktivnu primjenu odredbe čl. 26. ZJP kojom je propisan rok za podnošenje tužbe radi naknade štete nesumnjivo upućuje okolnost da se ta odredba nalazi u glavi V. spomenutog Zakona kojom je regulirana upravo odgovornost nakladnika za štetu.

Iz toga slijedi, da za primjenu čl. 26. ZJP u sporovima u kojima se taj Zakon primjenjuje nije odlučno kada je informacija kojom je prouzročena šteta objavljena, odnosno da li je to bilo prije ili nakon stupanja na snagu ZJP. Spomentuom odredbom čl. 26. ZJP propisano je, da se tužba radi naknade štete može podići najkasnije u roku od 6 mjeseci od dana objave informacije kojom je šteta prouzročena, pa se prema tome radi o procesnom roku u kojem se može poduzeti spomentua parnična radnja (podnijeti tužba), pa ako stranka propusti izvršiti parničnu radnju u propisanom roku, na što sud pazi po službenoj dužnosti (prekluzivni procesnopravni rok), zakašnjelu radnju, u konkretnom slučaju tužbu, valja odbaciti (čl. 282. ZPP).

(Vs RH, Rev. 1510/00, od 6. 9. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 177)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Novčana naknada

Član 200.

(1) Za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliskog lica kao i za strah sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdava, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade materijalne štete kao i u njenom odsustvu.

(2) Prilikom odlučivanja o zahtjevu za naknadu nematerijalne štete, kao i o visini njene naknade, sud će voditi računa o značaju povrijeđenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom.

PRAVNO PRIZNATI VIDOVI NEMATERIJALNE ŠTETE ZA KOJE SE MOŽE PRIZNATI NOVČANA NAKNADA

1. (1) Pod nematerijalnom štetom u smislu Zakona o obligacionim odnosima podrazumjevaju se fizički bol, psihički bol i strah. Stoga se oštećenom zbog povrede (nematerijalnih) prava ličnosti novčana naknada može dosuditi samo kad su se posljedice te povrede manifestovale u jednom od vidova nematerijalne štete.

(2) I kada je neki od vidova nematerijalne štete nastao, oštećenom se novčana naknada može dosuditi samo kada jačina i trajanje bolova i straha ili druge okolnosti slučaja to opravdavaju, da bi se kod oštećenog uspostavila narušena psihička ravnoteža.

(Zaključak br. 1., usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 53).

2. Samo ona duševna bol koja je rezultat: a) smanjenja životnih aktivnosti, b) naruženosti, c) povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, d) smrti bliske osobe ili e) teške invalidnosti bliske osobe (čl. 201. st. 3. ZOO) zakonom je priznata osnova za dosuđenje pravične naknade za duševne boli. Sve druge duševne boli čiji izvor može biti u različitim životnim situacijama, iako stvarno postoje, nisu pravna osnova za dosuđenje satisfakcije.

(Vs H,Rev. 985/88, od 24. 11. 1988. – Informator, broj 3869 i Psp 46 – 91)

3. Pravno priznati oblici nematerijalne štete samo su oni koje određuje zakon.

Iz obrazloženja:

"Opredjeljujući se za pojedine oblike nematerijalne štete, propis čl. 200. ZOO govori o dosuđivanju pravične novčane naknade: za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava osobe, smrti bliske osobe i za strah.

Ovo je bilo nužno istaknuti zbog dva osnovna razloga:

prvo, zato da bi se točnije definirala naknada za pretrpljene duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti, koji je oblik štete unekoliko obuhvatniji od onoga za pojačane napore za koji se naknada dosuđivala i prije stupanja na snagu ZOO, i

drugo, zato da bi se upozorilo na nepostojanje zakonske osnove za dosuđivanje (posebne) naknade nematerijalne štete "zbog nemogućnosti daljnjeg razvoja i napredovanja u zanimanju" pri čemu je, međutim, moguće da zato nastupe određene

http://www.advokat-prnjavorac.com

duševne boli, ali to onda valja uključiti u ovaj oblik nematerijalne štete koji zakon priznaje, dakle — u pretrpljene duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti. “

(Vs H, Rev. 2041/81, od 16. 2. 1982. – Psp 21 – 76)

4. Pravno priznati vidovi nematerijalne štete za koje se može priznati novčana naknada:

a) Po odredbama ZOO:

1) Pretrpljeni i budući fizički bolovi (član 200. stav 1. i 203)

2) Pretrpljeni i budući strah (član 200. stav 1. i 203)

3) Pretrpljeni i budući duševni bolovi zbog umanjenja životnih aktivnosti (član 200. stav 1. i 203)

4) Pretrpljeni i budući duševni bolovi zbog naruženosti (član 200. stav 1. i 203)

5) Pretrpljeni i budući duševni bolovi zbog povrede ugleda i časti (član 200. stav 1. i 203)

6) Pretrpljeni i budući duševni bolovi zbog povrede slobode (član 200. stav 1. i 203)

7) Pretrpljeni i budući duševni bolovi zbog povrede prava ličnosti (član 200. stav 1. i 203)

8) Pretrpljeni i budući duševni bolovi zbog smrti bliskog lica (član 200. stav 1., 201. i 203)

9) Pretrpljeni i budući duševni bolovi zbog naročito teškog invaliditeta bliskog lica (čl. 201. i 203)

10) Pretrpljeni i budući duševni bolovi zbog krivičnog djela protiv spolnog integriteta, dostojanstva ličnosti ili morala (čl. 202. i 203. u vezi sa odgovarajućom odredbom republičkog odnosno pokrajinskog KZ).

b) Po drugim zakonima:

1) Zakonom o krivičnom postupku (čl. 541 - 544. "Službeni list SFRJ", broj 26/86, prečišćeni tekst)

2) Zakon o privrednim prestupima (čl. 145. i 146. Službeni list SFRJ"m, broj 10/86, prečišćeni tekst)

3) Odgovarajuće odredbe republičkog odnosno pokrajinskog zakona o prekršajima (za SR Sloveniju, član 245. "Uradni list SRS", br. 25/83 i 42/85)

4) Zakon o suzbijanju nelojalne utakmice i monopolističkih sporazuma član 16. "Službeni list SFRJ", br. 24/74 i 72/86).

5) Zakon o autorskom pravu (čl. 28. i 95. "Službeni list SFRJ", br. 18/78, 34/78 i 24/87)

6) Zakon o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja (čl. 11, 127. i 128. "Službeni list SFRJ", broj 34/81).

(Iz obrazloženja zaključka br. 1. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 55).

http://www.advokat-prnjavorac.com

PRAVNO NEPRIZNATI VIDOVI NEMATERIJALNE ŠTETE

5. Privremeno umanjenje opće životne aktivnosti ne predstavlja zakonsku osnovu stjecanja prava na naknadu nematerijalne štete.

Iz obrazloženja:

Osnovani su navodi revizije da tužiteljici ne pripada pravo na naknadu za privremeno umanjenje opće životne aktivnosti od 50% za vrijeme od šest mjeseci. Ovakvo dosuđenje nije u skladu sa odredbom člana 200. ZOO, jer se ova naknada dosuđuje za pretrpljene duševne bolove zbog trajnog umanjenja životne aktivnosti, a ne privremenog, što bi bilo u koliziji i sa ustaljenom sudskom praksom. Kada se analiziraju razlozi nižestepenih odluka u pogledu stava da tužiteljici pripada pravo na ovu naknadu, potpuno je jasno, da sve one tegobe koje je tužiteljica imala za vrijeme od 6 mjeseci nakon povrede, de facto predstavljaju sublimaciju fizičkih bolova, i strahova koje je imala, dok nisu izvršeni operativni zahvati i sanacije preloma (naročito stidne kosti) i dok nije saznala, da uslijed preloma temporalne kosti nije došlo do oštećenja mozga. Kada se ovo ima u vidu, pogotovo je pravilan stav nižestepenih sudova u pogledu visine naknade za pretrpljene bolove i pretrpljeni strah, ali su nižestepene presude preinačene u dijelu naknade za privremeno umanjenje opće životne aktivnosti i za taj vid naknade štete tužbeni zahtjev odbijen, jer su nižestepeni sudovi u tome dijelu pogrešno primijenili materijalno pravo.

(Vs FBiH, Rev. 241/00, od 14. 5. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 32)

7. Oštećeni nema pravo na naknadu neimovinske štete (bitno narušeno lično zadovoljstvo i komoditet) zbog toga što izvjesno vrijeme nije mogao da koristi oštećeni automobil. Međutim, ako zbog toga što ne može koristiti automobil oštećenik trpi materijalnu štetu onda mu je dužan takvu štetu naknaditi.

(Ks Sarajev – Bilten sp KsS 1/2001, str. 35)

8. Zakonom o obveznim odnosima propisano je pravo fizičke a ne i pravne osobe na naknadu neimovinske štete, pa tako i na naknadu neimovinske štete zbog povrede ugleda.

Iz obrazloženja:

"Kada i tko ima pravo na novčanu naknadu neimovinske štete, te na koju vrstu neimovinske štete, propisano je u odredbama čl. 200. do 202. Zakona o obveznim odnosima, a tim odredbama propisano je samo pravo fizičke osobe na novčanu naknadu za izričito propisane vrste neimovinske štete. Dakle, tužitelj kao pravna osoba nema pravo na novčanu naknadu neimovinske štete, pa sve kada bi bila i u pitanju povreda poslovnog ugleda (ali i to postojanje zbog određenih okolnosti). Važeće odredbe čl. 200. st. 1. ZOO tu vrstu neimovinske štete propisuju samo u odnosu na osobu - dakle fizičku osobu - pod širim pojmom "povrede ugleda" - a ne i za pravnu osobu. Ovakva odredba čl. 200. st. 1. ZOO je jasna i određena pa svako drugo tumačenje (prvostupanjske presude i revidenta) u korist pravne osobe protivi se pravilnoj primjeni navedene materijalnopravne norme."

(Vs RH, Rev. 71/93, od 10. 10. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 46/71)

9. Ne dosuđuje se novčana naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha za sudbinu djeteta (prevrtanje vozila). Naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha izazvanog ugrožavanjem vlastitog života dosuđuje se samo ako je strah bio intenzivan i dugo trajao ili ako je kratkotrajni strah kroz duži period remetio psihičku ravnotežu oštećenog.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Strah roditelja za sudbinu svog djeteta, makar bio osnovan i intenzivan, (što se, obzirom na okolnosti ovog događaja, mora pretpostaviti nije osnov za dosuđivanje naknade nematerijalne štete (član 200. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Pravična novčana naknada zbog pretrpljenog straha, koji je trpio prvotužilac zbog vlastite ugroženosti izazvane prevrtanjem automobila, mogla se dosuditi samo da se utvrdilo da je strah bio intenzivan i da je duže trajao ili da je kratkotrajni strah u dužem vremenskom periodu remetio njegovu psihičku ravnotežu (član 200. stav 1. Z00).

(Vs BiH, Gž. 163 /86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 - 40)

10. Ocijenjeno je da nema osnove za priznavanje nematerijalne štete s naslova duševnih boli zbog uskraćenog posjeta i razgledavanja određenih gradova u okviru ugovorenog programa turističkog putovanja.

(Vs H, Rev. 985/88, od 24. 11. 1988. – Psp 46 – 91)

11. Osnovani i intenzivni strah roditelja za sudbinu svog djeteta nije pravno priznata nematerijalna šteta (član 200. stav 1. ZOO).

(Stav savjetovanja bivših vrhovnih sudova, od 14. i 15. 9. 1983. - Bilten Saveznog suda, broj 19, str. 6; Bilten Vs BiH 1/87, str. 57).

12. Roditelj nema pravo na naknadu za strah kao poseban oblik nematerijalne štete koji je pretrpio za sudbinu svog djeteta od povređivanja djeteta do njegove smrti.

Iz obrazloženja:

"Tužbeni zahtjev tužiteljice za novčanu naknadu zbog pretrpljenog straha temelji se na činjenicama da je njezina malodobna kćerka u dobi od 8 godina teško povrijeđena naletom automobila, za koji tuženik odgovara, u Zagrebu na križanju F. ulice sa ulicama D. i V. u vrijeme kada je mldb. kćerka prelazila to križanje i kada je za nju kao pješaka bilo označeno zeleno svjetlo, dakle slobodan prolaz. Budući da je tada teško povrijeđena mldb. kćerka, tužiteljica tvrdi da je sve vrijeme do njezine smrti trpila strah jakog intenziteta u pogledu neizvjesnosti da li će mlt. kćerka preboljeti zadobivene povrede ili ne. Prema zakonskim odredbama - odredbama čl. 201. Zakona o obveznim odnosima propisana su prava članova uže porodice kojima i kada pripada pravo na novčanu naknadu u slučaju smrti ili teškog invaliditeta člana njihove uže porodice. Roditelju, dakle i tužiteljici kao roditelju, pripada pravo samo na pravičnu novčanu naknadu za njezinu duševnu bol zbog smrti mldb. kćerke (o čemu postoji pravomoćna presuda), ali joj ne pripada i pravo na pravičnu novčanu naknadu za strah, koji je sigurno trpila, kao poseban oblik nematerijalne štete, budući da te zakonske odredbe čl. 201. Zakona o obveznim odnosima ne predviđaju strah kao poseban oblik nematerijalne štete i osnovu za pravičnu novčanu naknadu takvim osobama."

(Vs RH, Rev. 3034/92 23, od 6. 1993. – Izbor odluka 1994 – 134/186)

13. Duševne boli zbog smanjene životne aktivnosti, koje su posljedica smrti kćerke - jedinice, nisu pravno priznata šteta u smislu čl. 200. ZOO. Oštećenik (otac) može naknadu štete zahtijevati samo pod pretpostavkama iz čl. 201. tog Zakona.

(Vs H, Rev. 1714/84, od 18. 12. 1984. - Psp 27 – 57)

14. Strah jačeg intenziteta, ali trenutačni, bez posljedica, nije osnova za dosuđenje naknade (član 200. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001, str. 36)

http://www.advokat-prnjavorac.com

15. Naknada za nematerijalnu štetu se može priznati samo za onu nematerijalnu štetu koju kao takvu priznaje zakon, a ne za bilo koju nematerijalnu štetu. Pod nematerijalnom štetom u smislu Zakona o obligacionim odnosima podrazumjevaju se fizički bol, psihički bol i strah, i ista šteta se vezuje (po prirodi stvari) za fizičko lice.

Povreda dobrog poslovnog ugleda tužioca sama po sebi ne može dovesti do novčane naknade na ime nematerijalne štete, zato što se posljedice te povrede ne manifestuju u jednom od pravno priznatih vidova nematerijalne štete. Iz povrede poslovne reputacije pravnog lica može proisteći samo imovinska šteta u smislu poljuljanog ugleda koji treba povratiti odgovarajućim sredstvima građansko–pravne zaštite.

(Vs S, broj Prev. 127/97. – Bilten 1/1998)

16. Oštećenik nema pravo na naknadu nematerijalne štete koju trpi zbog toga što je uslijed objavljene pogrešne informacije bio uznemiravan učestalim telefonskim pozivima.

Iz obrazloženja:

"Tužitelj tužbeni zahtjev u ovoj pravnoj stvari temelji na činjeničnoj osnovi iz koje proizlazi:

- da je pogreškom tuženika na srećki "Proljetne lutrije" kao broj za informacije igračima otisnut telefonski broj tužitelja,

- da je, obzirom na objavljenu pogrešnu informaciju, tužitelj u razdoblju od 15. svibnja do 4. srpnja 1996. godine imao nebrojeni broj telefonskih poziva igrača koji su tražili informacije,

- da su i tužitelj i njegova obitelj u tom razdoblju bili onemogućeni u svom redovnom i normalnom životu,

slijedom čega je tužitelj pretrpio štetu koju utužuje.

Ne upuštajući se u raspravljanje o istinitosti činjeničnih navoda tužbe, pri tome smatrajući da nema zakonske osnove za dosuđenje naknade štete kako to tužitelj zahtijeva, sud prvog stupnja je tužbeni zahtjev kao neosnovan odbio.

Pravno priznati oblici nematerijalne štete su samo oni koji određuje zakon. Stoga je pravilno sud prvog stupnja, ocijenivši da nematerijalna šteta koju je tužitelj trpio time što mu je zbog učestalih telefonskih poziva bio "onemogućen redovan i normalan život", nije oblik štete koju priznaje Zakon o obveznim odnosima tužbeni zahtjev kao neosnovan odbio."

(Žs Zagreb, Gž. 4825/98, od 28. 4. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 67/48)

17. Nema osnova za dosuđenje neimovinske štete zbog neiskorištenog godišnjeg odmora.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001., str. 35)

18. Činjenica što tužitelj zbog posljedica povreda u prometnoj nezgodi više ne može aktivno učestvovati na Sinjskoj alci na kojoj je čak i pobjeđivao ne predstavlja razlog za dosuđenje posebnih duševnih bolova zbog nemogućnosti sudjelovanja u Sinjskoj alci već se to treba ocjenjivati u okviru zahtjeva za duševne bolove zbog smanjenja životne aktivnosti.

(ŽS Koprivnica, Gž 784/98, od 22. 4. 1998. – Izbor odluka 1/2000 – 66/48. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke vidjeti ispod podnaslova DUŠEVNI BOLOVI ZBOG SMANJENJA ŽIVOTNIH AKTIVNOSTI)

19. Naše pravo ne poznaje naknadu zbog izgubljenog slobodnog vremena koje bi predstavljalo neku vrstu nematerijalne štete.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001., str. 35)

http://www.advokat-prnjavorac.com

INDIREKTNA ŠTETA

20. Osnovani i intenzivni strah roditelja za sudbinu svog djeteta nije pravno priznata nematerijalna šteta (član 200. stav 1. ZOO).

(Stav savjetovanja bivših vrhovnih sudova, od 14. i 15. 9. 1983. - Bilten Saveznog suda, broj 19, str. 6. Bilten Vs BiH 1/87, str. 57).

21. Roditeljima kao posredno oštećenima nije priznato pravo na naknadu štete za pretrpljeni strah izazvan opasnošću (prometnom nezgodom) u kojoj se našlo dijete, kao neposredni oštećenik.

(Vs H, Rev. 1997/90, od 27. 12. 1990. – Psp 51 – 131)

FIZIČKI BOLOVI

22. Naknada za pretrpljene fizičke bolove ne ovisi samo o intenzitetu i dužini trajanja bolova, već se cijene i popratne neugodnosti kod liječenja (član 200. Zakona o obligacionim odnosima).

Iz obrazloženja:

Tužena u žalbi ispušta iz vida da visina pravične novčane naknade za pretrpljene fizičke bolove ne ovisi samo o trajanju i jačini tih bolova, već treba uzeti u obzir i popratne neugodnosti kod liječenja, odnosno, druge okolnosti slučaja na koje ukazuje odredba člana 200. ZOO. U ovom slučaju je utvrđeno da je tužitelj bio podvrgnut dvjema operativnim zahvatima, da se radilo o višesturokom prijelomu čašice sa jakim pomakom koštanih ulomaka, noga tužioca je bila imobilizirana i da je bio podvrgnut medicinskoj rehabilitaciji. Ovako utvrđene okolnosti u cijelosti opravdavaju odluku prvostepenog suda u pogledu osporene naknade za pretrpljene fizičke bolove.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/1999, str. 22)

23. Visina pravične novčane naknade za pretrpljene fizičke bolove ovisi o intenzitetu i trajanju bolova, lokalitetu i vrsti zadobivenih povreda te svih ostalih popratnih tegoba (broj operativnih zahvata, imobilizacija, fizikalna terapija i sl.). Ta se naknada dosuđuje u jedinstvenom iznosu a ne posebno za svaki pojedini intenzitet bolova kako je to odlučeno u pobijanoj odluci. Osim toga, za dosuđenje naknade za ovaj vid štete odlučno je samo razdoblje do završenog liječenja, jer bolovi koje oštećena osoba trpi nakon završenog liječenja predstavljaju smanjenje životne aktivnosti.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 29)

24. Tjelesna ozljeda (trzajna ozljeda vrata) sama za sebe ne predstavlja osnov za dosuđivanje pravične naknade u smislu odredaba čl. 200. Zakona o obveznim odnosima, već njezine posljedice propisane tim zakonskim odredbama.

Iz obrazloženja:

"Tužitelj je svoj tužbeni zahtjev, a i žalbene navode utemeljio na tvrdnjama da postoji pravo tužitelja "na povredu" odnosno na naknadu štete zbog zadobivene ozljede što je neosnovana tvrdnja, jer pravo na naknadu ne proizlazi iz činjenice zadobivanja ozljede, nego iz činjenice da je ozlijeđeni trpio fizičke i duševne bolove, te strah. Prema odredbi čl. 200. Zakona o obveznim odnosima visina naknade ne određuje se prema broju i vrsti zadobivenih ozljeda, nego se određuje s obzirom na trajanje i intenzitet pretrpljenih psihičkih i fizičkih bolova, te straha."

(Žs Bjelovar, Gž. 1262/98 od 22. 10. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 56/41)

25. Pri utvrđivanju visine naknade nematerijalne štete zbog tjelesne povrede i pretrpljenog straha nije odlučna kvalifikacija povrede u pravomoćnoj osuđujućoj presudi donijetoj u krivičnom postupku.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Za utvrđivanje visine naknade nematerijalne štete bez značaja je kvalifikacija povreda data u krivičnom postupku. Naprotiv odlučna je vrsta povrede, intenzitet i trajanje bolova i straha kao i stepen umanjenja opšte životne aktivnosti (član 200. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 210/89, od 18. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 132)

26. Pri utvrđivanju visine naknade za fizičke bolove uzet će se u obzir i bolovi koje će oštećcnik trpjeti u budućnosti kao i neugodnosti povezane s liječenjem (doživotno).

(Vs H, Rev. 2050/87, od 30. 3. 1988. – Psp 41 - 84 i Informator 3679)

27. Po ZOO trajanje nekog vida nematerijalne štete nije mjerilo za njenu klasifikaciju. Zato i nema više osnova za razlikovanje fizičkih bolova po razdobljima, npr. fizički bolovi u toku liječenja, fizički bolovi kao trajna posljedica. Sve fizičke bolove, one u toku liječenja kao i one buduće, zato treba razmatrati u okviru onog vida štete - "fizički bolovi", koja ima pravni osnov u članu 200. stav 1. i članu 203. ZOO.

(Iz obrazloženja zaključak br. 3,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana, 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 55).

28. S obzirom na konkretne okolnosti slučaja, trajne glavobolje se uzimaju u obzir kod naknade za trajno umanjenje životne aktivnosti, a ne u naknadi za fizičke bolove.

(Vs SR Slovenije, II Ips. 208/80, od 4. 12. 1980).

29. (1) Nelagodnosti u toku liječenja (npr. kraća nesvjestica, hospitalizacija, vezanost na krevet, razna vrste imobilizacija i fiksacija, rentgensko snimanje, operacije, infuzije, transfuzije, injekcije, previjanje rana, odstranjivanje šavova, upotreba invalidskih kolica, bolovanje, posjećivanje ambulante, fizioterapija itd.) koje trpi, oštećeni, razmatraju se u okviru naknade za fizičke bolove.

(2) Da li i pod kojim uslovima može pojedina od navedenih nelagodnosti prerasti u kakav drugi samostalni vid nematerijalne štete (npr. duševni bolovi zbog umanjenja životne aktivnosti) treba ocjenjivati uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja.

Iz obrazloženja:

1) Sudska praksa je prije stupanja na snagu ZOO svrstavala u fizičke bolove i tzv. "nelagodnosti u toku liječenja". Ovaj pojam obuhvata niz najrazličitijih poteškoća koje su povezane sa oštećenikovim liječenjem i koje mogu dostići veoma visok stepen neprijatnosti odnosno intenziteta. Zato se kod ove vrste štete može stvarno raditi o nematerijalnoj šteti. Pitanje je pak u koji od važećih vidova štete po ZOO treba istu uvrstiti, da li u fizičke bolove ili u duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti ili u duševne bolove zbog povrede prava ličnosti.

Svako od mogućih uvrštenja ima svoju težinu. Tako se nelagodnosti često prepliću sa fizičkim bolovima, što bi ukazivalo na to da taj vid štete uvrstimo u fizičke bolove. Uvrštenje u duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti bi nalagale psihičke tegobe, koje prouzrokuju nelagodnosti u toku liječenja; takođe ne bi bilo zapreke da ih uvrstimo u duševne bolove zbog povrede ličnosti, dakle zbog povrede prava na nepovredivost duševnog integriteta čovjeka. Uprkos svim navedenim razlozima za dvoumljenje, međutim, nema značajnih razloga za izmjenu dosadašnje sudske prakse, dakle da i nelagodnosti zbog liječenja razmatramo u vidu naknade za fizičke bolove.

2) Sličan problem ovome, koji se javlja kod uvrštenja nelagodnosti u toku liječenja, pojavljuje se i kod uvrštenja nematerijalne štete zbog nesvjestice. Kratkotraj-

http://www.advokat-prnjavorac.com

na besvjesna stanja možemo bez sumnje uvrstiti u nelagodnosti u toku liječenja, dakle u fizičke bolove. Tako je već bilo odlučeno da je u okviru naknade za fizičke bolove bilo uzeto u obzir da je tužiteljica nekoliko dana bila u nesvijesti. Ovde se međutim ne radi o "dugotrajnoj nesvjestici" kao posebnom obliku štete, kada je povrijeđeni istrgnut iz životne okoline za duže vrijeme (npr. za mjesec ili više). Šteta zbog dugotrajne nesvjesti bi se stoga mogla razmatrati u okviru naknade za trajno umanjenje životne aktivnosti.

(Zaključak br. 4,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 58).

30. Naknada nematerijalne štete ne može se priznati za fizičke bolove koji su bili neznatni po jačini i trajanju.

(Vs H, Rev. 233/87, od 20. 5. 1987. – Psp 35 - 98 i Informator 3612)

31. Za fizičke bolove koji su u jačem intezitetu trajali jedan dan dosuđuje se pravična novčana naknada.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo (član 200. Zakona o obligaocionim odnosima) kada su ocijenili da tužiteljici pripada pravo na naknadu za pretrpljene fizičke bolove i strah. Sama okolnost da se radi o lakoj tjelesnoj povredi ne isključuje pravo na naknadu štete za pretrpljene fizičke bolove jer težina, odnosno kvalifikacija, povrede nije okolnost od koje bi zavisilo pravo na naknadu za fizičke bolove nego to prava zavisi od intenziteta bolova. Zato i u slučaju kada se radi o lakoj tjelesnoj povredi ukoliko su fizički bolovi bili jačeg intenziteta i trajali duže, oštećenom pripada pravo na naknadu, pa kako je u konkretnom slučaju tužiteljica trpila bolove jakog intenziteta, koji su trajali jedan dan što se može smatrati “dužim trajanjem bolova”, tužiteljici pripada pravo na naknadu za ovaj vid štete.

(Vs BiH, Rev. 231/88, od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 80)

32. “Pogrešno je stanovište žalbe da bi svaki bol, pa makar bio i neznatan, dao oštećenom pravo na naknadu štete. Za razliku od stvarne materijalne, uslov za pravo na naknadu štete za pretrpljene bolove kao poseban vid štete jeste da je oštećenik trpio bolove jakog intenziteta jer samo takvi bolovi opravdavaju ovakav poseban vid štete. Kako je u konkretnom slučaju utvrđeno da su tužiteljevi bolovi za koje traži naknadu bili i neznatnog intenziteta i kratkotrajni, prvostepeni sud je osnovano odbio zahtjev njegove tužbe”(Iz obrazoženja odluke. – op. a).

(Vs BiH, Gž. 294/60, od 27. 9. 1960)

33. Naknada nematerijalne štete kod telesnih povreda zbog pretrpljenih bolova i straha odmerava se prema stepenu i intenzitetu pretrpljenog straha i fizičkih bolova.

(Vs Jugoslavije, Rev. 270/66)

DUŠEVNI BOLOVI ZBOG SMANJENJA ŽIVOTNE AKTIVNOSTI

34. 1) Umanjenje životne aktivnosti, kao posebni osnov za naknadu štete zbog duševnih bolova, obuhvata sva ograničenja u životnim aktivnostima oštećenog koje je ostvarivao ili bi ih po redovnom toku stvari u budućnosti izvjesno ostvarivao. Pod ograničenjem se podrazumjeva i vršenje aktivnosti uz povećane napore ili pod posebnim uslovima.

(2) Ovaj vid štete je u pravilu trajnog karaktera, ali novčana naknada se može dosuditi i kad je umanjenje životne aktivnosti privremeno, ako je jačeg intenziteta i dužeg trajanja ili ako to posebne okolnosti opravdavaju.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Zaključak br. 6,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 60).

35. Ocijenjeno je da kratko trajanje smanjene životne aktivnosti ne opravdavaju dosuđenje pravične novčane naknade.

Iz obrazloženja:

"Pravilno je sud prvog stpnja utvrdio da tužitelju za kratko trajanje smanjene životne aktivnosti (3 tjedna 100% i 3 tjedna 50%) ne pripada pravo ostvarivati naknadu za pretrpljene duševne boli zbog smanjenja životnih aktivnosti temeljem čl. 200. ZOO-a, jer se ne radi o jačem i trajnijem smanjenju životne aktivnosti kao posljedici povređivanja, kakva jedino može rezultirati posebnom naknadom iz te osnove."

(Žs u Zagrebu, Gž. 5953/98, od 6. 4. 1999. – Svijet osiguranja 4. 3. 2002)

36. Činjenica što tužitelj zbog posljedica povreda u prometnoj nezgodi više ne može aktivno učestvovati na Sinjskoj alci na kojoj je čak i pobjeđivao ne predstavlja razlog za dosuđenje posebnih duševnih bolova zbog nemogućnosti sudjelovanja u Sinjskoj alci već se to treba ocjenjivati u okviru zahtjeva za duševne bolove zbog smanjenja životne aktivnosti.

Iz obrazloženja:

"Međutim, osnovana je žalba tuženice kada se tvrdi da tužitelju ne pripada pravična naknada u iznosu od ……. Taj iznos kao pravičnu naknadu sud je dosudio tužitelju uz obrazloženje da je tužitelj kao učesnik Sinjske alke na istoj postigao i značajne rezultate te da je prije povređivanja bio i pobjednik Sinjske alke pa je jasno da su kod njega nastupili posebni duševni bolovi "zbog samog neučestvovanja", (u tom takmičenju). Prema tome, i ovdje je sud utvrdio da je tužitelj pretrpio nematerijalnu štetu i dosuđena mu je pravična naknada te nematerijalne štete. Ovu pravičnu naknadu je sud razgraničio od pravične naknade zbog pretrpljenih duševnih bolova zbog smanjenja životne aktivnosti, pa je ovdje tužitelju dosuđena naknada za pravno nepriznat oblik nematerijalne štete (oblici nematerijalne štete za koje oštećeniku pripada pravična novčana naknada predviđeni su u čl. 200. - 202. Zakona o obveznim odnosima ali takav oblik nematerijalne štete u tim zakonskim odredbama nije predviđen). Zbog razloga koji su izloženi osnovano se žali tuženica i tvrdi da tužitelj nema pravo na pravičnu novčanu naknadu jer taj oblik nematerijalne štete nije propisima predviđen. Mogu se prihvatiti razlozi tužitelja iz kojih proizlazi da on trpi duševne bolove zbog toga što ne može više biti takmičar u tradicionalnoj Sinjskoj alci ali njemu ne pripada pravo na pravičnu naknadu i to iz razloga koji su naprijed obrazloženi, pa kada je sud dosudio tu pravičnu naknadu pogrešno je primijenio materijalno pravo i u tom dijelu žalba tuženice je osnovana."

(ŽS Koprivnica, Gž 784/98, od 22. 4. 1998. – Izbor odluka 1/2000 – 66/48)

37. Pravo na naknadu za duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti ima oštećeni i onda kad bolovi nisu posljedica tjelesne ozljede već bolesti.

Iz obrazloženja:

"Pogrešno je izraženo pravno shvaćanje suda drugog stupnja o tome da nije osnovan zahtjev tužiteljice u pogledu naknade za duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti koji polazi od stava da za dosuđivanje naknade za ovaj oblik nematerijalne štete isključiva pretpostavka je pretrpljena tjelesna povreda, a da tužiteljica nije pretrpila neku tjelesnu povredu. Ovaj Vrhovni sud nalazi da je pravilno stajalište suda prvog stupnja koji je utvrdio da je kod tužiteljice isključivo zbog opisanoga nezakonitog i šikanoznog postupanja tuženika u discipllinskom postupku protiv nje nastalo oboljenje u smislu reaktivne psihoneuroze koje trajno smanjuje opću životnu i radnu sposobnost tužiteljice za približno 25% - pa zbog utvrđene odgovornosti tuženi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ka glede nastanka spomenute bolesti tužiteljici i po ocjeni ovog suda pripada pravo na naknadu za duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti koji su posljedica spomenutog oboljenja."

(Vs RH, Rev. 570/92, od 29. 12. 1993. – Izbor odluka 2/1995 – 46/84)

38. Ako se kod tužitelja radi samo o ulaganju većih napora za postizanje u suštini jednakih ekonomskih rezultata na njegovom imanju, ne radi se o materijalnoj šteti, već o nematerijalnoj, koja se izražava u naknadi za trajno umanjenje životne aktivnosti

(Vs SR Slovenije, II Ips .9/85, od 14. 2. 1985).

39. Prekinuto školovanje pored osnova za naknadu materijalne štete, može se uzeti u obzir i kao osnov za naknadu štete zbog duševnih bolova u skladu naknade zbog umanjenja životne aktivnosti, a ne predstavlja poseban (samostalan) vid nematerijalne štete.

(Zaključak br. 7,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 61).

40. Nema posebne osnove u Zakonu o obveznim odnosima za dosuđivanje pravične novčane naknade zbog prekinutog (nedovršenog) školovanja. Nematerijalnu štetu u vezi s tim valja imati na umu pri određivanju naknade za pretrpljene duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti (čl. 200. Z00).

(Vs H, Rev. 1814/89, od 20. 2. 1990. – Psp 49 – 76)

41. Pri utvrđivanju pravične novčane naknade za pretrpljene duševne bolove zbog smanjenja životne aktivnosti, sud samo uzima u obzir naknadu za tjelesno oštećenje, na koju oštećeni ima pravo po propisima o invalidskom osiguranju, pa na osnovu svih okolnosti slučaja po slobodnoj ocjeni utvrđuje u kojoj mjeri naknada za tjelesno oštećenje utiče na visinu novčane naknade za ovaj vid nematerijalne štete, a ne vrši njeno uračunavanje kapitaliziranjem iznosa naknade za tjelesno oštećenje i odbijanjem toga iznosa od utvrđene pravične naknade.

(Vs BiH, Rev. 245/8,. od 30. 7. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 51)

42. Gubitak potencije nije posebna osnova za priznavanje naknade nematerijalne štete, već se uzima u obzir pri utvrđivanju naknade za smanjenje životne aktivnosti.

(Vs H, Rev. 643/83, od 21. 9. 1983. – Psp 24 – 91)

43. Ne može se revalorizirati djelimična naknada nematerijalne štete već se ona uračunava u iznos koji sud odredi po kriterijima u vrijeme suđenja.

Iz obrazloženja:

Novčana naknada nematerijalne štete predstavlja za oštećenog satisfakciju. Da bi ispunila taj cilj mora biti cjelovito isplaćena u iznosu koji se određuje primjenom odgovarajućih kriterija u skladu sa odredbama člana 200. Zakona o obligacionim odnosima u vrijeme plaćanja. Ako u momentu dobrovoljnog plaćnja od strane štetnika ili njegovog osiguravača nije data puna naknada, njena se visina određuje u vrijeme donošenja sudske odluke. Prethodna dobrovoljno isplaćena naknada se uračunava u taj iznos, a ne revalorizuje se.

(Vs BiH, Rev. 406/86. od 12. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 39)

44. Propusti naručitelja u nadogradnji koji su duže vrijeme uznemiravali drugog stanara (često plavljenje stana) i doveli do narušenja njegova zdravstvenog stanja daju osnove za naknadu štete za duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti.

(Vs H, Rev. 510/88 od 5. 10. 1988. – Psp 46 – 91)

http://www.advokat-prnjavorac.com

45. S obzirom na konkretne okolnosti slučaja, trajne glavobolje se uzimaju u obzir kod naknade za trajno umanjenje životne aktivnosti, a ne u naknadi za fizičke bolove.

(Vs SR Slovenije, II Ips. 208/80, od 4. 12. 1980, neobj).

46. Pravična novčana naknada za pretrpljene duševne boli zbog smanjene životne aktivnosti ne obuhvaća i naknadu za pretrpljeni strah. Riječ je o dva posebna pravno priznata oblika nematerijalne štete.

(Vts RH, Pž. 1269/94, od 27. 9. 1994. - Zbirka 3 – 31)

47. Nije nastupila pravno - relevantna nematerijalna šteta za pretrpljene duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti, ako je povrijeđeni u štetnom događaju bio tako teško tjelesno povrijeđen da sve do tada, zbog uništenih moždanih centara nije svjestan svog stanja, ne osjeća patnje ni bolove.

(Vs SR Slovenije, II Ips. 215/84, od 4. 12. 1980. - Poročilo Vs SRS 1980/II. str. 27; Bilten Vs BiH 1/87, st. 54).

48. Ocijenjeno je da stupanj smanjenja životne aktivnosti od 10% u trajanju od 6 mjeseci ne opravdava dosuđene pravične novčane naknade po toj osnovi.

Iz obrazloženja:

"Suprotno žalbenim tvrdnjama, na potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje, koje ni žalbenim navodima nije dovedeno u sumnju prvostupanjski sud pravilno je primijenio materijalno pravo (čl. 200. Zakona o obveznim odnosima), odbio zahtjev tužiteljice za dosudu novčane naknade za duševne boli zbog smanjenja životnih aktivnosti.

U odnosu na navedeni zahtjev tužiteljice treba reći da se novčana naknada može dosuditi i kad je smanjenje životne aktivnosti privremeno, ako je jače i dugotrajnije ili ako to posebne okolnosti opravdavaju.

Međutim, trajanje smanjenja životnih aktivnosti (šest mjeseci) i utvrđeni stupanj invaliditeta od 10% ne opravdavaju, i po prosudbi ovog suda, dosuđene pravične novčane naknade za taj vid štete, pa se žalbeni prigovori ne mogu prihvatiti."

(Žs Zagreb, Gž. 1052/00, od 5. 12. 2000. – Izbor odluka 2/2001 – 51)

DUŠEVNI BOLOVI ZBOG NARUŽENOSTI (UNAKAŽENOSTI)

49. Osnov za priznanje novčane naknade za naruženost nije samo u tome da li i u kojoj mjeri izmijenjena spoljašnost oštećenog izaziva u okolini gađenje, sažaljenje ili na druge negativne reakcije, već se uzimaju u obzir i subjektivna mjerila o uticaju svih elemenata (izmijenjena spoljašnost, primjetnost, obim itd.) na psihičku ravnotežu oštećenog odnosno na njegovo psihičko stanje u cjelini. Pri tome se subjektivne osobine oštećenog uzimaju u obzir u razumnoj mjeri.

Iz obrazloženja:

Da li postoji nematerijalna šteta u vidu duševnih bolova zbog naruženosti (član 200. stav 1. ZOO) ocjenjuje se prema objektivnim i subjektivnim mjerilima. Naruženost u pravnom smislu naime nije adekvatna medicinskoj, koja time često označava samo takve promjene na tijelu koje u okolini izazivaju gađenje odnosno koje predstavljaju unakaženost povrijeđenih. Objektivna mjerila su izmjene spoljašnosti oštećenog, njihova uočljivost odnosno vidljivost, obim i mogućnost pokrivanja, starost i pol oštećenog itd. Osnov za priznanje novčane naknade nije samo u tome da li u kakvoj mjeri izmjeni izgled oštećenog izaziva u okolini gađenje, sažaljenje ili drugačiju negativnu reakciju. Treba imati u vidu i subjektivna mjerila. A ova su u uticaju svih elemenata (izmjena u spoljašnosti, primjetnost, obim itd) na psihičku ra-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vnotežu povrijeđenog odnosno na njegovo psihičko stanje u cjelini. Subjektivne osobine oštećenog se pri tome uzimaju u obzir u razumnoj mjeri.

I kada postoje oba elementa činjeničnog stanja (objektivni i subjektivni) ovu naknadu ipak nije moguće dosuditi u svakom slučaju. Naknadu naime treba odmjeriti u skladu sa članom 200. st. 1. i 2. ZOO. Zato kada bi sud odmjerio naknadu i za veoma malu nematerijalnu štetu, bilo bi to u suprotnosti sa pomenutom odredbom.

Inače o naruženosti govorimo samo kada se radi o trajnim izmjenama spoljašnosti oštećenog. ..

…Treba još upozoriti da je zakonski termin za ovaj oblik štete "naruženost" (pravni pojam), a ne i drugi izrazi koje ponekad nalazimo u sudskim odlukama odnosno mišljenjima vještaka, kao npr. unakaženost, nakaznost, kozmetički defekt i sl. Naročito se izrazom "kozmetički defekt" više puta želi reći da se radi o manjoj vidljivoj izmjeni na tijelu oštećenog. Ali, ako se radi o manjem stepenu naruženosti obzirom na ranije opisana mjerila, još se uvijek radi o naruženosti, a ne o kozmetičkom defektu, ali o takvoj naruženosti, koja nalaže odgovarajuću manju naknadu ili pak uopšte ne ispunjava uslove za dosuđivanje naknade.

(Zaključak br. 8,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 61).

50. Kod ocjene da li postoji estetski deformitet ne uzima se u obzir subjektivno mišljenje oštećenika, već objektivno društveno shvatanje o nagrđenosti kao deformitetu ili gubitku organa odnosno drugog dijela tijela. Utvrđeno je, naime, da noga tužioca, iako ozlijeđena, nije deformisana, ne postoje ožiljci niti je kraća, pa objektivno nema osnove da se tužiocu za ovaj vid štete dosudi naknada.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 29)

51. Oštećeniku pripada pravo na pravičnu novčanu naknadu zbog naruženja (estetske nagrđenosti) i onda kada se to nagrđenje, u pravilu, može prikriti odjećom ali kada to nagrđenje ipak može biti vidljivo u drugim prirodnim situacijama kao što je u vrijeme kupanja na plaži i sl. U takvoj situaciji oštećenik osjeća neugodnost pred drugim osobama tj. duševnu bol za koju mu pripada navedena naknada (član 200. Zakona o obligacionim odnosima).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 30)

52. Pravo na naknadu štete zbog unakaženosti pripada samo licu na čijem je tijelu, usljed zadobijenih povreda, došlo do izraženih deformacija koje kod drugih ljudi izazivaju ocjećaj nelagodnosti.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 23)

53. Pojam nagrđenosti iz čl. 200. ZOO obuhvata i šepavost kao posljedicu tjelesne povrede, a to je osnov za dosuđenje pravične naknade nematerijalne štete ako je šepavost tako upadljiva da, s obzirom na dob i pol oštećenog, izaziva sažaljenje ili slične negativne reakcije okoline zbog čega oštećeni trpi duševne patnje.

(Vs BiH, Rev. 167/86, od 11. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 52)

54. U okviru naknade za naruženost ne priznaju se samo štete, koje se ispoljavaju na spoljašnjoj izmjeni ličnosti oštećenog, nego i one izmjene, koje su posredno povezane sa spoljašnosti oštećenog, kao npr. trajno korištenje štaka .

(Vs SR Slovenije, II Ips. 36/82 i II Ips. 52/82, obje od 24. 3. 1982)

55. Vezanost na invalidska kolica za tužitelja kao mladog čovjeka predstavlja težak oblik naruženosti

(Vs SR Slovenije, iI Ips 206/84, od 11. 10. 1984. – Bilten Vs BiH 1/87, st. 67; ist i Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 30)

http://www.advokat-prnjavorac.com

56. Reakcija okoline na naruženost nije jedini uslov za priznanje ovog oblika nematerijalne štete, ali se ta reakcija mora imati u vidu kao dodatna težina odnosno kao dodatni faktor, koji oštećenom nanosi i još veće duševne bolove

(Vs SR Slovenije, iI Ips 58/81, od 14. 5. 1981)

57. "Nema posebne naknade za privremenu naruženost u toku liječenja (ogrebotine na licu, razdrta otvorena rana na nozi). U ovom slučaju se radi o nelagodnostima u toku liječenja i o eventualnoj zabrinutosti (lice) za rezultat liječenja, a ne o naruženosti.

(Vs SR Slovenije, iI Ips. 115/83, od 14. 7. 1983)

STRAH

58. Pravo na novčanu naknadu za pretrpljeni strah nije vezano samo uz onaj strah koji bi nastao u trenutku doživljene traume, već i za svaki drugi strah koji je nastao u bilo kome kasnijem vremenu, ali koji je posljedično vezan uz štetni događaj, pod uslovom da je strah takvog intenziteta i trajanja da predstavlja osnovu za dosuđenje novčane naknade (član 200. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001., str. 35)

59. Ocijenjeno je, uzimajući u obzir sve okolnosti konkretnog slučaja, da psihičko stanje oštećenog (nepokretne osobe) koje će doživotno postojati zbog teškog stanja i trajne potrebe za tuđom pomoći i njegovom, ne daje osnovu za priznavanje posebne naknade za strah, već ulazi u tegobe vezane uz smanjenje životne aktivnosti i naknađuje se kroz taj oblik štete.

Iz obrazloženja:

"Iz utvrđenja nižestupanjskih sudova proizlazi: - da je tužiteljica radeći kod tuženika kao viši rengenski tehničar u 1972. godini ozračena rengenskim zrakama uslijed čega je pretrpjela teške i trajne posljedice za svoje zdravlje; - da je presudom osnovnog suda udruženog rada utvrđena osnova odgovornosti tuženice, te je tužiteljici dosuđena tom presudom naknada štete (za strah ……, za naruženje ……, za duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti ……., te za tuđu pomoć do dana presuđenja …….); - da je prema nalazu tima liječnika vještaka kod tužiteljice došlo do pogoršanja zdravstvenog stanja u odnosu na ranije utvrđeno stanje (ocijenjeno od strane vještaka u ranijem postupku), za 90%, te da je tužiteljica skoro potpuno nepokretna osoba, potpuno ovisna o tuđoj pomoći, koja joj je potrebna za obavljanje i najosnovnijih fizioloških potreba. S obzirom na ovako utvrđeno činjenično stanje sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo u dosuđenju naknade za duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti ocjenjujući pritom sve okolnosti konkretnog slučaja iz odredbe čl. 200. Zakona o obveznim odnosima - u daljnjem tekstu: ZOO. No, osnovan je revizijski prigovor tuženice da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno u odnosu na dosuđenje novčane naknade zbog pretrpljenog straha. Naime, da bi postojala osnova za dosuđenje naknade zbog straha kod pogoršanja zdravstvenog stanja, opravdanost i visina takvog zahtjeva zavisi od okolnosti konkretnog slučaja. Okolnost koju navode sudovi kao osnovu odnosno opravdanje za dosuđenje ove naknade, a to je da tužiteljica svakodnevno trpi strah uslijed svog teškog stanja, kao i potrebe za tuđom pomoći, po stajalištu ovog suda ne opravdavaju zaključak o osnovanosti tog zahtjeva, s obzirom na to da takvo psihičko stanje tužiteljice ulazi u one tegobe koje će tužiteljica trpjeti doživotno a vezane su uz smanjenje životne aktivnosti i nadoknađuju se kroz taj oblik štete."

(Vs RH, Rev. 1214/96, od 5. 6. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 30/68)

http://www.advokat-prnjavorac.com

60. Ocijenjeno je da nema osnove da se dosudi naknada za strah u slučaju kad je strah jakog stupnja trajao 1-2 sata, srednjeg stupnja 1-2 dana i strah lakog stupnja 2-3 dana i u dužem vremenskom razdoblju nije narušio psihičku ravnotežu.

Iz obrazloženja:

"Osnovan je revizijski prigovor pogrešne primjene materijalnog prava jer su, kako nalazi ovaj revizijski sud, niži sudovi pogrešno primijenili odredbu čl. 200. Zakona o obveznim odnosima kada su dosudili drugotužitelju naknadu za pretrpljeni strah. Naime, u smislu citirane zakonske odredbe pravična naknada može se dosuditi za strah koji je bio intenzivan i dužeg trajanja, a ako je intenzivan strah kratko trajao, naknada se može dosuditi ako je u dužem vremenskom razdoblju narušena psihička ravnoteža oštećenoga. Utvrđeno je u ovom slučaju da je drugotužitelj mogao s obzirom na okolnosti slučaja pretrpjeti strah jakog stupnja u trajanju od jedan do dva sata, u srednjem stupnju jedan do dva dana i u lakom stupnju dva do tri dana, s tim da nije utvrđeno da je u dužem vremenskom razdoblju bila narušena psihička ravnoteža drugotužitelja. Zbog toga nije bilo opravdanja dosuđenju naknade tužitelju za pretrpljeni strah. Iz navedenih razloga u pobijanom dijelu preinačene su nižestupanjske presude na temelju odredbe čl. 395. st. 1. Zakona o parničnom postupku."

(Vs RH, Rev. 111/93, od 6. 10. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 49/73)

61. Dijete nema pravo na naknadu nematerijalne štete za pretrpljeni strah nastao gledanjem fizičkoga sukoba njegova oca i majke sa štetnikom, jer se ne radi o osobi na koju je direktno usmjerena štetna radnja.

Iz obrazloženja:

"Tužiteljice su podnijele zahtjev za naknadu štete prema tuženiku iz osnove pretrpljena straha, kojeg su pretrpjele gledajući fizički sukob između svog oca, majke tužiteljice i tuženika. Oba nižestupanjska suda smatraju da tužiteljice imaju pravo na naknadu takve nematerijalne štete. Takav pristup nižestupanjskih sudova materijalnopravno je pogrešan. U predmetnoj pravnoj stvari nema dvojbe da tužiteljice nisu sudjelovale u fizičkom sukobu između njihovih roditelja na jednoj strani i tuženika na drugoj strani. Činjenično njihov tužbeni zahtjev, a tako je i utvrđenje sudova, proizlazi iz pretrpljena straha koji je nastao gledajući taj sukob, u neizvjesnosti za fizički integritet njihovih roditelja. Tužiteljice kao osobe na koje nije bila usmjerena štetna radnja tuženika nemaju pravo na naknadu te neimovinske štete, jer u smislu odredaba članka 200. Zakona o obveznim odnosima pravo na naknadu za neimovinske štete predviđene u navedenom propisu ima samo osoba na koju je direktno usmjerena štetna radnja."

(Vs RH, Rev. 1949/91, od 4. 12. 1991. – Izbor odluka 1993 – 123/139)

62. Strah zbog neizvjesnosti ishoda liječenja daje oštećenom osnovu da zahtijeva pravičnu novčanu naknadu.

Iz obrazloženja citiramo:

“Utvrđeno je da je tužiteljica pretrpjela intenzivan strah uzrokovan povredama te neizvjesnošću o ishodu nastalih komplikacija na većem dijelu pluća. Tako utvrđene okolnosti slučaja, a posebno jačina straha kao i dugotrajnost straha zbog neizvjesnosti o ishodu daljnjeg liječenja vitalnih organa, daju oštećenoj osnovu da zahtijeva pravičnu naknadu po osnovu člana 200. ZOO”.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001., str. 36)

63. Kad oštećenik trpi strah zbog neizvjesnosti ishoda liječenja, pripada mu pravična novčana naknada na osnovi čl. 200. ZOO.

(Os Zagreb, Gž. 5718/87, od 8. 9. 1987. – Psp 40 - 82)

http://www.advokat-prnjavorac.com

64. Pravična novčana naknada može se dosuditi za strah koji je bio intenzivan i dužeg trajanja. Ako je intenzivan strah kratko trajao nakanada se može dosuditi ako je u dužem vremenskom periodu narušena psihička ravnoteža oštećenog.

Iz obrazloženja:

"Strah spada među najneprijatnije čovjekove doživljaje. Izaziva ga u pravilu predodžba o neposrednoj ugrožavajućoj opasnosti. U intenzitetu doživljavanja straha postoji čitava skala osjećanja, od zabrinutosti i bojazni do jakih afekata, kao što su "smrtni strah", "užas", (prepast), i slično. Iz formulacije člana 200. ZOO koji, daje pravo na novčanu naknadu za strah proizilazi, da mora biti strah intenzivan i trajan do takvog stepena da kod čovjeka izazove takve učinke, koji odgovaraju stanju psihičke traume, određenog duševnog potresa ili šoka u kome se povrijeđeni nađe zbog štetnog događaja (primarni strah) kao i kasnije zbog osnovane zabrinutosti zbog mogućih smrtnih odnosno teških posljedica povrede (sekundarni strah). Zato prema navedenom običan strah, zabrinutost, neizvjesnost za budućnost i zbog posljedica pretrpljene povrede, koji prestaju ubrzo nakon svog pojavljivanja, ne predstavljaju takav strah, koji bi opravdavao dosuđivanje naknade.

Pa ipak su u praksi prilikom odlučivanja o ovoj naknadi kriteriji sudova u vezi potrebne intenzivnosti straha vrlo neujednačeni. Dok neki sudovi priznaju naknadu samo za pretrpljeni strah jakog intenziteta, koji je ostavio trajne posljedice, drugi sudovi priznaju naknadu za ovaj oblik štete kako za strah jakog intenziteta tako i za strah srednjeg intenziteta uz uslov da je duže trajao, bez obzira na to što nije ostavio trajne posljedice.

U raspravi je bilo u prvom redu naglašeno da u ZOO nema osnova za stav koji se povremeno javljao u dosadašnjoj sudskoj praksi da naime oštećenom pripada pravo na naknadu za strah samo onda, kada bi strah ostavio trajne posljedice u psihi oštećenog. Naglasak je zato na intenzitetu straha; naknada pripada ako je takav intenzivni strah duže trajno kao i onda kada je strah doduše bio intenzivan ali kratkotrajan, a kod oštećenog je ipak u dužem vremenskom periodu narušio psihičku ravnotežu.

Ovaj stav važi kako za tzv. primarni strah tako i za tzv. sekundarni strah.

(Zaključak br. 5,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 59).

65. Pri utvrđivanju visine naknade nematerijalne štete zbog tjelesne povrede i pretrpljenog straha nije odlučna kvalifikacija povrede u pravomoćnoj osuđujućoj presudi donijetoj u krivičnom postupku.

Iz obrazloženja:

Za utvrđivanje visine naknade nematerijalne štete bez značaja je kvalifikacija povreda data u krivičnom postupku. Naprotiv odlučna je vrsta povrede, intenzitet i trajanje bolova i straha kao i stepen umanjenja opšte životne aktivnosti (član 200. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 210/89, od 18. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 132)

DUŠEVNI BOLOVI ZBOG POVREDE PRAVA LIČNOSTI (UGLED, ČAST, SLOBODA I DRUGA PRAVA LIČNOSTI)

66. Kad je oštećeni zbog povrede prava ličnosti (ugleda, časti, slobode i drugih prava ličnosti) trpio duševne bolove sud mu, pored sankcija iz člana 199. Zakona o obligacionim odnosima, može dosuditi i pravičnu naknadu kad zbog okolnosti slučaja samo na taj način može dati oštećenom punu satisfakciju u skladu sa ciljem kome naknada nematerijalne štete služi.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Zaključak br. 2,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 55).

67. Autor samo iznimno ima pravo na naknadu nematerijalne štete zbog zakašnjenja izdavača s izdavanjem knjige – ako je autor pretrpio psihičke boli većeg intenziteta.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi čl. 200. ZOO-a, za pretprljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povreda ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliske osobe te za strah sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, osobito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdavaju, dosuditi pravičnu novčanu naknadu nezavisno od naknade materijalne štete, a i kada nje nema. Očito je da praivlnom primjenom navedene odredbe proizlazi da se u konkretnom slučaju nisu ostvarile pretpostavke za dosudu novčane naknade nematerijalne štete.

Naime, u tijeku postupka nije utvrđeno da bi tužitelju bili povrijeđeni čast i ugled time što njegova knjiga nije na vrijeme izašla kod tuženika kao izdavača, pa nije prihvatljiv zaključak suda da je "vjerojatno" kod tužitelja došlo do duševnih boli. Iz samog iskaza tužitelja proizlazi da je tužitelj zbog neispunjenja ugovora od strane tuženika bio uvrijeđen doživjevši neugodne osjećaje, ali se tu, osobito s obzirom na intenzitet i trajanje, ne može govoriti o tome da je tužitelj trpio psihičke boli koje je prouzrokovao tuženik, te da bi mu slijedom toga bio dužan nadoknaditi štetu u novčanom inosu. Naime, da bi se moglo govoriti o osnovanosti zahtjeva za naknadu nematerijalne štete u novčanom iznosu, moralo bi se utvrditi da se radi o psihičkim bolima većeg intenziteta koje se, u pravilu, zbog okolnosti slučaja ne mogu otkloniti, odnosno mogu prestati tek protekom vremena (smrt bliske osobe, trajna naruženost, teške i nepopravljive povrede ugleda časti i sl.), pa nije prihvatljiv zaključak suda da je "vjerojatno" kod tužitelja došlo do duševnih boli.

Iz iskaza tužitelja proizlazi da je tužitelj zbog neispunjenja ugovora od strane tuženika bio uvrijeđen, doživjevši neugodne osjećaje, ali se ne može govoriti o tome da je tuženik tužitelju prouzrokovao psihičke boli većeg intenziteta, jer neugodni osjećaji i povrijeđenost nisu psihičke boli u smislu navedene odredbe.

(Vts RH, Pž. 2443/95, od 19. 3. 1996. - Informator, broj 4406/4407)

68. Autor ima pravo na pravičnu novčanu naknadu zbog povrede autorskih moralnih prava.

Iz obrazloženja:

Tužioci ne traže zaštitu povrijeđenih autorskih prava iz osnova sadržanog u odredbi člana 49. stav 1. tačka 1. Zakona o autorskom pravu, nego zbog toga što su dijelovi iz njihove knjige objavljeni u pomenutom listu bez navođenja djela i njegovih autora i stoga što je tekst knjige skraćen i preinačen bez pristanka autora, čime su pored povrede njihovih prava utemeljenih na odredbi člana 29. Zakona o autorskom pravu povrjeđena i njihova prava zasnovana na odredbi člana 38. citiranog zakona.

Zato tužioci zbog povrede autorskog moralnog prava zahtijevaju da im se dosudi pravična novčana naknada neimovinske štete u smislu člana 95. Zakona o autorskom pravu u vezi sa odredbama člana 200. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, kao i da se, u smislu odredbe člana 96. stav 1. tačka 1. Zakona o autorskom pravu, tuženom naloži da u sredstvima informisanja objavi presudu na njegov trošak.

(Vs BiH, Gž. 50/88 od 26, 12. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 28)

69. Autor ima pravo na naknadu štete s naslova povrede moralnog prava zbog neobjavljivanja imena autora.

(Vps H, Pž. 15/83 od 1. 2. 1983. – Psp 22 – 178)

http://www.advokat-prnjavorac.com

70. I kada je omaškom ispušteno ime autora, autor može zahtijevati zaštitu tog prava i naknadu štete.

Iz obrazloženja:

"Prvotuženik u toku postupka i sam priznaje da nije u ediciji navedeno ime tužitelja kao autora fotografije, dok drugotuženik i trećetuženik to nisu porekli, a nisu ni odgovorili na tužbu. U smislu čl. 28. ZAP-a pravo autora je da bude priznat i označen kao tvorac djela, a u smislu čl. 95. istoga zakona osoba čije je autorsko i imovinsko pravo povrijeđeno može zahtijevati zaštitu tog prava i naknadu štete koja je povredom nanesena. Kako je prvostupanjski sud neosporno utvrdio da je povreda počinjena, a pritom je irelevantno da li je ta povreda počinjena omaškom, kako to ukazuje tuženik u svojoj žalbi, pravilno je prvostupanjski sud primijenio materijalno pravo kada je udovoljio tužbenom zahtjevu nezavisno od činjenice što su tuženi voljni otkloniti tu povredu na odgovarajući način, a kod neosporne činjenice da je povreda počinjena i da autor ima pravo na zaštitu svojih autorskih prava u smislu navedenih odredaba zakona.

(Vps H, Pž. 1702/87, od 9. 12. 1987. - Psp 36, pravno stajalište br . 160)

71. Autor čije autorsko djelo izdavač nije izdao suprotno ugovoru ima pravo na naknadu nematerijalne štete zbog povrede autorskog moralnog prava. Visina te naknade u pravilu je niža od naknade za povredu autorskog imovinskog prava.

(Vts, Pž. 219/98, od 28. 4. 1998 - Zbirka 5 – 24)

72. Autor objavljenih karikatura, kao ilustracija knjige drugog autora, ima pravo da traži novčanu naknadu neimovinske štete zbog povrede moralnog prava, ako nije označen kao autor u knjizi, već je to učinjeno naknadno štampanjem listića koji je uložen u svaki primjerak knjige.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tuženi prilikom izdavanja pomenute knjige propustio da tužioca označi kao autora ilustracija.

Zakon o autorskom pravu propisuje pravo autora na naknadu imovinske štete i pravo na naknadno objavljivanje njegovog imena i prezimena, na pogodan način ako se njegovo djelo javno iskorištava bez oznake imena i prezimena (član 98. Zakona o autorskom pravu).

Po shvatanju ovoga suda, nije isključeno pravo autora na naknadu neimovinske štete (čl. 28. i 95. Zakona o autorskam pravu) u slučaju kada je izdavač objavio ime i prezime autora na posebnom listiću štampanom uz svaki primjerak djela. Ovo stoga što se na taj način ne otklanja u cijelosti "štetna posljedica koja je nastupila povredom autorovog moralnog prava. Objavljivanje imena i prezimena autora na posebnom listiću, umjesto na samom djelu, predstavlja neadekvatno otklanjanje štetne posljedice, jer nije dovoljno uočljivo, a notorno je da se listić na kome je označeno ime i prezime autora u toku vremena može izgubiti, čime autor postaje anoniman. Posebnim propisivanjem prava na naknadu imovinske štete i naknadno objavljivanje autorovog imena i prezimena u slučaju povrede moralnog autorskog prava objavljivanjem djela bez označavanja imena i prezimena autora - hoće se pružiti moguća naknada imovinske štete i odgovarajuća nenovčana satisfakcija naknadnim objavljivanjem imena i prezimena, ali se time ne isključuje pravo autora na novčanu naknadu neimovinske štete. Naime, u članu 95. Zakona o autorskom pravu, prapisano je da se i u slučaju povrede autorskog moralnog prava može zahtijevati naknada štete koja je povredom autoru nanesena, a u našem pravnom sistemu pod štetom se podrazumijeva i neimovinska šteta (član 155. Zakona o obligacionim odnosima, koji je objavljen u "Službenom listu SFRJ", broj 29/78, sa izmjenama i dopunama u broju 39/85).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kako objavljivanje tužiočevog imena i prezimena, na posebnom listiću ne predstavlja adekvatnu naknadu, osnovano je prvostepeni sud dosudio i naknadu neimovinske štete, koju je i pravilno odmjerio u skladu sa kriterijima iz člana 200. Zakona o obligacionim odnosima u iznosu od 10.000 dinara).

(Vs BiH, Gž. 211/86, od 26. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 13)

73. Adekvatna satisfakcija zbog povrede autorskog prava koja se sastoji samo u tome da je izdavač bez saglasnosti autora, objavljujući u svom listu priču kao književno djelo, izvršio izmjene u tekstu utoliko što je priču objavio na ijekavskom umjesto na ekavskom izgovoru, zatim na nekoliko mjesta izmijenio redosljed riječi u rečenici, pojedine riječi zamijenio drugima, te neke riječi ispustio iz teksta, je obvezivanje tuženog da o svom trošku objavi ispravku u listu u kome je objavljena i priča, pa nema uslova za dosuđenje novčane naknade nematerijalne štete.

(Vs BiH, Gž. 161/84 od 27. 9. 1984. god. – Bilten Vs BiH 4/84 - 6)

74. Neovlaštenim objavljivanjem fotografije u turističkom vodiču koja predstavlja tužiteljicu na svadbi u veselom raspoloženju, raširenih ruku kao da pjeva pored harmonikaša, ispred kafane (Vidjeti: se firma), predstavlja povredu ličnog prava na vlastitu sliku, jer se ova činjenična situacija ne može podvesti pod odredbe koje dopuštaju objavljivanje fotografije bez pristanka ličnosti, pa oštećena ima pravo na naknadu nematerijalne štete pod pretpostavkom da je uslijed reakcije koju je objavljivanje fotografije izazvalo u njenoj sredini, i s obzirom na njena lična svojstva, pretrpjela intenzivne duševne bolove.

Iz obrazloženja:

Iz razloga nižestepenih presuda slijedi da je tužiteljičin zahtjev da joj se na ime naknade neimovinske štete dosudi iznos ad …….. dinara zasnovan na nespornoj činjenici da je tuženi za potrebe propagiranja turizma i ugostiteljstva u predolimpijskom razdoblju, u svojoj režiji 1983. godine, izdao "Turistički vodič" kroz Bosnu i Hercegovinu, u kojem fotografijama i odgovarajućim tekstom propagira pojedine ugostiteljske objekte, pa je tako na strani 37. pomenute publikacije prezentirana fotografija SUR "Kozja ćuprija", sa gostima koji su sjedili pred tim ugostiteljskim objektom i tužiteljicom, koja je snimljena kako stoji pored harmonikaša. Pri tome je nužno ukazati da je tužiteljica u ovom sporu uporno isticala, a to ponavlja i u revizlji, da je ona snimljena kako igra i pjeva na svadbi jedne prijateljice, da se radilo o jednom trenutku raspoloženja i opuštanja u njenom užem krugu i da od nje niko nije tražio odobrenje da se taj snimak sa propratnim tekstom objavi. Tvrdi da je nakon objavljivanja fotografije u "Turističkom vodiču" doživjela mnoge neugodnosti i u svojoj sredini bila izvrgnuta podsmjehu i omaIovažavanju.

Postupanje prilikom objavljivanja tužiteljičine fotografije prosuđuje se u skladu sa odredbama Zakona o uslovima za objavljivanje ličnih spisa, portreta, fotografija, filmova i fonograma ("Službeni list SRBiH", broj 33/80), koji u članu 5. propisuje da se fotografija može objaviti samo sa pristankom lica čiji je lik predstavljen na fotograflji, da se smatra da postoji pristanak, ako je za poziranje ili snimanje primljena nagrada, kao i da se prema odredbi člana 7. citiranog zakona, bez pristanka lica mogu dozvoljeno objaviti fotografije koje prikazuju neki kraj ili prizor, a kojima su obuhvaćena i pojedina lica.

Na osnovu rezultata izvedenih dokaza nižestepeni sudovi su utvrdili da je vlasnik ugostiteljskog objekta "Kozja ćuprija" naručio od tuženog da na jednoj strani pomenutog "Turističkog vodiča" objavi reportažni reklamni tekst uz naknadu od …….. dinara, te zaključili da lik tužiteljice nije dat u prvom planu fotografije, niti je ona prikazana na način kojim bi se povrijedila njena ličnost. Pri tome se kroz razloge drugostepene presude opisuje da je ona "uslikana u stojećem stavu sa raširenim rukama u neposrednoj blizini harmonikaša". U razlozima drugostepene presude posebno se navodi da je zanimanje pjevačice časno, cijenjeno u našem društvu i da zato nema

http://www.advokat-prnjavorac.com

nikakvog opravdanja tužiteljičin navod da je u pomenutoj fotografiji prikazana kao "kafanska pjevačica" i da je to naškodilo njenoj časti i ugledu.

Osnovano se, međutim, u reviziji ukazuje da u konkretnom slučaju nisu utvrđene bitne činjenice od kojih zavisi primjena materijalnog prava. Naime, iz činjeničnog utvrđenja nižestepenih sudova slijedi da je u pomenutoj publikaciji koja služi u reklamno-komercijalne svrhe, bez pristanka tužiteljice objavljena fotografija na kojoj je tužiteljica zaista prikazana kako raširenih ruku stoji pored harmonikaša, da se u pozadini Vidjeti: ugostiteljski objekat i njegov naziv, kao i da je u pitanju prizor koji bi ukazivao na veselo raspoloženje. U opisanoj situaciji objavljivanje tužiteljičine fotografije bez njenog pristanka u suprotnosti je sa odredbom člana 5. citiranog zakona i istovrememo predstavija neovlašteno prikazivanje jedne situacije (prema tužiteljici svadbe njene prljateljice), ulaženjem u intimnu sferu ličnosti, bez njenog pristanka. Da bi bili ispunjeni uslovi za dosuđenje pravične novčane naknade bilo je nužno utvrditi da li je zbog objavljivanja pomenute fotografije u "Turističkom vodiču" tužiteIjica zaista trpjela intenzivne psihičke patnje da bi joj, u smislu člana 200. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78 i 39/85), pripadalo pravo na naknadu neimovinske štete, koju u ovom sporu zahtijeva.

(Vs BiH, Rev. 337/86, od 9. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 33)

75. U zaštićena prava osobe spada i pravo svake osobe da odluči hoće li njezina slika ili portret biti objavljeni u masovnim medijima, izloženi i slično (osim u nekim posebnim slučajevima).

(Vs H, Rev. 1233/85 od 10. 10. 1985. – Psp 31 – 65)

76. Maloljetnica koja je zavedena obećanjem braka, stupila u vanbračnu zajednicu, pripada pravo na naknadu štete zbog umanjenog ugleda i izgleda na udaju.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 23)

77. Ocijenjeno je da ne postoji osnova za priznavanje satisfakcije za pretrpljene duševne boli zbog uvrede, obeščašćenja i izgubljenog izgleda za udaju zbog stupanja u izvanbračnu zajednicu kad nije utvrđeno postojanje pretpostavki odštetne odgovomosti, tj. krivnje odgovorne osobe i štete za koju se zahtijeva satisfakcija.

(Vs H, Rev. 148/89, od 8. 6. 1989. – Psp 45 – 76)

78. Zakonom o obveznim odnosima propisano je pravo fizičke a ne i pravne osobe na naknadu neimovinske štete, pa tako i na naknadu neimovinske štete zbog povrede ugleda.

Iz obrazloženja:

"Kada i tko ima pravo na novčanu naknadu neimovinske štete, te na koju vrstu neimovinske štete, propisano je u odredbama čl. 200. do 202. Zakona o obveznim odnosima, a tim odredbama propisano je samo pravo fizičke osobe na novčanu naknadu za izričito propisane vrste neimovinske štete. Dakle, tužitelj kao pravna osoba nema pravo na novčanu naknadu neimovinske štete, pa sve kada bi bila i u pitanju povreda poslovnog ugleda (ali i to postojanje zbog određenih okolnosti). Važeće odredbe čl. 200. st. 1. ZOO tu vrstu neimovinske štete propisuju samo u odnosu na osobu - dakle fizičku osobu - pod širim pojmom "povrede ugleda" - a ne i za pravnu osobu. Ovakva odredba čl. 200. st. 1. ZOO je jasna i određena pa svako drugo tumačenje (prvostupanjske presude i Revidenta) u korist pravne osobe protivi se pravilnoj primjeni navedene materijalnopravne norme."

(Vs RH, Rev. 71/93, od 10. 10. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 46/71)

79. Pri utvrđivanju visine naknade nematerijalne štete zbog povrede ugleda i časti (objavljena informacija) uzet je u obzir utjecaj objavljenog ispravka informacije, uz ocjenu da on ne otklanja u potpunosti nastalu štetu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Predmet ove parnice je zahtjev tužitelja da im tuženik naknadi štetu koja im je nanesena time što je 1990. godine objavljen napis u kojem je navedeno da su tužitelji sudjelovali kao pomagači u ubojstvima trojice Hrvata, čime im je narušen ugled. Nije sporno da je spomenuti napis objavljen i da su tužitelji zbog toga trpjeli duševne boli, te da im pripada pravo na novčanu naknadu (nematerijalna šteta), koju sud drugog stupnja utvrđuje u iznosu od po …….. za svakog tužitelja. Netočno, nadalje, u Reviziji tvrdi da bi sud drugog stupnja smatrao da objavljivanje ispravka od 4. IX 1990. i isprike ne umanjuje moralnu štetu koju trpe tužitelji. Zanemarivanje utjecaja objavljene isprike da predstavlja pogrešnu primjenu materijalnog prava, a isto tako i bitnu povredu odredaba parničnog postupka, jer da sud svoj zaključak "da ispravka nije znatnije mogla promijeniti mišljenje okoline o tužiteljima" temelji na pretpostavkama, a ne na izvedenim dokazima. Najprije treba istaknuti da sud nije negirao utjecaj ispravka i isprike na moralnu štetu, jer se u presudi jasno navodi "da ispravka nije znatnije mogla promijeniti mišljenje okoline", što znači da uvažava utjecaj ispravka i isprike, ali mu ne daje presudno značenje, polazeći od životnog iskustva da ispravak i isprika ne eliminiraju u potpunosti štetu, jer niti svi čitatelji pročitaju ispravak, niti se o ispravku šire vijesti kao što se šire o informaciji, tako da jednom objavljena pogrešna i klevetnička informacija ima svoje djelovanje i nakon ispravka." **Napomena:** Vidjeti sada važeću odredbu čl. 30. Zakona o javnom informiranju ("Narodne novine", br. 22/92).

(Vs RH, Rev. 1433/92, od 28. 9. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 48/72)

80. Lice koje nije pristalo da na kaseti bude označeno kao recenzent muzičkog djela ima pravo naknade nematerijalne štete ako mu je time, s obzirom na umjetničku vrijednost djela, narušen ugled.

(Vs BiH, Gž. 215/86, od 26. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 12)

81. Napad na lična dobra čoveka (čast, ugled, sloboda, telesni integritet itd.) pored materijalne štete može prouzrokovati i neimovinsku štetu, koja se po pravilu ispoljava u poremećaju psihičke ravnoteže ličnosti, poremećajima normalnog duševnog stanja, trpljenjem fizičkih ili duševnih bolova.

Nemogućnost da se ova vrsta štete nadoknadi novčanim ekvivalentom ne može da bude razlog da ostane nenadoknađena i da samo zbog toga lična dobra čoveka ostanu na području civilne odgovornosti nezaštićena. Celokupni društveni razvitak naše zemlje ide upravo u pravcu što šire zaštite dobara te vrste.

Pravna pravila imovinskog prava poznavala su, doduše, neimovinsku štetu samo za bolove pretrpljene zbog telesne povrede, ali su sudovi pravilo o naknadi štete te vrste s pravom dalje razvijali i proširili na druga područja neimovinske štete.

Mogućnsot da se naknada za povredu časti i uvrede traži iz lukrativnih razloga zahteva da sudovi budu oprezni prilikom raspravljanja sporova ove vrste i da se ta naknada ograniči samo na relevantne napade koji prema svom intezitetu i prema prilikama društvene sredine prouzrokuju jasno manifestovanu povredu časti i uvrede čovekove ličnosti.

(Vs Jugoslavije, broj Rev. 277/66)

82. Lice protiv koga je vođen krivični postupak na osnovu lažne prijave, može zahtijevati naknadu nematerijalne štete zbog povrede ličnih dobara (časti i ugleda) od prijavioca, ali samo ako se radi o intenzivnoj povredi tih dobara.

(Vs BiH, Rev. 333/84, od 19. 8. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 42)

83. Duševni bolovi zbog neopravdane osude odnosno neosnovanog lišenja slobode predstavljaju jedinstveni vid štete koji obuhvata sve štetne posljedice nematerijalne štete vezane za ličnost oštećenog proistekle iz neopravdane osude odnosno

http://www.advokat-prnjavorac.com

neosnovanog lišenja slobode. Za ovu štetu dosuđuje se jedan iznos naknade pri čijem odmjeravanju sud uzima u obzir sve okolnosti slučaja (ugled koji je oštećeni ranije uživao u svojoj sredini, odnos sredine prema njemu poslije osude, odnosno lišenja slobode, težina i priroda krivičnog djela, vrijeme trajanja lišenja slobode i sve druge okolnosti koje su uticale na prirodu, težinu i trajanje psihičkih bolova).

Iz obrazloženja:

1) Povreda slobode sigurno je jedan od težih povreda lične sfere. Zato ZOO u članu 200. stav 1. priznaje naknadu za duševne bolove zbog povrede slobode prouzrokovane protupravnom radnjom. Naknada štete za neopravdanu osudu ili neosnovano lišenje slobode predstavlja specifičnu, u Zakonu o krivičnom postupku regulisanu građansko - pravnu odgovornost za takvu štetu. Tu je regulisana odgovornost za štetu bez obzira na krivicu organa pravnog lica - države, čijom djelatnošću je šteta prouzrokovana. ZKP predviđa samo "pravo na naknadu štete" (član 12. i 541 - 545), dok šteta i naknada štete (vrsta štete, način utvrđivanja i visina) u ZKP nisu posebno regulisani. Zato treba za ova pitanja u skladu sa članom 23. ZOO primjenjivati pravila ZOO. Ova pravila ZOO imaju u tim slučajevima odgovornosti za štetu dopunski karakter. Odgovornost se zasniva isključivo na objektivnim okolnostima - na neopravdanoj osudi, neosnovanom lišenju slobode, nezavisno od bilo kakvih subjektivnih okolnosti na strani društveno - političke zajednice kao odgovornog subjekta ili organa, čijim radom je došlo do neopravdane osude ili neosnovanog lišenja slobode. Ovo je očigledan izraz odnosno posljedica težnje da se maksimalno zaštite prava i dobra čovjeka kakva su fizički integritet njegov i njegova lična sloboda.

Isprva je ZKP priznavao samo pravo na naknadu materijalne štete. Po sada važećem ZKP u takvim slučajevima naknada obuhvata kako materijalnu tako i nematerijalnu štetu. Ako sud utvrdi da okolnosti slučaja, a prije svega jačina bola, opravdavaju naknadu, odredit će je imajući u vidu mjerila iz člana 200. stav 2. ZOO. Takvo lice može pretrpjeti i fizičke bolove ili strah što naravno opravdava dosuđivanje naknade i za te vrste šteta.

2) Kod određivanja visine nematerijalne štete zbog neopravdane osude ili neosnovanog lišenja slobode, sudovi u pravilu uzimaju u obzir niz objektivnih i subjektivnih okolnosti, kao što su: dužina trajanja lišenja slobode, uslovi u kojima je oštećeni bio u vrijeme lišenja slobode (npr. boravak u samici), objavljivanje imena osumnjičenog, krivičnog djela i određivanja pritvora u dnevnoj štampi, intenzitet duševnih bolova u vezi sa kvalifikacijom krivičnog djela, gubitak ugleda u radnoj organizaciji i okolini, prisilno odvajanje od porodične i životne okoline itd. Ovakav stav je zauzet i u presudi Vs SR Slovenije II Ips. 310/81 od 11. 2. 1982. (neobj.), koja uzima u obzir osim navedenoga još: uticaj neosnovanog pritvora na zdravstveno stanje oštećenog, a u presudi Vs SR Slovenije, II Ips. 167/80 od 13. 11. 1980. (neobj.) i dosadašnji život tužitelja (bio je već dvadeset puta kažnjen).

3) U raspravi je bila izražena dilema (VS Hrvatske) da li zaista predstavljaju duševni bolovi zbog neopravdane osude (neosnovanog lišenja slobode) jedinstveni vid štete i da treba u takvim slučajevima odvojeno razmatrati štetu odnosno naknadu štete zbog povrede lične slobode i odvojeno štetu zbog povrede časti. Za jedinstveno razmatranje navedene štete nema ni osnova u ZOO.

Savjetovanje je prihvatilo citirani zaključak, uz navedenu rezervu VS Hrvatske.

4) Jednako kao ZKP, priznaju pravo naknade štete licu koje je bilo neopravdano kažnjeno ili neopravdano pridržano odnosno zatvoreno i (republički i pokrajinski) Zakon o prekršajima ("Uradni list SR Slovenije", br. 25/80 i 42/85, član 245. i 248. odnosno zakoni drugih republika odnosno pokrajina) te Zakon o privrednim prestupima ("Službeni list SFRJ", broj 10/86, prečišćeni tekst, čl. 145. i 146) u pogledu neopravdane osude.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Zaključak br. 10,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 64).

84. Zatezna kamata na naknadu nematerijalne štete zbog povrede ličnog dobra teče od presuđenja, a ne od prouzrokovanja štete.

(Vs BiH, Rev. 478/87, od 9. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 82)

85. Duševne patnje (bolove) djeteta, ne treba procjenjivati samostalno u trenutku kada dijete sazna za smrt roditelja, već mu treba priznati naknadu zbog gubitka njege, brige, moralne podrške i slično koju svaki roditelj pruža djetetu, dok ono ne odraste pa i nakon odrastanja.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001 – 21)

86. Vidjeti:: odluku Vs FBiH, Rev. 272/99, od 24. 2. 2000., citiranu u sudskoj praksi uz član 201. ZOO.

87. Budući da pravosnažna osuđujuća krivična presuda veže sud, u parničnom postupku, se ne mogu utvrđivati činjenice koje bi isključile odgovornost za štetu prouzrokovanu umišljajnim krivičnim djelom. U tom slučaju se ne može umanjiti naknada štete zbog slabog imovinskog stanja štetnika.

(Vs BiH, Rev. 243/87, od 25. 2. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 45)

88. Kod utvrđivanja visine pravične novčane naknade zbog neopravdanog pritvora, sud će cijeniti, pored dužine pritvora, i trajanje i intenzitet duševnih patnji vezanih za osudu okoline, koje je pretrpilo lice protiv koga je neosnovano određen pritvor i neopravdano vođen krivični postupak.

Iz obrazloženja:

"Nižestepeni sudovi su pravilnom interpretacijom materijalno-pravnih kriterija iz odredbe člana 200. Zakona o obligacionim odnosima, kao i odredbe člana 546. stav 1. tačka 1. Zakona o krivičnom postupku, sa razlogom zaključili da za ocjenu obima nematerijalne štete koju je tužilac pretrpio nije mjerodavno samo za sebe trajanje lišenja slobode, nego njegov negativan uticaj na psihu oštećenog koji se, vezano za osudu okoline na kakvu je tužilac naišao, u velikom intenzitetu protegao i nakon puštanja iz pritvora sve do potpune moralne rehabilitacije koja je mogla uslijediti, te donošenjem pravosnažne presude kojom je tužilac bio oslobođen od optužbe, a to je preko tri godine nakon određivanja pritvora".

(Vs BiH, Rev. 710/89 od 20. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 74)

89. Sama okolnost da se na plakatu nalazi fotografija koja nije uvredljivog sadržaja, a inače je snimljena na javnom mjestu ne daje pravo na naknadu štete.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da je tuženik naručitelj štampanja plakata na kojima se nalazi lik tužitelja, da je fotografija na temelju koje je napravljen javni plakat snimljena na javnom mjestu gdje je bilo dozvoljeno fotografiranje tužitelja kao jahača na konju, a bez znanja i odobrenja tužitelja stavljena na plakat na takmičenju u Z.

Na temelju navedenih činjeničnih utvrđenja nižestupanjski sudovi su ocijenili da tuženik nije u obvezi naknaditi tužitelju utuženu štetu, jer da tužitelju objavljivanjem spornog plakata nije nastala bilo kakva šteta, jer je fotografija na spornom plakatu snimljena na javnom mjestu.

Nije osnovan revizijski prigovor pogrešne primjene materijalnog prava, jer su nižestupanjski sudovi pravilno zaključili da zahtjev tužitelja nije osnovan temeljem odredbe čl. 200. ZOO, budući da temeljem citirane zakonske odredbe pravo na naknadu štete zbog objavljene fotografije bi imao tužitelj kada bi objavljena fotografija

http://www.advokat-prnjavorac.com

tužitelja bila uvredljivog sadržaja, a u konkretnom slučaju, kako je utvrđeno, sam plakat i fotografija na plakatu ne vrijeđaju tužitelja.

Na plakatu se nalazi jedan tipičan skok jahača na konju sa preponama, snimljenom na javnom mjestu i u istom nema ništa pogrdno ni ružno što bi vrijeđalo psihu tužitelja, odnosno izazvalo povredu njegove časti i ugleda u sredini u kojoj živi.

Naime, i po ocjeni ovog revizijskog suda okolnosti slučaja govore u prilog zaključka nižestupanjskih sudova da objavljivanje predmetne fotografije premda je objavljeno bez pristanka tužitelja, ne daje osnovu za dosuđenje tužitelju novčane naknade.

Pogrešno je pozivanje tužitelja na primjenu Zakona o javnom priopćavanju, kao i na Zakon o autorskom pravu, jer u ovom slučaju ne dolaze u primjenu navedeni propisi."

(Vs RH, Rev. 502/98 od 15. 3. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 52)

ODREĐIVANJE IZNOSA NAKNADE

90. (1) Nematerijalna šteta koja se u određenom obliku trajno ili trajnije ispoljava predstavlja jednu štetu pa sud određuje jedan iznos naknade uzimajući u obzir trajanje te štete do donošenja presude i njeno trajanje u budućnosti.

(2) Naknadu za buduću nematerijalnu štetu sud može dosuditi, u smislu člana 203. ZOO, i kad se štetne posljedice u psihi oštećenog još nisu ispoljile ako je izvjesno da će te posljedice nastati u budućnosti.

(Zaključak br. 3,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 55).

92. Visina novčane naknade za nematerijalnu štetu utvrđuje se prema kriterijima u vrijeme donošenja sudske odluke.

(Vs BiH, Gž. 19/84, od 17. 2. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 51)

93. Visina pravične novčane naknade za pretrpljene fizičke bolove ovisi o intenzitetu i trajanju bolova, lokalitetu i vrsti zadobivenih povreda te svih ostalih propratnih tegoba (broj operativnih zahvata, imobilizacija, fizikalna terapija i sl.). Ta se naknada dosuđuje u jedinstvenom iznosu a ne posebno za svaki pojedini intenzitet bolova kako je to odlučeno u pobijanoj odluci. Osim toga, za dosuđenje naknade za ovaj vid štete odlučno je samo razdoblje do završenog liječenja, jer bolovi koje oštećena osoba trpi nakon završenog liječenja predstavljaju smanjenje životne aktivnosti.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 29)

94. Visina pravične novčane naknade za nematerijalnu štetu dosuđuje se prema mjerodavnim oklonostima koje postoje u vrijeme donošenja prvostupanjske presude.

(Vs H, Rev. 459/90, od 26. 6. 1990. – Psp 50 – 101)

95. Ako u momentu samoinicijativnog plaćanja novčane naknade nematerijalne štete, iznos naknade nije predstavljao punu satisfakciju oštećenom, po kriterijima primjenjivanim u momentu plaćanja, oštećenom se dosuđuje puna satisfakcija po kriterijima u vrijeme donošenja sudske odluke, a ranije uplate se uračunavaju.

Iz obrazloženja:

Novčana naknada nematerijalne štete predstavlja za oštećenog satisfakciju i da bi ispunila taj cilj mora biti cjelovito data u iznosu koji se utvrđuje primjenom odgovarajućih kriterija u vrijeme plaćanja. Ako u momentu dobrovoljnog plaćanja od strane štetnika ili njegovog osiguravača nije data puna satisfikacija, njena visina se

http://www.advokat-prnjavorac.com

određuje prema momentu donošenja sudske odluke, prethodne uplate se samo uračunavaju, a ne revalorizuju.

Neosnovani su po prvi put u reviziji istaknuti navodi da je tužena izvršenom isplatom iznosa od ....., s obzirom na tadašnje kriterije, naknadila tužiocu nematerijalnu štetu u cijelosti, pa da je shodno tome tužbeni zahtjev neosnovan, po ocjeni ovoga suda, s obzirom na prirodu i težinu povrede, intenzitet i trajanje bolova i straha, stepen umanjenja životne aktivnosti, unakaženost i životnu dob tužioca, prethodno izvršenom isplatom nije data potpuna satisfikacija oštećenom ni po kriterijima u vrijeme plaćanja.

(Iz Biltena sudske prakse Vs BiH 4/84 – 24)

96. Pri odmjeravanju visine naknade nematerijalne štete zbog umanjenja životne aktivnosti uzima se u obzir naknada za tjelesno oštećenje koju oštećeni prima po propisima o invalidskom osiguranju.

Iz obrazloženja:

Prema opšteprihvaćenoj praksi sudova pri utvrđivanju pravične novčane naknade za pretrpljene duševne bolove zbog smanjenja životne aktivnosti, sud samo uzima u obzir naknadu za tjelesno oštećenje, na koju oštećeni ima pravo po propisima o invalidskom osiguranju, te na osnovu svih okolnosti slučaja po slobodnoj ocjeni utvrđuje u kojoj mjeri naknada za tjelesno oštećenje utiče na visinu novčane naknade za pomenuti vid pretrpljene štete, a ne vrši se njeno uračunavanje kapitaliziranjem iznosa naknade za tjelesno oštećenje odbijanjem toga iznosa od utvrđene pravične naknade, na čemu se u reviziji insistira.

(Vs BiH, Rev. 480/86, od 27. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 47)

97. Kod utvrđivanja visine pravične novčane naknade zbog neopravdanog pritvora, sud će cijeniti, pored dužine pritvora, i trajanje i intenzitet duševnih patnji vezanih za osudu okoline, koje je pretrpilo lice protiv koga je neosnovano određen pritvor i neopravdano vođen krivični postupak.

(Vs BiH, Rev. 710/89, od 20. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 74)

98. Za utvrđivanje visine naknade nematerijalne štete bez značaja je kvalifikacija povreda data u krivičnom postupku. Naprotiv odlučna je vrsta povrede, intenzitet i trajanje bolova i straha kao i stepen umanjenja opšte životne aktivnosti (član 200. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 210/89, od 18. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 132)

99. Pri utvrđivanju visine naknade nematerijalne štete zbog tjelesne povrede i pretrpljenog straha nije odlučna kvalifikacija povrede u pravomoćnoj osuđujućoj presudi donijetoj u krivičnom postupku.

Iz obrazloženja:

Za utvrđivanje visine naknade nematerijalne štete bez značaja je kvalifikacija povreda data u krivičnom postupku. Naprotiv odlučna je vrsta povrede, intenzitet i trajanje bolova i straha kao i stepen umanjenja opšte životne aktivnosti (član 200. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 210/89, od 18. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 132)

100. Pri utvrđivanju visine pravične novčane naknade nematerijalne štete iz čl. 200. ZOO primanja tužitelja koja je ostvario na ime osobne invalidnine ne uračunavaju se u predmetnu naknadu, jer se radi o primanjima specifičnog karaktera, a ne o primanjima iz osnove osiguranja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"U svezi s žalbenim navodom tuženika u kojem ističe da je tužitelj ostvario određena prava prema Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata ("Narodne novine", broj 86/92 – pročišćeni tekst, 27/93, 58/93, 2/94, 76/94, 108/95 i 108/96) jer mu je priznat status mirnodopskog invalida VII skupine i da je u tom smislu iznose koje je primio na ime osobne invalidnine tužitelju trebalo uračunati u predmetnu naknadu, ističe se da je i u tom smislu sud prvog stupnja pravilno primijenio materijalno pravo kada navedena primanja nije uračunao tužitelju u dosuđenu naknadu. To stoga što osobnu invalidninu ostvaruju samo one osobe od kojih je do tjelesnog oštećenja došlo prilikom obavljanja vojne službe u ratu ili miru. Ta primanja pripadaju vojnim invalidima (kao što je tužitelj) bez obzira na njihovo imovno stanje, prihode iz radnog odnosa, mirovinskog i invalidskog osiguranja ili prihode ostvarene s bilo koje druge osnove i ona se određuje u mjesečnoj svoti prema grupi oštećenja organizma invalida zavisno od prosječne mjesečne plaće svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj iz prethodne godine (čl. 16. Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata), pa, jer se radi o primanjima specifičnog karaktera, a ne o primanjima iz osnove osiguranja, ne uračunavaju se ni u izgubljenu zaradu ni u naknadu za pojačane napore."

(Žs Rijeka, Gž. 2547/00, od 4. 4. 2001. – Izbor odluka 1/2001 – 58)

NOVČANA NAKNADA

1) Jednokratna naknada i renta

101. Naknada nematerijalne štete (zbog umanjenja životne aktivnosti i drugih njenih trajnih vidova) dosuđuje se u jednokratnom novčanom iznosu, ali može na zahtjev oštečenog biti dosuđena i u vidu novčane rente, ako takav vid prema okolnostima datog slučaja predstavlja odgovarajuću satisfakciju.

(Stav br. 1/81 XVIII zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, od 7. i 8. 5. 1981. - ZSO VI/2; Bilten Saveznog suda, 1981. br. 14, str. 14)

102. Znatnije izmjenjene okolnosti utiču na mogućnost izmjene visine rente dosuđene na ime naknade nematerijalne štete jednako kao i na mogućnost izmjene visine rente dosuđene na ime naknade materijalne štete.

(Zaključak br. 11,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 55; tako isto i Vs H, Gzz. 28/88, od 31. 3. 1989. – Informator, broj 3777. ista odluka i Informator, broj 4299)

103. Kad je oštećeniku dosuđena novčana naknada za nematerijalnu štetu u obliku rente, sud može u slučaju znatnije promjene okolnosti za ubuduće povećati rentu.

Iz obrazloženja:

"Ovaj revizijski sud polazi od toga da revident zahtijeva povišenje ranije dosuđene rente kao naknade pretrpljene nematerijalne štete na ime pojačanih napora u životu i radu, dosuđene na temelju primjene tada mjerodavnih pravnih pravila, a naknada odgovara sadašnjoj naknadi na osnovi nematerijalne štete za pretrpljene duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti (predviđenoj odredbom članka 200. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima - ZOO). Kod toga je nesumnjivo utvrđeno da je navedena neimovinska šteta posljedica pretrpljenih povreda koje su trajno umanjile radnu sposobnost revidenta za oko 15% i koje nesumnjivo smanjuju životnu aktivnost revidenta, te se takva naknada prema spomenutoj odredbi člankom 200. stavak 1. ZOO (kao i ona koja je dosuđena po istoj osnovi revidentu u vrijeme primjene pravnih pravila) dosuđuje u jednokratnom novčanom iznosu, ali može na zahtjev oštećenoga biti dosuđena i u obliku novčane rente ako takav oblik naknade prema okolnostima danog slučaja predstavlja odgovarajuću satisfakciju, jer odredbe članaka 200. i

http://www.advokat-prnjavorac.com

203. ZOO ne određuju oblik naknade za buduću nematerijalnu štetu, dakle ne zabranjuju određivanje naknade i u obliku novčane rente. Kad je revidentu dakle ranijom pravomoćnom sudskom odlukom novčana naknada na ime spomenute nematerijalne štete dosuđena u obliku rente, onda u slučaju ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke, na zahtjev oštećenika sud može za ubuduće povećati rentu (analogna primjena pravila iz članka 196. ZOO koja se odnosi na izmjenu dosuđene naknade materijalne štete odnosno primjena načela "rebus sic stantibus" koje su sadržavale prijašnja pravna pravila)."

(Vs RH, Rev. 506/91, od 4. 4. 1991. – Izbor odluka 1993 – 116/134)

2) Uračunavanje drugih primanja u naknadu

a) Naknada štete i naknada za tjelesno oštećenje

104. (1) Primanja po osnovu zdravstvenog, penzionog i invalidskog osiguranja uračunavaju se u odgovarajuće vidove naknade štete tako da se šteta koju trpi osigurano lice sastoji u razlici između ukupne štete i onoga što oštećeni prima po jednom ili više navedenih osnova.

(2) Štetu iz prethodnog stava oštećenom je dužno da naknadi lice koje je prema pravilima oštetnog prava odgovorno za naknadu štete.

(3) Ako je nastanku štete doprinieo i oštećeni, lice odgovorno za naknadu štete dužno je oštećenom da naknadi dio štete iz stava 1. u srazmjeri sa podijeljenom odgovornošću.

(4) Pri svemu tome je neodlučno da li odgovarajuća samoupravna interesna zajednica može povodom davanja svome osiguraniku, koja su izazvana štetnom radnjom od odgovornog lica zahtjevati naknadu i davanja u cjelini odnosno u srazmjernom dijelu ili na to uopšte nema pravo.

(Stav br. 2/80, XIV zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, od 25. i 26. 3. 1980 – Zbirka sudskih odluka V/1, str. 11)

105. Kod utvrđivanja naknade za pretrpljene duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti sud mora uzeti u obzir i naknadu za tjelesno oštećenje koje je oštećeni ostvario po propisima o invalidskom osiguranju i po slobodnoj ocjeni na osnovu svih okolnosti konkretnog slučaja utvrdite u kojoj mjeri naknada za tjelesno oštećenje utiče na visinu naknade za ovaj vid štete.

(Vs RS, Rev. 37/93, od 3. 6. 1993. – Bilten 1/1999 – 94)

106. Pri utvrđivanju visine pravične novčane naknade za pretrpljene duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti sud će uzeti u obzir i naknadu za tjelesno oštećenje na koju oštećeni ima pravo po propisima o invalidskom osiguranju, pa će na osnovu svih okolnosti slučaja po slobodnoj ocjeni utvrditi u kojoj mjeri naknada za tjelesno oštećenje utiče na visinu novčane naknade za ovaj vid nematerijalne štete. Visina naknade utvrđuje se na isti način i u slučaju kad sud pravičnu naknadu zbog umanjenja životne aktivnosti dosuđuje u obliku novčane rente.

Pravo oštećenog na naknadu za tjelesno oštećenje uzima se u obzir i kad oštećeni odbija da pokrene postupak kod nadležnog organa radi ostvarivanja naknade po tom osnovu. U tom slučaju sud će kao prethodno pitanje sam utvrđivati pravo oštećenog na naknadu za tjelesno oštećenje, ako iz prirode i stepena tjelesnog oštećenja proizilazi da bi oštećeni po propisima o invalidskom osiguranju mogao ostvariti tu naknadu.

(Stav br. 3/85 XXVIII zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, Beograd 6. i 7. 11. 1986. - Bilten Saveznog suda, broj 23, str. 1).

http://www.advokat-prnjavorac.com

107. Iznos prije isplaćene naknade (s naslova osiguranja) uračunava se oštećeniku u utvrđenu naknadu nematerijalne štete u nominalnom iznosu, a ne revaloriziran prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke.

(Vs H, Rev. 366/85, od 18. 6. 1985. - Psp 29 - 59)

108. Novčana naknada za tjelesno oštećenje (invalidnina) uzima se u obzir samo kod odmjeravanja naknade za duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti (član 200. i 203. ZOO), bez obzira na to, da li je ta naknada priznata u jednokratnom iznosu ili u obliku novčane rente.

(Zaključak br. 12,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 67).

b) Uračunavanje drugih prihoda u naknadu

109. Pomoć koju oštećenik (odnosno njegova rodbina) dobije od sindikalne organizacije u svojoj organizaciji udruženog rada kod koje je u radnom odnosu, ne odbija se od utvrđene naknade. Jedino će se iznos, koji je organizacija udruženog rada isplatila iz fonda solidarnosti kao pomoć u vezi s nesrećom na radu svog radnika, uračunati u naknadu nematerijalne štete kad taj fond nije oformljen iz novčanih priloga radnika te organizacije ili iz sredstava predviđenih za zajedničku potrošnju.

(Zaključak br. 13,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 67).

110. Odgovorna osoba (tuženik) nije ovlaštena prvi put isticati u reviziji okolnosti iz kojih proizilazi da tužitelju valja u naknadu štete uračunati primanja s naslova socijalnog osiguranja.

(Vs H, Rev. 1707/84, od 27. 12. 1984. – Psp 27 – 18)

111. Pri tumačenju spornih odredbi ugovora o kolektivnom osiguranju radnika od posljedica nesrećnog slučaja, pretpostavlja se, da je ugovoreno lično osiguranje kad je premija za osiguranje plaćena iz sredstava za lične dohotke ili iz sredstava za zajedničku potrošnju. Ako je premija za osiguranje plaćena iz drugih sredstava (npr. onih iz člana 48. stav 1. alineja 10. i stava 3. istog člana Zakona o utvrđivanju i raspoređivanju ukupnog prihoda i dohotka "Službeni list SFRJ", broj 63/89) pretpostavlja se, da je zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti.

(Zaključak savjetovanja bivših vrhovnih sudova, od 14. i 15. 9. 1983. - Bilten Saveznog suda, broj 19, str. 5)

3) Akontacija i naknada

112. Novčana naknada nematerijalne štete predstavlja za oštećenog satisfakciju i da bi ispunila taj cilj mora biti cjelovito data u iznosu koji se utvrđuje primjenom odgovarajućih kriterija u vrijeme plaćanja. Ako u momentu dobrovoljnog plaćanja od strane štetnika ili njegovog osiguravača nije data puna satisfakcija, njena visina se određuje prema momentu donošenja sudske odluke, prethodne uplate se samo uračunavaju, a ne revalorizuju.(iz obrazloženja odluke – op. a).

(Iz Biltena sudske prakse Vs BiH 4/84 – 24)

113. Iznos prije isplaćene naknade s naslova osiguranja uračunava se oštećeniku u utvrđenu naknadu nematerijalne štete u nominalnom iznosu, a ne revaloriziran prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke.

(Vs H, Rev. 366/85, od 18. 4. 1985. – Psp 29 - 59)

114. "Ako je naknađena šteta u znatnom dijelu, tako da je ostala nenaknađena samo u nezantnom dijelu (npr: 2,3 odsto), određuje se visina neplaćenog nezna-

http://www.advokat-prnjavorac.com

tnog dijela primjenom postotka toga dijela na cjelokupnu visinu štete ocjenjene na dan suđenja

(Vs Vojvodine, Rev 104/83, od 24. 3. 1983. - Bilten Vs Vojvodine 1983/2 - 3, str. 27, slično i Vs Srbije, Rev 1006/84, od 24. 9. 1984. - Privredno pravni priručnik 1985/4, str. 70).

4) Dospjelost zahtjeva za naknadu i kamate

115. Pravilo iz člana 186. Zakona o obligacionim odnosima po kome obaveza naknade štete dospijeva momentom njenog prouzrokovanja analogno se primjenjuje i na nematerijalnu štetu.

(Vs BiH, Rev. 124/84, od 26. 4. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 48)

116. Zatezne kamate na iznos dosuđene naknade nematerijalne štete zbog povrede autorskih prava pripadaju od dana prvostupanjskog presuđenja.

Iz obrazloženja:

Pogrešno su primijeili materijalno pravo niži sudovi kada su dosudili tužitelju zatezne kamate na novčano potraživanje nematerijalne štete na ime povrede njegovih autorskih moralnih prava (koja je priznata u visini od ……..) za razdoblje od dana presuđenja, jer po shvaćanju ovoga suda zatezne kamate na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teku od dana donošenja prvostupanjske presude kojom je ta naknada određena.

(Vs H, II Rev. 117/87, od 3. 3. 1988. - Psp 39/88, odl. 66)

117. Zatezna kamata teče u visini propisanoj noveliranim članom 277. stav 1. ZOO ("Službeni list SFRJ", broj 39/85, od 3. 8. 1985. kao dana stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima), na sve obaveze koje su dospjele od tog dana bez obzira na to kada su nastale i kada su dospjele za naknadu.

(Zaključak br. 14,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 69).

118. Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne i nematerijalne štete teče od donošenja presude, a na naknadu novčane štete (na primjer zbog izgubljene zarade, izdataka učinjenih za popravak oštećene stvari i slično) od njenog nastanka.

(Vs BiH, Rev. 577/87, od 12. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 81)

119. Zatezna kamata teče po stopi od 25 odsto godišnje od 17. 4. 1982. (dan stupanja na snagu Odluke o kamatnoj stopi zatezne kamate) za sva novčana potraživanja iz privrednih ugovora izražena u dinarima bez obzira na to, kada je ugovor sklopljen i kada je potraživanje dospjelo.

(Stav XX zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova od 9. i 10. 12. 1982.

5) Mjerila i osnove za odmjeravanje novčane naknade

a) Odmjeravanje naknade kao primjena materijalnog prava

120. Tužilac može povećati tužbeni zahtjev naknade nematerijalne štete, nakon djelimičnog ukidanja prvostepene presude po žalbi tuženog, pozivajući se na inflaciju domaće valute.

Iz obrazloženja:

Drugostepeni sud je, odlučujući o žalbi prvotužene, pravilno ocijenio neosnovanim žalbene navode, da je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka time što je u ponovnom postupku dozvolio preinačenje povećanjem

http://www.advokat-prnjavorac.com

tužbenog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete, opravdano nalazeći da tužitelj, pozivom na odredbe člana 189. stav 2. i člana 200. Zakona o obligacionim odnosima, te člana 191. stav 2. Zakona o parničnom postupku, može povećati tužbeni zahtjev i kad je ranija prvostepena presuda, protiv koje se nije žalio, ukinuta u osuđujućem dijelu po žalbi tuženog, ukoliko su relevantne činjenice od kojih zavisi visina pravične novčane naknade nastupile nakon zaključenja glavne rasprave, a u konkretnom slučaju nakon zaključenja prethodne glavne rasprave takve relevantne činjenice su nastupile (enormna inflacija).

(Vs BiH, Rev. 112/89, od 19. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 202)

121. Utvrđivanje novčane naknade (satisfakcije) za neimovinsku štetu predstavlja primjenu materijalnog prava.

(Stav br. 5/79 zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda od 23. 05. 1979. - ZSO IV/2, str. 35; Bilten Sav. suda br. 11. str. 1).

122. Mjerila pravične novčane naknade za nematerijalnu štetu, koja je verificirala sudska praksa, su imovinsko pravni standardi kao sastavni dio imovinskog prava. Suđenje u suprotnosti sa ovim mjerilima predstavlja zato pogrešnu primjenu materijalnog prava na koju drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti

(Vs BiH, Gž 925/78, od 21. 11. 1978. - Bilten Vs BiH 1978/4, str. 46)

123. Drugostepeni sud u granicama ispitivanja pobijanog dijela presude (član 365. stav 1. ZPP) ima pravo i po službenoj dužnosti (u okviru žalbenog razloga pogrešne primjene materijalnog prava, član 365. stav 2. ZPP) ispitati odmjeravanje novčane naknade za nematerijalnu štetu na prvom stepenu. Ali na žalbenom stepenu izvršeno poređenje odmjeravanja naknade za razmatranu nematerijalnu štetu sa naknadama za istovrsne štete u drugim sličnim slučajevima - samo nije dovoljno za ocjenu da dosuđena naknada pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom (član 200. stav 1. ZOO). Primjena pravnog standarda pravične novčane naknade (član 200. stav 1. ZOO) mora naime biti u svakom konkretnom slučaju nematerijalne štete individualizirana.

(Vs SR Slovenije, II Ips. 50/85, od 14. 3. 1985. - Poročilo Vs SR Slovenije, 1985/I, str. 33)

b) Relativna samostalnost odmjeravanja naknade

124. Naknada za nematerijalnu štetu u načelu se dosuđuje za svaki vid nematerijalne štete posebno, a u iznimno teškim slučajevima, kad se trpljenja oštećenog uzajamno uslovljavaju i prepliću tako da ih je nemoguće razlučiti, može se dosuditi jedinstvena naknada za ukupnu nematerijalnu štetu.

(Zaključak br. 15,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 72).

125. Kad određuje visinu nematerijalne štete prema kriterijima iz čl. 200. Zakona o obveznim odnosima, sud nije vezan navodima tužbe u odnosu na iznos nematerijalne štete, ali tako dobiveni iznos, uzevši u obzir i stupanj podijeljene odgovornosti, oštećenom se dosuđuje u cijelosti samo ako je jednak ili manji od tužbom zatraženog iznosa naknada.

Iz obrazloženja:

"Po nalazu ovoga revizijskog suda tužiteljica s pravom ukazuje da su nižestupanjski sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su joj naknadu za navedenu štetu utvrdili samo u iznosu od ……, i kada navodi da takav iznos naknade nije primjeren pretrpljenim duševnim bolovima zbog smrti kćerke. To zato jer po prosudbi ovoga suda pravičnoj novčanoj naknadi u ovom slučaju, prema kriterijima i mjerilima za njeno dosuđenje u smislu odredbe čl. 200. ZOO, mjerodavnim na dan

http://www.advokat-prnjavorac.com

donošenja prvostupanjske presude bio bi iznos od …….. Ovaj sud je utvrdio navedenu pravičnu novčanu naknadu u većem iznosu od onoga kojeg je postavila tužiteljica iz već navedenog razloga i iz razloga kad odlučuje o zahtjevu za dosudu pravične novčane naknade nematerijalne štete, sud njenu visinu određuje prema okolnostima iz čl. 200. ZOO i pri tome nije vezan navodima tužbe u odnosu na iznos nematerijalne štete zato, jer ga na to ne obvezuje ni jedna zakonska odredba i jer time ne prekoračuje tužbeni zahtjev u smislu odredbe čl. 2. st. 1. ZPP. Nakon što na takav način odredi visinu štete sud primjenom stupnja podijeljene odgovornosti koji je sam utvrdio, utvrđuje iznos sporne naknade. Tako dobiveni iznos dosuđuje se u cijelosti oštećenom samo ako je jednak ili manji od tužbom traženog iznosa te naknade. Stoga je od tako utvrđenog iznosa valjalo odbiti 20% koliko iznosi doprinos tužiteljičine kćerke u navedenom štetnom događaju, te odbiti pravomoćno dosuđeni iznos od …….., te tužiteljici dosuditi daljnji iznos od …….. sa zakonskom zateznom kamatom od 26. veljače 1993. g., tj. od dana donošenja prvostupanjske presude, do isplate i na taj način udovoljiti ovom tužbenom zahtjevu u cijelosti."

(Vs RH, Rev. 2298/94, od 12. 12. 1996. – Izbor odluka 1/1999 – 41/33)

6) Procesni značaj zahtjeva za pojedine vidove nematerijalne štete

126. (1) Zahtjev za pravičnu novčanu naknadu mora biti određen za svaki vid nematerijalne štete pojedinačno i kad je šteta proistekla iz istog životnog događaja.

(2) Ako tužbeni zahtjev za naknadu više vidova nematerijalne štete nije jasno opredijeljen, sud će postupiti po odredbama člana 109. ZPP.

(3) I kad oštećeni ostane pri zahtjevu za jedan novčani iznos za nematerijalnu štetu u cjelini, sud će po takvoj tužbi postupati i odlučiti po tužbenom zahtjevu, ako na osnovu činjeničnih navoda oštećenom može sam da razluči pojedine vidove nematerijalne štete. U tom slučaju pravičnu naknadu sud će odrediti za svaki pojedini vid nematerijalne štete, u okviru postavljenog tužbenog zahtjeva u cjelini.

(4) Ako oštećeni istakne odvojene zahtjeve za pojedine vidove nematerijalne štete, ali ih ne označi u skladu sa zakonom ili pogrešno opredjeli njihovu sadržinu, a taj nedostatak u postupku prethodnog ispitivanja tužbe ne bude otklonjen, sud će na osnovu činjeničnih navoda oštećenog sam razlučiti pojedine vidove nematerijalne štete u skladu sa zakonom i o njima odlučiti.

(Zaključak br. 16,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 73)

7) Druga pitanja

127. Neće se smatrati da je oštećeni svojim ponašanjem doprinio povećanju štete odnosno da je spriječio njeno umanjenje, samo zbog toga što je odbio da se podvrgne određenim medicinskim zahvatima, ukoliko se ne radi o liječenju kome bi se svaki čovjek po redovnom toku stvari podvrgao bez rizika od štetnih posljedica samog liječenja.

(Zaključak br. 17,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 75)

129. Imovinsko stanje onoga koji drugome odgovara za prouzrokovanu nematerijalnu štetu uzima se u obzir kao socijalna kategorija samo u slučaju kada bi ovaj zbog plaćanja naknade sam došao u takvu oskudicu da bi time bio ugrožen njegov socijalni položaj odnosno socijalna stabilnost. Zato se i imovinsko stanje pravnog lica, koje odgovara za štetu, ne uzima u obzir pri odmjeravanju naknade za nematerijalnu štetu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Zaključak br. 18,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 76)

130. Pri vrlo teškom invaliditetu kada fizičke boli, duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti te naruženosti i strah čine kvalitativnu cjelinu koja nadrasta mogućnost izoliranja pojedinih oblika štete i njihovo posebno ocjenjivanje moguće je za sve oblike nematerijalne štete dosuditi satisfakciju u jednom iznosu.

(Vs H, Rev. 2111/81, od 3. 3. 1982. – Psp 21 – 76)

131. U parnici u kojoj osiguravatelj, kao solidarni jamac ističe prema svom osiguraniku, kao glavnom dužniku, regresni zahtjev za ono što je za njega platio oštećenima, dužnik ne može istaknuti prigovor sniženja naknade kad takav prigovor solidarni jamac nije mogao s uspjehom suprotstaviti zahtjevu oštećenih.

(Vs H, Rev 609/84, od 27. 6. 1984. - Pregled Vs Hrvatske, broj 25, tačka 99)

132. Vještačenjem koje je određeno radi utvrđivanja umanjenja životne aktivnosti moraju se utvrditi sve posljedice zbog kojih je normalna aktivnost oštećenog ograničena ili otežana, a nije dovoljno utvrditi samo procenat umanjenja životne aktivnosti. Iznos pravične naknade zavisi od prirode i težine svih trpljenja oštećenog vezanih za ovaj vid štete.

(Zaključak br. 19,. usvojen na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 77)

133. U slučaju kad u prvostepenom postupku umre tužilac koji je tražio naknadu nematerijalne štete, sud će odbiti tužbeni zahtjev.

(Vs BiH, Rev. 246/88, od 9. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 47)

134. Glavni i odgovorni urednik nije pasivno legitimiran u parnici za naknadu nematerijalne štete u svezi s objavljenom informacijom.

Iz obrazloženja:

"Sudovi su odbili tužbeni zahtjev protiv tuženika zbog nedostatka pasivne legitimacije pozivom na odredbu čl. 22. Zakona o javnom priopćavanju ("Narodne novine", br. 83/96), koji se primjenjuje temeljem čl. 45. istog Zakona, s obzirom da sukladno navedenoj odredbi za štetu nastalu objavom informacije u tisku odgovara nakladnik, a ne i glavni i odgovorni urednik."

(Vs RH, Rev. 488/01, od 31. 10. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 266)

135. Odlučujući o naknadi nematerijalne štete u svezi sa obavljenom informacijom, sud može i bez provođenja vještačenja, temeljem drugih provedenih dokaza, ocijeniti postojanje duševnih bolova i straha i njihov intenzitet.

Iz obrazloženja:

"Dosuđeni iznos predstavlja nematerijalnu štetu koju je tužiteljica pretrpjela objavljivanjem informacije u glasilu tuženika i temelji se na odredbi čl. 30. st. 1. Zakona o javnom informiranju ("Narodne novine", broj 22/92 – dalje: ZJI).

Sudovi nižeg stupnja nalaze utvrđenim da je objavljenom informacijom tužiteljici grubo i teško povrijeđeno dostojanstvo, čast i ugled, zbog čega je pretrpjela duševne boli i strah, pa su joj dosudili navedeni iznos kao pravičnu novčanu naknadu za pretrpljenu nematerijalnu štetu.

Ne stoji ni prigovor istaknut u reviziji, da sud nije – bez vještačenja – mogao cijeniti da li je tužiteljica trpila duševne boli i strah niti cijeniti intenzitet istih za odmjeravanje visine naknade nematerijalne štete.

Sud je saslušao tužiteljicu, kao stranku. Ona je u svom iskazu navodila činjenice iz kojih se moglo zaključiti postojanje duševnih boli izazvanih objavom spornog

http://www.advokat-prnjavorac.com

teksta. Pa i iz samog sadržaja tog teksta slijedi logični zaključak da pisanje i iznošenje podataka o osobi tužiteljice – kao što je to bilo u ovom slučaju – ne može, a da kod prosječne osobe ne izazove osjećaj povrijeđenosti časti i ugleda."

(Vs RH, Rev. 3235/95 od 27. 12. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 267)

Lica koja imaju pravo na novčanu naknadu u slučaju smrti ili teškog invaliditeta

Član 201.

(1) U slučaju smrti nekog lica, sud može dosuditi članovima njegove uže porodice (bračni drug, djeca i roditelji) pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove.

(2) Takva naknada može se dosuditi i braći i sestrama ako je između njih i umrlog postojala trajnija zajednica života.

(3) U slučaju naročito teškog invaliditeta nekog lica, sud može dosuditi njegovom bračnom drugu, djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove.

(4) Naknada iz st. 1. i 3. ovog člana može se dosuditi i vanbračnom drugu, ako je između njega i umrlog, odnosno povrijeđenog postojala trajnija zajednica života.

---

1. Pod naročito teškom invalidnošću podrazumijeva se invalidnost visokoga stupnja koja se i vanjski manifestira na način zbog kojeg bliska rodbina trpi duševne bolove.

Iz obrazloženja:

Činjenično utvrđenje nedvojbeno upućuje na to da je kod oca tužitelja došlo do visokog stupnja trajne invalidnosti, ali ne i naročito teške invalidnosti kakvu ima u vidu odredba članka 201. stavak 3. Zakona o obveznim odnosima, koja bi opravdavala priznanje prava na naknadu štete, koju u vidu duševnih bolova trpe tužitelji, inače bliski srodnici kao tzv. posredni oštećenici. Pod naročito teškom invalidnošću u smislu članka 201. stavak 3. ZOO, podrazumijeva se ona invalidnost koja se, uz visoki stupanj izraženosti spoljno manifestira na način zbog kojeg posredni oštećenici trpe duševne bolove u svakodnevnom ili stalnom kontaktu sa invalidom, posebno ako ga neposredno čuvaju, njeguju i pružaju mu pomoć bez koje on ne bi mogao zadovoljavati ili bi izuzetno otežano zadovoljavao svakodnevne životne i sa njima povezane potrebe, tako da zajednički život i svakodnevni kontakti nesumnjivo stalno podsjećaju na posljedice nesreće te djeluju na psihičku sferu i izazivaju znatnije duševne bolove kod posrednog oštećenika.

(Vs FBiH, Rev. 20/99, od 22. 4. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 44)

2. Krvno srodstvo umrloga i bliskih srodnika (otac i sinovi u konkretnom slučaju) osnov je prava za naknadu za pretrpljene duševne bolove zbog gubitka bliskog srodnika, a stepen uzajamnih emocija, brige i pažnje utiču na visinu naknade a u pravilu ne i na pravo na naknadu.

Iz obrazloženja:

Činjenica srodstva (otac i sinovi u konkretnom slučaju) je osnov prava na naknadu za pretrpljene duševne bolove zbog gubitka bliskog srodnika (član 201. stav 1. ZOO). Međutim, na visinu naknade za ovaj vid nematerijalne štete utiču okolnosti u kakvim odnosima su bili umrli i srodnici, koji ostvaruju pravo na naknadu, a posebno da li se radilo o odnosima u kojima su bile izražene emocije, briga i pažnja koje se

http://www.advokat-prnjavorac.com

pretpostavljaju za određeni stepen krvnog srodstva. Podrazumijeva se veći intenzitet duševnih bolova zbog gubitka bliskog srodnika, u koliko se radilo o takvim odnosima.

Okolnosti koje sudovi utvrđuju, a naime, da ni jedan od tužitelja, neovisno od udaljenosti nije došao na sahranu ocu niti su zahtijevali prolongiranje sahrane, te da njegov grob nisu posjetili ni u sljedećih 14 mjeseci, a ne upuštajući se u ocjenu navoda žalbe i revizije da tužitelji nisu ni ranije posjećivali oca (ove činjenice nižestupanjske odluke ne sadrže), ne isključuju njihova prava na naknadu nego ukazuju da tužitelji nisu pretrpjeli duševne bolove takvog intenziteta koji bi prema kriterijima iz člana 200. ZOO i kriterijima sudske prakse opravdavali dosuđenje naknade svakom od njih po ..... DEM i da bi adekvatna naknada bila svakom od njih u iznosu od po ..... DEM.

(Vs FBiH, Rev. 272/99, od 24. 2. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 38)

3. Nema pravo na naknadu štete zbog duševnih bolova izazvanih smrću brata ili sestre, osoba koja nije bila rođena u vrijeme štetnog događaja.

Iz obrazloženja:

Naknada štete zbog duševnih bolova izazvanih smrću može se samo iznimno dosuditi braći i sestrama poginule osobe kako proistječe iz odrednica članka 201. stavak 2. ZOO (samo ako je između njih i umrlog postojala trajnija zajednica života). Takve zajednice nije moglo biti u vrijme pogibije mldb. A., jer u tom času tužitelj još nije bio rođen (do saobraćajne nezgode je došlo u času kada je njegova majka bila u osmom mjesecu trudnoće). Okolnost koju revizija naglašava, da bi mldb. tužitelj živio u okviru iste obitelji sa poginulom sestrom, tako da bi između njih postojala trajnija zajednica života, ne može biti od odlučujućeg značaja. Naknada zbog duševnog bola izazvana pogibijom brata ili sestre dosuđuje se samo kada je bol dostigao veći intenzitet i zakon polazi od predmnjeve da je to slučaj jedino kad je pogibija uslijedila u času kada je postojala trajnija zajednica života, što znači kada su se braća i sestre dobro uzajamno poznavali i osjećali izrazitu bliskost, ne samo zbog uzajamnog rodbinskog odnosa, već i zajedničkog življenja (druženja koje je bliskost pojačavalo). Nije, dakle, dovoljno (za razliku od naknade štete koju nasciturus, ako se živ rodi, može zahtijevati za duševne bolove koje će trpjeti zbog smrti roditelja, kada postane svjestan značaja gubitka) to što će i tužitelj trpjeti (i već trpi) izvjesnu bol zbog gubitka sestre, koju nije ni poznavala, jer za takvu bol zakon ne pretpostavlja da je takvog intenziteta da stvara pravo na novčanu satisfakciju.

(Vs FBiH, Pž. 153/98, od 24. 10. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 40)

4. Sestra smrtno stradalog brata, koja se ranije udala, ima pravo na naknadu nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove, ako je i poslije udaje sve do momenta bratove smrti sa njim živjela u obiteljskoj zajednici.

Iz obrazloženja:

Trećetužiteljica je sestra poginulog, a sudovi nižeg stupnja utvrdili su da se prije bratove smrti udala, ali ostala živjeti u zajednici sa bratom i roditeljima u koju zajednicu je došao i njezin suprug, tako da zajednica života udajom nije prekinuta. Stoga su ti sudovi, suprotno stajalištu revizije, pravilno zaključili da i trećetužiteljici pripada pravo na nadoknadu nematerijalne štete kao satisfakcije za pretrpljene duševne bolove. Određivanje ove nadoknade spada u domen primjene materijalnog prava, pri čemu se mora imati u vidu da se ovom vrstom nadoknade, po prirodi stvari ne postiže uspostava ranijeg stanja (duševnog), kako je bilo prije prouzročenja štete kod svakog oštećenika, ali se prilikom odmjeravanja mora voditi računa i težiti da satisfakcija koja se daje u obliku novčanog iznosa po svom obujmu bude adekvatan obujam štete koju je svako od oštećenika individualno pretrpio gubitkom bliskog srodnika kao nematerijalnog dobra. Imajući to u vidu, posebno da se utvrđenom nadoknadom

http://www.advokat-prnjavorac.com

treba postići zadovoljenje oštećenih koje će im pojedinačno i ukupno kompenzirati gubitak sina, odnosno brata, kojeg su štetnim događajem izgubili, ovaj sud nalazi nepravilnim određivanje nadoknade u dosuđenim iznosima i svima oštećenicima u jednakim iznosima, koji prelazi okvire ustaljene sudske prakse, pa je u tom dijelu preinačio nižestupanjske presude po članku 395. stavak 1. ranijeg Zakona o parničnom postupku, koji se u ovom slučaju primjenjuje kao važeći u vrijeme pokretanja parnice, te prvo i drugotužitelju kao roditeljima dosudio nadoknadu po 6.000 DEM, a trećetužiteljici kao sestri ..... DEM, cijeneći da iako je živjela u zajednici, udala se,i zasnovala dakle svoju obitelj i u toj mjeri je njezina šteta manja od štete koju su pretrpjeli roditelji.

(Vs FBiH, Rev. 149/99, od 18. 1. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 39)

5. O pravu na naknadu štete zbog naročito teškog invaliditeta bliske osobe ne odlučuje se isključivo na temelju procenta invalidnosti.

Iz obrazloženja:

Revizija tuženika pogrešno smatra da utvrđeno tjelesno oštećenje prvotužitelja ne predstavlja naročito teški oblik invalidnosti, koji bi po članku 201. stavak 3. Zakona o obveznim odnosima opravdavao dosuđenje nadoknade drugotužitelju i trećetužiteljici kao roditeljima, za pretrpljene duševne bolove. Kod toga se ova revizija rukovodi isključivo iskazanim procentom invalidnosti, što je nedovoljno za zaključak kakav izvodi. Naime, Zakon o obveznim odnosima nije odredio što se smatra naročito teškom invalidnosti u smislu toga zakona, pa se zbog toga za pravnu kvalifikaciju svakog slučaja mogu uzeti kriteriji za određivanje invalidnosti po propisima invalidskog osiguranja kao dominantno ali ne i isključivo mjerilo. Pravna ocjena naročito teške invalidnosti u smislu navedene zakonske odredbe, zahtijeva šire sagledavanje, pri čemu uz visok stupanj invalidnosti kao primarni uvjet, treba značajno uzeti u obzir oblik vanjskog manifestiranja invalidnosti, koje utječe da posredni oštećenici (a to su u prvom redu roditelji djeteta mlade dobi) trpe duševne patnje. Prvotužitelj je mlada osoba, ostao je bez dijela noge u najljepšoj životnoj dobi, čime je potpuno izmijenjen njegov način života i u značajnoj mjeri ograničene, a mnoge i potpuno onemogućene životne aktivnosti. Živi sa roditeljima, pa svakodnevni zajednički život i kontakti koje roditelji ostvaruju s njim, izazivaju stalno podsjećanje na posljedice nesreće i tako djeluju na njihovu psihičku sferu. Sudovi nižeg stupnja pravilno su postupili kada su uzimajući u obzir sve navedene okolnosti, povredu kakvu je zadobio prvotužitelj, pravno kvalificirali kao naročito tešku, a zatim ostalim tužiteljima dosudili pravičnu nadoknadu nematerijalne štete za duševne patnje.

(Vs FBiH, Rev. 180/00, od 20. 11. 200O. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 3)

6. Vozaču ne pripada pravo na naknadu štete na teret osiguravajućeg društva kod koga je vozilo kojim je upravljao bilo osigurano od autoodgovornosti, pa i kad je vlasnik vozila, a šteta se sastoji od duševnih bolova zbog smrti njegove kćeri u saobraćajnoj nezgodi.

(Vs FBiH, Rev. 153/98, od 24. 10. 2000. – Bilten Vs FBiH 2/00 - 47)

7. Pravična novčana naknada za duševne bolove djeteta zbog smrti roditelja predstavlja naknadu kako za bol izazvan samim saznanjem za smrt, tako i za sve kasnije bolove koje dijete trpi zbog gubitka roditelja - ljubavi, njege i pažnje koju bi mu roditelj pružao, pa pripada i djetetu koje zbog uzrasta nije moglo da osjeti bol zbog same smrti roditelja, jer je u pitanju naknada za jedinstveni vid nematerijalne štete.

Iz obrazloženja:

1) U slučaju smrti bliskog lica njegovi bliži: bračni drug, djeca i roditelji - imaju pravo na naknadu za svoje duševne bolove. Pravna problematika je kod svih navedenih vrsta oštećenih barem slična, a u nastavku razmatramo samo neke osobitosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

2) U slučaju smrti roditelja sudska praksa je prije stupanja na snagu ZOO poznavala dva osnova za naknade maloljetnoj djeci: u svakom slučaju naknadu za gubitak roditelja, a osim toga još naknadu za duševne patnje djeteta zbog smrti, ako je dijete tada već bilo sposobno shvatiti duševne bolove.

Budući da oblik štete "duševni bolovi zbog smrti bliskog lica" predstavlja po ZOO jedinstveni oblik nematerijalne štete zbog smrti bliskog lica i obuhvata patnje oštećenog zbog najrazličitijih gubitaka na nematerijalnom području, nastalih zbog smrti roditelja (npr. duševni bolovi zbog same smrti, kasniji bolovi zbog gubitka pažnje i pomoći roditelja, nastali zbog gubitka njegove moralne podrške, nježnosti, odgoja, savjeta itd.), potrebno je sve vrste gubitaka koje dijete trpi zbog gubitka roditelja, odnosno koje će trpjeti u toku života, uvrstiti u duševne bolove. Ovi predstavljaju dovoljno širok pojam koji obuhvata sve vrste patnji oštećenog.

3) Djeca po ZOO, bez obzira na starost, imaju pravo na naknadu zbog smrti jednog odnosno oba roditelja, ZOO naime ne čini razliku s obzirom na uzrast djece. Pretpostavlja da će sva djeca i ona koja intelektualno i emocionalno još ne shvataju gubitak roditelja doživjeti odnosno doživljavati psihičku traumu posredstvom nagonsko - instinktivnih mehanizama, i emocija, dakle da duševno pate. Kod svakog djeteta gubitak roditelja predstavlja teško emotivno i životno opterećenje, jer izostaje svakodnevna roditeljska ljubav, njegova briga, njega i pomoć i iz ovog proizilazi duševna patnja djeteta. A čim duševni bolovi postoje djetetu je za takvu vrstu štete priznato pravo na naknadu po članu 201. stav 1. ZOO. A ako je izvjesno da će postojeće štetne posljedice, duševni bolovi, po redovnom toku trajati i u budućnosti sud može na zahtjev oštećenog dosuditi i buduću štetu na osnovu člana 203. ZOO (Vs SR Slovenije, II Ips 272/82 od 20. 01. 1983., neobj.).

Pravo na naknadu za duševne bolove zbog smrti roditelja ne zavisi od okolnosti da li su odraslo dijete i njegov roditelj u vrijeme smrti roditelja zajedno živjeli u porodičnoj zajednici. Pravo na naknadu kao i njena visina zavise od međusobne emotivne povezanosti djeteta i roditelja. Osamostaljenje djeteta i njegov život van porodične zajednice roditelja mogu uticati na visinu naknade odnosno i na pravo na naknadu samo u toliko, ukoliko je ova okolnost uticala na umanjenje odnosno uopšte na prestanak njihove međusobne emotivne povezanosti (Vs SR Slovenije, iI Ips. 255/81 od 26. 11. 1981. neobj.).

Smatramo da takva naknada pripada, kada su za nju ispunjeni ostali uslovi, i vanbračnom djetetu (odnosno vanbračnom roditelju) uz uslov da je statusni odnos bio regulisan na način određen zakonom.

4) Dosadašnja sudska praksa je samo izuzetno uključivala braću i sestre oštećenog u krug oštećenika kojima je bilo moguće priznati naknadu. I član 201. stav 2. ZOO uvrštava braću i sestre u krug onih lica koja imaju pravo na naknadu kod gubitka brata odnosno sestre, ali uz uslov da je između njih i umrlog postojala trajnija zajednica života.

Trajna zajednica života u pravilu doduše znači zajednički život odnosno stalni kontakt između osoba koje u toj zajednici žive. Naglasak je na njihovoj istinskoj i tijesnoj međusobnoj emotivnoj povezanosti, čija je posljedica patnja zbog gubitka. Takva povezanost u pravilu istina pretpostavlja stalan kontakt između njih. Ali može postojati i onda kada braća i sestre rade u raznim mjestima, ali se vraćaju kući potkraj nedelje. Bitno je da si drugdje ne stvore svoj samostalan život u okviru neke druge zajednice, nego se još uvijek osjećaju pripadnicima zajednice života sa drugim članovima porodice. Život u domu za samce i vraćanje kući potkraj svake nedelje uz dokazanu međusobnu privrženost zato ne može imati za posljedicu prestanak zajednice života (Vs SR Slovenije, iI Ips 228/81 od 10. 12. 1981. neobj.).

5) U raspravi je bilo postavljeno i pitanje kada i uz kakve uslove imaju djed ili baba (ili očuh, maćeha) pravo na naknadu za duševne bolove zbog smrti unuka

http://www.advokat-prnjavorac.com

(pastorka), kao i obrnuto. Stav, koji je bio diskutovan, naime da takva naknada pripada, ako se odnos između djeda i babe i unuka izjednačuje sa odnosom između roditelja i djece (Vs SR Slovenije), po mišljenju nekih diskutanata nije dovoljno određen odnosno jest preširok. Sa druge strane opet bio je takođe diskutovan stav da se takva naknada može dosuditi samo izuzetno, naime samo kada je između njih postojala trajnija zajednica života i ako su djeda i baba umjesto roditelja vršili roditeljsko pravo (Savezni sud) - ocjenjen kao preuzak. Tako je rasprava ukazala na sve moguće varijante rješenja problema - od one da pripada naknada djedu i babi samo u slučaju, ako je roditeljima bilo oduzeto roditeljsko pravo (odnosno ako su umrli ili iz drugih razloga nisu mogli vršiti roditeljsko pravo) (Vs Makedonije), preko stava da je stvarno vršenje roditeljskog prava uslov za pravo na naknadu (Vs Bosne i Hercegovine), pa do pitanja da li imaju pravo na ovu naknadu članovi šire porodične zadruge (Vs Kosova).

U raspravi je bilo naglašeno, da svaki od predloženih stavova sadrži određene razloge za dileme, da zato nijedan od predloženih stavova nije jednoglasno prihvatljiv. Zato je bilo jednoglasno zaključeno da savjetovanje o ovom problemu ne donese zaključak i da se problem prepusti daljnjem razvoju sudske prakse.

6) U vezi pitanja da li se kod istovremene smrti više lica dosuđuje naknada za svakog umrlog posebno ili pak za sve zajedno, sudska praksa nije jedinstvena. Smatramo međutim da naknade kod istovremene smrti više lica ne bi bilo uputno odvojeno odmjeravati i zbrajati ih prema broju umrlih, kao što nije moguće razgraničavati odnosno zbrajati duševne bolove kod takvog tragičnog događaja, već bi trebalo dosuditi samo jednu, naravno prema intenzitetu duševnih bolova odgovarajuću naknadu.

(Zaključak br. 9,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 62).

8. Naknada materijalne štete zbog naročito teškog invaliditeta ne može se dosuditi kao naknada za duševne patnje zbog naruženosti, s obzirom da ova druga pripada isključivo oštećenom licu.

(Vs RCG, Rev. br. 170/95, od 5. 12. 1995. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

9. Pretpostavka za naknadu nematerijalne štete za duševne boli zbog smrti izvanbračnog druga jest postojanje trajnije ekonomske zajednice sa zajedničkim življenjem.

(Vs H, Gž. 92/83, od 17. 8. 1983. – Psp 24 – 92)

10. Roditeljima se može dosuditi pravična naknada za duševne patnje zbog teškog invaliditeta njihove kćerke kojoj je u 23. godini života amputirana noga u kuku, iako se poslije toga udala i rodila dijete ukoliko je ostala u roditeljskom domu.

Iz obrazloženja:

Osnovan je prigovor revizije da su nižestepene presude zasnovane na pogrešnoj primjeni odredbe iz člana 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima u dijelu kojim je odbijen tužbeni zahtjev oca i majke oštećene za naknadu štete zbog duševnih patnji prouzrokovanih teškim invaliditetom njihove kćeri.

Odluka nižestepernih sudova se zasniva na činjeničnom utvrđenju da se invalidnost kćerke tužilaca sastoji u amputaciji desne noge u samom kuku usljed čega je njena životna aktivnost smanjena za 60%, u 23. godini života, i na činjenici da je nakon nastupanja invaliditeta oštećena »nastavila da živi normalnim životom« jer se udala i rodila dijete. Zaključak se zasniva na pogrešnoj premisi. Nemoguće je, naime, prihvatiti da je udaja i rođenje djeteta kompenzacija za tako težak invaliditet u tolikoj mjeri da se može smatrati da su u suštini otklonjene teške posljedice povrede odnosno invaliditeta te da oštećena "živi normalnim životom".

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prema odredbi iz čIana 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, naknada neimovinske štete zbog naročito teškog invaliditeta djeteta pripada roditeljima, između ostalog i pod uslovom ako su u svakodnevnom životu izloženi tome, da njegujući i pomažući povrijeđenom djeteta, učestvuju u njegovim patnjama zbog posljedica invalidnosti.

Po ocjeni ovoga suda, ne može se smatrati da je oštećena "nastavila da živi normalnim životom" pogotovo ako se ima u vidu da se prema navodima tužilaca njen brak nije održao upravo zbog invaliditeta, što treba provjeriti u ponovnom postupku. S druge strane nesporno je da se oštećena nije odvajala od roditelja ni nakon udaje, da nije zasnovala zajednicu života s bračnim drugom u mjestu njegovog prebivališta i da su roditelji neprekidno saučesnici njenih patnji utoliko većih što zbog nepodesne proteze, trpili fizičke bolove i druge nelagodnosti, a nisu u stanju da pruže odgovarajuću pažnju i njegu svome djetetu.

(Vs BIH, Rev. 419/86, od 19. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 41)

11. Roditelji nemaju pravo na novčanu naknadu štete zbog naročito teškog invaliditeta djeteta samo zbog umanjenog kapaciteta pluća djeteta i grubog ožlljka preko grudnog koša.

Iz obrazloženja:

Trajne posljedice povređivanja malodobne kćeri tužiteljice nisu takvog obima i intenziteta da bi predstavljale teški invaliditet zbog kojeg bi duševne patnje njenih roditelja opravdavale dosuđenje naknade neimovinske štete u smislu odredbe člana 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima. Pravo na ovu naknadu roditelji bi imali samo u slučaju naročito teškog invaliditeta povrijeđene, jer bi u tom slučaju ne samo morali da je stalno njeguju, već bi istovremeno bili svakodnevno prisiljene i da gledaju kako njihovo dijete trpi bolove i druge slične patnje, kao posljedice teškog oštećenja tjelesnog integriteta, a takva bi situacija i svakodnevni život sa takvim djetetom i kod roditelja uzrokovala intenzivne duševne patnje. U tom konkretnom slučaju ukupno umanjenje životne aktivnosti mldb. tužiteljice medicinski vještaci su ustanovili u obimu 55%, koje se izražava u grubom ožiljku od grudne kosti pa do na oko dva poprečna prsta ispod pupka, a umanjuje kapacitet pluća.

(Vs BiH, Rev. 595/89, od 23. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 51)

12. Roditelji imaju pravo da traže naknadu za pretrpljene psihičke bolove usljed smrti svog djeteta, ali nemaju pravo na naknadu za pretrpljene psihičke bolove usljed tjelesne povrede djeteta i brige za njegov život i zdravlje.

(Vs Srbije, Odeljenje u Novom Sadu, Gž. 140/65)

13. Roditelji imaju pravo na pravičnu novčanu naknadu zbog naročito teškog invaliditeta svog djeteta ako prema okolnostima slučaja proizilazi da usljed toga trajno trpe duševne bolove.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju nižestepenih sudova kćerka tužilaca je zadobila povrede u saobraćajnoj nezgodi, koje su kao trajnu posljedicu nakon završenog liječenja ostavile umanjenje životne aktivnosti od 60% zbog ograničenih pokreta oba kuka u lakom stepenu, dubokih ožiljaka mišića na mjestu povrede natkoljenične kosti i postkomocionog sindroma.

Polazeći od vrste i težine trajnih posljedica i stepena naruženosti, ovaj sud nalazi da je drugostepeni sud pravilno primijenio materijalno pravo kada je preinačio prvostepenu presudu i odbio zahtjev tužilaca za isplatu naknade za pretrpljene fizičke bolove zbog invaliditeta kćerke, jer u konkretnom slučaju nisu ispunjene zakonske pretpostavke za usvajanje zahtjeva po naprijed navedenom osnovu pošto se ne radi o

http://www.advokat-prnjavorac.com

naročito teškom invaliditetu, koji bi opravdavao dosuđenje naknade za navedeni vid štete.

Prema odredbi člana 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, određenom krugu srodnika u koje spadaju i roditelji, opravdano je dosuđenje novčane naknade za pretrpljene duševne bolove zbog naročito teškog invalididiteta srodnika - djeteta, samo ako su izloženi situaciji da svakodnevno njeguju povrijeđenog i da gledaju njegove patnje zbog invalidnosti.

Međutim, opisana invalidnost kćerke tužilaca i vidovi u kojima se manifestuje ne opravdavaju dosuđenje naknade za ovaj vid štete, jer povrijeđena nije upućena na njegu i brigu roditelja a niti iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da postojeća invalidnost kod nje uzrokuje psihičke patnje zbog kojih bi i roditelji bili izloženi duševnim bolovima.

(Vs BiH, Rev. 444/88, od 20. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 81)

14. Što se smatra trajnijom zajednicom, morat će se odlučivati od slučaja do slučaja, imajući na umu da bi to trebala biti takva životna zajednica u kojoj postoji trajnija emocionalna, seksualna i ekonomska odnosno egzistencijalna povezanost partnera.

(Vs H, Gž. 92/83, od 17. 3. 1984. – Psp 24 – 92)

15. Duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti, koje je nastalo kao posljedica sinrti bliskog srodnika, nisu posebna osnova za priznavanje naknade nematerijalne štete.

(Vs H, Rev. 553/83. od 7. 7. 1983. – Psp 24 – 92)

16. Okolnosti koje drugostepeni sud u pobijenoj presudi navodi kao obrazloženje svog pravnog shvatanja (odbio je zahtjev za naknadu štete za pretrpljene duševne bolove usljed iznenadne smrti supruge, zato što je tužilac bio u braku nepune dvije godine, što nije imao djece i što kao mlad čovjek može da zasnuje novu bračnu zajednicu – op. a) mogu biti uzete u ocenu samo pri odmeravanju visine eventualnog iznosa naknade štete, a nikako se iz tih okolnosti ne može zaključiti da tužiocu uopšte ne pripada pravo da takvu naknadu traži.

(Vs Jugoslavije, Rev. 235/67)

17. Bračni drug može ostvarivati pravo na naknadu štete s naslova duševnih boli zbog smrti bračnog druga ako je između njih postojala zajednica života.

Iz obrazloženja:

"Sporan je zahtjev tužiteljice V.K. za naknadu štete zbog duševnih boli koje trpi pogibijom supruga D.K. koji je dana 21. studenog 1997. godine, smrtno stradao na radnom mjestu u vojarni kao pirotehničar u djelatnoj vojnoj službi. U postupku je utvrđeno da je tužiteljica bila u braku sa pokojnim D.K. od 1977. godine koji nije razveden te da je u tom braku rođena kći D.K. Također je utvrđeno da je V.K. desetak godina prije smrti supruga, napustila i njega i dijete i živjela neko vrijeme u Zagrebu, a potom je otišla živjeti kod svoje majke u Kutinu. Utvrđeno je da je pok. D.K. financijski pomagao tužiteljicu V.K. te ju je znao povremeno posjetiti. Zajednica života između V. i D.K. se nije ponovno uspostavila.

Na tako utvrđeno činjenično stanje drugostupanjski sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je djelomično preinačio prvostupanjsku presudu i odbio zahtjev V.K. za isplatu …….. na ime duševnih bolova koje trpi smrću supruga, jer i po ocjeni ovog suda nisu ispunjeni uvjeti predviđeni odredbom čl. 201. st. 1. Zakona o obveznim odnosima. Iako navedena zakonska odredba ne propisuje da bračni drug pokojnog može ostvariti naknadu ovog oblika nematerijalne štete samo ako postoji zajednica života bračnih drugova ipak se takva zajednica pretpostavlja, budući je brak zakonom uređena

http://www.advokat-prnjavorac.com

životna zajednica žene i muškarca (čl. 5. Obiteljskog zakona - "Narodne novine", broj 162/98).

Postoje naravno životne situacije u kojima bračni drugovi zbog raznih razloga ne žive zajedno, a da je bračna zajednica ipak održana, jer se bračni drugovi međusobno pomažu, zajedno podižu djecu i zajedno su u radostima i tugama koje donosi život pa smrt jednog od njih uzrokuje teške i trajne duševne boli, no u konkretnom slučaju, po ocjeni ovog suda takva zajednica nije postojala između V.K. i pok. D.K., a ovaj sud se ne može složiti sa ocjenom Državnog odvjetništva Republike Hrvatske da pravo na prijepornu naknadu postoji samom činjenicom braka."

(Vs RH, Gzz. 125/00, od 16. 5. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 69)

18. Suprug nema pravo na naknadu štete s naslova izgubljene zarade za vrijeme bolovanja koje je koristio zbog njegovanja oštećene supruge.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski su sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su tužitelju M.Ž. dosudili naknadu s naslova duševnih boli zbog teškog invaliditeta tužiteljice, a njegove supruge. Naime, odredbom iz čl. 201. st. 3. ZOO propisano je da bračni drug ima pravo na pravičnu novčanu naknadu za duševne boli u slučaju naročito teškog invaliditeta svoje supruge. No, u konkretnom slučaju, unatoč teškim posljedicama koje su kod tužiteljice zaostale zbog ovog štetnog događaja, njezino smanjenje životne aktivnosti za 50%, ne može se smatrati takvim naročito teškim invaliditetom kojega podrazumijeva prije navedena zakonska odredba, a koji bi opravdavao dosudu naknade s naslova duševnih boli njezinom suprugu po ovoj osnovi.

Tužitelj M.Ž. nema pravo niti na naknadu za izgubljenu zaradu s naslova razlike između plaće i naknade koju je on primao za vrijeme bolovanja korištenog zbog njegovanja tužiteljice, jer on nema svojstvo oštećenika iz ovog štetnog događaja da bi mogao po čl. 195. st. 1. ZOO ostvariti zatraženo obeštećenje."

(Vs RH, Rev. 1180/97. od 28. 2. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 49)

19. Dijete nema pravo na naknadu nematerijalne štete za pretrpljeni strah nastao gledanjem fizičkoga sukoba njegova oca i majke sa štetnikom, jer se ne radi o osobi na koju je direktno usmjerena štetna radnja.

Iz obrazloženja:

"Tužiteljice su podnijele zahtjev za naknadu štete prema tuženiku iz osnove pretrpljena straha, kojeg su pretrpjele gledajući fizički sukob između svog oca, majke tužiteljice i tuženika. Oba nižestupanjska suda smatraju da tužiteljice imaju pravo na naknadu takve nematerijalne štete. Takav pristup nižestupanjskih sudova materijalnopravno je pogrešan. U predmetnoj pravnoj stvari nema dvojbe da tužiteljice nisu sudjelovale u fizičkom sukobu između njihovih roditelja na jednoj strani i tuženika na drugoj strani. Činjenično njihov tužbeni zahtjev, a tako je i utvrđenje sudova, proizlazi iz pretrpljena straha koji je nastao gledajući taj sukob, u neizvjesnosti za fizički integritet njihovih roditelja. Tužiteljice kao osobe na koje nije bila usmjerena štetna radnja tuženika nemaju pravo na naknadu te neimovinske štete, jer u smislu odredaba članka 200. Zakona o obveznim odnosima pravo na naknadu za neimovinske štete predviđene u navedenom propisu ima samo osoba na koju je direktno usmjerena štetna radnja."

(Vs RH, Rev. 1949/91 od 4. 12. 1991. – Izbor odluka 1993 – 123/139)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Satisfakcija u posebnim slučajevima

Član 202.

Pravo na pravičnu novčanu naknadu zbog pretrpljenih duševnih bolova ima lice koje je prevarom, prinudom ili zloupotrebom nekog odnosa podređenosti ili zavisnosti navedeno na kažnjivu obljubu ili kažnjivu bludnu radnju, kao i lice prema kome je izvršeno neko drugo krivično djelo protiv dostojanstva ličnosti i morala.

---

1. Učenica ima pravo tražiti od svoje škole pravičnu novčanu naknadu zbog pretrpljenih duševnih bolova koje joj je nanio njen učitelj kažnjivom obljubom, zloupotrebom položaja u vezi sa radom.

Iz obrazloženja:

Pravosnažnom presudom oglašen je krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od devet godina učitelj u tuženoj školi zato što je u školskim prostorijama, nakon završetka nastave i odlaska drugih učenika, kao učitelj, zadržao mldb. tužiteljicu - svoju učenicu, u učionici koju je zaključao, da bi je prinudio na polni akt.

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u nižestepenim presudama proizilazi da je radnik tužene opisanu štetnu radnju preduzeo u prostorijama tužene, zloupotrebom nastavničkog poIožaja i uz nastojanje da iskonstruiše privid produžene nastave, pa je pravilan zaključak da je šteta prouzrokovana u vezi sa radom i da je slijedom toga na osnovu odredbe člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, tužena u obavezi da tužiteljici naknadi pretrpljenu štetu.

Iz naprijed opisanog nadalje, slijedi da su se ispunili uslovi iz člana 202. u vezi, sa članom 200. stav 1. citiranog zakona za dosuđenje pravične naknade.

(Vs BiH, Rev. 410/87, od 14. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 70)

2. Punoljetno lice (djevojka) koje lažnim obećanjem braka stupi u vanbračnu zajednicu nema pravo na pravičnu novčanu naknadu zbog pretrpljenih duševnih bolova.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je u vrijEme stupanja u intimne odnose sa tuženim bila punoljetna (imala je 21 godinu). Svojevoljno je pristala na održavanje takvih odnosa, kao i na prekid trudnoće.

Kako tužiteljica pri svemu tome čak ni u reviziji ne tvrdi da je u postupanju tuženog bilo elemenata kažnjive obljube u smislu odredbe člana 202. Zakona o obligacionim odnosima, nižestepeni sudovi su i po ocjeni ovog revizijskog suda pravilnom primjenom tog zakonskog propisa sa osnovom zaključili da se takvo postupanje ne može okarakterisati kao protivpravna deliktna radnja iz koje bi proizilazila tuženikova obaveza naknađenja nematerijalne štete.

Naime, tužiteljica je u toku prvostepenog postuPka, što je ponovila u žalbi i u reviziji, osnovanost svog tužbenog zahtjeva zasnivala jedino na tvrdnji da je lažnim obećanjem braka od strane tuženog bila navedena na to da sa njim stupi u intimne odnose, što se ni po ocjeni ovog suda ne može smatrati kažnjivom obljubom u smislu citirane odredbe iz člana 202. Zakona o obligacionim odnosima.

Naime, prema citiranom zakonskom propisu prava na naknadu nematerijalne štete ima lice koje je prevarom, prinudom, ili zloupotrebom nekog odnosa podređenosti ili zavisnosti navedeno na kažnjivu obljubu.

Pošto prema odredbama Krivičnog zakona SR BiH stupanje u intimne odnose sa punoljetnim licem uz njegov pristanak, pa makar i uz lažno obećanje braka, ne

http://www.advokat-prnjavorac.com

predstavlja kažnjivu radnju obljube, to su nižestepeni sudovi pravilno primjenili Zakon kada su odbili tužbeni zahtjev.

(Vs BiH, Rev. 322/86, od 9. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 53)

3. Izvanbračni život ne bi trebao poslužiti kao osnova za dosuđenje pravične novčane naknade prema čl. 202. ZOO, ako do toga nije došlo prijevarom, prinudom ili zloupotrebom nekog odnosa podređenosti ili zavisnosti.

(Vs H, Rev. 148/89, od 8. 6. 1989. – Psp 45 – 76)

Naknada buduće štete

Član 203.

Sud će na zahtjev oštećenog dosuditi naknadu i za buduću nematerijalnu štetu ako je po redovnom toku izvjesno da će ona trajati i u budućnosti.

---

1. (1) Nematerijalna šteta koja se u određenom obliku trajno ili trajnije ispoljava predstavlja jednu štetu pa sud određuje jedan iznos naknade uzimajući u obzir trajanje te štete do donošenja presude i njeno trajanje u budućnosti.

(2) Naknadu za buduću nematerijalnu štetu sud može dosuditi, u smislu člana 203. ZOO, i kad se štetne posljedice u psihi oštećenog još nisu ispoljile ako je izvjesno da će te posljedice nastati u budućnosti.

(Zaključak br. 3,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana, 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 55).

2. Duševne patnje (bolove) djeteta, ne treba procjenjivati samostalno u trenutku kada dijete sazna za smrt roditelja, već mu treba priznati naknadu zbog gubitka njege, brige, moralne podrške i slično koju svaki roditelj pruža djetetu, dok ono ne odraste pa i nakon odrastanja.

Iz obrazloženja:

Predmet tužbe je naknada štete materijalne i nematerijalne koju trpe tužitelji nakon gubitka supruga i oca koji je poginuo na radnom mjestu. Prvostepeni sud je odbio sa zahtjevom za naknadu nematerijalne štete jednog od tužitelja odnosno dijete poginulog koje je u vrijeme očeve smrti bilo staro oko godinu dana zauzimajući stanovište da tako malo dijete nije moglo shvatiti gubitak oca i da tada nije moglo osjećati duševnu bol pa prema tome ne trpi ni štetu. Međutim, u smislu odredbe člana 200. ZOO za pretrpljene duševne bolove zbog smrti bliskog lica sud će ako nađe da okolnosti slučaja to opravdavaju dosuditi pravičnu novčanu naknadu nezavisno od naknade materijalne štete. Tačno je kao što smatra prvostepeni su da dijete staro godinu dana nije moglo osjetiti duševnu bol jer zaista čak ni dijete od četvrte ili pete godine života nema one psihofizičke osobine koje uslovljavaju sposobnost intenzivnog i trajnog doživljaja emocija da bi pretrpjelo bolove zbog gubitka oca. Ali po članu 203. istog Zakona sud će na zahtjev oštećenog dosuditi naknadu i za buduću nematerijalnu štetu ako je po redovnom toku izvjesno da će ona trajati i u budućnosti. Zbog toga duševne patnje ne treba procjenjivati samo u trenutku kada dijete sazna za smrt već mu treba priznati naknadu zbog gubitka njege, brige, moralne podrške i slično koju svaki roditelj pruža djetetu dok ono ne odraste pa i nakon toga što znači da i tužitelju koji je u momentu smrti oca imao oko godinu dana a koga je prvostepeni sud odbio sa zahtjevom za naknadu nematerijalne štete pripada primjeren iznos naknade na ime neimovinske štete koju gubi gubitkom oca što proizilazi iz odredbe člana 203. ZOO.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001, str. 21)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Naknadu za nematerijalnu štetu sud će utvrditi imajući na umu sadašnju i buduću štetu na istoj osnovi, pa oštećeniku za takvu buduću štetu ne pripada posebna i dodatna naknada.

(Vs H, Rev. 13/86, od 20. 2. 1986. – Psp 32 – 12)

4. Po ZOO trajanje nekog vida nematerijalne štete nije mjerilo za njenu klasifikaciju. Zato i nema više osnova za razlikovanje fizičkih bolova po razdobljima, npr. fizički bolovi u toku liječenja, fizički bolovi kao trajna posljedica. Sve fizičke bolove, one u toku liječenja kao i one buduće, zato treba razmatrati u okviru onog vida štete - "fizički bolovi", koja ima pravni osnov u članu 200. stav 1. i članu 203. ZOO.

(Iz obrazloženja zaključak br. 3,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana ,15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 55).

5. Djeca po ZOO, bez obzira na starost, imaju pravo na naknadu zbog smrti jednog odnosno oba roditelja, ZOO naime ne čini razliku s obzirom na uzrast djece. Pretpostavlja da će sva djeca i ona koja intelektualno i emocionalno još ne shvataju gubitak roditelja doživjeti odnosno doživljavati psihičku traumu posredstvom nagonsko - instinktivnih mehanizama, i emocija, dakle da duševno pate. Kod svakog djeteta gubitak roditelja predstavlja teško emotivno i životno opterećenje, jer izostaje svakodnevna roditeljska ljubav, njegova briga, njega i pomoć i iz ovog proizilazi duševna patnja djeteta. A čim duševni bolovi postoje djetetu je za takvu vrstu štete priznato pravo na naknadu po članu 201. stav 1. ZOO. A ako je izvjesno da će postojeće štetne posljedice, duševni bolovi, po redovnom toku trajati i u budućnosti sud može na zahtjev oštećenog dosuditi i buduću štetu na osnovu člana 203. ZOO (Vs SR Slovenije, iI Ips 272/82 od 20. 01. 1983., neobj.).

(Iz obrazloženja zaključak br. 9,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana, 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 55).

6. Naknada za nematerijalnu štetu se može priznati samo za onu nematerijalnu štetu koju kao takvu priznaje zakon, a ne za bilo koju nematerijalnu štetu. Pod nematerijalnom štetom u smislu Zakona o obligacionim odnosima podrazumjevaju se fizički bol, psihički bol i strah, i ista šteta se vezuje (po prirodi stvari) za fizičko lice.

Povreda dobrog poslovnog ugleda tužioca sama po sebi ne može dovesti do novčane naknade na ime nematerijalne štete, zato što se posljedice te povrede ne manifestuju u jednom od pravno priznatih vidova nematerijalne štete. Iz povrede poslovne reputacije pravnog lica može proisteći samo imovinska šteta u smislu poljuljanog ugleda koji treba povratiti odgovarajućim sredstvima građansko–pravne zaštite.

(Vs S, broj Prev. 127/97. – Bilten 1/1998)

7. Odlučujući trenutak za ocjenu koja je šteta prošla, a koja je buduća bez sumnje je dan donošenja presude prvostepenog suda. Za svu onu štetu, koju je oštećeni pretrpio do završetka glavne rasprave pred prvostepenim sudom, naknada je dospjela do tog trenutka (član 326. stav 1. ZPP), pa ju stoga razmatramo kao prošlu štetu, a naknadu za moguću daljnju štetu sud može dosuditi uz uslove iz člana 203. ZOO. U ovoj odredbi ima osnova za dosuđivanje naknade za buduće, do završetka glavnog pretresa još nedospjele, nematerijalne štete (da li se radi po članu 204. ZOO u prvom redu o procesno pravnoj ili pak o materijalno pravnoj normi ovdje ne razmatramo).

(Iz obrazloženja zaključak br. 3,. usvojenog na savjetovanju bivših vrhovnih sudova, Ljubljana, 15. i 16. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87, str. 55).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nasljeđivanje i ustupanje potraživanja naknade nematerijalne štete

Član 204.

(1) Potraživanje naknade nematerijalne štete prelazi na nasljednika samo ako je priznato pravnosnažnom odlukom ili pismenim sporazumom.

(2) Pod istim uslovima, to potraživanje može biti predmet ustupanja, prebijanja i prinudnog izvršenja.

---

1. Pravo na naknadu nematerijalne štete zbog fizičkih bolova, straha i psihičkih bolova je isključivo lično pravo oštećenog i ne prelazi na nasljednike. Pravo na naknadu nematerijalne štete prelazi na nasljednike samo ako je naknada štete dosuđena oštećenom za njegova života pravosnažnom sudskom odlukom ili priznata pismenim sporazumom.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužilje da joj tuženi plati pravičnu naknadu za nematerijalnu štetu zbog fizičkih bolova, straha, unakaženosti i umanjenja životne sposobnosti koja je nastala u vezi sa opasnom djelatnošću sa kojom se bavio tuženi.

Pravo na naknadu nematerijalne štete zbog fizičkih bolova, straha i psihičkih bolova je, po pravilu, isključivo lično pravo oštećenog (ovdje: tužilje) i ne prelazi na nasljednice.

U odredbi člana 204. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima propisana je mogućnost nasljeđivanja potraživanja iz prava na naknadu nematerijalne štete pod uslovom da je ona priznata nasljednicima pravosnažnom sudskom odlukom ili da im je to pravo priznato pismenim sporazumom. Smisao ovog propisa jasno ukazuje na to da ovo pravo prelazi na nasljednike samo ako je naknada štete dosuđena oštećenom za njegova života pravosnažnom presudom ili priznata pismenim sporazumom.

U konkretnom slučaju nije sporno da je tužilja za života pokrenula ovu parnicu da joj se prizna pravična naknada za nematerijalnu štetu i da je prvostepena presuda kojom je djelimično priznato ovo pravo takođe donijeta za njenog života.

U podnesku od 21. 11. 1997. godine tuženi je obavijestio drugostepeni sud, kome je dostavljen spis prvostepenog suda da odluči o žalbama stranaka protiv prvostepene presude, da je tužilja umrla 15. 11. 1997. godine i predložio da se postupak “obustavi u skladu sa Zakonom o parničnom postupku”, jer da se radi o potraživanju nematerijalne štete koje ne prelazi na nasljednike.

Drugostepeni sud ove okolnosti, koju revident ponavlja i u reviziji protiv drugostepene presude, smatra pravno irelevantnim, sa obrazloženjem da "ne postoje uslovi ni za obustavu ni za prekid postupka" jer da je tužilju “u ovom sporu zastupao punomoćnik, a pitanje eventualnog izvršenja prvostepene presude ne spada ovdje”.

Iznijeto stanovište, po ocjeni ovog revizijskog suda, nije pravilno.

Polazeći od pomenutih materijalno pravnih odredbi,ovaj revizijski sud nalazi da je za pravilnu odluku o sporu bilo potrebno utvrditi da li je tužilja umrla prije odlučivanja o žalbama stranaka koje su izjavile protiv nepravosnažne prvostepene presude. Jer, ukoliko bi se utvrdilo da je tužilja zaista umrla prije odlučivanja o žalbama stranaka protiv prvostepene presude, koje su svojim suspenzivnim dejstvom spriječile pravosnažnost prvostepene sudske odluke (čl. 348. stav 2. Zakona o parničnom postupku), onda u tom slučaju, po ocjeni ovog revizijskog suda žalba tuženog se ne bi mogla odbiti i prvostepena presuda u dosuđujućem dijelu potvrditi, bez obzira što je tužilju u ovom postupku zastupao izabrani punomoćnik iz reda advokata, jer

http://www.advokat-prnjavorac.com

je predmet spora pravo koje ne prelazi na nasljednike, odnosno lično pravo koje se u slučaju smrti njegovog titulara gasi.

Drugostepeni sud zbog pogrešnog pravnog shvatanja ovu pravnu relevantnu činjenicu nije utvrdio. Stoga je uvaženjem revizije nižestepene presude valjalo ukinuti u dosuđujućem dijelu i predmet u tom dijelu vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje (čl. 395. stav 2. Zakona o parničnom postupku).

(Vs RS, Rev. 18/99, od 1. 3. 1999. - Bilten 1/1999 – 75)

2. Povodom revizije tužioca koji je umro poslije donošenja drugostepene presude, izjavljene po njegovom punomoćniku, ne može se preinačiti presuda tako da se dosudi veći iznos naknade nematerijalne štete, jer bi to bilo u sukobu s pravilom iz člana 204. Zakona o obligacionim odnosima, po kome nasljednici umrlog mogu naslijediti potraživanje naknade nematerijalne štete samo ako je priznato pravosnažnom odlukom ili pismenim sporazumom.

(Vs BiH, Rev. 159/84, od 19. 4. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 43)

3. Ako predlagatelj u toku postupka pred sudom umre, njegovi nasljednici imaju pravo na naknadu nematerijalne štete samo ako je to pravo utvrđeno pravosnažnom odlukom ili pismenim sporazumom (član 204. stav 1. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001, str. 34)

4. Ako u momentu smrti potraživanje naknade nematerijalne štete nije bilo priznato pravosnažnom odlukom i pismenim sporazumom, to isto i nije moglo preći na nasljednike oštećenog.

(Os u Banjaluci, br. Pž. 281/99, od 6. 11. 1999. – Gp, broj 5/00)

5. Zahtjev za naknadu nematerijalne štete prestaje smrću oštećenog, izuzev u slučaju ako je priznato pravosnažnom odlukom ili pismenim sporazumom, jer tada prelazi na nasljednike (član 204. stav 1. ZOO).

Iz obrazloženja:

Kako se u ovom slučaju ne radio o slučaju koji predviđa član 204. stav 1. ZOO, jer je tužilac umro u toku postupka pred prvostepenim sudom, valjalo je odbiti tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete. Okolnost da sada umrli tužilac ima punomoćnika, koji je poslije njegove smrti mogao nastaviti parnicu, ima isključivo procesno-pravni značaj i bez uticaja na meritornu odluku suda.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/1999 - 25)

6. U slučaju kad u prvostepenom postupku umre tužilac koji je tražio naknadu nematerijalne štete, sud će odbiti tužbeni zahtjev.

Iz obrazloženja:

Tužilac je umro u toku ove parnice prije donošenja prvostepene presude o tužbenom zahtjevu, a predmet tužbenog zahtjeva je isključivo naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenih fizičkih bolova, straha i smanjenja životne aktivnosti koje je umrli tužilac trpio uslijed zadobijenih tjelesnih povreda. Drugostepeni sud je pravilno primijenio odredbe materijalnog prava kada je, preinačenjem prvostepene presude, odbio tužbeni zahtjev (član 204/1 Zakona o obligacionim odnosima i čl. 366. i 373. tačka 4. Zakona o parničnom postupku).

Naknada nematerijalne štete onako kako je ona opredijeljena odredbom člana 200. Zakona o obligacionim odnosima (taj oblik naknade štete treba da ublaži negativan uticaj fizičkih patnji uzrokovanih povređivanjem na psihu oštećenog) proizilazi da je to strogo lično pravo koje ne prelazi na nasljednike, odnosno gasi se smrću oštećenog i samo izuzetno, ako je naknada tog oblika štete još prije smrti bila prizna-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ta oštećenom pravosnažnom sudskom odlukom može ući u njegovu zaostavštinu kao i svako drugo dospjelo novčano potraživanje (član 204. ZOO).

Kako je tužilac umro prije donošenja prvostepene presude, pravilan je zaključak drugostepenog suda da nakon tog momenta nema mjesta dosuđenju naknade nematerijalne štete koju je tužilac za života pretrpio.

Nisu od uticaja za drugačije presuđenje okolnosti koje se ističu u reviziji da je iza smrti tužioca ostala njegova stara i radno nesposobna supruga, koja je zbog dugogodišnjih patnji tužioca uslijed posljedica pretrpljenih teških tjelesnih povreda i sama trpila duševne patnje i da je ona ostala bez sredstava za izdržavanje, jer se ne radi o oblicima naknade štete koji su bili predmet tužbenog zahtjeva u ovoj parnici, nego o šteti koju trpi sama tužiočeva supruga (oblici materijalne i nematerijalne štete predviđeni u članu 194. i članu 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), pa je stoga ona jedino i ovlaštena da posebnom tužbom van ove parnice traži naknadu štete.

(Vs BiH, Rev. 246/88, od 9. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 47)

7. Nasljednik ima pravo u posebnoj parnici zahtijevati razliku kamata na tražbinu naknade nematerijalne štete priznatu njegovu predniku pravomoćnom resudom.

(Vs H, Rev. 1460/87, od 10. 9. 1987. – Psp 38 - 81)

8. Smrt stranke koja ima punomoćnika utiče da postupak ne bude prekinut, ali ne utiče na ishod spora u pogledu primjene materijalnog prava o nenasljedivosti prava na naknadu nematerijalne štete.

(Vs S, broj Rev. 5893/95, od 9. 1. 1996. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

9. Potraživanje naknade nematerijalne štete temeljem Zakona o javnom priopćavanju prelazi na nasljednike ako je o podnesenom tužbenom zahtjevu osobe na koju se informacija odnosila pravomoćno odlučeno.

Iz obrazloženja:

“Prema odredbi čl. 204. st. 1. ZOO, potraživanje naknade nematerijalne štete prelazi na nasljednike samo ako je priznato pravomoćnom odlukom ili pismenim sporazumom.

Iz navedenog jasno slijedi da je odlučni pravni zaključak nižestupanjskih sudova utemeljen na citiranoj zakonskoj odredbi.

Pogrešno revident tumači smisao odredbe čl. 22. st. 6. Zakona o javnom priopćavanju, kada smatra da je temeljem te zakonske odredbe na nasljednike tužitelja prešlo potraživanje upravljeno na naknadu nematerijalne štete, iako o tužbenom zahtjevu nije pravomoćno odlučeno.

Odredba st. 6. čl. 22. Zakona o javnom priopćavanju glasi: "Ako osoba na koju se informacija odnosi nije živa, sud može dosuditi naknadu štete djeci, posvojeniku, bračnom drugu ili roditeljima za njihove duševne bolove i strah, a braći i sestrama ako je između njih i umrlog postojala trajnija životna zajednica".

U konkretnom sporu (sada pokojni) tužitelj B.P. zatražio je naknadu nematerijalne štete za duševne boli koje je on trpio, dok je citiranom odredbom propisano da osobama navedenim u toj odredbi sud može dosuditi naknadu štete "za njihove duševne bolove i strah".

(Vs RH, Rev. 307/00, od 17. 5. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 178)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Podijeljena odgovornost i sniženje naknade

Član 205.

Odredbe o podijeljenoj odgovornosti i sniženju naknade koje važe za materijalnu štetu shodno se primjenjuju i na nematerijalnu štetu.

---

1. Ne postoji mogućnost da se visina naknade za ovaj vid štete (naknada neimovinske štete – psihički bol zbog gubitka muža ubistvom – op. a) tako odredi da stvarno predstavlja odgovarajuću vrijednost jer za to nedostaju materijalni elementi oštećenja. Kakav je intenzitet bola prvotužiteljice zbog gubitka muža, sve da jeste tačan žalbeni navod tuženog da je ovaj bio alkoholičar i da je navodno maltretirao porodicu (ta tvrdnja je paušalno iznijeta), ne može se pouzdano utvrditi u smislu postojanja manjeg bola jer se protivi opšte ljudskom i naučno psihološkom iskustvu odudarajući i od humanih odnosa i odnosa uzajamnosti u porodici. Ovo iz razloga što je, nesporno, porodica bila na okupu, brak postojao i trajao. Pri tome, pravilno prvostepeni sud odmjerava naknadu svim tužiteljima kao supruzi i djeci lica koje je nenadano, krivičnim djlelom ubistva, izgubilo život pa je normalno da takva okolnost utiče na postojanje jakog psihičkog bola (Iz obrazloženja presude)

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 14)

2. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 192. ZOO.

Odsjek 8.

ODGOVORNOST VIŠE LICA ZA ISTU ŠTETU

Solidarna odgovornost

Član 206.

(1) Za štetu koju je više lica prouzrokovalo zajedno, svi učesnici odgovaraju solidarno.

(2) Podstrekač i pomagač, kao i onaj koji je pomogao da se odgovorna lica ne otkriju odgovaraju solidarno sa njima.

(3) Solidarno odgovaraju za prouzrokovanu štetu i lica koja su je prouzrokovala radeći nezavisno jedno od drugog, ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u prouzrokovanoj šteti.

(4) Kad je nesumnjivo da je štetu prouzrokovalo neko od dva ili više određenih lica koja su na neki način međusobno povezana, a ne može se utvrditi koje je od njih štetu prouzrokovalo, ta lica odgovaraju solidarno.

---

1. Kad više lica zajedno prouzrokuju štetu, oštećeni može tražiti naknadu i samo od jednog štetnika, odnosno od lica koje odgovara za njegove štetne radnje.

Iz obrazloženja:

U postupku koji je prethodio donošenju pobijene presude, utvrđeno je da je mldb. sin tuženog sa još dvoje mldb. djece zapalio sijeno tužioca.

Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo (član 165. stav 4. u vezi sa članom 206. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) kada je prvostepenu presudu preinačio i tuženog obavezao da tužitelju naknadi preostale 2/3 pretrpljene štete u skladu sa postavljenim zahtjevom, jer za štetu koju je više lica prouzrokovalo

http://www.advokat-prnjavorac.com

zajedno, svi učesnici odgovaraju solidarno. Stoga oštećenom - tužiocu, pripada pravo da traži naknadu i samo od jednog solidarnog dužnika, a solidarnom dužniku, koji isplati više nego što iznosi njegov udio u prouzrokovanju štete, pripada pravo da u posebnoj parnici traži od ostalih dužnika da mu naknade ono što je platio za njih (član 208. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 574/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 48)

2. Kada postoji solidarna odgovornost za štetu, tada oštećenik može tužiti za naknadu štete sve solidarne dužnike odjednom ili svakog posebno i prema tome može protiv svakog solidarnog dužnika ishoditi pravomoćnu presudu o naknadi cjelokupne štete, ali samu štetu može namiriti samo od jednoga.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 28)

3. Solidarna obaveza, bilo aktivna bilo pasivna, nikada se ne presumira te je za njen nastanak uvijek potreban pravni osnov.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 28)

4. Kad se radi o osobama koje su štetu uzrokovale radeći nezavisno jedna od druge, onda pravilo o solidarnoj obvezi vrijedi samo ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u uzrokovanoj šteti.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da je osiguranik tuženice svojim vozilom prešao na lijevu stranu kolnika da bi izbjegao nalet na biciklista koji je pao s biciklom na kolnik ispred njega. Radi toga je došlo do sudara vozila tužitelja i osiguranika tuženice.

Niži sudovi pravilno su primijenili materijalno pravo kad su utvrdili da je štetni događaj prouzročen krivnjom osiguranika tuženice i bicikliste, i to na jednake dijelove. Dakle, svakog u omjeru od 50%.

Temeljem odredbe članka 206. ZOO-a solidarno za uzrokovanu štetu odgovaraju osobe koje su uzrokovale štetu radeći nezavisno jedna od druge, ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u uzrokovanoj šteti. Solidarna odgovornost odnosi se na učinioce štete koji zajedno djeluju bilo po dogovoru ili prema saznanju o drugim učiniocima (čl. 206. st. 1. ZOO).

Međutim, osiguranik tuženice i biciklist nisu djelovali zajedno niti po dogovoru niti na osnovi saznanja o drugim učiniocima, već su radili nezavisno jedan od drugoga.
Kad se radi o osobama koje su štetu uzrokovale radeći nezavisno jedna od druge, onda pravilo o solidarnoj obvezi vrijedi samo ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u uzrokovanoj šteti."

(Vs RH, Rev 1099/97 od 17. 5. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 43)

5. Kad je riječ o osobama koje su štetu uzrokovale radeći nezavisno jedna od druge - a ovdje je, nedvojbeno, riječ o upravo takvim osobama (riječ je o vozaču motornog vozila i vozaču zaprežnih kola koji su prouzročili prometnu nezgodu), pravilo o solidarnoj odgovornosti za prouzročenu štetu vrijedi, kako to proizilazi iz odredbe čl. 26. st. 3. ZOO, samo ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u prouzročenoj šteti.

Iz obrazloženja citiramo:

"U ovom su slučaju ti udjeli utvrđeni, pa ne postoji valjana pravna osnova po kojoj bi osiguratelj odgovarao za štetu solidarno s vozačem zaprežnih kola, čiji je udio u prouzrokovanju štete utvrđen sa 12 dijelova."

(Vs H, Rev. 781/83, od 25. 10. 1983. – Psp 24 – 93)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Pravni sljednici ranije postojeće općine solidarno odgovaraju trećima za obveze općine koja je prestala postojati neovisno o njihovu međusobnom dogovoru o preuzimanju prava i obveza.

Iz obrazloženja:

"Unatoč tome što je prvotno tuženica općina prestala postojati, nedvojbeno je da je sada tuženik grad koji je pobijanom presudom obvezan tužitelju naknaditi štetu, jedan od sljednika spomenute općine, a pravni sljednici općine koja je prestala postojati solidarno odgovaraju trećima za obveze ranije postojeće općine neovisno o njihovu međusobnom dogovoru o preuzimanju prava i obveza. Stoga nije osnovan prigovor spomenutog tuženika da je u konkretnom sporu postupak trebalo prekinuti i utvrditi pravne sljednice općine."

(Vs RH, Rev. 2385/96. od 7. 2. 1996. – Izbor odluka 2/1997 – 25/64)

7. Tuženi solidarni dužnici potraživanja naknade štete ne mogu se protiviti povlačenju tužbe prema jednom od njih.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan revizijski prigovor da su pogriješili nižestepeni sudovi što prilikom odlučivanja "nisu uzeli u obzir protivljenje II - tuženog o odricanju od tužbenog zahtijeva i povlačenju tužbe prema III - tuženoj". Odredbom člana 206. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima predviđeno je da, za štetu koju je više lica prouzrokovalo zajedno, svi učesnici odgovoraju solidarno, a solidarna odgovornost svih lica koja su učestvovala u prouzrokovanju štete ima za cilj da obezbijedi obeštećenje oštećenog u svakom slučaju, bez obzira na solventnost pojedinog dužnika, a naročito onoga čijom je radnjom šteta neposredno prouzrokovana. To se posmatrano iz materijalnopravnog aspekta izražava kroz pravilo, da u slučaju kada je više lica prouzrokovalo štetu zajedno, oštećeni ima pravo da zahtijeva od bilo koga od njih naknadu cjelokupnog iznosa štete, bez obzira na stepen njegovog učešća u njenom prouzrokovanju.

S druge strane, posmatrano iz procesnopravnog aspekta, stranke u smislu odredbe člana 3. Zakona o parničnom postupku, mogu slobodno raspolagati zahtijevima koje su stavile u toku postupka, pa su u skladu s tim procesnim ovlaštenjem, koje predstavlja osnovu načela dispozicije, tužioci imali pravo i da povuku tužbu, odnosno da se odreknu od tužbenog zahtijeva u odnosu na III - tužbenu. Zato se ne može prihvatiti revizijski prigovor kojim se neosnovano tvrdi da je prilikom donošenja nižestepenih presuda počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 5. u vezi sa članom 3. Zakona o parničnom postupku.

(Vs BiH, Rev. 597/89, od 23. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 83)

8. Prema odredbi st. 1. čl. 206. ZOO solidarna odgovornost postoji kada više osoba zajedno uzrokuje štetu.

Iz obrazloženja citiramo:

"Osnovna značajka je zajednička radnja. To se prije svih odnosi na neposredne učinioce iste štete, dakle one koji su zajedno štetno djelovali ili propuštali djelovati. Nije odlučno je li to bilo po dogovoru s drugim učiniteljima ili po saznanju o njima."

(Vs H, Rev. 781/83, od 25. 10. 1983. – Psp 24 – 98)

9. Lica osuđena zbog učešća u tuči solidarno odgovaraju za prouzrokovanu štetu.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužilac povrijeđen u tuči u kojoj su učestovala oba tužena: Prvotuženi mu je nanio tešku tjelesnu povredu, a drugotuženi ga je

http://www.advokat-prnjavorac.com

udarao šakama po rukama i nogama, pa je pravosnažnom presudom u krivičnom postupku prvotuženi proglašen krivim zbog krivičnog djela iz člana 142. stav 1. KZ SRBiH, a drugotuženi zbog krivičnog djela iz člana 144. stav 1. KZ SRBiH.

Posljedica prouzrokovane tjelesne povrede su fizički bolovi i umanjenje životne aktivnosti zbog kojih tužilac traži naknadu neimovinske štete.

Prema odredbama člana 206. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima za štetu koju je više lica prouzrokovalo zajedno - svi učesnici odgovaraju solidarno, bez obzira na stepen krivice i udio u prouzrokovanju štete. Ove činjenice mogu biti relevantne samo u regresnoj parnici između lica koja su naknadila štetu (član 208. stav 1. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 431/90, od 5. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 62)

10. Izvođač i projektant građevine odgovaraju naručiocu (imaocu) solidarno (član 206. st. 1. i 3. u vezi sa čl. 369. i 644. ZOO), a o međusobnom regresnom zahtevu se odlučuje prema veličini njihove krivice (član 647. ZOO).

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, Ohrid od 31. 5. do 2. 6. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 147)

11. Lica koja odgovaraju za štetu po različitim osnovima odgovornosti, a prouzrokovala su je iz nepažnje i nezavisno jedan od drugog ne mogu biti obvezana da štetu solidarno naknade, ako se njihov udio u prouzrokovanju štete može utvrditi.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je, prihvatajući nalaz i mišijenje sudskog vještaka, utvrdio da je došlo do oštećenja pločnika i pristupnog puta (sredstva tužioca), usljed prolaza teških kamiona prvotuženog, koji je u susjedstvu gradio objekt. Po nalazu vještaka šteta je izazvana i nesolidnom izvedbom pločnika i pristupnog puta, koje je izgradio drugotuženi, za račun tužioca, kao investitora. Prvostepeni sud prihvata i mišljenje vještaka da su oba tužena jednako odgovorna za štetu (svaki sa po 35/%), a da je sa 30/% nastanku štete doprinio sam tužilac, nekim svojim postupcima tokom građenja. Polazeći od ovakvog utvrđenja, prvostepeni sud obavezuje tužene da solidarno naknade tužiocu 70% prouzrokovane štete, čija visina nije sporna.

U smislu pravila imovinskog prava (paragrafi 1295, 1301. i 1302. bivšeg OGZ), koja se primjenjuju na osnovu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije, s obzirom na vrijeme nastanka štete 1975. godine, tuženi su odgovorni tužiocu za štetu i to prvotuženi po osnovu vanugovorne (deliktne) odgovornosti, a drugotuženi zbog povrede ugovora o građenju, ali je očigledno da su štetu prouzrokovali iz nepažnje i radeći nezavisno jedan od drugog. Kako je prvostepeni sud utvrdio koliko je svaki od njih učestvovao u šteti nije bilo osnova za solidarno obvezivanje tuženih (paragraf 1302. OGZ), već je bio dužan da svakog od tuženih obaveže na naknadu polovine dosuđenog iznosa. Napominje se da bi ovako, trebalo postupiti i da dolazi do primjene Zakona o obligacionim odnosima, jer u smislu člana 206. stav 3. ovog zakona, za prouzrokovanu štetu solidarno odgovaraju lica koja su je prouzrokovala radeći nezavisno jedno od drugog, samo ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u prouzrokovanoj šteti.

(Vs BiH, Pž. 419/87, od 28. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 67)

12. Za solidarnu odgovornost dvaju ili više štetnika zbog štetnih imisija (prašine) nije dovoljno utvrditi da iz pogona svakoga od njih dolazi prašina, već je potrebno za svakoga od njih i utvrditi da uzrokuje štetne imisije, preko mjere koja je uobičajena, s obzirom na prirodu i namjenu nekretnine i na mjesne prilike.

(Vs H, Rev. 1253/83, od 30. 5. 1984. – Psp 25 – 74)

http://www.advokat-prnjavorac.com

13. Nije relevantan prigovor tuženog da za štetu odgovaraju i druga lica, koja su je prouzrokovala radeći nezavisno jedno od drugoga (zagađenje rijeke koje je prouzrokovalo pomor ribe) ako iz njegovih navoda ne proizilazi da bi se mogli utvrditi njihovi udjeli u prouzrokovanju štete.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su obavezali tuženog da udruženju sportskih ribolovaca (na koje je SO K. prenijela korištenje i upravljanje tekućicama rijeke) naknadi štetu (član 46. Zakona o slatkovodnom ribarstvu - "Službeni list SR BiH", broj 35/79). Visina naknade štete obračunata je u skladu sa odredbama Pravilnika o odštetnom cjenovniku za pričinjenu štetu ribljem fondu ("Službeni list SR BiH", broj 11/80).

Tuženi u reviziji iznosi nove činjenice, da organizacije udruženog rada iz K. ispuštaju otpadne materije u rijeku D, da je gasovod na dva mjesta u toku 1980. godine prokopan u koritu rijeke i da su obilne kiše u ovim godinama stvarale velike bujice. Ovi navodi (i pod pretpostavkom da bi istaknute tvrdnje bile istinite) ne dovode u pitanje odluku donesenu u ovoj pravnoj stvari, jer bi se radilo o šteti koju je prouzrokovalo više Iica, a iz navoda tuženog ne proizilazi da bi se njihovi udjeli mogli utvrditi (član 206. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), pa svi odgovaraju solidarno, a to znači da za cijelu obavezu odgovara svaki dužnik. Prema tome, ako se i prihvati da su, osim tuženog, i drugi subjekti učestvovali u prouzrokovanju štete, tuženi je dužan u cijelosti naknaditi tužiocu štetu.

(Vs BiH, Rev. 396/88, od 13. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 49)

14. Solidarna odgovornost odnosi se na učinioce štete koji zajedno djeluju, bilo po dogovoru bilo sa znanjem o drugim učiniocima. Kad je riječ o osobama koje su štetu uzrokovale radeći nezavisno jedna od druge, pravilo o solidarnoj obvezi vrijedi samo ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u uzrokovanoj šteti.

(Vs H, Rev. 781/83, od 25. 10. 1983. – Psp 24 – 92)

15. Regresno potraživanje naknade štete isplaćene oštećenom, od lica koje je, uz osiguranika tužioca, djelimično odgovorno za štetu, dospijeva pozivom osiguravača regresnom dužniku da ispuni obavezu.

Iz obrazloženja:

Osiguranik tužioca i tuženi su solidarno odgovorni za štetu u smislu člana 206. Zakona o obligacionim odnosima. Tužilac je oštećenom naknadio cjelokupnu štetu, pa mu u smislu člana 208. Zakona o obligacionim odnosima, pripada pravo na regres od tuženog u visini dijela sa kojim je tuženi doprinio nastanku štete.

Imajući u vidu pravnu prirodu glavnog potraživanja (regres po članu 208. ZOO), ovaj sud ocjenjuje da bi u konkretnom slučaju zatezne kamate, u smislu člana 277. stav 1. i člana 324. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, tekle od momenta poziva upućenog tuženom da ispuni svoju obavezu, pa je ovu činjenicu neophodno utvrditi u ponovnom postupku.

(Vs BiH, Pž. 605/89, od 30. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 45)

Solidarna odgovornost naručioca i izvođača radova

Član 207.

Naručilac i izvođač radova na nepokretnosti solidarno odgovaraju trećem licu za štetu koja mu nastane u vezi sa izvođenjem tih radova.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Naručilac radova na objektu hladnjače odgovara, solidarno sa izvođačem radova, za štetu nastalu uništenjem robe u hladnjači do koje je došlo tokom izvođenja radova, pa i kada roba nije primljena po osnovu ugovora o uskladištenju.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tuženi na osnovu usmenog ugovora sa tužiteljem, primio na čuvanje i hlađenje koncentrat narandže, tropica i borovnica te da je potom kao naručilac angažovao preduzeće "Kota" iz Petrovače kao izvođača da izvede radove na opravci objekta hladnjače u cilju proširenja njenog kapaciteta i da je prilikom izvođenja tih radova (upotreba aparata za varenje) došlo do požara u kojem je izgorjela sva roba tužitelja, pa je obavezao tuženog da naknadi štetu u vrijednosti robe.

Ako bi se i uzela kao tačna tvrdnja tuženog da se u konkretnom slučaju radilo o nenaplativom ugovoru o ostavi i tada bi postojala tuženikova odgovornost, koja bi se zasnivala na odredbi člana 207. ZOO.

Kako naručilac i izvođač radova na nekretnini (dakle, i na objektu hladnjače) odgovaraju trećim osobama solidarno, po odredbama člana 207. ZOO, to je tužitelj ovlašten da cjelokupnu naknadu štete zahtjeva od tuženog, kao naručioca jer on odgovara u istom obimu i po istim osnovama odgovornosti kao izvođač.

U konkretnom slučaju, izvođač je obavljao rad pod okolnostima sa povećanom opasnošću (varenje koje izaziva varničenje) pa i on i tuženi odgovaraju trećem (tužitelju) po principu objektivne odgovornosti (član 154. stav 2. ZOO).

(Vs FBiH, Pž. 338/98, od 15. 2. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 42)

2. Naručilac i izvođač radova odgovaraju za štetu prouzrokovanu na susjednom građevinskom objektu usljed aktiviranja latentnog klizišta.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili sve činjenice koje su relevantne sa aspekta odredbe člana 207. Zakona o obligacionim odnosima za odlučivanje o odgovornosti tuženih za prouzrokovanje štete, pa u tom pravcu nisu učinjeni propusti koji bi imali značaj bitne povrede odredaba parničnog postupka.

Naime, prema citiranoj odredbi iz člana 207. Zakona o obligacionim odnosima, tuženi investitor i izvođač radova na izgradnji građevinskog objekta (koja po svojim karakteristikama predstavlja opasnu djelatnost) solidarno odgovaraju trećim licima za štete koje ovima nastanu u vezi sa izvođenjem radova na izgradnji tih objekata i to po principu objektivne odgovornosti. To znači da je za odlučivanje o odgovornosti tuženih bilo potrebno utvrditi samo to da li su oštećenja koja su konstatovana na tužiočevoj porodičnoj stambenoj zgradi u uzročnoj vezi sa izvođenjem građevinskih radova na izgradnji susjednog kompleksa stambenih zgrada od strane tuženih i da li postoje ekskulpacioni razlozi predviđeni odredbom člana 177. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, na koje su se tuženi pozivali (tvrdili su da je šteta djelimično posljedica konstruktivnih grešaka tužiočeve stambene zgrade, što ponavljaju i u reviziji), a ne i to da Ii je drugotuženi, kao izvođač radova u svemu postupao prema odobrenom projektu.

Kako su nižestepeni sudovi utvrdili da je isključivi uzrok oštećenja na tužiočevoj stambenoj zgradi bilo aktiviranje latentnog klizišta izazvanog izvođenjem širokih otkopa na ovom padinskom području od strane drugotuženog, na izgradnji susjednog građevinskog objekta čiji je investitor bio prvotuženi, pri čemu nisu utvrđeni i eventualni konstruktivni nedostaci u izgradnji tužiočevog stambenog objekta kao jednog od mogućih daljih uzroka štete koja se prema priloženim fotografijama objekata, nije ranije ispoljila, pravilan je stav pobijanih presuda da su tuženi solidarno odgovorni za puni obim štete koja je predmet tužbenog zahtjeva.

(Vs BiH, Rev. 75/90, od 31. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 62)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Izvođač radova ne odgovara trećoj osobi za štetu koja mu je nastala nakon što je zgrada dovršena.

Iz obrazloženja:

"Neosporno je da je tužitelj dana 17. III 1984. godine silazio stubama u zgradi u kojoj stanuje, u ulici D.d. br. 49, i pri kraju stubišta prvog kata poskliznuo se i pao na odmorištu polukata, pri čemu je udario u zaštitnu ogradu na kojoj je od udarca ispalo armirano staklo i tužitelj je zajedno sa staklom pao u prizemlje s visine od 5 m. Prvostupanjski sud je utvrdio, na temelju rezultata provedenog vještačenja, da je zaštitna ograda bila nepravilno izvedena i da stoga nije izvršila svoju funkciju da spriječi pad izvan ograde u slučaju da se neka osoba poklizne na stubama. Nižestupanjski sudovi su primjenom odredbe čl. 207. Zakona o obveznim odnosima utvrdili odgovornost tuženog za spornu štetu. Međutim, nižestupanjski sudovi su pogrešno primijenili navedenu odredbu kojom se propisuje da naručitelj i izvođač radova na nekretnini solidarno odgovaraju trećoj osobi za štetu koja joj nastane u svezi s izvođenjem radova, s obzirom na to da se u ovom sporu ne radi o naknadi štete prouzročene u vrijeme izvođenja radova. Naime, ova odredba se primjenjuje kod Ugovora o građenju kada se treća osoba osigurava protiv izvođača i naručitelja radova na način da se predviđa njihova solidarna odgovornost trećoj osobi za štetu do koje je došlo krivnjom izvođača ili naručitelja radova tako da treća osoba nije dužna utvrđivati tko je od njih kriv za štetu koja joj je nanesena budući da prema njoj oni odgovaraju solidarno, a oni između sebe mogu utvrđivati čijom krivnjom je došlo do štete. Naprotiv, tužitelj traži naknadu štete koja mu je nastala kada je stambena zgrada bila dovršena, a ne dolazi do primjene ni odredba čl. 179. Zakona o obveznim odnosima jer se tom odredbom predviđa odgovornost proizvođača stvari za nedostatke na stvari, pa se tuženog ne može staviti u svojstvo proizvođača stvari s nedostatkom. Stoga se osnovano prigovara u reviziji da tuženik nije odgovoran za spornu štetu. Naime, on nije vlasnik a ni korisnik stambene zgrade pa nema pravne osnove za njegovu odgovornost za spornu štetu."

(Vs RH, Rev. 1540/91, od 8. 4. 1992. – Izbor odluka 1/1995 – 37/64

4. Izvođač koji je po ugovoru sa naručiocem uklonio tuđi građevinski objekat radi pripreme zemljišta za građenje, odgovara za štetu vlasniku objekta solidarno sa naručiocem.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižeštepenih presuda proizilazi da su tuženi porušili građevinski objekat tužioca, koji nije bio eksproprisan, pa su nižerazredni sudovi pravilno zaključili da su tuženi odgovorni da vlasniku objekta naknade štetu prouzrokovanu rušenjem objekta. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda takođe slijedi da je prvotuženi zaključio sa drugotuženim ugovor o rušenju objekta uz naknadu, da bi pripremio gradilište radi izgradnje stambenog bloka. Naručilac je izvođača uveo u posjed kako bi ovaj izvršio svoju obavezu rušenja, što znači da je prvotuženi, iako je znao da na terenu postoje objekti koji nisu obuhvaćeni eksproprijacijom, bez prethodnog uređenja imovinsko-pravnih odnosa, naložio drugotuženom a ovaj je postupajući pa nalogu prvotuženog, uklonio tužiočev objekt i iskoristio materijal od navedenog objekta. Stoga su se stekli uslovi iz člana 207. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78) za solidarnu odgovornost tuženih i to prvotuženog kao naručioca radova i drugotuženog, kao izvođača.

(Vs BiH, Rev. 53/88, od 15. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 82)

5. Vlasnik koji je investitoru ustupio dio zemljišta sa suhozidom, radi proširenja javnog puta, uz obavezu da mu investitor podigne isti takav zid uz prošireni put, ne može tražiti od izvođača, po osnovu odgovornosti za štetu, da mu podigne taj zid.

(Vs BiH, Rev. 254/87, od 11. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 77)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Izvođač radova koji je napustio gradilište ostavljajući nedovršene objekte u stanju koje znači opasnost za treće osobe ostaje odgovoran solidarno s naručiteljem radova, neovisno o njihovim međusobnim odnosima, za štetu koju pretrpi treća osoba, jer i takvu štetu valja smatrati štetom u vezi s izvođenjem radova.

(Vs H, Gž. 146/83, od 1. 11. 1983. – Psp 24 – 76)

7. Naručilac odgovara trećem licu za štetu prouzrokovanu izvođenjem radova na nepokretnosti i u slučaju kada je ugovorom o građenju izvođač preuzeo obavezu naknade štete.

Iz obrazloženja:

Pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kada su tuženog naručioca radova obavezali da solidarno sa prvotuženim izvođačem radova, naknadi tužitelju štetu nastalu na njegovim nekretninama u vezi sa izvođenjem radova na izgradnji tunela. Ovo stoga, jer prema odredbi člana 207. Zakona o obligacionim odnosima, naručilac i izvođač radova na nepokretnosti solidarno odgovaraju trećim licima za štetu koja nastane u vezi sa izvođenjem radova. Oštećenom pripada pravo da traži naknadu od svih ili samo jednog solidarnog dužnika, a solidarni dužnik koji isplati više nego što iznosi njegov udio u prouzrokovanju štete može tražiti od drugog dužnika ono što je platio za njega (član 208. Zakona o obligacionim odnosima).

Za odgovornost tuženog - naručioca radova bez znanja je sporazum zaključen sa izvođačem radova kojim je svoju odgovornost ograničio u odnosu na izvođače za štetu uzrokovanu trećim licima u vezi sa izvođenjem radova, kao i okolnost da li je izvođač pri izvođenju radova odstupio od zaključenog ugovora sa naručiocem radova, odnosno da li je radove izvodio stručno ili ne. Navedena okolnost može imati značaja samo u regresnoj parnici između tuženog i izvođača radova ukoliko bi se utvrdilo da je šteta uzrokovana nestručnim izvođenjem radova, odstupanjem od projekta i slično.

(Vs BiH, Rev. 572/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 50)

8. Opština koja je bila sunaručilac (suinvestitor) izgradnje javnog puta odgovara za štetu prouzrokovanu izvođenjem građevinskih radova na nekretninama trećih lica bez obzira što je program izgradnje donijela skupština republike.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova prilikom izgradnje regionalnog puta uništene su jele i omorike na nekretninama tužioca k. č. br. 23/52 i 23/53 (koje nisu eksproprisane). Investitori gradnje (naručioci) su bili tužena opština i Republička zajednica za puteve, a izvodač V. P. 5401.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su utvrdili osnovanost potraživanja tužioca u odnosu na tuženu opštinu S. V. za naknadu štete. Prema odredbi člana 207. Zakona o obligacionim odnosima, naručilac i izvođač radova na nekretnini solidarno odgovaraju trećem licu za štetu koja mu nastane u vezi sa izvođenjem tih radova, pa tužena kao jedan od naručilaca (suinvestitor) ovih radova odgovara solidarno sa izvođačem radova za prouzrokovanu štetu. Za odgovornost tužene bez značaja je okolnost što je kao suinvestitor preuzela procentualno manju finansijsku obavezu.

U reviziji se ponavljaju dosadašnje tvrdnje tužene da je Skupština SRBiH donijela Program rekonstrukcije i modernizacije puteva u Bosni i Hercegovini, ali to ne isključuje odgovornost tužene opštine, koja je po ugovoru za izgradnju ovog regionalnog puta učestvovala kao jedan od naručilaca (investitora) gradnje puta.

(Vs BiH, Rev. 391/88, od 20. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 51)

http://www.advokat-prnjavorac.com

9. Za štetu prouzrokovanu oštećenjem tuđe zgrade radovima na nepokretnosti solidarno odgovaraju naručilac i izvođač radova

Iz obrazloženja:

Tužiočeva stambena zgrada izgrađena je 1939. godine od tvrdog materijala u blizini javnog puta. Prilikom rekonstrukcije puta (investitor-prvotužena izvođač - drugotuženi) zbog upotrebe teške mehanizacije narušena je geostatička ravnoteža zemljišta na koje se naslanja zgrada tužioca što je prouzrokovalo njeno oštećenje.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su obavezali oba tužena da tužiocu solidarno naknade štetu bez obzira na njihovu krivicu, jer se u takvom slučaju odgovara po principu objektivne odgovornosti (član 207. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 214/89, od 17. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 73)

10. Naručilac i izvođač solidarno odgovaraju za štetu prouzrokovanu radovima na nepokretnosti i po pravilima imovinskog prava u interpretaciji sudske prakse.

Iz obrazloženja:

Šteta je u ovom slučaju prouzrokovana prije stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima (1. oktobra 1978. godine), pa se o zahtjevu za naknadu štete sudi po pravilima imovinskog prava (član 1106. i 1109. Zakona o obligacionim odnosima). Propisi koji su bili na snazi do 6. aprila 1941. godine primjenjuju se kao pravna pravila ukoliko nis suprotnosti sa ustavnim uređenjem i pozitivnim propisima SFRJ i njenih republika (član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. -godine i za vrijeme neprijateljske okupacije), zbog toga se pravila imovinskog prava bivšeg OGZ-a, o odgovornosti za štetu interpretiraju u skladu sa sadašnjim rješenjem, po kome za štetu odgovaraju solidarno izvodač i naručilac radova (član 207. Zakona o obligacionim odnosima), jer bi svaka druga interpretacija bila suprotna odredbi iz člana 4. citiranog zakona.

(Vs BiH, Gž. 23/89, od 28. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 74)

11. Naručilac i izvođač odgovaraju za štetu prouzrokovanu radovima na zemljištu po načelu objektivne odgovornosti.

Iz obrazloženja:

Nižestepenim presudama su obavezni tuženi, naručilac i izvođač radova da tužiocu naknade štetu prouzrokovanu oštećenjem zgrade usljed izvođenja radova na susjednom zemljištu (član 207. Zakona o obligacionim odnosima). Neosnovan je prigovor izvođača radova da ne odgovara za štetu jer mu se ne može pripisati namjera, a ni krajnja nepažnja, jer izvođač i naručilac radova odgovaraju za štetu prouzrokovanu radovima na zemljištu po načelu objektivne odgovornosti.

(Vs BiH, Rev. 301/89, od 21. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 75)

12. Vlasnik koji je ustupio zemljište investitoru uz obavezu da mu ovaj izgradi novi suhozid između preostalog dijela zemljišta i javnog puta, nema pravo da traži naknadu štete od izvođača radova prouzrokovane rušenjem postojećeg suhozida, kao što nema pravo tražiti ni da mu izvođač izgradi novi suhozid.

Iz obrazloženja:

Uvrđeno je da je tužilac zaključio ugovor sa investitorom kojim se investitor obavezao, da mu na ime naknade za ustupljeno zemljište i sklanjanje postojećeg suhozida, podigne nov suhozid između preostalog dijela zemljišta i javnog puta osnovan je, dakle, obligaciono pravni odnos između investitora i tužioca koji se ne tiče izvođača radova, pa tužilac može tražiti ispunjenje obaveze iz ugovora od investitora, koji za slučaj neispunjenja obaveze iz ugovora odgovara i za štetu (član 262. Zakona

http://www.advokat-prnjavorac.com

o obligacionim odnosima). U ovom slučaju je, prema tome, isključena odgovornost izvođača radova iz osnova propisanog u članu 207. ZOO da tužiocu naknadi štetu prouzrokovanu rušenjem suhozida, kada je sam pristao da bude uklonjen, uz obavezu investitora da mu podigne novi suhozid između preostalog dijela zemljišta i javnog puta.

(Vs BiH, Rev. 204/89, od 17. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 76)

13. Osoba koja je u ugovoru o izvođenju radova označena kao ulagač, iako u radove ne ulaže svoja, već prikupljena sredstva drugih soba, smatra se ulagačem i odgovara solidarno s izvođačem za štetu koja nastane u svezi s izvođenjem radova.

(Vs H, Rev. 86/91, od 16. 5. 1991. – Psp 53 – 112)

14. Suparničar, solidarni dužnik, nije ovlašten da pobija presudu u dijelu kojim je odbijen tužbeni zahtjev protiv drugog suparničara.

(Vs BiH, Rev. 173/87, od 10. 12. 1987; isto tako i Gž. 100/87, od 30. 10. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 115. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz člana 208)

15. Izvođač radova odgovara za štetu prouzrokovanu rušenjem građevinskog objekta iako je podignut u putnom pojasu bez odobrenja nadležnog organa.

Iz obrazloženja:

Odgovornost tuženog prosuđuje se primjenom člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ, broj 29/78). Prema ovoj zakonskoj odredbi, za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem Iicu odgovara organizacija udruženog rada u kojoj je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik u datim okolnostima radio onako koliko je trebao, pa kako u toku postupka pred nižestepenim sudovima nije utvrđeno da su radnici tuženog prilikom nastanka štetnog događaja radili nepravilno, a tuženi, koji je izvodio radove je stručna izvođačka organizacija i kao takav je, u skladu sa odredbom člana 18. stav 2. citiranog Zakona o obligacionim odnosima, u izvršavanju obaveza iz svoje profesionalne djelatnosti bio dužan da postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka), to u konkretnom slučaju tuženi nema nikakvog opravdanja za propust usljed kojeg je tužiocu nanesena šteta rušenjem njegovog bazena za vodu. Osim toga tuženi odgovara za štetu po članu 207. ZOO.

Nije relevantan prigovor tuženog da je tužilac bazen izgradio bez odobrenja za građenje, u putnom pojasu. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u spisu slijedi da je tužilac bazen za vodu izgradio 12 godina prije podnošenja tužbe, da su njegovo postojanje od tada pa do rušenja nadležni organi tolerisali. U vrijeme izgradnje bazena bio je na snazi Zakon o putevima ("Službeni list SRBiH", br. 37/67 i 36/71), koji je u članu 25. stav 3. propisivao širinu zaštitnog pojasa u kojem nije bilo dopušteno građenje različitih objekata, uključujući i rezervoare, ali samim tim tuženom, kao izvođaču radova, nije pripadalo pravo da poruši tužiočev rezervoar niti okolnost što je taj objekat izgrađen bez potrebnih odobrenja, tuženog može osloboditi obaveze da tužiocu naknadi na taj način pričinjenu štetu.

Vlasnik eksproprisane zgrade (ili dijela zgrade) izgrađene bez odobrenja nema pravo na naknadu samo u postupku eksproprijacije (član 67. stav 1. Zakona o eksproprijaciji).

(Vs BiH, Rev. 645/88, od 8. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 52)

16. Izvođač građevinskih radova je dužan da odmah po završetku radova revitalizira oštećeno zemljište ili da njegovom vlasniku, odnosno nosiocu prava raspolaganja, plati odgovarajuću naknadu ukoliko je on o svom trošku izvršio revitalizaciju u skladu sa zakonom.

(Vs BiH, Rev. 33/86, od 10. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 45)

http://www.advokat-prnjavorac.com

17. Kada se tokom izvođenja radova na rekonstrukciji ulice pojave pukotine na susjednoj zgradi, pretpostavlja se da su oštećenja zgrade prouzrokovana ovim radovima.

Naručilac i izvodač radova su u takvom slučaju obavezni da ponude dokaze na okolnost da ne postoji uzročna veza između radova i oštećenja zgrade.

(Vs BIH, Rev. 469/83. od 20. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 36)

18. Odgovornost izvođača radova za štetu nastalu trećim licima u vezi sa izvođenjem radova na nepokretnosti ne prestaje sa predajom radova (građevinskog objekta) naručiocu.

(Stav XIX koordinacionog sastanka bivšeg Privrednog suda, Zavidovići 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 40)

19. Okolnost što je naručilac radova, prije nego što je započela izgradnja, pribavio pozitivne nalaze vještaka o čvrstoći tla ne oslobađa ga obaveze da, solidarno sa izvođačem, naknadi štetu vlasniku susjednog objekta, kada je utvrđeno da je šteta posljedica izvođenja naručenih radova.

(Vs BiH, Rev. 190/84, od 17. 5. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 – 53; isto i Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 22)

20. Vlasnici zgrada solidarno i po principu uzročnosti odgovaraju za oštećenje zgrade susjeda nastalo povodom izgradnje njihovih objekata, ako se ne može utvrditi udio svakog od njih u prouzrokovanju štete (zasijecanjem zemljišta radi izgradnje zgrada u vlasništvu štetnika došlo je do klizanja zemljišta na kome je sagrađena zgrada oštećenog).

(Vs BiH, Rev. 199/84, od 10. 5. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 44)

21. Naručitelj građevinskih radova solidarno s izvođačem odgovara za štetu nastalu ozljeđivanjem pješaka zbog nepravilno postavljene skele.

Iz obrazloženja:

"U ovom sporu tužiteljica potražuje naknadu štete zbog povreda zadobivenih 23. srpnja 1991. godine, koje su posljedice njezinog pada preko postavljene građevinske skele, a koje građevinske radove je naručila tužena. Skela nije bila postavljena u skladu s propisima zaštite na radu, zbog čega pješacima nije omogućen siguran i nesmetan prolaz. Također, niži sudovi su utvrdili uzročnu vezu između povreda tužiteljice i njezinog pada preko nepravilno postavljene građevinske skele i nije u pravu revident kada tu činjenicu osporava u svojoj reviziji.

Također, niži sudovi su pravilno utvrdili da na strani tužiteljice ne postoji nikakav doprinos nastanku štetnog događaja i za takvo svoje utvrđenje su dali valjane i argumentirane razloge. Kako je tužena bila naručilac građevinskih radova zbog kojih je postavljena građevinska skela, a koja nepravilno postavljena skela je prouzročila nastanak štete za tužiteljicu, odgovornost tužene za naknadu štete ima svoj pravni osnov u odredbi čl. 207. Zakona o obveznim odnosima, kako su to pravilno utvrdili i niži sudovi i time pravilno primijenili materijalno pravo."

(Vs RH, Rev 39/98, od 10. 10. 2000. – Izbor odluka 1/2002 – 52)

22. Kad je zbog izgradnje prometnice onemogućeno daljnje stanovanje u kući, vlasnik ima pravo na naknadu štete od investitora u visini prometne vrijednosti kuće sa gospodarskim objektima i vrijednosti građevinskog prostora.

Iz obrazloženja citiramo:

"Temeljem izloženih utvrđenja nižestupanjskih sudovi su zaključili da je tuženik, kao naručitelj i investitor gradnje ulice odgovoran naknaditi tužitelju materijalnu štetu u svotu koja je potrebna da se tužiteljeva materijalna situacija dovede u

http://www.advokat-prnjavorac.com

stanje u kojem se nalazila da nije bilo štetne radnje (čl. 207. i čl. 190. Zakona o obveznim odnosima. Međutim, prema prosudbi ovog revizijskog suda, tužitelju u konkretnom slučaju – s obzirom na utvrđenje sudova da bi bilo opasno daljnje stanovanje u kući tužitelja – pripada naknada u visini prometne vrijednosti kuće zajedno s gospodarskim objektima (kokošinjcem i šupom) i vrijednosti građevinskog prostora, a ne u visini vrijednosti izgradnje nove obiteljske kuće i gospodarskih objekata na sličnoj građevinskoj lokaciji, kako su ocijenili nižestupanjski sudovi."

(Vs RH, Rev. 1446/97, od 6. 12. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 49)

Regres isplatioca

Član 208.

(1) Solidarni dužnik koji isplati više nego što iznosi njegov udio u šteti, može tražiti od svakog od ostalih dužnika da mu naknadi ono što je platio za njega.

(2) Koliko iznosi udio svakog pojedinog dužnika sud određuje s obzirom na težinu njegove krivice i težinu posljedica koje su proistekle iz njegovog djelovanja.

(3) U slučaju nemogućnosti da se utvrde udjeli dužnika, na svakog pada jednak dio, osim ako pravičnost zahtijeva da se u konkretnom slučaju drukčije odluči.

---

1. Regresno potraživanje naknade štete isplaćene oštećenom, od lica koje je, uz osiguranika tužioca, djelimično odgovorno za štetu, dospijeva pozivom osiguravača regresnom dužniku da ispuni obavezu.

Iz obrazloženja:

Osiguranik tužioca i tuženi su solidarno odgovorni za štetu u smislu člana 206. Zakona o obligacionim odnosima. Tužilac je oštećenom naknadio cjelokupnu štetu, pa mu u smislu člana 208. Zakona o obligacionim odnosima, pripada pravo na regres od tuženog u visini dijela sa kojim je tuženi doprinio nastanku štete.

Imajući u vidu pravnu prirodu glavnog potraživanja (regres po članu 208. ZOO), ovaj sud ocjenjuje da bi u konkretnom slučaju zatezne kamate, u smislu člana 277. stav 1. i člana 324. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, tekle od momenta poziva upućenog tuženom da ispuni svoju obavezu, pa je ovu činjenicu neophodno utvrditi u ponovnom postupku.

(Vs BiH, Pž. 605/89, od 30. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 45)

2. Suparničar, solidarni dužnik, nije ovlašten da pobija presudu u dijelu kojim je odbijen tužbeni zahtjev protiv drugog suparničara.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 207. Zakona o obligacionim odnosima, naručilac i izvođač radova na nepokretnosti solidarno odgovaraju trećem licu za štetu koja mu nastane u vezi sa izvođenjem tih radova. Stoga svako od njih odgovara za štetu u punom obimu, pa oštećenom pripada pravo da zahtijeva naknadu cjelokupne štete od svih ili samo od jednog štetanika, a solidarnom dužniku koji isplati više nego iznosi njegov udio u prouzrokovanju štete pripada pravo da od drugog solidarnog dužnika zahtijeva da mu naknadi ono što je platio za njega (član 208. stav 1. ZOO).

Navode revizije kojom se pobija drugostepena odluka u dijelu kojim je odbijen tužbeni zahtjev protiv drugotuženog ovaj sud nije razmatrao, jer je revizija I - tužene protiv odluke u ovom dijelu nedozvoljena zbog nedostataka pravnog interesa.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Suparničar u principu ne može izjaviti žalbu ili reviziju protiv dijela presude kojim je odbijen tužbeni zahtjev protiv drugog suparničara, jer se time ne vrijeđa njegovo pravo iz čl. 208. st. 1. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 173/87, od 10. 12. 1987)

(Vs BiH, Gž. 100/87. od 30. 10. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 115)

3. U međusobnom odnosu solidarnih dužnika onaj solidarni dužnik koji isplati više nego što iznosi njegov udio u šteti može zahtijevati od svakoga od ostalih dužnika da mu naknadi ono što je platio za njega.

(Vs H, Rev. 586/82, od 5. 10. 1982. – Psp 22 – 62)

4. Zastara regresnog zahtjeva solidarnog dužnika teče od izvršene isplate, a ne od prouzrokovanja štete.

(Vs BiH, Pž. 465/83. od 27. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 19)

5. Budući da solidarni dužnici u regresnom odnosu odgovaraju svaki za svoj udio u šteti (čl. 208. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima), u slučaju kada tužilac traži da mu ostali dužnici solidarno naknade ono što je za njih platio, sud će utvrditi udio u šteti svakog od njih i srazmjerno tome ih obavezati da tužiocu regresiraju razliku.

(Stav XIX koordinacionog sastanka bivšeg Privrednog suda, Zavidovići od 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 40)

6. Glavni izvođač ima pravo da od podizvođača regresira puni iznos naknade štete koju je isplatio trećem licu oštećenom usljed nestručnog miniranja koje je izvodio izvođač - specijalizovana organizacija udruženog rada, i pored toga što nije vršio stručni nadzor nad izvođenjem radova povjerenih podizvođaču.

Iz obrazloženja citiramo:

"Kako je u postupku utvrđeno da je štetu uzrokovao isključivo prednik tuženog kao podizvođač tužioca, tužiocu - glavnom izvođaču pripada pravo da se od tuženog u cijelosti regresira za naknadu štete isplaćenu trećem licu (član 208. str. 1. i 2. ZOO), i pored toga što je propustio da vrši nadzor nad izvođenjem radova povjerenih podizvođaču".

(Vs BiH, Pž. 166/85, od 16. 8. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 21)

7. Zastarjelost regresnog potraživanja osiguravača koji je isplatio naknadu štete oštećenom u saobraćajnoj nezgodi izazvanoj sudarom motornih vozila, od osiguravača vlasnika motornog vozila koji je skrivio sudar, počinje teći danom isplate naknade štete, a nastupa istekom opšteg zastarnog roka.

(Vs BiH, Pž. 49/83, od 27. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 4/84 - 11)

8. Dopuštena je odredba ugovora o građenju da naručilac ne odgovara za štete koje nastanu krivicom izvođača na susjednim objektima i može se primijeniti radi regulisanja međusobnih odnosa naručioca i izvođača radova nakon isplate naknade štete oštećenom dosuđene po osnovu iz člana 207. zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 229/85, od 13. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 36)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 9.

PRAVO OŠTEĆENIKA POSLIJE ZASTARJELOSTI PRAVA DA ZAHTIJEVA NAKNADU

Član 209.

Poslije nastupanja zastarjelosti prava da zahtijeva naknadu štete, oštećenik može zahtijevati od odgovornog lica, po pravilima koja važe u slučaju sticanja bez osnova, da mu ustupi ono što je dobio radnjom kojom je prouzrokovana šteta.

---

1. Kada štetnik uspješno istakne prigovor zastare potraživanja iz osnova naknade štete, oštećenom može biti dosuđena samo naknada u visini vrijednosti stvari koju je štetnik za sebe upotrijebio.

(Vs BiH, Pž. 453/83, od 27. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 50)

2. Organizacija udruženog rada može po proteku subjektivnog zastarnog roka za potraživanja iz osnova naknade štete, a sve do proteka opšteg zastarnog roka, zahtijevati od svog radnika naknadu u visini vrijednosti sredstava koje je protupravno za sebe prisvojio.

(Vs BiH, Pž. 345/83, od 20. 4. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 34)

Odjeljak 3.

STICANJE BEZ OSNOVA

Odsjek 1.

OPŠTE PRAVILO

Član 210.

(1) Ako je društveno sredstvo kojim upravljaju radnici, odnosno drugi radni ljudi u određenom društvenom pravnom licu na bilo koji način prešlo u društvena sredstva kojim upravljaju radnici, odnosno drugi radni ljudi u drugom društvenom pravnom licu, ili u imovinu nekog lica, a taj prelaz nema osnova u nekom samoupravnom sporazumu ili u nekom drugom pravnom poslu ili u zakonu, sticalac je dužan da ga vrati, ako je to moguće, a inače je dužan da naknadi vrijednost postignute koristi.

(2) Odredba prethodnog stava shodno se primjenjuje kad je neki dio imovine jednog lica na bilo koji način prešao u društvena sredstva kojim upravljaju radnici, odnosno drugi radni ljudi u društvenom pravnom licu ili u imovinu nekog drugog lica, a taj prelaz nema osnova u samoupravnom sporazumu ili u nekom drugom pravnom poslu ili u zakonu.

(3) Pod prelazom društvenog sredstva odnosno imovine podrazumijeva se i sticanje koristi izvršenom radnjom.

(4) Obaveza vraćanja, odnosno naknade vrijednosti nastaje i kad se nešto primi s obzirom na osnov koji se nije ostvario ili koji je kasnije otpao.

Napomena (RS): Ovaj član je izmijenjen odredbom člana 30. ZIDZOO na sljedeći način:

http://www.advokat-prnjavorac.com

U članu 210. st. 1 i 2. zamjenjuju se novim stavom 1. koji glasi:

"(1) Kad je neki dio imovine jednog lica prešao na bilo koji način u imovinu nekog drugog lica, a taj prelaz nema svoj osnov u njenom pravnom poslu ili u zakonu, sticalac je dužan da ga vrati, a kad to nije moguće – da naknadi vrijednost postignutih koristi".

Stav 3. briše se.

Dosadašnji stav 4. postaje stav 2.

---

1. Ne može se zahtijevati vraćanje novčanog iznosa plaćenog na ime cijene po ugovoru o povećanoj kontinuiranoj isporuci električne energije i kada je visina cijene određena na osnovu Odluke isporučioca koju je ukinuo Ustavni sud.

Iz obrazloženja:

Tužilac ne pobija utvrđenje prvostepenog suda da je između stranaka dana 1. 4. 1995.godine zaključen ugovor o obezbjeđenju električne energije kojim se tuženi kao isporučilac obavezao da tužiocu kao potrošaču kontinuirano isporučuje povećane količine električne energije za obavljanje njegovih djelatnosti, prema Odluci o naknadama za povećani utrošak električne energije, koju Odluku je ukinuo Ustavni sud BiH dana 13. 9. 1996.godine. Među strankama nije sporno da je tuženi shodno ugovoru vršio isporuku električne energije tužiocu, te da je tužilac, na ime cijene utroška isporučene električne energije, u toku 1995. i 1996.godine, platio tuženom ..... DEM.

Polazeći od ovakvog utvrđenja, osnovano je prvostepeni sud odbio zahtjev tužioca da mu tuženi vrati iznos uplaćen na ime naknade za isporučenu električnu energiju. Samo stoga što je Ustavni sud BiH Odlukom od 13. 9. 1996.godine ukinuo Odluku o naknadama za utrošak povećanih količina električne energije od 23 .5. 1995.godine i Uputstvo za primjenu te Odluke i to iz razloga što navedeni akti nisu objavljeni na način koji je propisan za objavljivanje opšteg akta (član 220. stav 3. Ustava RBiH), zbog čega nisu na snazi tj. ne mogu se primjenjivati, ne može se smatrati ugovor zaključen između stranaka ništavnim, niti osnovanim zahtjev za vraćanje iznosa plaćenog na ime cijene isporučene električne energije, shodno ugovoru. Ovo obzirom da, mada Odluka o naknadama za utrošak povećanih količina električne energije tuženog nema karakter opšte obavezujuće odluke, ona ima karakter ponude za zaključivanje ugovora o isporuci električne energije po određenim cijenama. Kako je odredbom člana 19. Tarifnog sistema za prodaju električne energije ("Službeni list SRBiH", broj 6/92) predviđena mogućnost ugovaranja između isporučioca i potrošača, posebnih uslova za veću sigurnost snabdijevanja, a tužilac i ne tvrdi da nije bio upoznat sa visinom naknade za utrošak povećane količine električne energije, te kako je zaključeni ugovor izvršen, stekli su se uslovi za isplatu cijene isporučene električne energije, pa je neosnoovan zahtjev tužioca za vraćanje iznosa plaćenog po tom osnovu.

(Vs FBiH, Pž. 309/97, od 27. 1. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/98 - 30)

2. Lice kome je njegov dužnik isplatio novčani dug sredstvima dobijenim od trećeg lica, radi upotrebe po ugovoru o nalogu, nije dužno da ih vrati nalogodavcu ni po pravilima o sticanju bez osnova, a ni po pravilima o naknadi štete.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je između tužitelja i tada postojeće banke dana 6. 3. 1992. godine zaključen ugovor o plasiranju sredstava, kojim se banka obvezala da će sredstva u iznosu od ..... Yu dinara, koja će tužitelj položiti na njen račun, plasirati kao kredit tuženom, u ime i za račun tužitelja, pod uslovima bliže određenim u navedenom ugovoru, te u tom cilju (član 4. Ugovora) tekst ugovora o kreditu dos-

http://www.advokat-prnjavorac.com

taviti na potpis korisniku kredita (tuženom) u roku osam dana od zaključenja ugovora sa tužiteljem, a doznačiti tuženom (korisniku kredita) sredstva u roku tri dana od zaključenja ugovora o kreditu. Prvostepeni sud je, međutim, utvrdio na temelju isprava navedenih u obrazloženju prvostepene presude da tuženi nije bio u to vrijeme u stanju tekuće nelikvidnosti, te nije imao potrebe za kratkoročnim kreditom, a da mu je navedena banka istog dana kada je primila novčana sredstva tužitelja doznačila utuženi iznos, ali kao otplatu svoga duga prema tuženom po osnovu ranije zaključenog komisionog ugovora između banke, kao dužnika i tuženog, kao njenog vjerovnika.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, prvostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je odbio tužbeni zahtjev zbog nedostatka pasivne legitimacije tuženog, s kojim tužitelj nije u ugovornom odnosu, jer banka nije, postupajući kao nalogoprimac – zastupnik, zaključila u ime tužitelja ugovor o kreditu sa tuženim, niti je tuženom doznačila novčana sredstva u ime tužitelja, a po osnovu ugovora o kreditu.

Tužitelj ne može zahtijevati isplatu od tuženog ni pozivom na propise o sticanju bez osnova, jer je tuženi primio sredstva od banke, kao njenu uplatu duga prema njemu, tako da na njegovoj strani nema sticanja bez osnova (na njegovoj strani ne postoji obogaćenje, koje bi odgovaralo osiromašenju tužitelja, jer je uplatom sredstava samo podmiren stvarno postojeći dug banke prema tuženom).

Tužitelj nema pravo na utuženo potraživanje ni po osnovu naknade štete, jer nije dokazano da je tuženi znao, odnosno mogao znati da banka, zloupotrebom zastupničkog ugovora (ugovor o nalogu), podmiruje novčanim sredstvima tužitelja, uplaćenim na njen račun, svoj dug prema tuženom.

Novčana sredstva tužitelja su po valjanom pravnom osnovu data banci i uplatom na njen račun postala njena, a njima se, protivno ugovoru sa tužiteljem, za svoje potrebe poslužila banka, pa je samo ona dužna i da ih vrati tužitelju, po osnovu naknade štete, a i uz obavezu da plati kamate od dana uplate (analognom primjenom člana 756. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs FBiH, Pž. 131/98, od 21. 7. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 22)

3. Prodavac ne može, pozivom na pravila o sticanju bez osnova, tražiti isplatu cijene od trećeg lica kome je kupac ustupio robu.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da tužilac nije bio u ugovornom odnosu sa tuženim iz koga bi proizilazila njegova obaveza da mu isporuči drvnu građu te pravo da traži isplatu cijene isporučene robe.

Utuženi iznos tužiocu ne pripada ni po osnovu neosnovanog obogačenja, sve kada bi i bilo tačno da je tuženi za svoje potrebe iskoristio dio isporučene drvne građe za koji tužiocu nije isplaćena cijena, jer je tuženi građu stekao po osnovu pravnog posla - ugovora zaključenog sa kupcem građe od tužioca, a ne bez osnova. Tužilac je svoje pravo na isplatu cijene isporučene robe mogao da realizuje u sporu sa naručiocem robe, zbog čega nema neosnovanog obogaćenja tuženog na štetu tužioca, a u smislu odredbe člana 210. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs FBiH, Pž. 91/97, od 30. 6. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 36)

4. Tražbina vraćanja neutrošenog avansa dospjeva po prestanku osnova za držanje avansa i zastarjeva u opštem zastarnom roku od pet godina.

Iz obrazloženja:

Saglasno uslovima ugovora, izvođač ima pravo na dio avansa kojim je naplatio 30 odsto vrijednosti izvedenih ugovorenih radova i nabavio materijal preciziran u

http://www.advokat-prnjavorac.com

ugovoru. Sredstva avansa koja nisu iskorištena odnosno stečena na taj način izvođač drži bez pravnog osnova, pa o povratu tih sredstava treba odlučiti u smislu pravila o sticanju bez osnova (član 210. ZOO). Kako rok zastarjelosti za stečeno bez osnova nije određen, na ovo potraživanje primjenujuje se opšti zastarni rok određen članom 371. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO. Zastarjelost nastupa kada protekne zakonom određeno vrijeme u kome je povjerilac mogao zahtijevati ispunjenje obaveze (član 360. stav 2. ZOO), a to je u konkretnom slučaju, kada je postavljen zahtjev za vraćanje avansa datog shodno preuzetim obavezama po ugovoru o građenju, vrijeme od kada prestane da postoji osnov držanja neiskorištenog avansa, dakle, od kada je prestao da postoji ugovor o građenju.

(Vs FBiH, Pž. 111/97, od 12. 8. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 37)

5. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 73/99, od 15. 6 1999, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 214. ZOO.

6. Stjecanje bez osnove postoji kad dio imovine jedne osobe, na bilo koji način, prijeđe u imovinu druge osobe, a taj prijelaz nema temelja u pravnom poslu ili zakonu.

Iz obrazloženja navodimo:

"Time nastaje obveznopravni odnos koji djeluje interpartes u kojem je stjecatelj dužnik, a onaj čiji je dio imovine prešao u imovinu stjecatelja jest vjerovnik."

(Ps RH, Pž. 3437/93, od 28. 12. 1993. - Praxis 2 – 36)

7. Obveznopravni odnos stjecanja bez osnove postoji kad dio imovine jedne osobe prijeđe u imovinu druge osobe, a taj prijelaz nema osnove u pravnom poslu ili zakonu.

Iz obrazloženja navodimo:

"No riječ je o stjecanju bez osnove i kada je u imovinu tuženika prešla imovina treće osobe, a ne tužitelja. To i ako je ta treća osoba isplatila tuženiku umjesto tužitelju. Pravo na zatezne kamate tužitelj ima prema onom tko mu nije platio tražbinu na vrijeme. Ovo pravo predstavlja njegovu imovinu koja nije prešla u smislu citirane odredbe čl. 210. na tuženika. Zbog toga, budući da nema stjecanja bez osnove jer nije ispunjena osnovna pretpostavka, tj. nema prijelaza imovine tužitelja na tuženika, ne mogu se primijeniti niti odredbe o plaćanju zateznih kamata."

(Vts RH, V Pž. 3004/93, od 26. 4. 1994. - Praxis 2 – 36)

8. O zahtjevu za vraćanje više plaćenog iznosa kupoprodajne cijene odlučuje se po pravilima o neosnovanom obogaćenju (sticanje bez osnova) temeljem člana 210., 314. i 371. ZOO.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 25)

9. Osnovanost zahtjeva za vraćanje isplaćenog po osnovi stjecanja bez osnove ne ovisi o krivnji stjecatelja, već o tome da li isplata ima osnove u pravnom poslu ili zakonu.

Iz obrazloženja:

"Tužbeni zahtjev tužitelja utemeljen je na institutu stjecanja bez osnove (čl. 210. Zakona o obveznim odnosima), a za vraćanje stečenog temeljem ovog instituta nije činjenična pretpostavka postojanje krivnje stjecatelja, nego je pretpostavka saznanja isplatitelja da nije dužan platiti (čl. 211. Zakona o obveznim odnosima).

Radi izloženog neodlučna je žalbena tvrdnja tuženika o tome tko je bio dužan obavijestiti isplatitelja na prestanak obveze za isplatu, jer pokraj nesporne činjenice da isplatitelj o tome nije bio obaviješten, tuženika na povrat neosnovano primljenog iznosa ne oslobađa činjenica što njegov poslodavac prema isplatitelju nije ispunio

http://www.advokat-prnjavorac.com

svoju obvezu obavješćivanja o tuženikovom prestanku prava, jer je za ovu činjenicu tuženik saznao bez poslodavčeve obavijesti isplatitelju, te je dakle tuženik primio novčane iznose za koje je znao da su stečeni bez pravne osnove."

(Žs Bjelovar, Gž. 1273/99, od 2. 9. 1999. – Izbor odluka 1/200 – 47/35)

10. Prreduzeće je dužno da vrati iznos naplaćen neovlaštenim korištenjem bjanko akceptnog naloga od preduzeća koje nije njegov dužnik, pa i kada je ovako naplaćeni iznos upotrebilo za otplatu dugova tog preduzeća.

(Vs BiH, Pž. 308/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 72)

11. Kad bračni drug zahtijeva vraćanje sredstava uloženih u stan drugog bračnog druga, radi poboljšanja uvjeta stanovanja, treba uzeti u obzir da se bračni drug koji je ulagao i sam koristio rezultatima svojih ulaganja.

Iz obrazloženja citiramo:

"Pogrešan je pravni pristup nižestupanjskih sudova da je tuženica ulagala u stan za drugoga, jer je i ona stanovala u tome stanu i za vraćanje onoga što je tuženica u stan svog pokojnog supruga uložila treba postojati osnova ili u zakonu ili u ugovoru, a ako nje nema, nema ni obveze vraćanja. Osim toga valja imati na umu da bi se o zahtjevu za naknadu ulaganja učinjenih u stan pokojnog supruga tuženice moralo odlučivati tako da bi došli u obzir samo izdaci ako nisu obuhvaćeni koristima koje je sama tuženica imala korištenjem te stvari".

(Vs RH, Rev. 3547/94, od 29. 1. 1998. - Izbor odluka 1/1998 - 79)

12. Kad bračni drug traži povrat sredstava uloženih u stan drugog bračnog druga, radi poboljšanja uvjeta stanovanja, treba uzeti u obzir da je bračni drug koji je vršio, ulaganja i sam koristio rezultat svojih ulaganja.

Iz obrazloženja:

"Po ocjeni ovog revizijskog suda imajući u vidu utvrđenje sudova da je tužena izvršila izvjesna ulaganja u stan svog pok. supruga u kojem je stanovala, ne dolazi u primjenu odredba čl. 38. st. 3. i 4. Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima, jer je tuženica, što nije sporno, imala troškove ulaganja u stan svog pok. supruga, radi poboljšanja uvjeta stanovanja, odnosno korištenja stana na bolji način. Dakle, po mišljenju ovog revizijskog suda tužena je korištenjem predmetnog stana u bračnoj zajednici s pok. suprugom i sama koristila rezultat vlastitog ulaganja u stan svog pok. supruga. Proizlazi da je pogrešan pravni pristup nižestupanjskih sudova da je tužena izvršila ulaganja u stan za drugoga, jer je i ona stanovala u tome stanu i za vraćanje onoga što je tužena u stan svog pok. supruga uložila treba postojati osnova ili u zakonu ili u ugovoru, a ako nje nema, nema ni obveze plaćanja. Osim toga valja imati u vidu da bi se o zahtjevu za naknadu ulaganja učinjenih u stan pok. supruga tuženice moralo odlučivati tako da bi došli u obzir samo izdaci ako nisu obuhvaćeni koristima koje je sama tužena imala korištenjem te stvari."

(Vs RH, Rev. 3547/94, od 29. 1. 1998. – Izbor odluka 1/1998 – 41/79)

13. Podavac stana, koji je nakon obostranog ispunjenja ugovora o prodaji, po nalogu službe društvenog knjigovodstva, jednostrano utvrdio veću cijenu i posredstvom te službe, razliku naplatio iz sredstava kupca stana, bez njegove saglasnosti, dužan je da naplaćeni iznos vrati kupcu.

Iz obrazloženja:

Između tužioca kao kupca i tužene kao prodavca u 1980. godini ispunjenjem je prestao ugovor o prodaji jednosobnog stana, a u 1985. godini protivno volji tužioca, sa računa tužioca prenijet je utuženi iznos u korist računa tuženog. Nije sporno ni to da utuženi iznos predstavlja razliku između ranije konačno utvrđene cijene stana u 1980. godini (po ugovoru) i novo utvrđene cijene u 1985. godini, koju je utvrdi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

la komisija imenovana od direktora tuženog, a na osnovu naloga finansijskog inspektora SDK- Filijala Z.

U smislu člana 295. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, obaveza prestaje kada se ispuni.

U ovoj pravnoj stvari, ugovorne stranke su u 1980. godini obostrano ispunile svoje obaveze iz ugovora o prodaji jednosobnog stana, pa postupanje tuženog po nalogu SDK u 1985. godini da tuženi formira stručnu komisiju, koja će da izvrši kolaudaciju objekta i utvrdi konačne cijene za koje to nije učinjeno, ne može imati uticaja na osnovanost zahtjeva tužioca. To što je SDK kontrolom ažurnosti i urednosti knjigovodstva, konstatovala da tuženi "pri aktiviranju stambenih zgrada i utvrđivanju cijene koštanja kvadratnog metra stambenog prostora" nije uključivao sve učinjene troškove koji utiču na cijenu koštanja i što je formirana stručna komisija u svom izvještaju od 24. 9. 1985. godine utvrdila veću cijenu stambenog prostora od ranije ugovorom utvrđene konačne cijene u 1980. godini, ne daje tuženom pravo da tu razliku u cijeni i naplati od tužioca na način kako je to učinjeno.

Tužena drži utuženi iznos bez osnova, pošto prenos sredstava nije izvršen na osnovu pravnog posla ili zakona, pa je u smislu člana 210. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, u obavezi da ga vrati tužiocu.

(Vs BiH, Pž. 116/91, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 71)

14. Naručitelj koji je izvođaču platio cijenu unaprijed (avans) ima pravo zahtijevati vraćanje onog dijela cijene (avansa) koji prelazi vrijednost izvedenih radova.

Iz obrazloženja navodimo:

“Taj zahtjev ne zastarijeva u općem zastarnom roku, jer se ne radi o stjecanju bez osnove. Imovina naručitelja nije prešla u imovinu izvođača bez pravne osnove, već temeljem ugovora o građenju.“

(Ps RH, Pž. 1244/93, od 4. 1. 1994. - Praxis 2 – 38)

15. Kad je naplata komunalne naknade izvršena temeljem pravomoćnog rješenja nadležnog općinskog organa, obveznik plaćanja naknade ne može, pozivajući se na pogrešan obračun, tražiti povrat plaćenih iznosa bilo temeljem stjecanja bez osnove bilo s naslova naknade štete.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj pravnoj stvari predstavlja zahtjev tužiteljskog poduzeća kojim traži da se tuženu općinu obveže da mu isplati utuženi iznos od …… na ime povrata navodno peviše obračunate i naplaćene komunalne odnosno komunalno-namjenske naknade, a koji je pogrešan obračun na štetu tužitelja, prema navodima tužbe posljedica primjene tarife koja se ne odnosi na poslovnu djelatnost tužitelja. Niži sudovi odbili su spomenuti tužbeni zahtjev kao neosnovan jer su u provedenom postupku u bitnom utvrdili da je naplata utvrđene komunalne i komunalno-namjenske naknade prema tužitelju izvršena na temelju pravomoćnih rješenja nadležnoga općinskog organa uprave tužene općine, pa slijedom takvog utvrđenja niži sudovi nalaze da na strani tuženice postoji valjana pravna osnova po kojoj je uslijedila naplata sporne naknade, odnosno tužitelj se, prema ocjeni nižih sudova, bez uspjeha poziva na okolnost da je na strani tuženice nastalo stjecanje bez osnove u smislu odredbe čl. 210. Zakona o obveznim odnosima. Kad bi se prihvatile kao točne tvrdnje revidenta da je obračun sporne naknade po upravnom organu tuženice izvršen nepravilno uslijed primjene pogrešne tarife zbog čega da je naknada utvrđena u previsokim iznosima na štetu tužitelja - pri čemu osnovanost takve tvrdnje revidenta nije utvrđena u provedenom postupku pred nižim sudovima - ni u tako pretpostavljenom slučaju revident, na temelju okolnosti koje je iznio u tužbi i tijekom postupka, ne bi po shvaća-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nju ovog suda mogao s uspjehom zahtijevati od tuženice povrat uplaćenog iznosa naknade ni po osnovi odgovornosti za štetu. To stoga jer se u konkretnom slučaju revident poziva isključivo na navodno pogrešnu primjenu propisa kao jedini razlog koji je prouzrokovao pogrešno određivanje visine komunalne i komunalno-namjenske naknade, a takav razlog sam po sebi, sve da je i bio ostvaren u konkretnom slučaju, ne može imati kao posljedicu odgovornost za štetu tužene općine po osnovi nepravilnog i nezakonitog rada radnika odnosno organa tužene općine."

(Vs RH, II Rev. 40/92, od 8. 10. 1992. – Izbor odluka 1994 – 115/172)

16. Naručilac radova dužan je da plati izvođaču naknadu za radove koji koriste naručiocu i u slučaju da je ugovor raskinut krivicom izvođača.

Iz obrazloženja:

Raskid ugovora, bez obzira čijom krivicom je došlo do toga u smislu člana 132. Zakona o obligacionim odnosima ima za posljedicu da stranka koja je potpuno ili djelimično ispunila svoju obavezu iz ugovora, ima pravo tražiti da joj druga strana vrati ono što je dala u svrhu ispunjenja ugovora. Prevedeno na konkretni slučaj to znači da je tuženi kao naručilac radova dužan platiti naknadu za radove koje je izveo tužilac, ako mu koriste, (član 210. st. 1. i 4. ZOO) pa kako su nižestepeni sudovi, makar se izričito i nisu pozvali na navedeni zakonski propis, sa tih pozicija odlučili o zahtjevu tužioca, pravilno su primijenili materijalno pravo.

(Vs BiH, Rev. 213/88, od 16. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 1/89 – 48)

17. Visina koristi stečena bez osnove utvrđuje se prema cijenama na dan donošenja prvostupanjske presude.

(Vs H, Rev. 686/88, od 26. 10. 1988. – Psp 43 - 75 i Informator 388)

18. Škola, čiji je nastavnik obavljao nastavu kod druge škole, nije ovlaštena da traži naknadu za taj rad, po samom zakonu.

Iz obrazloženja:

Između parničnih stranaka: tužiteljice - škole, čiji je nastavnik obavljao rad kod tužene škole i te škole, ne postoji osnov po kojem bi tužena bila u obavezi da plaća naknadu za taj rad tužiteljici. Okolnost što je tužiteljica isplaćivala Iični dohodak svome nastavniku nije osnov za njeno potraživanje odgovarajuće naknade od tužene, srazmjerno radu njenog nastavnika, jer time između parničnih stranaka nisu nastale pretpostavke sticanja bez pravnog osnova iz člana 210. Zakona o obligacionim odnosima. Postoji eventualno sticanje bez osnova u korist nastavnika ali samo pod pretpostavkom da iznosi koje je primio na ime ličnog dohotka nisu pokriveni odgovarajućim radom kod tužiteljice, ali to nije predmet ovog spora.

(Vs BiH, Gvl. 32/90, od 21. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 64)

19. Lice koje je dobrovoljno platilo iznos oduzet izvršnim rješenjem inspekcije, može zahtijevati vraćanje plaćenog od društveno-političke zajednice kojoj su pripala uplaćena sredstva, ako se u kaznenom postupku utvrdi da nije bilo uslova za intervenciju inspekcije.

Iz obrazloženja:

Tužilac je dana 31. 1. 1979. godine a radi izvršenja rješenja nadležnog organa od 10. 1. 1979. godine, na račun tužene Republike uplatio iznos od …….. Navedenim rješenjem tužiocu je bila oduzeta neopravdano stečena pozitivna razlika u cijeni.

Rješenjem Osnovnog suda od 12. 5. 1982. godine obustavljen je privredno kazneni postupak protiv tužioca, a zbog odustajanja javnog tužioca od optužnog prijedloga, jer je utvrđeno, na osnovu nalaza i mišljenja vještaka, da tužilac prilikom

http://www.advokat-prnjavorac.com

formiranja cijena nije nezakonito postupao, niti ostvario neopravdanu pozitivnu razliku u cijeni.

Kod ovakvih okolnosti tužena je iznos koji je tužilac uplatio na žiro račun novčanih kazni za privredne prestupe koje pripadaju Republici, stekla bez pravnog osnova, u smislu odredaba člana 210. Zakona o obligacionim odnosima. Vraćanje toga iznosa tužilac može zahtijevati u smislu člana 211. istog zakonskog propisa, jer je on platio da bi izbjegao prinudu (do dobrovoljne isplate navedenog iznosa došlo je radi izbjegavanja prinudnog izvršenja rješenja inspekcijskog organa, koje nije imalo svojstvo pravosnažnosti, ali je bilo izvršno).

(Vs BiH, Pž. 735/89, od 26. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 40)

20. Za regres valja postojati osnova ili u zakonu ili u ugovoru; ako nje nema, nema ni obveze plaćanja.

(Vps H, Pž. 1787/82 i Pž. 305/83, od 27. 9. 1983. – Psp 23 – 266)

21. Nakon prestanka prava korištenja građevinskog zemljišta naknada koja je za to plaćena vraća se u nominalnom iznosu.

(Vs H, Rev. 2539/86, od 17. 3. 1987. – Psp 34 – 59)

22. Nosilac prava raspolaganja koji se nije saglasio sa prodajom poslovne prostorije od strane opštine, ima pravo na naknadu u visini izgubljene zakupnine od korisnika prostorije - kupca, sve do momenta kada je pravo raspolaganja poslovne prostorije prenio na opštinu.

Iz obrazloženja:

lako je nosilac prava raspolaganja poslovnih prostorija tužilac, tuženi je sa opštinom zaključio ugovor o prenosu prava raspolaganja tih poslovnih prostorija i preuzeo ih u posjed 1. 4. 1986. godine.

Tužilac se kao nosilac prava raspolaganja nije saglasio sa takvim raspolaganjem.

Tek 1. 2. 1987. godine posebnim ugovorom tužilac je prenio pravo raspolaganja na ovim prostorijama na opštinu.

Ugovor zaključen između tuženog i opštine nije bio osnov za prenos u sredstava tuženog sve dok opština kao prodavac nije stekla pravo raspolaganja na poslovnom prostoru koga je prodala tuženom, bez obzira što je tuženi prodavcu isplatio cijenu.

Kako je tuženi poslovne prostorije koristio od 1.4.1986. godine do 1. 2. 1987. godine, a za korišćenje poslovnih prostorija tuženi u ovom periodu nije imao punovažan osnov, prvostepeni sud pravilno zaključuje da je tuženi bez osnova stekao dio imovine tužioca (taj prelaz nema osnova u samoupravnom sporazumu ili nekom drugom pravnom poslu ili zakonu - član 210. stav 1. ZOO). Tuženi je bez osnova stekao iznos društvenih sredstava tužioca koji bi on ostvario izdavanjem u zakup poslovnog prostora za period od 1. 4.1986. godine do 1. 2.1987. godine.

(Vs BiH, Pž. 264/89, od 30. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 62)

23. Učešće trećih lica, van porodičnog domaćinstva, u izgradnji stambenog objekta, bez sporazuma o zajedničkom sticanju, može biti osnov za obligacioni-pravni zahtjev, a ne za sticanje prava vlasništva.

Iz obrazloženja:

Imajući u vidu utvrđene činjenice da sparazuma o zajedničkoj gradnji nije bilo, kao i to da se nije gradilo u porodičnoj zajednici u kojoj bi se presumiralo da je volja članova te zajednice da zajedničkim radom pribave pravo suvlasništva na stam-

http://www.advokat-prnjavorac.com

benom objektu radi zajedničke upotrebe srazmjerno svom doprinosu, pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo - član 20. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima, kada su zaključili da tužiteljici ne pripada pravo na suvlasnički dio u stambenoj zgradi i da bi njeno angažovanje u gradnji mogao biti osnov za postavljanje odgovarajućeg obligaciono-pravnog zahtjeva (član 210. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 352/87, od 21. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 24)

24. Suvlasnik ima pravo od drugog suvlasnika (bivšeg bračnog druga) koji se koristi njegovim suvlasničkim dijelom zahtijevati naknadu s naslova najamnine do najviših iznosa najamnine propisane općinskom odlukom (čl. 116. ZSO).

(Vs H, Rev. 197/88, od 12. 10. 1988. – Psp 46 – 54)

25. Banka nije ovlaštena da bjanko mjenice date radi obezbjeđenja određenog kredita, popuni protivno sporazumu i upotrijebi za naplatu drugog kredita istog dužnika.

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom tužena je obvezana da tužiocu plati utuženu tražbinu sa kamatama i troškovima spora jer je uvidom u isprave i vještačenjem po vještaku finansijske struke, prvostepeni sud utvrdio da je tužena bjanko mjenice tužioca date u svrhu obezbjeđenja plaćanja stambenih kredita, popunila protivno sporazumu i realizovala kod SDK skidanjem sa računa tužioca u korist tužene utuženog iznosa, iako je stambeni kredit tužioca bio otplaćen.

Kako je tužena mogla popuniti bjanko mjenice i naplatiti ih samo radi naplate tražbine koja je tim mjenicama obezbijeđena, a ne i za druge tražbine kako proizlazi i iz odredaba člana 16. stav 2. Zakona o mjenici (da je tužena ustala sa mjeničnom tužbom, tužilac bi se osnovano mogao odbraniti isticanjem prigovora u smislu ovoga propisa), to je na utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenjeno materijalno pravo (član 210. Zakona o obligacionim odnosima), kada je tužena obavezana da tužiocu vrati sredstva neovlašteno naplaćena sa njegovog računa u korist tužene.

(Vs BiH, Pž. 19/88, od 20. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 689

26. Kad je banka pogreškom upisala određeni iznos na račun namjenske štednje komitenta (ugovor o deviznoj oročenoj štednji), zastarijevanje zahtjeva banke za vraćanje tog iznosa počinje teći od trenutka isplate komitentu.

Iz obrazloženja navodimo:

"Tek kad je novac isplaćen tuženici, došlo je do prijelaza imovine s banke na komitenta (čl. 210. ZOO)."

(Vs RH, Rev. 1705/92, od 20. 7. 1993. - Izbor odluka 2/1995 – 60)

27. Svim dopuštenim dokaznim sredstvima se mora dokazivati da je nasuprot upisu u knjižicu ulagača koji je potvrđen pečatom banke i potpisom ovlaštene osobe, ulagaču plaćen isti ulog dva puta (uložio 1.500 DM, a podigao je dva puta po 1.500 DM).

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su zaključili da je tuženi primivši u dva navrata iznos od, po 1.500 DM, iako je na štednju uložio samo 1.500 DM, iznos od 1.500 DM primio bez osnova na teret sredstava tužene, pa ga je prema odredbi člana 210. Zakona o obligacionim odnosima dužan vratiti tuženoj.

Mada su prema odredbi člana 1044. Zakona o obligacionim odnosima "upisi u knjižicu potvrđeni pečatom banke i potpisom ovlaštenog lica dokaz o uplatama, odnosno podizanjima u odnosima između banke i ulagača" da je "suprotan sporazum

http://www.advokat-prnjavorac.com

ništav", to ne znači da se u slučaju spora dopuštenim dokaznim sredstvima ne može dokazivati suprotno. Naime, sadržaj odredbe člana 1044. Zakona o obligacionim odnosima nedvosmisleno ukazuje na to da se radi o oborivoj zakonskoj pretpostavci koja ima u vidu odredba člana 221. stav 3. Zakona o parničnom postupku.

(Vs BiH, Rev. 702/86, od 20. 8. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 79)

28. Štediša, kome je isplaćena dinarska protuvrijednost iznosa strane valute, koji je greškom upisan na njegovo ime, duguje banci samo onaj iznos koji mu je isplaćen, a ne dinarsku protuvrijednost strane valute po kursu na dan suđenja.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 210. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ako je društveno sredstvo u određenom društveno pravnom licu na bilo koji način prešlo u društvena sredstva u drugom društveno pravnom licu iIi u imovinu nekog lica, a taj prelaz nema osnova u nekom samoupravnom sporazumu ili u nekom drugom pravnom poslu ili u zakonu, sticalac je dužan da ga vrati ako je to moguće,a inače je dužan da naknadi vrijednost postignute koristi.

Tužitelj je 1. 8. 1983. godine, isplatio tuženom ……, kao dinarsku protuvrijednost pogrešno doznačenog iznosa od …… FF na njegovom deviznom računu, pa se tuženi neosnovano obogatio za navedeni iznos, a ne za iznos od …… koIiko iznosi dinarska protuvrijednost ……. FF računajući po kursu na dan presuđenja (samo u slučaju da je tužitelj isplatio tuženom ……. FF tužitelj bi imao pravo da od tuženog zahtijeva vraćanje navedenog iznosa FF ili isplatu dinarske protuvrijednosti na dan presuđenja).

(Vs BiH, Rev. 511/87, od 16. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 - 38)

29. Banka je dužna da vrati korisniku kredita iznos naplaćen realizacijom mjenice date radi obezbjeđenja vraćanja stambenog kredita, koju je primila kao bjanko mjenicu i sama popunila, da bi na taj način naplatila neko svoje drugo potraživanje koje ne potiče iz ugovora o stambenom kreditu.

Iz obrazloženja:

Utvrđena je da je tužena neovlašteno dala nalog da se sa računa tužioca, na osnovu bjanko mjenice, koju je tužilac deponovao kod tužene u svrhu obezbjeđenja stambenog kredita po ugovoru od 2. 7. 1975. godine, koji je uredno otplaćivan, naplati utuženi iznos u korist računa tužene, u svrhu namirenja njenog potraživanja na ime kamate po kreditu za obrtna sredstva odobrenom predniku tužitelja.

Pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je, usvojen tužbeni zahtjev za vraćanje ovako naplaćenog iznosa.

Tužilac je tuženoj predao bjanko mjenicu u svrhu obezbjeđenja stambenog kredita, pa se naplata po toj mjenici mogla izvršiti samo za namirenje tražbine po tom ugovoru za slučaj neuredne otplate kredita, a ne i za namirenje drugih eventualnih tražbina tužiteljice prema tuženom. Tuženi je ovlašten, u smislu člana 16. Zakona o mjenici, da ističe da je bjanko mjenica ispunjena protivno postojećem sporazumu.

(Vs BiH, Pž. 90/86, od 30. 5. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 50)

30. Zajmoprimatelj je obvezan zajmodavcu vratiti iznos koji je primio zajedno s kamatama. Ako je zajmodavac po akceptnom nalogu naplatio veću svotu, višak koji prelazi ugovoreni iznos zajma zajedno s kamatama stekao je bez osnove i obvezan je taj iznos vratiti zajmoprimatelju.

(Vts RH, II Pž. 938/94, od 11. 4. 1995. – Informator, broj 4326/4327).

http://www.advokat-prnjavorac.com

31. Snaha ima pravo da traži naknadu od svekra, odnosno od njegovih nasljednika, za svoj dugogodišnji doprinos u povećanju njegove imovine, po pravilima o neosnovanom sticanju, a prema cijenama u vrijeme suđenja.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužiteljica zajedno sa kćerkom J., neprekidno živjela u porodičnom domaćinstvu svog svekra - ostavioca M. P. kroz period od 1943. do 1971. godine, dakle 28 godina i da je kroz sve to vrijeme sa natprosječnim zalaganjem obavljala sve poslove poljoprivrednog radnika na poljoprivrednom zemljištu tog domaćinstva u površini od 217.496 m^2, pretežno obradivog.

Prvostepeni sud osnovano smatra da se doprinos tužiteljice ne može ocijeniti kao radni doprinos najamnog radnika, nego da njen tužbeni zahtjev treba prosuđivati analognom primjenom odredbe člana 267. stav 5. Porodičnog zakona, kao i prema pravilima o sticanju bez osnova izraženim u članu 210. Zakona o obligacionim odnosima, ali je i pored toga visinu potraživanja tužiteljice iz takvog tužbenog zahtjeva obračunao prema cijenama radne snage u vrijeme kada je obavljan rad tužiteljice u zajedničkom domaćinstvu, primjenjujući načelo monetarnog nominalizma (član 394. Zakona o obligacionim odnosima), a ne prema visini imovinske koristi koja je na račun tužiteljičinog rada kroz već navedeni period od 28 godina, bez pravnog osnova ušla u imovinu ostavioca, odnosno tuženog kao njegovog nasljednika, u vidu očuvanja postojeće imovine i sticanja nekretnina za koje je utvrđeno da su pribavljene u tom periodu, čiju je vrijednost trebalo obračunati prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, jer to podrazumijeva citirana odredba iz člana 210. Zakona o obligacionim odnosima, te odredba člana 267. stav 5. Porodičnog zakona.

(Vs BiH, Gž. 53/88, od 27. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 139)

32. Zakupac je ovlašten da zahtijeva od zakupodavca naknadu za ulaganja kojima je povećao vrijednost zakupljene zgrade, iako se ugovorom o zakupu ovog prava odrekao, ako je zbog eksproprijacije zgrade koju stranke nisu predviđale u času zaključenja ugovora, osujećeno ispunjenje ugovora, a zakupodavac dobio veću naknadu za oduzetu zgradu zbog zakupčevih ulaganja.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužilac, kao zakupac, o svom trošku, a na osnovu odobrenja nadležnog organa uprave, izvršio adaptaciju poslovne prostorije, šupe i dvorišta, u kojima je obavljao automehaničarsku djelatnost, da je nakon izvršene adaptacije dobio odobrenje nadležnog organa uprave za obavljanje ugostiteljske djelatnosti u tim prostorijama i zatim 10. 10. 1972. godine zaključio ugovor o zakupu adaptiranih poslovnih prostorija sa Stambenim prreduzećem na neodređeno vrijeme, bez prava da zahtijeva naknadu troškova adaptacije (tačka 14. navedenog ugovora).

Pored toga je utvrđeno da je zakupnina ugovorena u visini određenoj za tu vrstu poslovnih prostorija u zoni u kojoj se nalazi adaptirani ugostiteljski objekat tužioca, te da je kratko vrijeme nakon zaključenja ovog ugovora (jedna godina, pet mjeseci i petnaest dana), rješenjem SO od 27. 3. 1974. godine, izvršen administrativni prenos prava korišćenja na navedenim nekretninama sa tužene u korist Grada - Direkcije za uređenje zemljišta i izgradnju grada, radi rušenja postojećih objekata i uređenja zemljišta u svrhu izgradnje novog naselja, da je u ovom postupku vrijednost adaptiranog objekta procijenjena na …….. i u tom iznosu naknada isplaćena tuženoj opštini, a da je vještačenjem utvrđeno da je adaptiranjem vrijednost navedenih poslovnih prostorija povećana za iznos od ……, koliko je tužilac i uložio u adaptaciju.

Polazeći od okolnosti da je adaptacijom vrijednost poslovnih prostorija koje je tužilac držao u zakupu povećana za iznos od ……, a time i naknada koja je tuženoj isplaćena u postupku administrativnog prenosa prava korištenja na navedenim

http://www.advokat-prnjavorac.com

nekretninama i činjenice da je ugovar o zakupu raskinut zbog okolnosti čije nastupanje stranke nisu mogle predvidjeti (da će u tako kratkom roku nakon zaključenja ugovora doći do rušenja postojećih objekata i uređenja zemljišta za izgradnju novog naselja), te da je time osujećen cilj ugovora bez krivnje stranaka, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su tuženu obvezali da tužiocu isplati naknadu u visini iznosa kojim je povećana vrijednost adaptiranog objekta, a time i naknada koju je tužena primila, jer su se za taj iznos, sredstva tužene povećala bez pravnog osnova na račun tužioca (pravna pravila imovinskog prava, sada izražena u članu 210. Zakona o obligacionim odnosima).

Kod ovakvog stanja stvari bez značaja je razlaganje revizije vezano za prekoračenje odobrenja za adaptaciju, bespravnu dogradnju navedenog objekta i unutrašnje uređenje poslovnog prostora, jer su svi ti radovi doveli do povećanja ukupne vrijednosti adaptiranog objekta, a time i naknade isplaćene tuženoj u postupku administrativnog prenosa prava korišćenja (ovo proizlazi i iz navoda žalbe tužene na prvostepenu presudu).

U smislu člana 75. tada važećeg Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 35/72), naknada u slučaju administrativnog prenosa prava korišćenja određivala se u iznosu kojim je raniji nosilac prava korišćenja mogao obezbijediti iste ili slične uslove za vršenje djelatnosti kojoj je bila namijenjena nepokretnost, a poslovni objekt je korišten radi izdavanja u zakup licu koje obavlja ugostiteljsku djelatnost, pa je razumljivo da je naknada obuhvatila i vrijednost ulaganja u unutrašnje uređenje objekta.

Neosnovan je i prigovor da se izvedenim radovima na adaptaciji objekta obogatio zakupodavac, a ne tužena, koja je na tim prostorijama imala pravo raspolaganja, jer je naknada za adaptirani objekt isplaćena tuženoj, a ne zakupodavcu Stambenom preduzeću. (Stambeno prreduzeće u smislu člana 29. stav 2. Osnovnog Zakona o privrednom gazdovanju stambenim zgradama, "Službeni list SFRJ", broj 35/65, jedino je bilo ovlašteno za zaključenje ugovora o zakupu poslovnih prostorija u društvenoj svojini).

(Vs BiH, Rev. 131/85, od 28. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 18)

33. Društveno pravno lice ima pravo na naknadu u visini uobičajene zakupnine ako je drugo društveno pravno Iice koristilo bez pravnog osnova poslovne prostorije koje su njegovo osnovno sredstvo (član 210. stav 1. ZOO).

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, Đakovica, od 25. do 27. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 158)

34. Tuženi koji je nakon dužeg vremena vratio pogrešno mu dostavljenu robu, ne duguje pošiljaocu zatezne kamate, ali odgovara za štetu pod opštim pretpostavkama (član 154. stav 1. i 155. ZOO).

Iz obrazloženja:

U toku postupka prvostepeni sud je na osnovu provedenih dokaza utvrdro da je tužilac tuženom dana 9. 12. 1983. godine isporučio 1.400 komada kalemova bez ikakvog ugovora i narudžbe i da su i kalemovi vraćeni tužiocu dana 7. 10. 1985. godine, što je i nesporno među strankama.

Zatezna kamata (član 277. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima) pripada povjeriocu u slučaju kad dužnik zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze, u kom slučaju je dužan platiti kamatu u vrijeme docnje. U ovom slučaju taj uslov nije ispunjen. Tuženi je stupio u posjed kalemova koji su bili sredstvo tužioca bez pravnog osnova pa je, u smislu člana 210. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima bio dužan da ih vrati, što je i učinio, a bio bi dužan da naknadi vrijednost postignute koristi samo kad vraćanje robe ne bi bilo moguće. Kako novčana obaveza na naknadu vrijednosti kalemova nije nastala, tuženi ne može tužiocu dugovati ni zatezne kamate

http://www.advokat-prnjavorac.com

u smislu člana 277. ZOO kako se pravilno ističe u žalbi. Tužilac bi eventualno mogao zahtijevati naknadu štete zbog toga što je tuženi bez osnova zadržao kalemove duže vrijeme, pod uslovom da dokaže postojanje štete, no njegov glavni tužbeni zahtjev, u odnosu na koga je tužbu povukao, ne zasniva se na ovom činjeničnom i pravnom osnovu.

(Vs BiH, Pž. 114/87, od 21. 10. 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 51)

35. Željeznička transportna organizacija ne može zahtijevati naplatu prevoznine i naknade za sporedne usluge od primaoca robe, ako s njim nije zaključila ugovor o prevozu robe, pa i kada su za prevoz koji je u svoje ime i za svoj račun izvršilo drugo lice, neovlašteno korišteni vagoni željezničke transportne organizacije.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da između parničnih stranaka nije bio zaključen ugovor o prevozu uglja željeznicom (ovakav ugovor se, u smislu člana 29. stav 2. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju, "Službeni list SFRJ", broj 2/74, smatra zaključenim kad prevozilac primi na prevoz stvar sa tovarnim listom), a neopravdano se tužilac poziva na član 35. pomenutog zakona, jer između parničnih stranaka nije došlo ni do posebnog dogovora o prevozu uglja u tzv. maršrutnim vozovima, bez obaveze izdavanja tovarnog lista.

Utvrđeno je da su rudnici obavili prevoz svojim industrijskim kolosijekom, uz upotrebu svoje lokomotive i osoblja, a vagonima tužioca smještenim na njihovom industrijskom kolosijeku, da su sami izvršili utovar i istovar uglja, te da su od tuženog naplatili cijenu prevoza i izvršenih usluga, sve bez saglasnosti tužioca.

Kod ovakvih činjenica opravdano je odbijen zahtjev tužioca da mu tuženi plati prevoznu, te cijenu sporednih usluga.

Usput se napominje da tužilac ne može zahtijevati od tuženog ni naknadu po osnovu iz člana 210. Zakona o obIigacionim odnosima, pošto on nije upotrijebio vagone tužioca, već rudnici za svoj račun, tako da je tužilac mogao zahtijevati naknadu samo od rudnika pozivom na navedenu odredbu ili na pravila o nezvanom vršenju tuđeg posla (članovi 220. - 226. Zakona o obligacionim odnosima), odnosno pravila a nepravom poslovodstvu (član 227. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 165/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 41)

36. Lice koje je dobrovoljno ispunilo novčanu obavezu iz samoupravnog sporazuma ukinutog odlukom ustavnog suda ima pravo na vraćanje plaćenog.

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom pravilno je tuženi obavezan da tužiocu vrati uplaćena sredstva po Samoupravnom sporazumu o udruživanju sredstava u svrhu realizacije programa razvoja PTT saobraćaja.

Ukidanjem sporazuma prestao je da postoji pravni osnov po kojem je tuženom izvršena uplata, pa bi se tuženi neosnovano obogatio na račun tužioca ako uplaćena sredstva ne bi vratio tužiocu, zbog čega, saglasno odredbi člana 210. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, i postoji pravo tužioca da traži, a obaveza tuženog da vrati ono što je primio po pravnom osnovu koji je prestao da postoji.

Neosnovani su žalbeni navodi tuženog da bi pravno dejstvo ukinutog sporazuma moglo djelovati samo unaprijed, jer i ukidanje i poništaj određenog opšteg akta imaju isto pravno djejstvo, s obzirom da se po Ustavu SRBiH ne razlikuju posljedice ukidanja i poništaja opštih akata (član 397. stav 1. Ustava SRBiH).

(Vs BiH Pž. 401l87, od 28. 4. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 69)

http://www.advokat-prnjavorac.com

37. Radna organizacija koja je stekla osnovno sredstvo (poslovne prostorije) bez pravnog osnova (na temelju usmenog ugovora o građenju), duguje solidarno sa kasnije organizovanom osnovnom organizacijom udruženog rada (u vrijeme sticanja radnom jedinicom radne organizacije), koja koristi poslovne prostorije kao svoje sredstvo, naknadu za stečeno bez osnova.

(Vs BiH, Pž. 387/88, od 14. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 54)

38. Kada kupac zabunom po drugi put plati cijenu iz ugovora u privredi, može zahtijevati zateznu kamatu na vraćeni iznos od dana određenog u članu 214. zakona o obligacionim odnosima, a po stopi iz člana 277. stav 1 . toga zakona.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac u zabludi platio iznos od …….. na ime cijene robe koju je već bio unaprijed platio, a koji mu je kasnije vraćen, pa smatra da opravdano zahtijeva od tuženog zatezne kamate obračunate po stopi iz Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate na taj iznos za period od dana plaćanja do vraćanja. Radi se međutim, o potraživanju stečenog bez osnova, pa u smislu člana 214. Zakona o obligacionim odnosima, tužiočevo pravo na zateznu kamatu zavisi od utvrđivanja da li je sticalac bez osnova bio nesavjestan, u kom slučaju je dužan platiti zateznu kamatu od dana sticanja, a ako pak nije bio nesavjestan od dana podnošenja zahtjeva za vraćanje. Kamata se u svakom slučaju ima obračunati po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, a ne po odredbi čl. 277. stav 2. ZOO, jer se ne radi o tražbini koja je proizašla iz ugovora u privredi (tužilac je platio nedugovano, dakle tražbinu za koju pravni osnov sticanja nije postojao).

(Vs BiH, Pž. 129/8,7 od 21. 10. 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 55)

39. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 333/88, od 16. 6. 1988, citiranu u sudskoj praksi uz član 211. ZOO.

40. Kupac ima pravo da zahtijeva vraćanje dinarske protuvrijednosti cijene isplaćene u stranoj valuti po kursu na dan presuđenja, ako ugovor o prodaji nepokretnosti nije punovažan zbog nedostatka forme.

Iz obrazloženja:

Između stranaka je 24. januara 1981. godine zaključen usmeni kupoprodajni ugovor na osnovu kojeg je tuženi prodao tužiocu neizgrađenu stambenu zgradu, a tužitelj na ime kupoprodajne cijene tuženome dana 29. januara 1981. godine isplatio ……. DM.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su obavezali tuženog da tužitelju plati dinarsku protuvrijednost …… DM utvrđenu po kursu na dan presuđenja. Prema odredbi člana 1O4. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima svaka ugovorna stranka dužna je da uradi drugoj ono što je primila po osnovu ništavog ugovora (dvostrana restitucija). Ova odredba se analogno primjenjuje i kod restitucije datog na osnovu ugovora koji ne proizvodi pravna dejstva, zbog nedostatka zakonom propisane forme ili drugih razloga, kada se mora vratiti primljeno po osnovu iz člana 210. stav 4. ZOO. Kako je prema utvrđenju nižestepenih sudova tužitelj u ispunjenju ugovora zaključenog protivno odredbi člana 9. Zakona o prometu nepokretnost SRBiH, isplatio tuženom na ime kupoprodajne cijene …… DM, pripada mu pravo da zahtijeva vraćanje datog (DM), a u nemogućnosti vraćanja DM, pravo na dinansku protuvrijednost po kursu u vrijeme presuđenja, jer se samo na taj način može izvršiti potpuna restitucija. Pravno pravilo iz člana 395. Zakona o obligacionim odnosima ne dolazeći do primjene kada se radi o restituciji kod ništavih ili nepostojećih ugovora, kao u konkretnom slučaju, jer u takvoj situaciji ugovornim strankama pripada pravo na vraćanje datog. Pravilo iz navedenog člana odnosi se na ispunjenje ugovora u kojima je samo klauzula o plaćanju u stranoj valuti ništava, pa

http://www.advokat-prnjavorac.com

se ispunjenje ugovora može zahtijevati u domaćoj valuti po kursu na dan njegovog zaključenja.

(Vs BiH, Rev. 572/86, od 12. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 22)

41. Okončanjem postupka za privredni prestup odustankom javnog tužioca od prijedloga za gonjenje, otpao je osnov po kome je privremeno oduzeta roba u vlasništvu tužioca, pa je tužena država u obavezi da tužiocu naknadi vrijednost postignutih koristi prodajom privremeno oduzete robe.

(Vs S, broj Prev. 252/97. - Bilten 4/1997)

42. O zahtjevu za vraćanje više plaćenog iznosa kupoprodajne cijene odlučuje se po pravilima o neosnovanom obogaćenju (sticanje bez osnova).

Ovo potraživanje zastarijeva u opštem zastarnom roku, a dospijeva kada povjerilac opomene dužnika.

(Vs BIH, Pž. 256/83, od 16. 9. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 40)

43. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 453/83, od 27. 1. 1984, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 209. ZOO.

Odsjek 2.

PRAVILA VRAĆANJA

Kad se ne može tražiti vraćanje

Član 211.

Ko izvrši isplatu znajući da nije dužan platiti, nema pravo da zahtijeva vraćanje, izuzev ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili ako je platio da bi izbjegao prinudu.

---

1. Dužnik koji je povjeriocu isplatio zastarjelo potraživanje, znajući da nije dužan, a pri tome zadržao pravo na povrat tog iznosa, može posebnom tužbom od povjerioca zahtijevati povrat isplaćenog iznosa.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da tužilac kao korisnik električne energije u ratnom periodu nije plaćao električnu energiju, da je tuženi pozivao tužioca da isplati dug za isporuku električne energije za period 1994/95. godine, da se tužilac tome pozivu nije odazvao, pa mu je tuženi 10. 12. 1997. godine u stanu isključio električnu energiju, da je tužilac radi ponovnog uključenja bio prisiljen platiti tuženom dug, da je zadržao pravo povraćaja plaćenog, s obzirom na zastarjelost tog potraživanja.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su obvezali tuženog da tužitelju vrati isplaćeni iznos.

Prema odredbi člana 367. ZOO, ako dužnik ispuni zastarjelu obavezu, nema pravo da mu se vrati ono što je dao, čak i ako nije znao da je obaveza zastarjela, a prema odredbi člana 211. istog zakona onaj koji izvrši isplatu znajući da nije dužan platiti nema pravo zahtijevati vraćanje izuzev ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili ako je platio da bi izbjegao prinudu.

U konkretnom slučaju tužitelj je zastarjelu obavezu platio znajući da nije dužan, međutim, kako je isplatu izvršio da bi izbjegao isključenje električne energije i

http://www.advokat-prnjavorac.com

pri tome zadržao pravo da traži vraćanje onoga što je isplatio, pripada mu pravo da, u skladu sa odredbom člana 211. ZOO, traži vraćanje isplaćenog iznosa.

(Vs FBiH, Rev. 36/99, od 8. 4. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 33)

2. Prijetnja raskidom ugovora ne mora imati značenje prinude odnosno prijetnje u smislu odredaba čl. 60. Zakona o obveznim odnosima.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj parnici predstavlja tužbeni zahtjev kojim tužitelji traže od tuženika povrat dijela razlike cijene stana koji je bio predmetom ugovora o kupoprodaji od 29. XII. 1987. godine sklopljenog između tužitelja kao kupaca i tuženika kao prodavatelja i proizvođača stanova za tržište isplaćene na temelju aneksa istog ugovora od 25. VIII. 1988. godine i 12. IV. 1989. godine. Tužbeni zahtjev temelji se na tvrdnji da je aneksima ugovora prvo utvrđenu kupoprodajnu cijenu tuženik jednostrano obračunao protivno odredbama Zakona o obveznim odnosima – ZOO, a da su tužitelji izvršili isplatu da bi izbjegli veliku štetu koja bi im nastala u slučaju raskida ugovora kojim je tuženik prijetio pozivajući ih na isplatu razlike cijene. Ocijenivši tužbeni zahtjev neosnovanim, nižestupanjski sudovi su zaključili da tužiteljima ne pripada pravo na povrat predmetnih sredstava jer da ne postoje uvjeti iz čl. 211. ZOO, budući da nisu dokazali da su zadržali pravo vraćanja, ili da su platili da bi izbjegli prinudu (prvostupanjski sud), a osim toga da se tužitelji u ovoj parnici ne mogu s uspjehom niti pozivati na postojanje prinude, odnosno prijetnje, jer da ugovori sklopljeni pod prinudom, odnosno prijetnjom, predstavljaju pobojne ugovore koji proizvode pravne učinke i obvezuju ugovorne strane sve dok ne budu konstitutivnom presudom poništeni (drugostupanjski sud). Pravilno je navedeno pravno shvaćanje drugostupanjskog suda da se tužitelji ne mogu pozivati na prinudu, odnosno prijetnju, kao razlog relativne ništavosti aneksa ugovora na temelju kojih su izvršili sporno plaćanje, jer nisu zahtijevali njihovo poništenje, a osim toga prijetnja raskidom ugovora ne mora imati značenje prinude odnosno prijetnje u smislu odredbe čl. 60. ZOO."

(Vs RH, Rev. 2449/94, od 30. 4. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 23/62)

3. Zahtjev prodavatelja da mu kupac prije isporuke automobila isplati razliku do konačne cijene ne može se smatrati prinudom kad je takva obveza kupca predviđena ugovorom.

Iz obrazloženja:

"Tuženik (prodavatelj) je zatražio od tužitelja (kupca) da mu prije isporuke vozila isplati još jedan određeni iznos na ime kupovne cijene. Tužitelj je to učinio i preuzeo vozilo. Spomenuti iznos veći je od onog što ga je tužitelj bio u smislu ugovora dužan platiti tuženiku, tako da taj preplaćeni iznos odgovara svoti koja je predmet tužbenog zahtjeva. U ovoj parnici tužitelj traži da se tuženiku naloži da mu vrati ono što je, kako smatra tužitelj, primio preko ugovorenog iznosa kupovnine. Sudovi nižeg stupnja udovoljili su tužbenom zahtjevu smatrajući da je za sporni iznos na strani tuženika došlo do stjecanja bez osnove, a da je tužitelj taj iznos platio da bi izbjegao prinudu, jer mu u protivnom ne bi bilo isporučeno kupljeno vozilo. Zato je tužitelj, kako nalaze nižestupanjski sudovi, ovlašten zahtijevati vraćanje spornog iznosa u smislu odredbe čl. 211. Zakona o obveznim odnosima - citirano: ZOO. Opravdano revident tvrdi da su nižestupanjski sudovi pogrešno primijenili odredbu čl. 211. ZOO koja glasi: "Tko izvrši isplatu znajući da nije dužan platiti nema pravo zahtijevati vraćanje, izuzev ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili ako je platio da bi izbjegao prinudu." Ti sudovi, naime, nalaze prinudu u tome što tuženik ne bi bio tužitelju isporučio kupljeno vozilo prije nego što mu tužitelj isplati obračunatu razliku cijene. Međutim, zahtjev tuženika da mu tužitelj plati tu razliku cijene prije isporuke vozila nije nikakva prinuda, već postupanje u skladu s ugovorom (čl. 3) jer se razliku do konačne cijene kupac obvezao platiti prije preuzimanja vozila. Ni sam tužitelj ne

http://www.advokat-prnjavorac.com

tvrdi da je bio izvrgnut bilo kakvoj prinudi, a napose da bi ga tuženik silio da plati više nego što je bio dužan. Naprotiv, iz navoda tužitelja (list 21) slijedi da je on sporni iznos platio ne znajući da plaća više nego što je dužan, a da je tek naknadno, kad je već izvršio isplatu i preuzeo vozilo, utvrdio da je platio više nego što je bio dužan. Tužitelj, dakle, navodi da je sporni iznos platio u zabludi. Ako je ta njegova tvrdnja točna, tada on doduše ima pravo na povrat utuženog iznosa, ali ne zato jer ga je platio da bi izbjegao prinudu, već stoga jer nije izvršio isplatu znajući da nije dužan platiti, tako da u tom slučaju na putu u ostvarenju njegovog zahtjeva ne stoji odredba čl. 211. ZOO."

(Vs RH, Rev. 1250/94, od 23. 4. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 20/60)

4. Neosnovano naplaćivanje razlike u cijeni, obavezuje prodavca da vrati stranu valutu datu na ime nepostojeće obaveze ili dinarsku protuvrijednost na dan isplate.

Iz obrazloženja:

Zakon o deviznom poslovanju zabranjuje plaćanje i naplaćivanje u stranoj valuti između domaćih lica (član 16) pa se zbog toga obaveza plaćanja u stranoj valuti po samom zakonu konvertuje u dinarsku obavezu na dan njenog nastanka (član 395. Zakona o obligacionim odnosima).

Kada je, međutim, jedno lice platilo drugome određeni iznos strane valute, na temelju nepostojeće obaveze (član 211. ZOO), tada je ono što je plaćeno prenijeto u tuđu imovinu kao generična stvar, pa ono lice koje je izvršilo takvu uplatu može tražiti da mu se isti iznos vrati u istoj valuti ili u njenoj protuvrijednosti na dan vraćanja.

Budući da je u ovom slučaju tužilac - isporučilac motornog vozila naplatio od tužene razliku u cijeni, koja je uslijedila nakon što je sam pao u docnju, obaveza plaćanja nije postojala (član 324. ZOO), pa je dužan tuženoj vratiti isti iznos strane valute ili da joj plati protuvrijednost u dinarskom iznosu na dan ispunjenja obaveze u skladu sa tužbenim zahtjevom (član 2. Zakona o parničnom postupku).

(Vs BiH, Rev. 441/90, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 41)

5. Ima pravo da traži vraćanje nedugovanog lice koje je platilo greškom ili u zabludi.

Iz obrazloženja:

Po odredbi čl. 211. ZOO, ko izvrši isplatu znajući da nije dužan platiti, nema i pravo da zahtijeva vraćanje, izuzev ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili je platio da bi izbjegao prinudu.

Prema naprijed navedenoj odredbi, samo onaj koji je u momentu izvršene isplate znao da plaća nešto što nije njegova obaveza ne može tražiti vraćanje, a ne i onaj koji je isplatu izvršio greškom ili u zabludi.

(Vs BiH, Pž. 541/86, od 10. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 80)

6. Ne može se banci naložiti vraćanje dobrovoljno uplaćenog dinarskog iznosa na ime otplate inostranog kredita samo na osnovu pravnosnažnog rješenja Narodne banke da je blokada žiro računa uplatioca bila nezakonita, jer da uplatilac nije obveznik iz ugovora o kreditu.

Iz obrazloženja:

Rješenjem Narodne banke Jugoslavije naloženo je Privrednoj banci Udruženoj banci da odmah povuče nalog za blokadu žiro računa tužioca, a iz obrazloženja tog rješenja povezano sa zapisnikom o inspekcijskoj kontroli, proizlazi da je tako odlučeno stoga što tužilac nije obveznik po ugovoru o inokreditu, pa nisu ispunjeni uslovi iz člana 109. Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj

http://www.advokat-prnjavorac.com

66/85, sa izmjenama i dopunama), za prinudnu naplatu dinarskih sredstava sa njegovog računa radi otplate kredita.

Prvostepeni sud je vezan za ovo rješenje samo u pogledu odluke da je blokada žiro računa tužioca nezakonita, ali ne i da je tužilac bez osnova platio iznos od …….. i to u periodu koji prethodi zahtjevu za blokadu žiro računa. Sud je ovlašten i dužan da u ovoj parnici utvrđuje da li ja tužilac platio navedeni iznos u ispunjenju ugovora zaključenog sa tuženom, ili eventualno dobrovoljno radi ispunjenja tuđe obaveze (član 296. Zakona o obligacionim odnosima), te ako se radi o plaćenom bez osnova, da li tužilac može zahtijevati vraćanje s obzirom na odredbe člana 211. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 503/89, od 16. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 140)

7. Može se smatrati da je dužnik zadržao pravo da traži vraćanje više plaćenog ako je u potvrdi o predaji mjenice povjeriocu naveo da određeni iznos obuhvaćen mjeničnom svotom prelazi iznos duga.

Iz obrazloženja:

Tužilac traži vraćanje više plaćenog iznosa od dugovanog.

Prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev jer tužilac nije isticao da je zadržao pravo da traži vraćanje navedenog iznosa ili da je platio nedugovano da bi izbjegao prinudu.

Međutim, tužilac je dostavio potvrdu o predaji mjenice iz koje bi proizilazilo da je u samoj potvrdi navedeno da je plaćeno više od dugovanog iznosa za …….. Činjenice koje proizilaze iz navedene potvrde neophodno je ocijeniti, jer bi navedeno naznačenje u potvrdi o predaji mjenice moglo, u smislu člana 211. Zakona o obligacionim odnosima, predstavljati izjavu volje tuženog - protivtužioca da zadržava pravo da traži vraćanje više plaćenog (obzirom na način na koji je dug morao biti izmiren naplatom iznosa iz mjenice obezbjeđenja plaćanja, navedeno postupanje tuženog - protiv tužioca je sasvim razumljivo).

(Vs BiH, Pž. 235/90, od 23. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 65)

8. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 735/89, od 26. 7. 1990, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 210. ZOO.

9. Plaćanje razlike u cijeni na ime tzv. "šticunga" uz zadržavanje prava na vraćanje daje pravo kupcu na povrat tako plaćenog iznosa.

Iz obrazloženja:

"Prema utvrđenjima nižestupanjskih sudova proizlazi da je tužitelj temeljem kupoprodajnog ugovora od 23. siječnja 1991.g. od tuženice kupio osobni automobil, da je tužitelj uplatio u cijelosti ugovorenu cijenu vozila, a da je kod isporuke bio pozvan da uplati još utuženi iznos na ime tzv. "šticunga", što je tužitelj i učinio. Tužitelj tužbom u ovom postupku traži povrat tog iznosa, a nižestupanjski sudovi su prihvatili takav zahtjev temeljem odredbe čl. 211. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO. I u ovoj fazi postupka sporno je da li je pravilno primijenjena citirana zakonska odredba, odnosno da li su se ispunile zakonom određene pretpostavke za njezinu primjenu u konkretnom slučaju. Prema odredbi čl. 211. ZOO, tko izvrši isplatu znajući da nije dužan platiti, nema pravo zahtijevati vraćanje, izuzev, ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili je platio da bi izbjegao prinudu. Prema utvrđenjima nižestupanjskih sudova proizlazi da je tužitelj uplatio na ime tzv. "šticunga" utuženi iznos, koji nije trebao platiti, a što je znao, pa je prilikom isporuke vozila protestirao sa ostalim kupcima. Kada mu je rečeno od strane radnika tuženika da mora platiti iznos, ali da zato može kasnije tužiti, koje je pravo tužitelj i zadržao, sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo i kada su prihvatili tužbeni zahtjev jer su se ispunile pretpostavke iz čl. 211. ZOO."

(Vs RH, Rev. 3555/94, od 3. 3. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 25/60)

http://www.advokat-prnjavorac.com

10. Kupac vozila koji je platio razliku u cijeni na dan isporuke, u zabludi da se prodavac držao redosljeda isporuke, ima pravo da zahtjeva vraćanje tog iznosa ako dokaže da je povećanje cijena uslijedilo nakon što mu je prodavac mogao isporučiti vozilo da se držao redosljeda prema datumu uplate cijene.

Iz obrazloženja:

Nižestepenim presudama je utvrđeno da je isporuka vozila ostalim kupcima bila izvršena u okviru roka od šest nedjelja i da se tuženi nije držao redosljeda isporuke prema terminu izvršenih uplata, a da je tuženi poštovao redoslijed, tužiteljice po redovnom toku isporuke ne bi snosile razliku u cijeni, odnosno isporuke bi im po redoslijedu bile isvršene prije nego što je došlo do povećanja cijene vozila.

Polazedi od tako utvrđenog činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi su odbijajući tužbeni zahtjev, a da pri tome nisu utvrdili odlučnu činjenicu da li su tužiteljice uplatile iznos od …….. DM na ime povećanja cijene kupljenog vozila u zabludi da im je isporuka izvršena po redoslijedu, u skladu sa dobrim poslovnim običajima (član 21. Zakona o obligacionim odnosima), pogrešno primijenili odredbu iz člana 211. istog zakona, na kojoj je zasnovan tužbeni zahtjev za vraćanje navedenog iznosa.

Naime, prema citiranoj odredbi iz člana 211. Zakona o obligacionim odnosima tužiteljicama ne bi pripadalo pravo da traže vraćanje razlike u cijeni samo ukoliko bi se utvrdilo da su tužiteljice izvršile uplatu spornog iznosa od ……. DM iako su znale da ga nisu dužne platiti, što bi se u konkretnoj situaciji imalo shvatiti da su platile taj iznos tuženom i pored toga što su znale da se tuženi nije držao redoslijeda isporuke ostalim kupcima. Međutim, ukoliko bi se utvrdilo da su tužiteljice platile razliku u cijeni u zabludi da se tuženi držao redoslijeda pri isporuci ostalim kupcima, prema citiram odredbama iz čl. 210. i 211. istog zakona, pripadalo bi im pravo da traže vraćanje onog što su platile na ime povećanja cijene.

(Vs BiH, Rev. 333/88, od 16. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 39)

11. Utvrđeno je da je do smanjenja tužiteljeve imovine u korist tuženikove imovine došlo (za sada) pogreškom tužitelja kao osiromašene osobe.

Iz obrazloženja citiramo:

"Ta se pogreška ne može smatrati nikakvom ispričivom zabludom, već očitim nemarom i neusklađenosti rada između tužiteljevih službi, a u vezi s rješavanjem reklamacije koje tužitelju kao prijevozniku podnose korisnici njegovih usluga. Svakako da za takvu neorganiziranost i pogreške u radu tužiteljeve službe ne mogu snositi posljedice imaoci prava (korisnici usluga prijevoza), a osim toga takav je propust razlog iz navedenog čl. 211. da se odbije tužbeni zahtjev. To tim više što se prilikom plaćanja službe tužitelja, ako nisu bile sigurne da ne trebaju platiti iznos iz navedene reklamacije, nisu ogradile tako da zadržavaju pravo tražiti vraćanje doznačenog iznosa prema reklamaciji niti je do plaćanja došlo zato da bi tužitelj izbjegao takvu prinudu."

(Vps H, Pž. 2927/86, od 10. 3. 1987. – Psp 36 – 133: Iz obrazloženja – op. a)

12. Kupac koji je na zahtjev prodavatelja isplatio veću cijenu od ugovorene, znajući da nije obvezan platiti, može zahtijevati vraćanje više isplaćenog iznosa pod pretpostavkama predviđenim zakonom.

(Vs H, II Rev. 86/1987, od 22. 10. 1987. – Psp 38 - 74)

13. Ispunjeni su uslovi za donošenje presude zbog izostanka, ako se u tužbi tvrdi da je tužilac greškom isplatio tuženom nedugovani iznos.

Iz obrazloženja:

Tužilac je u tužbi naveo činjenice i podnio isprave (dokaze) iz kojih proizilazi osnovanost tužbenog zahtjeva (član 332. stav 1. tač. 4. i 5. ZPP). Uopštena tvrdnja,

http://www.advokat-prnjavorac.com

izrečena u žalbi, da se "radi o potraživanju koje nije fiksno već se mora u sudskom postupku utvrditi postojanje obogaćenja ili nepostojanje obogaćenja", ne dovodi u sumnju ocjenu prvostepenog suda da su, pored ostalih, ispunjene procesne pretpostavke i iz člana 332. stav 1. tač. 4. i 5. ZPP, za donošenje presude zbog izostanka.

Iz navoda tužbe, koji se moraju smatrati istinitim, odnosno neosporenim od tuženog, ako je uredno pozvani tuženi izostao sa pripremnog ročišta, odnosno prvog ročišta za glavnu raspravu, proizilazi da je tužilac nedugovanu razliku u cijeni isplatio greškom, pa nisu ispunjeni uslovi iz člana 211. Zakona o obligacionim odnosima da tuženi zadrži novčani iznos koji mu tužilac nije dugovao.

(Vs BiH, Pž. 566/90, od 23. 5. 1991. – Bilten Vs BiH 2/91 – 116)

Dvostruka isplata duga

Član 212.

Ko je isti dug platio dva puta, pa makar jednom i po osnovu izvršne isprave, ima pravo tražiti vraćanje po opštim pravilima o sticanju bez osnova.

---

1. Povjerilac može na potraživanje stečenog bez osnova (traži vraćanje plaćenog zbog dvostruke isplate duga) zahtijevati zateznu kamatu samo po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, iako je dva puta platio dug iz ugovora u privredi.

(Vs BiH, Pž. 132/86 od 13. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 40)

2. U slučaju dvostruke isplate duga, ne smatra se stečenim bez osnova iznos koji je naplaćen po osnovu izvršne isprave u sudskom izvršnom postupku.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 212. Zakona o obligacionim odnosima, ko je isti dug platio dva puta, pa makar jednom po osnovu izvršne isprave, ima pravo tražiti vraćanje po opštim pravilima o sticanju bez osnova.

Ukoliko je dva puta plaćen isti dug, jednom dobrovoljno, a drugi put putem prinudnog izvršenja pravosnažne sudske odluke, tužilac bi mogao zahtijevati samo povraćaj prvog iznosa po osnovu neosnovanog obogaćenja tuženog, šlo znači mjeničnog iznosa, a ne utuženog iznosa. Ovo iz razloga što je prvo plaćanje postalo neosnovano, iako je dug u to vrijeme postojao, pošto je kasnije dug plaćen na osnovu izvršne isprave (pravosnažne sudske odluke). Raspravljanjem o zahtjevu zbog neosnovanog obogaćenja na osnovu izvršenja sudske odluke ponovo bi se raspravljala stvar o kojoj je već pravosnažno presuđeno, a to nije dozvoljeno. Pravni osnov za prvo plaćanje, koje je bilo dobrovoljno i osnovano, zbog kasnije prinudne naplate je otpao.

(Vs BiH, Pž. 444/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 73)

3. Dužnik ne može u izvršnom postupku uspješno isticati prigovor da je dio tražbine obuhvaćene izvršnom ispravom, platio povjeriocu prije donošenja izvršne isprave (prije zaključenja sudskog poravnanja).

Nakon naplate u izvršnom postupku dužnik bi mogao u posebnoj parnici zahtijevati vraćanje ranije plaćenog.

(Vs BiH, Pž. 221/84, od 12. 9. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 74)

4. Ne može se smatrati da je dužnik isti dug platio dva puta, kada povjerilac nije isto pravno lice.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Iz nalaza vještaka proizlazi da je prednik tužioca, putem multilateralne kompenzacije 1975. godine, podmirio svoje obaveze prema nizu OOUR-a u sastavu RO »"Energoinvest", a ne i nekih obaveza prema samom RO "Energoinvest". U parnici vođenoj pred Okružnim privrednim sudom u Beogradu 1976. godine, RO "»Energoinvest" je protiv prednika tužioca utužio svoje samostalno potraživanje koje mu je pravosnažnom presudom i dosuđeno.

U ovakvoj situaciji, ne može se govoriti o dvostrukoj isplati istog duga, pa makar jednom i po osnovu izvršne isprave, u smislu člana 212. sada važećeg Zakona o obligacionim odnosima, pa ni o obavezi ranijeg RO "Energoinvest" da plati utuženu tražbinu po tom osnovu.

Nije od značaja ni da ili je tužena vršila knjiženja po osnovu multilateralne kompenzacije u korist OOUR-a čije su tražbine na ovaj način podmirene, jer je prednik tužioca tražbine tih OOUR-a kroz kompenzaciju podmirio, a morao je u parnici pred Okružnim privrednim sudom u Beogradu dokazati da je na taj način prestalo i potraživanje RO "Energoinvest" prema njemu, o kome se u toj parnici vodio spor (to ne može dokazivati u ovoj parnici).

(Vs BiH, Pž. 218/86, od 9. 9. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 25)

Izvršenje neke prirodne obaveze, ili neke moralne ili društvene dužnosti

Član 213.

Ne može se tražiti ono što je dato ili učinjeno na ime izvršenja neke prirodne obaveze ili neke moralne ili društvene dužnosti.

---

1. Supruga ozlijeđenog, koji boravi u bolnici i toplicama za vrijeme rehabilitacije, nema pravo na naknadu za njegu i pomoć koju je pružala ozlijeđenom za to vrijeme, jer takova dodatna njega i pomoć ima značaj moralnog čina.

Iz obrazloženja:

"Kroz vrijeme tužiteljevog zbrinjavanja izvan kuće (bolničko liječenje i boravak u toplicama), sud prvog stupnja je pravilno ocijenio da nije bilo potrebe osiguravati tuđu pomoć i njegu, jer se sve potrebe u standardnom opsegu i kvaliteti osiguravaju u tim ustanovama.

Ukoliko je supruga tužitelja dodatno pružala neku pomoć i njegu, kako je u žalbi tužitelja i navedeno, to je bilo ispunjenje njezine moralne obveze za koju ona u žalbi neosnovano tvrdi da joj tuženik treba platiti, jer prema odredbi iz čl. 213. ZOO ne može se tražiti ono što je dano ili učinjeno u ime izvršenja neke moralne obveze, pa je žalba tužitelja neosnovana. "

(Žs Bjelovar, Gž. 2333/00, od 14. 12. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 57)

Obim vraćanja

Član 214.

Kad se vraća ono što je stečeno bez osnova, moraju se vratiti plodovi i platiti zatezna kamata, i to, ako je sticalac nesavjestan, od dana sticanja, a inače od dana podnošenja zahtjeva.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Kad je ugovor prestao zbog nemogućnosti ispunjenja za koju ne odgovara nijedna strana, ugovorna stranka koja vraća primljeni novac dužna je platiti zatezne kamate i kada je bila savjesna u vrijeme prijema, od dana kada je objektivnom ocjenom konkretnih okolnosti morala znati da je ispunjenje njene obaveze postalo nemoguće.

Iz obrazloženja:

Kada se vraća novac zbog prestanka ugovora po članu 137. ZOO, plaća se zatezna kamata od dana sticanja ako je sticalac nesavjestan, a inače od dana podnošenja zahtjeva (član 214. ZOO). Samo kada je ugovor raskinut zbog neispunjenja koje je, inače, bilo moguće, plaća se zatezna kamata od dana prijema novca (član 132. stav 5. ZOO). Pravilo iz člana 214. ZOO, s obzirom na smisao i cilj tog propisa, treba shvatiti tako da osoba koja je novac stekla bez osnova (posebno kada je osnov sticanja naknadno otpao bez njene krivice, a bila je savjesna u momentu prijema novca), duguje zateznu kamatu od dana kada je postala nesavjesna (kada je objektivnom ocjenom svih konkretnih oklnosti znala, odnosno morala znati da je ispunjenje njene obaveze postalo nemoguće, te da je stoga ugovor prestao, pa da novac drži bez osnova), a najkasnije od dana kada je druga ugovorna strana od nje zahtijevala vraćanje.

(Vs FBiH, Pž. 165/99, od 28. 4. 2000. – ZIPS, broj 892; Bilten Vs FBiH 1/00 - 40)

2. Do prestanka ugovora zbog nemogućnosti ispunjenja za koju nisu odgovorne ugovorne strane, dolazi zbog objektivne nemogućnosti, koje u pravilu nema ako su predmet obaveze stvari određene po rodu.

U slučaju prestanka ugovora po ovom osnovu, kupac može zahtijevati samo povrat plaćene cijene, a ne naknadu u visini sadašnje tržišne cijene kupljene stvari.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je zbog opće poznatih okolnosti, agresije, postalo nemoguće ispunjenje ugovora za koju ne odgovaraju nijedna strana i da je tužitelj izvršio na račun tuženoga uplatu cijene predmetnog automobila dana 31. 3. 1992. godine u iznosu od ..... Yu dinara a čija je uporedna sadašnja nabavna vrijednost novog automobila ..... DEM.

Nakon što je utvrdio i da nisu osnovani prigovori tuženog o nedostatku pasivne legitimacije na strani tuženog i zastare potraživanja tužitelja, prvostepeni sud je, polazeći od pogrešnog činjeničnog i pravnog zaključka da je ugovor prestao bez krivice stranaka, odlučio da tužbeni zahtjev kojim se traži isporuka automobila odbije kao neosnovan, a usvoji zahtjev kojim se traži isplata ..... DEM na ime sadašnje nabavne cijne novog automobila, koji iznos sud smatra da tuženi duguje tužitelju kao stečeno bez osnova.

Usvajanjem tužbenog zahtjeva kojim se traži isplata utuženog iznosa na ime sadašnje cijene automobila, prvostepeni sud ne samo da je pogrešno primijenio materijalno pravo nego je i sama odredba čl. 137. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima, pogrešno primijenjena. Navedenom odredbom je propisano da se u slučaju nemogućnosti ispunjenja za koju ne odgovara nijedna strana, može zahtijevati vraćanje po pravilima o vraćanju stečenog bez osnova. A vraćanje stečenog bez osnova u ovom slučaju, regulisano je odredbom čl. 210. st. 4., 214. i 215. Zakona o obligacionim odnosima. Obaveza vraćanja, dakle, nastaje i kad se nešto primi s obzirom na osnovu koja se nije ostvarila ili koja je kasnije otpala, sa zateznom kamatom, i to, ako je stjecalac nesavjestan od dana stjecanja, a inače od dana podnošenja tužbe. Slijedom toga, ukoliko bi zaista pravni osnov bio vraćanje stečenog bez osnova tuženi bi bio obavezan da vrati cijenu predmetnog automobila (konvertovan i denominirani iznos) koji mu je na njegov račun uplatio tužitelj, a ne sadašnju vrijednost predmetnog automobila, pa iz tih razloga izreka presude je proturječna razlozima presude.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Vs FBiH, Pž. 73/99, od 15. 6 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 43)

3. Isporuka manje površine poslovnog prostora od one za koju je uplaćena kupovna cijena ne predstavlja nedostatak prodane stvari kad je ugovorom predviđeno utvrđivanje površine po okončanju obračuna, ali obvezuje prodavatelja na vraćanje iznosa koji odgovara razlici površine.

Iz obrazloženja:

"Tužitelj pogrešnu primjenu materijalnog prava vidi u tome što nižestupanjski sudovi nisu priznali njemu pravo na naknadu štete u smislu čl. 278. ZOO. Tuženik je svim kupcima prodao veću površinu nego ju je stvarno mogao prodati. Nesavjesno je postupao i stekao veliku imovinsku korist. Što se pak tiče isporuke 20 m^2 manje površine poslovnog prostora, valja napomenuti da iz odredbe čl. 6. ugovora od 28. 12. 1990, broj 3724/90, nedvojbeno proizlazi da su se stranke sporazumjele da će tek po okončanom obračunu biti utvrđena površina poslovnog prostora, koja je predmet prodaje, odnosno bit će utvrđena razlika površine od 20 m^2 iz čl. 2. spomenutog ugovora i površine dobivene stvarnom izmjerom po okončanom obračunu. Dakle, tuženik je od tužitelja samo primio veću svotu kupovnine od one koja je bila dogovorena po jedinici prostora. Slijedom toga tuženik je bez osnova stekao svotu novca, koja odgovara razlici površine iz čl. 2. i površine iz čl. 6. spomenutog ugovora. Zbog toga ovdje valja primijeniti odredbu čl. 210. ZOO, pa su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su naredili tuženiku da plati tužitelju bez osnova primljenu svotu sa zateznim kamatama, prema odredbi čl. 214. ZOO".

(Vs RH, Rev. 1045/9S, od 19. 11. 1998. - Izbor odluka 1/1999 - 13)

4. Kad se vraća ono što je stečeno bez osnova moraju se vratiti plodovi i platiti zatezna kamata, ako je sticalac nesavjestan od dana sticanja a inače od dana podnošenja zahtjeva

Iz obrazloženja:

Iz spisa predmeta proizilazi da su stranke bile u poslovnom odnosu gdje se tužilac obavezao da svojim radnicima plati do visine 400 bodova po dinarskoj protivvrijednosti na dan isplate aranžmana za boravak na moru i u banjama a tako što će 50% iznosa platiti kompenzacijom a 50% virmanskim nalozima i to do 10.9.1998. godine a isti ugovor je proširen i za boravak radnika "P"u R. za 8 .mart. Mimo ovog ugovora radnici su mogli za svoje članove porodice plaćati preko svojih primanja do 10.12.1998. godine pa je "P" uzela obavezu da plaća aranžman i za članove porodica svojih radnika. Pojedinačno su radnici zaključivali ugovore sa "S" i tako prihvatili uslove ugovora, putovanja. Za putovanje u R. tužilac je izvršio prijavljivanje radnika posebno samo za ovaj aranžman. U odnosu na T.T. koja nije radnik tužioca a što je tuženi trebalo da utvrdi prilikom viziranja pasoša kao i D.B. koja nije blagovremeno otkazala putovanje, stvarna obaveza koju je tuženi imao prema "P" za iznose koji se odnose za radnike tužioca a i na osnovu ugovora iznosi ……. dinara a preko ovog iznosa odnosno do iznosa od …….. dinar tuženi je u obavezi da ovaj plati tužiocu shodno odredbi čl. 214. Zakona o obligacionim odnosima.

Navodi žalbe da je prvostepeni sud pogrešio kada je zahtjev tužioca usvojio a protivtužbeni zahtjev odbio nisu osnovani. Ovo sa razloga što je odredbom čl. 214. Zakona o obligacionim odnosima predviđeno kad se vraća ono što je stečeno bez osnova moraju se vratiti plodovi i platiti zatezna kamata, ako je sticalac nesavjestan od dana sticanja a inače od dana podnošenja zahtjeva. Kako je tuženi bez pravnog osnova uzeo iznos od ……. din. a što se utvrđuje na osnovu izvedenih dokaza i nalaza vještaka a isti je akceptni nalog primio pod tužioca radi naplate glavnog duga i kamate jer, dio duga je postojao pa tuženi nije nesavjestan sticalac, a tužilac ima pravo na zateznu kamatu po Zakonu o visini stope zatezne kamate.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U odnosu na protivtužbeni zahtjev tuženog navodi žalbe nisu osnovani da je prvostepeni sud pogriješio kada je protivtužbeni zahtjev odbio, jer potraživanja tužioca za obaveze plaćanja putovanja u R. su osnovana. Na osnovu nalaza vještaka zaključuje se da je tuženi - protivtužilac u fakturu unio i iznos obaveze članova porodice radnika a što nije u skladu sa zaključenim međusobnim ugovorom, a obaveza za isporučenu robu je …….. dinara koja je isplaćena tužiocu od strane tuženog pa se ne može izvršiti ponovno prebijanja potraživanja.

Stoga je ovaj sud iz ovih razloga žalbu tuženog odbio, prvostepenu presudu potvrdio, cijenio i ostale navode žalbe, našao da isti ne utiču na donošenje drugačije odluke od strane ovog suda, a u postupku nije bilo bitnih povreda parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. Zakona o parničnom postupku na koje žalilac žalbom ukazuje, činjenično stanje je potpuno utvrđeno a na potpuno utvrđeno činjenično stanje pravilno je primijenjeno materijalno pravo.

(Presuda Višeg trgovinskog suda u Beogradu, Pž. broj 3184/01 od 12.3.2002. godine)

5. Prreduzeće je dužno da vrati iznos naplaćen neovlaštenim korištenjem bjanko akceptnog naloga od preduzeća koje nije njegov dužnik, pa i kada je ovako naplaćeni iznos upotrebilo za otplatu dugova tog preduzeća.

(Vs BiH, Pž. 308/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 72)

6. Zatezne kamate na potraživanje stranke iz ugovora u privredi za vraćanje više plaćenog (nedugovanog), obračunavaju se po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je o zahtjevu tužioca za plaćanje kamata na iznos glavnog duga odlučio na osnovu člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, utvrđujući da se radi o potraživanju iz ugovora u privredi.

Iz podataka u spisu se vidi da je tužilac postavio zahtjev za vraćanje iznosa koji je platio tuženom preko dugovanog iznosa. Stoga je zahtjev za plaćanja kamata trebalo raspraviti u skladu sa pravilima o vraćanju stečenog bez osnova u smislu člana 214. Zakona o obligacionim odnosima. Zbog pogrešne primjene materijalnog prava, prvostepeni sud nije utvrđivao da li je tuženi bio nesavjestan od dana sticanja bez osnova ili od podnošenja zahtjeva za vraćanje stečenog. Stoga će prvostepeni sud u ponovnom postupku na osnovu odredbe člana 214. Zakona o obligacionim odnasima, utvrditi za koji period tuženi duguje tužiocu zatezne kamate na iznos glavnog duga. Pri odlučivanju o visini stope zatezne kamate prvostepeni sud će imati u vidu da tužiočevo potraživanje ne potiče iz ugovora u privredi, jer su među strankama prava i obaveze iz ugovora u privredi prestali ispunjenjem prema članu 295. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Osnov tužbenog zahtjeva je neosnovano obogaćenje u smislu člana 210. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 222/88, od 30. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 90)

7. Osoba koja je uložila svoj novac u izgradnju kuće druge osobe ima pravo na vraćanje nominalno utrošenog iznosa, jer zakon (čl. 394. ZOO) za ovaj slučaj ne određuje nešto drugo.

Iz obrazloženja navodimo:

”Zatezne kamate, s obzirom na to da je nesporno da osoba koja je stekla tu svotu nije bila nesavjesna, teku od dana podnošenja zahtjeva za vraćanje tako primljenog iznosa (čl. 214. ZOO).”

(Vs H, Rev. 1786/88, od 22. 2. 1989. – Informator 4299)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Ugovarač može tražiti da mu druga strana vrati samo ovaj novčani iznos koji joj je platio ns osnovu ništavog ugovora.

Iz obrazloženja:

Tuženi je obavezan da vrati tužiocu ……. koliko mu je tužilac platio na osnovu pravnog posla koji ne proizvodi pravna dejstva zbog nedostatka propisane forme (član 70. stav 1. i 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Neosnovan je zahtjev tužioca da se tuženi obaveže da mu vrati revalorizovani iznos, jer kada je predmet obaveze određena svota novca dužnik duguje onaj broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi kad zakon ne naređuje što drugo (načelo monetarnog nominalizma iz člana 394. Zakona o obligacionim odnosima).

Povjerilac bi u ovom slučaju imao pravo da traži zatezne kamate na iznos plaćen po osnovu ništavog pravnog posla (član 214. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 503/90, od 24. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 36)

9. Republika duguje od dana podnošenja zahtjeva, zatezne kamate na novčana sredstva vraćena licu koje ih je uplatilo u korist Republike na osnovu nezakonitog rješenja inspekcije gradske skupštine.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 214. Zakona o obligacionim odnosima, savjestan sticalac duguje zatezne kamate od dana podnošenja zahtjeva.

Tužena SRBiH nije bila nesavjestan sticalac (nezakonito rješenje o oduzimanju razlike u cijeni donio je inspekcijski organ Grada Sarajeva), pa zatezne kamate mogu početi teći tek od dana podnošenja tužbe protiv tužene.

(Vs BiH, Pž. 735/89, od 26. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 42)

10. Kad se vraća ono što je stečeno bez osnove, moraju se vratiti plodovi i platiti zatezne kamate, i to ako je stjecatelj nesavjestan od dana stjecanja, a inače od dana podnošenja zahtjeva.

(Vs H, Rev. 1581/82, od 20. 10. 1982. – Psp 22 – 62)

11. O toku obaveze plaćanja zateznih kamata na regresno potraživanje osiguravača od odgovornosti kod obaveznog osiguranja u saobraćaju, od svog osiguranika, sudi se po pravilima iz člana 214. Zakona o obligacionim odnosima

(Vs BiH, Pž. 172/89, od 13.12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 80: **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi uz član 218. ZOO)

12. Ako nije nastao ugovor u privredi zbog nedostatka sporazuma o bitnim sastojcima ugovora, dužnik plaća zatezne kamate na iznos koji vraća po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO, a od dana kada je primio zahtjev za vraćanje, ako je bio savjestan.

Povjerilac nema pravo da traži zatezne procesne kamate na iznos zatezne kamate sve dok ne prestane glavno potraživanje.

Iz obrazloženja:

Kako među strankama ne postoji valjan ugovor, jer nije postignut sporazum o nekim bitnim sastojcima ugovora, tuženi je dužan da vrati ono što je primio, jer bi se u protivnom neosnovano obogatila na račun tužioca (član 210. stav 4. ZOO). Osim toga, dužan je da plati i zatezne kamate na primljena sredstva, ali po stopi propisanoj odredbom člana 277. stav 1. ZOO, a ne po stopi iz ugovora u privredi, jer obaveza nije proizašla iz takvog ugovora, pošto ovaj nije ni nastao. Obaveza plaćanja ovih kamata u konkretnom slučaju nastaje od podnošenja zahtjeva za vraćanje, jer je tuženi

http://www.advokat-prnjavorac.com

bio savjestan do tog momenta, s obzirom da je sredstva primio u očekivanju da će ugovor nastati naknadnim zaključenjem samoupravnog sporazuma (član 214. ZOO).

Kako glavni dug u iznosu od ……., nije plaćen, tužiocu ne pripada pravo da obračunava kamate na taj dug do podnošenja tužbe i da traži procesnu kamatu na obračunatu kamatu od podnošnja tužbe, već je mogao tražiti samo zateznu kamatu na glavni dug od ……., od dana kod je zahtijevao povrat glavnog duga.

(Vs BiH, Pž. 499/86, od 10. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 90)

13. Naplatom mjenice primljene kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja nakon što mu je kupac virmanskom doznakom platio cijenu isporučene robe, prodavac je postao nesavjestan sticalac, pa duguje zateznu kamatu na iznos stečenog bez osnova od dana naplate mjenice, ali po stopi iz člana 277. stav 1, a ne iz stava 2. Zakona o obligacionim odnosima (prije novele iz 1989).

Iz obrazloženja:

Tužilac je dana 8. 3. 1987. godine platio cijenu isporučenog uglja. Isporukom uglja i plaćanjem cijene prestale su obaveze parničnih stranaka iz ugovora o prodaji - ispunjenjem, u smislu člana 295. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Naplatom mjenice dana 23. 5. 1987. godine, date radi obezbjeđenja povodom izvršene isporuke robe čiju je cijenu tužilac već platio virmanskom doznakom od 8. 3. 1987. godine, tuženi je postao nesavjestan sticalac od isplate mjenice, pa je u smislu člana 214. Zakona o obligacionim odnosima dužan platiti zatezne kamate od dana sticanja.

Isplata ove mjenice nema karakter ispunjenja obaveze iz ugovora, jer je obaveza iz ugovora prestala. Stoga je prvostepeni sud pravilno primijenio odredbe člana 214. Zakona o obligacionim odnosima kada je tužiocu dosudio kamate na iznos glavnog duga od 23.5.1987. godine do isplate, ali je pogrešno primijenio odredbe člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, jer ova obaveza nije proizlazila iz ugovora u privredi, nego iz sticanja bez osnova kao izvora obligaciono pravnih odnosa. Zbog toga tuženi na iznos glavnog duga duguje kamate u smislu člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 186/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 63)

14. Na iznos neosnovano više zaračunane cijene stana prodavatelj je kupcu obvezan platiti kamate koje teku od dana kada je kupac uplatio taj iznos.

(Vs H, Rev. 1486/86, od 28. 10. 1986. – Psp 34 – 74)

15. Kada kupac zabunom po drugi put plati cijenu iz ugovora u privredi, može zahtijevati zateznu kamatu na vraćeni iznos od dana određenog u članu 214. Zakona o obligacionim odnosima, a po stopi iz člana 277. stav 1 . toga zakona.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac u zabludi platio iznos od ……. na ime cijene robe koju je već bio unaprijed platio, a koji mu je kasnije vraćen, pa smatra da opravdano zahtijeva od tuženog zatezne kamate obračunate po stopi iz Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate na taj iznos za period od dana plaćanja do vraćanja. Radi se međutim, o potraživanju stečenog bez osnova, pa u smislu člana 214. Zakona o obligacionim odnosima, tužiočevo pravo na zateznu kamatu zavisi od utvrđivanja da li je sticalac bez osnova bio nesavjestan, u kom slučaju je dužan platiti zateznu kamatu od dana sticanja, a ako pak nije bio nesavjestan od dana podnošenja zahtjeva za vraćanje. Kamata se u svakom slučaju ima obračunati po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, a ne po odredbi čl. 277. stav 2. ZOO, jer se ne radi o tražbini koja je proizašla iz ugovora u privredi (tužilac je platio nedugovano, dakle tražbinu za koju pravni osnov sticanja nije postojao).

(Vs BiH, Pž. 129/87, od 21. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 55)

http://www.advokat-prnjavorac.com

16. 1. Ako je ugovor raskinut pod nekim od uslova predviđenim u članovima 125. - 129. Zakona o obligacionim odnosima, strana koja po osnovu restitucije vraća novac dužna je platiti zateznu kamatu od dana kod je isplatu primila bez obzira da li je odgovorna za neispunjenje ugovora.

Ako je ugovor raskinut pod drugim uslovima, kao i kad je ugovor poništen, zatezna kamata plaća se po odredbi člana 214. Zakona o obligacionim odnosima.

2. Zatezna kamata i u slučaju raskida i u slučaju poništenja ugovora u privredi plaća se po stopi koju na osnovu odredbe člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima propisuje Savezno izvršno vijeće.

(Stav XXXV zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, Beograd, 4. i 5. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 154)

17. Vođenje sudskog postupka samo po sebi ne utječe na savjesnost stjecatelja prilikom primitka isplate kao što ni pravomoćna presuda sama po sebi ne čini stjecatelja savjesnim, već je potrebno ocijeniti sve okolnosti svakoga konkretnog slučaja.

Iz obrazloženja:

"Između stranaka nije sporno da tužitelj potražuje od tužene povrat novčanog iznosa s kamatama, naplaćenog u izvršnom postupku. Nije sporno da je tužena od tužitelja prijenosom njegovih novčanih sredstava od SDK-a primila iznos od sadašnjih ……. po pravomoćnoj presudi, ali da je u revizijskom postupku izgubila spor. Sudovi nižega stupnja pravilno su zaključili da je tužena dužna vratiti tužitelju primljeni iznos od …….., jer je otpala pravna osnova po kojoj je ona ovu svotu primila u smislu odredbe čl. 210. st. 4. Zakona o obveznim odnosima, te zakonske zatezne kamate od dana podnošenja tužbe (13.VIII.1990.g.) primjenom odredbe čl. 277. st. 1. Zakona o obveznim odnosima. Međutim, sudovi nižega stupnja, osim navedenog iznosa, dosudili su tužitelju iznos od ……. na ime zakonske zatezne kamate primjenom odredbe čl. 214. Zakona o obveznim odnosima, na način da su ove kamate utvrdili kroz period od 15.IX.1988.g. do 13.VI.1991.g., te dosudili kao glavnicu. Time su sudovi nižega stupnja pogrešno primijenili odredbu čl. 214. Zakona o obveznim odnosima, jer nisu ocijenili da li je tužena u času prijama iznosa po pravomoćnoj presudi suda prvoga stupnja bila savjestan stjecatelj, odnosno da li se radi o pogrešnoj primjeni odredbe čl. 279. st. 2. Zakona o obveznim odnosima ako je dosuđena kamata na kamatu. Naime, nesavjestan stjecatelj ima pravo na zakonske zatezne kamate od dana utuženja, dok savjestan stjecatelj ima pravo na zatezne kamate od dana stjecanja, pa su sudovi nižega stupnja trebali utvrditi, odnosno sud prvoga stupnja, da li je tužena bila savjestan stjecatelj prilikom prijama isplaćene svote novca, pa i u slučaju kada je ona isplaćena u izvršnom postupku. Naime, vođenje sudskog postupka samo po sebi ne utječe na pitanje savjesnosti stjecatelja, kao što ni pravomoćna presuda sama po sebi ne čini osobu savjesnom, već u svakom konkretnom slučaju treba utvrditi i ocijeniti okolnosti iz kojih bi se vidjelo da li se radi o savjesnom stjecatelju. Visina stope zatezne kamate utvrđuje se primjenom odredbe čl. 277. st. 1. Zakona o obveznim odnosima vodeći računa o njegovim izmjenama, o čemu ovisi kroz koji period se te kamate dosuđuju."

(Vs RH, Rev. 2732/92, od 2. 2. 1994. – Izbor odluka 2/1995 – 35/74)

Naknada troškova

Član 215.

Sticalac ima pravo na naknadu nužnih i korisnih troškova, ali ako je bio nesavjestan, naknada za korisne troškove mu pripada samo do iznosa koji predstavlja uvećanje vrijednosti u trenutku vraćanja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Naknada nužnih troškova i troškova koji su bili osobno korisni za vlasnika stvari, naknađuje se nesavjesnom posjedniku po cijenama u vrijeme predaje stvari vlasniku.

Iz obrazloženja:

Prvostupanjski sud je utvrdio da je tužilja kao nesavjesni posjednik, radi održavanja montažnog prizemnog objekta vlasništvo tužene, odnosno povećanja njegove vrijednosti, putem više izvođača poduzela i izvela građevinske radove u određenoj vrijednosti, da su svi izvedeni radovi bili nužni i osobno korisni za tuženu i da bi ih i tužena imala da je u to vrijeme bila u posjedu predmetnog objekta.

Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja i njegove ocjene, prvostupanjski sud je pravilno postupio kada je postupio kao u izreci.

Vještak koji je dao nalaz i mišljenje odgovarajuće je struke i on je našao da su svi izvedeni radovi bili nužni i korisni. Visinu vrijednosti nužnih i korisnih troškova utvrdio je po kriterijima predviđenim zakonom, pa je bez osnova prigovor tužene da je visinu ovih troškova trebao utvrditi vještak finansijske struke. Visina nužnih i korisnih troškova koje je tužilja imala, na osnovu dokumentacije u spisu čija se vrijednost žalbom ne dovodi u pitanje, premašuje dosuđeni iznos. Da su svi izvedeni radovi bili nužni i korisni osobno za tuženu dokaz je i to da tužena bez dodatnih ulaganja predmetni objekt koristi u cijelosti kao kancelarijski prostor.

Po jedinstvenom stajalištu sudske prakse izraženom u Zaključku broj 1/90 sa Savjetovanja građanskih odjeljenja ranijih vrhovnih sudova održanom 24. i 25. 10. 1990. godine u Subotici, naknada nužnih i korisnih troškova savjesnom i nesavjesnom posjedniku utvrđuje se po cijenama u vrijeme predaje stvari vlasniku.

(Vs FBiH, Pž. 26/98m od 24. 3. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 – 17. **Napomena:** vidi cljedeću sentencu)

2. Naknada nužnih i korisnih troškova savjesnom i nesavjesnom posjedniku i sticaocu bez osnova (član 38. st 3. i 4. i član 39. st. 4. i 5. ZOSPO, te član 215. Z00) utvrđuje se po cijenama u vreme predaje stvari vlasniku, a prema tim cijenama se utvrđuje i vrijednost koristi koju je ovaj povjerilac imao od stvari.

(Zaključak savjetovanja građanskih i građansko-privrednih odjeljenja bivših vrhovnih sudova, Subotica, 24. i 25. 10. – Bilten Vs BiH 4/90 – 138)

3. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 73/99, od 15. 6 1999., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 214. ZOO.

Kad se može zadržati primljeno

Član 216.

Ne može se tražiti vraćanje neosnovano plaćenih iznosa na ime naknade štete zbog povrede tijela, narušenja zdravlja ili smrti, ukoliko je isplata izvršena savjesnom pribaviocu.

---

1. Zatezne kamate nisu dio naknade štete plaćene zbog ozljede tijela, narušenja zdravlja ili smrti, pa se na iznos plaćen s naslova zateznih kamata ne primjenjuju odredbe članka 216. Zakona o obveznim odnosima.

Iz obrazloženja:

"Odlučujući o protutužbenom zahtjevu kojim tuženik - protutužitelj zahtijeva povrat tužiteljima - protutuženicima neosnovano više isplaćenog iznosa od ……., nižestupanjski sudovi su, uzevši da se radi o zahtjevu za vraćanje neosnovano plaćenog iznosa na ime naknade štete zbog smrti, utvrdili da su tužitelji savjesni pribavite-

http://www.advokat-prnjavorac.com

lji, te su slijedom toga, pozivom na odredbu iz čl. 216. Zakona o obveznim odnosima – dalje ZOO protutužbeni zahtjev ocijenili neosnovanim. Po ocjeni ovoga suda, za ocjenu pitanja osnovanosti predmetnoga protutužbenog zahtjeva nije od značenja pitanje savjesnosti, odnosno nesavjesnosti tužitelja kao pribavitelja jer se tim zahtjevom ne traži vraćanje neosnovano plaćenog iznosa na ime naknade štete zbog ozljede tijela, narušenja zdravlja ili smrti, pa ne dolazi niti do primjene čl. 216. ZOO. Naime, utuženi iznos predstavlja više plaćeni iznos zakonskih zateznih kamata na tužiteljima dosuđene iznose naknade materijalne i nematerijalne štete koju su pretrpjeli smrću svoga oca, odnosno supruga, isplaćen zbog pogrešnog obračuna kamata koji je izvršio zaposlenik tuženika, pa taj iznos nema značenje iznosa naknade štete. U smislu odredbe iz čl. 277. ZOO, zatezne kamate predstavljaju sankciju prema dužniku koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze. Kod ispunjenja izvanugovorne obveze naknade štete davanjem naknade u novcu kao obliku popravljanja štete, zatezne kamate se plaćaju na tu novčanu naknadu, pa stoga ne mogu predstavljati njezin dio, a time ne mogu niti, u primjeni odredbe iz čl. 216. ZOO, dijeliti pravnu sudbinu neosnovano plaćenih iznosa na ime naknade štete. Sukladno odredbi iz čl. 214. ZOO, kad se vraća ono što je stečeno bez osnove, moraju se vratiti plodovi i platiti zatezne kamate, i to, ako je stjecatelj nesavjestan, od dana stjecanja, a inače od dana podnošenja zahtjeva. Tuženik traži plaćanje zateznih kamata od 8.VIII.1990.g. kao dana podnošenja protutužbe, pa mu od tog dana pripada pravo na zatezne kamate neovisno o savjesnosti, odnosno nesavjesnosti tužitelja."

(Vs RH, Rev. 2860/94, od 12. 2. 1998. – Izbor odluka 1/1998 – 42/79)

2. Osiguratelj ne može zahtijevati vraćanje iznosa isplaćenih na ime naknade štete zbog ozljede tijela, narušenja zdravlja ili smrti kad je isplata izvršena prema pravomoćnoj presudi, jer valja smatrati daje isplata izvršena savjesnom primatelju, pri čemu nije odlučno što je u revizijskom postupku oštećenik odbijen tim dijelom tužbenog zahtjeva.

(Vs H, Rev. 1491/87, od 24. 12. 1987. – Psp 40 – 77)

Upotreba stvari u tuđu korist

Član 217.

Ako je neko svoju ili tuđu stvar upotrijebio na korist trećeg, a nema uslova za primjenu pravila o poslovodstvu bez naloga, treći je dužan vratiti stvar, odnosno, ako to nije mogućno, naknaditi njenu vrijednost.

---

1. Lice kome je osnovni (opštinski) sud vratio veći broj istorodnih stvari (farmerki) nego što mu je bio oduzeo u krivičnom postupku, koji je kasnije obustavljen, dužno je da te stvari vrati opštini, ili ako to nije moguće, da joj plati njihovu protuvrijednost, da bi opština mogla vratiti ili platiti njihovu protivrijednost drugom licu kome su bile oduzete takođe u krivičnom postupku koji je kasnije obustavljen.

Iz obrazloženja:

U toku krivičnog postupka od tužitelja je oduzeto sedam farmerki, koje su bile njegovo vlasništvo, a od J.O. dvadeset farmerki. Nakon obustavljanja krivičnog postupka, 4. februara 1985. godine tužitelju je umjesto sedam farmerki pogrešno vraćeno još deset koje su u krivičnom postupku bile oduzete J. O.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su odbili protivtužbeni zahtjev sa obrazloženjem da tužena nije vlasnik predmetnih farmerki, pa da stoga nije ni aktivno legitimisana na podnošenje vlasničke tužbe nego da bi takav zahtjev prema tužitelju mogao istaći samo J. O.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Opravdano se u reviziji navodi da su nižestepene presude zasnovane na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Prema odredbi člana 215. Zakona o krvičnom postupku, predmeti privremeno oduzeti u krivičnom postupku, imaju se vratiti vlasniku odnosno držaocu, ako postupak bude obustavljen. U skladu sa navedenom zakonskom odredbom postoji obaveza tužene opštine da J. O. vrati farmerke, koje su od njega oduzete.

S obzirom na izloženo pogrešno nižestepeni sudovi nalaze da tužena zahtijeva vraćanje farmerki odnosno isplatu njihove protuvrijednosti kao vlasnik (ne radi se o revindikacionoj tužbi) nego o tužbi za vraćanje stvari pogrešno predatih trećem licu da bi ih u skladu sa obavezom iz naprijed navedene zakonske odredbe mogla vratiti vlasniku od koga su oduzete u krivičnom postupku.

U ovom slučaju nastao je pravni odnos koji je sličan pravnom odnosu upotrebe tuđe stvari u korist trećeg, pa je treći dužan vratiti stvar, odnosno ako to nije moguće, naknaditi njenu vrijednost (član 217. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 418/88, od 20. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 55)

Izdatak za drugog

Član 218.

Ko za drugog učini kakav izdatak ili nešto drugo što je ovaj po zakonu bio dužan učiniti, ima pravo zahtijevati naknadu od njega.

---

1. Lice koje plati kupcima automobila kamate određene zakonom na unaprijed uplaćene iznose cijene, može zahtijevati naknadu plaćenog od prodavca automobila.

Iz obrazloženja citiramo:

"Prema odredbi člana 218. Zakona o obligacionim odnosima, ko za drugog učini kakav izdatak ili nešto drugo što je ovaj po zakonu bio dužan učiniti, ima pravo zahtijevati od njega naknadu, pa tužitelj s pravom od tuženog zahtijeva naknadu kamate koju je umjesto njega platio.

Nije od uticaja navod tuženog da je on bio u poslovnom odnosu sa OOUR "Montaža" povodom isporuke i prodaje automobila, te da bi samo ovom bio dužan naknaditi plaćeni iznos, a ne tužiocu.

Tužilac je ispunio zakonom određenu obavezu tuženog, pa je u smislu člana 218. Zakona o obligacionim odnosima, aktivno legitimisan da zahtijeva naknadu od tuženog, a tuženi je po ovom osnovu pasivno legitimisan.

(Vs BiH, Pž. 553/87, od 14. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 70)

2. Komunalno poduzeće dužno je platiti općini trošak popravaka kanalizacije, jer je to poduzeće po zakonu dužno održavati kanalizaciju.

(Vts RH, Pž. 1213/93, od 18. 10. 1994. - Zbirka 3 – 33)

3. Samoupravna interesna zajednica koja upravlja putem, dužna je da željezničkoj transportnoj organizaciji naknadi polovinu troškova održavanja i korišćenja uređaja za zatvaranje saobraćaja, kada se put obezbjeđuje ručnim putem - spuštanjem rampe, bez obzira što željezničari koji rukuju rampom, dežuraju u čuvarskoj kućici pored prelaza.

Iz obrazloženja:

U ovoj parnici tužilac zahtijeva naknadu polovine troškova koje je imao na održavanju odnosno upotrebi (korišćenju) uređaja za zatvaranje saobraćaja na pu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

tnom prelazu, pozivajući se na obavezu tužene stipulisanu u članu 26. stav 2. Zakona o željeznicama ("SIužbeni list SRBiH", broj 41/79).

Prvostepeni sud je utvrdio da put koji prelazi željeznički kolosijek ima karakter ulice u naselju, kojom upravlja tužena, pa je dužna da snosi polovinu troškova održavanja (korišćenja) uređaja za zatvaranje saobraćaja, u smislu naprijed navedenog propisa. Kako ovu zakonom propisanu obavezu tužena nije ispunjavala, dužna je tužiocu, u smislu člana 218. Zakona o obligacionim odnosima, naknaditi učinjene izdatke.

U smislu člana 26. stav 3. naprijed spomenutog Zakona o željeznicama, željeznička transportna organizacija nema pravo na naplatu troškova za zatvaranje i čuvanje putnog prelaza samo ako se zaštita saobraćaja vrši iz službenog mjesta iz kojeg se vrši regulacija saobraćaja na putnom prelazu. Među parničnim strankama je nesporno da se na putnom prelazu zaštita saobraćaja obavlja spuštanjem rampe "brklje" ručnim putem, a ne automatski, djelovanjem uređaja iz neke službene prostorije. Okolnost da se čuvari - radnici koji rukuju rampom nalaze u kućici pored rampe, da bi pazili na signalne uređaje koi upozoravaju na nailazak voza, ne može dovesti do zaključka da se iz te službene prostorije reguliše saobraćaj na putnom prelazu.

Kod ovakvih činjenica prvostepeni sud je osnovano našao da je tužena u obavezi da naknadi tužiocu polovinu troškova zatvaranja i čuvanja putnog prelaza, u smislu člana 26. naprijed spomenutog zakona, koji se sastoje od bruto Iičnih dohodaka radnika na putnom prelazu koji rukuje sredstvima za osiguranje (u smislu člana 27. stav 2. tačka 4. citiranog zakona, ovi izdaci su uvršteni u troškove održavanja putnog prelaza).

(Vs BiH, Pž. 568/88, od 26. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 56)

4. Prodavatelj koji je prilikom prodaje stana izgrađenoga za tržište propustio utvrditi da se stan neće koristiti za stanovanje, i da ga stoga tereti obveza plaćanja poreza na promet, ne može zahtijevati da porez plati kupac kad to među strankama nije ugovoreno.

(Vs H, Rev. 1843/1986, od 4. 12. 1986. – Psp 36 – 60)

5. Okolnost što su sestre ustupile bratu svoje suvlasničke dijelove u jednoj parceli na ime naknade za izdržavanje roditelja i podizanje nadgrobnog spomenika ne daje pravo njegovom bračnom drugu, koji mu je u tome pomagao, da traži suvlasnički dio u odnosnoj nekretnini po osnovu zajedničkog sticanja u bračnoj zajednici, već bi imao pravo da traži novčanu naknadu srazmjerno svome doprinosu po osnovu iz člana 258. PZ i 218. ZOO.

Iz obrazloženja:

Međutim, iz činjenice što su tuženikove sestre PM. i K. izjavile da su svoje dijelove u parceli " Studenac" poklonile tuženom u znak pažnje što se starao o njihovim roditeljima i što im je podigao nadgrobne spomenike, ne slijedi zaključak da je na taj način konstituisana zajednička svojina stranaka na navedenoj parceli ni u odnosu na dijelove koji su pripadali PM. i K. Nije to ni bio pravi poklon nego svojevrstan dvostrano teretni pravni posao koji se sastoji u tome da su ovim putem sestre naknadile tuženom (svome bratu) troškove koje je on imao oko izdržavanja roditelja, odnosno oko podizanja nadgrobnih spomenika, jer je time izvršavao i njihove obaveze, pa ako je tužiteljica saučestvovala sa tuženim u izvršavanju pomenutih tuđih obaveza, ne može se sve ovo upodobiti sa situacijom koju ima u vidu član 264. stav 2. Porodičnog zakona, dakle, ne može se prihvatiti ispravnom odluka nižestepenih sudova da je parcela "Studenac" ni u preostaloj polovici, stečena radom u bračnoj zajednici. Za ovakav zaključak je bez značaja činjenica što je tužiteljica eventualno pomagala tuženom u vezi sa izvršavanjem njegove obaveze izdržavanja roditelja. Ako se tužiteljica angažovala na izvršavanju obaveze tuženog, odnosno ako je s tim u vezi

http://www.advokat-prnjavorac.com

učinjen neki izdatak iz posebne imovine tužiteljice, ili pak iz njihove zajedničke imovine, tužiteljica bi za taj izdatak ili za rad imala pravo tražiti novčanu naknadu od tuženog (član 258. PZ i član 218. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 407/86, od 12. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 1/87 – 57)

6. Lice koje je preduzeću naknadilo štetu za drugoga u očekivanju da će ovaj biti blaže kažnjen u krivičnom postupku, ne može da traži povraćaj plaćenog iznosa.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili odlučne činjenice da je tužilac zaista na ime navedenog dugovanja svoje kćeri, koje je utvrđeno i dosuđeno tuženoj pravosnažno osuđujućom krivičnom presudom iz osnova naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom, platio tuženoj iznos od …….., kao i to da je tužiocu prilikom plaćanja tog iznosa saopšteno od ovlaštenog lica tužene da plaća dug svoje kćeri i da će izmirenje tog duga za nju predstavljati olakšavajuću okolnost u krivičnom postupku.

S obzirom na takvo utvrđenje činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili odredbe materijalnog prava kada su zaključili da nema mjesta zahtjevu tužioca za vraćanje navedenog iznosa koji je on platio tuženoj ni po ustanovi o sticanju bez osnova iz člana 210. st. 2. i 4. Zakona o obligacionim odnosima, na koji se tužilac neopravdano poziva, niti po drugim odredbama tog zakona, bez obzira na činjenicu, koju tužilac ističe u reviziji, da je tuženoj platio ono što joj on nije dugovao ni po zakonu, ni ugovoru.

Prema izričitoj odredbi iz člana 211. Zakona o obligacionim odnosima lice koje izvrši isplatu znajući da nije dužno platiti, nema pravo da zahtijeva vraćanje, izuzev ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili ako je platio da bi izbjegao prinudu. To znači da isplata nedugovanog, kao vid neosnovanog obogaćenja, u principu postoji samo ukoliko je izvršena u zabludi da se ono što se plaća duguje. Pošto tužilac nije ukazivao ni na to da je prilikom plaćanja zadržao pravo vraćanja plaćenog iznosa, niti da je plaćanje izvršio zato da bi izbjegao eventualnu prinudu, očigledno je da takva isplata, sa znanjem da plaća nešto što on sam ne duguje, već da plaća dug svoje kćeri, ne predstavlja slučaj neosnovanog obogaćenja i ne daje pravo na restituciju. Naprotiv ovo predstavlja plaćanje (ispunjenje) za drugog onoga što je ovaj po zakonu bio dužan učiniti, čime je potraživanje tužene u smislu odredbe člana 218. Zakona o obligacionim odnosima prema kćeri tužioca prešlo na tužioca, koji samo od nje može zahtijevati naplatu isplaćenog iznosa, a ne i od tužene kao što su pravilno zaključili nižestepeni sudovi odbijajući tužbeni zahtjev.

(Vs BiH, Rev. 587/86, od 11. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 25)

7. Radnik, koji je dokupio staž umjesto organizacije ispunjavajući njezinu zakonsku obvezu, ima pravo na naknadu plaćenog iznosa.

Iz obrazloženja:

"U valjano provedenom postupku (čl.7. i 8. ZPP) sud je utvrdio: - da je Zbor radnih ljudi tuženika donio odluku dana 15 .XI. 1990.g. da se tužiteljici "dokupi cca jedna godina staža", - da je tužiteljica dala pismenu suglasnost; - da je ova odluka koja je dostavljena i tužiteljici, dostavljena nadležnoj Područnoj službi SIZ MIORH, u kojoj je dodatno navedeno da je "Zbor radnih ljudi donio odluku da se G.A. (tužiteljici u ovoj parnici) dokupi cca jedna godina radnog staža jer da je jedina radnica koja ispunjava uvjete za odlazak u prijevremenu mirovinu"; - da je na temelju ove odluke nadležna Područna služba SIZ MIORH dana 6. XII. 1990.g. svojim Rješenjem odobrila tužiteljici dokup radnog staža u trajanju od 7 mjeseci radi ispunjenja minimalnih uvjeta za priznanje prava na starosnu mirovinu, te - da je tužiteljica izvršila isplatu utuženog iznosa u visini od …….. na ime dokupa staža. Sporno je pitanje u ovoj fazi postupka da li tužiteljici pristoji pravo tražiti od tuženika povrat uplaćenog iznosa fondovima SIZ MIORH Područne službe u Zagrebu, na ime dokupa radnog staža.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Revident, suprotno stajalištu suda da tužiteljica ima pravo tražiti povrat uplaćenih sredstava od tuženika, ponavlja u reviziji da se u konkretnom slučaju nisu ispunili uvjeti za vraćanje uplaćenog iznosa predviđeni odredbom iz čl. 211. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91 i 73/91, u daljnjem tekstu: ZOO). Ovaj revizijski sud prihvaća stajalište sudova uz dodatna obrazloženja. U konkretnom slučaju valjalo je poći ne od odredbi čl. 211. ZOO kako to smatra revident, već od odredbi čl. 218. ZOO. Prema odredbi iz čl. 218. ZOO tko za drugog učini kakav izdatak ili nešto drugo što je ovaj po zakonu bio dužan učiniti, ima pravo zahtijevati naknadu za njega. Dakle sporno je pitanje da li je tuženik po zakonu bio obvezan dokupiti radni staž za svog radnika (tužiteljicu u ovoj parnici), sve temeljem donesene odluke o dokupu radnog staža. Prema odredbi iz čl. 23. Zakona o radnim odnosima ("Narodne novine", broj 19/90), i to st. 2. čl. 23., organizacija odnosno poslodavac može radniku za čijim je radom prestala potreba zbog tehnoloških, organizacijskih i drugih unapređenja, dokupiti najviše 5 godina mirovinskog staža radi ostvarivanja prava na prijevremenu starosnu mirovinu, pod uvjetom da radnik na to dade pismenu suglasnost. Prema tome, upravo navedenom zakonskom odredbom utvrđena je obveza radne organizacije kada odluči da djelatniku dokupi radni staž, plati i doprinose za dokup staža osiguranja pod uvjetom, načinom i u visini utvrđenoj općim aktom nadležne zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja (čl. 23. st. 3. ZRO). Kada je tužiteljica dokupila staž (uplatila doprinose za dokup staža osiguranja), time je izvršila zakonsku obvezu umjesto tuženog, pa joj pristoji pravo tražiti od tuženika, suglasno odredbi iz čl. 218. ZOO, naknadu isplaćenog iznosa na ime dokupa staža u utuženoj visini od ……... Naime, tužiteljica je imala izdatak na kojeg je bio obvezan tuženik, a kako je tuženik propustio taj izdatak koji je po zakonu bio dužan učiniti, to tužiteljici pristoji pravo zahtijevati od tuženika naknadu nastalog izdatka." **Napomena:** Vidi članak 23. stavak 3. Zakona o radnim odnosima ("Narodne novine", broj 19/90), sada drugačije - članak 80. stavak 3.

Zakona o radnim odnosima (pročišćeni tekst - "Narodne novine", broj 25/92).

(Vs RH, Rev. 3221/93, od 25. 11. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 30/58)

8. Nema pravo na naknadu troškova izdržavanja od primaoca izdržavanja, ono lice koje je učinilo te troškove i pored zabrane - protivljenja lica koje je po ugovoru o doživotnom izdržavanju bilo dužno da daje izdržavanje.

(Vs BiH, Rev. 635/86, od 13. 8. 1987. – 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 65.*)*

Napomena: cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 226. ZOO)

9. O toku obaveze plaćanja zateznih kamata na regresno potraživanje osiguravača od odgovornosti kod obaveznog osiguranja u saobraćaju, od svog osiguranika, sudi se po pravilima iz člana 214. Zakona o obligacionim odnosima

(Vs BiH, Pž. 172/89, od 13.12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 80:)

Napomnena: cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 214. ZOO.

10. Novčani iznos koji je uložio tužilac radi popravke stana, što je bila zakonska obaveza tuženoga, ne može se revalorizovati prema cijenama u vrijeme suđenja.

Iz obrazloženja:

Na osnovu utvrđenja da tuženi prilikom iseljenja iz stana, koji je vlasništvo tužitelja, 1979. godine nije ostavio stan u stanju u kome ga je primio (član 40. Zakona o stambenim odnosima), da je vrijednost radova koje je tuženi trebao izvršiti u to vrijeme iznosila ……. dinara, a u vrijeme presuđenja …….., prvostepeni sud je obavezao tuženog da tužiocu plati ……...

http://www.advokat-prnjavorac.com

Tuženi je u žalbi protiv prvostepene presude naveo da je prvostepeni sud pogriješio kada je tužitelju dosudio naknadu u vrijednosti radova po cijenama u vrijeme presuđenja, jer je tužitelj u stan uselio 1979. godine i tada izvršio radove koje je navodno on trebalo da izvrši.

Drugostepeni sud je navedene žalbene prigovore ocijenio neosnovanim sa obrazloženjem da tužitelju pripada pravo na naknadu vrijednosti radova računajući po cijenama u vrijeme presuđenja, iz razloga da tuženi do dana presuđenja tuženog nije "izmirio štetu".

Pogrešan je međutim izraženi stav drugostepenog suda jer ukoliko je tužitelj izvršio radove prije presuđenja neovisno od okolnosti što mu tuženi nije do tada isplatio naknadu za izvršene radove, pripadalo bi mu pravo na naknadu u visini vrijednosti radova u vrijeme kada su izvršeni (čl. 218. i 394. Zakona o obligacionim od nosima), a gubitak u vrijednosti novca naknadio bi mu se revalorizacionom zateznom kamatom iz člana 277. stav1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 503/87, od 17. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 71)

11. Organizacija udruženog rada od koje je na osnovu konačnog i pravosnažnog rješenja donesenog na osnovu člana 253. Zakona o porezima građana, kome organizacija nije prigovorila, izvršena naplata iznosa koji duguje građanin - poreski obveznik, ne može zahtljevati u parnici protiv opštine vraćanje dijela naplaćenog iznosa pozivom na činjenicu da nije dugovala cio naplaćeni iznos poreskom obvezniku.

U ovakvom slučaju organizacija udruženog rada može samo od građanina s kojim je bila u ugovornom odnosu, tražiti naknadu više naplaćenog po pravilima o sticanju bez osnova (čl. 218. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 381/85, od 22. 1. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 7)

12. Kada je turistička organizacija, izvršavajući obavezu iz ugovora, za račun estradne grupe vršila obračun i plaćanje poreza iz prihoda kojeg je ostvarila grupa organizovanjem koncerata i pri tome platila manji iznos od onoga koji je po zakonu trebalo platiti, pa kasnije po nalogu SDK tu razliku platila iz svojih sredstava, time je platila ono što su po zakonu bili dužni platiti članovi grupe, pa je ovlaštena da od njih traži naknadu plaćenog iznosa.

Iz obrazloženja:

Iz sadržine ugovora kojeg su zaključile stranke slijedi da se obaveza tužioca u poslovima vezanim za organizovanje i izvšenje koncerata po gradovima Jugoslavije sastojala samo u tome da se ostvareni prihodi uplate na žiro račun tužioca, da se tužiocu dostave dokumenti o učinjenim materijalnim troškovima, te da tužilac nakon svakog održanog koncerta izvrši obračun i plaćanje tih troškova, kao i iznosa koji ostaje tuženima kao čisti dohodok. Za sve ove poslove tužilac je po ugovoru imao pravo na proviziju od 30% računato od bruto prihoda. Ovako ugovoreni odnosi parničnih stranaka ukazuju da je tužilac po nalogu tuženih obavljao određene finansijske poslove, dokle, radio je u ime i za račun tuženih, pa kada je riječ o plaćanju poreza i doprinosa zajednici, obračun se morao izvršiti na način predviđen u čl. 103. i 104. Zakona o porezima građana SRBiH, bez obzira ko se smatra organizatorom koncerta. Član 5. navedenog zakona, na koji se u presudi pozvao prvostepeni sud, je načelnog karaktera. Iz njega se ne vidi kako se i na koji način dolazi do poreske osnovice za pojedinačne oblike poreza; pa se zbog toga, a sa stanovišta primjene materijalnog prava, ne može prihvatiti opravdanim činjenični zaključak nižestepenih sudova da osnovu za određivanje poreza i doprinosa čine samo oni iznosi koje su tuženi primili od tužioca, jer to ne odgovara sadržini odredaba člana 103. i 104. Zakona o porezima građana SRBIH.

(Vs BiH, Rev. 223/87, od 11. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 67)

http://www.advokat-prnjavorac.com

13. Doprinos za izdržavanje ostavioca nije pravni osnov za sticanje dijela zaostavštine već je pravni osnov za tražbeni zahtjev prema licima koja su po zakonu bila dužna da izdržavaju ostavioca.

(Vs BIH, Gž. 173/83, od 23. 9. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 31)

Upotrebljavanje tuđe stvari u svoju korist

Član 219.

Kad je neko tuđu stvar upotrijebio u svoju korist, imalac može zahtijevati, nezavisno od prava na naknadu štete, ili u odsustvu ove, da mu ovaj naknadi korist koju je imao od upotrebe.

---

1. Kada istekne vrijeme za koje je zaključen ugovor o zakupu poslovne prostorije, a zakupac nastavi da je koristi iako se vlasnik tome protivi, dužan je vlasniku isplatiti naknadu koristi koju je ostvario od upotrebe tuđe stvari.

(Vs FBiH, Rev. 148/99, od 30. 9. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 45)

2. Vlasnik poslovne prostorije koja je u toku ratnog stanja privremeno data na korištenje drugoj osobi, može u parnici zahtijevati naknadu za korištenje za period nakon prestanka ratnog stanja, po propisima o sticanju bez osnova.

Iz obrazloženja:

Pobijena presuda odbija tužbeni zahtjev, nalazeći da tužena nije sa tužiteljem zaključila ugovor o zakupu iz kojeg bi proizašla njena obveza plaćanje utuženog iznosa, već tužiteljeve poslovne prostorije koristi temeljem naredbe Sekretarijata za obranu općine.

Ovakvo stajalište suda prvog stupnja nije utemeljeno na pravilnoj primjeni materijalnog prava.

Tužitelj i ne temelji svoj tužbeni zahtjev na zakupnom osnosu sa tuženom, dakle ne zahtjeva plaćanje zakupnine, već naprotiv potražuje naknadu zbog toga što tužena njegove poslovne prostorije koristi bez ugovora o zakupu. On ne zahtjeva ni plaćanje naknade koja mu po čl. 76. Uredbe o kriterijima i normativima raspoređivanja građana i materijalnih sredstava u oružane snage i druge potrebe obrane („Sl.list RbiH“ br. 19/92 - dalje: Uredba), pripada od dana izvršene mobilizacije sve do ukidanja ratnog stanja, do kada je po čl. 52. Uredbe tužiteljev poslovni prostor od njega mogao biti privremeno izuzet, odnosno kada mu je morao biti vraćen (za utvrđivanje ove naknade ustanovljena je, po čl. 86. Uredbe, nadležnost posebne komisije koju obrazuje Općinski sekretarijat za obranu). Tužbom se zahtjeva plaćanje naknade samo za korištenje u 1996.g., dakle nakon prestanka ratnog stanja kao pravne osnove privremenog izuzimanja, a time prestanka pravne osnove za korištenje od strane tužene.

U takvim okolnostima osnovanost tužbenog zahtjeva nije mogla biti ocjenjena kako sa stajališta primjene Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, kako je to sud prvog stupnja pogrešno učinio, tako ni primjenom odredaba navedene Uredbe, već kroz primjenu čl. 219. Zakona o obveznim odnosima prema kojoj vlasnik stvari može zahtjevati naknadu od onoga ko njegovu stvar upotrebljava u svoju korist. Prema ustaljenoj sudskoj praksi ta naknada za korištenje poslovnih prostorija određuje se u visini zakupnine koja je u vrijeme korištenja bila uobičajena u mjestu gdje se poslovne prostorije nalaze, kako tu naknadu ustvari određuje i čl. 79. Uredbe.

(Vs FBiH, Pž. 295/97, od 20. 1. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/98 - 32)

3. Kada je u skladu sa odredbama Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana stambena zgrada proglašena privremeno napuštenom, a

http://www.advokat-prnjavorac.com

samo dio zgrade dodijeljen na privremeno korištenje trećem licu, takvo lice ima pravni osnov korištenja samo tog dijela zgrade sve dok mu rješenjem nadležnog organa ne bude naloženo da ga preda vlasniku u posjed, a u odnosu na ostali dio zgrade koji koristi bez pravnog osnova, po zahtjevu vlasnika zgrade, dužan je naknaditi koristi koje je imao od upotrebe stambene zgrade.

Iz obrazloženja:

Uredba sa zakonskom snagom o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana za vrijeme ratnog stanja i u slučaju neposredne ratne opasnosti ("Službeni list RBiH", broj 11/93), kasnije Zakon o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana ("Službeni list RBiH", broj 13/94), donesena je sa ciljem da se pod upravu općine stave napuštene nekretnine, zatim da se daju na korištenje pravnim, odnosno fizičkim osobama. Davanjem na korištenje stambenih zgrada i stanova obezbjeđivalo se rješavanje pitanja smještaja prognanika i raseljenih osoba, u skladu sa rješenjem nadležnog općinskog organa uprave. Zakonom je propisan postupak davanja na korištenje kao i prava vlasnika da u propisanom postupku podnese zahtjev za vraćanje u posjed svih ili samo određenih nekretnina, te obaveza korisnika da u propisanom roku vlasniku preda nekretnine (čl. 25. do 29. navedenog zakona). Po mišljenju ovoga suda, privremeni korisnik ima pravni osnov za posjed nekretnina, sve dok mu rješenjem nadležnog organa ne bude naloženo da ih preda vlasniku u posjed, pa nisu osnovani navodi tužitelja da se smatra da privremeni korisnik drži nekretnine bez pravnog osnova (kao tuđu stvar) od časa kad je vlasnik podnio zahtjev nadležnom organa općine za vraćanje u posjed. Takav zaključak se ne bi mogao izvesti ni na osnovu Zakona o prestanku primjene Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana ("Službene novine Federacije", broj 11/98, stupio na snagu 4. 4. 1998. godine), budući da je i ovim zakonom uređen postupak po zahtjevu vlasnika za vraćanje u posjed nekretnina.

Prema činjenicama koje su utvrdili nižestepeni sudovi, tuženom je u stambenom objektu tužitelja dato korištenje 50 m^2 u prizemlju. U skladu sa navedenim zakonom, tuženi, dakle, ima pravni osnov da koristi samo taj prostor, a tužitelj ima pravo da uđe u posjed nekretnina koje tuženom nisu date na korištenje (pod uvjetom da općina nije preostali dio dala na privremeno korištenje nekoj drugoj osobi), a isto tako ima pravo, temeljem člana 219. Zakona o obligacionim odnosima, zahtijevati od tuženog da mu naknadi korist koju je imao od upotrebe stambene zgrade koja prelazi mjeru, odnosno površinu datu na privremeno korištenje.

(Vs FBiH, Rev. 115/98, od 23. 7. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 23)

4. Suvlasnik koji je bez naknade koristio suvlasnički dio nekretnine drugoga suvlasnika neosnovano se obogatio za visinu najamnine koju bi inače trebao plaćati, pa je to korist koju je dužan nadoknaditi, i to u nominalnom iznosu najamnine kako bi dospijevala za naplatu.

Iz obrazloženja:

"Suvlasnik koji je koristio bez naknade suvlasnički dio kuće drugoga suvlasnika neosnovano se obogatio za visinu najamnine koju bi inače trebao platiti, pa je to korist koju je dužan nadoknaditi, i to u nominalnom iznosu najamnine kako je dospijevala za naplatu. Dakle, o pitanju faktične (ne)mogućnosti iznajmljivanja kuće ne ovisi i pravo jednoga suvlasnika da traži od drugoga suvlasnika koji koristi cijelu stvar plaćanje odgovarajuće naknade, kako su to pogrešno ocijenili nižestupanjski sudovi. Zbog pogrešnoga pravnog pristupa nisu utvrdili odlučne činjenice: kada i u kojem je dijelu protutuženi koristio suvlasnički dio kuće tužiteljice i visinu naknade u obliku najamnine za svaki mjesec korištenja u nominalnom iznosu."

(Vs RH, Rev. 1881/91, od 28. 11. 1991. – Izbor odluka 1993 – 89/113)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Jedna od ugovornih strana može zahtijevati naknadu koristi koju je druga strana ostvarila neovlaštenom upotrebom njezinih sredstava (strojeva) nakon raskida ugovora o ortakluku.

(Vs H, Rev. 2126/88, od 11. 4. 1989. – Psp 44 – 96)

6. Projektant koji nije u cijelosti izradio idejno rješenje za enterijer prema ugovoru o autorskom djelu nema pravo na naknadu po ugovoru, ali ako je naručilac ipak koristio nedovršeno djelo duguje projektantu naknadu u visini koristi koju je imao od upotrebe tog djela.

Iz obrazloženja:

Tužilac i tuženi zaključili su ugovor o autorskom djelu kojim se tužilac obavezao da će za tuženog izraditi idejno rješenje sa enterijerom za objekat motela, a da će mu za to tuženi isplatiti naknadu u iznosu od …….... Na osnovu nalaza i mišljenja vještaka je utvrđeno da se dokumentacija koja se nalazi u spisu ne može smatrati idejnim rješenjem. Projekat je manjkav i bez grafičkih i neophodnih tekstualnih priloga, bez tehničkog opisa i drugih elementarnih podataka. Prezentirani projekt je "između idejnog rješenja, idejnog projekta i izvedbenog projekta". Zbog toga se ne može prihvatiti da je tužilac ispunio svoje obaveze iz ugovora o autorskom djelu.

Polazeći od izloženog prvostepni sud je zaključio da tužilac nema pravo na autorsku naknadu propisanu odredbom člana 27. stav 4. Zakona o autorskom pravu ("Službeni list SFRJ", broj 19/78), pa je tužbeni zahtjev odbio.

Međutim, iz razloga prvostepene presude, a niti iz dokumentacije sadržane u predmetnom spisu, ne vidi se da li je i u kojoj mjeri tuženi korisio tužiočev projekt, odnosno, na osnovu čega je izvedena dogradnja i adaptacija objekta motela pa se zbog takvog propusta činjenično stanje ukazuje nepotpuno utvrđenim. Naime, ukoliko je tužiočev projekt, bez obzira na nedostatke na koje se u nalazu i mišljenju vještaka ukazuje, tuženi koristio prlikom dogradnje i adaptacije objekta, tužiocu pripada odgovarajuća naknada.

(Vs BiH, Pž. 57/88, od 27. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 57)

7. Nosilac prava upravljanja korišćenja i raspolaganja poslovnom zgradom ima pravo na naknadu u visini uobičajene zakupnine od lica koje bez pravnog osnova koristi dio zgrade.

Iz obrazloženja:

Tužilac u žalbi ističe da je poslovna zgrada zv. pravosudna palata, u kojoj izvjestan broj prostorija koristi tuženi, osnovno sredstvo tužioca, te da bi tuženi bio dužan da tužiocu plaća zakupninu, ali samo kada između parničnih stranaka bude zaključen ugovor o zakupu u zakonom propisanom pismenom obliku. Odbija stoga da plati dio troškova za održavanje zgrade u 1981. godini i za 1982. godinu, koje, po mišljenju tužioca, treba da snosi tuženi, čija je visina utvrđena završnim računom za 1981. godinu i finansijskim planom za 1982. godinu, koji su prihvatili predstavnici korisnika zgrade, osim tuženog.

Ako je, međutim, tužilac nosilac prava upravljanja korištenja i raspolaganja zgradom, te ako ne postoji valjanopravni osnov po kome bi dio ove zgrade bio dat na privremeno korištenje tuženom (članovi 230., 231. i 234. Zakona o udruženom radu), tužilac ima pravo na naknadu zbog upotrebe stvari čiji je on imalac u korist tuženog, u smislu člana 219. Zakona o obligacionim odnosima. Ova naknada se određuje u visini uobičajene zakupnine.

Iz isprava na kojima se zasniva tužba proizlazi da tužilac od tuženog zahtijeva srazmjeran dio naknade obračunat prema površini zgrade koju tuženi koristi, na ime pokrića troškova, amortizacije i održavanja, kao i osiguranja osnovnih sredstava

http://www.advokat-prnjavorac.com

u zgradi, a opštepoznato je da ovi izdaci ulaze u strukturu zakupnine i prema tome i u naknadu koju ima u vidu član 219. Zakona o obligacionim odnosima.

Tužilac opravdano zahtijeva od tuženog i da plati srazmjeran dio naknade za korištenje građevinskog zemljišta. ova naknada se, u smialu člana 157. stav 3. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SR BIH", broj 13/74), ili obračunava kroz zakupninu, ili posebno naplaćuje od zakupca poslovnih prostorija, pa obvezniku te naknade, čije prostorije tuženi koristi bez pravnog osnova, tuženi mora naknaditi ovaj izdatak u okviru naknade koju duguje po osnovu člana 219. Zakona o obligacionim odnosima.

Imalac stvari - zakupodavac, kroz zakupninu ili posebnu naknadu, može da zahtijeva od zakupca i srazmjeran dio troškova korištenja zajedničkih uređaja u zgradi i vršenja zajedničkih usluga u zgradi (član 21. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, ("Službeni list SR BIH", broj 33/77), a to pravo ima i imalac stvari od lica koje je koristi bez valjanog pravnog osnova. Opravdano, stoga, tužilac zahtijeva od tuženog i pokriće troškova raznih sitnih opravki, te naknade za lične dohotke svojih radnika koji se staraju o vršenju zajedničkih usluga u zgradi (ovi izdaci se, u pravilu, pokrivaju iz zakupnine).

Iz isprava o upisu proizlazi i da tužilac zahtijeva srazmjeran dio naknade od tuženog zato što se koristi električnom i popratnom energijom (iz zajedničke kotlovnice), te raznim drugim komunalnim uslugama (voda, odvoz smeća i slično), a tužilac cijenu ovih usluga pruženih svim korisnicima zgrade prethodno sam snosi.

Pravni osnov za ovakav zahtjev tužioca nalazi se u odredbama članova 220. - 223. Zakona o obligacionim odnosima, pa je tuženi u obavezi da tužiocu naknadi ove troškove, jer se radi o nužnim i korisnim izdacima sa stanovišta tuženog.

(Vs BIH, Pž. 28/83, od 27. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 1/84 - 41)

8. Ocijenjeno je da se bivši bračni drug koristeći suvlasnički dio nekretnine drugog bivšeg bračnog druga neosnovano obogatio i to za razmjeran iznos najamnine koji bi se ostvario iznajmljivanjem tog dijela nekretnine.

Iz obrazloženja:

"Tužiteljica u ovom sporu zahtijeva da se tuženika obveže da joj isplati određenu novčanu svotu iz osnova što tuženik koristi nekretnine koje su i u njenoj suvlasnosti.

U postupku je utvrđeno:

- da su stranke (raniji bračni drugovi) suvlasnici na jednake dijelove izgrađenog građevinskog zemljišta, jedne zidane šupe i ostalih gospodarskih objekata, te da je tužiteljica suvlasnik obiteljske kuće u 9/20 dijela, a tuženik 11/20 dijela i da je tuženik pravomoćnom odlukom suda obvezan predati tužiteljici u suposjed suvlasničke dijelove navedenih nekretnina,

- da se tuženik, koristeći se i suvlasničkim dijelovima tužiteljice u navedenim nekretninama za vrijeme od 27. ožujka 1985.g. do 30. studenog 1995.g. neosnovano obogatio ukupno za iznos od ……., kod čega se pošlo od toga da je realna cijena za iznajmljivanje suvlasničkog dijela nekretnina tužiteljice protuvrijednost od …….. mjesečno, što prema tečaju na dan presuđenja daje mjesečni iznos od ……..

Pravilno su, kraj izloženih utvrđenja, nižestupanjski sudovi primijenili materijalno pravo (čl. 219. Zakona o obveznim odnosima kada su prihvatili tužbeni zahtjev i obvezali tuženika da tužiteljici isplati svotu od …….., sa zakonskom zateznom kamatom od presuđenja (13. prosinca 1995.g.) do isplate."

(Vs RH, Rev. 1419/98, od 9. 5. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 38)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 4.

POSLOVODSTVO BEZ NALOGA

Odsjek 1.

OPŠTE PRAVILO

Član 220.

Vršenju tuđeg posla može se nezvano pristupiti samo ako posao ne trpi odlaganje, te predstoji šteta ili propuštanje očigledne koristi.

Napomena (RS): Odredbom člana 31. ZIDZOO, u članu 220. dodaje se novi stav 1. koji glasi:

"(1) Poslovodstvo bez naloga je vršenje tuđih poslova, pravnih ili materijalnih, bez naloga ili ovlašćenja, ali za račun onoga čiji su poslovi, a radi zaštite njegovih interesa".

Dosadašnji stav 1. postaje stav 2.

---

1. Poslenik iz ugovora o popravci motornog vozila može zahtjevati naknadu i za radove izvršene mimo narudžbe, ako su ispunjeni uslovi iz pravila o poslovodstvu bez naloga

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je bio dužan ispitati da li je tužilac izvršio i radove koji nisu obuhvaćeni ugovorom, a koji nisu trpili odlaganje i bez kojih popravka motornog vozila ne bi bila kompletna i da li bi zbog neizvođenja i tih radova mogla za tuženog nastupiti šteta, odnosno da li su bile ispunjene pretpostavke za nastanak pravnog odnosa iz poslovodstva bez naloga (član 220. do 226. Zakona o obligacionim odnosima) u pogledu radova koji prevazilaze naknadu navedenu u ugovoru.

(Vs BiH, Pž. 369/89, od 8. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 46)

2. Zakupodavac, koji je umjesto zakupoprimca izvršio ugovornu obvezu zakupoprimca i po prestanku ugovora o zakupu izvršio uređenje prostorija i njihovo dovođenje u prvobitno stanje, ima pravo na naknadu troškova kao poslovođa bez naloga.

Iz obrazloženja:

"Dana 7. IX. 1988. godine zaključen je ugovor o zakupu poslovnih prostorija između prednika tuženika i tužitelja. Ugovor je zaključen na određeno vrijeme. Ovaj ugovor o zakupu stranke su sporazumno raskinule dana 10. II. 1991. godine time da je tuženik prema ovom usmenom sporazumu trebao napustiti sporne prostorije do konca veljače 1991. i predati ih slobodne od svojih stvari tužitelju. Prvostupanjski i drugostupanjski sud, nakon utvrđenja da je tužitelj onemogućio potpuno ispražnjenje prostorija i radnicima tuženika pristup u te prostorije te samim tim i njihovo dovođenje u prvobitno stanje, smatraju da je bez osnove potraživanje tužitelja iznosa od …… s naslova troškova uređenja zakupljenih prostorija. Istina je da se u konkretnom slučaju ne može primijeniti pravo zadržanja iz čl. 286. Zakona o obveznim odnosima - u daljnjem tekstu: ZOO, na koji se poziva tužitelj i u reviziji jer, kao što je određeno naveo drugostupanjski sud, tužitelj nije "zadržao nikakvu stvar tuženoga kao dužnika, već je svojim ponašanjem onemogućio tuženika da izvrši uređenje poslovnih prostorija." Međutim, u smislu odredbe iz čl. 40. Zakona o poslovnim zgradama i prostorijama, po prestanku zakupa zakupac je dužan predati zakupodavcu poslovnu prostoriju u stanju u kojem je ovu primio, ako nije drukčije ugovoreno ili

http://www.advokat-prnjavorac.com

ovim zakonom određeno. Suglasno ovoj zakonskoj odredbi tuženik kao zakupac ugovorom se (toč. 7) obvezao da je po prestanku ugovora o zakupu dužan zakupodavcu poslovne prostorije predati u stanju u kojem ih je primio, a uzimajući u obzir ono pogoršanje do kojega je došlo uslijed redovitog korištenja tih prostorija. Stoga se tužitelj, koji je umjesto tuženika izvršio uređenje prostorija i doveo ih u prvobitno stanje u odnosu na tuženika čija je to bila obveza, nalazi u pravnom odnosu poslovodstva bez naloga (čl. 220. ZOO). Iz tog razloga se odnosi između stranaka, u pogledu troškova koje je tužitelj imao na uređenju poslovnih prostorija i dovođenju u stanje u kojem ih je tuženi kao zakupac primio u trenutku zaključenja ugovora o zakupu, a "uzimajući u obzir ono pogoršanje do kojeg je došlo uslijed redovitog korištenja tih prostorija", imaju ocjenjivati suglasno odredbi iz čl. 220. do 227. ZOO."

(Vs RH, Rev. 1798/92, od 2. 12. 1992. – Izbor odluka 1994 – 92/151)

3. Preduzeće je dužno da vrati iznos naplaćen neovlaštenim korištenjem bjanko akceptnog naloga od preduzeća koje nije njegov dužnik, pa i kada je ovako naplaćeni iznos upotrebilo za otplatu dugova tog preduzeća.

Iz obrazloženja citiramo:

“U smislu člana 220. Zakona o obligacionim odnosima, vršenju tuđeg posla može se nezvano pristupiti samo ako posao ne trpi odlaganje, te predstoji šteta ili propuštanje očigledne koristi. Poslovođa bez naloga koji je postupao u svemu kako treba i radio ono što su okolnosti zahtjevale, ima pravo zahtjevati da mu onaj čiji je posao vršio naknadi sve nužne i korisne izdatke, kao i da mu naknadi pretrpljenu štetu, čak i ako očekivani rezultat nije postignut (član 223. navedenog zakona).

(Vs BiH, Pž. 308/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 72. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 223. ZOO)

4. Lice koje izvrši opravku natovarenog teretnog vozila koje se pokvari na putu neradnog dana postupa kao poslovođa bez naloga koji je postupao kako treba i ima pravo na naknadu kao da je postupao po ugovoru o djelu.

(Vs BiH, Pž. 335/89, od 8. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 64. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 223. ZOO)

5. Nema pravo na naknadu troškova izdržavanja od primaoca izdržavanja, ono lice koje je učinilo te troškove i pored zabrane - protivljenja lica koje je po ugovoru o doživotnom izdržavanju bilo dužno da daje izdržavanje.

(Vs BiH, Rev. 635/86, od 13. 8. 1987. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 226. ZOO)

6. Obavljanju tuđeg posla može se nezvano pristupiti samo ako posao ne trpi odgađanje te predstoji šteta ili propuštanje očite koristi.

(Vps H, Pž. 2189/82, od 29. 12. 1982. – Psp 22 – 168)

7. Vidjeti: odluku Vs BIH, Pž. 28/83, od 27. 1. 1984, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 219. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 2.

OBAVEZE I PRAVA POSLOVOĐE BEZ NALOGA

Obaveze poslovođe bez naloga

Član 221.

(1) Poslovođa bez naloga dužan je obavijestiti o svom postupku što je moguće prije onog čiji je posao i nastaviti započeti posao ukoliko mu je to razumno moguće, dok ovaj ne bude mogao preuzeti brigu o njemu.

(2) Po svršenom poslu on je dužan položiti račun i ustupiti onome čiji je posao sve što je pribavio vršeći njegov posao.

(3) Ukoliko nije što drugo zakonom naređeno, poslovođa bez naloga ima obaveze nalogoprimca.

---

1. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 335/89, od 8. 2. 1990, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 226. ZOO

Dužna pažnja i odgovornost

Član 222.

(1) Pri vršenju tuđeg posla poslovođa bez naloga dužan je rukovoditi se stvarnim ili vjerovatnim namjerama i potrebama onoga čiji je posao.

(2) On je dužan postupiti sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina.

(3) Sud može, s obzirom na okolnosti u kojima se neko nezvano prihvatio tuđeg posla, smanjiti njegovu odgovornost ili ga sasvim osloboditi odgovornosti za nepažnju.

(4) Za odgovornost poslovno nesposobnog poslovođe bez naloga važe pravila o njegovoj ugovornoj i vanugovornoj odgovornosti.

Prava poslovođe bez naloga

Član 223.

(1) Poslovođa bez naloga koji je postupio u svemu kako treba i radio ono što su okolnosti zahtijevale, ima pravo zahtijevati da ga onaj čiji je posao vršio oslobodi svih obaveza koje je zbog toga posla uzeo na sebe, da preuzme sve obaveze koje je zaključio u njegovo ime, da mu naknadi sve nužne i korisne izdatke, kao i da mu naknadi pretrpljenu štetu, čak i ako očekivani rezultat nije postignut.

(2) Njemu pripada i primjerna naknada, za trud, ako je otklonio štetu od lica čiji je posao ili ako mu je pribavio korist koja odgovara u svemu njegovim namjerama i potrebama.

---

1. Žalba tuženog osnovana je u dijelu koji se odnosi na odluku o protivtužbenom zahtjevu. Prvostepeni sud nije dao valjane razloge o odlučnim činjenicama zbog kojih je odbio protutužbeni zahtjev tuženog. Nije bilo dovoljno u obrazloženju pobijane presude samo navesti da između stranaka ne postoji nikakav ugovor o održava-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nju opreme, niti usmena saglasnost, pa kako je tuženi nezvano izvršio tuđi posao, da protivtužbeni zahtjev tuženog nije ni osnovan.

Kod ovog pravnog posla i pretpostavlja se da nema ugovora o održavanju, odnosno usmene saglasnosti, već nezvani vršilac po vlastitoj inicijativi preuzima posao koji je nužan ili koristan sa vlasnika stvari, a o naknadi učinjenih izdataka sudi se po pravilima o nezvanom vršenju tuđeg posla. A prema članu 223. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, utvrđeno je da nezvani vršilac ima pravo na naknadu nužnih i korisnih troškova, kao i na naknadu pretrpljene štete, "čak iako očekivani rezultat nije postignut".

(Iz obrazloženja odluke Vs FBiH, Pž. 11/99 – Bilten sp KsS 2/1999 - 25/26)

2. Lice kome su dodijeljene neodgovarajuće prostorije (skladišni prostor) za stanovanje ima pravo da od davaoca na korištenje traži naknadu troškova za nužnu adaptaciju prema minimalnim stambenim standardima.

Iz obrazloženja:

Tuženi je nosilac prava raspolaganja na stanu koji je dodijelio tužiocu na korištenje. Na osnovu tog rješenja tužilac je zaključio ugovor o korištenju stana a zatim se uselio u stan koji je koristio za stanovanje do 21. 12. 1976. godine. Prostorije koje su tužiocu dodijeljene na korištenje bile su nepodobne za stanovanje (magacinski prostor i veš-kuhinja u baraci, bez sanitarija i elektro-instalacija i vlažne).

Imajući u vidu navedene činjenice nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalna pravo kada su tuženog obavezali da tužiocu naknadi izdatke koje je uložio u adaptaciju prostorija tuženog iako ne iz razloga navedenih u nižestepenim presudama (iz osnova predviđenog u članu 211. Zakona o obligacionim odnosima).

Naime, prostorije kojima je tuženi dispanirao dodjeljujući ih na korištenje u svrhu stanovanja morala su u momentu dodjele imati neophodne karakteristike stana makar prema minimalnim standandima urbanog stanovanja (voda, kanalizacija, elektroinstalacije, mogućnost zagrijavanja bilo kojim izvorom toplote - dimnjak, električna energija i dr.), a prema utvrđenom činjeničnom stanju prostorije koje je tužilac koristio nisu imale takve karakteristike, iz čega proizlazi da tužilac nije izvršio već navedena ulaganja radi poboljšanja uslova stanovanja - kao što je tuženi u toku postupka tvrdio, nego da bi osposobio te prostorije za stanovanje prema minimalnim standardima, što je bila obaveza davaoca stana na korištenje.

Kako je, prema tome, tužilac vršeći najnužnije adaptacione radove radio za tuženog upravo ono što su tadašnje okolnosti zahtijevale (što je i koristilo tuženom, jer je nesporno da je nakon iseljenja tužioca dodijelio stan osposobljen za stanovanje na korištenje trećem Iicu), to tužilac ima osnova u odredbi člana 223. Zakona o obligacionim odnosima da zahtijeva od tuženog naknadu za učinjene izdatke, koji su prema izloženom bili nužni i korisni.

(Vs BiH, Rev. 278/87, od 11. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 42)

3. Naknada nužnih i korisnih troškova poslovođe bez naloga utvrđuje se prema cijenama u vrijeme kad su ti izdaci učinjeni.

(Vs H, Rev. 787/89, od 5. 12. 1990. – Psp 53 – 106)

4. Nositelj prava korištenja na stanu u višestambenoj zgradi koji je, postupajući kao poslovođa bez naloga, unaprijed financirao otklanjanje kvara na sistemu centralnog grijanja u zgradi, ima pravo na naknadu od ostalih etažnih vlasnika u visini nužnih i korisnih izdataka u odgovarajućem dijelu u kojem je te troškove za njih podmirio.

(Vs H, Rev. 2247/85, od 5. 3. 1986. – Psp 31 – 60)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Lice koje izvrši opravku natovarenog teretnog vozila koje se pokvari na putu neradnog dana postupa kao poslovođa bez naloga koji je postupao kako treba i ima pravo na naknadu kao da je postupao po ugovoru o djelu.

Iz obrazloženja:

Na natovarenom teretnom vozilu tuženog došlo je do kvara na putu, u subotu koja nije bila radni dan kod tuženog i vozilo je došlepano do tužioca.

Vršeći opravku teretnog vozila tuženog bez zaključenja ugovora tužilac je postupao kao poslovođa bez naloga. U smislu člana 220. Zakona o obligacionim odnosima, obavljanju tuđeg posla može se nezvano pristupiti samo ako posao ne trpi odlaganje, te predstoji šteta ili propuštanje očigledne koristi.

Opravka natovarenog teretnog vozila na kom je došlo do kvara u vrijeme i na mjestu kako je naprijed navedeno, predstavlja posao koji ne trpi odlaganje. Stoga je tužilac preduzimanjem potrebne opravke izvršio radnje koje su odgovarale potrebama tuženog i tako postupao sa pažnjom dobrog privrednika. Kako je o izvršenoj opravci vozila istovremeno bio upoznat vozač opravljenog automobila, smatra se da je tuženi o tom bio blagovremeno obaviješten (član 221. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Pošto je tužilac u konkretnim okolnostima postupao kako je trebalo i izvedenim radovima tuženom pribavio korist, koja odgovara njegovim potrebama, osnovan je zahtjev tužioca, u smislu člana 223. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima, za naknadu nužnih i korisnih izdataka, kao i za primjerenu naknadu za izvršeni rad.

(Vs BiH, Pž. 335/89, od 8. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 64)

6. Preduzeće je dužno da vrati iznos naplaćen neovlaštenim korištenjem bjanko akceptnog naloga od preduzeća koje nije njegov dužnik, pa i kada je ovako naplaćeni iznos upotrebilo za otplatu dugova tog preduzeća.

Iz obrazloženja:

Izvršenjem akceptnog naloga sa računa tužioca u korist računa tuženog, privatnog preduzeća, iako tuženi nije imao potraživanja prema tužiocu, dio imovine tužioca prešao je bez pravnog osnova u imovinu tuženog. Umanjenje imovine tužioca pojavljuje se kao uvećanje imovine tuženog bez pravnog osnova, pa je među parničnim strankama nastao obligaciono-pravni odnos zbog sticanja bez osnova. Kako je tuženi pravno lice, za obligacioni pravni odnos iz sticanja bez osnova irelevantni su odnosi njegovog suvlasnika sa tužiocem, jer je obligaciono-pravni odnos nastao između tužioca i tuženog. Tuženi u ovoj parnici može isticati prigovore koji se odnose na tužbeni zahtjev i druge prigovore iz odnosa sa tužiocem.

Prema navodima odgovora na tužbu koje ponavlja i u žalbi, tuženi je samo preko svog računa ispunio tužiočeve obaveze. Međutim, tuženi nije dobio od tužioca akceptni nalog, niti je sa tužiocem bio u poslovnim odnosima. Postupanje tuženog i obaveze koje iz tog nastaju ne mogu se istovjećivati sa postupanjem ranijeg radnika tužioca, jer se radi o dva lica (fizičkom i pravnom licu). Plaćanjem potraživanja trećih lica, smatrajući da ispunjava tužiočeve obaveze, tuženi je nezvano pristupio vršenju tuđeg posla.

U smislu člana 220. Zakona o obligacionim odnosima, vršenju tuđeg posla može se nezvano pristupiti samo ako posao ne trpi odlaganje, te predstoji šteta ili propuštanje očigledne koristi. Poslovođa bez naloga koji je postupao u svemu kako treba i radio ono što su okolnosti zahtjevale, ima pravo zahtjevati da mu onaj čiji je posao vršio naknadi sve nužne i korisne izdatke, kao i da mu naknadi pretrpljenu štetu, čak i ako očekivani rezultat nije postignut (član 223. navedenog zakona).

Odredbe člana 220. Zakona o obligacionim odnosima imaju u vidu interes lica čiji se posao obavlja, a ne interes trećeg lica. Ovim odredbama je utvrđen pravno-

http://www.advokat-prnjavorac.com

relevantan interes lica čiji je posao i drugi interesi nisu pravno relevantni i ne daju osnova za postupanje trećeg lica. Ispunjenje novčanih obaveza dužnika proizlaših iz ugovora u privredi nije posao koji ne trpi odlaganje. Tuženi ne tvrdi da je zbog neispunjenja tužiočevih obaveza predstojala šteta koja bi prelazila uobičajene posljedice docnje u ispunjenju novčane obaveze iz ugovora u privredi ili propuštanje očigledne koristi. Zato tuženi nije mogao nezvano pristupiti ni ispunjenju obaveze koje tužilac ne osporava, pa nije relevantno da li postoje tužiočeve obaveze prema licima kojima je tuženi doznačio sredstva radi ispunjenja tih obaveza. Radnjom tuženog nije nastala obligacija iz koje bi on stekao pravo, a tužilac obavezu na naknadu nužnih i korisnih izdataka u smislu člana 223. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 308/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 72)

7. Poslovođa bez naloga, ako je u svemu postupao kako valja i radio ono što su okolnosti zahtijevale, ima pravo zahtijevati da mu onaj čiji je posao obavljao naknadi nužne i korisne izdatke.

(Vs H, Rev. 524/83, od 20. 7. 1983. – Psp 24 – 93)

8. Nosilac prava upravljanja korišćenja i raspolaganja poslovnom zgradom ima pravo na naknadu u visini uobičajene zakupnine od lica koje bez pravnog osnova koristi dio zgrade.

Iz obrazloženja citiramo:

“Tužilac opravdano zahtijeva od tuženog i da plati srazmjeran dio naknade za korištenje građevinskog zemljišta. Ova naknada se, u smislu člana 157. stav 3. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SR BIH", broj 13/74), ili obračunava kroz zakupninu, ili posebno naplaćuje od zakupca poslovnih prostorija, pa obvezniku te naknade, čije prostorije tuženi koristi bez pravnog osnova, tuženi mora naknaditi ovaj izdatak u okviru naknade koju duguje po osnovu člana 219. Zakona o obligacionim odnosima.

Imalac stvari - zakupodavac, kroz zakupninu ili posebnu naknadu, može da zahtijeva od zakupca i srazmjeran dio troškova korištenja zajedničkih uređaja u zgradi i vršenja zajedničkih usluga u zgradi (član 21. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, ("Službeni list SR BIH", broj 33/77), a to pravo ima i imalac stvari od lica koje je koristi bez valjanog pravnog osnova. Opravdano, stoga, tužilac zahtijeva od tuženog i pokriće troškova raznih sitnih opravki, te naknade za lične dohotke svojih radnika koji se staraju o vršenju zajedničkih usluga u zgradi (ovi izdaci se, u pravilu, pokrivaju iz zakupnine).

Iz isprava o upisu proizlazi i da tužilac zahtijeva srazmjeran dio naknade od tuženog zato što se koristi električnom i popratnom energijom (iz zajedničke kotlovnice), te raznim drugim komunalnim uslugama (voda, odvoz smeća i slično), a tužilac cijenu ovih usluga pruženih svim korisnicima zgrade prethodno sam snosi.

Pravni osnov za ovakav zahtjev tužioca nalazi se u odredbama članova 220 - 223. Zakona o obligacionim odnosima, pa je tuženi u obavezi da tužiocu naknadi ove troškove, jer se radi o nužnim i korisnim izdacima sa stanovišta tuženog.

(Vs BIH, Pž. 28/83, od 27. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 1/84 - 41)

9. Visina nužnih i korisnih troškova koji se naknađuju savjesnom posjedniku za ulaganja izvršena u stanu, utvrđuje se prema cijenama kada su ti troškovi učinjeni.

Iz obrazloženja citiramo:

"Savjesnom posjedniku pripada pravo na naknadu troškova koje je učinio radi svojega zadovoljstva i radi uljepšavanja stvari samo ukoliko je vrijednost stvari povećana. Takova ulaganja može odvojiti, ako je to moguće učiniti bez oštećenja stvari. Spomenuta naknada učinjenih troškova pripada savjesnom posjedniku u smislu odre-

http://www.advokat-prnjavorac.com

dbe čl. 223. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, međutim naknada nužnih i korisnih troškova u odnosu na visinu se u takvom slučaju utvrđuje prema cijenama u vrijeme kada su ti troškovi ostvareni odnosno kada su ti izdaci učinjeni. Dotična svota učinjenih troškova ne može se revalorizirati prema kasnijim cijenama odnosno prema cijenama u vrijeme donošenja prvostupanjske presude. Zbog toga su nižestupanjski sudovi imali pogrješan pristup u primjeni materijalnog prava utvrđujući osnovanost visine naknade za učinjene troškove, prema cijenama u času donošenja prvostupanjske presude. Takav pristup u primjeni materijalnog prava imao je za posljedicu da je činjenično stanje ostalo je nepotpuno utvrđeno, odnosno nije utvrđeno koliki su bili troškovi odnosno kolika je svota izvršenih ulaganja u stan bila u času kada su ta ulaganja izvršena."

(Vs RH, Rev. 252/97, od 23. 11. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 1)

Vršenje tuđih poslova u namjeri da se drugom pomogne

Član 224.

Ko vrši tuđi posao u namjeri da drugome pomogne, a nisu ispunjeni uslovi za poslovodstvo bez naloga, pripada mu pravo na naknadu učinjenih troškova, ali najviše do visine koristi koju je drugi postigao.

Odnošenje dodataka

Član 225.

Svaki poslovođa bez naloga ima pravo odnijeti stvari kojima je povećao tuđu imovinu a za koje mu se učinjeni izdaci ne naknađuju, ako se one mogu odvojiti bez oštećenja stvari kojoj su dodate, ali lice u čiji se posao bio umiješao može, ako hoće, zadržati te dodatke ukoliko mu naknadi njihovu sadašnju vrijednost, no najviše do iznosa učinjenih izdataka.

Odsjek 3.

VRŠENJE TUĐIH POSLOVA PROTIV ZABRANE

Član 226.

(1) Ko se prihvati tuđeg posla i pored zabrane lica čiji je posao, a za zabranu je znao ili morao znati, nema prava koja pripadaju poslovođi bez naloga.

(2) On odgovara za štetu koju je prouzrokovao miješanjem u tuđe poslove, čak i ako je do nje došlo bez njegove krivice.

(3) Ali, kad je zabrana vršenja posla protivna zakonu ili moralu, a naročito ako je neko zabranio da drugi ispuni neku njegovu zakonsku obavezu koja ne trpi odlaganje važe opšta pravila o poslovodstvu bez naloga.

---

1. Nema pravo na naknadu troškova izdržavanja od primaoca izdržavanja, ono lice koje je učinilo te troškove i pored zabrane - protivljenja lica koje je po ugovoru o doživotnom izdržavanju bilo dužno da daje izdržavanje.

Iz obrazloženja:

Raspravljajući o ovako postavljenom zahtjevu nižestepeni sudovi su utvrdili da je pravosnažnom presudom odbijen zahtjev pokojnog J. za raskid ugovora o doživotnom izdržavanju jer je utvrđeno da su obaveze iz ugovora prema primaocu izdržavanja ispunjavane, odnosno da je primalac izdržavanja spriječio davaoca izdržavanja u izvršavanju obaveze time što je prešao da živi kod tužioca. Nižestepeni sudovi su

http://www.advokat-prnjavorac.com

pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zatijev tužilaca, jer izdržavanjem pokojnog J. nisu ispunjavali zakonske obaveze tuženog, a ugovornu obavezu tuženog su izvršavali i pored njegove zabrane, pa im ne pripada pravo na naknadu u smislu pravila imovinskog prava kojima odgovaraju odrebe članova 218. i 226. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz činjenica koje su utvrdili nižestepeni sudovi proizilazi da su tužioci i pored protivljenja tuženog, otpočeli da pružaju usluge J., koje mu je tuženi po ugovoru mogao pružiti, pa se takvo postupanje tužilaca može smatrati nezvanim vršenjem tuđeg posla protiv volje lica čiji je posao, tako da tužiocima ne pripada pravo na naknadu (pravna pravila iz paragrafa 1035. i 1040. bivšeg OGZ, koja su se primjenjivala u vrijeme nastanka spornog odnosa u smislu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije - tim pravnim pravilima sada odgovaraju odredbe članova 220. i 226. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 635/86, od 13. 8. 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 65)

2. Tko se prihvati tuđeg posla unatoč zabrani osobe čiji je to posao, a za zabranu je znao ili morao znati, nema prava koja pripadaju poslovođi bez naloga.

(Vs H, Rev. 524/83, od 20. 7. 1983. – Psp 24 – 93)

3. Nosilac stanarskog prava koji je bez sporazuma sa davaocem stana na korišćenje vršio preuređenje stana, poboljšavajući uslove stanovanja, nema pravo na naknadu ovih troškova, jer se, postupajući suprotno odredbi člana 39. st. 1. ZSO, ponašao kao poslovođa bez naloga kome nije dozvoljeno vršenje tuđeg posla (član 226. i 24. ZOO).

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vs BiH, od 24. 6. 1986 – Bilten Vs BiH 2/86, str. 30)

Odsjek 4.

NEPRAVO POSLOVODSTVO

Član 227.

(1) Ko vrši tuđi posao u namjeri da za sebe zadrži postignute koristi iako zna da je posao tuđi, dužan je na zahtjev onoga čiji je posao položiti račun kao poslovođa bez naloga i predati mu sve postignute koristi.

(2) Onaj čiji je posao može zahtijevati i vraćanje stvari u pređašnje stanje, kao i naknadu štete.

---

1. Osoba koja nije suvlasnik a iznajmljuje tuđu stvar u namjeri da za sebe zadrži postignute koristi, iako zna da je posao tuđi, dužna je suvlasnicima položiti račun po propisima o nepravom poslovodstvu.

(Os Zagreb, Gž. 8533/87 - 2 od 29. 12. 1987. ZIPS, broj 492; i Informator, broj 3649)

Odsjek 5.

ODOBRENJE

Član 228.

Ako onaj čiji je posao naknadno odobri ono što je izvršeno, poslovođa bez naloga smatra se nalogoprimcem koji je od početka radio po nalogu lica čiji je posao.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 5.

JEDNOSTRANA IZJAVA VOLJE

Odsjek 1.

JAVNO OBEĆANJE NAGRADE

Kad obavezuje

Član 229.

(1) Javnim oglasom učinjeno obećanje nagrade onome ko izvrši određenu radnju, postigne neki uspjeh, nađe se u određenoj situaciji ili, ako je obećanje učinjeno pod nekim drugim uslovom, obavezuje obećavaoca da ispuni obećanje.

(2) Obećavalac nagrade ili bilo kakvog nagradnog takmičenja dužan je da odredi rok za takmičenje, a ako ga ne odredi svako ko želi da učestvuje u takmičenju ima pravo da traži da sud odredi odgovarajući rok.

---

1. Javno obećanje nagrade obavezuje obećavaoca onako kako je javno objavljeno.

Iz obrazloženja:

Javno obećanje je izjava upućena neodređenim osobama kojom se obavezuje nešto dati ili učiniti onome koji izvrši određenu radnju ili postigne određeni uspjeh. Time obećavalac preuzima obavezu da će izvršiti tačnu određenu radnju, a samo pravo potraživanja nastaje naknadno kada neka isoba izvrši tu obećanu navedenu radnju ili postigne navedeni ovdje traženi uspjeh (član 229. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/1999 - 24)

2. Obećanje nagrade javno proglašeno obavezuje tuženog, makar da je obećanje učinio u zabludi, koju tužilačka strana nije izazvala kod tuženog i prema tome ta zabluda ne pada na teret tužioca (član 229. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001., str. 28)

3. Kad javnim obećanjem nagrade, kojim je obećan boravak u hotelu kategorija hotela nije određena, strana koja je obećala nagradu u obvezi je osigurati boravak u hotelu srednje kategorije.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je zahtjev za povrat iznosa od ……. francuskih franaka koje je tužitelj platio na ime troškova hotelskog smještaja, a koje je troškove, po osnovi javnog obećanja nagrade, prema tvrdnjama tužitelja, bio u obvezi snositi tuženik. Na sporni pravni odnos ima se primijeniti odredba iz članka 229. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima (ZOO). Prema ovoj odredbi, javnim oglasom učinjeno obećanje nagrade onom tko izvrši određenu radnju, postigne neki uspjeh, nađe se u određenoj situaciji ili ako je obećanje učinjeno pod nekim drugim uvjetima, obvezuje obećavatelja da ispuni obećanje. U smislu citirane odredbe, obećavatelj je u obvezi ispuniti obećanje, što znači da je u spornom slučaju za odgovor na sporno pravno pitanje odlučno je li tuženik javnim oglasom od 15. IV. 1988.g. obećao boravak u hotelu visoke kategorije, hotelu sa četiri zvjezdice. Iz činjenica utvrđenih pod 1. i 2. proizlazi da tuženik nije obećao da će osigurati boravak u hotelu određene kategorije, odnosno u hotelu sa četiri zvjezdice, iz čega proizlazi da takva njegova obveza prema članku

http://www.advokat-prnjavorac.com

229. stavak 1. ZOO ne postoji. U slučaju kad kategorija hotela nije određena javnim obećanjem nagrade, obećavatelj je, po ocjeni ovog suda, u obvezi osigurati boravak u hotelu srednje kategorije."

(Vs RH, Rev. 2485/91, od 18. 2. 1992. – Izbor odluka 1994 – 93)

4. Obećanje nagrade učinjeno javnim oglašavanjem preko radija obvezuje obećavatelja.

Iz obrazloženja:

"Revident (tuženi Radio) neosnovano ukazuje da je drugostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo iz odredbe čl. 229. Zakona o obveznim odnosima koji je, temeljem čl. 1. Zakona o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima. Naime, revident neosnovano ponavlja tvrdnje da se on nije obvezao na prijepornu nagradu i da to nije ni mogao učiniti "prema načinu poslovanja", te da o tome nema ni tonskog zapisa emisije. Iz utvrđenja sudova proizlazi da je revident u radio emisiji emitiranoj 19. XII. 1988.g. u terminu između 12.00 i 13.00 sati javno oglasio da je na području Kvarnerskog zaljeva bačeno 5 boca u kojima se nalazi pismena poruka i da nalaznicima boca s porukom koji ih donesu u sjedište revidenta do 31. XII. 1988.g. obećava vrijedne nagrade, ovisno o redosljedu donošenja, s tim da prvoj osobi koja izvrši navedenu radnju obećava osobni automobil "Yugo 45". Nadalje, iz utvrđenja sudova proizlazi nespornim da je tužitelj prvi izvršio radnju za koju je obećana navedena nagrada. Prema navedenim utvrđenjima sudova i po ocjeni ovoga suda proizlazi pravilnost zaključka nižestupanjskih sudova da je revident u ovom slučaju valjano učinio obećanje navedene nagrade koje ga prema odredbi čl. 229. st. 1. ZOO obvezuje i da na tu nagradu prema odredbi čl. 231. st. 1. ZOO ima pravo tužitelj."

(Vs RH, Rev. 1115/92 od 10. 9. 1992. – Izbor odluka 1994 – 94/153)

5. U konkretnom slučaju radi se o aleatornom ugovoru. To su ugovori kod kojih u momentu njihovog zaključenja nije poznato koja će strana ugovornica nešto dobiti ili izgubiti, odnosno ne zna se za koju od njih će nastati pravo, a za koju obaveza ili kakav će biti odnos uzajamnih obaveza, jer to sve zavisi od nekog neizvjesnog događaja. Znači, kod ovog ugovora nužno je postojanje neizvjesnog događaja od koga zavisi dobitak ili gubitak za jednu ili drugu stranu. Kod vrste ovog ugovora, kakav je u parnici, radi se o ugovoru o sreći gdje je na jednoj strani (društveno) pravno lice, a druga ugovorna strana je pojedinac. Očekivati je da nema neizvjesnosti organizatora masovnih igara na sreću, jer unaprijed znaju da ne mogu izgubiti pošto određeni dio novca uvijek pripada njima, a to se računa temeljem statističkih podataka i zakonom velikih brojeva kada se unaprijed manje-više tačno u pogledu iznosa zna svoja dobit. U tom smislu bi bila neizvjesnost na jednoj strani, ali je to ipak nešto što je van okvira pravnog karaktera konkretnog ugovora zaključenog između pojedinca i takvog (društvenog) pravnog lica, pošto se ne zna zbog postojanja neizvjesnosti u takvom konkretnom ugovoru ko će u jednom kasnijem momentu biti povjerilac, a ko dužnik. Aleatorni ugovor je zaključen u momentu postizanja volja o bitnim elementima, a neizvjesni događaj se ugovorom određuje kao činjenica od koje ovisi koja će strana koliko dobiti ili izgubiti.

Kod ugovora o sreći nastaje obligaciono pravni odnos između organizatora koji određuje pravila igre i kupca nagradnog tiketa, loza i sličnog dobitnog sredstva opisanog u pravilima koja organizator javno objavljuje u sredstvima javnog informisanja ili na drugi dostupan način javnosti. Prvostepeni sud je pravilno utvrdio odgovornost tuženog, jer je organizirao i u svom dnevnom tisku "……" objavio veliku nagradnu igru pod nazivom "…….." istovremeno ističući "Pravila nagradne igre" u kojima pod članovima 1. – 9. na vrlo jasan način određuje prava i obaveze organizatora igre i učesnika iste. Tužilac je postupajući po istim (član 5. – 7) javio se sa dobitnim kuponima tuženoj koja mu je priznanicom od 17. 12. 997. godine potvrdila vrijednost tri kupona – "grebalice" u vrijednosti od po ……. DEM.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/1999., str. 35/36)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Opozivanje obećanja

Član 230.

(1) Obećanje se može opozvati onako kako je učinjeno, kao i ličnim saopštenjem ali onaj ko je izvršio radnju, a nije znao niti je morao znati da je obećanje nagrade opozvano, ima pravo zahtijevati obećanu nagradu, a onaj ko je do opozivanja učinio potrebne izdatke radi izvršenja radnje određene u javnom oglasu ima pravo na njihovu naknadu, izuzev ako obećavalac dokaže da su oni učinjeni uzalud.

(2) Obećanje nagrade ne može se opozvati ako je oglasom određen rok za izvršenje radnje, odnosno za obavještenje o postignutom rezultatu ili o ostvarenju određene situacije.

Ko ima pravo na nagradu

Član 231.

(1) Pravo na nagradu ima onaj ko prvi izvrši radnju za koju je nagrada obećana.

(2) Ako je više lica izvršilo radnju istovremeno, svakom pripada jednak dio nagrade, ukoliko pravičnost ne zahtijeva drukčiju podjelu.

Slučaj konkursa

Član 232.

(1) O dodjeljivanju nagrade u slučaju konkursa odlučuje organizator konkursa ili jedno ili više lica koja on odredi.

(2) Ako su u uslovima konkursa ili nekim opštim propisima koji važe za određeni konkurs postavljena pravila po kojima nagrada treba da bude dodijeljena, svaki učesnik u konkursu ima pravo zahtijevati poništenje odluke o dodjeljivanju nagrade ako nagrada nije dodijeljena saglasno tim pravilima.

(3) Svojinu ili koje drugo pravo na djelu nagrađenom na konkursu stiče organizator konkursa samo ako je to navedeno u oglasu konkursa.

Prestanak obaveze

Član 233.

Obaveza obećavaoca nagrade prestaje ako mu niko ne saopšti, u roku određenom u oglasu, da je izvršio radnju, ili postigao uspjeh, ili uopšte ispunio uslove postavljene u javnom oglasu, a ako rok nije određen, istekom jedne godine od oglasa.

Odsjek 2.

HARTIJE OD VRIJEDNOSTI

I - OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 234.

Hartija od vrijednosti je pismena isprava kojom se njen izdavalac obavezuje da ispuni obavezu upisanu na toj ispravi njenom zakonitom imaocu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Iako je i obveznica hartija od vrijednosti, ne može se izjednačiti sa mjenicom, pa se potraživanje iz obveznice ne može utužiti mjeničnom tužbom. Kada se tužba zasniva na bilo kojoj hartiji od vrijednosti izdavalac može protiv zahtjeva imaoca kome je on ustupio hartiju od vrijednosti, istaći nedostatke pravnog posla na osnovu koga je prenos izvršen.

Iz obrazloženja:

Pismenom datiranim dana 6. 12. 1978. godine i izdatim u mjestu Corpus Christi, Teksas, USA, tuženi su se obavezali da će kao solidarni dužnici isplatiti tužiocu …… USA dolara, sa 10% kamata godišnje počev od 6. 12. 1978. godine do 15. 12. 1980. godine kao dana dospjelosti glavnog duga, a ako tražbina sa kamatama do tog datuma ne bude plaćena, obavezali su se i na plaćanje zateznih kamata po istoj stopi do isplate. Ovo pismeno ima karakter obaveznice (pismeno je nazvano promissory note, što u engleskom jeziku znači obveznica), a ne mjenice, kako smatra drugostepeni (izraz za mjenicu u engleskom jeziku je bill of excange), iako ima i karakteristike mjenice - ne vidi se osnov obaveze, predviđa se plaćanje po naredbi povjerioca - tužioca i indosiranje pismena, jer je u smislu člana 107. i 108. Zakona o mjenici, oznaka u tekstu da se radi o mjenici bitan elemenat sopstvene mjenice kao specifične hartije od vrijednosti. Ne može se stoga prihvatiti prigovor drugotuženog da bi spor trebalo raspraviti po propisima o mjenici.

Tužilac u ovoj parnici i ne zasniva tužbeni zahtjev isključivo na pomenutoj obveznici, koja ima karakter hartije od vrijednosti u smislu člana 234. i 235. Zakona o obligacionim odnosima, već na tvrđenju da je između njega kao zajmodavca i tuženih kao zajmoprimca usmeno zaključen ugovor o zajmu, sa kamatom i rokom vraćanja kao u obveznici, a obveznica mu je dokaz o postojanju takvog ugovora. No, da tužilac tužbeni zahtjev i zasniva samo na obveznici tuženi bi mogli isticati prigovore o nepostojanju i nedostatcima pravnog posla povodom koga je obveznica izdata, kako proizilazi iz odredbe člana 256. stav 2. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 397/87, od 29. 10. 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 67)

2. Štedna knjižica ili račun u banci nisu vrijednosni papiri.

Iz obrazloženja citiramo:

"Pogrešnim upisom na račun namjenske štednje tuženice još nije došlo do stjecanja na strani štediše ili gubitka na strani banke. Pogrešan upis sam po sebi (prije isplate) još nema učinka na imovinu stranaka, jer štedna knjižica ili račun nisu vrijednosni papiri. Banka može (do isplate) ispraviti knjiženje ili dokazati nesuglasnost upisa i stvarnog stanja. Banka može osporiti zakonsku presumpciju iz čl. 1044. ZOO da je upis dokaz o uplati."

(Vs RH, Rev. 1705/92, od 20. 7. 1993. - Izbor odluka 2/1995 – 61).

Bitni sastojci

Član 235.

(1) Hartija od vrijednosti mora sadr`avati sljede}e bitne sastojke:

(2) 1) označenje vrste hartije od vrijednosti;

2) firmu, odnosno naziv i sjedište, odnosno ime i prebivalište izdavaoca hartije od vrijednosti:

3) firmu, odnosno naziv ili ime lica na koje je, odnosno po čijoj naredbi hartija od vrijednosti glasi, ili označenje da hartija glasi na donosioca;

http://www.advokat-prnjavorac.com

4) tačno označenu obavezu izdavaoca koja proizilazi iz hartije od vrijednosti;

5) mjesto i datum izdavanja hartije od vrijednosti, a kod onih koje se izdaju u seriji i njen serijski broj;

6) potpis izdavaoca hartije od vrijednosti, odnosno faksimil potpisa izdavaoca hartije od vrijednosti koje se izdaju u seriji;

(2) Posebnim zakonom za pojedine hartije od vrijednosti mogu biti određeni drugi bitni sastojci.

(3) Isprava koja ne sadrži bilo koji od bitnih sastojaka ne važi kao hartija od vrijednosti.

(4) Hartije od vrijednosti izdate u seriji, koje ne sadrže bilo koji od bitnih sastojaka, nemaju pravno dejstvo.

---

1. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 397/87, od 29. 10. 1987, citiranu u sudskoj praksi uz član 234. ZOO.

Na koga hartija od vrijednosti može glasiti

Član 236.

Hartija od vrijednosti može glasiti na donosioca, na ime ili po naredbi.

Nastanak obaveze

Član 237.

Obaveza iz hartije od vrijednosti nastaje u trenutku kada izdavalac hartiju od vrijednosti preda njenom korisniku.

Posebni uslovi za izdavanje hartija od vrijednosti u seriji

Član 238.

Posebnim zakonom se određuju i drugi uslovi za izdavanje hartija od vrijednosti u seriji.

II - OSTVARIVANJE PRAVA

Kome pripada pravo iz hartije od vrijednosti

Član 239.

(1) Potraživanje iz hartije od vrijednosti vezano je za samu hartiju i pripada njenom zakonitom imaocu.

(2) Kao zakoniti imalac hartije od vrijednosti na donosioca smatra se njen donosilac.

(3) Kao zakoniti imalac hartije od vrijednosti na ime ili po naredbi smatra se lice na koje hartije od vrijednosti glasi, odnosno lice na koje je uredno prenijeta.

(4) Savjesni pribavilac hartije od vrijednosti na donosioca postaje njen zakoniti imalac i stiče pravo na potraživanje upisano na njoj i kad je hartija od vrijednosti izašla iz ruku njenog izdavaoca, odnosno njenog ranijeg imaoca i bez njegove volje.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ko može tražiti ispunjenje

Član 240.

Ispunjenje potraživanja iz hartije od vrijednosti može zahtijevati, uz njeno podnošenje, samo njen zakoniti imalac, odnosno lice koje on ovlasti.

III - PRENOS HARTIJE OD VRIJEDNOSTI

Prenos prava iz hartije na donosioca

Član 241.

Pravo iz hartije od vrijednosti na donosioca prenosi se njenom predajom.

---

1. Predajom štedne knjižice na donosioca trećem licu za života ulagača-ostaviteljice, iz njene imovine izašao je štedni ulog.

(Vs BiH, Rev. 291/87, od 17. 3. 1988. – ZIPS 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 63)

2. Ukoliko prodavac nije predao kupcu blagajničke zapise, a kupac je platio cijenu po zaključnici, tužilac kao kupac iz ugovora o kupoprodaji kratkoročnih hartija od vriejdnosti ima pravo na ispunjenje ugovora i štetu po članu 262. ZOO, zbog toga što neizvršenje tuženikove obaveze iz zaključnice da tužiocu preda hartije od vrijednosti ne oslobađa tuženog kao prodavca kratkoročnih hartija od vrijednosti od obaveze da u preostalom dijelu izvrši ugovor po utuženoj zključnici.

(Vs S, broj Prev. 452/98. - Bilten 1/2000)

Prenos prava iz hartije na ime

Član 242.

(1) Pravo iz hartije od vrijednosti na ime prenosi sa cesijom.

(2) Posebnim zakonom može biti određeno da se pravo iz hartije od vrijednosti na ime može prenositi i indosamentom.

(3) Prenos prava iz hartije od vrijednosti na ime vrši se ubilježavanjem na samoj hartiji firme, odnosno naziva, odnosno imena novog imaoca, potpisivanjem prenosioca i upisom prenosa u registar hartija od vrijednosti, ako se takav registar vodi kod izdavaoca.

Prenos prava iz hartije po naredbi

Član 243.

Pravo iz hartije od vrijednosti po naredbi prenosi se indosamentom.

Vrsta indosamenta

Član 244.

(1) Indosament može biti puni, blanko i na donosioca.

(2) Puni indosament sadrži izjavu o prenosu i firmu, odnosno naziv ili ime lica na koje se pravo iz hartije od vrijednosti prenosi (indosatar) i potpis prenosioca (indosant), a može da sadrži i druge podatke (mjesto, datum i dr).

(3) Blanko indosament sadrži samo potpis indosanta.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(4) U slučaju prenosa na donosioca umjesto imena indosatara stavlja se riječ „donosiocu“.

(5) Indosament na donosioca važi kao blanko indosament.

(6) Ništav je djelimični indosament.

Prenos punomoćja i prenos za zalogu

Član 245.

(1) Hartija od vrijednosti može se prenijeti kao prenos punomoćja, odnosno kao prenos za zalogu.

(2) Kod prenosa punomoćja stavlja se klauzula „vrijednost u punomoćju“, a kod prenosa za zalogu „vrijednost za zalogu“ ili slično.

Dejstvo prenosa prava

Član 246.

(1) Prenosom prava iz hartije od vrijednosti njen novi imalac stiče sva prava koja su pripadala prethodnom imaocu.

(2) Prenos prava iz hartije od vrijednosti na ime bilo da se vrši putem cesije ili indosamenta, nema dejstva prema izdavaocu dok on o tome ne bude pismenim putem obaviješten, odnosno dok taj prenos ne bude ubilježen u registar hartija od vrijednosti na ime, ako se takav registar vodi kod izdavaoca.

(3) Cedent, odnosno indosant ne odgovara za neispunjenje obaveze od strane izdavaoca, osim u slučaju drukčije zakonske odredbe ili ako postoji suprotna odredba upisana na samoj hartiji od vrijednosti.

Dejstvo prenosa punomoćja i prenosa za zalogu

Član 247.

Imalac hartije od vrijednosti koja je na njega prenijeta kao „prenos punomoćja“ ili „prenos za zalogu“ može vršiti sva prava koja iz te hartije od vrijednosti proističu, ali hartiju može prenijeti na drugog samo kao prenos punomoćja.

Dokazivanje zakonitosti prenosa

Član 248.

(1) Posljednji indosatar dokazuje svoje pravo iz hartije od vrijednosti neprekidnim nizom indosamenata.

(2) Ovo pravilo se shodno primjenjuje i na posljednjeg cesionara.

Zabrana prenosa

Član 249.

(1) Zabrana prenosa indosamentom hartije od vrijednosti po naredbi vrši se izrazom „ne po naredbi“ ili stavljanjem slične klauzule koja ima isto značenje.

(2) Pravo iz hartije od vrijednosti čiji je prenos indosamentom zabranjen može se prenijeti samo cesijom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Prenos indosamentom mogu zabraniti izdavalac i indosant.

(4) Posebnim zakonom ili izjavom izdavaoca upisanoj na samoj hartiji od vrijednosti na ime može se zabraniti svako njeno prenošenje.

IV - PROMJENE KOD HARTIJA OD VRIJEDNOSTI

Promjene koje vrši izdavalac

Član 250.

(1) Hartiju od vrijednosti na donosioca ili po naredbi može izdavalac, na zahtjev i o trošku imaoca hartije, promijeniti u hartiju na ime.

(2) Ako promjenu nije izričito zabranio, izdavalac hartije od vrijednosti na ime može je, na zahtjev i o trošku imaoca, promijeniti u hartiju na donosioca ili po naredbi.

Promjene koje vrši imalac pri prenosu

Član 251.

(1) Hartiju od vrijednosti po naredbi indosant može prenijeti indosamentom na donosioca, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno.

(2) Hartiju od vrijednosti na ime cedent, odnosno indosant može prenijeti samo na određeno lice.

(3) Hartija od vrijednosti na donosioca može se indosamentom prenijeti i na određeno lice.

Sjedinjavanje i dijeljenje hartija od vrijednosti.

Član 252.

(1) Hartije od vrijednosti izdate u seriji mogu se, na zahtjev i o trošku imaoca, sjediniti u jednu ili više hartija od vrijednosti.

(2) Hartija od vrijednosti može se, na zahtjev i o trošku imaoca, podijeliti na više hartija od vrijednosti manjeg iznosa, ali one ne mogu biti ispod iznosa najnižeg apoena hartije izdate u toj seriji.

V - ISPUNJENJE OBAVEZE IZ HARTIJE OD VRIJEDNOSTI

Prestanak obaveze

Član 253.

(1) Obaveza iz hartije od vrijednosti prestaje ispunjenjem od strane izdavaoca hartije zakonitom imaocu.

(2) Potraživanje iz hartije od vrijednosti prestaje i kada ona pripadne izdavaocu, ukoliko posebnim zakonom nije drukčije određeno.

(3) Savjesni izdavalac hartije od vrijednosti na donosioca oslobađa se obaveze ispunjenjem donosiocu i onda kada ovaj nije zakoniti imalac hartije od vrijednosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zabrana ispunjenja

Član 254.

(1) Ako je izdavalac hartije od vrijednosti na donosioca znao ili morao znati da donosilac nije zakoniti imalac hartije, niti je ovlašćen od strane zakonitog imaoca, dužan je odbiti ispunjenje, inače odgovara za štetu.

(2) Izdavalac hartije od vrijednosti ne može punovažno ispuniti svoju obavezu ako mu je to nadležni organ zabranio, ili kad je znao ili morao znati da je pokrenut postupak za amortizaciju ili poništenje hartije od vrijednosti.

Isplata kamate ili drugih prinosa po isplati glavnice

Član 255.

Dužnik koji je isplatio glavnicu imaocu hartije od vrijednosti dužan je isplatiti kupone kamata, odnosno drugih prinosa sa iste hartije koji mu budu podnijeti na isplatu poslije isplate glavnice, ukoliko ova potraživanja nisu zastarjela.

Prigovori na zahtjev za ispunjenje obaveze

Član 256.

(1) Protiv zahtjeva imaoca hartije od vrijednosti, izdavalac može istaći samo prigovore koji se tiču izdavanja same hartije, kao što je falsifikat; zatim prigovore koji proizilaze iz sadržaja hartije, kao što su rokovi ili uslovi; najzad, prigovore koje ima prema samom imaocu hartije, kao što su kompenzacija, nedostatak zakonom propisanog postupka za sticanje hartije od vrijednosti ili odsustvo ovlašćenja.

(2) Izdavalac može protiv zahtjeva imaoca kome je on ustupio hartiju od vrijednosti istaći nedostatke pravnog posla na osnovu koga je prenos izvršen, ali te nedostatke ne može istaći protiv zahtjeva nekog potonjeg imaoca.

(3) Međutim, ako je imalac hartije od vrijednosti, primajući hartiju od svog prethodnika, znao ili morao znati da mu ovaj predaje hartiju od vrijednosti da bi izbjegao prigovor koji izdavalac ima prema njemu, izdavalac može istaći taj prigovor i prema imaocu hartije.

(4) Posebnim zakonom mogu se odrediti i druge vrste prigovora kod pojedinih vrsta hartija od vrijednosti.

---

1. Iako je i obveznica hartija od vrijednosti, ne može se izjednačiti sa mjenicom, pa se potraživanje iz obveznice ne može utužiti mjeničnom tužbom. Kada se tužba zasniva na bilo kojoj hartiji od vrijednosti izdavalac može protiv zahtjeva imaoca kome je on ustupio hartiju od vrijednosti, istaći nedostatke pravnog posla na osnovu koga je prenos izvršen.

Iz obrazloženja:

Pismenom datiranim dana 6.12.1978. godine i izdatim u mjestu Corpus Christi, Teksas, USA, tuženi su se obavezali da će kao solidarni dužnici isplatiti tužiocu …….. USA dolara, sa 10% kamata godišnje počev od 6. 12. 1978. godine do 15. 12. 1980. godine kao dana dospjelosti glavnog duga, a ako tražbina sa kamatama do tog datuma ne bude plaćena, obavezali su se i na plaćanje zateznih kamata po istoj stopi do isplate. Ovo pismeno ima karakter obaveznice (pismeno je nazvano promissory note, što u engleskom jeziku znači obveznica), a ne mjenice, kako smatra drugoste-

http://www.advokat-prnjavorac.com

peni (izraz za mjenicu u engleskom jeziku je bill of excange), iako ima i karakteristike mjenice - ne vidi se osnov obaveze, predviđa se plaćanje po naredbi povjerioca - tužioca i indosiranje pismena, jer je u smislu člana 107. i 108. Zakona o mjenici, oznaka u tekstu da se radi o mjenici bitan elemenat sopstvene mjenice kao specifične hartije od vrijednosti. Ne može se stoga prihvatiti prigovor drugotuženog da bi spor trebalo raspraviti po propisima o mjenici.

Tužilac u ovoj parnici i ne zasniva tužbeni zahtjev isključivo na pomenutoj obveznici, koja ima karakter hartije od vrijednosti u smislu člana 234. i 235. Zakona o obligacionim odnosima, već na tvrđenju da je između njega kao zajmodavca i tuženih kao zajmoprimca usmeno zaključen ugovor o zajmu, sa kamatom i rokom vraćanja kao u obveznici, a obveznica mu je dokaz o postojanju takvog ugovora. No, da tužilac tužbeni zahtjev i zasniva samo na obveznici tuženi bi mogli isticati prigovore o nepostojanju i nedostatcima pravnog posla povodom koga je obveznica izdata, kako proizilazi iz odredbe člana 256. stav 2. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 397/87, od 29. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 67)

VI - LEGITIMACIONI PAPIRI I ZNACI

Legitimacioni papiri

Član 257.

Na željezničke karte, pozorišne i druge ulaznice, bonove i druge slične isprave koje sadrže određenu obavezu za njihovog izdavaoca, a u kojima nije označen povjerilac, niti iz njih ili okolnosti u kojima su u kojima su izdate proizilazi da se mogu ustupiti drugome, shodno se primjenjuju odgovarajuće odredbe o hartijama od vrijednosti.

Legitimacioni znaci

Član 258.

(1) Garderobni ili slični znaci, koji se sastoje iz komada hartije, metala ili drugog materijala, na kojima je obično utisnut neki broj, ili naveden broj predatih predmeta, a koji obično ne sadrži nešto određeno o obavezi njihovog izdavaoca, služe samo da pokažu ko je povjerilac u obligacionom odnosu prilikom čijeg nastanka su izdati.

(2) Izdavalac legitimacionog znaka oslobađa se obaveze kada je u dobroj vjeri izvrši donosiocu, ali za donosioca ne važi pretpostavka da je on pravi povjerilac ili da je ovlašćen zahtijevati ispunjenje, te je u slučaju spora dužan dokazati to svoje svojstvo.

(3) Povjerilac može zahtijevati ispunjenje obaveze iako je izgubio legitimacioni znak.

(4) U pogledu ostalog, u svakom pojedinom slučaju treba se držati zajedničke volje izdavaoca i primaoca znaka, kao i onoga što je uobičajeno.

VII - OSTALE ODREDBE

Zamjena oštećene hartije od vrijednosti

Član 259.

Imalac oštećene hartije od vrijednosti koja nije podobna za promet, ali čija se istinitost i sadržina mogu tačno utvrditi, ima pravo da zahtijeva izdava-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nje nove hartije od vrijednosti u istom iznosu, s tim da vrati oštećenu hartiju i naknadi troškove.

Amortizacija hartija od vrijednosti

Član 260.

Izgubljena hartija od vrijednosti može se amortizovati samo ako glasi na ime ili po naredbi ukoliko posebnim zakonom nije drukčije određeno.

Zastarjelost potraživanja iz hartije od vrijednosti

Član 261.

Za zastarjelost potraživanja iz hartije od vrijednosti važe pravila o zastarjelosti, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno.

---

1. O zastarjelosti zahtjeva zbog odgovornosti za sticanje bez osnova odlučuje se na osnovu rokova iz Zakona o mjenici (član 85. Zakona o mjenici – sada član 87. tačka 3. – op. a).

Iz obrazloženja:

Suprotno žalbenim navodima ovaj sud smatra da tuženi sa pravom u žalbi ističe da je zastarjelost u konkretnom slučaju trebalo cijeniti na osnovu člana 85. Zakona o mjenici i to odredbama stava 3. ovog člana gdje se propisuje da odgovornost zbog neopravdanog obogaćenja zastaruje za tri godine. Ovo iz razloga što se u konkretnom slučaju radi o specijalnom propisu u odnosu na Zakon o obaveznim odnosima pa je na konkretan spor u pogledu zastare, a na osnovu odredaba člana 23. Zakona o obaveznim odnosima valjalo primijeniti član 85. stav 3. Zakona o mjenici. Naime, u članu 23. Zakona o obaveznim odnosima se navodi da se na obligacione odnose koji se uređuju drugim zakonom primjenjuju odredbe tog zakona o pitanjima koja nisu uređena tim zakonom. Kako je u Zakonu o mjenici regulisano pitanje zastarjelosti odgovornosti za sticanje bez osnova na drugačiji način od Zakona o obaveznim odnosima to je, prema ovakvom stanju stvari, trebalo odluku o zahtjevu tužioca donijeti u skladu sa propisom iz člana 85. stav 3. Zakona o mjenici, odnosno trebalo je primijeniti zakonski rok zastarjelosti od tri a ne od pet godina kako to propisuje član 371. Zakona o obligacionim odnosima.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2000, str. 12)

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA III.

DEJSTVA OBAVEZA

Odjeljak 1.

POVJERIOČEVA PRAVA I DUŽNIKOVE OBAVEZE

Odsjek 1.

PRAVO NA NAKNADU ŠTETE

I - OPŠTA PRAVILA

Ispunjenje obaveze i posljedica neispunjenja

Član 262.

(1) Povjerilac u obaveznom odnosu je ovlašćen da od dužnika zahtijeva ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti je savjesno u svemu kako ona glasi.

(2) Kad dužnik ne ispuni obavezu ili zadocni sa njenim ispunjenjem, povjerilac ima pravo zahtijevati i naknadu štete koju je usljed toga pretrpio.

(3) Za štetu zbog zadocnjenja sa ispunjenjem odgovara i dužnik kome je povjerilac dao primjeren naknadni rok za ispunjenje.

(4) Dužnik odgovara i za djelimičnu ili potpunu nemogućnost ispunjenja i ako tu nemogućnost nije skrivio ako je nastupila poslije njegovog dolaska u docnju, za koju odgovara.

(5) Ali se dužnik oslobađa odgovornosti za štetu ako dokaže da bi stvar koja je predmet obaveze slučajno propala i da je on svoju obavezu na vrijeme ispunio.

---

1. Kada je predmet obveze predaja pokretne stvari, ugovaratelj može zahtijevati ispunjenje obveze predajom te stvari, ali ne može umjesto toga tražiti isplatu novčanog iznosa.

Iz obrazloženja:

Sve kada bi tuženikova obveza na predaju pokretnih stvari uistinu postojala i bila kao takva utvrđena, tužitelj bi mogao tražiti samo njezino ispunjenje, a ne bi mogao umjesto nje, kao postojeće, tražiti ispunjenje druge obveze, koju tuženik svojom voljom nije preuzeo, niti je suglasnošću volja parničnih stranaka u njihovom međusobnom obvezno–pravnom odnosu ona utanačena a ni sam zakon je ne nalaže.

(Vs FBiH, Rev. 199/98, od 29. 10. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 34)

2. Prodavatelj ne može zahtijevati naknadu zbog nekorištenja prodatog vozila i kada kupac kasni sa isplatom cijene, ukoliko ugovor nije raskinut zbog neispunjenja.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je tužbeni zahtjev za plaćanje naknade (dangube) zbog nekorištenja prodatog vozila. Tačno je da su parnične stranke u ugovoru utanačile momenat

http://www.advokat-prnjavorac.com

predaje vozila i prijenos prava vlasništva, vežući to za momenat plaćanja kupovne cijene, ali su od toga odustale, pa je odmah po zaključenju ugovora, dakle prije plaćanja utanačene cijene, tužitelj predao, a tuženik preuzeo u posjed kupljeno vozilo i stekao pravo koristiti ga. Time su prestala prava tužitelja kao vlasnika na korištenje vozila i po osnovu tog prava ne može od tuženika zahtijevati bilo kakvu naknadu pa ni u vidu dangube. Kada tužitelj nije zahtijevao ni raskid ugovora zbog neispunjenja obaveze tuženika, pripada mu samo pravo na ispunjenje obaveze isplate cijene i naknade štete koju bi zbog neispunjenja ili neblagovremena ispunjenja pretrpio, a on to u ovoj parnici ne zahtjeva.

(Vs FBiH, Pž. 244/98, od 24. 11. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 45)

3. Davalac usluge može od naručioca usluge zahtijevati naknadu dugovanog, odnosno plaćenog poreza na promet usluge samo dok ugovor o djelu nije u potpunosti ispunjen.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da je davalac usluga sa primaocem usluga zaključio ugovor o zasnivanju pretplatničkog odnosa dana 31. 1. 1996. godine, kojim se obavezao izvršiti uključenje telefonskog priključka u javni automatski telefonski saobraćaj u roku 30 dana od dana uplate cijene, da je naručilac uplatio davaocu usluga ugovoreni iznos cijene dana 1. 2. 1996. godine po računu broj 2/96 od 27. 1. 1996. godine, a da je davalac usluge u ugovorenom roku od dana izvršene uplate izvršio uključenje telefonskog priključka u javni automatski telefonski saobraćaj.

Prvostepeni sud je na osnovi ovako utvrđenih odlučnih činjenica izveo pogrešan zaključak da naručilac usluge duguje i naknadu poreza na promet usluge, jer da u cijenu izvršenih usluga (poresku osnovicu) nije zaključenim ugovorom o zasnivanju pretplatničkog odnosa ni računom broj 2/96 od 27. 1. 1996. godine uračunat porez na promet usluga, a da, u smislu člana 23. i 24. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, porez na promet usluga tereti korisnika usluge.

Prema članu 24. navedenog zakona poreska osnovica poreza na promet usluga je iznos naknade za obavljenu uslugu, a po stavu 2. porez na promet usluga nije sadržan u poreskoj osnovici nego tereti korisnika usluge.

Međutim, prema članu 26. i 28. istog zakona, davalac usluge kao poreski obveznik bio je dužan obračunati porez na promet usluga u času kada je obavljena usluga (u ovom slučaju smatra se da je usluga izvršena u času izdavanja računa broj 2/96 od 27. 1. 1996. godine, a najkasnije zaključivanjem ugovora o zasnivanju pretplatničkog odnosa), jer se porez na promet usluga na vrijednost obavljenih usluga naplaćenih u toku sedmice (usluga plaćena 1. 2. 1996. godine) plaća u roku pet dana po isteku sedmice.

Osim toga, davalac usluge je izvršio usluge u preuzetom roku iz ugovora (30 dana od dana uplate cijene usluga), a naručilac je platio cijenu usluga 1. 2. 1996. godine, pa je, u smislu člana 295. Zakona o obligacionim odnosima, obaveza prestala ispunjenjem. Kako je davalac usluge kao poreski obveznik propustio da, u smislu člana 26. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, na cijenu usluga uračuna i porez na promet usluga to nije bilo zakonskog osnova da to učini naknadno uz račun broj 3/96 za korišćenje telefonske usluge u martu 1996. godine, kojeg je naručilac primio početkom aprila iste godine. Naručilac je, plaćanjem cijene usluga, u smislu člana 262. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ispunio obavezu onako kako je ona glasila, pa kako je obaveza iz ugovora prestala ispunjenjem, davalac usluge nije imao pravo tražiti plaćanje poreza na promet usluga kao dijela neplaćene cijene obavljenih usluga, koja nije bila ni predviđena ugovorom.

(Vs FBiH, Pž. 68/98, od 21. 4. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 25)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Prodavatelj odgovara za štetu kad je osporavajući valjanost ugovora o prodaji onemogućio registraciju i korištenje prodanog automobila.

Iz obrazloženja:

"Pobijanim dijelom nižestupanjskih presuda odlučeno je o zahtjevu tužitelja za naknadu štete koju je pretrpio zbog nemogućnosti korištenja osobnog automobila kojeg je kupio od tuženice iz razloga što automobil nije mogao registrirati, jer je tuženica osporavala valjanost kupoprodajnog ugovora.

Na temelju činjeničnih utvrđenja da je tuženica tužitelju 1979. g. prodala automobil, te da je registracija za navedeno vozilo uredno vršena sve do 26. IX. 1983. g. kada je bio zadnji dan važenja prometne dozvole; da je prometna dozvola produžena nakon pravomoćnosti presude kojom je utvrđena valjanost kupoprodajnog ugovora; da je radi toga vozilo ostalo neregistrirano dvije godine krivnjom tuženice, za koje vrijeme tužitelj nije mogao koristiti vozilo; da je tužitelj kroz to vrijeme koristio tuđe vozilo, a radi prijevoza pletene robe za svoju suprugu, koju robu je ista prodavala, te da je tužitelj platio ……. kn (……) za korištenje vozila u razdoblju nemogućnosti korištenja kupljenog vozila, koji iznos je plaćen 3. IV. 1992. g., sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su prihvatili zahtjev za isplatu navedene svote od …….. kn koju je tužitelj platio za korištenje drugog automobila.

Tuženica je u ispunjenju svoje ugovorne obveze spornog kupoprodajnog ugovora bila dužna izdati tužitelju kao kupcu valjanu ispravu radi registracije vozila na njegovo ime, a kako je odbila ispuniti tu obvezu osporavajući neosnovano valjanost kupoprodajnog ugovora, sukladno odredbi iz čl. 262. st. 2. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91 i dr., dalje ZOO), tužitelj kao vjerovnik ima pravo na naknadu štete koju je uslijed toga pretrpio.

Sukladno odredbi iz čl. 266. st. 1. i 2. ZOO tužitelju pripada pravo na naknadu obične štete i izmakle koristi."

(Vs RH, Rev 1877/99, od 1. 12. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 20/16)

5. Kada je tuženi u docnji u pogledu isporuke tužiocu ugovorene količine robe, tada tužilac ima pravo da od tuženog potražuje ispunjenje ugovora i naknadu štete koju je zbog toga pretrpio. Međutim, materijalnu štetu zbog izgubljene dobiti tuženi mora konkretno da dokaže po osnovu i visini.

(Vs S, broj Prev. 63/98. – Bilten 2/1998)

6. Zahtjev za ispunjenje ugovora sa zahtjevom za naknadu štete za neispunjenje ugovora se međusobno isključuje, tako da je jedan od njih bespredmetan. Ukoliko je tužilac strana ugovornica vjerna zaključenom sporazumu, tada može i zahtjevati ispunjenje obaveze tuženog.

(Vs S, broj Prev. 768/96. – Bilten 4/1997)

7. Ako dužnik nije u mogućnosti da u ispunjenju ugovora vjerovniku preda određeni stan, može biti obvezan samo na naknadu novčane štete u visini vrijednosti stana po cijenama u vrijeme presuđenja.

(Vs FBiH, Pž. 49/98, od 24. 3. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 – 21. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 190. ZOO)

8. Ugovor ne prestaje zbog nemogućnosti ispunjenja ako su vanredne okolnosti nastupile nakon docnje za koju dužnik odgovara.

Iz obrazloženja:

Kada su vanredne okolnosti nastupile nakon docnje za koju dužnik odgovara, ugovor ne prestaje zbog nemogućnosti ispunjenja. Ovo stoga što u smislu člana 262.

http://www.advokat-prnjavorac.com

stav 4. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, dužnik odgovara i za potpunu nemogućnost ispunjenja i ako je nije skrivio, ako je nastupila poslije njegovog dolaska u docnju, za koju odgovara (u smislu člana 354. ZOO, obaveza prestaje kad njeno ispunjenje postane nemoguće usljed okolnosti zbog kojih dužnik ne odgovara, a takva situacija ne može nastati kada su okolnosti nastupile za vrijeme docnje za koju dužnik odgovara). Ako dođe do nemogućnosti ispunjenja u takvom slučaju, obaveza iz ugovora se transformiše u obavezu na naknadu štete, što ne bi bio slučaj da je ugovor prestao u smislu člana 137. stav 1. ZOO.

(Vs FBiH, Pž. 127/97, od 30. 09. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 35).

9. Ako dužnik ne ispuni obvezu ili zakasni s njezinim ispunjenjem, vjerovnik ima pravo na naknadu obične štete i izmakle koristi, koje je dužnik u vrijeme sklapanja ugovora morao predvidjeti kao moguće posljedice povrede ugovora, s obzirom na činjenice koje su mu tada bile poznate ili morale biti poznate. Troškovi putovanja radi naplate naknade štete i troškovi telefoniranja s tim u vezi ne pripadaju među takve posljedice.

(Ps RH, Pž. 3442/93, od 18,. 1. 1994. - Praxis 2 – 38)

10. Kada se radi o obavezi tuženog na plaćanje pretplatne cijene naručenih usluga publikovanja, tada nema mjesta primjeni pravila istovremenog ispunjenja iz člana 122. ZOO, jer se radi o obavezi tuženog da plati pretplatnu cijenu u ugovorenom roku.

(Vs S, broj Prev. 690/96. – Bilten 4/1997)

11. Kad dužnik ne ispuni obavezu ili zakasni sa njenim ispunjenjem kao i u slučaju djelimične ili potpune nemogućnosti ispunjenja koja nastupi nakon docnje za koju dužnik odgovara povjerilac ima pravo zahtijevati i naknadu štete koju je usljed toga pretrpio.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju, tužilac je u oktobru 1999. godine predao tuženom na popravku svoje havarisano putničko vozilo, koje je neposredno prije toga bilo oštećeno u saobraćajnom udesu. Prilikom predaje vozila parnične stranke su se dogovorile da tuženi u roku od 7 dana izvrši popravku auto lima tako što će otkloniti oštećenja na zadnjoj haubi i zadnjem blatobranu, te pregledati i popraviti ostale limene dijelove. Sud je utvrdio da tuženi nije izvršio opravku, već je vozilo ostalo kod njega u dvorištu oko pola godine, za koje vrijeme su na automobilu nastala nova oštećenja, a nakon toga je vozilo nestalo iz dvorišta tuženog i tužiocu nije vraćeno. Pravni odnos koji je, zasnovan među strankama, sadži bitne elemente ugovora o djelu. Prema odredbi člana 607. stav 1. ZOO uposlnik je dužan izvršiti djelo kako je ugovoreno i po pravilima posla. Kada se radi o izvršenju obaveze iz profesionalne djelatnosti tada je uposlenik dužan u smislu člana 18. stav 2. ZOO da u izvršenju postupa sa povećanom pažnjom (pažnja dobrog stručnjaka). Nakon što izvrši djelo dužan je prema članu 613. ZOO, predati naručiocu opravljenu stvar (stav 1) osim ukoliko stvar koju je opravio propadne iz uzroka za koji on ne odgovara (stav 2). Prema odredbi člana 262. stav 2. ZOO kad dužnik ne ispuni obavezu ili zakasni sa njenim ispunjenjem, povjerilac ima pravo zahtijevati i naknadu štete koju je usljed toga pretrpio. Ovo pravo, u smislu stava 4. istog člana povjerilac ima i u slučaju djelimične ili potpune nemogućnosti ispunjenja koja nastupi nakon docnje za koju dužnik odgovara. U konkretnom slučaju, tuženi nije izvršio opravku vozila, niti je vozilo predao tužiocu u ugovorenom roku, te je protekom tog roka, dospio u docnju. S obzirom da iz utvrđenog činjeničnog stanja ne proizilazi da je do ovog zakašnjenja došlo iz opravdanih razloga, već upravo suprotno, da je do toga došlo isključivo postupanjem tuženog, to je njegova obaveza da tužiocu nadoknadi štetu i pored toga što je za njega objektivno nastupila nemogućnost ispunjenja obaveze iz ugovora o djelu.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001., str. 18)

http://www.advokat-prnjavorac.com

12. Kad je izvanugovornu odgovornost za naknadu štete zamijenila ugovorna obveza štetnika da plati određeni iznos naknade, oštećenik može zahtijevati samo isplatu tog iznosa naknade.

(Vs H, Rev. 2236/89, od 4. 4. 1990. – Psp 51 – 74)

13. Ako je do nemogućnosti ispunjenja naturalne obaveze došlo krivicom dužnik, on odgovara za djelimičnu ili potpunu nemogućnost ispunjenja obaveze. Tužilac ima pravo da od dužnika traži naknadu štete jer se obaveza u naturalnom obliku pretvorila u obavezu naknade štete.

(Vs S, broj Prev. 102/94. – Bilten 3/1994)

14. Povjerilac je ovlašćen da od dužnika zahtjeva ispunjenje obaveze, isporuku kupljene robe koja je zamjenljiva stvar, i ako tuženi ovom robom ne raspolaže.

(Vs S, broj Prev. 87/94. – Bilten 2/1994)

15. Vlasnik koji je ustupio zemljište investitoru uz obavezu da mu ovaj izgradi novi suhozid između preostalog dijela zemljišta i javnog puta, nema pravo da traži naknadu štete od izvođača radova prouzrokovane rušenjem postojećeg suhozida, kao što nema pravo tražitl ni da mu izvođač izgradi novi suhozid.

Iz obrazloženja citiramo:

"Uvrđeno je da je tužilac zaključio ugovor sa investitorom kojim se investitor obavezao, da mu na ime naknade za ustupljeno zemljište i sklanjanje postojećeg suhozida, podigne nov suhozid između preostalog dijela zemljišta i javnog puta osnovan je, dakle, obligaciono pravni odnos između investitora i tužioca koji se ne tiče izvođača radova, pa tužilac može tražiti ispunjenje obaveze iz ugovora od investitora, koji za slučaj neispunjenja obaveze iz ugovora odgovara i za štetu (član 262. Zakona o obligacionim odnosima)."

(Vs BiH, Rev. 204/8,9 od 17. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 76)

16. Proizvođač stvari za koju je dao garanciju ne odgovara po osnovu garancije, ako je do kvara na stvari došlo usljed pogrešne montaže, ali odgovara za štetu zbog neurednog ispunjenja ugovora, ako je on sam vršio montažu, ne pridržavajući se vlastitog uputstva.

(Vs BiH, Pž. 599/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 88)

17. Član zadruge može u slučaju raskida ugovora zahtijevati od stambene zadruge koja nije ispunila svoju obvezu izgradnje i predaje stana, jer je stan prodala trećoj osobi, naknadu štete u iznosu koji odgovara protuvrijednosti tog stana prema cijenama u vrijeme prvostupanjskoga presuđenja.

(Vs H, II Rev. 113/1987, od 3. 12. 1987. – Psp 39 – 97)

18. Brodar ne može zahtijevati isplatu ugovorene prevoznine u cjelini ako nije obezbijedio brod koji ima uobičajena svojstva za izvršenje ugovorenog prevoza.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su sklopile ugovor o prevozu stvari brodom. Težina tereta bila je 600 tona, a brod je trebao biti šlep, čija je nosivost 690 tona. Iz zaključnice proizilazi da su se stranke sporazumjele da se vozarina plaća na stvarno utovarenu težinu, ali najmanje 90% nosivosti. Iz navedene zaključnice proizilazi, takođe, da je roba pakovana u vreće po 50 kg.

Među parničnim strankama nije sporno da je prevoz izvršen, kao ni to da sva količina robe nije natovarena na šlep. Tuženi kao naručilac prevoza ne pristaje da plati cjelokupnu ugovorenu vozarinu (platio je samo za stvarno prevezeni teret), jer

http://www.advokat-prnjavorac.com

smatra da tužilac nije izvršio ugovor u cijelosti pa nema pravo da od tuženog traži ispunjenje ugovora u cijelosti.

Prvostepeni sud je obavezao tuženog da isplati cjelokupnu ugovorenu vozarinu, polazeći od navedenih odredaba ugovora, a imajući u vidu da je nosivost broda omogućavala da se preveze cjelokupni teret, te da je tuženi angažovao krcatelja i da je sam trebao da plombira brod.

Prema odredbi stav 1. člana 457. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi ("Službeni list SFRJ", br. 22/77,13/82, 30/85) brodar je dužan da teret preveze brodom koji je izričito ugovoren ili koji ima ugovorena svojstva. Odredbama stava 2. člana 457. istog zakona propisano je da, ako stranke nisu izričito ugovorile određen brod, odnosno svojstva broda, brodar je dužan da preveze teret brodom koji ima uobičajena svojstva za izvršenje ugovorenog prevoza. Polazeći od navedenih odredaba zakona, a imajući u vidu kontradiktorne navode stranaka u prvostepenom postupku (tuženi je isticao da je obavijestio tužioca o vrsti robe i da je tužilac trebao da vodi računa da se sav teret može prevesti, dok je tužilac navodio da je tuženom ukazivao na problem utovara kompletnog tereta i da je tuženi garantovao da se sav teret može utovariti) ovaj sud ocjenjuje da je trebalo utvrditi da li je tužilac obezbijedio odgovarajući brod, odnosno da li je upozoravao tuženog na nemogućnost ukrcavanja cjelokupnog tereta, ali je tuženi insistirao na određenom plovilu. Navedene činjenice su odlučne, jer tužilac, ukoliko je postojao njegov propust da obezbijedi brod odgovarajuće zapremine za utovar tereta u vrećama, a ne samo dovoljne nosivosti, ne bi, u smislu člana 262. Zakona o obligacionim odnosima, mogao da traži cjelovito ispunjenje ugovora od tuženog.

(Vs BiH, Pž. 132/90, od 13. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 53)

19. Ne može se ispuniti obaveza predaje individualno određenog stana, ako u njemu stanuje zakonito useljeno treće lice. U ovakvom slučaju povjerilac može samo zahtijevati naknadu štete, kao za slučaj skrivljenog neispunjenja ugovora.

Iz obrazloženja:

Prvostepena presuda ne bi bila izvršiva ukoliko u stanu koji bi tuženi bio dužan predati tužiteljici u "posjed i slobodno raspolaganje", stanuje treće lice koje se smatra zakonito useIjenim licem po odredbama člana 11. st.1. i 2. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br.14/84 i 12/87). Kako tuženi duguje ispunjenje obaveze koja se sastoji u predaji individualno određene stvari (stana) tužiteljici, na kome bi ona stekla pravo raspolaganja, ali zbog zakonitog useljenja trećeg lica u taj stan takvu obavezu ne može izvršiti, tužiteljica bi imala pravo zahtijevati naknadu štete zbog neispunjenja ugovora analogno odredbama člana 262. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78 do 57/89), a obim naknade štete odrediće se prema odredbama člana 266. ZOO.

(Vs BiH, 363/89, od 8. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 30)

20. Zakonska odredba da je zakupac poslovne prostorije dužan da zakupodavcu preda poslovne prostorije u stanju u kome ih je primio, kao dispozitivna norma, dopunjuje ugovor o zakupu, pa zakupac odgovara za štetu zbog neurednog ispunjenja ugovora, ako po ovoj odredbi ne postupi.

Iz obrazloženja:

Članom 6. ugovora tuženi se obavezao da sam otklanja sve kvarove u prostorijama koje koristi, a član 25. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija određuje dužnost zakupca da zakupodavcu preda poslovne prostorije u stanju u kome ih je primio. Ove odredbe zakona su dopunsko dispozitivne i dopunjuju član 6. ugovora. Tuženi nije ispunio na taj način ustanovljenu obavezu pa je time tužiteljici prouzrokovao štetu (član 262. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, "Službeni list SFRJ", br. 29/78 i 39/85), koja se ispoljava u iznosu koga je tužilac platio izvođaču

http://www.advokat-prnjavorac.com

radova, radi dovođenja poslovnih prostorija u stanje u kome ih je primio tuženi - naknada cjelokupne štete (član 266. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 153/90, od 13. 12. 1990. – Bilten Vs BiH 4/90 – 64)

21. Ugovorna strana koja ne ispuni svoju ugovornu obvezu odgovara suugovaraču za naknadu štete nastale zbog neispunjenja ugovora (čl. 262. st. 2. ZOO). Dosljedno tome i špediter koji kao nalogoprimac preuzme robu od vozara, a ne preda je svom nalogodavcu, obvezan je platiti protuvrijednost robe i naknaditi troškove nastale u vezi s njezinim gubitkom.

(Vps H, Pž. 852/82, od 28. 9. 1982. – Psp 22 – 168)

22. Prodavac ne može zahtijevati plaćanje cijene za nevraćenu ambalažu ako zastupnici stranaka nisu zaključili punovažan sporazum da se ambalaža smatra prodanom ukoliko ne bude vraćena u određenom roku.

Iz obrazloženja:

Tužilac je dostavio tuženom dispoziciju za vraćanje ambalaže, sa naznakom mjesta isporuke na teret tužioca. Iz dispozicije proizilazi da će se smatrati da je ambalaža kupljena ukoliko se ne vrati u ostavljenom roku.

U smislu člana 262. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima povjerilac u obligacionom odnosu je ovlašten da od dužnika zahtijeva ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti je savjesno u svemu kako ona glasi. Prema odredbi stava 2. ovog člana kad dužnik ne ispuni obavezu ili zadocni sa njenim ispunjenjem, povjerilac ima pravo zahtijevati naknadu štete koju je usljed toga pretrpio.

Obaveza na vraćanje ambalaže može se promijeniti samo sporazumom stranaka. Zapisnik o sravnjenju i utvrđivanju stanja ambalaže je tehnička radnja, a ne pravni posao kojim se mijenjaju prava i obaveze ugovornih strana iz ugovora o prodaji. Zapisnik može sadržavati i klauzule o izmjeni prava i obaveza iz ugovora o prodaji, ali ovakav sporazum mogu zaključiti samo lica ovlaštena za zaključenje i izmjenu ugovora. Stoga je prvostepeni sud bio dužan utvrditi da Ii je među parničnim strankama postignut valjan sporazum o prodaji ambalaže.

(Vs BiH, Pž. 307/89, od 22. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 33)

23. Prodavac ne može od kupca naknadno tražiti regres plaćenog poreza na promet, koji nije uračunao u cijenu. Ovo pogotovu ako je zbog svojstva kupca, poreska obaveza trebala izostati da je kupac podnio urednu izjavu koja je trebala biti podloga za oslobođenje prodavca od poreske obaveze.

Iz obrazloženja:

Tužilac je izvršio isporuku robe, a tuženi plaćanje cijene, pa je u smislu člana 295. Zakona o obligacionim odnosima, obaveza prestala ispunjenjem. Kada je između stranaka na osnovu narudžbenice tuženog-kupca sa izjavom koja nije ispunjavala uslove propisane članom 6. stav 5. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SFRJ", broj 43/83) zaključen ugovor o prodaji, tužilac je postao poreski obveznik u smislu člana 13. stav 1. istog zakona. Kako je propustio da u smislu člana 13. stav 3. istog zakona u cijenu obračuna porez na promet, nema zakonskog osnova da to učini naknadno. Tuženi je, plaćanjem cijene, u smislu člana 262. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ispunio obavezu onako kako je ona glasila. Pogrešan je zaključak prvostepenog suda da je tuženi stekao korist kad nije platio porez na promet. Prema utvrđenju prvostepenog suda tuženi je proizvođačka organizacija udruženog rada, koja je za potrebe stavljanja u promet proizvoda naručila natron vreće i do naplate poreza na promet od tužioca nije došlo. Zbog toga ovo nije bila valjano popunjena isprava koju je tuženi predao tužiocu u cilju korištenja prava na oslobođenje od plaćanja poreza na promet. Tužilac traži naknadu iznosa koji je, zbog valjanosti izjave, platio na ime poreza na promet, sa kaznenim kamatama, što je mo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

gao izbjeći da je prije zaključenja i ispunjenja ugovora, zahtijevao od tuženog urednu izjavu.

Pošto je obaveza iz ugovora o prodaji prestala ispunjenjem tužilac ne može naknadno tražiti plaćanje dijela cijene, koja nije predviđena ugovorom.

(Vs BiH, Pž. 52/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 47)

24. Nosilac prava korištenja radi građenja na gradskom građevinskom zemljištu ima pravo da traži naknadu štete koju je pretrpio usljed zastoja u izgradnji građevinskog objekta, u skladu sa odobrenjem za građenje, jer je morao čekati da se izmjesti dalekovod koji bi ugrožavao korisnike stambenog objekta.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova dana 9. decembra 1971. godine, zaključen je ugovor između prednika tuženog i tužilaca kojim je prednik ustupio tužiocima na korištenje uređeno građevinsko zemljište za izgradnju porodične stambene zgrade. Nakon što je ovo zemljište predato u posjed tužiocima ustanovljeno je da iznad zemljišta postoji dalekovod, pa su tužioci tražili da se dalekovod izmjesti jer se bez opasnosti nije moglo pristupiti gradnji stambenog objekta. Međutim, dalekovod nije izmješten ni nakon više intervencija tužilaca, pa su oni (da bi smanjili štetu zbog poskupljenja gradnje) u maju 1977. godine, a prije izmještanja dalekovoda, otpočeli gradnju porodične stambene zgrade. U avgustu 1977. godine morali su obustaviti gradnju zbog opasnosti nastavljanja radova ispod dalekovoda. Kada je dalekovod podignut na veći nivo, u februaru 1979. godine, tužioci su nastavili izgradnju.

Nižestepeni sudovi su djelimičnim usvajanjem tužbenog zahtjeva obavezali tuženog da tužiocima naknadi štetu prouzrokovanu povećanim izdacima u izgradnji stambenog objekta, jer da prednik tuženog nije izvršio preuzetu ugovornu obavezu, da tužiocima nakon zaključenja ugovora preda zemljište na kome bi bez ikakvih smetnji mogli izgraditi stambenu zgradu (član 40. Zakona o prometu zemljišta i zgrada).

(Vs BiH, Rev. 371/88, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 138)

25. Nalogoprimac koji je za nalogodavce podigao štedni ulog njihovog ostavioca i u pretežnom dijelu ga isplatio jednom nalogodavcu, ne duguje razliku drugom nalogodavcu, već bi odgovarao za štetu zbog povrede naloga, ako taj nalogodavac ne bi mogao naplatiti svoj dio od onoga kome je izvršena isplata u pretežnom dijelu.

Iz obrazloženja:

Tužilac je dao nalog tuženom da i za njega, kao i za drugog nasljednika, podigne kod banke štedni ulog koji je u jednom dijelu naslijedio od oca ali je tuženi, pošto je podigao štedni ulog, osim jednog manjeg iznosa, veći dio predao drugom nalogodavcu, pa je taj nalogodavac stekao dio štednog uloga bez pravnog osnova, što znači da je on u obligacionom pravnom odnosu prema tužiocu (neosnovano sticanje - član 210. Zakona o obligacionim odnosima). Tužilac bi, ipak, mogao da traži naknadu štete od tuženog zbog povrede naloga, ali samo ukoliko ne bi mogao naplatiti svoje potraživanje od drugog nalogodavca (član 262. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 545/89, od 19. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 49)

26. Kod utvrđivanja visine štete nastale zbog nekorišćenja nekretnina koje dužnik nije na vrijeme predao u posjed povjeriocu, cijeni se korist koju bi postigao povjerilac obradom nekretnina na način koji on uobičava.

(Vs BiH, Rev. 296/85, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 42)

27. Ugovor o otuđenju tuđe nekretnine ne obavezuje vlasnika, pa nije ovlašten da traži poništenje ugovora, a svoje pravo štiti vlasničkom tužbom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pogrešno primijenili materijalno pravo kada su usvojili zahtjev tužiteljice za poništenje ugovora o poklonu njene nekretnine zaključenog između tuženih, jer je taj ugovor ne obavezuje (član 262. Zakona o obligacionim odnosima). Jednostavno za nju taj ugovor ne postoji, pa nema nikakve prepreke da kao vlasnica traži predaju u posjed darovaoca nekretnine bez obzira u čijem se posjedu sada nalazi član 37. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 274/89, od 21. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 33)

28. Ako nije drukčije ugovoreno, prodavac nije u obavezi da kupcu u ispunjenju ugovora o prodaji ili po osnovu naknade štete zbog nemogućnosti ispunjenja obaveze iz ugovora, preda automobil drugog tipa od ugovorenog.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju prvostepenog suda koje je usvojio i drugostepeni sud, parnične stranke su zaključile ugovore o prodaji automobila marke "Golf J" model 171010 od 50 KS, da je tužilac ugovornu obavezu ispunio u cijelosti, a da tuženi svoju obavezu iz ugovora nije ispunio (nije isporučio tužiocu motorno vozilo), pa su stoga tuženog obavezali na isporuku vozila ugovorene marke, a u nemogućnosti ispunjenja te obaveze da tužiocu isporuči vozilo marke "Golf JGL Diesel"« koje se sada proizvodi.

Kod ovakvog utvrđenja nije bilo osnova za usvajanje alternativnog zahtjeva, jer među strankama ne postoji alternativna obligacija (čl. 403. do 408. Zakana o obligacionim odnosima), a niti nastaje nemogućnošću ispunjenja obaveze u smislu člana 262. stav 4. istog zakona, jer se u tom slučaju, analogno odredbi člana 185. stav 3. u vezi sa članom 269. ZOO, od dužnika može zahtijevati samo novčana naknada.

Prema odredbi člana 307. Zakona o obligacionim odnosima, ispunjenje obaveze sastoji se u izvršenju onog što čini njenu sadržinu, pa je dužnik ne može ispuniti ničim drugim, a niti povjerilac može zahtijevati nešto drugo. Prema tome povjerilac ne može istovremeno tražiti ispunjenje obaveze iz ugovora, konkretno isporuku motornog vozila ugovorenih karakteristika i alternativno zahtijevati isporuku motornog vozila drugih karakteristika - drugog tipa. Drugačiji zaključak ne proizlazi ni iz člana 262. Zakona o obligacionim odnosima. Prema stavu 1. navedene odredbe povjerilac je ovlašten da od dužnika zahtijeva ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti obavezu savjesno u svemu onako kako ona glasi. Istina, slijedeći stavovi člana 262. ZOO govore o pravu povjerioca kada dužnik ne ispuni obavezu ili zakasni sa njenim ispunjenjem, da traži naknadu štete, ali ni iz tih odredaba ne može se izvesti zaključak da povjerilac može od dužnika tražiti istovremeno ispunjenje ugovora i naknadu štete, a ni da u okviru naknade štete može tražiti predaju stvari druge vrste.

(Vs BiH, Rev. 459/86, od 28. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 26)

29. Zakupnik koji nije ispunio obavezu preuzetu sudskim poravnanjem da dovede zemljište u prijašnje stanje odgovora za štetu zbog neispunjenja te obaveze pa zahtjev za naknadu štete nije presuđena stvar.

Iz obrazloženja:

Opravdano se u zahtjevu navodi da je pogrešna ocjena drugostepenog suda da se radi o presuđenoj stvari (čl. 333. ZPP-a).

S obzirom da tuženi do 15. maja 1986. godine, nije ispunio obavezu po sudskom poravnanju i zemljište doveo u stanje kako je bilo prije zaključenja ugovora o zakupu, a restitucija ni prinudnim putem nije ostvarena, tužitelju pripada pravo na naknadu štete koju trpi u vidu izgubljenog prinosa do dovođenja zemljišta u prvobitno stanje, jer je gubitkom prihoda za drugi period kako se to opravdano u zahtjevu

http://www.advokat-prnjavorac.com

navodi nastala nova obligacija (član 262. stav 2. i član 1093. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Gvl. 35/88, od 10. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 107)

30. Lice kome je sud u izvršnom postupku povjerio na čuvanje pokretne stvari dužnika odgovara ovome za oštećenje stvari ako ih nije čuvao kao svoje vlastite, odnosno kao dobar domaćin.

Iz obrazloženja:

Iz prirode pravnog odnosa zasnovanog predajom tužiteljičinih stvari na čuvanje trećem licu pod uslovima predviđenim u članu 221. Zakona o izvršnom postupku, proizlazi da takav ugovor zaključuje ovlašteni radnik suda, koji provodi izvršni postupak, u ime i za račun tužiteljice kao dužnika, jer se njime konstituiše ne samo obaveza čuvara da postupa na način predviđen u članu 714. Zakona o obligacionim odnosima (da čuva povjerene stvari sa pažnjom dobrog damaćina, odnosno dobrog privrednika i da obavještava deponenta o svim promjenama koje opazi na stvarima i o opasnostima koje mogu dovesti do njihovog oštećenja), nego i obaveza tužiteljice da ovome plati troškove čuvanja, kao i njeno pravo da stvari predate na čuvanje preuzme u svako doba. Prema tome, u ovakvoj situaciji ima se smatrati da je ugovor o čuvanju stvari bio zaključen između same tužiteljice i II-tuženog, pa je zbog toga odgovornost II -tuženog za štetu na stvarima tužiteIjice trebalo razmatrati iz aspekta odredaba člana 262. stav 2. i člana 714. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 302/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 57)

31. Time što je prodavac samoinicijativno vratio kupcu primljeni iznos kupovne cijene, nije sporazumno raskinut ugovor o prodaji, pa i kada kupac nije položio iznos cijene u sudski depozit, ako iz kupčevog ponašanja proizilazi da ostaje pri ugovoru.

(Vs BiH, Pž. 418/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 41)

32. Ukoliko prodavac nije predao kupcu blagajničke zapise, a kupac je platio cijenu po zaključnici, tužilac kao kupac iz ugovora o kupoprodaji kratkoročnih hartija od vriejdnosti ima pravo na ispunjenje ugovora i štetu po članu 262. ZOO, zbog toga što neizvršenje tuženikove obaveze iz zaključnice da tužiocu preda hartije od vrijednosti ne oslobađa tuženog kao prodavca kratkoročnih hartija od vrijednosti od obaveze da u preostalom dijelu izvrši ugovor po utuženoj zključnici.

(Vs S, broj Prev. 452/98. – Bilten 1/2000)

33. Vjerovnik kojem je pravomoćnom presudom dosuđena protuvrijednost strane valute nema pravo zahtijevati od dužnika još i naknadu štete koja bi se sastojala u razlici tečaja dosuđene protuvrijednosti strane valute i protuvrijednosti strane valute u vrijeme kad je dužnik namirio tražbinu.

(Vs H, Rev. 441/86, od 22. 4. 1986. – Psp 32 – 67)

34. Naručilac radova ima pravo, ako je izvođač kriv za neispunjenje ugovora o građenju, da zahtijeva naknadu štete u visini razlike između cijene koju bi on morao isplatiti izvođaču da je uredno ispunio ugovor i cijene isplaćene novom izvođaču.

Iz obrazloženja:

Tužilac, u smislu člana 132. stav 1. i člana 262. stav 2. ZOO, ima pravo da zahtijeva naknadu štete koju je pretrpio zbog neispunjenja ugovora od strane tuženog (ovo mu pravo pripada i po odredbama člana 5. ugovora stranaka). Visina štete je odredbom člana 5. ugovora stranaka opredijeljena na razliku u cijeni nastalu angažovanjem novog izvođača. Tužiocu pripada pravo na naknadu štete u visini razlike u cijeni i po odredbama člana 266. st. 1. i 2. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prvostepeni sud nije, međutim, utvrdio razliku u cijeni, iako je njena visina bila sporna između parničnih stranaka.

Sudski vještak je propustio da obračuna razliku u cijeni na koju bi tuženi imao pravo po ugovoru, sa obrazloženjem da bi tuženom pripadalo pravo na povećanje ugovorene cijene samo da je otpočeo radove, jer da je između stranaka ugovoreno da se povećanja ugovorene cijene po kriterijima iz ugovora obračunavaju prilikom ispostavljanja privremenih situacija. Stoga je prvostepeni sud prihvatio kao tačan obračun koji je sačinio sam tužilac, a koji je tuženi osporavao. Tužilac je pošao od ugovorene cijene na koju je dodao razliku u cijeni obračunatu po kriterijima iz ugovora, do časa zaključenja ugovora sa novim izvođačem i razliku između tako sračunatog iznosa i cijene koju je ugovorio sa novim izvođačem prikazao kao štetu koju je pretrpio, a prvostepeni sud mu je dosudio naknadu u tom iznosu.

Naknada štete zbog raskida ugovora treba da stranku koja nije skrivila raskid dovede u onaj materijalni položaj u kome bi ona bila da je ugovor uredno izvršen (tzv. pozitivni ugovorni interes).

(Vs BiH, Pž. 397/87, od 24. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 30)

35. Samoupravna interesna zajednica koja je u docnji pri ispunjenju ugovora o ustupanju neizgrađenog građevinskog zemljišta radi građenja, odgovara za štetu koju je pretrpio sticalac time što mu je propao dio građevinskog materijala (cement) zbog dužeg stajanja i što je dio građevinskog materijala pribavio kasnije po višim cijenama.

Iz obrazloženja:

Skupština opštine G. je svojom odlukom donijetom dana 11. 3. 1975. godine na osnovu ovlaštenja iz člana 162. tada važećeg Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) prenijela na tuženu SIZ za prostorno uređenje pravo upravIjanja; pribavljanja, uređenja i ustupanja na korištenje građevinskog zemljišta.

Na osnovu tog tužena je sa tužiocem, dana 11. 7. 1980. godine zaključila pismeni ugovor kojim je tužiocu ustupila na korištenje, uz naknadu; građevinsko zemljište u svrhu izgradnje porodične stambene zgrade. Navedeno je da tužilac odmah stupio u posjed. Nakon zaključenja ugovora tužilac je odmah isplatio naknadu a zatim je na osnovu ugovora pribavio i odobrenje za gradnju stambenog objekta. Međutim, kada je tužilac pokušao da pristupi namjeravanoj izgradnji i u tu svrhu pribavio dio građevinskog materijala bio mu je onemogućen pristup na ustupljenu gradevinsku parcelu od strane bivših vlasnika tog zemljišta zato što su sa njima ostali neriješeni imovinski odnosi.

Polazeći od takvih činjeničnih utvrđenja nižestepenih presuda i od sadržane ugovora stranaka, kao i od nesporne činjenice da je tužena izvršila svoju obavezu iz tog ugovora uvođenjem tužioca u posjed k. č. br. 1209/5 tek nakon što je sa njim zaključila poravnanje od 8. 1. 1982 godine, u parnici, i po ocjeni ovog suda znatno po proteku razumnog roka koji ima u vidu odredba člana 314. Zakona o obligacionim odnosima, pravilan je zaključak nižestepenih sudova o tome da je tužena u obavezi da tužiocu naknadi štetu proisteklu zbog docnje u ispunjenju te obaveze, zasnavan na pravilnoj primjeni odredbe člana 262. stav 2. istog zakona.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da se šteta koja je predmet spora sastoji dijelom od razlike u cijeni građevinskog materijala koji je tužilac mogao nabaviti da je angažovao sredstva koja je imao obezvrijeđena u vrijeme kada je tužena pala u docnju u ispunjenju obaveze predaje u posjed građevinskog zemljišta sa cijenama važećim u vrijeme kada je tužena tu svoju obavezu zaista i ispunila, a dijelom u novčanoj protuvrijedanosti građeviskog materijala koji je tužilac bio i nabavio, ali mu je taj

http://www.advokat-prnjavorac.com

materijal propoo zbog nemogućnosti da ga blagovremeno upotrijebi za gradnju (cement). Pvouzrokovanje štete, i po ocjeni ovog revizijskog suda, ne može se pripisati tome što tužilac nije postupao kao prosječno pažljiv čovjek, na šta revizija neopravdano ukazuje, nego isključivo propustu tužene da blagovremeno ispuni svoju obavezu iz ugovora kao što se zaključuje i u nižestepenim presudama.

(Vs BiH, Rev. 103/87, od 12. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 61)

36. Povjerilac osnovano može ostvarivati naknadu štete u vidu izgubljene dobiti samo u slučaju dokaznog postojanja činjenica na osnovu kojih je još u vrijeme zaključenja ugovora dužnik morao predvidjeti takvu štetu kao moguću posljedicu povrede ugovora.

(Vs S, broj Prev. 394/00. – Bilten 1/2001)

Oslobađanje dužnika od odgovornosti

Član 263.

Dužnik se oslobađa odgovornosti za štetu ako dokaže da nije mogao da ispuni svoju obavezu, odnosno da je zadocnio sa ispunjenjem obaveze zbog okolnosti nastalih poslije zaključenja ugovora koje nije mogao spriječiti, otkloniti ili izbjeći.

---

1. Domaća društva osiguranja odgovaraju za obaveze po osnovu obaveznog osiguranja od autoodgovornosti koje su nastale prije agresije na BiH, a teretile su njihove pravne prednike.

Iz obrazloženja:

Nisu osnovani žalbeni navodi tuženog da posljedice agresije na Bosnu i Hercegovinu u odnosu na tuženoga "imaju karakter više sile", pa kako je u pitanju "ugovorno obavezno osiguranje" da su ispunjeni uslovi za oslobađanje tuženoga od odgovornosti za štetu (čl. 263. ZOO) i da je prestala obaveza tuženoga zbog nemogućnosti ispunjenja (čl. 354. ZOO).

Po odredbama Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Sl. list SFRJ", br. 24/76 i 17/90 koji uređuju predratne obaveze prednika tuženoga kao osiguravatelja iz osnova autoodgovornosti, osiguravatelj je bio dužan da naknadi svu štetu do visine ugovorenih osiguranih svota, koju pretrpi žrtva saobraćajne nezgode izazvane upotrebom motornog vozila, na ličnim dobrima i imovini koju bi bio dužan da nadoknadi vlasnik odnosno korisnik motornog vozila, tj. njegov osiguranik.

O osnovu odgovornosti i obimu naknade odlučuje se po pravilima o odgovornosti usljed upotrebe motornog vozila, dakle, po odredbama čl. 173. do 178., te čl. 185. do 197., kao i čl. 200. do 205. Zakona o obligacionim odnosima. A to znači da se o obavezama tuženoga sudi po propisima o vanugovornoj (deliktom prouzrokovanoj) šteti pa je bez osnova pozivanje tuženoga na odredbu čl. 263. Zakona o obligacionim odnosima, koja se odnosi na oslobađanje dužnika od odgovornosti za štetu nastalu neispunjenjem, odnosno zakašnjenjem u ispunjenju ugovorne obaveze. U pitanju je obaveza naknade vanugovorne štete oštećenom prouzrokovane upotrebom motornog vozila osiguranika tuženog, dakle, u ispunjenju osiguranikove obaveze koja ne potiče iz ugovora sa oštećenim. Osnov te obaveze tuženoga nalazi se neposredno u zakonu, a samo posredno potiče iz ugovora zaključenog izmedu tuženoga kao osiguravatelja i njegovog osiguranika.

Takođe, bez osnova je pozivanje tuženoga na odredbu čl. 354. Zakona o obligacionim odnosima jer je obaveza tuženoga izražena u novcu (generična obaveza). Do prestanka obaveze u smislu navedene odredbe može doći samo usljed objektivne

http://www.advokat-prnjavorac.com

fizičke nemogućnosti ispunjenja obaveze, odnosno propašću individualno određene stvari koja je predmet obaveze ili apsolutne nemogućnosti izvršenja radnje. U ovom slučaju, u pitanju je novčana obaveza tuženog po osnovu autoodgovornosti (naknada štete), pa posljedice agresije nemaju uticaja na osnovanost i visinu obaveze tuženoga. Prema odredbi člana 9. Zakona o pretvaranju kapitala društva osiguranja i reosiguranja u RBiH ("Sl. list RBiH", broj 2/96) za period od 3 godine od dana prestanka ratnog stanja obustavlja se izvršenje pravosnažnih sudskih presuda donesenih po osnovu naknade štete nastale do 6. aprita 1992. godine, po osnovu obaveznog osiguranja, a prema članu 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba ("Sl. novine Federacije BiH", broj 6/98) na iznos naknade štete (glavnica) određene izvršnim ispravama i vansudskim poravnanjima iz osiguranja, ne obračunavaju se kamate za čitav period rata odnosno neposredne ratne opasnosti u Bosni i Hercegovini. Neposredna ratna opasnost u Bosni i Hercegovini prestala je sa danom 23. 12. 1996. godine, a tužilja kamate zahtjeva počev od dana 27. 12. 1996. godine.

(Vs FBiH, Pž. 73/98, od 21. 4. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 36)

2. Odredbom čl. 263. ZOO prihvaćen je subjektivni kriterij oslobađajućih okolnosti u tom smislu da su to okolnosti koje dužnik nije mogao spriječiti, otkloniti ni izbjeći te da su nastale nakon sklapanja ugovora.

Iz obrazloženja citiramo:

"Proizlazi da su u predmetnom slučaju nastale sve navedene pretpostavke, jer je utvrđeno da tuženik nije mogao proizvesti tkaninu ugovorene kakvoće koju je morao isporučiti tužitelju budući da predionica koja mu je trebala isporučiti pređu potrebne kakvoće nije ispunila svoju obvezu, iako je tuženik sa svoje strane poduzeo sve one mjere koje je kao dobar privrednik morao učiniti u svojem poslovanju".

(Vs H, II Rev. 96/86, od 6. 10. 1988. – Psp 40 – 62)

3. Dužnik ne odgovara za štetu ako nije mogao ispuniti svoju obvezu (isporuku plina) zbog ratnih događanja koja su nastala nakon sklapanja ugovora jer ih nije mogao spriječiti, ukloniti ili izbjeći.

(Vts RH, Pž. 3547/93, od 29. 11. 1994. - Zbirka 3 – 34)

Ugovorno proširenje odgovornosti

Član 264.

(1) Ugovorom se može proširiti odgovornost dužnika i na slučaj za koji on inače ne odgovara.

(2) Ali se ispunjenje ovakve ugovorne odredbe ne može zahtijevati ako bi to bilo u suprotnosti sa načelom savjesnosti i poštenja.

---

1. Zakupac ne odgovara za propast zakupljene stvari, ako stvar nije upotrebljavao protivno ugovoru i namjeni stvari, te ako je postupao sa pažnjom dobrog privrednika, ukoliko ugovorom nije proširena njegova odgovornost.

Iz obrazloženja:

Tužilac u ovoj pravnoj stvari traži utuženi iznos na ime naknade štete u iznosu koji predstavlja vrijednost motornog vozila marke "Wolksvagen" – kombibus, koje je tuženi preuzeo od tužioca po osnovu ugovora o zakupu vozila, a po isteku vremena na koje je ugovor zaključen, nije vratio tužiocu.

Prvostepeni sud je utvrdio da je na magistralnom putu Mostar – Sarajevo, u blizini Hadžića dana 22. 2. 1996. godine, dakle, u vrijeme kada je to područje bilo pod kontrolom agresorskih vojnika, vozilo tužioca kojim je tuženi prevozio robu na-

http://www.advokat-prnjavorac.com

bavljenu za svoje potrebe, napadnuto od strane nepoznatih, naoružanih lica, te vozilo zajedno sa robom oduzeto, zbog čega nije vraćeno tužiocu, shodno ugovoru.

Polazeći od ovakvog činjeničnog utvrđenja, a nalazeći utvrđenim da je tuženi vozilo upotrebljavao kao dobar privrednik onako kako je određeno ugovorom, a i samom namjenom stvari, zbog čega se nisu stekli uslovi iz člana 4. ugovora o zakupu, odnosno člana 581. ZOO, za naknadu štete, prvostepeni sud je pravilno primjenio materijalno pravo kada je tužbeni zahtjev tužioca odbio. Ovo i stoga što stranke ugovorom nisu proširile odgovornost zakupca i na slučaj za koji inače ne odgovara (član 264. ZOO).

Tužilac kao vlasnik vozila je, svakako, pretrpio štetu time što mu vozilo predato tuženom na korištenje u određenom vremenskom periodu, shodno zaključenom ugovoru o zakupu, nije vraćeno. Međutim, za ovaj vid štete zakupac ne odgovara kada je do potpune propasti stvari došlo bez njegove krivice, ukoliko ugovorom nije proširena odgovornost zakupca i za ovaj slučaj, a rizik slučajne propasti stvari snosi zakupodavac (član 137. ZOO). Naime, suprotno tvrdnji žalioca, ne može se tuženi smatrati odgovornim za propast stvari samo stoga što je za putovanje koristio tzv. "plavi put" jer je put bio pod kontrolom IPTF i snaga UN, istim putem u vrijeme kada ga je koristio tuženi kretala su se i druga vozila, a tuženi je birao, svakako, najsigurniji put jer je za to imao i lični interes, budući da je morao biti svjestan da je putovanjem u ovim uslovima ugroženo ne samo vozilo tužioca, nego i roba koju je vozilom prevozio, a zbog koje je i uzeo vozilo u zakup, pa i životi ljudi koji su se u njemu nalazili.

(Vs FBiH, Pž. 275/97, od 23. 12. 1997. – Bilten Vs FBiH 1/98 – 37)

Ograničenje i isključenje odgovornosti

Član 265.

(1) Odgovornost dužnika za namjeru ili krajnju nepažnju ne može se unaprijed ugovorom isključiti.

(2) Ali sud može na zahtjev zainteresovane ugovorne strane poništiti i ugovornu odredbu o isključenju odgovornosti za običnu nepažnju, ako je takav sporazum proizišao iz monopolskog položaja dužnika ili uopšte iz neravnopravnog odnosa ugovornih strana.

(3) Punovažna je odredba ugovora kojom se određuje najviši iznos naknade, ako tako određeni iznos nije u očiglednoj nesrazmjeri sa štetom i ako za određeni slučaj nije što drugo zakonom određeno.

(4) U slučaju ograničenja visine naknade povjerilac ima pravo na potpunu naknadu ako je nemogućnost ispunjenja obaveze prouzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom dužnika.

---

1. Kada su stranke ugovorom o prodaji stana utvrdile da će prodavac ukoliko u ugovorenom roku ne preda kupcu stan biti dužan da naknadi štetu u visini tržišne vrijednosti novog stana iste površine u vrijeme kada je stan trebao predati, kupac ne može zahtijevati naknadu po cijenama novog stana u vrijeme presuđenja.

Iz obrazloženja:

Kod u postupku utvrđenih odlučnih činjenica da su stranke ugovorile predaju stana (čija površina je 39,08 m^2) u roku od 3 godine od dana potpisivanja ugovora, a ako se stan u tom roku ne preda, da će prodavac kupcu naknaditi vrijednost stana po cijeni na tržištu izgradnje novih stanova u Sarajevu, da tužilac nije predao stan u ugovorenom roku, te da je cijena takvog stana po 1 m^2 po isteku roka predaje 1979. godi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ne, prema izvještaju "Sarajevostana" iznosila ……. dinara, to je u postupku koji je prethodio donošenju pobijane presude potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje odlučno za rješenje spora među strankama i na tako utvrđeno činjenično stanje, pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je usvojen tužbeni zahtjev u iznosu od …….. dinara, uz kamate, a sa viškom tužbenog zahtjeva tužilac odbijen.

Ovo stoga što su stranke članom 5. ugovora saglasno pravilima imovinskog prava (sada izraženim u odredbi člana 265. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), ugovorile da prodavac kupcu naknadi štetu za slučaj neispunjenja ugovorne obaveze predaje stana. Visina ove štete po sporazumu stranaka utvrđuje se prema tržišnoj cijeni novih stanova u Sarajevu prema vremenu nastanka novčane obaveze na naknadu štete (obaveza je nastala po isteku 3 godine od potpisivanja ugovora, jer u tom roku tuženi nije predao stan). Visina ove obaveze ne može se mijenjati zbog promjene cijene stana nakon dospijeća novčane obaveze, iz razloga što je po isteku roka od 3 godine od zaključenja ugovora tuženi dugovao samo ugovorenu novčanu naknadu koja je u momentu nastanka bila odrediva, a po načelu monetarnog nominalizma, izraženom u odredbi člana 394. ZOO, kada obaveza ima za predmet svotu novca, dužnik je obavezan da isplati onaj broj novčanih jedinica na koji ta obaveza glasi, izuzev ako zakon nije drugačije odredio.

Kako se u konkretnom slučaju radi o ugovorenoj visini naknade štete (tržišna vrijednost novog stana u momentu nastanka novčane obaveze na naknadu štete (to tužilac neosnovano smatra da mu pripada pravo na obeštećenje saglasno odredbama člana 262. stav 4., 266. i 269. u vezi sa članom 189. stav 2. ZOO, pa su i njegovi žalbeni navodi, koje ističe u tom pravcu neosnovani.

(Vs BiH Pž. 273/86, od 10. 12. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 19)

2. I onda kad je ugovorom predviđeno ograničenje obveze dužnika za naknadu štete, vjerovnik ima pravo na potpunu naknadu ako je nemogućnost ispunjenja obveze uzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom dužnika.

Iz obrazloženja:

Naime, jedno od osnovnih načela obveznih odnosa jest načelo ispunjenja ugovorom preuzetih obveza i odgovornost za njihovo (ne)ispunjenje (čl. 17. st. 1. ZOO). U vezi s tim, odredbom čl. 266. st. 2. ZOO određeno je da onda kad dužnik ne ispuni svoju obvezu vjerovniku pripada pravo da zahtijeva naknadu štete koju je zato pretrpio. Sudovi prvog i drugog stupnja utvrdili su, kao što je već rečeno, da su stranke točkom 4. svog ugovora u slučaju zakašnjenja isplate ugovorile iznos naknade. Na taj način stranke su ugovorom ograničile odgovornost tuženika za štetu koja bi tužitelju nastala zbog neispunjenja ugovorom preuzete obveze od tuženika, što je suglasno sa čl. 265. t. 3. ZOO. To ugovorno ograničenje odgovornosti znači da je tuženik odgovoran za štetu koja je tužitelju nastala zbog zakašnjenja plaćanja ugovornog iznosa, ali ne u punom opsegu, već u onome koji je određen ugovorom, i to baš točkom 4. ugovora od 18. 7. 1976. Zakon o obveznim odnosima predviđa, međutim, opće odstupanje od tako ograničene odgovornosti za nastalu štetu, i to baš čl. 265. st. 4. ZOO. Prema toj odredbi, a u slučaju ograničenja visine naknade, vjerovnik ima pravo na potpunu naknadu ako je nemogućnost ispunjenja obveze uzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom dužnika. Dakle, u smislu citirane zakonske odredbe tužitelju pripada pravo na potpunu naknadu štete uz pretpostavku da tuženik namjerno ili zbog krajnje nepažnje nije ispunio ugovorom preuzetu obvezu isplate naknade tužitelju za obavljeni rad. Odgovornost za štetu koja bi bila uzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom ne može se ničim isključiti. Tužitelj u izjavljenoj reviziji ističe da je tuženik svjesno odugovlačio i da, svjestan inflacijskih kretanja, duže od deset godina nije platio ugovorom preuzetu obvezu isplate naknade za obavljeni tužiteljev rad te da je na taj način namjerno uzrokovao štetu tužitelju. Prilikom donošenja pobijane odluke sudovi su primijenili navedenu odredbu materijalnog prava tako da nisu

http://www.advokat-prnjavorac.com

utvrdili odlučujuće činjenice potrebne za pravilan zaključak o spornom pitanju -postojanju tuženikove namjere ili krajnje nepažnje.

(Vs H, Rev. 1097/88, od 22. 6. 1988. – Psp 46 – 65)

3. Dopuštena je odredba ugovora o građenju da naručilac ne odgovara za štete koje nastanu krivicom izvođača na susjednim objektima i može se primijeniti radi regulisanja međusobnih odnosa naručioca i izvođača radova nakon isplate naknade štete oštećenom dosuđene po osnovu iz člana 207. zakona o obligacionim odnosima.(član 265. ZOO – analogno – op. a).

(Vs BiH, Pž. 229/85, od 13. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 36)

4. Odredbama ugovora o građenju kojima se utvrđuje obaveza plaćanja "paušalne naknade štete" za svaki dan zakašnjenja u izvođenju radova bez utvrđivanja da li je šteta stvarno nastupila, stipuliše se ugovorna kazna.

(Vs BiH. Pž. 230/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 35. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi uz čl. 270. ZOO)

Obim naknade

Član 266.

(1) Povjerilac ima pravo na naknadu obične štete i izmakle koristi, koje je dužnik u vrijeme zaključenja ugovora morao predvidjeti kao moguće posljedice povrede ugovora, a s obzirom na činjenice koje su mu tada bile poznate ili morale biti poznate.

(2) U slučaju prevare ili namjernog neispunjenja, kao i neispunjenja zbog krajnje nepažnje, povjerilac ima pravo zahtijevati od dužnika naknadu cjelokupne štete koja je nastala zbog povrede ugovora, bez obzira na to što dužnik nije znao za posebne okolnosti zbog kojih su one nastale.

(3) Ako je prilikom povrede obaveze pored štete nastao za povjerioca i neki dobitak, o njemu će se prilikom određivanja visine naknade voditi računa u razumnoj mjeri.

(4) Strana koja se poziva na povredu ugovora dužna je preduzeti sve razumne mjere da bi se smanjila šteta izazvana tom povredom, inače druga strana može zahtijevati smanjenje naknade.

(5) Odredbe ovog člana shodno se primjenjuju i na neispunjene obaveza koje nisu nastale iz ugovora, ukoliko za pojedine od njih nije ovim zakonom nešto drugo predviđeno.

---

1. Ako je povreda ugovorne obveze nastala zbog krajnje nepažnje (čl. 266. ZOO), vjerovnik ima pravo zahtijevati od dužnika naknadu cjelokupne štete, što obuhvaća i iznos najamnine za unajmljeni automobil za vrijeme u kojemu se nije mogao koristiti svojim automobilom.

(Ps H, Pž. 493/91, od 19.3. 1991. – Psp 50 – 170)

2. Povjerilac kome je sa zakašnjenjem isplaćena novčana tražbina, može, pored zatezne kamate, zahtijevati i razliku do potpune naknade štete, ali samo konkretno iskazane i utvrđene.

(Vs FBiH, Pž. 215/97, od 28. 4. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 – 29. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke dato je u sudskoj praksi zu član 278. ZOO)

3. Povjerilac osnovano može ostvarivati naknadu štete u vidu izgubljene dobiti samo u slučaju dokaznog postojanja činjenica na osnovu kojih je još u vrijeme

http://www.advokat-prnjavorac.com

zaključenja ugovora dužnik morao predvidjeti takvu štetu kao moguću posljedicu povrede ugovora.

(Vs S, broj Prev. 394/00. – Bilten 1/2001)

4 Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 153/90, od 13. 12. 1990, godine i druge citirane u sudskoj praksi uz član 262. ZOO.

Krivica povjerioca

Član 267.

Kad za nastalu štetu, ili njenu veličinu, ili za otežanje dužnikovog položaja ima krivice do povjerioca ili do lica za koje on odgovara, naknada se smanjuje srazmjerno.

Odgovornost zbog propuštanja obavještenja

Član 268.

Ugovorna strana koja je dužna da obavijesti drugu stranu o činjenicama koje su od uticaja na njihov međusobni odnos, odgovara za štetu koju pretrpi druga strana zbog toga što nije bila na vrijeme obavještena.

Primjena odredaba o prouzrokovanju štete

Član 269.

Ukoliko odredbama ovog odsjeka nije drukčije propisano, na naknadu ove štete shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona o naknadi vanugovorne štete.

---

1. Ocijenjeno je da prijevoznik koji je zakasnio s ispunjenjem obveze odvoza stroja ne odgovara za štetu nastalu krađom stroja izvršenom u međuvremenu.

Iz obrazloženja:

"I po nalaženju ovog revizijskog suda tuženik ne može biti odgovoran za štetu koja je tužitelju pričinjena krađom "Autobagera" po čl. 671. Zakona o obveznim odnosima - u daljnjem tekstu ZOO, jer do časa krađe taj stroj tuženik nije preuzeo radi prijevoza.

Tuženik nije ispunio svoju ugovornu obvezu prijevoza odnosno zakasnio je u svakom slučaju s njenim ispunjenjem, pa se može postaviti pitanje da li je time prouzročio štetu tužitelju pričinjenu mu krađom predmetnog stroja.

Po nalaženju ovog revizijskog suda u konkretnom slučaju ne postoji pravno relevantna uzročna veza između neispunjenja tuženikove ugovorne obveze prijevoza odnosno zakašnjenja ispunjenjem te obveze i krađe o kojoj je ovdje riječ, a u smislu odredbe čl. 154. st. 1. u svezi sa čl. 269. ZOO kako je to pravilno sadržajno ocijenjeno u prvostupanjskoj presudi, koju ocjenu je prihvatio i sud drugog stupnja.

Naime, u vrijeme krađe prijeporni stroj nalazio se na gradilištu tužitelja, dakle u njegovom posjedu pa on snosi rizik toga štetnog događaja koji je, uostalom, mogao spriječiti odgovarajućim čuvanjem ili odvoženjem stroja po drugom prijevozniku na trošak tuženika, kad to tuženik nakon dospijeća svoje obveze mjesecima nije ispunio.

Za štetu je uzročan samo onaj štetni događaj koji je po svojoj naravi te po redovitom i prirodnom tijeku stvari podesan dovesti do nastanka štete.

Takva uzročnost u ovom slučaju očito ne postoji, jer uz dobro gospodarenje tužitelja do prijeporne štete ne bi došlo unatoč zakašnjenju tuženika u ispunjenju nje-

http://www.advokat-prnjavorac.com

gove obveze prijevoza. Time je tuženik mogao eventualno prouzročiti neku drugu štetu kao npr. nemogućnost korištenja "A." u K. ili posebni troškovi prouzročeni zakašnjenjem besplatnog prijevoza, što, međutim, nije predmet ovog spora."

(Vs RH, II Rev. 73/98, do: 6. 6. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 15)

II - UGOVORNA KAZNA

Opšta pravila

Član 270.

(1) Povjerilac i dužnik mogu ugovoriti da će dužnik platiti povjeriocu određeni novčani iznos ili pribaviti neku drugu materijalnu korist ako ne ispuni svoju obavezu ili ako zadocni sa njenim ispunjenjem (ugovorna kazna).

(2) Ako što drugo ne proizilazi iz ugovora, smatra se da je kazna ugovorena za slučaj da dužnik zadocni sa ispunjenjem.

(3) Ugovorna kazna ne može biti ugovorena za novčane obaveze.

---

1. Ugovorna kazna se ne može ugovoriti zbog zadocnjenja u ispunjenju novčanih obaveza, a ne može se zahtijevati ako odmah po prijemu zadocnjelog ispunjenja nije zadržano pravo na ugovornu kaznu.

Iz obrazloženja:

Ugovorom o isporuci hidratisanog kreča, zaključenog između tužitelja kao isporučioca i tuženog kao naručioca, dana 14. 5. 1996. godine ugovorne strane su ugovorile (član 5. Ugovora) da u slučaju da isporučilac ne izvrši na vrijeme isporuku ugovorenih (620 tona) količina kreča da će naručilac zaračunati penale u iznosu .... DEM/t za svaki dan zakašnjenja a u slučaju da naručilac ne izvrši na vrijeme plaćanje da će isporučilac zaračunati penale u iznosu ... DEM/t za svaki dan zakašnjenja.

Prvostepeni sud utvrđuje da su obje stranke imale zakašnjenja u ispunjenju ugovorom preuzetih obaveza (isporuke kreča i plaćanja cijene), te dosuđuje razliku u visini iznosa koji strankama pripadaju na ime penala.

Ovakav pravni zaključak prvostepenog suda je pogrešan jer na sporni odnos nije pravilno primijenjeno materijalno pravo, a ovaj sud, u smislu odredbe člana 347. stav 2. Zakona o parničnom postupku, pazi po službenoj dužnosti na pravilnu primjenu materijalnog prava.

Prema odredbi člana 270. Zakona o obligacionim odnosima, ugovornom kaznom može se obezbijediti ispunjenje nenovčanih (naturalnih) obaveza, a novčane obaveze ne mogu da budu obezbjeđene ugovornom kaznom jer je zakašnjenje u ispunjenju novčanih obaveza sankcionisano plaćanjem zakonske zatezne kamate.

U konkretnom slučaju tužitelj zahtjeva isplatu utuženog iznosa na ime ugovorne kazne jer je tuženi zakasnio sa isplatom cijene kreča, dakle, novčanom obavezom, pa kako ugovorna kazna ne može biti ugovorena za novčane obaveze, tužbeni zahtjev nije osnovan.

Iz spisa proizilazi da je tužitelj zadnje zakašnjelo plaćanje cijene kreča primio 5. 8. 1996. godine a da je tužbu podnio sudu 9. 9. 1996. godine, a tuženi da je zadnju isporuku kreča primio 19. 6. 1996. godine a da je tek u toku ovog postupka neizravno zahtijevao ugovornu kaznu. U ovom slučaju, čak da se radilo i o obezbjeđenju ispunjenja nenovčanih obaveza i kod tužitelja, sud je prethodno morao raspraviti pitanje da li su stranke zadržale pravo na ugovornu kaznu ili ne. Ovo iz razloga što povjerilac može zahtjevati ugovornu kaznu samo ako je odmah po prijemu zakasnjelog ispunje-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nja glavne obaveze obavijestio dužnika da zadržava pravo na ugovornu kaznu. To znači da povjerilac gubi pravo na ugovornu kaznu u slučaju prijema zakašnjelog ispunjenja bez rezerve, a to je neoboriva zakonska pretpostavka iz koje proizilazi odricanje povjerioca od prava na ugovornu kaznu.

(Vs FBiH, Pž. 225/99,od 12. 1. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 33)

2. U slučaju neizvršavanja ugovora vjerovnik nema pravo na penale koji su ugovoreni za slučaj zakašnjenja sa ispunjenjem obaveze.

Iz obrazloženja:

U toku postupka utvrđeno je da je tužilac, nakon što tuženi nije započeo sa radovima, tuženog obavijestio da raskida ugovorni odnos i izvršenje radova povjerava drugom izvođaču. Među strankama je nesporno da su ugovorile da će tuženi za svaki dan zakašnjenja (član 14. ugovora) od ugovorenog roka platiti na ime penala iznos … DEM. Dakle, penali su ugovreni za zakašnjenje a ne za nizvršenje. Na ovakvo utvrđeno činjenično stanje, pravilno je prvostepeni sud primijenio materijalno pravo kada je odbio dio tužbenog zahtjeva kojim tužilac traži naplatu ugovorenih penala.

(Ks Sarajevo – Bilten sp KsS 2/1999, str.22/23)

3. Kalauzula o dvostrukom uvećanju iznosa kupoprodajne cene za slučaj prekoračenja roka plaćanja publikacije u pretplati ima pravnu prirodu ugovorne kazne zbog zadocnjenja u ispunjenju novčane obaveze, pa iz tog razloga i ne proizvodi pravno dejstvo i ne uživa sudsku zastitu.

(Rešenje Vrhovnog suda Srbije Prev. 341/98 od 8 12. 1998. – Bilten 2/1999)

4. Ugovorna klauzula o dvostrukom uvećanju iznosa kupoprodajne cijene, uz revalorizaciju iste za slučaj prekoračenja roka plaćanja u pretplati, ima pravnu prirodu ugovorne kazne zbog zadocnjenja u ispunjenju novčane obaveze i kao takva ne uživa sudsku zaštitu.

(Vs S, broj Prev. 341/98. – Bilten 1/1999)

5. Propis člana 270. st. 3. Zakona o obligacionim odnosima kojim je isključena mogućnost da se ugovora za novčane obaveze ugovorna kazna, predstavlja propis kogentne primjene čiju volju stranke ne mogu isključiti. Zakašnjenje sa ispunjenjem novčane obaveze sankcionisano je zateznom kamatom (član 277. ZOO). Ugovorne klauzule o plaćanju uvećanog iznosa cijene zbog docnje ništave su i ne proizvode pravno dejstvo u slučaju kada se radi o plaćanju novčanih obaveza.

(Vs S, broj Prev. 40/98 od 18. 3. 1998. – Bilten 4/1998)

6. Ugovorna kazna može se ugovoriti ako dužnik zakasni s ispunjenjem ugovorne obveze, a vjerovnik u tom slučaju može zahtijevati ispunjenje obveze i ugovornu kaznu. Iznos ugovorne kazne sud će na zahtjev dužnika smanjiti ako utvrdi da je nerazmjerno visok s obzirom na vrijednost i značenje predmeta obveze.

(Os Sisak, Gž. 1001/89 – 3, od 14. 9. 1989. – Psp 44 – 69)

7. Kazna ugovorna zbog "nepridržavanja ugovornih obaveza" ima karakter kazne ugovorene zbog neispunjenja.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 125/54)

8. Okolnost što su stranke ugovornu kaznu pogrešno nazvale kamatama, nema uticaja na dužnikovu obavezu plaćanja ugovorne kazne.

(Rješenje Vrh. priv. suda Sl – 145/56)

9. Kada izvođač radova (tužilac) nije bio u docnji sa predajom radova, onda je osnovan njegov zahtjev za poništaj akceptnog naloga koji je naručilac (tuženi) re-

http://www.advokat-prnjavorac.com

alizovao neosnovano, budući da su penali predviđeni za slučaj zadocnjenja u isplati obaveze.

(Vs S, broj Prev. 56/95. – Bilten 1/1996)

10. Odredbama ugovora o građenju kojima se utvrđuje obaveza plaćanja "paušalne naknade štete" za svaki dan zakašnjenja u izvođenju radova bez utvrđivanja da li je šteta stvarno nastupila, stipuliše se ugovorna kazna.

Iz obrazloženja:

Tačkom 10.2. Uslova ugovora određeno je da ukoliko izvođač kasni sa izvođenjem radova utvrđenih ugovorom, naknađuje naručiocu paušalnu štetu od 5 % dnevno od ukupne vrijednosti ugovora, ali ne više od 25% od ukupne ugovorne cijene. Tačkom 10.5. i 10.5.1. istih Uslova predviđeno je i pravo na naknadu štete zbog povrede ugovornih obaveza po odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

Polazeći od navedenih odredaba pomenutih uslova, ovaj sud ocjenjuje da odredba tačke 10.2. Uslova utvrđuje obavezu plaćanja ugovorne kazne u slučaju zakašnjenja sa izvođenjem radova. Zbog toga se o zahtjevu tužioca mora rješavati uz primjenu odredaba članova 270. do 276. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH. Pž. 230/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 35)

11. Kad je ugovorna kazna ugovorena za slučaj da dužnik zakasni s ispunjenjem obveze, a ugovor se raskine, vjerovnik nema pravo na ugovornu kaznu.

(Vs H, Rev. 2024/84, od 5. 2. 1985. – Psp 28 – 59)

12. U slučaju raskida ugovora zbog neispunjenja obaveze povjerilac nema pravo da traži isplatu ugovorne kazne već može tražiti naknadu štete, pored vraćanja onoga što je dao drugoj strani i naknade eventualne koristi.

Iz obrazloženja:

U ugovoru su opisani radovi koje je tuženi trebao da izvede, u skladu sa projektom do 20. aprila 1984. godine, a za slučaj neispunjenja ugovorena je kazna. Tuženi nije obavezan da tužiocu plati ugovornu kaznu jer iz pravila o ugovornoj kazni proizlazi da se ona ugovara kao sredstvo za ispunjenje ugovora (član 270. Zakona o obligacionim odnosima). Zato ako je ugovor raskinut zbog neispunjenja obaveze, povjerilac nema pravo da traži isplatu ugovorne kazne (član 273. stav 4.) već može tražiti samo restituciju (član 132. ZOO) i naknadu štete (član 262. stav 2. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 452/89, od 15. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 34)

13. Za zadocnjenje u plaćanju dužnik ne može biti obavezan na plaćanje ugovorne kazne, nego samo na plaćanje kamate.

(Odluka Glavne drž. arbitraže, Gs – 5/49)

14. Stranka vjerna ugovoru ima pravo na onu vrstu ugovorne kazne koja je ugovorena. Ako je kazna ugovorena zbog neispunjenja, nije osnovan tužbeni zahtev kojim se traži ugovorna kazna zbog neurednog ispunjenja.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 69/54)

15. Ako su stranke ugovorile da će prodavac platiti kupcu kamatu na iznos unaprijed plaćene cijene, do isteka roka za predaju prodate stvari (motornog vozila), a po većoj stopi u slučaju zakašnjenja, ta razlika predstavlja ugovornu kaznu.

Iz obrazloženja:

U ovom slučaju stranke su ugovorile kamatu na naprijed uplaćenu cijenu za motorno vozilo po stopi iz člana 399. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, a u slučaju da tuženi prekorači rok isporuke dužan je pored ugovorene kamate od 7,5%

http://www.advokat-prnjavorac.com

da plati razliku kamate do 14%, koja u suštini predstavlja ugovornu kaznu predviđenu odredbama čl. 270. i 271. Zakona o obligacionim odnosima. Budući da je tuženi zakasnio sa ispunjenjem svoje obaveze (isporuka vozila) dužan je tužiocu platiti naknadu koju su stranke nazvale kamatom u visini od 14% na glavnicu.

(Vs BiH, Rev. 456/89, od 19. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 63)

16. Ugovorna kazna predstavlja unaprijed određen iznos štete koja se ima naknaditi u slučaju da ugovorna obaveza ne bude nikako, ili ne bude uredno ispunjena, bez obzira da li je i kada štet nstala za stranku koja je ostala vjerna ugovoru.

Dužnik se ne može osloboditi ugovorne kazne ako je neispunjenje ili neuredno ispunjenje nastalo iz uzroka za koji on nije odgovoran.

(Odluka Vrhovnog suda Srbije Gz 1306/77)

17. Ugovorna kazna predstavlja sredstvo obezbjeđenja izvršenja ugovora i ona se može ugovoriti za slučaj neispunjenja ili zadocnjenja u neizvršenju ugovora. Takav sporazum gubi pravno dejstvo ako je do neispunjenja ili zadocnjenja došlo iz uzroka za koje dužnik ne odgovara, pa je stoga sud uvijek dužan da u pogledu utvrđivanja prava na ugovornu kaznu utvrđuje postojanje krivice za neizvršenje odnosno zadocnjenje u izvršenju ugovora.

(Odluka Vrhovnog suda Srbije Rev. 1482/79)

Način određivanja

Član 271.

(1) Ugovorne strane mogu odrediti visinu kazne po svom nahođenju, u jednom ukupnom iznosu, u procentu, ili za svaki dan zadocnjenja, ili na koji drugi način.

(2) Ona mora biti ugovorena u formi propisanoj za ugovor iz koga je nastala obaveza na čije se ispunjenje odnosi.

---

1. Nije nesrazmjerno visoka ugovorna kazna od po 100 dinara za svaki dan zadocnjenja u vraćanju stana (radi se o većem stanu, čije je vraćanje od posebnog interesa za organizaciju koja ga je ustupila tuženom na privremeno korišćenje).

Povjerilac može tužbom zahtijevati samo dospjele iznose ugovorne kazne, a ne i plaćanje penala unaprijed, za svaki dan od dana presude do dana predaje stana.

(Vs BiH, Pž. 271/86, od 31. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 26)

2. Visina ugovorne kazne može se obračunati samo na osnovu vrijednosti radova izvedenih po ugovoru, a ne i na osnovu vrijednosti naknadnih radova koji su, mimo ugovora, izvedeni na zahtjev naručioca.

(Rješenje Vrh. priv. suda Sl – 461/57)

3. Visina ugovorne kazne procjenjuje se na osnovu odgovarajuće ugovorne odredbe.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 894/70)

4. Ako je ugovorna kazna određena najvišom granicom bez tačnog označenja njene visine, sud je ovlašćen da odredi paušalni iznos ugovorne kazne.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 1279/54)

5. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 456/89., datu u sudskoj praksi uz član 270. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Akcesornost

Član 272.

(1) Sporazum o ugovornoj kazni dijeli pravnu sudbinu obaveze na čije se obezbjeđenje on odnosi.

(2) Sporazum gubi pravno dejstvo ako je do neispunjenja ili zadocnjenja došlo iz uzroka za koji dužnik ne odgovara.

---

1. U vezi s učinkom sporazuma o ugovornoj kazni valja smatrati da je do neispunjenja obveze i zakašnjenja dužnika došlo zbog uzroka za koji dužnik ne odgovara ako dokaže da je do toga došlo zbog okolnosti koje su nastale poslije sklapanja ugovora, a koje nije mogao spriječiti, otkloniti ili izbjeći.

(Vs H, II Rev. 96/86, od 6. 10. 1988. – Psp 40 - 62)

2. Ugovorna kazna predviđena za slučaj zadocnjenja u ispunjenju ugovora gasi se raskidom ugovora, jer zbog svoje akcesorne prirode dijeli pravnu sudbinu obaveze na čije se obezbjeđenje odnosi.

(Odluka Vrhovnog suda Srbije, Rev. 965/78, od 26. jula 1980)

Povjeriočeva prava

Član 273.

(1) Kad je kazna ugovorena za slučaj neispunjenja obaveze, povjerilac može zahtijevati ili ispunjenje obaveze ili ugovornu kaznu.

(2) On gubi pravo da zahtijeva ispunjenje obaveze ako je zatražio isplatu ugovorne kazne.

(3) Kad je kazna ugovorena za slučaj neispunjenja, dužnik nema pravo da isplati ugovornu kaznu i odustane od ugovora, izuzev ako je to bila namjera ugovarača kad su kaznu ugovorili.

(4) Kad je kazna ugovorena za slučaj da dužnik zadocni sa ispunjenjem, povjerilac ima pravo zahtijevati i ispunjenje obaveze i ugovornu kaznu.

(5) Povjerilac ne može zahtijevati ugovornu kaznu zbog zadocnjenja ako je primio ispunjenje obaveze, a nije bez odlaganja saopštio dužniku da zadržava svoje pravo na ugovornu kaznu.

---

1. Povjerilac koji je primio ispunjenje obaveze gubi pravo na ugovornu kaznu ako bez odgađanja ne saopšti dužniku da zadržava to pravo.

Iz obrazloženja:

Između tužilaca kao ranijih vlasnika i tužene kao korisnika eksproprijacije zaključen je pismeni sporazum o naknadi za eksproprisane nekretnine. Tuženi se obavezao da tužiocima ustupi građevinsko zemljište u društvenoj svojini za izgradnju porodične stambene zgrade, do 1. juna 1986. godine, a za slučaj zakašnjenja da plati ugovornu kaznu od po …… dinara za svaki dan zakašnjenja. Do takvog zakašnjenja je i došlo, jer je tuženi tužiocima predao građevinsko zemljište 27. juna 1986. godine, ali tom prilikom tužioci nisa zahtjevali isplatu ugovorne kazne, već tek dana 15. septembra 1986. godine.

Nižestepeni sudovi su odbili tužioca sa tužbenim zahtjevom da se tuženi obaveže da im isplati ugovornu kaznu. Prema odredbi člana 273. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima povjerilac ne može zahtijevati ugovornu kaznu zbog zakašnjenja

http://www.advokat-prnjavorac.com

ako je primio ispunjenje obaveze a nije bez odlaganja saopštio dužniku da zadržava svoje pravo na ugovornu kaznu. U konkretnom slučaju tužioci nisu odmah (bez odlaganja) prilikom prijema ispunjenja obaveze (dana 27. juna 1986. godine) saopštili tuženom da zadržavaju svoje pravo na ugovornu kaznu, već su zatražili od tuženog isplatu ugovorne kazne poslije dva mjeseca i devetnaest dana. Obzirom na propust tužilaca da prilikom prijema ispunjenja obaveze saopšte tuženom da zadržavaju pravo na ugovornu kaznu, neosnovan je zahtjev tužilaca da se tuženi obavežu na isplatu ugovorne kazne zbog zakašnjenja tuženog u ispunjenju obaveze.

(Vs BiH, Rev. 4/89, od 17. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 64)

2. Naručilac iz ugovora o građenju, ako nije drugačije ugovoreno, mora izjavu o zadržavanju prava na ugovornu kaznu zbog zadocnjenja izvođača u obavljanju radova, dati do završetka konačnog obračuna. Izjava mora biti određena i jasna, inače ne proizvodi pravno djejstvo.

Iz obrazloženja:

U toku prvostepenog postupka utvrđeno je da su parnične stranke zaključile ugovor o građenju, radi obavljanja radova na II kolosijeku pruge. Dopunom ugovora - aneksom broj 1. stranke su ugovorile visinu ugovorne kazne, te se sporazumjele da će njihov međusobni odnos, u nedostatku ugovornih odredba, biti uređen Posebnim uzansama o građenju. Daljim aneksima nije bilo regulisano ostvarivanje prava na ugovornu kaznu, a odredbe o roku do koga se može zahtijevati ostvarivanje prava na ugovornu kaznu ne sadrže ni opšti ni posebni uslovi koji su sastavni dio ugovora.

Imajući u vidu navedene činjenice, a uz primjenu stava 2. člana 21. Zakona o obligacionim odnosima, ovaj sud takođe ocjenjuje da je prilikom razrješenja spornog odnosa trebalo primjeniti citiranu Posebnu uzansu o građenju.

Navedena Posebna uzansa o građenju uređuje materijalnopravni rok - "najkasnije do završetka konačnog obračuna" u kome se može ostvariti pravo na ugovornu kaznu. Nakon proteka toga roka gasi se pravo na ostvarivanje ugovorne kazne. Iz činjenica koje su utvrđene u toku prvostepenog postupka putem provođenja vještačenja kao i uvidom u isprave, posebno u konačni obračun, proizilazi da tužilac nije u propisanom roku dao jasnu i nedvosmislenu izjavu da zadržava pravo na ostvarivanje ugovorne kazne. Takvom izjavom ne može se smatrati njegovo upozorenje izvođaču da ne može ostvariti razliku u cijeni, jer on, kao investitor, ima pravo na ugovornu kaznu, a na što se ukazuje žalbom, i što bi proizilazilo iz zapisnika o konačnom obračunu.

(Vs BiH, Pž. 700/90, od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 42)

3. Prema pravnim pravilima (paragraf 1336. bivšeg OGZ-a) naručitelj nije gubio pravo na ugovornu kaznu zbog zakašnjenja izvođača radova ako to pravo nije “pravodobno zadržao”.

(Vs H, Gž. 6/83, od 6. 10. 1983. – Psp 24 – 76)

4. Zahtjev za plaćanje kazne zbog neurednog ispunjenja stavljen tek u protivtužbi neće se uvažiti, jer protivtužba nema značaj obavještenja o zadržavanju prava na ugovornu kaznu.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 503/55)

5. Saopštenje povjerioca da zadržava pravo na naknadu štete, nema značaj obavještenja o zadržavanju prava na ugovornu kaznu.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 701/55)

6. Vidjeti: odluku Vs FBiH Pž. 225/99, od 12. 1. 2000, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 270. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

7. Saopštenje povjerioca dužniku da zadžava pravo na ugovorenu kaznu zbog kašnjenja ima pravno dejstvo kada je učinjeno na bilo koji pouzdan način, pa se ta činjenica, ako nije unijeta u zapisnik kojom se konstatuje izvršenje glavne obaveze, može dokazivati svim dokaznim sredstvima.

Iz obrazloženja:

Pogrešan je stav prvostepenog suda da su tužitelji potpisivanjem ugovora o primopredaji stana u kome nije konstatovano da zadržava pravo na ugovorenu kaznu izgubili pravo na ugovorenu kaznu zbog zakašnjenja. Ovo iz razloga što saopštenje dužnika da zadržava pravo na ugovorenu kaznu zbog zakašnjenja ima pravno dejstvo kada je učinjeno na bilo koji pouzdan način.

(Ks Sarajevo – Bilten sp KsS 2/1999, str. 23)

8. Priznanje visine zahtjeva ugovorne kazne oslobađa povjerioca od obaveze da učini obavještenje o zadržavanju prava na ugovornu kaznu.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 598/60)

9. Saopštenje o zadržavanju prava na ugovornu kaznu može se dati i usmeno ako stranke nisu ugovorile da se ta izjava može dati samo u određenoj formi.

Iz obrazlozenja

"Naše pravo usvaja načelo neformalnosti ugovora, a odstupanje može propisati samo zakon (član 67. stav 1. ZOO). Saopštenje povjerioca iz člana 273. stav 5. ZOO po naučnoj klasifikaciji spada u obavještajne radnje (notifikacije) koje karakteriše izjava volje, a za ovu izjavu važe pravila koja se primjenjuju kod pravnih poslova. Budući da Zakon o obligacionim odnosima za to saopštenje ne propisuje formu, proizilazi da se može pravovaljano izjaviti i neformalno.

Saopštenje povjerioca o zadržavanju prava na ugovornu kaznu se ne smije miješati sa odredbama ugovora o toj kazni. Ugovorna odredba je izvor subjektivnog prava povjerioca da mu dužnik plati određeni novčani iznos ili pribavi neku drugu materijalnu korist ako ne ispuni svoju obavezu ili ako zadocni sa njenim ispunjenjem (član 270. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), a saopštenje pretpostavka za njegovu realizaciju. Zato se iz zakonske odredbe da ugovorom kazna "mora biti ugovorena u formi propisanoj za ugovor iz koga je nstala obaveza na čije se ispunjenje odnosi" (član 271. stav 2. ZOO), ne proizilazi zaključak da se u istoj formi mora dati i saopštenje povjerioca o zadržavanju prava na ugovornu kaznu. Upravo zbog raznorodnosti "saopštenja" i klauzule o ugovornoj kazni nije moguća ni analogna primjena pravila o formi te klauzule. Pretpostavka za analogiju, uostalom, je da postoji pravna praznina. Ovdje, međutim, ne postoji pravna praznina. Zakonodavac koji je unutar istog instituta "vezao" formu ugovorne kazne za formu ugovora zbog njene akcesornosti (član 272. stav 2. ZOO), nije to učinio u slijedećem članu (273. stav 5.) - u pogledu "saopštenja".

Pravna sigurnost, naime, se postiže i neformalnim saopštenjem o zadržavanju prava na ugovornu kaznu, da bi se postigla izvjesnost dovoljno je da "saopštenje" bude izričito i određeno.

Budući da saopštenje ne kreira subjektivno pravo koje već postoji, već je samo pretpostavka za njegovu realizaciju, a ta pretpostavka je nužan uslov da bi dužnik bio svjestan da će ga pogoditi ova sankcija, nije bilo potrebno da se za "saopštenje" propiše ista forma kao i za ugovornu kaznu.

Princip neformalnosti "saopštenja" vazi i u slučaju kad se jedna ili obje ugovorne strane društvena pravna lica, jer posebne odredbe o formi samoupravnog sporazuma, odnosno ugovora o raspolaganju društvenim sredstvima iz člana 204. Zakona o udruženom radu se ne mogu analogno primjeniti zbog toga što"saopštenje" nema karakter akta raspolaganja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prema tome ZOO ne propisuje formu za saopštenje o zadržavanju prava na ugovornu kaznu, pa se to saopštenje može dati i usmeno, osim u slučaju kad su se ugovorne strane sporazumjele da posebna forma bude uslov punovažnosti saopštenja (član 69. stav 1. ZOO)."

(Stav XL zajednička sednica bivših vrhovnih sudova, Ohrid 23. i 24. 5. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 122)

10. Izjava o zadržavanju prava na ugovornu kaznu može se dati i usmeno.

(Vs BiH Pž. 157/85, od 16. 8. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 6)

11. Izjava povjerioca da zadržava pravo na ugovornu kaznu ako dužnik, koji je već pao u docnju, ne ispuni obavezu u produženom roku, ne proizvodi pravno dejstvo, ako tu izjavu ne ponovi prilikom prijema ispunjenja.

(Vs BiH, Pž 355/84, od 25. 1. 1985. – Bilten Vs BiH 1/85 - 9)

12. Saopštenje investitora izvođaču radova koji nije pao u docnju, da zadržava pravo na ugovornu kaznu, ima karakter prijetnje i ne proizvodi pravno dejstvo u zadržavanju prava na ugovornu kaznu.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije Prev. 105/81, od 14. 8 1981)

13. Saopštenje povjerioca dužniku da zadržava pravo na ugovornu kaznu zbog zadocnjenja, ima pravno dejstvo kad je učinjeno na bilo koji pouzdan način, pa se ta činjenica, ako nije unijeta u zapisnik kojim se konstatuje izvršenje glavne obaveze, može dokazivati svim dokaznim sredstvima.

(Odluka Vrhovnog suda Crne Gore Rev. 282/86)

14. Odredba člana 273. stav 5. ZOO ima dispozitivni karakter.

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ zauzet na XXIV koordinacionom sastanku, Dubrovnik, od 24. - 26. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 2/90 – 129)

15. Zahtjev za zadržavanje prava na ugovornu kaznu vjerovnik mora staviti kao zahtjev a ne samo tako da se iz izjave vidi da će biti postavljen takav zahtjev. To nije ni formulacija u podnesku vjerovnika da će od dužnika zahtijevati štetu zbog prekoračenja roka gradnje, niti se takvim zahtjevom može smatrati izjava predstavnika vjerovnika poslovođi dužnika da će se zbog toga što dužnik kasni tražiti penali. (član 273. stav 5. ZOO).

(Ks Sarajevo – Bilten sp KsS 1/2001 – 30)

16. Sporazum banaka o promptnoj deviznoj isplati trećemu jest ugovor o nalogu i stranka koja zakasni s ispunjenjem naloga obvezna je platiti ugovorenu kaznu za zakašnjenje s ispunjenjem ako je vjerovnik nakon primitka ispunjenja bez odgađanja obavijestio dužnika da zadržava svoje pravo na ugovorenu kaznu.

(Vps H, Pž. 275/87, od 24. 2. 1987. – Psp 39 – 136)

Smanjenje iznosa ugovorne kazne

Član 274.

Sud će na zahtjev dužnika smanjiti iznos ugovorne kazne ako nađe da je ona nesrazmjerno visoka s obzirom na vrijednost i značaj predmeta obaveze.

---

1. U slučaju kada je ugovorena zakupnina za poslovne prostorije u iznosu od 6.000 dinara mjesečno, nesrazmjerna je ugovorna kazna od 3.000 dinara za svaki dan zakašnjenja predaje predmeta zakupa, pa je, povodom zahtjeva zakupnika, ugovorna kazna smanjena na primjereni iznos.

(Vs BiH, Rev. 181/86, od 16. 7. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 27)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Protivljenje dužnika obvezi plaćanja ugovorne kazne sadrži u sebi i protivljenje visini u kojoj je zatraženo plaćanje ugovorne kazne. U smislu čl. 274. ZOO, sud će na zahtjev dužnika smanjiti svotu ugovorne kazne ako nađe da je ta svota previsoka s obzirom na vrijednost i značenje činidbe, tj. obveze koju dužnik nije ispunio.

(Vs RH, Rev. 800/97 od 21. 4. 1998. - Izbor odluka 2/1998 – 47)

3. Prigovor da je iznos ugovorne kazne pretjerano visok, sadrži u sebi prijedlog za smanjivanje ugovorne kazne.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 667/55)

4. U prigovoru dužnika da bi plaćanje ugovorne kazne u zahtjevanom ili bilo kom iznosu imalo po njega teške posledice, sadrži u sebi prijedlog za smanjivanje ugovorne kazne.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 1120/56)

5. Prigovor dužnika da bi plaćanjem ugovorne kazne bio doveden u težak finansijski položaj, znači i njegov prigovor pretjeranoj visini ugovorne kazne, kao i njegov prijedlog da se iznos ugovorne kazne smanji.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 363/58)

6. Okolnost što je povjerilac zahtjevao ugovornu kaznu u manjem iznosu od ugovorenog, ne isključuje mogućnost da se i tako zahtjevani iznos ugovorne kazne smanji, ako su za to ispunjeni uslovi.

(Presuda Vrh. priv. suda Sl – 1048/60)

7. Ako stranke nisu ugovorile primjenu Posebnih uzanci o građenju, ili ako iz okolnosti ne proizlazi da su njihovu primjenu htjele (čl. 21. st. 2. ZOO), ugovorna se kazna može smanjiti ako su ispunjene pretpostavke iz čl. 274. ZOO, ali njezina visina nije ograničena na 5% od vrijednosti izvedenih radova.

(Vps H, Pž. 236/86, od 14. 10. 1986. – Psp 32 – 195)

8. Nije nesrazmjerno visoka ugovorna kazna od po 100 dinara za svaki dan zadocnjenja u vraćanju stana (radi se o većem stanu, čije je vraćanje od posebnog interesa za organizaciju koja ga je ustupila tuženom na privremeno korišćenje).

Povjerilac može tužbom zahtijevati samo dospjele iznose ugovorne kazne, a ne i plaćanje penala unaprijed, za svaki dan od dana presude do dana predaje stana.

(Vs BiH, Pž. 271/86, od 31. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 26)

Ugovorna kazna i naknada štete

Član 275.

(1) Povjerilac ima pravo zahtijevati ugovornu kaznu i kad njen iznos premašuje visinu štete koju je pretrpio, kao i kad nije pretrpio nikakvu štetu.

(2) Ako je šteta koju je povjerilac pretrpio veća od iznosa ugovorne kazne, on ima pravo zahtijevati razliku do potpune naknade štete.

Zakonom određena naknada i ugovorna kazna

Član 276.

Ako je za neispunjenje obaveze ili za slučaj zadocnjenja sa ispunjenjem zakonom određena visina naknade pod nazivom penala, ugovorne kazne, naknade ili pod kojim drugim nazivom, a ugovorne strane su pored toga ugovorile

http://www.advokat-prnjavorac.com

kaznu, povjerilac nema pravo da zahtijeva ujedno ugovornu kaznu i naknadu određenu zakonom, izuzev ako je to samim zakonom dozvoljeno.

III - ZATEZNA KAMATA

Kad se duguje

Član 277.

(1) Dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice, i zateznu kamatu po stopi utvrđenoj saveznim zakonom.

(2) Ako je stopa ugovorene kamate viša od stope zatezne kamate iz prethodnog stava ovog člana, ona teče i poslije dužnikove docnje.

Napomena (FBiH i RS): Ovaj član je od početka primjene ZOO do danas doživio nekoliko izmjena. Prvotno je, u periodu od 1. oktobra 1978. (od dana stupanja na snagu ZOO – "Službeni list SFRJ", broj 29/78), pa do 2. avgusta 1985. godine, član 277. glasio:

"(1) Dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice, i kamatu po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju[3].

(2) Za novčanu obavezu proizašlu iz ugovora u privredi, stopu zatezne kamate propisuje Savezno izvršno vijeće.

(3) Ako je stopa ugovorne kazne viša od stope zatezne kamate iz prethodnog stava ovog člana, ona teče i poslije dužnikove docnje".

Na osnovu odredbe člana 3. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 39/85 i ispravka – 46/85), koji je stupio na snagu 3. avgusta 1985. godine, izmijenjene su odredbe st. 1. i 2. člana 277. ZOO, tako da je od tog dana, pa do 6. oktobra 1989. ovaj član glasio:

"(1) Dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice, i kamatu po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana.

(2) Za novčanu obavezu proizašlu iz ugovora u privredi, stopu zatezne kamate propisuje Savezno izvršno vijeće.

(3) Ako je stopa ugovorene kamate viša od stope zatezne kamate, ona teče I poslije dužnikova zakašnjenja".

I najzad, u bivšem "Službenom listu SFRJ", broj 57/89, objavljena je zadnja novela čl. 277. ZOO, koja je stupila na snagu 7. oktobra 1989. godine. Od tog dana član 277. ZOO u ovom, još uvijek važećem tekstu, glasi:

---

[3] U smislu člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, u tekstu koji je bio na snazi do 3. 8. 19 godine, dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje zatezne kamate po stopi koja se u mje ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju. Ova stopa je po međubankarskom sporazumu bila jedinstvena za podru SFRJ u periodu od stupanja na snagu ZOO pa do 3. avgusta 1998. godine i iznosila je 7,5 odsto godišnje, ali na štec uloge u dinarima.

Članom 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", 39/85), koji je stupio na snagu 3. 8. 1985. godine, između ostalog, izmijenjena je odredba člana 277. stav 1. ZOO ta što se zatezna kamata na novčana potraživanja obračunava po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne ulc oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana.

Do ove izmjene je došlo radi revalorizacije dinarskih potraživanja zbog visoke stope inflacije domaće valut

Kako ovaj razlog nije postojao kod potraživanja izraženih u stranoj valuti, na ta potraživanja se izmijenje odredba stava 1. člana 277. ZOO nije mogla primijenjivati (ciljno tumačenje zakona), pa su sudovi i nakon 3. 8. 19 godine na ta potraživanja dosuđivali zateznu kamatu po stopi na štedne uloge po viđenju u odnosnoj stranoj valuti vidi presudu Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 78/87, 87 od 22. 10. 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 52)

http://www.advokat-prnjavorac.com

"(1) Dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice, i zateznu kamatu po stopi utvrđenoj saveznim zakonom.

(2) Ako je stopa ugovorene kamate viša od stope zatezne kamate iz prethodnog stava ovog člana, ona teče i poslije dužnikove docnje".

O ZATEZNOJ KAMATI OPĆENITO I ZNAČAJU NJENE PRINUDNE NARAVI

1. Zatezna kamata na potraživanja izražena u novim BH dinarima počev od 15. 7. 1994. godine obračunava se svakog mjeseca konformnom metodom, ali bez pripisivanja obračunate kamate glavnici duga.

Iz obrazloženja:

Pravomoćnom presudom obavezan je dužnik na isplatu ..... BHD (novih) sa kamatom obračunatom po stopi iz čl. 1. Zakona o visini zatezne kamate počev od 17. 11. 1993.g.

Zatezna kamata u ovom slučaju otpočela je teći 17. 11. 1993.g. za vrijeme primjene odredaba Zakona o visini stope zatezne kamate („Službeni list SFRJ", broj 57/89) koji se primjenjivao kao preuzeti zakon do stupanja na snagu istoimenog zakona („Službene novine Federacije BiH", broj 18/96), čija je primjena otpočela 1. 10. 1996.g. Pomenuti savezni zakon je propisivao obračun zatezne kamate svakog mjeseca konformnom metodom, a po stopi koja odgovara stopi Narodne banke (najprije SFRJ, a kasnije BiH) uvećanoj za 20%. Po pravilima matematske nauke, konformni način obračuna kamate – interesa, nije podrazumijevao pripisivanje obračunate kamate glavnici potraživanja, već se primjenjivao samo kod perioda docnje kraće od godinu dana, radi pravilnog obračuna kamate određene godišnjom stopom, s tim da tako obračunata kamata ako docnja traje godinu dana i više, ne može preći iznos kamate koji bi se dobio obračunom za cijelu godinu po pravilima običnog interesnog računa od sto. Kako se, međutim, raniji savezni zakon primjenjivao u periodu izrazito visoke inflacije i stalnog obezvrijeđivanja domaće valute, u sudskoj praksi je bilo jedinstveno prihvaćeno da se svakomjesečno obračunata kamata, kada se radi o potraživanjima u domaćoj valuti, pripisuje glavnici i daljni obračun vrši na tako uvećanu glavnicu i kroz takav način obračuna vršena je i revalorizacija glavnice, jer se smatralo da bez takvog načina obračuna, odvojeno izračunata zatezna kamata na neuvećanu glavnicu ne postiže zakonsku svrhu. Prihvaćen je i stav da dok traje ovakav način obračuna, dolazi do suspenzije odredaba čl. 279. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Nakon donošenja Zakona o promjeni vrijednosti dinara („Službeni list RBiH", broj 16/94 i 33/94) čija je primjena otpočela 15. 7. 1994.g. nakon izvršene denominacije BH dinara, novi BH dinar je postao stabilna valuta, što najbolje pokazuje okolnost da se zvanični kurs 100 BH dinara 1 DEM, nije nikada mijenjao, a u tim uvjetima prestala je potreba da se zatezna kamata, makar je nastavljen način obračuna svakog mjeseca primjenom konformne metode do 1. 10. 1996.g., pripisuje glavnici potraživanja, i tako ova revalorizira, čime je prestala i suspenzija odredaba čl. 279. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Ovo praktično znači da se glavnica ranije dospjelog potraživanja u domaćoj valuti, stalno uvećavana pripisivanjem obračunate zatezne kamate, definitivno formira 15. 7. 1994.g. i od tada zatezna kamata, bez obzira na koji se način obračunava, ne pripisuje glavnici.

(Vs FBiH, Gž. 70/01, od 16. 10. 2001. – Bilten Vs FBiH 2/01 - 40)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Odredbe o zateznoj kamati su prinudne naravi i primjenjuju se i na potraživanja iz ugovora o bankarskom kreditu.

Iz obrazloženja:

Iz zaključenog ugovora o kratkoročnom kreditu od 13. 5. 1998. godine proizilazi, da je tužitelj - banka kao davalac kredita odobrio tuženome, kao korisniku kredita, kratkoročni kredit u iznosu od ..... KM i da se korisnik kredita obavezao da će odobrena sredstva vratiti u roku od 30 dana sa ugovorenom (redovnom) kamatnom stopom od 2,3% mjesečno (27,6% godišnje) uz primjenu konformnog metoda obračuna, a ukoliko korisnik kredita zapadne u docnju da će na sva dospjela a neplaćena potraživanja, platiti zateznu kamatu po Odluci tužitelja o visini zatezne kamate - ugovorena (zatezna) kamata.

U konkretnom slučaju stranke nisu mogle ugovoriti konformni metod obračuna i veću stopu zatezne kamate (ugovorena 5% mjesečno od 1. 8. 1998. godine do 1. 3. 1999. godine, a od tada 4% mjesečno do isplate - iz Odluke) od kamatne stope utvrđene Zakonom o visini stope zatezne kamate ("Službene novine FBiH", broj 27/98) koja je bila (18% godišnje) propisana u tom periodu, niti je prvostepeni sud mogao po toj stopi dosuditi tužitelju tako ugovorenu zateznu kamatu i to obračunatu po konformnom metodu.

U smislu odredbe člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima (stav 3. prije novele iz 1989. godine) povjerilac može samo zahtijevati zateznu kamatu po stopi ugovorne (redovne) kamate, ako je ona viša od stope zatezne kamate jer su zakonske odredbe o stopi zatezne kamate, prinudne naravi, pa nije dozvoljeno ugovarati ovu stopu (nije propisan izuzetak ni u odnosu na kreditno poslovanje banaka).

U ovom slučaju, to znači da je tužitelj mogao zahtijevati zateznu kamatu samo po stopi od 27,6% godišnje, ali ne i po većoj, a obračun ne po konformnoj metodi jer se zatezna kamata obzirom na odredbe pomenutih propisa, ne obračunava po konformnoj metodi ako je rok docnje duži od godinu dana, kao što je ovdje.

(Vs FBiH, Pž. 188/00, od 22. 5. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 34)

3. Ne može se zahtijevati naknada štete u visini zakonske zatezne kamate od osobe koja je bila dužna da vlasniku preda dionice koje je emitovala strana banka.

Iz obrazloženja:

Nije na osnovu do sada utvrđenih činjenica, na pravilnoj primjeni materijalnog prava zasnovana dosuđena obaveza isplate kamata, kao oblik naknade štete zbog neispunjenja obaveze predaje dionica. Zatezne kamate po odredbama člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, duguju se u slučaju zakašnjenja sa ispunjenjem novčanih obaveza (obaveza na isplatu pojedinih novčanih iznosa), a u konkretnom slučaju tuženi je morao da preda tužitelju samo paket vrijednosnih papira, na temelju kojih bi tužitelj eventualno mogao naplatiti određena novčana potraživanja (npr. dividende) od stranih banaka. Samo propuštanje ove naplate zbog neblagovremene predaje dionica za tužitelja predstavlja štetu i ona se ne može ni djelimično izraziti u vidu zateznih kamata, koje su počev od 1. 10. 1996. godine određene u relativno visokim procentima od 28. i 18% godišnje (vjerovatno znatno višim od eventualnih dividendi). Prvostepeni sud je morao pozvati tužitelja da tužbeni zahtjev u ovom dijelu opredijeljeno postavi, jer je moguće utvrditi da li bi i u kome iznosu imaoci dionica naplatili potraživanja od emitenta u periodu na koji se odnosi tužba, odnosno da li je i koji iznos po ovom osnovu primio tuženi, a treba pripasti tužitelju.

(Vs FBiH, Pž. 134/00, od 29. 5. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 30)

4. Parnični sud nije dužan vještačenjem utvrđivati iznos zateznih kamata obračunatih za period docnje tuženog u plaćanju glavnog duga, ako je tužitelj prilo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

žio obračun iz koga su vidljivi svi elementi na osnovu kojih je sačinjen, a tuženi nije osporio na određen način ni jedan od elemenata obračuna.

Iz obrazloženja:

Na temelju dokaza koje je izveo na glavnoj raspravi sud prvog stupnja nalazi utvrđenim da su parnične stranke bile u poslovnim odnosima u kojima je tužena sa zakašnjenjem plaćala tužitelju svoja dugovanja u razdoblju od 11. 11. 1992. do 1. 1. 1995. godine, pa je tužitelj za to vrijeme zaračunao tuženoj zatezne kamate, koje su mu pobijanom presudom dosuđene. Obračune zateznih kamata u kojima su na potpuno jasan način prikazani svi potrebni elementi obračuna, tužitelj je dostavio tuženoj prije utuženja. Dostavljenim obračunima tužena nije prigovarala, niti to čini u tijeku ovog postupka, osim što samo izražava sumnju u pravilnost obračuna, te radi provjere pravilnosti tužiteljevih obračuna, predlaže vještačenje. Takav prijedlog u suštini predstavlja zahtjev da umjesto tužitelja obračun izvrši vještak. Sud prvog stupnja je po mišljenju ovog suda opravdano taj prijedlog odbio. Naime, kada je tužitelj koristeći svoje pravo na zatezne kamate, u svojstvu vjerovnika obračunao te kamate i obračune dostavio tuženoj, nije dovoljno to što je ona na njihovu pravilnost izrazila sumnju (koju je tužitelju saopštila tek u ovom postupku), već je na konkretan način bila dužna ukazati na postojanje nepravilnosti u obračunu (ako ih ima) i svoje prigovore dostaviti tužitelju. Ne opravdava je ni to ako nema osobu stručnu za provjeru obračuna (postavlja se pitanje u takvoj prilici kako je uopće došlo do sumnje), budući je mogla i bila dužna u tu svrhu angažirati stručnu osobu, a u najmanju ruku provjeru izvršiti u Zavodu za platni promet. Ovako je izostao njen prigovor na obračune kamata, a u nedostatku prigovora nema razloga ni vještačenja, pa je sud prvog stupnja opravdano uzeo obračune pravilnim.

Nije žalba tužene u pravu ni kada prigovara na pravilnost presude u tome što u tužbenom zahtjevu (pa dakle ni u izreci presude) nije navedena visina glavnog duga na koju su obračunate kamate. U tom zahtjevu, pa dakle i u izreci presude, to nije nužno, jer tužitelj glavni dug ne potražuje, a u obračunima kamata svi podaci o njemu postoje, te tužena ne može prigovarati da joj ti podaci nisu bili poznati niti da bi ih vještačenjem trebalo utvrditi.

(Vs FBiH, Pž. 129/98, od 19. 8. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 10)

5. I. Vjerovnicima tražbina koje ne potječu iz ugovora u privredi, a glase na BH dinare ili kune, pripada zatezna kamata i nakon stupanja na snagu Zakona o visini stope zatezne kamate ("Službene novine Federacije BiH", broj 18/96) dana 01. 10. 1996. godine, po stopi i metodu obračuna reguliranim dotadanjim propisima (po eskontnoj stopi NB BiH uvećanoj za 20% za tražbine u BHD, a po stopi od 22% godišnje za tražbine u kunama).

II. Vjerovnicima tražbina koje glase na DEM ili drugu inozemnu konvertibilnu valutu, kao i vjerovnicima tražbina koje glase na BH dinare ili kune, ali je ugovoreno ispunjenje po kursu strane valute (valutna klauzula), ukoliko je mjerodavno domaće pravo, zatezna kamata obračunava se po stopi i metodu obračuna kao i na tražbine u domaćoj valuti i to za tražbine od dužnika sa područja na kome je pretežito domaće platežno sredstvo BH dinar, od 01. 04. 1996. godine, a za tražbine od dužnika sa područja na kome je pretežito platežno sredstvo kuna, od 30. 05. 1994. godine. Do tada, zatezna kamata na ove tražbine obračunava se po stopi koju na štedne uloge po viđenju odnosne inozemne valute plaćaju komercijalne banke u prebivalištu, odnosno sjedištu vjerovnika. Na tražbine iz ove točke koje potječu iz ugovora u privredi, od 01. 10. 1996. godine vjerovnici imaju pravo na zateznu kamatu po propisima Zakona o visini stope zatezne kamate ("Službene novine Federacije BiH", broj 18/96).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Obrazloženje:

Dana 01. 10. 1996. godine objavljen je i stupio na snagu Zakon o visini stope zatezne kamate ("Službene novine Federacije BiH", broj 18/96), po kome dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obveze koja potječe iz dužničko - vjerovničkih odnosa utemeljenih na ugovorima u privredi, duguje zateznu kamatu po stopi koju propisuje Vlada Federacije BiH. Ovim zakonom je propisano i da danom njegovog stupanja na snagu prestaje primjena propisa o visini stope zatezne kamate koji su se primjenjivali na teritoriju Federacije BiH.

Do stupanja na snagu ovog zakona, na teritoriju Federacije BiH na kome su se primjenjivali propisi Republike Bosne i Hercegovine, a na kome je domaće platežno sredstvo bio BH dinar, zatezna kamata na tražbine u domaćoj valuti bez obzira na podrijetlo određivala se po propisima Zakona o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 57/89), preuzetog kao zakon RBiH (po eskontnoj stopi Narodne banke BiH uvečanoj za 20%, putem konformnog obračuna). Na području Herceg Bosne, na kome je kao domaće platežno sredstvo korišten hrvatski dinar, a potom kuna, zatezna kamata se određivala po stopi koju je propisivalo isprva Hrvatsko vijeće obrane, a potom Vlada HR Herceg - Bosne, također za sve tražbine bez obzira na pravni temelj. Pomenuti propisi su primjenjivani i nakon stupanja na snagu Ustava Federacije BiH, sukladno prijelaznoj odredbi iz članka 5. stavak 1. ovog Ustava. U sudskoj praksi postalo je upitno da li nakon stupanja na snagu Federalnog Zakona o visini stope zatezne kamate, vjerovnici tražvina kojima nije temelj ugovor u privredi, imaju pravo na zateznu kamatu i ako imaju, po kojoj stopi.

Po odredbama Zakona o obveznim odnosima (članka 277. stavak 1.), dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze duguje zateznu kamatu po stopi utvrđenoj zakonom. Ova odredba se primjenjuje i sada na cijelom području Federacije BiH. Polazeći od ove zakonske norme, mora se zaključiti da se i nakon stupanja na snagu Federalnog zakona o visini stope zatezne kamate, na teritoriju Federacije BiH primjenjuju dosadanji propisi o visini stope, zatezne kamate kod tražbina koje ne potiječu iz ugovora u privredi, jer za ove tražbine novim zakonom nije utvrđena stopa zatezne kamate. Ne bi bio prihvatljiv zaključak da je, stupanjem na snagu Federalnog zakona o visini stope zatezne kamate, prestala mogućnost dosude ove kamate na tražbine koje nisu spomenute u federalnom zakonu, jer bi to značilo neprimjenjivanje temeljne odredbe iz koje proizilazi pravo vjerovnika na zateznu kamatu u slučaju docnje dužnika.

Iz ovih razloga usvojen je zaključak pod točkom 1. Stopa zatezne kamate na tražbine u kunama od 22% godišnje utvrđena je posljednjom Odlukom Vlade HR Herceg Bosne, sa djejstvom od 18. 11. 1994. godine i od tada nije mijenjana, pa će se po ovoj stopi nastaviti obračun zatezne kamate na tražbine koje ne potječu iz ugovora u privredi, a na ovakove tražbine koje glase na BH dinare, po eskontnoj stopi NB BiH uvećanoj za 20%, sve dok zakonom Federacije BiH ne bude drukčije propisano jedinstveno na teritoriju Federacije BiH.

U sudskoj praksi je zauzimano jedinstveno stajalište da se pozitivno - pravni propisi o visini stope zatezne kamate odnose samo na novčane tražbine u domaćoj valuti. Ovo stoga što je ova valuta bila nekonvertibilna i depresirana, novčani sustav je bio karakteriziran visokom inflacijom i stalnim obezvrijeđivanjem domaćeg novca, pa je samo tim novčanim tražbinama bila primjerena visoka stopa zatezne kamate. Ovakovo stajalište sudova zadržano je i nakon disolacije SFRJ, na cijelom teritoriju BiH koji sada čini teritorij Federacije BiH, pa su sudovi na tražbine u stranoj valuti u slučajevima kada je mjerodavno domaće pravo dosuđivali zatezne kamate po stopi koju komercijalne banke u prebivalištu, odnosno sjedištu vjerovnika koriste kod obračuna kamate na štedne uloge po viđenju u odnosnoj stranoj valuti. Smatralo se da je ovako obračunata zatezna kamata primjerena prosječna naknada zbog zakašnjenja dužnika u ispunjenju obveze isplate strane valute. Na isti način se sudilo i kod tražbina izraže-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nih u domaćem novcu, ali kada je ispunjenje bilo zavisno od kursa strane valute u tom momentu (kod ugovora sa valutnom klauzulom), jer se ovakovim ugovaranjem osiguravala neumanjena vrijednost glavne tražbine.

Ovakova praksa je imala puno opravdanje u prilikama kada je eskontna stopa NB BiH znala doseći i 44% mjesečno, a stopa zatezne kamate u Herceg Bosni 34% mjesečno (tijekom 1993. godine). U kasnijem periodu, međutim, dolazi do stabilizacije domaće valute i čvrstog deviznog tečaja, a široko se liberalizuje plaćanje u stranoj valuti (DEM) i u unutarnjem platnom prometu između domaćih pravnih subjekata (pravnih i fizičkih osoba). Kao izraz ovih promjena dolazi i do izrazitog pada stope zatezne kamate, tako da se na teritoriju Herceg Bosne na kome je pretežito domaće plaćevno sredstvo kuna stopa zatezne kamate počev od 30. 05. 1994. godine, određuje na 30% godišnje, a počev od 22. 11. 1994. godine na 22%. Nešto usporeniji je ovakav razvoj na teritoriju na kome je pretežito plaćevno sredstvo BH dinar, te na ovom teritoriju eskontna stopa NB BiH, na temelju koje se izračunava stopa zatezne kamate, određuje se na godišnjem nivou od 01. 04. 1996. godine i to najprije na 20%, a od 01. 01. 1997. godine na 10%.

Zaključeno je da od momenta kada je otpočelo utvrđivanje stopa na godišnjem nivou i u smanjenom obujmu, tako da zatezna kamata obračunata po tim stopama predstavlja realno obeštećenje i za zakašnjenja u plaćanju novčanih obveza u stranoj valuti ili domaćoj, ali sa valutnom klauzulom, nema više razloga za nejednako postupanje kod određivanja stope zatezne kamate zavisno od toga na koju valutu glasi obveza, naravno ukoliko je mjerodavno domaće pravo. Iz ovih razloga je donesen zaključak u stavku jedan pod II.

Dosljedno prednjem stajalištu, usvojen je u stavku 2. pod II i zaključak da se kod ovih tražbina, ukoliko potječu iz dužničko - vjerovničkih odnosa utemeljenih na ugovorima u privredi, određuje stopa zatezne kamate po propisima Zakona o visini stope zatezne kamate ("Službene novine Federacije BiH", broj 18/96) - od dana stupanja na snagu tog zakona (dana 01. 10. 1996. godine). Ta stopa je određena Odlukom Vlade Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 25/96) na 28% godišnje.

(Zaključak Građansko-upravnog odjeljenja Vs FBiH, od 25. 6. 1997. - Bilten Vs FBiH 1/97 - 34)

6. O prigovoru da je ugovorena previsoka kamata, cijeni se prema visini opšte eskontne stope Narodne banke BiH u vrijeme zaključenja ugovora o kreditu, ali uz uzimanje u obzir i promjena ove stope tokom perioda otplate kredita.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio, ocjenom isprave o ugovoru o kratkoročnom kreditu, da je tužitelj dana 22. 12. 1994. godine dao tuženom kredit u iznosu od ..... BH dinara, na rok vraćanja od 30. dana, i uz kamatu po stopi od 32 odsto mjesečno, koja se obračunava po konformnom metodu. Nije sporno da je cio iznos kredita tužitelj prenio na račun tuženog istog dana - 22. 12. 1994. godine, te da ovaj nije ni djelimično vraćen.

Tuženi tvrdi da je ugovorena kamata pretjerano visoka, tako da ugovor ima lihvarski karakter. Ova tvrdnja tuženog nije osnovana. U vrijeme zaključenja ugovora bila je na snazi Odluka o kamatnim stopama Narodne banke Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 19/94), po kojoj je opšta eskontna stopa Narodne banke BiH iznosila 40 odsto mjesečno (tačke 1. i 7. Odluke), a ova eskontna stopa je bila osnovica za utvrđivanje cijene bankarskog kredita datog krajnjem korisniku. Dakle, ugovorena stopa od 32 odsto mjesečno nije u momentu zaključenja ugovora između parničnih stranaka bila previsoka (radilo se o ratnom stanju i periodu visoke inflacije).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nije, međutim, pouzdano utvrđenje prvostepenog suda da tužitelj ima pravo na kamate po stopi od 32 odsto mjesečno i nakon što je tuženi pao u docnju sa otplatom kredita (nakon isteka 30. dana po dobijanju kredita).

Povjerilac ima, u smislu člana 277. stav 3. (nakon novele u 1989.g., stav 2.) Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, pravo da zahtjeva kamatu po ugovorenoj stopi i poslije dužnikove docnje, ako je ta stopa viša od stope zatezne kamate, ali prvostepeni sud nije utvrdio koja je stopa ugovorena za period docnje.

U članu 4. Ugovora o kratkoročnom kreditu stranke su ugovorile kamatnu stopu od 32 odsto mjesečno, ali kao promjenljivu, što bi moglo značiti da će se, nakon eventualnog padanja u docnju tuženog, primjenjivati stopa koju će tužitelj ugovarati za ovu vrstu kredita tokom perioda docnje, a ova je stopa mogla biti i niža od 32 odsto mjesečno. Karakteristično je, naime, da je eskontna stopa NB BiH već od 26. 12. 1994.g. snižena na 20 odsto mjesečno, a od 1. 05. 1995. godine na 10 odsto mjesečno (Odluka o kamatnim stopama NB BiH, "Službeni list RBiH", broj 36/94, i Odluka o kamatnim stopama NB BiH, "Službeni list RBiH, broj 14/95), što je uticalo na cijenu (kamatnu stopu) kredita koju su komercijalne banke ugovarale sa krajnjim korisnicima. Prvostepeni sud je morao, pregledom opštih akata tužitelja ili na drugi pogodan način, utvrditi koju je kamatnu stopu tužitelj ugovarao za kratkoročne kredite sa rokom vraćanja od 30 dana u periodu do 15. 06. 1995.g., koji je obuhvatio tužbom, te izvršiti obračun kamata po toj stopi (naravno, ako je viša od stope zatezne kamate, koja je bila propisana u visini eskontne stope NB BiH uvećane za 20 odsto).

(Vs FBiH, Pž. 98/97, od 30. 9. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 41)

7. Kamata po ugovorenoj stopi teče i za vrijeme docnje dužnika, ako je viša od stope zatezne kamate, a iznos može preći glavnicu duga.

Stopu ugovorne kamate stranke slobodno ugovaraju, ali je sud ovlašten da je ograniči, ako ocijeni da ima zelenaški karakter.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je našao da je ništava odredba člana 3. Ugovora od 28. 11. 1994. godine kojom je na iznos zajma od ..... DEM, ugovorena kamata po stopi od 10 odsto mjesečno (zajam je dat na rok vraćanja od 30 dana), te da tužilac može zahtjevati samo kamatu određenu članovima 277. i 279. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, pri čemu prvostepeni sud pominje i član 401. ZOO. Zbog ovakvog stava odbio je da prizna punovažnost kasnijih sporazuma zaključenih radi ispunjenja ugovora o zajmu, te u pretežnom dijelu odbio tužbeni zahtjev (upravljen na plaćanje iznosa obračunatih kamata po ugovoru). Izloženi pravni stav se ne može prihvatiti u cjelini. Odredbe člana 277. ZOO se odnose na zateznu kamatu (koja se plaća u slučaju zakašnjenja sa ispunjenjem bilo koje novčane obaveze, po stopi koju određuje poseban zakon - za obaveze u devizama, po opšteprihvaćenom stanovištu sudske prakse, to je bila stopa koju su komercijalne banke u sjedištu povjerioca primjenjivale kod obračuna kamate na štedne uloge po viđenju te valute, ali je počev od 01. 04. 1996. godine, prihvaćeno da se i na ove obaveze obračunava zatezna kamata po stopi određenoj Zakonom o visini stope zatezne kamate). U konkretnom slučaju zahtjeva se isplata ugovorne kamate, koja teče i poslije padanja dužnika u docnju, ako je njena stopa viša od stope zatezne kamate, kako proizilazi iz odredaba člana 277. stav 2. ZOO (prije izmjena iz 1989. godine to je bio stav 3. pomenutog člana). Odredbama člana 399. ZOO (noveliranog 1985.g.) predviđeno je ograničavanje najviše ugovorene kamatne stope između pravnih lica posebnim zakonom, ali ovakav zakon nije donesen ni prije ni poslije sticanja nezavisnosti Bosne i Hercegovine. Odredbama člana 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 57/89) brisane su odredbe člana 401. ZOO, da kamata prestaje teči kada dostigne glavnicu. Iz navedenog slijedi da pravne osobe slobodno ugovaraju stopu ugovorne kamate, te da mogu zahtjevati kamatu po ovoj stopi i za vrijeme docnje du-

http://www.advokat-prnjavorac.com

žnika, ali je sud ovlašten (zamjenjujući u tom pogledu zakonodavca) da ograniči ugovorenu stopu, ako ocijeni da ima zelenaški karakter. Ovakva ocjena se mora oslanjati na odredbe člana 399. stav 3. ZOO, po kojima, ako je kamata ugovorena, a nije određena njena stopa, između pravnih osoba važi kamatna stopa koju banka ili druga bankarska organizacija ugovara za takvu ili sličnu vrstu poslova. Prvostepeni sud je, prema tome, morao utvrditi koju su stopu banke ugovarale u novembru 1994.g. za kratkoročne kredite sa rokom vraćanja od 30 dana, date u DEM, te ocijeniti da li ugovorena stopa značajnije odstupa od ove stope. Kako tužilac traži i kamatu za vrijeme docnje po ovoj stopi, prvostepeni sud mora utvrditi da li su se bankarske stope na ovu vrstu kredita mjenjale, tako što su bile niže, te nakon takvog utvrđenja, morao je ocjeniti da li može tužiocu dosuditi i za svo vrijeme docnje kamatu po stopi od 10 odsto mjesečno ili za pojedine periode docnje, po nižoj koju mora precizno odrediti.

(Vs FBiH, Pž. 107/97, od 21. 10. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 42)

8. Zatezna kamata na iznos naknade za eksproprisanu nekretninu teče od proteka ugovorenog roka u kome je korisnik eksproprijacije bio dužan da plati naknadu odnosno od proteka petnaest dana od dana prijema rješenja o naknadi ili po proteku petnaest dana od pravosnažnosti rješenja o naknadi.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 35. stav 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o eksporoprijaciji propisano je da je korisnik eksproprijacije dužan da u roku od 15 dana od dana prijema prvostepenog rješenja kojim je određena naknada u novcu isplati ranijem vlasniku iznos naknade koji nije osporio žalbom, a u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti prvostepenog rješenja dužan je isplatiti preostali iznos naknade, dok odredbe stava trećeg ove zakonske odredbe (odredbe st. 1. i 3. člana 36. citiranog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji sada su sadržane u članu 85. st. 1. i 3. Zakona o eksproprijaciji prečišćenog teksta objavljenog u "Službenom listu SRBiH", broj 12/87), propisuje da je korisnik eksproprijacije, ako u roku utvrđenom u sporazumu o određivanju naknade i u roku iz stava 1. ovog člana ne isplati ranijem vlasniku utvrđeni, odnosno neosporeni iznos naknade, dužan na iznos neisplaćene naknade platiti kamatu po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana i to od dana isteka roka za isplatu do dana isplate naknade.

(Vs BiH, Gvl. 36/87, od 28. 1. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 56)

9. Ako je stopa ugovorne kamate viša od stope zatezne kamate ona teče i poslije dužnikova zakašnjenja.

Ukoliko stranke nisu ugovorile stopu ugovorne kamate, ništava je ugovorna odredba o visini ugovorne zatezne kamate, te u tom slučaju dužnik duguje zateznu kamatu po stopi utvrđenoj zakonom.

Iz obrazloženja:

Propisi o zateznim kamatama su prisilni propisi. Posljedice zakašnjenja dužnika određene su dakle prisilnim propisima i ne mogu ih određivati stranke ugovorom. Uz činjenicu zakašnjenja dužnika zakon veže njegovu obvezu plaćanja zatezne kamate po stopi utvrđenoj zakonom, a ne po stopi koju bi odredile stranke ugovorom. Takva ugovorna odredba je ništava i ne proizvodi pravne učinke. Ništavost neke odredbe ugovora ne povlači ništavost i samog ugovora ako on može opstati bez ništave odredbe, i ako ona nije bila uvjet ugovora ili odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor sklopljen (čl. 105. st. 1. Zakona o obveznim odnosima. U ovom slučaju ugovor može opstati bez odredbe o zateznoj kamati, jer se umjesto te ništave odredbe ima primijeniti prisilni propis.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Pogrešno se prvostupanjski sud poziva na odredbu iz čl. 277. st. 2. ZOO. Ako je stopa ugovorne kamate, prema toj odredbi, viša od stope zatezne kamate, ona teče i poslije dužnikova zakašnjenja. Pretpostavka za primjenu te odredbe jeste da su stranke ugovorile "ugovorne kamate", a ne stopu "zatezne kamate". Ugovorna kamata ne može teći i poslije dužnikova zakašnjenja, ako nije tekla i prije njegovog zakašnjenja.

Dužnik dolazi u zakašnjenje kad ne ispuni obvezu u roku određenom za ispunjenje (čl. 324. st. 1. ZOO). U konkretnom slučaju stranke su ugovorile rok ispunjenja od 15 dana. Za tih 15 dana dužnik nije u obvezi platiti zateznu kamatu. Bio bi u obvezi platiti ugovornu kamatu pod pretpostavkom da su stranke ugovorile ugovornu kamatu. Dakle, da su stranke u čl. 6. ugovora utanačile da će tuženik za ovo razdoblje od 15 dana u kojem se ne nalazi u zakašnjenju platiti kamatu po stopi u visini eskontne stope NBH uvećanu za 40%, onda bi to bila ugovorna kamata. Tada bi kamata po toj stopi temeljem čl. 277. st. 2. ZOO tekla i dalje nakon dužnikova zakašnjenja tj. nakon isteka ugovorenog roka od 15 dana. Sam tužitelj u podnesku od 5. IV 1994. (list 12) navodi da se tuženik "obvezao platiti kamate za zakašnjelo plaćanje". "Za zakašnjelo plaćanje" nikada se ne plaćaju ugovorne kamate. To pojmovno i logički nije moguće. Čim se dužnik nalazi u zakašnjenju nastaju posljedice koje zakon veže uz činjenicu zakašnjenja. Ugovorne kamate se mogu ugovoriti samo za razdoblje u kojem se dužnik ne nalazi u zakašnjenju. Odredba iz čl. 277. st. 2. ZOO nije iznimka od tog pravila, jer i kamata predviđena u tom propisu jeste zatezna, samo što je u tom slučaju određeno da može teći po većoj stopi.

(Vts RH, Pž. 442/97, od 4. 3. 1997. – Izbor odluka 2/2000 – 15)

10. Odredbe Zakona o obveznim odnosima o zateznim kamatama prisilne su naravi.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da tuženik duguje tužitelju prijepornu svotu po osnovi zateznih kamata.

Revident nije u pravu kada smatra da nije dužan platiti te zatezne kamate, budući da su se stranke sporazumijele da u pravnim poslovima između njih neće biti obveze plaćanja zateznih kamata. Odredba iz čl. 277. ZOO-a prisilne je naravi, pa se stranke u trgovačkim ugovorima ne mogu pravovaljano unaprijed odreći prava na zahtijevanje plaćanja zatezne kamate. Dakle, takav sporazum, kada bi postojao, bio bi ništav. Pravovaljan bi bio samo sporazum o odricanju od zateznih kamata, koji bi bio sklopljen nakon što su te zatezne kamate koje bi bile predmet takovog sporazuma dospjele.

Odredbe o zateznim kamatama prisilne su naravi, te im je svrha pojačanje ugovorne stege dužnika u ispunjenju novčane obveze kako ne bi došlo do zakašnjenja s ispunjenjem novčane činidbe."

(Vs RH, Rev. 20/00, od 23. 3. 2000. - Svijet osiguranja 25. 2. 2002)

11. Izuzetno od odredbe člana 1106. Zakona o obligacionim odnosima po kojoj se odredbe tog zakona neće primjenjivati na obligacione odnose nastale prije stupanja na snagu zakona, norme o visini stope zatezne kamate donijete po ovlašćenju iz tog zakona (član 277), kao prinudni propis kojim se štiti društveni interes, primjenjuju se i na odnose nastale prije stupanja na snagu.

(Ss , Gps. 3/83, od 21. 3. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 80)

http://www.advokat-prnjavorac.com

POTREAŽIVANJA IZ UGOVORNIH ODNOSA

12. U slučaju kada je ugovor o prodaji ništav, prodavalac je dužan vratiti kupcu nominalni iznos isplaćene kupovne cijene sa zateznim kamatama.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je ugovor o prodaji ništav. Zato postoji obaveza restitucije propisana u članu 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. S obzirom na princip monetarnog nominalizma iz člana 394. ZOO prodavac je dužan vratiti nominalni iznos isplaćene kupovne cijene sa zateznom kamatom (član 214. ZOO), jer se radi o sticanju bez osnova, a zatezna kamata vrši funkciju revalorizacije novčane obaveze u uslovima visoke stope inflacije počev od 3. avgusta 1985. godine, kada je noveliran član 277. stav 1. ZOO (sada je zatezna kamata propisana članom 1. Zakona o visini stope zatezne kamate).

(Vs BiH, Rev. 235/90, od 22. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 74)

13. Ugovorna kamata se kod obračuna ne pripisuje glavnici ni u slučaju bankarskog kredita, ako to nije izričito ugovoreno.

Stopa zatezne kamate i konformni način obračuna ove kamate za potraživanja čiji je rok docnje duži od godinu dana, ne može se ugovarati ni kod kreditnog poslovanja banaka.

(Vs FBiH, Pž. 121/00, od 17. 4. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 – 35. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz čl. 279., odnosno 400. ZOO)

14. Obračun zatezne kamate počev od 1. 10. 1996. godine vrši se po običnom interesnom računu ako je vrijeme zadocnjenja duže od godinu dana.

Iz obrazloženja:

Pazeći po službenoj dužnosti na pravilnu primjenu materijalnog prava u pobijanom dijelu prvostepene presude, izmijenjena je prvostepena presuda izostavljanjem naloga o načinu obračuna zatezne kamate. Naime, počev od stupanja na snagu Zakona o visini stope zatezne kamate iz 1996. g. (od 1. 10. 1996. g.) obračun zatezne kamate, kako proizilazi iz odredaba i ovog zakona i istoimenog zakona iz 1998. g., vrši se konformnom metodom samo za prekide docnjenja kraće od godinu dana, radi ekvivalentnog izračunavanja kamate, tako da ovako izračunata kamata ne smije preći iznos kamate obračunate za cijelu godinu po prostom interesnom računu, a izračunata kamata za cijelu godinu se ne pripisuje glavnici duga prilikom izračunavanja zatezne kamate za naredni godišnji period docnje. U izreci presude nije potrebno navoditi način obračuna, jer je on određen zakonom, a dovoljno je navesti po odredbama kojeg zakona treba izvršiti obračun kamate za pojedine periode docnje i eventualno po kojim stopama.

(Vs FBiH, Pž. 112/99, od 28. 7. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 46)

15. Povjerilac kome je sa zakašnjenjem isplaćena novčana tražbina, može, pored zatezne kamate, zahtijevati i razliku do potpune naknade štete, ali samo konkretno iskazane i utvrđene.

(Vs FBiH, Pž. 215/97, od 28. 4. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 – 29. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 278. ZOO)

16. Ugovorne stranke se mogu i usmeno sporazumjeti o otpustu duga koji se sastoji od dospjelih zateznih kamata.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju, u pitanju su zatezne kamate koje su u vrijeme usmenog dogovora i zaključivanja aneksa ugovora već bile dospjele, a dijelom i utužene, što znači da se usmeni dogovor o zateznim kamatama nije odnosio na odricanje unaprijed tužioca od prava na zatezne kamate, odnosno protivno pravnoj prirodi odredbe člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, kao prisilnom propisu. Stranke su se preko zastupnika mogle i usmeno dogovoriti da tužilac odustane od prava na zatezne kamate koje su predmet spora, iako potiču iz ugovora o građenju (član 67. st. 3. i 4. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 818/89, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 34)

17. Kada je naknada štete zbog neispunjenja ugovora o prodaji stana utvrđena u visini razlike između cijene koju je kupac trebao isplatiti tuženom i cijene koju je isplatio trećem licu za kupovinu odgovarajućeg stana, zatezna kamata teče tek od dana definitivne isplate cijene novom prodavcu.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tuženi kriv za neispunjenje ugovora o prodaji stana koji je tužiocu morao biti predat 1.7.1981. godine, pa je obavezan na naknadu štete u visini razlike cijene odgovarajućeg stana koji je tužilac kupio od drugog lica ugovorom zaključenim 1982. godine.

Neosnovano tužilac zahtijeva plaćanje zatezne kamate počev od 1. 7. 1981. god. do 15. 10. 1985. godine. Naknada štete je određena prema isplaćenoj cijeni za novi stan dana 15. 10. 1985. godine, na čije formiranje je uticala visoka inflacija u periodu od 1. 7. 1981. godine do dana isplate, tako da je apsorbovala revalorizacionu kamatu koju bi tužilac mogao zahijevati na iznos naknade štete koji bi bio znatno niži da je određen prema cijenama na dan 1. 7. 1981. godine. Tužilac je, sem toga i pretrpio definitivnu štetu tek isplatom konačne cijene 15. 10. 1985. godine, pa ne bi mogao tražiti plaćanje zateznih kamata prije dana nastanka štete.

(Vs BiH, Pž. 385/86, od 18. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 84)

18. Prodavatelj duguje, za vrijeme primjene Zakona o trgovini iz 1990. godine, kamatu po stopi po kojoj bi banka u njegovom sjedištu obračunala kamatu da su kod nje novčana sredstva cijene bila položena kao depozit sa rokom oročavanja koji odgovara periodu docnje, ako je izričito ili prešutno uvjetovao prodaju robe uplatom cijene unaprijed.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju prvostupanjskog suda tuženik, kao prodavatelj kasni sa isporukom robe. Kako je cijenu primio unaprijed, dužan je tužitelju za period docnje (počev od 09. 04. 1992. godine do ispunjenja ugovora) platiti zakonsku kamatu.

Pod zakonskom kamatom smatra se, u smislu članka 277. Zakona o obveznim odnosima, zatezna kamata, na koju ima pravo vjerovnik, ako dužnik zakasni sa ispunjenjem novčane obaveze. U konkretnom slučaju obaveza tuženika nije novčana, pa tužitelju kao vjerovniku ne pripada pravo na zateznu kamatu.

U vrijeme zaključenja prodajnog ugovora bio je na snazi Zakon o trgovini ("Službeni list SFRJ", broj 46/90 – kasnije preuzeti kao zakon u Bosni i Hercegovini). U članku 32. stavak 1. ovog zakona propisano je da se smatra špekulacijom korištenje stanja na tržištu radi sticanja neosnovane imovinske koristi, a u stavku 2. ovog članka – toč. 5. i 6. – navedeni su kao primjeri neugovaranje roka isporuke robe ili isporuka robe poslije ugovorenog roka po cijeni višoj od cijene koja je važila na dan isporuke robe utvrđen ugovorom, izričito ili prećutno uvjetovanje prodaje robe uplatom cijene unaprijed i nepriznavanje, odnosno neobračunavanje kupcu kamate koju je utvrdila banka prodavca.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prema utvrđenju prvostupanjskog suda, parnične stranke nisu ugovorile rok isporuke, tužitelj je platio ugovorenu cijenu, a tuženik nije istovremeno ispunio svoju obavezu, pa ni u roku osam dana od dana primljene uplate. U takvom slučaju tuženik koji kasni sa ispunjenjem obaveze dužan je tužitelju, od dana kada je pao u docnju, platiti kamatu (članak 32. st. 2. toč. 6. Zakona o trgovini) po stopi po kojoj bi banka u sjedištu tuženog, kao prodavca, obračunala kamatu da su kod nje novčana sredstva bila uložena, kao oročeni depozit sa rokom oročavanja koji odgovara periodu docnje.

(Vs FBiH, Pž. 233/97, od 27. 1. 1998. - Bilten Vs FBiH 2/98 - 30)

19. Kupac ne može tražiti da mu prodavac, kome je unaprijed platio cijenu, u slučaju prekoračenja roka za predaju prodate stvari plati zateznu kamatu, jer zateznu kamatu duguje samo dužnik novčane obaveze.

Iz obrazloženja:

Tužilac nema pravo na zatezne kamate koje potražuje jer tuženi mu nije dugovao novčanu obavezu (član 277. noveliranog Zakona o obligacionim odnosima) već isporuku individualno određene stvari po ugovoru o prodaji.

(Vs BiH, Rev. 456/89, od 19. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 142)

20. Povjerilac ne može zahtijevati revalorizaciju dospjelih, a neisplaćenih zateznih kamata prije podnošenja tužbe sudu kojom zahtijeva njihovu isplatu.

Iz obrazloženja:

Tužilac ne može zahtijevati revalorizaciju obračunatog iznosa zateznih kamata do dana podnošenja tužbe, jer tek sa tim danom počinje obaveza plaćanja zateznih procesnih kamata i tek od tada se revalorizuje i potraživanje kamata na koje se plaća zatezna procesna kamata.

(Vs BiH, Pž. 565/90, od 23. 5.1991., isto Pž. 682/90, od 27. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 70)

21. Zatezne kamate se obračunavaju po stvarnom broju dana u godini.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nije pravilno utvrdio iznos zateznih kamata koji tuženi duguje tužiocu, obzirom da se zatezne kamate obračunavaju godišnje prema stvarnom broju dana u godini, jer stranke drugačiji obračun zateznih kamata nisu ugovorile. Obzirom na ovo kamatni divizor nije 360 od koga je pošao vještak već 365.

(Vs BiH, Pž. 416/89, od 22. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 66)

22. Povjerilac koji dokaže da je zbog docnje dužnika pretrpio štetu preko iznosa dosuđene zatezne kamate ima pravo na naknadu štete, ali ne može tražiti zateznu kamatu po većoj kamatnoj stopi koja je propisana ili određena nakon ispunjenja obaveze.

Iz obrazloženja:

Blagovremeno izjavljenom revizijom tužitelj pobija drugostepenu presudu zbog pogrešne primjene materijalnog prava u dijelu kojim se odbija njegov zahtjev za plaćanje zatezne kamate po povećanoj stopi, sa prijedlogom da se preinači tako da se tužbeni zahtjev usvoji.

Tužbeni zahtjev da mu tužena banka za period od 5. 10. 1984. godine do 7. 5. 1985. godine, na iznos od …… dinara plati kamatu od 71,5/%, tužitelj temelji na navodima da je 26. 9.1984. godine, preko tužene uplatio iznos od 360.000 dinara, a da je tužena navedeni iznos doznačila pomenutoj banci tek 7. 3.1985. godine.

Na osnovu nesporne okolnosti da je tužena iznos od …….. dinara doznačila osnovnoj banci, 7. 3. 1985. godine, te da je tužena na navedeni iznos platila tužitelju

http://www.advokat-prnjavorac.com

zateznu kamatu od 7,5%, nižestepeni sudovi su primjenom tada važeće odredbe člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78) dosudili tužitelju kamatu na navedeni period po stopi od 7,5%, koliko je tada iznosila kamata u mjestu ispunjenja na štedne uloge po viđenju.

Tužilac je u žalbi naveo da se njegov zahtjev za isplatu kamate po stopi od 71,5% zasniva na odredbi člana 278. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je ovaj prigovor ocijenio neosnovanim, jer tužitelj u smislu navedene zakonske odredbe nema pravo na naknadu štete u visini veće stope zatezne kamate, nego bi imao pravo samo na naknadu konkretne štete, ukoliko bi dokazao njeno postojanje.

(Vs BiH, Rev. 23/88, od 17. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 72)

23. Zatezne kamate treba obračunati primjenom divizora 365, odnosno 366, prema stvarnom broju dana u kalendarskoj godini.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je primijenio kamatni divizor koji uzima da godina uvijek ima 360 dana, pa slijedom toga održava platni nalog na snazi i za iznos od 2.164 dinara. Odnose parničnih stranaka trebalo je, međutim, razriješiti primjenom obračuna kamata koji dane računa tačno po kalendaru, a godinu za 365 (366 dana), na štu upućuje i član 32. stav 1. Samoupravnog sporazuma banaka o politici kamatnih stopa (prečišćeni tekst, od 17. novembra 1986. godine) donesene od strane Izvršnog odbora Udruženja banaka Jugoslavije.

(Vs BiH, Pž. 305/88, od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 59)

24. Ništava je odredba ugovora o višoj ili nižoj stopi zatezne kamate od one koja je određena propisom, ali je ugovor punovažan u pogledu glavnog duga i bez te odredbe.

Iz obrazloženja:

U toku postupka i u žalbi tuženi navodi da su parnične stranke ugovorom odredile da će u slučaju docnje stope zatezne kamate iznositi 18 i 25%, te da je trebalo primijeniti ugovor, a ne visinu stope zatezne kamate određivati prema Odluci SIV-a o visini stope zatezne kamate. Ovaj prigovor prvostepeni sud je pravilno odbio. Naime, propisi o zateznim kamatama su po svojoj pravnoj prirodi prinudnog karaktera i stranke ne mogu ugovorom mijenjati visinu stope zatezne kamate od propisane, pa i u slučaju da takva ugovorna odredba među strankama zaista postoji, ona ne bi proizvodila pravno dejstvo (član 103. stav 1. i član 105. Zakona o obligacionim odnosima), jer bi bila protivna prinudnim propisima.

(Vs BiH, Gž. 48/88, od 14. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 19)

25. Stranke iz ugovora u privredi ne mogu ugovarati ni višu ni nižu stopu zatezne kamate od propisane.

(Vs BiH, Pž. 247/84, od 25. 10. 1984. - Bilten Vs BiH 4/84 - 31)

26. Društveno-politička zajednica duguje zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO ako zadocni sa ispunjenjem otplate sanacionog kredita po ugovoru zaključenom između banke i organizacije udruženog rada koja obavlja privrednu djelatnost, kada je preuzela dug iz tog ugovora.

Iz obrazloženja:

Tužena opština smatra da se nije mogla obavezati da plaća zatezne kamate po stopi koju propisuje svojom odlukom Savezno izvršno vijeće, na osnovu stava 2. člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, nego samo na plaćanje kamate po stopi

http://www.advokat-prnjavorac.com

koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana (stav 1. člana 277. ZOO).

Odredbama stava 1. i 3. člana 748. ZOO propisano je da preuzimanjem duga preuzimalac stupa na mjesto pređašnjeg dužnika, a ovaj se oslobađa obaveze, te da između preuzimaoca i povjerioca postoji ista obaveza koja je dotle postojala između pređašnjeg dužnika i povjerioca. Ugovor o sanacionom kreditu zaključile su organizacije u obavljanju privredne djelatanosti koje sačinjavaju predmet njihovog poslovanja (stav 2. člana 25. ZOO), pa za takvu obavezu važi stopa zatezne kamate koju svojom odlukom propisuje SIV (stav 2. člana 277. ZOO). Ugovorom od 17. 4. 1979. godine, zaključenom između parničnih stranaka i dotadašnjeg dužnika, tužena je preuzela sve obaveze iz ugovora o sanacionom kreditu, koji predstavlja ugovor u privredi, pa iako tužena ne obavlja privrednu djelatnost i ne zaključuje ugovore u privredi u vezi s tom djelatnošću, ona ima istu obavezu prema tužiteljici, koja je postojala između pređašnjeg dužnika i tužiteljice po ugovoru o sanacionom kreditu. Stoga tužena duguje tužiteljici za preuzetu novčanu obavezu, koju je ispunila sa zadocnjenjem, zatezne kamate po stopi koju propisuje SIV, na osnovu stava 2. člana 277. ZOO. U suprotnom povjerilac (tužiteljica) bi se zbog promjene dužnika dovela u nepovoljniji položaj, iako su stranke u ugovoru o preuzimanju duga izričito predvidjele da tužena preuzima sve obaveze iz ugovora o kreditu, a to znači i takve obaveze koje bi nastale zbog zadocnjenja u isplati glavnog duga.

(Vs BiH, Pž. 645/87, od 9. 9. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 95)

27. Povjerilac nema pravo da zahtijeva na ime revalorizacije domaće valute isplatu veće sume novca (glavnice).

Iz obrazloženja:

Neosnovan je zahtjev tužitelja da mu tuženi zbog pada vrijednosti novca, a time i dugovane glavnice, isplati veći iznos od cijene popravka. Prema odredbi člana 394. Zakona o obligacionim odnosima, kad obaveza ima za predmet svotu novca, dužnik je dužan isplatiti onaj broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi ako se zakonom ne određuje što drugo.

U konkretnom slučaju predmet obaveze je iznos novca koji je tužitelj platio za opravku vozila pa može zahtjevati samo navedeni iznos sa zateznom kamatom koja od 3. avgusta 1985. godine (novela člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) ima u suštini revalorizacionu funkciju.

(Vs BiH, Rev. 557/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 12)

28. Tuženi koji je nakon dužeg vremena vratio pogrešno mu dostavljenu robu, ne duguje pošiljaocu zatezne kamate, ali odgovara za štetu pod opštim pretpostavkama (član 154. stav 1. i 155. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 114/87, od 21. 10. 1987.– ZIPS, 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 51)

29. Ugovaranje zateznih kamata nije u dispoziciji privrednih subjekata. Ali, ako je štedionica sa korisnikom kredita ugovorila višu stopu ugovorne kamate od zatezne, tako da će se ista mijenjati u skladu sa aktima poslovne politike, takva kamata teče i za slučaj docnje u plaćanju dospjelih rata kredita.

(Vps Beograd, Pž,- 5056/98, od 12. 1. 1998. godine)

30. Dužnik duguje zatezne kamate i kada je do zakašnjenja u plaćanju novčane obaveze došlo krivicom trećeg lica.

Iz obrazloženja:

Navodi žalbe da je tužena došla u docnju sa ispunjenjem svoje obaveze prema tužiocu, krivicom trećeg lica (SDK) su bez značaja, jer se tužilac i tužena nalaze u dužničko-povjerilačkom odnosu, pa krivica trećeg lica ne opravdava zakašnjenje

http://www.advokat-prnjavorac.com

tužene (tužena ne osporava da je pala u docnju, jer je sa zakašnjenjem od 15 dana izvršila doznaku dinarske protuvrijednosti tužiocu), a obaveza dužnika da plati zateznu kamatu zasniva se na odredbi člana 277. Zakona o obligacionim odnosima.

Jedino u slučaju kada je dužnik došao u docnju zbog ponašanja povjerioca (član 325. Zakona o obligacionim odnosima) prestaje docnja dužnika i od dana povjeriočeve docnje prestaje teći kamata (član 326. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima). U konkretnom slučaju ne radi se o povjerilačkoj docnji, jer tužilac svojim ponašanjem nije spriječio tuženu da ispuni obavezu.

(Vs BiH, Pž. 518/86, od 14. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 60)

31. Dužnik je obavezan da plati zatezne kamate za vrijeme docnje i kada je do neblagovremene isplate duga došlo zbog propusta organizacione jedinice Službe društvenog knjigovodstva.

Iz obrazloženja:

Neblagovremeno postupanje organizacione jedinice Službe društvenog knjigovodstva po nalogu dužnika ne oslobađa dužnika obaveze prema povjeriocu po osnovu docnje u ispunjenju novčane obaveze. To može biti samo osnov odgovornosti SDK za štetu koja usljed toga nastane dužniku. Stoga tuženi pogrešno zaključuje da je u ovoj parnici prvostepeni sud bio dužan utvrđivati blagovremenost njegovih naloga za prenos sredstava, njegovu likvidnost u vrijeme docnje u ispunjenju ove obaveze i da je docnja nastupila bez njegove krivnje.

(Vs BiH, Pž. 539/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 75)

32. Ako nije nastao ugovor u privredi zbog nedostatka sporazuma o bitnim sastojcima ugovora, dužnik plaća zatezne kamate na iznos koji vraća po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO, a od dana kada je primio zahtjev za vraćanje, ako je bio savjestan.

Povjerilac nema pravo da traži zatezne procesne kamate na iznos zatezne kamate sve dok ne prestane glavno potraživanje.

(Vs BiH, Pž. 499/86, od 10. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 90)

33. Zatezna kamata na potraživanje cijene isporučene električne energije teče od dana dospijeća za plaćanje ispostavljenog računa, ako dužnik nije mogao prije prijema računa saznati obim obaveze.

Iz obrazloženja:

Pravilno je prvostepeni sud primijenio materijalno pravo - član 277. stav 1. ZOO kada je obavezao tuženog, koji je zadocnio sa ispunjenjem novčane obaveze da plati zatezne kamate na glavnicu, ali samo za period docnje od 10. 7. 2000. godine do isplate, a ne od 5. 8. 1999. godine kao dana utuženja. Ovo jer iz spisa proizlazi da tuženom za tužbu nisu dostavljeni računi, već na raspravi dana 11. 7. 2000. godine, a prvostepeni sud u toku postupka nije utvrđivao da li su računi tuženom dostavljeni prije utuženja. Ovo je odlučno jer potraživanje naknade za isporučenu električnu energiju za svaki mjesec dospijeva u ugovorenom roku nakon dostave dužniku koji, prije izvršenog obračuna po povjeriocu, ne može znati iznos koji je dužan da plati, ne može znati iznos koji je dužan da plati, pa stoga ni ispuniti nastalu obavezu.

(Vs FBiH, Pž. 243/00, od 27. 8. 2001.- Bilten Vs FBiH 2/01 - 39)

34. Na potraživanje naknade za isporučenu vodu radi nesmetanog obavljanja osnovne djelatnosti, plaćeno u docnji, zdravstvena organizacija duguje zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 1. a ne stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Komunalna vodovodna organizacija, iako se bavi privrednom djelatnošću, ne može od bolnice koja je vanprivredni subjekt u smislu propisa o klasifikaciji djelatnosti, ako je njena obaveza na plaćanje cijene nastala usljed kupovine vode radi nesmetanog obavljanja osnovne vanprivredne djelatnosti, zahtijevati plaćanje zateznih kamata po odredbama člana 277. stav 2. ZOO, jer između stranaka nije zaključen ugovor u privredi u smislu člana 25. stav 2. ZOO.

(Vs BiH, Pž. 640/88, od 26. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 81)

35. Na obaveze iz ugovora o rekonstrukciji (modernizaciji) puta (i ugovora o kreditu za finansiranje ovih radova) kojim upravljaju, samoupravne interesne zajednice za puteve plaćaju zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO.

Iz obrazloženja:

Tužena je samoupravna interesna zajednica za regionalne puteve, koja prema odredbama članova 4. i 5. Zakona o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", br. 6/76" sa kasnijim izmjenama i dopunama) i Odluci o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", broj 34/76, sa kasnijim izmjenama i dopunama) svrstan u oblast 14 - Društveno-političke zajednice, samoupravne interesne zajednice i društveno-političke organizacije, a to znači da obavlja vanprivrednu, a ne privrednu djelatnost. Stoga ugovor o modernizaciji puta koga je tužena, kao naručilac radova, zaključila sa tužiocem (izvođačem radova), a ni ugovor o kreditu zaključen između parničnih stranaka, ne predstavljaju ugovore u privredi, jer nisu zaključeni u obavljanju privredne djelatnosti tužene.

Kao ugovor u privredi, na osnovu člana 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, smatra se samo onaj u kome obje stranke obavljaju privrednu djelatnost koja čini predmet njihovog poslovanja ili su u vezi sa tom djelatnošću a u konkretnom sporu tužena obavlja vanprivrednu djelatnost, pa se navedeni ugovori parničnih stranaka ne smatraju ugovorima u privredi (tužena je navedene ugovore zaključila u okviru obavljanja svoje osnovne vanprivredne djelatnosti, odnosno u vezi s njom, jer je notorno da u osnovnu djelatnost SIZ-a za reagionalne puteve spada staranje o održavanju i rekanstrukciji regionalnih puteva i pribavljanje sredstava za tu svrhu).

Shodno tome, prvostepeni sud je bio dužan da tuženu obaveže da pored glavnice, plati tužiocu zateznu kamatu po odredbama člana 277. stav 1. a ne po stavu 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 366/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 97)

36. Iznos zateznih kamata može preći iznos glavnog duga.

Iz obrazloženja:

Tuženi se poziva na odredbu člana 401. ZOO, koja se odnosi na ugovorne kamate, a tom odredbom je propisano da kamata prestaje teći kad svota dospjelih, a neisplaćenih kamata dostigne glavnicu. Međutim, u ovom predmetu se ne radi o potraživanju ugovorne kamate, pa stoga ne dolazi u obzir primjena člana 401. ZOO, već se ovdje radi o potraživanju tužioca iz osnova obračunatih zateznih kamata u smislu čl. 277. i 279. ZOO. U ovom slučaju visina zateznih kamata nije limitirana, kao što je slučaj sa ugovornom kamatom kako je propisano u članu 401. ZOO.

(Vs BiH, Pž. 435/87, od 28. 4. 1988. – ZIPS 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 57)

37. Zatezne kamate na potraživanje stranke iz ugovora u privredi za vraćanje više plaćenog (nedugovanog), obračunavaju se po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je o zahtjevu tužioca za plaćanje kamata na iznos glavnog duga odlučio na osnovu člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, utvrđujući da se radi o potraživanju iz ugovora u privredi.

Iz podataka u spisu se vidi da je tužilac postavio zahtjev za vraćanje iznosa koji je platio tuženom preko dugovanog iznosa. Stoga je zahtjev za plaćanja kamata trebalo raspraviti u skladu sa pravilima o vraćanju stečenog bez osnova u smislu člana 214. Zakona o obligacionim odnosima. Zbog pogrešne primjene materijalnog prava, prvostepeni sud nije utvrđivao da li je tuženi bio nesavjestan od dana sticanja bez osnova ili od podnošenja zahtjeva za vraćanje stečenog. Stoga će prvostepeni sud u ponovnom postupku na osnovu odredbe člana 214. Zakona o obligacionim odnasima, utvrditi za koji period tuženi duguje tužiocu zatezne kamate na iznos glavnog duga. Pri odlučivanju o visini stope zatezne kamate prvostepeni sud će imati u vidu da tužioočevo potraživanje ne potiče iz ugovora u privredi, jer su među strankama prava i obaveze iz ugovora u privredi prestali ispunjenjem prema članu 295. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Osnov tužbenog zahtjeva je neosnovano obogaćenje u smislu člana 210. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 222/88, od 30. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 90)

38. Prodavac duguje kupcu odgovarajuće kamate kada zahtijeva makar i djelimično plaćanje unaprijed, bez ugovaranja nepromjenljivosti cijene, a ne isporuči prodatu stvar u roku od 15 dana od dana uplate. Kamate se obračunavaju kao da je unaprijed plaćeni iznos cijene bio oročen kod banke u periodu od dana uplate do dana isporuke, a samo ako je do isporuke došlo prije isteka roka od tri mjeseca od dana uplate, po stopi na sredstva po viđenju.

Na ovako obračunatu kamatu dužnik duguje zateznu procesnu kamatu od dana podnošenja tužbe sudu i to po stopi određenoj Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate ako je ugovor o prodaji imao karakteristike ugovora u privredi.

(Vs BiH, Pž. 639/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 18)

39. Ugovarač koji je unaprijed platio cijenu iz ugovora u privredi nema pravo na zatezne kamate po stopi iz Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate.

(Vs BiH, Pž. 200/86, od 25. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 38)

40. Na iznos neutrošenog avansa datog u ispunjenju ugovora u privredi, strana koja vraća avans plaća zateznu kamatu po stopi određenoj Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate, počev od dana kada je avans primila, ako je ugovor raskinut po osnovu iz člana 124. - 129. Zakona o obligacionim odnosima, a inače od dana određenog članom 214. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 194/87, od 20. 11. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 54)

41. Zatezne kamate na neiskorišteni iznos avansa koji je tuženi dužan vratiti nakon ispunjenja kupoprodajnog ugovora, obračunavaju se po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima i kada parnične stranke međusobno zaključuju ugovore u privredi.

(Vs BiH, Pž. 191/85, od 2. 9. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 21)

42. Naručilac duguje zatezne kamate ako avans ne plati izvođaču u ugovorenom roku.

Iz obrazloženja:

Pogrešno je pravno shvatanje prvostepenog suda da ne postoji obaveza plaćanja zateznih kamata kada je ugovorena obaveza plaćanja avansa izvođaču radova u

http://www.advokat-prnjavorac.com

određenom roku, jer prema odredbi člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, dužnik koji zakasni u ispunjenju novčane obaveze dužan je povjeriocu pored glavnice platiti i zatezane kamate, a avans predstavlja ugovorenu novčanu obavezu koju je dužnik dužan ispuniti u ugovorenom roku.

(Vs BiH, Pž. 160/88, od 30. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 94)

TRAŽBINE PO OSNOVU ŠTETE

43. Zatezne kamate na naknadu nenovčane materijalne štete, dosuđenu u novcu prema cijenama u vrijeme presuđenja, teku od dana donošenja prvostupanjske presude kojom je visina naknade određena.

Ako je oštećenik sam otklonio štetu prije donošenja sudske odluke, zatezne kamate teku od dana kad je šteta otklonjena, odnosno kad su učinjeni troškovi radi otklanjanja štete.

(Načelni stav objavljen u - Psp 35 - 92)

44. Oštećeni koji je o svom trošku uklonio oštećenja motornog vozila ima pravo na naknadu učinjenog izuzetka za tu svrhu, u koju se uključuje i porez na promet pribavljenih autodijelova, u nominalnom iznosu, sa zateznom kamatom od učinjenog izdatka.

Iz obrazloženja:

Oštećeni koji nije izvršio opravku oštećenog vozila, ima pravo na naknadu štete u visini potrebnih troškova opravke, procijenjenih u momentu donošenja sudske odluke (član 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima), uključujući i porez na promet proizvoda kao dio cijene potrebnih novih rezervnih dijelova, sa zateznom kamatom od presuđenja, odnosno od procjene štete (član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Tako određen obim naknade materijalne štete omogućuje oštećenom da se njegova materijalna situacija dovede u stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Međutim, kada je oštećenik svoje vozilo sam popravio, on u parnici za naknadu štete ima pravo na naknadu onih izdataka koje je imao u momentu opravke vozila, uključujući i porez na promet, ako je takav izdatak imao, a ne pravo na naknadu troškova opravke vozila prema cijenama na dan presuđenja, sa zateznim kamatama do isplate naknade (član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Ovo stoga što momentom plaćanja izdataka opravke vozila od strane oštećenog, nenovčana materijalna šteta za dužnika postaje novčana obaveza (član 394. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 675/88, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 129)

45. Zatezna kamata na periodične iznose naknade štete zbog izgubljene zarade teče od dospijeća svakog pojedinačnog iznosa (mjesečno).

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje pored glavnice i zateznu kamatu po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana, a prema odredbi člana 186. istog zakona, obaveza naknade štete smatra se dospjelom od momenta nastanka štete.

Pošto se u konkretnom slučaju radi o naknadi štete zbog gubitka ličnog dohotka, dakle, o šteti koja je već u momentu nastanka izražena u određenom broju novčanih jedinica i koja nastaje periodično po proteku svakog mjeseca (suprotno je članu 394. ZOO pravno shvatanje izraženo u zahtjevu za zaštitu zakonitosti da se naknada ovog vida štete valorizuje prema prilikama u vrijeme donošenja sudske odlu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ke), a prema citiranim zakonskim propisima i obaveza naknade takve štete dospijeva u momentu kada dođe do umanjenja u imovini oštećenog gubitkom određenog novčanog iznosa koji bi on ostvario u određenom mjesečnom periodu na ime ličnog dohotka da štetnom radnjom nije bio u tome onemogućen, od tada teče i obaveza plaćanja zatezne kamate, a ne od dana donošenja prvostepene presude.

(Vs BiH, Rev. 207/87, od 21. 1. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 52)

46. Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne i nematerijalne štete teče od donošenja presude, a na naknadu novčane štete (na primjer zbog izgubljene zarade, izdataka učinjenih za popravak oštećene stvari i slično) od njenog nastanka.

Iz obrazloženja:

Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne štete dosuđene u novcu, prema cijenama u vrijeme presuđenja, teče od dana donošenja prvostepene presude kojom je visina naknade određena. Naime, u smislu odredbe člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, odgovorno lice je obavezno da uspostavi stanje kakvo je bilo prije nego je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće da štetu naknadi u novcu. Ako odgovorno lice do donošenja sudske odluke ne naknadi štetu, visina naknade se određuje po cijenama u vrijeme presuđenja (član 189. ZOO), jer je samo dosuđenjem štete po cijenama u vrijeme presuđenja moguće uspostaviti pređašnje stanje. Dosuđujući naknadu štete po cijenama u vrijeme presuđenja uspostavlja se pređašnje stanje, jer dosuđenim iznosom oštećeni može da popravi oštećenu stvar ili da kupi novu stvar. Zbog toga se ne može tražiti naknada na dosuđeni iznos štete od dana kada je šteta nastala, jer bi se u tom slučaju naknada dvostruko valorizovala i kroz cijenu oštećene stvari u vrijeme donošenja sudske odluke i putem kamate od dana nastanka štete.

I zatezna kamata na naknadu nematerijalne štete teče od dana donošenja prvostepene presude kojom je naknada određena.

Obaveza naknade nematerijalne štete ne dospijeva od trenutka nastanka štete, jer je obim ove naknade štete kao novčane obaveze, u smislu člana 394. citiranog zakona, poznat tek kada je na pravno obavezujući način izražen u novcu, a to je trenutak kada je naknada određena nagodbom odnosno dosuđena presudom, pa od tada teče zatezna kamata.

Izgubljena zarada predstavlja izvorno novčanu štetu, pa se kada je u pitanju zatezna kamata, ima primijeniti odredba člana 277. stav 1. ZOO. Prema navedenoj zakonskoj odredbi obaveza plaćanja zatezne kamate na novčano potraživanje teče od dospijeća potraživanja, pa obaveza naknade materijalne štete zbog izgubljene zarade nastaje u momentu kada je došlo do umanjenja imovine oštećenog zbog izmaklih primanja, što znači po proteku svakog mjeseca. Shodno tome kamata teče od dospijeća svakog mjesečnog obroka.

(Vs BiH, Rev. 577/87, od 12. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 81)

47. Zatezna kamata na iznos naknade štete teče od dana kada su stranke same procijenile visinu štete.

Iz obrazloženja:

Obaveza povraćaja u pređašnje stanje - naturalna obligacija pretvara se u novčanu obavezu, u pravilu, od dosuđenja naknade štete ili zaključenja poravnanja. U ovom slučaju nije zaključeno poravnanje, ali su same stranke procijenile štetu prije dosuđenja, imaju se u vidu aktuelne cijene, pa se uzima kao da je promijenjena obaveza naturalne restitucije u novčanu obavezu danom procjene štete. U protivnom bi se računao tok zatezne kamate tek od presuđenja, a to bi bilo na štetu ostećenog jer su u intervalu od procjene štete do dosuđenja promijenjene cijene oštećene stvari

http://www.advokat-prnjavorac.com

usljed djelovanja inflacije, koje se mogu kompenzirati samo zateznom kamatom koja ima revalorizacionu funkciju u našem pravu.

(Vs BiH, Gž. 27/90, od 31. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 66)

48. Zatezna kamata na iznos naknade štete teče od zaključenja poravnanja odnosno od isteka roka određenog u poravnanju.

Iz obrazloženja:

Budući da se obaveza naturalne restitucije ostećene stvari pretvara u novčanu obavezu u času zaključenja poravnanja kojim se štetnik obavezuje ostećenom da će platiti određenu sumu novca na ime oštećenja stvari, zatezna kamata na tu sumu novca, koju ostećeni duguje, teče od zaključenja poravnanja, ako obaveza nije odložena rokom. U slučaju da obaveza naknade štete dospijeva istekom roka, tada zatezna kamata teče od dana kada dužnik pada u docnju. Sve je to u saglasnosti sa načelom iz čl. 186. i 190. Zakona o obligacionim odnosima. Kada bi se tuženi obavezao da plaća zateznu kamatu na tako određeni iznos od prouzrokovanja štete došlo bi do dvostruke revalorizacije novčanog potraživanja (u našem pravu zatezna kamata ima funkciju revalorizacionog instrumenta).

(Vs BiH, Gž. 37/90, od 28. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 67)

49. Na iznos naknade nenovčane materijalne štete zatezne kamate teku od dana donošenja prvostupanjske presude bez obzira na to kad je procijenjena ta šteta.

(Vs H, Rev. 1117/88. od 15. 11. 1988. - Psp 43 - 63)

50. Kada sud dosudi naknadu štete prema cijenama oštećene stvari u vrijeme suđenja, zatezna kamata na dosuđenu naknadu teče od donošenja presude.

Iz obrazloženja:

Nije bilo mjesta dosuđenju zatezne kamate od dana prouzrokovanja štete kod okolnosti da je naknada te štete tužiocu obračunata i dosuđena prema cijenama važećim u vrijeme donošenja prvostepene presude, jer bi time tužilac bio neopravdano favorizovan i kroz valorizovanu vrijednost oštećene stvari uz revalorizacionu kamatu za period do presuđenja u prvostepenom postupku, što nije u skladu sa principom izraženim u članu 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Prema tom zakonskom propisu odgovorno lice je dužno da u imovini oštećenog uspostavi ono stanje koje je bilo prije nastanka štete što za slučaj kada je šteta nastala ostećenjem ili propašću stvari znači da je obaveza štetnika naturalna restitucija, a takva obaveza se pretvara u novčanu tek ako naturalna restitucija nije moguća, ili ako to opravdavaju okolnosti slučaja, odnosno kada to oštećeni zahtijeva. U tom slučaju se, naime, oštećenom može dosuditi naknada u visini novčanog iznosa koji je, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, potreban da ovaj popravi oštećenu stvar ili kupi novu (član 185. stav 2. do 4. i član 190. Zakona o obligacionim odnosima), pa se stoga tek u momentu donošenja prvostepene presude naturalna obaveza transformiše u novčanu i na taj način oštećenikova materijalna situacija dovede u stanje u kome je bila prije nastanka štete. Stoga se o docnji dužnika zbog neispunjenja novčane obaveze naknađenja ove vrste materijalne štete može govoriti tek od momenta donošenja prvostepene presude, pa od tada, prema odredbi iz člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, teče i obaveza plaćanja zatezne kamate, a ne od dana prouzrokovanja štete.

(Vs BiH, Rev. 276/87, od 18. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 79)

51. Zatezna kamata na iznos naknade novčane štete (na primjer zbog gubitka ličnog dohotka), teče od prouzrokovanja štete.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje pored glavnice i zateznu kamatu po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana, a prema odredbi člana 186. istog zakona, obaveza naknade štete smatra se dospjelom od momenta nastanka štete.

Pošto se u konkretnom slučaju radi o naknadi štete zbog gubitka ličnog dohotka, dakle, o šteti koja je već u momentu nastanka izražena u određenom broju novčanih jedinica i koja nastaje periodično po proteku svakog mjeseca (suprotno je članu 394. ZOO pravno shvatanje izraženo u zahtjevu za zaštitu zakonitosti da se naknada ovog vida štete valorizuje prema prilikama u vrijeme donošenja sudske odluke), a prema citiranim zakonskim propisima i obaveza naknade takve štete dospijeva u momentu kada dođe do umanjenja u imovini oštećenog gubitkom određenog novčanog iznosa koji bi on ostvario u određenom mjesečnom periodu na ime ličnog dohotka da štetnom radnjom nije bio u tome onemogućen, od tada teče i obaveza plaćanja zatezne kamate, a ne od dana donošenja prvostepene presude.

(Vs BiH, Gvl. 311/87, od 10. 12. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 50)

52. Zatezne kamate na iznos dosuđene naknade materijalne štete zbog povrede autorskih prava pripadaju od dana prvostupanjske presude kojom je ta naknada određena.

(Vs H, Rev. 117/87, od 3. 3.1988. – Informator, broj 3623 i 4299)

53. Ako je štetnom radnjom prouzrokovano umanjenje nečije imovine u novčanom izrazu (npr. izgubljena zarada ili je oštećeni nešto platio da bi otklonio ili smanjio štetu na stvarima iz njegove imovine), naknađuje se ovaj nominalni novčani iznos uz revalorizacionu zateznu kamatu koja teče od nastanka novčane štete do isplate.

(Vs BiH, Rev. 142/87, od 28. 1. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 82)

54. Kada okolnosti ne opravdavaju uspostavljanje ranijeg stanja, oštećenom se dosuđuje naknada štete u novcu sa zateznom kamatom od dana dosuđenja.

(Vs BiH, Gž. 1/91, od 28. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 57)

55. Oštećeni ima pravo na zateznu kamatu na iznos naknade štete od vansudskog utvrđenja naknade do isplate, a ne od prouzrokovanja štete nastale oštećenjem stvari.

Iz obrazloženja:

Tužilac je pretrpio štetu na usjevima, na putničkom automobilu i na stambenoj zgradi, a šteta na stvarima, prema odredbama člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, naknađuje se naturalnom restitucijom. Ako restitucija nije moguća, ili kad oštećeni to zahtijeva, sud će prema okolnostima slučaja ocijeniti da li će odrediti naknadu u iznosu novčanih jedinica koji je potreban da se oštećena stvar popravi, ili nabavi nova i tek od momenta procjene, prema kriterijima izraženim u članu 189. st. 2. istog zakona (to je u pravilu momenat donošenja prvostepene presude) naknada te vrste štete po prvi put dobija svoj novčani izraz, od kada dospijeva i obaveza plaćanja tog potraživanja, pa od tada teče i obaveza plaćanja zateznih kamata (član 277. stav 1. ZOO).

Pošto u sporu stranaka sud nije ni bio u situaciji da prvostepenom presudom utvrđuje iznos novca koji bi u momentu odlučivanja bio potreban da se tužiočeve oštećene stvari dovedu u stanje prije štetnog događaja, obzirom da je tužena u toku postupka dobrovoljno isplatila iznos naknade koji je utvrđen procjenom komisije

http://www.advokat-prnjavorac.com

stručnjaka od 10. 10. 1985. godine, prema cijenama važećim u to vrijeme, to prema već navedenim odredbama Zakona o obligacionim odnosima tek od tada teče i obaveza plaćanja zateznih kamata.

(Vs BiH, Rev. 621/87, od 6. 9. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 93)

56. Zatezna kamata na potraživanje naknade štete prouzrokovane zadržavanjem u pritvoru teče od pravosnažnosti presude kojom je okrivljeni oslobođen od optužbe.

(Vs BiH, Gvl. 43/86, od 12. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 52)

57. Ako je od procjene štete do donošenja presude o naknadi štete zbog visoke stope inflacije obezvrijeđena procijenjena naknada, zatezna kamata koja je u to vrijeme imala revalorizacionu funkciju, teče od procjene štete, a ne od donošenja presude.

Iz obrazloženja citiramo:

"Prema Zakonu o obligacionim odnosima obaveza naknade štete dospijeva u trenutku nastanka štete (član 186), pa od tada teče zatezna kamata (član 277. Zakona o obligacionim odnosima). Međutim, u vrijeme visoke stope inflacije, kada je zatezna kamata preuzela revalorizacionu funkciju, sudovi su usvojili gledište da zatezna kamata teče od donošenja presude o naknadi jer je do tog trenutka pomoću revalorizacione kamate održan realni ekvivalent naknade za umanjenje imovine prouzrokovane štetnom radnjom, pa bi se dosuđivanjem visoke stope zatezne kamate, koja nije bila više naknada za nemogućnost korištenja kapitala, dosuđivala nesrazmjerno visoka naknada štete. Međutim, kada od procjene štete do donošenja presude inflacija bitno umanji procijenjenu naknadu, ne bi se mogla postići svrha obeštećenja: da se uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. stav 1. ZOO), ako bi se dosudila zatezna kamata od donošenja presude, a ne od procjene štete. Dosuđivanjem zatezne kamate od procjene štete pomoću revalorizacione kamate održava se realna vrijednost naknade kojom se postiže svrha obeštećenja".

(Vs BiH, Rev. 602/89, od 19. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 65)

58. Kad je visinu naknade za nenovčanu materijalnu štetu trebalo utvrditi prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, zatezne kamate na dosuđenu naknadu pripadaju također od donošenja sudske odluke, pri čemu za tijek kamata nije odlučna okolnost što je visina naknade utvrđena prema trenutku prije donošenja sudske odluke.

(Vs RH, Rev. 1512/91, od 3O. 10. 1991.- Izbor odluka 1993 – 133)

59. Ako je oštećenik popravio štetu tako što je kupio, umjesto uništene, drugu odgovarajuću stvar, kamate na utrošeni iznos za kupljenu stvar teku od dana kupovine, što se u pravilu dokazuje računom.

(Os Zagreb, Gž. 2830/88 – 2, od 26. 4. 1988. – Informator, broj 3637 i 4299)

60. (1) Zatezne kamate na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teku od dana donošenja prvostupanjske presude kojom je naknada određena.

(2) Prilikom odlučivanja o visini pravične novčane naknade sud će uzeti u obzir i vrijeme proteklo od nastanka štete do donošenja odluke ako dužina čekanja na satisfakciju i druge okolnosti slučaja to opravdaju.

(Vs H, Rev. 375/87, od 3. 6. 1987. - Psp 36 – 54)

61. Na iznos naknade nenovčane materijalne štete zatezne kamate teku od dana donošenja prvostupanjske presude bez obzira na to kad je procijenjena ta šteta.

(Vs H, Rev. 1117/88, od 15. 11. 1988. – Psp 43 – 63)

http://www.advokat-prnjavorac.com

62. Zatezna kamata na novčanu naknadu nematerijalne štete teče od presuđenja, a na iznos naknade za troškove sahrane i podizanja nadgrobnog spomenika, od dana kada su ti troškovi učinjeni.

Iz obrazloženja:

Visina novčane naknade nematerijalne štete određuje se prema prilikama u vrijeme suđenja, pa naknada određena presudom predstavlja novčanu obavezu plaćanja glavnice na koju teče zatezna kamata (član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Potraživanje naknade izdataka za troškove sahrane i podizanje nadgrobnog spomenika prosuđuje se prema načelu monetarnog nominalizma izraženog u članu 394. istog zakona, pa zbog toga od dana kada su učinjeni ti izdaci postoji obaveza plaćanja zatezne kamate koja predstavlja instrument revalorizacije po noveli člana 277. st. 1. ZOO od 3. 8. 1985. godine.

(Vs BiH, Rev. 55/88, od 24. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 91)

63. Činjenica da naknada nenovčane materijalne štete nije zatražena i dosuđena prema cijenama u vrijeme presude ne utječe na pravo oštećenika da zahtijeva zakonske kamate od dana presude.

Iz obrazloženja citiramo:

"Činjenica da je u postupku osiguranja dokaza vještak utvrdio visinu štete koju je tužiteljica utužila, prema navedenom, ne opravdava i priznanje zateznih kamata od tog dana, a niti je u postupku osiguranja dokaza utvrđena visina štete sprječavala tužiteljicu da upravo s obzirom na odredbu čl. 189. ZOO uskladi tužbeni zahtjev. Učinci inflacije ne mogu biti odlučni za drukčiji ishod spora. "

(Vs H, Rev. 1960/90, od 20. 12. 1990. – Psp 51 – 125)

64. Zatezna kamata na iznos dosuđene naknade zbog oštećenja stvari ne teče od prouzrokovanja štete, ni od procjene, nego od dosuđenja.

Zatezna kamata na iznos naknade štete dosuđen povodom oštećenja ili uništenja stvari teče od dana donošenja presude, ali ako je od dana kada je taj iznos utvrđen procjenom vještaka do presuđenja zbog visoke stope inflacije toliko obezvrijeđen da u nominalnom iznosu očigledno ne predstavlja ekvivalent naknade, zatezna kamata koja od 3. avgusta 1985. godine (novela ZOO) sadrži i revalorizacioni elemenat dosuđuje se od dana kada je procijenjena šteta (vještačenjem).

NAPOMENA: Ovim stavom dopunjen je stav objavljen u "Biltenu sudske prakse VS BiH", broj 2/88, na str. 32., pod brojem 51., koji je glasio:

"Zatezna kamata na naknadu nematerijalne štete zbog povrede ličnog dobra teče od presuđenja, a ne od prouzrokovanja štete."

(Vs BiH, Rev. 442/87, od 12. 5. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 51. dopunjen odlukom Vs BiH Rev. 422/88, od 20. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 92)

65. Budući da revizijski sud može povećati dosuđenu naknadu nematerijalne štete samo po kriterijima važećim u vrijeme donošenja prvostepene presude, zatezna kamata na iznos za koji je uvećana naknada teče od donošenja prvostepene presude.

Iz obrazloženja:

Zatezna kamata na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teče od dana donošenja prvostepene presude kojom je ta naknada određena. Ovo stoga što se naknada te štete, zbog same svoje prirode, ne može reporirati ni prilikom njenog prouzrokovanja ni kasnije, nego se samo učinci nematerijalne štete mogu smanjiti davanjem novčane naknade kao satisfakcije. Obim takve satisfakcije, kao novčane

http://www.advokat-prnjavorac.com

obaveze u smislu člana 394. ZOO, može biti poznat tek onda kada je na pravno obavezujući način izražen u novcu, što znači od momenta donošenja prvostepene presude kada je naknada nematerijalne štete dobila svoj izraz u određenom broju novčanih jedinica i to prema prilikama važećim u vrijeme presuđenja. Zbog toga ni zatezna kamata, saglasno odredbi člana 277. stav 1. ZOO, ne može da teče prije nego što je novčana satisfakcija određena kao novčana obaveza, a to je najranije momentom donošenja prvostepene presude, zbog čega je ovaj sud odredio da zatezna kamata na preostali iznos naknade nematerijalne štete od 78.000 dinara, koji je tužiteljici dosuđen presudom ovog revizijskog suda, teče od dana donošenja prvostepene presude, a ne od dana štetnog događaja kao što se revizijom predlaže.

(Vs BiH, Rev. 65/87, od 22. 10. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 83)

66. Društva osiguranja nisu dužna plaćati zateznu kamatu na tražbine iz ugovora o osiguranju od autoodgovornosti za period rata odnosno neposredne ratne opasnosti.

Iz obrazloženja:

Pogriješio je sud kada je za cjelokupno vrijeme zakašnjenja, naložio tuženiku plaćanje zatezne kamate, jer je to protivno članku 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba ("Službene novine Federacije BiH", broj 6/98), po kojoj se na iznos naknade štete ne obračunava kamata za cijeli period rata odnosno neposredne ratne opasnosti, pa je za vrijeme od 9. 4. 1992. g. do 24. 12. 1996. g. prvostupanjska presuda po članku 373. točka 4. Zakona o parničnom postupku preinačena u odluci o kamatama.

(Vs FBiH, Gž. 23/98, od 12. 1. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 54)

67. Osiguravač od autoodgovornosti dužan je da isplati zatezne kamate na iznos naknade štete pretrpljene u novcu zbog otklanjanja kvara na vozilu, od dana kada je oštećeni isplatio cijenu popravka.

Iz obrazloženja:

" Iz odredaba člana 73. Zakona o osiguranju imovine i osoba ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/95 i 6/98), proizilazi da se vlasnik odnosno korisnik motornog vozila osigurava od odgovornosti za štetu koju upotrebom vozila, nanese trećoj osobi, između ostalog i zbog uništenja ili oštećenja stvari, a odredbama ovog člana, obim naknade štete nije ograničen. Obaveza društva za osiguranje od auto – odgovornosti je ograničena jedino odredbama člana 76. navedenog zakona, tako što je propisano da ne može po jednom štetnom događaju biti veća od iznosa što ga na prijedlog Ureda za nadzor utvrdi Vlada Federacije, ako ugovorom o osiguranju nije utvrđen veći iznos. Iz ovih odredaba mora se zaključiti da osoba kojoj je nanesena šteta upotrebom motornog vozila osiguranika od auto – odgovornosti može od društva za osiguranje zahtijevati, do limita obaveze društva, naknadu štete u obimu u kome bi je mogla zahtijevati od samog osiguranika, uključujući i zatezne kamate na tražbinu naknade štete, na koje oštećeni ima pravo po odredbama Zakona o obligacionim odnosima. Dakle, obaveznim osiguranjem od auto – odgovornosti obuhvaćena je ne samo obaveza na naknadu štete osiguranika, u obimu glavne obaveze, već i sporednih, kao što su zatezne kamate i troškovi, što je vidljivo i iz okolnosti da se u slučajevima zakonom priznatog prava na regres cijele ili dijela plaćene naknade od strane društva za osiguranje, društvu naknađuje ne samo isplaćeni iznos naknade štete, već i isplaćene kamate i troškovi (član 78. stav 2., član 79. stav 3., član 82. stav 4., te član 83. stav 4. Zakona o osiguranju imovine i osoba).

Po odredbama člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima – ZOO, povjerilac ima pravo na zateznu kamatu po stopi utvrđenoj zakonom, kada dužnik zakasni sa ispunjenjem novčane obaveze, dakle, od časa kada je novčana obaveza dospjela. Po odredbama člana 186. ZOO, obaveza naknade štete smatra se dospjelom od

http://www.advokat-prnjavorac.com

trenutka nastanka štete. Izuzetno od ovog pravila, u sudskoj praksi je opšteprihvaćeno da tražbina naknade štete u slučaju kada je naknada određena po cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke (član 189. stav 2. ZOO) tako da obuhvata i povećanje cijene oštećene ili uništeve stvari od časa nastanka štete do časa utvrđenja, dospijeva za plaćanje u času utvrđenja naknade štete.

Polazeći od ovih propisa i njihove interpretacije u sudskoj praksi, ovaj sud smatra da je prvostepeni sud osnovano dosudio zateznu kamatu na iznos naknade štete koja se sastoji od novčanih izdataka tužitelja radi popravke oštećene stvari (svog vozila) od časa kada su ti izdaci učinjeni, pa je u tom dijelu potvrdio prvostepenu presudu.

(Vs FBiH, Pž. 172/98, od 22. 9. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 53)

68. Spor u kojem pravna osoba zahtijeva od osiguratelјne organizacije, kao osobe odgovorne za naknadu štete, naknadu za oštećeni automobil nije spor iz ugovora u privredi, pa se zatezne kamate određuju primjenom odredaba čl. 277. st. 1. ZOO.

(Vs H, II Rev. 83/87, od 29. 10. 1987. – Psp 38 – 66)

69. Zajednica osiguranja imovine i lica koja je po osnovu kasko osiguranja isplatila naknadu ima pravo da od zajednice osiguranja imovine i lica čiji je osiguranik od odgovornosti prouzrokovao štetu, zahtijeva regres isplaćenog sa zateznom kamatom od momenta isplate naknade svom osiguraniku.

(Vs BiH, Pž. 491/87, od 3. 6. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 54)

70. Zatezna kamata na naknadu novčane štete koju duguje osiguravač po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti teče od nastanka štete.

(Vs BiH, Pž. 166/87, od 30. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 59)

71. U slučaju kada osiguranik iz osnova kasko osiguranja, traži da sud utvrdi visinu štete zbog oštećenja stvari, koju je po uslovima osiguranja trebala utvrditi komisija na iznos dosuđene naknade štete teče zatezna kamata od donošenja prvostepene presude.

(Vs BiH, Gvl. 7/88, od 16. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 87)

72. U sumu osiguranja se ne uračunava zatezna kamata na iznos naknade štete koji plaća zajednica osiguranja po osnovu osiguranja od odgovornosti.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76) zajednica osiguranja kod koje se osigurao korisnik odnosno sopstvenik motornog vozila, dužna je da naknadi štetu koju je korisnik odnosno sopstvenik ili vozač motornog vozila obavezan da naknadi u smislu pravnih pravila o odgovornosti za štete uzrokovane upotrebom motornog vozila, koja je pričinjena zbog smrti, povrede tijela ili zdravlja nekog lica ili uništenja odnosno oštećenja nečije stvari, izuzev stvari primljenih na prevoz, i to najviše do visine ugovorenih osiguranih suma.

Suprotno navodima revizije zatezna kamata ne predstavlja štetu koja se isplaćuje u granicama osigurane sume u smislu citirane zakonske odredbe.

Zatezna kamata po svojoj pravnoj prirodi predstavlja naknadu zbog docnje u ispunjenju novčane obaveze, pa je tužena uz glavnicu - naknadu štete koja se uvijek isplaćuje u granicama osigurane sume - obavezna da plati kamate neovisno od visine osigurane sume.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Vrhovni sud BiH, Rev. 336/87,od 24. marta 1988. godine)

(Vrhovni sud BiH, Rev. 381/87, od 12. maja 1988. godine)

(Vrhovni sud BiH, Rev. 436/87, od 12. maja 1988. godine)

(Vrhovni sud BiH, Rev. 166/87, od 12. maja 1988. godine)

(Vrhovni sud BiH, Rev. 602/87, od 24. marta 1988. godine – Bilten Vs BiH 2/88 – 59)

73. Zajednica osiguranja imovine i lica dužna je da plaća zatezne kamate po stopi iz Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate, u slučaju docnje u popunjavanju novčane obaveze iz ugovora o kasko osiguranju, ako je osiguranik društveno pravno lice koje se bavi privrednom djelatnošću.

(Vs BiH, Pž. 85/87, od 29. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 81)

74. Kad oštećenik podnese tužbu za naknadu štete protiv štetnika (osiguranika ili neosiguranog vlasnika motornog vozila), odnosno kad takav odštetni zahtjev protiv njega istakne u kaznenom postupku, a kasnije odštetni zahtjev, jer o njemu nije odlučivao kazneni sud, u parnici istakne protiv osiguratelja, osiguratelja se može obvezati da na glavnu obvezu plati i zatezne kamate, računajući od njihova dospijeća za štetnika, za koga osiguratelj odgovara.

(Vs H, Rev. 2386/82. od 10. 5. 1983. – Psp 23 – 112)

75. Na potraživanje premije osiguranja iz ugovora o osiguranju zaključenog između organizacije udruženog rada - osiguranika i zajednice osiguranja imovine i lica, plaća se zatezna kamata po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO.

(Vs BiH, Pž. 178/88, od 30. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 96)

76. Regresno potraživanje naknade štete isplaćene oštećenom, od lica koje je, uz osiguranika tužioca, djelimično odgovorno za štetu, dospijeva pozivom osiguravača regresnom dužniku da ispuni obavezu.

(Vs BiH, Pž. 605/89. od 30. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 45)

77. Zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja ima pravo na zatezne kamate od dana nastale štete (isplaćenih iznosa penzije i drugih davanja) i kada naknadu zahtijeva od zajednice osiguranja imovine i lica.

(Vs BiH, Pž. 121/90, od 15. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 83)

78. Oštećeni ima pravo da od osiguravača po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti zahtijeva plaćanje zatezne kamate od dana nastanka štete na iznos naknade štete izvorno nastale u novcu, pa i kada nije odštetni zahtjev podnio osiguravaču prije podnošenja tužbe.

(Vs BiH, Pž. 105/88, od 17. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 - 102)

79. Na regresno potraživanje naknade isplaćene po osnovu kasko osiguranja od organizacije udruženog rada koja je deliktom prouzrokovala štetu, zajednici osiguranja pripadaju zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Na potraživanja naknade štete uzrokovane deliktom povjeriocu, saglasno odredbi člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosama, zatezna kamata pripada po stopi koja se plaća na štedne uloge oročene bez posebne namjene preko godinu dana.

Tužilac zahtjeva regres isplaćene naknade iz osnova kasko-osiguranja, pozivom na odredbe člana 939. Zakona o obligacianim odnosima, jer je stupio u prava

http://www.advokat-prnjavorac.com

svog osiguranika (zakonska subrogacija), pa ne može zahtijevati zateznu kamatu po većoj, stopi od one na koju ima pravo njegov osiguranik.

(Vs BiH, Pž. 544/87, od 14. 7. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 86)

80. Zatezna kamata na dosuđenu naknadu troškova parničnog postupka teče od stavljanja konačnog zahtjeva za naknadu troškova.

Iz obrazloženja:

Ako za ispunjenje obaveze (ugovorne ili zakonske) nije određen rok, kao u slučaju naknade troškova postupka, dužnik dolazi u docnju kad ga povjerilac pozove da ispuni obavezu usmeno ili pismeno, vansudskim putem ili započinjanjem nekog postupka (član 324. stav 2. ZOO). Prema tome, parnična stranka pada u docnju u pogledu zakonske obaveze naknade troškova parničnog postupka drugoj stranci (član 154. ZPP-a) od časa kada ta stranka podnese zahtjev za naknadu troškova (član 164. stav 3. ZPP-a), jer je na taj način nesumnjivo opomenuta da ispuni svoju obavezu. Od dana kada je stranka koja je obavezna da naknadi troškove parničnog postupka pala u docnju ona duguje i zateznu kamatu po članu 272 stav 1. ZOO, odnosno od 7. 10. 1989. godine po odredbama iz člana 1. Zakona o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 29/80).

Tužilac je na dan zaključenja glavne rasprave - dana 19. 12. 1988. godine - postavio zahtjev da mu tuženi naknadi troškove parničnog postupka pa tuženi od tog dana duguje i zateznu kamatu na iznos dosuđene naknade troškova parničnog postupka, kako je tužilac i tražio, do isplate ovog duga.

(Vs BiH, Gž. 34/89, od 12. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 141)

81. Kada kupac zabunom po drugi put plati cijenu iz ugovora u privredi, može zahtijevati zateznu kamatu na vraćeni iznos od dana određenog u članu 214. zakona o obligacionim odnosima, a po stopi iz člana 277. stav 1 . toga zakona.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac u zabludi platio iznos od 608.122 dinara na ime cijene robe koju je već bio unaprijed platio, a koji mu je kasnije vraćen, pa smatra da opravdano zahtijeva od tuženog zatezne kamate obračunate po stopi iz Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate na taj iznos za period od dana plaćanja do vraćanja. Radi se međutim, o potraživanju stečenog bez osnova, pa u smislu člana 214. Zakona o obligacionim odnosima, tužiočevo pravo na zateznu kamatu zavisi od utvrđivanja da li je sticalac bez osnova bio nesavjestan, u kom slučaju je dužan platiti zateznu kamatu od dana sticanja, a ako pak nije bio nesavjestan od dana podnošenja zahtjeva za vraćanje. Kamata se u svakom slučaju ima obračunati po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, a ne po odredbi čl. 277. stav 2. ZOO, jer se ne radi o tražbini koja je proizašla iz ugovora u privredi (tužilac je platio nedugovano, dakle tražbinu za koju pravni osnov sticanja nije postojao).

(Vs BiH, Pž. 129/87, od 21. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 55)

82. Povjerilac može na potraživanje stečenog bez osnova (traži vraćanje plaćenog zbog dvostruke isplate duga) zahtijevati zateznu kamatu samo po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, iako je dva puta platio dug iz ugovora u privredi.

(Vs BiH, Pž. 132/86, od 13. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 40)

83. Na potraživanje stečenog bez osnova zatezna kamata se obračunava po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima i kada su parnične stranke lica koja međusobno zaključuju ugovore u privredi.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Počev od 3. avgusta 1985. godine, ova zatezna kamata se obračunava po stopi kamate koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana i u slučaju kad je potraživanje dospjelo prije navedenog datuma.

(Vs BiH, Pž. 250/85, od 24. 10. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 20)

84. Kada se obim novčane obaveze koja proizilazi iz ugovora stranaka neprestano povećava zbog dejstva inflacije i konačno formira u momentu presuđenja, dužnik je obavezan da plaća zatezne kamate tek od tog momenta.

(Vs BiH, Pž. 45/87, od 14. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 85)

85. Ako je od procjene štete do donošenja presude o naknadi štete zbog visoke stope inflacije obezvrijeđena procijenjena naknada, zatezna kamata koja je u to vrijeme imala revalorizacionu funkciju, teče od procjene štete, a ne od donošenja presude.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju šteta je procijenjena 11. 6. 1988. godine, a prvostepena presuda donijeta je 14. 9. 1988. godine. Tužilac u reviziji ističe da je s obzirom na visoku stopu inflacije, koja je od momenta procjene štete do donošenja prvostepene presude o naknadi štete, taliko obezvrijedila naknadu, da oštećeni ne bi mogao s tom naknadum nikako uspostaviti stanje kakvo je bilo prije nastanka štete, a to je svrha obeštećenja (član 185. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema Zakonu o obligacionim odnosima obaveza naknade štete dospijeva u trenutku nastanka štete (član 186), pa od tada teče zatezna kamata (član 277. Zakona o obligacionim odnosima). Međutim, u vrijeme visoke stope inflacije, kada je zatezna kamata preuzela revalorizacionu funkciju, sudovi su usvojili gledište da zatezna kamata teče od donošenja presude o naknadi jer je do tog trenutka pomoću revalorizacione kamate održan realni ekvivalent naknade za umanjenje imovine prouzrokovane štetnom radnjom, pa bi se dosuđivanjem visoke stope zatezne kamate, koja nije bila više naknada za nemogućnost korištenja kapitala, dosuđivala nesrazmjerno visoka naknada štete. Međutim, kada od procjene štete do donošenja presude inflacija bitno umanji procijenjenu naknadu, ne bi se mogla postići svrha obeštećenja: da se uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. stav 1. ZOO), ako bi se dosudila zatezna kamata od donošenja presude, a ne od procjene štete. Dosuđivanjem zatezne kamate od procjene štete pomoću revalorizacione kamate održava se realna vrijednost naknade kojom se postiže svrha obeštećenja.

(Vs BiH, Rev. 602/89, od 19. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 65)

POTRAŽIVANJA U STRANOJ VALUTI

86. Kad je između stranaka ugovorena valutna klauzula tako da je valuta obveze strana valuta, a valuta plaćanja domaća valuta, zatezna kamata pripada do isplate po stopi koju plaća banka u mjestu ispunjenja na štedne uloge po viđenju u toj stranoj valuti.

Iz obrazloženja:

Tužitelj tužbom od tuženih traži da mu vrate svotu koja je bila predmet sklopljenog ugovora o zajmu i tuženi su se tu svotu obvezali vratiti u određeno vrijeme uvećanu za 10% kamata mjesečno, ali su svoju dospjelu obvezu podmirili samo djelomično. Iz čl. 1. Ugovora o kratkoročnom kreditu od 30. ožujka 1991.g. nedvojbeno proizlazi da su stranke ugovorile valutnu klauzulu budući da su vrijednost svote koja je bila predmet zajma vezali uz tečaj DEM, kako u času davanja zajma tako i u vrijeme vraćanja zajma.

Što se tiče stope zateznih kamata, valja imati u vidu da je između stranaka ugovorena valutna klauzula, pa su prema tome valuta obveze DEM uključujući u nju glavnicu i ka-

http://www.advokat-prnjavorac.com

mate, a valuta plaćanja kune. Budući da su valuta obveze DEM tužitelju pripada pravo na zatezne kamate, koje u mjestu ispunjenja plaća banka na štedne uloge po viđenju u DEM.

(Vs RH, Rev. 1951/99,od 10. 2. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 16)

87. Kad se prema ugovoru iznos izražen u stranoj valuti preračunava u domaću po tečaju koji važi na određeni dan (koji je ujedno i dan dospijeća tražbine), vjerovnik ima pravo na zatezne kamate koje se plaćaju na tražbine u domaćoj valuti koje nisu zaštićene valutnom klauzulom.

Iz obrazloženja:

Revident pogrešno tumači sadržaj valutne klauzule ugovorene uz spomenuti ugovor o kolektivnom osiguranju, smatrajući da tužiteljeva tražbina ima sve do podmirenja svojstvo deviznog duga iako u ugovorenoj valutnoj klauzuli stoji da će se u slučaju kako što je ovaj, iznos naknade izražen u DEM preračunati u domaću valutu prema tečaju koji važi na dan likvidacije štete. U ovoj pravnoj stvari je iznos naknade preračunat u domaću valutu prema tečaju važećem na dan 9. studenog 1993.g. Tog momenta prestala je djelovati i valutna klauzula, te je tužiteljeva tražbina postala običnom tražbinom u domaćoj valuti. Zatezne kamate (koje i po Revidentovom shvaćanju teku od 9. studenog 1993.g.) nisu, dakle, one koje se plaćaju na devizne tražbine odnosno tražbine zaštićene valutnom klauzulom, već naprotiv kamate na koje ima pravo vjerovnik tražbine u domaćoj valuti. Te su zatezne kamate nižestupanjski sudovi pravilno primjenjujući materijalno pravo i dosudili.

(Vs RH, Rev. 1669/96, od 27. 1. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 17)

88. Zatezna kamata na dinarsko potraživanje teče od konvertovanja strane valute, a do konverzije u toj valuti.

Iz obrazloženja:

Na iznos dugovane strane valute teče zatezna kamata do konverzije u toj valuti ako je do konverzije došlo nakon nastanka obaveze. Ukoliko se konverzija poklapa sa nastankom obaveze (član 395. Zakona o obligacionim odnosima) tada dužnik duguje samo zateznu kamatu na sumu u domaćoj valuti od dospijeća obaveze.

(Vs BiH, Rev. 349/91. od 5. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 68)

89. U slučaju raskida ugovora postoji obaveza vraćanja dinarske protuvrijednosti isplaćenog iznosa strane valute po kursu na dan isplate (ispunjenja obaveze iz ugovora).

Iz obrazloženja:

Osnovano se u reviziji ističe da je konverziju strane valute trebalo izvršiti prema kursu koji je važio u vrijeme kada je po zaključenom ugovoru tužilac isplatio tuženoj stranu valutu. U konkretnom slučaju cijena je ugovorena u dinarima, a plaćena u stranoj valuti (DM) protivno odredbama čl. 16. i 71. Zakona o deviznom poslovanju. Zbog toga u slučaju raskida ugovora, kao u konkretnom slučaju, saglasno odredbama člana 132. Zakona o obligacionim odnosima, tuženi je u obavezi da tužiocu isplati dinarsku protuvrijednost isplaćene strane valute po kursu na dan kada je isplata izvršena, jer se nezakonito isplaćena strana valuta u slučaju restitucije konvertuje u dinare po kursu na dan ispunjenja ugovora, kao da je toga časa obaveza ispunjena na zakonit i ugovoreni način u domaćoj valuti.

(Vs BiH, Rev. 419/88, od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 11)

80. Inostrani povjerilac potraživanja izraženog u stranoj valuti ima pravo na zatezne kamate po stopi koju plaća banka zemlje valute na štedne uloge po viđenju te valute.

(Vs BiH, Pž. 235/86, od 24. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 58)

http://www.advokat-prnjavorac.com

91. Ako obaveza plaćanja kursnih razlika ne proizlazi iz ugovora zaključenog između stranaka o izmirenju deviznih obaveza dužnika, povjerilac ne može zahtijevati zatezne kamate na potraživanje kursnih razlika po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO, već samo po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO, iako su obje stranke organizacije udruženog rada.

(Vs BiH, Pž. 433/86, od 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 48)

92. Na dinarsko potraživanje nastalo konvertovanjem potraživanja u stranoj valuti, domaćem povjeriocu pripada zatezna kamata po stopi utvrđenoj međubankarskim sporazumom na štedne uloge po viđenju odnosne strane valute do dana obračuna dinarske protuvrijednosti.

(Vs BiH, Rev. 572/86, od 12. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 87)

93. Na potraživanje u stranoj valuti zatezna kamata pripada po stopi koju banka u mjestu ispunjenja priznaje na štedne uloge po viđenju u toj valuti.

Iz obrazloženja:

" Revident pravilno ukazuje, da je odredbom čl. 277. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu ZOO), propisano kako dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze, duguje osim glavnice i zateznu kamatu po stopi utvrđenoj zakonom.

U konkretnom slučaju niži sudovi su, obvezali tuženika, da plati zatezne kamate tužitelju od trenutka zakašnjenja tuženika s ispunjenjem novčane obaveze – iako u izreci ne navode izričito da se radi o zateznoj kamati, i u tom su dijelu po nalaženju ovog Vrhovnog suda pravilno primijenili citiranu odredbu čl. 277. st. 1. ZOO, ali pri tome nisu primijenili propisanu stopu zatezne kamate, jer prema pravnom shvaćanju nižih sudova u ovom slučaju, radi se o novčanoj obvezi koja glasi na stranu valutu (iako se ispunjava u domaćem novcu), ne primjenjuje se ona stopa zatezne kamate koja je propisana, nego stopa kamate koju banka u mjestu ispunjenja priznaje na štedni ulog po viđenju u toj valuti, na koji način je ranijom odredbom st. 1. čl. 277. ZO, bila određena stopa zatezne kamate na novčana potraživanja. Spomenuti pravni stav prihvaća i ovaj revizijski sud polazeći pri tome, od pravne prirode zatezne kamate kojoj je svrha, da se vjerovnika zaštiti od predmnijevane štete koju trpi zbog kašnjenja dužnika s ispunjenjem novčane obveze, koja je svrha u slučaju kad se radi o potraživanju izraženom u stranoj valuti, već na taj način u stanovitoj mjeri postignuta u pravcu zaštite vjerovnika od mogućeg pada unutrašnje vrijednosti novca – pa načelo pravičnosti upućuje, da u takvim slučajevima treba zakon protumačiti i primijeniti na način kako su to učinili niži sudovi."

(Vs RH, Rev. 651/00, od 31. 1. 2001. – Izbor odluka 1/2001 – 16)

94. Kad je tražbina izražena u stranoj valuti, a plativa u protuvrijednosti domaće valute na iznos dosuđene glavnice, vjerovniku pripadaju kamate koje banka u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge u toj stranoj valuti po viđenju.

Iz obrazloženja citiramo:

"U dosadašnjem tijeku postupka utvrđeno je da tuženik duguje tužitelju na ime zakupnine sporni iznos glavnice (u DEM), pa su nižestupanjski sudovi pravilno primjenili materijalno pravo kad su glede toga udovoljili tužbenom zahtjevu. Pogrešno su, međutim, nižestupanjski sudovi primjenili materijalno pravo glede odluke o visini zateznih kamata. Tužiteljeva tražbina izražena je u DEM a plativa u domaćoj valuti, pa mu stoga na iznos dosuđene glavnice pripadaju zatezne kamate koje banka u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge u DEM po viđenju."

(Vs RH, Rev. 3576/94, od 5.2. 1998. - Izbor odluka 2/1998 – 46)

http://www.advokat-prnjavorac.com

95. Kupac koji je na temelju ništavog ugovora isplatio cijenu u stranoj valuti može tražiti restituciju u istoj valuti ili isplatu dinarske protuvrijednosti po kursu na dan vraćanja, a ukoliko mu je po njegovom zahtjevu dosuđena dinarska protuvrijednost po kursu na dan suđenja od tog časa do isplate ima pravo da traži zateznu kamatu po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO.

Iz obrazloženja:

Tužilac je prodao tuženom neizgrađeno građevinsko zemljište u društvenoj svojini na koje, kao bivši vlasnik, ima privremeno pravo korištenja. Ugovor je ništav jer tuženi ne spada u onaj krug lica određenih zakonom, na koje bivši vlasnik može prenijeti privremeno pravo korištenja (član 10. i 20. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini - sada član 24. i 63. Zakona o građevinskom zemljištu).

Tuženi je, prema tome, bez pravnog osnova isplatio tužiocu kupovnu cijenu u iznosu od 18.000 DM, pa ima pravo na restituciju (član 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Budući da isplata nije izvršena radi ispunjenja obaveze, koja ne postoji, jer je ugovor ništav ne dolazi da konverzije u času nastanka obaveze (član 395. ZOO). Isplaćena suma novca, dakle, se ne može tretirati kao platežno sredstvo već kao generična stvar koja se po pravilu izraženom u članu 104. stav 1. ZOO mora vratiti: po principu ista količina istovrsnih stvari, na koju se od pada u docnju, a to je momenat isplate bez pravnog osnova, duguje kamata na štedni ulog po viđenju za tu valutu.

Tužilac je mogao tražiti da mu tuženi umjesto isplaćene valute plati dinarsku protuvrijednost po kursu koji važi na dan vraćanja dinarske protuvrijednosti umjesto valute, ali kako je tražio da se izvrši konverzija na dan suđenja, a sud nije mogao suditi preko zahtjeva (član 2. stav 1. Zakona a parničnom postupku), tužiocu pripada pravo na zatezanu kamatu na dinarsku glavnicu od donošenja presude do isplate po odredbi člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 388/88, od 20. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 89)

96. Strano lice može zahtijevati zateznu kamatu samo po stopi koja se u mjestu njegovog prebivanja plaća na štedne uloge odgovarajuće valute po viđenju.

Iz obrazloženja:

Stranom licu ne pripada kamata na devizno potraživanje po stopi koja se plaća na štedne uloge oročene bez posebne namjene preko godinu dana - član 277. stav 1. ZOO. Kamata po ovom propisu se plaća samo na dinarska potraživanja, jer je propisana kao revalorizaciona, da bi se povjerilac zaštitio od negativnog dejstva stalne i visoke domaće inflacije i stalne depresijacije dinara. Povjerilac potraživanja u konvertibilnoj stranoj valuti mogao bi zahtijevati zateznu kamatu po stopi koja se u mjestu njegovog prebivanja plaća na štedne uloge odgovarajuće valute po viđenju.

(Vs BiH, Pž. 493/86. od 22. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 53)

97. Domaće lice koje je zaključilo ugovor o kupovini robe u inostranstvu, sa stranim trgovcem, uz obavezu plaćanja cijene u stranoj valuti, duguje zatezne kamate po propisima zemlje u kojoj je zaključen ugovor, ako nije ugovoreno mjerodavno pravo.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo time što su tuženog obavezali da novčani iznos isplati u stranoj valuti. Tuženi je predmetne stvari kupio od stranca u SR Njemačkoj uz obavezu plaćanja cijene u DM. Zabrana propisana odredbom člana 77. stav 1. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom (prečišćeni tekst "Službeni list SFRJ", broj 23/83), se ne odnosi

http://www.advokat-prnjavorac.com

na takve obaveze, pa je neosnovan prigovor tuženog da nije dužan platiti tužiocu traženi novčani iznos u stranoj valuti.

Pri dosuđivanju zateznih kamata na dosuđeni iznos nižestepeni sudovi nisu imali u vidu da je sjedište tužioca kao prodavca u SR Njemačkoj, a da stranke nisu izabrale mjerodavno pravo, pa tuženi duguje zatezne kamate po njemačkom, a ne po jugoslovenskom pravu (član 20. tačka 1. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima – "Službeni list SFRJ", broj 43/82).

(Vs BiH, Rev. 158/88. od 19. 1. 1989. - Bilten Vs BiH 1/89 – 71)

98. Pravo zajmodavca da zbog apsolutne ništavosti ugovora o zajmu sklopljenog u stranoj valuti potražuje stranu valutu odnosno protuvrijednost strane valute na dan isplate opredjeljuje i njegov zahtjev na kamate po stopi koju banke plaćaju na devizne štedne uloge, pri čemu se obveza plaćanja kamata ravna prema odredbama vraćanja i po stjecanju bez osnove (čl. 214. ZOO).

(Vs RH, Rev. 2807/91, od 7. 7. 1993. - Izbor odluka 1/1995 – 52)

99. Komisionar je dužan da komitentu plati zatezne kamate kada banka kojoj je dao nalog zakasni sa prenosom dinarske protuvrijednosti devizne uplate na žiro račun komitenta.

(Vs BiH, Pž. 47/87, od 14. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 89)

TRAŽBINE PO OSNOVU ZAKONSKOG IZDRŽAVANJA

100. Zatezna kamata na iznos naknade iz osnova zakonskog izdržavanja teče od dospijeća svakog pojedinačnog iznosa počev od podnošenja tužbe.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan prigovor revizije da tužiteljici ne pripada pravo na zatezne kamate na dospjele, a neisplaćene iznose dosuđenog doprinosa za izdržavanje, odnosno da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili odredbe materijalnog prava kada su svojim presudama usvojili i dio tužbenog zahtjeva koji se odnosi na plaćanje zatezne kamate.

Zaključak nižestepenih presuda o osnovanosti zahtjeva tužiteljice za plaćanje zateznih kamata i odluka o visini kamatne stope zasnovani su na pravilnoj primjeni odredbe iz člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, prema kojoj dužnik koji zakasni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice i kamatu po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez određene namjene preko godinu dana, a primjenu te odredbe ne isključuju propisi Porodičnog zakona, jer njima ova materija nije drugačije regulisana. Međutim, posmatrano sa aspekta ove odredbe (član 277. Zakona o obligacionim odnosima) pogrešna je odluka nižestepenih sudova prema kojoj obaveza plaćanja zatezne kamate na cijeli nastali iznos doprinosa za izdržavanje teče od 1. 11. 1985. godine, kao dana podnošenja tužbe, do isplate, jer se radi o obročnim mjesečnim potraživanjima, koja dospijevaju svakog mjeseca u visini dosuđenog iznosa od po 10.0O0 dinara, pa tek od tada uskraćivanjem isplate svakog pojedinog od dospjelih iznosa i tuženi kao dužnik pada u docnju, od kada prema citiranom zakonskom propisu teče i njegova obaveza da plati zatezne kamate. To znači da obaveza iz tog osnova dospijeva nakon podnošenja tužbe i to za svaki mjesečni obrok posebno.

(Vs BiH, Rev. 279/8,. od 11. 2. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 53)

101. Zatezna kamata na iznos naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja (član 194. ZOO) teče od dana dospijeća svakog pojedinačnog iznosa.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Osnovan je prigovor žalbe tuženog da je prvostepeni sud pogrešno primijenio odredbe materijalnog prava (član 277. Zakona o obligacionim odnosima) kada je odredio da zatezna kamata na pojedine iznose materijalne štete zbog izgubljenog izdržavanja za period od 19. 5. 1971. godine do 1. 11. 1986. godine teče od dana podnošenja tužbe u ovoj parnici, odnosno od 14. 10. 1973. godine, jer taj oblik štete po svojoj prirodi ima karakter obročne naknade koja dospijeva svakog mjeseca, pa od dospijeća svakog pojedinog mjesečnog obroka, prema citiranoj odredbi, na taj obrok teče i zatezna kamata (član 186. ZOO).

(Vs BiH, Gž. 83/87, od 27. 8. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 58)

102. Potraživanje po osnovu zakonskog izdržavanja dospijeva po proteku vremena za isplatu dosuđenog iznosa, odnosno svakog pojedinog obroka, pa od tog časa na taj iznos teče i zatezna kamata.

(Vs BiH, Gž. 176/86. od 6. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 47)

POTRAŽIVANJA PO OSNOVU MJENICE

103. U mjeničnoj parnici dužnik plaća zatezne kamate po odredbama Zakona o mjenici i kada je dao mjenicu radi obezbjeđenja plaćanja novčane obaveze iz ugovora u privredi.

(Vs BiH, Pž. 139/87, od 30. 10. 1987. – Bilten Vs BiH 4/68; isto ZIPS 493/89)

104. Naplatom mjenice primljene kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja nakon što mu je kupac virmanskom doznakom platio cijenu isporučene robe, prodavac je postao nesavjestan sticalac, pa duguje zateznu kamatu na iznos stečenog bez osnova od dana naplate mjenice, ali po stopi iz člana 277. stav 1, a ne iz stava 2. Zakona o obligacionim odnosima (prije novele iz 1989).

(Vs BiH, Pž. 186/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 63)

105. Kad je radi osiguranja plaćanja dužnik izdao vlastitu avaliranu mjenicu, ocjena pitanja je li dužnik zakasnio s ispunjenjem obveze, a ovisno o tome da li ga tereti dužnost plaćanja zateznih kamata, ovisi o tome je li mjenica u roku realizirana, a nije dovoljno da je u roku izdana.

(Vs H, II Rev. 29/86, od 16. 4. 1986. – Psp 32 – 69)

106. Dužnik iz ugovora u privredi dužan je povjeriocu platiti zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO od dana dospijeća obaveze do dana plaćanja i kada je dao mjenicu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja glavne tražbine, a mjenica nije naplaćena u roku dospijeća zato što je izgubljena krivicom pošte.

(Vs BiH, Pž. 438/86, od 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 49)

PROCESNA PITANJA

107. Parnični sud nije dužan vještačenjem utvrđivati iznos zateznih kamata obračunatih za period docnje tuženog u plaćanju glavnog duga, ako je tužitelj priložio obračun iz koga su vidljivi svi elementi na osnovu kojih je sačinjen, a tuženi nije osporio na određen način ni jedan od elemenata obračuna.

Iz obrazloženja:

Na temelju dokaza koje je izveo na glavnoj raspravi sud prvog stupnja nalazi utvrđenim da su parnične stranke bile u poslovnim odnosima u kojima je tužena sa zakašnjenjem plaćala tužitelju svoja dugovanja u razdoblju od 11. 11. 1992. do 1. 1.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1995. godine, pa je tužitelj za to vrijeme zaračunao tuženoj zatezne kamate, koje su mu pobijanom presudom dosuđene. Obračune zateznih kamata u kojima su na potpuno jasan način prikazani svi potrebni elementi obračuna, tužitelj je dostavio tuženoj prije utuženja. Dostavljenim obračunima tužena nije prigovarala, niti to čini u tijeku ovog postupka, osim što samo izražava sumnju u pravilnost obračuna, te radi provjere pravilnosti tužiteljevih obračuna, predlaže vještačenje. Takav prijedlog u suštini predstavlja zahtjev da umjesto tužitelja obračun izvrši vještak. Sud prvog stupnja je po mišljenju ovog suda opravdano taj prijedlog odbio. Naime, kada je tužitelj koristeći svoje pravo na zatezne kamate, u svojstvu vjerovnika obračunao te kamate i obračune dostavio tuženoj, nije dovoljno to što je ona na njihovu pravilnost izrazila sumnju (koju je tužitelju saopštila tek u ovom postupku), već je na konkretan način bila dužna ukazati na postojanje nepravilnosti u obračunu (ako ih ima) i svoje prigovore dostaviti tužitelju. Ne opravdava je ni to ako nema osobu stručnu za provjeru obračuna (postavlja se pitanje u takvoj prilici kako je uopće došlo do sumnje), budući je mogla i bila dužna u tu svrhu angažirati stručnu osobu, a u najmanju ruku provjeru izvršiti u Zavodu za platni promet. Ovako je izostao njen prigovor na obračune kamata, a u nedostatku prigovora nema razloga ni vještačenja, pa je sud prvog stupnja opravdano uzeo obračune pravilnim.

Nije žalba tužene u pravu ni kada prigovara na pravilnost presude u tome što u tužbenom zahtjevu (pa dakle ni u izreci presude) nije navedena visina glavnog duga na koju su obračunate kamate. U tom zahtjevu, pa dakle i u izreci presude, to nije nužno, jer tužitelj glavni dug ne potražuje, a u obračunima kamata svi podaci o njemu postoje, te tužena ne može prigovarati da joj ti podaci nisu bili poznati niti da bi ih vještaćenjem trebalo utvrditi.

(Vs FBiH, Pž. 129/98, od 19. 8. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 10)

108. Presuda je određena ako je određen pravni osnov obaveze plaćanja zatezne kamate (npr. član 277. stav 1. ili član 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima) i bez označavanja stope zatezne kamate.

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 140)

109. Tužba je dovoljno određena ako tužilac traži zateznu kamatu na glavnicu i bez označavanja pravnog osnova i stope zatezne kamate (član 186. st. 1. i 3. Zakona o parničnom postupku). Ovo zbog toga što je stopa zatezne kamate iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima jedinstveno utvđena za cijelu zemlju samoupravnim sporazumom banaka, a stopu zatezne kamate iz stava 2. člana 277. Zakona o obligacionim odnosima određuje Savezno izvršno vijeće odlukom o visini stope zatezne kamate.

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vs BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 139)

110. Promjena sudske prakse u vezi s interpretacijom odredbe čl. 277. ZOO o zateznim kamatama na novčanu naknadu nematerijalne štete odnosi se na sve slučajeve u kojima se primjenjuje ta zakonska odredba (čl. 119. ZOO).

(Vs H, Rev. 300/88m od 8. 9. 1988. – Psp 42 – 51)

111. Pravomoćna presuda o zahtjevu kojim su dosuđene zatezne kamate po određenoj stopi nižoj od propisane nije zapreka da se u ostvarivanju razlike stope zateznih kamata pokrene nova parnica.

(Vs H, Rev. 2295/87, od 28. 4. 1989. – Psp 42 – 50)

112. Kada su tražbina tužioca koja se sastoji od neplaćenih zateznih zateznih kamata preostalih po plaćanju glavnog duga, i tražbina tuženog dospjele prije podno-

http://www.advokat-prnjavorac.com

šenja tužbe, a tuženi u parnici istakne prigovor prijeboja, tužiocu ne pripada pravo na zatezne procesne kamate za dio utužene tražbine koji je prestao prijebojem.

(Vs BiH, Pž. 392/86, od 14. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 57

113. Nisu ispunjeni uslovi za donošenje presude zbog izostanka o obavezi plaćanja zateznih kamata, ako se iz navoda u tužbi i isprava priloženih uz tužbu ne može ocijeniti momenat od kada teku kamate, niti po kojoj stopi ih treba obračunati.

Iz obrazloženja:

Tužbom se traži vraćanje sredstava koje je tuženi, iako je došlo do raskida ugovora u privredi, naplatio po osnovu mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja.

Žalba je osnovana u dijelu koji se odnosi na zakonitost odluke prvostepenog suda u dijelu kojim je odlučeno o zateznim kamatama, jer je u tom dijelu prvostepena presuda donesena uz bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 6. Zakona o parničnom postupku.

Iz isprava u spisu, a posebno iz potvrde o predaji mjenice, ne proizilazi da zatezne kamate mogu početi teći od 6. 12. 1986. godine, jer to nije dan dospijeća mjenice za isplatu od kada bi, u smislu člana 132. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima, najranije mogle početi da teku zatezne kamate, pa nije bilo uslova da se i o ovom zahtijevu tužioca odluči presudom zbog izostanka.

Treba ocijeniti da li se radi o restituciji nakon raskida ugovora u privredi ili vraćanju iznosa koji je tuženi naplatio nakon što je ugovor već bio raskinut, jer od ove ocjene zavisi da li tužilac ima pravo na obračun kamata po stavu 1. ili stavu 2. člana 277. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 665/89. od 9. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 81)

114. Parnična stranka može zahtijevati zatezne kamate na potraživanje naknade parničnih troškova od dana isticanja opredijeljenog zahtjeva za naknadu troškova parnice.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je žalbeni navod da tužiocu ne pripada pravo na zatezne kamate na naknadu parničnih troškova, jer povjeriocu, saglasno odredbi člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, na dospjela novčana potraživanja pripada pravo i na zateznu kamatu od dospijeća tražbine do isplate.

Potraživanje naknade troškova spora dospijeva u momentu kada, po odredbi člana 164. Zakona o parničnom postupku, stranka postavi opredijeljen zahtjev za naknadu troškova spora, stoje u skladu sa odredbama člana 324. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Poslije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 27/90), zatezne kamate na naknadu parničnih troškova po odredbi člana 20-a, stav 2. spomenutog zakona, povjerilac može zahtijevati u izvršnom postupku i ako mu nisu dosuđene izvršnom ispravom, a one teku od dana donošenja izvršne isprave do dana naplate troškova spora koji su određeni izvršnom ispravom.

(Vs BiH, Pž. 309/90, isto Pž. 310/90 i Pž. 311/90 od 17. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 69)

115. Tuženi je dužan tužiocu naknaditi parnične troškove izazvane podnošenjem tužbe za naplatu zateznih kamata i kada ga tužilac nije opomenuo prije podnošenja tužbe dostavom obračuna zateznih kamata.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Povjerilac koji u parnici zahtijeva isplatu obračunatih zateznih kamata za period od dospijeća glavne tražbine do njene isplate, nije dužan da prije podnošenja tužbe dostavi dužniku obračun zateznih kamata i da ga opomene na plaćanje. Zatezne kamate duguju se po samom zakonu (član 277. Zakona o obligacionim odnosima) a dužnik je dužan da vodi računa o ovoj zakonskoj obavezi i da je izvrši bez opomene. Kako je tužilac u cijelosti uspio u sporu, to mu u smislu člana 154. stav 1. Zakona o parničnom postupku, pripada pravo na naknadu troškova postupka.

(Vs BiH, Pž. 257/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 94)

116. Žalbeni sud nije presudio na štetu tuženoga time što ga je obavezao da plati dinarsku protuvrijednost strane valute po kursu na dan kada mu je ta valuta plaćena na osnovu kasnije raskinutog ugovora, sa zateznom kamatom od tog dana a na dinarsku protuvrijednost po kursu na dan presuđenja sa zateznom kamatom od tog dana kako je bio presudio prvostepeni sud.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom tuženi je obavezan da tužiteljici isplati dinarsku protuvrijednost 500 DM prema kursu na dan presuđenja (14. 2. 1990. godine), uz zatezne kamate od presuđenja do isplate.

Drugostepenom presudom žalba tuženog je djelimično uvažena, a prvostepena presuda preinačena tako što je tuženi obavezan da tužiocu isplati dinarsku protuvrijednost navedene sume strane valute po kursu na dan zaključenja ugovora (12. 5. 1989. godine), koji je kasnije raskinut, sa zateznom kamatom počev od tog datuma. Protiv drugostepene presude podignut je zahtjev za zaštitu u dijelu koji se odnosi na obavezu plaćanja zatezne kamate. S obzirom na to da je tužilac platio cijenu u stranoj valuti protivno zakonu (član 16. Zakona o deviznom poslovanju), a ugovor je naknadno raskinut, imao je pravo da traži samo dinarsku protuvrijednost po kursu na dan isplate sa zateznim kamatama. Drugostepeni sud nije odlučio na štetu tuženoga kada je vršeći konverziju po kursu koji je važio na dan zaključenja ugovora obavezao tuženoga da plati zateznu kamatu u navedenom intervalu jer je njegova obaveza isplata manje svote novca nego što se dobiva kursnom razlikom između 12. 5. 1989. i 14. 2. 1990. godine.

(Vs BiH, Gal. 24/91, od 12. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 108)

117. Tužilac može zahtijevati procesne kamate na utuženi iznos obračunate zatezne kamate po propisanoj stopi, počev od dana podnošenja tužbe i kada je tek u toku parnice preinačenjem tužbe postavio ili povećao zahtjev za plaćanje procesnih kamata.

(Vs BiH, Pž. 185/86, od 7. 8. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 42)

http://www.advokat-prnjavorac.com

NEISPLAĆENE PLAĆE – NEZAKONIT PRESTANAK RARA

118. Zatezne kamate na iznos neisplaćenog osobnog dohotka zbog nezakonitog prestanka rada teku od dospijeća svakog pojedinog iznosa.

(Vs H, Rev. 1274/89, od 6. 2. 1990. – Psp 50 – 98)

Pravo na potpunu naknadu

Član 278.

(1) Povjerilac ima pravo na zateznu kamatu bez obzira na to da li je pretrpio kakvu štetu zbog dužnikove docnje.

(2) Ako je šteta koju je povjerilac pretrpio zbog dužnikovog zadocnjenja veća od iznosa koji bi dobio na ime zatezne kamate, on ima pravo zahtijevati razliku do potpune naknade štete.

---

1. Povjerilac kome je sa zakašnjenjem isplaćena novčana tražbina, može, pored zatezne kamate, zahtijevati i razliku do potpune naknade štete, ali samo konkretno iskazane i utvrđene.

Iz obrazloženja:

Polazeći samo od mišljenja vještaka da bi tužitelj, da je tuženi na vrijeme isplatio dug u iznosu od ..... DEM, ostvario dobit u iznosu od ..... DEM, prvostepeni sud je uvažio ovaj zahtjev tužitelja i tuženog obvezao da mu naknadi štetu u navedenom iznosu, sa kamatama. Prvostepena presuda se, međutim, u tom dijelu ne zasniva na potpuno i pravilno utvrđenom činjeničnom stanju. Naime, kada dužnik zakasni sa ispunjenjem novčane obaveze dužan je vjerovniku platiti zatezne kamate (čl. 277. Zakona o obligacionim odnosima), bez obzira na to da li je ovaj pretrpio kakvu štetu zbog docnje dužnika (član 278. stav 1. ZOO). Ako je, međutim, šteta koju je vjerovnik pretrpio zbog dužnikovog zakašnjenja veća od visine zatezne kamate, on ima pravo da zahtijeva od dužnika razliku do potpune naknade štete (član 278. stav 2. ZOO).

Prema navedenim odredbama Zakona o obveznim odnosima, postojanje takve štete ne proizilazi iz same činjenice da je dužnik pao u docnju sa ispunjenjem novčane obaveze. Postojanje veće štete od visine kamata vjerovnik je dužan dokazati po opštim pravilima, kao i obim štete (član 266. ZOO), a sud je kod tako postavljenog zahtjeva dužan utvrditi sve odlučne činjenice od kojih zavisi osnovanost zahtjeva za naknadu štete. Stoga prvostepeni sud nije mogao samo na osnovu mišljenja vještaka zaključiti da je tužitelju nastupila šteta u vidu izmakle koristi.

Prilikom odlučivanja o ovom dijelu zahtjeva, prvostepeni sud mora da ima u vidu da se, u pravilu, zateznom kamatom nadoknađuje šteta zbog zakašnjenja u ispunjenju novčane obaveze (šteta zbog nekorištenja novcem), što znači i izmakla korist, te da se šteta koja prevazilazi iznos kamata mora iskazati kao konkretna šteta (npr. obustavljanje djelatnosti povjerioca zbog nedostatka novčanih sredstava, veći izdaci koje je imao za nastavak poslovanja od onih koje bi imao da je dužnik ispunio obavezu na vrijeme, neka konkretna ušteda koja je izostala i sl). Pod izgubljenom dobiti treba podrazumijevati samo onu dobit za koju je izvjesno da bi je povjerilac, prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima slučaja, ostvario da je dužnik svoju obavezu ispunio kako treba, tako da se naknada za ovaj vid štete ne može utvrđivati na apstraktan način, polazeći od aproksimativnog procenta izgubljene dobiti u odnosu na dugovani iznos i potom uvećavanja ovog iznosa konformnim metodom obračuna, kako je učinio vještak.

(Vs FBiH, Pž. 215/97, od 28. 4. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 29)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Isporuka manje površine poslovnog prostora od one za koju je uplaćena kupovna cijena ne prcdstavlja nedostatak prodane stvari kad je ugovorom predviđeno utvrđivanje površine nakon okončanja obračuna, ali obvezuje prodavatelja na vraćanje iznosa koji odgovara razlici površine.

Iz obrazloženja citiramo:

"Tužitelj pogrešnu primjenu materijalnog prava vidi u tome što mu nižestupanjski sudovi nisu priznali pravo na naknadu štete u smislu čl. 278. ZOO. Tuženik je svim kupcima prodao veću površinu nego ju je stvarno mogao prodati. Nesavjcsno je postupao i stekao veliku imovinsku korist. Sto se pak tiče isporuke 20 m^2 manje površine poslovnog prostora, valja napomenuti da iz odredbe čl. 6. Ugovora od 28. 12. 1990. broj 3724/90 nedvojbeno proizlazi da su se stranke sporazumjele da će tek po okončunom obračunu biti utvrđena površina poslovnog prostora, koja je predmet kupoprodaje, odnosno bit će obračunana razlika površine od 20 m^2 iz čl. 2. spomcnutog Ugovora i površine dobivene stvarnom izmjerom. Dakle, tuženik je od tužitelja samo primio veću svotu kupovnine od one koja je bila dogovorena po jedinici prostora. Slijedom toga tuženik je bez osnova stekao svotu novca koja odgovara razlici površine iz čl. 2. i površine iz čl. 6. spomenutog Ugovora. Zbog toga ovdje valja primijeniti odredbu čl. 210. ZOO, pa su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su naredili tužcniku platiti tužitelju bez osnova primljenu svotu sa zateznim kamatama, prema odredbi čl. 214. ZOO".

(Vs RH, Rev. 1045/95, od 19. 11. 1998. - Izbor odluka 1/1999 – 13)

3. Povjerilac koji dokaže da je zbog docnje dužnika pretrpio štetu preko iznosa dosuđene zatezne kamate ima pravo na naknadu štete, ali ne može tražiti zateznu kamatu po većoj kamatnoj stopi koja je propisana ili određena nakon ispunjenja obaveze.

Iz obrazloženja citiramo:

"Na osnovu nesporne okolnosti da je tužena iznos od …….. dinara doznačila osnovnoj banci, 7. 3. 1985. godine, te da je tužena na navedeni iznos platila tužitelju zateznu kamatu od 7,5%, nižestepeni sudovi su primjenom tada važeće odredbe člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78) dosudili tužitelju kamatu na navedeni period po stopi od 7,5%, koliko je tada iznosila kamata u mjestu ispunjenja na štedne uloge po viđenju.

Tužilac je u žalbi naveo da se njegov zahtjev za isplatu kamate po stopi od 71,5% zasniva na odredbi člana 278. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je ovaj prigovor ocijenio neosnovanim, jer tužitelj u smislu navedene zakonske odredbe nema pravo na naknadu štete u visini veće stope zatezne kamate, nego bi imao pravo samo na naknadu konkretne štete, ukoliko bi dokazao njeno postojanje".

(Vs BiH, Rev. 23/88, od 17. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 72)

4. Pravo na drugu štetu u smislu člana 278. st. 2. ZOO preko visine stope zatezne kamate kod poznate sadašnje vrijednosti svih izvedenih radova, ne može se vezivati za cijenu korpe izabranih repromaterijala upotrijebljenih kod izvođenja vrsta radova koje su u konkretnom slučaju po vrijednosti najveće, pošto se propisana metodologija obračuna mora vezati za konkretnu štetu proizašlu iz dužničko–povjerilačkog odnosa.

(Vs S, broj Prev. 438/98 i Pzz. 31/98. – Bilten 3/2000)

5. Docnja tuženog dužnika u uslovima visoke inflacije dovodi do obezvrjeđivanja novčanog potraživanja i time do štete na strani povjerioca.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja navodimo:

"Šteta iz člana 278. stav 2. ZOO prouzrokuje se docnjom, a ne inflacijom. Inflacija je objektivna okolnost u kojoj je dužnik zadocnio, a ne zbog koje je zadocnio. Ako zatezna kamata kao vid pretpostavljene štete ne pokriva gubitak povjerioca u supstanci novca do kojeg je došlo usljed inflacije, onda povjerilac ima pravo da svoje potraživanje opredijeli kroz zahtjev za naknadu štete po članu 278. stav 2. ZOO. Ovako dosuđena naknada štete će dovesdti tužioca u onakvu situaciju u kojoj bi se nalazio da je tuženi dug izmirio u roku što je i cilj integralne naknade štete u smislu člana 190. ZOO.

(Odluka Vrhovnog suda Srbije, Prev. 15/99. - Bilten 1/2000)

6. Ako dužnik zakasni s ispunjenjem novčane obveze, vjerovnik ima pravo zahtijevati kamate, a i razliku do potpune naknade štete ako je šteta veća od iznosa kamata. Ne može se, međutim, zahtijevati naknada štete zbog zakašnjenja u isplati kamata,jer dužnik ne može doći u zakašnjenje s isplatom kamata.

(Ps H, Pž. 2343/90, od 8. 1. 1991. – Psp 48 – 117)

7. Oštećeniku pripada naknada u visini kamata koje je platio na kredit podignut i otplaćen u vezi s popravkom automobila. Taj iznos s iznosom troškova popravka automobila predstavlja potpunu naknadu štete (čl. 190. ZOO).

(Vs RH, Rev. 65/92 od 5. 2. 1992. - Izbor odluka 1994, str.18; Informator, broj 4299)

8. Povjerilac zbog inflatornog obezvrjeđivanja dosuđenog potraživanja po ranijoj pravosnažnoj presudi, pošto se radi o pravnosnažno presuđenoj stvari, nema pravo na drugu štetu osim primjenom člana 1. Zakona o visini stope zatezne kamate. Ukoliko ima druge štete, povjerilac mora konkretno i da je dokaže.

(Vs S, broj Prev. 579/98. – 1/2000)

9. Postojanje štete koja prelazi iznos kamata dužan je dokazati vjerovnik.

(Vts RH, III Pž. 2079/94, od 7. 6. 1994. – Informator, broj 4299)

10. Povjerilac ima pravo da zbog docnje dužnika u ispunjenju novčane obaveze ostvari štetu koja prelazi stopu zatezne kamate do visine adekvatne sadašnjoj cijeni robe iz osnovnog pravnog posla.

(Vs S, broj Prev. 344/98. – Bilten 4/1999)

11. Ugovorna šteta se može dosuditi samo u slučaju postojanja tuženikove krivice za raskid ugovora. U protivnom, tužilac ima pravo samo na povraćaj datog po pravilima stečenog bez osnova, u visini revalorizacije svog potraživanja, a ne i na štetu u visini sadašnje vrijednosti stvari.

(Vs S, broj Prev. 736/98. – Bilten 4/1999)

12. U naknadu štete zbog raskida ugovora o prodaji, prouzrokovanu kupovinom radi pokrića uračunava se zatezna kamata na iznos unaprijed plaćene cijene, za period od uplate do vraćanja.

Iz obrazloženja citiramo:

"Tužiteljica zahtijeva, što prvostepeni sud dosuđuje, razliku cijene zbog kupovine radi pokrića, sa zateznom kamatom od momenta kada je tužteljica izvršila tu kupovinu, vraćanje iznosa cijene iz raskinutog ugovora o prodaji i zatezne kamate na taj iznos cijene od dana kada je tuženi tu isplatu primio. Prvostepeni sud je, međutim, bio dužan u naknadu štete prouzrokovanu neispunjenjem ugovora o prodaji i u slučaju iz člana 525. Zakona o obligacionim odnosima (kada je izvršena kupovina radi po-

http://www.advokat-prnjavorac.com

krića) uračunati i zateznu kamatu na vraćeni iznos novca tužiocu (kupcu) iz raskinutog ugovora o prodaji - čl. 124. i 132. st. 1. i 5. ZOO.

Kupac bi, vraćanjem cijene iz raskinutog ugovora o prodaji i kamate na iznos cijene, kao i plaćanjem pune razlike u cijeni, nastale kupovinom radi pokrića, bio doveden u stanje koje je znamo povoljnije od stanja u kome bi se nalazio da nije bilo povrede ugovora od strane prodavca. Uračunavanje iznosa dospjele zatezne kamate u naknadu štete je u skladu sa jednim od osnovnih načela obligacionih odnosa - načelom jednake vrijednosti davanja (stav 1, člana 15. ZOO) koje bi u suprotnom bilo ozbiljno narušeno, iako zakon izričito nije odredio takve posljedice.

Restitucija ima za cilj da uspostavi pređašnje stanje. Tom cilju služila je i odredba stava 5. člana 132. ZOO, koja obavezuje stranu koja vraća novac da plati zatezne kamate za upotrebu novca. U vrijeme donošenja ZOO kamata nije imala revalorizacionu funkciju, tako da su odredbe člana 132. ZOO i odredbe koje regulišu zateznu kamatu bile usklađene. Onda kada je stopa zatezne kamate postala revalorizaciona, odredbe o zateznoj kamati došle su u sukob sa odredbama o restituciji i naknadi štete. Ako kamata ima revalorizacionu funkciju kupac kome se, osim vraćene cijene plaća i kamata, dovodi se u povoljniji položaj, a ne u pređašnje stanje ako, osim toga, ima pravo i na punu naknadu štete.

Uporište za uračunavanje zatezne kamate u naknadu štete nalazi se i u stavu 1. člana 278. ZOO, koji određuje da povjerilac ima pravo zahtijevati razliku do potpune naknade štete ako je šteta koju je pretrpio zbog dužnikovog zadocnjenja veća."

(Vs BiH, Pž. 24/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 50)

13. Šteta na koju povjerilac novčanog potraživanja ima pravo u smislu odredbe člana 278. st. 2. ZOO predstavlja poseban osnov, za koju parnične strane nisu ugovorile plaćanje u stranoj valuti ili zlatu, pa se zbog toga ispunjenje novčane obaveze iz tog osnova uopšte ne može vezivati za kurs strane valute. Povjerilac ima pravo na naknadu potpune štete, mjerene i vrijednošću roba i usluga, ali ne i preko toga.

(Vs S, broj Prev. 80/98. – Bilten 4/1998)

14. Za vrijeme docnje u plaćanju novčane obaveze povjerilac ima pravo na naknadu štete obračunatu prema razlici između indeksa rasta cijena na malo za vrijeme docnje, umanjeno za naplaćenu kamatu, a tu štetu povjerilac u takvoj situaciji može obračunati i prema rastu cijena na malo za vrijeme docnje u plaćanju.

Iz obrazloženja izdvajamo:

“Kad se radi o zadocnjenju u plaćanju cijene za izvršene građevinske usluge tada bi tužilac tu štetu mogao obračunati i prema rastu cijena na malo za radove koje je izvodio od dana dospjelosti za plaćanje do dana plaćanja, odnosno do dana donošenja prvostepene presude. Tužilac tu štetu ne bi mogao obračunati samo prema indeksu rasta jednog od materijala koji je korišćen u izvođenju spornih radova (na pr. cementa), već prema indeksu rata cijene radova koje je izvodio, uključujući cijene materijala i cijene radne snage.

(Vs S, broj Prev. 244/95. – Bilten 4/1995)

15. Kada je tužilac izvršio tuženom isporuku određene robe, a tuženi bio u docnji u pogledu plaćanja cijene za tu robu, to tužilac osnovano, prema odredbi člana 278. st. 2. ZOO, od tuženog može potraživati štetu koja prelazi visinu stope zatezne kamate, a koja šteta se obračunava na osnovu realne cijene te robe u vrijeme kada je tuženi izvršio isplatu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Šteta koju tužilac trpi zbog docnje tuženog u plaćanju cijene za navedenu robu najkonkretnije se može izraziti u visini razlike u cijeni robe na dan dospijeća za plaćanje iste u odnosu na dan kada je ta roba plaćena".

(Vs S, broj Prev. 133/95. - Bilten 4/1995)

16. Prema odredbi člana 278. st. 2. ZOO, ako je šteta koju je povjerilac novčanog potraživanja pretrpio zbog dužnikove docnje veća od iznosa koji je dobio na ime zatezne kamate, on ima pravo zahtijevati razliku do potpune naknade štete.

Iz obrazloženja:

"Sama docnja dužnika u plaćanju novčane obaveze predstavlja njegovu krivicu i osnov odgovornosti za naknadu štete, tako da povjerilac ne mora dokazivati krivicu dužnika za štetu koju je pretrpio. Ta šteta koju povjerilac novčanog potraživanja trpi može se sastojati u razlici između zatezne kamate i visine stope rasta cijena na malo za vrijeme docnje, a prema podacima Saveznog zavoda za statistiku, a može se sastojati i u vidu gubitka na drugim dobrima ili stvarima. Kada se šteta izračunava na bazi razlike između zatezne kamate i rasta cijena na malo za vrijeme docnje, tada se visina štete izračunava egzaktno na osnovu nalaza i mišljenja vještaka.

Kada povjerilac traži naknadu štete koja bi bila veća od iznosa utvrđenog prema rastu cijena na malo za vrijeme docnje, tada bi on imao obavezu da dokaže tu visinu štete, odnosno da dokaže da je zbog docnje tuženog u plaćanju novčane obaveze pretrpio veću štetu od iznosa utvrđenog na osnovu rasta cijena na malo za vrijeme docnje. Kada se radi o povjeriocu novčanog potraživanja cijene za isporučenu robu, tada bi u smislu odredbe člana 278. st. 2. ZOO, a prema pravilima o naknadi štete, povjerilac, pored cijene za isporučenu robu imao pravoda od dužnika novčanog potraživanja potražuje i štetu koju bi mogao obračunati prema prosječnom rastu cijena na malo za vrijeme docnje za robu koja je bila predmet kupoprodaje i koju je povjerilac isporučio dužniku, jer bi to bila konkretna šteta za prodavca. Prodavac kao povjerilac, dakle, u takvoj situaciji ne bi morao da dokazuje da je pretrpeo štetu na drugim dobrima, već je dovoljno da je do štete, odnosno razlike u cijeni došlo na robi koju je isporučio kupcu.

(Vs S, broj Prev. 67/95. – Bilten 4/1995)

17. Vjerovnik nema pravo na naknadu zbog gubitka vrijednosti domaćeg novca za vrijeme trajanja dužnikova zakašnjenja.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora jest zahtjev za isplatu ugovorene cijene izvedenih radova i zahtjev za naknadu štete zbog zakašnjenja s isplatom ugovorene naknade, preko iznosa zateznih kamata. Preostali sporni iznos od dinara …….. tužitelj potražuje po osnovi naknade štete koju je pretrpio zbog tuženikova zakašnjenja s plaćanjem dugujuće naknade, a koji iznos prelazi iznos zateznih kamata (čl.278. st.2. ZOO). Ova šteta formalno se iskazuje kao razlika između vrijednosti izvršenog rada u vrijeme sklapanja ugovora (izvođenja radova) i vrijednosti izvršenog rada u vrijeme donošenja sudske odluke. U suštini, međutim, ovo je zahtjev za naknadu štete zbog gubitka vrijednosti domaćeg novca. Zahtjev za naknadu ove štete sudovi su pravilno odbili, jer sama činjenica gubitka vrijednosti domaćeg novca kroz vrijeme trajanja zakašnjenja ne predstavlja štetu koja se naknađuje po čl. 278. st.2. ZOO niti po bilo kojoj drugoj odredbi materijalnog prava. Revizijski navodi da je tužitelj građevinski obrtnik i da zbog zakašnjenja tuženika s isplatom dugujuće naknade nije kupio građevinski materijal za potrebe svog obrta, te da je u međuvremenu, od dospijeća dugujuće naknade pa za vrijeme trajanja zakašnjenja, cijena građevinskog materijala porasla i to upravo za sporni iznos, ne dovode u pitanje vrstu sporne štete. Naime, i kod takvog obrazloženja zahtjeva, to ostaje šteta zbog gubitka vrijednosti domaćeg novca. Ocjenjujući iz

http://www.advokat-prnjavorac.com

ovih razloga da nije ostvaren ni jedan revizijski razlog, na temelju odredbe iz čl.393. ZPP, reviziju je kao neosnovanu valjalo odbiti."

(Vs RH, 1243/92, od 21. 9. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 13/44)

Kamata na kamatu

Član 279.

(1) Na dospjelu a neisplaćenu ugovornu ili zateznu kamatu, kao i na druga dospjela povremena novčana davanja ne teče zatezna kamata, izuzev kad je to zakonom određeno.

(2) Na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu.

(3) Na povremena dospjela novčana davanja teče zatezna kamata od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu.

---

1. Zatezna kamata na potraživanja izražena u novim BH dinarima počev od 15. 7. 1994. godine obračunava se svakog mjeseca konformnom metodom, ali bez pripisivanja obračunate kamate glavnici duga.

Iz obrazloženja:

Pravomoćnom presudom obavezan je dužnik na isplatu ..... BHD (novih) sa kamatom obračunatom po stopi iz čl. 1. Zakona o visini zatezne kamate počev od 17. 11. 1993.g.

Zatezna kamata u ovom slučaju otpočela je teći 17. 11. 1993.g. za vrijeme primjene odredaba Zakona o visini stope zatezne kamate („Službeni list SFRJ“, broj 57/89) koji se primjenjivao kao preuzeti zakon do stupanja na snagu istoimenog zakona („Službene novine Federacije BiH“, broj 18/96), čija je primjena otpočela 1. 10. 1996.g. Pomenuti savezni zakon je propisivao obračun zatezne kamate svakog mjeseca konformnom metodom, a po stopi koja odgovara stopi Narodne banke (najprije SFRJ, a kasnije BiH) uvećanoj za 20%. Po pravilima matematske nauke, konformni način obračuna kamate – interesa, nije podrazumijevao pripisivanje obračunate kamate glavnici potraživanja, već se primjenjivao samo kod perioda docnje kraće od godinu dana, radi pravilnog obračuna kamate određene godišnjom stopom, s tim da tako obračunata kamata ako docnja traje godinu dana i više, ne može preći iznos kamate koji bi se dobio obračunom za cijelu godinu po pravilima običnog interesnog računa od sto. Kako se, međutim, raniji savezni zakon primjenjivao u periodu izrazito visoke inflacije i stalnog obezvrijeđivanja domaće valute, u sudskoj praksi je bilo jedinstveno prihvaćeno da se svakomjesečno obračunata kamata, kada se radi o potraživanjima u domaćoj valuti, pripisuje glavnici i daljni obračun vrši na tako uvećanu glavnicu i kroz takav način obračuna vršena je i revalorizacija glavnice, jer se smatralo da bez takvog načina obračuna, odvojeno izračunata zatezna kamata na neuvećanu glavnicu ne postiže zakonsku svrhu. Prihvaćen je i stav da dok traje ovakav način obračuna, dolazi do suspenzije odredaba čl. 279. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Nakon donošenja Zakona o promjeni vrijednosti dinara („Službeni list RBiH“, broj 16/94 i 33/94) čija je primjena otpočela 15. 7. 1994.g. nakon izvršene denominacije BH dinara, novi BH dinar je postao stabilna valuta, što najbolje pokazuje okolnost da se zvanični kurs 100 BH dinara 1 DEM, nije nikada mijenjao, a u tim uvjetima prestala je potreba da se zatezna kamata, makar je nastavljen način obračuna svakog mjeseca primjenom konformne metode do 1. 10. 1996.g., pripisuje glavnici potraživanja, i tako ova revalorizira, čime je prestala i suspenzija odredaba čl. 279. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ovo praktično znači da se glavnica ranije dospjelog potraživanja u domaćoj valuti, stalno uvećavana pripisivanjem obračunate zatezne kamate, definitivno formira 15. 7. 1994.g. i od tada zatezna kamata, bez obzira na koji se način obračunava, ne pripisuje glavnici.

(Vs FBiH, Gž. 70/01, od 16. 10. 2001. – Bilten Vs FBiH 2/01 - 40)

2. Ugovorna kamata se kod obračuna ne pripisuje glavnici ni u slučaju bankarskog kredita, ako to nije izričito ugovoreno.

Stopa zatezne kamate i konformni način obračuna ove kamate za potraživanja čiji je rok docnje duži od godinu dana, ne može se ugovarati ni kod kreditnog poslovanja banaka.

Iz obrazloženja:

Po odredbama člana 400. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ništava je odredba ugovora kojom se predviđa da će na kamatu, kada dospije za isplatu, početi teći kamata, ako ne bude isplaćena, no kada se radi o kreditnom poslovanju banaka, ova odredba se neće primjeniti, kako je predviđeno članom 400. stav 3. ZOO. Iz navedenih odredaba člana 400. ZOO, koji se isključivo odnose na ugovornu kamatu, slijedi da banke, davaoci kredita, mogu i ugovoriti da će na ugovornu kamatu, ako o dospijeću ne bude isplaćena, teći ugovorna kamata, no ako ovo nije ugovoreno, pravilo o zabrani anatocizma primjeniće se i kod obračuna ugovorne kamate iz ugovora o bankarskom kreditu. U konkretnom slučaju, ugovorom (član 4.) predviđena je samo promjenljiva stopa ugovorne kamate od 30% na godišnjem nivou, te da će se obračunavati mjesečno i plaćati do 7-og u mjesecu za protekli mjesec, a iz ovih ugovornih odredaba ne može se zaključiti da je među strankama utanačeno plaćanje ugovorne kamate na dospjelu, a neplaćenu kamatu. Iz obračuna sadržanog u knjigovodstvenoj kartici priloženoj spisu proizilazi, međutim, da je tužitelj svakog mjeseca dopisivao obračunate kamate glavnici, te na uvećanu glavnicu obračunavao kamate za slijedeći mjesec i na taj način, iako to nije ugovoreno, obračunavao ugovorne kamate na dospjele neplaćene iznose ugovorne kamate, a prvostepeni sud je pogrešno prihvatio takav obračun kao pravilan.

Tužitelju je, sem toga, dosuđena zatezna kamata po stopi od 45% (nije navedeno na kom nivou, ali se podrazumijeva na godišnjem), iako je za period docnje tuženog (od 27. 1. 1998. godine) Zakonom o visini stope zatezne kamate ("Službene novine Federacije BiH", broj 18/96) bila propisana godišnja stopa od 28%, a od 7. 7. 1998. godine 18% godišnje, po odredbama sada važećeg Zakona o visini stope zatezne kamate ("Službene novine Federacije BiH", broj 27/98). Istina, članom 5. Ugovora stranaka, predviđena je stopa zatezne kamate od 45% godišnje, ali su zakonske odredbe o stopi zatezne kamate, prinudne naravi, pa nije dozvoljeno ugovarati ovu stopu (nije propisan izuzetak ni u odnosu na kreditno poslovanje banaka). Povjerilac samo može zahtijevati zateznu kamatu po stopi ugovorne kamate, ako je ona viša od stope zatezne kamate, kako je propisano članom 277. stav 2. (ranije stav 3.) ZOO.

U konkretnom slučaju, to znači da je tužitelj mogao zahtjevati zateznu kamatu samo po stopi od 30% godišnje (ili nižoj stopi, ako je u međuvremenu, promjenama svoje Odluke o kamatnim stopama, ovu snizio na kratkoročne kredite sa rokom otplate od 90 dana, pošto je ugovorena promjenljiva stopa), ali ne i po većoj, a zatezna kamata se, obzirom na odredbe pomenutih zakona, ne obračunava po konformnoj metodi, jer je rok docnje duži od godinu dana. Na obračunatu dospjelu neplaćenu ugovornu i zateznu kamatu ne može teći zatezna kamata (procesna) dok u cjelini ne prestane glavno potraživanje, kako je propisano odredbama člana 279. stav 1. i 2. ZOO, a zakonom nije predviđeno da se ove odredbe ne primjenjuju kod kreditnog poslovanja banaka, pa nije osnovana prvostepena presuda ni u dijelu kojim je dosuđena zatezna kamata na iznos koji prelazi neplaćeni iznos glavnice duga tuženog. Ovo bez obzira na utanačenje iz člana 5. Ugovora stranaka, da će zatezna kamata teći

http://www.advokat-prnjavorac.com

na sva potraživanja iz ugovora koja ne budu plaćena o dospjelosti, jer se ugovorom ne može odstupiti od zabrane propisane zakonom.

(Vs FBiH, Pž. 121/00, od 17. 4. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 35)

3. Neisplaćene dospjele zatezne kamate ne mogu da se samostalno utuže sve dok ne prestane glavno novčano potraživanje iz kojeg proizilaze, s obzirom na akcesornost zatezne kamate.

(Vs S, broj Prev. 345/00. – Bilten 2/2001)

4. Dospjele ugovorne kamate se ne mogu uvrstiti u glavnicu duga na koji teku zatezne kamate.

Iz obrazloženja.

Prvostepeni sud je pogriješio što je u glavnicu na koju teku dosuđene zatezne kamate uračunao i dospjelu ugovornu kamatu, jer u smislu člana 279. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, na dospjelu, a neisplaćenu ugovornu ili zateznu kamatu ne teče zatezna kamata. Iznimno, teče tzv. procesna zatezna kamata od podnošenja zahtjeva sudu za plaćanje neisplaćene kamate, ali kada po prestanku glavnog duga, ona postane samostalno potraživanje.

(Vs FBiH, Pž. 92/99, od 13. 7. 1999. – Bilten Vs FBiH 2/99 - 47)

5. Na obračunane procesne kamate vjerovniku ne pripada pravo na procesnu kamatu.

(Vs H, II Rev. 22/91, od 18. 4. 1991. - Izbor odluka 1993 – 75)

6. Na dospjele neiplaćene zatezne kamate teku zatezne kamate kad je to zakonom predviđeno.

(Vs H, Rev. 578/91, od 3. 7. 1991. - Izbor odluka 1993 – 76)

7. Povjerilac ne gubi pravo na procesne kamate ako prije podnošenja tužbe ne dostavi dužniku obračun zateznih kamata.

Iz obrazloženja:

Povjerilac koji u parnici zahtijeva isplatu obračunatih zateznih kamata za period od dospijeća glavne tražbine do njene isplate nije dužan da prije podnošenja tužbe dostavi dužniku obračun zateznih kamata i da ga na taj način opominje, pa zbog ovog propusta ne gubi pravo na procesne kamate na utuženi iznos od podnošenja tužbe pa do isplate (član 277. i 279. stav 2. ZOO)

(Ks u Sarajevu - Bilten sp KsS 1/2002, str. 11)

8. Zatezna procesna kamata ne može se u parnici zahtijevati kao samostalno potraživanje već samo uz potraživanje obračunatih neisplaćenih redovnih ili zateznih kamata.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, povjeriocu pripada pravo na zateznu (procesnu) kamatu na neisplaćenu obračunatu kamatu od podnošenja zahtjeva (tužbe) za naplatu potraživanja obračunatih kamata.

Ova kamata povjeriocu pripada od podnošenja tužbe za neisplaćenu obračunatu kamatu, neovisno od toga da li je zahtjev za procesnu kamatu postavljen odmah u tužbi za obračunatu kamatu ili u toku postupka koji se vodi o zahtjevu za isplatu neisplaćenih obračunatih kamata.

Međutim, ova kamata ne može se tražiti kao samostalno potraživanje, već samo uz zahtjev za isplatu potraživanja neisplaćene obračunate kamate na koju se procesna kamata odnosi, jer je procesna kamata vezana za neisplaćenu obračunatu ka-

http://www.advokat-prnjavorac.com

matu kao glavno potraživanje, što proizilazi iz odredbe člana 279. stav 2. ZOO. Kako je u konkretnom slučaju tužilac postavio samostalan zahtjev za isplatu zatezne procesne kamate na potraživanje neisplaćene obračunate kamate za koje je platni nalog postao pravosnažan i kako je zahtjev za plaćanje procesne kamate mogao postaviti samo uz zahtjev za isplatu neisplaćene obračunate kamate i to dok se vodi postupak o potraživanju neisplaćene obračunate kamate, to je na utvrđeno činjenično stanje pogrešno primijenjeno materijalno pravo kada je usvojen naknadno postavljeni tužbeni zahtjev za isplatu procesne kamate na iznos obračunate kamate od podnošenja tužbe do isplate.

(Vs BiH, Pž. 337/86, od 27. 1. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 50)

9. Na iznos neisplaćenih dospjelih zateznih kamata, pa i kad su one obračunane i utužene u apsolutnom iznosu, ne mogu se zahtijevati zatezne kamate sve dok ne prestane glavna tražbina iz koje proizlaze.

(Vs H, II Rev. 111/87, od 10. 11. 1988. – Psp 43 – 64)

10. Na obračunate zatezne kamate dospjele do dana tužbe i utužene zajedno sa glavnim dugom, teku zatezne procesne kamate tek od dana kada je glavni dug plaćen u toku parnice.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud ne utvrđuje niti cijeni na koji su glavni dug obračunate zatezne kamate (na ranije plaćen neki glavni dug prije podnošenja tužbe ili utuženi glavni dug). Povjeriocu na utuženi glavni dug pripadaju zatezne kamate od dospjelosti do dana plaćanja (član 277. Zakona o obligacionim odnosima), a na plaćeni glavni dug prije podnošenja tužbe, povjeriocu pripada pravo na neplaćene obračunate zatezne kamate uz procesne kamate od podnošenja tužbe do dana plaćanja (član 279. stav 2. ZOO).

Ako povjerilac na neplaćeni glavni dug obračuna zatezne kamate od dospjelosti do utuženja glavnog duga, i sa tim glavnim dugom ublaži tako obračunate zatezne kamate, povjeriocu poslije utuženja pripadaju zatezne kamate samo na neplaćeni glavni dug od tužbe do dana njegovog plaćanja i obračunate zatezne kamate do utuženja, jer su obračunom zatezanih kamata od dospjelosti do utuženja, već iscrpljene zatezne kamate koje mu za taj period pripadaju pa odredbi člana 277. ZOO.

Povjerilac ne može tražiti kamate na obračunate zatezne kamate za neplaćeni dug, i kada su te kamate obračunate do podnošenja tužbe, jer bi se u tom slučaju plaćala kamata na kamatu, što je suprotno zabrani predviđenoj u odredbi člana 279. stav 1. ZOO. Stoga ako je tužilac u ovoj parnici utužio obračunate zatezne kamate na utuženi neplaćeni glavni dug, tuženi se nije mogao obavezati da tužiocu na tako obračunate zatezne kamate plati zatezne kamate od podnošenja tužbe.

Tek nakon plaćanja utuženog glavnog duga tokom parnice tužilac je mogao zahtjevati procesne zatezne kamate na obračunati apsolutni iznos zatezne kamate na glavni dug dospjele prije utuženja glavnog duga iz ugovora.

(Vs BiH, Pž. 220/88, od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 98)

11. Kad kupcu pripadaju kamate na iznos unaprijed plaćene cijene robe, na utuženi ugovoreni iznos tih kamata pripadaju mu zatezne kamate od utuženja do isplate.

Iz obrazloženja:

"Između stranaka nije sporno da su stranke sklopile ugovor o prodaji od 25.III.1989.g. kojim je tuženik prodao tužiteljicama poslovni prostor, da su tužiteljice unaprijed uplatile novčana sredstva i da su stupile u posjed kupljenoga poslovnog prostora dana 16. X. 1989.g. Sudovi nižeg stupnja pravilno su primijenili odredbu čl.

http://www.advokat-prnjavorac.com

279. st. 2. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53 i 73/91, u daljnjem tekstu: ZOO) kada su tužiteljice odbili sa zahtjevom za zatezne kamate na uglavničeni iznos kamata prije podnošenja tužbe. Naime, bez obzira na to što se obračun kamata prema naprijed navedenom propisu trebao izvršiti prilikom konačnog obračuna cijene, neisplaćene kamate, koje su sada utužene, nisu izgubile svojstvo kamata i nisu izgubile svojstvo sporednog potraživanja uz glavni dug - cijenu iz ugovora o prodaji. Stoga se neosnovano prigovara u reviziji da je tužiteljicama trebalo dosuditi zatezne kamate od dana obračuna konačne cijene iz ugovora jer bi se na taj način dosudile kamate na kamate, a što je izričito zabranjeno po odredbi čl. 279. st. 2. Zakona o obveznim odnosima."

(Vs RH, Rev. 2874/92, od 6. 10. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 14/45)

12. Tužilac može zahtijevati procesne kamate na utuženi iznos obračunate zatezne kamate po propisanoj stopi, počev od dana podnošenja tužbe i kada je tek u toku parnice preinačenjem tužbe postavio ili povećao zahtjev za plaćanje procesnih kamata.

(Vs BiH, Pž. 185/86, od 7. 8. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 42)

13. Procesne (zatezne) kamate iz čl. 279. st. 2. ZOO na dospjele zatezne kamate ne mogu se zahtijevati sve dok ne prestane glavna novčana tražbina iz koje proizlaze zatezne kamate pa i kad su zatezne kamate obračunane i utužene u apsolutnom iznosu uz glavni dug. Zatezne kamate mogu se utužiti u apsolutnom iznosu uz glavni dug, ali od dana tužbe na njih ne teku procesne kamate, jer zatezne kamate i dalje teku na glavnu tražbinu.

(Ps H, Pž. 2664/88, od 12. 9. 1989. – Psp 43 – 143)

14. Tužilac može tužbom kojom zahtijeva isplatu glavnog duga, zahtijevati i plaćanje zateznih kamata obračunatih u apsolutnom iznosu od dospjeća glavnog duga do podnošenja tužbe, ali ne i zatezne kamate. Na ovaj iznos tužilac može zahtijevati zatezne kamate tek od dana eventualne isplate glavnog duga u toku parnice.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 279. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, na dospjelu, a neisplaćenu ugovornu ili zateznu kamatu, kao i na druga povremena novčana davanja, ne teče zatezna kamata, izuzev kad je to zakonom određeno. Prema stavu 2. ovog člana, na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu. Tužilac neće tražiti zatezne kamate obračunate na iznos glavnog duga od dospjelosti do podnošenja tužbe u apsolutnom iznosu uz glavni zahtjev, ali od podnošenja tužbe do isplate može tražiti zatezne kamate samo na iznos glavnog zahtjeva, ne i proces zatezne kamate na kamate utužena uz glavni zahtjev. Procesne zatezne kamate na ovako obračunate kamate tužilac neće zahtijevati sve dok ne prestane glavni zahtjev iz koga te kamate proizilaze.

(Vs BiH, Pž. 202/89, od 18.1. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 84)

15. Povjerilac može zahtijevati procesne zatezne kamate na iznos dospjele, a neisplaćene ugovorne kamate, od dana podnošenja tužbe i kada nije prestalo glavno potraživanje od koga potiču utužene ugovorne kamate.

Iz obrazloženja:

Polazeći od odredbe člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ovaj sud ocjenjuje da bi bio pravilan pravni stav prvostepenog suda o neosnovanosti zahtjeva za isplatu procesnih kamata, ako su glavno potraživanje činile zatezne kamate. U smislu navedene odredbe Zakona o obligacionim odnosima na dospjele, a neisplaćene zatezne kamate mogu teći procesne kamate samo od podnošenja tužbe za isplatu zateznih kamata pod uslovom da je prestalo glavno potraživanje iz ugovora u pri-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vredi, a u konkretnom slučaju su sve dospjele kamate plaćene u toku parnice, istovremeno sa glavnim potraživanjem iz ugovora u privredi.

Međutim, ako su glavni dug u ovome sporu činile i ugovorne kamate, onda bi tuženi - kupac, na ugovorne kamate dugovao procesne kamate od podnošenja tužbe za isplatu ugovorne kamate, bez obzira što nije prestalo glavno potraživanje na koje su obračunate, pa do dana plaćanja u toku parnice. Ugovorne kamate dospijevaju, u smislu člana 399. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, po isteku godine u kojoj su nastale, ako nije drugačije ugovoreno. Ove kamate predstavljaju ugovorom utvrđenu cijenu za upotrebu tuđih novčanih sredstava i s obzirom na ovakav karakter, moraju se smatrati osamostaljenim potraživanjem nakon dospijeća, te se na takva potraživanja može zahtijevati procesna kamata (zatezna) u smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima od dana utuženja, iako nije prestalo glavno potraživanje od koga su nastala.

(Vs BiH, Pž. 142/90, od 13. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 72)

16. Kada je predmet tužbe obračunati iznos dospjelih, a neisplaćenih zateznih kamata, sa procesnim zateznim kamatama na taj iznos od tužbe do isplate, pa tuženi u toku parnice ispuni glavni zahtjev, tužilac ne može na preostali obračunati iznos utuženih procesnih kamata zahtijevati nove zatezne kamate.

Iz obrazloženja:

Tužilac pogrešno zaključuje da može zahtijevati procesne zatezne kamate poslije isplate zateznih kamata. Zatezne kamate i procesne zatezne kamate se mogu zahtjevati na iznos glavnog duga za vrijeme docnje u plaćanju tog duga. Docnja predstavlja period od dospjelosti do isplate. Poslije toga nema docnje u plaćanju glavnog duga. Kad glavni dug čini cijenu isporučene robe, a tuženi do zaključenja glavne rasprave ispuni zahtjev u tom dijelu, tužilac će do zaključenja glavne rasprave obračunati neisplaćene kamate i na njih u smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima zahtijevati procesne zatezne kamate od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu, pa do njihove isplate. Međutim, ako glavni zahtjev čine neisplaćene kamate na koje teku procese zatezne kamate od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu, kada tuženi ispuni glavni zahtjev, tužilac na iznos procesnih zateznih kamata ne može ponovo tražiti procesne zatezne kamate, jer ovo pravo povjerioca nije predviđeno odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 311/89, od 8.2. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 85)

17. Sud ne može dosuditi zatezne procesne kamate na iznos obračunate zatezne kamate dosuđene platnim nalogom po stopi većoj od određene platnim nalogom, ako je tuženi odustao od prigovora na platni nalog.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nije pravilno primijenio materijalno pravo kada je obavezao tuženog da na iznos potraživanja obračunatih zateznih kamata iz izdatog platnog naloga, koji je ostao na snazi, jer je tuženi odustao od prigovora, da plati zatezne (procesne) kamate po stopi većoj od one koje je tražena mandatnom tužbom. Ovo zbog toga što saglasno odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, povjeriocu pripadaju zatezne procesne kamate na plaćene zatezne ili ugovorne kamate od podnošenja tužbe do isplate samo kao na sporedno potraživanje uz potraživanje neisplaćenih obračunatih kamata, a ne kao na samostalno potraživanje. Ako je pravosnažno dosuđeno potraživanje neisplaćenih kamata bez procesne kamate ili iz dijelom procesne kamate, povjerilac ne može posebnom tužbom uspješno tražiti da mu dosude procesne kamate ili njihov dio na već dosuđeno potraživanje neisplaćenih kamata, pa kako je u konkretnoj pravnoj situaciji, zbog odustanka tuženog od prigovora na dio potraživanja kamata iz platnog naloga, platni nalog postao pravosnažan (odustankom od prigovora smatra se da ovaj nije bio ni podnesen), to se tužiocu nije mogla

http://www.advokat-prnjavorac.com

dosuditi i tražena razlika procesnih kamata, na potraživanje pravosnažno dosuđene obračunate kamate (u času donošenja prvostepene presude zahtjev za plaćanje procesnih kamata, zatraženih preinačenjem tužbe, obuhvatao je ovo potraživanje kao samostalno, pa je zbog toga neosnovan).

(Vs BiH, Pž. 823/88, od 27. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 86)

18. Zatezna kamata na iznos neisplaćene kamate teče od podnošenja tužbe sudu i u slučaju kada taj sud nije bio stvarno ili mjesno nadležan.

Iz obrazloženja:

Tuženi neosnovano prigovara da je tužilac imao pravo na zatezne kamate tek od dana kada je predao tužbu mjesno i stvarno nadležnom sudu. Ovo zbog toga što odredba člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima propisuje da se na iznos neisplaćene kamate može zahtijevati zatezna kamata od dana kada je sudu podnijet zahtjev za njenu isplatu, nezavisno od toga da li je sud bio mjesno i stvarno nadležan.

(Vs BiH, Pž. 487/86, od 22. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 51)

19. Na procesnu zateznu kamatu ne može se zahtijevati zatezna kamata, pa ni kada je po ispunjenju glavnog tužbenog zahtjeva u toku parnice (koji se odnosio na zateznu kamatu zbog docnje u plaćanju glavne obaveze iz ugovora) posebno obračunata i istaknuta kao jedini tužbeni zahtjev.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su navodi žalbe da je prvostepena presuda donesena uz pogrešnu primjenu materijalnog prava. Prema odredbi stava 1. člana 279. Zakona o obligacionim odnosima, na neisplaćenu zateznu kamatu ne teče zatezna kamata, izuzev kada je to zakonom određeno. Odredbom stava 2. istog člana regulisano je da se na iznos neisplaćene zatezne kamate može zahtijevati zatezna kamata samo od dana kada je sudu podnijet zahtjev za njenu isplatu.

Iz navedenih zakonskih odredaba proizilazi da u smislu stava 2. člana 279. Zakona o obligacionim odnosima (kao izuzetak treba ga usko tumačiti) tužilac ima pravo da mu se procesna kamata obračuna i isplati na zateznu kamatu, ali on ne može zahtijevati isplatu zatezne kamate na procesne kamate. Kroz nemogućnost ostvarivanja zatezne kamate na procesnu kamatu došlo je do izražaja i načelo zabrane anatocizma.

(Vs BiH, Pž. 707/90, od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 71)

20. Stopa procesne zatezne kamate određuje se na isti način kao i stopa zatezne kamate na konkretno glavno potraživanje na koje je zatezna kamata tekla.

Iz obrazloženja:

Tužbom je zahtjevana, kao glavno potraživanje, dospjela, a neisplaćena zatezna kamata obračunata na dug tužene plaćen sa zakašnjenjem, a koji potiče iz ugovora u privredi. Tužena je dužna da na iznos ove kamate plati procesnu zateznu kamatu od dana podnošenja tužbe do isplate, u smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. U periodu od 9. 12. 1988. godine do 7. 10. 1989. godine stopa zatezne procesne kamate se određuje po odredbama člana 277. stav 2. ZOO, prije posljednje novele, a to znači saglasno odredbama Odluke o izmjenama i dopunama Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 72/88). Po tački 1. ove odluke, stopa se određuje u visini ugovorne stope uvećane za 50%, a ova tačka može doći do primjene samo ako je ugovorom u privredi bilo predviđeno plaćanje ugovorne kamate od nastanka obaveze do dospijeća. Ako plaćanje redovne kamate nije bilo ugovoreno, povjerilac može zahtijevati zateznu kamatu samo po stopi od 8% godišnje, na nominalni ili revalorizovani iznos glavnice, zavisno od tužbenog zahtjeva, kako proizilazi iz tačke 2. naprijed spomenute odluke.

(Vs BiH, Pž. 593/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 72)

http://www.advokat-prnjavorac.com

21. Tužilac može zahtijevati procesne zatezne kamate na iznos dospjelih, a neplaćenih zateznih kamata od dana kada su zatezne kamate u parnici postale samostalno potraživanje, ako su bile utužene zajedno sa glavnim, u toku parnice plaćenim, potraživanjem. U ovom slučaju nije od značaja u kom je momentu prije zaključenja glavne rasprave istaknut zahtjev za plaćanje procesnih zateznih kamata.

Iz obrazloženja:

Tužilac je tužbom podnesenom 18.1.1990. godine, utužio glavni dug sa zateznim kamatama, tuženi je platio glavni dug dana 20.2.1990. godine, ostale su neplaćene zatezne kamate, pa tužiocu pripada pravo da traži da mu se plate te zatezne kamate i procesne kamate na te kamate, saglasno odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Međutim, kamata na neplaćenu kamatu povjeriocu pripada tek od momenta kada su kamate zbog zakasnjelog plaćanja glavnog duga postale samostalno potraživanje, ako je u tom momentu već bio postavljen zahtjev kod suda za plaćanje zateznih kamata.

Bez značaja je činjenica kada su neplaćene kamate obračunate i kada je zatražena kamata na neplaćenu kamatu s obzirom da je zatezna kamata bila utužena sa glavnim dugom i da povjeriocu, po odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, pripada pravo da traži procesnu kamatu na neplaćenu kamatu od postavljenog zahtjeva za plaćanje zatezne kamate i osamostaljenja te kamate od glavnog duga.

Prema gornjem, u konkretnom slučaju tužiocu pripada pravo da na obračunatu zateznu kamatu traži procesnu kamatu od 20.2.1990. godine, kada su neplaćene kamate postale samostalno potraživanje, jer je već od ranije postojao zahtjev za plaćanje zateznih kamata, a nije bitno kada je sam zahtjev za plaćanje procesnih kamata istaknut.

(Vs BiH, Pž. 737/90, od 19. 8. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 73)

22. Povjeriocu pripadaju zatezne procesne kamate od dana podnošenja tužbe za naplatu dospjelih, a neisplaćenih zateznih kamata i kada predhodno dužnika nije opomenuo na plaćanje na uobičajen način dostavom obračuna zatezne kamate.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, na iznos neisplaćene kamate može se zahtjevati zatezna kamata samo od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njenu ispatu. Za ostvarivanje prava povjerioca na naplatu zateznih kamata nije relevantno da li je povjerilac dostavio dužniku obračun neisplaćenih zateznih kamata. Potraživanje ovih kamata proističe iz ugovora zbog docnje u ispunjenju glavnog zahtjeva, pa dužnik zna obim obaveze po osnovu neisplaćenih zateznih kamata. Tužilac zahtjeva ostvarivanje ovog prava u skladu sa odredbama člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, pa za odlučivanje o ovom zahtjevu nije relevantno da li je tuženi takve obaveze ranije ispunjavao na osnovu dostavljenog obračuna zateznih kamata. Ukoliko bi među strankama bilo i uobičajeno da tužilac dostavlja obračun zateznih kamata i da se zatezne kamate plaćaju po prijemu obračuna tih kamata, takav "običaj" ne bi uticao na pravo tužioca predviđeno članom 279. stav 2. navedenog zakona.

(Vs BiH, Pž. 857/90, od 24. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 62)

23. Tužilac ne može zahtijevati procesne zatezne kamate na iznos procesne kamate obračunat nakon što su u toku glavne rasprave plaćene utužene zatezne kamate.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno primijenio odredbe člana 279. Zakona o obligacionim odnosima kada je obavezao tuženog da tužiocu na iznos glavnog duga, koji čine zatezne kamate, isplati procesne kamate od podnošenja tužbe do isplate zateznih kamata. Tužiocu ne pripada pravo na dalje zatezne kamate na procesne kamate u smislu citiranog zakonskog propisa, jer prema stavu 1. člana 279. ZOO, na dospjelu, a neisplaćenu ugovorenu ili zateznu kamatu ne teče zatezna kamata, izuzev kada je to zakonom određeno. Takav izuzetak regulisala je odredba stava 2. člana 279. Zakona o obligacionim odnosima, ali prema njoj (ovu odredbu, kao izuzetak od opšteg pravila, treba usko tumačiti) povjerilac nema pravo na zatezne kamate na procesne kamate. Tumačenjem navedenih odredaba Zakona o obligacionim odnosima na način kako to tužilac čini, povrijedilo bi se pravilo zabrane anatocizma.

(Vs BiH, Pž. 673/89, od 9. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 56)

24. Povjerilac ne može zahtijevati revalorizaciju dospjelih, a neisplaćenih zateznih kamata prije podnošenja tužbe sudu kojom zahtijeva njihovu isplatu.

Iz obrazloženja:

Tužilac ne može zahtijevati revalorizaciju obračunatog iznosa zateznih kamata do dana podnošenja tužbe, jer tek sa tim danom počinje obaveza plaćanja zateznih procesnih kamata i tek od tada se revalorizuje i potraživanje kamata na koje se plaća zatezna procesna kamata.

(Vs BiH, Pž. 565/90, od 23. 5.1991., isto Pž. 682/90, od 27. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 70)

25. Procesne zatezne kamate teku od dana podnošenja tužbe i mjesno nenadležnom sudu.

Iz obrazloženja:

Na procesne kamate povjerilac ima pravo, u smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, od dana kada je sudu podnesen zahtijev za njihovu isplatu. Okolnost što je tužba najprije podnesena mjesno nenadležnom sudu, u konkretnom slučaju nije od značaja. Kada zakon vezuje zasnivanje nekog materijalnog prava za moment podnošenja tužbe, ovo pravo nastaje časom njenog podnošenja i mjesno nenadležnom sudu, ako tužba nije vezana za rok. Ovakva tužba se, naime, ne odbacuje, već ustupa mjesno nadležnom sudu, pa je već časom podnošenja proizvela materijalno pravne efekte. Stoga je neosnovano pozivanje tuženog na odredbe člana 113. ZPP, jer se ne radi o podnesku vezanom za određeni rok.

(Vs BiH, Pž. 692/89, od 9. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 57)

26. Banke mogu ugovoriti da će na neisplaćenu kamatu iz ugovora o kreditu od njenog dospijeća početi teći kamata po stopi zatezne kamate, ali ne mogu zahtijevati procesne zatezne kamate na iznos ove kamate do dana prestanka potraživanja ugovorne kamate obračunate na glavnicu kredita.

Iz obrazloženja:

Tužilac je kao bankarska organizacija bio ovlašten ugovoriti sa tuženim da će na dospjelu ugovornu kamatu početi teći kamata ako o dospjeću ne bude isplaćena (član 400. stav 3. u vezi sa stavom 1. člana 400. Zakona o obligacionim odnosima). Iz ugovora broj 150/86 proizilazi da su parnične stranke ugovorile da se ugovorne kamate obračunavaju jednokratno i dospijevaju za plaćanje kada i glavnica kredita. Stoga tužilac osnovano, na ugovorne kamate zahtijeva kamate od dana dospijeća za plaćanje, obračunate po stopi propisane zatezne kamate kako je ugovoreno, a na ovaj slučaj se ne odnosi zabrana iz člana 279. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Na zateznu kamatu na glavnicu i kamatu na dospjelu, a neplaćenu ugovornu kamatu obračunatu do dana podnošenja tužbe ne može se obračunavati procesna zatezna kamata iz člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, sve dok ne prestane isplatom potraživanje glavnice iz ugovora o kreditu i potraživanje dospjele, neisplaćene ugovorne kamate.

(Vs BiH, Pž. 109/90, od 11. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 3/90 – 58)

27. Tužba sadrži određen zahtjev za plaćanje zateznih i procesnih kamata, ako su navedeni elementi na osnovu kojih se može obračunati apsolutni iznos kamata.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu. Tužilac je postavio zahtjev za plaćanje kamata na plaćeni iznos glavnog duga po elementima na osnovu kojih se utvrđuje njihov ukupan iznos. Takav zahtjev je određen i presuda kojom se takav zahtjev usvaja izvršava. Kada tužilac, na tako određene kamate, zahtijeva procesne zatezne kamate i takav zahtjev je dovoljno određen. Za odlučivanje o zahtjevu za plaćanje procesnih zateznih kamata nije značajno da li su zatezne kamate obračunate u apsolutno određenom iznosu ili su navedeni elementi po kojima se utvrđuje njihova visina. Zato sud ne može odbaciti tužbu kao neurednu ako je zahtjev za plaćanje kamata postavljen na jedan od ovih načina.

(Vs BiH, Pž. 127/90, od 17. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 97)

28. Ako tuženi u toku glavne rasprave odustane od prigovora na platni nalog tužiocu se ne može dosuditi zatezna procesna kamata na iznos glavnog zahtjeva koji se sastoji od neisplaćene zatezne ili ugovorne kamate po stopi većoj od one u tužbi.

Iz obrazloženja:

Saglasno odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, povjeriocu pripadaju zatezne procesne kamate na neisplaćene zatezne ili ugovorne kamate od podnošenja tužbe do isplate, samo kao na sporedno potraživanje uz potraživanje neisplaćenih obračunatih kamata, a ne mogu postojati kao samostalno potraživanje.

Ako je pravosnažno dosuđeno potraživanje neisplaćenih kamata, povjerilac ne može posebnom tužbom uspješno tražiti da mu se dosude zatezne procesne kamate na već dosuđeno potraživanje neisplaćene kamate, pa kako je u konkretnom slučaju zbog odustanka tuženog od prigovora protiv platnog naloga za tražbinu neisplaćene obračunate kamate sa 35% procesnih kamata, platni nalog postao pravosnažan, to se tužiocu nije mogla dosuditi i tražena razlika zateznih procesnih kamata na potraživanje pravosnažno dosuđene obračunate kamate. U času donošenja prvostepene presude zahtjev za plaćanje procesnih kamata zatraženih preinačenjem tužbe obuhvatao je ovo potraživanje kao samostalno, pa je prema tome neosnovan.

(Vs BiH, Pž. 377/86, od 10. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 53)

29. Tužilac može do zaključenja glavne rasprave preinačiti tužbu povećanjem stope zatezne kamate na iznos glavnog potraživanja koje se sastoji od obračunatih zateznih ili ugovornih kamata dospjelih do podnošenja tužbe, sa djelovanjem povećane stope od dana podnošenja tužbe, a ne samo od dana preinačenja.

(Vs BiH, Pž. 190/86, od 9. 9. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 54)

30. Kada u toku glavne rasprave tuženi zahtijeva prijeboj svoje tražbine sa tražbinom tužioca, a obije se sastoje od obračunatih zateznih kamata dospjelih prije podnošenja tužbe, tužilac nema pravo na procesne kamate od dana tužbe do isticanja prigovora prijeboja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ovo stoga što su obije tražbine dospjele prije podnošenja tužbe i prije tog momenta se prijebojem ugasile, a nije odlučno kada je sudskom odlukom konstatovano da je došlo do prijeboja.

(Vs BiH, Pž. 237/86, od 27. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 55)

31. 1. Pravo na procesnu zateznu kamatu iz člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, može da se ostvaruje samo u sporu za isplatu dospele ugovorne i zatezne kamate, s tim da se zahtev za procesnu kamatu od dana utuživanja dospele kamate može da istakne sve do zaključenja glavne rasprave. Poverilac koji je propustio da u tom sporu istakne zahtev za procesnu kamatu ne može tu kamatu da ostvaruje u posebnom sporu.

2. Procesna zatezna kamata na iznos neisplaćene dospele zatezne kamate ne može da se traži sve dok ne prestane glavno novčano potraživanje iz koga proizilazi, pa i kada je obračunata i utužena u apsolutnom iznosu uz glavni zahtev.

(Stav XXXV zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, Beograd 4. i 5. 11. 1987. – Vidjeti: ZIPS, broj 509 i Bilten Vs BiH 1/88 – 154)

32. Dovoljno je određen tužbeni zahtjev (odrediv je) kada tužilac, nakon prestanka utuženog glavnog potraživanja u toku parnice, na utuženo potraživanje zateznih kamata na glavno potraživanje određeno stopom i datumima početka i prestanka, zatraži plaćanje procesnih zateznih kamata od dana prestanka glavnog potraživanja.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu. Plaćanjem glavnog duga tuženi je ostao u obavezi da plati kamate na iznos glavnog duga za vrijeme docnje po stopi propisanoj Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate. Prvostepenom presudom, u odnosu na neisplaćene zatezne kamate je utvrđen iznos glavnog duga, vrijeme docnje i kamatna stopa, te su ovako utvrđene kamate dovoljno određene da se na njih mogu dosuditi procesne zatezne kamate. Kada tuženi ispuni glavni zahtjev, tužilac može sve do zaključenja glavne rasprave zahtijevati procesne zatezne kamate na iznos neisplaćenih kamata. Za odlučivanje o ovom zahtjevu nije značajno da li su zatezne kamate obračunate u apsolutno određenom iznosu ili na osnovu svih elemenata na osnovu kojih se utvrđuje njihova visina.

(Vs BiH, Pž. 310/89, od 8. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 132)

33. Tužba kojom se zahtijeva plaćanje obračunatih zateznih kamata zasniva se na istom činjeničnom osnovu i kada se u toku glavne rasprave mijenja obračun zateznih kamata s obzirom na vrijeme docnje i stopu zatezne kamate, ako se radi o potraživanju zateznih kamata iz istog pravnog odnosa.

Iz obrazloženja:

Nakon osporavanja obračuna zateznih kamata priloženog uz tužbu, tužilac je podnio novi obračun na sniženi iznos zateznih kamata.

Prvostepeni sud je, pozivajući se na nalaz i mišljenje sudskog vještaka finansijske struke, našao da se sniženi tužbeni zahtjev u pretežnom dijelu zasniva na potpuno novom obračunu zateznih kamata, da je na ovaj način preinačena tužba (promijenjena činjenična osnova tužbe - istovjetnost zahtjeva - član 191. stav 1. Zakona o parničnom postupku). Prvostepeni sud je dosudio zatezne procesne kamate od dana sniženja zahtjeva, polazeći od pravila izraženog u članu 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima da zatezne procesne kamate na dospjeli, a neplaćeni iznos zateznih kamata, teku od dana podnošenja tužbe.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz nalaza i mišljenja sudskog vještaka, koji prvostepeni sud i parnične stranke različito shvataju, tako da mora biti dodatno razjašnjen, po ocjeni ovog suda moglo bi se zaključiti da novi obračun sadrži zatezne kamate koje su već bile sadržane i u prvobitnom obračunu, koji je međutim, bio netačan u pojedinim stavkama tako što je tužilac u prvobitnom obračunu pogrešno računao vrijeme docnje, te primjenjivao veću stopu i slično.

Ako bi se ovo potvrdilo, moralo bi se smatrati da je sniženi glavni tužbeni zahtjev bio već sadržan u prvobitno postavljenom tužbenom zahtjevu, pa bi zatezne procesne kamate morale biti dosuđene od podnošenja prvobitne tužbe.

Ne može se, naime, smatrati izmjenom činjeničnog osnova tužbe samo izmjena obračuna zateznih kamata s obzirom na vrijeme docnje i stopom zatezne kamate, ako se radi o potraživanju zateznih kamata iz istog pravnog odnosa (obračunatih na iznos iz faktura sadržanih i u prvobitnom i u novom obračunu koji je sačinio tužilac).

(Vs BiH, Pž. 224/87, od 16. 12. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 90)

34. Tužilac može i u parnici vođenoj povodom prigovora na platni nalog, preinačiti tužbu isticanjem zahtjeva za plaćanje procesnih zateznih kamata počev od isticanja samostalnog zahtjeva za plaćanje obračunate zatezne kamate nakon prestanka glavnog potraživanja od koga zatezna kamata potiče.

Iz obrazloženja:

Tužilac je u tužbi sa prijedlogom za izdavanje platnog naloga zahtijevao plaćanje cijene za isporučenu robu sa zateznim kamatama od dana dospijeća do dana plaćanja. Nakon što je tužena, iza podnošenja tužbe i usvajanja platnog naloga, platila glavni dug, tužilac je obračunao zatezne kamate od dana dospijeća glavnog potraživanja do dana plaćanja i zahtijevao plaćanje ovako obračunatih zateznih kamata, sa procesnom zateznom kamatom na ovaj iznos počev od dana podnošenja zahtjeva sudu za plaćanje neisplaćenih, a dospjelih obračunatih zateznih kamata. Ovakvim zahtjevom tužilac je preinačio tužbu povećanjem tužbenog zahtjeva u smislu člana 190. Zakona o parničnom postupku, u dijelu o zateznim procesnim kamatama, ali to preinačenje nije bilo nedopušteno, jer je tužena prigovorom osporila platni nalog u cjelini i povodom njenog prigovora vođena je glavna rasprava, tokom koje je tužilac mogao preinačiti tužbu, iako je parnica započela tužbom sa prijedlogom za izdavanje platnog naloga.

Nakon plaćanja glavnog duga tokom glavne rasprave ostale su neplaćene zatezne kamate na glavni dug i tužilac je mogao ove obračunati, te zahtijevati njihovo plaćanje, a u smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima i plaćanje zatezne procesne kamate na ovaj iznos od dana podnošenja zahtjeva sudu.

(Vs BiH, Pž. 260/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 107)

35. Povjerilac koji u parnici zahtijeva isplatu obračunatih zateznih kamata za period od dospijeća glavne tražbine do njene isplate, nije dužan da prije podnošenja tužbe dostavi dužniku obračun zateznih kamata i na taj način ga opomene, pa zbog ovog propusta ne gubi pravo na procesne kamate na utuženi iznos od podnošenja tužbe do isplate, niti pravo na naknadu parničnih troškova.

(Vs BiH, Pž. 46/85, od 28. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 21)

36. Budući da povodom prigovora u parnici učinak preboja potraživanja nastaje u času kada su se stekli uslovi za preboj (čl. 336. i 337. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima), povjerilac ne može tražiti ni zateznu kamatu (čl. 295. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ni procesnu kamatu (čl. 279. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima) na dio tražbine koja se ugasila prebojem.

(Stav XIX koordinacionog sastanka bivšeg privrednog sudstva, Zavidović, od 3. do 5. 6. 1986. – Vidjeti: ZIPS, broj 509 i Bilten Vs BiH 2/96, str. 42)

http://www.advokat-prnjavorac.com

37. Na iznos dospjele, a neplaćene ugovorne ili zatezne kamate ne može teći procesna zatezna kamata sve dok ne prestane glavno potraživanje iz koga neplaćena kamata potiče.

Iz obrazloženja:

Na iznos od …….. dinara, koji se sastoji od dospjele, a neisplaćene zatezne kamate, tužiocu ne pripada zatezna kamata sve dok postoji glavno potraživanje na osnovu koga je ovo potraživanje kamata nastalo.

U smislu odredbe člana 279. stav 1 . Zakona o obligacionim odnosima, na dospjelu, a ne isplaćenu ugovornu ili zateznu kamatu, kao i na druga dospjela povremena novčana davanja, ne teče zatezna kamata, izuzev kada je to zakonom određeno. U stavu 2. istog člana propisano je da na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevat zatezna kamata samo od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu.

Procesna kamata, u smislu odredbe člana 279. st. 2. ZOO, može se, međutim, zahtijevati samo na iznos neispaćene kamate kao glavnog potraživanja u parnici, koje se osamostalio nakon prestanka gavnog duga iz osnovnog posla.

Prema tome, dok ne prestane glavno potraživanje, bez obzira da li se radi o ugovornoj ili zateznoj kamati, ne teče zatezna procesna kamata. Drugačijom primjenom prava došlo bi do višestrukog obračuna kamate na kamatu.

(Vs BiH, Pž. 517/86, od 14. 7. 1987. – ZIPS, broj 493 i Bilten Vs BiH 4/87 – 61)

38. Tužilac može u toku glavne rasprave preinačiti tužbu tako što će zahtijevati procesne zatezne kamate po većoj stopi od one iz prvobitne tužbe, počev od dana podnošenja tužbe za naplatu dospjelih ugovornih ili zateznih kamata.

Iz obrazloženja:

Pogrešno tuženi u žalbi navodi da tužilac ima pravo na veću stopu procesne zatezne kamate tek od dana preinačenja tužbe, tj. od 31. oktobra 1985. godine, a ne od 6. oktobra 1984. godine, kako je to odlučeno pobijanom presudom.

Tužilac može zahijevati procesne kamate na utuženi iznos obračunate zatezne kamate po propisanoj stopi, počev od dana podnošenja tužbe i kada je tek u toku parnice preinačenjem tužbe postavio ili povećao zahtjev za plaćanje procesnih kamata (član 277. stav 1. i 2. i član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

Shvatanje tuženog bilo bi opravdano samo u slučaju da je tužilac povećao tužbeni zahtjev za glavnu tražbinu, u kom slučaju bi procesna kamata mogla biti dosuđena od dana povećanja zahtjeva za glavnu tražbinu, a prema važećoj stopi zatezne kamate. U ovom slučaju se radi o zahtjevu za povećanje kamate na isti iznos glavne tražbine a prema stopi zatezne kamate koja je na snazi u vremenu od podnošenja tužbe (član 279. star 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 323/86, od 19. 6. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 62)

39. Povjerilac ne može u posebnoj parnici zahtijevati isplatu zateznih kamata (kamata iz člana 279. stav 2. ZOO).

Iz obrazloženja:

Povjerilac je ovlašten da traži razliku zateznih kamata koju nije tražio u ranijem sporu, ali samo onih koje su dospjele do isplate glavnog duga iz ugovora ili drugog pravnog posla koje ima u vidu odredba člana 277. Zakona o obligacionim odnosima.

Zatezne kamate koje povjeriocu pripadaju prema odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima (procesne kamate), koje se plaćaju na obračunate

http://www.advokat-prnjavorac.com

neplaćene zatezne kamate na glavni dug od podnošenja zahtjev sudu do isplate ne mogu se zahtijevati nakon okončanja spora za isplatu obračunatih zateznih kamata iz člana 277. Zakona o obligacionim odnosima. Te zatezne (procesne) kamate nastaju tek od podnošenja zahtjeva sudu za isplatu neplaćene kamate, pa se ne može tražiti njihova isplata u posebnoj parnici.

(Vs BiH, Pž. 143/89, od 13.12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 83)

40. Tužiocu pripada pravo na zateznu procesnu kamatu od dana podnošenja tužbe za naplatu dospjele ugovorne ili zatezne kamate, makar da je ova podnesena stvarno nenadležnom sudu.

(Vs BiH, Pž. 106/87, od 29. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 63)

41. Ugovorne stranke se ne mogu odreći prava na naplatu procesnih zateznih kamata prije nego što nastanu, ali se mogu sporazumjeti o otpuštanju duga koji se sastoji od procesnih zateznih kamata nastalih do dana zaključenja sporazuma.

Iz obrazloženja:

Zatezne kamate utvrđene su prinudnim propisima i teku po sili zakona od dana kada dužnik padne u docnju sa ispunjenjem novčane obaveze (član 277. u vezi sa članom 279. stav 2. i 324. ZOO). Stoga ugovorne strane i ne bi mogle unaprijed, prije dospjelosti potraživanja procesnih zateznih kamata, postići sporazum da otpuštaju dug koji bi se sastojao od iznosa procesnih zateznih kamata koje će tek nastati. Takvim sporazumom slabila bi se ugovorena disciplina, a bilo bi u suprotnosti i sa načelima obligacionih odnosa izraženih u članovima 17., 18. i 21. ZOO. Međutim, strane ugovornice su mogle postići sporazum o oprostu dospjelih zateznih kamata, pa i procesnih zateznih kamata, do zaključenja sporazuma o otpuštanju duga (član 344. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 836/90, od 24. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 63)

42. Procesna kamata se ne može zahtijevati na dospjelu obračunatu zateznu kamatu, sve dok nije prestalo glavno novčano potraživanje iz koga ona proizilazi.

(Vps S, Pž. 412/88, od 2. 2. 1988. – Vidjeti: ZIPS, broj 509)

43. Na iznos neisplaćenih ili zateznih kamata mogu se zahtijevati zatezne kamate kao kamata na kamatu samo od dana kad je sudu podnesena tužba za njihovu isplatu (tzv. procesna kamata) jer one teku od podnošenja zahtjeva sudu.

(Vps H, Pž. 758/82, od 5. 10. 1982. – Vidjeti: ZIPS, broj 509 i Psp 22 – 168)

44. Kad se tužbom potražuje glavnica i zatezna kamata ne može se na ove iznose zahtijevati još i procesna kamata.

(Vs S, Pzz. 29/84, od 4. 3. 1985 – ZIPS, broj 509)

45. Kad je u toku spora plaćena glavnica povjerilac ima pravo na obračunatu zateznu kamatu zahtijevati procesnu kamatu i to od momenta isplate glavnice u toku spora.

(Vps S, Pž. 3189/88, od 15. 6. 1988. – ZIPS, broj 509)

46. Kada u toku parnice dođe do povećanja stope zatezne kamate povjerilac može povećati zahtjev za procesnu kamatu u skladu sa izmjenom kamatne stope po Odluci SIV-a i isto povećanje se primjenjuje od dana kada je po Oduci SIV-a stopa zatezne kamate povećana a ne od dana kada je u parnici takav zahtjev za procesnom kamatom postavljen.

(Vps S, Pž. 363/86, od 28. 1. 1988. - ZIPS, broj 509)

http://www.advokat-prnjavorac.com

47. Tužilac koji je podnio tužbu za naplatu dospjelih, a neisplaćenih kamata protiv pravnog lica koje zbog statusnih promjena ne postoji u času podnošenja tužbe, može zahtijevati procesne zatezne kamate tek od ispravke tužbe kojom je kao tuženog označio pravnog sljednika prvobitno tuženog.

Iz obrazloženja:

Tužilac je podnio tužbu sudu 7. 3. 1989. godine. Na dan podnošenja tužbe nije postojao subjekt koji je označen u tužbi kao tuženi. Takva tužba nije sadržavala sve što je potrebno da bi se po njoj moglo postupati, pa označavanje lica koje može biti stranka u postupku predstavlja ispravku tužbe u smislu člana 109. u vezi sa članom 106. Zakona o parničnom postupku.

Tužilac je izvršio ispravku tužbe na ročištu za glavnu raspravu održanom 1. 8. 1989. godine, označivši kao tuženog pravnog sljednika prvobitno tuženog, pa se smatra da je toga dana podnio sudu zahtjev protiv tuženog za isplatu neisplaćenih kamata i procesnih zateznih kamata. Stoga od toga dana tužiocu pripada pravo na procesne zatezne kamate, predviđene članom 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima (obaveza plaćanja ovih kamata je nastala tek postavljanjem zahtjeva prema postojećem subjektu). Stoga je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo u dijelu odluke kojim je tužiocu dosudio plaćanje procesnih zateznih kamala za period od podnošenja tužbe protiv nepostojećeg subjekta do njene ispravke.

(Vs BiH, Pž. 416/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 76)

48. Primanjem mjenice isključivo radi naplate osamostaljenog potraživanja dospjelih, a neplaćenih zateznih kamata, povjerilac se sporazumio sa dužnikom da potraživanje kamata dospijeva na dan dospijeća mjenice za naplatu.

Iz obrazloženja citiramo:

"I ovaj sud ocjenjuje da samostalni dug koji je činio zateznu kamatu, nije ni mogao biti obezbijeđen putem mjenice kao sredstva obezbjeđenja plaćanja. Zapravo, u navedenoj pravnoj situaciji nije ni mogla nastati obaveza tuženog na davanje instrumenta obezbjeđenja plaćanja u propisanom roku, niti je takvu mjenicu tužilac morao primiti. Ukoliko tuženi nije bio u mogućnosti da plati dugovane zatezne kamate, odnosno to nije želio da učini, tužiocu je preostalo samo da podnese tužbu sudu. Međutim, tužilac je pristao da primi navedenu mjenicu sa rokom isplate 2. februara 1989. godine i takvim svojim postupkom zapravo izrazio svoju volju da sa tuženim zaključi ugovor na osnovu koga bi rok za isplatu zatezne kamate bio rok dospijeća mjenice za isplatu. Takav sporazum između stranaka nije protivan kogentnom propisu jer prema odredbama člana 279. stav 2. istog zakonskog propisa, procesne kamate mogu početi teći tek od dana podnošenja tužbe sudu. Navedenim sporazumom stranke su se zapravo dogovorile da tužba neće biti podnesena prije dospijeća mjenice za naplatu, pa se u konkretnom slučaju ne radi o protivzakonitom odricanju od nekog prava. Od tužioca uvijek zavisi da li će i kada podnijeti tužbu, jer je podnošenje tužbe dispozitivna radnja.

(Vs BiH, Pž. 95/90, od 15. 1. 1991. – Bilten Vs BiH 4/90 – 79)

49. Označavanje u tužbi pravnog sljednika tuženog, umjesto tuženog koji nije postojao ni u vrijeme podnošenja tužbe, ne predstavlja subjektivno preinačenje, već ispravku tužbe, ali procesne zatezne kamate počinju teći tek od dana ispravke.

Iz obrazloženja:

Pravilnim označenjem tuženog tužilac nije izvršio subjektivno preinačenje tužbe iz člana 192. Zakona o parničnom postupku. Među strankama nije sporno da tuženi OOUR nije postojao ni u vrijeme podnošenja tužbe, pa je označenjem tuženog - njegovog pravnog sljednika, tužilac samo ispravio tužbu u smislu člana 109. Zakona o parničnom postupku. Za takvo postupanje tužioca nije bio potreban pristanak tuže-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nog, niti je bilo razloga da se zbog toga zahtjev odbije kao neosnovan zbog promašene pasivne legitimacije.

Procesne zatezne kamate, međutim, u smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ne mogu početi teći prije ispravke tužbe (pravni stav zauzet na XIX Koordinacionom sastanku privrednog sudstva održanog u Zavidovićima dana 5. 6.1986. godine), jer je tek u času ispravljenja tužbe, sudu u odnosu na tuženog, podnesen uredan zahtjev za isplatu dospjelih, a neplaćenih zateznih kamata.

(Vs BiH, Pž. 89/90, od 15. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 80)

50. Ako tuženi u toku glavne rasprave odustane od prigovora na platni nalog kojim su dosuđene zatezne kamate kao glavno potraživanje, sa procesnim kamatama po brojkom određenoj stopi, postaje neosnovan zahtjev za plaćanje procesnih kamata po većoj stopi istaknut tokom glavne rasprave, preinačenjem mandatne tužbe.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi stava 2. člana 279. Zakona o obligacionim odnosima, zatezna kamata ne teče na dospjele, a neisplaćene iznose ugovorne ili zatezne kamate, sem od časa kada je sudu podnesen zahtjev za njeno plaćanje (procesna kamata). Procesna kamata se može zahtijevati samo u sporu za isplatu zatezne, odnosno ugovorne kamate, a ne može biti predmet samostalne tužbe. Prema tome, ako je pravosnažno dosuđeno potraživanje neisplaćenih zateznih kamata, povjerilac ne može posebnom tužbom tražiti da mu se dosude procesne kamate na već dosuđeno potraživanje neisplaćene zatezne kamate. Kako je u konkretnom slučaju tuženi odustao od podnešenog prigovora na dio izdatog platnog naloga, zbog čega je platni nalog ostao na snazi (smatra se da prigovor nije bio ni podnesen), to se tužiocu nije mogla dosuditi tražena razlika procesnih kamata. U času donošenja prvostepene presude zahtjev za plaćanje procesnih kamata zatraženih preinačenjem tužbe, obuhvata ovo potraživanje kao samostalno, pa je zbog toga neosnovan.

(Vs BiH, Pž. 22/90 od 29, 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 81)

51. Da li povjerilac gubi pravo na procesne kamate ako prije podnošenja tužbe ne dostavi dužniku obračun zateznih kamata?

Povjerilac koji u parnici zahtijeva isplatu obračunatih zateznih kamata na period od dospijeća glavne tražbine do njene isplate nije dužan da prije podnošenja tužbe dostavi dužniku obračun zateznih kamata i da na taj način opomene, pa zbog ovog propusta ne gubi pravo na procesne kamate na utuženi iznos od podnošenja tužbe do isplate (čl. 277. i 279. st. 2. ZOO).

(Stav XIX Sastanka delegata privrednog sudstva bivše Jugoslavije, Zavidovići od 3. – 5. 6. 1986. - vidi ZIPS, broj)

52. Da li je dozvoljeno povjeriocu u toku postupka u privrednom sporu za isplatu glavnice sa zateznom kamatom kao sporednih potraživanja, kada glavnica bude plaćena u toku spora, da izvrši obračunavanje kamata, i da na obračunati iznos kamata traži procesnu kamatu od momenta kada je tako precizirano postavio traženje kao tužbeni zahtjev?

Dozvoljeno je (član 279. stav 2. ZOO).

(Stav XVIII međurepubličkog sastanka privrednog sudstva bivše Jugoslavije, Ljubljana od 5. do 7. 6. 1985. – ZIPS, broj 509)

53. Kada se u parnici novooznačeni tuženi ne protivi subjktivnom preinačenju tužbe, odnosno prihvati preinačenje tužbe i upusti se u raspravljanje o glavnoj stvari (čl. 192. st. 3. ZPP) od kada za njega teče procesna kamata, da li od prvobitno podnijete tužbe ili od preinake tužbe?

http://www.advokat-prnjavorac.com

Lice koje stupa u parnicu na mjesto tuženog, mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se ona nalazi u trenutku kada u nju stupa. Stoga i u odnosu na novonaznačenog tuženog po preinačenoj tužbi procesna kamata teče od prvobitno podnijete tužbe a ne od preinačene tužbe (čl. 192. st. 3. ZPP).

(Stav XX Koordinacionog sastanka bivših viših privrednih sudova, bivših privrednih sudova bivših republika i pokrajina I bivših sudova udruženog rada Bosne i Hercegovine i Vojvodine, Donji Milanovac 10. 12. 1987. - ZIPS, broj 509)

54. Može li se kao samostalni tužbeni zahtjev postaviti razlika u kamatnoj stopi procesne kamate?

Pravo na procesnu zateznu kamatu iz čl. 279. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima može se ostvariti samo u sporu za isplatu dospjele ugovorne ili zatezne kamate, s tim što se zahtjev za procesnu kamatu od dana utuženja dospjele kamate može istaći sve do zaključenja glavne rasprave. Povjerilac koji je propustio da u tom sporu istakne zahtjev za procesnu kamatu ne može tu kamatu ostvariti u posebnom sporu.

Procesna zatezna kamata na iznos neisplaćene dospjele zatezne kamate ne može se zahtijevati sve dok ne prestane glavno novčano potraživanje iz koga proizilazi, pa i kada je obračunata i utužena u apsolutnom iznosu uz glavni zahtjev.

(Savjetovanje "Privredno pravo u praksi", Beograd 6. 11. 1987. – stanovište u vezi sa procesnom kamatom – ZIPS, broj 509)

55. Procesna kamata je vezana za momenat tužbe i ne može se posebno utuživati.

Stoga, ako je tužilac prvobitnom tužbom tražio niži procenat procesne kamate od onog na koji ima pravo shodno Odluci SIV-a o visini stope zatezne kmate, po okončanju ove parnice tužilac je izgubio pravo zahtijevati razliku procesne kamate novom tužbom.

(Vps S, Pž. 2798/86, oo 17. 6. 1986. – ZIPS, broj 509)

56. Pravo na procesnu zateznu kamatu ne može se ostvariti u posebnom sporu.

Pravo na procesnu zateznu kamatu može se ostvariti samo u sporu po tužbi za isplatu ugovorne ili zatezne kamate kada one predstavljaju glavno potraživanje (tj. glavni dug je isplaćen) čl. 279. st. 2. ZOO.

(Vps S, PŽ. 1391/88, od 15. 3. 1988. – ZIPS, broj 509)

57. Pravo na procesnu kamatu na obračunatu zateznu kamatu može se ostvariti samo u sporu kojim se traži obračunata zatezna kamata pošto je glavnica isplaćena.

Zahtjev za procesnu kamatu može se istaći sve do zaključenja glavne rasprave, a povjerilac koji je propustio da u tom sporu istakne zahtjev za procesnu kamatu ne može istu ostvariti u posebnom sporu.

(Vps S, Pž. 364/88 od 28. 1. 1988. – ZIPS, broj 509)

58. Na iznos troškova spora ne može se tražiti procesna kamata.

(Vps S, Pž. 5523/88 od 2. 12. 1988. - ZIPS, broj 509)

59. Potraživanje cijene za isporučenu vodu radnji samostalnog privrednika zastarjeva u općem zastarnom roku, a zatezna kamata teče od dospijeća za isplatu pojedinih računa.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pogrešno primijenio materijalno pravo kada je, odlučujući o osnovanosti prigovora zastarjelosti potraživanja, našao da je utuženo potraživanje naknade odnosno cijene vode koja se mjesečno obračunava, povremeno potraživanje koje, shodno odredbama člana 372. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, zastarjeva u roku od 3.g. od dospjelosti svakog pojedinog davanja.

U konkretnom slučaju ne radi se o povremenim unaprijed utvrđenim novčanim davanjima već o sukcesivnom periodičnom obračunu cijene za utrošak vode koja se kontinuirano isporučuje, pa potraživanje nije povremeno i ne zastarijeva u roku od 3. godine od dospjelosti svakog pojedinog davanja, shodno članu 372. ZOO, a ni po članu 374. istog zakona po kome se računa zastarjelost međusobnih potraživanja iz ugovora o prometu robe i usluga, jer se ne radi o društvenoj, odnosno državnoj imovini, pa je o zastarjelosti trebalo odlučiti primjenom općeg zastarnog roka od 5.g., shodno odredbama člana 371. istog zakona.

Kako se u konkretnom slučaju ne radi o povremenom potraživanju, pogrešno je prvostepeni sud primijenio materijalno pravo kada je, primjenom odredbe člana 279. stav 3. ZOO zatezne kamate dosudio od 8. 4. 1997.g., kao dana kada je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu. Na potraživanje naknade za isporučenu vodu koja se obračunava mjesečno zatezna kamata teče od dana dospjelosti potraživanja po svakoj od faktura, kako to osnovano tužitelj ističe u žalbi, osporavajući presudu u dijelu kojim je odbijen njegov zahtjev za isplatu kamata od dospjelosti potraživanja po svakoj od faktura.

(Vs FBiH, Pž. 248/00, od 31. 8. 2001. – Bilten Vs FBiH 2/01 - 35)

60. Na potraživanja naknade za isporučenu električnu energiju koja se obračunava mjesečno, zatezna kamata teče od dospijeća računa za plaćanje.

Iz obrazloženja:

Ovaj sud je, pazeći po službenoj dužnosti na pravilnu primjenu materijalnog prava, ocjenjivao i da li je tužitelj mogao obračunati zatezne kamate na pojedine iznose cijene za isporučenu električnu energiju od dana dospijeća računa za plaćanje, obzirom da po odredbama člana 279. stav 3. ZOO, na povremena dospjela novčana davanja teče zatezna kamata od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu, te našao da se u konkretnom slučaju ova odredba ne može primijeniti. Ovo stoga što se ne radi o povremenim unaprijed utvrđenim novčanim davanjima, već o sukcesivnim periodičnim obračunima cijene za energiju koja se kontinuirano isporučuje.

(Vs FBiH, Pž. 15/01, od 20. 3. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 36)

61. Na mjesečni novčani doprinos za izdržavanje teče zatezna kamata od dana isticanja zahtjeva za plaćanje u parnici.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbe člana 277. stav 1. i člana 279. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, u vezi sa članom 257. stav 2. Porodičnog zakona kada su tuženog obavezali da, pored glavnog potraživanja koje se odnosi na plaćanje povećanih mjesečnih iznosa doprinosa za izdržavanje mldb. tužioca, plati i zatezne kamate na dospjele, a neisplaćene iznose tih doprinosa računajući od dana kada je u ovoj parnici podnesen zahtjev za njihovu isplatu.

(Vs BiH, Rev. 50/90 od 28. 9. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 86)

62. Tražbina cijene za isporučenu električnu energiju nema svojstvo povremenih davanja.

(Ps H, Pž. 2438/89 od 29. 5. 1990. – Psp 46 – 165)

http://www.advokat-prnjavorac.com

63. Zakupnina i naknada za korištenje građevinskog zemljišta koja se plaća uz zakupninu, predstavljaju povremena novčana davanja na koja teku zatezne kamate od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je dosudio obračunate kamate na dospjele iznose zakupnine i naknade za korišćenje građevinskog zemljišta, koja se plaća uz zakupninu, za period od dospjelosti do dana podnošenja tužbe.

U smislu člana 279. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, na povremena dospjela novčana davanja teče zatezna kamata od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu. Kako su kamate obračunate na povremena novčana davanja za period prije podnošenja tužbe, prvostepeni sud je usvajanjem tužbenog zahtjeva u tom dijelu, suprotno odredbama citiranog zakonskog propisa, pogrešno primijenio materijalno pravo.

(Vs BiH, Pž. 190/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 67)

64. Povjeriocu - zakupodavcu pripada zatezna kamata na neplaćenu zakupninu ne od dospjelosti zakupnine veće od utuženja, jer se radi o povremenom davanju saglasno članu 279. st. 3. ZOO.

(Viši privredni sud Beograd, Pž. 11081/98, od 22. 1. 1999)

65. Na obročna - mjesečna novčana potraživanja iz osnova zakonskog izdržavanja nastala u periodu od podnošenja tužbe do presude teče zatezna kamata od dospijeća svakog pojedinog obroka do isplate. Zatezna kamata teče i na potraživanja koja dospijevaju ubuduće u vremenskim intervalima, od proteka roka određenog u presudi za isplatu, jer se smatra da je unaprijed podnijet zahtjev za njihovu isplatu od dospijeća (član 279. stav 3. ZOO).

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vs BiH. od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 138)

66. Presuđeno je da bivši vlasnik eksproprirane nekretnine zbog zakašnjenja u isplati naknade utvrđene nagodbom koja je trebala biti upotrijebljena za izgradnju stambenog objekta, ima pravo na naknadu štete nastale povredom ugovorne obveze zbog poskupljenja građenja.

Iz obrazloženja:

"Stranke su pred upravnim organom dana 21. IV. 1988.g. zaključile nagodbu o naknadi za nekretnine eksproprirane tužiteljima. Tuženi (korisnik eksproprijacije) nije u dogovorenom roku isplatio naknadu, pao je dakle u zakašnjenje, te su tužitelji zatražili - isplatu zateznih kamata, - naknadu štete, - kamatu na kamate (tzv. procesne kamate). Odlučujući o zahtjevu za naknadu štete prvostupanjski sud utemeljenje ovom zahtjevu nalazi u odredbi čl. 278. st. 2. Zakona o obveznim odnosima (dalje ZOO) prema kojoj, ako je šteta koju je vjerovnik pretrpio zbog dužnikova zakašnjenja veća od iznosa koji bi dobio na ime zatezne kamate, on ima pravo zahtijevati razliku do potpune naknade štete, te na nespornoj činjenici da su sredstva naknade bila namijenjena gradnji stambenog objekta tužitelja (u gradnji), budući da je tužiteljima bio ekspropriran stambeni objekt, a ni su predali tuženima posjed nekretnina i privremeno se preselili u stan koji im je općina stavila na raspolaganje. Odredbe o naknadi štete nastale povredom ugovora valja primijeniti i u ovakvom slučaju, dakle ne samo odredbu čl. 278. st. 2. već i 262. i sl. ZOO. Naime, vjerovnik ima pravo i na naknadu štete koju je dužnik u vrijeme sklapanja ugovora morao predvidjeti kao moguću posljedicu povrede ugovora, a s obzirom na činjenice koje su mu tada bile poznate ili morale biti poznate (čl. 266. st. 1. ZOO). Kada se ima u vidu da je predmetna nagodba zapravo dio isprepletenog odnosa stranaka u kojem su tužitelji eksproprijacijom i deposediranjem ostalil bez obiteljske kuće, te u zamjenu pristupili izgradnji nove ku-

http://www.advokat-prnjavorac.com

će, ali je tuženi (kokrisnik eksproprijacije) kasnio s isplatom naknade nedvojbeno namijenjene da se uloži u novogradnju, i to u uvjetima visoke inflacije i porasta cijena u građevinarstvu, onda se može s pravom zaključiti da je u konkretnom slučaju tuženi (dužnik) u vrijeme sklapanja nagodbe morao i mogao predvidjeti da će tužiteljima zbog zakašnjenja s isplatom nastati šteta i veća od one pokrivene zateznom kamatom."

(Vs RH, Rev. 93/90, od 10. 4. 1991. – Izbor odluka 1994 – 34/102)

67. Dok postoji glavna tražbina ne može se zahtijevati zatezna kamata na neisplaćeni iznos zatezne i ugovorene kamate.

Iz obrazloženja:

Ispitujući po službenoj dužnosti pravilnost primjene materijalnog prava (čl. 386. ZPP), ovaj Revizijski sud nalazi da su nižestupanjski sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kad su tužitelju na obračunatu kamatu dosudili zatezne kamate. Prema odredbi čl. 279. st. 1. Zakona o obveznim odnosima na dospjelu a neisplaćenu ugovornu i zateznu kamatu ne teče zatezna kamata izuzev kad je to zakonom određeno. Doduše u smislu čl. 279. st. 2. ZOO na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu, ali se takav zahtjev ne može s uspjehom postaviti sve dok postoji glavna tražbina. U ovoj pravnoj stvari glavna tražbina (na ime zakupnine) postoji, pa tužitelj nema pravo na zateznu kamatu na kamatu.

(Vs RH, Rev. 1000/96, od 9. 3. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 18)

68. Na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu

Iz obrazloženja:

Naime, prema stanju u spisu tužilac ima prema tuženom po osnovu neisplaćene zatezne kamate nesporno potraživanje u visini dosuđenog iznosa od …….. dinara.

Odredbama čl. 279. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da se na iznos neisplaćene kamate može zahtijjevati zatezna kamata samo od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu.

Kako je tužilac naplatu navedenog iznosa u vidu tužbenog zahtjeva istakao na ročištu održanom dana 15. 5. 2001. godine, to mu u smislu citiranog zakonskog propisa na taj iznos pripada zatezna kamata od tog datuma.

Prema tome, pogrešno je prvostepeni sud primijenio citirani zakonski propis kada je tužiocu na navedeni iznos od …….. dinara dosudio i kamatu od 3. 7. 2000. godine, kada je zapravo tuženi u docnji izvršio plaćanje računa po kojima mu je tužilac obračunao kamatu u navedenom iznosu. Jer, citirana zakonska odredba podrazumijeva da su obaveze izvršene u docnji i da je kamata za period docnje opredijeljena u kapitaliziranom iznosu, te da se naplata upravo tako određenog iznosa tužbom traži u vidu jasno opredijeljenog tužbenog zahtjeva.

Budući da je, dakle, u predmetnom slučaju u dijelu prvostepene odluke kojim je odlučeno o zateznoj kamati pogrešno primijenjeno materijalno pravo, to se pobijana odluka u tom dijelu mora preinačiti, pa je Viši trgovinski sud u stavu I pod a) izreke odlučio na osnovu odredaba čl. 373. st. 4. Zakona o parničnom postupku u vezi sa čl. 356. Zakona o parničnom postupku.

(Presuda Višeg trgovinskog suda u Beogradu, Pž. broj 5222/01 od 14. 3. 2002. godine)

69. Nakon dospjelosti ugovorne kamate, obračunata i neisplaćena ugovorna kamata pripisuje se glavnici i na tako uglavničeni iznos banka je dužna obračunati ugovornu kamatu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Predmet ovoga spora je zahtjev tužitelja da mu tužena isplati manje obračunatu i neisplaćenu ugovornu kamatu po ugovoru stranaka o oročavanju deviza (DEM) sklopljenom 28. III. 1975., s rokom oročenja 36 mjeseci i s godišnjom kamatom od 9% (7,5% plus 1,5%), i to za vrijeme od 1987. do 1990. godine. U revizijskom postupku je sporno je li tužena bila dužna neobračunate i nepodignute kamate pripisati glavnici na kraju svake godine. Prema utvrđenjima proizlazi da je tužena navedenim ugovorom o oročavanju deviza ugovorila visinu kamatne stope od 9% u skladu s odredbom čl. 1042. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, da tužena nije mogla navedenu ugovornu kamatnu stopu mijenjati svojom voljom, a protivno volji tužitelja i pored stupanja na snagu Odluke o ciljevima i zadacima zajedničke emisione i novčane politike iz zajedničkih osnova kreditne politike ("Službeni list SFRJ", broj 75/85) - dalje Odluke, i da je stoga tužena bila dužna tužitelju obračunati prijepornu kamatu po ugovorenoj stopi. To zato jer i po pravnom shvaćanju ovoga suda navedena Odluka, na koju se tužena poziva, ne može u ovom slučaju utjecati na ugovorenu kamatnu stopu koju su stranke ugovorile navedenim ugovorom. Tužena neosnovano ukazuje na to da su nižestupanjski sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da je bila dužna dospjele i neisplaćene kamate na kraju svake godine pripisati glavnici. Ovo zato jer i po pravnom shvaćanju ovoga suda, u konkretnom slučaju nakon dospjelosti ugovorene kamate, obračunata i neisplaćena ugovorena kamata pripisivala se glavnici i na tako uglavničeni iznos tužena je (banka) trebala obračunati ugovorenu kamatu za sljedeći period. Takav obračun kamata ne narušava načelo zabrane anatocizma iz čl. 279. ZOO, kako to pogrešno smatra tužena."

(Vs RH, Rev. 723/92, od 29. 12. 1993. – Izbor odluka 1/1996 – 21/62)

Odsjek 2.

POBIJANJE DUŽNIKOVIH PRAVNIH RADNJI

Opšte pravilo

Član 280.

(1) Svaki povjerilac čije je potraživanje dospjelo za isplatu, i bez obzira kad je nastalo, može pobijati pravnu radnju svog dužnika koja je preduzeta na štetu povjerilaca.

(2) Smatra se da je pravna radnja preduzeta na štetu povjerilaca ako uslijed njenog izvršenja dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje povjeriočevog potraživanja.

(3) Pod pravnom radnjom podrazumijeva se i propuštanje zbog koga je dužnik izgubio kakvo materijalno pravo ili kojim je za njega nastala kakva materijalna obaveza.

---

1 Okolnost što je ugovor (o darovanju) sklopljen s trećima na štetu vjerovnika nema kao posljedicu ništavost, već se takav ugovor može pobijati pod pretpostavkama i uz iznimke iz čl. 280. do 285. ZOO.

Iz obrazloženja citiramo:

“Stajalište prvostupanjskog suda da je ugovor o darovanju sklopljen na štetu darodavateljevih vjerovnika ništav jest pogrešno. Pobijanje takvog ugovora uređeno je naime na poseban način odredbama čl. 280. do 285. ZOO. U smislu odredbe čl. 284. ZOO pobijani pravni posao dužnika i treće osobe nije pravno nevaljan, već on

http://www.advokat-prnjavorac.com

gubi učinak samo prema tužitelju i samo koliko je potrebno za ispunjenje njegovih tražbina. Zato protutužitelji ne mogu uspjeti s paulijanskom tužbom kojom zahtijevaju utvrđenje ništavosti pobijanog darovnog ugovora".

(Vs RH,Rev. 1342/98 od 11. 11. 1999. - Izbor odluka 1/2000 – 16)

2. Ako dužnik izvrši svoju transformaciju u holding ili osnuje nova preduzeća i na njih prenese svoju imovinu i time onemogući povjerioca da se u postupku izvršenja namiri iz njegove imovine, ispunjeni su uslovi za poništaj pravne radnje prenosa imovine na nova preduzeća.

(Vs S, broj Prev. 52/00. – Bilten 4/2000)

3. Kad se poslije sprovedenog skraćenog postupka likvidacije nad insolventnim dužnikom jave povjerioci za čije potraživanje su znali njegovi osnivači, tada osnivači odgovaraju kao solidarni dužnici za sve obaveze likvidiranog preduzeća (čl. 280. – 283. ZOO. – op. a)

(Vs S, broj Prev. 753/98. – Bilten 2/1999)

4. Kada zemljišnoknjižni vlasnik tužbom traži od tuženika kao posjednika ispražnjenje i predaju nekretnine u posjed, nisu ispunjeni uvjeti niti za zabilježbu spora niti za zabilježbu tužbe radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji.

To zato što od ishoda te parnice ne ovisi uknjižba, pripadanje, postojanje, opseg, sadržaj ili opterećenje knjižnog prava, a niti se radi o tužbi radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji.

Za određivanje navedenih zabilježbi bilo bi osnova tek u slučaju ako bi tuženik podnio protutužbu radi pobijanja pravnih radnji tužitelja kao svog dužnika, te radi utvrđenja da je on - tuženik vlasnik predmetne nekretnine i da je tužitelj dužan izdati mu tabularnu ispravu.

(Žs Rijeka, Gž. 139/02, od 24. 4. 2002. – Izbor odluka 1/2002 – 17)

5. Prema odredbi člana 280. Zakona o obligacionim odnosima smatra se da je pravna radnja preduzeta na štetu povjerioca ako usljed njenog izvršenja dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje povjeriočevog potraživanja.

Iz obrazloženja citiramo:

Pod pravnom radnjom u smislu ovog propisa, podrazumijeva se svaki postupak usljed kojeg se dužnikova imovina smanjuje, čime se izgledi povjerioca za namirenje pogoršavaju ili formalno pravno otežavaju.

Predmet pobijanja može biti svaka pravna radnja kojom je namirenje povjerioca osujećeno ili otežano, odnosno kojom je povjerilac došao u teži položaj kod namirenja svoje tražbine, pa i odluka statusne prirode.

(Vs S, broj Prev. 111/97. Bilten 1/1998)

6. Za pobijanje dužnikovih pravnih radnji nije pretpostavka da je vjerovnikovo potraživanje utvrđeno pravomoćnom presudom.

Iz obrazloženja citiramo:

U pogledu teretnog raspolaganja da bi se s uspjehom moglo pobijati potrebno je da su u smislu odredbe čl. 281. st. 1. ZOO ispunjena dva uvjeta i to:

- da je u vrijeme raspolaganja dužnik znao ili mogao znati da poduzetim raspolaganjem nanosi štetu svojem vjerovniku,

- i da je trećoj osobi s kojom je pravna radnja poduzeta to bilo poznato ili moglo biti poznato.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kako iz utvrđenja sudova proizlazi da je poduzetoj pravnoj radnji prethodio dugogodišnji spor između tužitelja i njegovih dužnika u vezi upravo spornih nekretnina koji je i zabilježen u zemljišnim knjigama i da su dužnici tužitelja nakon donošenja prvostupanjske presude kojom je prihvaćen podredni zahtjev tužitelja za isplatu označenog novčanog iznosa danog na ime kupovnine za predmetne nekretnine, iste prodali tuženici koja se odmah i uknjižila kao vlasnica istih u zemljišnim knjigama u idealnom dijelu od 80/120 dijela, s osnovom su nižestupanjski sudovi zaključili da su ispunjeni uvjeti za pobijanje iz čl. 281. st. 1. ZOO.

Naime, tvrdnja tuženice, da prethodna zabilježba spora nema nikakvo pravno značenje u ovom sporu u odnosu na nju je pogrešna.

U zemljišnim knjigama prema tada važećim pravnim pravilima paragrafa 20. toč. b) Zakona o zemljišnim knjigama zabilježuje se spor, tako da se nitko prilikom upisa ne može pozvati na to da mu pravni odnosi nisu bili poznati, pa stoga pogrešno tuženica smatra da je ta zabilježba u odnosu na nju irelevantna.

(Vs RH, Rev. 1074/98, od 4. 7. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 13)

7. Svaki vjerovnik čija je tražbina dospjela za isplatu, i bez obzira na to kad je nastala, može pobijati pravnu radnju svog dužnika koja je poduzeta na štetu vjerovnika. Dakako, sve to može vrijediti samo do isteka roka za poduzimanje takve tužbe predviđenog odredbom čl. 285. ZOO.

(Vs H, Rev. 2506/82, od 10. 5. 1983. – Psp 23 – 93)

8. Pobijanje dužnikovih pravnih radnji može se tražiti samo ako vjerovnik prema dužniku ima dospjelo novčano potraživanje.

Iz obrazloženja:

"U ovom postupku sud prvog stupnja primjenjuje odredbe čl. 280. i 284. Zakona o obveznim odnosima smatrajući da je ovu tužbu tužiteljica podnijela radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji, te da su ispunjeni uvjeti za podnošenje ovakve tužbe propisani odredbom čl. 280. Zakona o obveznim odnosima.

Ovakav zaključak suda prvog stupnja ne može se prihvatiti, jer je odredbom čl. 280. st. 2. Zakona o obveznim odnosima propisano da svaki vjerovnik čije je potraživanje dospjelo za isplatu i bez obzira kada je nastalo može pobijati pravnu radnju svog dužnika, koja je poduzeta na štetu vjerovnika. Iz citirane odredbe Zakona o obveznim odnosima jasno proizlazi da se pravne radnje dužnika mogu pobijati samo radi novčanih potraživanja vjerovnika koja su dospjela za isplatu, pa po ocjeni ovog suda nije bilo mjesta za primjenu odredbu čl. 280. Zakona o obveznim odnosima jer je sud prvog stupnja utvrdio da tužiteljica nema novčanog potraživanja, obzirom da ima pravomoćnu presudu kojom je utvrđena suvlasnicom nekretnina, a zbog takve tražbine ne može pobijati pravne radnje dužnika u smislu odredbe čl. 280. Zakona o obveznim odnosima."

(Žs Koprivnica, Gž. 962/00, od 30. 11. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 17)

9. Izvršnost tražbine vjerovnika nije pretpostavka za pobijanje pravnih radnji dužnika.

Iz obrazloženja:

"Odredba čl. 280. st. 1. Zakona o obveznim odnosima da svaki vjerovnik čije je potraživanje dospjelo za isplatu, bez obzira na to kada je nastalo, može pobijati pravnu radnju svog dužnika koja je poduzeta na štetu vjerovnika. Članak 280. ZOO ne traži dakle i izvršnost tražbine, kako to pogrešno procjenjuju sudovi, već dospjelost tražbine."

(Vs RH, Rev. 836/90, od 13. 6. 1991. – Izbor odluka 1993 – 38/77)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Uslovi pobijanja

Član 281.

(1) Teretno raspolaganje može se pobijati ako je u vrijeme raspolaganja dužnik znao ili mogao znati da preduzetim raspolaganjem nanosi štetu svojim povjeriocima i ako je trećem licu sa kojim je ili u čiju je korist pravna radnja preduzeta to bilo poznato ili moglo biti poznato.

(2) Ako je treće lice dužnikov suprug, ili srodnik po krvi u prvoj liniji, ili u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, ili po tazbini do istog stepena, pretpostavlja se da mu je bilo poznato da dužnik preduzetim raspolaganjem nanosi štetu povjeriocima.

(3) Kod besplatnih raspolaganja i sa njima izjednačenih pravnih radnji smatra se da je dužnik znao da preduzetim raspolaganjem nanosi štetu povjeriocima, i za pobijanje tih radnji ne zahtijeva se da je trećem licu to bilo poznato ili moglo biti poznato.

(4) Odricanje od nasljedstva smatra se besplatnim raspolaganjem.

---

1. Kad kupac nekretnine nije znao niti je mogao znati za dugove prodavatelja prema vjerovniku, vjerovnik ne može s uspjehom zahtijevati od kupca naplatu svoje tražbine iz vrijednosti nekretnine.

Iz obrazloženja citiramo:

"Prema, naime, odredbi čl. 281. st. 1. ZOO teretno raspolaganje može se pobijati ako je u vrijeme raspolaganja dužnik znao ili mogao znati da poduzetim raspolaganjem nanosi štetu svojim vjerovnicima i ako je trećoj osobi s kojom se ili u čiju je korist pravna radnja poduzeta to bilo poznato ili moglo biti poznato.

Tuženik je treća osoba koja je kupila od tužiteljevog dužnika Z.P. prijepornu kuću i u svoju korist u zemljišnoj knjizi zaključila pravo prvenstvenog reda prava vlasništva.

Sudovi su utvrdili da tuženik u vrijeme spomenutog sklapanja ugovora o prodaji nije znao niti je mogao znati za dugove Z.P. koje je imao prema tužitelju, te da je u cijelosti isplatio cijenu kuće 30. srpnja 1986. godine.

Sudovi su prema tome pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili navedeni tužbeni zahtjev tužitelja."

(Vs RH, Rev. 783/98, od 15. 5. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 14)

Isključenje pobijanja

Član 282.

Ne mogu se pobijati zbog oštećenja povjerilaca uobičajeni prigodni darovi, nagradni darovi, kao ni darovi učinjeni iz zahvalnosti, srazmjerni materijalnim mogućnostima dužnika.

Kako se vrši pobijanje

Član 283.

(1) Pobijanje se može vršiti tužbom ili prigovorom.

(2) Tužba za pobijanje podnosi se protiv trećeg lica sa kojim je, ili u čiju je korist preduzeta pravna radnja koja se pobija, odnosno protiv njegovih univerzalnih pravnih sljedbenika.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Ako je treći otuđio nekim teretnim poslom korist pribavljenu raspolaganjem koje se pobija, tužba se može podići protiv pribavioca samo ako je ovaj znao da se pribavljanje njegovih prethodnika moglo pobijati, a ako je tu korist otuđio poslom bez naknade, tužba se može podići protiv pribavioca i ako on to nije znao.

(4) Tuženi može izbjeći pobijanje ako ispuni dužnikovu obavezu.

---

1. Tužba za pobijanje dužnikovih pravnih radnji podnosi se protiv osobe s kojom je ili u čiju je korist poduzeta pravna radnja koja se pobija, odnosno protiv njezinih univerzalnih pravnih sijednika.

(Vs H, Rev. 2730/82, od 5. 5. 1983. – Zips, broj 617, Psp 23 – 93)

Dejstvo pobijanja

Član 284.

Ako sud usvoji tužbeni zahtjev, pravna radnja gubi dejstvo samo prema tužiocu i samo koliko je potrebno za ispunjenje njegovih potraživanja.

---

1. Da bi vjerovnik mogao sa uspjehom pobijati pravnu radnju dužnika poduzetu na njegovu štetu, potrebno je da tužitelj u tužbenom zahtjevu točno navede visinu tražbine za koju pravna radnja dužnika gubi učinak prema tužitelju.

Iz obrazloženja citiramo:

"Prema odredbi čl. 284. Zakona o obveznim odnosima, ako sud usvoji tužbeni zahtjev, pravna radnja dužnika gubi učinak samo prema tužitelju i to samo koliko je potrebno za ispunjenje njegovih potraživanja. Iz sadržaja ovog zakonskog propisa i po ocjeni ovoga suda jasno proizlazi da je tužitelj u svom tužbenom zahtjevu dužan navesti koliko je to njegovo potraživanje zbog kojih pravna radnja tuženika gubi učinak prema tužitelju. Navođenje tužitelja da se radi o tražbini u ovršnom postupku pod brojem Ovr.1257/99 doista nije navođenje tražbine na način kako to predviđa odredba čl. 284. ZOO-a i na temelju takvog zahtjeva tužitelja doista nije moguće usvojiti tužbeni zahtjev. Takav zahtjev mora biti točno određen i tražbina mora biti točno naznačena, jer upravo za taj iznos pravna radnja dužnika gubi učinak prema tužitelju. Zbog toga je i po ocjeni ovoga suda pravilno postupio prvostupanjski sud kada je odbio tužbeni zahtjev tužitelja, čime je pravilno primijenio odredbu čl. 284. Zakona o obveznim odnosima. Kako tužitelj u svojoj žalbi kao žalbeni razlog nije naveo pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, ovaj sud žalbu tužitelja nije mogao ispitivati u odnosu na taj žalbeni razlog, a sve to temeljem odredbe čl. 365. st. 2. ZPP-a."

(Žs Koprivnica, Gž. 1220/01, od 2. 11. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 24)

2. Okolnost da je ugovorom o darovanju između dužnika i treće osobe zaključen na štetu vjerovnika, nije razlog za poništenje tog ugovora.

Iz obrazloženja:

"Odredbom čl. 280. Zakona o obveznim odnosima propisano je da svaki vjerovnik čije je potraživanje dospjelo za isplatu i bez obzira na to kad je nastalo, može pobijati radnju svoga dužnika koja je poduzeta na štetu vjerovnika. A smatra se da je pravna radnja poduzeta na štetu vjerovnika ako njezinim izvršenjem dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje vjerovnikova potraživanja, koje su pretpostavke u ovom slučaju sasvim sigurno ispunjene. Odredbom čl. 284. Zakona o obveznim odnosima propisano je da ako sud usvoji tužbeni zahtjev, pravna radnja gubi učinak

http://www.advokat-prnjavorac.com

samo prema tužitelju i samo toliko koliko je potrebno za ispunjenje njegova potraživanja. Dakle, u pravilnoj primjeni odredbi Zakona o obveznim odnosima kojima je regulirano pitanje pobijanja dužnikovih pravnih radnji, pravni posao između dužnika i treće osobe koji je predmet pobijanja ne poništava se, već pobijanje ide samo za tim da se ograniči djelovanje pravnog posla i time otkloni štetni učinak u odnosu na vjerovnika. Treća se osoba pak može osloboditi takvog ograničavanja pravnog posla ako plati vjerovniku ono što mu dužnik duguje. Prema tome, pogriješili su nižestupanjski sudovi kada su poništili ugovor o darovanju kojim je osujećeno namirenje vjerovnika, pa je u odnosnom dijelu valjalo usvojiti reviziju tuženika i učinke pravnog posla u pravilnoj primjeni materijalnog prava i u granicama tužbenog zahtjeva u odnosu na vjerovnika samo otkloniti, i to u granicama potrebnim

radi namirenja vjerovnikova potraživanja."

(Vs RH, Rev. 2620/94, od 16. 2. 1995. – Izbor odluka 1/1996 – 25/65)

3. U smislu pravnih pravila bivšeg Zakona o pobijanju pravnih djela izvan stečaja ne može se zahtijevati razvrgnuće ugovora što ga je sklopio dužnik, već vjerovnik može zahtijevati da se, u opsegu koji je potreban za namirenje njegove tražbine, proglasi da je taj ugovor bez učinka.

(Vs H, Gž. 54/85, od 23. 5. 1985. – Psp 29 – 49)

4. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 280. ZOO.

Rok za podizanje tužbe

Član 285.

(1) Tužba za pobijanje može se podnijeti u roku od jedne godine za raspolaganje iz člana 281. stav 1. a za ostale slučajeve u roku od tri godine.

(2) Rok iz prethodnog stava računa se od dana kada je preduzeta pravna radnja koja se pobija, odnosno od dana kada je trebalo preduzeti propuštenu radnju.

Odsjek 3.

PRAVO ZADRŽAVANJA

Vršenje prava zadržavanja

Član 286.

(1) Povjerilac dospjelog potraživanja u čijim se rukama nalazi neka dužnikova stvar ima pravo zadržati je dok mu ne bude isplaćeno potraživanje.

(2) U slučaju da je dužnik postao nesposoban za plaćanje, povjerilac može vršiti pravo zadržavanja iako njegovo potraživanje nije dospjelo.

---

1. Prodavatelj se ne može osnovano, pozivom na pravo zadržanja, protiviti predaji stana kupcu koji je ispunio svoju obvezu plaćanja ugovorene cijene, iz razloga što prema kupcu ističe svoju tražbinu s naslova povećane cijene stana, jer stvar nije dužnikova (kupca) i jer se ne radi o tražbini proistekloj iz troškova održavanja stvari.

(Vs H, II Rev. 80/90, od 5. 12. 1990. – Psp 51 – 77)

2. Upravnik škole koji je uložio svoja sredstva za adaptaciju školskih prostorija nema pravo zadržavanja do isplate njegovog potraživanja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Vs BiH, Rev. 219/88. od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 44. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoij praksi datoj uz član 287. ZOO)

3. Budući da Zakon o obligacionim odnosima ne čini izuzetak (član 286. - 289 i 725) u načelu se može steći pravo zadržavanja na osnovnim sredstvima. Ali s obzirom da ovo pravo ovlašćuje povjerioca da se naplati iz vrijednosti predmeta prava zadržavanja na isti način kao i založni povjerilac, to pravo se ne može steći na stvarima koja su osnovno sredstvo dužnika ukoliko su neophodna za vršenje njegove djelatnosti (član 210. stav 1. tačka 6. i član 211. Zakona o izvršnom postupku)

(Stav sjednice Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten VS BiH 1/88 – 121)

Izuzeci

Član 287.

(1) Povjerilac nema pravo zadržavanja kad dužnik zahtijeva da mu se vrati stvar koja je izašla iz njegove državine protiv njegove volje, ili kad dužnik zahtijeva da mu se vrati stvar koja je predata povjeriocu na čuvanje ili na poslugu.

(2) On ne može zadržati ni punomoćje dobijeno od dužnika, kao ni druge dužnikove isprave, legitimacije, prepisku i ostale slične stvari, kao ni druge stvari koje se ne mogu izložiti prodaji.

---

1. Vjerovnik nema pravo zadržavanja do naplate potraživanja, pokretnih stvari koje je zaposjeo protiv volje dužnika.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnog utvrđenja prvostepenog suda proizilazi da je tužitelj na osnovu ugovora o zakupu držao u zakupu skladište i u isto uskladištio svoj građevinski materijal. Zakupni odnos između tužitelja i zakupodavca je prestao, ali je nakon toga građevinski materijal ostao u skladištu. Od 1. 01. 1996. godine tuženi drži ovo skladište u posjedu na osnovu ugovora o zakupu i protivno volji ranijeg zakupca - tužitelja zadržava građevinski materijal radi naplate potraživanja koja ima prema tužitelju. Polazeći od ovog utvrđenja prvostepeni sud je pravilno primjenio materijalno pravo kada je uvažio tužbeni zahtjev.

Prema odredbi člana 287. Zakona o obligacionim odnosima, pravo zadržavanja (jus retentionis) pokretnih stvari do naplate potraživanja, pripada povjeriocu samo u slučaju ako je u posjed stvari došao voljom i saglasnošću samog dužnika. To znači da povjerilac ne može vršiti pravo zadržavanja na stvarima koje su u njegov posjed došle protivno volji dužnika. Prvostepeni sud je pravilno zaključio da nisu ispunjeni uvjeti propisani citiranom odredbom Zakona o obligacionim odnosima, da tuženi zadržava građevinski materijal radi naplate potraživanja, pa je opravdano uvažio tužbeni zahtjev.

(Vs FBiH, Pž. 78/97, od 10. 6. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 38)

2. Nasljednici nemaju pravo zadržanja na stvari koja je bila objekat prava doživotnog uživanja ostavioca.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju primjenjuje se institut prava zadržanja. Prema odredbi člana 38. stav 7. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima, koja je u saglasnosti sa odredbom člana 287. Zakona o obligacionim odnosima, pravo zadržanja ne-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ma nesavjesni posjednik, a i savjesni posjednik postaje nesavjestan od trenutka kad mu je tužba dostavljena (član 39. stav 7. ZOSPO-a). Prema odredbi člana 287. ZOO povjerilac nema pravo zadržanja kada dužnik zahtijeva da mu se vrati stvar koja je izašla iz njegove državine protiv njegove volje.

Ostavilac tuženoga imao je pravo doživotnog uživanja na predmetnoj zgradi, koje se ugasilo njegovom smrću (strogo lično pravo), što znači da tuženi zadržava predmetne nekretnine bez pravnog osnova, protivno volji tužioca, pa nedostaje pravna pretpostavka za sticanje prava zadržavanja. Tuženi je bio dužan da nakon smrti ostavioca, kada se ugasilo pravo doživotnog uživanja, koje je bilo usko vezano za ostavioca, preda zgradu tužiocu bez obzira što prema njemu ističe zahtjev za isplatu novčanog potraživanja.

(Vs BiH, Gvl. 19/89, od 25. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 24)

3. Upravnik škole koji je uložio svoja sredstva za adaptaciju školskih prostorija nema pravo zadržavanja do isplate njegovog potraživanja.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova dana 30. 9. 1985. godine zaključen je pismeni ugovor o prenosu prava raspolaganja uz naknadu na nekretninama u društvenoj svojini, koje čine poslovni prostor u površini od 136 m^2 u zgradi sagrađenoj na k.č. 974, kao i zemljište u površini od 1559 m^2 koje čini sastavni dio te parcele, sa tužene osnovne škole na tužiteljicu mjesnu zajednicu. Ugovor je izvršen u odnosu na plaćanje naknade, a nije izvršen u odnosu na predaju nekretnina jer raniji upravnik škole ne dozvoljava da mjesna zajednica koristi te nekretnine.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno odlučili što su obavezali ranijeg upravnika škole da preda tužiocu na korištenje označene nekretnine. Ne postoji bilo kakav pravni osnov po kome bi ovaj tuženi imao ovlaštenje da u svom posjedu drži te nekretnine. To što je po njegovim tvrdnjama on učestvovao u adaptaciji školske zgrade (radi obavljanja nastave) eventualno može biti osnov za obligacionopravni zahtjev za naknadu izdataka učinjenih za adaptaciju, a ne daje mu bilo kakvo stvarnopravno ovlaštenje na ovim nekretninama pa ni po osnovu prava zadržanja (član 287. stav 1. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 219/88, od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 44)

4. Pravo zadržanja može postojati (i) na nekretninama ako se smiju izložiti prodaji.

(Vs H, Rev. 829/87, od 17. 9. 1987. – Psp 39 – 64)

5. Pravo zadržanja (retencije) pripada samo savjesnom posjedniku.

(Vs H, Gzz. 35/87, od 20. 1. 1988. - Psp 39 – 53)

Obaveza vraćanja stvari prije ispunjenja obaveze

Član 288.

Povjerilac je dužan vratiti stvar dužniku ako mu ovaj pruži odgovarajuće obezbjeđenje njegovog potraživanja.

Dejstvo prava zadržavanja

Član 289.

Povjerilac koji drži dužnikovu stvar po osnovu prava zadržavanja ima pravo da se naplati iz njene vrijednosti na isti način kao založni povjerilac, ali je dužan prije nego što pristupi ostvarenju naplate da o svojoj namjeri blagovremeno obavijesti dužnika.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Napomena (RS): Odredbom člana 32. ZIDZOO, u članu 289. riječ: "zadržanja" zamjenjuje se riječju: "zadržavanja".

Odjeljak 2.

POVJERIOČEVA PRAVA U NEKIM POSEBNIM SLUČAJEVIMA

Kad se obaveza sastoji u davanju stvari određenih po rodu

Član 290.

Kad se obaveza sastoji u davanju stvari određenih po rodu, a dužnik dođe u docnju, povjerilac, pošto je prethodno o tome obavijestio dužnika, može, po svom izboru, nabaviti stvar istog roda i zahtijevati od dužnika naknadu cijene i naknadu štete, ili zahtijevati vrijednost dugovanih stvari i naknadu štete.

Kad se obaveza sastoji u činjenju

Član 291.

Kad se obaveza sastoji u činjenju, a dužnik tu obavezu nije na vrijeme ispunio, povjerilac može, obavijestivši o tome prethodno dužnika, sam o trošku dužnika uraditi ono što je dužnik bio dužan uraditi, a od dužnika zahtijevati naknadu štete zbog zadocnjenja, kao i naknadu druge štete koju bi imao zbog ovakvog načina ispunjenja.

---

1. Kad vjerovniku pripada pravo da zbog zakašnjenja dužnika u izvršenju obveze na činidbu sam izvrši ono što je dužnik bio dužan učiniti, naknadu troškova može zahtijevati od dužnika samo za one radove koje je već izvršio.

Iz obrazloženja:

"Kad se obveza sastoji u činjenju, konkretno u izvođenju određenih građevinskih radova vjerovnik može u odnosu na dužnika koji nije na vrijeme ispunio svoju obvezu na činjenje, nakon što ga je prethodno obavijestio o tome, sam o trošku dužnika uraditi ono što je dužnik bio dužan uraditi i nakon toga zahtijevati naknadu učinjenih troškova kao i naknadu svake druge štete nastale s tim u vezi. To ovlaštenje vjerovnika proizlalzi iz postojeće odredbe čl.291. Zakona o obveznim odnosima (ZOO) kao i odgovarajućih pravnih pravila bivšeg OGZ koja se imaju primijeniti u ovom sporu s obzirom na varijeme nastanka obveznog odnosa stranaka, jer ni u smislu navedenih pravnih pravila vjerovnik u takvoj situaciji nije imao većih ovlaštenja od onih predviđenih citiranom odredbom ZOO. Za sada se ne može ispitati jesu li tužitelji i koje radove od gore nabrojenih već izvršili i je li pojedine radove još moguće izvesti, budući da bi prema izloženom shvaćanju ovog suda samo za one radove koje su već sami izveli tužitelji (u zakašnjenju dužnika sa ispunjenjem obveze na činidbu) mogli zahtijevati novčanu naknadu, ali ne kao alternativni zahtjev uz zahtjev za izvršenje činidbe, nego kao jedini preostali zahtjev (uz eventualnu naknadu druge štete), dok bi tužiteljima u pogledu onih radova koje su revidenti bili dužni izvršiti a koje eventualno više nije moguće izvesti uslijed zakašnjenja ili drugih razloga za koje su odgovorni revidenti - preostalo pravo zahtijevati isključivo naknadu prouzrokovane štete." NAPOMENA: Vidi članak 620. ZOO.

(Vs RH, Rev. 1740/89 od 20. 9. 1990. – Izbor odluka 1993 – 39/77)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kad se obaveza sastoji u nečinjenju

Član 292.

(1) Kad se obaveza sastoji u nečinjenju, povjerilac ima pravo na naknadu štete samim tim što je dužnik postupio protivno svojoj obavezi.

(2) Ako je nešto sagrađeno protivno obavezi, povjerilac može zahtijevati da se to ukloni o trošku dužnika i da mu dužnik naknadi štetu koju je pretrpio u vezi sa građenjem i uklanjanjem.

(3) Sud može, kad nađe da je to očigledno korisnije, uzimajući u obzir društveni interes i opravdani interes povjerioca, odlučiti da se ne ruši ono što je sagrađeno, već da se povjeriocu naknadi šteta u novcu.

---

1. Kada je jedan od suvlasnika suprotno sporazumu obavio nadogradnju, sud je ovlašten odlučiti da se izgrađeno ne ruši, čime se ne dira u prava drugog suvlasnika na naknadu štete.

(Vs RH, Rev. 1263/91 od 18. 12. 1996. - Izbor odluka 1/1997 – 47)

Pravo zahtijevati naknadu umjesto dosuđenog

Član 293.

(1) Ako dužnik ne ispuni svoju obavezu u roku koji mu je određen pravosnažnom odlukom, povjerilac ga može pozvati da je ispuni u naknadnom primjerenom roku i izjaviti da po isteku tog roka neće primati ispunjenje, nego će tražiti naknadu štete zbog neispunjenja.

(2) Po isteku naknadnog roka, povjerilac može zahtijevati samo naknadu štete zbog neispunjenja.

---

1. Kad je rok za ispunjenje obveze dužnika određen pravomoćnom presudom, nakon isteka naknadnog roka koji je vjerovnik dao dužniku, vjerovnik može zahtijevati samo naknadu štete zbog neispunjenja.

Iz obrazloženja:

"Presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske tuženici su bili solidarno obvezani isporučiti tužitelju novo vozilo marke "Zastava 128" ili vozilo marke "Zastava 128 Scalla 55". Nakon donošenja presude Vrhovnog suda Republike Hrvatske obratio se tužitelj tuženiku da mu u određenom roku isporuči novo vozilo, a da će u protivnom tražiti novčanu naknadu, uz stavljanje tuženiku na raspolaganje vozilo koje se nalazi kod njega. Stoga su nižestupanjski sudovi pravilnom primjenom materijalnog prava obvezali tuženika da tužitelju na ime naknade štete plati 35.599,72 kn sa zateznom kamatom uz istovremenu obvezu tužitelja da tuženiku stavi na raspolaganje svoje vozilo marke "Zastava 128". Prema odredbi čl. 293. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99, dalje ZOO), ako dužnik ne ispuni svoju obvezu u roku koji mu je određen pravomoćnom odlukom, vjerovnik ga može pozvati da je ispuni u naknadom primjerenom roku i izjaviti da po isteku tog roka neće primiti ispunjenje, nego će tražiti naknadu štete zbog neispunjenja, a po isteku naknadnog roka vjerovnik može zahtijevati samo naknadu štete zbog neispunjenja. U konkretnom slučaju te pretpostavke su ispunjenje."

(Vs RH, Rev. 2314/96, od 23. 3. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 21/20)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sudski penali

Član 294.

(1) Kad dužnik ne izvrši o roku neku svoju nenovčanu obavezu utvrđenu pravosnažnom odlukom, sud može, na traženje povjerioca, odrediti dužniku naknadni primjereni rok i izreći, a u cilju uticanja na dužnika i nezavisno od svake štete, da će dužnik, ako ne izvrši svoju obavezu u tom roku, biti dužan isplatiti povjeriocu izvjesnu svotu novca za svaki dan zadocnjenja, ili za koju drugu jedinicu vremena, počev od isteka tog roka.

(2) Kad dužnik naknadno ispuni obavezu, sud može smanjiti tako određenu svotu, vodeći računa o svrsi zbog koje je naredio njeno plaćanje.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA IV.

PRESTANAK OBAVEZA

Odjeljak 1.

OPŠTE PRAVILO

Član 295.

(1) Obaveza prestaje kad se ispuni, kao i u drugim zakonom određenim slučajevima.

(2) Prestankom glavne obaveze gase se jemstvo, zaloga i druga sporedna prava.

---

1. Obaveza plaćanja zateznih kamata u periodu od padanja dužnika u docnju do prestanka glavne tražbine usljed denominacije ne gasi se prestankom glavne obaveze.

Iz obrazloženja:

Prvostupanjskom presudom naloženo je tuženiku da plati tužitelju zatezne kamate na iznos glavnog duga od ..... BHD (koji odgovara dugu od ..... YUD) od 17. 08. 1992. godine do 15. 07. 1994. godine, odnosno od dana uvođenja BHD kao platežnog sredstva do njegove denominacije.

Nije žalba u pravu kada prigovara da je sud prvog stupnja pogrešno primijenio materijalno pravo kada je tužitelju dosudio zatezne kamate, iako je našao da je zbog nemogućnosti ispunjenja prestala tuženikova obveza na plaćanje glavnog duga (……. BHD) i u tom dijelu njegov tužbeni zahtjev odbio. Pogrešno je pravno stajalište žalbe da prestanak glavnog duga za sobom povlači gašenje i sporednih potraživanja. Valjanost nastanka sporednih obveza uvjetovana je valjanošću nastanka glavne obveze, ali njihov prestanak nije uvijek međusobno ovisan jedan od drugog. Istovremeno sa prestankom glavne obveze, prestaju samo one sporedne obveze koje dijele njezinu sudbinu, odnosno koje čine sredstvo pojačavanja ili osiguranja povjeriteljevog prava, kako to proistječe iz čl. 295 st. 2. Zakona o obveznim odnosima. Dospjele zatezne kamate kao sporedni dug ne dijele sudbinu glavnog duga, jer nastaju kao posljedica povrede, odnosno neispunjavanja glavne obveze, pa kao takve ostaju i poslije prestanka glavnog duga.

(Vs FBiH, Pž. 128/98, od 19. 8. 1998. – Bilten Vs FBiH, 2/98 - 24)

2. Akontacija (predujam) jest iznos koji jedna strana obveznog odnosa daje na račun ispunjenja svoje određene obveze drugoj strani, i to prije konačnog ispunjenja obveze. Iznos predujma može se, prema tome, uračunati u ispunjenje neke obveze davatelja samo u slučaju ako je drugoj strani unaprijed dan na račun ispunjenja upravo te obveze.

(Vs H, Rev. 947/82, od 19. 5. 1982. – Psp 21 - 72)

3. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 68/98, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 262. ZOO.

4. Prodavac stana, koji je nakon obostranog ispunjenja ugovora o prodaji, po nalogu Službe društvenog knjigovodstva, jednostrano utvrdio veću cijenu i posredstvom te službe, razliku naplatio iz sredstava kupca stana, bez njegove saglasnosti, dužan je da naplaćeni iznos vrati kupcu.

(Vs BiH, Pž. 116/91, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 71)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Prodavac ne može od kupca naknadno tražiti regres plaćenog poreza na promet, koji nije uračunao u cijenu. Ovo pogotovu ako je zbog svojstva kupca, poreska obaveza trebala izostati da je kupac podnio urednu izjavu koja je trebala biti podloga za oslobođenje prodavca od poreske obaveze.

(Vs BiH, Pž. 52/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 47)

6. Naplatom mjenice primljene kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja nakon što mu je kupac virmanskom doznakom platio cijenu isporučene robe, prodavac je postao nesavjestan sticalac, pa duguje zateznu kamatu na iznos stečenog bez osnova od dana naplate mjenice, ali po stopi iz člana 277. stav 1, a ne iz stava 2. Zakona o obligacionim odnosima (prije novele iz 1989).

(Vs BiH, Pž. 186/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 63)

Odjeljak 2.

ISPUNJENJE

Odsjek 1.

OPŠTA PRAVILA O ISPUNJENJU

I - KO MOŽE ISPUNITI I TROŠKOVI ISPUNJENJA

Ispunjenje od strane dužnika ili trećeg lica

Član 296.

(1) Obavezu može ispuniti ne samo dužnik nego i treće lice.

(2) Povjerilac je dužan primiti ispunjenje od svakog lica koje ima neki pravni interes da obaveza bude ispunjena, čak i kad se dužnik protivi tom ispunjenju.

(3) Povjerilac je dužan primiti ispunjenje od trećeg lica ako je dužnik sa tim saglasan, izuzev kad prema ugovoru ili prirodi same obaveze ovu treba da ispuni dužnik lično.

(4) Povjerilac može primiti ispunjenje od trećeg lica bez dužnikovog znanja, pa i u slučaju kad ga je dužnik obavijestio da ne pristaje da treći ispuni njegovu obavezu.

(5) Ali, ako mu je dužnik ponudio da sam ispuni odmah svoju obavezu, povjerilac ne može primati ispunjenje od trećeg lica.

---

1. Obvezu može ispuniti ne samo dužnik već i treća osoba. Akceptni nalog izdan od treće osobe nije izvor obveze, već radnja ispunjavanja postojeće obveze. U slučaju neplaćanja vjerovnik može osnovano zahtijevati ispunjenje od dužnika, ne i od treće osobe.

(Vts RH, Pž. 1732/96, od 10. 2. 1998. - Zbirka 5 - 25)

2. Predlagatelj, a to mogu biti vjerovnici i sam dužnik te druge osobe odnosno tijela određena zakonom, obvezan je učiniti vjerojatnim postojanje zakonske osnove za otvaranje stečajnog postupka, a ako je predlagatelj vjerovnik, dužan je podnijeti dokaze o tome da svoju tražbinu nije mogao naplatiti ni prinudnim izvršenjem.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja navodimo:

"Za ispunjenje obveze nije odlučno tko je obvezu ispunio umjesto dužnika, jer prema čl. 296. Zakona o obveznim odnosima obvezu može ispuniti ne samo dužnik nego i treća osoba, a vjerovnik je dužan primiti to ispunjenje. Budući da je u ovom slučaju vjerovnik odbio primiti ispunjenje obveze, pa je u zakašnjenju, time je izgubio aktivnu legitimaciju za podnošenje prijedloga za pokretanje stečajnog postupka."

(Vts RH, Pž. 771/95, od 25. 4. 1995. - Zbirka 3 - 173)

3. Davanjem naloga dužniku da ispuni obavezu povjeriočevom dužniku ne dolazi do cesije potraživanja.

(Vs BiH, Pž. 386/86, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 44)

4. Komisionar duguje prodavcu zatezne kamate zbog zadocnjenja u plaćanju cijene iz ugovora o prodaji, ako komitent nije preuzeo dug i kada je roba po komisionarovom nalogu, isporučena neposredno komitentu i ovaj platio cijenu.

(Vs BiH, Pž. 641/90, od 27. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 54)

5. Ne smatra se da je povjerilac pristao na ugovor o preuzimanju duga time što je primio ispunjenje od preuzimaoca duga, ako prethodno o zaključenju ugovora o preuzimanju duga nije bio obaviješten.

(Vs BiH, Pž. 330/96, od 19. 6. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 25)

Ispunjenje poslovno nesposobnog

Član 297.

(1) I poslovno nesposobni dužnik može pravovaljano ispuniti obavezu ako je postojanje obaveze nesumnjivo i ako je dospio rok za njeno ispunjenje.

(2) Ali se može osporiti ispunjenje ako je takvo lice isplatilo zastarjeli dug ili dug koji potiče iz igre ili opklade.

Troškovi ispunjenja

Član 298.

Troškove ispunjenja snosi dužnik, ukoliko ih nije prouzrokovao povjerilac.

---

1. Poslenik je dužan da izrađenu stvar montira i na drugom mjestu, koje mu odredi naručilac, umjesto prvobitno ugovorenog, ako nema posebno opravdan razlog da takav nalog odbije. U ovom slučaju ima pravo na naknadu povećanih troškova ispunjenja.

Iz obrazloženja:

"Pogrešan je zaključak prvostepenog suda da je tužilac odbio prijem isporuke kada je tražio da mu se stanica isporuči u Zagreb umjesto u Sarajevo. Ovaj zahtjev samo uzrokuje veće troškove ispunjenja. U smislu člana 298. Zakona o obligacionim odnosima, dužnik ne snosi troškove ispunjenja koje je prouzrokovao povjerilac. Dužnik je, istina, obavezan, u smislu člana 319. ZOO, da ispuni obavezu u mjestu određenom ugovorom, ali mora postupiti po nalogu povjerioca o ispunjenju u drugom mjestu ako nema poseban razlog da odbije izmjenu ugovora o mjestu ispunjenja".

(Vs BiH, Pž. 562/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 92)

http://www.advokat-prnjavorac.com

II - ISPUNJENJE SA SUBROGACIJOM

Ispunjenje sa prelaskom prava na ispunioca (subrogacija)

Član 299.

(1) U slučaju ispunjenja tuđe obaveze svaki ispunilac može ugovoriti sa povjeriocem, prije ispunjenja ili prilikom ispunjenja, da ispunjeno potraživanje pređe na njega sa svima ili samo sa nekim sporednim pravima.

(2) Povjeriočeva prava mogu preći na ispunioca i na osnovu ugovora između dužnika i ispunioca, zaključenog prije ispunjenja.

(3) U ovim slučajevima subrogacija ispunioca u prava povjerioca nastaje u času ispunjenja.

---

1. Ako netko ispuni tuđu obvezu, ispunitelj može ugovoriti s vjerovnikom da ispunjena tražbina prijeđe na njega. Za valjanost tog ugovora nije potrebna suglasnost dužnika.

(Vts RH, II Pž. 634/94, od 7. 6. 1994. - Praxis 2 - 42)

Zakonska subrogacija

Član 300.

Kad obavezu ispuni lice koje ima neki pravni interes u tome, na njega prelazi po samom zakonu u času ispunjenja povjeriočevo potraživanje sa svim sporednim stvarima.

---

1. Kad je tužilac, kao suosnivač preduzeća u inostranstvu sa tuženim, isplatio dio gubitaka i troškove likvidacije tog preduzeća i za tuženog u deviznom iznosu, onda je ispunio obavezu tuženog, pa na njega prelazi po samom zakonu potraživanje preduzeća u inostranstvu prema tuženom po osnovu zakonske subrogacije i to u deviznom iznosu.

(Vs S, broj Prev. 273/94. – Bilten 1/1995)

2. Kad obvezu ispuni osoba koja ima neki pravni interes u tome, na nju prelazi po samom zakonu, u trenutku ispunjenja, vjerovnikova tražbina sa svim sporednim pravima.

(Vs H, Rev. 357/83 od 15. 6. 1983. – Psp 23 - 93)

Subrogacija u slučaju djelimičnog ispunjenja

Član 301.

(1) U slučaju djelimičnog ispunjenja povjeriočevog potraživanja, na ispunioca prelaze sporedna prava kojima je obezbijeđeno ispunjenje tog potraživanja samo ukoliko nisu potrebna za ispunjenje ostatka povjeriočevog potraživanja.

(2) Ali povjerilac i ispunilac mogu ugovoriti da će koristiti garancije srazmjerno svojim potraživanjima, a mogu ugovoriti i da će ispunilac imati pravo prvenstva naplate.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dokazi i sredstva obezbjeđenja

Član 302.

(1) Povjerilac je dužan predati ispuniocu sredstva kojima se potraživanje dokazuje ili obezbjeđuje.

(2) Izuzetno, povjerilac može predati ispuniocu stvar koju je primio u zalogu od dužnika ili nekog drugog samo ako zalogodavac pristane na to, inače ona ostaje kod povjerioca da je drži i čuva za račun ispunioca.

Koliko se može zahtijevati od dužnika

Član 303.

Ispunilac na koga je prešlo potraživanje ne može zahtijevati od dužnika više nego što je isplatio povjeriocu.

Isključenje odgovornosti povjerioca za postojanje i naplativost potraživanja

Član 304.

(1) Povjerilac koji je primio ispunjenje od trećeg lica ne odgovara za postojanje i naplativost potraživanja u vrijeme ispunjenja.

(2) Ovim se ne isključuje primjena pravila o sticanju bez osnova.

III - KOME SE VRŠI ISPUNJENJE

Ovlašćeno lice

Član 305.

(1) Ispunjenje mora biti izvršeno povjeriocu ili licu odeđenom zakonom, sudskom odlukom, ugovorom između povjerioca i dužnika, ili od strane samog povjerioca.

(2) Ispunjenje je punovažno i kad je izvršeno trećem licu, ako ga je povjerilac naknadno odobrio ili ako se njime koristio.

---

1. Deponent je ovlašten tražiti ispunjenje obveze isplatom s deviznoga štednog uloga njegovom punomoćniku.

Iz obrazloženja:

"Neosnovan je i navod revidenta da nije bilo mjesta udovoljenju zahtjeva tužitelja da mu se sporni iznos isplati putem njegovog punomoćnika. U ovoj pravnoj stvari svojim sredstvima na deviznom štednom ulogu raspolagao je sam tužitelj, a ne njegov punomoćnik. Zahtjev, pak, da tuženik svoju obvezu prema tužitelju ispuni tužiteljevom punomoćniku na zakonu je osnovan jer, prema odredbi čl. 305. st. 1. ZOO, ispunjenje mora biti izvršeno vjerovniku ili osobi određenoj zakonom, sudskom odlukom, ugovorom između vjerovnika i dužnika ili od strane samog vjerovnika. Prema tome, vjerovnik tj. tužitelj odredio je da se ispunjenje izvrši njegovom punomoćniku."

(Vs RH, Rev. 2547/94, od 36. 3. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 21/61)

2. Dužnik nije valjano ispunio obvezu predajom kupljene stvari nekoj od osoba izvan kruga osoba predviđenih u čl. 305. ZOO, pa vjerovnik ima pravo od dužnika

http://www.advokat-prnjavorac.com

zahtijevati predaju dugovane stvari, osim ako je ispunjenje obavljeno trećoj osobi, a vjerovnik je to naknadno odobrio ili se njime koristio.

(Vs H, Rev. 2207/88, od 2. 3. 1989. – Psp 44 - 72)

Ispunjenje poslovno nesposobnom povjeriocu

Član 306.

(1) Ispunjenje izvršeno poslovno nesposobnom povjeriocu oslobađa dužnika samo ukoliko je bilo korisno za povjerioca ili se predmet ispunjenja još nalazi kod njega.

(2) Poslovno nesposoban povjerilac može odobriti, pošto postane poslovno sposoban, ispunjenje koje je primio u vrijeme svoje poslovne nesposobnosti.

IV - PREDMET ISPUNJENJA

Sadržina obaveze

Član 307.

(1) Ispunjenje se sastoji u izvršenju onoga što čini sadržinu obaveze, te niti je dužnik može ispuniti nekim drugim, niti povjerilac može zahtijevati nešto drugo.

(2) Nema punovažnog ispunjenja ako ono što je dužnik predao kao dugovanu stvar, i povjerilac kao takvu primio to u istinu nije, i povjerilac ima pravo da vrati ono što mu je predato i da zahtijeva dugovanu stvar.

---

1. Spremnost dužnika da isplati protuvrijednost domaće valute koja nije protuvrijednost strane valute prema ugovorenom tečaju ne predstavlja ispunjenje ugovorne obveze.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kad su ocijenili neosnovanim tužbeni zahtjev tužitelja jer tužitelj nije ispunio svoju obvezu niti je spreman isplatiti dinarsku protuvrijednost iznosa ……. DEM prema tečaju na dan isplate pa neosnovano traži ispunjenje obveze od tuženika kao druge ugovorne stranke (čl. 122. st. 1. ZOO). Verbalna spremnost tužitelja da tuženiku isplati dinarsku protuvrijednost, koja ne predstavlja dinarsku protuvrijednost iznosa ……. DEM u vrijeme plaćanja, ne predstavlja ispunjenje ugovorom preuzete obveze (čl. 307. st. 1. ZOO) pa pozivanje revidenta na tu činjenicu i dokaze o toj činjenici (preporučeno pismo) ne predstavljaju činjenicu koja bi mogla dovesti do drukčije odluke o tužbenomu zahtjevu da je dokazana."

(Vs RH, Rev 2872/91, od 12. 2. 1992. – Izbor odluka 1994 – 36/103)

2. Ako nije drukčije ugovoreno, prodavac nije u obavezi da kupcu u ispunjenju ugovora o prodaji ili po osnovu naknade štete zbog nemogućnosti ispunjenja obaveze iz ugovora, preda automobil drugog tipa od ugovorenog.

(Vs BiH, Rev. 459/86, od 28. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 26)

3. Prema Opštim uslovima za isporuku električne energije koji su sastavni dio ugovora zaključenog između potrošača elektroprivredne organizacije, potrošač "investitor" koji je uložio sredstva u izgradnju nove linije može tražiti "obeštećenje" u trajanju od tri godine od dana predaje u osnovna sredstva isporučiocu, a obaveza "obeštećenja" koja tereti novog potrošača uređuje se pismenim ugovorom.

(Vs BiH, Rev. 151/87, od 17. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 65)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Presudom kojom se prodavac obavezuje da kupcu preda predmet prodaje ne može se usvojiti alternativni zahtjev da mu naknadi štetu u određenom novčanom iznosu, ukoliko ne ispuni ugovor.

(Vs BiH, Rev. 271/86. od 21. 8. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 29)

5. Kad je predmet obveze stvar određena po rodu, vjerovnik nije ovlašten istodobno isticati zahtjev za isplatu protuvrijednosti dugovane stvari sa zahtjevom za ispunjenje davanjem dugovanog predmeta obveze.

(Vs H, Rev. 747/88. od 3. 11. 1988. – Informator, broj 3756)

6. Kupac ne može zahtijevati da mu prodavac preda drugi odgovarajući stan umjesto stana individualno određenog u ugovoru, pa i kada dokaže da taj stan ima neotklonjive nedostatke koji ga čine nepodobnim za stanovanje.

U takvom slučaju može zahtijevati samo raskid ugovora i naknadu štete.

(Vs BiH, Pž. 475/83, od 27. 2. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 42)

Zamjena ispunjenja

Član 308.

(1) Obaveza prestaje ako povjerilac u sporazumu sa dužnikom primi nešto drugo umjesto onoga što mu se duguje.

(2) U tom slučaju dužnik odgovara isto kao prodavac za materijalne i pravne nedostatke stvari date umjesto onoga što je dugovao.

(3) Ali, povjerilac umjesto zahtjeva po osnovu odgovornosti dužnika za materijalne ili pravne nedostatke stvari, može zahtijevati od dužnika, ali ne više od jemca, ispunjenje prvobitnog potraživanja i naknadu štete.

---

1. Iako je predmet kupoprodaje određeni lokal, od pravila iz člana 308. stav 1. i 348. ZOO koja se primjenjuju na pravnu situaciju nemogućnosti predaje određenog stana kao predmeta kupoprodaje, čini se izuzetak u korist lica koje je kupilo stan ili poslovni prostor od lica koje je odgovorno za nemogućnost predaje, a inače gradi stanove za tržište, odnosno koje se u okviru svoje djelatnosti bavi prodajom stanova za tržište.

(Vs S, broj Prev. 9/98. – Bilten 1/2000)

2. Prestanak obveze zamjenom ispunjenja moguć je samo u slučaju suglasnosti vjerovnika. Vjerovnik ne pada u zakašnjenje time što odbije dužnikovu ponudu, jer vjerovnik nije u obvezi prihvatiti ponudu na sklapanje ugovora o zamjeni ispunjenja.

(Vts RH, Pž. 4619/98, od 19. 1. - 1999. - Zbirka 5 - 26)

3. Može biti valjan ugovor sklopljen nakon dospjelosti potraživanja kojim se založena stvar ustupa u vlasništvo vjerovniku umjesto isplate duga.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi iz čl. 69. ZOVO proizlazi da je ništava odredba ugovora o hipoteci kojom hipotekarni vjerovnik ugovara za sebe pravo da u slučaju neisplate duga namiri svoje potraživanje stjecanjem prava vlasništva na založenu nekretninu, ubiranjem plodova koje ta nekretnina daje ili iskorištavanjem nekretnine na drugi način.

Međutim, može biti pravovaljan ugovor sklopljen nakon dospjelosti potraživanja, kojim se založena stvar ustupa u vlasništvo vjerovniku umjesto isplate duga. Naime, nema nikakve smetnje da se poslije dospjelosti duga posebno ugovori da će

http://www.advokat-prnjavorac.com

postojeća novčana obveza prestati ako dužnik daje vjerovniku drugu stvar, umjesto da dug isplati u novcu. Takvu mogućnost predviđa i odredba iz čl. 308. ZOO. Kada bi takve činjenice bile utvrđene tada se više ne bi moglo govoriti o slučaju iz čl. 69. ZOVO."

(Vs RH, Rev. 1226/95 od: 12.10.1999. – Izbor odluka 1/2000 – 15)

4. Dužnik, isto kao prodavatelj, odgovara za materijalne i pravne nedostatke stvari dane umjesto onoga što je dugovao, s tim što vjerovnik umjesto zahtjeva na osnovi odgovornosti dužnika može zahtijevati ispunjenje prvobitne tražbine i naknadu štete.

Iz obrazloženja citiramo:

"U postupku je potvrdom Policijske uprave P. utvrđeno da je vlasnik navedenog vozila A. D. Tužitelj, dakle, ne može raspolagati tim vozilom, odnosno ne može ga registrirati na svoje ime bez odgovarajućeg ugovora o prijenosu, a tuženik mu takav ugovor nije ponudio. Valja stoga zaključiti da tužitelj, u smislu č1. 308. st. 3. ZOO, ima pravo zahtijevati ispunjenje prvobitne tražbine."

(Vts RH, Pž. 1392/95, od 3. 10. 1995. - Zbirka 3 - 35)

5. Na temelju sporazuma između vjerovnika i dužnika o tome da će dužnik umjesto isplate novca predati vjerovniku robu dužnikova novčana obveza nije prestala. Do zamjene ispunjenja nije došlo jer dužnik nije predao robu, a obveza nije prestala ni novacijom jer ugovorne strane nisu izrazile namjeru ugasiti postojeću (novčanu) obvezu.

(Vts RH, Pž. 2227/94, od 25. 10. 1994. - Zbirka 3 - 37)

6. Vjerovnik koji je umjesto svote novca od dužnika primio mjenicu nema pravo zahtijevati novčanu svotu koju mu je dužnik dugovao iz ugovora, jer je ta obveza prestala. Obveza prestaje ako vjerovnik u sporazumu s dužnikom primi nešto drugo umjesto onoga što mu duguje.

(Vts RH, Pž. 591/95, od 28. 3. 1995. - Zbirka 3 - 95.

7. Obveza prestaje zamjenom ispunjenja i kad ponašanje vjerovnika upućuje na postojanje sporazuma o pristanku vjerovnika da primi nešto drugo umjesto onoga što mu se duguje.

(Vs H, II Rev. 101/83 od 18. 10. 1983. – Psp 24 - 93)

Predaja radi prodaje

Član 309.

Ako je dužnik predao povjeriocu neku stvar ili koje drugo pravo da ih proda i da iz postignutog iznosa naplati svoje potraživanje, a ostatak mu preda, obaveza prestaje tek kad se povjerilac naplati iz postignutog iznosa.

Djelimično ispunjenje

Član 310.

(1) Povjerilac nije dužan primiti djelimično ispunjenje, osim ako priroda obaveze drukčije ne nalaže.

(2) Ali je povjerilac dužan primiti djelimično ispunjenje novčane obaveze, osim ako ima poseban interes da ga odbije.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. U slučaju raskida ugovora zbog neispunjenja, naručilac koji je koristio nedovršen projekt, dužan je da plati projektantu odgovarajuću naknadu.

Iz obrazloženja:

"U ovom sporu treba poći od odredbe člana 131. Zakona o obligacionim odnosima, prema kojoj se ugovor ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatnog dijela obaveza, kao i odredbe člana 310. stav 1. citiranog zakona, prema kojoj povjerilac nije dužan primiti djelimično ispunjenje, osim ako priroda obaveze drukčije ne nalaže, te s tim u vezi posebno provjeriti navod žalbe da li je i u kojem obimu tuženi izveo radove po tužiočevom projektu, u kom slučaju tuženi ne bi mogao tvrditi da nije primio djelimično ispunjenje obaveze od strane tužioca, niti odbiti svoju obavezu da mu s tim u vezi isplati djelimičnu naknadu, pa i u slučaju da je osnovan zahtjev za raskid ugovora (član 132. stav 2. ZOO)."

(Vs BiH, Gž. 43/88, od 31. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 40)

Obaveza davanja stvari određenih po rodu

Član 311.

(1) Ako su stvari određene samo po rodu, dužnik je dužan dati stvari srednje kakvoće.

(2) Ali, ako mu je bila poznata namjena stvari, dužan je dati stvari odgovarajuće kakvoće.

V - URAČUNAVANJE ISPUNJENJA

Red uračunavanja

Član 312.

(1) Kad između istih lica postoji više istorodnih obaveza, pa ono što dužnik ispuni nije dovoljno da bi se mogle namiriti sve, onda se, ako o tome ne postoji sporazum povjerioca i dužnika, uračunavanje vrši onim redom koji odredi dužnik najkasnije prilikom ispunjenja.

(2) Kad nema dužnikove izjave o uračunavanju, obaveze se namiruju redom kako je koja dospjela za ispunjenje.

(3) Ako je više obaveza istovremeno dospjelo, prvo se namiruju one koje su najmanje obezbijeđene, a kad su sve podjednako obezbijeđene, prvo se namiruju one koje su dužniku na najvećem teretu.

(4) Ako su u svemu naprijed rečenom obaveze jednake, namiruju se redom kako su nastale, a ako su istovremeno nastale, ono što je dato na ime ispunjenja raspoređuje se na sve obaveze srazmjerno njihovim iznosima.

---

1. Vjerovnik bez sporazuma sa dužnikom nije ovlašten mijenjati dužnikovu izjavu po redu uračunavanja ispunjenja kada je dužnik izričito odredio svrhu isplate za određenu novčanu obavezu iz određenog računa i to vlastitom trasiranom mjenicom kao instrumentom osiguranja plaćanja.

Iz obrazloženja:

"Obzirom na nespornu činjenicu da je dužnik – tuženi izdao tužiocu vlastitu trasiranu mjenicu na iznos od …… KM na ime osiguranja plaćanja najamnine, da je tuženi odredio da navedenim mjeničnim iznosom plaća najamninu (zakupninu) za IV i V mjesec 1998. godine a da vjerovnik – tužilac nije poštivao navedenu

http://www.advokat-prnjavorac.com

tuženikovu izjavu o redosljedu plaćanja dugova kao što je bio dužan u smislu odredbe člana 312. stav 1. ZOO, već je njima naplatio drugo potraživanje, kako to proizilazi i iz izjave njegovog punomoćnika date na ročištu za glavnu raspravu, to je neosnovan tužbeni zahtjev za sporni iznos."

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001., str. 24)

2. Kad dužnik nije odredio koju od više obveza ispunjava, vjerovnik je dužan dokazati koje su (druge) obveze dospjele na dan obavljenog plaćanja jer u suprotnom smatra se da je dužnik podmirio obvezu za koju on tvrdi da je dospjela.

(Vs RH, II Rev. 178/98, od 10. 6. 1999. - Izbor odluka 1/2000 - 19)

3. Pravila o uračunavanju nedovoljnog namirenja izražena u članu 312. Zakona o obligacionim odnosima, primjenjuju se i kod vraćanja ambalaže

Iz obrazloženja:

"Tužilac opravdano u žalbi prigovara da je prvostepeni sud u ovakvom slučaju kontinuirane višegodišnje isporuke piva u ambalaži tužioca, pri utvrđenju duga u nevraćenoj ambalaži, morao imati u vidu odredbe člana 312. ZOO, po kojima kada između istih lica postoji više istorodnih obaveza, pa ono što dužnik ispuni nije dovoljno da bi se mogle namiriti sve, ako se stranke drukčije ne sporazumiju, uračunavanje vrši onim redom koji odredi dužnik najkasnije prilikom ispunjenja, a ako o tome nema njegove izjave, obaveze se namiruju redom kako je koja dospjela za ispunjenje. Premda zastara potraživanja iz člana 374. ZOO teče odvojeno za svaku isporuku robe, što znači da se svaki dug, nastao povodom ove isporuke, smatra samostalnim, ovo ne sprečava uračunavanje nedovoljnog ispunjenja na način određen u članu 312. ZOO. Smisao propisivanja ovakvog načina uračunavanja i jeste da se najprije gase ispunjenjem starije obaveze, da bi se izbjeglo zastarjevanje potraživanja. Prvostepeni sud je stoga morao uz pomoć vještaka utvrditi po pojedinim dužnicima - prednicima tuženog, kretanje duga izraženo u pojedinim vrstama ambalaže i gašenje tog duga vraćanjem istovrsne ambalaže, te posljednje stanje duga po pojedinim vrstama ambalaže, ukoliko tuženi ne dokaže da je prilikom vraćanja pojedinih kontingenata ambalaže određivao koji dug ispunjava".

(Vs FBiH, Pž. 46/96. od 20. 5. 1997. – Bilten Vs FBiH 1/97 – 23)

4. Ako su stranke pismeno sravnile stanje ambalaže iz ranijeg perioda poslovanja, a dužnik nastavi da vraća ambalažu samo u količinama tekućeg zaduženja, za priznato potraživanje samostalno teče rok zastarjelosti bez primjene pravila o uračunavanja ispunjenja.

(Vs RCG, Pž. 176/98, od 2. 11. 1999. – Bilten Vs RCG 1999 – 46)

5. O redosljedu namirenja više svojih istorodnih obveza prema istom vjerovniku može odlučiti isključivo dužnik prilikom namirenja pri čemu nije od važnosti kojim redosljedom je to namirenje odlučio uračunavati sam vjerovnik

Iz obrazloženja:

"Tijekom postupka je utvrđeno da su dužnici vjerovniku "K.I." dana 21. siječnja 1995. godine isplatili iznos od …….kn za koji iznos vještak smatra da ga treba uračunati u otplatu onog kredita koji nije osiguran jer da je to pravilno. Također vjerovnik "K.I." tvrdi da je taj iznos prvenstveno upotrijebljen za isplatu tog vjerovnika prema dužnicima, prema ugovoru od 22. prosinca 1994. godine a koji kredit nije osiguran hipotekom pa je normalno da će vjerovnik prvo naplatiti takvo svoje potraživanje a tek nakon toga potraživanje koje je osigurano hipotekom. Međutim, navodi vjerovnika "K.I." te knjigovodstvenog vještaka a posebno zbog toga i prvostupanjskog suda koji je prihvatio nalaz i mišljenje knjigovodstvenog vještaka nisu točni. Dužnici su naime, prema vjerovniku "K.I." imali više istorodnih obveza, tj. po dva ugovora o kreditu. Kako je nesporno da su dužnici vjerovniku isplatili iznos od …… kn potre-

http://www.advokat-prnjavorac.com

bno je taj iznos uračunati sukladno obvezama koje dužnici imaju prema tom vjerovniku. U tom slučaju red uračunavanja propisan je odredbom čl. 312. Zakona o obveznim odnosima te prema stavku 1. citiranog propisa uračunavanje se u tom slučaju vrši onim redom koji odredi dužnik najkasnije prilikom ispunjenja. Ukoliko nema takove dužnikove izjave obveze se namiruju onim redom kako je koja dospjela za ispunjenje a kako je propisano odredbom stavka 2. citiranog propisa. Tek ukoliko su te obveze istovremeno dospjele prvo se namiruje ona koja je najmanje osigurana, a ukoliko su podjednako osigurane namiruje se ona koja je dužniku na najvećem teretu, a kako to propisuje odredba stavka 3. citiranog zakonskog propisa. Prema tome, navodi vjerovnika "K.I." i knjigovodstvenog vještaka o redosljedu namirenja nisu točni i suprotni su kogentnom zakonskom propisu a kako prvostupanjski sud nije utvrđivao činjenice koje propisuje citirani zakonski propis ne može se za sada sa sigurnošću utvrditi koja obveza dužnika je podmirena isplatom iznosa od ……. kn. Iz uvida u ugovore o kreditu od 29. studenog 1994. godine i 22. prosinca 1994. godine (list 226 i 227) može se zaključiti da te obveze dužniku nisu istovremeno dospjele i da je prvo dospjelo potraživanje prema ugovoru o kreditu od 29. studenog 1994. godine i to dana 28. veljače 1995. godine a tek nakon toga je dospjelo potraživnje o ugovoru o kreditu od 22. prosinca 1994. godine koje je dospjelo 22. ožujka 1994. godine. Kako u spisu za sada ne postoje uplate dužnika prema kojima je uplaćen iznos od …… kn i to dana 25. siječnja 1995. godine ne može se utvrditi da li je dužnik prilikom te uplate odredio koju obvezu time izmiruje pa se ne može niti prihvatiti navod vjerovnika "K.I." i knjigovodstenog vještaka da je time izmiren kredit od 22. prosinca 1994. godine."

(Žs Koprivnica, Gž. 945/98, od 10. 12. 1998. – Izbor odluka 1/1998 – 19/15)

6. Prema odredbama o uračunavanju ispunjenja kada dužnik pored glavnice duguje i kamate i troškove, prvo se isplaćuju troškovi, zatim kamate i napokon glavnica.

Iz obrazloženja:

"Tužitelj u ovoj parnici ostvaruje svoja potraživanja po osnovi neisplaćenih kamata u iznosu od …… kn, te iznosu od …… kn, sa zakonskim zateznim kamatama od dana podnošenja tih zahtjeva sudu (4. kolovoz 1992.g., odnosno 4. rujan 1992.g.) do isplate. U tijeku postupka tuženik je tužitelju dana 8.II.1993.g. platio ….. kn i dana 5.II. 1993.g. iznos od ……. kn, dakle tuženik je platio iznose koji odgovaraju glavnim zahtjevima, nakon čega je tužitelj izmijenio tužbeni zahtjev i zatražio isplatu iznosa od ….. kn sa zakonskom zateznom kamatom od 4. kolovoza 1992.g. do isplate, umanjeno za …… kn, te iznosa od …… kn sa zakonskom zateznom kamatom od 4. rujna 1992.g. do isplate umanjeno za …… kn (list 33 i 34 spisa), tvrdeći da je tuženik obzirom na pravilo u redu uračunavanja ispunjenja iz čl. 313. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91 i dr.) navedenim plaćanjem tek djelomično podmirio zatezne kamate. Odlučujući o tom zahtjevu prvostupanjski sud je obvezao tuženika na plaćanje zakonskih zateznih kamata na utužene iznose glavnice od dana utuženja do isplate, dok je drugostupanjski sud preinačio prvostupanjsku presudu tako da je obvezao tuženika na plaćanje kamata na iste iznose od utuženja pa do izvršenog plaćanja. U zahtjevu za zaštitu zakonitosti osnovano se ističe da su nižestupanjske presude donesene uz pogrešnu primjenu materijalnog prava, a zbog neprimjene, odnosno nepravilne primjene odredbe iz čl. 313. ZOO. Rečenom odredbom propisan je redosljed uračunavanja ispunjenja u slučaju kada dužnik pored glavnice duguje i kamate i troškove, tako da se prvo otplaćuju troškovi, zatim kamate i napokon glavnica. Prema tome kada je tuženik izvršio plaćanje u visini utuženih iznosa glavnice, time je eventualno platio samo dio glavnice, a to u slučaju ako je navedenim plaćanjem plaćeno više nego su iznosili troškovi i procesne zatezne kamate koje teku od dana podnošenja zahtjeva sudu."

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Vs RH, Gzz. 8/98, od 2. 4. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 11/48)

7. Kad dužnik prilikom plaćanja nije odredio koju obvezu ispunjava, a postoji više obveza, obveze se namiruju redom kako je koja dospjela za ispunjenje.

(Ps RH, Pž. 1409/93, od 2. 11. 1993. - Praxis 2 - 42)

8. Dužnik može odrediti red ispunjenja između više obaveza, ako izostane sporazum stranaka, ali se pri namirenju pojedine obaveze po samom zakonu najprije namiruju troškovi, pa kamata i napokon glavnica.

(Vs BiH, Gž. 44/90, od 24. 1. 1991. – Bilten Vs BiH 2/91 – 38)

9. Pravila o uračunavanju ispunjenja ne mogu se primijeniti u slučaju kad je obvezu ispunio (platio određenu svotu novca) stečajni dužnik.

(Ps RH, Pž. 2004/91, od 2. 7. 1991. – Psp 50 - 170)

10. Vjerovnik ima pravo uračunati nespecificiranu dužnikovu uplatu po pravilima čl. 312. st. 2. do 4. ZOO, ali u sporu ili izvršnom postupku mora navesti i dokazati koje je svoje tražbine namirio takvom uplatom, jer se u suprotnom smatra da je dužnik podmirio onu obvezu koju on smatra plaćenom.

(Ps H, Pž. 197/89, od 7. 11. 1989. – Psp 45 - 146)

Uračunavanje kamata i troškova

Član 313.

Ako dužnik pored glavnice duguje i kamate i troškove, uračunavanje se vrši tako što se prvo otplaćuju troškovi, zatim kamate i najzad glavnica.

---

1. Kada dužnik pored glavnice duguje i kamate i troškove, prilikom dužnikove uplate vjerovnik prvo otplaćuje troškove, zatim kamate te napokon glavnicu, bez obzira na to što je dužnik prilikom uplate ili druge vrste prestanka tražbine naznačio kao razlog uplate.

(Vts RH, Pž. 1180/98, od 16. 3. 1999. - Zbika 5 - 27)

2. Prema odredbama o uračunavanju ispunjenja kada dužnik pored glavnice duguje i kamate i troškove, prvo se isplaćuju troškovi, zatim kamate i napokon glavnica.

Iz obrazloženja citiramo:

"Rečenom odredbom propisan je redoslijed uračunavanja ispunjenja ako dužnik pored glavnice duguje i kamate i troškove, tako da se prvo otplaćuju troškovi, zatim kamate i napokon glavnica. Prema tome kada je dužnik platio u visini utuženih iznosa glavnice, time je eventualno platio samo dio glavnice, a to u slučaju ako je navedenim plaćanjem plaćeno više nego su iznosili troškovi i procesne zatezne kamate koje teku od dana podnošenja zahtjeva sudu."

(Vs RH, Gzz. 8/98. od 2. 4. 1998. - Izbor odluka 2/1998 - 48)

3. Prilikom djelomičnog ispunjenja duga vjerovnik ima pravo napla-titi troškove, zatim kamate, a nakon toga glavnicu.

(Vts RH, Pž. 3168/94, od 5. 12. 1995. – Zbirka 4 - 31)

4. Odredba čl. 313. ZOO uređuje način uračunavanja plaćanja uvijek kada dužnik uz glavnicu duguje i kamate i trošak.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Vjerovnik ima pravo na primjenu takvog uračunavanja uvijek i bez ispunjenja bilo kakvih uvjeta. Intencija odredbe čl. 313. ZOO jest zaštita vjerovnika i poticanje na disciplinu u plaćanju, pa se pravilo ne smije primjenjivati restriktivno, štiteći dužnika.

(Vts RH, Pž. 289/95; isto i Pž. 290/95, obje od 14. 2. 1995. – Informator, broj 4335)

5. Ako se povjerilac i dužnik drukčije ne sporazumiju, uračunavanje nedovoljno plaćenog iznosa duga se vrši na način određen članom 313. Zakona o obligacionim odnosima, a dužnik nije ovlašten da jednostrano odredi red uračunavanja.

Iz obrazloženja:

Prema odredbama člana 313. Zakona obligacionim odnosima, ako dužnik pored glavnice duguje i kamate i troškove, uračunavanje se vrši tako šta se prvo otplaćuju troškovi, zatim kamate i najzad glavnica. Strane ugovornici mogu ugovoriti i drugačiji red uračunavanja, ali ga ne može jednostrano odrediti dužnik dispozicijom u virmanskom nalogu.

(Vs BiH, Pž. 146/89, od 27. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 43)

6. Iznos iz mjenice, indosirane radi naplate potraživanja iz ugovora o kreditu uračunava se u otplatu duga na način propisan u članu 313. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

"U smislu člana 313. Zakona o obligacionim odnosima, ako dužnik pored glavnice duguje i kamate i troškove, uračunavanje se vrši tako što se prvo otplaćuju troškovi, zatim kamate i najzad glavnica. Prema podacima u spisu, tuženi je 16. 6. 1986. godine indosirao na tužioca mjenice radi isplate koje su dospjele za naplatu 7. 9. 1986. godine. Prvostepeni sud pravilno zaključuje da se uračunavanje vrši u smislu odredaba člana 313. navedenog zakona (kada se mjenica daje kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja između korisnika društvenih sredstava, iznos iz naplaćene mjenice može se uračunati u otplatu samo glavnice čije je plaćanje obezbijeđeno mjenicom, no u konkretnom slučaju ne radi se o takvim mjenicama".

(Vs BiH, Pž. 390/91, od 13. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 43)

7. Iznos iz naplaćene mjenice koja je data radi obezbjeđenja plaćanja između korisnika društvenih sredstava, može se uračunati u otplatu samo glavnice čije je plaćanje obezbijeđeno naplaćenom mjenicom.

(Vs BiH, Pž. 704/89, od 26. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 44)

8. Zakon ne pravi razliku između "kamata" i "kamata na kamate" u smislu da bi kamate na kamate (tzv. procesne kamate) bile sporedne tražbine u odnosu prema kamatama, pa stoga nije moguće uračunavanje tako što bi se najprije otplatile kamate na kamate, a zatim kamate.

(Vts RH, Pž. 4012/94, od 6. 9. 1995; Pž. 2601/94, od 24. 8. 1995. i Pž. 2475/94, od 29. 11. 1995. - Zbirka 3 - 38)

9. Dužnik može odrediti red ispunjenja između više obaveza, ako izostane sporazum stranaka, ali se pri namirenju pojedine obaveze po samom zakonu najprije namiruju troškovi, pa kamata i napokon glavnica.

(Vs BiH, Gž. 44/90, od 24. 1. 1991. – Bilten Vs BiH 2/91 – 38)

10. Ako u toku parnice, u kojoj se još raspravlja o obavezi plaćanja zateznih kamata, tuženi plati tužiocu novčani iznos u visini pravosnažno dosuđenog glavnog

http://www.advokat-prnjavorac.com

potraživanja, tužilac može plaćeno uračunati najprije u otplatu zateznih kamata u iznosu koji će biti utvrđen u daljem toku parnice, a ostatak u otplatu glavnice.

(Vs BiH, Pž. 534/90, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 39)

11. Uračunavanje nedovoljno plaćenog vrši se, u nedostatku sporazuma između povjerioca i dužnika, u smislu odredaba člana 313. Zakona o obligacionim odnosima, nezavisno od dispozicije dužnika u momentu plaćanja, kada između povjerioca i dužnika nema više istorodnih glavnih potraživanja.

Iz obrazloženja:

"Tužilac je, u smislu člana 313. Zakona o obligacionim odnosima, imao pravo izvršiti uračunavanje najprije troškova i kamata bez obzira na tuženikovu naznaku na virmanskim nalozima, a u nedostatku sporazuma stranaka o redosljedu ispunjenja. Redosljed uračunavanja nedovoljno plaćenog zavisi u nedostatku sporazuma povjerioca i dužnika, od dispozicije dužnika u momentu plaćanja, samo kada između istih lica postoji više istorodnih obaveza (člana 312. stav 1. ZOO), a ne i kada se radi o glavnoj obavezi sa sporednim potraživanjem kamata i troškova, kao u konkretnom slučaju. Tada se u nedostatku sporazuma stranaka, uračunavanje nedovoljno plaćenog vrši na način određen u članu 313. ZOO i dužnik nije ovlašten da jednostrano taj redosljed mijenja. Ovo jasno proizilazi iz različitog sadržaja odredaba člana 312. stav 1. i člana 313. ZOO, a i cilja koji se ovim zakonskim odredbama želi postići. U ovom smislu se izjasnila i sudska praksa (vidjeti zaključak sa XXIII Koordinacionog sastanka privrednog sudstva Jugoslavije održanog u Ohridu u maju 1989. godine) ".

(Vs BiH, Pž. 748/89, od 26. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 43)

12. Vjerovnik ima pravo izvršiti uračunavanje najprije troškova i kamata, a tek eventualni ostatak uplate priznati dužniku kao otplatu glavnog duga bez obzira na dužnikovu naznaku na uplatnici.

(Stav privrednog sudstva, Ohrid, od 31. 5. do 2. 6. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 145)

13. Vjerovnik koji od dužnika potražuje glavnicu, kamate i troškove temeljem izvršne isprave, ima pravo uračunavanja tako da ono što mu je dužnik platio iskoristi najprije za pokriće troškova, zatim kamata i napokon dijela glavnice. Za ostatak glavnice ima pravo zahtijevati izvršenje. Je Ii vjerovnik ispravno izvršio uračunavanje, može utvrditi sud i u izvršnom postupku.

(Vts RH, III Pž. 1548/94, od 10. 5. 1994. - Praxis 2 - 43)

14. Ako je dužnik platio glavnicu, vjerovnik se ima pravo koristiti pravom uračunavanja i primljenim iznosom naplatiti kamate, ali je o tome obvezan obavijestiti dužnika, u suprotnom valja smatrati da se suglasio s ponudom dužnika da prvo plaća glavnicu.

(Ps H, Pž. 481/90, od 17. 9. 1991. – Psp 51 - 214)

15. Kad dužnik, nakon isteka roka za dobrovoljno ispunjenje novčane obveze (dospijeća za plaćanje), plati sa zakašnjenjem samo glavnicu, vjerovnik ima pravo uračunavati troškove i kamate, u skladu s odredbama čl. 313. ZOO, i tek eventualni ostatak uplaćenog iznosa priznati dužniku kao otplatu glavnice (glavnog duga), i to bez obzira na dužnikovu naznaku na uplatnici (virmanskoj i sl.) da plaća glavnicu. Svojom naznakom na uplatnici dužnik ne može osnovano ograničiti vjerovnikovo pravo uračunavanja iz č1. 313. ZOO.

(Ps H, Pž. 2873/88, od 17. 10. 1989. – Psp 43 - 144)

http://www.advokat-prnjavorac.com

VI - VRIJEME ISPUNJENJA

Kad rok nije određen

Član 314.

Ako rok nije određen, a svrha posla, priroda obaveze i ostale okolnosti ne zahtijevaju izvjestan rok za ispunjenje, povjerilac može zahtijevati odmah ispunjenje obaveze, a dužnik sa svoje strane može zahtijevati od povjerioca da odmah primi ispunjenje.

---

1. Obaveza plaćanja cijene za izvršene usluge ne dospijeva prije nego što je naručilac upoznat sa visinom cijene.

Iz obrazloženja:

Iz spornog računa od 17. 9. 1996. godine i potvrda o izvršenim uslugama od 15. 7. i 12. 8. 1996. godine ne proizilazi da je tužena pala u docnju sa plaćanjem cijene usluga sa danom 1. 10. 1996. godine, jer tužitelj nije dokazao da je tuženoj dostavio sporni račun za plaćanje izvršenih usluga. Tuženi na osnovu potvrda o izvršenim uslugama i narudžbe nije mogao znati za cijenu izvršenih usluga i platiti je tužitelju. Stoga tužena nije pala u docnju sa danom 1. 10. 1996. godine, jer je tužitelj izazvao to zakašnjenje propustivši da joj na vrijeme dostavi sporni račun - Opća uzansa za promet robom broj 206. U ovom slučaju, tužitelj nije tuženoj dostavio sporni račun prije podnošenja tužbe sudu, pa je tužena dužna tužitelju platiti cijenu izvršenih joj usluga u roku od 8 dana od dana dostave tužbe tuženoj - Opća uzansa broj 177. Tužena je tužbu (rješenje o izvršenju od 21. 5. 1997. godine) primila 2. 6. 1997. godine, pa je u docnju sa isplatom cijene izvršenih usluga došla tek sa 10. 6. 1997. godine, a ne 1. 10. 1996. godine.

(Vs FBiH, Pž. 41/00, od 21. 12. 2000. – Bilten Vs FBiH 1/2001 - 27)

2. Kad je ugovorom predviđena obveza dužnika na isplatu nakon prodaje određene nekretnine, sud je ovlašten ocijeniti, uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, da li je dospio zahtjev za isplatu iako nekretnina nije prodana.

Iz obrazloženja:

"U ovoj pravnoj stvari nižestupanjski sudovi su utvrdili:

- da su stranke radi reguliranja spornih imovinskih odnosa sklopile 18. ožujka 1987. g. nagodbu,

- da se temeljem zaključene nagodbe tuženik obvezao platiti tužitelju …… dinara za kuću u S. i isplatiti 1/8 dijela polučene cijene kuće u T., kada bude prodana, ali nije naveden rok,

- da stranke nisu raskinule nagodbu,

- da je nagodba valjana, te

- da je tužitelj sudjelovao u ostavinskom postupku iza pok. B. LJ.

Nije sporno niti to da tuženik nije izvršio obvezu iz nagodbe o isplati 1/8 cijene kuće u T., ali je prvostupanjski sud ocijenio da okolnost da li je tuženik pokušavao prodati kuću nije odlučna u ovom sporu, te da tužitelj nije ovlašten tražiti od tuženika isplatu, jer rok u kojem je tuženik dužan izvršiti obvezu prema tužitelju nije određen, a takav stav prvostupanjskog suda kao pravilan, prihvatio je i drugostupanjski sud izražavajući stav "da zahtjev tužitelja na isplatu doista nije dospio".

U reviziji tužitelj opravdano ističe da je "nakon proteka više godina i nastojanja da dobije isplatu, pismenih poziva upućenih i putem punomoćnika", tužitelj po-

http://www.advokat-prnjavorac.com

dnio tužbu, jer da ne može postojati "odnos koji ne bi mogao biti riješen u sudskom postupku i o kojem odnosu ne postoji zakonom uređen način razrješenja".

Naime, temeljem odredbe čl. 314. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94 i 7/96, dalje ZOO), ako rok ispunjenja nije određen ispunjenje se može tražiti odmah, a ako je obveznik ostavio sebi na volju da naznači vrijeme ispunjenja, ne može se druga strana predugo zadržavati u neizvjesnosti, pa je sud ovlašten ocjenjivati i uzimajući u obzir sve okolnosti (u ovom slučaju okolnost da li je tuženik mogao prodati kuću u T., odnosno da je nastojao to učiniti), kad tužitelj može tražiti isplatu koju traži."

(Vs RH, Rev. 1755/99, od 2. 12. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 24/18)

3. Potraživanje naknade utvrđene odlukom ranijeg radničkog savjeta preduzeća o pomoći radniku dospijeva odmah, odnosno u primjerenom roku po nastanku, a zastarijeva u opštem zastarnom roku od pet godina.

(Vs FBiH, Rev – 146/99 od 24. 6. 1999. – Bilten Vs FBiH 2/99 – 48. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 379. ZOO)

4. Ako rok ispunjenja obveze nije ugovoren, vjerovnik u pravilu može zahtijevati odmah ispunjenje obveze, a dužnik dolazi u zakašnjenje kad ga vjerovnik pozove da ispuni obvezu, a poziv može uslijediti i dostavom računa.

(Ps H, Pž. 40/91, od 16. 4. 1991. – Psp 49 - 127)

5. Poslije 30. IX 1989. godine rok dospjelosti potraživanja određuje se prema odredbi člana 314. ZOO. Pri tome se izraz "odmah" smatra rok od 8 dana, računajući od dana prijema fakture, ili rok od 8 dana računajući od dana prijema robe, odnosno izvršene usluge, kada je roba primljena, odnosno usluga izvršena, nakon prijema fakture (Opća uzanca broj 177. stav 1).

(Stav privrednog sudstva, zauzet na XXIV koordinacionom sastanku, Dubrovnik, od 24. do 26. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 2/90 – 130)

6. Izraz da se roba preda "odmah" ili "što prije" znači da se roba ima predati u najkraćem mogućem roku, ali najkasnije u roku 8 dana.

(Ks Sarajevo – Bilten sp KsS 2/2001, str. 30)

7. Obaveza naručioca zanatskih radova za koje ugovorom cijena nije određena, da plati naknadu, dospijeva kada ga izvođač pozove da plati određeni iznos naknade, ukoliko je prije opomene pregledao izvršeni rad i odobrio ga.

(Vs BiH, Pž. 181/87, od 20. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 57)

8. U sporu u kojem fizička osoba, kao vjerovnik, zahtijeva od pravne osobe, kao dužnika isplatitelja, isplatu po računu za izvršene radove, tražbina vjerovnika nije dospjela ako je vjerovnik propustio prethodno ovjeriti račun kod nadležnog financijskog tijela.

(Vs H, Rev. 410/86, od 16. 4. 1986. – Psp 33 - 71)

Ispunjenje prije roka

Član 315.

(1) Kad je rok ugovoren isključivo u interesu dužnika, on ima pravo ispuniti obavezu i prije ugovorenog roka, ali je dužan obavijestiti povjerioca o svojoj namjeri i paziti da to ne bude u nevrijeme.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) U ostalim slučajevima, kad dužnik ponudi ispunjenje prije roka, povjerilac može odbiti ispunjenje, a može ga i primiti i zadržati pravo na naknadu štete, ako o tome bez odlaganja obavijesti dužnika.

Pravo povjerioca da zahtijeva ispunjenje prije roka

Član 316.

Povjerilac ima pravo zahtijevati ispunjenje prije roka ako mu dužnik nije dao obećano obezbjeđenje ili ako na njegov zahtjev nije dopunio obezbjeđenje smanjeno bez njegove krivice, kao i kad je rok ugovoren isključivo u njegovom interesu.

Kad je određivanje roka ostavljeno jednoj strani

Član 317.

Kad je određivanje vremena ispunjenja ostavljeno na volju povjerioca ili dužnika, druga strana može, ako ovlašćenik ne odredi rok ni poslije opomene, zahtijevati od suda da odredi primjeren rok za ispunjenje.

Novčana obaveza

Član 318.

(1) Ako se plaćanje vrši posredstvom banke ili druge organizacije kod koje se vodi račun povjerioca, smatraće se, ukoliko ugovorne strane nisu drukčije odredile, da je dug izmiren kada banci, odnosno organizaciji kod koje se vodi račun, stigne novčana doznaka u korist povjerioca ili nalog (virman) dužnikove banke, odnosno organizacije da odobri računu povjerioca iznos označen u nalogu.

(2) Ako je ugovorom predviđeno plaćanje preko pošte pretpostavlja se da su se stranke saglasile da je uplatom dužnog iznosa pošti dužnik izmirio svoju obavezu prema povjeriocu, a ako ovakav način plaćanja nije ugovoren, dug je izmiren kad povjerilac primi novčanu doznaku.

(3) Ako je posebnim propisom ili ugovorom predviđeno plaćanje čekovnom uplatnicom na određeni račun, pretpostavlja se da su se strane saglasile da je isplata izvršena onda kad dužnik uplati dužni iznos čekovnom uplatnicom u korist označenog računa.

---

1. Rizik greške ili zastoja u plaćanju posredstvom službe za platni promet snosi dužnik.

Iz obrazloženja:

"Po odredbama člana 318. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ako se plaćanje vrši posredstvom banke ili druge organizacije kod koje se vodi račun vjerovnika, smatraće se, ukoliko drukčije nije ugovoreno, da je dug izmiren kada banci, odnosno organizaciji kod koje se vodi račun stigne novčana doznaka u korist vjerovnika ili nalog (virman) dužnikove banke, tj. organizacije da odobri računu vjerovnika iznos označen u nalogu. Tužena nije pružila dokaze da je ovakav nalog primljen kod banke, odnosno jedinice SDK kod koje se vodi devizni, odnosno dinarski račun tužitelja, pa se ne može zaključiti ni da je isplata izvršena. Rizik greške banke ili jedinice službe platnog prometa, odnosno zastoja u njihovom radu snosi dužnik, pa se ne može ignorisati tvrdnja punomoćnika tužitelja data tokom glavne rasprave da uplaćena sredstva, zbog prekida u platnom prometu, nisu "legla" na tužiteljev račun".

(Vs FBiH, Pž. 307/98, od 9. 2. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 5)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Na odnos između domaćeg preduzeća (tužioca) i inodobavljača u pogledu plaćanja novčane obaveze, ne primjenjuje se odredba iz člana 318. ZOO, već odredbe Zakona o deviznom poslovanju kojim je regulisano plaćanje u inostranstvu preko ovlaštene banke.

(Vs S, broj Prev. 49/98. – Bilten 4/1998)

3. Ako se plaća preko banke ili neke druge organizacije u kojoj se vodi vjerovnikov račun, smatra se da je dug namiren (ako nije drukčije ugovoreno) kada banci kod koje se vodi račun stigne novčana doznaka u korist vjerovnika ili nalog (virman) dužnikove banke da odobri računu vjerovnika iznos naznačen u nalogu.

(Vts RH, Pž. 28/94, od 20. 8. 1994. - Zbirka 3 - 39)

4. Kada je dužnik (tuženi) dao nalog da se po zaključenom ugovoru određeni iznos plati povjeriocu (tužiocu), ali banci kod koje se vodi račun tužioca nije stigla novčana doznaka u korist tužioca ili virman dužnikove banke da odobri računu povjerioca iznos označen u nalogu, tada dug nije izmiren.

(Vs S, broj Prev. 246/97. – Bilten 2/1998)

5. Kada ugovorne stranke nemaju račun u istoj organizacionoj jedinici Službe društvenog knjigovodstva, momenat plaćanja sud utvrđuje na osnovu izvještaja jedinice kod koje se vodi račun povjerioca o tome kada je primljen nalog za prenos sredstava.

(Vs BiH, Pž. 579/88, od 16. 10. 1989., isto Pž. 671/88, od 26. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 65)

6. Za odgovor na pitanje je li novčana obveza ispunjena potrebno je utvrditi kad je i u kojem iznosu banci kod koje se vodi vjerovnikov račun stigla novčana doznaka u vjerovnikovu korist ili nalog dužnikove banke da odobri računu vjerovnika iznos naznačen u nalogu.

(Ps H, Pž. 1860/90, od 3. 7. 1990. – Psp 47 - 174)

VII - MJESTO ISPUNJENJA

Opšta pravila

Član 319.

(1) Dužnik je dužan ispuniti obavezu, a povjerilac primiti ispunjenje u mjestu određenom pravnim poslom ili zakonom.

(2) Kad mjesto ispunjenja nije određeno, a ne može se odrediti ni po svrsi posla, prirodi obaveze ili ostalim okolnostima, ispunjenje obaveze vrši se u mjestu u kome je dužnik u vrijeme nastanka obaveze imao svoje sjedište, odnosno prebivalište, a u nedostatku prebivališta, svoje boravište.

(3) Ali, ako je dužnik preduzeće koje ima više jedinica u raznim mjestima, kao mjesto ispunjenja smatra se sjedište jedinice koja treba da izvrši radnje neophodne za ispunjenje obaveze, ako je povjeriocu ta okolnost pri zaključenju ugovora bila poznata ili morala biti poznata.

Napomena (FBiH): U stavu 3. člana 319.riječi: “organizacije udruženog rada koja” zamjenjene su rečima: “preduzeća koje”.

Napomena (RS): U stavu 3. člana 319. riječi: “organizacije udruženog rada koja” zamjenjuju se riječima: “pravnog lica koje” (čl. 33. ZIDZOO)

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Poslenik je dužan da izrađenu stvar montira i na drugom mjestu, koje mu odredi naručilac, umjesto prvobitno ugovorenog, ako nema posebno opravdan razlog da takav nalog odbije. U ovom slučaju ima pravo na naknadu povećanih troškova ispunjenja.

Iz obrazloženja:

"Pogrešan je zaključak prvostepenog suda da je tužilac odbio prijem isporuke kada je tražio da mu se stanica isporuči u Zagreb umjesto u Sarajevo. Ovaj zahtjev samo uzrokuje veće troškove ispunjenja. U smislu člana 298. Zakona o obligacionim odnosima, dužnik ne snosi troškove ispunjenja koje je prouzrokovao povjerilac. Dužnik je, istina, obavezan, u smislu člana 319. ZOO, da ispuni obavezu u mjestu određenom ugovorom, ali mora postupiti po nalogu povjerioca o ispunjenju u drugom mjestu ako nema poseban razlog da odbije izmjenu ugovora o mjestu ispunjenja".

(Vs BiH, Pž. 562/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 92)

2. Ako nije drukčije ugovoreno, smatra se da je do predaje uglja kupcu došlo časom predaje prevozniku u mjestu sjedišta prodavca, odnosno u mjestu gdje se ugalj nalazi.

Iz obrazloženja:

"Ako ugovorom nije regulisano pitanje mjesta ispunjenja ugovora, Zakon o obligacionim odnosima u odredbi člana 319. stav 2. kao opšte pravilo utvrđuje da se nenovčane obaveze ispunjavaju u mjestu u kome je u vrijeme nastanka obaveze dužnik imao svoje sjedište. Pošto je obaveza tuženog kao prodavca da isporuči ugalj tužiocu kao kupcu, nenovčana obaveza, to bi, u smislu odredbe člana 471. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, značilo ako mjesto isporuke uglja nije utvrđeno ugovorom o kupoprodaji, da se isporuka morala izvršiti u mjestu u kome je tuženi u času zaključenja ugovora imao svoje sjedište. U konkretnom slučaju moglo bi se mjesto predaje odrediti i primjenom odredbe člana 471. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ako se utvrdi da je u času zaključenja ugovora ugovaračima bilo poznato gdje se prodati ugalj nalazi…".

(Vs BiH, Pž. 349/88, od 14. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 16)

Mjesto ispunjenja novčanih obaveza

Član 320.

(1) Novčane obaveze ispunjavaju se u mjestu u kome povjerilac ima sjedište, odnosno prebivalište, a u nedostatku prebivališta, boravište.

(2) Ako se plaćanje vrši virmanom, novčane obaveze se ispunjavaju u sjedištu organizacije kod koje se vode povjeriočeva novčana sredstva.

(3) Ako je povjerilac promijenio mjesto u kome je imao svoje sjedište, odnosno prebivalište u vrijeme kad je obaveza nastala, te su zbog toga povećani troškovi ispunjenja, to povećanje pada na teret povjerioca.

---

1. Kad je u izreci presude određeno da stranu valutu treba preračunati u domaću po srednjem bankovnom tečaju, mjerodavan je tečaj koji primjenjuju poslovne banke u mjestu ispunjenja obveze. Ako te banke imaju različite tečajeve, mjerodavan je tečaj one banke koji je najniži.

Iz obrazloženja:

"Neosnovano revident prigovara da izreka presude suda prvog stupnja nije dovoljno određena jer da u izreci nije određeno po srednjem tečaju koje banke treba revident izvršiti isplatu. Ovo zato što protuvrijednost strane valute treba računati po

http://www.advokat-prnjavorac.com

srednjem tečaju koji imaju poslovne banke u mjestu ispunjenja obveze (mjestu plaćanja - čl. 320. st. 1. ZOO). Ako te banke imaju različite tečajeve, visina obveze u domaćoj valuti računa se prema srednjem tečaju one poslovne banke koji je između više banaka u mjestu plaćanja najniži."

(Vs RH, Rev. 1004/93, od 15. 6. 1994. – Izbor odluka 2/1995 – 12/58)

2. Naš građanin na privremenom radu u inostranstvu ima pravo da od domaćih lica traži naknadu štete u dinarskoj protuvrijednosti strane valute isplaćene radi popravka oštećenog automobila, po kursu na dan isplate, pa mu od dana kada je učinio izdatke u stranoj valuti do isplate pripada zatezna kamata po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju u toj valuti.

(Vs BiH, Gvl. 21/88, od 19. 8. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 80)

3. S obzirom na odredbu čl. 320. st. 1. i 2. ZOO, kad se plaća virmanom, novčane obveze ispunjavaju se u sjedištu organizacije kod koje se vode vjerovnikova novčana sredstva, a kako je neosporno da je vjerovnik imao žiro-račun kod te banke, dakle organizacije koja je vodila njegova novčana sredstva na tom žiroračunu, davanjem naloga za zaduženje određenog dana virmanom dužnik se u potpunosti oslobodio obveze i nije obvezan snositi nikakve troškove izvršnog postupka zato što banka nije obavijestila svoga komitenta, tj. vjerovnika, o priljevu novčanih sredstava, jer ta okolnost ne utječe na međusobne odnose u pogledu plaćanja duga i nema nikakvog utjecaja na način ispunjenja obveze dužnika budući da je pitanje obavještavanja interna stvar isključivo vjerovnika i njegove banke.

(Os Varaždin, Gž. 1133/85, od 7. 11. 1985. – Psp 29 - 57)

VIII - PRIZNANICA

Pretpostavke u vezi sa priznanicom

Član 321.

(1) Ko ispuni obavezu potpuno ili djelimično, ima pravo zahtijevati da mu povjerilac o tome izda priznanicu o svom trošku.

(2) Dužnik koji je novčanu obavezu isplatio preko banke ili pošte, može zahtijevati da mu povjerilac izda priznanicu samo ako za to ima opravdan razlog.

(3) Ako je izdata priznanica da je potpuno isplaćena glavnica, pretpostavlja se da su isplaćene i kamate i sudski i drugi troškovi, ako ih je bilo.

(4) Isto tako, ako dužnik povremenih davanja, kao što su zakupnine, i drugih potraživanja koja se povremeno obračunavaju, kao što su ona koja nastaju utroškom električne energije, ili vode, ili upotrebom telefona, ima priznanicu da je isplatio docnije dospjelo potraživanje pretpostavlja se da je isplatio i ona koja su ranije dospjela.

Odbijanje izdavanja priznanica

Član 322.

Ako povjerilac odbije da izda priznanicu, dužnik može položiti kod suda predmet svoje obaveze.

http://www.advokat-prnjavorac.com

IX - VRAĆANJE OBVEZNICE

Član 323.

(1) Kad potpuno ispuni svoju obavezu, dužnik može, pored priznanice, zahtijevati od povjerioca da mu vrati obveznicu.

(2) Kad povjerilac ne može da vrati obveznicu, dužnik ima pravo zahtijevati da mu povjerilac izda javno ovjerenu ispravu da je obaveza prestala.

(3) Ako je dužniku vraćena obveznica, pretpostavlja se da je obaveza potpuno ispunjena.

(4) Dužnik koji je ispunio obavezu samo djelimično, ima pravo zahtijevati da se to ispunjenje zabilježi na obveznici.

Odsjek 2.

DOCNJA

I - DOCNJA DUŽNIKA

Kad dužnik dolazi u docnju

Član 324.

(1) Dužnik dolazi u docnju kad ne ispuni obavezu u roku određenom za ispunjenje.

(2) Ako rok za ispunjenje nije određen, dužnik dolazi u docnju kad ga povjerilac pozove da ispuni obavezu, usmeno ili pismeno, vansudskom opomenom ili započinjanjem nekog postupka čija je svrha da se postigne ispunjenje obaveze.

---

1. Dužnik je u zakašnjenju čim ne ispuni novčanu obvezu (dugovanje na tekućem računu) bez obzira na (ne)postojanje krivnje dužnika.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je zahtjev tužiteljice za ispunjenje novčane obveze tuženika - korisnika tekućeg računa zbog prekoračenja salda tekućeg računa, te zahtjev za plaćanje zateznih kamata zbog zakašnjenja dužnika u ispunjenju novčane obveze. Sporan je dio zahtjeva tužiteljice za plaćanje zateznih kamata za vrijeme od 25.VI. 1991. do 8.VIII. 1995. g. Niži sudovi odbili su zahtjev tužiteljice pozivom na odredbu čl. 137. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, jer smatraju da je došlo do djelomične nemogućnosti ispunjenja obveze. Pravni pristup nižih sudova je pogrešan, jer se u predmetu spora radi o novčanoj obvezi tuženika, pa se ne može raditi o nemogućnosti ispunjenja obveze, već se radi o posljedicama koje nastupaju zbog zakašnjenja u ispunjenju novčane obveze dužnika (zakašnjenje dužnika). Zakašnjenje dužnika u ispunjenju novčane obveze reguliraju odredbe čl. 324., čl. 277. i čl. 278. ZOO. Odredba čl. 324. st. 1. ZOO propisuje objektivno zakašnjenje dužnika, jer ne traži dužnikovu krivnju za zakašnjenje, a što znači da je dužnik u zakašnjenju čim ne ispuni dospjelu novčanu obvezu i vjerovniku po odredbi čl. 277. st. 1. i čl. 278. ZOO pripada pravo na zatezne kamate."

(Vs RH, Gzz. 24/98, od 20. 1.1999. i Gzz. 69/98, od 4. 2. 1999. – Izbor odluka 1/1999 – 20/16)

2. Dužnik dolazi u zakašnjenje kad ne ispuni obvezu u roku određenom za ispunjenje, a ako rok nije određen, kad ga vjerovnik pozove da ispuni obvezu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja citiramo:

"Prvostupanjski sud polazi od toga kao da je rok ispunjenja ugovoren. Nije međutim utvrđeno kojeg je dana dužnik bio dužan ispuniti obvezu. U obrazloženju se navodi da su saslušani svjedoci I.K. i Z.S. izjavili kako nije ugovoren rok ispunjenja, ali sud vjeruje tuženiku koji je izjavio da je on bio spreman platiti robu, ali je na zamolbu tužitelja robu plaćao na drugi način, i to ugovorom o cesiji, jer je tužitelj bio u blokadi. Potpuno je nejasno kako je prvostupanjski sud došao do zaključka da to ima neke veze s rokom dospijeća. Novčana obveza ispunjava se na način propisan u čl. 318. ZOO i zaista se ne vidi što bi tuženika moglo spriječiti da plati putem banke ili Zavoda za platni promet ili putem pošte. Čak i kad ne bi mogao ispuniti obvezu prema tužitelju, mogao bi se osloboditi obveze na način propisan čl. 327. ZOO, polaganjem kod suda. Jednako tako cesija nema nikakvog utjecaja na rok ispunjenja. Ugovor o cesiji je ugovor koji vjerovnik sklapa s trećim i na trećega prenosi svoju tražbinu (čl. 436. st. 1. ZOO). Tuženik nije došao u nepovoljniju poziciju time što je tužitelj ustupio tražbinu jer prema cesionaru može istaknuti sve prigovore koje je mogao istaknuti i ustupitelju (čl. 440. st. 2. ZOO) ".

(Vts RH, Pž. 3042/96, od 18. 2. 1997. - Zbirka 4 - 32)

3. Ako je stopa ugovorne kamate viša od stope zatezne kamate ona teče i

poslije dužnikova zakašnjenja.

Ukoliko stranke nisu ugovorile stopu ugovorne kamate, ništava je ugovorna odredba o visini ugovorne zatezne kamate, te u tom slučaju dužnik duguje zateznu kamatu po stopi utvrđenoj zakonom.

Iz obrazloženja:

"Pogrešno se prvostupanjski sud poziva na odredbu iz čl. 277. st. 2. ZOO. Ako je stopa ugovorne kamate, prema toj odredbi, viša od stope zatezne kamate, ona teče i poslije dužnikova zakašnjenja. Pretpostavka za primjenu te odredbe jeste da su stranke ugovorile "ugovorne kamate", a ne stopu "zatezne kamate". Ugovorna kamata ne može teći i poslije dužnikova zakašnjenja, ako nije tekla i prije njegovog zakašnjenja.

Dužnik dolazi u zakašnjenje kad ne ispuni obvezu u roku određenom za ispunjenje (čl. 324. st. 1. ZOO). U konkretnom slučaju stranke su ugovorile rok ispunjenja od 15 dana. Za tih 15 dana dužnik nije u obvezi platiti zateznu kamatu. Bio bi u obvezi platiti ugovornu kamatu pod pretpostavkom da su stranke ugovorile ugovornu kamatu. Dakle, da su stranke u čl. 6. ugovora utanačile da će tuženik za ovo razdoblje od 15 dana u kojem se ne nalazi u zakašnjenju platiti kamatu po stopi u visini eskontne stope NBH uvećanu za 40%, onda bi to bila ugovorna kamata. Tada bi kamata po toj stopi temeljem čl. 277. st. 2. ZOO tekla i dalje nakon dužnikova zakašnjenja tj. nakon isteka ugovorenog roka od 15 dana. Sam tužitelj u podnesku od 5. IV 1994. (list 12) navodi da se tuženik "obvezao platiti kamate za zakašnjelo plaćanje". "Za zakašnjelo plaćanje" nikada se ne plaćaju ugovorne kamate. To pojmovno i logički nije moguće. Čim se dužnik nalazi u zakašnjenju nastaju posljedice koje zakon veže uz činjenicu zakašnjenja. Ugovorne kamate se mogu ugovoriti samo za razdoblje u kojem se dužnik ne nalazi u zakašnjenju. Odredba iz čl. 277. st. 2. ZOO nije iznimka od tog pravila, jer i kamata predviđena u tom propisu jeste zatezna, samo što je u tom slučaju određeno da može teći po većoj stopi".

(Vts RH, Pž. 442/97, od 4. 3. 1997. – Izbor odluka 2/2000 – 15)

4. Ako rok za ispunjenje nije određen, dužnik dolazi u zakašnjenje kad ga vjerovnik pozove da ispuni obvezu, a može se smatrati da je to učinio dostavom računa.

(Vts RH, Pž. 716/94, od 6. 12. 1994. i Pž. 513/95 od 30. 8. 1995. - Zbirka 3 - 40)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Komisionar duguje prodavcu zatezne kamate zbog zadocnjenja u plaćanju cijene iz ugovora o prodaji, ako komitent nije preuzeo dug i kada je roba po komisionarovom nalogu, isporučena neposredno komitentu i ovaj platio cijenu.

(Vs BiH, Pž. 641/90, od 27. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 54)

6. Zatezna kamata na dosuđenu naknadu troškova parničnog postupka teče od stavljanja konačnog zahtjeva za naknadu troškova.

(Vs BiH, Gž. 34/89, od 12. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 141)

7. Regresno potraživanje naknade štete isplaćene oštećenom, od lica koje je, uz osiguranika tužioca, djelimično odgovorno za štetu, dospijeva pozivom osiguravača regresnom dužniku da ispuni obavezu.

(Vs BiH, Pž. 605/89, od 30. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 45)

8. Naručilac radova iz ugovora o građenju ne može zahtijevati isplatu kamata na avans dat izvođaču radova, ako obaveza plaćanja kamata nije ugovorena, pa i kada je izvodač izveo radove sa zakašnjenjem.

(Vs BiH, Pž. 394/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 51)

9. Potraživanje vraćanja stečenog bez osnova imaoca prejudicirane mjenice prema nekom od mjeničnih dužnika dospijeva kada pozove tog dužnika na plaćanje, uz predaju nenaplaćene mjenice.

(Vs BiH, Pž. 829/89, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 89)

10. Kada kupac nije mogao saznati visinu obaveze bez dostave računa prodavca, obavezan je da plati cijenu i kod ugovora o isporuci robe zaključenog između korisnika društvenih sredstava, tek po prijemu računa. Ako račun nikako nije primio, pada u docnju narednog dana po prijemu tužbe.

(Vs BiH, Pž. 185/88, od 30. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 13)

11. Ako vjerovnik i dužnik ne ugovore rok dospijeća novčane tražbine za naplatu (za plaćanje duga), pa vjerovnik u fakturi naznači da fakturirani iznos dospijeva za naplatu u roku od 45 dana, dan dospijeća jest 45. dan. Smatra se da rok teče 45 dana od dostave fakture dužniku, pa dužnik pada u zakašnjenje s plaćanjem 46. dana od dostave fakture i od tada vjerovnik ima pravo na zatezne kamate (čl. 324. st. 2. ZOO).

(Ps, Pž. 3400/88, od 5. 9. 1989. – Psp 43 - 144)

12. Neopravdanim zaračunavanjem dijela cijene u okončanoj situaciji, izvođač radova nije spriječio naručioca radova da na vrijeme plati neosporeni dio cijene, pa ima pravo na zatezne kamate na taj dio cijene od dana kada je, saglasno ugovoru o građenju, naručilac morao isplatiti okončanu situaciju.

(Vs BiH, Pž. 171/86, od 7. 8. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 28)

13. Parnična stranka može zahtijevati zatezne kamate na potraživanje naknade parničnih troškova od dana isticanja opredijeljenog zahtjeva za naknadu troškova parnice.

(Vs BiH, Pž. 309/90, isto Pž. 310/90 i Pž. 311/90, od 17. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 69)

14. Tuženi je dužan tužiocu naknaditi parnične troškove izazvane podnošenjem tužbe za naplatu zateznih kamata i kada ga tužilac nije opomenuo prije podnošenja tužbe dostavom obračuna zateznih kamata.

(Vs BiH, Pž. 257/89, od 18. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 94)

http://www.advokat-prnjavorac.com

15. Prodavac motornog vozila pao je u docnju, iako nije prekoračio ugovoreni rok, ako se nije pridržavao redoslijeda isporuke vozila, pa nema pravo da traži razliku u cijeni koja je povećana unutar roka isporuke, ali nakon dana kada je motorno vozilo trebalo biti isporučeno kupcu da se prodavalac držao vremenskog redoslijeda isporuke vozila.

Iz obrazloženja:

"Utvrđeno je da je tužilac, prodavac motornog vozila povrijedio redoslijed isporuke vozila na štetu tužene, pa nema pravo da traži razliku u cijeni koja je uslijedila nakon onoga datuma kada bi vozilo bilo isporučeno tuženoj da se tužilac pridržavao vremenskog redoslijeda isporuke, prema unaprijed izvršenim uplatama, u skladu sa dobrim poslovnim običajima (član 21. Zakona o obligacionim odnosima). Time je prodavac - dužnik pao u docnju i prije proteka roka (član 324. ZOO) ".

(Vs BiH, Rev. 441/90, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 53)

II - DOCNJA POVJERIOCA

Kad povjerilac dolazi u docnju

Član 325.

(1) Povjerilac dolazi u docnju ako bez osnovanog razloga odbije da primi ispunjenje ili ga svojim ponašanjem spriječi.

(2) Povjerilac dolazi u docnju i kad je spreman da primi ispunjenje dužnikove istovremene obaveze, ali ne nudi ispunjenje svoje dospjele obaveze.

(3) Povjerilac ne dolazi u docnju ako dokaže da u vrijeme ponude ispunjenja, ili u vrijeme određeno za ispunjenje, dužnik nije bio u mogućnosti da svoju obavezu ispuni.

---

1. Vidjeti: odluku Vs FBiH Pž. 197/99, od 14. 12. 1999., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 326. ZOO.

2. Polaganjem dugovanog novčanog iznosa u javnobilježničku blagajnu, o čemu vjerovnik nije obaviješten, te uz zabranu isplate vjerovniku bez posebnog naloga dužnika, ne nastaju pravni učinci polaganja duga iz čl. 331. ZOO - oslobođenje od obveze u času izvršenog polaganja, prestanak zakašnjenja dužnika, prestanak tijeka kamata i dr.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi članka 325. stavak 1. ZOO vjerovnik dolazi u zakašnjenje ako bez osnovanog razloga odbije primiti ispunjenje ili ga svojim ponašanjem spriječi. U tom slučaju dužnik može položiti dug kod suda za vjerovnika te se oslobađa obveze u trenutku kada je izvršio polaganje, a od tog dana prestaje teći kamata (članak 327. i 331. ZOO). Isti učinak ima i polog učinjen javnom bilježniku (članak 113. stavak 1. Zakona o javnom bilježništvu, "NN" 78/93 i 29/94).

Neosnovano ovršenik navodi u žalbi da je ovrhovoditelj došao u zakašnjenje, jer da je bez opravdanog razloga odbio primiti isplatu duga, slijedom čega da ovrhovoditelju ne pripadaju kamate od dana zakašnjenja.

Naime, nije sporno da je ovršenik uvjetovao isplatu svog duga time da mu ovrhovoditelj preda čamac i druge pokretnine. Kako se, međutim, u ovom slučaju ne radi o uvjetnim obvezama, kada ovršenik nije dužan ispuniti svoju obvezu dok ovrhovoditelj ne ispuni svoju (članak 30. OZ), jer ovršnom ispravom ovrhovoditelju nije nametnuta obveza predaje čamca ili drugih pokretnina, to je ovrhovoditelj osnovano odbio primiti isplatu duga koju je ovršenik uvjetovao predajom navedenih stvari.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Budući da, prema izloženom, ovrhovoditelj nije došao u zakašnjenje, to ovršenik nije imao osnova položiti novac kod javnog bilježnika, pri čemu valja istaći da polaganjem duga kod javnog bilježnika, o čemu vjerovnik nije ni obaviješten, te uz zabranu isplate vjerovniku bez posebnog naloga dužnika, ne nastaju pravni učinci polaganja duga iz članka 331. ZOO."

(Žs Šibenik, Gž. 714/99, od 14. 12. 1999. – Izbor odluka 2/2001 – 15)

3. Presuđeno je da je došao u zakašnjenje vjerovnik koji se nalazio na okupiranom području, čime je dužniku onemogućio ispunjenje obveze isplatom vjerovniku.

Iz obrazloženja citiramo:

"Naime, rješenjem kojim je određena otpremnina tužitelju nije određen rok tuženiku kao dužniku za ispunjenje te obveze (u smislu njezine isplate tužitelju kao vjerovniku). Stoga je, a u smislu odredbe čl. 324. st. 2. ZOO tuženik kao dužnik došao u zakašnjenje s ispunjenjem tek trenutkom kada ga je tužitelj kao vjerovnik pozvao da ispuni obvezu, a to je bilo sredinom ožujka 1993. Stoga tek od tada i postoji obveza tuženika na plaćanje zateznih kamata na dugovani iznos tužitelju, kako su to pravilno ocijenili nižestupanjski sudovi".

(Vs RH, Rev. 3607/95, od 25. 6. 1998. - Izbor odluka 2/1998, str. 49)

4. Ne postoji docnja povjerioca i kada uz fakturu nisu priložene isprave o dugu, ako je dužnik morao posjedovati isprave na osnovu kojih je mogao utvrditi tačnost obračuna cijene.

(Vs BiH, Pž. 162/88, od 17. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 45)

5. Povjerilac nije došao u povjerilačku docnju ako je odbio prijem mjenice date radi obezbeđenja plaćanja kratko pred dospijeće tako da je nije mogao blagovremeno poštom dostaviti organizacionoj jedinici SDK na koju je bila domicilirana.

(Vs BiH, Pž. 738/90, od 24. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 38)

6. Zajmodavac nije u povjerilačkoj docnji, iako nije naplatio tražbinu realizacijom čeka koji mu je u momentu zaključenja ugovora kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja dao zajmoprimac, ako je ugovoreni rok vraćanja zajma duži od roka u kome se ček mogao podnijeti na isplatu.

(Vs BiH, Pž. 254/86, od 6. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 45)

7. Povjerilac koji izgubi mjenicu primljenu radi obezbjeđenja plaćanja, gubi pravo na zatezne kamate od dana dospjeća mjenice za naplatu, ali se sporna okolnost da li mu je dužnik predao mjenicu utvrđuje i ocjenom ponašanja stranaka u skladu sa odredbama podzakonskih propisa o načinu ispunjenja obaveze predaje mjenice.

(Vs BiH, Pž. 1/90, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 46)

8. Povjerilac koji je izgubio mjenicu datu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, nalazi se u povjereničkoj docnji od dana dospijeća mjenice do dana pravosnažnosti rješenja o amortizaciji mjenice, pa mu za taj period ne pripada pravo na zatezne kamate (čl. 325. st. 1. i 326. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Stav XIX koordinacionog sastanka privrednog sudstva, Zavidovići, od 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 43)

9. Vjerovnik dolazi u zakašnjenje kad ne poduzme određene prethodne radnje bez kojih dužnik ne može ispuniti obvezu, a time istodobno prestaje dužnikovo zakašnjenje.

(Vs H, II Rev. 73/90, od 14. 2. 1991. – Psp 53 - 89)

http://www.advokat-prnjavorac.com

10. Kada visina novčane obaveze nije utvrđena ugovorom, dužnik nije dužan platiti zatezne kamate, na cijenu usluge, sve dok ne primi fakturu (obračun) iz koje će moći utvrditi koliko duguje.

(Vs BIH, Pž. 408/83, od 16. 9. 1983. - Bilten Vs BIH 1/84 - 23)

11. Time što je prodavac samoinicijativno vratio kupcu primljeni iznos kupovne cijene, nije sporazumno raskinut ugovor o prodaji, pa i kada kupac nije položio iznos cijene u sudski depozit, ako iz kupčevog ponašanja proizilazi da ostaje pri ugovoru.

(Vs BiH, Pž. 418/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 41)

12. Postoji povjerilačka docnja, za koje vrijeme ne teku zatezne kamate, ako je povjerilac propustio da dužniku dostavi fakturu, a bez nje dužnik nije mogao saznati visinu obaveze.

(Vs BiH, Pž. 316/87, od 24. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 21)

13. Kada povjerilac nije dostavio dužniku fakturu, a dužnik na drugi način nije mogao saznati visinu cijene za izvršenu uslugu, nije u obavezi da plati zatezne kamate od dana dospijeća obaveze plaćanja cijene do dana prijema fakture, jer je u tom periodu povjerilac bio u docnji (svojim ponašanjem spriječio je dužnika da ispuni svoju obavezu).

(Vs BiH, Pž. 382/86, od 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 23)

14. Povjerilac koji je izgubio mjenicu datu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, nalazi se u povjerilačkoj docnji od dana dospijeća mjenice do dana pravnosnažnosti rješenja o amortizaciji mjenice, pa mu za taj period ne pripada pravo na zatezne kamate.

(Vs BiH, Pž. 247/85, od 24. 10. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 13)

15. Prestaje pravo povjerioca na zatezne kamate koje teku od dospjeća obaveze iz dužničko-povjerilačkog odnosa, onoga dana kada je dospjela za naplatu mjenica koju je dužnik dao povjeriocu radi obezbjeđenja plaćanja, a povjerilac je izgubio i zbog toga propustio da mjenicu o roku dospjeća naplati.

(Vs BIH, Pž. 418/83, od 27. 12. 1983. - Bilten Vs BIH 1/84 - 49)

Dejstva povjeriočeve docnje

Član 326.

(1) Dolaskom povjerioca u docnju prestaje docnja dužnika, i na povjerioca prelazi rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari.

(2) Od dana povjeriočeve docnje prestaje teći kamata.

(3) Povjerilac u docnji dužan je naknaditi dužniku štetu nastalu usljed docnje za koju odgovara, kao i troškove oko daljeg čuvanja stvari.

---

1. Kod ugovora o djelu poduzetnik ugovorne poslove obavlja za svoj račun i u tome u načelu snosi rizik za predmet ugovora sve do njegove predaje naručitelju. Krađa vozila iz njegove zanatske radnje, ne predstavlja uzrok koji bi ga oslobodio odgovornosti, pa i kada je izvršena dok je naručitelj bio u docnji sa preuzimanjem vozila.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Na temelju rezultata provedenog postupka sudovi nižeg stupnja utvrdili su da je tužitelj po ugovoru o djelu sklopljenim sa tuženikom, predao tuženiku 6. 1. 1992. godine oštećeno putničko vozilo na popravku, koje se tuženik obvezao popraviti do početka trećeg mjeseca te godine. Sudovi su nadalje utvrdili da tuženik nije u ugovorenom roku izvršio ugovorene popravke, pa čak ni do početka petog mjeseca, kada je vozilo nestalo (ukradeno) iz tuženikove zanatske radionice. Ovakvo činjenično stanje nije među parničnim strankama ni sporno. Sporno je ko od ugovornih strana snosi rizik za nestanak odnosno krađu vozila.

Kod ugovora o djelu izvođač radova (poduzetnik), ugovorene poslove obavlja za svoj račun i u tome sve do predaje ugovorenog djela u načelu snosi rizik za predmet ugovora, osim kada izrađena ili popravljena stvar propadne iz uzroka za koje on ne odgovara, u kojem slučaju se on oslobađa ne samo obveze na predaju stvari, već i snošenja bilo kojih drugih štetnih posljedica, koje za naručioca nastupe (članak 613. Zakona o obveznim odnosima ZOO). Krađa vozila iz tuženikove zanatske radionice ne predstavlja uzrok koji bi tuženika oslobađao odgovornosti, pogotovo kada se ima u vidu vrijeme i način na koji se to dogodilo, već se naprotiv radi o uzroku za koji on mora snositi odgovornost uz poznatu činjenicu čestih krađa automobila, pa je tu okolnost bio dužan i mogao predvidjeti, te poduzeti mjere koje će krađu onemogućiti.

Tuženik se u tome ne samo bezuspješno, već i neopravdano poziva na tužiteljevo vjerovničko zakašnjenje u preuzimanju vozila, pa da je time rizik i od krađe prešao na njega. Sudovi nižeg stupnja opravdano nisu prihvatili ovu tuženikovu tvrdnju. Tužitelj nije bio dužan preuzeti vozilo a time nije ni mogao doći u vjerovničko zakašnjenje sve dok vozilo nije bilo u cjelini popravljeno, a sudovi su utvrdili da je krađa izvršena prije cjelovite ugovorene popravke. Međutim, kada bi i postojalo na strani tužitelja vjerovničko zakašnjenje, tuženik se ne bi u ovome slučaju mogao osloboditi svoje odgovornosti, jer bi u takvom slučaju sporno vozilo držao kao čuvar, te ne bi odgovarao samo za slučajnu propast stvari, a ostao bi i dalje odgovoran za nestanak ili oštećenje koje bi nastalo njegovom nepažnjom ili usljed događaja za koji snosi odgovornost (članak 326. ZOO). Krađa se nikako ne može smatrati slučajnom propašću stvari u smislu članka 326. stavak 1. ZOO. Krađa je protupravno prisvajanje tuđe stvari, pa kada za nju ne bi odgovarao poduzetnik i kada postupa kao čuvar, pogodovalo bi mu na štetu naručioca i nesavjesno postupanje, nepažnja i drugi oblici nemarnog odnosa, što bi dovelo do izražene nesigurnosti u sklapanju ove vrste pravnih poslova.

(Vs FBiH, Rev. 252/00, od 25. 1. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 38)

2. Povjerilac dolazi u docnju ako bez opravdanog razloga ne podnese akceptni nalog na naplatu.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno postupio kada je, nakon provedenih dokaza i njihove ocjene, odlučio da je tuženi obavezan tužitelju isplatiti utuženi iznos od …… DEM na ime prodajne cijene, ali je pogriješio kada je odlučio da zatezne kamate na dosuđeni iznos teku od 19. 8. 1996. godine (valute računa) a ne od 9. 7. 1997. godine, kao dana podnošenja tužbe.

Činjenica da se plaćanje prodajne cijene (utuženog iznosa) trebalo izvršiti putem akceptnog naloga, ne lišava tužitelja prava da isplatu cijene zahtjeva i sudskim putem. Plaćanje akceptnim nalogom smatra se izvršenim tek kada je akceptni nalog realizovan, a to je onog trenutka kada se za utuženi iznos odobri račun tužitelja.

Tuženi tokom postupka, a ni u žalbi (ako je na njemu teret dokaza) nije iznio činjenice niti predložio dokaze kojima bi se utvrdila okolnost da je ispunio svoju

http://www.advokat-prnjavorac.com

ugovornu obavezu i cijenu platio tužitelju bilo akceptnim nalogom ili na drugi način, pa je pravilna odluka prvostepenog suda o glavnom tužbenom zahtjevu.

Prvostepeni sud je, međutim, pogrešno odlučio o zateznim kamatama.

Ne može se smatrati da je sa danom 19. 8. 1996. godine tuženi pao u dužničku docnju sa plaćanjem cijene tužitelju, kod okolnosti da tužitelj nije dokazao da je akceptni nalog podnio Zavodu za platni promet radi naplate cijene, a to je bio dužan i mogao učiniti. Naprotiv, tužitelj je taj koji je pao u povjerilačku docnju, jer se nepodnošenje akceptnog naloga Zavodu za platni promet radi naplate cijene, u ovom slučaju može uzeti kao da je tužitelj svojim ponašanjem spriječio izvršenje obaveze dužnika. Ovo tim više kada je tuženi tvrdio da je na dan valute plaćanja imao dovoljno novčanih sredstava na svom računu, a tužitelj takvu tvrdnju nije osporio.

U konkretnom slučaju, tuženi je pao u docnju sa plaćanjem cijene tek prvim pozivom tužitelja da plati cijenu a to je podnošenjem tužbe sudu dana 9. 7. 1997. godine, pa je počev od tog dana i obavezan platiti zatezne kamate.

(Vs FBiH, Pž. 197/99, od 14. 12. 1999. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 34)

3. Povjerilac koji je izgubio mjenicu datu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, nalazi se u povjerilačkoj docnji od dana dospijeća mjenice do dana pravosnažnosti rješenja o amortizaciji mjenice, pa mu za taj period ne pripada pravo na zatezne kamate (član 325. stav 1. i 326. stav 2. ZOO)

Iz obrazloženja:

Tužilac je zahtijevao plaćanje glavnog potraživanja iz osnovnog posla jer to potraživanje nije mogao naplatiti u roku dospijeća mjenice koju je dužnik dao kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja iz razloga jer je tu mjenicu izgubio. Nakon povlačenja tužbe za glavni dug koji je tuženi platio dana 8. 6. 1998. godine po donošenju rješenja o amortizaciji mjenice prvostepeni sud je primio na znanje povlačenje tužbe za glavni dug a tužiocu dosudio zatezne kamate počev od 2. 06. 1996. godine jer je tada prekinuta povjerilačka docnja i to pozivom tužitelja tuženom da plati dug. Pogrešno prvostepeni sud nalazi da je pozivom upućenom tuženom od strane tužioca da plati dug iz osnovnog posla prestala povjerilačka docnja predviđena članom 325. ZOO jer ta docnja u konkretnom slučaju traje sve do pravomoćnosti rješenja o amortizaciji mjenice do kada saglasno članu 326. stav 2. ZOO ne teku kamate. Tuženi je opravdano odbio platiti dug iz osnovnog posla sve dok je bio izložen opasnosti da ponovno plati isti iznos imaocu mjenice, koju tužilac nije podnio na naplatu. Ta opasnost je prestala tek pravomoćnošću rješenja o amortizaciji mjenice. Iz tog razloga je prvostepeni sud trebao utvrditi kada je rješenje o amortizaciji mjenice postalo pravomoćno i da li je iza tog poslovni broj i datuma tuženi platio dug pa tek onda odlučiti o tužbenom zahtjevu za zakonsku zateznu kamatu.

(Ks u Sarajevu - Bilten sp KsS 1/2002, str. 12)

4. Pravne posljedice povjerilačke docnje sastoje se u tome što na povjerioca prelazi rizik slučajne propasti i oštećenja stvari, a prestaje i eventualna docnja dužnika i što je povjerilac obavezan da naknadi štetu nastalu usljed svoje docnje dužniku.

Iz obrazloženja izdvajamo:

"Kod ugovora o prodaji, kada je kupac u povjerilačkoj docnji za preuzimanje stvari, prodavac ima pravo na raskid ugovora ali samo u slučaju da kupac nije isplatio cijenu i da prodavac posumnja da će je isplatiti".

(Odluka Vrhovnog suda Srbije, Prev. 417/95. – Bilten 1/1996)

5. Vjerovnikovo zakašnjenje nema kao posljedicu raskid ugovora niti se ta okolnost sama po sebi može tumačiti kao vjerovnikov odustanak od ugovora.

(Vs RH ,Rev. 1575/91, od 5. 11. 1991. – Izbor odluka 1993 - 78)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Raniji vlasnik eksproprisane nekretnine nema pravo da traži zateznu kamatu na onaj iznos naknade koji mu je nudio korisnik eksproprijacije.

(Vs BiH, Rev. 73/88, od 10. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 34)

7. Potraživanje vraćanja stečenog bez osnova imaoca prejudicirane mjenice prema nekom od mjeničnih dužnika dospijeva kada pozove tog dužnika na plaćanje, uz predaju nenaplaćene mjenice.

(Vs BiH, Pž. 829/89, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 89)

8. Kada visina novčane obaveze nije utvrđena ugovorom, dužnik nije dužan platiti zatezne kamate na cijenu usluge sve dok ne primi fakturu (obračun) iz koje će moći utvrditi koliko duguje (član 325. stav 1. i član 326. stav 2. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 25)

9. Dolaskom kupca u vjerovničko zakašnjenje ne prestaje prodavateljeva obveza da mu preda stvar koju mu je prodao.

(Vs H, Rev. 1131/88, od 7. 12. 1988. – Psp 43 - 64)

10. Kada povjerilac nije dostavio dužniku fakturu, a dužnik na drugi način nije mogao saznati visinu cijene za izvršenu uslugu, nije u obavezi da plati zatezne kamate od dana dospijeća obaveze plaćanja cijene do dana prijema fakture, jer je u tom periodu povjerilac bio u docnji (svojim ponašanjem spriječio je dužnika da ispuni svoju obavezu).

(Vs BiH, Pž. 382/86, od 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 23)

11. Kamate prestaju teći na dug kad je vjerovnik pao u zakašnjenje odbivši primiti isplatu.

(Vs H, Rev. 1313/89, od 6.3. 1989. – Psp 51 - 78)

12. Postoji povjerilačka docnja, za koje vrijeme ne teku zatezne kamate, ako je povjerilac propustio da dužniku dostavi fakturu, a bez nje dužnik nije mogao saznati visinu obaveze.

Iz obrazloženja:

Dužnik pada u docnju sa ispunjenjem novčane obaveze u roku od 15 dana po nastanku dužničko-povjerilačkog odnosa, ali ako dužnik nije znao za obavezu i njenu visinu, onda je povjerilac bio u povjerilačkoj docnji jer svojim ponašanjem (nedostavljanjem fakture) sprečava dužnika da izvrši obavezu (član 325. stav 1. ZOO), a za vrijeme trajanja povjerilačke docnje ne teku kamate (član 326. stav 2. ZOO). Povjerilačka docnja prestaje u momentu kada povjerilac dostavi fakturu kojom obavještava dužnika o visini obaveze za koju dužnik nije znao, a ta docnja prestaje i u momentu prijema tužbe koja predstavlja poziv za plaćanje.

(Vs BiH, Pž. 316/87, od 24. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 21)

13. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 418/89, od 13. 12. 1989, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 325. ZOO.

14. Kada visina novčane obaveze nije utvrđena ugovorom, dužnik nije dužan platiti zatezne kamate, na cijenu usluge, sve dok ne primi fakturu (obračun) iz koje će moći utvrditi koliko duguje.

(Vs BIH, Pž. 408/83, od 16. 9. 1983. - Bilten Vs BIH 1/84 - 23)

15. Povjerilac koji izgubi mjenicu primljenu radi obezbjeđenja plaćanja, gubi pravo na zatezne kamate od dana dospjeća mjenice za naplatu, ali se sporna okolnost

http://www.advokat-prnjavorac.com

da li mu je dužnik predao mjenicu utvrđuje i ocjenom ponašanja stranaka u skladu sa odredbama podzakonskih propisa o načinu ispunjenja obaveze predaje mjenice.

(Vs BiH, Pž. 1/90, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 46)

16. Prestaje pravo povjerioca na zatezne kamate koje teku od dospjeća obaveze iz dužničko-povjerilačkog odnosa, onoga dana kada je dospjela za naplatu mjenica koju je dužnik dao povjeriocu radi obezbjeđenja plaćanja, a povjerilac je izgubio i zbog toga propustio da mjenicu o roku dospjeća naplati.

(Vs BIH, Pž. 418/83, od 27. 12. 1983. - Bilten Vs BIH 1/84 - 49)

Odsjek 3.

POLAGANJE I PRODAJA DUGOVANE STVARI

Polaganje kod suda

Član 327.

(1) Kad je povjerilac u docnji, ili je nepoznat, ili kad je neizvjesno ko je povjerilac ili gdje se nalazi, ili kad je povjerilac poslovno nesposoban a nema zastupnika, može dužnik položiti dugovanu stvar kod suda za povjerioca.

(2) Isto pravo imaju i treća lica koja su pravno zainteresovana da obaveza bude ispunjena.

(3) O izvršenom polaganju dužnik je dužan izvijestiti povjerioca ako zna za njega i za njegovo boravište.

---

1. Sud ne smije uskratiti dužniku polaganje dugovane stvari, ako dužnik za osnivanje pologa navede neki od razloga taksativno navedenih u čl. 327. Zakona o obveznim odnosima.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi čl. 327. st. 1. Zakona o obveznim odnosima dužnik može položiti dugovanu stvar kod suda za vjerovnika, ako je vjerovnik u zakašnjenju ili je nepoznat ili kada je neizvjesno tko je vjerovnik ili gdje se nalazi ili kada je vjerovnik poslovno nesposoban a nema zastupnika. Ocjena je ovoga suda da se u postupku osnivanja sudskog pologa ne rješava pitanje da li su postojali razlozi za osnivanje sudskog pologa, pa sud ne smije uskratiti dužniku polaganje dugovane stvari ako dužnik za osnivanje pologa navede neki od razloga taksativno navedenih u čl. 327. st. 1. Zakona o obveznim odnosima. Kako je predlagatelj u prijedlogu naveo da su ga na plaćanje zakupnine pozvali i raniji vlasnik poslovnog prostora i sadašnji vlasnik poslovnog prostora koji predlagatelj drži u zakupu, pogrešan je zaključak suda prvog stupnja da predlagatelj zna tko je vjerovnik, do kojeg zaključka je sud došao tumačeći ugovor o zakupu.

Predlagatelj je naveo razloge koji ukazuju da on zbog činjenice da se vodi spor pred trgovačkim sudom radi utvrđivanja ništavosti prijenosa vlasništva poslovnog prostora koji koristi i to između ranijeg vlasnika poslovnog prostora i sadašnjeg vlasnika poslovnog prostora, kao i obzirom na to da su ga i jedan i drugi pozvali na plaćanje zakupnine, doista ne zna tko je vjerovnik, pa je po ocjeni ovoga suda pogrešno sud prvog stupnja utvrdio da ne postoje razlozi za osnivanje sudskog pologa, kako to osnovano u žalbi tvrdi predlagatelj."

(Žs Koprivnica, Gž. 936/01, od 27. 9. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 26)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Okolnost da je ovršenik pokušao isplatiti dio duga ovrhovoditelju, ali taj iznos nije položio u sudski depozit, nema značenje izvršenja obveze prema ovrhovoditelju.

Iz obrazloženja:

"Žalbeni prigovor ovršenika svodi se na to da je on 14. srpnja 1997.g. uputio ovrhovoditelju iznos od …… kuna, koji bi predstavljao djelomično namirenje duga, ali da je ovrhovoditelj taj iznos odbio primiti. Očigledno je da ovršenik smatra daje pokušajem djelomične isplate duga, koju bi ovrhovoditelj odbio, njegova obveza prema ovrhovoditelju prestala. Takvo što nije u suglasnosti s odredbom čl. 327. st. 1. i čl. 331. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94 i 7/96), kojima je propisano da se tek polaganjem dugovane stvari (u konkretnom slučaju dužnog iznosa novca) od suda dužnik oslobađa obveze prema vjerovniku. Prema iznesenom, okolnost da je ovršenik pokušao isplatiti dio duga, ali taj iznos nije položio u sudski depozit, nema značenje izvršenja obveze prema ovrhovoditelju."

(Žs Split, Gž. 2297/97, od 19. 12. 1997. – Izbor odluka 1/1998 – 19A/62)

3. Time što je prodavac samoinicijativno vratio kupcu primljeni iznos kupovne cijene, nije sporazumno raskinut ugovor o prodaji, pa i kada kupac nije položio iznos cijene u sudski depozit, ako iz kupčevog ponašanja proizilazi da ostaje pri ugovoru.

(Vs BiH, Pž. 418/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 41)

4. Kad je vjerovnik u zakašnjenju jer je odbio primiti ili je svojim ponašanjem spriječio ispunjenje obveze, dužnik ima pravo, ali ne i obvezu položiti dug kod suda.

(Vs H, Rev. 2577/88, od 25. 5. 1989. – ZIPS, broj 490).

5. I kad ne zna gdje se nalazi vjerovnik, dužnik se može osloboditi obveze stavljanja dužnog iznosa u sudski polog.

(Vs H, Rev. 1018/81, od 8. 9. 1981. – Psp 20 - 65)

Kod kog suda se vrši polaganje

Član 328.

(1) Polaganje se vrši kod stvarno nadležnog suda u mjestu ispunjenja, osim ako razlozi ekonomičnosti ili priroda posla zahtijevaju da se polaganje izvrši u mjestu gdje se stvar nalazi.

(2) Svaki drugi stvarno nadležni sud mora primati stvar u depozit, a dužnik je dužan dati naknadu povjeriocu ako je ovaj polaganjem kod drugog suda pretrpio štetu.

Predaja na čuvanje kod drugog lica

Član 329.

(1) Kad je predmet obaveze neka stvar koja se ne može čuvati u sudskom depozitu, dužnik može zahtijevati od suda da odredi lice kome će predati stvar da je čuva o trošku i za račun povjerioca.

(2) U slučaju obaveze iz ugovora u privredi, predaja takve stvari javnom skladištu na čuvanje za račun povjerioca proizvodi dejstvo polaganja kod suda.

(3) O izvršenoj predaji na čuvanje dužnik je dužan obavijestiti povjerioca.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Dužnik iz ugovora u privredi može se osloboditi obveze predajom dugovane stvari javnom skladištaru samo ako su ispunjene pretpostavke pod kojima se dužnik može osloboditi obveze polaganjem dugovane stvari kod suda za vjerovnika.

(Ps H. Pž. 1825/91 od 2. 7. 1991. – Psp 51 - 215)

Uzimanje položene stvari natrag

Član 330.

(1) Dužnik može uzeti natrag položenu stvar.

(2) O uzimanju stvari dužnik je dužan obavijestiti povjerioca.

(3) Pravo dužnika da uzme položenu stvar prestaje kad dužnik izjavi sudu da se odriče tog prava, kad povjerilac izjavi da prima položenu stvar, kao i kad bude utvrđeno pravosnažnom odlukom da polaganje ispunjava uslove urednog ispunjenja.

Dejstvo polaganja

Član 331.

(1) Polaganjem dugovane stvari dužnik se oslobađa obaveze u času kad je izvršio polaganje.

(2) Ako je dužnik bio u docnji, njegova docnja prestaje.

(3) Od časa kada je stvar položena, rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari prelazi na povjerioca.

(4) Od dana polaganja prestaje teći kamata.

(5) Ako dužnik uzme natrag položenu stvar, smatraće se kao da nije bilo polaganja, a njegovi sadužnici i jemci ostaju u obavezi.

Troškovi polaganja

Član 332.

Troškove punovažnog i neopozvanog polaganja snosi povjerilac ukoliko prelaze troškove ispunjenja koje je dužan snositi dužnik.

Prodaja umjesto polaganja stvari

Član 333.

(1) Ako je stvar nepodesna za čuvanje, ili ako su za njeno čuvanje ili za njeno održavanje potrebni troškovi nesrazmjerni sa njenom vrijednošću, dužnik je može prodati na javnoj prodaji u mjestu određenom za ispunjenje, ili nekom drugom mjestu ako je to u interesu povjerioca, a postignuti iznos, po odbitku troškova prodaje, položiti kod suda tog mjesta.

(2) Ako stvar ima tekuću cijenu, ili ako je male vrijednosti u poređenju sa troškovima javne prodaje, dužnik je može prodati iz slobodne ruke.

(3) Ako je stvar takva da može brzo propasti ili se pokvariti, dužnik je dužan prodati je bez odlaganja na najpogodniji način.

(4) U svakom slučaju, dužnik je dužan obavijestiti povjerioca o namjeravanoj prodaji kad god je to moguće, a po izvršenoj prodaji, o postignutoj cijeni i njenom polaganju kod suda.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Predavanje stvari povjeriocu

Član 334.

Sud će predati povjeriocu položenu stvar pod uslovima koje je dužnik postavio.

Prodaja radi pokrića troškova čuvanja

Član 335.

(1) Ako troškovi čuvanja ne budu isplaćeni u razumnom roku, sud će, na traženje čuvara, narediti da se stvar proda i odrediti način prodaje.

(2) Od iznosa dobijenog prodajom odbiće se troškovi prodaje i troškovi čuvanja, a ostatak položiti kod suda za povjerioca.

Odjeljak 3.

OSTALI NAČINI PRESTANKA OBAVEZA

Odsjek 1.

PREBIJANJE (KOMPENZACIJA)

Opšti uslovi

Član 336.

Dužnik može prebiti potraživanje koje ima prema povjeriocu sa onim što ovaj potražuje od njega, ako oba potraživanja glase na novac ili druge zamjenljive stvari istog roda i iste kakvoće i ako su oba dospjela.

---

1. Ne može se istaći u prijeboj osobno potraživanje vlasnika tužene pravne osobe prema povjeriocu tuženog.

Iz obrazloženja:

Potraživanje tužitelja koje je predmet ovoga spora nastalo je između tužitelja kao povjerioca i tuženog kao dužnika, dakle, odnos između dva pravna lica, pa tuženi ne može sa uspjehom izjaviti da kompenzira dosuđeno potraživanje sa potraživanjem koje ima njegov zakonski zastupnik kao fizičko lice prema tužitelju. Potraživanjem M.M. kao fizičkog lica i povjerioca, pa makar on bio i vlasnik tuženoga, nije potraživanje koje je nastalo iz obligacionog odnosa tuženoga kao povjerioca i tužitelja kao dužnika. Imovina vlasnika tuženog nije i imovina tuženoga (i obratno) i zakon izričito zabranjuje takva miješanja imovine.

(Vs FBiH, Pž. 17/00, od 10. 10. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 31)

2. Dužnik može staviti u prijeboj povjeriocu cjelokupnu svoju tražbinu koju ima prema njemu i drugim dužnicima iz ugovora u privredi i kada se radi o djeljivoj obavezi, ako ugovarači nisu izričito otklonili solidarnu odgovornost.

(Vs BiH, Pž. 443/90, od 15. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 42)

3. Dužnik može izvršiti prijeboj svoje tražbine koju ima prema vjerovniku pod uvjetom ako obje tražbine glase na novac ili druge zamjenjive stvari istog roda i iste kakvoće i ako su obje dospjele. Pored toga, potrebna je još i izjava o prijeboju.

(Vts RH, Pž. 1010/98, od 15. 4. 1988. – Ing Psp 98/1 – 86)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Kompenzacija nastaje po samom zakonu nakon što jedna strana izjavi drugoj strani da vrši prebijanje, pa okolnost da kompenzacija nije obostrano potpisana, odnosno da kompenzacija nije bila sprovedena u poslovnoj dokumentaciji nema značaja na zaključak o gašenju obaveza.

(Vs S, broj Prev. 465/98. – Bilten 3/2000)

5. Kada su tražbina tužioca koja se sastoji od neplaćenih zateznih zateznih kamata preostalih po plaćanju glavnog duga, i tražbina tuženog dospjele prije podnošenja tužbe, a tuženi u parnici istakne prigovor prijeboja, tužiocu ne pripada pravo na zatezne procesne kamate za dio utužene tražbine koji je prestao prijebojem.

(Vs BiH, Pž. 392/86, od 14. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 57)

6. Za prestanak obveze prijebojem ne zahtijeva se suglasnost, već je dovoljno da jedna strana izjavi drugoj da obavlja prijeboj, a nakon te izjave smatra se da je prijeboj nastao onog trenutka kad su se stekli uvjeti za to. Tuženik u parnici mora dokazati da su ispunjene pretpostavke za prijeboj, tj. mora dokazati da je postojala njegova protutražbina prema tužitelju.

(Vts RH, Pž. 472/95, od 9. 5. 1995. – Informator, broj 4326/4327)

7. Ne teku procesne zatezne kamate na utuženo potraživanje neisplaćenih zateznih kamata, ako je ovo potraživanje prestalo kompenzacijom prije podnošenja tužbe, bez obzira što se tuženi na kompenzaciju pozvao tek u parnici, isticanjem prigovora prebijanja.

(Vs BiH, Pž. 553/88, od 31. 8. 1989., isto Pž. 554/88 – Bilten Vs BiH 4/89 – 143)

8. Kada u toku glavne rasprave tuženi zahtijeva prijeboj svoje tražbine sa tražbinom tužioca, a obije se sastoje od obračunatih zateznih kamata dospjelih prije podnošenja tužbe, tužilac nema pravo na procesne kamate od dana tužbe do isticanja prigovora prijeboja.

Ovo stoga što su obije tražbine dospjele prije podnošenja tužbe i prije tog momenta se prijebojem ugasile, a nije odlučno kada je sudskom odlukom konstatovano da je došlo do prijeboja.

(Vs BiH, Pž. 237/86, od 27. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 55)

9. Tuženi može u parnici istaći, umjesto procesnog prigovora, i samo materijalno-pravni prigovor da je utuženo potraživanje prestalo prijebojem.

(Vs BiH, Pž. 387/87, od 28. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 108)

10. Unošenje u račun kojim je tužilac fakturisao cijenu za isporučenu robu tuženom, da će se plaćanje izvršiti kompenzacijom, znači da u vrijeme dospijeća plaćanja postoji i protivpotraživanje tuženog prema tužiocu, te da će na taj način biti izvršeno prebijanje dospjelih novčanih potraživanja i prestanak obligacija stranaka.

(Odluka Vrhovnog suda Srbije, Prev. 440/99. – Bilten 1/2000)

11. Izjava o prebijanju potraživanja ne proizvodi pravne efekte kod jednostrane zakonske kompenzacije ako je data prije ispunjenja uslova za prebijanje potraživanja.

(Vs BiH, Pž. 648/90, od 27. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 45)

12. Stanovi nisu zamjenljive, već individualno određene stvari. Zato se obaveza predaje stana ne može ugasiti kompenzacijom sa potraživanjem koje glasi na novac, ili druge zamjenljive stvari istog roda i iste kakvoće.

(Odluka Vrhovnog suda Srbije, Prev. 694/98. – Bilten 2/1999)

http://www.advokat-prnjavorac.com

13. U multilateralnoj kompenzaciji ne moraju biti ispunjene sve pretpostavke iz čl. 336. ZOO. – Ing Psp 98/1 – 85)

14. U multilateralnom prijeboju ne moraju biti ispunjene sve pretpostavke iz čl. 336. ZOO. Ne zahtijeva se, naime, uzajamnost.

Iz obrazloženja:

"U multilateralnoj kompenzaciji sudjeluje, naime, više subjekata tako da svaki od sudionika ne mora biti, a i nije, istodobno vjerovnik i dužnik ostalih sudonika. Riječ je, naime, o posebnoj administrativnoj kompenzaciji koju provodi Zavod za platni promet, pa tražbina prestaje tek obračunom koji obavlja taj zavod. U toj situaciji nije moguća primjena čl. 337. ZOO, što proizilazi iz činjenice da tuženik nije izjavio drugoj strani da vrši prijeboj, a ni tužitelj nije dao takvu izjavu tuženiku. Postojanje izjave o prijeboju upravo je pretpostavka za primjenu čl. 337. ZOO".

(Vts RH, Pž. 2207/94, od 11. 4. 1994. – Informator, broj 4307)

15. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 290/88, od 26. 6. 1989, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 337. ZOO.

Izjava o prebijanju

Član 337.

(1) Prebijanje ne nastaje čim se steknu uslovi za to, nego je potrebno da jedna strana izjavi drugoj da vrši prebijanje.

(2) Poslije izjave o prebijanju smatra se da je prebijanje nastalo onog časa kada su se stekli uslovi za to.

---

1. Od dana dospjeća kasnije dospjelog potraživanja istaknutog u prijeboj ne teče zatezna kamata ni na ranije dospjelo potraživanje ukoliko je u cjelini prestalo prijebojem.

Iz obrazloženja:

Tuženi u žalbi tvrdi da je kompenzacijom izvršenom u avgustu 1996.g. podmirio glavni dug, što bi značilo da se sniženi tužbeni zahtjev odnosi samo na kamate. Ako bi sud u ponovnom postupku utvrdio da je ovo tačno, morao bi kod utvrđivanja visine duga u zateznim kamatama, utvrditi kada je dospjelo potraživanje tuženog stavljeno u prijeboj, jer od tog dana ne bi bilo moguće obračunati zatezne kamate u korist tužioca (u smislu člana 337. stav 2. ZOO, nakon izjave o prijeboju smatra se da je prijeboj nastao onog časa kada su se zato stekli uslovi, tako da od dana dospjeća kasnijeg potraživanja kamate ne teku ni na ranije dospjelo glavno potraživanje pošto je toga časa prestalo).

(Vs FBiH, Pž. 121/97, od 29. 7. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 39)

2. Prema odredbi člana 337. st. 2. ZOO, poslije izjave o prebijanju smatra se da je prebijanje nastalo onog časa kada su se stekli uslovi za to, odnosno kada su se međusobna potraživanja parničnih stranaka koja su podobna za prebijanje srela.

Iz obrazloženja:

"Od dana nastanka protiv potraživanja tuženog prema tužiocu (protiv – tuženog), tužilac nema pravo na zatezne kamate na utvrđeno potraživanje, jer se ima smatrati da je prebijanje nastalo onog dana kada su se srela međusobna potraživanja stranaka.

(Vs S, broj Prev. 16/96. – Bilten 2/1998)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Prijeboj nastaje izjavom jedne strane drugoj da vrši prijeboj. Ta izjava može biti učinjena bilo pisano bilo usmeno.

Iz obrazloženja citiramo:

"Nakon izjave o prijeboju smatra se da je prijeboj nastao nakon onog trenutka kada su se stekli uvjeti za to. Dužnik može obaviti prijeboj tražbina koje ima prema vjerovniku s onim što ovaj potražuje od njega, ako obje tražbine glase na novac ili druge zamjenjive stvari istog roda i iste kakvoće i ako su obje dospjele (čl. 336. ZOO). Ako su ispunjenje te zakonske pretpostavke, potrebno je da jedna strana izjavi drugoj da vrši prijeboj (čl. 377. st. 1. ZOO) ".

(Vts RH, Pž. 3496/95, od 14. 5. 1996. - Zbirka 4 - 33)

4. Ako obveza prestane prijebojem, zatezne kamate ne teku do trenutka kada je jedna strana izjavila drugoj da vrši prijeboj, već do trenutka kada su se stekli uvjeti za prijeboj jer su obveze prestale u tom trenutku.

(Vts RH, VI Pž. 168/95, od 21. 2. 1995. – Informator, broj 4330/4331)

5. Kada su tražbina tužioca koja se sastoji od neplaćenih zateznih zateznih kamata preostalih po plaćanju glavnog duga, i tražbina tuženog dospjele prije podnošenja tužbe, a tuženi u parnici istakne prigovor prijeboja, tužiocu ne pripada pravo na zatezne procesne kamate za dio utužene tražbine koji je prestao prijebojem.

Iz obrazloženja:

Tužilac je tužbom podnesenom 28. 12. 1984. godine zahtijevao plaćanje iznosa od …… dinara, a potraživanje se sastoji od obračunatih zateznih kamata na potraživanje iz ugovora u privredi.

Tuženi je u prigovoru na platni nalog istakao opravdan osnov kompenzacije za iznos od …… dinara, a i tuženikovo potraživanje je dospjelo prije podnošenja tužbe.

U smislu člana 337. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, kada bilo koja od stranaka dâ izjavu o preboju, smatra se da je prebijanje nastalo onog časa kada su se stekli uslovi za preboj, Uslovi za preboj su se stekli, u smislu člana 336. Zakona o obligacionim odnosima, u času kada su obje tražbine dospjele, a taj momenat je nastupio prije podnošenja tužbe u ovoj parnici.

Ovo znači da nije bilo uslova da se tužiocu dosudi zatezna procesna kamata na iznos od ……. dinara od dana tužbe pa nadalje, već samo za razliku od utuženog iznosa, tj. samo na iznos od 42.270 dinara.

(Vs BiH, Pž. 392/86, od 14. 7. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 57)

6. Izjava o prebijanju potraživanja ne proizvodi pravne efekte kod jednostrane zakonske kompenzacije ako je data prije ispunjenja uslova za prebijanje potraživanja.

(Vs BiH, Pž. 648/90, od 27. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 45)

7. Moguć je prijeboj potraživanja između preduzeća i kada međusobna potraživanja ne potiču iz istog ugovora, a ne odnose se ni na istu kategoriju spedstava (osnovna odnosno obrtna).

(Vs BiH, Pž. 617/89, od 12. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 37)

8. Sud će usvajanjem prigovora zastare potraživanja odbiti protivtužbeni zahtjev, a usvojiti tužbeni, ako tuženi - protivtužilac do zaključenja glavne rasprave ne istakne prigovor prijeboja, odnosno ne izjavi da vrši prijeboj tražbine iz protivtužbe koja nije bila zastarjela do ispunjenja uslova za prijeboj sa tražbinom iz tužbe.

(Vs BiH, Pž. 100/90, od 17. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 43)

http://www.advokat-prnjavorac.com

9. Prebijanje nastaje kada jedna strana izjavi drugoj da vrši prebijanje. Poslije izjave o prebijanju smatra se da je prebijanje nastalo onog časa kada su se za to stekli uslovi.

Iz obrazloženja:

"Činjenica da kompenzacija nije sprovedena u poslovnoj dokumentaciji i da nije dat nalog službi za obračun i plaćanje za sprovođenje kompenzacije nije od uticaja na prestanak obaveza stavljenih u preboj".

(Vs S, broj Prev. 583/98. – Bilten 1/1999)

10. Protivtužba se ne smatra izjavom stranke o preboju potraživanja (član 337. ZOO i član 174. ZPP)

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 22)

11. Za prestanak tražbine prijebojem potrebno je, ako su inače ispunjene pretpostavke za prijeboj, da jedna strana izjavi drugoj da vrši prijeboj, ali prijeboj ne nastaje izjavom, već onoga trenutka kada su se stekli uvjeti za to.

(Vts, Pž. 1058/94, od 17. 1. 1995. - Zbirka 3 - 42)

12. Obaveza dužnika ne prestaje samim potpisima koji su ovjereni pečatima svih učesnika u ugovornoj kompenzaciji, već je neophodno da dužnik dokaže da je njegova obaveza prema povjeriocu na taj način stvarno izmirena.

(Odluka Vrhovnog suda Srbije, Prev. 634/00. Bilten 2/2001)

13. Izjava o kompenzaciji data po isteku roka zastarelosti potraživanja stavljenog u preboj ne može dovesti do gašenja potraživanja sa kojim se prebijanje traži.

(Vps Beograd, Pž. 9545/98, od 24. 3. 1999)

14. Prijeboj ne nastaje u trenutku kad je dana izjava o prijeboju, već onog trenutka kad su se stekli uvjeti za to.

(Ps H, Pž. 2892/90, od 20. 11. 1990. Psp 48 - 117)

15. Ako su u času otvaranja stečajnog postupka dospjele tražbine i stečajnog dužnika i njegovog povjerioca do prebijanja (kompenzacije) dolazi po sili zakona, pa je sud ovlašten da u izreci presude, nakon usvajanja tužbenog i protivtužbenog zahtjeva, izvrši prijeboj i kada nedostaje izjava stranaka da zahtijeva prijeboj.

Ovako će sud postupiti i kada povjerilac nije izvijestio stečajnog upravnika o prebijanju.

(Vs BiH, Pž. 294/83, od 29. 3. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 69)

16. Kada u toku glavne rasprave tuženi zahtijeva prijeboj svoje tražbine sa tražbinom tužioca, a obije se sastoje od obračunatih zateznih kamata dospjelih prije podnošenja tužbe, tužilac nema pravo na procesne kamate od dana tužbe do isticanja prigovora prijeboja.

Ovo stoga što su obije tražbine dospjele prije podnošenja tužbe i prije tog momenta se prijebojem ugasile, a nije odlučno kada je sudskom odlukom konstatovano da je došlo do prijeboja.

(Vs BiH, Pž. 237/86, od 27. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 55)

17. Tuženi može u parnici istaći, umjesto procesnog prigovora, i samo materijalno-pravni prigovor da je utuženo potraživanje prestalo prijebojem.

U ovakvom slučaju sud će, ako je prigovor osnovan, tužbeni zahtjev odbiti, ne odlučujući u izreci presude o osnovanosti prigovora prijeboja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Tuženi je u toku parnice istakao da i on ima potraživanje od tužioca bliže specificirano u podnesku, od 18.10. 1985. godine. Na ovaj način tuženi je istakao materijalno-pravni prigovor prijeboja, u smislu člana 337. Zakona o obligacionim odnosima, koji je prvostepeni sud morao raspraviti bez obzira na to što nije istaknut kao procesni prigovor prebijanja, niti u formi protivtužbe. Ako bi, naime, postojalo ovo potraživanje tuženog i bili ispunjeni uslovi za prijeboj predviđeni u članu 336. ZOO, prestalo bi utuženo potraživanje, pa ne bi mogao biti usvojen tužbeni zahtjev.

(Vs BiH, Pž. 387/87, od 28. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 108)

18. Ne teku procesne zatezne kamate na utuženo potraživanje neisplaćenih zateznih kamata, ako je ovo potraživanje prestalo kompenzacijom prije podnošenja tužbe, bez obzira što se tuženi na kompenzaciju pozvao tek u parnici, isticanjem prigovora prebijanja.

(Vs BiH, Pž. 553/88, od 31. 8. 1989., isto Pž. 554/88 – Bilten Vs BiH 4/89 – 143)

19. Tuženi može uspješno istaći u prijeboj svoju zastarjelu tražbinu prema tužiocu ako nije bila zastarjela u vrijeme sticanja uslova za prijeboj.

(Vs BiH, Pž. 290/88, od 26. 6. 1989. – Bilten Vs BiH 4/89 – 69)

20. Ako tuženikov prigovor sadrži samo kompenzacijsku izjavu (izjavu da obavlja prijeboj) upućenu tužitelju, prijeboj je nastao još prije podnošenja tužbe ako su međusobna potraživanja dospjela za naplatu prije podnošenja tužbe (čl. 337. st. 1. i 2. ZOO).

Iz obrazloženja navodimo:

"Ako pak tuženik prigovori osnovanosti tužiteljeva tužbenog zahtjeva, ali uz to stavi i prigovor radi prijeboja za slučaj ako sud ipak utvrdi osnovanim tužiteljev tužbeni zahtjev, riječ je o procesnopravnom prigovoru radi prijeboja i tada sud prebija konstitutivnom odlukom međusobna potraživanja (koja je utvrdio osnovanim) tužitelja i tuženika, odnosno prijeboj nastaje sudskom odlukom, a ne voljom tuženika jer on nije dao izjavu o prijeboju".

(Ps H, Pž. 1955/88, od 21. 3. 1989. – Psp 43 - 145)

21. Jedan od zakonom određenih slučajeva prestanka obveza jest i prijeboj (čl. 336. do 343. ZOO). Za prijeboj je potrebno da jedna stranka izjavi drugoj da vrši prijeboj, a nakon izjave o prijeboju smatra se da je prijeboj nastao onog časa kad su se stekli uvjeti za to.

(Vps H, Pž. 2208/86, od 17. 3. 1987. – Psp 34 - 163)

Odsustvo uzajamnosti

Član 338.

(1) Dužnik ne može izvršiti prebijanje onoga što duguje povjeriocu sa onim što povjerilac duguje njegovom jemcu.

(2) Ali jemac može izvršiti prebijanje dužnikove obaveze prema povjeriocu sa dužnikovim potraživanjem od povjerioca.

(3) Ko je dao svoju stvar u zalog za tuđu obavezu, može zahtijevati od povjerioca da mu vrati založenu stvar kad se ispune uslovi za prestanak te obaveze prebijanjem, kao i kad povjerilac propusti svojom krivicom da izvrši prebijanje.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zastarjelo potraživanje

Član 339.

(1) Dug se može prebiti sa zastarjelim potraživanjem samo ako ono još nije bilo zastarjelo u času kad su se stekli uslovi za prebijanje.

(2) Ako su uslovi za prebijanje nastali pošto je jedno od potraživanja zastarjelo, prebijanje ne nastaje ako je dužnik zastarjelog potraživanja istakao prigovor zastarjelosti.

---

1. Tuženi može uspješno istaći u prijeboj svoju zastarjelu tražbinu prema tužiocu ako nije bila zastarjela u vrijeme sticanja uslova za prijeboj.

(Vs BiH, Pž. 290/88, od 26. 6. 1989. – Bilten Vs BiH 4/89 – 69)

2. U prijeboj se može staviti potraživanje koje nije bilo zastarjelo kada su se stekli uvjeti za prijeboj, pri čemu nije odlučno to što je u momentu izjave o stavljanju u prijeboj nastupila zastara.

Iz obrazloženja:

"Prigovor zastare u pogledu protupotraživanja koji je stavio u prijeboj tuženik, u iznosu …….. pr. dinara 6. VII. 1989.g., nije osnovan, jer protupotraživanje nije bilo zastarjelo u vrijeme kada se je "srelo" s potraživanjem kojemu je stavljeno u prijeboj, tj. sa potraživanjem tužitelja za naknadu štete zbog sudara u prometnoj nezgodi.

Potraživanje tužitelja (šteta) i protupotraživanje tuženika (šteta na traktoru koja je nastala u sudaru) "sreli" su se na dan nastanka prometne nesreće. Tada, prilikom "susreta" tih dviju šteta, nije zastarjelo protupotraživanje tuženika koje se stavlja u prijeboj. Okolnost što je od dospijeća protupotraživanja (nastanka šteta tuženika) do izjave tuženika da to stavlja u prijeboj protekao zastarni rok (čl. 1. st. 2. i čl. 19. st. 1. i 2. Zakona o zastarjelosti potraživanja) nije pravno odlučna, jer je moguće da je pravo na tužbu u pogledu nekog potraživanja zastarjelo a da se odnosna tražbina može staviti u prijeboj."

(Vs RH, Rev. 2464/90, od 25. 4. 1991. – Izbor odluka 1993 – 41/78)

3. Ako su uvjeti za prijeboj nastali nakon što je jedna od tražbina zastarjela, prijeboj ne nastaje ako je dužnik zastarjele tražbine istaknuo prigovor zastare. Zastarjela tražbina ne može se osnovano staviti u prijeboj, niti se na njoj može osnovano temeljiti protutužbeni zahtjev.

(Vts RH, Pž. 1378/99, od 13. 4. 1999. - Zbirka 5 - 29)

4. Dug se može prebiti zastarjelim potraživanjem samo ako ono još nije bilo zastarjelo u trenutku kad su se stekli uvjeti za prijeboj.

(Vts RH, Pž. 910/95, od 9. 5. 1995. - Zbirka 3 - 47)

5. Sud će usvajanjem prigovora zastare potraživanja odbiti protivtužbeni zahtjev, a usvojiti tužbeni, ako tuženi - protivtužilac do zaključenja glavne rasprave ne istakne prigovor prijeboja, odnosno ne izjavi da vrši prijeboj tražbine iz protivtužbe koja nije bila zastarjela do ispunjenja uslova za prijeboj sa tražbinom iz tužbe.

(Vs BiH, Pž. 100/90, od 17. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 43)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prebijanje sa ustupljenim potraživanjem

Član 340.

(1) Dužnik ustupljenog potraživanja može prebiti prijemniku ona svoja potraživanja koja je do obavještenja o ustupanju mogao prebiti ustupiocu.

(2) On mu može prebiti i ona svoja potraživanja od ustupioca koja je stekao prije obavještenja o ustupanju, a čiji rok za ispunjenje nije bio dospio u času kada je obaviješten o ustupanju, ali samo ako taj rok pada prije roka za ispunjenje ustupljenog potraživanja ili u isto vrijeme.

(3) Dužnik koji je bez rezerve izjavio prijemniku da pristaje na ustupanje ne može mu više prebiti nikakvo svoje potraživanje od ustupioca.

(4) Ako je ustupljeno potraživanje upisano u javne knjige, dužnik može izvršiti prebijanje prijemniku samo ako je njegovo potraživanje upisano kod ustupljenog potraživanja ili ako je prijemnik izviješten prilikom ustupanja o postojanju tog potraživanja.

Slučajevi kad je prebijanje isključeno

Član 341.

Ne može prestati prebijanjem:

1) potraživanje koje se ne može zaplijeniti;

2) potraživanje stvari ili vrijednosti stvari koje su dužniku bile date na čuvanje, ili na posudbu, ili koje je dužnik uzeo bespravno, ili ih bespravno zadržao;

3) potraživanje nastalo namjernim prouzrokovanjem štete;

4) potraživanje naknade štete pričinjenje oštećenjem zdravlja ili prouzrokovanjem smrti;

5) potraživanje koje potiče iz zakonske obaveze izdržavanja.

---

1. Potraživanje iz obligacionog odnosa – ugovora o kreditu ne može se prebiti – kompenzirati sa potraživanjem dužnika Federacije BiH po osnovu javne dažbine.

Iz obrazloženja:

Tokom postupka među strankama nije bilo sporno da je tužilac, postupajući po ugovoru o kratkoročnom kreditu koji je među strankama zaključen dana 16. 8. 1994. godine, odobrio tuženoj kredit sa rokom vraćanja do četiri mjeseca, te doznačio joj na označeni račun iznos od ..... DEM, a da tužena primljeni iznos po osnovu kredita, koji je dospio za vraćanje dana 3. 12. 1994. godine, nije vratila tužiocu. Imajući u vidu navedeno činjenično stanje, prvostepeni sud je utvrdio da je tužena, po osnovu ugovora o kratkoročnom kreditu, obzirom da je protekao rok na koji je kredit odobren, a da dug nije vraćen, dužna platiti utuženi iznos, zajedno sa ugovornom i zateznom kamatom, pa je postavljenom zahtjevu tužioca udovoljeno.

Tužena, koja ni žalbom ne osporava utvrđenje prvostepenog suda da je dužna tužiocu utuženi iznos po osnovu ugovora o kreditu, osporila je žalbom prvostepenu presudu jer smatra da su, obzirom na njeno potraživanje utvrđeno rješenjem Ministarstva finansija RBiH od 13. 10. 1994. godine u iznosu od ..... DEM prema tužiocu, a koje je istakla za prijeboj sa onim što tužilac od nje potražuje, postojali uslovi da se prebiju njihova međusobna potraživanja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prigovor prijeboja istaknut po tuženoj, nije osnovan iz slijedećih razloga:

Tužilac je obavezan rješenjem Ministarstva finansija, tada zajedničke Vlade R/FBiH od 13. 10. 1994. godine, da uplati ..... USD, na ime ispunjenja obaveze pozajmice deviza za odbrambene potrebe RBiH, te ..... USD, na ime obavezne prodaje 15% deviznog priliva propisanog članom 65. Zakona o deviznom poslovanju. Radi se dakle, o obavezi uplate javne dažbine, pa, obzirom na prirodu obaveze tužioca koja je javnog – fiskalnog karaktera. Ista nije kompenzabilna, u smislu odredaba člana 341. tačka 1. ZOO i ne može se isticati u prijeboj sa tražbinom iz građansko-pravnog odnosa, kakva je tražbina tužioca.

(Vs FBiH, Pž. 223/97, od 20. 1. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/98 - 28)

2. Naknada za korištenje građevinskog zemljišta ne može se isticati u prijeboj sa obligaciono-pravnim potraživanjem (npr. iz ugovora o građenju).

Iz obrazloženja:

Potraživanje tuženog istaknuto u prijeboj sačinjava naknada za korištenje građevinskog zemljišta, a sredstva koja se ostvare od te naknade mogu biti korištena samo u određene namjene - čl. 73. Zakona o građevinskom zemljištu ("Sl. list SRBiH", br. 34/86, 1/90 i 19/90 i "Sl. list RBiH", br. 3/93 i 13/94). Radi se, dakle, o naknadi koja se uređuje u administrativnom postupku i nenaplaćuje po istim principima kao potraživanja iz građansko pravnog odnosa, kako to pravilno i zaključuje prvostepeni sud.

Kako je odredbom čl. 341. tačka 1. Zakona o obligacionim odnosima, propisano da se potraživanja, koja se ne mogu zaplijeniti po pravilima izvršnog postupka, ne mogu kompenzirati, a odredbom čl. 209. Zakona o izvršnom postupku propisana nemogućnost provođenja izvršenja na potraživanjima po osnovu doprinosa, poreza i drugih pristojbi u koje spada i naknada istaknuta u prijeboj, prvostepeni sud je pravilno postupio kada je našao da prigovor kompenzacije nije osnovan.

(Vs FBiH, Pž. 300/99, od 20. 6. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 33)

3. Pod stvarima u smislu člana 341. tačka 2. ZOO mora se smatrati i novac, jer u građansko-pravnom smislu i novac predstavlja stvar (pravno pravilo iz paragrafa 285. bivšeg OGZ-a).

Iz obrazloženja:

"Novac se može uvijek u krajnjoj liniji izraziti u obliku banknota ili kovanog novca i mora se smatrati generičkom stvari, iako u pravnom prometu, za razliku od ostalih stvari, vrši i posebne funkcije opšteg mjerila vrijednosti drugih stvari i platežnog sredstva".

(Vs BiH, Pž. 717/90, od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 39)

4. Moguć je prijeboj potraživanja između preduzeća i kada međusobna potraživanja ne potiču iz istog ugovora, a ne odnose se ni na istu kategoriju spedstava (osnovna odnosno obrtna).

Iz obrazloženja:

"Nije pravilan pravni stav prvostepenog suda da prebijanje nije moguće pošto međusobna potraživanja proizilaze iz različitih ugovora, jer to nije uslov za prebijanje u smislu člana 336. Zakona o obligacionim odnosima. Pored toga, okolnost da je tužilac izvršio isplatu za nabavku automobila iz osnovnih sredstava, a naknadu za korištenje vozila tuženom morao bi platiti iz obrtnih sredstava, nije okolnost da se ne bi mogao izvršiti prijeboj u smislu člana 341. Zakona o obligacionim odnosima, jer ta okolnost nije predviđena kao zapreka prijeboja".

(Vs BiH, Pž. 617/89, od 12. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 37.

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Lice koje je obavezano da plaća doprinos po osnovu zakonskog izdržavanja ne može tu svoju obavezu prebiti (kompenzirati) sa obavezom lica kome je dužno plaćati doprinos za izdržavanje, ali roditelji koji su po zakonu dužni da izdržavaju svoju djecu, mogu se sporazumjeti da troškove izdržavanja snosi samo jedan od njih, a da mu drugi na ime toga ustupi svoj dio u određenim stvarima koje su zajednički stekli u bračnoj zajednici.

Iz obrazloženja:

"Zakon o obligacionim odnosima propisuje da ne može prestati prebijanjem potraživanje koje potiče iz zakonske obaveze izdržavanja (član 341. tač. 5). Svrha ovog propisa je u tome da se ne liši nužnih sredstava za život lice kome pripada pravo na zakonsko izdržavanje. To znači da ovo potraživanje ne može prestati prebojem potraživanja protiv lica kome pripada zakonsko izdržavanje. Međutim, u konkretnom slučaju se ne bi radilo o prebijanju međusobnih potraživanja lica kome pripada pravo na izdržavanje i lica koje je po zakonu dužna da plaća doprinos za zakonsko izdržavanje, već o prebijanju međusobnih potraživanja roditelja koji su po zakonu dužni da izdržavaju zajedničku djecu".

(Vs BiH, Rev. 400/88, od 13. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 46)

Zabrana na potraživanju druge strane

Član 342.

Dužnik ne može vršiti prebijanje ako je njegovo potraživanje dospjelo tek pošto je neko treći stavio zabranu na povjeriočevo potraživanje prema njemu.

Uračunavanje prebijanjem

Član 343.

Kad između dva lica postoji više obaveza koje mogu prestati prebijanjem, prebijanje se vrši po pravilima koja važe za uračunavanje ispunjenja.

Primjer broj	*Izjava o kompenzaciji (preboju)*

Odsjek 2.

OTPUŠTANJE DUGA

Sporazum

Član 344.

(1) Obaveza prestaje kad povjerilac izjavi dužniku da neće tražiti njeno ispunjenje i dužnik se sa tim saglasi.

(2) Za punovažnost ovog sporazuma nije potrebno da bude zaključen u formi u kojoj je zaključen posao iz koga je obaveza nastala.

---

1. Kad je radnik primio otpremninu u manjem iznosu nego što mu pripada, ima pravo zahtijevati razliku ako je se nije na jasan način odrekao.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Prema tome, otpremnina u visini koja je proizlazila iz općih normi poslodavca na dan 1. srpnja 1990. bila je tuženikova obveza prema tužiteljici kao vjerovniku. Zbog toga na sporni pravni odnos valja primijeniti odredbu čl. 344. ZOO. U smislu čl. 344. st. 1. ZOO obveza prestaje kada vjerovnik izjavi dužniku da neće zahtijevati njezino ispunjenje i dužnik se s tim suglasi. Prema tome, u ovom slučaju, da bi tužiteljica izgubila pravo zahtijevati onoliku otpremninu kolika joj je pripadala 01. 07. 1990, morala bi se na nedvojben i jasan način izjasniti kako neće zahtijevati više od onoga što je primila na toj osnovi u svibnju, odnosno da je svotom primljenom u svibnju potpuno namirena u svom pravu na otpremninu. Takva izjava volje u provedenom postupku nije utvrđena, niti je utvrđena suglasnost tuženika s takvim sadržajem volje tužiteljice. Tužiteljičino pravo moglo je prestati samo na temelju sporazuma između stranaka u tom smislu da je tužiteljica primljenom svotom u svibnju u cijelosti podmirena u svom pravu na otpremninu".

(Vs RH, Rev. 29/94, od 1. 6. 1995. i Rev. 1327/94, od 5. 7. 1995. - Izbor odluka 1/1996 - 125)

2. Ugovorne strane se mogu sporazumjeti o otpustu duga u dijelu procesnih zateznih kamata.

(Vs S, broj Prev. 485/99. – Bilten 3/2000)

3. Ugovorne stranke se ne mogu odreći prava na naplatu procesnih zateznih kamata prije nego što nastanu, ali se mogu sporazumjeti o otpuštanju duga koji se sastoji od procesnih zateznih kamata nastalih do dana zaključenja sporazuma.

(Vs BiH, Pž. 836/90, od 24. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 63)

4. Činjenica da je dužnik jednom odbio primiti ispunjenje inače trajne obveze dužnika ne može se sama po sebi smatrati otpustom duga.

(Vs H, Rev. 299/89, od 7. 9. 1989. – Psp 47 - 64)

5. Povjerilac - društveno-pravno lice može otpustiti dug koji se sastoji od dospjele zatezne kamate samo dužniku - društveno-pravnom licu i to sporazumom zaključenim u pismenom obliku.

(Vs BiH, Pž. 179/87, od 16. 12. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 22)

6. Sporazum o produžavanju roka plaćanja tražbina iz određenog stalnog poslovnog odnosa ne odnosi se na tražbine dospjele za naplatu prije zaključenja sporazuma. Povjerilac i dužnik se mogu sporazumjeti o oprostu duga koji se sastoji od dospjelih zateznih kamata na ova potraživanja, ako tako odluči organ samoupravljanja povjerioca.

(Vs BiH, Pž. 13/86, od 26. 3. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 18)

7. Ako se povjerilac sporazumio sa dužnikom da će "odustati od tužbe" čim mu dužnik podmiri glavno potraživanje, smatra se da je otpustio dug koji se sastoji od zateznih procesnih kamata i parničnih troškova.

(Vs BiH, Pž. 232/87, od 16. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 52)

8. Jednostranom izjavom vjerovnika o odricanju od potraživanja prestaje obveza i kad takva izjava nije dana neposredno, ali se dužnik naknadno s njome suglasio.

(Vs H, Rev. 1856/84, od 26. 12. 1984. – Informator. broj, broj 3408)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odricanje od sredstava obezbjeđenja

Član 345.

Vraćanje zaloge i odricanje od drugih sredstava kojima je bilo obezbijeđeno ispunjenje obaveze, ne znači povjeriočevo odricanje od prava da traži njeno ispunjenje.

Otpuštanje duga jemcu

Član 346.

(1) Otpuštanje duga jemcu ne oslobađa glavnog dužnika, a otpuštanje duga glavnom dužniku oslobađa jemca.

(2) Kad ima više jemaca, pa povjerilac oslobodi jednog od njih, ostali ostaju u obavezi, ali se njihova obaveza smanjuje za dio koji otpada na oslobođenog jemca.

Opšte otpuštanje dugova

Član 347.

Opšte otpuštanje dugova gasi sva povjeriočeva potraživanja prema dužniku, izuzev onih za koja povjerilac nije znao da postoje u času kad je otpuštanje izvršeno.

Odsjek 3.

PRENOV (NOVACIJA)

Uslovi

Član 348.

(1) Obaveza prestaje ako se povjerilac i dužnik saglase da postojeću obavezu zamijene novom, i ako nova obaveza ima različit predmet ili različit pravni osnov.

(2) Sporazum povjerioca i dužnika kojim se mijenja ili dodaje odredba o roku, o mjestu ili o načinu ispunjenja, zatim naknadni sporazum o kamati, ugovornoj kazni, obezbjeđenju ispunjenja ili o kojoj drugoj sporednoj odredbi, kao i sporazum o izdavanju nove isprave o dugu, ne smatraju se prenovom.

(3) Izdavanje mjenice ili čeka zbog neke ranije obaveze ne smatra se prenovom, izuzev kad je to ugovoreno.

---

1. Dobrovoljna revalorizacija duga ranijeg zajedničkog preduzeća, uz primjenu valute plaćanja predstavlja novaciju obaveze, pa ako je izvršena na osnovu sporazuma jednog od sljednika preduzeća i povjerioca, ostali sljednici su oslobođeni obaveze.

Iz obrazloženja:

Potraživanje tužitelja prema zajedničkom preduzeću, čiji su tuženi sljednici, nastalo je u Yu dinarima, kao tada važećoj domaćoj valuti, i moglo se u vrijeme podnošenja tužbe zahtijevati samo u BH dinarima, na temelju odredaba Zakona o novcu iz 1992. g., odnosno Zakona o promjeni vrijednosti dinara, iz 1994. g., kako opravdano primjećuje prvostepeni sud. Tuženi su, međutim, mogli, postupajući u okviru odredaba čl. 61. u vezi sa članom 12. Zakona o deviznom poslovanju ("Sl. list

http://www.advokat-prnjavorac.com

RBiH", broj 10/94 i 13/94), te člana 64. Zakona o unutrašnjem platnom prometu ("Sl. list RBiH", broj 5/95 i 10/95), koji su bili u primjeni na dan sastavljanja protokola o utvrđenju duga izvršiti dobrovoljnu revalorizaciju duga konverzijom u DEM, i na taj način promijeniti i obim i predmet obaveze (izvršiti novaciju), no to nije mogao učiniti zastupnik II – tuženog u ime druga dva tužena (u smislu člana 417. ZOO, prenovom – novacijom izvršenom sa jednim solidarnim dužnikom oslobađaju se obaveze i ostali dužnici, ali oni ne postaju obveznici novirane obaveze – jedino ako se novacija ograniči na dio obveze jednog od solidarnih dužnika, ostali solidarni dužnici ostaju u obavezi za preostali dio nenovirane obveze).

Iz navedenog slijedi da je prvostepeni sud opravdano našao da je tužbeni zahtjev na isplatu duga u revalorizovanom iznosu u DEM u odnosu na prvo i treće tuženog, neosnovan.

(Vs FBiH, Pž. 28/00, od 23. 11. 2000. - ZIPS, broj 942, Bilten Vs FBiH 2/00 - 34)

2. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 276/97, od 20. 1. 1998, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 350. ZOO.

3. Osnovni uvjet za novaciju (čl. 348. ZOO) jest postojanje sporazuma između dužnika i vjerovnika o prestanku njihove postojeće obveze uz istodobno stvaranje nove obveze.

Iz obrazloženja:

I ovaj sud potpuno prihvaća stajalište prvostupanjskog suda da sporazum na koji se poziva tuženik nije novacija. Naime, u čl. 3. ugovora stranke su izričito navele da će se dug, dakle obveza koja postoji među strankama za isporučenu robu, podmiriti tako da tuženik preda lustere, uz napomenu da će se isporuka 1 .125 lustera za ukupnu cijenu od …… kn, a tolika je obveza tužitelja uz kamate, smatrati obavljenom kompenzacijom međusobnih potraživanja i, suglasno tome, biti pokriven dug tužitelju. Prema tome, prvostupanjski je sud pravilno zaključio da je posrijedi zamjena ispunjenja, tj. sporazum prema kojemu je tužitelj pristao primiti lustere umjesto novčanoga duga. Kada tuženik nije u razumnom roku predao lustere, tužitelj ima pravo zahtijevati ispunjenje prvobitnog potraživanja.

(Vts RH, Pž. 2227/94, od *25.* 10. 1994. - ZIPS, broj 942, Zbirka 3 - 37)

4. Prenov predstavlja način gašenja obligacije. Zato se namjera dužnika i povjerioca da izvrše noviranje obligacije mora nesumnjivo iskazati. U protivnom, u slučaju sumnje smatra se da ugovorne strane nisu ugasile staru, već zasnovale novu obligaciju.

(Vs S, broj Prev. 606/98. – ZIPS, broj 942, Bilten 2/1999)

5. Obnova je jedan od načina prestanka obveze ako se vjerovnik i dužnik suglase da postojeću obvezu zamijene novom pod uvjetom da nova obveza ima različit predmet ili različitu pravnu osnovu. Obnova se ne pretpostavlja, pa postojeća obveza ne prestaje ako stranke nisu izrazile namjeru da je ugase.

(Ps RH, Pž-3343/90, od 14. 1. 1992. – ZIPS, broj 942, Psp 52 - 177)

6. Ako je dužnik isplatio dug u valuti na koju obaveza ne glasi, a nakon proteka rokova za prihvat ponude povjerioca o noviranju obaveze, dužan je da isplati razliku u valuti na koju glasi obaveza, ako isplaćenim iznosom preračunatim po kursu na dan plaćanja obaveze nije izmirena u cjelini.

Iz obrazloženja:

"Tuženi je dao nalog za isplatu iznosa od ……. belgijskih franaka (Bfr) tužiocu, ali preračunatog u zapadnonjemačke marke (DM) po kursu na dan 23. juna 1986. godine, a tako obračunati iznos od DM ……. doznačen je na bankovni račun

http://www.advokat-prnjavorac.com

tužioca 6. 8. 1986. godine. Tužilac u ovoj parnici zahtijeva isplatu iznosa od …….. Bfr, jer da je na dan plaćanja 6. 8. 1986. godine za toliko ostao nenamiren (kurs je promijenjen na štetu DM na dan 6. 8. 1986. godine u odnosu na 23. juna 1986. godine).

Prvostepeni sud usvaja tužbeni zahtjev pozivom na član 318. stv 1. Zaona o obligacionim odnosima, jer da se konverzija Bfr u DM mora izvršiti na dan plaćanja.

Tužilac je ponudio tuženom konverziju obaveze u DM u svom zahtjevu za obeštećenje upućenom 3. februara 1986. godine ostavljajući mu rok od 30 dana za ispunjenje, produžujući rok za 15 dana podneskom od 20. marta 986. godine, a tuženi u ostavljenom roku nije reagovao, pa se ponuda tužioca za novaciju obaveze (promjena predmeta obaveze iz člana 348. ZOO) mora smatrati ugašenom (član 37. ZOO). Tuženi je, dakle, u momentu plaćanja dugovao 32. 467 Bfr, pa je, s obzirom na momenat plaćanja, ostao u obavezi isplatiti utuženi iznos u Bfr".

(Vs BiH, Pž. 493/86, od 22. 7. 1987. – ZIPS 493; ZIPS, broj 942, Bilten Vs BiH 4/87 – 29)

7. Time što bi obvezu ispunjenja preuzeo netko treći umjesto tuženika ne prestaje obveza obnovom (novacijom) u smislu čl. 348. ZOO.

(Vps H, Pž. 1809/87, od 22. 9. 1987. – ZIPS, broj 942, Psp 36 - 134)

8. Iako je predmet kupoprodaje određeni lokal, od pravila iz člana 308. stav 1. i 348. ZOO koja se primjenjuju na pravnu situaciju nemogućnosti predaje određenog stana kao predmeta kupoprodaje, čini se izuzetak u korist lica koje je kupilo stan ili poslovni prostor od lica koje je odgovorno za nemogućnost predaje, a inače gradi stanove za tržište, odnosno koje se u okviru svoje djelatnosti bavi prodajom stanova za tržište.

(Vs S, broj Prev. 9/98. – ZIPS, broj 942, Bilten 1/2000)

9. Novacijom ugovora o doživotnom izdržavanju, koja je nastala time što je primalac izdržavanja dao pristanak u pismenoj formi, da se pravo vlasništva na nekretninama koje su predmet ranije zaključenog ugovora umjesto nakon njegove smrti - odmah prenese na davaoca izdržavanja, nastao je poseban ugovor o doživotnom izdržavanju, koji nije protivan našem pravu.

Pravilo o raskidu ugovora o doživotnom izdržavanju iz Zakona o nasljeđivanju, po kome stranka može tražiti raskid ugovora ako druga stranka ne izvršava svoje obaveze (član 123. stav 3. Zakona o nasljeđivanju SR BiH), važi i za taj ugovor.

(Vs BiH, Rev. 258/86, od 7. 8. 1986. – ZIPS, broj 942, Bilten Vs BiH 3/86 - 70)

Volja da se izvrši prenov

Član 349.

Prenov se ne pretpostavlja, te ako strane nisu izrazile namjeru da ugase postojeću obavezu kad su stvarale novu, ranija obaveza ne prestaje, već postoji i dalje pored nove.

---

1. Stranke mogu i vansudski izmijeniti sudsko poravnanje. Punovažna je i usmena izmjena (novacija) ugovora o diobi nekretnina ako je novirani ugovor izvršen prije stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti (4. januara 1979. godine).

(Vs BiH, Rev. 660/88, od 14. 7. 1989. - ZIPS, broj 942, Bilten Vs BiH 3/89 – 9)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dejstva prenova

Član 350.

(1) Ugovorom o prenovu ranija obaveza prestaje, i nova nastaje.

(2) Sa ranijom obavezom prestaju i zaloga i jemstvo, izuzev ako je sa jemcem ili zalogodavcem drukčije ugovoreno.

(3) Isto važi i za ostala sporedna prava koja su bila vezana za raniju obavezu.

---

1. Ako je novacijom (promjenom predmeta obaveze) prestala obaveza za čije je obezbjeđenje data bankarska garancija, prestaje i garancija, ukoliko drugačije ne proizilazi iz njenog sadržaja.

Iz obrazloženja:

"Kao posljedica prestanka postojeće obaveze, prestaju i sredstva koja su je obezbjeđivala (član 350. ZOO), a postojeća sredstva obezbjeđivala bi i novu obavezu ukoliko bi to bilo posebno ugovoreno (sa jemcem ili zalogodavcem). Odredbe člana 350. Zakona o obligacionim odnosima o dejstvu novacije, po mišljenju ovoga suda, mogu se analogno primjeniti i kod bankarske garancije, ako iz njenog sadržaja i uvjeta pod kojim je izdata, ne bi drugačije proizilazilo.

(Vs FBiH, Pž - 276/97, od 20. 1. 1998. – ZIPS, broj 942, Bilten Vs FBiH 1/98 – 39. **Napomena:** *cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 1087. ZOO)*

Nedostatak ranije obaveze

Član 351.

(1) Prenov je bez dejstva ako je ranija obaveza bila ništava ili već ugašena.

(2) Ako je ranija obaveza bila samo rušljiva, prenov je punovažan ako je dužnik znao za nedostatak ranije obaveze.

---

1. Zastara potraživanja naknade štete prouzrokovane neosnovanim lišenjem slobode teče od pravomoćnosti rješenja o obustavi krivičnog postupka, a ne od ukidanja pritvora.

(Vs BiH, Gvl. 36/86, od 21. 11. 1986. – ZIPS, broj 942, Bilten Vs BiH 4/86 - 11)

Dejstvo poništenja

Član 352.

Kada je ugovor o prenovu poništen smatra se da nije ni bilo prenova i da ranija obaveza nije ni prestala postojati.

Primjer broj	*Primjer ugovora o prenovu (novaciji)*

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 4.

SJEDINJENJE (KONFUZIJA)

Član 353.

(1) Obaveza prestaje sjedinjenjem kad jedno isto lice postane i povjerilac i dužnik.

(2) Kad jemac postane povjerilac, obaveza glavnog dužnika ne prestaje.

(3) Obaveza upisana u javnoj knjizi prestaje sjedinjenjem tek kad se izvrši upis brisanja.

---

1. Obaveza prestaje sjedinjenjem *(confusio)* kad jedna ista osoba postane i vjerovnik i dužnik.

(Vps H, Pž. 333/79, od 8. 5. 1979. – ZIPS, broj 488; Psp 5 – 133)

Odsjek 5.

NEMOGUĆNOST ISPUNJENJA

Prestanak obaveze zbog nemogućnosti ispunjenja

Član 354.

(1) Obaveza prestaje kad njeno ispunjenje postane nemoguće usljed okolnosti zbog kojih dužnik ne odgovara.

(2) Dužnik treba da dokaže okolnosti koje isključuju njegovu odgovornost.

---

1. Domaća društva osiguranja odgovaraju za obaveze po osnovu obaveznog osiguranja od autoodgovornosti koje su nastale prije agresije na BiH, a teretile su njihove pravne prednike.

(Vs FBiH, Pž. 73/98, od 21. 4. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 36)

2. Obaveza dužnika zbog nemogućnosti ispunjenja neće prestati ukoliko je do nemogućnosti ispunjenja došlo iz uzroka za koje on sam odgovara, a niti izazvati prestanak obligaciono–pravnog odnosa ako je naknadno nadošla nemogućnost nastupila zbog naknadno nadošlih izmijenjenih okolnosti. Samo trajna nemogućnost, u načelu, dovodi do prestanka obligacije.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca za ispunjenje ugovora o građenju.

Na osnovu nespornih navoda stranaka i rezultata sprovedenih dokaza u postupku pred nižestepenim sudovima utvrđeno je da su pravni prethodnik tužioca – Fond za puteve i uređenje građevinskog zemljišta opštine i tuženi zaključili ugovor 14. 1. 1992. godine, po kome se tuženi obavezao da do određenog roka (30. 6. 1992. godine) izvede određene radove (asfaltiranje lokalnih puteva u L…….), a pravni prethodnik tužioca da mu za to plati ugovorenu naknadu najkasnije do 25. 1. 1992. godine. Tuženi nije ispunio svoju obavezu, a pravni prethodnik tužioca jeste i to u cijelosti i u ugovorenom roku.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U ovakvoj situaciji prvostepeni sud je zaključio da je tuženi u obavezi da izvrši svoju ugovorenu obavezu na osnovu čl. 124. Zakona o obligacionim odnosima (dalje: ZOO), jer da nije dokazao nastavak nemogućnosti izvršenja ugovorne obaveze za koju ne odgovara (čl. 354. ZOO) i sudio tako što je udovoljio tužbenom zahtjevu.

Povodom žalbe tuženog drugostepeni sud je preinačio prvostepenu presudu tako što je odbio tužbeni zahtjev iz ovih razloga:

Na sporni slučaj ima se primijeniti propis iz čl. 354. ZOO kojim je propisano da obaveza prestaje kad ispunjenje radnje, koja predstavlja njen predmet, postane nemoguća usljed okolnosti zbog kojih dužnik ne odgovara. U pitanju je prestanak obaveze zbog nemogućnosti ispunjenja obaveze od strane tuženog iz uzroka za koje ne odgovara, jer da je u odgovoru na tužbu naveo činjenice da je do nastale situacije došlo zbog naknadno nadošlih okolnosti (nagli skok cijena sirovina za asfaltiranje puteva, početak ratnog stanja, zabrana izvođenja radova na asfaltiranju puteva od nadležnog ministarstva, proglašavanje tuženog za preduzeće od posebnog značaja za odbranu RS i angažovanje sredstava i ljudstva tuženog za odbranu RS) i da je za odluku o sporu bez značaja činjenica da li je nemogućnost ispunjenja obaveze od strane tuženog nastupila prije roka koji je određen za ispunjenje obaveze ili poslije isteka tog roka.

U prednjem se u bitnom iscrpljuju drugostepene presude, a na osnovu kojih je drugostepeni sud zaključio da je tužbeni zahtjev neosnovan.

Po ocjeni ovog revizijskog suda nižestepene presude su donesene uz nejasnu primjenu materijalnog prava, a nisu utvrđene ni sve potrebne činjenice.

Propis člana 354. ZOO reguliše prestanak obligacije zbog nemogućnosti ispunjenja. Nemogućnost ispunjenja neće u svakom slučaju izazvati ovo dejstvo. tako dužnikove obaveze po ovom propisu neće prestati ukoliko je do nemogućnosti ispunjenja došlo iz uzroka za koje on sam odgovara, a niti izazvati prestanak obligaciono–pravnog odnosa ako je naknadno nadošla nemogućnost ispunjenja nastupila zbog naknadno nadošlih izmijenjenih okolnosti (potres, poplava, nagli skok cijena određenih roba i sl). Dužnik će u prvom slučaju zbog nemogućnosti da ispuni svoju obavezu dugovati povjeriocu naknadu štete koju ovaj trpi zbog toga (obligacija ne prestaje nego dolazi do izmjene njene sadržine), a u drugom slučaju dolazi do eventualne primjene propisa o raskidu ugovora ili izmjeni ugovora zbog promijenjenih okolnosti (čl. 130 – 136. ZOO). Za pravovaljani prestanak dužnikove obavezezbog nemogućnosti njenog ispunjenja iz bilo kog razloga, nužno je potrebno da je nemogućnost nastupila prije, a ne nakon dospjelosti dužnikove oaveze.

U načelu samo trajna nemogućnost, po navedenim uslovima, dovodi do prestanka obligacije. Privremena nemogućnost, ako nije drukčije ugovoreno ili propisano, ne dovodi do prestanka obligacije. Kao trajna nemogućnost ispunjenja obaveze tretira se samo ona privremena nemogućnost ukoliko ona dovodi u pitanje postizanje cilja obligacije zbog toga što povjerilac nema interesa za ispunjenje obaveza poslije određenog roka.

U konkretnom slučaju ni prvostepeni ni drugostepeni sud nisu iznijeli svoje suđenje o tome da li se ovdje radi o trajnoj ili privremenoj nemogućnosti ispunjenja preuzete ugovorne obaveze od strane tuženog, niti je drugostepeni sud obrazložio da li su sve ove okolnosti na koje se naziva tuženi, ili samo neki od njih, uticale na ispunjenje obaveze od strane tuženog i u kojoj mjeri, niti da li sve one ili neke od njih izazivaju prestanak obligacije zbog nemogućnosti ispunjenja obaveze iz uzroka za koje tuženi ne odgovara ili su u pitanju okolnosti koje čine razlog za raskid ugovora ili izmjenu ugovora zbog promijenjenih okolnosti.

Izneseni razlozi upućuju na ostvarenje pogrešne primjene materijalnog prava, kao i na to da u odnosu na potrebne materijalno pravne pretpostavke nedostaju poda-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ci činjenične prirode, pa je stoga obje nižestepene presude valjalo ukinuti i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje (čl. 395. st. 2. ZPP).

(Vs RS, Rev. 68/96, od 17. 12. 1996. – Bilten 1/1999 – 61)

3. Promjena okolnosti u smislu čl. 354. st. 1. ZOO ne daje pravo ugovornoj strani na raskid ugovora, već bi u tom slučaju njezina obveza prestala.

Iz obrazloženja:

"Ugovaranjem te klauzule ugovorne strane upravo su predvidjele promjenu okolnosti koje su u trenutku zaključenja ugovora bile izvjesne, pa su očito tu klauzulu primijenile kako zbog pada vrijednosti domaće valute ne bi došlo do oštećenja vjerovnika i kako ne bi došlo do povrede načela jednake vrijednosti davanja (čl. 15. ZOO) ".

(Vs RH, Rev. 555/94 od 6. 12. 1995. – Izbor odluka 1/1996 - 69)

4. Ugovor ne prestaje zbog nemogućnosti ispunjenja ako su vanredne okolnosti nastupile nakon docnje za koju dužnik odgovara.

Iz obrazloženja:

"Kada su vanredne okolnosti nastupile nakon docnje za koju dužnik odgovara, ugovor ne prestaje zbog nemogućnosti ispunjenja. Ovo stoga što u smislu člana 262. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, dužnik odgovara i za potpunu nemogućnost ispunjenja i ako je nije skrivio, ako je nastupila poslije njegovog dolaska u docnju, za koju odgovara (u smislu člana 354. ZOO, obaveza prestaje kad njeno ispunjenje postane nemoguće usljed okolnosti zbog kojih dužnik ne odgovara, a takva situacija ne može nastati kada su okolnosti nastupile za vrijeme docnje za koju dužnik odgovara). Ako dođe do nemogućnosti ispunjenja u takvom slučaju, obaveza iz ugovora se transformiše u obavezu na naknadu štete, što ne bi bio slučaj da je ugovor prestao u smislu člana 137. stav 1. ZOO".

(Vs FBiH, Pž. 127/97, od 30. 09. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 35).

Kad su predmet obaveze stvari određene po rodu

Član 355.

(1) Ako su predmet obaveze stvari određene po rodu, obaveza ne prestaje čak i kad sve što dužnik ima od takvih stvari propadne usljed okolnosti za koje on ne odgovara.

(2) Ali, kad su predmet obaveza stvari određene po rodu koje se imaju uzeti iz određene mase tih stvari, obaveza prestaje kad propadne cijela ta masa.

---

1. Prodavac može biti obvezan da u ispunjenju ugovora preda motorno vozilo određene vrste i tipa, jer se radi o generičnoj, a ne individualno određenoj stvari.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju prvostepenog suda parnične stranke su zaključile ugovor o prodaji putničkog vozila marke VW Golf CL D/4 (bliže oznake su u predračunu). Iz toga proizilazi da se radi o stvari određenoj po rodu, a ne o individualno određenoj stvari. Tužitelj zahtijeva predaju putničkog automobila određene vrste i tipa sa posebnim karakteristikama (četvora vrata i dr). Takav automobil je generična stvar (a individualno određena stvar postao bi posebnim obilježavanjem broja šasije i motora i registracijom - dobijanjem registarskog broja). Kako rok ne propada, tuženi je mogao biti obvezan na ispunjenje ugovorne obaveze, predaju automobila određene vrste i tipa, i kad je ispunjenje ove obaveze bilo otežano zbog u međuvremenu nastupjelih ratnih dejstava. Ako su okolnosti iz člana 133. Zakona o obligacionim odnosima nastu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

pile prije padanja tuženog u docnju, tuženi je morao tužbom zahtijevati raskid ugovora, što nije učinio. Pošto nije nastupila objektivna nemogućnost ispunjenja, nema uvjeta za primjenu člana 137. a ni člana 354. Zakona o obligacionim odnosma.

Zato je prvostepeni sud pravilno postupio kada je udovoljio tužbenom zahtjevu, primjenom člana 355. ZOO, jer iz ugovora ne proizilazi da se tuženi obavezao na isporuku prodatog vozila iz određene mase tih stvari, koja bi, usljed ratnih dejstava, u cjelini propala.

(Vs FBiH, Pž. 261/97, od 21. 4. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 26)

2. Obveza otplate kredita generična je obveza koja ne prestaje zbog nemogućnosti ispunjenja i kad sve što dužnik ima od takvih stvari propadne zbog okolnosti za koje on ne odgovara.

Iz obrazloženja:

"Prvostupanjski je sud utvrdio da je tužiteljica kao primatelj kredita zaključila s tuženicom kao davateljicom kredita ugovor o kreditu, kojim je tužiteljica dobila kredit u protuvrijednosti domaće valute od …… DEM uz otplatu na 10 godina i valutnu klauzulu te kamate od 14 posto. U ovoj parnici tužiteljica zahtijeva raskid tog ugovora pozivajući se na odredbu čl. 354. ZOO i tvrdeći da su se ekonomske prilike tako promijenile da ona više ne može otplaćivati kredit prema odredbama ugovora. Sudovi nižega stupnja zauzeli su pravilno pravno stajalište kad su taj zahtjev ocijeniii neosnovanim. Pravilno su, naime, ti sudovi ocijenili da promjena okolnosti u smislu čl. 354. st. 1. ZOO ne daje pravo ugovornoj strani na raskid ugovora, već bi u tom slučaju njezina obveza prestala. Promjena ekonomskih prilika, pak, nije takva okolnost zbog koje bi ispunjenje tužiteljičine obveze postalo nemoguće. Riječ je, naime, o generičnoj činidbi, pa obveza prema čl. 355. st. 1. ZOO ne prestaje ako su predmet obveze stvari određene po rodu, pa ni onda kad sve što dužnik ima od takvih stvari propadne zbog okolnosti za koje dužnik ne odgovara. Tužiteljica u reviziji neosnovano ističe promjenu okolnosti kao razlog za raskid ugovora odnosno prestanak njezine obveze, jer ugovaranjem te klauzule ugovorne su strane upravo predvidjele promjenu okolnosti koje su u trenutku zaključenja ugovora bile izvjesne, pa su očito tu klauzulu primijenile kako zbog pada vrijednosti domaće valute ne bi došlo do oštećenja vjerovnika i kako ne bi došlo do povrede načela jednake vrijednosti davanja.

(Vs RH, Rev. 555/94, od 6 12. 1995. - Izbor odluka 1/1996 – 31/69)

3. Do prestanka ugovora zbog nemogućnosti ispunjenja za koju nisu odgovorne ugovorne strane, dolazi zbog objektivne nemogućnosti, koje u pravilu nema ako su predmet obaveze stvari određene po rodu.

U slučaju prestanka ugovora po ovom osnovu, kupac može zahtijevati samo povrat plaćene cijene, a ne naknadu u visini sadašnje tržišne cijene kupljene stvari.

(Vs FBiH, Pž. 73/99, od 15. 6 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 – 43. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 214. ZOO)

4. Kada je u pitanju ispunjenje obaveze koja za predmet ima stvari određene po rodu (generične stvari) dužnik se ne može osloboditi ove obaveze zbog nemogućnosti ispunjenja usljed okolnosti za koje on ne odgovara.

(Vs S, broj Prev. 121/94. - Bilten 4/1994)

5. Kada su predmet obaveze stvari određene po rodu, onda obaveza tuženog dužnika ne prestaje čak i ako je ukupna količina stvari koju je tuženi imao propala usljed okolnosti za koje on ne odgovara.

Iz obrazloženja:

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prvostepenom presudom tuženi je obavezan da tužiocu isporuči 43.000 kg šećera ili da mu isplati …….. BH dinara sa zateznom zakonskom kamatom na taj iznos od 01. 01. 1996. godine pa do isplate, i da mu naknadi parnične troškove od …… BH dinara. Prvostepeni sud u dokaznom postupku nalazi utvrđenim da je između stranaka u dane 27. 02. i 24. 03. 1992. godine zaključen ugovor o prodaji kojim je tuženi kao prodavac preuzeo obavezu da tužitelju kao kupcu isporuči 114……kg šećera po cijeni od …….. dinara/1kg i da je tužilac dana 16. 03. 1992. i 17. 03. 1992. godine uplatio na račun tuženog ugovorenu cijenu za …….. kg šećera, te mu tuženi isporučio 7.000 kg ove robe. Stoga je prvostepeni sud obavezao tuženog da tužitelju isporuči preostalu količinu šećera za koju je plaćena kupovna cijena (…… kg), a u protivnom da mu isplati …….. BH dinara, sa zakonskim zateznim kamatama na taj iznos. Ne stoje tužbeni navodi tuženog da on iz razloga što je agresor opljačkao Šećeranu u Bijeljini iz koje je odnio 1.000 tona šećera a čiji je vlasnik bila Direkcija (državna Direkcija robnih rezervi – Sarajevo) nije bio u mogućnosti realizovati ugovor zaključen sa tužiteljem, jer zbog ove okolnosti ispunjenje obaveze nije postalo nemoguće shodno članu 354. ZOO. Treba cijeniti da su predmet obaveze stvari određene po rodu pa obaveza tuženog kao dužnika nije prestala čak i ako je ukupna količina šećera koju je tuženi imao propala usljed okolnosti za koje on ne odgovara (član 355. stav 1. ZOO). Obzirom da među strankama nije ugovorena alternativna obligacija, već samo isporuka robe, onda se nije moglo usvojiti alternativno postavljen tužbeni zahtjev (da tuženi tužiocu isporuči određenu količinu šećera ili u protivnom isplati navedeni iznos u BH dinarima sa zakonskim kamatama na taj iznos). Kako je donošenjem ovakve odluke prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo a na što drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti (član 403. ZOO), to je u smislu čl. 373. tačka 4. preuzetog ZPP (sada član 355. ZPP),odbio zahtjev tužitelja da mu tuženi u protivnom isplati ……BH dinara sa kamatama na taj iznos, a u preostalom dijelu, primjenom odredaba člana 368. preuzetog ZPP (sada član 350. ZPP), odbio tužbu i potvrdio prvostepenu presudu.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/1999, str. 17/18)

Ustupanje prava prema trećem odgovornom za nemogućnost ispunjenja

Član 356.

Dužnik određene stvari koji je oslobođen svoje obaveze usljed nemogućnosti ispunjenja dužan je ustupiti povjeriocu pravo koje bi imao prema trećem licu zbog nastale nemogućnosti.

Odsjek 6.

PROTEK VREMENA, OTKAZ

Rok u trajnom dugovinskom odnosu

Član 357.

Trajni dugovinski odnos sa određenim rokom trajanja prestaje kad rok istekne, izuzev kad je ugovoreno ili zakonom određeno da se poslije isteka roka dugovinski odnos produžava za neodređeno vrijeme ako ne bude blagovremeno otkazan.

---

1. Korisnik bankarske garancije ograničene rokom zadržao je pravo iz garancije kada je od banke - izdavaca garancije zatražio isplatu u roku u kome vrijedi ga-

http://www.advokat-prnjavorac.com

rancija, a nije neophodno da prije isteka ovog roka podnese i tužbu sudu za realizaciju garancije.

(Vs BiH, Pž. 231/90, od 23. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 52)

Otkaz trajnog dugovinskog odnosa

Član 358.

(1) Ako vrijeme trajanja dugovinskog odnosa nije određeno, svaka strana može ga prekinuti otkazom.

(2) Otkaz mora biti dostavljen drugoj strani.

(3) Otkaz se može dati u svako doba, samo ne u nevrijeme.

(4) Otkazni dugovinski odnos prestaje kada istekne otkazni rok određen ugovorom, a ako takav rok nije određen ugovorom, odnos prestaje po isteku roka određenog zakonom ili običajem, odnosno istekom primjerenog roka.

(5) Strane mogu ugovoriti da će njihov dugovinski odnos prestati samim dostavljanjem otkaza, ako za određeni slučaj zakon ne naređuje što drugo.

(6) Povjerilac ima pravo da zahtijeva od dužnika ono što je dospjelo prije nego što je obaveza prestala protekom roka ili otkazom.

---

1. Ugovor o poslovnoj saradnji, bez unaprijed određenog vremenskog trajanja, može se raskinuti otkazom i prestaje protekom primjerenog otkaznog roka, ako otkazni rok nije određen ugovorom.

Iz obrazloženja:

Između parničnih stranaka je 1. 5. 1995. godine zaključen ugovor o poslovnoj saradnji kojim je tužitelj ovlastio tuženog da u kiosku – prodajnom objektu tužitelja prodaje i svoju robu i robu tužitelja.

Prvostepeni sud je usvojio tužiteljev zahtjev za raskid ovog ugovora pozivom da odredbe člana 6. Ugovora kojim je u korist tužitelja ugovoreno pravo na jednostrani raskid ako kiosk bude neophodan tužitelju za obavljanje njegove redovne djelatnosti i ako prestanu ekonomski interesi za nastavljanje ugovorene poslovne saradnje. Prvostepeni sud navodi da je dovoljno što se tužitelj pozvao na razloge iz člana 6. Ugovora u dopisu od 30. 4. 1996. godine, te smatra da ih tužitelj ne mora dokazati, pa je odbio da izvede dokaz saslušanjem zastupnika parničnih stranaka radi utvrđenja stvarnog postojanja navedenih okolnosti.

U žalbi tuženi navodi da je uredno ispunjavao sve obaveze iz ugovora, te nudi dokaze na okolnost da je ispunjavanje ugovora i nadalje u obostranom ekonomskom interesu ugovornih stranaka, kao i da kiosk nije potreban tužitelju za redovnu djelatnost.

Ovaj sud smatra da tužitelj ima pravo da otkazom prekine – raskine ovakav ugovor, vlastitom ocjenom ekonomskog interesa, te da sud nije ovlašten da utvrđuje da li ekonomski interes za postojanje ugovorene poslovne saradnje stvarno – objektivno postoji. Dovoljno je, naime, da stranke izgube međusobno povjerenje, što se može izraziti i kroz lični sukob njihovih zastupnika ili da tužitelj smatra da je za njega probitačnije da u kiosku neposredno u svoje ime i za svoj račun prodaje vlastitu robu.

Parnične stranke su, naime, navedenim ugovorom zaključenim na neodređeno vrijeme, uspostavile svojevrstan trajan građansko-pravni (dugovinski) odnos, a takav odnos može se prekinuti otkazom (član 358. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Otkaz se, u smislu člana 358. stav 3. ZOO, može dati u svako doba, samo ne u

http://www.advokat-prnjavorac.com

nevrijeme, a ako otkazni rok nije određen ugovorom, trajni dugovinski odnos prestaje istekom primjerenog roka (član 358. stav 4.), no stranke mogu ugovoriti i da će njihov dugovinski odnos prestati samim dostavljanjem otkaza (član 358. stav 5. ZOO). U konkretnom slučaju, trajni dugovinski odnos stranaka traje ne samo od 1. 5. 1995. godine kada je ovaj ugovor zaključen, već još od maja 1993. godine kako je tuženi tvrdio u odgovoru na tužbu, te se tužitelj ne može prisiljavati da ga i nadalje nastavlja, pa makar tuženi i uredno ispunjavao svoje ugovorne obaveze.

(Vs FBiH, Pž. 225/98, od 16. 11. 1998. i Pž. 230/98, od 24. 11. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 36)

2. Korisnik usluga isporuke toplotne energije ne može otkazati ugovor o pružanju usluga u toku sezone grijanja, niti nakon što je davalac usluga otpočeo pripreme za sezonu grijanja, ni pod pretpostavkom da se radi o izdvojenoj prostoriji kada je isključenje iz sistema centralnog grijanja pravno i tehnički moguće.

(Vs BiH, Pž. 314/84, od 25. 6. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 13)

Odsjek 7.

SMRT

Član 359.

Smrću dužnika ili povjerioca prestaje obaveza samo ako je nastala s obzirom na lične osobine koje od ugovornih strana ili lične sposobnosti dužnika.

---

1. U slučaju smrti zakupca ili zakupodavca ne prestaje ugovor o zakupu stana, već se zakup nastavlja sa njihovim nasljednicima ako nije drukčije ugovoreno.

(Vs BiH, Rev. 599/87, od 11. 8. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 49)

Odjeljak 4.

ZASTARJELOST

Odsjek 1.

OPŠTE ODREDBE

Opšte pravilo

Član 360.

(1) Zastarjelošću prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obaveze.

(2) Zastarjelost nastupa kad protekne zakonom određeno vrijeme u kome je povjerilac mogao zahtijevati ispunjenje obaveze.

(3) Sud se ne može obazirati na zastarjelost ako se dužnik nije na nju pozvao.

---

1. Prigovor zastare potraživanja mora se u privrednim sporovima istaći do zaključenja glavne rasprave.

Iz obrazloženja:

Po odredbama člana 360. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, na zastarjelost sud ne pazi po službenoj dužnosti, ako se dužnik na zastarjelost nije pozvao.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prigovor zastarjelosti potraživanja predstavlja i prigovor o postojanju činjenica, a to su protek vremena, u kome je povjerilac mogao zahtijevati ispunjenje obaveze i izražavanje volje dužnika da se koristi protekom vremena, određenog zakonom u kojem je povjerilac imao pravo zahtijevati ispunjenje obaveze (član 361. ZOO), ali to nije učinio u propisanom roku. Kako je, dakle, prigovor o zastarjelosti potraživanja i prigovor o postojanju činjenica, dužnik je obavezan u privrednom sporu (član 496-a. ZPP), prigovor zastare istaći do zaključenja glavne rasprave.

(Vs FBiH, Pž. 34/98, od 10. 3. 1998. – Bilten Vs FBiH, 1/98 - 29)

2. Propisi o zastarjelosti primjenjuju se i na nenovčana potraživanja, ako zastari glavno potraživanje, zastarjela je i obaveza na naknadu štete zbog neispunjenja ugovorne nenovčane obaveze.

(Vs FBiH, Pž. 275/98, od 12. 1. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 – 37. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 369. ZOO)

3. Zastarni rokovi propisani u Zakonu o obligacionim odnosima ne mogu se primijeniti po pitanju naplate i povrata carine i ostalih carinskih dažbina obzirom da su prava i obaveze svih subjekata u postupku carinjenja robe regulisani federalnim Carinskim zakonom, Zakonom o carinskoj politici Bosne i Hercegovine i drugim propisima iz oblasti carina, kao specijalnim zakonima u odnosu na Zakon o obligacionim odnosima, pa i rokovi u kojima se može ostvariti naplata i povrat carine i ostalih carinskih dažbina, koji su po svojoj pravnoj prirodi materijalno–pravni prekluzivni rokovi čijim protekom stranka gubi zahtijevano pravo na naplatu odnosno povrat.

(Vs FBiH, U - 234/01, od 10. 5. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 51)

4. Pravo (su)vlasnika glede naknade za oduzetu stvar ne može zastarjeti dok on može zahtijevati povrat stvari, međutim, kad (su)vlasnik više ne može zahtijevati povrat stvari dospijeva zahtjev za naknadu i zastarjeva u općem zastarnom roku.

Iz obrazloženja citiramo:

"Kako prema utvrđenju nižih sudova tužitelj kao bivši vlasnik ne može više zahtijevati povrat stvari odnosno posjed spornih nekretnina zbog već izloženog razloga - koji su nesumnjivo nastali već časom izgradnje javnog puta preko njegovog zemljišta, a to znači još 1972. g. - to potraživanje tužitelja u pogledu naknade za protuzakonito oduzeto zemljište dospio je 1972. g., pa je stoga nesumnjivo prestalo uslijed nastupa zastare prije podnošenja tužbe u ovoj pravnoj stvari koja je podnesena tijekom 1989. g. u smislu čl. 14. bivšeg ZZP - te su stoga niži sudovi osnovano prihvatili istaknuti prigovor zastartužitelja i na taj način pravilno primijenili materijalno pravo odbijanjem tužbenog zahtjeva (čl. 360. Zakona o obveznim odnosima, dalje ZOO)."

(Vs RH, Rev. 1823/94, od 16. 2. 1999. – Izbor odluka 1/1999 – 21A/17)

5. Tražbina vraćanja neutrošenog avansa dospjeva po prestanku osnova za držanje avansa i zastarjeva u opštem zastarnom roku od pet godina.

(Vs FBiH, Pž. 111/97, od 12. 8. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 – 37. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 371. ZOO)

6. Kad vjerovnik ne može zahtijevati ispunjenje ugovora nakon isteka zastarnog roka, ne može zahtijevati niti raskid ugovora zbog neispunjenja.

(Vs RH, Rev. 2729/92, od 5. 5. 1993. – Izbor odluka 1/1995 - 46)

7. Kada je potraživanje tužioca iz ugovora o prometu robe i usluga zastarjelo, tada se po tom osnovu ne može istaći drugi zahtjev budući da zastarjelošću prestaje pravona zahtjev za ispunjenje obaveze.

(Vs S, broj Prev. 247/99. - Bilten 1/2000)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Pravo (su)vlasnika na naknadu za oduzetu stvar ne može prestati zbog zastare sve dok može zahtijevati vraćanje svoje stvri.

(Vs RH, Rev. 2896/91, od 17. 3. 1992. – Izbor odluka 1994 - 104)

9. Zahtjev za raskid ugovora zastarijeva u roku u kome zastarijeva i zahtjev za njegovo ispunjenje.

(Vs BiH, Rev. 396/89, od 27. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 38)

10. Dužnik - tuženi ne može uspješno isticati u parnici prigovor zastare potraživanja zateznih kamata zbog toga što je bilo zastarjelo glavno potraživanje, ako je propustio da istakne prigovor zastarjelosti glavnog potraživanja.

(Vs BiH, Pž. 689/88, od 27. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 70)

12. Prigovor zastarjelosti se ne može isticati u žalbenom postupku u privrednom sporu zbog prekluzije prava u smislu člana 496a. ZPP, niti se može isticati u reviziji.

(Vs S, broj Prev. 138/96. – Bilten 2/1998)

12. U reviziji se ne može isticati prigovor zastare potraživanja.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan ni prigovor zastare koji je tužena prvi put istakla tek u reviziji, tj. poslije pravomoćnosti presude. Sud po službenoj dužnosti ne pazi na zastaru potraživanja (član 360. stav 3. ZOO), pa se zato ne radi o pogrešnoj primjeni materijalnog prava ako tuženi u toku postupka pred prvostepenim sudom, ili u žalbi protiv prvostepene presude, nije istakao prigovor zastare, zbog čega sud nije ni mogao cijeniti da li postoji zastara.

(Vs BiH, Rev. 134/87, od 19. 11. 1987. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 99)

13. Prigovor zastarjelosti istaknut po prvi put u žalbi ima značaj nove činjenice.

Iz obrazloženja:

"Izjava dužnika kojom se poziva na zastarjelost je uslov da se o prigovoru zastarjelosti raspravlja (član 360. stav 3. ZOO), pa drugostepeni sud nije ovlašten da prigovor zastarjelosti potraživanja, istaknut tek u žalbi, sam ocjenjuje".

(Vs BiH, Pž. 540/89, od 12. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 99)

Kad zastarjelost počinje teći

Član 361.

(1) Zastarjelost počinje teći prvog dana poslije dana kad je povjerilac imao pravo da zahtijeva ispunjenje obaveze, ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano.

(2) Ako se obaveza sastoji u tome da se nešto ne učini, da se propusti ili trpi, zastarjelost počinje teći prvog dana poslije dana kad je dužnik postupio protivno obavezi.

---

1. U konkretnom predmetu tužitelj nije dokazao da je ugvorom određen rok plaćanja (čl. 561. st. 2. ZOO), pa je prvostupanjski sud zauzeo ispravno pravno stajalište da u konkretnom predmetu valja primijeniti odredbu čl. 361. st. 1. ZOO, prema kojoj zastara počinje teći prvog dana poslije dana kada je tužitelj imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze, a ne kad je stvarno zahtijevao.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Vts RH, Pž. 2603/97, od 5. 1. 1999. – Zbirka 5 - 30)

2. Zastara potraživanja radnika s naslova neisplaćenog osobnog dohotka za vrijeme nezakonitog prestanka radnog odnosa počinje teći od pravomoćnosti presude kojom je odluka o prestanku radnog odnosa utvrđena nezakonitom.

Iz obrazloženja:

"Pravilno je, naime, primijenjena odredba čl. 361. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO) kada je odbijen prigovor zastare potraživanja, jer je i po ocjeni ovog revizijskog suda pravilan pravni stav nižestupanjskih sudova da zastarni rok za potraživanje naknade tužiteljici zbog izgubljenoga osobnog dohotka počinje teći od pravomoćnosti presude kojom je odluka tuženika o prestanku radnog odnosa prvotužiteljice utvrđena nezakonitom, jer odluka kojom je određeno da se tužiteljica vrati na dotadašnje radno mjesto ima konstitutivni karakter pa sve dok o nezakonitom prestanku radnog odnosa nije pravomoćno odlučeno, tužiteljica nije mogla potraživati naknadu osobnog dohotka. Zbog toga kada je navedena odluka pravomoćna 11. listopada 1988., a tužiteljica je podnijela tužbu 10. svibnja 1989., ona je podnesena u zakonom predviđenom roku."

(Vs RH, Rev. 73/96 od 21. 2. 1996. – Izbor odluka 2/1996 – 8/51)

3. Kad je banka greškom izvršila upis određenog iznosa na račun namjenske štednje komitenta (ugovor o deviznoj oročenoj štednji), zastarijevanje zahtjeva banke za povrat tog iznosa počinje teći od časa isplate komitentu.

Iz obrazloženja:

"Prema utvrđenju sudova tužiteljica (banka) je dana 23. veljače 1983.g. greškom na račun namjenske štednje tužene (ugovor o deviznoj oročenoj štednji) upisala iznos od ….. DEM za koji tužena nije imala pokriće na deviznoj štednoj knjižici. Na navedeni iznos su joj obračunate kamate po stopi od 10% u visini od ….. DEM, te joj je dana 4. veljače 1984.g. isplaćena dinarska protuvrijednost iznosa od …… DEM u obliku kredita. Među strankama je sporno je li potraživanje tužiteljice zastarjelo odnosno kad je došlo do stjecanja bez osnove. Sudovi prvog i drugog stupnja su djelomično održali na snazi platni nalog i prihvatili tužbeni zahtjev u odnosu na isplatu glavnice, a ukinuli platni nalog i odbili tužbeni zahtjev u odnosu na kamate. Odlučujući o prigovoru zastare, ti su sudovi uzeli da je rok zastare od 5 godina iz odredbe čl. 371. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91 - dalje ZOO) za potraživanje banke s naslova stjecanja bez osnove iz čl. 210. ZOO počeo teći 4. veljače 1984.g., kada su tuženoj sredstva isplaćena jer da do tada ona i nije mogla raspolagati navedenim iznosom prema odredbama ugovora o vezanoj štednji. Kako rok zastare nije protekao do 27. svibnja 1988.g., kada je tužba podnesena, udovoljili su tužbenom zahtjevu za vraćanje onoga što je banka bez osnove isplatila. Prema pravnom shvaćanju ovoga suda, (pogrešnim) upisom na račun namjenske štednje tužene još nije došlo do stjecanja na strani štediše ili gubitka na strani banke. Pogrešan upis sam po sebi (prije isplate) još nema učinka na imovinu stranaka, jer štedna knjižica ili račun nisu vrijednosni papiri. Banka može (do isplate) izvršiti ispravak knjiženja ili dokazati nesuglasnost upisa i stvarnog stanja. Banka može osporiti zakonsku presumpciju iz čl. 1044. ZOO da je upis dokaz o uplati. Zastara potraživanja s naslova stjecanja bez osnove počinje teći od trenutka kad se dužnikova imovina povećala na račun vjerovnika, a vjerovnik mogao tražiti vraćanje onoga što je stečeno bez osnove. Stoga, u konkretnom slučaju zastara nije ni počela teći do časa isplate oročenog depozita (čl. 361. ZOO), tj. do trenutka prijelaza imovine (čl. 210. ZOO)."

(Vs RH, Rev. 1705/92, od 20. 7. 1993. – Izbor odluka 2/1995 – 15/60)

4. Zastarni rok, kada je riječ o potraživanju na osnovi ugovora o prodaji, počinje teći od sljedećeg dana nakon dana isteka roka za ispunjenje obveze tuženika, kao dana od kojeg je počelo vjerovnikovo pravo zahtijevati ispunjenje te obveze.

(Vs RH, Rev. 2165/93 od 26. 10. 1996. – Izbor odluka 2/1995 - 59)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Zastara zahtjeva za naknadu štete odnosno povrat izvršenih ulaganja u nedovršeni objekt počinje teći pravomoćnošću odluke u sporu za raskid ugovornog odnosa, jer tek tada dospijeva navedeno potraživanje.

Iz obrazloženja:

Razmatrajući reviziju tuženih u granicama u kojima se pobija drugostupanjska odluka i pazeći po službenoj dužnosti na određene povrede postupka, ovaj sud nalazi da takvih povreda u ovoj parnici nema. Sudovi su prigovor tuženih o zastari potraživanja tužitelja ocijenili neosnovanim, jer nalaze da je u konkretnom slučaju došlo do prekida zastare zbog podnošenja tužbe (čl. 388. ZOO) u sporu za raskid ugovora o prodaji nedovršenog objekta koji je pravomoćno dovršen 1985.g. od kada zastara iznova teče, a kako je ova parnica pokrenuta 1987.g. rok zastare potraživanja nije istekao.

Zaključak sudova o neosnovanosti prigovora zastare potraživanja prihvaća i ovaj sud, ali iz drugih razloga. Naime, u konkretnom slučaju zastara potraživanja tužitelja nije ni tekla, budući da je njihovo potraživanje dospjelo tek pravomoćnošću odluke u sporu za raskid ugovornog odnosa (P 330/83), kada su se i ostvarile pretpostavke za podnošenje tužbe radi naknade štete, odnosno za povrat izvršenih ulaganja u nedovršeni objekt. Kako je taj spor pravomoćno dovršen u 1985.g., a tužba u ovoj parnici podnesena je 1987.g., ni subjektivni ni objektivni rok zastare potraživanja nije protekao. Zato je ponovljeni prigovor tuženih o zastari potraživanja tužitelja neosnovan."

(Vs RH, Rev. 2215/91, od 14. 1. 1992. – Izbor odluka 1993 – 43/80)

6. Za ocjenu osnovanosti prigovora zastarjelosti potraživanja iz ugovora o osiguranju odlučna je činjenica kada je to potraživanje nastalo, jer od tog vremena teče i zastarni rok takvog potraživanja.

(Vs S, broj Prev. 227/98. – Bilten 1/1999)

7. Pravo stranke da nakon raskida ugovora zahtijeva vraćanje onog što je dala zastarijeva u općem zastarnom roku, a zastara počinje teći prvog dana poslije dana kada je raskinut ugovor.

(Vs RH, Rev. 1703/911, od 14.11. 1991. – Izbor odluka 1993 - 79)

8. Zastarelost potraživanja špeditera za naplatu iznosa carine od vlasnika robe računa se od dana kada je špediter ovu obavezu prema carini izmirio, jer je tek tada stekao pravo da zahteva naplatu ovog potraživanja.

(Vps Beograd, Pž. 7459/98, od 23. 12. 1998)

9. Zastarelost obaveze koja se sastoji u tome da se nešto ne učini, da se propusti ili trpi utvrđene pravnosnažnom sudskom odlukom ne teče dok se dužnik uzdržava od radnji koje predstavljaju njenu povredu (član 361. stav 2. ZOO).

(Stav XL zajedničke sednice bivših vrhovnih sudova, Ohrid, OD 23. i 24. 5. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 123)

10. Zastara potraživanja teče i kada nema ili se ne zna da li ima nasljednika, a povjerilac može prekinuti zastaru potraživanja prije nego što se uruči zaostavština bez nasljednika opštini, prijedlogom ostavinskom sudu da izvrši popis i procjenu zaostavštine.

(Vs BiH, Rev. 490/86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 8)

11. Zastarni rok za potraživanja čiji rok ispunjenja nije bitan sastojak ugovora ne teče od isteka osnovnog roka za ispunjenje, već od isteka razumnog roka koji je od strane povjerioca naknadno određen za ispunjenje dospjele obaveze dužnika.

(Vs S, broj Prev. 400/98. – Bilten 4/1999)

http://www.advokat-prnjavorac.com

12. Rok od dvije godine za ostvarivanje odštetnog zahtjeva zbog smrti ili povrede putnika, zastarni je rok.

(Vs H, Rev. 79/86, od 17. 12. 1987. – Informator, broj 3685)

13. Zastara potraživanja cijene radova po ugovoru o građenju počinje da teče prvog dana poslije dana kada je izvođač radova mogao na osnovu konačnog obračuna da zahtjeva isplatu.

Kada je zastario nominalni iznos cijene, tada je zastarjelo i eventualno potraživanje tužioca na ime zatezne kamate zbog docnje u plaćanju nominalnog iznosa, kao i zahtjev za naknadu štete u smislu odredbe člana 278. st. 2. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 192/00. – Bilten 1/2001)

14. Pravo nezbrinute majke djeteta da traži izdržavanje od vanbračnog oca za vrijeme od tri mjeseca prije porođaja dospijeva sa rođenjem djeteta, a potraživanje izdržavanja u trajanju od godine dana nakon rođenja djeteta dospijeva obročno (mjesečno) od kada teče trogodišnji rok zastarjelosti potraživanja.

(Vs BiH, Gž. 251/87, od 20. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 70)

15. Za štetu s naslova izgubljene zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad oštećenik saznaje kad prestane privremena spriječenost za rad otkada počinje i tok zastare.

(Vs H, Gzz. 45/86, od 7. 8. 1986. - Psp 35 - 64)

Nastupanje zastarjelosti

Član 362.

Zastarjelost nastupa kad istekne posljednji dan zakonom određenog vremena.

Uračunavanje vremena prethodnika

Član 363.

U vrijeme zastarjelosti računa se i vrijeme koje je proteklo u korist dužnikovih prethodnika.

---

1. Zastara potraživanja teče i kada nema ili se ne zna da li ima nasljednika, a povjerilac može prekinuti zastaru potraživanja prije nego što se uruči zaostavština bez nasljednika opštini, prijedlogom ostavinskom sudu da izvrši popis i procjenu zaostavštine.

(Vs BiH, Rev. 490/86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 8)

Zabrana promjene roka zastarjelosti

Član 364.

(1) Pravnim poslom ne može se odrediti duže ili kraće vrijeme zastarjelosti od onog vremena koje je određeno zakonom.

(2) Pravnim poslom ne može se odrediti da zastarjelost neće teći za neko vrijeme.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odricanje od zastarjelosti

Član 365.

Dužnik se ne može odreći zastarjelosti prije nego što protekne vrijeme određeno za zastarjelost.

---

1. Izjava zamjenika generalnog direktora preduzeća o odricanju od zastarjelosti proizvodi pravno dejstvo, ukoliko je data u domenu obavljanja poslova po ovlaštenju generalnog direktora.

(Vs S, broj Prev. 279/00. – Bilten 1/2001)

2. Budući da je rok u kome nužni nasljednik može tražiti vraćanje (redukciju) poklona po svojoj prirodi zastarni, a ne prekluzivni, poklonoprimčevo priznanje prava na nužni dio ima za posljedicu odricanje od zastarjelosti.

(Vs BiH, Rev. 502/86, od 26. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 64)

Pismeno priznanje i obezbjeđenje zastarjele obaveze

Član 366.

(1) Pismeno priznanje zastarjele obaveze smatra se kao odricanje od zastarjelosti.

(2) Isto dejstvo ima davanje zaloge ili kog drugog obezbjeđenja za zastarjelo potraživanje.

---

1. Priznanje duga ranijeg zajedničkog preduzeća od strane jednog od sljednika, koji solidarno odgovara za dug sa ostalim sljednicima, nema značaj odricanja od zastare potraživanja u odnosu na ostale solidarne dužnike.

Iz obrazloženja:

Tuženi su solidarni dužnici za obaveze prema tužitelju ranijeg zajedničkog preduzeća, u smislu člana 187 – a. Zakona o preduzećima bivše SFRJ, koji je bio na snazi u vrijeme nastanka i dospijeća obaveza, nezavisno od toga da li je između njih zaključen diobni bilans (utvrđeno je da nije), no solidarnost obveze ne znači i da u odnosu na sve solidarne dužnike zastara potraživanja nastupa istovremeno, te da se radnjom svakog od dužnika prekida zastara prema svima. Po odredbama člana 422. Zakona o obligacionim odnosima, zastarijevanje se ne može prekinuti prema pojedinom solidarnom dužniku, a da i dalje teče prema ostalim solidarnim dužnicima, dok odricanje od navršene zastarjelosti jednog od solidarnih dužnika nema dejstva prema ostalim dužnicima. U vrijeme zaključenja protokola dana 10. 3. 1995. g. o priznanju duga nastupila je zastarjelost potraživanja prema sva tri tužena (tužitelj ni u žalbi ne spori da su on i prednik tuženih, a i samo tuženi, u vrijeme nastanka i dospijeća obaveza bili pravne osobe na koje se odnosi član 374. ZOO), pa bi protokol, ukoliko se radi o urednoj ispravi sa punovažnim pravnim dejstvom, imao značaj odricanja od nastupjele zastarjelosti (po odredbama 366. stav 1. ZOO), pismeno priznanje zastarjele obaveze smatra se kao odricanje od zastarjelost). Ovaj protokol je, međutim, potpisao samo zastupnik II – tuženog i ovjerio pečatom II – tuženog, pa iako je u protokolu naveden dug ranijeg zajedničkog preduzeća tuženih, nepostojećeg u vrijeme sastavljanja protokola, ne može se prihvatiti tvrdnja tužitelja da je na ovaj način pravno punovažno obavezo i prvo i treće tuženog. Iz iskaza saslušanih svjedoka ne proizilazi da su zastupnici prvo i trećetuženog dali makar i usmenu punomoć zastupniku II – tuženog da i u ime ova dva tužena prizna dug (s obzirom na zakonom propisanu formu bila je nužna pismena punomoć), a ne može se ovakvo ovlaštenje za zastupni-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ka II – tuženog izvoditi ni iz okolnosti koje ističe žalitelj, da između tuženih nije nikada sačinjen diobni bilans, te da su često u poslovanju nastupali zajednički, kompenzirajući dugove potraživanjima bilo kog od njih, kao i da skladište i neke druge poslovne prostorije koriste zajedno, jer se radi o tri posebna pravna subjekta, koja samostalno istupaju u pravnom prometu.

(Vs FBiH, Pž. 28/00, od 23. 11. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/2000 - 35)

2. Da bi proizvela dejstvo odricanja od zastarjelosti, pismena izjava o priznanju zastarjele obaveze mora biti data na izričit način i odnositi se i na osnov i na visinu obaveze, a ako je dužnik preduzeće ta izjava mora biti potpisana od strane lica koje može punovažno zastupati to pravno lice (član 366. stav 1. ZOO).

(Vs FBiH, Pž. 392/84, od 28. 2. 1995. – Bilten Vs BiH 2/85 – 8 i Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 20)

3. Odricanje od zastare glavnog dužnika nema učinak prema ostalim dužnicima pa niti prema jamcima. Naime, prema odredbi čl. 366. st. 1. ZOO pisano priznanje zastare obveze smatra se kao odricanje od zastare. Prema odredbi čl. 422. st. 2. ZOO odricanje od navršene zastare nema učinak prema ostalim dužnicima.

Iz obrazloženja:

"Revidenti tvrde da je glavni dužnik pravna osoba - u koju su udruženi još prije pokretanja parnice u kojoj je ta pravna osoba presuđena za isplatu spornog iznosa tužitelju - pisanom izjavom priznala zastarjelo potraživanje tužitelja. Imajući na umu odredbu čl. 1019. st. 1. ZOO, prema kojoj zastarom obveze glavnog dužnika zastarijeva i obveza jamca - ako je točna revidentova tvrdnja o tome da je pravna osoba kao glavni dužnik priznala svoju zastarjelu obvezu za koju kao jamci solidarno odgovaraju revidenti, to bi upućivalo da je u smislu odredbe č1. 1019. st. 1. ZOO u vrijeme navodnog odricanja od zastare glavnog dužnika nastala zastara tužiteljevih potraživanja i prema revidentima kao jamcima, odnosno solidarnim dužnicima, a u tom slučaju odricanje od zastare koje je učinio jedan solidarni dužnik, makar da je to i glavni dužnik, ne bi prema odredbi čl. 422. st. 2. ZOO moglo imati učinka prema ostalim dužnicima, u ovom slučaju revidentima koji bi protiv takvog potraživanja u tako pretpostavljenom slučaju mogli s uspjehom istaknuti prigovor zastare".

(Vs H, II Rev. 76/89, od 28. 12. 1989. – Psp 47 – 81)

4. Prekinuta je zastara potraživanja naknade štete prema osiguravaču ako je prije isteka zastarnog roka osiguravač dopisom obavjestio oštećenog da je povoljno riješen njegov zahtjev za isplatu naknade u određenom iznosu. Ako je ovakav dopis upućen oštećenom po isteku zastarnog roka, ima karakter odricanja od zastarjelosti.

(Vs BiH, Pž. 20/90, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 47)

5. Zapisnik o sravnjenju knjigovodstvenog stanja između društvenih pravnih lica ne proizvodi pravni učinak na zastaru potraživanja kada nema izričite izjave o priznanju duga (član 387. stav 1. ZOO), odnosno o priznanju zastarjele obaveze (član 366. stav 1. ZOO).

(Vs BiH, Pž 230/86, od 9. 9. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 12)

6. Tuženi je punovažno priznao zastarjelo potraživanje kada je na glavnoj raspravi izjavio da ne osporava osnov potraživanja.

(Vs BiH, Rev. 150/89, od 17. 11. 1989., isto i Rev. 103/89, od 12. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 73, isto i Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/1999, str. 27)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dejstvo ispunjenja zastarjele obaveze

Član 367.

Ako dužnik ispuni zastarjelu obavezu, nema pravo zahtijevati da mu se vrati ono što je dao, čak i ako nije znao da je obaveza zastarjela.

---

1. Dužnik koji je povjeriocu isplatio zastarjelo potraživanje, znajući da nije dužan, a pri tome zadržao pravo na povrat tog iznosa, može posebnom tužbom od povjerioca zahtijevati povrat isplaćenog iznosa.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da tužilac kao korisnik električne energije u ratnom periodu nije plaćao električnu energiju, da je tuženi pozivao tužioca da isplati dug za isporuku električne energije za period 1994/95. godine, da se tužilac tome pozivu nije odazvao, pa mu je tuženi 10. 12. 1997. godine u stanu isključio električnu energiju, da je tužilac radi ponovnog uključenja bio prisiljen platiti tuženom dug, da je zadržao pravo povraćaja plaćenog, s obzirom na zastarjelost tog potraživanja.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su obvezali tuženog da tužitelju vrati isplaćeni iznos.

Prema odredbi člana 367. ZOO, ako dužnik ispuni zastarjelu obavezu, nema pravo da mu se vrati ono što je dao, čak i ako nije znao da je obaveza zastarjela, a prema odredbi člana 211. istog zakona onaj koji izvrši isplatu znajući da nije dužan platiti nema pravo zahtijevati vraćanje izuzev ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili ako je platio da bi izbjegao prinudu.

U konkretnom slučaju tužitelj je zastarjelu obavezu platio znajući da nije dužan, međutim, kako je isplatu izvršio da bi izbjegao isključenje električne energije i pri tome zadržao pravo da traži vraćanje onoga što je isplatio, pripada mu pravo da, u skladu sa odredbom člana 211. ZOO, traži vraćanje isplaćenog iznosa.

(Vs FBiH, Rev. 36/99, od 8. 4. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 33)

Povjerilac čije je potraživanje obezbijeđeno

Član 368.

(1) Kad protekne vrijeme zastarjelosti, povjerilac čije je potraživanje obezbijeđeno zalogom ili hipotekom može se namiriti samo iz opterećene stvari, ako je drži u rukama ili ako je njegovo pravo upisano u javnoj knjizi.

(2) Međutim, zastarjela potraživanja kamata i drugih povremenih davanja ne mogu se namiriti ni iz opterećene stvari.

Sporedna potraživanja

Član 369.

Kad zastari glavno potraživanje, zastarjela su i sporedna potraživanja, kao što su potraživanja kamata, plodova, troškova, ugovorne kazne.

---

1. Propisi o zastarjelosti primjenjuju se i na nenovčana potraživanja, ako zastari glavno potraživanje, zastarjela je i obaveza na naknadu štete zbog neispunjenja ugovorne nenovčane obaveze.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Propisi o zastarjelosti potraživanja (članovi 360. do 393. Zakona o obligacionim odnosima – ZOO) primjenjuju se na pravo zahtijevati ispunjenje bilo koje ugovorne obaveze, a ne samo novčane, kako proizilazi iz odredaba člana 360. stav 1. u vezi sa članom 46. stav 1. ZOO. Prednik tužiteljice, odnosno tužiteljica je mogla, sudeći po sadržaju spornog ugovora, zahtijevati ispunjenje ugovorne obaveze prednika tuženog, odnosno tuženog, čim ispuni svoju obavezu uplate polovine vrijednosti dvosobnog stana, a bila je dužna uplatiti ova sredstva odmah po zaključenju ugovora (članovi 2. i 5. Ugovora). Okolnost da je tužiteljica kasnila sa uplatom ne bi smjela kod ocjene početka zastarijevanja obaveze tuženog, ići u njen prilog, ali i kada bi se rok zastarjelosti računao od dana uplate 07. 9. 1984. godine, kada je nesumnjivo dospjelo potraživanje tužiteljice iz ugovora, do dana tužbe 17. 8. 1990. godine, protekao je opći rok zastarjelosti od pet godina iz člana 371. ZOO, pa kako je tuženi istakao prigovor zastare, osnovano je prvostepeni sud odbio prvi po redu tužbeni zahtjev na predaju prodatog stana.

Prvostepeni sud je osnovano odbio i drugi po redu tužbeni zahtjev za naknadu štete zbog neispunjenja ugovora, jer kada zastari glavno potraživanje zastarijevaju i sporedne obaveze, a jedna od njih je i obaveza na naknadu štete zbog neispunjenja ugovorne obaveze (član 369. u vezi sa članom 262. stav 1. i 2. ZOO). Institut zastare potraživanja bi bio bez vrijednosti kada bi se smatralo da ugovorna stranka može, i pored protivljenja druge strane, realizirati pravo na naknadu štete zbog neispunjenja ugovora, ako se sudu obratila tužbom tek po proteku roka zastarjelosti ugovorne obaveze. Inače, potraživanje naknade štete nastale povredom ugovorne obaveze zastarijeva za vrijeme određeno za zastarjelost te obaveze, kako proizilazi iz člana 376. stav 3. ZOO".

(Vs FBiH, Pž. 275/98, od 12. 1. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 37)

2. Potraživanje zateznih kamata kao samostalno potraživanje zastarijeva u roku od tri godine od dana nastanka (nastaje i istovremeno dospijeva svakog dana docnje glavnog potraživanja), a ne u roku određenom za zastarjelost glavnog potraživanja, ali zastarijeva u cjelini ako nije tužbom zahtijevano u roku od pet godina od dospijeća prvog obroka.

(Vs BiH, Pž. 533/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 46)

3. Dužnik - tuženi ne može uspješno isticati u parnici prigovor zastare potraživanja zateznih kamata zbog toga što je bilo zastarjelo glavno potraživanje, ako je propustio da istakne prigovor zastarjelosti glavnog potraživanja.

(Vs BiH, Pž. 689/88, od 27. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 70)

4. Zastara potraživanja naknade štete zbog gubitka poljoprivrednog prinosa, kao posljedica oštećenja zemljišta, prosuđuje se po odredbama iz člana 376. a ne po odredbama iz člana 369. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 553/89, od 13. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 48)

5. Zahtjev za vraćanje ambalaže koja ima relativno kratak vijek upotrebe (npr. boce i plastične gajbe) ili za isplatu njene protuvrijednosti, zastarijeva u roku određenom za zastarjelost glavnog potraživanja iz ugovora o kupoprodaji.

(Vs BiH, Pž 163/84, od 14. 12. 1984. – Bilten Vs BiH 1/85 - 8)

6. Izvođač i projektant građevine odgovaraju naručiocu (imaocu) solidarno (član 206. st. 1. i 3. u vezi sa čl. 369. i 644. ZOO), a o međusobnom regresnom zahtevu se odlučuje prema veličini njihove krivice (član 647. ZOO).

(Stav privrednog sudstva, Ohrid, od 31. 5. do 2. 6. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 147)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kada se primjenjuju pravila o zastarjelosti

Član 370.

Pravila o zastarjelosti ne primjenjuju se u slučajevima kada su u zakonu određeni rokovi u kojima treba da se podigne tužba ili da se izvrši određena radnja pod prijetnjom gubitka prava.

---

1. Za razliku od prekluzije kod koje se gubi i samo subjektivno pravo i mogućnost za prisilno ostvarenje toga prava, kod zastare se gubi samo pravo na prinudno ostvarenje subjektivnog prava i dok kod zastare postoji mogućnost zastoja i prekida, takva mogućnost ne postoji kod prekluzije, jer se na nju ne primjenjuju pravila o zastari.

Iz obrazloženja:

"Kad su u zakonu određeni rokovi za podnošenje tužbe, nakon proteka roka tužba se više ne može podnijeti i to je procesno pravni prekluzivni rok.

U slučaju prekluzije gubi se i samo subjektivno pravo i mogućnost za prisilno ostvarenje toga prava, za razliku od zastare kod koje se gubi samo pravo na prinudno ostvarenje subjektivnog prava.

Kod zastare postoji mogućnost zastoja i prekida, ali kod prekluzije takove mogućnosti ne postoje i prema odredbi iz čl. 370. ZOO-a ne primjenjuju se pravila o zastari."

(Žs Bjelovar, Gž 506/00, od 9. 3. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 19)**2.** Postupak koji je oštećeni pokrenuo radi osiguranja dokaza u pogledu opsega i visine štete koju je počinila divljač ne utječe na tijek prekluzivnog roka u kojem se mora podnijeti zahtjev, odnosno tužba za naknadu štete.

(Vs H, Rev. 96/86 od 20. 3. 1986. – Psp 32 - 95)

Odsjek 2.

VRIJEME POTREBNO ZA ZASTARJELOST

Opšti rok zastarjelosti

Član 371.

Potraživanja zastarijevaju za pet godina, ako zakonom nije određen neki drugi rok zastarjelosti.

Napomena (RS): Na osnovu odredbe člana 34. ZIDZOO, opšti rok zastarjelosti iz člana 371. ZOO produžen je sa pet na deset godina.

Članom 59. ZIDZOO propisano je da će se član 34. tog zakona (čl. 371. ZOO – op. a), primjenjivati i na obligacione odnose koji su nastali prije stupanja na snagu tog zakona ukoliko petogodišnji rok zastarjelosti nije istekao do njegovog stupanja na snagu, tj. do 30. septembra 1993. godine.

---

1. Potraživanje cijene za isporučenu vodu radnji samostalnog privrednika zastarjeva u općem zastarnom roku, a zatezna kamata teče od dospijeća za isplatu pojedinih računa.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni sud je pogrešno primijenio materijalno pravo kada je, odlučujući o osnovanosti prigovora zastarjelosti potraživanja, našao da je utuženo potraživanje naknade odnosno cijene vode koja se mjesečno obračunava, povremeno potraživanje koje, shodno odredbama člana 372. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, zastarjeva u roku od 3.g. od dospjelosti svakog pojedinog davanja.

U konkretnom slučaju ne radi se o povremenim unaprijed utvrđenim novčanim davanjima već o sukcesivnom periodičnom obračunu cijene za utrošak vode koja se kontinuirano isporučuje, pa potraživanje nije povremeno i ne zastarijeva u roku od 3. godine od dospjelosti svakog pojedinog davanja, shodno članu 372. ZOO, a ni po članu 374. istog zakona po kome se računa zastarjelost međusobnih potraživanja iz ugovora o prometu robe i usluga, jer se ne radi o društvenoj, odnosno državnoj imovini, pa je o zastarjelosti trebalo odlučiti primjenom općeg zastarnog roka od 5.g., shodno odredbama člana 371. istog zakona.

Kako se u konkretnom slučaju ne radi o povremenom potraživanju, pogrešno je prvostepeni sud primijenio materijalno pravo kada je, primjenom odredbe člana 279. stav 3. ZOO zatezne kamate dosudio od 8. 4. 1997.g., kao dana kada je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu. Na potraživanje naknade za isporučenu vodu koja se obračunava mjesečno zatezna kamata teče od dana dospjelosti potraživanja po svakoj od faktura, kako to osnovano tužitelj ističe u žalbi, osporavajući presudu u dijelu kojim je odbijen njegov zahtjev za isplatu kamata od dospjelosti potraživanja po svakoj od faktura".

(Vs FBiH, Pž. 248/00, od 31. 8. 2001. – Bilten Vs FBiH 2/01 - 35)

2. Tražbina vraćanja neutrošenog avansa dospjeva po prestanku osnova za držanje avansa i zastarjeva u opštem zastarnom roku od pet godina.

Iz obrazloženja:

"Saglasno uslovima ugovora, izvođač ima pravo na dio avansa kojim je naplatio 30 odsto vrijednosti izvedenih ugovorenih radova i nabavio materijal preciziran u ugovoru. Sredstva avansa koja nisu iskorištena odnosno stečena na taj način izvođač drži bez pravnog osnova, pa o povratu tih sredstava treba odlučiti u smislu pravila o sticanju bez osnova (član 210. ZOO). Kako rok zastarjelosti za stečeno bez osnova nije određen, na ovo potraživanje primjenujuje se opšti zastarni rok određen članom 371. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO. Zastarjelost nastupa kada protekne zakonom određeno vrijeme u kome je povjerilac mogao zahtijevati ispunjenje obaveze (član 360. stav 2. ZOO), a to je u konkretnom slučaju, kada je postavljen zahtjev za vraćanje avansa datog shodno preuzetim obavezama po ugovoru o građenju, vrijeme od kada prestane da postoji osnov držanja neiskorištenog avansa, dakle, od kada je prestao da postoji ugovor o građenju".

(Vs FBiH, Pž. 111/97, od 12. 8. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 37)

3. Zastara potraživanja na ime bezrazložnog obogaćenja tuđim radom ili sredstvima počinje teći prestankom korištenja rezultata tog rada i sredstava od strane neosnovano obogaćenog.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu tuženik naknadi ulaganja u nekretninu tuženika s osnova bezrazložnog obogaćenja. Zastara potraživanja na ime bezrazložnog obogaćenja tuđim radom i sredstvima počinje teći prestankom korištenja rezultata tog rada i sredstava od strane tužitelja. Kako je utvrđeno da je ova tužba podignuta za trajanja postupka za iseljenje i predaju u posjed upravo spornih nekretnina, dakle tužitelji su bili u posjedu iste, to je iz tog razloga prigovor zastare neosnovan,

http://www.advokat-prnjavorac.com

jer u konkretnom slučaju zastara još nije ni bila otpočela teći kada je podignuta ova tužba."

(Vs RH, Rev. 898/97, od 8. 6. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 22/20)

4. Kada je banka pogreškom upisala određeni iznos na račun namjenske štednje komitenta (ugovor o deviznoj oročenoj štednji), zastarijevanje zahtjeva banke za vraćanje tog iznosa počinje teći od trenutka isplate komitentu.

(Vs RH, Rev. 1705/92, od 20. 7. 1993. – Izbor odluka 2/1995 – 15/60)

5. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Rev – 146/99, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 379. ZOO.

6. Kad potraživanje potiče iz ugovora o kreditu, onda se na takvo potraživanje ne može primijeniti rok zastarjelosti iz člana 374. ZOO, već to potraživanje zastarjeva u opštem zastarnom roku.

(Vs S, broj Prev. 294/97. – Bilten 4/1997)

7. Kada je ugovor o prodaji raskinut zbog neizvršenja obaveze jedne stranke, a u smislu odredbe člana 124. ZOO, to je od momenta raskida prestao pravni osnov po kome tuženi drži i plaćenu cijenu na ime vrijednosti robe, pa tužilac prema odredbi člana 214. ZOO ima pravo na vraćanje onog što je stečeno bez osnova, povraćaj uplaćenog iznosa sa zateznom kamatom i štetom u smislu člana 278. stav 2. ZOO i to od dana uplate, odnosno sticanja.

Zastarjelost ovog potraživanja nastupa u opštem roku zastarjelosti od 10 godina.

(Vs S, broj Prev. 61/96. Bilten 2/1996)

8. Potraživanja imaoca samostalne zanatske radnje (preduzetnika) iz ugovora o izvođenju radova za naplatu cijene, zastarijeva u opštem zastarnom roku iz člana 371. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 406/96. – Bilten 1/1997)

9. Parnični sud odlučuje o prigovoru zastarjelosti potraživanja naknade štete zbog neosnovanog lišenja slobode u skladu sa odredbom člana 542. stav 1. Zakona o krivičnom postupku, kao posebnom zakonu.

Iz obrazloženja:

"Predmet tužbenog zahtjeva je naknada nematerijalne štete zbog neosnovanog lišenja slobode. Tužena je tokom postupka pred prvostepenim sudom istakla prigovor zastare potraživanja. Prvostepeni sud je odbio taj prigovor kao neosnovan primjenom odredaba Zakona o obligacionim odnosima…

…Revizijom se osnovano ukazuje da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kod odlučivanja o prigovoru zastarjelosti predmetnog potraživanja.

Parnični sud cijeni ispunjenje uslova za ostvarivanje zahtjeva za naknadu po odredbama Zakona o krivičnom postupku, a o vrsti i veličini naknade odlučuje po Zakonu o obligacionim odnosima. Zbog toga nema mjesta primjeni odredbe o opštem roku zastarjelosti koji je određen u čl. 542. st. 1. Zakona o krivičnom postupku. Tom odredbom je propisano da pravo na naknadu štete zastarijeva za tri godine od dana pravosnažnosti prvostepene presude kojom je okrivljeni oslobođen od optužbe. Zastarjelost ne teče za vrijeme dok traje postupak sporazumijevanja o naknadi štete pred nadležnim organom uprave (član 543. stav 2. ZKP)".

(Vs RCG, Rev. 347/97, od 16. 3, 1999 – Bilten Vs RCG 1999 – 51)

http://www.advokat-prnjavorac.com

10. O zastarjelosti zahtjeva zbog odgovornosti za sticanje bez osnova odlučuje se na osnovu rokova iz Zakona o mjenici (član 85. Zakona o mjenici – sada član 87. tačka 3).

Iz obrazloženja:

"Suprotno žalbenim navodima ovaj sud smatra da tuženi sa pravom u žalbi ističe da je zastarjelost u konkretnom slučaju trebalo cijeniti na osnovu člana 85. Zakona o mjenici i to odredbama stava 3. ovog člana gdje se propisuje da odgovornost zbog neopravdanog obogaćenja zastaruje za tri godine. Ovo iz razloga što se u konkretnom slučaju radi o specijalnom propisu u odnosu na Zakon o obaveznim odnosima pa je na konkretan spor u pogledu zastare, a na osnovu odredaba člana 23. Zakona obveznim odnosima valjalo primijeniti član 85. stav 3. Zakona o mjenici. Naime, u članu 23. Zakona o obaveznim odnosima se navodi da se na obligacione odnose koji se uređuju drugim zakonom primjenjuju odredbe tog zakona o pitanjima koja nisu uređena tim zakonom. Kako je u Zakonu o mjenici regulisano pitanje zastarjelosti odgovornosti za sticanje bez osnova na drugačiji način od Zakona o obaveznim odnosima to je, prema ovakvom stanju stvari, trebalo odluku o zahtjevu tužioca donijeti u skladu sa propisom iz člana 85. stav 3. Zakona o mjenici, odnosno trebalo je primijeniti zakonski rok zastarjelosti od tri a ne od pet godina kako to propisuje član 371. Zakona o obligacionim odnosima".

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2000, str. 12)

11. Zahtjev za isplatu protuvrijednosti izgubljene ili uništene ambalaže zastarijeva u opštem zastarnom roku (čl. 371. i 376. st. 3. Zakona o obligacionim odnosima), jer je šteta prouzrokovana povredom obaveze iz ugovora o posluzi ambalaže.

(Stav XIX koordinacionog sastanka privrednog sudstva bivše SFRJ, Zavidovići 3. do, 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 40)

12. Potraživanje komitenta da mu komisionar preda novčani iznos koji je naplatio za njegov račun, zastarijeva u roku od pet godina.

(Vs BiH, Pž. 717/90 od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 40. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 374. ZOO)

13. Zahtjev za vraćanje neutrošenog dijela avansa datog izvođaču radova dospijeva po završetku građevinskih radova i ovo potraživanje zastarijeva u opštem zastarnom roku od pet godina.

(Vs BiH, Pž. 100/90, od 17. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 44)

14. Zastarjelost potraživanja naknade štete zbog neispunjenja ugovora o preuzimanju ispunjenja otplate kredita teče od dana kada je dužnik iz ugovora o kreditu plaćao pojedine rate - kursne razlike, a nastupa po proteku roka od pet godina od isplate, za svaku pojedinu ratu.

(Vs BiH, Pž. 414/91. od 24. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 41)

15. Potraživanje naknade štete nastale povredom ugovorne obveze iz ugovora o građenju, zastarijeva u općem zastarnom roku u kojem zastarijeva i ugovorna obveza, pri čemu se primjenjuje objektivni rok, bez obzira na vrijeme saznanja vjerovnika za štetu.

Iz obrazloženja:

"Zastarni rok počinje teći prvog dana iza dana kada je vjerovnik imao pravo zahtijevati izvršenje obveze.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ako je obveza tuženika dospjela prije raskida ugovora o građenju, zastarni rok teče od sljedećeg dana iza dana isteka roka za izvršenje obveze tuženika kao dana od kojeg je počelo teći vjerovnikovo pravo da zahtijeva ispunjenje te obveze.

Ako obveza tuženika nije dospjela do dana raskida ugovora o građenju, tada zastarni rok tužiteljeva potraživanja počinje teći od sljedećeg dana iza dana raskida ugovora stranaka".

(Vs H, II Rev. 115/87, od 15. 2. 1989. – Informator, broj 3871)

16. Zahtjev vlasnika za isplatu naknade za zemljište koje je oduzeto bez zakonom predviđenog postupka i postalo društveno vlasništvo zastaruje u općem zastarnom roku.

(Vs H, Rev. 1887/86, od 14. 1. 1987. – Psp 34 - 70)

17. O zahtjevu za vraćanje više plaćenog iznosa kupoprodajne cijene odlučuje se po pravilima o neosnovanom obogaćenju (sticanje bez osnova).

Ovo potraživanje zastarijeva u opštem zastarnom roku, a dospijeva kada povjerilac opomene dužnika.

(Vs BIH, Pž. 256/83, od 16. 9. 1983. - Bilten Vs BIH 1/84 - 40)

18. Potraživanje naknade koristi koju je imala osoba upotrebljavajući tuđu stvar u svoju korist (čl. 219. ZOO) zastarijeva u općem zastarnom roku.

(Vs H. Gzz. 6/85 od 12. 9. 1985. – Informtor, broj 3413)

19. Organizacija udruženog rada može po proteku subjektivnog zastarnog roka za potraživanja iz osnova naknade štete, a sve do proteka opšteg zastarnog roka, zahtijevati od svog radnika naknadu u visini vrijednosti sredstava koje je protupravno za sebe prisvojio.

Iz obrazloženja:

„Utuženo potraživanje se ne zasniva samo na pravnom osnovu naknade štete, već i na neosnovanom obogaćenju (sticanju bez osnova), pa se ne može zaključiti da je nastupila zastara potraživanja zato što je prije podnošenja tužbe protekao subjektivni zastarni rok od tri godine, predviđen u članu 376. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz navoda tužioca datih tokom prvostepenog postupka i u žalbi, proizilazi, naime, da tužilac tvrdi da je tuženi u svoju korist upotrijebio, odnosno za sebe prisvojio, robu čiji je manjak utvrđen, pa se, polazeći od takvih činjeničnih navoda tužbe, mora zaključiti da se tužba zasniva i na ovom drugom pravnom osnovu (konkurencija pravnih osnova). U takvom slučaju ima osnova za primjenu člana 209. Zakona o obligacionim odnosima. Po tom propisu nakon nastupanja zastare prava da zahtijeva naknadu štete, oštećenik može zahtijevati od odgovornog Iica, po pravilima o neosnovanom obogaćenju, da mu naknadi vrijednost koristi koju je za sebe pribavio štetnom radnjom (kod potraživanja iz ovog pravnog osnova primjenjuje se opšti zastarni rok)".

(Vs BiH, Pž. 345/83, od 20. 4. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 34)

20. Zastarjelost regresnog potraživanja osiguravača koji je isplatio naknadu štete oštećenom u saobraćajnoj nezgodi izazvanoj sudarom motornih vozila, od osiguravača vlasnika motornog vozila koji je skrivio sudar, počinje teći danom isplate naknade štete, a nastupa istekom opšteg zastarnog roka.

(Vs BiH, Pž. 49/83, od 27. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 4/84 - 11)

21. Potraživanja iz ugovora o trajnoj poslovnoj saradnji i kooperantskim odnosima zastarijevaju u opštem roku zastarjelosti.

(Vs S, broj Prev. 121/00 i Pzz. 9/00. – Bilten 3/2000)

http://www.advokat-prnjavorac.com

22. Potraživanje povjerioca za povraćaj datog avansa nakon raskida ugovora, predstavlja zahtjev iz pravno neosnovanog obogaćenja i zastarjeva u opštem roku zastarjelosti.

(Vs S, broj Prev. 104/00. – Bilten 3/2000)

23. Zahtjev za vraćanje iznosa akontacije nakon raskida ugovora zastarijeva u općem zastarnom roku.

(Vs H, II Rev. 56/86, od 28. 8. 1986. – Psp 33 - 72)

24. Potraživanja nastala izugovora o lizingu zastarjevaju u opštem zastarnom roku od deset godina.

(Vs S, broj Prev.305/00. – Bilten 4/2000)

25. Zahtjev za vraćanje poklona učinjenog bračnom drugu zastarijeva po proteku opšteg zastarnog roka računajući od prestanka braka.

(Vs BiH, Rev. 274/89, od 22. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 109)

26. Tražbina s naslova isplata autorskog honorara za javno izvođenje glazbe u lokalima zastaruje u općem zastarnom roku.

(Vps H, Pž. 1509/78, od 19. 6. 1979. – Psp 16 - 113)

27. Nasljednik može tražiti u parnici da mu ostali nasljednici srazmjerno svom nasljednom dijelu naknade troškove sahrane, ako o tome nije odlučeno rješenjem o nasljeđivanju, a taj zahtjev zastarjeva u opštem zastarnom roku.

(Vs BiH, Rev. 651/88, od 22. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 85)

28. Potraživanje elektroprivredne organizacije prema potrošaču (pravnoj osobi) s naslova povećanog angažiranja električne snage zastarijeva u općem zastarnom roku od pet godina prema odredbi čl. 371. ZOO (a ne u trogodišnjem zastarnom roku za međusobna potraživanja ugovora o prometu robe i usluga po čl. 374. tog zakona)

(Vps H, Pž. 63/84, od 31. 1. 1984. – Psp 26 - 169)

Povremena potraživanja

Član 372.

(1) Potraživanja povremenih davanja koja dospijevaju godišnje ili u kraćim određenim razmacima vremena (povremena potraživanja), pa bilo da se radi o sporednim povremenim potraživanjima, kao što je potraživanje kamata, bilo da se radi o takvim povremenim potraživanjima u kojima se iscrpljuje samo pravo, kao što je potraživanje izdržavanja, zastarijevaju za tri godine od dospjelosti svakog pojedinog davanja.

(2) Isto važi za anuitete kojima se u jednakim unaprijed određenim povremenim iznosima otplaćuju glavnica i kamate, ali ne važi za otplate u obrocima i druga djelimična ispunjenja.

---

1. Nakon proteka pet godina od dospijeća najstarijeg neplaćenog anuiteta, poslije koga dužnik nije vršio isplate, nastupa zastara cjelokupnog nepodmirenog potraživanja iz ugovora o kreditu.

Iz obrazloženja:

"Po odredbama člana 372. stav 2. u vezi sa stavom 1. Zakona o obligacionim odnosima – ZOO, anuiteti kojima se u jednakim unaprijed određenim povremenim iznosima otplaćuju glavnica i kamate (što je slučaj kod konkretnog ugovora o kredi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

tu) zastarijevaju za tri godine od dospjelosti svakog pojedinog davanja. Posljednji anuitet po ugovoru o kreditu zaključenom 13. 9. 1991. g., dospio je za naplatu 1. 10. 1993. pa kak je tužba podnesena 18. 3. 1998. g. nastupila je zastara potraživanja svih anuiteta, a time i cjelokupnog potraživanja iz ugovora o kreditu. Zastara utuženog potraživanja nastupila je i po odredbama člana 373. ZOO. Po odredbama stava 1. ovog člana, samo pravo iz koga proističu povremena potraživanja (u koje spadaju i anuiteti) zastarijeva za pet godina, računajući od dospjelosti najstarijeg neispunjenog potraživanja poslije koga dužnik nije vršio davanja. Najstariji plaćeni anuitet dospio je za plaćanje 1. 5. 1992. g. pa je prije podnošenja tužbe protekao rok od pet godina, čime je cjelokupno potraživanje tužiteljice iz ugovora o kreditu, zastarjelo".

(Vs FBiH, Pž. 173/00, od 4. 8. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 36)

2. Regresno potraživanje jamca prema dužniku za isplaćene rate po ugovoru o kreditu zastarijeva u rokovima predviđenim za povremena potraživanja, a počinje teći od dospjelosti svake pojedinačne isplate ako je riječ o potraživanju anuiteta, ali ne ako je riječ o otplatama u obrocima.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da je tuženik podigao kredit a tužitelj preuzeo obvezu jamca. Kako tuženik nije otplaćivao kredit, tužitelj je od siječnja 1983. do kolovoza 1985. otplatio banci kredit koji je podigao tuženik. S obzirom na tako utvrđeno činjenično stanje te imajući u vidu da zastara potraživanja prema tužitelju kao jamcu počinje teći čim je glavni dužnik - tuženik zapao u zakašnjenje s namirenjem svoje dospjele obveze prema vjerovniku, onda, po ocjeni ovog revizijskog suda nema opravdanja za produžavanje zakonom predviđenog roka za zastaru potraživanja koje potječe iz ugovora o kreditu, budući da dospjelost svake pojedinačne rate kredita dospijeva u manjem ili većem vremenskom razdoblju. Prema tome kako je u ugovoru o kreditu ugovoren način plaćanja, a to treba ispitati, takvo plaćanje dobiva karakter povremenog davanja koje postaje samostalno zbog čega bi u skladu s čl. 372. ZOO rok zastarjelosti isplate pojedinačne rate tekao od dospjelosti svake pojedinačne isplate (a zastarni rok bio tri godine). Primjena, pak, kraćeg zastarnog roka od tri godine imala bi mjesta ako bi se radilo o potraživanju anuiteta (iznosa koji se sastoji od glavnice i kamata za vrijeme koje se anuiteti otplaćuju), ali ne i ako bi se radilo o otplatama u obrocima."

(Vs RH, Rev. 2981/93, od 26. 3. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 15/57)

3. Zastara izvršenja povremenih potraživanja koja proistječu iz pravomoćnih sudskih odluka, a dospijevaju ubuduće, ravna se prema rokovima predviđenima za zastaru povremenih potraživanja (članak 372. stavak 1. ZOO).

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi st. 1. čl. 379. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO), sva potraživanja koja su utvrđena pravomoćnom sudskom odlukom ili odlukom drugoga nadležnog tijela, ili nagodbom pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, zastarijevaju za 10 godina, pa i ona za koja zakon inače predviđa kraći rok zastare. Međutim, prema stavku 2. istog članka, sva povremena potraživanja koja proistječu iz odluka navedenih iz stavka 1. koje dospijevaju ubuduće, zastarijevaju u roku predviđenom za tu zastaru povremenih potraživanja. Kada, pak, zastarijevaju povremena potraživanja, propisano je odredbom čl. 372. st. 1. ZOO".

(Žs Split, Gž 2314/97, od 19. 12. 1997. – Izbor odluka 1/1998 – 21/63)

4. Potraživanje zateznih kamata kao samostalno potraživanje zastarijeva u roku od tri godine od dana nastanka (nastaje i istovremeno dospijeva svakog dana docnje glavnog potraživanja), a ne u roku određenom za zastarjelost glavnog potraživanja, ali zastarijeva u cjelini ako nije tužbom zahtijevano u roku od pet godina od dospijeća prvog obroka.

(Vs BiH, Pž. 533/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 46)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Samostalno potraživanje zateznih kamata zastarijeva u roku od tri godine od nastanka - dospijeća, pa i kada predstavlja sporedno potraživanje iz ugovora o prevozu u željezničkom saobraćaju.

(Vs BiH, Pž. 220/90, od 23. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 45)

6. Potraživanje zateznih kamata dospijeva svakog dana docnje u plaćanju glavne tražbine, a zastarijeva u roku od tri godine od dana dospijeća.

Zastara se ne prekida dostavom obračuna zateznih kamata.

(Vs BiH, Pž. 555/87, od 14. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 40)

7. Na zastaru potraživanja kamata primjenjuje se odredba čl. 372. st. 1. ZOO i u slučaju kad je kamata proistekla iz potraživanja naknade štete uzrokovane djelom za koje je predviđen dulji rok zastare za kazneno gonjenje od općeg roka zastare potraživanja naknade štete, neovisno o tome što je u parnici kamatni zahtjev istaknut kao glavni zahtjev.

(Os Osijek, Gž. 3146/89, od 21. 9. 1989. – Psp 43 - 66)

8. Pravo nezbrinute majke djeteta da traži izdržavanje od vanbračnog oca za vrijeme od tri mjeseca prije porođaja dospijeva sa rođenjem djeteta, a potraživanje izdržavanja u trajanju od godine dana nakon rođenja djeteta dospijeva obročno (mjesečno) od kada teče trogodišnji rok zastarjelosti potraživanja.

(Vs BiH, Gž. 251/87, od 20. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 70)

9. Dužnik - tuženi ne može uspješno isticati u parnici prigovor zastare potraživanja zateznih kamata zbog toga što je bilo zastarjelo glavno potraživanje, ako je propustio da istakne prigovor zastarjelosti glavnog potraživanja.

(Vs BiH, Pž. 689/88, od 27. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 70)

10. Samostalano potraživanje zateznih kamata (nakon podmirenja glavnog potraživanja) zastarijeva u roku od tri godine od nastanka svakog pojedinog dnevnog obroka (ovo potraživanje nastaje i dospijeva svakog dana u periodu od dospijeća do prestanka glavnog potraživanja) - čl. 372. Zakona o obligacionim odnosima. Nije prema tome zastarjelo potraživanje zateznih kamata dospjelo u periodu od tri godine prije podnošenja tužbe kojom se zahtijeva plaćanja ovog potraživanja.

(Stav XIX koordinacionog sastanka privrednog sudstva, Zavidovići, od 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 41)

11. Zatezna kamata nastaje i dospijeva svakog dana docnje, a potraživanje zateznih kamata zastarijeva u roku od tri godine od dospijeća.

(Vs BiH, Pž. 377/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 47)

Zastarjelost samog prava

Član 373.

(1) Samo pravo iz koga proističu povremena potraživanja zastarijeva za pet godina, računajući od dospjelosti najstarijeg neispunjenog potraživanja poslije koga dužnik nije vršio davanja.

(2) Kad zastari pravo iz koga proističu povremena potraživanja, povjerilac gubi pravo ne samo da zahtijeva buduća povremena davanja, nego i povremena davanja koja su dospjela prije ove zastarjelosti.

(3) Ne može zastariti pravo na izdržavanje određeno zakonom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 173/00 od 4. 8. 2000, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 372. ZOO.

Međusobna potraživanja iz ugovora o prometu robe i usluga

Član 374.

(1) Međusobna potraživanja društvenih pravnih lica iz ugovora u prometu robe i usluga, kao i potraživanja naknade za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima, zastarijevaju za tri godine.

(2) Zastarijevanje teče odvojeno za svaku isporuku robe, izvršeni rad ili uslugu.

Napomena (RS): Na osnovu člana 35. ZIDZOO, u članu 374. stav 1. riječ: "društvenih" briše se.

---

1. U trogodišnjem roku zastarijevaju samo međusobna potraživanja društvenih (sada državnih) pravnih lica iz ugovora o prometu robe i usluga

Iz obrazloženja:

Po odredbama člana 374. ZOO zastarijevaju u roku tri godine međusobna potraživanja društvenih pravnih lica iz ugovora o prometu robe i usluga (ovaj propis nije mijenjan ni nakon preuzimanja Zakona o obligacionim odnosima, kao zakona RBiH). U konkretnom slučaju ugovorne stranke nisu bile društvena pravna lica u vrijeme zaključenja ugovora (tužilac je preduzeće u privatnoj svojini, a tuženi je dioničko društvo, što znači da u njega nije u cjelini uložen društveni, sada državni kapital, ako ga uopšte i ima). Propisi o kraćem roku zastare moraju se restriktivno tumačiti, da bi se zaštitio opravdani interes povjerilaca, pa se ne može smatrati, i bez obzira na izmijenjene društvene okolnosti, da se odredbe člana 374. ZOO mogu primijeniti na zastaru potraživanja koja potiču iz ugovora u privredi, ako su ih zaključila bilo koja pravna lica.

(Vs FBiH, Pž. 52/97, od 27. 05. 1997. – Bilten Vs FBiH 1/97 – 25)

2. Zastarijevaju u trogodišnjem roku samo međusobna potraživanja iz

ugovora o prometu robe i usluga pravnih osoba čiji je kapital u cjelini državni – društveni.

Iz obrazloženja:

Trogodišnji zastarni rok iz člana 374. Zakona o obligacionim odnosima se odnosi samo na međusobna potraživanja društveno-pravnih osoba iz ugovora o prometu robe i usluga, a kao i svaki drugi propis kojim se odstupa od opšteg pravila o zastarnom roku od pet godina, mora se, u interesu pravne sigurnosti i zaštite učesnika u postupku, restriktivno tumačiti. Prilikom preuzimanja Zakona o obligacionim odnosima, član 2. ZOO na koji se poziva žalba, izmijenjen je samo utoliko što su, kako proizilazi iz člana 5. Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/94), riječi "osnovne i druge organizacije udruženog rada" zamijenjene riječju "preduzeća" tako da cijela odredba glasi da su učesnici obligacionih odnosa preduzeća i druge društveno-pravne osobe, pojedinci i građansko-pravne osobe. Pogrešno iz ovakve odredbe člana 2. ZOO žalitelj izvodi zaključak da su društveno-pravne osobe sva preduzeća bez obzira na vlasničku strukturu kapitala, pa i preduzeća u privatnom i mješovitom vlasništvu, jer se ova kategorija svrstava u građansko-pravne osobe. Ovim se ne vrijeđa načelo iz člana 11. ZOO o ravnopravnosti učesnika u obligacionim odnosima, jer se izdvaja samo jedna kategorija

http://www.advokat-prnjavorac.com

učesnika i kraći rok zastare primjenjuje samo na njihova međusobna potraživanja koja proističu iz određene vrste pravnih poslova.

(Vs FBiH, Pž. 314/99, od 25. 7. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 38)

3. Potraživanja cijene za isporučenu električnu energiju koja se obračunavaju svakog mjeseca, međusobno su samostalna i zastarjelost teče za svako od njih, odvojeno.

Iz obrazloženja:

Bez pouzdanog utvrđenja kada su pojedina potraživanja dospjela i koja su uplatama izmirena, ne može se pravilno raspraviti prigovor zastare potraživanja koji je istakao tuženi u prvostepenom postupku, a koji prvostepeni sud odbija pozivom na odredbe čl. 387. i 392. ZOO. U ovoj parnici tužitelj zahtijeva plaćanje cijene za isporučenu električnu energiju, dakle utužuje potraživanje koje sukcesivno nastaje, tako što se cijena obračunava svakog mjeseca, a potraživanja cijene po pojedinim mjesecima su međusobno samostalna, pa zastarjelost teče odvojeno za svakog od njih, u smislu odredaba člana 374. stav 2. ZOO. U takvom slučaju ne može se raditi o posrednom priznavanju duga davanjem otplate, što bi prekidalo zastaru potraživanja u smislu člana 387. stav 2. ZOO, već bi se morala smatrati zastarjelim sva potraživanja nastala i dospjela do 4. 7. 1994. godine (tužba - prijedlog za izvršenje u ovoj parnici podnesena je 4. 7. 1997. godine), ako nisu izmirena uplatom na način određen članom 312. st. 1. ili 2. ZOO.

(Vs FBiH, Pž.168/99, od 22. 11. 1999. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 35)

4. Potraživanja iz ugovora o zajmu, odnosno kreditu, ne zastarijevaju u trogodišnjem roku.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju ne bi se mogao primijeniti kraći trogodišnji rok iz člana 374. ZOO stoga što se ne radi o potraživanju iz ugovora o prometu robe i usluga. Sintagma "promet robe i usluga" podrazumijeva uz promet robe (karakterističan ugovor o prodaji) i promet usluga kojima se promet robe olakšava (u pravilu, trgovinskih usluga koje prate robni promet, npr. prijevoz, špedicija, komisiona trgovina, zastupanje i sl), te takve usluge koje se mogu u širem smislu izjednačiti sa prodajom robe (npr. ugovor o djelu, građenju i slično). Ugovor o zajmu, odnosno kreditu, ne bi se mogao svrstati u kategoriju usluga koje ima u vidu član 374. ZOO, a pojam ugovora o prometu robe i usluga iz ovog propisa ne može se izjednačiti sa pojmom ugovora u privredi datom u članu 25. stav 2. i 3. ZOO.

(Vs FBiH, Pž. 314/99, od 25. 7. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 37)

5. Potraživanje cijene iz ugovora o prodaji stana izgrađenog za tržište zaključenog između društvenih (sada državnih) pravnih osoba zastarijeva u roku tri godine

Iz obrazloženja:

Ne može se prihvatiti stav prvostepenog suda da u konkretnom slučaju potraživanje neisplaćene cijene zastarijeva, u opštem petogodišnjem roku iz člana 371. ZOO. jer da se ne radi o prometu robe, već nekretnina, na koji se primjenjuje Zakon o prometu nepokretnosti. U savremenom ekonomskom i pravnom prometu i stanovi koje preduzeća izgrađuju radi prodaje na tržištu smatraju se robom (proširen je taj pojam i na nepokretne stvari, koje se tipski masovno proizvode radi prodaje na slobodnom tržištu). Sam Zakon o prometu nepokretnosti, na koji se poziva prvostepeni sud, u članu 26. posebno tretira stanove koje društveno pravno lice stavlja u pravni promet. U okviru svog redovnog poslovanja, a u sudskoj praksi i ranijih privrednih sudova je zauzet stav da zahtjev za naplatu cijene iz ugovora o prodaji stana izgrađenog za tržište, zaključenog između društvenih pravnih lica, zastarijeva za tri godine,

http://www.advokat-prnjavorac.com

u smislu člana 374. stav 1. ZOO (zaključak sa X koordinacionog sastanka privrednog sudstva bivše Jugoslavije održanog 1979. godine).

(Vs FBiH, Pž. 1/96, od 25. 2. 1997. – Bilten Vs FBiH 1/97 – 24)

6. Međusobna potraživanja iz trgovačkih ugovora te potraživanja za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima zastarijevaju za tri godine.

Iz obrazloženja:

"Pojam ugovora u privredi definiran je u čl. 25. ZOO. Prema toj odredbi ugovori u privredi (sada to treba čitati kao trgovački ugovori) jesu ugovori što ih poduzeće i druge pravne osobe koje obavljaju neku privrednu djelatnost, imaoci radnje i drugi pojedinci koji u obliku registriranog zanimanja obavljaju neku privrednu djelatnost, sklapaju među sobom u obavljanju djelatnosti, koje čine predmet njihova poslovanja ili su u vezi s tim djelatnostima. Imajući u vidu cilj propisa čl. 374. ZOO, treba zaključiti da se trogodišnji zastarni rok koji propisuje odnosi upravo na takva potraživanja. To se svakako odnosi i na ugovor o djelu, jer je riječ o ugovoru koji su u okviru obavljanja svoje privredne djelatnosti sklopili trgovci, stranke u ovom sporu".

(Vts RH, Pž. 3644/97, od 13. 1. 1998. - Zbirka 5 - 31)

7. Potraživanja po protokolu o sravnjenju međusobnih potraživanja zastarijeva za tri godine, kao potraživanje iz ugovora o prometu roba i usluga.

(Vs S, broj Prev. 574/97. – Bilten 1/1998)

8. Potraživanje naknade tzv. inflatorne štete zastarijeva u roku od 3 godine i kada je potraživanje utvrđeno pravosnažnom odlukom, a počinje da teče od dana izvršnosti te odluke.

(Vs RCG, Pž. 583/97 – Bilten Vs RCG 1999 – 49. **Napomena:** u izvoru nedostaje datum kada je ova sudska odluka donesena)

9. Zahtjev za vraćanje sitne ambalaže (staklene boce za mineralnu vodu i plastične "gajbe") ima karakter sporednog zahtjeva iz ugovora o prodaji, pa zastarijeva u roku u kojem zastarijeva i glavni zahtjev.

Iz obrazloženja:

"Sitna ambalaža za mineralnu vodu (staklene boce i plastične "gajbe") predstavlja ambalažu koja ima relativno kratak upotrebni ciklus, tako da se troši u ograničenom broju obrtaja. Zahtjev za povrat takve ambalaže ima karakter sporednog zahtjeva iz ugovora o prodaji i kao takav dijeli sudbinu glavne stvari, što znači da zastarjeva u onom roku u kojem zastarjeva i glavni zahtjev, a to je, prema odredbi čl. 374. ZOO, rok od tri godine. S obzirom na to da je sporni zahtjev dospio dana 30. prosinca 1980.g., a tužba je podnesena dana 3. VII. 1985.g., dakle poslije zastarnog roka od tri godine, sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo (čl. 360. st. 1. i 2. u svezi s čl. 374. ZOO), kada su, zbog zastare, tužbeni zahtjev kao neosnovan odbili. Revident neosnovano ističe da se radi o zahtjevu za vraćanje ambalaže, koji svoj pravni temelj ima u odredbama Zakona o osnovnim vlasničko-pravnim odnosima. Naime, u konkretnom se slučaju ne radi o ambalaži kojoj je vijek trajanja relativno trajan i koja je individualno određena, te predana tuženiku na temelju ugovora o posluzi, a što bi sve imalo za posljedicu da zahtjev za povrat takve ambalaže ne dijeli sudbinu glavnog pravnog posla, u konkretnom slučaju, ugovora o prodaji."

(Vs RH, II Rev 21/91, od 23. 4. 1991. – Izbor odluka 1993. – 44/80)

10. Zastarjevanje potraživanja povratne ambalaže, načelno govoreći, teče odvojeno za svaku isporuku robe (isto onako kako je tekao rok zastarjelosti cijene za isporučenu robu) ali se, uobičajeno u privrednom poslovanju (u odsustvu posebnog dogovora stranaka, odnosno drugačije dužnikove izjave kod kontinuirane i sukcesi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vne isporuke ambalaže sa kraćim upotrebnim ciklusom po principu puno za prazno), obaveze u pogledu povraćaja više angažovane ambalaže namiruju onim redom kako dospijevaju za ispunjenje.

Iz obrazloženja navodimo:

Prema količinama povraćene ambalaže, uzima se da je prvo vraćena ambalaža iz ranijih isporuka (na taj način pri svakom povraćaju ambalaže razdužuju se prethodno nevraćene količine i tako utvrđuje konačna saldo dugovane ambalaže). U tom smislu cijeni se prigovor zastarjelosti i izvodi zaključak o tome u kom obimu je tuženi povraćajem ambalaže poslije trogodišnjeg perioda koji prethodi utuženju uspio da povrati tužiocu količinu ambalaže koju je dugovao na dan koji prethodi trogodišnjem periodu prije utuženja.

(Vs S, broj Prev. 622/98. – Bilten 1/2000)

11. Plastične gajbe svih vrsta su ambalaža koja se brzo troši pa potraživanje isplate njene protuvrijednosti zastarijeva u roku određenom za zastarjelost glavnog potraživanja iz ugovora o kupoprodaji robe.

(Vs BiH, Pž. 174/85, od 10. 7. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 12)

12. Potraživanje komitenta da mu komisionar preda novčani iznos koji je naplatio za njegov račun, zastarijeva u roku od pet godina.

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni sud je osnovano odbio prigovor zastarjelosti potraživanja, koji se poziva na odredbe člana 374. ZOO.

Tužiteljičino potraživanje potiče iz ugovora o komisionu, koji se smatra ugovorom o uslugama, ali se zasniva i na sticanju bez osnova. U smislu člana 374. stav 1. ZOO, međusobna potraživanja društveno-pravnih lica iz ugovora o prometu robe i usluga, kao i potraživanja naknade za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima, zastarijevaju za tri godine, ali se iz stava 2. ovog člana vidi da se ovaj propis odnosi na potraživanja povodom isporuke robe, izvršenog rada ili obavljene usluge. U konkretnom slučaju tuženi je bio dužan da tužiteljici preda novčana sredstva primljena za nju, dakle njena sredstva i nosnovanim odbijanjem da tako postupi i prisvajanjem tih sredstava, tuženi je ta sredstva stekao bez osnova, pa je dužan da ih vrati, odnosno naknadi njihovu vrijednost po osnovu iz člana 210. stav 1. ZOO. Za potraživanje po ovom osnovu zastarni rok je pet godina (član 371. ZOO), a nije sporno da on nije protekao do dana podnošenja tužbe".

(Vs BiH, Pž. 717/90, od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 40)

13. Zastarijeva samo zahtjev za povrat ambalaže koja nije trajna, dok se na trajnoj ambalaži može steći pravo raspolaganja po pravilima o sticanju svojine održajem.

(Vs BiH, Pž. 919/90, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 41)

14. Zastarjevanje potraživanja povratne ambalaže teče odvojeno za svaku isporuku robe (isto onako kako teče rok zastarjelosti cijene za isporučenu robu), ali se u privrednom poslovanju primjenjuje i odredba čl. 312. ZOO kada se radi o kontunuiranim i sukcesivnim isporukama ambalaže sa kraćim upotrebnim ciklusom, po principu puno za prazno.

(Vs S, broj Prev. 415/98. Bilten – 1/1999)

15. Potraživanje OUR-a pošte, telegrafa i telefona za korištenje magistralnih kapaciteta zastarijeva u trogodišnjem roku, jer se radi o specifičnom ugovoru o uslugama između društvenih pravnih lica (čl. 374. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima)?

(Stav XIX koordinacionog sastanka privrednog sudstva, Zavidovići, od 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 40)

http://www.advokat-prnjavorac.com

16. Potraživanje naknade za poslove izvoza robe obavljene za račun tuženog i za izdatke učinjene tim povodom zastarijeva u roku od tri godine od dana kada je izvoznik trebao položiti račun o obavljenom poslu.

(Vs BiH, Pž. 320/87, od 24. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 2)

17. Potraživanje naknade štete prouzrokovane povredom obaveze iz ugovora o prometu robe i usluga zaključenog između društveno-pravnih lica zastarijeva u roku od tri godine od nastanka štete.

U takvom slučaju ne primjenjuju se propisi o subjektivnom i objektivnom roku zastare deliktom prouzrokovane štete.

(Vs BiH, Pž. 258/86, od 13. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 12)

18. Zahtjev za vraćanje ambalaže koja ima relativno kratak vijek upotrebe (npr. boce i plastične gajbe) ili za isplatu njene protuvrijednosti, zastarijeva u roku određenom za zastarjelost glavnog potraživanja iz ugovora o kupoprodaji.

(Vs BiH, Pž 163/84, od 14. 12. 1984. – Bilten Vs BiH 1/85 - 8)

19. Naplata cijene za izvedene radove iz ugovora o građenju po privremenoj situaciji sa tačno određenim iznosima, zastarijeva u roku od tri godine od dospijeća za plaćanje.

(Vs S, broj Prev. 110/97. – Bilten 4/1997)

20. Zastara potraživanja cijene radova po ugovoru o građenju počinje da teče prvog dana poslije dana kada je izvođač radova mogao na osnovu konačnog obračuna da zahtjeva isplatu.

Kada je zastario nominalni iznos cijene, tada je zastarjelo i eventualno potraživanje tužioca na ime zatezne kamate zbog docnje u plaćanju nominalnog iznosa, kao i zahtjev za naknadu štete u smislu odredbe člana 278. st. 2. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 192/00. – Bilten 1/2'001)

Potraživanje zakupnine

Član 375.

Potraživanje zakupnine, bilo da je određeno da se plaća povremeno, bilo u jednom ukupnom iznosu, zastarijeva za tri godine.

---

1. Potraživanje zakupnine, bilo da je odredeno da se plaća povremeno ili u jednom ukupnom iznosu, zastarijeva za tri godine (čl. 375. ZOO) bez obzira na to što stranke nisu sklopile pisani ugovor o zakupu kako to nalaže Zakon o poslovnim zgradama i prostorijama, jer je bitno da je ugovor izvršen u pretežnom dijelu.

(Vps, Pž. 1252/87, od 22. 12. 1987. – Psp 38 - 145)

Potraživanje naknade štete

Član 376.

(1) Potraživanje naknade prouzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za lice koje je štetu učinilo.

(2) U svakom slučaju ovo potraživanje zastarijeva za pet godina od kad je šteta nastala.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Potraživanje naknade štete nastale povredom ugovorne obaveze zastarijeva za vrijeme određeno za zastarjelost te obaveze.

---

1. Tužbeni zahtjev za predaju drugog individualno neodređenog stana ili isplatu tršišne vrijednosti određenog stana čija se predaja ne zahtijeva, imaju karakter tužbe za naknadu štete, a takva potraživanja su podložna zastari.

Iz obrazloženja:

"Tužitelj je prvobitnom tužbom zahtijevao da se naloži tuženom da stan u Z. ul. S.R. br. 3-B/preda tužitelju slobodan od lica i stvari, tvrdeći da je njegov vlasnik.

Tokom postupka tužitelj je tužbeni zahtjev postavio tako što je zahtijevao da sud tuženom naloži da tužitelju preda stan veličine 41 m^2 (prostorno ili drugo određenje stana nije dato) ili alternativno isplati komercijalnu vrijednost takvog stana u iznosu od ..... KM.

Prvostepeni sud je pobijenom presudom oba alternativno tako postavljena tužbena zahtjeva odbio kao neosnovane , jer je našao da je osnovan tuženikov prigovor zastare potraživanja.Pobijanu presudu prvostepeni sud temelji na ocjeni da nijedan od dva postavljena alternativna tužbena zahtjeva nemaju karakter tužbenog zahtjeva kojim se traži zaštita prava vlasništva, pa da je, s obzirom na dugogodišnji protek vremena (pravni odnos po kome je stan trebao vratiti tuženi nastao 1. 10. 1981. godine, a tužba sudu podnijeta 14. 7. 1995. godine), nastupila zastara potraživanja.

Nisu osnovani žalbeni navodi tužitelja da je tužbeni zahtjev (prvi po redu) po svom sadržaju "preciziran" kao vlasnička tužba, jer se njime traži vraćanje u posjed "individualno određene stvari", a tek u slučaju nemogućnosti – isplata komercijalne vrijednosti takvog stana (drugi po redu zahtjev).

U konkretnom slučaju, prvobitno postavljeni tužbeni zahtjev, kojim se tražila predaja u posjed stana u Z., ul. S.R. broj 3-B/p slobodan od lica i stvari, imao je karakter tužbe kojom se traži zaštita prava vlasništva. Takav zahtjev imao je sve pretpostavke vlasničko pravne zaštite, a to je tužba koju vlasnik neposjednik podiže protiv posjednika nevlasnika (u ovom slučaju) individualno određenog stana tražeći da mu se taj stan preda. Kasnije, u postupku postavljenim tužbenim zahtjevom tužitelj je preinačio a ne precizirao tužbu, jer je tražio predaju drugog stana (bilo kojeg) iste veličine a ne individualno određenog stana (čiji je vlasnik ili pretpostavljeni vlasnik) ili isplatu komercijalne vrijednosti takvog stana u iznosu od ..... KM. Takvi zahtjevi imaju karakter zahtjeva za naknadu štete, pa je prvostepeni sud pravilno postupio kad je odlučio kao u izreci. Za razliku od prava vlasništva koje nikad ne zastarijeva ma koliko ga dugo njegov nosilac ne izvršavao (vlasničko pravo prestaje usljed nevršenja tek onda kada druga osoba to pravo stekne dosjelošću – a u ovom slučaju to nije bilo moguće radi karaktera vlasništva), potraživanja čiji je pravni osnov naknada štete zastarijevaju i u ovom slučaju protekao je i apsolutni rok zastare propisan u članu 376. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs FBiH, Pž. 145/99, od 26. 10. 1999.. – Bilten Vs FBiH 2/99 - 49)

2. Objektivni rok zastarijevanja tražbine naknade štete od pet godina primjenjuje se tak kad subjektivni rok od 3 godine od saznanja za štetu i počinitelja istječe izvan petogodišnjeg roka.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi čl. 376. st. 1. ZOO početak subjektivnog roka za potraživanje nadoknade prouzročene štete zavisi kumulativno od dvije činjenice:

1) saznanju oštećenika za štetu i

2) saznanju oštećenika za osobu koja je učinila štetu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Objektivni rok zastarijevanja potraživanja naknade štete od 5 godina iz čl. 376. st. 2. ZOO, na koji se poziva revident, primjenjuje se tek kad subjektivni rok od 3 godine od kada se doznalo za štetu i počinitelja u smislu čl. 376. st. 1. ZOO ističe izvan petogodišnjeg roka."

(Vs RH, Rev. 1912/99, od 30. 11. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 26)

3. Kad je štetna radnja sječe stabala vršena svake dvije do tri godine, svaka sječa predstavlja zasebnu štetnu radnju u odnosu na koju teče zastara potraživanja.

Iz obrazloženja:

"U reviziji se ističe da su štetne radnje ponavljane unutar roka u dvije godine, pa se prema tome radi o "šteti koja traje". Zbog toga bi zastara počela teći od svršetka šttne djelatnosti. Smisao utvrđenog činjeničnog stanja je da je tuženk 1963. g. izgradio dalekovod i da je postavio dalekovodni stup na čest. tužitelja, a ispod dalekovoda posjekao šumu radi ostvarenja sigurnosti visine i udaljenosti drveća od opasne zone iskrenja dalekovoda. Svake dvije do tri godine tuženk je vršio čišćenje raslinja ispod koridora, te sjekao rubna stabla, koja su svojom širinom i visinom ulazila u područje udaljenosti u kojoj postoji opasnost od iskrenja dalekovoda. Tom prilikom tuženik u izvršenju čišćenja i sječe nije obaviještavao tužitelja, pa je posječena drvna masa ostala u šumi, gdje je zbog truljenja propadala. Valjano su primijenili materijalno pravo nižestupanjski sudovi, primjenjujući odredbu čl. 376. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO). Ne može se govoriti o jednoj štetnoj radnji, kada je sječa stabala izvršena svake dvije do tri godine. S obzirom na taj vremenski razmak između radnji svake sječe predstavlja posebnu štetnu radnju, pa ne može biti govora o jednoj radnji, već je svaka sječa šume zasebna štetna radnja sa svojim zastarnim rokom. Tuženik se bez osnova poziva na odredbe Zakona o šumama ("Narodne novine", broj 52/90), budući da je šteta učinjena od strane elektroprivredne organizacije zbog održavanja elektroenergetskih postrojenja, pa na prijeporni pravni odnos vaja primijeniti Zakona o elektroprivredi ("Narodne novine", broj 31/90, 47/90, 61/92 i 26/93). Naime, elektroprivredna organizacija je dužna nadoknaditi vlasnicima, odnosno korisnicima nekretnina štetu, koju učini izgradnjom i održavanjem elektroenergetskih postrojenja."

(Vs RH, Rev. 3374/95, od 9. 7. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 21/16)

4. Zastara zahtjeva za naknadu štete prosuđuje se prema propisu člana 376. i 377. Zakona o obligacionim odnosima bez obzira na to da li se naknada zahtijeva za već nastalu štetu ili za štetu za koju je po redovnom toku stvari izvjesno da će sukcesivno nastajati u budućnosti, kao i bez obzira na to da li se buduća šteta zahtijeva u obliku novčane rente ili u jednokratnom iznosu.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002,str. 25)

5. Osoba koju je poginuli po zakonu bio dužan uzdržavati i kojoj je u svezi s time priznato pravo na obiteljsku mirovinu, saznala je za štetu koju trpi gubitkom uzdržavanja kad je doneseno rješenje nadležnog tijela kojim je utvrđena obiteljska mirovina.

Iz obrazloženja:

"Potraživanje naknade štete zastarijeva za tri godine od dana kada je oštećenik saznao za štetu i osobu koja je štetu učinila (čl. 376. st. 1. Zakona o obveznim odnosima – dalje: ZOO. Osoba kojoj je poginuli bio dužan po zakonu uzdržavati saznala je za štetu koja u svom uzdržavanju trpi zbog njegove smrti istom kada je doneseno rješenje o visini njegove porodične mirovine. Kako je u konkretnom slučaju nakon smrti oca u saobraćajnoj nesreći dana 29. VII. 1986. g. malodobnom tužitelju utvrđena porodična mirovina rješenjem 17. II. 1987. g., a tužitelj je tužbu zbog izgubljenog uzdržavanja podigao 10. X. 1989. g., to su nižestupanjski sudovi pravilno odbili prigovor zastare samog prava kojeg je istakla tuženica. Suprotno tvrdnji tuže-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nice nižestupanjski sudovi su utvrdili tužitelju rentu s osnova izgubljenog uzdržavanja vodeći računa o zakonskoj odredbi i u skladu s istom koja utvrđuje način određivanja visine rente, a to je odredba iz čl. 194. st. 2. ZOO, kada su tužitelju dosudili samo razliku između onog što prima s osnova porodične mirovine i onog što bi mu otac da je živ od svoje zarade izdvojio za njegovo uzdržavanje."

(Vs RH, Rev. 1130/96, od 8. 6. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 23/21)

6. Regresni zahtjev osiguravajuće organizacije za iznos isplaćen po kasko osiguranju motornog vozila zastarjeva za tri godine od saznanja osiguranika za štetu i učinioca, odnosno, počinje teći prema trećoj odgovornoj osobi i završava se u istom roku.

(Ks Sarajevo – Bilten sp KsS 3/2000, str. 21)

7. Kad je štetnik u krivičnom postupku oslobođen od optužbe, ne radi se o šteti prouzročenoj kaznenim djelom, a pitanje zastare potraživanja naknade štete ocjenjuje se primjenom odredaba čl. 376. ZOO, pri čemu postavljanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku treba smatrati podnošenjem tužbe.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu štete proizašle iz štetnog događaja od 11. prosinca 1981.g. nastalog sudarom motornih vozila kojim je upravljao tužitelj i osiguranik tuženog revidenta. Revident je u postupku istaknuo prigovor zastare i niži sudovi su taj prigovor odbili jer smatraju da je šteta tužitelja prouzrokovana krivičnim djelom, zbog čega zahtjev tužitelja zastarijeva u roku propisanom odredbom čl. 377. Zakona o obveznim odnosima - u daljnjem tekstu ZOO, a u svezi sa čl. 390. istog zakona. U postupku je utvrđeno da je zbog štetnog događaja vođen krivični postupak, i to protiv tužitelja i D.J. i pravomoćnom sudskom presudom tužitelj je proglašen krivim za krivično djelo, a D.J. oslobođen je od optužbe. Tužitelj traži dio štete za koju tvrdi da je prouzrokovana krivnjom D.J., pa šteta koju tužitelj potražuje nije proizašla iz krivičnog djela kad je u krivičnom postupku D.J. oslobođen od optužbe. Duži rok zastare potraživanja naknade štete počinjene krivičnim djelom primjenjuje se u odnosu na počinitelja krivičnog djela (štetnika) i osobe koje odgovaraju za počinitelja, pa kad D.J. nije počinitelj krivičnog djela za štetu koju tužitelj potražuje, onda se na njega ne može primijeniti zastarni rok iz čl. 377. ZOO već zastarni rok iz čl. 376. ZOO. Rok zastare koji se primjenjuje na štetnika, primjenjuje se i na osiguravatelja kod kojeg je štetnik osiguran od odgovornosti za štetu nanesenu trećim osobama. Imovinskopravni zahtjev tužitelj je u krivičnom postupku postavio 27. srpnja 1985.g. (smatra se danom podnošenja tužbe), a štetni događaj se zbio 11. prosinca 1981.g. Prema odredbi čl. 376. st. 1. ZOO, potraživanje naknade štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećenik saznao za štetu i osobu koja je štetu počinila."

(Vs RH, Rev. 2906/93, od 19. 9. 1995. – Izbor odluka 1/1996 – 28/67)

8. Zastarijevanje regresnog potraživanja stranog osiguravača protiv zajednice osiguranja imovine i lica kod koje je bio osiguran štetnik po osnovu auto-odgovornosti, počinje od momenta kada je osiguranik tužioca saznao za štetnika i visinu štete i traje tri godine (primjena domaćeg prava).

(Vs BiH, Pž. 20/90, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 50)

9. Podnošenje tužbe za naknadu određenih vidova nematerijalne štete ne prekida zastarjelost potraživanja naknade onih vidova štete koje nisu tužbom obuhvaćene (član 376. i 388. ZOO).

Iz obrazloženja:

“Prvostepeni sud je pravilno utvdio da je nastala zastara potraživanja naknade štete za unakaženost jer je od dana kada je tužilac saznao za ovaj vid štete pa do podnošenja zahtjeva protekao zastarni rok iz člana 376. ZOO. Na tok zastare potraživa-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nja naknade za ovaj vid štete ne utiče okolnost što je tužilac ranijom tužbom zahtijevao naknadu za ostale vidove štete prouzrokovane istom štetnom radnjom i što je u ponovnom postupku odlučeno o naknadi štete za umanjenje životne sposobnosti kako se to neosnovano u žalbi navodi (radi se o samostalnom obliku naknade štete pa zastarjelost nije prekinuta podnošenjem tužbe za naknadu drugih oblika štete) ".

(Ks u Sarajevu - Bilten sp KsS 1/2002, str. 12)

10. Štetnik iz čije se kanalizacione mreže odlijevaju otpadne vode i oštećuju dijelove zgrade oštećenog ne može uspješno isticati prigovor zastare potraživanja naknade štete sve dok ne prestane djelovanje uzroka štete i dok šteta na zgradi oštećenog ne dobije konačan obim.

Iz obrazloženja:

"Tuženi neosnovano prigovara zastarjelosti potraživanja. U smislu člana 376. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima potraživanje naknade prouzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećeni saznao za štetu i lice koje je štetu učinilo. Pojam saznanja za štetu podrazumijeva saznanje o njenom postojanju i obimu, odnosno visini štete. Predmetna šteta nastaje i traje kontinuirano dok uzrok kontinuirano djeluje, a njen obim nije odrediv po dijelovima i vremenskim periodima, pa tužilac kao oštećeni ne može sukcesivno ostvarivati pravo na njenu naknadu. Zakonom nije predviđena mogućnost traženja naknade buduće štete ove vrste, pa se ne može govoriti o nastupanju zastare potraživanja sve dok štetne posljedice nastaju i dok nisu dobile konačan obim. Prekidom daljeg nastajanja štete počeli bi da teku rokovi iz člana 376. Zakona o obligacionim odnosima".

(Vs BiH, Pž. 566/88, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 2/90 – 39)

11. Za početak zastarnog roka nije odlučan trenutak oštećenikova saznanja za štetni događaj, već za štetu, a ta dva trenutka ne moraju uvijek nastupiti istovremeno.

(Vs H, Rev. 2782/87, od 22. 12.1 988. - Psp 43 - 65)

12. Zastara potraživanja naknade štete zbog gubitka poljoprivrednog prinosa, kao posljedica oštećenja zemljišta, prosuđuje se po odredbama iz člana 376. a ne po odredbama iz člana 369. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 553/89, od 13. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 48)

13. U slučaju kada je krivično djelo, kojim je prouzrokovana šteta, dekriminisano prije okončanja krivičnog postupka, zastara potraživanja naknade štete se prosuđuje po odredbama iz člana 376. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 648/87, od 21. 9. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 41)

14. Potraživanje s naslova naknade štete zbog neovlaštenog iskorištavanja patenta zastaruje u roku od tri godine.

(Vs H, Gž. 35/85, od 3. 10. 1985. - Psp 30 - 70; Informator 4299)

15. Zastarjelost potraživanja naknade isplaćene po osnovu kasko osiguranja (regresno potraživanje) počinje da teče od momenta kada je za štetu i štetnika saznao osiguranik iz kasko osiguranja, a ne osiguravač, koji isplatom naknade štete ulazi u prava osiguranika.

(Vs BiH. Pž. 210/86, od 30. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 43)

16. Zastarjelost potraživanja naknade štete koja sukcesivno nastaje ne počinje teći prije nastanka štete ako zakonom nije predviđena obaveza naknade buduće štete.

(Vs BiH, Pž. 533/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 10)

17. Zastarjelost zahtjeva za naknadu štete cijeni se prema propisu člana 376. i 377. Zakona o obligacionim odnosima bez obzira da li se naknada zahtijeva za već

http://www.advokat-prnjavorac.com

nastalu štetu ili za štetu koju je po redovnom toku stvari izvjesno da će sukcesivno nastajati u budućnosti, kao i bez obzira da li se naknada buduće štete zahtijeva u obliku novčane rente ili u jednokratnom iznosu.

Naknadu štete koja će sukcesivno nastajati u budućnosti (izgubljeno izdržavanje, izgubljena zarada, naknada za tuđu pomoć i njegu i u drugim slučajevima kada se po zakonu može tražiti naknada buduće materijalne štete) oštećeni može ostvariti i sukcesivnim utuživanjem naknade za protekli period a ne samo u vidu rente.

U tom slučaju rokovi zastarjelosti za prvoutuženo potraživanje računaju se po odredbama člana 376. odnosno 377. Zakona o obligacionim odnosima, a za svako sljedeće utuženo potraživanje (utuženje) teče novi rok zastarjelosti od dana kad je prethodni spor okončan (član 392. st. 3. ZOO).

Prednji stav primenjuje se i na odnose nastale za vrijeme važenja Zakona o zastarjelosti potraživanja - čl. 19. i 20. tog zakona.

(Stav XXX zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, Beograd, od 25. i 26. 11. 1986. - Bilten Vs BiH, 4/86 – str. 40/41)

18. Zahtjev za naknadu štete prouzrokovane napadom zaštićene divljači na čovjeka (povreda ličnih dobara) zastarijeva u rokovima iz člana 376. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima, a tužbeni zahtjev nlje prekludiran rokovima iz Zakona o lovstvu.

(Vs BiH, Rev. 157/87, od 10. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 21)

19. Zahtjev da se uspostavi prijašnje stanje izgradnjom protupravno porušene grobnice ima svoj pravni osnov u odgovornosti za prouzrokovanu štetu, pa zastarijeva u rokovima iz člana 376. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH Rev. 3700/85, od 25. 10. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 11)

20. Moralna autorska prava štite idealne (osobne) interese autora.

Iz obrazloženja ističemo:

Autor čije je autorsko pravo povrijeđeno na način koji šteti njegovu ugledu ili časti ima pravo na naknadu štete i po toj osnovi (nematerijalna naknada štete). Međutim, mogu zastarjeti pojedina prava nastala u vezi sa zaštitom autorskog prava. Tako može zastarjeti pravo na naknadu štete nastale zbog povrede autorskog prava.

(Vs H, Gž. 103/8O, od 1..7. 1980. i Os. Rijeka, P. 559/77 od 10. 10. 1979. – Psp 18 – 46).

21. Potraživanje naknade štete zbog povrede ugleda i časti objavom informacije zastarijeva po općim propisima o zastari naknade štete, dakle u subjektivnom roku od tri godine.

Iz obrazloženja citiramo:

"Sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su prihvatili prigovor tuženika o zastari tužiteljeve tražbine i odbili tužbeni zahtjev tužitelja.

Prigovor zastare u konkretnom slučaju i po nalaženju ovog revizijskog suda valja cijeniti po odredbi čl. 376. st. 1. Zakona o obveznim odnosima ("Službeni list (bivše) SFRJ", broj 29/78, koji je preuzet kao zakon Republike Hrvatske - "Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, dalje ZOO).

Prema toj odredbi potraživanje nadoknade uzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila. Proizlazi da su sudovi pravilno primijenili navedenu odredbu prihvaćajući tuženikov prigovor zastare, na temelju čega su osnovano odbili tužbeni zahtjev."

(Vs RH, Rev. 1401/98, od 18. 4. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 16)

http://www.advokat-prnjavorac.com

22. Zastara potraživanja naknade štete zbog oduzimanja deviza u prekršajnom postupku nije počela teći privremenim oduzimanjem deviza od strane carinskih graničnih organa već pravomoćnošću odluke u prekršajnom postupku o oduzimanju deviza.

Iz obrazloženja:

"Prema utvrđenjima nižestupanjskih sudova, što ni među strankama nije sporno proizlazi da je dana 27. lipnja 1981. godine tužiteljima privremeno oduzet od strane graničnih carinskih organa iznos od … ASCH, te je protiv tužitelja pokrenut prekršajni postupak.

Konačnim rješenjem od 24. lipnja 1985. godine potvrđeno je rješenje kojim su tužitelji oglašeni odgovornim što su 27. lipnja 1981. godine ilegalno bez uredne potvrde banke i bez prijave carinskim organima iznijeli iz zemlje 14.847 kanadskih dolara koje su zamijenili u inozemstvu za …… ASCH, a koji iznos im je oduzet trajno kao predmet prekršaja prilikom povratka u zemlju.

Nije sporno da su tužitelji dana 14. prosinca 1987. godine ustali tužbom protiv LJ. banke za naknadu štete u visini oduzetog novca.

Tužitelji nalaze odštetnu odgovornost banke u činjenici što službenici banke, suprotno važećim uputstvima banke i pozitivnim propisima nisu čuvali presliku potvrde u svojim evidencijama, pa u prekršajnom postupku nisu mogli dokazati da su doista takvu potvrdu pribavili i posjedovali prilikom iznošenja deviza.

Odbijajući tužbeni zahtjev nižestupanjski sudovi su prihvatili prigovor zastare istaknut od strane tuženice, te u svojim odlukama izrazili stav da je nastupila zastara u smislu čl. 376. st. 2. Zakona o obveznim odnosima protekom roka od pet godina kada je šteta nastala, a ona da je nastala 27. lipnja 1981. godine.

Tužitelji ističu da je tek 26. travnja 1985. godine pravomoćnošću odluke o oduzimanju deviza u prekršajnom postupku nastala šteta jer je donošenjem tog rješenja privremeno oduzimanje deviza poprimilo karakter konačne odluke o zaštitnoj mjeri u prekršajnom postupku, pa je oduzimanje postalo trajno.

Naime, prije toga dana šteta tužiteljima nije ni nastala, jer su devize bile oduzete privremeno, te su im nakon okončanja prekršajnog postupka iste mogle biti vraćene da su tužitelji bili oslobođeni od odgovornosti za devizni prekršaj."

(Vs RH, Rev. 2248/97, od 18. 4. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 17)

23. Ako je nastupila zastara samog prava iz kojeg proizlazi povremeno potraživanje (izgubljena zarada) nema mogućnosti potraživanja iznosa izgubljene zarade za kasnija razdoblja.

Iz obrazloženja:

"U ovom revizijskom stadiju postupka među strankama je i dalje sporno pitanje zastare samog prava tužitelja na potraživanje izgubljene zarade (prekluzija prava).

Nižestupanjski sudovi ocjenjujući da se radi o šteti koja nastaje sukcesivno kao posljedica trajne nesposobnosti tužitelja za rad, smatraju da je tužitelj može ostvarivati sukcesivnim utuženjem naknade za proteklo razdoblje, kod čega se rokovi zastare računaju prema odredbi čl. 376. Zakona o obveznim odnosima – dalje: ZOO), pa kako je tužitelj tužbu podnio 01. srpnja 1996. godine, a potražuje naknadu izgubljene zarade za razdoblje srpanj 1993. godine na dalje, ocjenjuju da nisu protekli zastarni rokovi (subjektivni od tri godine od saznanja za štetu i štetnika, tj. objektivni od pet godina od kada je šteta nastala) iz čl. 376. ZOO - a.

Pri tome su nižestupanjski sudovi propustili raspraviti pitanje prekludiranosti tužiteljevog prava na traženje izgubljene zarade (čl. 373. ZOO - a) pogrešno smatra-

http://www.advokat-prnjavorac.com

jući da kod štete koje nastaju sukcesivno nema mogućnosti zastare samog prava. Takvo pravno stajalište je pogrešno. Naime, naknadu štete s osnova izgubljene zarade, koja šteta, dakle, nastaje sukcesivno, moguće je potraživati unutar zastarnog roka iz čl. 376. ZOO - a, ali samo onda ako nije nastupila zastara takvog prava (čl. 373. ZOO). Dakle, ako je nastupila zastara samog prava iz kojeg proizlazi povremeno potraživanje (izgubljena zarada) nema mogućnosti potraživanja iznosa izgubljene zarade za kasnije razdoblje."

(Vs RH, II Rev 33/01, od 18. 4. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 18)

24. O zastari potraživanja materijalne štete s naslova izgubljene zarade zbog rasporeda na drugo radno mjesto nakon smanjenja radne sposobnosti.

Iz obrazloženja:

" Pravilan je zaključak drugostupanjskog suda da se u konkretnom slučaju ne radi o povremenom potraživanju, nego o naknadi štete koja će sukcesivno nastajati u budućnosti.

Takvu naknadu štete oštećeni može tražiti u obliku rente, ali i sukcesivnim utuživanjem naknade za proteklo razdoblje.

U tom slučaju rokovi zastare za prvo utuženo potraživanje računaju se po odredbama čl. 376. Zakona o obveznim odnosima, a za svako slijedeće utuženje teče novi rok zastare od dana kad je prethodni spor okončan (čl. 392. st. 3. ZOO).

Prema odredbi čl. 376. st. 1. ZOO potraživanje naknade uzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila.

Za buduću štetu koja je posljedica uzroka ranije štetne radnje i koja vremenski nije s njom povezana, niti je njeno nastupanje izvjesno, rok zastare počet će teći od dana kad u budućnosti ta šteta bude nastala.

Međutim, ako se buduća šteta može sagledati zajedno sa sadašnjom štetom, ako je ona po redovnom tijeku stvari izvjesna (ako je izvjestan gubitak na plaći zbog smanjenja radne sposobnosti), tada se radi o šteti za koju je oštećeni već saznao (a ne o šteti koju će doznati tek kada nastupi gubitak u zaradi).

Zbog toga bi i rok zastarjelosti počinjao teći već tada, a ne kada u budućnosti nastane gubitak zarade.

Drugostupanjski sud je odbio prigovor zastare zbog toga što se tužbeni zahtjev odnosi na izgubljenu zaradu za razdoblje od srpnja 1994.g. do studenog 1996.g., a tužba je podnesena 14. studenog 1995.g.

Zbog takvog pogrešnog pristupa (da je oštećeni saznao za gubitak zarade u vrijeme kad je nastupio konkretni gubitak, čija se naknada traži – u srpnju 1994.g.) nije utvrđeno kad je tužitelj kao oštećeni doznao za štetu, odnosno kad ju je kao buduću štetu mogao sagledati."

(Vs RH, Rev. 1868/99, od 13. 12. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 21)

25. Za {tetu zbog smanjenja `ivotnih aktivnosti o{te}eni saznaje kad se njegovo zdravstveno stanje stabilizira, a sama okolnost da je lije~enje kontinuirano nastavljeno fizikalnom terapijom, nije od utjecaja na zastaru potra`ivanja s tog naslova.

Iz obrazloženja:

"Prema usvojenoj sudskoj praksi smatra se da je oštećenik saznao za štetu zbog pretrpljenih fizičkih bolova u trenutku kada su bolovi prestali, a najkasnije danom završetka liječenja pri čemu povremeni bolovi koji traju ulaze u smanjenje životne aktivnosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Smatra se da je oštećenik saznao za štetu zbog umanjenja životne aktivnosti u trenutku kada se liječenje dovrši te oštećenikovo zdravstveno stanje stabilizira, a kod naruženosti kada je postalo izvjesno da se naruženost ne da više otkloniti niti bitno smanjiti. Kako je kod tužitelja došlo do stabilizacije njegovog zdravstvenog stanja dana 10. listopada 1989. godine upravo tog dana je tužitelj doznao za štetu, pa kako je tužbu radi naknade štete u ovom predmetu podnio 28. prosinca 1994. godine to je protekao rok od tri godine od kada je oštećenik doznao za nematerijalnu štetu pa su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo odbijajući tužbeni zahtjev jer je u ovom predmetu nastupila zastara potraživanja naknade štete.

Na revizijske navode se ističe da kontinuirano liječenje fizikalnom terapijom nema utjecaja na zastaru potraživanja naknade štete, jer je tužitelj saznao za opseg štete i sve elemente njene visine do 1989. godine kada se njegovo zdravstveno stanje stabiliziralo te od tog dana počinje teći subjektivni zastarni rok od tri godine predviđen odredbom čl. 376. st. 1. ZOO kako su to pravilno ocijenili nižestupanjski sudovi. Fizikalna terapija se preporuča radi smanjenja tegoba koje tužitelj ima kao posljedicu prometne nezgode od 1987. godine, a nema utjecaja na saznanje tužitelja o opsegu štete i svim elementima njene visine pa stoga nema utjecaja na početak tijeka zastarijevanja potraživanja naknade štete zbog čega se suprotni revizijski navodi ne mogu prihvatiti."

(Vs RH, Rev. 2614/00, od 13. 12. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 22)

SUBJEKTIVNI ZASTARNI ROK

26. Subjektivni rok zastare potraživanja naknade štete ne može početi teći prije nastanka štete

(Vs BiH, Pž. 838/88, od 27. 11. 1989. – Bilten Vs BiH 1/90 – 44)

27. Zastarni rok za potraživanje s naslova naknade štete posredno oštećenih roditelja, zbog naročito teškog invaliditeta djeteta počinje teći od njihovog saznanja za posljedice povreda djeteta.

Iz obrazloženja:

"Utvrđeno je da su nakon ozlijeđivanja sina tužitelja liječnici tužiteljima kao roditeljima davali nade da će se trauma i posljedice nastale nakon nje sanirati, odnosno da se u trenutku kada je sin tužitelja nastradao nisu mogle odmah ocijeniti koje posljedice se mogu razviti na razini psihe i tijela.

Tužitelji su kontaktirali sa liječnicima u vrijeme davanja nalaza i mišljenja za sudski spis u kojem je sin tužitelja tražio naknadu štete i to u tijeku 1989. godine i 1990. godine, a glavna rasprava u tom predmetu po vještačkim nalazima održana je 15. ožujka 1990. godine, pa su tek tada tužitelji saznali za štetu, jer su vještaci iskazali konačne posljedice nakon traume sina tužitelja, koje se neće moći sanirati. Dakle, tužitelji su tek u 1990. godini saznali da će njihov sin ostati zauvijek nepokretan.

Budući da subjektivni zastarni rok iz st. 1. čl. 376. ZOOa teče od saznanja za štetu i od saznanja za osobu koja je štetu učinila, zastarni rok u ovom slučaju nije tekao od trenutka nastanka prometne nezgode već od trenutka kad je tužiteljima definitivno bilo jasno kakve su posljedice povreda (obujam štete)."

(Vs RH, Rev. 299/98, od 5. 10. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 20)

28. Zastara potraživanja naknade štete koju zahtijeva zajednica invalidskog osiguranja zbog prijevremenog plaćanja invalidske penzije povrijeđenom radniku, ne može početi teći prije nastanka ovog vida štete koji je nezavisan od naknade štete zbog isplate naknade radi umanjenog ličnog dohotka.

(Vs BiH, Pž. 674/88 ,od 16. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 3/90 – 31)

http://www.advokat-prnjavorac.com

29. Ocijenjeno je da je oštećenik saznao za štetu koju trpi zbog gubitka zarade u vrijeme kada se nije mogao zaposliti zbog invaliditeta.

Iz obrazloženja:

"Tužitelj je završio osnovnu školu (osam razreda) i zbog teške ozljede i posljedice nije se mogao zaposliti kao nekvalificirani radnik pa su odgovorne osobe za štetu obvezane na plaćanje rente. Tužitelj je nastradao kao maloljetnik u dobi od 13 godina. On je završio osnovno školovanje 1980.g. Mogao je početi raditi po završetku škole, dakle tijekom 1980.g. Tek je tada počeo teći zastarni rok za štetu nastalu gubitkom zarade. Tužitelj je saznao za štetu (gubitak na zaradi) kad je došlo vrijeme da se može zaposliti, što mu nije uspjelo zbog invaliditeta, po završetku osnovne škole."

(Vs RH, Rev. 110/92 od 31. 1. 1992. – Izbor odluka 1994 – 40/106)

30. Zastarijevanje potraživanja naknade štete počinje teći od saznanja za štetu i za osobu koja je štetu učinila, a ne i za njezinu odgovornost (prema rješenju suca za prekršaje).

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju sudova, a to opet proizlazi iz podataka tužitelja i priložene dokumentacije, tužitelj je za opseg štete saznao najkasnije kada mu je isporučen račun za popravak automobila, a to je bilo dana 10. VI. 1986.g. Kraj neosporne činjenice saznanja za štetnika i kraj činjenice saznanja za opseg štete, postojale su sve pretpostavke već 10. VI. 1986.g. za utuženje spornog potraživanja. S obzirom na to da prema odredbi čl. 376. Zakona o obveznim odnosima potraživanje naknade uzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila, a da prema takvoj odredbi ne postoji i kao pretpostavka za zastarijevanje saznanje o odgovornosti određene osobe štetnika za nastalu štetu, to su oba nižestupanjska suda pravilno odlučila o odbijanju tužbena zahtjeva zbog nastupajuće zastare potraživanja. Pogrešno, naime, smatra tužitelj da tek bi saznanjem o suodgovornosti osiguranika tuženice, a primitkom rješenja suca za prekršaje od 11.XII. 1986.g., bila ispunjena i pretpostavka o početku tijeka zastarnog roka od tri godine. Kako je već, naime, navedeno, prema odredbi čl. 376. st. 1. Zakona o obveznim odnosima zastarijevanje naknade štete od tri godine počinje teći od dana saznanja za štetu i za osobu koja je štetu učinila, a ne i za njezinu odgovornost prema pravomoćnom rješenju suca za prekršaje kojim je utvrđen prekršaj takve osobe."

(Vs RH, II Rev. 38/92, od 17. 6. 1992. – Izbor odluka 1994 – 41/106)

31. Za štetu zbog smanjenja životnih aktivnosti oštećeni saznaje kad se njegovo zdravstveno stanje stabilizira, a sama okolnost da je liječenje kontinuirano nastavljeno fizikalnom terapijom, nije od utjecaja na zastaru potraživanja s tog naslova.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi čl. 376. st. 1. i 2. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO) potraživanje naknade uzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila, a u svakom slučaju ovo potraživanje zastarijeva za pet godina od kada je šteta nastala.

Prema usvojenoj sudskoj praksi smatra se da je oštećenik saznao za štetu zbog pretrpljenih fizičkih bolova u trenutku kada su bolovi prestali, a najkasnije danom završetka liječenja pri čemu povremeni bolovi koji traju ulaze u smanjenje životne aktivnosti.

Smatra se da je oštećenik saznao za štetu zbog umanjenja životne aktivnosti u trenutku kada se liječenje dovrši te oštećenikovo zdravstveno stanje stabilizira, a kod naruženosti kada je postalo izvjesno da se naruženost ne da više otkloniti niti bitno smanjiti. Kako je kod tužitelja došlo do stabilizacije njegovog zdravstvenog stanja dana 10.

http://www.advokat-prnjavorac.com

listopada 1989. godine upravo tog dana je tužitelj doznao za štetu, pa kako je tužbu radi naknade štete u ovom predmetu podnio 28. prosinca 1994. godine to je protekao rok od tri godine od kada je oštećenik doznao za nematerijalnu štetu pa su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo odbijajući tužbeni zahtjev jer je u ovom predmetu nastupila zastara potraživanja naknade štete.

Na revizijske navode se ističe da kontinuirano liječenje fizikalnom terapijom nema utjecaja na zastaru potraživanja naknade štete, jer je tužitelj saznao za opseg štete i sve elemente njene visine do 1989. godine kada se njegovo zdravstveno stanje stabiliziralo te od tog dana počinje teći subjektivni zastarni rok od tri godine predviđen odredbom čl. 376. st. 1. ZOO kako su to pravilno ocijenili nižestupanjski sudovi. Fizikalna terapija se preporuča radi smanjenja tegoba koje tužitelj ima kao posljedicu prometne nezgode od 1987. godine, a nema utjecaja na saznanje tužitelja o opsegu štete i svim elementima njene visine pa stoga nema utjecaja na početak tijeka zastarijevanja potraživanja naknade štete zbog čega se suprotni revizijski navodi ne mogu prihvatiti."

(Vs RH, Rev. 2614/00, od 13. 12. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 22)

32. Trogodišnji rok zastare potraživanja naknade totalne štete prouzrokovane rudarskim podzemnim radovima na građevinskom objektu ne teče od nastanka štetnih posljedica, nego od saznanja oštećenog da više nije ekonomski opravdana sanacija objekta.

(Vs BiH, Rev. 136/86, od 11. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 10)

33. Saznanje za štetu znači saznanje o postojanju štete i o opsegu štete, a saznanje za osobu koja je učinila štetu vrijeme kada su oštećeniku dostupni podaci o štetniku s potrebnim podacima za poduzimanje odgovarajućih radnji u svrhu ostvarivanja štete.

Iz obrazloženja:

"Tužbom kojom je dana 25. XII. 1989.g. pokrenuo predmetni parnični postupak tužitelj traži naknadu štete koju trpi zbog bolesti, a koja je prema njegovoj tvrdnji nastupila za vrijeme odsluženja vojnog roka. Sporno je pitanje i u ovoj fazi postupka, je li nastupila zastara potraživanja. U smislu odredbe iz čl. 376. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) potraživanje naknade prouzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećena osoba doznala za štetu i za osobu koja je štetu učinila, a prema st. 2. iste zakonske odredbe ovo potraživanje u svakom slučaju zastarijeva za pet godina od kada je šteta nastala. Polazeći od zakonskih pretpostavki da se pod saznanjem za štetu podrazumijeva ne samo saznanje o psotojanju štete već i saznanje o opsegu štete, a pod saznanjem za osobu koja je učinila štetu, vrijeme kada su tužitelju kao oštećenoj osobi dostupni podaci o osobi štetnika s potrebnim podacima za poduzimanje odgovarajućih radnji u svrhu ostvarivanja naknade štete."

(Vs RH, Rev. 979/91, od 18. 9. 1991. – Izbor odluka 1993 – 45/81)

34. Rokovi zastarjelosti potraživanja naknade štete zbog izgubljene zarade (ličnog dohotka) počinju teći tek od momenta kada je taj gubitak nastao, bez obzira kada je došlo do štetnog događaja.

(Vs BiH, Rev. 23/89, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 71)

35. Za štetu s naslova izgubljene zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad (bolovanja) oštećenik dokazuje kad prestane privremena spriječenost za rad i otada počinje teći rok zastarijevanja – potraživanje naknade za taj oblik štete.

(Vs H, Rev. 349/1987, od 28. 1. 1988. - Psp 38, str. 67; Informator, broj 3608 i 4299)

http://www.advokat-prnjavorac.com

36. Kada je sljepilo kao posljedica štetne radnje (povreda oka) nastupilo znatno iza štetnog događaja, a u vrijeme povrede oka, nije se ta posljedica mogla predvidjeti, smatra se da se radi o novoj šteti, pa rok zastare potraživanja naknade štete zbog sljepila počinje teći tek od dana kada je oštećeni oslijepio.

(Vs BiH, Rev. 233/86, od 30. 7. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 37)

37. Kad je oštećenik na sam dan štetnog događaja doznao i za smrt poginule osobe i za osobu štetnika, od tog dana je počeo teći i rok zastare potraživanja naknade troškova podizanja nadgrobnog spomenika poginulome.

(Vs H, Rev. 2358/86, od 5. 3. 1987. - Psp 43, str. 65; Informator, broj 3811 i 4299)

38. "Za ocjenu osnovanosti prigovora zastarjelosti potraživanja bez značaja je okolnost da je tužilac povrijeđen u saobraćajnoj nesreći prije 12 godina, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da je nesposobnost za rad posljedica povreda iz 1967. godine u omjeru 60 odsto prema 40 odsto bolesti, da je odlazak u invalidsku penziju uzrokovan time, kao i materijalna šteta po osnovu gubitka zarade. Šteta je nastala danom penzionisanja jer je tek tim momentom počeo da trpi štetu u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi ostvario na svom radnom mjestu da nije penzionisan" (Iz obrazloženja odluke: op. a).

(Vs BiH, Rev. 23/87, od 28. 9. 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 43)

OBJEKTIVNI ZASTARNI ROK

39. Zastarni rok počinje teći od časa kada je oštećenik saznao za štetu i osobu koja je štetu počinila. Kada je štetnik nepoznata osoba (u konkretnom slučaju štetu je prouzrokovalo nepoznato vozilo) tada subjektivni zastarni rok uopće ne počinje teći, tako da potraživanje štete može zastarjeti samo zbog proteka objektivnog zastarnog roka.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 26)

40. Objektivni rok zastarijevanja tražbine naknade štete od pet godina primjenjuje se tak kad subjektivni rok od 3 godine od saznanja za štetu i počinitelja istječe izvan petogodišnjeg roka.

(Vs RH, Rev. 1912/99, od 30. 11. 1999. - Izbor odluka 1/2000 - 20)

41. Kada je šteta prouzrokovana nepoznatim motornim vozilom zastara počinje teći kada je oštećenik doznao za štetu i osobu koja je za nju odgovorna, bez obzira na to da li je doznao i za počinitelja štete.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 26)

42. Objektivni rok zastarijevanja – potraživanja naknade štete počinje teći od nastanka štete. To vrijeme ne mora se poklapati s vremenom počinjene štetne radnje, odnosno štetnog događaja.

(Vs H, Rev. 2573/88, od 17. 5. 1989; Rev. 2157/88, od 28. 3. 1989. - Psp 45 - 60; Informator, broj 3819 i 4299)

43. Objektivni rok zastare zahtjeva za naknadu štete počinje teći od trenutka kad su nastale štetne posljedice, a ne od štetnog događaja.

(Vs H, Rev. 2157/88, od 28. 3. 1989. – Psp 45 – 60)

44. Kod potraživanja naknade štete zbog trajno smanjene životne aktivnosti, objektivni rok zastare, (ranije desetogodišnji, sada petogodišnji) počinje teći u momentu povređivanja i na tok zastare u pravilu ne utiče trajanje liječenja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ovaj rok počinje teći nakon završenog liječenja samo kada se zdravstveno stanje oštećenog neprekidno pogoršavalo, a liječenje je imalo za cilj da zaustavi to pogoršanje.

(Vs BiH, Rev. 172/84, od 14. 12. 1984. – Bilten Vs BiH 1/85 - 7)

45. Zastarni rok počinje teći od dana kada je oštećenik saznao za štetu i učinioca prema onim fizičkim i pravnim osobama koje su mu dužne naknaditi štetu pa tako i prema društvu za osiguranje bez obzira na to kada je oštećenik saznao ili mogao saznati kod kojeg društva za osiguranje vlasnik (korisnik) vozila je bio osiguran od odgovornosti za štete nanijete trećim licima.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 26)

ŠTETA NASTALA POVREDOM UGOVORNE OBAVEZE

. **46.** Potraživanje naknade štete nastale povredom ugovorne obaveze zastarijeva za vrijeme određeno za zastarjelost te obaveze, kako proizilazi iz člana 376. stav 3. ZOO (Iz obrazloženja odluke)

(Vs FBiH, Pž. 275/98, od 12. 1. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/1999 - 37)

47. Potraživanje tužioca za naknadu štete zbog docnje tuženog u plaćanju cijene za izvršeni prevoz u drumskom saobraćaju, zastarijeva za jednu godinu prema odredbama Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju.

(Vs S, broj Prev. 370/96. – Bilten 1/1997)

48. Kad između osiguravača oštećenog i osiguravača štetnika nije zaključeno vansudsko poravnanje kojim je regulisana visina štete, to potraživanje osiguravača oštećenog ne zastarijeva u opštem desetogodišnjem roku zastarjelosti iz člana 371. ZOO, koji se vezuje za potraživanje po vansudskom poravnanju, već kao potraživanje naknade štete u trogodišnjem roku iz člana 376. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 614/97. – Bilten 2/1998)

49. Zastarjelost potraživanja naknade štete zbog neispunjenja ugovora o preuzimanju ispunjenja otplate kredita teče od dana kada je dužnik iz ugovora o kreditu plaćao pojedine rate - kursne razlike, a nastupa po proteku roka od pet godina od isplate, za svaku pojedinu ratu.

(Vs BiH, Pž. 414/91, od 24. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 41)

50. Potraživanje naknade štete prouzrokovane povredom obaveze iz ugovora o prometu robe i usluga zaključenog između društveno-pravnih lica zastarijeva u roku od tri godine od nastanka štete.

U takvom slučaju ne primjenjuju se propisi o subjektivnom i objektivnom roku zastare deliktom prouzrokovane štete.

(Vs BiH, Pž. 258/86, od 13. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 12)

51. Zahtjev za isplatu protuvrijednosti izgubljene ili uništene ambalaže zastarijeva u opštem zastarnom roku (čl. 371. i 376. st. 3. Zakona o obligacionim odnosima), jer je šteta prouzrokovana povredom obaveze iz ugovora o posluzi ambalaže.

(Stav XIX koordinacionog sastanka privrednog sudstva, Zavidovići 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 40)

52. Rok zastarjelosti potraživanja za naknadu štete usljed obezvrijeđenosti iznosa dosuđenog pravosnažnom sudskom odlukom koje je naplaćeno u postupku sudskog izvršenja, počinje da teče od trenutka izvršenja te odluke i iznosi tri, odnosno pet godina kako to predviđa član 376. ZOO, a ne deset godina kako to propisuje član 379. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 144/00 i Pzz. 13/00. – Bilten 4/2000)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Potraživanje naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom

Član 377.

(1) Kad je šteta prouzrokovana krivičnim djelom, a za krivično gonjenje je predviđen duži rok zastarjelosti, zahtjev za naknadu štete prema odgovornom licu zastarijeva kad istekne vrijeme određeno za zastarjelost krivičnog gonjenja.

(2) Prekid zastarijevanja krivičnog gonjenja povlači za sobom i prekid zastarijevanja zahtjeva za naknadu štete.

(3) Isto važi i za zastoj zastarijevanja.

---

1. U parničnom postupku izuzetno se može utvrđivati postojanje krivičnog djela iz koga je šteta nastala samo ako je krivični postupak obustavljen ili se nije mogao ni pokrenuti zbog toga što je okrivljeni umro, duševno obolio, ili zbog toga što je učinilac krivičnog djela amnestiran ili pomilovan ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju njegovu odgovornost ili gonjenje.

Iz obrazloženja:

Rok zastarjelosti predviđen u članu 20. Zakona o zastarjelosti potraživanja (sada predviđen u čl. 337. ZOO) može se primjenjivati samo ako je krivično djelo utvrđeno u krivičnom postupku. Izuzetno može se u parničnom postupku utvrđivati postojanje krivičnog djela iz koga je šteta nastala samo ako je krivični postupak obustavljen ili se nije mogao ni pokrenuti zbog toga što je okrivljeni umro, duševno obolio ili zbog toga što je učinilac krivičnog djela amnestiran ili pomilovan ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju njegovu odgovornost ili gonjenje. U konkretnom slučaju nisu postojale nikakve okolnosti, a na njih nije ni ukazao tužilac u toku vođenja cjelokupnog postupka, koje bi ukazivale da su postojale nesavladive prepreke za vođenje krivičnog postupka protiv odgovornog radnika tuženog zbog krivičnog djela zloupotrebe položaja iz koga je po tezi tužioca nastala šteta. Čak šta više i da je radnik tuženog prouzrokovao štetu tuženom krivičnim djelom, odredba člana 20. Zakona o zastarjelosti potraživanja (sada odredba iz čl. 373 ZOO) može se primijeniti samo u odnosu na zahtjev prema učiniocu krivičnog djela, a ne i u odnosu na zahtjev prema trećem licu (ovdje tuženom) koji oštećenom odgovara za štetu umjesto učinioca krivičnog djela ili pored njega.

(Vs RS, Rev. 21/94, od 28. 1. 1994. – Bilten 1/1999 – 62)

2. Potraživanje naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom radnika zastarjeva u dužem roku predviđenom za krivično gonjenje i prema organizaciji udruženog rada i njenom osiguravaču.

(Vs BiH, Pž. 186/88, od 30. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 10)

3. Zastarni rok iz čl. 377. Zakona o obveznim odnosima primjenjuje se samo na zahtjev za naknadu štete uzrokovane kaznenim djelom, a ne i na zastaru potraživanja iz ugovora o zajmu, bez obzira što je upravo kod zaključenja tog pravnog posla utvrđena kaznena odgovornost tuženika.

Iz obrazloženja:

"Kao bitno pitanje o kojem je sud morao odlučiti bio je prigovor zastare kojeg su istakli tuženici. Polazeći od razloga koji su dati u obrazloženju pobijane presude o tom prigovoru tuženika sud je odlučio primjenom odredbe čl. 377. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO) vezano i uz odredbe čl. 1019. st. 1. toga Zakona. Prema utvrđenju suda, na prigovor zastare potraživanja ne primjenjuju se odredbe čl. 371. ZOO-a koji sadrži opći rok zastare od 5 godina, već se na zastaru primjenjuju odredbe čl. 377. st. 1.

http://www.advokat-prnjavorac.com

ZOO-a koje predviđaju dulji rok zastare kada je nastupila šteta uzrokovana krivičnim djelom. Kako je tuženica Š. Š. preuzela obvezu iz ugovora o zajmu od 31. siječnja 1994. godine kao jamac i platac, tada je konstituirano solidarno jamstvo, pa ona kao i glavni dužnik odgovara za cijelu obvezu. Kada je ova utvrđenja sud povezao s odredbama čl. 1019. st. 1. ZOO-a, sud je zaključio da je zastarom obveze glavnog dužnika zastajela i obveza takvog jamca. Ovakav pravni stav izražen u pobijanoj presudi tuženici osporavaju u žalbi. U odnosu na tuženicu Š. Š. tvrdi se da se na nju nikako ne bi mogla primijeniti odredba čl. 377. st. 1. ZOO-a jer bi prema pravnom stavu izraženom u presudi i na nju bila protegnuta kaznena odgovornost, iako ona nije bila niti optužena niti kažnjena za kazneno djelo zbog kojeg je optužen i nesporno kažnjen D. Š., a što nije dozvoljeno. Ta kaznena odgovornost je u vezi s ovim sporom, ali ovdje je sud prvog stupnja propustio uočiti činjenicu da tužitelj podnoseći tužbu protiv oba tuženika ne traži naknadu štete uzrokovane kaznenim djelom, već se ovdje radi o zahtjevu za ispunjenje ugovora o zajmu od 31. siječnja 1994. godine i ugovora o zajmu od 31. ožujka 1994. godine, a koji je sastavljen u formi potvrde. Kako se ne traži naknada štete uzrokovane kaznenim djelom, tada se po ocjeni ovoga suda na prigovor zastare ne mogu primijeniti odredbe čl. 377. st. 1. ZOO-a, pa kada je sud pogrešno primijenio taj zakonski članak, osnovano se žale tuženici i tvrde da za sada činjenično stanje nije pravilno niti potpuno utvrđeno niti je pravilno primijenjeno materijalno pravo kada je sud u pretežnom dijelu usvojio tužbene zahtjeve kako je to navedeno u toč. II. i III. izreke presude."

(Žs Koprivnica, Gž 956/00, od 24. 1. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 28)

4. Kad je šteta pričinjena krivičnim djelom, onda se rok zastarjelosti računa u smislu čl. 377. Zakona o obligacionim odnosima i prema osiguravajućoj organizaciji, jer ona odgovara u istom obimu i pod istim uslovima pod kojima odgovara i osuđeni osiguranik (čl. 380. st. 5. ZOO).

(Vs RCG, Rev. 253/99, od 5. 10. 1999. – Bilten Vs RCG 1999 – 53)

5. Kad je šteta uzrokovana nepoznatim vozilom, parnični sud nije ovlašten utvrđivati je li počinjena kaznenim djelom.

Iz obrazloženja citiramo:

"Pravilan je zaključak drugostupanjskog suda da se u konkretnom slučaju ne primjenjuje odredba čl. 377. ZOO. Naime, kada je šteta uzrokovana kaznenim djelom, zastara potraživanja njene naknade prosuđivat će se prema odredbi čl. 377. ZOO samo onda kada je pravomoćnom osuđujućom presudom kaznenog suda utvrđeno postojanje kaznenog djela i odgovornost počinitelja - štetnika (kako se pravilno navodi u pobijanoj presudi). Okolnost da nije utvrđen (identificiran) vozač nepoznatog vozila koje je navodno sudjelovalo u prometnoj nezgodi, ne predstavlja takvu procesnu smetnju zbog koje bi parnični sud bio ovlašten ispitati je li šteta učinjena radnjama koje sadrže biće kaznenog djela, jer postojanje takve smetnje pretpostavlja i postojanje poznatog počinitelja kaznenog djela (npr. takve bi smetnje bile smrt počinitelja ili njegova nesposobnost za rasuđivanje)."

(Vs RH, Rev. 2128/96, od 29. 4. 1998. – Izbor odluka 2/1999 – 24/21)

6. Odredbe o zastari naknade štete uzrokovane kaznenom djelom odnose se i na organizatora sportske priredbe kao osobe odgovorne za štetu.

Iz obrazloženja:

“Okolnost da nije utvrđen (identificiran) vozač nepoznatog vozila koje je navodno sudjelovalo u prometnoj nezgodi ne predstavlja takvu procesnu smetnju zbog koje bi parnični sud bio ovlašten ispitati je li šteta učinjena radnjama koje sadrže biće kaznenog djela, jer postojanje takve smetnje pretpostavlja i postojanje poznatog počinitelja kaznenog djela (npr. takve bi smetnje bile smrt počinitelja ili njegova nesposobnost za rasuđivanje)“.

(Vs RH, Rev. 2128/96, od 29. 4. 1998. - Izbor odluka 2/1999 – 21)

http://www.advokat-prnjavorac.com

7. Odredbe o prekidu zastare krivičnog gonjenja, koje povlače za sobom i prekid zastarijevanja potraživanja naknade štete počinjene krivičnim djelom, dolaze do primjene kad je krivični postupak završio osuđujućom presudom (čl. 377. st. 2. ZOO).

Iz obrazloženja:

"Po mišljenju ovog suda, sve kad bi se i prihvatio stav revidentice koji u tom dijelu prihvaćaju i nižestupanjski sudovi o tome da je utužena šteta revidentici prouzrokovana radnjom trećetuženika koja ima obilježje krivičnog djela, iako u ovom slučaju ne postoji pravomoćna osuđujuća presuda kojom bi trećetuženik kao počinitelj bio oglašen krivim budući da je optužba protiv njega odbijena isključivo zbog toga što je nastupila zastara krivičnog gonjenja protekom 6 godina od dana učinjenog djela - i u tom slučaju pravilnom primjenom odredbe čl. 377. st. 1. ZOO proizlazi da je zahtjev tužiteljice za naknadu utužene štete zastario. Naime, prema navedenoj odredbi čl. 377. st. 1. ZOO zahtjev za naknadu štete počinjene krivičnim djelom zastarijeva kad istekne vrijeme određeno za zastaru krivičnog gonjenja. Zastara krivičnog gonjenja protiv trećetuženika nesumnjivo je nastupila prije okončanja krivičnog postupka koji je protiv njega vođen u predmetu K 824/82 u kojem je optužba protiv njega odbijena, upravo zbog zastare krivičnog gonjenja, pravomoćnom presudom od 9. III. 1987.g., dakle prije podnošenja tužbe u ovoj parnici (koja je tužba podnesena 21. IX. 1989.g.). Prema tome u tom času nastupila je zastara utuženog potraživanja. Pritom treba pposebno istaknuti da kad je u pitanju zastarijevanje zahtjeva za naknadu štete prouzrokovane krivičnim djelom ono počinje teći od dana kad je krivično djelo počinjeno, a ne od dana kad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu nanijela, kako je to predviđeno u čl. 376. st. 1. ZOO. Nakon što je utvrđeno kao u konkretnom slučaju da je zahtjev za naknadu štete zastario prema odredbi čl. 377. st. 1. ZOO zbog isteka vremena određenog za zastaru krivičnog gonjenja, ne može se više oštećenik (ovdje revidentica) pozivati na odredbu čl. 377. st. 2. ZOO u smislu prekida zastarijevanja za vrijeme vođenja krivičnog postupka, imajući u vidu da krivični postupak u ovom slučaju nije završen osuđujućom presudom, a da revidetnica prije podizanja tužbe u ovom predmetu prema tuženicima nije poduzela nikakvu radnju kao vjerovnik radi utvrđivanja osiguranja ili ostvarenja utuženog potraživanja."

(Vs RH, Rev. 358/91, od 19. 12. 1991. – Izbor odluka 1993 – 46/81)

8. Primjena odredaba o zastari potraživanja naknade štete učinjene kaznenim djelom pravilna je kad se kazneni postupak vodio protiv štetnika, a ne i u slučaju vođenja kaznenog postupka protiv oštećenika.

(Vs H, Rev. 1159/90, od 4. 10. 1990. – Psp 51 – 82)

9. Na zastaru potraživanja kamata primjenjuje se odredba č1. 372. st. 1. ZOO i u slučaju kad su kamate proistekle iz potraživanja naknade štete uzrokovane djelom za koje je predviđen dulji rok zastare za kazneno gonjenje od općeg roka zastare potraživanja naknade štete, neovisno o tome što je u parnici kamatni zahtjev istaknut kao glavni zahtjev.

(Os Osijek, Gž. 3146/89, od 21. 9. 1989. – Psp 43 – 66)

10. Kada je šteta prouzrokovana povredom ugovorne obaveze radnjom koja ima obilježja krivičnog djela za koje je radnik ugovorne stranke proglašen krivim, potraživanje naknade štete zastarijeva u roku iz člana 377. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima a ne u kraćem roku zastare ugovorne obaveze.

(Vs BiH, Pž. 404/85, od 30. 5. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 14)

11. Odredbe o dužem roku zastarjelosti potraživanja naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom primjenjuju se i na odštetne zahtjeve protiv osiguravača, ako je njegov osiguranik prouzrokovao štetu krivičnim djelom. Radi ocjene osnova-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nosti prigovora zastarjelosti potraživanja parnični sud može utvrđivati da li su ostvarena obilježja krivičnog djela, ako je, zbog nesavladivih prepreka, nemoguće voditi krivični postupak.

Iz obrazloženja:

"Opravdano se u zahtjevu za zaštitu zakonitosti i u reviziji navodi da je nepravilan stav nižestepenih sudova da se odredba člana 377. ZOO može primijeniti samo prema učiniocu krivičnog djela, jer je odredbom člana 380 stav 5. ZOO propisano da neposredan zahtjev trećeg oštećenog lica prema osiguravaču zastarjeva za isto vrijeme za koje zastarjeva njegov zahtjev prema osiguraniku odgovornom za štetu.

Nepravilan je i stav nižestepenih sudova da se zbog toga što nije vođen krivični postupak protiv učesnika u saobraćajnoj nezgodi ima smatrati da šteta nije nastala krivičnim djelom, jer načelo po kojem se niko ne može smatrati krivim za krivično djelo dok to ne bude utvrđeno pravosnažnom presudom u krivičnom postupku, ne sprečava sud da u parničnom postupku utvrđuje postojanje obilježja krivičnog djela, kada postoje prepreke za vođenje krivičnog postupka (u konkretnom slučaju poginuo je vozač automobila u kojem je nastradala kćerka, odnosno sestra tužilaca), ako od toga zavisi osnovanost prigovora zastare potraživanja".

(Vs BiH, Gvl. 38/86, od 12. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 9)

12. Kad je šteta učinjena kaznenim djelom, tada valja za svaku vrstu štete, a u svezi s istaknutim prigovorom zastare, utvrđivati je Ii nastala zastara prema odredbi čl. 376. ZOO ili čl. 377. ZOO te primijeniti onaj propis po kojemu zastara nije nastala, jer za odnosno potraživanje taj propis u kompleksu svojih odredaba određuje dulji rok zastarijevanja.

(Vs H, Rev. 322/90, od 26. 9. 1990. – Psp 53 – 91)

13. Prekid zastare potraživanja nastaje sa krivičnim gonjenjem (član 377. Zakona o obligacionim odnosima) ukoliko se postupak završi pravosnažnom presudom kojom se utvrđuje postojanje krivičnog djela.

Smatra se da je potraživanje naknade štete prouzrokovano krivičnim djelom prekinuto ako se optužnica odbije zbog nenadležnosti ili kojeg drugog uzroka koji se ne tiče suštine stvari, npr, neovlašteni tužilac (član 349. Zakona o krivičnom postupku) ako povjerilac podnese tužbeni zahtjev za naknadu štete u roku od tri mjeseca od pravosnažnosti odluke o odbacivanju optužnice. Isto važi i za slučaj upućivanja na parnicu stranke koja je u krivičnom postupku istaknula zahtjev za naknadu štete (član 390. Zakona o obligacionim odnosima).

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 136)

14. Zahtjev ustanove socijalnog osiguranja iz SR Njemačke prema domaćoj osiguateljnoj organizaciji za naknadu iznosa isplaćenih njezinu osiguraniku, kad je šteta uzrokovana kaznenim djelom, zastarijeva u zastarnom roku iz čl. 377. ZOO.

(Vs H, Rev. 1652/87 od 2. 2. 1988. – Informator 3826)

15. Nakon prekida rok zastarijevanja (potraživanja naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom - čl. 377. st. 2. Z00 - ako oštećeni nije bio učesnik krivičnog postupka, pa mu zbog toga nije dostavljena krivična presuda – op.a) ponovo počinje teći od dana kada je krivična presuda stekla svojstvo pravomoćnosti.

(Stav XIX Koordinacionog sastanka privrednog sudstva, Zavidovići, od 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 40)

16. Vođenjem kaznenog postupka prekida se zastara zahtjeva za naknadu štete počinjenu kaznenim djelom, a pravomoćnošću kaznene presude prestaje razlog ko-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ji je uzrokovao prekid zastare te ona počinje ponovno teći od pravomoćnosti kaznene presude.

Iz obrazloženja:

“Nesporno je da je mldb. tužitelj doživio prometnu nezgodu 1990.g. za koju je osiguranik tužene proglašen krivim u kaznenom postupku.

Tuženici neosnovano ponavljaju u žalbi prigovor zastare koji je prvostupanjski sud u provedenom postupku cijenio i pravilno zaključio da je zastarijevanje zahtjeva za naknadu štete prekinuto pokretanjem kaznenog postupka i da ponovno počelo teći nakon pravomoćnosti kaznene presude, tj. 23. rujna 1994.g. Prema čl. 377. st. 1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91 – dalje ZOO), kod šteta uzrokovanih kaznenim djelom, zahtjev za naknadu štete prema odgovornoj osobi zastarijeva kada istekne vrijeme za zastaru kaznenog progona. Kako je za kazneno djelo za koje je vozač autobusa utvrđen krivim predviđen zastarni rok kaznenog progona od 5 godina, prvostupanjski sud je pravilno zaključio da je tužba od 21. travnja 1998.g. pravovremena“.

(Žs Sisak, Gž. 845/99, od 21. 10. 1999. – Izbor odluka 2/2000 – 20)

17. Odredbe o zastari potraživanja naknade štete uzrokovane kaznenim djelom primjenjuju se ne samo na štetnike već i na osobu odgovornu za naknadu štete, što znači i na pravnu osobu kad odgovara za štetu učinjenu na radu i u vezi s radom (čl. 170. ZOO).

(Vs H, Rev. 981/87, od 29. 10. 1987. – Informator, broj 3736)

18. Kada je šteta prouzrokovana povredom ugovorne obaveze radnjom koja ima obilježja krivičnog djela za koje je radnik ugovorne stranke proglašen krivim, potraživanje naknade štete zastarijeva u roku iz člana 377. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima a ne u kraćem roku zastare ugovorne obaveze.

Iz obrazloženja:

“Član 377. stav 1. ZOO se primjenjuje i kada je šteta prouzrokovana kršenjem ugovora, ali radnjom koja ima obilježja krivičnog djela i za koju je radnik odgovornog pravnog lica pravosnažnom presudom proglašen krivim, jer član 377. ZOO ne izuzima potraživanja naknade štete nastale povredom ugovorne obaveze, kako to čini odredba člana 376. stav 3. ZOO“.

(Vs BiH, Pž. 404/85, od 30. 5. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 14)

19. Činjenica da je kazneni postupak vođen protiv osobe koja nakon toga kao oštećenik u parnici zahtijeva naknadu štete ne daje osnove za primjenu odredaba o zastarijevanju potraživanja naknade štete uzrokovane kaznenim djelom.

(Vs H, Rev. 1136/88 od 24. 11. 1988. – Informator, broj 3824)

20. I u slučaju kad je to odlučno za ocjenu pitanja zastare, parnični sud samo iznimno je ovlašten ispitati i utvrditi da li je šteta počinjena takovim radnjama koje sadrže elemente kaznenog djela, i to ako su postojale određene procesne smetnje da se protiv počinitelja kaznenog djela postupak pokrene i okonča.

Iz obrazloženja citiramo:

"Slijedom prije navedenih, a utvrđenih činjenica, u konkretnom slučaju ne dolazi do primjene zastarni rok iz čl. 377. ZOO, jer se ovaj primijenjuje samo onda ako je pravomoćnom osuđujućom presudom kaznenog suda utvrđeno postojanje krivičnog djela i odgovornosti počinitelja (štetnika). Naime, parnični sud nije ovlašten sam utvrđivati da li je šteta počinjena kaznenim djelom i da li je počinitelj odgovoran za izvršenje tog kaznenog djela, pa ni radi ocijene zastare potraživanja u duhu čl. 377. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Jedino iznimno, parnični je sud ovlašten, a radi ocijene zastare potraživanja, sam ispitati i utvrditi da li je šteta počinjena takvim radnjama koje sadrže elemente krivičnog djela, u onome slučaju, ako su postojale određene procesne smetnje zbog kojih je bilo apsolutno nemoguće da se protiv počinitelja kaznenog djela postupak pokrene i okonča. U konkretnom slučaju eventualna pogrešna uputa o roku za izjavljivanje pravnog lijeka na nepravomoćnu kaznenu presudu, kako se to sugerira revizijom, a zbog koje po viđenju tužiteljice nije došlo do pravomoćnog odlučivanja unutar apsolutnog roka zastare vođenja kaznenog postupka, nema značaj takve procesne smetnje, zbog koje bi parnični sud bio ovlašten utvrđivati da li je šteta počinjena takvim radnjama koje bi sadržale elemente kaznenog djela."

(Vs RH, Rev. 974/98, od 26. 6. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 29)

Jednogodišnji rok zastarjelosti

Član 378.

1. Zastarijevaju za jednu godinu:

2. potraživanje naknade za isporučenu električnu i toplotnu energiju, plin, vodu, za dimnjačarske usluge i za održavanje čistoće, kada je isporuka, odnosno usluga izvršena za potrebe domaćinstva;

3. potraživanje radio-stanice i radio-televizijske stanice za upotrebu radio prijemnika i televizijskog prijemnika;

4. potraživanje pošte, telegrafa i telefona za upotrebu telefona i poštanskih pregradaka, kao i druga njihova potraživanja koja se naplaćuju u tromjesečnim ili kraćim rokovima;

5. potraživanje pretplate na povremene publikacije, računajući od isteka vremena za koje je publikacija naručena.

6. Zastarijevanje teče iako su isporuke ili usluge produžene.

Potraživanja utvrđena pred sudom ili drugim nadležnim organima

Član 379.

(1) Sva potraživanja koja su utvrđena pravnosnažnom sudskom odlukom ili odlukom drugog nadležnog organa, ili poravnanjem pred sudom ili drugim nadležnim organom, zastarijevaju za deset godina, pa i ona za koja zakon inače predviđa kraći rok zastarjelosti.

(2) Međutim, sva povremena potraživanja koja proističu iz takvih odluka ili poravnanja i dospijevaju ubuduće, zastarijevaju u roku predviđenom za zastarjelost povremenih potraživanja.

---

1. "U odredbama člana 379. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima propisan je zastarni rok od 10. godina za potraživanja utvrđena pred sudom ili drugim nadležnim organom. Pod sudskom odlukom u smislu navedene odredbe zakona podrazumijeva se svaka odluka suda (presuda ili rješenje) pod uslovom da je takvom odlukom utvrđeno neko potraživanje, novčano ili nenovčano, a pod drugim nadležnim organom smatraju se organi koji odlučuju o imovinskopravnim zahtjevima (prekršajni i upravni organi). Odluke radničkog savjeta ili drugog odgovarajućeg organa preduzeća ne smatraju se odlukom drugog nadležnog organa u smislu člana 379. stav 1.

http://www.advokat-prnjavorac.com

ZOO. Na osnovu tih odluka nije moguće zahtijevati sudsko izvršenje po Zakonu o izvršnom postupku" (Iz obrazloženja: op. a)

(Vs FBiH, Rev – 146/99, od 24. 6. 1999. – Bilten Vs FBiH 2/99 - 48)

2. Potražiovanje utvrđeno pravnosnažnim rješenjem o izvršenju zastarijeva u roku od 10 godina.

(Vs S, broj Prev. 393/98, od 23. 12. 1998. godine)

3. Ukoliko je pravosnažnom sudskom odlukom utvrđena obaveza radne organizacije da vrati radnika u radni odnos i isplati mu lični dohodak od dana prestanka radnog odnosa do ponovnog vraćanja na posao u situaciji kada se traži prinudno izvršenje takve odluke, sud će blagovremenost podnijetog prijedloga za izvršenje cijeniti sa dva aspekta i to zahtijevati vraćanje na posao sa aspekta propisa člana 230. ZIP-a, a zahtjev za isplatu ličnog dohotka sa aspekta člana3 79. Zakona o obligacionim odnosima

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001, str. 28)

4. Kada je pravomoćnom presudom udovoljeno revindikacijskom zahtjevu i tuženiku naloženo da stvar preda tužitelju u posjed, pravo na prinudno izvršenje te presude ne zastarijeva.

(Vs RH, Gzz. 39/91, od 17. 12. 1991.- Izbor odluka 1994 – 107)

5. Kada povjerilac ima izvršnu ispravu koja glasi na novčano potraživanje, a ista je izgubila vrijednost zbog inflacije, tada njegovo potraživanje za naknadu štete po ovom osnovu zastarijeva u roku od 10 godina.

(Vs S, broj Prev. 194/96. – Bilten 4/1996)

6. Zahtjev za određivanje naknade za podruštvljeno građevinsko zemljište, kao i zahtjev za određivanje pravične naknade za eksproprisane nekretnine, ne zastarijeva.

Zastarijeva samo zahtjev za isplatu naknade određene poravnanjem ili odlukom suda.

(Vs BiH, Rev. 645/87, od 19. 8. 1988. - Bilten Vs BiH 3/88 – 48)

7. Zastara potraživanja utvrđenog pravomoćnom sudskom odlukom ne dovodi i do zastare te odluke, već ona i dalje djeluje sve dok je nadležni sud eventualno ne izmijeni ili ukine.

(Vs H, Rev. 2349/83, od 26. 1. 1984. – Psp 24 – 139)

Rokovi zastarjelosti kod ugovora o osiguranju

Član 380.

(1) Potraživanja ugovarača osiguranja, odnosno trećeg lica iz ugovora o osiguranju života zastarijevaju za pet, a iz ostalih ugovora o osiguranju za tri godine, računajući od prvog dana poslije proteka kalendarske godine u kojoj je potraživanje nastalo.

(2) Ako zainteresovano lice dokaže da do dana određenog u prethodnom stavu nije znalo da se osigurani slučaj dogodio, zastarijevanje počinje od dana kad je za to saznalo, s tim da u svakom slučaju potraživanje zastarijeva kod osiguranja života za deset, a kod ostalih za pet godina od dana određenog u prethodnom stavu.

(3) Potraživanja osiguravača iz ugovora o osiguranju zastarijevaju za tri godine.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(4) Kad u slučaju osiguranja od odgovornosti trećeg, oštećeno lice zahtijeva naknadu od osiguranika, ili je dobije od njega, zastarijevanje osiguranikovog zahtjeva prema osiguravaču počinje od dana kada je oštećeno lice tražilo sudskim putem naknadu od osiguranika, odnosno kad ga je osiguranik obeštetio.

(5) Neposredan zahtjev trećeg oštećenog lica prema osiguravaču zastarijeva za isto vrijeme za koje zastarijeva njegov zahtjev prema osiguraniku odgovornom za štetu.

(6) Zastarijevanje potraživanja koje pripada osiguravaču prema trećem licu odgovornom za nastupanje osiguranog slučaja počinje teći kad i zastarijevanje potraživanja osiguranika prema tom licu i navršava se u istom roku.

---

1. Neposredan zahtjev trećeg oštećenog lica prema osiguravatelju zastarijeva za isto vrijeme za koje zastarijeva i zahtjev prema osiguraniku odgovornom za štetu.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca da mu tužena organizacija za osiguranje, kao osiguravatelj, naknadi štetu nastalu oštećenjem tužioževog motornog vozila u sudaru sa motornim vozilom osiguranika tužene.

Za osnov svoje tužbe koju je podnio 1. 3. 1983. godine tužilac navodi da mu je u saobraćajnom udesu koji se zbio 8. 3. 1980. godine na putu Gradiška – Gornji Podgradci oštećeno teretno motorno vozilo u sudaru sa teretnim motornim vozilom sa kojim je upravljao D. LJ. i da je za sudar ovih motornih vozila kriv osiguranik tužene K. D. koji je upravljao sa svojim putničkim vozilom. Na ročištu od 17. 10. 1986. godine tužilac je istakao da je do štetnog događaja došlo ne samo krivicom osiguranika tužene K. D., nego i krivicom D. LJ., takođe osiguranika tužene, i da je s toga tužena, kao njihov osiguravač, odgovorna za štetu koju zahtijeva u ovoj parnici.

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su utvrdili: 1. da je osiguranik tužene K. D. u trenutku štetnog događaja sa svojim putničkim vozilom pravilno preticao teretno vozilo ispred sebe kojim je upravljao osiguranik tužene D. LJ. i da vozač K. D. nije kriv za sudar motornog vozila kojim je upravljao D. LJ., i teretnog vozila kojim je upravljao tužilac iz suprotnog pravca i 2. da su tužilac i osiguranik tužene D. LJ. obostrano krivi za štetu nastalu sudarom motornih vozila sa kojim su upravljali.

Polazeći od ovog utvrđenog činjeničnog stanja koje ne može biti predmet pobijanja ni ocjenjivanja u ovom revizionom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 385. st. 3. Zakona o parničnom postupku, nižestepeni sudovi su pravilno pošli od stava da zahtjev tužioca prema tuženoj za nastalu štetu treba prosuđivati po načelu krivica u smislu odredbe člana 178. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima (dalje: ZOO), kao specijalnom propisu za odgovornost u slučaju nezgode izazvane motornim vozilima u pokretu. Kako je u postupku utvrđeno da osiguranik tužene K. D. nije kriv za nastanak saobraćajne nezgode nižestepeni sudovi su osnovano zaključili da na vozaču K. D. (pa tako ni na njegovom osiguravatelju – ovdje tuženoj) nema krivnje, a time ni odgovornosti za štetu koju tužilac zahtjeva u ovoj parnici (štetu na njegovom vozilu).

Obaveznim osiguranjem od odgovornosti pokrivene su štete koje je sopstvenik, korisnik, držalac ili vozač motornog vozila obavezan da naknadi oštećenom prema pravilima o odgovornosti za štetu prouzrokovanu upotrebom motornog vozila. Čim postoji odgovornost nego lica za štetu u upotrebi motornog vozila, postoji i obaveza zajednice osiguranja da tu štetu naknadi oštećenom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prema odredbi člana 380. st. 5. ZOO neposredan zahtjev trećeg oštećenog lica prema osiguravaču zastarijeva za isto vrijeme za koje zastarijeva i zahtjev prema osiguraniku odgovornom za štetu. U konkretnom slučaju radi se o potraživanju s osnove naknade štete koju je tužilac pretrpio u štetnom događaju 8. 3. 1980. godine kada mu je u sudaru motornih vozila oštećeno vozilo. Kako je tužilac ovog dana saznao za štetu i za lice koje je štetu učinilo (ovdje: vozač D. Lj.), a kraj nesporne činjenice da je tužilac opravku vozila izvršio u toku 1980. godine, kada je saznao i za obim štete, nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo na štetu tužioca kada su prihvatili prigovor zastare zahtjeva za naknadu štete prema tuženoj, kao osiguravaču, za štetu koju mu je eventualno prouzrokovao njen osiguranik D. Lj. jer je podnesen 17. 10. 1986. godine, dakle, po proteku po proteku i subjektivnog i objektivnog roka iz člana 387. stav 1. i 2. ZOO iz 1978. giodine, koji se ima primjeniti na konkretan slučaj.

Ne može se prihvatiti revizioni prigovor tužioca kada tvrdi da njegov odštetni zahtjev nije mogao zastariti s obzirom na to da su se oba vozača (ovdje: K. D. i D. LJ.) osigurala kod tužene od odgovornosti za štete pričinjene njihovim motornim vozilima, jer revizija ovdje gubi iz vida ne samo to da se obaveza odgovornosti osiguravatelja, pa i u pogledu zastare potraživanja, ravna u svemu prema odgovornosti samog osiguranika (ovdje: D. LJ.), nego i da se zahtjev od 17. 10. 1986. godine za naknadu štete prema tuženom, kao osiguravaču, za štetu koju je počinio njen osiguranik D. LJ. temelji na bitnom drugom činjeničnom stanju od onog koje je ranije predstavljeno osnovu tužbenog zahtjeva (došlo do kvalitativne promjene tužbene osnove i time do preinačenja tužbe).

Prema svemu iznijetom nižestepeni sudovi nisu pogrešno sudili kada su odbili tužbeni zahtjev. Stoga je reviziju valjalo odbiti kao neosnovanu na osnovu člana 393. Zakona o parničnom postupku i riješiti kao u izreci“.

(Vs RS, Rev. 27/95 od 22. 5. 1995. – Bilten 1/1999 – 102)

2. Regresni zahtjev osiguravajuće organizacije za iznos isplaćen po kasko osiguranju motornog vozila zastarjeva za tri godine od saznanja osiguranika za štetu i učinioca, odnosno, počinje teći prema trećoj odgovornoj osobi i završava se u istom roku.

(Ks Sarajevo – Bilten sp KsS 3/2000, str. 21)

3. Za pitanje zastare zahtjeva potraživanja osiguranika iz ugovora o kasko osiguranju automobila s naslova naknade za oštećenje automobila mjerodavne su odredbe o rokovima zastare u ugovoru o osiguranju iz čl. 380. ZOO.

Iz obrazloženja:

" S obzirom na to da je tuženica u tijeku prvostupanjskog postupka stavila prigovor zastare tužiteljeva potraživanja, sudovi su donijeli različite odluke o tužbenom zahtjevu iako su oba suda primijenili na sporni ugovorni odnos stranaka odredbe o zastari potraživanja naknade štete koja je posljedica izvanugovornog odnosa - odredbe čl. 376. Zakona o obveznim odnosima. Prvostupanjski sud nalazi da su za tužitelja kao vjerovnika sve vrijeme trajale "nesavladive prepreke kada je dugo trajao krivični postupak protiv njega, u svezi s istom prometnom nezgodom, te kada mu je na njegov zahtjev tuženica odbila isplatiti novčanu naknadu po ugovoru, a na njegov prigovor protiv takve odluke nije niti odgovorila..., pa uslijed nepravodobnoga tuženikovog postupka tužitelj nije bio u mogućnosti sudskim putem zahtijevati naknadu štete", dakle, zaključuje taj sud, došlo je do zastoja zastarijevanja pa zastarijevanje nije niti započeto prema odredbi čl. 383. ZOO. Drugostupanjski sud ovakve razloge za primjenu odredbe čl. 383. ZOO ne smatra razlozima "za prekid zastarijevanja", pa kada je od vremena nastanka štete protekao i rok od pet godina propisan u čl. 376. st. 2. ZOO, nastupila je zastara njegova potraživanja zbog čega je u cijelosti odbijen tužbeni zahtjev preinačenjem prvostupanjske presude. Navedene okolnosti zaista nisu

http://www.advokat-prnjavorac.com

objektivne okolnosti u smislu odredaba čl. 383. ZOO koje bi onemogućavale tužitelju da sudskim putem traži od tuženice izvršenje njezine ugovorne obveze - isplatu novčane naknade za ugovoreno osiguranje automobila od štete, zbog kojih bi, pak, postojao zastoj u zastarijevanju tuženikove obveze. Drugostupanjski sud je stoga pravilno primijenio tu odredbu kada je odbio njezinu primjenu u tužiteljevu slučaju. Međutim, pogrešno oba nižestupanjska suda primjenjuju na odnos stranaka odredbe čl. 376. ZOO. Te odredbe propisuju zastaru za naknadu potraživanja iz uzrokovane štete - dakle izvanugovorne štete što nije ovdje slučaj. Tuženica odgovara tužitelju za novčanu naknadu po osnovi ugovora o osiguranju automobila kao stvari, u slučaju oštećenja takve stvari, pa je zastara za takvo potraživanje propisana u odredbama čl. 380. ZOO. Prema odredbi čl. 380. st. 1. ZOO takvo potraživanje tužitelja zastaruje za tri godine s tim da je početak zastare prvi dan poslije kalendarske godine u kojoj je potraživanje nastalo."

(Vs RH, Rev. 2517/93, od 25. 1. 1995. – Izbor odluka 2/1995 – 17/61)

4. Zastara potraživanja naknade štete koje je po zakonskoj subrogaciji prešlo na osiguravača, počinje teći kad i zastara potraživanja osiguranika prema štetniku i završava u istom roku.

(Vs BiH, Pž. 216/89, od18.1. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 45)

5. Potraživanje osiguratelja prema štetniku s naslova iznosa koje je isplatio svom osiguraniku kao oštećeniku po osnovi automobilskog kaska zastarijeva za tri godine od kada je oštećeni osiguranik saznao za štetu i učinitelja.

(Vs H, Rev. 613/87, od 5. 8. 1987. – Informator, broj 3617)

6. Zastarjelost potraživanja naknade isplaćene po osnovu kasko osiguranja (regresno potraživanje) počinje da teče od momenta kada je za štetu i štetnika saznao osiguranik iz kasko osiguranja, a ne osiguravač, koji isplatom naknade štete ulazi u prava osiguranika.

(Vs BiH. Pž. 210/86, od 30. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 43)

7. Zastarijevanje regresnog potraživanja stranog osiguravača protiv zajednice osiguranja imovine i lica kod koje je bio osiguran štetnik po osnovu auto-odgovornosti, počinje od momenta kada je osiguranik tužioca saznao za štetnika i visinu štete i traje tri godine (primjena domaćeg prava).

(Vs BiH, Pž. 20/90, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 50)

8. Zastarjelost regresnog potraživanja osiguravača koji je isplatio naknadu štete oštećenom u saobraćajnoj nezgodi izazvanoj sudarom motornih vozila, od osiguravača vlasnika motornog vozila koji je skrivio sudar, počinje teći danom isplate naknade štete, a nastupa istekom opšteg zastarnog roka.

(Vs BiH, Pž. 49/83, od 27. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 4/84 - 11)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 3.

ZASTOJ ZASTARIJEVANJA

Potraživanja između određenih lica

Član 381.

Zastarijevanje ne teče:

1. između bračnih drugova;

2. između roditelja i djece dok traje roditeljsko pravo;

3. između štićenika i njegovog staraoca, kao i organa starateljstva, za vrijeme trajanja starateljstva i dok ne budu položeni računi;

4. između dva lica koja žive u vanbračnoj zajednici, dok ta zajednica postoji.

1, Zastarijevanje između bračnih drugova ne teče (član 24. točka 2. Zakona o zastarjelosti potraživanja) sve dok brak ne prestane (član 5. Osnovnog zakona o braku), nezavisno od toga da li bračni drugovi stvarno žive zajedno.

(Vs NRH, Gž. 872/57, od 13. 6. 1957. – ZSO, knjiga II, sveska II, 1957 - 348)

2. Na zastaru obaveznopravnog potraživanja bračnog druga s naslova ulaganja u posebnu imovinu drugog bračnog druga, istaknutoga nakon njegove smrti primjenjuje se odedba o zastari potraživanja između "ostavine" i trećih osoba.

(Vs SRH, Rev. 415/87, od 8. 10. 1987. – Psp 39 - 49)

3. Nema zastarjelosti kad se tužbom traži utvđenje prava svojine na zgradi podignutoj zajedničkim ulaganjem parničnih stranaka, jer se u takvom slučaju radi o svojinsko-pravnim, a ne o obligacionopravnom zahtjevu.

(Vs SRS, Rev. 170/81, Zbirka 1973 – 1986 - 1093)

Potraživanja određenih lica

Član 382.

Zastarijevanje ne teče:

1. za vrijeme mobilizacije, u slučaju neposredne ratne opasnosti ili rata u pogledu potraživanja lica na vojnoj dužnosti;

2. u pogledu potraživanja koja imaju lica zaposlena u tuđem domaćinstvu prema poslodavcu ili članovima njegove porodice koji zajedno sa njima žive, sve dok taj radni odnos traje.

Nesavladive prepreke

Član 383.

Zastarijevanje ne teče za sve vrijeme za koje povjeriocu nije bilo moguće zbog nesavladivih prepreka da sudskim putem zahtijeva ispunjenje obaveze.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Ratno stanje nije razlog za zastoj zastarjevanja ako je vjerovnik mogao podnijeti tužbu i drugom sudu, a ne samo mjesno – nadležnom.

Iz obrazloženja:

"U postupku pred sudom prvog stupnja tuženik je istakao prigovor zastare tužiteljeve tražbine. Iako je utvrdio da je tužiteljeva tražbina dospjela u 1992. godini a tužba za njezino ispunjenje podnijeta u 1996. godini, dakle, po proteku zastarnog roka od tri godine iz članka 374. Zakona o obveznim odnosima, sud nije prihvatio ovaj tuženikov prigovor, smatrajući da je razdoblje ratnog stanja predstavljalo tužitelju nesavladivu prepreku sudskim putem zahtijevati od tuženika ispunjenje obveze (članak 383. ZOO).

Ovako pravno stajalište je pogrešno i proturiječi odredbi članka 20. Uredbe sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o redovnim sudovima za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja („Službeni list RBiH", br. 21/92), koja je kasnije postala zakon, a prema kojoj je tužitelj mogao podnijeti tužbu najbližem stvarno nadležnom sudu i tako spriječiti nastupanje zastarjelosti. On je to zapravo mogao učiniti i u nedostatku navedene odredbe, pogotovo što se ne radi o sporu sa isključivom mjesnom nadležnošću pa bi sud kojemu bi tužba bila podnijeta, mogao se proglasiti mjesno nenadležnim samo po prigovoru tuženika, što svakako ne bi imalo nikakve štetne posljedice za tužitelja.

Ratno stanje nije dakle, predstavljalo nesavladivu prepreku sudskim putem zahtijevati ispunjenje obveze, pa njegovo trajanje ne sprječava tijek zastarjevanja. Stoga je sud prvog stupnja pogrešno primijenio materijalno pravo kada je, ne prihvatajući tuženikov prigovor zastare tužiteljeve tražbine, usvojio tužbeni zahtjev, pa je temeljem članka 355. točka 4. Zakona o parničnom postupku, tuženikova žalba, koja ponavlja taj prigovor, uvažena i odlučeno kao u izreci, budući da se zastarom gubi pravo zahtijevati ispunjenje obveze po članku 360. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima".

(Vs FBiH, Pž. 97/01, od 15. 8. 2001. – Bilten Vs FBiH 2/01 - 36)

2. Okolnost što je bila nepoznata adresa tuženoga u inostranstvu nije razlog za zastoj zastarjelosti potraživanja jer to nije bila prepreka za podnošenje tužbe sa prijedlogom da se tuženom postavi privremeni zastupnik i time prekine zastarjelost potraživanja.

(Vs BiH, Rev. 251/85, od 21. 6. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 12)

3. Okolnost da oštećenik nije saznao za osobu koja je krivičnim djelom počinila štetu nije razlog koji dovodi do zastoja zastarijevanja.

(Vs H, Rev. 2139/86, od 1. 4. 1987. - Psp 34, str. 71)

4. Okolnost da je vjerovnik bio politički emigrant nije ocjenjivana nesavladivom preprekom da sudskim putem zahtijeva ispunjenje obveze.

Iz obrazloženja:

"Kako je tužitelj podnio tužbu 19. rujna 1995. godine, to je pravilan zaključak prvostupanjskog suda da je u konkretnoj stvari nastupila zastara i pravilnom primjenom odredbe iz članka 371. Zakona o obveznim odnosima - ZOO odbio tužbeni zahtjev.

Pri tome je neodlučno što su stranke bile politički emigranti i živjeli u inozemstvu (gdje su i sklopili ugovor o zajmu), jer se te činjenice ne mogu smatrati nesavladivom preprekom u smislu odredbe članka 383. ZOO, kako je to pravilno zaključio prvostupanjski sud.

Stoga su neosnovani navodi žalitelja o boravku u inozemstvu, koje ponavlja u žalbi".

(Žs Zagreb, Gž. 7788/98, od 2. 5. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 21)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Uticaj uzroka zastoja zastarijevanja

Član 384.

(1) Ako zastarijevanje nije moglo početi da teče zbog nekog zakonskog uzroka, ono počinje teći kad taj uzrok prestane.

(2) Ako je zastarijevanje počelo teći prije nego što je nastao uzrok koji je zaustavio njegov dalji tok, ono nastavlja da teče kad prestane taj uzrok, a vrijeme koje je isteklo prije zaustavljanja računa se u zakonom određeni rok za zastarjelost.

---

1. Zastara potraživanja se obustavlja od dana kada se oštećeni obrati osiguravaču sa zahtjevom za naknadu štete ali po proteku roka od 30 dana se nastavlja i u slučaju kada osiguravač izjavi da će naknaditi štetu ako naknadnim provjeravanjem utvrdi da je njegov zahtjev osnovan.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi člana 37. Zakona o osiguranju imovine i lica ("Službeni list SRBiH", broj 21/77), prije podnošenja tužbe sudu za naknadu štete oštećeno lice je dužno da se sa svojim zahtjevom obrati Zajednici osiguranja. Ako zahtjev za naknadu ne bude usvojen ili po njemu zajednica osiguranja ne donese odluku u roku od 30 dana od njegovog podnošenja, oštećeni može kod nadležnog suda podnijeti tužbu za naknadu štete. Prema odredbi stava 4. istog člana, dok traje postupak iz prethodnog stava ne teče zastarjelost prava na naknadu štete.

U konkretnom slučaju saobraćajni udes, u kojem je oštećeno tužiteljevo motorno vozilo, desio se 19. 7. 1981. godine. Tužitelj je podnio tuženoj zahtjev za naknadu štete 31. 8. 1981. godine. Dopisom od 29. 10 .1981. godine, tužena je obavijestila tužitelja da će mu, ukoliko nakon prethodnih provjeravanja utvrdi da je zahtjev pravno osnovan, naknaditi štetu. Tužena nije kasnije obavijestila tužitelja o svojoj odluci, pa je tužitelj 12. 8. 1985. godine, podnio sudu tužbu za naknadu štete.

Polazeći od navedenih okolnosti, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da je zastarni rok počeo teći 19. 7. 1981. godine, kada je tužitelj kao učesnik saobraćajnog udesa saznao za štetu i učinioca, da je došlo do zastoja zastarijevanja od dana kada je tužitelj podnio zahtjev za naknadu štete, pa do isteka roka od 30 dana (član 384. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima), pa kako je tužba podnesena 12. 8. 1985. godine, da je nastupilo zastarijevanje prava tužitelja da zahtijeva naknadu štete. Pri tome sudovi su pravilno ocijenili da iz podneska tužene od 29. 10. 1981. godine, ne proizilazi da je tužena priznala dug, te da bi i u slučaju da je tužena priznala dug, nastupila zastara potraživanja, jer bi tada zastarijevanje počelo teći iznova od 29. 10. 1981. godine, pa bi zastarni rok od tri godine (član 376. stav 1. ZOO) računajući od tada do podnošenja tužbe istekao.

Neosnovani su navodi revizije da zastarijevanje ne teče sve dok traje postupak kod tužene po zahtjevu za naknadu štete, jer kako to slijedi iz odredbe člana 37. navedenog zakona, zastarijevanje ne teče samo 30 dana, računajući od dana podnošenja zahtjeva za naknadu štete".

(Vs BiH, Rev. 25/88, od 10. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 76)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Potraživanja prema poslovno nesposobnim licima i njihova potraživanja

Član 385.

(1) Zastarijevanje teče i prema maloljetniku i drugom poslovno nesposobnom licu, bez obzira na to da li imaju zakonskog zastupnika ili ne.

(2) Međutim, zastarjelost potraživanja maloljetnika koji nema zastupnika i drugog poslovno nesposobnog lica bez zastupnika, ne može nastupiti dok ne protekne dvije godine od kad su postala potpuno poslovno sposobna, ili od kad su dobila zastupnika.

(3) Ako je za zastarjelost nekog potraživanja određeno vrijeme kraće od dvije godine, a povjerilac je maloljetnik koji nema zastupnika ili neko drugo poslovno nesposobno lice bez zastupnika, zastarijevanje tog potraživanja počinje teći od kad je povjerilac postao poslovno sposoban, ili od kad je dobio zastupnika.

Potraživanje prema licu na odsluženju vojnog roka

Član 386.

Zastarjelost prema licu koje se nalazi na odsluženju vojnog roka ili na vojnoj vježbi ne može nastupiti dok ne proteknu tri mjeseca od odsluženja vojnog roka ili prestanka vojne vježbe.

Odsjek 4.

PREKID ZASTARIJEVANJA

Priznanje duga

Član 387.

(1) Zastarijevanje se prekida kada dužnik prizna dug.

(2) Priznanje duga može se učiniti ne samo izjavom povjeriocu nego i na posredan način, kao što su davanje otplate, plaćanje kamate, davanje obezbjeđenja.

---

1. Plaćanjem glavnog duga ne priznaje se potraživanje kamata, pa se tim plaćanjem ne prekida zastarjelost potraživanja zateznih kamata (član 387. stav 1. i 2. ZOO)

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni sud pogrešno nalazi da je plaćanjem glavnog duga tuženi priznao i tražbinu zateznih kamata pa da je time prekinuta zastarjelost tog potraživanja jer se po zakonskoj pretpostavci u odredbi člana 387. stav 2. ZOO samo plaćanjem kamata na glavni dug priznaje postojanje tražbine za koju se te kamate plaćaju a ne i potraživanje zateznih kamata plaćanjem glavnog duga. Upravo iz činjenice da se plaća samo glavni dug a ne i kamata na glavni dug, proizilazi da tuženi ne priznaje i kamate na taj dug".

(Ks u Sarajevu - Bilten sp KsS 1/2002, str. 119

2. Kada se zapisnikom o sravnjenju poslovnih knjiga priznaje potraživanje povjerioca, tada nastupa prekid zastarjelosti.

(Vs S, broj, Prev. 610/95. – Bilten 4/1996)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. U principu, potpisivanjem zapisnika o usklađivanju međusobnih potraživanja i obaveza između društvenih pravnih lica ne prekida se zastara potraživanja.

Iz obrazloženja:

"Da bi došlo do prekida zastarjelosti potraživanja u smislu člana 387. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, potrebno je da je priznanje duga dato izričito i od strane ovlaštenog lica dužnika. Zapisnik o usklađivanju međusobnih potraživanja i obaveza, sačinjen u skladu sa zakonom, ne predstavlja ispravu o priznanju duga, sa posljedicom prekida zastarjelosti potraživanja, jer iz njegovog sadržaja ne proizlazi izričito priznanje duga, niti ga je potpisalo lice koje je ovlašteno da zastupa dužnika".

(Vs BiH, Pž. 522/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 10)

4. Podneseni zahtjev za ponavljanje postupka ne dovodi do zastoja ili prekida zastarijevanja.

Iz obrazloženja:

"Zahtjev za ponavljanje postupka nije predviđen kao razlog za zastoj (čl. 381. do 386. ZOO) ni kao razlog za prekid postupka (čl. 387. do 399. ZOO), a niti kao razlog za zastoj odnosno za prekid tijeka zastare iz Glave XII. ZKP kojim odredbama se regulira pravo na naknadu štete."

(Vs RH, Rev. 125/91, od 9. 5. 1991. – Izbor odluka 1994. – 42/107)

5. Plaćanjem dinarske protuvrijednosti devizne obveze koju uplatu je vjerovnik vratio, nastupa prekid zastare potraživanja u devizama i to predstavlja priznanje duga, iako vjerovnik odbija primiti ispunjenje obveze na takav način.

(Stav privrednog sudstva, Dubrovnik, od 24. - 26. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 2/90 – 131)

6. Podnošenjem tužbe radi ostvarivanja naknade jednog oblika štete ne prekida se zastarijevanje potraživanja naknade drugog oblika štete.

(Vs H, Rev. 925/88, od 17. 5. 1990. – Informator, broj 3837)

7. Prekinuta je zastara potraživanja naknade štete prema osiguravaču ako je prije isteka zastarnog roka osiguravač dopisom obavjestio oštećenog da je povoljno riješen njegov zahtjev za isplatu naknade u određenom iznosu. Ako je ovakav dopis upućen oštećenom po isteku zastarnog roka, ima karakter odricanja od zastarjelosti.

(Vs BiH, Pž. 20/90, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 47)

8. Plaćanjem glavnog duga ne priznaje se potraživanje kamata, pa se tim plaćanjem ne prekida zastarjelost potraživanja zateznih kamata.

(Vs BiH, Pž. 76/86, od 13. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 11)

9. Dobrovoljnim plaćanjem iznosa naknade štete s naslova izgubljene zarade od osiguratelje organizacije prekinuto je zastarijevanje koje je ponovno počelo teći kad je osiguratelj uskratio dalju isplatu naknade.

(Vs H, Rev. 989/87, od 3. 11. 1987. – Psp 38 – 67)

10. Zastarjelost potraživanja se može prekinuti i usmenom izjavom o priznanju duga.

Iz obrazloženja:

"Priznanje duga može se učiniti od strane dužnika povjeriocu ne samo pismeno (pismeno priznanje zastarjele obaveze smatra se kao odricanje od zastarjelosti - stav 1. člana 366. ZOO), nego i usmeno, na posredan ili neposredan način (i konkludentnim radnjama: davanje otplate, plaćanje kamate, davanje obezbjeđenja), odnosno

http://www.advokat-prnjavorac.com

ponašanjem dužnika koje prema načelu poštenja i savjesnosti potvrđuje postojanje obaveze dužnika prema povjeriocu (član 387. u vezi sa članom 12. ZOO) ".

(Vs BiH, Pž. 464/89, od 22. 3. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 40)

11. Isticanjem odštetnog zahtjeva u kaznenom postupku prekinuto je zastarijevanje i onda ako je prije okončanja tog postupka podignuta tužba radi naknade štete.

(Vs H, Rev. 472/80, od 18. 11. 1980. – Psp 18 – 33)

12. Knjiženje obaveza u poslovnim knjigama dužnika nema karakter priznanja duga kojim se prekida zastarjelost potraživanja.

(Vs BiH, Pž. 714/88, od 16. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 2/90 – 41)

13. Potpisivanjem popisnih lista od strane dužnika kojim je izvršen popis robe na konsignaciji, nije prekinuta zastarjelost potraživanja tužioca. Samo jasno, određeno i bezuslovno priznanje duga od strane ovlaštenog lica dužnika dovodi do prekida zastarjevanja.

(Vs S, broj Prev. 47/94. – Bilten 3/1994)

14. Molba dužnika za odlaganje plaćanja dospjelih anuiteta kredita, u kojoj je naveden dug po osnovu i visini, ima značaj izjave o priznanju duga, kojom se prekida zastarjelost potraživanja.

Iz obrazloženja:

"U smislu člana 387. Zakona o obligacionim odnosima, zastarijevanje se prekida kada dužnik prizna dug. Priznanje duga može se učiniti ne samo izjavom povjeriocu, nego i na posredan način kao što su davanje otplate, plaćanje kamate, davanje obezbjeđenja. Odredbama ovog člana nije taksativno navedeno u kojim se slučajevima dug može priznati na posredan način. Zakonsko navođenje primjera na koji se način može posredno priznati dug podrazumijeva da se dug može priznati na svaki drugi način koji ima isti značaj. Zahtjevom od 30. 10. 1984. godine tuženi izražava volju da plati dug, ali zbog teške finansijske situacije traži produženje roka plaćanja dospjelih anuiteta, za koje je u sporu istakao prigovor zastare. Na ovaj način tuženi je posredno priznao potraživanje koje je određeno po osnovu i visini. Stoga je ovom radnjom zastarijevanje, u smislu člana 387. Zakona o obligacionim odnosima, prekinuto, pa u smislu člana 392. stav 1. istog zakona, zastarijevanje počinje teći iznova".

(Vs BiH, Pž. 423/88, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 - 74)

15. Prekid zastare potraživanja nastaje samo ako je u zapisniku o sravnjenju poslovnih knjiga dug priznat na jasan način od strane ovlaštenog lica.

Iz obrazloženja:

"Za prekid zastarijevanja priznavanjem duga u zapisniku o sravnjenju poslovnih knjiga potrebno je da je dug na jasan i nedvosmislen način priznat i da je to učinilo lice ovlašteno da prizna dug. Zapisnik o sravnjenju je knjigovodstvena radnja koja se obavlja u cilju obezbjeđivanja potpunog i tačnog knjiženja međusobnih potraživanja stranaka. Samo ukoliko se na navedeni način prizna obaveza, takvo priznanje proizvodi pravne posljedice u smislu člana 387. Zakona o obligacionim odnosima".

(Vs BiH, Pž. 314/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 75)

16. Vidjeti: odluku Vs RS, Rev. 27/95, od 22. 5. 1995., citiranu u sudskoj praksi uz član 380. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Podizanje tužbe

Član 388.

Zastarijevanje se prekida podizanjem tužbe i svakom drugom povjerioočevom radnjom preduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom, u cilju utvrđivanja, obezbjeđenja ili ostvarenja potraživanja.

---

1. Zastarijevanje se prekida i podnošenjem neuredne tužbe, ako se u toku parnice, pa makar i poslije isteka roka zastare, neurednost otkloni, bilo samoinicijativno bilo po zahtjevu suda.

Iz obrazloženja:

"Ovaj sud ne smatra osnovanim prigovor zastare potraživanja, koji je tužena Federacija BiH istakla tokom glavne rasprave, a ponavlja u žalbi. Tužitelj je za potraživanja zakupnine nastala i dospjela tokom 1995. godine podnio prijedlog za izvršenje na osnovu vjerodostojne isprave protiv Federalnog distributivnog logističkog centra u T., 17. 4. 1996. godine, a protiv istog dužnika ovakav prijedlog za potraživanja dospjele zakupnine te naknade za električnu energiju za 1996. godinu dana 18. 2. 1997. godine, te su oba prijedloga, nakon prigovora dužnika, dobila značaj tužbi. Ovakvim tužbama podnesenim u okviru zastarnog roka od tri godine iz člana 375. Zakona o obligacionim odnosima, prekinuto je zastarjevanje utuženog potraživanja zakupnine i s njom povezanih naknada u odnosu na tuženu FBiH. Tužba je, naime, bila upravljena protiv dužnika koji nije imao svojstvo pravne osobe, pa nije ni mogao biti stranka u postupku, a koji je pravnim poslom koji je zaključio, stvorio obaveze za tuženu. Ovakva tužba je bila neuredna i ispravljena je podneskom tužitelja zaprimljenim kod prvostepenog suda 1. 12. 1999. godine, kada je kao tužena označena FBiH. Kako prvostepeni sud nije ranije pozivao tužitelja da tužbu ispravi, ostavljajući mu za takav postupak određeni rok, mora se smatrati, da je ovim samoinicijativnim ispravljanjem tužbe, nedostatak tužbe otklonjen od momenta samog njenog podnošenja".

(Vs FBiH, Pž. 291/00, od 23. 1. 2001. - Bilten VS FBiH 1/01 - 28)

2. Podnošenje tužbe za naknadu određenih vidova nematerijalne štete ne prekida zastarjelost potraživanja naknade onih vidova štete koje nisu tužbom obuhvaćene (član 376. i 388. ZOO).

(Ks Sarajevo - Bilten sp KsS 1/2002, str. 12.)

3. Prekid zastarjelosti ne nastupa samo podnošenjem tužbe, već i preduzimanjem drugih procesnih radnji koje imaju za cilj utvrđivanje, obezbjeđivanje ili ostvarenje potraživanja. U te radnje spadaju i obavještenje o parnici dostavljeno u smislu odredbe čl. 211. ZPP, kao i poziv na miješanje.

(Vs S, broj Prev. 400/98. – Bilten 4/1999)

4. Zastara potraživanja s naslova stjecanja bez osnove zbog ulaganja u tuđu nekretninu ne prekida se podnošenjem tužbe radi ostvarivanja stvarnopravnog zahtjeva na toj nekretnini.

Iz obrazloženja:

"Pravilan je zaključak sudova o zastari potraživanja iz protutužbenog zahtjeva na ime bezrazložnog obogaćenja na strani tužitelja - protutuženika ulaganjima rada i sredstava u njegove nekretnine od strane prednika tuženika - protutužitelja. Zastara u slučaju bezrazložnog obogaćenja tuđim radom i sredstvima počinje teći prestankom korištenja rezultata toga rada i sredstava od strane treće osobe. Pogrešan je stav suda drugog stupnja da je zastara počela teći 1964.g., kada je pravomoćno odbi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

jen stvarno-pravni zahtjev pravnog prednika tuženika - protutužitelja u pogledu iste nekretnine - kuće, jer se vođenjem takvog spora ne prekida za starijevanje zahtjeva zbog bezrazložnog obogaćenja ulaganjima u istu nekretninu."

(Vs RH, Rev. 1958/90, od 11. 10. 1993 – Izbor odluka 1993 – 47/82)

5. Zastara potraživanja teče i kada nema ili se ne zna da li ima nasljednika, a povjerilac može prekinuti zastaru potraživanja prije nego što se uruči zaostavština bez nasljednika opštini, prijedlogom ostavinskom sudu da izvrši popis i procjenu zaostavštine.

(Vs BiH, Rev. 490/86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 8)

6. Podnošenjem tužbe protiv štetnika ne prekida se zastarijevanje u odnosu prema osiguratelju odgovornom za naknadu štete po osnovi osiguranja od odgovornosti za štetu nanesenu trećim osobama motornim vozilom.

(Vs H, Rev. 220/85, od 22. 7. 1987. – Psp 38 – 70)

7. Tužbom, koja se smatra povučenom nakon isteka roka od šest mjeseci od dana mirovanja, ne prekida se zastara potraživanja, pa ni kada povjerilac podnese istu tužbu u roku od tri mjeseca od dana pravosnažnosti rješenja o povlačenju tužbe.

(Vs BiH, Pž. 434/86, od 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 11)

8. Zastara potraživanja naknade štete za jedan vid oštećenja (izgubljena zarada) nije prekinuta ranijom tužbom za drugi vid oštećenja (nematerijalna šteta) iako su štete posljedica iste štetne radnje.

Iz obrazloženja:

"Zaključak nižestepenih sudova da je podizanjem tužbe u ranijoj parnici za naknadu nematerijalne štete došlo do prekida zastarijevanja naknade materijalne štete, u suprotnosti je sa odredbom člana 388. Zakona o obligacionim odnosima, po kojoj dolazi do prekida zastarijevanja kada povjerilac podizanjem tužbe, ili drugom radnjom pred sudom, ostvaruje isto potraživanje".

(Vs BiH, Rev. 246/87, od 21. 7. 1987. – ZIPS, bilten 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 10)

8. Lice na koje je tužba proširena uz njegov pristanak ne može uspješno isticati prigovor zastare potraživanja ako je tužba protiv prvotuženog podnijeta u roku.

(Vs BiH, Rev. 587/88, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 109)

10. Danom podnošenja tužbe protiv prvotuženog, prekida se zastara potraživanja i u odnosu na onog dužnika na koga je tužba proširena uz njegov pristanak.

(Vs BiH, Pž. 27/86, od 30. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 13)

11. Time što je vjerovnik prije podizanja tužbe pozvao dužnika da isplati naknadu štete, nije nastupio prekid zastarijevanja.

(Vs H, Rev. 2014/87, od 22. 3. 1987. – Psp 41 – 67)

12. Podnošenje tužbe za naknadu određenih vidova neimovinske štete, ne prekida zastarjelost potraživanja naknade onih vidova štete koja nisu tužbom obuhvaćena.

(Vs BiH, Gž. 97/84, od 15. 11. 1984. – Bilten Vs BiH 1/85 - 6)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odustanak, odbacivanje ili odbijanje tužbe

Član 389.

(1) Prekid zastarijevanja izvršen podizanjem tužbe ili kojom drugom povjeriočevom radnjom preduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom u cilju utvrđivanja, obezbjeđenja ili ostvarenja potraživanja, smatra se da nije nastupio ako povjerilac odustane od tužbe ili radnje koju je preduzeo.

(2) Isto tako, smatra se da nije bilo prekida ako povjeriočeva tužba ili zahtjev bude odbačen ili odbijen, ili ako izdejstvovana ili preduzeta mjera izvršenja ili obezbjeđenja bude poništena.

---

1. Nije nastupio prekid zastare podnošenjem ovršnog prijedloga kad je ovršni postupak obustavljen.

Iz obrazloženja citiramo:

"Povodom tuženikova prigovora zastare tužiteljeva potraživanja temeljem čl. 378. st. 1. toč. 3. Zakona o obveznim odnosima (dalje ZOO), koji se odnosi na razdoblje od 21. prosinca 1997.g. do 21. travnja 1998.g. u iznosu od 4.299,00 kn, sudovi nižega stupnja su taj prigovor kao neosnovan odbili, jer su ocijenili da je došlo do prekida zastarijevanja podnošenjem ranijeg prijedloga za ovrhu od 12. studenog 1998.g. koji je podnijet u jednogodišnjem zastarnom roku predviđenom čl. 378. st. 1. toč. 3. ZOO.

Državni odvjetnik u svome zahtjevu smatra da obustavom prije spomenutog ovršnog postupka, koji ima za posljedicu ukidanje do tada provedenih ovršnih radnji nije došlo do prekida zastarijevanja, kao što predviđa čl. 389. ZOO, što pak ima za posljedicu da je sporni dio tužiteljeva potraživanja zastario.

Po odredbi čl. 389. st. 1. ZOO prekid zastarijevanja izvršen podizanjem tužbe ili kojom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja potraživanja, smatra se da nije nastupio ako vjerovnik odustane od tužbe ili radnje koju je poduzeo.

Stavak 2. istog članka predviđa isto tako, da se smatra da nije bilo prekida ako vjerovnikova tužba ili zahtjev bude odbačen ili odbijen, ili ako isposlovana ili poduzeta mjera izvršenja ili osiguranja budu poništene.

Kako upravo navedenu zakonsku odredbu treba primijeniti i na konkretni spor, to u ovom slučaju glede potraživanja koje se odnosi na sporno razdoblje nije došlo do prekida zastarijevanja."

(Vs RH, Gzz. 50/01, od 5. 7. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 19)

2. Kad je pravomoćno odlučeno da se tužba smatra povučenom, podizanjem tužbe u tom predmetu nije nastupio prekid zastarijevanja.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je zahtjev tužitelja da se obveže tuženik da mu naknadi štetu nastalu na njegovom kiosku prilikom pada na kiosk grane stabla koje raste pored kioska.

Odredbom čl. 388. ZOO propisano je da se zastarijevanje prekida podizanjem tužbe i svakom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv tuženika pred sudom ili drugim nadležnim tijelom radi utvrđenja osiguranja ili ostvarenja potraživanja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Međutim, prema odredbi čl. 389. st. 1. ZOO, prekid zastarijevanja izvršen podizanjem tužbe ili kojom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom radi utvrđenja, osiguranja ili ostvarenja potraživanja, smatra se da nije nastupio ako vjerovnik odustane od tužbe ili radnje koju je poduzeo.

S obzirom da je u predmetu u kojem je među istim strankama radi iste stvari vođen postupak, pravomoćno odlučeno da se tužba smatra povučenom, to treba zaključiti da podizanjem tužbe u tom predmetu, sukladno odredbi čl. 389. st. 1. ZOO, prekid zastarijevanja nije nastupio."

(Vs RH, Rev. 547/97, od 13. 12. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 24)

3. Podizanjem tužbe vjerovnika protiv dužnika zastarijevanje se ne prekida ako je vjerovnik odustao od tužbe ili tužba bude odbačena, a da je tužitelj odustao od tužbe smatra se i kad je sud posebnim rješenjem utvrdio da se tužba smatra povučenom.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbama st. 1. čl. 361. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu ZOO) zastarijevanje počinje teći prvog dana poslije dana kaimao pravo zahtijevati ispunjenje obveze, ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano. Među strankama nije sporno, kako je to pravilno zaključio sud prvog stupnja, da je tužiteljeva tražbina dospjela 1. 4. 1996. godine od kada tužitelj od tuženika potražuje i zateznu kamatu na utuženi iznos. Kako je tužitelj tužbu podnio dana 17. 7. 1997. godine, sud prvog stupnja je pravilno zaključio da je tužiteljevo potraživanje zastarjelo u smislu odredaba čl. 371. ZOO, jer je protekao rok od pet godina od dana od kada je tužitelj kao vjerovnik imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze s obzirom da za novčano potraživanje iz tužbe nije propisan neki drugi zastarni rok. Činjenica, što je tužitelj protiv tuženika za isto potraživanje podnio tužbu u spisu Općinskog suda u G. broj P-12/95 dana 18. 1. 1995. godine nije od značaja, jer je pravomoćnim rješenjem Općinskog suda u G. broj P-12/95-24 od 31. 10. 1996. godine utvrđeno da se tužba smatra povučenom, jer je odredbama čl. 389. ZOO propisano da prekid zastarijevanja podizanjem tužbe između ostalog nije nastupio ako vjerovnik odustane od tužbe ili radnje koju je poduzeo, a smatra se i da nije bilo prekida ako vjerovnikova tužba ili zahtjev bude odbačen ili odbijen."

(Žs Bjelovar, Gž. 320/99, od 11. 3. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 23/21)

4. Tužbom, koja se smatra povučenom nakon isteka roka od šest mjeseci od dana mirovanja, ne prekida se zastara potraživanja, pa ni kada povjerilac podnese istu tužbu u roku od tri mjeseca od dana pravosnažnosti rješenja o povlačenju tužbe.

(Vs BiH, Pž. 434/86, od 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 11)

5. Nema prekida zastarijevanja zbog podizanja tužbe pred sudom, ako je taj postupak okončan rješenjem – da se tužba smatra povučenom.

(Vs S, broj Prev. 29/96. – Bilten 2/1996)

Odbacivanje tužbe zbog nenadležnosti

Član 390.

(1) Ako je tužba protiv dužnika odbačena zbog nenadležnosti suda ili kod drugog uzroka koji se ne tiče suštine stvari, pa povjerilac podigne ponovo tužbu u roku od tri mjeseca od dana pravnosnažnosti odluke o odbacivanju tužbe, smatra se da je zastarijevanje prekinuto prvom tužbom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Isto vrijedi i za pozivanje u zaštitu, i za isticanje prebijanja potraživanja u sporu, kao i u slučaju kad je sud ili drugi organ uputio dužnika da svoje prijavljeno potraživanje ostvaruje u parničnom postupku.

---

1. Imovinsko – pravni zahtjev, podnijet u krivičnom postupku, prekida zastarijevanje zahtjeva za naknadu štete ako je oštećeni radi ostvarenja svog imovinsko pravnog zahtjeva upućen na parnicu i ako je u roku od tri mjeseca od pravosnažnosti odluke krivičnog suda pokrenuo parnicu za naknadu štete (čl. 390. st. 2. ZOO).

Oštećeniku koji nije bio prisutan na glavnom pretresu rok od tri mjeseca za podnošenje tužbe redovnom sudu ne može početi teći prije no što mu bude dostavljena presuda krivičnog suda, odnosno prije saznanja za odluku krivičnog suda.

(Vs RCG, Rev. 253/99, od 5. 10. 1999. – Bilten Vs RCG 1999 – 54)

2. Smatra se da je zastarijevanje prekinuto prvom tužbom ako je prva tužba odbačena zbog nenadležnosti ili kojeg drugog uzroka koji se ne tiče biti stvari, a vjerovnik podigne ponovnu tužbu u roku od tri mjeseca od dana pravomoćnosti odluke o odbacivanju tužbe.

(Vts RH, Pž. 1353/99, od 11. 5. 1999. - Zbirka 5 - 32)

3. Vođenje krivičnog postupka samo po sebi ne dovodi do prekida zastarijevanja potraživanja naknade štete, već je potrebno da je oštećeni u krivičnom postupku postavio imovinskopravni zahtjev i zatim, kad je upućen da taj zahtjev ostvaruje u parnici da je oštećeni u roku od tri mjeseca od odluke, podnio tužbu za naknadu štete.

Iz obrazloženja:

"Tužitelj neosnovano tvrdi da je tijek zastare potraživanja bio prekinut vođenjem krivičnog postupka protiv tuženog. To zbog toga jer krivični postupak sam po sebi, pa niti njegovo pravomoćno okončanje donošenjem osuđujuće presude protiv štetnika, ne dovodi do prekida zastarijevanja potraživanja s naslova naknade štete jer se krivični postupak ne vodi radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarivanja tog potraživanja, osim ako je oštećeni u krivičnom postupku postavio (prijavio) potraživanje (svoj imovinskopravni zahtjev). Samo prijavljivanje potraživanja u krivičnom postupku ima učinak prekida tijeka zastarnog roka, s tim da i u takvom slučaju oštećenik, koji je u krivičnom postupku upućen da svoj imovinskopravni zahtjev ostvaruje u parnici, mora u roku od tri mjeseca od dana primitka odluke podnijeti tužbu za naknadu štete (st. 2. čl. 390. Zakona o obveznim odnosima)."

(Vs RH, Rev. 1451/93, od 11. 10. 1995. – Izbor odluka 1/1996 – 29/68)

4. Zastara potraživanja naknade štete prekinuta je isticanjem odštetnog zahtjeva protiv štetnika u krivičnom postupku ako je oštećeni podnio tužbu radi naknade štete u roku od tri mjeseca od obustave krivičnog postupka.

Iz obrazloženja:

“Osnovano se u reviziji ističe da u situaciji kada je protiv štetnika vođen krivični postupak, bez obzira što je taj postupak obustavljen u fazi istrage, zastarjelost potraživanja ne teče od dana kada je oštećeni saznao za štetu i lice koje je tu štetu učinilo, ako je oštećeni u krivičnom postupku prijavio potraživanje naknade štete. U takvom slučaju, ako oštećeni u roku od tri mjeseca, računajući od obustave istrage (član 390. Zakona o obligacionim odnosima) podnese tužbu, zastarjelost potraživanja naknade štete ne nastupa, jer je prijavom potraživanja u krivičnom pustupku došlo do prekida zastarjelosti“.

(Vs BiH, Rev. 102/89.,od 12 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 76)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Prekid zastare potraživanja nastaje sa krivičnim gonjenjem (član 377. Zakona o obligacionim odnosima) ukoliko se postupak završi pravosnažnom presudom kojom se utvrđuje postojanje krivičnog djela.

Smatra se da je potraživanje naknade štete prouzrokovano krivičnim djelom prekinuto ako se optužnica odbije zbog nenadležnosti ili kojeg drugog uzroka koji se ne tiče suštine stvari, npr, neovlašteni tužilac (član 349. Zakona o krivičnom postupku) ako povjerilac podnese tužbeni zahtjev za naknadu štete u roku od tri mjeseca od pravosnažnosti odluke o odbacivanju optužnice. Isto važi i za slučaj upućivanja na parnicu stranke koja je u krivičnom postupku istaknula zahtjev za naknadu štete (član 390. Zakona o obligacionim odnosima).

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 136)

6. Odredbe čl. 390. ZOO mogu dovesti do produženja (nikada do skraćenja) zastarnog roka iz čl. 376. ZOO, pod pretpostavkom da je imovinskopravni zahtjev oštećenika stavljen tijekom trogodišnjega zastarnog roka.

(Vs H, Gzz. 86/84, od 29. 1. 1985. – Psp 27 – 60)

7. Odredbe člana 34. Zakona o zastarjelosti potraživanja (sada član 390. Zakona o obligacionim odnosima) ne dolazi do primjene kada je štetnik proglašen krivim pravosnažnom presudom krivičnog suda zbog krivičnog djela počinjenog na štetu tužioca, već kada je optuženi oslobođen optužbe, ili je optužba odbijena, a oštećeni upućen da svoj imovinsko-pravni zahtjev ostvaruje u parnici.

(Vs BiH, Rev. 353/84, od 23. 8. 1984. - Bilten Vs BiH 4/84 - 13)

Pozivanje dužnika

Član 391.

Za prekid zastarijevanja nije dovoljno da povjerilac pozove dužnika pismeno ili usmeno da obavezu ispuni.

---

1. Za prekid zastarijevanja nije dovoljno da povjerilac pozove dužnika pismeno ili usmeno da obavezu ispuni.

Iz obrazloženja navodimo:

"Zastarijevanje se prekida priznanjem duga, podnošenjem tužbe i svakom drugom povjeriočevom radnjom preduzetom protiv dužnika, i to pred sudom ili drugim nadležnim organom u cilju utvrđenja, obezbjeđenja ili ostvarenja potraživanja".

(Vs S, broj Prev. 401/96. – Bilten 1/1997)

2. "Za prekid zastarjevanja nije dovoljno da povjerilac pozove dužnika pismeno ili usmeno da obavezu ispuni". Dakle, prema citiranoj odredbi Zakona o obligacionim odnosima pismena ili usmena opomena ili poziv dužniku da plati dug nije pravno relevantna za prekid zastarjelosti. Ona može biti značajna samo za utvrđivanje dospjelosti duga onda kada rok za ispunjenje nije određen (član 324. stv 2. ZOO), što u ovoj pravnoj stvari nije slučaj.

(Ks Sarajevo, Gž. 13/98 – Bilten sp KsS 2/1999, str. 27)

Rok zastarjelosti u slučaju prekida

Član 392.

(1) Poslije prekida zastarijevanje počinje teći iznova, a vrijeme koje je proteklo prije prekida ne računa se u zakonom određeni rok za zastarjelost.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Zastarijevanje prekinuto priznanjem od strane dužnika počinje teći iznova od priznanja.

(3) Kad je prekid zastarijevanja nastao podizanjem tužbe ili pozivanjem u zaštitu, ili isticanjem prebijanja potraživanja u sporu, odnosno prijavljivanjem potraživanja u nekom drugom postupku, zastarijevanje počinje teći iznova od dana kad je spor okončan ili svršen na neki drugi način.

(4) Kad je prekid zastarijevanja nastao prijavom potraživanja u stečajnom postupku, zastarijevanje počinje teći iznova od dana okončanja ovog postupka.

(5) Isto važi i kad je prekid zastarijevanja nastao zahtjevom prinudnog izvršenja ili obezbjeđenja.

(6) Zastarijevanje koje počinje teći iznova poslije prekida, navršava se kad protekne onoliko vremena koliko je zakonom određeno za zastarijevanje koje je prekinuto.

---

1. Zastara za prvo utuženo potraživanje računa se prema odredbama čl. 376. odnosno 377. ZOO (čl. 19. i 20. Zakona o zastari potraživanja), a za svako sljedeće utuženo potraživanje teče novi rok zastare od dana kad je prethodni spor okončan (čl. 392. st. 3. ZOO).

(Vs H, Rev. 98/88 od 12. 1. 1989; isto i Ps H, Pž. 904/87, od 12. 1. 1989. – Psp 41 - 142)

2. Ocijenjeno je da dopis koji je uputila jedna filijala iste pravne osobe (osiguateljne organizacije) drugoj filijali s nalogom za isplatu štete, o čemu je obaviješten i oštećenik, znači priznanje duga koje dovodi do prekida zastarijevanja (čl. 387. st. 1. ZOO).

(Vs H, Rev. 1982/87, od 30. 3. 1987. – Psp 41 - 66)

3. Rok zastare potraživanja smanjenja ili povećanja poklona zbog povrede nužnog dijela prekida se podnošenjem tužbe radi utvrđenja da je ugovor o poklonu ništav, a počinje teći iznova od dana kad je spor okončan pravosnažnom presudom kojom se odbija tužbeni zahtjev.

(Vs BiH, GvI. 8/89, od 15. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 87)

4. Dobrovoljnim plaćanjem iznosa naknade štete s naslova izgubljene zarade od osiguateljne organizacije prekinuto je zastarijevanje, koje je ponovno počelo teći kad je osiguratelj uskratio daljnju isplatu naknade.

(Vs H, Rev. 989/87 od 3. 11. 1987. – Informator, broj 3645/3646)

5. Samo najava tuženog da će u sporu podnijeti kompenzacioni prigovor ili protivtužbu ne predstavlja takvu radnju kojom se prekida rok zastarjelosti.

(Vs S, broj Prev. 733/96. – Bilten 2/1997)

Zastarjelost u slučaju prenova

Član 393.

Ako je prekid nastao priznanjem duga od strane dužnika, a povjerilac i dužnik su se sporazumjeli da izmijene osnov ili predmet obaveze, novo potraživanje zastarijeva za vrijeme koje je određeno za njegovu zastarjelost.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA V.

RAZNE VRSTE OBAVEZA

Odjeljak 1.

NOVČANE OBAVEZE

Odsjek 1.

OPŠTE ODREDBE

Načelo monetarnog nominalizma

Član 394.

Kad obaveza ima za predmet svotu novca, dužnik je dužan isplatiti onaj broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi, izuzev kad zakon određuje što drugo.

---

1. Vjerovnik tražbine iz 1994. godine izražene u kunama mora zahtijevati isplatu u toj valuti i kada podnosi tužbu iza stupanja na snagu Zakona o Centralnoj banci BiH.

Iz obrazloženja:

Žalba tuženog je osnovana kada ukazuje na to da je obvezivanje tuženog na isplatu u DEM suprotno načelu monetarnog nominalizma propisanog u odredbi članka 394. Zakona o obveznim odnosima.

Obaveza tuženog potiče iz 1994. godine i nastala je u stranoj, ali u prometu prihvaćenoj valuti (hrvatskoj kuni), pa je u toj valuti tužitelj mogao postaviti tužbeni zahtjev. Nasuprot tome, tužitelj je svoje potraživanje u hrvatskim kunama konvertovao u DEM po tečaju kune u odnosu na DEM na dan 01. 01. 1997. godine.

Ukazuje se prvostepenom sudu da obvezivanje tuženog da izvrši isplatu u hrvatskim kunama ne bi bilo u suprotnosti sa člankom 38. točka 6. Zakona o Centralnoj banci BiH koji dopušta mogućnost da se transakcije između pravnih i fizičkih osoba mogu vršiti u valuti u kojoj su se dogovorile, uključujući i strane valute koje su u širokoj upotrebi u Federaciji i Republici Srpskoj na dan stupanja na snagu ovog zakona. Zakon se, dakle, primjenjuje i na odnose koji su nastali prije njegovog stupanja na snagu, pa nije bilo osnova da se tuženi obvezuje na isplatu u DEM samo zašto što obje stranke imaju sjedište na teritoriji Federacije i što bi bilo moguće plaćanje u DEM. Tuženikova obveza je nastala u hrvatskim kunama, pa bi u toj valuti mogao biti obavezan na isplatu, što bi za tuženog moglo biti i povoljnije, s obzirom na sadašnji tečaj DEM u odnosu na kunu.

(Vs FBiH, Pž. 354/98, od 23. 3. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 38)

2. Zakonom o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju ukinuta je zabrana ugovaranja valutne klauzule pa je od dana stupanja na snagu ovog Zakona 1. 1. 1990. godine bilo dozvoljeno ugovaranje novčane dinarske obaveze u visini dinarske protuvrijednosti određenog iznosa strane valute.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ukoliko nije ugovorena valutna klauzula odnosno navedeni način plaćanja povjerilac ne bi mogao postojeće potraživanje revalorizirati vežući ga za određeni iznos strane valute.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 16. stav 1. Zakona o deviznom poslovanju ("Sl.list SFRJ", broj 66/85) koji se počeo primjenjivati od 1.1.1986.godine, između ostalog, izričito je propisana zabrana ugovaranja zlatne, odnosno valutne klauzule. Zabrana je formulisana tako da se zabranjuje zaključivanje poslova kojima se dinarska vrijednost ugovorne obaveze izračunava po osnovu cijene zlata ili kursa dinara u odnosu na strane valute, ako ovim ili drugim saveznim zakonom nije drugačije određeno. Pomenuta zabrana ugovaranja zlatne odnosno valutne klauzule brisana je članom 11. Zakona o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju ("Sl.list SFRJ", broj 85/89), čija je primjena otpočela 1.1.1990.godine.

Polazeći od rečenoga, počev od 1.1.1990.godine bilo je dozvoljeno ugovaranje novčane dinarske obaveze u visini dinarske protuvrijednosti određenog iznosa strane valute po kursu u momentu ispunjenja obaveze. Međutim, ukoliko nije bila ugovorena valutna klauzula, odnosno navedeni način plaćanja, sud ne bi mogao po zahtjevu stranke dosuđivati revalorizovano potraživanje jer bi ovakvo suđenje bilo protivno odredbi člana 394. ZOO. Po mišljenju ovog suda propisivanje pravila o revalorizaciji je u domenu zakonodavca.

(Vs FBiH, Pž. 11/95, od 8. 9. 1995.- Bilten Vs FBiH 1/97 - 26)

3. Načelo monetarnog nominalizma isključuje odgovornost dužnika za gubitak vrijednosti novca.

Iz obrazloženja:

"Načelo monetarnog nominalizma, koje proizlazi iz čl. 394. Zakona o obveznim odnosima, isključuje odgovornost dužnika za gubitak vrijednosti novca, jer je dužnik, ako je dužan isplatiti određenu svotu novca dužan isplatiti onaj broj novčanih jedinica na koji obveza glasi, osim ako zakon naređuje nešto drugo. Nije u pravu revident kada tvrdi da to "nešto drugo" je upravo ono što je određeno u čl. 278. st. 2. ZOO. U ovom slučaju je valuta obveze i valuta ispunjenja, pa je sukladno načelu monetarnog nominalizma izraženom u čl. 394. ZOO dužnik ispunio svoju obvezu, kada je vjerovniku isplatio onaj broj novčanih jedinica na koju je glasila obveza uz zatezne kamate u smislu čl. 277. st. 1. ZOO, ako su ispunjene ostale pravne pretpostavke potrebne, da bi dužnik pored glavnice bio vjerovniku dužan platiti zatezne kamate. Sukladno načelu monetarnog nominalizma, koje proizlazi iz čl. 394. ZOO, kada obveza glasi na određenu svotu novca vjerovniku pripada pravo na primitak isplate nominalne svote novca, odnosno onaj broj novčanih jedinica na koji glasi obveza, a ne i na naknadu štete zbog pada vrijednosti novca. Tužitelj tvrdi da je pretrpio štetu zbog pada vrijednosti novca. Međutim, "što drugo" iz čl. 394. ZOO nije pravo na naknadu štete u smislu Revidentovih navoda, jer bi to isključilo važenje načela monetarnog nominalizma."

(Vs RH, II Rev. 43/96, od 22. 4. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 14/15)

4. Kad ugovorom o djelu naknada nije određena, sud će je odrediti prema vrijednosti rada, potrebnom vremenu za takav posao i uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada, sve prema okolnostima koje su postojale u vrijeme izvođenja radova.

Iz obrazloženja:

Pravilno je u ovom slučaju drugostupanjski sud primijenio odredbu čl. 623. ZOO, prema kojoj je odredbi dopušteno zaključenje ugovora o djelu i bez određivanja naknade (čl. 623. st. 2. ZOO). Iz činjeničnih utvrđenja nižestupanjskih sudova proizlazi da su stranke zaključile ugovor o djelu iz čl. 600. ZOO, prema kojem je

http://www.advokat-prnjavorac.com

ugovoru tužitelj kao izvođač radova preuzeo obvezu za tuženika izraditi određeni namještaj, a tuženik se obvezao za taj posao platiti određenu cijenu. Budući da navedenu naknadu nisu utvrdile stranke, visinu naknade utvrdio je sud prema vrijednosti rada, normalno potrebnom vremenu za takav posao i uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada uzimajući u obzir kumulativno sva tri elementa, a sve prema okolnostima koje su postojale u vrijeme izvođenja radova. Pravilan je pravni stav drugostupanjskog suda da tužitelj ima pravo na naknadu u nominalnom iznosu (kako je to utvrđeno u prvostupanjskom postupku), a ne u revaloriziranom iznosu (čl. 39. ZOO), s tim da je tužitelju priznato pravo na zatezne kamate (čl. 324. u svezi čl. 277. st. 1. ZOO), a ne na revalorizaciju glavnice.

(Vs RH, Rev. 2509/95 od 8. 4. 1999. - Izbor odluka 2/1999 – 30)

5. Počev od 1. 1. 1990.godine dopušteni su i uživaju sudsku zaštitu ugovori između domaćih osoba, kojima je obveza plaćanja u domaćoj valuti utvrđuje prema vrijednosti određenog iznosa strane valute, izračunatoj po tečaju te valute u vrijeme ispunjenja obveze plaćanja (valutna klauzula).

Iz obrazloženja:

Ugovor o kreditu sadrži tzv. valutnu klauzulu, po kojoj se obaveza vraćanja kredita izražava u dinarima (domaćoj valuti), samo se visina te obaveze utvrđuje prema vrijednosti te valute u odnosu na određenu stranu valutu u vrijeme ispunjenja.

Valutne i zlatne klauzule u ugovorima između domaćih pravnih subjekata bile su izričito zabranjene, u cilju zaštite domaće valute, Zakonom o deviznom poslovanju („Sl.list SFRJ“, broj 66/85) i ugovori sa ovakvom klauzulom su se, u smislu čl. 16. stav 2. ovog zakona, smatrali ništavnim. Ova zabrana je, međutim, brisana članom 11. Zakona o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju („Sl.list SFRJ“, broj 85/89), čija je primjena otpočela 1. 1. 1990.godine i članom 16. istoimenog zakona („Sl.list SFRJ“, br. 82/90 i 96/91) koji se primjenjivao od 22. 12. 1990.godine do disolucije SFRJ. Dakle, u vrijeme zaključenja konkretnog ugovora u julu 1991.godine nije bilo zabranjeno ugovaranje valutne klauzule, pa je prvostepeni sud morao donijeti odluku polazeći od ugovorene odredbe o načinu utvrđivanja dinarske obaveze tuženog. Ovo tim prije što ni po odredbama Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list RBiH", br. 1/92 i 13/94) i istoimenog zakona ("Službeni list RBiH", br. 10/94 i 13/94, sa kasnijim izmjenama i dopunama) ovakva zabrana nije propisana. Ugovorena valutna klauzula nije zabranjena ni odredbama člana 394. Zakona o obligacionim odnosima. Tuženi nije ugovorom o kreditu preuzeo obavezu isplate dinarskog iznosa u određenom broju novčanih jedinica, u kom slučaju se striktno primjenjuje princip monetarnog nominalizma izreženog u toj zakonskoj odredbi, već je ugovorio dinarsku obavezu u iznosu koji će se na osnovu ugovorenih pokazatelja precizno odrediti u momentu ispunjenja. Ovakva obaveza je u času ugovaranja odrediva što znači da ispunjava uslove propisane članom 46. stav 2. u vezi sa članom 50. stav 1. ZOO.

(Vs FBiH, Pž. 35/96, od 25.2.1997.- Bilten Vs FBiH 1/97 - 27)

6. Prestao je dug izražen u ranijim dinarima, isplatom u BH dinarima nakon konverzije izvršene po prinudnim odredbama o novčanoj reformi.

Vjerovnik ne može tražiti naknadu štete u visini vrijednosti tražbine prema DEM, u vrijeme nastanka i u vrijeme ispunjenja.

Iz obrazloženja:

Tužilac je u tužbi i tokom glavne rasprave tvrdio da je njemu tuženi bio dužan vratiti dug u iznosu od ..... YU dinara, nastao na osnovu ugovora zaključenog između stranaka 15. 01. 1992. godine, te da je ovaj dug vratio dana 23. 09. 1992. godine, ali u iznosu od ..... BH dinara. Smatra da mu je na ovaj način prouzrokovana šteta u utuženom iznosu, koju izračunava tako što uplaćeni iznos od ..... YU dinara

http://www.advokat-prnjavorac.com

obračunava u ..... DEM, po važećem kursu u vrijeme uplate i taj iznos umanjuje za 285 DEM, koliko iznosi vrijednost vraćenog iznosa od ..... BHD obračunata po važećem kursu u vrijeme vraćanja.

Tuženi je, međutim, isplatio dug u cjelini u skladu sa odredbama Zakona o novcu ("Službeni list RBiH", br. 8/92 i 13/94) i Odluke Vlade RBiH o sprovođenju ovog zakona ("Službeni list RBiH", broj 13/92), kojima je YU dinar na području RBiH zmijenjen BH dinarom, po ključu 10. YU dinara 1 BH dinar, te su u ovoj srazmjeri iskazane sve ranije nastale novčane obaveze izražene u YU dinarima. Prvostepeni sud opravdano smatra, pozivajući se pri tom na odredbe člana 394. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, da tužiocu nije prouzrokovana šteta čiju naknadu zahtjeva u ovoj parnici. Načelo monetarnog nominalizma izraženo u članu 394. ZOO, podrazumjeva upravo ovakav način isplate novčanih obaveza i bilo bi izigrano kada bi povjerilac mogao izračunavati razliku u vrijednosti novčane obaveze u vrijeme nastanka i u vrijeme ispunjenja i zahtjevati naknadu štete u visini te razlike. Ako novčana obaveza nije ispunjena na vrijeme, povjerilac može zahtjevati zatezne kamate od dana dospjeća obaveze, do dana ispunjenja, a i eventualnu naknadu štete, nastalu zbog zadocnjenja u isplati, ukoliko prevazilazi zateznu kamatu, no postojanje i visinu takve štete mora dokazati.

(Vs FBiH, Pž. 101/97, od 29. 7. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 40)

7. Sud nema mogućnosti dosuditi iznos koji se, zbog promjene u novčanom sustavu, ne može izraziti ni kao najmanja važeća novčana jedinica.

(Vs RH, Rev, 2425/94 od 14. 9. 1995. - Izbor odluka 1/1997 – 45)

8. Ne može se udovoljiti tužbenom zahtjevu kad novčani zahtjev tužbe glasi na iznos manji od najmanje važeće novčane jedinice.

Iz obrazloženja:

"Tužitelj je zatražio iz osnova naknade štete za troškove ukopa sina prema računima priloženim u tužbi iznos od 1,4 HRD. S osnovom su sudovi prihvatili tužbeni zahtjev i s obzirom na utvrđeni omjer odgovornosti (50%:50%) prvotužitelju dosudili iznos od 0,7 HRD (pravilno 1 HRD) u vrijeme suđenja važeće novčane jedinice, sa zateznim kamatama od tužbe - 2. IV. 1982. do isplate....

Stoga ovaj sud nema mogućnosti da tužitelju dosudi pripadajuću naknadu štete za troškove ukopa. Međutim, tužitelj je uz navedeno glavno potraživanje zahtijevao zatezne kamate sa tijekom od tužbe (2. IV. 1982.) do isplate. Kako je u osnovi tužiteljev zahtjev za naknadu troškova ukopa sina osnovan, te bez obzira što više nema mogućnosti da se novčano izrazi navedena naknada štete, kao glavni zahtjev tužitelj ima pravo na zatezne kamate kao sporedno potraživanje a koje teku od tužbe (tako je tužbenim zahtijevom traženo - čl. 2. Zakona o parničnom postupku) pa sve dok glavno potraživanje nije prestalo, ovdje do 30. V. 1994. kada je zbog uvođenja važeće novčane jedinice po tužitelju zahtijevana naknada štete iz osnova troškova ukopa u iznosu od 1,4 HRD kao novčano potraživanje prestalo postojati."

(Vs RH, Rev. 2425/94. od 14. 9. 1995. – Izbor odluka 2/1996 – 4/49)

9. Popravkom oštećene stvari nenovčana materijalna šteta pretvorena je u novčano potraživanje (trošak popravka) čija se visina određuje prema cijenama u vrijeme učinjenih izdataka.

Iz obrazloženja izdvajamo:

"Popravkom oštećene stvari tužitelj je uspostavio prijašnje stanje i nenovčana materijalna šteta je pretvorena u novčano potraživanje (trošak popravka) čija se visina određuje prema cijenama u vrijeme učinjenih stvarnih izdataka - u vrijeme popravka stvari. Činjenica da je od vremena izvršenog popravka motornog vozila došlo do inflatornih kretanja i smanjenja vrijednosti novca, nema utjecaja na visinu novča-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nog iznosa naknade štete. Zauzimanje pravnog shvaćanja suprotno navedenom bilo bi protivno načelu monetarnog nominalizma (čl. 394. Zakona o obveznim odnosima)".

(Vs RH, Rev. 1056/93, od 17. 10. 1994. – Izbor odluka 1/1996 – 54/87)

10. Kad obveza ima za predmet svotu novca, vjerovniku pripada pravo na povrat nominalnog iznosa a ne i na naknadu štete zbog pada vrijednosti novca.

Iz obrazloženja:

"Ostalo je sporno pripada li tužitelju s osnove naknade štete revalorizirani iznos uplaćenog iznosa kod tuženika. Utvrđeno je da je tužitelj dne 5. XI. 1991. godine kod tuženika uplatio iznos od ……. dinara.

Tužitelj navodi, da je uplaćeni iznos kod tuženika u vrijeme uplate imao vrijednost od 194,40 DM i da mu primjenom odredbe čl. 132. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) pripada pravo na naknadu štete u toj vrijednosti. Sudovi nižeg stupnja pravilno su tužitelju dosudili uplaćeni iznos u nominalnom iznosu primjenom odredbe čl. 394. ZOO, a tužitelju zbog pada vrijednosti novca ne pripada pravo na naknadu štete."

(Vs RH, Rev. 349/94. od 14. 2. 1996. – Izbor odluka 2/1996 – 5/50)

11. Opseg naknade nenovčane štete, kao novčana obveza u smislu čl. 394. ZOO, može biti poznat tek onda kad je na pravno obvezujući način izražen u novcu, a to nikad ne može biti već prilikom nastanka same štete.

Iz obrazloženja:

Zato zatezne kamate na naknadu nenovčane materijalne štete, kao i na pravednu novčanu naknadu nematerijalne štete, teku od dana donošenja prvostupanjske presude kojom je naknada određena. Na dosuđene iznose naknade nematerijalne štete i naknade štete za uništenu odjeću (materijalne nenovčane i nereparirane štete) dosuđene su i zakonske zatezne kamate počev od dana donošenja presude prvostupanjskog suda pa do isplate primjenom čl. 277. st. 1. ZOO i čl. 1. Zakona o visini stope zateznih kamata. Pravična novčana naknada za nematerijalnu štetu prilikom prouzročenja štete zato još ne predstavlja novčanu obvezu kao glavnicu (čl. 277. ZOO) izraženu brojem novčanih jedinica, a ne samo odredivim brojem. Zato ni zatezne kamate prema čl. 277. ZOO ne mogu teći dok taj broj novčanih jedinica još nije određen. Taj je broj novčanih jedinica, naime, određen tek presudom, pa tek od presude prvostupanjskog suda teku zatezne kamate jer su u tom trenutku ispunjeni svi uvjeti za tu posljedicu dužnikova zakašnjenja: dospjelost potraživanja naknade štete koja je nastupila već kad je šteta nastala, a određivanje naknade dalo je naknadi za nematerijalnu štetu i nenovčanu materijalnu nerepariranu štetu značenje novčane obveze u smislu čl. 394. ZOO. Zbog navedenih razloga revidentica neosnovano smatra da bi joj pripadalo pravo na zakonske zatezne kamate na naknadu nematerijalne štete i nenovčane materijalne nereparirane štete počev od dana tužbe.

(Vs RH, Rev. 1428/93, od 12. 10. 1994. – Izbor odluka 2/1995 – 59)

12. Iznos naknade štete isplaćen po nepravomoćnoj sudskoj odluci (koja je poslije bila ukinuta) odbija se u nominalnom iznosu od konačno utvrđenog iznosa naknade koju je štetnik obvezan isplatiti oštećeniku (čl. 394. ZOO).

Iz obrazloženja:

"U ovoj pravnoj stvari odlukama nižestupanjskih sudova dosuđena je tužitelju naknada štete iz prometne nezgode te je tuženiku ZOIL naloženo da plati tužitelju utvrđenu naknadu umanjenu za iznos koji je ovaj tuženik isplatio 1988.g. po nepravomoćnoj presudi suda. Revident prigovara što su sudovi ranije isplaćeni iznos naknade tretirali kao akontaciju i od ukupno utvrđene naknade odbili isplaćeni iznos u nomi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nalnom iznosu. Revident, naime, smatra da je isplaćeni iznos trebalo Revalorizirati, te daje svoj prijedlog kako bi to trebalo učiniti. Isplativši naknadu po nepravomoćnoj prvostupanjskoj presudi, revident nije ispunio u cijelosti svoju obvezu na naknadu štete, iako on protivno navodi u svojoj reviziji. Prvostupanjska presuda, naime bila je ukinuta u dosuđujućem i odbijajućem dijelu i dosuđena je naknada u višem iznosu, pa nije bilo druge pravne mogućnosti, s obzirom na odredbu čl. 394. Zakona o obveznim odnosima, nego odbiti primljeni iznos od ukupno utvrđene naknade."

(Vs RH, Rev. 1838/91 od 26. 11. 1991. Izbor odluka 1993 – 31/71)

13. Limit obaveze osiguravača od autoodgovornosti (obavezno osiguranje) prema kasko osiguravaču oštećenog (regresni zahtjev) izražen u stranoj valuti, utvrđuje se prema tečaju domaće valute u vrijeme nastanka osnova obaveze – momenta saobraćajne nezgode.

(Vs FBiH, Pž. 291/97, od 20. 1. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/98 - 41)

14. Kada se šteta naknađuje u stranoj valuti, limit obaveze zajednice osiguranja imovine i lica po osnovu obaveznog osiguranja u saobraćaju utvrđuje se po kursu strane valute na dan štetnog događaja.

(Vs BiH, Pž. 333/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 91)

15. U slučaju raskida ugovora postoji obaveza vraćanja dinarske protuvrijednosti isplaćenog iznosa strane valute po kursu na dan lsplate (ispunjenja obaveze iz ugovora).

(Vs BiH, Rev. 419/88. od 9. 2. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 11)

16. Režiser ima pravo da traži naknadu štete zbog neovlaštenog prikazivanja filma u televizijskom programu, u iznosu koji je mogao ugovoriti u vrijeme prikazivanja fiima.

(Vs BiH, Rev. 368/89, od 15. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 26)

17. U slučaju kada je ugovor o prodaji ništav, prodavalac je dužan vratiti kupcu nominalni iznos isplaćene kupovne cijene sa zateznim kamatama.

(Vs BiH, Rev. 235/90, od 22. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 74)

18. Zatezna kamata na iznos naknade novčane štete (na primjer zbog gubitka ličnog dohotka), teče od prouzrokovanja štete.

(Vs BiH, Gvl. 3l1/87, od 10. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 2/88 – 50)

19. Iznos isplaćen kao akontacija pravične novčane naknade za eksproprisanu nekretninu uračunava se u iznos naknade u nominalnom iznosu.

(Vs H, Rev. 20081/88, od 2. 11. 1988. – Psp 46 – 62)

20. Ugovarač može tražiti da mu druga strana vrati samo oNaj novčani iznos koji joj je platio PO osnovu ništavog ugovora.

(Vs BiH, Rev. 503/90, od 24. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 36)

21. Povjerilac nema pravo da zahtijeva na ime revalorizacije domaće valute isplatu veće sume novca (glavnice).

(Vs BiH, Rev. 557/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 12)

22. Novčana šteta kao što je izgubljena zarada, se ne revalorizira prema cijenama u vrijeme suđenja, već se, u skladu s načelom monetarnog nominalizma, dosuđuje u onom iznosu u kome je nastala.

Iz obrazloženja:

http://www.advokat-prnjavorac.com

Neopravdano se u zahtjevu navodi da je prvostepeni sud shodno odredbi člana 189. Zakana o obligacionim odnosima naknadu štete zbog izgubljene zarade trebao utvrditi na osnovu visine zarade zemljoradnika u vrijeme presuđenja. Odredba člana 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ne primjenjuje se kod tzv. novčane štete, a to je šteta koja je izvorno nastala u novcu kao što je konkretna šteta (tužitelj je usljed štetnog događaja izgubio zaradu) ili kada je naturalna šteta pretvorena u novčanu (npr. kada sam oštećeni popravi oštećenu stvar ili sam kupi novu stvar umjesto uništene). U ovakvim slučajevima oštećeni ima pravo da od štetnika zahtijeva istu svotu novca za koju mu je imovina umanjena (član 394. ZOO).

(Vs BiH, Gvl. 11/87, od 11. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 45)

23. Suprug koji otplaćuje kredit za adaptaciju stana koji je nakon razvoda braka pripao drugom suprugu nema pravo da od ovoga traži naknadu u visini revalorizovanog iznosa kredita.

(Vs BiH, Rev. 171/88, od 19. 1. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 121)

24. Prodavac ne može zahtijevati isplatu cijene iz ugovora o prodaji u revalorizovanom iznosu po cijenama na dan presuđenja.

(Vs BiH, Rev. 557/89, od 13. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 32)

25. Kada se obim novčane obaveze koja proizilazi iz ugovora stranaka neprestano povećava zbog dejstva inflacije i konačno formira u momentu presuđenja, dužnik je obavezan da plaća zatezne kamate tek od tog momenta.

(Vs BiH, Pž. 45/87, od 14. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 85)

26. U skladu sa načelom monetarnog nominalizma (čl. 394. ZOO) troškovi korišćenja, upravljanja i održavanja stvari na koje postoji pravo suvlasništva, određuju se u novčanom iznosu u kome su učinjeni, a ne po cijenama na dan suđenja.

(Vs BiH, Rev. 177/86, od 24. 7. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 17)

27. Zahtjev za naknadu štete zbog izgubljene zarade je izvorno novčani zahtjev, pa se visina naknade ne može odrediti prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke.

(Vs RCG, Rev. br. 143/95, od 17. 11, 1995. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

28. Ako je štetnom radnjom prouzrokovano umanjenje nečije imovine u novčanom izrazu (npr. izgubljena zarada ili je oštećeni nešto platio da bi otklonio ili smanjio štetu na stvarima iz njegove imovine), naknađuje se ovaj nominalni novčani iznos uz revalorizacionu zateznu kamatu koja teče od nastanka novčane štete do isplate.

(Vs BiH, Rev. 142/87, od 28. 1. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 82)

29. Kada se radi namirenja nužnog dijela ne može vratiti poklonjena nekretnina, jer je u međuvremenu eksproprisana, tada nužni nasljednici, s obzirom na načelo monetarnog nominalizma, imaju pravo na srazmjeran dio naknade isplaćene u postupku eksproprijacije, a ne na dio iznosa koji bi odgovarao naknadi u vrijeme otvaranja nasljedstva.

Iz obrazloženja:

U postupku pred nižestepenim sudovima je utvrđeno da je ostaviteljica 1967. godine ugovorom o poklonu na osnovu kojeg je izvršen prenos u zemljišnoj knjizi, prenijela tuženom u vlasništvo sve svoje nekretnine, koje su kasnije, opet u cjelini, eksproprisane, a za njih je tuženom u 1974. godini isplaćena naknada od ……. dinara.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Polazeći od izloženih utvrđenja oba nižestepena suda nalaze da je ostaviteljica ovakvim raspolaganjem svojom imovinom, povrijedila pravo tužiteljica na nužni dio, a pošto je u međuvremenu od izvršenog poklona do odlučivanja o pravu tužiteljica na nužni dio, došlo do otuđenja (eksproprijacije) nekretnina koje su predmet darovanja, oba nižestepena suda smatraju da namirenje nužnih dijelova tužiteljica treba izvršiti tako što će im tuženi isplatiti odgovarajući novčani iznos koji je primljen kao naknada za eksproprisane nekretnine. Kod određivanja tog iznosa prvostepeni sud je pošao od procjene vrijednosti nekretnina u času smrti ostaviteljice (8. 10. 1981), pozivajući se pri tome na odredbu iz člana 33. Zakona o nasljeđivanju. Drugostepeni sud sasvim ispravno uvažava činjenicu da u momentu smrti ostaviteljice nekretnine koje su bile predmet darovanja nisu bile u vlasništvu, niti u posjedu ni ostaviteljice, a ni tuženog. Te nekretnine su, kako je već rečeno, oduzete od tuženog po odluci državnog organa u 1974. godini i on je za njih dobio naknadu od ……. dinara, pa je to u stvari transformisani predmet darovanja od kojeg tužiteljice kao nužni nasljednici, imaju pravo tražiti nužni nasljedni dio. Taj iznos se kao predmet darovanja, obzirom i na načelo monetarnog nominalizma (član 394. Zakona o obligacionim odnosima) jedino mogao uračunati u zaostavštinu ostaviteljice, pa s obzirom na sve to, drugostepeni sud je ispravno postupio kada je, uvaženjem žalbe tuženog, tužiteljicama dosudio po 1/8 dijela od tog iznosa, odnosno ukupan iznos od …… dinara za obje, koji pripada tužiteljicama kao nužni nasljedni dio.

(Vs BiH, Rev. 536/86, od 14. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 67)

30. Oštećeni koji je o svom trošku uklonio oštećenja motornog vozila ima pravo na naknadu učinjenog izuzetka za tu svrhu, u koju se uključuje i porez na promet pribavljenih autodijelova, u nominalnom iznosu, sa zateznom kamatom od učinjenog izdatka.

(Vs BiH, Rev. 675/88, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 129)

31. Kad vlasnik stana ima pravo na naknadu izmakle koristi zbor nemogućnosti davanja u najam stana, visina štete utvrđuje se u nominalnom iznosu po cijenama najamnine u vrijeme nastanka štete.

(Vs RH, Rev. 857/92, od 30. 12. 1992. - Izbor odluka 94 – 180)

32. Zatezna kamata na naknadu novčane štete koju duguje osiguravač po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti teče od nastanka štete.

(Vs BiH, Pž. 166/87, od 30. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 59)

33. Kada je naknada štete zbog gubitka zarade u stranoj valuti (radni odnos u inostranstvu) dosuđena u dinarskoj protuvrijednosti prema kursu u vrijeme suđenja, stvorena je obaveza koja ima za predmet svotu novca, ali oštećenog ne sprečava načelo monetarnog nominalizma da traži povećanje broja novčanih jedinica prema kursnoj razlici koja se pojavila nakon zaključenja glavne rasprave u ranijem postupku bez obzira što i nadalje gubi isti iznos zarade u stranoj valuti.

(Vs BiH, Rev. 690/83, od 26. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 45)

34. Naknada za obavljeni rad kod sporazumnog raskida ugovora o djelu u slučaju da nije bila ugovorena cijena, određuje se prema kriterijima u vrijeme raskida ugovora, a ne u vrijeme presuđenja.

(Vs BiH, Pž. 20/87, od 29. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 2/88 – 26)

35. Naknada parničnih troškova za zastupanje po advokatu određuje se prema Tarifi o nagradama i naknadama troškova za rad advokata u SRBiH koja je bila na snazi kada su preduzete pojedinačne radnje, jer ugovor o naknadi troškova advokatu za zastupanje, koji odstupa od tarife ne veže trećega - suprotnu stranku.

(Vs BiH, Gž. 2/91, od 21. 3. 1991. – Bilten Vs BiH 2/91 – 108)

http://www.advokat-prnjavorac.com

36. Društveno-političkoj zajednici, koju zastupa javno pravobranilaštvo utvrđuje se naknada parničnih troškova za zastupanje po Advokatskoj tarifi važećoj u vrijeme preduzimanja pojedinih radnji zastupanja.

(Vs BiH, Pž. 44/91 od 18. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 109)

Valuta obaveze

Član 395.

Ako novčana obaveza protivno posebnom saveznom zakonu glasi na plaćanje u zlatu ili nekoj stranoj valuti, njeno ispunjenje se može zahtijevati samo u domaćem novcu prema kursu koji je važio u trenutku nastanka obaveze.

Napomena (RS): Odredbom člana 36. ZIDZOO, član 3 član 395. ZOO izmijenjen je tako da glasi:

Član 395.

Ako novčana obaveza glasi na plaćanje u nekoj stranoj valuti ili zlatu, njeno ispunjenje se može zahtijevati u domaćem novcu prema kursu koji važi u trenutku ispunjenja obaveze.

Ovo je sada važeći član 395. ZOO u RS.

Članom 60. ZIDZOO propisano je da će se odredbe tog člana (čl. 395. ZOO – op. a) primjenjivati i na novčane obaveze koje su nastale prije stupanja na snagu tog zakona ukoliko one nisu bile ispunjenje do njegovog stupanja na snagu, tj. do 30. septembra 1993. godine.

---

1. Kod ugovora o građenju valutnu klauzulu naručitelj i izvođač radova moraju ugovoriti u pisanom obliku. Kasnije usmene izmjene i dopune ugovora o građenju o valutnoj klauzuli nisu pravno valjane i ne proizvode pravne učinke (čl. 630. st. 2. u vezi s čl. 67. st. 2. ZOO).

(Vts RH, Pž. 2098/98 od 30. 6. 1998. - Ing Psp 1998/1 – 107)

2. Pravilno je da se obaveza tuženog nastala u stranoj valuti, tj. USA dolarima, pa preračunata u DEM, realizuje samo plaćanjem u važećoj BH valuti, tj. u konvertibilnim markama (KM) i to u istom broju novčanih jedinica, obzirom na jednaku vrijednost DEM i KM, jer je službeni devizni kurs za valutu BiH jedna konvertibilna marka za jednu njemačku marku.

Iz obrazloženja.

Konveribilna marka je zakonito sredstvo plaćanja javnih i privatnih obaveza i dugova u BiH. Naročito sve javne institucije i privatna lica ili preduzeća, moraju prihvatiti konvertibilnu marku u poravnanju i plaćanju bilo kojih obaveza prema njima (član 32. i 33. Zakona o Centralnoj banci BiH "Službeni list BiH", broj 12/97). Također je pravilno da se zakonska zatezna kamata isplati tužiocu na važeću valutu KM od dana pada u docnju (01.01. 1994. godine) do 01. 04. 1996. godine po kamatnoj stopi koju poslovne banke u mjestu tužilaca plaćaju na devizne štedne uloge po viđenju (član 277. stav 1. ZOO), jer se potraživanja tužilaca konvertuju sa DEM u KM momentom plaćanja (davno zauzeto jedinstveno stanovište u sudskoj praksi), a od 01. 04. 1996. godine do isplate prema Zakonu o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 57/89), budući da potraživanje izraženo u DEM ne potiče iz ugovora o privredi, nego je potraživanje fizičkih lica, s tim da se počev od 07. 07. 1998. godine obračun vrši po stopi određenoj važećim Zakonom o visini zatezne kamate ("Službene novine FBiH", broj 27/98).

(Vs FBiH, Rev. 194/98 i Gvl. 5/98 – Bilten sp KsS 1/1999, str. 21)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Kada je ugovorena zakupnina određena uz valutnu klauzulu, zakupodavac ima potraživanje u domaćoj valuti zaštićeno valutnom klauzulom na koje pripadaju kamate po stopi koja se plaća na devizne štedne uloge po viđenju u valuti koja je služila kao valuta ugovora..

(Vs RH, Rev. 873/93, od 11. 5. 1994. - Izbor odluka 2/1995 – 67)

4. Prema odredbi čl. 45. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) koji je bio na snazi u vrijeme nastanka pravnog odnosa stranaka, sklapanjem predugovora preuzima se obveza da se kasnije sklopi drugi, glavni ugovor. Predugovor sklopljen između stranaka sadrži bitne sastojke glavnog ugovora - ugovora o prodaji, a to su predmet i cijena (čl. 454. st. 1. u svezi s odredbom čl. 462. st. 1. ZOO) pa obvezuje ugovorne stranke. Međutim, iako stranke nakon predugovora nisu sastavile pismeni glavni ugovor, nakon sklopljenog ugovora uplaćivanjem kapare od strane tužitelja temeljem predugovora, koju je primila druga ugovorna strana, nastaje između stranaka ugovorni odnos ugovora o prodaji. Ugovorna cijena ugovorena je primjenom tzv. valutne klauzule što znači da stranke nisu ugovorile isplatu u stranoj valuti (DEM), već u dinarima (isplata dinarske protuvrijednosti), samo što su visinu novčane obveze u dinarima vezali za protuvrijednost strane valute na određeni dan - dan isplate. Valutna klauzula predstavlja zaštitnu klauzulu kojom stranke prilikom sklapanja ugovora kojim zasnivaju novčanu obvezu žele ukloniti negativne promjene do kojih dolazi velikim i čestim promjenama vrijednosti novca. Valutnom klauzulom ugovorne stranke žele postići to da u vrijeme ispunjenja obveze vjerovnik dobije u novcu upravo onu vrijednost koju su stranke imale pred očima kada su sklapale ugovor, a to znači da nastoje ostvariti načelo jednake vrijednosti uzajamnih davanja (čl. 15. st. 1. ZOO). Prema odredbi čl. 10. Zakona o novčanom sistemu (u daljnjem tekstu: ZNS) bilo je propisano da se sve obveze i prava i svi poslovi koji glase na novac, a sklopljeni su u Jugoslaviji između OUR, drugih domaćih pravnih osoba i građana, a također građana sa stranom osobom, izražavaju u dinarima i izvršavaju u sredstvima plaćanja koja glase na dinar. Odredbe ugovora ili drugoga pravnog posla što ih sklapaju osobe iz st. 1. ovog članka, kojima se dinarska vrijednost obveza izračunava na temelju cijene zlata ili tečaja stranih valuta i drugih međunarodnih sredstava plaćanja, smatraju se ništavnima. Iznimke od odredbe st. 1. i 2. ovog članka mogu se uvoditi samo saveznim zakonom. Odredbom čl. 16. st. 1. Zakona o deviznom poslovanju ("Narodne novine", broj 53/91 - u daljnjem tekstu: ZDP) propisano je da je zabranjeno plaćanje i naplata u devizama ili zlatu između domaćih osoba i između domaćih osoba i stranih osoba na teritoriju SFRJ i sklapanje poslova kojima se dinarska protuvrijednost ugovorne obveze izračunava na temelju cijene zlata ili tečaja dinara u odnosu prema stranim valutama, ako ovim ili drugim saveznim zakonom nije drukčije određeno. U st. 2. čl. 16. navedenog zakona propisano je da je svaki pravni posao protivan zabrani iz st. 1. ovog članka ništavan. Prema odredbi čl. 115. Zakona o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenome monetarnom poslovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina ("Narodne novine", broj 53/91 - u daljnjem tekstu: Zakon o Narodnoj banci Jugoslavije) prestao je 17. VI. 1989.g. važiti Zakon o novčanom sistemu. U čl. 40. Zakona o Narodnoj banci Jugoslavije zadržan je gotovo neizmijenjen tekst bivšeg čl. 10. st. 1. i 3. ZNS kojim je dinar propisan kao valuta ugovora i valuta plaćanja, ali je ispuštena odredba st. 2. istoga članka koja je propisivala ništavnim ugovorne odredbe što sadržavaju valutnu klauzulu. Odredbom čl. 11. Zakona o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list", broj 85/89) koji se primjenjuju od 1. I. 1990.g. izmijenjen je čl. 16. st. 1. ZDP tako da je izostavljen dio koji je zabranjivao ugovaranje valutnih klauzula. Dakle, više ne postoje zakonske odredbe koje bi izričito zabranjivale da se prilikom ugovaranja ugovaraju i valutne klauzule, a takvo je stanje bilo i u momentu nastanka spornoga pravnog odnosa stranaka. Kako u vrijeme nastanka pravnog odnosa stranaka ugovaranje valutne klauzule nije bilo zabranjeno, proizlazi da ugovorena valutna klauzula

(Vs RH, Rev 2872/91, od 12. 2. 1992. – Izbor odluka 1994 – 29/97)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Kamata na devizna potraživanja može se dosuditi samo do visine domicilne stope koja se plaća za sredstva deponovana na štednju u zemlji strane valute koja je predmet tužbenog zahtjeva.

(Vs S, broj Prev. 108/99. – Bilten 4/1999)

6. Kad je novčana obveza u skladu sa zakonom izražena u stranoj valuti, ali ju je dopušteno ispuniti samo u domaćoj valuti, strana se valuta preračunava u domaću prema prodajnom tečaju koji vrijedi na dan ispunjenja.

(Vs H, Gž. 8/88, od 26. 4. 1988. – Psp 41- 59)

7. Neosnovano naplaćivanje razlike u cijeni, obavezuje prodavca da vrati stranu valutu datu na ime nepostojeće obaveze ili dinarsku protuvrijednost na dan isplate.

Iz obrazloženja:

Zakon o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 66/85) zabranjuje plaćanje i naplaćivanje u stranoj valuti između domaćih lica (član 16) pa se zbog toga obaveza plaćanja u stranoj valuti po samom zakonu konvertuje u dinarsku obavezu na dan njenog nastanka (član 395. Zakona o obligacionim odnosima).

Kada je, međutim, jedno lice platilo drugome određeni iznos strane valute, na temelju nepostojeće obaveze (član 211. ZOO), tada je ono što je plaćeno prenijeto u tuđu imovinu kao generična stvar, pa ono lice koje je izvršilo takvu uplatu može tražiti da mu se isti iznos vrati u istoj valuti ili u njenoj protuvrijednosti na dan vraćanja.

Budući da je u ovom slučaju tužilac - isporučilac motornog vozila naplatio od tužene razliku u cijeni, koja je uslijedila nakon što je sam pao u docnju, obaveza plaćanja nije postojala (član 324. ZOO), pa je dužan tuženoj vratiti isti iznos strane valute ili da joj plati protuvrijednost u dinarskom iznosu na dan ispunjenja obaveze u skladu sa tužbenim zahtjevom (član 2. Zakona o parničnom postupku).

(Vs BiH, Rev. 441/90, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 41)

8. Kupac ima pravo da zahtijeva vraćanje dinarske protuvrijednosti cijene isplaćene u stranoj valuti po kursu na dan presuđenja, ako ugovor o prodaji nepokretnosti nije punovažan zbog nedostatka forme.

(Vs BiH, Rev. 572/86, od 12. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 22)

9. Kad je novčana obveza u skladu sa zakonom izražena u stranoj valuti, ali ju je dopušteno ispuniti samo u domaćoj, strana valuta se preračunava u domaću prema prodajnom tečaju što vrijedi na dan ispunjenja.

(Vs H, Gž. 32/87, od 20. 1. 1988. – Psp 38 – 65)

10. Kupac koji je na temelju ništavog ugovora isplatio cijenu u stranoj valuti može tražiti restituciju u istoj valuti ili isplatu dinarske protuvrijednosti po kursu na dan vraćanja, a ukoliko mu je po njegovom zahtjevu dosuđena dinarska protuvrijednost po kursu na dan suđenja od tog časa do isplate ima pravo da traži zateznu kamatu po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO.

(Vs BiH, Rev. 388/88, od 20. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 89)

11. Za ulaganja prilikom gradnje nekretnina izvršena iz devizne ušteđevine koja je prethodno u banci promijenjena u domaću valutu obveza vraćanja nastala je u domaćoj valuti.

(Vs H, Rev. 1994/86, od 8. 1. 1987. – Psp 34 – 66)

12. Strana valuta stečena zajedničkim radom u bračnoj zajednici je generična stvar, a ne sredstvo plaćanja, pa zbog toga imalac deviznog računa duguje svome bračnom drugu iznos koji je srazmjeran njegovom doprinosu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 264. Porodičnog zakona svi predmeti stečeni tokom trajanja bračne zajednice smatraju se zajedničkom imovinom bračnih drugova što se odnosi na stranu valutu kao generičnu stvar. U konkretnom slučaju zahtjev se odnosi na utvrđenje da devizni ulog od ….. USA dolara predstavlja zajedničku tekovinu na jednake dijelove i na obvezivanje tuženoga da trpi diobu tih deviznih sredstava, a ne na izvršenje novčane obaveze izražene u stranoj valuti, koja se u smislu člana 395. ZOO može zahtijevati samo u dinarima.

(Vs BiH, Rev. 48/87, od 15. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 79)

13. Kad se devizno potraživanje koje u skladu sa zakonom glasi na stranu valutu preračunava i isplaćuje u protuvrijednosti domaće valute, ta se protuvrijednost izračunava prema (bankovnom) prodajnom tečaju strane valute.

(Vs H, Gž. 8/1988, od 26. 4. 1988. – Psp 41 - 59)

14. Kad je cijena stana ugovorena u stranoj valuti ali je isplata sporazumno izvršena u protuvrijednosti, u domaćem novcu, osnovica na koju pripadaju kamate je isplaćeni iznos domaćeg novca uz kamatnu stopu koja pripada na domaća sredstva plaćanja.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan prigovor revidenta, da je trebalo kamate obračunati po stopi koja se priznaje na devizne štedne uloge u DEM, jer je ugovorena cijena stana uz valutnu klauzulu tako da je tužitelj bio dužan prema utanačenoj dinamici uplatiti ugovorenu cijenu utvrđenu u iznosu od …….. DEM koja se plaća u protuvrijednosti HRD računajući prema srednjem tečaju DEM Narodne branke Hrvatske na dan plaćanja.

Međutim niži sudovi su pogrešno prihvatili kao osnovicu za izračun kamata spomenutu svotu DEM (…….) na način da je takva osnovica u razdoblju docnje tuženika (od 21. 12. 1993. do 24. 2. 1994. godine) obračunavana prema kretanju tečaja DEM te stoga u spomenutom razdoblju imala četiri različite vrijednosti ovisno o kretanju tečaja DEM.

Ovaj Vrhovni sud smatra da pravilnom primjenom materijalnog prava treba uzeti kako tužitelju pripada pravo u smislu čl. 32. st. 4. Zakona o trgovini zahtijevati zatezne kamate u skladu sa posebnim zakonom (odgovarajući propis o visini stope zatezne kamate) za razdoblje prekoračenja roka utvrđenom ugovorom (21. 12. 1993. do 24. 2. 1994. godine) koje su niži sudovi pravilno utvrdili, ali po osnovici koju predstavlja iznos izražen u domaćem novcu koji je tužitelj stvarno uplatio tuženiku na ime cijene predmetnog stana. To drugim riječima znači da je potrebno uzeti u obzir sve obročne uplate tužitelja i zbrojiti ih tako da konačni zbroj uplaćenih iznosa po tužitelju predstavlja cijenu koju je tužitelj unaprijed uplatio tuženiku i na koju svotu ima pravo zahtjevati zatezne kamate po osnovi čl. 32. st. 4. Zakona o trgovini.

(Vs RH, Rev. 2666/95, od 10. 11. 1999. – Izbor odluka 2/2000 – 27)

15. Kad je u izreci presude određeno da stranu valutu treba preračunati u domaću po srednjem bankovnom tečaju, mjerodavan je tečaj koji primjenjuju poslovne banke u mjestu ispunjenja obveze. Ako te banke imaju različite tečajeve, mjerodavan je tečaj one banke koji je najniži.

Iz obrazloženja:

"Neosnovano revident prigovara da izreka presude suda prvog stupnja nije dovoljno određena jer da u izreci nije određeno po srednjem tečaju koje banke treba revident izvršiti isplatu. Ovo zato što protuvrijednost strane valute treba računati po srednjem tečaju koji imaju poslovne banke u mjestu ispunjenja obveze (mjestu plaća-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nja - čl. 320. st. 1. ZOO). Ako te banke imaju različite tečajeve, visina obveze u domaćoj valuti računa se prema srednjem tečaju one poslovne banke koji je između više banaka u mjestu plaćanja najniži."

(Vs RH, Rev. 1004/93, od 15. 6. 1994. – Izbor odluka 2/1995 – 12/58)

16. Kad su stranke zaključile ugovor o oročenom ulogu u domaćoj valuti vezanom uz tečaj DEM, uz odredbu u tom ugovoru da će se preračunavanje izvršiti "po važećim iznosima tečaja DEM", kao mjerodavan uzima se tečaj formiran od Narodne banke, a ne interni tečaj banke kod koje je ulog oročen.

Iz obrazloženja:

"Neosporno je između stranaka da su zaključile ugovor o oročenom dinarskom ulogu vezanom uz tečaj DEM od 17. IX. 1991.g. na rok od šest mjeseci, tj. do 17. III. 1992.g. Tužitelj traži isplatu razlike zbog pogrešnog obračuna tečaja DEM. Tužena tvrdi da je tužitelju isplatila polog prema važećem tečaju. Utvrđeno je da je u vrijeme dospijeća potraživanja tužitelja dug tužene, prema nalazu i mišljenju vještaka, iznosio 116.736 HRD i da tužena duguje tužitelju razliku u utuženom iznosu s obzirom na to da je srednji tečaj Narodne banke Hrvatske za 1 DEM iznosio 67 HRD. Sudovi nižeg stupnja pravilno su zaključili da se, u smislu ugovorne odredbe "preračunava se po važećem srednjem tečaju DEM", obračunava tečaj formiran od Narodne banke Hrvatske, a ne interni tečaj tužene. Dakle, sudovi nižeg stupnja pravilno su primijenili odredbu čl. 395. u svezi s odredbom čl. 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima kada su udovoljili tužbenom zahtjevu."

(Vs RH, Rev. 2322/93, od 21. 6. 1995. – Izbor odluka 1/1996 – 18/60)

17. Kad ugovorne strane nisu ugovorile deviznu klauzulu kao sredstvo obezbjeđenja realne vrijednosti povjeriočevog potraživanja, nema mjesta primjeni preračuna dinarskog u devizni dug.

(Vs S, broj Prev. 275/00. – Bilten 1/2001)

18. Naš državljanin zajmoprimac strane valute, duguje zajmodavcu (stranom državljaninu) protuvrijednost u domaćem novcu po kursu na dan nastanka obaveze plaćanja.

(Vs BiH, Rev. 116/88, od 8. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 45)

19. Kad je pisani ugovor o zajmu strane valute nakon zajmoprimca potpisao zajmodavac u inozemstvu gdje živi i radi, taj ugovor je sklopljen u inozemstvu, pa je stoga njegov predmet mogao biti strana valuta.

(Vs H, Rev. 1675/90, od 28. 11. 1990. – Psp 51 – 72)

20. Lice koje je u ispunjenju ništavog ugovora o kupoprodaji neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenoj svojini, isplatilo dio cijene u stranoj valuti, može zahtijevati vraćanje u dinarskom iznosu čija je visina utvrđena po kursu na dan donošenja sudske odluke.

(Vs BiH, Rev. 160/84, od 12. 4. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 25)

21. Ugovor o zajmu u stranoj valuti zaključen u našoj zemlji, nije u saglasnosti sa odredbama Zakona o novčanom sistemu, ali takav ugovor nije ništav, jer se ispunjenje ugovorom preuzete obaveze u stranoj valuti može tražiti u domaćoj valuti (dinarima) po kursu koji je važio u momentu nastanka obaveze.

(Vs BiH, Rev. 292/84, od 12. 7. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 22)

22. Za izvršen prevoz po međunarodnim tovarnim listovima, tuženi je kao naručilac prevoza dužan da plati prevoziocu ugovorenu cijenu u dinarskoj protivvrijednosti strane valute, bez obzira što se radi o domaćim pravnim subjektima, sa kamatom od pet odsto po Konvenciji (CMR).

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Vs S, broj Prev. 143/95. – Bilten 4/1995)

22. Kad dužnik nije isplatio dinarsku protivvrijednost strane valute za uvezenu robu u vrijeme dospjelosti računa, tada je u obavezi da plati dinarsku protivvrijednost strane valute u momentu isplate po najpovoljnijem kursu po kome poslovna banka otkupljuje efektivnu stranu valutu.

(Vs S, broj Prev. 409/94. – Bilten 2/1995)

24. Obveza iz ugovora o zajmu sklopljenome u inozemstvu između strane fizičke osobe kao zajmodavca i domaće osobe kao zajmoprimca u skladu sa zakonom glasi na stranu valutu, pa kada se njezino ispunjenje zahtijeva u protuvrijednosti strane valute, ta se protuvrijednost izračunava prema tečaju na dan isplate.

(Vs H,Rev. 1118/88, od 6. 10. 1988.- Psp 40 – 79)

25. Žalbeni sud nije presudio na štetu tuženoga time što ga je obavezao da plati dinarsku protuvrijednost strane valute po kursu na dan kada mu je ta valuta plaćena na osnovu kasnije raskinutog ugovora, sa zateznom kamatom od tog dana a na dinarsku protuvrijednost po kursu na dan presuđenja sa zateznom kamatom od tog dana kako je bio presudio prvostepeni sud.

(Vs BiH, Gal. 24/91, od 12. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 108)

26. Sud ne prekoračuje tužbeni zahtjev tužioca koji je tražio da se njegovo potraživanje strane valute konvertuje u dinare po kursu na dan zaključenja glavne rasprave i tuženi obaveže da mu na tu sumu plaća zateznu kamatu, ako mu dosudi dinarsku protuvrijednost po kursu na dan nastanka obaveze i zateznu kamatu od dospjeća obaveze.

(Vs BiH, Rev. 539/88, od 8. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 189)

27. Isplatu ostatka prodajne cijene protuzakonito ugovorene u stranoj valuti prodavatelj može zahtijevati samo u protuvrijednosti domaće valute u vrijeme nastanka obveze.

(Vs, Rev. II 1/86, od 24. 9. 1986. – Psp 35 – 60)

28. U slučaju kada je poginuli koji je po zakonu bio dužan da izdržava oštećene sticao zaradu u inostranstvu lice koje odgovara za štetu duguje oštećenima koji žive u našo zemlji odgovarajuću sumu u dinarima koja se izračunava po kursu na dan isplate naknade.

(Vs BiH, Rev. 393/88, od 20. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 79)

29. Strani državljanin može osnovano zahtijevati da mu se šteta i u pogledu kamata nadoknadi u stranoj valuti.

(Os Zagreb, Gž. 1287/88 – 2, od 23. 2. 1988. – Informator, broj 3581)

30. Strana osiguravajuća organizacija može od domaće pravne osobe odgovorne za štetu koja se dogodila u našoj zemlji zahtijevati isplatu naknade u stranoj valuti.

(Vs H, Rev. 1682/85, od 14. 1. 1987. – Informator, broj 3496)

31. Naknada štete s naslova izgubljene zarade kad obveza u skladu sa zakonom glasi na stranu valutu, ali se može ispuniti samo u domaćoj valuti, pripada u odgovarajućoj protuvrijednosti strane valute na dan ispunjenja obveze.

(Vs H, Rev. 1551/86, od 26. 11. 1986. – Psp 36 – 67)

32. Obveza naknade štete za uništeni automobil nije devizna novčana obveza neovisno o tome što je automobil bio nabavljen za devize.

(Vs H,Rev. 1545/85, od 1. 7. 1986. – Psp 36 – 67)

http://www.advokat-prnjavorac.com

33. Kada domaći osiguravač odgovara za štetu prouzrokovanu inostranoj organizaciji penzijskog osiguranja, dužan je naknaditi štetu u stranoj valuti.

(Vs BiH, Pž. 99/84, od 28. 5. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 25).

Indeksna klauzula

Član 396.

Ništava je odredba ugovora kojom se iznos novčane obaveze u domaćem novcu vezuje za promjene cijena dobara, roba i usluga izraženih indeksom cijena utvrđenim od strane ovlašćene organizacije (indeksna klauzula), ali će biti punovažna ako je izabrani indeks u neposrednoj ekonomskoj vezi sa predmetom posla tako da nema spekulativni značaj ili je takva odredba ugovorena radi obezbjeđenja životnog standarda ugovorne strane.

Napomena (RS): Odredbom člana 37. ZIDZOO, brisani su naslov člana 396. i član 396. ZOO.

---

1. Ocijenjeno je da je indeksna klauzula dopušteno ugovorena kad je ugovorena radi osiguranja životnog standarda radnika izvođača.

(Vs H, II Rev. 17/89 od 26. 4. 1989. – Informator, broj 3830)

Klizna skala

Član 397.

U ugovorima u kojima se jedna strana obavezuje da izradi i isporuči određene predmete dozvoljeno je ugovoriti da će cijena zavisiti od cijena materijala i od rada, kao i drugih elemenata koji utiču na visinu troškova proizvodnje, u određeno vrijeme na određenom tržištu.

---

1. Kada je ugovoreno utvrđivanje cijene primjenom klizne skale, cijena se definitivno utvrđuje prema danu kada je izvođač po ugovoru trebao završiti izradu predmeta.

Iz obrazloženja:

Stranke su ugovorile (član 11. ugovora) da će se iznos cijene radova utvrđivati prema stvarno izvedenim količinama i jedinačnim cijenama iz ponude, uz primjenu klizne skale shodno pozitivnim propisima.

U ugovorima u kojima se jedna strana obavezuje izraditi i isporučiti određene predmete (a to je i ugovor zaključen između parničnih stranaka) dopušteno je ugovoriti da će cijena zavisiti od cijene materijala i od rada, te drugih elemenata koji utiču na visinu troškova proizvodnje u određeno vrijeme na određenom tržištu - klizna skala (član 397. Zakona o obligacionim odnosima).

Ove odredbe se primijenjuju samo za period do kada je izvođač bio obavezan da završi radove. U ovom slučaju klizna skala se primjenjuje do 31. decembra 1980. godine (do kada je tužilac bio dužan završiti radove) u odnosu na cijenu iz ugovora od 14. novembra 1980. godine, a ne i nakon 31. decembra 1980. godine od kada je tužilac pao u docnju sa ispunjenjem svoje obaveze.

(Vs BiH, Pž. 450/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 79)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Plaćanje prije roka

Član 398.

(1) Dužnik novčane obaveze može je ispuniti prije roka.

(2) Ništava je odredba ugovora kojom se dužnik odriče ovog prava.

(3) U slučaju ispunjenja novčane obaveze prije roka, dužnik ima pravo da od iznosa duga odbije iznos kamate za vrijeme od dana isplate do dospjelosti obaveze, samo ako je na to ovlašćen ugovorom ili to proizilazi iz običaja.

---

1. Kupac stana sa otplatom cijene na rate ima pravo da prije roka bez izmjene ugovora ostatak cijene isplati odjednom i to u valorizovanom iznosu na način i po kriterijumima koji važe na dan isplate, u skladu sa zakonom i ugovorom.

Zavisno od utvrđenja da li je kupac isplatio revalorizovanu cijenu stana na način i po kriterijumima koji važe na dan isplate u skladu sa zakonom i ugovorom sud odlučuje i o osnovanosti tužbenog zahtjeva za brisanje hipoteke sa stana.

Iz obrazloženja:

U ugovorima o otkupu stana u kojima bitne sastojke ugovora čine ne samo cijena nego i način i rok njenog plaćanja kupac može u svako vrijeme isplatiti preostali dio cijene na dan otplate preostalog dijela cijene po važećim kriterijumima na dan otplate preostalog dijela cijene. Naime polazeći od pravne prirode otkupne cijene stana kao novčane obaveze, kupac stana, kao dužnik te obaveze prema odredbi čl. 398. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima može je ispuniti u svakom momentu prije isteka roka. To njegovo zakonom priznato pravo nije ničim ograničeno, odnosno uslovljeno, pa u skladu sa tim u slučaju otkupa stana, ni ugovaranjem otplate cijene na rate. Zbog toga kupac stana pri isplati ostatka cijene odjednom i prije roka nije dužan da o tome zaključi aneks ugovora, jer to nije propisano ni Zakonom o obligacionim odnosima a ni Zakonom o stambenim odnosima, koji je važio u vrijeme zaključenja ugovora. Isplatom ostatka cijene odjednom i prije roka ne dira se u sadržinu i pravnu prirodu ugovora o otkupu, a takva isplata nije novacija tog ugovora, ni promjena uslova, nego samo korišćenje zakonskog prava kupca stana da kao dužnik cijene stana kao novčane obaveze, obavezu ispuni prije roka i u cjelini. Pri tome će kupac svoju obavezu ispuniti samo ako ostatak cijene shodno načelu jednake vrijednosti davanja revalorizuje na način i po kriterijumima koji važe na dan isplate, a ne ako isplati ostatak cijene u nominalnom iznosu iz ugovora.

(Vs RCG, Rev. 190/98, od 12. 2. 1999. – Bilten Vs RCG 1999. - 25)

2. Dužnik koji plati vjerovniku predujam (avans) prema ugovoru o prodaji robe nema pravo na kamate na plaćeni predujam (avans) ako kamate nisu ugovorene, nema pravo ni odbiti kamate od iznosa predujma (avansa) po čl. 398. st. 3. ZOO, jer se plaćanje predujma (avansa) u skladu s ugovorom ne smatra plaćanjem prije roka.

(Ps H, Pž. 534/89, od 19. 12. 1989. – Psp 45 – 150)

Odsjek 2.

UGOVORNA KAMATA

Stopa ugovorne kamate

Član 399.

(1) Stopa ugovorne kamate između pojedinaca ne može biti veća od kamatne stope koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) U pogledu najviše ugovorne kamatne stope između drugih osoba primjenjuju se odredbe posebnog zakona.

(3) Ako je kamata ugovorena ali nije određena njezina stopa ni vrijeme dospijevanja, između pojedinaca važi kamatna stopa koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju, a između drugih lica važi kamatna stopa koju banka ili druga bankarska organizacija plaća, odnosno ugovara za takvu ili sličnu vrstu posla i dospijeva nakon isteka godine, ako za određeni slučaj nije predviđeno što drugo.

(4) Ako je ugovorena veća kamata od dopuštene, primijenit će se najveća dopuštena stopa kamate.

Napomena (RS): Odredbom člana 38. ZIDZOO, u članu 399. st. 1. i 3. riječ: "pojedinaca" zamjenjuje se riječima: "fizičkih lica", a u st. 2. i 3. riječi: "drugih lica" – riječima: "pravnih lica".

---

1. Zaključak da je ugovorena nedopuštena kamata na ugovore o kreditu može se zasnovati samo na utvrđenju da su ostvareni svi elementi zelenaškog ugovora.

Iz obrazloženja:

„Tuženik spori iznos ..... DEM koji se odnosi na 10 odsto ugovorenih kamata mjesečno, obračunatih od 10. 2. 1995. godine do 15. 3. 1995. godine, smatrajući ih zelenaškim. U žalbi i tijekom postupka nije se očitovao koliku kamatnu stopu smatra realnom i pravednom, niti je u tome pravcu postavio svoj zahtjev za eventualno smanjenje kamatne stope.

…Sve kada bi kamatna stopa iz ovog ugovora znatnije odstupala od one koju je tužiteljica, inače, ugovarala za ovakve vrste poslova u vrijeme zaključenja ugovora, to još nije dovoljno da bi se mogla proglasiti zelenaškim i tražiti njezino smanjenje. Naime, uz znatnija odstupanja u pogledu njezine visine, potrebno je da ugovaranjem takve kamatne stope tužiteljica koristi stanje nužde ili teško materijalno stanje tuženika u kojem se on nalazi. Teško stanje tuženika uz to tužiteljici mora biti poznato ili bi za njega iz okolnosti pod kojima se ugovor zaključuje morala znati.

Tuženik je, međutim, pravna osoba. Bavi se trgovinom i u obavljanju te djelatnosti, radi sticanja dobiti, nabavlja robu u inozemstvu za koju mu je potrebna garancija tužene. Prodavat će je na domaćem tržištu, svakako, na način i po cijenama koje će mu uz podmirenje svih ovisnih troškova osigurati postizanje dobiti. U sklopljenom pravnom poslu sa tužiteljicom, tuženik je očito pronašao svoj interes. Nikada nije ni tvrdio da je postupao u nuždi ili teškom materijalnom stanju, kojeg na drugi povoljniji način nije mogao prevazići, pa da je tako bio primoran na zaključenje ugovora koji je za njega očito nepovoljan. Pogotovo tuženik ne tvrdi da bi tužiteljici ovakvo njegovo stanje bilo poznato i da ga je ona za sebe iskoristila. Teret dokazivanja ovih okolnosti je na tuženiku kao ugovornoj strani koja se na elemente zelenaštva poziva, a on ne samo da ih nije dokazao, već ne tvrdi ni da su uopće postojale, čime ovaj žalbeni prigovor svodi na potpunu proizvoljnost.

Ugovorna kamatna stopa nije protivna ni članku 399. Zakona o obveznim odnosima, budući da, u smislu njegova stavka 2., nije donijet posebni zakon kojim bi bila propisana najviša dopuštena kamatna stopa. Naprotiv, kako tuženik u žalbi ne pobija utvrđenje izneseno u razlozima pobijene presude da se radi o kamatnoj stopi koju je tužiteljica ugovarala u tom vremenu za ovakvu vrstu poslova, proistječe da je ona u suglasnosti sa stavkom 3. članka 399. navedenog zakona.

(Vs FBiH, Pž. 66/99, od 27. 4. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 44)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. O prigovoru da je ugovorena previsoka kamata, cijeni se prema visini opšte eskontne stope Narodne banke BiH u vrijeme zaključenja ugovora o kreditu, ali uz uzimanje u obzir i promjena ove stope tokom perioda otplate kredita.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio, ocjenom isprave o ugovoru o kratkoročnom kreditu, da je tužitelj dana 22. 12. 1994. godine dao tuženom kredit u iznosu od ..... BH dinara, na rok vraćanja od 30. dana, i uz kamatu po stopi od 32 odsto mjesečno, koja se obračunava po konformnom metodu. Nije sporno da je cio iznos kredita tužitelj prenio na račun tuženog istog dana - 22. 12. 1994. godine, te da ovaj nije ni djelimično vraćen.

Tuženi tvrdi da je ugovorena kamata pretjerano visoka, tako da ugovor ima lihvarski karakter. Ova tvrdnja tuženog nije osnovana. U vrijeme zaključenja ugovora bila je na snazi Odluka o kamatnim stopama Narodne banke Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 19/94), po kojoj je opšta eskontna stopa Narodne banke BiH iznosila 40 odsto mjesečno (tačke 1. i 7. Odluke), a ova eskontna stopa je bila osnovica za utvrđivanje cijene bankarskog kredita datog krajnjem korisniku. Dakle, ugovorena stopa od 32 odsto mjesečno nije u momentu zaključenja ugovora između parničnih stranaka bila previsoka (radilo se o ratnom stanju i periodu visoke inflacije).

Nije, međutim, pouzdano utvrđenje prvostepenog suda da tužitelj ima pravo na kamate po stopi od 32 odsto mjesečno i nakon što je tuženi pao u docnju sa otplatom kredita (nakon isteka 30. dana po dobijanju kredita).

Povjerilac ima, u smislu člana 277. stav 3. (nakon novele u 1989.g., stav 2) Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, pravo da zahtjeva kamatu po ugovorenoj stopi i poslije dužnikove docnje, ako je ta stopa viša od stope zatezne kamate, ali prvostepeni sud nije utvrdio koja je stopa ugovorena za period docnje.

U članu 4. Ugovora o kratkoročnom kreditu stranke su ugovorile kamatnu stopu od 32 odsto mjesečno, ali kao promjenljivu, što bi moglo značiti da će se, nakon eventualnog padanja u docnju tuženog, primjenjivati stopa koju će tužitelj ugovarati za ovu vrstu kredita tokom perioda docnje, a ova je stopa mogla biti i niža od 32 odsto mjesečno. Karakteristično je, naime, da je eskontna stopa NB BiH već od 26. 12. 1994.g. snižena na 20 odsto mjesečno, a od 1. 05. 1995. godine na 10 odsto mjesečno (Odluka o kamatnim stopama NB BiH, "Službeni list RBiH", broj 36/94, i Odluka o kamatnim stopama NB BiH, "Službeni list RBiH, broj 14/95), što je uticalo na cijenu (kamatnu stopu) kredita koju su komercijalne banke ugovarale sa krajnjim korisnicima. Prvostepeni sud je morao, pregledom opštih akata tužitelja ili na drugi pogodan način, utvrditi koju je kamatnu stopu tužitelj ugovarao za kratkoročne kredite sa rokom vraćanja od 30. dana u periodu do 15. 06. 1995.g., koji je obuhvatio tužbom, te izvršiti obračun kamata po toj stopi (naravno, ako je viša od stope zatezne kamate, koja je bila propisana u visini eskontne stope NB BiH uvećane za 20 odsto).

(Vs FBiH, Pž. 98/97, od 30. 9. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 41)

3. Kamata po ugovorenoj stopi teče i za vrijeme docnje dužnika, ako je viša od stope zatezne kamate, a iznos može preći glavnicu duga.

Stopu ugovorne kamate stranke slobodno ugovaraju, ali je sud ovlašten da je ograniči, ako ocijeni da ima zelenaški karakter.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je našao da je ništava odredba člana 3. Ugovora od 28. 11. 1994. godine kojom je na iznos zajma od ..... DEM, ugovorena kamata po stopi od 10 odsto mjesečno (zajam je dat na rok vraćanja od 30 dana), te da tužilac može zahtjevati samo kamatu određenu članovima 277. i 279. Zakona o obligacionim odnosi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ma - ZOO, pri čemu prvostepeni sud pominje i član 401. ZOO. Zbog ovakvog stava odbio je da prizna punovažnost kasnijih sporazuma zaključenih radi ispunjenja ugovora o zajmu, te u pretežnom dijelu odbio tužbeni zahtjev (upravljen na plaćanje iznosa obračunatih kamata po ugovoru). Izloženi pravni stav se ne može prihvatiti u cjelini. Odredbe člana 277. ZOO se odnose na zateznu kamatu (koja se plaća u slučaju zakašnjenja sa ispunjenjem bilo koje novčane obaveze, po stopi koju određuje poseban zakon - za obaveze u devizama, po opšteprihvaćenom stanovištu sudske prakse, to je bila stopa koju su komercijalne banke u sjedištu povjerioca primjenjivale kod obračuna kamate na štedne uloge po viđenju te valute, ali je počev od 01. 04. 1996. godine, prihvaćeno da se i na ove obaveze obračunava zatezna kamata po stopi određenoj Zakonom o visini stope zatezne kamate). U konkretnom slučaju zahtjeva se isplata ugovorne kamate, koja teče i poslije padanja dužnika u docnju, ako je njena stopa viša od stope zatezne kamate, kako proizilazi iz odredaba člana 277. stav 2. ZOO (prije izmjena iz 1989. godine to je bio stav 3. pomenutog člana). Odredbama člana 399. ZOO (noveliranog 1985.g.) predviđeno je ograničavanje najviše ugovorene kamatne stope između pravnih lica posebnim zakonom, ali ovakav zakon nije donesen ni prije ni poslije sticanja nezavisnosti Bosne i Hercegovine. Odredbama člana 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 57/89) brisane su odredbe člana 401. ZOO, da kamata prestaje teći kada dostigne glavnicu. Iz navedenog slijedi da pravne osobe slobodno ugovaraju stopu ugovorne kamate, te da mogu zahtjevati kamatu po ovoj stopi i za vrijeme docnje dužnika, ali je sud ovlašten (zamjenjujući u tom pogledu zakonodavca) da ograniči ugovorenu stopu, ako ocijeni da ima zelenaški karakter. Ovakva ocjena se mora oslanjati na odredbe člana 399. stav 3. ZOO, po kojima, ako je kamata ugovorena, a nije određena njena stopa, između pravnih osoba važi kamatna stopa koju banka ili druga bankarska organizacija ugovara za takvu ili sličnu vrstu poslova. Prvostepeni sud je, prema tome, morao utvrditi koju su stopu banke ugovarale u novembru 1994.g. za kratkoročne kredite sa rokom vraćanja od 30 dana, date u DEM, te ocijeniti da li ugovorena stopa značajnije odstupa od ove stope. Kako tužilac traži i kamatu za vrijeme docnje po ovoj stopi, prvostepeni sud mora utvrditi da li su se bankarske stope na ovu vrstu kredita mjenjale, tako što su bile niže, te nakon takvog utvrđenja, morao je ocjeniti da li može tužiocu dosuditi i za svo vrijeme docnje kamatu po stopi od 10 odsto mjesečno ili za pojedine periode docnje, po nižoj koju mora precizno odrediti.

(Vs FBiH, Pž. 107/97, od 21. 10. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 42)

4. Ugovorna kamata dospijeva po isteku godine ili u manjim ili većim vremenskim intervalima prema tome kako su stranke ugovorile što ugovornoj kamati daje karakter povremenog davanja koje postoji samostalno.

Iz obrazloženja:

Ukoliko se radi o ugovornoj kamati ona shodno članu 399. stav 3. ZOO dospijeva po isteku godine ili u manjim ili većim vremenskim intervalima, prema tome kako su se stranke dogovorile što ugovornoj kamati daje karakter povremenog davanja koje postaje samostalno. Ovakav karakter ugovorne kamate omogućava njenu samostalnost u odnosu na glavno novčano potraživanje na koje se odnosi zbog čega može da bude utužena samostalno nezavisno od toga da li je glavno novčano potraživanje plaćeno ili ne. Procesna zatezna kamata ima kazneni karakter za dužnika zbog izazivanja spora za isplatu dospjele neisplaćene kamate pa bi u tom slučaju tužilac imao pravo da na dospjelu ugovornu kamatu zahtijeva procesnu zateznu kamatu. Što se tiče zatezne kamate ona nastaje kao posljedica docnje u ispunjenju određene novčane obaveze i teče sve do ispunjenja iste zbog čega je dok glavni dug ne bude plaćen nedjeljiva od njega i zajedno predstavlja cjelinu. Zatezna kamata ne može se tretirati kao povremeno davanje nezavisno od glavnog duga. Zbog ovoga sve dok glavno novčano potraživanje ne bude izmireno zatezna kamata ne može da se obračunava u apsolutnom iznosu a s ciljem da se ostvari pravo na procesnu zateznu kamatu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ovo iz razloga kaznenog karaktera procesne zatezne kamate a utužena zatezna kamata za određeni period zajedno sa glavnim dugom na koji se odnosi nije samostalno izazvala vođenje spora već kao sporeno potraživanje čime nije izložila tužioca posebnim parničnim troškovima. Tek po izmirenju glavnog novčanog potraživanja zatezna kamata se osamostaljuje, obračunava u apsolutnom iznosu i kao za glavno novčano potraživanje moći će kod suda da se povede spor i ostvari procesna zatezna kamata.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001., str. 20)

5. Pod najvećom dopuštenom ugovornom kamatnom stopom između pojedinaca podrazumijeva se najviša kamatna stopa koju neka novčarska organizacija u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju.

Iz obrazloženja:

"Stranke su o ugovoru o zajmu kojeg su zaključile na iznos glavnice ugovorile kamate od 12% u devizama, a nižestupanjski sudovi ocijenili, budući da je stopa ugovorne kamate koja može biti ugovorena između pojedinaca ograničena i ne može biti veća od kamatne stope koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju, tužiteljičin zahtjev osnovan samo u odnosu na kamatnu stopu koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge u smislu odredbe čl. 399. Zakona o obveznim odnosima -dalje ZOO, prema kojoj zakonskoj odredbi ugovorna stopa između pojedinaca ne može biti veća od kamatne stope koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju, a ako je ugovorena veća kamata od dopuštene da se primjenjuje najveća dopuštena stopa kamate, te su presudili da se plaća tužiteljici kamata kod Varaždinske banke. U tumačenju citirane zakonske odredbe pod najvišom dopuštenom kamatnom stopom treba podrazumijevati najvišu kamatnu stopu koju neka novčarska organizacija u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju. Nižestupanjski sudovi nisu o tome vodili računa kad su kao mjerodavnu uzeli kamatnu stopu V…… banke što opravdano tužiteljica navodi u eviziji tvrdeći da kamatna stopa te banke nije ujedno i najviša u mjestu plaćanja.

(Vs RH, Rev. 2327/94 od 14. 5. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 12/54)

6. Ništave su odredbe ugovora o kreditu za ugovorenu naknadu i proviziju koje predstavljaju simulaciju ugovorne kamate.

(Vs S, broj Prev. 13/99. – Bilten 4/1999)

7. Potraživanje zateznih kamata dospijeva svakog dana docnje u plaćanju glavne tražbine, a zastarijeva u roku od tri godine od dana dospijeća.

Zastara se ne prekida dostavom obračuna zateznih kamata.

(Vs BiH, Pž. 555/87, od 14. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 40)

8. Naručilac radova iz ugovora o građenju ne može zahtijevati isplatu kamata na avans dat izvođaču radova, ako obaveza plaćanja kamata nije ugovorena, pa i kada je izvodač izveo radove sa zakašnjenjem.

(Vs BiH, Pž. 394/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 51)

9. Zajmoprimac ne duguje ugovornu kamatu ako ta obaveza nije posebno ugovorena ni kada je ugovor o zajmu zaključen između privredno-pravnih subjekata, ali izvan okvira njihove registrovane i faktičke privredne osnovne i sporedne djelatnosti.

(Vs BiH, Pž. 635/89, od 14. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 34)

10. Ako su stranke ugovorile da će prodavac platiti kupcu kamatu na iznos unaprijed plaćene cijene, do isteka roka za predaju prodate stvari (motornog vozila), a po većoj stopi u slučaju zakašnjenja, ta razlika predstavlja ugovornu kaznu.

(Vs BiH, Rev. 456/89, od 19. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 63)

http://www.advokat-prnjavorac.com

11. Visina stope ugovornih kamata određuje se u smislu čl. 399. st. 1. između pojedinaca (fizičkih osoba), a u smislu čl. 399. st. 2. u svim drugim slučajevima, pri čemu nije odlučno je li riječ o ugovoru u privredi.

(Vs H, Rev. 1573/89, od 22. 2. 1990. – Psp 50 – 68)

12. Kad nije donesen poseban zakon koji bi određivao najvišu ugovornu kamatnu stopu između drugih osoba (a ne između pojedinaca), u svakom pojedinom slučaju treba ocijeniti da li stopa ugovorne kamate ima elemente zelenaškog ugovora.

Iz obrazloženja:

"Pri razmatranju osnovanosti prigovora revidenta da u ovom slučaju (ugovora o zajmu između pravnih osoba) stopa ugovorne kamate (14,7% mjesečno) predstavlja lihvarsku kamatu - treba istaknuti da je u pitanju najviša ugovorna kamatna stopa između drugih osoba (ne radi se o ugovornoj kamati između pojedinaca čija je visina propisana u čl. 399. st. 1. ZOO), koju prema odredbi čl. 399. st. 2. ZOO treba odrediti posebnim zakonom, pa kako takav zakon još nije donesen, treba, po stajalištu ovog suda, u svakom pojedinom slučaju ispitati da li stopa ugovorne kamate (između navedenih osoba koje nisu pojedinci) ima elemente zelenaškog ugovora (čl. 141. ZOO). Niži sudovi su pravilno otklonili prigovor revidenta da bi u ovom slučaju bile ugovorene zelenaške kamate. Naime, sam revident ističe da je u vrijeme zaključenja ugovora o zajmu (kreditu) tijekom 1991.g. kojim je određena stopa ugovorne kamate koju je dužan plaćati zajmoprimac - kod poslovnih banaka u Republici Hrvatskoj kamatna stopa iznosila od 200% do 300% godišnje, pa kako je spomenuta ugovorena kamatna stopa (14,7% mjesečno) niža od kamatne stope koju su u isto vrijeme ugovarale poslovne banke kod davanja novčanih kredita - već ta okolnost ukazuje da ugovorena kamatna stopa u ovom slučaju ne predstavlja lihvarsku kamatu."

(Vs RH, II Rev. 74/93, od 21. 1o. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 11/43)

13. Kad je ugovor o zajmu sklopljen između fizičke i pravne osobe (trgovačko društvo) sud će u svakom pojedinom slučaju ispitati ima li ugovorena kamatna stopa elemente zelenaškog ugovora.

Iz obrazloženja:

Što se tiče ugovornih kamata ovaj sud smatra da u ovom slučaju valja primijeniti odredbu čl. 399. st. 2. ZPP, budući da je drugotuženi pravna osoba. Ovaj sud smatra da je osnovan prigovor Revidenta na visinu ugovorene kamatne stope. Ona je ugovorena 10% mjesečno, što znači 120% godišnje, pa se opravdano može postaviti pitanje ne predstavlja li u ovom slučaju ugovorena kamatna stopa lihvarsku kamatu. Da bi bilo moguće donijeti zakonitu odluku o tom pitanju potrebno je utvrditi koja je bila uobičajena ugovorna kamatna stopa poslovnih banaka kod davanja novčanih kredita. Naime, budući da nije donijet poseban zakon u smislu čl. 399. st. 2. ZOO valja u svakom pojedinom slučaju ispitati ima li stopa ugovornih kamata ukoliko stranke nisu pojedinci u smislu čl. 399. st. 1. ZOO elemente zelenaškog ugovora.

(Vs RH, Rev. 1951/99, od 10. 2. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 11)

14. Zastarjelost potraživanja interkalarne kamate počinje teći po isteku kalendarske godine za koju je obračunata ako nije drukčije ugovoreno vrijeme dospijeća ili ako nije unaprijed obračunata i uvrštena u anuitete otplate kredita.

(Vs BiH, Pž. 462/87, od 3. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 43)

15. Povjerilac može zahtijevati procesne zatezne kamate na iznos dospjele, a neisplaćene ugovorne kamate, od dana podnošenja tužbe i kada nije prestalo glavno potraživanje od koga potiču utužene ugovorne kamate.

(Vs BiH, Pž. 142/90, od 13. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 72)

http://www.advokat-prnjavorac.com

16. Zatezna kamata nastaje i dospijeva svakog dana docnje, a potraživanje zateznih kamata zastarijeva u roku od tri godine od dospijeća.

(Vs BiH, Pž. 377/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 47)

17. Ako je ugovorena kamatna stopa nesrazmerno visoka u odnosu na okolnosti konkretnog posla i kao takva u suprotnosti sa načelom savesnosti i poštenja, te načelom jednake vrednosti davanja iz člana 12. i člana 15. ZOO, sud je dužan saglasno odredbi člana 141. ZOO da umjeri stopu ugovorene kamate saglasno odredbi člana 399. ZOO.

(Ss, Gzs. 18/99, od 24. 6. 1999. godine)

18. Zastarelost potraživanja interkalarne kamate počinje teći po isteku kalendarske godine za koju je obračunata, ako nije drukčije ugovoreno vreme dospeća ili ako nije unapred obračunata i uvršćena u anuitete otplate kredita (član 399. Stav 3. ZOO).

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, Ohrid od 31. 5. do 2. 6. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 146)

Kamata na kamatu

Član 400.

(1) Ništava je odredba ugovora kojom se predviđa da će na kamatu, kada dospije za isplatu, početi teći kamata, ako ona ne bude isplaćena.

(2) Ali se može unaprijed ugovoriti da će se stopa kamate povećati ako dužnik ne isplati dospjele kamate na vrijeme.

(3) Odredbe prethodnih stavova ne odnose se na kreditno poslovanje banaka i drugih bankarskih organizacija.

---

1. Ugovorna kamata se kod obračuna ne pripisuje glavnici ni u slučaju bankarskog kredita, ako to nije izričito ugovoreno.

Stopa zatezne kamate i konformni način obračuna ove kamate za potraživanja čiji je rok docnje duži od godinu dana, ne može se ugovarati ni kod kreditnog poslovanja banaka.

Iz obrazloženja:

Po odredbama člana 400. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ništava je odredba ugovora kojom se predviđa da će na kamatu, kada dospije za isplatu, početi teći kamata, ako ne bude isplaćena, no kada se radi o kreditnom poslovanju banaka, ova odredba se neće primjeniti, kako je predviđeno članom 400. stav 3. ZOO. Iz navedenih odredaba člana 400. ZOO, koji se isključivo odnose na ugovornu kamatu, slijedi da banke, davaoci kredita, mogu i ugovoriti da će na ugovornu kamatu, ako o dospijeću ne bude isplaćena, teći ugovorna kamata, no ako ovo nije ugovoreno, pravilo o zabrani anatocizma primjeniće se i kod obračuna ugovorne kamate iz ugovora o bankarskom kreditu. U konkretnom slučaju, ugovorom (član 4.) predviđena je samo promjenljiva stopa ugovorne kamate od 30% na godišnjem nivou, te da će se obračunavati mjesečno i plaćati do 7-og u mjesecu za protekli mjesec, a iz ovih ugovornih odredaba ne može se zaključiti da je među strankama utanačeno plaćanje ugovorne kamate na dospjelu, a neplaćenu kamatu. Iz obračuna sadržanog u knjigovodstvenoj kartici priloženoj spisu proizilazi, međutim, da je tužitelj svakog mjeseca dopisivao obračunate kamate glavnici, te na uvećanu glavnicu obračunavao kamate za slijedeći mjesec i na taj način, iako to nije ugovoreno, obračunavao ugovorne kamate

http://www.advokat-prnjavorac.com

na dospjele neplaćene iznose ugovorne kamate, a prvostepeni sud je pogrešno prihvatio takav obračun kao pravilan.

Tužitelju je, sem toga, dosuđena zatezna kamata po stopi od 45% (nije navedeno na kom nivou, ali se podrazumijeva na godišnjem), iako je za period docnje tuženog (od 27. 1. 1998. godine) Zakonom o visini stope zatezne kamate ("Službene novine Federacije BiH", broj 18/96) bila propisana godišnja stopa od 28%, a od 7. 7. 1998. godine 18% godišnje, po odredbama sada važećeg Zakona o visini stope zatezne kamate ("Službene novine Federacije BiH", broj 27/98). Istina, članom 5. Ugovora stranaka, predviđena je stopa zatezne kamate od 45% godišnje, ali su zakonske odredbe o stopi zatezne kamate, prinudne naravi, pa nije dozvoljeno ugovarati ovu stopu (nije propisan izuzetak ni u odnosu na kreditno poslovanje banaka). Povjerilac samo može zahtijevati zateznu kamatu po stopi ugovorne kamate, ako je ona viša od stope zatezne kamate, kako je propisano članom 277. stav 2. (ranije stav 3.) ZOO. U konkretnom slučaju, to znači da je tužitelj mogao zahtjevati zateznu kamatu samo po stopi od 30% godišnje (ili nižoj stopi, ako je u međuvremenu, promjenama svoje Odluke o kamatnim stopama, ovu snizio na kratkoročne kredite sa rokom otplate od 90 dana, pošto je ugovorena promjenljiva stopa), ali ne i po većoj, a zatezna kamata se, obzirom na odredbe pomenutih zakona, ne obračunava po konformnoj metodi, jer je rok docnje duži od godinu dana. Na obračunatu dospjelu neplaćenu ugovornu i zateznu kamatu ne može teći zatezna kamata (procesna) dok u cjelini ne prestane glavno potraživanje, kako je propisano odredbama člana 279. stav 1. i 2. ZOO, a zakonom nije predviđeno da se ove odredbe ne primjenjuju kod kreditnog poslovanja banaka, pa nije osnovana prvostepena presuda ni u dijelu kojim je dosuđena zatezna kamata na iznos koji prelazi neplaćeni iznos glavnice duga tuženog. Ovo bez obzira na utanačenje iz člana 5. Ugovora stranaka, da će zatezna kamata teći na sva potraživanja iz ugovora koja ne budu plaćena o dospjelosti, jer se ugovorom ne može odstupiti od zabrane propisane zakonom.

(Vs FBiH, Pž. 121/00, od 17. 4. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 35)

2. Zabrana anatocizma (obračun kamate na kamatu) odnosi se i na kreditno poslovanje banaka, ako pojedinim ugovorom o bankarskom kreditu nije drugačije ugovoreno.

Iz obrazloženja:

Tuženi je prigovarao što je tužitelj kamate dopisivao glavnici i tako obračunavao kamate na kamate, protivno odredbi člana 400. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO. Prvostepeni sud je ovaj prigovor odbio, pozivom na odredbe člana 400. stav 3. ZOO, po kojima se odredbe stava 1. ovog člana ne odnose na kreditno poslovanje banaka. Odredbe stava 3. člana 400. ZOO, međutim, dopuštaju bankama da ugovorom odstupe od pravila izraženog u članu 400. stav 1. ZOO, a ako drugačije nisu ugovorile, i njih pogađa zabrana anatocizma. U Ugovoru stranaka nema odredbe kojom bi se izričito predvidjela mogućnost obračuna kamate na kamatu, a takva se klauzula ni u ugovoru o bankarskom kreditu ne podrazumjeva.

(Vs FBiH, Pž. 98/97, od 30. 9. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 43)

3. Kad se iznos glavnice na deviznom štednom ulogu povećao na iznos pripisane dospjele ugovorene kamate, na tako uvećanu glavnicu obračunava se ugovorena kamata.

Iz obrazloženja:

"Nadalje, spornim se postavilo i pitanje načina obračuna ugovorene kamate. U smislu odredbe iz čl. 279. st. 1. ZOO na dospjelu a neisplaćenu ugovorenu ili zateznu kamatu kao na druga dospjela povremena novčana davanja ne teče zatezna kamata. U istom stavku dozvoljena je mogućnost izuzetka od tog pravila samo "kad je zakonom određeno". U slijedećem stavku predviđen je izuzetak, daje se mogućnost

http://www.advokat-prnjavorac.com

naplate zatezne kamate na iznos neisplaćenih kamata od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njezinu isplatu. S obzirom na ovu zakonsku odredbu osnovano banka ističe prigovor da Zakon o obveznim odnosima zabranjuje naplatu kamata na dospjelu a neisplaćenu kamatu. Još izričitije odredba iz čl. 400. st. 1. ZOO zabranjuje naplatu kamate na dospjelu a neisplaćenu kamatu kod ugovorenih kamata tzv. anatocizam. Međutim, u konkretnom slučaju ugovorena kamata po dospijeću predstavlja novčani iznos kojim deponent može slobodno raspolagati, a što proizlazi iz samog sporazuma stranaka. On taj iznos dospjele kamate može podići ili posebno taj iznos može oročiti kao vlasnik jednoga novoga deviznog uloga. Kad tužiteljica nije podigla ugovorenu kamatu po njenom dospijeću, onda je ona njome disponirala na način da se za taj iznos ugovorene dospjele kamate povećao iznos glavnice odnosno iznos deviznih sredstava koje je oročila tužiteljica sporazumom s bankom. Na tako uvećanu glavnicu obračunava se kamata, kako je uostalom i banka radila. Ovako obračunata kamata ne narušava načelo zabrane anatocizma. Dakle, kada u konkretnom slučaju tužiteljica nije u potpunosti raspolagala iznosom dospjele kamate na način da je kamate podigla, to su kamatu obračunatu po ugovorenoj stopi osnovano sudovi utvrdili i pripisali glavnici. Na taj način dobije se novi iznos, nova glavnica, na koju teku daljnje kamate po ugovorenoj stopi."

(Vs RH, Rev 901/1992, od 23. 9. 1993.,. Rev. 572/1992, od 20. 10. 1993., Rev. 903/1992, od 23. 9 1993. – Izbor odluka.1/1995 – 28)

4. Nakon dospjelosti ugovorne kamate, obračunata i neisplaćena ugovorna kamata pripisuje se glavnici i na tako uglavničeni iznos banka je dužna obračunati ugovornu kamatu.

Iz obrazloženja:

"Predmet ovoga spora je zahtjev tužitelja da mu tužena isplati manje obračunatu i neisplaćenu ugovornu kamatu po ugovoru stranaka o oročavanju deviza (DEM) sklopljenom 28. III. 1975., s rokom oročenja 36 mjeseci i s godišnjom kamatom od 9% (7,5% plus 1,5%), i to za vrijeme od 1987. do 1990. godine. U revizijskom postupku je sporno je li tužena bila dužna neobračunate i nepodignute kamate pripisati glavnici na kraju svake godine. Prema utvrđenjima proizlazi da je tužena navedenim ugovorom o oročavanju deviza ugovorila visinu kamatne stope od 9% u skladu s odredbom čl. 1042. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, da tužena nije mogla navedenu ugovornu kamatnu stopu mijenjati svojom voljom, a protivno volji tužitelja i pored stupanja na snagu Odluke o ciljevima i zadacima zajedničke emisione i novčane politike iz zajedničkih osnova kreditne politike ("Službeni list SFRJ", broj 75/85) - dalje Odluke, i da je stoga tužena bila dužna tužitelju obračunati prijepornu kamatu po ugovorenoj stopi. To zato jer i po pravnom shvaćanju ovoga suda navedena Odluka, na koju se tužena poziva, ne može u ovom slučaju utjecati na ugovorenu kamatnu stopu koju su stranke ugovorile navedenim ugovorom. Tužena neosnovano ukazuje na to da su nižestupanjski sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da je bila dužna dospjele i neisplaćene kamate na kraju svake godine pripisati glavnici. Ovo zato jer i po pravnom shvaćanju ovoga suda, u konkretnom slučaju nakon dospjelosti ugovorene kamate, obračunata i neisplaćena ugovorena kamata pripisivala se glavnici i na tako uglavničeni iznos tužena je (banka) trebala obračunati ugovorenu kamatu za sljedeći period. Takav obračun kamata ne narušava načelo zabrane anatocizma iz čl. 279. ZOO, kako to pogrešno smatra tužena."

(Vs RH, Rev. 723/92, od 29. 12. 1993. – Izbor odluka 1/1996 – 21/62)

5. Ništava je ugovorna odredba da će na kamate, kada dospiju na isplatu, početi teći kamate ako ne budu isplaćene, osim u korist banaka i drugih bankarskih organizacija.

(Vts RH, Pž. 2360/95, od 30. 4. 1996. - Zbirka 4 – 34)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Okolnost da je jedna ugovorna strana banka ili bankarska organizacija ne daje pravo ugovaranju kamata na kamatu u korist druge ugovorne strane koja nije takva organizacija.

Iz obrazloženja:

"Odredbom čl. 400. st. 1. ZOO predviđena je ništavost odredbe ugovora kojom se predviđa da će na kamatu kada dospije na isplatu početi teći kamata ako ne bude isplaćena. Od te zabrane ugovaranja kamate na kamatu predviđena je iznimka u st. 3. iste zakonske odredbe kojom se zabrana ugovaranja i isplate kamate na kamatu ne odnosi na kreditno poslovanje banaka i drugih financijskih organizacija. Iznimka predviđena u st. 3. čl. 400. ZOO, po stjaalištu ovog suda ima u vidu dopuštenost ugovaranja kamate na kamatu isključivo u korist banaka i financijskih organizacija, a ne i u korist druge ugovorne strane koja nije banka odnosno financijska organizacija. U konkretnom slučaju, utvrđeno je u postupku da je revident financijska organizacija, ali nije utvrđeno da bi tužitelj kao vjerovnik - u čiju je korist ugovorena isplata kamata na kamatu u vidu pripisa mjesečno obračunate kamate glavnici na koju dalje teku kamate - bio banka ili financijska organizacija, pa je stoga takav uglavak o pripisu kamata protivan odredbi čl. 400. st. 1. ZOO odnosno ništav i ne može se na njega primijeniti st. 3. iste zakonske odredbe."

(Vs RH, II Rev. 18/93, od 27. 5. 1993. – Izbor odluka 1994 – 35/103)

7. Banke mogu ugovoriti da će na neisplaćenu kamatu iz ugovora o kreditu od njenog dospijeća početi teći kamata po stopi zatezne kamate, ali ne mogu zahtijevati procesne zatezne kamate na iznos ove kamate do dana prestanka potraživanja ugovorne kamate obračunate na glavnicu kredita.

(Vs BiH, Pž. 109/90, od 11. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 3/90 – 58)

8. Zabrana ugovaranja i dosuđivanja kamata na kamate nije predviđena u odnosima iz kreditnog poslovanja banaka i drugih bankarskih organizacija.

(Vs H, Rev. 748/84, od 25. 12. 1986. – Psp 33 – 70)

9. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 1054. ZOO.

Kada kamata prestaje teći

Član 401.

(Brisan – "Službeni list SFRJ", broj 57/89)

Napomena (FBiH i RS): Ovaj član je brisan odredbom čl. 2. Zakona o izmjenama Zakona o obligacionim odnosima - "Službeni list SFRJ", broj 57/89, a prije brisanja ovaj član, u periodu od 1. 10. 1978. godine do 6. 10. 1989. godine, glasio je:

"Kamata prestaje teći kad svota dospjelih, a neisplaćenih kamata dostigne glavnicu".

---

1. Zakonsko ograničenje da kamata prestaje teći kad svota dospjelih, a neisplaćenih kamata dostigne glavnicu ne odnosi se na zatezne kamate.

(Vs BiH, Pž. 346/86, od 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 53)

2. Zatezne kamate ne prcstaju teći kad svota dospjelih, a neisplaćenih kamata dostigne glavnicu, jer se odredbe čl. 401. ZOO primjenjuju samo u slučaju kad je riječ o ugovornim, a ne o zateznim kamatama.

(Vps H, Pž. 735/86, od 25. 3. 1986. – Psp 32 – 197)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kamata u nenovčanim obavezama

Član 402.

Odredbe ovog zakona o ugovornoj kamati shodno važe i za ostale obaveze koje imaju za predmet stvari određene po rodu.

---

1. Kamate u nenovčanim obvezama koje imaju za predmet stvari određene po rodu pripadaju vjerovniku samo ako su ugovorene.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju tužbenim zahtjevom traženo je da tuženik preda tužiteljici kao vlasnici određenu količinu zamjenjivih stvari (kukuruz) sa 7,5% kamata kojem je zahtjevu u pogledu kamata u cijelosti udovoljeno, ali, po ocjeni ovog suda, uz pogrešnu primjenu materijalnog prava. Iz tužbe i karaktera spora, naime, nedvojbeno proizlazi da nije riječ o ugovorenim kamatama, a jedino ako bi bila riječ o kamatama koje su stranke ugovorile, mogle bi se zatezne kamate priznati i na obveze koje imaju za predmet stvari određene po rodu, dakle, na sve zamjenjive stvari (čl. 402. ZOO). U suprotnom, zatezne kamate mogu se priznati samo kad dužnik zakasni s ispunjenjem novčane obveze (čl. 277. ZOO), dakle ako je predmet obveze i zahtjeva ispunjenje novčane obveze, čega u konkretnom slučaju, kraj prihvaćanja tužbenog zahtjeva na predaju određene količine kukuruza, nema.

(Vs H, Rev. 97/85, od 14. 2. 1985. – Psp 28 – 59)

Odjeljak 2.

OBAVEZE SA VIŠE PREDMETA

Odsjek 1.

ALTERNATIVNE OBAVEZE

Pravo izbora

Član 403.

Ako neka obaveza ima dva ili više predmeta, ali je dužnik dužan dati samo jedan da bi se oslobodio obaveze, pravo izbora, ako nije što drugo ugovoreno, pripada dužniku i obaveza prestaje kad on bude predao predmet koji je izabrao.

---

1. Dužnik vraćanja ambalaže ima pravo da vrati ambalažu ili naknadi njenu vrijednost, ako nije drugačije ugovoreno i ako je između stranaka ugovorena primjena Opštih uzansi za promet robom ili se smatra da su stranke tu primjenu htjele

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud će cijeniti da li tužilac može potraživati novčanu naknadu za nevraćenu ambalažu ili se radi o alternativnoj obligaciji sa pravom izbora na strani dužnika. Iz Opšte uzanse za promet robom broj 162. proizilazi da, ako nije drugačije ugovoreno posebnim izrazima, ambalažu kupac mora platiti ili vratiti. Radi se, dakle, o alternativnoj obligaciji, pa u smislu člana 403. ZOO, dužnik ima pravo izbora, ako nije drugačije ugovoreno. Ako između parničnih stranaka ne postoji drugačiji sporazum, a iz njihovog poslovnog odnosa proizilazi da su ugovorili primjenu Opštih uzansi za promet robom ili da su primjenu htjeli (član 21. stav 2. ZOO), treba u sporu

http://www.advokat-prnjavorac.com

primijeniti ovu uzansu, tako da tužilac mora opredijeliti tužbeni zahtjev na predaju određene količine ambalaže (radi se o generičnim stvarima) ili isplatu njene vrijednosti, da pravo izbora tuženog ne bude povrijeđeno.

(Vs FBiH, Pž. 46/96, od 20. 5. 1997. – Bilten Vs FBiH 1/97 – 28)

2. Alternativna obaveza utvrđena u novčanoj protivrijednosti vozila u momentu isplate adekvatna je obaveza predaje vozila. Stoga se na tako utvrđenu novčanu vrijednost povjeriocu ne može priznati i zatezna kamata za period od datuma dospijeća za isporuku vozila do datuma plaćanja.

(Vs S, broj Prev. 19/99. – Bilten 2/1999)

3. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž - 22/00, od 24. 10. 2000, citiranu u usudskoj praksi datoj uz član 407. ZOO.

4. Kada se dužnik opredijelio za ugovorenu obligaciju (alternativnu) koja se sastoji u isplati novčanog iznosa, taj izbor obavezuje i povjerioca. Povjerilac u tom slučaju nema prava da traži prvu obligaciju koja se sastoji u predaji robe, pa ni isplatu razlike u cijeni robe.

(Vs S, broj Prev. 620/96 i Pzz. 30/96. – Bilten 2/1997)

5. Kad jednom bračanom drugu pripada znatno manji dio od udjela drugog bračnog druga sud može, na izričit zahtjev jedne od stranaka, odrediti da se dio ovom bračnom drugu isplati novcem, ali to neisključuje pravo tog bračnog druga da zahtijeva utvrđenje udjela u zajedničkoj imovini srazmjerno doprinosu u sticanju te imovine.

Po materijalnom pravu ne može se tužbeni zahtjev postaviti alternativno tako da se zahtijeva utvrđenje udjela u zajedničkoj imovini ili isplata protivvrijednosti tog udjela.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužilje da se utvrdi njen udio na određenoj imovini koju su po navodima tužbe stranke stekle zajednički za vrijeme trajanja bračne zajednice i nametanje obaveze tuženom da tužilji preda u posjed utvrđeni suvlasnički dio ili joj isplati protivvrijednost udjela u novcu.

Prema tome tužbeni zahtjev je postavljen alternativno (utvrđenje udjela ili isplata protivvrijednosti tog udjela).

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilja vršila ulaganja u posebnu imovinu tuženog (porodična kuća), da su stranke zajednički sticale za vrijeme trajanja svoje bračne zajednice određene pokretne stvari i da je tužiljin doprinos u tome neznatan, pa da joj stoga ne pripada pravo na stvarno pravni zahtjev u odnosu na tu imovinu, već samo pravo na obligaciono pravni zahtjev u smislu čl. 267 st. 5 Porodičnog zakona (naknada vrijednosti ulaganja u posebnu imovinu tuženog i isplata u novcu protivvrijednosti udjela u pokretnim stvarima) koga nije postavila.

Takvo činjenično utvrđenje i pravno shvatanje prvostepenog suda prihvatio je i drugostepeni sud.

Pravno shvatanje nižestepenih sudova nije pravilno.

Pogrešno su, naime, nižestepeni sudovi zaključili primjenom čl. 267. st. 5. Porodičnog zakona ("Službeni list BiH", br. 21/79 i 12/87) da tužilji zbog toga što je njen udio u sticanju zajedničke pokretne imovine neznatan u odnosu na udio tuženog ne pripada pravo da zahtijeva utvrđenje tog udjela, već samo pravo na naknadu protivvrijednosti u novcu.

Odredbom čl. 267. st. 5. Porodičnog zakona propisano je da bračni drug čiji je udio u sticanju zajedničke imovine ili pojedine stvari zajedničke imovine znatno

http://www.advokat-prnjavorac.com

niži od udjela drugog bračnog druga, ili kad to zahtijevaju posebne okolnosti, može tužbom zahtijevati diobu zajedničke imovine i to tako da sud obaveže drugog bračnog druga da mu naknadi protivvrijednost njegovog udjela u novcu, srazmjerno vrijednosti zajedničke imovine na dan donošenja presude.

Iz tog proizlazi da samo onda kad jednom bračnom drugu pripada znatno manji dio od udjela drugog bračnog druga i samo kad postoji izričit zahtjev jedne od stranaka, sud može odrediti da se taj brčani drug isplati novcem, ali to ne isključuje pravo tog bračnog druga da zahtijeva utvrđenje udjela u zajedničkoj imovini srazmjerno doprinosu u sticanju te imovine.

Prema tome nižestepeni sudovi su bili dužni primijeniti odredbu čl. 264. st. 2. spomenutog zakona tj. prema doprinosu stranaka odrediti njihove udjele u onim stvarima koje čine zajedničku imovinu.

Pošto nižestepeni sudovi zbog pogrešnog pravnog stava nisu utvrdili koje stvari čine zajedničku imovinu u činjenice od koje zavisi obim udjela tužilje u ovoj imovini odnosno koliko taj dio u razlomku iznosi (dok se ne utvrdi u razlomku taj udio ne može se ocijeniti da je riječ o "znatno" manjem udjelu), ovaj sud je na osnovu čl. 395. st. 2. Zakona o parničnom postupku uvažavanjem revizije obje nižestepene presude ukinuo i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

U nastavku postupka prvostepeni sud će, prije svega, imati u vidu da se tužbeni zahtjev ne može postaviti alternativno tako da se zahtijeva utvrđenje udjela u zajedničkoj imovini ili isplata protivvrijednosti tog udjela, pošto u ovom slučaju zakonom nije određeno da je to alternativna obaveza (čl. 403. ZOO), a to nije ni zbog prirode zajedničke imovine. Prema tome po materijalnom pravu se ne može postaviti ovakav zahtjev. Takođe u nastavku postupka treba imati u vidu da bračni drug koji vrši ulaganja u posebnu imovinu drugog bračnog druga nema pravo na stvarno pravni zahtjev u odnosu na tu imovinu (osim ukoliko karakter i obim uložene vrijednosti izvedenih radova takav zahtjev ne opravdavaju), a i to da pripaci porodično stambene zgrade (ograde, betonski pločnici i slično) pripadaju onom bračnom drugu koji je vlasnik porodične stambene zgrade iako su izrađeni zajedničkim radom u bračnoj zajednici.

(Vs RS, Rev. 36/94, od 15. 6. 1994. – Bilten 1/1999 – 117)

6. Alternativna obveza ima dva ili više predmeta, ali je dužnik obvezan dati samo jedan da bi se oslobodio obveze. Fakultativna obveza ima samo jedan predmet i vjerovnik može zahtijevati samo taj predmet obveze, ali se dužnik može osloboditi svoje obveze dajući neki drugi određeni predmet.

(Vts RH, Pž. 2429/93, od 15. 2. 1994. - Praxis 2 – 45)

7. Ne radi se o alternativnom isticanju više tužbenih zahtjeva u istoj tužbi kada se od tuženog traži da izvrši obavezu s tim da od dvije ili više alternativno određenih činidbi izabere jednu (alternativna obaveza po izboru dužnika - čl. 403. - 408. ZOO), već o jednom zahtevu.

Kada se po materijalnom pravu ne može tražiti izvršenje jedne ili više alternativnih obaveza taj dio zahtjeva treba odbiti.

(Zaključak savjetovanja građanskih i građansko-privrednih odjeljenja bivših vrhovnih sudova, Subotica, 24. i 25. 10. 1990. – Biltn Vs BiH 4/90 – 141)

8. Alternativna novčana obaveza plaćanja protuvrijednosti nevraćene ambalaže utvrđuje se po cijenama ambalaže u vrijeme donošenja sudske odluke, uz obavezu plaćanja zateznih kamata od tog dana.

(Vs BiH, Pž. 224/88, od 31. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 80)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Neopozivost i dejstvo izvršenog izbora

Član 404.

(1) Izbor je izvršen kad strana kojoj pripada pravo izbora obavijesti drugu stranu o tome šta je izabrala, i od tog časa izbor se više ne može mijenjati.

(2) Izvršenjem izbora smatra se da je obaveza od početka bila jednostavna i da je njen predmet od početka bila izabrana stvar.

---

1. Cesija radi naplaćivanja predstavlja iznimku u odnosu na cesiju radi ispunjenja i ta njena specifičnost mora proizilaziti iz odredaba ugovora o cesiji.

(Vs FBiH, Pž. 166/00 od 29. 12. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 29)

2. Vidjeti: odluku Vs RCG, Pž. 278/96, od 10. 12. 1997, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 405. ZOO.

Trajanje prava izbora

Član 405.

(1) Dužnik ima pravo izbora sve dok u postupku prinudnog izvršenja jedna od dugovanih stvari ne bude potpuno ili djelimično predata povjeriocu po njegovom izboru.

(2) Ako pravo izbora pripada povjeriocu, a on se ne izjasni o izboru u roku određenom za ispunjenje, dužnik ga može pozvati da izvrši izbor i za to mu odredi primjeren rok, poslije čijeg isteka pravo izbora prelazi na dužnika.

---

1. Osoba koja je dala u zajam određene pokretne stvari može zahtijevati samo vraćanje tih stvari, a ne isplatu cijene, ili ako je bilo ugovoreno vraćanje zajma u novcu, alternativno ili vraćanje stvari ili isplatu u novcu, sa pravom izbora na strani dužnika.

(Vs FBiH, Pž - 289/98, od 26. 1. 1999. godine)

2. Dužnik alternativno određene novčane obaveze kome pripada pravo izbora nije u docnji sa plaćanjem sve dok ne obavijesti povjerioca o svom izboru ili dok u postupku prinudnog izvršenja ne otpočne sa plaćanjem, radi čega do tada ne može biti obavezan na plaćanje zatezne kamate.

Iz obrazloženja:

"Alternativno obavezujući tuženog na plaćanje vrijednosti ambalaže, umjesto vraćanja, prvostepeni sud nije povrijedio zakon na štetu tuženog, jer je ugovorom stranaka propisano da je po isteku roka za povraćaj, tužilac ovlašten da traži isplatu umjesto vraćanja (tzv. subsidijarni zahtjev za ispunjenje).

Međutim usvajajući alternativni zahtjev za plaćanje, pored zahtjeva za povraćaj ambalaže, prvostepeni sud je pogrešno primijenio materijalno pravo kada je tuženog obavezao i na plaćanje kamate. Ovo stoga što je članom 405. stav 1. ZOO, propisano da kod alternarivne obaveze dužnik ima pravo izbora sve dok u postupku prinudnog izvršenja jedna od dugovanih stvari ne bude potpuno ili djelimično predata povjeriocu po njegovom izboru. Identično rješenje sadržano je i u odredbama člana 24. ZIP-a.

Budući iz navedenih odredbi pravo izbora dužnika traje sve dok povjerilac i djelimično ne primi ispunjenje, to tuženi kao dužnik do tada ne može ni biti u docnji

http://www.advokat-prnjavorac.com

sa plaćanjem alternativne novčane obaveze, pa samim tim ne nastaje ni njegova obaveza na plaćanje kamate".

(Vs RCG, Pž. 278/96, od 10. 12. 1997. – Bilten Vs RCG 1997 – 40)

Izbor povjeren trećem licu

Član 406.

Ako izbor treba da izvrši treće lice, a ono to ne učini, svaka strana može zahtijevati da izbor izvrši sud.

Ograničenje na preostali predmet

Član 407.

Ako je jedan predmet obaveze postao nemoguć usljed nekog događaja za koji ne odgovara nijedna strana, obaveza se ograničava na preostali predmet.

---

1. Alternativna obligacija se pretvara u običnu (sa jednom obvezujućom činidbom) ako su ostale alternativne obaveze neodređene i neodredive.

Iz obrazloženja:

Bitan prigovor tuženog, koji ponavlja i u žalbi, jeste da je između stranaka ugovorena alternativna obligacija sa pravom izbora na strani tuženog, te da je on mogao biti obavezan samo na ispunjenje takve obligacije (mogao je po svom izboru umjesto novčanog iznosa dati odgovarajuću količinu soli ili prenijeti u vlasništvo tužitelju ili mu dati u dugoročni zakup nekretninu koja po vrijednosti odgovara novčanoj obavezi tuženog, kako bi proizilazilo iz odredaba člana 6. ugovora zaključenog 30. 12. 1993. godine). Član 6. ugovora je zaista stipulisan u obliku alternativne obligacije iz člana 403. ZOO, sa pravom izbora tuženog, ali ovaj sud, cijenećI nesporni sadržaj ove ugovorne odredbe, izvodi pravni zaključak da alternativna obligacija nije stvarno ugovorena, jer da alternativne obaveze na isporuku soli ili ustupanja nekretnine nisu punovažno nastale zbog neopredjeljenosti odnosno neodredivosti predmeta obaveze - član 47. ZOO, tako da punovažno postoji samo obligacija na isplatu među strankama nespornog novčanog iznosa, analogno odredbama člana 407. ZOO.

Količina soli nije, naime, određena, a kako nije utvrđena ni cijena soli po kilogramu, isporuka soli nije ni odrediva (so je u vrijeme zaključenja ugovora predstavljala skup I deficitaran artikl, a isporuka soli sada, po današnjim cijenama nema razuman smisao, I očito ne odgovara pobudama stranaka u času zaključenja ugovora). Nekretnina koju bi tuženi mogao dati u vlasništvo ili na dugoročni zakup tužitelju nije određena, a kako se mora raditi o species (rescerta), nije ni odrediva samo paušalnim navođenjem da mora biti u odgovarajućoj vrijednosti.

(Vs FBiH, Pž. 22/00, od 24. 10. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 39)

Ograničenje u slučaju odgovornosti jedne strane

Član 408.

(1) Kad je jedan predmet obaveza postao nemoguć usljed događaja za koji je odgovoran dužnik, obaveza se ograničava na preostali predmet u slučaju da pravo izbora pripada njemu, a ako pravo izbora pripada povjeriocu, on može, po svom izboru, tražiti preostali predmet ili naknadu štete.

(2) Kad je jedan predmet obaveze postao nemoguć usljed događaja za koji je odgovoran povjerilac, dužnikova obaveza prestaje, ali u slučaju da njemu pripada pravo izbora, on može tražiti naknadu štete i izvršiti svoju obavezu

http://www.advokat-prnjavorac.com

preostalim predmetom, a ako pravo izbora ima povjerilac, on može dati naknadu štete i tražiti preostali predmet.

Odsjek 2.

FAKULTATIVNE OBAVEZE I FAKULTATIVNA POTRAŽIVANJA

I - FAKULTATIVNE OBAVEZE

Ovlašćenje dužnika u fakultativnoj obavezi

Član 409.

Dužnik čija obaveza ima jedan predmet, ali mu je dopušteno da se oslobodi svoje obaveze dajući neki drugi određeni predmet, može se koristiti tom mogućnošću sve dok povjerilac u postupku prinudnog izvršenja ne dobije potpuno ili djelimično predmet obaveze.

---

1. Alternativno ovlaštenje oslobadanja tuženika od obveze *(facultas alternativa)* nije tužbeni zahtjev, već je gradanskopravna ponuda tužitelja tuženiku koju sud unosi u dispozitiv svoje presude kojom prihvaća kondemnatorni tužbeni zahtjev. O alternativnom ovlaštenju sud ne može ni raspravljati ni meritorno odlučivati, pa ni ulaziti u ocjenu adekvatnosti visine iznosa koju tužitelj zahtijeva urnjesto dužne činidbe.

(Vs H, Gž. 966/79, od 3. 7. 1979. isto i Gž. 5/79, od 17. 5. 1979. – Psp 16 – 64)

Ovlašćenja povjerioca u fakultativnoj obavezi

Član 410.

(1) Povjerilac u fakultativnoj obavezi može zahtijevati od dužnika samo predmet obaveze, ali ne i drugi predmet, kojim dužnik, ako hoće, može, takođe, ispuniti svoju obavezu.

(2) Kad predmet obaveze postane nemoguć usljed događaja za koju dužnik ne odgovara, povjerilac može tražiti samo naknadu štete, ali se dužnik može osloboditi obaveze dajući predmet koji je ovlašćen dati umjesto dugovanog predmeta.

---

1. Alternativno ovlaštenje (facultas alternativa), iako se unosi u izreku presude (čl. 327. ZPP) ne obvezuje tuženika, nego ima karakter ponude tužitelja tuženiku i stoga taj dio presude ne predstavlja ovršnu ispravu.

Iz obrazloženja:

"Alternativno ovlaštenje kojim se dužnik može osloboditi obveze izvršenja činidbe ako vjerovniku plati određeni novčani iznos, po pravnoj prirodi nije tužbeni zahtjev, već građanskopravna ponuda tužitelja tuženiku, koju sud unosi u izreku presude kojom prihvaća kondemnatorni tužbeni zahtjev, slijedom čega tužitelj ne može tražiti ovrhu radi naplate novčane svote kojom se tuženik može osloboditi ispunjenja obveze (članak 410. stavak 1. ZOO i članak 32. OZ)."

(Žs Šibenik, Gž. 510/98, od 30. 12. 1998. – Izbor odluka 2/2001 – 184)

http://www.advokat-prnjavorac.com

II - FAKULTATIVNA POTRAŽIVANJA

Član 411.

(1) Kad je ugovorom ili zakonom predviđeno da povjerilac može umjesto dugovanog predmeta zahtijevati od dužnika neki drugi određeni predmet, dužnik je dužan predati mu taj predmet ako povjerilac to zahtijeva.

(2) U ostalom, za ovakva fakultativna potraživanja važe prema namjeri ugovarača i prema prilikama posla odgovarajuća pravila o fakultativnim i o alternativnim obavezama.

---

1. Pri fakultativnom potraživanju dužnikova obveza ima samo jedan predmet, pa vjerovnik može zahtijevati bilo dugovani predmet bilo drugi određeni predmet, ali nije ovlašten postaviti alternativni zahtjev da mu dužnik dade ili jedan ili drugi od tih predmeta.

Iz obrazloženja:

Niži sudovi pravilno su zaključili da je tuženik obvezan ispuniti preostali dio svoje obveze iz ugovora o razmjeni odnosno predati tužiteIju određenu količinu stvari određenih po rodu ugovorene kakvoće (70 m^2 jelovog brodskog poda prve klase), jer je utvrđeno da je tužitelj svoje obveze iz sklopljenog ugovora već prije ispunio pa je stoga ovlašten zahtijevati od revidenta da ispuni svoje obveze iz ugovora o razmjeni, kojorn tuženik kasni (čl. 262. st. 1. ZOO). Kako iz utvrđenja nižih sudova nesumnjivo proizlazi da je predmet tuženikove obveze iz ugovora o razmjeni davanje stvari određene po rodu, a nije ugovoren drugi predmet obveze, napose isplata novčane protuvrijednosti stvari, to proizilazi da ne postoji alternativna obveza na strani tuženika, u konkretnom slučaju u smislu odredbe čl. 403. ZOO. Vjerovniku bi doduše i u takvom slučaju po nalaženju ovog suda pripadalo pravo da umjesto dugovanih stvari zahtijeva njihovu novčanu protuvrijednost, ali u skladu s odredbom čl. 411. st. 1. ZOO kao fakultativno potraživanje, jer je tom odredbom propisano da kad je ugovorom ili zakonom predviđeno da vjerovnik može umjesto dugovanog predmeta zahtijevati od dužnika neki drugi određeni predmet - dužnik je obvezan predati mu taj predmet ako vjerovnik to zahtijeva. Odredbom čl. 290. ZOO - dakle zakonom je predviđeno da kad se obveza sastoji u davanju stvari određenih po rodu, a dužnik dođe u zakašnjenje - vjerovnik, pošto je prethodno o tome obavijestio dužnika, može po svom izboru nabaviti stvar istoga roda i zahtijevati od dužnika naknadu cijene i naknadu štete ili zahtijevati vrijednost dugovanih stvari i naknadu štete.

Po stavu ovog suda odredbu čl. 411. st. 1. ZOO valja tumačiti tako da vjerovniku pripada pravo izbora u tom smislu da vjerovnik koji iskoristi svoje ovlaštenje i zahtijeva zamjenu predmeta obveze drugom određenom stvari nema više pravo zahtijevati od dužnika ispunjenje obveze u pogledu prvog predmeta obveze. Vjerovnik koji zahtijeva ponajprije ispunjenje obveze iz sklopljenog ugovora koja ima jedan predmet obveze (kao u ovom slučaju), po mišljenju ovog suda, nije ovlašten istodobno zahtijevati i zamjenu ispunjenja odnosno zahtijevati ispunjenje fakultativnog potraživanja koje mu pripada na temelju zakona, a koje bi mogao ostvarivati u ovakvom slučaju samo pod pretpostavkom da je jasno izrazio svoju volju tako da ne zahtijeva ispunjenje prvobitno ugovorene obveze. Kako tužiteljev novčani zahtjev očito nije zahtjev za naknadu štete, nego je zahtjev za isplatu protuvrijednosti dugovane stvari, a takav zahtjev po shvaćanju ovog suda vjerovnik u konkretnom slučaju nije ovlašten isticati istodobno sa zahtjevom za ispunjenje davanjem dugovanog predmeta obveze, to proizlazi iz svega izloženoga da su niži sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo prihvaćajući zahtjev u pogledu isplate novčanog iznosa kao protuvrijednosti dugovane stvari.

(Vs H, Rev. 747/88, od 3. 11. 1988. – Psp 43 – 62)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 3.

OBAVEZE SA VIŠE DUŽNIKA I POVJERILACA

Odsjek 1.

DJELJIVE OBAVEZE

Dijeljenje obaveze i potraživanja

Član 412.

(1) Obaveza je djeljiva ako se ono što se duguje može podijeliti i ispuniti u dijelovima koji imaju ista svojstva kao i cijeli predmet, i ako ono tom podjelom ne gubi ništa od svoje vrijednosti, inače obaveza je nedjeljiva.

(2) Kad u nekoj djeljivoj obavezi ima više dužnika, obaveza se dijeli među njima na jednake dijelove, ako nije određena drukčija podjela, i svaki od njih odgovara za svoj dio obaveze.

(3) Kad u nekoj djeljivoj obavezi ima više povjerilaca, potraživanje se dijeli među njima na jednake dijelove, ako nije što drugo određeno, i svaki povjerilac može zahtijevati samo svoj dio potraživanja.

---

1. Suvlasnik, u načelu, može tražiti novčanu naknadu štete samo u srazmjeri svog suvlasničkog dijela.

Suvlasnik kome su ostali suvlasnici prepustili da kroz dugi period isključivo sam upravlja zajedničkom stvari, ovlašten je da zahtijeva naknadu cjelokupne štete nastale oštećenjem stvari.

(Vs BiH, Rev. 498/86, od 14. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 15)

2. Jedan od suvlasnika nekretnine nije ovlašten isticati prema štetniku obvezno pravni zahtjev za naknadu cjelokupne štete jer se radi o djeljivoj obvezi tako da su vjerovnici obveze suvlasnici nekretnine razmjerno svojim suvlasničkim omjerima.

Iz obrazloženja:

"Prema utvrđenjima suda proizlazi da je tuženik nepovlasno izvršio sječu stabala na nekretnini u posjedu tužitelja, čiji je suvlasnik u 3/9 dijela upisanih u zemljišne knjige.

Utvrđena je i visina ukupne štete u iznosu od ……. kn.

Prvostupanjski sud je djelomično prihvatio tužbeni zahtjev prema razmjeru suvlasničkog dijela, dok ga je odbio s preostalim dijelom smatrajući da pravo potraživati naknadu štete ima samo vlasnik, a ne i posjednik nekretnine.

Drugostupanjski sud povodom žalbe tužitelja preinačio je prvostupanjsku presudu pozivom na odredbu čl. 46. st. 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima smatrajući da ta zakonska odredba ovlašćuje suvlasnika nekretnine da od štetnika u cijelosti potražuje naknadu štete počinjenu na toj nekretnini.

Pogrešno se drugostupanjski sud pozvao na gore citiranu pravnu normu, koja ovlašćuje suvlasnika da u odnosu na cijelu stvar, postavlja protiv svakog zahtjeve koje može staviti i vlasnik stvari.

Temeljem ove zakonske odredbe suvlasnik ima ovlaštenje postavljati zahtjev u odnosu na zaštitu prava vlasništva i druga prava koja priznaje Zakon o vlasništvu i

http://www.advokat-prnjavorac.com

drugim stvarnim pravima, a ne odnosi se na naknadu štete, koja predstavlja obveznopravni zahtjev.

Naime, radi se o djeljivoj obvezi (čl. 412. st. 3. Zakona o obveznim odnosima), tako da su vjerovnici obveze suvlasnici nekretnina razmjerno svojim suvlasničkim omjerima."

(Vs RH, Gzz. 76/01, od 28. 11. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 11)

3. Ispostavljanjem privremenih situacija samo jednom od naručilaca radova ne može se isključiti solidarna odgovornost za ugovorenu cijenu radova i ostlaih lica koja su u tom svojstvu označena u ugovoru o građenju.

(Vs S, broj Prev. 744/98. – Bilten 1/1999)

4. Kad je riječ o djeljivim obvezama s više vjerovnika ili dužnika, potraživanje odnosno obveza se između vjerovnika (odnosno dužnika) dijeli na jednake dijelove ako nije što drugo određeno, dakle nema solidarnosti na strani vjerovnika osim ako je ona ugovorena ili propisana zakonom.

(Vs H, Rev. 123/85, od 13. 2. 1985. isto i Rev. 228/85, od 27. 2. 1985. – Psp 28 – 60)

5. Dužnik može staviti u prijeboj povjeriocu cjelokupnu svoju tražbinu koju ima prema njemu i drugim dužnicima iz ugovora u privredi i kada se radi o djeljivoj obavezi, ako ugovarači nisu izričito otklonili solidarnu odgovornost.

(Vs BiH, Pž. 443/90 od 15. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 42)

Pretpostavka solidarnosti

Član 413.

Kad ima više dužnika u nekoj djeljivoj obavezi nastaloj ugovorom u privredi, oni odgovaraju povjeriocu solidarno, osim ako su ugovarači izričito otklonili solidarnu odgovornost.

---

1. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 412. ZOO.

Odsjek 2.

SOLIDARNE OBAVEZE I - SOLIDARNOST DUŽNIKA

Sadržina solidarnosti dužnika

Član 414.

(1) Svaki dužnik solidarne obaveze odgovara povjeriocu za cijelu obavezu i povjerilac može zahtijevati njeno ispunjenje od koga hoće sve dok ne bude potpuno ispunjena, ali kad jedan dužnik ispuni obavezu, ona prestaje i svi se dužnici oslobađaju.

(2) Od više solidarnih dužnika, svaki može dugovati sa drugim rokom ispunjenja, pod drugim uslovima i uopšte sa različitim odstupanjima.

---

1. Shodno članu 414. stav 1. ZOO povjerilac može sve do prestanka solidarne obaveze zahtijevati u parnici ispunjenje obaveze solidarnog dužnika i pored toga što ima izvršnu ispravu protiv drugog solidarnog dužnika iz te obaveze.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 20)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Kad imatelji motornih vozila koji solidarno odgovaraju trećoj osobi za naknadu štete imaju istog osiguratelja, oštećenik ima pravo zahtijevati naknadu štete po osnovi obje police, pri čemu se svote osiguranja iz obje police zbrajaju.

Iz obrazloženja:

"Pokraj činjenice da je tužitelj ozlijeđen kao treća osoba u prometnoj nezgodi izazvanoj motornim vozilima u pokretu, nižestupanjski sudovi su pravilno zaključili da imatelji tih vozila tužitelju solidarno odgovaraju za štetu, sukladno odredbi iz čl. 178. st. 4. Zakona o obveznim odnosima. Zato postoji i solidarna odgovornost njihovih osiguratelja koji odgovaraju za štetu u granicama odgovornosti svojih osiguranika do visine svote osiguranja.

Prema odredbi čl. 414. st. 1. ZOO u slučaju postojanja solidarne obveze dužnika, vjerovnik može po svom izboru sve do ispunjenja obveze u cijelosti zahtijevati ispunjenje obveze ili samo od jednog dužnika ili od svih, što u konkretnom slučaju znači da tužitelju pripada pravo po svom izboru zahtijevati naknadu štete bilo od imatelja osobnog vozila u kojem se nalazio kao putnik, bilo protiv imatelja vozila koje je izazvalo nezgodu, odnosno od njihovih osiguratelja, ili pak istodobno od svih. Okolnost da vlasnici vozila imaju istog osiguratelja daje oštećeniku pravo zahtijevati naknadu štete po osnovi obje police osiguranja, a ne po osnovi jedne, kako to pogrešno smatra revident, tako da se u tom slučaju radi ocjene pitanja ograničenja odgovornosti svotom osiguranja, svote osiguranja iz obje police zbrajaju".

(Vs RH, Rev. 2411/94, od 19. 3. 1997. – Izbor odluka 1/1997 – 6/50; Svijet osiguranja, broj 3)

3. Sklapanjem ugovora o osiguranju od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama korisnik odnosno vlasnik motornog vozila ne oslobađa se od odgovornosti za štete nanesene upotrebom motornog vozila trećim osobama, već odgovara solidarno sa zajednicom osiguranja (čl. 414. ZOO).

Iz obrazloženja:

"Sklapanjem ugovora o osiguranju od odgovornosti za štetu nanesenu trećim osobama korisnik odnosno vlasnik motornog vozila ne oslobađa se od odgovornosti za štetu nanesenu upotrebom motornog vozila trećim osobma već se uz odgovornost sukorisnika odnosno vlasnika motornog vozila statuira i odgovornost zajednice osiguranja kod koje se osigurao korisnik odnosno vlasnik motornog vozila, dakle postoji solidarna obveza na strani dužnika. Prema odredbi članka 414. stavak 1. ZOO svaki dužnik solidarne obveze odgovara vjerovniku za cijelu obvezu i vjerovnik može zahtijevati njezino ispunjenje od koga hoće sve dok ne bude potpuno ispunjena, ali kad jedan dužnik ispuni obvezu ona prestaje i svi se dužnici oslobađaju. Iz navedenih razloga zaključeni ugovori o osiguranju od odgovornosti i auto-kasko osiguranju nemaju utjecaja na pasivnu legitimaciju tuženika kao osobe koja je upotrebom motornog vozila isključivo svojom krivnjom uzrokovala štetu prvo i drugotužiteljima."

(Vs RH, Rev. 2193/91, od 23. 12. 1991. – Izbor odluka 1993 – 129/144)

4. Lice koje se bavi opasnom djelatnošću može biti obvezano na punu naknadu štete prouzrokovane tom djelatnošću i kada je prouzrokovanju štete djelimično doprinijelo treće lice.

(Vs BiH, Pž. 946/90, od 21. 11. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 55)

5. Za štetu koju kupcu motornog vozila prouzrokuje serviser nemarnim radom pri otklanjanju tehničkih nedostataka u garantnom roku solidarno odgovaraju proizvođač i tehnički servis.

(Vs BiH, Rev. 312/90, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 47)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Uz solidarnu odgovornost štetnika i osiguratelja za naknadu štete oštećenik može utužiti oba solidarna dužnika odjednom ili svakog posebno i protiv svakog od njih ishoditi pravomoćnu presudu o naknadi cjelokupne štete ili zahtijevati od svakog samo dio štete, s time da se može namiriti samo od jednog.

(Vs H, Rev. 1324/89, od 6.3. 1989. – Psp 51- 73)

7. Povjerilac može sve do prestanka solidarne obaveze, zahtijevati u parnici ispunjenje obaveze solidarnog dužnika i pored toga što ima izvršnu ispravu protiv drugog solidarnog dužnika iste obaveze.

(Vs BiH, Pž. 70/85, od 23. 4. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 10)

8. Kada je oštećenik od jednog od solidarnih dužnika naplatio naknadu štete, drugi solidarni dužnik oslobođen je obveze.

(Vs RH, Rev. 2659/91, od 5. 3. 1992. - Izbor odluka 1994 – 100)

9. Za neplaćeni porez jednog bračnog druga postoji i poslije razvoda braka solidarna odgovornost oba bračna druga, ako obaveza potiče iz vremena zajednice života i braka.

(Vs J, Rev. 1483/64, od 2. 10 1964. - ZSO. IX, 3 - 319)

10. Kad je jedan dužnik solidarne obveze na naknadu štete ispunio obvezu, ona prestaje i svi se dužnici oslobađaju.

Iz obrazloženja:

"U žalbi tuženika ad.1) izjavljenoj protiv prvostupanjske presude navedeno je da je ranije donijeta presuda u istoj stvari postala pravomoćna prema tuženiku ad.1) i da je taj tuženik dana 9. lipnja 1993.g. isplatio tužitelju tom presudom cjelokupno dosuđeni iznos glavnice, parničnog troška i pripadajućih kamata, drugostupanjski sud nije mogao odbiti kao neosnovanu žalbu tuženih pod 2) i 3) i u odnosu na te tužene potvrditi prvostupanjsku presudu.

Ovo zato, jer prema odredbi čl. 414. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO), svaki dužnik solidarne obveze odgovara vjerovniku za cijelu obvezu i vjerovnik može zahtijevati njeno ispunjenje od koga hoće sve dok ne bude potpuno ispunjena, ali kad jedan dužnik ispuni obvezu, ona prestaje i svi se dužnici oslobađaju.

Odlučnim se, dakle, pokazuje odgovor na pitanje, je li i kada tuženik ad.1) u izvršenju prvostupanjske presude, koja je prema njemu postala pravomoćna, kao solidarni dužnik s tuženicima pod 2) i 3) tužiteljima isplatio dosuđenu svotu."

(Vs RH, Rev 1264/97, od 6. 12. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 48)

11. Odgovornost prodavatelja i proizvođača, po osnovu garancije za pravilno funkcioniranje prodane stvari, solidarna je.

Iz obrazloženja:

"Sud prvog stupnja je utvrdio, a sud drugog stupnja ocijenio pravilnim utvrđenja suda prvog stupnja iz kojih proizlazi: - da je tužiteljica od drugotuženika kupila stroj za pranje rublja s time da je prodavač predao garancijski list kojim prvotuženik garantira ispravno funkcioniranje tog stroja, - da je u garantnom roku utvrđeno da stroj pravilno ne funkcionira i da se tužiteljica obratila nadležnom servisu u garantnom roku u dva navrata no da stroj nije bilo moguće popraviti, pa da je zatražila od tuženih drugi takav stroj koji ispravno funkcionira, no da njenom zahtjevu tuženici nisu udovoljili. Odredbom čl. 501. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO) propisano je "kad je prodavatelj nekog stroja, motora kakvog aparata ili drugih sličnih stvari koje spadaju u tzv. tehničku robu predao kupcu garancijski list kojim proizvođač garantira ispravno funkcioniranje stvari u toku određenog vremena računajući od

http://www.advokat-prnjavorac.com

njezine predaje kupcu, kupac može, ako stvar ne funkcionira ispravno, zahtijevati kako od prodavatelja, tako i od proizvođača da stvar popravi u razumnom roku ili ako to ne učini da mu mjesto nje preda stvar koja funkcionira ispravno". Iz navedene odredbe proizlazi da je odgovornost proizvođača i prodavatelja solidarna jer kupac ima pravo zahtijevati predaju stvari koja ispravno funkcionira kako od prodavatelja tako i od proizvođača. Solidarna odgovornost više solidarnih dužnika u smislu odredbe čl. 414. st. 1. ZOO prestaje kad jedan od solidarnih dužnika ispuni obvezu u cijelosti, jer se u tom slučaju ostali solidarni dužnici oslobađaju obveze. Dakle, i u slučaju kada je u odnosu na jednog od više solidarnih dužnika donesena pravomoćna i ovršna presuda može se voditi parnica i protiv ostalih solidarnih dužnika i njima naložiti ispunjenje solidarne obveze, jer donošenjem pravomoćne i ovršne presude ne prestaje solidarna obveza u odnosu na ostale solidarne dužnike (obveza prestaje tek namirenjem vjerovnika). Revident neosnovano smatra da bi donošenje pravomoćne presude u odnosu na revidenta tužiteljica dobila zapravo dva stroja za pranje rublja. Ovo iz razloga što će solidarni dužnici u slučaju da jedan od njih ispuni navedenu obvezu biti u situaciji da u ovršnom postupku primjenom čl. 46. st. 2. toč. 9. Ovršnog zakona, kao ovršenik u žalbi istakne prigovor prestanka ovršne tražbine."

(Vs RH, Rev. 793/96 od 26. 5. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 34/27)

12. Tužena zemljoradnička zadruga odgovora solidarno za obaveze ranijeg preduzeća (pravnog prethodnika) poslije izvršenih statusnih promjena, pa poravnanje zaključeno sa drugim pravnim sljedbenicima (pravnog prethodnika) nije od uticaja na pravo povjerioca da traži ispunjenje svog potraživanja od bilo kog subjekta nastalog statusnom promjenom.

(Vs S, broj Prev. 62/94. – Bilten 4/1994)

13. Proizvođač ne odgovara solidarno za obaveze izvođača radova koji je zaključio ugovor sa investitorom.

(Vs S, broj Prev. 141/92. – Bilten 3/1994)

14. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz čl. 178. i 206. ZOO.

Prebijanje

Član 415.

(1) Svaki solidarni dužnik može se pozvati na prebijanje koje je izvršio njegov sadužnik.

(2) Solidarni dužnik može potraživanje svog sadužnika prema povjeriocu prebiti sa povjeriočevim potraživanjem, ali samo za onoliko koliko iznosi dio duga tog sadužnika u solidarnoj obavezi.

Otpuštanje duga

Član 416.

(1) Otpuštanje duga izvršeno sporazumno sa jednim solidarnim dužnikom oslobađa obaveze i ostale dužnike.

(2) Ali, ako je otpuštanje imalo za svrhu da oslobodi obaveze samo dužnika s kojim je izvršeno, solidarna obaveza smanjuje se za dio koji prema međusobnim odnosima dužnika pada na njega, a ostali dužnici odgovaraju solidarno za ostatak obaveze.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Kad je nagodba o isplati naknade štete sklopljena samo s nekim od više solidarnih dužnika, odgovornost ostalih solidarnih dužnika za ostatak obveze ocjenjuje se primjenom odredaba o otpustu duga kod solidarne obveze.

Iz obrazloženja:

"Sudskom nagodbom od 9. ožujka 1998. godine prvotuženik se obvezao tužitelju platiti novčanu naknadu u vezi s fizičkom boli u iznosu od …… HRD (…… kn), a za strah ….. HRD (…… kn) s kamatom, dok se sudskom nagodbom u istom predmetu od 21. rujna 1998. godine prvotuženik obvezao na ime naknade štete platiti tužitelju i njegovim roditeljima ukupno ……. HRD (……. kn). Tužitelji su u tom predmetu izjavili da se isplatom toga iznosa šteta u cijelosti smatra namirenom, te su povukli tužbu i odrekli se tužbenog zahtjeva prema prvo i drugotuženima.

Kako se tužitelj, sklopivši spomenutu sudsku nagodbu, odrekao tužbenog zahtjeva prema prvo i drugotuženicima, nižestupanjski sudovi su pravilno odbacili tužbu prema prvo i drugotuženiku.

Drugostupanjski je sud odbio tužbeni zahtjev prema trećetuženiku, pozivajući se na odredbu čl. 414. st. 1. ZOO-a prema kojoj svaki dužnik solidarne obveze odgovara vjerovniku za cijelu obvezu. Vjerovnik može zahtijevati njezino ispunjenje od koga hoće, sve dok ne bude potpuno ispunjena, ali kad jedan dužnik ispuni obvezu, ona prestaje i svi se dužnici oslobađaju. Budući da se tužitelj prema sadržaju sudske nagodbe zadovoljio nagođenim iznosom za svu štetu iz predmetnog štetnog događaja, a kako su solidarni dužnici – sudionici zaključenja nagodbe obvezu ispunili, sud drži da je obveza prestala i prema trećetuženiku kao jednom od solidarnih dužnika.

Tužitelj u reviziji, međutim, ističe da se nije odrekao potraživanja i prema trećetuženiku. Iz odredbi čl. 416. st. 2. ZOO-a proizlazi da ukoliko je otpust imao za svrhu da oslobodi obveze samo dužnika s kojim je izvršen, solidarna obveza smanjuje se za dio koji prema međusobnim odnosima dužnika pada na njega, dok ostali dužnici odgovaraju solidarno za ostatak obveze".

(Vs RH, Rev. 592/97, od 26. 4. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 12)

Prenov

Član 417.

(1) Prenovom koji je povjerilac izvršio sa jednim solidarnim dužnikom oslobađaju se i ostali dužnici.

(2) Ali, ako su povjerilac i dužnik prenov ograničili na dio obaveze koji dolazi na ovoga, obaveza ostalih ne prestaje, nego se samo smanjuje za taj dio.

---

1. Dobrovoljna revalorizacija duga ranijeg zajedničkog preduzeća, uz primjenu valute plaćanja predstavlja novaciju obaveze, pa ako je izvršena na osnovu sporazuma jednog od sljednika preduzeća i povjerioca, ostali sljednici su oslobođeni obaveze.

Iz obrazloženja:

Potraživanje tužitelja prema zajedničkom preduzeću, čiji su tuženi sljednici, nastalo je u YU dinarima, kao tada važećoj domaćoj valuti, i moglo se u vrijeme podnošenja tužbe zahtijevati samo u BH dinarima, na temelju odredaba Zakona o novcu iz 1992. g., odnosno Zakona o promjeni vrijednosti dinara, iz 1994. g., kako opravdano primjećuje prvostepeni sud. Tuženi su, međutim, mogli, postupajući u okviru odredaba čl. 61. u vezi sa članom 12. Zakona o deviznom poslovanju ("Sl. list RBiH", broj 10/94 i 13/94), te člana 64. Zakona o unutrašnjem platnom prometu ("Sl. list RBiH", broj 5/95 i 10/95), koji su bili u primjeni na dan sastavljanja proto-

http://www.advokat-prnjavorac.com

kola o utvrđenju duga izvršiti dobrovoljnu revalorizaciju duga konverzijom u DEM, i na taj način promijeniti i obim i predmet obaveze (izvršiti novaciju), no to nije mogao učiniti zastupnik II – tuženog u ime druga dva tužena (u smislu člana 417. ZOO, prenovom – novacijom izvršenom sa jednim solidarnim dužnikom oslobađaju se obaveze i ostali dužnici, ali oni ne postaju obveznici novirane obaveze – jedino ako se novacija ograniči na dio obveze jednog od solidarnih dužnika, ostali solidarni dužnici ostaju u obavezi za preostali dio nenovirane obveze).

Iz navedenog slijedi da je prvostepeni sud opravdano našao da je tužbeni zahtjev na isplatu duga u revalorizovanom iznosu u DEM u odnosu na prvo i treće tuženog, neosnovan.

(Vs FBiH, Pž. 28/00, od 23. 11. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 34)

Poravnanje

Član 418.

Poravnanje koje je zaključio jedan od solidarnih dužnika sa povjeriocem nema dejstva prema ostalim dužnicima, ali ovi imaju pravo da prihvate to poravnanje, ako ono nije ograničeno na dužnika sa kojim je zaključeno.

Sjedinjenje

Član 419.

Kad se u jednom licu sjedini svojstvo povjerioca i svojstvo dužnika iste solidarne obaveze, obaveza ostalih dužnika smanjuje se za iznos dijela koji na njega pada.

Docnja povjerioca

Član 420.

Kad povjerilac dođe u docnju prema jednom solidarnom dužniku, on je u docnji i prema ostalim solidarnim dužnicima.

Docnja jednog dužnika i priznanje duga

Član 421.

(1) Docnja jednog solidarnog dužnika nema dejstvo prema ostalim dužnicima.

(2) Isto važi i za priznanje duga koje bi izvršio jedan od solidarnih dužnika.

Zastoj i prekid zastarijevanja i odricanje od zastarjelosti

Član 422.

(1) Ako zastarijevanje ne teče ili je prekinuto prema jednom dužniku, ono teče za ostale solidarne dužnike i može se navršiti, ali dužnik prema kome obaveza nije zastarjela i koji je morao da je ispuni ima pravo zahtijevati od ostalih dužnika prema kojima je obaveza zastarjela da mu naknade svaki svoj dio obaveze.

(2) Odricanje od navršene zastarjelosti nema dejstva prema ostalim dužnicima.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Priznanje duga ranijeg zajedničkog preduzeća od strane jednog od sljednika, koji solidarno odgovara za dug sa ostalim sljednicima, nema značaj odricanja od zastare potraživanja u odnosu na ostale solidarne dužnike.

Iz obrazloženja:

Tuženi su solidarni dužnici za obaveze prema tužitelju ranijeg zajedničkog preduzeća, u smislu člana 187 – a. Zakona o preduzećima bivše SFRJ, koji je bio na snazi u vrijeme nastanka i dospijeća obaveza, nezavisno od toga da li je između njih zaključen diobni bilans (utvrđeno je da nije), no solidarnost obveze ne znači i da u odnosu na sve solidarne dužnike zastara potraživanja nastupa istovremeno, te da se radnjom svakog od dužnika prekida zastara prema svima. Po odredbama člana 422. Zakona o obligacionim odnosima, zastarijevanje se ne može prekinuti prema pojedinom solidarnom dužniku, a da i dalje teče prema ostalim solidarnim dužnicima, dok odricanje od navršene zastarjelosti jednog od solidarnih dužnika nema dejstva prema ostalim dužnicima. U vrijeme zaključenja protokola dana 10. 3. 1995. g. o priznanju duga nastupila je zastarjelost potraživanja prema sva tri tužena (tužitelj ni u žalbi ne spori da su on i prednik tuženih, a i samo tuženi, u vrijeme nastanka i dospijeća obaveza bili pravne osobe na koje se odnosi član 374. ZOO), pa bi protokol, ukoliko se radi o urednoj ispravi sa punovažnim pravnim dejstvom, imao značaj odricanja od nastupjele zastarjelosti (po odredbama 366. stav 1. ZOO), pismeno priznanje zastarjele obaveze smatra se kao odricanje od zastarjelost). Ovaj protokol je, međutim, potpisao samo zastupnik II – tuženog i ovjerio pečatom II – tuženog, pa iako je u protokolu naveden dug ranijeg zajedničkog preduzeća tuženih, nepostojećeg u vrijeme sastavljanja protokola, ne može se prihvatiti tvrdnja tužitelja da je na ovaj način pravno punovažno obavezo i prvo i treće tuženog. Iz iskaza saslušanih svjedoka ne proizilazi da su zastupnici prvo i trećetuženog dali makar i usmenu punomoć zastupniku II – tuženog da i u ime ova dva tužena prizna dug (s obzirom na zakonom propisanu formu bila je nužna pismena punomoć), a ne može se ovakvo ovlaštenje za zastupnika II – tuženog izvoditi ni iz okolnosti koje ističe žalitelj, da između tuženih nije nikada sačinjen diobni bilans, te da su često u poslovanju nastupali zajednički, kompenzirajući dugove potraživanjima bilo kog od njih, kao i da skladište i neke druge poslovne prostorije koriste zajedno, jer se radi o tri posebna pravna subjekta, koja samostalno istupaju u pravnom prometu.

(Vs BiH, Pž. 28/00, od 23. 11. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 35)

2. Prekid zastare prema jednom solidarnom dužniku nema za posljedicu prekid zastare i prema ostalim solidarnim dužnicima.

(Vs H, II Rev. 7/83, od 13. 2. 1984. – Psp 25 - 79)

Pravo ispunioca na naknadu

Član 423.

(1) Dužnik koji je ispunio obavezu ima pravo zahtijevati od svakog sadužnika da mu naknadi dio obaveze koji pada na njega.

(2) Pri tome nije od uticaja okolnost što je povjerilac nekog od sadužnika oslobodio duga ili mu je dug smanjio.

(3) Dio koji pada na dužnika od koga ne može da se dobije naknada dijeli se srazmjerno na sve dužnike.

---

1. Solidarni dužnik koji je ispunio obvezu izgradnje kuće ima pravo od svakoga solidarnog sudužnika zahtijevati da mu naknadi vrijednost izvedenih radova razmjerno dijelu obveze što pada na njega.

(Vs H, Rev. 194/91, od 24. 4. 1991. – Psp 53 – 889)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Shodno članu 208. i 423. ZOO zastara regresnog zahtjeva solidarnog dužnika teče od izvršene isplate, a ne od prouzrokovanja štete.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 21)

(Vs BiH, Pž. 465/83. od 27. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 19)

Podjela na jednake dijelove i izuzetak

Član 424.

(1) Ako nije što drugo ugovoreno ili inače ne proizilazi iz pravnih odnosa učesnika u poslu, na svakog dužnika dolazi jednak dio.

(2) Ali, ako je solidarna obaveza zaključena u isključivom interesu jednog solidarnog dužnika, on je dužan naknaditi cijeli iznos obaveze sadužniku koji je namirio povjerioca.

II - SOLIDARNOST POVJERILACA

Solidarnost se ne pretpostavlja

Član 425.

Kad na povjerilačkoj strani ime više lica, ona su solidarna samo kad je solidarnost ugovorena ili zakonom određena.

---

1. Za potraživanja preduzeća koje je prestalo da postoji podjelom, aktivno je legitimisan samo pravni sljedbenik na koga je to potraživanje prešlo diobnim bilansom, ili ako je po tom bilansu solidarni povjerilac za ranije nastala potraživanja.

Iz obrazloženja:

"Tužilac eventualno može imati i svojstvo solidarnog povjerioca ako je tako odlučeno diobenim bilansom u odnosu na ranije nastala potraživanja. Na osnovu svojstva solidarnog povjerioca ne bi mu se moglo osporiti pravo da samostalno zahtijeva ispunjenje obaveze, jer prema odredbi člana 426. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima (ZOO), svaki solidarni povjerilac ima pravo zahtijevati od dužnika ispunjenje cijele obaveze, ali kad jedan od njih bude namiren, obaveza prestaje i prema ostalim povjeriocima.

Međutim, solidarnost se ne pretpostavlja. Prema odredbi člana 425. ZOO kad na povjerilačkoj strani ima više lica, ona su solidarna samo kad je solidarnost ugovorena ili zakonom određena.

Kako pravni sljedbenici pravnog subjekta kod koga je došlo do statusne promjene – podjele na više pravnih subjekata, nijesu zakonski solidarni povjerioci za ranije nastala potraživanja - član 435. st. 3. i 4. Zakona o preduzećima, odnosno člana 187. st. 2. i 3. ranijeg ZOP-a, to je tužilac bio dužan da pruži dokaze da je po diobenom bilansu isključivi ili eventualno solidarni povjerilac u odnosu na predmetno potraživanje.

Kako to nije slučaj, valjalo je pobijanu presudu ukinuti i vratiti na ponovno suđenje, da bi se navedene činjenice utvrdile".

(Vs RCG, Pž. 174/98, od 23. 12. 1999. – Bilten Vs RCG 1999 – 59)

2. Pretpostavka solidarnosti važi kod pasivne solidarnosti, dok se solidarnost povjerilaca ne pretpostavlja.

(Vs S, broj Prev. 489/99 i Pzz. 25/99. – Bilten 3/2000)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 498/86, od 14. 5. 1987, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 412. ZOO

Sadržina solidarnosti

Član 426.

(1) Svaki solidarni povjerilac ima pravo zahtijevati od dužnika ispunjenje cijele obaveze, ali kad jedan od njih bude namiren, obaveza prestaje i prema ostalim povjeriocima.

(2) Dužnik može ispuniti obavezu povjeriocu koga sam izabere, sve dok neki povjerilac ne zatraži ispunjenje.

---

1. Vidjeti: odluku Vs RCG, Pž. 174/98, od 23. 12. 1999., datu u sudskoj praksi uz član 425. ZOO.

Prebijanje

Član 427.

(1) Dužnik može izvršiti prebijanje svoje obaveze sa potraživanjem koje ima prema povjeriocu koji mu zahtijeva ispunjenje.

(2) Prebijanje sa potraživanjem koje ima prema nekom drugom povjeriocu, dužnik može izvršiti samo do visine dijela solidarnog potraživanja koje pripada tom povjeriocu.

Otpuštanje duga i prenov

Član 428.

Otpuštanjem duga i prenovom između dužnika i jednog povjerioca smanjuje se solidarna obaveza za onoliko koliko iznosi dio tog potraživanja povjerioca.

Poravnanje

Član 429.

Poravnanje koje je zaključio jedan od solidarnih povjerilaca sa dužnikom nema dejstva prema ostalim povjeriocima, ali ovi imaju pravo da prihvate to poravnanje, izuzev kad se ono odnosi samo na dio povjerioca sa kojim je zaključeno.

Sjedinjenje

Član 430.

Kad se u licu jednog solidarnog povjerioca sjedini i svojstvo dužnika, svaki od ostalih solidarnih povjerilaca može od njega zahtijevati samo svoj dio potraživanja.

Docnja

Član 431.

(1) Kad dužnik dođe u docnju prema jednom solidarnom povjeriocu, on je u docnji i prema ostalim povjeriocima.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Docnja jednog solidarnog povjerioca dejstvuje i prema ostalim povjeriocima.

Priznanje duga

Član 432.

Priznanje duga učinjeno jednom povjeriocu koristi svim povjeriocima.

Zastarjelost

Član 433.

(1) Ako jedan povjerilac prekine zastarijevanje, ili ako prema njemu ne teče zastarijevanje, to ne koristi ostalim povjeriocima i prema njima zastarijevanje teče i dalje.

(2) Odricanje od zastarjelosti izvršeno prema jednom povjeriocu koristi i ostalim povjeriocima.

Odnosi između povjerilaca poslije ispunjenja

Član 434.

(1) Svaki solidarni povjerilac ima pravo zahtijevati od povjerioca koji je primio ispunjenje od dužnika da mu preda dio koji mu pripada.

(2) Ako iz odnosa među povjeriocima ne proističe što drugo, svakom solidarnom povjeriocu pripada jednak dio.

Odsjek 3.

NEDJELJIVE OBAVEZE

Član 435.

(1) Za nedjeljive obaveze u kojima ima više dužnika shodno se primjenjuju propisi o solidarnim obavezama.

(2) Kad u nedjeljivoj obavezi ima više povjerilaca među kojima nije ni ugovorena ni zakonom određena solidarnost, jedan povjerilac može zahtijevati da dužnik ispuni njemu samo ako je ovlašćen od ostalih povjerilaca da primi ispunjenje, inače svaki povjerilac može zahtijevati od dužnika da obavezu ispuni svim povjeriocima zajedno, ili da je položi sudu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA VI.

PROMJENA POVJERIOCA ILI DUŽNIKA

Odjeljak 1.

USTUPANJE POTRAŽIVANJA UGOVOROM (CESIJA)

Odsjek 1.

OPŠTE ODREDBE

Koja se potraživanja mogu prenijeti ugovorom

Član 436.

(1) Povjerilac može ugovorom zaključenim sa trećim prenijeti na ovoga svoje potraživanje, izuzev onog čiji je prenos zabranjen zakonom ili koje je vezano za ličnost povjerioca, ili koje se, po svojoj prirodi, protivi prenošenju na drugoga.

(2) Ugovor o ustupanju nema dejstva prema dužniku, ako su on i povjerilac ugovorili da ovaj neće moći prenijeti potraživanje na drugoga ili da ga neće moći prenijeti bez dužnikovog pristanka.

---

1. Punovažan je ugovor o cesiji potraživanja u stranoj valuti prema dužniku iz inozemstva, zaključen 1991. godine između domaćih pravnih subjekata.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da su tužitelj i pravni prethodnik tuženog zaključili dana 27. 12. 1991. godine Ugovor o ustupanju potraživanja iz inozemstva, kojim je tuženi - cedent ustupio tužitelju - cesionaru svoje potraživanje u inozemstvu. Tužitelj se obavezao da će cedentu uplatiti dinarsku protuvrijednost za ustupljeno devizno potraživanje i svoju obavezu je izvršio u cijelosti nasuprot tuženog, koji je od svog dužnika naplatio potraživanje koje je cedirao tužitelju, ali ga nije unio u zemlju niti prenio tužitelju, a o ustupanju potraživanja nije obavijestio ni dužnika - cesusa, što je bila njegova obaveza iz člana 438. stav 1. ZOO. Polazeći od ovih činjenica, prvostepeni sud je obvezao tuženog na isplatu iznosa cediranog potraživanja tužitelju.

Prigovor o valjanosti ugovora o ustupanju potraživanja u inozemstvu koji je tuženi istakao u prvostepenom postupku, u žalbi je obrazložio time da je pravni posao zaključen mimo finansijskog tržišta, a da prvostepeni sud nije dao odgovor na pitanje šta je to finansijsko tržište. Po odredbama člana 436. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ugovorom o cesiji mogu se prenositi potraživanja, izuzev onih čiji je prenos zabranjen zakonom ili koja su vezana za ličnost povjerioca ili koja se po prirodi stvari ne mogu prenositi. U konkretnom slučaju postavlja se pitanje da li je prenos tuženikovog potraživanja bio zabranjen, kao što to tvrdi žalitelj. Po odredbama člana 52-a Zakona o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 82/90), koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora i primjenjivao se do 1. 1. 1992. godine (kad je donesen novi zakon o privremenim mjerama) preduzeća su mogla na domaćem i stranom finansijskom tržištu kupovati i prodavati potraživanja po osnovu svih vrsta poslova sa inozemstvom. Dakle, zakonom nije bilo zabranjeno da tuženi svoje potraživanje cedira na tužitelja. U odredbi člana 52-a navedenog zakona, po ocjeni ovoga suda, finansijsko

http://www.advokat-prnjavorac.com

tržište je navedeno kao opći pojam koji ne pretpostavlja institucionalni oblik prometa potraživanja (karakteristično je da je taj pojam ispušten iz propisa kojim je sada uređena mogućnost prometa potraživanja u Zakonu o deviznom poslovanju, "Službeni list RBiH", br. 10/94 i 13/94, čl. 21.), pa je žalbeni prigovor tuženog neosnovan.

(Vs FBiH, Pž. 237/97, od 28. 11. 1997. – Bilten Vs FBiH 1/98 - 33)

2. Zahtjev za predaju u svojinski posjed može se postaviti ne samo prema ugovornoj strani, već i prema trećim licima pod uslovima propisanim odredbom člana 436. stav 1. ZOO.

Iz obrazloženja:

Revident je u pravu kada tvrdi da su se u donošenju pobijane presude ostvarili revizioni razlozi iz odredbe čl. 385. st. 1. tač. 3. ZPP u odnosu na dio odluke kojim je tužilac odbijen sa zahtjevom na predaju u državinu spornih objekata.

Nižestepeni sudovi su utvrdili, kao što je rečeno da je pravni prethodnik tužioca u cijelosti ispunio svoje ugovorne obaveze prema tuženom na osnovu ugovora o udruživanju sredstava za izgradnju spornih objekata i da su tužilac i njegov pravni prethodnik zaključili ugovor o zamjeni prema komej e tužilac prenio u svojinu trosoban stan koji se nalazi u Tuzli time da ovaj istovremeno ustupi tužiocu u zamjenu i prenese mu u svojinu sporne objekte.

Po ocjeni ovog revizijskog suda pogrešno je pravno stanovište drugostepenog suda da se zahtjev za predaju u svojinsku državinu može postaviti samo prema ugovornoj stranci i da slijedom toga tuženi koji nije u ugovornom odnosu sa tužiocem nije pasivno legitimisan u ovom sporu. Ovo zato što je ugovorom o cesiji moguće prenijeti pravo svojine na poslovnim i stambenim prostorijama i pravo traženja predaje tih prostorija u svojinsku državinu čija je izgradnja ugovorena na temelju udruživanja sredstava za njihovu izgradnju.

Odredbom čl. 436. st. 1. ZOO propisano je da povjerilac može ugovorom zaključenim sa trećimlicem prenijeti na ovog svoje potraživanje, izuzev onoga čiji je prenos zabranjen zakonom ili koje je vezano za ličnost povjerioca, ili koje se po svojoj prirodi protivi prenošenju na drugoga.

Predmet ugovora o cesiji, koji je akcesorne prirode, jer mu uvijek prethodi neki drugi glavni posao između cedenta i cesionara (pomoćni pravni instrument za realizaciju pravnog posla čija pravna osnova ne mora biti vidljiva prema vani) može biti svako otuđivo cedentovo potraživanje koje on ima prema cesusu, pa i buduća potraživanja uz pretpsotavku da su dovoljno određena, da će u budućnosti nastati i da je lice budućeg dužnika izvjesno.

S obzirom na ove materijalno – pravne odredbe, a radi pravilnog razrješenja spornog odnosa bilo je, prije svega, potrebno utvrditi stvarni sadržaj i smisao ugovornih utanačenja tužioca i kupca po osnovu ugovora o zamjeni nepokretnosti i ocijeniti da li je ovim ugovorom prethodnik tužioca (ovdje:kupac) cedirao tužiocu istovremeno i svoje pravo treženja predaje tih objekata u svojinsku državinu od strane tuženog. Ukoliko bi se utvrdila opstojnost ove činjenice, onda bi, po ocjeni ovog revizijskog suda, tužilac bio ovlašten da istakne zahtjev za predaju spornih objekata i prema tuženom iako on nije ugovorna stranka iz ugovora o zamjeni nepokretnosti koga su zaključili tužilac i njegov pravni prethodnik, iza koga tužilac izvodi svoje pravo na zahtjev da mu se predaju u državinu sporni objekti, ali zato tuženi može prema tužiocu istaći sve prigovore koje bi mogao istaći ustupiocu (čl. 440. st. 2. ZOO) da od njega traži predaju spornih objekata u svojinsku državinu. Drugo je, međutim, pitanje da li je pravni prethodnik tužioca stekao valjanu pravnu osnovu (titulus) za predaju spornih objekata u svojinsku državinu i da li je pravni posao koga su zaključili tužilac i njegov pravni prethodnik pravno valjan (prvostepeni sud je uzeo utvrđenim da ovaj pravni posao ne proizvodi pravno dejstvo, jer mu nedostaje sudska ovjera potpisa

http://www.advokat-prnjavorac.com

ugovarača, dok se drugostepeni sud ovim pitanjem nije bavio smatrajući ga neodlučnim za rješenje spora čime je propustio da ocijeni relevantne žalbene prigovore koji za sada dovode u sumnju iznijeto utvrđenje prvostepenog suda).

Zbog pogrešnog pravnog pristupa rješenju ove pravne stvari nižestepeni sudovi nisu u ovom pravcu utvrdili sve pravno relevantne činjenice. Stoga je djelimičnim uvaženjem revizije nižestepene presude valjalo ukinuti na osnovu čl. 395. st. 2. ZPP u dijelu kojim je odbijen zahtjev tužioca za predaju u državinu spornih objekata i u tom dijelu predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

(Vs RS, Rev. 17/95, od 20. 7. 1995. – Bilten 1/1999 – 63)

3. Hipoteka i osigurano potraživanje su jedna cjelina. Pojedinačni (izdvojeni i odvojeni) prijenos nije dopušten. Za valjanost prijenosa potreban je pismeni ugovor (cesija - član 436. Zakona o obligacionim odnosima) i upis u zemljišne knjige (član 71. Zakona o vlasničko pravnim odnosima)

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001 – 33)

4. Kad u ugovoru o cesiji nije ništa rečeno o dospjelim a neisplaćenim kamatama, pretpostavlja se da su ustupljene s glavnim potraživanjem.

Iz obrazloženja:

"Odredba čl. 437. st. 3. ZOO dolazi do primjene upravo u situaciji kad u ugovoru o cesiji nije ništa rečeno o pravnoj sudbini dospjelih a neisplaćenih kamata. Tada se presumira da je došlo do ustupanja i tih kamata. Zato iz činjenice da u ugovoru o cesiji sporne kamate nisu spomenute, primjenom čl. 437. st. 3. ZOO slijedi pravni zaključak upravo suprotan od onoga što ga je izveo prvostupanjski sud, a taj je da su i te kamate ustupljene. Predmijevu iz navedene zakonske odredbe je tužitelj doduše mogao pokušati oboriti, no on to nije učinio."

(Vs RH, Gzz 2/98, od 19. 3. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 24/59)

5. Na valjanost ugovora o ustupanju ne utječe činjenica što je ustupitelj strana osoba kao ni činjenica što dužnik nije bio obaviješten o ustupanju.

(Vts RH, Pž. 122/95, od 17. 8. 1995. - Zbirka 3 – 49)

6. Punovažno je ustupanje i nenovčanog potraživanja radi obezbjeđenja, pa je cesionar ovlašten da od cesusa zahtjeva ispunjenje obaveze, čak i ako ovaj nije bio obavješten o ustupanju potraživanja.

(Vs FBiH, Pž. 89/99, od 28. 7. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 – 50. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke dato je u sudskoj praksi zu član 438. ZOO)

7. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 139/98, od 30. 7. 1998, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 440. ZOO.

8. Kod primjene Uredbe o privremenoj zabrani raspolaganja nepokretnostima, pokretnim stvarima i pravima u odnosu na cedirano potraživanje preduzeća iz (Republike Makedonije) bivših republika SFRJ, sada samostalnih država koje su priznate i sa kojima su uspostavljeni diplomatski odnosi, mora se ispitati u postupku da li je ustupanje potraživanja u skladu sa propisima koji regulišu promet robe i usluga sa inostranstvom, da li je u pitanju legalan (ili ilegalan) promet robe i usluga i da li je roba prošla sve carinske formalnosti, odnosno da li se radi o realizaciji prometa robe ili fiktivnom prenosu potraživanja.

(Vs S, broj Prev. 635/97. Bilten 1/1998)

9. Nije dopušteno ustupanje potraživanja po ugovoru između ustupaoca sa sjedištem na teritoriji republike članice bivše SFRJ i prijemnika sa sjedištem na teritoriji SRJ, ako taj ugovor nije u skladu sa propisima koji regulišu promet robe i usluga sa inostranstvom i propisima koji ograničavaju raspolaganje određenim stvarima i

http://www.advokat-prnjavorac.com

pravima na teritoriji Republike Srbije, kada su te stvari i prava predmet ustupljenog potraživanja.

(Vs S, broj Prev. 575/95. – Bilten 2/1996)

10. Ugovorom o nagodbi ugovorne strane pomoću uzajamnih popuštanja otklanjaju neizvjesnost i određuju svoja uzajamna prava i obveze.

Nakon ustupanja tražbine iz sklopljene nagodbe vjerovnik više prema dužniku ne može potraživati tražbinu iz nagodbe, a ni tražbinu iz obveznog odnosa u svezi s kojim je nagodba sklopljena.

(Vts RH, Pž. 2550/96, od 28. 1. 1997. - Zbirka 4 – 38)

11. Ustupitelj je obvezan obavijestiti dužnika o obavljenom ustupanju, ali obavještavanje dužnika nije uvjet za pravovaljanost ugovora o ustupanju.

(Vts RH, Pž. 1350/95, od 19. 9. 1995. - Zbirka 3 – 48)

12. Iako se ugovorom o diobi nekretnina ne stiče pravo vlasništva bez upisa u zemljišnu ill drugu javnu knjigu, suvlasnik koji je prije ili poslije diobe prodavao nekretnine koje je stekao ugovorom o diobi, obavezao se da nakon sticanja prava svojine prenese to pravo na kupca uknjižbom u zemljišnu ili drugu javnu knjigu, ili da mu prije toga ustupi svoje pravo iz ugovora o diobi.

(Vs BiH, Rev. 314/89, od 25. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 46)

13. Ugovor o sticanju prava stvarne služnosti, zaključen između prednika vlasnika povlasnog i poslužnog dobra, obavezuje i njihove singularne pravne sljednike ako su makar i prećutno preuzeli ugovor time što su se izvjesno vrijeme ponašali u skladu sa ugovorom.

(Vs BiH, Rev. 278/89, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 81)

14. Kada za ugovor nije propisana posebna forma, pravovaljana je usmena cesija.

(Vs BiH, Pž. 436/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 5)

15. Promjena vjerovnika (ustup ili cesija) – ustup duga oslobađa obaveze prvobitnog dužnika samo u slučaju ako i povjerilac pristane na takvu cesiju.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001., str. 29)

16. Vjerovnik ugovorom o ustupanju (cesiji) može prenijeti na trećega i dio potraživanja, pa i tako da ustupi samo potraživanje kamata, a ne i glavnicu.

(Ps H, Pž. 1408/9O, od 15. 10. 1991. – Psp 51 – 216)

17. Ugovorom je moguće valjano prenijeti pravo na vlasništvo stana i pravo na useljenje u stan, čija je izgradnja ugovorena na temelju udruživanja sredstava za stambenu izgradnju.

Iz obrazloženja:

"Ugovor koji su stranke sklopile pravno je valjan i proizvodi valjane pravne učinke bilo da se smatra ugovorom o cesiji, kako su ga stranke i nazvale, bilo da se smatra ugovorom iz čl. 145. ZOO jer su tuženi na tužitelje prcnijeli "svoje pravo na jednosoban stan" (točka 2. ugovora), na što je poduzeće pristalo primanjem uplate, koje su vršili tužitelji, a što je kasnije i izričito odobrila svojim pisanim podneskom u kojem izričito navodi "da prihvaća i smatra pravno opstojnom cesiju potraživanja utanačenu ugovorom o cesiji" koji su stranke sklopile".

(Vs H, Rev. 30/88, od 18. 10. 1988. – Psp 46 – 65)

http://www.advokat-prnjavorac.com

18. Davanjem naloga dužniku da ispuni obavezu povjeriočevom dužniku ne dolazi do cesije potraživanja.

(Vs BiH, Pž. 386/86, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 44)

19. Građanin kome se opština obavezala ugovorom o zamjeni građevinskih objekata, da će, pod odložnim uslovom, ustupiti na korišćenje građevinsku parcelu, ne može to pravo prenijeti na treće lice.

(Vs BiH, Rev. 359/87, od 21. 4. 1988. – Bilten 3/88 – 21)

Sporedna prava

Član 437.

(1) Sa potraživanjem prelaze na prijemnika sporedna prava, kao što su pravo prvenstvene naplate, hipoteka, zaloga, prava iz ugovora sa jemcem, prava na kamatu, ugovornu kaznu i sl.

(2) Ipak, ustupilac može predati založenu stvar prijemniku samo ako zalogodavac pristane na to, inače ona ostaje kod ustupioca da je čuva za račun prijemnika.

(3) Pretpostavlja se da su dospjele, a neisplaćene kamate ustupljene sa glavnim potraživanjem.

---

1. Ustupanjem potraživanja umjesto ispunjenja ustupaju se prijemniku i dospjele, a neisplaćene kamate u vrijeme ustupanja, ako ustupilac ne dokaže da se sa prijemnikom drugačije sporazumio.

Ustupilac nije ovlašten, ako nema drugačijeg sporazuma, da od dužnika zahtijeva dospjele kamate, a može samo od prijemnika zahtijevati da mu preda ono što je naplatio preko iznosa svog potraživanja.

Iz obrazloženja:

"U smislu člana 437. st. 1. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, sa potraživanjem prelaze na prijemnika sporna prava, kao što su pravo prvenstvene naplate, hipoteka, zaloga, prava iz ugovora sa jemcem, prava na kamatu, ugovornu kaznu i sl. Pretpostavlja se da su dospjele, a neisplaćene kamate do časa ustupanja ustupljene sa glavnim potraživanjem.

Prema tome i kada ugovorom nije izričito određeno ustupanje sporednih potraživanja sporno potraživanje dijeli pravnu sudbinu glavnog potraživanja. Dospjele, a neisplaćene kamate ne dijele sudbinu glavnog potraživanja, pa je oboriva zakonska pretpostavka da su dospjele, a neisplaćene kamate ustupljene sa glavnim potraživanjem, ako ugovorom u odnosu na to potraživanje nije ništa regulisano…".

(Vs BiH, Pž. 346/91, isto Pž. 413/91, obje od 13. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 48)

2. Novi stjecalac nekretnine opterećene založnim pravom u korist neke osobe, ne može tražiti da se u njegovu korist prenese i založno pravo, ako na njega nije prešla i tražbina osigurana založnim pravom u korist te osobe.

Iz obrazloženja:

"Kada tražbina osigurana hipotekom prijeđe na drugu osobu, na tu osobu ujedno prelazi i hipoteka kojom je tražbina osigurana (čl. 319. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima).

Založno pravo može se prenijeti samo pod pretpostavkom da se prenosi tražbina osigurana založnim pravom, a obzirom da to u konkretnom predmetu nije slu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

čaj nema ugovora o cesiji - ustupu kojom bi se novčana tražbina prenijela na novog vjerovnika u smislu čl. 437. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, nisu niti ispunjeni uvjeti da se prenese samo založno pravo koje je u odnosu na tražbinu koja je osigurana hipotekom sporedno pravo."

(Žs Bjelovar, Gž. 2298/00, od 14. 2. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 14)

3. Kad u ugovoru o cesiji nije ništa rečeno o dospjelim a neisplaćenim kamatama, pretpostavlja se da su ustupljene s glavnim potraživanjem.

Iz obrazloženja:

"Odredba čl. 437. st. 3. ZOO dolazi do primjene upravo u situaciji kad u ugovoru o cesiji nije ništa rečeno o pravnoj sudbini dospjelih a neisplaćenih kamata. Tada se presumira da je došlo do ustupanja i tih kamata. Zato iz činjenice da u ugovoru o cesiji sporne kamate nisu spomenute, primjenom čl. 437. st. 3. ZOO slijedi pravni zaključak upravo suprotan od onoga što ga je izveo prvostupanjski sud, a taj je da su i te kamate ustupljene. Predmijevu iz navedene zakonske odredbe je tužitelj doduše mogao pokušati oboriti, no on to nije učinio."

(Vs RH, Gzz 2/98, od 19. 3. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 24/59)

4. Prema čl. 437. ZOO potraživanjem na primatelja prelaze sporedna prava, kojima pripada i pravo na kamate. Prema st. 3. navedenog članka, pretpostavlja se da su dospjele, a neisplaćene kamate ustupljene s glavnim potraživanjem. Tuženik nikada nije prigovorio dospijeću računa, pa činjenica što tuženik o cesiji nije obaviješten prije podnošenja tužbe ne utječe na plaćanje zateznih kamata.

(Vts RH, Pž. 4397/94, od 15. 9. 1994. - Zbirka 3 – 49)

Obavještavanje dužnika

Član 438.

(1) Za prenos potraživanja nije potreban pristanak dužnika, ali je ustupilac dužan obavijestiti dužnika o izvršenom ustupanju.

(2) Ispunjenje izvršeno ustupiocu prije obavještenja o ustupanju punovažno je i oslobađa dužnika obaveze, ali samo ako nije znao za ustupanje, inače obaveza ostaje i on je dužan da je ispuni prijemniku.

---

1. Punovažno je ustupanje i nenovčanog potraživanja radi obezbjeđenja, pa je cesionar ovlašten da od cesusa zahtjeva ispunjenje obaveze, čak i ako ovaj nije bio obavješten o ustupanju potraživanja.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud obvezuje tuženog da isporuči tužitelju montažne objekte, smatrajući da je na tužitelja cesijom preneseno potraživanje isporuke (predaje) ovih objekata inače zasnovano ugovorom o građenju. Tuženi tvrdi da se radi o nepunovažnim ugovorima o cesiji. Iz ugovora o ustupanju potraživanja zaključenih između naručilaca iz ugovora o građenju kao cedenata i tužitelja kao cesionara proizilazi da se tužitelj obavezao da će u ime i za račun naručilaca – cedenata uplatiti tuženom cijenu iz ugovora o građenju (razlika do ugovorene cijene preko do tada plaćenog avansa od strane samih naručilaca), a da su tužitelju naručioci (očigledno kao zalogu vraćanja za njih uplaćenih sredstava) cedirali radi obezbjeđenja svoje potraživanje iz ugovora o građenju prema tuženom. Ovako ugovaranje ima značaj ustupanja radi obezbjeđenja iz člana 445. Zakona o obligacionim odnosima, pa je cesionar ovlašten – aktivno legitimiran da u svoje ime od dužnika (cesusa) u konkretnom slučaju tuženog, zahtijeva ispunjenje prenesenog potraživanja, pošto su ispunjeni uvjeti za dopuštenost ce-

http://www.advokat-prnjavorac.com

diranja predviđeni odredbama člana 436. ZOO. Cesija nije nepunovažna stoga što eventualno tuženi nije bio obavješten o cesiji, već bi samo, u smislu člana 438. ZOO, dužnik – tuženi bio oslobođen obaveze prema tužitelju, da je ispunio svoju ugovornu obavezu prema naručiocima – cesionarima prije saznanja za cesiju. Kako ovako nije postupio, a o cesiji je obavješten bar u času prijema tužbe u ovoj parnici, aktivna legitimacija tužitelja ne bi mogla biti sporna.

(Vs FBiH, Pž. 89/99, od 28. 7. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 50)

2. Tužitelj se obavezao da će cedentu uplatiti dinarsku protuvrijednost za ustupljeno devizno potraživanje i svoju obavezu je izvršio u cijelosti nasuprot tuženog, koji je od svog dužnika naplatio potraživanje koje je cedirao tužitelju, ali ga nije unio u zemlju niti prenio tužitelju, a o ustupanju potraživanja nije obavijestio ni dužnika - cesusa, što je bila njegova obaveza iz člana 438. stav 1. ZOO. Polazeći od ovih činjenica, prvostepeni sud je obvezao tuženog na isplatu iznosa cediranog potraživanja tužitelju. (Iz obrazloženja odluke)

(Vs FBiH, Pž. 237/97 od 28. 11. 1997. – Bilten Vs FBiH 1/98 - 33)

3. Okolnost da dužnik nije obaviješten o ustupanju potraživanja novom vjerovniku ne utječe na valjanost ustupanja a vođenje parnice novog vjerovnika protiv dužnika može se smatrati obavještavanjem o ustupanju potraživanja.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj pravnoj stvari je zahtjev tužitelja radi isplate, temeljem ugovora o zajmu, koji je brat tužitelja zaključio s prednikom tužene, odnosno njezinim pok. suprugom.

U ovom revizijskom stadiju postupka sporna je aktivna legitimacija tužitelja i iznos visine duga.

Iz ovjerene izjave brata tužitelja nedvojbeno proizlazi da je isti u cijelosti ustupio tužitelju svoje potraživanje koje je imao prema pravnom predniku tužene.

Odredba čl. 438. st. 1. ZOO propisuje da za prijenos potraživanja nije potreban pristanak dužnika, već da je ustupilac dužan obavijestiti dužnika o izvršenom potraživanju.

Činjenica da dužnik nije obaviješten o izvršenom prijenosu potraživanja ne utječe na pravnu valjanost tog prijenosa, već ista može biti pravno relevantna samo u pogledu sadržaja odnosa između dužnika i ustupitelja (čl. 438. st. 2. ZOO), što u konkretnom predmetu također nije slučaj, jer je tužena najkasnije tijekom ovog postupka saznala za izvršeno ustupanje potraživanja."

(Vs RH, Rev 1559/01, od 12. 9. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 25)

4. Prema odredbi čl. 436. ZOO ugovor o cesiji je pravovaljan kad ga potpišu cedent i cesionar. Činjenica da o ustupu nije bio obaviješten dužnik ne dovodi u pitanje pravnu valjanost ugovora o ustupanju, jer u smislu odredbe čl. 438. st. ZOO obavijest o obavljenom ustupanju dužniku nije bitna za valjanost ugovora o cesiji, ali je bitna za sadržaj pravnog odnosa između dužnika i ustupitelja.

(Vts RH, Pž. 3809/94, od 9. 7. 1996. - Zbirka 4 – 40)

5. Davanjem naloga dužniku da ispuni obavezu povjeriočevom dužniku ne dolazi do cesije potraživanja.

Iz obrazloženja:

Obavezu može, u smislu člana 296. Zakona o obligacionim odnosima, ispuniti i treće lice, a ispunjenje je dužan prihvatiti povjerilac, ako je dužnik sa tim saglasan, ali ako treće lice odbija da postupi po nalogu svog povjerioca i izvrši isplatu nje-

http://www.advokat-prnjavorac.com

govom povjeriocu, povjerilac dužnikovog povjerioca nema pravo da neposredno od dužnika zahtijeva ispunjenje.

U smislu člana 436. Zakona o obligacionim odnosima, ugovorom između povjerioca i trećeg lica prenosi se na treće lice potraživanje, ali cesija djeluje u smislu člana 438. Zakona o obligacionim odnosima, prema dužniku tek od časa kada ga o izvršenom ustupanju potraživanja izvijesti povjerilac, a tužioci nisu pružili dokaze da je njihov dužnik takvo obavještenje dao tuženima.

(Vs BiH, Pž. 386/86, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 44)

6. Vjerovnik (ustupitelj) obvezan je obavijestiti dužnika o obavljenom ustupanju, ali to nije uvjet za pravovaljanost ugovora o ustupanju.

(Ps H, Pž. 3105/93, od 14. 12. 1993. - Praxis 2 – 45)

Višetruko ustupanje

Član 439.

Ako je povjerilac ustupio isto potraživanje raznim licima, potraživanje pripada prijemniku o kome je ustupilac prvo obavijestio dužnika, odnosno koji se prvi javio dužniku.

Odsjek 2.

ODNOS PRIJEMNIKA I DUŽNIKA

Član 440.

(1) Prijemnik ima prema dužniku ista prava koja je ustupilac imao prema dužniku do ustupanja.

(2) Dužnik može istaći prijemniku pored prigovora koje ima prema njemu i one prigovore koje je mogao istaći ustupiocu do časa kad je saznao za ustupanje.

---

1. Prijemnik (cesionar) ne može zahtijevati od dužnika (cesusa) naplatu prenesenog potraživanja, ako ustupilac (cedent) nije ispunio svoju obavezu prema dužniku koja je bila uslov za ispunjenje obaveze dužnika.

Iz obrazloženja:

„Kako je zakupodavac kao cedent samo ustupio svoje potraživanje po osnovu zakupnine (a ne i ugovor o zakupu) koje je imao prema tuženom (kao dužniku - cesusu) na tužitelja (cesionara), a koje je još u vrijeme ustupanja bilo sumnjivo i koje se cesijom ni u čemu ne mijenja (čl. 436. ZOO), prvostepeni sud je pogrešno zaključio da je tužbeni zahtjev osnovan. Zakupodavac nije ni imao za sporni period pravo na zakupninu, pa to potraživanje koje je predmet spora nije mogao ni prenijeti na tužitelja“.

(Vs FBiH, Pž.- 139/98, od 30. 07. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 – 20. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke dato je u sudskoj praksi zu član 122. ZOO)

2. Položaj dužnika – cecusa ne može se pogoršati po ugovoru o cesiji. Zato mu je i dato pravo da se brani prigovorima prema cesionaru, ali i prigovorima koje je mogao istaći prema cedentu.

(Vs S, broj Prev. 839/97 i Pzz. 41/97. – 2/1999)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Vidjeti: odluke Vs BiH, Pž. 346/91, i Pž. 413/91, obje od 13. 6. 1991., date u sudskoj praksi uz član 437. ZOO.

Odsjek 3.

ODNOS USTUPIOCA I PRIJEMNIKA

Predaja isprava o dugu

Član 441.

(1) Ustupilac je dužan predati prijemniku obveznicu ili drugu ispravu o dugu, ako ih ima, kao i druge dokaze o ustupljenom potraživanju i sporednim pravima.

(2) Ako je ustupilac prenio na prijemnika samo jedan dio potraživanja, on je dužan predati mu ovjeren prepis obveznice ili koje druge isprave kojom se dokazuje postojanje ustupljenog potraživanja.

(3) On je dužan izdati mu, na njegov zahtjev, ovjerenu potvrdu o ustupanju.

---

1. Ustupilac je dužan primatelju predati obveznicu ili drugu ispravu o dugu, kao i druge dokaze o ustupljenoj tražbini i sporednim pravima.

Iz obrazloženja navodimo:

"Ako je tražbina ustupljena uz naknadu, ustupilac odgovara za veritet tražbine u trenutku kad je obavljeno ustupanje. Ako ustupilac nije primatelju predao obveznicu, drugu ispravu o dugu ili dokaze o postojanju svoje tražbine, tada se smatra da ugovor o cesiji nije valjano ispunjen".

(Vts RH, Pž. 3551/98, od 17. 8. 1999. – Zbirka 5 – 33)

Odgovornost za postojanje potraživanja

Član 442.

Kad je ustupanje izvršeno ugovorom sa naknadom, ustupilac odgovara za postojanje potraživanja u času kada je izvršeno ustupanje.

---

1. Kad je ustupanje izvršeno ugovorom s naknadom, ustupitelj odgovara za postojanje potraživanja u trenutku kada je izvršeno ustupanje obavljeno, a za naplativost potraživanja odgovara samo ako je to bilo ugovoreno.

(Vts, Pž. 264/94, od 22. 2. 1994. - Praxis 2 – 45)

Odgovornost za naplativost

Član 443.

(1) Ustupilac odgovara za naplativost ustupljenog potraživanja, ako je to bilo ugovoreno, ali samo do visine onoga što je primio od prijemnika, kao i za naplativost kamata, troškova oko ustupanja i troškova postupka protiv dužnika.

(2) Veća odgovornost savjesnog ustupioca ne može se ugovoriti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 4.

POSEBNI SLUČAJEVI USTUPANJA POTRAŽIVANJA

Ustupanje umjesto ispunjenja ili radi naplaćivanja

Član 444.

(1) Kad dužnik umjesto ispunjenja svoje obaveze ustupi povjeriocu svoje potraživanje, ili jedan njegov dio, zaključenjem ugovora o ustupanju dužnikova obaveza se gasi do iznosa ustupljenog potraživanja.

(2) Ali, kad dužnik ustupi svome povjeriocu svoje potraživanje samo radi naplaćivanja, njegova se obaveza gasi, odnosno smanjuje tek kad povjerilac naplati ustupljeno potraživanje.

(3) U oba slučaja prijemnik je dužan predati ustupiocu sve što je naplatio preko iznosa svog potraživanja prema ustupiocu.

(4) U slučaju ustupanja radi naplaćivanja dužnik ustupljenog potraživanja može ispuniti svoju obavezu i prema ustupiocu, čak i kad je obaviješten o ustupanju.

---

1. Cesija radi naplaćivanja predstavlja iznimku u odnosu na cesiju radi ispunjenja i ta njena specifičnost mora proizilaziti iz odredaba ugovora o cesiji.

Iz obrazloženja:

Neosnovano je prvostepeni sud odbio da umanji dug tuženog za iznos tražbine koju je tuženi cedirao tužitelju. Ugovorom o cesiji zaključenim između sva tri učesnika cesije, cesus priznaje da duguje tuženom cedentu ..... (član 1.), a cedent priznaje da duguje isti iznos tužitelju - cesionaru, za isporučeni kamen (član 2.). U članu 3. ovog ugovora tuženi ustupa svoje potraživanje tužitelju, a cesus se obavezuje da će ovo potraživanje isplatiti tužitelju. Iz ovakvih odredaba ugovora prvostepeni sud pogrešno zaključuje da se radi o cesiji radi naplaćivanja, na koju se odnosi član 444. stav 2. ZOO, iako upotrebljeni izrazi u ugovoru jasno upućuju na to da se radi o cesiji umjesto ispunjenja tuženikove obaveze plaćanja koja je predviđena odredbom člana 444. stav 1. ZOO. Cesija radi naplaćivanja predstavlja iznimku u odnosu na cesiju radi ispunjenja i da bi se od ove razlikovala, mora se ta njena specifičnost naglasiti u ugovoru o cesiji, a u konkretnom slučaju takvog navođenja nema. Ugovorne stranke u navedenom ugovoru samo utvrđuju uzajamna potraživanja i potom ustupanjem potraživanja podmiruju dug tuženog prema tužitelju u visini ustupljenog iznosa.

(Vs FBiH, Pž. 166/00, od 29. 12. 2000. - Bilten VS FBiH 1/01 - 29)

2. Kada je dužnik ustupio vjerovniku umjesto ispunjenja svoje potraživanje samo glede glavnice bez navođenja kamata koje su bile dospjele do dana sklapanja ugovora o ustupanju, dužnikova obveza ugasila se samo glede ustupljenog iznosa glavnice.

(Vs H, Gzz. 45/94, od 22. 12. 1994. - Izbor odkuka Vs RH 1/1996 – 66)

3. Sve dok izvršni postupak nije obustavljen izmirenjem potraživanja povjerioca ili njegovim odricanjem od naplate preostalog dijela, dužnik ne može u parnici zahtijevati ni djelimičnu isplatu svog potraživanja prenesenog u izvršnom postupku njegovom povjeriocu radi naplate.

(Vs BiH, Pž. 182/91, od 13. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 43)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Ustupanjem potraživanja umjesto ispunjenja ustupaju se prijemniku i dospjele, a neisplaćene kamate u vrijeme ustupanja, ako ustupilac ne dokaže da se sa prijemnikom drugačije sporazumio.

Ustupilac nije ovlašten, ako nema drugačijeg sporazuma, da od dužnika zahtijeva dospjele kamate, a može samo od prijemnika zahtijevati da mu preda ono što je naplatio preko iznosa svog potraživanja.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 437. st. 1. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, sa potraživanjem prelaze na prijemnika sporna prava, kao što su pravo prvenstvene naplate, hipoteka, zaloga, prava iz ugovora sa jemcem, prava na kamatu, ugovornu kaznu i sl. Pretpostavlja se da su dospjele, a neisplaćene kamate do časa ustupanja ustupljene sa glavnim potraživanjem.

Prema tome i kada ugovorom nije izričito određeno ustupanje sporednih potraživanja sporno potraživanje dijeli pravnu sudbinu glavnog potraživanja. Dospjele, a neisplaćene kamate ne dijele sudbinu glavnog potraživanja, pa je oboriva zakonska pretpostavka da su dospjele, a neisplaćene kamate ustupljene sa glavnim potraživanjem, ako ugovorom u odnosu na to potraživanje nije ništa regulisano. Ova zakonska pretpostavka podrazumijeva ovlašćenje ustupioca da dokazuje suprotno. Međutim, tužilac nije predlagao izvođenje dokaza na te okolnosti.

Zbog toga prvostepeni sud pravilno zaključuje da je tužilac ugovorom o ustupanju potraživanja, koji prema utvrđenom činjeničnom stanju, ima karakter ugovora o ustupanju umjesto ispunjenja, ustupio svoje potraživanje po osnovu glavnog potraživanja i sporednih potraživanja, te dospjelih, a neisplaćenih kamata, koje tužilac i prvostepeni sud nazivaju neisplaćenim i interkalarnim kamatama.

U smislu člana 444. st. 1. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, kad dužnik umjesto ispunjenja svoje obaveze ustupi povjeriocu svoje potraživanje, ili jedan njegov dio, zaključenjem ugovora o ustupanju dužnikova obaveza se gasi do iznosa ustupljenog potraživanja. Prijemnik je dužan predati ustupiocu sve što je naplatio preko iznosa svog potraživanja prema ustupiocu.

Prema odredbi člana 440. stav 1. navedenog zakona, prijemnik ima prema dužniku ista prava koja je ustupilac imao prema dužniku do ustupanja.

Zbog toga tužilac, iz potraživanja ustupljenog umjesto ispunjenja, ne može postavljati zahtjev prema dužniku iz ustupljenog potraživanja. Zahtjev iz tog potraživanja prema dužniku, u obimu ustupljenog potraživanja, u skladu sa zakonom, prema dužniku može postaviti samo prijemnik. Tužilac kao ustupilac može postaviti samo zahtjev prema prijemniku u skladu sa odredbama člana 444. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 346/91, isto Pž. 413/91, obje od 13. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 48)

Ustupanje radi obezbjeđenja

Član 445.

Kad je ustupanje izvršeno radi obezbjeđenja prijemnikovog potraživanja prema ustupiocu, prijemnik je dužan da se stara sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina o naplati ustupljenog potraživanja i da po izvršenoj naplati, pošto zadrži koliko je potrebno za namirenje sopstvenog potraživanja prema ustupiocu, ovome preda višak.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Punovažno je ustupanje i nenovčanog potraživanja radi obezbjeđenja, pa je cesionar ovlašten da od cesusa zahtjeva ispunjenje obaveze, čak i ako ovaj nije bio obavješten o ustupanju potraživanja.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud obvezuje tuženog da isporuči tužitelju montažne objekte, smatrajući da je na tužitelja cesijom preneseno potraživanje isporuke (predaje) ovih objekata inače zasnovano ugovorom o građenju. Tuženi tvrdi da se radi o nepunovažnim ugovorima o cesiji. Iz ugovora o ustupanju potraživanja zaključenih između naručilaca iz ugovora o građenju kao cedenata i tužitelja kao cesionara proizilazi da se tužitelj obavezao da će u ime i za račun naručilaca – cedenata uplatiti tuženom cijenu iz ugovora o građenju (razlika do ugovorene cijene preko do tada plaćenog avansa od strane samih naručilaca), a da su tužitelju naručioci (očigledno kao zalogu vraćanja za njih uplaćenih sredstava) cedirali radi obezbjeđenja svoje potraživanje iz ugovora o građenju prema tuženom. Ovako ugovaranje ima značaj ustupanja radi obezbjeđenja iz člana 445. Zakona o obligacionim odnosima, pa je cesionar ovlašten – aktivno legitimiran da u svoje ime od dužnika (cesusa) u konkretnom slučaju tuženog, zahtijeva ispunjenje prenesenog potraživanja, pošto su ispunjeni uvjeti za dopuštenost cediranja predviđeni odredbama člana 436. ZOO. Cesija nije nepunovažna stoga što eventualno tuženi nije bio obavješten o cesiji, već bi samo, u smislu člana 438. ZOO, dužnik – tuženi bio oslobođen obaveze prema tužitelju, da je ispunio svoju ugovornu obavezu prema naručiocima – cesionarima prije saznanja za cesiju. Kako ovako nije postupio, a o cesiji je obavješten bar u času prijema tužbe u ovoj parnici, aktivna legitimacija tužitelja ne bi mogla biti sporna.

(Vs FBiH, Pž. 89/99, od 28. 7. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 50)

Primjer broj	*Ugovor o cesiji*

Odjeljak 2.

PROMJENA DUŽNIKA

Odsjek 1.

PREUZIMANJE DUGA

I – OPŠTE ODREDBE

Ugovor o preuzimanju duga

Član 446.

(1) Preuzimanje duga vrši se ugovorom između dužnika i preuzimaoca, na koji je pristao povjerilac.

(2) O zaključenom ugovoru može povjerioca izvijestiti svaki od njih, i svakome od njih može povjerilac saopštiti svoj pristanak na preuzimanje duga.

(3) Pretpostavlja se da je povjerilac dao svoj pristanak ako je bez ograde primio neko ispunjenje od preuzimaoca, koje je ovaj učinio u svoje ime.

(4) Ugovarači, kao i svaki od njih posebno, mogu pozvati povjerioca da se u određenom roku izjasni da li pristaje na preuzimanje duga, pa ako se povjerilac u određenom roku ne izjasni, smatra se da nije dao svoj pristanak.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(5) Ugovor o preuzimanju duga ima dejstva ugovora o preuzimanju ispunjenja za vrijeme dok povjerilac ne bude dao svoj pristanak na ugovor o preuzimanju duga, kao i ako on odbije da da pristanak.

---

1. Smatra se da preuzimanje duga ili pristupanje dugu postoji samo ako se preuzimatelj obveže obvezu dužnika namiriti iz svoje imovine, a ne kada bi tu obvezu trebao namiriti iz imovine dužnika.

Iz obrazloženja:

"Po utvrđenjima ovog suda, II - tuženica je dakle obvezu I - tuženika trebala vratiti njegovom imovinom koju je trebala pribaviti promjenom stare devizne štednje za gotov novac, a nije trebala obvezu I - tuženika ispuniti iz svoje imovine, odnosno osobno. Po stajalištu ovog suda, kad netko preuzima dug temeljem odredbe čl. 446. ZOO ili pristupa dugu temeljem odredbe čl. 451. ZOO, to znači da će tražbinu dužnika prema vjerovniku podmiriti iz svoje imovine, odnosno osobno, a neće obvezu dužnika zbog određenih svojih mogućnosti ispuniti iz imovine dužnika. Kako je nesporno da je II. tuženica obvezu I - tuženika eventualno trebala ispuniti iz imovine I - tuženika, takva njezina obveza ne može se tretirati, po ocjeni ovog suda, kao obveza iz ugovora o preuzimanju duga ili ugovora o pristupanju dugu jer za to ne postoje elementi koje predviđaju takvi ugovori. Zbog toga je pravilno zaključio prvostupanjski sud da je II. tužena eventualno u konkretnom slučaju samo preuzela obvezu ispunjenja obveze I - tuženika prema tužitelju, u kojem slučaju ona ne odgovara osobno tužitelju, odnosno vjerovniku, već samo dužniku ako svoju obvezu ne ispuni. Zbog toga nije u pravu tužitelj kada smatra da je II - tužena u obvezi vratiti dug I - tuženiku.

(Žs u Koprivnici, Gž. 897/99, od 30. 12. 1999. - Izbor odluka 1/2000 – 17)

2. Samo obavještenje tužioca o promjeni korisnika zakupljenog poslovnog prostora i upućivanje davaoca usluga grijanja da račune za grijanje šalje novom korisniku ne znači da je došlo do preuzimanja duga.

(Vs S, broj Prev. 188/99. – 1/2000)

3. Lice koje je u svoje ime naručilo isporuku robe dužno je da plati cijenu bez obzira što je postupalo za račun trećeg lica – komitenta. Te obaveze se može osloboditi samo ako dokaže da je komitentu ustupilo ugovor ili da mu je, uz pristanak prodavca, ustupilo dug iz ugovora.

(Vs BiH, Pž. 164/86, od 27. 1. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 30)

4. O postojanju ugovora o preuzimanju duga (u kom slučaju je preuzimalac dužan da plati zatezne kamate zbog docnje) ne može se zaključivati samo na osnovu činjenice da je dug isplatilo treće lice, te da je povjerilac bez ograde primio ispunjenje.

(Vs BiH, Pž. 203/90, od 17. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 46)

5. Ugovorom o preuzimanju duga istupa iz obaveze raniji dužnik i stupa u obavezu novi, čim povjerilac obavijesti bilo ranijeg bilo novog dužnika da pristaje na preuzimanje duga.

(Vs BiH, Pž. 535/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 82)

6. Ne smatra se da je povjerilac pristao na ugovor o preuzimanju duga time što je primio ispunjenje od preuzimaoca duga, ako prethodno o zaključenju ugovora o preuzimanju duga nije bio obaviješten.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 446. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ugovorom se obaveza dužnika može prenijeti na treće lice – preuzimaoca duga, ali samo uz pristanak povjerioca.

U konkretnom slučaju ni tuženi ne tvrdi da je tužilac dao pristanak na ugovor o preuzimanju duga, niti da su tuženi, odnosno OOUR "Klasirnica i transport" obavijestili tužioca o zaključivanju ugovora o preuzimanju duga i tražili njegov pristanak u smislu člana 446. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima. Stoga se eventualni ugovor o preuzimanju duga zaključen između tuženog i OOUR "Klasirnica i transport" može smatrati samo ugovorom o preuzimanju ispunjenja u smislu člana 446. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima.

Ako je vjerovnik bez rezerve primio potpuno ili djelimično ispunjenje duga od strane preuzimaoca, koje je ovaj njemu učinio u svoje ime, a ne u ime dosadašnjeg dužnika, postoji pravna pretpostavka da je vjerovnik dao svoj pristanak na ugovor o preuzimanju duga (član 446. stav 3. ZOO).

U ovom slučaju nisu ispunjeni ni uslovi iz ove odredbe. Tuženi je dopisom od 19. marta 1984. godine samo izvijestio tužioca da je kupljenu robu ustupio OOUR "Klasirnica i transport" ne izvještavajući ga da je između njega i tog OOUR-a zaključen ugovor o preuzimanju duga, niti tražeći od tužioca pristanak na takav ugovor, pa ne mogu doći do primjene odredbe iz člana 446. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, a osim toga OOUR "Klasirnica i transport" i nije ispunio obavezu u svoje ime, jer se prilikom isplate cijene pozvao na otpremnicu za robu ispostavljenu na tuženog, tako da se radi samo o ispunjenju za drugog u smislu člana 296. Zakona o obligacionim odnosima. Tuženi je stoga dužan da tužiocu plati zatezne kamate zbog docnje u plaćanju cijene iz ugovora o prodaji.

(Vs BiH, Pž. 330/96, od 19. 6. 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 25)

7. Preuzimanje duga od strane treće osobe na koje vjerovnik nije pristao nema učinka prema vjerovniku (čl. 462. ZOO).

(Vs, II Rev. 113/85 od 16. 1. 1986. – Psp 30/64 i Informator, broj 3376)

8. Ugovor o sticanju prava stvarne služnosti, zaključen između prednika vlasnika povlasnog i poslužnog dobra, obavezuje i njihove singularne pravne sljednike ako su makar i prećutno preuzeli ugovor time što su se izvjesno vrijeme ponašali u skladu sa ugovorom.

(Vs BiH, Rev. 278/89, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 81)

9. Na zastaru potraživanja iz ugovora zaključenog prije stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima, ne primjenjuju se odredbe ovog zakona, pa i kada je do preuzimanja duga došlo nakon njegovog stupanja na snagu.

(Vs BiH, Pž. 319/89, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 51)

10. Izjava o pristanku na sporazum o preuzimanju duga mora biti jasna i nedvosmislena. Kada to nijeslučaj, sporazum između dužnika i trećeg lica kao potencijalnog preuzimaoca ipak proizvodi određena pravna dejstva, i to dejstva ugovora o preuzimanju ispunjenja.

(Vs S, broj Prev. 424/97. – Bilten 1/1998)

Slučaj kad je dug obezbijeđen hipotekom

Član 447.

(1) Kad je prilikom otuđenja neke nepokretnosti na kojoj postoji hipoteka ugovoreno između pribavioca i otuđioca da će pribavilac preuzeti dug prema

http://www.advokat-prnjavorac.com

hipotekarnom povjeriocu, smatra se da je hipotekarni povjerilac dao pristanak na ugovor o preuzimanju duga ako ga na pismeni poziv otuđioca nije odbio u roku od tri mjeseca od prijema poziva.

(2) U pismenom pozivu povjeriocu se mora skrenuti pažnja na ovu posljedicu, inače će se smatrati kao da poziv nije upućen.

II – DEJSTVA UGOVORA O PREUZIMANJU DUGA

Promjena dužnika

Član 448.

(1) Preuzimanjem duga preuzimalac stupa na mjesto pređašnjeg dužnika a ovaj se oslobađa obaveze.

(2) Ali, ako je u vrijeme povjeriočevog pristanka na ugovor o preuzimanju duga preuzimalac bio prezadužen, a povjerilac to nije znao niti je morao znati, pređašnji dužnik ne oslobađa se obaveze, a ugovor o preuzimanju duga ima dejstvo ugovora o pristupanju dugu.

(3) Između preuzimaoca i povjerioca postoji ista obaveza koja je dotle postojala između pređašnjeg dužnika i povjerioca.

---

1. Društveno-politička zajednica duguje zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO ako zadocni sa ispunjenjem otplate sanacionog kredita po ugovoru zaključenom između banke i organizacije udruženog rada koja obavlja privrednu djelatnost, kada je preuzela dug iz tog ugovora.

(Vs BiH, Pž. 645/87, od 9. 9. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 95)

2. Preuzimanjem duga preuzimatelj stupa na mjesto prijašnjeg dužnika, a ovaj se oslobađa obveze.

Iz obrazloženja navodimo:

"Nakon sklapanja ugovora o preuzimanju duga, 23. travnja 1992, ispunjenje obveze tužitelj " …….." d.d., Z……, moze osnovano zahtijevati samo od novog dužnika " …….", Z……., a ne više od prijašnjeg dužnika, sadašnjeg tuženika".

(Vts RH, Pž. 2101/94, od 29. 11. 1994. – Zbirka 3 – 51)

3. Na zastaru potraživanja iz ugovora zaključenog prije stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima, ne primjenjuju se odredbe ovog zakona, pa i kada je do preuzimanja duga došlo nakon njegovog stupanja na snagu.

(Vs BiH, Pž. 319/89, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 51)

Sporedna prava

Član 449.

(1) Sporedna prava koja su dotle postojala uz potraživanje ostaju i dalje, ali jemstva, kao i zaloge, koje su dala treća lica prestaju ako jemci i zalogodavci ne pristaju da odgovaraju i za novog dužnika.

(2) Ako nije što drugo ugovoreno, preuzimalac ne odgovara za nenaplaćene kamate koje su dospjele do preuzimanja.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Sporedna prava koja su postojala uz potraživanje ostaju i nadalje. Ako nije što drugo ugovoreno, preuzimatelj ne odgovara za nenaplaćene kamate koje su dospjele do preuzimanja.

(Ps RH, Pž. 1691/93, od 26. 10. 1993. - Praxis 2 – 47)

Prigovori

Član 450.

(1) Preuzimalac može istaći povjeriocu sve prigovore koji proističu iz pravnog odnosa između pređašnjeg dužnika i povjerioca, iz koga potiče preuzeti dug, kao i prigovore koje preuzimalac ima prema povjeriocu.

(2) Preuzimalac ne može istaći povjeriocu prigovore koji potiču iz njegovog pravnog odnosa sa pređašnjim dužnikom, a koji odnos je bio osnov preuzimanja.

Odsjek 2.

PRISTUPANJE DUGU

Ugovor o pristupanju dugu

Član 451.

Ugovorom između povjerioca i trećeg, kojim se ovaj obavezuje povjeriocu da će ispuniti njegovo potraživanje od dužnika, treći stupa u obavezu pored dužnika.

---

1. Ugovorom između vjerovnika i trećeg, kojim se ovaj obvezuje vjerovniku da će ispuniti njegovo potraživanje od dužnika, treći stupa u obvezu prema vjerovniku pored dužnika.

Iz obrazloženja:

"Za postojanje obveze trećeg potreban je ugovor, a akceptni nalog ne predstavlja ugovor, jer se njime ne zasniva ugovorni odnos".

(Vts RH, Pž. 1732/96 od 10. 2. 1998. - Zbirka 5 – 37)

2. Ugovor o pristupanju dugu može se sklopiti i konkludentnim ponašanjem vjerovnika kojim prihvaća izjavu treće osobe o pristupanju dugu.

(Vs H, Rev. 934/86, od 22. 7. 1987. – Psp 38 – 66)

Pristupanje dugu u slučaju primanja neke imovinske cjeline

Član 452.

(1) Lice na koje pređe na osnovu ugovora neka imovinska cjelina (zanatska radnja i sl) pojedinca ili građanskog pravnog lica, ili jedan dio te cjeline, odgovara za dugove koji se odnose na tu cjelinu, odnosno na njen dio, pored dotadašnjeg imaoca i solidarno s njim, ali samo do vrijednosti njene aktive.

(2) Nema pravnog dejstva prema povjeriocima odredba ugovora kojom bi se isključivala ili ograničavala odgovornost utvrđena u prethodnom stavu.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

Napomena (RS): Na osnovu odredbe člana 39. ZIDZOO, u članu 452. stav 1. riječi: "(zanatska radnja i sl.) pojedinca ili građanskog" zamjenjuju se riječima: "fizičkog ili".

---

1. Osoba na koju prijeđe na temelju ugovora neka imovinska cjelina pojedinca ili pravne osobe ili njezin dio odgovara za dugove koji se odnose na tu cjelinu odnosno na njezin dio do vrijednosti njezine aktive. Po stavu ovog suda nije odlučno kojim je ugovorom prešla materijalna cjelina, ili njezin dio kao što je ovdje slučaj, već je li stjecatelj dao naknadu u visini njezine tržišne cijene. On odgovara do vrijednosti aktive te imovine, tj. od tržišne vrijednosti ima se odbiti ono što je stjecatelj za nju dao prilikom stjecanja.

(Vts RH, Pž. 2283/97, od 25. 11. 1997. - Zbirka 5 – 38)

Odsjek 3.

PREUZIMANJE ISPUNJENJA

Član 453.

(1) Preuzimanje ispunjenja se vrši ugovorom između dužnika i nekog trećeg kojim se ovaj obavezuje prema dužniku da ispuni njegovu obavezu prema njegovom povjeriocu.

(2) On odgovara dužniku ako blagovremeno ne ispuni obavezu povjeriocu, te ovaj zatraži ispunjenje od dužnika.

(3) Ali, on ne preuzima dug, niti pristupa dugu i povjerilac nema nikakvo pravo prema njemu.

---

1. Lice koje je preuzelo obavezu ispunjenja tuđe obaveze nije u obligacionom odnosu sa povjeriocem te obaveze. Zato banka koja je preuzela obavezu ispunjenja - plaćanja duga dužnika ne odgovara povjeriocu zbog toga što je greškom isplatila dugovani iznos drugom licu.

(Vs BiH, Rev. 387/88, od 13. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 49)

2. Dužnik ne može s uspjehom prema svom vjerovniku u parnici isticati prigovor da je s trećom osobom sklopio ugovor o preuzimanju ispunjenja, jer ta treća osoba i njegov vjerovnik nisu u nikakovom pravno relevantnom odnosu.

Iz obrazloženja:

"Ugovor što ga je tuženica sklopila s M.V. u pismenoj formi izjave, po svojoj pravnoj naravi je ugovor u preuzimanju ispunjenja i to iz odredbe čl. 453. ZOO.

Kod preuzimanja ispunjenja preuzimatelj (u ovom slučaju M.A.) odgovara dužniku (odnosno tuženici), a vjerovnik dužnika (tužitelj) nema nikakvo pravo prema preuzimatelju ispunjenja (čl. 453. st. 2. i 3. ZOO)."

(Žs Bjelovar, Gž. 1920/99, od 2. 12. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 23/18)

3. Dužnik obaveze iz glavnog ugovora nije ovlašten da od preuzimatelja ispunjenja zahtjeva da njemu ispuni obavezu iz glavnog ugovora

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je opravdano kao neosnovan odbio zahtjev tužioca za isplatu cijene preuzete robe jer je utvrdio da tužilac nije aktivno legitimisan u ovom sporu

http://www.advokat-prnjavorac.com

budući da je protokolom dogovoreno između parničnih stranaka da tuženi cijenu ustupljene robe plati firmi "....." kao isporučiocu.

Iz protokola zaključenog između stranaka proizilazi da je ugovorom zaključenim između tužioca kao dužnika firmi "....." i tuženog koji je preuzeo robu upućenu tužiocu, došlo do preuzimanja ispunjenja (član 453. Zakona o obligacionim odnosima) jer se tuženi kao treće lice obavezao tužiocu kao dužniku isplatiti njegov dug firmi "....." kao povjeriocu. U tim uslovima dužnik stiče pravo da zahtjeva od trećeg lica da blagovremeno ispuni povjeriocu njegov dug, a ne da isplatu izvrši njemu.

U ovim uslovima tuženi kao treće lice odgovarao bi tužiocu kao dužniku u situaciji da je ovaj, na zahtjev firme "....." kao povjerioca zbog toga što je potraživanje dospjelo a tuženi koji je preuzeo ispunjenje nije izvršio isplatu, sam isplatio svoj dug.

(Vs FBiH, Pž. 64/97, od 24. 6. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 44).

4. Preuzimanje ispunjenja izaziva pravna dejstva samo između dužnika i trećeg kao preuzimaoca ispunjenja. Povjerilac može i dalje tražiti ispunjenje obaveze jedino od svog dužnika dok preuzimalac ispunjenja odgovara dužniku ako ovaj blagovremeno ne ispuni obavezu povjeriocu kad ovaj ispunjenje zatraži od dužnika.

(Vs S, broj Prev. 558/97. – Bvilten 1/1998)

5. Zastarjelost potraživanja naknade štete zbog neispunjenja ugovora o preuzimanju ispunjenja otplate kredita teče od dana kada je dužnik iz ugovora o kreditu plaćao pojedine rate - kursne razlike, a nastupa po proteku roka od pet godina od isplate, za svaku pojedinu ratu.

Iz obrazloženja:

Između stranaka je zaključen ugovor o zamjeni opreme, s tim da svaka od njih ispunjava obaveze koje je druga strana preuzela radi nabavke stvari datih u zamjenu.

Tužilac traži isplatu iznosa koji je on platio banci na ime kursnih razlika, u toku otplate kredita dobijenog u inostranstvu radi nabavke stvari opreme, nakon što ju je dao u zamjenu tuženom.

Prema do sada utvrđenim činjenicama, proizilazilo bi da su u ugovoru o zamjeni sredstava sadržane odredbe ugovora o preuzimanju ispunjenja, te da bi taj ugovor trebalo cijeniti po odredbama člana 453. Zakona o obligacionim odnosima.

Ukoliko bi se radilo o navedenom ugovoru, te ako je zaista tužilac platio banci kursne razlike po njenom zahtjevu za ispunjenje ugovora o kreditu, onda bi tužilac kao dužnik, a u smislu odredbe stava 2. člana 453. Zakona o obligacionim odnosima, mogao od tuženog potraživati naknadu štete zbog neispunjenja ugovora, odnosno pravni osnov njegovog zahtjeva bi bila naknada štete zbog neispunjenja ugovora (odredbe čl. 262. - 269. ZOO). U konkretnom slučaju radilo bi se o potraživanju naknade sukcesivne štete, ali ne bi došlo do zastarjelosti potraživanja buduće štete, jer se njena naknada ne bi mogla tražiti u vidu novčane rente, odnosno prije nego što nastupi štetna posljedica. Prema stavu 3. člana 376. Zakona o obligacionim odnosima potraživanje naknade štete zbog neispunjenja ugovora bi zastarjevalo za vrijeme određeno za zastarjelost same obaveze, a kako zakonom nije određen poseban rok zastarjelosti potraživanja iz ugovora o preuzimanju ispunjenja, to bi u smislu člana 371. Zakona o obligacionim odnosima, ovaj rok bio 5 godina.

Ovaj sud smatra da se pri ocjeni osnovanosti prigovara zastarjelosti potraživanja, pod uslovom da postoji ugovor o preuzimanju ispunjenja, ne mogu primijeniti odredbe člana 372. i 373. Zakona o obligacionim odnosima. Radilo bi se o potraživanju naknade štete a nije riječ o povremenom potraživanju, jer parnične stranke nisu

http://www.advokat-prnjavorac.com

sklopile ugovor o preuzimanju duga, u kom slučaju bi obaveze tuženog, u odnosu na banku bile istovjetne kao i obaveze tužioca. Pored toga, zastarjelost potraživanja naknade štete, bez obzira što ona nastaje sukcesivno, uređuju odredbe ZOO o zastarjelosti potraživanja, naknade štete kao specijalni propis, u odnosu na odredbe čl. 372. i 373. ZOO, koje, kao opšti propis, regulišu zastarjelost povremenih potraživanja.

Pri ocjeni prigovora zastarjelosti potraživanja ne bi se mogao primijeniti ni član 374. Zakona o obligacionim odnosima, jer nisu u pitanju međusobna potraživanja društvenih pravnih lica iz ugovora o prometu robe i usluga, kao ni potraživanja naknade za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima. Primjena navedenog člana ne bi mogla doći u obzir, čak i da osnov potraživanja nije naknada štete, jer bi ugovor o preuzimanju ispunjenja trebalo tretirati kao samostalan ugovor, a njime se ne vrši nikakav promet.

(Vs BiH, Pž. 414/91, od 24. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 41)

6. O postojanju ugovora o preuzimanju duga (u kom slučaju je preuzimalac dužan da plati zatezne kamate zbog docnje) ne može se zaključivati samo na osnovu činjenice da je dug isplatilo treće lice, te da je povjerilac bez ograde primio ispunjenje.

Iz obrazloženja:

Tužena ističe da je samoinicijativno, umjesto mjesne zajednice, uplatila tužiocu iznos koji je dugovala mjesna zajednica i da između tužioca i tužene nije uspostavljen nikakav pravni odnos, nego je između tužene i mjesne zajednice zaključen ugovor o zajmu, u pogledu iznosa koji je tužena platila tužiocu. Prvostepeni sud, i pored toga, zaključuje da je između tužene i mjesne zajednice zaključen ugovor o preuzimanju duga (član 446. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima). Za zaključenje ovog ugovora nije propisana forma, pa se volja za zaključenje ugovora može izjaviti riječima, uobičajenim znacima ili drugim ponašanjem iz koga se sa sigurnošću može zaključiti o njenom postojanju (član 446. stav 1. u vezi sa članom 28. stav 1. ZOO). Prvostepeni sud, međutim, nije utvrdio da li je između tužene i mjesne zajednice zaključen ugovor o preuzimanju duga ili ugovor o preuzimanju ispunjenja (član 453. ZOO). Postojanje takvog ugovora ne može se izvesti iz činjenice da se tužilac (povjerilac) nije ogradio prilikom prijema ispunjenja od strane tužene (član 446. stav 3. ZOO), jer ovakvo ponašanje povjerioca ima značaj pristanka na ugovor o preuzimanju duga samo ako je takav ugovor stvarno i zaključen.

(Vs BiH, Pž. 203/90, od 17. 1. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 46)

7. Kada se zajmoprimac obaveže zajmodavcu da će umjesto njega otplaćivati kredit koga je ovaj podigao da bi mu dao zajam, njegova obaveza ne prestaje time što su treća lica iz solidarnosti prema zajmodavcu isplatila kredit.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužilac podigao kredit kod banke u SR Njemačkoj da bi dao zajam tuženom, a tuženi se obavezao da će umjesto njega otplaćivati kredit banci. Time nije, međutim, zasnovan obligaciono pravni odnos između tuženog i banke, pa okolnost što su treća lica otplatila tužiočev kredit da bi spriječila štetne posljedice za dužnika iz ugovora o kreditu-zajmodavca, ne oslobađa tuženog obaveze da iznos neotplaćenog duga isplati tužiocu.

Između stranaka, pored ugovora o zajmu, zaključen je i ugovor o preuzimanju ispunjenja iz člana 453. ZOO, a tuženi nije cjelovito ispunio svoje obaveze ni iz jednog, ni iz drugog ugovora, pa je opravdano obvezan da tužiocu - zajmodavcu i dužniku iz ugovora o kreditu, te obaveze ispuni.

(Vs BiH, Rev. 561/89, od 13. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 33)

http://www.advokat-prnjavorac.com

D i o d r u g i

UGOVORI

GLAVA VII.

PRODAJA

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 454.

(1) Ugovorom o prodaji obavezuje se prodavac da stvar koju prodaje preda kupcu tako da kupac stekne pravo raspolaganja, odnosno pravo svojine, a kupac se obavezuje da prodavcu plati cijenu.

(2) Prodavac nekog prava obavezuje se da kupcu pribavi prodato pravo, a kad vršenje tog prava zahtijeva držanje stvari, da mu i preda stvar.

Napomena (RS): Na osnovu odredbe člana 40. ZIDZOO, član 454. ZOO u RS promijenjen je i glasi:

---

1. Nije punovažna ugovorna odredba da će prodavac moći zahtijevati veću cijenu proizvoda koje isporučuje u okviru dugoročne poslovne saradnje sa kupcem, ako jednostrano izmijeni cjenovnik.

(Vs FBiH, Pž. 84/97, od 20. 5. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 – 45. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 466. ZOO)

2. Zaključenjem ugovora o prodaji nastaje obligacioni odnos između kupca i prodavca. Osnovna obaveza prodavca je da stvar koju prodaje preda kupcu, a ne da mu je prenese u svojinu, a kupca da prodavcu plati cijenu. Akt predaje vezan je samo za sticanje prava raspolaganja, odnosno prava svojine kupca. Ako prodavac ne ispuni svoju obavezu kupac je ovlašten da od prodavca zahtijeva ispunjenje obaveze.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužilje za ispunjenje ugovora o prodaji.

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva prvostepeni sud je utvrdio: 1. tužilja i tužena 12. 5. 1988. godine zaključili su ugovor o prodaji, prema kome je tužilja kupila od tužene 12,18 m^3 bijelog bora za kupoprodajnu cijenu od 1.148.440 (tadašnjih) dinara i 2. tužilja je u cijelosti ispunila svoju ugovornu obavezu.

Polazeći od ovog utvrđenja prvostepeni sud je zaključio da je između stranaka zaključen valjan ugovor o prodaji i sudio tako što je utvrdio obavezu tuženoj da stvar koja je bila predmet ugovora, preda tužilji kao kupcu.

Drugostepeni sud prihvata činjenično utvrđenje prvostepenog suda, ali zaključuje da je tužbeni zahtjev neosnovan, jer da je predmetni ugovor, sve i da je zaključen (drugostepeni sud smatra da ugovor nije zaključen jer da se ugovor usmislu člana

http://www.advokat-prnjavorac.com

454. ZOO smatra zaključenim tek kada prodavac preda stvar kupcu) apsolutno ništav, budući da je promet stvari, koja je bila predmet ugovora bio zabranjen odlukom izvršnog odbora skupštine opštine.

Ne može se prihvatiti pravilnim pravni stav drugostepenog suda da se ugovor o prodaji smatra zaključenim tek kada prodavac stvar koju prodaje preda kupcu.

U odredbi člana 454. stav 1. ZOO dat je pojam i definicija ugovora o prodaji Zaključenjem ovog ugovora, prema ovoj odredbi, nastaje obligacioni odnos između kupca i prodavca. Osnovna obaveza prodavca je da stvar koju prodaje preda kupcu, a ne da mu je prenese u svojinu, a kupac da prodavcu plati cijenu. Akt predaje vezan je samo za sticanje prava raspolaganja, odnosno prava svojine kupca. Ako prodavac ne ispuni svoju obavezu kupac je ovlašten da od prodavca zahtijeva ispunjenje obaveze (čl. 262. st. 1. ZOO).

(Vs RS, Rev. 117/94 od 14. 12. 1994. - Bilten 1/1999 – 78)

3. Ugovor o kupoprodaji zaključuje se prostom saglasnošću volja, što znači da zaključenje ugovora ne podliježe nikakvoj formi (član 67. st. 1. ZOO).

Ugovor o kupoprodaji je najvažniji ugovor kojim se prenosi svojina i ima sličnosti prevashodno sa drugim ugovorima kojima se prenosi svojina (ugovorom o razmjeni, prodajnim nalogom, ugovorom o poklonu, ugovorom o zajmu i ugovorom o djelu).

(Vs S, broj 590/97. – Bilten 2/1998)

4. Kada je kupac prije zaključenja pismenog ugovora vidio zemljište koje će biti predmet ovog ugovora, a i prodavalac mu pokazao granice (međe) tog zemljišta koje kupuje, onda kupac ne može sa uspjehom tražiti da mu prodavalac preda u državinu površinu zemljišta koja je označena u ugovoru odnosno zemljište koje predstavlja razliku između površine označene u ugovoru i one koja je predata kupcu u izvršenju ovog ugovora.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca za ispunjenje ugovora.

Ovaj zahtjev zasnovan je na činjeničnim tvrdnjama tužioca da su stranke 1. 11. 1970. godine zaključile pismeni ugovor o prodaji prema kome je tužilac kupio od tuženog zemljište u površini od 7.350 m^2 i put u površini od 420 m^2, da je tužilac u cijelosti ispunio svoju ugovornu obavezu (isplatio kupoprodajnu cijenu), ali ne i tuženi jer mu je predao u državinu svega 6.779 m^2, a i odbio da mu izda ispravu za zemljišno knjižni prenos (uknjižba svojine) u njegovu korist na ovom spornom zemljištu i putu.

Odlučujući o sporu nižestepeni sudovi su utvrdili:

- da je predmet ugovora o prodaji od 1. 11. 1970. godine bila zemljišna parcela koja se u zemljišnim knjigama vodila kao k. č. 388/80, oranica zvana “Šibovka” u površini od 7.370 m^2, upisana u z. k. ul. 151 k.o. Palačkovci, a sada u novom katastarskom aparatu kao k. č. 901/2 zvana “Livadica” u površini od 6.779 m^2 upisana u p. l. broj 356 k. o. G. Palačkovci;

- da je tuženi odmah po zaključenju ugovora o prodaji predao tužiocu u državinu zemljište u površini od 6.779 m^2 i omogućio mu da preko njegovog zemljišta koristi putnu vezu od javnog puta do nepokretnosti koja je bila predmet ugovora o prodaji;

- da je tužilac isplatio tuženom kupoprodajnu cijenu, a i neprekidno koristio onaj dio zemljišta koji mu je tuženi predao u državinu, što čini i sada.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Polazeći od ovog utvrđenja nižestepeni sudovi su zaključili da je tužbeni zahtjev neosnovan, jer da je, s jedne strane, dokazano da tužilac nije kupio zemljište u površini od 7.350 m^2, nego zemljište u okviru granica koje mu je tuženi pokazao na licu mjesta prilikom zaključenja ugovora o prodaji i koje odgovara površini od 6.779 m^2, a s druge strane, utvrđeno da je predmet ovog ugovora bila i službenost puta koja je ustanovljena u korist kupljene nepokretnosti na nepokretnostima na kojima je tuženi samo jedan od suvlasnika.

Revizioni prigovor u odnosu na odluku po zahtjevu tužioca da mu tuženi preda u državinu 571 m^2 i izvrši zemljišno knjižni prenos (uknjižba svojine) na ovom zemljištu u njegovu korist nije osnovan.

Osloncem na provedene dokaze nižestepeni sudovi su utvrdili takve činjenice koje su im poslužile kao pouzdan osnov za zaključak da je predmet kupoprodajnog ugovora bilo ono zemljište koje je tuženi predao tužiocu u državinu prilikom zaključenja ugovora o prodaji odnosno zemljištu u okviru granica koje mu je tuženi pokazao na licu mjesta i to u površini od 6.779 m^2, a ne zemljište u površini od 7.450 m^2, što je revident neosnovano tvrdio u postupku, a sada i u reviziji protiv drugostepene presude.

Činjenica da je ugovorom o prodaji označeno da je tužilac kupio od tuženog zemljište u površini od 7.350 m^2 ne daje pravo tužiocu da od tuženog zahtijeva predaju u državinu sporno zemljište u površini od 571 m^2, jer je utvrđeno da su stranke postigle sporazum po kome je tužilac kupio, a tuženi prodao zemljište u površini od 6.789 m^2 i da je samo ovo zemljište bilo predmet ugovora o prodaji.

S obzirom na navedeno činjenično utvrđenje, za koje je sud u revizionom postupku vezan u smislu člana 385. stav 3. Zakona o parničnom postupku nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužioca da mu tuženi preda 571 m^2 zemljišta koje, kako to proizlazi iz stanja spasa ovog predmeta, pripada parcelama označenim kao k. č. 901/1 i k. č. 900, upisanim u p. l. broj 276 k.o. G. Palačkovci, odnosno parceli označenoj kao k. č. 398/270 upisanoj u z. k. ul. 192 k.o. Palačkovci. Zato je odnosnom dijelu reviziju valjalo odbiti na osnovu člana 393. Zakona o parničnom postupku i riješiti kao u izreci.

(Vs RS, Rev. 93/93, od 26. 10. 1993. i Rev. 91/97, od 16. 11. 1997. – Bilten 1/1999 – 74)

5. Kupac ima pravo na temelju ugovora o prodaji zahtijevati da mu prodavatelj isporuči robu u ugovorenoj količini, a nema pravo zahtijevati vraćanje cijene, uz tvrdnju da prodavatelj nije isporučio robu u ugovorenoj količini.

Iz obrazloženja:

"To pravo kupac ne bi imao ako bi se utvrdilo da je ugovor o prodaji raskinut. Da bi tužitelj osnovano mogao zahtijevati vraćanje plaćene cijene, moralo se najprije riješiti pitanje raskida ugovora zbog neispunjenja, ako je raskid stvarno nastupio zbog neispunjenja od strane tuženika, i je li do neispunjenja došlo nakon što je tuženiku dan primjeren naknadni rok za ispunjenje (čl. 126. ZOO) ".

(Vts RH, Pž. 1233/94, od 17. 1. 1995. - Zbirka 3 – 54)

6. Za pravnu kvalifikaciju ugovora između inoprodavca i uvoznika, kao ugovora o prodaji, nije dovoljna priložena faktura, jer je to jednostrani akt, već je potrebno da tužilac pruži dokaze da je između stranaka zaključen ugovor o prodaji (ponuda i prihvat ponude, narudžbenica ili drugi dokazi).

(Iz Biltena VPS 2/97, str. 91/92 - 22)

7. Ugovor o prodaji zemljišta koje je prilikom zaključenja ugovora određeno u naravi i predato u posjed kupcu, odnosi se samo na to zemljište i kada je u ugovoru pogrešno označena veća površina prodatog zemljišta od one koju stvarno ima.

(Vs BiH, Rev – 660/86, od 22. 7. 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 30)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Ugovorom o prodaji obvezuje se prodavatelj da stvar koju prodaje preda kupcu tako da kupac stekne pravo raspolaganja odnosno pravo vlasništva. Stoga kupac ne može zahtijevati predaju stvari od treće osobe koja je drži u posjedu, već zahtjev za predaju ima prema prodavatelju.

(Vts RH, Pž. 2325/94, od 4. 10. 1994. – Zbirka 3 – 52)

9. Kasnija izmjena zaštitne cijene duhana ne utječe na ugovorni odnos kad je ugovor u cijelosti ispunjen.

Iz obrazloženja citiramo:

"Prigovor iz revizije da se u odnosnom slučaju ne može primijeniti odredba članka 518. stavak 1. ZOO ne može se uvažiti, jer su ugovori o kooperaciji mješoviti pravni poslovi pa u njima ima elemenata iz odnosa kupoprodaje, kao što je u ovom slučaju prodaja duhana i plaćanje zaštitne cijene tog duhana, a prema naprijed navedenom propisu određeno je da je u slučaju uzastopnih isporuka kupac dužan isplatiti cijenu za svaku isporuku u času njezina preuzimanja, izuzev ako je što drugo ugovoreno, ili proizlazi iz okolnosti posla. Iz sadržaja naprijed navedenog ugovora ne vidi se da bi u ovom slučaju bilo drugo ugovoreno samim ugovorom pa se ima primijeniti zakonski propis." bila na snazi navedena izmijenjena odluka po kojoj mu je tuženik trebao izvršiti konačan obračun cijene isporučenog duhana. Iz utvrđenja sudova proizlazi da su stranke suglasno izvršile obračun za isporučenu kočinu duhana tuženiku 8.XII.1989.g., u skladu s odredbama navedenog ugovora i s odredbama u to vrijeme važeće Odluke o zaštitnoj cijeni sirovog duhana roda iz 1989. i njenih izmjena ("Službeni list SFRJ", br. 59/88, 17/89 i 50/89). S obzirom na navedena utvrđenja i na to da je Odluka o izmjeni Odluke o zaštitnoj cijeni sirovog duhana roda iz 1989.g. stupila na snagu 9.XII.1989., tj. nakon što su ugovorne strane u potpunosti izvršile navedeni ugovor, ukazuje se pravilnim zaključak drugostupanjskog suda da se navedena izmijenjena odluka, na koju se poziva revident, ne može primijeniti na razrješenje ovoga spornog odnosa. Navedeni zaključak sudova nije u suprotnosti ni s ugovornom odredbom (točka 6. pod III.) da će se konačni obračun izvršiti najkasnije do 31.I.1990.g., kako to pogrešno ukazuje revident. Naime, iz navedene odredbe ugovora ne proizlazi da konačni obračun koji je izvršen prije 31.I.1990.g., kao što je to u ovom slučaju, ne bi bio valjan."

(Vs RH, Rev. 1674/91, od 7. 11. 1991. – Izbor odluka 1994 – 87/147)

10. Ugovor o prodaji montažnog objekta uz obavezu prodavca da ga montira jeste mješoviti ugovor na koji se djelimično primjenjuju propisi o utvrđivanju razlike u cijeni kod ugovora o građenju.

(Vs BiH, Pž. 378/88. od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 19)

11. Korisnik električne energije dužan je da plati cijenu stvarno isporučene električne energije čija je količina utvrđena vještačenjem i kada isporuka nije bila registrovana mjernim uređajima zato što su bili u kvaru.

U ovakvom slučaju ne može se uspješno isticati prigovor srazmjernog smanjenja obaveze stoga što isporučilac električne energije nije uredno održavao mjerne uređaje.

(Vs BiH, Pž. 127/84, od 25. 6. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 35)

12. Upis u zemljišnu knjigu je dokaz o pravu vlasništva i drugom stvarnom pravu koji se upisuje u te knjige, a ne o površini katastarske parcele, pa okolnost što su u ugovoru o prodaji označene katastarske parcele sa površinama iz zemljišne knjige ne sprečava dokazivanje da je predmet prodaje bila veća površina koju je prodavac prilikom prodaje ili uvođenjem u posjed označio kupcu prema faktičkom stanju posjeda.

(Vs BiH, Rev. 387/88, od 13. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 50)

http://www.advokat-prnjavorac.com

13. Kad su pokretne stvari kupljene u trgovini prodavatelja u Njemačkoj, a stranke nisu izabrale mjerodavno pravo niti okolnosti slučaja upućuju na drugo pravo, za taj ugovor o prodaji mjerodavno je njemačko pravo.

Iz obrazloženja:

"Prema čl. 20. st. 1. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, ako ugovorne strane nisu izabrale mjerodavno pravo (a okolnosti slučaja ne upućuju na drugo pravo), kao mjerodavno pravo za ugovor o prodaji pokretnih stvari primjenjuje se pravo mjesta gdje se u vrijeme primitka ponude nalazilo prebivalište prodavatelja".

(Vs H, Rev. 831/90, od 13. 9. 1990. – Psp 51 – 53)

14. Pravo vlasništva na motorno vozilo stiče se predajom u posjed i na osnovu usmenog ugovora bez obzira da li je plaćen porez na promet i motorno vozilo registrovano kod nadležnog državnog organa.

(Vs BiH, Rev. 170/90, od 29. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 29)

15. Kada se kupac obavezao da će pored isplate kupovne cijene na račun prodavca platiti i odgovarajući iznos na ime poreza na promet, oba ova iznosa predstavljaju kupovnu cijenu, pa kupac ne bi imao pravo da uskrati plaćanje iznosa koji odgovara poreskoj obavezi za slučaj da je prodavac iz bilo kojih razloga oslobođen poreske obaveze.

(Vs BiH, Rev. 481/85, od 27. 12. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 17)

16. Sama po sebi odredba koja obavezuje ugovarače da naknadno zaključe ugovor u obliku propisanom za zemljišno-knjižni prenos iste nekretnine ne degradira ugovor o prodaji nekretnine na nivo predugovora.

(Vs BiH, Rev. 504/90, od 20. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 33)

17. Prodavac ne može od kupca naknadno tražiti regres plaćenog poreza na promet, koji nije uračunao u cijenu. Ovo pogotovu ako je zbog svojstva kupca, poreska obaveza trebala izostati da je kupac podnio urednu izjavu koja je trebala biti podloga za oslobođenje prodavca od poreske obaveze.

(Vs BiH, Pž. 52/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 47)

18. Ugovor o prodaji i ugovor o komisionu dva su samostalna i pravno odvojena posla.

Iz obrazloženja izdvajamo:

"Komisionar prema trećim osobama nastupa u svoje ime, a za račun komitenta. To znači da je u ugovoru o prodaji stranka komisionar, pa je on i obvezan u svojstvu prodavatelja ili kupca izvršiti preuzete obveze iz tog ugovora. Treće osobe ne tiče se njegov odnos s komitentom iz ugovora o komisionu".

(Ps H, Pž. 3033/91, od 26. 11. 1991. – Psp 51 – 216)

20. Prodavac ne može zahtijevati isplatu cijene iz ugovora o prodaji u revalorizovanom iznosu po cijenama na dan presuđenja.

(Vs BiH, Rev. 557/89, od 13. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 32)

21. Dozvoljeno je i u ugovorima o prodaji zaključenim između korisnika društvenih sredstava ugovarati popust u cijeni u slučaju plaćanja u gotovu u ugovorenom roku.

(Vs BiH, Pž. 370/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 14)

22. Ugovoreno plaćanje avansa ne smatra se jednostranim uvjetovanjem isporuke robe uplatom unaprijed određene svote novca.

(Vs H, Rev. 55/88 od 16. 3. 1988. – Informator, broj 3675)

http://www.advokat-prnjavorac.com

23. Zapisnik o licitaciji koji kupac nije potpisao niti su stranke u pretežnom dijelu ispunile svoje obveze iz prodaje ne može zamijeniti ugovor o prodaji.

(Vs H, Rev. 928/85 od 6. 6. 1985. – Psp 29 – 46)

24. Postoji ugovor o prodaji, iako su ga stranke nazvale predugovorom, ako se prodavac obavezao da će nakon fizičkog izdvajanja zemljišne parcele, koju je prodao i predao u posjed kupcu, zaključiti s njim ugovor o prenosu prava vlasništva u zemljišnim knjigama (tabularna isprava).

(Vs BiH, Rev. 610/88, od 8. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 6)

25. Vlasnik nepokretnosti je lice koje je zaključilo pismeni ugovor o kupoprodaji, a ne lice koje je kupcu pozajmilo novac za isplatu cijene.

(Vs S, broj Rev. 657/97, od 6. 3. 1997)

26. Prodavac robe po zaključenom ugovoru o prodaji može tražiti isplatu cijene za isporučenu robu od kupca, a ne od lica kome je ova roba isporučena po dispoziciji kupca. Primalac robe u takvom slučaju nije pasivno legitimisan u sporu po tužbi prodavca za isplatu cijene robe.

(Vs S, broj Prev. 210/94. – Bilten 4/1994)

27. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž - 239/99, od 27. 3. 2000, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 458. ZOO.

Forma prodaje nepokretnosti

Član 455.

Ugovor o prodaji nepokretnih stvari koje društvena pravna lica stavljaju u pravni promet u okviru svog redovnog poslovanja mora biti zaključen u pismenoj formi.

Napomena (RS): Na osnovu odredbe člana 41. ZIDZOO, član 455. ZOO izmijenjen je i glasi:

Član 455.

Ugovor o prodaji nepokretnih stvari mora biti zaključen u pismenoj formi, pod prijetnjom ništavosti.

Ovo je sada važeći član 455. ZOO u RS.

---

1. Ugovori o prodaji stanova koje su pravne osobe izgradile radi prodaje na tržištu punovažni su i ako potpisi ugovornih stranaka nisu ovjereni pred nadležnim sudom.

(Vs FBiH, Pž. 154/0O, od 28. 2. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 37)

Rizik

Član 456.

(1) Do predaje stvari kupcu rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi prodavac, a sa predajom stvari rizik prelazi na kupca.

(2) Rizik ne prelazi na kupca ako je on zbog nekog nedostatka predate stvari raskinuo ugovor ili tražio zamjenu stvari.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Rizik propasti stvari usljed više sile snosi kupac, ako je robu preuzeo u skladištu prodavca i potom je ostavio u istom skladištu do organizovanja prijevoza.

Iz obrazloženja:

U odnosima kupoprodaje, rizik propasti ili oštećenja stvari sve do predaje kupcu snosi prodavatelj, a sa momentom predaje, taj rizik prelazi na kupca (čl. 456. st. 1 Zakona o obveznim odnosima). Sud prvog stupnja na temelju pismenih isprava koje se nalaze u spisu utvrdio je da je tužitelj prodatu robu predao tuženiku u svom skladištu, nakon čega je tuženik ostavio robu kod tužitelja, dok ne osigura prijevoz. Časom predaje rizik slučajne propasti stvari prešao je na kupca. Isključena je u ovom slučaju i mogućnost primjene pravila iz čl. 472 ZOO budući su stranke ugovorile mjesto predaje (sjedište prodavatelja), a tuženik kao kupac je prije prijevoza preuzeo robu.

U odnosima koje su nakon predaje robe, stranke međusobno uspostavile, dominiraju elementi odnosa kakvi se uspostavljaju ugovorom o ostavi, kod kojeg tužitelj ne snosi rizik propasti stvari do koje je došlo usljed ratnih djelovanja, kao okolnosti na koje nije mogao utjecati, a niti spriječiti njihov nastanak, pa za propast robe u svom skladištu tužitelj ne odgovara, a tuženi je dužan isplatiti ugovorenu cijenu.

(Vs FBiH, Pž. 57/98, od 24. 3. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/98 - 36)

2. Kupac se ne može pravno valjano osloboditi obveze isplate kupovne cijene time što je dokazao da je roba ukradena iz njegove (kupčeve) prodavaonice jer je rizik na kupca prešao predajom stvari.

(Vts RH, Pž. 2553/94, od 17. 8. 1994. - Zbirka 3 – 55)

3. U slučaju kada je prema ugovoru o prodaji potrebno da se izvrši prijevoz a ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja, predaja je izvršena uručenjem stvari prijevozniku (član 456. i 472. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/1999, str. 21)

4. Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari prelazi na kupca sa predajom stvari, s tim što je ova odredba dispozitivne prirode i što ugovorene strane ovo pitanje mogu drukčije riješiti, najčešće upotrebom, tzv. transportna klauzula.

(Vs S, broj Prev. 3/95. – Bilten 4/1995)

5. Predajom stvari prijevozniku na kupca prelazi rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari. Nije riječ međutim o slučaju propasti ili oštećenju stvari ako su uzrokovani neodgovarajućim pakiranjem. Propisano pakiranje stvari ugovorna je obveza prodavatelja (čl. 658. ZOO).

(Ps H, Pž. 1019/91, od 24. 9. 1991.- Psp 51 – 217)

6. Kupac je dužan platiti cijenu kupljene robe i kada je ova izgubljena u toku prevoza željeznicom, ako ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja.

Iz obrazloženja:

Održan je na snazi platni nalog kojim je tuženi obavezan da tužiocu na ime cijene isporučene robe plati iznos od …… dinara, jer je u postupku utvrđeno da je po naredbi tuženog, tužilac putem željeznice otpremao naručenu robu tuženom, da je ta roba u toku prevoza željeznicom izgubljena a da stranke nisu ugovorile mjesto isporuke robe, pa da se saglasno odredbi člana 472. Zakona o obligacionim odnosima, predaja robe kupcu smatra izvršenom uručenjem robe prevoziocu, kada, po odredbi člana 456. stav 1. ZOO, rizik slučajne propasti stvari, prelazi sa tužioca kao prodavca na tuženog kao kupca.

Neosnovano tuženi nalazi da, saglasno odredbi člana 456 ZOO, rizik za slučajnu propast stvari prelazi na kupca tek od momenta kada se stvar nađe u faktičkom

http://www.advokat-prnjavorac.com

pritežanju kupca, jer ako mjesto isporuke nije ugovoreno, onda je, po odredbi člana 472. ZOO. to mjesto predaje robe željeznici na prevoz i u momentu predaje robe na prevoz smatra se da je ista predata i kupcu, od kada na njega prelazi rizik za slučajnu propast stvari, po odredbi člana 456. stav 1. ZOO.

Tuženi se neosnovano paziva na odredbu člana 673. ZOO, kojom se reguliše pitanje troškova prevoza za slučaj gubitka stvari, jer predmet spora u ovoj pravnoj stvari nisu troškovi prevoza, niti naknada štete za slučaj gubitka stvari, već kupoprodajna cijena za isporučenu robu.

(Vs BiH, Pž. 431/86, od. 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 20)

7. Propast ili oštećenje stvari je slučajno ako ih nije skrivio ni prodavatelj ni kupac.

(Vs H, Rev. 34/82, od 25. 5. 1982. – Psp 21 – 77)

8. Odredbe o predaji stvari i prelazu rizika kod ugovora o prodaji iz Zakona o obligacionim odnosima primjenjivale su se na odnose između korisnika društvenih sredstava i za vrijeme važenja Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

(Vs BiH, Pž. 504/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 50)

Prelaz rizika u slučaju kupčeve docnje

Član 457.

(1) Ako predaja stvari nije izvršena zbog kupčeve docnje, rizik prelazi na kupca u času kad je došao u docnju.

(2) Kad su predmet ugovora stvari određene po rodu, rizik prelazi na kupca u docnji ako je prodavac izdvojio stvari očigledno namijenjene za izvršenje predaje i o tome odaslao obavještenje kupcu.

(3) Ali, kad su stvari određene po rodu takve prirode da prodavac ne može da izdvoji jedan njihov dio, dovoljno je da je prodavac izvršio sve radnje koje su potrebne da bi kupac mogao preuzeti stvari i da je o tome odaslao obavještenje kupcu.

Odjeljak 2.

SASTOJCI UGOVORA O PRODAJI

Odsjek 1.

STVAR

Opšte pravilo

Član 458.

(1) Stvar o kojoj je ugovor mora biti u prometu, te je ništav ugovor o prodaji stvari koja je van prometa.

(2) Za prodaju stvari čiji je promet ograničen važe posebni propisi.

(3) Prodaja se može odnositi i na buduću stvar.

---

1. Ugovor o udruživanju sredstava za usmjerenu stambenu izgradnju ima karakter ugovora o prodaji.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sticalac po takvom ugovoru može od druge ugovorne strane zahtijevati otklanjanje nedostataka na stanu ili isplatu naknade u visini otklanjanja nedostataka.

(Vs FBiH, Pž. 239/99, od 27. 3. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 41)

2. Okolnost da automobil nije evidentiran u registru motornih vozila ne utječe na valjanost ugovora o prodaji.

Iz obrazloženja navodimo:

„Niži su sudovi utvrdili da je tužitelj kupio automobil i taj ugovor o prodaji pravno je valjan bez obzira na to je li automobil evidentiran u registru motornih vozila ili nije. Tužitelj je na osnovi valjanog ugovora o prodaji stekao vlasništvo automobila i aktivno je legitimiran u sporu za naknadu štete koja je nastala oštećenjem automobila„.

(Vs RH, Rev. 705/94, od 31. 1. 1996. - Izbor odluka 2/1996 – 54)

3. Nije ništav ugovor o prodaji stambenih i poslovnih jedinica buduće stambeno-poslovne zgrade, iako se zgrada podiže na gradskom građevinskom zemljištu dodijeljenom prodavcu radi građenja, ukoliko se radi o gradnji stambeno-poslovne zgrade za tržište, od strane ovlaštenog graditelja.

Ovakav ugovor može biti zaključen i neposrednom pogodbom.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile ugovor o prodaji stambenih jedinica čija je realizacija odložena do završetka objekta koji prodavac gradi za tržište. Predmet prodaje je buduća nepokretna stvar (član 458. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), i takav ugovor nije protivan niti ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, ni prinudnim propisima, odnosno moralu socijalističkog samoupravnog društva (član 103. Zakona o obligacionim odnosima). Za valjanost navedenog ugovora nije od značaja što prodaja nepokretnosti nije obavljena u smislu člana 19. Zakona o prometu nepokretnosti, jer se prema odredbi stava 1. tog člana, prodaja nepokretnosti vrši javnim nadmetanjem, odnosno pribavljanjem pismenih ponuda, samo kada se otuđuje nepokretnost iz društvene svojine, a u smislu odredaba člana 26. istog zakona, odredbe člana 19. pomenutog zakona, ne odnose se na prodaju stambenih i poslovnih zgrada, stanova i poslovnih prostorija, kao posebnih dijelova zgrada, koje društveno pravno lice stavlja u pravni promet u okviru svog redovnog poslovanja.

Taj ugovor nije ugovor o zajedničkoj izgradnji iz čana 50. Zakona o građevinskom zemljištu, jer osnov (causa) ugovora nije zajednička izgradnja objekta koji će koristiti obje parnične stranke (tuženi gradi za tržište), niti je njegov osnov zajednička izgradnja radi zajedničke prodaje.

Na ugovor koji su zaključile parnične stranke ne mogu se primijeniti ni odredbe člana 63. Zakona o građevinskom zemljištu, zbog toga što njime nije protupravno raspolagano građevinskim zemljištem, odnosno nije vršen prenos prava korištenja građevinskog zemljišta. Prenos prava korištenja građevinskog zemljišta podrazumijeva da se pravo na izgradnju građevinskog objekta prenosi, prije realizacije toga prava, na kupca, tako da pravo građenja ne realizuje lice kome to pravo zakonito pripada, već lice na koga je ono preneseno, o čemu se ne radi u slučaju sklapanja ugovora radi prodaje buduće zgrade, odnosno posebnih dijelova zgrade.

(Vs BiH, Pž. 635/90, od 19. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 52)

4. Stan proizveden za tržište koji je na tržištu i prodan ima karakter robe, pa prodaja takvog stana, koju je izvršila organizacija koja se bavi izgradnjom i prodajom stanova, ima karakter prometa robe.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja izdvajamo:

„Revident neosnovano ističe da ugovor sklopljen između parničnih stranaka 1. travnja 1983. ima karakter ugovora o građenju zato što tada predrnetni stan još nije bio izgraden, jer se prema čl. 458. st. 3. ZOO prodaja može odnositi i na buduću stvar„.

(Vs H, Rev. 491/88, od 22. 10. 1988. – Pso 44 – 84)

Kad je stvar propala prije ugovora

Član 459.

(1) Ugovor o prodaji nema pravno dejstvo, ako je u času njegovog zaključenja stvar o kojoj je ugovor bila propala.

(2) Ako je u času zaključenja ugovora stvar bila samo djelimično propala, kupac može raskinuti ugovor ili ostati pri njemu uz srazmjerno sniženje cijene.

(3) Ali će ugovor ostati na snazi i kupac će imati samo pravo na sniženje cijene ako djelimična propast ne smeta postizanju svrhe ugovora, ili ako za određenu stvar postoji takav običaj u pravnom prometu.

Prodaja tuđe stvari

Član 460.

Prodaja tuđe stvari obavezuje ugovarače, ali kupac koji nije znao ili nije morao znati da je stvar tuđa, može, ako se usljed toga ne može ostvariti cilj ugovora, raskinuti ugovor i tražiti naknadu štete.

---

1. U slučaju prodaje tuđe stvari samo je kupac iz takvog ugovora ovlašten tražiti raskidanje ugovora (član 460. ZOO).

Iz obrazloženja:

Pravilan je stav prvostepenog suda da tužitelji nisu legitimirani tražiti poništaj predmetnog kupoprodajnog ugovora zaključenog između prvotuženog kao prodavca i drugotuženog kao kupca jer tužitelji traže poništenje tog ugovora iz razloga što je prvotužena prodala njihove nekretnine ali u takvom slučaju prema odredbi člana 460. ZOO samo je kupac iz ovog ugovora aktivno legitimiran tražiti raskidanje ovakvog ugovora. Iz izvedenih dokaza u toku prvostepenog postupka nije utvrđeno da bi predmetni ugovor bio ništav u smislu odredbe člana 103. Zakona o obligacionim odnosima a kada bi se radilo o rušljivom ugovoru u smislu člana 111. istog zakona kako pogrešno smatra žalba tužitelji ne bi mogli tražiti poništenje ugovora jer u istom nisu ugovorna strana. Sigurno je da tužioci imaju pravni interes za utvrđenje da su oni vlasnici spornih nekretnina koje su prvi kupili od prvotužene i koje je ona kasnije prodala drugotuženoj ali radi zaštite svog prava vlasništva ne mogu pobijati pravni posao trećih osoba samo iz razloga što smatraju da je predmet kupoprodajnog ugovora njihovo vlasništvo.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2001., str. 23 i 24. i Bilten Vs FBiH 1/01 – 39)

2. Ugovor o prodaji tuđe stvari obavezuje ugovarače, pa je prodavac dužan da prenese pravo vlasništva na kupca i kad nakon zaključenja ugovora o prodaji stekne pravo vlsništva na prodatu stvar.

(Vs BiH, Rev. 52/89, od 21. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 83)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Iako se ugovorom o diobi nekretnina ne stiče pravo vlasništva bez upisa u zemljišnu ill drugu javnu knjigu, suvlasnik koji je prije ili poslije diobe prodavao nekretnine koje je stekao ugovorom o diobi, obavezao se da nakon sticanja prava svojine prenese to pravo na kupca uknjižbom u zemljišnu ili drugu javnu knjigu, ili da mu prije toga ustupi svoje pravo iz ugovora o diobi.

(Vs BiH, Rev. 314/89, od 25. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 46)

4. Kupac koji nije znao, niti je mogao znati, da prodavac kome je vlasnik povjerio vozilo na čuvanje ili poslugu nije vlasnik putničkog vozila, stekao je pravo vlasništva predajom u posjed na osnovu ugovora o kupovini

Iz obrazloženja:

Prvotuženi, sin tužioca, prodao je drugotuženome putničko vozilo koje je predmet ovog spora, iako je vlasništvo tužioca, pa je time stvorio obavezu da ga drugotuženom preda u posjed (član 460. Zakona o obligacionim odnosima). S obzirom da drugotuženi nije znao, niti je mogao znati da je vlasnik vozila tužilac koji se nalazi na privremenom radu u inostranstvu, stekao je pravo vlasništva predajom u posjed automobila na osnovu ugovora o kupovini jer je prodavalac bio u posjedu automobila na temelju pravnog posla (čuvanje, posluga) koji nije osnova za pribavljanje prava svojine (član 13. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 297/89, od 14. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 31)

5. Nije ništav ugovor o prodaji stana izgrađenog za tržište samo zato što je ranije zaključenim ugovorom isti stan već prodat.

U takvom slučaju stan stiče kasniji kupac na koga je upisano pravo svojine u zemljišnoj knjizi, ukoliko je u času uknjižbe bio savjestan. Ako nije došlo do uknjižbe, jače pravo na stan ima savjesni kupac kome je stan predat u posjed, a ako nije došlo ni do predaje stana, kupac koji je ranije zaključio ugovor o prodaji (analogno - nsp.a)

(Vs BiH, Pž. 389/90, od 15. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 34)

6. Ugovor o prodaji tuđe stvari obavezuje prodavca da nakon sticanja prava vlasništva, pa i po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju, prenese to pravo na kupca.

(Vs BiH, Rev. 84/89, od 19. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 84)

7. Ugovor o prodaji tuđe stvari obavezuje ugovarača, a vlasnika se ne tiče, pa ga ne sprečava da vlasničkom tužbom traži predaju u posjed prodate stvari, koja se nalazi kod kupca, osim u slučaju kada su ispunjene zakonske pretpostavke za sticanje prava vlasništva od nevlasnika.

(Vs BiH, Gž. 54/88 od 26, 1. 1989. - Bilten Vs BiH 1/89 – 28)

8. Punovažan je ugovor o darovanju zemljišta, na koje je nakon njegova zaključenja darodavac stekao pravo svojine.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je prvotužena darovala drugotuženoj nekretnine označene u ugovoru koji je zaključen 11. novembra 1983. godine u propisanoj formi. Pravo vlasništva na ove nekretnine prvotužena je stekla pravosnažnim rješenjem nadležnog organa uprave (po osnovu uzurpacije) dana 12. januara 1984. godine.

Pogrešno je pravno shvatanje tužioca da je ugovor ništav zbog toga što je zaključen u vrijeme kada darodavac nije bio vlasnik spornih nekretnina. U ovom slučaju se analogno primjenjuje pravilo iz člana 460. Zakona o obligacionim odnosima, prema kome prodaja tuđe stvari obavazuje ugovarača, pa analogno tome obavezuje i darodavca.

(Vs BiH, Rev. 360/89, od 29. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 50)

http://www.advokat-prnjavorac.com

9. Vlasnik stvari nije aktivno legitimiran zahtijevati raskid ugovora o prodaji te stvari sklopljen između trećih osoba, ali je ovlašten zahtijevati predaju stvari i izmjenu zemljišnoknjižnog stanja.

(Vs H, Rev1161/89, od 21.3. 1990.- Psp 51 – 92)

10. Ugovor o prodaji tuđe stvari obavezuje samo prodavca. Vlasnika se taj ugovor ne tiče, pa ima pravo da traži predaju stvari bez obzira kod koga se nalazi. To pravo pripada i licu koje ima jači pravni osnov od savjesnog posjednika.

Iz obrazloženja:

Ugovor o prodaji tuđe stvari obvezuje samo prodavca (član 460. Zakona o obligacionim odnosima), pa vlasniku pripada pravo da vlasničkom tužbom zahtijeva od kupca vraćanje stvari (član 37. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima). To pravo pripada i licu koje ima jače pravo na posjed (član 41. ZOSPO).

(Vs BiH, Rev. 159/87, od 17. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 56)

11. Mada ugovor o prodaji tuđe stvari, pa prema tome i tuđeg suvlasničkog dijela, obavezuje prodavca, ipak je ništav ugovor o prodaji suvlasničke nekretnine kojim se prodavac (jedan od suvlasnika) obavezao da će otkloniti postojeću stambenu zgradu i predati kupcu neizgrađenu građevinsku česticu ako ga nisu odobrili ostali suvlasnici u formi koja se traži za ugovor (i organ starateljstva za maloljetnog suvlasnika) jer u tom slučaju prodavac ne može prenijeti na kupca ni svoj suvlasnički dio na toj čestici. U tom slučaju mogu ostali suvlasnici, iako ih ugovor ne obavezuje (što dvojica uglave trećega ne veže), tražiti da se ugovor poništi.

(Vs BiH, Rev. 237/86, od 28. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 12)

12. Punovažan je ugovor o prodaji tuđe stvari, pa i one koja je u času prodaje bila u svojini oca prodavca, ako je otac, kasniji ostavilac, za tu prodaju znao i odobrio je.

Iz obrazloženja:

Okolnost da tuženi u vrijeme zaključenja ugovora nije bio vlasnik spornih nekretnina (vlasnik nekretnina bio je njegov otac koji je umro 1971. godine, a poslije njegove smrti tuženi je postao vlasnik) na koju se ukazuje u reviziji, ne može imati uticaja, jer ugovor o prodaji tuđe stvari obavezuje prodavca (pravno pravilo sada izraženo u članu 460. Zakona o obligacionim odnosima), što znači da je prodavac dužan da ispuni ugovor o prodaji, ako nakon zaključenja tog ugovora postane vlasnik prodate stvari.

Osim toga valja naglasiti da se sa tom prodajom saglasio vlasnik - otac tuženog, sa kojim je u to vrijeme živio u zajedničkom domaćinstvu, jer je tuženom omogućio predaju u posjed prodatih nekretnina kupcu - tužitelju, kako pravilno nalazi drugostepeni sud, pa je neprihvatljiv prigovor tuženog u pogledu punovažnosti ugovora o prodaji.

Iz navedenih okolnosti, naime, slijedi da se ne radi o ugovoru o prodaji nasljedstva kome se tuženi nada (ovakav ugovor bi bio ništav u smislu člana 109. stav 1. Zakona o nasljeđivanju, ("Službeni list SFRJ", broj 42/65) koji je bio na snazi za vrijeme zaključenja ugovora, odnosno člana 107. stav 1. sada važećeg Zakona o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", broj 7/80), već o ugovoru o prodaji stvari koju je otac tuženog već za svog života trebao na tuženog, odnosno kupca, prenijeti.

(Vs BiH, Rev. 463/86, od 28. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 27)

13. Činjenica što su neki od pravnih prednika kupca naknadno sporazumno raskinuli ugovore o prodaji ne može dovesti u pitanje valjanost ugovora o prodaji zadnjeg kupca.

(Vs H, Rev. 736/86, od 14. 8. 1986. – Psp 34 – 74)

http://www.advokat-prnjavorac.com

14. Vlasnik nije ovlašten tražiti da sud presudom utvrdi ništavost ugovora o prodaji stvari na koju ima pravo vlasništva, zaključen između trećih lica, jer takav ugovor ga ne sprečava da traži predaju u posjed prodate stvari.

(Vs BiH, Rev. 653/88, od 21. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 60)

15. Tužilac (kupac) može tražiti da mu tuženi (prodavac) prenese pravo vlasništva iako je ranije odbijen sa ovim zahtjevom, ako je nakon zaključenja glavne rasprave tuženi stekao pravo vlasništva tako da nema više prepreke da ispuni svoju obavezu.

(Vs BiH, Rev. 279/90, od 22. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 96)

16. U slučaju prodaje tuđe stvari samo je kupac iz takvog ugovora ovlašten tražiti raskidanje ugovora (član 460. ZOO).

(Ks u Sarajevu - Bilten sp KsS 1/2001, str. 23 i 24)

17. Sama okolnost što je darovana tuđa stvar ne čini ništavim ugovor o darovanju.

Iz obrazloženja:

Samo zbog činjenice što je tuženik darovao svoj suvlasnički dio naslijeđenih nekretnina sestri, koje je prethodno valjanim ugovorom otuđio - prodao tužitelju, nije darovni ugovor pravno nevaljan i nisu stečeni uvjeti da se to utvrdi presudom. Pravilo iz čl. 460. ZOO može se na odgovarajući način primijeniti kad je riječ o darovanju. Otuđenje tuđe stvari obvezuje ugovorne stranke, a jedino stjecatelj ima uz odgovarajuće pretpostavke pravo raskinuti ugovor koji samo zbog okolnosti što je otuđena stvar tuđa stvar, nije ništav. Takav ugovor mogu pobijati samo ugovorne stranke, a ne treći. Kako tužitelj nije ugovorna stranka iz darovnog ugovora, to nema pravo pobijati taj ugovor, pa nije bilo zakonskog razloga da se utvrdi pravna nevaljanost toga ugovora.

(Vs H, Rev. 978/90, od 27. 9. 1990. – Psp 51 – 97)

18. Vlasnik zemljišta koje je nevlasnik prodao savjesnom kupcu, a ovaj na zemljištu izgradio privremeni građevinski objekt, ovlašten je da traži uklanjanje objekta i predaju u posjed zemljišta.

(Vs BiH, Rev. 286/90, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 28)

19. Pravilo iz čl. 460. ZOO može se odgovarajuće primijeniti i kad je u pitanju darovanje.

Iz obrazloženja:

U smislu tog pravila i otuđenje tuđe stvari obvezuje ugovaratelje, a jedino stjecatelj ima uz određene pretpostavke pravo raskinuti ugovor koji, međutim, zbog same okolnosti što je otuđena tuđa stvar, nije ništav.

(Vs H, Rev-. 388/88, od 28. 12. 1988. – Psp 43 – 73)

20. Ugovor o prodaji tuđe stvari obavezuje ugovorača, ali kupac koji nije znao ili morao znati da je stvar tuđa, može, ako se usljed toga ne može ostvariti cilj ugovora, raskinuti ugovor i tražiti naknadu štete (član 460. Zakona o obligacionim odnosima). Savjesni kupac pokretne stvari stiče pravo vlasništva na temelju ugovora zaključenog sa nevlasnikom pod pretpostavkama iz člana 31. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima.

(Stav Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 131)

21. Prodaja tuđe stvari obvezuje ugovaratelje, ali to može biti osnova odgovornosti prodavatelja za štetu ili razlog kupcu za raskid ugovora.

(Vs H, Rev. 326/83, od 15. 6. 1983. – Psp 23 – 94)

http://www.advokat-prnjavorac.com

22. U slučaju prodaje tuđe stvari samo je kupac iz takvog ugovora ovlašten zahtijevati raskidanje ugovora.

(Vs H, Rev. 391/83, od 23. 6. 1983. – Psp 23 – 94)

Prodaja spornog prava

Član 461.

(1) Sporno pravo može biti predmet ugovora o prodaji.

(2) Ali je ništav ugovor kojim bi advokat ili koji drugi nalogoprimac kupio sporno pravo čije mu je ostvarivanje povjereno, ili ugovorio za sebe učešće u podjeli iznosa dosuđenog njegovom nalogodavcu.

Odsjek 2.

CIJENA

Kad cijena nije određena

Član 462.

(1) Ako ugovorom o prodaji cijena nije određena, a ni ugovor ne sadrži dovoljno podataka pomoću kojih bi se ona mogla odrediti, ugovor nema pravno dejstvo.

(2) Kad ugovorom o prodaji u privredi cijena nije određena, niti u njemu ima dovoljno podataka pomoću kojih bi se ona mogla odrediti, kupac je dužan platiti cijenu koju je prodavac redovno naplaćivao u vrijeme zaključenja ugovora, a u nedostatku ove razumnu cijenu.

(3) Pod razumnom cijenom smatra se tekuća cijena u vrijeme zaključenja ugovora, a ako se ona ne može utvrditi, onda cijena koju utvrđuje sud prema okolnostima slučaja.

---

1. Ugovor u prodaji u privredi je zaključen kada su se ugovorene strane saglasile o bitnim elementima ugovora, tj. u pogledu robe ili cijene ili pak samo u pogledu robe ako o cijeni nisu vršili pregovor a cijena će biti određena na zakonom predviđen način.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/1999, str. 18/19)

2. Ugovor o prodaji je shodno članu 462. stav 2. ZOO pravovaljan i u slučaju kada cijena nije određena ako u ugovoru ima dovoljno podataka pomoću kojih se ona može odrediti.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 22)

3. Prema članku 462. st. 1. ZOO propisano je, ako ugovorom o prodaji cijena nije određena, a ni ugovor ne sadrži dovoljno podataka s pomoću kojih bi se ona mogla odrediti, da ugovor nema pravni učinak.

Iz obrazloženja:

Naime, spomenuta odredba po shvaćanju ovog revizijskog suda upućuje na to da ugovorom o prodaji (osim ako je riječ o ugovoru o prodaji u privredi, čl. 462. st. 2. ZOO) cijena mora biti određena ili odrediva, ali s pomoću podataka sadržanih u ugovoru, jer u suprotnom takav ugovor nema pravnog učinka. Pri tome okolnost da su niži sudovi na temelju provedenog vještačenja sudskog vještaka za procjenu vrijednosti motornih vozila utvrđivali vrijednost predmetnog automobila umanjujući tu

http://www.advokat-prnjavorac.com

vrijednost za iznos utvrđenih nedostataka (čl. 498. ZOO - sniženje cijene) ne može nadomjestiti nedostatak bitne potrepštine ugovora o prodaji u smislu čl. 462. st. 1. ZOO, jer po shvaćanju ovog suda odredba čl. 462. st. 1. ZOO ne upućuje na to da bi u nedostatku ugovorne cijene sud mogao nadomjestiti volju ugovornih stranaka utvrđivanjem te cijene.

(Vs RH, Rev. 1325/95, od 19. 5. 1998. - Izbor odluka 2/1998 – 52)

4. Ako cijena nije određena ni odrediva, ugovor o prodaji ne proizvodi pravne učinke.

Iz obrazloženja:

Međutim, ugovor o prodaji u privredi (trgovački ugovor o prodaji) pravovaljan je i kad su ugovorne strane odredile samo predmet predaje. Kupac je tada obvezan platiti cijenu koju je prodavatelj redovito naplaćivao u vrijeme sklapanja ugovora, a kad ove nema, razumnu cijenu. Za ugovor o prodaji u privredi postoje posebne odredbe u čl. 462. st. 2. ZOO o tome što se smatra bitnim uvjetom ugovora. Dok je kod klasičnog ugovora građanskog prava (čl. 454. st. 1. ZOO) potrebno da se stranke, prodavatelj i kupac, dogovore o predmetu i cijeni, kod ugovora o prodaji u privredi potrebno je da se stranke dogovore samo o predmetu prodaje. Cijena se u tom slučaju određuje prema pravilima iz čl. 462. st. 2. i 3.ZOO.

(Ps RH, Pž. 2515/93, od 11. 1. 1994. - Praxis 2 – 47)

5. Pošto je obaveza iz ugovora o prodaji prestala ispunjenjem tužilac ne može naknadno tražiti plaćanje dijela cijene, koja nije predviđena ugovorom (Iz obrazloženja odluke)

(Vs BiH, Pž. 52/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 47)

6. Sud može utvrditi cijenu stvari samo ako u ugovoru o prodaji u privredi cijena nije određena, niti u njemu ima dovoljno podataka pomoću kojih bi se ona mogla odrediti.

(Vps H, Pž. 301/80, od 15. 4. 1980. – Psp 18 – 95)

7. Ako nije prilikom zaključenja kupoprodajnog ugovora, izričito ugovoren rabat (popust u cijeni), kupac ne može tražiti sniženje ugovorene cijene.

(Vs BIH, Pž. 236/83, od 16. 9. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 – 19; isto i Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 25)

8. Ugovor o prodaji je pravovaljan i u slučaju kada cijena nije određena ako u ugovoru ima dovoljno podataka pomoću kojih se ona može odrediti.

(Vs BiH, Pž. 15/84, od 21. 2. 1984. - Bilen Vs BIH 2/84 - 38)

9. Ništav je ugovor o prodaji nepokretnosti ako su stranke ugovorile jednu cijenu, a u pismenoj ispravi ugovora označile drugu.

Iz obrazloženja izdvajamo:

U tako zaključenom ugovoru mora se naznačiti predmet i cijena kao bitni sastojci ugovora, jer je to predviđeno u članu 462. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima za sve ugovore o kupoprodaji, pa prema tome i za ugovor o kupoprodaji nekretnina. Ako u ugovoru nedostaje jedan jedan od bitnih elemenata, ili ako ono što je u pogledu tih elemenata navedeno u ugovoru ne odgovara volji stranaka, takav ugovor ne proizvodi pravno dejstvo, on je nepostojeći, u pogledu posljedica situacija se ne može upodobiti sa ništavim ugovorom, što znači da svaka stranka ima pravo na restituciju međusobnih davanja (član 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 276/88, od 9. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 26)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Propisana cijena

Član 463.

Kad je ugovorena veća cijena od one koju je za određenu vrstu stvari propisao nadležni organ, kupac duguje samo iznos propisane cijene, a ako je već isplatio ugovorenu cijenu, ima pravo zahtijevati da mu se vrati razlika.

---

1. Maksimirana cijena robe predstavlja propisanu cijenu, pa kad je ugovorena veća cijena kupac duguje samo propisanu – maksimiranu cijenu.

(Odluka Vrhovnog suda Srbije, Prev. 557/95. – Bilten 2/1996)

2. Pod propisanom cijenom u smislu odredbi člana 463. ZOO podrazumijeva se i cijena koja se utvrđuje na osnovu kriterijuma (elemenata) propisanih posebnim propisom.

(Rješenje Vrhovnog suda Srbije, Rev. 5787/95 od 3. 4. 1996. – Gp, broj 2, 3 i 4/99)

3. Kasnije donesena odluka nadležnog tijela o zaštitnoj cijeni kultura ne daje pravo poljoprivrednom proizvođaču zahtijevati isplatu zaštitne, više cijene od one koju je s kupcem ugovorio prema prije sklopljenom ugovoru.

(Vs H, Rev. 2021/87, od 24. 3. 1988. – Informator, broj 3664)

4. Kupac - trgovinska organizacija može zahtijevati od prodavca - proizvođačke organizacije vraćanje razlike u cijeni za proizvode na zalihama ako je mjerom neposredne društvene kontrole cijena, naloženo vraćanje cijena određenih proizvoda na raniji niži nivo.

(Vs BiH, Pž. 614/87, od 9. 9. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 51)

Kad je ugovorena tekuća cijena

Član 464.

(1) Kad je ugovorena tekuća cijena, kupac duguje cijenu utvrđenu zvaničnom evidencijom na tržištu mjesta prodavca u vrijeme kad je trebalo da uslijedi ispunjenje.

(2) Ako takve evidencije nema, tekuća cijena se određuje na osnovu elemenata pomoću kojih se prema običajima tržišta utvrđuje cijena.

---

1. Prodavac automobila dužan je vratiti dio cijene koje je naplatio od kupca, uslovljavanjem te uplate prijetnjom raskida ugovora, i to u vrijeme kada je svojom krivnjom već pao u docnju sa isporukom prodatog vozila (u ugovorenom roku isporuke cijena nije bila mijenjana).

(Vs BiH, Gvl. 25/84, od 4. 10. 1984. - Bilten Vs BiH 4/84 - 2)

Kad je određivanje cijene povjereno trećem

Član 465.

Ako treće lice kome je povjereno određivanje cijene neće ili ne može da je odredi, a ugovarači se ne slože naknadno o određivanju cijene niti ugovor raskinu, smatraće se da je ugovorena razumna cijena.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Cijena je odrediva kada je ugovorom o prodaji predviđeno da će cijenu utvrditi sudski procjenitelj ili odgovarajuće tijelo Ministarstva financija.

Iz obrazloženja:

Tužitelj je u tužbi, kao i u žalbi, tvrdio, a sada ponavlja i u reviziji, da su stranke dogovorile visinu kupoprodajne cijene na taj način da kupoprodajnu cijenu utvrdi sudski procjenitelj ili odgovarajući organ Ministarstva financija, pa ovaj revizijski sud ocjenjuje, suprotno stajalištu nižestupanjskih sudova, koji smatraju da cijena nije odrediva, da bi cijena među strankama bila odrediva, zbog čega je trebalo u ovom slučaju primijeniti odredbu čl. 465. u vezi s čl. 462. st. 3. ZOO, budući da u smislu citirane zakonske odredbe u slučaju spora cijenu utvrđuje sud.

(Vs RH, Rev. 3414/95, od 1. 4. 1999. - Izbor odluka 2/1999 – 27)

Kad je određivanje cijene ostavljeno jednom ugovaraču

Član 466.

Odredba ugovora kojom se određivanje cijene ostavlja na volju jednom ugovaraču smatra se kao da nije ni ugovorena i tada kupac duguje cijenu kao u slučaju kad cijena nije određena.

---

1. Nije punovažna ugovorna odredba da će prodavac moći zahtijevati veću cijenu proizvoda koje isporučuje u okviru dugoročne poslovne saradnje sa kupcem, ako jednostrano izmijeni cjenovnik.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je, smatrajući da su među strankama ugovorene cijene proizvoda (član 1. ugovora), ali i mogućnost izmjene cijena prema cjenovniku tužioca (član 3. ugovora), utvrdio da je tužilac, shodno ugovoru, mogao jednostrano povećati cijene svojih proizvoda, a da je, ispostavljajući tuženom fakturu sa cijenama po novom cjenovniku, ovog obavijestio o izmjeni cijena sa kojima se je tuženi saglasio, jer je dostavljao trebovanja za naredne periode, pa da postoji obaveza tuženog da tužiocu plati utuženi iznos.

Među strankama je ugovorom o prodaji ugovoren predmet prodaje i cijena, kao bitni sastojci ovog ugovora (član 454. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO). Utvrđena fiksna cijena za svaki od proizvoda koji su predmet prodaje u dužem vremenskom periodu, isključuje mogućnost izmjene cijene bez saglasnosti obje ugovorne stranke, pa je odredba člana 3. ugovora kojim je predviđena takva mogućnost, ništava. Ovo shodno odredbi člana 466. ZOO, prema kojoj odredba ugovora kojom se određivanje cijene ostavlja na volju jednom ugovaraču smatra se kao da nije ni ugovorena i tada kupac duguje cijenu kao u slučaju kad cijena nije određena.

(Vs FBiH, Pž. 84/97, od 20. 5. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 45)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 3.

OBAVEZE PRODAVCA

Odsjek 1.

PREDAJA STVARI

I – O PREDAJI UOPŠTE

Vrijeme i mjesto predaje

Član 467.

(1) Prodavac je dužan predati stvar kupcu u vrijeme i na mjestu predviđenom ugovorom.

(2) Prodavac je izvršio obavezu predaje kupcu, po pravilu, kad mu stvar uruči ili preda ispravu kojom se stvar može preuzeti.

---

1. Prodavac je ispunio ugovornu obavezu predajom prodate stvari kupcu i kada mu nije dostavio otpremnicu ako ta dostava nije bila posebno ugovorena, niti neophodna radi utvrđivanja količine i kvaliteta prilikom prijema stvari.

(Vs BiH,Pž. 377/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 45)

2. Smatra se da je nastao dužničko-povjerilački odnos u momentu utvrđivanja količine i kvaliteta robe u skladištu kupca iako je ugovorom bilo predviđeno utvrđivanje kvantiteta i kvaliteta robe u skladištu prodavca, ako prodavac, suprotno ugovornoj obavezi, nije pozvao kupca da u njegovom skladištu utvrdi količinu i kvalitet. Na ovaj stav nema uticaja okolnost da je robu pratio atest.

(Vs BiH, Pž. 153/88, od 30. 3. 1989. isto i Pž. 263/88, od 25. 4. 1989. i Pž. 171/88. od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 15)

3. Okolnost da prodavac nije dao kupcu propisane ateste za prodatu robu utiče na momenat nastanka dužničko-povjerilačkog odnosa.

(Vs BiH, Pž. 834/88, od 30. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 52)

4. Prema kupcu kojega je prodavatelj ugovorom o prodaji ujedno ovlastio da stupi u posjed prodane nekretnine treća osoba ne može odbijati predaju stvari braneći se prigovorom da nije u pravnom odnosu s kupcem i da mu je stvar predana kao čuvaru.

(Vs H, Rev. 1548/87 od 28. 1. 1988. – Informator, broj 3667/3669)

5. Kupac robe nije odbio preuzimanje time što nije došao po robu, ako je između stranaka ugovorena isporuka “franko utovareno Split bilo kojim prevoznim sredstvom”, a kupac obavijestio prodavca o krajnjem kupcu (kome je on prodao robu) i mjestu opredjeljenja.

Iz obrazloženja:

Ugovorena je isporuka vreća klauzulom "franko utovareno Split bilo kojim prevoznim sredstvom", što znači, u smislu Opšte uzanse za promet robom broj 101, da je prodavac - tuženi, dužan poručiti blagovremeno prevozno sredstvo i ugovorenog dana ili u ugovorenom roku, robu utovariti u prevozno sredstvo na utovarnoj stanici, te da prodavac snosi sve troškove utovara i dužan je da o svom trošku nabavi potrebne prevozne isprave, ali ne snosi troškove prevoza do mjesta opredjeljenja. Tu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ženi nije, dakle, morao tražiti od tužioca da dođe po robu, već samo angažovati vozača i s njim zaključiti ugovor o prevozu, a tužilac mu je bio označio krajnjeg kupca i mjesto opredjeljenja. Prema tome, nije mogao biti razlog za raskid ugovora na štetu tužioca nedolazak tužioca da preuzme robu u Splitu.

(Vs BiH, Pž. 464/87, od 3. 8. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 42)

6. Kupac je dužan platiti cijenu kupljene robe i kada je ova izgubljena u toku prevoza željeznicom, ako ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja.

(Vs BiH, Pž. 431/86, od. 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 20)

7. Dužnik nije valjano ispunio obvezu predajom kupljene stvari nekoj od osoba izvan kruga predviđenih u čl. 305. ZOO, pa vjerovnik ima pravo od njega zahtijevati predaju dugovane stvari, osim ako je ispunjenje izvršeno trećoj osobi, a vjerovnik je to naknadno odobrio ili se tom stvari koristio.

(Vs H, Rev. 2207/88, od 2. 3. 1989. – Informator, broj 3804/3805)

8. Vlasnički list nije isprava na osnovu koje se u smislu odredbi čl. 467. st. 2. ZOO stvar može preuzeti.

(Vs S, broj Pzz. 16/98. – Bilten 1/1999)

9. Prema odredbi čl. 467. st. 2. ZOO u red isprave na osnovu kojih je moguće preuzimanje stvari ne spada i vlasnički list.

Iz obrazloženja:

"Potvrdu o vlasništvu ne odlikuje načelo inkorporacije, tako da ova dokazna isprava u sebi ne sadrži stvarno pravo. Samo posjedovanje vlasničkog lista ne daje svojstvo povjerioca. Vlasnički list nije što i skladišnica ili druga isprava (konosman, prenosivi tovarni list i slično)".

(Vs S, broj Prev. 280/97. – Bilten 4/1997)

10. Ako nije drukčije ugovoreno, smatra se da je do predaje uglja kupcu došlo časom predaje prevozniku u mjestu sjedišta prodavca, odnosno u mjestu gdje se ugalj nalazi.

(Vs BiH, Pž. 349/88, od 14. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 16)

11. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 475. ZOO.

Predmet predaje

Član 468.

(1) Ako nije što drugo ugovoreno ili ne proizilazi iz prirode posla, prodavac je dužan predati stvar kupcu u ispravnom stanju, zajedno sa njenim pripacima.

(2) Plodovi i druge koristi od stvari pripadaju kupcu od dana kad je prodavac bio dužan da mu ih preda.

Kad je ugovorena predaja u toku izvjesnog perioda vremena

Član 469.

Kad je ugovoreno da predaja stvari bude izvršena u toku izvjesnog perioda vremena, a nije određeno koja će strana imati pravo da odredi datum predaje u granicama tog perioda, to pravo pripada prodavcu, osim kad iz okolnosti slučaja proizilazi da je određivanje datuma predaje ostavljeno kupcu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kad datum predaje nije određen

Član 470.

Kad datum predaje stvari kupcu nije određen, prodavac je dužan izvršiti predaju u razumnom roku poslije zaključenja ugovora, s obzirom na prirodu stvari i na ostale okolnosti.

Kad mjesto predaje nije određeno ugovorom

Član 471.

(1) Kad mjesto predaje nije određeno ugovorom, predaja stvari vrši se u mjestu u kome je prodavac u času zaključenja ugovora imao svoje prebivalište ili, u nedostatku ovoga, svoje boravište, a ako je prodavac zaključio ugovor u vršenju svoje redovne privredne djelatnosti, onda u mjestu njegovog sjedišta.

(2) Ali, ako je u času zaključenja ugovora ugovaračima bilo poznato gdje se stvar nalazi, odnosno gdje treba da bude izrađena, predaja se vrši u tom mjestu.

---

1. Ako nije drukčije ugovoreno, smatra se da je do predaje uglja kupcu došlo časom predaje prevozniku u mjestu sjedišta prodavca, odnosno u mjestu gdje se ugalj nalazi.

(Vs BiH, Pž. 349/88, od 14. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 16)

Predaja prevoziocu

Član 472.

U slučaju kad je prema ugovoru potrebno da se izvrši prevoz stvari, a ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja, predaja je izvršena uručenjem stvari prevoziocu ili licu koje organizuje otpremu.

---

1. Ako iz ugovora o prodaji robe proizlazi da je predaja izvršena uručenjem prevozniku, kupac robe je dužan primiti robu i kada posumnja da je oštećena u prevozu, uz reklamiranje nedostataka prevozniku.

(Vs BiH, Pž. 441/87, od 28. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 44)

2. U slučaju kada je prema ugovoru o prodaji potrebno da se izvrši prijevoz a ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja, predaja je izvršena uručenjem stvari prijevozniku (član 456. i 472. ZOO).

Iz obrazloženja:

Ovdje se radi o pravnom odnosu prodavca i kupca iz kupoprodajnog ugovora pa se za rješavanje spornih pitanja imaju primijeniti odredbe Zakona o obaveznim odnosima što se odnose na prodaju. Prema odredbama člana 456. i 472. ovog Zakona do predaje stvari kupcu rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi prodavac a s predajom stvari rizik prelazi na kupca. U slučaju kada je prema ugovoru potrebno da se izvrši prijevoz stvari, a ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja, predaja je izvršena uručenjem stvari prijevozniku ili osobi koja organizira prijevoz (takozvana pravna predaja). Kod nesporno utvrđenog činjeničnog stanja da se u konkretnom slučaju roba baš ima prevesti, to je predajom stvari na prijevoz rizik propasti ili uništenja stvari prešao na kupca, ovdje tuženog. Stoga je pogrešan zaključak prvostepenog suda da u konkretnom slučaju tužilac (prodavac) o navodnoj propasti predmetne stvari može raspraviti sa prijevoznikom.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/1999, str. 18)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Ne smatra se da je prodata stvar predata kupcu uručenjem stvari prevoziocu, ako prevoziocu nije naznačena tačna i potpuna adresa kupca.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 472. Zakona o obligacionim odnosima, u slučaju kao je prema ugovoru potrebno da se izvrši prevoz stvari, a ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja, predaja je izvršena uručenjem stvari prevoziocu ili licu koje organizuje prevoz. Prema tome, predaja se smatra izvršenom u mjestu otpreme robe. Od momenta predaje, roba putuje na rizik kupca. Međutim, predaja je izvršena samo ako je uredna sa nazivom i adresom primaoca koji obezbjeđuje uredan prijem robe. Predajom robe vozaru za primaoca složenu organizaciju udruženog rada umjesto OOUR ne može se smatrati da je predaja izvršena uručenjem stvari prevoziocu.

(Vs BiH, Pž. 478/88, od 31. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 85)

4. Kupac je dužan platiti cijenu kupljene robe i kada je ova izgubljena u toku prevoza željeznicom, ako ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja.

Iz obrazloženja:

Održan je na snazi platni nalog kojim je tuženi obavezan da tužiocu na ime cijene isporučene robe plati iznos od …… dinara, jer je u postupku utvrđeno da je po naredbi tuženog, tužilac putem željeznice otpremao naručenu robu tuženom, da je ta roba u toku prevoza željeznicom izgubljena a da stranke nisu ugovorile mjesto isporuke robe, pa da se saglasno odredbi člana 472. Zakona o obligacionim odnosima, predaja robe kupcu smatra izvršenom uručenjem robe prevoziocu, kada, po odredbi člana 456. stav 1. ZOO, rizik slučajne propasti stvari, prelazi sa tužioca kao prodavca na tuženog kao kupca.

Neosnovano tuženi nalazi da, saglasno odredbi člana 456 ZOO, rizik za slučajnu propast stvari prelazi na kupca tek od momenta kada se stvar nađe u faktičkom pritežanju kupca, jer ako mjesto isporuke nije ugovoreno, onda je, po odredbi člana 472. ZOO. to mjesto predaje robe željeznici na prevoz i u momentu predaje robe na prevoz smatra se da je ista predata i kupcu, od kada na njega prelazi rizik za slučajnu propast stvari, po odredbi člana 456. stav 1. ZOO.

Tuženi se neosnovano paziva na odredbu člana 673. ZOO, kojom se reguliše pitanje troškova prevoza za slučaj gubitka stvari, jer predmet spora u ovoj pravnoj stvari nisu troškovi prevoza, niti naknada štete za slučaj gubitka stvari, već kupoprodajna cijena za isporučenu robu.

(Vs BiH, Pž. 431/86, od. 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 20)

5. Odredbe o predaji stvari i prelazu rizika kod ugovora o prodaji iz Zakona o obligacionim odnosima primjenjivale su se na odnose između korisnika društvenih sredstava i za vrijeme važenja Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

(Vs BiH, Pž. 504/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 50)

6. Prodavac koji je predao prodatu robu željeznici na prevoz, ne odgovara kupcu za štetu koja nastane tokom prevoza ako je ugovorom o prodaji robe predviđen prevoz željeznicom, a nije određeno mjesto ispunjenja.

Za štetu je u svakom slučaju odgovorna kupcu željeznica, a ne prodavac, ako je kupac preuzeo robu sa tovarnim listom od željeznice.

(Vs BiH, Pž. 469/87, od 3. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 46)

7. Ako ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja, a potrebno je izvršiti prevoz stvari, smatra se da je prodavac predao stvari kupcu, uručenjem stvari prevozniku ili špediteru.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U slučaju propasti stvari u toku prevoza, kupac može tražiti naknadu od prevoznika, odnosno špeditera, a prodavcu duguje cijenu kupljenih stvari.

(Vs BiH, Pž. 259/86, od 13. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 34)

8. Kupac robe nije odbio preuzimanje time što nije došao po robu, ako je između stranaka ugovorena isporuka "franko utovareno Split bilo kojim prevoznim sredstvom", a kupac obavijestio prodavca o krajnjem kupcu (kome je on prodao robu) i mjestu opredjeljenja.

(Vs BiH, Pž. 464/87,od 3. 8. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 42. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke dato je u sudskoj praksi uz član 467. ZOO)

9. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 349/88, od 14. 6. 1989, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 471. ZOO

Organizovanje prevoza

Član 473.

Ako je prodavac dužan poslati stvar kupcu, mora zaključiti na uobičajen način i pod uobičajenim uslovima ugovore potrebne za izvršenje prevoza do određenog mjesta.

Troškovi

Član 474.

Troškove predaje, kao i one koji joj prethode, snosi prodavac, a troškove odnošenja stvari i sve ostale troškove poslije predaje snosi kupac, ako nije što drugo ugovoreno.

---

1. Kada u ugovoru o prodaji robe koja se uvozi, ugovorne stranke upotrijebe izraz "franko" uz naznaku mjesta opredjeljenja u zemlji, uvozne carine, kao i druge troškove i takse u vezi sa uvozom robe, snosi kupac, ukoliko stranke nisu drugačije izričito ugovorile.

(Vs FBiH, Pž. 236/97, od 18. 11. 1997. godine)

II – ISTOVREMENO IZVRŠENJE PREDAJE STVARI I ISPLATE CIJENE

Odlaganje predaje do isplate cijene

Član 475.

Ako nije što drugo ugovoreno ili uobičajeno, prodavac nije dužan predati stvar ako mu kupac ne isplati cijenu istovremeno, ili nije spreman da to istovremeno učini, ali kupac nije dužan isplatiti cijenu prije nego što je imao mogućnost da pregleda stvar.

Odlaganje predaje u slučaju prevoza stvari

Član 476.

(1) Kad se predaja stvari ostvaruje uručenjem prevoziocu, prodavac može odložiti odašiljanje stvari do isplate cijene, ili poslati stvar tako da zadrži pravo da raspolaže njom za vrijeme prevoza.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Ako je zadržao pravo da raspolaže stvarju za vrijeme prevoza, prodavac može zahtijevati da stvar ne bude predata kupcu u mjestu opredjeljenja dok ne isplati cijenu, a kupac nije dužan isplatiti cijenu prije nego što je imao mogućnost da pregleda stvar.

(3) Međutim, kad ugovor predviđa plaćanje uz predaju odgovarajuće isprave, kupac nema pravo da odbije isplatu cijene zbog toga što nije imao mogućnosti da pregleda stvar.

Sprečavanje izručenja otposlate stvari

Član 477.

(1) Ako se poslije odašiljanja stvari kupcu pokaže da su njegove materijalne prilike takve da se osnovano može posumnjati da će on moći isplatiti cijenu, prodavac može spriječiti izručenje stvari kupcu čak i kad ovaj već ima u rukama ispravu koja ga ovlašćuje da zahtijeva izručenje stvari.

(2) Međutim, prodavac ne može spriječiti izručenje ako ga zahtijeva neko treće lice koje je uredan imalac isprave koja ga ovlašćuje da zahtijeva izručenje stvari, osim ako isprava sadrži rezerve u pogledu dejstva prenosa, ili ako prodavac dokaže da je imalac isprave kad ju je pribavljao postupio svjesno na štetu prodavca.

Odsjek 2.

ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE

I – O MATERIJALNIM NEDOSTACIMA UOPŠTE

Materijalni nedostaci za koje prodavac odgovara

Član 478.

(1) Prodavac odgovara za materijalne nedostatke stvari koje je ona imala u času prelaza rizika na kupca, bez obzira na to da li mu je to bilo poznato.

(2) Prodavac odgovara i za one materijalne nedostatke koji se pojave poslije prelaza rizika na kupca ako su posljedica uzroka koji je postojao prije toga.

(3) Neznatan materijalni nedostatak ne uzima se u obzir.

---

1. Svaka stranka iz ugovora o razmjeni odgovara za fizičke nedostatke stvari, pa, ukoliko postoji fizički nedostatak date stvari, druga strana ima pravo da zahtijeva raskid ugovora i povrat stvari koju je dala uz istovremeni povrat stvari koju je primila.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da su parnične stranke 31. 01. 1998. godine izvršile razmjenu šporeta, da je tužilac preuzeo od tuženoga zamijenjeni šporet u originalnom pakovanju, da je nakon što je otpakovao šporet ustanovio da je isti neispravan i oštećen, te da je taj šporet odmah vratio tuženome.

Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbe čl. 552. i 553. ZOO, koje regulišu pitanje ugovora o razmjeni i upućuju na primjenu odredaba ugovora o prodaji propisujući da za svakog ugovarača nastaju obaveze i prava koje iz ugovora o prodaji nastaju za prodavca. Dosljedno to-

http://www.advokat-prnjavorac.com

me, pravilno su primijenili odredbe člana 478. stav 1. i člana 488. stav 1. tačka 3. ZOO, kada su zaključili da je tuženi odgovoran za materijalne nedostatke stvari koju je dao u zamjenu, da su ti nedostaci postojali u momentu preuzimanja šporeta od tužioca, a da se nisu mogli tada uočiti, pošto je šporet bio u originalnom pakovanju, nego tek nakon otpakivanja šporeta i pravilno ocijenili da tužitelj ima pravo da zahtijeva raskid ugovora i povrat stvari, koju je dao uz istovremeni povrat stvari koju je primio.

(Vs FBiH, Rev. 33/99, od 8. 4. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 47)

2. Prodavac koji je prihvatio da transportuje i proda reklamiranu robu trećem licu po nižoj cijeni ne može sporiti osnovanost kupčevog prigovora na materijalne nedostatke stvari zato što prije toga nije pozvan da izvrši pregled reklamirane robe.

(Vs S, broj Prev. 408/98. – Bilten 4/1999)

3. Okolnost da je automobil prodan na sajmu automobila po načelu "kupljeno kako je viđeno" ne otklanja odgovornost prodavaoca za nedostatke.

Iz obrazloženja:

"Nema spora da je riječ o ugovoru o prodaji rabljenog vozila starog oko osam godina, te da je taj pravni posao ugovoren na sajmu rabljenih automobila. Kupac je toga dana preuzeo vozilo i na putu prema svome prebivalištu došlo je do kvara na vozilu (nestalo je vode u hladnjaku, nije bilo dovoljno ulja u motoru, pritisak u cilindrima bio je daleko ispod normale, kočnice su se pokazale neispravnima, pa je došlo i do prevrtanja automobila). Na osnovi mišljenja sudskog vještaka prvostupanjski je sud utvrdio da automobil i motor automobila nisu bili tehnički ispravni, što je prodavatelj (tuženik) mogao znati, jer je vozilo koristio. Taj sud ocjenjuje da automobil nije imao potrebna svojstva za redovnu upotrebu (čl. 479. toč. 1. Zakona o obveznim odnosima, te nalazi da tuženik odgovara za materijalne nedostatke na prodanom vozilu, jer je za njih znao (čl. 478. st. 1. navedenog Zakona). Nije, pak, sporno da je tužitelj pravodobno i uredno obavijestio tuženika o nedostacima, uz zahtjev da ih tuženik ukloni. Jednako tako nije sporno da kupac nije dobio zahtijevano otklanjanje nedostataka u razumnom roku. Po stavu prvostupanjskog suda, činjenica da je tužitelj kupio auto na sajmu automobila, te činjenica da tuženik nije jamčio za ispravnost automobila ne oslobađa tuženika od odgovornosti za materijalne nedostatke prodanog automobila, jer tuženik, u smislu čl. 478. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, odgovara za takve nedostatke i bez obzira da li su oni njemu bili poznati. Na osnovi tako utvrđenih činjenica sud prvog stupnja prihvaća zahtjev za raskid ugovora o prodaji od 16.III.1986.g. (čl. 489. i 490. st. 1. Zakona o obveznim odnosima), te nalaže tuženiku da tužitelju vrati novac kojega je primio na ime kupovnine (čl. 132. st. 2. i 5. Zakona o obveznim odnosima). Za prihvatiti je, naime, kako je to učinio i sud drugog stupnja, utvrđenje prvostupanjskog suda da je tuženik, kao vlasnik automobila, koristio taj automobil prije prodaje tužitelju te da mu je bilo poznato da ni vozilo ni motor nisu bili tehnički ispravni. U takvoj situaciji, bez obzira na to da je vozilo kupljeno na sajmu rabljenih vozila i bez obzira na to što se radilo o vozilu starom oko osam godina, pa i bez obzira na to što prvostupanjski sud ne utvrđuje da bi tuženik jamčio za ispravnost takvog vozila, postoji odgovornost tuženika za materijalne nedostatke na automobilu. Tužitelj je, pak, osnovano zahtijevao od tuženika da nedostatke ukloni, pa kako to tuženik nije učinio u primjerenom roku, zakonita je odluka sudova nižeg stupnja kojom je utvrđeno da je ugovor raskinut (čl. 488. st. 1. toč. 3. u svezi s čl. 489. i 490. st. 1. Zakona o obveznim odnosima). Okolnost da je automobil prodan na sajmu rabljenih vozila po načelu "kupljeno kako je viđeno" ne otklanja tuženikovu odgovornost za materijalne nedostatke automobila. Sudovi nižeg stupnja ocijenili su da se radi o nedostacima koji se nisu mogli otkriti uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja automobila (na probnoj vožnji). U takvoj situaciji zakonita je ocjena tih sudova da tuženik odgovara i za skrivene nedostatke, koji su otkriveni

http://www.advokat-prnjavorac.com

u redovitoj vožnji automobila. I u takvom slučaju prodavalac, naime, odgovara za materijalne nedostatke automobila jer je, znajući za njih, zapravo obmanuo kupca kad ih je prešutio (145. Opća uzanca za promet robe). Jednako tako zakonita je i odluka da je tuženik dužan vratiti tužitelju polučenu kupovninu zajedno sa zateznim kamatama (čl. 132. st. 2. i 5. Zakona o obveznim odnosima), te mu nadoknaditi i štetu (troškove koje je imao prilikom reklamiranja nedostataka)."

(Vs RH, Rev. 2335/90, od 27. 2. 1991. – Izbor odluka 1993 – 64/94)

4. Kupac koji je robu primio bez primjedbi, ne može protiv zahtjeva za isplatu cijene isticati prigovor da mu uz robu nije predat atest, ako ugovorom nije predviđeno da se predaja stvari smatra izvršenom samo sa predajom atesta.

(Vs BiH, Pž. 906/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 46)

5. Stranke mogu ugovoriti način, mjesto i vrijeme utvrđivanja nedostataka stvari i način i rokove reklamacije, a prodavac može prihvatiti i neblagovremenu reklamaciju, uz uslove koje sam postavi.

(Vs BiH, Pž. 292/88, od 26. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 86)

6. Proizvođač koji je ujedno i prodavatelj odgovara kupcu za nedostatak stvari koji mu je bio poznat ili mu nije mogao ostati nepoznat pa i ako kupac nije pregledao stvar niti ga je u određenom roku obavijestio o nedostatku.

(Vs H, Rev. 42/88 od 29. 6. 1988. – Informator, broj 3736/3737)

7. Ako je prodavac znao ili mogao znati da isporučuje kupcu robu koja nije pogodna za naročitu svrhu za koju je kupac nabavlja, odgovara za materijalne nedostatke i kada ih kupac nije na vrijeme reklamirao.

(Vs BiH, Pž. 596/87, od 14. 7. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 47)

8. Odredba u ugovoru o prodaji da kupac preuzima vozilo u viđenom stanju ne mora značiti da je isključena odgovornost prodavatelja za materijalne nedostatke stvari.

(Vs H, Rev. 16/88, od 24. 8. 1988. – Informator, broj 3784)

9. Ako je zbog preinaka građevinska mašina izgubila svojstva redovne namjene, a to kupac nije mogao uočiti, postoji odgovornost prodavca za materijalne nedostatke.

(Vs BiH, Rev. 421/88, od 20. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 53)

Kad postoje materijalni nedostaci

Član 479.

Nedostatak postoji:

1) ako stvar nema potrebna svojstva za njenu redovnu upotrebu ili za promet;

2) ako stvar nema potrebna svojstva za naročitu upotrebu za koju je kupac nabavlja, a koja je bila poznata prodavcu, ili mu je morala biti poznata;

3) ako stvar nema svojstva i odlike koje su izričito ili prećutno ugovorene, odnosno propisane;

4) kad je prodavac predao stvar koja nije saobrazna uzorku ili modelu, osim ako su uzorak ili model pokazali samo radi obavještenja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Ugovor o udruživanju sredstava za usmjerenu stambenu izgradnju ima karakter ugovora o prodaji.

Sticalac po takvom ugovoru može od druge ugovorne strane zahtijevati otklanjanje nedostataka na stanu ili isplatu naknade u visini otklanjanja nedostataka.

(Vs FBiH, Pž. 239/99, od 27. 3. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 – 41. **Napomena.** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 488. ZOO)

2. Kupoprodajni ugovor pri postojanju bitne zablude o predmetu ugovora je rušljiv.

U slučaju materijalnih nedostataka stvari, predmeta ugovora, kupac može zahtijevati ispunjenje ugovora, sniženje cijene i raskid ugovora.

Iz obrazloženja:

Kao predmet kupoprodajnog ugovora zaključenog među strankama je navedena nekretnina iz zk. Ul. broj 2510 k.o. Žednik pod par. br. 4902/3 u površini 43 ara i 14 m^2. U ugovoru su stranke zajednički konstatovale da su na licu mjesta utvrdile koje zemljište čini navedenu parcelu u prirodi i da je to zemljište ravne površine s tim što se prodavac obavezao da će izvršiti naknadnu provjeru tačnosti omeđivanja površine na licu mjesta i utvrditi međe.

Tužioci u tužbi navode da tuženi nije ispunio obavezu iz ugovora, a kada je na njihov zahtjev izvršeno mjerenje zemljišta, ispostavilo se da parcelu 4902/3 ne čini ono zemljište koje je na licu mjesta omeđeno, već zemljište pored tog zemljišta, neravno i neplodno zemljište. Tvrdili su da ih je tuženi doveo u zabludu u pogledu identiteta zemljišta i da zemljište koje čini navedenu parcelu nema istu vrijednost već manju, pa su tužbom zahtijevali isplatu razlike. Tokom postupka su preinačili tužbu zahtijevajući raskid kupoprodajnog ugovora i povraćaj kupoprodajne cijene zasnivajući i preinačenu tužbu na istim činjeničnim navodima – na zabludi o predmetu ugovora. Na kraju su uz ovaj zahtjev postavili i eventualni radi obavezivanja tuženog na isplatu razlike u vrijednosti nekretnina. Prvostepeni sud je svojom presudom usvojio tužbeni zahtjev tužioca istaknut kao eventualni.

Preispitujući prvostepenu presudu ovaj sud je našao da ista ima nedostataka radi kojih se ne može sa sigurnošću ispitati.

Ugovor koji stranka zaključi pri postojanju bitne zablude o predmetu i svojstvima predmeta je rušljiv pod uslovima iz člana 61. ZOO, i stranka koja je u zabludi može tražiti poništaj ugovora zbog bitne zablude, osim ako pri zaključivanju ugovora nije postupala s pažnjom koja se u prometu zahtijeva.

Odredbe o odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari sadržane su u posebnom odjseku glave VII. ZOO (članovi 478. - 500).

U pitanju su različiti činjenični i pravni pojmovi i stoga ih valja razlikovati. Zato je u datom slučaju bilo nužno utvrditi šta je bila volja stranaka pri zaključenju kupoprodajnog ugovora, koje je zemljište zapravo predmet ugovora, pošto se, po mišljenju ovog suda, o materijalnim nedostacima stvari može govoriti samo u slučaju ako predmetna stvar ima nedostataka u času predaje ili pak u slučaju skrivenih nedostataka. A tokom postupka su svjedoci potvrdili da je tuženi pokazao tužiocima zemljište i da je tuženi zemljište ravne površine omeđio cijevima.

U prvostepenoj presudi nisu dati razumljivi razlozi zbog kojih je odbijen primarni tužbeni zahtjev tužitelja.

S obzirom na navedeni činjenični osnov tužbe prvostepeni sud je prije donošenja odluke morao otkloniti sumnju o tome šta tužioci zapravo zahtijevaju.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sa navedenog je žalba uvažena, a prvostepena presuda primjenom člana 369. stav 1. ZPP ukinuta i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

(Os u Subotici, broj Gž. 355/97, od 5. 5 1998)

3. Kupac je obvezan o uočenim nedostacima obavijestiti prodavatelja bez odgađanja, inače gubi pravo koje mu na toj osnovi pripada, i to bez obzira na to što je ugovoreno da će prodavatelj biti nazočan pregledu stvari u određenom mjestu, a to nije učinio.

(Ps H, Pž. 1243/89, od 24. 4. 1990. – Psp 47 – 175)

4. Okolnost što su prekucani brojevi na motoru automobila može predstavljati prepreku za registraciju, pa je to pravni, a ne materijalni nedostatak kupljene stvari.

(Vs BiH, Rev. 429/87, od 12. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 48)

5. Prodavac (proizvođač građevinskog materijala) - salonitnih ploča kome nisu mogli ostati nepoznati nedostaci materijala, odgovara za štetu koju je pretrpio kupac ugrađivanjem takvog materijala, iako su se nedostaci pojavili po proteku šest mjeseci od predaje kupcu.

(Vs BiH, Rev. 334/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 51)

6. Prodavatelj bačve odgovara za njezin nedostatak koji se sastoji u tome da ona propušta tekućinu, jer je nepropusnost svojstvo potrebno za redovitu upotrebu bačve, pa nije potrebno da ugovorne strane takva svojstva posebno ugovore.

(Vs H, Rev. 2032/81, od 23. 2. 1982. – Psp 21 – 78)

7. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 29/89 i Rev. 421/88, citirane u sudskoj praksi datoj uz član 480, odnosno 480. ZOO.

8. Riječ je o materijalnom nedostatku stvari kad je kupcima predan stan manje površine od ugovorene.

(Vs H, Rev. 2239/88, od 16. 5. 1989. – Psp 45 – 65)

9. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 501. ZOO.

Nedostaci za koje prodavac ne odgovara

Član 480.

(1) Prodavac ne odgovara za nedostatke iz tač. 1) i 3) prethodnog člana, ako su u času zaključenja ugovora bili poznati kupcu ili mu nisu mogli ostati nepoznati.

(2) Smatra se da nisu mogli ostati nepoznati kupcu oni nedostaci koje bi brižljivo lice sa prosječnim znanjem i iskustvom lica istog znimanja i struke kao kupac moglo lako opaziti pri uobičajenom pregledu stvari.

(3) Ali, prodavac odgovara i za nedostatke koje je kupac mogao lako opaziti, ako je izjavio da stvar nema nikakve nedostatke ili da stvar ima određena svojstva ili odlike.

---

1. Kupac kome je prodavac jamčio za ispravno funkcionisanje traktora, ima pravo da, ukoliko prodavac ne ukloni naknadno uočeni nedostatak, traži raskid ugovora i vraćanje sume novca plaćene po osnovu ugovora, sa zateznom kamatom od isplate cijene do njenog vraćanja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"U času predaje traktora tužiocu, odnosno času prelaska rizika na tužioca, kupljeni traktor nije imao potrebna svojstva za redovnu upotrebu (član 479. stav 1. tačka 1. Za kona o obligacionim odnosima). Za takve nedostatke prodavac je znao odnosno oni mu nisu mogli ostati nepoznati (kasnije je sam pokušavao popravljati traktor) ali je i pored toga izjavio da traktor može normalno raditi, pa on za materijalne nedestatke stvari odgovara i u smislu odredbe stava 3. člana 480. Zakona o obligacionim odnosima. Kako tuženi nije uspio otkloniti navedene nedostatke tužilac je imao pravo, u smislu odredbe člana 488. stav 1. tačka 3. i člana 490. navedenog zakona, da raskine ugovor, što je i učinio vraćanjem traktora. Tužilac je traktor vratio u stanju u kakvom ga je kupio, a takav raskid ugovora u smislu odredbe člana 497. stav 1. pomenutog zakona, proizvodi ista djejstva kao i raskid ugovora zbog neispunjenja. Ta pravna djejstva su u smislu člana 132. istog zakona, vraćanje onoga što je primljeno a tužiocu kome se vraća novac, pripada i pravo na zateznu kamatu od momenta kada je tuženi isplatu primio".

(Vs BiH, Rev. 29/89, od 14. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 87)

2. To što je prodavatelj, suprotno stvarnom stanju, izričito izjavio da vozilo nije bilo havarisano, može biti osnova njegove odgovornosti za nedostatak I prava kupca da raskine ugovor.

(Vs H, Rev, 548/85, od 15. 5. 1985. – Psp 29 – 60)

3. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 421/88., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 478. ZOO.

Pregled stvari i vidljivi nedostaci

Član 481.

(1) Kupac je dužan da primljenu stvar na uobičajeni način pregleda ili je da na pregled, čim je to prema redovnom toku stvari moguće, i da o vidljivim nedostacima obavijesti prodavca u roku od osam dana, a kod ugovora u privredi bez odlaganja inače gubi pravo koje mu po tom osnovu pripada.

(2) Kad je pregled izvršen u prisustvu obiju strana, kupac je dužan svoje primjedbe zbog vidljivih nedostataka saopštiti prodavcu odmah, inače gubi pravo koje mu po tom osnovu pripada.

(3) Ako je kupac otpremio stvar dalje bez pretovara, a prodavcu je pri zaključenju ugovora bila poznata ili morala biti poznata mogućnost takve dalje otpreme, pregled stvari može biti odložen do njenog prispijeća u novo mjesto opredjeljenja, i u tom slučaju kupac je dužan da prodavca obavijesti o nedostacima čim je po redovnom toku stvari mogao za njih doznati od svojih klijenata.

---

1. Reklamacija zbog vidljivih nedostataka isporučene robe mora se učiniti u roku iz člana 481. ZOO i kada se radi o ugovoru o prodaji u kome je ugovoren garantni rok za kvalitet isporučenih proizvoda.

Iz obrazloženja:

Tužitelj je u članu 6. pisanog ugovora zaključenog 11. 4. 1998. godine dao garanciju od dvije godine za kvalitet isporučenih proizvoda, no ovakva garancija ne pokriva vidljive nedostatke robe, koji su bili uočljivi u vrijeme isporuke, a tuženi nije tvrdio da je roba (granitni elementi) postala neupotrebljiva zbog skrivenih nedostataka koji su se ispoljili u toku garantnog roka. Stoga ovaj sud smatra pravilnim odbijanje tuženikovog zahtjeva za sniženje cijene zbog navodnih materijalnih nedostataka isporučene robe.

(Vs FBiH, Pž. 166/00, od 29. 12. 2000. - Bilten VS FBiH 1/01 - 40)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Kupac robe sa vidljivim nedostacima dužan je da obavijesti prodavca o nedostacima bez odlaganja, odmah po prijemu robe, pa nije blagovremena reklamacija koju je uputio prodavac tek kada su ga o nedostacima obavijestili njegovi kupci, kojima je on robu isporučio.

(Vs FBiH, Pž. 204/99, od 28. 4. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 42)

3. Kupac je dužan da bez odlaganja obavijesti prodavca da mu je isporučena stvar lošijeg kvaliteta od naručene i to odmah po uklanjanju originalnog pakovanja ako je u tom času nedostatke mogao otkriti. Ne smatra se da su nedostatci reklamirani bez odlaganja ako je kupac izvjestio prodavca o uočenim nedostatcima telefonskim putem tek par dana po otkrivanju nedostataka a pismenim putem 24 dana od tog momenta (član 481. stav 1. i 482. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 19)

4. Kupac je bez odgađanja dužan o vidljivirn nedostacima robe obavijestiti prodavatelja kada je u pitanju trgovački ugovor. Inače gubi prava koja mu po toj osnovi pripadaju. Pisrno u kojem kupac stavlja primjedbe da je prodaja robe otežana zbog promjene carinskih stopa, nepoštovanje službenog tečaja i slično - ne znači reklamaciju nedostatka robe.

(Vts RH, Pž. 1122/94, od 18. 7. 1995. - Zbirka 3 - 55)

5. Prodavatelj ne odgovara za nedostatke koji se pokažu pošto protekne šest mjeseci od prodaje stvari.

(Vts RH, V Pž. 3084/93, od 1. 6. 1994. - Praxis 2 – 48)

6. Kako je tuženi prodavac prihvatio dogovor i povraćaj reklamirane robe, onda je on prihvatio prigovor na kvalitet, makar se radilo o neblagovremenom prigovoru na kvalitet, s obzirom da se u tom smislu nije izričito ogradio, pa ne može isto činiti naknadno u parnici, niti se može pozivati da je robu u stvari preuzeo bez prigovora.

(Vs S, broj Prev. 200/99. – Bilten 1/2000)

7. Ne smatra se da je kupac bez odlaganja obavijestio prodavca da je kupljeno grožđe neodgovarajućeg kvaliteta ako je to učinio dva dana nakon isporuke.

(Vs BiH, Pž. 755/90, od 19. 8. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 52)

8. Obavještavanje prodavca o nedostacima stvari i o stavljanju robe na raspolaganje ne može zamijeniti obavijest istovarne željezničke stanice upućena utovarnoj stanici da je kupac - primalac odbio prijem robe zbog nedostataka.

(Vs BiH, Pž. 475/88, od 31. 8. 1989. - Biltn Vs BiH 1/90 – 49)

9. Ako prodavatelj isporuči kupcu robu na temelju njegove narudžbe s klauzulom "franko utovareno u vagon" tako da preda robu željeznici, koja u tovarnom listu potvrdi da je prodavatelj predao na prijevoz u tovarnom listu naznačenu količinu robe, a kupac u propisanom roku ne obavijesti prodavatelja o primljenoj manjoj količini robe (čl. 481. ZOO), kupac gubi pravo koje mu pripada po osnovi prigovora o isporučenoj količini, pa takav prigovor ne može s uspjehom istaknuti tek u parničnom postupku radi isplate cijene isporučene i u tovarnom listu naznačene količine robe.

(Ps H, Pž. 70/88, od 24. 1. 1989. - Psp 43 – 146)

10. Kod neblagovremeno podnijetog prigovora u pogledu vidljivog, djelimičnog nedostatka, bespredmetno je naknadno utvrđivanje nedostataka količine robe u toku postupka, jer je tuženi izgubio prava koja bi mu pripadala za slučaj da je blagovremeno i uredno obavijestio protivnu ugovornu stranu o eventualnom materijalnom nedostatku na koji se pozivao.

(Vs S, broj Prev. 539/98. – Bilten 1/1999)

http://www.advokat-prnjavorac.com

11. Kupac gubi pravo koje mu pripada u vezi sa nedostacima na stvari kupljenih "viđeno bez primjedbi" ukoliko o tim nedostacima nije obavijestio prodavca u roku od osam dana.

(Vs S, broj Prev. 425/96. – Bilten 4/1996)

12. Lice kome je prodavac isporučio robu po dispoziciji kupca, nije ovlašteno da prigovore na kvalitet stavlja neposredno prodavcu - isporučiocu robe.

(Vs BiH, Pž. 397/86, od 18. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 21)

13. Kupac je dužan da bez odlaganja obavijesti prodavca da mu je isporučena stvar lošijeg kvaliteta od naručene i to čim je uklonio originalno pakovanje, ako je u tom času nedostatke mogao otkriti.

Ne smatra se da su nedostaci reklamirani bez odlaganja ako je kupac izvijestio prodavca o uočenim nedostacima telefonskim putem, tek par dana po otkrivanju nedostataka, a pismenim putem 20. dana od ovog momenta.

(Vs BiH, Pž. 223/84, od 26. 9. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 15)

14. Kod distancione prodaje na temelju ugovora u privredi, kada je roba otpremljena kupčevom kupcu, a bez provjere kvalitete, dalje preprodana, rok za isticanje prigovora zbog skrivenih mana prvog kupca računa se po vremenu potrebnom da reklamacija upućena bez odgađanja od svakog sudionika u lancu prodaje stigne od krajnjeg kupca do prvog prodavaoca (Analogna primjena člana 481. stav 3. ZOO).

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, zauzet na XXIV koordinacionom sastanku, Dubrovnik, od 24. do 26. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 2/90 – 132)

15. Kod ugovora u privredi, smatra se da je obavještenje kupca o nedostacima robe učinjeno bez odlaganja, samo ako je saopšteno istog ili narednog dana, od dana kada je nedostatak konstatovan.

Iz obrazloženja

"Ispitujući pobijanu presudu u smislu odredbe člana 365. ZPP ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja odbio tužbeni zahtjev tužioca.

Prema odredbi člana 481. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima kupac je dužan da primljenu robu pregleda na uobičajeni način i da o vidljivim nedostacima obavijesti prodavca, kod ugovora u privredi, bez odlaganja. Kada se radi o skrivenim manama (član 482. ZOO), kod ugovora u privredi kupac je takođe dužan da obavijesti prodavca o nedostacima koje je otkrio bez odlaganja.

Ako kupac propusti da bez odlaganja obavijesti prodavca o utvrđenim nedostacima na robi, gubi prava koja bi po tom osnovu imao, pa i pravo da traži sniženje cijene.

Kako je tuženi izvršio pregled robe 29. 9. 1980. godine, te kako je tog dana sačinio i zapisnik o kvalitetu primljene robe, to, ako se uzme da je reklamacija zaista poslata tužiocu dana 2. 10. 1980. godine, nije u smislu odredbe člana 481. stav 1. ZOO, odnosno člana 482. stav 1. ZOO, bez odlaganja obavijestio tužioca o nedostacima na robi. Zbog toga, tuženi nema prava koja mu pripadaju da je obavijestio prodavca bez odlaganja o nedostacima na robi, odnosno zbog toga se ima smatrati da je tuženi primio robu bez prigovora na kvalitet, pa je dužan tužiocu isplatiti cjelokupnu kupoprodajnu cijenu.

Tuženi je utvrdio nedostatke na robi 29. 9. 1980. godine, pa bi obavještenje o nedostacima bez odlaganja, po mišljenju ovoga suda, bilo učinjeno da je tuženi istog ili narednog dana obavijestio tužioca o tim nedostacima. Obavještenje o nedostacima

http://www.advokat-prnjavorac.com

nije učinjeno bez odlaganja ako je saopšteno prodavcu trećeg dana od dana konstatovanja nedostataka.

Prema tome, pogrešno je prvostepeni sud interpretirao i primjenio odredbe čl. 1. 481. stav 1. i 482. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima odnosno kada je smatrao da je u iznijetoj situaciji tuženi blagovremeno saopštio tužiocu prigovor na kvalitet, jer je to učinio u roku od osam dana od dana utvrđivanja nedostataka."

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine Pž 287/82, od 3. 11. 1982)

16. Vidjeti: odluku Vs RCG, Pž. 249/96, od 7. 10. 1997, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 606. ZOO.

Skriveni nedostaci

Član 482.

(1) Kad se poslije prijema stvari od strane kupca pokaže da stvar ima neki nedostatak koji se nije mogao otkriti uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja stvari (skriveni nedostatak), kupac je dužan, pod prijetnjom gubitka prava, da o tom nedostatku obavijesti prodavca u roku od osam dana, računajući od dana kad je nedostatak otkrio, a kod ugovora u privredi bez odlaganja.

(2) Prodavac ne odgovara za nedostatke koji se pokažu pošto protekne šest mjeseci od predaje stvari, izuzev kad je ugovorom određen duži rok.

---

1. Kod distancione prodaje po osnovu ugovora u privredi, kada je roba otpremljena kupčevom kupcu, a bez provjere kvaliteta, zatim dalje preprodana, subjektivni rok za isticanje prigovora zbog skrivenih nedostataka prvog kupca računa se po vremenu potrebnom da reklamacija upućena bez odlaganja od svakog učesnika u lancu prodaje, stigne od krajnjeg kupca do prvog prodavca.

Iz obrazloženja:

Tužilac je prodao robu kupljenu od tuženog, bez provjere kvaliteta, trećem licu, a ovaj je robu prodao dalje. U ovakvom slučaju prvi kupac bi morao reklamirati skrivene nedostatke kupljene robe svom prodavcu u roku koji bi se izračunavao od časa kada je posljednji kupac otkrio skrivene nedostatke, pa dodajući na taj momenat rok u kome je on bez odlaganja morao o nedostatku obavijestiti svog prodavca, a ovaj, opet bez odlaganja, tužioca kao njegovog prodavca, uz daljnju obavezu tužioca da i on bez odlaganja, o primljenoj obavijesti o nedostacima, informiše tuženog (član 482. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH Pž. 335/87, od 19. 8. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 43)

2. Iz odredaba ZOO proizlazi da i pored toga što su stranke zaključile ugovor o prodaji vozila prema načelu viđeno-kupljeno, to još uvijek ne znači da se isključuje odgovornost prodavatelja za materijalne nedostatke stvari koji su mu bili poznati u času zaključenja ugovora, a on o tim nedostacima nije obavijestio kupca.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe čl. 482. i čl. 485. ZOO, prodavatelj odgovara kupcu za skrivene nedostatke stvari ako kupac u određenom roku obavijesti prodavatelja o tim nedostacima. Nadalje, prodavatelj odgovara za skrivene nedostatke i kada ga je kupac propustio odmah obavijestiti o tim nedostacirna ako su ti nedostaci bili poznati prodavatelju ili mu nisu rnogli ostati nepoznati. Odredbom čl. 486. ZOO određeno je da ugovaratelji mogu ograničiti ili isključiti prodavateljevu odgovornost za materijalne nedostatke stvari, ali da je takva odredba ugovora o isključenju odgovornosti ništava ako je nedostatak bio poznat prodavatelju, a on o njemu nije obavijestio kupca. Dalje

http://www.advokat-prnjavorac.com

odredba čl. 498. ZOO predviđa da se cijena snižava prema odnosu između vrijednosti stvari bez nedostatka i vrijednosti stvari s nedostatkom, u vrijeme sklapanja ugovora.

(Žs u Karlovcu, Gž. 515/98, od 25. 11. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 23)

4. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 118/99, od 5. 8. 1999, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 484. ZOO)

4. Kupac se i nakon isteka roka od godine dana može suprotstaviti prodavateljevu zahtjevu za isplatu cijene prigovorom radi prebijanja, ističući zahtjev za sniženje cijene ili naknadu štete, uz uvjet da je prodavatelja pravodobno obavijestio o nedostacirna. Ako je prodavatelj postupao prema zahtjevima iz prigovora (reklamacije), treba uzeti da je prigovor bio pravodoban.

(Vts RH, Pž. 1449/93, od 1. 6. 1994. - Zbirka 3 – 57)

5. Činjenica da motor prekomjerno troši ulje skriveni je nedostatak koji se ne može otkriti uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja stvari.

(Vs RH, Rev. 1322/91, od 29. 10. 1991. - Izbor odluka 1993 – 95)

6. Prodavac (proizvođač građevinskog materijala) - salonitnih ploča kome nisu mogli ostati nepoznati nedostaci materijala, odgovara za štetu koju je pretrpio kupac ugrađivanjem takvog materijala, iako su se nedostaci pojavili po proteku šest mjeseci od predaje kupcu.

(Vs BiH, Rev. 334/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 51)

7. Ni prodavac ni proizvođač ne odgovaraju za štetu koju pretrpi kupac usljed oštećenja kupljene stvari izazvanog skrivenim nedostatkom za koji stranke nisu znale, ako je do štete došlo po isteku šest mjeseci od predaje stvari i po isteku garantnog roka.

Proizvođač, međutim, odgovara za štetu koju je pretrpio kupac na svojim drugim stvarima i ličnim dobrima.

(Vs BIH, Rev. 569/83, od 22. 12. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 26)

8. Prodavac je ovlašćen da i po proteku garantnog roka prihvati prigovor na kvalitet. To može učiniti i konkludentnim radnjama, tj. ako se upusti u razmatranje osnovanosti prigovora, a pri tome se ne ogradi od njegove neblagovremenosti.

(Ss, Gzs. 36/83, od 9. 2. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 81)

9. Kupac je dužan da o skrivenim nedostacima (oboljela živina) kupljene robe izvijesti prodavca u rokovima iz člana 482. ZOO, na način predviđen u članu 484. ZOO, da bi mogao ostvarivati pravo na naknadu štete predviđeno u članu 488. stav 2. ZOO (sve ovo pod pretpostavkom da ne postoje okolnosti iz člana 485. ZOO).

Samo pravo na naknadu tzv. refleksne štete (član 488. stav 3. ZOO) kupac može ostvarivati po opštim pravilima o odgovornosti za štetu i kada je propustio da obavijesti prodavca o nedostacima.

(Vs BiH, Pž. 43/86, od 18. 4. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 22)

10. Prigovori da roba ima skrivene mane ne mogu se staviti nakon isteka šest mjeseci od dana prijema isporuke.

Iz obrazloženja:

"U konkretnom slučaju radi se o skrivenim manama, pa je tužitelj (kupac), u smislu uzance 151. Općih uzanci za promet robom, bio dužan staviti tuženiku kao prodavaocu prigovore na kvalitetu unutar roka od šest mjeseci od dana prijema isporuke robe, a ne od dana kada se tužitelj odlučio da otvori originalno pakovanu robu i

http://www.advokat-prnjavorac.com

pristupi ugradbi te robe u pogonsko postrojenje. Neosporno je da tužitelj nije reklamaciju izvršio u roku od šest mjeseci od dana prijema robe, pa je prvostepeni sud pravilno postupio kad je tužitelja odbio sa tužbenim zahtjevom, jer se u smislu uzance 153. Općih uzanci za promet robe ima smatrati da je tužitelj robu preuzeo bez prigovora nakvalitetu. Kod toga je neodlučno u koju je svrhu tužitelj nabavio robu, da li za vlastitu upotrebu ili za reprodukciju, imajući kod toga u vidu da stranke kod sklapanja ugovora o prodaji nisu ugovorile posebne garantne, odnosno reklamacione rokove.

Napomena: vidjeti: člam 482. Zakona o obveznim odnosima.

(Presuda Višeg privrednog suda Hrvatske Pž - 1036/78 od 11. VII. 1978)

10. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 481. i 488. ZOO.

Rokovi u slučaju opravke, zamjene i sl.

Član 483.

Kad je zbog nekog nedostatka došlo do opravke stvari, isporuke druge stvari, zamjene dijelova i slično, rokovi iz prethodna dva člana počinju teći od predaje opravljene stvari, predaje druge stvari, izvršene zamjene dijelova i slično.

Obavještenje o nedostatku

Član 484.

(1) U obavještenju o nedostatku stvari kupac je dužan bliže opisati nedostatak i pozvati prodavca da pregleda stvar.

(2) Ako obavještenje o nedostatku koje je kupac blagovremeno poslao prodavcu preporučenim pismom, telegramom ili na neki drugi pouzdan način zakasni ili uopšte ne stigne prodavcu, smatra se da je kupac izvršio svoju obavezu da obavijesti prodavca.

---

1. Prigovor postojanja skrivenih nedostataka može se valjano izjaviti i putem telefona.

Iz obrazloženja:

Tuženi je odbio isplatu cijene za isporučenu robu (stolove i stolice) u toku decembra 1996. godine, uz obrazloženje da je roba bila sa skrivenim nedostacima koji su se ispoljili na oko mjesec dana po prijemu robe (skidala se farba, stolice se rastakale).

Prvostepeni sud nalazi utvrđenim da tuženi nije bez odlaganja obavijestio tužitelja o uočenim nedostacima, jer nije u spis priložio navodne prigovore upućene tužitelju 26. 1. i 20. 2. 1997. g., tako da je izgubio pravo na reklamaciju, u smislu člana 482. Zakona o obligacionim odnosima pa ne može ni da zahtijeva sniženje cijene.

Zastupnik tuženog je, međutim, izjavio da je o nedostacima telefonom obavijestio direktora za proizvodnju namještaja tužitelja te da je ovaj obećao da će doći pregledati isporučenu robu, ali da je tek desetak dana po tom poslao jednog radnika, koji je konstatovao sva oštećenja, ali da nije bio ovlašten da o tome sačini pismeni zapisnik.

Po odredbama člana 482. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, kod ugovora u privredi kakav je konkretni, kupac je dužan da, pod prijetnjom gubitka prava, o uočenim skrivenim nedostacima obavijesti prodavca bez odlaganja, ali zakonom nije propisan obavezni način obavještavanja. Samo je u članu 484. stav 1. ZOO, propisano da je kupac u

http://www.advokat-prnjavorac.com

obavještenju o nedostatku stvari dužan bliže opisati nedostatke i pozvati prodavca da pregleda stvar. Kada bi u odnosima između stranaka primijenile se i Opće uzanse za promet robom, ukoliko bi se utvrdilo da su ispunjeni uvjeti određeni članom 21. stav 2. ZOO, moralo bi se uzeti da je rok za stavljanje reklamacije održan ako je kupac stavio prigovor na kvalitet kod skrivenih mana čim ih je uočio (Opća uzansa broj 151. stav 1.), a dovoljno je da je to učinio na siguran način (Opća uzansa broj 152. stav 1.). Istina, Općom uzansom broj 152. stav 1. i 3. određeno je da prigovore saopštene prodavcu preko telefona treba odmah potvrditi preporučenim pismom, te dostaviti i ispravu o utvrđenom kvalitetu, ako je ima, no sudska praksa je jedinstvena u stavu da propuštanje ovih obaveza ne dovodi do prekulzije prava na reklamaciju.

(Vs FBiH, Pž. 118/99, od 5. 8. 1999. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 53)

2. Blagovremenost reklamacije kada su u pitanju vidljivi nedostaci, podrazumijeva kod ugovora u privredi reklamiranje bez odlaganja uz minimum sadržine obavještenja o nedostatku (bliži opis nedostatka i poziv prodavcu da pregleda stvar). Stoga uopštena izjava u reklamaciji da roba ne odgovara uzorku ne bi bila dovoljna za njenu urednost, jer od iste zavisi ostvarenje kako prava kupca, tako i mogućnost ispitivanja opravdanosti prigovora od strane prodavca.

(Vs S, broj Prev. 670/97. – Bilten 2/1998)

3. Kako je tuženi prodavac prihvatio dogovor i povraćaj reklamirane robe, onda je on prihvatio prigovor na kvalitet, makar se radilo o neblagovremenom prigovoru na kvalitet, s obzirom da se u tom smislu nije izričito ogradio, pa ne može isto činiti naknadno u parnici, niti se može pozivati da je robu u stvari preuzeo bez prigovora.

(Vs S, broj Prev. 200/99. – Bilten 1/2000)

4. Prodavac koji je prihvatio da transportuje i proda reklamiranu robu trećem licu po nižoj cijeni ne može sporiti osnovanost kupčevog prigovora na materijalne nedostatke stvari zato što prije toga nije pozvan da izvrši pregled reklamirane robe.

(Vs S, broj Prev. 408/98. – Bilten 4/1999)

5. Prigovor na kakvoću isporučene robe može se staviti, osim pisanim putem, i usmeno, telefonom i brzojavom ako nema sumnje da je riječ o prigovoru da prodane stvari imaju nedostataka.

(Vs H, Rev. 576/87, od 8. 10. 1987. – Psp 37 – 53)

6. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 479., 480 i 482. ZOO

Značaj činjenice da je prodavac znao za nedostatak

Član 485.

Kupac ne gubi pravo da se pozove na neki nedostatak i kad nije izvršio svoju obavezu da stvar pregleda bez odlaganja, ili obavezu da u određenom roku obavijesti prodavca o postojanju nedostatka, kao i kad se nedostatak pokazao tek po proteku šest mjeseci od predaje stvari, ako je taj nedostatak bio poznat prodavcu ili mu nije mogao ostati nepoznat.

---

1. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 482/90, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 481., te sudsku praksu citiranu uz član 482. ZOO.

2. Ocijenjeno je da je riječ o nedostacima koji su prodavatelju bili poznati ili mu nisu mogli ostati nepoznati kad su mrlje na eternit pločama nastale kao posljedica u skladištenju.

(Vs RH, Rev. 3670/93, od 21. 5. 1995. – Izbor odluka 1/1996 – 72)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Prodavac (proizvođač građevinskog materijala) - salonitnih ploča kome nisu mogli ostati nepoznati nedostaci materijala, odgovara za štetu koju je pretrpio kupac ugrađivanjem takvog materijala, iako su se nedostaci pojavili po proteku šest mjeseci od predaje kupcu.

(Vs BiH, Rev. 334/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 51)

4. Kupac može i po proteku rokova za prigovor zbog skrivenih mana, odustati od ugovora i staviti robu na raspolaganje prodavcu, ako se zastupnik prodavca poslužio obmanom kod zaključenja ugovora a prethodno učestvovao u lažnom prikazivanju svojstava robe koju je stavio u promet, zbog čega je oglašen krivim u krivičnom postupku.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da su tužilac i tuženi u 1977. godini zaključili ugovor o kupovini i prodaji …….. litara vina. Kupljeno vino tuženi je odmah prodavao umješaču. Tužilac je tuženom isporučivao patvoreno vino, koga je prethodno kupovao od fizičkih lica koja su vino proizvodila vještački. Zastupnik tuženog u kupovini vještačkog vina od fizičkih lica je znao da je vino patvoreno, zbog čega mu je u krivičnom postupku izrečena uslovna osuda. Nakon što je vino prodato umješaču, utvrđeno je da je patvoreno, stavljeno je na raspolaganje tuženom, a tuženi je vino stavio na raspolaganje tužiocu, ali po isteku roka od šest mjeseci od preuzimanja.

S obzirom na vrijeme zaključenja ugovora na obligacione odnose stranaka primjenjuju se Opšte uzanse za promet robom - "Službeni list FNRJ", broj 15/54 (Opšta uzansa broj 2. i član 1106. u vezi sa članom 1109. Zakona o obligacionim odnosima - "Službeni list SFRJ", broj 29/78 do 57/89).

Prevara zastupnika tužioca (kupovinom i prodajom patvorenog vina) predstavlja krivično djelo (utvrđeno pravomoćnom presudom u krivičnom postupku), te kupac može staviti prodavcu prigovore na kvalitet robe i po isteku šest mjeseci od dana prijema isporuke - Opšta uzansa za promet robom broj 151. stav 2. (ova odredba je u osnovi prihvaćena u članu 485. ZOO).

Tužilac ne samo da je znao za nedostatak vina koga je prodao tuženom, nego se poslužio i prevarom koja predstavlja krivično djelo za koje je pravosnažnom krivičnom presudom osuđen zastupnik tužioca, a pošto mu je kupac (tuženi) stavio prigovore zbog utvrđenih mana robe (s obzirom na prevaru tužioca taj prigovor nije ograničen na rok - Opšta uzansa za promet robom broj 151. stav 2), osnovano se opredijelio za odustanak od ugovora stavljajući vino prodavcu (tužiocu) na raspolaganje - Opšta uzansa za promet robom broj 154. stav 1. alineja 1.

(Vs BiH, Pž. 233/90, od 21. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 47)

5. Loša kakvoća prodanih sadnia nedostatak je koji nije mogao ostat nepoznat prodavatelju koji se bavi prodajom sadnica.

(Vs RH, Rev. 51/91, od 29. 5. 1991. – Izbor odluka 1993 – 96)

6. Ni prodavac ni proizvođač ne odgovaraju za štetu koju pretrpi kupac usljed oštećenja kupljene stvari izazvanog skrivenim nedostatkom za koji stranke nisu znale, ako je do štete došlo po isteku šest mjeseci do predaje stvari i po isteku garantnog roka.

Proizvođač, međutim, odgovara za štetu koju je pretrpio kupac na svojim drugim stvarima i ličnim dobrima.

(Vs BIH, Rev. 569/83, od 22. 12. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 26)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ugovorno ograničenje ili isključenje prodavčeve odgovornosti za materijalne nedostatke

Član 486.

(1) Ugovarači mogu ograničiti ili sasvim isključiti prodavčevu odgovornost za materijalne nedostatke stvari.

(2) Odredba ugovora o ograničenju ili isključenju odgovornosti za nedostatke stvari ništava je ako je nedostatak bio poznat prodavcu, a on o njemu nije obavijestio kupca, kao i kad je prodavac nametnuo tu odredbu koristeći svoj poseban monopolski položaj.

(3) Kupac koji se odrekao prava da raskine ugovor zbog nedostatka stvari zadržava ostala prava zbog tih nedostataka.

---

1. Odgovornost prodavatelja pri kupnji uz klauzulu “kupljeno - viđeno” ne može se isključiti kad su mu nedostaci (veći broj prijeđenih kilometara automobila) bili poznati (čl. 486. st. 2. ZOO).

Iz obrazloženja:

"Tužitelj je od prvotuženika temeljem usmenoga kupoprodajnog ugovora od 1. lipnja 1989.g. kupio automobil marke "Alfa Romeo Sprint", proizvodnje 1985. godine, za ugovorenu cijenu od …….. koju je platio i istog dana preuzeo automobil, nakon što je izvršio probnu vožnju i nakon što mu je prvotuženik rekao da je automobil prešao …… km, te je kupljen s klauzulom "kupljeno-viđeno". Nadalje je utvrđeno da je prvotuženik preko drugotuženika sporni automobil kupio u Njemačkoj i da se iz ugovora od 19. IV. 1989.g. vidi da se radi o automobilu oštećenom u prometnoj nesreći, koje je prešlo ……. km. Sudovi nižega stupnja pravilno su zaključili, s obzirom na rezultat izvedenih dokaza i utvrđeno činjenično stanje, da su prvotuženiku kao prodavatelju automobila bili poznati nedostaci na automobilu i da s tim nedostacima (stvarnim stanjem automobila) nije upoznao tužitelja prilikom prodaje automobila već je samo izvršena probna vožnja. Sudovi nižega stupnja pravilno su ocijenili da tužitelj ne gubi pravo da se pozove na nedostatke na automobilu budući da su ti nedostaci bili poznati prodavatelju-prvotuženiku. Stoga su sudovi nižega stupnja pravilno ocijenili i da se odgovornost prvotuženika u smislu odredbe čl. 486. st. 2. Zakona o obveznim odnosima ne može isključiti primjenom klauzule "kupljeno-viđeno", jer je nedostatak bio poznat prodavatelju odnosno prvotuženiku."

(Vs RH, Rev, 3770/93, od 29. 11. 1995. – Izbor odluka 1/1996 – 35/72)

2. Stranke mogu ugovoriti način, mjesto i vrijeme utvrđivanja nedostataka stvari i način i rokove reklamacije, a prodavac može prihvatiti i neblagovremenu reklamaciju, uz uslove koje sam postavi.

Iz obrazloženja:

Stranke su ugovorile način, mjesto i vrijeme utvrđivanja, kvaliteta uglja koji je tuženi isporučivao tužiocu, kao i stavljanja reklamacije na kvalitet isporučenog uglja, a tužilac nije na ugovoreni način i u utvrđenim rokovima reklamirao nedostatke.

Dopisom od 10. januara 1987. godine, tuženi je tužiocu jasno stavio do znanja, da kvalitet isporučenog uglja nije na ugovoreni način blagovremeno reklamiran, pa je rukovodilac komercijalnog sektora tuženog zbog dobrih poslovnih odnosa koje postoje među strankama uputio tužioca na koji način da postupi i utvrđi stvarnu količinu kamena u isporučenom uglju (vaganjem), nakon čega bi tuženi dao tužiocu popust u cijeni, po sporazumu koji bi zaključili zastupnici stranaka, jer se radilo o priznanju tražbine po neblagovremenoj reklamaciji kvaliteta. Tužilac pri utvrđivanju

http://www.advokat-prnjavorac.com

kamena u isporučenom uglju nije postupio na način na koji je to tuženi tražio, pa se ne može pozivati na ovaj dopis, kao na osnovu obaveze tuženog.

(Vs BiH, Pž. 292/88, od 26. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 86)

3. Ugovaratelji mogu ograničiti ili sasvim isključiti odgovornost prodavatelja za sve materijalne nedostatke stvari, dakle kako za one vidljive, tako i za skrivene nedostatke.

(Vs H, Rev. 2432/82, od 5. 05. 1983. – Psp 23 – 95)

4. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 482. ZOO.

Prinudna javna prodaja

Član 487.

Imalac čija je stvar prodata na prinudnoj javnoj prodaji ne odgovara za nedostatke stvari.

II – PRAVA KUPCA

Ispunjenje, sniženje cijena, raskid ugovora, naknada štete

Član 488.

(1) Kupac koji je blagovremeno i uredno obavijestio prodavca o nedostatku može:

1) zahtijevati od prodavca da nedostatak ukloni ili da mu preda drugu stvar bez nedostatka (ispunjenje ugovora);

2) zahtijevati sniženje cijene;

3) izjaviti da raskida ugovor.

(2) U svakom od ovih slučajeva kupac ima pravo i na naknadu štete.

(3) Pored toga, i nezavisno od toga, prodavac odgovara kupcu i za štetu koju je ovaj zbog nedostatka stvari pretrpio na drugim svojim dobrima, i to prema opštim pravilima i odgovornosti za štetu.

---

1. Svaka stranka iz ugovora o razmjeni odgovara za fizičke nedostatke stvari, pa, ukoliko postoji fizički nedostatak date stvari, druga strana ima pravo da zahtijeva raskid ugovora i povrat stvari koju je dala uz istovremeni povrat stvari koju je primila

(Vs FBiH, Rev. 33/99, od 8. 4. 1999. – Bilten VS FBiH 1/99 – 47. **Napomena.** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 478. ZOO)

2. Ugovor o udruživanju sredstava za usmjerenu stambenu izgradnju ima

karakter ugovora o prodaji.

Sticalac po takvom ugovoru može od druge ugovorne strane zahtijevati otklanjanje nedostataka na stanu ili isplatu naknade u visini otklanjanja nedostataka.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da su parnične stranke zaključile ugovor o udruživanju sredstava za usmjerenu stambenu izgradnju kojim se tužitelj obavezao da će kao udružilac sredstava radi organizovanja, finansiranja i kupovine stanova za svoje potrebe udružiti kod tuženog namjenska sredstva koja po samoupravnom sporazumu

http://www.advokat-prnjavorac.com

o izdvajanju i usmjeravanju sredstava za stambene potrebe, a tuženi da će kao organizator usmjerene stambene izgradnje obaviti određene poslove između ostalih i "poslove tehničkog prijema stanova i poslove garantnog roka", te da je tužitelj blagovremeno od tuženog zahtijevao otklanjanje nedostataka u garantnom roku za predmetne stanove koji su nastali kao rezultat nekvalitetne gradnje i da je putem stručne komisije utvrđeno da postoje određeni nedostaci nekvalitetne gradnje stanova, što je potvrđeno i nalazom i mišljenjem vještaka građevinske struke.

Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja (a kako je tužitelj precizirao tužbeni zahtjev tako što je tražio otklanjanje utvrđenih nedostataka, a, u suprotnom, isplatu ..... DEM kao anticipiranu vrijednost radnji otklanjanja tih nedostataka, prvostepeni sud je pravilno zaključio da tužitelj ima pravo da u ispunjenju ugovorenih obaveza od tuženog zahtijeva otklanjanje nedostataka koji su rezultat nekvalitetne gradnje, a ukoliko tuženi u paricionom roku ne otkloni te nedostatke, isplatiti mu iznos od ..... DEM, pa je i odlučio kao u izreci pobijene presude..

Nisu osnovani žalbeni navodi tuženoga da iz zaključenog ugovora ne proizilazi i obaveza tuženoga u pogledu otklanjanja utvrđenih nedostataka nastalih nekvalitetnom gradnjom.

Zaključeni ugovor, u smislu odredbe čl. 454., u vezi čl. 458. st. 3. Zakona o obligacionim odnosima, ima karakter ugovora o prodaji stanova i ne može mu se u ovom slučaju davati i značenje ugovora o građenju u smislu odredbi čl. 630. navedenog zakona. Stanke su ugovorom za predmetne stanove odredile orijentacionu cijenu stanova i rokove ispunjenja međusobnih prava i obaveza, pa tužitelj, u smislu odredbe čl. 479., u vezi sa čl. 488. istog zakona, osnovano zahtijeva od tuženoga da otkloni nedostatke, a ako u paricionom roku činidbu ne izvrši analognom primjenom odredbe čl. 224. Zakona o izvršnom postupku, opravdan je zahtjev tužitelja istaknut u parnici da mu se dosudi ekvivalent te činidbe u visini od ..... DEM, koji bi kao trošak nastao njenim izvršenjem od tužitelja ili drugog lica (prema odredbi čl. 224. Zakona o izvršnom postupku izvršenje bi se sprovodilo tako što bi sud ovlastio povjerioca tužitelja da na trošak dužnika tuženog povjeri drugom licu da učini tu radnju ili da je učini sam povjerilac)

(Vs FBiH, Pž. 239/99, od 27. 3. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 41)

3. Odgovornost prodavatelja za štetu nastalu zbog nedostatka prodane stvari postoji prema kupcu, a ne i prema trećoj osobi koja nije kupac.

(Vs RH. Rev. 2255/91, od 22. 1. 1992. – Izbor odluka 1993- 93)

4. Kupac određenog stana ne može tražiti, pozivom na materijalne nedostatke, da mu prodavac preda drugi stan (član 488. ZOO).

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 1/2002, str. 19)

5. Kupac koji je pravodobno i uredno obavijestio prodavatelja o nedostatku ima pravo zahtijevati od prodavatelja uklanjanje nedostatka. predaju druge stvari bez nedostatka, sniženje cijene ili izjaviti raskid ugovora. U suprotnom, kupac gubi pravo koje mu po toj osnovi pripada.

(Vts RH, Pž. 1300/97, od 25. 11. 1997. Zbirka 5/40)

6. Kupac robe sa vidljivim nedostacima dužan je da obavijesti prodavca o nedostacima bez odlaganja, odmah po prijemu robe, pa nije blagovremena reklamacija koju je uputio prodavac tek kada su ga o nedostacima obavijestili njegovi kupci, kojima je on robu isporučio.

Iz obrazloženja:

Kod ugovora u privredi kupac je dužan primljenu robu na uobičajeni način pregledati, čim je to prema redovnom toku stvari moguće, i o vidljivim nedostatcima

http://www.advokat-prnjavorac.com

obavijestiti prodavca bez odlaganja, jer inače gubi pravo koje mu po tom osnovu pripada.

U konkretnom slučaju tuženi ne samo što nije blagovremeno stavio prigovor, pošto je primio konditorske proizvode već je potpisao i otpremnicu o prijemu tih proizvoda bez ikakve primjedbe.

Tuženi prigovara da je proizvodima istekao rok upotrebe, tek nakon što su njemu prigovorili njegovi kupci, iako se po ocjeni ovog suda radilo o vidljivim nedostatcima proizvoda koje je tuženi mogao otkriti pregledom robe na uobičajeni način, obzirom da je prijem robe vršen u tuženikovom skladištu, a unutar petnaest dana tuženik je veći dio tih proizvoda prodao i isporučio svojim kupcima.

Kako tuženi ni u žalbenim navodima ne čini izvjesnim da je kao kupac postupio u smislu čl. 481. st. 1. i čl. 484. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima, tj. da je bez odlaganja obavijestio tužitelja kao prodavca o nedostatcima (isteka roka upotrebe) konditorskih proizvoda, dakle, blagovremeno i na ispravan način izvršio reklamaciju, to mu i ne pripadaju ovlaštenja iz čl. 488. istog zakona, jer je nastupila prekluzija (gubitak) prava koja bi mu po toj osnovi pripadala.

U pogledu blagovremenosti prigovora tuženoga na kvalitet proizvoda, sasvim bi drukčija bila situacija da se radilo o distanciranoj prodaji, odnosno da je tužitelj konditorske proizvode umjesto tuženome, izravno bio isporučio njegovim kupcima, jer taj rok bi se računao ne od dana prijema konditorskih proizvoda, nego od dana saznanja za prigovore o nedostatcima proizvoda koje su mu stavili njegovi kupci.

(Vs FBiH, Pž. 204/99, od 28. 4. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 42)

7. Pravo na naknadu štete koju je zbog materijalnih nedostataka stvari pretrpio na drugim svojim dobrima kupac može ostvariti prema općim pravilima o naknadi štete i kada je propustio obavijestiti prodavatelja o nedostacima.

Iz obrazloženja:

"Pprema odredbi čl. 488. st. 3. ZOO koja glasi: "Pored toga i neovisno o tome, prodavatelj odgovara kupcu i za štetu koju je ovaj zbog nedostatka stvari pretrpio na drugim svojim dobrima, i to prema općim pravilima o odgovornosti za štetu". Odgovornost prodavatelja u ovom propisu predviđena je za naknadu štete koja se zbog nedostatka prodane stvari dogodila na drugim pravnim dobrirna kupca (popratna ili *refleksna* šteta). Ugovorna odgovornost prodavatelja predviđena je i u odredbi čl. 262.ZOO".

(Vs RH, Rev. 625/93, od 13. 4. 1994. - Izbor odluka Vs RH 1/1996 – 73)

8. Kupac koji je pravodobno i uredno obavijestio prodavatelja o nedostatku slobodan je u izboru prava na ispunjenje ugovora, sniženje cijene ili raskid ugovora.

(Vs RH, Rev. 2427/90, od 19. 2. 1991. – Izbor odluka 1993 – 96)

9. Kod nepostupanja po blagovremenoj reklamaciji na kvalitet u razumnom, odnosno naknadno ostavljenom primjerenom roku, ne može se spriječiti druga ugovorna strana da se koristi pravom koje joj pripada u slučaju blagovremenog i urednog prigovora na kvalitet (ispunjenje sniženja cijene, raskid ugovora, naknada štete).

(Vs S, broj Prev. 301/98. – Bilten 2/1999)

10. Kad isporučena roba ima skrivene nedostatke koji se nisu mogli utvrditi običnim pregledom, a kupac je bez odlaganja nakon utvrđivanja nedostataka, čim je to prema redovnom toku stvari bilo moguće, obavijestio prodavca o tim nedostacima, tada kupac ima pravo da zahtijeva isporuku dodatne količine robe.

(Vs S, broj Prev. 159/94. – 3/1994)

http://www.advokat-prnjavorac.com

11. Ugovor o isporuci toplinske energije, po svojoj pravnoj prirodi, jest ugovor o prodaji, pa je korisnik (kupac) obvezan pravovremeno obavijestiti i sporučitelja (prodavatelja) o eventualnorn neisporučivanju toplinske cnergije za razdoblje kad su uređaji centralnog grijanja u kvaru. Tek ako je kupac uredno obavijestio isporučitelja energije o manje isporučenoj količini za određeno razdoblje (čl. 484. ZOO), ima pravo zahtijevati sniženje cijene po čl. 488. st. 1. t. 2. ZOO.

(Ps H, Pž. 2756/88, od 26. 9. 1989. - Psp 43 - 177)

12. Ako tuženi ne istakne prigovor sud neće od sume dosuđene na ime zamjene oštećenog dijela stvari odbiti njegovu preostalu protuvrijednost.

(Vs BiH, Rev. 89/90, od 19. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 48)

13. Kupac ne može zahtijevati da mu prodavac preda drugi odgovarajući stan umjesto stana individualno određenog u ugovoru, pa i kada dokaže da taj stan ima neotklonjive nedostatke koji ga čine nepodobnim za stanovanje.

U takvom slučaju može zahtijevati samo raskid ugovora i naknadu štete.

(Vs BiH, Pž. 475/83, od 27. 2. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 42)

14. Izmakla korist jest direktna šteta iz čl. 448. st. 2. ZOO, pa ako kupac zbog propusta u obavještavanju (čl. 481. i 482. ZOO) nema pravo zahtijevati (ako to pravo izgubi) uklanjanje nedostataka odnosno predaju druge stvari, sniženje cijenc ili pravo da izjavi da raskida ugovor (čl. 488. st. 1. ZOO), nema pravo ni na naknadu štete. Međutim, ima pravo na naknadu (indirektne) štete na drugim svojim stvarima, ali po općim pravilima o odgovornosti za štetu u smislu či. 488. st. 3. ZOO.

(Ps H,Pž. 1669/89, od 11. 7. 1989. - Psp 43 – 47)

15. Obavještavanje prodavca o nedostacima stvari i o stavljanju robe na raspolaganje ne može zamijeniti obavijest istovarne željezničke stanice upućena utovarnoj stanici da je kupac - primalac odbio prijem robe zbog nedostataka.

(Vs BiH, Pž. 475/88, od 31. 8. 1989. - Biltn Vs BiH 1/90 – 49)

16. Kupac je dužan da o skrivenim nedostacima (oboljela živina) kupljene robe izvijesti prodavca u rokovima iz člana 482. ZOO, na način predviđen u članu 484. ZOO, da bi mogao ostvarivati pravo na naknadu štete predviđeno u članu 488. stav 2. ZOO (sve ovo pod pretpostavkom da ne postoje okolnosti iz člana 485. ZOO).

Samo pravo na naknadu tzv. refleksne štete (član 488. stav 3. ZOO) kupac može ostvarivati po opštim pravilima o odgovornosti za štetu i kada je propustio da obavijesti prodavca o nedostacima.

(Vs BiH, Pž. 43/86, od 18. 4. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 22)

Neispunjenje ugovora u razumnom roku

Član 489.

Ako kupac ne dobije zahtijevano ispunjenje ugovora u razumnom roku, zadržava pravo da raskine ugovor ili da snizi cijenu.

Kad kupac može raskinuti ugovor

Član 490.

(1) Kupac može raskinuti ugovor samo ako je prethodno ostavio prodavcu naknadni primjereni rok za ispunjenje ugovora.

(2) Kupac može raskinuti ugovor i bez ostavljanja naknadnog roka ako mu je prodavac poslije obavještenja o nedostacima saopštio da neće ispuniti

http://www.advokat-prnjavorac.com

ugovor ili ako iz okolnosti konkretnog slučaja očigledno proizilazi da prodavac neće moći ispuniti ugovor ni u naknadnom roku.

---

1. Kupac kome je prodavac jamčio za ispravno funkcionisanje traktora, ima pravo da, ukoliko prodavac ne ukloni naknadno uočeni nedostatak, traži raskid ugovora i vraćanje sume novca plaćene po osnovu ugovora, sa zateznom kamatom od isplate cijene do njenog vraćanja.

(Vs BiH, Rev. 29/89, od 14. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 87)

2. Vidjeti: odluku Vs RCG, Pž. 249/96, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 606. ZOO, te sudsku praksu citiranu uz član 481. ZOO.

3. Raskid ugovora posljednje je sredstvo koje kupcu stoji na raspolaganju kad postoje materijalni nedostaci stvari te u načelu može ugovor raskinuti samo ako je prethodno ostavio prodavatelju naknadni primjereni rok za ispunjenje ugovora, tj. za uklanjanje nedostataka ili predaju druge stvari (čl. 490. st. 1).

(Vs H, Rev. 2432/82, od 5. 5. 1983. – Psp 23 – 95)

Neispunjenje ugovora u naknadnom roku

Član 491.

Ako prodavac u naknadnom roku ne ispuni ugovor, on se raskida po samom zakonu, ali ga kupac može održati ako bez odlaganja izjavi prodavcu da ugovor održava na snazi.

Djelimični nedostaci

Član 492.

(1) Kad samo dio predate stvari ima nedostatke ili kad je predat samo dio stvari, odnosno manja količina od ugovorene, kupac može raskinuti ugovor u smislu prethodnih članova samo u pogledu dijela koji ima nedostatke, ili samo u pogledu dijela ili količine koji nedostaju.

(2) Kupac može raskinuti cijeli ugovor samo ako ugovorena količina ili predata stvar čini cjelinu, ili ako kupac inače ima opravdan interes da primi ugovorenu stvar ili količinu u cjelini.

---

1. Predaja manje količine robe predstavlja isporuku robe s djelomičnim nedostatkom, pa kupac zbog manjka robe može raskinuti ugovor pod pretpostavkom za raskid ugovora zbog materijalnih nedostataka.

Iz obrazloženja:

Predaja manje količine robe predstavlja isporuku robe s djelomičnim nedostatkorn iz odredbe čl. 492. ZOO, ali to istodobno (suprotno stavu revidenta) predstavlja materijalni nedostatak stvari u smislu odredbe čl. 479. st. 1. toč. 3. ZOO. Da bi se kupac mogao koristiti pravom koje proizlazi iz tog nedostatka, a to je pravo na raskid ugovora u pogledu dijela ili količine robe što nedostaje (čl. 492. st. 1. ZOO), kao i drugim pravima koja iz toga proizlaze (sniženje cijene, naknada štete, i dr.), mora pravodobno i uredno obavijestiti prodavateija o tom nedostatku. Naime, prema pravnom stavu ovog suda, zbog manjka robe kupac može raskinuti ugovor pod pretpostavkama za raskid ugovora zbog materijalnih nedostataka prodane i isporučene stvari (čl. 488. do 491. ZOO). Kako je utvrđeno da kupac nije obavijestio prodavatelja o navedenom nedostatku, smatra se da je primio stvar bez nedostatka, te su sudovi pra-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vilno primijenili materijalno pravo (čl. 454. st. 1. ZOO) kada su obvezali tuženika platiti cijenu u navedenom iznosu.

(Vs RH, Rev. 1890/92, od 24. 11. 1992. – Izbor odluka 1994 – 118)

Kad je prodavac dao kupcu veću količinu

Član 493.

(1) Ugovorom o prodaji u privredi, kad je prodavac stvari određenih po rodu dao kupcu veću količinu nego što je ugovoreno, a kupac u razumnom roku ne izjavi da višak odbija, smatra se da je primio i taj višak, te je dužan platiti ga po istoj cijeni.

(2) Ako kupac odbije da primi višak, prodavac je dužan naknaditi kupcu štetu.

---

1. Ako kupcu bude predat stan veće površine od ugovorom utvrđene, a kupac ne odbije prijem i stan dodijeli na korišćenje svom radniku, dužan je platiti razliku u cijeni za višak površine (prilikom ugovaranja cijene za stan, pošlo se od obračuna po kvadratnom metru projektom predviđene stambene površine, ali su izmijenjeni uslovi tokom gradnje zahtijevali izgradnju stana veće površine).

(Vs BiH, Pž. 30/84, od 20. 4. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 43)

2. Ugovor o prodaji nije nastao kada između ugovornih stranaka postoji nesporazum o predmetu obaveze (kupac je naručio 500 obrazaca kalkulacija, a prodavac je shvatio da je naručio 500 blokova kalkulacija).

Kupac je blagovremeno stavio prodavcu do znanja da veću količnu ne prima kada je odbio da višak preuzme, već ga je vratio prodavcu po istom vozaču koji je robu prevozio.

(Vs BIH, Pž. 414/83, od 27. 12. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 21).

Kad je određena jedna cijena za više stvari

Član 494.

(1) Kad je jednim ugovorom i za jednu cijenu prodato više stvari ili jedna skupina stvari, pa samo neke od njih imaju nedostatke, kupac može raskinuti ugovor samo u pogledu tih stvari, a ne i ostalih.

(2) Međutim, ako one čine jednu cjelinu tako da bi njihovo razdvajanje bilo štetno, kupac može raskinuti cijeli ugovor, ili ako on ipak izjavi da raskida ugovor samo u pogledu stvari sa nedostatkom, prodavac sa svoje strane može raskinuti ugovor i u pogledu ostalih stvari.

Gubljenje prava da se raskine ugovor zbog nedostatka

Član 495.

(1) Kupac gubi pravo da raskine ugovor zbog nedostatka stvari kad mu je nemoguće da vrati stvar ili da je vrati u stanju u kome ju je primio.

(2) Ipak, kupac može raskinuti ugovor zbog nekog nedostatka stvari ako je stvar potpuno ili djelimično propala ili oštećena usljed nedostatka koji opravdava raskidanje ugovora, ili usljed nekog događaja koji ne potiče od njega ni od nekog lica za koje on odgovara.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Isto vrijedi ako je stvar potpuno ili djelimično propala ili oštećena usljed obaveze kupca da pregleda stvar, ili ako je kupac prije nego što je otkriven nedostatak potrošio ili izmijenio jedan dio stvari u toku njene redovne upotrebe, kao i ako je oštećenje ili izmjena bez značaja.

---

1. Ako je nakon kupovine stvari i preuzimanja u posjed – krivnjom kupca došlo do oštećenja te stvari, tada je, u smislu člana 495. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, za kupca uslijedio gubitak prava da se raskine ugovor zbog nedostatka, jer više nije u mogućnosti da kupljenu stvar vrati u stanju u kome ju je primio.

(Vs BiH, Rev. 466/83, od 20. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 2/84 - 40)

Očuvanje ostalih prava

Član 496.

Kupac koji je zbog nemogućnosti da vrati stvar ili da je vrati u stanju u kome je primio izgubio pravo da raskine ugovor, zadržava ostala prava koja mu daje zakon zbog postojanja nekog nedostatka.

Dejstva raskida zbog nedostatka

Član 497.

(1) Raskid ugovora zbog nedostatka stvari proizvodi ista dejstva kao i raskid dvostranih ugovora zbog neispunjenja.

(2) Kupac duguje prodavcu naknadu za korist od stvari i kad mu je nemoguće da je vrati cijelu ili njen jedan dio, a ugovor je ipak raskinut.

---

1. Kupac kome je prodavac jamčio za ispravno funkcionisanje traktora, ima pravo da, ukoliko prodavac ne ukloni naknadno uočeni nedostatak, traži raskid ugovora i vraćanje sume novca plaćene po osnovu ugovora, sa zateznom kamatom od isplate cijene do njenog vraćanja.

(Vs BiH, Rev. 29/89, od 14. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 87)

2. Vidijeti: sudsku praksu citiranu uz član 498. ZOO

Sniženje cijene

Član 498.

Sniženje cijene se vrši prema odnosu između vrijednosti stvari bez nedostatka i vrijednosti stvari sa nedostatkom, u vrijeme zaključenja ugovora.

---

1. Kupac kojem je isporučen stan manje površine od ugovorene ima pravo na sniženje cijene, a cijena se snižava prema odnosu između vrijednosti stana bez nedostataka i vrijednosti stana s nedostatkom u vrijeme sklapanja ugovora.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski sudovi su pravilno zaključili da iznos koji je tužiteljica platila po ugovoru predstavlja cijenu stana, da predmetni stan ima materijalne nedostatke u smislu čl. 479. st. 1. toč. 1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99, dalje ZOO), da tužiteljica ima pravo zahtijevati sniženje cijene temeljem čl. 488. st. 1. toč. 2. ZOO, a da se cijena snižava prema odnosu

http://www.advokat-prnjavorac.com

između vrijednosti stana bez nedostatka i vrijednosti stana s nedostatkom u vrijeme sklapanja ugovora (čl. 498. ZOO).

Stoga su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su cijenu stana u iznosu od 850 HRD (0,85 kn), koju je tužiteljica u cijelosti isplatila, umanjili za 5% i taj iznos od 42 HRD (0,04 kn) kao onaj za koji je snižena cijena dosudili tužiteljici."

(Vs RH, Rev. 994/96, od 12. 7. 2000. – Izbor odluka 1/2002 – 38)

2. Odredbom čl. 486. ZOO određeno je da ugovaratelji mogu ograničiti ili isključiti prodavateljevu odgovornost za materijalne nedostatke stvari, ali da je takva odredba ugovora o isključenju odgovornosti ništava ako je nedostatak bio poznat prodavatelju, a on o njemu nije obavijestio kupca.

Iz obrazloženja navodimo:

Odredba čl. 498. ZOO predviđa da se cijena snižava prema odnosu između vrijednosti stvari bez nedostatka i vrijednosti stvari s nedostatkom, u vrijeme sklapanja ugovora.

(Žs u Karlovcu, Gž. 515/98, od 25. 11. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 23)

3. Kad kupac ima pravo na sniženje cijene stana zbog isporuke stana s nedostatkom, cijena se snižava prema odnosu između vrijednosti stana bez nedostatka i vrijednosti stana s nedostatkorn u vrijeme sklapanja ugovora.

(Vs H, Rev. 2612/88, od 31. 5. 1989. – Psp 45 – 65)

4. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 482. ZOO.

Postupno otkrivanje nedostataka

Član 499.

Kupac koji je postigao sniženje cijene zbog postojanja nekog nedostatka može raskinuti ugovor ili zahtijevati novo sniženje cijene ako se naknadno otkrije neki drugi nedostatak.

Gubitak prava

Član 500.

(1) Prava kupca koji je blagovremeno obavijestio prodavca o postojanju nedostatka gase se po isteku jedne godine, računajući od dana odašiljanja obavještenja prodavcu, izuzev ako je prodavčevom prevarom kupac bio spriječen da ih upotrijebi.

(2) Međutim, kupac koji je blagovremeno obavijestio prodavca o postojanju nedostatka može poslije proteka ovog roka, ako još nije isplatio cijenu, ističći svoj zahtjev da se cijena snizi ili da mu se naknadi šteta kao prigovor protiv prodavčevog zahtjeva da mu se isplati cijena.

---

1. Kupac koji je blagovremeno obavijestio prodavca o postojanju nedostataka na stvari može kroz ulaganje prigovora na zahtjev prodavca za isplatu kupoprodajne cijene ostvariti prava koja mu pripadaju po tom osnovu i po propteku roka od godinu dana od dana učinjenog obavještenja.

(Vs S, broj Prev. 246/98. – Bilten 4/1999)

2. Prava kupca se gase ukoliko kupac nije u roku od godinu dana od dana obavještenja prodavca o nedostatku podnio tužbu sudu sa zahtjevom prema prodavcu zbog nedostatka stvari. Nije dovoljno da se kupac u tom roku obratio prodavcu sa

http://www.advokat-prnjavorac.com

određenim zahtjevom zbog nedostatka na stvari, jer svoja prava koja ima prema prodavcu zbog nedostatka stvari ne može koristiti van roka od godinu dana od dana obavještenja o nedostatku.

(Vs S, broj Prev. 705/98. – Bilten 1/1999)

3. Kupac ne gubi pravo na uklanjanje nedostataka kad je prodavatelj prihvatio nepravodobno stavljene prigovore.

(Vs SRH, Rev. 8/88 od 6. 4. 1988. – Informator, broj 3839)

III – GARANCIJA ZA ISPRAVNO FUNKCIONISANJE PRODATE STVARI

Odgovornost prodavca i proizvođača

Član 501.

(1) Kad je prodavac neke mašine, motora, kakvog aparata, ili drugih sličnih stvari koje spadaju u takozvanu tehničku robu predao kupcu garantni list kojim proizvođač garantuje ispravno funkcionisanje stvari u toku određenog vremena, računajući od njene predaje kupcu, kupac može, ako stvar ne funkcioniše ispravno, zahtijevati kako od prodavca tako i od proizvođača da stvar opravi u razumnom roku ili ako to ne učini da mu umjesto nje preda stvar koja funkcioniše ispravno.

(2) Ovim pravilima ne dira se u pravila o odgovornosti prodavca za nedostatke stvari.

---

1. Ako se prodata stvar koja spada u tehničku robu, ne može popraviti, a do kvara je došlo u toku garancijskog roka, prodavac je dužan dati kupcu stvar koja funkcioniše ispravno.

Ako se takva stvar više ne može nabaviti (prestanak proizvodnje), prodavac je dužan dati naknadu u visini cijene u momentu presuđenja za drugu novu stvar, iste namjene sa približno istim svojstvima i kvalitetom.

(Vs BiH, Pž. 22/86, od 13. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 23)

2. Kada je prodavac po pravosnažnoj presudi zbog tehničke neispravnosti morao da naknadi kupcu štetu, on se za istu može regresirati od proizvođača robe čijom krivicom je u proizvodnji došlo do tehničke neispravnosti prodate robe.

(Vs S, broj Prev. 626/98. – Bilten 1/1999)

3. Odgovornost prodavatelja i proizvođača, po osnovu garancije za pravilno funkcioniranje prodane stvari, solidarna je.

Iz obrazloženja:

"Sud prvog stupnja je utvrdio, a sud drugog stupnja ocijenio pravilnim utvrđenja suda prvog stupnja iz kojih proizlazi: - da je tužiteljica od drugotuženika kupila stroj za pranje rublja s time da je prodavač predao garancijski list kojim prvotuženik garantira ispravno funkcioniranje tog stroja, - da je u garantnom roku utvrđeno da stroj pravilno ne funkcionira i da se tužiteljica obratila nadležnom servisu u garantnom roku u dva navrata no da stroj nije bilo moguće popraviti, pa da je zatražila od tuženih drugi takav stroj koji ispravno funkcionira, no da njenom zahtjevu tuženici nisu udovoljili. Odredbom čl. 501. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO) propisano je "kad je prodavatelj nekog stroja, motora kakvog aparata ili drugih sličnih stvari koje spadaju u tzv. tehničku robu predao kupcu garancijski list kojim proizvo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

đač garantira ispravno funkcioniranje stvari u toku određenog vremena računajući od njezine predaje kupcu, kupac može, ako stvar ne funkcionira ispravno, zahtijevati kako od prodavatelja, tako i od proizvođača da stvar popravi u razumnom roku ili ako to ne učini da mu mjesto nje preda stvar koja funkcionira ispravno". Iz navedene odredbe proizlazi da je odgovornost proizvođača i prodavatelja solidarna jer kupac ima pravo zahtijevati predaju stvari koja ispravno funkcionira kako od prodavatelja tako i od proizvođača. Solidarna odgovornost više solidarnih dužnika u smislu odredbe čl. 414. st. 1. ZOO prestaje kad jedan od solidarnih dužnika ispuni obvezu u cijelosti, jer se u tom slučaju ostali solidarni dužnici oslobađaju obveze. Dakle, i u slučaju kada je u odnosu na jednog od više solidarnih dužnika donesena pravomoćna i ovršna presuda može se voditi parnica i protiv ostalih solidarnih dužnika i njima naložiti ispunjenje solidarne obveze, jer donošenjem pravomoćne i ovršne presude ne prestaje solidarna obveza u odnosu na ostale solidarne dužnike (obveza prestaje tek namirenjem vjerovnika). Revident neosnovano smatra da bi donošenje pravomoćne presude u odnosu na revidenta tužiteljica dobila zapravo dva stroja za pranje rublja. Ovo iz razloga što će solidarni dužnici u slučaju da jedan od njih ispuni navedenu obvezu biti u situaciji da u ovršnom postupku primjenom čl. 46. st. 2. toč. 9. Ovršnog zakona, kao ovršenik u žalbi istakne prigovor prestanka ovršne tražbine."

(Vs RH, Rev. 793/96, od 26. 5. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 34/27)

4. Ocijenjeno je da oštećenje školjke automobila zbog korozije može biti takav nedostatak koji utječe na ispravno funkcioniranje.

Iz obrazloženja:

Pravilno je stajalište drugostupanjskog suda da su tuženi, u smislu odredbe čl. 501. i 502. ZOO, dužni dati tužitelju u zamjenu novo vozilo, jer je postojanje jake korozije, koja je izazvala ljuštenje lima u većim širinama i koja se ne može ukloniti ni višestrukim čišćenjem i prelakiravanjem, takav funkcionalni nedostatak koji utječe na ispravno funkcioniranje vozila u vožnji, s obzirom na svrhu i namjenu kojoj osobno vozilo služi. Naime, vanjsko oštećenje vozila zbog korozije školjke nije samo estetski nedostatak u izgledu vozila, već prema svim okolnostima slučaja može biti i funkcionalni nedostatak svojstva za redovitu upotrebu vozila, i to kad je korozija obuhvatila veće površine i kad ne postoji način da se spriječi ponovno javljanje i širenje korozije, što sve u krajnjem slučaju može dovesti do potpunog propadanja školjke vozila i umanjenja njezine zaštitne uloge.

(Vs H, Rev. 23/88, od 4. 10. 1989. - Psp 44 - 83)

5. Za štetu koju kupcu motornog vozila prouzrokuje serviser nemarnim radom pri otklanjanju tehničkih nedostataka u garantnom roku solidarno odgovaraju proizvođač i tehnički servis.

(Vs BiH, Rev. 312/90, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 47)

6. Pošto je tužitelju isporučen osobni automobil s motorom, sa skrivenim manama na vitalnim dijelovima, bez obzira na zamjenu tih dijelova, s osnovom su tuženici (prodavatelji i proizvodač) obvezani tužitelju isporučiti novi motor, kad iz nalaza vještaka proizlazi da je popravljeni motor na taj način doveden u granice krajnje, umjesto normalne tolerancije.

(Os Split, Gž. 391/91, od 29. 11. 1991. - Psp 51 - 94)

7. Lice koje odgovara po garanciji za ispravno funkcionisanje stvari nije dužno popraviti stvar bez naknade iako je do kvara došlo tokom garantnog roka, ako je kupac na vidan način upozoren na održavanje stvari, a kvar je izazvan propustima u održavanju.

(Vs BiH, Pž. 373/89, od 8. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 43)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Proizvođač automobilskog motora ne odgovara kupcu automobila po osnovu garancije za ispravno funkcionisanje automobila. Kupcu automobila po ovom osnovu, odgovaraju samo prodavac i proizvođač automobila kao finalnog proizvoda.

(Vs BiH, Pž. 723/88, od 16 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 50)

9. Garantnim listom proizvođač jemči za ispravno funkcionisanje proizvoda u garantnom roku uz obavezu da će u primjerenom roku otkloniti nedostatke proizvoda i kvarove nastale prilikom normalne upotrebe za vrijeme garantnog roka, te snositi troškove otklanjanja nedostataka i kvarova, a ove obaveze ne utiču na pravo kupca na naknadu štete.

(Vs BiH, Rev. 557/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 17)

10. Obaveza prodavca po osnovu garancije može se smanjiti ako se kupac nije pridržavao tehničkog uputstva prodavca, odnosno proizvođača o održavanju i upotrebi prodate stvari, a ovaj propust je doprinio kvaru.

Doprinos kupca u pravilu se utvrđuje vještačenjem, a samo izuzetno po slobodnoj ocjeni suda.

(Vs BiH, Pž. 523/88, od 31. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 89)

11. Proizvođač stvari za koju je dao garanciju ne odgovara po osnovu garancije, ako je do kvara na stvari došlo usljed pogrešne montaže, ali odgovara za štetu zbog neurednog ispunjenja ugovora, ako je on sam vršio montažu, ne pridržavajući se vlastitog uputstva.

(Vs BiH, Pž. 599/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 88)

12. Odgovornost prodavatelja na temelju garancije je objektivna pa stoga nije potrebno utvrđivati njegovu krivnju.

Iz obrazloženja navodimo:

Prema čl. 45. st. 1. Zakona o standardizaciji, industrijski proizvodi trajne upotrebe mogu se stavljati u promet samo ako su opskrbljeni garantnim listom, tehničkim uputama i popisom ovlaštenih servisa. Nema sumnje da automobil spada u takvu tehničku robu i da je bio opskrbljen ili morao biti opskrbljen garantnim listom. Prema odredbi iz čl. 50. Zakona, pravna osoba koja je proizvod iz čl. 45. st. 1. prodala (a to je u konkretnom slučaju tuženik) dužna je na zahtjev kupca u garantnom roku osigurati uklanjanje kvara i nedostataka proizvoda i servisno održavanje proizvoda, uz uvjete iz garantnog lista. Odgovornost na temelju garancije je objektivna pa nije stoga potrebno utvrditi krivnju proizvodača odnosno prodavatelja koji, takoder, odgovara na temelju garancije (sada je to propisano u čl. 501. ZOO).

(Ps H, Pž. 2136/88, od 13. 09. 1988. – Psp 40 – 147)

13. Ni prodavac ni proizvođač ne odgovaraju za štetu koju pretrpi kupac usljed oštećenja kupljene stvari izazvanog skrivenim nedostatkom za koji stranke nisu znale, ako je do štete došlo po isteku šest mjeseci do predaje stvari i po isteku garantnog roka.

Proizvođač, međutim, odgovara za štetu koju je pretrpio kupac na svojim drugim stvarima i ličnim dobrima.

(Vs BIH, Rev. 569/83, od 22. 12. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 26)

14. Vidjeti: odluku Pž. 514/87, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 502. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Traženje opravke ili zamjene

Član 502.

(1) Kupac može zbog neispravnog funkcionisanja zahtijevati od prodavca, odnosno od proizvođača opravku ili zamjenu stvari u toku garantnog roka, bez obzira na to kad se nedostatak u funkcionisanju pojavio.

(2) On ima pravo na naknadu štete koju je pretrpio usljed toga što je bio lišen upotrebe stvari od trenutka traženja opravke ili zamjene do njihovog izvršenja.

---

1. Kupac ili lice na koga je kupac prenio pravo iz garantnog lista, može zahtijevati besplatnu opravku stvari samo ako je o nedostatku obavijestio prodavca, odnosno proizvođača, prije isteka garantnog roka.

(Vs BiH, Pž. 514/87, od 23. 6. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 50)

2. Za štetu koju kupcu motornog vozila prouzrokuje serviser nemarnim radom pri otklanjanju tehničkih nedostataka u garantnom roku solidarno odgovaraju proizvođač i tehnički servis.

(Vs BiH, Rev. 312/90, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 47)

3. Lice koje odgovara po garanciji za ispravno funkcionisanje stvari nije dužno popraviti stvar bez naknade iako je do kvara došlo tokom garantnog roka, ako je kupac na vidan način upozoren na održavanje stvari, a kvar je izazvan propustima u održavanju.

(Vs BiH, Pž. 373/89, od 8. 2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 43)

4. Vidjeti: odluke Vs BiH, Pž. 321/87.i Pž. 523/88, citirane u sudskoj praksi datoj uz član 501. ZOO.

Produženje garantnog roka

Član 503.

(1) U slučaju manje opravke, garantni rok se produžava onoliko koliko je kupac bio lišen upotrebe stvari.

(2) Međutim, kad je zbog neispravnog funkcionisanja izvršena zamjena stvari ili njena bitna opravka, garantni rok počinje teći ponovo od zamjene, odnosno od vraćanja opravljene stvari.

(3) Ako je zamijenjen ili bitno opravljen samo neki dio stvari, garantni rok počinje teći ponovo samo za taj dio.

Raskidanje ugovora i sniženje cijene

Član 504.

Ako prodavac ne izvrši u razumnom roku opravku ili zamjenu svari, kupac može raskinuti ugovor ili sniziti cijenu i zahtijevati naknadu štete.

---

1. Ako se prodata stvar koja spada u tehničku robu, ne može popraviti, a do kvara je došlo u toku garancijskog roka, prodavac je dužan dati kupcu stvar koja funkcioniše ispravno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ako se takva stvar više ne može nabaviti (prestanak proizvodnje), prodavac je dužan dati naknadu u visini cijene u momentu presuđenja za drugu novu stvar, iste namjene sa približno istim svojstvima i kvalitetom.

(Vs BiH, Pž. 22/86, od 13. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 23)

2. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 507. ZOO.

Troškovi i rizik

Član 505.

(1) Prodavac, odnosno proizvođač je dužan da o svom trošku prenese stvar do mjesta gdje treba da se opravi, odnosno zamijeni, kao i da popravljenu, odnosno zamijenjenu stvar vrati natrag kupcu.

(2) Za to vrijeme prodavac, odnosno proizvođač snosi rizik za propast ili oštećenje stvari.

Odgovornost kooperanata

Član 506.

Kad je u izradi pojedinih dijelova stvari ili u izvršenju pojedinih radnji učestvovalo više samostalnih proizvođača, njihova odgovornost prema finalnom proizvođaču za neispravno funkcionisanje stvari koje potiče od tih dijelova ili od tih radnji prestaje kad prestane odgovornost finalnog proizvođača prema kupcu stvari.

---

1. Proizvođač automobilskog motora ne odgovara kupcu automobila po osnovu garancije za ispravno funkcionisanje automobila. Kupcu automobila po ovom osnovu, odgovaraju samo prodavac i proizvođač automobila kao finalnog proizvoda.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 506. Zakona o obligacionim odnosima, kad je u izradi više pojedinih dijelova stvari ili u izvršenju pojedinih radnji učestvovalo više samostalnih proizvođača, njihova odgovornost prema finalnom proizvođaču za neispravno funkcionisanje stvari koja potiče od tih dijelova ili od tih radnji prestaje kad prestane odgovornost finalnog proizvođača prema kupcu stvari. Prema tome proizvođač motora ugrađenog u vozilo finalnog proizvođača (FAP) je u smislu odredbi citiranog člana odgovoran samo prema finalnom proizvođaču neispravno funkcionisanje stvari - vozila koje potiče od motora kao dijela stvari, a ne i kupcu finalnog proizvoda - teretnog automobila.

Prema Naredbi o određivanju proizvoda koji se mogu stavljati u promet samo ako su obezbijeđeni garantnim listom, tehničkim uputstvom i popisom ovlaštenih servisa, te o najmanjem trajanju garantnog roka za te proizvode ("Službeni list SFRJ", broj 5/78), teretni automobili se mogu stavljati u promet samo ako su obezbijeđeni garantnim listom, tehničkim uputstvom i popisom ovlaštenih servisa. Kako kupac vodi "reklamacioni postupak po osnovu garancije, svoja prava po tom on može ostvarivati samo prema proizvođaču teretnog automobila i prodavca u smislu čl. 501. Zakona obligacionim odnosima, a ne i prema tuženom.

(Vs BiH, Pž. 723/88, od 16 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 50)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Gubitak prava

Član 507.

Prava kupca prema proizvođaču po osnovu garantnog lista gase se po isteku jedne godine, računajući od dana kad je tražio od njega opravku ili zamjenu stvari.

Odsjek 3.

ODGOVORNOST ZA PRAVNE NEDOSTATKE (ZAŠTITA OD EVIKCIJE)

Pravni nedostaci

Član 508.

(1) Prodavac odgovara ako na prodatoj stvari postoji neko pravo trećeg koje isključuje, umanjuje ili ograničava kupčevo pravo, a o čijem postojanju kupac nije obaviještan, niti je pristao da uzme stvar opterećenu tim pravom.

(2) Prodavac nekog drugog prava garantuje da ono postoji i da nema pravnih smetnji za njegovo ostvarenje.

---

1. Kada je predmet ugovora o prodaji bilo motorno vozilo na kome su već bili prekucati brojevi na motoru, usljed čega je kupcu bilo onemogućeno da izvrši registraciju ovog vozila na svoje ime, a time mu i onemogućeno da ga koristi, radi se o pravnom nedostatku u širem smislu. Za ovakav pravni nedostatak odgovara prodavac pod uslovima predviđenim u članu 508.. – 515. ZOO.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju utvrđeno je da je predmet ugovora o prodaji motorno vozilo na kome su već bili prekucani brojevi na motoru i da je zbog ovoga onemogućeno tužiocu da izvrši registraciju ovog vozila na svoje ime u skladu s Pravilnikom o postupku registracije motornih i priključnih vozila (“Službeni glasnik RS”, broj 5/94) jer je sporno porijeklo odnosno svojina na ovom vozilu (čl. 1. tačka 7.), a i tužilac onemogućen u korišćenju ovog vozila kao osnovnim atributom prava svojine. U pitanju je, dakle, posebno ograničenje javno pravne prirode koje ima u vidu odredbe člana 514. ZOO prema kojoj prodavac odgovara i za posebna ograničenja javno pravne prirode koja kupcu nisu bila poznata, ako je on za njih znao ili je znao da se mogu očekivati, a nije ih kupcu saopštio usljed čega se ima uzeti da se u konkretnom slučaju radi o pravnom nedostatku u širem smislu. Za ovakve pravne nedostatke na predmetnom vozilu odgovara, dakle, tuženi pod uslovima predviđenim odredbama člana 508. – 515. ZOO”.

(Vs RS, Rev. 21/97, od 16. 10. 1997. - Bilten 1/1999 – 85)

2. Prodaja automobila s pravnim nedostacima (krivotvorene isprave) koje kupcu onemogućuju registraciju i upotrebljavanje automobila daje kupcu pravo na raskid ugovora i na naknadu pretrpljene štete.

Iz obrazloženja:

"Na temelju činjeničnih utvrđenja proizlazi da je tuženik odgovoran kao prodavatelj stvari s pravnim nedostatkom po odredbi čl. 508. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (dalje - ZOO), jer je prodao tužiteljici stvar na kojoj ne može tužiteljica ostvariti svoje vlasničko pravo (registrirati i upotrebljavati). Kako je tužiteljica o tome obavijestila tuženika u skladu s odredbom čl. 509. Zakona obveznim odnosima, koji

http://www.advokat-prnjavorac.com

nije postupio po njezinom zahtjevu, pravilno je utvrđeno (toč. 1. izreke) da je ugovor raskinut (čl. 510. st. 1. Zakona o obveznim odnosima). Učinak raskida sastoji se u tome da svaka strana vrati ono što je primila (čl. 132. st. 2. Zakona o obveznim odnosima) i da kupac ima pravo na naknadu pretrpljene štete (čl. 510. st. 3. Zakona o obveznim odnosima). Stoga su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su obvezali tuženika da plati tužiteljici isplaćenu kupoprodajnu cijenu kao i vrijednost izvršenih radova na vozilu radi njegova osposobljavanja, zatim ostale troškove oko pripreme za registraciju vozila i plaćanje premije osiguranja što ukupno iznosi …… DEM, odnosno protuvrijednost toga iznosa na dan presuđenja, a pravilno je odlučeno i kada je udovoljeno zahtjevu da tuženik preuzme navedeno vozilo od tužiteljice."

(Vs RH, Rev 2726/94, od 14. 5. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 19/60)

3. Ugovor kojim se prenosi neko pravo nije ništav samo zato što otuđivatelj nije ovlaštenik toga prava.

Iz obrazloženja izdvajamo:

"Takav ugovor obvezuje stranke, a raskidanje može pod određenim pretpostavkama zahtijevti stjecatelj kojem otuđivatelj odgovara, ako na toj strani postoji neko pravo koje isključuje umanjenje ili opravdava pravo stjecatelja".

(Vs RH, Rev. 2223/90, od 20. 3. 1991. – Izbor odluka 1993 - 97)

4. Odgovornost prodavatelja na pravne nedostatke stvari prelazi na njegove univerzalne, ali ne i na singularne sukcesore.

(Vs H, Rev. 961/88 od 10. 11. 1988. – Psp 43 - 71)

5. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 246/86, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 509. ZOO.

Obavještavanje prodavca

Član 509.

Kad se pokaže da treće lice polaže neko pravo, kupac je dužan obavijestiti prodavca o tome, izuzev kad je to prodavcu već poznato, i pozvati ga da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili pretenzije trećeg ili, kad su predmet ugovora stvari određene po rodu, da mu isporuči drugu stvar bez pravnog nedostatka.

---

1. Pribavilac automobila kupljenog od nevlasnika uživa zaštitu od evikcije i ima pravo da traži da mu prodavac isporuči drugi automobil bez pravnog nedostatka.

(Vs S, broj Prev. 52/98. – Bilten 1/1999)

2. Kupac ne može tražiti da mu prodavac zbog nemogućnosti prenosa prava vlasništva na prodatu parcelu, koja je razvrgnućem suvlasničke zajednice nekretnina pripala drugom suvlasniku, prenese pravo vlasništva na neku drugu parcelu, jer zemljišne parcele nisu stvari određene po rodu, već su one uvijek individualno određene stvari.

(Vs BiH, Rev. 246/86, od 30.7. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 24)

3. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 508. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sankcije pravnih nedostataka

Član 510.

(1) Ako prodavac ne postupi po zahtjevu kupca, u slučaju oduzimanja stvari od kupca ugovor se raskida po samom zakonu, a u slučaju umanjenja ili ograničenja kupčevog prava, kupac može, po svom izboru, raskinuti ugovor ili zahtijevati srazmjerno sniženje cijene.

(2) Ako prodavac ne udovolji kupčevom zahtjevu da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili pretenzija trećeg, kupac može raskinuti ugovor ako se zbog toga njegova svrha ne može ostvariti.

(3) U svakom slučaju kupac ima pravo na naknadu pretrpljene štete.

(4) Međutim, ako je kupac u času zaključenja ugovora znao za mogućnost da mu stvar bude oduzeta, ili da njegovo pravo bude smanjeno ili ograničeno, nema pravo na naknadu štete ako se ta mogućnost ostvari, ali ima pravo zahtijevati vraćanje, odnosno sniženje cijene.

---

1. Kada broj na motoru na prodatom automobilu ne odgovara broju motora u saobraćajnoj dozvoli, radi se o stvari sa pravnim nedostatkom koji se manifestuje u ograničenju javno – pravne prirode kupčeva prava, pa ukoliko takav nedostatak postoji, stiču se uslovi za raskid ugovora o prodaji automobila.

(Vs FBiH, Rev. 201/98, od 10. 12. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 – 46. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 514. ZOO)

2. Učinak ugovora zbog pravnih nedostataka nastupa samom izjavom o raskidu ugovora, pa se od tog dana računa rok od godinu dana u kojem se gase prava kupca.

Iz obrazloženja citiramo:

"Pravilno je zaključivanje sudova da krivotvoreni tvornički brojevi na motoru automobila koji je predmet prodajnog ugovora ima značenje pravnog nedostatka stvari zbog kojeg je ograničeno kupčevo pravo nesmetanog korištenja stvari, pa se u slučaju da prodavatelj ne ukloni taj nedostatak ne može ostvariti cilj toga ugovora. Stoga ako prodavatelj na zahtjev kupca u razumnom roku stvar ne oslobodi takvog nedostatka, kupac može, sukladno odredbi čl. 510. st. 2. ZOO, raskinuti ugovor. Navedeno pravo, raskinuti ugovor, predstavlja pravo na jednostrani izvansudski raskid ugovora, a to znači da učinak raskida ima sama izjava o raskidu ugovora, pa ako je zatražen sudski raskid i o njemu donesena odluka, takva odluka nema konstitutivno, već deklaratorno značenje."

(Vs RH, Rev. 1435/97, od 3. 12. 1997. – Izbor odluka 1/1998 - 69)

3. Kada je nadležno tijelo oduzelo kupcu ukradeno motorno vozilo, ugovor o prodaji raskida se po samom zakonu, a kupac ima pravo od prodavatelja zahtijevati povrat isplaćene cijene.

Iz obrazloženja:

"Radi se ugovoru o prodaji koji je u cijelosti realiziran, pa kraj činjenice da je to vozilo bilo ukradeno (postojanje prava treće osobe) iz zbog toga tužitelju od strane policije oduzeto, proizlazi da je takovo stanje stvari dovelo do raskida ugovornog odnosa po samom zakonu u smislu odredbe čl. 510. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine” br. 53/91 i dr.), pa sukladno tome tužitelj ima pravo da u skladu s odredbom čl. 132. ZOO od tuženika zahtijeva povrat onoga što je dao po tako izvršenom ugovoru, a to je upravo dosuđeni novčani iznos."

(Vs RH, Rev. 2507/99, od 5. 2. 2002. – Izbor odluka 1/2002 – 39)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Kupac koji nije znao ili nije morao znati da mu je prodana tuđa stvar, ovlašten je – ako se zbog toga nije mogla ostvariti svrha ugovora – raskinuti ugovor i tražiti naknadu štete. Ta prava pripadaju i kupcu kojem je prodat automobil sa falsifikovanim tvorničkim brojevima na šasiji i motoru, jer se radi o pravnim nedostacima koji onemogućavaju korišćenje vozila.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2001, str. 25)

5. Kupac kojem je nadležno tijelo oduzelo kupljeno vozilo jer je bilo ukradeno ima pravo od prodavatelja zahtijevati vraćanje isplaćene cijene kao i naknadu štete u visini plaćene premije kasko osiguranja.

Iz obrazloženja citiramo:

"Pravilan je zaključak sudova da je prvotuženik odgovoran kao prodavatelj stvari s pravnim nedostatkom prema odredbi čl. 508. st. 1. ZOO, jer je prodao tužitelju stvar na kojoj treći ima pravo koje isključuje kupčevo pravo (tuđu stvar). Kako je kupac o tome obavijestio prodavatelja u skladu s odredbom čl. 509. ZOO, koji nije postupio po njegovu zahtjevu, a vozilo je oduzeto, pravilno je tvrđeno da je ugovor raskinut (čl. 510. st. 1. ZOO). Učinak raskida sastoji se u tome da svaka strana vrati ono što je primila (čl. 132. st. 2. ZOO) i da kupac ima pravo na naknadu pretrpljene štete (čl. 510. st. 3. ZOO). Stoga su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kad su obvezali prvotuženika na vraćanje cijene i naknadu štete u visini plaćene premije kasko osiguranja."

(Vs RH, Rev. 1054/92, od 9. 9. 1992. – Izbor odluka 1994 - 120)

6. Država ne odgovara za naknadu štete kupcu za oduzimanje motornog vozila od strane nadležnog tijela, kad je vozilo bilo ukradeno i kad je temeljem carinskog propisa postalo vlasništvo države.

Iz obrazloženja:

"U reviziji tuženik ističe da na strani tuženika ne postoji odgovornost za naknadu štete. Tvrdi da je u skladu sa odredbama čl. 101. i 367. Carinskog zakona ("Narodne novine" br. 53A/91), vozilo postalo vlasništvo tuženika, pa u postupanju tijela tuženika nema protupravnosti.

Prema ocjeni ovoga suda, pogrešno su nižestupanjski sudovi primijenili materijalno pravo kada su prihvatili tužbeni zahtjev tužitelja i naložili tuženiku Republici Hrvatskoj da mu navedenu štetu na vozilu naknadi.

U pravu je revident kada navodi da u postupanju tijela tuženika nema protupravnosti, budući da je u skladu sa odredbama Carinskog zakona vozilo postalo vlasništvo Republike Hrvatske.

Ukoliko se radi o odgovornosti za pravne nedostatke, što je regulirano odredbama čl. 518. - 515. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 53/91 i dr. – dalje ZOO), a s obzirom na utvrđenja nižestupanjskih sudova, u skladu sa odredbom čl. 508. st. 1. ZOO, tužitelju kao kupcu ukradene stvari, za takav pravni nedostatak, jer je tužitelju - kupcu prodao stvar na kojoj treći ima pravo koje isključuje tužiteljevo pravo (tuđu stvar), odgovara isključivo prodavatelj. Kupac, kojem je nadležno tijelo tuženika oduzelo kupljeno vozilo, jer je bilo ukradeno, ima u tom slučaju pravo samo od prodavatelja zahtijevati raskid ugovora, vraćanje isplaćene cijene, kao i eventualnu naknadu štete, pod uvjetima iz čl. 510. ZOO."

(Vs RH, Rev. 268/98, od 14. 2. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 56)

7. Prodati automobil na kome su falsifikovani broj motora i šasije, zbog čega je uskraćena registracija predstavlja stvar sa pravnim nedostacima u širem smislu - posebnim ograničenjima javno-pravne prirode, pa je moguće raskinuti ugovor o prodaji ako kupac dokaže da je prodavac bio nesavjestan.

(Vs BiH, Rev. 361/86, od 13. 8. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 28)

8. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz čl. 508. i 553. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kad kupac ne obavijesti prodavca

Član 511.

Kupac koji se, ne obavještavajući prodavca, upustio u spor sa trećim i spor izgubio, može se ipak pozvati na prodavčevu odgovornost za pravne nedostatke, izuzev ako prodavac dokaže da je on raspolagao sredstvima da se odbije zahtjev trećeg lica.

Kad je pravo trećeg očigledno osnovano

Član 512.

(1) Kupac ima pravo pozvati se na prodavčevu odgovornost za pravne nedostatke i kad je bez obavještenja prodavca i bez spora priznao očigledno osnovano pravo trećeg.

(2) Ako je kupac isplatio trećem izvjesnu svotu novca da bi odustao od svog očiglednog prava, prodavac se može osloboditi svoje odgovornosti ako naknadi kupcu isplaćenu svotu i pretrpljenu štetu.

Ugovorno ograničenje i li isključenje prodavčeve odgovornosti

Član 513.

(1) Odgovornost prodavca za pravne nedostatke može se ugovorom ograničiti ili sasvim isključiti.

(2) Ali, ako je u vrijeme zaključenja ugovora prodavcu bio poznat ili mu nije mogao ostati nepoznat neki nedostatak u njegovom pravu, odredba ugovora o ograničenju ili o isključenju odgovornosti za pravne nedostatke je ništava.

Ograničenja javno – pravne prirode

Član 514.

Prodavac odgovara i za posebna ograničenja javno – pravne prirode koja kupcu nisu bila poznata, ako je on za njih znao ili je znao da se mogu očekivati, a nije ih kupcu saopštio.

---

1. Kada broj na motoru na prodatom automobilu ne odgovara broju motora u saobraćajnoj dozvoli, radi se o stvari sa pravnim nedostatkom koji se manifestuje u ograničenju javno – pravne prirode kupčeva prava, pa ukoliko takav nedostatak postoji, stiču se uslovi za raskid ugovora o prodaji automobila.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužiteljica vratila tuženom kupljeno vozilo, jer da je navodno ustanovila da broj motora ne odgovara broju motora u saobraćajnoj dozvoli, no da je vještačenjem utvrđeno da su na spornom vozilu utisnuti originalno fabrički brojevi na šasiji i na motoru, koji odgovaraju brojevima u saobraćajnoj dozvoli, te da na ovim dijelovima nisu uočeni tragovi mehaničkog ili drugog djelovanja sa ciljem izmjene originalnog stanja.

Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su pravilno primjenili materijalno pravo kada su ocijenili da u konkretnom slučaju nisu ispunjene zakonske pretpostavke iz člana 514. Zakona o obligacionim odnosima i shodno tome uslovi za raskid ugovora o kupoprodaji. Naime, kada broj na motoru ne odgovara broju motora u saobraćajnoj dozvoli, radi se o pravnom nedostatku stvari koji se manifestuje u ograničenju javnopravne prirode kupčevog prava, pa ukoliko takav nedos-

http://www.advokat-prnjavorac.com

tatak postoji, postoje uslovi za raskid ugovora u skladu sa odredbom člana 510. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Kako je u konkretnom slučaju utvrđeno da takav nedostatak prodate stvari ne postoji, ne stiču se uslovi za raskid ugovora i shodno tome nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su tužbeni zahtjev tužiteljice odbili kao neosnovan.

(Vs FBiH, Rev. 201/98, od 10. 12. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 46)

2. Prodavac odgovara zbog evikcije ako kupac nije znao, niti je mogao znati da je prodato motorno vozilo (motocikl) protupravno uvezeno iz inostranstva zbog čega je kasnije oduzeto licu koje ga je uvezlo, privremenom mjerom, u prekršajnom postupku.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su 4. 8. 1986. godine zaključile ugovor o prodaji motocikla. Kasnije je protiv lica koja je uvezlo taj motocikl iz inostranstva pokrenut prekršajni postupak iz člana 108. Zakona o prometu robe i usluga sa inostranstvom, kojom prilikom mu je oduzet motocikl privremenom mjerom.

Na osnovu navedenog utvrđenja nižestepeni sudovi su, primjenom odredaba iz čl. 508. i 510. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima ocijenili da je tuženi prodao tužiocu stvar sa pravnim nedostatkom, pa je obavezan da mu vrati kupovnu cijenu.

Polazeći od navedenog utvrđenja ovaj sud nalazi da se radi o odgovornosti prodavca za posebna ograničenja javno-pravne prirode u smislu člana 514. Zakona o obligacionim odnosima. Ovom odredbom je propisano da prodavac odgovara za posebna javno-pravna ograničenja koja kupcu nisu bila poznata, a prodavac je za njih znao ili je znao da se mogu očekivati, a nije ih saopštio kupcu.

U pogledu motocikla je postojalo javno-pravno ograničenje raspolaganja jer je protivno članu 78. Zakona o prometu roba i usluga sa inostranstvom uvezeno u zemlju, a za ovo ograničenje je tuženi - prodavac morao znati, jer je motocikl pribavio od lica za koje je znao da ga nije uvezlo za lične potrebe.

(Vs BiH, Rev. 259/90, do 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 48)

3. Okolnost što su prekucani brojevi na motoru automobila može predstavljati prepreku za registraciju, pa je to pravni, a ne materijalni nedostatak kupljene stvari.

(Vs BiH, Rev. 429/87, od 12. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 48)

4. Prodati automobil na kome su falsifikovani broj motora i šasije, zbog čega je uskraćena registracija predstavlja stvar sa pravnim nedostacima u širem smislu - posebnim ograničenjima javno-pravne prirode, pa je moguće raskinuti ugovor o prodaji ako kupac dokaže da je prodavac bio nesavjestan.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da su parnične stranke zaključile ugovor o prodaji motornog vozila u septembru 1983. godine i da je tužilac odmah nakon zaključenja ugovora preuzeo u posjed motorno vozilo i koristio ga do isteka registracije. Radi ponovne registracije 22. 6. 1984. godine zaključen je pismeni ugovor o prodaji motornog vozila, a na tehničkom pregledu 9. jula 1984. godine konstatovano je da je falsifikovan broj šasije i motora, o čemu je tuženi obaviješten istog dana. Nalazom vještaka utvrđeno je da su sadašnji brojevi šasije i motora utisnuti dvije do tri godine prije dana vještačenja (vještačenje je izvršeno 11. jula 1984. godine), dakle prije preuzimanja motornog vozila (tužilac je motorno vozilo preuzeo od tuženog u septembru 1983. godine).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Polazeći od navedenog utvrđenja nižestepeni sudovi su zaključili da se u konkretnom sIučaju radi o nedostatku koji je onemogućio upotrebu motornog vozila i postojao u vrijeme prelaska rizika na kupca (predaje automobila te da se radi o skrivenom materijalnom nedostatku, koji je otkriven tek prilikom tehničkog pregleda u junu 1984. godine, o čemu je prodavac odmah obaviješten, pa stoga usvojili zahtjev za raskid ugovora, primjenom člana 121. st. 1. i 2. te 478. i 488 stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Ovaj sud, međutim, nalaz da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su ugovor o prodaji motornog vozila raskinuli primjenom naprijed citiranih odredaba, jer se u konkretnom slučaju ne radi o materijalnom nedostatku stvari koji ima u vidu odredba člana 479. Zakona o obligacionim odnosima, već o pravnom nedostatku u širem smislu (zbog promjene broja motora i šasije onemogućena je registracija motornog vozila, a time i njegova upotreba) odnosno da se radi o posebnom ograničenju javno-pravne prirode, koje ima u vidu odredba člana 514. Zakona o obligacionim odnosima.

Prema ovoj odredbi prodavac odgovara i za posebna ograničenja javno-pravne prirode, koja kupcu nisu bila poznata, ali samo ako je on za njih znao ili je znao da se mogu očekivati, a nije ih kupcu saopštio.

U ponovnom postupku osnovanost tužbenog zahtjeva treba cijeniti sa aspekta odredbe člana 514. Zakona o obligacionim odnosima, imajući pri tome u vidu da u situaciji kada se radi o posebnom ograničenju javno-pravne prirode ne teče šestomjesečni prekluzivni rok za rekIamaciju robnog nedostatka stvari, ali kupac mora dokazati da je prodavac znao za ograničenje i da mu nije saopštio da postoji ograničenje, odnosno da je bio nesavjestan, da bi mogao uspjeti sa zahtjevom za raskid ugovora po naprijed navedenom pravnom osnovu (član 510. stav 1. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 361/86, od 13. 8. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 28)

Gubitak prava

Član 515.

(1) Pravo kupca po osnovu pravnih nedostataka gasi se istekom godine dana od saznanja za postojanje prava trećeg.

(2) Ali, ako je treće lice prije isteka toga roka pokrenulo spor, a kupac pozvao prodavca da se u spor umiješa, pravo kupca se gasi tek istekom šest mjeseci po pravnosnažno okončanom sporu.

Odjeljak 4.

OBAVEZE KUPCA

Odsjek 1.

ISPLATA CIJENA

Vrijeme i mjesto isplate

Član 516.

(1) Kupac je dužan platiti cijenu u vrijeme i na mjestu određenom u ugovoru.

(2) U nedostatku ugovorne odredbe ili drukčijih običaja, plaćanje se vrši u času i u mjestu u kome se vrši predaja stvari.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Ako se cijena ne mora platiti u času predaje, plaćanje se vrši u prebivalištu, odnosno sjedištu prodavca.

---

1. Kupac je dužan platiti cijenu u vrijeme i na mjestu određenom u ugovoru, a u nedostatku ugovorne odredbe ili drukčijih običaja, plaćanje se obavlja u vrijeme i u mjestu predaje stvari.

(Vts RH, Pž. 2948/94, od 15. 11. 1994. – Zbirka 3 - 59)

2. Prodavac ne može od kupca naknadno tražiti regres plaćenog poreza na promet, koji nije uračunao u cijenu. Ovo pogotovu ako je zbog svojstva kupca, poreska obaveza trebala izostati da je kupac podnio urednu izjavu koja je trebala biti podloga za oslobođenje prodavca od poreske obaveze.

(Vs BiH, Pž. 52/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 47)

3. Ugovornu odredbu kojom se kupac obvezao platiti cijenu "u prvim danima" određenog mjeseca treba tumačiti tako da je dužan obaviti uplatu u prvoj trećini mjeseca (čl. 516. st. 1).

(Vs RH, Rev. 658/95, od 15. 11. 1995. – Izbor odluka 1/1996 - 74)

4. Ugovorna strana ne može se unaprijed valjano odreći prava na kamate predviđene prinudnim propisima, ali se može odreći nakon što je s naslova kamata već bilo dospjelo.

(Vs RH, Rev. 577/93, od 22. 2. 1994. – Izbor odluka 2/1995 - 66)

5. Neovisno o tome što je u vrijeme sklapanja ugovora o prodaji uvjetovanoj plaćanjem cijene unaprijed klauzula o odricanju prava na kamate bila ništava, kupac se nakon dospijeća kamata može valjano odreći svog dospjelog potraživanja s naslova kamata.

(Vs RH, Rev. 120/93, od 14. 12. 1993. i Vs RH, Rev. 3135/92, od 12. 10. 1993. – Izbor odluka 1/1995 - 50)

6. Ispunjenjem obveze iz akreditivne klauzule otvaranjem akreditiva ne prestaje obveza kupca da plati cijenu prema ugovoru o prodaji.

(Vs RH, II Rev. 23/92, od 1. 4. 1992. – Izbor odluka 1994 - 120)

7. Kad je odgoda plaćanja poreza uslijedila na zahtjev prodavatelja, o čemu je obaviješten i kupac, zato što je kupac kojeg je po ugovoru teretila obveza plaćanja poreza odbio izvršiti tu obvezu, kupac je obvezan prodavatelju naknaditi iznos isplaćenog poreza i plaćenih zateznih kamata.

(Vs RH, Rev. 1273/91, od 10. 10. 1991. – Izbor odluka 1993 - 98)

8. To što je u ugovoru o prodaji suprotno zakonu isplata cijene ugovorena u stranoj valuti, ne znači da je pravni posao ništav, već se isplata može zahtijevati samo u domaćoj valuti prema tečaju koji je vrijedio u vrijeme nastanka obveze.

(Vs H, Rev. 2546/86 od 24. 3. 1987. – Informator, broj 3544)

9. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 141/88, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 314. ZOO.

Kamata u slučaju prodaje na kredit

Član 517.

Ako stvar prodata na kredit daje plodove ili kakve druge koristi, kupac duguje kamatu od kad mu je stvar predata bez obzira na to da li je dospjela obaveza za isplatu cijene.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Isplata cijene u slučaju uzastopnih isporuka

Član 518.

(1) U slučaju uzastopnih isporuka kupac je dužan isplatiti cijenu za svaku isporuku u času njegovog preuzimanja, izuzev ako je što drugo ugovoreno ili proizilazi iz okolnosti posla.

(2) Ako je u ugovoru sa uzastopnim isporukama kupac dao prodavcu predujam, prve isporuke naplaćuju se iz predujma, ako nije što drugo ugovoreno.

---

1. Na ugovore o koperaciji, sadrže li i odredbe o prodaji, primjenjuju se opći propisi koji važe za prodaju pa tako i za isplatu cijene u slučaju uzastopnih davanja ako ugovorom nije predviđeno što drugo.

(Vs RH, Rev. 1825/91 od 27. 11. 1991. – Izbor odluka 1994 - 148)

2. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 481. ZOO.

Odsjek 2.

PREUZIMANJE STVARI

Član 519.

(1) Preuzimanje stvari se sastoji u preduzimanju potrebnih radnji da bi predaja bila moguća, kao i u odnošenju stvari.

(2) Ako kupac bez opravdanog razloga odbije da preuzme stvar čija mu je predaja ponuđena na ugovoren ili uobičajen način i na vrijeme, prodavac može, ako ima osnovanog razloga da posumnja da kupac neće isplatiti cijenu, izjaviti da raskida ugovor.

---

1. Rok za isplatu cijene, ako drugačije nije ugovoreno, računa se od dana kada je kupac bio dužan da preuzme robu u skladu sa uslovima iz ugovora o prodaji.

Iz obrazloženja:

Članom 4. ugovora stranke su ugovorile da dužničko-povjerilački odnos nastaje danom prijema robe u fabrici prodavca (tužioca), a članom 5. ugovora da se preuzimanje robe vrši u fabrici prodavca i da je radi toga kupac dužan blagovremeno odrediti prevoznika. Ukoliko kupac nije pismeno blagovremeno odredio prevoznika istim članom se predviđa pravo prodavca da sam odabere prevoznika i da mu povjeri prevoz opreme. Ugovorena je i cijena sa klauzulom "franco fabrika prodavca utovareno u prevozno sredstvo". Teleksom od 30. oktobra 1985. godine tužilac je obavijestio tuženog da će hidraulična presa biti spremna za isporuku 6. novembra 1985. godine i pozvao tuženog da obezbijedi odgovarajuće vozilo (šleper).

Preuzimanje stvari je prema tome, bila obaveza tuženog kao kupca. On je bio dužan preduzeti sve potrebne radnje da bi predaja stvari bila moguća i izvršiti odnošenje (odvoženje) stvari (stav 1. člana 519. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema stavu 2. člana 3. ugovora, zaključenog između parničnih stranaka, isporuka se smatra izvršenom kada je kupac (tuženi) trebao da primi opremu (hidrauličnu presu) na skladištu prodavca tužioca, tj. 6. novembra 1985. godine, a tuženi ni tada, a ni pred prvostepenim sudom, nije istakao nijednu relevantnu okolnost zbog koje je bio u nemogućnosti da hidrauličnu presu preuzme 6. novembra 1985. godine.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kako tuženi nije ispunio svoju dospjelu obavezu i primio isporuku stvari na skladištu prodavca, pao je u docnju sa ispunjenjem obaveze plaćanja cijene - član 324. Zakona o obligacionim odnosima po proteku roka od 15 dana od 6. 11. 1985. godine.

(Vs BiH, Pž. 655/87, od 9. 9. 1988. - Bilten Vs BiH 4/88 – 72)

Odjeljak 5.

OBAVEZA ČUVANJA STVARI ZA RAČUN SAUGOVARAČA

Slučajevi obaveze čuvanja

Član 520.

(1) Kad je zbog kupčeve docnje rizik prešao na kupca prije predaje stvari, prodavac je dužan čuvati stvar sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina i u tom cilju preduzeti potrebne mjere.

(2) Isto važi i za kupca kad mu je stvar uručena, a on hoće da je vrati prodavcu, bilo što je raskinuo ugovor, bilo što je zahtijevao drugu stvar umjesto nje.

(3) I u jednom i u drugom slučaju ugovarač koji je dužan preduzeti mjere za očuvanje stvari ima pravo na naknadu troškova potrebnih radi očuvanja stvari.

---

1. Za ostvarenje prava zbog materijalnih nedostataka isporučenog materijala koji ga čine nepodobnim za ugovorenu svrhu, nije dovoljno da poslenik samo pozove naručioca da izvrši pregled radi utvrđenja nedostataka, već je dužan da ga pozove da izvrši zamjenu, a ako se opredijeli za raskid ugovora, da materijal stavi na raspolaganje isporučiocu, obezbijedi njegovo čuvanje, te izvrši i prodaju za račun isporučioca.

Iz obrazloženja:

"Pri nespornom činjeničnom stanju da je tuženi u svom sjedištu preuzeo od tužioca, kao njegov kooperant, dopremljenu količinu čamove građe (171, 193 m^3), sa obavezom prerade i isporuke odgovarajuće količine lamperije; da prilikom preuzimanja nije odbio prijem dijela isporuke za koji tvrdi da nije odgovarao kvalitetu, odnosno da je "odmah primijetio da građa nije odgovarajuća za izradu i obradu lamperije", te da je "više jamska nego tehnička", bez pravnog je značenja isticanje žalioca da je prvostepeni sud bio dužan da provede predloženi dokaz saslušanjem svjedoka na okolnosti vezane za materijalne nedostate – nepostojanje potrebnih svojstava za ugovorenu svrhu (čl. 479. tač. 2. te čl. 606. ZOO).

Naime, pošto su po tvrdnji tužioca, u pitanju tzv. vidljivi nedostaci, tuženi je prema odredbama čl. 481. st. 1. i 2. ZOO, bio dužan da bez odlaganja ili odmah (s obzirom na način i mjesto isporuke) saopšti svoje primjedbe, inače gubi pravo koje mu po tom osnovu pripada. I pod pretpostavkom da je taj rok održan, nije dovoljno samo saopštiti da kvalitet nije odgovarajući, već je bio dužan da pozove tužioca da uredno izvrši ugovor (izvrši zamjenu isporuke) - član 490. stav 1. ZOO, odnosno ako su se stekli uslovi za raskid ugovora zato što materijal za obradu nije podoban - član 606. stav 2. ZOO, stavi tužiocu stvari na raspolaganje, odnosno obezbijedi njihovo čuvanje, te konačno izvrši prodaju za račun tužioca - čl. 520. st. 2. i 522. u vezi čl. 121. stav 1. ZOO.

Kako ne tvrdi da je bilo šta u skladu sa navedenim odredbama preduzeo dužan je da izvrši povraćaj stvari odnosno isplatu ispostavljenog računa br. 976. od 01. 08. 1990. godine, a po cijenama u vrijeme presuđenja".

(Vs RCG, Pž. 249/96, od 7. 10. 1997. – Bilten Vs RCG 1997 – 45)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Kupac koji je u garantnom roku upotrebljavao kupljenu stvar, nije izgubio pravo da traži njenu zamjenu zbog neispravnog funkcionisanja, u tom slučaju prodavac može tražiti naknadu u mjeri u kojoj je usljed upotrebe neispravne stvari umanjena vrijednost zamijenjene stvari.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom tuženi je obavezan da preda tužiocu automobil marke "Zastava 128 GH - 1/1" a da od tužioca preuzme automobil iste marke koji ima funkcionalnih nedostataka.

Tužilac je u garantovanom roku od 12 mjesecu ustanovio da voda prodire u kupljeni automobil pa ga je predao ovlaštenom servisu radi uklanjanja ovog nedostatka. Nedostatak, međutim, nije otklonjen, pa je tužilac tražio zamjenu - isporukom novog automobila, ali je u međuvremenu upotrebljavao neispravan automobil, a to je činio i u toku ove parnice. Konstatovan je stepen amortizacije od 51%. Tužilac je postupao suprotno odredbi člana 520. stav 2. u vezi sa stavom 1. Zakona o obligacionim odnosima (nije čuvao neispravan automobil kao dobar domaćin) pa je usljed toga navodno nastupio veći stepen amortizacije. Time, međutim, tužilac nije izgubio pravo da traži novi automobil, ali je tuženi ovlašten da, ukoliko je zbog upotrebe neispravnog automobila, nastupio veći stepen amortizacije od onoga koji bi uslijedio samim protekom vremena i da je automobil bio pažljivo čuvan, traži naknadu štete.

(Vs BiH, Rev. 461/90, od 19. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 45)

Kad kupac neće da primi stvar koja mu je upućena

Član 521.

Kupac koji neće da primi stvar koja mu je upućena u mjesto opredjeljenja i tamo stavljena na raspolaganje, dužan je da je preuzme za račun prodavca, ako ovaj nije prisutan u mjestu opredjeljenja, niti tamo ima nekog koji bi je za njega preuzeo, a pod uslovom da je to moguće bez isplate cijene i bez većih nezgoda ili pretjeranih troškova.

Prava strane dužne da čuva stvar

Član 522.

Ugovorna strana koja je prema prethodnim odredbama dužna preduzeti mjere za čuvanje stvari može je, pod uslovima i sa posljedicama navedenim u odredbama ovog zakona o polaganju kod suda i prodaji dugovane stvari, položiti kod suda, predati na čuvanje nekom drugom ili prodati je za račun druge strane.

---

1. Vidjeti: odluku Vs RCG, Pž. 249/96, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 520. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 6.

NAKNADA ŠTETE U SLUČAJU RASKIDA PRODAJE

Opšte pravilo

Član 523.

Kad je prodaja raskinuta zbog povrede ugovora od strane jednog ugovarača, druga strana ima pravo na naknadu štete koju zbog toga trpi, prema opštim pravilima o naknadi štete nastale povredom ugovora.

---

1. Kada tužilac (povjerilac) jednostranom izjavom raskine ugovor, tražeći povraćaj samovoljno uplaćenog avansa i ako je ugovorena predaja bankarske garancije, tada nema pravo na štetu isporukom robe ili plaćanja njene protivvrednosti (čl. 523. i 524. ZOO)

(Vs S, broj Prev. 22/94. – Bilten 2/1994)

Kad stvar ima tekuću cijenu

Član 524.

(1) Kad je prodaja raskinuta zbog povrede ugovora od strane jednog ugovarača, a stvar ima tekuću cijenu, druga strana može zahtijevati razliku između cijene određene ugovorom i tekuće cijene na dan raskida ugovora na tržištu mjesta u kome je posao obavljen.

(2) Ako na tržištu mjesta u kome je posao obavljen nema tekuće cijene, za izračunavanje visine naknade uzima se u račun tekuća cijena tržišta koje bi ga moglo zamijeniti u datom slučaju, kojoj treba dodati razliku u troškovima prevoza.

Kad je izvršena prodaja ili kupovina radi pokrića

Član 525.

(1) Kad je predmet prodaje izvjesna količina stvari određenih po rodu, pa jedna strana ne izvrši svoju obavezu na vrijeme, druga strana može izvršiti prodaju radi pokrića, odnosno kupovinu radi pokrića, i zahtijevati razliku između cijene određene ugovorom i cijene prodaje, odnosno kupovine radi pokrića.

(2) Prodaja, odnosno kupovina radi pokrića mora biti izvršena u razumnom roku i na razumni način.

(3) O namjeravanoj prodaji, odnosno kupovini povjerilac je dužan obavijestiti dužnika.

---

1. U naknadu štete zbog raskida ugovora o prodaji, prouzrokovanu kupovinom radi pokrića uračunava se zatezna kamata na iznos unaprijed plaćene cijene, za period od uplate do vraćanja.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da su parnične stranke zaključile ugovor o prodaji sistema modulacije radio difuzije. Tuženi je, kao prodavac, bio dužan isporučiti i montirati sistem do 31. 12. 1987. godine, a tužiteljica platiti cijenu u iznosu od ……..

http://www.advokat-prnjavorac.com

dinara. Tužiteljica je l - tuženom platila cijenu dana 13. 11. 1987. godine, ali tuženi nije ispunio svoju ugovornu obavezu, zbog čega je ugovor raskinut. Tužiteljica je, zatim, izvršila kupovinu radi pokrića (član 525. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, "Službeni list SFRJ", br. 29/78 i 39/85, važećeg u vrijeme nastanka obligacionih odnosa između stranaka).

Tužiteljica zahtijeva, što prvostepeni sud dosuđuje, razliku cijene zbog kupovine radi pokrića, sa zateznom kamatom od momenta kada je tužiteljica izvršila tu kupovinu, vraćanje iznosa cijene iz raskinutog ugovora o prodaji i zatezne kamate na taj iznos cijene od dana kada je tuženi tu isplatu primio. Prvostepeni sud je, međutim, bio dužan u naknadu štete prouzrokovanu neispunjenjem ugovora o prodaji i u slučaju iz člana 525. Zakona o obligacionim odnosima (kada je izvršena kupovina radi pokrića) uračunati i zateznu kamatu na vraćeni iznos novca tužiocu (kupcu) iz raskinutog ugovora o prodaji - čl. 124. i 132. st. 1. i 5. ZOO.

Kupac bi, vraćanjem cijene iz raskinutog ugovora o prodaji i kamate na iznos cijene, kao i plaćanjem pune razlike u cijeni, nastale kupovinom radi pokrića, bio doveden u stanje koje je znatno povoljnije od stanja u kome bi se nalazio da nije bilo povrede ugovora od strane prodavca. Uračunavanje iznosa dospjele zatezne kamate u naknadu štete je u skladu sa jednim od osnovnih načela obligacionih odnosa - načelom jednake vrijednosti davanja (stav 1, člana 15. ZOO) koje bi u suprotnom bilo ozbiljno narušeno, iako zakon izričito nije odredio takve posljedice.

Restitucija ima za cilj da uspostavi pređašnje stanje. Tom cilju služila je i odredba stava 5. člana 132. ZOO, koja obavezuje stranu koja vraća novac da plati zatezne kamate za upotrebu novca. U vrijeme donošenja ZOO kamata nije imala revalorizacionu funkciju, tako da su odredbe člana 132. ZOO i odredbe koje regulišu zateznu kamatu bile usklađene. Onda kada je stopa zatezne kamate postala revalorizaciona, odredbe o zateznoj kamati došle su u sukob sa odredbama o restituciji i naknadi štete. Ako kamata ima revalorizacionu funkciju kupac kome se, osim vraćene cijene plaća i kamata, dovodi se u povoljniji položaj, a ne u pređašnje stanje ako, osim toga, ima pravo i na punu naknadu štete.

Uporište za uračunavanje zatezne kamate u naknadu štete nalazi se i u stavu 1. člana 278. ZOO, koji određuje da povjerilac ima pravo zahtijevati razliku do potpune naknade štete ako je šteta koju je pretrpio zbog dužnikovog zadocnjenja veća.

(Vs BiH, Pž. 24/91, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 50)

2. Kupac stana proizvedenog radi prodaje na tržištu dužan je, ako mu to mogućnosti dozvoljavaju, izvršiti kupovinu radi pokrića, tako što će kupiti drugi stan koji odgovara onom koji mu je prodavac trebao predati.

Iz obrazloženja:

Tuženi je u žalbi istakao da je tužilac u 1981. godini kupio četiri stana, u 1984. godini jedan stan, a u 1986. godini tri stana. U ovom pravcu prvostepeni sud nije izvodio dokaze, a ako su te tvrdnje tačne, odnosno ako je tužilac imao potrebna sredstva da izvrši kupovinu radi pokrića, proizilazilo bi da je tužilac mogao umanjiti štetne posljedice takvom kupovinom. U tom slučaju tužilac ne može zahtijevati naknadu štete u visini cijene u vrijeme presuđenja, nego samo razliku između cijene određene ugovorom i cijene stana kupljenog radi pokrića (Opšta uzansa za promet robom broj 211. stav 1. alineja 3. i stav 2. koja odgovara članu 525. ZOO). Stoga će prvostepeni sud utvrditi da li je i kada tužilac kupio stan približan onom koji mu je bio obavezan predati tuženi, te da štetu utvrdi u visini razlike između ugovorene cijene i cijene stana kupljenog radi pokrića.

Vs BiH, Pž. 641/87, od 9. 9. 1988. – Bilten Vs BiH 4/88 – 69)

3. U slučaju prodaje radi pokrića prema odredbi čl. 525. st. 1. ZOO dužnik pada u zakašnjenje momentom obavještenja vjerovnika o namjeravanoj prodaji. Od

http://www.advokat-prnjavorac.com

tada je dužnik obvezan plaćati i zatezne kamate na iznos razlike između cijene određene ugovorom i cijene postignute s novim kupcem

(Vps H, Pž. 121/87, od 19. 5. 1987. – Psp 34 - 163)

Naknada ostale štete

Član 526.

Pored prava na naknadu štete prema pravilima iz prethodnih članova, ugovoru vjerna strana ima pravo i na naknadu veće štete, ukoliko ju je pretrpjela.

Odjeljak 7.

SLUČAJEVI PRODAJE SA NAROČITIM POGODBAMA

Odsjek 1.

PRODAJA SA PRAVOM PREČE KUPOVINE

Pojam

Član 527.

Ugovornom odredbom o pravu preče kupovine obavezuje se kupac da izvijesti prodavca o namjeravanoj prodaji stvari određenom licu, kao i o uslovima te prodaje, i da mu ponudi da on stvar kupi za istu cijenu.

---

1. Kad je predmet prodaje spomenik kulture, poništenje ogovora zbog povrede prava prvokupa može se zahtijevati u roku 90 dana od dana saznanja za zahtijevanje ugovora, ali najkasnije u roku pet godina od dana zaključenja.

(Vs RH, Rev. 541/96 od 2. 5. 1995. – Izbor odluka 2/1996 - 54)

2. Obavještenje vlasnika stvari imaocu prava preče kupnje nema karakter ponude za zaključenje ugovora.

(Vs BiH, Rev. 50/89 od, 14. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 2/90 – 17)

3. Suvlasnik nema pravo preče kupnje ako to nije određeno posebnim zakonom ili ugovorom.

(Vs BiH, Rev. 554/88, od 18. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 1)

4. Pravo prvokupa između suvlasnika iste nekretnine u pogledu suvlasničkih dijelova ostalih suvlasnika ne proizilazi iz zakona, već takvo pravo mora biti ugovoreno.

(Vs H, Rev. 735/88, od 25. 10. 1988. – Psp 42 - 58)

5. Suvlasnik (građanin ili građansko-pravno lice) nema pravo preče kupnje u slučaju kada društveno-pravno lice prenosi na drugo društveno-pravno lice pravo raspolaganja na idealnom dijelu zgrade.

(Vs BiH, Rev. 30/87, od 28. 9. 1987. – ZIPS 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 10)

6. Neosnovan je zahtjev suvlasnika za poništenje pismenog ugovora kojim je drugi suvlasnik prodao svoj suvlasnički dio zgrade trećem licu prije stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH, jer raniji propisi nisu poznavali pravo

http://www.advokat-prnjavorac.com

preče kupnje suvlasnika zgrade, iako je ugovor u formi koja se traži za zemljišno knjižni prenos zaključen poslije stupanja na snagu pomenutog zakona.

(Vs BiH, Rev. 722/83, od 16. 2. 1984. – Bilten Vs BiH 2/84 – 31)

7. Konstruktivni zid zgrade nema samostalnu pravnu egzistenciju. Ukoliko je dograđena nova zgrada uz postojeću tako da je njen četvrti zid ustvari zid postojeće zgrade tada eventualno postoji pravo služnosti (iz pravnog pravila paragrafa 487. OGZ-a), a može se konstituisati i zajednička svojina na zidu, kao i u slučaju dvojne gradnje (duplex).

Vertikalno odvojeni dijelovi zgrade zadržavaju svoju samostalnost, pa vlasnik jednog dijela nema prava preče kupovine u slučaju prodaje drugog dijela koje pripada samo suvlasniku zgrade (član 31. ZPN).

(Vs BiH, Rev. 1/84, od 23. 2. 1984. – Bilten Vs BiH 2/84 - 32

Rokovi za vršenje prava i za isplatu cijene

Član 528.

(1) Prodavac je dužan obavijestiti kupca na pouzdan način o svojoj odluci da se koristi pravom preče kupovine u roku od mjesec dana, računajući od dana kad ga je kupac obavijestio o namjeravanoj prodaji trećem licu.

(2) Istovremeno sa izjavom da on kupuje stvar, prodavac je dužan isplatiti cijenu dogovorenu sa trećim licem, ili je položiti kod suda.

(3) Ako je u ugovoru sa trećim predviđen rok za isplatu cijene, prodavac se može koristiti tim rokom samo ako pruži dovoljno obezbjeđenje.

---

1. Subjektivni rok od 30 dana u kome imalac prava preče kupnje može podnijeti tužbu radi poništenja ugovora i da mu se i pod istim uslovima "prenese" prodata nekretnina teče od dana kada je ovaj doista saznao da je zaključen ugovor o kupovini, a ne od kada je mogao saznati.

(Vs BiH, Rev. 495/86, od 16. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 20)

2. Shodna primjena pravila o prodaji s pravom preče kupnje na zakonsko pravo preče kupnje, nalaže ovlašteniku toga prava da istovremeno sa izjavom da on kupuje stvar, isplati cijenu koju po ugovoru duguje kupac, odnosno cijenu koju traži prodavac, ili da taj iznos položi kod suda.

(Vs BiH, Rev. 348/87, od 10 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 51. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 533. ZOO)

3. Propisi o pravu preče kupovine iz čl. 29. do 37. Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH ne isključuje primjenu odredbe iz člana 528. Zakona o obligacionim odnosima, po kojoj izjava nosioca prava preče kupovine o prihvatanju ponude ne proizvodi pravno djejstvo ako on istovremeno ne isplati prodavcu i cijenu koja je ugovorena sa trećim licem, ili njen iznos ne deponuje kod mjesno nadležnog opštinskog suda (član 533. stav 4. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 293/85, od 25. 7. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 9)

Mogućnost nasljeđivanja i otuđenja

Član 529.

Pravo preče kupovine pokretnih stvari ne može se ni otuđiti ni naslijediti, ukoliko zakonom nije drukčije određeno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U slučaju prinudne javne prodaje

Član 530.

(1) U slučaju prinudne javne prodaje prodavac se ne može pozivati na svoje pravo preče kupovine.

(2) Ali, prodavac čije je pravo preče kupovine bilo upisano u javnoj knjizi može zahtijevati poništenje javne prodaje, ako nije bio posebno pozvan da joj prisustvuje.

Trajanje prava preče kupovine

Član 531.

(1) Pravo preče kupovine prestaje poslije pet godina od zaključenja ugovora, ako nije ugovoreno da će ono prestati ranije.

(2) Ugovoren duži rok svodi se na rok od pet godina.

Kad je izvršen prenos svojine bez obavještavanja prodavca

Član 532.

(1) Ako je kupac prodao stvar i prenio svojinu na trećeg ne obavještavajući prodavca, i ako je trećem bilo poznato ili mu nije moglo ostati nepoznato da prodavac ima pravo preče kupovine, prodavac može, u roku od šest mjeseci, računajući od dana kad je saznao za ovaj prenos, zahtijevati da se prenos poništi i da se stvar njemu ustupi pod istim uslovima.

(2) Ako je kupac netačno obavijestio prodavca o uslovima prodaje trećem, i ako je trećem to bilo poznato ili mu nije moglo ostati nepoznato, ovaj rok od šest mjeseci počinje teći od dana kad je prodavac saznao za tačne uslove ugovora.

(3) Pravo preče kupovine prestaje u svakom slučaju po proteku pet godina od prenosa svojine stvari na trećeg.

---

1. Posljedica povrede prvokupa (zakonskog ili ugovornog) jest pobojnost, a ne ništavost ugovora o prodaji.

Iz obrazloženja:

"Sukladno odredbama ZOO koje uređuju institut prvokupa (čl. 527. do 533), zbog povrede prava prvokupa (zakonskog ili ugovornog) osobe koje to pravo imaju mogu zahtijevati poništenje prodaje. Dakle, povreda prava prvokupa ima posljedicu pobojnost ugovora kojim je to pravo povrijeđeno, a ne i apsolutnu ništavost tog ugovora".

(Vs RH, 666/96, od 26. 3. 1998. – Izbor odluka 2/1998 - 53)

2. Ako je kupac u vrijeme sticanja kupljene stvari bio savjestan (nije znao, niti mogao znati za postojanje ugovorenog prava preče kupovine trećeg lica), nosilac prava preče kupovine ne može tražiti poništenje ugovora, pa i kada je prodavac bio nesavjestan.

(Vs BiH, Pž. 230/84, od 24. 5. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 8)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zakonsko pravo preče kupovine

Član 533.

(1) Za određena lica pravo preče kupovine može biti ustanovljeno zakonom.

(2) Trajanje zakonskog prava preče kupovine nije ograničeno.

(3) Lica koja po samom zakonu imaju pravo preče kupovine moraju biti obaviještena pismeno o namjeravanoj prodaji i o njenim uslovima, inače imaju pravo zahtijevati poništenje prodaje.

(4) Pravila o prodaji sa pravom preče kupovine shodno se primjenjuju i na zakonsko pravo preče kupovine.

---

1. Ne smatra se da je ponuda učinjena nosiocu prava preče kupnje ako mu nije uručena zbog toga što nije zatečen na inače tačno označenoj adresi.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tuženi putem pošte, na adresu tužioca, preporučenom pošiljkom, dostavio pismeno koje sadrži sve uslove valjane ponude za prodaju stambenih prostorija koje je ovaj tuženi držao u posjedu, kao i to da navedena pošiljka nije uručena tužiocu, jer se u vrijeme kada je trebalo izvršiti isporuku nije nalazio na toj adresi koja je inače tačno označena. Na osnovu ovih utvrđenja nižestepeni sudovi zaključuju da je tuženi, koji je na opisani način izvršio dostavu ponude, ispunio obavezu iz člana 31. stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti, a okolnost što ponuda nije uručena tužiocu, po shvatanju nižestepenih sudova ne može se uzeti kao smetnja zbog koje tuženi ne bi bio ovlašten izvršiti prodaju stambenih prostorija drugom licu po svom izboru.

Izloženo pravno stanovište nižestepenih sudova nije praviIno. U članu 31. stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti je ustanovljeno zakonsko pravo preče kupnje u korist suvlasnika stambene zgrade, odnosno stana, kao i obaveza prodavca takvih nekretnina, da u cilju realizacije prava preče kupnje, ponudi suvlasnika da on kupi te nekretnine. Upotrijebljeni izraz u zakonu da je prodavalac dužan prethodno ponuditi na prodaju suvlasnika zgrade, odnosno stana, ne može se tumačiti drugačije nego kao obaveza da izvršena ponuda mora stići do suvlasnika bez čega nema valjane ponude. Ovo je u saglasnosti sa opštim pravilom o ponudi (član 32. st. 1, 3. i 4. Zakona o obligacionim odnosima), kao i sa odredbom iz člana 533. stav 3. istog zakona koja se odnosi na pravo preče kupnje kada je to pravo ustanovljeno zakonom.

(Vs BiH, Rev. 608/87, od 11. 8. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 28)

2. Shodna primjena pravila o prodaji s pravom preče kupnje na zakonsko pravo preče kupnje, nalaže ovlašteniku toga prava da istovremeno sa izjavom da on kupuje stvar, isplati cijenu koju po ugovoru duguje kupac, odnosno cijenu koju traži prodavac, ili da taj iznos položi kod suda.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 528. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, koja se prema odredbi člana 533. stav 4. istog zakona shodno primjenjuje i na zakonsko pravo preče kupovine (pravo iz člana 31. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBlH", broj 38/78), ovlaštenik prava preče kupovine je dužan da, istovremeno sa izjavom da on kupuje stvar, isplati prodavcu cijenu koju on zahtijeva u svojoj ponudi, odnosno cijenu već ugovorenu sa trećim licima,ili da je položi u depozit kod suda.

(Vs BiH, Rev. 348/87. od 10 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 51)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Propisi o pravu preče kupovine iz čl. 29. do 37. Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH ne isključuje primjenu odredbe iz člana 528. Zakona o obligacionim odnosima, po kojoj izjava nosioca prava preče kupovine o prihvatanju ponude ne proizvodi pravno djejstvo ako on istovremeno ne isplati prodavcu i cijenu koja je ugovorena sa trećim licem, ili njen iznos ne deponuje kod mjesno nadležnog opštinskog suda (član 533. stav 4. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 293/85, od 25. 7. 1985. – Bilten Vs BiH 4/85 - 9)

Odsjek 2.

KUPOVINA NA PROBU

Pojam

Član 534.

(1) Kad je ugovoreno da kupac uzima stvar pod uslovom da je isproba da bi utvrdio da li odgovara njegovim željama, dužan je o tome da li ostaje pri ugovoru obavijestiti prodavca u roku utvrđenom ugovorom ili običajem, a ako takvog nema, onda u primjerenom roku koji mu bude odredio prodavac, inače se smatra da je odustao od ugovora.

(2) Ako je stvar predata kupcu da bi je isprobao do određenog roka, a on je ne vrati bez odlaganja po isteku roka ili ne izjavi prodavcu da odustaje od ugovora, smatra se da je ostao pri ugovoru.

---

1. Pri kupnji na pokus prava i obveze ugovornih strana nastaju kad kupac nakon obavljene probe stvar koju je kupio ostaje pri ugovoru.

(Vs H, Rev. 290/85, od 13. 3. 1985. – Psp 28 - 60)

Objektivna proba

Član 535.

Kad je proba ugovorena da bi se utvrdilo da li stvar ima određeno svojstvo ili da li je podobna za određenu upotrebu, opstanak ugovora ne zavisi od kupčevog nahođenja, već od toga da li ova zaista ima ta svojstva, odnosno da li je podobna za određenu upotrebu.

Rizik

Član 536.

Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari predate kupcu radi probe snosi prodavac do kupčeve izjave da ostaje pri ugovoru, odnosno do isteka roka kada je kupac bio dužan vratiti stvar prodavcu.

Kupovina po pregledu, odnosno sa rezervom probanja

Član 537.

Odredbe o kupovini na probu shodno se primjenjuju na kupovinu po pregledu i na kupovinu sa rezervom probanja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 3.

PRODAJA PO UZORKU ILI MODELU

Član 538.

(1) U slučaju prodaje po uzorku ili modelu kod ugovora u privredi ako stvar koju je prodavac predao kupcu nije saobrazna uzorku ili modelu, prodavac odgovara po propisima o odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari, a u drugim slučajevima po propisima o odgovornosti za neispunjenje obaveze.

(2) Prodavac ne odgovara za nedostatak saobraznosti ako je uzorak, odnosno model podnio kupcu samo radi obavještenja i približnog određivanja osobine stvari, bez obećanja saobraznosti.

Odsjek 4.

PRODAJA SA SPECIFIKACIJOM

Član 539.

(1) Ako je ugovorom zadržano pravo za kupca da docnije odredi oblik, mjeru ili koje druge pojedinosti stvari, a kupac ne izvrši ovu specifikaciju do ugovorenog datuma, ili do proteka razumnog roka računajući od prodavčevog traženja da to učini, prodavac može izjaviti da raskida ugovor ili obaviti specifikaciju prema onome što mu je poznato o kupčevim potrebama.

(2) Ako sam prodavac obavi specifikaciju, dužan je obavijestiti kupca o njenim pojedinostima i odrediti mu razuman rok da sam izvrši drukčiju specifikaciju.

(3) Ako kupac ne iskoristi ovu mogućnost, obavezna je specifikacija koju je izvršio prodavac.

Odsjek 5.

PRODAJA SA ZADRŽANJEM PRAVA RASPOLAGANJA, ODNOSNO PRAVA SVOJINE

Napomna (RS):U Glavi VII, Odeljku 7. u naslovu Odseka 5. reč: “zadržanjem” zamenjuje se rečju: “zadržavanjem”, a reči: “Pravo raspolaganja, odnosno” brišu se”.

Uslovi

Član 540.

(1) Prodavac određene pokretne stvari može posebnom odredbom ugovora zadržati pravo raspolaganja, odnosno pravo svojine i poslije predaje stvari kupcu, sve dok kupac ne isplati cijenu u potpunosti.

(2) Zadržanje prava ima dejstva prema kupčevim povjeriocima samo ako je učinjeno u obliku javno ovjerene isprave, prije kupčevog stečaja ili prije pljenidbe stvari.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Na pokretnim stvarima o kojima se vode posebne javne knjige može se zadržati pravo raspolaganja, odnosno pravo svojine samo ako je to predviđeno propisima o uređenju i vođenju tih knjiga.

(4) Zadržanje prava raspolaganja ne može se ugovoriti kod prodaje pokretnih stvari između društvenih pravnih lica, osim ako je saveznim zakonom drukčije određeno.

Napomena (RS): Odredbom člana 43. ZIDZOO, u član 540. st. 1. i 3.brisane su riječi: "pravo raspolaganja, odnosno" .

U stavu 2. riječ: "Zadržanje" zamjenjuje se riječju "Zadržavanje", a poslije riječi: "prava" dodaje se riječ: "svojine".

Stav 4. briše se.

Rizik

Član 541.

Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi kupac od časa kad mu je stvar predata.

Odsjek 6.

PRODAJA SA OBROČNIM OTPLATAMA CIJENE

Pojam

Član 542.

(1) Ugovorom o prodaji pokretne stvari sa obročnim otplatama cijene obavezuje se prodavac da preda kupcu određenu pokretnu stvar prije nego što mu cijena bude potpuno isplaćena, a kupac se obavezuje da isplati njenu cijenu u obrocima, u određenim vremenskim razmacima.

(2) Odredbe ovog odsjeka o prodaji sa obročnim otplatama cijene primjenjuje se samo ako je kupac pojedinac.

Napomena (RS): Odredbom člana 44. ZIDZOO, u članu 542. stav 2. riječ: "pojedinac" zamjenjena je riječima: "fizičko lice".

Forma ugovora

Član 543.

Ugovor o prodaji sa obročnim otplatama cijene mora biti sastavljen u pismenoj formi.

Bitni sastojci ugovora

Član 544.

(1) Pored stvari i njene cijene u prodaji za gotovo, u ispravi o ugovoru moraju pod prijetnjom ništavosti biti navedeni: ukupan iznos svih obročnih otplata, računajući i onu koja je izvršena u času zaključenja ugovora, iznos pojedinih otplata, njihov broj i njihovi rokovi.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Isprava o ugovoru mora pod prijetnjom ništavosti sadržati odredbu da kupac može odustati od ugovora, ako to pismeno saopšti prodavcu u roku od tri dana od potpisivanja isprave i da se ovog prava kupac ne može odreći unaprijed.

Pravo kupca da isplati cijenu odjednom

Član 545.

(1) Kupac može uvijek isplatiti odjednom ostatak dužne cijene.

(2) Taj ostatak se isplaćuje čist, bez ugovornih kamata i bez troškova.

(3) Ništava je suprotna odredba ugovora.

Raskidanje ugovora i zahtjev potpune isplate cijene

Član 546.

(1) Prodavac može raskinuti ugovor ako kupac dođe u docnju sa početnom otplatom.

(2) Poslije isplate početne otplate prodavac može raskinuti ugovor ako kupac dođe u docnju s najmanje dvije uzastopne otplate, koje predstavljaju najmanje osminu cijene.

(3) Izuzetno, prodavac može raskinuti ugovor kad kupac dođe u docnju sa isplatom samo jedne otplate, ako za isplatu cijene nije predviđeno više od četiri otplate.

(4) U slučajevima predviđenim u st. 2. i 3. ovog člana prodavac može, umjesto da raskine ugovor, zahtijevati od kupca isplatu cijelog ostatka cijene, ali je prije tog zahtjeva dužan ostaviti kupcu naknadni rok od petnaest dana.

Sudsko produženje rokova otplate

Član 547.

Na traženje kupca sud može, kad to okolnosti slučaja opravdavaju, produžiti rokove za isplatu zadocnjelih otplata, ako kupac da obezbjeđenje da će izvršiti svoje obaveze, i ako usljed toga prodavac ne trpi štetu.

Ništavost ugovorne kazne

Član 548.

Ništava je odredba ugovora o ugovornoj kazni za slučaj raskida ugovora, kao i za slučaj da kupac dođe u docnju sa isplatom nekog obroka cijene.

Raskid ugovora

Član 549.

(1) U slučaju raskida ugovora prodavac je dužan vratiti kupcu primljene otplate sa zakonskom kamatom od dana kada ih je primio i naknaditi mu nužne troškove koje je učinio za stvar.

(2) Sa svoje strane kupac je dužan vratiti prodavcu stvar u stanju u kome je bila kad mu je bila predata i dati mu naknadu za njeno upotrebljavanje do raskida ugovora.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. U slučaju raskida ugovora o lizingu, zakupac - potencijalni vlasnik dužan je da plati naknadu za upotrebu stvari do dana raskida ugovora u visini uobičajene zakupnine u tom periodu. Ako se stvar data na korišćenje po ugovoru o lizingu, redovno ne daje samo u zakup, naknada ne može preći iznos lizing - rate.

Iz obrazloženja:

Pravilan je pravni stav prvostepenog suda da bi tuženi bio dužan da tužiocu isplati naknadu za upotrebljavanje zakupljene opreme u periodu njenog korištenja, a tužilac da tuženom vrati iznos koji je primio na ime zakupnine tzv. lizing rate (član 549. Zakona o obligacionim odnosima).

Međutim, ovaj sud ocjenjuje da bi u konkretnom slučaju naknadu za upotrebljavanje opreme činila uobičajena zakupnina na koju okolnost je trebalo zatražiti izjašnjenje vještaka. Ako se pak visina naknade za upotrebljavanje opreme ne bi mogla utvrditi na ovaj način, jer se takva oprema ne daje u zakup, ovaj sud ocjenjuje da ta naknada ne bi mogla preći ugovoreni iznos lizing rate, utvrđene na način kako je to učinio vještak (uračunavanje avansa i inflacije). Ovo zbog toga što bi se u takvoj situaciji stvar mogla upotrebljavati samo po osnovu ugovora o lizingu, a po prirodi stvari lizing rata treba u sebi da sadrži naknadu za upotrebu stvari i dio njene prometne vrijednosti koja se plaća radi sticanja prava svojine. Ako bi tužilac pretrpio određenu štetu zbog raskida ugovora, naknadu te štete može tražiti posebnim zahtjevom, ali tu naknadu on ne može ostvariti kroz naknadu za upotrebu stvari.

(Vs BiH, Pž. 773/91, od 24. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 46)

Primjena pravila o prodaji sa obročnim otplatama cijene

Član 550.

(1) Pravila o prodaji sa obročnim otplatama cijene važe i u slučaju drugih pogodbi koje imaju istu suštinu, kao što je, na primjer, ugovor o zakupu sa odredbom da će stvar koja je data u zakup preći u svojinu zakupca ako bude plaćao zakupninu za određeno vrijeme.

(2) Ona će se primjenjivati i u slučaju zajma datog kupcu i namijenjenog za kupovinu određenih stvari ako su se zajmodavac i prodavac sporazumjeli da kupac za stvar koju mu je prodavac prodao otplaćuje zajmodavcu cijenu u obrocima, prema ugovoru zaključenom između kupca i prodavca.

---

1. Ugovor o *leasingu* je trgovački ugovor koji je samostalan ugovor u odnosu prema ugovoru o zakupu.

Iz obrazloženja:

U tom smislu i odredba čl. 550. ZOO propisuje da se pravila o prodaji s obročnim otplatama cijena primjenjuju i u slučaju drugih pogodbi koje su u biti iste kao što je, na primjer, ugovor o zakupu s odredbom da će stvar koja je dana u zakup prijeći u vlasništvo zakupca bude li zakupnina plaćena u određenom vremenu. Prema toj je odredbi Zakon o obveznim odnosima izričito ocijenio ugovor o leasingu kao ugovor koji u biti znači ugovor o prodaji s obročnim otplatama cijene, ali i s elementima ugovora o zakupu (Iz obrazloženja odluke)

(Vts RH, Pž. 3592/94, od 5. 11. 1994. – Zbirka 3 - 143)

2. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 773/91, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 549. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ništavost odredbi nepovoljnih za kupca

Član 551.

Ništave su odredbe ugovora o prodaji sa obročnim otplatama cijene, koje bi bile nepovoljnije za kupca od odredbi ove glave, osim odredbi o zadržavanju prava raspolaganja, odnosno prava svojine.

Napomena (RS): Odredbom člana 45. ZIDZOO, u članu 551. brisane su riječi: “pravo raspolaganja, odnosno” .

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA VIII.

RAZMJENA

Pojam

Član 552.

(1) Ugovorom o razmjeni svaki ugovarač se obavezuje prema svom saugovaraču da preda stvar koja se razmjenjuje tako da on stekne pravo raspolaganja, odnosno pravo svojine.

(2) Predmet razmjene mogu biti i prenosiva prava.

---

1. Svaka stranka iz ugovora o razmjeni odgovara za fizičke nedostatke stvari, pa, ukoliko postoji fizički nedostatak date stvari, druga strana ima pravo da zahtijeva raskid ugovora i povrat stvari koju je dala uz istovremeni povrat stvari koju je primila.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da su parnične stranke 31. 01. 1998. godine izvršile razmjenu šporeta, da je tužilac preuzeo od tuženoga zamijenjeni šporet u originalnom pakovanju, da je nakon što je otpakovao šporet ustanovio da je isti neispravan i oštećen, te da je taj šporet odmah vratio tuženome.

Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbe čl. 552. i 553. ZOO, koje regulišu pitanje ugovora o razmjeni i upućuju na primjenu odredaba ugovora o prodaji propisujući da za svakog ugovarača nastaju obaveze i prava koje iz ugovora o prodaji nastaju za prodavca. Dosljedno tome, pravilno su primijenili odredbe člana 478. stav 1. i člana 488. stav 1. tačka 3. ZOO, kada su zaključili da je tuženi odgovoran za materijalne nedostatke stvari koju je dao u zamjenu, da su ti nedostaci postojali u momentu preuzimanja šporeta od tužioca, a da se nisu mogli tada uočiti, pošto je šporet bio u originalnom pakovanju, nego tek nakon otpakivanja šporeta i pravilno ocijenili da tužitelj ima pravo da zahtijeva raskid ugovora i povrat stvari, koju je dao uz istovremeni povrat stvari koju je primio.

(Vs FBiH, Rev. 33/99, od 8. 4. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 47)

2. Ugovorom o zamjeni svaki suugovaratelj se obvezuje drugom ugovaratelju predati jednu stvar za drugu, s time da se stekne vlasništvo. S obzirom na to da je kod ovog ugovora ugovaratelj dužnik nenovčane obveze, vjerovnik u slučaju zakašnjenja dužnika nema pravo na zatezne kamate.

(Vts RH, Pž. 1955/98, od 2. 2. 1999. – Zbirka 5 - 41)

3. Na temelju ugovora o razmjeni mogu se razmjeniti samo stvari koje se nalaze u svojini ugovarača, jer sama razmjena u krajnjem efektu proizvodi sticanje prava svojine na razmjenjenim stvarima.

(Vs S, broj Prev. 617/98. – Bilten 3/2000)

4. Kod nepostupanja po blagovremenoj reklamaciji na kvalitet u razumnom, odnosno naknadno ostavljenom primjerenom roku, ne može se spriječiti druga ugovorna strana da se koristi pravom koje joj pripada u slučaju blagovremenog i urednog prigovora na kvalitet (ispunjenje sniženja cijene, raskid ugovora, naknada štete).

(Vs S, broj Prev. 301/98. – Bilten 2/1999)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Postoji ugovor o razmjeni kada je vlasnik zadržao posebni dio zgrade koji je dogradio sa sinovima, a njima ustupio zgradu, bez obzira što je zaključen usmeno ako je izvršen prije stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti.

Iz obrazloženja:

Ugovorom o diobi razvrgava se suvlasnička zajednica (pravna pravila imovinskog prava, sada odredba člana 16. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima), pa s obzirom da stranke i njihov otac nisu bili suvlasnici u zgradi "završena dioba" ima karakter zamjene nekretnina. Umrli J. je stambenu zgradu prenio u vlasništvo tužitelju i tuženom, a oni njemu suvlasničke dijelove u posebnom dijeIu zgrade. Ovaj ugovar o zamjeni, na osnovu kojeg je izvršen prenos prava svojine na nekretnini, iako nije sačinjen u pismenoj formi, punovažan je, jer je u cijelosti realizovan prije stupanja na snagu Zakona o prometu nep0kretnosti SRBiH (član 46. stav.1).

(Vs BlH, Rev. 377/87, od 21. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 17)

Dejstva ugovora o razmjeni

Član 553.

Iz ugovora o razmjeni nastaju za svakog ugovarača obaveze i prava koje iz ugovora o prodaji nastaju za prodavca.

---

1. Kod ugovora o zamjeni nekretnina potpise na ugovoru moraju ovjeriti obje ugovorne strane prije uknjižbe, jer iz ugovora o zamijeni nastaju za svakog ugovaratelja obveze i prava koje iz ugovora o prodaji nastaju za prodavaoca (čl. 553. Zakona o obveznim odnosima).

Iz obrazloženja citiramo:

"Prema odredbama st. 3. čl. 115. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, pravni posao kojemu je cilj stjecanje vlasništva, treba uz ostale pretpostavke valjanosti biti u pisanom obliku, a samo za uknjižbu prava vlasništva nekretnine je potrebno prema odredbama čl. 52. Zakona o zemljišnim knjigama ovjera potpisa na način propisan posebnim zakonom, osobe čije se pravo prenosi na drugu osobu.

Kako je u ovom slučaju pravni posao za stjecanje prava vlasništva nekretnina ugovor o zamijeni, svaka od ugovornih strana ima prava i obveze koje iz ugovora o prodaji nastaju za prodavaoca (čl. 553. Zakona o obveznim odnosima)."

(ŽS Bjelovar, Gž. 1740/00, od 29. 1. 2001. – Izbor odluka Vs RH 1/2002 – 10)

2. Pismena forma je obavezna i kod zaključenja ugovora o razmjeni u kome se kod jedne od razmjenljivih dobara pojavljuje nepokretnost.

(Vs S, broj Prev. 492/98. – Bilten 2/1999)

3. Okolnost što je automobil koji je dobiven temeljem ugovora o zamjeni imao krivotvorenu prometnu dozvolu, i zbog toga je oduzet, ima značenje pravnog nedostatka zbog kojeg se ugovor raskida po samom zakonu, a ugovorna strana koja je ispunila ugovor, potpuno ili djelimično, ima pravo na vraćanje onoga što je dala.

Iz obrazloženja citiramo:

"Činjenica da je automobil koji je tužitelj dobio u zamjenu imao krivotvorenu prometnu dozvolu i da mu je zbog toga automobil oduzet ima značenje pravnog nedostatka koji je tuženici bio poznat i ona ga nije mogla otkloniti, pa je predmetni ugovor o zamjeni, sukladno odredbi čl. 510. st. 1. ZOO, u svezi s odredbom iz člana 553. ZOO, raskinut po samom zakonu. Stoga zahtjev za raskid ima samo deklaratorni značaj te se odnosi na utvrđenje već nastalog raskida ugovora. Prema odredbi čl.

http://www.advokat-prnjavorac.com

132. st. 2. ZOO, u slučaju raskida ugovora ugovorna strana koja je ispunila ugovor, potpuno ili djelimično, ima pravo da joj se vrati ono što je dala, pa je uz pravilnu primjenu te odredbe prihvaćen zahtjev za vraćanje automobila i protuvrijednost iznosa 3.000 DEM, što je tužitelj dao u ispunjenju svoje ugovorne obveze. Sukladno odredbi st. 5. istog članka tužitelju pripada pravo na zatezne kamate na navedeni novčani iznos od dana kada je tuženica isplatu primila.

(Vs RH, Rev, 560/95, od 8. 6. 1998. – Izbor odluka Vs RH 1/1999 - 24)

4. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Rev. 33/99, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 552. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA IX.

PRODAJNI NALOG

Pojam

Član 554.

(1) Ugovorom o prodajnom nalogu obavezuje se nalogoprimac da određenu pokretnu stvar koju mu je predao nalogodavac proda za određenu cijenu u određenom roku ili da je u tom roku vrati nalogodavcu.

(2) Prodajni nalog ne može se opozvati.

---

1. Vidjeti: sudsku praksu citiranu zu član 555. i 556. ZOO.

Rizik za propast i oštećenje stvari

Član 555.

Stvar predata nalogoprimcu ostaje nalogodavčeva i on snosi rizik njene slučajne propasti ili oštećenja, ali ne može raspolagati njom dok mu ne bude vraćena.

---

1. Lice kome su u prekršajnom postupku oduzeti predmeti, nije ovlašteno da traži da mu se vrate (postupak je obustavljen) ako su se kod njega nalazili po osnovu prodajnog naloga, a ne smatra se da ih je kupio.

Iz obrazloženja:

Pravosnažnim rješenjem Opštinskog suda za prekršaje u T. obustavljen je prekršajni postupak protiv tužioca zbog toga što je nastupila apsolutna zastara, a u prekršajnom postupku nije donijeto rješenje kojim se tužiocu izriče zaštitna mjera oduzimanjem predmeta (izricanje zaštitnih mjera regulisano je odredbama čl. 41. i 42. Zakona o prekršajima, ("Službeni list SRBiH«, broj 29/77), koji je bio na snazi u to vrijeme. Odredbom člana 41. citiranog zakona propisano je da se zaštitne mjere, po pravilu, izriču uz kaznu, a samo se izuzetno mogu izreći u slučaju ako kazna za prekršaj nije izrečena, ali pod uslovom da je takva mogućnost predviđena u zakonu.

U konkretnom slučaju tužilac je postavio zahtjev da mu se isplati naknada za oduzeti bostan i paradajz, iako se ni u tužbi, a niti u postupku pred prvostepenim sudom nije izjasnio da li je on vlasnik oduzetih predmeta, ili je kao nalogoprimac vršio prodaju tuđih (nalogodavčevih) stvari. Nižestepeni sudovi su bili propustili da utvrde da li su oduzeti predmeti predstavljali tužiočevo vlasništvo, ili je on postupao kao nalogoprimac. U tom slučaju, u smislu člana 555. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ, broj 29/78"), tužilac ne bi bio legitimisan da zahtijeva da mu se isplati tražena naknada, osim ako se ne smatra da je oduzete stvari kupio (član 556. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 508/86, od 27. 4. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 18)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kad se smatra da je nalogoprimac kupio stvar

Član 556.

(1) Ako nalogoprimac ne proda stvar i ne preda određenu cijenu nalogodavcu do određenog roka niti je vrati u tom roku, smatra se da je on stvar kupio.

(2) Ali, njegovi povjerioci ne mogu zaplijeniti stvar dok on ne isplati cijenu nalogodavcu.

---

1. Nalogoprimac koji do određenog roka ne vrati robu nalogodavcu smatra se kupcem te robe i dužan je platiti nalogodavcu kupovnu cijenu.

(Vts RH, Pž. 3292/98, od 9. 2. 1999. – Ing Psp 1998/1 – 60)

2. Ugovorom o prodajnom nalogu nalogoprimac se obavezuje prodati robu za određenu cijenu u određenom roku ili je u tom roku vratiti nalogodavcu. Ako to ne učini, smatra se da je kupio robu

Iz obrazloženja:

”Tuženik u ovoj parnici nije uopće naveo koliko je robe prodano, niti je ponudio dokaz o uništenoj količini robe, a nije ni pokazao spremnost da plati količinu robe koju je uspio prodati. Stoga valja zaključiti kako se svakako ima smatrati da je tuženik cijelu količinu robe kupio, a u smislu odredbe čl. 556. st. 1. ZOO, koja uređuje posebni slučaj: kada nalogoprimac ne proda stvar i ne preda određenu cijenu nalogodavcu do određenog roka, niti mu je vrati u tom roku, smatra se da je stvar kupio, a to je upravo ovdje bio slučaj.”

(Vts RH, Pž. 955/95, od 16. 5. 1995. – Informator 4318/4319)

3. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 555. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA X.

ZAJAM

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 557.

(1) Ugovorom o zajmu obavezuje se zajmodavac da zajmoprimcu preda određeni iznos novca ili određenu količinu drugih zamjenjivih stvari, a zajmoprimac se obavezuje da mu vrati poslije izvjesnog vremena isti iznos novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste i kvaliteta.

(2) Na primljenim stvarima zajmoprimac stiče pravo raspolaganja, odnosno pravo svojine.

Napomena (RS): Na osnovu člana 47. ZIDZOO, član 557. ZOO u RS, izmijenjen je glasi:

Pojam

Član 557.

Ugovorom o zajmu obavezuje se zajmodavac da preda u svojinu zajmoprimcu određenu količinu novca ili kojih drugih zamjenjenih stvari, a zajmoprimac se obavezuje da mu vrati poslije izvjesnog vremena istu količinu novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste i istog kvaliteta.

Ovo je sada važeći član 557. ZOO u RS.

---

1. Osoba koja je dala u zajam određene pokretne stvari može zahtijevati samo vraćanje tih stvari, a ne isplatu cijene, ili ako je bilo ugovoreno vraćanje zajma u novcu, alternativno ili vraćanje stvari ili isplatu u novcu, sa pravom izbora na strani dužnika.

(Vs FBiH, Pž. 289/98, od 26. 1. 1999. – Bilten VS FBiH 1/99 – 48. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 563. ZOO)

2. Pravo zajmodavca da zbog ništavosti ugovora o zajmu sklopljenog u stranoj valuti zahtijeva stranu valutu odnosno protuvrijednost strane valute na dan isplate opredjeljuje i njegov zahtjev na kamate po stopi koju banke plaćaju na devizne štedne uloge pri čemu se obveza plaćanja kamata ravna prema odredbama vraćanja i po stjecanju bez osnove (čl. 214. ZOO).

(Vs RH, Rev. 2807/91, od 7. 7. 1993. – Izbor odluka 1/1995 – 52)

3. Zajmoprimac duguje istu količinu istovrsnih stvari ako nije drukčije ugovoreno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju prvostepenog suda parnične stranke su zaključile samoupravni sporazum o poslovno-tehničkoj saradnji po kom su međusobno davale na zajam materijal i angažovale radnu snagu. Na osnovu tog sporazuma tužilac je predao na zajam tuženom 501 m opisanog kabla koji je po nalogu tehničkog direktora tuženog preuzeo rukovodilac gradilišta tuženog za potrebe gradilišta tuženog i koji je ugrađen na njegovim gradilištima.

U smislu člana 557. Zakona o obligacionim odnosima, ugovorom o zajmu obavezuje se zajmodavac da zajmoprimcu preda određeni iznos novca ili određenu količinu drugih zamjenjivih stvari, a zajmoprimac se obavezuje da mu vrati poslije izvjesnog vremena isti iznos novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste i kvaliteta.

(Vs BiH, Pž. 264/90, od 25. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 49)

4. Ne proizvodi pravno dejstvo klauzula iz ugovora o zajmu kojom je ugovorena lihvarska kamata - plaćanje kamata u procentu od ostvarenog prihoda kroz duži period, ali ugovor o zajmu zbog toga nije ništav u cjelini.

(Vs BiH, Rev. 397/87, od 29. oktobra 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 7)

5. U smislu odredaba Zakona o obligacionim odnosima, ugovor o zajmu je konsesualni, a ne realni ugovor.

Iz obrazloženja:

Ugovor o zajmu je konsesualni, a ne realni ugovor jer nastaje saglasnošću stranaka da zajmodavac preda zajmoprimcu određen iznos novca ili određenu količinu drugih zamjenjivih stvari, a zajmoprimac da poslije izvjesnog vremena vrati isti iznos novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste i kvaliteta (član 557. stav 1. ZOO), da se ne radi o realnom ugovoru proizilazi i iz odredaba člana 559. ZOO o rokovima za ispunjenje obaveze zajmodavca.

(Vs BiH, Rev. 397/87, od 29. 10. 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 26)

6. Obveza iz ugovora o zajmu sklopljenog u inozemstvu između strane fizičke osobe kao zajmodavca i domaće osobe kao zajmoprimca u skladu sa Zakonom glasi na stranu valutu, pa kada se njezino ispunjenje zahtijeva u protuvrijednosti strane valute, ta se protuvrijednost izračunava prema tečaju na dan isplate.

(Vs H, Rev. 1118/88, od 6. 10. 1988. – Informator 3657)

7. Kada se zajmoprimac obaveže zajmodavcu da će umjesto njega otplaćivati kredit koga je ovaj podigao da bi mu dao zajam, njegova obaveza ne prestaje time što su treća lica iz solidarnosti prema zajmodavcu isplatila kredit.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužilac podigao kredit kod banke u SR Njemačkoj da bi dao zajam tuženom, a tuženi se obavezao da će umjesto njega otplaćivati kredit banci.

Time nije, međutim, zasnovan obligaciono pravni odnos između tuženog i banke, pa okolnost što su treća lica otplatila tužiočev kredit da bi spriječila štetne posljedice za dužnika iz ugovora o kreditu - zajmodavca, ne oslobađa tuženog obaveze da iznos neotplaćenog duga isplati tužiocu.

Između stranaka, pored ugovora o zajmu, zaključen je i ugovor o preuzimanju ispunjenja iz člana 453. ZOO, a tuženi nije cjelovito ispunio svoje obaveze ni iz jednog, ni iz drugog ugovora, pa je opravdano obvezan da tužiocu - zajmodavcu i dužniku iz ugovora o kreditu, te obaveze ispuni.

(Vs BiH, Rev. 561/89, od 13. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 33)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Naš državljanin zajmoprimac strane valute, duguje zajmodavcu (stranom državljaninu) protuvrijednost u domaćem novcu po kursu na dan nastanka obaveze plaćanja.

(Vs BiH, Rev. 116l88, od 8. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 45)

9. Ugovor o zajmu u stranoj valuti zaključen u našoj zemlji, nije u saglasnosti sa odredbama Zakona o novčanom sistemu, ali takav ugovor nije ništav, jer se ispunjenje ugovorom preuzete obaveze u stranoj valuti može tražiti u domaćoj valuti (dinarima) po kursu koji je važio u momentu nastanka obaveze.

(Vs BiH, Rev. 292/84, od 12. 7. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 22)

Kamata

Član 558.

(1) Zajmoprimac se može obavezati da uz glavnicu duguje i kamatu.

(2) U ugovorima u privredi zajmoprimac duguje kamatu i ako ona nije ugovorena.

---

1. Zajmoprimac ne duguje ugovornu kamatu ako ta obaveza nije posebno ugovorena ni kada je ugovor o zajmu zaključen između privredno-pravnih subjekata, ali izvan okvira njihove registrovane i faktičke privredne osnovne i sporedne djelatnosti.

Iz obrazloženja:

Pvostepeni sud utvrđuje da su parnične stranke zaključile usmeni ugovor o zajmu (član 557. ZOO), kojim se tužilac kao zajmodavac obavezao tuženom predati ……dinara, a tuženi da mu taj iznos vrati.

Pvostepeni sud je bio dužan pouzdano utvrditi da li je tuženi preuzeo obavezu plaćanja ugovornih kamata. Zajmoprimac se može obavezati da uz glavnicu duguje i kamatu (član 558. stav 1. ZOO) u skladu sa odredbama člana 399. ZOO koje reguliše ugovornu kamatu, od vremena kada se zajmoprimcu preda određeni iznos sve do roka vraćanja zajma, a ako se radi o ugovoru u privredi, duguje redovnu kamatu i kada nije ugovorena (član 558. stav 2. ZOO). Dakle, ako je kamata ugovorena, tekla bi od dana davanja zajma do dana ugovorenog vraćanja pozajmice.

Prvostepeni sud ne obrazlaže zašto smatra da se radi o ugovoru u privredi. Parnične stranke se bave privrednom djelatnošću, ali ako je ugovor o zajmu zaključen izvan okvira njihove registrovane i faktičke privredne osnovne i sporedne djelatnosti, ne bi se radilo o ugovoru u privredi iz člana 25. stav 2. ZOO.

(Vs BiH, Pž. 635/89, od 14. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 34)

2. Ugovor zaključen između zdravstvene i privredne organizacije nije ugovor u privredi, pa zajmoprimac ne duguje kamatu ako nije izričito ugovorena.

Iz obrazloženja:

U ovom slučaju tužilac traži da mu tuženi plati kamatu na pozajmljena sredstva (nije riječ o zateznoj kamati), iako nije ugovorena.

Po Zakonu o obligacionim odnosima samo po ugovorima u privredi zajmoprimac duguje kamatu iako ona nije ugovorena (član 558. stav 2. Z00), a inače važi pravilo prema kome se kamata može odrediti samo ugovorom (osim zatezne kamate koja teče po sili zakona).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ugovor koji zaključi zdravstvena organizacija sa privrednom organizacijom, nije, međutim, ugovor u privredi (član 25. stav 2. ZOO), pa zbog toga u ovom slučaju je neosnovan zahtjev tužioca da mu tužena zdravstvena organizacija plati kamatu na pozajmljena sredstva, iako nije pala u docnju.

(Vs BiH, Pž. 798/89, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 58)

3. Ne proizvodi pravno dejstvo klauzula iz ugovora o zajmu kojom je ugovorena lihvarska kamata - plaćanje kamata u procentu od ostvarenog prihoda kroz duži period, ali ugovor o zajmu zbog toga nije ništav u cjelini.

Iz obrazloženja:

Tuženi i tužilac su se sporazumjeli da tužilac dâ tuženima iznos od …… USA dolara radi finansiranja ponovnog otvaranja restorana, uz obavezu tuženih da mu plaćaju 3% od ukupnog prihoda ostvarenog radom restorana u periodu od 10 godina. Taj sporazum sačinjen u pismenom obliku, nema karakter ugovora o ortakluku, jer stranke izričito u tački 1. ističu da odnos nastao davanjem iznosa od …….. USA dolara ne smatraju ortaklukom, zajedničkim ulaganjem ili "drugom sličnom poslovnom organizacijom" i tako jasno manifestuju volju da ne zaključuju pogodbu u smislu pravnog pravila iz paragrafa 1175 bivšeg OGZ. (Ugovor o ortakluku nije uređen pozitivnim propisima). S obzirom na predviđena sredstva obezbjeđenja (mjenice, odnosno obveznice), te ukupni odnos stranaka, ovakav sporazum, ima karakter ugovora o zajmu, ali sa ugovorenom prekomjemom kamatom, tako da poprima lihvarski karakter. Takvo ugovorno utanačenje, kada bi bilo sadržano u ugovoru o ortakluku, činilo bi ugovor nezakonitim. U smislu pravnih pravila iz paragrafa 1195. i 1196. bivšeg OGZ, ortaku se može odrediti veći dio dobitka od njegovog udjela, ali takve iznimke ne smiju prijeći u nezakonite ugovore, a takav bi bio slučaj ko za svoj dio uložen u glavnicu s jedne strane osigurava sebe od opasnosti gubitka u pogledu glavnice i oslobađa se svakog sudjelovanja, a s druge strane ugovora dobitak koji prelazi zakonske ugovorne kamate. Ova pravila bi se makar i po analogiji, morala primijeniti i na ugovor o zajmu, dat radi finansiranja tuđeg ortačkog preduzeća, kakav je konkretan slučaj.

Zbog ovakvog nedopuštenog utanačenja ne bi bio, međutim, apsolutno ništav ugovor o zajmu u cjelini već samo klauzula o plaćanju kamata na opisani način (član 105. stav 1. i 2. ZOO).

Zbog navedenog, odbijene su revizije tuženih na dio nižestepenih presuda kojima su obavezani da isplate tužiocu …….. USA dolara (obavezu su dužni ispuniti u primljenoj stranoj valuti, s obzirom da je ugovor zaključen u inostranstvu - član 10. Zakona o novčanom sistemu).

Tužilac nema pravo da zahtijeva ugovorne kamate zbog ništavosti odredbe o kamatama već bi imao pravo samo na zatezne kamate, od dana kada su tuženi pali u docnju u pogledu vraćanja zajma.

(Vs BiH, Rev. 397/87, od 29. oktobra 1987. – ZIPS 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 7)

Odjeljak 2.

OBAVEZE ZAJMODAVCA

Predaja obećanih stvari

Član 559.

(1) Zajmodavac je dužan predati određene stvari u ugovoreno vrijeme, a ako rok za predaju nije određen, onda kad to zajmoprimac zatraži.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Pravo zajmoprimca da traži predaju određenih stvari zastarijeva za tri mjeseca od dolaska zajmodavca u docnju, a u svakom slučaju za godinu dana od zaključenja ugovora.

---

1. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 397/87, od 29. 10. 1987, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 557. ZOO.

Loše materijalne prilike zajmoprimca

Član 560.

(1) Ako se pokaže da su materijalne prilike zajmoprimca takve da je neizvjesno da li će on biti u stanju da vrati zajam, zajmodavac može odbiti da izvrši svoju obavezu predaje obećanih stvari, ako u vrijeme zaključenja ugovora nije to znao, kao i ako se pogoršanje zajmoprimčevih materijalnih prilika dogodilo poslije zaključenja ugovora.

(2) Ali, on je dužan da izvrši svoju obavezu ako mu zajmoprimac ili ko drugi za njega pruži dovoljno obezbjeđenje.

Šteta zbog nedostatka pozajmljenih stvari

Član 561.

(1) Zajmodavac je dužan naknaditi zajmoprimcu štetu koja bi mu bila prouzrokovana zbog materijalnih nedostataka pozajmljenih stvari.

(2) Ali, ako je zajam bez naknade, dužan je naknaditi štetu samo ako su mu nedostaci stvari bili poznati ili mu nisu mogli ostati nepoznati, a on o njima nije obavijestio zajmoprimca.

Odjeljak 3.

OBAVEZE ZAJMOPRIMCA

Rok vraćanja zajma

Član 562.

(1) Zajmoprimac je dužan vratiti u ugovorenom roku istu količinu stvari, iste vrste i kvaliteta.

(2) Ako ugovarači nisu odredili rok za vraćanje zajma, niti se on može odrediti iz okolnosti zajma, zajmoprimac je dužan vratiti zajam po isteku primjerenog roka koji ne može biti kraći od dva mjeseca, računajući od zajmodavčevog traženja da mu se zajam vrati.

---

1. Ugovarači mogu ugovoriti da isplata duga u ratama dospijeva u cjelini ako dužnik ne isplati na vrijeme makar i jednu ratu.

(Vs BiH. Rev. 673/86, od 13. 8. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 34)

2. Kad ugovaratelji nisu odredili rok vraćanja zajma niti se on može odrediti iz okolnosti zajma, zajmodavac ima pravo na zatezne kamate zbog zakašnjenja zajmoprimca s vraćanjem zajma najprije po isteku dva mjeseca, računajući od traženja zajmodavca da mu se zajam vrati.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Vs H, Rev. 394/88, od 10. 11. 1988. – Psp 46 – 76)

3. Kad postoji ugovor o zajmu zaključen između zajmodavca i zajmoprimca okolnost da su stranke iz ugovora o zajmu zaključile s trećom osobom ugovor o posredovanju u svezi sa zaključenjem ugovora o zajmu i da je isplata zajmoprimca izvršena preko posrednika ne uklanja obvezu zajmoprimca da iznos zajma vrati zajmodavcu.

Iz obrazloženja citiramo:

Temeljem takvih utvrđenja tuženik je u obvezi vratiti zajam tužiteljici jer je po čl. 562. st. 1. Zakona o obveznim odnosima -dalje ZOO, zajam dospio na naplatu dana 16. prosinca 1992. godine.

Zato na odnos stranaka iz temeljnog ugovora o zajmu nije od utjecaja ugovor o posredništvu zaključen između stranaka i agencije B.B.D.A. po čl. 813. ZOO, niti činjenica da je tužitelj novac za tuženika predao posredniku.

Činjenica zaključenog ugovora o zajmu sa sadržajem koji potvrđuje davanje novca po zajmodavcu a primitak po zajmoprimcu, te činjenica zaključenog ugovora o posredovanju u zaključivanju ovog ugovora o zajmu, pa utvrđena činjenica predaje novca posredniku, a posebno zaključenog ugovora o hipoteci na nekretnini tuženika u svrhu osiguranja tražbine tužitelja iz ovog ugovora o zajmu, ne može upućivati na suprotan zaključak onome kakvog zauzimaju i nižestupanjski sudovi, a taj je, da je zajam primljen, a o dospijeću u utuženom iznosu nije vraćen.

(Vs RH, Rev. 308/96, Vs RH Rev. 895/96, od 7. 3. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 28)

Izbor prilikom vraćanja zajma

Član 563.

(1) Ako u zajam nije dat novac, a ugovoreno je da će zajmoprimac vratiti zajam u novcu, zajmoprimac je ipak ovlašćen da po svom izboru vrati pozajmljene stvari ili iznos novca koji odgovara vrijednosti tih stvari u vrijeme i u mjestu koji su ugovorom određeni za vraćanje.

(2) Isto važi i u slučaju kad nije bilo moguće vratiti istu količinu stvari, iste vrste i istog kvaliteta.

---

1. Kad je zajam dat u zamjenljivim stvarima, a ne u novcu, i nije ugovoreno da će zajmoprimac vratiti zajam u novcu, zajmodavac može samo zahtijevati vraćanje datih stvari određenih po vrsti, a samo kao alternativnu obavezu isplatu novčane protuvrijednosti po pojedinim vrstama stvari, anticipiranom primjenom propisa izvršnog postupka, određene po cijenama u vrijeme kada je po presudi trebalo vratiti stvar.

Iz obrazloženja:

Zu obavezu vraćanja zajma u stvarima po pojedinim stavkama dosuđena je i alternativna novčana obaveza po cijeni iz nalaza i mišljenja vještaka od 28. 7. 2001. godine. Nema, međutim, uvjeta da se alternativna novčana obaveza određuje po cijenama na dan kada je zajam trebalo vratiti, kako je urađeno u dijelu nalaza koji je prvostepeni sud prihvatio za osnov dosude novčanog iznosa, jer ne dolazi do primjene član 563. ZOO, već se alternativna novčana obaveza može izračunati samo po vrijednosti robe koju ima u momentu kada je tužena trebala vratiti stvar po presudi. Među strankama alternativna novčana obaveza nije ugovorena, pa se može dosuditi samo anticipiranjem (primanjem unaprijed) primjene odredaba člana 213. i 216. Zakona o izvršnom postupku. Ovo znači da tužena može da bira unutar paricionog roka da

http://www.advokat-prnjavorac.com

li će predati stvari (u cjelini ili djelimično) ili isplatiti dosuđene iznose alternativne novčane obaveze za koje iznose tužitelj može kupiti stvari iste vrste, količine i asortimana koje odgovaraju nepredatim stvarima, a po bezuspješnom proteku paricionog roka, tužitelj može zahtijevati prinudno izvršenje na način određen u članu 24. Zakona o izvršnom postupku.

Neosnovano je prvostepeni sud obavezao tuženu da isplati alternativnu novčanu obavezu u ukupnom novčanom iznosu, jer se, u mjeri u kojoj je uopšte mogla biti dosuđena, mora vezati za pojedine stavke (iznosi određeni po jediničnim cijenama stvari) koje se odnose na predaju stvari, a kako se ne radi o samostalnoj novčanoj obavezi, tužena nije mogla biti obvezana na isplatu zateznih kamata na novčane iznose alternativne obligacije, koji eventualno tek mogu nastati kao naplativo potraživanje.

(Vs FBiH, Pž. 277/00, od 31. 8. 2001. – Bilten Vs FBiH 2/01 - 37)

2. Osoba koja je dala u zajam određene pokretne stvari, može zahtijevati samo vraćanje tih stvari, a ne isplatu cijene, ili ako je bilo ugovoreno vraćanje zajma u novcu, alternativno ili vraćanje stvari ili isplatu u novcu, sa pravom izbora na strani dužnika.

Iz obrazloženja:

Tužena je u postupku pred prvostepenim sudom tvrdila da između stranaka nije pravni osnov prodaje već pozajmica predmetne robe, a što bi proizilazilo i iz otpremnica na kojima je naznačeno da se roba pozajmljuje.

Kako navedena tvrdnja tužene dovodi u pitanje i sam osnov obaveze tužene, a ne samo visinu obaveze, to bez raspravljanja i opredjeljenja prvostepenog suda o toj okolnosti nije bilo moguće utvrditi ni postojanje osnova obaveze. Ako je osnov obaveze tužene bila zaista pozajmica a ne prodaja predmetne robe, onda bi tužena bila obavezna tužitelju vratiti pozajmljenu količinu robe iste vrste i kvalitete, a čak i da je između stranaka bilo ugovoreno da tužena pozajmicu vrati u novcu, tužena bi bila ovlaštena da po svom izboru vrati pozajmljenu robu ili iznos novca koji odgovara vrijednosti te robe u vrijeme i u mjestu koji su ugovorom određeni za vraćanje - čl. 557. i čl. 563. st. 1 Zakona o obligacionim odnosima. Kako bi tužena kao dužnik to pravo imala i u postupku prinudnog izvršenja (član 405. ZOO), prvostepeni sud bi morao raspraviti i da li je u pitanju alternativna obaveza tužene, te da li je tužitelj morao utužiti tuženu na alternativno izvršenje dugovane obaveze. U tom slučaju prvostepeni sud bi bio dužan da raspravlja i odlučuje o svim obavezama, a presudu izrekne tako što bi tuženu obavezao da izvrši jednu ili drugu činidbu.

(Vs FBiH, Pž. 289/98, od 26. 1. 1999. – Bilten VS FBiH 1/99 - 48)

3. Kad u zajam nije dan novac, već stvar (građevinski materijal), a vraća se u novcu, zajmoprimac je obvezan platiti iznos novca koji odgovara vrijednosti stvari u vrijeme kad su stvari trebale biti vraćene.

(Vs H, Rev. 1764/89, od 18. 10. 1989. – Psp 51 – 99)

Odustajanje od ugovora

Član 564.

Zajmoprimac može odustati od ugovora prije nego što mu zajmodavac preda određene stvari, ali ako bi zbog toga bilo kakve štete za zajmodavca, dužan je naknaditi je.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Vraćanje zajma prije roka

Član 565.

Zajmoprimac može vratiti zajam i prije roka određenog za vraćanje, ali je dužan obavijestiti zajmodavca unaprijed o svojoj namjeri i naknaditi mu štetu.

Odjeljak 4.

NAMJENSKI ZAJAM

Član 566.

Ako je ugovorom određena svrha u koju zajmoprimac može upotrijebiti pozajmljeni novac, pa ga on upotrijebi u neku drugu svrhu, zajmodavac može izjaviti da raskida ugovor.

Primjer broj	*Ugovor o zajmu/mikrokreditu – 12 mjeseci*

Primjer broj	*Ugovor o zajmu/mikrokreditu – fizi~ko lice – 12 mjeseci*

Primjer broj	*Ugovor o zajmu/mikrokreditu – 24 mjeseca*

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XI.

ZAKUP

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 567.

(1) Ugovorom o zakupu obavezuje se zakupodavac da preda određenu stvar zakupcu na upotrebu, a ovaj se obavezuje da mu za to plaća određenu zakupninu.

(2) Upotreba obuhvata i uživanje stvari (pribiranje plodova), ako nije drukčije ugovoreno ili uobičajeno.

---

1. Na ugovor o zakupu dijela poslovnog dvorišta radi smještaja materijala ne primjenjuju se propisi Republičkog Zakona o zakupu poslovnih prostorija, već odredbe o zakupu iz Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 822/88, od 16. 11. 1989. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 4/89 – 90. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 597. ZOO)

2. Ugovorom o zakupu ne prenosi se svojina, pa zakupodavac ne mora biti vlasnik zakupljenog poslovnog prostora, s obzirom da isti predaje zakupcu samo na upotrebu i uživanje. Aktivna legitimacija zakupodavca da traži naknadu za korišćenje zakupljenog prostora, proizilazi iz zaključenog ugovora o zakupu.

(Vs S, broj Prev. 866/97 – ZIPS, br. 948 i Bilten 4/1998)

3. Dopušten je pravni posao kojemu vlasnik inventara za vođenje ugostiteljskog objekta daje taj inventar na upotrebu ugostitelju uz mjesečnu naplatu za korištenje stvari.

Iz obrazloženja citiramo:

"Naime, sudovi su utvrdili, resprektirajući pisana utanačenja stranaka, da je upravo tužitelj, koji je kupio inventar s prvobitnom namjerom zajedničkog vođenja ugostiteljskog objekta, objekt naknadno prodao tuženima, ali s tim da ta sredstva (inventar) ostaju u vlasništvu tužitelja do konačne otplate cijene (ugovor sa zadržanjem prava vlasništva - čl. 540. ZOO), bio vlasnik inventara sve do konačne otplate cijene koja je uslijedila 28. 4. 1987. pa je stoga mogao s osnovom i zahtijevati naknadu za njegovo korištenje. Sagledavajući u tom smislu preuzetu obvezu tuženih, nesumnjivo je da se ne može govoriti o ništavom ugovoru iz čl. 13. ZOO, a niti o ugovoru s elementima zelenaškog ugovora o kojem govori čl. 141. ZOO."

(Vs H, Rev. 2475/88, od 18. 5. 1989. – ZIPS, br. 948 i Psp 47 – 79)

4. Nosilac stanarskog prava može zahtijevati iseljenje lica kome je bez naknade ustupio stan na korištenje, bez utvrđenog vremena korištenja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U takvom slučaju nije zaključen ni ugovor o zakupu, ni ugovor o podstanarskom odnosu, već se radi o prekarističkom odnosu koji prestaje opozivom (pravilo iz § 974 bivšeg OGZ – nap. a)

(Vs BiH, Rev. 470/84, od 4. 10. 1984. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 4/84 - 18)

5. Valjan je ugovor o zakupu poslovne prostorije koji je zakupoprimac sklopio u dobroj vjeri, ne znajući da zakupodavac ima obvezu prvenstvene ponude zakupljenog prostora trećoj osobi. Treća osoba mogla bi od zakupodavca zahtijevati naknadu štete koja joj je nastala kršenjem obveze.

(Vs H, Rev. 840/83, od 24. 11. 1983. – ZIPS, br. 948 i Psp 24 – 98)

6. Sudovi nisu nadležni da odlučuju o zahtjevu za predaju poslovnog prostora koji se koristi bez ugovora o zakupu.

Iz obrazloženja:

Svoje presuđenje o ispražnjenju poslovnog prostora sud prvog stupnja temelji na utvrđenju da tuženik poslovni prostor koristi bez ugovora o zakupu, na čemu je ustvari i postavljen tužbeni zahtjev. Međutim, odlučivanje o zahtjevu za ispražnjenje poslovnog prostora, koji se temelji na korištenju bez ugovora o zakupu, ne spada u sudsku nadležnost, već je odredbom članka 9. stavak 2. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Narodne novine HRH-B", broj 29/95), koja je identična sa člankom 12. stavak 2. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH", br. 33/77, 12/87, 30/90 i 7/92), ustanovljena isključiva nadležnost općinskog tijela uprave. Kad je pak sud prvog stupnja protivno navedenoj odredbi prihvatio svoju nadležnost, te odlučio o ispražnjenju i predaji u posjed poslovnog prostora u slučaju kada tuženik taj prostor koristi bez ugovora o zakupu, odlučio je o pitanju koje ide u nadležnost tijela uprave, te tako učinio apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točka 3. Zakona o parničnom postupku – ZPP, na koju istina žalbe ne ukazuju, ali na koju ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, pa je pobijanu presudu temeljem članka 369. stavak 2. ZPP valjalo u tom dijelu ukinuti i tužbu odbaciti.

(Vs FBiH, Pž. 145/97, od 23. 9. 1997. – ZIPS, br. 948 i Bilten sp Vs FBiH 2/97 - 15)

7. Nije apsolutno ništav ugovor o podzakupu poslovnog prostora zato što je zaključen bez saglasnosti vlasnika prostora, jer je u vrijeme zaključivanja ugovora o podzakupu, propis koji je regulirao pitanje zakupa poslovnog prostora načelno dozvoljavao davanje poslovnog prostora u podzakup.

(Žs u Rijeci, Gž.785/98, od 14. 4. 1999. – Izbor odluka 1/1999 – 26, Gp, broj 5/00 i ZIPS, broj 948)

8. Ugovorom o zakupu se ne prenosi svojina, odnosno pravo raspolaganja ili korišćenja, pa nije nužno da zakupodavac bude i vlasnik, odnosno da ima pravo raspolaganja na zakupljenoj stvari. Otuda se u zakup može dati tuđa stvar pri čemu je bez značaja da li je zakupodavac bio savjestan ili nesavjestan.

(Vs RS, Rev. 64/96, od 19. 12. 1996. – ZIPS, br. 948, Bilten 1/1999 – 65)

Primjena posebnih propisa

Član 568.

Odredbe ove glave neće se primjenjivati na zakupe uređene posebnim propisima.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Odredbe .lana 34. – 37. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija koje regulišu pitanje prestanka ugovora o zakupu na osnovu odustanka, kao posebne, suspenduju opšta pravila o zakupu koje sadrže odredbe ZOO. Tužba za ispražnjenje poslovne prostorije ima značaj odustanka zakupodavca od ugovora u smislu člana 36. navedenog zakona. Kada zakupodavac odustane od ugovora na osnovu ovlašćenja sadržanog u odredbi člana 34. pomenutog zakona onda nema ugovora o zakupu pa se ne može zahtijevati ni njegov raskid.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je, u suštini, zahtjev tužioca za predaju istražnjenih poslovnih prostorija bez obzira što se njegovim petitom traži raskid ugovora o zakupu i isplata dospjele zakupnine.

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su utvrdili sljedeće činjenično stanje: 1. parnične stranke su 1. 7. 1992. godine zaključile ugovor o zakupu prema kome se tužilac kao zakupodavac, obavezao da tuženom, kao zakupoprimcu, preda na upotrebu određeni poslovni prostor, a ovaj se obavezao da mu za to plaća određenu zakupninu, a i utanačile da će ugovor prestati narednog dana po isteku vremena određenog za plaćanje dospjele zakupnine ako zakupoprimac ne plati tu zakupninu; 2. tuženi nije platio dospjelu zakupninu za mjesece novembar i decembar 1994. godine, zatim za cijelu 1995. godinu, kao i za januar 1996. godine a nije to učinio ni u rokovima koje mu je odredio tužilac u podnesecima od 11. 7. 1995. i 22. 9. 1995. godine, a niti po podnošenju tužbe i 3. parnične stranke nisu ugovorile da tuženi izvrši bilo kakve opravke poslovne prostorije koje bi padale na teret zakupodavca, niti je tuženi zbog toga tražio smanjenje zakupnine, a niti da na teret tužioca dovede poslovnu prostoriju u stanje u kome je bio dužan predati.

Polazeći od ovog utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizionom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi čl. 385. st. 3. Zakona o parničnom postupku, drugostepeni sud je ispravno uočio da se u tuženom zahtjevu za predaju poslovne prostorije ima odlučiti primjenom odredaba Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH", br. 33/77, 12/87 i 30/90), a ne primjenom opštih pravila o zakupu sadržanih u Zakonu o obligacionim odnosima (dalje. ZOO), na koje se pogrešno poziva prvostepeni sud.

U konkretnom slučaju tužilac traži raskid ugovora o zakupu i predaju poslovne prostorije jer je tuženi odbio da mu plaća ugovorenu zakupninu. Odredbama čl. 34. – 37. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija regulisano je pitanje prestanka ugovora o zakupu na osnovu odustanka. Ove odredbe, kao posebne, suspenduju odredbe opštih pravila o zakupu koje sadrži ZOO (čl. 568. ZOO).

Navedenim odredbama propisano je da zakupodavac može jednostrano odustati od ugovora o zakupu poslovnih prostorija u svako vrijeme, bez obzira na ugovorene i zakonske odredbe o trajanju zakupa ako zakupac ne plati dospjelu zakupninu i u roku od dva mjeseca od dana saopštenja opomene zakupca (čl. 34. st. 1. tač. 2.), a i dato ovlašćenje zakupodavcu da traži predaju istražnjenih poslovnih prostorija (čl. 37.) pod uslovima iz čl. 34. i 36. ovog zakona. Kako je u konkretnom slučaju utvrđeno da tuženi, kao zakupoprimac, nije platio tužiocu zakupninu ni u roku od dva mjeseca od dana saopštenja opomene i kako tužba za ispražnjenje poslovne prostorije ima značaj odustanka tužioca od ugovora u smislu čl. 36. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, nižestepeni sudovi nisu pogrešno sudili kad su usvojili zahtjev za predaju i ispražnjenje poslovne prostorije, ali jesu kada su pozivom na odredbu iz čl. 584. st. 1. ZOO raskinuli ugovor o zakupu. Zahtjev za raskid ugovora o zakupu nije mogao biti usvojen pozivom na ovu odredbu, jer ova odredba ne reguliše pitanje raskida ugovora o zakupu zbog neplaćanja zakupnine (ova odredba sadrži pravilo da zakupac može otkazati ugovor o zakupu ako zakupac ne plati zakupninu ni u roku od

http://www.advokat-prnjavorac.com

15 dana pošto ga je zakupodavac pozivao na plaćanje), niti pozivom na bilo koju drugu zakonsku odredbu, jer je tužilac jednostrano odustao od ugovora na osnovu ovlašćenja sadržanog u odredbi čl. 34. st. 1. tač. 2. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija. Ugovora, dakle, nema, pa se ne može zahtijevati ni njegov raskid. Pitanje osnovanosti tužbenog zahtjeva za ispražnjenje poslovne prosotrije ne zavisi, prema tome, od toga da li su se ostvarile pretpostavke za raskid ugovora, od čega su pogrešno pošli nižestepeni sudovi, već isključivo od ostvarenja činjenica koje prema odredbi čl. 34. st. 1. tač. 2. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija daju ovlašćenje zakupodavcu da "jednostrano odustane" od ugovora o zakupu, niti pak od činjenice da li je tuženi imao ili, pak, ne izdatke za adaptaciju poslovne prostorije, na čemu bez osnova insistira revident. Ovo stoga što je u postupku utvrđeno da tuženi, kao zakupoprimac, nije tražio od tužioca, kao zakupodavca, da u određenom roku poslovnu prostoriju dovede u stanje u kome je bio dužan predati, niti srazmjerno sniženje zakupnine (čl. 15. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija) i što tuženi ničim nije dokazao da je među strankama postignut sporazum da se troškovi adaptacije "prebiju" sa određenim iznosom zakupnine. Stoga nije bilo mjesta prekidu ovog postupka, što je tuženi predlagao u postupku pred nižestepenim sudovima, a sada i u reviziji protiv drugostepene presude.

Na osnovu svega iznijetog valjalo je reviziju tuženog djelimično uvažiti i nižestepene presude preinačiti u dijelu kojim je raskinut ugovor o zakupu od 1. 7. 1992. godine tako što se u odnosnom dijelu tužbeni zahtjev odbio (čl. 395. ZPP) a u preostalom dijelu reviziju odbiti kao neosnovanu (čl. 393. ZPP).

(Vs RS, Rev. 77/96 od 17. 12. 1996. – ZIPS, br. 948 i Bilten 1/1999 – 64)

2. Na ugovor o zakupu prostorija radi privremenog smještaja radnika na gradilištu, primjenjuju se odredbe Zakona o obligacionim odnosima koje se odnose na zakup, a ne odredbe Republičkog Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija.

(Vs BiH, Pž. 465/87, od 3. 8. 1988. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 1/89 – 46. **Napomena:** *cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 597. ZOO)*

3. U čl. 568. ZOO propisano je da se odredbe glave XI. ZOO (zakup) neće primjenjivati na zakupe uređene posebnim propisima.

(Vps H, Pž. 2829/86, od 3. 3. 1987. – ZIPS, br. 948 i Psp 34 – 164)

Odjeljak 2.

OBAVEZE ZAKUPODAVCA

Predaja stvari

Član 569.

(1) Zakupodavac je dužan predati zakupcu zakupljenu stvar u ispravnom stanju, zajedno sa njenim pripacima.

(2) Stvar je u ispravnom stanju ako je u stanju određenom ugovorom, a u nedostatku ugovora, u stanju da može poslužiti za upotrebu radi koje je ugovor zaključen.

Održavanje stvari

Član 570.

(1) Zakupodavac je dužan održavati stvar u ispravnom stanju za vrijeme trajanja zakupa i radi toga vršiti potrebne opravke na njoj.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) On je dužan naknaditi zakupcu troškove koje je ovaj učinio za održavanje stvari, a koje bi on sam bio dužan učiniti.

(3) Troškovi sitnih opravki izazvanih redovnom upotrebom stvari, kao i troškovi same upotrebe, padaju na teret zakupca.

(4) O potrebi opravke zakupac je dužan obavijestiti zakupodavca.

---

1. Zakupcu pripada naknada što je platio u ime i za račun zakupodavca radi održavanja poslovne prostorije.

(Vps H, Pž. 1943/83. – ZIPS, br. 948 i Psp 25 – 181)

2. Zakupac poslovne prostorije je obveznik naknade za pruženu komunalnu uslugu zagrijavanja prostorija koje koristi. Na njemu, sve dok su prostorije priključene na gradsku toplotnu mrežu, leži teret dokaza da usluga nije pružena u zadovoljavajućoj mjeri.

Iz obrazloženja:

Tužena je time što se nije isključila iz sistema (mreže) gradskih instalacija za toplotno grijanje, ostala u vezi sa tužiteljem i implicite prihvatila da prima usluge grijanja kada se ostvare tehničke mogućnosti za pružanje takvih usluga. Ovo proizilazi iz odredaba člana 10. do 12. Zakona o komunalnim djelatnostima ("Službeni list SRBiH", broj 20/90), koji je bio na snazi u navedenom periodu, po kojima korisnik komunalne usluge plaća cijenu za pruženu uslugu koju utvrđuje davalac usluge, a u skladu sa odredbama skupštine opštine. Zakupac poslovnog prostora je ugovorna stranka u adhezionom ugovoru o pružanju komunalne usluge zagrijavanja prostorija, što se posredno zaključuje iz odredaba člana 16. navedenog zakona, po kome je zakupac obveznik plaćanja i komunalne naknade za korištenje objekata i uređaja zajedničke komunalne potrošnje. Na tuženoj je obaveza (u smislu člana 221-a Zakona o parničnom postupku) da dokaže da usluge grijanja nije pružena ni u mjeri koja obezbjeđuje minimum zagrijavanja prostorija, tako da ni djelimično ne duguje cijenu za učinjenu uslugu, a prvostepeni sud je morao cijeniti da li je o toj činjenici dovoljno izjašnjenje vlasnice tužene, ili bi, saglasno odredbama odgovarajuće odluke skupštine opštine i prirodi pravnog odnosa, bilo neophodno blagovremeno reklamiranje nedostataka upućeno komunalnoj inspekciji ili dispečerskoj službi tužitelja.

(Vs FBiH, Pž. 136/97, od 19. 8. 1997. – ZIPS, br. 948 i Bilten sp Vs FBiH 2/97 - 38)

Raskid ugovora i sniženje zakupnine zbog opravki

Član 571.

(1) Ako potrebne opravke zakupljene stvari ometaju njenu upotrebu u znatnoj mjeri i za duže vrijeme, zakupac može raskinuti ugovor.

(2) On ima pravo na sniženje zakupnine srazmjerno ograničenju upotrebe stvari zbog tih opravki.

---

1. Zakupac koji traži raskid ugovora o zakupu poslovne prostorije zbog toga što zakupodavac nije ispunio svoju obavezu predaje prostorije u skladu sa zakonom, ima pravo na naknadu troškova učinjenih radi adaptacije prostorije za svrhe zakupa, u skladu sa ugovorom, iako mu zakupodavac nudi da odnese ugrađene uređaje i dijelove.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja citiramo:

“Adaptacione radove koje je izveo tužilac na zakupljenoj prostoriji uključujući tu i ugrađivanje opreme (bojler, lavabo, šaltere), obavljeni su uz pristanak tuženog. Polazeći od toga, kao i činjenice da objektivno ne postoji magućnost restaurisanja ranijeg stanja nakon svega onoga što je urađeno na adaptaciji zakupljene prostorije (krečenje, štemanje zidova radi postavljanja instalacija i sl), kao i činjenice da stranke nisu ugovorile da će tužilac po prestanku ugovora o zakupu odnijeti ugrađenu opremu, u takvoj situaciji, odluka suda kojom se utvrđuje tražbina tužioca od ……. dinara u skladu je sa naprijed navedenom odredbom iz člana 17. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, bez obzira na okolnost koja se ističe u reviziji da je tuženi, u postupku pred prvostepenim sudom izjavio kako dozvoljava tužiocu ... "da skine sve što je uložio u ovu prostoriju..."

Okolnost što je u ugovoru o zakupu (tačka VIII) naznačeno da će tužilac predati tuženom poslovne prostorije u sadašnjem stanju ne može se protumačiti, kako to tuženi pogrešno smatra u reviziji, da je time ugovorena obaveza restaurisanja i uklanjanja iz prostorije svega onoga što je urađeno u svrhu pripremanja prostorije BR. za otvaranje zanatske radnje, pa zbog toga ni ovim navodima i prigovorima iz revizije nije dovedena u pitanje pravilnost nižestepenih presuda.”

(Vs BiH, Rev. 289/87, od 24. 3. 1988. – ZIPS, br. 531 i ZIPS, br. 948, te Bilten Vs BiH 2/88 – 34)

2. Kad je odlukom nadležnog tijela utvrđeno da poslovna prostorija predstavlja dio stana na kojem treća osoba ima stanarsko pravo, nastupa raskid ugovora o zakupu po samom zakonu, a stanar je aktivno legitimiran zahtijevati ispražnjenje prostorije.

(Vs H, Rev. 1350/91 od 17. 10. 1991. – ZIPS, br. 948 i Izbor odluka 1993 – 101)

Izmjene na zakupljenoj stvari

Član 572.

(1) Zakupodavac ne može bez pristanka zakupca činiti izmjene na zakupljenoj stvari za vrijeme trajanja zakupa, ukoliko bi to ometalo upotrebu stvari.

(2) Ako bi izmjenama stvari bila smanjena u izvjesnoj mjeri zakupčeva upotreba stvari, smanjiće se i zakupnina u odgovarajućoj srazmjeri.

Odgovornost za materijalne nedostatke

Član 573.

(1) Zakupodavac odgovara zakupcu za sve nedostatke zakupljene stvari koji smetaju njenoj ugovorenoj ili redovnoj upotrebi, bez obzira na to da li je znao za njih ili ne, kao i za nedostatke svojstva ili odlika predviđenih izričito ili prećutno ugovorom.

(2) Ne uzimaju se u obzir nedostaci koji su manjeg značaja.

Nedostaci za koje zakupodavac ne odgovara

Član 574.

(1) Zakupodavac ne odgovara za nedostatke zakupljene stvari koji su u času zaključenja ugovora bili poznati zakupcu ili nisu mogli ostati nepoznati.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Ali, zakupodavac odgovara za nedostatak zakupljene stvari koji je zakupcu usljed krajnje nepažnje ostao nepoznat, ako je on znao za taj nedostatak i namjerno propustio da o njemu obavijesti zakupca.

Proširenje odgovornosti za materijalne nedostatke

Član 575.

Zakupodavac odgovara za sve nedostatke zakupljene stvari, ako je tvrdio da ona nema nikakvih nedostataka.

Ugovorno isključenje ili ograničenje odgovornosti

Član 576.

(1) Odgovornost za materijalne nedostatke zakupljene stvari može biti ugovorom isključena ili ograničena.

(2) Odredba ugovora kojom se ova odgovornost isključuje ili ograničava ništava je ako je zakupodavac znao za nedostatke i namjerno propustio da o njima obavijesti zakupca ili ako je nedostatak takav da onemogućuje upotrebu zakupljene stvari, kao i kad je zakupodavac nametnuo tu odredbu koristeći svoj monopolski položaj.

Obavještavanje zakupodavca o nedostacima i opasnostima

Član 577.

(1) Zakupac je dužan obavijestiti zakupodavca bez nepotrebnog odlaganja o svakom nedostatku zakupljene stvari koji bi se pokazao u toku zakupa, osim ako zakupodavac zna za nedostatak.

(2) On je isto tako dužan obavijestiti zakupodavca o svakoj nepredviđenoj opasnosti koja bi u toku zakupa zaprijetila zakupljenoj stvari, da bi mogao preduzeti potrebne mjere.

(3) Zakupac koji ne obavijesti zakupodavca o pojavljenom nedostatku ili o nastaloj opasnosti, za koje ovaj nije znao, gubi pravo na naknadu štete koju bi pretrpio zbog postojanja nedostatka ili nastale opasnosti za zakupljenu stvar, a dužan je naknaditi štetu koju bi zakupodavac pretrpio zbog toga.

Prava zakupca kad stvar ima neki nedostatak

Član 578.

(1) Ako u času predaje zakupljena stvar ima neki nedostatak koji se ne može otkloniti, zakupac može, po svom izboru, raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje zakupnine.

(2) Kad stvar ima neki nedostatak koji se može otkloniti bez većih nezgoda za zakupca, a predaja stvari u određenom roku nije bila bitni sastojak ugovora, zakupac može zahtijevati od zakupodavca ili otklanjanje nedostatka u primjerenom roku ili sniženje zakupnine.

(3) Ako zakupodavac ne otkloni nedostatak u naknadnom primjerenom roku koji mu je zakupac odredio, zakupac može raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje zakupnine.

(4) U svakom slučaju zakupac ima pravo na naknadu štete.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kad nedostatak nastane u toku zakupa i kad stvar nema ugovoreno ili uobičajeno svojstvo

Član 579.

(1) Odredbe prethodnog člana primjenjuju se i u slučaju kad u toku zakupa nastane neki nedostatak na zakupljenoj stvari.

(2) One se primjenjuju i u slučajevima kad zakupljena stvar nema neko svojstvo koje po ugovoru ili običaju treba da ima ili kad to svojstvo izgubi u toku zakupa.

Odgovornost zakupodavca za pravne nedostatke

Član 580.

(1) Kada neko treći pretenduje da na zakupljenoj stvari ili na nekom njenom dijelu vrši neko pravo i obrati se svojim zahtjevom zakupcu, kao i ako samovlasno oduzme stvar od zakupca, ovaj je dužan obavijestiti o tome zakupodavca, izuzev kad to ovaj već zna, inače će odgovarati za štetu.

(2) Ako se utvrdi da trećem pripada neko pravo koje sasvim isključuje pravo zakupca na upotrebu stvari, ugovor o zakupu se raskida po samom zakonu, a zakupodavac je dužan naknaditi zakupcu štetu.

(3) U slučaju kad se pravom trećeg samo ograničava zakupčevo pravo, ovaj može, po svom izboru, raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje zakupnine, i u svakom slučaju naknadu štete.

Odjeljak 3.

OBAVEZE ZAKUPCA

Upotreba stvari prema ugovoru

Član 581.

(1) Zakupac je dužan upotrebljavati stvar kao dobar privrednik, odnosno dobar domaćin.

(2) On je može upotrebljavati samo onako kako je određeno ugovorom ili namjenom stvari.

(3) On odgovara za štetu koja nastane upotrebom zakupljene stvari protivno ugovoru ili njenoj namjeni, bez obzira na to da li je stvar upotrebljavao on, ili neko lice koje radi po njegovom nalogu, podzakupac ili koje drugo lice kome je on omogućio da upotrebljava stvar.

---

1. Zakupac ne odgovara za propast zakupljene stvari, ako stvar nije upotrebljavao protivno ugovoru i namjeni stvari, te ako je postupao sa pažnjom dobrog privrednika, ukoliko ugovorom nije proširena njegova odgovornost.

Iz obrazloženja:

Tužilac u ovoj pravnoj stvari traži utuženi iznos na ime naknade štete u iznosu koji predstavlja vrijednost motornog vozila marke "Wolksvagen" – kombibus, koje je tuženi preuzeo od tužioca po osnovu ugovora o zakupu vozila, a po isteku vremena na koje je ugovor zaključen, nije vratio tužiocu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prvostepeni sud je utvrdio da je na magistralnom putu Mostar – Sarajevo, u blizini Hadžića dana 22. 2. 1996. godine, dakle, u vrijeme kada je to područje bilo pod kontrolom agresorskih vojnika, vozilo tužioca kojim je tuženi prevozio robu nabavljenu za svoje potrebe, napadnuto od strane nepoznatih, naoružanih lica, te vozilo zajedno sa robom oduzeto, zbog čega nije vraćeno tužiocu, shodno ugovoru.

Polazeći od ovakvog činjeničnog utvrđenja, a nalazeći utvrđenim da je tuženi vozilo upotrebljavao kao dobar privrednik onako kako je određeno ugovorom, a i samom namjenom stvari, zbog čega se nisu stekli uslovi iz člana 4. ugovora o zakupu, odnosno člana 581. ZOO. za naknadu štete, prvostepeni sud je pravilno primjenio materijalno pravo kada je tužbeni zahtjev tužioca odbio. Ovo i stoga što stranke ugovorom nisu proširile odgovornost zakupca i na slučaj za koji inače ne odgovara (član 264. ZOO).

Tužilac kao vlasnik vozila je, svakako, pretrpio štetu time što mu vozilo predato tuženom na korištenje u određenom vremenskom periodu, shodno zaključenom ugovoru o zakupu, nije vraćeno. Međutim, za ovaj vid štete zakupac ne odgovara kada je do potpune propasti stvari došlo bez njegove krivice, ukoliko ugovorom nije proširena odgovornost zakupca i za ovaj slučaj, a rizik slučajne propasti stvari snosi zakupodavac (član 137. ZOO). Naime, suprotno tvrdnji žalioca, ne može se tuženi smatrati odgovornim za propast stvari samo stoga što je za putovanje koristio tzv. "plavi put" jer je put bio pod kontrolom IPTF i snaga UN, istim putem u vrijeme kada ga je koristio tuženi kretala su se i druga vozila, a tuženi je birao, svakako, najsigurniji put jer je za to imao i lični interes, budući da je morao biti svjestan da je putovanjem u ovim uslovima ugroženo ne samo vozilo tužioca, nego i roba koju je vozilom prevozio, a zbog koje je i uzeo vozilo u zakup, pa i životi ljudi koji su se u njemu nalazili.

(Vs FBiH, Pž. 275/97, od 23. 12. 1997. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs FBiH 1/98 - 37)

Otkaz zbog upotrebe protivno ugovoru

Član 582.

Ako zakupac i poslije opomene zakupodavca upotrebljava stvar protivno ugovoru ili njenoj namjeni ili zapušta njeno održavanje, te postoji opasnost znatne štete za zakupodavca, ovaj može otkazati ugovor bez davanja otkaznog roka.

Plaćanje zakupnine

Član 583.

(1) Zakupac je dužan plaćati zakupninu u rokovima određenim ugovorom ili zakonom, a u nedostatku ugovora i zakona, kako je uobičajeno u mjestu gdje je stvar predata zakupcu.

(2) Ako nije drukčije ugovoreno ili u mjestu predaje stvari uobičajeno, zakupnina se plaća polugodišnje kad je stvar data u zakup za jednu ili više godina, a ako je data za kraće vrijeme, po isteku tog vremena.

---

1. Zakupodavatelj ostaje porezni obveznik poreza na prihod od imovine i kada u ugovoru o zakupu zakupac preuzima obvezu plaćanja poreznih obveza koje proistječu iz ugovora o zakupu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Drugostupanjskom presudom potvrđena je prvostupanjska presuda kojom je odbijen tužbeni zahtjev da se tuženom naloži plaćanje poreza i doprinosa proisteklih iz ugovora o zakupu poslovnih prostorija zaključenog između pomenutih stranaka.

Protiv drugostupanjske presude tužitelj je izjavio reviziju.

Revizija nije osnovana.

Kada ugovorne strane u ugovoru o zakupu uglave da će zakupac snositi sve troškove i zakonske obveze koje iz njega proistječu ili da zakupodavatelju pripada pravo na zakupninu u neto iznosu, to nikako ne znači da je zakupac postao porezni obveznik uplate poreza na prihod od imovine kojeg dakle, on ne ostvaruje. Poreski obveznik takvog poreza ostaje zakupodavatelj koji ostvaruje prihod od imovine i on je u obvezi svoju poreznu obvezu izvršiti, a od zakupca će moći zahtijevati nadoknadu uplaćenih (dakle tek kada izvrši plaćanje) iznosa, ako je tako ugovorom o zakupu među strankama ugovoreno.

(Vs FBiH, Rev. 24/99, od 24. 6. 1999. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs FBiH 2/99 - 55)

2. Visinu zakupnine stranke mogu odrediti tako da se poveća za stopu službeno utvrđene inflacije.

(Vs H, Rev. 2407/89, od 12. 4. 1990. – ZIPS, br. 948 i Psp 51 – 100)

3. U slučaju izgradje privremenog objekta od strane zakupca na zakupljenom zemljištu, zakupodavcu ne prestaje pravo da ubira zakupninu.

(Vs S, broj Prev. 666/98 – ZIPS, br. 948 i Bilten 3/2000)

4. Kada je ugovorom o zakupu određeno sporazumno određivanje zakupnine, a stranke se ne slože o visini zakupnine, zakupodavac ne može jednostrano povisiti zakupninu, nego samo otkazati ugovor o zakupu poslovne prostorije.

(Vs H, Rev. 941/87. od 25. 10. 1988. – ZIPS, br. 948 i Informator, br. 3782)

Otkaz zbog neplaćanja zakupnine

Član 584.

(1) Zakupodavac može otkazati ugovor o zakupu ako zakupac ne plati zakupninu ni u roku od 15 dana pošto ga je zakupodavac pozvao na plaćanje.

(2) Ali će ugovor ostati na snazi ako zakupac isplati iznos dužne zakupnine prije nego što mu otkaz bude saopšten.

---

1. Odredbe .lana 34. – 37. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija koje regulišu pitanje prestanka ugovora o zakupu na osnovu odustanka, kao posebne, suspenduju opšta pravila o zakupu koje sadrže odredbe ZOO. Tužba za ispražnjenje poslovne prostorije ima značaj odustanka zakupodavca od ugovora u smislu člana 36. navedenog zakona. Kada zakupodavac odustane od ugovora na osnovu ovlašćenja sadržanog u odredbi člana 34. pomenutog zakona onda nema ugovora o zakupu pa se ne može zahtijevati ni njegov raskid.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je, u suštini, zahtjev tužioca za predaju istražnjenih poslovnih prostorija bez obzira što se njegovim petitom traži raskid ugovora o zakupu i isplata dospjele zakupnine.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su utvrdili sljedeće činjenično stanje: 1. parnične stranke su 1. 7. 1992. godine zaključile ugovor o zakupu prema kome se tužilac kao zakupodavac, obavezao da tuženom, kao zakupoprimcu, preda na upotrebu određeni poslovni prostor, a ovaj se obavezao da mu za to plaća određenu zakupninu, a i utanačile da će ugovor prestati narednog dana po isteku vremena određenog za plaćanje dospjele zakupnine ako zakupoprimac ne plati tu zakupninu; 2. tuženi nije platio dospjelu zakupninu za mjesece novembar i decembar 1994. godine, zatim za cijelu 1995. godinu, kao i za januar 1996. godine a nije to učinio ni u rokovima koje mu je odredio tužilac u podnesecima od 11. 7. 1995. i 22. 9. 1995. godine, a niti po podnošenju tužbe i 3. parnične stranke nisu ugovorile da tuženi izvrši bilo kakve opravke poslovne prostorije koje bi padale na teret zakupodavca, niti je tuženi zbog toga tražio smanjenje zakupnine, a niti da na teret tužioca dovede poslovnu prostoriju u stanje u kome je bio dužan predati.

Polazeći od ovog utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizionom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi čl. 385. st. 3. Zakona o parničnom postupku, drugostepeni sud je ispravno uočio da se u tuženom zahtjevu za predaju poslovne prostorije ima odlučiti primjenom odredaba Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH", br. 33/77, 12/87 i 30/90), a ne primjenom opštih pravila o zakupu sadržanih u Zakonu o obligacionim odnosima (dalje. ZOO), na koje se pogrešno poziva prvostepeni sud.

U konkretnom slučaju tužilac traži raskid ugovora o zakupu i predaju poslovne prostorije jer je tuženi odbio da mu plaća ugovorenu zakupninu. Odredbama čl. 34. – 37. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija regulisano je pitanje prestanka ugovora o zakupu na osnovu odustanka. Ove odredbe, kao posebne, suspenduju odredbe opštih pravila o zakupu koje sadrži ZOO (čl. 568. ZOO).

Navedenim odredbama propisano je da zakupodavac može jednostrano odustati od ugovora o zakupu poslovnih prostorija u svako vrijeme, bez obzira na ugovorene i zakonske odredbe o trajanju zakupa ako zakupac ne plati dospjelu zakupninu i u roku od dva mjeseca od dana saopštenja opomene zakupca (čl. 34. st. 1. tač. 2.), a i dato ovlašćenje zakupodavcu da traži predaju istražnjenih poslovnih prostorija (čl. 37.) pod uslovima iz čl. 34. i 36. ovog zakona. Kako je u konkretnom slučaju utvrđeno da tuženi, kao zakupoprimac, nije platio tužiocu zakupninu ni u roku od dva mjeseca od dana saopštenja opomene i kako tužba za ispražnjenje poslovne prostorije ima značaj odustanka tužioca od ugovora u smislu čl. 36. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, nižestepeni sudovi nisu pogrešno sudili kad su usvojili zahtjev za predaju i ispražnjenje poslovne prostorije, ali jesu kada su pozivom na odredbu iz čl. 584. st. 1. ZOO raskinuli ugovor o zakupu. Zahtjev za raskid ugovora o zakupu nije mogao biti usvojen pozivom na ovu odredbu, jer ova odredba ne reguliše pitanje raskida ugovora o zakupu zbog neplaćanja zakupnine (ova odredba sadrži pravilo da zakupac može otkazati ugovor o zakupu ako zakupac ne plati zakupninu ni u roku od 15 dana pošto ga je zakupodavac pozivao na plaćanje), niti pozivom na bilo koju drugu zakonsku odredbu, jer je tužilac jednostrano odustao od ugovora na osnovu ovlašćenja sadržanog u odredbi čl. 34. st. 1. tač. 2. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija. Ugovora, dakle, nema, pa se ne može zahtijevati ni njegov raskid. Pitanje osnovanosti tužbenog zahtjeva za ispražnjenje poslovne prosotrije ne zavisi, prema tome, od toga da li su se ostvarile pretpostavke za raskid ugovora, od čega su pogrešno pošli nižestepeni sudovi, već isključivo od ostvarenja činjenica koje prema odredbi čl. 34. st. 1. tač. 2. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija daju ovlašćenje zakupodavcu da "jednostrano odustane" od ugovora o zakupu, niti pak od činjenice da li je tuženi imao ili, pak, ne izdatke za adaptaciju poslovne prostorije, na čemu bez osnova insistira revident. Ovo stoga što je u postupku utvrđeno da tuženi, kao zakupoprimac, nije tražio od tužioca, kao zakupodavca, da u određenom roku poslovnu prostoriju dovede u stanje u kome je bio dužan predati, niti srazmjerno sniženje za-

http://www.advokat-prnjavorac.com

kupnine (čl. 15. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija) i što tuženi ničim nije dokazao da je među strankama postignut sporazum da se troškovi adaptacije "prebiju" sa određenim iznosom zakupnine. Stoga nije bilo mjesta prekidu ovog postupka, što je tuženi predlagao u postupku pred nižestepenim sudovima, a sada i u reviziji protiv drugostepene presude.

Na osnovu svega iznijetog valjalo je reviziju tuženog djelimično uvažiti i nižestepene presude preinačiti u dijelu kojim je raskinut ugovor o zakupu od 1. 7. 1992. godine tako što se u odnosnom dijelu tužbeni zahtjev odbio (čl. 395. ZPP) a u preostalom dijelu reviziju odbiti kao neosnovanu (čl. 393. ZPP).

(Vs RS, Rev. 77/96 od 17. 12. 1996. – Bilten 1/1999 – 64)

2. Plaćanje zakupnine nakon što je izjavom o odustajanju već prestao ugovor o zakupu poslovnih prostorija ne utječe na pravo zakupodavca da zahtijeva ispražnjenje poslovne prostorije.

(Vs RH, Rev. 105/94 od 23. 5. 1995. – ZIPS, br. 948 i Izbor odluka 1/1996 – 76)

Vraćanje zakupljene stvari

Član 585.

(1) Zakupac je dužan čuvati zakupljenu stvar i po prestanku zakupa vratiti je neoštećenu.

(2) Stvar se vraća u mjestu u kome je bila predata.

(3) Zakupac ne odgovara za istrošenost stvari koja nastaje njenom redovnom upotrebom, kao ni za oštećenja koja potiču od njene dotrajalosti.

(4) Ako je za vrijeme zakupa izvršio kakve promjene na stvari, dužan je vratiti u stanju u kome je bila kad mu je predata u zakup.

(5) On može odnijeti dodatke koje je učinio na stvari ako se mogu odvojiti bez njenog oštećenja, ali ih zakupodavac može zadržati ako mu naknadi njihovu vrijednost u vrijeme vraćanja.

---

1. Zakupac iz ugovora o zakupu poslovne prostorije može zahtijevati, pod uslovima utvrđenim u zakonu i ugovoru, prestanak ugovora i predaju u posjed poslovnih prostorija, i kad nije upisan u zemljišnim knjigama kao nosilac prava raspolaganja na poslovnim prostorijama.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom otkazan je ugovor o zakupu i tuženi obavezan da preda tužitelju u posjed poslovne prostorije.

Drugostepeni sud je na osnovu činjenica utvrđenih prvostepenom presudom odbio žalbu tuženog i potvrdio prvostepenu presudu izražavajući pravni stav, da je tuženi prestankom ugovora o zakupu izgubio osnov za posjed i stoga je dužan tužitelju, kao zakupodavcu predati u posjed poslovne prostorije, neovisno od toga da li je tužitelj u zemljišnim knjigama upisan kao vlasnik, odnosno nosilac prava raspolaganja.

Pravni stav nižestepenih sudova ocijenio je pravilnim i ovaj revizijski sud.

Na poslovnim prostorijama koje su predmet zakupa zakupodavac ne mora imati pravo raspolaganja (sa stvarno pravnim obilježjem), dovoljno je da ima samo pravo upotrebe i uživanja, jer ta prava predstavljaju sadržaj prava korištenja (sa obligaciono–pravnim obilježjima). Zato u parnici za otkaz ugovora o zakupu poslovnih

http://www.advokat-prnjavorac.com

prostorija nije odlučno da li je izvršen upis prava raspolaganja ili prava vlasništva u zemljišnu knjigu. Bitno je da tuženi drži poslovne prostorije po osnovu ugovora zaključenog sa tužiteljem, pa ovaj relativni (obligacioni) odnos može prestati, po zahtjevu tužitelja, a njegovim prestankom tuženi gubi osnov za posjed i dužan je prostorije predati u posjed onome po čijem je ovlašćenju bio u neposrednom posjedu (član 585. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Obaveza zakupca da preda poslovne prostorije zakupodavcu propisana je i u članu 30. stav 2. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija.

(Vs FBiH, Rev - 182/98, od 26. 11. 1998. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs FBiH 1/99 - 49)

2. Zakupoprimac ne odgovara za oštećenja koja su nastala na predmetu zakupa od redovne upotrebe.

(Pravni stav Ks Sarajevo – ZIPS, br. 948 i Bilten KsS 2/01., str. 32)

3. Za aktivnu legitimaciju tužioca bitno je da je tužilac zaključio ugovor sa tuženim o zakupu, te je zbog toga na osnovu tog ugovora on i legitimisan da dokazuje dalje korišćenje spornih poslovnih prostorija tuženom. Ovo iz razloga jer se sporni odnos ima raspraviti kao obligaciono pravni odnos, a ne kao stvarno pravni odnos za koji odnos bi bilo relevantno da li je tužilac vlasnik spornih poslovnih prostorija.

(Vs S, broj Prev. 328/99 –ZIPS, br. 948 i Bilten 1/2000)

4. Zakupodavac iz ugovora o zakupu poslovne prostorije može zahtijevati, pod uslovima utvrđenim u zakonu i ugovoru, prestanak ugovora i da mu zakupac preda prostoriju u posjed, iako nije upisan u zemljišnim knjigama kao nosilac prava raspolaganja nad poslovnom prostorijom.

Iz obrazloženja:

Na poslovnim prostorijama koje su predmet zakupa, tužilac kao zakupodavac ne mora imati pravo raspolaganja (sa stvarno pravnim obilježjem), dovoljno je da ima samo pravo upotrebe i uživanja, jer ta prava predstavljaju sadržinu prava korištenja (sa obligaciono-pravnim obilježjem). Stoga za aktivnu legiitmaciju u parnici - otkaz ugovora o zakupu poslovnih prostorija - nije odlučan upis prava raspolaganja u zemljišnu ili drugu javnu knjigu. Bitno je da je tuženi držalac poslovnih prostorija po osnovu ugovora zaključnog sa tužiocem, pa ovaj relativni (obligacioni) odnos može prestati, po zahtjevu tužica, a njegovim prestankom tuženi gubi osnov za posjed i dužan je poslovne prostorije predati u posjed onome po čijem je ovlašenju bio u neposrednom posjedu (čl. 585. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 927/90, od 24. 10. 1991. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 4/91 – 47)

5. Činjenica da je prostoriju u zakupu zauzeo jedan od suvlasnika prostorije bez zakupodavčeva znanja ne oslobađa zakupoprimca da nakon isteka ugovora o zakupu preda prostoriju zakupodavcu.

(Vs H, Rev. 51/88, od 6. 2. 1990. – ZIPS, br. 948 i Psp 50 – 82)

6. Zakupodavac je aktivno legitimisan na tužbu za ispražnjenje stana po isteku ugovorenog vremena zakupa, iako je u međuvremenu ugovorom otuđio stan, ukoliko nije po osnovu ugovora novi sticalac uknjižen kao vlasnik u zemljišnim knjigama.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju zaključen je u smislu odredbe člana 59. Zakona o stambenim odnosima SRBiH ugovor o zakupu stana na određeno vrijeme do 31.12.1987. godine, pa je zakupni odnos prestao istekom vremena (odredba člana 595. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) tako da je tužena dužna da vrati tuži-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ocu zakupljenu stvar (odredba člana 585. stav 1. istog zakona). Tužilac je aktino legitimisan da zahtijeva od tužene predaju stana bez obzira što je u toku trajanja zakupnog odnosa sa svojom djecom zaključio ugovor, kojim im je poklonio ovaj stan. Ovo stoga što poklonoprimci nisu postali suvlasnici ovih nekretnina, jer je izostala uknjižba u zemljišnoj knjizi na osnovu ugovora o poklonu (odredba člana 33. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima), pa tužilac kao vlasnik i zakupodavac ovih nekretnina ima ovlaštenje da traži da mu tužena preda u posjed stan.

(Vs BiH, Rev. 757/89, od 26. 6. 1990. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 3/90 – 69)

7. Ulaganja izvršena u adaptaciju uakupljenih poslovnih prostorija ne mogu dovesti do sticanja stvarno-pravnih ovlašćenja na zakupljenoj stvari.

(Vs S, broj Prev. 281/98 – ZIPS, br. 948 i Bilten 1/1999)

8. Nakon prestanka ugovora o zakupu poslovnih prostorija svaki od suvlasnika ovlašten je zahtijevati predaju prostorije, i to od svake osobe koja prostorije drži bez pravne osnove.

(Vs H, Rev. 1619/86, od 27. 11. 1986. – ZIPS, br. 948 i Informator, br. 352)

9. Ugovorom o zakupu se ne prenosi svojina, odnosno pravo raspolaganja ili korišćenja, pa nije nužno da zakupodavac bude i vlasnik, odnosno da ima pravo raspolaganja na zakupljenoj stvari. Otuda se u zakup može dati tuđa stvar pri čemu je bez značaja da li je zakupodavac bio savjestan ili nesavjestan.

(Vs RS, Rev. 64/96, od 19. 12. 1996. – Bilten 1/1999 – 65)

10. Zakupoprimac koji je bez saglasnosti zakupodavca modernizovao poslovne prostorije i adaptirao za poslovnu djelatnost (poslastičarnica), ukoliko nije drukčije ugovoreno, ima pravo "odnijeti dodatke koje je učinio na stvari ako se mogu odvojiti bez oštećenja ali ih zakupodavac može zadržati ako mu naknadi njihovu vrijednost u vrijeme vraćanja".

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja nižestepenih sudova slijedi da je otac tužiteljice dana 29. 6. 1966. godine zaključio ugovor o zakupu poslovnog objekta, da ga je adaptirao kako bi mu poslužio za obavljanje slastičarske djelatnosti, kao i da su adaptacioni radovi koštali ..... dinara, od čega je ..... dinara utrošio na modernizaciju i adaptaciju lokala, 35.100 dinara na izgradnju radionice, 3.120 dinara na izgradnju WC-a, ... dinara na izgradnju ostave i ..... dinara na izgradnju betonskog platoa. Tužena je raskinula zakupni odnos sa tužiteljicom, te poslovni objekat predala trećem licu.

Tužiteljica zahtijeva da sud obaveže tuženu da joj plati naknadu za korisna ulaganja, koja je za svog života u zakupljeni objekat učinio tužiteljičin otac, kao zakupoprimac, čime je po tužiteljičinom mišljenju, povećana vrijednost poslovnog objekta tužene.

U opisanoj situaciji o tužbenom zahtjevu je valjalo odlučiti polazeći od odredbe člana 38. tada važećeg Zakona o poslovnim zgradama i prostorijama (prečišćeni tekst objavljen u ("Službenom listu SFRJ", br. 43/65 i 57/65) koji se, poslije 31. 12. 1971. godine u SR BiH primjenjivao na temelju Ustavnog zakona o provođenju ustavnih amandmana sve do 20. 12. 1977. godine, kada je stupio na snagu Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, ("Službeni list SRBiH", broj 33/77), koji o tome u članu 23. sadrži identičnu odredbu.

Polazeći od citirane zakonske odredbe, prema kojoj zakupoprimac nema pravo bez odobrenja zakupodavca vršiti prepravke poslovne prostorije, u postupku pred prvostepenim sudom bila je nužna utvrditi da li je takvo odobrenje otac tužiteljice

http://www.advokat-prnjavorac.com

dobio od tužene. Također je nužno ukazati da, prema odredbi člana 585. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima ("Sužbeni list SFRJ", broj 29/78), ako je za vrijeme zakupa zakupoprimac izvršio kakve promjene na stvari, dužan je vratiti u stanje u kome je bila kad mu je predata u zakup, kao i da u smislu stava četvrtog iste zakonske odredbe - on može odnijeti dodatke koje je učinio na stvari ako se mogu odvojiti bez njenog oštećenja, ali ih zakupodavac može zadržati ako mu naknadi njihovu vrijednost u vrijeme vraćanja.

(Vs BiH, Rev. 108/86, od 13. 5. 1986. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 4/86 - 36)

11. Zakupac koji po prestanku zakupa ne preda zakupodavcu poslovnu prostoriju dužan je da mu plati naknadu u visini zakupnine koja se u tom mjestu plaćala za takve prostorije u tom vremenu.

(Vs BiH, Rev. 259/86, od 7. 8. 1986. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 3/86 - 44)

12. Zakupac odgovara za štetu nastaloj na zakupljenoj stvari i u slučaju kada je ta šteta prouzrokovana njegovom nepažnjom.

(Vs S, broj Prev. 105/99 – ZIPS, br. 948 i Bilten 2/1999)

13. Po prestanku ugovora o upotrebi tuđe stvari uporaboprimatelj ju je obvezan predati uporabodavcu u stanju u kojem ju je preuzeo neovisno o tome je li stvar upotrebljavao uz naknadu ili bez naknade.

(Vs H, Rev. 2127/82, od 24. 12. 1983. – ZIPS, br. 948 i Psp 23 – 108)

14. Potpunom propašću zakupljene stvari nestaje predmet zakupa, kao jedan od tri bitna elementa ugovora o zakupu (zakupnina i vrijeme trajanja zakupa), pa time prestaje da postoji i sam ugovor o zakupu.

Ukoliko bi se propast zakupljene stvari (poslovnog prostoa) mogla pripisati u krivicu jednoj strani, drugoj strani ugovornici bi pripadalo pravo na naknadu materijalne štete.

(Vs S, broj Prev. 647/97 – ZIPS, br. 948 i Bilten 1/1998)

Odjeljak 4.

PODZAKUP

Kad se stvari mogu dati u podzakup

Član 586.

(1) Ukoliko nije drukčije ugovoreno, zakupac može zakupljenu stvar dati u zakup drugome (podzakup) ili mu je po kom drugom osnovu predati na upotrebu, ali samo ako se time ne nanosi šteta zakupodavcu.

(2) Zakupac jemči zakupodavcu da će podzakupac upotrebljavati stvar prema ugovoru o zakupu.

---

1. Pružanje zabavnog sadržaja (bilijar) gostima, na temelju ugovora o poslovnoj suradnji između zakupoprimca i treće osobe u sklopu postojeće ugostiteljske usluge koju pruža zakupoprimac, nema značenje izdavanja poslovnih prostorija u podzakup.

(Vs RH, Rev. 3238/93, od 19. 10. 1994. – ZIPS, br. 948 i lzbor odluka 1/1996 – 75)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Nije apsolutno ništav ugovor o podzakupu poslovnog prostora zato što je zaključen bez saglasnosti vlasnika prostora, jer je u vrijeme zaključivanja ugovora o podzakupu, propis koji je regulirao pitanje zakupa poslovnog prostora načelno dozvoljavao davanje poslovnog prostora u podzakup.

(Žs u Rijeci, Gž.785/98, od 14. 4. 1999. – ZIPS, br. 948, Izbor odluka 1/1999 – 26 i Gp, broj 5/00)

Kad zakupodavac može odbiti dozvolu

Član 587.

Kad je za davanje zakupljene stvari u podzakup potrebna dozvola zakupodavca, ovaj je može odbiti samo iz opravdanih razloga.

Otkaz zbog nedozvoljenog podzakupa

Član 588.

Zakupodavac može otkazati ugovor o zakupu ako je zakupljena stvar data u podzakup bez njegove dozvole, kad je ona prema zakupu ili prema ugovoru potrebna.

---

1. Zakupodavac može otkazati ugovor o zakupu poslovne prostorije, ako je zakupoprimac bez njegove saglasnosti zaključio ugovor o podzakupu, pa u tom slučaju prestaje i ugovor o podzakupu, kao akcesoran ugovor, ali zakupnik ne može iz tog razloga tražiti da se ugovor o podzakupu poništi.

Zakupodavac može i prije i nakon zaključenja odobriti ugovor o podzakupu.

(Vs BiH, Rev. 741/87, od 21. 1. 1988 – ZIPS, br. 531 i ZIPS, br. 948)

Neposredni zahtjev zakupodavca

Član 589.

Zakupodavac može, radi naplate svojih potraživanja od zakupca nastalih iz zakupa, zahtijevati neposredno od podzakupca isplatu iznosa koje ovaj duguje zakupcu po osnovu podzakupa.

Prestanak podzakupa po samom zakonu

Član 590.

Podzakup prestaje u svakom slučaju kada prestane zakup.

Odjeljak 5.

OTUĐENJE ZAKUPLJENE STVARI

Otuđenje poslije predaje u zakup

Član 591.

(1) U slučaju otuđenja stvari koja je prije toga predata nekom drugom u zakup pribavilac stvari stupa na mjesto zakupodavca, te poslije toga prava i obaveze iz zakupa nastaju između njega i zakupca.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Pribavilac ne može zahtijevati od zakupca da mu preda stvar prije proteka vremena za koje je zakup ugovoren, a ako trajanje zakupa nije određeno ni ugovorom ni zakonom, onda prije isteka otkaznog roka.

(3) Za pribaviočeve obaveze iz zakupa prema zakupcu odgovara prenosilac kao solidarni jemac.

---

1. Zakup ne prestaje kada treće lice kupovinom ili po drugom osnovu stekne od zakupodavca stvar poslije njene predaje u zakup.

Iz obrazloženja:

"U ovoj stvari nije sporno da je između prvotuženog, kao zakupodavca i drugotužene, kao zakupca, zaključen ugovor o zakupu poslovnih prostorija, za vrijeme od 3 godine, sa početkom trajanja zakupa počev od 9. VII 1997. godine. Utvrđeno je i to da je predmetne poslovne prostorije prvotuženi ugovorom od 29. IV 1998. godine, prodao tužiocu, uz obavezu da mu iste preda u državinu u roku 15 dana računajući o zaključenju ugovora.

Polazeći od toga, da je tužilac kupovinom predmetnih poslovnih prostorija u skladu sa članom 591. Zakona o obligacionim odnosima, stupio na mjesto zakupodavca, zatim činjenice da nakon podnošenja tužbe u toku prvostepenog postupka obavještenjem od 27. VII 1998. godine, pismenim putem drugotuženoj otkazao ugovor o zakupu, uz ugovoreni otkazni rok od 90 dana, prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev. Pri tome, oslonac za takvo odlučivanje, vidi u odredbama člana 13. tač. 3. Ugovora o zakupu, kojim je predviđeno da ugovor pored ostalog prestaje da važi i otkazom zakupodavca uz otkazni rok od 90 dana u pismenom obliku. S obzirom na takvu ugovornu obavezu kao i okolnost da je tužilac dao drugotuženoj pismeni otkaz sa ugovorenim rokom koji je istekao do zaključenja glavne rasprave, prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev.

Odlučujući o žalbi drugostepeni sud je istu odbio kao neosnovanu i potvrdio prvostepenu presudu, prihvatajući date razloge i pravno shvatanje prvostepenog suda.

Međutim, osnovano se u zahtjevu za zaštitu zakonitosti ukazuje da su nižestepeni sudovi, odlučujući na izloženi način, pogrešno primijenili odredbe člana 591. Zakona o obligacionim odnosima. Naime, u stavu 1. člana 591. pomenutog zakona predviđeno je da u slučaju otuđenja stvari koja je prije toga predata nekom drugom u zakup, pribavilac stupa na mjesto zakupodavca te poslije toga prava i obaveze iz zakupa nastaju između njega i zakupca. S druge strane, u stavu 2. propisano je da pribavilac ne može zahtijevati od zakupca da mu preda stvar prije proteka vremena za koje je zakup ugovoren, a ako trajanje zakupa nije određeno ni ugovorom ni zakonom onda prije isteka otkaznog roka. U ovoj stvari nije sporno da je prvotuženi, kao vlasnik otuđio predmetne prostorije, koje je prije toga predao drugotuženoj u zakup, zbog čega, iako je stupio na mjesto zakupodavca ne može zahtijevati od zakupca da mu preda sporne prostorije prije proteka vremena za koje je zakup ugovoren. Jer, kao što je navedeno zakup ne prestaje kada treće lice kupovinom ili po drugom osnovu stekne od zakupodavca stvar poslije njene predaje u zakup".

(Vs RCG, Gzz. 22/99, od 19. 11. 1999. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs RCG 1999 – 55)

2. Kupoprodajom poslovnog prostora pribavilac stupa na mesto zakupodavca, pa je u skladu sa zaključenim ugovorom o zakupu između prethodnog vlasnika i zakupca ovlašćen da otkaže ugovor o zakupu.

(Vs S, broj Prev. 497/95 – ZIPS, br. 948 i Bilten 1/1996)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Kupac nekretnine koju je prije toga prodavatelj predao drugoj osobi u zakup stupa na mjesto zakupodavca te nakon toga prava i obveze iz zakupa nastaju između njega i zakupca.

(Vts RH, Pž. 432/94, od 22. 2. 1994. – ZIPS, br. 948 i Praxis, broj 2, str. 51)

4. Novi zakupodavac stupa na mjesto prethodnog zakupodavca i preuzima sva njegova prava i obaveze iz zaključenog ugovora o zakupu.

Ugovor zaključen sa drugim zakupcem za vrijeme važenja ranijeg ugovora o zakupu, može biti poništen.

(Vs S, broj Prev. 259/94 – ZIPS, br. 948 i Bilten 1/1995)

Pravo na zakupninu

Član 592.

(1) Ako nije što drugo ugovoreno, pribavilac stvari predate u zakup ima pravo na zakupninu počev od prvog narednog roka poslije pribavljanja stvari, a ako je prenosilac primio tu zakupninu unaprijed, dužan je da mu je ustupi.

(2) Od časa kad je obaviješten o otuđenju zakupljene stvari zakupac može isplatiti zakupninu samo pribaviocu.

Otuđenje zakupljene stvari prije predaje zakupcu

Član 593.

(1) Kad je stvar o kojoj je zaključen ugovor o zakupu predata pribaviocu, a ne zakupcu, pribavilac stupa na mjesto zakupodavca i preuzima njegove obaveze prema zakupcu ako je u momentu zaključenja ugovora o otuđenju znao za postojanje ugovora o zakupu.

(2) Pribavilac koji u momentu zaključenja ugovora o otuđenju nije znao za postojanje ugovora o zakupu, nije dužan predati stvar zakupcu, a zakupac može samo tražiti naknadu štete od zakupodavca.

(3) Za pribaviočeve obaveze iz zakupa prema zakupcu odgovara prenosilac, kao solidarni jemac.

Otkaz ugovora zbog otuđenja stvari

Član 594.

Kad usljed otuđenja zakupljene stvari prava i obaveze zakupodavca pređu na pribavioca, zakupac može otkazati ugovor u svakom slučaju, poštujući zakonske otkazne rokove.

Odjeljak 6.

PRESTANAK ZAKUPA

Protek određenog vremena

Član 595.

(1) Ugovor o zakupu zaključen za određeno vrijeme prestaje samim protekom vremena za koje je zaključen.

(2) Isto važi i u slučajevima kad je u nedostatku volje ugovarača trajanje zakupa određeno zakonom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Zakupodavac je aktivno legitimisan na tužbu za ispražnjenje stana po isteku ugovorenog vremena zakupa, iako je u međuvremenu ugovorom otuđlo stan, ukoliko nije po osnovu ugovora novi sticalac uknjižen kao vlasnik u zemljišnim knjigama.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju zaključen je u smislu odredbe člana 59. Zakona o stambenim odnosima SRBiH ugovor o zakupu stana na određeno vrijeme do 31.12.1987. godine, pa je zakupni odnos prestao istekom vremena (odredba člana 595. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) tako da je tužena dužna da vrati tužiocu zakupljenu stvar (odredba člana 585. stav 1. istog zakona). Tužilac je aktivno legitimisan da zahtijeva od tužene predaju stana bez obzira što je u toku trajanja zakupnog odnosa sa svojom djecom zaključio ugovor, kojim im je poklonio ovaj stan. Ovo stoga što poklonoprimci nisu postali suvlasnici ovih nekretnina, jer je izostala uknjižba u zemljišnoj knjizi na osnovu ugovora o poklonu (odredba člana 33. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima), pa tužilac kao vlasnik i zakupodavac ovih nekretnina ima ovlaštenje da traži da mu tužena preda u posjed stan.

(Vs BiH, Rev. 757/89, od 26. 6. 1990. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 3/90 – 69)

2. Činjenica da je zakupodavac onemogućavao zakupoprimcu korištenje nekretnina danih u zakup prije isteka ugovorenog vremena zakupa ne oslobađa zakupoprimca obveze da po isteku određenog vremena na koje je ugovor o zakupu sklopljen vrati stvar zakupodavcu.

(Vs H, Rev. 1513/85, od 9. 10. 1985. – ZIPS, br. 948 i Informator 3468)

3. Opštine nisu ovlaštene da svojim propisom ograniče pravo na otkaz ugovora o zakupu zaključenog na neodređeno vrijeme.

Iz obrazloženja prvostepene presude proizilazi da se otkaz ugovora o zakupu poslovne prostorije zaključenog na neodređeno vrijeme, može dati zakupcu samo iz opravdanih razloga.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 26. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, ugovor o zakupu poslovnih zgrada i prostorija zaključen na neodređeno vrijeme prestaje sporazumom ili na osnovu otkaza, sa ograničenjem da otkaz ne može prestati prije isteka jedne godine od zaključenja ugovora. Iz ove zakonske odredbe ne proizilazi da se otkaz može dati samo iz opravdanih razloga, zbog skrivljenih postupaka zakupca. Ponašanje zakupca protivno odredbama ugovora može biti razlog za jednostrani odustanak zakupodavca od ugovora i kada nisu ispunjeni uslovi za otkaz (nije protekla godina od zaključenja ugovora na neodređeno vrijeme ili nije isteklo ugovoreno vrijeme trajanja zakupnog odnosa, ako je ugovor zaključen na određeno vrijeme). Ovakav načina prestanka ugovora o zakupu regulisan je odredbom člana 34. navedenog zakona, ali tužilac nije podnio tužbu iz ovog osnova. Odredbom člana 31. stav 1. prvobitnog teksta Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija bilo je predviđeno da skupština opštine može propisati da zakupodavac može dati otkaz ugovora o zakupu poslovnih prostorija samo iz određenih razloga, ali je počev od 28.3.1992.godine ova odredba prestala da važi, jer je brisana odredbom člana 7. stav 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Sl.list SRBiH", broj: 7/92). Prestankom važenja ove zakonske odredbe prestali su da važe i opštinski propisi zasnovani na toj odredbi. U smislu odredbe članova 27. i 28. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija otkaz je punovažan kada protekne otkazni rok, koji iznosi 6 mjeseci, ako drukčije nije određeno ugovorom.

(VS FBiH, Pž. 22/96, od 11.03.1997. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs FBiH 1/97 - 30)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Kada je zakup poslovnih prostorija ugovoren na određeno vrijeme, a zakupodavac propusti obavijestiti zakupoprimca o odustanku od ugovora, i o roku za predaju poslovnih prostorija, tada tužba sudu zamjenjuje takvu obavijest kad je rok za predaju poslovnih prostorija istekao prije odlučivanja o tužbenom zahtjevu za predaju poslovnih prostorija.

(Vs H, Rev. 196/87, od 14. 6. 1987. – ZIPS, br. 948 i Psp 39 – 76)

Prećutno obnavljanje zakupa

Član 596.

(1) Kad po proteku vremena za koje je ugovor o zakupu bio zaključen, zakupac produži da upotrebljava stvar, a zakupodavac se tome ne protivi, smatra se da je zaključen novi ugovor o zakupu neodređenog trajanja, pod istim uslovima kao i prethodni.

(2) Obezbjeđenja koja su treća lica dala za prvi zakup prestaju protekom vremena za koje je bio zaključen.

---

1. Po pravilima imovinskog prava, kao i po Zakonu o obligacionim odnosima, ugovor o zakupu se prećutno produžavao na neodređeno vrijeme kad zakupoprimac po isteku roka nastavi da upotrebljava zakupljenu stvar, a zakupodavac se tome ne protivi, pa je zakupodavac ovlašten da od zakupoprimca traži zakupninu u ranije ugovorenom iznosu.

Iz obrazloženja:

Prema pravnom pravilu iz paragrafa 1146. austrijskog Opšteg građanskog zakonika (sada član 596. Zakona o obligacionim odnosima) u Slučaju kada po proteku vremena za koje je ugovor o zakupu bio zaključen, zakupoprimac nastavi da upotrebljava stvar, a zakupodavac se tome ne protivi, smatra se da je zaključen ugovor o zakupu u neodređenom trajanju, pod istim uslovima kao i prethodni.

Kako je u konkretnom slučaju prednik tuženoga nastavio da upotrebljava predmet zakupa - zemljište poslije isteka ugovorenog roka, a tužioci se nisu tome protivili oni imaju pravo da traže zakupninu u visini koja je ugovorena ranijim ugovorom.

(Vs BiH, Rev. 191/89, od 19. 1. 1990. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 1/90 – 53)

Otkaz

Član 597.

(1) Ugovor o zakupu čije trajanje nije određeno niti se može odrediti iz okolnosti ili mjesnih običaja prestaje otkazom koji svaka strana može dati drugoj, poštujući određeni otkazni rok.

(2) Ako dužina otkaznog roka nije određena ugovorom ili zakonom ili mjesnim običajima, ona iznosi osam dana, s tim da otkaz ne može biti dat u nevrijeme.

(3) Ako su zakupljene stvari opasne po zdravlje, zakupac može otkazati ugovor bez davanja otkaznog roka, čak i ako je u času zaključenja ugovora to znao.

(4) Zakupac se ne može odreći prava iz stava 3. ovog člana.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Za osnovanost zahtjeva za iseljenje iz poslovnih prostorija bitno je da su se u vrijeme presuđenja stekli zakonski uslovi za otkaz ugovora o zakupu po ma kom osnovu, a uvek po članu 597. ZOO, uz poštovanje otkaznog roka.

(Vs S, broj Prev. 283/95 – ZIPS, br. 948 i Bilten 4/1994)

2. Kod zakupa čije trajanje nije određeno, ugovor se može otkazati bez obrazloženja i bez navođenja razloga, pa je za odluku o tužbenom zahtjevu za iseljenje iz poslovnog prostora dovoljno da je tužilac dao otkaz tuženom uz poštovanje otkaznog roka.

(Vs S, broj Prev. 393/95 – ZIPS, br. 948 i Bilten 4/1995)

3. Na ugovor o zakupu dijela poslovnog dvorišta radi smještaja materijala ne primjenjuju se propisi Republičkog Zakona o zakupu poslovnih prostorija, već odredbe o zakupu iz Zakona o obligacionim odnosima. Otkaz ovog ugovora ne daje se preko suda.

Iz obrazloženja:

Stranke su zaključile pismeni ugovor o zakupu uređenog prostora u površini od 4.000 m^2 u dvorištu tužioca za smještaj materijala tuženog, a tuženi se obavezao da plaća zakupninu od 70.000 dinara mjesečno. Prema odredbama člana 3. ugovor je zaključen na određeno vrijeme od dvije godine, a to vrijeme počinje teći dana 1. aprila 1984. godine.

Ovaj sud prihvata pravni stav prvostepenog suda da je navedeni ugovor koji je bio zaključen na određeno vrijeme, nakon isteka roka za koji je bio zaključen, produžen na neodređeno vrijeme u smislu odredbe stava 1. člana 596. Zakona o obligacionim odnosima.

Međutim, preuranjen je zaključak prvostepenog suda da tužiocu, sve dok tuženi nije napustio zakupljeni prostor, pripada pravo na zakupninu koja je bila određena navedenim ugovorom. U pismenima tužioca koje je upućivao tuženom (dana 22. 7. 1986. godine i dana 25. 12. 1986. godine) pominje se otkaz ugovora o zakupu. Kako se u konkretnom slučaju ne radi o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, koje pravne odnose reguliše Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH", broj 33/77), otkaz ugovora se ne daje preko suda. Takav ugovor se otkazuje na način koji je određen članom 597. Zakona o obligacionim odnosima. Zbog toga je u toku prvostepenog postupka trebalo ocijeniti da li dopisi tužioca imaju značaj otkaza ugovora o zakupu. Ova činjenica je odlučna za donošenje zakonite i pravilne odluke, jer od nastupanja posljedica otkaza, tužiocu pripada pravo na naknadu u visini koja se utvrđuje u smislu odredbi člana 210. i 219. Zakona o obligacionim odnosima, pošto je od nastupanja tih posljedica tuženi koristio prostor kojim tužilac upravlja, bez pravnog osnova.

(Vs BiH, Pž. 822/88. od 16. 11. 1989. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 4/89 – 90)

4. Tužba za iseljnje iz poslovnog prostora ne zamjenjuje otkaz. Da bi tužilac mogao zahtijevati iseljenje tuženog iz poslovnog prostora mora prethodno u svojstvu zakupodavca dati otkaz zakupcu, uz poštovanje otkaznog roka u skladu sa zaključenim ugovorom o zakupu.

(Vs S, broj Prev. 339/97 – ZIPS br. 948 i Bilten 4/1997)

5. Aktivna legitimacija za podnošenje zahtjeva za iseljenje i predaju poslovnih prostorija proizilazi iz ugovora o zakupu u smislu čl. 585. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 595/96 – ZIPS, br. 948 i Bilten 1/1997)

6. Tužilac se u ovoj parnici poziva na ugovor o zakupu kojim je ustupio tuženom objekte za smještaj njegovih radnika u periodu dok su na području J. obavljali radove.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ovakav ugovor nema karakteristike ugovora o zakupu poslovne zgrade odnosno poslovne prostorije, koji je regulisan odredbama Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH", broj 33/77), jer iz odredaba članova 1., 2., 3. i 10. tačka 3. pomenutog zakona, proizilazi da se odredbe ovog zakona primjenjuju samo na ugovore zaključene radi obavljanja dozvoljene poslovne djelatnosti u zakupljenim poslovnim prostorijama, a ne i na ugovore o zakupu zaključene u nekom drugom cilju. Nije bilo dakle, zapreke da se, u smislu člana 568. Zakona o obligacionim odnosima, u konkretnom slučaju primijene odredbe Zakona o obligacionim odnosima, koje regulišu ugovor o zakupu, a konkretno odredbe člana 597. Zakona o obligacionim odnosima, po kojima otkazni rok, ako njegova dužina nije određena ugovorom ili zakonom ili mjesnim običajima, iznosi osam dana.(Iz obrazloženja odluke: nap. a)

(Vs BiH, Pž. 465/87, od 3. 8. 1988. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 1/89 – 46)

7. Ispunjeni su uslovi za otkaz ugovora o zakupu poslovnih prostorija, kada zakupac ne koristi poslovne prostorije saglasno zaključenom ugovoru. Pri ovom je bez uticaja izvršena adaptacija poslovnih prostorija od zakupca.

(Vs S, broj Prev. 334/94 – ZIPS, br. 948 i Bilten 1/1995)

Propast stvari usljed više sile

Član 598.

(1) Zakup prestaje ako zakupljena stvar bude uništena nekim slučajem više sile.

(2) Ako zakupljena stvar bude djelimično uništena ili samo oštećena, zakupac može raskinuti ugovor ili ostati i dalje u zakupu i zahtijevati odgovarajuće sniženje zakupnine.

Smrt

Član 599.

U slučaju smrti zakupca ili zakupodavca zakup se nastavlja sa njegovim nasljednicima ako nije drukčije ugovoreno.

---

1. Kako u Zakonu o zakupu poslovnih zgrada i prostorija nije propisano da zakupni odnos prestaje smrću zakupca, niti taj zakon, kao specijalni propis, reguliše situaciju koja nastaje povodom smrti zakupca, to se, u smislu člana 24. Zakona o obligacionim odnosima, primjenjuju opšte odredbe o zakupu sadržane u članu 599. Zakona o obligacionim odnosima, kojim je propisano da se u slučaju smrti zakupca zakup nastavlja sa njegovim nasljednicima, izuzev ako je drukčije ugovoreno.

Iz obrazloženja:

Ugovorom o zakupu poslovnih prostorija koji je zaključen između prednika tužitelja kao zakupoprimca i tuženog kao zakupodavca nije ugovoreno kakva situacija nastaje smrću ugovorne strane a ni Zakonom o zakupu poslovnih zgrada i prostorija nije propisano da zakupni odnos prestaje smrću zakupca niti taj zakon kao specijalni propis reguliše situaciju koja nastaje povodom smrti zakupca. Stoga se, u smislu odredbe člana 24. ZOO, primjenjuju opšte odredbe o zakupu sadržane u članu 599. istog zakona kojim je propisano da se u slučaju smrti zakupca, zakup nastavlja sa njegovim nasljednicima izuzev ako je drukčije ugovoreno.

S obzirom na izloženo, smrću zakupoprimca zakup se nastavlja sa njegovim nasljednikom – tužiteljem.

(VS FBiH, Rev. 263/99, od 26. 2. 2000. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs FBiH 1/00 - 43)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Smrću jedne ugovorne strane ugovor o zakupu poslovnih prostorija ne prestaje.

(Vs H, Rev. 2222/82, od 24. 2. 1983. – ZIPS, br. 948 i Psp 23 – 107)

3. U slučaju smrti zakupca ili zakupodavca ne prestaje ugovor o zakupu stana, već se zakup nastavlja sa njihovim nasljednicima ako nije drukgčije ugovoreno.

Iz obrazloženja:

Stanovište nižestepenih sudova da je ugovor o zakupu prestao smrću zakupodavca nije u saglasnosti sa odredbom člana 359. Zakona o oblagacionim odnosima u kojoj je izraženo pravilo da smrću učesnika u zaključenju obligacionog ugovora, bio on dužnik ili povjerilac, ne prestaje ugovor. Izuzetak je učinjen samo u pogledu ugovora u kojima se radi o obavezi koja je nastala s obzirom na lične osobine ugovornih strana, ili lične sposobnosti dužnika, čega kod ugovora o zakupu u pravilu nema. Ovo je opšta odredba koja se primjenjuje na sve obligacione ugovore pa i na one koji nisu drukčije regulisani republičkim zakonom kao u ovom slučaju (član 24. ZOO), a posebna odredba iz člana 599. Zakona o obligacionim odnosima predviđa da se u slučaju smrti zakupodavca zakup nastavlja sa njegovim nasljednicima, ako nije drugačije ugovoreno.

(Vs BiH, Rev. 599/87, od 11. 8. 1988. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 3/88 – 49)

4. Kako u zakonu o Zakupu poslovnih zgrada i prostorija nije propisano da zakupni odnos prestaje smrću zakupca, niti taj zakon, kao specijalni propis, reguliše situaciju koja nastaje povodom smrti zakupca, to se u smislu člana 24. Zakona o obligacionim odnosima, primjenjuju opšte odredbe o zakupu sadržane u članu 599. Zakona o obligacionim odnosima, kojim je propisano da se u slučaju smrti zakupca zakup nastavlja sa njegovim nasljednicima, izuzev ako je drukčije ugovoreno.

(Vs BiH, Rev. 366/84, od 30. 8. 1984. – ZIPS, br. 948 i Bilten Vs BiH 4/84 - 17)

Primjer broj	*Ugovor o zakupu poslovnog prostora*

Primjer broj	*Ugovor o zakupu putni~kog vozila*

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XII.

UGOVOR O DJELU

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 600.

Ugovorom o djelu poslenik (preduzimač, izvođač radova) obavezuje se da obavi određeni posao, kao što je izrada ili opravka neke stvari ili izvršenje nekog fizičkog ili intelektualnog rada i sl. a naručilac se obavezuje da mu za to plati naknadu.

---

1. Menadžerski ugovor ne temelji se na odredbama Zakona o radu, pa međusobna prava i obveze stranaka iz takvog ugovora nisu ograničene odredbama tog Zakona.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu se, nakon što mu je otkazan ugovor o radu kao zaposleniku, isplati otpremnina u skladu s odredbom čl. 118. st. 2. Zakona o radu ("Narodne novine", broj 38/95 i 65/95 - nastavno: ZR).

Odlučujući o sporu nižestupanjski sudovi su utvrdili:

- da su stranke dana 24. travnja 1996. godine zaključile Ugovor o radu menadžera, prema kojem je tužitelj imenovan na funkciju direktora Komercijalne službe tuženika,

- da je u čl. 5. st. 1. navedenog Ugovora određeno da će u slučaju otkaza ovog ugovora od strane Društva, uz uvjete određene zakonom, Društvo menadžeru isplatiti otpremninu u iznosu od šest mjesečnih plaća, isplaćenih u prethodnom mjesecu, u roku od 30 dana od dana otkaza ugovora,

- da je odlukom tuženika od 18. svibnja 1998. godine tužitelju otkazan ugovor o radu,

- da je tuženik isplatio tužitelju otpremninu u iznosu od …….kn, sukladno odredbi čl. 5. st. 1. navedenog Ugovora,

- da je tužitelj kod tuženika u neprekidnom radnom odnosu bio 26 godina.

Tužitelj tvrdi da on s tuženikom nije zaključio menadžerski ugovor, već ugovor o radu, da mu je odlukom tuženika od 18. svibnja 1998. godine otkazan ugovor o radu i da ga pripada pravo na otpremninu sukladno odredbi čl. 118. st. 2. ZR - a.

Nižestupanjski sudovi su ocijenili da Ugovor o radu menadžera od 24. travnja 1996. godine ima značaj ugovora o radu, kojeg ima u vidu odredba čl. 9. ZR - a, te dosljedno tome da je odredba čl. 5. st. 1. tog Ugovora u suprotnosti sa kogentnom pravnom normom iz čl. 118. st. 2. ZR - a.

"Ugovor o radu menadžera" kojeg su stranke zaključile 24. travnja 1996. godine, prema prosudbi ovog Rev.izijskog suda, ima značaj i ugovora o radu (čl. 9. ZR - a) i ugovora kojeg ima u vidu odredba čl. 247. st. 2. Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine", broj 111/93 - nastavno: ZTD), u praksi nazvan "menadžerski ugovor" na što upućuje kako sam naziv ugovora, tako i njegov sadržaj.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odredbe iz spornog ugovora govore o tome da se regulira "radni odnos" s menadžerom, što treba shvatiti da su tim ugovorom regulirana prava i obveze tužitelja kao zaposlenika i menadžera.

Tako se u odredbi st. 2. Ugovora navodi da je "menadžer imenovan na funkciju direktora Komercijalne službe" i da će obavljati "poslove i zadatke menadžera u poslovnim prostorijama, odnosno drugim objektima Društva na teritoriju Republike Hrvatske". Ugovorom je određena i plaća menadžera u iznosu od …… kn, s određenim beneficijima (čl. 4. Ugovora), a "visina i način isplate plaće menadžera smatraju se poslovnom tajnom". Da se radi i o menadžerskom ugovoru napose upućuje i odredba čl. 9. st. 3. spornog ugovora, gdje je navedeno: "Raskid Ugovora od strane Društva osnova je i za raskid radnog odnosa. Na temelju sporazuma ugovorenih strana menadžeru može biti ponuđen rad na kojem drugom radnom mjestu u Društvu uz uvjete predviđene aktima Društva za takvo radno mjesto. u tom slučaju stranke će primjernim ugovorom iznova urediti svoje međusobne odnose."

(Vs RH, Rev. 2210/99, od 22. 12. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 201)

2. Investitor može zahtjevati otklanjanje nedostataka u gradnji i od pravnog sljedbenika poslovne zajednice koja je u ugovoru o gradnji označena kao izvođač radova, bez obzira što je ona te poslove preuzela za račun drugog preduzeća.

(Vs S, broj Prev. 425/98. - Bilten 4/1999)

3. Kada su se nedostaci u zemljanim radovima i izgradnji ograde mogli opaziti običnim pregledom naručilac se ne može na njih pozivati ako ih nije u času primopredaje reklamirao, osim ako ne dokaže da je poslenik za nedostatke znao, a nije ga na njih upozorio.

Iz obrazloženja:

Ugovori o izvođenju radova na iskopu i transporu zemlje i dizanju ograde, koji su zaključeni među parničnim strankama, su ugovori o djelu u smislu člana 600. Zakona o obligacionim odnosima.

Tuženi u žalbi prigovara da je nakon uvjeravanja da su radovi izvršeni, utvrdio da su radovi djelimično nekvalitetno izvedeni, da ih je tuženi ponovo izveo i na te okolnosti predlaže izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka, a po potrebi i vještačenjem po vještaku građevinske struke.

Radovi koji su predmet ovih ugovora su takve prirode da su se svi nedostaci mogli opaziti običnim pregledom. Zbog toga bi za odlučivanje u ovom sporu, u smislu odredbe člana 614. Zakona o obligacionim odnosima, bilo relevantno da su nedostaci postojali, da je tužilac kao poslenik za njih znao i da ih tuženom, kao naručiocu nije pokazao. Ukoliko tužilac nije znao za nedostatke, za odlučivanje nije relevantno da li su nedostaci postojali, jer poslenik poslije pregleda i primanja izvršenog rada više ne odgovara za nedostatke, koji su se mogli opaziti običnim pregledom. Tuženi ne tvrdi da je tužilac za nedostatke znao, niti predlaže dokaze na te okolnosti. Zbog toga okolnosti koje tuženi ističe u žalbi nisu relevantne za odlučivanje.

(Vs BiH, Pž. 329/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 20)

4. Autorski ugovor je po svojoj naravi ugovor obveznog prava, a po vrsti ugovor o djelu.

Iz obrazloženja:

U odnosu na navod žalbe da je sud pri odmjeravanju visine naknade za isplatu autorskog honorara uzeo u obzir ponašanje tužitelja i podijeljenu krivnju te pogrešno primijenio materijalno pravo jer da se ovdje ne radi o naknadi štete već o potraživanju iz ugovora, ovaj žalbeni sud ističe da tužitelj pravilno ukazuje da se radi o izvršenju ugovora. Pri ocjeni o kakvom se ugovoru radi, ovaj sud ukazuje da su stranke

http://www.advokat-prnjavorac.com

sklopile "ugovor o autorskom radu" kako glasi njegov naslov, a takav ugovor je po svojoj naravi ugovor obveznog prava. U konkretnom slučaju tuženik je naručio od tužitelja režiranje opere "A.", a tuženik se obvezao tu uslugu izvršiti, pa bi po svojoj tipologiji to bio ugovor o djelu u smislu čl. 600. ZOO-a, u kojem se izvođač (u ovom slučaju tužitelj) obvezuje na izvršenje takvog ... intelektualnog rada i slično, a naručitelj se obvezuje da mu za to plati naknadu. Obveze izvođača iz ugovora o djelu regulirane su odredbama od čl. 606. do čl. 613. ZOO-a, dok je odredbama od čl. 614. do čl. 621. ZOO-a, određeno da se naknada snižava u razmjeru između vrijednosti izvršenog rada bez nedostataka u vrijeme sklapanja ugovora i vrijednosti koje bi imao u to vrijeme izvršeni rad s nedostatkom.

(Vps H, Pž. 1196/85, od 4. 11. 1986. - Bilten 10/87, odl. 8)

5. Ugovor kojim je jedna strana naručila od druge ugovorne strane izradu dijapozitiva radi tiskanja kalendara, jest autorski ugovor i slijedom toga po svojoj je pravnoj prirodi ugovor o djelu a ne ugovor o prodaji.

(Ps H, Pž. 2199/92, od 6. 10. 1992. - Informator, br. 4284)

6. Ugovor o izradi idejnog rješenja uređenja poslovnog prostora ne mora biti zaključen u pismenoj formi.

Iz obrazloženja:

"U ovom predmetu bilo je potrebno utvrditi da li je tužilac izradio idejno rješenje uređenja poslovnog prostora u određenoj poslovnoj zgradi. Sud je na osnovu iskaza svjedoka i uvidom u ponudu za izradu idejnog rješenja utvrdio da je tužilac izradio idejno rješenje i da ga je predao tuženom u skladu sa zaključenim ugovorom. Tuženi nije stavljao nikakve primjedbe na primljeni rad, pa kako je cijena među strankama nesporna, to je sud pravilno odlučio da je tuženi dužan platiti cijenu.

Za odluku u ovom predmetu nema uticaja činjenica da među strankama nije zaključen ugovor u pismenoj formi o izradi idejnog rješenja, jer takva forma nije zakonom propisana. Radi se o ugovoru o djelu iz člana 600. Zakona o obligacionim odnosima, a ne o ugovoru o građenju za koji je propisana pismena forma u smislu člana 630. ZOO.

Iz dopisa tuženog upućenog tužiocu 29. 7. 1981. godine ne slijedi da su punovažnost ugovora stranke uslovljavale zaključenjem ugovora u nekoj posebnoj formi (članovi 38. i 39. Zakona o obligacionim odnosima) ".

(Vs BiH, Pž. 320/86, od 27. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 25)

7. Bitan sastojak ugovora o djelu jest predmet ugovora koji mora biti određen i odrediv. Odredba ugovora po kojoj je određeno da je "predmet ugovora projektovanje i izvođenje građevinskih i instalaterskih radova" ne čini predmet ugovora odredivim.

(Vts RH, Pž. 3098/93 od 22. 3. 1994. – Praxis 2 – 51)

8. Naručilac radova se ne može osloboditi obaveze iz ugovora ni u slučaju da pojedini dijelovi izgrađenog objekta pripadaju drugim licima.

Iz obrazloženja:

"Tuženi ne osporava pasivnu legitimaciju u pogledu osnovnog ugovora zaključenog sa tužiocem, već tu legitimaciju osporava samo u pogledu cijene naknadnih radova, smatrajući da je tužilac trebao svoj zahtjev postaviti u odnosu na ostale korisnike parovoda koji su bili suinvestitori kod izgradnje, odnosno rekonstrukcije parovoda.Ovaj prigovor tuženog nije osnovan. Tužilac je u pravnom odnosu samo sa tuženim, kako je to pravilno našao prvostepeni sud, a što proizilazi iz zaključenog ugovora. Prvostepeni sud je na osnovu provedenih dokaza pravilno utvrdio da su na-

http://www.advokat-prnjavorac.com

knadni radovi koji nisu bili obuhvaćeni cijenom iz osnovnog ugovora, izvedeni na zahtjev tuženog i od strane tuženog primljeni bez primjedbi.

(Vs BiH, Pž. 113/87 od 21. 10. 1987. – ZIPS, br. 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 35)

9. Poslenik iz ugovora o popravci motornog vozila može zahtjevati naknadu i za radove izvršene mimo narudžbe, ako su ispunjeni uslovi iz pravila o poslovodstvu bez naloga

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni sud je bio dužan ispitati da li je tužilac izvršio i radove koji nisu obuhvaćeni ugovorom, a koji nisu trpili odlaganje i bez kojih popravka motornog vozila ne bi bila kompletna i da li bi zbog neizvođenja i tih radova mogla za tuženog nastupiti šteta, odnosno da li su bile ispunjene pretpostavke za nastanak pravnog odnosa iz poslovodstva bez naloga (član 220. do. 226. Zakona o obligacionim odnosima) u pogledu radova koji prevazilaze naknadu navedenu u ugovoru".

(Vs BiH, Pž. 369/89, od 8.2. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 46)

10. Zaštita prava umjetnika izvođača (pjevača) u odnosu prema producentima ploča i kaseta određuje se ponajprije ugovorom između stranaka koji se u slučaju spora ima tumačiti primjenom odgovarajućih odredaba imovinskog prava

(Vs H, II Rev. 99/87, od 15. 10. 1987. – Psp 36 - 62).

11. Ako je po ugovoru o djelu angažovana specijalizovana organizacija da osposobi instalacije za redovnu upotrebu, i ta organizacija sama utvrdila koje radove treba obaviti, nema pravo na naknadu za obavljeni rad ako nije postignut cilj ugovora.

(Vs BiH, Pž. 9/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 24)

12. Ugovor o djelu zbog djelimičnog neispunjenja obaveze izvođača, može se po zahtjevu naručioca raskinuti u dijelu u kome nije izvršen, uz obavezu naknade štete.

Iz obrazloženja:

"Parnične stranke su u februaru 1980. godine zaključile pismeni ugovor o izradi građevinske stolarije, prema tom ugovoru tužiteljica je trebala da tuženom isplati naknadu u iznosu od ……. dinara i pribavi materijal; tužiteljica je svoje ugovorne obaveze u cijelosti ispunila, a tuženi je samo dio stolarije napravio i ugradio u kuću tužiteljice. Utvđeno je da je opisanim ugovorom tuženi osim izrade preuzeo i obavezu ugrađivanja stolarije.

Polazeći od opisanih činjeničnih utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da se u konkretnom slučaju radilo o ugovoru o djelu, koji je definisan odredbom člana 600. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), da je tuženi bio dužan da izvrši ugovorne obaveze onako kako je ugovoreno i po pravilima posla (član 607. stav 1. citiranog zakona), da je taj ugovor u jednom dijelu izvršen, pa je izveden ispravan zaključak da su se u pogledu neispunjenih ugovornih obaveza tuženog, ispunili uslovi iz člana 124. u vezi sa članom 127. Zakona o obligacionim odnosima, za raskid ugovora u tom dijelu. Stoga su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo (član 262. stav 2. u vezi sa članam 266. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), kada su tuženog obvezali da tužiteljici naknadi i prouzrokovanu štetu".

(Vs BiH, Rev. 184/87, od 17. 12. 1987. – Bilten Vs ViH 2/88 – 25)

http://www.advokat-prnjavorac.com

13. Ne postoji obaveza plaćanja cijene komunalne usluge (odvoz smeća), ako komunalna radna organizacija nije pokazala spremnost da uslugu izvrši u rokovima i na način određen odlukom skupštine opštine.

(Vs BiH, Pž. 497/87, od 3. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 52)

14. Ugovor o djelu valjan je iako ugovorom nije određena naknada.

(Vs H, Rev. 21169/88, od 28. 3. 1989. – Informator, broj 3796/3797)

15. Ugovor čiji je predmet izvođenje zanatskih radova koji se ne mogu okarakterisati kao veći i složeniji građevinski radovi u smislu ranije uzanse broj 9. stav 3. Posebnih uzansi o građenju (sada član 630. stav 1. u vezi sa članom 631. Zakona o obligacionim odnosima) po svojoj sadržini predstavlja ugovor o djelu, pa stoga potraživanja iz takvog ugovora zastarijevaju u dvogodišnjem roku iz člana 21. stav 1. tačka 2. Zakona o zastarjelosti potraživanja.

(Vs BiH, Rev. 442/83, od 20. 10. 1983. - Bilten Vs BIH 1/84 - 25)

16. Propisi o zaštiti na radu primjenjuju se i na odgovornost pravne osobe za štetu koju je zbog nesreće na radu pretrpio radnik angažiran na osnovi ugovora o djelu.

(Vs H, Rev. 2204/88, od 29. 3. 1989. – Psp 44 - 134)

17. Ako je naručilac uputio novinsko-izdavačkoj radnoj organizaciji dva oglasa slične sadržine, a nije izričito stavio do znanja da drugim samo ispravlja prvi, zaključena su dva ugovora o djelu i naručilac duguje naknadu za objavljivanje svakog od ovih oglasa.

(Vs BiH, Pž. 397/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 23)

18. Izjava o raskidu ugovora o djelu može biti data u bilo kojoj formi, pa i usmeno.

(Vs BiH Pž. 152/84, od 31. 8. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 3)

Odnos sa ugovorom o prodaji

Član 601.

(1) Ugovor kojim se jedna strana obavezuje da izradi određenu pokretnu stvar od svog materijala smatra se u sumnji kao ugovor o prodaji.

(2) Ali, ugovor ostaje ugovor o djelu ako se naručilac obavezao dati bitan dio materijala potreban za izradu stvari.

(3) U svakom slučaju, ugovor se smatra ugovorom o djelu ako su ugovarači imali u vidu naročito poslenikov rad.

---

1. Ugovor kojim je jedna strana naručila od druge ugovorne strane izradu dijapozitiva radi tiskanja kalendara, jest autorski ugovor i slijedom toga po svojoj je pravnoj prirodi ugovor o djelu a ne ugovor o prodaji.

Iz obrazloženja:

"Pogrešno je stajalište prvostupanjskog suda da se u konkretnom slučaju radi o prodaji te da se imaju primijeniti odredbe ZOO-a o prodaji. Ugovor o autorskom djelu po svojoj je prirodi ugovor o djelu. Narudžba autorskog djela ne može se tretirati kao prodaja, već kao ugovor o djelu jer je naručitelj, ovdje tuženik, imao na umu osobito izvođačev rad (autorski rad tužitelja) u smislu odredbe čl. 601. st. 3. ZOO-a. Prema odredbi čl. 602. ZOO-a kada je ugovoreno da izvođač izradi stvar od svog materijala, a nije određena kvaliteta, izvođač je dužan dati materijal srednje kvalitete,

http://www.advokat-prnjavorac.com

što u konkretnom slučaju znači da je tužitelj kao izvođač, tj. autor predmetnog dijapozitiva, trebao izraditi za tuženika kao naručitelja dijapozitive srednje kvalitete, bez oštećenja na dijapozitivu. Osnovano žalitelj ističe da sud nije tijekom dokaznog postupka utvrdio ovu relevantnu činjenicu, uzevši pogrešno da je tuženik kao kupac izgubio pravo koje bi mu inače pripadalo sa osnove nedostatka stvari. Međutim, u konkretnom slučaju ne radi se o zahtjevima naručitelja, već se radi o zahtjevu za naknadu zbog povrede autorskog moralnog prava izvođača, pa se ne primjenjuju odredbe čl. 615. i 616. ZOO. Prema tome, prema stajalištu ovoga suda, tuženik nije prekludiran u svom prigovoru nedostatka autorskom djelu jer, kao što je rečeno, radi se o zahtjevu za naknadu štete izvođača radova, a ne o zahtjevu za naknadu štete naručitelja radova zbog nedostatka stvari. Radi se o naknadi štete sa osnove povrede autorskog moralnog prava na temelju odredbe čl. 28. ZAP-a, prema kojem autor djela ima pravo da se usprotivi svakom deformiranju, sakaćenju ili drugom mijenjanju djela, te svakoj uporabi djela, koja bi vrijeđala njegovu čast ili ugled".

(Ps H, Pž. 2199/92, od 6. 10. 1992. - Informator, broj 4284)

Kvalitet poslenikovog materijala

Član 602.

(1) Kad je ugovoreno da poslenik izradi stvar od svog materijala, a nije određen kvalitet, poslenik je dužan dati materijal srednjeg kvaliteta.

(2) On odgovara naručiocu za kvalitet upotrijebljenog materijala isto kao prodavac.

---

1. Kad stranke iz ugovora o građenu nisu ugovorile kakvoću radova, izvođač ih je obavezan izvesti u kakvoći predviđenoj pravilima posla.

(Vs H, Rev. 841/84, od 31. 10. 1984. – Psp 27 - 61)

2. Vidjeti: odluku Ps H, Pž. 2199/92, od 6. 10. 1992., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 691. ZOO

Odjeljak 2.

NADZOR

Član 603.

Naručilac ima pravo da vrši nadzor nad obavljanjem posla i daje uputstva kad to odgovara prirodi posla, a poslenik je dužan da mu to omogući.

Odjeljak 3.

ZAKLJUČIVANJE UGOVORA NADMETANJEM

Poziv na nadmetanje o cijeni radova

Član 604.

(1) Poziv upućen određenom ili neodređenom broju lica na nadmetanje za izvršenje određenih radova, pod određenim uslovima i uz određene garancije, obavezuje pozivaoca da zaključi ugovor o tim radovima sa onim koji ponudi najnižu cijenu, izuzev ako je tu obavezu isključio u pozivu na nadmetanje.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) U slučaju isključenja obaveze da se zaključi ugovor, poziv na nadmetanje smatra se kao poziv zainteresovanima da oni naprave ponudu ugovora pod objavljenim uslovima.

---

1. Naručitelj je sudionicima natječaja za ustupanje građenja objekta odgovoran za štetu koju su petrpjeli zbog nepravilno provedenog natječaja.

(Vs H, II Rev. 73/87, od 17. 9. 1987. – Psp 37 - 53)

Poziv na nadmetanje za umjetničko ili tehničko rješenje namjeravanih radova

Član 605.

Poziv upućen određenom ili neodređenom broju lica na nadmetanje za umjetničko ili tehničko rješenje namjeravanih radova obavezuje pozivaoca da pod uslovima sadržanim u pozivu na nadmetanje zaključi ugovor sa učesnikom u nadmetanju čije rješenje prihvati komisija čiji je sastav unaprijed objavljen, izuzev ako je tu obavezu isključio u pozivu na nadmetanje.

Odjeljak 4.

OBAVEZE POSLENIKA

Nedostaci materijala

Član 606.

(1) Poslenik je dužan skrenuti pažnju naručiocu na nedostatke materijala koji mu je naručilac predao, a koje je primijetio ili je morao primijetiti, inače će odgovarati za štetu.

(2) Ako je naručilac zahtijevao da se stvar izradi od materijala na čije mu je nedostatke poslenik ukazao, poslenik je dužan postupiti po njegovom zahtjevu, izuzev ako je očigledno da materijal nije podoban za naručeno djelo ili ako bi izrada od zahtijevanog materijala mogla nanijeti štetu ugledu poslenika, u kom slučaju poslenik može raskinuti ugovor.

(3) Poslenik je dužan upozoriti naručioca na nedostatke u njegovom nalogu, kao i na druge okolnosti za koje je znao ili je morao znati, koje mogu biti od značaja za naručeno djelo ili za njegovo izvršenje na vrijeme, inače će odgovarati za štetu.

---

1. Za ostvarenje prava zbog materijalnih nedostataka isporučenog materijala koji ga čine nepodobnim za ugovorenu svrhu, nije dovoljno da poslenik samo pozove naručioca da izvrši pregled radi utvrđenja nedostataka, već je dužan da ga pozove da izvrši zamjenu, a ako se opredijeli za raskid ugovora, da materijal stavi na raspolaganje isporučiocu, obezbijedi njegovo čuvanje, te izvrši i prodaju za račun isporučioca.

Iz obrazloženja:

"Pri nespornom činjeničnom stanju da je tuženi u svom sjedištu preuzeo od tužioca, kao njegov kooperant, dopremljenu količinu čamove građe (171, 193 m^3), sa obavezom prerade i isporuke odgovarajuće količine lamperije; da prilikom preuzimanja nije odbio prijem dijela isporuke za koji tvrdi da nije odgovarao kvalitetu, odnosno da je "odmah primijetio da građa nije odgovarajuća za izradu i obradu lamperije", te da je "više jamska nego tehnička", bez pravnog je značenja isticanje žalioca da

http://www.advokat-prnjavorac.com

je prvostepeni sud bio dužan da provede predloženi dokaz saslušanjem svjedoka na okolnosti vezane za materijalne nedostatke – nepostojanje potrebnih svojstava za ugovorenu svrhu (čl. 479. tač. 2. te čl. 606. ZOO).

Naime, pošto su po tvrdnji tužioca, u pitanju tzv. vidljivi nedostaci, tuženi je prema odredbama čl. 481. st. 1. i 2. ZOO, bio dužan da bez odlaganja ili odmah (s obzirom na način i mjesto isporuke) saopšti svoje primjedbe, inače gubi pravo koje mu po tom osnovu pripada. I pod pretpostavkom da je taj rok održan, nije dovoljno samo saopštiti da kvalitet nije odgovarajući, već je bio dužan da pozove tužioca da uredno izvrši ugovor (izvrši zamjenu isporuke) - član 490. stav 1. ZOO, odnosno ako su se stekli uslovi za raskid ugovora zato što materijal za obradu nije podoban - član 606. stav 2. ZOO, stavi tužiocu stvari na raspolaganje, odnosno obezbijedi njihovo čuvanje, te konačno izvrši prodaju za račun tužioca - čl. 520. st. 2. i 522. u vezi čl. 121. stav 1. ZOO.

Kako ne tvrdi da je bilo šta u skladu sa navedenim odredbama preduzeo dužan je da izvrši povraćaj stvari odnosno isplatu ispostavljenog računa br. 976. od 01. 08. 1990. godine, a po cijenama u vrijeme presuđenja".

(Vs RCG, Pž. 249/96, od 7. 10. 1997. – Bilten Vs RCG 1997 – 45)

2. Poslenik (izvođač) odgovara za nedostatke, iako je rad izveo po nalogu naručioca i po tehničkoj dokumentaciji koju je ovaj pribavio, ako je kao specijalizovana organizacija mogao uočiti nedostatke u nalogu.

Iz obrazloženja:

"Tuženi je radove, suprotno odredbama člana 607. stav 1. ZOO. izveo protivno pravilima posla, te su se stekle pretpostavke da se tuženom naloži otklanjanje nedostataka".

(Vs BiH, Pž. 133/89, od 27. 11. 1989. – Bilten Vs BiH 1/90 – 55)

3. Izvođač se ne može osloboditi odgovornosti za nedostatke u radovima, ako se nije pridržavao pravila struke, iako je postupao po uputstvima naručioca.

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni sud smatra da tuženi ne snosi posljedice koje su nastale neizvođenjem kontra ploče, jer je do odstupanja od glavnog projekta došlo uz saglasnost stranaka.

Međutim, ovaj sud ocjenjuje, pozivom na odredbe člana 606. stav 3. i 607. stav 1, u vezi sa članom 641. Zakona o obligacionim odnosima, te na Posebne uzanse o građenju br. 75., 79. i 89, da je izvođač radova odgovoran za mane izvedenih radova, bez obzira što je radio pod stalnim nadzorom i isključivim uputstvima naručioca, ako su te mane nastale zbog nepridržavanja pravila njegove struke. Izvodač se može osloboditi od odgovornosti samo ako otkloni posao ili izričito otkloni svoju odgovornost".

(Vs BiH, Pž. 732/89, od 26. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 55)

4. Izvođač - specijalizovana organizacija, odgovara za nedostatke ispoljene u garantnom roku, ako su izazvani greškama u tehničkom rješenju na koje nije upozorio naručioca.

Iz obrazloženja:

"Iz nalaza i mišljenja vještaka proizilazi da je projektovani nagib krova bio malen i da je tuženi kao izvođač radova to morao uočiti, te tužiocu na to skrenuti pažnju. Tuženi nije tako postupio, nego je, šta više, izvršio izmjenu pokrivača, predloživši tužocu ali-lim sa manjom dubinom vala od projektovanog, što je po mišlje-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nju vještaka pogoršalo situaciju, a tuženi preuzeo kao stručno lice za ovu vrstu poslova sav rizik.

U smislu Posebne uzanse o građenju broj 75 "Službeni list SFRJ", broj 18/77), izvođač je dužan da, saglasno pravilima struke, ispita pravilnost tehničkih rješenja u tehničkoj dokumentaciji i da naručioca upozori na greške koje primijeti, a u smislu Posebne uzanse o građenju broj 89, izvođač je dužan da o svom trošku otkloni sve nedostatke koji se pokažu u toku garantnog roka, a koji su nastupili usljed toga što se izvođač nije držao svojih obaveza u pogledu kvaliteta i materijala".

(Vs BiH, Pž. 550/88,od 16. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 61)

5. Ako je po ugovoru o djelu angažovana specijalizovana organizacija da osposobi instalacije za redovnu upotrebu, i ta organizacija sama utvrdila koje radove treba obaviti, nema pravo na naknadu za obavljeni rad ako nije postignut cilj ugovora.

Iz obrazloženja:

"Ugovorom broj 203. od 18. juna 1981. godine ugovorne stranke su ugovorile izvođenje radova na popravci instalacija centralnog grijanja u objektima tuženog.

Tužbom je zahtijevana isplata cijena za obavljanje radova (troškove radne snage i ugrađenog materijala), a tuženi se protivi tužbenom zahtjevu stoga što ni nakon obavljenih radova nije uspostavljena funkcija instalacija, tako da izvedenim radovima nije ispunjen cilj ugovora.

Ako bi se utvrdilo da je predmet ugovora o djelu opravka instalacija radi osposobljavanja za vršenje funkcije, tako da je akcenat stavljen na rezultat rada tužioca, u smislu člana 600. Zakona o obligacionim odnosima, ne bi se moglo smatrati da je rad izvršen prema odredbama ugovora i pravilima posla, te da ga je tuženi dužan primiti (član 622. ZOO), samim tim što je tužilac uredno obavio radove obuhvaćene premjerom i predračunom.

Tužilac je specijalizovana organizacija za postavljanje i održavanje instalacija za prenos toplotne energije, pa je, ako je bio pozvan da izvrši opravku instalacija da bi se osposobile za obavljanje funkcije, bio dužan da prethodno utvrdi šta je uzrok slabom grijanju i u ponudi predvidi sve potrebne radove, a nije se smio ograničiti samo na neke, čije obavljanje ne osposobljava instalaciju. Tužilac je naime, morao da se kod zaključenja i ispunjenja ugovora rukovodi načelom savjesnosti i poštenja (član 12. ZOO), i da u izvršavanju obaveze iz svoje profesionalne djelatanosti postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke (član 18. stav 2. ZOO), pa ako tako nije postupao tuženi bi imao pravo da ugovor raskine (član 619. ZOO). Ako bi se utvrdilo da je tuženi izričito zahtijevao samo obavljanje radova utvrđenih predračunom bez obzira na rezultat, sud bi morao imati u vidu odredbe člana 608. stav .3. ZOO, te utvrditi da li je tužilac trebao upozoriti tuženog na nedostatke u njegovom nalogu, kao i na druge okolnosti za koje je znao ili morao znati, a koji mogu biti od značaja za naručeno djelo".

(Vs BiH, Pž. 9/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 24)

6. Izvođač ima pravo zahtijevati naknadu za dodatno ako su ti radovi bili potrebni za funkcioniranje naručenog djela, iako je propustio obavijestiti naručitelja o nedostacima u nalogu (čl. 606. st. 3. ZOO)

(Ps H, Pž. 260/87, od 20. 9. 1988. – Psp 40 - 148)

7. Grubo odstupanje od pravila građevinske struke po zahtjevu neukog naručioca radova (fizičko lice), ne isključuje u cjelini odgovornost izvođača ni u slučaju da je blagovremeno upozorio naručioca na opasnost štete.

(Vs BiH, Rev. 498/85, od 28. 1. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 25)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Obaveza da izvrši djelo

Član 607.

(1) Poslenik je dužan izvršiti djelo kako je ugovoreno i po pravilima posla.

(2) On je dužan izvršiti ga za određeno vrijeme, a ako ono nije određeno, onda za vrijeme koje je razumno potrebno za takve poslove.

(3) On ne odgovara za zadocnjenje nastalo zbog toga što mu naručilac nije predao materijal na vrijeme, ili zbog toga što je tražio izmjene, ili što mu nije isplatio dužan predujam i uopšte za zadocnjenje nastalo ponašanjem naručioca.

---

1. Izvođač je dužan obaviti djelo kako je ugovoreno i prema pravilima posla te predati naručitelju izrađenu ili popravljenu stvar. Izvođač koji je samo djelimično obavio posao nije ispunio svoju ugovornu obavezu, pa naručitelj ima pravo izjaviti da raskida ugovor.

(Vts RH, Pž. 2740/94, od 12. 4. 1995. – Zbirka 3 - 24)

2. Izvođač se ne može osloboditi odgovornosti za nedostatke u radovima, ako se nije pridržavao pravila struke, iako je postupao po uputstvima naručioca.

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni sud smatra da tuženi ne snosi posljedice koje su nastale neizvođenjem kontra ploče, jer je do odstupanja od glavnog projekta došlo uz saglasnost stranaka.

Međutim, ovaj sud ocjenjuje, pozivom na odredbe člana 606. stav 3. i 607. stav 1, u vezi sa članom 641. Zakona o obligacionim odnosima, te na Posebne uzanse o građenju br. 75., 79. i 89, da je izvođač radova odgovoran za mane izvedenih radova, bez obzira što je radio pod stalnim nadzorom i isključivim uputstvima naručioca, ako su te mane nastale zbog nepridržavanja pravila njegove struke. Izvodač se može osloboditi od odgovornosti samo ako otkloni posao ili izričito otkloni svoju odgovornost".

(Vs BiH, Pž. 732/89, od 26. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 55)

3. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 606. ZOO.

Raskidanje ugovora zbog odstupanja od ugovorenih uslova

Član 608.

(1) Ako se u toku izvršenja djela pokaže da se poslenik ne drži uslova ugovora i uopšte da ne radi kako treba, te da će izvršeno djelo imati nedostatke, naručilac može upozoriti poslenika na to i odrediti mu primjeren rok da svoj rad saobrazi svojim obavezama.

(2) Ako do isteka tog roka poslenik ne postupi po zahtjevu naručioca, ovaj može raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete.

Raskidanje ugovora prije isteka roka

Član 609.

(1) Ako je rok bitan sastojak ugovora, a poslenik je u tolikom zakašnjenju sa započinjanjem ili završavanjem posla da je očigledno da ga neće završiti u roku, naručilac može raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) On to pravo ima i kad rok nije bitan sastojak ugovora, ako zbog takvog zakašnjenja naručilac očigledno ne bi imao interesa za ispunjenje ugovora.

Povjeravanje izvršenja posla trećem

Član 610.

(1) Ukoliko iz ugovora ili prirode posla ne proizilazi što drugo, poslenik nije dužan da posao obavi lično.

(2) Poslenik i dalje odgovara naručiocu za izvršenje posla i kad posao ne obavi lično.

---

1. Podizvođaču može dati nalog da odstupi od redosljeda ugovorenih radova, samo izvođač - naručilac radova od podizvođača, a ne investitor - naručilac radova od izvodača.

(Vs BiH, Pž. 241/86, od 27. 11. 1986.– Bilten Vs BiH 1/87 – 23)

2. Angažovanje proizvođača na strani poslenika ne podrazumjeva dovođenje u vezu proizvođača neposredno sa naručiocem posla, niti oslobađa poslenika od njegovih osnovnih obaveza. Kod ugovora o djelu poslenik može povjeriti izvršenje posla trećem licu, ukoliko ugovor nije sačinjen, s obzirom na ličnost poslenika, ali i tada odgovara naručiocu posla za blagovremeno i uredno izvršenje posla.

(Vs S, broj Prev. 624/95. – Bilten 2/1996)

Odgovornost za saradnike

Član 611.

Poslenik odgovara za lica koja su po njegovom nalogu radila na poslu koji je preuzeo da izvrši, kao da ga je sam izvršio.

---

1. Za štetu koju kupcu motornog vozila prouzrokuje serviser nemarnim radom pri otklanjanju tehničkih nedostataka u garantnom roku solidarno odgovaraju proizvođač i tehnički servis.

Iz obrazloženja:

"Tuženi je proizvodač automobila vlasništvo tužioca a garantnim listom predatim tužiocu - kupcu automobila dao je jemstvo u smislu člana 501. Zakona o obligacionim odnosima, za ispravno funkcionisanje automobila u toku garantnog roka. U okviru ove garancije tužilac je ovlašten da neposredno od tuženog zahtijeva opravku automobila ako ne funkcioniše ispravno, u smislu člana 502. ZOO, što znači da s njima izravno stupa u odnos iz ugovora o djelu regulisan odredbama članova 600. - 629. ZOO. Usluge Iz ovakvog ugovora o djelu tuženi po pravilu ne pruža sam već preko mreže ovlaštenih servisa sa kojima međusobne odnose reguliše posebnim ugovorom, no sa stanovišta kupca ovi serviseri i kada imaju svojstvo pravnog lica moraju se smatrati saradnicima poslenika - proizvodača automobila za čiji rad poslenik odgovara kao da ga je sam izvršio (član 611. ZOO).

U konkretnom slučaju do oštećenja automobila i teške havarije došlo je zbog nehatnog rada radnika ovlaštenog servisa kome je, poštujući obaveze iz garantnog lista tuženog, unutar garantnog roka, tužilac povjerio automobil na jedan od obaveznih servisa. Kako je povjeravanje vozila na obavezne servise u toku garantnog roka i to serviseru na koga kupca upućuje tuženi, uslov za realizaciju prava iz garancije (garantnog lista), mora se i rad servisa tokom obaveznog servisiranja automobila

http://www.advokat-prnjavorac.com

kupca smatrati pružanjem usluge za tuženog, pa se ovlašteni servis i kod ovakvog rada smatra saradnikom proizvođača (tuženog u ovoj parnici) kao poslenika.

Na ovakav odnos servisera i tuženog upućuje i sadržaj njihovog međusobnog ugovora, iz koga proizilazi da će niz radnji na automobilu tokom obaveznog servisiranja ovlašteni servis obaviti na trošak proizvođača, a proizvođač (tuženi) se obavezao da će vlasniku automobila u okviru garancije za vozilo garantovati kvalitet usluga, što podrazumijeva kvalitet radova na vozilima i kvalitet ugrađenih rezervnih djelova.

Nesumnjivo je da serviser koji ima svojstvo pravnog lica (radna organizacija, sada preduzeće) odgovara za štetu u smislu člana 170. stav 1. ZOO, ali ta njegova odgovornost ne isključuje odgovornost tuženog za koga je rad na obaveznom servisiranju obavljen. Ta odgovornost tuženog se zasniva na odredbama člana 611. ZOO, te čl. 262. i 266. i člana 154. u vezi sa članom 269. ZOO.

Odgovornost za štetu i servisera i proizvođača vozila u ovom slučaju je solidarna i to za puni obim štete, jer na to upućuje njihov međusobni odnos (član 206. u vezi sa članom 269. ZOO), pa je Iužilac osnovano mogao zahtijevati punu naknadu štete i samo od tuženog (član 414. stav 1. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 312/90, od 18. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 47)

2. Poslenik se ne može pozivati na neblagovremenost obavještenja o nedostacima izvršenog posla, ako je lice koje je po njegovom nalogu radilo znalo za nedostatak, a nije ga saopštilo naručiocu.

(Vs BiH, Pž. 604/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 91. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 617. ZOO)

3. Ovlašteni obrtnik koji je preuzeo automoil na popravak i koji je dopustio da osoba koja nije njegov radnik upravlja vozilom prilikom preuzimanja odgovoran je a štetu koja je iz toga proizašla.

(Vs H, Rev. 1633/84, od 14. 12. 1984. – Psp 26 - 78)

4. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 610. ZOO.

Neposredan zahtjev saradnika poslenika od naručioca

Član 612.

Za naplatu svojih potraživanja od poslenika njegovi saradnici mogu se obratiti neposredno naručiocu i zahtijevati od njega da im isplati ta potraživanja na teret svote koju u tom času duguje posleniku, ako su ta potraživanja priznata.

---

1. Kooperant izvođača radova ovlašten je da zahtjeva isplatu cijene neposredno od naručioca - investitora, ako ovaj ne osporava osnov i visinu tražbine izvođača.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužitelj kao izvođač - kooperant, zaključio ugovor o kooperaciji za izvedbu radova na vodovodu sa izvođačem i da nije ovlašten da neposredno ispostavlja fakture i vrši naplatu cijene izvršenih radova od investitora.

Prvostepeni sud, međutim, nije imao u vidu odredbu člana 612. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, kojom je upravo predviđeno da suradnici izvođača mogu tražiti da im naručilac, za račun priznatih potraživanja izvođača isplati njihovu

http://www.advokat-prnjavorac.com

naknadu. Ova odredba iz poglavlja o ugovoru o djelu, primjenjuje se i kod ugovora o građenju, u smislu člana 630. ZOO.

U konkretnom slučaju, iz obrazloženja pobijane presude ne može se pouzdano zaključiti da li je prvostepeni sud izvršio uvid u okončanu situaciju za koju tužitelj tvrdi da je ovjerena od naručioca, odnosno tužene, dakle, nesporna i likvidna.

(Vs FBiH, Pž. 153/97, od 16. 9. 1997. - Bilten Vs BIH 2/97 - 46)

2. Lice kome je proizvođač povjerio izvođenje dijela radova na objektu ne može istaći zahtjev za naplatu potraživanja iz ovog ugovora, neposredno investitoru objekta.

(Vs BiH, Pž. 241/86, od 27. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 24)

3. Kooperant izvođača radova ne može neposredno od naručioca radova glavnog investitora zahtijevati plaćanje cijene za obavljeni posao, ako u času podnošenja tužbe ne postoji priznato potraživanje izvođača radova prema naručiocu radova.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi člana 612. Zakona o obligacionim odnosima, za naplatu svojih potraživanja od poslenika njegovi saradnici mogu se obratiti neposredno naručiocu i zahtijevati od njega da im isplati ta potraživanja na teret svote koju u tom času duguje pasleniku, ako su ta potraživanja priznata. U ovom slučaju prvostepeni sud je utvrdio da je tužioca angažovao drugotuženi u ime i za račun trećetuženog, a ne radi se o potraživanju koje prvotuženi priznaje trećetuženom kao svom izvođaču - posleniku, koje bi postojalo u času tužbe, pa tužilac nije mogao svoj zahtjev u odnosu na prvotuženog postaviti u ovoj parnici, pozivom na odredbu člana 612. ZOO, te je prvostepeni sud pravilno postupio kada je u odnosu na njega tužbeni zahtjev odbio".

(Vs BiH, Pž. 363/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 28)

Predaja izrađene stvari naručiocu

Član 613.

(1) Poslenik je dužan predati naručiocu izrađenu ili opravljenu stvar.

(2) Poslenik se oslobađa ove obaveze ako stvar koju je izradio ili opravio propadne iz uzroka za koji on ne odgovara.

---

1. Kod ugovora o djelu poduzetnik ugovorne poslove obavlja za svoj račun i u tome u načelu snosi rizik za predmet ugovora sve do njegove predaje naručitelju. Krađa vozila iz njegove zanatske radnje, ne predstavlja uzrok koji bi ga oslobodio odgovornosti, pa i kada je izvršena dok je naručitelj bio u docnji sa preuzimanjem vozila.

Iz obrazloženja:

"Na temelju rezultata provedenog postupka sudovi nižeg stupnja utvrdili su da je tužitelj po ugovoru o djelu sklopljenim sa tuženikom, predao tuženiku 6. 1. 1992. godine oštećeno putničko vozilo na popravku, koje se tuženik obvezao popraviti do početka trećeg mjeseca te godine. Sudovi su nadalje utvrdili da tuženik nije u ugovorenom roku izvršio ugovorene popravke, pa čak ni do početka petog mjeseca, kada je vozilo nestalo (ukradeno) iz tuženikove zanatske radionice. Ovakvo činjenično stanje nije među parničnim strankama ni sporno. Sporno je ko od ugovornih strana snosi rizik za nestanak odnosno krađu vozila.

Kod ugovora o djelu izvođač radova (poduzetnik), ugovorene poslove obavlja za svoj račun i u tome sve do predaje ugovorenog djela u načelu snosi rizik za predmet ugovora, osim kada izrađena ili popravljena stvar propadne iz uzroka za koje

http://www.advokat-prnjavorac.com

on ne odgovara, u kojem slučaju se on oslobađa ne samo obveze na predaju stvari, već i snošenja bilo kojih drugih štetnih posljedica, koje za naručioca nastupe (članak 613. Zakona o obveznim odnosima ZOO). Krađa vozila iz tuženikove zanatske radionice ne predstavlja uzrok koji bi tuženika oslobađao odgovornosti, pogotovo kada se ima u vidu vrijeme i način na koji se to dogodilo, već se naprotiv radi o uzroku za koji on mora snositi odgovornost uz poznatu činjenicu čestih krađa automobila, pa je tu okolnost bio dužan i mogao predvidjeti, te poduzeti mjere koje će krađu onemogućiti.

Tuženik se u tome ne samo bezuspješno, već i neopravdano poziva na tužiteljevo vjerovničko zakašnjenje u preuzimanju vozila, pa da je time rizik i od krađe prešao na njega. Sudovi nižeg stupnja opravdano nisu prihvatili ovu tuženikovu tvrdnju. Tužitelj nije bio dužan preuzeti vozilo a time nije ni mogao doći u vjerovničko zakašnjenje sve dok vozilo nije bilo u cjelini popravljeno, a sudovi su utvrdili da je krađa izvršena prije cjelovite ugovorene popravke. Međutim, kada bi i postojalo na strani tužitelja vjerovničko zakašnjenje, tuženik se ne bi u ovome slučaju mogao osloboditi svoje odgovornosti, jer bi u takvom slučaju sporno vozilo držao kao čuvar, te ne bi odgovarao samo za slučajnu propast stvari, a ostao bi i dalje odgovoran za nestanak ili oštećenje koje bi nastalo njegovom nepažnjom ili usljed događaja za koji snosi odgovornost (članak 326. ZOO). Krađa se nikako ne može smatrati slučajnom propašću stvari u smislu članka 326. stavak 1. ZOO. Krađa je protupravno prisvajanje tuđe stvari, pa kada za nju ne bi odgovarao poduzetnik i kada postupa kao čuvar, pogodovalo bi mu na štetu naručioca i nesavjesno postupanje, nepažnja i drugi oblici nemarnog odnosa, što bi dovelo do izražene nesigurnosti u sklapanju ove vrste pravnih poslova“.

(Vs FBiH, Rev. 252/00, od 25. 1. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 38)

2. Poslenik ne odgovara za štetu na stvari primljenoj na popravak, ako je stvar propala usljed slučaja koji se posleniku ne može pripisati u krivicu, sem ako nije bio u docnji sa vraćanjem stvari.

Iz obrazloženja:

“Prema utvrđenju prvostepenog suda tužitelj je dana 19. 3. 1992. godine, svoje vozilo marke “Audi 80” predao tuženom na opravku. Tuženi mu vozilo nije vratio pa je u ovoj parnici postavio zahtjev za naknadu štete.

Tužitelj je svoj tužbeni zahtjev za naknadu štete temeljio samo na tvrdnji da mu tuženi nije predao vozilo koje je preuzeo na opravku.

Tuženi je u odgovoru na tužbu (a te činjenice ponavlja i u žalbi) tvrdio da su usljed ratnih dejstava sva vozila koja su se nalazila u njegovim poslovnim prostorijama u V. otuđena dakle, da je stvar propala, pa je iznošenjem navedenih činjenica između stranaka bilo sporno (tužitelj nije izričito osporio ove navode tuženog) ko od stranaka snosi rizik za propast stvari, a od pravilnog rješenja toga pitanja zavisi osnovanost tužbenog zahtjeva.

Kod ugovora o djelu polazi se od toga da šteta zbog oštećenja ili propasti stvari uvijek pogađa vlasnika. Stvar propada vlasniku a poslenik odgovara za štetu zbog propasti stvari ako je stvar propala usljed okolnosti za koje on odgovara, ali je na posleniku obaveza da dokaže da stvar nije propala iz razloga koji se njemu mogu stavit na teret (član 613. stav 2. ZOO). U konkretnom slučaju je trebalo utvrditi o kakvoj se opravci radilo i u kojem je roku trebala biti izvršena, da bi se moglo ocijeniti da li je do propasti stvari došlo za vrijeme docnje poslenika, u kom slučaju bi on odgovarao za štetu ili za vrijeme povjerilačke docnje (docnje naručioca - član 622. ZOO) u kom slučaju bi rizik propasti stvari usljed ratnih dejstava snosio naručilac“.

(Vs FBiH, Pž. 58/99, od 18. 5. 1990. - Bilten Vs FBiH 2/99 - 54)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Ocijenjeno je da izvođač radova po ugovoru o djelu za popravak automobila odgovara naručitelju za štetu na automobilu koju je u vožnji automobilom uzrokovala osoba koja je na drugim poslovima radila kod izvođača i neovlašteno uzela ključeve automobila.

(Vs RH, Rev. 2116/91, od 12. 12, 1991. – Izbor odluka 1993 - 107)

4. Poslenik je dužan da izrađenu stvar montira i na drugom mjestu, koje mu odredi naručilac, umjesto prvobitno ugovorenog, ako nema posebno opravdan razlog da takav nalog odbije. U ovom slučaju ima pravo na naknadu povećanih troškova ispunjenja.

(Vs BiH, Pž. 562/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 92. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ova odluke dato je u sudskoj praksi uz član 298. ZOO)

5. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 622. ZOO.

Odjeljak 5.

ODGOVORNOST ZA NEDOSTATKE

Pregledanje izvršenog djela i obavještavanje poslenika

Član 614.

(1) Naručilac je dužan pregledati izvršeno djelo čim je to po redovnom toku stvari moguće i o nađenim nedostacima bez odlaganja obavijesti poslenika.

(2) Ako naručilac na poziv poslenika da pregleda i primi izvršeni rad to ne uradi bez opravdanog razloga, smatra se da je rad primljen.

(3) Poslije pregleda i primanja izvršenog rada poslenik više ne odgovra za nedostatke koji su se mogli opaziti običnim pregledom, izuzev ako je znao za njih, a nije ih pokazao naručiocu.

---

1. Poslenik koji je pri izradi glavnog projekta, značajno odstupio od ugovorne obaveze, nema pravo na naknadu za izvršeno djelo pa i kada je naručilac primio projekt, a nije blagovremeno, prigovorio nedostacima, ako je za njega takav projekt neupotrebljiv.

(Vs BiH, Pž. 216/86, od 30. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 27)

2. Nakon sporazumno izvršene primopredaje, naručilac građevinskih radova ne može zahtijevati od izvođača otklanjanje nedostataka u primljenim radovima koji su se mogli uočiti običnim pogledom.

Iz obrazloženja:

Zahtjev za isplatu 324.690 dinara tužiteljica zasniva na odredbama ugovora o građenju od 15. juna 1982. godine kojim je ugovorena i primjena Posebnih uzansi o građenju i zapisniku od 7. februara 1985. godine kojim su konstatovani nedostaci "nakon završetka i primopredaje objekta" (navod u istorijatu tužbe). Tužiteljica tvrdi da tuženi nije izvršio svoju ugovornu obavezu zbog čega je angažovala drugo lice da izvrši zatrpavanje potpornog zida.

Ugovorom o građenju parnične stranke nisu ugovorile izvođenje ovih radova.

Nakon završetka primopredaje radova ispostavljena je okončana situacija, broj 1/84 od 30. decembra 1984. godine koju je potpisao nadzorni organ i tužiteljica - naručilac ("investitor").

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prvostepeni sud pravilno utvrđuje da u skladu sa odredbama Posebnih uzansi o građenju br. 113. i 114. nisu konstatovani nedostaci u izgradnji potpornog zida koji su se mogli utvrditi običnim pregledom. Samo tada bi nastala obaveza izvodača da o svom trošku odmah pristupi izvođenju radova u cilju otklanjanja nedostataka, a ako on te radove ne izvede, naručilac može angažovati drugo lice da ih izvede na teret izvođača - Posebna uzansa o građenju broj 115.

U ovom slučaju takvi nedostaci nisu konstatovani u primopredajnom zapisniku pa eventualno kasnije telefonsko pozivanje na otklanjanje nedostataka i da je učinjeno, ne proizvodi djejstvo iz Posebne uzanse o građenju broj 115, a nakon primopredaje radova (u skladu sa Posebnom uzansom o građenju br. 116. i 117) izvršen je konačan obračun i time raspravljeni odnosi između ugovarača.

Nakon toga, tek dana 7. februara 1985. godine u tački 1. zapisnika (sačinjenog bez prisustva tuženog - izvođača) konstatovano je da je potrebno izvršiti najhitnije "zatrpavanje zemljom iza potpornog zida i postojećeg terena".

(Vs BiH, Pž. 473/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 21)

3. Kada su se nedostaci u zemljanim radovima i izgradnji ograde mogli opaziti običnim pregledom naručilac se ne može na njih pozivati ako ih nije u času primopredaje reklamirao, osim ako ne dokaže da je poslenik za nedostatke znao, a nije ga na njih upozorio.

Iz obrazloženja:

"Ugovori o izvođenju radova na iskopu i transporu zemlje i dizanju ograde, koji su zaključeni među parničnim strankama, su ugovori o djelu u smislu člana 600. Zakona o obligacionim odnosima.

Tuženi u žalbi prigovara da je nakon uvjeravanja da su radovi izvršeni, utvrdio da su radovi djelimično nekvalitetno izvedeni, da ih je tuženi ponovo izveo i na te okolnosti predlaže izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka, a po potrebi i vještačenjem po vještaku građevinske struke.

Radovi koji su predmet ovih ugovora su takve prirode da su se svi nedostaci mogli opaziti običnim pregledom. Zbog toga bi za odlučivanje u ovom sporu, u smislu odredbe člana 614. Zakona o obligacionim odnosima, bilo relevantno da su nedostaci postojali, da je tužilac kao poslenik za njih znao i da ih tuženom, kao naručiocu nije pokazao. Ukoliko tužilac nije znao za nedostatke, za odlučivanje nije relevantno da li su nedostaci postojali, jer poslenik poslije pregleda i primanja izvršenog rada više ne odgovara za nedostatke, koji su se mogli opaziti običnim pregledom. Tuženi ne tvrdi da je tužilac za nedostatke znao, niti predlaže dokaze na te okolnosti. Zbog toga okolnosti koje tuženi ističe u žalbi nisu relevantne za odlučivanje".

(Vs BiH, Pž. 329/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 20)

Skriveni nedostaci

Član 615.

(1) Ako se docnije pokaže neki nedostatak koji se nije mogao otkriti običnim pregledom, naručilac se ipak može pozvati na njega, pod uslovom da o njemu obavijesti poslenika što prije, a najduže u roku od mjesec dana od njegovog otkrivanja.

(2) Istekom dvije godine od prijema obavljenog posla, naručilac se više ne može pozvati na nedostatke.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Kada su ugovorne strane zapisnički utvrdile nedostatke, prava i obaveze valja cijeniti prema sadržaju sporazuma iz zapisnika pa se izvođač ne može osnovano pozivati na istek prekluzivnog roka.

(Vts RH, Pž. 1313/93, od 29. 3. 1994. – Praxis 2 - 52)

2. Izvođač radova može zahtijevati isplatu dijela cijene koju je naručilac, saglasno ugovoru, zadržao do isteka garantnog roka od dvije godine od dana izdavanja upotrebne dozvole radi otklanjanja eventualnih nedostataka, kada protekne dvije godine od faktičke primopredaje radova, ukoliko nije bilo primjedaba na kvalitet izvedenih radova, iako među ugovornim strankama nije izvršen konačni obračun, niti je data upotrebna dozvola za korištenje izgrađenog objekta, iz razloga koji se ne mogu pripisati u krivicu izvođaču radova.

Iz obrazloženja:

"Kod nesporne činjenice da je objekat na kome je tužilac izvodio radove investitor počeo koristiti u maju 1981. godine i da nije bilo primjedaba na kvalitet izvedenih radova od strane naručioca, utužena tražba je dospjela. Pošto je tuženi predao investitoru objekat u maju 1981. godine i ovaj ga od tada koristi ima se smatrati da je tada primio i radove tužioca, iako među strankama nije izvršen konačni obračun, a niti je data upotrebna dozvola. Prema tome, od maja 1981. godine počeo je teći garantni rok od dvije godine jer je tada naručilac počeo koristiti objekat, a istekao maja 1983. godine.

Tužilac u konkretnom slučaju, kako je prvostepeni sud utvrdio (ovo se utvrđenje žalbom ne pobija), ne može uticati na dobijanje upotrebne dozvole niti su neki njegovi propusti doveli do odlaganja konačne primopredaje objekta. Kod takve situacije, polazeći od načela savjesnosti i poštenja izraženog u članu 12. ZOO i cilja koje su stranke ugovaranjem garantnog roka željele postići, mora se ugovorena odredba o početku toga garantnog roka shvatiti onako kako je shvata prvostepeni sud (parnične stranke su ugovarajući početak roka od dana izdavanja upotrebne dozvole, imale u vidu uobičajenu situaciju, da će upotrebna dozvola biti data odmah po završetku radova i prethoditi faktičkom korištenju objekta, pa se ugovor u tome dijelu ne može tumačiti samo strogo verbalno). Prvostepeni sud je pri tumačenju ugovora u ovom dijelu opravdano imao u vidu i odredbe čl. 615. ZOO, nalazeći da je odredba člana 14. ugovora između stranaka, usklađena sa ovom zakonskom normom".

(Vs BiH, Pž. 2/86, od 26. 3. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 9)

3. Ugovor kojim je jedna strana naručila od druge ugovorne strane izradu dijapozitiva radi tiskanja kalendara, jest autorski ugovor i slijedom toga po svojoj je pravnoj prirodi ugovor o djelu a ne ugovor o prodaji.

Iz obrazloženja:

"Pogrešno je stajalište prvostupanjskog suda da se u konkretnom slučaju radi o prodaji te da se imaju primijeniti odredbe ZOO-a o prodaji. Ugovor o autorskom djelu po svojoj je prirodi ugovor o djelu. Narudžba autorskog djela ne može se tretirati kao prodaja, već kao ugovor o djelu jer je naručitelj, ovdje tuženik, imao na umu osobito izvođačev rad (autorski rad tužitelja) u smislu odredbe čl. 601. st. 3. ZOO-a. Prema odredbi čl. 602. ZOO-a kada je ugovoreno da izvođač izradi stvar od svog materijala, a nije određena kvaliteta, izvođač je dužan dati materijal srednje kvalitete, što u konkretnom slučaju znači da je tužitelj kao izvođač, tj. autor predmetnog dijapozitiva, trebao izraditi za tuženika kao naručitelja dijapozitive srednje kvalitete, bez oštećenja na dijapozitivu. Osnovano žalitelj ističe da sud nije tijekom dokaznog postupka utvrdio ovu relevantnu činjenicu, uzevši pogrešno da je tuženik kao kupac izgubio pravo koje bi mu inače pripadalo sa osnove nedostatka stvari. Međutim, u konkretnom slučaju ne radi se o zahtjevima naručitelja, već se radi o zahtjevu za naknadu zbog povrede autorskog moralnog prava izvođača, pa se ne primjenjuju odredbe

http://www.advokat-prnjavorac.com

čl. 615. i 616. ZOO. Prema tome, prema stajalištu ovoga suda, tuženik nije prekludiran u svom prigovoru nedostatka autorskom djelu jer, kao što je rečeno, radi se o zahtjevu za naknadu štete izvođača radova, a ne o zahtjevu za naknadu štete naručitelja radova zbog nedostatka stvari. Radi se o naknadi štete sa osnove povrede autorskog moralnog prava na temelju odredbe čl. 28. ZAP-a, prema kojem autor djela ima pravo da se usprotivi svakom deformiranju, sakaćenju ili drugom mijenjanju djela, te svakoj uporabi djela, koja bi vrijeđala njegovu čast ili ugled".

(Ps H, Pž. 2199/92, od 6. 10. 1992. - Informator, broj 4284)

4. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 216/86, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 614. ZOO.

Prestanak prava

Član 616.

(1) Naručilac koji je poslenika na vrijeme obavijestio o nedostacima izvršenog posla ne može svoje pravo ostvariti sudskim putem po isteku godine dana od učinjenog obavještenja.

(2) Ali i po isteku tog roka naručilac može, ako je o nedostacima blagovremeno obavijestio poslenika, prigovorom protiv poslenikovog zahtjeva za isplatu naknade istaći svoje pravo na sniženje naknada i na naknadu štete.

---

1. Rok u kojem naručitelj sudskim putem može zahtijevati uklanjanje nedostataka prekluzivne je naravi, pa naručitelj nije održao rok kad je u tom roku sudskim putem zahtijevao naknadu štete, a nakon isteka roka preinačio taj zahtjev u zahtjev za uklanjanje nedostataka.

(Vs RH, Rev. 1955/93, od 27. 10. 1993. – Izbor odluka 1/1995 - 54)

2. Nesolidna podloga za parket u stanovima ne pretstavlja nedostatak u izradi građevine koji utiče na njenu solidnost, pa izvođač odgovara za taj nedostatak ukoliko se ispolji u ugovorenom garantnom roku a ne u garantnom roku od 10 godina.

(Vs BiH, Pž. 279/85, od 18. 11. 1985. – Bilten Vs BIH 1/86 - 16)

3. Prekluzivni rok jeste zakonom određeni protek vremena poslije čijeg isteka određeno pravo prestaje da postoji ako ga njegov titular ne izvrši u tom roku.

(Vs S, broj Prev. 399/00. - Bilten 2/2001)

4. Ugovor kojim je jedna strana naručila od druge ugovorne strane izradu dijapozitiva radi tiskanja kalendara, jest autorski ugovor i slijedom toga po svojoj je pravnoj prirodi ugovor o djelu a ne ugovor o prodaji.

Iz obrazloženja:

"Pogrešno je stajalište prvostupanjskog suda da se u konkretnom slučaju radi o prodaji te da se imaju primijeniti odredbe ZOO-a o prodaji. Ugovor o autorskom djelu po svojoj je prirodi ugovor o djelu. Narudžba autorskog djela ne može se tretirati kao prodaja, već kao ugovor o djelu jer je naručitelj, ovdje tuženik, imao na umu osobito izvođačev rad (autorski rad tužitelja) u smislu odredbe čl. 601. st. 3. ZOO-a. Prema odredbi čl. 602. ZOO-a kada je ugovoreno da izvođač izradi stvar od svog materijala, a nije određena kvaliteta, izvođač je dužan dati materijal srednje kvalitete, što u konkretnom slučaju znači da je tužitelj kao izvođač, tj. autor predmetnog dijapozitiva, trebao izraditi za tuženika kao naručitelja dijapozitive srednje kvalitete, bez oštećenja na dijapozitivu. Osnovano žalitelj ističe da sud nije tijekom dokaznog postupka utvrdio ovu relevantnu činjenicu, uzevši pogrešno da je tuženik kao kupac izgubio pravo koje bi mu inače pripadalo sa osnove nedostatka stvari. Međutim, u kon-

http://www.advokat-prnjavorac.com

kretnom slučaju ne radi se o zahtjevima naručitelja, već se radi o zahtjevu za naknadu zbog povrede autorskog moralnog prava izvođača, pa se ne primjenjuju odredbe čl. 615. i 616. ZOO-a. Prema tome, prema stajalištu ovoga suda, tuženik nije prekludiran u svom prigovoru nedostatka autorskom djelu jer, kao što je rečeno, radi se o zahtjevu za naknadu štete izvođača radova, a ne o zahtjevu za naknadu štete naručitelja radova zbog nedostatka stvari. Radi se o naknadi štete sa osnove povrede autorskog moralnog prava na temelju odredbe čl. 28. ZAP-a, prema kojem autor djela ima pravo da se usprotivi svakom deformiranju, sakaćenju ili drugom mijenjanju djela, te svakoj uporabi djela, koja bi vrijeđala njegovu čast ili ugled.

(Ps H, Pž. 2199/92, od 6. 10. 1992. - Informator, broj 4284)

Kad poslenik gubi pravo da se pozove na prethodne članove

Član 617.

Poslenik se ne može pozvati na neku odredbu prethodnih članova kad se nedostatak odnosi na činjenice koje su mu bile poznate, ili mu nisu mogle ostati nepoznate, a nije ih saopštio naručiocu.

---

1. Poslenik se ne može pozivati na neblagovremenost obavještenja o nedostacima izvršenog posla, ako je lice koje je po njegovom nalogu radilo znalo za nedostatak, a nije ga saopštilo naručiocu.

Iz obrazloženja:

"Parnične stranke su zaključile ugovor o djelu (član 600. Zakona o obligacionim odnosima) kojim se tuženi, kao izvođač, obavezao izvršiti opravku aparata za razvijanje planova, a tužilac (naručilac) se obavezao da mu za to isplati naknadu.

Tuženi se obavezao ugraditi i transportnu deku.

Saslušanjem svjedoka kome je tuženi povjerio izvršenje posla utvrđeno je da transportnu deku ovaj svjedok nije ugradio, a da je tužilac platio naknadu za radove kao da je ugrađena i transportna deka.

Tuženi kao izvođač, za koga su po njegovom nalogu radili saradnici, odgovara za posao kao da ga je sam izvršio (član 611. ZOO). Naručilac ima obavezu (na osnovu stava 1. člana 614. ZOO) da pregleda izvršeno djelo čim je to po redovnom toku stvari moguće i da o nađenim nedostacima bez odlaganja, obavijesti izvođača. Međutim, izvođač se ne može pozvati na ovu odredbu kada se nedostatak odnosi na činjenice koje su mu bile poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate, a nije ih saopštio naručiocu (član 617. ZOO) (saznanje izvođača se ocjenjuje po znanju njegovog saradnika o postojanju nedostatka) ".

(Vs BiH, Pž. 604/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 91)

2. Ako se nedostatak djela odnosi na činjenice koje su izvođaču bile poznate, a nije ih saopštio naručiocu, on je u zloj namjeri prikrio te činjenice, u njegovom interesu, a protiv interesa naručioca.

Iz obrazloženja:

Iz spisa predmeta proizilazi da su tužilac i tuženi zaključili ugovor broj 554 . od 31.12.1992. godine i to tužilac kao naručilac, a tuženi kao izvođač radi izvođenja radova na pripremi za farbanje kao i za samo farbanje otvorenih aluminijumskih bazena u Rači. Neposredni izvođač radova bilo je Preduzeće "J" iz B. Parnične stranke su ugovorile garantni rok od tri godine za kvalitet antikorozivne zaštite bazena. Ugovoreni radovi od strane tuženog predati su tužiocu dana 20.5.1993. godine. Dopisom broj 164 od 28.9.1994. godine tužilac je uputio tuženom obavještenje o uočenim nedostacima na bazenima, a tužbu je podneo 13.5.1996.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prvostepeni sud je odbacio tužbu kao neblagovremenu nalazeći da je saglasno odredbi člana 616. Zakona o obligacionim odnosima naručilac kao poslenik, koji je na vrijeme obavijestio tuženog o nedostacima izvršenog posla propustio da u roku od godinu dana podigne tužbu, pa je sam izgubio pravo čiju zaštitu je tražio u postupku shodno članu 370. Zakona o obligacionim odnosima.

Međutim, žalbom tužioca dovedena je u sumnju pravilnost pobijane prvostepene presude. Odredbom člana 617. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da se poslenik ne može pozivati na prekluziju ukoliko se nedostatak odnosi na činjenice koje mu nisu mogle ostati nepoznate, a nije ih saopštio naručiocu.

Saglasno navedenom prvostepeni sud nije utvrdio da li se u konkretnom slučaju radi o nedostacima koji se odnose na činjenice koje tuženom, kao posleniku nisu mogle ostati nepoznate u kom slučaju prekluzija propisana odredbom člana 616. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima ne bi mogla nastupiti, zbog čega je žalba tuženog uvažena, a pobijana presuda ukinuta.

Kada naručilac ustanovi nedostatke dela pripadaju mu određena prava prema odredbi člana 618. do 621. ZOO.

Naručilac ostvaruje prava postavljanjem zahtjeva. Ako izvođač ne udovolji ima pravo da zahtjeva ostvarivanje putem tužbe. Međutim, vremenski je ograničena mogućnost da naručilac svoje pravo ostvari sudskim putem. Krajnji rok je jedna godina. Nakon isteka jedne godine od kada je naručilac obavijestio izvođača o nedostatku izvršenog posla naručilac ne može svoje pravo ostvariti putem suda. Rok od jedne godine nije isto što i zastara, nego poseban rok posle koga se gubi mogućnost da naručilac ostvari svoje pravo. Na prestanak te mogućnosti ne primenjuje se pravilo o zastari u smislu člana 376.

Međutim, odredbu člana 617. ZOO treba protumačiti u sledećem smislu:

Opšte je pravilo da se niko ne može pozvati na vlastiti dolus. Ako se nedostatak dela odnosi na činjenice koje su izvođaču bile poznate, a nije ih saopštio naručiocu, on je u zloj namjeri prikrio te činjenice, u njegovom interesu, a protiv interesa naručioca. Takvo ponašanje suprotno je odredbi člana 12. ZOO prema kojoj su učesnici u zasnivanju obaveznih odnosa i ostvarivanju prava dužni da se pridržavaju načela savjesnosti i poštenja.

Izvođačevo ponašanje suprotno je načelu savjesnosti i poštenja i onda ako mu činjenice na koje se odnosi nedostatak djela nisu bile poznate, ali mu nisu mogle ostati nepoznate da je radio savjesno i pošteno.

Zbog takvog ponašanja izvođača naručilac ne može biti prikraćen u svojim pravima kad djelo ima nedostatke i pored toga što je učinio propuste u smislu člana 614. do 616. ZOO.

U hijerarhiji protivpravnih djela i propusta u njegovom obaveznom pravnom odnosu sa izvođačem, izvođačeva zla namjera odnosno njegovo ponašanje u smislu odredaba ovog člana ima značajan protivpravni karakter takvog stepena da mu se ne može pružiti zaštita. Zaštita se mora pružiti naručiocu protiv čijih interesa je upereno izvođačevo protivpravno ponašanje. U tom kontekstu drugostepeni sud nalazi smisao odredbe člana 617. ZOO.

Kako prvostepeni sud nije utvrdio da li se u konkretnom slučaju radi o nedostacima koji se odnose na činjenice koje tuženom kao posleniku nisu mogle ostati nepoznate to je žalba tuženog uvažena, a pobijana presuda ukinuta.

Prvostepeni sud će u tom smislu utvrđivati da li su uočeni nedostaci posleniku mogli ostati nepoznati i da li ih on nije saopštio tužiocu kao naručiocu s obzirom da je tužilac u toku postupka isticao da je nadzorni organ već 5.5.1993. uočio izvjesne greške u radovima i istakao svoje primjedbe na kvalitet radova i o tome odmah

http://www.advokat-prnjavorac.com

obavijestio tuženog, te da kao prilog ovoj činjenici govori zapisnik od 12.5.1993. godine, a i učinjeno obavještenje.

Prvostepeni sud će takođe cijeniti i ostale žalbene navode a i činjenicu da je tačan žalbeni navod koji se pominje u tužbi tužioca da je dana 29.1.1996. tuženi dao izjavu volje da će uočene nedostatke otkloniti, pa će cijeniti od kakvog je značaja navedena izjava volje u odnosu na dospijeće obaveze tuženog.

Tek kad potpuno i pravilno utvrdi činjenično stanje prvostepeni sud će na tako utvrđeno činjenično stanje biti u prilici da pravilno primijeni materijalno pravo i donese zakonitu odluku o postavljenom tužbenom zahtjevu.

(Rješenje Višeg trgovinskog suda u Beogradu, Pž. broj 3895/02 od 19.3.2002. godine)

3. Osoba koja upravlja stambenom zgradom, kao i stanar, ovlaštena je zahtijevati od izvođača uklanjanje nedostataka.

(Vs RH, II Rev. 84/92, od 11. 3. 1993. – Izbor odluka 1994 - 129)

4. Poslenik koji je pri izradi glavnog projekta, značajno odstupio od ugovorne obaveze, nema pravo na naknadu za izvršeno djelo pa i kada je naručilac primio projekt, a nije blagovremeno prigovorio nedostacima, ako je za njega takav projekt neupotrebljiv.

(Vs BiH, Pž. 216/86, od 30. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 27)

5. Ako je ugovorena izgradnja objekta koja ne zahtijeva veće i složenije radove, a izgrađuje se bez projekta, zaključen je ugovor o djelu, a ne o građenju (izgradnja manje seoske štale). Naručilac može zahtijevati sudsku zaštitu zbog nedostatka stvari i nakon proteka zakonom propisanih prekluzivnih rokova, ako je poslenik nesavjesno postupao tokom gradnje.

(Vs BiH Rev. 13/84, od 7. 6. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 37)

6. Izvođač koji je izvršenje posla povjerio trećoj osobi, odgovara naručiocu i u slučaju nepravovremenog obavještenja o nedostacima, premda za njih nije znao, ako su bili poznati, ili nisu mogli ostati nepoznati njegovom suradniku, a ovaj ih nije saopćio naručiocu (či. 611. i 617. ZOO).

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, zauzet na XXIV koordinacionom sastanku, Dubrovnik od 24. do 26. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 2/90 – 133)

Pravo zahtijevati uklanjanje nedostataka

Član 618.

(1) Naručilac koji je uredno obavijestio poslenika da izvršeni rad ima neki nedostatak može zahtijevati od njega da nedostatak ukloni i za to mu odrediti primjeren rok.

(2) On ima pravo i na naknadu štete koju trpi zbog toga.

(3) Ako uklanjanje nedostatka zahtijeva pretjerane troškove, poslenik može odbiti da ga izvrši, ali u tom slučaju naručiocu pripada, po njegovom izboru, pravo na sniženje naknade ili raskid ugovora, kao i pravo na naknadu štete.

---

1. Naručitelj je dužan pregledati obavljene radove i o vidljivim nedostacima bez odlaganja obavijestiti izvođača.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Ako je tuženik smatrao da neki radovi nisu izvedeni, a da neki imaju nedostatke, tada je bio dužan o navedenim nedostacima bez odlaganja obavijestiti tužitelja (čl. 614. ZOO), a nakon toga zahtijevati od tužitelja da nedostatke ukloni I za to mu odrediti primjeren rok (čl. 618. ZOO). Prije nego što je postupio prema navedenim propisima, tuženik nije bio ovlašten dati ili ukloniti nedostatke trećoj osobi".

(Vts RH, Pž. 447/95 od 28. 2. 1995. – Zbirka 3 - 62)

2. Kada je komisija za tehnički pregled objekta konstatovala postojanje nedostataka na građevinskom objektu, tada je izvođač radova dužan da te nedostatke otkloni u garantnom roku saglasno odredbi iz člana 618. ZOO. Rok iz sudske presude, znači rokza početak radova.

(Vs S, broj Prev. 485/96. – Bilten 1/1997)

Raskidanje ugovora u posebnom slučaju

Član 619.

Kad obavljeni posao ima takav nedostatak koji ga čini neupotrebljivim ili je obavljen u suprotnosti sa izričitim uslovima ugovora, naručilac može, ne tražeći prethodno otklanjanje nedostatka, raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete.

---

1. Naručilac ne može zbog nedostatka građevine zahtijevati od izvođača da mu preda drugi odgovarajući stan.

(Vs FBiH, Pž. 21/99, od 18. 8. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 43)

2. Kod očigledne (flagrantne) povrede ugovora od strane poslenika, naručilac može bez prethodnog zahtjeva za otklanjanje nedostataka da raskine ugovor i zahtjeva naknadu štete.

(Vs S, broj Prev. 853/97. - Bilten 2/1998)

3. Naručilac je ovlašten da raskine ugovor o djelu ako radnici poslenika koji se obavezao da održava kotlovnicu naručioca taj posao krajnje aljkavo obavljaju, ne obazirući se na opomene naručioca.

Iz obrazloženja:

"Tužilac je u tužbi i u toku postupka tražio da mu tuženi naknadi iznos od ……. dinara, koji je tužilac isplatio svojim radnicima na ime ličnog dohotka u periodu od aprila do decembra 1982. godine uvećanog za 25%, jer da su ti radnici radili u toplani tuženog, a da su stranke ugovarile sporazumom od 11. 1. 1980. godine, da tuženi isplaćene lične dohotke regresira tužiocu uz faktor 1+0,25.

Tužena je osporila tražbinu tužioca, jer da njegavi radnici u spornom periodu nisu radili u toplani tužene, a osim toga da su i za vrijeme dok su radili, neuredno obavljali poslove i napravili štetu tuženoj, te da je od aprila 1982. godine tužena ugovor raskinula.

Prvostepeni sud smatra da sporazum stranaka od 11. 1. 1980. godine predstavlja ugovor o djelu, pa da bi obaveza tužene da isplati ugovorenu naknadu postojala samo u slučaju da je tužilac ispunio obavezu rada njegovih radnika na toplani tužene i da ugovor među strankama nije raskinut, no ocjenom provedenih dokaza utvrđuje da radnici tužioca nisu uredno izvršavali obavezu rada u toplani tužene i da uopšte nisu radili u spornom periodu, pa da je stoga usmeno i raskinut sporazum od 11. 1. 1980. godine.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kod utvrđenih činjenica, da radnici tužioca u spornom periodu nisu obavljali radne zadatke u kotlovnici tužene (što i tužilac ne spori), da je dopisom od 4. 3. 1982. godine tužena stavila do znanja tužiocu da će ugovorenu naknadu isplaćivati samo dok traje grijna sezona (očito misleći na sezonu zima 1981. - 1982. godine), da ta sezona traje do maja mjeseca 1982. godine, da radnici tužioca nisu uredno i u potpunosti obavljali radne zadatke ni u aprilu mjesecu 1982. godine, zbog čega je tužena opravdano odbila da plaća ugovorenu naknadu od aprila 1982. godine i usmeno raskinula ugovor (što se sve vidi iz dopisa tužioca inspekciji rada od 17. 5. 1982. godine, u kojem se od strane tužioca podrobno objašnjavaju propusti njegovih radnika i navodi da tužena neće da plaća naknadu), to su u postupku potpuno i pravilno utvrđene sve činjenice koje su odlučne za rješenje spora među strankama i na utvrđeno činjenično stanje pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je tužilac odbijen sa tužbenim zahtjevom. Odredbe iz čl. 619. ZOO se ne odnose samo na obavezu izrade stvari nego i na obavezu obavljanja usluge".

(Vs BiH, Pž. 292/86, od 10. 12. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 22)

Pravo naručioca u slučaju drugih nedostataka izvršenog posla

Član 620.

(1) Kad izvršeni posao ima nedostatak zbog koga djelo nije neupotrebljivo, odnosno kad posao nije izvršen u suprotnosti sa izričitim uslovima ugovora, naručilac je dužan dopustiti posleniku da nedostatak otkloni.

(2) Naručilac može odrediti posleniku primjeren rok za otklanjanje nedostatka.

(3) Ako poslenik ne otkloni nedostatak do isteka tog roka, naručilac može, po svom izboru, izvršiti otklanjanje nedostatka na račun poslenika, ili snositi naknadu, ili raskinuti ugovor.

(4) Kad se radi o neznatnom nedostatku, naručilac se ne može koristiti pravom na raskid ugovora.

(5) U svakom slučaju on ima pravo i na naknadu štete.

---

1. Kad izvođač nije uklonio nedostatke, naručitelj može postaviti novčani zahtjev u visini troškova uklanjanja nedostataka ako je sam uklonio nedostatke, a ne i prije toga.

(Vs RH, Rev. 472/90, od 14. 10. 1993. i Rev. 1169/91, od 20. 10. 1993. – Izbor odluka 1/1995 - 55)

2. Kada je naručilac pozvao izvođača da otkloni utvrđene nedostatke na objektu u datom roku, a izvođač po ovom ne postupi, tada je izvođač dužan da naručiocu nadoknadi iznos koji je ovaj platio trećem licu radi otklanjanja nedostataka u izvršenim radovima.

(Vs S, broj, Prev. 586/96. - Bilten 1/1997)

3. U slučaju da izvođač nije izveo sve predviđene radove iz ugovora, a naručilac je platio predviđenu sumu za ugovorene radove unapred, postoji obaveza izvođača da plati naručiocu štetu zbog manje izvedenih radova.

(Vs S, broj Prev. 614/96. - Bilten 1/1997)

4. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 266/88., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 621. ZOO, te sudsku praksu datu uz član 616. i 622. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sniženje naknade

Član 621.

Sniženje naknade vrši se u razmjeru između vrijednosti izvršenog rada bez nedostatka u vrijeme zaključenja ugovora i vrijednosti koju bi imao u to vrijeme izvršeni rad sa nedostatkom.

---

1. Autorski ugovor je po svojoj naravi ugovor obveznog prava, a po vrsti ugovor o djelu.

Iz obrazloženja:

"U odnosu na navod žalbe da je sud pri odmjeravanju visine naknade za isplatu autorskog honorara uzeo u obzir ponašanje tužitelja i podijeljenu krivnju te pogrešno primijenio materijalno pravo jer da se ovdje ne radi o naknadi štete već o potraživanju iz ugovora, ovaj žalbeni sud ističe da tužitelj pravilno ukazuje da se radi o izvršenju ugovora. Pri ocjeni o kakvom se ugovoru radi, ovaj sud ukazuje da su stranke sklopile "ugovor o autorskom radu" kako glasi njegov naslov, a takav ugovor je po svojoj naravi ugovor obveznog prava. U konkretnom slučaju tuženik je naručio od tužitelja režiranje opere "A.", a tuženik se obvezao tu uslugu izvršiti, pa bi po svojoj tipologiji to bio ugovor o djelu u smislu čl. 600. ZOO-a, u kojem se izvođač (u ovom slučaju tužitelj) obvezuje na izvršenje takvog ... intelektualnog rada i slično, a naručitelj se obvezuje da mu za to plati naknadu. Obveze izvođača iz ugovora o djelu regulirane su odredbama od čl. 606. do čl. 613. ZOO-a, dok je od čl. 614. do čl. 621. ZOO-a, naknada se snižava u razmjeru između vrijednosti izvršenog rada bez nedostataka u vrijeme sklapanja ugovora i vrijednosti koje bi imao u to vrijeme izvršeni rad s nedostatkom. Budući da je tijekom postupka utvrđeno da je do neizvršenja ugovora došlo postupanjem obiju strana, te da ugovor među trankama faktički nije raskinut (što je pravilno utvrdio prvostupanjski sud kada je tužitelja odbio sa zahtjevom na utvrđenje da je tuženik raskinuo ugovor), pravilno je prvostupanjski sud primijenio materijalno pravo kada je u skladu sa čl. 621. ZOO-a, djelomično udovoljio tužbenom zahtjevu u pogledu naknade za izvršeni rad, jer je istu naknadu snizio u razmjeru između vrijednosti izvršenog rada bez nedostataka u vrijeme sklapanja ugovora i vrijednosti koju je imao u to vrijeme izvršeni rad s nedostatkom, pa pogrešno upućuje žalitelja da je sud primijenio načelo podijeljene odgovornosti, iako se ne radi o zahtjevu za naknadu štete jer se ovdje radi o sniženju naknade zbog nedostataka u izvršenju djela u smislu čl. 621. ZOO-a".

(Vps H, Pž. 1196/85, od 4. 11. 1986. - Bilten 10/87, odl. 8)

2. U sporu u kojem izvođač zahtijeva isplatu ugovorene naknade naručitelj se može usprotiviti prigovorom da takvi radovi imaju nedostataka i time istaknuti svoje pravo na sniženje cijene.

(Vts RH, II Pž. 1388/93, od 24. 5. 1994. – Praxis 2 - 54)

3. Naručilac koji se zbog nedostatka izvršenog posla opredijelio za sniženje naknade, u docnji je sa plaćanjem sniženog iznosa naknade za djelo koje zbog nedostataka nije neupotrebljivo, od dana dospijeća cijene za naručeno djelo.

Iz obrazloženja:

"Tužilac je nakon isporuke robe, ispostavio tuženom račun za plaćanje cijene za izradu sedam vrsta prospekata u ukupnoj količini od 35.000 komada. Tuženi je prigovorio da prospekti imaju nedostataka i zbog toga odbijao da isplati cijenu, da bi se u toku parnice stranke sporazumjele da zbog nedostataka u izradi prospekata tužilac smanji cijenu za 10%, pa je sniženi iznos cijene tuženi platio.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kod ovako utvrđenog činjeničnog stanja osnovano je prvostepeni sud obavezao tuženog da plati tužiocu zatezne kamate od dana dospijeća za naplatu cijene do dana plaćanja, za iznos cijene koji je odgovarao kvalitetu naručene robe. Tuženi je, u smislu člana 620. Zakona o obligacionim odnosima, mogao radi nedostataka izvršenog posla zbog koga djela nije neupotrebljivo, po svom izboru ili otkloniti nedostatke na račun poslenika - tužioca ili sniziti naknadu ili raskinuti ugovor, a sniženje naknade se vrši na način određen u članu 621. ZOO. Tuženi koji se opredijelio za sniženje ugovorene naknade zbog nedostatka izvršenog posla, ne može, međutim, odbiti da isplati i dio cijene koju osnovano duguje, niti odlagati ispunjenje ovog dijela obaveze sve dok se ne sporazumije sa poslenikom o definitivnoj cijeni, odnosno dok sud ne snizi naknadu, a da pri tom zadrži izrađene predmete i njima se koristi. U ovakvom slučaju naručilac je u docnji sa plaćanjem dijela cijene koju je stvarno dugovao od dospijeća obaveze".

(Vs BiH, Pž. 266/88, od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 55)

4. Pri ugovoru o građenju naručitelj koji je izvođača pravovremeno obavijestio o nedostacima može i nakon isteka roka od godine dana, u kojem je svoje pravo mogao ostvariti sudskim putem, prigovorom protiv izvođača zahtjeva za isplatu naknade, istaknuti svoje pravo na sniženje naknade i na naknadu štete.

(Vs H, Rev. 557/85, od 24. 4. 1985. – Informator, broj 3410)

Odjeljak 6.

OBAVEZE NARUČIOCA

Obaveza da primi rad

Član 622.

Naručilac je dužan primiti rad izvršen prema odredbama ugovora i pravilima posla.

---

1. Ako je po ugovoru o djelu angažovana specijalizovana organizacija da osposobi instalacije za redovnu upotrebu, i ta organizacija sama utvrdila koje radove treba obaviti, nema pravo na naknadu za obavljeni rad ako nije postignut cilj ugovora.

Iz obrazloženja:

"Ugovorom broj 203. od 18. juna 1981. godine ugovorne stranke su ugovorile izvođenje radova na popravci instalacija centralnog grijanja u objektima tuženog.

Tužbom je zahtijevana isplata cijena za obavljanje radova (troškove radne snage i ugrađenog materijala), a tuženi se protivi tužbenom zahtjevu stoga što ni nakon obavljenih radova nije uspostavljena funkcija instalacija, tako da izvedenim radovima nije ispunjen cilj ugovora.

Ako bi se utvrdilo da je predmet ugovora o djelu opravka instalacija radi osposobljavanja za vršenje funkcije, tako da je akcenat stavljen na rezultat rada tužioca, u smislu člana 600. Zakona o obligacionim odnosima, ne bi se moglo smatrati da je rad izvršen prema odredbama ugovora i pravilima posla, te da ga je tuženi dužan primiti (član 622. ZOO), samim tim što je tužilac uredno obavio radove obuhvaćene premjerom i predračunom.

Tužilac je specijalizovana organizacija za postavljanje i održavanje instalacija za prenos toplotne energije, pa je, ako je bio pozvan da izvrši opravku instalacija da bi se osposobile za obavljanje funkcije, bio dužan da prethodno utvrdi šta je uzrok

http://www.advokat-prnjavorac.com

slabom grijanju i u ponudi predvidi sve potrebne radove, a nije se smio ograničiti samo na neke, čije obavljanje ne osposobljava instalaciju. Tužilac je naime, morao da se kod zaključenja i ispunjenja ugovora rukovodi načelom savjesnosti i poštenja (član 12. ZOO), i da u izvršavanju obaveze iz svoje profesionalne djelatanosti postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke (član 18. stav 2. ZOO), pa ako tako nije postupao tuženi bi imao pravo da ugovor raskine (član 619. ZOO). Ako bi se utvrdilo da je tuženi izričito zahtijevao samo obavljanje radova utvrđenih predračunom bez obzira na rezultat, sud bi morao imati u vidu odredbe člana 608. stav .3. ZOO, te utvrditi da li je tužilac trebao upozoriti tuženog na nedostatke u njegovom nalogu, kao i na druge okolnosti za koje je znao ili morao znati, a koji mogu biti od značaja za naručeno djelo".

(Vs BiH, Pž. 9/87, od 24. 3 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 24)

2. Naručitelj djela (stvari) ili radova (čl. 600. ZOO) obvezan je primiti djelo odnosno radove od izvođača samo ako su djela ili radovi izvedeni prema ugovoru i po pravilima struke odnosno posla (čl. 622. ZOO),a ako nisu tako izvedeni, naručitelj ih nije obvezan preuzeti, pa slijedom toga nije obvezan ni platiti naknadu (čl. 122. st. 1. i čl. 623. st. 3. ZOO).

Iz obrazloženja:

"Tek kad je izvršena primopredaja djela ili radova, izvođač ima pravo koristiti se jednim od prava iz čl. 620. ZOO".

(Ps H, Pž. 1972/88, od 18. 4. 1989. – Psp 43 - 137)

Određivanje i isplata naknade

Član 623.

(1) Naknada se određuje ugovorom, ako nije određena obaveznom tarifom ili kojim drugim obaveznim aktom.

(2) Ako naknada nije određena, utvrdiće je sud prema prednosti rada, prema normalno potrebnom vremenu za takav posao, kao i prema uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada.

(3) Naručilac nije dužan isplatiti naknadu prije nego što je pregledao izvršeni rad i odobrio ga, izuzev ako je drukčije ugovoreno.

(4) Isto važi ako je ugovoreno izvršenje i predaja rada u dijelovima.

---

1. Zakupac poslovne prostorije je obveznik naknade za pruženu komunalnu uslugu zagrijavanja prostorija koje koristi, na njemu, sve dok su prostorije priključene na gradsku toplotnu mrežu, leži teret dokaza da usluga nije pružena u zadovoljavajućoj mjeri.

(Vs FBiH, Pž. 136/97, od 19. 8. 1997. - Bilten Vs FBiH 2/97 - 48)

2. Kad ugovorom o djelu naknada nije određena, sud će je odrediti prema vrijednosti rada, potrebnom vremenu za takav posao i uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada, a sve prema okolnostima koje su postojale u vrijeme izvođenja radova.

Iz obrazloženja:

"Pravilno je u ovom slučaju drugostupanjski sud primijenio odredbu čl. 623. ZOO, prema kojoj je odredbi dopušteno zaključenje ugovora o djelu i bez određivanja naknade (čl. 623. st. 2. ZOO). Iz činjeničnih utvrđenja nižestupanjskih sudova proizlazi da su stranke zaključile ugovor o djelu iz čl. 600. ZOO, prema kojem je ugovoru tužitelj kao izvođač radova preuzeo obvezu za tuženika izraditi određeni na-

http://www.advokat-prnjavorac.com

mještaj, a tuženik se obvezao za taj posao platiti određenu cijenu. Budući da navedenu naknadu nisu utvrdile stranke, visinu naknade utvrdio je sud prema vrijednosti rada, normalno potrebnom vremenu za takav posao i uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada uzimajući u obzir kumulativno sva tri elementa, a sve prema okolnostima koje su postojale u vrijeme izvođenja radova. Pravilan je pravni stav drugostupanjskog suda da tužitelj ima pravo na naknadu u nominalnom iznosu (kako je to utvrđeno u prvostupanjskom postupku), a ne u revaloriziranom iznosu (čl. 39. ZOO), s tim da je tužitelju priznato pravo na zatezne kamate (čl. 324. u svezi čl. 277. st. 1. ZOO), a ne na revalorizaciju glavnice".

(Vs RH, Rev. 2509/95 od 8. 4. 1999. - Izbor odluka 2/1999 – 30)

3. Izvođač radova iz ugovora o djelu ne može odbiti ispunjenje preuzete obaveze prigovorom da i druga strana (naručitelj) nije ispunila svoju obvezu, osim kada je ugovoreno da je naručitelj obvezan platiti naknadu unaprijed, tj. prije nego što je posao obavljen (član 623. st.3. ZOO) .

(Vts RH, Pž. 1223/93, od 18. 10. 1995. – Zbirka 3 - 23)

4. Ugovor o djelu je punovažan i kada nije postignut sporazum o visini naknade za naručeno djelo.

Iz obrazloženja:

"Ugovori o djelu su punovažni i kada nije postignut dogovor o visini naknade za naručeno djelo. Ovo proizilazi iz pravnog pravila sadržanog u paragrafu 1152 bivšeg OGZ (koje se primjenjivalo 1974. godine u smislu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. 4. 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije), a ovako je i sada, kako proizilazi iz odredbe člana 623. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Ako naknada nije određena, po citiranom pravnom pravilu smatra se da je ugovorena primjerna naknada koju određuje sud (slično proizilazi iz odredbe člana 623. stav 2. ZOO) ".

(Vs BiH, Pž. 20/87. od 29. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 2/88 – 27)

5. Ugovor o djelu, pa i o autorskom djelu, naplatan je pravni posao, a kad naknada nije određena, utvrdit će je sud.

(Vs H, II Rev. 159/82, od 2. 2. 1983. – Psp 23/84, odl. 132: **Napomena**: Vidjeti: čl. 27. st. 3. i čl. 57. st. 2. ZAP-a, te čl. 623. st. 2. ZOO-a.

6. Naknada za obavljeni rad kod sporazumnog raskida ugovora o djelu u slučaju da nije bila ugovorena cijena, određuje se prema kriterijima u vrijeme raskida ugovora, a ne u vrijeme presuđenja.

Iz obrazloženja:

"Prvosteapeni sud je pogriješio kada je naknadu za izvršeno djelo odredio po nalazu vještaka sačinjenom 1982. godine, a ne prema momentu kada je ugovor o djelu između stranaka sporazumno raskinut, a nije postignut sporazum o naknadi za već obavljeni rad (član 623. stav 2. ZOO). Radi se o novčanoj obavezi koja je dospjela u času raskida ugovora tako da bi revalorizovanje tog potraživanja tužioca zbog kasnijeg porasta cijena usluga ove vrste i djelovanja inflacije bilo protivno načelu monetarnog nominalizma, sada izraženom u članu 394. Zakona o obligacionim odnosima".

(Vs BiH, Pž. 20/87, od 29. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 2/88 – 26)

7. Ako kod ugovora o djelu izvođačeva naknada nije određena, utvrdit će je sud prema mjerodavnim okolnostima koje su postojale u vrijeme izvođenja radova.

(Vs H, Rev. 749/88, od 3. 9. 1988. – Psp 43 - 74)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Obaveza naručioca zanatskih radova za koje ugovorom cijena nije određena, da plati naknadu, dospijeva kada ga izvođač pozove da plati određeni iznos naknade, ukoliko je prije opomene pregledao izvršeni rad i odobrio ga.

Iz obrazloženja:

"Tužilac je tuženoj ispostavio račun dana 18. 1. 1985. godine, u kojem je fakturisao naknadu za zanatske radove izvedene na objektu tužene. Tužena je svojim pismom od 6. 2. 1985. godine vratila tužiocu račun sa obrazIoženjem da utuženi iznos ne duguje po bilo kom osnovu. Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac izveo radove u toku 1982. i 1983. godine, prije ispostavljanja računa, u vrijednosti od …….. dinara. Kod ovakvih utvrđenja prvostepeni sud je je pogriješio kada nije tužiocu dosudio zatezne kamate počev od 6. 2. 1985. godine, kada je tužena vratila tužiocu ispostavljeni račun. Polazeći od toga da je račun ispostavljen sa datumom 18. 1. 1985. godine, nakon izvršenja radova na objektu tužene, to je od 18. 1. do 6. 2. 1985. godine protekao primjeren rok od 15 dana za plaćanje dosuđenog iznosa tužiocu.

Prvostepeni sud nalazi da tužena duguje naknadu određenu na način propisan članom 623. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, jer nije bila određena ugovorom. Naručilac je dužan u smislu člana 623. stav 3. ZOO, isplatiti ovu naknadu kada je pregledao izvršeni rad i odobrio ga, a to je tužena svakako učinila na prećutan način, korištenjem objekta na kome su radovi završeni znatno prije ispostavljanja računa tužiocu. U smislu člana 314. ZOO, ako rok nije određen ugovorom ili u zakonu, odnosno ako posebne okolnosti ne zahtijevaju izvjestan rok za ispunjenje, obaveza dospijeva danom opomene povjeriocu, a dostavljanje računa sa specifikacijom radova ima karakter takve opomene. Tužena je u roku od dostavljanja opomene - računa po do 6. 2. 1985. godine bila dužna provjeriti osnovanost potraživanja tužioca i ispuniti obavezu koja je tereti. Ne može se smatrati da tražbina nije dospjela samo zato što postoji spor oko njene visine, tako da je visinu bilo neophodno utvrđivati u sudskoj parnici. Tražbina ne bi dospjela sama u slučaju da povjerilac - isporučilac robe, odnosno usluga, nije postavio opredijeljen zahtjev za plaćanje cijene robe, odnosno usluge, a dužnik bez takvog zahtjeva nije mogao opredijeliti visinu svoje obaveze".

(Vs BiH, Pž. 181/87, od 20. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 57)

9. Naručitelj je obvezan naknaditi izvođaču potrebne troškove učinjene radi obavljanja djela ako je to tako među strankama ugovoreno.

(Vps H, Pž. 520/84 – 2 – Informator 3352)

10. Smatra se da su stranke ugovorile naknadu za izvršeni rad po ugovoru o djelu u visini navedenog u računu izvođača (poslenika), ako u narudžbi nije bila navedena visina naknade, a naručilac je primio izvršeni rad bez primjedbi i nije prigovorio u razumnom roku visini naknade određenoj u računu koji mu je ispostavio poslenik.

Iz obrazloženja:

"Tuženi u narudžbi, koju je dostavio tužiocu, nije odredio naknadu koju će isplatiti tužiocu za izvršeni posao, a ne postoji izričit sporazum u pogledu visine naknade, koja se na osnovu čana 623. stav 1. ZOO određuje ugovorom ako nije određena obavezom tarifom ili kojim drugim obaveznim aktom. Dostavljajući račun tuženom tužilac je naveo iznos naknade i na taj način je odredio. Na visinu iznosa naknade tuženi nije prigovarao u roku određenom za njenu isplatu, nego tek nakon proteka više od dvije godine od dostavljanja računa, u postupku pred prvostepenim sudom, pa se smatra da je tuženi pristao na visinu iznosa naknade određenom u računu od strane tužioca".

(Vs BiH, Pž. 265/89, od 18. 1, 1990. – Bilten Vs BiH 1/90 – 56)

http://www.advokat-prnjavorac.com

11. Ako je po ugovoru o djelu angažovana specijalizovana organizacija da osposobi instalacije za redovnu upotrebu, i ta organizacija sama utvrdila koje radove treba obaviti, nema pravo na naknadu za obavljeni rad ako nije postignut cilj ugovora.

(Vs BiH, Pž. 9/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 24)

12. Organizator filma, asistent ili pomoćnik režisera ne smatraju se autorom kinematografskog djela. Stoga se zahtjev za isplatu ili vraćanje honorara u vezi sa sudjelovanjem u radu na filmu ne može smatrati zahtjevom iz autorskog prava, nego iz ugovora o djelu.

(Vs H, Rev. 356/81, od 19. 1. 1982. – Psp 21 - 142)

13. Izvođač koji je zadržao dio cijene radi otklanjanja nedostataka u radovima koje je izveo podizvođač, u docnji je sa plaćanjem zadržanog dijela cijene preko iznosa koji je njemu zadržao glavni investitor prilikom konačnog obračuna.

Iz obrazloženja:

"Od ispostavljenih situacija tuženi je mogao osnovano zadržati samo onoliki iznos koji je bio potreban za otklanjanje nedostataka u izvedenim radovima, a bio je dužan isplatiti preostali iznos.

Prilikom konačnog obračuna između tuženog kao glavnog izvođača investitora dana 31. januara 1985. godine, glavni investitor, na ime otklanjanja nedostataka u izvedenim radovima po tužiocu, zadržao je tuženom samo iznos od …….. dinara, pa je tuženi znao da je do tada po ispostavljenim situacijama dospjela tražbina tužioca preko zadržanog iznosa od …… dinara. Stoga je od tog momenta tuženi bio u docnji za plaćanje glavnog duga u iznosu od ……. dinara, zbog čega tužiocu i pripadaju zatezne kamate na taj iznos od 31. januara 1985. godine do 11. aprila 1986. godine, kada je izvršen uviđaj na licu mjesta i kada je na pouzdan način tuženi saznao da su otklonjeni svi nedostaci u izvedenim radovima, a i da su radovi kvalitetno izvedeni, pa od tog momenta tužiocu pripadaju zatezne kamate i na preostali dio tražbine, tj. na ukupan iznos od …… dinara.

(Vs BiH, Pž. 663/87, od 20. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 51)

14. Ako naknada za izvršeni posao nije ugovorom o djelu određena, sud je utvrđuje prema vrijednosti rada, normalnom potrebnom vremenu za takav posao i uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada uzimajući u obzir kumulativno sva tri elementa.

Iz obrazloženja:

"Parnične stranke su zaključile ugovor o djelu kojim se tužilac (izvođač radova) obavezao tuženom da će izvršiti termičku obradu zuba kosilice. Ovaj posao tužilac je obavio, pa kako prilikom zaključenja ugovora o djelu nije bila određena naknada za taj posao, tužilac zahtijeva isplatu iznosa od …….. dinara.

Prvostepeni sud ocjenjuje da je naknada koju zahtijeva tužilac realna i da odgovara uloženom radu i normalno potrebnom vremenu za takav posao, s obzirom da je tužilac zube kosilice morao kaliti ručno, uz stalno prisustvo i angažovanje tehnologa i ekspertmentalnog majstora, a posao je obavio kvalitetno i hitno.

Tuženi je međutim, istakao da je termičku obradu zuba kosilica vršio i drugi OOUR po cijeni od ……. dinara po zubu, dok tužilac za termičku obradu jednog zuba zahtijeva iznos od …….. dinara.

Prema odredbama stava 2. člana 623. Zakona o obligacionim odnosima ZOO ("Službeni list SFRJ", br. 29/78. 39/85 i 46/85), ako naknada za izvršeni posao po ugovoru o djelu nije određena, utvrdiće je sud prema vrijednosti rada, prema normalno potrebnom vremenu za takav posao, kao i prema uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada. Sud je dužan da u obzir uzme kumulativno sva tri elementa, a prvostepeni sud

http://www.advokat-prnjavorac.com

nije cijenio okolnost da li je naknada koju tužilac zahtijeva za izvršeni posao uobičajena za tu vrstu posla i kada bi se tvrdnje tužioca o vrijednosti rada i potrebnom vremenu za takav posao, prihvatile kao istinite.

(Vs BiH, Pž. 606/88, od 16. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 93)

15. Ako je naručilac uputio novinsko-izdavačkoj radnoj organizaciji dva oglasa slične sadržine, a nije izričito stavio do znanja da drugim samo ispravlja prvi, zaključena su dva ugovora o djelu i naručilac duguje naknadu za objavljivanje svakog od ovih oglasa.

Iz obrazloženja:

"Tužilac je štamparska izdavačka novinska organizacija koja svojim aktom (jednostrano) određuje i objavljuje cijenu štampanja konkursa i oglasa u oglasnom dijelu "Politike". To je u stvari prijedlog učinjen neodređenom broju lica koji sadrži bitne sastojke ugovora čijem zaključenju je namijenjen, te važi kao opšta ponuda (član 33. Zakona o obligacionim odnosima).

Momenat prijema dopisa od 29. oktobra 1986. godine, kojim tuženi traži štampanje i objavljivanje oglasa i konkursa smatra se njegovom izjavom da prihvata ponudu tužioca (stav 1. člana 39. ZOO). Prvi dopis sa tekstom oglasa i konkursa upućen je poštom preporučeno 29. oktobra 1986. godine. Onog časa kada je tužilac primio dopis tuženog sa tekstom oglasa i konkursa radi objavljivanja, između stranaka je zaključen ugovor (član 31. ZOO). Njime se tužilac obavezao da obavi određeni posao (štampanje i objavljivanje konkursa i oglasa), a naručilac (tuženi) da mu za to plati naknadu određenu unaprijed aktom (tarifom) tužioca.

U ovom slučaju između stranaka je zaključen ugovor o djelu (član 6OO. ZOO) jer su ugovarači imali u vidu svojstvo tužioca i njegov rad.

Prema odredbama člana 629. ZOO, naručilac može raskinuti ugovor kad god hoće, ali je u tom slučaju dužan isplatiti posleniku ugovorenu naknadu, umanjenu za iznos troškova koje ovaj nije učinio, a koje bi bio dužan učiniti, da ugovor nije raskinut, kao i za iznos zarade koju je ostvario na drugoj strani ili koju je namjerno propustio da ostvari.

Drugi dopis tuženog, upućen tužiocu poštom preporučeno 30. oktobra 1986. godine, koji ima isti datum i Kao i prethodni i istu sadržinu (uz koji je dostavljen tekst nešto izmijenjenog oglasa i konkursa tuženog, u odnosu na raniju sadržinu oglasa i konkursa objavljenih 1. oktobra 1986. godine), međutim ne sadrži izjavu da tuženi raskida s tužiocem prethodno zaključeni ugovor o djelu. Jednostrani raskid ugovora ne proizilazi iz okolnosti da je tuženi tužiocu poslao i drugi dopis sa istim brojem i datumom i nešto izmijenjenim tekstom konkursa i oglasa. Naime, tužilac je dužan da prati i zna sadržinu tekstova koje objavljuje u oglasnom dijelu Politike i da naručiocu ukazuje na okolnosti koje su samo njemu poznate (koliko mu je potrebno izvršilaca). Tužilac je dužan, nakon intervencije lektora, štampati tekst oglasa i konkursa, shodno zaključenom ugovoru o dijelu.

Upućivanje novog dopisa tuženog sa tekstom oglasa i konkukrsa poštom preporučeno 30. oktobra 1986. godine u cilju njegovog štampanja i da je stigao tužiocu prije nego što je raniji oglas i konkurs objavljen, u stvari, predstavlja prihvatanje ponude i zaključenja novog ugovora koga je tužilac u cijelosti izvršio, pa je stekao pravo da od tuženog, u smislu člana 600. i člana 623. st. 1. i 3. ZOO, zahtijeva isplatu naknade".

(Vs BiH, Pž. 397/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 23)

16. Ne postoji obaveza plaćanja cijene komunalne usluge (odvoz smeća), ako komunalna radna organizacija nije pokazala spremnost da uslugu izvrši u rokovima i na način određen odlukom skupštine opštine.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Pobijanom presudom tuženi je obavezan da tužiocu plati naknadu za odvoz smeća, koja se prema odredbama čl. 137. i 138. Odluke o komunalnom redu skupštine opštine plaća prema površini stambenog i poslovnog prostora i zemljišta oko tih objekata.

Prvostepeni sud nalazi da je bez uticaja prigovor tuženog da tužilac, saglasno odredbi člana 38. spomenute odluke, nije odvozio smeće tri puta sedmično, jer ako nije bio zadovoljan sa načinom odvoza smeća, mogao je o tome obavijestiti komunalnu inspekciju koja, saglasno odredbama odluke, vrši nadzor nad izvršenjem iste.

Pogrešno prvostepeni sud nalazi da bi postojala obaveza korisnika usluga odvoza smeća da plati naknadu za uslugu, ako usluga zaista nije izvršena, propustom pružaoca usluge, a da bi korisniku usluge preostajalo samo da traži intervenciju inspekcije.

Obaveza tuženog da plati određenu naknadu za odvoz smeća u korelacaji je sa obavezom tužioca da najmanje tri puta sedmično izvrši odvoz pripremljenog smeća za odvoz, kako je to i propisano odredbom člana 38. spomenute odluke, ali obaveza tuženog da plati punu naknadu postojala bi i u slučaju da tužilac nije izvršio odvoz smeća iz razloga što tuženi nije bio pripremao smeće za odvoz, a tužilac bio spreman da najmanje tri puta sedmično izvrši odvoz smeća".

(Vs BiH, Pž. 497/87. od 3. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 52)

Proračun sa izričitim jemstvom

Član 624.

(1) Ako je naknada ugovorena na osnovu proračuna sa izričitim jemstvom poslenika za njegovu tačnost, on ne može da zahtijeva povećanje naknade čak i ako je u posao uložio više rada i ako je izvršenje posla zahtijevalo veće troškove nego što je bilo predviđeno.

(2) Ovim se ne isključuje primjena pravila o raskidanju i izmjeni ugovora zbog promijenjenih okolnosti.

(3) Ako je naknada ugovorena na osnovu proračuna bez izričitog jemstva poslenika za njegovu tačnost, pa se u toku rada prekoračenje proračuna pokaže neizbježnim, poslenik mora o tome bez odlaganja obavijestiti naručioca, inače gubi svako potraživanje zbog povećanih troškova.

---

1 Kod ugovora o djelu ne dolazi do povećanja naknade primjenom kriterija iz člana 637. ZOO, a ugovorena naknada se može povećati samo pod uslovima iz člana 624. ZOO.

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni sud je pravilno našao da se u konkretnom slučaju ne radi o ugovoru o građenju, već a ugovoru o djelu, jer predmet ugovora nisu bili građevinski radovi u smislu člana 630. Zakona o obligacionim odnosima odnosno radovi povodom kojih bi se primjenjivale Posebne uzanse o građenju. Ugovoreno je naime, obavljanje geološko-istražnih bušenja na zemljštu, radi pripreme za izradu projektne dokumentacije. Nisu bili dakle, ispunjeni uslovi za automatsko povećanje cijena ugovorenih u fiksnom iznosu, primjenom člana 637. Zakona o obligacionim odnosima, koji se primjenjuje kod ugovora o građenju, a ni Posebnih uzansi o građenju, tim prije što njihova primjena između parničnih stranaka nije ugovorena (član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nema uslova za primjenu člana 637. ZOO ni po osnovu analogije, jer je povećanje naknade kod ugovora o djelu moguće jedino pod uslovima iz člana 624. ZOO, a nisu ispunjeni uslovi za primjenu stava 3. ovog člana iz razloga što tužilac nije bez odlaganja obavijestio tuženog o neizbježnosti prekoračenja proračuna na osnovu koga je ugovorena naknada.

(Vs BiH, Pž. 258/88, od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 56)

2. Kad je dogovoreno da cijena popravka automobila neće prijeći dogovoreni iznos, izvođač nema pravo na potraživanje povećanih troškova ako o tome nije prethodno obavijestio naručitelja u toku roka u kojem se obvezao popraviti stvar.

(Vs H, Rev. 2449/86, od 4. 3. 1987. isto i Rev. 1900/86, od 2. 4. 1987. – Psp 35 - 75)

Odjeljak 7.

RIZIK

Kad je poslenik dao materijal

Član 625.

(1) U slučaju kad je poslenik dao materijal za izradu stvari, a stvar bude oštećena ili propadne iz ma kog uzroka prije predaje naručiocu, rizik snosi poslenik, te nema pravo na naknadu za dati materijal, kao ni na naknadu za svoj rad.

(2) Ako je naručilac pregledao izvršeni rad i odobrio ga, smatra se da mu je stvar predata, a da je kod poslenika ostala na čuvanju.

(3) Ako je naručilac pao u docnju zbog neprimanja ponuđene stvari, rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari prelazi na njega.

Kad je naručilac dao materijal

Član 626.

(1) Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi naručilac ako je on dao materijal za izradu.

(2) U tom slučaju, poslenik ima pravo na naknadu samo ako je stvar propala ili bila oštećena poslije dolaska naručioca u docnju, ili ako se naručilac nije odazvao njegovom urednom pozivu da stvar pregleda.

Rizik u slučaju predaje po dijelovima

Član 627.

Ako je ugovoreno da će naručilac vršiti pregled i prijem pojedinih dijelova kako budu izrađeni, poslenik ima pravo na naknadu za izradu dijelova koje je naručilac pregledao i odobrio, čak i ako bi oni poslije toga propali kod njega bez njegove krivice.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 8.

PRAVO ZALOGE

Član 628.

Radi obezbjeđenja naplate potraživanja naknade za rad i naknade za utrošeni materijal, kao i ostalih potraživanja po osnovu ugovora o djelu, poslenik ima pravo zaloge na stvarima koje je napravio ili opravio, kao i na ostalim predmetima koje mu je predao naručilac u vezi sa njegovim radom, sve dok ih drži i ne prestane dragovoljno da ih drži.

---

1. Naručitelj nema pravo na naknadu štete koja mu je nastala usljed toga što je izvođač zadržao materijal, jer izvođač radi osiguranja naplate potraživanja naknade za rad ima pravo zaloge na tom materijalu.

(Vts RH, Pž. 2183/93, od 15. 2. 1994. – Praxis 2 - 54)

2. Na temelju prava zaloga radi osiguranja naplate svoga potraživanja izvođač iz ugovora o djelu nije bio ovlašten sam prodati stvar, već je morao postupiti u skladu s odredbama čl. 980. st. 1. ZOO.

(Vs H, Rev. 88/87, od 28. 4. 1987. – Psp 35 - 37. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 980. ZOO)

Odjeljak 9.

PRESTANAK UGOVORA

Raskid ugovora voljom naručioca

Član 629.

Sve dok naručeni posao nije dovršen naručilac može raskinuti ugovor kad god hoće, ali je u tom slučaju dužan isplatiti posleniku ugovorenu naknadu, umanjenu za iznos troškova koje ovaj nije učinio, a koje bi bio dužan učiniti da ugovor nije raskinut, kao i za iznos zarade koju je ostvario na drugoj strani ili koju je namjerno propustio da ostvari.

---

1. Ugovor o djelu naručilac može da otkaže jednostranom izjavom sve do trenutka dok radovi ne budu potpuno izvršeni, u kom slučaju je naručilac u obavezi da izvođaču djela plati naknadu za sve do tada izvršene radove.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju stranke su zaključile ugovor o djelu (čl. 600. ZOO) koga je tužilac započeo izvršavati držeći se ugovorenih uslova, usljed čega mu u smislu člana 629. navedenog zakona pripada pravo na naknadu za izvršenu radnju zbog raskida ugovora voljom tuženog. Tužbeni zahtjev je, dakle, osnovan primjenom navedenih zakonskih propisa, a ne po pravilu sadržanom u članu 132. ZOO na koga se nižestepeni sudovi pozivaju, jer odredba ovog člana ne reguliše pravne posljedice raskida ugovora o djelu voljom naručioca, već pravne posljedice raskida ugovora zbog neizvršenja.

(Vs RS, Rev. 3/96 od 18. 3. 1996. - Bilten 1/1999 – 80)

2. Poslenik ima pravo na naknadu po zaključenom ugovoru o djelu i u slučaju kada naručilac jednostrano bez razloga raskine ugovor.

(Vs S, broj Prev. 243/94. – Bilten 1/1995)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Izvođač ima pravo na dobit (zaradu) koju bi ostvario uz pretpostavku da naručitelj nije raskinuo ugovor (što on može učiniti kad hoće) jer to označuje ugovorenu naknadu umanjenu za iznos troškova koje ovaj nije učinio, a koje bi bio dužan učiniti da ugovor nije raskinut.

(Vts RH, Pž. 1873/95, od 6. 6. 1995 – Zbirka 3 - 63)

4. Naružitelj može raskinuti ugovor kad god hoće sve dok naručeni posao nije dovršen, ali je obavezan izvođaču platiti ugovorenu naknadu umanjenu za eventualno ušteđene troškove i ostvarenu zaradu na drugoj strani.

(Vts RH, II Pž. 900/93, od 24. 5. 1984. – Praxis 2 - 55)

5. Naručilac je i po pravilima imovinskog prava primjenjivanim do stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima, bio ovlašten da jednostrano raskine ugovor o djelu sa posljedicama sada predviđenim u članu 629. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

"Tužocu je, kao naručiocu, pripadalo pravo koje proizilazi iz prirode ugovora o djelu, te pravnih pravila iz paragrafa 1155. i 1156. (novelirani paragrafi 1168. i 1170) bivšeg OGZ modifikovanih sudskom praksom, koja su sada izražena u odredbama člana 629. Zakona o obligacionim odnosima, da u svako vrijeme raskine ugovor o djelu, ali uz obavezu da plati izvođaču ugovorenu naknadu, umanjenu za iznos troškova koje bi izvođač imao da je ugovor ispunio do kraja".

(Vs BiH, Pž. 189/90, od 13. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 50)

6. Prema odredbama člana 629. ZOO, naručilac može raskinuti ugovor kad god hoće, ali je u tom slučaju dužan isplatiti posleniku ugovorenu naknadu, umanjenu za iznos troškova koje ovaj nije učinio, a koje bi bio dužan učiniti, da ugovor nije raskinut, kao i za iznos zarade koju je ostvario na drugoj strani ili koju je namjerno propustio da ostvari . (Iz obrazloženja odluke: op. a)

(Vs BiH, Pž. 397/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 23)

Primjer broj	*Ugopvor o djelu*

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XIII.

UGOVOR O GRAĐENJU

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 630.

(1) Ugovor o građenju je ugovor o djelu kojim se izvođač obavezuje da prema određenom projektu sagradi u ugovorenom roku određenu građevinu na određenom zemljištu, ili da na takvom zemljištu, odnosno na već postojećem objektu izvrši kakve druge građevinske radove, a naručilac se obavezuje da mu za to isplati određenu cijenu.

(2) Ugovor o građenju mora biti zaključen u pismenoj formi.

---

1. Izvođač koji je zadržao dio cijene radi otklanjanja nedostataka u radovima koje je izveo podizvođač, u docnji je sa plaćanjem zadržanog dijela cijene preko iznosa koji je njemu zadržao glavni investitor prilikom konačnog obračuna.

Iz obrazloženja:

"Od ispostavljenih situacija tuženi je mogao osnovano zadržati samo onoliki iznos koji je bio potreban za otklanjanje nedostataka u izvedenim radovima, a bio je dužan isplatiti preostali iznos.

Prilikom konačnog obračuna između tuženog kao glavnog izvođača investitora dana 31. januara 1985. godine, glavni investitor, na ime otklanjanja nedostataka u izvedenim radovima po tužiocu, zadržao je tuženom samo iznos od ……. dinara, pa je tuženi znao da je do tada po ispostavljenim situacijama dospjela tražbina tužioca preko zadržanog iznosa od ……. dinara. Stoga je od tog momenta tuženi bio u docnji za plaćanje glavnog duga u iznosu od …….. dinara, zbog čega tužiocu i pripadaju zatezne kamate na taj iznos od 31. januara 1985. godine do 11. aprila 1986. godine, kada je izvršen uviđaj na licu mjesta i kada je na pouzdan način tuženi saznao da su otklonjeni svi nedostaci u izvedenim radovima, a i da su radovi kvalitetno izvedeni, pa od tog momenta tužiocu pripadaju zatezne kamate i na preostali dio tražbine, tj. na ukupan iznos od ……. dinara".

(Vs BiH, Pž. 663/87, od 20. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 51)

2. Ugovor o građenju sklopljen u usmenom obliku koji se nije počeo ostvarivati nema pravni učinak.

(Vs H, Rev. 2261/85, od 27. 2. 1986. – Psp 31 – 58)

3. Ugovor o građenju prema izričitoj odredbi čl. 630. st. 2. ZOO mora biti sklopljen u pisanom obliku, dakle riječ je o ugovoru koji po sili zakona spada u kategoriju formalnih ugovora.

Iz obrazloženja citiramo:

"Sankcija nepostojanja potrebne forme uvrđena je u odredbi čl. 70. ZOO kojom je u osnovi propisano da ugovor koji nije sklopljen u propisanoj formi nema pravni učinak (apsolutno je ništav). Uz navedeno materijalnopravno stanje i uz okolnosti da se i ne tvrdi, sve da je ugovor i sklopljen usmeno, da bi se on uopće počeo realizi-

http://www.advokat-prnjavorac.com

rati, u konačnom je ishodu zaključiti da tuženik navedeni iznos drži bez pravne osnove, pa ga je, dakle, sve da se prihvati njegov prikaz stvari, obvezan tužitelju isplatiti."

(Vs H, Rev. 2261/85, od 27. 2. 1986. – Psp 31 – 54)

4. Kooperant izvođača radova ovlašten je da zahtjeva isplatu cijene neposredno od naručioca - investitora, ako ovaj ne osporava osnov i visinu tražbine izvođača.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužitelj kao izvođač - kooperant, zaključio ugovor o kooperaciji za izvedbu radova na vodovodu sa izvođačem i da nije ovlašten da neposredno ispostavlja fakture i vrši naplatu cijene izvršenih radova od investitora.

Prvostepeni sud, međutim, nije imao u vidu odredbu člana 612. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, kojom je upravo predviđeno da suradnici izvođača mogu tražiti da im naručilac, za račun priznatih potraživanja izvođača isplati njihovu naknadu. Ova odredba iz poglavlja o ugovoru o djelu, primjenjuje se i kod ugovora o građenju, u smislu člana 630. ZOO.

U konkretnom slučaju, iz obrazloženja pobijane presude ne može se pouzdano zaključiti da li je prvostepeni sud izvršio uvid u okončanu situaciju za koju tužitelj tvrdi da je ovjerena od naručioca, odnosno tužene, dakle, nesporna i likvidna.

(Vs FBiH, Pž. 153/97, od 16. 9. 1997. - Bilten Vs FBIH 2/97 – 46)

5. Izvođač ne može zahtijevati isplatu ugovorene cijene za naknadne radove ako ih je obavio bez suglasnosti naručitelja. Suglasnost za pravnu osobu može dati fizička osoba koja je ovlaštena zastupati pravnu osobu, a imenovani nadzorni organ ne spada u krug osoba koje za naručitelja mogu preuzimati imovinske obveze.

Iz obrazloženja citiramo:

"Ugovor o građenju je formalni ugovor i mora biti sklopljen u pisanom obliku (formi) kako je propisano čl. 630. st. 2. ZOO. Odstupanje od ugovorenih radova predstavlja izmjenu ugovora, pa je za svaku takvu izmjenu potrebna također pisana forma (arg. iz čl. 633. ZOO). Ako naknadne radove nije odobrio naručitelj u pisanom obliku, izvođač ne može zahtijevati isplatu cijene radova izvršenih bez potrebne suglasnosti. Takva suglasnost može se dati i potpisivanjem građevinskog dnevnika od ovlaštene osobe. Suglasnost za naknadne radove naručitelja koji je pravna osoba može dati samo ona fizička osoba koja je ovlaštena zastupati pravnu osobu, kao što je to zastupnik po zakonu, zastupnik po punomoći i punomoćnik po zaposlenju. Nadzorni inženjer ne spada u krug osoba koje mogu za naručitelja preuzimati imovinske obveze, ako i inače nisu ovlašteni zastupati naručitelja po nekoj drugoj osnovi. "

(Vts RH, Pž. 1680/97, od 24. 6. 1997. - Zbirka 4 – 42)

6. Podizvođaču može dati nalog da odstupi od redosljeda ugovorenih radova, samo izvođač - naručilac radova od podizvođača, a ne investitor - naručilac radova od izvođača.

(Vs BiH, Pž. 241/86, od 27. 11. 1986.– Bilten Vs BiH 1/87 – 23)

7. Ugovor o izvedbi sloboslikarskih radova nije ugovor o građenju, već ugovor o djelu, pa se stoga ne primjenjuju zakonske odredbe o izmjeni cijene.

(Vts RH, Pž. 265/95, od 15. 6. 1995. – Zbirka 3 - 64)

8. Rok za izvođenje radova iz ugovora o građenju ne produžuje se zbog naknadnih radova, za koje se ugovara poseban rok.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac u roku završio radove te da ima pravo zahtijevati izmjenu cijene radova u skladu sa odredbama člana 637. Zakona o obligacionim odnosima, iako su radovi završeni znatno iza ugovorenog roka.

Prvostepeni sud nije, međutim, uzeo u obzir okolnost da se naknadni radovi određuju ugovorom o izvođenju naknadnih radova kojima se određuje i cijena tih radova, kao i poseban rok za njihovo izvođenje. Za izvođenje naknadnih radova teče poseban naknadno određeni rok za te radove (Posebne uzanse o građenju broj 9. tač. 8., 21., 42. i 43).

(Vs BiH, Pž. 506/91, od 24. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 49)

9. Cijenu za naknadne radove posebno naručene nakon prestanka radova po ranijem ugovoru, naručilac je dužan platiti izvođaču nezavisno što između njih nije izvršen konačan obračun po prethodnom ugovoru.

Iz obrazloženja:

Tužilac je izveo radove čiju cijenu zahtijeva u ovoj parnici a na osnovu posebno zaključenog ugovora - ponude i prihvata ponude od strane tuženog za naknadne radove i ove radove je predao tuženom kao naručiocu. Zbog toga je irelevantno što tužilac nije tuženom ispostavio okončanu situaciju u smislu ranijeg ugovora o građenju jer se utuženi iznos odnosi na cijenu za naknadne radove ugovorene po posebnom sporazumu između parničnih stranaka. Kako tuženi u toku postupka nije stavio prigovor kompenzacije ni kao procesni, ni kao materijalno-pravni, niti ustao sa protivtužbom za naknadu eventualne štete koju je pretrpio neizvršenjem ranijeg ugovora o građenju, te se njegovi prigovori nisu mogli uvažiti u ovoj parnici.

(Vs BiH, Pž. 34/87, od 14. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 58)

10. Cijena je bitan element ugovora o građenju te mora biti obuhvaćena pisanom formom.

Iz obrazloženja citiramo:

"Valja imati na umu da ugovor o građenju mora biti sklopljen u pisanom obliku (čl. 630. st. 2. ZOO), a to vrijedi i za sve kasnije izmjene i dopune ugovora (čl. 67. st. 2. ZOO). Ugovor koji nije sklopljen u propisanoj formi ne proizvodi pravne učinke (čl. 70. st. 1. ZOO). Cijena je bitni element ugovora o građenju i zato mora biti obuhvaćena pisanom formom. Ne može stoga sud prihvatiti cijenu koju je odredio vještak bez navođenja razloga zbog kojih nije prihvatljiva ugovorena cijena. Cijena može biti izmijenjena, ali samo na način i pod uvjetima koji su propisani (čl. 636. do 639. ZOO).

U konkretnom slučaju nije riječ o izmjeni cijene, već o tome da je vještak odredio novu cijenu. "

(Ps H, Pž. 24/88, od 21. 2. 1989. – Psp 42 – 111)

11. I kada je ugovorena primjena Opštih uzansi o prometu robom između stranaka iz ugovora o građenju, kod raspravljanja o naknadi štete zbog neispunjenja ugovora ne mogu se primijeniti pravila iz uzanse 211. koja se izričito odnosi na kupovinu i prodaju robe.

Iz obrazloženja:

Sporazum stranaka kojim ugovaraju primjenu Opštih uzansi za promet robom radi regulisanja odnosa koji nisu regulisani ugovorom o građenju podrazumijeva primjenu uzansi koje se izričito ne odnose na kupovinu i prodaju robe, ako je tim uzansama regulisan sporni odnos (uzansa broj 1).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prava povjerioca u slučaju docnje dužnika regulisana su uzansom 209. Prema ovoj uzansi, kad je dužnik u docnji, povjerilac može, po svom izboru, tražiti ispunjenje ugovora i naknadu štete zbog docnje ili odustati od ugovora i tražiti naknadu štete zbog neispunjenja ugovora. Povjerilac može odustati od ugovora samo ako je dužniku ostavio primjeren rok za ispunjenje obaveze, a dužnik nije ispunio svoju obavezu ni u tom naknadnom roku. Povjerilac ne može odustati od izvršenog izbora. Izvršeni izbor, u smislu ove uzanse, odnosi se samo na izbor povjerioca da traži ispunjenje ugovora ili da odustane od ugovora. Povjerilac u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete. Povjerilac koji stiče pravo na naknadu štete u smislu uzanse 209. ne može ovo pravo izgubiti ako ne preduzme radnje koje nije bio obavezan preduzeti radi sticanja ovog prava (kupovina radi pokrića i dr). Uzansom 210. regulisana su prava povjerioca samo u slučaju kada sam izvrši radnju dužnika ili kada zaključi ugovor sa trećim licem da ono izvrši radnju koju je bio dužan izvršiti dužnik. Uslovi za ostvarivanje prava na naknadu štete predviđeni ovom uzansom ne odnose se na povjerioce koji su izvršili izbor u smislu uzanse 209. navedenih uzansi. Uzansa 211. odnosi se samo na kupoprodaju i to samo na slučaj kad kupac odustane od ugovora zbog docnje prodavca, pa kako je pravo povjerioca u slučaju docnje dužnika regulisano uzansom 209, ne može se o pravima stranaka iz ugovora o građenju odlučivati primjenom uzanse 211. ovih uzansi. Stoga povjerilac može ostvarivati pravo na naknadu štete u smislu uzanse 231. i po pravilima imovinskog prava o naknadi štete.

(Vs BiH, Pž. 295/89, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 57)

12. Naručilac ne duguje zatezne kamate i kada nije platio cio iznos iz privremene situacije, ako je neplaćeni iznos uvršten u okončanu situaciju, koja je na vrijeme plaćena, a prilikom konačnog obračuna na osnovu koga je okončana situacija izdata, stranke nisu utvrdile obavezu plaćanja zatezne kamate zbog zadocnjenja u plaćanju privremene situacije.

Iz obrazloženja:

Okončanom situacijom utvrđuje se ukupna vrijednost izvedenih radova, ranije isplaćeni iznosi i iznosi koje bi trebalo platiti (uzansa broj 62. stav 4. Posebnih uzansi o građenju, "Službeni list SFRJ", broj 18/77). U okončanoj situaciji nisu navedene zatezne kamate koje bi tuženi dugovao zbog zadocnjenja u isplati iznosa od …… dinara pa je neosnovan zahtjev tužioca za isplatu zatezne kamate na taj iznos od dospjeća potraživanja iz treće privremene situacije. Ugovorne strane uračunavaju u okončanu situaciju glavni dug od ……. dinara, a ne i zatezne kamate iz čega bi proizilazilo da su na taj način svoje odnose stranke okončale i da tuženi ne duguje zatezne kamate na iznos od …….. dinara, prije izdavanja okončane situacije.

(Vs BiH, Pž. 631/90, od 22. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 53)

13. Lice kome je proizvođač povjerio izvođenje dijela radova na objektu ne može istaći zahtjev za naplatu potraživanja iz ovog ugovora, neposredno investitoru objekta.

(Vs BiH, Pž. 241/86, od 27. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 24)

14. Član stambene zadruge koji je sklopio ugovor o zajedničkom ulaganju rada i sredstava, radi stjecanja vlasništva stana, nema svojstvo graditelja, već to svojstvo ima zadruga.

Vs H, RRev. 2244/83, od 20. 6. 1984. – Psp 25 - 94)

15. Lice koje vrši dužnost nadzornog organa, označeno u ugovoru o građenju kao predstavnik naručioca, nije ovlašteno da u ime naručioca mijenja odredbe ugovora o obimu radova i cijeni.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

U ugovoru o građenju nadzorni organ tuženog, spomenut je samo kao predstavnik tuženog, a ne njegov punomoćnik, pa nije imao pravo da mijenja odredbe ugovora o obimu naručenih radova i cijena, bez posebnog ovlaštenja zastupnika tuženog. Predstavnik društvenog pravnog lica je bio ovlašten da istupi u njegovo ime, ali nije ovlašten da za njega preduzima pravne radnje, ako nije bio i za zastupanje.

Nadzorni organ nije ovlašten da mijenja ugovorenu cijenu i ugovora sa izvođačem druge radove bez posebnog ovlaštenja naručioca (Posebna uzansa o građenju broj 103, koja bi se mogla primijeniti u konkretnom slučaju u smislu člana 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 485/86, od 20. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 59)

16. Naručilac radova iz ugovora o građenju ne može zahtijevati kamate na iznos avansa datog po osnovu tog ugovora, ako drukčije nije ugovoreno, sem u slučaju zahtjeva za vraćanje neutrošenog dijela avansa.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno našao da tuženi nema pravo da potražuje od tužioca zatezne kamate na iznos avansa. Tuženi u toku pastupka nije poricao bitnu činjenicu da u ugovoru zaključenom sa tužiocem nije predviđeno da tuženi kao naručilac radova ima pravo zahtijevati isplatu kamata na plaćeni avans izvođača radova. U takvom slučaju, ako nije drukčije predviđeno međusobnim ugovorom stranaka, izvođač radova nije dužan platiti naručiocu radova kamatu na primljeni iznos avansa. Avans koji naručilac radova saglasno ugovoru doznačuje izvođaču radova, ukoliko ugovorom nije drukčije predviđeno, daje se u cilju omogućavanja izvođaču da preduzme pripremne radove za blagovremeno izvršenje ugovornih obaveza, odnosno nabavke materijala.

Tuženi ne tvrdi da bi imao pravo da traži vraćanje cijelog ili dijela avansa, kao neutrošenog, a samo u tom slučaju bi mogao da zahtijeva i zatezne kamate na taj iznos.

(Vs BiH, Pž. 512/87, od 23. 7. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 53)

17. Ugovor čiji je predmet izvođenje zanatskih radova koji se ne mogu okarakterisati kao veći i složeniji građevinski radovi u smislu ranije uzanse broj 9. stav 3. Posebnih uzansi o građenju (sada član 630. stav 1. u vezi sa članom 631. Zakona o obligacionim odnosima) po svojoj sadržini predstavlja ugovor o djelu, pa stoga potraživanja iz takvog ugovora zastarijevaju u dvogodišnjem roku iz člana 21. stav 1. tačka 2. Zakona o zastarjelosti potraživanja.

(Vs BiH, Rev. 442/83, od 20. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 25)

18. Naručilac radova može izuzetno osporavati privremenu situaciju zbog nedostataka u kvalitetu izvedenih radova, ako su radovi prekinuti, tako da se može zaključiti da je ugovor o građenju raskinut.

Iz obrazloženja:

U toku prvostepenog postupka tuženi je isticao, a što posebno naglašava u žalbi, da je došlo do trajnog prekida radova, odnosno iz njegovih navoda moglo bi se zaključiti da je neizvjesno okončanje navedenih radova. Pored toga u žalbi se stavlja i prigovor nedostatka u izvedenim radovima.

Prema Posebnoj uzansi o građenju broj 64. naručilac može privremene situacije osporavati samo u pogledu cijene, utvrđene količine i vrste izvedenih radova, iz čega bi proizilazilo da on ne može prigovarati kvalitetu izvedenih radova. Prema toj uzansi, kao i Posebnim uzansama o građenju broj 110. do 121, kvalitet radova će biti predmet ocjenjivanja prilikom primopredaje i konačnog obračuna.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Međutim, kada dođe do prekida radova koji za duže vrijeme nisu nastavljeni i ako bi se i iz drugih okolnosti moglo zaključiti da je došlo do raskida ugovora o građenju prije okončanja radova i tehničkog prijema, trebalo bi smatrati da privremena situacija predstavlja konačni obračun radova, pa se u sporu za isplatu takve situacije mogu staviti prigovori u pogledu ukupne količine i kvaliteta izvedenih radova i osporavati tačnost obračuna, bez obzira što je situaciju ovjerio nadzorni organ.

(Vs BiH, Pž. 414/90, od 30. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 56)

19. Izvođač radova ima pravo da potražuje isplatu nastale razlike usljed povećanog obima radova, kada je imao saglasnost naručioca za odstupanje od projekta, odnosno povećanog obima radova.

(Vs S, broj Prev. 513/96. – Bilten 1/1997)

20. Neposredni izvođač radova ima pravo da od naručioca radova, po zaključenom ugovoru traži isplatu cijene, osim ako međusobnim ugovorom isplata nije uslovljena naplatom naručioca od glavnog investitora.

(Vs S, broj Prev. 264/99. – Bilten 2/2001)

21. Ako je ugovorena izgradnja objekta koja ne zahtijeva veće i složenije radove, a izgrađuje se bez projekta, zaključen je ugovor o djelu, a ne o građenju (izgradnja manje seoske štale). Naručilac može zahtijevati sudsku zaštitu zbog nedostatka stvari i nakon proteka zakonom propisanih prekluzivnih rokova, ako je poslenik nesavjesno postupao tokom gradnje.

(Vs BiH Rev. 13/84, od 7. 6. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 37)

22. Ugovor o prodaji montažnog objekta uz obavezu prodavca da ga montira jeste mješoviti ugovor na koji se djelimično primjenjuju propisi o utvrđivanju razlike u cijeni kod ugovora o građenju.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje, pozivajući se na nalaz i mišljenje sudskog vještaka, da tuženi duguje tužiocu razliku u cijeni, jer da se članom 3. ugovora obavezao da će izvođaču - tužiocu naknaditi odgovarajuću razliku ako tokom gradnje dođe do poskupljenja građevinskih materijala, energije, transporta ili radne snage. Sudski vještak je obračunao ovu razliku na cio ugovoreni iznos cijene.

Iz sadržaja ugovora, čiji se primjerak nalazi u spisu, proizilazi da se radi o mješovitom ugovoru (same stranke su ugovor označile kao ugovor o prodaji, a ne ugovor o građenju). Predmet ugovora je isporuka kompletnog montažnog materijala za montažni objekat određenog tipa, uz obavezu tužioca da montira objekat na mjesto koje je odredio tuženi, a ugovor je sačinjen na tipskom formularu namijenjenom za ugovore o građenju, uz dodavanje specifičnih odredaba ispisanih pisaćom mašinom.

Prvostepeni sud je bio dužan da ocijeni sadržaj i prirodu ugovora, a zatim utvrdi da li se razlika u cijeni može obračunati i na vrijednost prodatih dijelova montažnog materijala ili samo na vrijednost elemenata cijene građevinskih radova (radova na montaži prodatog objekta).

(Vs BiH, Pž. 378/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 19)

23. Izvođač radova može zahtijevati isplatu dijela cijene koju je naručilac, saglasno ugovoru, zadržao do isteka garantnog roka od dvije godine od dana izdavanja upotrebne dozvole radi otklanjanja eventualnih nedostataka, kada protekne dvije godine od faktičke primopredaje radova, ukoliko nije bilo primjedaba na kvalitet izvedenih radova, iako među ugovornim strankama nije izvršen konačni obračun, niti je data upotrebna dozvola za korištenje izgrađenog objekta, iz razloga koji se ne mogu pripisati u krivicu izvođaču radova.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Kod nesporne činjenice da je objekat na kome je tužilac izvodio radove investitor počeo koristiti u maju 1981. godine i da nije bilo primjedaba na kvalitet izvedenih radova od strane naručioca, utužena tražba je dospjela. Pošto je tuženi predao investitoru objekat u maju 1981. godine i ovaj ga od tada koristi ima se smatrati da je tada primio i radove tužioca, iako među strankama nije izvršen konačni obračun, a niti je data upotrebna dozvola. Prema tome, od maja 1981. godine počeo je teći garantni rok od dvije godine jer je tada naručilac počeo koristiti objekat, a istekao maja 1983. godine.

Tužilac u konkretnom slučaju, kako je prvostepeni sud utvrdio (ovo se utvrđenje žalbom ne pobija), ne može uticati na dobijanje upotrebne dozvole niti su neki njegovi propusti doveli do odlaganja konačne primopredaje objekta. Kod takve situacije, polazeći od načela savjesnosti i poštenja izraženog u članu 12. ZOO i cilja koje su stranke ugovaranjem garantnog roka željele postići, mora se ugovorena odredba o početku toga garantnog roka shvatiti onako kako je shvata prvostepeni sud (parnične stranke su ugovarajući početak roka od dana izdavanja upotrebne dozvole, imale u vidu uobičajenu situaciju, da će upotrebna dozvola biti data odmah po završetku radova i prethoditi faktičkom korištenju objekta, pa se ugovor u tome dijelu ne može tumačiti samo strogo verbalno). Prvostepeni sud je pri tumačenju ugovora u ovom dijelu opravdano imao u vidu i odredbe čl. 615. ZOO, nalazeći da je odredba člana 14. ugovora između stranaka, usklađena sa ovom zakonskom normom.

(Vs BiH, Pž. 2/86, od 26. 3. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 9)

24. Ovlašćenje potpisnika ugovora o građenju podrazumijeva i ovlašćenje za potpisivanje okončane situacije.

(Vs S, broj Prev. 266/96. – Bilten 4/1996)

25. Ispostavljanjem privremenih situacija samo jednom od naručilaca radova ne može se isključiti solidarna odgovornost za ugovorenu cijenu radova i ostalih lica koja su u tom svojstvu označena u ugovoru o građenju.

(Vs S, broj Prev. 744/98. – Bilten 1/1999)

Građevina

Član 631.

Pod „građevinom“, u smislu ove glave, podrazumijevaju se zgrade, brane, mostovi, tuneli, vodovodi, kanalizacije, putevi, željezničke pruge, bunari i ostali građevinski objekti čija izrada zahtijeva veće i složenije radove.

---

1. Ako je ugovorena izgradnja objekta koja ne zahtijeva veće i složenije radove, a izgrađuje se bez projekta, zaključen je ugovor o djelu, a ne o građenju (izgradnja manje seoske štale). Naručilac može zahtijevati sudsku zaštitu zbog nedostatka stvari i nakon proteka zakonom propisanih prekluzivnih rokova, ako je poslenik nesavjesno postupao tokom gradnje.

(Vs BiH Rev. 13/84, od 7. 6. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 37)

Nadzor nad radovima i kontrola kvaliteta materijala

Član 632.

Izvođač je dužan omogućiti naručiocu stalan nadzor nad radovima i kontrolu količine i kvaliteta upotrijebljenog materijala.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Glavni izvođač ima pravo da od podizvođača regresira puni iznos naknade štete koju je isplatio trećem licu oštećenom usljed nestručnog miniranja koje je izvodio izvođač - specijalizovana organizacija udruženog rada, i pored toga što nije vršio stručni nadzor nad izvođenjem radova povjerenih podizvođaču.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 632. Zakona o obligacionim odnosima ne postoji obaveza naručioca da vrši nadzor u izvođenju radova miniranjem po specijalizovanoj organizaciji udruženog rada, već samo dužnost izvođača radova da omoguči naručiocu, ako to ovaj želi, stalan nadzor nad radovima i kontrolu količine i kvaliteta upotrijebljenog materijala (ovako i Posebne uzanse o građenju, br. 99. i 100), a izvodač radova je dužan da na gradilištu preduzima mjere sigurnosti radi obezbjeđenja objekta i radova, opreme, uređaja, instalacija, radnika, prolaznika, saobraćaja, susjednih objekata i okoline (Posebna uzansa o građenju, broj 107).

Republičkim propisima (član 218. stav 2. Zakona o prostornom uređenju (predviđena je obaveza vršenja nadzora nad izvođenjem radova putem stručnog nadzornog organa samo za investitora građevine u društvenom vlasništvu, a ne i za glavnog izvođača za radove koje povjeri podizvođaču.

Kako je u postupku utvrđeno da je štetu uzrokovao isključivo prednik tuženog kao podizvođač tužioca, tužiocu glavnom izvođaču pripada pravo da se od tuženog u cijelosti regresira za naknadu štete isplaćenu trećem licu (član 208. str. 1. i 2. ZOO), i pored toga što je propustio da vrši nadzor nad izvođenjem radova povjerenih podizvođaču.

(Vs BiH, Pž. 166/85, od 16. 8. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 21)

Odstupanje od projekta

Član 633.

(1) Za svako odstupanje od projekta građenja, odnosno ugovorenih radova, izvođač mora imati pismenu saglasnost naručioca.

(2) On ne može zahtijevati povećanje ugovorene cijene za radove koje je izvršio bez takve saglasnosti.

---

1. Moguća je naplata cijene za pismeno naručene naknadne radove i kada ugovor o građenju sadrži odredbu "ključ u ruke".

Iz obrazloženja:

Po odredbama člana 640. stav 2. ZOO, kod utanačenja iz ugovora "ključ u ruke" podrazumijeva se da ugovorena cijena obuhvata i vrijednost svih nepredviđenih radova, no ovo ne znači da je isključena mogućnost naplate cijene za naknadne radove. Pojam "naknadni radovi" u oblasti građevinarstva razlikuju se od pojmova "nepredviđeni radovi" "viškovi radova" i manjkovi radova". U Posebnim uzansama o građenju objavljenim u "Sl. listu SFRJ", broj 18/77, koji se široko koriste i sada, definirani su pojmovi nepredviđeni radovi, te viškovi i manjkovi radova u uzansi 9. tačke 5., 6. i 7., dok su u tačci 8. ove uzanse, naknadni radovi opisani kao oni radovi koji nisu ugovoreni i nisu nužni za ispunjenje ugovora, a naručilac zahtijeva da se izvedu. To bi, u pravilu, bili radovi na koje se odnosi član 633. ZOO. Ako je, dakle, tužitelj izveo radove po pismenom zahtjevu tuženog koji imaju karakter naknadnih radova u smislu naprijed navedene definicije, ima pravo i na naknadu štete za te radove.

(Vs FBiH, Pž - 208/99, od 31. 5. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 44)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Izvođač može zahtijevati veću cijenu od ugovorene i kada ugovor o građenju sadrži klauzulu "ključ u ruke" ako je, uz pismenu saglasnost naručioca, odstupio od projekta i izveo radove koji nisu prvobitno ugovoreni.

Iz obrazloženja:

Bitno obilježje ugovora o građenju, pored ostalih, je da se izvođač obavezuje naručiocu da će građevinske radove izvesti prema određenom projektu, koji je sastavni dio ugovora (član 4. ugovora parničnih stranaka, stav 1. člana 630. Zakona o obligacionim odnosima i Posebna uzansa o građenju broj 11). Zbog toga za svako odstupanje od projekta građenja odnosno ugovorenih radova, izvođač mora imati pismenu saglasnost naručioca (stav 1. člana 633. Zakona o obligacionim odnosima), pošto nema pravo da sam mijenja tehničku dokumentaciju (Posebna uzansa o građenju broj 14 stav 1). Ako uoči nedostatke u tehničkoj dokumentaciji ili smatra da tu dokumentaciju treba mijenjati radi njenog poboljšanja ili iz drugih razloga, izvođač je dužan da o tome blagovremeno obavijesti naručioca koji ima pravo da mijenja tehničku dokumentaciju na osnovu koje se izvode radovi (Posebna uzansa o građenju broj 14. stav 2. i broj 15. stav 1) i kada je projekat izradio ili obezbjedio izvodač.

Okolnost da ugovor o građenju sadrži posebnu odredbu "ključ u ruke" član 640. Zakona o obligacionim odnosima i Posebna uzansa o građenju broj 34., ne isključuje primjenu ostalih pravila materijalnog prava. Tako ukoliko je izmijenjena tehnička dokumentacija mijenjaju se na odgovarajući način ugovorena cijena, rok za izvođenje radova i drugi dijelovi ugovora na koje utiču izmjene tehničke dokumentacije (Posebna uzansa o građenju broj 15. stav 2). I cijena iz ugovora o građenju sa odredbom "ključ u ruke" se mijenja na navedeni način. Naime, ugovorena cijena iz tog ugovora obuhvata i vrijednost svih nepredviđenih radova i viškova radova, a isključuje uticaj manjkova radova na ugovorenu cijenu (stav 2. člana 640. Zakona o obligacionim odnosima). Nepredviđeni radovi su oni koji ugovorom nisu predviđeni, a moraju se izvesti; manjkovi radova su negativna odstupanja izvedenih radova u odnosu na ugovorene količine radova, a viškovi radova su količine izvedenih radova koje prelaze ugovorene količine radova (Posebna uzansa o građenju broj 9. tač. 5, 6. i 7). Prema dokazima u spisima predmeta ne proizilazi da su radovi na fasadi nepredviđeni radovi.

Prvostepeni sud je bio dužan utvrditi kakav tip fasade je bio predviđen ugovorom parničnih stranaka i tehničkom dokumentacijom koja je njegov sastavni dio i da li je od ugovorenih radova tužilac kao izvođač odstupio, te da li za to ima pismenu saglasnost naručioca (stav 1. člana 633. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 511/88, od 31. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 94)

3. Naručilac radova je obavezan da plati cijenu naknadnih radova, čije je izvođenje pismenim nalogom, zabilježenim u građevinskom dnevniku, zahtijevao nadzorni organ, ako je ugovorom o građenju predviđeno ovakvo ovlaštenje nadzornog organa.

(Vs BiH, Pž. 278/86, od 6. 11. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 37)

4. Nadzorni organ nije ovlašten odobriti isplatu izvedenih naknadnih radova a niti njihovo izvođenje, jer je za svako odstupanje od projekta ili ugovorenih radova potrebna pisana suglasnost naručitelja radova. Naručitelj može tu suglasnost dati po zastupniku, a nadzorno tijelo ne smatra se zastupnikom (čl. 633. st. 1 i 2. ZOO).

(Ps H, Pž. 1586/89, od 12. 9. 1989. – Psp 43 – 150)

5. Nosilac stanarskog prava na stanu u društvenom vlasništvu ima pravo da od izvodaca zahtijeva otklanjanje nedostataka u granicama njegove odgovornosti za nedostatke građevine prema naručiocu, pa u skladu sa tim i da zahtijeva izmjenu ugrađenog materijala slabijeg kvaliteta, izuzev ako je izvođač od naručioca radova dobio odobrenje da upotrijebi slabije kvalitetan materijal od ugovorenog.

(Vs BiH, Rev. 146/84, od 26. 4. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 38)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Hitni nepredviđeni radovi

Član 634.

(1) Nepredviđene radove izvođač može izvesti i bez prethodne saglasnosti naručioca ako zbog njihove hitnosti nije bio u mogućnosti da pribavi tu saglasnost.

(2) Nepredviđni radovi su oni čije je preduzimanje bilo nužno zbog osiguranja stabilnosti objekta ili radi sprječavanja nastanka štete, a izazvani su neočekivanom težom prirodom zemljišta, neočekivanom pojavom vode ili drugim vanrednim i neočekivanim događajima.

(3) Izvođač je dužan bez odlaganja izvijestiti naručioca o ovim pojavama i preduzetim mjerama.

(4) Izvođač ima pravo na pravičnu naknadu za nepredviđene radove koji su morali biti obavljeni.

(5) Naručilac može raskinuti ugovor ako bi usljed ovih radova ugovorena cijena morala biti znatno povećana, o čemu je dužan bez odlaganja obavijestiti izvođača.

(6) U slučaju raskidanja ugovora, naručilac je dužan isplatiti izvođaču odgovarajući dio cijene za već izvršene radove, kao i pravičnu naknadu za učinjene neophodne radove.

---

1. Radovi na osiguranju temelja mosta u riječnom koritu imaju karakter hitnih nepredviđenih radova.

Iz obrazloženja:

U toku izgradnje jednog stupa na mostu broj 9. tužilac je utvrdio da zbog sitnog drobljenog šljunkovitog materijala tla ne može dovoljno duboko postaviti temelj, jer na tom mjestu u zimskom periodu rijeka ima veliku brzinu i pad. Zbog toga se tužilac obratio glavnom projektantu koji je savjetovao da se izgradi betonska brana koja bi spriječila promjenu nivoa korita rijeke i isključila mogućnost potkopavanja stuba. Izgradnja brane je bila nužna za stabilnost objekta i uslov da se nastave radovi. Tužilac je kao dobar privrednik postupao na svrsishodan način pa je ove nepredviđene radove mogao izvesti i bez pismene saglasnosti tužene.

Tužena neosnovano prigovara da izvođenje predmetnih nepredviđenih radova nije bilo hitne prirode. Izvođenje radova radi osiguranja temelja mosta u riječnom koritu na putu je neodvojivo od izvođenja radova na izgradnji mosta, pa se s obzirom na konkretne okolnosti u kojima su izvedeni ovi radovi smatraju hitnim nepredviđenim radovima. Hitnost radova se mora cijeniti prema svrsi koja se njima postiže. Izvođač radova koji bi pristupio izgradnji mosta bez zaštite od postojeće opasnosti za temelje mosta postupao bi suprotno načelu poštenja i savjesnosti. Nužnost i hitnost izvođenja ovih nepredviđenih radova i adekvatnost tehničkog rješenja potvrđuju da je tužilac pravilno postupio kada je i bez pismene saglasnosti investitora izveo ove radove. U smislu člana 634. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, izvodač ima pravo na pravičnu naknadu za nepredviđene radove koji su morali biti obavljeni.

(Vs BiH, Pž. 339/88, od 31. 5. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 22)

2. Nepredviđeni radovi su i oni čije je preduzimanje bilo nužno zbog neočekivanog nailaska na vodovodne i druge instalacije.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud pogrešno zaključuje da su radovi koje je tužilac izveo mimo ugovorenih radova, naknadni radovi. To su nepredviđeni radovi, jer je njihovo preduzimanje bilo nužno, zbog nemogućnosti izvođenja ugovorenih radova na način predviđen projektom, izazvani neočekivanim nailaskom na vodovodne i druge instalacije. Prema podacima iz građevinskog dnevnika, tužilac je u toku izvođenja radova utvrdio da projektovana trasa kanalizacije dva puta presijeca vodovodne instalacije promjera 100 mm i 350 mm, kao i druge instalacije i kablove, a izvođenje radova vršeno je u otežanim uslovima zbog stalnog prisustva podzemne vode i obrušavanja. S obzirom na ove okolnosti, preduzimanje nepredviđenih radova je bilo hitno i tužilac nije imao vremena za pribavljanje saglasnosti za izvođenje ovih radova.

U smislu člana 634. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, izvođač ima pravo na pravičnu naknadu za nepredviđene radove koji su morali biti obavljeni.

(Vs BiH, Pž. 328/89, od 11. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 35)

3. Kada je izvođač radova izveo sve radove naugovorenom objektu, a nakon završetka radova po nalogu nadzornog organa izveo i naknadne radove koji su bili neophodni, tada ima pravo na naknadu za ove radove.

(Vs S, broj Prev. 400/96. – Bilten 1/1997)

4. Radovi na postavljanju TT linije izvedeni u većem obimu od ugovorenih predstavljaju nepredviđene radove ako su izazvani promjenom osovine puta u izgradnji duž koga je linija postavljena.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud pogrešno zaključuje da su predmetni radovi naknadni radovi. Naknadni radovi su oni radovi koji nisu ugovoreni i nisu nužni za ispunjenje ugovora, a naručilac zahtijeva da se izvedu. Radovi koje je tužilac izveo u obimu većem od radova predviđenih u specifikaciji, koja je sastavni dio ugovora, su nepredviđeni radovi u smislu člana 634. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, jer je izmjena osovine puta nepredviđen događaj, koji dovodi do izvođenja nepredviđenih radova. TT linije su u zavisnosti od osovine puta, a radovi se moraju izvesti. Ovi radovi su po svojoj prirodi radovi koji se moraju hitno izvesti radi obezbjeđivanja funkcije TT mreže i sprečavanja nastanka štete.

Članom 634. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima navedeni su samo primjeri nepredviđenih pojava i događaja koji dovode do izvođenja naknadnih radova, pa se nepredviđenim pojavama i događajima smatraju sve one pojave i događaji koji imaju isti značaj za izvođenje radova. Nužnost izvođenja predmetnih radova proizilazi iz nužnosti postavljanja TT linije na ovoj relaciji.

U smislu odredbe stava 4. navedenog člana izvođač ima pravo na pravičnu naknadu za nepredviđene radove koji su morali biti obavljeni.

(Vs BiH, Pž. 333/88, od 26. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 95)

Cijena radova

Član 635.

Cijena radova se može odrediti po jedinici mjere ugovorenih radova (jedinična cijena) ili u ukupnom iznosu za cijeli objekat (ukupno ugovorena cijena).

---

1. Ako naručilac bez opravdanih razloga odbije učešće u konačnom obračunu, odnosno odugovlači sa svojim učešćem u izradi konačnog obračuna, izvođač mo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

že sam izvršiti obračun, o tome obavjestiti naručioca i tražiti naplatu konačno izvedenih radova.

(Vs S, broj Prev. 14/96. – Bilten 1/1997)

2. Naručilac iz ugovora o građenju zaključenog sa najpovoljnijim proizvođačem duguje cijenu za naručeno djelo u ukupno ugovorenom iznosu i kada je izvođač greškom koju nije uočio ni naručilac, krivo obračunao cijenu po nekim pozicijama na svoju štetu, a na osnovu ove cijene naručilac zaključio ugovor sa glavnim investitorom.

Iz obrazložena:

Prvostepeni sud je utvrdio da je među parničnim strankama zaključen ugovor 5. aprila 1982. godine o izvođenju bravarskih radova i čelične konstrukcije na objektu tvornice. Ugovorom je određena cijena radova u ukupnom iznosu od …….. dinara u kojoj su ugovoreni bravarski radovi na proizvodnoj hali u iznosu od ……. dinara. Prema ponudi tužioca u bravarskim radovima je pored ostalih, predviđena ugradnja 16 žičanih pregrada. Za ovu stavku u ugovoru je zaračunata vrijednost …… dinara, što predstavlja vrijednost samo jedne žičane pregrade. Ponuđenom cijenom za izvođenje radova tužilac je dao najpovoljnije uslove za zaključenje ugovora. Na bazi iste ponude tuženi je zaključio ugovor sa investitorom za istu poziciju na ……. dinara. Tuženi je platio ugovorenu cijenu radova, a nije pristao na izmjenu cijene, jer sa investitorom nije mogao postići sporazum o izmjeni cijena po istom osnovu.

Ugovorom je određena ukupna cijena radova po objektima i ukupna cijena svih radova. Sporno potraživanje odnosi se na bravarske radove na proizvodnoj hali za koje je, na osnovu ponude tužioca, ugovorena vrijednost radova u iznosu od ……. dinara. Ugovaranje cijene u ukupnom iznosu po objektima i svih radova zajedno, u smislu člana 635. Zakona o obligacionim odnosima, je u skladu sa zaključenjem ugovora po najpovoljnijoj ponudi, za koju je bitna ukupna vrijednost, a ne pojedinačne cijene. Zbog toga je, prihvatanjem ponude u kojoj su količine tačno utvrđene sa ukupno ugovorenom cijenom, zaključen ugovor koji predviđa postavljanje 16 žičanih pregrada u proizvodnoj hali. Nalog tuženog u toku izvođenja radova da se ugradi 16 žičanih pregrada je nalog da se izvedu ugovoreni, a ne naknadni radovi. Ovaj nalog ne predstavlja odstupanje od projekta građenja, niti od ugovorenih radova, pa ove radove vještak pogrešno naziva naknadnim radovima.

Tužilac je, na osnovu projektne dokumentacije, dao ponudu za izvođenje predmetnih radova i grešci koju je pri tom napravio nije duprinio tuženi. Iz utvrđene činjenice da je tuženi, na osnovu pozicije VIII. navedene ponude, zaključio ugovor sa investitorom u kome je za ovu poziciju računao vrijednost od …… dinara, vidi se da tuženi, u zaključenju ugovora sa tužiocem i sa investitorom, nije zapazio tužiočevu grešku u označavanju ukupne vrijednosti žičanih pregrada. Iz ovog proizilazi da se tuženi, u ugovornom odnosu sa tužiocem, ponašao u skladu sa načelima savjesnosti i poštenja u smislu člana 12. Zakona o obligacionim odnosima. Zbog toga nisu osnovani prigovori tužioca, koji se odnose na ponašanje tuženog pri zaključenju i izvršenju predmetnog ugovora. Plaćanjem ugovorene cijene tuženi je ispunio ugovornu obavezu prema tužiocu. Druge obaveze za tuženog nisu nastale.

(Vs BiH, Pž. 190/88, od 30. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 23)

3. Ukoliko naručilac građevinskih radova bez opravdanih razloga odbija učešće u konačnom obračunu, odnosno odugovlači sa svojim učešćem u izradi obračuna, izvođač može da izvrši obračun i o tome obavijesti naručioca.

Izvođač može da traži naplatu konačno izvedenih radova i podizanjem tužbe, analogno odredbama uzanse 120. Posebnih uzansi o građenju ("Službeni list SFRJ",

http://www.advokat-prnjavorac.com

broj 17/77), gdje bi sudsko vještačenje imalo sadržinu konačnog obračuna. Ovo pravo pripada kako naručiocu tako i izvođaču radova.

(Vs S, broj Prev. 15/97. – Bilten 2/1998)

4. Kod isplate cijene za izvedene radove naručilac ima pravo da zadrži srazmjeran dio cijene za otklanjanje utvrđenih nedostataka.

(Vs S, broj Prev. 590/96. – Bilten 1/1997)

5. Ako je u ugovoru o građenju utvrđena cijena u ukupnom iznosu za cio objekat i to kao nepromjenljiva, naručilac može tražiti sniženje cijene samo ako manjkovi radova nastali usljed izmjena projekta tokom građenja, prelaze 10% ugovorene cijene.

(Vs BiH, Pž. 488/82, od 16. 9. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 20)

Izmjena cijene

Član 636.

(1) Ako ugovorom u pogledu izmjene cijene nije predviđeno što drugo, izvođač koji je svoju obavezu ispunio u predviđenom roku može zahtijevati povećanje cijene radova ako su se u vremenu između zaključenja ugovora i njegovog ispunjenja povećale cijene elemenata na osnovu kojih je određena cijena radova, tako da bi trebalo da ta cijena bude veća za više od dva procenta.

(2) U slučaju da izvođač svojom krivicom nije izveo radove u roku predviđenom ugovorom, on može zahtijevati povećanje cijene radova ako su se u vremenu između zaključenja ugovora i dana kad je prema ugovoru trebalo da radovi budu završeni povećale cijene elemenata na osnovu kojih je određena cijena radova, tako da bi trebalo da ona, prema novim cijenama tih elemenata, bude veća za više od pet procenata.

(3) U slučajajevima iz prethodnih stavova izvođač može zahtijevati samo razliku u cijeni radova koja prelazi dva, odnosno pet procenata.

(4) Izvođač se ne može pozivati na povećanje cijena elemenata na osnovu kojih je određena cijena radova, ako je do povećanja cijene došlo nakon njegovog dolaska u docnju.

---

1. Ako su stranke u ugovoru o građenju ugovorile da se rok izvođenja radova produžava zbog smetnji koje ne skrivi izvođač, rok se produžava i za period docnje naručioca u plaćanju privremenih situacija.

Iz obrazloženja:

Tuženi je obavezan da tužiocu plati razliku u cijeni za izvedene radove zbog promljenjenih okolnosti nastalih u roku izvođenja radova, koji je produžen za onoliko dana koliko je trajala opravdana docnja u izvođenju radova (od kojih je 65 dana docnja zbog neblagovremeno plaćenih situacija).

Neosnovani su žalbeni navodi tuženog da opravdanu docnju u izvođenju radova ne predstavlja vrijeme docnje u plaćanju situacija za već izvedene radove, jer zakašnjenjem u plaćanju situacija od strane naručioca radova izvođač je spriječen da izvodi radove iIi je izvođenje radova znatno otežano (kada se radi o građevinskim radovima, izvođač saglasno Posebnoj uzansi o građenju broj 70. ima pravo i da obustavi izvođenje radova).

Stranke su u članu 5. ugovora utvrdile da se rok izvođenja radova produžava ne samo za slučaj više sile, već i bilo koje druge smetnje koju nije skrivio izvođač, a

http://www.advokat-prnjavorac.com

kod situacije da je tužilac mala zanatska organizacija, sa oskudnim obrtnim sredstvima, kako proizlazi iz nalaza i mišljenja sudskog vještaka, pod smetnjom u smislu ove ugovorne odredbe, može se shvatiti i zadocnjelo plaćanje privremenih situacija.

Stoga je prvostepeni sud pravilno utvrdio da postoji opravdana docnja u izvođenju radova (pored ostalog perioda opravdane docnje koju tuženi ne osporava) u trajanju od 65 dana zbog neblagovremeno plaćenih situacija, pa tužiocu pripada razlika u cijeni saglasno odredbi člana 636. ZOO.

(Vs BiH, Pž. 474/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 29)

2. Kada ugovorom o građenju nije određen rok za ispunjenje obaveze izvođača, sud će, radi pravilnog obračuna razlike u cijeni, prema okolnostima slučaja utvrditi primjeren rok i tako ocijeniti da li je izvođač bio u neopravdanoj docnji ili nije.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 636. Zakona o obligacionim odnosima, ako ugovorom nije predviđeno što drugo, izvođaču pripada razlika u cijeni ako je do promjene u cijeni rada i materijala došlo u ugovorenom roku, a rok izvođenja radova se može produžiti za vrijeme za koje izvođač radova iz opravdanih razloga nije mogao izvesti radove u ugovorenom roku, odnosno u potrebnom roku za izvođenje radova, ako rok nije ugovorom određen.

Vrijeme potrebno za izvođenje radova za koje rok nije određen ugovorom može se utvrditi vještačenjem s obzirom na vrstu i količinu radova i kapacitete izvodača radova i druge okolnosti slučaja. Stoga je bilo potrebno izvesti dokaz saslušanjem svjedoka (potpisnika ugovora, nadzornog organa i dr), uvidom u dokumentaciju o građenju, obračun o naplati potraživanja, a zatim dopunom vještačenja po vještaku građevinske struke.

(Vs BiH, Pž. 348/88, od 16. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 60)

3. Izvođač ima pravo na razliku u cijeni i u slučaju kad je ugovoreno da se cijena neće mijenjati. Ako je izvođač pao u zakašnjenje, on ima pravo na povećanje cijene do kojeg je došlo do isteka roka za dovršenje radova.

(Ps H, Pž. 1977/9O, od 12. 11. 1991. – Psp 51 - 219)

4. Povećanje cijene elemenata na osnovu kojih je utvrđena cijena radova od uticaja je na povećanje ugovorene cijene gradnje samo u slučaju da je takvo povećanje nastupilo prije docnje izvođača radova.

(Vs S, broj Pzz. 39/97. – 4/1999)

5. Kada je cijena radova isplaćena izvođaču unaprijed, tada izvođač nema pravo na razliku u cijeni, jer vrijednost ugovorenih radova treba cijeniti prema vremenu kada su ti radovi isplaćeni, a ne prema vremenu kada su radovi izvedeni.

(Vs S, broj Prev. 522/99. – Bilten 3/2000)

6. Ako su stranke u ugovoru o građenju izričito ugovorile primjenu Posebnih uzansi o građenju, o pravu na razliku u cijeni i o obračunu te razlike, ukoliko ugovorom nije drukčije regulisano, sudi se na osnovu uzansi, a ne po odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

S obzirom da su parnične stranke izričito ugovorile primjenu Posebnih uzansi o građenju svaka od stranaka je imala pravo zahtijevati izmjenu cijene zbog promijenjenih okolnosti na osnovu uzansi br. 23. do 26. a ne na osnovu člana 636. i 637. ZOO, kako to smatra prvostepeni sud.

http://www.advokat-prnjavorac.com

U konkretnom slučaju izmjena cijene se ne može zahtijevati zbog promijenjenih okolnosti koje su nastupile po isteku roka određenog za ispunjenje obaveze ugovarača, osim ako je za docnju kriva druga ugovorna strana, a izuzetno od toga izmjena ugovorene cijene može se zahtijevati ako su u pitanju promijenjene okolnosti koje bi nastupile i da je ugovorna obaveza ispunjena u predviđenom roku (Posebna uzansa o građenju broj 27).

Ako su ostvarene pretpostavke za izmjenu ugovorene cijene zbog promijenjenih okolnosti, razlika u cijeni obuhvata iznos koji prelazi procente iz uzanse 24. i 25. i polovinu iznosa koji je u okviru tih procenata (uzansa broj 26).

(Vs BiH, Pž. 782/88, od 30. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 57)

7. Avans dat za potrebe izvođenja pripremnih radova, koji nije velikog obima u odnosu na predračunsku cijenu radova, ne uzima se u obzir kod izračunavanja razlike u cijeni.

Iz obrazloženja:

Članom 8. ugovora o građenju naručilac se obavezao da će izvodaču radova isplatiti avans u roku od 15 dana od potpisivanja ugovora, a za potrebe izvođenja pripremnih radova.

Iznos avansa, u odnosu na ukupnu predračunsku cijenu radova, nije velikog obima, a dat je samo za pokriće troškova izvođenja pripremnih radova a ne i nabavke materijala, te se u ovom slučaju, ne uzima u obzir kod izračunavanja razlike u cijeni.

(Vs BiH, Pž. 506/88, od 31. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 96)

8. Ako je kod ugovora o građenju plaćen avans bez posebne naznake svrhe, ali u obimu koji prelazi vrijednost pripremnih radova, smatra se da je dat i radi nabavke materijala, pa se uzima u obzir kod utvrđivanja eventualne razlike u cijeni.

Iz obrazloženja:

Pri utvrđivanju razlike u cijeni vaIjalo je imati u vidu da je tuženi kao investitor uplatio tužiocu avans. Ako visina avansa prelazi troškove pripremnih radova, a stranke nisu ugovorile na ime čega se avans daje, onda se pretpostavlja da je avans dat radi nabavke materijala kako bi se isključio uticaj promjene cijene materijala na ugovorenu cijenu izvođenja građevinskih radova. Samo se na ovaj način može tumačiti Posebna uzansa o građenju broj 29 za slučaj kad stranke nisu ugovorile u koju svrhu investitor uplaćuje avans.

Kod činjenice da je tuženi uplatio tužiocu avans u iznosu od 70% ugovorene cijene, očigledno je da dati avans prelazi troškove pripremnih radova i da je dat i u svrhu nabavke materijala, pa je u postupku valjalo utvrditi u kojoj je mjeri primljenim avansom tužilac mogao izbjeći povećanje cijene materijala da je materijal nabavio odmah nakon uplate avansa i u vezi sa tim da li je došlo do razlike u cijeni koja prelazi 10% i ako jeste u kojem iznosu, pa tek onda odlučiti o tužbenom zahtjevu u ovom dijelu.

(Vs BiH, Pž. 275/87, od 29. 1.. 1988.– ZIPS, broj 531; Vs BiH 2/88 – 29)

9. Cijena stana izgrađenog za tržište ne može se povećavati primjenom klizne skale za razdoblje nakon ugovorom predviđenog roka za predaju stana ako je taj rok prekoračen krivnjom proizvođača stana.

(Vs H, Rev. 2578/86, od 7. 4. 1987. – Psp 35 – 74)

10. Nakon dolaska u conju sa izvođenjem radova, izvođač nema pravo na povećanje cijene, odnosno primjenu klizne skale po članu 397. u vezi sa čl. 636. i 637. ZOO. Primjena klizne skale nakon isteka ugovorenog roka bila bi moguća samo ako

http://www.advokat-prnjavorac.com

izvođač dokaže da je došao u docnju sa završetkom radova zbog neizvršenja obaveza i propusta naručioca.

(Vs S, broj Prev. 123/97. – Bilten 4/1997)

11. Ukoliko su stranke konačnim obračunom uredile sva prava i obveze, izvođač više nema pravo zahtijevati razliku u cijeni (Posebna uzanca o građenju broj 119).

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, zauzet na XXIV Koordinacionom sastanku u Dubrovnik, od 24. - 26. 5. 1990. – Bilten Vs BiH 2/90 – 134)

12. Avans će se uzeti u obzir i kada nije ništa ugovoreno ako se s obzirom na njegov obim može zaključiti da je dat ne samo radi pokrića troškova pripremnih radova već i radi nabavke materijala.

(Stav XXI Koordinacionog sastanka bivših viših privrednih sudova i građansko-privrednih odjelenja bivših vrhovnih sudova, Đakovica ,od 25. do 27. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 158)

13. Stranke iz ugovora o građenju se mogu sporazumjeti da avans neće biti uzet u obzir kod eventualnog izračunavanja razlike u cijeni, ako je manjeg obima u odnosu na predračunsku cijenu radova.

Iz obrazloženja:

Stranke su se odredbama člana 24. stav 2. Ugovora, saglasile da uplaćeni avans neće imati uticaja kod obračuna razlike u cijeni. U smislu Posebne uzanse o građenju broj 29. ("Službeni list SFRJ", broj 18/77); ako je ugovoreno da se avans ili dio avansa daje izvođaču radi nabavke materijala, izvodač ne može zahtijevati izmjenu cijene zbog izmjene cijene materijala ukoliko je primljenim avansom mogao isključiti uticaj izmjena cijena materijala na ugovorenu cijenu. Ova uzansa je, međutim, dispozitivnog karaktera pa stranke mogu drugačije ugovoriti, a iz odredaba ugovora i ne proizilazi da je avans dat radi nabavke materijala. Pogrešeno je smatrati avans beskamatnom pozajmicom, jer je on po svom karakteru plaćanje dijela cijene unaprijed, a s obzirom da je dat samo u visini 20% predračunske vrijednosti ugovorenih radova, ne bi se mogla smatrati neprimjerenom odredba da prilikom obračuna eventualne razlike u cijeni neće imati uticaja, jer se avansom u ovako malom obimu u pravilu finansiraju pripremni radovi. Stoga je neopravdano pozivanje tužene na član 12. Zakona o obligacionim odnosima tj. isticanje da je ovakvo ugovaranje protivno načelu savjesnosti i poštenja.

(Vs BiH, Pž. 606/87, od 9. 9. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 58)

14. Klizna skala može se primijeniti samo na izmjene cijena od trenutka sklapanja ugovora do ugovorenog roka isporuke, a nakon toga roka samo ako je zakašnjenje izvođača uzrokovano okolnostima koje ga oslobađaju od odgovornosti.

(Vs H, Rev. 44/87, 10. 1. 1988. - Informator 3679)

15. Izvođač radova ima pravo da potražuje isplatu nastale razlike usljed povećanog obima radova, kada je imao saglasnost naručioca za odstupanje od projekta, odnosno povećanog obima radova.

(Vs S, broj Prev. 513/96. – Bilten 1/1997)

16. Kao bazni mjesec na osnovu koga se obračunava razlika u cijeni uzima se mjesec u kome je zaključen ugovor o građenju, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

U okviru ugovorenog roka građenja izvođač radova, ako drugačije nije ugovoreno, sam planira dinamiku radova, pa se kod izračunavanja razlike u cijeni ne utvrđuje primjerena dinamika za svaki mjesec.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Osnovano tuženi u žalbi ukazuje da se kao bazni mjesec za koji se obračunava razlika u cijeni, ukoliko nije drukčije ugovoreno, može uzeti samo onaj mjesec u kojem je zaključen ugovor o izvođenju radova. Ovo stoga što je to izričito predviđeno odredbom člana 636. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, s obzirom da razlika u cijeni pripada samo za period od zaključenja ugovora.

(Vs BiH, Pž. 59/87, od 28. 4. 1988. – Bilten 3/88 – 54)

17. Stranke mogu ugovoriti manji broj promjenjivih elemenata u vezi s formiranjem cijene stana od onoga predviđenoga odgovarajućim propisima.

(Vs H, Rev. 1486/86, od 28. 10. 1986. – Psp 34 – 74)

18. Propisi koji se odnose na promjenjivost cijena stana (zgrada) ne odnose se i na površinu (vrt) kupljenu uz stan.

(Vs H, Rev. 1568/86, od 9. 12. 1986. – Psp 34 – 75)

19. Izvođač ima pravo pod uslovima iz člana 636. st. 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, na razliku u cijeni za ukupne radove, pa i one izvedene tokom skrivljene docnje.

Iz obrazloženja:

Neosnovano je tužilac odbijen sa tužbenim zahtjevom za isplatu razlike cijene za radove izvedene tokom perioda skrivljene docnje tužioca (u periodu od 31. 5. do kraja novembra 1980. godine).

U smislu člana 636. stav 2. ZOO i izvođač koji svojom krivicom nije izveo radove u roku predviđenom ugovorom, može zahtijevati povećanje cijene radova ako su se u vremenu između zaključenja ugovora i dana kad je prema ugovoru trebalo da radovi budu završeni, povećale cijene elemenata na osnovu kojih je određena cijena zidova, tako da bi trebalo da ona, prema novim cijenaima tih elemenata bude veća za više od pet procenata. Iz ovako formulisane odredbe jasno slijedi da izvođaču pripada pravo na povećanje cijene i za radove izvedene u docnji, ali samo ako bi do povećanja cijene za više od pet procenata došlo u periodu do kada su radovi trebali biti dovršeni. Izvodač ne može samo zahtijevati povećanje cijene radova zbog povećanja cijene elemenata na osnovu kojih je određena cijena radova, ako je do tog povećanja došlo nakon njegovog dolaska u docnju, kako proizilazi iz odredaba člana 636. stav 4. ZOO.

Izvođač se, dakle, u slučaju skrivljene docnje, kada zahtijeva razliku u cijeni dovodi u situaciju kao da je izveo radove u roku, te mu se priznaje razlika u cijeni do koje bi u takvoj situaciji došlo, ali samo ukoliko prelazi pet procenata. Ova razlika se u takvom slučaju obračunava na ukupnu cijenu radova, kako onih izvedenih u roku, tako i onih izvedenih u periodu skrivljene docnje. Kada se ne bi tako shvatila i primjenjivala odredba člana 636. stav 2. ZOO, bila bi nepotrebna odredba člana 636 stav 4. istog zakona.

Prvostepeni sud je stoga pogrješio što je tužiocu dosudio razliku u cijeni obračunatu samo na cijenu radova obavljenih u periodu do 31. 5. 1980. godine, a ne i obračunatu na cijenu zidova izvedenih u periodu skrivljene docnje tužioca.

(Vs BiH, Pž. 398/87, od 22. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 59)

20. Vidjeti: odlukuu Vs, BiH, Pž. 109/88, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 637. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odredba o nepromjenljivosti cijena

Član 637.

(1) Ako je ugovoreno da se cijena radova neće mijenjati u slučaju da se poslije zaključenja ugovora povećaju cijene elemenata na osnovu kojih je ona određena, izvođač može, i pored ovakve odredbe ugovora, zahtijevati izmjenu cijene radova ako su se cijene elemenata povećale u tolikoj mjeri da bi trebalo da cijena radova bude veća za više od deset procenata.

(2) Ali, i u ovom slučaju izvođač može zahtijevati samo razliku u cijeni koja prelazi deset procenata, osim ako je do povećanja cijena elemenata došlo poslije njegovog dolaska u docnju.

---

1. Ako je kod ugovora o građenju plaćen avans bez posebne naznake svrhe, ali u obimu koji prelazi vrijednost pripremnih radova, smatra se da je dat i radi nabavke materijala, pa se uzima u obzir kod utvrđivanja eventualne razlike u cijeni.

Iz obrazloženja:

Pri utvrđivanju razlike u cijeni vaIjalo je imati u vidu da je tuženi kao investitor uplatio tužiocu avans. Ako visina avansa prelazi troškove pripremnih radova, a stranke nisu ugovorile na ime čega se avans daje, onda se pretpostavlja da je avans dat radi nabavke materijala kako bi se isključio uticaj promjene cijene materijala na ugovorenu cijenu izvođenja građevinskih radova. Samo se na ovaj način može tumačiti Posebna uzansa o građenju broj 29 za slučaj kad stranke nisu ugovorile u koju svrhu investitor uplaćuje avans.

Kod činjenice da je tuženi uplatio tužiocu avans u iznosu od 70% ugovorene cijene, očigledno je da dati avans prelazi troškove pripremnih radova i da je dat i u svrhu nabavke materijala, pa je u postupku valjalo utvrditi u kojoj je mjeri primljenim avansom tužilac mogao izbjeći povećanje cijene materijala da je materijal nabavio odmah nakon uplate avansa i u vezi sa tim da li je došlo do razlike u cijeni koja prelazi 10% i ako jeste u kojem iznosu, pa tek onda odlučiti o tužbenom zahtjevu u ovom dijelu.

(Vs BiH, Pž. 275/87, od 29. 1.. 1988.– ZIPS, broj 531; Vs BiH 2/88 – 29)

2. Rok za izvođenje radova iz ugovora o građenju ne produžuje se zbog naknadnih radova, za koje se ugovara poseban rok.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac u roku završio radove te da ima pravo zahtijevati izmjenu cijene radova u skladu sa odredbama člana 637. Zakona o obligacionim odnosima, iako su radovi završeni znatno iza ugovorenog roka.

Prvostepeni sud nije, međutim, uzeo u obzir okolnost da se naknadni radovi određuju ugovorom o izvođenju naknadnih radova kojima se određuje i cijena tih radova, kao i poseban rok za njihovo izvođenje. Za izvođenje naknadnih radova teče poseban naknadno određeni rok za te radove (Posebne uzanse o građenju broj 9. tač. 8., 21., 42. i 43).

(Vs BiH, Pž. 506/91, od 24. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 49)

3. Izvođač ne može zahtijevati razliku u cijeni za neizvedene radove i kada mu je naručilac ugovorenu cijenu za te radove u zabludi isplatio.

Iz obrazloženja:

Nalazom i mišljenjem vještaka utvrđeno je da je tužilac stvarno izveo radove na ugradnji aluminijumske bravarije za fasadu u površini od 2090 m^2 a ne 2246,72

http://www.advokat-prnjavorac.com

m^2 (manje za 156,72 m^2) iako je tužilac naplatio i cijenu neizvedenih radova u iznosu od 1.290.193 dinara. Okolnost što je tuženi te radove priznao i cijenu platio nije, međutim, osnov za potraživanje razlike u cijeni na taj iznos. Izmjena (povećanje) cijene radova na osnovu člana 637. Zakona o obligacionim odnosima može se zahtijevati u slučaju da se nakon sklapanja ugovora povećaju cijene tačno određenih elemenata na osnovu kojih je ona određena.

Odredbama ugovora parnične stranke su ugovorile da će se radovi na fasadi izvoditi prema stvarnim količinama i da će se, u skladu sa članom 637. ZOO, razlika u cijeni utvrditi okončanim obračunom. Prema tome izmjena cijene može se zahtijevati zbog povećanja cijena elemenata stvarno izvedenih radova, a ne u slučaju kada ti radovi nisu izvedeni i na iznose cijene koji nisu isplaćeni za stvarno izvedene radove.

(Vs BiH, Pž. 358/88, od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 24)

4. Odredbe iz čl. 637. ZOO su prinudne, pa njihovu primjenu ne mogu isključiti ugovorne stranke – društvena pravna lica (čl. 10. Zakona o obligacionim odnosima).

(Stav XIX koordinacionog sastanka privrednog sudstva, ZavidovićI, od 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86, str. 43. **Napomena:** ovim je izmijenjen stav koji je usvojen na XI koordinacionom sastanku privrednog sudstva, Aranđelovac 16. do 18. 5. 1979)

5. Avans će se uzeti u obzir i kada nije ništa ugovoreno ako se s obzirom na njegov obim može zaključiti da je dat ne samo radi pokrića troškova pripremnih radova već i radi nabavke materijala.

(Stav XXI Koordinacionog sastanka bivših viših privrednih sudova i građansko-privrednih odjelenja bivših vrhovnih sudova, Đakovica, od 25. do 27. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 158)

6. Cijena radova mijenja se od trenutka sklapanja ugovora pa do ugovornog roka dovršenja radova. Promijenjene okolnosti koje su nastale prije sklapanja ugovora ne uzimaju se u obzir ako stranke nisu ugovorile drukčije.

(Ps H, Pž. 789/90, od 28. 5. 1991. – Psp 50 – 172)

7. Nakon dolaska u conju sa izvođenjem radova, izvođač nema pravo na povećanje cijene, odnosno primjenu klizne skale po članu 397. u vezi sa čl. 636. i 637. ZOO. Primjena klizne skale nakonisteka ugovorenog roka bila bi moguća samo ako izvođač dokaže da je došao u docnju sa završetkom radova zbog neizvršenja obaveza i propusta naručioca.

(Vs S, broj Prev. 123/97. – Bilten 4/1997)

8. Ugovor o prodaji montažnog objekta uz obavezu prodavca da ga montira jeste mješoviti ugovor na koji se djelimično primjenjuju propisi o utvrđivanju razlike u cijeni kod ugovora o građenju.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje, pozivajući se na nalaz i mišljenje sudskog vještaka, da tuženi duguje tužiocu razliku u cijeni, jer da se članom 3. ugovora obavezao da će izvođaču - tužiocu naknaditi odgovarajuću razliku ako tokom gradnje dođe do poskupljenja građevinskih materijala, energije, transporta ili radne snage. Sudski vještak je obračunao ovu razliku na cio ugovoreni iznos cijene.

Iz sadržaja ugovora, čiji se primjerak nalazi u spisu, proizilazi da se radi o mješovitom ugovoru (same stranke su ugovor označile kao ugovor o prodaji, a ne ugovor o građenju). Predmet ugovora je isporuka kompletnog montažnog materijala za montažni objekat određenog tipa, uz obavezu tužioca da montira objekat na mjesto koje je odredio tuženi, a ugovor je sačinjen na tipskom formularu namijenjenom

http://www.advokat-prnjavorac.com

za ugovore o građenju, uz dodavanje specifičnih odredaba ispisanih pisaćom mašinom.

Prvostepeni sud je bio dužan da ocijeni sadržaj i prirodu ugovora, a zatim utvrdi da li se razlika u cijeni može obračunati i na vrijednost prodatih dijelova montažnog materijala ili samo na vrijednost elemenata cijene građevinskih radova (radova na montaži prodatog objekta).

(Vs BiH, Pž. 378/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 19)

9. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 782/88, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 636. ZOO.

10. Stranke mogu ugovorom o građenju utvrditi kao bazni mjesec za obračun eventualne razlike u cijeni i neki kasniji mjesec, a ne onaj u kome je zaključen ugovor.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su dana 26. 4. 1982. godine zaključile ugovor o građenju. Članom 3. stav 1. i 2. ugovora predvidjele su fiksne cijene za izvođenje radova ali na osnovu "prodajne cijene važeće do konca aprila 1983. godine," planirajući na taj način da će od dana zaključenja ugovora do aprila 1983. godine doći do povećanja cijene elemenata koji su ukalkulisale u ugovorenu cijenu. Takvo ugovaranje je u skladu sa odredbom iz člana 637. ZOO.

(Vs, BiH, Pž. 109/88, od 30. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 60)

11. Avans dat za potrebe izvođenja pripremnih radova, koji nije velikog obima u odnosu na predračunsku cijenu radova, ne uzima se u obzir kod izračunavanja razlike u cijeni.

Iz obrazloženja citiramo:

“Iznos avansa, u odnosu na ukupnu predračunsku cijenu radova, nije velikog obima, a dat je samo za pokriće troškova izvođenja pripremnih radova a ne i nabavke materijala, te se u ovom slučaju, ne uzima u obzir kod izračunavanja razlike u cijeni”.

(Vs BiH, Pž. 506/88, od 31. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 96)

12. Ako je proizvođač (keramičar) kasnio s izvođenjem radova zbog zakašnjenja drugih izvođača (krivnja drugih), njemu pripada pravo na razliku u cijeni radova i za vrijeme kašnjenja krivnjom drugih, tj. za vrijeme kašnjenja koje se ne može pripisati njegovoj krivnji na temelju čl. 636. ili 637. ZOO.

(Ps H, Pž. 3387/88, od 5. 9. 1989. – Psp 43 – 151)

13. Kod ugovora o djelu ne dolazi do povećanja naknade primjenom kriterija iz člana 637. ZOO, a ugovorena naknada se može povećati samo pod uslovima iz člana 624. ZOO.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno našao da se u konkretnom slučaju ne radi o ugovoru o građenju, već o ugovoru o djelu, jer predmet ugovora nisu bili građevinski radovi u smislu člana 630. Zakona o obligacionim odnosima odnosno radovi povodom kojih bi se primjenjivale Posebne uzanse o građenju. Ugovoreno je naime, obavljanje geološko-istražnih bušenja na zemljštu, radi pripreme za izradu projektne dokumentacije. Nisu bili dakle, ispunjeni uslovi za automatsko povećanje cijena ugovorenih u fiksnom iznosu, primjenom člana 637. Zakona o obligacionim odnosima, koji se primjenjuje kod ugovora o građenju, a ni Posebnih uzansi o građenju, tim prije što njihova primjena između parničnih stranaka nije ugovorena (član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nema uslova za primjenu člana 637. ZOO ni po osnovu analogije, jer je povećanje naknade kod ugovora o djelu moguće jedino pod uslovima iz člana 624. ZOO, a nisu ispunjeni uslovi za primjenu stava 3. ovog člana iz razloga što tužilac nije bez odlaganja obavijestio tuženog o neizbježnosti prekoračenja proračuna na osnovu koga je ugovorena naknada.

(Vs BiH, Pž. 258/88, od 25. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 56)

14. I kod zaključenog ugovora o građenju koji sadrži odredbu "ključ u ruke", odnosno da se cijena radova neće mijenjati, izvođač može zahtijevati izmjenu cijene radova ako su se poslije zaključenja ugovora cijene elemenata povećale u tolikoj mjeri da bi trebalo da cijena radova bude veća za više od 10 odsto. U tom slučaju izvođač može tražiti samo razliku u cijeni koja prelazi 10 odsto, osim ako je do povećanje cijene elemenata došlo poslije docnje izvođača.

(Vs S, broj Prev. 262/94. – Bilten 4/1994)

15. Porast cijena elemenata rada i materijala koji su utjecali na povišenje ugovorene cijene radova valja utvrditi njihovim zbrajanjem, dakle vodeći računa o ukupnom postotku povećanja cijena obaju elemenata.

(Vs H, Rev. 1105/83, od 10. 1. 1984. – Psp 25 – 81)

Raskid ugovora zbog povećane cijene

Član 638.

(1) Ako bi u slučajevima iz prethodnih članova ugovorena cijena morala biti znatno povećana, naručilac može raskinuti ugovor.

(2) U slučaju raskida ugovora naručilac je dužan isplatiti izvođaču odgovarajući dio ugovorene cijene za dotle izvršene radove, kao i pravičnu naknadu za učinjene neophodne troškove.

Pravo naručioca da traži sniženje ugovorene cijene

Član 639.

(1) Ako su se u vrijeme zaključenja ugovora i ispunjenja obaveze izvođača cijene elemenata na osnovu kojih je određena cijena radova snizile za više od dva procenta, a radovi su izvršeni u ugovorenom roku, naručilac ima pravo da traži odgovarajuće sniženje ugovorene cijene radova iznad tog procenta.

(2) Ako je ugovorena nepromjenljivost cijene radova, a oni su izvršeni u ugovorenom roku, naručilac ima pravo na sniženje ugovorene cijene, u slučaju da su se cijene elemenata na osnovu kojih je određena cijena smanjile za toliko da bi cijena bila niža za više od deset procenata, i to za razliku u cijeni preko deset procenata.

(3) U slučaju docnje izvođača radova naručilac ima pravo na srazmjerno sniženje cijene radova za svako sniženje cijene elemenata na osnovu kojih je cijena radova određena.

---

1. Ako je u ugovoru o građenju utvrđena cijena u ukupnom iznosu za cio objekat i to kao nepromjenljiva, naručilac može tražiti sniženje cijene samo ako manjkovi radova nastali usljed izmjena projekta tokom građenja, prelaze 10% ugovorene cijene.

(Vs BiH, Pž. 488/82, od 16. 9. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 20)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 2.

UGOVOR O GRAĐENJU SA POSEBNOM ODREDBOM

Član 640.

(1) Ako ugovor o građenju sadrži odredbu „ključ u ruke“ ili neku drugu sličnu odredbu izvođač se samostalno obavezuje da izvrši skupa sve radove potrebne za izgradnju i upotrebu određenog cjelovitog objekta.

(2) U tom slučaju ugovorena cijena obuhvata i vrijednost svih nepredviđenih radova i viškova radova, a isključuje uticaj manjkova radova na ugovorenu cijenu.

(3) Ako u ugovoru „ključ u ruke“ učestvuje kao ugovorna strana više izvođača, njihova odgovornost prema naručiocu je solidarna.

---

1. Moguća je naplata cijene za pismeno naručene naknadne radove i kada ugovor o građenju sadrži odredbu “ključ u ruke”.

Iz obrazloženja:

Po odredbama člana 640. stav 2. ZOO, kod utanačenja iz ugovora “ključ u ruke” podrazumijeva se da ugovorena cijena obuhvata i vrijednost svih nepredviđenih radova, no ovo ne znači da je isključena mogućnost naplate cijene za naknadne radove. Pojam “naknadni radovi” u oblasti građevinarstva razlikuju se od pojmova “nepredviđeni radovi” “viškovi radova” i manjkovi radova”. U Posebnim uzansama o građenju objavljenim u “Sl. listu SFRJ”, broj 18/77, koji se široko koriste i sada, definirani su pojmovi nepredviđeni radovi, te viškovi i manjkovi radova u uzansi 9. tačke 5., 6. i 7., dok su u tačci 8. ove uzanse, naknadni radovi opisani kao oni radovi koji nisu ugovoreni i nisu nužni za ispunjenje ugovora, a naručilac zahtijeva da se izvedu. To bi, u pravilu, bili radovi na koje se odnosi član 633. ZOO. Ako je, dakle, tužitelj izveo radove po pismenom zahtjevu tuženog koji imaju karakter naknadnih radova u smislu naprijed navedene definicije, ima pravo i na naknadu štete za te radove.

(Vs FBiH, Pž - 208/99, od 31. 5. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 44)

2. Izvođač može zahtijevati cijenu naknadnih radova čije je izvođenje pismeno naložio naručilac i kada je cijena u ugovoru o građenju određena kao fiksna, uz klauzulu “ključ u ruke”.

Iz obrazloženja:

Prema odredbama 2. i 3. zaključenog ugovora proizilazi da se radovi izvode u skladu sa tenderom po sistemu “ključ u ruke” uz fiksnu cijenu.

Iz pismenih naloga tužitelja za izvođenje naknadnih radova ne proizilazi da se izvedeni naknadni radovi mogu poistovijetiti sa radovima navedenim u odredbama iz ugovora, a niti tako nešto tvrdi tuženi. Tuženi ne spori da su u pitanju naknadni radovi, ali smatra da su oni uključeni u ugovor samim tim što je ugovor zaključen po sistemu “ključ u ruke” i da zbog toga i fiksno ugovorene cijene tužitelj nema pravo na naplatu cijene izvedenih naknadnih radova.

Tužitelju bi se morali uzeti u obzir i priznati takvi naknadni radovi i kada je ugovorena popravka kuća po sistemu “ključ u ruke” uz fiksno ugovorenu cijenu, pa nisu osnovani prigovori tuženog da tužitelj nema pravo na naplatu cijene izvedenih naknadnih radova.

Odredbama čl. 640. Zakona o obligacionim odnosima (sistem “ključ u ruke”) ne isključuje se mogućnost izmjene cijene u pogledu naknadnih radova, već se njom

http://www.advokat-prnjavorac.com

isključuje izmjena ugovorene cijene po osnovu nepredviđenih radova, viškova radova i manjkova radova.

(Vs FBiH, Pž. 238/99, od 29. 2. 2000. - Bilten Vs FBiH 1/00 - 42)

3. Izvođač ne može zahtijevati isplatu ugovorene cijene za naknadne radove ako ih je obavio bez suglasnosti naručitelja.

Iz obrazloženja citiramo:

”Suglasnost za pravnu osobu može dati fizička osoba koja je ovlaštena zastupati pravnu osobu, a imenovani nadzorni organ ne spada u krug osoba koje za naručitelja mogu preuzimati imovinske obveze. Ugovor o građenju je formalni ugovor i mora biti sklopljen u pisanom obliku (formi) kako je propisano čl. 630. st. 2. ZOO. Odstupanje od ugovorenih radova predstavlja izmjenu ugovora, pa je za svaku takvu izmjenu potrebna također pisana forma (arg. iz čl. 633. ZOO). Ako naknadne radove nije odobrio naručitelj u pisanom obliku, izvođač ne može zahtijevati isplatu cijene radova izvršenih bez potrebne suglasnosti. Takva suglasnost može se dati i potpisivanjem građevinskog dnevnika od ovlaštene osobe. Suglasnost za naknadne radove naručitelja koji je pravna osoba može dati samo ona fizička osoba koja je ovlaštena zastupati pravnu osobu, kao što je to zastupnik po zakonu, zastupnik po punomoći i punomoćnik po zaposlenju. Nadzorni inženjer ne spada u krug osoba koje mogu za naručitelja preuzimati imovinske obveze, ako i inače nisu ovlašteni zastupati naručitelja po nekoj drugoj osnovi.”

(Vts RH, Pž. 1680/97, od 24. 6. 1997. - Zbirka 4 – 42)

4. Radovi na izgradnji stepeništa u stambenoj zgradi ne mogu se smatrati naknadnim radovima, niti izvođač može tražiti posebnu cijenu za te radove, ako je izgradnju cijelog objekta izveo na osnovu ugovora o građenju sa fiksno ugovorenom cijenom i klauzulom "ključ u ruke".

Iz obrazloženja:

Među strankama je u toku ove parnice bilo nesporno da je tuženik kao investitor imao projekat za građenje objekta koji je strankama bio podloga za zaključenje ugovora. To znači da su tužiocu bili poznati radovi koje oko izrade stepeništa mora izvesti, pa je u toj dokumentaciji imao podlogu za njihovo kalkulisanje u ponuđenoj cijeni kod zaključenja ugovora. Tužilac je kao izvođač bio dužan, po članu 220. Zakona o prostornom uređenju SR BiH, prije početka građenja izvršiti pregled tehničke dokumentacije i blagovremeno upozoriti investitora na svaki zapaženi nedostatak, ako je postojao. Tužilac je tako i postupio, jer je samo na osnovu toga mogao dati ponudu cijene, tim prije kada se od njega tražilo ugovaranje po sistemu i sa klauzulom "ključ u ruke". Prihvatanjem ove klauzule izvođač preuzima mnogo veći rizik od onoga koji bi imao po ugovoru o građenju bez te klauzule, kako u pogledu uslova za eventualnu izmjenu cijene, tako i u pogledu obima radova koje za tako ugovorenu cijenu mora izvesti. Ovom vrstom ugovora se izvođač odriče prava traženja naknade za sve radove koje je morao izvesti da bi se objekat mogao normalno koristiti. Stepenište stambene zgrade je takav njen konstruktivni i funkcionalni dio bez koga se zgrada ne može koristiti. Imajući pri tome u vidu i nespornu činjenicu da tužilac, tokom izvođenja radova, nije tražio od tuženog izmjenu ili dopunu ugovora u ovom dijelu, niti je evidentiran takav zahtjev u građevinskoj knjizi, kao i da je kod primopredaje izvedenih radova tuženi odbio da tužiocu prizna ove radove radi toga što je izgradnja ugovorena po fiksnoj cijeni "ključ u ruke", pravilan je stav prvostepenog suda da se ovi radovi na izradi stepeništa ne mogu smatrati naknadnim radovima.

(Vs BiH, Pž. 324/84, od 12. 12. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 19)

5. Ugovorna odredba “ključ u ruke” ne utječe na pravo izvođača radova na razliku u cijeni, jer odredbe čl. 640. ZOO ne isključuju primjenu odredaba o cijeni radova iz čl. 635. do 639. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja navodimo:

"Kad ugovor o građenju sadrži uglavak "ključ u ruke", to znači da ugovorena cijena obuhvaća i vrijednost svih nepredviđenih radova i viškova radova, a isključuje (takav uglavak) utjecaj manjkova radova na ugovorenu cijenu. Uglavak "ključ u ruke" određuje na koje se radove ugovorena cijena odnosi, a ne i koliko ta cijena treba iznositi. Na izmjenu visine cijene primjenjuju se odgovarajuće (citirane) odredbe ZOO".

(Ps H, Pž. 2954/88, od 5. 9. 1989. – Psp 43 – 151)

6. I kod zaključenog ugovora o građenju koji sadrži odredbu "ključ u ruke", odnosno da se cijena radova neće mijenjati, izvođač može zahtijevati izmjenu cijene radova ako su se poslije zaključenja ugovora cijene elemenata povećale u tolikoj mjeri da bi trebalo da cijena radova bude veća za više od 10 odsto. U tom slučaju izvođač može tražiti samo razliku u cijeni koja prelazi 10 odsto, osim ako je do povećanje cijene elemenata došlo poslije docnje izvođača.

(Vs S, broj Prev. 262/94. – Bilten 4/1994)

7. Izvođač može zahtijevati veću cijenu od ugovorene i kada ugovor o građenju sadrži klauzulu "ključ u ruke" ako je, uz pismenu saglasnost naručioca, odstupio od projekta i izveo radove koji nisu prvobitno ugovoreni.

Iz obrazloženja:

Bitno obilježje ugovora o građenju, pored ostalih, je da se izvođač obavezuje naručiocu da će građevinske radove izvesti prema određenom projektu, koji je sastavni dio ugovora (član 4. ugovora parničnih stranaka, stav 1. člana 630. Zakona o obligacionim odnosima i Posebna uzansa o građenju broj 11). Zbog toga za svako odstupanje od projekta građenja odnosno ugovorenih radova, izvođač mora imati pismenu saglasnost naručioca (stav 1. člana 633. Zakona o obligacionim odnosima), pošto nema pravo da sam mijenja tehničku dokumentaciju (Posebna uzansa o građenju broj 14 stav 1). Ako uoči nedostatke u tehničkoj dokumentaciji ili smatra da tu dokumentaciju treba mijenjati radi njenog poboljšanja ili iz drugih razloga, izvođač je dužan da o tome blagovremeno obavijesti naručioca koji ima pravo da mijenja tehničku dokumentaciju na osnovu koje se izvode radovi (Posebna uzansa o građenju broj 14. stav 2. i broj 15. stav 1) i kada je projekat izradio ili obezbjedio izvodač.

Okolnost da ugovor o građenju sadrži posebnu odredbu "ključ u ruke" član 640. Zakona o obligacionim odnosima i Posebna uzansa o građenju broj 34) ne isključuje primjenu ostalih pravila materijalnog prava. Tako ukoliko je izmijenjena tehnička dokumentacija mijenjaju se na odgovarajući način ugovorena cijena, rok za izvođenje radova i drugi dijelovi ugovora na koje utiču izmjene tehničke dokumentacije (Posebna uzansa o građenju broj 15. stav 2). I cijena iz ugovora o građenju sa odredbom "ključ u ruke" se mijenja na navedeni način. Naime, ugovorena cijena iz tog ugovora obuhvata i vrijednost svih nepredviđenih radova i viškova radova, a isključuje uticaj manjkova radova na ugovorenu cijenu (stav 2. člana 640. Zakona o obligacionim odnosima). Nepredviđeni radovi su oni koji ugovorom nisu predviđeni, a moraju se izvesti; manjkovi radova su negativna odstupanja izvedenih radova u odnosu na ugovorene količine radova, a viškovi radova su količine izvedenih radova koje prelaze ugovorene količine radova (Posebna uzansa o građenju broj 9. tač. 5, 6. i 7). Prema dokazima u spisima predmeta ne proizilazi da su radovi na fasadi nepredviđeni radovi.

Prvostepeni sud je bio dužan utvrditi kakav tip fasade je bio predviđen ugovorom parničnih stranaka i tehničkom dokumentacijom koja je njegov sastavni dio i da li je od ugovorenih radova tužilac kao izvođač odstupio, te da li za to ima pismenu saglasnost naručioca (stav 1. člana 633. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 511/88, od 31. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 94)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Kad ugovor o građenju sadrži klauzulu "ključ u ruke", ugovorena cijena obuhvaća i vrijednost svih nepredviđenih radova i viškova radova.

(Vs H, Rev. 998/83, od 25. 5. 1983. – Psp 24 – 99)

Odjeljak 3.

ODGOVORNOST ZA NEDOSTATKE

Primjena pravila ugovora o djelu

Član 641.

Ukoliko u ovoj glavi nije drukčije određeno, za odgovornost za nedostatke građevine primjenjuju se odgovarajuće odredbe ugovora o djelu.

---

1. Naručilac ne može zbog nedostatka građevine zahtijevati od izvođača da mu preda drugi odgovarajući stan.

Iz obrazloženja:

Po odredbama člana 641. Zakona o obligacionim odnosima, na odgovornost za nedostatke građevine primjenjuju se odgovarajuće odredbe ugovora o djelu. Naručilac koji se koristi pravom prema izvođaču zbog nedostataka građevine (vidljivih, skrivenih ili nedostataka koji se tiču njene solidnosti) ako je o tim nedostacima u zakonom propisanom roku obavijestio izvođača, može zahtijevati od izvođača da nedostatke otkloni u primjerenom roku, da sam otkloni nedostatke na račun izvođača, da zahtijeva smanjenje cijene za radove izvedene sa nedostatkom i najzad da zahtjeva raskid ugovora. Raskidom ugovora obje stranke bi bile oslobođene svojih obaveza, izuzev obaveze za naknadu štete. Raskidom ugovora nastupili bi za ugovorne strane i određeni pravni učinci, a jedan od učinaka jeste i obaveza tuženog da vrati novac koji je primio od tužitelja i da mu plati zateznu kamatu od dana kada je primio isplatu (član 132. stav 2. i 5. ZOO).

Tužitelj je, međutim, postavio zahtjev da mu tuženi preda drugi odgovarajući stan. Za takav zahtjev nema uporišta u zakonu. Tužitelj je, zbog nedostatka solidnosti građevine, koji bi stan, kao individualno određenu stvar (res species), činili neupotrebljivim i neuslovnim za stanovanje, mogao zahtijevati raskid ugovora i naknadu štete u novcu (čl. 619. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs FBiH, Pž - 21/99, od 18. 8. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 43)

2. Šteta zbog smanjenja vrijednosti objekta, koja je posljedica nedostataka prilikom građenja, postoji neovisno o tome hoće li oštećenik objekt zbog nedostataka srušiti ili se njime koristiti na svoj rizik.

(Vs RH, Rev. 2321/94, od 8. 6. 1995. - Izbor odluka 1/1999 – 76)

3. Na odgovornost prodavca za materijalne nedostatke građevine koju je izgradio za tržište primjenjuju se, pored pravila o odgovornosti iz ugovora o prodaji, i pravila o odgovornosti izvođača prema prvom i svakom kasnijem sticaocu građevine ili njenog dijela, odnosno prema nosiocu stanarskog prava, kao i pravila o odgovornosti za solidnost građevine (čl. 641. - 647. Zakona o obligacionim odnosima).

Iz obrazloženja:

U sudskoj praksi su se ispoljila različita shvatanja o tome da li se odredbe Zakona o obligacionim odnosima o odgovornosti izvođača za nedostatke i solidnost građevine, te zakonske odredbe o garanciji za kvalitet građevinskih radova, mogu primijeniti i u slučaju prodaje građevine izgrađene za tržište.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Na XL zajedničkoj sjednici Saveznog suda, vrhovnih sudova republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda održanoj u Ohridu 23. i 24. maja 1989. godine, usvojen je navedeni načelni stav iz slijedećih razloga:

Odredbama Zakona o obligacionim odnosima (ZOO) koje se odnose na ugovor o građenju, kao specifični ugovor o djelu, propisana je odgovornost izvođača za nedostatke građevine identično kao u ugovoru o djelu (član 641. u vezi sa članavima 614. - 621) ali je, uz dodavanje i projektanta, odgovornost proširena i zbog nedostataka u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti (članovi 644. - 647), a pravo na zaštitu zbog nedostataka građevine dato je, pod uslovima koji važe za naručioca, i svim kasnijim sticaocima građevine (članovi 642. i 644. stav 4), te, sem za nedostatke u pogledu solidnosti građevine, i nosiocu stanarskog prava na stanu u društvenoj svojini (član 643).

U ugovorima o građenju u pravilu se ugovara i garancija za kvalitet izvedenih radova (garantni rok), bilo neposredno ili posredno, izričitim ili prećutnim ugovaranjem primjene Posebnih uzansa o građenju (član 21. stav 2. ZOO). U smislu Posebne uzanse o građenju broj 85, garantni rok za kvalitet izvedenih radova iznosi dvije godine, ako ugovorom ili propisima nije drukčije određeno. Nekim republičkim odnosno pokrajinskim zakonima o izgradnji građevinsikih (investicionih) objekata propisan je garantni rok u kome izvođač odgovara za nedostatke u kvalitetu radova.

Dešava se, međutim, da organizacije udruženog rada podižu građevinske objekte sa vlastitim sredstvima, a potom otuđuju te objekte ugovorom o prodaji.

Kupac ovakvog objekta izgrađenog po projektu samog izvođača, ima pravo na zaštitu zbog materijalnih nedostataka propisanu članovima 488. - 500. ZOO, u vezi sa članovima 478. - 485. ZOO, koji se odnose na ugovor o prodaji, ali ne, ako to nije posebno ugovorio, i na garanciju za kvalitet radova u dužem garantnom roku, jer se propisi o garanciji za ispravno funkcionisanje prodate stvari (članovi 501. do 507. ZOO) ne mogu primijeniti kod ugovora o prodaji građevinskih objekata pošto se ovi ne mogu svrstati u tzv. tehničku robu.

Posebno je kupac građevinskog objekta u nepovoljnom položaju u odnosu na naručioca iz ugovora o građenju stoga što odredbe ZOO o ugovoru o prodaji ne sadrže pravila o odgovornosti za solidnost građevine, a ne propisuju ni obavezu odgovornosti za nedostatke po samom zakonu prema daljnjim sticaocima građevine i drugim licima (npr. nosiocu stanarskog prava). Ova prava nisu propisana ni zakonima odnosno podzakonskim propisima socijalističkih republika i autonomnih pokrajina pa ni onim koja sadrže odredbe o izgradnji stanova radi prodaje na tržištu.

Ne postoje razlozi za umanjivanje prava kupca građevine izgrađene za tržište u odnosu na naručioca građevine. Ovaj drugi ne samo da naručuje izradu građevine po projektu koji on daje, već u pravilu organizuje i stručni nadzor nad izvođenjem radova, što sužava mogućnost greške izvođača, pa ne bi bilo logično dati kupcu građevine izgrađene radi prodaje, čiju izgradnju nije mogao nadzirati, zaštitu zbog nedostataka građevine u užem obimu od one koju ima naručilac. Odgovornost za solidnost građevine je propisana i u društvenom interesu, a ne samo radi zaštite prava sticaoca po ugovoru o građenju, pa se zbog toga ne može ugovorom ni isključiti ni ograničiti (član 644. stav 5. ZOO).

Navedeni razlozi, kao i činjenica da je prodavač građevine izgrađene za tržiste i izvođač te građevine, što pooštrava njegovu odgovornost za nedostatke građevine, opravdava stav da se kod prodaje građevine izgrađene za tržište, na odgovornost prodavca - izvođača za materijalne nedostatke građevine primjenjuju, pored pravila o odgovornosti iz ugovora o prodaji, i pravila o odgovornosti izvođača po ugovoru o građenju prema naručiocu i svakom kasnijem sticaocu građevine ili njenog dijela, odnosno prema nosiocu stanarskog prava, kao i pravila o odgovornosti za solidnost građevine, jer su ispunjeni svi uslovi za analognu primjenu tih pravila.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Također su ispunjeni uslovi za analognu primjenu pravila o odgovornosti izvodača i za nedostatke zemljišta na kome je podignuta građevina (član 644. stav 2).

Delegacija Vrhovnog suda Hrvatske smatra da se odredbe o odgovornosti za solidnost građevine i neposredno odnose na izvođača - prodavca građevine izgrađene za tržište, jer da, u smislu člana 644. stav 4. ZOO, ta odgovornost ne postoji samo prema naručiocu iz ugovora o građenju, već i svakom drugom sticaocu građevine. pa i kupcu iz ugovora o prodaji

(Stav XL zajedničke sednice bivših vrhovnih sudova, Ohrid, 23. i 24. 5. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 124)

4. Izvođač se ne može osloboditi odgovornosti za nedostatke u radovima, ako se nije pridržavao pravila struke, iako je postupao po uputstvima naručioca.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud smatra da tuženi ne snosi posljedice koje su nastale neizvođenjem kontra ploče, jer je do odstupanja od glavnog projekta došlo uz saglasnost stranaka.

Međutim, ovaj sud ocjenjuje, pozivom na odredbe člana 606. stav 3. i 607. stav 1, u vezi sa članom 641. Zakona o obligacionim odnosima, te na Posebne uzanse o građenju br. 75., 79. i 89, da je izvođač radova odgovoran za mane izvedenih radova, bez obzira što je radio pod stalnim nadzorom i isključivim uputstvima naručioca, ako su te mane nastale zbog nepridržavanja pravila njegove struke. Izvodač se može osloboditi od odgovornosti samo ako otkloni posao.

(Vs BiH, Pž. 732/89, od 26. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 55)

5. Nedostaci koji se sastoje od nekvalitetne podloge i ljepila, zbog kojih je došlo do podizanja poda u hali, nisu nedostaci u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud smatra utvrđenim da je tuženi kao izvođač radova ugradio nekvalitetnu podlogu i lijepio je Ijepilom koje nije imalo odgovarajući kvalitel, iako je bio dužan upozoriti projektanta, tužioca (naručioca) ili investitora da kvalitet pločica za ljepila ne odgovara i znati kolika će se temperatura razvijati i shodno tome odabrati odgovarajući materijal. Zaključuje da tuženi odgovara za nedostatke u izradi građevine koje se tiču njene solidnosti (član 644. Zakona o obligacionim odnosima), te ga obavezuje da tužiocu isplati iznos koga je on platio drugom izvođaču radi otklanjanja nedostataka.

Pogrešno se prvostepeni sud poziva na odredbe člana 644. Zakona o obligacionim odnosima, jer nedostaci koji se stavljaju na teret tuženom, ne tiču se konstruktivnih dijelova građevine, pa se o odgovornosti tuženog za nedostatke mora raspraviti primjenom odgovarajućih propisa Zakona o obligacionim odnosima koji se odnose na ugovor o djelu kako je ta propisano članom 641. ZOO.

(Vs BiH, Pž. 735/88, od 16. 11. 1989. – Bilten Vs BiH 1/90 – 62)

6. Nakon sporazumno izvršene primopredaje, naručilac građevinskih radova ne može zahtijevati od izvođača otklanjanje nedostataka u primljenim radovima koji su se mogli uočiti običnim pogledom.

Iz obrazloženja citiramo:

“Nakon završetka primopredaje radova ispostavljena je okončana situacija, broj 1/84 od 30. decembra 1984. godine koju je potpisao nadzorni organ i tužiteljica - naručilac (“investitor”).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prvostepeni sud pravilno utvrđuje da u skladu sa odredbama Posebnih uzansi o građenju br. 113. i 114. nisu konstatovani nedostaci u izgradnji potpornog zida koji su se mogli utvrditi običnim pregledom. Samo tada bi nastala obaveza izvođača da o svom trošku odmah pristupi izvođenju radova u cilju otklanjanja nedostataka, a ako on te radove ne izvede, naručilac može angažovati drugo lice da ih izvede na teret izvođača - Posebna uzansa o građenju broj 115.

U ovom slučaju takvi nedostaci nisu konstatovani u primopredajnom zapisniku pa eventualno kasnije telefonsko pozivanje na otklanjanje nedostataka i da je učinjeno, ne proizvodi djejstvo iz Posebne uzanse o građenju broj 115, a nakon primopredaje radova (u skladu sa Posebnom uzansom o građenju br. 116. i 117) izvršen je konačan obračun i time raspravljeni odnosi između ugovarača.

Nakon toga, tek dana 7. februara 1985. godine u tački 1. zapisnika (sačinjenog bez prisustva tuženog - izvođača) konstatovano je da je potrebno izvršiti najhitnije "zatrpavanje zemljom iza potpornog zida i postojećeg terena".

(Vs BiH, Pž. 473/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 21)

7. Kupac građevine izgrađene za tržište ima prema prodavcu - izvođaču građevine pravo na zaštitu zbog nedostatka građevine u istom obimu kao i naručilac građevine iz ugovora o građenju.

Iz obrazloženja:

Kupac građevine izgrađene za tržište ne može imati manja prava prema prodavcu nego naručilac građevine prema izvođaču, jer je prodavac građevine izgrađene za tržište izvođač te građevine. Zbog toga se na odgovornost prodavca kao izvođača građevine za materijalne nedostatke građevine analogno primjenjuju i pravila o odgovornosti izvođača po ugovoru o građenju prema naručiocu i svakom kasnijem sticaocu građevine ili njenog dijela, odnosno prema nosiocu stanarskog prava, kao i pravila o odgovornosti za solidnost građevine (članovi 641. do 647. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 423/89, od 14. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 36)

8. Nesolidna podloga za parket u stanovima ne pretstavlja nedostatak u izradi građevine koji utiče na njenu solidnost, pa izvođač odgovara za taj nedostatak ukoliko se ispolji u ugovorenom garantnom roku a ne u garantnom roku od 10 godina.

(Vs BiH, Pž. 279/85, od 18. 11. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 16)

9. Grubo odstupanje od pravila građevinske struke po zahtjevu neukog naručioca radova (fizičko lice), ne isključuje u cjelini odgovornost izvođača ni u slučaju da je blagovremeno upozorio naručioca na opasnost štete.

(Vs BiH, Rev. 498/85, od 28. 1. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 25)

10. Prava po osnovu odgovornosti za nedostatke na izvedenim radovima kod ugovora o građenju, ostvaruje investitor prema izvođaču radova i ta prava investitora prelaze na docnje sticaoce građevine. Ova prava se ne mogu ostvariti prema investitoru, pa on ne može biti obavezan da otkloni nedostatke.

(Vs S, broj Prev. 389/94. – Bilten 4/1995)

11. Izvođač - specijalizovana organizacija, odgovara za nedostatke ispoljene u garantnom roku, ako su izazvani greškama u tehničkom rješenju na koje nije upozorio naručioca.

Iz obrazloženja:

Iz nalaza i mišljenja vještaka proizilazi da je projektovani nagib krova bio malen i da je tuženi kao izvođač radova to morao uočiti, te tužiocu na to skrenuti pažnju. Tuženi nije tako postupio, nego je, šta više, izvršio izmjenu pokrivača, pre-

http://www.advokat-prnjavorac.com

dloživši tužocu ali-lim sa manjom dubinom vala od projektovanog, što je po mišljenju vještaka pogoršalo situaciju, a tuženi preuzeo kao stručno lice za ovu vrstu poslova sav rizik.

U smislu Posebne uzanse o građenju broj 75 "Službeni list SFRJ", broj 18/77), izvođač je dužan da, saglasno pravilima struke, ispita pravilnost tehničkih rješenja u tehničkoj dokumentaciji i da naručioca upozori na greške koje primijeti, a u smislu Posebne uzanse o građenju broj 89, izvođač je dužan da o svom trošku otkloni sve nedostatke koji se pokažu u toku garantnog roka, a koji su nastupili usljed toga što se izvođač nije držao svojih obaveza u pogledu kvaliteta i materijala.

(Vs BiH, Pž. 550/88, od 16. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 61)

12. U parničnom postupku između naručitelja i graditelja objekta, radi uklanjanja nedostataka, sud treba utvrditi je li riječ o vidljivim ili skrivenim nedostacima ili o nedostacima koji utječu na solidnost zgrade ili pak o nedostacima koji su nastali upotrebom objekta, jer o tome ovisi je li naručitelj (vlasnik ili korisnik) na vrijeme obavijestio izvođača o nedostacima i je li ga valjano pozvao na uklanjanje nedostataka.

(Vps H, Pž. 71/86, od 22. 4. 1986. – Psp 32 – 197)

Prelazak prava iz odgovornosti za nedostatke

Član 642.

Prava naru~ioca prema izvo|a~u zbog nedostatka gra|evine prelaze i na sve docnije sticaoce gra|evine ili njenog dijela ali s tim da docnijim sticaocima ne te~e novi rok za obavje{tenje i tu`bu, ve} im se ura~unava rok prethodnika.

---

1. Stambena zgrada nije aktivno legitimirana u smislu čl. 642. i čl. 643. ZOO na podnošenje zahtjeva izvođaču za uklanjanja nedostataka na zgradi.

Iz obrazloženja citiramo:

"Tužitelj (stambena zgrada) nije naručitelj iz ugovora o građenju, što znači da bi aktivnu legitimaciju za podizanje tužbe protiv izvođača (radi uklanjanja nedostataka na zgradi) mogao temeljiti na ustupu prava - ceslji od naručitelja ili pak na zakonskoj cesiji sukladno odredbama čl. 642. i 643. ZOO. Stambena zgrada ne može se smatrati stjecateljem zgrade ili njezinog djela, a posebno ne nositeljem stanarskog prava na društvenom stanu, što znači da tužitelj temeljem zakonske cesije, tj. odredaba čI. 642. i 643. ZOO nije stekao aktivnu legitimaciju za postavljanje tužbenog zahtjeva za uklanjanje nedostataka na zgradi od izvođača radova odnosno investitora. U smislu čl. 643. ZOO, nositelj stanarskog prava na stanu u društvenom vlasništvu ima pravo zahtijevati od izvođača uklanjanje nedostataka u granicama njegove odgovornosti za nedostatke građevine prema naručitelju odnosno investitoru."

(Vs RH, II Rev. 37/93 od 19. 2. 1998. - Izbor odluka 1/1998 - 73)

Posebna prava nosioca stanarskog prava

Član 643.

Nosilac stanarskog prava na stan u društvenoj svojini ima pravo da zahtijeva od izvođača otklanjanje nedostataka u granicama njihove odgovornosti za nedostatke građevine prema naručiocu.

---

1. Nosilac stanarskog prava na stanu u društvenom vlasništvu ima pravo da od izvodaca zahtijeva otklanjanje nedostataka u granicama njegove odgovornosti za

http://www.advokat-prnjavorac.com

nedostatke građevine prema naručiocu, pa u skladu sa tim i da zahtijeva izmjenu ugrađenog materijala slabijeg kvaliteta, izuzev ako je izvođač od naručioca radova dobio odobrenje da upotrijebi slabije kvalitetan materijal od ugovorenog.

(Vs BiH, Rev. 146/84, od 26. 4. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 38)

2. Prava po osnovu odgovornosti za nedostatke na izvedenim radovima kod ugovora o građenju, ostvaruje investitor prema izvođaču radova i ta prava investitora prelaze na docnje sticaoce građevine. Ova prava se ne mogu ostvariti prema investitoru, pa on ne može biti obavezan da otkloni nedostatke.

(Vs S, broj Prev. 389/94. – Bilten 4/1995)

3. I nositelj stanarskog prava ima pravo zahtijevati uklanjanje građevinskih nedostataka na zgradi u društvenom vlasništvu u kojoj se nalazi stan kojim se koristi ako mu je zbog tih nedostataka onemogućena normalna upotreba stana.

(Vs H, Rev. 368/82, od 18. 5. 1982. – Psp 21 – 12)

Odjeljak 4.

ODGOVORNOST IZVOĐAČA I PROJEKTANTA ZA SOLIDNOST GRAĐEVINE

U čemu se sastoji

Član 644.

(1) Izvođač odgovara za nedostatke u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti, ukoliko bi se ti nedostaci pokazali za vrijeme od deset godina od predaje i prijema radova.

(2) Izvođač odgovara i za nedostatke zemljišta na kome je podignuta građevina, koji bi se pokazali za vrijeme od deset godina od predaje i prijema radova, osim ako je speijalizovana organizacija dala stručno mišljenje da je zemljište podobno za građenje, a u toku građenja se nisu pojavile okolnosti koje dovode u sumnju osnovanost stručnog mišljenja.

(3) Isto važi i za projektanta ako nedostatak građevine potiče od nekog nedostatka u planu.

(4) Oni su odgovorni prema odredbama prethodnih stavova ne samo naručiocu nego i svakom drugom sticaocu građevine.

(5) Ova njihova odgovornost ne može se ugovorom ni isključiti ni ograničiti.

---

1. Izvođač odgovara za nedostatke u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti, ukoliko su se ti nedostaci pokazali u vrijeme od deset godina od prijema radova, ali naručilac ili drugi sticalac gubi pravo da se pozove na nedostatak po proteku 6 mjeseci od kada je "nedostatak ustanovio".

Iz obrazloženja:

Odgovornost izvođača za nedostatke u izgradnji građevine koji se tiču njene solidnosti (u ovom slučaju pukotine na konstruktivnim zidovima) postoji ako se nedostaci pojave u vremenu od deset godina od prijema radova (član 644. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

U ovom slučaju su se nedostaci pojavili prije isteka vremena od deset godina, ali tužilac (vlasnik zgrade) nije se pozvao na te nedostatke u roku od šest mjeseci od

http://www.advokat-prnjavorac.com

kada su se na vidan način pojavili, pa je zbog toga njegovo pravo da traži uklanjanje nedostataka ili naknadu štete prekludirano (član 645. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 138/90, od 19. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 53)

2. "Izvođač i projektant građevine odgovaraju naručiocu (imaocu) solidarno (član 206. st. 1. i 3. u vezi sa čl. 369. i 644. ZOO), a o međusobnom regresnom zahtevu se odlučuje prema veličini njihove krivice (član 647. ZOO)".

(Stav XXII Koordinacionog sastanka bivših republičkih privrednih sudova I privrednih odjeljenja bivših vrhovnih sudova, Ohrid, 31. maja – 2. juna 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 147)

3. Izvođač i projektant odgovaraju solidarno naručiocu ili drugom stjecatelju za nedostatke u izradi građevine koji se tiču njezine solidnosti koji se pokažu za vrijeme od deset godina od predaje i primitka radova.

(Vts RH, Pž. 855/94, od 12. 12. 1995. - Zbirka 4 – 43)

4. Nepravilno izvedena hidroizolacija krova, zbog koje krov prokišnjava, predstavlja nedostatak u izradi građevine koji se tiče njene solidnosti, pošto ugražava stabilnost i sigurnost kako konstruktivnih dijelova krova tako i ostalih konstruktivnih dijelova objekta.

Iz obrazloženja:

Pravilno prvostepeni sud nalazi da nekvalitetno izvedeni radovi na postavljanju izolacije krova zbog kojih prokišnjava, predstavljaju nedostatke koji utiču na stabilnost i sigurnost objekta, jer krov koji prokišnjava ne može očuvati konstruktivne dijelove krova, ni ostale konstruktivne djelove objekta u stabilnom stanju, s obzirom da ih vlaga stalno oštećuje i narušava njihovu stabilnost,

(Vs BiH, Pž. 380/86, od 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 27)

5. Prokišnjavanje krova koje uzrokuje vlaženje armiranobetonskih stropnih konstrukcija i time nosive armature izaziva neposredno smanjenje čvrstoće i sigurnosti nosive strukture objekta. Za taj nedostatak izvođač odgovara ako se pojavi za vrijeme od deset godina od predaje i primitka radova (čl. 644. st. 1. ZOO). Za vrijeme prije stupanja na snagu ZOO ta odgovornost iz jamstva postojala je i za vrijeme važenja pravnih pravila bivšeg Općeg građanskog zakona, a kodificirana je i u Uzanci broj 104. Posebnih uzanci o građenju.

(Vps H, Pž. 2665/87, od 3. 11. 1987. – Psp 36 – 135)

6. Izvođač odgovara za nedostatak u izradi građevine koje se tiče njene solidnosti 10 godina. Investitor mora održati polugodišnji rok reklamiranja iz člana 645. st. 1. ZOO, da bi zatim po stavu 2. istog člana u roku od godine dana računajući od dana učinjene reklamacije mogao da putem suda ostvaruje prava po osnovu odgovornosti za nedostatke u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti.

(Vs S, broj Prev. 464/00. – Bilten 1/2001)

7. Nesolidna podloga za parket u stanovima ne pretstavlja nedostatak u izradi građevine koji utiče na njenu solidnost, pa izvođač odgovara za taj nedostatak ukoliko se ispolji u ugovorenom garantnom roku a ne u garantnom roku od 10 godina.

(Vs BiH, Pž. 279/85, od 18. 11. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 16)

8. Nepravilno izvedena hidroizlolacija krova predstavlja nedostatak u izradi građevine koji se tiče njene solidnosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

U smislu člana 644. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima izvođač odgovara za nedostatke u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti, ukoliko bi se ti nedostaci pokazali za vrijeme od 10 godine od predaje i prijema radova. To podrazumijeva nedostatke koji umanjuju stabilnost i sigurnost objekta, a mogu se manifestovati ne samo u rušenju nego i u ugroženosti objekta kojim se dovodi u pitanje sigurnost Ijudi i stvari. Nesolidnost građevine može se odnositi i samo na stan kao zasebnu građevinsku cjelinu. Nepravilno izvedena hidroizolacija krova, zbog koje krov prokišnjava, predstavlja nedostatak u izradi građevine koji se tiče njene solidnosti, jer ugrožava stabilnost i sigurnost konstruktivnih dijelova objekta.

(Vs BiH, Pž. 423/89, od 14. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 37)

9. Izvođač odgovara za nedostatke pri izradi građevine koji se odnose na njezinu solidnost, ako bi se ti nedostaci pokazali tijekom deset godina od predaje i primitka radova.

Iz obrazloženja navodimo:

"Vlaga koja prodire kroz armiranobetonsku ploču i krovne terase, a uzrokuje koroziju željezne armature u ploči i time je ugrožava kao konstrukcijski element zgrade - nedostatak je pri izradi građevine koji se odnosi na njezinu solidnost. Prodiranje oborinske vode kroz armiranobetonsku ploču uzrokuje koroziju željezne armature u ploči, što ugrožava ploču kao konstrukcijski element".

(Vts RH, Pž. 76/95, od 2. 5. 1995. - Informator, broj 4322/4323 i Zbirka 3 - 67)

10. Nedostaci koji se sastoje od nekvalitetne podloge i ljepila, zbog kojih je došlo do podizanja poda u hali, nisu nedostaci u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud smatra utvrđenim da je tuženi kao izvođač radova ugradio nekvalitetnu podlogu i lijepio je Ijepilom koje nije imalo odgovarajući kvalitel, iako je bio dužan upozoriti projektanta, tužioca (naručioca) ili investitora da kvalitet pločica za ljepila ne odgovara i znati kolika će se temperatura razvijati i shodno tome odabrati odgovarajući materijal. Zaključuje da tuženi odgovara za nedostatke u izradi građevine koje se tiču njene solidnosti (član 644. Zakona o obligacionim odnosima), te ga obavezuje da tužiocu isplati iznos koga je on platio drugom izvođaču radi otklanjanja nedostataka.

Pogrešno se prvostepeni sud poziva na odredbe člana 644. Zakona o obligacionim odnosima, jer nedostaci koji se stavljaju na teret tuženom, ne tiču se konstruktivnih dijelova građevine, pa se o odgovornosti tuženog za nedostatke mora raspraviti primjenom odgovarajućih propisa Zakona o obligacionim odnosima koji se odnose na ugovor o djelu kako je ta propisano članom 641. ZOO.

(Vs BiH, Pž. 735/88, od 16. 11. 1989. – Bilten Vs BiH 1/90 – 62)

11. Ne primjenjuju se propisi o odgovornosti izvođača za solidnost građevine, pa ni odredbe o prekluzivnom roku za obavještenje o nedostacima, ako je do štete došlo tokom gradnje.

Iz obrazloženja:

Pvostepeni sud je pravilno zaključio da nema uslova za primjenu čI. 645. ZOO, jer do štetnih posljedica nije došlo nakon što je objekat izgrađen i izvršen tehnički prijem, te izdata upotrebna dozvola od nadležnog organa. U konkretnom slučaju, šteta je nastala u toku gradnje, pa bi mogao doći u obzir samo prigovor zastare.

(Vs BiH, Pž. 541/88, od 16.11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 63)

http://www.advokat-prnjavorac.com

12. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 541/88, od 16.11. 1989, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 645. ZOO)

Dužnost obavještavanja i gubitak prava

Član 645.

(1) Naručilac ili drugi sticalac dužan je o nedostacima obavijestiti izvođača i projektanta u roku od šest mjeseci od kad je nedostatak ustanovio, inače gubi pravo da se pozove na njega.

(2) Pravo naručioca ili drugog sticaoca prema izvođaču, odnosno projektantu po osnovu njihove odgovornosti za nedostatke prestaje za godinu dana računajući od dana kad je naručilac, odnosno sticalac obavijestio projektanta odnosno izvođača o nedostatku.

---

1. Ne primjenjuju se propisi o odgovornosti izvođača za solidnost građevine, pa ni odredbe o prekluzivnom roku za obavještenje o nedostacima, ako je do štete došlo tokom gradnje.

Iz obrazloženja citiramo:

"Pvostepeni sud je pravilno zaključio da nema uslova za primjenu čI. 645. ZOO, jer do štetnih posljedica nije došlo nakon što je objekat izgrađen i izvršen tehnički prijem, te izdata upotrebna dozvola od nadležnog organa. U konkretnom slučaju, šteta je nastala u toku gradnje, pa bi mogao doći u obzir samo prigovor zastare".

(Vs BiH, Pž. 541/88, od 16.11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 63)

2. Naručitelj gubi pravo na pozivanje na nedostatak građevine ako unutar garantnog roka od deset godina ustanovi nedostatak ili propusti o nedostatku obavijestiti izvođača i projektanta u roku od šest mjeseci računajući od dana ustanovljenja nedostatka.

Iz obrazloženja navodimo:

"Međutim, ako naručitelj i obavijesti o nedostatku izvođača i projektanta u roku od šest mjeseci od otkrivanja nedostatka, on gubi pravo sudske zaštite prema izvođaču odnosno projektantu na osnovi njihove odgovornosti za nedostatke ako u roku od godine dana od dana obavijesti o nedostataku ne podnese tužbu nadležnom sudu radi ostvarenja toga prava zato što su izvođač i projektant pasivni nakon obavijesti o nedostatku".

(Ps H, Pž. 1922/89 od 3. 10. 1989. – Psp 43 – 151)

3. Naručitelj koji je izvođača na vrijeme obavijestio o nedostacima obavljenog posla (sagrađenog objekta) ne može svoje pravo ostvarivati sudskim putem nakon isteka rokova predviđenih u čl. 616. i 645. ZOO.

Iz obrazloženja citiramo:

"Nepobitno je da su nedostaci na objektu utvrđeni 14. 3. 1983. i da su istoga dana o njima obaviješteni prvo i trećetuženik. Nije bitno o kakvim je nedostacima riječ, tj. o vidljivim (čl. 614. ZOO), skrivenim ili nastalim u garantnom roku (čl. 615. ZOO), ili pak o nedostacima koji se tiču solidnosti objekta (čl. 644. ZOO). Tužitelj je kao naručitelj izgubio pravo u odnosu prema prvo i trećetuženiku i po čl. 616. st. 1. i po čl. 645. st. 2. ZOO, jer je tužbu podigao nakon isteka roka od godine dana od obavijesti o nedostacima. Nije osnovano tužiteljevo pozivanje na čl. 616. st. 2. ZOO, jer pravo na sniženje naknade i na naknadu štete može se istaknuti samo protiv izvođačeva zahtjeva za isplatu naknade, a to ovdje nije slučaj. U odnosu prema drugotuže-

http://www.advokat-prnjavorac.com

niku kao projektantu tužitelj je izgubio pravo u smislu čl. 645. st. 2. ZOO, jer ga nije u roku od šest mjeseci obavijestio o nedostacima. Rok šest mjeseci ne računa se od dana saznanja za uzroke nedostataka, već od dana kad su nedostaci utvrđeni. Iz činjenice što drugotuženik o nedostacima nije obaviješten ne mogu za tužitelja proizlaziti veća prava od onih koje ima u odnosu prema prvo i trećetuženiku".

(Vps H, Pž. 527/87, od 24. 3. 1987. – Psp 34 – 164)

4. Izvođač odgovara za nedostatke u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti, ukoliko su se ti nedostaci pokazali u vrijeme od deset godina od prijema radova, ali naručilac ili drugi sticalac gubi pravo da se pozove na nedostatak po proteku 6 mjeseci od kada je "nedostatak ustanovio".

(Vs BiH, Rev. 138/90, od 19. 4. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 53. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 644. ZOO)

Smanjenje ili isključenje odgovornosti

Član 646.

(1) Izvođač se ne oslobađa odgovornosti ako je šteta nastala zbog toga što je pri izvođenju određenih radova postupao po zahtjevima naručioca.

(2) Ali, ako je prije izvršenja određenog rada po zahtjevu naručioca upozorio ovog na opasnost od štete, njegova odgovornost se smanjuje, a prema okolnostima konkretnog slučaja može se i isključiti.

---

1. Grubo odstupanje od pravila građevinske struke po zahtjevu neukog naručioca radova (fizičko lice), ne isključuje u cjelini odgovornost izvođača ni u slučaju da je blagovremeno upozorio naručioca na opasnost štete.

(Vs BiH, Rev. 498/85, od 28. 1. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 25)

2. Izvođač radova je odgovoran za štetu nastalu izgradnjom nefunkcionalnog objekta po nerevidiranoj projektnoj dokumentaciji i bez odgovarajuće građevinske dozvole. On se može osloboditi te odgovornosti samo pod uslovom da je prije izvođenja radova upozorio naručioca na opasnost od štete.

(Vs S, broj Prev. 449/00. - Bilten 1/2001).

Regresi

Član 647.

(1) Kad su za štetu odgovorni izvođač i projektant, odgovornost svakog od njih određuje se prema veličini njegove krivice.

(2) Projektant koji je izradio projekat građevine i kome je povjeren nadzor nad izvršenjem planiranih radova odgovara i za nedostatke u izvršenim radovima nastale krivicom izvođača ako ih je mogao opaziti normalnim razumnim nadgledanjem radova, ali ima pravo zahtijevati od izvođača odgovarajuću naknadu.

(3) Izvođač koji je naknadio štetu nastalu usljed nedostataka u izvršenim radovima ima pravo zahtijevati od projektanta u mjeri u kojoj nedostaci u izvršenim radovima potiču od nedostataka u projektu.

(4) Kad je za nedostatak odgovorno lice kome je izvođač povjerio obavljanje jednog dijela posla, izvođač, ako hoće da od njega zahtijeva naknadu, mo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ra da se obavijesti o postojanju nedostatka u roku od dva mjeseca, računajući od dana kad je on sam obaviješten od naručioca o istom nedostatku.

---

1. Izvođač radova odgovara solidarno sa projektantom za nedostatke projekta koje je mogao utvrditi njegovim pregledom prije otpočinjanja radova.

Iz obrazloženja:

Iz nalaza i mišljenja sudskog vještaka proizlazi da je do pucanja pregradnih zidova u stanu došlo zbog pogrešnog načina fundiranja. Premda su ovi radovi izvedeni u skladu sa projektnom dokumentacijom, izvođač odgovara za nedostatke, jer je kao specijalizovana organizacija za građevinske radove morao, u smislu člana 220. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 13/74, sa kasnijim izmjenama i dopunama), upozoriti naručioca na nedostatke u tehničkoj dokumentaciji koje je mogao utvrditi njenim pregledom prije početka građenja.

Odgovornost izvođača prema naručiocu bila bi potpuna i eventualno solidarna sa odgovornošću projektanta u smislu člana 206. stav 3. u vezi sa članom 269. Zakona o obligacionim odnosima, jer se ne mogu u ovakvom slučaju pouzdano utvrditi udjeli projektanta i izvođača u prouzrokovanoj šteti.

Odredba člana 647. stav 1. ZOO na koju se poziva izvođač u žalbi, reguliše međusobni odnos izvođača i projektanta za prouzrokovanu štetu naručiocu, a ne znači da naručilac može zahtijevati samo djelimičnu naknadu štete od svakog od njih. Ovu odredbu treba posmatrati povezano sa odredbom člana 647. stav 3. ZOO, a nadnaslov cijelog člana 647. "regresi" takođe upućuje na prednji zaključak.

(Vs BiH, Pž. 15/87, od 25. 8. 1988. – Bilten VS BiH 4/88 – 64)

2. Za nedostatke u izgradnji građevine solidarno odgovaraju izvođač radova i lice koje je u ugovoru o kupovini i prodaji označeno kao proizvođač stanova na kojima su nedostaci ustanovljeni.

(Vs S, broj Prev. 511/98. – Bilten 1/1999)

3. Izvođač i projektant građevine odgovaraju naručiocu (imaocu) solidarno (član 206. st. 1. i 3. u vezi sa čl. 369. i 644. ZOO), a o međusobnom regresnom zahtevu se odlučuje prema veličini njihove krivice (član 647. ZOO).

(Stav privrednog sudstva bivše SFRJ, Ohrid, 31. 5. do 2. 6. 1989. – Bilten Vs BiH 3/89 – 147)

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XIV.

PREVOZ

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 648.

(1) Ugovorom o prevozu robe obavezuje se prevozilac da preveze na određeno mjesto neko lice ili neku stvar, a putnik, odnosno pošiljalac se obavezuje da mu za to isplati određenu naknadu.

(2) Kao prevozilac, u smislu ovog zakona, smatra se kako lice koje se bavi prevozom kao svojim redovnim poslovanjem tako i svako drugo lice koje se ugovorom obaveže da izvrši prevoz uz naknadu.

---

1. Vidi odluku Vs BiH, Rev. 343/88. datu u sudskoj praksi uz član 671. ZOO)

2. Osoba koja se ne bavi prijevozom kao svojim redovitim poslovanjem može imati svojstvo prijevoznika u smislu ZOO samo ako se ugovorom obvezala da će izvršiti prijevoz uz naknadu.

Iz obrazloženja citiramo:

"Sudovi su utvrdili da je tuženik primio od tužitelja dvadeset i devet rasplodnih koza radi prijevoza tih životinja kamionom i da je nakon obavljenog prijevoza tužitelju predao dvadeset i šest takvih koza, tj. tri koze manje nego što je od tužitelja primio. Na temelju takvoga činjeničnog utvrđenja sudovi su zaključili da tuženik, kao prijevoznik robe, prema čl. 671. st. 1. ZOO, odgovara tužitelju za štetu koja mu je uzrokovana gubitkom triju spomenutih koza te su tuženika obvezali da po toj zakonskoj osnovi tužitelju plati tržnu cijenu triju rasplodnih koza - jarica u vrijeme donošenja prvostupanjske presude. Činjenice koje su utvrdili sudovi nisu dovoljne za izvođenje njihova zaključka o odgovornosti tuženika za naknadu štete kao prijevoznika (na temelju ugovora o prijevozu stvari). Neosporno je da se tuženik ne bavi prijevozom kao svojim redovnim poslovanjem, pa u konkretnom slučaju može imati svojstvo prijevoznika u smislu ZOO samo ako se ugovorom obvezao da će izvršiti prijevoz uz naknadu (čl. 648. st. 2. ZOO).

Ugovor o prijevozu stvari naplatni je ugovor i samo kad je riječ o prijevozu uz naknadu, preuzimanje robe radi prijevoza uključuje u sebi obvezu prijevoznika da robu čuva i nadzire je dok je ne preda primatelju. Kad se roba prevozi besplatno, ne radi se o prijevozničkom poslu, pa nema mjesta primjeni odredaba o prijevozu iz XIV. glave ZOO."

(Vs H, Rev. 851/88, od 3. 11. 1988. – Psp 46 – 98)

Obaveze prevozioca u linijskom prevozu

Član 649.

(1) Prevozilac koji obavlja prevoz na određenoj liniji (linijski prevoz) dužan je da redovno i uredno održava objavljenu liniju.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) On je dužan da primi na prevoz svako lice i svaku stvar koji ispunjavaju uslove određene u objavljenim opštim uslovima.

(3) Ako redovna prevozna sredstva prevozioca nisu dovoljna za izvršenje svih zahtijevanih prevoza, prvenstvo imaju lica ili stvari za koje je to posebnim propisima predviđeno, a dalje prvenstvo se određuje prema redu zahtjeva, s tim da se između istovremenih zahtjeva prvenstvo određuje prema većoj dužini prevoza.

Odustanak od ugovora

Član 650.

(1) Pošiljalac, odnosno putnik može odustati od ugovora prije nego što počne njegovo izvršenje, ali je dužan naknaditi štetu koju bi prevozilac pretrpio usljed toga.

(2) Kad prevozilac sa započinjanjem prevoza kasni toliko dugo da druga strana više nema interesa za ugovoreni prevoz, ili kad prevozilac neće ili ne može da izvrši ugovoreni prevoz, druga strana može odustati od ugovora i tražiti da se vrati plaćena naknada za prevoz.

Visina naknade za prevoz

Član 651.

(1) Ako je visina naknade za prevoz određena tarifom ili kojim drugim objavljenim obaveznim aktom ne može se ugovoriti veća naknada.

(2) Ako iznos naknade za prevoz nije određen tarifom ili kojim drugim objavljenim obaveznim aktom, a ni ugovorom prevozilac ima pravo na uobičajenu naknadu za tu vrstu prevoza.

(3) Uostalom, shodno se primjenjuju odredbe o naknadi sadržane u glavi ovog zakona o ugovoru o djelu.

---

1. Prelazak (preuzimanje) obaveze plaćanja naknade za prevoz na primaoca pošiljke i tovarnog lista, ako je bio izdat, pod uslovima iz čl. 670. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima, oslobađa pošiljaoca da tu obavezu ispuni prevoziocu, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno (čl. 652. ZOO).

(Stav XIX Koordinacionog sastanka privrednog sudstva, Zavidovići,

od 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 43)

2. Ako naknada za drumski prevoz nije određena ni ugovorom, ni tarifom, odrediće se prema cjenovniku organizacije koja se na području na kome je prevoz obavljen, redovno bavi tom djelatnošću.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 103. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74) visina naknade za prevoz (prevoznina) određuje se ugovorom ili na drugi uobičajeni način.

Odredbama člana 651. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da se, ako je visina naknade za prevoz određena tarifom ili kojim drugim objavljenim obaveznim aktom, ne može ugovarati veća naknada. Taj zakonski propis određuje da prevozilac ima pravo na uobičajenu naknadu za tu vrstu prevoza, ako visina naknade nije određena ugovorom, tarifom ili nekim drugim objavljenim obaveznim aktom, te

http://www.advokat-prnjavorac.com

da se u ostalom shodno primjenjuju odredbe istog zakona o naknadi iz ugovora o djelu.

Polazeći od navedenih zakonskih propisa, ovaj sud ocjenjuje da je radi zakonitog presuđenja najprije trebalo utvrditi da li je ugovorom između parničnih stranaka bila utvrđena visina naknade za prevoz, te da li je eventualno postojao određeni limit, preko koga se visina naknade nije mogla ugovarati. Ako nije utvrđena visina naknade ugovorom, odnosno na način predviđen navedenim zakonskim propisom, visina naknade bi se mogla utvrditi i primjenom cjenovnika SOUR "Centrotrans" jer bi to bio uobičajeni način utvrđivanja visine naknade.

(Vs BiH, Pž. 666/89, od 9. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 38)

3. Cijena prevoza određuje se ugovorom o prevozu u drumskom saobraćaju ili na drugi uobičajeni način.

Pod uobičajenim načinom određivanja cijene prevoza smatra se i primjena cjenovnika prevoznika na koji je dala saglasnost nadležna zajednica za poslove cijena.

(Vs BiH, Pž 122/84, od 14. 12. 1984. – Bilten Vs BiH 1/85 - 12)

Ograničenje primjene odredbi ove glave

Član 652.

Odredbe ove glave primjenjuju se na sve vrste prevoza, ako zakonom za pojedine vrste nije drukčije određeno.

---

1. Obavezu plaćanja prevoznine jednim dijelom puta u slučaju prekida prevoza treba utvrditi primjenom člana 104. stav 2. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ako se radi o tom ugovoru, a ne primjenom člana 663. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Članom 652. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da se odredbe te glave (tj. glave XIV - čl. 648. do 685.) ne primjenjuju ako je zakonom za pojedine vrste prevoza drukčije određeno. Ugovor o prevozu stvari regulisan je Zakonom o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (čl. 34. do 106) pa je isključena primjena odredaba Zakona o obligacionim odnosima kod raspravljanja o tužbenom zahtjevu u ovoj parnici.

U ovom sporu prvostepeni sud pogrešno zaključuje da tužiocu pripada naknada za prevoz od trećetuženog na relaciji S. - LJ. (i kada bi se utvrdilo da je trećetuženi dužan tužiocu platiti prevozninu). Naime, ako je stvar prevezena samo jednim dijelom puta - prevozilac ima pravo na srazmjemu prevozninu za pređeni put, a ako je za prekid prevoza odgovoran korisnik prevoza - ima pravo na prevozninu u punom iznosu (stav 2. člana 104. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju). Prvostepeni sud, suprotno tome, na ovaj odnos primjenjuje odredbe člana 663. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, zaključujući da je došlo do prekida prevoza iz uzroka za koga ne odgovara niko od zainteresovanih lica.

(Vs BiH, Pž. 33/88. od 20. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 54)

2. Odredbe glave XIV: Prijevoz, odjeljak 1. ZOO, ne primjenjuju se na prijevoz željeznicom koji je reguliran Zakonom o ugovorima o prijevozu u željezničkom prometu (Sl. list, broj 2/74 i 18/76).

(Vs H, Rev. 150/88, od 21. 9. 1988. – Psp 46 – 96)

3. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 670. ZOO

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 2.

UGOVOR O PREVOZU STVARI

Odsjek 1.

OPŠTE ODREDBE

Predaja stvari

Član 653.

Prevozilac je dužan da stvar koju je primio u cilju prevoza preda na određenom mjestu pošiljaocu ili određenom licu (primaocu).

---

1. Autoprevoznik odgovara za štetu zbog oštećenja stvari preuzetih na prevoz uslijed pogrešne procjene vozača da će bezbjedno proći ispod betonskih konstrukcija, iako ga je do mjesta isporuke robe vodilo treće lice po nalogu naručioca prevoza.

Iz obrazloženja:

"Kako se tuženi zaključenjem ugovora o prevozu tužiočevih stvari obavezao da će ih prevesti na određeno mjesto (čl. 648. i 653. Zakona o obligacionim odnosima), to su prilikom ocjene njegovog ponašanja u ispunjenju ugovorne obaveze, nižestepeni sudovi s razlogom pošli od toga da je tuženi, u izvršavanju obaveza iz njegove profesionalne djelatnosti, bio dužan da postupa s povećanom pažnjom prema pravilima struke (pažnja dobrog stručnjaka propisana odredbom člana 18. stav 3. citiranog zakona), pa je po stupajući na način koji je doveo do saobraćajne nezgode odgovoran za štetu koju je u toj nezgodi tužilac pretrpio (član 671. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Stoga sve da je i tačan navod tuženog da se prilikom štetnog događaja sa njim u kamionu nalazio tužiočev rođak, koji mu je "pokazivao put i navodio ga na adresu tužioca", ne postoji osnov za isključenje odgovornosti, pa ni za podijeljenu odgovornost".

(Vs BiH, Rev. 343/88, od 23. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 99)

2. Prevozilac je dužan da stvar koju je primio u cilju prevoza preda na određenom mjestu primaocu, pa ako to ne učini u određeno, odnosno uobičajeno vrijeme, odgovara za propuste u izvršavanju ugovora. Zbog toga nema pravo na cijenu prevoza i druge troškove prevoza, koje je dužan da vrati naručiocu prevoza.

(Vs S, broj Prev. 180/94. – Bilten 4/1994)

O čemu pošiljalac treba da obavijesti prevozioca

Član 654.

(1) Pošiljalac je dužan obavijestiti prevozioca o vrsti pošiljke i o njenoj sadržini i količini, i saopštiti mu kuda pošiljka treba da bude prevezena, ime i adresu primaoca pošiljke, svoje ime i svoju adresu, kao i sve drugo što je potrebno da bi prevozilac mogao ispuniti svoje obaveze bez odlaganja i smetnji.

(2) Kad se u pošiljci nalaze dragocjenosti, hartije od vrijednosti ili druge skupocjene stvari, pošiljalac je dužan obavijestiti o tome prevozioca u času njihove predaje na prevoz i saopštiti mu njihovu vrijednost.

(3) Kad se radi o prevozu opasne stvari ili stvari za koju su potrebni posebni uslovi prevoza, pošiljalac je dužan da o tome obavijesti prevozioca na vrijeme tako da bi on mogao preduzeti odgovarajuće posebne mjere.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(4) Ako pošiljalac ne da prevoziocu podatke iz st. 1. i 3. ovog člana, ili mu ih da pogrešno, odgovara za štetu koja bi usljed toga nastala.

Tovarni list

Član 655.

(1) Ugovarači se mogu sporazumjeti da se o pošiljci predatoj na prevoz sačini tovarni list.

(2) Tovarni list treba da sadrži: ime i adresu pošiljaoca i prevozioca, vrstu, sadržaj i količinu pošiljke, kao i vrijednost dragocjenosti i drugih skupocjenih stvari, mjesto opredjeljenja, iznos naknade za prevoz, odnosno zabilješku da je naknada plaćena unaprijed, odredbu o svoti kojom je pošiljka opterećena, mjesto i dan izdavanja tovarnog lista.

(3) U tovarni list mogu biti unesene i druge odredbe ugovora o prevozu.

(4) Tovarni list mora biti potpisan od oba ugovarača.

(5) Tovarni list može sadržati odredbu „po naredbi“ ili glasiti na donosioca.

---

1. Tovarni list nije apsolutni dokaz da je određeno lice naručilac prevoza u drumskom saobraćaju i obveznik plaćanja prevoznine.

Iz obrazloženja:

“Tuženi poriče da je naručio prevoz robe i tvrdi da je taj prevoz naručio primalac robe, a da je vozač - radnik tužioca na svoju ruku popunio tovarni list u kome je naznačio da je pošiljalac tuženi i da je samim tim i dužnik prevoznine.

Prema članu 34. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskam saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74) ugovorom o prevazu stvari prevozilac se obavezuje da stvar preveze u mjesto opredjeljenja i da je u tom mjestu preda primaocu ili drugom ovlaštenom licu koje primalac odredi, a pošiljalac se obavezuje da prevoziocu isplati ugovorenu prevozninu. Po članu 35. ovog zakona, ugovor o prevozu stvari može se zaključiti na bilo koji način, ako za pojedine vrste ugovora zakonom nije drukčije određeno. To znači da je ugovor o prevozu neformalan ugovor i on vrijedi kada ga stranke i usmeno zaključe. Obaveza potpisivanja tovarnog lista u smislu člana 655. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima ima značaja samo u tom smislu da obostrano potpisani tovarni list predstavlja potvrdu postojanja zaključenog ugovora o prevozu, a nije propisana kao uslov punovažnosti ugovora o prevozu, kako jasno proizlazi iz odredaba člana 656. Zakona o obligacionim odnosima.

U ponovnom postupku sud će provođenjem potrebnih dokaza saslušanjem vozača koji je vršio prevoz robe ili drugog lica, utvrditi ko je naručilac prevoza robe - tuženi ili kupac robe. Od utvrđenja te relevantne činjenice zavisiće i odluka u ovoj pravnoj stvari.

(Vs BiH, Pž. 496/87, od 3. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 55)

2 Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 316/85, od 27. 1. 1986., citiranu u sudskoj praksi datoj zu član 656. ZOO.

Ugovor o prevozu i tovarni list

Član 656.

Postojanje i punovažnost ugovora o prevozu nezavisni su od postojanja tovarnog lista i njegove tačnosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. U slučaju neslaganja podataka sadržanih u tovarnom listu i posredničkom listu, o obavezi plaćanja prevoznine u drumskom saobraćaju, sudi se na osnovu podataka iz tovarnog lista.

Iz obrazloženja:

”Tuženi poriče da je naručio prevoz robe i tvrdi da je taj prevoz naručio primalac robe, a da je vozač - radnik tužioca na svoju ruku popunio tovarni list u kome je naznačio da je pošiljalac tuženi i da je samim tim i dužnik prevoznine.

Prema članu 34. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskam saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74) ugovorom o prevazu stvari prevozilac se obavezuje da stvar preveze u mjesto opredjeljenja i da je u tom mjestu preda primaocu ili drugom ovlaštenom licu koje primalac odredi, a pošiljalac se obavezuje da prevoziocu isplati ugovorenu prevozninu. Po članu 35. ovog zakona, ugovor o prevozu stvari može se zaključiti na bilo koji način, ako za pojedine vrste ugovora zakonom nije drukčije određeno. To znači da je ugovor o prevozu neformalan ugovor i on vrijedi kada ga stranke i usmeno zaključe. Obaveza potpisivanja tovarnog lista u smislu člana 655. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima ima značaja samo u tom smislu da obostrano potpisani tovarni list predstavlja potvrdu postojanja zaključenog ugovora o prevozu, a nije propisana kao uslov punovažnosti ugovora o prevozu, kako jasno proizlazi iz odredaba člana 656. Zakona o obligacionim odnosima.

U ponovnom postupku sud će provođenjem potrebnih dokaza saslušanjem vozača koji je vršio prevoz robe ili drugog lica, utvrditi ko je naručilac prevoza robe - tuženi ili kupac robe. Od utvrđenja te relevantne činjenice zavisiće i odluka u ovoj pravnoj stvari”.

(Vs BiH, Pž. 316/85, od 27. 1. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 10)

2. Vidjeti: odluku Vs BiH, rev. 496/87, od 3. 6. 1988., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 655. ZOO.

Potvrda o prijemu za prevoz.

Član 657.

Ako nije izdat tovarni list, pošiljalac može zahtijevati od prevozioca da mu izda potvrdu o prijemu pošiljke za prevoz sa podacima koje treba da sadrži tovarni list.

1. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 496/87, od 3. 6. 1988., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 656. ZOO.

Odsjek 2.

ODNOS POŠILJAOCA I PREVOZIOCA

Pakovanje

Član 658.

(1) Pošiljalac je dužan upakovati stvari na propisani ili uobičajeni način kako ne bi došlo do nastanka kakve štete ili ugrožavanja sigurnosti ljudi ili dobara.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Prevozilac je dužan skrenuti pažnju pošiljaocu na nedostatke pakovanja koji se mogu opaziti, inače odgovara za oštećenje pošiljke koje bi se desilo zbog tih nedostataka.

(3) Ali prevozilac ne odgovara za oštećenje pošiljke ako je pošiljalac, iako mu je skrenuta pažnja na nedostatke pakovanja, zahtijevao da prevozilac primi pošiljku na prevoz sa tim nedostacima.

(4) Prevozilac je dužan odbiti pošiljku ako su nedostaci u njenom pakovanju takvi da može biti ugrožena sigurnost lica ili dobara ili prouzrokovana kakva šteta.

(5) Za štetu koju zbog nedostatka u pakovanju pretrpe treća lica za vrijeme dok se stvar nalazi kod prevozioca, odgovara prevozilac, a on ima pravo zahtijevati naknadu od pošiljaoca.

---

1. Prevoznik ne odgovara za štetu pošiljaocu ako je stvar oštećena u toku prevoza zbog nepravilnog utovara koji je u skladu sa ugovorom izvršio sam pošiljalac.

Iz obrazloženja:

”Odgovornost tuženog za nastalu štetu, u okviru utvrđenog činjeničnog stanja, pravilno je cijenjena sa stanovišta propisa Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju (čl. 65. - 75). To je poseban zakon koji na potpun način reguliše, između ostalog i pitanje odgovornosti željezničke organizacije kao prevoznika za nastalu štetu, uključujući tu i oslobađanje prevoznika od takve odgovornosti u određenim slučajevima, pa zbog toga, kada je riječ o odgovornosti tuženog, u konkretnom slučaju, ne primjenjuju se propisi iz Zakona o obligacionim odnosima (član 658. stav 2. i 671) na koje se tužilac poziva u reviziji, jer bi to bilo u suprotnosti sa odredbom člana 23. ZOO kojom je predviđeno da na obligacione odnose koji se uređuju drugim saveznim zakonima, primjena odredaba ZOO dolazi u obzir samo u pitanjima koja nisu potpuno ili nikako regulisana posebnim saveznim zakonom (lex specialis derogat legi generali) ”.

(Vs BiH, Rev. 542/86, od 14. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 33)

2. Predajom stvari prijevozniku na kupca prelazi rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari. Nije riječ međutim o slučaju propasti ili oštećenju stvari ako su uzrokovani neodgovarajućim pakiranjem. Propisano pakiranje stvari ugovorna je obveza prodavatelja (čl. 658. ZOO).

(Ps H, Pž. 1019/91, od 24. 9. 1991.- Psp 51 – 217)

3. Tovarni list nije apsolutni dokaz da je određeno lice naručilac prevoza u drumskom saobraćaju i obveznik plaćanja prevoznine.

(Vs BiH, Pž. 496/87, od 3. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 55)

Naknada za prevoz i troškovi u vezi sa prevozom

Član 659.

(1) Pošiljalac je dužan isplatiti prevoziocu naknadu za prevoz i troškove u vezi sa prevozom.

(2) Ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz i ostale troškove u vezi sa prevozom, pretpostavlja se da je pošiljalac uputio prevozioca da ih naplati od primaoca.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Primalac robe u drumskom prevozu dužan je da plati prevozninu u visini ugovorenoj između pošiljaoca i prevoznika i unesenoj u tovarni list, ako je primio bez primjedbi robu i tovarni list sa klauzulom da će primalac platiti prevozninu. U ovakvom slučaju ne može se pozivati na tarifu koja se uobičajeno primjenjuje.

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni sud je pravilno tuženog obavezao da tužiocu plati i onaj dio prevoznine koji je po tvrdnji tuženog iznad tarifom utvrđene, ali ne i iznad ugovorene i u tovarnom listu označene.

Nisu osnovani navodi žalbe da uputa prevozniku da prevozninu naplati od primaoca robe, ne stvara dužničko-povjerilački odnos između tuženog kao primaoca i tužioca kao prevoznika. U smislu člana 659. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz, smatra se da je uputio prevoznika da je naplati od primaoca, a primalac, u smislu člana 670. stav 1. navedenog zakona, preuzima ovu obavezu samo ako je preuzeo pošiljku i tovarni list i ukoliko nije nešto drugo određeno u tovarnom listu ili ugovoru o prevozu. Kod nespornih činjenica da je tužilac kao prevoznik robu koju je primio radi prevoza predao tuženom kao primaocu, a ovaj robu preuzeo i bez ikakvih primjedbi potpisao tovarni list u kojem je naznačeno da prevozninu plaća primalac, po samom zakonu smatra se da je tuženi kao primalac pristupio ugovoru, a odnosno preuzeo ugovor o prevozu pod uslovima zaključenim između tužioca kao prevoznika i pošiljaoca.

Bez uticaja je žalbeni navod da su pošiljalac i tužilac prevozninu odredili mimo važećih tarifa. Visina naknade - prevoznine je odredena ugovorom o prevozu i naznačena u tovarnom listu, a što je u skladu sa odredbom člana 103. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (" Službeni list SFRJ", broj 2/74). Kod prevoza u drumskom saobraćaju visinu prevoznine stranke slobodno ugovaraju i mimo u praksi postojećih tarifa, jer njihova obavezna primjena nije predviđena zakonom, pa prvostepeni sud nije bio ni dužan utvrđivati da li naznačena visina naknade za prevoz u tovarnom listu odgovara ili ne tarifi.

(Vs BiH, Pž. 325/88,. od 14. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 25)

2. Primalac, koji je preuzeo robu i tovarni list bez primjedbi, dužan je da plati cijenu prevoza ugovorenu između pošiljaoca i prevoznika u drumskom saobraćaju u visini naznačenoj u tovarnom listu, pa i kada je viša od cijene određene tarifom prevoznika.

Iz obrazloženja:

"U smislu člana 659. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85 i 27/90) ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljac plaća naknadu za prevoz, smatra se da je uputio prevoznika da je naplati od primaoca, a primalac, u smislu člana 670. stav 1. navedenog zakona preuzima ovu obavezu samo ako je preuzeo pošiljku i tovarni list i ukoliko nije nešto drugo određeno u tovarnom listu ili u ugovoru o prevozu. Kod nespornih činjenica da je tužilac kao prevoznik robu koju je primio radi prevoza predao tuženom kao primaocu, a ovaj robu preuzeo i bez ikakvih primjedbi potpisao tovarni list u kojem je naznačeno da naknadu za prevoz plaća primalac, po samom zakonu smatra se da je tuženi kao primalac pristupio ugovoru, odnosno preuzeo ugovor o prevozu pod uslovima zaključenim između tužioca kao prevoznika i pošiljaoca. Stoga tuženi kao primalac ne može samovoljno da mijenja sadržaj zaključnog ugovora između trećih lica, tim prije što je na taj sadržaj već pristao preuzimanjem robe i potpisivanjem tovarnog lista. Kod prevoza u drumskom saobraćaju visinu naknade za prevoz, stranke slobodno ugovaraju i mimo u praksi postojećih tarifa, jer njihova obavezna primjena nije predviđena zakonom, pa prvostepeni sud nije bio dužan utvrđivati na koji nažin je trebalo izvršiti obračun naknade za prevoz, niti koju od tarifa primijeniti. Visina naknade za prevoz je bila

http://www.advokat-prijavorac.com

određena ugovorom o prevozu i naznačena u tovarnom listu, a što je u skladu sa odredbom člana 103. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74), pa je tuženi obavezan tužiocu isplatiti ugovoreni iznos od 19,60 dinara. Navedena naknada za prevoz, po mišljenju ovog suda, nije pretjerano visoka da se smatra protivnom načelima poštenja i savjesnosti, a kod njenog ugovaranja nije bila potrebna prethodna saglasnost tuženog.

(Vs BiH, Pž. 926/90, od 24. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 50)

3. Kad je prema odredbama članaka 659. st. 2. i 670. ZOO te čl. 82. Zakona o ugovorima o prijevozu u cestovnom prometu primatelj tereta obvezan platiti prijevozniku naknadu za prijevoz i troškove u vezi s prijevozom pa primatelj tereta to odbije platiti, time nije prestala njegova obveza prema prijevozniku, pa zato prijevoznik ne može naknadu i troškove zahtijevati od pošiljatelja tereta (robe) jer nije pasivno legitimiran.

(Ps H, Pž. 366/88, od 31. 1. 1989. – Psp 43 – 151)

4. Preuzimanjem pošiljke i tovarnog lista, preuzimalac se obavezao da isplati prevozniku naknadu za prevoz, osim ako ne dokaže da je drukčije određeno u ugovoru o prevozu ili u tovarnom listu

Iz obrazloženja:

Tuženi ne poriče da je primio robu od tužioca kao prevoznika sa prevoznim listovima u kojima je zaračunata cijena sa fakturama i da prilikom prijema nije stavio nikakve primjedbe. Primalac stvari prilikom preuzimanja robe, dužan je da prevoziocu plati prevozne troškove navedene u prevoznim ispravama, ako drukčije ne proizlazi iz tovarnog lista ili ugovora o prevozu.

Teret dokaza da je prevozilac sa pošiljaocem stvari šta drugo ugovorio u pogledu obaveze plaćanja vozarine i drugih naknada je na primaocu. Ovo zato što prema odredbama člana 659. stav 2. u vezi sa članom 670. Zakona o obligacionim odnosima, ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz i ostale troškove u vezi sa prevozom, pretpostavlja se da je pošiljalac uputio prevozioca da ih naplati od primaoca.

(Vs BiH, Pž. 524/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 28)

5. Naknadu za prijevoz dužan je platiti pošiljatelj. Ako u tovarnom listu nije navedeno da naknadu plaća pošiljatelj, pretpostavlja se da je prijevoznik upućen da je naplati od primatelja.

(Vts RH, II Pž. 2133/93 ,od 26. 4. 1994. - Praxis 2 - 56)

6. Lice koje je naznačeno u tovarnom listu kao platilac naknade za prevoz, ako nije primalac robe, ne može bez svog pristanka biti obavezano na plaćanje, ali u takvom slučaju ne može se smatrati ni da je naručilac prevoza uputio prevoznika da naplati prevozninu od primaoca.

Iz obrazloženja citiramo:

"U smislu člana 659. Zakona o obligacionim odnosima, pošiljalac je dužan prevoziocu platiti naknadu za prevoz, a ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz, onda se pretpostavljao da je pošiljalac uputio prevozioca da je naplati od primaoca robe. Međutim, ni trećetuženi kao primalac, nije u obavezi tužiocu isplatiti naknadu za prevoz, jer je u tovarnim listovima kao platilac naznačen drugotuženi, pa se može pretpostaviti da je pošiljalac uputio prevozioca da naknadu za prevoz naplati od primaoca robe. Samo u slučaju da u ugovoru o prevozu ili u tovarnom listu nije što drugo određeno (naznačeno treće lice ili pošiljalac kao platilac naknade za prevoz), u smislu člana 670. stav 1. Zakona o obligacionim odno-

http://www.advokat-prnjavorac.com

sima, trećetuženi kao primalac, preuzimanjem robe i tovarnih listova, bio bi obavezan tužiocu isplatiti naknadu za prevoz. "

(Vs BiH, Pž. 839/88, od 16. 11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 64)

7. Lice koje bez primjedbi preuzme robu u drumskom saobraćaju i to potvrdi na prevoznoj ispravi, dužno je da plati prevozninu, ukoliko u prevoznom listu nije navedeno da naknadu za prevoz plaća pošiljalac ili neko treće lice.

(Vs BiH, Pž. 8/88, od 9. 9. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 52)

8. Treće lice ne obavezuje odredba iz tovarnog lista izdatog u drumskom prevozu da će platiti prevozninu.

Iz obrazloženja:

"Činjenica da su ugovorne stranke u ugovoru o prevozu (tovarnim listovima) naznačile prvo tuženog kao platioca, ne znači da je za prvotuženog nastala i obaveza plaćanja troškova prevoza ako on ne prihvata da plati te troškove, jer ugovorne stranke nisu mogle zasnovati obavezu prvotuženog kao trećeg lica.

Po odredbi člana 659. Zakana o obligacionim odnosima pošiljalac je dužan prevoziocu platiti troškove prevoza, a ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća troškove prevoza, onda se pretpostavlja da je pošiljalac uputio prevozioca da ih naplati od primaoca robe.

Iz ove odredbe jasno proizilazi da su samo pošiljalac ili primalac robe u obavezi da plate troškove prevoza, a ne i treće lice, a ni drugom odredbom ovog ili drugog zakona nije predviđena mogućnost da pošiljalac i prevozilac prilikom zaključenja ugovora mogu zasnovati obavezu plaćanja troškova prevoza na teret trećeg lica.

Neosnovano se prvostepesni sud poziva na odredbe člana 55. stav 1. tačka 10. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju, jer se iz odredaba ovog člana kojima se reguliše sadržaj tovarnog lista, ne može izvoditi zaključak o punovažnosti obaveze trećeg lica. Opšte je pravilo izraženo u odredbama člana 153. ZOO da obećanje učinjeno drugom da će treći nešto učiniti ili propustiti, trećeg ne obavezuje".

(Vs BiH, Pž. 271/87, od 29. 1.. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 17)

9. Ako treće lice odbije da plati prevozninu, prevoznik može tražiti plaćanje od pošiljaoca.

(Stav XXI koordinacionog sastanka privrednog sudstva bivše SFRJ, Đakovica, od 25. do 27. 5. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 162. **Napomena:** Ovim se dopunjuje stav sa XX koordinacionog sastanka privrednog sudstva u Donjem Milanovcu juna 1987)

10. Naručilac prevoza se smatra pošiljaocem, a ne lice kod koga je izvršen utovar robe.

Ako je kao platac prevoza u tovarnom listu označeno treće lice, a ono odbije da plati prevozninu, prevoznik može zahtijevati naplatu samo od pošiljaoca.

(Vs BiH, Pž. 370/87,.od 28. 8. 1988. i Pž. 337/88 od 28. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 53)

11. U slučaju neslaganja podataka sadržanih u tovarnom listu i posredničkom listu, o obavezi plaćanja prevoznine u drumskom saobraćaju, sudi se na osnovu podataka iz tovarnog lista.

(Vs BiH, Pž. 316/85, od 27. 1. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 10)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Raspolaganje pošiljkom

Član 660.

(1) Pošiljalac može raspolagati pošiljkom i mijenjati naloge sadržane u ugovoru, te može naložiti prevoziocu da obustavi dalji prevoz pošiljke, da mu pošiljku vrati, da je preda drugom primaocu ili da je uputi u neko drugo mjesto.

(2) Pravo pošiljaoca da mijenja naloge prestaje poslije prispijeća pošiljke u mjesto opredjeljenja kad prevozilac preda primaocu tovarni list, ili kad prevozilac pozove primaoca da preuzme pošiljku, ili kad primalac sam zatraži njenu predaju.

(3) Ako je izdat tovarni list po naredbi, odnosno na donosioca, prava pošiljaoca iz prethodnog stava pripadaju isključivo imaocu tovarnog lista.

(4) Ovlašćeno lice koje se posluži pravom da daje nove naloge prevoziocu, dužno je da mu naknadi troškove i štetu koje je imao zbog toga, kao i da mu na njegov zahtjev pruži jemstvo da će mu troškovi i šteta biti naknađeni.

Pravac prevoza

Član 661.

(1) Prevozilac je dužan izvršiti prevoz ugovorenim putem.

(2) Ako nije ugovoreno kojim putem treba da se izvrši prevoz, prevozilac je dužan izvršiti ga onim putem koji najviše odgovara interesima pošiljaoca.

Smetnje pri izvršenju prevoza

Član 662.

(1) Prevozilac je dužan obavještavati pošiljaoca o svim okolnostima koje bi bile od uticaja na izvršenje prevoza i postupiti po uputstvima koje od njega dobije.

(2) Prevozilac nije dužan postupati po uputstvima pošiljaoca čije bi izvršenje moglo ugroziti sigurnost lica ili dobara.

(3) Ako bi slučaj bio takav da se ne bi mogla čekati pošiljaočeva uputstva, prevozilac je dužan postupiti kako bi postupio dobar privrednik, odnosno dobar domaćin u istoj situaciji, i o tome obavijestiti pošiljaoca i tražiti njegova dalja uputstva.

(4) Prevozilac ima pravo na naknadu troškova koje je imao zbog smetnji nastalih bez njegove krivice.

---

1. Kada je ugovoren prevoz specijalnog tereta uz fiksno utvrđenu cijenu prevoza i obaveza prevoznika da sam organizuje transport i snosi troškove transporta koji nisu izazvani višom silom, ne može se primijeniti odredba člana 662. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima.

Nisu izazvani višom silom povećani izdaci prilikom istovara specijalnog tereta sa šlepa usljed sniženog vodostaja rijeke koji je prevoznik mogao predvidjeti.

(Vs BiH, Pž. 116/86, od 30. 5. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 26)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Naknada u slučaju prekida prevoza

Član 663.

(1) Ako je prevoz prekinut, iz nekog uzroka za koji odgovara prevozilac, on ima pravo na srazmjeran dio naknade za izvršeni prevoz, ali je dužan naknaditi štetu koja bi nastala za drugu stranu usljed prekida prevoza.

(2) Ako je prevoz prekinut iz nekog uzroka za koji ne odgovara niko od zainteresovanih lica, prevozilac ima pravo na razliku između ugovorene naknade za prevoz i troškova prevoza od mjesta gdje je prevoz prekinut do mjesta opredjeljenja.

(3) Prevozilac nema pravo ni na dio naknade ako u toku prevoza pošiljka propadne usljed više sile.

---

1. Obavezu plaćanja prevoznine jednim dijelom puta u slučaju prekida prevoza treba utvrditi primjenom člana 104. stav 2. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ako se radi o tom ugovoru, a ne primjenom člana 663. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

"Članom 652. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da se odredbe te glave (tj. glave XIV - čl. 648. do 685.) ne primjenjuju ako je zakonom za pojedine vrste prevoza drukčije određeno. Ugovor o prevozu stvari regulisan je Zakonom o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (čl. 34. do 106.) pa je isključena primjena odredaba Zakona o obligacionim odnosima kod raspravljanja o tužbenom zahtjevu u ovoj parnici.

U ovom sporu prvostepeni sud pogrešno zaključuje da tužiocu pripada naknada za prevoz od trećetuženog na relaciji S-LJ. (i kada bi se utvrdilo da je trećetuženi dužan tužiocu platiti prevozninu). Naime, ako je stvar prevezena samo jednim dijelom puta - prevozilac ima pravo na srazmjemu prevozninu za pređeni put, a ako je za prekid prevoza odgovoran korisnik prevoza - ima pravo na prevozninu u punom iznosu (stav 2. člana 104. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju). Prvostepeni sud, suprotno tome, na ovaj odnos primjenjuje odredbe člana 663. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, zaključujući da je došlo do prekida prevoza iz uzroka za koga ne odgovara niko od zainteresovanih lica.

(Vs BiH, Pž. 33/88, od 20. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 54)

Kad pošiljka ne može da bude predata

Član 664.

(1) Ako primalac ne može da bude obaviješten o prispijeću pošiljke, ili odbije da je primi, i uopšte ako pošiljka ne može da bude predata, ili ako primalac ne isplati prevoziocu dužnu naknadu i ostale svote koje terete pošiljku, prevozilac je dužan obavijestiti o tome pošiljaoca, tražiti od njega uputstva i preduzeti za njegov račun potrebne mjere za čuvanje stvari.

(2) Ako u primjerenom roku ovlašćeno lice ne preduzme ništa sa pošiljkom, prevozilac ima pravo da je proda prema pravilima o prodaji dugovane stvari u slučaju docnje povjerioca, i da naplati svoja potraživanja iz postignute cijene, a ostatak je dužan položiti kod suda za ovlašćeno lice.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odgovornost prevozioca prema pošiljaocu

Član 665.

Ako je prevozilac predao pošiljku primaocu, a nije naplatio od njega svotu kojom je bila opterećena, dužan je isplatiti tu svotu pošiljaocu, ali ima pravo da traži naknadu od primaoca.

Odsjek 3.

ODNOS PREVOZIOCA I PRIMAOCA

Obavještavanje primaoca o prispijeću pošiljke

Član 666.

(1) Prevozilac je dužan obavijestiti primaoca bez odlaganja da je pošiljka prispjela, staviti mu je na raspolaganje kako je ugovoreno i podnijeti mu tovarni list ako je izdat.

(2) U slučaju kad je izdat tovarni list po naredbi ili na donosioca, on je dužan postupiti po prethodnom stavu samo ako je u tovarnom listu označeno lice u mjestu opredjeljenja koje treba obavijestiti da je pošiljka prispjela.

Predaja pošiljke kad je izdat duplikat tovarnog lista

Član 667.

Prevozilac može odbiti da preda pošiljku ako mu se istovremeno ne preda duplikat tovarnog lista na kome je primalac potvrdio da mu je pošiljka predata.

Pravo primaoca da zahtijeva predaju pošiljke

Član 668.

(1) Primalac može vršiti prava iz ugovora o prevozu prema prevoziocu i od njega zahtijevati da mu preda tovarni list i pošiljku tek pošto ona prispije u mjesto opredjeljenja.

(2) Prevozilac je dužan na zahtjev primaoca predati mu pošiljku prije nego što ona prispije u mjesto opredjeljenja, samo ako je na to ovlašćen od pošiljaoca.

(3) Primalac može vršiti prava iz ugovora o prevozu i zahtijevati od prevozioca predaju pošiljke samo ako ispuni uslove predviđene ugovorom o prevozu.

Utvrđivanje istovjetnosti i stanja pošiljke

Član 669.

(1) Ovlašćeno lice ima pravo zahtijevati da se zapisnički utvrdi istovjetnost pošiljke i, ako je pošiljka oštećena, u čemu se sastoji oštećenje.

(2) Ako se utvrdi da pošiljka nije ona koja je bila predata prevoziocu, ili da je oštećenje veće nego što je prevozilac tvrdio, troškove utvrđivanja snosi prevozilac.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Obaveza primaoca da isplati naknadu za prevoz

Član 670.

(1) Preuzimanjem pošiljke i tovarnog lista, ako je izdat, primalac se obavezuje da isplati prevoziocu naknadu za prevoz, ako nije što drugo određeno u ugovoru o prevozu ili u tovarnom listu, kao i da mu isplati svote kojima je pošiljka opterećena.

(2) Ako primalac smatra da nije dužan isplatiti prevoziocu onoliko koliko ovaj zahtijeva, on može vršiti prava iz ugovora samo ako kod suda položi sporni iznos.

---

1. Primalac robe u drumskom prevozu dužan je da plati prevozninu u visini ugovorenoj između pošiljaoca i prevoznika i unesenoj u tovarni list, ako je primio bez primjedbi robu i tovarni list sa klauzulom da će primalac platiti prevozninu. U ovakvom slučaju ne može se pozivati na tarifu koja se uobičajeno primjenjuje.

Iz obraazloženja:

"Prvostepeni sud je pravilno tuženog obavezao da tužiocu plati i onaj dio prevoznine koji je po tvrdnji tuženog iznad tarifom utvrđene, ali ne i iznad ugovorene i u tovarnom listu označene.

Nisu osnovani navodi žalbe da uputa prevozniku da prevozninu naplati od primaoca robe, ne stvara dužničko-povjerilački odnos između tuženog kao primaoca i tužioca kao prevoznika. U smislu člana 659. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz, smatra se da je uputio prevoznika da je naplati od primaoca, a primalac, u smislu člana 670. stav 1. navedenog zakona, preuzima ovu obavezu samo ako je preuzeo pošiljku i tovarni list i ukoliko nije nešto drugo određeno u tovarnom listu ili ugovoru o prevozu. Kod nespornih činjenica da je tužilac kao prevoznik robu koju je primio radi prevoza predao tuženom kao primaocu, a ovaj robu preuzeo i bez ikakvih primjedbi potpisao tovarni list u kojem je naznačeno da prevozninu plaća primalac, po samom zakonu smatra se da je tuženi kao primalac pristupio ugovoru, a odnosno preuzeo ugovor o prevozu pod uslovima zaključenim između tužioca kao prevoznika i pošiljaoca.

Bez uticaja je žalbeni navod da su pošiljalac i tužilac prevozninu odredili mimo važećih tarifa. Visina naknade - prevoznine je odredena ugovorom o prevozu i naznačena u tovarnom listu, a što je u skladu sa odredbom člana 103. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (" Službeni list SFRJ", broj 2/74). Kod prevoza u drumskom saobraćaju visinu prevoznine stranke slobodno ugovaraju i mimo u praksi postojećih tarifa, jer njihova obavezna primjena nije predviđena zakonom, pa prvostepeni sud nije bio ni dužan utvrđivati da li naznačena visina naknade za prevoz u tovarnom listu odgovara ili ne tarifi".

(Vs BiH, Pž. 325/88, od 14. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 25)

2. Prelazak (preuzimanje) obaveze plaćanja naknade za prevoz na primaoca pošiljke i tovarnog lista, ako je bio izdat, pod uslovima iz čl. 670. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima, oslobađa pošiljaoca da tu obavezu ispuni prevoziocu, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno (čl. 652. ZOO).

(Stav XIX koordinacionog sastanka privrednog sudstva, Zavidovići ,od 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 43)

3. Primalac, koji je preuzeo robu i tovarni list bez primjedbi, dužan je da plati cijenu prevoza ugovorenu između pošiljaoca i prevoznika u drumskom saobraćaju u

http://www.advokat-prnjavorac.com

visini naznačenoj u tovarnom listu, pa i kada je viša od cijene određene tarifom prevoznika.

Iz obrazloženja:

"U smislu člana 659. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85 i 27/90) ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljac plaća naknadu za prevoz, smatra se da je uputio prevoznika da je naplati od primaoca, a primalac, u smislu člana 670. stav 1. navedenog zakona preuzima ovu obavezu samo ako je preuzeo pošiljku i tovarni list i ukoliko nije nešto drugo određeno u tovarnom listu ili u ugovoru o prevozu. Kod nespornih činjenica da je tužilac kao prevoznik robu koju je primio radi prevoza predao tuženom kao primaocu, a ovaj robu preuzeo i bez ikakvih primjedbi potpisao tovarni list u kojem je naznačeno da naknadu za prevoz plaća primalac, po samom zakonu smatra se da je tuženi kao primalac pristupio ugovoru, odnosno preuzeo ugovor o prevozu pod uslovima zaključenim između tužioca kao prevoznika i pošiljaoca. Stoga tuženi kao primalac ne može samovoljno da mijenja sadržaj zaključnog ugovora između trećih lica, tim prije što je na taj sadržaj već pristao preuzimanjem robe i potpisivanjem tovarnog lista. Kod prevoza u drumskom saobraćaju visinu naknade za prevoz, stranke slobodno ugovaraju i mimo u praksi postojećih tarifa, jer njihova obavezna primjena nije predviđena zakonom, pa prvostepeni sud nije bio dužan utvrđivati na koji nažin je trebalo izvršiti obračun naknade za prevoz, niti koju od tarifa primijeniti. Visina naknade za prevoz je bila određena ugovorom o prevozu i naznačena u tovarnom listu, a što je u skladu sa odredbom člana 103. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74), pa je tuženi obavezan tužiocu isplatiti ugovoreni iznos od 19,60 dinara. Navedena naknada za prevoz, po mišljenju ovog suda, nije pretjerano visoka da se smatra protivnom načelima poštenja i savjesnosti, a kod njenog ugovaranja nije bila potrebna prethodna saglasnost tuženog".

(Vs BiH, Pž. 926/90 od 24. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 50)

4. Lice koje je naznačeno u tovarnom listu kao platilac naknade za prevoz, ako nije primalac robe, ne može bez svog pristanka biti obavezano na plaćanje, ali u takvom slučaju ne može se smatrati ni da je naručilac prevoza uputio prevoznika da naplati prevozninu od primaoca.

Iz obrazloženja:

"Drugotuženi koji je u tovarnim listovima naznačen kao pratilac naknade za prevoz, nije dužan da tužiocu isplati naknadu za prevoz, jer se sa tužiocem nalazi u obligacionom odnosu, a isplata naknade za prevoz je njegovo dispoziciono pravo.

U smislu člana 659. Zakona o obligacionim odnosima, pošiljalac je dužan prevoziocu platiti naknadu za prevoz, a ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz, onda se pretpostavljao da je pošiljalac uputio prevozioca da je naplati od primaoca robe. Međutim, ni trećetuženi kao primalac, nije u obavezi tužiocu isplatiti naknadu za prevoz, jer je u tovarnim listovima kao platilac naznačen drugotuženi, pa se može pretpostaviti da je pošiljalac uputio prevozioca da naknadu za prevoz naplati od primaoca robe. Samo u slučaju da u ugovoru o prevozu ili u tovarnom listu nije što drugo određeno (naznačeno treće lice ili pošiljalac kao platilac naknade za prevoz), u smislu člana 670. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, trećetuženi kao primalac, preuzimanjem robe i tovarnih listova, bio bi obavezan tužiocu isplatiti naknadu za prevoz".

(Vs BiH, Pž. 839/88, od 16.11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 64)

5. Lice koje bez primjedbi preuzme robu u drumskom saobraćaju i to potvrdi na prevoznoj ispravi, dužno je da plati prevozninu, ukoliko u prevoznom listu nije navedeno da naknadu za prevoz plaća pošiljalac ili neko treće lice.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

"Tužilac je izvršio prevoz robe a tuženi je na prevoznom listu potvrdio prijem robe. U toku postupka tuženi je osporavao da plati utuženi iznos jer da sa tužiocem nije u pravnom odnosu, pošto nije naručio prevoz. Ovaj prigovor sud je pravilno odbio kao neosnovan.

Prema odredbi člana 659. stav 2. Zakona obligacionim odnosima, ako u tovarnom (prevoznom) listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz i ostale troškove u vezi sa prevozom, pretpostavlja se da je pošiljalac uputio prevoznika da ih naplati od primaoca. Nesporno je da u prevoznom Iistu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz i oslale troškove. U odredbi člana 670. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da preuzimanjem pošiljke i tovarnog lista ako je izdat, primalac se obavezuje da isplati prevoziocu naknadu za prevoz, ako nije što drugo određeno u ugovoru o prevozu ili u tovarnom listu.

Prema tome, obaveza tuženog na plaćanje utuženog iznosa zasniva se na odredbama člana 659. stav 2. i 670. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima koje se, u smislu člana 652. Zakona o obligacionim odnosima, primjenjuju i kod ove vrste prevoza, jer Zakonom o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju, nije drukčije određeno. Za rješenje ove pravne stvari nema uticaja okolnost da tuženi kao primalac robe nije naručio prevoz jer se njegova obaveza na plaćanje naknade prevoza zasniva na gore citiranim odredbama Zakona o obligacionim odnosima, s obzirom da je na tovarnom listu potvrdio prijem robe i nije se na bilo koji način ogradio od obaveze plaćanja cijene prevoza. Tuženi može da se regresira od pošiljaoca, ukoliko je između njega i pošiljaoca ugovoreno da troškove prevoza plaća pošiljalac, ali ne može uspješno isticati prigovor da nije u pravnom odnosu sa tužiocem kao prevoznikom. Po samom zakonu, smatra se da je primalac pristupio ugovoru, odnosno preuzeo ugovor o prevozu, kada primi robu i prevozni list bez primjedbi".

(Vs BiH, Pž. 8/88, od 9. 9. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 52)

6. Preuzimanjem pošiljke i tovarnog lista, preuzimalac se obavezao da isplati prevozniku naknadu za prevoz, osim ako ne dokaže da je drukčije određeno u ugovoru o prevozu ili u tovarnom listu

Iz obrazloženja:

"Tuženi ne poriče da je primio robu od tužioca kao prevoznika sa prevoznim listovima u kojima je zaračunata cijena sa fakturama i da prilikom prijema nije stavio nikakve primjedbe. Primalac stvari prilikom preuzimanja robe, dužan je da prevoziocu plati prevozne troškove navedene u prevoznim ispravama, ako drukčije ne proizlazi iz tovarnog lista ili ugovora o prevozu.

Teret dokaza da je prevozilac sa pošiljaocem stvari šta drugo ugovorio u pogledu obaveze plaćanja vozarine i drugih naknada je na primaocu. Ovo zato što prema odredbama člana 659. stav 2. u vezi sa članom 670. Zakona o obligacionim odnosima, ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz i ostale troškove u vezi sa prevozom".

(Vs BiH, Pž. 524/86, od 27. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 28)

7. Naručilac prevoza se smatra pošiljaocem, a ne lice kod koga je izvršen utovar robe.

Ako je kao platac prevoza u tovarnom listu označeno treće lice, a ono odbije da plati prevozninu, prevoznik može zahtijevati naplatu samo od pošiljaoca.

Iz obrazloženja:

"U smislu člana 34. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74), ugovor o prevozu se zaključuje između pošiljaoca i

http://www.advokat-prnjavorac.com

prevoznika i njime se pošiljalac obavezuje da plati prevozninu, a u smislu člana 35. istog zakona, ugovor se može zaključiti na bilo koji način (pošiljalac je obveznik plaćanja cijene prevoza i u smislu člana 659. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Pod pošiljaocem u smislu člana 34. spomenutog zakona treba razumjeti naručioca prevoza, a ne samo lice kod koga je izvršen utovar robe radi prevoza.

U smislu člana 659. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz smatra se da je uputio prevoznika da je naplati od primaoca, no primalac, u smislu člana 670. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, preuzima ovu obavezu samo ako preuzme pošiljku i tovarni list i samo ukoliko nije nešto drugo određeno u tovarnom listu ili ugovoru o prevozu.

Ako je u tovarnom listu navedeno da treće lice (koje nije ni pošiljalac, ni primalac) plaća naknadu za prevoz, a ono to odbije, ne može biti obavezano na plaćanje (nije ugovorna stranka), pa u tom slučaju prevozninu treba da plati pošiljalac".

(Vs BiH, Pž. 370/87, od 28. 8. 1988. i Pž. 337/88, od 28. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 53)

8. Preuzimanjem pošiljke i tovarnog lista u kome je određeno da primalac plaća prevozninu, naručilac prevoza se oslobađa ove obaveze iz ugovora o prevozu u drumskom saobraćaju.

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni sud je opravdano odbio tužbeni zahtjev za plaćanje prevoznine. Preuzimanjem pošiljke i tovarnog lista u kome je određeno da primalac plaća naknadu za prevoz, primalac se obavezuje da plati prevoziocu naknadu za prevoz (stav 1. člana 670. Zakona o obligacionim odnosima), a naručilac prevoza se oslobađa ove obaveze, bez obzira što je, shodno ugovoru o prodaji, od strane primaoca (kupca u tom ugovoru) bio ovlašten da ugovori cijenu prevoza sa tužiocem".

(Vs BiH, Pž. 753/89, od 26. 7. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 59)

9. Prevoznik u željezničkom saobraćaju duguje naknadu štete po cijenama u vrijeme predaje stvari na prevoz a ne po cijenama u vrijeme donošenja presude o naknadi štete, ako dokaže da šteta nije prouzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom.

Iz obrazloženja:

"Prema razlozima nižestepenih presuda tuženi je odgovoran za svu štetu, koju je tužilac pretrpio zbog uginuća 19 ovaca, koje su prevožene željeznicom. Kako je u vrijeme predaje ovaca na prevoz tržišna cijena jedne ovce iznosila ……. dinara, to je na osnovu odredbe člana 71. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74), tužiocu za uginule ovce dosuđena naknada u iznosu od …… dinara, sa kamatama i troškovima spora, dok je sa preostalim dijelom tužbenog zahtjeva tužilac odbijen.

Tužilac, međutim, smatra da ima pravo naknade štete po cijenama u vrijeme suđenja (član 189. stav 2. ZOO).

Odredbom člana 74. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju propisano je da se prevozilac može pozivati na odredbu člana 71. istog zakona samo ako dokaže da štetu nije prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom, što znači da je teret dokazivanja da je u konkretnom slučaju prevozilac postupao u skladu sa svojim prevozničkim obavezama bila na tuženom.

(Vs BiH, Rev. 655/87, od 13. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 55)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 4.

ODGOVORNOST PREVOZIOCA ZA GUBITAK, OŠTEĆENJE I ZADOCNJENJE POŠILJKE

Gubitak ili oštećenje pošiljke

Član 671.

(1) Prevozilac odgovara za gubitak ili oštećenje pošiljke koji bi se dogodili od časa preuzimanja do njene predaje, osim ako su prouzrokovani radnjom ovlašćenog lica, svojstvima pošiljke, ili stranim uzrocima koji se nisu mogli predvidjeti, ni izbjeći ili otkloniti.

(2) Ništave su odredbe ugovora o prevozu, opštih uslova prevoza, tarifa ili kod drugog opšteg akta, kojima se ova odgovornost smanjuje.

(3) Ali je punovažna odredba kojom se unaprijed određuje najviši iznos naknade, pod uslovom da nije u očiglednoj nesrazmjeri sa štetom.

(4) Ovo ograničenje iznosa naknade ne važi ako je štetu prevozilac prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom.

(5) Ako drukčije nije ugovoreno, visina naknade određuje se prema tržišnoj cijeni pošiljke u vrijeme i mjestu predaje za prevoz.

---

1. U prijevozničkoj djelatnosti (prijevoz u cestovnom prometu) prijevoznik odgovara za oštećenje pošiljke u prometnoj nezgodi koja prometna nezgoda nema značaj više sile.

Iz obrazloženja:

"Sudovi su i po stajalištu ovog suda pravilno primjenili materijalno pravo kad su tuženika primjenom odredbe čl. 671. st. 1. ZOO, koja odredba se primjenjuje u nazočnom sporu, temeljem odredbe čl. 187. st. 2. Zakona o prijevozu u cestovnom prometu našli odgovornim za nastalu štetu na pošiljci koja mu je kao prijevozniku data na prijevoz jer oštećenje iste nije uzrokovano radnjom ovlaštene osobe, svojstvom pošiljke ili stranim uzrocima koji se nisu mogli predvidjeti ni izbjeći ni otkloniti u kojim slučajevima tuženik ne bi bio odgovoran za nastala oštećenja pod pretpostavkom da je dokazao postojanje iste, i kad su mu naložili da tužitelju isplati nastalu štetu koja je po nižestupanjskim sudovima utvrđena s iznosom od …….. HRD.

Naime, prijevoznik u cestovnom prometu odgovara za nastalu štetu na robi koja mu je dana na prijevoz po načelu objektivne odgovornosti: Stoga prijevoznik odgovara i za nastalu štetu zato što je roba oštećena u prometnoj nezgodi.

U prijevozničkoj djelatnosti pod pojam više sile ne mogu se podvesti prometne nesreće na koju se poziva tuženik i to zbog same prirode prijevozničke djelatnosti."

(Vs RH, Rev. 2949/1995, od 15. 12. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 58)

2. Ocijenjeno je da prijevoznik koji je zakasnio s ispunjenjem obveze odvoza stroja ne odgovara za štetu nastalu krađom stroja izvršenom u međuvremenu.

Iz obrazloženja:

"I po nalaženju ovog revizijskog suda tuženik ne može biti odgovoran za štetu koja je tužitelju pričinjena krađom "Autobagera" po čl. 671. ZOO, jer do časa krađe taj stroj tuženik nije preuzeo radi prijevoza.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Tuženik nije ispunio svoju ugovornu obvezu prijevoza odnosno zakasnio je u svakom slučaju s njenim ispunjenjem, pa se može postaviti pitanje da li je time prouzročio štetu tužitelju pričinjenu mu krađom predmetnog stroja.

Po nalaženju ovog revizijskog suda u konkretnom slučaju ne postoji pravno relevantna uzročna veza između neispunjenja tuženikove ugovorne obveze prijevoza odnosno zakašnjenja s ispunjenjem te obveze i krađe o kojoj je ovdje riječ, a u smislu odredbe čl. 154. st. 1. u svezi sa čl. 269. ZOO, kako je to pravilno sadržajno ocijenjeno u prvostupanjskoj presudi, koju ocjenu je prihvatio i sud drugog stupnja.

Naime, u vrijeme krađe prijeporni stroj nalazio se na gradilištu tužitelja, dakle u njegovom posjedu, pa on snosi rizik toga štetnog događaja koji je, uostalom, mogao spriječiti odgovarajućim čuvanjem ili odvoženjem stroja po drugom prijevozniku na trošak tuženika, kad to tuženik nakon dospijeća svoje obveze mjesecima nije ispunio.

Za štetu je uzročan samo onaj štetni događaj koji je po svojoj naravi te po redovitom i prirodnom tijeku strvari podesan dovesti do nastanka štete.

Takva uzročnost u ovom slučaju očito ne postoji, jer uz dobro gospodarenje tužitelja do prijeporne štete ne bi došlo unatoč zakašnjenju tuženika u ispunjenju njegove obveze prijevoza. Time je tuženik mogao eventualno prouzročiti neku drugu štetu kao npr. nemogućnost korištenja "Autobagera" u K. ili posebni troškovi prouzročeni zakašnjenjem besplatnog prijevoza, što, međutim nije predmet ovog spora."

(Vs RH, II Rev. 73/98, do: 6. 6. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 15)

3. Autoprevoznik odgovara za štetu zbog oštećenja stvari preuzetih na prevoz uslijed pogrešne procjene vozača da će bezbjedno proći ispod betonskih konstrukcija, iako ga je do mjesta isporuke robe vodilo treće lice po nalogu naručioca prevoza.

Iz obrazloženja:

“Kako se tuženi zaključenjem ugovora o prevozu tužiočevih stvari obavezao da će ih prevesti na određeno mjesto (čl. 648. i 653. Zakona o obligacionim odnosima), to su prilikom ocjene njegovog ponašanja u ispunjenju ugovorne obaveze, nižestepeni sudovi s razlogom pošli od toga da je tuženi, u izvršavanju obaveza iz njegove profesionalne djelatnosti, bio dužan da postupa s povećanom pažnjom prema pravilima struke (pažnja dobrog stručnjaka propisana odredbom člana 18. stav 3. citiranog zakona), pa je po stupajući na način koji je doveo do saobraćajne nezgode odgovoran za štetu koju je u toj nezgodi tužilac pretrpio (član 671. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Stoga sve da je i tačan navod tuženog da se prilikom štetnog događaja sa njim u kamionu nalazio tužiočev rođak, koji mu je “pokazivao put i navodio ga na adresu tužioca”, ne postoji osnov za isključenje odgovornosti, pa ni za podijeljenu odgovornost”.

(Vs BiH, Rev. 343/88, od 23. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 99)

4. Ako je kupac stvari naručio prevoz, on je i pošiljalac i primalac stvari, pa prodavac stvari nije ovlašten da od prevoznika zahtijeva naknadu štete zbog gubitka stvari u prevozu.

Iz obrazloženja:

Iz isprava u spisu ne proizlazi da je između parničnih stranaka zaključen ugovor o prevozu u smislu člana 34. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju, a iz iskaza radnika tuženog proizlazilo bi da je prevoz od tuženog kao prevoznika naručio kupac kontejnera od tužioca.

Ako je tako, tužilac se ne bi mogao smatrati pošiljaocem stvari u smislu odredaba Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju, pa ne bi ni bio aktivno legitimisan da od tuženog zahtijeva naknadu štete zbog gubitka stvari u prevozu.

(Vs BiH, Pž.161/87, od 28. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 31)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Gubitak ili oštećenje pošiljke skupocjenih stvari

Član 672.

(1) U slučaju gubitka ili oštećenja pošiljke u kojoj su se nalazile dragocjenosti, hartije od vrijednosti ili druge skupocjene stvari, prevozilac je dužan naknaditi tako nastalu štetu samo ako je prilikom predaje stvari na prevoz bio obaviješten o prirodi tih stvari i njihovoj vrijednosti, ili ako je štetu prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom.

(2) Ako su se sa navedenim stvarima u pošiljci nalazile i druge stvari, za njihov gubitak ili oštećenje prevozilac odgovara po opštim pravilima o odgovornosti prevozioca.

Vraćanje plaćene naknade za prevoz

Član 673.

U slučaju potpunog gubitka pošiljke prevozilac je, pored naknade štete, dužan da pošiljaocu vrati naknadu za prevoz ako je ista plaćena.

Kad primalac preuzme pošiljku bez prigovora

Član 674.

(1) Kad primalac preuzme pošiljku bez prigovora i isplati prevoziocu njegova potraživanja, prestaje odgovornost prevozioca, izuzev ako je oštećenje zapisnički utvrđeno prije preuzimanja pošiljke.

(2) Prevozilac ostaje odgovoran za oštećenja pošiljke koja se nisu mogla opaziti u času predaje, ako ga je primalac obavijestio o tim oštećenjima odmah po njihovom otkrivanju, ali ne docnije od osam dana od predaje.

(3) Prevozilac se ne može pozivati na odredbe prethodnih stavova, ako je oštećenje prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom.

Odgovornost prevozioca za zadocnjenje

Član 675.

Prevozilac odgovara za štetu nastalu zbog zakašnjenja, izuzev ako je zakašnjenje prouzrokovano nekom činjenicom koja isključuje njegovu odgovornost za gubitak ili oštećenje stvari.

Odgovornost za pomoćnike

Član 676.

Prevozilac odgovara za lica koja su po njegovom nalogu radila na izvršavanju prevoza.

Odsjek 5.

UČEŠĆE VIŠE PREVOZILACA U PREVOZU POŠILJKE

Kad oni odgovaraju solidarno

Član 677.

(1) Prevozilac koji povjeri nekom drugom prevoziocu potpuno ili djelimično izvršenje prevoza pošiljke koju je primio na prevoz, ostaje i dalje odgovo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ran za njen prevoz od njenog prijema do predaje, ali ima pravo na naknadu od prevozioca kome je pošiljku povjerio.

(2) Ako drugi prevozilac od prvog prevozioca preuzme sa pošiljkom i tovarni list, on postaje ugovorna strana u ugovoru o prevozu, sa pravima i dužnostima solidarnog dužnika i solidarnog povjerioca, čiji su udjeli srazmjerni njegovom učešću u prevozu.

(3) Isto važi i kad se za izvršenje prevoza neke pošiljke obaveže jednim istim ugovorom više prevozilaca koji će učestvovati u prevozu jedan za drugim.

(4) Svaki od više prevozilaca ima pravo zahtijevati da se utvrdi stanje pošiljke u času kad mu se predaje radi izvršenja njegovog dijela prevoza.

(5) Solidarni prevoznici učestvuju u snošenju štete srazmjerno njihovim udjelima u prevozu, izuzev onog koji dokaže da šteta nije nastala dok je on prevozio pošiljku.

(6) Prigovori učinjeni kasnijem prevoziocu dejstvuju i prema svim ranijim.

Podijeljena odgovornost prevozilaca

Član 678.

Kad u izvršenju prevoza iste pošiljke učestvuju jedan za drugim nekoliko prevozilaca koje je odredio pošiljalac, svaki od njih odgovara samo za svoj dio prevoza.

Odsjek 6.

PRAVO ZALOGE

Kad prevozilac ima pravo zaloge

Član 679.

(1) Radi obezbjeđenja naplate naknade za prevoz i nužnih troškova koje je učinio u vezi sa prevozom, prevozilac ima pravo zaloge na stvarima koje su mu predate radi prevoza i u vezi sa prevozom, dok ih drži ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

(2) Kad je u izvršenju prevoza učestvovalo više prevozilaca jedan za drugim, njihova potraživanja u vezi sa izvršenjem prevoza obezbijeđena su, takođe, ovim zalogom, i posljednji prevozilac je dužan, ako tovarni list ne sadrži što drugo, naplatiti sva potraživanja po tovarnom listu.

(3) Potraživanja ranijeg prevozioca, kao i njegovo pravo zaloge, prelaze po samom zakonu na docnijeg prevozioca koji mu je isplatio ta potraživanja.

(4) To isto važi i ako prevozilac isplati otpremnikova potraživanja.

---

1. Pravo zaloge i pravo pridržaja na stvarima koje je prevozilac preuzeo na prevoz, ne podrazumjeva proizvoljno raspolaganje pošiljkom, samovoljno oduzimanje robe pošiljaocu i njenu prodaju.

(Vs S, broj Prev. 585/95. - Bilten 2/1996)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Kad tužilac po ugovoru o prevozu stvari nije prevezao robu na mjestu otpreme, tada nema pravo zaloge na tim stvarima po nekom drugom potraživanju prema naručiocu prevoza.

(Vs S, broj Prev. 160/94. Bilten 4/1994)

Sukob založnih prava

Član 680.

(1) Kad pored založnog prava prevozioca postoje na istoj stvari istovremeno založna prava komisionara, otpremnika i skladištara, prvenstvo naplate imaju potraživanja ma kog od ovih povjerilaca nastala otpremom ili prevozom, i to obratno redu kojim su nastala.

(2) Ostala potraživanja komisionara i skladištara, kao i potraživanja otpremnika i prevozioca nastala davanjem predujmova, naplaćuju se tek po isplati potraživanja navedenih u prethodnom stavu, i to po redu kojim su nastala.

Primjer broj	*Ugovor o prevozu robe*

Odjeljak 3.

UGOVOR O PREVOZU LICA

Opšta odredba

Član 681.

Prevozilac je dužan da prevoz lica izvrši bezbjedno onim prevoznim sredstvom koje je određeno ugovorom o prevozu i uz one uslove udobnosti i higijene koji se prema vrsti odnosnog prevoznog sredstva i udaljenosti puta smatraju neophodnim.

Pravo putnika na određeno mjesto

Član 682.

Prevozilac je dužan dati putniku ono mjesto i u onom prevoznom sredstvu, kako je ugovoreno.

Odgovornost prevozioca za zadocnjenje

Član 683.

(1) Prevozilac je dužan prevesti putnika do određenog mjesta na vrijeme.

(2) On odgovara za štetu koju bi putnik pretrpio zbog zadocnjenja, izuzev ako je do zadocnjenja došlo iz uzroka koji nije mogao otkloniti ni pažnjom stručnjaka.

Odgovornost prevozioca za sigurnost putnika

Član 684.

(1) Prevozilac odgovara za sigurnost putnika od početka do završetka prevoza kako u slučaju prevoza uz naknadu tako i u slučaju besplatnog prevoza, te je dužan naknaditi štetu koja nastane oštećenjem zdravlja, povredom ili

http://www.advokat-prnjavorac.com

smrću putnika, izuzev ako je prouzrokovana radnjom putnika ili stranim uzrokom koji se nije mogao predvidjeti ni izbjeći ili otkloniti.

(2) Ništave su odredbe ugovora, kao i opštih uslova prevoza, tarifa ili kog drugog opšteg akta, kojima se ova odgovornost smanjuje.

Odgovornost za prtljag predat na prevoz i za ostale stvari

Član 685.

(1) Prtljag koji mu je putnik predao, prevozilac je dužan prevesti u isto vrijeme kad i putnika i predati mu ga po završetku prevoza.

(2) Za gubitak i oštećenje prtljaga koji mu je putnik predao, prevozilac odgovara prema odredbama za prevoz stvari.

(3) Za oštećenje stvari koje putnik drži sa sobom, prevozilac odgovara prema opštim pravilima o odgovornosti.

---

1. Prevoznik koji se u vidu zanimanja bavi prevozom odgovara za štetu na robi primljenoj na prevoz po principu objektivne odgovornosti, ako ne dokaže da štetu treba pripisati u krivicu korisnika prevoza, svojstvima robe ili višoj sili. Prevoznik nema pravo da se koristi pravom o ograničenju iznosa do koga po zakonu odgovara za gubitak ili oštećenje prtljaga ako ne dokaže da štetu nije prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom. Naknada zbog gubitka stvari određuje se prema tržišnoj cijeni stvari koje su imale u vrijeme i u mjestu otpreme.

Iz obrazloženja:

"Predmet sora u ovoj parnici je zahtjev tužilje da joj tuženi naknadi štetu zbog gubitka stvari koje je, kao prtljag, primio na prevoz.

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su utvrdili sljedeće činjenično stanje: da je tužilja sa tuženim zaključila ugovor o prevozu, prema kome se tuženi obavezao da tužilju preveze 20. 1. 1996. godine od Novog Sada do Banje Luke, da je tuženi izdao tužilji za ovaj dan voznu kartu, da je tuženi uz naknadu primio na prevoz tužiljin prtljag koji se sastojao od stvari smještene u jednoj torbi i u jednoj plastičnoj vreći, da je radnik tuženog koji je primio prtljag na prevoz izdao tužilji dvije potvrde o prijemu prtljaga na prevoz i da tužilji na pokazanu potvrdu o prijemu prtljaga (plastične vreće) na prevoz ista nije predata jer nije nađena u ostavi za smještaj prtljaga.

Polazeći od ovog utvrđenog činjeničnog stanja koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku, s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u čl. 385. st. 3. Zakona o parničnom postupku, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je tuženi u smislu člana 29. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74), koji, kao poseban zakon, na potpun način reguliše, između ostalog, i pitanje odgovornosti prevoznika za nastalu štetu, odgovoran za štetu nastalu gubitkom prtljaga koga je tuženi od tužilje primio na prevoz uz naknadu. Tuženi, koji se u predmetnom slučaju bavio prevozom u vidu zanimanja, odgovara za štetu na robi primljenoj na prevoz po principu objektivne odgovornosti, ako ne dokaže da štetu treba pripisati u krivicu korisnika prevoza, svojstvima robe ili višoj sili (čl. 93. Zakona o ugovorima u drumskom saobraćaju). U ovom pravcu tuženi nije dokazao postojanje ovih okolnosti koje bi ga oslobodile od odgovornosti za štetu koju tužilja zahtijeva u ovoj parnici.

U odredbi člana 32. stav 1. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju sadržano je pravilo o ograničenju iznosa do koga odgovara prevoznik za gubitak ili oštećenje prtljaga. Prevoznik (ovdje tuženi) nema pravo da se koristi ovom

http://www.advokat-prnjavorac.com

odredbom ako ne dokaže da štetu nije prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom (čl. 32. stav 2. navedenog zakona). U konkretnom slučaju tuženi nije dokazao da štetu koju je tužilja pretrpila gubitkom stvari nije prouzrokovao krajnjom nepažnjom. Naprotiv u postupku je utvrđeno da je tuženi pri vršenju prevozničke djelatnosti u toku prevoza tužilje i njenog prtljaga, koga je dala na prevoz, zanemario pravila svoje struke i da je usljed toga nastala šteta koju tužilja zahtijeva u ovoj parnici. Ovakvo njegovo ponašanje ima se, po ocjeni i ovog suda, smatrati krajnjom nepažnjom. U ovom pravcu nižestepeni sudovi su dali valjane razloge koje, kao ispravne, prihvata i ovaj sud.

Provedenim dokazima nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužilja pretrpjela štetu u vidu gubitka plastične kese u kojoj se nalazilo šest farrmerki, šest majica i dvije jakne. Prilikom određivanja visine naknade štete, zbog gubitka ovih stvari, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da se naknada određuje prema tržišnoj cijeni koje su ove stvari imale u vrijeme i u mjestu otpreme (čl. 99. st. 1), pa kako je u postupku utvrđeno da je tužilja kupila stvari koje su izgubljene 18. 11. 1996. godine, odnosno 20. 1. 1996. godine, i da je po tom osnovu imala izdatak od …… DEM i …….. dinara, nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo na štetu tuženog kada su usvojili tužbeni zahtjev u obimu utvrđenom izrekom nižestepenih presuda.

Prema svemu iznijetom ne postoje nedostaci u donošenju nižestepenih presuda na koje se revident poziva, a ni takvih na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti (čl. 386. ZPP). Stoga je reviziju valjalo odbiti kao neosnovanu i riješiti kao u izreci (čl. 393. ZPP)".

(Vs RS, Rev. 15/98, od 2. 4. 1999. - Bilten 1/1999 – 77)

Primjer broj	*Ugovor o prevozu putnika*

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XV.

UGOVOR O LICENCI

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 686.

Ugovorom o licenci obavezuje se davalac licence da sticaocu licence ustupi, u cjelini ili djelimično, pravo iskorišćavanja pronalaska, tehničkog znanja i iskustva, žiga, uzorka ili modela, a sticalac licence se obavezuje da mu za to plati određenu naknadu.

---

1. Nalogoprimac nema osnova da uskrati isplatu naknade autoru pronalaska, koju je primio po osnovu ugovora o licenci, pod izgovorom da sticalac licence nije plasirao "patentirane" proizvode na tržište.

Iz obrazloženja:

Prema sadržini navoda stranaka u toku postupka i sadržini pismene isprave ugovora od 7. jula 1986. godine tuženi je, po ovlaštenju tužioca kao autora pronalaska i nosioca licence, zaključio taj ugovor (u kome je istupao kao "prodavac" licence). Tim ugovorom je na kupca trajno preneseno isključivo pravo iskorištavanja registrovanog patenta - inovacije, čiji je autor tužilac, a kupac se obavezao da će autoru isplatiti fiksni iznos od …….. dinara "za troškove i rad na razvoju", od čega je tužiocu odmah isplatio iznos od …… dinara, a ostatak od daljih ……. dinara se obavezao isplatiti "nakon prve realizacije navedene inovacije, dobivanja fakture i upotrebne dozvole", kao što je navedeno u ugovoru.

Pošto tuženi ne tvrdi da je tužilac prije zaključenja navedenog ugovara na njega prenio pravo iskorištavanja patenta, to sadržina tog ugovora kakav je tuženi zaključio sa sticaocem, a koji ima sve karakteristike ugovora o licenci u smislu odredbe člana 135.

Zakona o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja ("Službeni list SFRJ", broj 34/81), upućuje na to da je između tužioca i tuženog prethodno bio zaključen takav sporazum koji ima značaj ugovora o nalogu iz člana 749. Zakona o obligacionim odnosima, a to proizlazi i iz saglasnih navoda stranaka u toku postupka prema kojima je tuženi, uz saglasnost tužioca kao autora, ugovorom prenio na kupca trajno pravo iskorištavanja tužiočevog patenta i, svakako po tužiočevim uputstvima, ugovorio za njega autorsku naknadu u već navedenom iznosu koja je djelomično tužiocu već i isplaćena.

Kako je među strankama u toku postupka bilo nesporno i to da je korisnik patenta, što potvrđuju čak i navodi žalbe (a to slijedi i iz virmanskog naloga u prilogu spisa), u ispunjenju ugovora zaključenog sa tuženim dana 7. jula 1986. godine, doznačio tuženom preostali dio ugovorene autorske naknade u iznosu od …… dinara, tuženi je postupajući po uputstvima tužioca iz ugovora o nalogu, a prema odredbama člana 751. stav 1. i člana 764. Zakona o obligacionim odnosima, bio dužan doznačiti taj iznos tužiocu, neovisno od toga da li je korisnik patenta plasirao patentirane filtere na tržištu. Takav prigovor je, naime, prema sadržini ugovora od 7. jula 1986. godine mogao isticati samo korisnik patenta i zbog toga uskratiti isplatu ugo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vorene autorske naknade, pa kada on to nije učinio, nego je naprotiv isplatio tu naknadu u cijelosti, to tuženom, koji je kao nalogoprimac dužan da štiti interese tužioca kao nalogodavca postupajući pri tome sa pažnjom dobrog privrednika (član 751. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), nije pripadalo pravo da se koristi takvim prigovorima i da samo zbog toga što je smatrao da korisnik nije iskoristio patenat onako kako bi to njemu odgovaralo vrati ovome doznačeni iznos autorske naknade, kako tvrdi da je postupio bez tužiočeve saglasnosti.

(Vs BiH, Gž. 125/87, od 28. 1. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 5)

Forma

Član 687.

Ugovor o lienci mora biti zaključen u pismenoj formi.

Trajanje licence

Član 688.

Licenca za iskorišćavanje patentiranog pronalaska, uzorka ili modela ne može biti zaključena za vrijeme duže od trajanja zakonske zaštite tih prava.

Isključiva licenca

Član 689.

(1) Ugovorom o licenci sticalac licence stiče isključiva prava iskorišćavanja predmeta licence samo ako je to izričito ugovoreno (isključiva licenca).

(2) Ostale mogućnosti iskorišćavanja predmeta licence zadržava davalac licence.

(3) Ako u ugovoru o licenci nije naznačeno o kakvoj je licenci riječ, smatra se da mu je data neisključiva licenca.

Prostorno ograničenje prava iskorišćavanja

Član 690.

(1) Pravo iskorišćavanja predmeta licence može biti prostorno ograničeno samo ako to nije protivno Ustavu i zakonima Republike Bosne i Hercegovine.

(2) Ako ugovorom o licenci nije prostorno ograni~eno pravo iskori{}avanja predmeta licence, smatra se da je licenca prostorno neograni~ena.

Odjeljak 2.

OBAVEZE DAVAOCA LICENCE

Predaja predmeta licence

Član 691.

(1) Davalac licence je dužan da sticaocu licence u određenom roku preda predmet licence.

(2) Davalac licence je dužan da sticaocu licence preda i tehničku dokumentaciju potrebnu za praktičnu primjenu predmeta licence.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Davanje uputstva i obavještenja

Član 692.

Davalac licence je dužan da sticaocu licence daje sva uputstva i obavještenja koja su potrebna za uspješno iskorišćavanje predmeta licence.

Obaveza garantovanja

Član 693.

Davalac licence garantuje sticaocu licence tehničku izvodljivost i tehničku upotrebljivost predmeta licence.

Jemstvo

Član 694.

(1) Davalac licence jemči da pravo iskorišćavanja koje je predmet ugovora pripada njemu, da na njemu nema tereta i da nije ograničeno u korist nekog trećeg.

(2) Ako je predmet ugovora isključiva licenca, davalac licence jemči da pravo iskorišćavanja nije ustupio drugome, ni potpuno ni djelimično.

(3) Davalac licence je dužan čuvati i braniti pravo ustupljeno sticaocu licence od svih zahtjeva trećih lica.

Obaveza davaoca isključive licence

Član 695.

Ako je ugovorena isključiva licenca, davalac licence ne može ni u kom vidu sam iskorišćavati predmet licence, niti njegove pojedine dijelove, niti to povjeriti nekom drugom u granicama prostornog važenja licence.

Odjeljak 3.

OBAVEZE STICAOCA LICENCE

Iskorišćavanje predmeta licence

Član 696.

Sticalac licence je dužan iskorišćavati predmet licence na ugovoreni način, u ugovorenom obimu i u ugovorenim granicama.

Korišćenje naknadnih usavršavanja

Član 697.

Ako zakonom ili ugovorom nije drukčije određeno, sticalac licence nije ovlašćen da iskorišćava naknadna usavršavanja predmeta licence.

Čuvanje predmeta licence u tajnosti

Član 698.

Ako predmet licence sačinjava nepatentirani pronalazak ili tajno tehničko znanje i iskustvo, sticalac licence je dužan da ga čuva u tajnosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kvalitet

Član 699.

(1) Ako je uz licencu za proizvodnju ustupljena i licenca za upotrebu žiga, sticalac licence može stavljati u promet robu sa tim žigom samo ako je njen kvalitet isti kao što je kvalitet robe koju proizvodi davalac licence.

(2) Suprotan sporazum nema pravno dejstvo.

Obilježavanje

Član 700.

Sticalac licence je dužan robu obilježiti oznakom o proizvodnji po licenci.

Naknada

Član 701.

Sticalac licence je dužan isplatiti davaocu licence ugovorenu naknadu u vrijeme i na način kako je to određeno ugovorom.

---

1. Vidi: odluku Vs BiH, Gž. 125/87, od 28. 1. 1988., u sudskoj praksi zu član 686. ZOO.

Podnošenje izvještaja

Član 702.

Ako se naknada određuje u zavisnosti od obima iskorišćavanja predmeta licence, sticalac licence je dužan podnijeti davaocu licence izvještaj o obimu iskorišćavanja i izvršiti obračun naknade svake godine, ako ugovorom nije za to određen kraći rok.

Izmjena ugovorene naknade

Član 703.

Ako je ugovorena naknada postala očigledno nesrazmjerna u odnosu na prihod koji sticalac licence ima od iskorišćavanja predmeta licence, zainteresovana strana može zahtijevati izmjenu ugovorene naknade.

Odjeljak 4.

PODLICENCA

Kad se može dati

Član 704.

(1) Sticalac isključive licence može pravo iskorišćavanja licence ustupiti drugome (podlicenca).

(2) Ugovorom se može predvidjeti da sticalac licence ne može dati drugome podlicencu, ili mu je ne može dati bez dozvole davaoca licence.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Kad davalac može odbiti dozvolu

Član 705.

Kad je za davanje podlicence potrebna dozvola davaoca licence, ovaj je može odbiti sticaocu isključive licence samo iz ozbiljnih razloga.

Otkaz zbog nedozvoljene podlicence

Član 706.

Davalac licence može otkazati ugovor o licenci bez otkaznog roka ako je podlicenca data bez njegove dozvole, kad je ova prema zakonu ili prema ugovoru potrebna.

Neposredan zahtjev davaoca licence

Član 707.

(1) Ugovorom o podlicenci ne stvara se nikakav poseban pravni odnos između sticaoca podlicence i davaoca licence, čak ni kad je davalac licence dao potrebnu dozvolu za zaključenje podlicence.

(2) Ali, davalac licence može, radi naplate svojih potraživanja od sticaoca nastalih iz licence, zahtijevati neposredno od sticaoca podlicence isplatu iznosa koji ovaj duguje davaocu podlicence po osnovu podlicence.

Odjeljak 5.

PRESTANAK UGOVORA

Protek određenog vremena

Član 708.

Ugovor o licenci zaključen na određeno vrijeme prestaje samim protekom vremena za koje je zaključen, te nije potrebno da bude otkazan.

Prećutno obnavljanje licence

Član 709.

(1) Kad po proteku vremena za koje je ugovor o licenci bio zaključen sticalac licence produži da iskorišćava predmet licence, a davalac licence se tome ne protivi, smatra se da je zaključen nov ugovor o licenci neodređenog trajanja, pod istim uslovima kao i prethodni.

(2) Obezbjeđenja koja su treća lica dala za prvu licencu prestaju sa protekom vremena za koje je bila zaključena.

Otkaz

Član 710.

(1) Ugovor o licenci čije trajanje nije određeno prestaje otkazom koji svaka strana može dati drugoj, poštujući određeni otkazni rok.

(2) Ako otkazni rok nije ugovorom određen, iznosi šest mjeseci, s tim što davalac licence ne može otkazati ugovor tokom prve godine njegovog važenja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Smrt, stečaj i redovna likvidacija

Član 711.

(1) U slučaju smrti davaoca licence, licenca se nastavlja sa njegovim nasljednicima, ako drukčije nije ugovoreno.

(2) U slučaju smrti sticaoca licence, licenca se nastavlja sa njegovim nasljednicima koji produžavaju njegovu djelatnost.

(3) U slučaju smrti ili redovne likvidacije sticaoca licence davalac licence može raskinuti ugovor.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XVI.

OSTAVA

Odjeljak 1.

O OSTAVI UOPŠTE

Odsjek 1.

OPŠTE ODREDBE

Član 712.

(1) Ugovorom o ostavi obavezuje se ostavoprimac da primi stvar ostavodavca, da je čuva i da je vrati kad je ovaj bude zatražio.

(2) Predmet ostave mogu biti samo pokretne stvari.

---

1. Za krađu vozila iz javne garaže ne odgovara javno preduzeće, vlasnik garaže, jer nije preuzeo obavezu čuvanja vozila, već samo obezbjeđenje parking prostora, pa se ne radi o ugovoru o ostavi.

(Vs S, broj Prev. 186/97. Bilten – 4/1997)

Ostava tuđe stvari

Član 713.

(1) Ugovor o ostavi može punovažno zaključiti u svoje ime i lice koje nije nosilac prava raspolaganja, odnosno sopstvenik stvari, i ostavoprimac je dužan vratiti stvar njemu, izuzev ako bi doznao da je stvar ukradena.

(2) Ako treće lice tužbom zahtijeva stvar od ostavoprimca kao nosilac prava raspolaganja, odnosno kao sopstvenik, ostavoprimac je dužan saopštiti sudu od kog lica je stvar primio, a istovremeno obavijestiti ostavodavca o podignutoj tužbi.

Napomena (RS): Odredbom člana 48. ZIDZOO, u članu 713. ZOO u RS izvršene su sljedeće izmjene:

U članu 713. stav 1. riječi: "nosilac prava raspolaganja, odnosno" brišu se.

U stavu 2. riječi: "kao nosilac prava raspolaganja, odnosno" brišu se.

---

1. "U konkretnom slučaju nije sporno da je prednik tužiteljice vlasnik sa 1/2 na spornoj mašini. (Pitanje je da li je on isključivi vlasnik ili je pak samo suvlasnik sa M.N). Kako je u smislu citirane zakonske odredbe (član 50. Zakona o vlasničko pravnim odnosima – op. a) suvlasnik ovlašten da od trećeg lica traži cijelu svar, a tužena kao ostavoprimac u skladu sa odredbom člana 713. stav 2. ZOO po uputi suda, obavijestila M.N. kao ostavodavca o podignutoj tužbi, tužbeni zahtjev tužiteljice za predaju u posjed sporne mašine je osnovan. Ovo iz razloga što je nesporno da su tužiteljice po osnovu nasljedstva suvlasnici na spornoj mašini te im pripada pravo na podnošenje tužbe za zaštitu prava vlasništva na cijelu stvar od tužene kao ostavoprimca".

(Iz obrazloženja presude Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 13/14)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 2.

OBAVEZE OSTAVOPRIMCA

Obaveze čuvanja i obavještavanja

Član 714.

(1) Ostavoprimac je dužan čuvati stvar kao svoju sopstvenu, a ako je ostava uz naknadu, kao dobar privrednik, odnosno dobar domaćin.

(2) Ako su ugovoreni mjesto ili način čuvanja stvari, ostavoprimac ih može promijeniti samo ako to zahtijevaju promijenjene okolnosti, inače odgovara i za slučajnu propast ili slučajno oštećenje stvari.

(3) O svim promjenama koje bi primijetio na stvari i o opasnostima da budu oštećene na ma koji način ostavoprimac je dužan obavijestiti ostavodavca.

---

1. Rizik propasti stvari usljed više sile snosi kupac, ako je robu preuzeo u skladištu prodavca i potom je ostavio u istom skladištu do organizovanja prijevoza.

Iz obrazloženja:

„U odnosima koje su nakon predaje robe, stranke međusobno uspostavile, dominiraju elementi odnosa kakvi se uspostavljaju ugovorom o ostavi, kod kojeg tužitelj ne snosi rizik propasti stvari do koje je došlo usljed ratnih djelovanja, kao okolnosti na koje nije mogao utjecati, a niti spriječiti njihov nastanak, pa za propast robe u svom skladištu tužitelj ne odgovara, a tuženi je dužan isplatiti ugovorenu cijenu“.

(Vs FBiH, Pž. 57/98, od 24. 3. 1998. – Bilten Vs FBiH 1/98 – 36. **Napomena:** šire obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 456. ZOO)

2. Pri besplatnoj ostavi, pri kojoj nisu ugovoreni mjesto i način čuvanja stvari, od ostavoprimca se zahtijeva pažnja kojom on čuva vlastite stvari. O načinu i mjestu čuvanja predmeta ostave odlučuje samostalno i ne odgovara za slučaj propasti stvari.

(Vs H, Rev. 236/89, od 22. 6. 1989. – Psp 45 - 68)

3. Lice kome je sud u izvršnom postupku povjerio na čuvanje pokretne stvari dužnika odgovara ovome za oštećenje stvari ako ih nije čuvao kao svoje vlastite, odnosno kao dobar domaćin.

Iz obrazloženja:

Iz prirode pravnog odnosa zasnovanog predajom tužiteljičinih stvari na čuvanje trećem licu pod uslovima predviđenim u članu 221. Zakona o izvršnom postupku, proizlazi da takav ugovor zaključuje ovlašteni radnik suda, koji provodi izvršni postupak, u ime i za račun tužiteljice kao dužnika, jer se njime konstituiše ne samo obaveza čuvara da postupa na način predviđen u članu 714. Zakona o obligacionim odnosima (da čuva povjerene stvari sa pažnjom dobrog damaćina, odnosno dobrog privrednika i da obavještava deponenta o svim promjenama koje opazi na stvarima i o opasnostima koje mogu dovesti do njihovog oštećenja), nego i obaveza tužiteljice da ovome plati troškove čuvanja, kao i njeno pravo da stvari predate na čuvanje preuzme u svako doba. Prema tome, u ovakvoj situaciji ima se smatrati da je ugovor o čuvanju stvari bio zaključen između same tužiteljice i II-tuženog, pa je zbog toga odgovornost II-tuženog za štetu na stvarima tužiteljice trebalo razmatrati iz aspekta odredaba člana 262. stav 2. i člana 714. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 302/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 57)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Poslugoprimac odgovara za štetu poslugodavcu ako nije čuvao stvar "kao svoju sopstvenu".

Iz obrazloženja:

Nije osovan ni prigovor tuženog da on nije odgovoran za nastalu štetu, jer nije postupao sa krajnjom nepažnjom. Naime, budući ugovor o posluzi (posudbi) nije regulisan pozitivnim zakonskim propisom, primjenjuju se pravila građanskog prava koja su bila pozitivni propis do 6. aprila 1941. godine ukoliko nisu u suprotnosti sa našim pravnim poretkom (član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije). Po pravnim pravilima bivšeg Opšteg građanskog zakonika poslugoprimac je dužan "isto kao kuvar kakve stvari" (paragraf 965 b. OGZ-a) naknaditi ne samo štetu, koju je skrivio, nego i slučajnu štetu, kojoj je dao povoda "po djelanju protuzakonitom" (paragraf 979 b. OGZ-a). Kako pravna pravila predratnog prava izjednačuju poslugoprimca sa ostavoprimcem, u ovom slučaju se primjenjuje odredba iz člana 714. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima koja reguliše obaveze ostavoprimca. Prema toj zakonskoj odredbi ostavoprimac je dužan čuvati stvar kao svoju sopstvenu, a ako je ostava uz naknadu, kao dobar domaćin.

U konkretnom slučaju tuženi, koji je toliko preopteretio tužiočevu kobilu prilikom prenosa tereta da je time prouzrokovao njeno direktno uginuće - nije postupio ni kao dobar domaćin, niti je kobilu čuvao "kao svoju sopstvenu", pa je zbog toga odgovoran za nastalu štetu.

(Vs BiH, Rev. 598/87, od 10. 12. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 - 60)

5. Tuženi kao poslugoprimac odgovara za oštećenje ili uništenje posuđene stvari samo onda, ako se to dogodi usljed njegovog protivpravnog postupka ili kakve druge njegove krivice. U istom obimu odgovara i za slučaj ako ga je prouzrokovao kojom protupravnom radnjom tj. za slučaj koji je on skrivio. Za slučaj koji on nije skrivio, ne odgovara ni onda kada taj slučaj ne bi zadesio posuđenu stvar, da se je nalazila kod poslugodavca.

(Ks u Sarajevu - Bilten sp KsS 2/2001, str. 31)

Predaja stvari drugom na čuvanje

Član 715.

Ostavoprimac ne može bez pristanka ostavodavca, ili bez nužde, predati povjerenu mu stvar drugome da je čuva, inače odgovara i za njenu slučajnu propast ili oštećenje.

---

1. Kada ostavoprimac povjerenu mu stvar bez pristanka ostavodavca i bez nužde preda trećoj osobi, odgovara poslugodavcu za slučajnu propast, pa i za krađu stvari.

(Vs RH, Rev. 268/91, od 5. 9. 1991. – Izbor odluka Vs RH 1993 - 108)

Upotrebljavanje stvari

Član 716.

(1) Ostavoprimac nema pravo da upotrebljava stvar povjerenu mu na čuvanje.

(2) U slučaju nedozvoljene upotrebe stvari, ostavoprimac duguje ostavodavcu odgovarajuću naknadu i odgovara za slučajnu propast ili oštećenje stvari koji bi se dogodili tom prilikom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Kad je u ostavu data neka nepotrošna stvar i ostavoprimcu dozvoljeno da je upotrebljava, onda se na odnose ugovarača primjenjuju pravila o ugovoru o posluzi, a samo o pitanjima vremena i mjesta vraćanja stvari sudi se po pravilima o ugovoru o ostavi, ako ugovarači nisu što drugo odredili u tom pogledu.

Upotrebljavanje i predaja stvari drugome

Član 717.

Kad ostavoprimac bez pristanka ostavodavca i bez nužde suprotno ugovoru upotrebljava stvar, mijenja mjesto ili način njenog čuvanja ili kad stvar preda na čuvanje drugom licu, on ne odgovara za slučajnu propast ili oštećenje stvari do kojih bi došlo i da je postupao u skladu sa ugovorom.

Vraćanje stvari

Član 718.

(1) Ostavoprimac je dužan vratiti stvar čim je ostavodavac zatraži i to sa svim plodovima i drugim koristima od stvari.

(2) Ako je određen rok za vraćanje stvari, ostavodavac može tražiti da mu se stvar vrati i prije isteka roka, izuzev kad rok nije ugovoren isključivo u interesu ostavodavca.

(3) Vraćanje se vrši u mjestu predaje stvari ostavoprimcu, ako ugovorom nije određeno neko drugo mjesto, u kom slučaju ostavoprimac ima pravo na naknadu troškova prenosa stvari.

---

1. Ostavoprimatelj je dužan ostavljene stvari vratiti ostavodavcu. U suprotnom, ostavodavac ima pravo naknade štete u obliku novčane protuvrijednosti koja odgovara cijeni ostavljene stvari.

(Vts RH, Pž. 3205/96, od 15. 4. 1998. – Zbirka 5 - 44)

Odsjek 3.

PRAVA OSTAVOPRIMCA

Naknada troškova i štete

Član 719.

Ostavoprimac ima pravo zahtijevati od ostavodavca da mu naknadi troškove opravdano učinjene radi očuvanja stvari, kao i štetu koju je imao zbog ostave.

Naknada

Član 720.

Ostavoprimac nema pravo na naknadu za svoj trud, izuzev ako je naknada ugovorena ako se ostavoprimac bavi primanjem stvari na čuvanje, ili ako se naknada mogla očekivati s obzirom na okolnosti posla.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Vraćanje stvari u slučaju besplatne ostave

Član 721.

(1) Ostavoprimac koji se obavezao da besplatno čuva stvar određeno vrijeme može je vratiti ostavodavcu prije isteka ugovorenog roka ako bi samoj stvari prijetila opasnost propasti ili oštećenja ili ako bi mu njeno dalje čuvanje moglo prouzrokovati štetu.

(2) Ako rok nije ugovoren, ostavoprimac iz prethodnog stava može u svako doba odustati od ugovora, ali je dužan ostavodavcu odrediti primjeren rok za preuzimanje stvari.

Odsjek 4.

POSEBNI SLUČAJEVI OSTAVE

Neprava ostava

Član 722.

Kad su u ostavu date zamjenljive stvari s pravom na ostavoprimca da ih potroši i obavezom da vrati istu količinu stvari iste vrste, onda se na njegove odnose sa ostavodavcem primjenjuju pravila ugovora o zajmu, samo će u pogledu vremena i mjesta vraćanja važiti pravila ugovora o ostavi, ako ugovarači nisu što drugo odredili u tom pogledu.

Ostava u nuždi

Član 723.

Kome je stvar povjerena u slučaju kakve nevolje, na primjer u slučaju požara, zemljotresa, poplave, dužan je čuvati je sa povećanom pažnjom.

Primjer broj	*Ugovor o ostavi*

Odjeljak 2.

UGOSTITELJSKA OSTAVA

Ugostitelj kao ostavoprimac

Član 724.

(1) Ugostiteljska preduzeća i drugi ugostitelji smatraju se kao ostavoprimci u pogledu stvari koje su gosti donijeli i odgovaraju za njihov nestanak ili oštećenje najviše do deset hiljada dinara, ali odgovarajući državni organ u Republici BiH može odrediti i veći iznos.

(2) Ova odgovornost je isključena ako su stvari propale ili oštećene usljed okolnosti koje se nisu mogle izbjeći ili otkloniti, usljed nekog uzroka u samoj stvari, ako su nestale ili oštećene ponašanjem samog gosta, ili ponašanjem lica koje je on doveo ili koja su mu došla u posjetu.

(3) Ugostitelj duguje potpunu naknadu ako mu je gost predao stvar na čuvanje, kao i ako je šteta nastala njegovom krivicom ili krivicom lica za koje on odgovara.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Napomena (FBiH) : Ovaj član je izmijenjen odredbom člana 23. i čl 26. Zakona ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94). Integralni tekst pomenutog zakona uvršten je u ovu knjigu (Prilog broj 1).

Ovo je sada važeći tekst člana 724. ZOO.

Napomena (RS): Odredbom člana 49. ZIDZOO, u članu 724. stav 1. izmjenjen je i glasi:

"Ugostitelj se smatra ostavoprimcem u pogledu stvari koje su gosti donijeli i odgovara za njihov nestanak ili oštećenje najviše do iznosa utvrđenog posebnim propisom".

---

1. Odgovornost ugostitelja različita je za stvari koje su gosti donijeli u ugostiteljski objekt od odgovornosti za stvari koje su "predali" ugostitelju na čuvanje.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je zahtjev tužiteljice prema prvotuženiku kao ostavoprimcu i drugotuženiku, njegovu osiguravatelju, radi isplate protuvrijednosti od ..….. kuna za ukradeni nakit, te …… kuna za ukradeni novac, sa zakonskim zateznim kamatama. Prema tvrdnji tužiteljice, krađa je izvršena noću tako što je kradljivac ušao u sobu kroz balkonska vrata. Soba se nalazila na višem katu hotela, a pristup na balkon bio je moguć preko podesta na katu na koji se izlazilo iz foajea. Tužiteljica tvrdi da je propustom u organizaciji i obavljanju čuvarske službe hotela omogućen pristup kradljivcu te da ta krađa toga mjeseca nije bila jedina. Odredba čl. 724. ZOO glasi: "Ugostiteljska poduzeća i drugi ugostitelji smatraju se ostavoprimcima u pogledu stvari koje su gosti donijeli i odgovaraju za njihov nestanak ili oštećenje najviše do 10.000 dinara, ali Savezno izvršno vijeće može odrediti veću svotu". Odredba st. 3. čl. 724. ZOO glasi: "Ugostitelj duguje potpunu naknadu ako mu je gost predao stvar na čuvanje, te ako je šteta nastala njegovom krivnjom ili krivnjom osobe za koju on odgovara". Iz navedenih materijalnopravnih odredbi proizlazi da zakonodavac razlikuje odgovornost ugostitelja za stvari koje su gosti "donijeli" u ugostiteljske prostorije od odgovornosti za stvari koje su "predali" ugostitelju na čuvanje. Za stvari koje je gost donio u ugostiteljske prostorije ali ih nije predao na čuvanje, ugostitelj odgovara po kriteriju ograničene objektivne odgovornosti. Za potpunu odgovornost ugostitelja potrebno je da mu je gost predao stvari na čuvanje ili da je šteta nastala krivnjom ugostitelja ili osobe za koju on odgovara. Okolnost što tužiteljica nakit kao i novac nije predala na čuvanje, relevantna je za pitanje opsega odgovornosti ugostitelja za štetu, ali ne i za isključenje ugostitelja od odgovornosti. Pristup prema kojem odgovornost ugostitelja postoji pod pretpostavkom da je gost dragocijenosti predao na čuvanje u biti isključuje iz primjene odredbu čl. 724. st. 1. ZOO, što se s osnovom prigovara u reviziji i što nesumnjivo nije bila intencija zakondavca kada je propisao potpunu ali i ograničenu odštetnu odgovornost ugostitelja iz ugovora o ugostiteljskoj ostavi."

(Vs RH, Rev. 3427/95, od 12. 9. 1996. – Izbor odluka 1/1997 – 8/51)

2. Propusti radnika hotela da na pouzdan način utvrdi koji je iznos novca primio na čuvanje od gosta, kao i da kod vraćanja zatraži od gosta da potvrdi da je novac u cijelosti vraćen, ne mogu ići na štetu gosta.

Iz obrazloženja:

"Nije sporno da je tužiteljica bila gost tuženoga hotela. Prvostupanjski sud utvrdio je da je tužiteljica predala na recepciji hotela, na čuvanje, iznos od …….. USA dolar, u zatvorenoj omotnici. Nije sporno da blagajnik hotela, koji je primio taj novac, nije otvarao kovertu niti je brojio novac, već je samo izdao potvrdu da je tužite-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ljica predala na čuvanje USA dolare (a da nije naveo iznos koji je primljen na pohranu). Također nije sporno da je tužiteljici koverta vraćena, i da je ona u hotelskoj sobi utvrdila da u koverti nedostaje …… USA dolara. Prvostupanjski sud, ocjenjujući dokaze primjenom članka 8. Zakona o parničnom postupku, utvrđuje da je tužiteljica predala tuženiku na čuvanje iznos od …… USA dolara, a da joj je vraćeno ……. USA dolara, tj. da je manjkao iznos od ……USA dolara. Taj sud ocjenjuje da ne postoje nikakve okolnosti na koje bi se tuženik mogao pozivati u tvrdnji da tužiteljicu nije oštetio. Pozivom na odredbu članka 724. stavak 3. Zakona o obveznim odnosima, prvostupanjski sud prihvatio je tužbeni zahtjev. Činjenična utvrđenja i pravnu ocjenu prvostupanjskog suda prihvatio je i drugostupanjski sud. Pri tome taj sud ocjenjuje da tužiteljica nije bila u obvezi provjeravati iznos koji joj je vraćen na recepciji. Oba suda nižeg stupnja utvrđuju i da je radnik tuženog hotela proglašen odgovornim za povredu radne discipline, zbog navedenoga postupanja. Prema podacima u spisu tužiteljica zaista nije prebrojila novac kad joj je vraćen na recepciji. To je ona, prema utvrđenjima sudova nižega stupnja, učinila tek u hotelskoj sobi, u prisutnosti svoga supruga, te je nestanak ……. USA dolara reklamirala nakon 30 minuta. Iz podataka u spisu proizlazi da ne postoji interni propis tuženoga hotela o načinu postupanja s novcem koji hotel preuzima od svojih gostiju na čuvanje. U takvoj situaciji propusti radnika hotela da na pouzdan način utvrde koliko je novca primljeno i da prilikom vraćanja toga novca zatraže od gosta da potvrdi da je novac u potpunosti vraćen, ne mogu ići na štetu gosta. Zbog toga revizijski navodi da je upravo zbog ponašanja tužiteljice nestao novac, tuženika u konkretnoj situaciji ne dovode u povoljniji pravni položaj. Zato u ovom slučaju nema mjesta primjeni odredbe članka 724. stavak 2. Zakona o obveznim odnosima, a na koji propis upire revizija. Naprotiv, sudovi su zakonito primijenili odredbu članka 724. stavak 3. toga zakona."

(Vs RH, Rev 1932/91, od 4. 12. 1991. – Izbor odluka 1993 – 83/109)

3. Kad ugovor o ugostiteljskoj ostavi nije ni nastao, ugostitelj odgovara za štetu na stvarima gosta po općim pravilima o odgovornosti za štetu, a ne po odredbama o ugostiteljskoj ostavi.

Iz obrazloženja:

"Tuženik (turistička organizacija) bi, u smislu pravila o proširenoj primjeni odredaba o ugostiteljskoj ostavi (čl. 729. Zakona o obveznim odnosima), mogao biti odgovoran za štetu, u smislu odredbe čl. 724. Zakona o obveznim odnosima, prema kojoj se ugostiteljska poduzeća i drugi ugostitelji smatraju ostavoprimcima u pogledu stvari koje su gosti donijeli i odgovaraju za njihov nestanak ili oštećenje... s time da ugostitelj duguje potpunu naknadu ako mu je gost predao stvar na čuvanje te ako je šteta nastala njegovom krivnjom ili krivnjom osobe za koju on odgovara. Dakle, pooštrena odgovornost, po kriteriju objektivne neograničene odgovornosti (st. 2. čl. 724. Zakona o obveznim odnosima), postoji za štetu zbog nestanka ili oštećenja donijetih stvari, međutim, to zaista samo onda ako je i kada valjano zasnovan ugovor o ugostiteljskim obvezama čiji je dio i ugostiteljska ostava. Nižestupanjski sudovi smatraju da ovakva odgovornost uopće ne nastaje kada je gost konkretne stvari (šator npr.) bio dužan prijaviti, a to nije učinio. U takvom slučaju ugostitelj zaista ne bi odgovarao po izloženom principu odnosno osnovi, a mogao bi odgovarati za štetu samo po općim pravilima. U konkretnom je slučaju požar nastao, prema utvrđenjima sudova, unutar samog šatora (najverojatnije opušak cigarete - što bi odgovornost moglo isključiti i u smislu odredbe čl. 724. st. 2. Zakona o obveznim odnosima prema kojoj je odgovornost isključena ako su stvari propale ili oštećene uslijed okolnosti koje se nisu mogle izbjeći ili otkloniti, uslijed nekog uzroka u samoj stvari, ako su nestale ili oštećene ponašanjem samog gosta, ili ponašanjem osoba koje je on doveo ili koje su mu došle u posjed), dakle, uopće nije posljedica radnje tuženika (činjenja ili propuštanja) odnosno osobe za koju bi on odgovarao."

(Vs RH, Rev 3197/92, od 12. 9. 1996. – Izbor odluka 2/1995 - 31/71)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Odgovornost ugostitelja i hotelijera za štetu na stvarima nastaje od trenutk kada su oni ili njihovi radnici preuzeli stvari od pojedinih lica kao njihovih budućih gostiju a ne od trenutka kada su ta lica upisom u knjigu putnika i formalno kao gosti primljeni.

(Ks u Sarajevu - Bilten sp KsS 2/2001., str. 31)

5. Hotelsko preduzeće odgovara za štetu nastalu gostu nestankom stvari koji je u iznajmljenu sobu unio svoje stvari i prilikom svog odlaska predao ključ portirnici (recepcionaru).

(Ks u Sarajevu - Bilten sp KsS 2/2001., str. 31)

6. Odredbe o ograničenoj odgovornosti ugostitelja zbog nedostatka stvari predane na čuvanje ne primjenjuju se kad je gost pretrpio štetu krivicom ugostitelja ili osobe za koju on odgovara.

(Vs H, Rev. 2130/87 od 3. 3. 1988. – Informator, broj 3740)

7. Za krađu vozila iz javne garaže ne odgovara javno preduzeće, vlasnik garaže, jer nije preuzeo obavezu čuvanja vozila, već samo obezbjeđenje parking prostora, pa se ne radi o ugovoru o ostavi.

(Vs S, broj Prev. 186/97. – Bilten 4/1997)

8. Kada u ugostiteljskom objektu nema garderobe, odnosno lica zaduženog za čuvanje stvari gostiju, već se odjeća odlaže na vješalicu, ugostiteljska organizacija odgovara za štetu do visine određene propisom (u iznosu od 10.000 dinara do stupanja na snagu Odluke SIV-a o utvrđivanju naknade za nestale ili oštećene stvari kod ugostiteljske ostave).

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 724. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ugostiteljske organizacije udruženog rada i drugi ugostitelji smatraju se kao ostavoprimci u pogledu stvari koje su gosti donijeli i odgovaraju za njihov nestanak ili oštećenje, ali najviše do 10.000 dinara ako SIV ne odredi veći iznos. Prema odredbi stava 3. istog člana, ugostitelj duguje potpunu naknadu ako mu je gost predao stvar na čuvanje, kao i ako je šteta nastala njegovom krivicom ili krivicom lica za koje on odgovara. Prema odredbi člana 725. istog zakona, ugostitelj je dužan primiti na čuvanje stvari koje gosti donesu i hoće da mu predaju na čuvanje, izuzev ako ne raspolaže podesnim prostorijama za njhov smještaj ili ako njihovo čuvanje prelazi njegove mogućnosti iz nekog drugog uzroka.

S obzirom na utvrđene pravno relevantne činjenice (da u bifeu nije postojala garderoba niti lice zaduženo za čuvanje garderobe, da tužiteljica nije predala prvotuženom na čuvanje bundu, te da šteta nije nastupila krivicom prvotuženog i lica za koje on odgovara), nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da prvotuženi ne duguje potpunu naknadu (…….. dinara), nego samo iznos od 10.000 dinara, kako je to propisano odredbom člana 724. stav 3. ZOO (SIV nije odredio veći iznos do dana prouzrokovanja štete).

(Vs BiH, Rev. 505/87, od 16. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 58)

Obaveze ugostitelja da primi stvari na čuvanje

Član 725.

(1) Ugostitelj je dužan primiti na čuvanje stvari koje gosti donesu i hoće da mu predaju na čuvanje, izuzev ako ne raspolaže podesnim prostorijama za njihov smještaj, ili ako njihovo čuvanje prelazi njegove mogućnosti iz nekog drugog uzroka.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Ako ugostitelj neopravdano odbije da primi stvar na čuvanje, duguje potpunu naknadu štete koju gost usljed toga pretrpi.

---

1. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 505/87, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 724. ZOO.

2. Budući da Zakon o obligacionim odnosima ne čini izuzetak (član 286. - 289 i 725) u načelu se može steći pravo zadržavanja na osnovnim sredstvima. Ali s obzirom da ovo pravo ovlašćuje povjerioca da se naplati iz vrijednosti predmeta prava zadržavanja na isti način kao i založni povjerilac, to pravo se ne može steći na stvarima koja su osnovno sredstvo dužnika ukoliko su neophodna za vršenje njegove djelatnosti (član 210. stav 1. tačka 6. i član 211. Zakona o izvršnom postupku)

(Stav sjednice Građansko-privrednog odjeljenja Vrhovnog suda BiH, od 26. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 1/88 – 121)

Dužnost gosta da prijavi štetu

Član 726.

Gost je dužan prijaviti nestanak ili oštećenje stvari čim dozna za njih, inače ima pravo na naknadu samo ako dokaže da je šteta nastala krivicom ugostitelja ili lica za koje on odgovara.

Objave o isključenju odgovornosti

Član 727.

Nemaju nikakvog pravnog dejstva objave istaknute u prostorijama ugostitelja kojima se isključuje, ograničava ili uslovljava njihova odgovornost za stvari koje su gosti donijeli.

Pravo zadržavanja

Član 728.

Ugostiteljska preduzeća, radnje i pojedinci koji primaju goste na noćenje imaju pravo zadržati stvari koje su gosti donijeli, do potpune naplate potraživanja za smještaj i ostale usluge.

Napomena (FBiH): Ovaj član je izmijenjen odredbom člana 23. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

Ovo je sada važeći tekst člana 728. ZOO.

Napomena (RS): Na osnovu odredbe člana 50. ZIDZOO, u članu 723 ZOO u RS izvršene su sljedeće izmjene:

U naslovu člana 728. riječ: "zadržanja" zamjenjuje se riječju: "zadržavanje".

U članu 728. riječi: "Ugostiteljske organizacije udruženog rada, radnje i pojedinci koji primaju goste na noćenje imaju" zamjenjuju se riječima: "Ugostitelj koji primi goste na noćenje ima".

Proširenje primjene odredaba o ugostiteljskoj ostavi

Član 729.

Odredbe o ugostiteljskoj ostavi shodno se primjenjuju i na bolnice, garaže, kola za spavanje, organizovane kampove i sl.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Za krađu vozila iz javne garaže ne odgovara javno preduzeće, vlasnik garaže, jer nije preuzeo obavezu čuvanja vozila, već samo obezbjeđenje parking prostora, pa se ne radi o ugovoru o ostavi.

(Vs S, broj Prev. 186/97. – Bilten 4/1997)

2. Odgovarajućom primjenom odredaba o ugostiteljskoj ostavi bolnica je dužna naknaditi štetu pacijentu koja mu je nastala za vrijeme boravka u bolnici zbog krađe novca.

(Vs H, Rev. 779/89, od 10. 10. 1980. – Psp 47 - 80)

3. Kad ugovor o ugostiteljskoj ostavi nije ni nastao, ugostitelj odgovara za štetu na stvarima gosta po općim pravilima o odgovornosti za štetu, a ne po odredbama o ugostiteljskoj ostavi.

(Vs RH, Rev 3197/92, od 12. 9. 1996. – Izbor odluka 2/1995 - 31/71. **Napomena:** cjelovito obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 724. ZOO)

Primjer broj	*Ugovor o ugostiteljskoj ostavi*

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XVII.

USKLADIŠTENJE

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 730.

(1) Ugovorom o uskladištenju obavezuje se skladištar da primi i čuva određenu robu i da preduzima potrebne ili ugovorene mjere radi njenog očuvanja u određenom stanju, te da je preda na zahtjev ostavodavca ili drugog ovlašćenog lica, a ostavodavac se obavezuje da mu za to plati određenu naknadu.

(2) Prilikom predaje robe ostavodavac je dužan dati sva potrebna obavještenja o njoj i izjaviti kolika je njena vrijednost.

---

1. Obaveza je skladištara da tužiocu (ostavodavcu) isporuči robu kojaje kod njega uskladištena, bez obzira što je ista zbog propusta u poslovanju oduzeta od tuženog (skladištara) nakon pregleda stovarišta od strane finansijske policije.

Tuženi se može osloboditi obaveze vraćanja robe isplatom određenog novčanog iznosa ako je to tužilac tražio do zaključenja glavne rasprave (fakultativno ovlašćenje).

(Vs S, broj Prev. 136/96. – Bilten 4/1996)

2. Naknadu (skladišninu) obvezan je platiti ostavodavac pri čemu nije odlučno je li on ujedno i vlasnik stvari ili nije.

(Ps H, Pž. 1762/88, od 6. 6. 1989. – Psp 46 - 169)

3. Neovlašćeno uskladištenje robe nije razlog zbog koga skladištar može uskratiti ostavodavca u ostvarenju njegovog prava da podigne uskladištenu robu.

(Vs S, broj Prev. od 24. 2. 1999. - Bilten 2/1999)

4. Obaveza je skladištara da robu primljenu na čuvanje po zaključenom ugovoru o ostavi, preda ostaviocu ili drugom ovlašćenom licu, osim ako raspolaže dokazom da je skladišnica kao zajedno stvarno-pravna hartija od vrijednosti prenijeta na neko drugo lice.

(Vs S, broj Prev. 368/94. – Bilten 2/1995)

Isključenje odgovornosti i neke obaveze skladištara

Član 731.

(1) Skladištar odgovara za štetu na robi osim ako dokaže da je šteta prouzrokovana usljed okolnosti koje se nisu mogle izbjeći ili otkloniti ili je prouzrokovana krivicom ostavodavca, manama ili prirodnim svojstvom robe, kao i neispravnom ambalažom.

(2) Skladištar je dužan da upozori ostavodavca na mane, ili prirodna svojstva robe, odnosno neispravnu ambalažu usljed kojih može doći do štete na robi, čim je navedene nedostatke opazio ili morao opaziti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Ako bi se na robi dešavale takve neotklonjive promjene zbog kojih postoji opasnost da se roba pokvari ili propadne, skladištar je dužan, ako to po njegovom pozivu ne bi mogao na vrijeme da učini ostavodavac, prodati robu bez odlaganja na najpogodniji način.

(4) Skladištar je obavezan da preduzima radnje radi očuvanja prava ostavodavca prema prevoziocu koji mu je predao robu za račun ostavodavca u oštećenom ili manjivom stanju.

---

1. Javni skladištar ne odgovara za štetu zbog slučajnog samozapaljenja pamuka.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu štete koja je nastala na pamuku prednika tužitelja koji se nalazio u skladištu tuženika.

U postupku je utvrđeno, da je do izbijanja požara na pamuku po teretnici br. 5 (koji pamuk je također bio uskladišten u skladištu tuženika) došlo zbog samozapaljivanja tog pamuka, a što je uzrokovalo i prenošenje požara na pamuk prednika tuženika dopremljen teretnicama 2, 6, 8 i 12 i uskladišten kod tuženika. U postupku nije utvrđeno da bi tuženik i svojom krivnjom (dao povod) prouzročio požar, a niti da je radio protuzakonito.

Po pravnom pravilu § 22. Zakona o javnim skladištima skladištar odgovara za svu štetu koja nastane uslijed toga što nije postupao marljivošću urednog trgovca i dokazivanje pada na njegov teret.

Dakle, skladištar odgovara po principu presumirane krivnje.

Kad je u postupku utvrđeno da je samozapaljivanje pamuka uzrok izbijanja i prenošenja požara, mada je do požara došlo slučajno. Slučaj se nikome ne može pripisati u krivnju."

(Vs RH, II Rev. 63/99, od 3. 10. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 31)

Kad postoji dužnost osiguranja

Član 732.

(1) Skladištar je dužan da osigura robu primljenu na čuvanje samo ako je to ugovoreno.

(2) Ako ugovorom nije određeno koje rizike treba da obuhvati osiguranje, skladištar je dužan da osigura robu od uobičajenih rizika.

Ograničenje naknade štete

Član 733.

Naknada štete koju je skladištar dužan platiti zbog propasti, umanjenja ili oštećenja robe za vrijeme od njenog prijema do predaje, ne može preći stvarnu vrijednost robe, osim ako je štetu prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Miješanje zamjenljivih stvari

Član 734.

(1) Skladištar ne može pomiješati primljene zamjenljive stvari sa stvarima iste vrste i iste kakvoće, osim ako je ostavodavac na to pristao, ili ako je očigledno da se radi o stvarima koje se mogu miješati bez opasnosti od nastanka štete za ostavodavca.

(2) Ako su stvari pomiješane, skladištar može na zahtjev ovlašćenog lica bez sudjelovanja ostalih ovlašćenih lica iz smješe zamjenljivih stvari izdvojiti dio koji mu pripada.

Pregledanje robe i uzimanje uzoraka

Član 735.

Skladištar je dužan dozvoliti ovlašćenom licu da pregleda robu i da uzima uzorke od nje.

Potraživanje skladištara i pravo zaloge

Član 736.

(1) Pored naknade za čuvanje, skladištar ima pravo na naknadu troškova koji su bili potrebni za očuvanje robe.

(2) Za svoja potraživanja iz ugovora o skladištenju i ostala potraživanja nastala u vezi sa čuvanjem robe on ima založno pravo na toj robi.

---

1. Skladištar ima zakonsko založno pravo na primljenoj robi radi osiguranja svojih tražbina iz ugovora o uskladištenju i na osnovi posebnih troškova u svezi s čuvanjem robe.

(Vts RH, Pž. 1145/95, od 4. 7. 1995. – Zbirka 4 - 47)

2. Založno pravo skladištara na robi koja mu je predana na uskladištenje postoji samo dok je u njegovu posjedu.

(Ps H, Pž. 762/88, od 6. 6. 1989. – Psp 46 - 170. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskj praksi datoj uz čl. 986. ZOO)

Podizanje robe i prodaja nepodignute robe

Član 737.

(1) Ostavodavac može robu podići i prije ugovorenog roka.

(2) Ako ostavodavac ne podigne robu po isteku ugovorenog roka ili po isteku godine dana ako nije ugovoren rok za čuvanje, skladištar može za njegov račun prodati robu na javnoj prodaji, ali je dužan obavijestiti ga prethodno o svojoj namjeri i ostaviti mu naknadni rok najmanje od osam dana da robu podigne.

Nedostaci pri prijemu robe

Član 738.

(1) Primalac robe dužan je robu pregledati u trenutku njenog preuzimanja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Ako prilikom preuzimanja robe primijeti nedostatke, primalac je dužan da o tome odmah upozori skladištara, inače se smatra da je roba uredno primljena.

(3) O nedostacima robe koji se nisu mogli utvrditi u trenutku preuzimanja, primalac je dužan da na pouzdan način obavijesti skladištara u roku od sedam dana, računajući od dana preuzimanja robe, inače se smatra da je roba uredno primljena.

---

1. Ako prilikom preuzimanja robe iz skladišta primatelj primijeti nedostatke, dužan je odmah staviti prigovor skladištaru, jer se u suprotnom smatra da je robu uredno primio (*presumptio iuris et de iure*) i stoga gubi svoja prava (čl. 738. st. 2. ZOO).

Iz obrazloženja navodimo:

"To što vrijedi za primatelja vrijedi i za otpremnika (špeditera) kao primatelja robe i za ocjenu njegove odgovornosti prema svom nalogodavcu za čuvanje nalogodavčevih interesa prema skladištaru. Dosljedno tome, špediter koji propusti staviti prigovore skladištaru u pogledu oštećenja robe, obavezan je svom nalogodavcu naknaditi time uzrokovanu štetu".

(Vps H, Pž. 1311/82, od 19. 10. – Psp 22 – 173)

Primjena pravila o ostavi

Član 739.

Na ugovore o skladištenju shodno se primjenjuju pravila o ostavi, ukoliko pravilima o skladištenju nije drukčije regulisano.

Odjeljak 2.

SKLADIŠNICA

Dužnost izdavanja skladišnice

Član 740.

Skladištar koji je na osnovu zakona ovlašćen da za robu primljenu na uskladištenje izda skladišnicu dužan ju je izdati ostavodavcu na njegov zahtjev.

Sastojci i sadržina skladišnice

Član 741.

(1) Skladišnica se sastoji iz priznanice i založnice.

(2) Priznanica i založnica sadrže podatke: naziv, odnosno ime i zanimanje ostavodavca, njegovo sjedište, odnosno prebivalište, naziv i sjedište skladištara, datum i broj skladišnice, mjesto gdje se skladište nalazi, vrstu, prirodu i količinu robe, navod o tome do koga iznosa je roba osigurana, kao i ostale podatke potrebne za raspoznavanje robe i određivanje njene vrijednosti.

(3) Priznanica i založnica moraju se pozivati jedna na drugu.

---

1. Skladištar nije odgovoran zato što je propustio uložiti protest brodaru, uz činjenicu da mu je njegov nalogodavac (otpremnik – primatelj po teretnici) dao nalog da sam utvrdi činjenice (štetu) i o tome ga obavijesti.

(Ps H, Pž. 1875/89. od 10. 10. 1990. – Psp 49 - 131)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Skladišnica za dijelove robe

Član 742.

(1) Ostavodavac može zahtijevati da skladištar podijeli robu na određene dijelove i da mu za svaki dio izda zasebnu skladišnicu.

(2) Ako je već dobio skladišnicu za cijelu količinu robe, on može zahtijevati da skladištar podijeli robu na određene dijelove i da mu, u zamjenu za skladišnicu koju je dobio, izda posebne skladišnice za svaki pojedini dio.

(3) Ostavodavac može zahtijevati da mu skladištar izda skladišnicu samo za jedan dio zamjenljive robe koji je ostavio kod njega.

Prava imaoca skladišnice

Član 743.

(1) Imalac skladišnice ima pravo zahtijevati da mu se preda roba označena u njoj.

(2) On može raspolagati robom označenom u skladišnici prenošenjem skladišnice.

---

1. Isporuka uskladištene robe nužno ne podrazumijeva prenošenje skladišnice.

Skladištar je dužan da ostavodavcu izda skladišnicu ukoliko on to zahtjeva.

(Vs S, broj Prev. 252/96. – Bilten 4/1996)

Prenošenje priznanice i založnice

Član 744.

(1) Priznanica i založnica mogu se prenositi indosamentom, zajedno ili odvojeno.

(2) Prilikom svakog prenosa na njima mora biti ubilježen datum.

(3) Na zahtjev prijemnika priznanice ili založnice, prenos na njega prepisaće se u registar skladišta, gdje će se ubilježiti i njegovo sjedište, odnosno prebivalište.

Pravo imaoca priznanice

Član 745.

(1) Prenos priznanice bez založnice daje prijemniku pravo da zahtijeva da mu se preda roba samo ako isplati imaocu založnice, ili položi skladištaru za imaoca založnice, iznos koji treba da mu bude isplaćen na dan dospjelosti potraživanja.

(2) Imalac priznanice bez založnice može zahtijevati da se roba proda, ako se postignutom cijenom može isplatiti iznos na koji ima pravo imalac založnice, s tim da se ostvareni višak preda njemu.

(3) Kad se radi o zamjenljivim stvarima, imalac priznanice bez založnice može zahtijevati da mu skladištar preda jedan dio robe pod uslovom da položi skladištaru za račun imaoca založnice odgovarajući iznos u novcu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prava imaoca založnice

Član 746.

(1) Prenos založnice bez priznanice daje prijemniku pravo zaloge na robi.

(2) Prilikom prvog prenosa, na založnici moraju biti ubilježeni naziv, odnosno ime i zanimanje povjerioca, njegovo poslovno sjedište, odnosno prebivalište, iznos njegovog potraživanja, računajući i kamate, i datum dospijevanja.

(3) Prvi prijemnik založnice dužan je bez odlaganja prijaviti skladištaru da je na njega izvršen prenos založnice, a skladište je dužno prepisati taj prenos u svoj registar i na samoj založnici zabilježiti da je ovaj prepis izvršen.

(4) Bez obavljanja radnji iz prethodog stava, založnica se ne može dalje prenositi indosamentom.

(5) Založnica koja ne sadrži iznos potraživanja založnog povjerioca, obavezuje u korist založnog povjerioca cjelokupnu vrijednost stvari navedenu u njoj.

Protest zbog neisplate i prodaje robe

Član 747.

(1) Imalac založnice bez priznanice, kome ne bude isplaćeno u roku potraživanje obezbijeđeno založnicom, dužan je, pod prijetnjom gubitka prava da zahtijeva isplatu od prenosioca, podići protest prema Zakonu o mjenici.

(2) Imalac založnice koji je podigao protest može po proteku osam dana od dospjelosti potraživanja zahtijevati prodaju založene robe, a isto pravo pripada i prenosiocu koji je isplatio imaocu založnice potraživanje obezbijeđeno založnicom.

(3) Od iznosa postignutog prodajom izdvaja se potrebna svota za podmirenje troškova prodaje, potraživanja skladištara iz ugovora o uskladištenju i ostalih njegovih potraživanja nastalih u vezi sa ostavljenom robom, zatim se isplaćuje obezbijeđeno potraživanje imaoca založnice, a ostatak pripada imaocu priznanice.

Zahtjev isplate od prenosioca založnice

Član 748.

(1) Imalac založnice može zahtijevati isplatu od prenosioca tek ako nije mogao postići potpuno namirenje prodajom založene robe.

(2) Ovaj zahtjev mora biti podignut u roku određenom u Zakonu o mjenici za zahtjev prema indosantima, i taj rok počinje teći od dana kad je izvršena prodaja robe.

(3) Imalac založnice gubi pravo da zahtijeva isplatu od prenosioca ako ne bude zahtijevao prodaju robe najdalje u roku od mjesec dana od protesta.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XVIII.

NALOG

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 749.

(1) Ugovorom o nalogu obavezuje se nalogoprimac prema nalogodavcu da za njegov račun preduzme određene poslove.

(2) Istovremeno se nalogoprimac ovlašćuje na preduzimanje tih poslova.

(3) Nalogoprimac ima pravo na naknadu za svoj trud, osim ako je drukčije ugovoreno ili proizilazi iz prirode međusobnog odnosa.

---

1. Kada se jedna ugovorna stranka obaveže drugoj da će za nju kupiti određenu robu po povoljnoj cijeni, zaključen je ugovor o nalogu pa je u sporu radi naknade štete zbog neispunjenja obaveze odlučno da li je ugovor prestao zbog odustanka nalogodavca ili zbog neosnovanog otkaza nalogoprimca.

(Vs BiH, Rev. 345/86, od 26. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 1/87 – 25)

2. Ugovor o nalogu, kao neformalni ugovor, nastaje po izjavi nalogoprimaoca da će postupiti po nalogu nalogodavaca.

Kad nalogoprimalac (tuženi) nije dao izjavu da će postupiti po nalogu nalogodavca (tužioca) tada među njima i nijezaključen ugovor o nalogu.

(Vs S, broj, Prev. 272/95. – Bilten 1/1996)

3. Nalogoprimac kome je kupac dao nalog da primi robu i čuva je za njegov račun dužan je da sa prodavcem izvrši kvantitativni i kvalitativni prijem robe u momentu isporuke, pa se reklamacije kupca ne mogu uvažiti.

Iz obrazloženja:

Kako je prvotuženik bio nalogoprimac, a uz to i čuvar robe na svom skladištu, za račun tužioca, on je bio dužan da primi robu od drugotuženog i sačini zapisnik o kvantitativnom i kvalitativnom prijemu, što nije učinio. U tom slučaju on je odgovoran za štetu tužiocu zbog manjka robe, a ne drugotuženi.

Prodajom robe prvotuženom kao nalogoprimcu i čuvaru tužioca po dokumentima u prevozu drugotuženi je izvršio svoju obavezu kao prodavac robe, pa kako prvotuženi nije stavio primjedbe u pogledu količine i kvaliteta, mora se smatrati da je drugotuženi u cijelosti izvršio svoju ugovornu obavezu isporuke robe tužiocu.

U konkretnom slučaju, pošto ni ugovorom ni normama Zakona o obligacionim odnosima, nije uređeno pitanje načina kvantitativnog prijema robe i prigovora na količinu, treba primjeniti Opšte uzanse o prometu robom (u privrednim sporovima prihvaćeno je pravilo da se uzanse kao kodificirani poslovni običaji primjenjuju na odnose iz ugovora o privredi kada ti odnosi nisu uređeni ugovorom stranaka ili dispozitivnim odredbama zakona - član 21. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

Kada se količina robe utvrđuje u prisustvu obiju stranaka ili njihovih predstavnika, kao što je u ovom predmetu slučaj, kupac mora svoje prigovore na količinu

http://www.advokat-prnjavorac.com

robe staviti prodavcu odmah prilikom samog utvrđivanja količine (Uzansa broj 130. stav 1). Nestavljanje prigovora na kvantitet odmah prilikom prijema roba povlači gubitak onih kupčevih prava koje Opšte uzanse izričito predviđaju u slučaju isporuke manje ili veće količine od ugovorene (Uzansa broj 133).

Prema tome, tužilac je prekludiran u pravu da stavlja bilo kakve prigovore na količinu isporučene robe od strane drugotuženog, jer se ima smatrati da je roba primljena bez primjedbi od strane ovlaštenog predstavnika tužioca.

Time što je tužilac kasnije disponirao sa navedenom robom i istu isporučio drugom kupcu i tom prilikom utvrđena manja količina robe po zapisniku od 27. decembra 1982. godine i zapisniku od 4. i 5. januara 1984. godine, nema nikakvog uticaja na pravni odnos tužioca i drugotuženog. To je poseban odnos koji se ne tiče drugotuženog.

(Vs BiH, Pž. 443/86, od 27. 5. 1987. – Biten Vs BiH 3/87 – 30)

4. Nalogoprimac - ugovarač osiguranja za račun nalogodavca, dužan je da ovom preda cio iznos naknade primljene po osnovu ugovora o osiguranju, pa i kada je veća od štete koju su nalogodavac i nalogoprimac međusobno procijenili.

Iz obrazloženja:

Tuženi - investitor osigurao je radove koje je izvodio tužilac. U dva navrata u 1985. godini usljed velikog nevremena došlo je do štete na tim radovima, a na osnovu zapisnika sačinjenog dana 15. 12. 1985. godine između ovlaštenog Iica osiguravača i tuženog utvrđena je visina štete.

Zajednica osiguranja imovine i lica isplatila je tuženom na ime naknade štete, cjelokupni iznos utvrđen po zapisniku od 15.12.1985. godine.

Parnične stranke su dana 24. 2. 1986. godine sačinile zapisnik o procjeni štete koju je pretrpio tužilac u navedenim štetnim događajima. U ovom zapisniku šteta je procijenjena na manji iznos od onog koji je tuženi naplatio od zajednice osiguranja imovine i lica.

Po ocjeni ovog suda, između parničnih stranaka je povodom osiguranja radova koje je izvodio tužilac zaključen ugovor o nalogu (član 749. Zakona o obligacionim odnosima), pa je tuženi, kao nalogoprimac, bio dužan u smislu člana 754. istog zakona predati tuženom, sve što je primio po osnovu posla izvršenog za njegov račun. U takvoj pravnoj situaciji obaveza tuženog bi mogla prestati samo na osnovu ugovora sa tužiocem koji bi imao za rezultat gašenje obligacije.

(Vs BiH, Pž. 615/89, od 27. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 39)

5. Nalogoprimac nema osnova da uskrati isplatu naknade autoru pronalaska, koju je primio po osnovu ugovora o licenci, pod izgovorom da sticalac licence nije plasirao "patentirane" proizvode na tržište.

Iz obrazloženja:

Prema sadržini navoda stranaka u toku postupka i sadržini pismene isprave ugovora od 7. jula 1986. godine tuženi je, po ovlaštenju tužioca kao autora pronalaska i nosioca licence, zaključio taj ugovor (u kome je istupao kao "prodavac" licence). Tim ugovorom je na kupca trajno preneseno isključivo pravo iskorištavanja registrovanog patenta - inovacije, čiji je autor tužilac, a kupac se obavezao da će autoru isplatiti fiksni iznos od …….. dinara "za troškove i rad na razvoju", od čega je tužiocu odmah isplatio iznos od …… dinara, a ostatak od daljih …… dinara se obavezao isplatiti "nakon prve realizacije navedene inovacije, dobivanja fakture i upotrebne dozvole", kao što je navedeno u ugovoru.

Pošto tuženi ne tvrdi da je tužilac prije zaključenja navedenog ugovora na njega prenio pravo iskorištavanja patenta, to sadržina tog ugovora kakav je tuženi za-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ključio sa sticaocem, a koji ima sve karakteristike ugovora o licenci u smislu odredbe člana 135. Zakona o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja ("Službeni list SFRJ", broj 34/81), upućuje na to da je između tužioca i tuženog prethodno bio zaključen takav sporazum koji ima značaj ugovora o nalogu iz člana 749. Zakona o obligacionim odnosima, a to proizlazi i iz saglasnih navoda stranaka u toku postupka prema kojima je tuženi, uz saglasnost tužioca kao autora, ugovorom prenio na kupca trajno pravo iskorištavanja tužiočevog patenta i, svakako po tužiočevim uputstvima, ugovorio za njega autorsku naknadu u već navedenom iznosu koja je djelomično tužiocu već i isplaćena.

Kako je među strankama u toku postupka bilo nesporno i to da je korisnik patenta, što potvrđuju čak i navodi žalbe (a to slijedi i iz virmanskog naloga u prilogu spisa), u ispunjenju ugovora zaključenog sa tuženim dana 7. jula 1986. godine, doznačio tuženom preostali dio ugovorene autorske naknade u iznosu od ……. dinara, tuženi je postupajući po uputstvima tužioca iz ugovora o nalogu, a prema odredbama člana 751. stav 1. i člana 764. Zakona o obligacionim odnosima, bio dužan doznačiti taj iznos tužiocu, neovisno od toga da li je korisnik patenta plasirao patentirane filtere na tržištu. Takav prigovor je, naime, prema sadržini ugovora od 7. jula 1986. godine mogao isticati samo korisnik patenta i zbog toga uskratiti isplatu ugovorene autorske naknade, pa kada on to nije učinio, nego je naprotiv isplatio tu naknadu u cijelosti, to tuženom, koji je kao nalogoprimac dužan da štiti interese tužioca kao nalogodavca postupajući pri tome sa pažnjom dobrog privrednika (član 751. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), nije pripadalo pravo da se koristi takvim prigovorima i da samo zbog toga što je smatrao da korisnik nije iskoristio patenat onako kako bi to njemu odgovaralo vrati ovome doznačeni iznos autorske naknade, kako tvrdi da je postupio bez tužiočeve saglasnosti.

(Vs BiH, Gž. 125/87, od 28. 1.. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 5)

6. Postoji ugovor o komisionu, a ne o prodaji, kada se jedna strana obavezuje drugoj da će za nju prodati njenu robu, pa ako je blagovremeno obavijesti da je daljna prodaja spriječena nalazom inspektora jer da se radi o nedostacima zbog kojih su ti artikli neispravni za ljudsku ishranu, ne postoji odgovornost za štetu zbog neispunjenja naloga.

Iz obrazloženja:

Među strankama je zaključen ugovor po kome je tužilac kao poljoprivredni proizvođač predao tuženom 190 kg sušenog mesa, s tim da tuženi, za račun tužioca to meso proda trećim licima preko radne organizacije kod koje je zaposlen i to po određenoj cijeni.

Iz tih činjenica nižestepeni sudovi su pravilnom prmjenom materijalnog prava zaključili da se ne radi o ugovoru o kupoprodaji, kako ga je tužilac okvalifikovao, nego o ugovoru o komisionu u smislu odredbe člana 771. Zakona o obligacionim odnosima, zbog čega su nižestepeni sudovi pravilno postupili kada su raspravili odnos stranaka iz ove parnice shodnom primjenom pravila koja se odnose na ugovor o nalogu (član 772. Zakona o obligacionim odnosima), a ne po odredbama istog zakona koje se odnose na ugovor o prodaji.

Naime, prema odredbi člana 454. Zakona o obligacionim odnosima ugovor o prodaji je takva vrsta pravnog posla kojim se prodavac obavezuje da stvar koju prodaje preda kupcu tako da ovaj stekne pravo vlasništva na stvari, a kupac da ovome plati ugovorenu cijenu, što se ne može primijeniti na konkretni slučaj obzirom na činjenično utvrđenje iz nižestepenih presuda iz koga slijedi da tužilac predajom sušenog mesa nije htio da prenese pravo vlasništva na tuženog, nego se izričito sporazumio sa njim da tuženi za njegov račun proda meso trećim licima uz ugovoreni iznos naknade (provizije) za obavljanje tog posla, što su obilježja ugovora o komisionu (član 711. ZOO).

http://www.advokat-prnjavorac.com

Utvrđeno je i to da tuženi nije uspio prodati svo meso zato što je pregledom od strane sanitarnog inspektora ustanovljeno da je neispravno za ljudsku ishranu i dalja prodaja zabranjena, kao i da je o tome obavijestio tužioca i pozvao ga da preuzme neprodanu količinu, što je tužilac odbio. Tuženi je u svemu postupao onako kako je predviđeno odredbom člana 751. Zakona o obligacionim odnosima, tako što je izvršavao nalog prema primljenim uputstvima tužioca sa pažnjom dobrog domaćina, pri čemu je kod iskrsle prepreke zabrane dalje prodaje od strane nadležnog organa štitio interese tužioca kao nalogodavca time što ga je blagovremeno o tome obavijestio, pa nema oslonca u odredbama člana 749. do 770. u vezi sa članom 772. navedenog zakona, da se tuženi obaveže na plaćanje potraživanja iz tužbenog zahtjeva, niti iz osnova naknade štete zbog neispunjenja ili nepravilnog ispunjenja ugovora.

(Vs BiH, Rev. 387/87, od 14. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 59)

Lica dužna da odgovore na ponudu naloga

Član 750.

Ko se bavi vršenjem tuđih poslova kao zanimanjem ili se javno nudi za vršenje tih poslova, dužan je, ako neće da prihvati ponuđeni nalog koji se odnosi na te poslove, da o tome bez odlaganja obavijesti drugu stranu, inače odgovara za štetu koju bi ova pretrpjela zbog toga.

---

1. Ugovor o nalogu, kao neformalni ugovor, nastaje po izjavi nalogoprimaoca da će postupiti po nalogu nalogodavaca.

Kad nalogoprimalac (tuženi) nije dao izjavu da će postupiti po nalogu nalogodavca (tužioca) tada među njima i nijezaključen ugovor o nalogu.

(Vs S, broj Prev. 272/95. – Bilten 1/1996)

Odjeljak 2.

OBAVEZE NALOGOPRIMCA

Izvršenje naloga kako glasi

Član 751.

(1) Nalogoprimac je dužan izvršiti nalog prema primljenim uputstvima, sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina, ostajući u njegovim granicama i u svemu paziti na interese nalogodavca i njima se rukovoditi.

(2) Kad nalogoprimac smatra da bi izvršenje naloga po dobijenim uputstvima bilo od štete za nalogodavca, on je dužan skrenuti na to njegovu pažnju i tražiti nova uputstva.

(3) Ako nalogodavac nije dao određena uputstva o poslu koji treba obaviti, nalogoprimac je dužan, rukovodeći se interesima nalogodavca, postupiti kao dobar privrednik, odnosno dobar domaćin, a ako je nalog bez naknade, kako bi u istim okolnostima postupio u sopstvenoj stvari.

---

1. Banka je dužna postupiti kao dobar privrednik kod osiguranja povrata sredstava datih na kredit temeljem komisionog pravnog posla.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Kada je tužena banka namjenski deponirana tužiteljeva devizna sredstva kratkoročno kao kredit odobrila osobi kojoj je to tužitelj namijenio, stupila je sa tužiteljem u komisioni pravni posao na kojeg se po članku 772. Zakona o obveznim odnosima, na odgovarajući način, primjenjuju pravila o nalogu o pitanjima koja na drugi način nisu uređena pravilima o komisionu.

Stoga je tužena, ako od tužitelja nije imala upute o sredstvima osiguranja vraćanja kredita, temeljem članka 751. stavak 3. Zakona o obveznim odnosima, bila dužna, rukovodeći se interesima tužitelja, postupati kao dobar privrednik i osigurati povrat kredita na način kojim, inače, uspješno osigurava povrat tako odobrenih svojih sredstava.

Tužitelj u žalbi, a i tijekom postupka, tvrdi da tužena nije tako postupala, već naprotiv da u tome nije poštovala ni svoje opće akte čija primjena daje daleko veću sigurnost naplate kreditom odobrenih sredstava, te ukazuje i na druge okolnosti o kojima tužena nije vodila računa, iako je to bila dužna učiniti. Stoga tužitelj smatra da mu zbog takvog svog postupanja tužena ne može onemogućiti raspolaganje deponiranim sredstvima i nakon znatnog vremena po isteku ugovorenog vremena deponiranja, odnosno vremena u okviru kojeg je mogla naplatiti sredstva da je postupala na navedeni način.

Ovim bitnim pitanjima sud prvog stupnja nije se uopće bavio, pa je stoga činjenično stanje za pravilno rješenje spora ostalo nepotpuno utvrđeno, zbog čega je, po članku 352. stavak 1. Zakona o parničnom postupku, žalba uvažena, pobijana presuda ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje.

U ponovnom suđenju sud prvog stupnja će u prvom redu raspraviti i utvrditi da li je tužitelj dao tuženoj upute u pogledu sredstava osiguravanja vraćanja kredita, da li se ona datih uputa pridržavala, a ako nisu date upute, da li je postupala sukladno članku 751. stavak 3. Zakona o obveznim odnosima, odnosno na način kojim uspješno osigurava povrat svojih sredstava.

(Vs FBiH, Pž. 206/00, od 23. 11. 2000. – Banke, broj 29, Bilten Vs FBiH 2/00 - 45)

2. Nalogoprimac koji je radeći bez naknade za nalogodavca zaključio djelimično ništav ugovor ne odgovara za štetu ako je pri zaključenju ugovora postupao onako kako bi postupao u vlastitoj stvari.

Iz obrazloženja:

Tuženi se obavezao tužiocu bez protunaknade da će mu kupiti odgovarajuću građevinsku parcelu. Tuženi je kupio određeno građevinsko zemljište za tužioca ali je u njegovom sastavu i dio zemljišta koje ulazi u putno zemljište, dakle, javna površina. Kako javna dobra ne mogu biti u pravnom prometu (član 4. Zakona o prometu nepokretnosti) zaključeni ugovor je djelimično ništav (član 105. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Ukoliko je tužiocu time prouzrokovana šteta, tuženi je dužan da mu je naknadi samo ako se dokaže da pri zaključenju ugovora nije postupao sa onim stepenom pažnje sa kojim bi postupao u vlastitoj stvari (član 751. st. 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 419/90, od 5. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 54)

3. Nalogoprimac nije postupio s pažnjom dobrog domaćina kada nije ispitao pomoću stručnjaka sve funkcije mašine koju je po nalogu kupio za treće lice.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Svjedok je izjavio da prilikom kupovine mašine nije ni isprobao sve njene funkcije, nego da je "svojim dosta površnim pregledom konstatovao da se mašina može kupiti" i da je od predviđene četiri funkcije mašine isprobao samo jednu - hoblanje, a da detaljan pregled nije ni mogao izvršiti jer uz mašinu nije bilo priložen potrebni alat za preostale funkcije. Svjedok nije potvrdio navode tuženog da je on kao stručnjak prilikom primopredaje između stranaka pregledao mašinu i konstatovao da je ispravna, nego samo to da je sam tužilac u njegovom prisustvu izvršio pregled mašine i tom prilikom ni jedna od stranaka nije isticala da je mašina u kvaru ili da joj nedostaje neki dio i da je iz ponašanja tužioca mogao zaključiti da je mašinom zadovoljan.

Kako je pri svemu ovome među strankama bilo nesporno, jer je to tuženi u svom iskazu u svojstvu stranke izričito priznao, da je tužilac od njega prilikom zaključenja sporazuma zahtjevao da mu kupi rabljenu, ali ispravnu mašinu i da se tuženi saglasio sa takvim nalogom, to iz ovakvog iskaza svjedoka se ne bi moglo zaključiti da je tuženi kod kupovine mašine postupao u skladu sa nalogom, odnosno sa pažnjom dobrog domaćina, dakle onako kako je propisano odredbom člana 751. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev. 301/87, od 24. 3. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 56)

4. Komisionar odgovara za štetu komitentu ako je propustio da ugovori, odnosno realizuje pravo na ugovornu kaznu iz ugovora zaključenog za račun komitenta.

Iz obrazloženja:

U izvršenju ugovornih obaveza komisionar je odgovoran komitentu za sve štetne posljedice koje za njega nastanu zbog propusta komisionara u realizaciji zaključenog ugovora. Komisionar je odgovoran ne samo za stručni izbor trećeg lica sa kojim zaključuje ugovor nego i za stručno zaključenje ugovora i preduzimanje radnji kojim se u njegovoj realizaciji štite interesi komitenta. U izvršenju ugovornih obaveza komisionar je dužan da postupa pažnjom dobrog privrednika i da u svemu pazi na interese komitenta i njima se rukovodi (član 751. stav 1. u vezi sa članom 772. Zakona o obligacionim odnosima). Ne može se smatrati da je komisionar ispunio obaveze iz ugovora o komisionu ako je sa trećim licem zaključio ugovor u skladu sa obavezama iz ugovora o komisionu i izvršio druge radnje koje prate uvoz robe ako, u skladu sa svojim ugovornim i zakonskim obavezama, nije preduzeo sve radnje radi njegove realizacije. Za odlučivanje o ovom zahtjevu relevantno je da li je tužilac sa inostranim isporučiocem predvidio plaćanje ugovorne kazne za slučaj neispunjenja ili neurednog ispunjenja obaveze i da Ii je to pravo ostvario.

(Vs BiH, Pž. 564/89, od 14. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 40)

5. Nalogoprimac koji je za nalogodavce podigao štedni ulog njihovog ostavioca i u pretežnom dijelu ga isplatio jednom nalogodavcu, ne duguje razliku drugom nalogodavcu, već bi odgovarao za štetu zbog povrede naloga, ako taj nalogodavac ne bi mogao naplatiti svoj dio od onoga kome je izvršena isplata u pretežnom dijelu.

Iz obrazloženja:

Tužilac je dao nalog tuženom da i za njega, kao i za drugog nasljednika, podigne kod banke štedni ulog koji je u jednom dijelu naslijedio od oca ali je tuženi, pošto je podigao štedni ulog, osim jednog manjeg iznosa, veći dio predao drugom nalogodavcu, pa je taj nalogodavac stekao dio štednog uloga bez pravnog osnova, što znači da je on u obligacionom pravnom odnosu prema tužiocu (neosnovano sticanje - član 210. Zakona o obligacionim odnosima). Tužilac bi, ipak, mogao da traži naknadu štete od tuženog zbog povrede naloga, ali samo ukoliko ne bi mogao naplatiti svo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

je potraživanje od drugog nalogodavca (član 262. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 545/89, od 19. 4. 1990. - Bilten Vs BiH 2/90 – 49)

6. Komisionar - specijalizovana organizacija za spoljno-trgovinski promet nije smio postupiti striktno po uputstvima komitenta o načinu plaćanja cijene ako je mogao znati da je dužnik (kupac) nesigurni platilac, već je morao upozoriti komitenta na rizik i tražiti nova uputstva.

Iz obrazloženja:

Tuženi je kao specijalizovana organizacija za spoljno-trgovinski promet, morao provjeriti platežnu sposobnost ino-kupca, te postupiti sa posebnim oprezom kod naplate cijene iz ugovora o isporuci azbestne ljepenke koji je sa inokupcem zaključio za račun tužioca - komitenta. U protivnom odgovara za štetu koju je pretrpio tužilac po pravilima privrednog prava, kojima odgovara odredba člana 774. ZOO.

Prvostepeni sud je opravdano našao, cijeneći sadržaj dopisa koji je Privredna komora Jugoslavije uputila tuženom u maju 1973. godine, da je tuženi morao da kroz ugovor sa ino-kupcem obezbijedi plaćanje cijene isključivo putem neopozivog pokrivenog dokumentarnog akreditiva (koji je i ugovorio, ali samo kao alternativni način plaćanja, na kome nije insistirao). Ovo stoga što je inokupac komanditno društvo, sa ograničenim jemstvom komanditista osnovano početkom 1973. godine, a vodi ga lice koje je mijenjalo predmet poslovanja i čija je nepokretna imovina bila opterećena hipotekom do 50% vrijednosti. Kod ovakvih okolnosti tuženi nije smio postupiti striktno po uputama tužioca da ugovori plaćanje čekom koji se podnosi na naplatu tek po isteku roka od 15 dana nakon otpreme robe, već ga je morao upozoriti na rizik ovakvog ugovaranja, u smislu pravila privrednog prava, sada izraženih u odredbi člana 751. stav 2. u vezi sa članom 772. ZOO. Tuženi nije tvrdio u toku prvostepenog postupka, a ni u žalbi, ni da je provjeravao stanje na računu inokupca prije otpreme robe i nakon prijema čeka, a i to je bio dužan učiniti u opisanoj situaciji.

(Vs BiH, Pž. 65/86, od 18. 3. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 29)

7. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 445/86, od 19. 6. 1987, citiranu u sudskoj praksi uz član 752. ZOO.

8. Uvoznik - specijalizovana organizacija, dužan je, radi zaštite interesa komitenta, preduzeti sve potrebne mjere radi utvrđenja zdravstvenog stanja uvezenih životinja i obezbjeđenja garancija inoprodavca za materijalne nedostatke i ne čekajući detaljna uputstva komitenta.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nalazi da je tuženi dužan tužiocu naknaditi štetu zbog uništenog stada koza, uvezenih za račun tužioca.

Neosnovani su navodi žalbe tuženog (specijalizovane organizacije za spoljno trgovinski promet) da je kao komisionar u izvršavanju svojih obaveza postupao sa očekivanom pažnjom i savjesno, te da je preduzeo sve što je nudio da bi zaštitio interese tužioca kao komitenta. Tuženi je 20. 12.1977. godine, putem teleksa obaviješten od prodavca inostrane firme da jedna koza od izabranih neće biti otpremljena zbog bolesti, te da se briše sa Iiste preuzimanja. Tuženom što je o ovom isti dan teleksom obavijestio tužioc, nije ništa drugo predao pa ni da se kod inoprodaoca raspita i utvrdi o kakvoj se bolesli radi i po potrebi odgodi uvoz ili odustane od ugovora. Tuženi tom prilikom u čuvanju svojih obaveza nije postupio sa očekivanom pažnjom i savjesno. Morao je preduzeti te radnje i shodno saznanju o razlozima zbog kojih je izabrana, a bolesna koza briše sa Iiste preuzimanja, blagovremeno ugovoriti garancije i reklamirati nedostatke kvaliteta i u tom pravcu preduzeti i druge odgovarajuće mjere zaštite prava tužioca. Kako tako nije postupio, odgovoran je za štetu nastalu tužiocu

http://www.advokat-prnjavorac.com

zbog propuštanja tih radnji. Ugovorom o kupoprodaji zaključen između inostrane firme kao prodavca i tuženog kao kupca pod tačkom 6. - Uslovi plaćanja je predviđeno da se plaćanje izvrši prije isporuke akreditivom neopozivim i po utvrđenim, a da sem navedene dokumentacije potrebne za otpremu nije ugovoreno pribavljanje i zdravstvenih listova. Kada se uz sve to ima u vidu da tuženi nije ni pokrenuo arbitražni postupak, to dovoljno upućuje na zaključak da tuženi nije preduzeo potrebne mjere zaštite interesa tužioca koje je dužan preduzeti i koje su se od njega mogle i morale očekivati. Stoga nije pravilno shvatanje tuženog da je za preduzimanje mjera radi zaštite prava tužioca pa i pokretanja arbitražnog postupka, morao imati nalog tužioca.

(Vs BiH, Pž. 614/88, od 13.12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 66)

9. Odvjetnik nema pravo na naknadu troškova zastupanja mjesne zajednice, koju po zakonu nije bio ovlašten zastupati, zbog čega je tužba mjesne zajednice bila odbačena.

Iz obrazloženja citiramo:

"Po odredbi čl. 751. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, nalogoprimac (tužitelj) je dužan izvršiti nalog s primljenim uputama s pažnjom dobrog privrednika odnosno dobrog domaćina i paziti na interese nalogodavca, a po st. 2. istog članka, kad smatra da bi izvršenje naloga po dobivenim uputama bilo od štete za nalogodavca, on je dužan skrenuti na to njegovu pažnju i tražiti nove upute. Ako nalogodavac nije dao određene upute o poslu, nalogoprimac je dužan rukovodeći se interesima nalogodavca postupiti kao dobar privrednik odnosno dobar domaćin (st. 3. čl. 751. Zakona o obveznim odnosima).

I po odredbi čl. 18. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, sudionik u obveznom odnosu dužan je u izvršavanju obveze i svoje profesionalne djelatnosti postupati s povećanom pažnjom prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka).

Po odredbi čl. 7. Zakona o odvjetništvu ("Narodne novine", broj 9/94), odvjetnici su dužni pružati pravnu pomoć savjesno i sukladno Ustavu, zakonima te statutu i Kodeksu odvjetničke etike.

Tužitelj je odvjetnik i u izvršenju svoje profesionalne dužnosti morao je postupati s povećanom pažnjom – dobrog stručnjaka – te upozoriti svog mandatara (mjesnu zajednicu) na odredbe Zakona o javnom pravobraniteljstvu, tj. da on ne može zastupati mjesnu zajednicu. Kad tako nije postupio, a zbog toga je bila odbačena tužba, on nema pravo na troškove zastupanja na koje nije bio ovlašten zbog zakonske odredbe o obveznom zastupanju mjesnih zajednica od strane javnog pravobraniteljstva."

(Vs RH, Rev. 3677/99, od 17. 5. 2000. – Izbor odluka 2/2001 – 32)

10. Komisionar je dužan da izvrši nalog iz ugovora o komisionu prema primljenim uputstvima sa pažnjom dobrog privrednika, pazeći pri tom na interese nalogodavca – komitenta.

Do odgovornosti komisionara (osim ako je posebno jemčio za saugovarača) moglo bi doći samo ako je neovlašćeno postupao, mimo dobijenih naloga od komitenta, odnosno sa pažnjom dobrog privrednika (čl. 751. u vezi sa čl. 752. ZOO).

(Vs S, broj Prev. 487/95. – Bilten 1/1996)

Odstupanje od naloga i uputstava

Član 752.

(1) Od dobijenog naloga i uputstava nalogoprimac može odstupiti samo sa saglasnošću nalogodavca, a kada mu zbog kratkoće vremena ili iz kog drugog uzroka nije moguće tražiti saglasnost nalogodavca, on može odstupiti od naloga

http://www.advokat-prnjavorac.com

i uputstava samo ako je, po procjeni svih okolnosti, mogao osnovano smatrati da to zahtijevaju interesi nalogodavca.

(2) Ako nalogodavac prekorači granice naloga ili odstupi od dobijenih uputstava van slučaja predviđenog u prethodnom stavu, neće se smatrati za nalogoprimca, već za poslovođu bez naloga, izuzev ako nalogodavac naknadno odobri ono što je uradio.

---

1. Ako nalogoprimc (komisionar) ne položi račun o izvršenom poslu, nalogodavac (komitent) ne može zahtijevati u parnici naknadu u visini cijene po kojoj je on nabavio robu, već samo ono što je nalogoprimac dobio prodajom robe za njegov račun, uz odbitak opravdanih troškova i uobičajene provizije, a naknadu štete samo ako se utvrdi njeno postojanje i propusti nalogoprimca.

Iz obrazloženja:

lzmeđu stranaka zaključen je ugovor o nalogu (u stvari ugovor o komisionu kao vrsta ugovora o nalogu), kojom se tuženi obavezao da u svoje ime, a za račun tužioca, proda u inostranstvu svu količinu bundevske koštice koju tužilac otkupi iz roda 1982. - 1983. godine i uskladišti kod tuženog.

Stranke nisu utvrdile po kojoj cijeni će tuženi prodati tužiočevu bundevsku košticu u inostranstvu, ali ta okolnost ne čini ugovor nepunovažnim. U smislu člana 751. stav 3. ZOO, ugovor o nalogu je punovažan i kada nedostaju uputstva nalogodavca, a tada je nalogoprimac dužan, rukovodeći se interesima nalogodavca postupati kao dobar privrednik.

Pravilno je prvostepeni sud utvrdio, analizom i nalaza vještaka, da je tuženi prodao u svoje ime u inostranstvu svu količinu bundevske koštice koju je tužilac uskladištio u toku 1983. godine kod tuženog, pa je dužan u ispunjenju ugovora o nalogu (komisionu) položiti račun tužiocu (član 654. odnosno 780 ZOO) i predati tužiocu sve što je na ime cijene prodatih koštica tužioca primio od inokupca.

Neosnovano, međutim, prvostepeni sud dosuđuje tuziocu naknadu u visini cijene po kojoj je tužilac otkupljivao košticu (….. dinara po kg), jer tužilac ima pravo da zahtijeva samo dinarsku pratuvrijednost cijene koju je tuženi postigao prodajom koštica, ali uz odbitak troškova koje je tuženi imao (član 759, odnosno 784. ZOO), te naknade (provizije) koju duguje tuženom (članovi 761. i 762. odnosno 782. i 783. ZOO). To znači da iznos koji je tuženi dobio prodajom tužiočeve koštice treba umanjiti za transportne i druge troškove koje je po ugovoru sa inokupcem imao tuženi i za uobičajenu proviziju tuženog. Tužilac treba da snosi i rastur, odnosno kalo, do koga je došlo tokom uskladištenja i transporta njegovih koštica, pa nije opravdano odrediti naknadu za cjelokupnu količinu uskladištene koštice.

Tužilac bi mogao zahtijevati i eventualnu naknadu štete, ako je tuženi postupio protivno nalogu i uputstvima, odnosno ako nije postupao sa pažnjom dobrog privrednika (članovi 751. i 752. odnosno 773. ZOO), no postojanje takve štete tužilac mora dokazati. Pri raspravljanju o ovom eventualnom zahtjevu treba imati u vidu da je bundevska koštica bila namijenjena izvozu i da je morala biti prodata i pod nepovoljnim uslovima kakvi su vladali na tržištu, ukoliko tužilac ne dokaže da ju je on mogao korisnije upotrijebiti da mu je vraćena, a ne prodata za bagatelnu cijenu.

(Vs BiH, Pž. 445/86, od 19. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 31)

2. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 614/88 i Vs S, broj Prev. 487/95, citirane u sudskoj praksi datoj uz član 751. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zamjena

Član 753.

(1) Nalogoprimac je dužan izvršiti nalog lično.

(2) On može povjeriti izvršenje naloga drugome samo ako mu je nalogodavac to dozvolio, kao i ako je na to prinuđen okolnostima.

(3) U tim slučajevima on odgovara samo za izbor zamjenika i za uputstva koja mu je dao.

(4) U ostalim slučajevima on odgovara za rad zamjenika, kao i za slučajnu propast ili oštećenje stvari koji bi se dogodili kod zamjenika.

(5) Nalogodavac može u svakom slučaju zahtijevati neposredno od zamjenika izvršenje obaveze iz naloga.

Polaganje računa

Član 754.

O izvršenom poslu nalogoprimac je dužan položiti račun i predati bez odugovlačenja nalogodavcu sve što je primio na osnovu obavljanja povjerenih poslova, bez obzira na to da li je ono što je primio za nalogodavca bilo dugovano ovome ili ne.

---

1. Ako nalogoprimac (komisionar) ne položi račun o izvršenom poslu, nalogodavac (komitent) ne može zahtijevati u parnici naknadu u visini cijene po kojoj je on nabavio robu, već samo ono što je nalogoprimac dobio prodajom robe za njegov račun, uz odbitak opravdanih troškova i uobičajene provizije, a naknadu štete samo ako se utvrdi njeno postojanje i propusti nalogoprimca.

Iz obrazloženja:

Stranke nisu utvrdile po kojoj cijeni će tuženi prodati tužiočevu bundevsku košticu u inostranstvu, ali ta okolnost ne čini ugovor nepunovažnim. U smislu člana 751. stav 3. ZOO, ugovor o nalogu je punovažan i kada nedostaju uputstva nalogodavca, a tada je nalogoprimac dužan, rukovodeći se interesima nalogodavca postupati kao dobar privrednik.

Pravilno je prvostepeni sud utvrdio, analizom i nalaza vještaka, da je tuženi prodao u svoje ime u inostranstvu svu količinu bundevske koštice koju je tužilac uskladištio u toku 1983. godine kod tuženog, pa je dužan u ispunjenju ugovora o nalogu (komisionu) položiti račun tužiocu (član 654. odnosno 780 ZOO) i predati tužiocu sve što je na ime cijene prodatih koštica tužioca primio od inokupca.

Neosnovano, međutim, prvostepeni sud dosuđuje tuziocu naknadu u visini cijene po kojoj je tužilac otkupljivao košticu (100 dinara po kg), jer tužilac ima pravo da zahtijeva samo dinarsku pratuvrijednost cijene koju je tuženi postigao prodajom koštica, ali uz odbitak troškova koje je tuženi imao (član 759, odnosno 784. ZOO), te naknade (provizije) koju duguje tuženom (članovi 761. i 762. odnosno 782. i 783. ZOO). To znači da iznos koji je tuženi dobio prodajom tužiočeve koštice treba umanjiti za transportne i druge troškove koje je po ugovoru sa inokupcem imao tuženi i za uobičajenu proviziju tuženog. Tužilac treba da snosi i rastur, odnosno kalo, do koga je došlo tokom uskladištenja i transporta njegovih koštica, pa nije opravdano odrediti naknadu za cjelokupnu količinu uskladištene koštice.

Tužilac bi mogao zahtijevati i eventualnu naknadu štete, ako je tuženi postupio protivno nalogu i uputstvima, odnosno ako nije postupao sa pažnjom dobrog privrednika (članovi 751. i 752. odnosno 773. ZOO), no postojanje takve štete tužilac

http://www.advokat-prnjavorac.com

mora dokazati. Pri raspravljanju o ovom eventualnom zahtjevu treba imati u vidu da je bundevska koštica bila namijenjena izvozu i da je morala biti prodata i pod nepovoljnim uslovima kakvi su vladali na tržištu, ukoliko tužilac ne dokaže da ju je on mogao korisnije upotrijebiti da mu je vraćena, a ne prodata za bagatelnu cijenu.

(Vs BiH, Pž. 445/86, od 19. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 31)

2. Nalogoprimac - ugovarač osiguranja za račun nalogodavca, dužan je da ovom preda cio iznos naknade primljene po osnovu ugovora o osiguranju, pa i kada je veća od štete koju su nalogodavac i nalogoprimac međusobno procijenili.

Iz obrazloženja citiramo:

"Po ocjeni ovog suda, između parničnih stranaka je povodom osiguranja radova koje je izvodio tužilac zaključen ugovor o nalogu (član 749. Zakona o obligacionim odnosima), pa je tuženi, kao nalogoprimac, bio dužan u smislu člana 754. istog zakona predati tuženom, sve što je primio po osnovu posla izvršenog za njegov račun. U takvoj pravnoj situaciji obaveza tuženog bi mogla prestati samo na osnovu ugovora sa tužiocem koji bi imao za rezultat gašenje obligacije".

(Vs BiH, Pž. 615/89, od 27. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 39)

Podnošenje izvještaja

Član 755.

Nalogoprimac je dužan na zahtjev nalogodavca podnijeti izvještaj o stanju poslova i položiti račun i prije određenog vremena.

Odgovornost za upotrebu nalogodavčevog novca

Član 756.

Ako se nalogoprimac služio za svoje potrebe novcem koji je primio za nalogodavca, dužan je platiti kamatu po najvišoj dozvoljenoj ugovorenoj stopi, računajući od dana upotrebe, a na ostali dugovani novac koji nije predao na vrijeme, zateznu kamatu, računajući od dana kad ga je bio dužan predati.

---

1. Lice kome je njegov dužnik isplatio novčani dug sredstvima dobijenim od trećeg lica, radi upotrebe po ugovoru o nalogu, nije dužno da ih vrati nalogodavcu ni po pravilima o sticanju bez osnova, a ni po pravilima o naknadi štete

(Vs FBiH, Pž. 131/98, od 21. 7. 1998. godine)

2. Odredbe (čl. 756. ZOO-a) koje uređuju situaciju kad se nalogoprimac služio novcem koji je primio za nalogodavca, ne odnose se na situaciju kad je novac primio od nalogodavca da ga preda trećoj osobi.

Iz obrazloženja:

"Odredba čl. 756. ZOO propisuje da ako se nalogoprimac služio za svoje potrebe novcem koji je primio za nalogodavca, dužan je platiti kamatu po najvišoj dopuštenoj ugovornoj stopi računajući od dana upotrebe, a na ostali dugovani novac koji nije predao na vrijeme zateznu kamatu, računajući od dana kada ga je bio dužan predati. Nema sumnje, po shvaćanju ovog suda, da se spomenuta odredba odnosi na situaciju u kojoj komisionar (nalogoprimac) prima novac od treće osobe za račun nalogodavca, ovdje komitenta (npr. ako je u pitanju ugovor o komisionu temeljem kojeg komisionar u svoje ime, a za račun komitenta prodaje robu komitenta trećim osobama). U konkretnom slučaju tuženik je od tužitelja primio temeljem ugovora o komisionu novac koji je (bio) dužan predati trećoj osobi s kojom je u pravnom odnosu isključivo tuženik koji jedini i samostalno odgovara za ispunjenje obveza iz takvoga

http://www.advokat-prnjavorac.com

pravnog odnosa trećoj osobi, pa tako i za one obveze koje bi mogle nastati uslijed neisplate ili zakašnjenja s isplatom ugovorene kupovne cijene. Dakle, u navedenom slučaju tuženik nije primio novac za nalogodavca, nego je primio od nalogodavca novac koji treba isplatiti trećoj osobi, svojem ugovornom partneru, pa stoga u ovom sporu po ocjeni ovog suda nema mjesta primjeni odredbe čl. 756. ZOO."

(Vs RH, II Rev. 151/94, od 28. 3. 1996. – Izbor odluka 1/1997 – 9/52)

Solidarna odgovornost nalogoprimaca

Član 757.

Ako je izvršenje nekog posla povjereno nekolicini istim nalogom da ga zajednički vrše, oni odgovaraju solidarno za obaveze iz tog naloga, ako što drugo nije ugovoreno.

Odjeljak 3.

OBAVEZE NALOGODAVCA

Predujmljivanje novca

Član 758.

Nalogodavac je dužan na zahtjev nalogoprimca dati mu izvjesnu svotu novca za predviđene izdatke.

Naknada troškova i preuzimanje obaveza

Član 759.

(1) Nalogodavac je dužan naknaditi nalogoprimcu, čak i ako njegov trud bez njegove krivice nije imao uspjeha, sve potrebne troškove koje je učinio za izvršenje naloga, sa kamatom od dana kad su učinjeni.

(2) On je dužan preuzeti obaveze koje je nalogoprimac uzeo na sebe vršeći u svoje ime povjerene mu poslove, ili ga na koji drugi način osloboditi njih.

Ako nalogoprimac (komisionar) ne položi račun o izvršenom poslu, nalogodavac (komitent) ne može zahtijevati u parnici naknadu u visini cijene po kojoj je on nabavio robu, već samo ono što je nalogoprimac dobio prodajom robe za njegov račun, uz odbitak opravdanih troškova i uobičajene provizije, a naknadu štete samo ako se utvrdi njeno postojanje i propusti nalogoprimca.

(Vs BiH, Pž. 445/86, od 19. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 31)

Naknada štete

Član 760.

Nalogodavac je dužan naknaditi nalogoprimcu štetu koju je ovaj pretrpio bez svoje krivice u vršenju naloga.

Visina naknade

Član 761.

Ako drukčije nije ugovoreno, nalogodavac duguje naknadu u uobičajenoj visini, a ako o tome nema običaja, onda pravičnu naknadu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Isplata naknade

Član 762.

(1) Ukoliko nije drukčije ugovoreno, nalogodavac je dužan isplatiti nalogoprimcu naknadu po obavljenom poslu.

(2) Ako je nalogoprimac bez svoje krivice samo djelimično obavio nalog, ima pravo na srazmjerni dio naknade.

(3) U slučaju kad bi unaprijed ugovorena naknada bila u očiglednoj nesrazmjeri sa učinjenim uslugama, nalogodavac može zahtijevati njeno smanjenje.

Pravo zaloge

Član 763.

Radi obezbjeđenja naknade i troškova nalogoprimac ima pravo zaloge na pokretnim stvarima nalogodavca koje je dobio po osnovu naloga, kao i po novčanim iznosima koje je naplatio za račun nalogodavca.

---

1. Komisionar nema pravo na zakonsku kompenzaciju svoga novčanog potraživanja sa obavezom prenosa novčanog iznosa koji je naplatio za račun komitenta, sem za potraživanja povodom kojih ima založno pravo na primljenom iznosu.

(Vs BiH, Pž. 717/90, od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 39. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 786. ZOO)

Solidarna odgovornost nalogodavaca

Član 764.

Ako je više njih povjerilo nalogoprimcu izvršenje naloga, oni mu odgovaraju solidarno.

---

1. Postoji solidarna obveza vlasnika tekućeg računa za čekove koje izda opunomoćenik, ovlaštena osoba sa tekućeg računa, ali ne i obrnuto.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski sudovi pogrešno smatraju da solidarna odgovornost vlasnika računa i opunomoćenika – ovlaštene osobe na tom računu proizlazi iz čl. 764. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 53/91, 91/92 i 112/99 - u daljnjem tekstu ZPP) 53/91. i dr.- dalje ZOO) koja glasi «Ako je više njih (nalogodavaca) povjerilo nalogoprimcu izvršenje naloga, oni mu odgovaraju solidarno.», te odredbe toč. 7. st. 2. Ugovora o tekućem računu (Ostali uvjeti/davanje ovlaštenja - l. 19 spisa), koji je sa tužiteljem sklopio vlasnik tekućeg računa P.S., a koja u stavku 5 glasi: »Eventualne materijalne posljedice nastale po osnovi danog ovlaštenja snose vlasnik i ovlaštena osoba».

Zbog tog pogrešnog pravnog pristupa, nižestupanjski sudovi nisu niti utvrdili jedinu odlučnu činjenicu u ovom postupku, a ta je, tko je izdao i potpisao sporne čekove bez pokrića, pogrešno tumačeći citirane odredbe čl. 764. ZOO), i toč. 7. st. 2. Ugovora o tekućem računu (Ostali uvjeti/davanje ovlaštenja - l. 19 spisa), jer po ocjeni ovog suda iz navedenih odredbi proizlazi samo solidarna odgovornost vlasnika tekućeg računa za čekove koje izda opunomoćenik - ovlaštena osoba, ali ne i obrnuto."

(Vs RH, Rev 1182/98, od 18. 4. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 36)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 4.

PRESTANAK NALOGA

Odustanak od ugovora

Član 765.

(1) Nalogodavac može odustati od ugovora.

(2) U slučaju odustanka od ugovora u kome nalogoprimcu pripada naknada za njegov trud, nalogodavac je dužan isplatiti nalogoprimcu odgovarajući dio naknade, i naknaditi mu štetu koju je pretrpio odustankom od ugovora, ako za odustanak nije bilo osnovanih razloga.

---

1. Kada se jedna ugovorna stranka obaveže drugoj da će za nju kupiti određenu robu po povoljnoj cijeni, zaključen je ugovor o nalogu pa je u sporu radi naknade štete zbog neispunjenja obaveze odlučno da li je ugovor prestao zbog odustanka nalogodavca ili zbog neosnovanog otkaza nalogoprimca.

(Vs BiH, Rev. 345/86, od 26. 2. 1987. – Bilten Vs BiH 1/87 – 25)

Otkaz

Član 766.

(1) Nalogoprimac može otkazati nalog kad hoće, samo ne u nevrijeme.

(2) On je dužan naknaditi nalogodavcu štetu koju je onaj pretrpio zbog otkaza naloga u nevrijeme, izuzev kad su za otkaz postojali osnovani razlozi.

(3) Nalogoprimac je dužan poslije otkaza produžiti poslove koji ne trpe odlaganje, dok nalogodavac ne bude u mogućnosti da preuzme brigu o njima.

---

1. Kad banka nije otkazala nalog za isplatu po izdanim čekovima, unatoč postojanju negativnog salda, dužna je izvršiti nalog deponenta vlasnika tekućeg računa i izvršiti isplatu po čekovima koje je ovaj izdao.

Iz obrazloženja citiramo:

"Tužitelj nije dokazao da je otkazao nalog za isplatu u smislu čl. 766. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO. Tužitelj je zato bio u obvezi izvršenja naloga deponenta prema pravilima ugovora o nalogu, sukladno čl. 1057. st. 1. ZOO, jer nalog nije otkazao sukladno čl. 766. st. 1. ZOO. Prema tome, tuženik kao imatelj čeka primio je isplatu od tužitelja po zakonskoj osnovi. Naime, tužitelj nije dokazao da je nalog za plaćanje otkazao, a niti je ček opozvan po vlasniku tekućeg računa, prije podnošenja ovoga na isplatu.

(Vs RH, Rev. 994/00, od 15. 5.2001. – Izbor odluka 2/2001 – 35)

2. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 765. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Smrt, prestanak pravnog lica

Član 767.

(1) Nalog prestaje smrću nalogoprimca.

(2) Nasljednici nalogoprimca dužni su da o njegovoj smrti što prije obavijeste nalogodavca i preduzmu što je potrebno za zaštitu njegovih interesa, dok ne bude u stanju da sam preuzme brigu o njima.

(3) Nalog prestaje smrću nalogodavca samo ako je tako ugovoreno ili ako se nalogoprimac primio naloga s obzirom na svoje lične odnose sa nalogodavcem.

(4) U tom slučaju nalogoprimac je dužan produžiti povjerene poslove, ako bi inače nastupila šteta za nasljednike, dok ovi ne budu u mogućnosti da sami preuzmu brigu o njima.

(5) Ako je nalogodavac ili nalogoprimac neko pravno lice, nalog prestaje kad to lice prestane postojati.

Stečaj, lišenje poslovne sposobnosti

Član 768.

Nalog prestaje kad nalogodavac ili nalogoprimac padne pod stečaj ili bude potpuno ili djelimično lišen poslovne sposobnosti.

Čas prestanka naloga

Član 769.

(1) Kad je nalogodavac odustao od ugovora, kao i kad je umro ili pao pod stečaj, ili potpuno ili djelimično lišen poslovne sposobnosti, nalog prestaje u času kad je nalogoprimac saznao za događaj zbog koga nalog prestaje.

(2) Kad je nalogoprimcu izdato pismeno punomoćje dužan ga je vratiti po prestanku naloga.

Izuzeci

Član 770.

Kad je nalog dat da bi nalogoprimac mogao postići ispunjenje nekog svog potraživanja od nalogodavca, nalogodavac ne može odustati od ugovora i nalog ne prestaje ni smrću, ni stečajem nalogodavca ili nalogoprimca, ni kad jedan od njih bude potpuno ili djelimično lišen poslovne sposobnosti.

---

1. Postoji ugovor o komisionu, a ne o prodaji, kada se jedna strana obavezuje drugoj da će za nju prodati njenu robu, pa ako je blagovremeno obavijesti da je daljna prodaja spriječena nalazom inspektora jer da se radi o nedostacima zbog kojih su ti artikli neispravni za ljudsku ishranu, ne postoji odgovornost za štetu zbog neispunjenja naloga.

(Vs BiH, Rev. 387/87, od 14. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 59)

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XIX.

KOMISION

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 771.

(1) Ugovorom o komisionu obavezuje se komisionar da za naknadu (proviziju) obavi u svoje ime i za račun komitenta jedan ili više poslova koje mu povjerava komitent.

(2) Komisionr ima pravo na naknadu i kad ona nije ugovorena.

---

1. Osoba za čiji je račun banka plasirala sredstva putem ugovora o kreditu nije aktivno legitimirana da zahtijeva vraćanje kredita.

Iz obrazloženja:

Iz navoda tužbe i sadržaja isprava priloženih tužbi proizilazi da je između tužitelja i banke zaključen ugovor o komisionu iz člana 771. Zakona o obligacionim odnosima, te da ne postoji ugovor o kreditu zaključen između parničnih stranaka na kome bi se tužbeni zahtjev kakav je konkretni mogao zasnivati, tako da tužitelju nedostaje aktivna legitimacija u ovoj parnici. Banka je plasirala sredstva kredita u svoje ime, postupajući u smislu člana 21. tada važećeg Zakona o bankama ("Službene novine Federacije BiH", broj 2/95), a u tužbi se ne tvrdi da je banka svoja potraživanja iz ugovora o kreditu sa tuženim prenijela (cedirala) na tužitelja, tako da on, iako je ugovor o kreditu između banke i tuženog zaključen za njegov račun, ne može zahtijevati ispunjenje potraživanja iz tog posla kako proizilazi iz odredaba člana 787. stav 1. ZOO. Odredba u ugovoru tužitelja i banke da tužitelj snosi rizik naplate sredstava kredita ne predstavlja izjavu o cesiji potraživanja, već samo znači da se banka oslobađa obaveze prema tužitelju ako i pored preduzimanja svih potrebnih mjera ne uspije vratiti sredstva kredita od tuženog.

Može se predpostaviti da je tužitelj izbjegao neposredno zaključenje ugovora o kreditu sa tuženim stoga što bi time izlazio iz okviru djelatnosti za koju je registrovan, pa u odnosu na njega taj ugovor ne bi bio pravno valjan (član 110. st. 1. i 3. Zakona o preduzećima, "Službene novine Federacije BiH", broj 2/95), uz napomenu da je po propisima sada važećeg Zakona o bankama zabranjeno davanje kredita u svoje ime i za svoj račun na području Federacije bez dozvole Agencije za bankarstvo Federacije BiH (član 2. stav 1. Zakona o bankama "Službene novine Federacije BiH", broj 39/98).

(Vs FBiH, Pž. 277/98, od 12. 1. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 – 51)

2. Postoji ugovor o komisionu, a ne o prodaji, kada se jedna strana obavezuje drugoj da će za nju prodati njenu robu, pa ako je blagovremeno obavijesti da je daljna prodaja spriječena nalazom inspektora jer da se radi o nedostacima zbog kojih su ti artikli neispravni za ljudsku ishranu, ne postoji odgovornost za štetu zbog neispunjenja naloga.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Među strankama je zaključen ugovor po kome je tužilac kao poljoprivredni proizvođač predao tuženom 190 kg sušenog mesa, s tim da tuženi, za račun tužioca to meso proda trećim licima preko radne organizacije kod koje je zaposlen i to po određenoj cijeni.

Iz tih činjenica nižestepeni sudovi su pravilnom prmjenom materijalnog prava zaključili da se ne radi o ugovoru o kupoprodaji, kako ga je tužilac okvalifikovao, nego o ugovoru o komisionu u smislu odredbe člana 771. Zakona o obligacionim odnosima, zbog čega su nižestepeni sudovi pravilno postupili kada su raspravili odnos stranaka iz ove parnice shodnom primjenom pravila koja se odnose na ugovor o nalogu (član 772. Zakona o obligacionim odnosima), a ne po odredbama istog zakona koje se odnose na ugovor o prodaji.

Naime, prema odredbi člana 454. Zakona o obligacionim odnosima ugovor o prodaji je takva vrsta pravnog posla kojim se prodavac obavezuje da stvar koju prodaje preda kupcu tako da ovaj stekne pravo vlasništva na stvari, a kupac da ovome plati ugovorenu cijenu, što se ne može primijeniti na konkretni slučaj obzirom na činjenično utvrđenje iz nižestepenih presuda iz koga slijedi da tužilac predajom sušenog mesa nije htio da prenese pravo vlasništva na tuženog, nego se izričito sporazumio sa njim da tuženi za njegov račun proda meso trećim licima uz ugovoreni iznos naknade (provizije) za obavljanje tog posla, što su obilježja ugovora o komisionu (član 711. ZOO).

Utvrđeno je i to da tuženi nije uspio prodati svo meso zato što je pregledom od strane sanitarnog inspektora ustanovljeno da je neispravno za ljudsku ishranu i dalja prodaja zabranjena, kao i da je o tome obavijestio tužioca i pozvao ga da preuzme neprodanu količinu, što je tužilac odbio. Tuženi je u svemu postupao onako kako je predviđeno odredbom člana 751. Zakona o obligacionim odnosima, tako što je izvršavao nalog prema primljenim uputstvima tužioca sa pažnjom dobrog domaćina, pri čemu je kod iskrsle prepreke zabrane dalje prodaje od strane nadležnog organa štitio interese tužioca kao nalogodavca time što ga je blagovremeno o tome obavijestio, pa nema oslonca u odredbama člana 749. do 770. u vezi sa članom 772. navedenog zakona, da se tuženi obaveže na plaćanje potraživanja iz tužbenog zahtjeva, niti iz osnova naknade štete zbog neispunjenja ili nepravilnog ispunjenja ugovora.

(Vs BiH, Rev. 387/87, od 14. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 59)

3. Lice koje je u svoje ime naručilo isporuku robe dužno je da plati cijenu bez obzira što je postupalo za račun trećeg lica – komitenta. Te obaveze se može osloboditi samo ako dokaže da je komitentu ustupilo ugovor ili da mu je, uz pristanak prodavca, ustupilo dug iz ugovora.

(Vs BiH, Pž. 164/86, od 27. 1. 1987. – Bilten Vs BiH 2/87 – 30)

4. Komisionar nema pravo na zakonsku kompenzaciju svoga novčanog potraživanja sa obavezom prenosa novčanog iznosa koji je naplatio za račun komitenta, sem za potraživanja povodom kojih ima založno pravo na primljenom iznosu.

Iz obrazoženja:

Ugovor parničnih stranaka po svojoj prirodi je ugovor o komisionu (član 771. Zakona o obligacionim odnosima), u kome tuženi ima položaj komesionara, a tužiteljica komitenta.

Polazeći očigledno od ovakve pravne prirode ugovora prvostepeni sud zaključuje da tuženi ne može prebiti svoje potraživanje iz drugog vremenski odvojenog ugovora, sa potraživanjem tužioca iz ovog ugovora. Zbog ovakvog stava, prvostepeni sud i ne utvrđuje da li postoji potraživanje tuženog, koje je među strankama sporno.

Ovaj stav prvostepenog suda prihvata i ovaj sud.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Komisionar je dužan, u smislu člana 780. ZOO, na komitenta prenijeti sva potraživanja i ostala prava koja je za njega stekao, te mu predati sve što je za njega primio iz komisionog posla i to bez nepotrebnog odlaganja, a tu obavezu mogao bi odložiti samo ako bi imao založno pravo na stvarima stečenim za komitenta (član 786. ZOO), odnosno na novčanim iznosima koje je naplatio za račun nalogodavca (član 763. ZOO), koji se može primijeniti posredstvom člana 772. ZOO). U konkretnom slučaju takvo založno pravo tuženi nije imao, jer njegovo potraživanje, ako i postoji, potiče iz ranijeg ugovora stranaka koji nije bio ugovor o nalogu - komisionu. Ne radi se, dakle, o naknadi i troškovima tuženog iz ugovora o nalogu, odnosno potraživanju tuženog iz osnova nekog komisionog ugovora sa tužiteljicom, ili potraživanju zajma i predujma datog komitentu.

Kako se utuženo potraživanje u ovoj parnici odnosi na novčana sredstva tužiteljice koja je tuženi bespravno zadržao, to potraživanje ne može prestati prijebojem (kompenzacijom) - član 341. tačka 2. ZOO i kada su ispunjene opšte pretpostavke za prestanak potraživanja prebijanjem iz članova 336. i 337. ZOO.

Pod stvarima u smislu člana 341. tačka 2. ZOO mora se smatrati i novac, jer u građansko-pravnom smislu i novac predstavlja stvar (pravno pravilo iz paragrafa 285. bivšeg OGZ-a). Novac se može uvijek u krajnjoj liniji izraziti u obliku banknota ili kovanog novca i mora se smatrati generičkom stvari, iako u pravnom prometu, za razliku od ostalih stvari, vrši i posebne funkcije opšteg mjerila vrijednosti drugih stvari i platežnog sredstva.

(Vs BiH, Pž. 717/90, od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 39.

5. Komisionar duguje prodavcu zatezne kamate zbog zadocnjenja u plaćanju cijene iz ugovora o prodaji, ako komitent nije preuzeo dug i kada je roba po komisionarovom nalogu, isporučena neposredno komitentu i ovaj platio cijenu.

Iz obrazloženja:

"Tuženi se obavezao tužiocu bez protunaknade da će mu kupiti odgovarajuću građevinsku parcelu. Tuženi je kupio određeno građevinsko zemljište za tužioca ali je u njegovom sastavu i dio zemljišta koje ulazi u putno zemljište, dakle, javna površina. Kako javna dobra ne mogu biti u pravnom prometu (član 4. Zakona o prometu nepokretnosti) zaključeni ugovor je djelimično ništav (član 105. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Ukoliko je tužiocu time prouzrokovana šteta, tuženi je dužan da mu je naknadi samo ako se dokaže da pri zaključenju ugovora nije postupao sa onim stepenom pažnje sa kojim bi postupao u vlastitoj stvari (član 751. st. 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima)."

(Vs BiH, Pž. 641/9,0 od 27. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 54)

6. Potraživanje komitenta da mu komisionar preda novčani iznos koji je naplatio za njegov račun, zastarijeva u roku od pet godina.

(Vs BiH, Pž. 717/90, od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 40. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi uz član 374. ZOO)

Primjena pravila o nalogu

Član 772.

Na ugovor o komisionu shodno se primjenjuju pravila o nalogu, ukoliko pravilima o komisionu nije drukčije određeno.

---

1. Banka je dužna postupiti kao dobar privrednik kod osiguranja povrata sredstava datih na kredit temeljem komisionog pravnog posla.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Kada je tužena banka namjenski deponirana tužiteljeva devizna sredstva kratkoročno kao kredit odobrila osobi kojoj je to tužitelj namijenio, stupila je sa tužiteljem u komisioni pravni posao na kojeg se po članku 772. Zakona o obveznim odnosima, na odgovarajući način, primjenjuju pravila o nalogu o pitanjima koja na drugi način nisu uređena pravilima o komisionu.

Stoga je tužena, ako od tužitelja nije imala upute o sredstvima osiguranja vraćanja kredita, temeljem članka 751. stavak 3. Zakona o obveznim odnosima, bila dužna, rukovodeći se interesima tužitelja, postupati kao dobar privrednik i osigurati povrat kredita na način kojim, inače, uspješno osigurava povrat tako odobrenih svojih sredstava.

Tužitelj u žalbi, a i tijekom postupka, tvrdi da tužena nije tako postupala, već naprotiv da u tome nije poštovala ni svoje opće akte čija primjena daje daleko veću sigurnost naplate kreditom odobrenih sredstava, te ukazuje i na druge okolnosti o kojima tužena nije vodila računa, iako je to bila dužna učiniti. Stoga tužitelj smatra da mu zbog takvog svog postupanja tužena ne može onemogućiti raspolaganje deponiranim sredstvima i nakon znatnog vremena po isteku ugovorenog vremena deponiranja, odnosno vremena u okviru kojeg je mogla naplatiti sredstva da je postupala na navedeni način.

Ovim bitnim pitanjima sud prvog stupnja nije se uopće bavio, pa je stoga činjenično stanje za pravilno rješenje spora ostalo nepotpuno utvrđeno, zbog čega je, po članku 352. stavak 1. Zakona o parničnom postupku, žalba uvažena, pobijana presuda ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje.

U ponovnom suđenju sud prvog stupnja će u prvom redu raspraviti i utvrditi da li je tužitelj dao tuženoj upute u pogledu sredstava osiguravanja vraćanja kredita, da li se ona datih uputa pridržavala, a ako nisu date upute, da li je postupala sukladno članku 751. stavak 3. Zakona o obveznim odnosima, odnosno na način kojim uspješno osigurava povrat svojih sredstava.

(Vs FBiH, Pž. 206/00, od 23. 11. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 - 45)

2. Neće postojati odgovornost komisionara ako je izvršavao naloge komitenta prema uputstvima i sa pažnjom dobrog privrednika, pa se zbog toga ne može upisati u krivicu komisionaru što nije produžio trajanje garancije, jer takvog naloga nije ni dobio od komitenta.

Iz obrazloženja:

Pravilno je prvostepeni sud našao da nema osnova za odgovornost tuženog kao komisionara jer je izvršio naloge tužioca prema uputstvima i sa pažnjom dobrog privrednika. Naime, tuženi je obavještavao tužioca o prolongiranju isporuke opreme, iako je strani prodavac o tome izravno obavijestio tužioca a poslije toga teleksom i tuženog koji je navedeni teleks inostranog prodavca ponovo dostavio tužiocu. Sem toga, tužilac nije naložio tuženom da produži još 10 dana bankarsku garanciju kod inostrane banke, pošto je saznao od prodavca, odnosno tuženog da će roba biti isporučena u posljednjoj nedjelji jula 1998. godine, a imao je saznanja da garancija traje do 30. juna iste godine, jer se nalazila kod njega. Iz ovih razloga pravilno je prvostepeni sud našao da se ne može pripisati u krivicu tuženog što nije produžio trajanje garancije do 15. jula 1998. godine, jer takav nalog tužilac nije ni dao tuženom.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 2/2001, str. 19)

3. Komisionar odgovara za štetu komitentu ako je propustio da ugovori, odnosno realizuje pravo na ugovornu kaznu iz ugovora zaključenog za račun komitenta.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

U izvršenju ugovornih obaveza komisionar je odgovoran komitentu za sve štetne posljedice koje za njega nastanu zbog propusta komisionara u realizaciji zaključenog ugovora. Komisionar je odgovoran ne samo za stručni izbor trećeg lica sa kojim zaključuje ugovor nego i za stručno zaključenje ugovora i preduzimanje radnji kojim se u njegovoj realizaciji štite interesi komitenta. U izvršenju ugovornih obaveza komisionar je dužan da postupa pažnjom dobrog privrednika i da u svemu pazi na interese komitenta i njima se rukovodi (član 751. stav 1. u vezi sa članom 772. Zakona o obligacionim odnosima). Ne može se smatrati da je komisionar ispunio obaveze iz ugovora o komisionu ako je sa trećim licem zaključio ugovor u skladu sa obavezama iz ugovora o komisionu i izvršio druge radnje koje prate uvoz robe ako, u skladu sa svojim ugovornim i zakonskim obavezama, nije preduzeo sve radnje radi njegove realizacije. Za odlučivanje o ovom zahtjevu relevantno je da li je tužilac sa inostranim isporučiocem predvidio plaćanje ugovorne kazne za slučaj neispunjenja ili neurednog ispunjenja obaveze i da Ii je to pravo ostvario.

(Vs BiH, Pž. 564/89, od 14. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 40)

4. Vidjeti: odluku Vs BiH, Rev. 387/87, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 771. ZOO.

5. Uvoznik - specijalizovana organizacija, dužan je, radi zaštite interesa komitenta, preduzeti sve potrebne mjere radi utvrđenja zdravstvenog stanja uvezenih životinja i obezbjeđenja garancija inoprodavca za materijalne nedostatke i ne čekajući detaljna uputstva komitenta.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nalazi da je tuženi dužan tužiocu naknaditi štetu zbog uništenog stada koza, uvezenih za račun tužioca.

Neosnovani su navodi žalbe tuženog (specijalizovane organizacije za spoljno trgovinski promet) da je kao komisionar u izvršavanju svojih obaveza postupao sa očekivanom pažnjom i savjesno, te da je preduzeo sve što je nudio da bi zaštitio interese tužioca kao komitenta. Tuženi je 20. 12.1977. godine, putem teleksa obaviješten od prodavca - inostrane firme da jedna koza od izabranih neće biti otpremljena zbog bolesti, te da se briše sa Iiste preuzimanja. Tuženom što je o ovom isti dan teleksom obavijestio tužioc, nije ništa drugo predao pa ni da se kod inoprodaoca raspita i utvrdi o kakvoj se bolesli radi i po potrebi odgodi uvoz ili odustane od ugovora. Tuženi tom prilikom u čuvanju svojih obaveza nije postupio sa očekivanom pažnjom i savjesno. Morao je preduzeti te radnje i shodno saznanju o razlozima zbog kojih je izabrana, a bolesna koza briše sa Iiste preuzimanja, blagovremeno ugovoriti garancije i reklamirati nedostatke kvaliteta i u tom pravcu preduzeti i druge odgovarajuće mjere zaštite prava tužioca. Kako tako nije postupio, odgovoran je za štetu nastalu tužiocu zbog propuštanja tih radnji. Ugovorom o kupoprodaji zaključen između inostrane firme kao prodavca i tuženog kao kupca pod tačkom 6. - Uslovi plaćanja je predviđeno da se plaćanje izvrši prije isporuke akreditivom neopozivim i po utvrđenim, a da sem navedene dokumentacije potrebne za otpremu nije ugovoreno pribavljanje i zdravstvenih listova. Kada se uz sve to ima u vidu da tuženi nije ni pokrenuo arbitražni postupak, to dovoljno upućuje na zaključak da tuženi nije preduzeo potrebne mjere zaštite interesa tužioca koje je dužan preduzeti i koje su se od njega mogle i morale očekivati. Stoga nije pravilno shvatanje tuženog da je za preduzimanje mjera radi zaštite prava tužioca pa i pokretanja arbitražnog postupka, morao imati nalog tužioca.

(Vs BiH, Pž. 614/88, od 13.12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 66)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zaključenje posla pod uslovima različitim od naloga

Član 773.

(1) Ako je komisionar zaključio neki posao po nepovoljnijim uslovima od onih određenih nalogom kad to nije smio, dužan je naknaditi komitentu razliku, kao i prouzrokovanu štetu.

(2) U slučaju iz prethodnog stava komitent može odbiti da prihvati zaključeni posao, pod uslovom da o tome odmah obavijesti komisionara.

(3) Ali, komitent gubi to pravo ako komisionar pokaže spremnost da mu odmah isplati razliku i naknadi prouzrokovanu štetu.

(4) Ako je posao zaključen po povoljnijim uslovima od onih određenih nalogom, sva tako postignuta korist pripada komitentu.

---

1. Ako nalogoprimac (komisionar) ne položi račun o izvršenom poslu, nalogodavac (komitent) ne može zahtijevati u parnici naknadu u visini cijene po kojoj je on nabavio robu, već samo ono što je nalogoprimac dobio prodajom robe za njegov račun, uz odbitak opravdanih troškova i uobičajene provizije, a naknadu štete samo ako se utvrdi njeno postojanje i propusti nalogoprimca.

(Vs BiH, Pž. 445/86, od 19. 6. 1987. – Bilten VS BiH 3/87 – 31)

Prodaja robe prezaduženom licu

Član 774.

Komisionar odgovara komitentu za štetu ako je prodao robu licu za čiju je prezaduženost znao ili je mogao znati.

---

1. Komisionar - specijalizovana organizacija za spoljno-trgovinski promet nije smio postupiti striktno po uputstvima komitenta o načinu plaćanja cijene ako je mogao znati da je dužnik (kupac) nesigurni platilac, već je morao upozoriti komitenta na rizik i tražiti nova uputstva.

Iz obrazloženja:

Tuženi je kao specijalizovana organizacija za spoljno-trgovinski promet, morao provjeriti platežnu sposobnost ino-kupca, te postupiti sa posebnim oprezom kod naplate cijene iz ugovora o isporuci azbestne ljepenke koji je sa inokupcem zaključio za račun tužioca - komitenta. U protivnom odgovara za štetu koju je pretrpio tužilac po pravilima privrednog prava, kojima odgovara odredba člana 774. ZOO.

Prvostepeni sud je opravdano našao, cijeneći sadržaj dopisa koji je Privredna komora Jugoslavije uputila tuženom u maju 1973. godine, da je tuženi morao da kroz ugovor sa ino-kupcem obezbijedi plaćanje cijene isključivo putem neopozivog pokrivenog dokumentarnog akreditiva (koji je i ugovorio, ali samo kao alternativni način plaćanja, na kome nije insistirao). Ovo stoga što je inokupac komanditno društvo, sa ograničenim jemstvom komanditista osnovano početkom 1973. godine, a vodi ga lice koje je mijenjalo predmet poslovanja i čija je nepokretna imovina bila opterećena hipotekom do 50% vrijednosti. Kod ovakvih okolnosti tuženi nije smio postupiti striktno po uputama tužioca da ugovori plaćanje čekom koji se podnosi na naplatu tek po isteku roka od 15 dana nakon otpreme robe, već ga je morao upozoriti na rizik ovakvog ugovaranja, u smislu pravila privrednog prava, sada izraženih u odredbi člana 751. stav 2. u vezi sa članom 772. ZOO. Tuženi nije tvrdio u toku prvostepenog postupka, a ni u žalbi, ni da je provjeravao stanje na računu inokupca prije otpreme robe i nakon prijema čeka, a i to je bio dužan učiniti u opisanoj situaciji.

(Vs BiH, Pž. 65/86, od 18. 3. 1987. – Bilten VS BiH 2/87 – 29)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Komisionar je dužan da preduzme sve potrebne mjere radi očuvanja prava komitenta, a odgovara komitentu ukoliko proda robu licu za čijuje prezaduženost znao, ili je mogao znati.

(Vs S, broj Prev. 325/99. – Bilten 1/2000)

3. Komisionar odgovara solidarno sa svojim saugovaračem za ispunjenje obaveze komitentu samo ako je posebno jamčio da će saugovarač ispuniti svoju obavezu (delkredere), ali komisionar odgovara komitentu za štetu ako je prodao robu licu za čiju je prezaduženost znao ili je mogao znati.

(Vs BiH, Pž. 128/86, od 30. 4. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 38)

Kad sam komisionar kupuje robu komitenta ili mu prodaje svoju robu

Član 775.

(1) Komisionar kome je povjereno da proda ili da kupi neku robu kotiranu na berzi ili na tržištu može, ako mu je komitent to dozvolio, zadržati robu za sebe kao kupac, odnosno isporučiti je kao prodavac, po cijeni u vrijeme izvršenja povjerenog posla.

(2) U tom slučaju između komisionara i komitenta nastaju odnosi iz ugovora o prodaji.

(3) Ako se berzanska, odnosno tržišna cijena i cijena koju je odredio komitent ne slažu, komisionar – prodavac ima pravo na manju od ove dvije cijene, a komisionar – kupac dužan je platiti veću.

Odjeljak 2.

OBAVEZE KOMISIONARA

Čuvanje i osiguranje

Član 776.

(1) Komisionar je dužan čuvati povjerenu robu sa pažnjom dobrog privrednika.

(2) On odgovara i za slučajnu propast ili oštećenje robe ako je nije osigurao, a prema nalogu je bio dužan to učiniti.

Obavještenje o stanju primljene robe

Član 777.

(1) Prilikom preuzimanja robe od prevozioca, koju mu je poslao komitent, komisionar je dužan utvrditi njeno stanje i bez odlaganja izvijestiti komitenta o danu prispijeća robe, kao i o vidljivim oštećenjima ili manjku, inače odgovara za štetu koja bi zbog tog propuštanja nastala za komitenta.

(2) On je dužan preduzeti sve potrebne mjere radi očuvanja prava komitenta prema odgovornom licu.

---

1. Komisionar, ako nije ugovoren komision delcredere, ne odgovara za štetu nastalu u prevozu robe koja nije njemu upućena, pa i ako je primalac propustio da blagovremeno obavijesti komitenta o vidljivim oštećenjima ili gubitku robe, pod

http://www.advokat-prnjavorac.com

uslovom da je pravilno odabrao špeditera, odnosno prevoznika i postupao po uputama komitenta.

(Vs BiH, Pž. 427/88, od 26. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 101: **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 781. ZOO)

2. Komisionar je dužan da preduzme sve potrebne mjere radi očuvanja prava komitenta, a odgovara komitentu ukoliko proda robu licu za čijuje prezaduženost znao, ili je mogao znati.

(Vs S, broj Prev. 325/99. – Bilten 1/2000)

Obavještenje o promjenama na robi

Član 778.

Komisionar je dužan obavijestiti komitenta o svim promjenama na robi zbog kojih bi ona mogla izgubiti od svoje vrijednosti, a ako nema vremena za čekanje njegovih uputstava, ili ako on odugovlači sa davanjem uputstava, u slučaju opasnosti znatnijeg oštećenja robe, komisionar je dužan prodati je na najpogodniji način.

Saopštavanje komitentu imena saugovarača

Član 779.

(1) Komisionar je dužan saopštiti komitentu sa kojim je licem obavio posao koji mu je komitent povjerio.

(2) Ovo pravilo ne važi u slučaju prodaje pokretnih stvari koja se vrši preko komisionih prodavnica, osim ako nije drukčije ugovoreno.

Polaganje računa

Član 780.

(1) Komisionar je dužan položiti račun o obavljenom poslu bez nepotrebnog odlaganja.

(2) On je dužan predati komitentu sve što je primio po osnovu posla izvršenog za njegov račun.

(3) Komisionar je dužan prenijeti na komitenta potraživanja i ostala prava koja je stekao prema trećem sa kojim je obavio posao u svoje ime i za njegov račun.

---

1. Komisionar nema pravo na zakonsku kompenzaciju svoga novčanog potraživanja sa obavezom prenosa novčanog iznosa koji je naplatio za račun komitenta, sem za potraživanja povodom kojih ima založno pravo na primljenom iznosu.

Iz obrazloženja citiramo:

"Komisionar je dužan, u smislu člana 780. ZOO, na komitenta prenijeti sva potraživanja i ostala prava koja je za njega stekao, te mu predati sve što je za njega primio iz komisionog posla i to bez nepotrebnog odlaganja, a tu obavezu mogao bi odložiti samo ako bi imao založno pravo na stvarima stečenim za komitenta (član 786. ZOO), odnosno na novčanim iznosima koje je naplatio za račun nalogodavca (član 763. ZOO), koji se može primijeniti posredstvom člana 772. ZOO). U konkretnom slučaju takvo založno pravo tuženi nije imao, jer njegovo potraživanje, ako i postoji, potiče iz ranijeg ugovora stranaka koji nije bio ugovor o nalogu - komisionu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ne radi se, dakle, o naknadi i troškovima tuženog iz ugovora o nalogu, odnosno potraživanju tuženog iz osnova nekog komisionog ugovora sa tužiteljicom, ili potraživanju zajma i predujma datog komitentu.

Kako se utuženo potraživanje u ovoj parnici odnosi na novčana sredstva tužiteljice koja je tuženi bespravno zadržao, to potraživanje ne može prestati prijebojem (kompenzacijom) - član 341. tačka 2. ZOO i kada su ispunjene opšte pretpostavke za prestanak potraživanja prebijanjem iz članova 336. i 337. ZOO.

Pod stvarima u smislu člana 341. tačka 2. ZOO mora se smatrati i novac, jer u građansko-pravnom smislu i novac predstavlja stvar (pravno pravilo iz paragrafa 285. bivšeg OGZ-a). Novac se može uvijek u krajnjoj liniji izraziti u obliku banknota ili kovanog novca i mora se smatrati generičkom stvari, iako u pravnom prometu, za razliku od ostalih stvari, vrši i posebne funkcije opšteg mjerila vrijednosti drugih stvari i platežnog sredstva.

(Vs BiH, Pž. 717/90, od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 39)

2. Ako nalogoprimac (komisionar) ne položi račun o izvršenom poslu, nalogodavac (komitent) ne može zahtijevati u parnici naknadu u visini cijene po kojoj je on nabavio robu, već samo ono što je nalogoprimac dobio prodajom robe za njegov račun, uz odbitak opravdanih troškova i uobičajene provizije, a naknadu štete samo ako se utvrdi njeno postojanje i propusti nalogoprimca.

Iz obrazloženja:

lzmeđu stranaka zaključen je ugovor o nalogu (u stvari ugovor o komisionu kao vrsta ugovora o nalogu), kojom se tuženi obavezao da u svoje ime, a za račun tužioca, proda u inostranstvu svu količinu bundevske koštice koju tužilac otkupi iz roda 1982-1983. godine i uskladišti kod tuženog.

Stranke nisu utvrdile po kojoj cijeni će tuženi prodati tužiočevu bundevsku košticu u inostranstvu, ali ta okolnost ne čini ugovor nepunovažnim. U smislu člana 751. stav 3. ZOO, ugovor o nalogu je punovažan i kada nedostaju uputstva nalogodavca, a tada je nalogoprimac dužan, rukovodeći se interesima nalogodavca postupati kao dobar privrednik.

Pravilno je prvostepeni sud utvrdio, analizom i nalaza vještaka, da je tuženi prodao u svoje ime u inostranstvu svu količinu bundevske koštice koju je tužilac uskladištio u toku 1983. godine kod tuženog, pa je dužan u ispunjenju ugovora o nalogu (komisionu) položiti račun tužiocu (član 654. odnosno 780 ZOO) i predati tužiocu sve što je na ime cijene prodatih koštica tužioca primio od inokupca.

Neosnovano, međutim, prvostepeni sud dosuđuje tuziocu naknadu u visini cijene po kojoj je tužilac otkupljivao košticu (100 dinara po kg), jer tužilac ima pravo da zahtijeva samo dinarsku pratuvrijednost cijene koju je tuženi postigao prodajom koštica, ali uz odbitak troškova koje je tuženi imao (član 759, odnosno 784. ZOO), te naknade (provizije) koju duguje tuženom (članovi 761. i 762. odnosno 782. i 783. ZOO). To znači da iznos koji je tuženi dobio prodajom tužiočeve koštice treba umanjiti za transportne i druge troškove koje je po ugovoru sa inokupcem imao tuženi i za uobičajenu proviziju tuženog. Tužilac treba da snosi i rastur, odnosno kalo, do koga je došlo tokom uskladištenja i transporta njegovih koštica, pa nije opravdano odrediti naknadu za cjelokupnu količinu uskladištene koštice.

Tužilac bi mogao zahtijevati i eventualnu naknadu štete, ako je tuženi postupio protivno nalogu i uputstvima, odnosno ako nije postupao sa pažnjom dobrog privrednika (članovi 751. i 752. odnosno 773. ZOO), no postojanje takve štete tužilac mora dokazati. Pri raspravljanju o ovom eventualnom zahtjevu treba imati u vidu da je bundevska koštica bila namijenjena izvozu i da je morala biti prodata i pod nepovoljnim uslovima kakvi su vladali na tržištu, ukoliko tužilac ne dokaže da ju je on mogao korisnije upotrijebiti da mu je vraćena, a ne prodata za bagatelnu cijenu.

(Vs BiH, Pž. 445/86, od 19. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 31)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Potraživanje naknade za poslove izvoza robe obavljene za račun tuženog i za izdatke učinjene tim povodom zastarijeva u roku od tri godine od dana kada je izvoznik trebao položiti račun o obavljenom poslu.

(Vs BiH, Pž. 320/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 2)

4. Kad određena količina robe po ugovoru o komisionu nije prodata, nakon polaganja računa o obavljenom poslu, komisionar je dužan da komitentu vrati neprodatu robu.

(Vs S, broj Prev. 385/94. – Bilten 2/1995)

5. Komitent ima pravo da zahtijeva od komisionara naknadu štete u visini izgubljene ugovorne kazne ako je komisionar svojom krivicom propustio da blagovremeno zadrži pravo na ugovornu kaznu.

Iz obrazloženja:

Tužiocu kao komitentu ne pripada pravo na ugovornu kaznu, jer on tu kaznu nije ugovorio, već njegov komisionar, aIi u njegovu korist. Međutim, tužiocu pripada pravo na obeštećenje od komisionara za visinu ugovorne kazne koju je komisionar za račun komintenta bio dužan realizirati.

(Vs BiH, Pž. 296/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 60)

Delkredere

Član 781.

(1) Komisionar odgovara za ispunjenje obaveza svog saugovarača samo ako je posebno jemčio da će on svoje obaveze ispuniti (delkredere), u kom slučaju on odgovara solidarno sa njim.

(2) Komisionar koji je jemčio za ispunjenje obaveza svog saugovarača ima pravo i na posebnu naknadu (delkredere provizija).

---

1. Komisionar, ako nije ugovoren komision delcredere, ne odgovara za štetu nastalu u prevozu robe koja nije njemu upućena, pa i ako je primalac propustio da blagovremeno obavijesti komitenta o vidljivim oštećenjima ili gubitku robe, pod uslovom da je pravilno odabrao špeditera, odnosno prevoznika i postupao po uputama komitenta.

Iz obrazloženja:

Komisionar ne odgovara za ispunjenje obaveze svog saugovarača (iz ugovora koga je zaključio u svoje ime, a za račun tužioca - komitenta). Komisionar odgovara po principu pretpostavljene krivice samo za svoje radnje i propuste prilikom izvršavanja svojih ugovornih obaveza iz ugovora o komisionu.

Osnov za obavezivanje tuženog nije u odredbama člana 777. ZOO, kako to pogrešno smatra prvostepeni sud. Ovaj član ima u vidu slučajeve kada se komitentove stvari prevoze, te se komisionar u svoje ime, ali za račun komitenta javlja prema prevoziocu kao primalac stvari. Pri tome nije relevantno da li je komisionaru stvari poslao komitent ili neko treće lice, bez obzira na užu stilizaciju odredaba čla na 777. stava 1. ZOO, koje je potrebno u tom smislu šire tumačiti. Preuzimajući neposredno robu od prevozioca, za komisionara nastaju obaveze da utvrdi njeno stanje i bez odlaganja obavijesti komitenta o danu prispijeća robe, kao i o vidljivim oštećenjima i manjku, inače odgovara za štetu koja bi zbog propuštanja nastala za komitenta.

U ovom slučaju tuženi (komisionar) nije bio primalac stvari od prevozioca, jer roba nije dostavljena ni komisionaru ni komitentu, te je isključena mogućnost pri-

http://www.advokat-prnjavorac.com

mjene odredaba člana 777. stav 1. ZOO na do sada utvrđeno činjenično stanje u prvostepenoj presudi.

Pravilo da komisionar odgovara po principu pretpostavljene krivice samo za svoje radnje i propuste prilikom izvršavanja svojih ugovornih obaveza o komisionu (a to se odnosi i na stručan izbor i date instrukcije trećim licima sa kojima je komisionar zaključio ugovor o prodaji u svoje ime, a za račun komitenta) stranke mogu izmijeniti svojim sporazumom - ugovaranjem delkredere komisiona (što u ovom slučaju nije utvrđivao prvostepeni sud) - član 781. ZOO.

Samo u slučaju da je ugovoren delkredere komision, komisionar odgovara za ispunjenje obaveze svog saugovarača pošto ovim vidom komisiona komisionar posebno jemči da će njegov saugovarač svoje obaveze ispuniti, u kom slučaju odgovara solidarno sa njim.

(Vs BiH, Pž. 427/88, od 26. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 101)

2. Komisionar odgovara komitentu za štetu zbog svog propusta da na komitenta prenese potraživanja s naslova dugovane cijene i ostala prava koja je stekao prema trećem s kojim je obavio prodaju robe u svoje ime a za račun komitenta.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kad su ocijenili osnovanim tužbeni zahtjev tužitelja za naknadu štete u iznosu navedenom u toč. 1. izreke prvostupanjske presude.

U ovoj pravnoj stvari valja istaći da je bitno da je između pravnog prednika tužitelja (pri čemu nije odlučno da li se radi o generalnoj ili singularnoj pravnoj sukcesiji) i tuženika postojao ugovor o komisionu. Prema navedenom ugovoru tuženikova obveza je bila da u svoje ime, a za račun "J." S. (ugovor od 16. kolovoza 1984) proda robu trećoj osobi i da sve ono što je temeljem takvog pravnog posla primio da preda predniku tužitelja.

Tužitelj u ovoj parnici traži naknadu štete od tuženika koji mu je (kako tužitelj tvrdi) prouzročio tuženik, jer njegovim propustom nije od kupca naplatio cijenu za isporučenu robu.

Člankom 771. Zakona o obveznim odnosima propisano je da se ugovorom o komisionu obvezuje komisionar da za naknadu (proviziju) obavi u svoje ime i za račun komitenta jedan ili više poslova koje mu povjerava komitent s time da komisionar ima pravo na naknadu i kad ona nije ugovorena. Tuženik je kao komisionar bio dužan tužitelju kao komitentu položiti račun o obavljenom poslu bez nepotrebnog odgađanja, te predati komitentu sve ono što je primio po osnovi posla izvršenog za njegov račun. Sukladno čl. 781. st. 3. Zakona o obveznim odnosima komisionar je dužan prenijeti na komitenta potraživanja i ostala prava koja je stekao prema trećem s kojim je obavio poslove u svoje ime i za njegov račun.

Za razrješenje prava i obveza nastalih po ugovoru o komisionu od 16. kolovoza 1984.g. između "J." S., kao komitenta (a u čija prava i obveze sukcesijom koja je opisana u obrazloženju prvostupanjske presude ulazi tužitelj) i tuženika kao komisionara odlučno je ocijeniti jedino da li je tuženik kao komisionar ispunio svoje obveze prema komitentu iz ugovora o komisionu ili te obveze nije ispunio.

Da je tuženik to potraživanje koje je prema trećoj osobi imao kao komisionar prenio na pravnog prednika tužitelja ne bi imao potrebu voditi parnice i izvršio bi svoju obvezu iz ugovora o komisionu, pa ne bi bilo ni njegove odgovornosti (izuzev ako tužitelj zbog propusta komisionara ne bi mogao prema trećoj osobi ostvarivati preneseno mu pravo).

Kada je komisionar zadržao potraživanja iz ugovora o komisionu tada komitent nije mogao zahtijevati u odnosu na trećeg ispunjenje potraživanja iz posla, što ga

http://www.advokat-prnjavorac.com

je komisionar sklopio s trećim za njegov račun. Komitent prema trećem može zahtijevati ispunjenje obveze tek nakon što komisionar ustupi potraživanje komitentu kako to proizlazi iz čl. 787. st. 1. Zakona o obveznim odnosima.

Prigovor tuženika da nije naplatio potraživanje po osnovi presude ne dovodi tuženika u povoljniju pravnu situaciju i to iz razloga što je drugostupanjski sud pravilno, utvrdivši da je došlo 8. listopada 1991.g. do raskidanja državno pravnih sveza na temelju kojih je zajedno s ostalim republikama i pokrajinama Republika Hrvatska tvorila dotadašnju SFRJ ("Narodne novine", broj 53/91), a da je 16. svibnja 1989.g., presuda postala pravomoćna zaključio da je od 16. svibnja 1989.g. pa do 8. listopada 1991.g. tuženik mogao pokrenuti ovršni postupak i naplatiti svoje potraživanje prema "J." Osnovnoj banci S., Osnovna banka S. je imala svojstvo pravne osobe i bila hrvatska banka sa sjedištem u S. i nakon razdruživanja sve do 1993.g. kada je njezin status izmijenjen Zakonom o načinu likvidacije poslovanja glavnih filijala Jugobanke d.d. Beograd, koje su poslovale na teritoriju Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 106/93).

Zbog navedenih je razloga, po ocjeni ovoga suda, tuženik dužan platiti tužitelju dosuđeni iznos naknade koja je dosuđena u iznosu od …… USA $ u protuvrijednosti domaće valute.

Pritom na navode revidenta da je ugovorom isključena svaka mogućnost cesije valja odgovoriti da je ugovorom određen način plaćanja: neopozivim potvrđenim akreditivom u korist izvoznika i prijenosom istog po naplati fakture prenošenjem u korist deviznog računa "Ž." kod Splitske banke S., pri čemu nema odredbi kojima bi bila isključena cesija potraživanja komisionara na komitenta, pa je komisionar potraživanje koje je kao komisionar imao prema trećoj osobi (po osnovi prodaje betonskog čelika) mogao cedirati komitentu."

(Vs RH, II Rev. 13/97, od 31. 10. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 42)

Odjeljak 3.

OBAVEZE KOMITENTA

Naknada (provizija)

Član 782.

(1) Komitent je dužan isplatiti komisionaru naknadu kad bude izvršen posao koji je komisionar obavio, kao i ako izvršenje posla bude spriječeno nekim uzrokom za koji odgovara komitent.

(2) U slučaju postupnog izvršavanja, komisionar može zahtijevati srazmjeran dio naknade poslije svakog djelimičnog ispunjenja.

(3) Ako ne dođe do izvršenja zaključenog posla iz uzroka za koji ne odgovaraju ni komisionar ni komitent, komisionar ima pravo na odgovarajuću naknadu za svoj trud.

(4) Komisionar koji je nevjerno postupio prema komitentu nema pravo na naknadu.

---

1. Ako nalogoprimac (komisionar) ne položi račun o izvršenom poslu, nalogodavac (komitent) ne može zahtijevati u parnici naknadu u visini cijene po kojoj je on nabavio robu, već samo ono što je nalogoprimac dobio prodajom robe za njegov račun, uz odbitak opravdanih troškova i uobičajene provizije, a naknadu štete samo ako se utvrdi njeno postojanje i propusti nalogoprimca.

(Vs BiH, Pž. 445/86, od 19. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 31)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž . 320/87, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 780. ZOO.

Visina naknade

Član 783.

(1) Ako iznos naknade nije određen ugovorom ili tarifom, komisionaru pripada naknada prema obavljenom poslu i postignutom rezultatu.

(2) Ako je u datom slučaju naknada nesrazmjerno velika prema obavljenom poslu i postignutom rezultatu, sud je može, na zahtjev komitenta, sniziti na pravičan iznos.

Naknada troškova

Član 784.

(1) Komitent je dužan naknaditi komisionaru troškove koji su bili potrebni za izvršenje naloga, sa kamatom na dan kad su učinjeni.

(2) Komitent je dužan dati komisionaru posebnu naknadu za upotrebu njegovih skladišta i transportnih sredstava, ako ona nije obuhvaćena naknadom za izvršenje posla.

---

1. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 445/86, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 782. ZOO.

Predujmljivanje novca komisionaru

Član 785.

Ako ugovorom o komisionu nije što drugo određeno, komitent nije dužan predujmiti komisionaru potrebna sredstva za obavljanje povjerenog posla.

Odjeljak 4.

ZALOŽNO PRAVO

Član 786.

(1) Komisionar ima pravo zaloge na stvarima koje su predmet ugovora o komisionu dok se te stvari nalaze kod njega, ili kod nekog koji ih drži za njega ili dok on ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

(2) Iz vrijednosti tih stvari komisionar može naplatiti prije ostalih komitentovih povjerilaca svoja potraživanja po osnovu svih komisionih poslova sa komitentom kao i po osnovu zajmova i predujmova datih komitentu, bez obzira na to da li su nastali u vezi sa tim stvarima ili nekim drugim.

(3) Pravo prvenstvene naplate ima komisionar iz potraživanja koja je, izvršavajući nalog, stekao za račun komitenta.

---

1. Komisionar nema pravo na zakonsku kompenzaciju svoga novčanog potraživanja sa obavezom prenosa novčanog iznosa koji je naplatio za račun komitenta, sem za potraživanja povodom kojih ima založno pravo na primljenom iznosu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Ugovor parničnih stranaka po svojoj prirodi je ugovor o komisionu (član 771. Zakona o obligacionim odnosima), u kome tuženi ima položaj komesionara, a tužiteljica komitenta.

Polazeći očigledno od ovakve pravne prirode ugovora prvostepeni sud zaključuje da tuženi ne može prebiti svoje potraživanje iz drugog vremenski odvojenog ugovora, sa potraživanjem tužioca iz ovog ugovora. Zbog ovakvog stava, prvostepeni sud i ne utvrđuje da li postoji potraživanje tuženog, koje je među strankama sporno.

Ovaj stav prvostepenog suda prihvata i ovaj sud.

Komisionar je dužan, u smislu člana 780. ZOO, na komitenta prenijeti sva potraživanja i ostala prava koja je za njega stekao, te mu predati sve što je za njega primio iz komisionog posla i to bez nepotrebnog odlaganja, a tu obavezu mogao bi odložiti samo ako bi imao založno pravo na stvarima stečenim za komitenta (član 786. ZOO), odnosno na novčanim iznosima koje je naplatio za račun nalogodavca (član 763. ZOO), koji se može primijeniti posredstvom člana 772. ZOO). U konkretnom slučaju takvo založno pravo tuženi nije imao, jer njegovo potraživanje, ako i postoji, potiče iz ranijeg ugovora stranaka koji nije bio ugovor o nalogu - komisionu. Ne radi se, dakle, o naknadi i troškovima tuženog iz ugovora o nalogu, odnosno potraživanju tuženog iz osnova nekog komisionog ugovora sa tužiteljicom, ili potraživanju zajma i predujma datog komitentu.

Kako se utuženo potraživanje u ovoj parnici odnosi na novčana sredstva tužiteljice koja je tuženi bespravno zadržao, to potraživanje ne može prestati prijebojem (kompenzacijom) - član 341. tačka 2. ZOO i kada su ispunjene opšte pretpostavke za prestanak potraživanja prebijanjem iz članova 336. i 337. ZOO.

Pod stvarima u smislu člana 341. tačka 2. ZOO mora se smatrati i novac, jer u građansko-pravnom smislu i novac predstavlja stvar (pravno pravilo iz paragrafa 285. bivšeg OGZ-a). Novac se može uvijek u krajnjoj liniji izraziti u obliku banknota ili kovanog novca i mora se smatrati generičkom stvari, iako u pravnom prometu, za razliku od ostalih stvari, vrši i posebne funkcije opšteg mjerila vrijednosti drugih stvari i platežnog sredstva.

(Vs BiH, Pž. 717/90, od 12. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 39)

Odjeljak 5.

ODNOSI SA TREĆIM LICIMA

Komitentova prava na potraživanja iz posla sa trećim

Član 787.

(1) Komitent može zahtijevati ispunjenje potraživanja iz posla koji je komisionar zaključio sa trećim i za njegov račun tek pošto mu ih komisionar ustupi.

(2) Ali, u pogledu odnosa komitenta sa komisionarom i njegovim povjeriocima, ova se potraživanja od svog nastanka smatraju kao komitentova potraživanja.

---

1. Osoba za čiji je račun banka plasirala sredstva putem ugovora o kreditu nije aktivno legitimirana da zahtijeva vraćanje kredita.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Iz navoda tužbe i sadržaja isprava priloženih tužbi proizilazi da je između tužitelja i banke zaključen ugovor o komisionu iz člana 771. Zakona o obligacionim odnosima, te da ne postoji ugovor o kreditu zaključen između parničnih stranaka na kome bi se tužbeni zahtjev kakav je konkretni mogao zasnivati, tako da tužitelju nedostaje aktivna legitimacija u ovoj parnici. Banka je plasirala sredstva kredita u svoje ime, postupajući u smislu člana 21. tada važećeg Zakona o bankama ("Službene novine Federacije BiH", broj 2/95), a u tužbi se ne tvrdi da je banka svoja potraživanja iz ugovora o kreditu sa tuženim prenijela (cedirala) na tužitelja, tako da on, iako je ugovor o kreditu između banke i tuženog zaključen za njegov račun, ne može zahtijevati ispunjenje potraživanja iz tog posla kako proizilazi iz odredaba člana 787. stav 1. ZOO. Odredba u ugovoru tužitelja i banke da tužitelj snosi rizik naplate sredstava kredita ne predstavlja izjavu o cesiji potraživanja, već samo znači da se banka oslobađa obaveze prema tužitelju ako i pored preduzimanja svih potrebnih mjera ne uspije vratiti sredstva kredita od tuženog.

Može se predpostaviti da je tužitelj izbjegao neposredno zaključenje ugovora o kreditu sa tuženim stoga što bi time izlazio iz okviru djelatnosti za koju je registrovan, pa u odnosu na njega taj ugovor ne bi bio pravno valjan (član 110. st. 1. i 3. Zakona o preduzećima, "Službene novine Federacije BiH", broj 2/95), uz napomenu da je po propisima sada važećeg Zakona o bankama zabranjeno davanje kredita u svoje ime i za svoj račun na području Federacije bez dozvole Agencije za bankarstvo Federacije BiH (član 2. stav 1. Zakona o bankama "Službene novine Federacije BiH", broj 39/98).

(Vs FBiH, Pž. 277/98, od 12. 1. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 51)

Ograničenje prava komisionarovih povjerilaca

Član 788.

Povjerioci komisionara ne mogu radi naplate svojih potraživanja, ni u slučaju njegovog stečaja, preduzeti mjere izvršenja na pravima i stvarima koje je komisionar, izvršavajući nalog, stekao u svoje ime, ali za račun komitenta, izuzev ako se radi o potraživanjima nastalim u vezi sa sticanjem tih prava i stvari.

Stečaj komisionara

Član 789.

(1) U slučaju stečaja komisionara komitent može zahtijevati izlučenje iz stečajne mase stvari koje je predao komisionaru radi prodaje za njegov račun, kao i stvari koje je komisionar nabavio za njegov račun.

(2) U istom slučaju komitent može zahtijevati od trećeg kome je komisionar predao stvari, da mu isplati njihovu cijenu, odnosno njen još neisplaćeni dio.

Primjer broj	*Ugovor o komisionu*

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XX.

UGOVOR O TRGOVINSKOM ZASTUPANJU

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 790.

(1) Ugovorom o trgovinskom zastupanju obavezuje se zastupnik da se stalno stara da treća lica zaključuju ugovore sa njegovim nalogodavcem, i da u tom smislu posreduje između njih i nalogodavca, kao i da po dobijenom ovlašćenju zaključuju ugovore sa trećim licima u ime i za račun nalogodavca, a ovaj se obavezuje da mu za svaki ugovor isplati određenu naknadu (proviziju).

(2) Nalogodavac može imati na istom području za istu vrstu poslova više zastupnika.

(3) Jedan zastupnik ne može bez pristanka nalogodavca preuzeti obavezu da na istom području i za istu vrstu poslova radi za drugog nalogodavca.

Forma

Član 791.

Ugovor o trgovinskom zastupanju mora biti zaključen u pismenoj formi.

Zaključivanje ugovora u ime nalogodavca

Član 792.

Zastupnik može zaključivati ugovore u ime i za račun svog nalogodavca, ako je za to od njega dobio posebno ili generalno ovlašćenje.

---

1. Na ocjenu da li je zastupnik uredno ispunio ugovor o zastupanju, utiče i okolnost da li je na vrijeme obavijestio zastupanog o namjeravanom zaključenju posla i da li ga je zastupani bez odlaganja obavjestio o svojoj odluci.

Iz obrazloženja:

Po ocjeni prvostepenog suda tuženi je ugovore sa izvođačem radova zaključio u ime i za račun tužioca, te kao zastupnik u smislu člana 797. Zakona o obligacionim odnosima, dužan je bio brinuti se o interesima tužioca kao nalogodavca i u svim poslovima koje je preduzeo postupati s pažnjom dobrog privrednika i pri tome držati se uputa tužioca kao nalogodavca. Našao je da tuženi, zaključivanjem ugovora o obračunu razlike u cijeni, nije postupao sa pažnjom dobrog privrednika i držao se uputa tužioca, jer da je ugovorom utvrđenu razliku u cijeni u iznosu od …… dinara isplatio izvođaču radova iz sredstava namijenjenih za druge svrhe, iako razlika u cijeni, utvrđena putem vještaka u ovom sporu stvarno iznosi samo ……. dinara. Prvostepeni sud je pogriješio kada je odlučio da je zahtjev tužioca osnovan za iznos od ……. dinara a da prethodno nije proveo dokaze uvidom u dopis tuženoga od 15.1.1981. godine i sve provedene dokaze ocijenio i u smislu člana 803. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Uz dopis tuženoga od 15.1.1981. godine tužiocu je dostavljen elaborat razlike u cijeni na iznos od …… dinara koju zahtijeva izvo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

đač radova. Tim podneskom tužilac je pozvan da se izjasni o tom zahtjevu i izvrši obezbjeđenje sredstava. Da li se tužilac, kada i na koji način izjasnio o tom zahtjevu, prvostepeni sud nije raspravljao niti je tu okolnost imao u vidu prilikom odlučivanja o tužbenom zahtjevu. Tuženi je u smislu člana 792. Zakona o obligacionim odnosima imao generalno ovlaštenje da zaključuje ugovore u ime i za račun tužioca. Ugovor o obračunu razlike u cijeni tuženi je sa izvođačem radova zaključio tek 16. odnosno 19. 10.1981. godine. Tim ugovorom utvrđeno je da razlika u cijeni iznosi …… dinara, a to je manji iznos nego što je zahtijevao izvođač radova elaboratom o razlici u cijeni. Da li je tužilac, kada i na koji način bio obaviješten o zaključivanju ugovora o obračunu razlike u cijeni i da li je i kako na to reagovao, prvostepeni sud nije raspravljao. U smislu člana 803. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, nalogodavac može po svojoj volji prihvatiti ili odbaciti sklapanje ugovora pripremljenog od strane zastupnika, ali je dužan bez odlaganja obavijestiti zastupnika o svojoj odluci.

(Vs BiH, Pž. 390/90 od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 56)

Primanje ispunjenja

Član 793.

Zastupnik ne može zahtijevati ni primiti ispunjenje potraživanja svog nalogodavca, ako za to nije posebno ovlašćen.

Izjave zastupniku za nalogodavca

Član 794.

Kad je ugovor zaključen posredovanjem zastupnika, onda saugovarač nalogodavca može punovažno činiti zastupniku izjave koje se tiču nedostataka predmeta ugovora, kao i druge izjave u vezi sa tim ugovorom, u cilju očuvanja ili vršenja prava iz ugovora.

Izjave u ime nalogodavca

Član 795.

Zastupnik je ovlašćen da u cilju očuvanja prava svog nalogodavca čini potrebne izjave njegovom saugovaraču.

Mjere obezbjeđenja

Član 796.

U cilju zaštite interesa nalogodavca zastupnik može zahtijevati preduzimanje potrebnih mjera obezbjeđenja.

Odjeljak 2.

OBAVEZE ZASTUPNIKA

Staranje o interesima nalogodavca

Član 797.

(1) Zastupnik je dužan starati se o interesima nalogodavca i u svim poslovima koje preduzima dužan je postupiti sa pažnjom dobrog privrednika.

(2) Pri tome je dužan držati se uputstava koja mu je dao nalogodavac.

(3) On je dužan davati nalogodavcu sva potrebna obavještenja o tržišnoj situaciji, naročito ona koja su od značaja za svaki pojedini posao.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Na ocjenu da li je zastupnik uredno ispunio ugovor o zastupanju, utiče i okolnost da li je na vrijeme obavijestio zastupanog o namjeravanom zaključenju posla i da li ga je zastupani bez odlaganja obavjestio o svojoj odluci.

(Vs BiH, Pž. 390/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 56. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 803. ZOO)

Učestvovanje u zaključivanju poslova

Član 798.

Zastupnik je dužan da učestvuje po uputstvima nalogodavca pri zaključivanju poslova i to do njihovog potpunog okončanja.

Čuvanje poslovnih tajni

Član 799.

(1) Zastupnik je dužan čuvati poslovne tajne svog nalogodavca za koje je doznao u vezi sa povjerenim poslom.

(2) On odgovara ako ih iskoristi ili drugome otkrije i poslije prestanka ugovora o trgovinskom zastupanju.

Vraćanje stvari datih na upotrebu

Član 800.

Po prestanku ugovora o trgovinskom zastupanju, zastupnik je dužan vratiti nalogodavcu sve stvari koje mu je ovaj predao na upotrebu za vrijeme trajanja ugovora.

Poseban slučaj odgovornosti

Član 801.

(1) Zastupnik odgovara nalogodavcu za ispunjenje obaveza iz ugovora za čije je zaključenje posredovao ili koje je po ovlašćenju on zaključio u ime nalogodavca, samo ako je za to posebno pismeno jemčio.

(2) U tom slučaju on ima pravo i na posebnu naknadu (delkredere provizija).

Odjeljak 3.

OBAVEZE NALOGODAVCA

Materijal i dokumentacija

Član 802.

Kad je za obavljanje njegovih poslova zastupniku potreban određeni materijal ili određena dokumentacija, nalogodavac je dužan da mu to stavi na raspolaganje.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dužnost obavještavanja

Član 803.

(1) Nalogodavac može, po svom nahođenju, prihvatiti ili odbaciti zaključenje ugovora pripremljenog od strane zastupnika, ali je dužan da bez odlaganja obavijesti zastupnika o svojoj odluci.

(2) Nalogodavac je dužan da bez odlaganja obavijesti zastupnika o potrebi da se obim poslova zaključenih njegovim posredovanjem svede na manju mjeru nego što je zastupnik mogao osnovano očekivati, kako bi ovaj blagovremeno smanjio svoju preduzimljivost u odgovarajućoj mjeri, inače mu odgovara za pretrpljenu štetu.

---

1. Na ocjenu da li je zastupnik uredno ispunio ugovor o zastupanju, utiče i okolnost da li je na vrijeme obavijestio zastupanog o namjeravanom zaključenju posla i da li ga je zastupani bez odlaganja obavjestio o svojoj odluci.

Iz obrazloženja:

Po ocjeni prvostepenog suda tuženi je ugovore sa izvođačem radova zaključio u ime i za račun tužioca, te kao zastupnik u smislu člana 797. Zakona o obligacionim odnosima, dužan je bio brinuti se o interesima tužioca kao nalogodavca i u svim poslovima koje je preduzeo postupati s pažnjom dobrog privrednika i pri tome držati se uputa tužioca kao nalogodavca. Našao je da tuženi, zaključivanjem ugovora o obračunu razlike u cijeni, nije postupao sa pažnjom dobrog privrednika i držao se uputa tužioca, jer da je ugovorom utvrđenu razliku u cijeni u iznosu od …….. dinara isplatio izvođaču radova iz sredstava namijenjenih za druge svrhe, iako razlika u cijeni, utvrđena putem vještaka u ovom sporu stvarno iznosi samo ……. dinara. Prvostepeni sud je pogriješio kada je odlučio da je zahtjev tužioca osnovan za iznos od …… dinara a da prethodno nije proveo dokaze uvidom u dopis tuženoga od 15.1.1981. godine i sve provedene dokaze ocijenio i u smislu člana 803. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Uz dopis tuženoga od 15.1.1981. godine tužiocu je dostavljen elaborat razlike u cijeni na iznos od ……. dinara koju zahtijeva izvođač radova. Tim podneskom tužilac je pozvan da se izjasni o tom zahtjevu i izvrši obezbjeđenje sredstava. Da li se tužilac, kada i na koji način izjasnio o tom zahtjevu, prvostepeni sud nije raspravljao niti je tu okolnost imao u vidu prilikom odlučivanja o tužbenom zahtjevu. Tuženi je u smislu člana 792. Zakona o obligacionim odnosima imao generalno ovlaštenje da zaključuje ugovore u ime i za račun tužioca. Ugovor o obračunu razlike u cijeni tuženi je sa izvođačem radova zaključio tek 16. odnosno 19. 10.1981. godine. Tim ugovorom utvrđeno je da razlika u cijeni iznosi …….. dinara, a to je manji iznos nego što je zahtijevao izvođač radova elaboratom o razlici u cijeni. Da li je tužilac, kada i na koji način bio obaviješten o zaključivanju ugovora o obračunu razlike u cijeni i da li je i kako na to reagovao, prvostepeni sud nije raspravljao. U smislu člana 803. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, nalogodavac može po svojoj volji prihvatiti ili odbaciti sklapanje ugovora pripremljenog od strane zastupnika, ali je dužan bez odlaganja obavijestiti zastupnika o svojoj odluci.

(Vs BiH, Pž. 390/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 56)

Naknada (provizija)

Član 804.

(1) Nalogodavac je dužan isplatiti zastupniku naknadu za ugovore zaključene njegovim posredovanjem, kao i za ugovore koje je sam zastupnik zaključio, ako je za to bio ovlašćen.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Zastupnik ima pravo na naknadu i za ugovore koje je nalogodavac zaključio neposredno sa klijentima koje je zastupnik našao.

---

1. Zastupnik ima pravo na ugovorenu naknadu (proviziju) po ugovoru o trgovinskom zastupanju, ako nalogodavac ne traži da je sud snizi na pravičan iznos srazmjerno učinjenoj usluzi.

(Vs BiH, Pž. 197/86, od 30. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/27 – 26)

Sticanje prava na naknadu

Član 805.

Ukoliko između ugovornih strana nije drukčije ugovoreno, pravo na naknadu stiče zastupnik kad ugovor bude izvršen, ali mu to pravo pripada i kad ugovor ostane neizvršen, ako je do toga došlo iz uzroka koji je na strani nalogodavca.

---

1. Trgovački zastupnik ima pravo na proviziju, ako nije drugačije ugovoreno, i u slučaju kada ugovor koji je zaključio nije realizovan samo zbog toga što nalogodavac nije bio u stanju da ispuni svoju obavezu.

Iz obrazloženja:

Pravo na proviziju trgovačkom zastupniku za zaključenje ugovora propisano je dispozitivnim odredbama iz člana 805. Zakona o obligacionim odnosima, što znači da se ta odredba primjenjuje samo ako stranke ne ugovore drukčije. U ovom slučaju stranke nisu drukčije ugovorile. Tužilac je bio ugovorom ovlašten da zastupa tuženog i da za njega zaključuje pravne poslove i u okviru tog ovlaštenja zaključio je i pravni posao od 14. 4. 1980. godine sa preduzećem iz S. Ovaj ugovor nije ispunjen samo zbog toga što nalogodavac - tuženi nije bio u stanju da ispuni svoju obavezu. Nezavisno od toga da li se ova činjenica može pripisati u krivicu tuženoga ili ne, radi se o uzroku koji je na njegovoj strani, pa je po zakonu dužan da plati odgovarajuću proviziju tužiocu.

(Vs BiH, Rev. 541/90, od 18. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 51)

Visina naknade

Član 806.

(1) Ako iznos naknade nije određen ugovorom ili tarifom, zastupnik ima pravo na uobičajenu naknadu.

(2) Ako je u datom slučaju naknada nesrazmjerno velika prema učinjenoj usluzi, sud je može na zahtjev nalogodavca sniziti na pravičan iznos.

Posebna naknada

Član 807.

Zastupnik koji je po ovlašćenju nalogodavca izvršio naplatu nekog njegovog potraživanja ima pravo na posebnu naknadu od naplaćene svote.

Troškovi

Član 808.

(1) Zastupnik nema pravo na naknadu troškova koji proizilaze iz redovnog vršenja posredničkih poslova, osim ako je drukčije ugovoreno.

(2) Ali, on ima pravo na naknadu posebnih troškova koje je učinio u korist nalogodavca, ili po njegovom nalogu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 4.

ZALOŽNO PRAVO

Član 809.

Radi obezbjeđenja naplate svojih dospjelih potraživanja nastalih u vezi sa ugovorom zastupnik ima pravo zaloge na svotama koje je naplatio za nalogodavca, po njegovom ovlašćenju, kao i na svim nalogodavčevim stvarima koje je u vezi sa ugovorom primio od nalogodavca ili od nekog drugog, dok se nalaze kod njega, ili kod nekog koji ih drži za njega, ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

Odjeljak 5.

PRESTANAK UGOVORA

Raskidanje ugovora zaključenog za neodređeno vrijeme

Član 810.

(1) Kad trajanje ugovora o trgovinskom zastupanju nije određeno ugovorom niti se iz okolnosti posla može odrediti, svaka strana može raskinuti ugovor krajem svakog kalendarskog tromjesečja.

(2) Otkaz mora biti saopšten drugoj strani najmanje mjesec dana prije isteka kalendarskog tromjesečja, a ako je ugovor trajao tri godine, otkaz joj mora biti saopšten dva mjeseca prije isteka kalendarskog tromjesečja.

(3) Ugovorne strane mogu drukčije odrediti rokove otkaza i prestanka ugovora, ali između otkaza i prestanka ugovora mora biti ostavljen rok od najmanje mjesec dana.

Raskidanje ugovora bez otkaznog roka

Član 811.

(1) Iz ozbiljnih uzroka svaka strana može navodeći te uzroke raskinuti ugovor bez otkaznog roka.

(2) Ako je izjava o raskidanju učinjena bez ozbiljnih uzroka, ona se smatra kao otkaz sa redovnim otkaznim rokom.

(3) Zastupnik koji je usljed neosnovanog otkaza prekinuo svoju djelatnost ima pravo na naknadu štete zbog izgubljene provizije, a ako je on neosnovano otkazao ugovor, pravo na naknadu štete pripada nalogodavcu.

(4) Neosnovani otkaz daje pravo drugoj strani da raskine ugovor bez otkaznog roka.

Prestanak ugovora zaključenog za određeno vrijeme

Član 812.

(1) Kad je ugovor o trgovinskom zastupanju zaključen za određeno vrijeme, on prestaje samim istekom određenog vremena.

(2) Ako se takav ugovor prećutno oduži, smatra se dalje kao ugovor zaključen za neodređeno vrijeme.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXI.

POSREDOVANJE

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 813.

Ugvorom o posredovanju obavezuje se posrednik da nastoji naći i dovesti u vezu sa nalogodavcem lice koje bi s njim pregovaralo o zaključenju određenog ugovora, a nalogodavac se obavezuje da mu isplati određenu naknadu, ako taj ugovor bude zaključen.

---

1. Nije zaključen ugovor o prodaji sa zadrugom kao prodavcem, ako kooperant zadruge koji je isporučio robu kupcu nije nastupao kao punomoćnik zadruge, već je bio angažovan samo kao posrednik.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje, a to proizilazi iz dokaza u spisima predmeta, da tužilac - zadruga i tuženi nisu zaključili ugovor o prodaji. Tužilac nije tuženom (niti tuženi tužiocu) podnio prijedlog za zaključenje ugovora (ponudu) član 32. ZOO, niti preduzeo druge radnje koje važe kao ponuda (čl. 33. i 34. ZOO), pa je izostalo i njeno prihvatanje, da bi na taj način nastao ugovor (član 31. ZOO).

Ugovor o prodaji između stranaka nije nastao samom isporukom jabuka od strane kooperanta tužioca.

Kooperant tužioca nije zastupnik tužioca da bi ugovor koji bi on zaključio neposredno obavezao zastupanog - tužioca i drugu ugovornu stranu - tuženog (član 85. stav 1. ZOO), niti je u času isporuke jabuka nastupao u tom svojstvu.

Tužilac izričito ističe da je njegov kooperant bio samo posrednik. Ukoliko je ovo tačno, on nije ovlašćen da u ime nalogodavca zaključi ugovor tako da taj ugovor ovlašćuje neposredno zastupanu i drugu ugovornu stranu. Posrednik je ovlašćen da nađe i dovede u vezu sa nalogodavcem lice koje bi s njim pregovaralo o zaključenju određenog ugovora, a ne i da zaključi ugovor u ime nalogodavca, ili da za nalogodavca primi ispunjenje iz ugovora zaključenog njegovim posredstvom - za to je potrebno posebno punomoćje - (član 813. u vezi sa članom 815. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 253/90, od 21. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 40)

2. Kad postoji ugovor o zajmu zaključen između zajmodavca i zajmoprimca okolnost da su stranke iz ugovora o zajmu zaključile s trećom osobom ugovor o posredovanju u svezi sa zaključenjem ugovora o zajmu i da je isplata zajmoprimca izvršena preko posrednika ne uklanja obvezu zajmoprimca da iznos zajma vrati zajmodavcu.

Iz obrazloženja citiramo:

Temeljem takvih utvrđenja tuženik je u obvezi vratiti zajam tužiteljici jer je po čl. 562. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, zajam dospio na naplatu dana 16. prosinca 1992. godine.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Zato na odnos stranaka iz temeljnog ugovora o zajmu nije od utjecaja ugovor o posredništvu zaključen između stranaka i agencije B.B.D.A. po čl. 813. ZOO, niti činjenica da je tužitelj novac za tuženika predao posredniku.

Činjenica zaključenog ugovora o zajmu sa sadržajem koji potvrđuje davanje novca po zajmodavcu a primitak po zajmoprimcu, te činjenica zaključenog ugovora o posredovanju u zaključivanju ovog ugovora o zajmu, pa utvrđena činjenica predaje novca posredniku, a posebno zaključenog ugovora o hipoteci na nekretnini tuženika u svrhu osiguranja tražbine tužitelja iz ovog ugovora o zajmu, ne može upućivati na suprotan zaključak onome kakvog zauzimaju i nižestupanjski sudovi, a taj je, da je zajam primljen, a o dospijeću u utuženom iznosu nije vraćen.

(Vs RH, Rev. 308/96 i Vs RH Rev. 895/96, obje od 7. 3. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 28)

Primjena odredbi zakona o ugovoru o djelu

Član 814.

Kad je ugovoreno da će posrednik imati pravo na određenu naknadu i ako njegovo nastojanje ostane bez rezultata, o takvom ugovoru sudiće se prema odredbama koje važe za ugovor o djelu.

---

1. Ništava je odredba ugovora o posredovanju kojom se ugovara naknada posredniku neovisno o rezultatu njegova rada i uloženom trudu.

Iz obrazloženja citiramo:

"Sporno je da li tužitelju pripada naknada posredovanja unatoč činjenici što je apartman prodat bez tužiteljevog posredovanja, odnosno da li ga pripada naknada troškova.

Obzirom na činjenicu da posredovanje tužitelja glede prodaje spornog apartmana tuženika je ostalo bez rezultata, polazeći od odredbe čl. 814. Zakona o obveznim odnosima – dalje ZOO, pravilno su nižestupanjski sudovi odbili zahtjev tužitelja za isplatu mu tako ugovorene naknade za posredovanje neovisno o rezultatu njegova rada, ispravno ocijenivši da je takva odredba ugovora protivna moralu i kao takva ništava (čl. 103. st. 1. i čl. 105. st. 1. ZOO).

Naime u smislu odredbe čl. 814. ZOO, kada je ugovoreno da će posrednik imati pravo na određenu naknadu i ako njegovo nastojanje ostane bez rezultata, sudit će se prema odredbama što vrijede za ugovor o djelu. To znači da posrednik iznimno ima pravo na naknadu i slučaju neuspjelog posredovanja pri čemu je mjerilo njegov trud i nastojanje u pronalaženju partnera (kupca) njegovom komitentu (nalogodavcu). Zato ugovaranje prava posrednika na naknadu neovisno o rezultatu njegova rada tj. uloženom trudu, a kada je ovaj ostao bez rezultata ukazuje se nemoralnom i takva odredba ništava je."

(Vs RH, Rev. 2091/98, od 4. 7. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 33)

Primanje ispunjenja

Član 815.

(1) Nalog za posredovanje ne sadrži ovlašćenje za posrednika da za nalogodavca prima ispunjenje obaveza iz ugovora zaključenog njegovim posredovanjem.

(2) Za to je potrebno poseno pismeno punomoćje.

---

1. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 813. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Opozivanje naloga za posredovanje

Član 816.

Nalogodavac može opozvati nalog za posredovanje kad god hoće, ako se toga nije odrekao i pod uslovom da opozivanje nije protivno savjesti.

---

1. Nalogodavac može ugovorom preuzeti obvezu da će posredniku naknaditi štetu koja mu je nastala opozivom ugovora o posredovanju ili zaključenjem ugovora bez sudjelovanja posrednika.

Iz obrazloženja:

"Prema prosudbi ovog revizijskog suda tužena je ugovorom preuzela obvezu da tužitelju naknadi štetu koja će mu nastati za slučaj da opozove ugovor, odnosno da zaključi ugovor o prodaji navedene kuće s drugom osobom bez sudjelovanja posrednika, pa tužitelja pripada pravo zahtijevati da mu tužena naknadi štetu koja mu je nastala u nastojanju da izvrši svoju ugovorom preuzetu obvezu, ukoliko je tužna postupilo protivno ugovoru preuzetog obvezi. Tužitelj je tijekom postupka ustvrdio da je imao određenih izdataka nastalih u svezi s tim da nađe kupca za kuću tužene, i na tu okolnost ponudio tijekom postupka izvođenje određenih dokaza."

(Vs RH, Rev. 2115/98, od 12. 9. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 43)

2. Vidjeti: odlukuu Vs BiH, Pž. 446/88, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 817. ZOO.

Odsustvo obaveze za nalogodavca da zaključi ugovor

Član 817.

Nalogodavac nije dužan pristupiti pregovorima za zaključenje ugovora sa licem koje je posrednik našao, ni zaključiti sa njim ugovor pod uslovima koje je saopštio posrednik, ali će odgovarati za štetu ako je postupio protivno savjesti.

---

1. U pravilu posrednik nije i punomoćnik nalogodavca, pa je mjerodavna za obračun posredničke naknade (provizije) visina naknade za prevoz koju su ugovorili nalogodavac i prevoznik, a ne ona koju je prevoznik obećao posredniku kada je nalogodavca doveo s njim u vezu.

Parnične stranke su zaključile ugovor o posredovanju kojim se tužilac, kao posrednik, obavezao da će naći i dovesti u vezu sa tuženim (nalogodavcem) lice koje bi s njim pregovaralo o zaključenju ugovora o prevozu u drumskom saobraćaju. Taj ugovor su tuženi i RO " Elektro Bosna" zaključili, te tužilac zahtijeva od tuženog isplatu ugovorene posredničke naknade (provizije) u iznosu od 6% cijene - prevoznine. Prvostepeni sud utvrđuje da je tuženi, kao prevodilac, prihvatio visinu prevoznine određenu posebnim samoupravnim sporazumom, u kojem iznosu mu je prevozninu isplatio i RO "Elektro Bosna", t,j. u manjem iznosu od one navedene u posredničkim Iistovima i računima tužioca.

Prvostepeni sud zaključuje da tužilac ima pravo zahtijevati posredničku naknadu u iznosu od 6% od visine prevoznine koju je tuženi stvarno naplatio, a ne u visini zahtijevanoj tužbom.

Ako su parnične stranke samo zaključile ugovor o posredovanju na osnovu člana 813. Zakona o obligacionim odnosima, tada tužilac, kao posrednik, nije imao ovlaštenje da sa licem (RO " Elektro Bosna ") koga dovodi u vezu sa nalogodavcem - tuženim, određuje bitne elemente ugovora o prevozu ili ga zaključuje (kako bi to pro-

http://www.advokat-prnjavorac.com

izilazilo iz posredničkih listova i tvrdnje u žalbi). Nalogodavac nije dužan pristupiti pregovorima za zaključenje ugovora sa licem koje je posrednik našao, ni zaključiti s njim ugovor pod uslovima koje je saopštio posredniku, aIi će odgovarati za štetu ako je postupio protivno savjesnosti (član 817. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 446/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 26)

Odjeljak 2.

OBAVEZE POSREDNIKA

Obaveza tražiti priliku

Član 818.

(1) Posrednik je dužan tražiti sa pažnjom dobrog privrednika priliku za zaključenje određenog ugovora i ukazati na nju nalogodavcu.

(2) Posrednik je dužan posredovati u pregovorima i nastojati da dođe do zaključenja ugovora ako se na to posebno obavezao.

(3) On ne odgovara ako i pored potrebne brižljivosti ne uspije u svom nastojanju.

Obaveza obavještavanja

Član 819.

Posrednik je dužan obavijestiti nalogodavca o svim okolnostima od značaja za namjeravani posao koje su mu poznate ili su morale biti poznate.

Odgovornost posrednika

Član 820.

(1) Posrednik odgovara za štetu koju bi pretrpjela jedna ili druga strana između kojih je posredovao, a koja bi se dogodila zbog toga što je posredovao za poslovno nesposobno lice za čiju je nesposobnost znao ili mogao znati, ili za lice za koje je znao ili morao znati da neće moći izvršiti obaveze iz tog ugovora, i uopšte za svaku štetu nastalu njegovom krivicom.

(2) Posrednik odgovara za štetu koja bi za nalogodavca nastala usljed toga što je bez dozvole nalogodavca obavijestio nekog trećeg o sadržini naloga, o pregovorima ili o uslovima zaključenog ugovora.

---

1. Posrednik može kao punomoćnik stranke primiti ispunjenje obveze iz ugovora o zajmu sklopljenog njegovim posredovanjem, čime se ne mijenja pravni položaj stranaka iz ugovora o posredovanju.

Iz obrazloženja:

Tužitelji su u tužbi naveli da su putem agencije "F." sa O.M. zaključili ugovor o zajmu određenog iznosa strane valute. Tužbenim zahtjevom su zatražili da im tuženici (zajmoprimac O.M., tužena Đ.M. osnivač društva sa ograničenom odgovornošću, kao i firma) vrate pozajmljene iznose.

U postupku je utvrđeno da tužitelji nisu osobno stupili u kontakt sa zajmoprimcem O.M., da je I - tužena Đ.M. uvjeravala tužitelje u sigurnost ulaganja i obećavala vratiti novac putem svog poduzeća ukoliko to ne učini zajmoprimac, te da je na taj način očito učvrstila povjerenje ulagača u sigurnost i ozbiljnost ulaganja te pouzdanost

http://www.advokat-prnjavorac.com

njenog poduzeća kao i da je tužena Đ.M. bila jedini osnivač društva sa ograničenom odgovornošću.

Na temelju tih činjenih utvrđenja oba nižestupanjska suda prihvatila su tužbeni zahtjev i naložili tuženici M.Đ. da tužiteljima isplati utužene iznose.

U reviziji I - tuženica ističe da je ona sudjelovala samo kao posrednik i da se njezina obveza kao i II - tuženika ugasila pronalaženjem zajmoprimca.

Osnovan je revizijski prigovor I - tuženice da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo.

Naime, po ocjeni ovog revizijskog suda u ovom slučaju se radi o ugovoru o posredovanju iz odredbe čl. 813. do 826. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, zbog toga temeljem odredbe čl. 813. ZOO uloga posrednika je da dovede u vezu stranke određenog budućeg ugovora ali sam posrednik niti postaje strankom tog ugovora niti iz sadržaja tog ugovora za njega nastaju neka prava ili obveze.

Zato ni okolnost da je sporni ugovor o zajmu sklopljen preko posrednika ne oduzima tužitelju svojstvo zajmodavca, a tuženiku svojstvo zajmoprimca. Prema tome, tužiteljima je dužan zajam vratiti tuženik O.M., a ne I - tuženica.

Odredbom čl. 815. ZOO dopuštena je doduše mogućnost da posrednik iz određene pretpostavke bude ovlašten primiti ispunjenje obveze iz ugovora sklopljenim njegovim posredovanjem, no to nimalo ne mijenja pravni položaj stranaka koje su taj ugovor sklopile, jer i tada posrednik prima ispunjenje obveze kao punomoćnik stranke. Okolnost da dužnik svoju obvezu treba ispuniti preko takvog posrednika može biti od značenja samo za pitanje je li obvezu ispunio ili nije, ali ne i za pasivnu legitimaciju.

Odgovornost I - tužene kao posrednika bila bi utemeljena na odredbi čl. 820. ZOO.

Temeljem citirane zakonske odredbe "posrednik odgovara za štetu koju bi pretrpjela jedna ili druga stranka između kojih je posredovano, a koja bi se dogodila zbog toga što je posredovao za poslovno nesposobnu osobu za čiju je nesposobnost znao ili mogao znati, ili za osobu za koju je znao ili morao znati da neće moći izvršiti obveze iz tog ugovora i uopće za svaku štetu nastalu njegovom krivnjom".

Treba reći, da ugovor u ovom slučaju zaključen uz pomoć posrednika ni po čemu se ne razlikuje od ugovora koji neka strana zaključi i bez njegove pomoći. Posrednik ga samo dovodi u vezu sa nalogodavcem.

Budući u ovome slučaju, kako je utvrđeno, ne postoje pretpostavke iz odredbe čl. 820. ZOO za odgovornost I - tužene, I - tužena osnovano prigovara zakonitosti odluke nižestupanjskih sudova, zbog čega je valjalo prihvatiti reviziju kao osnovu i preinači nižestupanjske presude u tome pravcu da se odbije tužbeni zahtjev tužitelja.

(Vs RH, Rev. 986/97, od 18 .5. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 33)

2. Posrednik odgovara za štetu u slučaju da je posredovao, između ostalog, za lice za koje je znao ili morao znati da neće moći izvršiti obaveze iz ugovora i uopšte za svaku štetu nastalu njegovom krivicom.

(Vs S, broj Prev. 126/95, od 4. 4. 1995. – Bilten 4/1995)

Posrednički dnevnik i list

Član 821.

Posrednik u privredi dužan je u posebnu knjigu (posrednički dnevnik) ubilježiti bitne podatke o ugovoru koji je zaključen njegovim posredovanjem i izdati izvod iz te knjige potpisan od njegove strane (posrednički list).

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. U slučaju neslaganja podataka sadržanih u tovarnom listu i posredničkom listu, o obavezi plaćanja prevoznine u drumskom saobraćaju, sudi se na osnovu podataka iz tovarnog lista.

(Vs BiH, Pž. 316/85, od 27. 1. 1986. – Bilten Vs BiH 2/86 - 10)

Odjeljak 3.

OBAVEZE NALOGODAVCA

Naknada

Član 822.

(1) Posrednik ima pravo na naknadu i kad nije ugovorena.

(2) Ako visina naknade nije određena ni tarifom ili kojim drugim opštim aktom, ni ugovorom, a ni običajem, odrediće je sud prema posrednikovom trudu i učinjenoj usluzi.

(3) Ugovorenu posredničku naknadu sud može sniziti na zahtjev nalogodavca, ako nađe da je pretjerano visoka s obzirom na posrednikov trud i učinjenu uslugu.

(4) Sniženje ugovorene naknade ne može se tražiti ako je isplaćena posredniku poslije zaključenja ugovora za koji je on posredovao.

---

1. U pravilu posrednik nije i punomoćnik nalogodavca, pa je mjerodavna za obračun posredničke naknade (provizije) visina naknade za prevoz koju su ugovorili nalogodavac i prevoznik, a ne ona koju je prevoznik obećao posredniku kada je nalogodavca doveo s njim u vezu.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile ugovor o posredovanju kojim se tužilac, kao posrednik, obavezao da će naći i dovesti u vezu sa tuženim (nalogodavcem) lice koje bi s njim pregovaralo o zaključenju ugovora o prevozu u drumskom saobraćaju. Taj ugovor su tuženi i RO " Elektro Bosna" zaključili, te tužilac zahtijeva od tuženog isplatu ugovorene posredničke naknade (provizije) u iznosu od 6% cijene - prevoznine. Prvostepeni sud utvrđuje da je tuženi, kao prevodilac, prihvatio visinu prevoznine određenu posebnim samoupravnim sporazumom, u kojem iznosu mu je prevozninu isplatio i RO "……", t,j. u manjem iznosu od one navedene u posredničkim Iistovima i računima tužioca.

Prvostepeni sud zaključuje da tužilac ima pravo zahtijevati posredničku naknadu u iznosu od 6% od visine prevoznine koju je tuženi stvarno naplatio, a ne u visini zahtijevanoj tužbom.

Ako su parnične stranke samo zaključile ugovor o posredovanju na osnovu člana 813. Zakona o obligacionim odnosima, tada tužilac, kao posrednik, nije imao ovlaštenje da sa licem (RO " ……. ") koga dovodi u vezu sa nalogodavcem - tuženim, određuje bitne elemente ugovora o prevozu ili ga zaključuje (kako bi to proizilazilo iz posredničkih listova i tvrdnje u žalbi). Nalogodavac nije dužan pristupiti pregovorima za zaključenje ugovora sa licem koje je posrednik našao, ni zaključiti s njim ugovor pod uslovima koje je saopštio posredniku, aIi će odgovarati za štetu ako je postupio protivno savjesnosti (član 817. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 446/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 26)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Kada tuženi (nalogodavac) prigovori visini posredničke naknade, sud je dužan da ispita da li je ova naknada (provizija) primjerena ili previsoka, odnosno da li odgovara posrednikovom trudu i učinjenoj usluzi.

(Vs S, broj Prev. 743/96. – Bilten 1/1998)

Kada posrednik stiče pravo na naknadu

Član 823.

(1) Posrednik stiče pravo na naknadu u času zaključenja ugovora za koji je posredovao, ako što drugo nije ugovoreno.

(2) Ali, ako je ugovor zaključen pod odložnim uslovom, posrednik stiče pravo na naknadu tek kad se uslov ostvari.

(3) Kad je ugovor zaključen pod raskidnim uslovom, ostvarenje uslova nema uticaja na posrednikovo pravo na naknadu.

(4) U slučaju nevažnosti ugovora, posrednik ima pravo na naknadu ako mu uzrok nevažnosti nije bio poznat.

---

1. Prema odredbi člana 823. ZOO posrednik stiče pravo na naknadu u času zaključenja ugovora ako što drugo nije ugovoreno. Ali kada je ugovor zaključen pod odložnim uslovom posrednik stiče pravo na naknadu tek kada se uslov ostvari.

(Vs S, broj Prev. 182/99. – Bilten 3/2000)

2. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 822. ZOO.

Naknada troškova

Član 824.

(1) Posrednik nema pravo na naknadu troškova učinjenih u izvršenju naloga, izuzev kad je to ugovoreno.

(2) Ali, ako mu je ugovorom priznato pravo na naknadu troškova, on ima pravo na tu naknadu i u slučaju kad ugovor nije zaključen.

Posredovanje za obje strane

Član 825.

(1) Ukoliko drukčije nije ugovoreno, posrednik koji je dobio nalog za posredovanje od obiju strana može zahtijevati od svake strane samo polovinu posredničke naknade i naknadu polovine troškova, ako je naknada troškova ugovorena.

(2) Posrednik je dužan da se sa pažnjom dobrog privrednika stara o interesima obiju strana između kojih posreduje.

Gubitak prava na naknadu

Član 826.

Posrednik koji protivno ugovoru ili protivno interesima svog nalogodavca radi za drugu stranu, gubi pravo na posredničku naknadu i na naknadu troškova.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Glava XXII.

OTPREMANJE (ŠPEDICIJA)

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 827.

(1) Ugovorom o otpremanju obavezuje se otpremnik da radi prevoza određene stvari zaključi u svoje ime i za račun nalogodavca ugovor o prevozu i druge ugovore potrebne za izvršenje prevoza, kao i da obavi ostale uobičajene poslove i radnje, a nalogodavac se obavezuje da mu isplati određenu naknadu.

(2) Ako je ugovorom predviđeno, otpremnik može zaključivati ugovor o prevozu i preduzimati druge pravne radnje u ime i za račun nalogodavca.

---

1. Za ocjenu zastaruje li tražbina špeditera u trogodišnjem ili jednogodišnjem zastarnom roku, po propisima o zastari iz ugovora o prijevozu potrebno je ocijeniti pravnu prirodu špediterove tražbine, npr. je li ona po svom karakteru naknada za izdatke ili pak vozarina.

(Vps H, Pž. 226/82, od 3. 3. 1982. – Psp 22 – 175)

Odustajanje od ugovora

Član 828.

Nalogodavac može, po svojoj volji, odustati od ugovora, ali je u tom slučaju dužan naknaditi otpremniku sve troškove koje je dotle imao i isplatiti mu srazmjeran dio naknade za dotadašnji rad.

---

1. Kada špediter koji se ugovorom obavezao da će obaviti vanredni prevoz specijalnog tereta, sa pravom izbora najpovoljnijeg putnog pravca, odbija da ugovor izvrši, s obrazloženjem da ne može dobiti propisanu pismenu saglasnost organizacije udruženog rada koja upravlja putevima, za prevoz planiranim pravcem, te ispunjenje ugovora uslovljava povećanjem cijene, nalogodavac je ovlašten da ugovor raskine, a nije dužan da špediteru naknadi troškove pripreme za prevoz.

U tom slučaju ne primjenjuje se član 828. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Pž. 387/83, od 25. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 2/84 - 44)

Primjena pravila o ugovoru o komisionu, odnosno trgovinskom zastupanju

Član 829.

Na odnose nalogodavca i otpremnika koji nisu uređeni u ovoj glavi shodno se primjenjuju pravila o ugovoru o komisionu, odnosno trgovinskom zastupanju.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Otpremnik je obvezan postupati pažnjom dobrog privrcdnika i dobrog stručnjaka (čl. 18. st. 2. ZOO) i nalogodavcu dostaviti osim isprava potrebnih za ostvarenje zahtjeva za naknadu štete (pisani prigovor brodaru, zapisnik o utvrđenju štete i dr.) i cesijsku ispravu kojom nalogodavcu ustupa pravo prema brodaru na temelju ugovora o prijevozu stvari morem jer tek ustupanjem toga prava otpremnik omogućuje nalogodavcu da ostvari pravo na naknadu štete izravno od treće osobe.

Iz obrazloženja:

Na postojanje takve obveze otpremnika upućuje i odredba čl. 780. st. 3. ZOO kojom se reguliraju odnosi iz ugovora o komisionu, a koja se na odgovarajući način primjenjuje i na odnose nalogodavca i otpremnika (čl. 829. ZOO).

(Vps H, Pž. 639/87, od 26. 5. 1987. – Psp 35 – 192)

Odjeljak 2.

OBAVEZE OTPREMNIKA

Upozorenje na nedostatke naloga

Član 830.

Otpremnik je dužan upozoriti nalogodavca na nedostatke u njegovom nalogu, naročito na one koji ga izlažu većim troškovima ili šteti.

Upozorenje na nedostatke pakovanja

Član 831.

Ako stvar nije upakovana ili inače nije spremljena za prevoz kako treba, otpremnik je dužan upozoriti nalogodavca na te nedostatke, a kad bi čekanje da ih nalogodavac ukloni bilo od štete za njega, otpremnik je dužan da ih ukloni na račun nalogodavca.

---

1. Ugovor o špediciji spada u grupu ugovora o nalogu. Špediter je dužan da postupa po nalogu nalogodavca i u skladu sa njegovim interesima, a sa pažnjom dobrog privrednika. Špediter odgovara za izbor prevoznika, a ne i za njegov rad, osim kod fiksne špedicije. Obaveza otpremnika da upozori nalogodavca na nedostatke u pakovanju je dispozitive prirode, što znači da stranke ugovorom o špediciji to pitanje mogu regulisati na drugi način.

(Vs S, broj Prev. 19/96. – Bilten 2/1996)

2. Otpremnik je dužan upozoriti nalogodavca na nedostatke pakiranja stvari, a i ukloniti ih na nalogodavčev račun kad bi čekanje da on to sam učini bilo za njega štetno.

(Ps H, Pž. 1748/91, od 26. 5. 1992. – Psp 53 – 212)

Čuvanje interesa nalogodavca

Član 832.

(1) Otpremnik je dužan u svakoj prilici postupiti kako to zahtijevaju interesi nalogodavca i sa pažnjom dobrog privrednika.

(2) On je dužan da bez odlaganja obavijesti nalogodavca o oštećenju stvari, kao i o svim događajima od značaja za njega i da preduzme sve potrebne mjere radi očuvanja njegovih prava prema odgovornom licu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Postupanje po uputstvima nalogodavca

Član 833.

(1) Otpremnik je dužan držati se uputstava o pravcu puta, sredstvima i načinu prevoza, kao i ostalih uputstava dobijenih od nalogodavca.

(2) Ako nije moguće postupiti po uputstvima sadržanim u nalogu, otpremnik je dužan tražiti nova uputstva, a ako za to nema vremena ili je to nemoguće, otpremnik je dužan postupiti kako to zahtijevaju interesi nalogodavca.

(3) O svakom odsupanju od naloga otpremnik je dužan bez odlaganja obavijestiti nalogodavca.

(4) Ako nalogodavac nije odredio ni pravac puta ni sredstvo, odnosno način prevoza, otpremnik će ih odrediti kako to zahtijevaju interesi nalogodavca u datom slučaju.

(5) Ako je otpremnik odstupio od dobijenih uputstava odgovara i za štetu nastalu usljed više sile, izuzev ako dokaže da bi se šteta dogodila i da se držao datih uputstava.

---

1. Neovlašćeno distribuiranjerobe ne može se pravdati interesimanalogodavca i pažnjom špeditera kao dobrog privrednika, kada je proizvoljnim odstupanjem od uputstva nalogodavca onemogućeno trećem licu da preuzme robu.

(Vs S, broj Prev. 227/96. – Bilten 4/1996)

Odgovornost otpremnika za druga lica

Član 834.

(1) Otpremnik odgovara za izbor prevozioca kao i za izbor drugih lica sa kojima je u izvršenju naloga zaključio ugovor (uskladištenje robe i sl), ali ne odgovara i za njihov rad, izuzev ako je tu odgovornost preuzeo ugovorom.

(2) Otpremnik koji izvršenje naloga povjeri drugom otpremniku umjesto da ga sam izvrši, odgovara za njegov rad.

(3) Ako nalog sadrži izričito ili prećutno ovlašćenje otpremniku da povjeri izvršenje naloga drugom otpremniku ili ako je to očigledno u interesu nalogodavca, on odgovara samo za njegov izbor, osim ako je preuzeo odgovornost za njegov rad.

(4) Odgovornosti iz prethodnih stavova ovog člana ne mogu se ugovorom isključiti ni ograničiti.

---

1. Ugovor o špediciji spada u grupu ugovora o nalogu. Špediter je dužan da postupa po nalogu nalogodavca i u skladu sa njegovim interesima, a sa pažnjom dobrog privrednika. Špediter odgovara za izbor prevoznika, a ne i za njegov rad, osim kod fiksne špedicije. Obaveza otpremnika da upozori nalogodavca na nedostatke u pakovanju je dispozitive prirode, što znači da stranke ugovorom o špediciji to pitanje mogu regulisati na drugi način.

(Vs S, broj Prev. 19/96. – Bilten 2/1996)

2. Ako je podšpediter određen komitentovim nalogom, špediter nije odgovoran komitentu za rad podšpeditera, jer se smatra da je podšpediter punomoćnik komitenta.

(Vps H, Pž. 1959/82, od 23. 3. 1982. – Psp 22 – 175)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Carinske radnje i plaćanje carine

Član 835.

Ukoliko ugovorom nije drukčije određeno, nalog za otpremu stvari preko granice sadrži obavezu za otpremnika da sprovede potrebne carinske radnje i isplati carinske dažbine za račun nalogodavca.

---

1. Ovlašteni špediter (otpravnik), koji je uvezao robu u ime uvoznika, kao carinskog obveznika, a propustio da je prijavi i preda nadležnoj carinarnici radi pregleda, obračuna i plaćanja carine i drugih uvoznih dažbina, nego je roba stavljena u promet prije okončanja carinskog postupka i naplate carine, dužan je da te obaveze izmiri u postupku koji pokreće nadležna carinarnica po službenoj dužnosti.

Iz obrazloženja:

Organi uprave su utvrdili da je tužilac (špediter) po UCP broj 2087 od 5. 1. 1996.godine prijavio uvezenu robu u vrijednosti od …… DEM za koju nije podnesena uvozno carinska deklaracija ni proveden i okončan postupak uvoznog carinjenja, a niti plaćene zakonom propisane dažbine. Nadalje su utvrdili da je tužilac dao garanciju za carinskog obveznika (broj 0804-CG-2 od 24. 2.1996.godine), čime se obavezao na predaju robe nadležnoj carinarnici i namirenje carine i ostalih uvoznih dažbina za tu robu, pa pošto roba nije predata nadležnoj carinarnici niti su plaćene carine i ostale uvozne dažbine, organi uprave su po službenoj dužnosti, u skladu sa odredbama člana 228. stav 2. Carinskog zakona ("Službene novine Federacije BiH", broj 2/95, 9/96, 12/96 i 18/96), te primjenom člana 94. istog zakona, obavezali tužioca da plati navedene zakonske obaveza.

Sud nalazi da je ovakva odluka organa uprave pravilna i zakonita, jer se zasniva na pravilno i potpuno utvrđenom činjeničnom stanju i pravilnoj primjeni materijalnog prava pa tužilac neosnovano pobija zakonitost rješenja upravnih organa, s tim što je tuženi u osporenom reješenju propustio da citira i ostale zakonske propise iz kojih proizilazi tužiočeva obaveza koja mu je tim rješenjima naložena, ali time nije povrijeđen zakon na štetu tužioca. Naime, iz UCP broj 2087 od 25. 1. 1996.godine (radi se o grešci u datumu jer bi pravilan datum bio 25. 2.1996.godine) koja se nalazi u spisima upravnog predmeta, vidi se da je tužilac, kao ovlašteni špediter, dao garanciju broj 0804-CG-2/24 dana 24. 2. 1996.godine, kojom se obezbjeđuje predaja robe nadležnoj carinarnici i naplata carine i drugih uvoznih dažbina, a kojoj je on podnio prilikom prijavljivanja robe za uvozno carinjenje, što je u skladu i sa pravnom prirodom garancije i obavezom garanta kada je u pitanju pravni odnos kakav je u ovom slučaju. Pošto uvezena roba nije predata nadležnoj carinarnici, niti je carinski obveznik platio dužne zakonske obaveze, ove obaveze je dužan izmiriti tužilac, kao garant, kako to pravilno smatraju i organi uprave. Neosnovano tužilac tvrdi da je preuzeo garanciju samo po UCP broj 1987 od 24. 2. 1996.godine i da je tu garanciju razdužio prijavljivanjem i predajom robe carinarnici B., jer je ta njegova tvrdnja suprotna podacima iz UCP broj 2087 od 25. 1. 1996.godine (odnosno od 25. 2. 1996.godine) kao i samoj svrsi garancije koja je data, a koja, kada su u pitanju obaveze kakve su u konkretnom slučaju, ima za cilj izmirenje tih obaveza od strane garanta za slučaj da ih carinski obveznik ne izmiri, jer ova garancija predstavlja instrument plaćanja carine i ostalih uvoznih dažbina. Istina u spisima predmeta nalazi se i primjerak UCP broj 2087 od 25. 2. 1996.godine u kojem nije upisan broj tužiočeve garancije niti drugi podaci o toj garanciji, ali je očigledno da se radi o istoj UCP na kojoj je carinarnica B. popunila samo jedan dio (treći odjeljak I dijela), kao bitan, dok je u tom primjerku ostale rubrike vjerovatno popunio sam tužilac, ali ako i nije očito da je na tom primjerku propušten upis tužiočeve garancije što ni u kom slučaju ne potvrđuje ono što tužilac u tužbi tvrdi. Osim toga, odredbama člana 835. preuzetog Zakona o obligacionim odnosima propisano je da, ukoliko ugovorom nije drukčije određeno,

http://www.advokat-prnjavorac.com

nalog za otpremu stvari preko granice sadrži obavezu za otpremnika (špeditera) da sprovede potrebne carinske radnje i isplati carinske dažbine za račun nalogodavca, pa kad se ove zakonske odredbe dovedu u vezu sa preuzetom tužiočevom garancijom i odredbama člana 233. stav 1. Carinskog zakona, prema kojem se u postupku carinjenja u ime carinskog obveznika pojave druge osobe (špediter i dr.) te su osobe odgovorne za pravilnost radnji koje preuzmu ili za nepoduzimanje radnji, onda nema sumnje da je tužilac, kao ovlašteni špediter, u situaciji kada roba nije prijavljena nadležnoj carinarnici i radi carinjenja niti je za tu robu plaćena carina i ostale uvozne dažbine, kao i porez na promet, dužan da izmiri te obaveze u postupku koji je carinarnica B. pokrenula po službenoj dužnosti, budući da je carinska roba stavljena u promet prije okončanja carinskog postupka i naplate carine (član 228. stav 2. istog zakona). Ne mogu se uvažiti ni prigovori tužbe da se radi o robi za koju je, navodno, predviđeno poresko oslobađanje, pošto se to u konkretnoj situaciji, kada roba nije bila predata nadležnoj carinarnici, nego je stavljena u promet prije okončanja carinskog postupka i carinjenja, to nije ni moglo provjeriti i utvrditi, pa tako eventualno ni primijeniti propise koji regulišu poreska oslobađanja.

S obzirom na sve izloženo, sud je našao da osporenim rješenjem nije povrijeđen zakon na štetu tužioca, pa je zato tužbu odbio kao neosnovanu primjenom člana 38. stav 2. Zakona o upravnim sporovima.

(Vs FBiH, U. 720/98, od 7. 1. 1999. i U. 789/98, od 1. 4. 1999. – Bilten Vs FBiH 1/99 - 73)

2. Krivicu utvrđenu u prekršajnom postupku, špediter ne može prebacivati na drugalica, niti kroz parnicu za regres isplaćenog iznosa kazne i dažbina po pravosnažnom rješenju carine od nalogodavca može dokazivati da nije kriv za učinjeni prekršaj.

(Vs S, broj Prev. 50/00. – Bilten 3/2000)

3. Tužilac kao špediter ne može tražiti regres isplaćenog iznosa kazne po pravosnažnom rješenju carine od nalogodavca, zbog izvršenog carinskog prekršaja učinjenog u toku uvoza robe. U parnici se ne može sa uspjehom isticati činjenica u pogledu krivice špeditera za carinski prekršaj, kada je o tome pravosnažno odlučeno u prekršajnom postupku.

(Vs S, broj Prev. 544/96. – Bilten 2/1997)

Kad otpremnik sam vrši prevoz ili druge poslove

Član 836.

(1) Otpremnik može i sam izvršiti potpuno ili djelimično prevoz stvari čija mu je otprema povjerena, ako nije nešto drugo ugovoreno.

(2) Ako je otpremnik sam obavio prevoz ili dio prevoza, ima prava i obaveze prevozioca i u tom slučaju pripada mu i odgovarajuća naknada za prevoz pored naknade po osnovu otpremanja i naknade troškova u vezi sa otpremanjem.

(3) Isto važi u pogledu drugih poslova obuhvaćenih nalogom, običajima ili opštim uslovima.

Osiguranje pošiljke

Član 837.

(1) Otpremnik je dužan da osigura pošiljku samo ako je to ugovoreno.

(2) Ako ugovorom nije određeno koje rizike treba da obuhvati osiguranje, otpremnik je dužan da osigura stvari od uobičajenih rizika.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Polaganje računa

Član 838.

(1) Otpremnik je dužan nakon završenog posla položiti račun nalogodavcu.

(2) Prema zahtjevu nalogodavca otpremik je dužan položiti račun i u toku izvršavanja naloga.

---

1. Ako prilikom preuzimanja robe iz skladišta primatelj primijeti nedostatke, dužan je odmah staviti prigovor skladištaru, jer se u suprotnom smatra da je robu uredno primio (*presumptio iuris et de iure*) i stoga gubi svoja prava (čl. 738. st. 2. ZOO).

Iz obrazloženja:

To što vrijedi za primatelja vrijedi i za otpremnika (špeditera) kao primatelja robe i za ocjenu njegove odgovornosti prema svom nalogodavcu za čuvanje nalogodavčevih interesa prema skladištaru. Dosljedno tome, špediter koji propusti staviti prigovore skladištaru u pogledu oštećenja robe, obavezan je svom nalogodavcu naknaditi time uzrokovanu štetu.

(Vps, Pž. 1311/82, od 19. 10. – Psp 22 – 173)

2. Prema čl. 838. st. 1. ZOO otpremnik, u ovom slučaju tužitelj, obvezan je nakon završenog posla položiti račun nalogodavcu, u ovom predmetu tuženiku, a polaganje računa sastoji se od stručnog obračuna i odgovarajućih dokumenata.

(Vps H, Pž. 720/80, od 24. 6. 1980. – Psp 18 – 100)

Odjeljak 3.

OBAVEZE NALOGODAVCA

Isplata naknade

Član 839.

Nalogodavac je dužan isplatiti otpremniku naknadu prema ugovoru, a ako naknada nije ugovorena, onda naknadu određenu tarifom ili nekim drugim opštim aktom, a u nedostatku ovoga, naknadu određuje sud.

---

1. Potraživanje otpremnika (špeditera) prema komitentu za isplatu potrebnih troškova učinjenih radi izvršenja naloga o otpremanju stvari zastarijeva u roku od tri godine. Pod tim troškovima razumijevaju se i izdaci za isplatu prevoznine prijevozniku za izvršenu uslugu prijevoza robe.

(Vps H, Pž. 2000/82, od 6. 12. 1982. – Psp 22 – 175)

Kad otpremnik može zahtijevati naknadu

Član 840.

Otpremnik može zahtijevati naknadu kad izvrši svoje obaveze iz ugovora o otpremanju.

---

1. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 827. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Troškovi i predujam

Član 841.

(1) Nalogodavac je dužan naknaditi otpremniku potrebne troškove učinjene radi izvršenja naloga o otpremanju stvari.

(2) Otpremnik može zahtijevati naknadu troškova odmah pošto ih je učinio.

(3) Nalogodavac je dužan na zahtjev otpremnika predujmiti mu potrebnu svotu za troškove koje zahtijeva izvršenje naloga o otpremanju stvari.

---

1. Otpremnik se ne može sa uspjehom pozivati na sopstvene propuste kod preuzimanja carinskih obaveza i sprovođenja potrebnih carinskih radnji pri prijavljivanju uvoza i prevoza robe i prevaljivati ih na nalogodavca.

(Vs S, broj Prev. 752/98. – Bilten 2/1999)

2. Kada je otpremnik platio carinu i druge uvozne obaveze, koje nije platio nalogodavac kao obaveznik, tada otpremnik ima pravo na naknadu ovih troškova od nalogodavca.

(Vs S, broj Prev. 276/96. - Bilten 4/1996)

3. Špediterov zahtjev za naknadu troškova dospijeva odmah pošto su isti učinjeni. Dospjelost prava na naknadu troškova podrazumijeva prethodno snošenje troškova otpremanja od strane samog špeditera, ukoliko nije zahtjevan predujam.

(Vs S, broj Prev. 377/96 i Pzz. 18/97. - Bilten 2/1997)

4. Zahtjev za naknadu troškova otpreme, ukoliko prethodno nije tražen predujam potrebne svote, podrazumjeva prethodno snošenje troškova otpreme u vidu isplate carinskih dažbina i to za račun nalogodavca.

(Vs S, broj Prev. 720/96. – Bilten 2/1997)

5. Podnošenje regresne tužbe za refundiranje još neisplaćenih troškova otpremanja ne može se ni u kom slučaju poistovjetiti sa traženjem predujma potrebne svote za snošenje troškova otpremanja iz člana 841. st. 3. ZOO.

(Vs S, broj Prev. 441/98. – Bilten 2/1999)

6. Dospjelost prava na naknadu troškova, ukoliko nije zahtjevan predujam, podrazumjeva prethodno snošenje troškova otpremanja od strane samog špeditera, jer bi u suprotnom takav regresni tužbeni zahtjev špeditera bio preuranjen.

(Vs S, broj Prev. 254/98 i Pzz. 18/98. - Bilten 1/1999)

5. Vidjeti: sudsku praksu citiranu zu član 839. ZOO.

Kad je ugovoreno da naknadu isplati primalac stvari

Član 842.

Ako je ugovoreno da će otpremnik naplatiti svoja potraživanja od primaoca stvari, otpremnik zadržava pravo da traži isplatu naknade od nalogodavca ako primalac odbije da mu je isplati.

Opasne stvari i dragocjenosti

Član 843.

(1) Nalogodavac je dužan obavijestiti otpremnika o osobinama stvari kojima može biti ugrožena sigurnost lica ili dobara ili nanesena šteta.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Kad se u pošiljci nalaze dragocjenosti, hartije od vrijednosti ili druge skupocjene stvari, nalogodavac je dužan obavijestiti o tome otpremnika i saopštiti mu njihovu vrijednost u času predaje radi otpremanja.

Odjeljak 4.

POSEBNI SLUČAJEVI OTPREMANJA

Otprema sa fiksnom naknadom

Član 844.

(1) Kad je ugovorom o otpremanju određena jedna ukupna svota za izvršenje naloga o otpremanju stvari, ona obuhvata naknadu po osnovu otpremanja i naknadu za prevoz i naknadu svih ostalih troškova ako nije što drugo ugovoreno.

(2) U tom slučaju, otpremnik odgovara i za rad prevozioca i drugih lica kojima se putem ovlašćenja iz ugovora poslužio.

---

1. Ugovor o špediciji spada u grupu ugovora o nalogu. Špediter je dužan da postupa po nalogu nalogodavca i u skladu sa njegovim interesima, a sa pažnjom dobrog privrednika. Špediter odgovara za izbor prevoznika, a ne i za njegov rad, osim kod fiksne špedicije. Obaveza otpremnika da upozori nalogodavca na nedostatke u pakovanju je dispozitive prirode, što znači da stranke ugovorom o špediciji to pitanje mogu regulisati na drugi način.

(Vs S, broj Prev. 19/96. - Bilten 2/1996)

2. Kada je otpremnik (tuženi) ispostavio nalogodavcu (tužiocu) račun na ukupnu svotu za izvršenje naloga, bez specifikacije pojedinih troškova, onda je u pitanju otprema sa fiksnom naknadom, pa otpremnik odgovara i za rad prevozioca.

(Vs S, broj Prev. 483/95. – Bilten 4/1996)

3. Kada je između stranaka zaključen ugovor o špediciji u kome je predviđena ukupna naknada za izvršenje naloga o otpremanju robe, u takvoj situaciji špediter odgovara nalogodavcu za rad prevozioca.

(Vs S, broj Prev. 339/94. – Bilten 1/1995)

Zbirna otprema

Član 845.

(1) Otpremnik može u izvršavanju dobijenih naloga organizovati zbirnu otpremu, osim ako je ugovorom to isključeno.

(2) Ako zbirnom otpremom postigne razliku u vozarini u korist nalogodavca, otpremnik ima pravo na posebnu dodatnu naknadu.

(3) U slučaju zbirne otpreme otpremnik odgovara za gubitak ili oštećenje stvari nastale za vrijeme prevoza do kojih ne bi došlo da nije bilo zbirne otpreme.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 5.

ZALOŽNO PRAVO OTPREMNIKA

Član 846.

(1) Radi obezbjeđenja naplate svojih potraživanja nastalih u vezi sa ugovorom o otpremanju, otpremnik ima pravo zaloge na stvarima predatim radi otpremanja i u vezi sa otpremanjem sve dok ih drži ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

(2) Kad je u izvršenju otpremanja učestvovao i drugi otpremnik, on je dužan starati se o naplati potraživanja i ostvarenju prava zaloge prethodnih otpremnika.

(3) Ako drugi otpremnik isplati otpravnikova potraživanja prema nalogodavcu, ta potraživanja i otpremnikovo pravo zaloge prelaze na njega po samom zakonu.

(4) To isto biva ako drugi otpremnik isplati prevozioočeva potraživanja.

---

1. Otpremnik ima založno pravo na robi predatoj radi otpremanja. Radi namirenja svojih potraživanja prema nalogodavcu iz ugovora o otpremanju, otpremnik može izvršiti prodaju stvari nalogodavca i namiriti potraživanje iz dobijene cijene. Pri tome je od značaja da je prije prodaje robe obavjestio nalogodavca o namjeravanoj prodaji.

(Vs S, broj Prev. 613/95. – Bilten 4/1996)

Primjer broj	*Ugovor o otpremni{tvu ({pediciji)*

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXIII

UGOVOR O KONTROLI ROBE I USLUGA

Pojam

Član 847.

(1) Ugovorom o kontroli robe jedna ugovorna strana (vršilac kontrole) se obavezuje da stručno i nepristrasno obavi ugovorenu kontrolu robe i izda certifikate o tome, a druga strana (naručilac kontrole) se obavezuje da za izvršenu kontrolu isplati ugovorenu naknadu.

(2) Kontrola robe može se sastojati u utvrđivanju identiteta, kvaliteta, kvantiteta i drugih svojstava robe.

---

1. Bez cjelovitog prepuštanja ugovornih obveza kontrolora drugom kontroloru, i to uz saglasnost naručitelja kontrole, drugi kontrolor ne može postati ugovornim kontrolorom u smislu čl. 847. ZOO,

(Vs H, Rev. 120/87, od 29. 12. 1988. – Psp 46 – 80)

Tužitelj se s tužbenim zahtjevom odbija.

Ova odluka ima prema strankama snagu pravomoćne presude (čl. 483. st. 1. Zakona o parničnom postupku).

Iz ovbrazloženja:

Ugovorom o kontroli kvalitete i kvantitete robe, zaključenim 2. 6. 1980. godine, stranke su se za slučaj spora podvrgle nadležnosti ovog Izabranog suda (član 6. Ugovora). Time je utemeljena nadležnost ovog suda za odlučivanje o sporu, nastalom povodom izvršenja tužiteljeva naloga tuženiku, da izvrši kontrolu kvalitete i kvantitete, te preuzimanje jedne partije od deset tona sušene crvene paprike kod prodavca P.K.S., iz T., određene za otpremanje kupcu S.W. iz SR NJ.

Tužitelj smatra, da je tuženik skrivljeno, neuredno, izvršio njegov nalog, je nije izvršio preuzimanje, a samo kontrolu kvalitete izvršio nestručno, tako da je krajnji korisnik – kupac odbio da preuzme papriku kao neodgovarajuću ugovoru. Tužitelj je stoga bio prisiljen, da robu proda trećem kupcu te pri tome pretrpio gubitak uslijed razlike u cijeni u iznosu od DM …… Tužbom tužitelj traži, da sud obveže tuženika na naknađivanje nastale štete isplatom dinarske protvuvrijednosti iznosa od DM …… a po tečaju na dan plaćanja, sa 25% kamata od 21. 7. 1980. do 30. 7. 1983., a od tog dana do dana stvarne isplate po stopi od 35%, kao i da mu naknadi nastale troškove postupka.

Tuženik se odupro tužbenom zahtjevu, navodeći u ugovoru na tužbu da između stranaka nije bilo ugovoreno da se izvrši preuzimanje robe, nego samo kontrola kvalitete i kvantitete, a o opsegu izvršene usluge izvijestio je tužitelja telefonski i on ju je u tom opsegu prihvatio. Šteta, čije postojanje ne osporava, nije nastala odgovornošću tuženika, nego vlastitom krivnjom tužitelja, koji je robu prodao prema uzorku, kojeg nije dostavio tuženiku, nego je samo opisao kvalitetu koju roba mora imati, a krajnji se korisnik poziva upravo na to, da roba ne odgovara uzorku. Tuženik je osim toga upozorio tužitelja, da je paprika otpremljena iz T. bez prisutnosti njegova inspektora, jer prodavac nije tuženika obavijestio da pristupa otpremanju robe uslijed čega postoji mogućnost, da je otpremoljena roba, koju tuženik nije pregledao.

I – Teleksom od 26. 11. 1980. tužitelj je naložio tuženiku, da izvrši "kvalitativno i kvantitativno preuzimanje" predmetne paprike. Tuženik tvrdi, ali ne dokazuje,

http://www.advokat-prnjavorac.com

da je tužitelja obavijestio, da ne može izvršiti "preuzimanje" nego samo kvantitativnu i kvalitativnu kontrolu. Nije međutim sporno, da je tuženik, po izvršenju pregleda obavijestio telefonski tužitelja o nalazu i od njega zatražio saglasnost da se roba utovari tj. otpremi. Ovu činjenicu potvrđuje svjedok R.C., koji je u ime tužitelja dao pristanak da se roba otpremi, jer je rezultat pregleda, kakav mu je bio saopćen, odgovarao opisanoj kvaliteti robe. Vijeće odatle izvodi zaključak, da je tužitelj ratihabirao postupak, tj. suglasio se s činjenicom, da tuženik nije izvršio i preuzimanje robe, onda bi naknadno davanje suglasnosti da se preuzeta roba otpremi bilo sasvim iluzurno.

U tom kontekstu Vijeće nalazi, da je među strankama došao do izražaja nesporazum u pogledu značenja izraza "preuzimanje", jer je očito, da jedna stranka misli na "preuzimanje" u smislu tradicije robe, dok druga smatra, da se radi samo o preuzimanju u smislu kolaudacije kvalitete. Tuženik je doduše bi dužan, da tužitelje upozori da njegov nalog može izvršiti samo u smislu kvalitativnog preuzimanja, ali Vijeće nalazi, da je taj propust ostao bez posljedica, čim se je tuženik saaglasio s utovarom robe, kako je to gore navedeno. Vijeće osim toga smatra istinitim iskaz svjedoka Š. da stranke s kojima tuženik stoji u trajnijem poslovodnom odnosu često upotrebljavaju izraz "preuzimanje" kad ustvari traži samo "kvalitativno preuzimanje", pa da je to slučaj i s tužiteljem. Na to ukazuje i činjenica, da ugovor od 2. 6. 1980. u čl. 2. opisuje kao posebnu uslugu "*kontrolu k alitete i k antitete u preu imanje* robe", na taj način utvrđuje dvojstvo usluge, koja se sastoji od kvalitativno-kvantitativne kontrole i od preuzimanja robe. Iz teksta koji je upotrijebio tužitelj u svom telekstu "kvalitativno i kvantitativno preuzimanje, to se dvojstvo ne može sa sigurnošću ustanoviti, suprotno tome, iz tog teksta je svakako bliži zaključak, da se zahtijeva samo kontrola i da se roba preuzima samo u tom smislu, tj. kao pregledana i kvalitativno odgovarajuća.

II – Ustanovljeno je kao nesumnjivo, da je tužiteljev prodavac izvršio utovar i otpremu sporne partije paprike bez prisutnosti tuženikova inspektora, opravdavajući svoj postupak time, da mu je vagon za otpremu stavljen iznenada na raspolaganje za utovar. Roba j e dakle bez odgovornosti tuženika otpremljena, što dopušta sumnju u pogledu identiteta robe koja je utovarena i one koju je tuženik dan-dva ranije pregledao, o čemu govori i njegov zapisnik od 8. 12. 1980. Ovu okolnost Vijeće smatra važnom još i iz razloga kojeg je u svom iskazu naveo svjedok Š., a naime, da je inspektor, kopji je izveo kontrolu robe dužan prisustvovati njenom utovaru kako bi se već izvršena kontrola robe mogla prema potrebi dopuniti, a ujedno kontrolirati podesnost upotrijebljenog vozila za utovar date robe.

Vijeće je nadalje utvrdilo, da tužiteljev nalog ne sadrži nikakvu uputu u pogledu načina na koji se imade izvršiti pregled kvalitete paprike. Tuženik je dakle bio ovlašten, da pregled izvrši na način u opsegu, koje ima smatrati uobičajenim za odgovarajuću robu. U ovom spornom slučaju, tuženik je izvršio kontrolu robe na bazi od 5 (pet) posto ukupne količine, a Vijeću nije izrečen prigovor, da se na toj bazi izvršena kontrola ne može smatrati zadovoljavajućom. Navod tužitelja, da je u jednom ranijem slučaju tuženik izvršio kontriolu na 100-postotnoj bazi, tj. pregledom svih vreća, tuženik potvrđuje no s time, da je tužitelj u tom slučaju naložio da se pregled upravo tako izvrši. Vijeće nije smjelo izgubiti iz vida činjenicu, da trgovac koji prodaje određenu robu mora poznavati njena svojstva i u skladu s tim svojstvima njome raspolagati odnosno njome rukovati, ka što i da je on taj, koji ima odlučiti o visini troškova koji je smiju teretiti, a oni su bitno ovisni o postupku koji će služiti kao osnova za izvršenje kontrole date partije te robe. Ako dakle pregled na bazi 5 odsto nije protivan običajima, a on inplicira najnižu stopu troškova, tada nije moguće prihvatiti tužiteljevu tvrdnju, da tuženik nije izvršio pregled na stručan način.

Na kraju nije moguće prijeći niti preko tuženikova prigovora, da je tužitelj prodao robu "prema uzorku", a da tuženiku nije stavio na raspolaganje nego mu samo opisao kvalitetu koju roba treba da posjeduje, jer je i odatle moglo doći do razlika

http://www.advokat-prnjavorac.com

između tužitelja i njegova kupca koji je prigovorio upravo to, da roba koju je primio ne odgovara primljenom uzorku. M.R. preslušan kao svjedok iskazao je, da uzorak, na koji se kupac poziva nije nikakav pečaćeni nego obični trgovački uzorak kojega je pregledala komisija i pronašla da je samo dvadeset vreća s pregorjelim dijelovima, dok je dvadeset daljnjih paprika bila izblijedila uslijed dugog ležanja. Izjavio je dalje da skladište u kome je bila pohranjna paprika u svemu odgovaralo zahtjevima za uskladištenje paprike.

Vijeće je zatim ustanovilo, da je tek 10. 6. 1981. došlo do prodaj sporne partije ito uz cijenu od DM ….. po 1 kg što znači, da je paprika pola godine ležala u skladištu koje nije potpuno podesno za tu robu, a da je kroz to vrijeme šteta, koja je u momentu isporuke mogla iznositi najviše DEM ….. po 1 kg povisila na DM …… po 1 kg. Pri tome Vijeće ukazuje na okolnost, da je prema iskazu svjedoka R. u ožujku 1981. prilikom pregleda robe sa strane ranije spomenute komisije, dakle dva mjeseca nakon što je roba bila isporučena odnosno prigovorena, konstatitano, da je svega nepotpunih 6 posto robe bilo neuslovno, pa i od toga jedna polovica zbog ležanja u nepodesnoj prostoriji, dok je sva ostala roba i u tom času bila potpuno odgovarajuća.

Odatle se nužno nameće zaključak, da tužitelj nije poduzimao potrebne mjere da spriječi povećanje štete ako već ne može da je smanji, te da se šteta ima pripisati komercijalnim uzrocima, koji se imadu cijeniti na osnovu ugovora o kupoprodaji, a ne na osnovu ugovora o kontroli robe.

Na osnovu iznesenog Vijeća na strani tuženika nije moglo ustanoviti propuste koji bi bili u uzročnoj vezi s nastajanjem i visinom štete, o kojima je riječ u čl. 10. ugovora od 2. 6. 1980. Valjalo je stoga tužitelja s njegovim tužbenim zahtjevom odbiti, pa je tako izrečeno u dispozitivu ove odluke.

(Izvod iz odluke suda pri Privrednoj komori Hrvatske, br:.**Napomena**: U izvoru nedostaju poslovni broj I datum odluke)

Obim kontrole

Član 848.

Vršilac kontrole je dužan da izvrši kontrolu u obimu i na način koji su određeni u ugovoru, a ako u ugovoru nije ništa određeno, u obimu i na način koji odgovaraju prirodi stvari.

---

1. Inspektor je dužan da uzme odgovarajuću količinu uzorka da bi se moglo govoriti o pravilno izvršenom uzorkovanju kao procesnoj radnji za obezbjeđenje dokaza.

"U žalbi se neosnovano ističe da je prvostepeni sud, donoseći odluku o odgovornosti okrivljenih, pogrešno primjenio zakon kada je našao da nije pravilno izvršeno uzorkovanje trajne goveđe kobasice koja je bila u prometu, te da se uputstvo o načinu uzimanja uzoraka za vršenje analize i superanalize odnosi na zdravstvenu ispravnost životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe, a ne na standardizaciju i utvrđivanje kvaliteta.

Po ocjeni ovog suda, prvostepeni sud je pravilno postupio kada je usljed nedostatka dokaza okrivljene oslobodio od optužbe zbog toga što se nije mogla utvrditi ispravnost predmetnih kobasica upravo zbog toga što uzorkovanje nije pravilno izvršeno.

Naime, u uputstvu o načinu uzimanja uzoraka za vršenje analiza i super analiza namirnica i predmeta opšte upotrebe predviđeno je da najmanja količina uzoraka proizvoda od mesa u prirodnim ili vještačkim omotačima (kobasice, rolade i sl.) iznosi dva para. Pa kako se iz zapisnika o inspekcijskom pregledu utvrđuje da je ve-

http://www.advokat-prnjavorac.com

terinarski inspektor uzeo za uzorak jedan par čajnih kobasica u težini od 600 gr., a bilo je potrebno da uzme dva para, to se očigledno sa sigurnošću nije mogla utvrditi relevantna činjenica da li su kobasice koje su zatečene u rashladnoj vitrini, takve da navodno ne odgovaraju propisima pravilnika o kvalitetu proizvoda od mesa. Osim toga, ovaj sud nalazi da se uputstvo o uzimanju uzoraka koje je izdato od Saveznog komiteta, za rad i socijalno zdravstvenu zaštitu, objavljeno u "Službenom listu SFRJ", broj 60/78, odnosi kako na utvrđivanje kvalitete tako i na utvrđivanje zastojne ispravnosti.

Zbog toga je ovaj sud, u smislu člana 384. ZKP, a u vezi sa članom 56 ZOPP, potvrdio presudu prvostepenog suda."

(Iz presude Višeg privrednog suda Srbije Pž-823/81 od 29. 09. 1981).

Ništavost pojedinih odredaba ugovora

Član 849.

(1) Ništave su odredbe ugovora koje vršiocu kontrole nameću dužnosti koje bi mogle uticati na nepristrasnost u vršenju kontrole i na ispravnost isprave o izvršenoj kontroli (certifikat).

(2) Kontrola se smatra izvršenom tek izdavanjem certifikata.

Čuvanje robe, odnosno uzorka

Član 850.

(1) Robu koju je naručilac kontrole predao vršiocu kontrole radi obavljanja ugovorene kontrole, vršilac kontrole je dužan čuvati i obezbijediti od zamjene.

(2) Vršilac kontrole je dužan čuvati predane mu uzorke najmanje šest mjeseci, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

Obaveza obavještavanja naručioca

Član 851.

Vršilac kontrole je dužan da o svim značajnim okolnostima u toku kontrole i čuvanja robe blagovremeno obavještava naručioca kontrole a naročito o nužnim i korisnim troškovima učinjenim za njegov račun.

Naknada

Član 852.

(1) Za obavljenu kontrolu i čuvanje robe vršilac kontrole ima pravo na ugovorenu, odnosno uobičajenu naknadu.

(2) Vršilac kontrole ima pravo i na naknadu svih nužnih i korisnih troškova koji su učinjeni za račun naručioca kontrole.

Pravo zaloge

Član 853.

Radi obezbjeđenja ugovorene ili uobičajene naknade i naknade nužnih i korisnih troškova vršilac kontrole ima pravo zaloge na robi koja mu je predata na kontrolu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Povjeravanje kontrole robe drugom vršiocu kontrole

Član 854.

(1) Vršilac kontrole može obavljanje ugovorene kontrole robe povjeriti drugome, izuzev ako mu je naručilac kontrole to izričito zabranio.

(2) Vršilac kontrole odgovara naručiocu kontrole za rad drugog vršioca kontrole.

---

1. Vidjeti: sudsku praksu citiranu zu član 847. ZOO

Kontrola robe sa vršenjem pojedinih pravnih radnji

Član 855.

(1) Na osnovu izričitog naloga naručioca kontrole, vršilac kontrole je ovlašćen da pored izvršenja ugovorene kontrole robe vrši i pojedine pravne radnje u ime i za račun naručioca kontrole.

(2) Vršilac kontrole ima pravo na posebnu, uobičajenu ili ugovorenu naknadu za obavljanje pojedinih pravnih radnji u ime i za račun naručioca kontrole.

Kontrola robe sa garancijom

Član 856.

(1) Vršilac kontrole može da garantuje za nepromjenljivost svojstava kontrolisane robe u ugovorenom roku.

(2) Za preuzetu garanciju u pogledu svojstava robe, vršilac kontrole ima pravo na posebnu, ugovorenu ili uobičajenu naknadu.

Kontrola usluga i stvari koje nisu namijenjene prometu

Član 857.

Ako se vršenje kontrole odnosi na usluge ili stvari koje nisu namijenjene prometu, vršilac kontrole i naručilac kontrole imaju ista prava i obaveze kao i kod kontrole robe.

Raskid ugovora

Član 858.

Naručilac kontrole može izjaviti da raskida ugovor sve dok naručena kontrola nije izvršena, ali je u tom slučaju dužan vršiocu kontrole platiti srazmjerni dio naknade i učinjene nužne i korisne troškove, kao i naknaditi mu štetu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXIV.

UGOVOR O ORGANIZOVANJU PUTOVANJA

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 859.

Ugovorom o organizovanju putovanja obavezuje se organizator putovanja da pribavi putniku skup usluga koje se sastoje od prevoza, boravka i drugih usluga koje su sa njima vezane, a putnik se obavezuje da organizatoru plati jednu ukupnu (paušalnu) cijenu.

---

1. Vidjeti: odluku Vs RH, Rev. 1376/97, od 5. 1. 2000., citiranu u sudskoj praksi datoj zu član 866. ZOO

Izdavanje potvrde o putovanju

Član 860.

(1) Organizator putovanja prilikom zaključenja ugovora izdaje putniku potvrdu o putovanju.

(2) Potvrda o putovanju treba da sadrži: mjesto i datum izdavanja; oznaku i adresu organizatora putovanja; ime putnika; mjesto i datum početka i svršetka putovanja, datum boravka, nužne podatke o prevozu, boravku, kao i drugim uslugama koje su obuhvaćene ukupnom cijenom; najmanji broj potrebnih putnika; ukupnu cijenu za skup usluga predviđenih ugovorom; uslove pod kojima putnik može tražiti raskid ugovora, kao i druge podatke za koje se smatra da je korisno da budu sadržani u potvrdi.

(3) Ako je prije izdavanja potvrde o putovanju putniku uručen program putovanja u kome se nalaze podaci iz prethodnog stava, potvrda o putovanju može da sadrži samo uputu na taj program.

Odnos ugovora i potvrde o putovanju

Član 861.

(1) Postojanje i punovažnost ugovora o organizovanju putovanja nezavisni su od postojanja potvrde o putovanju i njene sadržine.

(2) Ali, organizator putovanja odgovara za svu štetu koju druga strana pretrpi zbog neizdavanja potvrde o putovanju ili njene netačnosti.

Pretpostavka tačnosti potvrde

Član 862.

Smatra se da je tačno ono što stoji u potvrdi sve dok se ne dokaže suprotno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 2.

OBAVEZE ORGANIZATORA PUTOVANJA

Zaštita prava i interesa putnika

Član 863.

Organizator putovanja dužan je da putniku pruži usluge koje imaju sadržaj i svojstva predviđena ugovorom, potvrdom, odnosno programom putovanja i da se stara o pravima i interesima putnika, saglasno dobrim poslovnim običajima u ovoj oblasti.

Obaveza obavještavanja

Član 864.

Organizator putovanja dužan je da putniku pruži potrebna obavještenja o cijenama i uslugama prevoza, boravka i posebnih usluga, kao i obavještenja koja se odnose na kvalitet prevoznih sredstava i smještaja, na red vožnje, veze, granične i carinske formalnosti, na sanitarne, monetarne i druge administrativne propise.

Obaveza čuvanja tajne

Član 865.

Obavještenja koja dobije o putnku, njegovom prtljagu i njegovim kretanjima, organizator može saopštavati trećim licima samo sa odobrenjem putnika ili na zahtjev nadležnog organa.

Odgovornost za organizovanje putovanja

Član 866.

Organizator putovanja odgovara za štetu koju prouzrokuje putniku zbog potpunog ili djelimičnog neizvršenja obaveza koje se odnose na organizovanje putovanja predviđenih ugovorom i ovim zakonom.

---

1. Organizator putovanja i boravka djece u teniskom kampu odgovara za štetu nastalu zbog toga što nije osigurao dovoljan broj osoba za pedagoški nadzor nad djecom.

Iz obrazložeja:

Pravilan je zaključak nižestupanjskih sudova da je tuženik propustio, s obzirom na broj djece i njihvu dob, osigurati dovoljan broj osoba za pedagoški nadzor, pa uslijed toga temeljem čl. 866. ZOO odgovara za nastalu štetu malodobnom tužitelju koji je, u pokušaju da prijeđe preko balkona u susjednu sobu jer mu je drugo dijete zaključalo vrata sobe, pao i ozlijedio se. U smislu odredbe čl. 866. ZOO organizator putovanja odgovara za štetu koju uzrokuje putniku zbog potpunog ili djelimičnog neispunjenja obveze, koja se odnosi na organiziranje putovanja predviđenih ugovorom ili samim zakonom, a ugovorom je upravo i bio predviđen pedagoški nadzor, jer se ugovorom o organizaciji putovanja (čl. 859. ZOO) organizator putovanja obvezuje pribaviti putniku skup usluga koje se sastoje od prijevoza, boravka i drugih usluga koje su s njim vezane.

(Vs RH, Rev. 1376/97, od 5. 1. 2000. – Izbor odluka 1/2000 – 30)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odgovornost organizatora putovanja kad sam vrši pojedine usluge

Član 867.

Ako sam pruža usluge prevoza, smještaja ili druge usluge vezane za izvršenje organizovanog putovanja, organizator odgovara za štetu pričinjenu putniku prema propisima koji se odnose na te usluge.

Odgovornost organizatora putovanja kad je izvršenje pojedinih usluga povjerio trećim licima

Član 868.

(1) Organizator putovanja koji je povjerio trećim licima izvršenje usluga prevoza, smještaja ili drugih usluga vezanih za izvršenje putovanja, odgovara putniku za štetu koja je nastala zbog potpunog ili djelimičnog neizvršavanja ovih usluga, saglasno propisima koji se na njih odnose.

(2) Ali, i kada su usluge izvršene saglasno ugovoru i propisima koji se na njih odnose, organizator odgovara za štetu koju je putnik pretrpio povodom njihovog izvršenja, osim ako dokaže da se ponašao kao pažljiv organizator putovanja pri izboru lica koja su ih izvršila.

(3) Putnik ima pravo da neposredno od trećeg lica odgovornog za štetu zahtijeva potpunu ili dopunsku naknadu za pretrpljenu štetu.

(4) U mjeri u kojoj je naknadio štetu putniku, organizator putovanja stiče sva prava koja bi putnik imao prema trećem licu odgovornom za ovu štetu (pravo na regres).

(5) Putnik je dužan da ustupi organizatoru putovanja isprave i sve što je potrebno za ostvarivanje prava regresa.

---

1. Kada se usluge iz ugovora o organizovanju putovanja nepotpuno i nekvalitetno izvršene, o čemu je u zakonskom roku stavljen prigovor organizatoru putovanja, ispunjeni su uslovi za srazmjerno sniženje ugovorene cijene.

(Vs S, broj Prev. 361/94. – Bilten 2/1995)

Sniženje cijene

Član 869.

(1) Ako su usluge iz ugovora o organizovanju putovanja nepotpuno ili nekvalitetno izvršene, putnik može zahtijevati srazmjerno sniženje cijena pod uslovom da je stavio prigovor organizatoru putovanja u roku od osam dana od dana završetka putovanja.

(2) Zahtjev za sniženje cijene ne utiče na pravo putnika da zahtijeva naknadu štete.

---

1. Oštećeni putnik može ostvariti naknadu štete samo za one oblike štete priznate Zakonom o obveznim odnosima. Stoga nema osnove za priznavanje nematerijalne štete s naslova duševnih boli zbog uskraćenog posjeta i razgledanja određenih gradova u okviru ugovorenog programa turističkog putovanja.

(Vs H, Rev. 985/88, od 24. 11. 1988. – Informator, broj 3889)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Isključenje i ograničenje odgovornosti organizatora putovanja

Član 870.

(1) Ništave su odredbe ugovora o organizovanju putovanja kojima se isključuje ili smanjuje odgovornost organizatora putovanja.

(2) Ali je punovažna pismena odredba ugovora kojom se unaprijed određuje najviši iznos naknade, pod uslovom da nije u očiglednoj nesrazmjeri sa štetom.

(3) Ovo ograničenje iznosa naknade ne važi ako je organizator štetu prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom.

Odjeljak 3.

OBAVEZE PUTNIKA

Plaćanje cijene

Član 871.

Putnik je dužan da organizatoru putovanja plati ugovorenu cijenu za putovanje u vrijeme kako je ugovoreno, odnosno uobičajeno.

Obaveza davanja podataka

Član 872.

Putnik je dužan da na traženje organizatora blagovremeno dostavi sve podatke potrebne za organizovanje putovanja, a posebno za pribavljanje prevoznih karata, rezervaciju za smještaj, kao i isprave potrebne za prelazak preko granice.

Ispunjavanje uslova predviđenih propisima

Član 873.

Putnik je dužan da se stara da on lično, njegove lične isprave i njegov prtljag ispunjavaju uslove predviđene graničnim, carinskim, sanitarnim, monetarnim i drugim administrativnim propisima.

Odgovornost putnika za pričinjenu štetu

Član 874.

Putnik odgovara za štetu koju pričini organizatoru putovanja neizvršavanjem obaveza koje za njega proizilaze iz ugovora i odredbi ovog zakona.

Odjeljak 4.

POSEBNA PRAVA I OBAVEZE UGOVORNIH STRANA

Zamjena putnika drugim licem

Član 875.

Ako drukčije nije ugovoreno, putnik može odrediti drugo lice da umjesto njega koristi ugovorene usluge pod uslovom da ovo lice zadovoljava posebne zahtjeve za određeno putovanje i da putnik naknadi organizatoru putovanja troškove prouzrokovane zamjenom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Povećanje ugovorene cijene

Član 876.

(1) Organizator putovanja može zahtijevati povećanje ugovorene cijene samo ako je poslije zaključenja ugovora došlo do promjena u kursu razmjene valute ili do promjene u tarifama prevoznika, koji utiču na cijenu putovanja.

(2) Pravo na povećanje ugovorene cijene iz prethodnog stava organizator putovanja može ostvariti samo pod uslovom da je ono predviđeno u potvrdi o putovanju.

(3) Ako povećanje ugovorene cijene pređe deset odsto, putnik može raskinuti ugovor bez obaveze da naknadi štetu.

(4) U tom slučaju putnik ima pravo na vraćanje onoga što je platio organizatoru putovanja.

Pravo putnika da odustane od ugovora

Član 877.

(1) Putnik može u svakom trenutku odustati od ugovora, potpuno ili djelimično.

(2) Ako putnik prije početka putovanja odustane od ugovora u razumnom roku koji se određuje s obzirom na vrstu aranžmana (blagovremeni odustanak), organizator putovanja ima pravo samo na naknadu administrativnih troškova.

(3) U slučaju neblagovremenog odustanka od ugovora, organizator putovanja može od putnika zahtijevati naknadu u određenom procentu ugovorene cijene koji se utvrđuje srazmjerno vremenu preostalom do početka putovanja i koji mora biti ekonomski opravdan.

(4) Organizator putovanja ima pravo samo na naknadu učinjenih troškova ako je putnik odustao od ugovora zbog okolnosti koje nije mogao izbjeći ili otkloniti i koje bi, da su postojale u vrijeme zaključenja ugovora, predstavljale opravdan razlog da ne zaključi ugovor, kao i u slučaju ako je putnik obezbijedio odgovarajuću zamjenu ili je zamjenu našao sam organizator.

(5) Ako putnik odustane od ugovora nakon početka putovanja, a razlog za to nisu okolnosti iz prethodnog stava ovog člana, organizator ima pravo na puni iznos ugovorene cijene putovanja.

Prava organizatora putovanja da odustane od ugovora

Član 878.

(1) Organizator putovanja može odustati od ugovora, potpuno ili djelimično, bez obaveze na naknadu štete, ako prije ili za vrijeme izvršenja ugovora nastupe izvanredne okolnosti koje se nisu mogle predvidjeti, ni izbjeći ili otkloniti, a koje bi, da su postojale u vrijeme zaključenja ugovora, predstavljale opravdan razlog za organizatora putovanja da ugovor ne zaključi.

(2) Organizator putovanja može odustati od ugovora bez obaveze na naknadu štete i kad se minimalan broj putnika, predviđen u potvrdi o putovanju, nije sakupio pod uslovom da o toj okolnosti putnik bude obaviješten u primjerenom roku koji ne može biti kraći od pet dana prije dana kad je putovanje trebalo da otpočne.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) U slučaju odustanka od ugovora prije njegovog izvršenja, organizator mora u cijelini vratiti ono što je primio od putnika.

(4) Ako je organizator odustao od ugovora za vrijeme njegovog izvršenja, ima pravo na pravičnu naknadu za ostvarene ugovorene usluge, a dužan je preduzeti sve nužne mjere za zaštitu interesa putnika.

Izmjena programa putovanja

Član 879.

(1) Izmjene u programu putovanja mogu se vršiti samo ako su prouzrokovane vanrednim okolnostima koje organizator putovanja nije mogao predvidjeti, izbjeći ili otkloniti.

(2) Troškove koji su nastali usljed izmjene programa snosi organizator putovanja, a smanjenje troškova ide u korist putnika.

(3) Zamjena ugovorenog smještaja može se vršiti samo upotrebom objekta iste kategorije, ili na teret organizatora, upotrebom objekta više kategorije i u ugovorenom mjestu smještaja.

(4) Ako su u programu putovanja izvršene bitne izmjene bez opravdanog razloga, organizator putovanja mora u cjelini vratiti ono što je primio od putnika koji je zbog toga odustao od putovanja.

(5) Ako su bitne izmjene u programu učinjene za vrijeme izvršavanja ugovora, putnik u slučaju odustanka snosi samo stvarne troškove ostvarenih usluga.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXV.

POSREDNIČKI UGOVOR O PUTOVANJU

Pojam

Član 880.

Posredničkim ugovorom o putovanju posrednik se obavezuje da, u ime i za račun putnika, zaključi bilo ugovor o organizovanju putovanja bilo ugovor o izvršenju jedne ili više posebnih usluga koje omogućuju da se ostvari neko putovanje ili boravak, a putnik se obavezuje da za to plati naknadu.

Obaveza izdavanja potvrde

Član 881.

(1) Kad se posredničkim ugovorom o putovanju preuzima obaveza zaključenja ugovora o organizovanju putovanja, posrednik je dužan da prilikom zaključenja izda potvrdu o putovanju koja, pored podataka koji se odnose na samo putovanje i oznake i adrese organizatora putovanja, mora da sadrži oznaku i adresu posrednika, kao i podatak da on istupa u tom svojstvu.

(2) Ako u potvrdi o putovanju ne naznači svojstvo posrednika, posrednik u organizovanju putovanja smatra se kao organizator putovanja.

(3) U slučaju kad se posrednički ugovor o putovanju odnosi na zaključenje ugovora o nekoj posebnoj usluzi, posrednik je dužan da izda potvrdu koja se odnosi na tu uslugu sa naznakom iznosa koji je plaćen za uslugu.

Putovanje po uputstvima putnika

Član 882.

(1) Posrednik je dužan da postupa po uputstvima koje mu je putnik blagovremeno dao, ako su ona u skladu sa ugovorom, uobičajenim poslovanjem posrednika i interesima drugih putnika.

(2) Ako putnik ne da potrebna uputstva, posrednik je dužan da radi na način koji je u datim prilikama najpogodniji za putnika.

Izbor trećih lica

Član 883.

Posrednik je dužan da savjesno izvrši izbor trećih lica koja treba da obave usluge predviđene ugovorom i odgovara putniku za njihov izbor.

Shodna primjena odredaba ugovora o organizovanju putovanja

Član 884.

Odredbe ovog zakona koje se odnose na ugovor o organizovanju putovanja, shodno se primjenjuju na posrednički ugovor o putovanju, ako odredbama ove glave nije drukčije određeno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXVI.

UGOVOR O ANGAŽOVANJU UGOSTITELJSKIH KAPACITETA (UGOVOR O ALOTMANU)

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 885.

(1) Ugovorom o alotmanu ugostitelj se obavezuje da u toku određenog vremena stavi na raspolaganje turističkoj agenciji određeni broj ležaja u određenom objektu, pruži ugostiteljske usluge licima koje uputi agencija i plati joj određenu proviziju, a ova se obavezuje da nastoji da ih popuni, odnosno da obavijesti u utvrđenim rokovima da to nije u mogućnoti, kao i da plati cijenu pruženih usluga ukoliko je koristila angažovane hotelske kapacitete.

(2) Ako ugovorom nije drukčije određeno, smatra se da su smještajni ugostiteljski kapaciteti stavljeni na raspolaganje za jednu godinu.

---

1. Organizacija koja je na temelju ugovora angažirala smještajne kapacitete i uputila goste ne odgovara za štetu koju su svojim propustom gosti nanijeli davatelju usluga smještaja.

(Vs H, Rev. 1343/83, od 18. 1. 1984. – Psp 25 – 94)

2. Vidjeti: sudsku praksu citiranu zu čl. 886. i 891. ZOO

Forma ugovora

Član 886.

Ugovor o alotmanu mora biti zaključen u pismenoj formi.

---

1. Ugovor o alotmanu je strogo formalan ugovor. Nepostizanje saglasnosti o cijeni je opravdan razlog za odustanak od namjere zaključenja ugovora.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 886. ZOO, ugovor o angažovanju ugostiteljskih kapaciteta mora biti zaključen u pismenoj formi, a ugovor koji nije zaključen u propisanoj formi nema pravno dejstvo ukoliko iz cilja propisa kojim je određena forma ugovora ne proizilazi što drugo (član 70. ZOO). Naprotiv zbog značaja i dugoročnosti posla zahtijeva se pismena forma kao uslov punovažnosti ugovora. Zato ugovor o angažovanju ugostiteljskih kapaciteta, koji nije zaključen u propisanoj formi, ne proizvodi pravno dejstvo. Kako u ovom slučaju između stranaka nije došlo do zaključenja ugovora u pismenoj formi, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijlno pravo kada su zaključili da se ne stiču uslovi za naknadu štete iz osnova člana 30. stav 3. navedenog zakona, opravdano nalazeći da nepostignuta saglasnost o cijeni nije neosnovan razlog za odustanak od namjere zaključenja ugovora.

(Va BiH, Rev. 51/87, od 15. 10. 1887. i Pž. 15/86, od 18. 10. 1986. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 23)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 2.

OBAVEZE TURISTIČKE AGENCIJE

Obaveza obavještavanja

Član 887.

(1) Turistička agencija je dužna da obavještava ugostitelja o toku popunjavanja smještajnih kapaciteta.

(2) Ukoliko nije u mogućnosti da popuni sve angažovane smještajne kapacitete, turistička agencija je dužna da u ugovorenim ili uobičajenim rokovima obavijesti ugostitelja o tome i da mu dostavi listu gostiju, kao i da u obavještenju odredi rok do koga ugostitelj može slobodno raspolagati angažovanim kapacitetima.

(3) Ugostiteljski kapaciteti koji u listi gostiju nisu označeni kao popunjeni, smatraju se slobodnim od dana prijema te liste od strane hotela za period na koji se lista odnosi.

(4) Poslije proteka toga roka turistička agencija ponovo stiče pravo da popunjava angažovane smještajne kapacitete.

Obaveza pridržavanja ugovorenih cijena

Član 888.

Turistička agencija ne može licima koja šalje u ugostiteljski objekat zaračunavati veće cijene za ugostiteljske usluge od onih koje su predviđene ugovorom o alotmanu ili ugostiteljskim cjenovnikom.

Obaveza plaćanja ugostiteljskih usluga

Član 889.

(1) Ukoliko ugovorom nije drukčije određeno, cijenu pruženih ugostiteljskih usluga plaća ugostitelju turistička agencija poslije izvršenih usluga.

(2) Ugostitelj ima pravo da zahtijeva plaćanje odgovarajuće akontacije.

Obaveza izdavanja posebne pismene isprave

Član 890.

(1) Turistička agencija je dužna da licima koja šalje na osnovu ugovora o alotmanu izda posebnu pismenu ispravu (posebna pismena isprava).

(2) Posebna pismena isprava glasi na ime ili na određenu grupu, neprenosiva je i sadrži nalog ugostitelju da pruži usluge koje su u njoj navedene.

(3) Posebna pismena isprava služi kao dokaz da je lice klijent turističke agencije koja je sa ugostiteljem zaključila ugovor o alotmanu.

(4) Na osnovu posebne pismene isprave vrši se obračun uzajamnih potraživanja između turističke agencije i ugostitelja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 3.

OBAVEZE UGOSTITELJA

Obaveza stavljanja na korišćenje ugovorenih smještajnih kapaciteta

Član 891.

(1) Ugostitelj preuzima konačnu i neopozivu obavezu da u toku određenog vremena stavi na korišćenje ugovoreni broj ležaja i pruži licima koja upućuje turistička agencija usluge navedene u posebnoj pismenoj ispravi.

(2) Ugostitelj ne može ugovoriti sa drugom agencijom angažovanje kapaciteta koji su već rezervisani na osnovu ugovora o alotmanu.

---

1. Ugovor o pružanju ugostiteljskih usluga đačkoj ekskurziji raskida se po samom zakonu, ako prostorije ugostiteljske organizacije nisu pripremljene za smještaj učesnika ekskurzije u ugovoreno vrijeme.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud pravilno utvrđuje da tužilac nije izvršio ugovornu obavezu odgovarajućim smještajem učenika i profesora, jer prostorije u kojima je ponuđen smještaj učenika i profesora su bile svježe okrečene i lakirane, u njima su zatečene kante sa krečom i molerske ljestve, dok je u ostalim prostorijama vršeno spremanje i iznošenje namještaja.

Prvostepeni sud pravilno zaključuje da tužilac nije ponudio odgovarajući smještaj i da je to razlog za raskid ugovora krivnjom tužioca.

S obzirom na karakter ovog ugovora, do raskida dolazi po samom zakonu, jer je uredno ispunjenje obaveze ugostitelja u ugovoreno vrijeme bitan sastojak ugovora po prirodi posla, a izjavu da ugovor raskida ovlašteno je bilo da da lice koje je predvodilo učeničku ekskurziju (član 125. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 421/88, od 31. 8. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 61)

Obaveze jednakog postupanja

Član 892.

Ugostitelj je dužan da licima koja uputi turistička agencija pruži pod istim uslovima usluge kao i licima sa kojima je neposredno zaključio ugovor o ugostiteljskim uslugama.

Obaveza ugostitelja da ne mijenja cijene usluga

Član 893.

(1) Ugostitelj ne može mijenjati ugovorene cijene ako o tome ne obavijesti turističku agenciju najmanje šest mjeseci unaprijed, osim u slučaju promjene u kursu razmjena valuta koje utiču na ugovorenu cijenu.

(2) Nove cijene mogu se primjenjivati po isteku mjesec dana od njihove dostave turističkoj agenciji.

(3) Nove cijene neće se primjenjivati na usluge za koje je već dostavljena lista gostiju.

(4) U svakom slučaju izmjene cijene nemaju dejstvo na rezervacije koje je ugostitelj potvrdio.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Obaveza plaćanja provizije

Član 894.

(1) Ugostitelj je dužan da turističkoj agenciji isplati proviziju na promet ostvaren na osnovu ugovora o alotmanu.

(2) Provizija se određuje u procentu od cijene izvršenih ugostiteljskih usluga.

(3) Ukoliko procenat provizije nije određen ugovorom, turističkoj agenciji pripada provizija određena opštim uslovima poslovanja turističke agencije, ili ako ovih nema, poslovnim običajima.

Odjeljak 4.

PRAVO TURISTIČKE AGENCIJE DA ODUSTANE OD UGOVORA

Pravo na odustanak od angažovanih smještajnih kapaciteta

Član 895.

(1) Turistička agencija može privremeno odustati od korišćenja angažovanih smještajnih kapaciteta a da time ne raskine ugovor o alotmanu niti stvori za sebe obavezu naknade štete ugostitelju, ukoliko u ugovorenom roku pošalje obavještenje o odustanku od korišćenja.

(2) Ako rok obavještenja o odustanku nije određen ugovorom, utvrđuje se na osnovu poslovnih običaja u ugostiteljstvu.

(3) U slučaju da obavještenje o odustanku ne bude poslato u predviđenom roku, ugostitelj ima pravo na naknadu štete.

(4) Turistička agencija može odustati od ugovora u cjelini bez obaveze da naknadi štetu ako obavještenje o odustanku pošalje u ugovorenom roku.

Obaveza turističke agencije da popuni angažovane kapacitete

Član 896.

(1) Ugovorom o alotmanu se može predvidjeti posebna obaveza turističke agencije da popuni angažovane ugostiteljske kapacitete.

(2) Ako u tom slučaju ne popuni angažovane ugostiteljske kapacitete, turistička agencija je dužna da plati ugostitelju naknadu po neiskorištenom ležaju u danu.

(3) Turistička agencija nema tada pravo da putem blagovremenog obavještenja otkaže ugovor bilo djelimično ili u cjelini.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXVII.

OSIGURANJE

Odjeljak 1.

ZAJEDNIČKE ODREDBE ZA IMOVINSKA OSIGURANJA I OSIGURANJA LICA

Odsjek 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 897.

Ugovorom o osiguranju obavezuje se ugovarač osiguranja da, na načelima uzajamnosti i solidarnosti, udružuje određeni iznos u zajednici osiguranja, odnosno zajednici rizika (osiguravač), a zajednica se obavezuje da, ako se desi događaj koji predstavlja osigurani slučaj, isplati osiguraniku ili nekom trećem licu naknadu, odnosno ugovorenu svotu ili učini nešto drugo.

Napomena (RS): Članom 51. ZIDZOO, propisano je:

U članu 897. poslije riječi: "da" briše se zarez, a riječi: "na načelima uzajamnosti i solidarnosti udružuje određeni iznos u zajednici osiguranja odnosno zajednici rizika (osiguravač), a "zajednica", zamjenjuje se riječima: "plati određeni iznos organizaciji za osiguranje (osiguravač), a organizacija".

---

1. Osiguravač je dužan, u smislu člana 3. Uslova o osiguranju pošiljaka u domaćem transportu, da naknadi štetu prouzrokovanu saobraćajnim udesom prevoznog sredstva izazvanim skretanjem vozila usred zasljepljenosti vozača noćnim svjetlima i udarom u udubljenje na putu.

Iz obrazloženja:

Po odredbi člana 3. stav 1. pod a) Uslova o osiguranju pošiljaka u domaćem transportu, pod saobraćajnim udesom prevoznog sredstva padrazumijeva se: sudar, udar, prevrtanje, iskliznuće, potonuće, nasukanje i pad u provaliju ili vodu iz prijave štete na vozilu slijedi da je vozač noću na makadamskom uskom putu zasljepljen svjetlima vozila iz suprotnog pravca skrenuo udesno, te naletio na udubljenje, zbog čega je došlo do oštećenja desene strane vozila i dužeg zastoja u transportu. Ako je tačno naprijed navedeno, radi se u konkretnom slučaju o saobraćajnom udesu prevoznog sredstva usljed iskliznuća i udara koje ima u vidu odredba člana 3. stav 1- a) Uslova za osiguranje pošiljaka u domaćem transportu po generalnoj polisi. U ovakvom slučaju do obaveze obeštećenja bi moglo doći i po odredbama člana 3. stav 2. u vezi sa stavom 2. tačka 2. pomenutih Uslova.

(Vs BiH, Pž. 149/89, od 13. 12. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 93)

2. Oduzimanje automobila osiguranika u inozemstvu od nadležnih vlasti ne predstavlja prema pravilima osiguratelja osigurani slučaj, iako su stranke ugovorile policu automobilskog kaska "svi rizici" te stoga osiguratelj nije dužan platiti ugovorenu svotu osiguraniku.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(Vts RH, P‘. 978/94, od 11. 6. 1996 . Zbirka 4 – 51 i Svijet osiguranja, br. 3. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 919. ZOO)

3. Pismeni ugovor o višegodisnjem osiguranju, koji sadrži sve bitne elemente ovog tipa ugovora, veže ugovorne stranke pa i kada nije sačinjena polisa osiguranja za godinu u kojoj se desio osigurani slučaj.

(Vs BiH, Pž. 59/91, od 25. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 73)

4. Za određivanje iznosa naknade na imovini osiguranika zbog nastupanja osiguranog slučaja mjerodavne su odredbe ugovora o osiguranju, a ne odredbe čl. 189. st. 2. ZOO.

(Vs H, Rev. 980/85, od 25. 6. 1985. – Informator,broj 3352)

5. Osiguravač ne može uskratiti isplatu naknade iz ugovora o osiguranju robe u prevozu, ako je bila pakovana na način kojim se takva roba redovno stavlja u promet.

Iz obrazloženja:

Iz polise osiguranja i računa špeditera proizilazi da je roba bila osigurana kod tuženog u smislu odredbe člana 2. Uslova za osiguranje pošiljaka u međunarodnom kopnenom riječno-jezerskom i vazdušnom prevozu sa klauzulom “Protiv svih rizika” (AAR).

Pravilan je činjenični i pravni zaključak prvostepenog suda da iz provedenih dokaza proizilazi da je do štete odnosno cijepanja vreća došlo zbog nepropisnog pakovanja, a uslijed čega ne bi bio moguć daljnji prevoz robe, kao i da ne postoje razlozi koji isključuju primjenu čl. 10. navedenih Uslova. Termoplastični granulat je bio pakovan u četvoroslojne papirne vreće i tako pakovan inače se redovno stavlja u promet. To je uobičajena ambalaža za tu vrstu robe, a ne plastična folija, kako se u žalbi navodi. Stoga su neosnovani navodi u žalbi, da je prvostepeni sud u konkretnom slučaju trebao primijeniti odredbe člana 13. pomenutih Uslova. Obzirom da tužilac, a ni špediter, kao ugovarač osiguranja, nisu izazvali osigurani slučaj namjerno ili prevarnom radnjom, u kojem slučaju bi trebalo primijenili odredbu čl. 13. navedenih Uslova, odnosno član 920. Zakona o obligacionim odnosima, tuženi je kao osiguravač dužan isplatiti tužiocu naknadu iz osiguranja u visini nastale štete.

(Vs BiH, Pž. 540/88, od 16.11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 94)

6. Odnos između osiguratelja i osiguranika presuđuje se na temelju pravila koja uređuju ugovor o osiguranju, a ne na temelju pravila o uzrokovanju štete. Osiguratelj je stoga obvezan isplatiti osiguraniku ili nekoj trećoj osobi naknadu odnosno ugovorenu svotu ili učiniti nešto drugo sukladno ugovoru, a ne naknaditi štetu.

(Vts RH, Pž. 1317/93, od 4.1. 1994. – Praxis 2 – 59)

7. Opće odredbe o naknadi materijalne štete uspostavom prijašnjeg stanja na način predviđen u čI. 185. st. 1. ZOO ne primjenjuju se kod ugovornog osiguranja, jer su obveze iz ugovornog osiguranja regulirane posebnim propisima o osiguranju, odredbama ugovora o osiguranju i pravilima za osiguranje automobilskog kaska koja su sastavni dio ugovora. ZOO regulira prava i obveze iz osiguranja u glavi XXVII. gdje se posebnim odredbama u čl. 897., 919. i 925. izričito navodi da je obveza osiguratelja iz osiguranja isplatiti naknadu štete.

Iz obrazloženja navodimo:

“U glavi XXVII. ZOO ne navodi se nigdje obveza osiguratelja da osiguraniku uspostavi prijašnje stanje. Takva obveza osiguratelja moguća je samo ako je ugovorom predviđena, a takvu mogućnost predvida odredba čl. 897. ZOO“.

(Vs H, Rev. 2029/85 od 21. 1. 1986. – Psp 31 – 66)

http://www.advokat-prnjavorac.com

8. Kasko osiguranje motornog vozila prestaje u slučaju naknade totalne štete, zato vlasnik koji je popravio oštećeno motorno vozilo koje je prije isteka roka iz ugovora o osiguranju ponovno oštećeno, nema pravo na naknadu štete po osnovu osiguranja.

(Vs BiH, Rev. 97/89, od 12. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 147)

9. Kad je pravilima za osiguranje automobilskog kaska predviđeno pravo osigurane osobe zahtijevati isplatu naknade za oštećenje automobila, ona ne može zahtijevati od osiguratelja da popravi automobil.

(Vs H, Rev. 2029/85, od 21. 1. 1986. – Psp 31 – 67)

10. Za štetu koja se dogodila u počeknom roku osiguratelj je u obvezi isplatiti naknadu, a osiguranik je u obvezi platiti premiju za cijelu godinu.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj pravnoj stvari predstavlja zahtjev tužitelja za naknadu nematerijalne štete koju je pretrpio u prometnoj nezgodi zbog ozljede tijela, upravljajući kao vozač osobnim vozilom - vlasništvo njegovog oca, koje je u vrijeme štetnog događaja bilo osigurano kod tužene od tzv. automobilske odgovornosti s proširenjem osiguranteljnog pokrića i na osobe koje se ne smatraju trećim osobama.

Tužena neosnovano tijekom postupka, a nastavno i u reviziji ističe prigovor pomanjkanja pasivne legitimacije, navodeći da vozilo kojim je upravljao tužitelj na dan štetnog događaja nije bilo osigurano.

Svoj prigovor obrazlaže činjenicom da se štetni događaj zbio nakon isteka ugovora o osiguranju, tj. dana 14. listopada 1994. godine, a ugovor o osiguranju istekao je dana 06. listopada 1994. godine, dakle prije nastupa osiguranog slučaja.

Pravilan je zaključak sudova nižeg stupnja da je taj prigovor neosnovan, te da je tužena u obvezi naknaditi štetu tužitelju, jer se štetni događaj zbio u tzv. počeknom roku.

Ovaj zaključak, i po pravnom shvaćanju ovog revizijskog suda nedvojbeno proizlazi iz odredbe čl. 7. st. 3. Uvjeta za osiguranje od automobilske odgovornosti tužene koja se primjenjuju u ovom postupku.

Odredbom čl.7. st. 3. Uvjeta propisano je da kod osiguranja sklopljenog na jednu ili više godina, obostrane obveze i prava iz ugovora produžuju se za 30 dana - počekni rok, ako osiguratelju nije najmanje tri dana prije isteka ugovora o osiguranju bila uručena izjava ugovaratelja osiguranja da ne pristaje na takvo produženje.

Odredbom čl. 7. st. 4. propisano je da ako tijekom počeknog roka nastupi osigurani slučaj, ugovaratelj osiguranja je u obvezi platiti premiju za cijelu godinu osiguranja."

(Vs RH Rev. 576/97, od 27. 7. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 55)

11. Limit obaveze osiguravajuće organizacije odnosi se na ukupnu štetu iz jednog štetnog događaja, bez obzira na broj oštećenih lica, pri čemu je relevantna njegova visina u vrijeme nastanka štetnog događaja. Ako iznos štete u vrijeme njenog nastanka nije veći od limita iz tog vremena, osiguravajuća organizacija je dužna da štetu naknadi u potpunosti i kad njena visina prelazi limit u vrijeme suđenja.

(Vs S, broj Prev. 500/95. – Bilten 2/1996)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Osigurani slučaj

Član 898.

(1) Događaj s obzirom na koji se zaključuje osiguranje (osigurani slučaj) mora biti budući, neizvjestan i nezavisan od isključive volje ugovarača.

(2) Ugovor o osiguranju je ništav ako je u času njegovog zaključenja već nastao osigurani slučaj, ili je taj bio u nastupanju, ili je bilo izvjesno da će nastupiti, ili ako je već tada bila prestala mogućnost da on nastane.

(3) Ali, ako je ugovoreno da će osiguranjem biti obuhvaćen određen period koji prethodi zaključenju ugovora, ugovor će biti ništav samo ako je u času njegovog zaključenja zainteresovanoj strani bilo poznato da se osigurani slučaj već dogodio, odnosno da je već tada bila prestala mogućnost da se on dogodi.

---

1. Vidjeti: odluku Vs BiH, Pž. 149/89, od 13. 12. 1989, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 897. ZOO.

2. Ugovor o kasko osiguranju ništav je kad je u trenutku njegova sklapanja već bio nastao osigurani slučaj.

(Vs H, Rev. 302/83, od 7. 7. 1983. – Psp 24 – 97)

3. Opće odredbe Zakona o obveznim odnosima o ništavosti i poništenju ugovora o osiguranju odnose se i na ugovor o obveznom osiguranju korisnika odnosno vlasnika motornog vozila.

Iz obrazloženja:

"Odredbe o vrstama i sadržaju ugovora o osiguranju te o eventualnim konzekvencama koje nastaju zbog ispunjenja određenih pretpostavki sadržane su u Zakonu o obveznim odnosima (dalje ZOO) koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora između stranaka, a danas vrijedi preuzet kao zakon Republike Hrvatske. Prema odredbi čl. 898. st. 2. ZOO, ugovor o osiguranju je ništav ako je u času njegova sklapanja već nastao osigurani slučaj. Ali (st. 3.) ako je ugovoreno da će osiguranjem biti određeno razdoblje koje prethodi sklapanju ugovora (što je slučaj u predmetnom ugovoru), ugovor će biti ništav samo ako je u času njegova sklapanja zainteresiranoj stranci (to je ovdje tužitelj) bilo poznato da se osigurani slučaj već dogodio (tužitelj tvrdi da nije znao za predmetnu nesreću od 24. studenoga 1987. godine - što sudovi nisu ispitali). Pretpostavke za poništenje ugovora o osiguranju predviđa, pak, Zakon o obveznim odnosima u čl. 908. st. 1. koji glasi: "Ako je ugovaratelj osiguranja ... namjerno prešutio neku okolnost takove prirode da osiguratelj ne bi sklopio ugovor da je znao za pravo stanje stvari, osiguratelj može zahtijevati poništenje ugovora". U svjetlu citiranih odredaba o ugovoru o osiguranju treba ispitati sporni odnos i utvrditi relevantne činjenice."

(Vs RH Rev. 318/93, od 8. 12. 1993. – Izbor odluka 1994 – 135/186)

4. Osiguranjem se mogu pokriti i štete nastale prije zaključenja ugovora o osiguranju, pod uslovom da u trenutku zaključenja ugovorač osiguranja i osiguranik nisu znali, niti su mogli znati da je već nastupio osigurani slučaj.

(Vs S, broj Prev. 135/95. – Bilten 1/1996)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Isključenje nekih osiguranja

Član 899.

(1) Odredbe ove glave neće se primjenjivati na plovidbeno osiguranje, kao ni na druga osiguranja na koja se primjenjuju pravila o plovidbenom osiguranju.

(2) Navedene odredbe neće se primjenjivati ni na osiguranje potraživanja, kao ni na odnose iz reosiguranja.

---

1. Odredbe ZOO o ugovorima o osiguranju ne primjenjuju se na odnose između osiguratelja i treće oštećene osobe koja je pretrpjela štetu zbog upotrebe motornih vozila ili putnika u javnom prijevozu na koje se primjenjuju propisi o obveznom osiguranju u prometu.

(Vs H, Rev. 1043/83, od 10. 1. 1984. – Psp 25 – 81)

2. Plovidbeno se pravo primjenjuje na izvanugovornu odgovornost brodara za naknadu štete, a isto tako i na spor koji proizlazi iz ugovora o osiguranju broda. Članak 899. ZOO propisuje da se odredbe glave o osiguranju neće primjenjivati na plovidbeno osiguranje ni na druga osiguranja na koja se primjenjuju pravila o plovidbenom osiguranju.

(Vts, Pž. 1902/94, od 28. 06. 1994. - Zbirka 3 - 150).

Odstupanje od odredaba ove glave

Član 900.

(1) Ugovorom se može odstupiti samo od onih odredaba ove glave u kojima je to odstupanje izričito dopušteno, kao i od onih koje pružaju ugovaračima mogućnost da postupe kako hoće.

(2) Odstupanje od ostalih odredaba, ukoliko nije zabranjeno ovim ili kojim drugim zakonom, dopušteno je samo ako je u nesumnjivom interesu osiguranika.

---

1. Ukoliko to nije u interesu osiguranika Zakon o obligacionim odnosima ne dopušta mogućnost odstupanja od odredbe iz člana 913. stav 3. prema kojoj ugovor prestaje po zakonu istekom roka od trideset dana od dana kada je ugovaraču osiguranja uručeno pismo osiguravača sa obavještenjem dospjelosti premije, pa je ništava ugovorna obaveza prema kojoj ugovor o osiguranju prestaje da važi, bez opomene, ako osiguranik ne plati premiju ni u roku od 10 dana od dospijeća ugovorene rate.

(Vs BiH, Rev. 629/83, od 19. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 58)

Odsjek 2.

ZAKLJUČENJE UGOVORA

Kad je ugovor zaključen

Član 901.

(1) Ugovor o osiguranju je zaključen kad ugovarači potpišu polisu osiguranja ili listu pokrića.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Pismena ponuda učinjena osiguravaču za zaključenje ugovora o osiguranju vezuje ponudioca, ako on nije odredio kraći rok, za vrijeme od osam dana od dana kad je ponuda prispjela osiguravaču, a ako je potreban ljekarski pregled, onda za vrijeme od trideset dana.

(3) Ako osiguravač u tom roku ne odbije ponudu koja ne odstupa od uslova pod kojima on vrši predloženo osiguranje, smatraće se da je prihvatio ponudu i da je ugovor zaključen.

(4) U tom slučaju ugovor se smatra zaključenim kad je ponuda prispjela osiguravaču.

---

1. Ugovor o osiguranju je zaključen ako osiguravač nije odbio u roku od osam dana od dana prijema pismenu ponudu osiguranika koja ne odstupa od uslova osiguranja, pa je osiguranik dužan platiti premiju osiguranja iako nije potpisana polisa osiguranja.

Iz obrazloženja:

Pravilno je prvostepeni sud našao da je tuženi dužan platiti navedeni iznos, jer je među strankama zaključen ugovor o osiguranju. Ovo jasno proizlazi iz odredaba člana 901. st. 2, 3. i 4. Zakona o obligacionim odnosima. U stavu 2. je propisano da pismena ponuda učinjena osiguravaču za zaključenje ugovora o osiguranju vezuje ponudioca, ako on nije odredio kraći rok, za vrijeme od 8 dana od dana kada je ponuda prispjela osiguravaču, a ako je potreban ljekarski pregled, onda za vrijeme od 30 dana. U stavu 3. navedenog člana propisano je da ako osiguravač u tom roku ne odbije ponudu koja ne odstupa od uslova po kojima on vrši predloženo osiguranje, smatraće se da je prihvatio ponudu i da je ugovor zaključen. U tom slučaju u smislu stava 4. ovog člana ugovor se smatra zaključenim kada je ponuda prispjela osiguravaču. Prema tome na osnovu citiranih odredaba člana 901. ZOO i utvrđenih činjenica da je tuženi dostavio tužiocu svoju ponudu za zaključenje ugovora o kolektivnom osiguranju radnika koju tužilac nije odbio u roku od 8 dana, ugovor se smatra zaključenim od momenta kada je ponuda prispjela osiguravaču. Odredbe stavova 3. i 4 člana 901. ZOO predstavljaju izuzetak u odnosu na odredbe stava 1. istog člana, po kojima se ugovor o osiguranju smatra zaključenim kada ugovarači potpišu polisu osiguranja ili listu pokrića, pa nije od značaja što u ovom slučaju stranke nisu potpisale polisu osiguranja. Radi toga je tuženi dužan da plati premiju osiguranja po navedenom ugovoru u smislu člana 912. ZOO.

(Vs BiH, Pž 486/86, od 22. 6. 1987. – Bilten Vs BH 3/87 – 54)

2. Ponuda za sklapanje ugovora o osiguranju učinjena ovlaštenom zastupniku osiguratelja smatra se učinjena osiguratelju, pa se ugovor o osiguranju (automobilski kasko) smatra sklopljenim kad je ponuda stigla ovlaštenom zastupniku osiguratelja ako su ispunjene i ostale zakonom predviđene pretpostavke.

(Vs H, Rev. 2336/87, od 12. 5. 1988. – Psp 42 – 62)

3. Pismeni ugovor o višegodisnjem osiguranju, koji sadrži sve bitne elemente ovog tipa ugovora, veže ugovorne stranke pa i kada nije sačinjena polisa osiguranja za godinu u kojoj se desio osigurani slučaj.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju prvostepenog suda parnične stranke su 5. juna 1986. godine zaključile u pismenom obliku ugovor o višegodišnjem osiguranju za period od 1. januara 1986. do 1. januara 1996. godine. U toku trajanja osiguranja, dana 19. jula 1989. godine nastupio je osigurani slučaj - požar na imovini tužioca. U času nastanka osiguranog sluičaja nije bio izvršen konačan obračun premije osiguranja za 1988. go-

http://www.advokat-prnjavorac.com

dinu, niti određena akontacija premije za 1989. godinu pa ni sačinjena polica osiguranja za 1989. godinu. Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud, primjenom čl. 897. i 901. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, pravilno nalazi da je tužbeni zahtijev za isplatu sume osiguranja osnovan.

Ugovorom o višegodišnjem trajanju osiguranja, na kome se zasniva tužba u ovoj parnici, tužilac se obavezao da će svoja osnovna, obrtna i sredstva zajedničke potrošnje osigurati kod tuženog za period od 1. januara 1986. do 1. januara 1996. godine. Odredbama ugovora predviđeno je da su, pored ostalih, sastavni dio ovog ugovora Opšti uslovi za osiguranje imovine i Uslovi za osiguranje od požara i nekih drugih opasnosti. Ovim ugovorom su regulisani predmet osiguranja, osigurani slučajevi, način određivanja sume osiguranja i premije osiguranja sa bonifikacijom i vrijeme trajanja ugovora o osiguranju.

Ugovor o višegodišnjem trajanju osiguranja sadrži sve bitne elemente ugovora o osiguranju, pa tuženi neosnovano prigovara da se ovim ugovorom tužilac samo obavezao da će biti osiguranik tuženog i da je samo stekao pravo na bonifikaciju u visini od 10% premije osiguranja.

U smislu člana 901. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ugovor o osiguranju je zaključen kad ugovarači potpišu policu osiguranja ili listu pokrića. St. 2, 3. i 4. ovog člana predviđen je način zaključenja ugovora o osiguranju pismenom ponudom osiguravanja za zaključenje ugovora o osiguranju. Prema odredbi člana 903. istog zakona, ugovorni odnos može nastati i samim plaćanjem premije, ako je to predviđeno uslovima osiguranja.

Polica osiguranja nije ugovor o osiguranju nego isprava o zaključenom ugovoru o osiguranju koja sadrži sve bitne elemente ugovora o osiguranju u skladu sa odredbama člana 902. Zakona o obligacionim odnosima. Kako je ugovorom o višegodišnjem trajanju osiguranja zaključen ugovor o osiguranju, po kome prava i obaveze teku za vrijeme trajanja osiguranja određenog ovim ugovorom, potpisivanjem police za određenu godinu nije zaključen ugovor o osiguranju za tu godinu, nego izdata isprava o zaključenom ugovoru. Zato tuženi pogrešno zaključuje da su parnične stranke policama osiguranja od 29. maja 1987. i od 15. septembra 1988. godine zaključile ugovor o osiguranju za 1987. i 1988. godinu. Ugovor o osiguranju je zaključen sa određenim rokom trajanja i do produženja ugovora može doći samo po isteku roka na koji je zaključen. Radnje koje ugovorne stranke preduzimaju u skladu sa ugovorom imaju karakter radnji ispunjenja ugovornih obaveza (do isteka roka trajanja osiguranja) a ne radnji kojima se produžava ugovor o osiguranju

(Vs BiH, Pž. 59/91. od 25. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 73)

4. Osiguravač ne može, mimo ugovora o osiguranju, smanjiti obim osiguranih sredstava (predmet osiguranja) izostavljanjem pojedinih djelova iz police osiguranja.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 901. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ugovor o osiguranju je zaključen kada ugovarači potpišu policu osiguranja ili listu pokrića, ali je moguće zaključenje ugovora i bez potpisa, samim plaćanjem premije ako je tako određeno uslovima osiguranja. U konkretnom sIučaju stranke su svake godine produžavale ugovor o osiguranju potpisivanjem police kao isprave o prethodno zaključenom ugovoru.

Dana 19. 7. 1989. godine požar je uništio pogone osiguranika. Osiguranje se odnosi na imovinu klase 6 - nenovčana obrtna sredstva (vrijednost na dan požara). Tuženi tvrdi da ta imovina nije bila osigurana prema polici osiguranja iz 1977. i 1988. godine, ali su nižestepeni sudovi ispravno zaključili da su ova sredstva bila osigurana, jer su bila obuhvaćena ugovorom o osiguranju, a osiguravač nije mogao da jednostrano mijenja ugovor, izostavljanjem navedenih sredstava iz police osiguranja.

(Vs BiH, Rev. 406 /91, od 20. 6. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 74)

http://www.advokat-prnjavorac.com

5. Oštećeni može do visine osigurane sume zahtijevati neposredno od osiguravača naknadu štete pričinjene upotrebom neregistrovanog traktora na šumskom putu (van javne upotrebe), ako se imalac traktora posebnim ugovorom osigurao od odgovornosti za štete nastale korišćenjem traktora u okviru redovne djelatnosti.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje, a to žalba i ne pobija, da je dana 6. 6. 1986. godine na poslu poginuo osiguranik tužiteljice, koga je na traktoru drugo tuženog vozio radnik drugo tuženog. Smrt osiguranika tužiteljice prouzrokovana je traktorom sa zelenim tablicama, namijenjenim za šumske radove i na šumskom putu.

Tužiteljica zajednica penzijskog osiguranja zahtijeva od tuženih radne organizacije i zajednice osiguranja imovine i lica naknadu obične štete u visini isplaćene porodične penzije.

Prvotužena je sa drugotuženom zaključila ugovor o osiguranju od odgovornosti (član 901. stav 1. Zakonao obligacionim odnosima) kojim se osigurala od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima iz djelatnosti, posjedovanja stvari, pravnog odnosa ili određenog svojstva kao izvora opasnosti, do iznosa osiguranih suma po štetnom događaju od …….. dinara. Ugovor o osiguranju od odgovornosti, obuhvata, prema tome, i osigurani slučaj (dogodio se za vrijeme trajanja ugovorenog osiguranja).

Pošto se osigurani slučaj dogodio, a tužiteljica (oštećena) zahtijeva naknadu štete nastale na taj način, osiguravač (prvotužena) odgovara za tu štetu. Oštećeni može zahtijevati neposredno od osiguravača naknadu štete koju je pretrpio događajem za koji odgovara osiguranik, ali najviše do iznosa osiguravačeve obaveze (član 940. stav 1. i član 941. stav 1. ZOO).

S obzirom da prvotužena odgovara na osnovu ugovora o osiguranju od odgovornosti nije relevantno da li je traktor drugotužene šumsko ili poljoprivredno vozilo, da li je registrovano i gdje je nastupio osigurani slučaj (na šumskom putu ili putu namijenjenom za saobraćaj vozila).

(Vs BiH, Pž. 425/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 77)

6. Postojanje ugovora o osiguranju može se dokazivati i drugim dokaznim sredstvima a ne samo policom osiguranja.

Iz obrazloženja:

"Pravilan je, po ocjeni ovoga revizijskog suda, pravni stav sudova prvog i drugog stupnja da se postojanje ugovora o osiguranju može dokazivati svim dokaznim sredstvima, a ne samo policom osiguranja. Ugovor o osiguranju, prema hrvatskom pravu (arg. iz članka 31. stavak 1., članka 901. stavak 2., 3. i 4. Zakona o obveznim odnosima, neformalan je i konsezualan ugovor: za njegovo sklapanje dovoljna je suglasnost volja (solo consensus). Izdavanje police osiguranja nije uvjet nastanka ni valjanosti ugovora i ugovor se može dokazivati i na drugi način, a ne samo policom osiguranja. Polica osiguranja predstavlja isključivo dokazno sredstvo postojanja i sadržaja ugovora o osiguranju samo u slučaju kada to zakon izričito propisuje (npr. kao englesko, francusko i sovjetsko pravo za ugovor o pomorskom osiguranju), a ZOO to ne propisuje. Stranke su uistinu mogle i ugovoriti da je postojanje police osiguranja uvjet za nastanak i valjanost ugovora odnosno mogle su ugovoriti da se postojanje i sadržaj ugovora o osiguranju pred sudom može dokazivati samo policom osiguranja. Tužena, međutim, u postupku nije tvrdila da je to spornim ugovorom o osiguranju od odgovornosti bilo ugovoreno."

(Vs RH, Rev. 2886/91, od 31. 3. 1992. – Izbor odluka 1993 – 124/140)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Polisa i lista pokrića

Član 902.

(1) U polisi moraju biti navedeni: ugovorne strane, osigurana stvar, odnosno osigurano lice, rizik obuhvaćen osiguranjem, trajanje osiguranja i period pokrića, svota osiguranja ili da je osiguranje neograničeno; premija ili doprinos, datum izdanja polise i potpisi ugovorenih strana.

(2) Polisa osiguranja može biti privremeno zamijenjena listom pokrića u koju se unose bitni sastojci ugovora.

(3) Osiguravač je dužan upozoriti ugovarača osiguranja da su opšti i posebni uslovi osiguranja sastavni dio ugovora i predati mu njihov tekst, ako ti uslovi nisu štampani na samoj polisi.

(4) Izvršenje obaveze iz prethodnog stava mora biti konstatovano na polisi.

(5) U slučaju neslaganja neke odredbe opštih ili posebnih uslova i neke odredbe polise primijeniće se odredba polise a u slučaju neslaganja neke štampane odredbe polise i neke njene rukopisne odredbe, primijeniće se ova posljednja.

(6) Prema sporazumu ugovarača, polisa može glasiti na određeno lice, po naredbi ili na donosioca.

---

1. Osiguravač odgovara i za rizike koji nisu kao redovni predmet osiguranja predviđeni uslovima osiguranja, ako su posebno naznačeni u polisi osiguranja.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da je maksimalna količina padavina u toku jednog sata iznosila manje od 15 litara po m^2, pa zbog toga nije nastupio osigurani slučaj na objektima u izgradnji tužioca predviđen članom 16. tačka 2. Uslova za osiguranje objekata u izgradnji, koji su sastavni dio ugovora o osiguranju parničnih stranaka, te odbija tužbeni zahtjev.

Parnične stranke su zaključile ugovor o osiguranju imovine (član 901. i član 924. Zakona o obligacionim odnosima) što proizlazi iz potpisane polise osiguranja. U polisi osiguranja kao osigurana stvar navedena je stambena zgrada, a kao rizici osiguranja pored ostalih, navedeni su poplava, bujice i podzemne vode, te konstatovano da je ugovor o osiguranju zaključen u smislu Opštih uslova za osiguranje imovine i Uslova za osiguranje objekta u izgradnji. Prema zapisniku o procjeni štete je nastala usljed poplave.

I pored toga prvostepeni sud na odnose nastale između stranaka primjenjuje član 16. tačka 2. Uslova za osiguranje objekata u izgradnji kojim je regulisan standard "nepredviđenih atmosferskih padavina". U ovom slučaju prvostepeni sud je bio dužan prvenstveno primijeniti odredbe polise osiguranja (u smislu člana 902. stav 5. ZOO), i odredbe člana 22. Uslova koje određuju "obim opasnosti poplave i bujica", s obzirom da je kao rizik ugovorom o osiguranju obuhvaćena poplava i bujica. Prema tome, postoji poplava u skladu sa odredbama tačke 1. i 2. člana 22. Uslova i kada na objektu u izgradnji nije pala količina kiše određena članom 16. tačka 2. Uslova, ali su nastupile okolnosti iz tačke 1. i 2. člana 22. Uslova koje s obzirom na količinu i način djelovanja vode imaju obilježja poplave, koja je kao rizik navedena u polisi osiguranja koju su potpisale parnične stranke.

(Vs BiH, Pž. 630/89, od 14. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 60)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Stranke mogu kod ugovora o osiguranju, unošenjem u polisu osiguranja posebnih odredaba, odstupiti od odredaba opštih ili posebnih uslova osiguranja, pa na taj način proširiti osiguranje i na stvari koje po uslovima osiguranja ne mogu biti osigurane ni od osnovnih, ni od dopunskih rizika određene vrste osiguranja.

(Vs BiH, Pž. 257/85, od 24. 10. 1985. – Bilten VS BIH 1/86 - 27)

3. Osiguratelj je obvezan predati opće i posebne uvjete osiguranja ugovaratelju osiguranja, a ne i korisniku osiguranja.

(Vs H, Rev. 701/83, od 18. 1. 1984. – Psp 25 – 81)

4. Ako osiguranik nije platio povećanu premiju za obavezno osiguranje od odgovornosti u saobraćaju, smatra se da je ugovorena najniža suma osiguranja na koju se mora zaključiti ovo osiguranje, ukoliko je tako predviđeno pravilima osiguranja.

Zajednica osiguranja u takvom slučaju nije dužna platiti naknadu veću od ove sume, pa i kada pravila osiguranja nisu bila predata osiguraniku.

Iz obrazloženja:

U vrijeme zaključenja ugovora o osiguranju od odgovornosti dana 3. maja 1980. godine, a i u vrijeme štetnog događaja, bila je na snazi Odluka SIV-a o određivanju iznosa na koje se mora ugovoriti osiguranje od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima pri upotrebi motornog vozila ("Službeni list SFRJ", broj 25/76), kojom je za putnička motorna vozila bio predviđen najniži osigurani iznos od ……. dinara.

Članom 3. Uslova tužene za osiguranje korisnika odnosno sopstvenika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima, koja su sastavni dio ugovora o osigura…nju, predviđeno je da se osiguranje zaključuje na najniže osigurane iznose određene ovom odlukom, a može se zaključiti i na dvostruko veći iznos, ali uz doplatak uz premiju od 10%.

Iz polise osiguranja koja se nalazi u spisu proizlazi da između tužene i njenog osiguranika, vlasnika putničkog automobila čijom je upotrebom prouzrokovana šteta tužiteljici, nije uplaćena povećana premija, tako da je osnovan zaključak prvostepenog suda da je ugovorena suma osiguranja na iznos od …… dinara.

U smislu člana 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76), zajednica osiguranja kod koje se od odgovornosti osigurao vlasnik motornog vozila dužna je da naknadi štetu najviše do visine ugovorene osigurane sume.

Kako je tužena već isplatila iznos osigurane sume oštećenima u saobraćajnoj nezgodi dana 17. avgusta 1980. godine, koju je izazvao njen osiguranik prestala je njena obaveza da plati bilo kakvu naknadu tužiteljici, pa je prvostepeni sud opravdano odbio tužbeni zahtjev u cjelini.

Prvostepeni sud istina, nije utvrđivao da su osiguraniku predati uslovi osiguranja prilikom zaključenja ugovora o osiguranju, a izvršenje ove obaveze nije konstatovano na polisi, niti je u tekstu polise navedena suma osiguranja ili da je osiguranje neograničeno, kako je propisano članom 902. st. 1, 3. i 4. Zakona o obligacionim odnosima, ali ti propusti ne mogu dovesti do zaključka da je ugovoreno neograničeno osiguranje, što tvrdi žalba.

Iz naprijed spomenutih propisa Zakona o obligacionim odnosima jasno proizlazi da je obavezno osiguranje od odgovornosti za štete prouzrokovane upotrebom motornog vozila, zasnovano na načelu ograničenog pokrića, što je svim osiguranicima poznato, pa je i osiguranik tužene morao biti svjestan da je prihvatio sumu osiguranja predviđenu Uslovima tužene kada je platio uobičajenu, a ne povećanu premiju

http://www.advokat-prnjavorac.com

osiguranja, pa niti on, a pogotovo ne korisnik osiguranja (tužiteljica), ne može zahtijevati naknadu od tužene koja bi prelazila ugovorenu sumu osiguranja.

Ovo tim prije što u odredbama člana 902. Zakona o obligacionim odnosima, a ni drugim odredbama koje se odnose na ugovor o osiguranju, nije predviđena građansko-pravna sankcija ako osiguravač propusti da postupi u smislu odredaba člana 902. st. 1, 3. i 4. Zakona o obligacionim odnosima (odredbe člana 934. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima ne dolaze do primjene u ovakvom slučaju, jer se odnose samo na višestruko, odnosno dvostruko osiguranje).

(Vs BiH, Pž. 118/87, od 3. 8. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 75)

5. Kod utvrđivanja da li je radna mašina oštećena u požaru "samohodni stroj" po pravilima osiguranja i kao takva isključena iz osiguranja od rizika požara, treba cijeniti sve njene tehničke karakteristike i posebno kako je razvrstana po jugoslovenskim standardima.

Iz obrazloženja citiramo:

Iz polise osiguranja potpisane od stranaka 23. maja 1983. godine proizilazi da je tužilac osigurao kod tuženog svoja osnovna sredstva od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti, te da su Uslovi za osiguranje od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti sastavni dio ugovora (član 902. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima).

Prvostepeni sud utvrđuje da je radna mašina - finišer za polaganje asfalta navedena u izreci međupresude bila osigurana od rizika požara na dan 29. septembra 1983. godine.

U pomenutim Uslovima je (član 1. stav 4. tačka 4) navedeno da ne mogu biti predmet osiguranja kopnena motorna vozila, prikollce i samohodni strojevi, sem u nekim izuzetnim okolnostima, pa finišer, ako predstavlja samohodni stroj, nije obuhvaćen osiguranjem. U polisi osiguranja nije predviđeno odstupanje od odredaba člana 1. stav 4. tačka 4. Ustava za osiguranje od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti, koje bi, inače, bilo moguće u smislu člana 902. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima. Pomenutim Uslovima (član 1. stav 3. tačka 16) predviđena je mogućnost ove vrste osiguranja samo za samohodne strojeve poljoprivrednih gazdinstava, no i to pod uslovom da je to posebno ugovoreno i u polisi označeno, kako proizilazi iz uvodne rečenice pomenutog stava.

Prvostepeni sud nalazi da se ne može pouzdano zaključiti da je finišer samohodni stroj, pa da bi zbog toga bio isključen iz osiguranja. Pri tom ističe da u uslovima osiguranja tuženog nije bliže određen pojam samohodnog stroja, te se tumačenje nejasne odredbe ne može vršiti na štetu osiguranika. Poziva se i na nalaz i mišljenje vještaka o funkciji i tehničkoj klasifikaciji finišera, iz koje proizilazi da se radi o radnoj mašini koja obavlja proizvodni rad (polaganje asfalta), a da joj je transport samo pomoćna operacija u tehnološkom redu izvršenja posla.

Prvostepeni sud opravdano smatra da nejasne odredbe Uslova osiguranja treba tumačiti u korist osiguranika (član 100. ZOO), ali se u konkretnom slučaju odredbe člana 1. stav 4. tačka 4. Uslova za osiguranje od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti, ne mogu, samo zbog okolnosti da nije bliže definisan pojam samohodnog stroja, tumačiti tako da se ne mogu primijeniti ni u slučaju kada se pouzdano utvrdi da je neka stvar iz osiguranog skupa stvari, samohodni stroj po pravilima mašinske struke. Samohodni stroj u smislu uslova osiguranja, treba razlikovati od kopnenog motornog vozila, te nije bitno što finišer ne spada u motorna vozila, koja bi bila podložna registraciji radi saobraćaja na javnom putu.

(Vs BiH, Pž. 598/88, od 10. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 60)

6. Kasko osiguranje motornog vozila prestaje u slučaju naknade totalne štete, zato vlasnik koji je popravio oštećeno motorno vozilo koje je prije isteka roka iz ugo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vora o osiguranju ponovno oštećeno, nema pravo na naknadu štete po osnovu osiguranja.

Iz obrazloženja:

Tuženi osiguravač je procjenio da je oštećeno vozilo totalno uništeno i isplatio tužiocu naknadu, a zahtjev za naknadu druge štete odbio uz obrazloženje da prema pravilima tuženog, u slučaju uništenja vozila (totalna šteta) osiguranja prestaje, pa da je i u konkretnom slučaju prestalo osiguranje nakon što je vozilo havarisano u trci "Lovćen 1985" i da stoga zahtjev za naknadu štete povodom oštećenja vozila na trci "Birač 1985" nije osnovan. Međutim, u postupku kod nižestepenih sudova, utvrđeno je, da je prva šteta dielimična, jer je znatno manja od 75% od vrijednosti vozila i da je tužilac poslije prve štete vozilo popravio, te da osiguranje poslije te štete nije prestalo, pa su stoga utvrdili osnovanost tužbenog zahtjeva koji se odnosi na naknadu druge štete (šteta prilikom auto-trke "Birač 1985").

Ovaj sud je, odlučujući u ovoj pravnoj stvari imao u vidu da je prema tuženikovim Uslovima za kombinovano osiguranje motornih vozila (osiguranje auto-kaska) predviđeno (član 9), da poslije nastanka osiguranog slučaja i isplate naknade iz osiguranja, ako se radi o djelimičnoj šteti, vozilo i dalje ostaje osigurano, a u slučaju uništenja vozila (totalna šteta), osiguranje prestaje. Ako vrijednost vozila, umanjena za vrijednost ostatka dijelova vozila na dan utvrđenja visine štete, iznosi manje od troškova opravke, postupiće se kao da je vozilo uništeno i šteta obračunati kao totalna (član 23. Uslova).

Procjenjujući obim prve štete nižestepeni sudovi nisu imali u vidu navedenu odredbu pa su prihvatili nalaz vještaka, koji je na drugi način procjenjivao obim te štete (da je ta šteta znatno manja od 75% stvarne vrijednosti vozila i da je opravka ekonomski bila rentabilna).

Tužilac je nakon prve štete popravio motorno vozilo, ali to nije od značaja za zaključak o tome kakav je obim prve štete, jer tu činjenicu treba utvrđivati po pravilima tuženog, koja su sastavni dio ugovora o kombinovanom osiguranju motornih vozila.

(Vs BiH, Rev. 97/89, od 12. 10. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 147)

7. Ako je u polici kao osigurana stvar navedena trgovačka roba u skladištu, onda to obuhvaća i ambalažu.

(Vts RH, Pž. 3119/93, od 27. 6. 1994. - Zbirka 3 – 75)

8. Opći su uvjeti za osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja sastavni dio ugovora o osiguranju i kao takvi obvezatni. Kako se osigurani slučaj dogodio prije početnog dana na koji bi se odluka o izmjenama Općih uvjeta odnosila, to tuženica nije bila u obvezi isplatiti dvostruki iznos naknade tužitelju osnovom tako donesene odluke.

Iz obrazloženja:

"U postupku suda prvog stupnja je utvrđeno, a koja utvrđenja prihvaća i sud drugog stupnja, da se tužitelju osigurani slučaj dogodio 21.travnja 1992. g. kada je zbog zadobivenih teških tjelesnih ozljeda kod tužitelja nastupilo smanjenje njegovih životnih aktivnosti za 70%.

Utvrđeno je da je tužitelj ostvario obeštećenje izvršenom isplatom od strane tuženice u srpnju 1993. g., i to kako s osnova police individualnog osiguranja, tako i police kolektivnog osiguranja, a i iz osnova osiguranja dioničara.

Utvrđeno je da je za trajanja ovih osiguranja tuženica donijela odluku kojom je izmijenila Opće uvjete osiguranja od posljedica nesretnog slučaja i to nakon nastupa osiguranog slučaja, a prije isplate tužitelju. Tim je Općim uvjetima predvidjela

http://www.advokat-prnjavorac.com

mogućnost da ukoliko bi se utvrdilo kod osiguranika postotak invaliditeta koji bi prelazio 50%, tada da se na svaki dio postotka invaliditeta koji prelazi 50% priznaje dvostruki iznos naknade.

Pravilno su nižestupanjski sudovi, a nalazeći da se na konkretni slučaj ne mogu primjeniti izmjene Općih uvjeta osiguranja tuženice, tužitelja sa postavljenim tužbenim zahtjevom za isplatu naknade u dvostrukom iznosu za invaliditet koji bi prelazio 50%, a što u konkretnom slučaju čini 20%, odbili.

Opći su uvjeti za osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja sastavni dio ugovora o osiguranju i kao takvi obvezatni (čl. 142. i čl. 902. ZOO). To je slučaj i kod tužitelja. Tuženica je, a prema nađenim utvrđenjima isplatila tužitelju naknadu u cijelosti prema Općim uvjetima koji su bili na snazi u vrijeme zaključenja pojedinih ugovora između tužitelja i tuženika.

Dvostruka naknada za invaliditet preko 50% nije bila ugovorena između stranaka jer nije bila niti predviđena Općim uvjetima, koji su bili na sastavni dio ugovora o osiguranju tada zaključenih među strankama.

Tuženica je odlukom o izmjenama i dopunama Uvjeta za osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja od 27. travnja 1992. g. izmijenila čl. 7. st. 1. Općih uvjeta po kojima je tuženik zaključio ugovor o osiguranju sa tužiteljem tako što je dodala odredbu da, ukoliko bi ukupan postotak invaliditeta iznosio preko 50%, tada da se na svaki dio postotka invaliditeta koji iznosi preko 50%, priznaje dvostruki iznos naknade. Istom je odlukom u čl. 14. propisano da ta odluka stupa na snagu s danom donošenja a primjenjuje se na osigurane slučaje koji su se dogodili u 0,00 sati 15. svibnja 1992. g. i kasnije.

Kako nije sporno da se osigurani slučaj kod tužitelja dogodio 21. travnja 1992. g., dakle, prije 15. svibnja 1992.g. kao početnog dana na koji bi se odluka o izmjenama općih uvjeta odnosila, to tuženica nije bila u obvezi isplatiti dvostruki iznos naknade tužitelju osnovom tako donesene odluke."

(Vs RH Rev. 416/96 od 7. 12. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 69/51)

9. Propust osiguratelja da preda opće i posebne uvjete osiguranja je neodlučan kad se ograničenje prava osiguranika temelji na zakonskim odredbama.

Iz obrazloženja:

"Tužiteljev sporni automobil totalno je uništen u prometnoj nezgodi do koje je došlo 23. travnja 1990. U smislu odredbe čl. 915. ZOO, ako se osigurani slučaj dogodi prije nego što je osiguratelj obaviješten o povećanju rizika, naknada se smanjuje u razmjeru između plaćenih premija i premija koje bi trebalo platiti prema povećanom riziku. Tako je tuženik i postupio te je tužitelju obračunao i isplatio smanjenu naknadu. Zato su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kad su odbili tužbeni zahtjev kojim je tužitelj zatražio da se tuženiku naloži da mu isplati i iznos za koji je naknada smanjena. Revident neopravdano smatra da ima pravo na nesmanjeni dio naknade budući da mu tuženik nije predao opće uvjete iz osiguranja automobilskog kaska. Prema odredbi čl. 902. st. 3. ZOO, osiguratelj je dužan upozoriti ugovaratelja osiguranja da su opći i posebni uvjeti osiguranja sastavni dio ugovora i predati mu njihov tekst, ako ti uvjeti nisu tiskani na samoj polici. Propust osiguratelja da to učini ima, kao što ističe u reviziji i sam tužitelj, za posljedicu da se na osiguranika neće odnositi ograničenja pokrića sadržana u uvjetima osiguranja.

Međutim, odredbe mjerodavne za utvrđivanje visine tužiteljeve naknade ne nalaze se u tuženikovim uvjetima osiguranja već u zakonu, pa je u ovom slučaju neodlučna okolnost što tužitelju nisu predani ti uvjeti."

(Vs RH, Rev. 2517/96, od 26. 3. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 32/70)

http://www.advokat-prnjavorac.com

10. Pismeni ugovor o višegodisnjem osiguranju, koji sadrži sve bitne elemente ovog tipa ugovora, veže ugovorne stranke pa i kada nije sačinjena polisa osiguranja za godinu u kojoj se desio osigurani slučaj.

(Vs BiH, Pž. 59/91, od 25. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 73)

11. Opća pravila osiguranja koja donosi osiguravajuća organizacija ugovorne stranke ne moraju obavezno prihvatiti, pa je punovažan i onaj ugovor koji nije sklopljen u skladu s odredbama općih pravila.

(Vs H, Rev. 2643/82, od 17. 5. 1983. – Psp 23 – 116)

12. Pri kasko osiguranju način utvrđivanja štete i pitanje pokrića prosuđuje se u skladu s ugovorom odnosno pravilima koja čine njegov sastavni dio.

(Vs H, Rev. 997/88, od 22. 12. 1988. – Psp 43 – 80)

13. Osiguranik nema pravo na naknadu veće sume osiguranja ako je osigurana životinja uginula unutar vremena od 15 dana od povećanja premije.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su primjenom člana 7. stav 1. Opštih uslova za osiguranje životinja obvezali tuženu da tužitelju naknadi 176.10 dinara po osnovu novog ugovora o osiguranju kojim je povećana premija osiguranja, nalazeći da u konkretnom slučaju nema osnova za primjenu karence propisane odredbom člana 5. navedenih uslova.

Opravdano, međutim, tužena prigovara da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su je obvezali na naknadu štete, primjenom člana 7. stav 1. Opštih uslova za osiguranje životinja, jer se u konkretnom slučaju primjenjuje stav 6. člana 7. navedenih uslova.

Odredbom člana 7. stav 6. Opštih uslova o osiguranju životinja propisano je, da se u slučaju povećanja sume osiguranja, bilo prilikom obnove isteka ugovora o osiguranju, prilikom produženja dospjelog osiguranja ili u toku trajanja osiguranja, za povećani iznos sume osiguranja primjenjuje karenca od 14 dana shodno odredbama člana 5. stav 1. tačka 2. ovih uslova, te u slučaju ostvarenja osiguranog rizika naknada se obračunava na osnovu stare sume osiguranja, ako se osigurani slučaj dogodi za vrijeme od 14 dana od dana povećane sume osiguranja izuzev ako je ostvarena opasnost posljedica nesretnog slučaja.

Obaveza osiguravača da naknadi štetu za slučaj uginuća životinje, prinudnog klanja ili ubijanja zbog bolesti, počinje po isteku 24 časa 14. dana, od dana zaključenja ugovora o osiguranju (karence) ukoliko nije drukčije ugovoreno (član 5. stav 2. naprijed navedenih Uslova).

(Vs BiH, Rev. 126/88, od 8. 12. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 74)

14. Isključena je obaveza osiguravača da plati sumu osiguranja osiguraniku koji je povrijeđen u saobraćaju prilikom neopreznog prelaženja ulice u pijanom stanju.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju radi se o ugovoru po pristupu zaključenom na osnovu opšte ponude osiguravača (član 33. Zakona o obligacionim odnosima). Prema odredbi člana 142. istog Zakona opšti i posebni uslovi osiguranja obavezuju ugovorne stranke, a kako sam tužilac nije ugovorna stranka, nego lice u čiju je korist ugovor zaključen, to tužena prema odredbi člana. 902. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, nije bila u obavezi da tužioca izričito upozori na to da su opšti i posebni uslovi sastavni dio ugovora i da mu preda njihov tekst, pa zbog toga što tužena nije tako postupila nije isključena primjena navedenih uslova.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prema odredbi člana 10. stav 1. tačka 8. Opštih uslova za osiguranje života od posljedica nesretnog slučaja isključene su sve obaveze osiguravača uslijed dokazane uzročne veze djelovanja alkohola na osiguranika i nastanka osiguranog nesretnog slučaja, a alkoholisanim stanjem se smatra utvrđeno prisustvo alkohola u krvi veče od 0,5‰ kod vozača, a kod ostalih lica veće od 1%.

(Vs BiH, Rev. 304/87, od 17. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 84)

15. Ograničenja plaćanja predviđena Pravilima osiguranja ne obvezuju osiguranika kojem ta pravila nisu predana.

(Vs H, Rev. 2194/86, od 5. 3. 1987. – Psp 36 – 74)

16. Kad su osiguraniku uručeni opći uvjeti koji uključuju osiguranje od eksplozije, a nije mu uručena posebna klauzula koja isključuje to osiguranje, osiguratelj je u obvezi isplatiti ugovornu naknadu za štetu nastalu od eksplozije.

(Vs RH Rev. 485/01, od 27. 3. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 53)

Osiguranje bez polise

Član 903.

Uslovima osiguranja mogu biti predviđeni slučajevima u kojima ugovoren odnos iz osiguranja nastaje samim plaćanjem premije.

Zaključenje ugovora u ime drugog bez ovlašćenja

Član 904.

(1) Ko zaključi ugovor o osiguranju u ime drugog bez njegovog ovlašćenja, odgovara osiguravaču za obaveze iz ugovora sve dok ga ovaj u čije je ime ugovor zaključen ne odobri.

(2) Zainteresovani može odobriti ugovor i pošto se dogodio osigurani slučaj.

(3) Ako je odobrenje odbijeno, ugovorač osiguranja duguje premiju za period osiguranja u kome je osiguravač obaviješten o odbijanju odobrenja.

(4) Ali, ne odgovara za obaveze iz osiguranja poslovođa bez naloga koji je obavijestio osiguravača da istupa bez ovlašćenja u ime i za račun drugoga.

Osiguranje za tuđi račun ili za račun koga se tiče

Član 905.

(1) U slučaju osiguranja za tuđi račun ili za račun koga se tiče, obaveze plaćanja premije i ostale obaveze iz ugovora dužan je izvršavati ugovarač osiguranja, ali on ne može vršiti prava iz osiguranja, čak i kad drži polisu, bez pristanka lica čiji je interes osiguran i kome ona pripadaju.

(2) Ugovarač osiguranja nije dužan predati polisu zainteresovanom licu dok mu ne budu naknađene premije koje je isplatio osiguravaču, kao i troškovi ugovora.

(3) Ugovarač osiguranja ima pravo prvenstvene naplate ovih potraživanja iz dugovane naknade, kao i pravo da zahtijeva njihovu isplatu neposredno od osiguravača.

(4) Osiguravač može istaći svakom korisniku osiguranja za tuđi račun sve prigovore koje po osnovu ugovora ima prema ugovaraču osiguranja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. U slučaju osiguranja za tuđi račun, ugovaratelj osiguranja ne može vršiti prava iz osiguranja bez pristanka osobe čiji je interes osiguran.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi čl. 905. st. 1. ZOO i odgovarajućih odredaba iz uvjeta za kombinirano osiguranje motornih vozila tuženika (čl. 15. uvjeta), koji su sastavni dio ugovora o osiguranju, proizlazi da u slučaju osiguranja za tuđi račun (a upravo se radi o takvom slučaju) ili za račun koga se tiče, obveze plaćanja premije i ostale obveze iz ugovora, dužan je izvršavati ugovaratelj osiguranja, ali on ne može vršiti prava iz osiguranja, čak i ako drži policu, bez pristanka osobe čiji je interes osiguran i kojoj ona pripadaju.

Kako je u konkretnom slučaju osiguranik N.N., što izrijekom proizlazi iz police osiguranja, to tužitelju kao ugovaratelju osiguranja ne pripada pravo zahtijevati naknadu štete od tuženika jer je nastupio osigurani slučaj (krađa automobila), bez pristanka osiguranika, pa su sudovi s osnovom odbili tužbeni zahtjev zbog pomankanja aktivne legitimacije na strani tužitelja.

Pritom se, a kao što je već ranije istaknuto, ukazuje kao neodlučno i bez pravnog značenja okolnost što je tužitelj već u času sklapanja ugovora bio vlasnik vozila kad je ugovor o osiguranju sklopljen u korist, odnosno za račun treće osobe."

(Vs RH Rev. 2178/95, od 29. 2. 1996. – Izbor odluka 2/1996 – 33/69)

1. Ugovaratelj osiguranja za tuđi račun nije ovlašten podnijeti tužbu protiv osiguratelja radi isplate osigurane svote nakon što je nastupio osigurani slučaj po ugovoru o kasko osiguranju automobila.

Iz obrazloženja:

"Pravni odnos između parničnih stranaka je određen ugovorom o kasko osiguranju automobila, koji su sklopile parnične stranke. Utvrđeno je da je tužitej bio osiguratelj, međutim je kao korisnik osiguranja bio označen M.M. Prema tome u ovom slučaju riječ je o osiguranju u smislu čl. 905. st. 1. Zakona o obveznim odnosima. Tužitelj je ugovaratelj osiguranja, a osiguranik je M.M. U smislu čl. 905. st. 1. Zakona o obveznim odnosima u slučaju osiguranja za tuđ račun ili za račun koga se tiče, obveza plaćanja premije i ostale obveze iz ugovora dužan je izvršiti ugovaratej osiguranja, ali ugovoratelj osiguranja ne može vršiti prava iz osiguranja ni u onom slučaju kada je u posjedu police. Njemu je za sve to potreban pristanak osobe čiji je interes osiguran i kojoj prava pripadaju. U ovom slučaju je to M.M. Tužitelj nije aktivno legitimiran za podizanje tužbe protiv tuženika nakon što je nastupio osigurani slučaj, budući da mu kao ugovaratelju osiguranja ne pripada pravo zahtijevati naknadu štete od tuženika, jer je prema sadržaju ugovora to pravo pripadalo M.M. Zbog toga su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo, kada su odbili tužbeni zahtjev. Treba napomenuti da nije odlučno i da je bez pravnog učinka okolnost što je tužitelj u času sklapanja ugovora bio vlasnik vozila, a to zbog toga, jer je ugovor o kasko osiguranju automobila bio sklopljen u korist treće osobe, tj. u korist M.M."

(Vs RH Rev. 1061/95, od 3. 9. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 58/43)

Zastupnici osiguranja

Član 906.

(1) Kad osiguravač ovlasti nekoga da ga zastupa, a ne odredi obim njegovih ovlašćenja, zastupnik je ovlašćen da u ime i za račun osiguravača zaključuje ugovore o osiguranju, da ugovara izmjene ugovora ili produženje njihovog važenja, da izda polise osiguranja, da naplaćuje premije i da prima izjave upućene osiguravaču.

(2) Ako je osiguravač ograničio ovlašćenja svog zastupnika, a to ugovaraču osiguranja nije bilo poznato, smatra se kao da ta ograničenja nisu ni postojala.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 3.

OBAVEZA OSIGURANIKA, ODNOSNO UGOVARAČA OSIGURANJA

I - PRIJAVA OKOLNOSTI ZNAČAJNIH ZA OCJENU RIZIKA

Dužnost prijavljivanja

Član 907.

Ugovarač osiguranja dužan je prijaviti osiguravaču prilikom zaključenja ugovora sve okolnosti koje su od značaja za ocjenu rizika, a koje su mu poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate.

Namjerna netačna prijava ili prećutkivanje

Član 908.

(1) Ako je ugovarač osiguranja namjerno učinio netačnu prijavu ili namjerno prećutao neku okolnost takve prirode da osiguravač ne bi zaključio ugovor da je znao za pravo stanje stvari, osiguravač može zahtijevati poništenje ugovora.

(2) U slučaju poništenja ugovora iz razloga navedenih u prethodnom stavu, osiguravač zadržava naplaćene premije i ima pravo zahtijevati isplatu premije za period osiguranja u kome je zatražio poništenje ugovora.

(3) Osiguravačevo pravo da zahtjeva poništenje ugovora o osiguranju prestaje ako on u roku od tri mjeseca od dana saznanja za netačnost prijave ili za prećutkivanje ne izjavi ugovaraču osiguranja da namjerava koristiti to pravo.

---

1. Ako je osiguranik prilikom sklapanja ugovora prešutio neku okolnost za koju da je tuženik - osiguratelj znao, ne bi sklopio ugovor (sporno vlasništvo automobila), to nema samo po sebi posljedicu ništavosti, već daje pravo osiguratelju da zahtijeva poništenje ugovora.

Iz obrazloženja:

"Drugostupanjski sud je svojom presudom odbio tuženikovu žalbu i potvrdio presudu općinskog suda kojom je naloženo tuženiku osiguratelju da plati tužitelju protuvrijednost u kunama …….. DEM. Protiv pravomoćne drugostupanjske presude reviziju je izjavila tužena. Navodi da je vlasništvo automobila osnova za sklapanje ugovora o osiguranju automobilskog kaska. Tužitelj nije bio vlasnik jer nije mogao vlasništvo steći od nevlasnika. Tužitelj je sklopio ugovor o komisionoj prodaji s agencijom "A" 15. rujna 1992. Navodi da se ne može smatrati savjesnim kupcem zato što prilikom prijenosa prava vlasništva u agenciji nije bila prisutna vlasnica automobila. Automobil bi sigurno bio oduzet jer da je registracija u Republici Hrvatskoj izvršena na temelju "brisane" prometne dozvole. Tužena kao osiguratelj ne bi sklopila ugovor o osiguranju da je znala na koji način je tužitelj stekao vlasništvo automobila. Ugovor o osiguranju je sklopljen na temelju prometne dozvole koju je izdao nadležni organ MUP-a. Očito je tužitelj doveo o zabludu osiguratelja prilikom zaključivanja ugovora o osiguranju prešućujući činjenice koje su bitne za ugovor, zbog kojih da su bile poznate, osiguratelj ne bi ugovor sklopio. Smatra da tijekom postupka nije dokazana savjesnost tužitelja kao kupca, niti je postojao imovinski interes kao predmet osiguranja, pa je zbog toga ugovor o osiguranju ništav.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odgovarajući na reviziju, tužitelj navodi da je automobil kupio od agencije "A"., pravne osobe ovlaštene za prodaju automobila. Više od sedam godina imao je kod tužitelja kasko osiguranje automobila, ali se nikada nije dogodio osigurani slučaj. Tužitelj je stekao vlasništvo u smislu čl. 31. st. 1. Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima (N.N., br. 53/91 - dalje: ZOVO). Prilikom sklapanja ugovora o osiguranju tuženikov zastupnik je pregledao automobil te ispunio policu kasko osiguranja navodeći podatke iz prometne dozvole. Predlaže da ovaj sud odbije reviziju i tužitelju naloži nadoknaditi trošak.

Vrhovni sud je ocijenio da revizija nije osnovana i za to naveo sljedeće razloge: "Agencija "A" bila je ovlaštena u prometu robe obavljati poslove komisionara, pa je u tom svojstvu sklopila ugovor s tužiteljem. Tužitelj je prema tome stekao vlasništvo automobila na temelju čl. 31. st. 1. ZOVO. Prilikom sklapanja ugovora o osiguranju tuženik je pregledao odnosno mogao pregledati auto i isprave koje su se odnosile na taj auto, pa je prema tome utvrdio odnosno mogao utvrditi tko je vlasnik automobila. Ako je smatrao da je tužitelj kod sklapanja ugovora prešutio neku okolnost za koju da je tuženik znao, ne bi ugovor sklopio, tuženik je mogao u smislu čl. 908. st. 1. Zakona o obveznim odnosima zahtijevati poništenje ugovora. Prava i obveze parničnih stranaka, određeni su tim ugovorom, čiji su sadržaj i uvjeti za osiguranje automobilskog kaska, koje je donio tuženik. Budući da je nastupio osigurani slučaj, osiguratelj je u smislu čl. 919. ZOO obvezan isplatiti naknadu".

(Vs RH, Rev. 2012/95, od 24. 1. 1996. - Izbor odluka 1/1997 - 63/64 i Svijet osiguranja, br. 11)

Nenamjerna netačnost ili nepotpunost prijave

Član 909.

(1) Ako je ugovarač osiguranja učinio netačnu prijavu ili je propustio dati dužno obavještenje, a to nije učinio namjerno, osiguravač može, po svom izboru, u roku od mjesec dana od saznanja za netačnost ili nepotpunost prijave, izjaviti da raskida ugovor ili predložiti povećanje premije srazmjerno većem riziku.

(2) Ugovor u tom slučaju prestaje po isteku četrnaest dana od kad je osiguravač svoju izjavu o raskidu saopštio ugovaraču osiguranja, a u slučaju osiguravačevog prijedloga da se premija poveća, raskid nastupa po samom zakonu ako ugovarač osiguranja ne prihvati prijedlog u roku od četrnaest dana od kad ga je primio.

(3) U slučaju raskida, osiguravač je dužan vratiti dio premije koji otpada na vrijeme do kraja perioda osiguranja.

(4) Ako se osigurani slučaj dogodio prije nego što je utvrđena netačnost ili nepotpunost prijave, ili poslije toga ali prije raskida ugovora, odnosno prije postizanja sporazuma o povećanju premije, naknada se smanjuje u srazmjeri između stope plaćenih premija i stope premija koje bi trebalo platiti prema stvarnom riziku.

Proširenje primjene prethodnih članova

Član 910.

Odredbe prethodnih članova o posljedicama netačne prijave ili prećutkivanja okolnosti od značaja za ocjenu rizika primjenjuju se i u slučajevima osiguranja zaključenih u ime i za račun drugoga, ili u korist trećeg, ili za tuđi račun, ili za račun koga se tiče, ako su ova lica znala za netačnost prijave ili prećutkivanje okolnosti od značaja za ocjenu rizika.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Slučajevima u kojima se osiguravač ne može pozivati na netačnost ili nepotpunost prijave

Član 911.

(1) Osiguravač kome su u času zaključenja ugovora bile poznate, ili mu nisu mogle ostati nepoznate okolnosti koje su od značaja za ocjenu rizika, a koje je ugovarač osiguranja netačno prijavio ili prećutao, ne može se pozivati na netačnost prijave ili prećutkivanja.

(2) Isto važi u slučaju kad je osiguravač saznao za te okolnosti za vrijeme trajanja osiguranja, a nije se koristio zakonskim ovlašćenjima.

---

1. Ukoliko zastupniku osiguratelja nisu mogle ostati nepoznate okolnosti u vezi s objektom koji je osiguravao, a koje je ugovaratelj netočno prijavio, ne može se osiguratelj pozivati na netočnost prijave.

(Vs H, Rev. 838/85, od 22. 8. 1985. – Psp 30 – 67)

II - PLAĆANJE PREMIJE

Dužnost plaćanja i primanja premije

Član 912.

(1) Ugovarač osiguranja dužan je platiti premiju osiguranja, ali je osiguravač dužan primiti isplatu premije od svakog lica koje ima pravni interes da ona bude plaćena.

(2) Premija se plaća u ugovorenim rokovima, a ako treba da se isplati odjednom, plaća se prilikom zaključenja ugovora.

(3) Mjesto plaćanja premije je mjesto u kome ugovarač osiguranja ima svoje sjedište, odnosno prebivalište, ako ugovorom nije određeno neko drugo mjesto.

---

1. Ugovor o osiguranju je zaključen ako osiguravač nije odbio u roku od osam dana od dana prijema pismenu ponudu osiguranika koja ne odstupa od uslova osiguranja, pa je osiguranik dužan platiti premiju osiguranja iako nije potpisana polisa osiguranja.

Iz obrazloženja:

Pravilno je prvostepeni sud našao da je tuženi dužan platiti navedeni iznos, jer je među strankama zaključen ugovor o osiguranju. Ovo jasno proizlazi iz odredaba člana 901. st. 2, 3. i 4. Zakona o obligacionim odnosima. U stavu 2. je propisano da pismena ponuda učinjena osiguravaču za zaključenje ugovora o osiguranju vezuje ponudioca, ako on nije odredio kraći rok, za vrijeme od 8 dana od dana kada je ponuda prispjela osiguravaču, a ako je potreban ljekarski pregled, onda za vrijeme od 30 dana. U stavu 3. navedenog člana propisano je da ako osiguravač u tom roku ne odbije ponudu koja ne odstupa od uslova po kojima on vrši predloženo osiguranje, smatraće se da je prihvatio ponudu i da je ugovor zaključen. U tom slučaju u smislu stava 4. ovog člana ugovor se smatra zaključenim kada je ponuda prispjela osiguravaču. Prema tome na osnovu citiranih odredaba člana 901. ZOO i utvrđenih činjenica da je tuženi dostavio tužiocu svoju ponudu za zaključenje ugovora o kolektivnom osiguranju radnika koju tužilac nije odbio u roku od 8 dana, ugovor se smatra zaključenim od momenta kada je ponuda prispjela osiguravaču. Odredbe stavova 3. i 4 člana 901. ZOO predstavljaju izuzetak u odnosu na odredbe stava 1. istog člana, po kojima se ugovor o osiguranju smatra zaključenim kada ugovarači potpišu polisu osiguranja ili

http://www.advokat-prnjavorac.com

listu pokrića, pa nije od značaja što u ovom slučaju stranke nisu potpisale polisu osiguranja. Radi toga je tuženi dužan da plati premiju osiguranja po navedenom ugovoru u smislu člana 912. ZOO.

(Vs BiH, Pž 486/86, od 22. 6. 1987. – Bilten Vs BH 3/87 – 54)

2. Kod ugovora o osiguranju premija osiguranja isplaćuje se u ugovorenim rokovima, a ako treba odjednom – plaća se prilikom zaključenja ugovora. Kad premija nije plaćena na ovaj način, tada nije nastala obaveza tuženog kao osiguravača da isplati osiguranu sumu osiguranja, jer ta naknada dospjeva narednog dana od dana uplate premije.

(Vs S, broj Prev. 136/95. – Bilten 4/1995)

3. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 901. ZOO

Posljedice neisplate premije

Član 913.

(1) Ako je ugovoreno da se premija plaća prilikom zaključenja ugovora, obaveza osiguravača da isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom počinje narednog dana od dana uplate premije.

(2) Ako je ugovoreno da se premija plaća poslije zaključenja ugovora, obaveza osiguravača da isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom, počinje od dana određenog u ugovoru kao dana početka osiguranja.

(3) Ali, ako ugovarač osiguranja premiju koja je dospjela poslije zaključenja ugovora ne plati do dospjelosti, niti to učini koje drugo zainteresovano lice, ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu po isteku roka od trideset dana od dana od kada je ugovaraču osiguranja uručeno preporučeno pismo osiguravača sa obavještenjem o dospjelosti premije, ali s tim da taj rok ne može isteći prije nego što protekne trideset dana od dospjelosti premije.

(4) U svakom slučaju, ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu ako premija ne bude plaćena u roku od godinu dana od dospjelosti.

(5) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se na osiguranje života.

---

1. Osiguranje od posljedica nezgode koje obuhvaća i ozljede na radu, ne smatra se životnim osiguranjem već neživotnim.

Iz obrazloženja citiramo:

Kako se dopunsko osiguranje od posljedica nesretnog slučaja smatra "neživotnim osiguranjem", to se u konkretnom slučaju trebaju primijeniti i odredbe ZOO koje se odnose na neživotno osiguranje, tj. odredba čl. 913. st. 3. i 4. ZOO.

Prema sadržaju i smislu odredbe čl. 913. st. 3. ZOO ugovor o osiguranju prestaje po sili zakona, ako se premija ne plati u roku od 30 dana kada je ugovaratelju osiguranja uručeno preporučeno pismo osiguratelja s obavještenjem o dospjelosti premije, pa stoga u konkretnom slučaju nije odlučno što iz sadržaja predmetnog dopisa proizlazi da je ostavljen kraći rok za plaćanje dospjelih premija (osam dana), jer sukladno citiranoj odredbi ugovor o osiguranju može prestati po samom zakonu zbog neplaćanja premije tek nakon ugovorenog roka od 30 dana od dana kada je ugovaratelju osiguranja uručeno navedeno pismo (kogentna norma).

Osim toga, odredbom čl. 945. st. 3. ZOO propisano je da ako se osigurani slučaj dogodio prije raskida ugovora ili smanjenja osigurane svote, smatra se kao da je osigurana svota smanjena, odnosno da je ugovor raskinut, već prema tome da li su

http://www.advokat-prnjavorac.com

premije bile plaćene barem za tri godine ili ne, a kako je u konkretnom slučaju među strankama nesporno utvrđeno da je premija plaćena samo za jednu godinu, to se u smislu citirane zakonske odredbe treba smatrati da je ugovor raskinut."

(Vs RH, Rev. 2004/98, od 25. 8. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 54)

2. Poslata faktura osiguravača osiguraniku ne predstavlja obavještenje o dospjelosti premije osiguranja, jer ona nije preporučeno pismo, već predstavlja poziv osiguraniku da u određenom roku plati premiju.

(Vs S, broj Prev. 524/98. – Bilten 4/2000)

3. Za raskid ugovora o osiguranju traži se izjava osiguravača izuzev za slučaj prestanka ugovora o osiguranju po samom zakonu iz člana 913. st. 4. ZOO (istekom godine dana od dospjelosti premije koja nije plaćena). U tom slučaju ugovor je na snazi i proizvodi pravno dejstvo jednu godinu od dospjele a neplaćene premije.

(Vs S, broj Prev. 61/98. – Bilten 4/1998)

4. Ukoliko to nije u interesu osiguranika Zakon o obligacionim odnosima ne dopušta mogućnost odstupanja od odredbe iz člana 913. stav 3. prema kojoj ugovor prestaje po zakonu istekom roka od trideset dana od dana kada je ugovaraču osiguranja uručeno pismo osiguravača sa obavještenjem dospjelosti premije, pa je ništava ugovorna obaveza prema kojoj ugovor o osiguranju prestaje da važi, bez opomene, ako osiguranik ne plati premiju ni u roku od 10 dana od dospijeća ugovorene rate.

(Vs BiH, Rev. 629/83, od 19. 1. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 - 58)

5. Ugovor o osiguranju prestaje po zakonu ako ugovaratelj osiguranja ne plati premiju nakon sklapanja ugovora i nakon isteka roka od 30 dana pošto ga osiguratelj preporučenim pismom obavijesti o dospjelosti premije. Ugovor ne može osnovano raskinuti ugovaratelj osiguranja koji nije ispunio dospjelu obavezu, već pravo izbora pripada osiguratelju.

(Vts RH, Pž. 2058/97, od 10. 3. 1998. - Zbirka 5 – 48)

6. Ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu ako premija ne bude plaćena u roku od godinu dana od dospjelosti. Za prestanak ugovora u ovom smislu, nije potrebna nikakva posebna izjava osiguravača. U takvoj situaciji osiguranik duguje osiguravaču premiju osiguranja do dana prestanka ugovora o osiguranju po samom zkonu, odnosno istekom roka od godine dana od dana dospjelosti premije.

(Vs S, broj Prev. 258/98. – Bilten 4/1998)

7. Svi ugovori o osiguranju imovine kod kojih rok trajanja osiguranja nije ugovoren, već je ugovoreno samo kada počinje teći osiguranje i kada dospijeva premija osiguranja, smatraju se ugovorima o dugoročnom osiguranju i mogu se raskinuti pismenim obavještavanjem druge strane najkasnije tri mjeseca prije dospjelosti premije osiguranja.

I ovakvi ugovori prestaju ako osiguranik ne plati premiju u roku od trideset dana od kada mu je uručeno preporučeno pismo osiguravača s obaviješću o dospjelosti premije, s tim da taj rok ne može isteći prije nego što protekne trideset dana od dospjelosti premije.

(Vs BiH, Pž. 134/86, od 13. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 47)

http://www.advokat-prnjavorac.com

III - OBAVJEŠTAVANJE OSIGURAVAČA O PROMJENAMA RIZIKA

Povećanje rizika

Član 914.

(1) Ugovarač osiguranja dužan je, kad je u pitanju osiguranje imovine, obavijestiti osiguravača o svakoj promjeni okolnosti koja može biti od značaja za ocjenu rizika, a kad je u pitanju osiguranje lica, onda samo ako je rizik povećan zbog toga što je osigurano lice promijenilo zanimanje.

(2) On je dužan da bez odlaganja obavijesti osiguravača o povećanju rizika, ako je rizik povećan nekim njegovim postupkom, a ako se povećanje rizika dogodilo bez njegovog učešća, on je dužan da ga obavijesti u roku od četrnaest dana od kad je za to saznao.

(3) Ako je povećanje rizika toliko da osiguravač ne bi zaključio ugovor da je takvo stanje postojalo u času njegovog zaključenja, on može raskinuti ugovor.

(4) Ali, ako je povećanje rizika toliko da bi osiguravač zaključio ugovor samo uz veću premiju da je takvo stanje postojalo u času zaključenja ugovora, on može ugovaraču osiguranja predložiti novu stopu premije.

(5) Ako ugovorač osiguranja ne pristane na novu stopu premije u roku od četrnaest dana od prijema prijedloga nove stope, ugovor prestaje po samom zakonu.

(6) Ali, ugovor ostaje na snazi i osiguravač se više ne može koristiti ovlašćenjima da predloži ugovaraču osiguranja novu stopu premije ili da raskine ugovor, ako ne iskoristi ta ovlašćenja u roku od mjesec dana od kad je ma na koji način doznao za povećanje rizika, ili ako još prije isteka toga roka na neki način pokaže da pristaje na produženje ugovora (ako primi premiju, isplati naknadu za osigurani slučaj koji se desio poslije tog povećanja i sl.).

Kad se osigurani slučaj dogodi u međuvremenu

Član 915.

Ako se osigurani slučaj dogodi prije nego što je osiguravač obaviješten o povećanju rizika ili pošto je obaviješten o povećanju rizika, ali prije nego što je ugovor raskinuo ili postigao sporazum, sa ugovaračem osiguranja o povećanju premije, naknada se smanjuje u srazmjeri između plaćenih premija i premija koje bi trebalo platiti prema povećanom riziku.

---

1. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 902. ZOO.

Smanjenje rizika

Član 916.

(1) U slučaju kad se poslije zaključenja ugovora o osiguranju dogodilo smanjenje rizika, ugovarač osiguranja ima pravo zahtijevati odgovarajuće smanjenje premije, računajući od dana kad je o smanjenju obavijestio osiguravača.

(2) Ako osiguravač ne pristane na smanjenje premije, ugovarač osiguranja može raskinuti ugovor.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Obaveza obavještavanja o nastupanju osiguranog slučaja

Član 917.

(1) Osiguranik je dužan, izuzev u slučaju osiguranja života, obavijestiti osiguravača o nastupanju osiguranog slučaja najdalje u roku od tri dana od kad je to saznao.

(2) Ako on ne izvrši ovu svoju obavezu u određeno vrijeme, dužan je naknaditi osiguravaču štetu koju bi ovaj zbog toga imao.

---

1. Okolnost da oštećenik nije prijavio štetu u roku predviđenom Općim uvjetima za osiguranje imovine, ne može imati za posljedicu gubitak prava na naknadu temeljem ugovora o osiguranju.

Iz obrazloženja citiramo:

"Sudovi nižeg stupnja pravilno su odbili prigovor tuženog osiguratelja da je tužitelj izgubio pravo na naknadu, jer je štetu prijavio poslije isteka roka od tri dana predviđenog u odredbi čl. 18. st. 1. toč. 2. Općih uvjeta za osiguranje imovine i čl. 917. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, s obzirom na to da prema odredbi st. 2. čl. 917. tog Zakona propuštanje rečenoga roka nema navedenu posljedicu, već je osiguranik u obvezi naknaditi štetu osiguratelju ukoliko ju je on pretrpio zbog propuštanja navedenog roka.

Sudovi nižeg stupnja pravilno su se pozvali na odredbu čl. 918. Zakona o obveznim odnosima kojom je propisano da su ništave odredbe ugovora koje predviđaju gubitak prava na naknadu ili svotu osiguranja ako osiguranik nakon nastupanja osiguranog slučaja ne ispuni neku od propisanih ili ugovorenih obveza".

(Vs RH, II Rev. 49/96 i Gzz. 30/96, obje od 27. 11. 96. - Izbor odluka 1/1997 – 23/62)

Ništavost odredaba o gubitku prava

Član 918.

Ništave su odredbe ugovora koje predviđaju gubitak prava na naknadu ili svotu osiguranja, ako osiguranik poslije nastupanja osiguranog slučaja ne izvrši neku od propisanih ili ugovorenih obaveza.

---

1. Sud neće primijeniti odredbe Općih uvjeta prema kojima propust osiguranika da prijavi nesretni slučaj osiguratelju ima za posljedicu gubitak prava na kamate.

Iz obrazloženja citiramo:

"Valja reći da su nižestupanjski sudovi valjano postupili u konkretnom slučaju kada su otklonili primjeniti odredbu iz čl. 12. st. 5. Općih uvjeta tuženice, jer je takva mogućnost propisana čl. 143. st. 2. ZOO prema kojoj sud može odbiti primjenu pojedinih odredbi Općih uvjeta koje lišavaju drugu stranu prava da stavi prigovore ili onih na temelju kojih ona gubi prava iz ugovora ili gubi rokove, ili koje su inače nepravične ili pretjerano stroge prema njoj.

Tuženica je osiguratelj tužitelja po polici o kolektivnom osiguranju od posljedica nesretnog slučaja, što i nije sporno. Osigurani je slučaj nastupio, što isto nije sporno. Slijedom toga tužitelj ima pravo na obeštećenje. Uostalo proizlazilo bi da je tuženica glavnicu već i platila.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Bilo bi nepravično i pretjerano strogo tužitelja lišiti prava na kamatu za slučaj da je bilo propušteno, na način predviđen Općim uvjetima tuženice, obavijestiti tuženicu kao osiguratelja o nastupu štetnog događaja i njegovih posljedica. Utoliko u konkretnom slučaju ima mjesta primjeni odredbe iz čl. 143. ZOO.

Zato tužitelj ima pravo na kamatu po čl. 277. ZOO, a za njega je ovo pravo pridržano i odredbom iz čl. 14. st. 1. Općih uvjeta tuženice."

(Vs RH, Rev. 819/96 od 7. 3. 2000. - Svijet osiguranja 12. 10. 2001)

2. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 917. ZOO.

Odsjek 4.

OBAVEZE OSIGURAVAČA

Isplata naknade ili ugovorene svote

Član 919.

(1) Kad se dogodi osigurani slučaj, osiguravač je dužan isplatiti naknadu ili svotu određenu ugovorom u ugovorenom roku koji ne može biti duži od četrnaest dana, računajući od kada je osiguravač dobio obavještenje da se osigurani slučaj dogodio.

(2) Ali ako je za utvrđivanje postojanja osiguračeve obaveze ili njenog iznosa potrebno izvjesno vrijeme, ovaj rok počinje teći od dana kada je utvrđeno postojanje njegove obaveze i njen iznos.

(3) Ako iznos osiguravačeve obaveze ne bude utvrđen u roku određenom u prvom stavu ovog člana, osiguravač je dužan, na zahtjev ovlašćenog lica isplatiti iznos nespornog dijela svoje obaveze na ime predujma.

---

1. U slučaju kada osiguranik iz osnova kasko osiguranja, traži da sud utvrdi visinu štete zbog oštećenja stvari, koju je po uslovima osiguranja trebala utvrditi komisija na iznos dosuđene naknade štete teče zatezna kamata od donošenja prvostepene presude.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je potraživanje naknade materijalne štete iz osnova kasko osiguranja zbog uništenja tužiočevog vozila. Nastala šteta se po ugovoru o kasko osiguranju motornog vozila naknađuje u novcu. Postojanje štete i njena visina utvrđuje se po mjerilima i na način koji je propisan u članu 23. Uslova za kombinovana osiguranja motornih vozila iz decembra 1982. godine koja se primjenjuju na ovaj slučaj, a po postupku koji je predviđen u članu 7. navedenih uslova.. Postupak se pokreće po prijavi osiguranika, nakon čega je osigurač dužan da pristupi utvrđivanju i procjeni štete. Ako se osiguranik i osiguravatelj ne slože sa izvršenom procjenom obrazuje se zajednička komisija stručnjaka, čiji je nalaz konačan i obavezan za obje stranke.

U konkretnom slučaju tuženi je nakon podnošenja prijave izvršio procjenu štete, sa kojom se nije složio tužilac. Trebalo je u ovakvoj situaciji obrazovati zajedničku komisiju, što stranke nisu učinile. Umjesto toga tužilac je ustao sa tužbom u kojoj je istakao zahtjev za naknadu razlike u šteti između iznosa kojeg je ponudio tuženi i iznosa štete koju tužilac procjenjuje.

Prvostepeni sud je na osnovu podataka pribavljenih od proizvođača vozila o cijeni. vozila u vrijeme presuđenja nastalog spora, zatim nespornih navoda stranaka o stopi amortizacije koja se ima primijeniti u odnosu na uništeno vozilo, te nespornih

http://www.advokat-prnjavorac.com

navoda stranaka o procentualnoj vrijednosti spašenih dijelova vozila u odnosu na novo vozilo, utvrdio visinu štete koju trpi tužilac. Utvrđenje visine štete vezuje se za momenat donošenja prvostepene presude i tek od tada, shodno članu 7. Uslova tužioca za kombinovano osiguranje motornih vozila, odnosno shodno članu 919. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, nastala je obaveza tuženog da plati iznos koji je utvrđen kao naknada štete. Za taj momenat se u smislu člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima mora vezivati a obaveza plaćanja zatezne kamate.

(Vs BiH, Gvl. 7/88, od 16. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 87)

2. Okolnost da je vozilo (koje je ukradeno) bilo povjereno na čuvanje trećoj osobi samo po sebi ne otklanja odgovornost.

Iz obrazloženja:

"Krađom automobila s ugrađenom zvučnom opremom u vrijeme trajanja kasko osiguranja nastupio je osigurani slučaj te je tuženiku naloženo da u ispunjenju ugovorom preuzete obveze isplati tužitelju svotu osiguranja, a što je sukladno čl. 919. st. 1. Zakona o obveznim odnosima. Sama činjenica da je tužitelj motorno vozilo povjerio na čuvanje N.Č., te da je vozilo bilo parkirano pred zgradom u kojoj ista stanuje i koja je bila svakodnevno u mogućnosti kontrolirati to vozilo, ne ukazuje na propust vlasnika (ili pak osobe kojoj je vozilo povjereno na čuvanje) koji bi imao za posljedicu oslobađanje osiguratelja kao tuženika od obveze isplate osigurane svote.

(Vs RH Rev. 104/95, od 7. 4. 1999. – Izbor odluka 2/1999 - 49/41 i Svijet osiguranja, br. 12)

3. Saznanje za nastanak osiguranog slučaja ne mora značiti i saznanje osiguratelja kolika je njegova obveza po osnovu ugovora o osiguranju.

Iz obrazloženja:

"Predmet ovog spora je zahtjev za isplatu a koji tužitelj temelji na ugovoru o osiguranju od posljedica nesretnog slučaja. U ovom revizijskom stadiju postupka među strankama je sporno od kada teku zatezne kamate na iznos glavnice čija visina je inače nesporna. Naime, pobijanom presudom tuženik je obvezan na isplatu zatezne kamate počev od 17. listopada 1991. g., od kada po ocjeni nižestupanjskih sudova je tuženik došao u zakašnjenje sa ispunjenjem svoje ugovorne obveze. Tužitelj naprotiv smatra da je to 29. ožujka 1991.gkojeg dana da ga pripada zatezna kamata na nesporno utvrđenu visinu glavnice. Prvostupanjski sud utvrdio je, a koja utvrđenja prihvaća i drugostupanjski sud: - da je tužitelj bio osiguran policom životnog osiguranja kod tužene za 1991. godinu, - da je dana 29. ožujka 1991. g. tužitelj povrijeđen čime je nastupio osigurani slučaj, - da je u izvansudskom postupku tuženik isplatio tužitelju odgovarajući iznos za 5% invalidnosti, - da je naknadnom presudom utvrđeno da kod tužitelja postoji veći stupanj invalidnosti, zbog čega mu je tužena obvezana isplatiti s tog osnova …….. kn, te - da je tužitelj dana 23. listopada 1991. g. dostavio tuženiku liječnički nalaz vještaka kojim su utvrđene povrede kod tužitelja. Temeljem prednjih utvrđenja pravilan je zaključak nižestupanjskih sudova da je po dostavljanju vještačkog nalaza, u roku 14 dana, tužena bila u obvezi isplatiti naknadu na ime invalidnosti tužitelju, a protekom kojeg roka je tužena tek došla u zakašnjenje (17. listopada 1991. g). Naime, samim saznanjem za nastanak osiguranog slučaja, tužena kao osiguratelj nije mogla odmah znati kolika je njena obveza, već je to u konkretnom slučaju mogla saznati tek dostavljanjem vještačkog nalaza. Zbog toga su nižestupanjski sudovi pravilno na ovaj slučaj primijenili odredbu čl. 919. st. 2. Zakona o obveznim odnosima a ne onu iz st. 1. tog članka. Pri tome činjenica da je tužitelj zaposlenik tuženika nije od bilo kakvog značaja za ovaj spor, pošto odlaskom tužitelja na bolovanje, tužena nije mogla imati saznanja o iznosu obveze prema tužitelju (isto se moglo odrediti tek po dostavljanju vještačkog nalaza). U tom pravcu govori i odredba čl. 14. st. 1. Općih uvjeta za osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja, a

http://www.advokat-prnjavorac.com

koja pravila čine sastavni dio ugovora o osiguranju temeljem kojeg tužitelj i potražuje naknadu od tužene."

(Vs RH, Rev 875/96, od 10. 3. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 50/41 - 42 i Svijet osiguranja, br. 12)

4. Rok u kojem dospijeva obveza osiguratelja za isplatu ugovorne svote, temeljem kasko-osiguranja automobila, a s tim u svezi i zakašnjenje osiguratelja određeni su ugovorom, pa ovisno o tome nastaje i obveza osiguratelja na isplatu zatezne kamate.

Iz obrazloženja:

"Obveza osiguratelja isplate naknade za osigurani slučaj dospijeva u skladu s odredbama ugovora o osiguranju pa u svezi s tako određenim dospijećem, osiguratelja tereti obveza plaćanja zateznih kamata. Odredba čl. 186. ZOO koju su primijenili sudovi prvog i drugog stupnja odnosi se na dospijeće obveze s naslova odgovornosti za štetu.

Kada je riječ o osigurateljnoj obvezi na osnovi ugovora o osiguranju za isplatu naknade (ili ugovorene svote) za osigurani slučaj, mjerodavne su odredbe ugovora o osiguranju odnosno pravila osiguranja kao sastavni dio tog ugovora - o roku isplate – ispunjenja takve obveze u skladu s odredbama čl. 919. ZOO. Budući da je u konkretnom slučaju riječ o zahtjevu s osnova ugovora o kasko osiguranju, a ne o zahtjevu za naknadu štete proizlazi da je o osnovanosti tog zahtjeva valjalo odlučiti primjenom Ugovora o kasko osiguranju motornog vozila i opreme iz kojeg proističe zahtjev za naknadu za osigurani slučaju - krađu osiguranog automobila i zvučne opreme i pravila o osiguranju takvog slučaja u svezi s čl. 919. ZOO kojim se određuje rok u kojem je tuženica bila dužna isplatiti naknadu, a nakon proteka kojeg bi tek zbog neispunjenja tuženica dospjela u zakašnjenje (odredba čl. 324. st. 1. ZOO) pa bi od tada počele teći zatezne kamate, a u smislu odredbe čl. 277. st. 1. ZOO.

(Vs RH, Rev. 104/95, od 7. 4. 1999. - Izbor odluka 2/1999 - 42/43 i Svijet osiguranja, br. 12)

5. Na temelju ugovora o kasko osiguranju vlasniku vozila ne pripada pravo na naknadu troškova dekonzerviranja i pranja vozila.

Iz obrazloženja citiramo:

"Tužitelj (vlasnik vozila koji zahtijeva od osiguratelja isplatu na osnovi kasko osiguranja) u reviziji prigovara da pobijanom presudom drugostupanjski sud nije uvažio njegovu žalbu u dijelu gdje je tražio da mu se priznaju troškovi dekonzervacije i pranja vozila. Neosnovano tužitelj navodi da mu je valjalo priznati te troškove. Pravilno drugostupanjski sud u pobijanoj presudi navodi da dekonzerviranje i pranje vozila ne predstavlja vrijednost vozila na koju tužitelj ima pravo na temelju ugovora o kasko osiguranju".

(Vs H, Rev. II 19/87 od 3. 8. 1987. – Psp 38 – 84)

6. Šteta koja je nastala na motornom vozilu prilikom njegovog prijevoza drugim vozilom sa mjesta prometne nezgode nije u uzročnoj vezi sa nezgodom za koju bi odgovarao osiguratelj.

Iz obrazloženja:

"U provedenom je postupku utvrđeno odnosno iz tužiteljevih navoda proizlazi, da šteta koja je ostala prijeporna, kao dio ukupne nastale štete nije imala svoj uzrok u sudaru odnosno u prometu, već je ta šteta nastala prilikom istovara osobnog automobila sa automobila kojim je bilo otpremljeno sa mjesta nesreće, budući da tužiteljev auto nije bio sposoban kretati se svojim pogonom. Dakle, uzrok štete je neodgovarajući istovar tužiteljevog automobila, zapravo prijevoz automobila, a ne pro-

http://www.advokat-prnjavorac.com

met automobila, odnosno šteta nije nastala u cestovnom prometu automobilom u korištenju na način, koji čini namjenu automobila kao stvari."

(Vs RH, II Rev 208/00 od 2. 11. 2000. – Izbor odluka 1/2002 – 70)

7. Kod krađe automobila starog do godinu dana naknada s naslova kasko osiguranja utvrđuje se prema nabavnoj cijeni automobila bez odbitka amortizacije.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno:

- da je tužitelj kupio novi automobil "Mercedes 300D" 1992. godine i registrirao ga 16. listopada 1992. godine, te ga osigurao kod tuženice sa punim kasko osiguranjem 19. listopada 1992. godine,

- da je to vozilo dana 28. rujna 1993.g. ukradeno sa parkirališta ispred Motela "P." u Republici Sloveniji,

- da je ta krađa odmah prijavljena Policijskoj postaji P. – Ispostavi P., ali da kradljivac nije nikada uhvaćen niti automobil pronađen.

Tužitelj u ovom sporu traži isplatu vrijednosti navedenog vozila.

Sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su dosudili tužitelju iznos od …… kn sa navedenim zateznim kamatama i parničnim troškom.

Prema odredbi čl. 21. st. 4. tuženičinih pravila za osiguranje automobilskog kaska, koja su važila u vrijeme predmetnog osiguranja automobilskog kaska, iznimno kod uništenja ili nestanka (totalne štete osobnog automobila staro do godinu dana mjerodavna je za utvrđivanje visine štete neposredno prije štetnog događaja) nabavna cijena vozila bez umanjenja za amortizaciju. Pod starošću osobnog automobila do godinu dana smatra se vrijeme od 365/366 dana od datuma prve registracije u zemlji ili inozemstvu.

Kako se u ovom slučaju radi o osobnom automobilu do godinu dana, sudovi su pravilno utvrdili mjerodavnu vrijednost štete prema nabavnoj cijeni vozila u vrijeme štetnog događaja.

Sudovi su temeljem stručno obrazloženih mišljenja vještaka pravilno utvrdili da je ukradeni automobil kao novi tada vrijedio …… DEM, pa su valjano obračunavši tadašnju protuvrijednost te strane valute u domaću valutu tužitelju pravilno dosudili navedeni iznos od …… kn.

Sudovi su pravilno dosudili i zateznu kamatu po proteku roka od 3 dana od prijavljivanja štete, jer tuženik uopće nije pristupio utvrđivanju štete.

Sudovi su, prema tome, ispravno dosudili tužitelju zateznu kamatu na dosuđeni iznos od 8. listopada 1993.g. i to u skladu s odredbom čl. 919. st. 1. Zakona o obveznim odnosima u svezi s čl. 6. st. 1. spomenutih tužiteljičinih pravila za osiguranje automobilskog kaska. Prema toj odredbi pravila po primitku prijave o nastalom osiguranom slučaju osiguratelj je dužan najkasnije u roku od 3 dana pristupiti utvrđivanju i procjeni štete. Ako to ne učini, osiguranik može početi s procjenom i otklanjanjem štete uz uvjet, da prethodno osigura dokaze u pogledu nastanka osiguranog slučaja i opsega oštećenja.

Prilikom prijavljivanja štete te okolnosti bile su poznate pa nije bilo zapreke da tuženica ispuni svoju obvezu iz čl. 6. st. 1. spomenutih svojih pravila, što ona nije učinila."

(Vs RH, Rev. 1397/98, od 27. 3. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 71)

8. Kad je uvjetima osiguranja propisano da je ugovaratelj osiguranja, osiguranik ili korisnik dužan prijaviti svaku štetu u roku od 3 dana od događaja, odnosno od

http://www.advokat-prnjavorac.com

dana kada je to saznao i mogao prijaviti, toj je odredbi udovoljeno kad bilo koja od navedenih osoba štetu prijavi u navedenom roku pri čemu nije odlučno što su druge to propustile učiniti.

Iz obrazloženja:

Nije prihvatljiva tvrdnja tuženika da u konkretnom slučaju nije postupljeno u smislu toč. 4. klauzule VK2, jer da je ugovaratelj osiguranja MUP mogao u roku od 30 dana od nastanka osiguranog slučaja prijaviti štetu, jer da je istoga dana kada je osigurani slučaj nastupio sačinio prijavu o nesreći na radu za tužitelja, pa da se u konkretnom slučaju naknada obračunava prema srednjem tečaju tečajne liste Narodne banke Hrvatske na dan nastanka osiguranog događaja. Naime, nije odlučno što je ugovaratelj osiguranja eventualno mogao prijaviti štetu u roku od 3 dana od dana događaja, jer prema odredbi toč. 4. klauzule VK2 koja je dodatak polici, ugovaratelj osiguranja, osiguranik ili korisnik je dužan prijaviti svaku štetu u roku od 3 dana od događaja, odnosno dana kada je to saznao i mogao prijaviti. To znači da je toj odredbi udovoljeno ako bilo tko od njih štetu prijavi u navedenom roku, a kako je tužitelj štetu prijavio odmah čim ju je mogao prijaviti, bez značaja je okolnost što ju je ugovaratelj osiguranja mogao prijaviti u roku od 3 dana od dana događaja. Stoga je naknada iz osiguranja tužitelju trebala biti obračunata prema srednjem tečaju tečajne liste na dan kada je šteta djelomično likvidirana, a ne na dan nastanka osiguranog slučaja."

(Vs RH, Rev. 1578/00, od 6. 2. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 56)

9. U slučaju krađe automobila, za utvrđivanje naknade temeljem kasko osiguranja, mjerodavna je nabavna cijena vozila uvećana za troškove carine, poreze, itd., neovisno o tome što je ukradeno vozilo bilo nabavljeno uz carinsku povlasticu.

Iz obrazloženja:

"Obzirom na utvrđenja nižestupanjskih sudova:

- da je vozilo tužiteljice bilo osigurano temeljem police kasko osiguranja koje je obuhvaćalo i krađu vozila kao osigurani slučaj,

- da su sastavni dio ugovora o osiguranju bili Uvjeti za osiguranje automobilskog kaska (Uvjeti osiguranja),

- da je dana 09. na 10. studenog 1996. godine za vrijeme trajanja ugovorenog kasko osiguranja vozilo tužiteljice ukradeno, dakle nastupio osigurani slučaj,

pravilno je stajalište nižestupanjskih sudova da nastupom osiguranog slučaja na strani tuženika postoji obveza isplate ugovorene naknade štete, a koja šteta se ima obračunati primjenom odredbi Uvjeta osiguranja, uključujući i one kojima je nabavna cijena novog vozila uvećana uz ostalo za troškove carine, poreza itd. mjerodavna za utvrđivanje štete (čl. 21. st. 1. alineja 3 Uvjeta osiguranja).

Stoga je pravilno stajalište nižestupanjskih sudova da se pri utvrđivanju pripadajuće naknade štete tužiteljici treba poći od tako obračunate nabavne cijene vozila, pri čemu nije od utjecaja činjenica što je ukradeno vozilo tužiteljice bilo nabavljeno uz carinsku povlasticu."

(Vs RH, Rev. 2082/98, od 4. 7. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 57)

10. Kod ugovornog dobrovoljnog osiguranja putnika u vozilu za slučaj nezgode, stupanj invaliditeta utvrđuje se u skladu s općim uvjetima i tabelom invaliditeta koji su sastavni dio ugovora.

(Vs RH, Rev. 2433/98, od 17. 7. 2001. – Izbor odluka 2/2001 – 58)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Isključenje odgovornosti osiguravača u slučaju namjere i prevare

Član 920.

Ako je ugovarač osiguranja, osiguranik ili korisnik izazvao osigurani slučaj namjerno ili prevarom, osiguravač nije obavezan ni na kakva davanja, a suprotna ugovorna odredba nema pravnog dejstva.

---

1. Osiguravač ne može uskratiti isplatu naknade iz ugovora o osiguranju robe u prevozu, ako je bila pakovana na način kojim se takva roba redovno stavlja u promet.

Iz obrazloženja:

Iz polise osiguranja i računa špeditera proizilazi da je roba bila osigurana kod tuženog u smislu odredbe člana 2. Uslova za osiguranje pošiljaka u međunarodnom kopnenom riječno-jezerskom i vazdušnom prevozu sa klauzulom "Protiv svih rizika" (AAR).

Pravilan je činjenični i pravni zaključak prvostepenog suda da iz provedenih dokaza proizilazi da je do štete odnosno cijepanja vreća došlo zbog nepropisnog pakovanja, a uslijed čega ne bi bio moguć daljnji prevoz robe, kao i da ne postoje razlozi koji isključuju primjenu čl. 10. navedenih Uslova. Termoplastični granulat je bio pakovan u četvoroslojne papirne vreće i tako pakovan inače se redovno stavlja u promet. To je uobičajena ambalaža za tu vrstu robe, a ne plastična folija, kako se u žalbi navodi. Stoga su neosnovani navodi u žalbi, da je prvostepeni sud u konkretnom slučaju trebao primijeniti odredbe člana 13. pomenutih Uslova. Obzirom da tužilac, a ni špediter, kao ugovarač osiguranja, nisu izazvali osigurani slučaj namjerno ili prevarnom radnjom, u kojem slučaju bi trebalo primijeniti odredbu čl. 13. navedenih Uslova, odnosno član 920. Zakona o obligacionim odnosima, tuženi je kao osiguravač dužan isplatiti tužiocu naknadu iz osiguranja u visini nastale štete.

(Vs BiH, Pž. 540/88, od 16.11. 1989. - Bilten Vs BiH 1/90 – 94)

2. Osiguratelj odgovara za štetu koju je pretrpio pješak zbog naleta vozila iako je vozač štetu namjerno izazvao.

Iz obrazloženja:

"Predmet ovog spora je zahtjev tužiteljice za naknadu štete vezano za ozljede zadobivene u prometnoj nezgodi 13. 02. 1992., s time da je u revizijskom stadiju postupka među strankama sporan osnov odgovornosti tuženice (osiguratelja) za štetu koju trpi tužiteljica. Naime, tuženica u konkretnom slučaju otklanja odgovornost pozivom na odredbu čl. 920. Zakona o obveznim odnosima ističući da je štetni događaj izazvan namjerno.

U postupku pred nižestupanjskim sudovima utvrđeno je:

- da je tužiteljica ozlijeđena kada ju je udarilo vozilo,

- da je u vrijeme nastanka štetnog događaja vozilo bilo neosigurano od odgovornosti, a istim je upravljala K.K.

- da je u kaznenom postupku povodom ovog štetnog događaja osoba koja je upravljala vozilom pravomoćno proglašena krivom i osuđena zbog kaznenog djela ubojstva u pokušaju

Temeljem takvih utvrđenja pravilno su nižestupanjski sudovi primijenili materijalno pravo kada su utvrdili da na strani tuženice postoji odgovornost za štetu koju tužiteljica trpi zbog ovog štetnog događaja. Naime, bez obzira na to što je vozilo kojim je učinjena šteta iskorišteno kao sredstvo izvršenja kaznenog djela pokušaja ubojstva, činjenica je da je tužiteljica kao treća osoba ozlijeđena korištenjem vozila u

http://www.advokat-prnjavorac.com

pokretu, a za koje štete tužena odgovara. Naime, između upotrebe vozila u pokretu i ozljeđivanja tužiteljice postoji uzročna veza, a to je pretpostavka za postojanje odgovornosti tužene za ovako nanesenu štetu tužiteljici (čl. 178. ZOO). Drugo je pak pitanje regresa ovako isplaćene štete. Naime, okolnost namjernog ozljeđivanja tužiteljice korištenjem vozila u pokretu je razlog temeljem koje se tuženica može regresirati od K.K., kao osiguranika, sve obzirom na činjenicu da je namjerno prouzrokovana šteta isključena iz osiguranja (čl. 920. ZOO). No, to je pravni odnos osiguratelja i osiguranika koji se tužiteljice kao treće osobe ne tiče.

(Vs RH, Rev. 1470/94, od 14. 4. 1999.- Izbor odluka 2/1999 – 52/43 i Svijet osiguranja 8. 10. 2001)

Prigovori osiguravača

Član 921.

(1) Protiv zahtjeva donosioca polise, kao i zahtjeva kod drugog lica koje se na nju poziva, osiguravač može istaći sve prigovore koje ima u vezi sa ugovorom prema licu sa kojim je zaključio ugovor o osiguranju.

(2) Izuzetno, protiv zahtjeva trećeg lica u slučaju dobrovoljnog osiguranja od odgovornosti, i zahtjeva nosilaca određenih prava na osiguranoj strani, čije je pravo prešlo po samom zakonu sa uništene ili oštećene osigurane stvari na naknadu iz osiguranja, osiguravač može istaći samo prigovore koji su nastali prije nego što se dogodio osigurani slučaj.

Odsjek 5.

TRAJANJE OSIGURANJA

Početak dejstva osiguranja

Član 922.

(1) Ako drukčije nije ugovoreno, ugovor o osiguranju proizvodi svoje dejstvo počev od dvadeset četvrtog časa dana koji je u polisi označen kao dan početku trajanja osiguranja, pa sve do svršetka posljednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno.

(2) Ako rok trajanja osiguranja nije određen ugovorom, svaka strana može raskinuti ugovor sa danom dospjelosti premije, obavještavajući pismenim putem drugu stranu najkasnije tri mjeseca prije dospjelosti premije.

(3) Ako je osiguranje zaključeno na rok duži od pet godina, svaka strana može po proteku ovog roka, uz otkazni rok od šest mjeseci, pismeno izjaviti drugoj strani da raskida ugovor.

(4) Ugovorom se ne može isključiti pravo svake strane da raskine ugovor kako je naprijed izloženo.

(5) Odredbe ovog člana ne važe za osiguranje života.

---

1. Ako stranke nisu drugačije ugovorile početak dejstva osiguranja, ugovor o osiguranju proizvodi dejstvo počev od 24 časa dana koji je u polisi označen kao početak osiguranja i traje do svršetka posljednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je regresni zahtjev tužioca da mu tuženi regresira iznos od ……. dinara sa pripadajućim zateznim kamatama koga je tužilac isplatio oštećenim B. F. i B. S. po osnovu osiguranja od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima upotrebom motornog vozila.

Prema odredbi člana 55. st. 5. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76 – dalje: ZOSOIL) zajednica osiguranja koja naknadi štetu prouzrokovanu motornim vozilom ima pravo regresa od neosiguranog korisnika, odnosno neovlašćenog vozača. Polazeći od činjeničnog stanja, koje je među strankama nesporno, da se tuženi, kao vlasnik motornog vozila osigurao kod tužioca od odgovornosti za štete pričinjene upotrebom motornog vozila po polisi osiguranja dana 4. 4. 1988. godine, kada se i desio štetni događaj, da je ovaj dan u polisi označen kao početak trajanja osiguranja a savršetak 19. 4. 1988. godine i da u polisi osiguranja nije naveden čas početka osiguranja, ovaj sud nalazi da je pravilan zaključak nižestepenih sudova da se u smislu tužiteljevih uslova za osiguranja od autoodgovornosti (čl. 8. st. 1) i u smislu odredbe iz člana 922. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ima uzeti da je tuženi u vrijeme štetnog događaja imao svojstvo neosiguranog korisnika, jer je navedenim odredbama propisano, da ako drugačije nije ugovoreno, ugovor o osiguranju proizvodi svoje dejstvo počev od 24 časa dana koji je u polisi označen kao početak trajanja osiguranja pa sve do svršetka posljednjeg dana roka za koje je osiguranje ugovoreno.

Činjenica da tuženom pri zaključenju ugovora o osiguranju nije predat tekst Uslova za osiguranje, što tvrdi revident, sve i da je tačna, nije od značaja za odluku o sporu. Za pravilnu odluku o sporu bilo je potrebno utvrditi da li su stranke drugačije ugovorile početak dejstva osiguranja od onog koga imaju u vidu navedene odredbe tužiočevih Uslova za osiguranje od autoodgovornosti odnosno Zakona o obligacionim odnosima. Ova odlučna činjenica je na pouzdan način utvrđena, jer je među strankama nesporno da nisu ugovorile čas početka osiguranja, pa se zato na sporni odnos, kada je u pitanju početak dejstva osiguranja, imaju primijeniti odredbe o kojima je bilo riječ.

(Vs RS, Rev. 25/93, od 6. 4. 1993. – Bilten 1/1999 – 100)

2. Ugovor o dugoročnom osiguranju imovine produžava se i za narednu godinu ako nije na vrijeme otkazan, pa je osiguranik dužan da plati premije osiguranja i za tu godinu, bez obzira što je odbio da potpiše novu polisu osiguranja.

Iz obrazloženja:

Tuženi je osnovano obavezan da tužiocu plati premiju osiguranja imovine za 1984. godinu, po ugovoru o dugoročnom osiguranju zaključenom među strankama 1983. godine jer se, saglasno odredbi člana 26. stav 6. tačka 2. Opštih uslova za osiguranje imovine, takav ugovor (čiji su sastavni dio Opšti uslovi) produžuje iz godine u godinu, osim ako koja od ugovornih strana najkasnije tri mjeseca prije isteka tekuće godine osiguranja, pismeno obavijesti drugu stranu da ne želi produžiti osiguranje, što tuženi nije učinio.

Kod izričito regulisanog načina raskida ugovora, on se ne može smatrati raskinutim konkludentnim radnjama, pod kojim tuženi smatra nepotpisivanje dostavljenih polisa osiguranja za 1984. godinu.

(Vs BiH, Pž. 293/88, od 26. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 148)

3. Stranke iz ugovora o dugoročnom osiguranju mogu ugovoriti pravo osiguranja da jednostavno otkaže ugovor i prije isteka roka od pet godina od dana početka osiguranja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Između stranaka je zaključen višegodišnji ugovor o osiguranju imovine za period od 10 godina, počev od 1. 7. 1988. do 1. 7. 1998. godine i takav ugovor se ne može jednostrano raskinuti, uz otkazni rok od 6 mjeseci, prije isteka pet godina od dana početka trajanja osiguranja, kako to proizlilazi iz člana 922. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, na koji se i tužilac poziva. Prvostepeni sud je, međutim, morao utvrditi, ocjenom odredbe člana 3. ugovora o višegodišnjem trajanju osiguranja zaključenog 1. 7. 19988. godine, da li su stranke ugovorile pravo tuženog na potpuni ili djelimični jednostrani raskid ugovora i prije isteka pet godina uz jednu posljedicu da gubi popust na premije osiguranja dospjele do dana raskida ugovora. Odredba člana 922. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima je dispozitivne prirode, pa se ugovorom može od nje odstupiti. Prinudne naravi je samo odredba člana 922. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, po kojoj se ugovorom ne može isključiti pravo ugovorne strane da raskine - otkaže ugovor o višegodišnjem osiguranju, zaključen na rok duži od 5 godina, kada protekne 5 godina od početka trajanja osiguranja.

(Vs BiH, Pž. 872/90, od 24. 10. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 64)

4. Za prestanak obveze osiguratelja danom koji je određen ugovorom, nije potrebno poduzimanje bilo kakve radnje ugovornih stranaka (čl. 922. st. 1. ZOO)

Iz obrazloženja:

"Prema mjerodavnim Pravilima tuženice za osiguranje automobilskog kaska koja čine sastavni dio spomenutog ugovora stranaka o takvom osiguranju iz 1991. g., a u svezi s čl. 922. ZOO, u vrijeme prijepornog štetnog događaja tuženičina obveza kao osiguratelja prema tužitelju prestala je istekom dana 1. siječnja 1992. g., koji je ugovoren u ugovoru (polici) sklopljenom među strankama 1991. g., a naveden je kao dan isteka osiguranja.

Prema, čl. 1. st. 2. spomenutih Pravila obveza osiguratelja prestaje po isteku 24 sata dana koji je u ispravi o osiguranju naveden kao dan isteka osiguranja.

U smislu odredbe čl. 922. st. 1. ZOO za prestanak obveze osiguratelja u takvom slučaju nije potrebno poduzimanje bilo kakve radnje ugovornih stranaka."

(Vs RH Rev. 1282/95 od 8. 4. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 53/44)

5. Ako je osiguranje sklopljeno na rok dulji od pet godina ugovaratelj osiguranja ne može prije proteka roka od pet godina jednostrano pismeno osiguratelju izjaviti raskid ugovora, uz otkazni rok od šest mjeseci.

Iz obrazloženja:

"Pogrešno prvostupanjski sud smatra da je osiguranje raskinuto temeljem čl. 913. st. 3. ZOO. U konkretnom slučaju osiguranje je sklopljeno na rok dulji od pet godina, pa u tom slučaju prema čl. 922. st. 3. Zakona o obveznim odnosima svaka strana može nakon proteka roka od pet godina uz otkazni rok od šest mjeseci pismeno izjaviti drugoj strani da raskida ugovor. Stoga tuženik (ugovaratelj osiguranja) pismom od 25. svibnja 1994. godine nije mogao raskinuti osiguranje sklopljeno dana 15. ožujka 1994. godine na rok od deset godina.

Na temelju rezultata provedenog postupka proizlazi da se tužitelj (osiguratelj) nije suglasio s raskidom.

Tuženik jednostrano nije mogao raskinuti ugovor ni po općim odredbama. Prema čl. 124. ZOO izjaviti da raskida ugovor može ona ugovorna strana koja je ispunila svoju ugovornu obvezu prema drugoj strani koja to nije učinila. U ovom slučaju tuženi je taj koji nije ispunio svoju ugovornu obvezu (nije platio premiju), pa je tužitelj imao pravo izjaviti da raskida ugovor. Odredba iz čl. 913. ZOO, na koje se poziva prvostupanjski sud, uređuju posljedice neisplate premije. Odredba iz čl. 913.

http://www.advokat-prnjavorac.com

st. 3. ZOO sukladna je s općom odredbom iz čl. 124. ZOO. Ona daje pravo osiguratelju da raskine ugovor. U slučaju neplaćanja premije, osiguratelj može alternativno: a) izjaviti da raskida ugovor, b) zahtjevati od ugovaratelja osiguranja da izvrši svoju ugovornu obvezu, c) izvršiti prijeboj dužne premije i naknade iz osiguranja odnosno ugovorene svote.

Kada je u pitanju ugovor o osiguranju naknadni primjereni rok koji se mora ostaviti drugoj strani je propisan i iznosi 30 dana, a isto tako je propisan oblik izjave, tj. preporučeno pismo. Stoga se nikako ne može odredba koja daje pravo osiguratelju na raskid ugovora i to točno na određeni način i uz ostavljanje točno određenog naknadnog primjerenog roka, primjeniti tako da se to pravo priznaje drugoj ugovornoj strani (ugovaratelju osiguranja). Bilo bi paradoksalno da se onaj koji nije platio premiju poziva u svoju korist na posljedice neplaćanja premije. Posljedice neplaćanja premije pogađaju onoga tko nije platio premiju, a to očito nije tužitelj, već tuženik."

(Vts RH, Pž. 723/93, od 8. 4. 1997.- Zbirka 4 – 53 i Svijet osiguranja, br. 2)

6. Zaključenje ugovora o obaveznom osiguranju prije isteka ugovorenog roka osiguranja po ugovoru o kasko osiguranju, kao ugovora druge vrste i sa drugim pravima, ne utiče na prestanak ugovora o kasko osiguranju prije isteka počeknog roka od 30 dana.

(Vs BiH, Rev. 583/83, od 15. 12. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 42)

7. Osiguranje je dužno u smislu člana 30. stav 2. i člana 31. stav 4. tačka 2. Uslova za kombinovano osiguranje motornih vozila iz 1997. godine, da naknadi štetu osiguraniku po ugovoru o kasko osiguranju do kojeg dođe na njegovom motornom vozilu i tokom početnog roka od 30 dana nakon isteka ugovorenog vremena osiguranja.

Taj ugovor o kasko osiguranju ne bi se automatski produžio za 30 dana (počekni rok) po isteku ugovorenog roka osiguranja samo da su ugovorne stranke, prije isteka ugovorenog roka osiguranja, zaključile novi ugovor o osiguranju iste vrste ili da su taj ugovor nesumnjivo raskinule.

(Vs BiH, Rev. 583/83,.od 15. 12. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 43)

8. Svi ugovori o osiguranju imovine kod kojih rok trajanja osiguranja nije ugovoren, već je ugovoreno samo kada počinje teći osiguranje i kada dospijeva premija osiguranja, smatraju se ugovorima o dugoročnom osiguranju i mogu se raskinuti pismenim obavještavanjem druge strane najkasnije tri mjeseca prije dospjelosti premije osiguranja.

I ovakvi ugovori prestaju ako osiguranik ne plati premiju u roku od trideset dana od kada mu je uručeno preporučeno pismo osiguravača s obaviješću o dospjelosti premije, s tim da taj rok ne može isteći prije nego što protekne trideset dana od dospjelosti premije.

(Vs BiH, Pž. 134/86, od 13. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 47)

9. Ugovor o osiguranju imovine počinje proizvoditi pravne učinke u 24. časa onoga dana koji je u polisi označen kao dan početka trajanja osiguranja, pa i kada je u polisi navedeno da osiguranje počinje teći toga dana u 00 časova.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi čl. 922. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ako drugačije nije ugovoreno, ugovor o osiguranju proizvodi pravno dejstvo počev od 24 časa dana koji je u polisi označen kao dan početka trajanja osiguranja pa se do svršetka posljednjeg dana roka za koje je osigruranje ugovorano (isto je regulisano i Uslovima tuženoga). Prvostepeni sud je iz okolnosti da je u polisi osiguranja navedeno da osiguranje počinje teći 2. 6. 1982. godine u 00 časova i 00 minuta zaključio da su se

http://www.advokat-prnjavorac.com

stranke sporazumjele da tada počinje obaveza tuženoga da isplati naknadu. Međutim, opravdano je drugostepeni sud, a u skladu sa navedenom zakonskom odredbom i Uslovima tuženoga, ocijenio da je navedenim danom i časom označen samo početak trajanja osiguranja koji nije identičan sa početkom pravnog dejstva ugovora o osiguranju u smislu nastanka obaveze na isplatu naknade. Naime, navođenje početka trajanja osiguranja je od značaja radi izračunavanja roka osuguranja, a od ovog dana se računa i vrijeme kada nastaje obaveza osiguravača, odnosno početak pravnog dejstva ugovora o osiguranju. Pravno dejstvo ugovora nastaje u 24 časa dana koji je u polisi označen kao dan početka trajanja osiguranja, a samo u slučaju kada se stranke o tome posebno sporazumiju, pravno dejstvo ugovora o osiguranju počinje da teče odmah od trenutka zaključenja ugovora. Kako takvog sporazuma nema (u polisi rubrika "posebno ugovaranje" je prazna, a osigurani slučaj se desio prije nego što je počelo pravno dejstvo ugovora u smislu navedene zakonske odredbe, drugostepeni sud je pravilno primjenio materijalno pravo kada je tužiteljev zahtjev odbio kao neosnovan.

(Vs BiH, Rev. 489/84, od 19. 10. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 34)

10. Ukoliko se ponuda tužioca za zaključenje novih ugovora o osiguranju i obavještenje tuženog tužiocu da neće zaključiti ugovore o osiguranju, odnosno da je osiguranje od istog rizika povjerio drugom osiguravaču, smatra se kao otkaz ugovora o osiguranju, onda pravo tužioca na premiju osiguranja za sporni period treba raspraviti primjenom odredbe člana 922. stav 3. ZOO, te na osnovu toga cjeniti pravo tužioca da od tuženog potražuje premiju osiguranja za sporni period, ili za period od šest mjeseci.

(Vs S, broj Prev. 87/99. – Bilten 1/2000)

Uticaj stečaja na osiguranje

Član 923.

(1) U slučaju stečaja ugovarača osiguranja, osiguranje se nastavlja, ali svaka strana ima pravo da raskine ugovor o osiguranju u roku od tri mjeseca od otvaranja stečaja, u kom slučaju stečajnoj masi ugovarača pripada dio plaćene premije koji odgovara preostalom vremenu osiguranja.

(2) U slučaju stečaja osiguravača, ugovor o osiguranju prestaje po isteku trideset dana od otvaranja stečaja.

Odjeljak 2.

OSIGURANJE IMOVINE

Odsjek 1.

OPŠTE ODREDBE

Interes osiguranja

Član 924.

(1) Osiguranje imovine može zaključiti svako lice koje ima interes da se ne dogodi osigurani slučaj, pošto bi inače pretrpjelo neki materijalni gubitak.

(2) Pravo iz osiguranja mogu imati samo lica koja su u času nastanka štete imala materijalni interes da se osigurani slučaj ne dogodi.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Može se zaključiti ugovor o osiguranju i tuđih stvari u priteżanju osiguranika.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud pogrešno zaključuje da stvari koje nisu sredstva tužioca ne mogu biti predmet ugovora o osiguranju zaključenog među parničnim strankama i da se zbog toga nije mogao dogoditi osigurani slučaj. U smislu člana 924. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, osiguranje imovine može zaključiti svako lice koje ima interes da se ne dogodi osigurani slučaj, pošto bi inače pretrpilo neki materijalni gubitak. Prema tački 2. ugovora br. 281/84 zaključenog sa naručiocem radova tužilac se obavezao da preuzme položene kablove uz mjerenje njihove ispravnosti i da brine o njima do tehničkog prijema. Stoga je tužilac mogao zaključiti ugovor o osiguranju u svoje ime i za svoj račun, kojim se osigurava i imovina koja se po osnovu ugovora zaključenog sa trećim licem nalazi u njegovom držanju.

(Vs BiH, Pž. 420/89, od 11. 5. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 61)

Svrha osiguranja imovine

Član 925.

(1) Osiguranjem imovine obezbjeđuje se naknada za štetu koja bi se desila u imovini osiguranika zbog nastupanja osiguranog slučaja.

(2) Iznos naknade ne može biti veći od štete koju je osiguranik pretrpio nastupanjem osiguranog slučaja.

(3) Kod osiguranja usjeva i plodova i ostalih proizvoda zemlje iznos štete utvrđuje se s obzirom na vrijednost koju bi imali u vrijeme sabiranja, ako nije drukčije ugovoreno.

(4) Punovažne su odredbe ugovora kojima se iznos naknade ograničava na manji iznos od iznosa štete.

(5) Pri utvrđivanju iznosa štete uzima se u obzir izmakli dobitak samo ako je to ugovoreno.

(6) Ako se u toku istog perioda osiguranja dogodi više osiguranih slučajeva jedan za drugim, naknada iz osiguranja za svaki od njih određuje se i isplaćuje u potpunosi s obzirom na cijelu svotu osiguranja, bez njenog umanjenja za iznos ranije isplaćenih naknada u tom periodu.

(7) Ako je ugovorom o osiguranju vrijednost osigurane stvari sporazumno utvrđena, naknada se određuje prema toj vrijednosti, izuzev ako osiguravač dokaže da je ugovorena vrijednost znatno veća od stvarne vrijednosti, a za tu razliku ne postoji opravdan razlog (kao na primjer, osiguranje upotrebljavane stvari na vrijednost takve nove stvari, ili osiguranje subjektivne vrijednosti).

---

1. Kod imovinskog osiguranja šteta se može naplatiti samo u visini koliko ona iznosi, bez obzira da li oštećeni ima pravo na naplatu po više osnova. Oštećeni može samo birati kojim će se pravom koristiti, ali ne može da naplati štetu u većem iznosu nego što ona iznosi.

Iz obrazoženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca da mu tuženi po osnovu naknade štete isplati …… DEM sa pripadajućom zakonskom kamatom i troškovima spora.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su utvrdili slijedeće činjenično stanje: 1. tužilac je polovinom aprila 1991. godine dao tuženom na poslugu svoje putničko vozilo; 2. usaobraćajnoj nezgodi koja se zbila 29. 4. 1995. godine teško je oštećeno ovo vozilo usljed neoprezne vožnje od strane tuženog; 3. na osnovu ugovora o kasko osiguranju ovog vozila, koji je kao vlasnik, zaključio tužilac sa osiguravateljem, tužiocu je isplaćena naknada totalne štete i to na temelju izvan sudske pogodbe, a i prepušteni su mu spaseni dijelovi od vozila; 4. između parničnih stranaka nije zaključen ugovor po kome se tuženi obavezao da o svom trošku i za račun tužioca izvrši opravku ovog vozila i 5. tužilac nije preuzeo havarisano vozilo od tuženog, iako mu je ovaj to omogućio.

Polazeći od ovog utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizionom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi čl. 385. st. 3. Zakona o parničnom postupku, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je tužilac isplatom iznosa po osnovu kasko osiguranja i ostavljanjem mu u svojinu spasenih dijelova automobila namiren u svom zahtjevu zanaknadu štete (u postupku, a i sada u reviziji, tužilac ne tvrdi da u vrijeme isplate štete nije bio u cijelosti namiren) i da tužilac istu štetu (materijalnu) ne može naknađivati dva puta. Kod imovinskog osiguranja, naime, šteta se može naplatiti samo u visini koliko ona iznosi, bez obzira da li oštećeni ima pravo nanaknadu po više osnova. Oštećeni može samo birati kojim će se pravom koristiti, ali ne može da naplati štetu uvećem iznosu nego što on iznosi (čl. 925. st. 1. i 2. ZOO).

Kraj ovakvog stanja stvari, a i s obzirom na utvrđenu činjenicu da između stranaka nije postignut nikakav sporazum o tome da tuženi o svom trošku izvrši opravku havarisanog vozila i da tužilac svojom krivicom nije preuzeo ovo vozilo, nižestepeni sudovi su pravilno sudili kada su odbili tužbeni zahtjev.

(Vs RS, Rev. 62/96, od 17. 12. 1996. – Bilten 1/1999 – 98)

2. Osiguranik nije dužan da osiguravaču vrati dio naknade iz osnova kasko osiguranja isplaćene nakon zaključenja vansudskog poravnanja, ako nakon zaključenja poravnanja kupi vozilo istovjetno uništenom za nižu cijenu od naplaćene naknade, ukoliko nije u vrijeme zaključenja vansudskog poravnanja znao da može štetu otkloniti za niži iznos.

Iz obrazloženja:

Zbog nastupanja osiguranog slučaja, tuženi kao osiguranik, pretrpio je totalnu štetu na teretnom vozilu kasko osiguranom kod tužiteljice. Tuženi je dostavio tužiteljici račun RO " ……" od 27. 10. 1988. godine u kome je kao cijena novog istog teretnog vozila naveden iznos od …….. dinara. Parnične strane su zatim, dana 31. 10. 1988. godine, zaključile ugovor o vansudskom poravnanju kojim se tužiteljica obavezala tuženom isplatiti iznos od ……. dinara, koju obavezu je kasnije i ispunila. Tuženi je, nakon toga, kupio istovjetno teretno vozilo za iznos od ……. dinara, kako to proizilazi iz računa od 8.11.1988. godine, izdatom od RO " …… ".

Polazeći od takvog činjeničnog stanja prvostepeni sud je pravilno zaključio da tužbeni zahtjev nije osnovan.

Obligacioni odnos između parničnih stranaka zasnovan je prvobitno ugovorom o osiguranju imovine, pa zatim ugovorom o poravnanju (član 1089. Zakona o obligacionim odnosima). Tužiteljica nije predložila nijedno dokazno sredstvo iz koga bi proizilazilo da je tuženi izazvao zabludu kod tužiteljice ili je održavao u zabludi u namjeri da je time navede na zaključenje ugovora o poravnanju (član 65. ZOO), a tužiteljica ne ističe ni da je ugovor o poravnanju zasnovan na pogrešnom vjerovanju oba ugovarača da postoji pravni odnos koji u stvari ne postoji i da bez tog pogrešnog vjerovanja ne bi među njima bilo ni spora ni neizvjesnosti (član 1097. stav 1. ZOO). Ne može se prihvatiti tvrdnja tužiteljice da je tuženi u vrijeme zaključenja poravnanja znao da će vozilo nabaviti po znatno nižoj cijeni od cijene iz računa od

http://www.advokat-prnjavorac.com

27.10.1988. godine, jer iz računa od 8. 11. 1988. godine proizilazi da je toga dana, nakon što je zaključen ugovor o poravnanju, tuženi kupio teretno vozilo za cijenu od …… dinara. Na ročištu od 5.10.1989. godine, održanom pred prvostepenim sudom, tuženi je izjavio da je teretno vozilo po nižoj cijeni kupio radi toga što je neko od kupaca odustao od kupovine tog vozila za koga je trebalo platiti iznos ranije cijene od …… dinara. Te tvrdnje tuženog tužiteljica nije pobijala na ročištu, niti na drugi način učinila osnovanom tvrdnju da postoje razlozi zbog kojih ugovor o poravnanju ne bi bio punovažan. Tužiteljica ne pobija da je u računu od 27. 10. 1988. godine navedena stvarna tržišna cijena teretnog vozila, te da je nakon odbijanja iznosa amortizacije uništenog vozila osiguranik pretrpio štetu baš u iznosu naknade koji mu je isplaćen na osnovu ugovora o poravnanju. Iznos naknade predviđen u tom ugovoru stoga nije bio veći od štete koju je osiguranik pretrpio nastupanjem osiguranog slučaja, a time nisu povrijeđene odredbe člana 925. stav 2. ZOO, koji određuje svrhu osiguranja imovine. Ugovor o poravnanju tužiteljica je, kako to proizilazi iz obavijesti o likvidaciji i naloga za isplatu štete, ispunila dana 31.10.1988. godine, pa je na taj način obaveza tužiteljice prestala ispunjenjem (član 295. stav 1. ZOO) i tako je šteta likvidirana, a pošto ugovor o poravnanju nije ništav, isključena je i mogućnost restitucije onog što je dato.

(Vs BiH, Pž. 52/90, od 15. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 85)

3. Osiguranjern imovine osigurava se naknada *a* štetu koja bi se dogodila na osiguranikovoj imovini zbog nastupanja osiguranog slučaja. Osiguratelj nije dužan platiti ugovorenu naknadu samo zbog toga što je nastupio osigurani slučaj. već je potrebno da je zbog toga osiguranik pretrpio štetu, s tirn da iznos naknade ne može biti veći od štete koju je osiguranik pretrpio.

Iz obrazloženja citiramo:

"Prema stavu ovoga suda, odredba iz čl. 925. st. 2. ZOO prinudne ie *kogen tne* naravi, što znači da je stranke, čak kad bi i htjele, ugovorom ne mogu isključiti. Odredba koja glasi da iznos naknade ne može biti veći od štete koju osiguranik pretrpi nastupanjem osiguranog slučaja, sadrži u sebi odredbu da je osiguratelj obvezan naknaditi štetu osiguraniku, a da osiguranik treba dokazati postojanje te štete. Iznos naveden u ugovoru o osiguranju samo je ograničenje moguće osigurateljeve obveze ako bi šteta na tužiteljevoj stvari bila veća od ugovorom pretpostavljene. Ujedno, kad se u ugovoru o osiguranju navodi procijenjena vrijednost osigurane imovine, taj je navod i osnovica za obračun premije, osnovica za izračunavanje cijene osiguranja. Dakle, kad je prvostupanjski sud pobijanom presudom odredio da je osiguratelj dužan platiti osiguraniku na temelju ugovora o osiguranju ugovoreni iznos osiguranja, osigurane imovine (samo zbog toga što je nastupio osigurani slučaj), pogrešno je presudio, jer niije utvrdio visinu štete koja je nastala na imovini osiguranika, tužitelja.

Prema citiranoj odredbi čl. 925. st. 2. ZOO, naknada štete zbog toga što je, kao u konkretnorn slučaju, nastupio osigurani slučaj ne može biti veća od same štete, a kako je ugovorom o osiguranju visina naknade limitirana, ne može biti veća ni od ograničenja za koje je osiguratelj, tuženik, preuzeo obvezu. Činjenicu da je predmetnim ugovorom (polica 039518 od 6. 8. 1993) kao imovina osiguran "očekivani prihod" valja tumačiti da su obje stranke imale na umu kako će se od komercijalnog pothvata, kazališne predstave "A", u kritičnom razdoblju ostvariti prihod od najmanje ……. kn, da je taj iznos očekivana buduća imovina (buduća u trenutku sklapanja ugovora o osiguranju) osiguranika, da do tog iznosa osiguraniku snosi nanadu štete osiguratelj ako šteta nastupi, a bude ugovorena predviđenim rizikom, odnosno da mu snosi naknadu manje štete bude li šteta manja. Razumije se kako je osigurateljeva obveza da nadoknadi osiguraniku onaj iznos umanjenoga ukupnog prihoda koji je osiguranik stvarno pretrpio, a ne ukupni očekivani prihod, suglasno odredbi čl. 925. st. 2. ZOO."

(Vts RH, Pž. 196/95 od 4. 4. 1995. – Zborka 3 – 75)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Za određivanje iznosa naknade na imovini osiguranika zbog nastupanja osiguranog slučaja mjerodavne su odredbe ugovora o osiguranju, a ne odredbe čl. 189. st. 2. ZOO.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev na osnovi ugovora o osiguranju vozila (kasko osiguranju) - za naknadu štete zbog uništenja osiguranog vozila, i sporno je prema kojim se odredbama ima odrediti visina naknade te štete - prema odredbi iz čl. 189. st. 2. ZOO ili prema odredbama ugovora o osiguranju tog vozila (pravilima osiguranja). Odredba iz čl. 189. st. 2. ZOO, koju su primijenili sudovi prvog i drugog stupnja, mjerodavna je za određivanje visine naknade izvanugovorne i ugovorne štete, dok su za određivanje iznosa naknade za štetu koja se dogodi na osiguranom predmetu osiguranika zbog nastupanja osiguranog slučaja mjerodavne odredbe ugovora o osiguranju, odnosno pravila osiguranja kao sastavni dio ugovora (arg. iz čl. 925. u vezi s čl. 900. ZOO). Budući da se u konkretnom slučaju ne radi o zahtjevu za naknadu štete (ni deliktne ni zbog povrede ugovora), već o zahtjevu na osnovi ugovora o osiguranju, proizlazi da je o osnovanosti iznosa tužbenog zahtjeva valjalo odlučiti primjenom ugovora o osiguranju vozila iz kojega proistječe sporni zahtjev, a ne, kao što su to učinili sudovi prvog i drugog stupnja, primjenom čl. 189. st. 2. ZOO."

(Vs H, Rev. 980/85, od 25. 6. 1985. – Psp 29 – 67)

5. Od osiguranja nisu isključene štete od oluje na stvarima smještenima na slobodnom prostoru.

(Vs H, Gzz. 44/85, od 3. 10. 1985. – Psp 29 – 87)

6. Iznos naknade koju je osiguratelj obvezan isplatiti ne može biti veći od stvarne štete koju je osiguranik pretrpio na osiguranoj imovini neovisno o tome što je svota osiguranja veća od stvarne štete.

(Vs H. Rev. 1710/88, od 23. 2. 1989. – Psp 46 – 93)

7. Oštećenik koji je iznos stvarne štete na automobilu naplatio na osnovi kasko osiguranja nije ovlašten tu istu štetu naplatiti i na osnovi obveznog osiguranja u prometu.

(Vs H, Rev. 383/88, od 5. 10. 1988. – Psp 46 – 94)

8. Kada su stranke zaključile ugovor o potpunom kasko osiguranju, nominalni iznos sume osiguranja unijet u polisu u vrijeme zaključenja ugovora odgovarao je premiji osiguranja koju je osiguranik platio. Materijalna šteta koju je osiguranik (tužilac) pretrpio i koju potražuje od osiguravača (tuženog) po osnovu zaključenog ugovora o kasko osiguranja ista je i u momentu zaključenog ugovora i u momentu nastupanja osiguranog rizika, odnosno momentu presuđenja, a različit je samo njen nominalni izraz.

Nominalni iznos štete može biti znatno veći u vrijeme suđenja kada je došlo do obezvrjeđivanja novca zbog inflacije. Bitno je da je osiguravač preuzeo obavezu da za slučaj nastupanja osiguranog rizika isplati osiguraniku potpunu naknadu štete.

(Vs S, broj Prev. 641/97. – Bilten 1/1998)

9. Osoba odgovorna za naknadu štete na temelju obveznog osiguranja u prometu nije u obvezi naknaditi oštećeniku gubitak bonifikacije kod kasko osiguranja proizašao odatle što je automobil popravljen na teret tog osiguranja.

(Vs H Rev. 2360/87, od 16. 6. 1988. – Psp 46 – 95)

10. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz čl. 902. i 922. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sprečavanje osiguranog slučaja i spasavanje

Član 926.

(1) Osiguranik je dužan preduzeti propisane, ugovorene i sve ostale mjere potrebne da se spriječi nastupanje osiguranog slučaja, a ako osigurani slučaj nastupi, dužan je preduzeti sve što je u njegovoj moći da se ograniče njegove štetne posljedice.

(2) Osiguravač je dužan naknaditi troškove, gubitke, kao i druge štete prouzrokovane razumnim pokušajem da se otkloni neposredna opasnost nastupanja osiguranog slučaja, kao i pokušajem da se ograniče njegove štetne posljedice, pa i onda ako su ti pokušaji ostali bez uspjeha.

(3) Osiguravač je dužan dati ovu naknadu čak i ako ona zajedno sa naknadom štete od osiguranog slučaja prelazi svotu osiguranja.

(4) Ako osiguranik ne ispuni svoju obavezu sprečavanja osiguranog slučaja ili obavezu spasavanja, a za to nema opravdanja, obaveza osiguravača smanjuje se za onoliko za koliko je nastala veća šteta zbog tog neispunjenja.

---

1. Osiguranik je dužan poduzeti propisane, ugovorene i sve ostale mjere potrebne da se spriječi nastupanje osiguranog slučaja, a ako osigurani slučaj nastupi, obvezan je poduzeti sve što je u njegovoj moći da se ograniče njegove štetne posljedice.

(Vps H, Pž. 2540/85, od 16. 9. 1986. – Psp –33 – 200)

Prepuštanje oštećene osigurane stvari

Član 927.

Ako drukčije nije ugovoreno, osiguranik nema pravo da poslije nastupanja osiguranog slučaja prepusti osiguravaču oštećenu stvar i da od njega zahtijeva isplatu pune svote osiguranja.

---

1. Pri obveznom osiguranju od odgovornosti oštećenik u slučaju tzv. "totalne štete" ima pravo prepustiti spašene dijelove vozila osiguratelju, pri čemu ne dolaze do primjene ograničenja koja u tom pogledu važe za ugovorno (dobrovoljno) osiguranje imovine.

(Vs H, Rev. 1189/82, od 24. 2. 1983. – Psp 23 – 113)

Propast stvari uslijed događaja koji nije predviđen u polisi

Član 928.

(1) Ako osigurana stvar ili stvar u vezi sa čijom je upotrebom zaključeno osiguranje od odgovornosti propadne za vrijeme perioda osiguranja uslijed nekog događaja koji nije predviđen u polisi, ugovor prestaje da važi dalje, a osiguravač je dužan vratiti ugovaraču osiguranja dio premije srazmjerno preostalom vremenu.

(2) Kad jedan od više stvari obuhvaćenih jednim ugovorom propadne uslijed nekog događaja koji nije predviđen u polisi, osiguranje ostaje na snazi i dalje u pogledu ostalih stvari uz potrebne izmjene zbog smanjenja predmeta osiguranja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 2.

OGRANIČENJE OSIGURANIH RIZIKA

Štete pokrivene osiguranjem

Član 929.

(1) Osiguravač je dužan naknaditi štete nastale slučajno ili krivicom ugovarača osiguranja, osiguranika ili korisnika osiguranja, izuzev ako je u pogledu određene štete ova njegova obaveza izrično isključena ugovorom o osiguranju.

(2) On ne odgovara za štetu koju su ta lica prouzrokovala namjerno, te je ništava odredba u polisi koja bi predviđala njegovu odgovornost i u tom slučaju.

(3) Ali, ukoliko se ostvario osigurani slučaj, osiguravač je dužan naknaditi svaku štetu prouzrokovanu od nekog lica za čije postupke osiguranik odgovara po ma kom osnovu, bez obzira na to da li je šteta prouzrokovana nepažnjom ili namjerno.

---

1. Osiguravač koji je isplatio naknadu za oštećeno vozilo po ugovoru o kasko osiguranju, ima pravo na regres isplaćenog iznosa od osiguravača kod koga je vlasnik vozila čijom je upotrebom prouzrokovana šteta bio osiguran od odgovornosti u vrijeme prouzrokovanja štete.

Tuženi se ne može osloboditi obaveze isticanjem prigovora da je štetu prouzrokovao namjerno sin kasko – osiguranika tužioca, upravljajući vozilom trećeg lica – njegovog osiguranika, jer se u tom slučaju ne primjenjuju odredbe iz člana 929. Zakona o obligacionim odnosima, već odredbe iz člana 939. stav 1. i 4. istog zakona u vezi sa članom 54. i 55. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (dakle, i pod pretpostavkom da je sin kasko osiguranika upravljao tuđim vozilom bez saglasnosti vlasnika – tuženikovog osiguranika.

(Vs BiH, Pž. 86/84. od 27. 5. 1984.- Bilten Vs BiH 2/84 - 60)

2. Nastupanjem osiguranog slučaja iz ugovora o osiguranju od rizika požara, tužena osiguravajuća organizacija je dužna da isplati po ugovoru o osiguranju štetu, bez obzira što je protiv nepoznatog izvršioca pokrenut krivični postupak zbog izazivanja požara. Krivica za izazivanje požara i nastupanje osiguranog slučaja je osnov za regresna prava tuženog prema licu koje je odgovorno za štetu.

(Vs S, broj Prev. 424/95. – Bilten 2/1996)

3. Koncentraciju alkohola u krvi treba ocjenjivati prema vremenu nastanka štetnog događaja.

(Vs RH, Rev. 2782/95, od 26. 1. 1999. – ZIPS, br. 912 i Pravo i porezi 9/0O – 70)

4. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz čl. 902. i 919. ZOO.

Šteta prouzrokovana nedostacima osigurane stvari

Član 930.

Osiguravač ne odgovara za štetu na osiguranoj stvari koja potiče od njenih nedostataka, osim ako je drukčije ugovoreno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Štete prouzrokovane ratnim operacijama i pobunama

Član 931.

(1) Osiguravač nije dužan naknaditi štete prouzrokovane ratnim operacijama ili pobunama, osim ako je drukčije ugovoreno.

(2) Osiguravač je dužan dokazati da je šteta prouzrokovana nekim od ovih događaja.

---

1. "Predmet spora u ovoj parnici predstavlja zahtjev tužiteljice kao osiguranika da joj tuženica kao osiguratelj, temeljem zaključenog ugovora o kasko osiguranju, naknadi štetu koja joj je nastala otuđenjem njenog osobnog automobila.

Temeljno prijeporno pitanje u ovoj parnici tiče se prigovora tuženice da je tužiteljici šteta nastala u svezi s ratnim operacijama ili pobunama, tj. nastupanjem rizika za koji je prema odredbama čl. 931. Zakona o obveznim odnosima i čl. 18. toč. 15. Pravila za osiguranje automobilskog kaska, isključena odgovornost osiguratelja za naknadu takve štete, a prijeporna je u revizijskom stadiju postupka i visina štete.

Nižestupanjski sudovi prihvatili su tužbeni zahtjev, ocjenjujući prigovor tuženice neosnovanim, izražavajući stav da je šteta koju je pretrpjela tužiteljica "uzrokovana upravo krađom osobnog automobila", da je posljedica krađe, pa da je stoga osiguratelj dužan nadoknaditi štetu tužiteljici prema odredbama čl. 15. toč. 13. Pravila za osiguranje automobilskog kaska.

Pogrešan je pravni pristup predmetu spora, radi čega sud prvog stupnja nije raspravio i utvrdio sve pravne relevantne okolnosti konkretnog događaja, pa nije niti imao temelja zaključiti da otuđenje, odnosno nestanak osobnog automobila tužiteljice uopće nije vezan uz "ratne operacije ili pobune", koje su se u to vrijeme (17.09.1991. godine) događale u ……..

U smislu odredbi iz čl. 931. ZOO, osiguratelj nije dužan nadoknaditi štete uzrokovane ratnim operacijama ili pobunama, osim ako je drugačije ugovoreno, ali je njegova dužnost dokazati da je šteta uzrokovana ratnim operacijama ili pobunama.

I prema Pravilima za osiguranje automobilskog kaska, osiguratelj nije u obvezi nadokanditi štetu koja je nastala uslijed ratnih operacija ili pobuna (čl. 18. toč. 15. Pravila za osiguranje automobilskog kaska).

S obzirom na vrijeme kada je otuđen osobni automobil tužiteljice (između 16. 9. 1991. i 18. 9.1991. godine), tj. vrijeme kada je upravo na …….. topovima, granatama i sl. izvršen napad neprijateljske vojske i njegova privremena okupacija od 16. rujna 1991. godine do 5. kolovoza 1995. godine (list 67 spisa), obzirom na tužbene navode tužiteljice da je predmetni automobil otuđen od "četničke bande" i preregistriran na beogradsku registraciju (BG 210-089), kao i obzirom na potvrdu tadašnjeg Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije u Beogradu od 21. veljače 1992. godine da je upravo tužiteljica otuđila predmetni automobil J.S.P. iz Beograda, te rješenje Komisije za popis, procjenu ratne štete Općine Drniš od 11. prosinca 1992. godine kojim je utvrđena i visina nastale ratne štete na predmetnom automobilu u iznosu od …….. DEM u protuvrijednosti tadašnjih HRD, pogrešan je stav nižestupanjskih sudova da nestanak automobila tužiteljice nije vezan "ratne operacije ili pobune".

(Vs RH, Rev 1036/01, od 10. 7. 2001. – Izbor odluka 1/2002 – 73)

2. Opšte poznate okolnosti o pojavi ratnih sukoba nisu dovoljan osnov za oslobađanje od odgovornosti osiguravača za naknadu štete. Zbog toga je u svakom pojedinom slučaju potrebno utvrditi da li je šteta direktna posljedica vanrednih okolnosti. Teret dokazivanja je na tuženom.

(Vs S, broj Prev. 152/95. – Bilten 2/1996)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 3.

NADOSIGURANJE I UGOVOR SA VIŠE OSIGURAVAČA

Nadosiguranje

Član 932.

(1) Ako se pri zaključenju ugovora jedna strana posluži prevarom i tako ugovori svotu osiguranja veću od stvarne vrijednosti osigurane stvari, druga strana može tražiti poništenje ugovora.

(2) Ako je ugovorena svota osiguranja veća od vrijednosti osigurane stvari, a pri tome nijedna strana nije postupila nesavjesno, ugovor ostaje na snazi, svota osiguranja se snižava do iznosa stvarne vrijednosti osigurane stvari, a premije se srazmjerno smanjuju.

(3) U oba slučaja savjesni osiguravač zadržava primljene premije i ima pravo na nesmanjenu premiju za tekući period.

Naknadno smanjenje vrijednosti

Član 933.

Ako se osigurana vrijednost smanji za vrijeme trajanja osiguranja, svaka ugovorna strana ima pravo na odgovarajuće sniženje svote osiguranja i premije, počev od dana kada je svoj zahtjev za sniženje saopštila drugoj strani.

Višestruko i dvostruko osiguranje

Član 934.

(1) Ako je neka stvar osigurana kod dva ili više osiguravača od istog rizika, za isti interes i za isto vrijeme, tako da zbir svota osiguranja neprelazi vrijednost te stvari (višestruko osiguranje), svaki osiguravač odgovara za izvršenje u potpunosti obaveza nastalih iz ugovora koji je on zaključio.

(2) Ako, pak, zbir svota osiguranja prelazi vrijednost osigurane stvari (dvostruko osiguranje), a pri tome ugovarač osiguranja nije postupio nesavjesno, sva ta osiguranja su punovažna, i svaki osiguravač ima pravo na ugovorenu premiju za period osiguranja u toku, a osiguranik ima pravo zahtijevati od svakog pojedinog osiguravača naknadu prema ugovoru zaključenom sa njim, ali ukupno ne više od iznosa štete.

(3) Kad se dogodi osigurani slučaj, ugovarač osiguranja dužan je obavijestiti o tome svakog osiguravača istog rizika i saopštiti mu imena i adrese ostalih osiguravača, kao i svote osiguranja, pojedinih ugovora zaključenih sa njima.

(4) Po isplati naknade osiguraniku svaki osiguravač snosi dio naknade u srazmjeri u kojoj stoji svota osiguranja na koju se on obavezao prema ukupnom zbiru svota osiguranja, te osiguravač koji je platio više ima pravo zahtijevati od ostalih osiguravača naknadu više plaćenog.

(5) Ako je neki ugovor zaključen bez naznačenja svote osiguranja ili uz neograničeno pokriće smatra se kao ugovor zaključen uz najvišu svotu osiguranja.

(6) Za dio osiguravača koji ne može da plati, odgovaraju ostali osiguravači srazmjerno svojim dijelovima.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(7) Ako je ugovorač osiguranja zaključio ugovor o osiguranju kojim je nastalo dvostruko osiguranje ne znajući za ranije zaključeno osiguranje, on može, bez obzira na to da li je ranije osiguranje zaključio on ili neko drugi, u roku od mjesec dana od kada je saznao za to osiguranje, zahtijevati odgovarajuće sniženje svote osiguranja i premija docnijeg osiguranja, ali osiguravač zadržava primljene premije i ima pravo na premiju za tekući period.

(8) Ako je do dvostrukog osiguranja došlo zbog smanjenja vrijednosti osigurane stvari za vrijeme trajanja osiguranja, ugovarač osiguranja ima pravo na odgovarajuća sniženja svota osiguranja i premija, počev od dana kada je svoj zahtjev za sniženje saopštio osiguravaču.

(9) Ako je pri nastanku dvostrukog osiguranja ugovarač osiguranja postupio nesavjesno svaki osiguravač može tražiti poništenje ugovora, zadržati primljene premije i zahtijevati nesmanjenu premiju za tekući period.

---

1. Kod višestrukog i dvostrukog osiguranja svi sklopljeni ugovori o osiguranju su pravovaljani, ali ne mogu u cijelosti proizvesti pravne učinke, jer osiguranik ne može naplatiti više od pretrpljene štete odnosno ne više od vrijednosti osigurane stvari.

Iz obrazloženja:

"Prema članku 934. st. 2. ZOO, ako zbroj svota osiguranja prelazi vrijednost osigurane stvari (dvostruko osiguranje), a pri tome ugovaratelj osiguranja nije postupio nesavjesno, sva ta osiguranja pravovaljana su, i svaki osiguratelj ima pravo na ugovorenu premiju za razdoblje osiguranja u toku, a osiguranik ima pravo zahtijevati od svakog pojedinog osiguratelja naknadu prema ugovoru sklopljenom s njim, ali ukupno ne više od iznosa štete.

Dvostruko osiguranje je valjano kad je jedna stvar osigurana kod dvaju ili više osiguratelja, a zbroj svota osiguranja prelazi vrijednost osigurane stvari a da pri tom ugovaratelj osiguranja nije postupio nesavjesno.

Kod dvostrukog osiguranja svi sklopljeni ugovori su valjani, ali oni ne mogu u cijelosti proizvoditi pravne učinke, jer kad bi svaki osiguratelj u cijelosti ispunio obveze iz svog ugovora, bilo bi povrijeđeno načelo obeštećenja. Zbog toga, osiguranik bez obzira na to što je svim osigurateljima platio premiju, ni u kom slučaju ne može naplatiti više od pretrpljene štete, odnosno ne više od vrijednosti osigurane stvari (čl. 934. st. 2. ZOO).

S obzirom da je dakle, tijekom postupka utvrđeno da se radi o dvostrukom osiguranju, da je S. osiguranje d.d. izvršilo isplatu osigurnine osiguraniku J.C., te da je u cijelosti nadoknadilo štetu nastalu prilikom požara u objektu, te da nema nikakve preostale štete koja bi se mogla isplatiti po nekoj drugoj polici, valjalo je tužbeni zahtjev tužitelja u cijelosti odbiti, kako je to pravilno i učinio sud prvog stupnja."

(Vts RH, Pž. 4474/00, od 27. 2. 2001. – Svijet osiguranja 15. 4. 2002)

2. Ako osiguranik nije platio povećanu premiju za obavezno osiguranje od odgovornosti u saobraćaju, smatra se da je ugovorena najniža suma osiguranja na koju se mora zaključiti ovo osiguranje, ukoliko je tako predviđeno pravilima osiguranja.

Zajednica osiguranja u takvom slučaju nije dužna platiti naknadu veću od ove sume, pa i kada pravila osiguranja nisu bila predata osiguraniku.

(Vs BiH, Pž. 118/87, od 3. 8. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 75)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Osiguranik koji je zaključio ugovor o osiguranju, kojim je nastalo dvostruko osiguranje, ne znajući da je on ili neko drugi za njega ranije zaključio ugovor o osiguranju iste stvari, može tražiti samo od docnijeg osiguravača, u roku od mjesec dana od saznanja za to osiguranje, da mu snizi svotu osiguranja i premiju.

(Vs BiH, Pž 154/86, od 30. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 48)

4. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 922. ZOO.

Saosiguranje

Član 935.

Kad je ugovor o osiguranju zaključen sa više osiguravača koji su se sporazumjeli o zajedničkom snošenju i raspodjeli rizika, svaki osiguravač naznačen u polisi osiguranja odgovara osiguraniku za potpunu naknadu.

Odsjek 4.

PODOSIGURANJE

Član 936.

(1) Kad se utvrdi da je u početku odnosnog perioda osiguranja vrijednosti osigurane stvari bila veća od svote osiguranja, iznos naknade koju duguje osiguravač smanjuje se srazmjerno, izuzev ako je drukčije ugovoreno.

(2) Osiguravač je dužan dati potpunu naknadu sve do iznosa svote osiguranja, ako je ugovoreno da odnos između vrijednosti stvari i svote osiguranja nema značaja za određivanje iznosa naknade.

Odsjek 5.

PRELAZ UGOVORA I ISPLATA NAKNADE IZ OSIGURANJA DRUGOME

Prelaz ugovora na pribavioca osigurane stvari

Član 937.

(1) U slučaju otuđenja osigurane stvari, kao i stvari u vezi sa čijom je upotrebom zaključeno osiguranje od odgovornosti, prava i obaveza ugovarača osiguranja prelaze po samom zakonu na pribavioca, osim ako drukčije nije ugovoreno.

(2) Ali, ako je otuđen samo jedan dio osiguranih stvari koji u pogledu osiguranja ne čine zasebnu cjelinu, ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu u pogledu otuđenih stvari.

(3) U slučaju kad se zbog otuđenja stvari poveća ili smanji vjerovatnoća nastupanja osiguranog slučaja, primjenjuju se opšte odredbe o povećanju ili smanjenju rizika.

(4) Ugovorač osiguranja koji ne obavijesti osiguravača da je osigurana stvar otuđena, ostaje u obavezi na plaćanje premija koje dospijevaju i poslije dana otuđenja.

(5) Osiguravač i pribavilac osigurane stvari mogu odustati od osiguranja uz otkazni rok od petnaest dana, s tim što su otkaz dužni podnijeti najdalje u roku od trideset dana od saznanja za otuđenje.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(6) Ugovor o osiguranju ne može se raskinuti ako je polisa osiguranja izdata na donosioca ili po naredbi.

---

1. Prava iz ugovora o kasko osiguranju ne prelaze na novog pribavitelja kad je tako predviđeno odredbama ugovora.

Iz obrazloženja:

"Tužitelj je tražio naknadu štete iz osnove kasko osiguranja za automobil koji je bio kasko osiguran od strane bivšega vlasnika. Među parničnim strankama je sporno je li došlo do prijenosa prava iz kasko osiguranja od ranijeg vlasnika vozila na novog vlasnika - tužitelja koji je na vozilu imao štetu koju potražuje od tužene. Prvostupanjski sud je utvrdio da prema članku 2. Pravila za osiguranje automobilskog kaska ne dolazi do prijenosa prava iz kasko osiguranja na novog vlasnika automobila i da ugovor o kasku osiguranju prestaje 24 sata onoga dana kada je novi korisnik odnosno vlasnik preuzeo vozilo. Iz navedenog razloga prvostupanjski sud je odbio tužbeni zahtjev u cijelosti, a iz istih razloga i drugostupanjski sud je odbio žalbu tužitelja kao neosnovanu i potvrdio prvostupanjsku presudu. Tvrdnja tuženoga da pravila osiguranja nisu bila predana ranijem vlasniku automobila prilikom sklapanja ugovora o kasku osiguranju i da stoga ta pravila ne obavezuju stranke, nema nikakovog značenja za ovaj spor. Naime, pitanje prava iz kasko osiguranja koje je sklopio prijašnji vlasnik automobila mogu biti uređena samo između ugovornih stranaka u tom ugovoru o osiguranju i ne mogu se protezati na slijedeće vlasnike automobila. Prema odredbi članka 937. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima, u slučaju otuđenja osigurane stvari, a i stvari u svezi s čijom je upotrebom zaključeno osiguranje od odgovornosti, prava i obveze ugovaratelja osiguranja prelaze po samom pravu na pribavitelja, osim ako drukčije nije ugovoreno. U konkretnom slučaju između ugovornih strana ugovoreno je da ta prava ne prelaze na novog pribavitelja stvari, ako to proizlazi iz pravila u članku 2. pa slijedom toga prava iz kasko osiguranja u ovom slučaju nisu prešla na pribavioca - tužitelja."

(Vs RH, Rev. 3107/90, od 30. 4. 1991. – Izbor odluka 1993 – 128/143)

Dodjeljivanje naknade nosiocima zaloge i drugih prava

Član 938.

(1) Poslije nastupanja osiguranog slučaja, založna prava i ostala prava koja su ranije postojala na osiguranoj stvari imaju za predmet dugovanu naknadu kako u slučaju osiguranja sopstvene stvari tako i u slučaju osiguranja tuđih stvari zbog obaveze njihovog čuvanja i vraćanja, te osiguravač ne može isplatiti naknadu osiguraniku bez saglasnosti nosilaca tih prava.

(2) Ova lica mogu zahtijevati neposredno od osiguravača da im u granicama svote osiguranja i prema zakonskom redu isplati njihova potraživanja.

(3) Međutim, ako u času isplate osiguravač nije znao niti je mogao znati za ta prava, izvršena isplata naknade osiguraniku ostaje punovažna.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 6.

PRELAZ OSIGURANIKOVIH PRAVA PREMA ODGOVORNOM LICU NA OSIGURAVAČA (SUBROGACIJA)

Član 939.

(1) Isplatom naknade iz osiguranja prelaze na osiguravača, po samom zakonu, do visine isplaćene naknade sva osiguranikova prava prema licu koje je po ma kom osnovu odgovorio za štetu.

(2) Ako je krivicom osiguranika onemogućen ovaj prelaz prava na osiguravače, u potpunosti ili djelimično, osiguravač se oslobađa u odgovarajućoj mjeri svoje obaveze prema osiguraniku.

(3) Prelaz prava sa osiguranika na osiguravača ne može biti na štetu osiguranika, te ako je naknada koju je osiguranik dobio od osiguravača iz bilo kog uzroka niža od štete koju je pretrpio, osiguranik ima pravo da mu se iz sredstava odgovornog lica isplati ostatak naknade prije isplate osiguravačevog potraživanja po osnovu prava koja su prešla na njega.

(4) Izuzetno od pravila o prelazu osiguranikovih prava na osiguravača, ova prava ne prelaze na osiguravača ako je štetu prouzrokovalo lice u sredstvu u prvoj liniji sa osiguranikom ili lice za čije postupke osiguranik odgovara, ili koje živi sa njim u istom domaćinstvu, ili lice koje je radnik osiguranika, osim ako su ta lica štetu prouzrokovala namjerno.

(5) Ali ako je neko od lica pomenutih u prethodnom stavu bilo osigurano od odgovornosti, osiguravač može zahtjevati od njegovog osiguravača naknadu iznosa koji je isplatio osiguraniku.

---

1. Zajednica osiguranja koja je isplatila naknadu po osnovu ugovora o kasko osiguranju nema pravo regresa ni prema neovlaštenom vozaču radniku osiguranika, ako nije dokazala da je šteta prouzrokovana namjerno.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 939. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, isplatom naknade iz osiguranja prelaze na osiguravača po samom zakonu do visine isplaćene naknade sva osiguranikova prava prema licu koje je po ma kom osnovu odgovorno za štetu, a prema odredbi iz stava 4. istog člana, osiguravač ne stupa u prava osiguranika prema odgovornom licu ako je štetu pored ostalih lica prouzrokovalo i lice koje je radnik osiguranika, osim ako je to lice štetu prouzrokovalo namjerno.

Kako je u konkretnom slučaju nesporno da je tuženi u vrijeme kada je kao neovlašteni vozač prouzrokovao štetni događaj, bio radnik osiguranika - OOUR "Veletekstil" B.L, da štetu nije prouzrokovao namjerno nego iz nehata, te da je tužitelj svom osiguraniku po osnovu kasko osiguranja isplatio iznos od 65.378,70 dinara, drugostepeni sud je pravilno primijenio citiranu Zakonsku odredbu kada je uvaženjem žalbe tuženog odbio regresni zahtjev tužitelja.

Neosnovani su navodi revizije da tužitelju pripada pravo na regres od tuženog kao neovlaštenog vozača u smislu odredbe člana 55. stav 4. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica i člana 5. stav 1. tačka 15. Uslova za kombinovano osiguranje motornih vozila iz 1977. godine. Naime, navedena zakonska odredba kojom je propisano da zajednica osiguranja koja naknadi štetu prouzrokovanu od strane neovlaštenog vozača, ima pravo regresa od neovlaštenog vozača, odnosi se na slučajeve kada je zajednica osiguranja isplatila naknadu štete trećem licu prouzrokovanu od strane neovlaštenog vozača po osnovu obaveznog osiguranja u saobraćaju (osigu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ranja od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima), a ne i na slučajeve kada je isplata naknade štete izvršena osiguraniku po osnovu kasko osiguranja. U ovom slučaju pravo na regres prosuđuje se primjenom člana 939. Zakona o obligacionim odnosima i u smislu citirane zakonske odredbe tužitelju ne pripada pravo na regres od tuženog.

(Vs BiH, Rev. 314/87, od 17. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 62)

2. Ako stranke nisu drugačije ugovorile početak dejstva osiguranja, ugovor o osiguranju proizvodi dejstvo počev od 24 časa dana koji je u polisi označen kao početak osiguranja i traje do svršetka posljednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je regresni zahtjev tužioca da mu tuženi regresira iznos od …….. dinara sa pripadajućim zateznim kamatama koga je tužilac isplatio oštećenim B. F. i B. S. po osnovu osiguranja od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima upotrebom motornog vozila.

Prema odredbi člana 55. st. 5. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76 – dalje: ZOSOIL) zajednica osiguranja koja naknadi štetu prouzrokovanu motornim vozilom ima pravo regresa od neosiguranog korisnika, odnosno neovlašćenog vozača. Polazeći od činjeničnog stanja, koje je među strankama nesporno, da se tuženi, kao vlasnik motornog vozila osigurao kod tužioca od odgovornosti za štete pričinjene upotrebom motornog vozila po polisi osiguranja dana 4. 4. 1988. godine, kada se i desio štetni događaj, da je ovaj dan u polisi označen kao početak trajanja osiguranja a savršetak 19. 4. 1988. godine i da u polisi osiguranja nije naveden čas početka osiguranja, ovaj sud nalazi da je pravilan zaključak nižestepenih sudova da se u smislu tužiteljevih uslova za osiguranja od autoodgovornosti (čl. 8. st. 1) i u smislu odredbe iz člana 922. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ima uzeti da je tuženi u vrijeme štetnog događaja imao svojstvo neosiguranog korisnika, jer je navedenim odredbama propisano, da ako drugačije nije ugovoreno, ugovor o osiguranju proizvodi svoje dejstvo počev od 24 časa dana koji je u polisi označen kao početak trajanja osiguranja pa sve do svršetka posljednjeg dana roka za koje je osiguranje ugovoreno.

Činjenica da tuženom pri zaključenju ugovora o osiguranju nije predat tekst Uslova za osiguranje, što tvrdi revident, sve i da je tačna, nije od značaja za odluku o sporu. Za pravilnu odluku o sporu bilo je potrebno utvrditi da li su stranke drugačije ugovorile početak dejstva osiguranja od onog koga imaju u vidu navedene odredbe tužiočevih Uslova za osiguranje od autoodgovornosti odnosno Zakona o obligacionim odnosima. Ova odlučna činjenica je na pouzdan način utvrđena, jer je među strankama nesporno da nisu ugovorile čas početka osiguranja, pa se zato na sporni odnos, kada je u pitanju početak dejstva osiguranja, imaju primijeniti odredbe o kojima je bilo riječ.

(Vs RS, Rev. 25/93, od 6. 4. 1993. – Bilten 1/1999 – 100)

3. Isplatom naknade za osiguranje robe koja je bila predmet ugovora o prijevozu u cestovnom prometu, na osiguratelja, po samom zakonu, do visine isplaćene naknade, prestaju osiguranikova prava kao odgovornoj osobi.

Iz obrazloženja:

"Na utvrđeno činjenično stanje nižestupanjski sudovi pravilno su primijenili materijalno, stoga nisu ostvareni revizijski navodi o pogrešnoj primjeni materijalnog prava.

U provedenom postupku utvrđeno je da je ugovor o prijevozu sklopio tuženik s tužiteljevim osiguranikom s kojim je tužitelj sklopio ugovor o osiguranju prema po-

http://www.advokat-prnjavorac.com

lici br. 53-212120-103219 od 23. rujna 1991. godine., a roba koja je bila predmet prijevoza, odnosno električne peći, 18. rujna 1991. godine bila je osigurana posebno i za ratni rizik. Unatoč tome što su druge osobe prevozile robu, tuženik je odgovoran s obzirom na odredbu čl. 95. Zakona o ugovorima o prijevozu u cestovnom prometu (Sl.I. br. 2/74), koji je tada bio na snazi, a u smislu čl. 939. ZOO isplatom naknade prelaze na osiguratelja, po samom zakonu, do visine isplaćene naknade sva osiguranilova prava prema osobi koja je po bilo kojoj osnovi odgovorna za štetu.

Budući da je u ovom slučaju tuženik odgovoran za štetu, tužiteljeva tužba je osnovana."

(Vs RH Rev 3/97 od 6. 4. 2000. - Svijet osiguranja 5. 12. 2001)

4. Osiguravač po osnovu kasko osiguranja motornog vozila stiče subrogacijom pravo na naknadu od osiguravanja po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti u autosaobraćaju samo do iznosa osigurane sume isplaćene svom osiguraniku - licu čije je motorno vozilo oštećeno u saobraćajnoj nezgodi. Aktivnu legitimaciju za naknadu štete u visini franšize ima samo neposredno oštećeni.

Iz obrazloženja:

Tužilac stiče pravo na naknadu štete od tužene samo do visine naknade koju je on platio svom osiguraniku (stav 1. člana 939. Zakona o obligacionim odnosima, “Službeni list SFRJ”, br. 29/78 i 39/85, važećeg u vrijeme nastanka obligacionih odnosa između stranaka), a ne i za franšizu. Franšiza je dio vrijednosti oštećene ili uništene osigurane stvari, koji nije obuhvaćen (pokriven) kasko osiguranjem. Vlasnik stvari, osiguranik tužioca je jedini aktivno legitimisan da od tužene zahtijeva naknadu štete u visini franšize, jer mu isplatom naknade na osnovu kasko osiguranja nije za taj dio šteta nadoknađena. Tužilac, prema tome, ne bi mogao zahtijevati naknadu štete u vrijednosli franšize, osim ako ne bi dokazao da je u visini te štete, njegov osiguranik cesijom na njega prenio taj dio potraživanja.

(Vs BiH, Pž. 319/90, od 21. 2. 1991. - Bilten Vs BiH 1/91 – 74)

5. Zastarijevanje regresnog potraživanja stranog osiguravača protiv zajednice osiguranja imovine i lica kod koje je bio osiguran štetnik po osnovu auto-odgovornosti, počinje od momenta kada je osiguranik tužioca saznao za štetnika i visinu štete i traje tri godine (primjena domaćeg prava).

Iz obrazloženja:

U toku prvostepenog postupka utvrđeno je da je tužilac svom osiguraniku naknadio materijalnu štetu koju je on pretrpio zbog oštećenja automobila u saobraćajnom udesu, a na osnovu ugovora o dobrovoljnom (kasko) osiguranju. Utvrđeno je, takođe, da se lice koje je odgovorno za saobraćajni udes osiguralo kod tuženog od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima upotrebom motornog vozila.

U ovom predmetu tužilac od tuženog zahtijeva isplatu iznosa koji je platio svom osiguraniku-oštećenom.

Polazeći od izloženih činjenica, a uz primjenu člana 380. stav 6. Zakona o obligacionim odnosima, u vezi sa članom 939. stav 1. i članom 376. stav 1. istog zakona, ovaj sud ocjenjuje da zastarijevanje potraživanja tužioca prema tuženom počinje teći od dana kada je osiguranik tužioca saznao za štetu i lice koje ju je učinilo. Ovo zbog toga što je, u smislu citiranih zakonskih propisa (član 939. stav 1) došlo do zakonske subrogacije, pa su na tužioca, do visine isplaćene naknade, prešla sva prava njegovog osiguranika prema odgovornom licu, odnosno njegovom osiguravaču, koji ga supstituiše. Prema tome, zastarjelost potraživanja tužioca prema tuženom mogla je početi teći tek nakon štetnog događaja, u momentu kada je njegov osiguranik saznao i za visinu štete. Rok zastarjelosti je tri godine.

(Vs BiH, Pž. 20/90, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 50)

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Zajednica osiguranja imovine i lica može zahtijevati regres isplaćene naknade štete korisnicima obaveznog osiguranja od odgovornosti, od zajednice za puteve i organizacije za održavanje puteva, ali umanjenog zbog propusta u vožnji kako samih korisnika osiguranja, tako i vozača, osiguranika od odgovornosti, koji su učestvovali u lančanom sudaru na zaleđenoj cesti.

Iz obrazloženja:

U saobraćajnoj nezgodi učestvovalo je više vozila, pa je prvostepeni sud morao na pouzdan način utvrditi da li je klizavost puta jedini i isključivi uzrok saobraćajne nezgode ili su tome i koliko doprinijeli i sami učesnici i u saobraćajnoj nezgodi svojom krivicom. Osnovano tuženi prigovaraju da je prvostepeni sud bio dužan da utvrdi ne samo doprinos korisnika osiguranja kojima je isplaćena naknada štete, nego i osiguranika tužiteljice učesnika saobraćajne nezgode i pored klizavosti puta svoje vozilo blagovremeno i bezbjedno zaustavili, ali da su na njih naletjela druga vozila, a što znači i da svi učesnici u saobraćajnoj nezgodi nisu brzinu kretanja vozila prilagodili osobinama i stanju puta (atmosferskim prilikama), ili da se nisu držali propisanog odstojanja među vozilima. O ovim okolnostima i eventualno nepravilnoj vožnji korisnika osiguranja, kojima je ZOIL isplatio naknadu štete i osiguranika tužiteljice, učesnika saobraćajne nezgode, čija su vozila tom prilikom došla u kontakt sa vozilima korisnika osiguranja, bilo je neophodno raspraviti, jer tužiteljica kao osigurač, koja je korisnicima osiguranja isplatila naknadu, ima pravo, u smislu člana 939. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, zahtijevati od štetnika povrat plaćenoga samo pod istim pretpostavkama u pogledu odgovornosti, pod kojima bi to imali i korisnici osiguranja, kao oštećeni, s tim da se ovo njeno pravo umanjuje i za doprinos njenih osiguranika prouzrokovanju štete.

(Vs BiH, Pž. 285/89, od 30. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 3/90 – 62)

7. Isplatom naknade iz osiguranja na osiguratelja po samom zakonu prelaze sva osiguranikova prava prema osobi koja je odgovorna za štetu do visine isplaćene naknade s kamatama od dana kada je izvršio isplatu svome osiguraniku**.**

Iz obrazloženja citiramo:

"Tužitelj (osiguratelj) je oštećenima nadoknadio štetu po osnovu osiguranja, a od tuženih traži da mu vrate ono što je on platio na ime naknade štete, ostvarujući tako svoje pravo regresa, uključujući tu i zatezne kamate na uplaćenu svotu. Nižestupanjski sudovi su pravilno primjenili materijalno pravo iz čl. 939. Zakona o obveznim odnosima .U smislu čl. 939. ZOO osiguratelj stupa u sva prava svog osiguranika, odnosno korisnika osiguranja do visine ukupno uplaćene svote uključujući tu glavnicu i kamate, a on ima pravo od štetnika zahtijevati i kamate na svotu isplaćene nakande od dana kada je izvršio isplatu svome osiguraniku.. Budući da u smislu čl. 939. st. 1. ZOO isplatom naknade iz osiguranja na osiguratelja po samom zakonu do visine isplaćene naknade prelaze sva osiguranikova prava prema osobi koja je odgovorna za štetu ne radi se o novom pravnom odnosu, odnosno o novoj tražbini između tužitelja i tuženih u odnosu na tražbinu oštećenoga odnosno osiguranika prema tužitelju odnosno osiguratelju, već je to po svom sadržaju isti pravni odnos. Zbog toga ne dolazi u obzir računanje zateznih kamata od dana kada je tužitelj odnosno osiguratelj pozvao tužene odnosno štetnike platiti ono što je on platio oštećenome po osnovu osiguranja. Isplatom na tužitelja osiguratelja osiguraniku nije prešlo neko novo pravo, već je to pravo istog sadržaja koje je imao i osiguranik. Tužitelj je platio ono što su bili dužni platiti tuženi, kao štetnici."

(Vs RH, Rev. 1241/96, od 7. 9. 2000. - Svijet osiguranja od 2. 10. 2001)

8. Zakon ne propisuje obavezno osiguranje od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima u željezničkom saobraćaju, pa osiguravač oštećenog može po osnovu subrogacije tražiti naknadu štete od osiguravača s kojim je željeznička tran-

http://www.advokat-prnjavorac.com

sportna organizacija zaključila ugovor o dobrovoljnom osiguranju od odgovornosti samo do obima ugovorene obaveze (član 939. i 941. Zakona o obligacionim odnosima).

(Stav XIX koordinacionog sastanka privrednog sudstva, Zavidovići, od 3. do 5. 6. 1986. – Bilten Vs BiH 2/96, str. 43)

9. Osiguravač može tražiti da mu lice koje se osiguralo od odgovornosti regresira iznos plaćen po osnovu prouzrokovanja štete samo pod pretpostavkama koje su određene zakonom ili uslovima osiguranja.

(Vs BiH, Gvl. 48/88, od 9. 3. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 103)

10. Vozač (koji nije osiguranik i vlasnik vozila) odgovara osiguratelju, u slučaju prijelaza osiguranikovih prava prema odgovornoj trećoj osobi na osiguratelja (subrogacija) nakon isplate naknade štete po kasko osiguranju, onako kako bi odgovarao vlasniku vozila - guraniku, do visine isplaćene naknade.

(Vs H, Rev. 897/88, od 18. 1. 1989. Psp 44 – 111)

11. Zajednica osiguranja imovine i lica koja je isplatila naknadu po osnovu kasko osiguranja ima pravo da od zajednice osiguranja imovine i lica koja odgovara po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika motornih vozila, zahtijeva zatezne kamate na regresno potraživanje od dana kada je isplatila naknadu svom osiguraniku.

Iz obrazloženja:

Tužiocu pripada pravo na zatezne kamate na isplaćeni iznos po osnovu kasko osiguranja, počev od isplate pa do regresa, jer je on subrogacijom stupio u prava svog osiguranika, a ovaj je, u smislu člana 186. Zakona o obligacionim odnosima, imao pravo na zatezne kamate od dana nastanka štete (šteta je nastala kada je izdatak u novcu učinjen), jer se smatra da je toga časa i potraživanje naknade štete dospjelo.

Tuženi se neopravdano poziva na odredbe člana 37. Zakona o osiguranju imovime i lica SRBiH, kojima se nalaže oštećenom da se prije obraćanja sudu, sa odštetnim zahtjevom obrate osiguravaču po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti za štete u saobraćaju. Ne može se smatrati, da je regresno potraživanje tužioca dospjelo tek po proteku rokova za obraćanje osiguravaču u smislu naprljed citirane zakonske odredbe i nakon proteka roka u kome je on dužan da postupi po odštetnom zahtjevu. Regresno potraživanje dospijeva kada je izdatak u novcu učinjen, a odredbe člana 37. naprijed spomenutog zakona samo obavezuju povjerioca da se prije podnošenja tužbe sudu, obrati sa odštetnim zahtjevom osiguravaču, no ne utiču na dospjelost njegovog potraživanja i na pravo na zatezne kamate od dana dospijeća potraživanja do isplate.

(Vs BiH, Pž. 264/87, od 24. 3. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 85)

12. Pri ocjeni pitanja ima li osiguratelj pravo regresa prema radniku osiguranika koji je radnik uzrokovao štetni događaj, potrebno je u svakom konkretnom slučaju ispitati je li radnik štetu uzrokovao namjerno, jer samo u tom slučaju pravo na isplatu naknade za osiguranje prelazi na osiguratelja.

Iz obrazloženja citiramo:

"Kako pravilno ističe tuženik, u konkretnom slučaju valja primijeniti čl. 939. st. 4. ZOO u kojoj se odredbi govori o iznimkama od pravila prijelaza osiguranikovih prava na osiguratelja, odnosno da pravo na isplatu naknade iz osiguranja ne prelazi na osiguratelja ako je štetu uzrokovala osoba koja je radnik osiguranika, osim ako je ta osoba štetu uzrokovala namjerno. Znači, dužnost sudova bila je da, osim već utvrđenih činjenica, utvrde i to je Ii tuženik namjerno oštetio autobus, jer ako ta okol-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nost ne bude utvrđena, tužiteljica ne bi imala pravo zahtijevati od tuženika isplatu naknade iz osiguranja."

(Vs H, Rev. 1245/86,od 15. 10. 1986. – Psp 33 – 113)

13. Zajednica osiguranja imovine i lica koja je po osnovu kasko osiguranja isplatila naknadu ima pravo da od zajednice osiguranja imovine i lica čiji je osiguranik od odgovornosti prouzrokovao štetu, zahtijeva regres isplaćenog sa zateznom kamatom od momenta isplate naknade svom osiguraniku.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno postupio kada je, pored obaveze tužene da plati iznos naknade iz osiguranja od 136.973 dinara, odredio i obavezu isplate zatezne kamate na taj iznos počevši od 21. 11. 1985. godine (kako je to zahtijevano tužbom tj. od dana isplate naknade iz osiguranja osiguraniku i naknade troškova parničnog postupka.

Naime, isplatom naknade iz osiguranja osiguraniku na tužioca su, kao osiguravača, po samom zakonu, prešla sva osiguranikova prava (subrogacija) prema licu koje je odgovorno za štetu, odnosno u konkretnom slučaju, prema tuženoj, čiji osiguranik je prouzrokovao štetu (stav 1. člana 939. Zakona o obligacionim odnosima).

Odredbama člana 186, ZOO propisano je da se obaveza naknade štete smatra dospjelom od trenutka nastanka štete, a tužilac je svom osiguraniku štetu naknadio u novcu 21. 11. 1985. godine. Od toga dana tužena, kao dužnik, je pala u docnju sa ispunjenjem novčane obaveze tužiocu (koji je svom osiguraniku štetu naknadio u novcu), pa duguje tužiocu zateznu kamatu, u skladu sa odredbama člana 277. ZOO.

(Vs BiH, Pž. 491/87, od 3. 6. 1987. – Bilten Vs BiH 2/88 – 54)

14. Radnik organizacije udruženog rada osiguranika, dužan je naknaditi osiguravaču novčani iznos isplaćen osiguraniku po osnovu kasko osiguranja motornog vozila, samo ako je štetu na vozilu prouzrokovao namjerno. Smatra se da je radnik vozač motornog vozila štetu prouzrokovao namjerno, ako je svjesno preduzeo vožnju u stanju teže alkoholisanosti i vozilom upravljao na bezobziran način, te je zbog takve vožnje došlo do oštećenja vozila.

Iz obrazloženja:

Polazeći od utvrđenja nižestepenih sudova da je tuženi kao radnik osiguranika tužioca u alkoholisanom stanju, vozeći na nedovoljnoj udaljenosti od desne strane ivice puta, prouzrokovao saobraćajni udes, te da je tužilac isplatio osiguraniku naknadu u utuženom iznosu, nižestepeni sudovi su, po nalaženju ovog suda pravilno primijenili odredbu člana 939. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, kada su zaključili da tuženi štetu nije prouzrokovao namjerno i shodno tome tužbeni zahtjev odbili kao neosnovan. Naime, u smislu navedene zakonske odredbe, osiguravač ima pravo na regres prema radniku osiguranika, samo ako je radnik štetu prouzrokovao namjerno. Namjera postoji kada štetnik nedopuštenu radnju vrši tako da svjesno nastoji da šteta nastupi. Samim dovođenjem u alkoholisano stanje tuženi nije ispoljio ovakvu namjeru, pa u ovom slučaju ne nastupa subrogacija osiguravača u prava osiguranika, prema licu koje je odgovorno za štetu.

U sudskoj praksi se, istina, ponekada izjednačava eventualni umišljaj učinioca krivičnog djela koji predviđa mogućnost nastupanja štetne posljedice i na ovu pristaje, sa namjerom u građansko-pravnom smislu, naročito saobraćajnim deliktima, kod vožnje u alkoholisanom stanju. I u takvom slučaju, međutim, traži se ne samo viši stupanj alkoholisanosti, već i da je štetnik upravljao vozilom bezobzirno i obijesno.

U konkretnom slučaju nije dokazano da je tuženi bio u alkoholisanom stanju većeg stepena u momentu upravljanja vozilom, niti njegova vožnja ima karakteristike

http://www.advokat-prnjavorac.com

bezobzirne i objesne vožnje (protiv tuženog nije vođeni krivični, ni disciplinski postupak povodom saobraćajne nezgode u kojoj je oštećeno vozilo osiguranika tužioca).

(Vs BiH, Rev 98/85, od 28. 1. 1986. – Bilten VS BIH 1/86 - 28)

15. Nakon prelaska osiguranikovih prava prema tuženicima na inostranog osiguravača prema samom zakonu, po osnovu isplaćene naknade iz osiguranja, tuženici su solidarno u obavezi da isplate iznos utvrđene štete (personalna subrogacija po članu 939. ZOO).

(Vs S, broj Prev. 610/97. – Bilten 2/1998)

16. Isplatom naknade iz osiguranja prelaze na tužioca kao osiguravača. po samom zakonu, do visine isplaćene naknade sva osiguranikova prava prema tuženom kao licu koje je odgovorno za štetu.

Pravo tužioca kao osiguravača prema tuženom kao odgovornom licu izvedeno je iz prava njegovog osiguranika, tako da tuženi kao treće lice prema kome je osiguravač istakao regresni zahtjev može da se brani prigovorima koje bi mogao da ističe i prema osiguraniku.

(Vs S, broj Prev. 302/97. – Bilten 4/1998)

17. I. Činjenica da je vozilo našeg državljanina registrirano i kasko osigrano u inozemstvu ne utječe na njegovo pravo na naknadu štete uzrokovanu motornim vozilom u pogledu kojeg nije sklopljen ugovor o obveznom osiguranju, prema odredbama čl. 55. ZOSOIO.

II. Pravo na naknadu štete pripada i stranom osiguratelju na kojega je prešlo potraživanje našeg državljanina.

(Vs H, Rev. 1422/88, od 9. 2. 1989. – Psp 44 – 112)

18. Na regresno potraživanje naknade isplaćene po osnovu kasko osiguranja od organizacije udruženog rada koja je deliktom prouzrokovala štetu, zajednici osiguranja pripadaju zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Na potraživanja naknade štete uzrokovane deliktom povjeriocu, saglasno odredbi člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosama, zatezna kamata pripada po stopi koja se plaća na štedne uloge oročene bez posebne namjene preko godinu dana.

Tužilac zahtjeva regres isplaćene naknade iz osnova kasko-osiguranja, pozivom na odredbe člana 939. Zakona o obligacianim odnosima, jer je stupio u prava svog osiguranika (zakonska subrogacija), pa ne može zahtijevati zateznu kamatu po većoj, stopi od one na koju ima pravo njegov osiguranik.

(Vs BiH, Pž. 544/87, od 14. 7. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 86)

19. Kad strana osiguravajuća organizacija isplati sumu osiguranja iz privrednog ugovora sa domaćim licem (uvoz), onda isplaćeni iznos ne može po osnovu subrogacije potraživati od osiguravajuće organizacije domaćeg lica, jer sa njim nije ni u kakvom odnosu po ugovoru o osiguranju, a ne radi se o dejstvu ugovora prema trećem licu.

(Vs S, broj Prev. 589/96. – Bilten 2/1997)

20. Na potraživanje osiguravača po odredbi člana 939. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima primjenjuje se stopa zatezne kamate kao na potraživanje osiguranika koje je isplatom naknade iz osiguranja prešlo na osiguravača.

(Stav XXXV zajedničke sjednice bivših vrhovnih sudova, Beograd, od 4. i 5. 11. 1987. godine u Beogradu – Bilten Vs BiH 1/88 – 154)

http://www.advokat-prnjavorac.com

20. Zajednica osiguranja imovine i lica, kao osiguravač, ima pravo na regres od pijanog vozača - osiguranika, samo ako je njegova alkoholisanost, prilikom upravljanja putničkim automobilom, bila uzrok nastupanju saobraćajnog udesa i štete.

(Vs BiH, Rev. 304/83, od 19. 9. 1983. - Bilten Vs BiH 1/84 - 44)

21. Fondovi penzijskog i invalidskog osiguranja, odnosno ustanove socijalnog osiguranjau Njemačkoj nisu osiguravajuće organizacije u smislu odredbe člana 939. ZOO, te ta odredba ne može biti osnov za regres, isplaćenog iznosa.

Iz obrazloženja citiramo:

"Potraživanja fondova penzijskog i invalidskog osiguranja naknade štete od lica čijom krivicom je došlo do smrti, odnosno do tjelesnog oštećenja, a time i davanja na teret fondova, je zakonska obligacija i ima svoj osnov u Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju. To pravo na naknadu štete imaju i inostrane ustanove socijalnog osiguranja prema domaćim osiguravajućim organizacijama, odnosno drugim licima odgovornimza nastupanje štetnog događaja, pod uslovom reciprociteta i u skladu sa međunarodnim ugovorima".

(Vs S, broj Prev. 88/99. – Bilten 4/2000)

23. Osiguravač koji je isplatio naknadu za oštećeno vozilo po ugovoru o kasko osiguranju, ima pravo na regres isplaćenog iznosa od osiguravača kod koga je vlasnik vozila čijom je upotrebom prouzrokovana šteta bio osiguran od odgovornosti u vrijeme prouzrokovanja štete.

Tuženi se ne može osloboditi obaveze isticanjem prigovora da je štetu prouzrokovao namjerno sin kasko – osiguranika tužioca, upravljajući vozilom trećeg lica – njegovog osiguranika, jer se u tom slučaju ne primjenjuju odredbe iz člana 929. zakona o obligacionim odnosima, već odredbe iz člana 939. stav 1. i 4. istog zakona u vezi sa članom 54. i 55. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (dakle, i pod pretpostavkom da je sin kasko osiguranika upravljao tuđim vozilom bez saglasnosti vlasnika – tuženikovog osiguranika.

(Vs BiH, Pž. 86/84, od 27. 5. 1984.- Bilten Vs BiH 2/84 - 60)

24. Iznajmljivanjem prostora za parkiranje u javnoj garaži, osiguranik tužioca svoje vozilo nije povjerio na čuvanje tuženom, niti je tužena javna garaža preuzela obavezu čuvanja vozla. Zbog toga ne postoji njena odgovornost po osnovu krivice za krađu tog vozila, odnosno ne postoje zakonski uslovi za prelaz osiguranikovih prava prema odgovornom licu na osiguravača (subrogacija).

(Vs S, broj Prev. 478/95. – Bilten 1/1996)

Odsjek 7.

OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI

Odgovornost osiguravača

Član 940.

(1) U slučaju osiguranja od odgovornosti, osiguravač odgovara za štetu nastalu osiguranim slučajem samo ako treće oštećeno lice zahtjeva njenu naknadu.

(2) Osiguravač snosi, u granicama svote osiguranja, troškove spora o osiguranikovoj odgovornosti.

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Organizacija za osiguranje, kao osiguravač, dužna je u potpunosti naknaditi štetu oštećenom u vezi sa obaveznim osiguranjem od odgovornosti i to prema cijenama u vrijeme donošenja prvostepene presude, ukoliko je šteta u momentu štetnog događaja bila u okvirima limita osigurane sume.

Iz obrazloženja:

Po ocjeni ovog revizijskog suda nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da istaknuti prigovor limita nije osnovan.

Polazeći od utvrđenih činjenica da iznos štete na tužiočevu motornom vozilu, utvrđen prema cijenama odnosno prema kriterijumima u vrijeme nastanka štetnog događaja ne prelazi propisani limit osigurane sume, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je tužena u obavezi da tužiocu u potpunosti naknadi štetu utvrđenu prema cijenama, odnosno kriterijumima u vrijeme donošenja prvostepene presude umanjenu za isplaćenu naknadu bez obzira što visina štete u vrijeme presuđenja prelazi iznos osigurane sume. Po ocjeni ovog revizijskog suda nižestepeni sudovi su pravilno uzeli da je aktuelan i prihvatljiv Načelni stav usvojen na 39. zajedničkoj sjednici u Saveznom sudu 26. i 27. 10. 1988. godine, prema kome šteta ostaje u pokriću ukoliko je u momentu štetnog događaja bila u okvirima limita osigurane sume kada su u pitanju zahtjevi za sudsku zaštitu za naknadu štete u vrijeme visoke inflacije, a pogotovu ako se štetni događaj desio u toku 1993. godine, što je ovdje slučaj, kada je bila najveća inflacija i da postoje opravdani razlozi da se ovaj stav, inače jedinstveno prihvaćen u sudskoj praksi u vrijeme kada je inflacija bila visoka, ne prihvati i kada je u pitanju tužbeni zahtjev koji je predmet ovog spora.

(Vs RS, Rev. 34/95, od 7. 3. 1996. – Bilten 1/1999 – 101)

2. Zatezna kamata na naknadu novčane štete koju duguje osiguravač po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti teče od nastanka štete.

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom tuženi je obavezan da tužiteljici naknadi štetu koju je tužiteljica pretrpjela izvršenim isplatama naknade troškova liječenja i naknade ličnog dohotka za vrijeme bolovanja svom osiguraniku, uz kamate od podnošenja tužbe do isplate.

Neosnovani su žalbeni navodi tuženog da novčana tražbina oštećene dospijeva po proteku roka od 14 dana po presuđenju, jer takvo vrijeme dospjelosti novčane tražbine na ime naknade štete zakonom nije predviđeno.

Odredbom čl. 186. Zakona o obligacionim odnosima predviđeno je da se obaveza naknade štete smatra dospjelom u trenutku nastanka štete, a od dospjelosti do isplate po odredbi čl. 277. st. 1. ZOO, teku zatezne kamate.

U konkretnom slučaju tužiteljica je oštećena za svotu novca u momentu izvršenih isplata (član 394. ZOO).

Tuženi se ne može pozivati ni na odredbe člana 919. ZOO kojima je propisan rok ispunjenja obaveze osiguravača, jer njegova obaveza proizilazi iz obaveznog osiguranja od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima upotrebom motornog vozila osiguranika, a u tom slučaju tuženi u svemu supstituira štetnika – svog osiguranika (član 57. st. 1. Zakona o osnovama osiguranja imovine i lica – "Službene novine SFRJ", broj 24/76 i čl. 940. i 941. ZOO).

(Vs BiH, Pž. 166/87, od 30. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 - 59)

3. Oštećeni može do visine osigurane sume zahtijevati neposredno od osiguravača naknadu štete pričinjene upotrebom neregistrovanog traktora na šumskom pu-

http://www.advokat-prnjavorac.com

tu (van javne upotrebe), ako se imalac traktora posebnim ugovorom osigurao od odgovornosti za štete nastale korišćenjem traktora u okviru redovne djelatnosti.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje, a to žalba i ne pobija, da je dana 6. 6. 1986. godine na poslu poginuo osiguranik tužiteljice, koga je na traktoru drugo tuženog vozio radnik drugo tuženog. Smrt osiguranika tužiteljice prouzrokovana je traktorom sa zelenim tablicama, namijenjenim za šumske radove i na šumskom putu.

Tužiteljica zajednica penzijskog osiguranja zahtijeva od tuženih radne organizacije i zajednice osiguranja imovine i lica naknadu obične štete u visini isplaćene porodične penzije.

Prvotužena je sa drugotuženom zaključila ugovor o osiguranju od odgovornosti (član 901. stav 1. Zakonao obligacionim odnosima) kojim se osigurala od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima iz djelatnosti, posjedovanja stvari, pravnog odnosa ili određenog svojstva kao izvora opasnosti, do iznosa osiguranih suma po štetnom događaju od ……. dinara. Ugovor o osiguranju od odgovornosti, obuhvata, prema tome, i osigurani slučaj (dogodio se za vrijeme trajanja ugovorenog osiguranja). Pošto se osigurani slučaj dogodio, a tužiteljica (oštećena) zahtijeva naknadu štete nastale na taj način, osiguravač (prvotužena) odgovara za tu štetu. Oštećeni može zahtijevati neposredno od osiguravača naknadu štete koju je pretrpio događajem za koji odgovara osiguranik, ali najviše do iznosa osiguravačeve obaveze (član 940. stav 1. i član 941. stav 1. ZOO).

S obzirom da prvotužena odgovara na osnovu ugovora o osiguranju od odgovornosti nije relevantno da li je traktor drugotužene šumsko ili poljoprivredno vozilo, da li je registrovano i gdje je nastupio osigurani slučaj (na šumskom putu ili putu namijenjenom za saobraćaj vozila).

(Vs BiH, Pž. 425/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 77)

4. Za štetu koju je učenica pretrpjela na satu tjelesnog odgoja postoji odgovornost osiguratelja na osnovi osiguranja škole od odgovornosti za njezinu djelatnost.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da je 8. prosinca 1993. mlt. tužiteljica u dobi od 13 godina tjelesno povrijeđena kao učenica Osnovne škole "Z" na satu tjelesnog odgoja od naleta druge ućenice iste škole i pada od tog naleta, te da je tuženica (osiguratelj) odgovorna za nadoknadu štete koju je tužiteljica pretrpjela uslijed ovog štetnog događaja po osnovu osiguranja iste škole od odgovornosti iz njene djelatnosti." **Napomena:** Vidi članak 940. do 941. Zakona o obveznim odnosima.

(Vs RH, Rev 2200/95, od 8. 9. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 39/72)

5. Osiguranje od odgovornosti za štetu prouzrokovanu u saobraćaju ne oslobađa imaoca motornog vozila od odgovornosti za štetu.

Iz obrazloženja:

Odredbe Zakona o obligacionim odnosima koje se odnose na odgovornost štetnika, kao ni propisi o osiguranju, ne isključuju odgovornost štetnika i njegovu obavezu da oštećenom naknadi štetu, u slučaju kada je štetnik kao vlasnik motornog vozila zaključio ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu prouzrokovanu trećim licima, pa se zbog toga ne može prihvatiti opravdanim prigovor tuženog da on nije mogao biti obavezan na naknadu štete (čl. 940. i 941. ZOO).

(Vs BiH, Rev. 384/88, od 13. 4. 1989. - Bilten Vs BiH 2/89 – 100)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sopstveno pravo oštećenika i direktna tužba

Član 941.

(1) U slučaju osiguranja od odgovornosti, oštećeno lice može zahtijevati neposredno od osiguravača naknadu štete koju je pretrpjelo događajem za koji odgovara osiguranik, ali najviše do iznosa osiguravačeve obaveze.

(2) Oštećeno lice ima, od dana kada se dogodio osigurani slučaj, sopstveno pravo na naknadu iz osiguranja, te je svaka docnija promjena u pravima osiguranika, prema osiguravaču bez uticaja na pravo oštećenog lica na naknadu.

---

1. Organizacija za osiguranje ne može sa uspjehom istaći prigovor da su prema uslovima za obavezno osiguranje isključeni zahtjevi za naknadu štete kad je štetni događaj nastao dok je vozilo bilo mobilisano.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužioca da mu tuženi naknadi štetu koju je pretrpio u saobraćajnoj nezgodi 16. 9. 1991. godine i to na temelju ugovora o osiguranju od odgovornosti koji je sa tuženim zaključio vlasnik teretnog motornog vozila "Energomont" koje je učestvovalo u saobraćajnoj nezgodi.

Polazeći od utvrđenja da je u saobraćajnoj nezgodi koja se zbila 16. 9. 1991. godine, pored još dva motorna vozila, učestvovalo vozilo sa kojim je upravljao tužilac i teretno motorno vozilo marke "mercedes" reg. br. BL – 768 – 87 kojim je upravljao O. N., da je ovo teretno vozilo, čiji je vlasnik DP "Energomont" iz Banja Luke u vrijeme štetnog događaja bilo osigurano kod tuženog po obaveznom osiguranju za slučaj štete pričinjene trećim licima, da je ovo vozilo u vrijeme štetnog događaja bilo mobilisano od VP 2164/58 Banja Luka, da je vozač ovog vozila O. H. posjedovao putni radni nalog za ovo vozilo sa važnošću od 19. 5. 1991. godine do 15. 10. 1991. godine i da je u ovoj saobraćajnoj nezgodi tužilac zadobio tjelesne povrede, a i nastala šteta na njegovom vozilu, prvostepeni sud je, pozivom na odredbu člana 97. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 17/90 dalje: ZOSOIL) koji je bio na snazi u vrijeme štetnog događaja i na odredbu člana 937. Zakona o obligacionim odnosima (dalje: ZOO) našao da osnov tužbenog zahtjeva postoji i sudio tako što je međupresudom utvrdio da je stoji osnov tužbenog zahtjeva u odnosu na tuženog.

Drugostepeni sud, prihvatajući u svemu činjenično stanje utvrđeno u prvostepenom postupku nalazi da je tužbeni zahtjev u cjelosti neosnovan, jer da je tuženi svojim Uslovima za osiguranje od autoodgovornosti odredio da su iz osiguranja isključeni zahtjevi za naknadu štete kad je štetni događaj nastao dok je vozilo bilo mobilisano ili rekviririrano od strane vlasti i sudio tako što je uvažavajući žalbu tuženog prvostepenu presudu preinačio tako što je u cjelosti odbio tužbeni zahtjev za naknadu štete koju je tužilac zahtijevao u ovoj parnici.

Prema stanovištvu ovog revizijskog suda zauzeti pravni stav drugostepenog suda nije valjan.

U ovoj parnici zahtjev za naknadu štete istaknut je prema tuženom na osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti u saobraćaju koji je vlasnik drugog motornog vozila koje je učestvovalo u saobraćajnoj nezgodi zaključio sa tuženim.

Osnovni dužnik u pogledu naknade štete koja je prouzrokovana upotrebom jednog motornog vozila je sopstvenik, korisnik ili držilac tog vozila (vozilo koristilo za svoj račun) po kriterijumu objektivne odgovornosti. Na drugom mjestu, pored sopstvenika, korisnika ili držaoca vozila, za štetu prouzrokovanu upotrebom motor-

http://www.advokat-prnjavorac.com

nog vozila odgovara i vozač koji je upravljao ovim vozilom u trenutku štetnog događaja (po kriterijumu subjektivne odgovornosti).

Polazeći od toga da je sopstvenik odnosno korisnik vozila osnovni dužnik naknade štete koja je prouzrokovana upotrebom motornog vozila, a na drugom mjestu vozač koji je prouzrokovao štetni događaj, ZOO određuje da zajednica osiguranja odgovara za štetu nastalu osiguranim slučajem (čl. 94. st. 1) i da u slučaju osiguranja od odgovornosti oštećeno lice može zahtijevati neposredno od osiguravatelja naknadu štete koju je pretrpio događajem za koju odgovara osiguranik (čl. 941. st. 1). Drugo je, međutim, pitanje prema kojim će licima nakon što je obeštetilo treće lice, zajednica osiguranja imati pravo na regres. To pitanje nije od značaja za treće lice.

Funkcija obaveznog osiguranja sastoji se na prvom mjestu u tome da pruži neophodnu sigurnost trećim licima koja su pretrpjela štetu zbog upotrebe motornih vozila, i to sigurnost da će im šteta biti naknađena. Odnos između oštećenog i zajednice osiguranja je zakonom regulisan odnos naknade štete (zasniva se neposredno po zakonu), a ne odnos koji se zasniva ugovorom o osiguranju. Obaveza organizacije za osiguranje da naknadi trećem licu štetu koja mu je prouzrokovana upotrebom motornog vozila postoji uvijek kad je neko lice, i to bilo koje lice, odgovorno za štetu u smislu pravila obligacionog prava. Međutim, i pored ovako široke zaštite koja obavezno osiguranje treba da pružI, Uslovi za obavezno osiguranje određuju da su određeni rizici isključeni iz obaveznog osiguranja odnosno da osiguranik ili drugo osigurano lice ne uživa osiguravajuće pokriće. Slučajevi koji su isključeni iz pokrića Uslovima po osiguranju, ali ne i zakonom, ne tiču se oštećenog, jednako kao ni sadržina ugovora o obaveznom osiguranju koji je zaključen između zajednice osiguranja i osiguranika.

Zakonom nije isključena iz pokrića po osnovu obaveznog osiguranja šteta koju vozilo prouzrokuje trećem licu dok je bilo mobilisano od strane vlasti. Činjenica da su ova isključenja regulisana Uslovima osiguranja, dakle, sastavnim dijelom ugovora o osiguranju, ukazuju na to da ona dejstvuju samo između zajednice osiguranja i osiguranika odnosno drugog osiguranog lica. Stoga se odredba člana 2. stav 2. Uslova za osiguranje od autoodgovornosti koja određuje da su iz osiguranja isključeni zahtjevi za naknadu štete kad je štetni događaj nastao dok je vozilo bilo mobilisano i rekviririrano od strane vlasti, na koju se drugostepeni sud poziva u prilog teze da je tužbeni zahtjev neosnovan, ne tiče tužioca.

Po ocjeni ovog revizijskog suda ova odredba ima taj značaj da određenu društveno – političku zajednicu, čiji organ je mobilisan ili rekvirirao vozila isključi iz kruga ovlaštenih držalaca vozila koji imaju pravo na pokriće iz osnova ugovora o obaveznom osiguranju. U odnosu prema oštećenom (ovdje tužilac) organizacija za osiguranje je obavezna na naknadu štete ukoliko je vozač (ovdje O. N.) kriv za štetu u smislu pravila obligacionog prava. U ovakvom slučaju sopstvenik (ovdje D. P. "Energomont") ne odgovara za štetu, jer nema državinu na vozilu (ne koristi vozilo u svom interesu pa ne može da odgovara primjenom načela o objektivnoj odgovornosti za štetu upotrebom motornog vozila).

Prema tome, organizacija za osiguranje (ovdje tuženi) ne može s uspjehom istaći prigovor da su prema Uslovima za obavezno osiguranje iz osiguranja isključeni zahtjevi za naknadu štete kad je štetni događaj nastao dok je vozilo bilo mobilisano.

U konkretnom slučaju nije sporno da je "Energomont", kao vlasnik motornog vozila, koje je učestvovalo u saobraćajnoj nezgodi zaključio sa tuženim ugovor o obaveznom osiguranju, da je sa ovim vozilom u vrijeme štetnog događaja upravljao O. N. i da je ovo vozilo bilo mobilisano od strane vlasti. Stoga bi u okolnostima konkretnog slučaja, po shvatanju ovog revizijskog suda, postojala odgovornost tuženog za naknadu štete, koju tužilac zahtjeva u ovoj parnici, pod uslovom da je vozač O. N. kriv za štetu. Ovu odlučnu činjenicu nižestepeni sudovi zbog pogrešnog pristupa rje-

http://www.advokat-prnjavorac.com

šenju ove pravne stvari nisu utvrdili. Pozivanjem prvostepenog suda i revidenta na odredbi člana 97. ZOSOIL i na odredbu člana 937. tač. 1. ZOO u prilog teze o osnovanosti tužbenog zahtjeva nema mjesta, jer je ovim odredbama propisano da se u slučaju promjene sopstvenika, odnosno korisnika vozila vrši prenos ugovora o obaveznom osiguranju, odnosno da u takvom slučaju sva prava i obaveze iz ugovora prelaze na novog sopstvenika odnosno korisnika vozila (zakonski prenos osiguranja). Odnos obaveznog osiguranja, dakle, u takvom slučaju dejstvuje i dalje.

Prema svemu iznijetom nižestepene presude su donesene uz pogrešnu primjenu materijalnog rpava, a nisu ni utvrđene sve potrebne činjenice, pa je stoga reviziju valjalo uvažiti, nižestepene presude ukinuti na osnovu člana 395. stav 2. Zakona o parničnom postupku i riješiti kao u izreci.

(Vs RS, Rev. 13/97, od 6. 6. 1997. – Bilten 1/1999 – 103)

2. Štetnik ne može uspješno isticati prigovor nedostatka pasivne legitimacije u parnici za naknadu štete, pozivajući se na ugovor o osiguranju od odgovornosti.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 941. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, u slučaju osiguranja od odgovornosti, oštećeno lice može zahtijevati neposredno od osiguravača naknadu štete koju je pretrpio događajem za koji odgovara osiguranik, ali najviše do iznosa osiguravačeve obaveze. Do tog iznosa osiguravač postaje solidarni dužnik.

Prema odredbi člana 414. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, svaki dužnik solidarne obaveze odgovara povjeriocu za cijelu obavezu (u granicama solidarnosti) i povjerilac može zahtijevati njeno ispunjenje od koga hoće sve dok ne bude potpuno ispunjena. Zato, ako bi tužena koja odgovara za štetu po odredbama člana 170. stav 1. ZOO, imala zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti, takvo osiguranje ne bi isključivalo njenu odgovornost, jer se ugovorom ne može prenijeti zakonska odgovornost na treće lice. Postojanje takvog osiguranja bi bilo relevantno za regres osiguranika prema osiguravaču, ako bi naknadio štetu oštećenom licu.

(Vs BiH, Pž. 410/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 78)

3. U slučaju osiguranja od odgovornosti, osiguravač odgovara samo do iznosa svoje obaveze. Visina osigurane sume do koje se može nadoknaditi šteta od osiguravača propisivana je odlukama Savezne Vlade. Stoga se i opredjeljeni tužbeni zahtjev može usvojiti samo pod uslovom da je postavljen u granicama propisanog limita osiguranja.

(Vs S, broj Prev. 478/99. – Bilten 3/2000)

4. Činjenica da je zajednica osiguranja imovine i lica isplatila oštećenom licu štetu primjenom svojih pravila o totalnoj šteti ne znači da oštećeno lice nema pravo da od osiguravajuće organizacije štetnika naplati stvarnu štetu koju je pretrpio zbog krivice njegovog osiguranika do visine limita osiguranja. Razliku od limita do potpune naknade štete oštećeni može tražiti od štetnika.

(Vs S, broj Prev. 283/98. – Bilten 2/1999)

5. Odgovornost štetnika za učinjenu štetu u načelu nije ograničena, dok je u smislu odredbe čl. 941. stav i. ZOO odgovornost osiguratelja ograničena.

(Os Split, Gž. 494/86, od 14. 3. 1986. – Psp 31 – 67)

6. Osiguranje od odgovornosti ne isključuje obavezu imaoca motornog vozila da naknadi štetu oštećenom, već samo daje ovlašćenje oštećenom da naknadu štete zahtijeva i od osiguravača.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Neosnovan je prigovor drugotuženog o nedostatku pasivne legitimacije na njegovoj strani, jer je tužiteljica aktivno legitimisana da traži naknadu štete koju je pretrpila isplatama porodične penzije sa doprinosima za koju su saglasno odredbi čl. 155. Zakona o obligacionim odnosima, umanjena njena sredstva, a štetnik je pasivno legitimisan iz razloga što je, saglasno odredbi čl. 154. Zakona o obligacionim odnosima, u obavezi da naknadi štetu oštećenom. Ova obaveza štetnika postoji bez obzira na to što je osiguran od odgovomosti u saobraćaju kod zajednice osiguranja imovine i lica (čl. 57. st. 1. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica). Osiguranik koji naknadi štetu može tražiti ukoliko ne postoje razlozi za isključenje regresnog prava, da mu osiguravač nadoknadi isplaćeni iznos. Naknadom određenih vidova štete porodici poginulog ogiguranika ne isključuje se obaveza štetnika da naknadi štetu i zajednici penzijskog i invalidskog osiguranja koju trpi isplatama iz svojih sredstava do kojih ne bi došlo da nije bilo štetne radnje štetnika.

(Vs BiH, Pž. 67/87, od 29. 9. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 66)

7. Ako ugovor o dobrovoljnom osiguranju od odgovornosti sadrži klauzulu da "u štetama od odgovornosti osiguranik učestvuje sa 10%, a najmanje sa 500 dinara" osiguravač je dužan da naknadi oštećenom samo 90% stvarno nastale štete.

(Vs BiH, Rev. 229/84, od 24. 5. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 36)

8. Inozemni francuski osiguratelj odgovoran je za štetu koju u našoj zemlji počini njegov osiguranik obvezno osiguran od odgovornosti, jer francuski propisi omogućuju direktno isticanje tužbenog zahtjeva prema tom osiguratelju.

(Vs H, Gž. 206/81, od 9. 12. 1981. – Psp 20 – 70)

9. Zakon ne propisuje obavezno osiguranje od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima u željezničkom saobraćaju, pa osiguravač oštećenog može po osnovu subrogacije tražiti naknadu štete od osiguravača s kojim je željeznička transportna organizacija zaključila ugovor o osiguranju od odgovornosti i to samo do obima obaveze predviđene ugovorom.

(Vs BiH, Pž. 55/85, od 28. 3. 1985. – Bilten Vs BiH 2/85 - 25)

10. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 940. ZOO.

Odjeljak 3.

OSIGURANJE LICA

Odsjek 1.

OPŠTE ODREDBE

Utvrđivanje osigurane svote

Član 942.

U ugovorima o osiguranju lica (osiguranje života i osiguranje od nesrećnog slučaja) visina osigurane svote, koju je osiguravač dužan isplatiti kad nastupi osigurani slučaj, utvrđuje se u polisi prema sporazumu ugovornih strana.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Polisa osiguranja života

Član 943.

(1) Pored sastojaka koje mora imati svaka polisa, u polisi osiguranja života moraju biti naznačeni: ime i prezime lica na čiji se život odnosi osiguranje, datum njegovog rođenja i događaji ili rok od koga zavisi nastanak prava da se zahtijeva isplata osigurane svote.

(2) Polisa osiguranja života može glasiti na određeno lice ili po naredbi, ali ne može glasiti na donosioca.

(3) Za punovažnost indosamenta polise po naredbi potrebno je da sadrži ime korisnika, datum indosiranja i potpis indosanta.

Netačna prijava starosti osiguranika

Član 944.

Izuzetno od opštih odredbi ove glave i posljedicama netačnih prijava i prećutkivanja okolnosti od značaja za ocjenu rizika, za netačne prijave godina života i ugovorima o osiguranju života važe slijedeća pravila:

1) ugovor o osiguranju života je ništav, i osiguravač je dužan u svakom slučaju vratiti sve primljene premije, ako su prilikom njegovog zaključenja netačno prijavljene godine života osiguranika a njegove stvarne godine života prelaze granicu do koje osiguravač po svojim uslovima i tarifama vrši osiguranje života;

2) ako je netačno prijavljeno da osiguranik ima manje godina, a njegove stvarne godine života ne prelaze granicu do koje osiguravač vrši osiguranje života ugovor je punovažan, a osigurana svota se smanjuje u srazmjeri ugovorene premije i premije predviđene za osiguranje života lica osiguranikovih godina;

3) kad osiguranik ima manje godina nego što je prijavljeno prilikom zaključenja ugovora, premija se smanjuje na odgovarajući iznos, a osiguravač je dužan vratiti razliku između primljenih premija i premija na koje ima pravo.

Posljedice neplaćanja premije i smanjenja osigurane svote

Član 945.

(1) Ako ugovarač osiguranja života ne plati neku premiju o dospjelosti, osiguravač nema pravo da njenu isplatu traži sudskim putem.

(2) Ako ugovarač osiguranja na poziv osiguravača, koji mu mora biti dostavljen preporučenim pismom, ne isplati dospjelu premiju u roku određenom u tom pismu, a koji ne može biti kraći od mjesec dana, računajući od kada mu je pismo uručeno, niti to učini koje drugo zainteresovano lice, osiguravač može samo, ako su dotle plaćene bar tri godišnje premije, izjaviti ugovaraču osiguranja da smanjuje osiguranu svotu na iznos otkupne vrijednosti osiguranja, a u suprotnom slučaju da raskida ugovor.

(3) Ako se osigurani slučaj dogodio prije raskida ugovora ili smanjenja osigurane svote, smatra se kao da je osigurana svota smanjena, odnosno da je ugovor raskinut, prema tome da li su premije bile plaćene bar za tri godine ili ne.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Izričitim odbijanjem osiguranika da plati zaostale premije osiguranja i zaključenjem novog ugovora o životnom osiguranju raskinut je obostranom saglasnošću volja raniji ugovor o osiguranju života.

U ovakvom slučaju ne primjenjuju se pravila o jednostranom raskidu ugovora o osiguranju života od strane osiguravača zbog neplaćanja premije osiguranja sadržana u odredbi člana 945. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH, Rev, 126/85, od 11. 6. 1985. – Bilten Vs BiH 3/85 - 24)

2. Otkupna vrijednost osiguranja predstavlja minimum ispod kojeg se ne može umanjiti osigurana svota u slučaju neplaćanja premije (nakon plaćanja bar tri godišnje premije) kod redukcije osigurane svote u smislu člana 945. st. 2. ZOO.

Ugovarač osiguranja ima pravo na otkup osiguranja samo u slučaju doživotnog osiguranja, a ne i kod ugovora o osiguranju života zaključenih na određeno vrijeme.

(Vs S, broj Prev. 742/97. – Bilten 2/1998)

3. Prestanak plaćanja premije dovodi do raskida ugovora o osiguranju života, jer osiguravač ne može sudskim putem da prinudi osiguranika da ubuduće plaća premiju osiguranja.

(Vs S, broj Prev. 330/96. – Bilten 4/2996)

4. Vidjeti: odluku Vs RH, Rev. 2004/98, od 25. 8. 2001, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 913. ZOO.

Osiguranje trećeg lica

Član 946.

(1) Osiguranje života može se odnositi na život ugovarača osiguranja, a može se odnositi i na život nekog trećeg.

(2) Isto važi i za osiguranje od nesrećnog slučaja.

(3) Ako se osiguranje odnosi na slučaj smrti nekog trećeg, za punovažnost ugovora potrebna je njegova pismena saglasnost data u polisi ili u odvojenom pismenu, prilikom potpisivanja polise, sa naznačenjem osigurane svote.

Osiguranje za slučaj smrti maloljetnika i lica lišenih poslovne sposobnosti

Član 947.

(1) Ništavo je osiguranje za slučaj smrti trećeg lica mlađeg od četrnaest godina, kao i lica potpuno lišenog poslovne sposobnosti, te je osiguravač dužan vratiti ugovaraču osiguranja sve premije primljene po osnovu takvog ugovora.

(2) Za punovažnost osiguranja za slučaj smrti trećeg lica starijeg od četrnaest godina potrebna je pismena saglasnost njegovog zakonskog zastupnika, kao i pismena saglasnost svakog osiguranog lica.

Kumuliranje naknade i osigurane svote

Član 948.

(1) U osiguranju lica, osiguravač koji je isplatio osiguranu svotu ne može imati ni po kom osnovu pravo na naknadu od trećeg lica odgovornog za zastupanje osiguranog slučaja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Pravo na naknadu od trećeg lica odgovornog za nastupanje osiguranog slučaja pripada osiguraniku, odnosno korisniku, nezavisno od njegovog prava na osiguranu svotu.

(3) Odredbe prethodnih stavova ne odnose se na slučaj kad je osiguranje od posljedice nesrećnog slučaja ugovoreno kao osiguranje od odgovornosti.

---

1. Ako je premija po ugovoru o kolektivnom osiguranju radnika od nesretnog slučaja plaćena iz sredstava za zajedničku potrošnju, pretpostavlja se da nije ugovoreno osiguranje od odgovornosti, pa se iznos naknade primljene po ovom osnovu ne odbija od ukupne naknade pretrpljene neimovinske štete za koju je odgovoran ugovarač osiguranja.

(Vs BiH, Rev. 419/84, od 27. 9. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 35)

2. Od utvrđene naknade s naslova neimovinske štete odbijaju se iznosi isplaćeni s naslova kolektivnog osiguranja od odgovornosti (prema djelatnicima), neovisno o tome iz kojih je sredstava plaćena premija.

Iz obrazloženja:

"Revident tvrdi da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo time što su nižestupanjski sudovi od utvrđene novčane svote neimovinske štete odbili svotu od …….. kn, koju je tužitelj primio po osnovu kolektivnog osiguranja "život - nezgoda" za koje je osiguranje on plaćao premiju.

Pogrešna primjena materijalnog prava od strane nižestupanjskih sudova izražena je odbijanjem tužbe za svotu od …… kn od utvrđene svote novčane naknade neimovinske štete zbog toga što je tu svotu tužitelj primio "po osnovi kolektivnog osiguranja".

Zbog takvog pristupa u primjeni materijalnog prava od strane nižestupanjskih sudova činjenično stanje ostalo je nepotpuno utvrđeno. Naime, da bi se moglo pravilno odlučiti o tome da li je tu svotu bilo osnovano odbiti od utvrđene svote novčane naknade neimovinske štete ili ne, valjalo je prije toga utvrditi o kakovom se osiguranju radi, odnosno kakvo je osiguranje bilo osnov na temelju kojeg je tužitelj primio na ime novčane naknade neimovinske štete pretrpljene prilikom nesreće na poslu, koja je predmet ove parnice.

Naime, samo ukoliko je tužitelj primio svotu od ……. kn po osnovu kolektivnog osiguranja od odgovornosti (prema djelatnicima), samo u tom slučaju bilo bi osnova za odbijanje te svote od ukupno utvrđene svote novčane naknade neimovinske štete od strane suda.

Nije odlučno ko je plaćao premiju, odnosno čijim novcem je premija plaćena, već je odlučno tko je osiguranik odnosno u čiju je korist ugovor o osiguranju zaključen. Naime, određeni rizik odnosno osigurani slučaj koji može nastupiti, ako je predmet osiguranja može biti predmet više ugovora o osiguranju, odnosno ista šteta može biti nadoknađena po osnovu više ugovora o osiguranju, a da bi to bilo ostvareno nije odlučno tko je platio premiju odnosno iz čijeg je novca plaćena premija."

(Vs RH, Rev. 2172/99 od 20. 4. 2000. - Svijet osiguranja 11. 10. 2001)

3. Kad poslodavac ima zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti iznos isplaćen s naslova naknade štete (zbog smrti zaposlenika) ne može se kumulirati sa svotom pripadajućom po osnovu osiguranja.

Iz obrazloženja:

"Tužitelji su supruga i djeca pok. N.T. koji je poginuo kao djelatnik na radu kod tuženika 21. siječnja 1991. g., ustali tužbom za naknadu štete zbog smrti člana

http://www.advokat-prnjavorac.com

uže porodice, za duševne boli (čl. 201. Zakona o obveznim odnosima, dalje ZOO). Pravilno su sudovi ocijenili da police osiguranja koje je zaključio tuženk za radnike, pretpostavljaju da je zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti, ako je premija plaćena iz sredstava poslodavca, a ne od sredstava za plaće i zajedničku potrošnju djelatnika. Kako je utvrđeno u ovom slučaju je zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti, pa se zahtjev za naknadu štete (tužitelja) ne može kumulirati sa osiguranom svotom. Međutim, tužitelji imaju pravo na naknadu štete (kad je tuženik za nju odgovoran) ako je šteta veća od ugovorene osigurane svote, time da od utvrđene visine štete (ako je ona veća od osigurane svote) treba odbiti primljeni iznos osigurane svote. Prema rečenom, tužitelji imaju pravo na dio nematerijalne štete zbog smrti supruga i oca, ako je ona veća od iznosa kojim je plaćen po polici osiguranja."

(Vs RH, Rev. 400/95, od 23. 2. 1999. i Rev. 1920/98, od 6. 10. 1998. – Izbor odluka 1/1999 – 50/39)

Odsjek 2.

ISKLJUČENI RIZICI

Samoubistvo osiguranika

Član 949.

(1) Ugovorom o osiguranju za slučaj smrti nije obuhvaćen rizik samoubistva osiguranika ako se desilo u prvoj godini osiguranja.

(2) U slučaju da se samoubistvo dogodilo u roku od tri godine od dana zaključenja ugovora, osiguravač nije dužan da isplati korisniku osiguranu svotu, nego samo matematičku rezervu ugovora.

Namjerno ubistvo osiguranika

Član 950.

Osiguravač se oslobađa obaveze da korisniku isplati osiguranu svotu ako je ovaj namjerno izazvao smrt osiguraniku, ali je dužan, ako su dotle bile uplaćene bar tri godišnje premije, isplatiti matematičku rezervu ugovora ugovaraču osiguranja, a ako je on osiguranik, njegovim nasljednicima.

Namjerno prouzrokovanje nesrećnog slučaja

Član 951.

Osiguravač se oslobađa obaveze iz ugovora o osiguranju od nesrećnog slučaja ako je osiguranik namjerno prouzrokovao nesrećni slučaj.

Ratne operacije

Član 952.

(1) Ako je smrt osiguranika prouzrokovana ratnim operacijama, osiguravač, ako što drugo nije ugovoreno, nije dužan isplatiti korisniku osiguranu svotu, ali je dužan isplatiti mu matematičku rezervu iz ugovora.

(2) Ako nije što drugo ugovoreno, osiguravač se oslobađa obaveze iz ugovora o osiguranju od nesrećnog slučaja, ako je nesrećni slučaj prouzrokovan ratnim operacijama.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ugovorno isključenje rizika

Član 953.

Ugovorom o osiguranju za slučaj smrti ili od nesrećnog slučaja mogu biti isključeni iz osiguranja i drugi rizici.

---

1. Mada je poginuli, i sam u pijanom stanju, pristao da se vozi sa pijanim motociklistom, korisnicima osiguranja po osnovu ugovora o osiguranju od nezgode u cijelosti pripada suma osiguranja za slučaj smrti.

Iz obrazloženja:

Prednik S. F. je smrtno nastradao na motociklu kojim je upravljao B. J., a do saobraćajnog udesa je došlo tako što je vozač naglo skrenuo na svoju lijevu stranu kolovoza i izazvao direktan sudar sa nailazećim putničkim automobilom iz suprotnog pravca, koji se propisno kretao svojom desnom stranom pri čemu je S. F. ostao na mjestu mrtav.

Nižestepeni sudovi nisu na štetu tuženog pogrešno primijenili odredbu iz člana 10. tačka 8. Opštih uslova za osiguranje lica od posljedica nesretnog slučaja, koja su sastavni dio ugovora o kolektivnom osiguranju prema polisi broj 09166 na kojoj tužioci zasnivaju svoj tužbeni zahtjev, kada su u svojim presudama zaključili da saobraćajni udes i smrt prednika tužilaca nije u uzročnoj vezi sa njegovim alkoholisanim stanjem i da zbog toga nema mjesta isključenju obaveze tuženog kao osiguravača da tužiocima plati iznose predviđene u ugovoru o osiguranju.

S tim u vezi tužioci su u toku prvostepenog postupka dokazali, kao što je utvrđeno nižestepenim presudama, da njihov prednik u konkretnoj saobraćajnoj situaciji ni jednim svojim postupkom nije uticao na to da dođe do saobraćajnog udesa, nego, naprotiv, da je saobraćajni udes i štetna posljedica, koja je osigurani slučaj, isključivo rezultat nepravilne i nepropisne vožnje vozača, čime je otklonjena pretpostavka o postojanju uzročne veze između alkoholisanosti osiguranika i nesretnog slučaja, kao uslova za isključenje od osiguranja.

Tuženi svoju tvrdnju o postojanju takve uzročne veze zasniva na pristanku poginulog da se vozi na motociklu sa pijanim vozačem, koji je u momentu udesa imao koncentraciju alkohola u krvi od 1,41 ^{0}/oo. Međutim, kako čak ni uslovi tuženog o osiguranju lica od posljedica nesretnog slučaja iz 1980. godine koji su bili na snazi u vrijeme nesretnog slučaja, ne isključuju od osiguranja ni onog osiguranika koji nije bio u alkoholisanom stanju i koji je nastradao pristavši da se vozi sa pijanim vozačem, zbog toga ni ta okolnost nije podobna za drugačiji zaključak od onog kakav je zauzet u nižestepenim presudama, odnosno da nije isključena obaveza tuženog kao osiguravača da tužiocima plati osiguranu sumu prema zaključenom ugovoru.

(Vs BiH, Rev. 550/86, od 21. 5. 1987. – Bilten Vs BiH 3/87 – 55)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 3.

PRAVA UGOVARAČA OSIGURANJA PRIJE NASTUPANJA OSIGURANOG SLUČAJA

Otkup

Član 954.

(1) Na zahtjev ugovarača osiguranja života zaključenog za cijeli život osiguranika, osiguravač je dužan isplatiti mu otkupnu vrijednost polise, ako su dotle plaćene bar tri godišnje premije.

(2) U polisi moraju biti navedeni uslovi pod kojima ugovarač može zahtijevati isplatu njene otkupne vrijednosti, kao i način kako se ta vrijednost izračunava, saglasno uslovima osiguranja.

(3) Pravo zahtijevati otkup ne mogu vršiti povjerioci ugovarača osiguranja, kao ni korisnik osiguranja, ali će otkupna vrijednost biti isplaćena korisniku na njegov zahtjev, ako je određivanje korisnika neopozivo.

(4) Izuzetno od prethodnog stava, otkup polise može zahtijevati povjerilac kome je polisa predata u zalogu, ako potraživanje radi čijeg je osiguranja data zaloga ne bude namireno o dospjelosti.

Predujam

Član 955.

(1) Na traženje ugovarača osiguranja života zaključenog za cijeli život osiguranika, može mu osiguravač isplatiti unaprijed dio osigurane svote do visine otkupne vrijednosti polise, koji ugovarač osiguranja može vratiti docnije.

(2) Na primljeni predujam ugovarač osiguranja dužan je plaćati određenu kamatu.

(3) Ako ugovarač osiguranja zadocni sa plaćanjem dospjele kamate, postupiće se kao da je zahtijevao otkup.

(4) U polisi osiguranja moraju biti navedeni uslovi davanja predujma, mogućnost da se iznos primljen na ime predujma vrati osiguravaču, visina kamatne stope, posljedice neplaćanja dospjele kamate, kako je određeno uslovima osiguranja.

Zalaganje polise

Član 956.

(1) Polisa osiguranja života može biti data u zalogu.

(2) Zalaganje polise ima dejstvo prema osiguravaču samo ako je pismeno obaviješten da je polisa založena određenom povjeriocu.

(3) Kad polisa glasi po naredbi, zalaganje se vrši indosamentom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 4.

OSIGURANJE ŽIVOTA U KORIST TREĆEG LICA

Određivanje korisnika

Član 957.

(1) Ugovarač osiguranja života može u ugovoru, kao i nekim docnijim pravnim poslom, pa i testamentom, odrediti lice kome će pripasti prava iz ugovora.

(2) Ako se osiguranje odnosi na život nekog drugog lica, za određivanje korisnika potrebna je i njegova pismena saglasnost.

(3) Korisnik ne mora biti određen po imenu, dovoljno je ako akt sadrži nužne podatke za njegovo određivanje.

(4) Kad su za korisnike određena lica ili potomci, korist pripada i onima koji su rođeni docnije, a korist namijenjena suprugu pripada licu koje je bilo u braku sa osiguranikom u času njegove smrti.

Podjela koristi između više korisnika

Član 958.

Kad su za korisnike određena lica, potomci, i uopšte nasljednici, ako ugovarač osiguranja nije odredio kako će se izvršiti podjela između njih, podjela će se izvršiti srazmjerno njihovim nasljedničkim dijelovima, a ako korisnici nisu nasljednici, osigurana svota biće podijeljena na jednake dijelove.

Opozivanje odredbe o određivanju korisnika

Član 959.

(1) Odredbu kojom se korist iz osiguranja dodjeljuje određenom licu, može opozvati samo ugovarač osiguranja, i to njegovo pravo ne mogu vršiti ni njegovi povjerioci, ni njegovi zakonski nasljednici.

(2) Ugovarač osiguranja može opozvati odredbu o koristi sve dok korisnik ne izjavi na ma koji način da je prima, kad ona postaje neopoziva.

(3) Ipak, ugovarač može opozvati odredbu o koristi i poslije izjave korisnika da je prima, ako je korisnik pokušao ubistvo osiguranika, a ako je korist dodijeljena bez naknade, za opozivanje važe i odredbe o opozivanju poklona.

(4) Smatra se da je korisnik odbio namijenjenu mu korist, ako se poslije smrti ugovarača osiguranja na poziv njegovih nasljednika ne izjasni u roku od mjesec dana da je prima.

Sopstveno i neposredno pravo korisnika

Član 960.

(1) Osigurana svota koja treba da bude isplaćena korisniku ne ulazi u zaostavštinu ugovarača osiguranja, pa ni kad su za korisnike određeni njihovi nasljednici.

(2) Pravo na osiguranu svotu ima samo korisnik, i to od samog zaključenja ugovora o osiguranju, i bez obzira na to kako je i kada određen za korisnika, i bez obzira da li je izjavio svoje prihvatanje prije ili poslije smrti osigurani-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ka, te se može obratiti neposredno osiguravaču sa zahtjevom da mu se isplati osigurana svota.

(3) Ako je ugovarač osiguranja odredio za korisnika svoju djecu, svoje potomke, ili nasljednike uopšte, svakom tako određenom korisniku pripada pravo na odgovarajući dio osigurane svote i ako se odrekne nasljeđa.

Povjerioci ugovarača osiguranja i osiguranika

Član 961.

(1) Povjerioci ugovarača osiguranja i osiguranika nemaju nikakvo pravo na osiguranu svotu ugovorenu za korisnika.

(2) Ali, ako su premije koje je uplatio ugovarač osiguranja bile nesrazmjerno velike prema njegovim mogućnostima u času kad su bile uplaćene, njegovi povjerioci mogu zahtijevati da im se preda dio premija koji premaša njegove mogućnosti, ako su ispunjeni uslovi pod kojima povjerioci imaju pravo na pobijanje dužnikovih pravnih radnji.

Ustupanje osigurane svote

Član 962.

Svoje pravo na osiguranu svotu može korisnik prenijeti na drugoga i prije osiguranog slučaja, ali mu je zato potreban pismeni pristanak ugovarača osiguranja, u kome mora biti navedeno ime lica na koje se pravo prenosi, a ako se osiguranje odnosi na život nekog drugog lica, potreban je isti takav pristanak i tog lica.

Kad određeni korisnik umre prije dospjelosti

Član 963.

Kad lice koje je bez naknade određeno za korisnika umre prije dospjelosti osigurane glavnice ili rente, korist iz osiguranja ne pripada njegovim nasljednicima, nego narednom korisniku, a ako ovaj nije određen, onda imovini ugovarača osiguranja.

Osiguranje za slučaj smrti bez određenog korisnika

Član 964.

Ako ugovarač osiguranja za slučaj smrti ne odredi korisnika, ili ako odredba o određivanju korisnika ostane bez dejstva zbog opozivanja, ili zbog odbijanja određenog lica, ili iz kog drugog uzroka, a ugovarač osiguranja ne odredi drugog korisnika, osigurana svota pripada imovini ugovarača osiguranja i kao njen dio prelazi sa ostalim njegovim pravima na njegove nasljednike.

Savjesna isplata osigurane svote neovlašćenom licu

Član 965.

(1) Kad osiguravač isplati osiguranu svotu licu koje bi na nju imalo pravo da ugovarač osiguranja nije odredio korisnika, on se oslobađa obaveze iz ugovora o osiguranju ako u času izvršene isplate nije znao niti je mogao znati da je korisnik određen testamentom, ili nekim drugim aktom koji mu nije dostavljen, a korisnik ima pravo da zahtijeva vraćanje od lica koje je primilo osiguranu svotu.

(2) Isto važi u slučaju promjene korisnika.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXVIII.

ZALOGA

ODJELJAK 1.

OPšTE ODREDBE

Pojam

Član 966.

Ugovorom o zalozi obavezuje se dužnik ili neko treći (zalogodavac) prema povjeriocu (zalogoprimcu) da mu preda neku pokretnu stvar na kojoj postoji pravo svojine da bi se prije ostalih povjerilaca mogao naplatiti iz njene vrijednosti, ako mu potraživanje ne bude isplaćeno o dospjelosti, a povjerilac se obavezuje da primljenu stvar čuva i po prestanku svog potraživanja vrati neoštećenu zalogodavcu.

---

1. Punovažna je odredba iz ugovora o bančinom kreditu o otkupu strane valute iz depozita pribavioca kredita kod iste banke i o polaganju dinarske protuvrijednosti kao predmeta zaloga.

Iz obrazloženja:

Tužilac je 26. februara 1985. godine zaključio sa tuženom "Investbankom" pravno valjan ugovor o stambenom kreditu, koji je potpisao. Tim ugovorom tužiocu je odobren kredit u iznosu od …… dinara i određeni su bliži uslovi otplate, a tačkom 6. ugovora izričito je predviđen poseban uslov prema kome "korisnik kredita stiče pravo na korišćenje ovog kredita na osnovu dinarskog depozita od prodatih deviza što iznosi ……. dinara na 5 godina". Istovremeno sa zaključenjem ovog ugovora tužilac je potpisao i nalog za knjiženje i prenos dinarske protuvrijednosti iznosa od …… DM sa svoje devizne štedne knjižice radi obezbjedenja depozita u iznosu od …… dinara, koji je zatim položen na njegovu dinarsku štednu knjižicu kod iste banke i oročen na pet godina, što je u skladu i sa opštim uslovima za odobravanje te vrste kredita koji su, takođe, obavezivali ugovorne stranke. Banka je tek nakon zaključenja navedenog ugovora kao i potpisivanja naloga za knjiženje i prenos od strane tužioca, koji je u tu svrhu istovremeno dobrovoljno predao odgovornom radniku banke i svoje obje štedne knjižice (deviznu i dinarsku), izvršila transakciju iz tog naloga, odnosno izvršila otkup deviznog štednog uloga na taj način što je skinula sa tužiočeve devizne štedne knjižice sporni iznos od …….. DM, obračunala taj iznos po kursu važećem u to vrijeme i njegovu protuvrijednost od ……. dinara prenijela na tužiočevu dinarsku štednu knjižicu.

Kako je banka u svemu postupila onako kako je među strankama dogovoreno, odnosno nije neovlašteno skinula sa tužiočeve devizne štedne knjižice sporni iznos od …….. DM i taj iznos otkupila, te dinarsku protuvrijednost položila na njegovu dinarsku knjižicu, nije osnovan prigovor revizije da je tužbeni zahtjev neosnovano odbijen.

(Vs BiH, Rev. 704/89, od 28. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 60)

2. Strana valuta može biti predmet založnog prava. Po prestanku založnog prava založni dužnik može tražiti da mu založni povjerilac vrati iznos strane valute koju mu je predao na ime zaloga.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Tuženi smatra da se polaganje ……. DM, na njegov devizni račun nije uopšte moglo tretirati kao zalog, jer da novac kao ni strana valuta, ne mogu biti predmet zaloga. Sa ovim prigovorom su se pravilno "obračunali" nižestepeni sudovi konstatujući da u konkretnom slučaju predaja strane valute po važećim propisima nije mogla biti izvršena u svrhu plaćanja kupovne cijene, ali sa stanovišta deviznih propisa nije bilo zapreke da se tretira kao predaja stvari u ručni zalog u svrhu obezbjeđenja plaćanja preostalog dijela kupovne cijene. Ugovaranje strane valute kao predmeta zaloga nije u suprotnosti ni sa odredbom iz člana 966. i člana 980. stav 1. Zakona o obligacioniam odnosima. Stranu valutu otkupljuje ovlaštena banka i u izvršnom postupku.

Prihvatajući pravilnim stanovište nižestepenih sudova da se strana valuta kao generična stvar mora dati u zalog, logično je iz toga zaključiti da baš ta sredstva moraju biti predmet vraćanja njenom vlasniku po prestanku razloga zbog kojih je ugovoren zalog.

(Vs BiH, Rev. 756/87, od 18. 2. 1988. – Bilten 2/88 – 32)

3. U odnosu na založnog dužnika koji je ujedno i osobni dužnik, založni vjeronik može po svojoj volji izabrati hoće li zahtijevati namirenje svojih potraživanja ponajprije iz vrijednosti zaloga ili iz imovine dužnika ili istodobno iz zaloga i imovine dužnika.

Iz obrazloženja:

Polazeći od tvrdnji revidenta, da je kao osobni dužnik po osnovi ugovora o zajmu na ime tužbom zahtijevanog potraživanja tužitelja dobrovoljno dao u zalog svoje pravo suvlasničkog udjela u poduzeću tužitelj kao založni vjerovnik može po svojoj volji izabrati hoće li zahtijevati namirenje svojih potraživanja ponajprije iz vrijednosti zaloga ili iz imovine svog dužnika ili istodobno i zaloga i dužnikove imovine. Na zabranu zahtijevanja namirenja potraživanja iz dužnikove imovine i pokraj postojanja zaloga kojim je potraživanje osigurano naime ne upućuje niti jedna od ranije važećih odredaba iz čl. 966. do čl. 996. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu ZOO) koje su odredbe stavljene izvan snage stupanjem na snagu Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima počev od dana 1. siječnja 1997. godine (potonji Zakon u cijelosti regulira založno pravo kako na nekretninama tako i na pokretninama i pravima), a to stoga jer su u ovoj pravnoj stvari mjerodavne ranije citirane odredbe čl. 966. do 996. ZOO koje takvu zabranu ne sadrže. Uostalom sada važeće odredbe o pravu zaloga koje se doduše ne mogu izravno primijeniti na konkretni slučaj a sadržane su u Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima pitanje mogućnosti naplate potraživanja osiguranog zalogom riješile su tako da izričito dopuštaju vjerovniku, da izabere da li će naplatu potraživanja osiguranog zalogom zahtijevati iz vrijednosti zaloga ili iz imovine dužnika (vidi čl. 336. st. 4. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima).

(Vs RH, Rev. 973/96 od 12. 4. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 6)

4. Činjenica što su stranke radi osiguranja ispunjenja ugovorne obveze ugovorile pravo zaloga ne isključuje vođenje parnice da bi se ishodila izvršna isprava.

(Vs H, Rev. 1023/90, od 20. 9. 1990. – Psp 53 – 105)

4. Vidjeti odluku Vs FBiH, Pž. 66/00, od 27. 2. 2001., datu zu član 968. ZOO.

Zalaganje stvari u društvenoj svojini

Član 967.

Pokretna stvar u društvenoj svojini može se dati u zalogu samo kad je to predviđeno ovim ili drugim zakonom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Napomena (RS): Odredbom člana 52. ZIDZOO, naslov člana 967. i član 967. u RS brisani su

---

1. Ništave su odredbe ugovora da će zalog prijeći u vlasništvo vjerovnika ako dug ne bi bio plaćen u određeno vrijeme.

Iz obrazloženja:

"U postupku pred nižestupanjskim sudovima utvrđeno je da je tužitelj na ljeto 1991. g., pozajmio tuženiku iznos od ……. DEM.

Nije pak utvrđeno da je vjerodostojna priznanica po kojoj bi tužitelj dobio u zakup sporni kiosk, te tuženik bio suglasan da ukoliko ne vrati zajam sporni kiosk pređe u vlasništvo tužitelja.

Na tako utvrđeno činjenično stanje pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je odbijen tužbeni zahtjev.

Naime, pravni posao koji su prema utvrđenju nižestupanjskih sudova stranke sklopile (ugovor o zajmu) ne predstavlja valjanu pravnu osnovu za stjecanje prava vlasništva, već samo ovlašćuje zajmodavca na traženje vraćanja zajma.

Prema tada važećoj odredbi čl. 973. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, ništava bi bila odredba ugovora o zalogu da će založena stvar prijeći u vlasništvo vjerovnika, ako njegovo potraživanje ne bude namireno, a i odredba da će u tom slučaju vjerovnik moći po unaprijed određenoj cijeni prodati založenu stvar ili je zadržati za sebe.

Napomenuti je da i sada važeći Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine", broj 91/96) u čl. 307. st. 4. također propisuje da su ništave odredbe ugovora da će zalog prijeći u vlasništvo vjerovnika, ako dug ne bi bio plaćen u određeno vrijeme.

Dakle, sve da je doista sklopljen ugovor prema kome bi sporni kiosk kao stvar dana u zalog prešao u vlasništvo tužitelja zbog toga što dug nije vraćen u određeno vrijeme, takav ugovor bi bio ništavan (čl. 103. ZOO)."

Napomena: Vidi sada čl. 307. Zakona o vlasništvu.

(Vs RH, Rev. 1769/95 od 30. 11. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 45/34)

Sticanje založnog prava

Član 968.

Zalogoprimac stiče založno pravo kad mu stvar koja je predmet ugovora bude predata.

---

1. Zalogoprimac pokretnih stvari iz ugovora o zalozi, pa i kada je ugovor zaključen radi obezbjeđenja potraživanja iz ugovora u privredi, može zahtijevati samo predaju stvari radi sticanja prava zaloge, ali je preuranjena tužba i za predaju stvari u posjed radi prodaje.

Iz obrazloženja:

Opravdano je prvostepeni sud utvrdio da su tužitelj i tuženi, istog dana kada je zaključen ugovor o deviznom kreditu, zaključili ugovor o zalozi pokretnih stvari inventara i opreme, bliže navedenih na način kojim su individualizirane, u specifikaciju koju je sačinio sudski vještak i koju su stranke proglasile sastavnim dijelom ugo-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vora o zalozi, a radi obezbjeđenja potraživanja iz ugovora o deviznom kreditu. Iz ugovora o zalozi proizilazi da se tuženi - zalogodavac obvezao da preda tužitelju založene stvari ako po dospijeću obaveza iz ugovora o kreditu, dug ne vrati, a iz ugovora o kreditu zaključenom na rok od 90 dana, vidljivo je da su obaveze tuženog dospjele znatno prije podnošenja tužbe u ovoj parnici.

Polazeći od navedenih utvrđenja, osnovano je prvostepeni sud naložio tuženom, da u ispunjenju svoje obaveze iz ugovora o zalozi, punovažno zaključenog u smislu člana 966. preuzetog Zakona o obligacionim odnosima - ZOO, preda tužitelju založene stvari, radi sticanja založnog prava, u smislu člana 968. ZOO. Zalogoprimac, naime, po ovoj zakonskoj odredbi, stiče založno pravo na pokretnim stvarima tek kada mu stvar koja je predmet ugovora o zalozi, bude predata. Izuzetak koji dopušta sticanje tzv. bezposjedovne zaloge na pokretnim stvarima i bez predaje založene stvari u posjed zalogoprimcu, propisan je samo odredbama preuzetog Zakona o izvršnom postupku i to za sticanje založnog prava u toku prinudnog izvršenja radi naplate potraživanja utvrđenog izvršnom ispravom i, nakon novele Zakona o izvršnom postupku 1990. godine, zaključenog sporazuma stranaka pred nadležnim sudom (članovi 251-a do f), a u konkretnom sporu ne radi se o takvim slučajevima. Tužitelj će tek nakon sticanja založnog prava, prijemom stvari u posjed, moći te stvari izložiti javnoj prodaji, nakon što postupi po odredbama člana 981. ZOO (radi se o zalozi radi obezbjeđenja potraživanja koje potiče iz ugovora u privredi), te je preuranjen zahtjev tužitelja da mu tuženi preda stvari radi prodaje, pošto to pravo tužitelja nije ni nastalo ni dospjelo do zaključenja glavne rasprave, pa nije moglo biti ni dosuđeno, kako proizlazi iz člana 307. ZPP. Ovaj sud je stoga, pazeći na pravilnu primjenu materijalnog prava po službenoj dužnosti, preinačio prvostepenu presudu samo utoliko što je obvezao tuženog da preda založene pokretne stvari tužitelju, da bi ovaj stekao založno pravo (u većem zahtjevu tužitelja za predaju stvari radi prodaje, sadržan je i manji zahtjev za predaju radi sticanja zaloge).

(Vs FBiH, Pž. 66/00, od 27. 2. 2001. - Bilten Vs FBiH 1/01 - 41)

Sposobnost

Član 969.

Za zaključenje punovažnog ugovora o zalozi potrebno je da zalogodavac ima sposobnost za raspolaganje stvarima koje daje u zalogu.

Zaloga na stvari već založenoj drugome

Član 970.

(1) Ugovor o zalozi može biti zaključen o stvari koja je već založena nekome.

(2) U tom slučaju založno pravo nastaje kad zalogodavac obavijesti povjerioca kod koga se stvar nalazi o zaključenju ugovora o zalozi sa drugim povjeriocem i naloži mu da po naplati svog potraživanja preda stvar ovome.

Zaloga za buduću ili uslovnu obavezu

Član 971.

Zaloga se može dati za buduću, kao i za uslovnu obavezu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Protezanje zaloge na druge obaveze zalogodavca

Član 972.

Zaloga kojom je obezbijeđeno ispunjenje neke obaveze proteže se i na ugovorne obaveze koje bi nastale između zalogoprimca i zalogodavca poslije zaključenja ugovora o zalozi, a koje bi dospjele za isplatu prije namirenja obaveze za čije je obezbjeđenje zaloga data.

Zabranjene odredbe

Član 973.

(1) Ništava je odredba ugovora o zalozi da će založena stvar preći u svojinu povjerioca ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospjelosti, kao i odredba da će u tom slučaju povjerilac moći po unaprijed određenoj cijeni prodati založenu stvar ili je zadržati za sebe.

(2) Ali, ako je u zalogu data stvar čija je cijena propisana, ugovarači se mogu sporazumjeti da će povjerilac moći prodati založenu stvar po propisanoj cijeni ili je po toj zadržati za sebe.

---

1. Ništavost ugovorne odredbe da će predmet založnog prava prijeći u vlasništvo povjerioca ako dužnik ne ispuni svoju obavezu u roku ustanovljena je upravo da bi ugovor bio oslobođen te odredbe i važio bez nje.

Iz obrazloženja:

Pojedine ugovorne odredbe ukazuju da se ne radi samo o ugovoru o ortakluku, već i o ugovoru o zalozi, budući se tužena obavezala da će u slučaju da dug od ……. dinara ne isplati tužiocu u ugovorenom roku, predmetni kiosk pripasti u vlasništvo tužiocu, što znači da je prilikom zaključenja navedenog ugovora tužena na ime obezbjeđenja tužiočevog potraživanja u stvari založila svoj kiosk (pokretna stvar).

Odredbom člana 973. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), propisano je da je ništava odredba ugovora o zalozi da će založena stvar preći u vlasništvo povjerioca, ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospjelosti, kao i odredba da će u tom slučaju povjerilac moći po unaprijed određenoj cijeni prodati založenu stvar ili je zadržati za sebe. To istovremeno znači da u načelu, založni povjerilac svoje potraživanje iz založene stvari može namiriti jedino sudskim putem, tj. da bi mogao realizovati svoje potraživanje iz vrijednosti založene stvari, založni povjerilac treba da se obrati sudu i da zatraži javnu prodaju. Stoga se u zahtjevu za zaštitu zakonitosti s razlogom ukazuje da je ugovor zaključen između tužioca i tužene protivan prinudnim propisima te u skladu sa odredbom člana 105. stav 2. citiranog zakona djelimično ništav, kao i da je na ništavost, u smislu člana 109. stav 1. istog zakona, sud dužan da pazi po službenoj dužnosti.

(Vs BiH, Gvl. 30/88, od 27. 10. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 23)

2. Povjerilac ne može tražiti od dužnika da mu založenu stvar preda u svojinu već založena stvar predstavlja obezbjeđenje duga iz koje će se povjerilac moći naplatiti.

(Vs S, broj Prev. 437/99. – Bilten 1/2000)

3. Ništava je odredba ugovora zaključenog između parničnih stranaka kojim je tuženi prenio pravo vlasništva na spornim nepokretnostima na tužioca, kao sredstvo obezbjeđenja vraćanja kredita (zaloga).

(Vs S, broj Prev. 652/97. – Bilten 1/1998)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odjeljak 2.

ZALAGANJE STVARI

Odsjek 1.

OBAVEZE ZALOGODAVCA

Član 974.

(1) Zalogodavac je dužan predati zalogoprimcu ili trećem licu koje su sporazumno odredili stvar koja je predmet ugovora ili ispravu koja daje imaocu isključivo pravo raspolaganja njome.

(2) Ugovarači se mogu sporazumjeti da zajednički čuvaju stvar ili ispravu.

Odsjek 2.

OBAVEZE ZALOGOPRIMCA

Čuvanje založene stvari

Član 975.

(1) Zalogoprimac je dužan čuvati stvar sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina.

(2) On je dužan vratiti je čim mu dug bude namiren.

Upotrebljavanje založene stvari

Član 976.

(1) Zalogoprimac nema pravo da upotrebljava založenu stvar, ili da je preda drugome na upotrebu, ili u zalogu podzaloga, osim ako mu to dozvoli zalogodavac.

(2) Zalogoprimac koji upotrebljava stvar bez dozvole zalogodavca ili je preda drugome na upotrebu, ili u zalogu, odgovara i za slučajnu propast ili oštećenje stvari koji bi se dogodili tom prilikom.

Plodovi založene stvari

Član 977.

(1) Ako založena stvar daje plodove, a nije ugovoreno kome će oni pripasti poslije odvajanja od stvari, povjerilac, ako hoće, može ih zadržati za sebe.

(2) U tom slučaju iznos čistog prihoda od plodova odbija se od troškova na čiju naknadu povjerilac ima pravo, zatim od dužne kamate i najzad od glavnice.

(3) Isto važi za koristi postignute upotrebom založene stvari.

Oduzimanje založene stvari od zalogoprimca

Član 978.

Na zahtjev zalogodavca sud će narediti da se založena stvar oduzme od zalogoprimca i preda nekom trećem licu da je drži za njega, ako zalogoprimac

http://www.advokat-prnjavorac.com

ne čuva založenu stvar kako treba, ako je upotrebljava bez dozvole zalogodavca, ili je daje drugom na upotrebu, ili ako je ne upotrebljava saglasno datoj mu dozvoli, i uopšte ako postupa sa njom protivno ugovoru i zakonu.

Odsjek 3.

PRAVA ZALOGOPRIMCA

Kad založena stvar ima neki nedostatak

Član 979.

Kad se pokaže da založena stvar ima neki materijalni ili pravni nedostatak, te ne predstavlja dovoljno obezbjeđenje naplate potraživanja, založni povjerilac ima pravo zahtijevati od zalogodavca drugu odgovarajuću zalogu.

Prodaja založene stvari

Član 980.

(1) Ako povjeriočevo potraživanje ne bude namireno o dospjelosti, povjerilac može zahtijevati od suda odluku da se stvar proda na javnoj prodaji, ili po tekućoj cijeni, kad stvar ima berzansku ili tržišnu cijenu.

(2) Ako bi troškovi javne prodaje bili nesrazmjerno veliki prema vrijednosti založene stvari, sud može odlučiti da povjerilac proda stvar po cijeni utvrđenoj procjenom stručnjaka, ili da je, ako hoće, zadrži za sebe po toj cijeni.

---

1. Strana valuta može biti predmet založnog prava. po prestanku založnog prava založni dužnik može tražiti da mu založni povjerilac vrati iznos strane valute koju mu je predao na ime zaloga.

Iz obrazloženja:

Tuženi smatra da se polaganje …… DM, na njegov devizni račun nije uopšte moglo tretirati kao zalog, jer da novac kao ni strana valuta, ne mogu biti predmet zaloga. Sa ovim prigovorom su se pravilno "obračunali" nižestepeni sudovi konstatujući da u konkretnom slučaju predaja strane valute po važećim propisima nije mogla biti izvršena u svrhu plaćanja kupovne cijene, ali sa stanovišta deviznih propisa nije bilo zapreke da se tretira kao predaja stvari u ručni zalog u svrhu obezbjeđenja plaćanja preostalog dijela kupovne cijene. Ugovaranje strane valute kao predmeta zaloga nije u suprotnosti ni sa odredbom iz člana 966. i člana 980. stav 1. Zakona o obligacioniam odnosima. Stranu valutu otkupljuje ovlaštena banka i u izvršnom postupku.

Prihvatajući pravilnim stanovište nižestepenih sudova da se strana valuta kao generična stvar mora dati u zalog, logično je iz toga zaključiti da baš ta sredstva moraju biti predmet vraćanja njenom vlasniku po prestanku razloga zbog kojih je ugovoren zalog.

(Vs BiH, Rev. 756/87, od 18. 2. 1988. – Bilten Vs BiH 2/88 – 32)

2. Tužbeni zahtjev hipotekarnog vjerovnika protiv hipotekarnog dužnika treba sadržavati, osim ostalog, i utvrđenje opsega potraživanja hipotekarnog vjerovnika kao i obvezu, hipotekarnog dužnika da trpi namirenje tako utvrđenog potraživanja putem javne prodaje nekretnina dužnika opterećenih založnim pravom.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora u ovoj pravnoj stvari predstavlja zahtjev tužiteljske banke radi utvrđenja da su tuženici hipotekarni dužnici tužitelja pa da se stoga nalaže javna

http://www.advokat-prnjavorac.com

prodaja nekretnina tuženika označenih u tužbi, s tim da su tuženici dužni trpjeti namirenje potraživanja tužitelja u iznosu od ……. dinara (sada …… kn) s 27% ugovorene kamate od 20. II. 1990. godine te nadalje s promjenjivom kamatnom stopom iz cijene postignute prodajom založenih nekretnina. Niži sudovi udovoljili su takvom tužbenom zahtjevu jer su u bitnom utvrdili da je prvotuženik kao dužnik iz zaključenog ugovora o kreditu s tužiteljem kao vjerovnikom dospio dva puta uzastopce u neodobreni minusni saldo zbog čega je kredit dospio u cijelosti (čl. 7. ugovora o kreditu), pa stoga niži sudovi nalaze da tužitelj kao hipotekarni vjerovnik ima pravo zahtijevati od svih tuženika kao hipotekarnih dužnika da trpe namirenje cjelokupnoga dospjelost potraživanja tužitelja temeljem ugovora o kreditu putem javne prodaje njihovih nekretnina na kojima je tužitelj stekao hipoteku radi osiguranja svojeg potraživanja iz ugovora o kreditu zaključenog s prvotuženikom. Po shvaćanju ovog suda tužbeni zahtjev obuhvaća osim ostalog i utvrđenje opsega potraživanja tužitelja po osnovi ugovora o kreditu zaključenog s prvotuženikom te nadalje obvezu svih tuženika da kao hipotekarni dužnici trpe namirenje tako utvrđenog potraživanja tužitelja putem javne prodaje nekretina tuženika opterećenih založnim pravom tužitelja. Polazeći od gore izloženog sadržaja tužbenog zahtjeva, ovaj Vrhovni sud nalazi da su niži sudovi bili dužni utvrditi visinu i opseg potraživanja tužitelja prema stanju u času zaključenja glavne rasprave, a to znači da su bili dužni uzeti u obzir izvršene uplate prvotuženika i u skladu s izvršenim uplatama utvrditi potraživanje tužitelja, jer se radi o takvom potraživanju čija priroda dozvoljava djelomično ispunjenje (čl. 310. ZOO), koje je i ugovoreno u obliku obročnih isplata kredita od kojih su neosporno dvije rate podmirene tužitelju od strane prvotuženika prije zaključenja glavne rasprave." **Napomena:** Vidi sada čl. 336. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine", br. 91/96).

(Vs RH, Rev. 1375/94, od 25. 1. 1996. – Izbor odluka 2/1996 – 22)

3. Vjerovnik - zalogoprimatelj ovlašten je zahtijevati prodaju založene stvari istodobno s podnošenjem tužbe za naplatu potraživanja osiguranog zalogom koje mu nije isplaćeno o dospjelosti.

Iz obrazloženja citiramo:

"Prvostupanjskom presudom obvezan je tuženik isplatiti tužiteljima dug, s tim da se, ako u tom roku ne podmiri dugovanje, ovlašćuju tužitelji da mogu prodati tuženikov kamion. Pravilan je zaključak nižestupanjskih sudova da je tuženik za osiguranje potraživanja (po ugovoru o zajmu) tužiteljima dao u zalog svoj kamion, što je u skladu s odredbom čl. 974. ZOO, pa su tužitelji bili ovlašteni i mimo tužbe za isplatu zajma nakon isteka roka predviđenoga za ispunjenje obveze od tuženika (7. 8. 1983) zahtijevati od suda donošenje odluke o prodaji založenog kamiona onako kako je to propisano u odredbi čl. 980. ZOO. Nije stoga bilo zapreke da tužitelji zatraže prodaju založenog vozila istodobno s podnošenjem tužbe za vraćanje zajma".

(Vs H, Rev. 125/85, od 6. 2. 1985. – Psp 29 – 68)

4. Vidjeti: sudsku praksu citiranu zu član 628. ZOO.

Prodaja stvari založene za potraživanje iz ugovora u privredi

Član 981.

(1) Ako dužnik ne namiri o dospjelosti potraživanje nastalo iz ugovora u privredi, povjerilac nije dužan obraćati se sudu, nego može pristupiti prodaji založene stvari na javnoj prodaji po isteku osam dana od upozorenja učinjenog dužniku kao i zalogodavcu, kad to nije isto lice, da će tako postupiti.

(2) Povjerilac je dužan obavijestiti blagovremeno oba lica o datumu i mjestu prodaje.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Ako založene stvari imaju tržišnu ili berzansku cijenu, povjerilac ih može prodati po toj cijeni, po isteku osam dana od upozorenja učinjenog dužniku i zalogodavcu da će tako postupiti.

---

1. Vjerovnikovo pravo da se ponajprije naplati iz vrijednosti založene stvari prestaje prestankom njegova posjeda (čl. 986. st. 1. ZOO).

Iz obrazloženja citiramo:

"Tužitelj nije bio obvezan predati robu iz svog posjeda sve dok ne budu namirena potraživanja iz ugovora o skladištenju. Tužitelj se, dakle, mogao koristiti svojim založnim pravom u smislu čl. 981. ZOO, tj. prodati robu na javnoj prodaji. Naravno da bi roba morala biti u tom slučaju ocarinjena, a beznačajno je da li bi carinu platio tužitelj kao prodavatelj ili bi troškovi bili prebačeni na kupca. Budući da je tužitelj predao robu carinarnici, izgubio je posjed na robi, pa je prema tome izgubio i založno pravo koje mu pripada kao skladištaru. (Iz obrazloženja)."

(Ps. Pž. 762/88, od 6. 6. 1989. – Psp 46, str. 170)

2. Ako založene stvari imaju burzovnu cijenu, vjerovnik ih može prodati po toj cijeni, nakon isteka roka od osam dana od upozorenja o namjeravanoj prodaji učinjenog dužniku i zalogodavcu. U suprotnom, ugovor o prodaji založene stvari je ništav.

Iz obrazloženja citiramo:

"Prvostupanjski sud je pravilno ocijenio da "……" d.d. ……. (vjerovnik) nije obavijestila dužnika o datumu i mjestu javne prodaje te da je vjerovnik prodao dionice po cijeni koja je niža od burzovne. Odatle slijedi pravilan zaključak prvostupanjskog suda da je ugovor o prijenosu vlasništva na dionicarna od 4. 6. 1996. ništav u smislu odredbe čl. 103. st. 1. ZOO, jer je protivan prinudnim propisima iz čl. 981. ZOO."

(Vs RH, Pž. 2797/97, od 13. 1. 1998. - Zbirka 5 – 49)

3. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz čl. 628. i 736. ZOO.

Prodaja založene stvari prije vremena i zbog kvarenja ili gubljenja vrijednosti i njena zamjena

Član 982.

(1) Kad se založena stvar kvari ili kad inače gubi vrijednost, te postoji opasnost da postane nedovoljna za obezbjeđenje povjeriočevog potraživanja, sud može na zahtjev zalogoprimca ili zalogodavca, a po saslušanju druge strane, odlučiti da se stvar proda na javnoj prodaji, ili po berzanskoj ili tržišnoj cijeni ako je ima, i da se cijena ili dovoljan dio cijene položi kod suda radi obezbjeđenja zalogoprimčevog potraživanja.

(2) Sud će odbiti zahtjev zalogoprimca, ako zalogodavac ponudi da zalogoprimcu preda umjesto založene stvari neku drugu stvar iste vrijednosti čije čuvanje ne zahtijeva veći trud i brugu od čuvanja prvobitno založene stvari.

(3) Sud će, pod istim uslovima, dozvoliti zamjenu založene stvari na zahtjev zalogodavca i u slučaju kad zaloprimac ne traži njenu prodaju.

---

1. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 628. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prodaja založene stvari prije vremena na zahtjev zalogodavca

Član 983.

(1) Na zahtjev zalogodavca sud može dozvoliti da se založena stvar proda određenom licu za određenu cijenu, ako nađe da je cijena dovoljna i ako su time očuvani opravdani interesi zalogoprimca.

(2) Dobijena cijena, ili dovoljan dio cijene, koji će sud odrediti dozvoljavajući prodaju, stupa na mjesto založene stvari i polaže se u sud za obezbjeđenje naplate povjeriočevog potraživanja.

Pravo prvenstvene naplate

Član 984.

Zalogoprimac ima pravo da iz cijene postignute prodajom založene stvari naplati prije ostalih povjerilaca zalogodavca svoje potraživanje, dužnu kamatu, troškove učinjene za očuvanje založene stvari, kao i troškove oko ostvarenja naplate potraživanja.

Redoslijed založnih prava

Član 985.

Kad je jedna stvar založena nekolicini povjerilaca, red po kome se isplaćuju njihova potraživanja iz vrijednosti založene stvari određuje se prema datumu nastanka njihovih založnih prava.

Odsjek 4.

PRESTANAK ZALOŽNOG PRAVA

Prestanak založnog prava gubitkom državine

Član 986.

(1) Povjeriočevo pravo da se prvenstveno naplati iz vrijednosti založene stvari prestaje prestankom njegove državine.

(2) Ono ponovo nastaje kad povjerilac povrati državinu stvari.

---

1. Punovažna je odredba iz ugovora o bančinom kreditu o otkupu strane valute iz depozita pribavioca kredita kod iste banke i o polaganju dinarske protuvrijednosti kao predmeta zaloga.

Iz obrazloženja:

Tužilac je 26. februara 1985. godine zaključio sa tuženom "Investbankom" pravno valjan ugovor o stambenom kreditu, koji je potpisao. Tim ugovorom tužiocu je odobren kredit u iznosu od ……. dinara i određeni su bliži uslovi otplate, a tačkom 6. ugovora izričito je predviđen poseban uslov prema kome "korisnik kredita stiče pravo na korišćenje ovog kredita na osnovu dinarskog depozita od prodatih deviza što iznosi …….. dinara na 5 godina". Istovremeno sa zaključenjem ovog ugovora tužilac je potpisao i nalog za knjiženje i prenos dinarske protuvrijednosti iznosa od ……. DM sa svoje devizne štedne knjižice radi obezbjedenja depozita u iznosu od ……. dinara, koji je zatim položen na njegovu dinarsku štednu knjižicu kod iste banke i oročen na pet godina, što je u skladu i sa opštim uslovima za odobravanje te vrste kredita koji su, takođe, obavezivali ugovorne stranke. Banka je tek nakon za-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ključenja navedenog ugovora kao i potpisivanja naloga za knjiženje i prenos od strane tužioca, koji je u tu svrhu istovremeno dobrovoljno predao odgovornom radniku banke i svoje obje štedne knjižice (deviznu i dinarsku), izvršila transakciju iz tog naloga, odnosno izvršila otkup deviznog štednog uloga na taj način što je skinula sa tužiočeve devizne štedne knjižice sporni iznos od …… DM, obračunala taj iznos po kursu važećem u to vrijeme i njegovu protuvrijednost od ……. dinara prenijela na tužiočevu dinarsku štednu knjižicu.

Kako je banka u svemu postupila onako kako je među strankama dogovoreno, odnosno nije neovlašteno skinula sa tužiočeve devizne štedne knjižice sporni iznos od ……. DM i taj iznos otkupila, te dinarsku protuvrijednost položila na njegovu dinarsku knjižicu, nije osnovan prigovor revizije da je tužbeni zahtjev neosnovano odbijen.

(Vs BiH, Rev. 704/89 od 28. 6. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 60)

2. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 736. ZOO

Prestanak založnog prava prestankom potraživanja

Član 987.

Kad prestane potraživanje čije je ispunjenje bilo obezbijeđeno zalogom, povjerilac je dužan vratiti založenu stvar zalogodavcu.

Zastarjelost međusobnih potraživanja

Član 988.

Potraživanja zalogodavca prema zalogoprimcu za naknadu štete zbog pogoršanja stvari kao i potraživanja zalogoprimca prema zalogodavcu za naknadu troškova učinjenih radi poboljšanja stvari, zastarijeva u roku od jedne godine od dana kada je stvar vraćena.

Odjeljak 3.

ZALAGANJE POTRAŽIVANJA I DRUGIH PRAVA

Odsjek 1.

ZALAGANJE POTRAŽIVANJA

Obavještavanje dužnika i predaja isprave

Član 989.

(1) Za sticanje založnog prava na nekom potraživanju potrebno je da dužnik bude pismeno obaviješten o zaključenom ugovoru o zalozi.

(2) Zalogodavac je dužan predati zalogoprimcu ispravu o založenom potraživanju.

Davanje u zalogu potraživanja iz hartije od vrijednosti

Član 990.

(1) Povjerilac stiče založno pravo na potraživanju upisanom na hartiji od vrijednosti na donosioca kad mu ona bude predata.

(2) Davanje u zalogu potraživanja iz hartije po naredbi vrši se indosamentom u kome je naznačeno da je predata u zalogu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dužnost očuvanja potraživanja

Član 991.

Zalogoprimac je dužan preduzimati mjere potrebne za očuvanje založnog potraživanja.

Naplaćivanje i uračunavanje kamata

Član 992.

(1) Ako založeno potraživanje daje pravo na kamate ili kakva druga povremena potraživanja, zalogoprimac je dužan da ih naplati.

(2) Tako postignuti iznosi prebijaju se sa troškovima na čiju naknadu zalogoprimac ima pravo, zatim sa kamatom koja mu se duguje i najzad sa glavnicom.

Naplaćivanje založenog potraživanja

Član 993.

(1) Kad založeno potraživanje dospije za naplatu, zalogoprimac je dužan naplatiti ga.

(2) Ispunjenjem založenog potraživanja založno pravo prelazi na stvar kojom je potraživanje ispunjeno.

(3) Kad je predmet založenog potraživanja novac, zalogoprimac je dužan na zahtjev zalogodavca položiti naplaćeni iznos kod suda, ali ako je predmet njegovog potraživanja također novac, i ako je ono dospjelo za naplatu, zalogoprimac može zadržati za sebe koliko mu se duguje, a ostalo je dužan predati zalogodavcu.

Prigovori dužnika založenog potraživanja

Član 994.

Dužnik založenog potraživanja može istaći zalogoprimcu prigovore koje u slučaju ustupanja potraživanja može dužnik ustupljenog potraživanja istaći prijemniku.

Odsjek 2.

DAVANJE U ZALOGU DRUGIH PRAVA

Način zalaganja

Član 995.

(1) Osim potraživanja, u zalogu se mogu dati i druga prava.

(2) Davanje u zalogu tih prava vrši se na način predviđen za njihovo prenošenje na drugoga, ako za određeni slučaj nije propisano što drugo.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Odsjek 3.

PRIMJENA ODREDBI O DAVANJU U ZALOGU STVARI

Član 996.

Odredbe o davanju u zalogu stvari primjenjuju se i na zaloge potraživanja i drugih prava, ukoliko za njih nije propisano što drugo.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXIX.

JEMSTVO

Odjeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 997.

Ugovorom o jemstvu se jemac obavezuje prema povjeriocu da će ispuniti punovažnu i dospjelu obavezu dužnika, ako to ovaj ne učini.

---

1. Specifični ugovor o jemstvu zaključen na osnovu garantnog pisma (garancije) za buduću obavezu nastaje kada izdavalac garancije sazna da je glavni dužnik zasnovao obavezu a obaveza iz garancije dospijeva kada ga povjerilac, na način predviđen garancijom, pozove da obavezu ispuni.

(Vs BiH, Pž. 506/87, od 23. 6. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 61)

2. Banka je obvezna korisniku garancije namiriti obvezu u iznosu koji je naveden u ispravi o bankarskoj garanciji pa i ako glavni dužnik iz osnovnog posla duguje veći iznos. U tome je razlika između bankarske garancije i jamstva iz čl. 997. ZOO.

(Vts RH, Pž. 3067/94, od 15. 11. 1994. – Zbirka 3 - 79)

3. Izdavanjem kreditnog pisma davalac namjenskog stambenog kredita je preuzeo specifičnu obavezu jemstva prema licu koje korisniku kredita proda građevinski materijal, a obavezu je dužan ispuniti samo ako stvarno dođe do zaključenja i ispunjenja ugovora o prodaji materijala.

(Vs BiH, Pž. 324/88, od 14. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 102)

4. Zakoniti imatelj mjenice, koji je izgubio mjeničnopravni zahtjev prema avalisti (banci) zbog prekasnog podnošenja mjenice na protest (čl. 52. Zakona o mjenici), ne može ista potraživanja ostvariti (naplatiti) od avalista temeljem čl. 977. ZOO ako ne postoji ugovor o jamstvu. Mjenično jamstvo (aval) prosuđuje se po Zakonu o mjenici, a ugovorno jamstvo po ZOO-u (čl. 997. do 1019).

(Ps H, Pž. 1791/89, od 24. 10. 1989. – Psp 43 - 153)

5. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 118/98, od 23. 6. 1998, citiranu u sudskoj praksi datoj zu član 998. ZOO.

Forma

Član 998.

Ugovor o jemstvu obavezuje jemca samo ako je izjavu o jemčenju učinio pismeno.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Pravno lice koje je dalo vjerovniku akceptni nalog radi obezbjeđenja tražbine koju ovaj ima prema trećem licu, nije solidarni jemac za obavezu trećeg lica, za koju bi odgovaralo cjelokupnom svojom imovinom.

Iz obrazloženja:

Potraživanje tužitelja proizilazi iz zaključenog ugovora o kratoročnom kreditu kojeg su potpisali tužitelj kao davalac kredita i prvotuženi kao korisnik kredita.

Drugotuženi nije potpisnik ugovora o kreditu, a izdao je akceptni nalog kao garanciju za povrat kredita.

U toku postupka tužitelj je od Zavoda za platni promet zahtjevao naplatu po akceptnom nalogu drugotuženog, ali do realizacije akceptnog naloga nije došlo, jer je predmetni akceptni nalog drugotuženog zaveden na peto mjesto po redoslijedu evidencije za naplatu.

Kod ovakvog stanja stvari, a koje između parničnih stranaka nije ni sporno, osnovani su žalbeni navodi drugotuženog da u ovoj pravnoj stvari tuženi nisu solidarni dužnici.

U ovoj pravnoj stvari drugotuženi nije solidarni dužnik, jer nije potpisnik ugovora o kratkoročnom kreditu, niti je lice koje je potpisalo izjavu o jamstvu.

Prema odredbi člana 998. Zakona o obligacionim odnosima, ugovor o jamstvu obavezuje jamca samo ako je izjavu o jamčenju učinio pismeno, što znači da jamac izjavu o jamstvu mora lično i potpisati.

Prvostepeni sud je pogrešno primijenio materijalno pravo kada drugotuženog smatra solidarnim dužnikom. Izdavanjem akceptnog naloga drugotuženi nije postao solidarni dužnik. Njegova izjava volje o jamčenju nije izjava jamca kao platca, nego izjava o jamčenju samo sredstvima sa računa, a ne i svom imovinom.

(Vs FBiH, Pž. 118/98, od 23. 6. 1998. – Bilten Vs FBiH 2/98 - 31)

2. Da bi se zasnovao ugovor o jemstvu potrebno je da se zaključi pismeni ugovor između povjerioca i jemca. Bez postojanja pismenog ugovora jemstvo se ne može uspostaviti.

(Vs S, broj Prev. 339/98. – 3/2000)

3. Potpis jamca na mjenici ne zamjenjuje potpis jamca na ugovoru o jamstvu.

Iz obrazliženja:

"Pogrešan je stav nižestupanjskih sudova da se može smatrati da su revidenti potpisali izjavu o jamstvu time što su uneseni brojevi njihovih osobnih iskaznica u ugovoru o jamstvu i što su potpisali mjenice. Brojevi osobnih iskaznica nikako ne mogu zamijeniti pisanu izjavu i potpis jamca, a totpis na mjenici odnosi se samo na mjenicu i obvezu iz mjenice koja se ispunjava po odredbama Zakona o mjenici kao samostalna mjenična obveza. Isto tako potpis na mjenici ne zamjenjuje potpis na ugovoru o jamstvu".

(Vs H, Rev. 1922/86, od 20.1. 1987. – Psp 35 - 83)

Sposobnost za jemčenje

Član 999.

Ugovorom o jemstvu može se obavezati samo ko ima potpunu poslovnu sposobnost.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Jemčenje za poslovno nesposobnog

Član 1000.

Ko se obaveže kao jemac za obavezu nekog poslovno nesposobnog lica, odgovara povjeriocu isto kao jemac poslovno sposobnog lica.

Predmet jemčenja

Član 1001.

(1) Jemstvo se može dati za svaku punovažnu obavezu, bez obzira na njenu sadržinu.

(2) Jemčiti se može i za uslovnu obavezu, kao i za određenu buduću obavezu.

(3) Jemstvo za buduću obavezu može se opozvati prije nego što obaveza nastane, ako nije predviđen rok u kome ona treba da nastane.

(4) Jemstvo se može dati i za obavezu nekog drugog jemca (jemac jemčev).

---

1. specifični ugovor o jemstvu zaključen na osnovu garantnog pisma (garancije) za buduću obavezu nastaje kada izdavalac garancije sazna da je glavni dužnik zasnovao obavezu a obaveza iz garancije dospijeva kada ga povjerilac, na način predviđen garancijom, pozove da obavezu ispuni.

Iz obrazloženja:

Garantnim pismom tuženi je "ovlastio" svog radnika "da može kupovati građevinski materijal kod svih radnih organizacija na ime dobivenog zajma za individualnu stambenu izgradnju" do iznosa od …… dinara; da će tuženi preuzeti materijal "platiti u roku od 15 dana po prijemu fakture u 2 pmimjerka", ali uz uslov da prodavac obavezno na poleđini ovog garantnog pisma upiše broj fakture i ovjeri potpisom i pečatom prodavca.

Garantno pismo tuženog je isprava koja sadrži garanciju tuženog i uslove uz koje se ona daje. To je specifičan ugovor o jemstvu kojim se tuženi obavezao prema povjeriocu da će ispuniti punovažnu i dospjelu uslovnu i buduću obavezu svog radnika - budućeg dužnika (član 997. i član 1001. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima). Ugovor o jemstvu je nastao nakon zaključenja ugovora o prodaji između glavnog dužnika predajom garantnog pisma - isprave o garanciji tuženog. Da je tužiocu predato garantno pismo tuženi nije mogao saznati sve dok mu tužilac ne dostavi račun (iz koga se može utvrditi da je zaključen ugovor o prodaji između glavnog dužnika i tužioca i da je predato tuženom garantno pismo) ili ga na drugi način obavijestiti da je primio njegovu izjavu (garantno pismo) i da je prihvatio, jer je ugovor o jemstvu zaključen onog časa kad je ponudilac primio izjavu ponuđenog da prihvata ponudu (stav 1. člana 31. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema izvedenim dokazima u prvostepenom postupku proizlazi da radnik tuženog nije istupao u ime i za račun tuženog, tj. kao njegov zastupnik (čl. 84. da 88. Zakona o obligacionim odnosima), nego je garantno pismo predao tužiocu, kada je sa njime, u svoje ime i za svoj račun, zaključio ugovor o prodaji građevinskog materijala.

Pošto se tuženi obavezao da će kupIjeni materijal platiti u roku od 15 dana po prijemu računa, obaveza tuženog da plati kupoprodajnu cijenu mogla je nastati samo dostavljanjem računa tuženom.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Predaja računa radniku tuženog koji nije bio zastupnik tuženog, nego je ugovor o prodaji zaključio u svoje ime i za svoj račun, ne smatra se kao predaja tuženom.

(VS BiH, Pž. 506/87, od 23. 6. 1988. – Bilten VS BiH 3/88 – 61)

2. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 997. ZOO.

Obim jemčeve odgovornosti

Član 1002.

(1) Jemčeva obaveza ne može biti veća od obaveze glavnog dužnika, a ako je ugovoreno da bude veća, ona se svodi na mjeru dužnikove obaveze.

(2) Jemac odgovara za ispunjenje cijele obaveze za koju je jemčio, ako njegova odgovornost nije ograničena na neki njen dio ili na drugi način podvrgnuta lakšim uslovima.

(3) On je dužan da naknadi potrebne troškove koje je povjerilac učinio u cilju naplate duga od glavnog dužnika.

(4) Jemac odgovara i za svako povećanje obaveze koje bi nastalo dužnikovom docnjom ili dužnikovom krivicom, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

(5) On odgovara samo za onu ugovorenu kamatu koja je dospjela poslije zaključenja ugovora o jemstvu.

---

1. Povjerilac iz ugovora o kreditu održao je ugovorni rok u kome je morao pozvati jemca na plaćanje, ako je prije isteka roka zahtjevao naplatu akceptnih naloga koje je primio jemac radi obezbjeđenja svog potraživanja.

Iz obrazloženja:

Tuženi jemac ističe u žalbi da bi njegova obaveza prestala i zbog toga što je bila vremenski ograničena (ako ga povjerilac iz ugovora o kreditu pozove na plaćanje duga do 18. 10. 1998. godine, kako je navedeno u pismenoj izjavi o jemčenju datoj 3. 3. 1997. godine, nazvanoj garancija), no, ovaj sud je, polazeći od odredaba člana 1002. stav 2. ZOO, našao da materijalno pravo nije pogrešno primijenjeno na štetu ovog tuženog.

Prvostepeni sud je, naime, utvrdio da je tužitelj akceptne naloge koje mu je dao jemac u času potpisivanja garancije podnio na naplatu nadležnoj jedinici ZPP dana 26. 8. 1998. godine, a takvo postupanje tužitelja ima značaj jasne manifestacije volje da traži naplatu duga iz ugovora o kreditu i od jemca i može se izjednačiti sa pozivom za plaćanje upućenim neposredno jemcu.

(Vs FBiH, Pž. 26/00, od 24. 2. 2000. – Banke, broj 29, Bilten Vs FBiH 2/00 - 46)

2. Mjenični jemac - avalista, u slučaju docnje u isplati mjenične svote, može biti obavezan na plaćanje zateznih kamata samo po stopi od 6% godišnje, pa i kada je mjenica izdata radi obezbjeđenja plaćanja novčane obaveze iz ugovora u privredi.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nije na pouzdan način utvrdio da li je drugotužena samo mjenični jemac (avalista) ili je jemac za obavezu prvotuženog iz osnovnog posla (ugovor o izradi tehničke dokumentacije), a od ovog utvrđenja zavisi i odluka o obavezi plaćanja kamata po stopi određenoj odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate koja se primjenjuje na novčane obaveze proizašle iz ugovora u privredi.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz teksta mjenice na kojoj je drugotužena označena kao avalista, data tužiocu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja od strane prvotuženog, u smislu odredaba Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, proizilazi da je drugotužena jemčila samo za mjeničnu svotu, koja odgovara iznosu duga iz osnovnog posla, a mjenično jemstvo nije isto što i građanskopravno jemstvo, regulisano odredbama člana 997. do 1019. Zakona o obligacionim odnosima.

Drugotužena bi se mogla smatrati jemcem za cjelokupnu obavezu prvotuženog iz osnovnog posla, pa prema tome i za sporedne tražbine kao što su zatezne kamate i slično (član 1002. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima) samo ako se ugovorom o jemstvu zaključenim sa tužičocem u smislu člana 997. Zakona o obligacionim odnosima obavezala da će ispuniti pravovaljanu i dospjelu obavezu dužnika, ako to ovaj ne učini, a takav ugovor bi, u smislu člana 998. ZOO, morao biti zaključen u pismenom obliku. Prvostepeni sud nije utvrđivao da li postoji ovakav ugovor već je samo uvidom u mjenicu zaključio da je drugotužena u položaju jemca za cjelokupnu obavezu prvotuženog.

Kako mjenični dužnici koji se nalaze u odluci u pogledu mjeničnih obaveza duguju mjeničnom povjeriocu kamate po stopi od 6% u smislu člana 47. Zakona o mjenici, to je pobijana presuda ukinuta da bi prvostepeni sud u ponovnom postupku utvrdio da li je drugotužena postala i jemac u građanskopravnom smislu za obavezu prvotuženog iz osnovnog posla.

U ponovnom postupku potrebno je utvrditi da Ii postoji ugovor između tužioca i drugotužene o jemstvu za obaveze prvotuženog, pa zavisno od ovih utvrđenja donijeti novu odluku.

(Vs BiH, Pž. 187/84, od 26. 9. 1984. – Bilten Vs BiH 4/84 - 38)

3. Primaocem tereta po ugovoru o pomorskom prevozu smatra se lice za koje je u konosmanu (teretnici) navedeno da će se teret isporučiti po njegovoj naredbi. Ovo lice ne gubi svojstvo primaoca i kada indosira konosman, ako se utvrdi da je to učinio samo da bi svom punomoćniku - indosataru omogućio da za njega preuzme teret u luci iskrcaja, a za ovo je brodar znao.

(Vs BiH, Pž. 321/87, od 14 7. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 63. **Napomena:** cjelovitije obrazloženje ove odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uz član 501. ZOO)

Prelaz povjeriočevih prava na jemca (subrogacija)

Član 1003.

Na jemca koji je namirio povjeriočevo potraživanje prelazi to potraživanje sa svim sporednim pravima i garantijama njegovog ispunjenja.

---

1. Jamac koji je namirio dugovanje dužnika prema banci ovlašten je od dužnika zahtijevati povrat isplaćenog iznosa.

Iz obrazloženja:

"Utvrđeno je u postupku da je tužitelj Istarskoj primorsko-goranskoj štednoj kreditnoj zadruzi isplatio kao jamac dug tuženika, da je navedena banka pokrenula parnični postupak radi naplate mjeničnog potraživanja kako prema tužitelju tako i prema tuženiku i da je tuženik bio glavni dužnik, da je odluka suda postala pravomoćna u odnosu na tužitelja dok je tuženik podnio odgovarajuće prigovore, te u cijelosti postupak nastavljen u parnici. U tom postupku banka je povukla tužbu jer je došlo do naplate njezina potraživanja. Na temelju tih činjeničnih utvrđenja i ovaj je Rev.izijski sud ocijenio da su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada

http://www.advokat-prnjavorac.com

su obvezali tuženika da tužitelju plati utuženi iznos. Naime, temeljem odredbe čl. 1003. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, na jamca koji je namirio vjerovniku potraživanje prelazi to potraživanje sa svim sporednim pravima i garancijama njegova ispunjenja, pa tužitelj kao jamac tuženika osnovano potražuje od tuženika iznos kojeg je za njega platio."

(Vs RH, Rev. 2911/94, od 4. 6. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 22/62)

Odjeljak 2.

ODNOS POVJERIOCA I JEMCA

Oblici jemstva

Član 1004.

(1) Od jemca se može zahtijevati ispunjenje obaveze tek nakon što je glavni dužnik ne ispuni u roku određenom u pismenom pozivu (supsidijarno jemstvo).

(2) Povjerilac može tražiti ispunjenje od jemca iako nije prije toga pozvao glavnog dužnika na ispunjenje obaveze, ako je očigledno da se iz sredstava glavnog dužnika ne može ostvariti njeno ispunjenje ili ako je glavni dužnik pao pod stečaj.

(3) Ako se jemac obavezao kao jemac platac, odgovara povjeriocu kao glavni dužnik za cijelu obavezu i povjerilac može zahtijevati njeno ispunjenje bilo od glavnog dužnika bilo od jemca ili od obojice u isto vrijeme (solidarno jemstvo).

(4) Jemac za obavezu nastalu iz ugovora u privredi odgovara kao jemac platac, ako nije što drugo ugovoreno.

---

1. Povjerilac iz ugovora o kreditu održao je ugovorni rok u kome je morao pozvati jemca na plaćanje, ako je prije isteka roka zahtjevao naplatu akceptnih naloga koje je primio jemac radi obezbjeđenja svog potraživanja.

(Vs FBiH, Pž. 26/00 od 24. 2. 2000. - Bilten Vs FBiH 2/00 – 46. **Napomena:** *Cjelo itije obra lo`enje o e odluke citirano je u sudskoj praksi datoj uu lan 1002. ZOO*

2. Ocijenjeno je da se očito iz sredstava dužnika ne može ostvariti ispunjenje obveze, kada je ostala bezuspješna naplata po akceptnom nalogu budući na računu glavnog dužnika nije bilo sredstava.

Iz obrazloženja:

"U smislu čl. 1004. st. 2. ZOO vjerovnik može tražiti ispunjenje od jamca, makar nije prije toga pozvao glavnog dužnika na ispunjenje obveze, ili ako je glavni dužnik pao pod stečaj. u provedenom postupku je utvrđeno da je ostalo bezuspješno ispunjenje obveze naplatom po akceptnom nalogu, budući da na računu glavnog dužnika nije bilo novaca za podmirenje obveze. Iz te okolnosti nedvojbeno proizlazi, da je očito da se iz sredstava glavnog dužnika ne može ostvariti ispunjenje obveze, pa je tužitelj u pravu, kada se obratio za ispunjenje obveze tuženima, kao supsidijarnim jamcima. Takovu svoju obvezu tuženi su prihvatili s ugovorom."

(Vs RH, II Rev. 11/96, od 8. 4. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 46/34)

3. Vidjeti: oduku Vs FBiH, Pž. 26/00, od 24. 2. 2000, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 1002. ZOO

http://www.advokat-prnjavorac.com

Solidarnost jemaca

Član 1005.

Više jemaca nekog duga odgovaraju solidarno, bez obzira na to da li su jemčili zajedno, ili se svaki od njih obavezao prema povjeriocu odvojeno, izuzev kada je ugovorom njihova odgovornost uređena drukčije.

Gubitak prava na rok

Član 1006.

Ako je dužnik izgubio pravo na rok određen za ispunjenje njegove obaveze, povjerilac, ipak, ne može zahtijevati ispunjenje od jemca prije isteka tog roka, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

Stečaj glavnog dužnika

Član 1007.

(1) U slučaju stečaja glavnog dužnika povjerilac je dužan prijaviti svoje potraživanje u stečaju i o tome obavijestiti jemca, inače odgovaraju jemcu za štetu koju bi ovaj imao zbog toga.

(2) Smanjenjenje obaveze glavnog dužnika u stečajnom postupku ili u postupku prinudnog poravnanja ne povlači sa sobom i odgovarajuće smanjenje jemčeve obaveze, te jemac odgovara povjeriocu za cio iznos svoje obaveze.

---

1. Na odnos između korisnika bankarske garancije i banke primjenjuju se odredbe o jamstvu.

Iz obrazloženja:

"Predmet ovog spora je zahtjev tužitelja kao korisnika garancije upravljen prema tuženiku (štedionici) za isplatu mu protuvrijednosti …….. DEM sve temeljem bankarske garancije br. 28/94. Nakon što je u postupku utvrđeno: - da je garancijom tuženik po nalogu "C.-inženjering" kao nalogodavcu u korist tužitelja izdao bankarsku garanciju kojom - da se tuženik obvezao isplatiti tužitelju kao korisniku garancije iznos od …… DEM ukoliko nalogodavac ne ispuni svoju obvezu preuzet temeljem osnovnih ugovora, a koju obvezu - da nalogodavac nije ispunio tužitelju - korisniku garancije time - da je u stečajnom postupku pokrenutom protiv nalogodavca tužitelj kao korisnik garancije prijavio svoje potraživanje koje mu je u tom postupku priznato, ali ne i naplaćenom. Pravilno su nižestupanjski sudovi primijenili materijalno pravo kada su usvojili tužbeni zahtjev tužitelja kao korisnika garancije obvezavši tuženika platiti garantirani iznos pošto je nastupio slučaj iz odredbe čl. 1083. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO: da treća osoba ne ispunjava dospjelu obvezu. Bankarska garancija po svojoj prirodi je samo specijalni oblik jamstva (jamstvo banke) zbog čega se na odnos između korisnika garancije i banke primjenjuju odredbe o jamstvu. Pošto je u konkretnom slučaju došlo do stečaja treće osobe iz čl. 1083. ZOO (glavnog dužnika) koja nije ispunila obvezu prema tužitelju preuzetu ugovorom br. 19/94 i 20/94 od 26. rujna 1994. g., to se na prava i obveze stranka u ovom slučaju (stečaja glavnog dužnika) imaju primijeniti odredbe čl. 1007. ZOO. U smislu te odredbe vjerovnik - ovdje tužitelj, je bio dužan prijaviti svoje potraživanje u stečajnom postupku, a što je i učinio, a kako tuženiku kao garantu - jamcu ne bi odgovarao za štetu zbog propuštanja prijave (čl. 1007. st. 1. ZOO), a tuženik je pak kao garant - jamac u obvezi prema tužitelju kao korisniku garancije - vjerovniku cijeli iznos obveze. Okolnost da je u stečajnom postupku treće osobe (nalogodavca) kao glavnog dužnika potraživanje iz garancije tužitelju priznato, nije od utjecaja na osno-

http://www.advokat-prnjavorac.com

vanost njegovog tužbenog zahtjeva, a kod utvrđene činjenice da to potraživanje nije i naplaćeno. Banka naime, odgovara korisniku garancije za cijeli iznos svoje obveze, bez obzira na to što je u stečajnom postupku treće osobe potraživanje korisnika garancije u cijelosti priznato."

(Vs RH, II Rev 44/98 i Gzz. 17/98, obje od 28. 4. 1999. – Izbor odluka 2/1999 – 38A/31)

2. Vjerovnik može od solidarnog jamca zahtijevati ispunjenje obveze bez obzira na stečaj dužnika i neovisno o stečaju.

Iz obrazloženja:

"Više osoba mogu solidarno odgovarati u raznim pravnim situacijama. Ponekad one tako odgovaraju u svojstvu dužnika iz nekog obveznog odnosa. Npr. prema odredbi čl. 206. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - citirano: ZOO, za štetu koju je više osoba uzrokovalo zajedno svi sudionici odgovaraju solidarno. Stečaj jednog od takvih solidarnih dužnika koji svi odgovaraju za vlastitu obvezu, nema, dakako, nikakva utjecaja na odgovornost ostalih solidarnih dužnika. Međutim, solidarna odgovornost bivših osnovnih organizacija udruženog rada nije bila takve prirode, već je tu jedna organizacija (u ovom slučaju trećetuženik) eventualno solidarno odgovarala za obveze druge organizacije, dakle, za tuđe obveze. Među takvim solidarnim dužnicima nastaje odnos koji odgovara odnosu vjerovnika i solidarnog jamca kod ugovora o jamstvu u smislu odredbe čl. 1004. st. 3. ZOO te služi pojačanju položaja vjerovnika, jer za ostvarenje njegove tražbine pored dužnika i solidarno s njim odgovara i neka druga osoba ili pak više njih. To pojačanje pozicije vjerovnika dolazi do izražaja upravo u situacijama kad dužnik zapadne u ekonomske teškoće ili čak dođe pod stečaj. Kad bi tada, kad je to vjerovniku najpotrebnije, otpala odgovornost drugih osoba, njihova solidarna odgovornost izgubila bi svoj smisao. Zato vjerovnik može od solidarnog jamca zahtijevati ispunjenje obveze bez obzira na stečaj dužnika i neovisno o stečaju. On je, doduše, dužan prijaviti svoje potraživanje u stečajnom postupku protiv glavnog dužnika jer inače odgovara jamcu za štetu (čl. 1007. st. 1. ZOO), ali stečaj dužnika ne dovodi do prestanka odgovornosti jamca. Zato na postojanje eventualne odgovornosti trećetuženika nije od utjecaja stečajni postupak vođen protiv DP "O."."

(Vs RH, II Rev. 78/97, od 8. 10. 1997. – Izbor odluka 1/1998 – 40/78)

Slučaj smanjene odgovornosti dužnikovog nasljednika

Član 1008.

Jemac odgovara za cio iznos obaveze za koji je jemčio i u slučaju kada bi se od dužnikovog nasljednika mogla zahtijevati isplata samo onog njenog dijela koji odgovara vrijednosti naslijeđene imovine.

Jemčevi prigovori

Član 1009.

(1) Jemac može istaći protiv povjeriočevog zahtjeva sve prigovore glavnog dužnika, uključujući i prigovor prebijanja, a ne i čisto lične dužnikove prigovore.

(2) Dužnikovo odricanje od prigovora, kao i njegovo priznanje povjeriočevog potraživanja, nema dejstva prema jemcu.

(3) Jemac može istaći protiv povjerioca i svoje lične prigovore, na primjer, ništavost ugovora o jemstvu, zastarjelost povjeriočevog potraživanja prema njemu, prigovor prebijanja uzajmanih potraživanja.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dužnost obavještavanja jemca o dužnikovom propuštanju

Član 1010.

Ako dužnik ne ispuni svoju obavezu na vrijeme, povjerilac je dužan obavijestiti o tome jemca, inače će mu odgovarati za štetu koju bi jemac pretrpio zbog toga.

---

1. Propuštanje obavještavanja solidarnog jemca da glavni dužnik nije ispunio obavezu, ne lišava povjerioca prava da od jemca traži ispunjenje obaveza.

U takvom slučaju povjerilac odgovara jemcu samo za eventualnu štetu koju je pretrpio zbog toga propuštanja.

(Vs BiH, Pž. 27/84. od 20. 4. 1984. - Bilten Vs BiH 2/84 – 35; Bilten sp Ks S 1/2002, str. 22)

2. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 1007. ZOO.

Oslobođenje jemca zbog povjeriočevog odugovlačenja

Član 1011.

(1) Jemac se oslobađa odgovornosti ako povjerilac, na njegov poziv poslije dospjelosti potraživanja, ne zahtijeva ispunjenje od glavnog dužnika u roku od mjesec dana od tog poziva.

(2) Kad rok za ispunjenje nije određen, jemac se oslobađa odgovornosti ako povjerilac, na njegov poziv po isteku jedne godine od zaključenja ugovora o jemstvu, ne učini u roku od mjesec dana od tog poziva potrebnu izjavu za određivanje datuma ispunjenja.

Oslobođenje jemca zbog napuštanja garantija

Član 1012.

(1) Ako povjerilac napusti zalogu ili koje drugo pravo kojim je bilo obezbijeđeno ispunjenje njegovog potraživanja, ili ga izgubi svojom nepažnjom i tako onemogući prelaz tog prava na jemca, ovaj se oslobađa svoje obaveze prema povjeriocu za onoliko za koliko bi mogao dobiti vršenjem tog prava.

(2) Pravilo prethodnog stava važi kako u slučaju kad je pravo nastalo prije zaključenja ugovora o jemstvu tako i u slučaju kad je nastalo poslije toga.

Odjeljak 3.

ODNOS JEMCA I DUŽNIKA

Pravo zahtijevati naknadu od dužnika

Član 1013.

(1) Jemac koji je isplatio povjeriocu njegovo potraživanje može zahtijevati od dužnika da mu naknadi sve što je isplatio za njegov račun, kao i kamatu od dana isplate.

(2) On ima pravo na naknadu troškova nastalih u sporu sa povjeriocem od časa kad je obavijestio dužnika o tom sporu, kao i na naknadu štete ako bi je bilo.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Ako je jemac iz ugovora o bankarskom kreditu, po ugovoru o jemstvu zaključenim sa korisnikom kredita, kreditoru morao dati akceptni nalog radi obezbjeđenja otplate kredita, pa banka potraživanje naplatila upotrebom akceptnog naloga, korisnik kredita – glavni dužnik ne može upotrijebiti u regresnoj parnici pravna sredstva kojima je on u času isplate mogao odbiti zahtjev banke.

Iz obrazloženja:

Među strankama tokom postupka nije bilo sporno, a tuženi ne osporava ni žalbom, da je dospjelo neplaćeno potraživanje po osnovu ugovora o kratkoročnom kreditu zaključenom između banke i tuženog kao korisnika kredita, Banka naplatila od tužitelja kao jemca, po njegovom akceptnom nalogu koji je izdao kao garanciju za povrat kredita. Budući da je naplata izvršena blokiranjem računa jemca, bez prethodne obavijesti o naplati, zbog čega on objektivno nije bio u mogućnosti da o isplati duga blagovremeno obavijesti dužnika, jemac samo stoga što je bez znanja dužnika izvršio isplatu povjeriočevog potraživanja, ne gubi pravo da od dužnika zahtjeva naknadu iznosa isplaćenog za njegov račun (član 1013. Zakona o obligacionim odnosima). Ovo samo u slučaju da je bio dužan da da akceptni nalog povjeriocu shodno ugovoru o jemstvu zaključenim sa povjeriocem u skladu sa prethodno postignutim sporazumu sa dužnikom a u suprotnom, ukoliko je to učinio bez zahtjeva dužnika, dužan je da sam snosi posljedice načina naplate potraživanja povjerioca, kojim je onemogućen da o plaćanju blagovremeno obavijesti dužnika. U tom slučaju, dužnik ne gubi pravo da upotrebi protiv jemca, koji je bez njegovog znanja izvršio isplatu povjeriočevog potraživanja, sva pravna sredstva kojim je u času te isplate mogao odbiti povjeriočev zahtjev (član 1016. ZOO).

(Vs FBiH, Pž. 165/00, od 15. 5. 2001. - Bilten VS FBiH 1/01 - 42)

2. Kad je vjerovnik iz ugovora o kreditu pridržao pravo vlasništva na stvari kupljenoj tim kreditom kao mjeru osiguranja svog potraživanja, jamac koji je ispunio obvezu dužnika ima pravo od dužnika zahtijevati ono što je za njega platio, ali nije postao vlasnikom stvari.

(Vs H, Rev. 2143/87, od 6. 6. 1989. – Psp 46 - 79)

Pravo jemca jednog solidarnog dužnika

Član 1014.

Jemac jednog od više solidarnih dužnika može zahtijevati od bilo koga od njih da mu naknadi ono što je isplatio povjeriocu, kao i troškove.

Pravo jemca na prethodno obezbjeđenje

Član 1015.

I prije nego što namiri povjerioca, jemac koji se obavezao sa znanjem ili odobrenjem dužnika ima pravo zahtijevati od dužnika da mu pruži potrebno obezbjeđenje za njegove eventualne zahtjeve u sljedećim slučajevima: ako dužnik nije ispunio svoju obavezu o njenoj dospjelosti, ako je povjerilac zatražio sudskim putem naplatu od jemca i ako se dužnikovo imovinsko stanje znatno pogoršalo poslije zaključenja ugovora o jemstvu.

---

1. Lice koje je primilo jemstvo saznanjem ili odobrenjem dužnika ima pravo na prethodno obezbjeđenje od dužnika (i prije nego što namiri povjerioca), ukoliko je povjerilac sudskim putem zatražio naplatu od jemca. Jemac ima pravo na naknadu troškova nastalih u sporu sa povjeriocem od časa kada je obavjestio tužioca o tom sporu, kao i na naknadu štete ako bi je bilo (član 113. st. 2. ZOO).

(Vs S, broj Prev. 274/98. – Bilten 4/1998)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Gubitak prava na naknadu

Član 1016.

(1) Dužnik može upotrijebiti protiv jemca koji je bez njegovog znanja izvršio isplatu povjeriočevog potraživanja sva pravna sredstva kojima je u času te isplate mogao odbiti povjeriočev zahtjev.

(2) Jemac koji je isplatio povjeriočevo potraživanje, a o tome nije obavijestio dužnika, te je i ovaj u neznanju za tu isplatu ponovo isplatio isto potraživanje, ne može zahtijevati naknadu od dužnika, ali ima pravo zahtijevati od povjerioca da mu vrati ono što mu je isplatio.

---

1. Vidjeti: odluku Vs FBiH, Pž. 165/00, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 1013. ZOO.

Pravo na vraćanje isplaćenog

Član 1017.

Jemac koji je bez dužnikovog zanja isplatio povjeriočevo potraživanje koje je docnije na dužnikov zahtjev poništeno, ili ugašeno prebijanjem, može samo zahtijevati od povjerioca vraćanje isplaćenog.

Odjeljak 4.

REGRES ISPLATIOCA PREMA OSTALIM JEMCIMA

Član 1018.

Kad ima više jemaca, pa jedan od njih isplati dospjelo potraživanje, on ima pravo zahtijevati od ostalih jemaca da mu svaki naknadi dio koji pada na njega.

Odjeljak 5.

ZASTARJELOST

Član 1019.

(1) Zastarjelošću obaveze glavnog dužnika zastarijeva i obaveza jemca.

(2) Kad je rok za zastarijevanje obaveze glavnog dužnika duži od dvije godine, obaveza jemca zastarijeva po isteku dvije godine od dospjelosti obaveze glavnog dužnika, izuzev kad jemac odgovara solidarno sa dužnikom.

(3) Prekid zastarijevanja potraživanja prema glavnom dužniku dejstvuje i prema jemcu samo ako je do prekida došlo nekim postupkom povjerioca pred sudom protiv glavnog dužnika.

(4) Zastoj zastarijevanja obaveze glavnog dužnika nema dejstva prema jemcu.

---

1. Odricanje od zastare glavnog dužnika nema učinak prema ostalim dužnicima pa niti prema jamcima.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja citiramo:

Prema odredbi čl. 366. st. 1. ZOO pisano priznanje zastare obveze smatra se kao odricanje od zastare. Prema odredbi čl. 422. st. 2. ZOO odricanje od navršene zastare nema učinak prema ostalim dužnicima. Revidenti tvrde da je glavni dužnik pravna osoba – u koju su udruženi još prije pokretanja parnice u kojoj je spomenuta pravna osoba presuđena za isplatu spornog iznosa tužitelju – pisanom izjavom priznala zastarjelo potraživanje tužitelja. Imajući na umu odredbu čl. 1019. st. 1. ZOO, prema kojoj zastarom obveze glavnog dužnika zastarijeva i obveza jamca – ako je točna revidentova tvrdnja o tome da je pravna osoba kao glavni dužnik priznala zastarjelu obvezu za koju kao jamci solidarno odgovaraju revidenti, to bi upućivalo da je u smislu odredbe čl. 1019. st. 1. ZOO u vrijeme navodnog odricanja od zastare glavnog dužnika nastala zastara tužiteljevih potraživanja i prema revidentima kao jamcim odnosno solidarnim dužnicima, a u tom slučju odricanje od zastare učinjeno od jednog od solidarnih dužnika, pa makar da je to i glavni dužnik, ne bi prema odredbi čl. 422. st. 2. ZOO moglo imati učinka prema ostalim dužnicima, u ovom slučaju revidentima koji bi protiv takvog potraživanja u ovako pretpostavljenom slučaju mogli s uspjehom istaknuti prigovore zastare.

(Vs H, II Rev. 76/89, od 28. 12. 1989. – Psp 47 - 81)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Glava XXX.

UPUĆIVANJE (ASIGNACIJA)

Odjeljak 1.

POJAM UGOVORA

Član 1020.

Upućivanjem (asignacijom) jedno lice, uputilac (asignant) ovlašćuje drugo lice, upućenika (asignat) da za njegov račun izvrši nešto određenom trećem licu, primaocu uputa (asignatar), a ovog ovlašćuje da to izvršenje primi u svoje ime.

---

1. Uputitelj nakon sklopljenog ugovora o asignaciji ne može jednostrano naknadno opozivati ovlaštenje upućenika.

Iz obrazloženja navodimo:

Prema odredbi čl. 1021. st. 2. ZOO prihvaćanje upute ne može se opozvati, dakle tuženik kao upućenik, prihvatitelj upute, nju ne može opozvati. Međutim, prema odredbi čl. 1031. ZOO uputilac (asignant) mogao je opozvati ovlaštenje koje je ugovorom od 24. 11. 1994. dao upućeniku, sve dok ne izjavi primatelju upute da prihvaća uputu.

(Vts RH, Pž. 1446/96, od 17. 9. 1996. – Zbirka 4 - 55)

2. Pod predajom (tradicijom) državine stvari ne misli se jedino naprenošenje neposredne državine, nego i na izvedeno sticanje posredne državine kada neko lice stiče posrednu državinu te stvari izvođenjem te svoje državine iz neposredne ili poredne državine svog prethodnika.

Jedan od načina predaje u posrednu državinu je i prenošenje zahtjeva na drugo lice (pribavioca) da mu treće lice preda stvar.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužilaca da im tužena, kao vlasnicima, preda u državinu određene pokretne stvari.

Odlučujući o osnovanosti tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su utvrdili sljedeće činjenično stanje: 1. tužioci su 10. 10. 1995. godine u G……. zaključili sa Ć. N. pismeni ugovor o zamjeni, prema kome su tužioci ustupili Ć. N. svoje određene pokretne stvari koje su se nalazile u njihovoj kući u O…….. za određene pokretne stvari koje im je Ć. N., kao vlasnik, ustupio u zamjenu kojesu se nalazile u njegovoj kući u G……. i 2. ovaj ugovor nije izvršen u cijelosti, jer je tužena dio pokretnih stvari koje su ustupljene tužiocu u zamjenu prisvojila bez pravne osnove 15. 04. 1995. godine i smjestila ih u svoj stan.

Polazeći od ovog utvrđenja nižestepeni sudovi su zaključili da su tužioci stekli pravo svojine na pokretnim stvarima čiju predaju traže od tužene i da im, kao vlasnicima, pripada pravo da od tužene u smislu čl. 37. st. 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima (dalje: ZOSPO) zahtiejvaju povraćaj ovih stvari.

Po ocjeni ovog revizijskog suda nižestepene presude su donesene uz pogrešnu primjenu materijalnog prava.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Među strankama nije sporno da su predmet ugovora o zamjeni bile pokretne stvari i da je ovaj ugovor zaključen nakon što je tužena prisvojila stvari, čiju predaju traže tužioci.

Odredbom člana 34. stav 1. ZOSPO propisano je da se, na osnovu pravnog posla, pravo svojine stiče na pokretnoj stvari predajom te stvari u državinu sticaoca. Predaja se sastoji u prenošenju neposredne državine natim stvarima. Kako je u konkretnom slučaju nesporno da se tućiocima na iznijeti način nije prenijala neposredna državina na spornim stvarima to na tužioce, po osnovu samog ugovora o zamjeni, nije prešla svojina na ovim stvarima, već samo stvoren osnov za sticanje svojine. Istina, pod predajom državine stvari ne misli se jedino na prenošenje neposredne državine, nego i naizvedeno sticanje posredne državine stvari kada neko lice preda posrednu državinu te stvari izvođenjem te svoje državine iz neposredne ili posredne državine svog prethodnika, tako da postoje njegovi singularni sukcesori u držanju te stvari. Jedan od načina predaje u posrednu državinu stvari je i prenošenje zahtjeva. Na prenošenje zahtjeva, kao način tradirati stvaru posrednu državinu misli i zakonodavac kad u čl. 34. stav 5. ZOSPO određuje: "Pravo svojine na pokretnu stvar koju drži treće lice, prelazi na sticaoca u trenutku zaključenja pravnog posla koji mu je prenosilac prenio pravo da zahtijeva povraćaj te stvari". Smisao ovog zakonskog propisa je u tome da se zahtjev za izručenje stvari može prenijeti na drugo lice tako da na to lice bude prenesena cjelokupna pravna pozicija dotadašnjeg posrednog držaoca u njegovom odnosu s neposrednim držaocem. Taj zahtjev ne prenosi se samim zaključenjem pravnog posla. Prenošenje zahtjeva na drugo lice vrši se asignacijom (čl. 1020 – 1034, ZOO), cisijom (čl. 436 – 445. ZOO), te ustupanjem (prenošenjem(ugovora (čl. 145 – 147. ZOO) i biva valjano samo ako je njen prethodnik (prenosilac) bio posredni držalac te stvari, bez obzira što, kao vlasnik ima reivindikacioni zahtjev u odnosu na držaoca stvari, a u nekim slučajevima i po osnovu zakona (čl. 300 – 304. ZOO) i na osnovu odluke organa vlasti (čl. 213. st. 3. i 4. ZIP). Reivindikacijski zahtjev pripada vlasniku koji nema državinu, pa ni posrednu i ustupanjem ovog zahtjeva drugom licu, to drugo lice ne može postati posrednim držaocem stvari.

U konkretnom slučaju nije sporno da na tužioce na izneseni način nije prenesen zahtjev kojim bi ga činio posrednim držaocem, odnosno zahtjev prema neposrednom držacu (ovdje tuženoj) da mu izruči stvar.

Prema svemu iznijetom očigledno je da tužiocim nisu postali vlasnici spornih stvari po osnovu pravnog posla na koga se pozivaju, jer im prenosilac (ovdje Ć. N.) nije prenio pravo da u smislu člana 34. stav 5. ZOSPO zahtijevaju povrat stvari, a nitu su tužioci dokazali istinitost svoje državine, usljed čega nemaju ni reinvidikacijski zahtjev u smislu člana 37. ZOSPO, a ni pravo na publikacijsku tužbu u smislu člana 41. stav 1. ovog zakona. Nižestepeni sudovi su, dakle, pogrešno primijenili materijalno pravo kada su usvojili tužbeni zahtjev. Stoga je uvaženjem revizijenižestepene presude valjalo preinačiti na osnovu člana 395. stav 1. Zakona o parničnom postupku i riješiti kao u izreci.

(Vs RS, Rev. 129/97, od 25. 12. 1997. – Bilten 1/1999 – 39)

Odjeljak 2.

ODNOSI PRIMAOCA UPUTA I UPUĆENIKA

Prihvatanje od strane upućenika

Član 1021.

(1) Primalac uputa stiče pravo da zahtijeva od upućenika ispunjenje tek kad mu ovaj izjavi da prihvata uput.

(2) Prihvatanje uputa ne može se opozvati.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prigovori upućenika

Član 1022.

(1) Prihvatanjem uputa nastaje između primaoca uputa i upućenika dugovinski odnos nezavisan od odnosa između uputioca i upućenika, kao i odnos između uputioca i primaoca uputa.

(2) Upućenik koji je prihvatio uput može istaći primaocu uputa samo prigovore koji se tiču punovažnosti prihvatanja, prigovore koji se zasnivaju na sadržini prihvatanja ili na sadržini samog uputa, kao i prigovore koje ima lično prema njemu.

---

1. Prihvaćanjem upute nastaje između primatelja upute (asignatara) i upućenika (asignata) dužnički odnos nezavisan od odnosa između uputioca (asignanta) i upućenika (asignata), a i od odnosa između uputioca (asignanta) i primatelja upute (asignatara).

Činjenica što je upućenik platio određenu robu primatelju upute ne stvara pravni odnos za druge tražbine primatelja upute prema upućeniku izvan sadržaja upute.

(Vts RH, Pž. 24/97, od 5. 1. 1999. – Zbirka 5 - 50)

Prenošenje uputa

Član 1023.

(1) Primalac uputa može uput prenijeti na drugog i prije prihvatanja od upućenika, a ovaj ga može prenijeti dalje, izuzev kad iz samog uputa ili posebnih okolnosti proizilazi da je on neprenosiv.

(2) Ako je upućenik izjavio primaocu uputa da prihvata uput, to prihvatanje ima dejstva prema svim licima na koja bi uput bio uzastopno prenesen.

(3) Ako je upućenik izjavio prijaviocu, na koga je primalac uputa prenio uput, da ga prihvata, on ne može istaći prijaviocu prigovore koje ima prema primaocu uputa lično.

Zastarjelost

Član 1024.

(1) Pravo primaoca uputa da zahtijeva ispunjenje od upućenika zastarijeva za godinu dana

(2) Ako za ispunjenje nije određen rok, zastarjelost počinje teći kada upućenik prihvati uput, a ako ga je on prihvatio prije nego što je dat primaocu uputa, onda kada bude dat ovome.

Odjeljak 3.

ODNOS PRIMAOCA UPUTA I UPUTIOCA

Ako je primalac uputa povjerilac uputioca

Član 1025.

(1) Povjerilc nije dužan pristati na uput koji mu je učinio dužnik u cilju ispunjenja svoje obaveze, ali je dužan da o svom odbijanju odmah izvijesti dužnika, inače će mu odgovarati za štetu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Povjerilac koji je pristao na uput dužan je pozvati upućenika da ga izvrši.

Uput nije ispunjenje

Član 1026.

(1) Kad je povjerilac pristao na uput učinjen od njegovog dužnika u cilju ispunjenja obaveza, ta obaveza ne prestaje ako nije drukčije ugovoreno, ni njegovim pristankom na uput, ni prihvatanjem od strane upućenika, nego tek ispunjenjem od strane upućenika.

(2) Povjerilac koji je pristao na uput učinjen od njegovog dužnika može zahtijevati od uputioca da mu ispuni ono što mu duguje samo ako nije dobio ispunjenje od upućenika u vrijeme određeno u uputu.

Dužnost primaoca uputa da obavijesti uputioca

Član 1027.

Ako upućenik odbije pristanak na uput, ili odbije ispunjenje koje mu zahtijeva primalac uputa, ili izjavi unaprijed da neće da ga izvrši, primalac uputa je dužan obavijestiti odmah uputioca o tome, inače mu odgovara za štetu.

Odustanak od prihvaćenog uputa

Član 1028.

Primalac uputa koji nije povjerilac uputioca i koji neće da se koristi uputom može odustati od njega, čak i ako je već izjavio da ga prima, ali je dužan da bez odlaganja obavijesti o tome uputioca.

Opozivanje ovlašćenja datog primaocu uputa

Član 1029.

Uputilac može opozvati ovlašćenje koje je uputom dao primaocu uputa, izuzev ako je uput izdao u cilju ispunjenja nekog svog duga prema njemu i uopšte ako je uput izdao u njegovom interesu.

Odjeljak 4.

ODNOS UPUTIOCA I UPUĆENIKA

Ako je upućenik dužnik uputioca

Član 1030.

(1) Upućenik nije dužan prihvatiti uput, čak i ako je dužnik uputioca, izuzev ako mu je to obećao.

(2) Ali, kad je uput izdat na osnovu upućenikovog duga uputiocu, upućenik je dužan da ga izvrši do iznosa tog duga, ako mu to ni po čemu nije teže od ispunjenja obaveze prema uputiocu.

(3) Izvršenjem uputa izdatog na osnovu upućenikovog duga uputiocu, upućenik se oslobađa u istoj mjeri svoga duga prema uputiocu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Opozivanje ovlašćenja datog upućeniku

Član 1031.

(1) Uputilac može opozvati ovlašćenje koje je uputom dao upućeniku, sve dok ovaj ne izjavi primaocu uputa da prihvata uput, ili ga ne izvrši.

(2) On ga može opozvati i kad je u samom uputu navedeno da je neopoziv, kao i kad bi se opozivanjem vrijeđala neka njegova obaveza prema primaocu uputa.

(3) Otvaranje stečaja nad imovinom uputioca povlači po samom zakonu opozivanje uputu, izuzev slučaja kad je upućenik bio već prihvatio uput prije otvaranja stečaja, kao i kad u času prihvatanja nije znao niti je morao znati za taj stečaj.

---

1. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 1020. ZOO.

Odjeljak 5.

SMRT I LIŠENJE POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Član 1032.

Smrt uputioca, primaoca uputa ili upućenika, kao i lišenje poslovne sposobnosti nekoga od njih, nema uticaja na uput.

Odjeljak 6.

UPUT U OBLIKU HARTIJE NA DONOSIOCA

Član 1033.

(1) Pismeni uput može biti izdat na donosioca.

(2) U tom slučaju svaki imalac hartije ima prema upućeniku položaj primaoca uputa.

(3) Odnosi koji uputom nastaju između primaoca uputa i uputioca, nastaju u ovom slučaju samo između svakog pojedinog imaoca hartije i lica koje mu je hartiju ustupilo.

Odjeljak 7.

UPUT U OBLIKU HARTIJE PO NAREDBI

Član 1034.

Pismeni uput koji glasi na novac, na hartije od vrijednosti ili na zamjenljive stvari može biti izdat sa odredbom „po naredbi“, ako je upućenik lice koje se bavi privrednom djelatnošću i ako ono što treba da izvrši ulazi u okvir te djelatnosti.

Primjer broj	*Ugovor o (upu}ivanju) asignaciji*

http://www.advokat-prnjavorac.com

Glava XXXI.

BANKARSKI NOVČANI DEPOZITI

Odjeljak 1.

NOVČANI DEPOZIT

Pojam

Član 1035.

(1) Ugovor o novčanom depozitu je zaključen kada se banka obavezala da primi, a deponent da položi kod banke određeni novčani iznos.

(2) Ovim ugovorom banka stiče pravo da raspolaže deponovanim novcem i dužna je da ga vrati prema uslovima predviđenim u ugovoru.

---

1. Na temelju sudskog ostavinskog rješenja donesenog nakon smrti vlasnika deviznog računa ili deviznog štednog uloga, banka nije dužna izvršiti isplatu deviznih sredstava.

(Vs FBiH, Rev. 97/96, od 10.4.1997. - Bilten Vs FBiH 1/97 - 29)

2. U nedostatku pismenog ugovora o oročavanju deviznog štednog uloga uzima se da je kao fiksna kamatna stopa ugovorena ona koja je važila u vrijeme oročavanja deviznog – štednog uloga, pa i kada kamatna stopa nije označena u štednoj knjižici.

(Vs RS, Rev. 18/94, od 28. 1. 1994. – Banke, broj 29, Bilten 1/1999 – 68)

3. Odredbe zakona o deviznom poslovanju, kao posebne, ne suspenduju odredbe člana 1035. – 1042. ZOO kao opšteg zakona.

Okolnost da je odlukom o obustavljanju isplate stare devizne štednje propisano da se ne mogu izvršavati rješenja o izvršenju koja su donesena na osnovu pravosnažnih presuda nema značenje zabrane da se pred sudom razrješavaju određeni obligaciono – pravni odnosi između stranaka na osnovu ugovora o novčanom depozitu i ugovora o ulogu na štednju koje su zaključile ugovorne strane.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici, pored ostalih, je i zahtjev tužioca da mu tužena po osnovu ugovora o novčanom depozitu isplati devizni štedni ulog s devizne štedne knjižice broj 30500–620–8–16–70810–12668–4 u iznosu od …….. DEM.

Odlučujući o osnovanosti ovog dijela tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su utvrdili: 1. tužilac je po osnovu ugovora o novčanom depozitu predao tuženoj …….. DEM i zato mu je tužena izdala deviznu štednu knjižicu broj 30500–620–8-16–70810–12668–4 na njegovo ime; 2. ovaj novčani depozit tuženi sada drži kao ulog na štednju po viđenju i 3. tužena banka je prije podnošenja tužbe odbila zahtjev tužioca da mu se ova sredstva stranog novca uloženog kao novčani depozit vrate.

Polazeći od ovog utvrđenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da su stranke po osnovu međusobno zaključenog ugovora o novčanom depozitu stekli određena prava i preuzeli određene obaveze i da je tužena banka u obavezi da po osnovu člana 1035. stav 2. i člana 1038. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima vrati tužiocu, na njegov zahtjev, sporni iznos stranog novca, jer je u pitanju

http://www.advokat-prnjavorac.com

depozit po viđenju sa kojim deponent (ovdje: tužilac) ima pravo da raspolaže u svakom trenutku. Stoga nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo na štetu tužene kada su je obavezali da vrati tužiocu …….. DEM sa pripadajućom kamatom.

Ovaj sud u svemu prihvata pravno shvatanje drugostepenog suda da odredbe Zakona o deviznom poslovanju, na koje se poziva revident, kao posebne, ne suspenduju odredbe člana 1036. – 1042. Zakona o obligacionim odnosima, kao opšteg zakona. Ne radi se, naime, ovdje, a to drugostepeni sud pravilno zapaža, o plaćanju i naplaćivanju u stranom novcu u smislu propisa o deviznom poslovanju na koji se revident poziva, niti je ovim propisima uređena materija bankarskih novčanih depozita i uloga na štednju, a niti je utvrđeno zaključivanje dvostrano teretnih ugovora između banke i deponenta. U pitanju je ovdje, dakle, vraćanje novčanog depozita koga je tužilac, kao deponent dao tuženoj po osnovu ugovora o novčanom depozitu.

Neosnovano se tužena poziva na Odluku o obustavljanju isplate "stare devizne štednje" ("Službeni glasnik RS", broj 10/96) u prilog teze da je tužbeni zahtjev u odnosnom dijelu neosnovan. Odredbama ove odluke propisano je da se ne mogu izvršavati sudska rješenja o izvršenju koja su donesena na osnovu pravosnažnih presuda u stvarima koje se tiču isplate iz osnova "stare devizne štednje", a ne i zabrana da se pred sudom, što je i razumljivo, razrješavaju određeni obligaciono–pravni odnosi između stranaka po osnovu konkretih ugovorao novčanom depozitu i ugovora o ulogu na štednju kojeg su zaključile ugovorne strane.

(Vs RS, Rev. 64/97, od 16. 10. 1997. – Banke, broj 30, Bilten 1/1999 – 71)

4. U nedostatku pismenog ugovora o oročavanju deviznog štednog uloga, ako se drugačije ne dokaže, mora se uzeti da je kamatna stopa označena u štednoj knjižici ugovorena kao fiksna kamatna stopa.

Iz obrzaloženja:

Činjenica da između stranaka nije zaključen pismeni ugovor o oročenom deviznom štednom ulogu i da u deviznoj knjižici nije označena kamatna stopa ne može da opravda pravno shvatanje nižestepenih sudova da u ovom slučaju nije ugovorena fiksna, već promjenljiva kamatna stopa. Po ocjeni ovog revizijskog suda u nedostatku pismenog ugovora o oročenom deviznom štednom ulogu, ako se drugačije ne dokaže, mora se uzeti da je kao fiksna kamatna stopa ugovorena ona koja je važila u vrijeme oročavanja devizno – štednog uloga, pa i kada kamatna stopa nije označena u štednoj knjižici. Kako je u konkretnom slučaju u vrijeme zaključenja ugovora važila kamatna stopa od 11 odsto godišnje na oročena sredstva preko 24 mjeseca i kako tužena ničim relevantnim nije dokazala da je promjenljiva kamatna stopa izričito ugovorena, to se ima uzeti da je među ovim strankama ugovorena ova kamatna stopa i to kao fiksna i da su je, kao takvu, stranke imale u vidu u vrijeme zaključenja ugovora.

(Vs RS, Rev. 19/94, od 28. 1. 1994. – Bilten 1/1999 – 67)

5. Odredbe samoupravnog sporazuma banaka o politici kamatne stope o prelasku na promjenljive kamatne stope na devizne štedne uloge građana počev od 1. 7. 1986. godine ne mogu se neposredno primjenjivati ako je prije donošenja ovog sporazuma ugovorena fiksna kamatna stopa i ako je poslije isteka tekućeg perioda oročavanja došlo do automatskog produženja važnosti ugovora po kome je ugovorena fiksna kamatna stopa.

Iz obrazloženja:

Revident gubi iz vida da se ovdje radi o novčanom depozitu, primljenom kao ulog na štednju. Ovakav ugovorni odnos po svom sadržaju obavezuje tuženu banku da, prema ugovorenim uslovima, izvrši svoju obavezu. Pravna priroda ovog ugovora, čije zaključenje nije obavezno, niti mu je sadržaj određen propisom (čl. 27. ZOO) ne

http://www.advokat-prnjavorac.com

dopušta njegovu izmjenu jednostranom izjavom volje, što se odnosi i na ugovorenu fiksnu kamatnu stopu (čl. 133. – 138. ZOO) niti raskidanje samo voljom jedne strane. Prema tome u presuđenju ovog spora mora se poći od načela izraženog u odredbi člana 262. stav 1. ZOO prema kojem je svaka ugovorna strana dužna obavezu izvršiti savjesno i u svemu kako ona glasi, osim ako bi njegova odredba bila protivna prinudnim propisima, javnom poretku i dobrim običajima. Ugovaranje kamatne stope od 12,5 odsto u konkretnom slučaju nije bilo protivno ni jednom pravnom propisu niti javnom moralu i dobrim običajima.

(Vs RS, Rev. 39/93, Rev. 59/93 i Rev. 60/93, sve od 26. 10. 1993. – Bilten 1/1999 – 66)

6. U ovoj se pravnoj stvari ne radi o deviznom štednom ulogu niti o deviznom računu građana već o oročenom namjenskom novčanom depozitu. Ta je kategorija bankarskih ugovora normirana odredbom čl. 1035. do uključivo čl. 1042. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, dalje ZOO), dok su ostale vrste bankarskih ugovora zasebno normirane odredbama čl. 1043. ZOO pa nadalje, npr. ulog na štednju – čl. 1043. do 1046., bankarski tekući račun čl. 1052. do 1060. ZOO.

Članak 1036. sadrži odredbu prema kojoj banka deponentu otvara račun, ali stoga da bi između ostalog na taj račun polagala novac na ime dospjele kamate u tijeku razdoblja oročenja. Zakon u ovom kontekstu ne poznaje kategoriju otvoreni račun deponenta, a osobito o toj kategoriji ne govori čl. 1039. ZOO. On, naime, propisuje obvezu banke da redovito izvješćuje deponenta o stanju deviznog računa.

Iz svega navedenog slijedi da su u ovoj pravnoj stvari primijenjene zakonske odredbe koje nisu mogle biti primijenjene, pa je ostvaren revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava, te je revizija tužiteljice prihvaćena primjenom čl. 395. st. 2. ZPP i pobijane presude ukinute, te predmet vraćen sudu prvog stupnja na ponovno suđenje.

Zbog navedenih razloga pravno su neodlučni navodi revizije koji se odnose na retroaktivnu primjenu čl. 19. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima s inozemstvom.

U ponovljenom postupku sud prvog stupnja će cijeneći sadržaj ugovornih odredbi ugovora o deponiranju deviznih sredstava odlučiti o tome da li tužiteljici za sporno vremensko razdoblje pripada pravo na ugovorne kamate u stranim sredstvima plaćanja ili pak u domaćoj valuti.

Pritom valja navesti da će o pravu deponenta na zateznu kamatu u slučaju zakašnjenja o ispunjenju ugovorne obveze odlučiti uzimajući u obzir vrijeme dospijeća pojedinog iznosa uglavničenih ugovornih kamata, dok će o pravu deponenta da raspolaže s dospjelim kamatama odlučiti primjenom propisa koji važe u vrijeme prvostupanjskog suđenja.

U pogledu visine zakonske zatezne kamate na glavnicu u stranoj valuti vjerovnik ima pravo na zakonsku zateznu kamatu koja se u mjestu ispunjenja plaća na devizne štedne uloge oročene bez utvrđene namjene na rok od godine dana do 6. listopada 1989.g., a nakon novele ZOO, tj. od 7. listopada 1989.g. po stopi što ju banke u mjestu ispunjenja plaćaju na devizne štedne uloge po viđenju."

(Vs RH, Rev. 1634/00, od 30. 8. 2000. – Izbor odluka 2/2001 – 34)

7. Ako je ugovorena fiksna kamatna stopa na devizni štedni ulog banka se ne može osnovano pozivati na svoju odluku kojom je propisala da se obračun kamata u toku trajanja oročenja vrši po kamatnoj stopi propisanoj odlukom banke.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Tužena banka se ne može osnovano pozivati na svoje odluke kojima je propisano da se obračun kamata u toku trajanja oročenja vrši po kamatnoj stopi propisanoj odlukom banke sve i da je takva klauzula unijeta u štednu knjižicu, jer u ovakvim slučajevima vrijede odredbe ugovora koga su stranke zaključile (čl. 1035. ZOO), a ne opšti uslovi, kako je to i propisano odredbom člana 142. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs RS, Rev. 39/93, od 26. 10. 1993. – Bilten 1/1999 - 70)

8. Naknadno donesenom internom odlukom banke kojom regulira isplatu po ugovoru o oročenom depozitu prema internoj tečajnoj listi banke, ne mogu se jednostrano mijenjati odredbe ugovora.

Iz obrazloženja:

"Ugovorni odnos stranaka reguliran je ugovorom o oročenju kao vrsti ugovora o oročavanju depozita, te je tuženica temeljem odredbe čl. 1035. st. 2. Zakona o obveznim odnosima - dalje: ZOO, u obvezi vratiti tužitelju deponirani novac, a prema uvjetima određenim ugovorom, i to baš onim iz čl. 1. i 5. Ugovora, jer je ugovorima jasno ugovoreno pitanje primjene tečaja DEM. Prema čl. 1. Ugovora dinarska vrijednost u času oročavanja označava se u protuvrijednosti u DEM, a temeljem st. 2. čl. 5. Ugovora upravo iznos uloga evidentno izražen u DEM (iz čl. 1. Ugovora) na dan dospijeća preračunava se prema važećem srednjem tečaju DEM, te se isplaćuje u dinarskoj proutvrijednosti uz ugovorenu kamatu. U vrijeme zaključenja ugovora dinarski ulog je bio obračunat i naznačen u toč. 1. Ugovora prema tada važećem srednjem tečaju 1 DEM …. HRD u skladu s Odlukom o formiranju tečaja dinara u 1991. godini, a taj propis je ostao na snazi i primjenjivao se kao republički propis temeljem Zakona o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti financija koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuje kao zakon Republike Hrvatske ("Narodne novine", br. 53/91), a koja odredba je kogentne naravi. Odlukom o uvođenju hrvatskog dinara kao sredstva plaćanja na teritoriju Republike Hrvatske ("Narodne novine", br. 71/91), koja je stupila na snagu 31. 12. 1991.g., propisano je da tečaj hrvatskog dinara prema stranim valutama utvrđuje Narodna banka Republike Hrvatske (toč. 11. st. 2. spomenute Odluke), koja je i donijela i Odluku o utvrđivanju tečaja hrvatskog dinara prema stranim valutama s primjenom od 1. 1. 1992.g. ("Narodne novine", br. 73/91). Srednji tečaj Narodne banke Republike Hrvatske na dan dospijeća obveze na isplatu oročenog depozita - 11. 3. 1992.g. iznosio je …. HRD-a pa su niži sudovi pravilno utvrdili postojanje obveze tuženice na isplatu iznosa od ……. kn tužitelju. Pritom valja navesti da je pravilno pravno stajalište nižih sudova da interne odluke tuženice, koje reguliraju isplatu, odnosno obračun po dospijeću prema internoj tečajnoj listi banke (odluka tuženice od 23. listopada 1991. g.) ne mogu biti obvezujuće za tužitelja jer su donijete nakon zaključenja ugovora, pa bi njena primjena značila jednostranu izmjenu uvjeta ugovora zaključenog među strankama, što nije dopušteno."

(Vs RH, Rev 2348/93, od 31. 1. 1996. – Izbor odluka 2/1996 – 18/57).

9. O pravu deponenta na raspolaganje deviznim štednim ulogom sud će odlučiti primjenom propisa koji važe u vrijeme prvostupanjskog presuđenja dok će o pavu deponenta na zateznu kamatu u slučaju zakašnjele isplate odlučiti uzimajući u obzir dospjelost pojedinih iznosa s obzirom na ograničenja u raspolaganju s deviznim štednim ulozima koja su postojala u pojedinim razdobljima.

Iz obrazloženja

"O predmetu spora - zahtjevu tužitelja na isplatu deviznog depozita položenog kod tuženice kao ulog na štednju po viđenju sudovi su odlučili primjenom odredbe čl. 1043. i čl. 1038. st. 2. Zakona o obveznim odnosima obvezavši tuženicu na isplatu cijelog deviznog depozita od ….. DEM i …… ATS sa zakonskim kamatama od

http://www.advokat-prnjavorac.com

24.VIII. 1991. do isplate. Odlučujući tako sudovi su pogrešno primijenili materijalno pravo. Ovo zato jer u vrijeme suđenja - donošenja presude suda prvog stupnja 12.XII. 1991. godine Zakon o obveznim odnosima nije bio mjerodavno materijalno pravo glede pitanja - s jedne strane prava deponenta da neograničeno raspolaže devizama na svom deviznome štednom ulogu kod banke, a s druge obveze banke da postupi po nalozima svojih komitenata. Pri tome valja reći da temeljem odredbe čl. 356. Zakona o parničnom postupku -ZPP ("Narodne novine", br. 53/91, 91/92) pogrešna primjena materijalnog prava postoji i onda kada sud, kao u ovom slučaju, nije primijenio propise koji su važili u vrijeme suđenja, a trebali su ih primijeniti s obzirom na njihov relevantan utjecaj na ugovorni odnos stranaka. Naime, sudovi su propustili primijeniti Odluku o načinu na koji ovlaštene banke izvršavaju naloge za plaćanje domaćih fizičkih osoba devizama s njihovih deviznih računa i deviznih štednih uloga ("Narodne novine", broj 53/91 - dalje: Odluka) koja je kao kogentni propis vrijedila u vrijeme donošenja presude suda prvog stupnja, a bila je donijeta na temelju ovlasti iz čl. 12. Zakona o privremenim mjerama o zajedničkoj deviznoj politici i Projekciji platne bilance za 1991. godinu ("Narodne novine", broj 53/91 - dalje: Zakon o privremenim mjerama). Čl. 12. Zakona o privremenim mjerama propisivao je, ako u tijeku 1991. godine nastanu poremećaji u izvršavanju proporcija platne bilance i smanjenja deviznih rezervi, kojima rukuje Narodna banka, na iznose ispod utvrđenih proporcija mogu se uz ostalo poduzeti i mjere kojima će se tokovi deviznog priljeva i odljeva svesti u platno-bilančne okvire. Jedna od takvih mjera bila je i donošenje Odluke. Odluka je propisivala izvjesna ograničenja deponentima - domaćim fizičkim osobama prava na podizanje deviza s njihovih deviznih štednih uloga i deviznih računa, a taj kogentni propis je ujedno nalagao bankama koje vode te štedne uloge odnosno račune da deponentima isplaćuje devizne štedne uloge jedino u granicama određenima Odlukom. Zato su niži sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada odlučujući o tužbenom zahtjevu nisu vodili računa o odredbama Odluke. Navedena Odluka je u toč. 3. propisivala: "Ovlaštene banke koje vode devizne štedne uloge građana na kojima su devize odobrene prije stupanja na snagu ove Odluke osiguravaju građanima - vlasnicima tih deviznih štednih uloga podizanje deviza s njihovih deviznih štednih uloga ili izvršavaju njihove naloge za plaćanje uvoza ako su građani prethodno ovlaštenoj banci uredno najavili korištenje deviza u ovim iznosima i rokovima: 1) do 500 DEM ili drugih konvertibilnih deviza u toj protuvrijednosti - u roku od 15 dana za prvo podizanje odnosno plaćanje s deviznih računa i deviznih štednih uloga, a u roku od 30 dana za svako iduće podizanje odnosno plaćanje; 2) do 1.000 DEM ili drugih konvertibilnih deviza u toj protuvrijednosti - u roku od 30 dana za prvo podizanje odnosno plaćanje s deviznih računa i deviznih štednih uloga a u roku od 45 dana za iduće podizanje odnosno plaćanje; 3) do 3.000 DEM ili drugih konvertibilnih deviza u toj protuvrijednosti - u roku od 90 dana; 4) do 8.000 DEM ili drugih konvertibilnih deviza u toj protuvrijednosti - u roku od 180 dana. Ovlaštene banke mogu primati samo jednu najavu plaćanja odnosno podizanja deviza s deviznih štednih uloga građana u iznosima i rokovima iz ove točke. Rok najave teče od dana posljednjeg plaćanja odnosno podizanja deviza s deviznog štednog uloga. Ovlaštene banke izvršavaju naloge za podizanje deviza odnosno za plaćanje domaćih fizičkih osoba devizama s njihovih deviznih računa i deviznih štednih uloga u vezi s prije prikupljenim najavama u skladu s rokovima i iznosima predviđenim ovom Odlukom od dana stupanja na snagu". Ako se uzme u ovoj pravnoj stvari da tužba predstavlja nalog za podizanje deviza tada je sukladno Odluci od podnošenja tužbe (27.VIII. 1991.) do donošenja presude suda prvog stupnja (12.XII. 1991. godine) za isplatu dospio i to dana 24. XI. 1991. godine iznos od zatraženih vrsta strane valute u protuvrijednosti od 3.000 DEM, a dana 8.XII. 1991. godine u protuvrijednosti od 500 DEM pa je u tom opsegu o obvezi tuženice pravilno odlučeno, a revizija tuženice nije osnovana (čl. 393. ZPP). Kako tuženica u navedeno vrijeme svoju novčanu obvezu nije ispunila pala je u zakašnjenje pa je u obvezi platiti zatezne kamate, i to na protuvrijednost od 3.000 DEM od 25.XI. 1991. godine do isplate, a na protuvrijednost od 500 DEM

http://www.advokat-prnjavorac.com

od 9.XII. 1991. do isplate kao slijedećeg dana nakon navedenog dana dospjelosti dijela glavnice, a po stopi koju banka u mjestu ispunjenja plaća na devizne štedne uloge po viđenju u valuti glavnog duga. Utoliko je valjalo prihvatiti reviziju tuženice i temeljem odredbe čl. 395. st. 1. ZPP u dijelu odluke o zateznim kamatama pobijane

(Vs RH, Rev. 706/93, od 11. 5.1994 i Rev. 2109/92, od 5. 7. 1994. – Izbor odluka 1994 – 75)

10. Nastala je obaveza banke po ugovoru o deviznoj štednji, kada je njen radnik - kontrolor službe devizne štednje, van prostorija banke, primio od štediše iznos strane valute uz obavezu da ulog upiše u njegovu štednu knjižicu koja se čuvala u banci i potom u toj knjižici upisao ulog i upis ovjerio bančinim pečatom, pa nije od značaja što je primljeni iznos za sebe prisvojio i ulog nije evidentirao na kartonu štediše.

(Vs BiH, Rev. 329/84, od 19. 8. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 39)

11. Nije dozvoljeno da samo jedna strana, pa bilo to i banka, mijenja visinu kamatne stope, ali stranke je mogu mijenjati sporazumno zavisno od promijenjenih okolnosti, pa mogu i unaprijed ugovoriti promjenljivu kamatnu stopu s obzirom na očekivane promjene relevantnih okolnosti (Iz obrazloženja odluke – nap. a).

(Vs BiH, Gal. 16/91, od 12. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 52)

12. Banka koja postupi po usmenom nalogu deponenta za isplatu ne čini time povredu ugovorne obveze.

Iz obrazloženja citiramo:

"Činjenica što je nalog tuženiku za spornu isplatu usmen ne čini nalog ništavim. Za ugovor o novčanom depozitu - ulog na štednju (čl. 1035. ZOO) - nije propisan poseban oblik, pa taj ugovor može biti dopunjen neformalnim sporazumom (arg. iz čl. 67, 69. i 70. ZOO), što znači da je i kasniji usmeni nalog o tome kome će se izvršiti isplata pravovaljan".

(Vs H, Rev. 467/85, od 26. 3. 1985. – Psp 31 – 58)

13. Kad odredbe ugovora o deponiranju deviznih sredstava radi odobrenja stambenog kredita ovlašćuju banku da u toku roka deponiranja otkupi devize, banka ih može otkupiti bez obavještavanja deponenta, osim ako ugovor ne određuje suprotno.

(Vs H, Rev. 1647/86, od 3. 12. 1986. – Psp 35 – 77)

14. Kad je općepoznato da banka neosnovano odbija ispunjenje svojih obveza prema deponentima temeljem ugovora o oročenju deviznih sredstava, deponent je ovlašten jednostranom izjavom volje raskinuti ugovor prije isteka roka oročenja.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi iz čl. 128. ZOO u slučaju kad je prije isteka roka za ispunjenje obveze očito da jedna strana neće ispuniti svoju obvezu iz ugovora, druga strana može raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete. Dakle, ova odredba daje ovlaštenje ugovornoj strani da jednostranom izjavom volje raskine ugovor i prije nego je nastupio rok ispunjenja ako je očito da druga strana neće ispuniti svoju obvezu. Suprotno navodima revizije, do raskida ugovora ne dolazi samo kad se ostvare ugovorne pretpostavke, već i u slučajevima kad sam zakon predviđa mogućnost raskida ugovora, a što je upravo ovdje slučaj. Općepoznata a i neprijeporna okolnost da tužena banka neosnovano odbija ispunjenje svoje obveze isplate štednih uloga po viđenju opravdava zaključak da tu obvezu tuženik ne bi ispunio ni prema tužitelju nakon isteka roka oročenja njegova štednog uloga, pa je stoga tužitelj osnovano, sukladno odredbi iz čl. 128. ZOO, jednostranom izjavom volje predmetni ugovor raskinuo."

(Vs RH, Rev. 2186/94, 13. 11. 1996. – Izbor odluka 1/1997 – 10/53)

http://www.advokat-prnjavorac.com

15. Raspolaganje deviznim štednim ulozima kod banaka čije je sjedište izvan teritorija Republike Hrvatske.

Iz obrazloženja:

"Pravomoćno je udovoljeno tužbenom zahtjevu i naloženo tuženoj da tužiteljici isplati devizne uloge u valutama i iznosima kako je to navedeno u tužbi, a nižestupanjski sudovi su odluku zasnovali na odredbi čl. 1035. st. 2., čl. 1043. st. 1. i 1046. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91, 91/92 - dalje ZOO). Ocjenjujući osnovanost revizije ovaj je revizijski sud ocijenio da je u ovom slučaju materijalno pravo pravilno primijenjeno. Naime, u vrijeme presuđenja nisu više bile na snazi Odluka o izmjeni Odluke o načinu na koji ovlaštene banke izvršavaju naloge za plaćanje domaćih fizičkih osoba devizama s njihovih deviznih računa i deviznih štednih uloga ("Narodne novine", broj 53/91). Isto tako ne dolazi u primjenu niti Uredba o pretvaranju deviznih depozita građana kod banaka u javni dug Republike Hrvatske koja je stupila na snagu 23.XII. 1991. godine ("Narodne novine", broj 71/91), a to iz razloga jer su tim propisom uređeni uvjeti i način pretvaranja deviznih depozita građana kod banaka sa sjedištem na teritoriju Republike Hrvatske odnosno na koje banke su građani prenijeli devizna sredstva s deviznih pologa kod banaka sa sjedištem izvan teritorija Republike Hrvatske koje posluju na teritoriju Republike Hrvatske, a sjedište tuženice je izvan teritorija Republike Hrvatske. Kada, dakle, ne dolaze u primjenu propisi koje tuženica smatra da ih je trebalo primijeniti, spor među strankama pravilno je riješen primjenom odredbi ZOO. Budući da se radi o deviznom ulogu na štednju s kojim deponent u svakom trenutku može raspolagati s obzirom da među strankama nije drugačije ugovoreno (čl. 1038. i čl. 1048. ZOO), proizlazi da je zakonito odlučeno kada je naloženo tuženoj da isplati tužiteljici po osnovi njezine devizne štednje devizne uloge u valutama i iznosima kako je tužiteljica zatražila."

(Vs RH, Rev. 2667/92, od 4. 5. 1994. – Bilten 1994 – 76/58)

16. Deponent je ovlašten tražiti ispunjenje obveze isplatom s deviznoga štednog uloga njegovom punomoćniku.

Iz obrazloženja:

"Neosnovan je i navod revidenta da nije bilo mjesta udovoljenju zahtjeva tužitelja da mu se sporni iznos isplati putem njegovog punomoćnika. U ovoj pravnoj stvari svojim sredstvima na deviznom štednom ulogu raspolagao je sam tužitelj, a ne njegov punomoćnik. Zahtjev, pak, da tuženik svoju obvezu prema tužitelju ispuni tužiteljevom punomoćniku na zakonu je osnovan jer, prema odredbi čl. 305. st. 1. ZOO, ispunjenje mora biti izvršeno vjerovniku ili osobi određenoj zakonom, sudskom odlukom, ugovorom između vjerovnika i dužnika ili od strane samog vjerovnika. Prema tome, vjerovnik tj. tužitelj odredio je da se ispunjenje izvrši njegovom punomoćniku."

(Vs RH, Rev. 2547/94, od 36. 3. 1997. – Izbor odluka 2/1997 – 21/61)

17. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz čl. 1039. i čl. 1043. do 1045. ZOO.

Otvaranje računa

Član 1036.

(1) Na osnovu ugovora o novčanom depozitu banka otvara račun u korist i na teret kojeg upisuje sva potraživanja i dugovanja koja proizađu iz poslova sa deponentom ili za njegov račun sa trećim.

(2) Ne upisuju se u račun ona potraživanja, odnosno dugovanja za koje se ugovorne strane dogovore da ih isključe.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Otklanjanje dugovnog salda

Član 1037.

(1) Banka je obavezna da vrši isplate sa računa u granicama raspoloživih sredstava.

(2) Ako je banka obavila jednu ili više uplata i isplata u okviru ugovora o depozitu, koje čine račun pasivnim, o tome mora bez odlaganja obavijestiti deponenta koji je dužan odmah da preduzme mjere u cilju otklanjanja dugovnog salda.

Vrste novčanih depozita

Član 1038.

(1) Novčani depozit može biti po viđenju ili oročen, s otkaznim rokom i bez otkaznog roka, sa posebnom namjenom i bez namjene.

(2) Ako nije suprotno ugovoreno, smatra se da je račun novčanog depozita po viđenju, te deponent računa ima pravo da raspolaže dijelom ili cijelim saldom u svakom trenutku.

---

1. Sklapanje ugovora o oročavanju deviznog depozita na određeno vrijeme radi dobivanja kredita za stambenu izgradnju i otplata tog stambenog kredita prije ugovorenog roka ne daje pravo raspolaganja oročenim devizama danom otplate stambenog kredita, a prije ugovorenog roka oročavanja.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da su stranke 26. lipnja 1978.g. zaključile ugovor o vezanom ulogu temeljem kojega je tužitelj kao ulagač uložio kod tužene …… austrijskih šilinga na vrijeme od 21 godinu i šest mjeseci beskamatno, a sa svrhom da dobije kredit za stambenu izgradnju. Nakon toga stranke su 29. lipnja 1978.g. sklopile ugovor o kreditu kojim je tužitelju odobren kredit u iznosu od ……. dinara s rokom otplate od 20 godina. Nesporno je da je tužitelju ta svota isplaćena a isto tako neosporno je da je tužitelj cjelokupni iznos kredita u cijelosti otplatio danom 9. travnja 1987.g. Dakle, tužitelj je puno ranije nego što je bio dužan (11 godina 1 mjesec i 7 dana) vratio kredit. Tužitelj tvrdi da je time što je kredit otplatio prije roka stekao pravo raspolaganja uloženim devizama, i to konkretno danom 1. prosinca 1987.g., ali da mu to pravo tužena osporava pa da je zbog toga ustao predmetnom tužbom. Međutim, tužena se protivi tužbenom zahtjevu tvrdnjom (što je u postupku i utvrđeno) da je ugovor o depozitu zaključen u skladu s Pravilnikom tužene za tu vrstu poslova i da je za slučaj kada se kredit otplati prije roka u članku 10. tog Pravilnika određeno da se u tom slučaju vrijeme oročavanja proporcionalno smanjuje. Dokazano je u postupku da je vrijeme vraćanja uloženih deviza tužitelju tako i proporcionalno smanjeno, tako da će tužitelju oročena sredstva biti oslobođena 26. srpnja 1992.g. Suprotno tvrdnjama tužitelja ugovor o vezanom ulogu nije zaključen suprotno odredbama Zakona o osnovama kreditnog i bankarskog sistema ("Službeni list bivše SFRJ", broj 2/77), jer je ugovor zaključen pod uvjetima citiranog Pravilnika tužene koji je tužena donijela temeljem odredbe članka 34. cit. zakona, a s kojim uvjetima je tužitelj bio upoznat i na koje je potpisom ugovora pristao što proizlazi iz toč. 4. Ugovora (list 5). Zbog izloženog se pravilno u obrazloženju presude prvog stupnja ističe da uložena sredstva tužitelja nemaju karakter zaloga u kojem slučaju bi otplatom duga za tuženu nastala obveza vraćanja uloženih sredstava, već uložena sredstva imaju značaj uvjeta za dobivanje kredita, ali i samostalnu pravno-poslovnu svrhu u smislu odredbe članka 6. Zakona o osnovama kreditnog i bankarskog sistema ("Službeni list bivše SFRJ", broj 2/77)."

(Vs RH, Rev. 355/91, od 16. 4. 1991. – Izbor odluka 1993 – 84/110)

http://www.advokat-prnjavorac.com

2. Prestankom ugovora o oročenju, štedni ulog postaje štedni ulog po viđenju.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da su stranke dana 1. II. 1985.g. sklopile pisani ugovor o oročenom depozitu deviznih novčanih sredstava, da je ugovoren rok oročenja preko 36 mjeseci, s tim da je utvrđeno da će banka, ukoliko deponent u roku 30 dana nakon isteka roka oročenja ne podigne deponirana sredstva ili pismenim putem ne otkaže ugovor, devizni štedni ulog ponovno oročiti na isti rok pod uvjetima koji vrijede na dan isteka ugovora, da je na temelju istog ugovora tužiteljici izdana štedna knjižica, da su u knjižici upisani iznosi štednih uloga isplatu kojih tužiteljica zahtijeva u ovom sporu, te da je ugovor o oročenju prešutno obnavljan sve do 1. veljače 1994.g. kada je tužiteljica pismenim putem otkazala ugovor. Prestankom ugovora o oročenju predmetni štedni ulozi imaju značenje štednih uloga po viđenju s kojima, sukladno odredbi iz čl. 1038. Zakona o obveznim odnosima - ZOO tužiteljica kao deponent ima pravo slobodno raspolagati u svakom trenutku."

(Vs RH, Rev. 3764/94, od 19. 3. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 20/56)

Stanje računa

Član 1039.

(1) Banka je dužna da deponenta obavještava o svakoj promjeni stanja na njegovom računu.

(2) Banka je dužna krajem svake godine, a ako je to ugovoreno ili uobičajeno i češće, poslati izvještaj o stanju računa (saldo).

---

1. Kad je ugovorom o deponiranju deviznih sredstava predviđeno ovlaštenje banke da otkupi deponirana devizna sredstva, banka ih je ovlaštena otkupiti bez obavještavanja deponenta ako takva obveza banke nije predviđena ugovorom.

(Vs H, Rev. 1529/88 od 1. 2. 1989. – Psp 44 – 89)

Mjesto uplata i isplata

Član 1040.

Ako među ugovornim stranama nije drukčije dogovoreno, nalozi za uplatu i isplatu sa računa deponenta upućuju se u sjedište banke kod koje je račun otvoren.

Postojanje više računa

Član 1041.

U slučaju da isto lice ima kod jedne banke ili kod više njenih poslovnih jedinica više računa, svaki od ovih računa je samostalan.

Plaćanje kamate

Član 1042.

(1) Banka plaća kamatu na sredstva koja su kod nje deponovana, ukoliko zakonom nije drukčije određeno.

(2) Visina kamate utvrđuje se ugovorom o deponovanju sredstava, a ako ugovorom ništa nije predviđeno, plaća se zakonska kamata.

---

http://www.advokat-prnjavorac.com

1. Upis u štednoj knjižici o određenoj visini kamatne stope ne otklanja sam po sebi izmjenu odredaba općih uvjeta o izmjeni kamatne stope otisnutih na poleđini štedne knjižice, jer oni predstavljaju sadržaj ugovora.

Iz obrazloženja:

Predmet ovog spora je isplata razlike neisplaćenih kamata do visine ugovorene stope od 12,5%.

Niži sudovi su utvrdili, da je tužitelj dana 13. svibnja 1983. godine oročio kod tuženika svoja novčana sredstva na rok od 36 mjeseci i da stranke nisu zaključile posebni pismeni ugovor o oročenju, već je samo na štednoj knjižici upisano "vezano na 36 mjeseci uz 12,5% kamata", a na zadnjoj strani štedne knjižici otisnute su "upute vlasnicima štednih knjižica za devize", što sve zajedno čini relevantan sadržaj ugovora o oročenju.

U tim uputama između ostalog stoji, da su kamatne stope utvrđene Samoupravnim bankarskim sporazumima i obvezno se primjenjuju kod svih banaka u SFRJ, a u slučaju promjene kamatnih stopa banka obračunava kamate od dana promjene po izmjenjenoj stopi.

Pravilan je zaključak nižestupanjskih sudova, da navedeni upis o oročavanju i kamatnoj stopi od 12,5% nije poništio odredbe sadržane u uputama o općim uvjetima štednje tiskanim na zadnjoj stranici same štedne knjižice, jer i te upute prema kojima postoji mogućnost izmjene kamatne stope predstavljaju sadržaj ugovora koji obvezuje tužitelja.

(Vs RH, Rev. 3023/99, od 14. 9. 2000. – Izbor odluka 2/2000 – 34)

2. Odredbe samoupravnog sporazuma banaka o politici kamatne stope o prelasku na promjenljive kamatne stope na devizne štedne uloge građana počev od 1. 7. 1986. godine ne mogu se neposredno primjenjivati ako je prije donošenja ovog sporazuma ugovorena fiksna kamatna stopa i ako je poslije isteka tekućeg perioda oročavanja došlo do automatskog produženja važnosti ugovora po kome je ugovorena fiksna kamatna stopa.

Iz obrazloženja:

Revident gubi iz vida da se ovdje radi o novčanom depozitu, primljenom kao ulog na štednju. Ovakav ugovorni odnos po svom sadržaju obavezuje tuženu banku da, prema ugovorenim uslovima, izvrši svoju obavezu. Pravna priroda ovog ugovora, čije zaključenje nije obavezno, niti mu je sadržaj određen propisom (čl. 27. ZOO) ne dopušta njegovu izmjenu jednostranom izjavom volje, što se odnosi i na ugovorenu fiksnu kamatnu stopu (čl. 133. – 138. ZOO) niti raskidanje samo voljom jedne strane. Prema tome u presuđenju ovog spora mora se poći od načela izraženog u odredbi člana 262. stav 1. ZOO prema kojem je svaka ugovorna strana dužna obavezu izvršiti savjesno i u svemu kako ona glasi, osim ako bi njegova odredba bila protivna prinudnim propisima, javnom poretku i dobrim običajima. Ugovaranje kamatne stope od 12,5 odsto u konkretnom slučaju nije bilo protivno ni jednom pravnom propisu niti javnom moralu i dobrim običajima.

(Vs RS, Rev. 39/93, Rev. 59/93 i Rev. 60/93, sve od 26. 10. 1993. – Bilten 1/1999 – 66)

3. Nakon dospjelosti ugovorne kamate, obračunata i neisplaćena ugovorna kamata pripisuje se glavnici i na tako uglavničeni iznos banka je dužna obračunati ugovornu kamatu.

Iz obrazloženja:

"Predmet ovoga spora je zahtjev tužitelja da mu tužena isplati manje obračunatu i neisplaćenu ugovornu kamatu po ugovoru stranaka o oročavanju deviza

http://www.advokat-prnjavorac.com

(DEM) sklopljenom 28. III. 1975., s rokom oročenja 36 mjeseci i s godišnjom kamatom od 9% (7,5% plus 1,5%), i to za vrijeme od 1987. do 1990. godine. U revizijskom postupku je sporno je li tužena bila dužna neobračunate i nepodignute kamate pripisati glavnici na kraju svake godine. Prema utvrđenjima proizlazi da je tužena navedenim ugovorom o oročavanju deviza ugovorila visinu kamatne stope od 9% u skladu s odredbom čl. 1042. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, da tužena nije mogla navedenu ugovornu kamatnu stopu mijenjati svojom voljom, a protivno volji tužitelja i pored stupanja na snagu Odluke o ciljevima i zadacima zajedničke emisione i novčane politike iz zajedničkih osnova kreditne politike ("Službeni list SFRJ", broj 75/85) - dalje Odluke, i da je stoga tužena bila dužna tužitelju obračunati prijepornu kamatu po ugovorenoj stopi. To zato jer i po pravnom shvaćanju ovoga suda navedena Odluka, na koju se tužena poziva, ne može u ovom slučaju utjecati na ugovorenu kamatnu stopu koju su stranke ugovorile navedenim ugovorom. Tužena neosnovano ukazuje na to da su nižestupanjski sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da je bila dužna dospjele i neisplaćene kamate na kraju svake godine pripisati glavnici. Ovo zato jer i po pravnom shvaćanju ovoga suda, u konkretnom slučaju nakon dospjelosti ugovorene kamate, obračunata i neisplaćena ugovorena kamata pripisivala se glavnici i na tako uglavničeni iznos tužena je (banka) trebala obračunati ugovorenu kamatu za sljedeći period. Takav obračun kamata ne narušava načelo zabrane anatocizma iz čl. 279. ZOO, kako to pogrešno smatra tužena."

(Vs RH, Rev. 723/92, od 29. 12. 1993. – Izbor odluka 1/1996 – 21/62)

4. U nedostatku pismenog ugovora o oročavanju deviznog štednog uloga uzima se da je kao fiksna kamatna stopa ugovorena ona koja je važila u vrijeme oročavanja deviznog – štednog uloga, pa i kada kamatna stopa nije označena u štednoj knjižici.

(Vs RS, Rev. 18/94, od 28. 01. 1994. – Bilten 1/1999 – 68)

5. U nedostatku pismenog ugovora o oročavanju deviznog štednog uloga, ako se drugačije ne dokaže, mora se uzeti da je kamatna stopa označena u štednoj knjižici ugovorena kao fiksna kamatna stopa.

Iz obrzaloženja:

Činjenica da između stranaka nije zaključen pismeni ugovor o oročenom deviznom štednom ulogu i da u deviznoj knjižici nije označena kamatna stopa ne može da opravda pravno shvatanje nižestepenih sudova da u ovom slučaju nije ugovorena fiksna, već promjenljiva kamatna stopa. Po ocjeni ovog revizijskog suda u nedostatku pismenog ugovora o oročenom deviznom štednom ulogu, ako se drugačije ne dokaže, mora se uzeti da je kao fiksna kamatna stopa ugovorena ona koja je važila u vrijeme oročavanja devizno – štednog uloga, pa i kada kamatna stopa nije označena u štednoj knjižici. Kako je u konkretnom slučaju u vrijeme zaključenja ugovora važila kamatna stopa od 11 odsto godišnje na oročena sredstva preko 24 mjeseca i kako tužena ničim relevantnim nije dokazala da je promjenljiva kamatna stopa izričito ugovorena, to se ima uzeti da je među ovim strankama ugovorena ova kamatna stopa i to kao fiksna i da su je, kao takvu, stranke imale u vidu u vrijeme zaključenja ugovora.

(Vs RS, Rev. 19/94, od 28. 1. 1994. – Bilten 1/1999 – 67)

6. Banka obračunava kamate na sredstva koja su kod nje deponirana po metodi obračuna kamata (konformna ili proporcionalna) predviđenoj važećim prinudnim propisima.

(Vs H, II Rev. 60/90, od 26. 9. 1990. – Psp 52 – 74)

http://www.advokat-prnjavorac.com

7. Banka je dužna plaćati kamate na deponirana sredstva u ugovorenoj visini premda je naknadno sklopila samoupravni sporazum (sudionik kojeg nije i deponent) koji predviđa plaćanje kamata na deponirana sredstva po stopi nižoj od ugovorene.

(Vs H, Rev. 1634/86, od 10. 2. 1987. – Psp 38 – 75)

Odjeljak 2.

ULOG NA ŠTEDNJU

Štedna knjižica

Član 1043.

(1) Ako je novčani depozit primljen kao ulog na štednju, banka, odnosno štedno-kreditna organizacija izdaje deponentu štednu knjižicu.

(2) Štedna knjižica može biti izdata samo na ime određenog lica ili na donosioca.

---

1. Na temelju sudskog ostavinskog rješenja donesenog nakon smrti vlasnika deviznog računa ili deviznog štednog uloga, banka nije dužna izvršiti isplatu deviznih sredstava.

Iz obrazloženja:

Revizija svoje pravno stajalište o osnovanosti tužbenog zahtjeva, odnosno obvezi tužene da isplati tužiteljici cjelokupni iznos devizne štednje, koju je ona naslijedila, temelji na pogrešnom tumačenju odredbe točke 14. stavka 2. Odluke o načinu vođenja deviznog računa i deviznog štednog uloga domaćih i stranih fizičkih osoba ("Službeni list SFRJ", broj 6/91, dalje: Odluka) vežući ga za jednostrano i usko gramatičko tumačenje riječi "Saldacija", koja se ne može prihvatiti ne samo zbog toga što je ta riječ jednakoznačno upotrijebljena za riječi "gašenje", već i stoga što je upotrijebljena u odredbi kojom se ne uređuje pitanje isplate štednih uloga. Stoga se iz smisla te odredbe i njene svrhe povezane sa svrhom samog propisa u kome je sadržana i materijom koju uređuje, ne može doći do njenog tumačenja kako je revizija pokušava tumačiti. Uostalom, ako gašenje - saldacija iz razloga propisanih u stavku 1. točka 10. Odluke, koja se između ostalog vrši i "kad su devize na deviznom računu u cjelosti iskorištene" (po pripodi stvari isplata tada nije moguća) bez ikakve dvojbe ne može shvatiti isplatom sredstava, onda svakako ne može to značiti u stavku 2. točka 14. Odluke, samo stoga što je propisana iz drugog razloga, jer bi ispalo da u prvom stavku znači jedno, a u drugom nešto sasvim drugo, što je neprihvatljivo.

(Vs FBiH, Rev. 97/96, od 10.4.1997. - Bilten Vs FBiH 1/97 - 29)

2. Sud je ovlašten utvrditi da su devizna sredstva oročena na deviznoj štednoj knjižici vlasništvo osobe različite od vlasnika štedne knjižice.

(Vs H, Rev. 1039/1987, od 3. 11. 1987. – Psp 40 – 75)

3. Ulog na štednju posebna je vrsta novčanog depozita, kod kojeg je banka obvezna da, prema ugovorenim uvjetima, izvrši isplatu, ali samo deponentu, kad je i štedna knjižica izdana na ime. Za isplate izvršene trećoj osobi banka odgovara po načelima pretpostavljene krivnje.

Iz obrazloženja citiramo:

"Nije, naime, do kraja raspravljeno o pitanju isključivog ili pak samo djelomičnog sudjelovanja tužitelja u nastanku vlastite štete. Nositelj štedne knjižice koja glasi na ime "prijavljuje nestalu štednu knjižicu" (čl. 611. već spomenutog Uput-

http://www.advokat-prnjavorac.com

stva). Je li, odnosno kada je - pravovremeno ili ne - tužitelj prijavio nestanak štedne knjižice, o tome nije raspravljeno. Sudovi, doduše, kažu da to tužitelj nije pravovremeno učinio, međutim, nema određenih podataka niti o roku u kome je to imao učiniti, a niti o vremenu od kada mu takav rok teče. Stoga, za sada, nije ni moguće pristupiti ocjeni o tome je li (eventualno) propust utjecao, i u kojoj mjeri, na nastanak štete."

(Vs H, Rev. 526/80. od 15. 4. 1980. – Psp 17 – 52)

4. Predajom štedne knjižice na donosioca trećem licu za života ulagača-ostaviteljice, iz njene imovine izašao je štedni ulog.

(Vs BiH, Rev. 291/87, od 17. 3. 1988. – ZIPS, broj 531; Bilten Vs BiH 2/88 – 63)

5. Činjenica da je jedan od ovlaštenika raspolaganja štednim ulogom umro nije zapreka da ga banka isplati drugome, ravnopravnom ovlašteniku raspolaganja tim štednim ulogom.

(Vs H, Rev. 1206/88, od 15. 12. 1988. – Psp 44 – 90)

6. Sud će udovoljiti zahtjevu za isplatu deviznoga štednog uloga ako u vrijeme zatražene isplate, kao i u vrijeme donošenja presude prvog stupnja, nisu bila propisana ograničenja prava deponenta na isplatu uloga.

Iz obrazloženja:

"Nižestupanjski sudovi pravilno su primijenili materijalno pravo kada su udovoljili zahtjevu tužitelja i obvezali tuženika (banka) da tužitelju isplati njegov štedni ulog od …….. CHF položen na deviznoj štednoj knjižici. Razlog zbog kojega tuženik nije udovoljio traženju tužitelja jest taj što tuženik (kako je tijekom postupka opravdavao svoje postupanje, a sada ističe isti razlog u reviziji) nije bio u mogućnosti da isplati zatraženi iznos deviza jer, kao i druge poslovne banke u zemlji, ne raspolaže gotovinom, smatrajući da je to objektivan razlog odnosno okolnost na koju tuženik ne može utjecati. Proizlazi, dakle, da je tužitelj u skladu s odredbom članka 1043. Zakona o obveznim odnosima, koji je na temelju odredbe članka 1. Zakona o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91) preuzet kao zakon Republike Hrvatske (dalje ZOO), položio devizni ulog na štednju kod tužene, tj. banke koja na temelju odredbe članka 20. stavak 1. Zakona o bankama i drugim financijskim organizacijama ("Službeni list SFRJ", broj 10/89) prima štedne uloge i depozit građana i građanskih pravnih osoba u dinarima i stranoj valuti. Budući da se u ovom slučaju radi o ulogu na štednju po viđenju, tužitelj je, polazeći pri tom od propisa mjerodavnih u vrijeme donošenja prvostupanjske presude, bio ovlašten povući svoja položena devizna sredstva. Tužena, koja je na temelju odredbe članka 57. Zakon o bankama i drugim financijskim organizacijama dužna održavati likvidnost poslovanja i vlastitu solventnost, stim da su propisane i sankcije ako tako ne postupi (članak 78. stavak 1. točka 2. istog propisa), i po ocjeni ovog revizijskog suda bila je dužna izvršiti svoju ugovornu obvezu (članak 17. ZOO), posebno zbog toga jer u vrijeme kada je tužitelj zatražio da mu tužena isplati položeni devizni štedni ulog s njegove štedne knjižice, kao i u vrijeme donošenja prvostupanjske presude, nisu postojala ograničenja u pogledu mogućnosti podizanja deviznih štednih uloga. Kako u vrijeme mjerodavno za ocjenu pravilnosti primjene materijalnog prava nije postojao propis koji bi intervencijom u obvezno pravni odnos stranaka ograničavao pravo deponenta da podiže sa svog štednog uloga devizna sredstva, a za održavanje likvidnosti bila je odgovorna upravo tužena, nižestupanjski sudovi su pravilno i zakonito odlučili kada je obvezana tužena da tužitelju isplati s njegovoga štednog uloga iznos od ….. CHF položen na deviznu štednu knjižicu tužitelja."

(Vs RH, Rev. 2420/91, od 22. 1. 1992.. – Izbor odluka 1994 – 89/140)

http://www.advokat-prnjavorac.com

7. Otvaranje štedne knjižice na ime treće osobe valjano je uz potpis ulagača i uz potpis pristupnice od strane treće osobe.

Iz obrazloženja:

"Naime, u postupku je utvrđeno da je deviznu štednu knjižicu kod tužene banke na ime sina, ovdje tužitelja, otvorila njegova majka, na koju je položila vlastita, a ne tužiteljeva devizna sredstva i da je odmah osobno to stanje stornirala i podigla uložena sredstva.

Suština revizijskih razloga svodi se na ponavljanje tvrdnja iznesenih u postupku da sa tako položenim sredstvima na otvorenoj štednoj knjižici na njegovo ime i vlasništvo više nitko nije mogao raspolagati bez njegovog odobrenja, pa kako je to učinjeno propustima djelatnika tužene, to tužitelj (na čije je ime knjižica otvorena) smatra tuženika (banku) obaveznim na povrat tako nepripadno isplaćene devizne štednje.

Sud drugog stupnja pak nalazi da sama okolnost što djelatnici tužene nisu u cijelosti postupili prema važećim uputama ne čini na strani tužene banke obvezu prema tužitelju, jer se radi o deviznim sredstvima koja nisu vlasništvo tužitelja, pa podizanjem tih sredstava od strane vlasnika tužitelju nije nastupila nikakva šteta. Takav pravni pristup suda drugog stupnja je djelomično prihvatljiv. Međutim, ovaj revizijski sud nalazi da ugovorni odnos u konkretnom slučaju nije ni nastao između tužene banke i samog tužitelja, već između ulagača majke tužitelja i tužene. Naime, otvaranje štedne knjižice pravno je važeće kada banka štednu knjižicu izda deponentu, koja glasi na ime određene osobe ili na donositelja (čl. 1043. Zakona o obveznim odnosima - "Narodne novine", broj 53/91), uz poseban uvjet propisan Uputstvom za rad na deviznim štednim ulozima (list 27), dakle uz potpis ulagača i uz potpis pristupnice. Taj uvjet ovdje očito nije ostvaren, jer takvog prihvata od strane treće osobe, ovdje tužitelja u čiju korist je otvorena štedna knjižica nema. Dosljedno tome na strani tužene banke koja je uložena sredstva na zahtjev ulagača istome vratila, nema obveze prema tužitelju s kojim takav pravni odnos i nije zasnovan, pa je sud drugog stupnja i po mišljenju ovog suda uz pravilnu primjenu propisa materijalnog prava osnovano zahtjev tužbe odbio."

(Vs RH, Rev. 2736/95, od 26. 10. 1999. – Izbor odluka 1/2000 – 41/31)

8. Zahtjev vlasnika štedne knjižice na priznanje pravovaljanosti štedne knjižice, utvrđenje salda i pripis kamata, ne zastaruje

Iz obrazloženja:

"Tužitelj je kod tužene banke položio određeni novčani depozit. Ovaj novčani depozit kod tužene banke primljen je kao ulog na štednju i banka je stoga tužitelju kao deponentu i vlasniku tog iznosa izdala štednu knjižicu. Sporno je tijekom redovnog trajanja postupka, a i istaknuto u reviziji, pitanje je li nastupila zastara zahtjeva tužitelja da se utvrdi pravovaljana štedna knjižica sa zadnjim saldom na dan 30. IX. 1974.g. u visini od ….. kanadskih dolara, kao i da se upišu pripadajuće kamate na taj iznos. Nižestupanjski sudovi su stali na stajalište da je potraživanje tužitelja zastarjelo, jer da je od siječnja 1975.g., kada je tužena banka odbila tužitelju priznati kamate na utuženi iznos kao i priznati utuženi iznos kao zadnji upisani saldo na njegovoj štednoj knjižici, pa do podnošenja tužbe (3. VI. 1985.g.) prošlo više od deset godina. U ovom razdoblju da do prekida tijeka zastare nije došlo. Prema stajalištu ovog revizijskog suda, zauzeti pravni stav nižestupanjskih sudova je pogrešan. S obzirom na zahtjev kako je postavljen u konkretnom slučaju - na priznanje pravovaljanosti štedne knjižice i pripis kamata, ne radi se uopće o takvom tužbenom zahtjevu kojim bi bilo utuženo potraživanje. Ne radi se, naime, uopće o zahtjevu takvog sadržaja koji podliježe zastari. Stoga okolnost što tužitelj više od 10 godina nije postavljao zahtjev da se utvrdi saldo na njegovoj pravovaljanoj štednoj knjižici kod tužene banke uz zahtjev da se upišu kamate na taj iznos, nema za posljedicu gubitak tog prava."

(Vs RH, Rev. 645/89, od 12. 7. 1996. – Izbor odluka 1/1996 – 44/79)

9. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 1044. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Upis u knjižicu

Član 1044.

(1) U štednu knjižicu se unose sve uplate i podizanja novca.

(2) Upisi u knjižicu potvrđeni pečatom banke i potpisom ovlašćenog lica su dokaz o uplatama, odnosno podizanjima u odnosima između banke i ulagača.

(3) Suprotan sporazum je ništav.

---

1. Upis u štednu knjižicu potvrđen pečatom banke i potpisom ovlašćenog lica nije neoborivi dokaz o stanju na računu štediše, pa i banka i ulagač mogu dokazivati da je upis pogrešan.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica zasniva tužbeni zahtjev na navodima da je 15. 1. 1985. godine položila kod tužene ……. SCH i …… DM, da je uplata evidentirana u njenu štednu knjižicu, a da joj tužena osporava isplatu …… DM.

Utvrđeno je u postupku pred prvostepenim i drugostepenim sudom da tužiteljica nije uopšte dana 15. 1. 1985. godine deponovala ….. DM, već samo …… SCH, a da je greškom radnika tužene evidentiran i navodni ulog od …… DM.

Polazeći od tako utvrđenog činjeničnog stanja ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su tužbeni zahtjev odbili. Prema odredbi člana 1044. stav 2. Zakona o obliigacionim odnosima, upisi u knjižicu potvrđeni pečatom banke i potpisom ovlaštenog lica su dokaz o uplatama odnosno podizanjima u odnosima između banke i ulagača. Međutim, upisi u štednu knjižicu potvrđeni pečatom i potpisom ovlaštenog lica imaju karakter oborive pretpostavke tačnosti, jer su greške prilikom upisa uloga i isplate određenih iznosa uvijek moguće. Utvrđenjem da tužiteljica u vrijeme upisa u štednu knjižicu uopšte nije ni imala ……. DM, te da je ovaj iznos u štednu knjižicu upisan greškom radnice tužene, oborena je pretpostavka tačnosti ovog upisa.

(Vs BiH, Rev. 385/87.+, od 21. 4. 1988. – Bilten Vs BiH 3/88 – 62)

2. Banka ne odgovara za štetu zbog pravne nemogućnosti ispunjenja ugovora o depozitu u pogledu kamata, koja je nastupila nakon zaključenja ugovora stupanjem na snagu prinudnih odredaba o plaćanju kamata.

Iz obrazloženja:

"Prema utvrđenjima nižestupanjskih sudova proizlazi da su stranke zaključile dana 28. siječnja 1982. g. ugovor o namjensko oročenom depozitu deviznih sredstava (……. DEM) na rok od 10 godina s kamatnom stopom od 10% godišnje, koje se obračunavaju u devizama na dan 31. prosinca i pripisuju depozitu, a isplaćuju pri podizanju depozita.

Također nije među strankama sporno da u razdoblju od 1. siječnja 1984. g. do 31. prosinca 1988. g. kamata nije pripisivana depozitu već je obračun kamata za to razdoblje vršen u dinarskoj protuvrijednosti deviza i položen na posebni račun.

Tužitelj u ovom postupku potražuje štetu koja mu je nastala nepridržavanjem odredaba zaključenog ugovora o obračunu kamata na oročeni depozit, a za sporno razdoblje.

Prvostupanjski sud prihvaćajući tužbeni zahtjev tužitelja pozivom na čl. 17. i 18. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO, prihvaća tužbeni zahtjev smatrajući da je banka bila dužna pridržavati se odredaba zaključenog ugovora.

http://www.advokat-prnjavorac.com

S pravom drugostupanjski sud nije prihvatio pravnu ocjenu depozitnog odnosa stranaka navedenog u presudi suda prvog stupnja.

U vremenskom razdoblju od 1. siječnja 1984. g. do 31. prosinca 1988. g., dakle poslije zaključenja ugovora stupila je na snagu odredba čl. 19. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima s inozemstvom kojom je bilo propisano da na devize na deviznim računima i deviznim štednim ulozima građana i građanskih pravnih osoba ovlaštene banke plaćaju kamate u dinarima, osim na devize na deviznim računima i štednim ulozima građana na privremenom radu u inozemstvu.

Kako tužitelj ni ne tvrdi da bi u vrijeme primjene ove odredbe imao status građana na privremenom radu u inozemstvu, tuženica je bila dužna jer se radi o kogentnom propisu primijeniti taj propis pa stoga i ovlaštena deponirati ugovorenu kamatu u dinarima s konverzijom po tečaju zadnjih dana poslovne godine na poseban račun.

Stoga tuženica zbog pravne nemogućnosti ispunjenja ugovorne obveze, koja je nastupila nakon zaključenog ugovora, a zbog stupanja na snagu kogentne norme nije u obvezi tužitelju naknaditi štetu koja mu je time proizašla.

Pritom pozivanje revidenta na čl. 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 3/94) kojom odredbom je propisano retroaktivno djelovanje izmijenjenog čl. 395. ZOO (čl. 2. Zakona o izmjenama i dopunama ZOO) nema nikakvog pravnog značenja jer za konkretni slučaj citirana norma se ne može ni primijeniti."

(Vs RH, Rev. 1543/96, od 12. 1. 2000. – Izbor odluka 1/2000 – 42)

3. Svim dopuštenim dokaznim sredstvima se mora dokazivati da je nasuprot upisu u knjižicu ulagača koji je potvrđen pečatom banke i potpisom ovlaštene osobe, ulagaču plaćen isti ulog dva puta (uložio 1.500 DM, a podigao je dva puta po 1.500 DM).

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su zaključili da je tuženi primivši u dva navrata iznos od, po 1.500 DM, iako je na štednju uložio samo 1.500 DM, iznos od 1.500 DM primio bez osnova na teret sredstava tužene, pa ga je prema odredbi člana 210. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78) dužan vratiti tuženoj.

Mada su prema odredbi člana 1044. Zakona o obligacionim odnosima "upisi u knjižicu potvrđeni pečatom banke i potpisom ovlaštenog lica dokaz o uplatama, odnosno podizanjima u odnosima između banke i ulagača" da je "suprotan sporazum ništav", to ne znači da se u slučaju spora dopuštenim dokaznim sredstvima ne može dokazivati suprotno. Naime, sadržaj odredbe člana 1044. Zakona o obligacionim odnosima nedvosmisleno ukazuje na to da se radi o oborivoj zakonskoj pretpostavci koja ima u vidu odredba člana 221. stav 3. Zakona o parničnom postupku.

(Vs BiH, Rev. 702/86, od 20. 8. 1987. – Bilten Vs BiH 1/88 – 79)

4. Sama predaja isplatnog listića s potpisom štediše nije dokaz da je isplata sa štednog uloga i obavljena.

(Vs H, Rev. 2729/88 ,od 23. 5. 1989. – Psp 48 – 61)

5. Zakonska je presumpcija da upis u knjižicu potvrđen pečatom banke i potpisom ovlaštene osobe dokazuje da je izvršena uplata odnosno podizanje s knjižice.

Iz obrazloženja citiramo:

"Uz utvrđenje nižestupanjskih sudova da upis o položenim deviznim sredstvima tužiteljice (ulagatelja) u deviznoj štednoj knjižici broj ……., potkrijepljen

http://www.advokat-prnjavorac.com

pečatom tuženice (banke) i potpisom ovlaštene osobe tuženice (zakonska presumpcija - odredbe iz čl. 1044. st. 2. ZOO) odgovara i stvarnom stanju, odnosno da tvrdnja tuženice o učinjenoj pogrešci u evidentiranju u štednoj knjižici bez izvršene predaje određenog, a upisanog, deviznog iznosa ostaje i dalje samo osporavanje takve zakonske presumpcije - zaključiti je da nije došlo do povrede odredaba materijalnog prava. Tuženica je, naime, obvezana na temelju ugovora o deponiranju deviznih sredstava kao uloga na štednju (odredba čl. 1035. i čl. 1043. ZOO) tužitcljici vratiti položeni iznos deviznih sredstava."

(Vs H, Rev. 377/87, od 3. 6. 1987. – Psp 38 – 75)

6. Ukoliko je određeni iznos novca upisan kao polog na štednu knjižicu i potvrđen pečatom banke i potpisom ovlaštenog lica, u smislu člana 1044. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, slijedi zakonska pretpostavka da je taj iznos ulagač zaista i položio. Odatle teret dokazivanja da određeni iznos na štednu knjižicu nije položen - leži na onome ko to tvrdi.

(Vs BiH, Rev. 467/83, od 20. 10. 1983. - Bilten Vs BiH 2/84 - 41)

7. Dopušteno je dokazivati nesuglasnost između upisa u štednu knjižicu i stvarnog uloga.

(Vs H, Rev. 725/89, od 27. 9. 1989. isto i Rev. 2351/89, od 10. 4. 1990. – Psp 51 – 15)

8. Nastala je obaveza banke po ugovoru o deviznoj štednji, kada je njen radnik - kontrolor službe devizne štednje, van prostorija banke, primio od štediše iznos strane valute uz obavezu da ulog upiše u njegovu štednu knjižicu koja se čuvala u banci i potom u toj knjižici upisao ulog i upis ovjerio bančinim pečatom, pa nije od značaja što je primljeni iznos za sebe prisvojio i ulog nije evidentirao na kartonu štediše.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je u deviznu štednu knjižicu tužioca bliže označenu u izreci prvostepene presude izvšen upis uplate iznosa od ..... DM 15. avgusta 1981. godine, ovjeren pečatom banke i potpisom ovlaštenog radnika tuženog, da navedena uplata nije evidentirana u kartonu tužioca, da je ovlašteni radnik tuženog, kontrolor devizne štednje navedeni iznos primio od tužioca van prostorija banke i zadržao za sebe, te da je zbog vršenja raznih malverzacija proglašen krivim zbog krivičnog djela iz člana 169. stav 1. i 266. stav 4. Krivičnog zakona SR BiH i osuđen na kaznu zatvara u trajanju od 8 godina.

Polazeći od navedenog utvrđenja ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili prigovor nedostatka pasivne legitimacije, jer je upisom uplate navedenog iznosa u deviznu štednu knjižicu tužioca koji je ovjeren pečatom tuženog i potpisom ovlaštenog lica, zasnovan obligaciono pravni odnos između štediše i banke. Upisi u štednu knjižicu izvršeni na navedeni način su dokaz o izvršenoj uplati (član 1044. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima), odnosno u takvoj situaciji postoji zakonska pretpostavka da je taj iznos ulagač zaista i položio.

Zakonska pretpostavka tačnosti upisa ne može se oboriti time što je uplata izvršena van prostorija banke na šta tuženi ponovo ukazuje u reviziji, jer je prema utvrđenju nižestepenih sudova novac predat radniku tuženog koji kontroliše radnike šalterskih službi da ga položi na devizni račun tužioca i izvrši upis pologa u deviznu knjižicu koja se nalazila kod tuženog, pa se ovakva uplata ima izjednačiti sa uplatom izvršenom radniku šalterske službe ovlaštenom za zaključivanje i ispunjenje ugovora u djelokrugu poslova koje obavlja za organizaciju udruženog rada (član 98. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 329/84, od 19. 8. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 39)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Plaćanje kamate

Član 1045.

Na uloge na štednju plaća se kamata.

---

1. Punovažna je klauzula ugovora o štednji o promjenljivoj kamatnoj stopi.

Iz obrazloženja:

Štediša i banka zaključili su ugovor o promljenljivoj kamatnoj stopi na štedni ulog položen kod banke.

Ovaj ugovor nije u koliziji sa odredbom iz člana 1045. Zakona o obligacionim odnosima prema kojoj se na uloge na štednju plaća kamata, kao ni sa nekom drugom imperativnom zakonskom odredbom. Citirana odredba ima imperativni karakter, što znači da se ne bi moglo ugovoriti da se na štedne uloge neće plaćati kamata, ali budući da visina kamatne stope zavisi od niza okolnosti koje se mogu predvidjeti, stranke mogu ugovoriti promjenljivu kamatnu stopu zavisno od tih okolnosti (član 20. Zakona o obligacionim odnosima). Nije dozvoljeno da samo jedna strana, pa bilo to i banka, mijenja visinu kamatne stope, ali stranke je mogu mijenjati sporazumno zavisno od promijenjenih okolnosti, pa mogu i unaprijed ugovoriti promjenljivu kamatnu stopu s obzirom na očekivane promjene relevantnih okolnosti.

(Vs BiH, Gal. 16/91, od 12. 9. 1991. - Bilten Vs BiH 4/91 – 52)

2. Kad se iznos glavnice na deviznom štednom ulogu povećao na iznos pripisane dospjele ugovorene kamate, na tako uvećanu glavnicu obračunava se ugovorena kamata.

Iz obrazloženja:

"Nadalje, spornim se postavilo i pitanje načina obračuna ugovorene kamate. U smislu odredbe iz čl. 279. st. 1. ZOO na dospjelu a neisplaćenu ugovorenu ili zateznu kamatu kao na druga dospjela povremena novčana davanja ne teče zatezna kamata. U istom stavku dozvoljena je mogućnost izuzetka od tog pravila samo "kad je zakonom određeno". U slijedećem stavku predviđen je izuzetak, daje se mogućnost naplate zatezne kamate na iznos neisplaćenih kamata od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njezinu isplatu. S obzirom na ovu zakonsku odredbu osnovano banka ističe prigovor da Zakon o obveznim odnosima zabranjuje naplatu kamata na dospjelu a neisplaćenu kamatu. Još izričitije odredba iz čl. 400. st. 1. ZOO zabranjuje naplatu kamate na dospjelu a neisplaćenu kamatu kod ugovorenih kamata tzv. anatocizam. Međutim, u konkretnom slučaju ugovorena kamata po dospijeću predstavlja novčani iznos kojim deponent može slobodno raspolagati, a što proizlazi iz samog sporazuma stranaka. On taj iznos dospjele kamate može podići ili posebno taj iznos može oročiti kao vlasnik jednoga novoga deviznog uloga. Kad tužiteljica nije podigla ugovorenu kamatu po njenom dospijeću, onda je ona njome disponirala na način da se za taj iznos ugovorene dospjele kamate povećao iznos glavnice odnosno iznos deviznih sredstava koje je oročila tužiteljica sporazumom s bankom. Na tako uvećanu glavnicu obračunava se kamata, kako je uostalom i banka radila. Ovako obračunata kamata ne narušava načelo zabrane anatocizma. Dakle, kada u konkretnom slučaju tužiteljica nije u potpunosti raspolagala iznosom dospjele kamate na način da je kamate podigla, to su kamatu obračunatu po ugovorenoj stopi osnovano sudovi utvrdili i pripisali glavnici. Na taj način dobije se novi iznos, nova glavnica, na koju teku daljnje kamate po ugovorenoj stopi."

(Vs RH, Rev. 901/1992, od 23. 9. 1993.,. Rev. 572/1992, od 20. 10. 1993., Rev. 903/1992, od 23. 9 1993. – Izbor odluka.1/1995 – 28/56)

http://www.advokat-prnjavorac.com

3. Zakonske odredbe o kamatama na devizne štedne uloge prinudni su propis koji obvezuje ugovorne strane iz ugovora o oročavanju deviznog štednog uloga i u slučaju kad predviđa kamatu različitu od ugovorene.

Iz obrazloženja:

"Bez obzira na zaključeni ugovor o oročavanju deviznog štednog uloga, tužiteljica je, od 1.I.1984.g. kada je stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima s inozemstvom ("Službeni list bivše SFRJ", broj 70/83) kojim je (članak 19.) noveliran člankom 91. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima s inozemstvom ("Službeni list bivše SFRJ", br. 15/77, 61/82, 77/82 i 34/83), imala pravo na kamatu u stranoj valuti samo pod uvjetima iz te zakonske odredbe (kasnije članak 75. Zakona o deviznom poslovanju ("Narodne novine", broj 53/91) prema kojoj na (oročene) devize na deviznim računima i deviznim štednim ulozima građana i građansko-pravnih osoba ovlaštena banka plaća kamate u dinarima osim na devize na deviznim računima i deviznim štednim ulozima jugoslavenskih građana na privremenom radu u inozemstvu za vrijeme boravka u inozemstvu, na koje se plaća kamata u devizama ili, na njihov zahtjev, u devizama i dinarima odnosno dinarima. Riječ je naime o prinudnom propisu kojega valja primijeniti od dana njegovog stupanja na snagu." Međutim, tužena se protivi tužbenom zahtjevu tvrdnjom (što je u postupku i utvrđeno) da je ugovor o depozitu zaključen u skladu s Pravilnikom tužene za tu vrstu poslova i da je za slučaj kada se kredit otplati prije roka u članku 10. tog Pravilnika određeno da se u tom slučaju vrijeme oročavanja proporcionalno smanjuje. Dokazano je u postupku da je vrijeme vraćanja uloženih deviza tužitelju tako i proporcionalno smanjeno, tako da će tužitelju oročena sredstva biti oslobođena 26. srpnja 1992.g. Suprotno tvrdnjama tužitelja ugovor o vezanom ulogu nije zaključen suprotno odredbama Zakona o osnovama kreditnog i bankarskog sistema ("Službeni list bivše SFRJ", broj 2/77), jer je ugovor zaključen pod uvjetima citiranog Pravilnika tužene koji je tužena donijela temeljem odredbe članka 34. cit. zakona, a s kojim uvjetima je tužitelj bio upoznat i na koje je potpisom ugovora pristao što proizlazi iz toč. 4. Ugovora (list 5). Zbog izloženog se pravilno u obrazloženju presude prvog stupnja ističe da uložena sredstva tužitelja nemaju karakter zaloga u kojem slučaju bi otplatom duga za tuženu nastala obveza vraćanja uloženih sredstava, već uložena sredstva imaju značaj uvjeta za dobivanje kredita, ali i samostalnu pravno-poslovnu svrhu u smislu odredbe članka 6. Zakona o osnovama kreditnog i bankarskog sistema ("Službeni list bivše SFRJ", broj 2/77)."

(Vs RH, Rev. 2812/90, od 22. 5. 1991. – Izbor odluka 1993 – 85/111)

Vrste uloga na štednju

Član 1046.

Ulozi na štednju mogu biti po viđenju ili oročeni s otkaznim rokom i bez otkaznog roka.

---

1. Prema Opštim uslovima dinarske štednje Poštanske štedionice, štediša koji raskine ugovor o štednji ima pravo na kamatu koja se ugovara na štedne uloge po viđenju.

Iz obrazloženja:

Među strankama nije sporno da je tužitelj kod prvotužene otvorio štednu knjižicu 13. septembra 1983. godine, sa štednim ulogom od …… dinara oročenim na 12 mjeseci, da je 19. septembra 1983. godine uložio još …… dinara, da je tužitelju pripisivana ugovorena kamata na oročeni štedni ulog zaključno sa 31. decembrom 1986. godine, kao ni to da je tužilelj raskinuo ugovor sa prvotuženom 1. okto-

http://www.advokat-prnjavorac.com

bra 1987. godine, te da mu je za tu godinu obračunata kamata po stopi koja se u to vrijeme plaćala na štedne uloge po viđenju.

Polazeći od navedenog utvrđenja i Opštih uslova dinarske štednje kod Poštanske štedionice B, koji se u konkretnom slučaju primjenjuju čl.10. i 1046. Zakona o obligacionim odnosima), ovaj sud nalazi da su prvostepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužioca za isplatu kamate po stopi koja se plaća na oročene štedne uloge i za 1987. godinu, u kojoj je prekinuo ugovor o oročenoj štednji. Ovo stoga, jer se prema Uslovima o oročavanju dinarskih štednih uloga kod Poštanske štedionice, u slučaju isplate oročenog iznosa prije isteka roka oročavanja, kamata na podignuti iznos obračunavanja po stopi koja se plaća na štedne uloge po viđenju.

Kako je prvotužena postupila u skladu sa uslovima oročavanja, koji čine sastavni dio ugovora o dinarskoj štednji uloga kod poštanske štedionice. prvostepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužitelja za isplatu kamata po stopi koja se plaća na oročene štedne uloge za 1987. godinu.

(Vs BiH, Gvl. 15/90, od 20. 12. 1990. - Bilten Vs BiH 1/91 – 51)

2. Iznos dospjelih kamata, koji se pripisivao glavnici i tako postao štedni ulog, ne zastarijeva.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno, da su stranke zaključile ugovor o oročenoj deviznoj štednji na rok od 24 mjeseca i ugovorile kamatu po stopi od 10% godišnje. Neosnovano tuženica pobija stav nižih sudova, da je zaključen ugovor o oročenoj deviznoj štednji. I po mišljenju ovog suda, naznaka na štednoj knjižici da su sredstva oročena na 24 mjeseca sa kamatom od 10% godišnje i tuženica do 30.VI.1986.g. isplaćivala na štedne uloge kamate ovisno o tome da li su devize na štednji bile dulje od 24 mjeseca, samo može značiti, da je između stranaka zaključen ugovor o oročenoj deviznoj štednji, a ne po viđenju. Ugovorom predviđena stopa ugovorene kamate obvezuje ugovorne stranke i tuženica je za sporno razdoblje bila u obvezi kamate obračunati u skladu sa ugovorom stranaka, a ne u skladu sa samoupravnim sporazumom banaka i zahtjev tužitelja za isplatu razlike između obračunatog kamatnog iznosa i utuženog iznosa, koji mu pripada uz primjenu ugovorene kamatne stope, je osnovan. Dakle, niži sudovi materijalno pravo pravilno su primijenili u odnosu na dio zahtjeva tužitelja kojeg su prihvatili, a u odnosu na zatraženu razliku kamata za vrijeme od 1988. do 1990.g. U odnosu na zahtjev tužitelja, za isplatu razlike kamata za vrijeme od 1986. do zaključno 1987.g., niži sudovi su zahtjev tužitelja odbili, jer su kao osnovan prihvatili prigovor zastare kojeg je istakla tuženica. Osnovano tužitelj prigovara, da su niži sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo, kad su prihvatili prigovor zastare tuženice, jer se o prigovoru zastare ne može odlučiti prije nego se utvrdi, da li se prema ugovoru stranaka iznos dospjelih kamata pripisivao glavnici i tako postao štedni ulog tužitelja ili su stranke ugovorom isključile pripisivanje dospjelih kamata glavnici, a koje okolnosti u postupku nisu utvrđene. Samo u slučaju, da su stranke ugovorom isključile pripisivanje iznosa dospjelih kamata glavnici, mogao bi biti osnovan prigovor zastare. Ukoliko su stranke ugovorile, da se iznos dospjelih kamata pripisuje glavnici kamata ne može zastariti, jer iznosa dospjelih kamata niti nema, jer je taj iznos pripisan glavnici i postao je glavnica, odnosno štedni ulog koji ne zastarijeva zbog činjenice proteka vremena."

(Vs RH, Rev. 400/93, od 4. 8. 1998. – Izbor odluka 2/1998 – 21/56)

3. S oročenim deviznim ulogom banka je dužna postupati po pravilima struke jer u suprotnom odgovara za štetu, kao što je i šteta zbog neostvarivanja pripadajućih kamata zbog prekida ročnosti prije isteka ugovorenog roka.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja citiramo:

"Ta se šteta javlja kao šteta zbog povrede ugovorne obveze, jer je banka, u skladu s odredbom čl. 18. st. 2. ZOO, s oročenim deviznim ulogom, primljenim na temelju ugovora o novčanom depozitu, dužna postupati prema pravilima struke kojima se štite interesi deponenta, a među njih spadaju i pravila iz točke 730. Uputstva. Postupanje suprotno tim pravilima ima kao posljedicu odgovornost za štetu koja je time uzrokovana. Kad je u pitanju šteta zbog neostvarivanja pripadajućih kamata zbog prekida ročnosti zbog prijenosa deviznog uloga s jedne banke na drugu prije isteka ugovorenog roka, odgovornost se temelji na odredbi iz čl. 262. st. 2. u vezi s čl. 18. st. 2. i čl. 1045. ZOO. Imajući na umu da ta pravila utvrđuju postupanje jedne i druge banke, valja zaključiti da se zabrana prijenosa deviznog uloga s jedne na drugu banku prije isteka ugovorenog roka iz posljednjeg stavka točke 730. Uputstva odnosi na obje banke - banku na koju se i banku iz koje se prenosi - što znači da banka na koju se prenosi ne može po nalogu za prijenos postupiti u smislu st. 4. t. 730. Uputstva prije isteka ugovorenog roka, isto kao što ni banka iz koje se prenosi ne može na molbu banke na koju se prenosi postupiti u smislu st. 5. t. 730. Uputstva prije isteka ugovorenog roka.

U konkretnom slučaju obje su tuženice s nalogom za prijenos postupile suprotno navedenim pravilima pa su obje prilikom tog prijenosa, jedna pri raskidu, a druga pri zasnivanju odnosa iz ugovora o oročenom deviznom depozitu, povrijedile svoje obveze i odgovorne su za spornu štetu. Na temelju čl. 26. st. 1. u vezi s čl. 269. ZOO njihova odgovornost za štetu je solidarna."

(Vs H, Rev. 1949/87, od 3. 4. 1990. – Psp 48 – 62)

4. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 27. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXXII.

DEPONOVANJE HARTIJA OD VRIJEDNOSTI

Pojam

Član 1047.

Ugovorom o deponovanju hartija od vrijednosti banka se obavezuje da će, uz naknadu, preuzeti hartije od vrijednosti radi čuvanja i vršenja prava i obaveza koje se u vezi s tim zahtijevaju.

Vršenje prava

Član 1048.

Ako nije drukčije ugovoreno, banka može vršiti prava iz deponovanih hartija od vrijednosti isključivo za račun deponenta.

Dužnosti banke

Član 1049.

(1) Banka je dužna da obezbijedi čuvanje hartije od vrijednosti sa brižljivošću koja se zahtijeva od ostavoprimca uz naknadu i da za račun deponenta preduzima sve radnje radi očuvanja i ostvarivanja njegovih prava iz hartije od vrijednosti.

(2) Ukoliko između ugovornih strana nije što drugo dogovoreno, banka je dužna da naplaćuje dospjele kamate, glavnicu i uopšte sve sume na koje deponovane hartije daju pravo, čim one dospiju za isplatu.

(3) Banka je dužna da stavi na raspolaganje deponentu naplaćene sume, a ko ovaj ima kod banke račun sa novčanim depozitom, da ih upiše u korist tog računa.

Vraćanje hartija od vrijednosti

Član 1050.

(1) Banka je dužna da na zahtjev deponenta vrati hartije od vrijednosti u svako doba.

(2) Vraćanje se, po pravilu, vrši u mjestu gdje je izvršeno deponovanje.

(3) Predmet vraćanja su same hartije od vrijednosti, ukoliko između ugovornih strana nije dogovoreno da vraćanje može biti izvršeno plaćanjem odgovarajućeg iznosa.

(4) Vraćanje se može izvršiti samo deponentu ili njegovim pravnim sljedbenicima ili licima koje oni označe, čak i kad je iz samih hartija vidljivo da one pripadaju trećim.

Zahtjevi trećih lica

Član 1051.

O svakom zahtjevu koji treće lice istakne u pogledu deponovanih hartija, banka je dužna da izvijesti deponenta.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXXIII.

BANKARSKI TEKUĆI RAČUN

Pojam

Član 1052.

Ugovorom o bankarskom tekućem računu banka se obavezuje da nekom licu otvori poseban račun i da preko njega prima uplate i vrši isplate u granicama njegovih sredstava i odobrenog kredita.

---

1. Vlasnik tekućeg računa ne može odgovarati za negativan saldo na svom računu koji je posljedica krađe čekova ako je u cijelosti ispunio svoju ugovornu obvezu obavještavanja banke o nestalim čekovima. Ocijenjeno je da to nije učinio vlasnik koji je tek nakon sedam dana prijavio nestanak čekova.

Iz obrazloženja:

"Prvostupanjski sud je utvrdio da je K.M. presudom proglašena krivom zbog toga što je tijekom siječnja 1989.g. ukrala tuženoj B.D. 11 nepopunjenih čekova, čekovnu karticu i osobnu iskaznicu i od toga 9 čekova naplatila, čime je počinila kriviçna djela prijevare i krivotvorenja isprave, te joj je izrečena uvjetna osuda i obveza da plati tuženoj 145,90 dinara. Tužena je obavijestila tužitelja dana 10. siječnja 1989. da su joj ukradeni čekovi, čekovna kartica i osobna iskaznica. Na osnovi tako utvrđenoga činjeničnog stanja prvostupanjski sud je zaključio da tužena, temeljem čl. 12. Ugovora o otvaranju i poslovanju tekućim računom zaključenim između stranaka, snosi sav rizik i materijalnu štetu koja nastane zbog nestale čekovne knjižice i čekova i da je stoga tužena u obvezi isplatiti tužitelju utuženi iznos. Drugostupanjski sud je u cijelosti prihvatio činjenična utvrđenja prvostupanjskog suda i ocijenio da je materijalno pravo pravilno primijenjeno. Tužena neosnovano u reviziji ističe da su nižestupanjski sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo zato što je tuženica 10. siječnja 1989.g. obavijestila tužitelja da joj je ukradeno 11 čekova, čekovna kartica i osobna iskaznica, a da su prvi čekovi koje je K.M. popunila i izdala u trgovinama u vremenu od 4. do 24. siječnja 1989. godine došli na naplatu u vremenu od 18.I.1989. do 4.II.1989.g. Tužena smatra da je ona trebala snositi rizik i materijalnu štetu, ali samo do trenutka prijavljivanja, budući da temeljem čl. 15. istog ugovora tužitelj ne smije obavljati isplatu čeka koji je ispunjen protivno uvjetima otisnutima na poleđini čekovne kartice, nego takav ček vratiti pošiljaocu. U tijeku postupka je utvrđeno da ukradeni čekovi nisu realizirani kod tužitelja Varaždinske banke, već su njima kupljene razne stvari po trgovinama, a čekovi su preko SDK naknadno došli na naplatu kod tužitelja. U ovom slučaju radi se o ugovornom odnosu pri čemu su međusobni odnosi stranaka, pa i u pogledu odgovornosti za štetu nastalu u poslovanju po tekućim računima, određeni općim uvjetima za poslovanje po tekućim računima građana tužiteljice. Po ocjeni ovoga revizijskog suda odnos stranaka treba tumačiti cjelovito, slijedom čega vlasnik tekućeg računa ne može odgovarati za negativan saldo na svom računu koji je posljedica krađe čeka, ako je on kao ugovorna strana u cijelosti ispunio svoju ugovornu obvezu. U protivnom, obvezivanje vlasnika tekućeg računa da u najkraćem roku obavijesti poslovno-organizacijski dio banke kod koje se vodi račun, ne bi imalo smisla ako bi unatoč tome vlasnik ukradenog čeka za nj odgovarao. Prema odredbi čl. 12. Ugovora o otvaranju i poslovanju s tekućim računom koji je sklopljen među strankama, sav rizik i materijalnu štetu koja bi nastala zbog nestale čekovne kartice i čekova snosi vlasnik tekućeg računa. Ova odredba ugovora mogla bi se primijeniti samo u onom slučaju kada vlasnik tekućeg računa nakon nestanka čekova u skladu s odredbama ugovora ne bi poduzeo sve što je bio dužan poduzeti. U konkre-

http://www.advokat-prnjavorac.com

tnom slučaju tužena nije poduzela sve što je bila dužna poduzeti, jer je nestanak čeka prijavila tek sedam dana kasnije."

(Vs RH, Rev. 2104/91, od 15. 12. 1992. i Rev, 2680/91, od 21. 5. 1991. – Izbor odluka 1994 – 85/146)

Forma ugovora

Član 1053.

Ugovor o otvaranju tekućeg računa mora biti zaključen u pismenoj formi.

Sredstva na tekućem računu

Član 1054.

(1) Novčana sredstva na tekućem računu ostvaruju se uplatama od strane deponenta i naplatama novčanih iznosa izvršenih za njegov račun.

(2) Banka je dužna da preko tekućeg računa vrši plaćanja za deponenta i kad na računu nema pokrića i to u obimu koji je predviđen ugovorom o otvaranju tekućeg računa ili posebnim sporazumom.

(3) Ova obaveza banke može se isključiti ugovorom o otvaranju tekućeg računa.

---

1. Kad se iznos glavnice na deviznom štednom ulogu povećao za iznos pripisanih dospjelih ugovorenih kamata, na tako uvećanu glavnicu obračunavaju se ugovorene kamate.

Iz obrazloženja:

Sporan je bio način obračuna ugovorenih kamata. U smislu odredbe čl. 279. st. 1. ZOO na dospjele a neisplaćene ugovorene ili zatezne kamate kao na druga dospjela povremena novčana davanja ne teku zatezne kamate. U istom stavku dopuštena je mogućnost izuzetka od tog pravila samo "kad je zakonom određeno". U sljedećem stavku predviđen je izuzetak, daje se mogućnost naplate zateznih kamata na iznos neisplaćenih kamata od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu. S obzirom na tu zakonsku odredbu osnovano banka ističe prigovor da Zakon o obveznim odnosima zabranjuje naplatu kamata na dospjele a neisplaćene kamate. Još izričitije odredba iz čl. 400. st. 1. ZOO zabranjuje naplatu kamata na dospjele a neisplaćene kamate kod ugovorenih kamata, tzv. *anatoci am.*

Međutim, u konkretnom slučaju ugovorene kamate po dospijeću predstavljaju novčani iznos kojim deponent može slobodno raspolagati, što proizlazi iz samog sporazuma stranaka. On taj iznos dospjelih kamata može podići ili posebno taj iznos može oročiti kao vlasnik jednoga novoga deviznog uloga. Kad tužiteljica nije podigla ugovorene kamate po njihovu dospijeću, ona je njima disponirala na način da se za taj iznos ugovorenih dospjelih kamata povećao iznos glavnice odnosno iznos deviznih sredstava koje je tužiteljica oročila sporazumom s bankom. Na tako uvećanu glavnicu obračunavaju se kamate, kako je uostalom banka i radila. Ovako obračunane kamate ne narušavaju načelo zabrane anatocizma.

Dakle, kada u konkretnom slučaju tužiteljica nije u potpunosti raspolagala iznosom dospjelih kamata na način da je kamate podigla, to su kamate obračunane po ugovorenoj stopi osnovano sudovi utvrdili i pripisali glavnici. Na taj način dobije se nov iznos, nova glavnica, na koju teku daljnje kamate po ugovorenoj stopi.

(Vs RH, Rev. 901/92 i Rev. 903/92, obje od 23. 9. 1993., te Rev. 572/92, od 20. 10. 1993. – Izbor odluka Vs RH 1/1995 – 56)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Prebijanje između salda više računa

Član 1055.

Ako deponent kod iste banke ima više tekućih računa, aktivni i pasivni saldo ovih računa se uzajamno prebijaju, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

Raspolaganje saldom

Član 1056.

Korisnik tekućeg računa može u svakom trenutku raspolagati saldom koji se na računu pojavljuje u njegovu korist, osim ako je ugovoren otkazni rok.

Primjena pravila ugovora o nalogu

Član 1057.

(1) Banka odgovara za izvršenje naloga deponenta prema prilivima ugovora o nalogu.

(2) Ako nalog treba da se izvrši u mjestu gdje banka nema poslovnu jedinicu, ona može to obaviti preko druge banke.

---

1. Kad banka nije otkazala nalog za isplatu po izdanim čekovima, unatoč postojanju negativnog salda, dužna je izvršiti nalog deponenta vlasnika tekućeg računa i izvršiti isplatu po čekovima koje je ovaj izdao.

Iz obrazloženja citiramo:

"Tužitelj nije dokazao da je otkazao nalog za isplatu u smislu čl. 766. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - dalje ZOO. Tužitelj je zato bio u obvezi izvršenja naloga deponenta prema pravilima ugovora o nalogu, sukladno čl. 1057. st. 1. ZOO, jer nalog nije otkazao sukladno čl. 766. st. 1. ZOO. Prema tome, tuženik kao imatelj čeka primio je isplatu od tužitelja po zakonskoj osnovi. Naime, tužitelj nije dokazao da je nalog za plaćanje otkazao, a niti je ček opozvan po vlasniku tekućeg računa, prije podnošenja ovoga na isplatu.

(Vs RH, Rev. 994/00, od 15. 5.2001. – Izbor odluka 2/2001 – 35)

Trajanje računa

Član 1058.

Ako u ugovoru o otvaranju tekućeg računa nije utvrđen rok njegovog trajanja, svaka strana može da ga raskine uz otkazni rok od 15 dana.

Provizija i naknada troškova

Član 1059.

(1) Banka ima pravo da zaračunava proviziju za izvršene usluge koje su obuhvaćene ugovorom o tekućem računu, kao i naknadu za posebne troškove učinjene u vezi sa tim uslugama.

(2) Ova svoja potraživanja banka upisuje u svoju korist u tekući račun, ukoliko između ugovornih strana nije drukčije ugovoreno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dostavljanje izvoda

Član 1060.

(1) Prilikom svake promjene stanja tekućeg računa banka je dužna da izda izvod sa naznačenjem salda i preda ga klijentu na sporazumno utvrđeni način.

(2) Smatra se da je izvod odobren ako nije osporen u dogovorenom roku ili, ako dogovora nema, u roku od 15 dana.

(3) I nakon njegovog odobrenja, izvod računa se može osporavati zbog grešaka u pisanju ili u obračunu, zbog ispuštanja ili dupliranja, ali se ovo osporavanje mora preduzeti najdalje u roku od godinu dana od prijema računa o likvidaciji salda po zaključenju tekućeg računa, inače se pravo glasi.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXXIV.

UGOVOR O SEFU

Pojam

Član 1061.

(1) Ugovorom o sefu obavezuje se banka da stavi na upotrebu korisniku sef za određeni period vremena, a korisnik se obavezuje da za to plati banci određenu naknadu.

(2) Banka mora preduzeti sve potrebne mjere da obezbijedi dobro stanje sefa i nadzor nad njim.

Pristup sefu

Član 1062.

(1) Pristup sefu može se dozvoliti samo korisniku ili njegovom punomoćniku.

(2) Banka ne smije držati kod sebe duplikat ključa ili ključeva koji se predaju korisniku.

---

1. Banka, a to se odnosi i na drugu osobu koja daje na upotrebu sef,ne smije zadržati kod sebe duplikat ključa ili ključeva koje predaje korisniku

(Vs H, Tž. 2549/90, od 25. 9. 1990. – Psp 47 - 177)

Predmeti koji se ne smiju staviti u sef

Član 1063.

(1) Korisnik ne smije staviti u svoj sef predmet ili proizvod koji može ugroziti sigurnost banke ili drugih sefova.

(2) U slučaju da se korisnik ne pridržava ove obaveze, banka može izjaviti da raskida ugovor o sefu.

Prava banke u slučaju neplaćanja

Član 1064.

(1) Ako korisnik ne plati banci samo jedan obrok naknade po dospjelosti, banka može raskinuti ugovor po isteku mjesec dana pošto korisnika preporučenim pismom opomene na naplatu.

(2) Pošto raskine ugovor, banka može pozvati korisnika da isprazni sef i da joj preda ključ, pa ako korisnik to ne učini, banka može zahtijevati da se sef otvori putem suda, utvrdi njegova sadržina i nađene stvari stave u sudski depozit ili povjere banci na čuvanje.

(3) Banka ima pravo prvenstva naplate dužne naknade nastale iz ugovora o sefu iz novčanog iznosa koji je pronađen u sefu, kao i cijene dobijene prodajom drugih vrijednosti nađenih u sefu.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXXV.

UGOVOR O KREDITU

Pojam

Član 1065.

Ugovorom o kreditu banka se obavezuje da korisniku kredita stavi na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obavezuje da banci plaća ugovorenu kamatu i dobijeni iznos novca vrati u vrijeme i na način kako je utvrđeno ugovorom.

---

1. Banka nema pravo na naknadu troškova u procentualnom iznosu od iznosa kredita koji procenat naplaćuje mjesečno uz kamatu, već samo na stvarne troškove koji su nastali iz tog odnosa.

(Vs S, broj Prev. 295/99. – Bilten 3/2000)

2. Kad je banka korisniku deviznog kredita odobrila radi otplate deviznog duga dinarski kredit i devizni dug "pokrila" dinarskim iznosom po tečaju u trenutku dospijeća deviznog duga, i to sredstvima iz odobrenog dinarskog kredita, treba smatrati da je devizno potraživanje banke namireno.

Iz obrazloženja:

"Za odluku o sporu relevantno je ovo činjenično stanje: - da je tuženik bio korisnik deviznih kredita po ugovorima br. 79/79, 346/1980, 3008, 3011 i 4056; - da je obveze iz ovih deviznih kredita tuženik bio dužan ispunjavati polaganjem o dospijeću dinarske protuvrijednosti dospjelih anuiteta; - da je tuženik zakašnjavao s ispunjavanjem obveze odnosno da dinarsku protuvrijednost dospjelih deviznih anuiteta nije polagao o dospijeću; - da je tužiteljica (banka) o dospijeću deviznih obveza tuženika angažirala svoja dinarska sredstva i iz njih podmirila devizne obveze tuženika, te - da je tuženik ova sredstva vratio tužiteljici i na njih platio kamatu po stopi određenoj za kratkoročne kredite. Na temelju ovog činjeničnog stanja, pravilno su sudovi prvog i drugog stupnja ocijenili da je tužiteljica tuženiku odobrila kredit za otplatu deviznog duga, pa kad je tužiteljica devizni dug tuženika "pokrila" dinarskim iznosom po tečaju u trenutku dospijeća deviznog duga, je to učinila tuženikovim dinarskim sredstvima iz tog kredita. Dosljedno tome, pravilan je i zaključak sudova da je tuženik položio dinarsku protuvrijednost, te se prema odredbi iz čl. 198. st. 2. ZDP devizno potraživanje tužiteljice smatra namirenim. Zbog tih razloga pogrešan je pravni stav tužiteljice da ona, angažiranjem vlastitih sredstava za podmirenje deviznih obveza tuženika, nije ovom odobrila kredit i da se devizna obveza tuženika u smislu stavka 2. članka 198. ZDP ne može smatrati podmirenom sve dok on ne položi dinarsku protuvrijednost deviznog duga po tečaju na dan polaganja."

(Vs RH, II Rev. 40/91, od 25. 6. 1991. – Izbor odluka 1993 – 86/112)

3. U vrijeme kada banka nije vršila nikakva plaćanja prema inostranstvu po ugovoru o kreditu koji je u to vrijeme mirovao, nisu ispunjeni uslovi da tužilac (banka) za ovo vrijeme potražuje ugovorenu naknadu za sve doznake prema inostranstvu za vrijeme trajanja i korišćenja kredita.

(Vs S, broj Prev. 550/96. Bilten 1/1997)

4. Kada je ugovorom o refinansiranju dospjelih obaveza po osnovu glavnice inostranih kredita predviđeno i plaćanje provizije (naknade), tada se sporni odnos

http://www.advokat-prnjavorac.com

prava na proviziju ima raspravljati pismenom odredbom člana 782. ZOO i ugovora. Pri tom se mora cijeniti da li banka ima pravio na proviziju dok krediti miruju, odnosno dok banka ne obavlja bankarske poslove plaćanja po inostranim kreditima.

(Vs S, broj Prev. 381/96. – 1/1997)

Forma i sadržina

Član 1066.

(1) Ugovor o kreditu mora biti sačinjen u pismenoj formi.

(2) Ugovorom o kreditu utvrđuju se iznos, kao i uslovi davanja, korišćenja i vraćanja kredita.

Otkaz davaoca kredita

Član 1067.

(1) Ugovor o kreditu banka može otkazati prije isteka ugovorenog roka ako je kredit korišćen u suprotnosti sa njegovom namjenom.

(2) Ugovor o kreditu banka može otkazati prije isteka ugovornog roka i u slučaju insolventnosti korisnika čak i kad nije utvrđena sudskom odlukom, u slučaju prestanka pravnog lica ili smrti korisnika, ako bi u tim slučajevima davalac kredita došao u bitno nepovoljniji položaj.

Odustajanje od ugovora i vraćanje kredita prije roka

Član 1068.

(1) Korisnik kredita može odustati od ugovora prije nego što je počeo koristiti kredit.

(2) Korisnik kredita može vratiti kredit i prije roka određenog za vraćanje, ali je dužan o tome unaprijed obavijestiti banku.

(3) U oba slučaja korisnik kredita dužan je naknaditi štetu ukoliko ju je davalac kredita pretrpio.

(4) U slučaju vraćanja kredita prije određenog roka, banka ne može da zaračuna kamatu za vrijeme od dana vraćanja kredita do dana kada je po ugovoru trebalo da bude vraćen.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXXVI.

UGOVOR O KREDITU NA OSNOVU ZALOGE HARTIJA OD VRIJEDNOSTI

Pojam

Član 1069.

Ugovorom o kreditu na osnovu zaloge hartija od vrijednosti banka odobrava kredit u određenom iznosu uz obezbjeđenje zalogom hartija od vrijednosti koje pripadaju korisniku kredita ili trećem koji na to pristane.

---

1. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 1071. ZOO

Forma i sadržina

Član 1070.

Ugovor o kreditu na osnovu zaloge hartija od vrijednosti mora biti zaključen u pismenoj formi i sadržati naznačenje hartija od vrijednosti koje se zalažu, naziv, odnosno firmu i sjedište, odnosno pebivalište imaoca hartija, iznos i uslove odobrenog kredita, kao i iznos i vrijednost hartija koja je uzeta u obzir za odobrenje kredita.

Kad banka može prodati založene hartije

Član 1071.

Ako korisnik ne vrati po dospjelosti dobijeni kredit, banka može prodati založene hartije od vrijednosti.

---

1. Punovažna je ugovorna klauzula da banka - povjerilac iz ugovora o potrošačkom kreditu može svoje potraživanje naplatiti bez intervencije suda iz oročenog štednog uloga strane valute, ako dužnik padne u docnju sa otplatom kredita.

Kod obračuna treba primijeniti kurs zamjene strane valute koji važi na dan naplate, a ne na dan zaključenja ugovora (Napomena: analogna primjena)

Iz obrazloženja:

Pravilan je zaključak nižestepenih sudova da oročavanje deviznih sredstava po ugovoru o kreditu predstavlja uslov za dobijanje potrošačkog kredita, a pismena izjava od 4. 8. 1980. gadine garanciju da će se potraživanje kreditora naplatiti bez odugovlačenja. Ova ugovorna odredba nije u suprotnosti sa prinudnim propisima, jer Zakon o obligacionim odnosima ovlašćuje banku da u slučaju padanja u docnju korisnika kredita (u situaciji kada korisnik po dospjelosti ne vrati dobiveni kredit) može i bez intervencije suda prodati založene hartije od vrijednosti (član 1071. ZOO), pa je pogotovo dopuštena ugovorna klauzula da se može bez intervencije suda naplatiti iz oročene strane valute.

Stoga su neprihvatljivi prigovori revidenta da tužena nije imala pravo da samostalno vrši naplatu patraživanja sa njegovog deviznog računa pozivom na pismenu izjavu datu prilikom zaključenja ugovora o potrošačkom kreditu. Odobrenje potrošačkog kredita bilo je uslovljeno zaključenjem ugovora o oročavanju deviznih sredstava i davanjem pismene izjave o korištenju tih sredstava za naplatu potraživanja po osnovu potrošačkog kredita, ukoliko kredit blagovremeno ne bude otplaćen, te su

http://www.advokat-prnjavorac.com

stoga nižestepeni sudovi pravilno zaključili da je tužena imala pravo da sa devizne knjižice tužioca skine određeni iznos za naplatu dospjelog potraživanja na osnovu potrošačkog kredita.

Međutim, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužioca u cijelosti jer iz podataka spisa nije vidljivo da li je konverzija DM izvršena prema kursu u vrijeme naplate kredita (6. novembar 1981. godine), ili po kursu u vrijeme zaključenja ugovora o potrošačkom kreditu. Tuženoj pripada pravo na naplatu deviznog iznosa u visini protuvrijednosti DM po kursu u vrijeme naplate dospjele obaveze, a ne po kursu koji je važio u vrijeme zaključenja ugovora o potrošačkom kreditu.

(Vs BiH, Rev. 530/86, od 28. 5. 1987. – Bilten VS BiH 3/87 – 32)

2. Kada zakon ovlašćuje banku da može prodati hartije od vrijednosti, ako korisnik ne vrati po dospjelosti dobijeni kredit (član 1071. Zakona. o obligacionim odnosima), utoliko prije je dopuštena klauzula iz ugovora o oročavanju sredstava u stranoj valuti (uslov za zaključenje ugovora o kreditu) po kojoj je banka ovlašćena da "upotrijebi" oročena sredstva za izmirenje dospjelih neisplaćenih mjesečnih anuiteta po ugovoru o kreditu.

(Vs BiH, Rev. 159/86, od 24. 7. 1986. – Bilten Vs BiH 4/86 - 10)

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXXVII.

AKREDITIVI

Obaveze akreditivne banke i forma akreditiva

Član 1072.

(1) Prihvatanjem zahtjeva nalogodavca za otvaranje akreditiva, akreditivna banka se obavezuje da će korisniku akreditiva isplatititi određenu novčanu svotu ako do određenog vremena budu ispunjeni uslovi navedeni u nalogu za otvaranje akreditiva.

(2) Akreditiv mora bititi sačinjen u pismenoj formi.

---

1. Nalogodavac za otvaranje akreditiva nije legitimisan da traži da se akreditivna banka sudskom presudom obaveže da određeni novčani iznos isplati korisniku akreditiva. Pravo da traži ispunjenje obaveze od strane akreditivne banke o ugovoru o akreditivu pripada samo korisniku akreditiva.

(Vs S, broj Prev. 504/95. – Bilten 1/1997)

2. Organizacija udruženog rada za čiji račun ovlašćena organizacija udruženog rada uvozi opremu nije dužna da prema banci ispuni obaveze iz ugovora o otvaranju akreditiva, ako nije dala nalog za otvaranje akreditiva, već je to za njen račun, ali u svoje ime, učinio uvoznik, bez obzira što je u nalogu označio ovu organizaciju kao krajnjeg korisnika.

(Vs BIH, Pž. 296/83, od 16. 9. 1983. - Bilten Vs BIH 1/84 - 24)

3. Ne prestaje docnja dužnika time što je na vrijeme otvorio neopozivi dokumentarni akreditiv u korist povjerioca, ako povjerilac nije o otvaranju akreditiva bio obavješten, neposredno od dužnika ili od organizacione jedinice Službe društvenog knjigovodstva kod koje se vode žiro računi povjerioca i dužnika.

(Vs BiH, Pž. 547/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 57)

4. Vidjeti: Odluku Vs BiH, Pž. 547/90, od 23. 5. 1991., datu u sudskoj praksi uz član 1080. ZOO

Kada nastaje obaveza prema korisniku

Član 1073.

(1) Banka je obavezna prema korisniku od dana kada mu je otvaranje akreditiva saopšteno.

(2) Nalogodavac je vezan izdatim nalogom od trenutka kad je nalog prispio banci.

---

1. Akreditivna banka odgovara za isplatu iz akreditiva od dana kada je korisniku akreditiva saopšteno da mu je akreditiv otvoren. Banka se ne može osloboditi te obaveze ni u slučaju kada je zbog organizacionih promjena prestala da obavlja poslove sa inostranstvom.

(Vs S, broj Prev. 515/98. – Bilten 1/1999)

3. Vidjeti: Odluku Vs BiH, Pž. 547/90, od 23. 5. 1991., datu u sudskoj praksi uz član 1080. ZOO

http://www.advokat-prnjavorac.com

Nezavisnost akreditiva od drugog pravnog posla

Član 1074.

Akreditiv je nezavisan od ugovora o prodaji ili drugog pravnog posla povodom koga je akreditiv otvoren.

Dokumentarni akreditiv

Član 1075.

Dokumentarni akreditiv postoji kada je banka obavezna da isplati korisniku akreditiva određenu novčanu svotu pod uslovom da joj budu podnijeti dokumenti prema uslovima utvrđenim u akreditivu.

---

1. Akreditivna banka se ne može osloboditi obaveze isplate prema svojim povjeriocima bez obzira na njene kasnije statusne promjene i reorganizacije, jer davalac akreditiva može korisniku akreditiva isticati samo prigovore koji se odnose na uslove iz akreditiva(čl. 1075. 1076. ZOO).

(Vs S. broj Prev. 440/98. – Bilten 1/2000)

2. Da bi banka izvršila isplatu iz akreditiva, korisnik akreditiva je dužan da preda potrebnu dokumentaciju uslova akreditiva.

(Vs S, broj Prev. 214/94. – Bilten 3/1994)

3. Obveza konfirmirajuće banke utemeljena na aktu o konfirmaciji odvojena je od obveze akreditivne banke utemeljene na dokumentarnom akreditivu.

(Vs H, II Rev. 41/90, od 1. 12. 1990. – Psp 52 – 78)

Dužnost akreditivne banke

Član 1076.

Banka koja otvara dokumentarni akreditiv dužna je da izvrši klauzule plaćanja pod uslovima predviđenim u akreditivu.

---

1. Služba društvenog knjigovodstva odgovara po propisima koji se primjenjuju na banke, za štetu prouzrokovanu nalogodavcu zbog neovlaštene isplate dokumentarnog akreditiva.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da je tužilac (nalogodavac) sa tuženom (akreditivna banka) zaključio ugovor o akreditivu (član 1072. Zakona o obligacionim odnosima, "Službeni list SFRJ", br. 29/78 i 39/85, važećeg u vrijeme zaključenja ugovora između stranaka koji se primjenjuje i na tuženu Službu društvenog knjigovodstva, iako nije banka, u smislu člana 1088. ZOO). Ugovorom o akreditivu tužena se obavezala da će korisniku akreditiva isplatiti iznos od …… dinara "po ovjerenim situacijama od strane investitora" (dokumentarni akreditiv član 1076. ZOO). Suprotno ugovoru o akreditivu, iako dokumenti nisu ni na izgled bili saobrazni u svemu sa zahtjevom nalogodavca (čl. 1080. i 1081. stav 1. ZOO), tužena je korisniku akreditiva isplatila iznos od …… dinara).

Jedna od osnovnih dužnosti banke koja otvara dokumentarni akreditiv je da izvrši klauzule plaćanja pod uslovima predviđenim u akreditivu (član 1076. ZOO). U tom smislu tužena (dužnik) nije ispunila obavezu iz ugovora savjesno i u svemu kako

http://www.advokat-prnjavorac.com

glasi, zbog čega je tužilac pretrpio štetu za koju odgovara tužena (član 262. stav 1. i 2. ZOO).

Tužena nije osporila tvrđenje tužioca da korisnik akreditiva nije obavio radove čiju je cijenu trebalo naplatiti iskorištavanjem akreditiva, a ni da je isplaćeni iznos nemoguće vratiti, jer je korisnik akreditiva prestao postojati.

(Vs BiH, Pž. 949/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 54)

2. Vidjeti: Odluku Vs BiH, Pž. 547/90, od 23. 5. 1991., citiranuu u sudskoj praksi datoj uz član 1080. ZOO

Vrste dokumentarnog akreditiva

Član 1077.

(1) Dokumentarni akreditiv može biti opoziv ili neopoziv.

(2) Ukoliko nije izričito drukčije ugovoreno, akreditiv je uvijek opoziv, čak i kada je otvoren za određeni period vremena.

Opozivi akreditiv

Član 1078.

Opozivi dokumentarni akreditiv ne vezuje banku prema korisniku, te ga u svakom trenutku može izmijeniti ili opozvati na zahtjev nalogodavca ili po sopstvenoj inicijativi, ako je to u interesu nalogodavca.

Neopozivi akreditiv

Član 1079.

(1) Neopozivi dokumentarni akreditiv sadrži samostalnu i neposrednu obavezu banke prema korisniku.

(2) Ova obaveza može biti ukinuta ili izmijenjena samo sporazumom svih zainteresovanih strana.

(3) Neopozivi dokumentarni akreditiv može biti potvrđen od neke druge banke, koja time, pored akreditivne banke, preuzima samostalnu i neposrednu obavezu prema korisniku.

(4) Notifikacija akreditiva korisnika od strane neke druge banke nije sama po sebi potvrđivanje ovog akreditiva.

---

1. Kada su sankcije Savjeta bezbjednosti OUN uticale na poslovanje tužene akreditivne banke dovodeći do prekida njenog rada u inostranstvu, odnosno do njene nelikvidnosti iz razloga prouzrokovanih sankcijama, ispunjeni su uslovi za primjenu člana 19. jednoobraznih pravila, po kojoj odredbi zbog dejstva sankcija (viša sila), akreditivna banka ne preuzima nikakvu obavezu ili odgovornost.

(Vs S, broj Prev. 237/95. – Bilten 1/1997)

2. Vidjeti: Odluku Vs BiH, Pž. 547/90, od 23. 5. 1991., datu u sudskoj praksi uz član 1080. ZOO

http://www.advokat-prnjavorac.com

Dužnost banke u pogledu dokumenata

Član 1080.

(1) Banka je dužna da ispita da li su dokumenti u svemu saobrazni zahtjevima nalogodavca.

(2) Kada dobije dokumente, banka mora u najkraćem roku o tome obavijestiti nalogodavca i ukazati mu na utvrđene nepravilnosti i nedostatke.

---

1. Služba društvenog knjigovodstva odgovara po propisima koji se primjenjuju na banke, za štetu prouzrokovanu nalogodavcu zbog neovlaštene isplate dokumentarnog akreditiva.

(Vs BiH, Pž. 949/90, od 21. 3. 1991. - Bilten Vs BiH 2/91 – 54)

2. Ne prestaje docnja dužnika time što je na vrijeme otvorio neopozivi dokumentarni akreditiv u korist povjerioca, ako povjerilac nije o otvaranju akreditiva bio obavješten, neposredno od dužnika ili od organizacione jedinice Službe društvenog knjigovodstva kod koje se vode žiro računi povjerioca i dužnika.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 1072. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), prihvatanjem zahtjeva nalogodavca za otvaranje akreditiva, akreditivna banka se obavezuje da će korisniku akreditiva isplatiti određenu novčanu svotu ako do određenog vremena budu ispunjeni uslovi navedeni u nalogu za otvaranje akreditiva. Članom 1073. stav 1. istog zakona određena je obaveza banke prema korisniku akreditiva od dana kad mu je otvaranje akreditiva saopšteno. To podrazumijeva obavezu akreditivne banke da obavijesti korisnika akreditiva da je akreditiv otvoren u njegovu korist. Od trenutka kad je korisnik obaviješten, akreditivna banka je dužna da vrši isplatu pod uslovima predviđenim u akreditivu. Tek tog trenutka smatra se da je dužnik ispunio obavezu otvaranja akreditiva.

U smislu člana 1079. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, neopozivi dokumentarni akreditiv može biti potvrđen od neke druge banke, koja, time, pored akreditivne banke, preuzima samostalnu i neposrednu obavezu prema korisniku. Prema stavu 4. ovog člana, notifikacija akreditiva korisniku od strane neke druge banke nije sama po sebi potvrđivanje ovog akreditiva.

Obaveza obavještavanja korisnika akreditiva, neposredno od akreditivne banke ili posredstvom druge banke (organizacione jedinice Službe društvenog knjigovodstva) je obaveza iz ugovora o akreditivu. Ako dužnik iz tog ugovora ne ispuni obavezu ili zadocni sa njenim ispunjenjem, povjerilac ima pravo zahtijevati i naknadu štete koju je usljed toga pretrpio. U obligacionim odnosima iz osnovnog posla nalogodavac se ne može pozivati na propuste dužnika iz ugovora o akreditivu da obavijesti korisnika akreditiva da mu je otvoren akreditiv. Zato je nalogodavac, kao dužnik iz osnovnog posla, u docnji s ispunjenjem novčane obaveze obezbijeđene neopozivim dokumentarnim akreditivom ako korisnik akreditiva, kao povjerilac iz osnovnog posla, nije blagovremeno obaviješten da mu je akreditiv otvoren. Ne smatra se da je korisnik akreditiva obaviješten o otvaranju akreditiva kad je banka korespondent (avizirajuća banka(kod koje se vodi račun korisnika akreditiva primila akreditiv, jer ova banka (organizaciona jedinica Službe društvenog knjigovodstva) nije zastupnik, odnosno punomoćnik korisnika akreditiiva. Korisnik akreditiva dolazi u povjerilačku docnju ako nakon saznanja da mu je otvoren akreditiv ne preduzme na vrijeme radnje potrebne za korišćenje akreditiva. Dolaskom povjerioca u docnju prestaje docnja dužnika (čl. 325. i 326. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Pž. 547/90, od 23. 5. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 57)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Granice odgovornosti banke

Član 1081.

(1) Banka ne preuzima nikakvu odgovornost ako su podnijeti dokumenti naizgled saobrazni sa uputstvima nalogodavca.

(2) Ona ne preuzima nikakvu obavezu u pogledu robe koja je predmet otvorenog akreditiva.

---

1. Vidjeti: Odluku Vs BiH, Pž. 949/90, od 21. 3. 1991., citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 1080. ZOO.

Prenosivost i djeljivost akreditiva

Član 1082.

(1) Dokumentarni akreditiv je prenosiv ili djeljiv samo ako je banka koja otvara akreditiv u korist korisnika koga je označio nalogodavac ovlašćena uputstvima prvog korisnika da plati u cjelini ili djelimičnio jednom ili većem broju trećih lica.

(2) Akreditiv može prenijeti, na bazi izričitih uputstava, samo banka koja ga otvara i to samo jedanput, ukoliko nije suprotno ugovoreno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXXVIII.

BANKARSKA GARANCIJA

Pojam

Član 1083.

(1) Bankarskom garancijom se obavezuje banka prema primaocu garancije (korisniku) da će mu za slučaj da mu treće lice ne ispuni obavezu o dospjelosti izmiriti obavezu ako budu ispunjeni uslovi navedeni u garanciji.

(2) Garancija mora biti izdata u pismenoj formi.

---

1. Bankarska garancija prestaje istekom roka (datuma važenja) navedenog u garanciji, neovisno od internog ugovora o izdavanju garancije kojim je rok produžen.

Iz obrazloženja:

Bankarska garancija koju je izdala tužena bila je ograničena do 31. 12. 1991. godine i ona, kako to proizilazi iz isprava u spisu, u pogledu datuma važenja nije mijenjana, već samo ugovor između naručioca garancije i banke. Bankarska garancija je samostalan pravni posao kojim banka preuzima obavezu da će isplatiti novčani iznos na koji garancija glasi, ako se za to ispune uslovi koji su navedeni u samoj garanciji. Tužena se obavezala da će izvršiti isplatu pod uslovima iz garancije, ako svoju obavezu ne ispuni tužiteljev dužnik, ali ako zahtjev primi do 31. 12. 1991. godine. Do isteka garancije, odnosno do 31. 12. 1991. godine, tuženoj je dostavljen samo jedan zahtjev za plaćanje, drugi je dostavljen poslije ovog roka, a treći tužena nije primila. Tužitelj pozivom na ugovor koji je u pogledu produženja roka garancije (aneks uz Ugovor o izdavanju devizne garancije) zaključen između tužene banke i njenog nalogodavca ne može izvoditi pravo iz garancije prema tuženoj.

(Vs FBiH, Pž. 73/97, od 27. 5. 1997. – ZIPS, broj 944/945, Bilten Vs FBiH 2/97 - 47)

2. Propuštanje obavještavanja solidarnog jemca da glavni dužnik nije ispunio obavezu ne lišava povjerioca prava da od jemca traži ispunjenje obaveze. U tom slučaju povjerilac odgovara jemcu samo za eventualnu štetu koju je pretrpio zbog takvog propuštanja (član 1083. ZOO).

(Ks u Sarajevu – ZIPS, broj 944/945, Bilten sp KsS 1/2002, str. 22)

3. Kada se steknu uslovi da korisnik bankarske garancije traži naplatu iznosa iz bankarske garancije od banke garanta, tada korisnik garancije može pored nominalnog iznosa iz garancije, od banke garanta u slučaju docnje u isplati tražiti i zatezne kamate saglasno odredbi iz člana 277. stav 1. ZOO.

Banka garant odgovara solidarno sa dužnikom iz osnovnog posla.

(Vs S, broj Prev. 205/96. – ZIPS, broj944/945, Bilten 4/1996)

4. Isplatu dospjelog iznosa po datoj bankarskoj garanciji može od garanta tražiti samo korisnik garancije, a ne i lice za čiju je obavezu banka garantovala.

(Vs S, broj Prev. 134/94. Bilten 1/1995)

5. Bankarskom se garancijom banka obvezuje prema korisniku da će mu namiriti obvezu budu li ispunjeni uvjeti navedeni u garanciji u slučaju da mu treća osoba ne ispuni obvezu o dospjelosti. Ako je u bankarskoj garanciji naveden rok njezine

http://www.advokat-prnjavorac.com

valjanosti, korisnik je dužan dokazati da je pozvao banku na plaćanje prije isteka roka.

Iz obrazloženja citiramo:

Neprijeporno je da je tuženik dana 19. 10. 1989. izdao bankarsku garanciju u korist pravnog prednika tužitelja. Među strankama je dvojbeno jesu li ispunjeni uvjeti iz garancije i slijedom toga je li tuženik dužan platiti …….. kn, tj. obračunane kamate, te procesne kamate na taj iznos, počevši od 2. veljače 1991. Prema čl. 1083. st. 1. ZOO, bankarskom se garancijom banka obvezuje prema primatelju garancije (korisniku) da će mu, u slučaju da mu treća osoba ne ispuni obvezu o dospjelosti, namiriti obvezu budu li ispunjeni uvjeti navedeni u garanciji. Dakle, banka duguje ako su ispunjeni uvjeti navedeni u garanciji. Predmetna je garancija vrijedila do 30. 11. 1989, što znači da je do isteka tog roka korisnik bio dužan zahtijevati isplatu prema izdanoj garanciji. Tužitelj je, doduše, priložio presliku (fotokopiju) pisma od 27. 11. 1989, u kojoj poziva tuženika da obavi isplatu prema garanciji. Tuženik je, međutim, iznio tvrdnju da to pismo nije primio prije isteka roka valjanosti garancije. Stoga je teret dokaza, tj. da dokaže da je to pisano uručeno tuženiku, bio na tužitelju. Tužitelj je to mogao učiniti i tako da dostavi potvrdu pošte ili izvadak iz svoje knjige preporučenih pošiljaka kao dokaz da je na adresu tuženika uputio pošiljku preporučenim pismom. Tužitelj to, međutim, nije učinio, a nije ni pružio druge dokaze kojima bi se utvrdila činjenica da je tuženiku upućen zahtjev za isplatu prema garanciji prije isteka roka od 30. 11. 1989. Takav dokaz ne nudi ni u žalbi.

(Vts RH, Pž. 2285/94, od 23. 5. 1995. - ZIPS, broj 944/945, Zbirka 3 - 80)

6. Kada bankarska garancija sadrži klauzulu o tome da vrijedi do određenog roka, obveza banke vrijedi i nakon isteka toga roka ako je korisnik garancije prije njegovog isteka pozvao banku da plati. Za očuvanje prava iz garancije dovoljan je poziv banci da plati, a nije potrebno da korisnik pokrene parnicu prije isteka roka važnosti garancije.

(Vts RH, Pž. 417/93, od 15. 2. 1994. - ZIPS, broj 944/945, Praxis 2 – 61)

7. Neispunjavanje obaveze pribavljanja bankarske garancije, ako drugačije nije ugovoreno, ne daje pravo povjeriocu (naručiocu radova) da od dužnika zahtijeva isplatu iznosa na koji je trebala da glasi garancija, ako se nisu ispunili uslovi za ispunjenje obaveze iz bankarske garancije.

Iz obrazloženja:

Tuženi je naveo da od tužioca ima pravo zahtijevati 5% ukupne cijene radova zato što je tužilac u tom iznosu trebalo da pribavi tuženom "garanciju banke", pa je u toj visini ista kao prigovor prebijanja.

Ugovorom o građenju i aneksima tog ugovora parnične stranke nisu uslovile plaćanje cijene, razlike u cijeni i cijene naknadnih radova, davanjem bankarske garancije.

Parnične stranke su ugovorile obavezu davanja bankarske garancije, na iznos od 5% od ugovorene vrijednosti radova, po primopredaji radova "za zaštitu garantnog roka".

Naručilac radova je ugovaranjem obaveze pribavljanja bankarske garancije imao za cilj da obezbijedi da mu izvođač otkloni nedostatke u radovima, ako bi nastali u garantnom roku.

Bankarskom garancijom se obavezuje banka prema primaocu garancije (korisniku) da će mu za slučaj da mu treće lice ne ispuni obavezu o dospjelosti, izmiriti obavezu ako budu ispunjeni uslovi navedeni u garanciji (član 1083. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Na osnovu odredbe ugovora o građenju, koja predvida da će tužilac predati tuženom bankarsku garanciju na 5% ugovorene vrijednosti radova,

http://www.advokat-prnjavorac.com

za eventualnu obavezu za koju je neizvjesno da li će tužioca kao izvođača radova uopšte nastati, tuženi ne stiče pravo da zahtijeva isplatu tog iznosa i da ga prebija sa potraživanjem tužioca. Da je banka i dala garanclju u ime i za račun tuženog u pismenoj formi (član 1083. stav 2. ZOO) ni tada tuženi ne bi stekao pravo zahtijevati isplatu iznosa. Pravo zahtijevati isplatu tog iznosa tuženi bi mogao, u tom slučaju, zahtijevati od banke samo pod uslovom ako se u garantnom roku u izvedenim radovima ispolje nedostaci koje tužilac ne bi otklonio.

(Vs BiH, Pž. 432/88, od 10. 7. 1989. - ZIPS, broj 944/945, Bilten Vs BiH 4/89 – 103)

8. Klauzula unesena u bankarsku garanciju po kojoj važnost garancije prestaje na dan dospjelosti obveze glavnog dužnika ne proizvodi pravne učinke.

(Ps H, Pž. 1096/90, od 11. 9. 1990. – ZIPS, broj 944/945, Psp 47 – 177)

9. Kada je prema uslovima iz bankarske garancije bilo predviđeno u realizovanju obaveza korisnika garancije, da preda akceptne naloge radi obezbjeđenja regresnog prava banke – garanta, tada korisnik ne može tražiti utvrđenje ništavosti datih akceptnih naloga, što u njima nije bio unijet datum dospijeća.

(Vs S, broj Prev. 93/94. – Bilten 4/1994)

10. Poslije proteka roka garancije povjerilac (imalac garancije) ne može tražiti od banke plaćanje iznosa po izdatoj garanciji, bez obzira na sporazum o odlaganju plaćanja između stranaka u pravnom poslu za koji je data garancija, bez učešća garanta – banke.

(Vs S, broj Prev. 117/94. – Bilten 3/1994)

11. Korisnik bankarske garancije ograničene rokom zadržao je pravo iz garancije kada je od banke - izdavaca garancije zatražio isplatu u roku u kome vrijedi garancija, a nije neophodno da prije isteka ovog roka podnese i tužbu sudu za realizaciju garancije.

Iz obrazloženja:

U toku prvostepenog postupka utvrđeno je da je u realizaciji odredbe člana 11. ugovora o izvođenju radova tužena dala tužocu bankarsku garanciju (članovi 1083. - 1087. ZOO) na iznos od ……. dinara. Na temelju te garancije tuženi se, kao garant, obavezao da će na prvi poziv korisnika garancije, bezuslovno platiti iznos iz garancije, umjesto izvođača radova, ako ovaj to ne učini u ugovorenom roku. U garanciji je navedeno da važi dvije godine od dana izvršenih radova.

Na osnovu do sada utvrđenih činjenica, ovaj sud, takođe, ocjenjuje da bi obaveza iz bankarske garancije, a u smislu člana 357. Zakona o obligacionim odnosima, prestala nakon proteka dvije godine od primopredaje radova (tehnički prijem), ali da je za ostvarivanja prava korisnika garancije dovoljno da se on u tom roku obrati garantu. Podnošenje tužbe sudu u istom roku nije uslov za ostvarivanje pomenutih prava.

Polazeći od izloženog pravnog stava, ovaj sud ocjenjuje da je u toku prvostepenog postupka trebalo utvrditi da li se tužilac obraćao tuženom radi ostvarivanja prava iz garancije do isteka roka iz garancije. Ako se tužilac obraćao tuženom u navedenom roku za ostvarivanje pomenutih prava, onda bi bio pravilan stav prvostepenog suda da obaveza iz garancije nije prestala.

(Vs BiH, Pž. 231/90. od 23. 1. 1991. - ZIPS, broj 944/945, Bilten Vs BiH 1/91 – 52)

12. Ukoliko između nalogodavca i banke garanta nije drugačije ugovoreno, obaveza plaćanja provizije po izdatoj bankarskoj garanciji nastaje izdavanjem bankarske garancije korisniku bankarske garancije i ta obaveza nije uslovljena plaća-

http://www.advokat-prnjavorac.com

njem od strane banke garanta korisniku garancije – inostranom povjeriocu. Provizija – naknada po izdatoj bankarskoj garanciji je cijena koju je dužan platiti nalogodavac – dužnik iz osnovnog posla, za rizik koji banka garant preuzima izdavanjem bankarske garancije da će nastupiti obaveza plaćanja po osnovu bankarske garancije iz njenih sredstava.

(Vs S, broj Prev. 323/99. – Bilten 1/2000)

13. Uslovna garancija je takva garancija u kojoj je definisan uslov koji treba da bude ispunjen da bi korisnik garancije mogao da ostvari prava prema banci garantu. Pri tom nastupanje odnosno nenastupanje takvog uslova je izvan uticaja banke garanta.

(Vs S, brij Prev. 26/99. – Bilten 3/2000)

14. Garancije banke u vezi s poslovima s inozemstvom mogu se davati i naplaćivati u stranoj valuti.

(Vs H, II Rev. 140/82. od 20. 1. 1983. – ZIPS, broj 944/945, Psp 23 – 109)

15. Obaveza plaćanja provizije za izdatu bankarsku garanciju nije uslovljena isplatom banke garanta korisniku bankarske garancije. Ta obaveza se može isključiti samo za period u kome za vrijeme važenja bankarske garancije dođe do promjenjenih okolnosti zbog kojih inostrani povjerilac ne može tražiti naplatu od glavnog dužnika.

(Vs S, broj Prev. 66/99. – Bilten 4/1999)

16. Prema uslovima date garancije i kada je predmet zahtjeva isporuka robe sa ugovorenom kamatom, ugovorenom kaznom i troškovima, postoji obaveza banke – garanta za isplatu novčanih sporednih obaveza, a ne i za isporuku robe.

(Vs S, broj Prev. 37/94. - Bilten 3/1994)

17. Bankarska garancija je strogo formalni pravni posao i uvijek je vezana za određena lica i određeni ugovor.

(Vs S, broj Prev. 199/94 . – Bilten 3/1994)

18. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz čl. 615. i 1087. ZOO.

Izmirenje obaveze iz garancije u novcu

Član 1084.

Banka izmiruje obavezu iz garancije u novcu i u slučaju da se garancijom obezbjeđuje nenovčana obaveza.

Potvrda garancije (supergarancija)

Član 1085.

Ako druga banka potvrdi obavezu iz garancije, korisnik može svoje zahtjeve iz garancije podnijeti bilo banci koja je izdala garanciju, bilo onoj koja ju je potvrdila.

---

1. Potvrda garancije druge banke naziva se supergarancija. Potvrđivanjem obveze (konfirmiranjem) druga banka stupa u isti pravni odnos prema korisniku garancije kao i banka izdatnik garancije, obje banke odgovaraju solidarno. Pretpostavka izdavanja supergarancije jest postojanje ugovora o izdavanju bankarske garancije.

(Vts RH, Pž. 3492/98, od 15. 6. 1999. - ZIPS, broj 944/945, Zbirka 5 – 54)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Ustupanje prava iz garancije

Član 1086.

Svoja prava iz bankarske garancije korisnik može ustupiti trećem samo sa ustupanjem potraživanja koje je obezbijeđeno garancijom i prenosom svojih obaveza u vezi sa obezbjeđenim potraživanjem.

Garancija „bez prigovora“

Član 1087.

(1) Ako bankarska garancija sadrži klauzulu „bez prigovora“, „na prvi poziv“ ili sadrži riječi koje imaju isto značenje, banka ne može isticati prema korisniku prigovore koje nalogodavac kao dužnik može isticati prema korisniku po obezbijeđenoj obavezi.

(2) Nalogodavac je dužan platiti banci svaki iznos koji je banka platila po osnovu garancije izdate sa klauzulom iz prethodnog stava.

(3) Korisnik garancije duguje nalogodavcu iznos primljen po osnovu garancije na koji inače ne bi imao pravo zbog opravdanih prigovora nalogodavca.

---

1. Ako u bankarskoj garanciji to nije posebno navedeno, a primjenjuje se domaće pravo, garancija se ne gasi ako se prije isteka njene važnosti primjerak izdat garancije vrati banci – garantu.

Iz obrazloženja:

Žalitelj isplatu po ovoj garanciji osporava stoga što je primjerak garancije tuženom vraćen prije podnošenja zahtjeva za isplatu, što da, prema odredbama članova 23. i 24. Jedinstvenih pravila za garancije na zahtjev (Publikacija MTK broj 458.), predstavlja otkaz garancije, koji znači njen prestanak. Pomenuta Jedinstvena pravila predstavljaju kodifikaciju međunarodnih trgovinskih i bankarskih običaja koju je obavila Međunarodna trgovačka komora u Parizu i nemaju značaj propisa multilateralnih i bilateralnih međunarodnih sporazuma, koji postaju sastavni dio pravnog poretka zemlje koja ih ratifikuje. Ova pravila se primjenjuju u spornim odnosima ugovornih strana pod uvjetom da su na njih stranke pristale, što je vidljivo i iz odredaba člana 1. Jedinstvenih pravila da se, između ostalog, primjenjuju ako se u garanciji navodi da je podvrgnuta ovim pravilima, a takve naznake u garanciji broj 112/98 nema. U konkretnom slučaju originalni primjerak garancije se nalazio kod kupca, a tužitelj je samo faksom bio obavješten o sadržaju garancije i tuženom je njegov nalogodavac – kupac robe, vratio primjerak garancije, želeći njeno gašenje, što bi, čak i da se imaju primijeniti pomenuta pravila, predstavljalo očitu zloupotrebu, koja ne bi mogla dovesti do prestanka garancije. Odredbe o bankarskim garancijama sadržane u Zakonu o obligacionim odnosima, međutim, ne predviđaju gašenje bankarske garancije na navedeni način, pa je prvostepeni sud pravilno postupio kada ovaj prigovor tuženog, istican i u toku glavne rasprave, nije uvažio.

(Vs FBiH, Pž. 76/01, od 29. 6. 2001. – Banke, broj 29, ZIPS, broj 943, Bilten Vs FBiH 2/01 - 41)

2. Ako je u samostalnoj bankarskoj garanciji navedeno da će banka izvršiti isplatu ukoliko korisnik garancije navede da nije primio isplatu od kupca, a da je isporučio robu i priloži dokaz o isporuci robe, dovoljno je prilaganje dokaza o predaji robe prvom prijevozniku.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Iz obrazloženja:

Garancijom broj 332/98 obezbjeđeno je plaćanje cijene za isporuku robe i banka se tom garancijom obvezala da će do ovog iznosa izvršiti isplatu, ako tužitelj navede da nije primio isplatu od kupca i uz izjavu da je isporučio robu prezentira dokaze o isporuci robe. Prvostepeni sud nalazi da je tužitelj stekao pravo na isplatu po garanciji kada je, uz blagovremeno podneseni zahtjev, priložio i primjerke međunarodnih tovarnih listova (CMR) iz kojih proizilazi da je robu predao na prijevoz, radi isporuke kupcu – nalogodavcu tuženog. Tuženi i u žalbi prigovara da se nije moglo poći od ove (inače logične) pretpostavke, no ako bi se ovo i prihvatilo, prvostepeni sud je pravilno zaključio da je zahtjev za isplatu po garanciji bio dovoljno dokumentovan. Radi se o samostalnoj bankarskoj garanciji, na koju se primjenjuje domaće pravo, pa se o uvjetima za isplatu sudi samo prema formalno urednim ispravama, uobičajenim u međunarodnom trgovinskom prometu kad se radi o isporuci robe koja podrazumijeva prijevoz. U nedostatku drugačijih izričitih ugovornih odredaba, na koje bi garancija upućivala, po odredbama člana 13. tačka b) Bečke konvencije o međunarodnoj prodaji robe, ako prodavac nije dužan isporučiti robu u nekom drugom određenom mjestu, njegova se obaveza isporuke sastoji u predaji robe prvom prijevozniku radi dostave kupcu, ukoliko se prema ugovoru o prodaji roba treba da preveze (u suštini istovjetno pravilo sadrži i odredba člana 472. Zakona o obligacionim odnosima). Tužitelj je uz zahtjev za isplatu priložio međunarodne tovarne listove iz kojih proizlazi da je dana 9. 9. i 15. 9. 1998.g. kahva predata na prijevoz autoprijevozniku u luci K., a adresovana na kupca, tako da su ove isprave bile dovoljne, obzirom na navedene propise, i bez prilaganja dopunskih dokaza da je kupac odabrao prijevoznika i da je obavio kvantitativni i kvalitativni prijem robe. Ovo tim prije ako se prihvati (od tuženog u ovoj parnici, inače, neosnovana) tvrdnja tužitelja da je između tužitelja i kupca bila ugovorena transportna klauzula FOT port of Koper, sa naznakom Truck (kamion) No – registarski broj i ime vozača kamiona, inače sadržana u računima tužitelja. Smisao ove klauzule treba cijeniti prema značaju datom ovakvoj transportnoj klauzuli u Incoterms iz 1953.g., iako ova pravila nisu bila sastavni dio ugovora o prodaji, jer se samo u tim pravilima objašnjava šta taj izraz znači, a objašnjenje je prvostepenom sudu dao sudski vještak.

(Vs FBiH, Pž. 76/01, od 29. 6. 2001. – Banke, broj 29, ZIPS, broj 942, Bilten Vs FBiH 2/01 – 42)

3. Ako je banka izdala bezuslovnu garanciju iako nije dobila nalog za izdavanje takve garancije, nalogodavac – dužnik iz osnovnog posla može u regresnoj parnici po tužbi banke istaći sve prigovore koje je mogao istaći protiv povjerioca iz osnovnog posla – korisnika garancije u vrijeme isplate garancije.

Iz obrazloženja:

Tuženi tvrdi da od tužitelja nije zahtjevao izdavanje bezuvjetne (na prvi poziv) garancije i da korisnik garancije nije izvršio svoje obaveze iz člana 1. Aneksa ugovora broj 2 - Ugovora o prodaji robe na kredit na osnovu kojeg je izdata sporna garancija i po njoj izvršena isplata korisniku garancije te da je tuženi u nekoliko navrata od tužitelja i pismeno zahtjevao da po izdanoj garanciji ne postupa.

Prvostepeni sud je usvojio regresni zahtjev za naknadu plaćenog po bankarskoj garanciji, a da nije utvrdio da li je tuženi zahtjevao od tužitelja izdavanje bezuslovne garancije, te da li je tuženi ovlašten da istakne tužitelju u ovoj regresnoj parnici sve prigovore koje je mogao istaći partneru iz osnovnog ugovora - korisniku garancije.

Tužitelj je izdao bezuslovnu garanciju pa kao banka garant odgovara korisniku garancije onoliko i onako kakvu je preuzeo obavezu u garanciji neovisno od sadržaja osnovnog ugovora i njegovih aneksa zaključenih između tuženog i korisnika garancije, pa i sadržaja ugovora o regulisanju međusobnih odnosa za izdavanje spor-

http://www.advokat-prnjavorac.com

ne garancije zaključenog između stranaka dana 26. 5. 1998. godine, kojeg dana je i izdana sporna garancija.

Međutim, neovisno od obaveze tužitelja kao izdavatelja garancije prema korisniku garancije koja se cijeni prema sadržaju isprave o garanciji, jer banka na osnovi garancije ispunjava svoju a ne tuđu obavezu, prvostepeni sud je morao imati u vidu da je odnos između tuženoga i tužitelja u vezi sa zahtjevom za izdavanje sporne garancije, odnos koji je nastao izjavom tužitelja kao izdavatelja garancije da prihvata zahtjev (nalog) tuženoga i da preuzima garanciju, te da taj odnos ima sve elemente ugovora o nalogu.

Kod okolnosti da učesnici u garancijskom poslu prilikom zaključenja osnovnog ugovora i njegovih aneksa nisu ugovorili način izdavanja i vrstu izdane garancije, odnosno uslove za zahtjevanje plaćanja po garanciji, a niti da su to stranke ugovorile zaključenim ugovorom o regulisanju međusobnih odnosa za izdavanje sporne garancije, prvostepeni sud je bio dužan da na te okolnosti sasluša stranke i ocjeni da li je tužitelj izdavanjem bezuslovne garancije prekoračio ili nije ovlaštenja data u nalogu za izdavanje garancije.

(Vs FBiH, Pž. 125/00, od 23. 4. 2001. - ZIPS, broj 944/945, Bilten Vs FBiH 1/01 - 43)

4. Ako iz sadržaja bankarske garancije proizilazi da se radi o samostalnoj i bezuslovnoj garanciji, banka izdavalac garancije ne može prigovarati da je osnovni pravni posao nepunovažan, niti isticati druge prigovore iz osnovnog posla.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je, nakon ocjene pravne prirode sadržine izdate garancije, zaključio da je tuženi, u ovoj pravnoj stvari, izdao tzv. garanciju "bez prigovora" propisanu u članu 1087. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima i da je osnovan tužbeni zahtjev.

Ovaj sud je, nakon što je razmotrio žalbene navode tuženog, mišljenja da je činjenični i pravni zaključak prvostepenog suda pravilan i na zakonu osnovan.

Iz ugovora o izdavanju garancije zaključenog dana 17. 11. 1997. godine između tuženog kao izdavaoca garancije i S. banke d.o.o. S. kao nalogodavca, proizlazi da će tuženi u korist tužitelja izdati garanciju na iznos od ..... DEM sa rokom važnosti od 5 godina od dana izdavanja garancije, a iz sadržine predmetne garancije da je tuženi izdao garanciju za dobro izvršenje posla u ime "Tours-a" S., kojom je neopozivo i bezuslovno preuzeo obavezu plaćanja odmah bez zakašnjenja iznosa određenog garancijom po prvom pismenom pozivu (zahtjevu) tužitelja sa izjavom da se "Tours" nije držao ili da je prekršio uslove ugovora, te da će plaćanje biti izvršeno bez ikakvih obaveza tužitelju da obezbjedi protest, sudski nalog ili pristanak "Toursa", zanemarujući bilo kakav spor nastao između njih, kao i rezultate i pravne posljedice toga spora.

Imajući u vidu da se radi o poslu iz međunarodne trgovine, ocjena i ovoga suda je da iz ovakve sadržine izdate garancije nesumnjivo proizilazi da je pravna priroda izdate garancije takva da je u pitanju tzv. garancija "bez prigovora" propisana članom 1087. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, kojom je isključena mogućnost stavljanja prigovora iz osnovnog posla prema tužitelju kao korisniku garancije. Osnovana je, dakle, tvrdnja tužitelja da se radi o tzv. bezuslovnoj i samostalnoj garanciji, gdje tuženi može tužitelju kao korisniku garancije stavljati samo one prigovore koji proizilaze iz izdate garancije, ali ne i one koji su u vezi sa pravnom valjanosti osnovnog posla ili koji iz njega proizilaze.

Stoga, nisu osnovani žalbeni navodi tuženoga kojima želi ukazati da je izdao uslovnu i akcesorne pravne prirode garanciju, te da u ovoj pravnoj stvari može prema

http://www.advokat-prnjavorac.com

njenom korisniku isticati sve prigovore koje može da ističe i glavni dužnik i da njena pravna valjanost ovisi od valjanosti glavne obaveze radi koje je data.

Nije osnovan ni žalbeni navod tuženoga koji se odnosi na to da tužitelj uz pismeni zahtjev za isplatu nije dao i izjavu da se "Tours" nije držao ili da je prekršio uslove ugovora u cjelini ili djelimično, a što je po navodima tuženog bilo uslov za isplatu garantovanog iznosa.

Činjenica je, da je u sadržaju garancije navedeno da se uz prvi pismeni poziv podnosi navedena izjava, ali je činjenica i to da je tužitelj, u svom prvom zahtjevu za isplatu od 4. 6. 1998. godine i naveo da do toga dana "Tours" nije izvršio isplatu garancijom određenog iznosa, a što znači da je tužitelj dao izjavu koja se zahtjevala garancijom. Ovdje je potrebno navesti da izjavi tužitelja (a ne "Toursa") u vezi realizacije osnovnog posla tuženi nepotrebno daje veliki značaj, jer nisu u pitanju robni dokumenti (niti se radi o tzv. uslovnoj garanciji), već samo izjava tužitelja koju on može dati u bilo kojem momentu i neovisno od "Toursa" Sarajevo.

(Vs FBiH, Pž. 190/00, od 29. 5. 2001. - ZIPS, broj 944/945, Bilten Vs FBiH 1/01 - 44)

5. Bankarska garancija s klauzulom “bez prigovora” isključuje mogućnost isticanja prigovora banke da je nalogodavac kao dužnik ispunio obvezu iz osnovnog posla (čl. 1087. st. 1 . ZOO).

Iz obrazloženja citiramo:

“Naime, prema odredbi čl. 1083. st. 1. ZOO, bankarskom garancijom obvezuje se banka prema primatelju garancije (korisniku) da će mu u slučaju da mu treća osoba ne ispuni obvezu o dospjelosti namiriti obvezu ako budu ispunjeni uvjeti navedeni u garanciji.

Odredba čl. 1087. st. 1. ZOO propisuje da banka, ako bankarska garancija sadrži klauzulu “bez prigovora”, “na prvi poziv” ili sadrži riječi koje imaju isto značenje, ne može isticati prema korisniku prigovore koje nalogodavac kao dužnik može isticati prema korisniku po osiguranoj obvezi. Drugostupanjski sud, polazeći od utvrđenja da je banka preuzela obvezu isplate po izdanoj garanciji “bezuvjetno i neopozivo na prvi pisani poziv korisnika garancije”, izrazio je, po nalazu ovog revizijskog suda, pravilno pravno shvaćanje da je za ispunjenje spomenute obveze banke na osnovi takve bankarske garancije “bez prigovora” dovoljna u konkretnom slučaju korisnikova pisana izjava, da je uvjet iz bankarske garancije ispunjen, tj. da dužnik iz osnovnog posla nije izvršio svoju obvezu iz osnovnog ugovora. To stoga jer bankarske garancije “bez prigovora” predviđene u odredbi čl. 1087. st. 1. ZOO predstavljaju instrument osiguranja najvećeg stupanja od rizika neizvršenja ili neurednog izvršenja obveze iz osnovnog ugovora, pa za njihovo ostvarenje nije potrebno ispitivati prigovore koje nalogodavac kao dužnik može isticati prema korisniku iz osnovnog posla, jer su takve garancijske obveze samostalne u odnosu prema osnovnom prigovoru.“

(Vs RH, II Rev. 93/97, od 6. 11. 1997. – ZIPS, broj 944/945, Izbor odluka Vs RH 1/1998 - 75)

6. Nepunovažnost osnovnog pravnog posla za koji je izdata garancija sa klauzulom “bez prigovora” ne utiče na punovažnost obaveze banke po izdatoj garanciji. Zato se banka može koristiti samo prigovorima koji proizilaze iz uslova garancije (rok važenja garancije i slično), a ne i prigovorom ništavosti pravnog posla za koji je data garancija “bez prigovora”.

(Vs S, broj Prev. 74/98. – Bilten 4/1999)

7. Prema odredbama člana 1087. st. 2. ZOO nalogodavac kao tražilac garancije dužan je platiti banci svaki iznos koji je banka platila po osnovu garancije izdate

http://www.advokat-prnjavorac.com

sa klauzulom “na prvi poziv”. Banka garant se ne može prethodno pozivati na dospjelost obaveze nalogodavca i regresno od istog potraživati iznos iz garancije koji je inače sama bila dužna platiti korisniku garancije.

Iz obrazloženja citiramo:

“Putem samostalne bankarske garancije korisnik garancije se obezbjeđuje ne samo od rizika insolventnosti nalogodavca (dužnika iz osnovnog ugovora), nego i od rizika nepunovažnosti i nemogućnosti ispunjenja obaveze dužnika i po tome se bezuslovna garancija razlikuje od jemstva građanskog prava, kao i od akcesorne bankarske garancije (bankarskog jemstva)”.

(Vs S, broj Prev. 538/97. – Bilten 2/1998)

8. Klauzula “neopozivo” u bankarskoj garanciji znači isto što i klauzula “bez prigovora” ili “na prvi poziv”. Stoga banka ne može osnovano isticati prema korisniku prigovore koje nalogodavac, kao dužnik, može isticati prema korisniku po osiguranoj obvezi.

(Ps H, Pž. 1682/93, od 23. 11. 1993. - ZIPS, broj 944/945, Praxis 2 – 61)

9. Ako je novacijom (promjenom predmeta obaveze) prestala obaveza za čije je obezbjeđenje data bankarska garancija, prestaje i garancija, ukoliko drugačije ne proizilazi iz njenog sadržaja.

Iz obrazloženja:

Po odredbama člana 1087. Zakona o obligacionim odnosima, ako bankarska garancija sadrži klauzulu "bez prigovora", a takva je garancija izdata u konkretnom slučaju, banka ne može prema korisniku isticati prigovore koje može isticati nalogodavac kao dužnik prema korisniku po obezbjeđenoj obavezi. Međutim, banka, kao izdavalac garancije, ima pravo prigovora koji se odnosi na identitet obaveze za koju je izdata garancija. Banka se upravo ovim prigovorom i poslužila, ukazujući da garancija nije izdata za plaćanje cijene robe koja je isporučena njenom nalogodavcu već za drugu njegovu obavezu prema korisniku garancije, koja je prestala novacijom ugovora (novacija u pogledu predmeta obaveze - član 348. ZOO). Kao posljedica prestanka postojeće obaveze, prestaju i sredstva koja su je obezbjeđivala (član 350. ZOO), a postojeća sredstva obezbjeđivala bi i novu obavezu ukoliko bi to bilo posebno ugovoreno (sa jemcem ili zalogodavcem). Odredbe člana 350. Zakona o obligacionim odnosima o dejstvu novacije, po mišljenju ovoga suda, mogu se analogno primjeniti i kod bankarske garancije, ako iz njenog sadržaja i uvjeta pod kojim je izdata, ne bi drugačije proizilazilo.

(Vs FBiH, Pž. 276/97, od 20. 1. 1998. – ZIPS, broj 944/945, Bilten Vs FBiH 1/98 - 39)

10. Kod bankarske garancije “bez prigovora” banka – garant, ne može prema korisniku garancije isticati prigovore o postojanju i punovažnosti osnovnog ugovora koji je obezbjeđen garancijom, već samo prigovorom koji svoj osnov imaju u garanciji.

(Vs S, broj Prev. 348/94. - Bilten 2/1995)

11. Kod bankarske garancije “bez prigovora”, tužena banka ne može prema korisniku garancije uspješno isticati prigovore vezane za izmjenu ugovora o kreditu koji je bio obezbjeđen garancijom.

(Vs S, broj Prev. 186/93. – Bilten 4/1994)

12. Bankarska garancija na osnovi samostalne garancijske obveze kojom jedna ovlaštena banka garantira drugoj ovlaštenoj banci za devizne obveze korisnika kredita ne mora glasiti na devize niti se obveza mora ispuniti u devizama.

(Vs H, II Rev. 102/85, od 17. 3. 1987. – ZIPS, broj 944/945, Psp 35 – 78)

13. Vidjeti: sudsku praksu citiranu uz član 1083. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XXXIX.

PRIMJENA ODREDABA O BANKARSKOM POSLOVANJU

Član 1088.

Odredbe čl. 1035. do 1087. ovog zakona shodno se primjenjuju i na preduzeća i druga društvena pravna lica, ukoliko su zakonom ovlašćeni za obavljanje određenih bankarskih poslova.

Napomena: Zakonom o preuzimanju zakona o obligacionim odnosima, koji se primjenjuje u Federaciji BiH, u članu 1088. riječi: "organizacije udruženog rada" zamjenje su rječju "preduzeća", a prema odredbi člana 53. ZIDZOO, riječi: "organizacije udruženog rada i druga društveno pravna lica, ukoliko su zakonom ovlašćeni" zamjenjene su riječima: "druga pravna lica koja su, u skladu sa zakonom, ovlašćenja".

---

1. Vidi: sudsku praksu citiranu uz član 1035. i 1083. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

GLAVA XL.

PORAVNANJE

Pojam

Član 1089.

(1) Ugovorom o poravnanju lica između kojih postoji spor ili neizvjesnost o nekom pravnom odnosu, pomoću uzajamnih popuštanja prekidaju spor, odnosno uklanjaju neizvjesnosti i određuju svoja uzajamna prava i obaveze.

(2) Postoji neizvjesnost i kad je ostvarenje određenog prava nesigurno.

---

1. Osiguranik nije dužan da osiguravaču vrati dio naknade iz osnova kasko osiguranja isplaćene nakon zaključenja vansudskog poravnanja, ako nakon zaključenja poravnanja kupi vozilo istovjetno uništenom za nižu cijenu od naplaćene naknade, ukoliko nije u vrijeme zaključenja vansudskog poravnanja znao da može štetu otkloniti za niži iznos.

Iz obrazloženja:

Zbog nastupanja osiguranog slučaja, tuženi kao osiguranik, pretrpio je totalnu štetu na teretnom vozilu kasko osiguranom kod tužiteljice. Tuženi je dostavio tužiteljici račun RO "……..." od 27. 10. 1988. godine u kome je kao cijena novog istog teretnog vozila naveden iznos od ……. dinara. Parnične strane su zatim, dana 31. 10. 1988. godine, zaključile ugovor o vansudskom poravnanju kojim se tužiteljica obavezala tuženom isplatiti iznos od …… dinara, koju obavezu je kasnije i ispunila. Tuženi je, nakon toga, kupio istovjetno teretno vozilo za iznos od ……. dinara, kako to proizilazi iz računa od 8.11.1988. godine, izdatom od RO "……".

Polazeći od takvog činjeničnog stanja prvostepeni sud je pravilno zaključio da tužbeni zahtjev nije osnovan.

Obligacioni odnos između parničnih stranaka zasnovan je prvobitno ugovorom o osiguranju imovine, pa zatim ugovorom o poravnanju (član 1089. Zakona o obligacionim odnosima). Tužiteljica nije predložila nijedno dokazno sredstvo iz koga bi proizilazilo da je tuženi izazvao zabludu kod tužiteljice ili je održavao u zabludi u namjeri da je time navede na zaključenje ugovora o poravnanju (član 65. ZOO), a tužiteljica ne ističe ni da je ugovor o poravnanju zasnovan na pogrešnom vjerovanju oba ugovarača da postoji pravni odnos koji u stvari ne postoji i da bez tog pogrešnog vjerovanja ne bi među njima bilo ni spora ni neizvjesnosti (član 1097. stav 1. ZOO). Ne može se prihvatiti tvrdnja tužiteljice da je tuženi u vrijeme zaključenja poravnanja znao da će vozilo nabaviti po znatno nižoj cijeni od cijene iz računa od 27.10.1988. godine, jer iz računa od 8. 11. 1988. godine proizilazi da je toga dana, nakon što je zaključen ugovor o poravnanju, tuženi kupio teretno vozilo za cijenu od ……. dinara. Na ročištu od 5.10.1989. godine, održanom pred prvostepenim sudom, tuženi je izjavio da je teretno vozilo po nižoj cijeni kupio radi toga što je neko od kupaca odustao od kupovine tog vozila za koga je trebalo platiti iznos ranije cijene od …… dinara. Te tvrdnje tuženog tužiteljica nije pobijala na ročištu, niti na drugi način učinila osnovanom tvrdnju da postoje razlozi zbog kojih ugovor o poravnanju ne bi bio punovažan.

Tužiteljica ne pobija da je u računu od 27. 10. 1988. godine navedena stvarna tržišna cijena teretnog vozila, te da je nakon odbijanja iznosa amortizacije uništenog vozila osiguranik pretrpio štetu baš u iznosu naknade koji mu je isplaćen na osnovu

http://www.advokat-prnjavorac.com

ugovora o poravnanju. Iznos naknade predviđen u tom ugovoru stoga nije bio veći od štete koju je osiguranik pretrpio nastupanjem osiguranog slučaja, a time nisu povrijeđene odredbe člana 925. stav 2. ZOO, koji određuje svrhu osiguranja imovine. Ugovor o poravnanju tužiteljica je, kako to proizilazi iz obavijesti o likvidaciji i naloga za isplatu štete, ispunila dana 31.10.1988. godine, pa je na taj način obaveza tužiteljice prestala ispunjenjem (član 295. stav 1. ZOO) i tako je šteta likvidirana, a pošto ugovor o poravnanju nije ništav, isključena je i mogućnost restitucije onog što je dato.

(Vs BiH, Pž. 52/90, od 15. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 85)

2. Naknada materijalne i nematerijalne štete, zbog smrti lica se može tražiti, iako je prije pokretanja parnice šteta isplaćena na osnovu izjave o namirenju, odnosno sporazuma o poravnanju izdejstvovanog u neravnopravnim uslovima primoca naknade.

Iz obrazloženja:

"Naime, prema odredbi člana 1089. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ugovorom o poravnanju lica između kojih postoji spor ili neizvjesnost o nekom pravnom odnosu, pomoću uzajamnih popuštanja prekidaju spor, odnosno uklanjaju neizvjesnost i određuju svoja uzajamna prava i obaveze. Za postojanje ugovora o poravnanju, u navedenom smislu, kao jednog od posebnih ugovora, potrebno je da između lica koja zaključuju ugovor, postoji spor ili neizvjesnost o nekom pravnom odnosu, da ta lica ugovorom o poravnanju, pomoću uzajamnih popuštanja prekidaju spor, odnosno uklanjaju neizvjesnost o datom pravnom odnosu i da ta lica tim ugovorom određuju svoja uzajamna prava i obaveze iz odnosa o kome se vodi spor ili postoji neizvjesnost. Prema odredbi čl. 1092. ZOO pravni odnos o kome postoji spor ili neizvjesnost može biti predmet ugovora o poravnanju ukoliko njegovu sadržinu sačinjavaju prava i obaveze kojima strane toga odnosa mogu slobodno da raspolažu. Uzajamno popuštanje znači gotovost svake strane da djelimično potvrdi svoju obavezu iz datog pravnog odnosa, ali ujedno i da drugu stranu djelimično oslobodi njene obaveze i obratno. Odredbom čl. 1090. st. 3. ZOO propisano je da, kad samo jedna strana popusti drugoj, to nije poravnanje i to ne podliježe pravilima o poravnanju.

Primijenjeno na konkretan sporni odnos, to znači da se u ovoj stvari ne radi o ugovoru o poravnanju, u smislu čl. 1089. ZOO, jer ponuda tužene strane predstavlja jednostranu izjavu, sa kojom se, istina, složila tužiteljica i otac pok. Zorana, a takođe, izjava o namirenju koju su ovi potpisali i ovjerili kod suda, ne predstavlja bitni elemenaat ugovora o poravnanju, jer se ne radi o uzajamnom popuštanju, tj. popuštanju obje strane koje učestvuju u zaključenju ugovora, pošto je tužena u ovoj stvari samo ponudila određene iznose, na ime naknade štete, pa se isplata iznosa po izjavi o namirenju ne može smatrati ugovorom o poravnanju, kao ni da je na taj način u cjelosti riješen zahtjev tužiteljice za naknadu predmetne štete.

Osim prednjeg, među strankama u ovoj stvari nije bilo sporno da je naprijed navedeni iznos od …….. (ondašnjih dinara), isplaćen tužiteljici i ocu pok. Zorana, nakon donošenja pom. rješenja tužene od 21. 02. 1992. godine, dakle, nekoliko mjeseci poslije smrti pok. Zorana (isti je poginuo 28. 10. 1991. godine). Stoga, po ocjeni ovoga suda, u to vrijeme, svi vidovi štete i njihova visina nijesu mogli biti ni poznati tužiteljici pa je očigledno da je tužiteljica, u krajnje nepovoljnim okolnostima bila prinuđena da prihvati ponudu tužene".

(Vs RCG, Rev. 327/96, od 21. 4. 1997. – Bilten Vs RCG 1997 – 42)

3. Nagodbom o naknadi za štetu koju oštećeni trpi zbog tjelesne povrede obuhvaćena je samo naknada štete za one štetne posljedice koje su za stranku bile predvidive u vrijeme sklapanja nagodbe. Ako je nakon toga došlo do nepredviđenog pogoršanja zdravstvenog stanja oštećenog, on može da traži naknadu štete koju zbog toga trpi bez obzira na to što se nagodbom odrekao prava da traži dalju odštetu u vezi sa istim štetnim događajem.

(Ks u Sarajevu – Bilten sp KsS 3/2000, str. 19)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Punovažno je poravnanje kojim se tužena obavezala da će tužiocu platiti određenu sumu novca na ime njegovog dijela u nedovršenoj stambenoj zgradi, iako tužilac u vrijeme zaključenja poravnanja nije znao da je tužena već prodala zgradu, pa tužilac nema pravni interes da traži utvrđenje ništavosti ugovora o prodaji.

(Vs BiH, Rev. 47/87, od 15. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 2)

5. Ne može se pokrenuti vanparnični postupak za određivanje pravične naknade za eksproprisane nekretnine prije poništenja sporazuma o naknadi.

Iz obrazloženja:

Sporazum o naknadi za eksproprisane nekretnine koje zaključuju korisnik eksproprijacije i bivši vlasnik pred upravnim organom ima karakter poravnanja.

Poravnanje se izuzetno može poništiti, ili utvrditi njegova ništavost, pod pretpostavkama koje su određene Zakonom o obligacionim odnosima (čl. 1093. , 1094., 1097. i 1098.).

Prije nego što se poništi poravnanje, ili utvrdi da je ništavo, ne može se pokrenuti vanparnični postupak za utvrđivanje pravične naknade za eksproprisane nekretnine.

Ukoliko stranka koja je zaključila sporazum o naknadi za eksproprisane nekretnine pokrene vanparnični postupak za utvrđivanje pravične naknade, prijedlog će se odbaciti jer poravnanje ima karakter presuđene stvari.

U ovom slučaju stranke su zaključile sporazum o naknadi pred nadležnim organom a taj sporazum nije poništen ili proglašen ništavim, pa nije postojala procesna pretpostavka za pokretanje vanparničnog postupka.

Kada ne postoji procesna pretpostavka za pokretanje vanparničnog postupka apriori se odbacuje prijedlog stranke i nema razloga za upućivanje na parnicu radi utvrđenja odlučnih činjenica u smislu člana 22. Zakona o vanparičnom postupku ("Službeni list SRBiH", broj 10/89). Ova odredba se odnosi na činjenice od kojih zavisi rješavanje o prethodnim pitanjima, a ne o pokretanju postupka.

(Vs BiH, Rev. 410/90, od 5. 7. 1991. - Bilten Vs BiH 3/91 – 105)

6. Vansudsko poravnanje zaključeno između strane i domaće osiguravajuće organizacije, prije raspada SFRJ, obavezuje osiguravajuću organizaciju u SRJ.

(Vs S, broj Prev. 29/95. – Bilten 4/1995)

U čemu se sastoje uzajamna popuštanja

Član 1090.

(1) Popuštanje se može sastojati, između ostalog, u djelimičnom ili potpunom priznavanju nekog zahtjeva druge strane, ili u odricanju od nekog svog zahtjeva; u uzimanju na sebe neke nove obaveze; u smanjenju kamatne stope; u produženju roka; u pristajanju na djelimične otplate; u davanju prava na odustanicu.

(2) Popuštanje može biti uslovno.

(3) Kad samo jedna strana popusti drugoj, na primjer, prizna pravo druge strane, to nije poravnanje, te ne podliježe pravilima o poravnanju.

---

1. Vidjeti: odluku Vs RCG, Rev. 327/96, od 21. 4. 1997, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 1089. ZOO.

http://www.advokat-prnjavorac.com

Sposobnost

Član 1091.

Za zaključenje ugovora o poravnanju potrebna je sposobnost za raspolaganje pravom koje je predmet poravnanja.

---

1. Za sklapanje nagodbe s osiguratelјem o naknadi štete maloljetnu djetetu, roditelju je potrebna suglasnost nadležnog tijela.

Iz obrazloženja:

"Nije sporna činjenica da je otac mlt. tužiteljice sa tadašnjom Zajednicom osiguranja imovine i osoba zaključio nagodbu i da u točki II. te nagodbe od 20. svibnja 1983. g. stoji izjava oca tužiteljice da će primljenim novčanim iznosom biti podmireni svi zahtjevi i da nakon toga u vezi s tom nezgodom neće imati nikakvih daljnjih potraživanja prema osiguravajućom organizacijom niti od bilo koje treće fizičke ili pravne osobe. Suprotno mišljenju Revidenta nižestupanjski sudovi nisu imali pogrešan pravni pristup kada nalaze da tako zaključena nagodba nema učinak prema mlt. tužiteljici odnosno na njeno pravo da od tuženih zbog smrti roditelja - obveznika uzdržavanja zahtjeva novčanu naknadu zbog izgubljenog uzdržavanja. Za mogućnost zaključenja takove nagodbe s obzirom na prirodu zahtjeva tužbe potrebna je i sposobnost za raspolaganje pravom koje je predmetom nagodbe kojim se može raspolagati (čl. 1091. i 1092. st. 1. ZOO) uz ostvarenje zakonom propisane pretpostavke, da roditelji u izvršavanju svoga prava i dužnosti da zastupaju svoju djecu i da za njih sklapaju pravne poslove (čl. 73. st. 1. Zakona o braku i porodičnim odnosima) ishode i posebno odobrenje od za to nadležnog tijela za slučaj otuđenja ili opterećenja imovine djece (čl. 302. citiranog zakona), a ti se uvjeti, kako to sudovi pravilno utvrđuju i ocjenjuju u ovom slučaju ne ostvaruju, pa otuda i pravilna primjena odredba materijalnog prava od strane nižestupanjskih sudova kada zahtjev tužbe za izgubljeno uzdržavanje ocjenjuju osnovanim, što drugačije Rev.izijsko viđenje ne dovodi i u pitanje. Iz tih razloga Revizija tuženika nije se ukazala osnovanom (čl. 393. ZPP)."

(Vs RH, Rev. 986/96, od 23. 2. 1999. – Izbor odluka 1/1999 – 38/30)

Predmet

Član 1092.

(1) Predmet poravnanja može biti svako pravo kojim se može raspolagati.

(2) Punovažno je poravnanje o imovinskim posljedicama krivičnog djela.

(3) Ne mogu biti predmet poravnanja sporovi koji se tiču statusnih odnosa.

---

1. Vidjeti: odluku Vs RCG, Rev. 327/96, citiranu u sudskoj praksi datoj uz član 1089. ZOO.

Primjena odredbe o dvostranim ugovorima

Član 1093.

(1) Za ugovor o poravnanju važe opšte odredbe o dvostranim ugovorima, ako za njega nije što drugo predviđeno.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Kad pod nazivom poravnanja ugovarači obave neki drugi posao, na njihove odnose ne primjenjuju se odredbe zakona koje važe za poravnanje, već one koje važe za stvarno obavljeni posao.

---

1. Stranke mogu i vansudski izmijeniti sudsko poravnanje. Punovažna je i usmena izmjena (novacija) ugovora o diobi nekretnina ako je novirani ugovor izvršen prije stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti (4. januara 1979. godine).

Iz obrazloženja:

Parcela broj 2/13 bila je predmet sudskog poravnanja. Prilikom zaključenja poravnanja ta k. č. unesena je u poravnanje kao parcela koja pripada tuženima.

Nekoliko mjeseci nakon zaključenja sudskog poravnanja, među strankama je ugovoreno da sporna parcela ostane tužiocima, a da tužioci ustupe tuženima 1.000 m^2 parcele "Hozegina". Takva dioba je između tužilaca i tuženih i izvršena prije 4. januara 1979. godine, pa je time novirano poravnanje (član. 348. u vezi sa članom 1093. Zakona o obligacionim odnosima i član 46. Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH), je djelimično izmijenjen predmet poravnanja, a novacija djeluje ex nunc.

(Vs BiH, Rev. 660/88, od 14. 7. 1989. - Bilten Vs BiH 3/89 – 9)

2. Stranke mogu raskinuti poravnanje o prenosu prava vlasništva na određenu nekretninu prve uknjižbe toga prava u zemljišnu ili drugu javnu knjigu, odnosno prije sticanja po osnovu dosjelosti.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je zaključeno poravnanje o stupanju nekretnina između oca parničnih stranaka i tuženog ali na osnovu tog poravnanja nije uknjiženo pravo vlasništva tuženog, niti je tuženi protekom vremena stekao pravo vlasništva dospjelošću pa nije bilo prepreke da se poravnanje raskine (čl. 293. st. 1) na način što je otac stranaka iste nekretnine poklonio strankama izvršavajući istovremeno i diobu, a s tim se saglasio i tuženi.

(Vs BiH, Rev. 716/89, od 25. 1. 1990. - Bilten Vs BiH 1/90 – 39)

3. Može se tražiti poništenje vansudske nagodbe zaključene između oštećenog i štetnika o naknadi nematerijalne štete zbog trajno smanjene životne aktivnosti ako je do njenog sklapanja došlo prije završenog liječenja oštećenog, kada se još nisu ispoljile sve posljedice štetne radnje, pa je oštećeni bio u ispričivoj zabludi o punom obimu ovog vida nematerijalne štete.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 61. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima (koja se primjenjuje na sporni pravni odnos jer je poravnanje zaključeno nakon stupanja na snagu navedenog zakona) propisano je da stranka koja je u zabludi može tražiti poništaj ugovora zbog bitne zablude osim ako pri sklapanju ugovora nije postupala s pažnjom koja se u prometu zahtijeva. U smislu odredbe stava 1. istog člana zabluda je bitna između ostalog i ako se odnosi na bitna svojstva predmeta ugovora. Kako je procenat umanjenja životne aktivnosti od 35% u postupku vansudskog obeštećenja utvrđen na bazi nepotpune medicinske dokumentacije i kada liječenje nije bilo završeno (definitivne posljedice potresa mozga mogle su se utvrditi tek nakon završenog liječenja), tužitelj je u vrijeme zaključenja vansudske nagodbe bio u zabludi u pogledu visine procenta umanjenja njegove životne aktivnosti, a s tim u vezi i obima nematerijalne štete (nije imao ispravnu predstavu o bitnom elementu predmeta poravnanja), pa kako je tužiteljeva zabluda ispričiva (iz okolnosti slučaja ne može se zaključiti da tužitelj nije postupao sa pažnjom koja se u prometu zahtjeva, jer kao neuka stranka nije

http://www.advokat-prnjavorac.com

mogao znati da se definitivne posljedice povrede mogu utvrditi tek nakon završenog liječenja), stiču se uslovi za poništaj vansudskog poravnanja.

Neosnovani su navodi revizije da je o zahtjevu odlučeno na osnovu naknadno nastalih okolnosti, jer posljedica potresa mozga u vidu epileptidnih napada ispoljena u toku trajanja liječenja ne predstavlja pogoršanje zdravstvenog stanja tužitelja koje bi imalo karakter nove štete.

(Vs BiH, Rev. 485/85, od 12. 12. 1985. – Bilten Vs BIH 1/86 – 3)

4. Zakupnik koji nije ispunio obavezu preuzetu sudskim poravnanjem da dovede zemljište u prijašnje stanje odgovora za štetu zbog neispunjenja te obaveze pa zahtjev za naknadu štete nije presuđena stvar.

Iz obrazloženja:

Opravdano se u zahtjevu navodi da je pogrešna ocjena drugostepenog suda da se radi o presuđenoj stvari (čl. 333. ZPP-a).

S obzirom da tuženi do 15. maja 1986. godine, nije ispunio obavezu po sudskom poravnanju i zemljište doveo u stanje kako je bilo prije zaključenja ugovora o zakupu, a restitucija ni prinudnim putem nije ostvarena, tužitelju pripada pravo na naknadu štete koju trpi u vidu izgubljenog prinosa do dovođenja zemljišta u pvobitno stanje, jer je gubitkom prihoda za drugi period kako se to opravdano u zahtjevu navodi nastala nova obligacija (član 262. stav 2. i član 1093. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Gvl. 35/88, od 10. 11. 1988. - Bilten Vs BiH 1/89 – 107)

Prekomjerno oštećenje

Član 1094.

Zbog prekomjernog oštećenja ne može se tražiti poništenje poravnanja.

---

1. Ne može se tražiti poništenje nagodbe zbog prekomjernog oštećenja.

Iz obrazloženja citiramo:

"Revidentica tvrdi da je prilikom potpisivanja nagodbe bila dovedena u zabludu, te da je iz tog razloga došlo do prekomjernog oštećenja na njezinu štetu u smislu odredbe članka 139. st. 1. ZOO-a.

U pogledu pravnog osnova za poništenje nagodbe zbog prekomjernog oštećenja revidentica se upućuje da se u smislu odredbe članka 1094. ZOO-a zbog prekomjernog oštećenja ne može tražiti poništenje nagodbe."

(Vs RH, Rev. 206/97, od 7. 6. 2000. – Izbor odluka 1/2001 – 45)

2. Međusobna popuštanja učinjena u postupku zaključenja vansudskog poravnanje ne moraju podrazumjevati i ekvivalentnost takvih ustupaka.

(Vs S, broj Prev. 748/98. – Bilten 2/1999)

Dejstvo poravnanja prema jemcima i zalogodavcima

Član 1095.

(1) Ako je poravnanjem izvršena novacija obaveze, jemac se oslobađa odgovornosti za njeno ispunjenje, a prestaje i zaloga koju je dao neko treći.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(2) Inače, jemac i treći koji je dao svoju stvar u zalogu ostaju i dalje u obavezi, a njihova odgovornost može biti smanjena poravnanjem, ali ne i povećana, izuzev ako su se saglasili sa poravnanjem.

(3) Kad dužnik poravnanjem prizna sporno potraživanje, jemac i zalogodavac zadržavaju pravo da istaknu povjeriocu prigovore kojih se dužnik poravnanjem odrekao.

Poravnanje u poslu koji se može poništiti

Član 1096.

(1) Punovažno je poravnanje o pravnom poslu čije je poništenje mogla tražiti jedna strana, ako je ona u času zaključenja poravnanja znala za tu mogućnost.

(2) Ali je ništavo poravnanje o ništavom pravnom poslu i kad su ugovarači znali za ništavost i htjeli poravnanjem da je otklone.

---

1. Ne može se tražiti poništenje poravnanja zaključenog pod uticajem prijetnje izvršenja jer izvršenje nije nedopuštena radnja.

Iz obrazloženja:

Tužilac je tražio poništenje sudskog poravnanja jer da je ono zaključeno pod prijetnjom (tužilac je naziva "prinudom"). U reviziji ponavlja činjenicu isticanu u toku postupka koji su vodili nižestepeni sudovi, da je pri zaključenju poravnanja postojala prijetnja jer je ono zaključeno nakon što su došli sudski izvršni organi da izvrše raniju pravosnažnu sudsku odluku (rušenjem zida), donesenu u predmetu istih parničnih stranaka.

Pod prijetnjom se, u smislu odredbe stava 1. člana 60. Zakona o obligacionim odnosima, podrazumijeva takvo ponašanje ugovorne strane ili nekog trećeg koje je nedopuštenom prijetnjom izazvalo opravdan strah kod druge strane, tako da je ova zbog toga zaključila ugovor.

Prinudno izvršenje sudske odluke ne može se smatrati ponašanjem na koje se odnosi navođena zakonska odredba.

Sudskim poravnanjem na koje se primjenjuju odredbe članova 1089. do 1098. Zakona o obligacionim odnosima, parnične stranke su prekinule spor i odredile svoja uzajamna prava i obaveze. One su, prema utvrđenju nižestepenih sudova, svojom slobodno izraženom voljom (nije bilo mana volje na koje tužilac ukazuje) zaključile poravnanje, a to poravnanje nije protivno ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prinudnim propisima ili moralu socijalističkog samoupravnog društva (član 103. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), niti se radi o ništavom pravnom poslu kod koga su ugovarači znali za ništavost i htjeli poravnanjem da je odstrane (član 1096. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vs BiH, Rev. 513/88, od 8. 6. 1989. - Bilten Vs BiH 4/89 – 54)

Ništavost poravnanja

Član 1097.

(1) Poravnanje je ništavo ako je zasnovano na pogrešnom vjerovanju oba ugovarača da postoji pravni odnos koji, u stvari, ne postoji, i ako bez tog pogrešnog vjerovanja ne bi među njima bilo ni spora ni neizvjesnosti.

(2) Isto važi i kad se pogrešno vjerovanje ugovarača odnosi na obične činjenice.

http://www.advokat-prnjavorac.com

(3) Odricanje od ove ništavosti nema pravnog dejstva i ono što je dato na ime izvršenja obaveza iz takvog poravnanja može se natrag tražiti.

---

1. Nije ništavo poravnanje kojim su se tuženi obavezali da tužiocu izgrade prilazni put, iako se na tom zemljištu ne može konstituisati pravo služnosti prolaza, jer je to poravnanje po svom sadržaju ugovor o djelu.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi nisu povrijedili materijalno pravo kada su tužbeni zahtjev odbili. Iako je poravnanje zaključeno u postupku radi otvaranja nužnog prolaza, iz sadržine poravnanja proizlazi da se tuženi nisu obvezali da otvore nužni prolaz preko svojih nekretnina u korist nekretnina tužioca, nego je poravnanjem zaključen ugovor o djelu u smislu člana 600. Zakona o obligacionim odnosima. Naime, kada je u vanparničnom postupku utvrđeno da postoji mogućnost prilaza tužiteljevim nekretninama preko k. č. 85 i 86. koje u naravi predstavljaju veću seosku baru, nakon prethodnog nasipanja, iste stranke su zaklučile poravnanje prema kojem su se tuženi obavezali da izgradi put uz naknadu.

Tuženi su u izvršenju obaveze iz ovog ugovora o djelu izgradili put, a tužitelj je u izvršnom postupku odbijen sa prijedlogom da se donese rješenje o izvršenju poravnanja, jer je utvrđeno da su tuženi izvršili obavezu iz poravnanja.

Kako se dakle, radi o poravnanju koje po svojoj suštini predstavlja ugovor o djelu, koji je izvršen a ne postoji nijedan od razloga ništavosti poravnanja (član 1097. ZOO), pravilno su nižestepeni sudovi ocijenili da zahtjev za poništenie poravnanja nije osnovan.

(Vs BiH, Rev. 99/87, od 19. 11. 1987. – Bilten Vs BiH 2/88 – 23)

2. Ne može se tražiti poništaj (raskid) vansudskog poravnanja koje je u potpunosti izvršeno, zbog zablude o pobudi jednog ugovarača.

(Vs S, broj Prev. 119/94. – Bilten 3/1994)

3. Osiguranik nije dužan da osiguravaču vrati dio naknade iz osnova kasko osiguranja isplaćene nakon zaključenja vansudskog poravnanja, ako nakon zaključenja poravnanja kupi vozilo istovjetno uništenom za nižu cijenu od naplaćene naknade, ukoliko nije u vrijeme zaključenja vansudskog poravnanja znao da može štetu otkloniti za niži iznos.

(Vs BiH, Pž. 52/90, od 15. 11. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 85)

Ništavost jedne odredbe poravnanja

Član 1098.

Odredbe poravnanja čine cjelinu, te ako je jedna odredba ništava, cijelo poravnanje je ništavo, izuzev kad se iz samog poravnanja vidi da se ono sastoji iz nezavisnih dijelova.

---

1. Punovažno je poravnanje kojim se tužena obavezala da će tužiocu platiti određenu sumu novca na ime njegovog dijela u nedovršenoj stambenoj zgradi, iako tužilac u vrijeme zaključenja poravnanja nije znao da je tužena već prodala zgradu, pa tužilac nema pravni interes da traži utvrdenje ništavosti ugovora o prodaji.

Iz obrazloženja:

Tužitelj je prije nego što se prvotužena upisala u zemljišnim knjigama kao vlasnik objekta i prije zaključenja kupoprodajnog ugovora u tužbi istakao alternativni

http://www.advokat-prnjavorac.com

zahtjev, da mu prvotužena isplati novčani iznos srazmjerno njegovom učešću u sticanju objekta. U okviru alternativnog zahtjeva zaključeno je poravnanje, na osnovu prethodne procjene objekta od strane vještaka i sporazuma stranaka o veličini udjela u sticanju objekta, pa se pod navedenim okolnostima, suprotno ocjeni nižestepenih sudova, ne može zaključiti da tužitelj ne bi zaključio poravnanje, da je znao za ove okolnosti. Nedovršeni stambeni objekat u pogledu kojeg je zaključeno poravnanje, iako je prvotužena izdjejstvovala uknjižbu u zemljišnim knjigama kao isključivi vlasnik te iako ga je prodala drugotuženom, predstavljao je zajedničku bračnu tekovinu u smislu odredbe člana 264. Porodičnog zakona, pa se ne može zaključiti da je tužitelj prevarom doveden u zabludu u pogledu te činjenice koju su obje stranke imale u vidu pri zaključenju poravnanja.

Tužitelj koji je zaključio pravno valjano poravnanje s prvotuženom nema pravnog interesa da zahtjeva da se utvrdi ništavost ugovora o kupoprodaji zaključenog između prvotužene i drugotuženog, a s tim u vezi i da se briše pravo vlasništva drugotuženog na predmetnim nekretninama te uspostavi ranije zemljišno knjižno stanje.

(Vs BiH, Rev. 47/87, od 15. 10. 1987. – ZIPS, broj 493; Bilten Vs BiH 4/87 – 2)

http://www.advokat-prnjavorac.com

D i o t r e ć i

MJERODAVNO PRAVO U SLUČAJU SUKOBA REPUBLIČKIH, ODNOSNO POKRAJINSKIH ZAKONA

Napomena: Na osnovu člana 3. ZPZOO Dio treći – Mjerodavno pravo u slučaju sukoba republičkih odnosno pokrajinskih zakona i čl. 1099. do 1105. ZOO, od 11. aprila 1992. godine, u cjelini stavljeni su van snage.

Članom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list RBiH", broj 13/93), brisan je član 3. ZPZOO, ali su na osnovu novog člana 24a. ZPZOO, od 7. juna 1993. godine, Dio treći – Mjerodavno pravo u slučaju sukoba republičkih odnosno pokrajinskih zakona i čl. 1099. do 1105. brisani.

Ti zakoni uvršteni su u ovu knjigu (Prilog broj I).

Napomena (RS): Članom 54. ZIDZOO, u naslovu Dijela trećeg, zarez i riječi: "odnosno pokrajinskih" brišu se.

Prema odredbi člana 55. ZIDZOO, brisani su naslovi članova i članovi 1099. do 1103. ZOO u RS

Član 1099.

(Stavljen van snage, odnosno brisan – "Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/93)

Član 1100.

(Stavljen van snage, odnosno brisan – "Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/93)

Član 1101.

(Stavljen van snage, odnosno brisan – "Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/93)

Član 1102.

(Stavljen van snage, odnosno brisan – "Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/93)

Član 1103.

(Stavljen van snage, odnosno brisan – "Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/93)

Član 1104.

(Stavljen van snage, odnosno brisan – "Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/93)

Napomena (RS): Zakonima o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim

odnosima ("Službeni glasnik 17/93 i 3/96) naslov člana 1104. I član 1104. nisu mijenjani, tako da član 1104. ZOO u RS glasi:

http://www.advokat-prnjavorac.com

Pravo mjerodavno za zastarjelost

Član 1104.

Na zastarjelost prava i obaveza primjenjuje se pravo koje je mjerodavno za sadržinu tih prava i obaveza.

Član 1105.

(Stavljen van snage, odnosno brisan – "Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/93)

Napomena (RS): Odredbom člana 56. ZIDZOO, naslov člana i član 1105. izmijenjeni su i glase:

Obligacioni odnosi nastali van Republike Srpske.

Član 1105.

Na prava i obaveze koje nisu nastale na teritoriji Republike Srpske ukoliko učesnici obligacionih odnosa nisu izabrali mjerodavno pravo primjenjuje se pravo Republike Srpske ako se prava i obaveze ostvaruju na toj teritoriji.

http://www.advokat-prnjavorac.com

D i o č e t v r t i

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Primjena ovog zakona

Član 1106.

Odredbe ovog zakona neće se primjenjivati na obligacione odnose koji su nastali prije stupanja na snagu ovog zakona.

Napomena: Članom 25. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93. i 14/94), propisano je da:

"**Savezni propisi donijeti za izvršenje zakona iz člana 1. ovog zakona ostaju na snazi i primjenjuju se kao republički dok se republičkim propisima drukčije ne odredi**".

Pored toga, članom 26. ZPZOO ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93. i 14/94), propisano je da:

"**Ovlašćenja saveznih organa za izvršavanje i primjenu zakona iz člana 1. ovog zakona postaju ovlašćenje republičkih organa**".

Odredbom lana 27. ZPZOO Slu`beni list RiIH br. 2/92 13/93. i 14/94 propisano je:

"**Pravila Opšteg građanskog zakona u pogledu poklona, ortakluka i o posudbi primjenjivat će sa kao pravna pravila ukoliko su u saglasnosti s Ustavom i zakonima Republike Bosne i Hercegovine**".

---

1. Na zastaru potraživanja iz ugovora zaključenog prije stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima, ne primjenjuju se odredbe ovog zakona, pa i kada je do preuzimanja duga došlo nakon njegovog stupanja na snagu.

(Vs BiH, Pž. 319/89, od 18. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 51)

2. Na obvezne odnose primjenjuju se oni materijalnopravni propisi koji su vrijedili u vrijeme nastanka obveznopravnog odnosa. To se odnosi i na propise o zastari potraživanja.

(Ps H, Pž. 2230/89, od 24. 10. 1989. – Psp 44 - 193)

3. Ako je šteta prouzrokovana prije stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima zatezna kamata teče od opomene štetniku, odnosno od dana kada mu je dostavljena tužba za naknadu štete, a ne od prouzrokovanja štete.

(Vs BiH, Pž. 49/86, od 30. 10. 1986. – Bilten Vs BiH 1/87 – 35)

4. ZOO se ne primjenjuje kad je šteta nastala prije njegova stupanja na snagu.

(Vs H, Rev. 2493/82, od 30. 3. 1983. – Psp 23 - 96)

5. Obaveza naknade štete prouzrokovane prije stupanja na snagu Zakona o obligaclonlm odnosima (1. oktobra 1978. godine) dospijeva sa podizanjem tužbe pred sudom, a ukoliko tužba nije podnijeta ranije - ova obaveza dospijeva 1. oktobra 1978. godine.

(Vs BiH, Rev. 135/84, od 26. 4. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 41).

http://www.advokat-prnjavorac.com

6. Ako ugovorom o kupoprodaji zaključenim prije stupanja na snagu ZOO, nije bio utvrđen rok isporuke robe i plaćanja cijene, prodavac je bio dužan isporučiti robu bez odlaganja, a potom zahtijevati isplatu cijene.

Ukoliko ovako prodavac nije postupio, a propustio je i da isporuči robu u naknadnom primjerenom roku koji mu je kupac ostavio, kupac je ovlašten da raskine ugovor i zahtijeva naknadu štete u visini razlike između ugovorene cijene i veće cijene po kojoj je robu nabavio kod drugog prodavca.

(Vs BiH, Rev. 196/85, od 29. 5. 1986. – Bilten Vs BiH 3/86 - 19)

7. Izuzetno od odredbe člana 1106. Zakona o obligacionim odnosima po kojoj se odredbe tog zakona neće primjenjivati na obligacione odnose nastale prije stupanja na snagu zakona, norme o visini stope zatezne kamate donijete po ovlašćenju iz tog zakona (član 277), kao prinudni propis kojim se štiti društveni interes, primjenjuju se i na odnose nastale prije stupanja na snagu.

(Ss , Gps. 3/83, od 21. 3. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 80)

Primjena običaja

Član 1107.

(1) Odredba opštih ili posebnih uzansi kojom se utvrđuje pretpostavka da su ugovorne strane pristale na primjenu uzansi, ukoliko ih nisu ugovorom isključile, neće se primjenjivati poslije stupanja na snagu ovog zakona.

(2) Opšte uzanse za promet robom („Službeni list FNRJ“, broj 15/54) neće se primjenjivati poslije stupanja na snagu ovog zakona u pitanjima koja su njima regulisana.

(3) Ako su opšte ili posebne uzanse ili drugi trgovinski poslovni običaji suprotni dispozitivnim normama ovog zakona, primjenjivaće se odredbe ovog zakona, osim ako su strane izričito ugovorile primjenu uzansi, odnosno drugih trgovinskih poslovnih običaja.

---

1. Punovažan je ugovor o prodaji zaključen razmjenom teleksa i kada je teleks koji sadrži ponudu potpisalo neovlašteno lice, ako je otpremljen u ime ugovorne stranke sa njenog teleprintera.

(Vs BiH, Pž. 389/87, od 28. 7. 1988. - Bilten Vs BiH 2/89 – 22)

2. I kada je ugovorena primjena Opštih uzansi o prometu robom između stranaka iz ugovora o građenju, kod raspravljanja o naknadi štete zbog neispunjenja ugovora ne mogu se primijeniti pravila iz uzanse 211. koja se izričito odnosi na kupovinu i prodaju robe.

“(Vs BiH, Pž. 295/89, od 29. 10. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 57)

3. Uzance se neće primijeniti na odnose koji su regulirani prinudnim normama ZOO. Iz obrazloženja citiramo:

“Prema odredbi čl. 21. i 1107. ZOO, na odnose koji su regulirani imperativnim odredbama tog zakona ne mogu se primjenjivati uzance, niti stranke mogu te odnose drugačije regulirati. Samo na odnose koji su regulirani odredbama dispozitivnog karaktera moguće je primjenjivati uzance, ali uz uvjet da su stranke njihovu primjenu izričito ugovorile. U takvom slučaju uzance se primjenjuju voljom stranaka kao ugovorno pravo (*le contractus*).Kako se volja stranaka ne pretpostavlja, uzance se primjenjuju samo ako su stranke njihovu primjenu, kao što je već rečeno, izričito ugovorile“.

(Vs H, II Rev. 22/87, od 6. 5. 1987. – Psp 36 - 52)

http://www.advokat-prnjavorac.com

4. Garantno pismo kojim se donosilac ovlašćuje da iznajmi i preuzme rent-a-car vozilo, pisano na memorandumu naručioca i potpisano od lica za koje je u tekstu navedeno da je direktor naručioca, te snabdjeveno pečatom naručioca, predstavlja punovažnu ponudu za zaključenje ugovora o zakupu vozila.

(Vs BiH, Pž. 644/89, od 30. 8. 1990. - Bilten Vs BiH 4/90 – 32)

5. Nakon stupanja na snagu ZOO Opće uzance za promet robom ("Sl l.", broj 13/54), odnosno opće i posebne uzance, čiju su primjenu stranke ugovorile, neće se primjenjivati jedino ako su suprotne strogim odredbama ZOO.

Iz obrazloženja citiramo:

"RješavajućI pitanje mjerodavnog prava posebno s obzirom na odredbu čl. 1107. st. 2. i 3. ZOO, ovaj sud ocjenjuje da nema smetnje da se Opće uzance za promet robom čiju su primjenu stranke izričito ugovorile primijene na obvezni odnos. To imajući na umu subjekte obveznog odnosa kao i to što iz tumačenja odredbe čl. 1107. st. 2. i 3. ZOO proizilazi da se nakon stupanja na snagu ZOO Opće i posebne uzance čiji su primjenu stranke ugovorile neće primjenjivati ako su u suprotnosti sa strogim odredbama tog zakona".

(Vs H, Rev. 455/85; Rev 93/85, obje od 18. 4. 1985; II Rev 91/84, od 16. 4. 1985 i Rev 1491/85 od 9. 19. 1985. – Psp 29 - 69)

6. Posebne uzanse kao kodifikovani trgovinski običaji (za pojedine vrste privrednih poslova, odnosno kod prometa određene vrste robe) primjenjuju se kada nisu protivne imperativnim propisima i imaju prednost pred dispozitivnim propisima ukoliko su stranke izričito ili prećutno ugovorile njihovu primjenu.

Iz obrazloženja navodimo:

"Posebne uzanse imaju prednost nad opštim uzansama u slučaju međusobnog razilaženja, primjenom pravila odnosa opšteg i posebnog. Strane u obligacionim odnosima dužne su da postupaju u skladu sa uzansama i drugim poslovnim običajima, s tim da se primjena uzansi može isključiti, izričito ili prećutno, u cjelini ili djelimično".

(Vs S, broj Prev. 765/96. – Bilten 4/1997)

7. Opšte uzanse za promet robom koje se odnose na kvantitativni prijem robe primjenjuju se i poslije stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima.

(Vs BiH Pž. 141/84, od 25. 6. 1984. – Bilten Vs BiH 3/84 - 17)

Prestanak važenja drugih propisa

Član 1108.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zastarjelosti potraživanja („Službeni list FNRJ", br 40/53 i 57/54).

---

1. Na obvezne odnose iz ugovora u privredi nastale prije 01. 10. 1978. godine primjenjuju se odredbe o zastari potraživanja iz bivšeg Zakona o zastari potraživanja, a ne iz ZOO koje se ne primjenjuju na odnose nastale prije njegova stupanja na snagu.

(Vps H, Pž. 543/82, od 31. 8. 1982. – ZIPS, broj 416, Psp 21 - 238)

2. Zastara potraživanja iz obveznih odnosa nastalih prije 01. 10. 1978. godine prosuđuje se prema odredbama Zakona o zastarjelosti potraživanja.

(Vps H, Pž. 461/79, od 22. 5. 1979. – ZIPS, broj 416, Psp 15 - 134)

http://www.advokat-prnjavorac.com

Stupanje na snagu ovog zakona

Član 1109.

Ovaj zakon stupa na snagu 1. oktobra 1987. godine.

http://www.advokat-prnjavorac.com